Iacobi Foroliuienſis Medici Singularis expoſitio, et quæſtiones in artem medicinalem Galeni

QVAE VVLGO TECHNI APPELLATVR
QVAM EMENDATISSIME

Tabula etiam nuper acceſſit copioſiſſima, a priori longe perfectior.

VENETIIS APVD IVNTAS M D XLVII

INDEX EORVM QVAE IN toto uolumine continentur.

A

A Literam denotare circūſtantiā dupl'r. lib.94
A, vel ab, vel ex denotare circūſtantiā cauſę efficientis vel materialis. lib.2.111
Accidens quintuplex. lib.2.98
Accñs nō ſemper morbū inſequit. li.2.172
Acetoſitatis ſtomachi & eructuationis cauſa. lib.2.39
Actio dupliciter. lib.1.3
Actio læditur tripliciter. lib.2.10
Actio corrupta vel diminuta. lib.2.47
Actio læſa triplex. lib.2.178
Adiutorium calidi quid. lib.3.195
Ægritudo ſimpliciter quid. lib.1.5.90.93
Ægrotans iam quid differat a reliquis lib.2.10
Ægritudo vt nunc quid. lib.8.43.lib.1.93
Ægritudo ſecundum pectus quid. lib.2.44
Ægritudinis calidæ & frigidæ cura triplex. lib.3.62
Ægritudo quid. lib.1.85
Ægritudo dupliciter. lib.1.85.86
Ægritudo cōtra ſanitatem & neutralitatem dupl'r. lib.1.90
Ægrotatiui aptitudo duplex. lib.1.91
Ægrotatiuum corpus dupliciter. lib.1.91
Ægrum corpus ſimpliciter. lib.1.91
Ægritudo ſemper quæ. lib.1.93
Ægrum corpus pluribus modis ſit q̃ ſanum. lib.1.93
Ægritudinis accidens duplex. lib2.99
Ægritudinis cauſa multiplex. lib.3.189
Aeris mutatio multiplex. lib.3.58
Aeris qualitatem alternandam eſſe & quomodo. lib.3.53
Aeris mutatio triplex. lib.3.119
Aeris alterationis cauſa multiplex. lib.3.189
Aeris mutatio duplex. lib.3.190
Ætas perachmaſtica. lib.2.256
Agens ad generationē fœtus dupl'r concurrere. lib.2.152
Agens inſtrumentale duplex. lib.2.152
Albedinis capillorum cauſa multiplex. lib.2.116
Alchatathir inſtrumentum ſyringa. lib.3.60
Aliquid alteri ſimile dupliciter dici poteſt. lib.2.114
Aliquid alteri contrarium dupliciter dicitur. lib.2.114
Aliquid alterius ſiſe tā formal'r q̃ effectiue dupl'r. lib.2.114
Anatomia Gal'.duplex. lib.3.81
Anhelitus magnitudo. lib.2.24
Anhelitus cauſa duplex. lib.2.24
Anhelitus membrum triplex. lib.2.44
Anhelitus quid. lib.2.136
Aĩalibus diuerſis ĩ ſpē cur nutrimēta diuerſa cōperāt. l.2.166
Animalia non habentia fel. lib.2.141
Animoſitas quid. lib.2.43
Animæ paſſio dicta eleī. lib.2.151
Animatum dicitur dupliciter. lib.2.152
Animalis complexio duplex. lib.3.105
Animalium cholericorum effectus. lib.3.198
Animæ apprehenſio duplex. lib.3.301
Animæ paſſionum diuiſio multiplex. lib.3.302
Animalium rapacium cauſa voracitatis. lib.2.170
Aphodilli valor ad morſus ſerpentum. lib.3.80
Apoſtema quadruplex. lib.2.44
Appetitus remiſſus quid. lib.2.47
Appetitus eueniens non conſueto quid. lib.2.47
Appetitus nō conſuetorum. lib.2.47
Appetitus caninus vel vaccinus quid. lib.2.47
Appetitus animalis quadrupliciter. lib.2.163
Appetitus diſſimilis quid. lib.2.166
Appetitus læſio triplex. lib.2.168
Appetitus quid. lib.2.170
Appetitus animalis mendoſus. lib.2.170
Aquæ mutatio cur magis morbida. lib.3.190
Argumentū a coniugatis non tenēt in accidētibus. lib.1.93
Ariſtoteles philoſophorum maior. lib.2.106
Ars dupliciter. lib.1.84
Arterię aorti oſtiolum duplex. lib.2.136
Arteriæ venalis motus duplex. lib.2.136
Aſperitatis a natura cauſa multiplex. lib.3.73
Attractio quid & impulſio. lib.3.73
Auctorum diſcordia de tunicis oculorum. lib.2.119
Auctorum diſcordia tollitur. lib.2.119

B

Boreas quid. lib.2.18
Branchus quid. lib.2.16
Bullitio vnde fiat. lib.2.126

C

Cadere facilius in lapſu quid. lib.2.172
Caluities & canities quibus citius. lib.2.19
Caluities vt in anteriori citius oriatur q̃ poſteriori parte capitis contradictio tollitur. lib.2.20
Caliditas innata actuata per influentem. lib.2.107
Caluitiei cauſa. lib.2.116
Caluities proprie ſumpta quid. lib.1.116
Calor naturalis extinguitur tripliciter. lib.3.187
Canities & caluities quibus citius. lib.2.19
Canities vera. lib.2.116
Capitis diſpoſitio duplex. lib.2.12
Capitis paruitas. lib.2.12
Capillorum ſignificatio quando vera. lib.2.15
Capitis etymologia. lib.2.118
Capitis ſitus cauſa multiplex. lib.2.102
Capitis paruitas duplex. lib.2.108
Caput paruum habens quare ſint perfidi ac velocis Iræ & timidi. lib.2.108
Caput magnum dupliciter. lib.2.109
Capitis vera figura quæ & qualis ſit. lib.2.110
Capitis figura contingens dupliciter. lib.2.110
Capitis figura mala dupliciter. lib.2.110. 115
Caput tripliciter ſumitur. lib.2.110
Capilli ex quo naſcuntur. lib.2.115
Capilli quare tam in ætate q̃ in complexione ca.et ſic.multipl'r & quare in ætate frigida pauci generenť. lib.2.116
Cartilago qd & qd ligamētū ac mēbrana & glādula. li.2.11
Caro confuſa vnde dicta. lib.2.21
Caro quintuplex.ſ.ſimplex muſtuloſa, confuſa, pura glandoſa. lib.2.32
Carceris exeuntium regimen. lib.3.189
Catarrhus quid & dupliciter. lib.2.16
Catarrhus ſimilatur pluuiæ. lib.2.16
Cauſarum diuiſio. lib.1.3
Cauſa accidentalis quid. lib.2.40
Cauſarum medicinæ determinatio duplex. lib.3.49
Cauſa conſeruans ſanitatem duplex. lib.3.61
Cauſa prohibens diſpōnem ægritudinis multiplex. li.3.61
Cauſa antecedens & coniuncta. lib.3.63
Cauſa conſeruans quid & eius diuiſio. lib.3.50
Cauſa apud medicos quid. lib.3.50
Cauſa mutans corpus duplex. lib.3.50
Cauſa rectificans corruptionem duplex. lib.3.50
Cauſarum genus duplex & non cuiuslibet. lib.3.53
Cauſa ſanationis quid lib.3.72
Cauſa corpus continens ſextuplex. lib.3.79
Cauſa ſeptuplex. lib.3.80
Cauſa ſimpliciter talis quid. lib.1.87
Cauſa maioris vel minoris nigredinis vel albedinis capillorum. lib.2.116
Cauſa ad quid. lib.3.185
Cauſarum conſideratio duplex. lib.3.185
Cauſa quid ſecundum Auicennam. lib.3.186
Cauſa accidentalis duplex. li2.173

Cerebri ventriculus triplex. lib.2.13
Cerebri operatio naturalis. lib.2.14
Cerebri ſuperfluitatis cauſa multiplex. lib.2.15
Cerebri ſicci ſignum quintuplex. lib.2.16
Cerebri humidi ſignum duplex. lib.2.27
Cerebrum quid. lib.2.107
Cerebrum dupliciter. lib.2.107
Cerebri menſura caloris triplex. lib.2.107
Cerebri complexio. lib.2.207
Cerebri principales operationes quæ. lib.2.103
Cerebri medius ventriculus quid. lib.2.114
Chiſtis fellis porus duplex. lib.2.42
Chorda & ligatura quid. lib.2.32
Cholericus aduſtus quis. lib.2.34
Cholera pallida quid. lib.2.42
Cholera quid. lib.2.138
Chylus quid & quid chymus. lib.3.78
Chymi diuerſi effectus varij. lib.3.78
Chymi diuerſi cauſa. lib.3.78
Chymi mali alteratio duplex. lib.3.78
Chymi digeſtio duplex. lib.3.78
Chymi venenoſi curatio per theriacam. lib.3.78
Chylus perfectus quid & qd humor perfectus et humiditas ſecunda perfecta. lib.2.100
Chylus quid. lib.2.158
Cibus & potus temperatus. lib.3.55
Cibi deſiderium percipitur dupliciter. lib.2.161
Cibos aliquibus eſſe venenoſos. lib.2.165
Cibus aut potus ſtomacho contrarius dupliciter. lib.2.168
Cibus & potus & atris qualitas. lib.3.190
Cibus quid. lib.3.303
Cibalis medicina. lib.3.303
Cibus medicinalis. lib.3.303
Cibus venenoſus. lib.3.303
Coæqualitas quid. lib.2.9
Cognitiuam potentiam per aliud duci in cognitionem alicuius dupliciter. lib.2.177
Coitus aſperitatem vocis cur cauſet. lib.1.41
Coitus iuuamenta. lib.3.54
Communiter dupliciter exponitur. lib.1.2
Compoſitio dupliciter dicitur. lib.1.4
Complexionis attributio & compoſitionis. lib.2.8
Compoſitio dupliciter intelligitur. lib.2.12
Commentatoris error. lib.2.20
Commentatoris excuſatio. lib.2.20
Complexionis maximæ venereæ ſignum duplex. lib.2.30
Complexionis calidæ & ſiccæ ſignum & quadruplex. lib. 2.34
Complexio frigida & ſicca duplex. lib.2.35
Complexionis malæ regimen duplex. lib.3.57
Complexionis malitia. lib.3.65
Complexionis cognitio neceſſaria in cura. lib.3.76
Complexio bona quid & mala. lib.1.87
Compoſitionis animalis cauſa multiplex. lib.1.97
Compoſitio humana perfectior imperfectiorq́. lib.2.101
Commiſſurarum latentia eſt cauſa q́ mulieres ſint ſtolidiores. lib.2.110
Complexio capillorum & cerebri. lib.2.115
Complexio tam bona q̃ mala. lib.2.143
Complexio temperata media per æquidiſtantia dupliciter. lib.2.154
Complexio temperata quæ. lib.2.155
Complexionem ad aliam permutari dupliciter. lib.2.157
Contradictio tollitur. lib.2.8
lib. 3.56
Contraoperantia triplex. lib.2.18
Contraoperantia poſitiua. lib.1.40
Contradictio in doctis. lib.2.45
Contradictio. lib.3.56
Contraria æqualia in gradu. lib.3.57
Confortatio quid & nutritio & q̃uo differant. lib.3.79
Conualeſcentium & ſenum communitas & differentia. lib. 3.80
Conualeſcentium & ſenum cibi conuenientes & potus. lib. 3.80
Contrarietas dupliciter. lib.1.87
Contradictio tollitur ab Haly. & Auicen. lib.2.99
Contradictio tollitur inter Auicen. & Gal. lib.2.105
Contradictio apparens inter Ariſtotelem & Auicennam. lib. 2.109
Contradictio inter Gal. Auicẽ. & Ariſto. lib.2.110
Conciliator de capite. lib.2.108
Conciliator de oculo. lib.2.119
Contradictio apparens in dictis auctorum. lib.2.124
Contradictio auctorum tollitur. lib.2.124
Conciliator de corde lib.2.125
Conciliator de arteria. lib.2.132
Contradictio apparens inter Gal. & Auer. lib.2.136
Contradictio tollitur a Gal. & Auer. lib.2.137
Congelatio duplex. lib.2.138
Concordia philoſophorum & medicorum de corporis nutritione. lib.2.142
Contradictio tollitur ab Ariſtotele & Gal. lib.2.167
Conſeruatio duplex. lib.3.194
Continens duplex & quid. lib.3.194
Corporum diffinitio duplex. lib.1.4
Corporum latitudo ſecundum magis & minus triplex. lib. 2.11
Coryza quid, & brancus. lib.2.16
Cordis complexionis notitia triplex. lib.2.23
Cordis calidioris ſignum multiplex. lib.2.23
Cordis diſpoſitionem cognoſci dupliciter. lib.2.23
Cordis multum diſtemperati ſignum. lib.2.23
Cordis neceſſitate creſcente aut diminuta differentia triplex. lib.2.24
Cordis multum lapſi a temperamento ſignum triplex. lib. 2.25
Corporis caliditatis ſignum quadruplex. lib.2.33
Corporis frigiditatis ſignum quadruplex. lib.2.34
Corporis calidi & ſicci ſignum. lib.2.35
Corporis frigidi & humidi ſignum quintuplex. lib.2.35
Corporis media regio quid. lib.2.36
Corporis pars vere ſolida & prima quid. lib.2.36
Cordis & ſpiritualium canon practicus. lib.2.40
Cornua cur in tauro non creſcunt ſicut in boue. lib.2.41
Corporis humani diſpoſitio duplex. lib.1.86
Corpus ægrum ſimpliciter dupliciter. lib.1.91
Corpus magis reſiſtere cauſis ægritudinis alio dupliciter. lib. 2.103
Corpus commenſuratum quid, & quid incommenſuratum. lib.2.104
Cordis ſpiritus dupliciter. lib.2.125
Cordis menſura coloris triplex. lib.2.125
Cor maxime ſanguineum. lib.2.125
Cordis & arteriarum in dilatatione motus quintuplex. lib. 2.126
Cordis & arteriarum in conſtrictione motus quintuplex. lib. 2.126
Cor eſſe calidius temperato. lib.2.129
Cordi lapſui ad calidum coniunctio duplex. lib.2.129
Cordis calidi victoria ſuper illam hepatis triplex lib.2.143
Corporis cholerici regimen duplex. lib.2.157
Corpus humanum corrompi & alterari tripliciter. lib.3.187
Corpus lapſum duplex. lib.3.194
Craſis cerebri frigidi, & ſicci ſignum quintuplex. lib.2.19

Craneum

Craneum quid & vnde & eius partes. lib.2.110
Criſpitudinis cauſa. lib.2.17
Criſpitudinis capillorum cauſa duplex. lib.2.118
Curatio ægritudinis triplex. lib.3.65

D

Decorationis canon. lib.3.77
Delitia quid. lib.2.175
Demonſtratio quæ nec eſt quia, nec pp̃ quid. lib.1.84
Dentis ſenſus quid. lib.2.184
Derelicti effectus duplex. lib.3.302
Deſcriptio larga. lib.1.2
De tunicis oculorum diſcordia auctorum. lib.2.119
Deubacum. lib.3.60
Diaphragmatis ortus. lib.2.44
Dialecticæ neceſſitas. lib.3.82
Diaſtoles quid & ſiſtoles dupliciter. lib.2.128
Differentia inter philoſophum & medicum. lib.1.2
Diffinitionis expoſitio duplex. lib.1.5
Differentia inter ſpem cauſarum curationis ægritudinis & ſpecies cauſarum pręceſſiones cum defenſione. lib.3.61
Digeſtio dupliciter. lib.2.44. lib.3.83
Digeſtio quid & cruditas et indigō vel putrefactio. li.2.49
Digitus ſextus in materia quid naturale & præter naturam ſimul. lib.1.93
Dionyſius tyrannus quō captiuos ſuos excæcabat. lib.2.124
Diſpoſitio talis vt nunc quid. lib.1.5
Diſpoſitionis contrariæ. lib.1.7
Diſtemperantia ſimplex. lib.1.15
Diſpnœa quid. lib.2.43
Diſtemperantiæ duplex & cuiuslibet dr̃ia. lib.2.169
Diuiſio libri microtechni. lib.1.1
Doctrina multipliciter capitur. lib.1.1
Doctrinæ diffinitiuæ nomen multiplex. lib.1.1
Doctrina diffinitiua dupliciter. lib.1.1
Doctrinæ diffinitiuæ actus triplex. lib.1.1
Doctrina particularis dupliciter. lib.1.1
Doctrina quadruplr & diſciplina & ſcia dupliciter. li.1.85
Doctrinæ ordinaria duplex. lib.1.83
Doctrina reſolutiua quid & compoſitiua. lib.1.84
Dolens corpus vel delinquens quid. lib.2.10
Dolor quid. lib.2.44.46
Doloris ſignificatio triplex. lib.2.45
Dolor dupliciter dicitur. lib.2.45
Dolorem eſſe actionem læſam dupliciter. lib.2.180
Doloris cauſæ genus duplex. lib.2.48.181
Doloris obiectum quid. lib.2.181
Doloris cauſa effectiua. lib.2.181
Doloris cauſa diſpoſitiua. lib.2.181
Doloris cã immediata quid & quid mediata lib.2.181
Dolor dupliciter. lib.2.175. 184
Dolor duplex. lib.2.184
Dolere duplex. lib.3.199
Dolor quid. lib.2.175
Dolor proprie quid & quid delitia. lib.2.176
Dubia lib.2.20.21.22.24.25.28.29.30.31.32.33.35.37. 38.39.40.45.46.47.49. lib.3.50.51.52.53.54.55.57. 58.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.73.74. lib.2.106.110.
Dubia pulchra de coitu. lib.3.54

E

Effectus quid & caſus. lib.2.8
Epiglottis ægrotare per colligantiam quid. lib.2.105
Euacuationis humorum cauſa multiplex. lib.3.63
Eucraton quid & vnde. lib.1.4
Eucraſis vel coęqualitas duplex. lib.1.4
Exercitium quid. lib.3.197
Exercitium vtile duplex. lib.3.197
Exercitij plena deſcriptio. lib.3.197
Exercitium quid a Fulgentio. lib.3.197
Exiccans qualitatiue duplex. lib.3.191
Exiccatio duplex. lib 3.191
Exiccare quid & exiccari. lib.3.191
Expoſitio quædam pluſq̃ cōmentatoris. lib.1.1
Expoſitio quædam Haly. lib.1.1
Ex generatione tale dupliciter. lib.1.6
Experientię medicorum quantæ ſint neceſſitatis. lib.3.62
Ex generatione dicitur triplex. lib.1.87
Expiratio quid. lib.2.128
Extraneatio intrinſeca quid. lib.2.179

F

Facilitas diſcendi quid. lib.2.14
Famis & ſitis cauſa. lib.2.38
Famis cauſa. lib.2.38
Famis naturalis motus quintuplex. lib.2.160
Famis quid. lib.2.161
Fames dupliciter. lib.2.161
Famis & ſitis diffinitio. lib.2.163
Famis & ſitis appetitus duplex. lib.2.164
Fames ꝙ ſit naturalis ſecundum quid. lib.2.168
Febris ephemera duplex. lib.2.154
Fluxum ſanguinis narium patiētium canon & variolas patientium canon. lib.3.301
Foetus maris cur citius cōpleat̃ q̃ mulieris. lib.2.149
Forma tripliciter. lib.3.185
Forma ſpecifica quid. lib.2.174
Fricationis ſpecies quintuplex. lib.3.59
Frigiditatis operatio duplex. lib.2.169

G

Galenus quare locutus eſt diſiunctiue. lib.1.5
Galeni præceptum ad occiſionem viri qui inuenit medicinam euacuantem ſanguinem. lib.3.78
Gaudij & triſtitiæ effectus. lib.3.301
Genera lapſuum eſſe eadem dupliciter. lib.2.102.
Gentilis in Conciliatorem. lib.2.105
Generatiua potētia duplex. lib.2.152
Glaucus color. lib.2.19

H

Habitudo quid. lib.2.32
Habitudo prima quid. lib.2.46
Haly. iniuſte morderi a Commenta. lib.1.89
Hepatis caliditas & humiditas dupliciter. lib.2.27
Hepatis frigidioris ſignum quadruplex. lib.2.28
Hepatis calidi & ſicci ſignum triplex. lib.2.28
Hepatis frigidi & humidi ſignum quadruplx. lib.2.30
Hepatis frigidi & ſicci ſignum quadruplex. lib.2.30
Hepatis vera diffinitio. lib.2.137
Hepar in ſiniſtro latere collocatum monſtruoſe. lib.2.137
Hepatis panniculus duplex. lib.2.137
Hepatis graduatio duplex & complexio. lib.2.137
Hepar poſſe eſſe ſiccum dupliciter. lib.2.144
Heriſypela ſclirofis quid & unde. lib.2.44
Hermaphroditi cauſa generationis. lib.2.148
Hominem derelinquere quid. lib.2.10
Homines maxime venerei & cauſa. lib.2.130
Hominum motus triplex. lib.2.130
Homo temperationis complexionis quis. lib.2.153
Homo calidiſſimum animalium. lib.2.159
Humor purus quid & dupliciter. lib.2.30
Humoris ſpecies quadruplex. lib.2.135
Humor quadruplex. lib.2.138

Humiditas ſecundum quid. lib.1.139
Humiditatum ſecundarum neceſſitas duplex lib.2.139
Humiditatum ſecundarum cã quadruplex. lib.2.139
Humiditas ſecunda quadruplex. lib.2.139
Humidum animatum in homine duplex. lib.2.139
Humanæ complexionis extremum duplex. lib.2.154
Hydropiſi quare vehementer ſitiunt. lib.2.165
Hyoſcyamus cur turdum non lædat & hominem interficiat. lib.2.103
Hypalage figura quæ. lib.1.2
Hypocundrium quid. lib.2.27

I

Ictericorum canon. lib.3.301
Idem q̃uo habet rationem ſigni & ſignificati. lib.1.34
Idem alicuius corruptiuum & conſeruatiuum. lib.2.115
Ideoitas duplex. lib.2.151
Imaginatio cauſans febrem. lib.3.301
Inciſio triplex. lib.3.76
Ingredi alterum eſſentialiter tripliciter accidentaliter ſimiliter. lib.2.169
Impulſio quid & attractio. lib.5.75
Inflationes quid. lib.2.44
Ingenioſus propter quid non robuſtus. lib.2.103
Inhærens ſubſtantialiter quid. lib.2.8
Inſtrumentum humanum pati dupliciter. lib.2.105
Inſpiratio quid. lib.2.128
Inſtrumentum duplex. lib.2.152
Intellectus quid. lib.2.14
Intenſum & tranſmiſſum contraria ſimile. lib.2.115
Iuuari quid. lib.2.114

L

Læſio ſenſibilis quid. lib.2.10
Lædi a ſimili duplex. lib.2.37
Lædi quid. lib.2.114
Lædi indebite operando proprie quid. lib.2.179
Lapſus genera ſiue natura multiplex. lib.2.9
Lapſus quid. lib.2.9
Lapſus ad calidum et humidum parui ſignum octuplex. lib.2.18
Lapſus magni ſignum octuplex. lib.2.18
Lapſus naturalis ab ægritudinali differentia. lib.2.48
Lapidis generatio multiplex & eius cura. lib.3.70
Lapſuum genera eſſe eadem dupliciter. lib.2.102
Latitudinis diſtantia duplex. lib.1.154
Lauda vel ymo quid. lib.1.110
Leo cur paleas et fœnum non digerat. lib.1.165
Letitiæ pulſus. lib.2.131
Linguæ aſperæ cura. lib.3.72
Lumen ſplendidum quid. lib.2.21
Luminis a luce differentia. lib.2.121

M

Maſculinans regimen per vſum calidi. lib.2.32
Materia dupliciter. lib.3.185
Mechanica ars quid. lib.1.85
Medicina tripliciter capitur. lib.1.2
Medici proceſſus duplex. lib.2.3
Medicina de quibus dicitur. lib.1.3
Medium vere dupliciter. lib.1.6
Medicinalis conſideratio quid. lib.2.1 1
Medicus habens apoſtema hepatis credens habere pleureſim. lib.2.44
Medium ſecundum formam quid. lib.2.45
Medicinæ abſtergentes & lenientes naturã quę. lib.3.70
Medicinis reſoluentibus perforatio ꝓhibetur. lib.3.74
Medicinæ exiccatiuæ quæ. lib.3.77
Medicina digereos quæ. lib.3.78
Medicus ſermonis quid & medicus ſecundum veritatem lib.3.79
Medicinæ digeſtio. lib.1.81
Medium inter extrema duplex & quid. lib.1.95
Medium dupliciter ſumitur. lib.2.154
Medicinalis de cauſis conſideratio duplex. lib.3.186
Medicina quid. lib.3.303
Medicina venenoſa. lib.3.303
Medicus mirabilis qui. lib.2.175
Melancholia quid. lib.2.138
Membrum ſimplex vel homogeneum organicũ. lib.1.4
Membrorum differentia quadruplex. lib.2.11
Membrorum ſeruitus triplex. lib.2.11
Membrum labi in compoſitione octupliciter. lib.2.41
Membrum extrinſecum dupliciter. lib.2.42
Membrum ægrotare dupliciter. lib.1.43
Membri generatio duplex. lib.3.60
Membrum tribuere quod ꝑ ſuſcipiens. lib.2.108
Membrum ortum dupliciter. lib.2.106
Membrum principale quadruplex. lib.2.106
Membrum principale quid. lib.2.107
Membrum calidum vel frigidum dupr. lib.2.107
Membrum frigidius altero dupr. lib.2.107
Membrum noſtri corporis dupliciter. lib.1.142
Membra humana ſibimuicem cõtraria operari. lib.1.141
Membrorum contraoperantia dupliciter. lib.2.142
Membra recipere humectationem ab hepate dupliciter. lib.2.143
Membrum vel corpus dicitur ratum vel denſum quintuplex. lib.2.137
Membra quæ ſtomacho adiacent. lib.2.159
Membralis operationis nocumentũ quadruplex. lib.2.179
Membrum ægrum dupliciter. lib.2.179
Membri debite figurati cauſa quadruplex. lib.3.185
Membri cuiuslibet virtus quadruplex. lib.2.174
Metaphrenum quid. lib.2.24
Modus generationis pilorum. lib.2.115
Molliciei & duritiei cauſa. lib.2.9
Monſtruoſi viri In forma additione et diminutione .li.3.76
Morbus quid. lib.1.85
Mors duplex. lib.2.155
Mors quid & multipliciter. lib.3.187
Mors naturalis dupliciter. lib.3.187
Mors præternaturalis aut violenta duplex. lib.3.187
Mos naturalis duplex & quid. lib.2.26
Motus & quietis modus duplex. lib.3.51
Motus ad ſanitatem vel ęgritudinem dupliciter. lib.1.86
Motus membrorũ a virtute prouenietiũ triplex. lib.2.126
Motus hominum triplex. lib.2.136
Motus voluntarius. lib.2.137
Mulieris ſperma concurrere actiue ad gñonem. lib.2.148
Mulieres imprægnate ſine ſpermatiçatione. lib.2.148
Muſculus quid. lib.1.32,33
Muſculorum comparatio in complexionibus. lib.2.36
Muſtus valet peſti frigidæ. lib.3.80

N

Natura triplex. lib.1.4
Natura compoſitionis quadruplex. lib.1.7
Natura ſanitatis compoſitionalis quadruplex. lib.2.8
Natura plaſmatis quadrupliciter. lib.2.8
Natura compoſitionalis quadruplex. lib.2.9

Natura ſanitatis cōpoſitionalis quadruplex & quid. li.2.41
Natura plaſmatis quadruplex. lib.1.8. lib.2.41
Notitia duplex. lib.2.42
Naturæ modus quadruplex. lib.3.60
Naturæ ſeruitium in adiutorio deperditi quid. lib.3.76
Natura quid & naturale. lib.1.87
Natura communis. lib.2.101
Naturalis operatio triplex. lib.2.107
Naturalis diſpoſitio vel operatio triplex. lib.2.167
Naturalis virtus duplex. lib.2.174
Neceſſitas logicæ. lib.1.2
Neceſſarium quadruplex. lib.3.188
Nerui a nucha orientes ſunt paria. lib.2.13
Nerui a cerebro paria. lib.2.14
Neruus dupliciter ſumitur. lib.2.33
Neruus tripliciter ſumitur. lib.2.111
Nerui optici quid. lib.2.119
Neutrum tripliciter. lib.1.3.5
Neutrum mediare dupliciter. lib.1.46
Neutrum dupliciter. lib. 1.6. lib.2.10
lib. 1.87
Neutralitas quintuplex. lib.1.6.96
Neutrum ſignificati triplicis. lib.1.7
Neutrum conualeſcentiæ quid & quid decidentiæ. lib.1.94
Neutralitas vel neutrum ſimpliciter quid. lib.1.95
Neutrum ſemper & vt multum. lib.1.95
Neutralitas ſimpliciter quid. lib.1.95
Neutrum primi eſſe vere medium dupliciter. lib.1.95
Neutrum ſimpliciter eſſe medium ſaniſſimi & ægerrimi quadrupliciter lib.1.96
Notio quid. lib.1.2
Notitia duplex. lib.1.7
Nothus quid & Boreas. lib.2.18
Nuchæ ortus. lib.2.23
Nucha quid. lib.2.111
Nuchæ iuuamentum duplex. lib.2.111
Nuchæ complexio ſecundum varios. lib.2.111
Numerus capitulorum libri microtechni. lib.1.3
Nunc tripliciter ſumitur. lib.1.4
Nutrimentum duplex. lib.2.37

O

Oculorum complexio quadruplex & cuiuslibet ſignum lib. 2.20
Oculi portio debita. lib.2.21
Oculi humiditas quid. lib.2.21
Oculus quid & eius compoſitio. lib.2.118
Oculi cur non rigeant ſicut et aliæ partes corporis. li.2.118
Oculorum tunicæ ſeptem. lib.2.118
Oculi humor duplex. lib.2.129
Oculi tēperati ſiue mediocris conditio multiplex. lib.2.120
Oculus glaucus quis. lib.2.121
Oculi de luciditate varia. lib.2.121
Oculorum variorum in colore cauſa multiplex. lib.2.122
Oculi color iuxta ætatis diuerſitatem. lib.2.123
Oculi in tenebris morantes cur intuitum ſplendorum ſubito occurrentium tolerare non poſſint. lib.2.123
Operatio ſenſibilis & principalis quid & naturalis. li.2.12
Operationes quo modo a cerebro dependeant. lib.2.14
Operationis conſideratio triplex. lib.2.45
Operatio tripliciter læditur. lib.2.45.47
Operatio ſecundum partem quid. lib.2.49
Operatio principalis quid. lib.2.100
Operatio quid. lib.2.100
Operatio triplex. lib.2.100
Operatio humana perfectior. lib.2.101
Operatio ſenſus communis. lib.2.113
Operatio virtutis memoratiuæ. lib.2.113
Opinio Truſiani. lib.1.5
Opinio Gentilis. lib.1.5
Operationem lædi tripliciter & quid. lib.2.177
Operationem lædi quid. lib.2.179
Operationem pendere a morbo dupliciter. lib.2.180
Operationis cuiuslibet conſideratio triplex. lib.2.180
Operatio dicitur naturalis tripliciter. lib.2.181
Operatio multiplex. lib.2.169
Ordo libri microtechni ad alios. lib.1.1
Ordo quid ſit. lib.1.1
Ordo tertius qui. lib.1.3
Ordo quid & eſt duplex. lib.1.83
Ordo ſituandi corpora in latitudine. lib.1.91
Orexis imenſa quid. lib.2.47
Orta atteſtari principijs dupliciter. lib.2.112
Orta & principia atteſtari in naturalibus complexionibus atteſtari dupliciter. lib.2.112

P

Palpebrarum motus an neceſſarius. lib.2.20
Panniculus dupliciter dicitur. lib.2.33.105
Periculum paſſionis ſempiternæ quid. lib.2.11
Per immoderatam dyſcraſiam quid intelligendū. li.2.114
Peſtinaca.i.camphora. lib.3.80
Peſti frigidæ valet muſcus. lib.3.80
Phantaſia pro ſenſu communi. lib.2.113
Phantaſia dupliciter ſumpta quid. lib.1.114
Philoſophorum & medicorum concordia de corporis nutritione. lib.1.148
Phlegmones quid. lib.2.44
Phlebotomia vſus neceſſarius. lib.3.64
Phlegmon quid. lib.2.158
Phrenetici propter quid quaſdam meliores habeant operationes. lib.2.112
Phthiſis ſigna. lib.2.46
Pilorum cauſa generationis quadruplex. lib.2.115
Pilorum multitudinis cauſa triplex. lib.2.116
Pilorum paucitatis cauſa duplex. lib.2.116
Plaſma quid. lib.1.7
Plaſmatis natura quadruplex. lib.1.8
lib. 2.41
Plethoricum corpus quid. lib.2.171
Potentia ſenſitiua duplex. lib.2.176
Potus quid. lib.2.166
Potus & cibus quid. lib.3.189
Practica ſcientia dupliciter. lib.1.85
Prægnantium vtriuſque ſexus ſigna. lib.2.149
Principium a quo pendet humiditas ſubſtantifica duplex. lib.2.138
Proceſſus conſiliatiui negotij duplex. lib.1.3
Pronoſticum quid & vnde. lib.2.7
Pronoſticatio duplex. lib.2.8
Prognoſticum ſignum duplex. lib.2.181
Pſilotri abradentis capillos cauſa. lib.2.34
Pulmone carentia non ſunt in aqua ſuffocabilia. lib.2.40
Pulmo quid. lib.2.40
Pulſus tripliciter. lib.2.43
Pulſus quid & multipliciter. lib.2.128
Pulſus magiſtraliter & communiter quid. lib.2.128
Pulſus explicita diffinitio. lib.2.128
Pulſus differentia ſextuplex. lib.2.128
Pulſus cauſa contentiua triplex. lib.2.130
Pulſus neceſſarius triplex. lib.2.152
Pulmonis compoſitio. lib.2.135
Pulſus motus & anhelitus differentia. lib.2.135
Pulſus motus & anhelitus proportio duplex. lib.2.135
Pulmonis anatomia et quicquid de eo dici poſſit. lib.2.171
Pulmonis complexio duplex. lib.2.172

Q

Qualitates paſſiue dupliciter conſiderantur. lib.2.33
Quare anterior capitis para citius1& poſterior tardius caneſcit. lib.2.118
Qualitatis primæ actus duplex. lib.2.184
Qũo per ægrum ſanum: & neutrum cognoſcamus. li.2.12
Quorum notitiam habere oporteat. lib.2.44

R

Regio temperata quid. lib.2.33
Regimen præſeruatiuum. lib.3.80
Regitiua actio quid. lib.2.112
Regimen ſpiritus multipliciter perficitur. lib.2.128
Repletionis menſura multiplex. lib.2.43
Rerum naturalium ſufficientia. lib.3.188
Reſolutio dupiex. lib.1.1
Reſpiratio quid. lib.2.128
Res in conſideratione medicinæ triplex & qd. lib.3.188
Res naturales alterare corpus humanum multipľr. li.3.192
Rufus color quid. lib.2.16.34
Rufi.1.caſtaneatij. lib.2.19
Rupturæ & conſtrictionis cura. lib.3.77
Ruſtici volentes agnum maſculum ligant teſticulum ſiniſtrum. lib.2.149

S

Saniſſimum quid, & quid ægerrimum. lib.1.4
Sanum ſimpliciter quid. lib.1.4
Sanum nunc & vt nunc. lib.1.4
Sanum ſemper quid. lib.1.4
Sanum vt multum quid. lib.1.4
Sanitas lapſa dupliciter dicitur. lib.1.5
Sanitatis diffinitio duplex. lib.2.8
Sanitatis complexionalis natura quadruplex. lib.2.8
Sani optime corporis ſigna. lib.2.9
Sanum vt multum dupliciter. lib.2.9
Sanum ſimpliciter ſemper dupliciter. lib.2.11
Sanguis dupliciter intelligitur. lib.2.29
Sanitatis compoſitionalis quadruplex & quid. lib.2.41
Sanorum corporum modus quadruplex. lib.3.50
Saniei euacuatio triplex. lib.3.71
Sanguinis collecti in vno membro eũo dupľr. lib.3.73
Sanitatis conſeruatio duplex. lib.3.77
Sanguini accidit ſpecies quintuplex. lib.3.78
Sanitas quid & multipliciter. lib.1.85
Sanitas quid & quid ægritudo. lib.1.87
Sanum corpus optime dupliciter. lib.1.88
Sanum tripliciter quid & quodlibet. lib.1.88
Sanitas optima dupliciter. lib.1.88.89
Sanum corpus ſemper reperiri dicitur dupľr. lib.1.89
Sanum & derelictum ab optima ſanitate dupľr. lib.1.89
Sani ſemper & vt multum conuenientia ac dr̃ia. lib.1.89
Sanatiuum corpus dupliciter. lib.1.91
Sanitatis optimæ & diſpoſitionis lapſæ ab ea diſtantia duplex. lib.1.92
Sanitatis diffinitionem ingrediens duplex. lib.2.98
Sanitatis optimæ ſignificatiuum dupliciter. lib.2.98
Sanitatis accidens vel diſpõ dependens duplex. lib.2.98
Sanitas optima in latitudine ſituatur dupľr. lib.2.104
Sanguis quid. lib.2.138
Sanguis acceptus dupliciter. lib.2.139
Sanguis dupliciter ſumitur. lib.2.140
Sanguinem vel aliud humorẽ nutrire dupľr. lib.2.140
Sanguis temperatus quid. lib.2.165
Sanitatis per cibos conſeruandæ modus. lib.2.167
Sanitatis lapſæ & morbi differentia. lib.2.179
Sanitatis & ægritudinis ſubiectum duplex. lib.3.185
Sanitatis cauſa tam conſeruans ꝙ̃ efficiens duplex, li.3.186
Scientia ordinaria quæ. lib.1.1
Scientia dupliciter capitur. lib.1.2
Scientia quadruplex. lib.1.84
Secundum quid. lib.1.86
Senum corpus conſideratur dupliciter. lib.2.46
Senſatio quid. lib.2.175
Semper quid importat. lib.1.4
Semper tale puta ſanum quid vt nunc. lib.1.88
Semper, & multum, & vt nunc quid. lib.1.93
Semen quid. lib.2.146
Senſus dupliciter. lib.2.113
Senſus communis quid. lib.2.113
Signum quid. lib.1.7. lib.2.98
Signum tripliciter ſumitur. lib.1.7
Signorum vtilitas varia. lib.2.8
Signa corporis optimę ſani. lib.2.9
Signorum genus ſextuplex. lib.2.12
Signa frigidæ & ſiccæ complexionis. lib.2.35
Signum diſpõnis pręter naturã cognoſcẽdę duplex. li.2.43
Signum futuræ ægritudinis dupliciter. lib.2.46
Signum neutrum tripliciter & quid. lib.2.46
Signum neutrum conualeſcentiæ & decidẽtię quid. li.2.46
Signa phthiſis. lib.2.46
Signa permutata in propria forma. lib.2.46
Signa ægris prognoſtica ſalutis quomodo. lib.2.49
Signorum prognoſticorum ſignum triplex. lib.2.49
Significare per accidens tripliciter. lib.2.49
Signum tale ſimpliciter. lib.1.87
Signum ſumitur duplex. lib.2.99
Signum ſumptum ab accidentibus duplex. lib.2.99
Simpliciter quintuplex. lib.1.4
Simpliciter quadrupliciter & quid. lib.1.86
Simpliciter talis conditio duplex. lib.1.90
Signi ſignatum duplex. lib.2.92
Signum prognoſticum quid & rememoratiuum & demõſtratiuum. lib.2.98
Simile multipliciter. lib.3.195
Sitis alicui membro dupliciter poteſt attribui. lib.2.39
Sitis duplex. lib.2.164
Sitis ſpecies quæ aceto extinguitur. lib.2.164
Solutio continuitatis multipliciter. lib.3.60
Solutio vnitatis in organico membro. lib.3.65
Somnus tripliciter dicitur. lib.2.16
Somni differentia quadruplex. lib.2.16
Somnus a frigido & humido. lib.2.107
Somnus & vigilia corrupti quid. lib.2.178
Spermatica membra humectari dupliciter & cauſa triplex. lib.2.36
Spermaticum vas duplex. lib.2.245
Sperma dupliciter ſumitur. lib.2.146
Sperma mulieris concurrere actiue ad gñonem. lib.2.148
Sperma viri ac mulieris conuenientia ac dr̃ia. lib.2.149
Spina.1.nucha quid. lib.2.14
Spiritus ſeptupliciter ſumitur. lib.2.24
Spiritus & calor naturalis. lib.3.51
Spiritus regimen multipliciter perficitur. lib.2.128
Spiritus genitiui temperamentũ duplex. lib.2.152
Spiritus viſiuus dupliciter. lib.2.153
Sputum ſanguinis vnde. lib.2.44
Stomachi tunica duplex. lib.2.37
Stomachi humidi ſignum duplex. lib.2.37
Stomachi diſtẽperantia duplex & eius dr̃ia. lib.2.39
Stomachus ſolus recipit actum ſitis. lib.2.39
Stomachi figura qualis. lib.2.42
Stomachus dupliciter. lib.2.47
Stomachus quid. lib.2.158
Stomachi deſcriptio ex dictis auctorum. lib.2.158
Stomachus ex chylo nutritur. lib.2.158
Stomachi nutritio. lib.2.159

Stomachi virtus. lib.2.159
Stomachi tunicæ. lib.2.159
Stomachi nutrimentale humidum duplex. lib.2.160
Stomachi appetitus duplex. lib.2.160
Stomachi famelici ſenſatio duplex. lib.2.162
Stomachi humidum duplex. lib.2.163
Stomachi obiectum cibus qui. lib.2.165
Stomachi appetitus duplex. lib.2.166
Strictura frigiditatis filia. lib.2.42
Subiectum medicinæ quod. lib.1.1
Subſtantia dupliciter. lib.2.98
Superfluitas corporis naturalis quid. lib.3.51
Superfluitatis modus triplex. lib.3.71

T

Tactus in organo humiditas vel ſiccitas imprimit dupliciter. lib.2.184
Tactus ſenſus multipliciter. lib.2.176
Temperantiæ ſignum quod. lib.2.153
Temperatum exercitium. lib.3.192
Temperatum corpus temperato exercitio conſeruandum lib. 3.198
Terminus dupliciter dicitur. lib.1.1
Terminus optimus qui. lib.1.2
Teſticulorum complexio. lib.2.30
Teſticulorum complexionis calidæ & ſiccæ ſignum quadruplex. lib.2.32
Teſticulus quid. lib.2.145
Theorica ſcientia dupliciter. lib.1.85
Timoris ortus & inſtabilitas. lib.2.26
Timentes in iudicio cur vehementius ſitiunt. lib.2.165
Timoris de effectu. lib.3.302
Triſtitiæ effectus. lib.3.199
Truſianum muſtæ mordere. lib.3.193
Titulus libri microtechni quis. lib.1.1
Tortio dupliciter. lib.2.47
Totum quid. lib.1.2
Trypheræ vſus prolongat vitam. lib.3.80
Tumor dupliciter ſumitur. lib.2.45
Tunicæ ſeptem oculorum. lib.2.118
Tyrannorum mos. lib.2.25

V

Variolas patientium canon. lib.3.301
Vas inuolutum quid. lib.2.145
Vas ſpermaticum duplex. lib.2.145
Venter quid & hypocundrium. lib.2.26
Vena prima.i.meſeraica. lib.3.79
Venæ differentia multiplex ab arteria. lib.2.132
Venæ diffinitio ſecundum Concil. lib.2.133
Vena arterialis quid. lib.2.135
Venter dicitur quadrupliciter. lib.2.158
Venenoſus cibus. lib.3.303
Venenoſa medicina. lib.3.303
Vigiliæ & ſomni effectus. lib.3.52
Vigilia dupliciter & quid. lib.3.190
Vinum ſenibus exibendum tam antiquum quàm nouum lib. 3.80
Virtutis vehementia quid. lib.2.13
Virtutis formatiuæ opera. lib.2.13
Virtus principalis & vitium quid. lib.2.14
Virtutis nutritiuæ actus triplex. lib.2.37
Virtus victa dupliciter. lib.2.48
Virtus temperata menti quæ. lib.2.103
Virtus dupliciter. lib.2.105
Virtus innata dupliciter. lib.2.105
Virtus influens dupliciter. lib.2.105
Virtus compræhenſiua dupliciter. lib.2.113
Virtus apprehendens duplex. lib.2.113
Virtutes interiores quinq;. lib.2.113
Virtus imaginatiua multipliciter. lib.1.113
Virtus eſtimatiua. lib.2.114
Virtutis & operationis viſiuæ perfectio duplex. lib.2.120
Virtutis humanæ genus triplex. lib.1.207
Virtus duplex. lib.2.126
Virtus generalis duplex. lib.2.126
Virgo q; impraegnari poſſit. lib.2.148
Virtus informatiua dicta virtus diuina & aliter. lib.2.153
virtus occulta in omni membro reperitur. lib.2.174
Virtus appetitiua duplex. lib.2.176
Vis memorialis & reminiſcibilis. lib.2.113
Viſus cur principalior ſenſus ſecundum Gal. lib.2,20
Viſus hebetis hominis cur intuendo oculos ſemiclaudant lib. 2.119
Viſiui ſpiritus varietas quadruplex. lib.2.124
Viſum melius videre remota q̃ propinqua vel econuerſo dupliciter intelligitur. lib.2.124
Viſiuus ſpiritus dupliciter. lib.2.153
Vita triplex. lib.2.155
Vitæ breuis & longæ cauſa multiplex. lib.2.155
Vita multipliciter. lib.3.187
Viuidum quid. lib.2.13
Viuentis generatio quid. lib.3.187
Vniuerſalia qualia ſingularia hoc aliquis. lib.1.4
Vngula quid & cura cuiuslibet ſimilis. lib.3.77
Vomitus generatio multiplex. lib.3.78
Vnitas dupliciter. lib.1.85
Vocis aſperæ cauſa. lib.2.49
Vocis lenitas quid indicet. lib.2.42
Vocis aſperitatem remouentia. lib.2.41
Vocis formandæ inſtrumenta neceſſaria. lib.2.41
Vocis differentia ſeptuplex. lib.2.41
Vocis cauſa quadruplex. lib.2.173
Voci formandæ inſtrumenta neceſſaria. lib.2.173
Vocis differentia multiplex. lib.1.173
Voluntarius motus. lib.2.137
Vox quid & eius inſtrumenta neceſſaria. lib.2.173
Vox magna quid & quid parua. lib.2.49
Vocis magnæ cauſa. lib.2.49
Vox lenis & aſpera quid & eius cauſa. lib.2.40
Vrinæ maioris aut minoris ſubito indicium. lib.2.47
Vtilitas doctrinæ de corporibus. lib.1.4
Vulnus duplex. lib.3.66

Z

Zirbi ſubſtantia & vtilitas & officium quid. lib.2.159

Incipit Tabula quæſtionum domini Iacobi de Foroliuio ſuper libros Techni Galeni.

PRIMI LIBRI QVÆSTIONES.

1 Vtrum tm̃ tres ſint oẽs doctrinæ ordinariæ. car.83
2 Vtrum diffinitio medicinę poſita a Ga.ſ.medicina eſt ſcientia ſanorum &c.ſit bene data. car.84
3 Vtrũ int' ſanũ & ægrũ ſit dabile corpus mediũ.car.85
4 Vtrum diuiſio corporũ ſignoꝝ & cãrum in ſimplr talia & talia vt nunc poſita a Gal.ſit bona. car.86
5 Vtrũ ſanitas in cõplõne ſit idẽ qđ bona cõplo.car.87
6 Vtrũ oẽ corpus ſanũ ſimplr ſit tale ex gñone. car.87
7 Vtrum omne ſanum vt nunc ſit ex tempore vel ſolũ ſecundum præſens tempus tale. car.88
8 Vtrũ reperibile ſit aliqđ corpus ſemꝑ ſanum. car.88
9 Vtrum diffõ ſani vt multum poſita a Gal. in lrã.ſ.ſanum vt multum eſt corpus ab optima cõpõne derelictum nõ tñ multum ſit bene poſita. car.89
10 Vtrum diffõ ægri ſimplr poſita a Gal.ſ. ægrum ſimpliciter eſt corpus a generatione diſtemperatum in his quę ſimiles habent partes aut in organicis nõ coæquale aut in vtriſq; ſit diffinitio bona. car.90
11 Vtrum oẽ corpus ſimplr ægꝛ ſit ſanum vt nunc. c.90
12 Vtrum qlibet lapſus ægritudinalis ſimpliciter ſit quolibet lapſu ægritudinali vt nunc deterior lapſus.ca.91
13 Vtrũ oẽ corpus ęgrum ſit ęgꝛ ſimplr aut vt nũc.ca.92
14 Vtrum poſſibile ſit aliquod corpus ex generatione vel principio generationis eſſe ægrum nunc. car.93
15 Vtrum a generatione ſit poſſibile produci corpus neutrum primi ſignificati. car.94
16 Vtrum neutralitas ſimpliciter vt multum ſit minor lapſus ꝙ̃ neutralitas ſimpliciter ſemper. car.94
17 Vtrum neutrum ſimpliciter primi ſignificati ſit vere medium ſaniſſimi & ægerrimi. car.95
18 Vtrum diffinitio neutri ſecundi ſignificati a Gal. in littera poſita ſit bona. car.96
19 Vtrum ſit poſſibile aliquod corpus in eadẽ natura vel diuerſis ſimul adæquate contrarijs vel extremis diſpoſitionibus participare. car.97

SECVNDI LIBRI QVÆSTIONES.

1 Vtrũ diuiſio ſignoꝝ io demõſtratiua pronoſtica & rememoratiua ſana ægra & neutra ſit bona. car.97
2 Vtrum diuiſio ſignorum per quæ ſignificamus ſuper optimam ſanitatem a Gal.in littera poſita.ſ. ſignoꝝ quædam ſumuntur a ſubſtantialiter inhærentibus, quædam ab effectibus ſiue operationibus, & quędã a caſibus ſit bene poſita. car.98
3 Vtrum per cõtẽperãtiã cõſiſum in caſo frigido &c. tã quã per ſigna ſumpta a ſubãr inhęrẽtibus poſſimus ſignificare ſupra optimam ſanitatem. car.99
4 Vtrum quęlibet operatio in corpore tẽperato ſit perfectior ꝙ̃ eadem vel ſimilis in diſtemperato. car.100
5 Vtrum genera lapſuum ſint eadem his quę uirtutem eorum complent. car.102
6 Vtrum corpus tẽperatum oĩbus cauſis ægris magis reſiſtat ꝙ̃ corpus diſtemperatum. car.102
7 Vtrum ſanitas optima ſit in latitudine ſanitatis diuiſę a Gal. in littera ſituanda. car.104
8 Vtrum diuiſio mẽbroꝝ in lrã a Gal.poſita ſit bona.ſ. membroꝝ quędã ſunt principalia, quędã orta a principalibus, quędam habent virtutem innatã tantum, quędam innatam & influentem. car.104
9 Vtrum ſolum quatuor ſint membra principalia.ſ.cerebrum, hepar, cor et teſticuli. car.106
10 Vtrum cerebrum humanum naturaliter ſe habens ſit complexionis frigidę & humidę. car.107
11 Vtrum caput paruum ſit proprium ſignum prauę complexionis cerebri. car.108
12 Vtrum magnitudo capitis ſit ꝓprium ſignum bonę cõplexionis cerebri. car.109
13 Vtrum ex ſignis a Gal.in littera poſitis. ſcilicet capitis figura neruoꝝ & oſſium colli diſpoſitione poſſumus euidenter arguere ſuper bonam vel malam diſpoſitionem cerebri. car.109
14 Vtrum nucha & oẽs nerui oriant a cerebro. car.110
15 Vtrum orta atteſtentur principijs ſuis in virtute & vitio ſuarum operationum. car.112
16 Vtrum ad ſaluandum principales operationes cerebri ſit neceſſarium ponere pl'es ꝙ̃ duas virtutes interiores abinuice organice diſtinctas.ſ. ſenſum communem & memoratiuam. car.112
17 Vtrum oĩs immoderata dyſcraſia lædatur a ſimili & iuuetur a contrario vſu moderato. car.114
18 Vtrum per ſignum ſumptum a multitudine colore & figura capillorum poſſit conuenienter argui ſupra complexionem cerebri. car.115
19 Vtrum oculus ſit naturaliter complexionis frigidæ & humidę. car.118
20 Vtrum tres humores oculi.ſ.cryſtallinus, vitreus, & albugineus ſint membra ſiue partes animatæ noſtri corporis. car.119
21 Vtrum in oculo ſecundum qualibet naturã mediocri melius perficiat viſio ꝙ̃ in oculo lapſo ab eo.ca.120
22 Vtrum oculus medij coloris ſit oculo extremorum colorum virtutis viſiuæ perfectioris. car.122
23 Vtrum cor in genere membrorum ſit calidæ & ſiccæ complexionis. car.124
24 Vtrum motus dilatationis & conſtrictionis cordis & arteriarum effectiue proueniat ab aliqua virtute vel potentia animæ. car.126
25 Vtrum ex corde calido reſpectu temperati proueniant pulſus maiores velociores & frequentiores reſpectu temperati pulſus. car.127
26 Vtrum ex corde frigido tẽperato ꝓueniant pulſus parui, non tñ de neceſſitate rari aut tardi. car.129
27 Vtrum dum dilatatur cor oẽs arteriæ eiuſdem corporis conſtringantur. car.132
28 Vtrum ex aliqua diſpoſitione cordis vel arteriarum naturali vel pręter naturam proueniat in pulſu diaſtole maior velocior aut frequentior ſyſtole vel econtra. car.133
29 Vtrum motus pulſus & motus anhelitus ſint ſibijnuicem proportionales. car.135
30 Vtrum hepar ſit cõplõnis calidę & humidę. car.137
31 Vtrum ſanguis ſit humor ab alijs tribus humoribus.ſ. phlegmate chola, & melãa, ſpecifice diſtictus.c.138
32 Vtrum omnia membra noſtri corporis ex ſolo ſanguine nutriantur. car.139
33 Vtrum membra noſtri corporis contrariarum cõplexionum ſibijnuicem contraoperentur. car.141
34 Vtrum humiditas cordis vincere poteſt ſiccitatem hepatis. car.143
35 Vtrum teſticuli ſint membrum principale. car.145
36 Vtrũ ſꝑma primo & principalr decidat a corde.c.146
37 Vtrum ſperma mulieris effectiue concurrat ad generationem. car.147
38 Vtrũ oẽ ſꝑma ꝓlifici ſit formalr aĩatum. car.150
39 Vtrum cõplexio temperata ſit vere & per æquidiſtantiam media inter extrema totius latitudinis humanę complexionis. car.153
40 Vtrum complexio temperata ſit omnibus diſtemperatis complexionibus longioris vitæ. car.155
41 Vtrũ cõplo a gñone calã & ſicca tẽpore ætatis perachmaſticę.ſ.ſenectutis ꝑmuteẽ ad fridã & ſiccã. c.156
42 Vtrũ dabile ſit corpus vel mẽbꝛ calm nõ raꝝ, ſed dẽſum.& ecõtra frigidũ raꝝ & nõ dẽſum. car.157

43 Vtrum venter ex chylo nutriatur. car.158
44 Vtrũ caſitas circũſtãtiã mẽbrorũ plus opereẽ ad dige-ſtionẽ cibi in ſtõ q̃ calor ꝓprius ſtomachi. car.159
45 Vtrum appetitus cibi qui fames appellat conſequatur tanq̃ immediatã cãm conſumptionẽ humidi ſubſtã-tifici oris ſtomachi vel chyloſi. car.160
46 Vtrum conſumptio humidi roridi oris ſtomachi ſit cã immediata ſitis. car.163
47 Vtrum ſtomachus quilibet in ſua naturali diſpoſitione exiſtens appetat ſibi ſimilia. car.165
48 Vtrum diſtẽperãtię naturales ſtomachi in hoc ab ægri tudinibus differant, quia naturales ſimilia concup-ſcunt, ægritudinales vero contraria. car.167
49 Vtrum ſtomachus frigidus ſit melior ad appetendum q̃ ſtomachus calidus. car.169
50 Vtrum in corporibus athletarum repletis nutrimento ſua qualitate laudabili poſſit naturalis appetitus ad cibum inſurgere. car.170
51 Vtrum pulmo ſit cõpl̃onis calidę & humidę. car.178
52 Vtrum cauſæ differentiarum vocis a Gal. in littera po ſite ſint veræ. car.172
53 Vtrum complexio membrorum interior quæ ſenſibus noſtris non ſubiacet ſit a nobis cognoſcibilis ex ope-ratione quatuor virtutum naturalium. ſcilicet attra-ctiuæ retentiuæ &c. car.174
54 Vtrũ dolor ſit actus vel opõ ſenſus tactus. car.175
55 Vtrũ dolor ſit a nobis aliquo ſenſu perceptibilis. c.176
56 Vtrũ tñ tribus modis cõtingat quãlibet operationẽ lę-di. ſ. diminutę ablatę & corruptę. car.177
57 Vtrum ex læſione operationis membri euidenter ſigni ficetur ægritudo membri: cuius lædit opõ. car.158
58 Vtrum dolor ſit actio læſa. car.180
59 Vtrum cuiuslibet doloris cã ĩmediata ſit mala cõpl̃o aut ſolo continui vel vtrunq; ſimul. car.181
60 Vtrum tã mala cõplexio humida q̃ ſicca poſſit eſſe per ſe cauſa obiectiua doloris. car.184

TERTII LIBRI QVÆSTIONES.

1 Vtrum diuiſio cauſarum ſanitatis in cõſeruantes & ef-ficientes ſanitatem ſit ſufficiens. car.185
2 Vtrum cauſæ conſeruantes ſint tempore & dignitate priores cauſis efficientibus ſanitatem. car.186
3 Vtrum per ætatiuum decurſum poſſit ab intra accide-re mors naturalis. car.186
4 Vtrum tñ ſex ſint res non naturales a Gal. in lĩa enu-meratæ. ſ. aer: cibus, & potus &c. car.188
5 Vtrum corpus humanum magis immutetur ab aere q̃ a cibo & potu. car.189
6 Vtrum ad debitã adminiſtrationẽ ſex rerũ nõ natura-lium ſint ſolũ duę circunſtantię ſiue conditiones cõſi derandę. ſ. quantitas & qualitas debita. car.190
7 Vtrũ aer nos cõtinẽs nr̃a corpora ſp̃ exiccet. car.191
8 Vtrum ad debitã corporis temperati conſeruationem exiſtente aere diſtemperato ſecundum aliquã quali-tatem oporteat omnes alias res non naturales æqua-liter ad contrarium labi. car.192
9 Vtrũ ad cuiuslibet corporis conſeruationẽ cõpetat aer ſibi ſilis. v. g. tẽperato corpori tẽperatus, calido cali-dus, frigido frigidus, & ſic de alijs. car.193
10 Vtrũ ad cuiuslibet humani corporis ſani conſeruationẽ debitam competat exercitium. car.197
11 Vtrum acceſſitia aię hic nominata humano corpori debi te adminiſtrata ſint ſanitatis conſeruatiua, indebite vero remotiua ſicut alię res non naturales. car.199
12 Vtrum corpus temperatum per debitam adminiſtra-tionem cibi & potus ſibi ſimilis ſit in ſua temperie conſeruabile. car.202

FINIS.

PRECLARISSIMI PHILOSOphi illuſtriſq; medici Iacobi foroliuienſis Expoſitio ſuper libros techni Galeni feliciter incipit.

Tex. 1. Laur.

TRes ſunt oẽs doctrinę ordinẽ ſubſequentes.

Leo. Tres ſunt omnes doctrinæ quæ ordini inherent.

Ant. Tres ſunt omnes doctrinæ quæ ordine habentur.

Iaco. Relictis multis ambagibus in huius & aliorum librorũ exordijs ſolitis enarrari, breuitati indulgens quatuor dumtaxat ſeriatim exequar. primo quis ſit huius libri titulus oſtendetur. Secũdo quid ſit libri huius ſubiectum: & conſequenter totalis ſciẽtiæ medicinæ, cuius eſt hic liber partialis. Tertio quis ſit huius libri ordo ad alios medicinæ libros a Gal. compoſitos. vltimo ad libri diuiſionem veniam & litteræ expoſitionem. Quæ vero ſit auctoris intentio, quæ vtilitas libri, quot & quæ cauſæ: quia ſunt alias declarata & vulgo nota dimitto. Quantum ad primum ſciendum eſt ꝙ hic liber intitulatur Microtechni: cuius interpretatio eſt parua ars, micron. n. græcæ, latine paruum: techni ars ſeu tegens, vel continens. Talem vero meruit titulum, quia ſub breuitate miranda in generali totius ſcientiæ medicinæ ſcibilia tã ad partem practicam q̃ theoricam pertinentia continet, vt de ipſo merito dici poſſit. Hoc opus eſt exiguum, breue corpore, viribus amplum. Quantũ ad ſecundũ ſciendũ ẽ ꝙ licet ſubiectum multipliciter capiatur in propoſito, tñ ſumitur pro eo de quo principaliter eſt ſciæ vel artis conſideratio, de quo. ſ. principaliter paſſiones & proprietates inueſtigantur, & ad quod quæcunq; in ſcientia conſiderantẽ hñt attributionẽ, & cum hoc metas illius non tranſcendit. Qualiter numerum ſubiectum dicimus arithmeticæ, ens mobile naturalis philoſophiæ, & ſic de alijs. Taliť ergo capiendo ſubiectũ patet medicinæ ſubiectũ eſſe corpus humanũ ſanabile vel ægrotabile: vel ſub neutra diſpoſitione ponibile. De hoc. n. principaliter conſideratur in medicina, & proprietates & paſſiones principaliter inueſtiganẽ & quæcunq; in huiuſmodi ſcientia conſiderantur ad illud habẽt attributionem. Et eorum aliqua ſunt partes vt mẽbra &c. aliqua ſunt accidentia vt ægritudo, aliqua ſunt cõuenientia vt complexiones &c. aliqua ſunt diſconueniẽtia vt ægritudo & cauſę earum &c. Licet nãq; medicus multa humano corpori extrinſeca conſideret vt plantas: venena, ventos, montes, terrarum ſitus & ſimilia, nõ tamen cõſiderat ea niſi inquantum ad humanum corpus attributionem habent tanq̃ conuenientia vel diſconuenientia conſeruatiua vel corruptiua. Q₂ etiam huius ſubiectum non tranſcendat metas huius ſcientiæ ſatis patet. Ex quibus patere poteſt. Primo quid ſit ſubiectum doctrinæ traditæ in hoc libro. Eſt. n. corpus humanum ſanabile &c. conſideratum ſecundum paſſiones cõmunes tantum ſiue generales. Ex quo patet ſecundo differentia ſubiecti huius libri a ſubiecto totalis ſcientiæ medicinæ. Huius enim libri ſubiectum eſt corpus humanũ ſanabile &c. conſideratum ſecundum paſſiones cõmunes tantum ſiue generales. Totalis vero medicinæ tam ſecundum paſſiones communes q̃ proprias ſiue ſpeciales. Ex quo patet tertio ꝙ non repugnat idem eſſe ſubiectum totalis ſcientiæ & alicuius partialis libri eiuſdem differenter tamen conſideratum ſecundum ſuas paſſiones ut declaratum eſt. Quantum ad tertium principale. ſ. quis ſit ordo huius libri ad alios dicitur ꝙ eſt in ordine aliorum librorum medicinæ & a Gal. compoſitorum primus, vel ſaltem de prioribus ordine doctrinæ, eo ꝙ in hoc libro tradita ſunt cõmuniora, & confuſiora, & conſequenter notiora nobis. Notiora. n. nobis ſũt confuſa magis. Innata eſt autẽ ex notioribus nobis via & certioribus in notiora naturæ & certiora. primo phyſi.

[Margin: Titulus libri. — Subiectũ medicinæ. — Subiectũ libri techni. — Ordo huius li. ad alios]

Quantum ad quartum dicendum ꝙ hic liber diuiditur in duas partes. In prohemium. ſ. in quo ponit intentionem modum & ordinem ſui proceſſus. Et in tractatum. ibi ſecunda⌊ Medicina eſt ſcientia.⌉ Prima in duas. Primo ponit diſtinctionem doctrinarum. Secundo declarat membra diſtinctionis. ibi prima. Dicit primo ꝙ doctrinę quę habentur ſecundum ordinem, id eſt ordinariæ ſunt tres.

[Margin: Diuiſio huius libri.]

Primo nota ut Haly in cõmento ꝙ doctrina eſt actio doctoris in diſcipulũ ſeu inceſſus & ſemita ſunt nomina ſynonyma. Ex quo comprahenditur Haly in propoſito per doctrinam intelligere modum viã ſeu ſemitã, qua procedit doctor in docendo diſcipulum per viã vel ſemitã reſolutiuam, compoſitiuam vel diffinitiuam intelligendo. Antiqui autem vt. 2. cõmento nota. Haly per doctrinam intellexerunt id quod proijcit magr̃ ſuper diſcipulum ex intentionibus rerum, quas vult diſcipulum habere vt magiſtro proferente lectionem proijcit ſuper diſcipulum intentiones rerum, quia voces quæ ſunt rerum ſimilitudines ex quibus in mẽte diſcipuli rerum naturales ſimilitudines generantur. Subdit tamen in cõmento æquale eſſe ſiue diſcipulus has intentiones acquirat vocum prolatione ſiue ſcripturarum inſpectione aut digito vel manu mõſtrata &c. per ſcripturas. n. Pl̃onis Hypp. & Ariſt. eorum ſermones intelligimus ac ſi præſentes eſſent: vnde & ab ipſis doceri dici poſſumus. Secundo nota. Ordo prout propoſito pertinet eſt plurium intra ſe ſecundum prius & poſterius ſe habẽtium debita habitudo ſiue dependẽtia. Scientiam igiť aliquam eſſe ordinariam eſt partium eius intra ſe prioris & poſterioris debitam eſſe habitudinẽ. Econtra vero inordinariam. Exemplum primi, ut doctrina libri elementorũ Euclidis: Exemplum ſecundi, vt aphor. Hæc plenius in quæſtione declarabuntur.

[Margin: Doctrĩa multipľr capit. — Ordo q̃d ſit. — Scĩa ordinaria.]

Prima ex finis cognitione per reſolutionem efficitur. 2

Laur.

Leo. Prima quidem ex notione finis: quæ per reſolutionẽ fit.

Anti. Prima quidem eſt ex finis notione, quæ ſecundum diſſolutionem fit.

Iac. Declarat membra diuiſionis. Primo primum. Secundo ſecundum. Tertio tertium declarando eligit membrũ quo incedere intendit. Secunda ibi⌊ Secunda vero.⌉ Tertia ibi⌊ Tertia vero.⌉ Dicit primo ꝙ prima doctrina ſit ex finis notione quæ ſit ſecundum diſſolutionem. idest reſolutionem.

Secunda ex compoſitione eorum quæ ſunt per reſolutionem inuenta. 3

Laur.

Leo. Secunda ex compoſitione conſtat eorum quæ ex reſolutione fuerint inuenta.

Anti. Secunda vero eſt quæ ex compoſitione ſecundum reſolutionem inuentorum.

Iac. Dicit ſecundo quòd ſecunda eſt ex compoſitione inuentorum ſecundum diſſolutionem. Primo nota. Reſolutio eſt duplex, ſcilicet naturalis ſeu realis & logicalis. Realis autem reſolutio, & ſi multipliciter & improprie ſumatur, proprie tamen eſt ſeparatio & diuiſio rei in partes ipſam rem componentes. Logicalis autem reſolutio ab hac metaphorice dicta eſt. Et ſumitur hoc modo metaphora. ſicut enim compoſitum dũ reſoluitur partes abinuicem ſeparantur; ita vt quælibet per ſe remaneat in ſuo eſſe ſimplici, ita dum lo-

[Margin: Reſolũe duplex.]

gicalis fit reſolutio, res primo confuſe comprahenſa comprahenditur diſtincte, ita vt partes & cauſæ eius eſſentiã attingentes diſtincte cõprehendantur. Vt ſi primo febrem comprahendas, conceptum febris habes generalem & cõfuſum, deinde reſolue febrem in ſuas cauſas, quia quęlibet aut eſt ex calefacto eſſe humoris, aut ſpiritus aut membrorum, & iterum ex calefacto eſſe humoris aut ſanguinis, aut phlegmatis &c. donec ad febris ſpecificam & diſtinctam cauſam & notitiam peruenias. Ad propoſitum de tali reſolutione logicali eſt ſermo hic. Conſimiliter per omnia de compoſitione dici poteſt. Secundo nota. ꝙ circa hanc litteram variæ & oppoſitæ reperiuntur expoſitiones.

Expõ pluſꝗ cõmen. Prima eſt pluſꝗ cõmen. tenentis ꝙ per notitiam primam quę fit ſecundum diſſolutionem vel reſolutionem intelligenda eſt notitia propter quid. i. a cauſa ſuper effectu. i. doctrina, qua demonſtratur effectus per cauſam. Econtra vero per compoſitiuam doctrinam, quia per quam doctrinam probamus cauſam per effectum. i. ab effectu ad cauſas procedimus. Secundum quam ſic exponatur littera. Prima quidem doctrina eſt ex notione finis. i. procedit ex notitia cauſæ vltimate verſus effectum immediate. ſ. inter quam & effectum non cadit cauſa media. Per finem enim intelligit immediatam. i. vltimatam cauſam incipiendo a remotiſſima & tenendo verſus effectum. Et notum eſt ꝙ illa eſt cauſa effectui immediata per priuationem cauſæ mediæ, quæ fit ſecũdũ diſſolutionem. i. reſolutionem, quia per cauſam mediatam vel remotam reſoluendo procedimus donec ad cauſam effectui immediatam peruenerimus. Vt ſi ex oppilatione concludamus prohibitam tranſpirationem & ex illa inflammationem caloris & humorum, & ex illa eleuationem vaporis putridi ad cor, & ex illa febrem, reſoluimus. n. cauſam remotam. ſ. oppilationem in cauſam immediatam febris. Secunda vero doctrina fit ex cõpoſitione. i. ex effectu inuentorum. i. cauſarum inuentarum ſecundum reſolutionem. i. in reſolutione iam dicta, quia. ſ. in hac doctrina procedimus ab effectu ad cauſas quas in reſoluẽdo inueneramus.

Expõ Haly. Secũda expoſitio antiqua eſt Haly in cõmento ponentis ꝙ per finem in propoſito intelligere debemus effectum, qui poteſt finis cauſarum dici, vt in quęſtione viſum eſt. Et conſequenter ꝙ per doctrinam reſolutiuã in propoſito intelligere debemus demõſtrationem, quia. ſ. ex notitia effectus in notitiam cauſarum procedẽtem. Ecõtra vero per compoſitiuam demõſtrationem propter qd. Secundum quam ſic exponitur littera. Prima eſt ex notione. i. notitia finis. ſ. effectus, quæ fit ſecundum diſſolutionẽ. i. reſolutionem effectus in ſuas cauſas. Secũda vero doctrina fit ex compoſitione inuentorum. i. cauſarum inuentarũ ſecundum reſolutionem. cauſæ enim quæ in demonſtratione quia ſoluendo inueniũtur, in demonſtrationem poſtea propter quid componuntur & iungũtur donec ad cauſam immediatam perueniamus & cõcludamus effectum. Hãc expoſitionem approbat Concil ator differentia. 8. & Gẽtilis, & alij moderniores poſt hos.

4 Lau. Tertia ex diffõnis diſſolutione de qua nũc tractamus. At licebit talem doctrinam appellemus nõ ſolum diffinitionis diſſolutionem, ſed etiam explanationem, quomodo aliqui nominauerũt, aut reſolutionẽ, aut diuiſionem, aut qũo alij quidam explicationem, aut enarrationem qũo alij.

Leo. Tertia ex diffinitionis diſſolutione, cui nunc incumbimus. Licet autem huiuſcemodi doctrinam appellare, non tantum diffinitionis diſſolutionem, ſed & explicationem, vt nõnulli vocarũt, vel reſolõnẽ, vel diuiſionẽ, vel (vt nonnulli alij) explanationem, vel expoſitionem, vt alij.

Ant. Tertia vero ex termini diſſolutione, cui nũc inſiſtimus: appellare autem licet huiuſmodi doctrinam, non ſolum termini diſſolutionem: ſed etiam apertionem, vt quidam nominauerunt. Aut reſolutionem, aut diuiſionem: vt alij quidam. Aut explicationem, aut expoſitionem vt alij.

Iac. Tertio vero declarat tertium dicens ꝙ tertia doctrina fit ex diſſolutione, id eſt diffinitione termini cui nunc inſiſtimus, quia in hoc libro intendit doctrina diffinitiua procedere.

Doctrinę diffinitiuæ nomen multiplex. Et aſſignat varios modos nominationis doctrinę diffinitiuæ dicens ꝙ hanc doctrinam licet appellare nõ ſolum termini diſſolutionem, ſed etiam apertionem vt quidam nominauerunt. Aut etiam reſolutionem aut diuiſionẽ vt quidam alij. Aut explicationem vel expoſitionẽ, vt alij. Hæc enim doctrina eſt diffinitionis diſſolutio, quia hac diſſoluitur diffinitio in ſuas partes, & quælibet per ſe declaratur. Et per idem eſt reſolutio diuiſio & explicatio & expoſitio vt patet.

Terminus duplr dr. Primo nota. ꝙ per terminum duo intelligere poſſumus. ſ. diffinitionem & diffinitum. Si intelligimus diffinitum eſt ſenſus, Tertia doctrina fit ex diſſolutione termini. i. explicatione ipſius diffiniti, quæ. ſ. diſſolutio. i. explicatio fit per diffinitionem, quæ idem complexe importat & explicite, quod diffinitum incõplexe & implicite. Si vero per terminum intelligitur diffinitio, quæ pro tanto terminus dicitur, quia terminat & diſtincte notificat diffinitum erit ſenſus. Tertia doctrina fit ex termini diſſolutione. i. diffinitionis, quia. ſ. diffinitiua. Poteſt tamẽ intelligi hic diſſolutio eſſe diffinitionis, quia facta per diffinitionẽ. Vel etiam quia hac doctrina diſſoluitur. i. manifeſtatur diffinitio.

Doctrina diffinitiua duplr. Secundo nota. ꝙ per doctrinam diffinitiuam intelligere poſſumus duo. Primo doctrinam diffinitionis inuentiuam vel venatiuam, ſicut eſt doctrina tradita a Boe. in lib. diuiſionum, qua docet diffinire ſic. ſ. Primo inuenire genus et ipſum in ſuas eſſentiales differentias diuidere: deinde differentiam diffinito conuenientem cum genere iam dicto componere & videre vtrum conuertatur cum diffinito uel non: ſi ſic eſt perfecta diffinitio. ſi non, iterum diuidatur illa differentia &c. Secundo per diffinitiuam doctrinam intelligere poſſumus doctrinam diffinitionis partium expreſſiuam & declaratiuam & de iſta intelligit in propoſito, hac. n. ſecundum plurimum in hoc libro incedit. Tertio nota non eſſe intentionem Gal. ꝙ per totum hũc librum hac via diffinitiua procedat, ſed ſecundum maiorem partem taliter in hoc libro ꝓcedit. Et hoc ſufficiat vt doctrina hic ſit diffinitiua denominãda.

Doctrinę diffinitiuę actus triplex. Quarto nota in diffinitiua doctrina triplicem actum. Primus eſt diffinitionem proponere. Secundus eſt in ſuas partes diuidere diffinitionem. Tertius eſt ſigillatim illarum quãlibet declarare. Colligitur ab Haly in commento.

Nonnulli igitur Herophili ſectatores talem doctrinam efficere ſunt aggreſſi, velut Heraclides erithrenſis. 5 Lau.

Conati ſunt & herophiliorũ quidã talẽ facere doctrinã, quẽadmodum Heraclides Erythrieus. Leo.

Conati ſunt ergo quidã Herofilorum huiuſmodi facere doctrinam, quẽadmodum Heraclides Erithreus. Anti.

Oſtendit quibus modis doctrinæ antiqui vti tẽtauerũt. Et primo quo ad diffinitiuã. Secundo cõpoſitiuã. Tertio reſolutiuam. Secunda ibi ⌊ Conati ſunt. ⌉ Tertia ibi ⌊ Nullus tamen ante nos. ⌉ Quid dicat de prima patet. Iac.

Componendi uero doctrinã ſunt ipſi Herofili ſectatores efficere aggreſſi et aliqui qui ab Eraſiſtrato fluxerunt, atq; etiam Attales athenĩẽſis. 6 Lau.

Conati ſunt & eam quæ per compoſitionem: & ipſi Herophilij, & quidam eraſiſtrati ſectatores, & atheneus athaleus. Leo.

Conati

Antiq. Conati ſunt & ea quæ ſecundũ compõnẽ ipſi heroſili et quidã eraſiſtratiorũ & athenens athaleus.

Iaco. Secunda ſimiliter patet. Iſti conati ſunt & non ſuffecerunt. Hic cadet et diuerſitas expoſitionis Pluſq̃cõmentatoris & Haly. quæ patet ex dictis.

7 Laurẽ. **Nemo tamen ex maioribus ſcripſit doctrinã ex cognitione finis incipientẽ ex qua artes omnes vtentes docendi via & ratione conſiſtunt.**

Leoni. Neminem tamen ante nos eam quæ oritur a notione finis ſcripſiſſe comperimus ex qua omnes artes via quadã, atq; ordine conſtituuntur.

Antiq. Nullus tñ añ nos ſcripſit eã quę ex finis notione incipit, ex qua omnes artes conſiſtunt ſecundum rationem.

Iaco. Hæc pars de ſe patet.

8 Laurẽ. **Sed illam alibi docuimus.**

Leoni. Sed illam quidem alio pertractauimus loco.

Antiq. Sed & illam quidem alibi pertranſiuimus.

Iaco. Hæc pars de ſe eſt manifeſta.

9 Laurẽ. **Hoc loco diffiniendi doctrinam ſumus facturi. Quantum. n. ſuperatur a ſcientia reſoluendi dignitate, docendiq; via & ratione, tantum ſuperat compendio artis, ac memoria particularium præceptorum. Omnia enim pręcepta ſatis in memoria herent ex diffinitionis diſſolutione, quia optima diffinitio, capita totius artis in ſeipſa cõplectitur, quam nonnulli nominant eſſentialem ex aduerſo diuiſam accidentalibus appellatis. Ille. n. ab accidentibus rerum quas diffiniũt. Hæc ab ipſa eſſentia conſiſtunt.**

Leoni. Hic vero diffinitiuam faciemus doctrinam, quæ quantum ab ea quæ ex reſolutione conſiſtit, & dignitate: & ipſo docendi ordine linquitur, tantum & ad totius compendium: & ad ſingulorum memoriam præſtare inuenietur. Sufficienter enim faciliime memoriæ cõmẽdantur ex diffinitionis diſſolutione vniuerſa. Quoniam totius artis capita in ſe optima diffinitio complectitur, quam quidã ſubſtantialem vocant: ex aduerſo diſtinguentes alijs, quæ notionales appellanť. Illæ ſiqdẽ ab his q̃ accidunt rebus diffinitis, hæ vero ab ipſa eſſentia conſtituuntur.

Antiq. Hic vero diffinitiuã faciemus doctrinã quæ quantũ relinquitur ab ea quæ eſt ſecundũ diſſolutionẽ & dignitate, & ratione, tantũ abundans eſt ad cõprahenſionẽ totius, & memoriam eorũ quæ ſecundũ partẽ. Facile. n. memorabilia ſunt ſatis ex termini diſſolutione omnia, eo q̄ cõtineat in ſe totius artis capitula, & optimum terminũ quẽ & ſubſtantialẽ quidã nominant, econtrario diuidentes his quæ notiones appellãt. Et illi ſiquidẽ ab accidẽtibus diffiniunt rebus, hi vero a ſubſtantia ipſa conſiſtunt.

Iaco. Declarat hoc quo ad reſolutiuã. Et primo hoc excuſando ſe a determinatione ſecũdũ hanc doctrinã. Secũdo hãc doctrinã diffinitiuã reſolutiuæ cõparat. Secũda ibi ⌊Quæ q̃tũ.⌉ Primo ponit cõparationẽ. Secũdo declat ibi ⌊Facile. n.⌉ Dicit primo q̄ nullus ante eum fecit reſolutiuã, ex qua conſiſtunt omnes artes ſecundum rationem, ſed ipſe alibi hanc pertractauit, hic vero ſolum doctrinam proſequitur diffinitiuam. Dicit ſecundo q̄ quantum doctrina reſolutiua excedit diffinitiuam ratione & dignitate tantũ, econtra diffinitiua reſolutiuã excedit in comprænenſione ſeu facilitate cõprænenſionis & memoriæ eorum quæ ſũt ſecundum partem. i. particularium. Dicit tertio q̄ notificata nobis ex termini diſſolutione ſunt facile memorabilia, eo q̄ termini diſſolutio & diffinitio continent in ſe totius artis capitula, & optimum terminum. i. diffinitionem quem quidam ſubſtantialem nominant, diſtinguentes huiuſmodi diffõnẽ contra deſcriptionẽ. deſcribentes. n. diffiniunt ex accidentibus ipſis rebus. i. diffinitis. hac vero diffinitione diffinientes ab ipſa ſubſtantia diffinitionem conſiſtunt. Primo nota. q̄ nullus de medicis in medicina hãc doctrinam ante ipſum perfecte ſcripſit. De philoſophis tñ vt Platone & Ariſto. non eſt dubium. Secundo nota. illa pars ex qua conſiſtunt omnes artes ſecũdum rationem habet duplicem expoſitionẽ. Prima eſt Pluſq̃cõmen. ex qua omnes artes ſecundum rationem. i. cauſæ redditionem cõſiſtunt, tales. n. ſunt artes demonſtratiuæ propter quid procedentes. Secunda expoſitio ſumiť a Conciliatore allegata differentia, omnes artes ſecundum modum rationalẽ humanũ procedentes, qui ẽ ab effectibus ad cauſas. Quæ harum ſit melior patebit in quæſtione. Tertio nota. q̄ diffinitiua exceditur a reſolutiua dignitate. i. perfectione & ratione. i. cauſæ redditione. Et hoc ſecundũ opinionẽ Pluſquãcõmen. Alter dignitate. i. perfectione. & ratione i. ꝓbatione, licet. n. diffinitione notificetur diffinitum, non tñ probať, ſed in reſolutiua ꝓbať, ſaltẽ cã per effectũ. Quarto nota. q̄ per totũ primo intelligere poſſumus id de q̃ principalit᷑ in ſcientia conſiderať. vel etiã diffinitũ qđ per diffinitionẽ notificatur, comprænenſa. n. diffinitione facile cõprænenduntur, contenta ſub diffinito cõprehendendo eis diffinitionem competere. Quinto nota. q̄ cũ per reſolutiuam poſſit concludere diffinitio, eadem & totidem doctrina reſolutiua comprę hendi poſſunt quot diffinitiua, non tamen ſic breuiter & faciliter licet euidẽtius. Sexto nota. q̄ per optimum terminum intendit diffinitionem ſubſtãtialem perfecte diffiniti eſſentiam explicantem. Per notiones autem intelligit deſcriptiones. Differt autem deſcriptio a diffinitione iam dicta ſecũdum Haly. quoniam diffinitio eſſentialis datur per genus & differentias ſubſtantiales, ſumitur hic ſubſtantia pro eſſe ſubſtantiali vel eſſentiali. deſcriptio vero per genus & differentias accidentales. Exempla patent. Tamẽ puto q̄ per diffõnẽ ſubſtantialẽ nõ ſit in propoſito intelligenda diffõ pure quidditatiua, talĩ. n. diffinitione non vtitur medicus ſeu non diffinit, cum eius conſideratio ſit phyſica. Tamen in propoſito intelligenda ẽ diffinitio data per genus & per terminos explicantes cauſas ad diffinitum ipſum eſſentialiter ordinatas: ſicut ſi diceremus corpus ſanum ſimpliciter eſt corpus eucraton &c. Septimo nota. q̄ hic terminus deſcriptio quandoq; largius ſumptus extenditur ad omnem imperfectam diffinitionem. ſ. imperfecte notificantẽ diffinitum. Et ſic diffinitio data per genus remotum & ſubſtantiales differentias diceretur deſcriptio, vt Boetius in libro diuiſionum.

Totum

Terminus optimus. Notio.

Deſcriptio larga.

10 Laurẽ. **Cæterum in multis alijs cõmentarijs omnem medendi cõtẽplationẽ particulatim excoluimus quibus vtaris ad hanc triplicẽ doctrinã licebit.**

Leoni. Elaborata autẽ eſt a nobis particulatim: & in pluribus conſcripta tractatibus totius medicinæ contemplatio, quibus vti quis poſſit ad triplicem doctrinam.

Antiq. Quæ vero ſecundũ partem eſt tractatio vniuerſæ medicinalis ſpeculationis, in multis alijs a nobis ſcripta eſt negotijs quibus expedit vti ad tres doctrinas.

Iaco. Remittit ad alia loca dicens, quòd ſpecialis determinatio de ſcibilibus medicinæ & particularis eſt ſcripta ab eo in multis alijs locis, vel libris, quibus expedit vti ad tres doctrinas. Primo nota. Dupliciter poteſt dici aliqua doctrina particularis. Primo quia per particularia principia ex particularibus concluſionibus habita ẽ: & ſic non intelligiť hic. Secundo dr̄ particularis. i. minus

Doctrina particularis dupl'r.

generalis.ſicut in prohemio phyſicorum ſingulare ſumitur pro minus vniuerſali,& taliter ſumitur hic.hoc.n.modo dicimus doctrinam qua ſcio reubarbarum aut ſcamoneam choleram euacuare eſſe particularem reſpectu illius ſuperfluens cholera purgatur per pharmacum choleræ purgatiuum. Secundo nota.vt Pluſq̃ cõmen.hic.q̃ in littera quibus oportet vti &c.eſt figura quæ dicitur Hypalage,q̃a per cõtrariũ verba ꝓferimus primo etymologiarũ. Et vt ĩ Boetio.Dulcior ẽ aptũ mage labor ſi malus ora prius ſapor edat.Et in Vir.Date claſſibus auſtros.Ita in ꝓpoſito.doctrina.n.oportet uti ĩ illis negocijs magis q̃ ecõtra.

Hypalage.

11 Laurẽ. **Sed hac parte diffiniendi rationem proſequemur.Id præterea adijcientes, nos hoc libro eſſe dicturos ſola capita,ac veluti concluſiones eorũ quæ latius explanata iam ſunt.**

Leoni. Nunc vero diffinitiuam aggrediemur:hoc vnum præfari,quod ſolum capita : & quædam veluti concluſiones eorũ:quæ alibi latius ſunt demonſtrata nũc a nobis dicẽt.

Antiq̃. Sed a diffinitiua incipiemus tantum adhuc apponentes q̃ ſola capitula:& velut concluſiones ſecundum explicationem demonſtratorum dicentur nunc.

Iaco. Oſtendit tãdem modum ſui proceſſus.d.q̃ nunc a diffinitiua ſolum vult incipere.& ponit in hoc libro ſolum ea quæ ſunt velut capitula & velut ſummæ & concluſiones ſcientiæ medicinæ generales. Primo nota.q̃ hic ſolum ponũtur capitula.i. generalia ſummatim collecta. Dicit autem notanter quæ ſunt ſicut concluſione, quia non ſunt vere cõcl'ones eo q̃ tũc nõ eẽt ordinaria doctrina ſed ſunt velut concl'ones,q̃a nõ ſunt per ſyllogiſmos & diſpẽdioſos ꝓceſſus deducta.vel ſĩilitudinarie dicunẽ cõcl'ones.ſicut.n.in cõcl'one .elucet vis pricipioꝝ in paucis verbis, ita in hoc libro. Secũdo nota ut Haly.in cõmẽ.ideo Gal.has doctrinas in prohemio hoc deſcripſiſſe,vt per hæc inuitaret nos ad diſcẽdum dialecticam & faceret ex hoc nos ſcire q̃ non eſt poſſibile ſine ea diſcere artem medicinæ, niſi fuerit homo excellentis naturæ quẽadmodũ fuit Hyp. Nã bonitas naturæ ſuę & ſuperfluitas ſuę ſollertiæ ꝑduxerũt eũ ad hoc:ut vteret his doctrinis abſq̃ arte dialecticę.

Capla.

Neceſſitas logicæ.

Finit prologus.

Incipit tractatus primus.

Tex. 1. Lauẽ. **Medicina eſt ſanabilium ſcientia,ægrotabilium,& neutrorũ. Nec intereſt ſi dixeris valitudinariorum.**

Leoni. Medicina eſt ſcientia ſalubriũ,& inſalubrium, & neutrorum.Nihil vero differt & ſiquis ægroꝝ dixerit.

Antiq̃. Medicina eſt ſcia ſanorũ ægrorũ & neutrorum.

Iaco. Poſito prohemio ponitur tractatus diuiſus in tres. Primo determinat de corporibus.Secũdo vero de ſignis. Tertio de cauſis.Secunda ibi(Sunt autem & horum.) ibi tertia(Quoniam vero,)Primo ponit diffinitionem medicinæ.Secundo declarat eam. Tertio obijcit contra diffinitionem ibi ſecunda.(Scientiæ.)tertia(Eſt autem de toto.)

Medicina tripliciẽ capitur. De primo dicit q̃ medicina eſt ſcientia ſanorum ægrorũ & neutrorum. Primo ſciendum hic terminus medicina ſumitur tripliciter.Primo pro medici inſtrumẽto quo vtitur medicus ad ſanitatem conſeruandam,aut ægritudinem remouendã,quod ab auctoribus ponitur triplex, vt quarta primi. primo cap̄. Secundo ſumitur medicina vt diſtinguitur contra cibũ,vt primo de ſimplici medicina. & ſecunda primi.cap̄.de eo quod comeditur & bibitur.& nullo illorum modorũ ſumiẽ hic. Tertio ſumitur pro habitu intellectiuo dirigente nos in actum operandi circa ſanitatem conſeruandam,aut ægritudinem remouendã in corpore humano,& taliter ſumitur hic. Secundo nota. q̃ licet tam naturalis philoſophus q̃ medicus conſideret ſanitatem & ægritudinem,differenter tamen primo philoſophus has diſpoſitiones conſiderat ſecundum q̃ ſunt diſpoſitiones viuenti conuenientes aut diſconuenientes, medicus autem prout noſtræ operationi ſubijciuntur. Secundo philoſophus has paſſiones generaliter conſiderat ſecundũ q̃ viuentis ſunt paſſiones.medicus autem ſecũdum quod ad humanum corpus attributionem habent, vt clarius in quæſtione declarabit.

Dña inter philoſophum & medicum.

2 Laurẽ. **Igitur ſcientiæ nomen communiter & non proprie intelligere opus eſt.**

Leoni. Nomẽ vero ſciæ cõius nõ autẽ ꝓprie accipere oportet.

Antiq̃. Sciæ ergo nomen cõmuniẽ & nõ ꝓprie audire oportet.

Iaco. Notificat partes diffinitionis. Et primo genus poſitum in ſecunda diffinitione.ſ.ly ſcientia. Secundo differentiãs. ibi ſecunda(Sanum igitur & ægrum) Dicit primo q̃ hoc nomen ſcientia poſitum in prædicta diffinitione oportet intelligere cõmuniter & non proprie : quia ſcientia proprie ſumpta,medicina non eſt denominanda ſciẽtia. Nota.q̃ ly.cõmuniter multipliciter poteſt exponi.primo cõmuniter,quia ſumitur hic ſcientia non ſolum vt ſe extendit ad habitum concluſionis per demõſtrationem acquiſitum,ſed etiam ad habitum principiorum & experimẽtoꝝ & concluſionum,quæ omnia ſimul cõplent vnum totalẽ habitum ſcientiæ medicinæ.Secundo exponitur cõmuniter,quia non ſumitur hic ſcientia proprijſſime,vt eſt habitus pure ſpeculatiuus,ſed etiam prout extendit ſe ad habitũ practicũ ad opus.ſ.final'r ordinatũ,& ex conſequẽti nõ diſtinguiẽ contra artẽ.& hunc ſenſum puto veriorem.

Scientia dupl'r.

Cõiẽ dupl'r.

3 Laurẽ. **Sanabile uero ægrotabile ac neutrum unumquodq̃ trifariam dicitur. Tum corpus,& cauſa, tum etiam ſignum,et.n.corpus ſuſcipiens ſanitatem,& cauſam efficientem atq̃ cuſtodiẽtem eã & item ſignum indicans, hæc omnia auctores medicinæ ſana appellant. Simili ratione nominant ægra, ſuſcipientia ægritudinem corpora, atq̃ etiam cauſas efficientes & cuſtodientes ęgritudinem,& indicãtia ſigna. Nec ſecus neutra pari modo uocant,corpora,cauſans ſignaq̃.**

Leoni. Salubre ãt,& inſalubre,& neutrũ vnũquodq̃ tripl'r dr̃ hoc quidẽ vt corpus,hoc autẽ vt cã,hoc vero vt ſignũ. Et .n.corpus,quod ſanitatẽ natura ſuſcipere aptũ eſt, & cãm quæ eãdẽ efficere,vel conſeruare, & ſignum, quod poteſt indicare.Hæc omnia græci ſalubria appellare conſueuerunt.Eadẽ rõne & ſuſceptiua morboꝝ,corpora et eoſdem efficientes : conſeruãteſq̃ cãs,& ſigna indicãtia: inſalubria vocant.Nec aliter corpora neutra,cauſas ſignaue dixerũt.

Antiq̃. Sanũ autẽ & ægrũ & neutrũ tripl'r unũquodq̃ dr̃ hoc q̃dẽ vt corpus.hoc aũt vt cã.hoc vero vt ſignũ. Et.n.ſuſceptibile ſanitatis ẽ corpus.Et efficiẽs aut cõſeruans eam cã ẽ.Et declarãs eã ſignũ.Oia aũt hic vocãt hellenes ſana.Secũdũ vero eundẽ modũ & ægra & ſuſceptiua ægritudinũ corpora & efficiẽtes & conſeruãtes ægritudines : cauſas & ſigna declarantia.Et neutra ſecundum eandem rationem, & corpora,& ſigna,& cauſas.

Iaco. Decl'at dñã.Et p'rio ponit diffõnẽ quãdã hoꝝ nominũ. Sanũ ęgrũ & neutrũ.Secũdo oñdit qual'r ſe hẽat medici cõſideratio ad illa mẽbra diuiſiõis.Tertio ſubdit quãdã ſubdiuiſionẽ.ibi.2.(Et ſm primã.)ibi.3.(Sed qm̃ efficiẽs.)

Dicit primo tã ſanũ q̃ ægrũ q̃ neutrũ tripl'r dici. Dr̃.n. aliqd' ſanũ vt corpus:aliquod vero vt cã:aliud vero vt ſignũ:Corpus.n.dr̃ ſanũ,q̃a ſanitatis ſuſceptiuũ & ſubm.et cã ſana,q̃a ſanitatis effectiua vel cõſeruatiua. Signũ ſanũ: q̃a ſanitatis repſentatiuũ.Et ſic ꝓ oĩa de ægro & neutro eſt dicẽdũ. Nota.q̃ licet ſanũ ægrũ & neutrũ de his dicaẽ uñ

tamen

tamen vniuoce,ſed analogice vel æquiuoce, principaliter enim corpus denominatur ſanum ægrum vel neutrum. ſecundario vero & per attributionem cauſa & ſignum. Dicitur n. cauſa ſana,quia in corpore humano eſt ſanitatis effectiua vel conſeruatiua. Signum.n.dicitur ſanum quia ſanitatis in corpore humano exiſtens eſt ſignificatiuum. Eodem modo de ægro & neutro eſt dicendum. Contra Videtur aliud a corpore cauſa vel ſigno eſſe ſanum ægrũ vel neutrum,quia anima eſt ſana ægra vel neutra. aſſumptũ probatur,anima quandoq; poteſt in operationes ſibi debitas,& aliquando in ipſis impeditur.ergo conſequentia patet ex quid nominis ſani & ægri,primo de accidenti.vnuſquiſq; dicat ſe eſſe ſanum &c. Pro iſto negetur conſequẽtia illa.ſ.aliquando poteſt anima in operationes ſibi debitas & aliquando in ipſis impeditur.ergo &c. Sed oportet ſic arguere,anima eſt corpus viuens:& aliquando eſt potens in operationes &c.& patet aſſumptum eſſe falſum.ergo &c. Secundo nota.non dicit corpus ſuſceptibile ſanitatis,quia ſibi omnis ſanitas tanq̃ ſubiecto inhereat.ſanitas enim in figura & numero non ſibi taliter inheret ſaltem ſecundum uiam cõmunem,ſed eſt ſuſceptibile, quia per ſe, & non per attributionem ad cauſam vel ſignum eſt ſanũ denominabile.Non ſic autem eſt de cauſa & ſigno. Tertio nota.per cauſam in propoſito non debemus intelligere omne genus cauſæ,ſed ſolum efficientem cauſam,et cũ hoc ſub efficiente conſeruantem compræhendendo, propter quod in littera dicitur efficiens atq; conſeruans eam.

Quarto nota.ꝙ licet ſignum cõmuniter deſcribatur & compræhenſum facit aliquid venire in cognitionem alterius,non tamen ſic vniuerſaliter ſumitur ſignum in propoſito,ſed ſtrictius pro eo ꝙ ſenſui noſtro occurrens in intellectu aliquã notitiã diſpoſitionis humani corporis derelinquit ſicut vrina hoc mõ dicitur ſignum,& ſic de alijs.

4 Laurē. At uero medicina primaria ratione ſanarum cauſarum ſcientia eſt, deinde ægrarum, ac demũ neutrarum. Tum autem corporum, in primis ſanorum, deinceps ægrorum, poſtremo neutrorum. Itidem de ſignis dicẽdum. In actionibus autem prior corporum ſcilicet cognitio ex ſignis eſt. Poſtea uero cauſarum inuentio.

Leoni. Et ſecundum primam quidem rationem, atq; præcipuam cauſarum ſalubrium eſt medicina ſcientia,propter eas autem,& aliarum,ſecundo quidem loco inſalubrium, & tertio neutrarum. Et poſt has eodem modo corporum, primo quidem,& hic ſalubrium, ſecundo loco inſalubriũ tertio neutrorum. Itidem de ſignis dicendum. In actionibus autem,prima quidem eſt corporum cognitio quæ habetur ex ſignis,poſt hæc earum quæ in ipſis inuẽtio cãꝝ.

Antiq. Et ſecundum primam quidem rationem ſcientia cauſarum ſanarum medicinalis eſt,poſt illam autem & aliarum ſecũdo vero & ægrarum,et tertio neutrarum. Et poſt hoc corporum primum quidem ſanorum,deinde ægrorũ, deinde & neutrorum. Et de ſignis vero ſecundum eandẽ rationẽ. In actionibus vero prius quidẽ corpoꝝ cognitio ex ſignis manifeſta eſt,poſt hoc vero & eaꝝ cãꝝ inuẽtio.

Iaco. Oſtendit qualiter ſe habeat medici conſideratio ad mẽbra diuiſionis huius. Et in hoc innuit duplicem ordinem ſubintellecto tertio. Secunda ibi(In actionibus vero.) Dicit primo ꝙ ſecundum rationem primam.i. conſiderationem vel intentionem,ſcientia medicinalis eſt primo ſanarum cauſarum poſtea ægrarum,deinde neutrarũ.deinde corpoꝝ.ſ.primo ſanorũ poſt ægrorũ & poſt neutrorũ. deinde eſt de ſignis primo ſanis,poſt ægris, tertio de neutris. Et dicit ſecundo ꝙ in actionibus circa humana corpora eſt econtra quia primo corpora manifeſtant ex ſignis quia.ſ.primo occurrunt ſigna vel ab eis incipimus,Secũdo corpora. Tertio cauſæ quibus circa corpus humanum operamur inueniuntur. Primo nota ſicut in conſiliatiuo negotio duplicem imaginamur proceſſum. Vnum quem ſeruamus in conſiliando. Alterum vero in exequẽdo quę in conſilio concluſa ſunt. In primo proceſſu prius occurrũt quæ principalius intenduntur. In ſecundo vero quæ poſterius. Quod.n.eſt in conſilio primum in intentione, eſt in executione vltimum. Vt tu intendens facere domum ex lignis lateribus &c. Primũ quod occurrit eſt facere domũ. Secundum ſunt ligna lateres &c. Tertium ſunt carpẽtarij. Et quarto ſunt pecuniæ,quibus debes hæc habere.in executione vero incipis primo a pecunia. Secundo a carpentarijs.& alia ſubſequuntur. Ita medicus ſi debet curare intẽdit primo ſanitatem inducere cum cauſis ſanatiuis. Et quia hæc non agit niſi circa corpus, occurrit ſecundo ſibi corpus. Et qui hoc non poteſt facere niſi mediantibus ſignis, ideo occurrunt tertio ſibi ſigna. Econtra in opere primo incipit a ſignis ipſa conſiderando. Secundo cognoſcit corpora per ea. Tertio approximat cauſas ſanatiuas. Primus ordo appellatur ordo affectionis. Secũdus vero operationis.

Proceſſus cõſiliatiui negotij duplex.

Medici proceſſus duplex.

Secundo nota non eſſe intellectum Gal.quod ſimpliciter primum,quod intendit medicus ordine affectionis ſit cauſa:immo illud eſt ſanitas,quæ eſt finis principaliter intentus & præſupponendus ſemper.ſed intendit ꝙ præſuppoſito fine.ſ.ſanitate primum quod intendit eſt cauſa,quia.ſ. iſtum finem mediante cauſa attingere, & ſic cauſæ primo afficitur. Secundo corpori. Tertio ſigno. Hic etiam nota ſecundum Haly diuiſionem cauſarum,quia quædam ſunt ſanæ, & quædam ægræ, & quædam neutræ. Sanarum quædam ſunt conſeruantes,quædam efficientes, ad quas, & permutantes reduci poſſunt. Et iterum cauſarum quædam primitiuæ,quædam antecedẽtes & quædã cõiunctę. Et tu declara vt ſcis. Tertio nota ꝙ præter hunc ordinẽ alium imaginari poſſumus.ſ.ordinem doctrinæ quo intẽdit Gal. in hoc lib.procedere,licet de eo mentionẽ non fecit, Et iſte primo incipit a corporibus quæ notitia confuſa ſunt notiora nobis conſequenter tendit ad ſigna:& vltimo ad cauſas. Quarto nota ꝙ per actiones dũ dicit. In actionibus vero &c.duo intelligere poſſumus. Primo operationum circa corpus humanum executionem. Secundo partẽ practicam docentem nos operari. Senſus primi patet. Senſus ſecũdi eſt ꝙ in practica notitia primo per ſigna cognoſcimus ægritudines,& ita corpora,& vltimo cauſas. Prima expoſitio teneatur quia ſecundum iſtam per primã intẽtionem intellexit partem theoricam medicinæ. quod nõ eſt rationale.licet quidam conceſſerint hoc. Ex his ſolui poſſent quædam inſtantiæ hic cõmuniter moueri ſolitæ.

Cauſaꝝ diuiſio.

Tertius ordo.

Actio dupl.

Prima contra illam particulam,& eſt ſecundum primã rationem. Contra omnes artes ſecundum rationem procedunt ſecũdum doctrinam reſolutiuam quæ eſt ab effectu ad cãm:vt in qõne declaratũ eſt.ergo non ſecundũ rõnem primã medicinalis ſcia eſt primo conſideratiua cãꝝ. Secunda.quia Gal.ordine oppoſito procedit,primo.n.determinat de corporibus ſecundo de ſignis. Ad primã patet, quia per primã rationẽ non intelligit niſi primũ primitate affectionis quia.ſ. illud prius principal' intendit quod debet eſſe poſterius in inuentione ut patet. Ad ſecũdam patet per idem reſponſio.

Laurē. Porro cũ indicãs, ſuſcipienſq; & efficiẽs ac cuſtodiẽs vnũquodq; bifariã dicat', ſimplicicliter ac nunc. Sciendũ eſt de utriſq; ſcientiã medicinalẽ tractare. Quinetiã cum id quod ſimpliciter eſt bifariam dicatur, ſemper & plerũq;, de ambobus ſcientia medicinalis conſiderat.

Leoni. Sed quoniam & effectiuum & indicatiuũ,& ſuſceptiuũ duplicit' vnũquodq; dicit',hoc quidẽ ſimpliciter,hoc vero vt nunc, noſſe oportet amborum eſſe medicinæ ſcien

tiam. Ipſum vero ſimpliciter duobus dicitur modis, & quod ſemper & quod ut plurimum, de quorum utroq; medicina pertractat.

Antiq. Sed quoniam efficiens & declarans & ſuſceptiuum dupliciter unũquodq; dicitur. hoc quidem ſimpliciter. hoc uero ut nunc ſciendum eſt utrorũq; ſcientiam eſſe medicinalem. Et ipſum uero ſimpliciter dupliciter dicitur. hoc quidem ut ſemper. hoc vero ut multum. & eſt vtrorum horum etiam ſcientia medicinalis.

Iaco. Ponit quaſdam ſubdiuiſiones. Et ſunt tres. Secunda ibi (Neutrum uero.) Tertia ibi (Horum uero ipſorum.) Primo iterum primam diuiſionem ponit. Secundo ſubdit alteram. ibi (Et ipſum uero ſimpliciter.) Dicit primo tam cauſam ꝙ̃ ſignum ꝙ̃ corpus dupliciter dici poſſe ſanum ægrum, vel neutrum. ſ. ſimpliciter & ut nunc. Dicit ſecũdo ꝙ dictorum ſimpliciter talium quædam ſunt talia ſimpliciter ſemper. quædam ſunt talia ſimpliciter multũ. Et ſubdit ꝙ de quolibet iſtorum eſt ſcientia medicinalis &c.

6 Laurẽ. Cęterum neutra, cauſa, ſignum, corpus. Tum ſimpliciter, tum etiam nunc appellatum, unũquodq; triſariam dicitur, aut quia neutri contrarij aut quia utriuſq;, aut quia interdum huius, interdum illius particeps eſt atq; ex his ipſis ſecundum duobus dicitur modis, aut quia utriuſq; cõtrarij æqualr̃, aut quia alterius magis cõpos eſt.

Leoni. Neutra vero, & cauſa: & corpus: & ſignum: & quod ſimpliciter dicitur, & quod ut nunc, tripliciter unũquodq; appellatur, hoc quidem quia neutrius contrariorum eſt particeps hoc vero quia vtriuſq;: hoc vero quia aliquando huius, aliquando illius. Horum autem ipſorum ſecundũ rurſus duobus dicit̃ modis, aut quia vtriũq; contrariorũ ex æquo participat, aut quia aliquando plus alterum.

Antiq. Neutrum vero, & cauſa: & ſignum & corpus, & quod ſimpliciter dicitur, & quod ut nunc tripliciter unũquodq; dicitur. hoc quidem eo ꝙ neutro contrariorum participet. hoc quidem eo ꝙ̃ utriſq; cõtrariorum. hoc autem eo ꝙ aliquando quidem hic aliquando illo. Horum vero ipſorum ſecundum duos modos dicitur, aliquando quidem participando utrorũq; contrariorum æqualiter, aliquando uero amplius altero.

Iaco. Neutrũ tripl̃r. Ponit aliam ſubdiuiſionem. ſ. ꝙ neutrũ dictum de corpore ſigno & cauſa dicitur tripliciter, quia habet tria ſignificata. Primum quod neutro contrariorum participat. Secundum ꝙ vtroq; participat. Tertium quod in aliquo tẽpore participat uno & in aliquo participat alio. Exemplũ primi ut ſi corpus optime ſanum exit latitudinem optimę ſanitatis inſenſibiliter labitur pręternaturaliter. Exemplũ ſecundi, ut in una natura uel una parte ut in ſtomacho ſanus & in alia æger. Exẽplum tertij, ut cholicũ corpus æſtate ægrotans hyeme uero ſanũ exñs. Ponit aliam ſubdiuiſionem. ſ. neutri ſecundi. d. ꝙ horum neutrorum ſecundi ſignificati aliud participat utroq; contrariorũ æqualr̃, aliud uero inæqual̃:, exẽpla patent. Nota ut colr̃ ex Haly. ꝙ in ſumma poteſt colligi totalis numerus capl̃oꝝ de quibus poſtea Gal̃. determinat, qui uidebit̃ numerus. 54, capl̃oꝝ. Corpore. n. cã & ſigno diuiſis per ſanum & ægrum habemus ſex membra poſterius diuidenda per ſe reſeruando neutrum al̃r diuidendũ. Nã de ſano habemus nouẽ membra tria de corpore: tria de cauſa, & tria de ſigno. Vt corporum aliud ſanum ſimpliciter ſemper, aliud ut multum. aliud ut nunc. Similiter cauſarũ alia ſana ſimpliciter ſemper. alia ut multum. alia ut nunc. Eodem modo de ſigno. de ægro ſimiliter nouẽ habemus membra. & ſic ſunt. 18. Deinde neutrum habet tria ſignificata. Et quia ſecundũ ſignificatum ſubdiuiditur erunt quatuor ſignificata, quæ diuiſa per ſimpliciter ut multũ, & ut nunc erunt, 12, Vt neutrorum primi ſignificati aliud tale ſimpliciter ſemper aliud ut multum. aliud ut nunc. Eodem modo ſecundi inæqualiter participantis contrarijs. Similiter æqualiter participantis &c. Et quia hæc. 12. poſſunt multiplicari ꝑ corpus cauſam & ſignũ. Et. 12. tribus vicibus multiplicatis conſiſtant. 36. Ideo membro de neutro multiplicato erunt in ſumma. 36. quibus additis. 18. de ſano & ægro habemus. 54. membra. Et ſi adhuc diuidatur cauſa in conſeruantem & producentem & permutantem, adhuc poſſent fieri multo plura, ut patet intuenti.

Nũs capitulorũ huius libri.

7 Laurẽ. Cæterum de tota diffinitionis dictione ambiguitas quædam eſt quam quidem ſoluere neceſſe eſt. Quòd. n. dicitur medicinalẽ ſcientiam eſſe ſanabilium, ægrotabilium, ac neutrorum, ſignificatur eam ipſam ſcientiam medicinalẽ de omnibus particularibus docere, atq; etiã de quibuſdam et item de qualibus. Sed ipſam de omnibus particularibus agere indefinitum & impoſſibile eſt. De quibuſdam autem imperfectum nec artificiale de qualibus uero artificiale parit̃ eſt atq; abũde cũctis artis particularibus ſatiſfacit, quod in diffinitione medicinæ dicimus contineri.

Leoni. Eſt vero & in tota diffinitione, ſi verba animaduertimus ambiguitas quædam, quam et ipſam diſſoluere oportet. Cum. n. dicitur medicinam eſſe ſcientiam, & ſalubriũ & inſalubrium, & neutrorum ſignificatur & ꝙ omnium particularium, & ꝙ quorũdam, & ꝙ qualium. Sed omniũ quidem infinitum quoddam eſt: atq; impoſſibile, quorũdam diminutum, atq; artificio carens, qualium uero artificioſum pariter, atq; ſufficiens ad omnia artis particularia quod etiam dicimus in medicinę diffõne cõprahendi.

Antiq. Eſt autem de toto termino dubitatio quædam ſecundũ locutionem, quam & ipſam oportet determinare. in eo. n. ꝙ dicitur medicinam eſſe ſcientiam ſanorum ægrorũ & neutrorum, ſignificatur quidem & omnium partium, ſignificatur autem & quarundam, ſignificatur etiam & qualium. Sed omnium quidem in comprahenſibile eſt & impoſſibile. Quorũdam uero imperfectum & non artificiale. Qualium uero & artificiale ſimul & ſufficiens ad omnes partes artis, quas contineri dicimus in medicinæ diffinitione.

Iaco. Mouet dubitationem circa totam medicinæ diffinitionem. Et primo mouet explicando cauſam dubij. Secundo ſoluit, ibi (Sed omnium inuens tres concluſiones.) Secunda ibi (Sed omnium.) Secunda ibi (Qualium.) Dicit primo de tota diffinitione medicinæ poſita eſſe dubiũ ſumptum a modo loquendi, quod oportet determinare. Dubiũ autem ex hoc oritur, quia cũ dicimus medicinã eſſe ſcientiam ſanorũ ægrorum &c. Vel per ly ſanorum intelligit̃, quia omnium particulariũ ſanorũ & ſimilr̃ ægrorum & neutrorum. Aut intelligitur omniũ in uniuerſali. Aut quorundam ſic & quorundã nõ, propter ly ſanorũ ægroꝝ &c. non diſtribui. Soluit per tres concluſiones. Prima concluſio. Medicinam eſſe omnium particulariũ &c. eſt impoſſe & incõpræhenſibile. Probat̃, impoſſe eſt oĩa particulariũ ſana ægra uel neutra comprehendere diſtincte. ergo &c. patet conſequẽtia & aſſumptũ, quia infinita ſunt. Nota impoſſibile eẽ, oĩa medicinæ ſcibilia ſimul cõpræhẽdere notitia ꝓpria & diſtincta, licet notitia confuſa hoc ſit poſſe ut patet. Secunda concl̃o. Imperfectũ eſt medicinã eſſe ſciam ſolũ quorũdã. quia. ſ. aliquorũ ſic & aliquorũ nõ. Patet, quia non eſt rõ quare ſit magis unius ꝙ̃ alterius conſideratiua cum æque ſub ſano ægro & neutro contineatur.

Medicina de q̃bus dr̃.

Tertia concl̃o. Artificiale eſt & ſufficiens dicere medicinã eẽ ſciam ſanoꝝ &c. qualiũ. i. ul̃ium. q̃a. ſ. in vl̃i. Probat̃ quia uel eſt de oĩbus in particulari, uel de aliquibus ſic & de aliquibus

de aliquibus non. vel de omnibus in vniuerſali. Non primum nec ſecundũ. per Primam & ſecundã concluſionẽ, Relinquitur ergo tertiũ. Primo nota vſia dici qualia. q̃a ſignificat quale quid. ſingularia hoc aliquid q̃a vnum neceſſario & non plura. vſia plura & non tantũ. vnum. Secundo nota non eſſe intentionem Gal. ſcientiam medicinæ eſſe aliquorum ſanorum qualium & ſimiliter ægrorum, Nullum. n. puto eſſe tale vniuerſale, ſed vult q̃ eſt vniuerſalium ſanorum. i. in vniuerſali. ſ. medicina eſt ſciẽtia omnium ſanorum in vniuerſali. i. in confuſo.

(Margin: vſia qualia ſingularia hoc aliquis.)

Finitur tractatus ſecundus.

Tex. 1. Laurẽ. IN primis igitur ordiemur a corporibus. oſtẽdẽtes quæ nã ſanabilia ægrotabilia ac neutra exiſtant, mox de ſignis & cauſis ꝑcurremus orationẽ.

Leoni. Primũ igitur de corporibus dicere aggrediemur, qualia nam ſint: & ſalubria: & in ſalubria: & neutra poſt hæc de ſignis & cauſis: diſſeremus.

Antiq. Incipiamus igĩt a corporibus. Primũ quidẽ qualia ſana & ægra & neutra contingat eſſe exiſtentia. Poſt hæc uero de ſignis & cauſis orationem percurramus.

Iaco. Ordinat ſe ad ſequentia. Secundo proſequitur. ibi (Sanum ſimpliciter.) Dicit primo q̃ incipiendũ eſt tractare de his quæ diuiſa ſunt incipiẽdo primo a corporibus oſtẽdendo qualia ſunt ſana qualia ægra & qualia neutra, poſtea percurremus orationem de ſignis & cauſis. Primo nota. merito a corporibus debere. Gal. incipere ꝓp duo: Primo quia confuſa noa corpora ſunt nobis notiora q̃ ſigna uel cauſæ a quibus inchoandum eſt ordine doctrinæ. Secũdo quia ſanum ægrum & neutrum: primo & principaliter dĩr de corpore ſecundario autem & ex conſequẽti de ſigno & cauſa non. n. dicuntur de his niſi per attributionem ad corpus. Vt ergo debite compræhenderet quid ſit ſignum ſanum, quid ſit ægrum, & quid ſit ſimiliter cũ neceſſarium fuit prius ſcire quid eſt corpus ſanum quid ægrum &c. Nota tamen q̃ licet ita ſit ad compræhendendum tamẽ aliquod corpus eſſe denominabile ſanum aut ægrum aut neutrum diſtincte requiritur prælhabitam eſſe notitiam ſignorum, quoniam hæc per ſigna diſtincta comprahenduntur. Secundo principaliter ſciendum q̃ cũ medicus habeat operari circa corpus humanum inquantum ſanabile &c. ſecundum variam diſpoſitionem corporis inſurgit medico alia & alia intentio in operando. Si. n. corpus fuerit optime ſanum, ſe indicat in ſua diſpoſitione, q̃tum eſt poſſibile conſeruandum. Si autẽ fuerit ſanum vt nunc, indicat ſe ad lapſum præſeruandũ & ad melius permutandum. Si uero ægrum vt nunc &c. ſe indicat eſſe curandum. Ex quo patet vtilitas huius doctrinæ de corporibus. licet. n. per hanc non dirigamur immediate ad actũ practicum: cognito tamen per eam aliquid corpus eſſe ſanum ſimpliciter: aut ægrum aut neutrum denominãdum, facile cognoſcitur quod corporum ſit præſeruãdũ & quod conſeruandũ &c. Ex quo vlterius patet q̃ licet alij doctores de talibus denominationibus non diſtinctam fecerit tractationem niſi paruam, de his tamen extenſe declarauerunt, quæ corpora præſeruanda, quæ conſeruanda &c. Et ex hoc ſoluo dubia quædam &c.

(Margin: Vtilitas doctrinæ de corporibus)

Laurẽ. Sanabile ſimpliciter corpus eſt quod ab ortu naturæ modice temperatum eſt in ſimplicibus primiſq́ꝫ partibus moderatum uero in membris quæ ex his compoſita ſunt inſtrumentalibus. Sanabile uero nũc corpus ẽ quod in præſens bñ ualet. Porro hoc corpus quo tẽpore bene ualet modice temperatum moderatũq́ꝫ eſt non optimo tẽperamento ac moderatione, ſed proprio & ſuo. At uero ipſius ſanabilis ſimpliciter corporis ſemper tale eſt, q̃ꝫ maxime temperatum moderatũq́ꝫ plerũq́ꝫ uero tale ab optima quidem præparatione non multum abſiſtit.

Leoni. Salubre ſimpliciter corpus eſt quod ab ipſo naturæ ortu bonam habet temperaturam in ſimplicibus: & primis particulis, atq́ꝫ in his, quæ ex illis componuntur inſtrumẽtis, eſt cõmoderatum. Salubre vero nunc eſt corpus quod in præſenti eſt ſanum. Eſt vero & hoc eo tempore quo ſanum exiſtit, bonam habens temperaturam: & cõmoderationem: non tamen optimam, at ſibi propriam. Ipſius uero ſalubris ſimpliciter corporis, tale quidem eſt ſemper id quod eſt optima temperantia prædinim, ac maxime eſt commoderatum. Vt multum autem quod a conſtitutione optima non valde admodum deficit.

Antiq. Sanum eſt autem ſimpliciter corpus eucraton quidem exiſtens ex generatione in ſimplicibus ex primis particulis, coæquale vero his quæ ex his componũtur organicis. Sanum uero ut nunc corpus quod ſecundum præſens tempus eſt ſanum, eſt autem: & hoc q̃ ſecundum tempus ſanum eſt corpus eucraton, & coæquale, non ſecundum optimam eucraſiam: & coæqualitatem, ſed ſecundum propriam ipſius ſani corporis eſſentiam, vel ſecundum propriam ipſius ſani corporis qualitatem. Semper tale eſt maxime eucraton & maxime coæquale. Vt multum uero ab optima compõne derelictũ eſt. non multum tamen.

Iaco. Exequitur de his corporibus determinando. Primo de ſanis. Secundo de ægris. Tertio de neutris. ibi ſecunda (Ægrum vero corpus ſimpliciter.) ibi tertia (Quoniam autem & neutrum.) Primo iterum diffinit ſanum ſimpliciter. Secundo vt nũc. Tertio ſemper tale. Quarto ut multum tale. Secunda ibi (Sanum vero vt nunc.) Tertia ibi (Semper tale.) Quarta ibi. (Vt multum uero.) Dicit primo q̃ ſanum ſimpliciter eſt corpus a generatione eucratõ in ſimplicibus & primis particulis, coæquale uero in organis, quę ex his ſimplicibus componuntur. Primo nota. q̃ iſte terminus ſimpliciter ſumitur multipliciter. Primo vt diſtinguitur contra multipliciter: ut in Porphyrio. Videtur autẽ neq; genus neq; ſpecies ſimpliciter dici. i. vno modo. Secundo ut diſtinguĩt contra particulr̃, quia idem eſt q̃ uniuerſalir̃. Tertio ut diſtinguitur contra ſecundum quid, ut dicimus ſortem eſſe ſimpliciter, & non ſecundum quid album, & ſic notat priuationem cõditionis diminuẽtis. Quarto ut diſtinguitur contra ex conditione. ſicut dicimus aliquid eſſe neceſſarium ſimpliciter aut ex ſuppoſitione. Quinto & ſatis improprie dicitur aliquid ſimpliciter tale quia ex naturali & intrinſeco principio tale. ut ſortem dicimus eſſe ſimpliciter medicum. i. ex naturali eius diſpoſitione ipſum talem nominamus. Aliter quia naturaliter: & merito intrinſecorum principiorum fixe tale. Ad propoſitum hic potiſſime ſumitur prout diſtinguitur contra ſecundum quid. ſic. n. eſt ſimpliciter ſanum, quod perfecte, & ſine conditione diminuente dicitur ſanum. Secũdo nota. q̃ membrorũ noſtri corporis, quædam appellãtur ſimplicia uel ſimilia, ut caro neruus os etc. dicta talia, quia omnes quantitatiue partes recipiunt totius denominationem vt etiam homogeneæ partes dñr. quælibet. n. pars carnis quantitatiua eſt caro. & ſimiliter oſſis os. & ſic de alijs. Organica vero dicuntur, quæ ex conſimilibus componũtur, ut quarum non quælibet pars quantitatiua recipit totius denominationẽ, ut caput componĩt ex carne oſſibus &c. & quælibet pars capitis non eſt caput. Ad propoſitum vt corpus ſit denominandum ſimpliciter ſanum requiritur ipſum habere optimam diſpoſitionem non ſolum ſimplicium, ſed etiam organicorum. Appellantur autem prima ſimplicia: quia ex ipſis componuntur membra organica dicta. Tertio nota. q̃ naturæ in quibus conſiſtit totius corporis ſanitas ſunt tres. ſ. cõplexio.

(Margin: Sanum ſimplr̃ quid. Simplr̃ quintuplex. Mẽbrũ ſimplex ul̃ hõgeneum et organicum. Natura triplex.)

compoſ. & ſanitas. Complexio quidem ſimplicibus attri
buitur, quæ immediatius ex elementis reſultant. Compoſi
tio uero organicis, quæ ex ſimplicibus cōponuntur. Dicun
tur.n. ſimilia debite complexionata quando in ſuis qualita
tibus decentem habent temperantiam. Tunc uero dicunt
organica debite compoſitata quando ſunt debitæ quantita
tis figuræ &c. Vnitas autem eſt natura cōmunis his, quia
ad quodlibet horū debite exercere ſuas operationes requi-
ritur ipſum in ſuis partibus habere debitam unitatem, tū
ſub coæqualitatem comprehendit unitatem. Ad propoſi-
tum quia ſanitas ſimpliciter non conſiſtit in perfectione
Eucraton qd: et unde.
unius iſtarum naturarum tantum, ſed requirit perfectio-
nem omnium. Ideo dixit eucratō.i. bene complexionatū.
ab eu quod eſt bonum, & craton complexionatum in ſim-
plicibus. & coæquale.i. bene compoſitionatū in organi-
cis. Quomodo autem ly ex generatione ſit exponendum
uidebitur in quæſtione. Quidam hic digrediuntur notan
do & declarando modos æqualitatis, & tādem concludūt,
q ſanitas ſimplr eſt æqualitas ſecūdi modi. Sed de hoc in-
fra videbitur. Nunc prætereo hanc digreſſionem, quia per
tinet ad primam primi. Diffinit ſecundo ſanum ut nunc.
d. q ſanum ut nunc eſt corpus: quod ſecundum præſens tē
pus eſt ſanum, in quo tempore hoc corpus eſt eucraton.i.
bene complexionatum: & coæquale.i. bene compoſitatum
non ſecundum optimam complexionem & coæqualitatē,
ſed ſecūdum propriam ipſius corporis ſani complexionē.
Sanum nūc et ut nunc.
Primo nota q proprie aliud eſt dicere corpus aliquod eſ-
ſe ſanum nunc, & aliud ut nunc. Nam eſſe ſanum nunc eſt
eſſe ſanum in tempore iſto vel inſtanti. Sed eſſe ſanum vt
nunc aliud ſignificare videtur, ut ſtatim declarabitur. Vn
de & proprie ſanum ut nunc & non ſanum nunc debemus
dicere. Secundo nota q ly nunc tria poteſt denotare.ſ. in
Nunc tripl'r.
ſtans tempus præſens: & fixionis vel aptitudinis perma-
nentiæ remiſſionem. In propoſito autem non denotat pri-
mum nec ſecundum, quia ſic omne corpus ſanum eſſet ſa-
num vt nunc, vel nunc, ſed bene tertium. Eſſe.n. ſanum ut
nunc, eſt habere ſanitatem diminute fixam ita vt leui cau-
ſa occurrente labatur ad ægritudinem, remiſſe etiam perfe
ctionis & operationis.ſ. non multum perfectas producen-
tem vel earum productiuam, quæ pro tanto dicitur ut nūc
quia ſicut res cito tranſitorias dicimus eſſe ut nūc tales: ita
& hanc ſanitatem dicimus eſſe ut nunc talem. Vnde ſecun
dum Concil. proprie dici debet talis ut nunc. ſic.n. eſt re-
miſſa ſicut ſi ſolū per modicum tempus præſens eſſet man
ſura. Nota tamen q frequenter Gal. & doctores ſumunt
pro eodem ſanitatem nunc: & ſanitatem ut nunc &c. Di-
mitto diſtōnem de nunc menſurante & cauſante tanq̄ nō
neceſſariam. Tertio nota q per optimam eucraſiam etc.
qua dicit ſanum vt nūc non eſſe ſanum, debet intelligi nō
ſolum ſanitas ſemper, ſed etiam ut multū talis. a qualibet
Eucraſis vel coæqualitas duplex.
n. iſtarum derelictum eſſe ſanum ut nunc. Quarto nota q
ex hac littera colligi duplicem eſſe eucraſiam & coæquali
tatem. Quædam.n. eſt ſimpliciter talis, quædam autem la
pſa & dicta talis ſecundum quid. ſicut eſſet diſpō corporis
ualde cholerici: talis.n. eſt ſanitas, quia cōuenit habenti ta
lem diſpoſitionem. nō.n. perficit operationes niſi illius re-
ſpectu aut deterioris. Quinto nota q in diffinitione ſani
ſimpliciter non ſolum explicabatur cauſa formalis.ſ. eu-
craſia & coæqualitas, ſed etiā materialis.ſ. in ſimplicibus,
& primis articulis &c. quia tamen in cauſa hac materiali
ſanum ſimpliciter, & ſanum ut nunc cōmunicant, breuita
tis cauſa ipſam in propoſito tacuit. Ex quibus collige dif
finitionem hoc modo. Sanum ut nunc, eſt corpus, quod ſe-
cundum præſens tempus eſt ſanum. in tempore tamen in
quo eſt. ſanum non eſt ſanum ſecundum optimam eucra-
ſiam & coæqualitatē, ſed ſecūdum ſibi propriam. Per hoc
quod dicitur ſecundum præſens tempus eſt ſanum, poſſu-
mus probabiliter dicere q tāgit genus ut ſit ſenſus q actu
denominatur ſanum, & in hoc conuenit cum ſano ſimplr.
Per hoc uero q dicitur non ſecūdum optimam &c. differt
a ſano ſimpliciter. Hic mouent quidam tale dubium utrū
ſanum ut nunc: poſſit manere tale multo tempore. Et di-
cunt q ſic, ſed negant tamē ipſum eſſe aptum manere. Et
dicunt non ualere conſequentiam poteſt manere &c. ergo
eſt aptum &c. Sicut non ſequitur, hic homo poteſt diſcere.
ergo eſt aptus diſcere, ut habens ingenium rude. Videntur
enim velle q eſſe aptum eſt habere habilitatem. naturalē
ad ſic faciliter permanendum. Dictum eſt uoluntarium li-
cet ſit pluſq̄ cōmē. Notificat tertio corpus ſemper dicēs
q eſt corpus maxime eucraton & maxime coæquale. Pri
Sanum ſemper.
mo nota ad intellectum diffinitionis ſani ſemper: oportere
reſumi partes in diffinitione generis poſitas.ſ. ſani ſimplr.
ut ſanum ſemper eſt corpus maxime eucraton in ſimplici-
Quid ſportat: ly ſp.
bus &c. & tunc eſt diffō completa. Secundo nota ut Cō-
mentator in cōmento ly ſemper dicit exuberantiam ſani-
tatis vel diſpoſitionis: vt ſemper ſanum.i. optime ſanum.
Ex quo ſequitur q ly ſemper non denotat menſuram tē-
poralem, ſed gradum perfectionis, ut in quæſtione clarius
apparebit. Quomodo autem decurrat hæc ſanitas per oēs
ſuas ætates uidebitur in quæſtione. Ex quibus ſequitur,
q non ideo dicitur corpus ſemper ſanum, quia in omni tē
pore maneat ſanum: nec quia ſemper aptum ſit manere ſa
num, quia puto q tam ſanum ut multum q̄ ut nunc: ſit ap
tum ſemper ſanum permanere. Sed ideo tale dicitur quia
habet ſupremæ perfectionis ſanitatem, quæ maxime aptū
eſt permanere ſanum reſpectu aliorum, ut ly maxime de-
terminet ly aptum & non ly manere, quia.ſ. aptitudo eius
ad ſic permanendum eſt maxima. Quicquid dicant dicē-
tes ipſum poſſe ægrotare & non eſſe aptum ægrotare. et ip
ſum aptum eſſe mori & non infirmari, quia ab intrinſeco
agente calido natu: aliter in humidum radicale aptum eſt
mori non tamen aptum eſt infirmari ut ſupra dicebatur:
verba ſunt ad placitum. Et poteſt adduci contra hanc po
ſitionem argumentum probabile. nam ſanum ut nunc in
iuuentute conſtitutum habet virtutē fortiorem et potentio
rem ad reſiſtendum cauſis ægritudinis q̄ decrepitus tem-
peratus uel ſanus ſimpliciter. ſed ſanum ut nunc in iuuentu
te conſtitutum concedendum eſt eſſe aptum ægrotare. er-
go &c. Illa ergo reſponſio non videtur rationalis. Deſcri-
bit quarto ſanum ut multum. d. illud eſſe corpus derelictū
ab optima compoſitione, non tamen multum. Primo no
Sanum ut mltū
ta. Quandoq; ſumitur compoſitio pro natura diſtincta cō
tra complexionem & vnitatem, & ſic non ſumit hic. Quā
doq; prout extendit ſe ad omnes naturas ut primo de acci-
Cōpō dupl'r.
denti, ſanitas eſt naturalis compoſitio. Per optimam cōpo
ſitionem ergo intelligitur optima ſanitas ſiue ſanitas ſem-
per. Secundo nota ab optima ſanitate huiuſmodi duplici
ter poteſt aliquid eſſe derelictum. Primo ſi quod extra tota
lem latitudinem ſanitatis ſemper ſituetur & ab illa exclu-
datur. Secundo tale dicitur derelictum, quia diſtans a ſani
tate optima non tamen exiſtens extra latitudinem ſanita-
tis ſimpliciter ſicut ſanitas ut multum includitur in latitu-
dine ſanitatis ſimpliciter ſed non in parte latitudinis, quæ
ſemper eſt talis, non habuit Gal. alios terminos quibus ute
retur, Ad propoſitum: ſanum ut multum eſt derelictū ab
optima compoſitione non multum quia.ſ. non eſt a tota la
titudine ſanitatis ſimplicit' excluſum. Tertio nota. in hac
deſcriptione debemus ſupplere ly a generatione, quia ſi ali
qua conditio tanq̄ diffinitionis pars uerificatur de ſuperio
ri diffinito debet & verificari de inferiori. Ideo ſuppleatur
ut ſupra de ſanitate ſemper eſt dictum. Quarto nota om-
Corporū diffō duplex.
nium iſtorum corporū poteſt dari duplex diffinitio. Vna
ſumpta a poſteriori ut ſanum ut multum eſt quod multum
poteſt reſiſtere &c. Alia a priori. ut ſanum ut multum eſt
corpus eucraton modicum derelictum a ſano ſemper. Cā
enim quare multum poteſt reſiſtere eſt, quia habet ſanita-
tem multum perfectam ab optime ſano parum diſtantē.
Et ſi aggregentur iſtæ duæ diffinitiones ſimul conſtituent
vnam completiſſimam. Pro pleniori horum doctrina re-
curre ad quæſtiones.

Ægrotabile

Laurē. 3 **AEgrotabile corpus ſimpliciter eſt quod ab ortu naturæ aut immodice temperatū in ſimilaribus, aut immoderatum in inſtrumentalibus, aut utroq; modo affectum.**

Leoni. In ſalubre uero ſimpliciter eſt corpus quod ab ipſo ortu naturæ uel in conſimilibus partibus malam habet temperaturam: vel in inſtrumentarijs incommoderationem, vel vtrumque uitium.

Antiq. Ægrū uero corpus ſimplr̄ eſt quod ex generatione eſt: aut diſtēperatum in his quæ ſimiles hn̄t partes: aut nō coæquale in organis, aut in vtriſq; ſimul.

Iaco. In hoc cap̄. determinat de corporibus ægris. Primo deſcribendo ægrum ſimpliciter. Secūdo ægrum ut nūc. Tertio ægrum ſemper. Quarto ægrum ut multum. Secūda ibi (Ægrum vero vt nūc.) 3ª ibi (Et ſemper quidem ægrū.) Quarta ibi, (Vt multum.) Dicit primo ęgrum ſimpliciť eſſe corpus ex generatione ſatis diſtemperatum in mēbris conſimilibus aut inæquale in organicis aut in vtriſq;. ſ. in-
Opinio Tru. æquale & diſtēperatum. Primo nota hanc litteram poſſe dupliciter introduci. Primo ſecundum Pluſq̄ cōmentatorem. tenen. em ꝙ ægritudo ſimpliciter nō eſt lapſus a ſanitate propria corporis cui ineſt: ſed eſt lapſus ab optima ſanitate. ad vtrunq;. n. lapſum cōmunis eſt iſte terminus
Ægritudo ſimpliciter. ægritudo: vt habitum fuit in quæſtione. Secundū hoc igiť tenendum ꝙ iſta ægritudo ſimpliciter non eſt niſi quædā ſanitas nunc ſenſibiliter tamē vt multum lapſa ab optima ſanitate. Et tunc exponitur diffinitio. Ægrum ſimpliciť eſt corpus a generatione. i. a natura vel naturaliter diſtemperatum. i. male complexionatum in ſimplicibus & primis particulis: aut inæquale. i. male compōnatum in organicis aut in utriſq;. quia. ſ. male complexionatū in ſimplicibus: & male compōnatum in organicis: vt corpus valde cholericum vel phlegmaticum ſibi ſanum. Aliter introduci po-
Opinio Gētilis. teſt ſecundū viā Haly. Genti. & aliorū: vt per ægritudinē ſimpliciter hic intelligatur peſſima ægritudo. Et conſequēter ſic exponitur diffinitio. Ægrum ſimpliciter. i. ſupreme & peſſime ægrum eſt corpus a generatione diſtemperatū ſ. præternaturaliter. & ly a generatione eſt nota fixionis, q̄ a fixe diſtēperatum &c. vt leproſus, hecticus: & ſic de alijs. Modus ſuſtinendi vtrāq; viam patebit in quæſtionibus.
Secundo nota. ꝙ notanter in hac diffinitione eſt locutus
Quare locutus ē Gal. diſiunctiue. Gal. diſiunctiue. vbi in diffinitione ſanorum copulatiue: quia ad aliquid eſſe ſanum ſimpliciter requiritur in nulla naturarū eſſe lapſum: quia optima ſanitas aggregat in ſe omnium naturarum perfectionem. Ideo quacunq; illarū perfectionum deficiente non erit amplius ſanitas ſimpliciter: ſed ægritudo vel neutralitas. & hoc ſit præternaturaliť deficiat. Ad hoc ergo ꝙ aliquid ſit ægrum ſufficit ipſum in aliqua vel in aliquibus naturis eē præternaturaliter ſenſibiliter læſum. Et exemplifica de pulchritudine &c. Et ex hoc patet ꝙ idem corpus poteſt eſſe ægrum ſimpliciť ſimul & neutrum de ſecundo ſignificato: & ſimilr̄ de tertio, ſed de hoc plenius videbiť infra. Qualiť aūt hæc diffō ſit diſtinctius interpretāda plenius videbiť in q̄ōnibus.

Laurē. 4 **AEgrotabile nunc corpus eſt ægrotans, eo tēpore quo dicitur tale eſſe. At cōſtat, ut hoc quoq; eo tempore quo dicitur eſſe ægrotabile ſit immodice temperatum ſimilaribus, aut immoderatū in inſtrumentalibus, aut utroq; modo affectum. Quinetiam ægrotabile ſemper corpus eſt quodcunq; exiſtit ab ortu naturæ, aut immodice temperatum ſimplicibus, primiſq; partibus, omnibus, aut quibuſdā, aut principaliſſimis, aut etiā inſtrumentalibus ſimiliter immoderatum, aut omnibus, aut quibuſdam, aut principaliſſimis. Corpus autem plerunq; ægrotabile eſt quod ab hoc initio abſiſtit quidem nondum tamen eſt in medio collocatum.**

Leoni. In ſalubre vero nunc eſt corpus quod eo tempore: quo tale dicitur: ægrotat: neq; obſcurum eſt: ꝙ & hoc ipſum eo quo dicitur tempore ægrotans: vel in conſimilibus malā habet temperaturam, vel in inſtrumentarijs incommoderationem: vel vtrūq;. Eſt vero & ſemper in ſalubre quod ex ipſo naturæ ortu vel peſſimam habet temperaturam in ſimplicibus & primis particulis omnibus: vel aliquibus: uel his quæ obtinēt principatū: vel in inſtrumentarijs incōmoderatum exiſtit. Similiter autē in his, vel omnibus: vel aliquibus, vel illis quæ obtinent principatum. vt multum vero in ſalubre eſt corpus quod ab huius quidem vitio recedit nondum tamen mediocritatem attingit.

Antiq. Ægrum vero vt nunc eſt corpus ægrotans in tempore: in quo dicitur tale exiſtens. Manifeſtum eſt autem ꝙ & hoc quod ſecundum tempus dicitur eſſe ægrum aut diſtēperatum eſt in ſimiles habentibus partes aut inæquale in organicis aut in vtriſq;. Et ſemper quidem ægrum eſt quodcūq; ex generatione aut diſtemperatum ſatis eſt: iſtē in ſimplicibus particulis: aut in omnibus: aut in quibuſdā aut maxime dominantibus: aut etiam inæquale in organicis. Similiter vero & his aut omnibus aut quibuſdam aut maxime dominantibus aut etiam inæquale organicis. Vt multum vero ægrum eſt corpus ab huiuſmodi malitia derelicta: nondū uero in medio neutralitate cōſtitutū.

Iaco. Notificat ſecundo ægrum ut nunc. d. Ægrum ut nūc eſſe corpus ægrotans in tempore, in quo dicitur ęgrum eſſe. Et ſubdit manifeſtum eſſe ꝙ hoc corpus quod diciť ægrū nunc, vel ſecundum determinatum tempus eſt diſtemperatum in conſimilibus aut inæquale in organicis aut in vtriſq;. Primo nota ꝙ hic littera varias recipit expōnes. Truſianus:
Prima eſt penes expoſitionem pluſq̄ cōmē. ponentis ꝙ ideo diſpoſitio aliqua dicitur talis ut nunc quia non naturalis eſt vel non fixa ſubiecto, & conſequenter ꝙ ſub ægritudine ut nunc continetur omnis lapſus præter naturam operationes corporis ſenſibiliter lædens, & ſic hecticam lepram & huiuſmodi ægritudines ut nunc diceremus. Et ſecundum hoc totaliter exponatur littera ꝙ corpus eſt diſcraſiatum ſenſibiliter. ſ. & præternaturaliter in mēbris conſimilibus &c. Secundum autem pōnem oppoſitam: ſub ægro nunc. non continetur niſi ægritudo apta modico tempore durare. ſ. remiſſæ malitiæ & non multum fixa. et conſequenter ſub ægro nunc. non continentur omnia corpora ſenſibiliter præternaturaliť lapſa, ut ægrotantia ægritudinibus incurabilibus. talia. n. ſituanť in latitudine ægritudinis ſimpliciter. Vult ergo prima pō ꝙ ly ut nunc. denotet innaturalitatem. ſiue præternaturalitatem vel fixionis diminutionem, quia omnis diſpō remiſſe fixa eſt talis nunc ut ſanitas nunc. omnis ſimiliter præternaturaliter ē talis nunc ut febris. Secunda vero ponit ꝙ ly ut nunc. denotat fixionis remiſſionem ſiue hoc fuerit merito principiorum ſiue non. Ex quo patet ꝙ ly nunc. non denotat tēporalem differentiam. Secundo nota vt Cōmentator in cōmento. 22. non eſt credendum ꝙ ſicut Gal. inchoauit a meliori ſano, ita & nunc a meliori ægro. Et ſi. n. verum ſit corpus ægrum nunc eſſe melius ægrum: nō tamen inchoauit ab ægro nunc, ſed ab ægro ſimpliciť, quia ſicut inchoare habuit a meliori ſano, ita inchoare habuit a peiori ægro tanq̄ magis ei oppoſito, & ſic patet poſitio Haly. Tertio nota ex Gal. hic expreſſe colligi ꝙ ſenſibilis lapſus complexionalis per ſe, & ſimiliter compōnalis per ſe ſufficit facere corpus ægrum nunc. Ex quo concludi poteſt idē corpus in caſu ſimul eſſe poſſe ægrum nunc & neutrum nunc ſecundi ſignificati. Pro primo ponatur ſor. ſanum ſimpliciter fieri ægrum nunc in complexione ſeruata compōne. Et patet ſor. eſſe ægrum nunc. Q2 tamen neutrum ſit de ſecundo ſignificato patet, quia vtroq; cōtrariorū participat
Diſpō talis vt nūc q̄d.

Pro ſecundo vero ponatur neutrũ de tertio fieri actu ęgrũ. Et patet concl'o. Ex quo patet huiuſmodi corporum diui ſionem non eſſe tanquam contra ſemuicem realiter diſtin ctorum. Mouetur hic conſequẽter dubium. Quare Gal'. deſcribendo ægrum nunc nõ dicit ipſum eſſe ægrũ non ſe cundum peſſimam diſtemperantiam & in coæqualitatẽ ſicut de ſano, ut nunc dixit ipſum eſſe ſanum non ſecundũ optimam &c. Reſponſio pluſq; cõmentatoris. Non ſic ſe habet ægrum ſimpliciter ad ægrum nunc ut ſanum ſim plicirer in eadem latitudine ſituatum ad ſanum ut nunc, eo ꝙ ſanum ſimpliciter in eadem latitudine ſituatur nec ab inuicem dñt niſi ſecundum magis perfectum & mi nus perfectum. Ægrum autem ſimpliciter & ut nunc, nõ in eadem latitudine ſituatur, ſed in diuerſis, quia ægrum ſimpliciter eſt ſanum ut nunc ægrum autem ut nunc nõ.

Gẽtilis.

Mordetur cõmuniter hæc reſponſio. Reſponſio Gentilis eſt, ꝙ quia aliquod ægrum ut nunc eſt aliquo ægro ſimpli citer peius ægrum, ut habens apoplexiam incurabilẽ ha bet ægritudinem ut nunc, quia durabilem paruo tempore quæ tamen peior eſt cæcitate aut manuũ carẽtia aut clau dicatione, quæ ſunt ægritudines ſimpliciter. Hoc autẽ non cõit' acceptat. Quare aũt apop'a & hmõi ægritudines ſint ſimpl'. aut ut nunc tales denominandæ alias patebit.

Aliter poteſt dici ꝙ non dixit, quia non placuit. Sequen do viam Gentilis ſecurius eſt ſic dicere. Notificat tertio ægrum ſemper. d. corpus ſemper ægrum eſſe corpus diſtẽ peratum valde. ſaltem in ſimplicibus & primis particu lis omnibus aut quibuſdam aut maxime dominantibus, aut inæquale in organicis omnibus, aut in quibuſdam, aut maxime dominantibus.

Dupl'x diffõnis expõ.

Primo nota ꝙ iſta diffinitio patitur duplicem expoſitio nem ſicut diffinitio ægri ſimpliciter poſita ſuperius, ita ꝙ ly ex generatione denotat modũ inherentiæ diſpoſitionis ad ſubiectum, & hoc ſecundum viam Gentilis. Secundũ autem Pluſq; cõmentatorem ſignificat naturalitatem & modum inherentiæ. Secundo nota quia dicitur in littera: aut maxime dominantibus, ꝙ dupliciter cõtingit aliquas partes in corpore dominari. ſ. quantitate & virtute. Vtręq; iſtarum ſunt duplices, quædam ſimplices, quædam orga nicæ. Exemplum ſimplicium maxime dominantiũ quan

Partes ĩ corpe dñantes

titate ut caro pinguedo oſſa &c. Exemplum organicorum quantitate maxime dominantium, ut crura coxæ, & ſic de alijs. Exemplum de organicis virtute dominantibus, ut membra principalia. Simplicia vero virtute dominan tia ſunt caro cordis caro hepatis & ſic de alijs. Tertio no ta ꝙ per ly ſatis dẽmus intelligere ualde vel extremaliter.

Contra vnũ dictum. ſ. ꝙ ſtat diſtemperantia in comple xione cum compoſitione optima, quia complexio eſt com poſitionis cauſa. ſed variata cauſa variatur effectus. ergo variata complexione variatur compoſitio. Pro iſto dicit quòd licet complexio ſit compoſitionis cauſa, non tamen eſt eius cauſa adæquata. Compoſitio. n. ſequitur comple xionem & rem diuinam primo complexionum. Nõ opor tet ergo ꝙ complexione variata varietur compoſitio. ſed de hoc magis infra. Quarto nota ex dictis patere ꝙ non ideo dicitur ſemper ęgrum, quia toto tempore ægrotet, ſed quia actu ægrotat & maxime eſt aptũ ægrotare. Deſcri bit quarto ægrũ vt multum. d. ꝙ eſt corpus ab huius cor poris. ſ. ægri ſemper malitia derelictum: non tamen mul tum, quia. ſ. malitia ægri ut multũ eſt minor malitia ægri ſemper, ſed non eſt multum minor ea. Primo nota. ideo denominari aliquod corpus ægrum multum, quia in lati tudine ægritudinis ſimpliciter intenſum & non ſupremũ obtinet gradum malitię. illum. n. obtinet ægrum ſemper. Secundo nota illa particula. nondum vero in medio con ſtitutum. patitur duplicẽ expoſitionem. Primo ſecundũ

Gẽtilis.

viam Gentilis. nondum vero in medio cõſtitutum. i. eius malitia non eſt ita remiſſa quod proueniat ad neutralitatẽ primi ſignificati, quod eſt medium inter ſanitatem et mor bum. Aliter penes eoſdem, nõdum uero in medio. i. nõ dum peruenit ad medium inter ægrum ſimplicit' & ægrũ nunc, immo adhuc eſt peius ægro nunc. Non placet hoc.

Aliter adhuc ſecundum eos. nondum. i. nõdum eſt factũ neutrum tertij ſignificati, quia & ſi eius malitia ſit a mali tia ægri ſemper derelicta. non tamen adhuc peruenit ut dici poſſit aptum aliquo tempore permanere ſa num, & aliquo tempore manere ægrum. Aliter exponi tur ſecundum Pluſq; cõmẽ. imaginando totam latitudinẽ ſanitatis diuidi in ſanitatẽ ſimplicit' & in ſanitatẽ ut nũc. & ꝙ ſanitas ut nunc diuiſa eſt in ſanitatẽ ſenſibiliter lap ſam ab optima ſanitate, et ſanitatem inſenſibiliter lapſam. ſanitas quidem ſenſibiliter lapſa penes eum eſt ægritudo ſimpliciter diuiſa in talem ſemper & ut multum, inſenſi biliter vero lapſa eſt neutralitas ſimpliciter primi ſignifi cati. Vnde patet inter ſanitatem ſimpliciter & ægritudinẽ ſimpliciter mediare neutralitatem ſimpliciter. Ideo ægrũ ut multũ licet ſit derelictum a malitia ægri ſemper, quia tamen adhuc ſenſibiliter labitur ab optime ſano, nondum eſt conſtitutum in medio. i. factum neutrum ſimpliciter, quod eſt in medio conſtitutum.

Tru.

Sanitas lapſa dũ pliciter.

Cum neutrum corpus trifariam dicatur, aut quia neutræ affectionis extremæ ſit particeps, aut quia utriuſq;, aut quia interdũ huius, interdũ illius cõpos ſit, neutrũ corpus ex prima ſignifica tione erit quod diligenter medium exiſtit: ſana biliſſimi corporis ægrotabiliſſimiq;:

Laurẽ.

Quoniam vero & neutrum corpus tripliciter diceba tur, vnum quidem quod neutrius erat extremæ diſpoſitio nis particeps, aliud autem quoniam vtriuſq;, aliud quoniã aliquando huius, aliquando vero illius. Iuxta primum ſi gnificatum neutrum erit corpus, quod exquiſite medium eſt ſaluberrimi & inſaluberrimi corporis.

Leoni.

Quoniam autem & neutrum corpus tripliciter diceba tur. hoc quidem in eo ꝙ neutra extremarum diſpoſitionũ participet. hoc uero vtraq;. hoc autem eo ꝙ aliquando qui dem hac aliquando vero hac. Secundũ primum quidẽ ſi gnificatum neutrum erit corpus medium vere exiſtens ſa niſſimi corporis & ægerrimi.

Antiq.

In hoc cap'lo determinat de neutris. Et primo reſumen do diuiſionem neutri ſuperius poſitam determinat de neu tro primi. Secundo ſecundi. tertio tertij ſignificati. Secũda ibi (Secundum vero ſecundum.) Tertia ibi (Secundũ ve ro tertium.) Iterum generaliter notificat neutrum primi ſi gnificati. Secũdo ſpecialit' ibi. (Et huiuſmodi quidẽ &c.)

Iaco.

Dicit primo ꝙ neutrum tripliciter dicitur. Primo quia neutro extremorum participat. Secundo quia vtroq; ſi mul participat. Tertio quia aliquando vno aliquando alte ro participat contrariorum. Per neutrum primi ſignificati intelligere debemus corpus exiſtens vere medium ſaniſſi mi corporis & ægerrimi. Primo nota ꝙ quia ſanitas & ægritudo ſe habẽt velut extrema: neutralitas autem ut me dium, cognitis autem extremis facile cognoſcitur mediũ, ideo doctrinam neutrorum anteceſſit doctrina ſanorum & ægrorũ. Sanorum autem doctrina anteceſſit doctrinam ægrorum, eo ꝙ non diſtincte cognoſcitur operationẽ eſſe læſam niſi per diſtantiam eius ab operatione ſana, & con ſequenter diſpoſitionis a diſpoſitione, vnde oportuit prius ſana corpora ægris cognoſci. Secundo nota non eſſe intel lectum Gal'. neutrum ita nullo extremorum participare, ꝙ in eo nihil remaneat de diſpoſitione quæ erat ſanitas vel ægritudo. hoc. n. non eſt poſſibile. ſi. n. optime ſanum infirmetur & prius fiat neutrum, notum eſt ꝙ in tempore in quo eſt neutrum in ipſo erit aliquid de calore & de alijs diſpoſitionibus, quæ in ipſo optime ſano erant. Sed vult hoc eſſe neutrum, quia neutrius extremi denominatione denominabile uel neutrius extremi diſpoſitione denomi nabili

Neutrũ tripl'r.

nabili participans. Et in hoc differt a neutro ſecundi & tertij ſignificati. Et hanc ſententiam uoluerunt antiqui dicentes neutrum primi non participare extremis diſtincte licet bene confuſe. Ex quo patet ꝙ ratio neutrius principalius & prius competit neutro primi ſignificati q̃ ſecundi, & ſecundi q̃ tertij. & propter hoc dictum eſt neutrum primi. alia uero dicuntur ſecundi & tertij. Tertio nota ꝙ qa Gal. alibi bene deſcripſerat ſanum & ægrum ſanitatem et ægritudinem, ut in libro de accidenti & morbo, non ſic autem neutralitatem. Ideo ſupra nõ poſuit diffinitionem aliquam cõmunem omni ſano nec omni ægro, aliquam tamen poſuit hic cõmunem neutro primi ſignificati. Quarto nota ꝙ per uere medium poſſumus intelligere duo. Primo poſſumus intelligere medium per æquidiſtantiã, quod .ſ. æqualiter diſtat ab extremis. Secundo intelligere poſſumus uere medium, quia uere ab utroq; extremorum abnegatum. Quod iſtorum uerius ſit in quæſtione patebit.

Mediũ uer: duplicíter.

Saniſſimũ qd & ægerrimum.

Quinto nota ꝙ per ſaniſſimum et ægerrimum diuerſi diuerſa intellexerunt. Quidam.n. per ſaniſſimum intelligunt ſanum ſemper, & per ægerrimũ ægrum ſemper ī ponendo ægritudinem ſemper eſſe peſſimam ægritudinem. inter has.n. uidetur neutralitas primi ſignificati mediare uere. Alij uero per ſaniſſimum & ægerrimum intelligũt ſanitatem & ægritudinem illi neutralitati correſpondentem. eo.n. ꝙ reſpectu illorum extremorum illius neutralitatis eſt ſanitas & ægritudo quodãmodo & imperfecta, et neutrum eſt imperfecte ægrum & imperfecte ſanum. ideo merito illud quod in rei ueritate eſt ſanũ reſpectu illius dici poteſt ſaniſſimum, & quod eſt ægrum ægerrimũ. Verbi gratia. ſicut tranſeunte corpore optime ſano ab optima ſanitate in ægritudinẽ, inter optimam ſanitatem & ægritudinem inuenietur in corpore neutralitas media, ita cholerico corpore ſibi ſano a ſanitate propria ad ægritudinem trãſeunte acquiretur ſibi neutralitas reſpectu cuius ſua ſanitas dicitur perfecta & cõpleta ſanitas & ſua ægritudo completa ægritudo. Sic ergo dicitur medium inter ſaniſſimum & ægerrimum. Aliter a Pluſq; cõmen. Per ſaniſſimum intelligitur ſanum ſimpliciter. Et per ægerrimum ægrum ſimpliciter. Vel etiam ſemper ægrum & ſemper ſanum inter quæ uidetur latitudo neutrorũ per æquidiſtãtiam mediare, diuiſa. ſ. ipſa latitudine ſanitatis in ſanitatẽ ſimpliciter & neutralitatem ſimpliciter & ægritudinem ſimpliciter, cuius extremũ imperfectius eſt ægritudo ſemper, perfectius uero ſanitas ſemper, medius uero gradus neutralitas ſimplicit᷑ ut in lectione præcedenti tactũ fuit. Aliter penes eandem poſitionem. Per ægerrimum intelligitur ægrum ut nunc. Per ſaniſſimum ſanum ſemper. nã tanta uidetur latitudo a neutro ſimpliciter ad ſanum ſimpliciter incluſiue quanta medias inter neutrum ſimplicit᷑, & ægrum. Quæ poſitionum ſit magis tolerabilis & qualiter ſaluari poteſt uidebitur in quæſtionibus. Sexto nota ꝙ neutrum primi inter ſaniſſimum & ægerrimum dupl᷑ intelligere poſſumus mediare. Primo ſecundum formam Secundo per uiam tranſitus. Colligitur hæc diſtinctio ab Auer. 2. de anima. ſ. ꝙ duplex eſt medium, formæ. ſ. & trãſitus. Intelligo autem per medium formæ, ut propoſito pertinet, medium ſecundum ſuæ perfectionis gradum, quod ſ. eſt altero extremorum perfectius & altero imperfectius. Per medium autem tranſitus intelligo illud per quod fit motus uel tranſitus ab extremorum uno ad alterum. Exẽplum primi, ſicut ſi diceremus ꝙ in latitudine perfectionis ſubſtantiarum inter hominẽ & aſinum mediat equus, aut aliud aſino perfectius, homine uero imperfectius, aut inter hominem & cadauer, cum tamen ex homine ad cadauer non fiat tranſitus per aſinum uel equum. ſimiliter inter complexionem iuuentutis & complexionem ſenectutis ſecundum formam uel perfectionem mediat complexio pueritiæ, non tamen eſt medium trãſitus ut patet. Exẽplũ ſecundi. ſicut cõplexionẽ iuuentutis diceremus tanquã medium tranſitus inter pueritiam et ſenectutem mediare.

Neutrũ mediat dupl᷑.

Ad propoſitum utroq; iſtorum modorum ſtat neutrũ primi ſignificati eſſe medium ſaniſſimi &c. Primo.n. modo patet, quia neutrum ſecundum perfectionẽ medias inter illa. Secundo etiam mõ, quia tranſitus ſaniſſimi ad ægerrimum tranſit per neutrũ. De hoc tñ plus uidebit᷑ in q̃ne.

Et item ex eo ipſo ſimpliciter tale, quodcunq; ab ortu naturæ ita fuerit præparatum, nunc uero tale, quodcunq; præſenti tempore medium diligenter exiſtit ſanabiliſſimi corporis ægrotabiliſſimiq;. Porro ſimpliciter neutrum ſemper eſt tale, ſi cunctis ætatibus tale permaneat, plerunq; uero ſi quaſdam ſuſcipiat mutationes. Cæterum ex ſecunda ſignificatione corpus neutrum erit, ſi contrariarum diſpoſitionum ſimul ſit particeps ab ortu naturæ, aut in uno membro, aut etiam duobus differentibus, in uno quidem ſi per alteram oppoſitionem efficientium qualitatum modice fuerit temperatum, aut per ambas quidem, ſed circa figmentum, uel magnitudinem, uel numerum partium, uel poſitionem, fuerit affectum, aut econtrario, in his quidem imperpeſſum omnibus uel quibuſdam, ſed temperamento perpeſſum. In membris autem differentibus fieri poteſt, ut aliquid ſimul per omnes oppoſitiones contrariorum particeps ſit. Ac ſemper tale erit, ſi per omnes ætates maneat. Plerunq; autem, ſi aliquatenus permutetur. Nec ſecus neutrum nunc corpus erit ex ſecunda ſignificatione, ſi aut circa unum membrum partim ſanabile ſit, partim ægrotabile aut circa differentia membra. Neutrum autem corpus ex tertia ſignificatione erit, quod interdum ſanabile, interdum ægrotabile inuicem redditur, quemadmodum nonnulli extiterunt, pueri quidẽ ſanabiles, prouectiores uero ætate ægrotabiles, aut contra. At uno tẽpore ita neutrum cõſiſtere non conuenit. Porro conſtat ut illud nunc bifariam dicatur. 6 Laurẽ.

Et huius hoc quidem ſimpliciter tale; quod ab ipſo ortu naturæ ita eſt cõſtitutum, hoc uero ut nunc, quod in præſenti tempore medium exquiſite exiſtit ſaluberrimi, atq; inſaluberrimi corporis. Ipſius autem ſimpliciter, ſemper quidem tale eſt id, quod in omnibus ætatibus tale perdurat. Vt multum autem, quod nonnullas recipit mutationes. Iuxta uero ſecundum ſignificatum, neutrum erit corpus quod ab ipſo ortu naturæ contrariarum ſimul eſt particeps diſpoſitionum, aut. ſ. in una parte, aut in duabus differentibus, in una quidem ſi ſecundum alteram oppoſitionem effectiuarum qualitatum bonam habuerit temperaturam, uel etiam ſecundum utrãq;, ſed in formatione, & magnitudine, & numero partium, uel ſitu delinquat, aut contra in his quidem recte ſe habeat, uel omnibus, uel quibuſdam, peccet autem in temperatura. In differentibus uero partibus, & iuxta omnes oppoſitiones poteſt quicq̃ ſimul particeps eſſe contrariorum. Et ſemper quidem tale, ꝙ per omnes ætates in eodẽ habitu perſeuerat. Vt multum uero, quod aliqua ex parte uariat. Ita uero & nunc neutrum erit corpus iuxta ſecũdum ſignificatum, quia uel parte in una hæc quidam ipſi ſalubria exiſtunt, illa uero inſalubria, uel in differentibus ita afficitur partibus. Iuxta uero tertium ſignificatum neutrum erit corpus, quod aliquando quidem ſalubre, aliquando uero inſalubre exiſtit, ut nonnullis accidit, qui in pueritia ſalubritate corpo- Leoni.

ris uigent, quum uero ad iuuentutem peruenerint, inſalubres euadunt, aut cōtra. In uno autē tempore quod ita eſt neutrum cōſiſtere nequit, latius uero ſi accipiat cōtingit. Nouimus autem quod nunc dupliciter dicitur.

Antiq. Et huiuſmodi quidem hoc ſimpliciter tale eſt, quoniam ex generatione tale conſtitutum eſt. Hoc vero vt nunc qđ cunq; in præſenti tempore medium vere exiſtit & ſaniſſimi corporis & ægerrimi. Eius vero quod ſimpliciter eſt, hoc quidem ſemper tale, quoniam in omnibus ætatibus ſemper maxime permanet tale. Hoc vero vt multum, quoniam mutationes quaſdam eſt accipiens. Secundum vero ſecundum ſignificatum neutrum erit corpus contrarijs ſimul diſpoſitionibus participans ex generatione aut ſecūdum vnam partem, aut ſecundum duas differentes. Secundum vnam quidem vt ſi ſecundum alteram oppoſitionē eucratou fuerit effectiuarum qualitatum. Aut ſecundum vtraſq; quidem oppoſitiones, ſed circa formationem aut magnitudinem aut numerum particularum aut poſitionē lapſum, aut econuerſo. In his quidem correctum, aut omnibus, aut in quibuſdam in craſi vero delinquens. In differentibus vero partibus & ſecundum omnes oppoſitiones poteſt aliquid contrariorum participare ſimul. Et ſemper quidem tale eſt ſecundum omnes ætates manens ſimile. Vt multum vero eſt quod & permutatur ſecundum aliqd ita vero & quod vt nunc neutrum erit corpus ſecundum ſecundum ſignificatum, aut eo q ſecundum vnam partem hæc habeat ſana, hæc vero ægra, aut inherentium ei, aut circa partes differentes. Secundum vero tertium ſignificatum neutrum erit corpus, quod quidem modo ſanum modo ægrum in parte ſit temporis, quēadmodum inheret aliquibus pueris quidem exiſtentibus ſanos eſſe, adoleſcentibus vero factis ægros, vel econuerſo. In vno vero tempore ita neutrum vere quidem non contingit conſiſtere, ſecūdum vero latitudinem contingit. Scimus vero quoniam nunc, dupliciter dicitur.

Iaco. In ſpeciali notificat neutrum primi ſignificati. Et primo neutrum ſimpliciter. Secundo ſubdiuidit ipſum. Secūda ibi (Eius vero quod ſimpliciter.) Prima in duas. Primo notificat neutrum ſimpliciter primi ſignificati. Secundo vt nunc. Secunda ibi (Hoc vero vt nunc.) Dicit primo neutrū ſimpliciter primi ſignificati eſſe corpus, quod ex generatione ita conſtitutum eſt. ſ. vere medium ſaniſſimi & ægerrimi. Primo nota vt alias eſt tactum ly ex generatione poteſt dupliciter exponi. Primo penes viam Genti. vt denotet modum inherentiæ vel fixionem diſpoſitionis in ſubiecto. Et cōſequenter tenet iſte modus q nulla neutralitas eſt naturalis diſpoſitio corporis neutri. ſed quælibet eſt diſpoſitio præter naturam penitus extra latitudinem ſanitatis ſituanda, licet aliqua ipſarum denominetur talis ſimpliciter, & aliqua talis vt nunc. Secūdo poteſt exponi. ſ. a natura vel naturaliter fixa vt prius, & tunc conſequenter neutrum ſimpliciter eſt in latitudine ſanitatis vt nunc. licet. n. tale corpus non ſit ſic neutrum quin ſit ſanum vel ægrum denominandum, eſt tamen neutrū iſtorum extremorū ſanitatis ſimpliciter. ſ. & ægritudinis ſimpliciter. Ex quo patet verius neutrum eſſe neutrum nunc q̄ neutrum ſimpliciter ſicut verius ægrum eſt ægrū nunc q̄ ægrum ſimpliciter penes poſitionem eandem. Secundo nota q ſecundum primam viam. ſ. Gentilis tam neutrum ſimpliciter primi ſignificati q̄ vt nunc diuiditur in neutrum conualeſcentiæ & neutrum decidentiæ. Intelligendo per neutrum conualeſcentiæ, iuxta cōmunem deſcriptionem neutrum ab ægritudine recedens & tendens ad ſanitatem. Econtra vero per neutrum decidentiæ. Et penes hoc nūc imminet dubium. Quomodo aliquod neutrum poſſit dici tale ſimpliciter. Si. n. fuerit decidentiæ habet diſpoſitionem. ſ. neutralitatem de facili mobilem per quam ſtatim cadit in ægritudinem. Si vero fuerit neutrū conualeſcentiæ adhuc habet neutralitatē cito deperdēdā, per quam ſtatim peruenit ad ſanitatem. Videtur ergo nullum eſſe ſimpliciter tale. Hoc dubium non difficultaret tenentes aliam viam. Dicerent. n. q neutrum ſimpliciter non diuiditur in neutrum conualeſcentiæ & neutrum decidentiæ, ſed bene neutrum vt nunc. Soluit igitur Gentilis ad dubium q ſicut reperibilis eſt neutralis diſpoſitio ex tēpore qua eſt apta durare ſemper vel vt multum, & pari ratione ex generatione poteſt reperiri vt aliqua diſpoſitio inſenſibiliter lædens operationes. ſi. n. poteſt reperiri a generatione ægritudo & diſpoſitio præter naturam ſenſibiliter lædens, a fortiori poteſt reperiri neutralitas. vergi grā. verruca aut nodus aliquis inſenſibiliter lædens operationes quæ cum ſit fixa a generatione contracta & difficile remouibilis eſt neutralitas ſimpliciter. Et cōſequēter ſubdit q illa neutralitas non eſt vere neutralitas conualeſcentiæ vel decidentiæ: ſed ſimilatur ei, quia per hanc diſpoſitionem redditur corpus paratum labi ad lapſum ægritudinalem: ſicut per veram neutralitatem decidentiæ. Alter imaginatur in quolibet tranſitu a ſanitate in ægritudinē nunc tranſiri per neutralitatē ſimpliciter hoc modo. Tranſeat ſor. ab. a, extremo ſuæ ſanitatis ad. c. extremum ægritudinis ſibi propinquius vt ad febrē & ſit. b. gradus æqualiter diſtans ab. a. &. c. extremis. Et patet q prius acquiret ſor. diſpoſitionem mediam inter. a. &. b. q̄ acquiret. b. & iterum acquiſito. b. citius acquiret diſpoſitionem inter. b. &. c. medicinam q̄ acquiret. c. Et tunc conſequenter dicit q diſpoſitio medicina inter. a. &. b. & ſimiliter diſpoſitio medicina inē. b. &. c. plus appropinquantes extremis ſunt neutralitates vt nunc. quælibet. n. eorum facile trāſit in extremum cui multum appropinquat. b. vero diſpoſitio in medio exiſtens & inæqualiter diſtās ab extremis eſt neutralitas ſemper, Quod perſuadetur, quia ſibi competit ratio neutralitatis ſemper. Sicut. n. ſanitas dicitur ſemper talis quæ eſt ſanitas optima & perdurabilis reſpectu aliarū, ita iſta diſpoſitio eſt vere neutralitas, quia vere media inter ſanitatem & ægritudinē, & perdurabilis reſpectu neutralitatum iam dictarum, cum ſit ab extremis magis diſtans. Neutralitas. n. nunc ꝓpinqua ſanitati ſibi derelicta, ceſſante actione cauſæ ægræ apta eſt ſtatim tranſire ad ſanitatem. Similiter neutralitas vt nunc propinqua ægritudini ex qualibet leui cauſa tranſit in ægritudinem. Mediū autem ſignatum iam. ſ. b. difficilius q̄ aliquod iſtorū &c.

Contra arguitur, quia medium facilius tranſit ad extrema q̄ vnum extremorum in aliud. a. alimentorum. ca. de cucurbita. Huic dicitur q medium facilius tranſit ad extrema q̄ vnum extremorum in alterū & hoc voluit Gal. Cum hoc tamen ſtat hanc neutralitatem mediam difficilius trāſire ad quodlibet extremorum q̄ neutralitas propinqua ſanitati in ſanitatem. & propinqua ægritudini in ægritudinem. & hoc intendebatur. Et ex hoc tanq̄ fundamēto patere poteſt quæ ſit neutralitas ſemper. & quæ vt multum talis. b. n. diſpoſitio eſt neutralitas ſemper. Diſpoſitio vero intercepta inter. a. &. b. plus tamen appropinquans b. eſt neutralitas vt multum. Quæ vero plus appropiquat a. eſt neutralitas vt nunc. Similiter diſpoſitio media inter b. &. c. plus tamen appropinquās b. eſt neutralitas vt multum. Et plus appropinquans. c. eſt neutralitas vt nūc. Ex quo vlterius patet q omne tranſiens a ſanitate in ægritudinem tranſit per quinque neutralitates. ſ. per duas vt nūc & tres ſimpliciter. ſ. per vnam ſemper & duas vt multū. Et iſtam ſententiam de neutro vt multum intellexit Gal. ſecūdum eos in litera dum dixit, neutrum vt multū quaſdam recipit mutationes, quia a neutro ſemper parua diſtat mutatione, vel recipit mutationes, quia non eſt aptum tanto tempore manere neutrum, vt de ſanitate multum in quæſtione dictum eſt. Et ex his vlterius patet non quodlibet neutrum ſimpliciter quolibet neutro vt nunc eſſe deterius lapſum, ſed aliquo deterius, & aliquo minus male. Vt neutro nunc propinquiori. c. minus male lapſum eſt neutrum ſimpliciter propinquiori vero. a. deterius. Ex quo

Ex generatione tale dupliciter.

Neutrū dupl.

Neutralitas quītuplex.

ſequitur

ſequitur vlterius iſtam conſequentiam nō valere. Aliquo neutro nunc neutrum ſimpliciter in eadem latitudine ſanitatis deterius labitur, & aliquo minus male, ergo alicui ꝗque male labitur, quia in caſu poſito eſt antecedens verum & conſequens falſum. ergo &c. Ex quo vlterius ſequitur ſolutio quæſtionis ſolitæ moueri quis ſit deterior lapſus an neutralitas conualeſcentiæ, an decidentiæ. Patet. n. aliqua neutralitate decidentiæ aliquam conualeſcentiæ eſſe deteriorem, & aliquam minus malam, & alicui æqualiter malam: quia aliqua plus a ſanitate remouetur, aliqua plus appropinquat, & aliqua æqualiter appropinquat. Et iſta ſūt penes hanc poſitionem Genti. Quid autem apud tenentes poſitionem Pluſq̄ cōmen. ſit tenendum videbitur in quæſtione. Quid per neutrum nunc ſit intelligendum patet ex dictis & ſemper tali. Expoſitione ly omnibus ætatibus ſicut ſaluando dictum Haly dixit in quæſtione huius primi. Quid ſit neutrum vt multum exponendum ē ſecundum poſitionem Genti. Quid autem per hoc ſecundum poſitionem aliorum videbitur in quæſtione. Determinat ſecundo de neutro ſecundi ſignificati. Et primo ſub intellecta diuiſione eius ſimpliciter tale & vt nunc tale deſcribit neutrū ſecundi ſignificati ſimpliciter tale. Secundo ſemper tale. Tertio vt multum. Quarto vt nunc. Secunda ibi(Et ſemper quidē tale.) Tertia ibi(Vt multum.) Quarta ibi(Ita vero & quod vt nunc.) Primo adhuc deſcribit hoc neutrum. Secundo oſtendit quibus modis eueniat. Secunda ibi(Aut ſecundum vnam.) Dicit primo neutrum ſimpliciter ſecundi eſſe corpus a generatione ſimul participans contrarijs diſpoſitionibus. Primo nota ly a generatione exponi poſſe. Primo. i. fixe. Secundo. i. naturaliter fixe ut ſupra de alijs dictum eſt. Secundo nota per contrarias diſpoſitiones non ſolum intelligendas eſſe extremaliꝰ diſtinctas: vt ægritudo ſemper & ſanitas ſemper ſecundū viam Haly. aut ægritudo nunc & ſanitas ſemper ſecundū aliam viam, ſed etiam diſpoſitiones diſtinctarum latitudinum totalium vel partialiū, inter quas eſt diſtantia, non ſolum quanta extremi ad extremum, ſed etiam extremi ad medium. Et vniuerſaliter omne participans ſimul denominationibus non eidem diſpoſitioni conuenientibus eſt hoc modo neutrum ſecundi. cum. n. in medio virtualiꝰ reluceat contrariorum vtrius extremi ad medium erit contrarietas. Ex quo patet corpus ſimul participans neutralitate primi & ſanitate ſimpliciter in eadem vel in diuerſis naturis, in eadem vel in diuerſis partibus eſſe denominandum neutrum ſecundi ſignificati, ſimiliter participans. ſ. ſanitate ſemper & ſanitate vt multum, ſimiliter ægritudine & neutralitate ſemper: & neutralitate vel ægritudine multum, & ſic de alijs. Imaginando omnes neutralitates cum neutralitate aut cum egritudine vel ſanitate, & ſic de alijs. Tertio nota non eſſe intellectum Gal. huiuſmodi ſignificata neutrorum neceſſario ex parte rei contra ſe inuicem realiter diſtingui, immo poſſunt ſimul eidem ineſſe aliqua, vt ꝙ idem ſit neutrum ſecundi & tertij ſignificati vlterius apparebit. Oſtendit tertio quibus modis contingit huius neutrum ſimul contrarijs participare diſpoſitionibus, quia nunc aut ſecūdum vnam partem corporis aut ſecundum diuerſas. Secundum vnam quidem ſicut ſi ſecūdum oppoſitionem qualitatum complexionalium, vt actiuarum fuerit eucraton, & in alia oppoſitione fuerit diſcraton. Aut ſecundum duas fuerit contrarietates, vt in complexione ſanum: ſed in compoſitione lapſum: puta plaſmate quantitate aut numero partium aut in ſitu ſiue ordinatione partium aut econtrario fuerit in his naturis compoſitionalibus correctum. i. ſanum, in craſi vero. i. in complexione. delinquens. i. lapſum vel peccans. in differentibus vero partibus poteſt ſimul participare omnibus oppoſitionibus tam in complexione ꝗ in compoſitione, quod non eſſet de parte eadē. Primo nota ꝙ inter qualitates primas. ſ. caliditatem frigiditatem & humiditatem &c. duæ ſunt contrarietates. Vna actiuarum inter ſe, vt caliditatis ad frigiditatem. Alia paſſiuarum inter ſe, vt humiditatis ad ſiccitatem. primæ dicuntur actiuæ ſecundæ paſſiuæ, vt quarto metheororum. & ſecundo de generatione. & prima primi. cap. de elementis. Primæ. n. magis concurrunt ad generationem mixtorum cōmiſcendo. Secundæ vero materiam diſponendo magis vel propter alias cauſas propoſito impertinentes. Secundo nota ꝙ ſtante debita menſura paſſiuarum pro exercendis operationibus non neceſſario ſtat debita menſura actiuarum nec econtrario. ideo nō repugnat in eodem membro ſimul eſſe ægritudinem in altera illarum contrarietatum ſtante ſanitate in alia: & econcluſio. & ſic corpus erit neutrum de ſecūdo ſignificato. Nō tamen eſſet poſſibile ꝙ ſimul in eo eſſet temperies & diſtēperies ſecundum eandem contrarietatem. Tertio nota ꝙ corpus ſimpliciter neutrum de ſecundo ſignificato ſecundum viam Gentilis eſt neceſſario ſimul participans ſanitate ſimpliciter & ægritudine ſimpliciter. i. peſſima ad intellectum ſuperius dictum. Si. n. participaret aliqua ut nūc tali, tunc non eſſet aptum ſemper aut multum cōtrarijs diſpoſitionibus ſimul participare: & per conſequens nō eſſet tale ſimpliciter. Secundum autem viam Pluſq̄ cōmē. omne ſimul participans ſanitate optima & lapſu naturali ab illa aut duobus naturalibus lapſibus non omnino denominationis eiuſdem eſt neutrum ſecundi ſignificati ſimpliciter tale. Exponitur. n. ſimpliciter ly & a generatione, vt ſupra alias dictum eſt. Quarto nota vt ſupra naturæ cōpoſitionis ſunt quatuor. ſ. plaſma, quantitas, numerus et poſitio. Plaſma quod idē ē quod creatura, aut formatio apud auctores diuiditur in figuram: quæ & forma aliquando nominatur, ſuperficiem viam & receptaculum. Ad propoſitum omnes has naturas tetigit Gal. in littera. Vltimas. n. quatuor incluſit in formatione quę idem eſt quod plaſma. Alias vero compoſitionales naturas expreſſit in littera.

Diſpōnes contrariæ.

Qualitates actiuæ & paſſiuæ.

Natura cōpōnis quadruplex.

Plaſma quid.

Quinto nota. ꝙ ſub formatione & alijs naturis compræhendit etiam vnitatem. Notificat quarto ſemper tale. Et patet. Et ſimiliter patet quinto de neutro vt multum. Determinat ſexto de neutro vt nunc. d. neutrum nunc eſſe corpus quod ſecundum eandem partem: hoc eſt diſpoſitionē vel diſpoſitiones vel naturas de numero diſpoſitionū vel naturarum inherentiū ei, hoc habeat ſanū: hoc vero ægrū, & eodem modo de differentibus partibus eſt intelligendum. Nota primo. per corpus neutrum vt nunc in ſecundo ſignificato intelligendum eſſe corpus participans contrarijs diſpoſitionibus &c. & aptum illis modico tempore participare, ſicut eſſe corpus in vna natura ſanum et in alia ægrum vt nunc. Ex quo ſequitur ꝙ ad hoc, vt aliquod corpus ſit taliter denominandum non requiritur vtrāq; diſpoſitionem qua participat eſſe talem vt nunc, ſed ſufficit alteram eſſe talem vt nunc: vt ſi habeat ſanitatem ſemper & ægritudinem nunc eſt ægrum nunc, quia habet diſpoſitionem neutri ſecundi ſignificati modico tempore perdurabilem. recedente. n. ægritudine nunc: non erit amplius neutrum vt nunc. Similiter ſi haberet ægritudinem peſſimā in complexione & ſanitatem nunc in compoſitione diceretur neutrum nunc per idem medium. Et hoc penes poſitionem ſequentium Gentilem. Penes vero poſitionem Pluſquamcōmen. patet quid tenendū. Notificat ſeptimo neutrum tertij. Secundo remouet dubium. Tertio epilogat. Secunda ibi(In vno vero tempore.) Tertia ibi (Sanum ergo.) Dicit primo ꝙ neutrum tertij ſignificati eſt corpus, quod in parte aliqua temporis ſit modo ſanum mō ægrū. Et declarat exemplo. contigit. n. quibuſdam vt pueris exiſtentibus maneāt ſani, dū vero adoleſcentes ſunt ægri fiūt & econuerſo. Primo notandum ꝙ neutrum tertij ſignificati etiam diuiditur in ſimpliciter, & vt nunc tale. Si ergo fuerit aliquod corpus naturaliter ſanum, aptum tamen aliquo tempore faciliter ægrotare eſt neutrum ſimpliciter de tertio penes poſitionem Pluſq̄cōmenta. Si fuerit præternaturaliter tale, ut actu ægrum vel neutrum dicitur neutrū tertij ſignificati ut nunc. Quid autem ſecundum aliam po-

Neutrū ſignati triplicis

ſitionem per tale ſimpliciter & vt nunc ſit intelligendum videbitur in quæſtione. Secundo nota ꝙ quibuſdam cōtingit ꝙ pueris exiſtentibus ſani ſunt, adoleſcentibus vero factis ægri, & econuerſo. Vt ſunt corpora ſiccæ complexionis & calidæ, caliditate in pueritia ſuperflua humiditatem pueritiæ conſumente, completa vero adoleſcentia fit humorum aduſtio & choleræ multiplicatio. Similiter ecōuerſo contingit vt naturaliter humidis facile eſt cōprehēdere. Remouet vltimo dubium dicens, corpus dici modo ſanum modo ægrum, non intelligitur in eodem inſtāti vel tempore adæquate, ſed in eodem tempore cum aliquali latitudine. Et ſubdit ꝙ ly nunc multipliciter dicitur de inſtāti. ſ. de diuiſibili tempore. Nota vt Gentilis ꝙ hoc neutrū tertij ſignificati eſt fundatum ſuper apparentia magis q̄ ſuper vera exiſtētia. Si. n. volumus imaginari aliquod corpus ſemper tale, oportebit imaginari vnum corpus apparenter optime ſanum, quod in ægritudines frequenter incidat & iterum releuetur & iterum cadat &c. Et notum eſt tale corpus non habere optimam ſanitatem veram, quia illa eſſet ſemper vel vt multū apta talis permanere. vt multum vero erit corpus habens apparenter ægritudinē multum. & ſtatim cadit in ægritudines. Et notum eſt etiam ꝙ illa non eſt ægritudo talis vt multum, vt nunc vero quod mō habet ægritudinē debilē mō ſanitatē debilē: & ſic de alijs. Tenēdo aūt aliā viā dicendū videt̄ ꝙ omne corpus habens lapſum naturalem, ſecundum quem eſt aptum aliquo tempore permanere ſanum & aliquo tempore facilē ægrotare eſt neutrum ſimpliciter de tertio ſignificato. Q. ſi lapſus ille fuerit magnus & ſenſibilis dicitur ſemper talis. Si vero paruus & inſenſibilis dicitur talis vt multum. Vel ſi volemus cum minori difficultate ſolum ſenſibilē lapſum naturaliter ab optime ſano appellabimus tale nec ſequitur eſt aptum vno tempore ægrotare &c. ergo eſt neutrum tertij ſignificati. Sed ſic oportet dicere, aptum eſt aliquo tempore permanere ſanum, & aliquo tempore multū faciliter ægrotare. ergo &c. Corpora vero inſenſibiliter diſtantia a ſano ſimpliciter nō multū faciliter ægrotare dn̄r. De hoc forte videbitur in quæſtione.

7 Laurē. Igit̄ corpus ſanabile, ęgrotabile, neutrū, quot modis dicat̄, & quod nā vnunquodqꝫ ſit, abūde diffinitū iā eſt. Reſtat vt de ſignis agamus.

Leoni. Salubre igitur, & inſalubre, & neutrū corpus quot modis dicatur, & quale vnūquodqꝫ ſit, ſufficienter explicauimus. De ſignis vero deinceps dicendum.

Antiq. Sanum vero & ægrū & neutrum corpus quotiens dicit̄ & quale vnūquodqꝫ eſt, ſufficienter determinatū eſt. De ſignis vero deinceps dicendum eſt.

Iaco. Notitia duplex. Vltimo autem epilogando concludit. Et patet. Et continuat ſe ad ſequentia. Et patet. Primo nota. notitia confuſa corpora ſunt nobis notiora. Et quia ſupra de corporibus determinatum eſt conueniens eſt nunc determinare de ſignis quæ notitia diſtincta ſunt notiora. Secundo vt quidam ſupponit medicus hæc omnia eſſe: & non inueſtigat eo ꝙ nullius artificis eſt ſuum ſtabilire ſubiectum, vt patet primo poſteriorum. Hæc autem ſunt ſubſtātia de quibus medicus habet pertractare.

Explicit expoſitio Iacobi de Foroliuio ſuper primum librum Techni Gal. de corporibus videlicet ſuper nouā trāſlationē.

Incipit liber ſecundus Techni Galeni.

De ſignis.

Tex. 1. Laurē. INdicantia igitur ſanitatem ſigna ſunt, ſi præſentem ſanitatē oſtendunt. Prognoſtica ſi futuram. Commemorantia ſi præteritam in animum reuocant.

Leoni. Sunt autem & ex his ſalubria. Quidē quæcunqꝫ præſentem indicant ſanitatē: & futuram prænunciant, & præteritam memoriæ ſubijciunt.

Antiq. Sunt autem & horum ſignorum ſana quidem: quæcūqꝫ præſentis ſanitatis ſunt ſigna demonſtratiua & futuræ pronoſtica, & prius factæ rememoratiua.

Iaco. Determinato de corporibus determinat de ſignis. Et primo ponit diuiſiones ſignorum. Secundo proſequitur ponēdo in generali omnia ſigna corporum. ibi [Signa ergo corporis deinceps.] Primo facit hoc. Secundo numerat quaſdam capitulorum diuiſiones. Secunda ibi [Exiſtentibus ergo.] Dicit primo. ſignorum quædam eſſe ſanitatis repreſentatiua præſentis, quæ ſupra demōſtratiua dicitur. quædam ſunt futuræ ſanitatis pronoſtica, quædam ſunt prius factæ rememoratiua. Primo nota per ſignum in propoſito intelligendum eſſe effectum operationem vel diſpoſitionem ſenſui ſe offerentem: per cuius notitiam ducimur vel apti ſumus duci in notitiam ſanitatis ægritudinis aut neutralitatis humani corporis præſentis. ſ: præteritæ vel futuræ. Exemplum patet de vrina pulſu & exeuntibus alijs & qualitate tangibili. Secūdo nota. per talia ſigna quādoqꝫ ducimur in notitiam ſanitatis ægritudinis & neutralitatis quandoqꝫ præſentis, quandoqꝫ præteritæ, & quandoqꝫ futuræ. Prima appellantur demonſtratiua. Secunda dicitur rememoratiua. Tertia vero pronoſtica a pro quod eſt longe & noſco. ſcis. Pluſq̄cōmen. pronoſticum. i. productiuū rei antequā ſit, & ſic eſt ſolum futuri. Secundo pronoſticū. i. ab aliquo cognitum, & ſic de omni ſigno dicitur. Exemplum primi. vrina in ſubſtantia mediocris & cum ſedimine leui & aliquali temperantia in calido & frigido &c. ad tactum percepta ſignificat ſanitatem præſentem. Exēplum ſecundi. vrina rubea cum hypoſtaſi in fundo laudabili: ſignificat ſanitatem futuram, quia victoriam virtutis ſuper materiam morbi. ſimiliter longitudo colli & anguſtia pectoris ſignificant futuram phthiſim. Exemplum tertij. vt remiſſio accidentium & inquietudinū in febre putrida poſt magnitudinem eorum ſignificat ſtatum præteritū: & ſic eſt ſignum rememoratiuū. Tertio nota ꝙ de ſignis ſecundum ꝙ diuerſimode conſiderantur, aut ad diuerſa referuntur, diuerſæ dantur diuiſiones. Quandoqꝫ. n. ſigna referuntur ad diſpoſitiones quas ſignāt & ſic diuiduntur in ſana ægra & neutra. Quandoqꝫ vero conſiderantur quantum ad rationem ſignificandi, quia ſignificant ſub ratione præſentis præteriti vel futuri, & ſecundum hoc etiam diſtinguuntur in demonſtratiua pronoſtica &c. Quandoqꝫ vero referuntur ad diſpoſitiones a quibus ſumuntur vel a modo inherentiæ earum & ſic habemus aliam diuiſionē. ſ. ꝙ quædam ſumuntur a ſubſtantialiter inherētibus, quædam caſu vel effectibus. quædam vero ab operationibus. Quandoqꝫ vero conſiderantur quantum ad ſeipſa & ſic diſtinguuntur in actionē læſam & qualitatē mutatā & exitū mutatū: vt tertio de acciūti. & ſecunda primi doc. 3. cap. 1. de accidentibus & ſignificationibus. Et quidā addūt diuiſionem ſumptā a mō ſignificandi cū dubietate vel coniectura, vt colli. ſecunda primi. alla. ſicut curuitas digitorū cū quadā dubietate & cōiectura ſignāt paruitatē hepatis.

Signū. quid.

Signū triplr.

Pronoſticū qd & vnde

2 Laurē. Nec ſecus ægra ſigna ſi p̄ñtem ægritudinē demōſtrāt, indicātia exiſtūt, ſi futurā prognoſtica. Cōmemorātia vero, ſi præteritā in mētē reponūt.

Leo. Inſalubria vero quæ & præſentem indicant ægritudinem, & futurã ꝓnunciãt, atq; pręteritã memorię ſubijciũt.

Anti. Ægra vero ſigna & præſentis ægritudinis demonſtratiua ſunt & futuræ pronoſtica & prius factæ rememoratiua.

Iac. Adaptat hãc diſionẽ ægris & patet vt ſupra itelligẽdo.

3 Laur. **Pari modo ſigna neutra indicantia, ac prognoſtica. Item cõmemorantia habentur, aut ubi nullam penitus indicent affectionem, aut nihilo magis ſanam ꝙ̃ ægram diſpoſitionẽ, aut aliquatenus ſanam, aliquatenus ægram diſpoſitionem aut ubi interdum ſanam, interdum ægram. Nã & hæc quoq; pro trium temporum diuerſitate ſimiliter indicantia, prognoſtica, ac commemorantia cenſentur.**

Leo. Eadem ratione neutra dicuntur, quæ neutram diſpoſitionem oſtendunt, pronunciant, & memoriæ ſubijciunt, & quæ nihil omnino de diſpoſitionibus indicant, vel nihilo magis ſalubrem ꝙ̃ inſalubrem diſpoſitionem oſtendunt, & partim quidem ſalubrem, partim vero inſalubrem indicant diſpoſitionem, & qua aliquando quidem ſalubrẽ, aliquando vero inſalubrem. Et hæc quoq; ſecundum tria tẽpora, veluti ſalubria, & inſalubria appellantur.

Anti. Secundum vero & hoc neutra & quæ neutrarum diſpoſitionum, demonſtrantia ſunt: & pronoſtica, & rememoratiua. Et ſunt ſigna ſecundum aliquid quidem ſanam, ſecundum vero aliquid quidem ægram declarantia diſpoſitionem. Et hæc quidem ſecundũ tẽpora ſanis et ægris inſunt.

Iac. Adaptat hanc diuiſionem neutris ſecũdum omne ſignificatum. Et patet vt ſupra.

4 Laur. **At qui uocantur interdũ hęc omnia ſigna ab antiquis medicis prognoſtica, quãuis præſentẽ aut præteritam ſignificent diſpoſitionem.**

Leo. Vocantur autem non nunquam a vetuſtioribus medicis hæc omnia ſigna pronunciatiua, quamuis præſentium ac præteritorum indicatiua.

Anti. Appellantur autem hæc omnia quidem ſigna a veteribus medicis pronoſtica, & ſi præſentium aut præteritorũ, aut futurorum declaratiua ſunt.

Iac. Oſtendit qualiter ab antiquis nominabantur. Et primo hoc. Secundo comparat hæc ſigna inter ſe. Secũda ibi ⌊ Et vtilitas. ⌉ Prima patet. Nota ꝙ pronoſticatio quãdoq; ſumitur cõmuniter, & ſic non eſt aliud ꝙ̃ alicuius occulti ꝑ manifeſtum cognitio, ſicut vulgariter dicitur pronoſticare quid in manibus habeo. Secũdo ſumitur proprie: & ſic eſt effectus futuri per manifeſtum ſignum prænotio antequam. ſ. illud ſit ſub ratione tamen futuri. Primo modo ſumebant antiqui. Secundo modo ſumit Gal.

Pronoſticatio duplex.

5 Laur. **Ac maior utilitas eſt indicantium & pronoſticorum minor commemorantium.**

Leo. Vſus vero nõ paruus ex prænũciatiuis: atq; indicatiuis minor autem ex his quæ memoriæ ſubijciunt.

Anti. Et vtilitas quidem magna eſt, & demonſtratiuorũ & ꝓnoſticorum minor vero rememoratiuorum.

Iac. Comparat hæc ſigna quo ad vtilitatem inter ſe. & patet. Primo nota ꝙ tam ſigna memoratiua ꝙ̃ demonſtratiua ꝙ̃ pronoſtica ſunt vtilia ſimul & infirmo & medico. Primo. n. memoratiua conferunt medico, quia ducunt ipſum in notitiam præteritæ diſpoſitionis & oſtendunt ipſũ in ſua arte excellentem, quare maior ſibi adhibetur fides, & lucrum maius & honor. Conferre etiam poſſunt memoratiua infirmo, pro quanto eſſe poſſunt cauſa vt cognoſcat diſpoſitionem ſanam præteritam. & ex hoc vt cognoſcat vſq; ad quantum debeat ægrum alterare & vbi debeat ſiſtere alterationem. Sed quia de facto non multum accidit ideo dixit ipſa eſſe vtilia minus. Similiter pronoſtica conferunt, quia reddunt medicum cautum & prouidum in ſuccurrendo accidẽtibus. Per ipſa etiam ſciet melius quid in præſenti agendum ſit, eodem modo demonſtratiua. Secundo nota ꝙ rememoratiua parum conferre dicuntur infirmo, ut ſecunda primi allegato cap̃. ibi dicuntur nihil cõferre, quia. ſ. quaſi nihil, vel quia non niſi mediantibus demonſtratiuis, multum autem medico ipſum excellẽte oſtẽdendo. Demonſtratiua vero parum medico & multum infirmo. licet. n. medicus cognoſcat diſpoſitionem præſentẽ non ex hoc reputatur multum excellens: ſed tamen ex eorum compræhẽſione magis ſequitur vtilitas infirmo. Pronoſticorum vero vtilitas pauca infirmo & multa medico, reputatur. n. ex hoc excellentiſſimus. Tertio nota non eſſe intelligendum quin quodlibet ſignum ſit magis aptum infirmo cõferre ꝙ̃ medico. Sed intellɨ̃s eſt ꝙ vtilitas infirmi ex demonſtratiuis eſt maxima reſpectu vtilitatis, quæ habetur ex pronoſticis & rememoratiuis. Et econuerſo. vtilitas quæ habetur ex pronoſticis & rememoratiuis, medicis eſt maxima reſpectu eius quod habetur ex demonſtratiuis. Et conſequenter ꝙ modicam infirmus habet vtilitatẽ ex pronoſticis reſpectu. ſ. demonſtratiuorum, minimã vel nullam ex rememoratiuis reſpectu pronoſticorũ & demõſtratiuorum &c. Et ex illo patet expoſitio plurium auctoritatum de hoc aliud ſentientium.

Signorum vtilitas varia.

Cum igitur corpora ſint ſanabilia ſimpliciter & nunc, quæ etiam beneualentia nominantur ſimpliciter ſanabilium corporum duplicem haberi differentiam docuimus: eo ꝙ hæc ſemper talia, illa plerũq; exiſtãt, ſemper quidem quoties optimam habeant præparationem, plerunq; uero quoties ab ea ipſa optima præparatione non longe abſiſtant. 6 Laur.

Cum vero ſint ſalubria corpora, hæc quidem ſimplicitẽ hæc vero vt nunc, quæ & bene valẽtia dicuntur. Salubriũ ſimpliciter corporum duplicem diximus eſſe differentiam quoniam nonnulla quidem ſemper, nonnulla vero vt multum eſſent talia, & ſemper quidem quæ optimam conſtitutionem ſortita ſunt vt multum vero, quæ non magnopere ab illa recedunt. Leo.

Exiſtentibus vero corporibus ſanis, his quidem ſimpliciter, his vero vt nunc, quæ & ſana dicuntur. Simpliciter ſanorum corporum duplicem dicimus eſſe differentiam, hæc quidem eorum ſemper eſſe talia, hæc vero vt multũ. Semper quidem talia quæcunq; habent optimã cõpõnẽ: vt multũ vero quæcunq; ab hac multum deficiunt. Anti.

Ruſumit quaſdam diuiſiones corporũ. Secundo ſubiungit quandã aliam ſubdiuiſionẽ ſignorũ. Secunda ibi ⌊ Cognitiones. ⌉ Littera patet. Et ꝓ cõpõnẽ hic vt ſupra alias intendit indifferenter oẽm naturã, in qua conſiſtit ſanitas. Iac.

At cognoſci talia oportet ab his quæ inſunt ſecundum ſubſtantiæ rationem & actionibus neceſſario ſubſequentibus & caſibus, quæ proprie accidentia nominamus. 7 Laur.

Horum autem dignotiones ſumendæ ſunt ab his, quæ ſecundum eſſentiæ rationem ipſis inſunt, & ab his quæ ex neceſſitate conſequuntur operationibus: caſibuſq; qui proprie accidentia vocantur. Leo.

Cognitiones vero eorũ & ab inherentibus ſecũdũ ſubſtantiæ eorũ rationẽ oportet fieri, & ab his quæ neceſſitate hæc conſequuntur effectibus & caſibus, quæ etiam accidẽtia vocamus proprie. Anti.

Iac. Ponit diuiſionem dicens harum diſpoſitionum ſigna ſumi poſſea ſubſtantialiter inherentibus, quæ appellantur ſecundum ſubſtantiæ rationem: aut ab effectibus neceſſario hoc conſequentibus: vt operationibus, aut caſibus, quæ ꝓprie vocantur accidentia. Primo nota hanc diuiſionem licet ſpecialiter explicetur de ſanis corporibus indifferenter tamen de omnibus tam. ſ. ægris ꝙ neutris eſſe intelligendam. Secundo nota, vt alias dictum eſt, ſanitas dupliciꝰ diffinitur. Primo a priori diffinitione oſtēdente quid eſt ſanitas, vt ſanitas ſimpliciꝰ eſt eucraſia & coæqualitas. Quādoq; vero a poſteriori vt cum diffinitur per operationes, quæ ſunt effectus ſanitati extrinſece, vt ſanitas eſt diſpoſitio vel habitus, ex quo proueniunt operationes &c. hoc tñ non oſtendit quid, ſed potius ad quid vel qualis ſit ſanitas. Prima. n. oſtendit quid vere eſt ſanitas. eſt. n. idem intrinſece & eſſentialiter, quod eucraſia. Signa igitur ſumpta ab eucraſia & coæqualitate, uel termini eam importantes qui ponūtur in diffinitione eſſentiali ad ſenſum ſupra poſitum ſanitatis dicuntur ſumpta a ſubſtantialiter inherentibus. Per effectus autem intelligere debemus operationes, quæ ſunt ſanitatis effectus. Caſus autem & accidentia ſunt etiā effectus a ſanitate, mediantibus tamen operationibus prouenientes. verbi grā. contēperantia primarum qualitatum tangibilium dicitur ſubſtatialiter inherens ſanitati. Eſt. n. complexio eſſentialiter idem cum ipſa ſanitate, ideo ſubſtātialiter dicitur inherens. Bona vero digeſtio & ſanguificatio dicitur effectus vel operatio. a contēperantia. n. iam dicta prouenit digeſtio bona. Bonus autem color in facie apparens ex albo. ſ. & rubeo mixtus eſt caſus. eſt enim diſpōpendens a ſanitate mediante operatione. ideo caſus dicitur quia ab operatione cadit. Vel poſſumus dicere ꝙ omne pēdens a ſanitate eſt operatio uel operatum. Si primum eſt effectus. Si ſecundum dicitur caſus. Hoc dico propter pulchritudinem vel formalitatem, quæ immediate pendet a bona cōpoſitione. & ponitur caſus a Gal. in littera. Tertio nota ꝙ operationes quæ ſunt effectus ſiue effectiones; ſicut motus eſt effectus mouentis, conſequenter dependēt a ſubſtantialiter inherentibus neceſſario, quia non producuntur nec dependent niſi a ſubſtantialiter inherentibus: quamuis non ſemper ſubſtantialiter inherētia omnes ſuas producant operationes. Et ex illo colligitur a bona complexione per ſe & immediate produci operationes bonas.

Sanitatis diffō duplex.

Inherēs ſubalitꝰ quid.

Effectus quid & caſus.

Sed diceres operationes ingrediuntur diffinitionem ſanitatis. ergo ſigna ſumpta ab operationibus ſunt ſigna ſumpta a ſubſtantialiter inherentibus. Negatur conſequentia, quia operationes non ingrediuntur eſſentialem diffinitionem ſanitatis, ſed accidentalem. Quarto nota ꝙ dicitur, quæ accidentia. ꝙ ly quæ debet referri ad ly operationes & caſus, quæ ſunt accidētia ipſi ſanitati. nam a ſanitate cadunt. Præter hæc nota hoc dictum Haly & Cōmentatoris ꝙ ſi ſignificatio ſumpta a ſubſtantialiter inherentibus eſt prima & perdurans, quia ſigna ſumpta a ſubſtātialiter inherentibus ſunt neceſſariæ veritatis, ab operationibus ſunt apparentis veritatis, a caſibus ſunt raro fallentia, tamen aliquando falluni. debite. n. ſenſu & intellectu cōprehenſis ſubſtantialiter inherentibus comprehenditur ſignificatum. ſed operationes plurimæ ſunt nobis manifeſtæ, ideo ſunt apparentis veritatis non neceſſariæ veritatis, quia poſſunt fallere vt ſi temperatus nimium comedens diminute digereret. Signa ſumpta a caſibus fallunt quādoq; vt ſignum ſumptum a colore, ſed raro, Aui. tamen ſecūda primi dixit ſigna ſumpta ab operationibus eſſe prima & maxime perduratiua. Quod maxime verum eſt quantum ad ſignificandum ſuper diſpoſitionibus interiorum, quæ ſenſibus non ſubiacent. In talibus enim raro vel nunꝗ ſignificamus per ſubſtantialiter inherentia. in exterioribus vero eſt econtra. & colligitur concordia.

Contra dictio tolliꝰ.

8 Laur. **Ab ipſa quidem ſubſtantia optimæ præparationis corpora dignoſcuntur, quoties partes ſimilares, calore, frigore, ſiccitate, humiditate modice conſtent. Inſtrumentales vero mediocriter accomodentur quantitate ac numero earū, quibus componuntur, atq; etiam figmento ſingularum partium, totiuſq; inſtrumenti.**

Leo. Ab eſſentia quidē ipſa eorū quæ optimam habent cōſtitutionem, cōmoderatione conſimilium quidem, in caliditate frigiditate, humiditate, & ſiccitate. Inſtrumentorū vero, in quantitate, ac numero eorum ex quibus componunt ac ꝑterea formatione, ſitu ꝑtiū ſingularꝫ, ac totius iſtrumēti.

Ant. Subſtantia quidem ipſa eorum, quæ in optima cōpōne ſunt contēperantia ſimiles quidē partes habentiū in caliditate & frigiditate & ſiccitate & humiditate, organicoꝝ vero in quātitate & qualitate cōponētiū ea, & adhuc ī formatione & pōne particularꝫ vniuſcuiuſq; & totius organi.

Iac. Docet ſignificare per hæc ſigna. Primo quantum ad ſanitatem optimam. Secundo parum lapſum. Secunda ibi ⌊Eorum vero⌉. Primo docet per ſubſtantialiter inherentia. Secundo per ea quæ accidētaliter inſunt. ibi ⌊Ab his.⌉ Primo ſuper optimam ſanitatem docet ſignificare. Secundo ſuper optimam compoſitionem. Secunda ibi ⌊Organicorum.⌉ Dicit primo ꝙ ſigna ſumpta a ſubſtantialiꝰ inherentibus corporum eorum quæ ſunt in optima compoſitione ſunt ſupple quātum ad ſanitatem in complexione tēperantia membrorum conſimilium in calido frigido humido & ſicco. Primo nota ꝙ ex temperantia complexionis proprie arguitur ſuper ſanitatem optimam conſimiliū i. complexionem. complexio. n. proprie eſt cōſimilibus attributa. compoſitio vero organicis, vt primo de accidenti cap̄. 3. & ſecunda primi. 2. cap̄. Secundo nota ꝙ huiuſmodi ſignum eſt ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus ſanitati complexionali, quia talis contemperantia nō eſt quid extrinſecum nec accidentale ſanitati complexionali, ſed ē ſibi eſſentialiter, eadem, nec aliquod ipſorum poteſt ab altero abſolui. Contra, quia ſignum & ſignificatum debēt eſſe diſtincta, quia alias idē eſſet reſpectu eiuſdem notius, & ignotius. Pro illo Pluſꝗ cōmen. dixit ꝙ contemperantia tam dicta non eſt ſignum ſanitatis optimæ in complexione, ſed ſani & ipſa diſtinguitur a ſano. Aliter dixit & melius. Et videbitur in quæſtione. Secundo tangit ſigna optimæ ſanitatis organicorū dicens ꝙ coæqualitas in quātitate & qualitate. i. numero. vt Pluſꝗ cōmen. componentium ea. ſ. organica & adhuc coæqualitas in formatione et in poſitione vniuſcuiuſq; particularum componentium ea. ſ. organica, & etiam totius. ſ. organici ſunt ſupple ſigna.

Cōpſonis attributio & cōpōnis Auicē.

Primo ſciendum compoſitionem primo & principaliter eſſe organicis attributam, vt primo de accidenti. & ſecūda primi. allegatis cap̄. Sunt autem naturæ in quibus cōſiſtit ſanitas compoſitionalis quatuor. ſ. plaſma, quantitas, numerus & poſitio. Et iterum plaſmatis quatuor. ſ. figura, ſuperficies via & receptaculum: vt ſecunda primi. cap̄. 3. Et quia bonum plaſma, bona quantitas, numerus &c. nō ſūt res extrinſecæ ſanitati compoſitionali, ſed realiter idem. iō talia ſigna dicta ſunt ſumpta a ſubſtantialiꝰ inherentibus. Verbi gratia. ſignum quo compræhendo manum bene ſanam ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus eſt, ut ſi video ipſam debitæ quantitatis & debiti numeri partium quia quinq; habet digitos, & iterum ꝙ ſit debite figurata ſuperficialiter & debite proportionata, ſic vt non ſolū partes manum ipſam componētes ſed etiam ipſa tota manus ſit debite figurata & compoſitionata.

Natura ſanitatis cōpoſitionalis quadruplex.

Naturæ plaſmatis quadruplr.

9 Laur. **Porro ab his quæ neceſſario ſubſequūt tactu quidē duritiei ac mollitiei mediocritas. Viſu uero ſi nec omnino leuis nec admodū hirtus appet**

Ex his vero quæ ex neceſſitate conſequuntur conſimilia quantū quidem attinet ad tactum a mediocritate, quæ in mollitie,

mollitie, ac duritie conſiſtit. Quantũ vero ad aſpectũ, a colore optimo, & leuitatis atq; iſpiditatis mediocritate.

Anti. Ab his vero quæ ex neceſſitate hic ſequuntur ſimiles quidem partes habentia, quantum quidem ad tactum in duritie, & mollitie mediocritas quantum ad viſum bonus color, & ſecundum lenitatem & aſperitatem mediocritas.

Iac. Docet ſignificare per accidentalem inherentiam. Primo quantum ad conſimilia. Secundo ad organica. ſecunda ibi ⌊Eorum vero.⌉ Primo ponit ſigna a caſibus. Secundo ab operationibus. ſecunda ibi ⌊Secũdum effectus.⌉ Dicit primo q̧ ſigna corporis optime ſani ſumpta ab his quę neceſſario ſequuntur bonam complexionem ſunt mediocritas quo ad tactum in duritie & mollitie, & quo ad uiſum color bonus & mediocriras in aſperitate & lenitate. i. piloſitate & mediocritate pilorum, vt exponit Pluſq̧cõmen. & habet tranſlatio alia, licet verum etiam eſſet de lenitate & aſperitate proprie dictis, ſed iſtud eſſet per tactum magis perceptibile q̧ per viſum. piloſitas autem & ſibi oppoſitũ per viſum & tactum. Primo notandum q̧ mediocritas in duritie & mollitie ſignificat temperantiam. fit. n. ſuperflua mollities humido nimis dominante. ſicco vero ſuperfluo durities. ergo medium conſequitur temperantiam paſſiuarum. Similiter bonus color. bonus color eſt ex albo & rubeo decenter permixtis, quia color niger ſignificat aduſtionem a ſuperfluo calido albus purus frigiditatis dominium cum humiditate, liuidus cum ſiccitate, rubeus intenſum dominium calidi & hu. ergo mediocritas ſignificat tẽperantiam. Similiter mediocritas inter piloſitatẽ, quia multa piloſitas exceſſum ſignificat caloris. priuatio vero eorũ diminutionem. ergo &c. Hæc autem dicuntur caſus, quia a complexione cadunt mediantibus operationibus. per debitam. n. operationem calidi in humidum ipſum digerentem bene, & nutrimentum aſſimilantem &c. fit mediocritas in duritie & mollitie. Propter mediocrem tranſmiſſionem ſanguinis & ſpiritus ad partes faciei fit color mediocris, & ſic de alijs. ideo proprie caſus dicuntur.

Sani optime corporis ſigna

Molitiei & duriciei cã.

10 **Si coloratus exiſtit. Si actiones pfectas habet,**

Laur.

Leo. In operationibus, a perfectione, quam & ipſarum virtutem appellamus.

Anti. Secundum vero effectus operationum perfectio quam & virtutem eorum nominamus.

Iac. Signum hoc eſt aſſumptũ ab operationibus, quia a perfectione operationum, quam & virtutem. i. bonitatem nominamus. Notandum q̧ operationes conſimilium ſunt attrahere &c. & illarum operationum perfectio arguit ſanitatem complexionalem.

11 **Si inſtrumentales partes ſe habent mediocriter. Si decore inſtrumentorum totius corporis conſpicuæ ſunt, & actionũ uirtute pollent. Atq; hæc optimæ præparationis corpis indicia ſunt.**

Laur.

Leo. Ab his vero quæ inſtrumentarias partes conſequuntur a commoderatione & pulchritudine omnium totius corporis inſtrumentorum, ac præterea earum quæ ipſis inſũt virtute operationum. Optime igitur conſtitutionis corporum ſigna indicatiua ſunt hæc.

Anti. Eorum vero quæ organica conſequuntur in coæqualitate & pulchritudine oĩs corporis organicorũ. Amplius et inherentium eis effectuum in virtute. Optimæ ergo compoſitionis corporis demonſtratiua ſigna ſunt hæc.

Iaco. Ponit ſigna ſumpta ab accidentaliter inherentibus ſanitati compoſitionali organicorum, dicens q̧ cognitio corporum optime compoſitionis. ſ. a caſibus, a coæqualitate & pulchritudine omnis corporis &c. Et per coæqualitatem non intelligit vt ſupra optimam compoſitionem, quia ſic eſſet ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus: ſed intelligit membrorum commẽſurationem, in qua ſtat formoſitas. Non refert autem vtrum pulchritudo & formoſitas ſint res diſtinctæ a coæqualitate vel nõ. Medicus enim debet eas tanquam diſtinctas conſiderare. Ex his autem colligi poteſt q̧ non quilibet caſus cadit a ſanitate mediante operatione ſanitatis: ſicut pulchritudo eſt caſus compoſitionalis ſanitatis & commenſuratio, quem non efficit bona compoſitio mediante operatione. Sed iſtud habet verũ potiſſime in caſibus ſanitatis & ſimilium vel vt in pluribus. Totum reſiduum ſatis patet. Concludit & patet. Tacuit autem pronoſtica vel memoratiua, quia talia non niſi in corporibus ægris oſtenduntur.

Coæqualitas qd.

12 **Cæterum quæ ab ea abſunt corpora ſed inſuper ſana ſunt, partim ſimilarium temperamento impedita ſunt exiguo quodam impedimento, partim inſtrumẽtalium læſione affecta ſunt exiguo quoque impedimento aut omnium aut quarundam partium.**

Laur.

Leo. Eorum autem quæ ab ipſa deficiunt & adhuc tamẽ ſalubria exiſtunt, nonnulla quidem in conſimilium temperatura vitium aliquod paruum habent nonnulla vero in inſtrumentariorum commoderatione, & hoc quoq; per exiguum. Accidit autem hoc vel in omnibus, vel in aliquibus, aut in vtriſq;.

Anti. Eorum vero quæ quidem deficiunt ab hac ſana vero ſunt: hæc quidem in ſimiles partes habentium lapſa ſunt ſecundum contemperantiam ſecundum paruum quẽdam lapſum. hæc vero & coæqualitate organicorum paruum aliquid. Et hic lapſus, aut eſt omnium, aut aliquorum, aut ſecundum vtrunq;.

Iac. Determinat de ſignis corporum ſanorum vt multum. Secundo ægrorum & neutrorum. ſecunda ibi ⌊In eiſdẽ.⌉ Primo præmittit quot modis contingit corpus eſſe ſanum vt multum. Secundo declarat ibi ⌊Genera. vero.⌉ Dicit primo q̧ corporum deficientium ab hac. ſ. optima ſanitate quæ tamen corpora licet deficiant ſunt ſana, quædam ſunt lapſa in quendam paruum lapſum ſecundum diſtemperãtiam membrorum conſimilium, quia. ſ. parum diſtemperata ſunt in complexione, quædam vero ſunt lapſa in paruum aliquid. i. in paruum lapſum organicorum, quia ſcilicet deficiunt modicum in cõpoſitione. aut ſecundũ vtrãq; naturam. ſ. tam organicorum q̧ conſimilium eſt lapſus paruus. & hoc imaginari poſſumus ſecundum omnes partes corporis aut ſecundum quaſdam ſolummodo. Primo nota q̧ per corpora quæ deficiunt ab optima ſanitate & tamen ſana ſunt intelligere poſſumus primo ſana vt multũ. licet. n. ſint lapſa a ſanis ſemper non tamen ſic q̧ extra latitudinem ſanitatis ſimpliciter ſint egreſſa. Poſſumus ſecundo probabiliter intelligere omnia ſana, vt multum & vt nunc. & ſic comprehendentur ægra & neutra ſimpliciter. & tunc occulte innuit diuiſionem, q̧ eorum quæ deficiunt & ſunt ſana &c. quædam lapſa ſunt in quendam paruum lapſum, & quædam in maiorem. Et tunc conſequenter declarat hic primum membrum diuiſionis. Elige. Secundo nota ex dictis Gal. in littera colligi poſſe corpus reddi ſanum vt multum, aut quia parum lapſum in complexione aut in compoſitione aut in vtriſq;. Ex quo patet q̧ ad hoc q̧ aliquod corpus ſit denominabile ſanum vt multum, non oportet ipſum ſecundum quamlibet eius naturam eſſe tale. Ex quo difficultas colligitur ſupra tacta de neutro ſecundi ſignificati. Patet etiam remotio dubĩonis ſolitæ hic litteraliter moueri, quia ſupra Gal. diffinitionem ſani ſimpliciter ponens, ſub qua comprehenditur ſanum vt multum diffinit ipſum per cõiunctionem copulatiuam ſcilicet eucraton & coæquale &c. hic vero per diſiunctionem. ibi enim conſiderauit ipſum in ſe vel reſpectu cor-

Sanũ vt multũ multipl̃r

porum ægrorum.aut minus ſanorum reſpectu quorum ẽ eucraton,& coæquale.Hic vero comparat ipſum ad ſanũ ſemper reſpectu cuius denominatur lapſum parũ ſiue labatur in complexione ſiue in compoſitione ſiue in vtriſq;.

13 Laurẽ. **Impedimentorum uero genera eadem habẽtur his quæ uirtutem eorum abſoluunt. Temperamentum in partibus ſimilaribus. Numerus autem figmentum,magnitudo,ac poſitio in inſtrumentalibus. Vtriſq; autẽ cõis unio eſt, quã ſane continuitatem earum nominauimus.**

Leo. Vitiorum vero genera eadem ſunt his quæ virtutem perficiunt. Temperatura quidem in conſimilibus. Numerus autem & formatio,& magnitudo,& ſitus in inſtrumẽtarijs. Vtriſq; vero communis vnitas, quam & ipſorum continuitatem appellamus.

Anti. Genera autem lapſuum eadem ſunt cum his quæ virtutem eorum complent,temperantia in habentibus ſimiles partes,numerus vero & formatio & magnitudo & poſitio in organicis,vtriſq; vero commune unitas,quam et cõtinuitatem eorum nominauimus.

Iac. Declarat quomodo ſecundum quamlibet illarum naturarum contingit corpus labi.Secundo hoc idem determinat de lapſibus ægritudinalibus & neutralibus. ſecunda ibi⌊In eiſdem.⌉ Primo arguit ſic. genera lapſuum ſunt eadem his quæ complẽt uirtutem eorum.ſ. corporum. ſed ea quę complent uirtutem corporis ſunt contẽperantia con ſimilium.numerus.forma.quantitas & poſitio organicorum & unitas cõmunis utriſq;,quam uocamus continuitatem. Ideo in totidem generibus & naturis reperitur lapſus. Primo ponit maiorem.Secundo ſubintellecta concluſione ponit minorem.ibi⌊Temperantia.⌉Prima & ſecunda pars ſatis patent. Primo nota ꝙ per lapſum intelligit omnem receſſum ab optima ſanitate.Per ea quæ uirtutem cõplent intelligit optimam ſanitatem quacunq; natura talis uirtutem complet, quia optime perficit operationem,ideo cõplet uirtutem.i.perfectionem.Secundo nota ꝙ illa propoſitio.genera lapſuum eadem ſunt &c.poteſt habere multiplicem intellectum.Primus ut uerba ſonant & iſte eſt falſus.Secundus ꝙ totidem ſunt lapſus ſecundum ſpeciem quot ſunt ſanitates,& hic iterum non eſt uerus.uni.n. ſanitati ſecundum ſpeciem plures opponuntur lapſus ſecundũ ſpeciem. Tertius.totidem ſunt naturæ in quibus ſtat optima ſanitas,quot ſunt illæ in quibus ſit lapſus. Sed de his clare uidebitur in queſtione. Tertio nota ꝙ unitas eſt natura cõmunis,quia tam ad ſanitatem organicorum ꝙ̃ con ſimilium requiſita. Quarto nota ut ſupra naturas compoſitionales eſſe quatuor,ſ.plaſma ſiue formatio,numerus,poſitio,& quantitas.Plaſmatis autem natura diuiditur in figuram:ſuperficiem,uiam,& receptaculum.

(In margine: Lapſus gña ſiue natura mſtiplx. — Lapſus quid. — Natura cõpõnalis quadruplex)

14 Laur. **Porro in his ipſis generibus ægrotabilium corporum uitium habetur ex utraq; ægrotabilis corporis ſignificatione, Terminus autem interſtinguens eſt,ſenſibilis actionum læſio.**

Leo. In his autem ipſis generibus ſunt corporum inſalubriũ uitia ſecundum utrunq; ſalubritatis modũ. Terminus autẽ qui utrunq; diſtinguit eſt operationum læſio ſenſibilis.

Anti. In eiſdẽ uero ipſis gñibus lapſum & ægrorum corporũ eſt uitiũ ſecũdũ ſingulũ ægri ſigñatũ. Terminus uero utriuſq; diſcretiuus eſt operationis ſenſibilis læſio.

Iac. Oſtendit in eiſdem naturis uel generibus eſſe lapſum ægrorum.Secundo docet diſtinguere ægra ſimpliciter a ſanis ut multum.Tertio docet diſtinguere ſana ut multum a ſanis ut ſemper. ſecunda ibi ⌊Terminus uero.⌉ tertia ibi ⌊Ab optima uero.⌉ Dicit primo in eiſdẽ generibus quæ ſtatim nominata ſunt eſſe uitium & lapſum corporũ ægrorum ſimpliciter ſecundum quodlibet ſignificatum ægri. Primo nota ſecundum ſingulum ſignificatum ægri.i.tã ægrorum ſimpliciter ꝙ̃ ut nunc. ſicut.n. in complexione compoſitione & unitate reperitur ſanitas optima . & ſanitas ab ipſo modicum lapſa,ita reperitur ęgium ſecundum eius omne ſignificatum ęgri.in eiſdem tribus generibus uel naturis. Secundo nota ꝙ per hoc etiam datur intelligi neutrum quia cognitis extremis facile cognoſcitur mediũ. Secundo oſtendit differentiam inter hæc & ſana vt multum.Diſtinguuntur.n.quia ſana vt multum,licet ſint ſana ab optime ſano & in operationibus lęſa reſpectu illius,hoc tamen non eſt ſenſibile,ſed omne corpus ægrum eſt reſpectu eiuſdem ſenſibiliter lapſum . Senſibilis ergo læſio operationum reperta.ſ. in corpore ægro & non in corpore ſano ut multum,eſt terminus diſcretiuus , vtriuſq; eorũ ſ.ſani vt multum & ægri ſimpliciter. Et dicitur terminus diſcretiuus,quia terminat notitiam diſcretiuam horum inter ſe. Ceſſet igitur expoſitio quorũdam antiquorum , vt dicit Pluſq̃cõmen.qui per ly vtriuſq; intelligebant ægrũ ſimpliciter & ut nunc,quia.ſ.ægrum ſimpliciter non eſt lęſum in proprijs operationibus reſpectu ſui,ſed bene ægrũ vt nunc.Hęc.n.expoſitio cum littera ſequenti eſt multum conformis. Ex his ergo patet differentia inter ægrum ſimpliciter & vt nunc ex vna parte, & ſanum ut multum ex alia quia licet utrũq; ſit lapſum,ægrum tamen omne ſenſibiliter,ſanum uero ut multum inſenſibiliter.Differunt autem ægrum ſimpliciter & ut nunc,quia ęgrum ſimpliciter eſt lapſum reſpectu optime ſani.perficit enim operationes ſuas ut ſibi debentur.Ægrum uero ut nũc eſt læſum reſpectu ſui & reſpectu optime ſani.

Quæ uero ab optima præparatione abſunt paulum corpora.Ipſa etiam re uera læſa ſunt,at tamen id ſenſibile nequaquam eſt. 15 Laur.

Quæ vero ab optima corporum cõſtitutione breue aliquid deficiunt:reuera quidem & ipſa in aliquo ſunt offenſa non tamen id ſenſu compræhenditur. Leo.

Ab optima vero deficientia compoſitione corpora quidem breue læſa ſunt,& ipſa ſecundum ueritatem , non tamen ſenſibile eſt hoc. Anti.

Docet diſtinguere ſana ut multum ab optime ſanis.Secundo colligit differentias ſanorum & ęgrorum ut multũ. Tertio uero ex his notificat nobis neutra.ſecũda ibi ⌊Simpliciter uero ægra.⌉tertia ibi.⌊Sunt uero.⌉ Dicit primo ꝙ breue.i.breuiter uel parum differentia ab optima ſanitate.ſ.ſana ut multũ ſunt lęſa ſecundũ ueritatẽ,ſecundũ tamẽ hęc lęſio nõ eſt ſenſibilis.hęc.n.uidentur optime ſana. Iac.

Igitur diffinitur id eo ꝙ magis, minuſq; ex actionibus morboſis cauſis obſiſtant. 16 Laur.

Diſtinguntur uero ex eo,ꝙ magis minuſue in operationibus exiſtit,ac quia cãis ꝗ ęgritudinẽ pariunt nõ ęq̃ reſiſtũt. Leo.

Determinat autem ea magis & minus in operationibus & ęgris cauſis repugnare. Anti.

Secundo docet diſtinguere ſana ut multum ab optime ſanis dicens.Sed tamen differunt abinuicem per magis & minus in operationibus debitis poſſe cauſis ęgris repugnare. Nota hanc litteram dupliciter poſſe exponi. Primo ut hic Gal.inducat aliam differentiam corporum ęgrorum ſimpliciter & ſanorum ut multum , & uult ꝙ non ſolum differant per ſenſibiliter & inſenſibiliter lędi in operationibus,ſed etiam ſecundum magis & minus cauſis ægris repugnare , & huic uidentur conſonare uerba Commentatoris in commento . & tunc littera patet. Secunda eſt expoſitio Pluſq̃commen.uolentis quòd quia Gal. ſupra dixit corpora ſana ut multũ ab optima ſanitate inſenſi Iac.

biliter

biliter lapſa, hic vult oſtendere qualiter hic lapſus cognoſcatur. Cognoſcitur.n.per minus repugnare cauſis ægrotare facientibus, quia.ſ.per operationes ſuas minus reſiſtunt ſana vt multum. Et exemplificat de cibo, quem vinceret operatio ſtomachi vt ſemper ſani & non ſani vt multum. Mordetur cõmuniter hæc poſitio, quia ſicut operatio ſani optime inſẽſibiliter excedit operationem ſani vt multũ, ita per illam inſenſibiliter plus poterit cauſis ægrotare facientibus reſiſtere. Non ergo per hoc ſignum hæc corpora conuenienter diſtinguere poterimus. Itẽ eadem cã vtriſq; contraria cum alijs paribus non plus ſenſibiliter iſtud q̃ alterum permutabit. igitur non poterunt hæc corpora per illa ſigna conuenienter diſtingui. Propter quod videt omnibus primam expoſitionem eſſe tenendam. Ego autem puto poſitionem Pluſq̃cõmen. optime ſuſtentabilẽ. Si.n.perfectius ſanum & potentius ad reſiſtendum eſt ſanum vt ſemper q̃ vt multum. ergo aliquid vel aliqua cauſa ſufficit ſenſibile nocumentum imprimere in ſanum vt multum, quod tamen non ſufficit illud imprimere in ſanũ ſemper. Similiter ſi ſanum ſemper eſt potentius &c. ergo aliqua cauſa ſufficit imprimere in ſanum vt multum, & ipſum a ſua latitudine permutare. quod non ſufficienter imprimeret in ſanum ſemper. Item ſit ſor. optime ſanus & ſit nocumẽtũ ipſum I ſor. vel impreſſibile ab a. cauſa maximũ nocumentum inſenſibile. ſed patet ꝙ cum alijs paribus in aliquem debiliorem ſor. imprimet ſenſibile nocumen. cum igitur omne ſanum vt multũ ſit debilius ſor. ergo &c. Contra.a. inſenſibiliter imprimit in ſor. & ſenſibiliter imprimit in Platonẽ. igitur ſenſibiliter cũ alijs paribus plus reſiſtit ſor. q̃ pla. Neganda eſt conſequentia.

17 Laur. **Simpliciter uero ægrotabilia corpora diffinita ſunt, propterea ꝙ facile de cauſis morboſis uincãt, & quia multũ ex opõnũ uirtute abſiſtãt.**

Leo. Quæ autem ſimpliciter inſalubria ſunt corpora, diſtinguuntur, ob id ꝙ facile a cauſis quæ morbos cõmittendi vim habent: ſuperantur. Et quoniam in vigore operationum plurimum deficiunt.

Anti. Simpliciter vero ægra corpora determinata ſunt, eo ꝙ facilius ab ægris cauſis vincãtur, & ab eo ꝙ ſecundũ multum aliquid ſecundum virtutem operationum delinquat.

Iaco. Docet diſtinguere corpora ægra ſimpliciter a ſanis ſimpliciter. Sunt.n. determinata ab eis.ſ.quia facilius vincũt a cauſis ægris, & quia in perfectione ſuarũ operationũ ſecũdũ aliquod multũ delinquunt a ſanis ſemper & vt multũ.

18 Laur. **Igitur in medio utrorunq; neutra diligenter corpora collocatur, necnon & quæ latius neutra dicuntur.**

Leo. In medio autem amborum collocantur ea quæ neutra ſimpliciter appellantur, & cum latitudine quadam.

Anti. Sunt vero horum vtrorũq; in medio neutra, & quæ vere dicuntur neutra, & quæ cum latitudine quadam.

Iac. Neutrũ dupl'r. Nota hæc littera habet plures expoſitiones. Primo vt ly quæ referat neutra, & erit ſenſus ꝙ in medio ſanorum ſimpliciter & ægrorum ſimpliciter ſunt neutra quæ dicuntur vere neutra, & quæ dicuntur talia ſecundum quandam latitudinem. Et ꝑ vere neutra poſſumus intelligere neutra primi, & per neutra ſecundum quãdam latitudinem neutra ſecundi & tertij ſignificati. Et hoc habet dubia tacta in quæſtionibus de neutris. Aut per vere neutra intelligimus vere ab ægro ſemper & ſano ſemper per æque diſtãtiam media, ſed per neutra cum quadam latitudine alia vt neutra vt multum. Alter vt ly quæ referat ly vtrorumq; & ſit ſenſus, in medio vtrorunq; ſ. ſanorum ſimpliciter & ægrorum ſimpliciter, tam quæ vere dicuntur talia vt ſana ſemper & ægra: q̃ quæ dicuntur talia ſecundum quãdam latitudinem vt ſana & ægra vt multum. in medio inquam iſtorũ ponunť neutra. Et hic expõ plus placuit Pluſq̃cõm. Et videtur de intentione Haly cõmen. 18.

Secabitur totius ſanitatis latitudo in partes tris latitudinẽ inſignem habẽtes. E quibus prima ſanabilium corporum erit. Secunda neutrorum. Tertia ægrotabilium. 19 Laur.

Quo fit vt tota ſanitatis latitudo in tres partes, quarum ſingulæ latitudinem habent non paruam, diuidatur. Erit autem prima quidem ſalubrium corporum, ſecunda neutrorum, tertia in ſalubrium. Leo.

Et diuiditur totius ſanitatis latitudo in tres partes latitudinem habentes & ipſas multam. quarum prima quidem erit ſanorũ corporum. ſecũda vero ægrorũ. tertia neutrorũ. Anti.

Oſtendit ex prædictis quæ corpora & qualiter in latitudine ſanitatis ſituentur. Secundo oſtendit habitudinem ſignorum inter ſe. ſecunda ibi ⌊Signa ægri corporis.⌉ Primo facit quod dictum eſt. Secundo notificat ex hoc latitudinem eorũ. ibi ⌊Quibus.⌉ Dicit primo ꝙ latitudo totius diuiditur in tres partes habentes latitudinem magnã, quarum vna eſt ſanorum. ſecunda ægrorum. & tertia neutrorum. Primo ſciendum ꝙ ex illa littera concludunt quidã optimam ſanitatem non eſſe incluſam in latitudine ſanitatis hic a Gal. diuiſæ. optima.n. ſanitas nõ habet latitudinẽ. hic autem omnis ſanitas poſita habet latitudinem, vt ex littera patet. Et hoc idẽ colligi videtur poſſe infra in illa parte. Deficientium vero. Secundo nota hanc litteram duplicem habere expoſitionem. Prima eſt ſecundum viam Pluſq̃cõmen. vt per ægra hic intelligantur ægra ſimpliciter, per neutra neutra ſimpliciter, iam vt ſemper q̃ vt multum talia quæ ſecundum ſuam poſitionem ſunt ſana vt nunc. & patet tunc littera ſupra quam fundauit Pluſq̃cõ. poſitionem ſuam. Ex quo.n. latitudo ſanitatis diuiditur in latitudinem ſignorum ægrorum & neutrorum, patet tam ægra q̃ neutra ponenda eſſe in latitudinem ſanitatis, & nõ ægra vt nunc, nec neutra vt nunc, ergo ægra & neutra ſimpliciter. Secundum vero poſitionem aliam Haly dicendum ꝙ per ægrum ſimpliciter intelligit hic ægrotatiuum ab aptitudine cadendi in ægritudinem, & non ab aptitudine permanendi vt primo huius viſum eſt, & notum eſt ꝙ tale eſt ſanum vt nunc, & non eſt peſſime ægrum, immo nec ægrum. per neutra vero non intelligit vere neutra, ſed quæ in proprie neutra dicuntur, quia habentia ſanitatẽ neutram inter ſanitatem ſimpliciter & ægrotatiuorum.

Quibus deinceps habentur corpora iã ægrota læſione operationum ſenſibili interſtincta. 20 Laur.

Poſt quæ deinceps ſequũtur quæ iam ægrotãt corpora quæ ſenſibilibus operationum læſionibus diſtinguuntur. Leo.

A quibus deinceps ſunt ægrotatiua corpora læſionibus ſenſibilibus operationum determinata. Anti.

Oſtendit quæ corpora ſint in latitudine ægritudinis veræ cõtradiſtictæ ſanitati dicẽs. Ab his.n. corpibus ſanis determinata ſunt corpora iam ægrotatiua per læſionem operationis. Primo ſciendum ſecundum Pluſq̃cõmenta. per iam ægrotantia intelligenda eſſe ægra vt nunc. Cum ergo non explicat ægra ſimpliciter videtur ex eius ſcilicet Gal. intentione nullo modo ægra ſimpliciter eſſe in latitudine ægritudinis cõtradiſtictæ ſanitati ponẽda: & per conſequens omnem ægritudinem contra diuiſam ſanitati eſſe ægritudinem vt nunc. Secundum autem aliam viã per iam ægrotantia intelligenda ſunt corpora actu ægra, & nõ ægra vt nunc. actu autem ægra ſunt aut leuiter ægra, & ſunt ægra vt nunc, aut peſſime, & ſunt ægra ſimpliciter. dicta talia ab aptitudine permanendi in ægritudine Iaco.

& non ab aptitudine cadẽdi. Sed de hoc ſatis ſupra. Et hãc ſecundam expoſitionem videtur ſonare antiqua tranſlatio dicens. Et poſt iſta corpora ſunt quæ iam ceciderunt in ægritudinem &c. Secundo notandum ꝙ corpora iam ægrotantia.i.ægra vt nunc, ſecundum Pluſq̃cõmen. vel actu ægra differunt a corporibus ſupra poſitis in latitudine ſanitatis per ſenſibiles læſiones operationũ: primo ab ęgris ſimpliciter. patet, quia ægra ſimpliciter, licet ſint ſenſibilr̃ læſa in operationibus reſpectu optimi, non tamẽ ſui reſpectu, ſed hæc reſpectu ſui & reſpectu optime ſani ſenſibilr̃ læſa ſunt. Et per idem patet qualiter differãt a neutris ſimpliciter. Tertio nota. ꝙ per hoc etiam inſinuat nobis latitudinem neutrorum vt nunc. excluduntur.n. ægra vt nũc: vel actu a latitudine ſanorum per eſſe præternaturalr̃ diſpoſita. cum ergo neutra vt nunc ſint huiuſmodi, patet &c. Tacuit autem vt breuiloquus eſſet, quia cognitis extremis facile compræhenditur medium. Quarto nota ſecundum Pluſq̃cõmen. per læſiones ſenſibiles &c. non eſſe intelligẽdas omnes operationes, quia non omnis operatio ſenſibiliter læſa ſufficit denominare totum ſenſibiliter læſum, ſed intelliguntur leſiones operationum in quibus conſiſtit humana cõuerſatio. De quo qualr̃ verũ ſit videbitur infra.

Ægrotãs iam quid differat a reliquis

læſio ſẽſibilr̃ qd

21 Laur. **Igit̃ dolorifica corpora, quæq; motiones obtinent impeditas aut penitus abolitas perſpicuos terminos habẽt. Quæ uero infirmas gerũt actiones ſi maxime abſcedunt facile iudicantur, ſin parum ambigua remanent, & ob eam rem hoc læſionis genere neutræ contrariæ operationis particeps affectio conſiſtit, quam diximus neutram cognominari.**

Leo. Quæ igitur dolore infeſtantur, & quorum motus ſunt vitioſi, aut oĩuo interierũt, manifeſtam habent determinationem. Quæ vero imbecilles edunt operationes, in magnis quidem diſtãtijs facile diſcernunt̃, in paruis vero ambigua ſunt, atq; iccirco in eo genere noxæ collocãtur, quæ neutrius contrariorum participat diſpõ quã & ipſam neutram diximus appellari.

Anti. Dolentia vero & quorum motiones ſunt delinquentes aut omnino perierunt, manifeſtos habent terminos quæcunq; vero infirmas habent operationes in maximis quidem diſceſſibus facile diſcernuntur, ſecundum vero minores ambigua ſunt. Et propter hoc ſecundũ hoc genus læſionis neutro contrario participans conſiſtit In illa diſpoſitione quam & ipſam neutram dicimus nominari.

Iac. Oſtẽdit quæ illorum corpora facilius, & quæ difficilius cognoſcantur. Secundo ex his docet cognoſcere diſpoſitionem neutram. Secunda ibi⌊ Et propter hoc.⌉ Dicit primo ꝙ dolentia corpora quorum motiones ſunt delinquentes aut oĩo perierunt, habent manifeſtos terminos.i. manifeſta ſigna quibus diſcernuntur, ſed quæcunq; corpora habent operationes infirmas facile diſcernunt̃ quando diſceſſus a ſanitate ſunt maximi, ſed quando ſunt parui ſunt ambigua. vide litteram. Secundo declarat neutra quibus ſignis cognoſcantur. Et ſecundum Pluſq̃cõmen. intelligit̃ de neutris ſimpliciter. Quod non credo. Sed vult ꝙ quia ſigna aliqua ſumpta ab operatione diminuta parum ſunt recedentia a ſignis ſanis: & ſunt ambigua, ideo præter corpora ſana & ægra vt nunc datur corpus medium neutrũ vt nunc ambiguum. Primo ſciendum ꝙ tripl̃r contingit actionẽ lædi.ſ. corruptę, ablatę, et diminutę. Vt opatio ſtomachi quandoq; læditur diminutę. quia minus & tardius digerit. Quandoq; corruptę, vt quando debet cibũ in chilum conuertere, & conuertit in humiditatem prauam & corruptam. Ablatę vero ſi in cibo nullam mutationem facit. Iſtos læſionis tres modos Gal̃. tetigit in littera. Tetigit corruptam per ly dolẽtia eo ꝙ dolor ponitur actio corrupta & permutata in propria forma, vt videbitur. Tetigit diminutam dum dixit, quorum operationes ſunt delinquentes. Tetigit ablatam dum dixit, aut oĩno perierunt. dũ enim actio omnino perijt, ablata eſt, licet Pluſq̃cõmenta. per dolentia intellexit dolorem & per dolorem poſſumus intelligere operationes aliorum ſenſuum in propria forma permutatas. Secundo notandum. ꝙ hæc littera duplicem recipit expoſitionem. Prima eſt Pluſq̃cõmen. vt oſtendat hæc ſigna quibus cognoſcimus ægra & neutra vt nunc, ſumpta ex operationibus eorũ, quia talia ſunt actiones diminutæ ablatæ & corruptæ. Secunda oſtendit qualiter cognoſcimus ægra ſimpliciter & neutra ſimpliciter cũ dicit, quæcunq; vero infirmas habẽt operationes.ſ. naturaliter, qualia ſunt ſana vt nunc, & ęgra & neutra ſimplicr̃ in maximis receſſibus facile diſcernuntur, ſicut ægra ſimplicr̃, in paruis vero ſunt ambigua, vt neutra ſimpliciter. & ſic oſtẽdit hæc ſigna quibus diſcernimus ab optime ſano corpora facillime comprahenſionis, & quibus illa non ſic facilis ſunt cognitionis. Aliter a quibuſdã ꝙ hic vult oſtẽdere qualiter per actiones corruptas & ablatas facile vel difficile hæc corpora comprahenduntur, quia dum actio eſt corrupta vel dicitur ablata facile comprahenduntur, ſed ſi eſt diminuta. non facile cõprahenduntur niſi diſceſſus ſit magnus, ſed ſi fuerit paruus ambiguum eſt ſignum.

Acto lęditur tripliciter.

Ideo dixit dolentia vero.i. ægrotantia corpora, quorum motiones.i. opationes ſũt delinq̃ntes.i. corruptę. ꝓprie.n. dicimus hominem delinquere quando producit vnam operationem pro aliã, vel aliam producit q̃ debet. aut omnino perierunt. ideſt ſunt ablatæ, manifeſtos habent terminos.i. manifeſta ſigna ſuæ comprahenſionis, ſed quæcũq; habẽt operationes infirmas ideſt diminutas a naturali operatione diſcernuntur in maximis diſceſſibus.i. receſſu exiſtente multo, ſed paruo exñte ſunt ambigua. Vel dic ꝙ per dolentia intellr̃ corruptionem, & per delinquentia diminutionem, & ꝙ in ſumma vult ꝙ licet tam per corruptionem q̃ ablationem q̃ diminutionem cognoſcere poſſimus, tamen per diminutionem non niſi quando receſſus eſt magnus. quando.n. paruus eſt, ſignum eſt ambiguum. Plus tñ acceptanda vr̃ ſecũda & tertia expõ q̃ expoſitio Pluſq̃cõmen. quia conueniens erat vt nunc oſtẽderet per quæ ſigna potiſſime diſcernũtur: & per conſequens vr̃ ꝙ omnia ſigna hic poſita ſint tantũmodo ægrorũ vel neutrorum vt nunc, & non ſimpliciter talrũ, vt dixit Pluſq̃cõm.

Hoiem delĩq̃re quid.

Dolens corpus vr̃ delinquẽs qd

At cuncta hæc ſenſu interſtingui debẽt non ipſa rerꝫ natura, alioqn cõprobes oportebit medẽdi facultatẽ nũq̃ nõ affecta corpa cõſiderare. 22 Lau.

Leo. Ita tamen vt horum omnium ſenſus ſit iudex non ipſa natura rerum Inſpiciatur, ne periculum ſit in dogma perpetuæ paſſibilitatis incidere.

Anti. Omnibus his ſenſu dijudicatis non ſecundum ipſam rerum naturam, periculum enim eſt ſempiternæ paſſionis irrepere id eſt incurrere dogma.

Iaco. Remouet dubiũ quod quidam taliter inducunt, dictum eſt corpora aliqua eſſe ſana, aliqua ægra. Sed ſcias ꝙ cũ aliqua dico eſſe ægra intelligo impedita eſſe ſenſibiliter et nõ ſolum ſecundum rei naturam. Si enim ſecundum naturam intelligeretur hoc, periculum eſſet incidere dogma ſempiternæ paſſionis, quia cum corpus humanum continue ab intra labatur & aliquam diſpoſitionẽ ſaltẽ vitæ deteriorẽ acquitat, ſemper corpus eẽt ægrũ, & ſic incideremus dogma ſempiternæ paſſionis. Quod vero continue ab intra acquiratur aliqua diſpõ vitæ deterior: videbitur tertio huius & colligit̃ tertia primi. cap̃. de cauſis neceſſitatis mortis. Vnde Señ. in libro tertio. & quarta epiſtola. Meminiti te illum locum aliquando tractaſſe non repente nos in mortem incidere, ſed minutatim procedere quotidie vel pars continuæ morimur. quotidie.n. diminuitur aliq̃ pars vitæ,

Aticẽ. Sene.

Sanum ſimpl'r ſemper dupl'r. vitæ, & tunc quoq; cum creſcimus vita decreſcit. Aliter videtur Pluſq̃ cõmen. exponere, vt dictum eſt ſuperius, reperiri poſſe corpus ſanum ſimpliciter ſemper. ſ. optime ſanum, intellige hoc ſecundum ſenſus & non ſecundum rei naturam, quia cum dicimus aliquod corpus ſanũ eſſe optime ſanum & tale poſſe permanere, intellige quo ad ſenſum & non ſecundum rei naturam, quia ad ſenſum non habet toto tempore quo manet optime ſanum ſanitatem ab optima quantum ad ſenſum & apparentiam defectuam. Si enim velis iudicare aliquod corpus optime ſanum ſecundum naturam rei, per nullum tempus poterit manere corpus in ſanitate optima, ſed ſemper iudicabis ipſum labi aut lapſum eſſe, & ſic incidimus periculũ ſempiterne paſſionis, quia oportebit concedere omne corpus ſemper eſſe lapſum. *Periculũ paſſionis ſempiternæ quid.* Contra, quia tunc neutra dicẽda eſſent ſana ſemper, quia ſenſu a ſanis ſemper diſcerni non poſſunt. Item ſana multum eſſent dicenda ſana ſemper. Item membra interiora non ſunt ſenſui manifeſta, iudicamus tamen illa ſana ſemper, vt cor & huiuſmodi. Et eſt dubium Cõmenta. 13. cõm. Ad primum & ſecũdum dicitur ꝙ illa corpora non intelliguntur ſic lapſa inſenſibiliter ꝙ nullo modo per ſenſum poſſimus prouenire in notitiam illorum, licet hoc non poſſit niſi peritus medicus. Pro. 3. dixit ipſe cõmen. ꝙ licet iſta membra ſint occulta ſenſibus, tamen læſiones eorum & impedimenta ſunt ſenſibus perceptibilia, ſicut & bonæ operationes eorum ſenſibus perceptæ ſunt.

Cõmẽ. Sciendum ſecundo ſecundum Cõmenta. in cõmẽ. 23. ꝙ Gal. docet per hunc ſermonem ꝙ conſideratio medicinalis ſemper eſt ſecundum ſenſum, & ꝙ de illo quod a ſenſu egreditur non eſt conſideratio medicinalis. *Medicinalis cõſideratio de q.* Hoc autẽ exponunt quidam, quia ſenſu & ratione contradicentibus intendũ eſt ſenſui ſiue experimento. Aliter exponiẽ de illo quod a ſenſu egreditur .i. quod non eſt ſenſibile neq; per ſenſibilia compræhenſibile &c. Aliter omnis notitia medicinalium diſpoſitionum humani corporis eſt per ſigna, ſed omnia ſigna ſunt diſpoſitiones ſenſibiles vt patet diſcurrendo, quia omne ſignum eſt ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus, aut caſibus, aut operationibus, & omne ſignum eſt diſpoſitio qua ſenſu compræhenſa in intellectu aliquid derelinquit.

23 *Laur.* Cæterum indicia bene ualentium corporum ſed aut ægrotabilium, ſanabiliũq; diſtantiæ quãtitate inuicem diſcrepabunt.

Leo. Et quidem ſigna ſanorũ corporum. Sed quæ inſalubria ſalubriaq; & neutra exiſtũt quãtitate diſtãtiæ differunt.

Anti. Signa vero horũ quæ ſananẽ corporũ & ægrorũ & ſanorum vt nunc exiſtentiũ quantitate diſtantiæ dẽnt.

Iac. Ex dictis primo concludit ordinem corporum & ſignorum in latitudine ſanitatis. Secundo epilogat. Secunda ibi ⌊Optime.⌉ Dicit ergo ꝙ ſigna corporum lapſorum differunt quantitate diſtantiæ, ut ſtatim patebit.

24 *Laur.* Vbi conſtituerimus extremos terminos ſibi inuicem contrarios, tum optimam præparationem, ac nuper confectam ægritudinem conſiderãtes huic ne an illi fuerint propinquiora. Si.n. fuerit propinquius optimæ præparationi ſanabile eſt. Sin longius, ſed iam ægroto corpori propinquius ægrotabile eſt. Si uero in medio amborũ fuerit ęqualiẽ ab utriſq; recedẽs neutrũ id erit. Itaq; optimæ præparationis indicia dcã iam ſũt. Eorũ uero quæ abſũt ab ea ipſa præpatione, gñª numero paria ſunt maioris minoriſq; rõne inuicẽ diſtincta. Porro cũ hæc diuiſa ſint trifariam.

Leo. Duobus inuicẽ contrarijs terminis a nobis ſtatutis: optima videlicet conſtitutione corporis, & nuper facta ægritudine, ac deinceps conſiderantibus vtrum eorum viciniora ſunt ea: quæ ad examẽ corpora veniunt. Quæ.n. proximiora ſunt optime conſtitutioni ſalubria: quæ vero ab hac lõgius diſtant, atq; ad ea quæ iã ægrotant magis accedũt, inſalubria. Quæ autem intermedia, atq; æqualiter ab vtriſq; diſtare videnẽ, neutra. Optimæ igiẽ cõſtitutionis corporis indicia explicauimus. Eorũ vero quæ ab ipſa deficiunt, totidem ſunt numero genera quæ in magis: & minus ſecari poſſunt. Cum autẽ in tres latitudines diuiſa ſint.

Anti. Ponentibus nobis duos extremos terminos contrarios alterutrũ optimam cõpoſitionem, & nunc factam ægritudinem. Conſiderantibus vero cui horũ ſunt viciniora quæ probantur corpora. Propinquius enim eſt optimæ compõni ſanum. Quod vero ab hac longius iã vero ægrotanti ꝓpinquius ægrum. Vtrorũq; vero mediũ ęqualiẽ ab vtroq; abeſſe apparens neutrũ erit hoc. Optimæ ergo compoſitionis corporis dictæ ſunt cognitiones. Deficiẽtium vero ab hac æqualia quidẽ numero ſunt his genera, & magis & minus diuidi potentibus & ſeparatis in tres latitudines.

Iac. Declarat quod dixit ſupra. Dicit primo ꝙ nobis ponẽtibus duos terminos extremos, vnum. ſ. optimam ſanitatem, & alterum. ſ. ægritudinem vt nunc, ſigna corporum lapſorum differunt quantitate diſtãtiæ ab optime ſano: cõſiderãdo. ſ. per ſigna cui magis appropinquat corpus. Si.n. magis optime ſano dicitur ſanũ. Si vero ægro magis diciẽ ægrum. Quod vero medio modo, eſt mediũ. *Corporũ latitudo ſecũdũ magis & minus triplex.* Et ordo corporum ſuperius pluries declaratus eſt. Dicit ſecũdo ſigna optime compoſitionis eſſe dicta, & ꝙ æqualia ſunt genera lapſorum. corporum & optime ſanorum. Et licet iſta latitudo corporum ſecundum magis & minus poſſit plus diuidi q̃ diuiſa ſit, quia in infinitũ cum recipiat magis & minus, pro nunc ſibi placuit in tres partes diuidere ipſam.

25 *Laur.* Simpliciter ægrotabilis corporis indicia exponemus. Ex illis.n. duę reliquę latitudines ꝑſpicue erũt. Generatim igiẽ antea dictũ ẽ, dũ de optima agerimus præparatione. Speciatim hoc loco dicemus, ſi prius ꝑtes corpoꝝ diuiſerimus.

Leo. Corporis inſalubris ſimpliciter indicia trademus. Ex his.n. & reliquæ duæ latitudines innoteſcent. Generaliter igitur prius a nobis in eo quem de optima conſtitutione ſermonem habuimus, ſpecialiter autem nunc dicetur, ſi prius partes diuiſerimus.

Anti. Signa uero ęgri corporis ſimpliciter dicemus. Ex his.n. erunt reliquæ duæ latitudines manifeſtæ. Secundum ergo genus dictum eſt prius in optimæ compoſitionis oratione. Secundum vero ſpeciem nunc dicetur prius nobis diuidentibus partes.

Iaco. Determinat in ſpeciali de ſignis ægrorum corporũ. Primo præmittendo quaſdam diuiſiones. Secundo declarando membra. ibi ⌊Principia.⌉ Primo ponit intentum. Secũdo diuiſionem. ibi ⌊Quatuor.⌉ Nunc dicit primo ſe dicturum ſigna corporis ægri ſimpliciter, quia ex his manifeſtæ erũt duæ reliquæ latitudines. ſ. ſanorum & neutrorum ſimpliciter. Et ſubdit ꝙ prius ſunt ſigna in generali tã ſanoꝝ q̃ ægrorum poſita, nunc vero in ſpeciali ponentur. & ideo vult diuidere corpus humanũ in partes tres. Nota. ꝙ ex his reliquæ latitudines erunt manifeſtæ. cognito.n. ægro quod multum labitur facile eſt medio paulatim ad notitiã minorum lapſuum peruenire donec ad notitiam neutrorum, & ſanorum multum perueniat, ſicut muſicus primo percipit magnas diſſonantias, poſtea vero paruas. *Quomõdo ꝑ ægrum ſanũ & neutrũ cognoſcamus Ariſto.* Contra quia priuatio cognoſcitur per habitum, & non econtra. Item ſupra docet cognoſcere lapſa per optime ſanum. Item, quia rectum eſt iudex

ſui & obliqui. Primo de an ma.tex.cōm.8 ſ. Item a optima ſanitas eſt menſura, & menſura eſt notior menſurato. Ad primum dicitur ꝙ ſanitas & ægritudo proprie nō habent ſe ſicut habitus & priuatio, ſed ſicut extremus habitus & medium, quēadmodum ſe habent virtus & mediū.

Ad ſecundum & tertium dixit pluſqꝫ cōmē. ꝙ hoc ſi ęque bene potuiſſet debuiſſet Gal. feciſſe. ſed quia ſenſibus nr̄is cōmuniter occurrunt diſtēperata corpora & raro vel quaſi nūqꝫ temperata, ideo ad faciliorem doctrinam voluit incipere a diſtemperatis. Vel dicit ꝙ generali notitia & cōfuſa citius & facilius compræhendimus temperatum qꝫ diſtemperatum. tamen diſtinctam notitiam non poſſumus acquirere temperati niſi præcognouerimus exceſſus & diſtemperantias. Et ſic patet ad quartum. confuſa enim notitia frequenter notius eſt menſuratum, ſed diſtincta frequentiſſime menſura, ſicut per partem frequenter replicatam totum menſuramus.

26 Laur. **Omnes earum differētiæ quatuor ſunt. Quædam enim præcipue partes exiſtunt, aliæ ab illis naſcuntur. Nonnullæ vero nec alias gubernant neqꝫ ab alijs gubernantur, inſitas habentes quibus gubernant ſe uires. Aliæ uero inſitas habent pariter & influxas.**

Leo. Sunt vero earum quatuor vniuerſæ differentiæ, quoniā nonnullæ earum principia exiſtūt, aliquæ vero ab ipſis originem habent, aliquæ nec aliarum gubernationi præſunt, neqꝫ aliunde gubernantur, quum inſitas habeant a natura potentias, a quibus reguntur. Quædam vero ſunt quæ inſitas ſimul, & aliunde emanantes habent.

Ant. Quatuor autem ſunt earum differentiæ omnes. Quendam.n.earum ſunt principales. Quædam vero ab illis exortæ ſunt. Quædam vero neqꝫ aliarum dominātur neqꝫ aliæ dominant̄ earum innatas habentes virtutes & regentes eas. Quædā vero & innatas ſimul hn̄t & influentes.

Iac. Ponit diuiſionem. Secundo ipſam exemplariter declat. ibi ⌊Principia igitur.⌉ Dicit primo quatuor eſſe differentias membrorum, quia quædam ſunt principalia, quædā ſunt partes exortæ a principalibus, quædam ſunt quæ non dominantur alijs, nec aliæ dominātur eiſdem. & iſtæ ſunt habentes virtutes innatas regētes eas, & quædā ſunt virtutes ſimul innatas & influentes habentes. Et pro iſta diſtinctione vide quæſtionem.

Mēbrorū dr̄ia qdruplex.

27 Laur. **Præcipue ergo ſunt cerebrū cor, iecur, teſtes.**

Leo. Principia igitur ſunt cerebrum, cor, hepar, teſticuli.

Anti. Principia igitur ſunt cor, cerebrū, hepar, & teſticuli.

Iac. Declarat membra diuiſionis. Secundo remouet dubiū. Tertio ordinat ſe ad ſequentia. Secunda ibi ⌊Capillorū.⌉ Tertia ibi ⌊Signa vero.⌉ Primo exemplariter declarat primum membrum. Secundo ſecundum. Secunda ibi ⌊Ab illis.⌉ Tertia ibi. ⌊Ipſa vero.⌉ Quarta ibi ⌊Alia vero.⌉ Prima patet de qua eſt quæſtio. vide eam bene.

28 Lau. **Ab illis uero naſcuntur illiſqꝫ ſubſeruiunt nerui ac dorſalis medulla cerebro. Cordi autē arteriæ, venæ iecori, ſeminaria uaſa teſtibus:**

Leo. Ab illis vero ortum habent, atqꝫ eiſdem ſubminiſtrāt. Nerui quidem, & ſpinalis medulla cerebro. Cordi vero arteriæ. Hepati venæ. Ipā vero ſeminaria vaſa teſticulis.

Ant. Ab illis vero exorta ſunt, & illis famulantur. Nerui quidem & ſpinalis medulla cerebro, cordi vero arteriæ, venę hepati, ſeminalia vaſa teſticulis.

Iac. Patet etiam. Non tamen hic triplicem eſſe ſeruitutem, vt prima primi.ca.de mēbris. colligi poteſt vnam. ſ. defēſiuam: vt panniculus tegens, aut craneum defendens. Aliā præparatoriā, vt hepar cordi, & meſeraicæ & ſtomachos hepati. Et aliā delatoriā vt exemplificatur in littera, hic eſt ſermo de ſeruitute tertio modo dicta. Quomodo autē ſunt orta vel non, videbitur infra.

Auicē. Mēbrorū ſeruitus triplex.

29 Laur. **Porro ſeipſas gubernant cartilago, oſſa copula membrana, adenes, pinguedo, caro ſimplex.**

Leo. Quæ autem a ſeipſis gubernant̄ ſunt, cartilago, os, copula, ſeu ligamentum, mēbrana, adenes, adeps, caro ſimplex.

Anti. Ipſa vero ſeipſa regunt, cartilago, oſſium cōiunctio, mēbrana, glandula, pinguedo, caro.

Iac. Exemplificat de tertio dicens, ꝙ ſeipſa regentia. i. habētia virtutem innatam tantum, ſunt cartilago, oſſium coniūctio. i. ligamentum, glandula, pinguedo, caro &c. Primo nota non eſſe intentionem Gal. hic enumerare omnia mēbra habentia virtutem innatam tantum ſed illa enumerat gratia exempli. Secundo nota per cartilaginem intelligēdum eſſe membrum quoddam oſſe mollius, durius tamen neruo, medians inter iuncturam & iuncturam, ne cum tactu duri cum duro fieret læſio. habet autem innatam tantum, quia naturalem tantum. Per coniunctionem oſſium intendit ligamentum quo annectitur una iunctura alteri, et eſt carens ſenſibus, ideo habet uirtutem innatam tantum. Per membranam intelligit panniculum potiſſime tegentem immediate os, ut tegens crus. & carent etiam ſenſu. Glandula eſt caro glandoſa, & non eſt ſenſitiua. pinguedo etiam ut patet. Et per carnem intellexit confuſam. Eſt autem multiplex caro. Quædam eſt muſculoſa, & per hanc quidam intelligunt totum ipſum muſculum qui appellat̄ caro, eo ꝙ in ipſo dominatur pars carnea. Quædam ſimplex eſt, & intelligitur ſecundum quoſdam caro quæ ē muſculi pars. Quædam pura ut gingiuarum quæ caret motu, ſed ſenſum habet. Quædā cōfuſa ſicut hepatis, cordis &c. Et dicitur confuſa quia in ſua complexione ut dicunt quidam confunditur & nullam ſibi limitat complexionem, ſed ſecundum uarietatem organici cuius eſt pars aliam habet complexionem. Alia uero eſt glandoſa, ut caro mamillarum, & teſticulorum. Aliter Cōciliator differentia. 42. multiplicem diſtinguit carnem. Primo.n. eſt lacertoſa ſiue muſculoſa iam dicta. ex magna.n. parte cranea componit̄ muſculus & lacertus: & eſt ſenſitiua participatione multorum uillorum neruorum. Secunda eſt dicta pura, nō quia nullo participet neruo, ſed quia paucis reſpectu prioris ut gingiuarum habet ſenſum & non motum. Tertia eſt dcā confuſa a quibuſdam quos deridet Conciliator, quia cōfūditur in ſua complexione ut dicebant ſuperiores. Sed dicta eſt confuſa, quia multis humiditatibus inuoluta & infuſa, ſicut caro uiſcerum, hepatis pulmonis, & ſplenis. Quarta eſt caro dicta ſimplex quæ ex ſolo ſanguine coagulato generatur ſine permixtione ſubſtantiæ nerueæ in ipſa, ut eſt ſola carnoſitas hepatis & ſplenis, & iſta eſt non ſenſibilis. Alia uero eſt caro glandoſa quæ multiplex exiſtit. quædā ad generationem humiditatis ſaliualis ordinata, ut lingua. quædam ad lactis generationem, ut mamillarum. quædā ſpermatis, ut teſticulorum. quædam ad continendas humiditates ad alia membra fluentes, ut inguinum, & iſta ē nō ſenſitiua. Et plures alias tetigit maneries carnium in differentia dicta. Vide. Ad propoſitum per carnem intellexit omnem non ſenſitiuam, ut ſunt multæ ſpecies glandoſæ & confuſæ.

Cartilago qd, & ligamētū ac mēbrana & glādula. Cāo qntuplex. Cōciliator. Caro cōfuſa vn̄ dcā.

30 Laur. **At aliæ omnes partes communem habentes gubernationē arterijs, uenis ac neruis egēt.**

Leo. Reliquæ uero partes: cum una cum iſtis habeant

ex ſeipſis

ex ſeipſis regimen,arterijs neruis,& venis inſuꝑ eguerũt.

Ant. Aliæ vero omnes partes cõmune his habentes ad ſui ipſius regimen:arterijs & venis & neruis indigent.

Iaco. Determinat quartum membrum.d.ꝙ aliæ omnes ab his cõmunicant cum immediate præcedentibus quæ habent regimen proprium in ſeipſis per naturalem ſuã virtutem ſe regentes,& cum hoc indigent venis arterijs & neruis:Et ex hoc patet,quia habent virtutem innatam.i.naturalem & influentem.i.animalem.ideo indigẽt neruis. Sed dices.cum membra dicta habentia virtutem innatam tãtum ad ſui conſeruationem indigeant in fluxu principaliũ, vt hepatis & cordis,ſaltem ipſis neceſſariæ erant arteriæ, & venæ. Pro illo dicitur ꝙ hoc non oportet, quia in illis membris ſufficit parua nutrimenti & ſpiritus delatio cum ſint membra pauci caloris,in quibus pauca fit reſolutio cũ non ſubdantur motibus animalibus multum membra diſſoluentibus.Propter quod dixit Haly.ꝙ ad ipſa non trãſit principalium influxus per vias ſenſibiles & manifeſtas.

31 Laur. Pilorum uero et unguium nulla gubernatio. Sed generatio ſola cenſetur.

Leo. Capillorum autem atq; vnguium,neq; regimen vllum eſt,ſed generatio tantum modo.

Anti. Capillorum vero & vnguium,neq; regimẽ eſt aliquod: ſed generatio ſola.

Iac. Remouet dubium,& in ſnĩa vult ꝙ capillorũ & vnguiũ non eſt regimen.ſ.a virtute:ſed ſola generatio de quo infra & etiam de modo generationis ipſorum.

32 Laur. Hæ igitur partiũ differentiæ ſunt. Indicia aũt uniuſcuiuſq; tẽperamenti deinceps dicentur.

Leo. Hæ igitur ſunt partium differentiæ. Indicia autem ſingularum temperaturæ.

Anti. Hæc quidem partium ſunt differẽtiæ.Signa uero vniuſcuiuſq; craſeos,deinceps dicentur.

Iac. Ordinat ſe ad ſequentia.Secundo exequitur.ibi.[Sũt vero.] Primo ergo præmittendo intentionem et ordinem ſui proceſſus dicit epilogando ꝙ hæc ſunt partium differẽtiæ. Secundo dicit ꝙ deinceps dicentur ſigna vniuſcuiuſq; craſeos.i.complexionis membrorum.

33 Laur. Sumentes initium a cerebro. propria ſignorum genera quinq; exiſtunt. Primum totius capitis diſpoſitio eſt.Secundum ſenſibilium operationum uirtus & uitium. Tertium uero adminiſtrantium. Quartum principalium. Quintum naturaliũ. Demũ aliud genus ab his omnibus ẽ alteratio quã extrinſecus incidẽtia cõuehũt.

Leo. Sumpto a cerebro initio,deinceps dicemus. Sunt vero quinq; inſita genera quæ ipſius naturam oſtẽdunt. Primũ quidem totius capitis diſpoſitio.Secundum vero ſenſibiliũ operationum virtus:& vitium. Et tertium actuariũ. Quartum earum quæ tenent principatum. Et quintum naturalium. Aliud uero genus præter hæc omnia,ea quæ extrinſecus aduenit alteratio.

Ant. Principium autem a cerebro nobis facientibus.Sunt.n. quinq; innata genera cognitionum eius.Primum quidem totius capitis diſpoſitio.Secundum uero ſenſibilium operationum uirtus uel uitium. Tertium operatiuorum. Quartũ principalium. Et quintum naturalium. Aliud eſt genus in oĩbus generibus ab his quæ extrinſecus ei accidũt alteratio.

Iac. Exequitur,& primo ponit ſigna membrorum principalium:& interferit ſigna aliquorum non principalium. Secũdo determinat de ſignis membrorum aliorum. Secunda ibi.[Totius vero corporis habitudo.] Primo ponit ſigna cerebri. Secũdo cordis. Tertio hepatis. Quarto teſticulorũ. Partes patebunt. Primo ponit diſtinctionem ſignorum quibus docet ſignificare ſuper cerebri diſpoſitionem. Secũdo exequitur ſecundum iſtas determinãdo primo de ſignis diſcraſiarum cerebri. Secunda ibi.[Totius quidem capitis.] Primo ergo dicit ꝙ vult facere principium a cerebro ſecundum quoſdam,quia eſt organum principalium operationum,& nobiliſſimarum, aut quia nobis cerebrum, & ſigna ipſius manifeſtiora ſunt, vel quia primum nobis occurrit in ordine membrorum, & ſenſibus noſtris prius obijcitur,vt dixit Pluſq;cõmenta. Secundo ponit diuiſionem ſiue numerum iſtorum ſignorum. Sex.n.ſunt genera ſignorum,quorum quinq; appellantur innata: & ſextum non appellatur innatum.Ideo dicit ꝙ quinq; ſunt genera innata cognitionum.ſ.ſignorum.Primum eſt diſpoſitio totius capitis .ſ. in magnitudine & figura &c. Ex his enim compræhenditur complexio cerebri,vt videbitur.Secundum eſt virtus & vitium ſenſibilium operationum.i. ſenſitiuarum operationum ſenſuum exteriorum. Tertium eſt virtus,& vitium operatiuorum.i.operationum motiuarũ, vel motiuorum,quæ inſtrumenta ſunt voluntarij motus. Quartum eſt virtus et uitium operationum principalium, puta operationum interiorum virtutum ſubſtantialium cerebri:vt ſunt imaginatiua,cogitatiua,ſenſus cõmunis &c. Quintum eſt virtus, & vitium naturalium operationum cerebri,vt digeſtiua,expulſiua &c. Sextũ vero quod nõ ẽ de quinq; innatis eſt alteratio ab his quæ extrinſecus accidunt. Primo ſciendum ꝙ prima genera quinq; appellantur innata ad differentiam ſupraſcripti generis:quod non ſumitur a diſpoſitione intrinſeca, ſed extrinſeca, vt patet. Et ideo alia dicuntur innata, quia diſpoſitione innata nobis ſumpta ſunt. Secundo ſciendum eſt per diſpoſitionẽ totius capitis intelligẽdum eſſe magnitudinem figurã &c. diſpoſitionem capillorum,& vniuerſaliter intelligere poſſumus numerũ & poſitionem & alias naturas compoſitionales,licet non explicet niſi illas in quibus frequenter accidit lapſus.hæc tamen ſigna immediate & principaliter ſignificant ſuper ſanitatem complexionalem. Primo modo ergo ſunt ſigna ſumpta a ſubſtantialiter inherentibus, & ſecundario ſunt ſumpta a caſibus.compoſitio.n.cadit a cõplexione mediante operatione. Vnde patet idem reſpectu diuerſorum ſignum eſſe ſumptum a ſubſtantialiter inherẽtibus.& a caſibus,vt ſupra.Signum tamen ſumptum a diſpoſitione capillorum eſt ſemper ſumptũ a caſibus. Tertio nota per operationes ſenſibiles intelligi operationes ſenſuũ exteriorum. Contra,quia cerebrum inſenſibile eſt,ergo per operationes ſenſibiles non ſignificamus &c. Negatur conſequentia,quia licet non ſit ſenſitiuum per eius tamen influxum organa exteriora fiunt potentia ad oparationes ſenſitiuas.iõ per tales operationes primo ſignificamus ſuper diſpõnes organorum exteriorũ. Secundario vero & mediate ſuper diſpõnes cerebri. Per principales vero intelligit operationes virtutum interiorum cerebri, quarum cerebrum non eſt principium ſicut aliarum quæ aliarum eſt organum.ſed illarum non eſt organum & principium vt infra videbitur.Per operationes autem naturales intelligit digeſtiuam attractiuam etc.propriam cerebri,quę ſunt operationes naturales cerebri. Ex quibus patet omnia genera ſignorum iam dicta innata reduci poſſe & contineri ſub diuiſione ſuperius poſita ſignorum a ſubſtantialiter inherentibus &c.Signum enim ſumptum a figura &c. vt patet ſumitur a ſubſtantialiter inherentibus. A capillis a caſibus. Sumptum ab operationibus ſenſitiuis motiuis & principalibus eſt ſumptum ab operationibus. Ab operationibus vero naturalibus poteſt dici etiam ſumptum a caſibus, quia naturales operationes non ſenſibus noſtris ſe obijciunt niſi per effectus eorum, qui caſus ſunt vt oportet. Contra. quia Aui.prima tertij ponit multo plura.& ſecunda primi doctrina.3.caplo de ſignis

Signorum genus ſextuplex.

Capitis diſpõ duplex.

Operatio ſenſibil & pricipalis qd & naturalis.

complexionum. Item ad quod genus ſignorum reducitur ſumptum ab extrinſecis alterantibus. Non.n.ad ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus vt patet, nec ab operationibus. Extrinſecus.n.alterantia non videntur operationes aliquorum membrorũ. Et per idem nec caſus vt patet. Ad primum dicitur, quia illæ diuiſiones ſunt magis particulares ſub his tamen continentur ſi conſideras. Ad ſecundũ dixit Pluſꝗcõmen. Primo ꝙ non reducit ad aliquod iſtorum: & ꝙ iſta diuiſio ſolum concernit genera ſignorũ quę ſunt innata. ꝗle ſignũ nõ eſt ſumptũ ab extrinſecis alterãtibus. Aliter dicitur ꝙ illud ſignum non ſumitur ab extrinſecis alterantibus, ſed ſumitur a paſſibilitate cerebri ab extrinſecis alterantibus: quæ videntur cadere a complexione & compoſitione cerebri, ideo ſumptum eſſet a caſibus.

Contra, quia tunc ſextum genus eſſet innatum, quia non minus intrinſeca & innata eſt paſſibilitas vel impaſſibilitas ꝗ capilli. Pro illo dicitur ꝙ illa paſſibilitas, vel impaſſibilitas eſt ſignum innatum. Ad hoc tamen habendũ ſignum neceſſario obiectiue concurrit a cerebro aliquod extrinſecũ, quod nõ cõtingit de alijs ſignis dictis innatis.

34 Laur. **Vniuerſi capitis diſpoſitio ex magnitudine, figura, capilliſq; ducitur.**

Leo. Et quidem totius capitis diſpoſitio ex magnitudine, & figura ſumitur, atq; capillis.

Anti. Totius quidem capitis diſpoſitio ex magnitudine & figura eius & capillorum accipitur.

Iac. Docet nunc per ſigna numerata ſignificare ſuper complexione cerebri. Primo per ſigna ſumpta a magnitudine & figura totius capitis & partium eius. & hic etiam tãgit ſigna ſumpta ab operationibus ſenſitiuis & motiuis. Secũdo proſequitur ſigna ſumpta ab operationibus principalibus. Tertio ab operationibus naturalibus extrinſecis alterantibus. Secunda ibi ⌊Principalium tamẽ operationũ.⌉ Tertia ibi ⌊Adhuc vero videtur.⌉ Primo oſtendit ex quibus ſumitur diſpoſitio totius capitis. Secundo per illa docet ſignificare. Secunda ibi ⌊Paruum.⌉ Dicit primo ꝙ diſpoſitio totius capitis accipitur ex magnitudine & figura ipſius, & ex diſpoſitione capillorum. Et quia littera videt ſonare ꝙ diſpoſitio totius capitis accipitur etiam ex magnitudine & figura capillorum. vnde dixit Pluſꝗcõmen. ꝙ perfectior eſt alia tranſlatio habens. Et quod in ea ẽ ex capillis. non.n. magnitudine capillorum multum ſignificare poſſumus ſuper diſpoſitione totius capitis, licet bene ex alijs diſpoſitionibus. Quidam tamen exponunt & ex magnitudine & figura capillorum forte non male. Nota autẽ per magnitudinem intelligendum eſſe quantitatem compræhendentem magnitudinem & paruitatem. non.n. ſolũ per magnitudinẽ, ſed paruitatẽ ſignificamus vt patet.

Non numerauit autem alias compoſitionales naturas vt poſitionem & numerum, quia in his raro lapſus accidit. ſępiſſime vero in magnitudine & figura. Poſuit autem ſigna ſumpta a magnitudine & paruitate totius capitis & non cerebri. & ſimiliter figura, quia cerebri quantitas aut figura non ſubiacet noſtris ſenſibus, & ex quantitate & figura totius ipſum organum compræhendimus.

35 Laur. **Igitur paruum caput prauæ cerebri præparationis peculiare indicium eſt.**

Leo. Paruum igitur caput vitioſæ conſtitutionis cerebri proprium eſt indicium.

Anti. Paruum vero caput prauæ compoſitionis cerebri proprium eſt ſignum.

Iac. Docet ex his ſignificare. Primo ex paruitate & magnitudine totius. Secundo partium eius. Secunda ibi ⌊Si vero ſecundũ⌉. Primo ex paruitate. Secundo ex magnitudine, ibi ⌊Magnum vero.⌉ Dicit primo ꝙ caput paruum eſt proprium ſignum prauæ compoſitionis cerebri. Primo ſciendum ꝙ capitis paruitas eſt ſignum proprium prauæ cõpoſitionis, quia in omni capite & ſemper ſignificat prauam compoſitionem cerebri, eo ꝙ ad paruitatem capitis ſequitur paruitas cerebri, & ventriculorum eius nuchæ et neruorum ortorum a cerebro & nucha, & per conſequens imbecillitas principalium operationum ſenſitiuarum & motiuarum quæ mediantibus neruis ortis a cerebro & nucha complentur. ſimiliter imbecillitas operationum naturalium propter anguſtiã cãnalium. Item anguſtia pectoris propter paruitatem coſtarum quæ paruificantur ſecundũ exigentiam nuchæ paruæ ortæ a cerebro paruo, & per cõſequens nocumentum in anhelitu. Qualiter autem ſignificet ſuper malam complexionem. vide in quæſtione. Patet tamen ꝙ immediate ſignificat ſuper malam compoſitionem. mediate vero ſuper malam complexionem. Secundo nota. ꝙ per compoſitionem hic intelligi poteſt primo compoſitio proprie ſumpta, licet ſuper ea non doceat hic ſignificare ex principali intentione. Poteſt & intelligi compõ licet Cõmentator exponat literã ad primũ ſenſũ. Sed pro doctrina pleniori vide quæſtionem.

Capitis paruitas

Compõ duplr.

Magnum uero non neceſſario bonæ præparationis indicium eſt. Sed ſi præ robore extitit, facultatis ibi exiſtentis materiam probam multãq; præparantis indicium bonum eſt. Si uero propter ſolam materiæ multitudinem, non bonum eſt. Id autem diffiniri debet tum figuratũ etiam adnexis membris. Figura quidem, ſi idonea ſit, hoc enim bonum ſignum ſemper habetur. Membris uero adnexis, quoties ceruix ualida ſit, ac reliquã oſſa optime ſint diſpoſita atq; ẽt pars omnis neruoſa, uegeta firmaq; ſit. Capitis porro figura ꝓpria habetur uelut ſi cogites ſpheram diligenter ceream utrinq; leniter adſtrictã. Ita nãq; fiet, ut priora ſpheræ poſterioraq; promineant. Latera uero rectiora reddantur. 36 Laur.

Leo. Magnum vero non neceſſario indicat bonam cerebri compoſituram. Sed ſiquidem ob inſitæ virtutis robur, quę multam, atq; optimam materiam afformauerit euentat, optimum eſt ſignum. At ſi ob materiæ tantum multitudinem, haud quaꝗ bonũ. Diſtinguenda vero ſunt hic, & ex figura ipſa, & ex his quæ ab eo habent ortum: At figura quidem ipſa, ſi cõcinna. Semper.n. hoc bonum eſt ſignum. Ex his autem quæ ab eo ortum habent, ſi valida eſt ceruix, & ſi alijs oſſibus optime conſtet, atq; omnis præterea neruoſa ſubſtantia boni ſit habitus, ac robur habeat internũ. Propria autem capitis figura eſt, veluti ſi excogitares ſpherã exquiſite rotundam, ex cera cõſtructam paulatim vtrinq; depreſſam. In hac.n. neceſſe eſt, vt poſteriores, prioreſue partes plus gibbæ fiant, ꝗ ſpheræ conueniat. Quę vero vtrinq; conſiſtunt magis rectæ.

Anti. Magnum vero non ex neceſſitate bonæ compoſitionis eſt ſignum. Si.n. propter vehemẽtiam factum eſt magnũ eius quæ ineſt virtutis in materiam multam & bonã operantis bonum eſt ſignum. Si vero propter ſolam materiæ multitudinem non bonum eſt ſignum. Determinandum ergo eſt ea ex figura: & ex his quæ ab eo nata ſunt. Figura quidem ſi bonæ formæ eſt, ſemper enim bonum eſt hoc ſignum. His vero quæ ab eo nata ſunt, vt ſi collum forte ẽ & in alijs oſſibus optime diſpoſitum eſt, & ſi omne quod eſt eius neruoſum eſt, & plenum & viuidum: Propria vero capitis figura eſt velut ſi videas ſpherã perfectã cereã ex vtraq; parte leuiter cõpreſſam. Neceſſe eſt.n. huius talis gibboſa quidẽ ſecundũ ſpherã poſteriora fieri & anteriora, Rectiora vero fieri quæ ex vtraq; parte.

Ponit

Iac. Ponit ſignum ſumptum a magnitudine. Et primo hoc. Secundo remouet dubium. ibi ⌊Determinandum.⌉ Primo ponit ſignum iam dictum. Secundo declarat. Secūda ibi ⌊Si.n.⌉ Dicit primo ꝙ magnitudo capitis non ex neceſſitate eſt ſignum bonæ compoſitionis cerebri. Secundo dicit notanter dictum eſſe non ex neceſſitate bonum, quia poteſt eſſe bonum & poteſt eſſe non bonum. Si.n. magnitudo capitis fuerit propter vehementiam.i. fortitudinē virtutis informatiuæ operantis & tranſmutantis multam & bonam materiam, tunc illa magnitudo erit ſignum bonum. Si vero fuerit propter materiæ exuberantiam cū imbecillitate virtutis hoc eſt ſignum non bonum.

Virtutis vehementia quid.

Primo ſciendum ꝙ propter vehementiam virtutis quæ ineſt intelligit fortitudinem tam virtutis informatiuæ quæ erat in ſpermate tranſmutante materiam q̄ etiam virtutem ipſam impreſſam in membris, quam appellat vehemētem, quando ſub proprio bono plaſmate & compoſitione data a generante ſeipſum & membra ſaluare ſufficit. Ideo dixit virtutem quæ ineſt.ſ. membris. Per materiam autem intellexit menſtruum quod eſt materia generationis, & forte partem corpulentam ſpermatis ſecūdum ſententiā Gal. & adhuc materiam nutricationis & ſaluationis membrorum in debita cōpoſitione. Ex quo patet ꝙ ad hoc vt producatur bona compoſitio cum magnitudine non ſufficit virtutem eſſe fortem nec materiam eſſe multam & bonā, ſed oportet hæc ambo ſimul concurrere. Idem.n. vel ſimilis ſeqꝫ effectus materia generationis exīte mala & inobediente, & ſi agens forte fuerit qui ſequitur ad virtutem imbecillem cum bonitate & multitudine materiæ.

Formatiuæ virtutis opera.

Secundo ſciendum virtutis huius informatiuæ operationem eē membrorum, generationem, lineationem, conuocationē, figurationem, exaſperationem: lenitionem ſecundum exigentiam. Ideo tunc virtus dicitur fortis cum habet inſtrumentum ſiue temperamentum proportionatum ad ſuos effectus producendum. debilis vero econtra: materia autem tunc eſt bona cum fuerit ad has impreſſiones recipiendas ſufficienter diſpoſita. Ex quo patet ꝙ virtute exiſtēte forti & materia multa & bona producetur caput magnū bene figuratum concauatum &c. Altero vero iſtorum deficiente econtra. Remouet poſtea dubium. Dubitaret.n. aliquis forte quomodo diſtingui debeat caput magnum ex fortitudine &c. ab eo quod ſolū eſt magnum propter multitudinem materiæ. Primo remouet dubium. Secundo ſpecialiter oſtendit qualis eſſe debet bona capitis figura. Secūda ibi ⌊Propria vero,⌉ Dicit primo determinandum & diſtinguendum eſſe caput magnum cū fortitudine &c. ab alio per figuram, & his.i. per ea quæ a cerebro nata ſunt, Nam ſi ſit caput bene figuratum ſemper hæc magnitudo cum iſta figura eſt bonum ſignum. Si vero male hoc fuit ſolum propter multitudinē &c. & hoc ſimpliciter eſt malum ſignum. Similiter ex diſpoſitione horum quæ ſunt orta vt ex collo ſi forte eſt viuidum.i. bene coloratum, quia

Viuidū quid.

viuidi coloris ſecūdū Pluſq̄cōm. viuidū.i. bū operatiuū, vita.n. quædam operatio eſt. ergo viuidum.i. operatiuū. Item ſi ſit cum alijs oſſibus bene diſpoſitum, puta ſi ſpondiles colli ſint groſſi &c. Et ſi eſt neruoſum, q̄a habens neruos groſſos & plenum.ſ. carnoſum. totum patet. Sciendū eſt autem ꝙ ex bonitate figuræ cum ſit propria operatio virtutis informatiuæ ſignificatur virtutem informatiuam fortem fuiſſe & materiam debite diſpoſitam: & per conſequens in cerebro virtutem hanc bonam complexionem impreſſiſſe, & complexionē impreſſam in ipſis membris bene conſeruatam fuiſſe, & per conſequens &c. Vltimo oſtendit qualis debet eſſe propria figura bona capitis, q̄a debet eſſe ſicut ſphera cerea ex vtraq; parte compreſſa leuiter propter cuius compreſſionē partes anteriores & poſteriores fiunt gibboſiores ſecundum ſpheram.i. tranſeunt per gibboſitatem aliqualiter terminos ſpheræ, quia ſit maior gibboſitas ante & poſt q̄ erat in cera ſpherica. & gibboſiora ſecundum ſpheram.i. fiunt gibboſiora, tenendo tñ ſphericitatem quandam, partes autem lateralem neceſſario fiunt rectiores ſecundum compreſſiones. Dubium circa dicta oritur, quia ſtat materiam generationis cerebri eſſe mediocrem: & tamen cerebrum fieret magnum. Et ſimiliter materiam magnam & cerebrū mediocre vel minus, quia ſi materia generationis eſſet mediocris & virtus extēſiua & attractiua mediocris fieret caput mediocre, ergo ſi eſſet plus q̄ mediocriter fortis fieret cerebrum maius mediocri. Pro iſto conceduntur iſtæ concluſiones. Prima nullā.n. includit repugnantiā naturalem materiā generationis fuiſſe mediocrem aut diminutam: & tamen caput produci maius mediocri. Secunda ſtat materiam fuiſſe mediocrem aut multam tamen caput fieri minus mediocri. Patet ſatis ſecundum maioritatem & minoritatem pōtentiæ uirtutis in attrahendo & effundendo materiam. Sed de hoc plus in quæſtione.

37 At quoties occipitium minuatur, conſideres oportebit neruos ac collum una cum cæteris oſſibus. Si enim habeant per naturam, inopia materiæ, haud quaquā facultatis infirmitas, ſi uitioſa, debilis facultas exiſtit. Sed magna ex parte occipitio incertiori prædictorum infirmitas comitatur, raroq; aliter accidit. Nec ſecus pro minens occipitium conſiderabis pariter cum alijs omnibus finitionibus. Si enim cerebelli figura idonea ſit indicium bonum eſt. Quidam medici nominant cerebrum poſtremum. Vt igitur poſtremum eſt, ſutura ad ſpeciem labdæ litteræ definitum, ita dorſalis medullæ initium eſt per quā & neruos in uniuerſo animali mouentes orditur Pars autem ipſa poſterior ex ſe penitus paucis participat ſentientibus, multis mouentibus, quemadmodum prior altera ſentientibus multis, mouentibus paucis. Quocirca ſi probe affectæ ſint, firmas utraq; ſuas appendices habebūt, atq; hę ipſæ in parte capitis prior e finitiones exiſtunt, ut circa frontem, ubi parua fuerit aut magna. Itidem in ſenſibus, verbi gratia, viſu, guſtu, odoratu. Hæc enim ſibijnuicem indicia ſunt, ac ſibijnuicem aſtipulātur, tum quæ ab aliquo mēbro principali oriuntur, uirtuti, uitioq; principalis, tū etiā principale his quæ ab ſe oriuntur. Lau.

Q. ſi ea quæ ſecundum occiput eminentia minuatur, ſimul intueri oportet neruos, atq; ceruicem, una cū oſſibus alijs. Nam ſi ſecundum naturam conſtiterint materiæ defectu, non uirtutis imbecillitate contingit. Illis uero nō recte ſe habētibus principium eſt debile, ſed magna ex parte defectus, qui occipiti eueniunt, conſequitur eorum quæ antediximus imbecillitas, rariſſimeq; aliter euenire conſueuit. Caput etiam quod ſecundum occiput in acutiem tēditur animaduertere oportet: hiſdem adhibitis diſtinguendi rationibus, quibus antea in capite grandiori facto utebamur. Vt plurimum uero, & hoc optimum eſt ſignum figura concinna eius partis, quæ cerebro adheret, quam nōnulli medici poſterius cerebrum appellare conſueuerunt, quemadmodum & poſterius exiſtit ea ſutura quæ græce litteræ λ formam habet præfinitam. Eſt uero huiuſmodi pars ſpinalis medulle principium, & eius ratione neruorū omnium qui actionibus obſeruiunt. Ipſa autem pars poſterior per ſeipſam paucos admodum ſenſitiuos obtinet neruos, plurimos uero actiuos, ſicuti & anterior, ſenſitiuos quidem plurimos: paucos admodum actiuos. Quare ubi bene fuerit affecta utraq; pars, robuſtas habebunt eas quæ Leo.

ab ipſis deriuationes. Eædem quoq; diſtinctiones adhibẽdæ ſunt ad partes capitis anteriores ad frontem attinentes quæ etiam ad poſteriores, eaſundẽq; & paruitatem, & magnitudinem inſpicere oportet, atq; itidem figuram, & ſenſus ibi collocatos, viſum, guſtum, atq; odoratum. Hæc. n. ſeinuicem indicant, atq; atteſtantur, & quæ a principijs oriuntur, principij virtutem, vel vitium, & principium eorum quæ ab ipſo naſcuntur.

Antl. Si vero ſecundum occipitium eminentia ſit minor alicui, conſidera & neruos & collum cum alijs oſſibus ſecundum naturam. Siquidem his bene ſe habentibus indigẽtia materiæ non virtutis imbecillitate taliter factum eſt hoc. Ineptioribus vero exiſtentibus infirmum eſt principium. In pluribus vero ſecundum occipitium indigentiam imbecillitas eorum quæ dicta ſunt ſequitur, & rarum valde & tale contingit. Groſſius vero ſecundum occipitium conſidera caput eodem modo in toto magno nato determinatis. In pluribus vero & hæc bona figura facta pareneephalidos bonum ſignum quam quidem medicorum poſterius cerebrum nominãt. Quẽadmodum igitur & eſt poſterius determinatum, forma velut lauda habente cõmiſſuram, Spinæ uero principium hæc pars eſt & per illam omnium ſecundum totum animalis corpus fiunt neruorum actiones. Ipſa uero poſterior pars ſecundum ſe in omnibus paucorum ſenſibilium participat, multorum uero operatiuorũ. Sic igitur anterius ſenſibilium quidem plurimorum, paucorum uero operatiuorum. Itaq; hæc & bene diſpoſita perfectas habent naturas ſecundum unumquodq; proprias. Eædem uero & in anterioribus capitis eorum quæ ſunt ſecundum frontem determinationes ſunt his quæ ſunt ſecũdum poſterius ad paruitatem & magnitudinem eius nobis reſpicientibus & figuram, & qui ſunt in his ſenſus. ſ. uiſum, guſtũ, & odoratum. Alterutrum. n. ſunt cognitiones, & ſibi inuicem atteſtantes, & a principio nata principium uirtuti & uitio, & principium his quæ ab eo nata ſunt.

Iac. Docet ſignificare ex paruitate & magnitudine partium capitis. & primo poſterioris. Secundo anterioris. Secunda ibi⌊ Eædem uero.⌉ Primo per paruitatem. Secundo ꝑ magnitudinem. ibi⌊ Groſſius uero.⌉ Primo ponit ſigna. hic. Secundo reſpondet dubio. Secũda ibi ⌊ In pluribus uero.⌉

Dicit primo ꝙ ſi alicui capiti eminentia ſecundum occipitium. i. partem capitis poſteriorem ſit minor. i. parua reſpectu mediocris, cõſiderare debes ea quę innata ſunt parti poſteriori. ſ. neruos collum cum alijs oſſibus, quoniã his ſe habentibus ſecundum naturam. i. bene diſpoſitis in magnitudine fortitudine uiuiditate caput illud eſt factum taliter indigentia. i. propter paucitatem materiæ, & non ꝓpter imbecillitatem uirtutis. Sed iſtis innatis ex ſtentibus ineptioribus. i. male diſpoſitis ſecundum fortitudinem groſſitiem &c. ſignificat tunc principium. i. caput eſſe infirmum & defeciſſe eminentiam illam propter imbecillitatem uirtutis. Dicit de ſecunda parte ꝙ raro contingit ꝙ eminentia ſit minor &c. quin orta illa ſint imbecillia, quoniam ut in pluribus imbecillitas eorum quæ dicta ſunt ſequitur indigentiam & diminutionem ſecundum occipitium, & raro ualde reperitur non talis. Sciendum notanter Gal. poſuiſſe hæc ſigna ſumpta a partibus. Primo quia diſtĩcta notitia totius facilis habetur ex diſtincta notit a partium. Secundo quia contingit capite magno exiſtente vel mediocri partem poſteriorem eſſe paruam & conſimiliter anteriorem, & econuerſo. Secundo ſciendum ꝙ licet tres ſunt

Cerebri uẽtriculus triplex. uentriculi, qu a tamen medius non eſt ita ſenſibiliter per eminentiam diſtinctus & comprehenſus ſicut alij non facit mentionẽ de medio, ſicut de anteriori & poſteriori parte fecit. Tertio ſciendum ꝙ ſecundum plurimum uirtute generatiua forti exiſtente attrahere ſufficit copioſam materiam generationis ad locum: ergo raro reperitur cerebrum taliter factum aliter ꝗ; propter imbecillitatem uirtutis informatiuæ. Caſus autem in quo hæc fieri cõtingit erit, ubi menſtruum ſit paucum valde bene tamen diſpoſitum. virtus etiam attractiua membrorũ mulieris ſit fortis & egens nutrimento, tunc. n. ad locum generationis non poterit attrahi materia multa, ſed illa quam attrahet erit bona & ſit tunc illa eminentia parua & nõ aliæ partes, quia forte materia proportionata alijs partibus erit ſufficientis quantitatis, ſed non poſterioris. Et ſicut dico de parte, ita de toto cerebro. Immo & de toto embrione arbitrandum eſt, quẽadmodum contingit frequenter produci fœtus viuidos valde, & paruos & multos videmus, licet quidam velint reducere proprietates aſtrorum. Et hic videtur mihi ſatis ambiguum dictum Pluſq̃cõmen. dicentis paruitatem occipitij non eſſe ſemper ſignum malum ſicut paruitas totius capitis, & ꝙ non eſt eadem proportio partis ad partem ſicut totius ad totum. Quia non eſt poſſibile toto capite exiſtente paruo; orta ab eo non eſſe parua & debilia. Non. n. videtur perſuaſibile bene naturam in dignioribus defeciſſe neceſſarijs, & in vilioribus abundare unde paruitas capitis non ſit diſtinguibilis in bonitate & malitia per ea quæ oriuntur de pſo. Secus autem in occipitio ipſo exiſtente paruo, non tamen natura omnino deficit circa dignius & per conſequens nec omnino circa orta deficit. Ego autem puto ꝙ pro illa eadem motiua poteſt probari paruitatem occipitij eſſe ſignum malum per quæ de paruitate totius capitis argutum eſt. Et pro iſto uide quę in quæſtionibus tanguntur. Motiuum autem ſuum ineſficax uidentr, deficit. n. natura in magnificando principium quia deficit materia pro magnificando principium, licet non deficiat pro magnificando orta. Ita quam contingens uidetur materiam generationis occipitij deficere exiſtente uirtute forti & materia multa & bona aliorum membrorum: tam contingens & multum poſſibile eſt hoc de toto capite. Et ego uidi frequenter homines paruorum capitũ groſſi & fortis colli & multum robuſtos. Nota tamen ꝙ licet talis homo habeat complexionem naturaliter bonam, merito tamen compoſitionis eius caput erit ægrotatiuum, ut in quæſtione eſt tactum. Secundo docet ſignificare per magnitudinem partis poſterioris. Et primo hoc. Secundo declarat ſignum ſumptum a figura eius. Tertio docet ſignificare ex operationibus ſenſitiuis & motiuis. Secunda ibi ⌊ In pluribus uero.⌉ Tertia ibi⌊ Spinæ uero.⌉ Dicit primo ꝙ ſi ſit caput groſſius ſecundum occipitium. i. habens eminentiam maiorem eodem modo debes conſiderare ſicut in capite, quod eſt natum & productum a natura magnum, quia. ſ. conſidera orta: & his bene ſe habentibus eſt ſignum bonum & ꝙ illa eminentia maior eſt ſic producta propter fortitudinem uirtutis multam & bonam materiã operantis. Si uero talia imbecillia ſunt, econtra: ſicut de toto dictum eſt. Dicit ſecundo ꝙ in pluribus bona figura parencephalidos eſt ſignum bonum, quod quidam medicorum uocant cerebrum poſterius. Dicit etiam ꝙ quẽadmodum medici ſic uocauerunt partem poſteriorem capitis, ita per quandam ſimilitudinem determinant ſiue uocant eam cõmiſſuram habẽtem formam uelut lauda &c. Pro his uide quæſtionem. Tertio docet ſignificare ex operationibus ſenſitiuis & motiuis. Et primo notificat nobis orta a poſteriori per compoſitionem ad ea quæ oriuntur a parte anteriori. Secundo concludit modum ſignificãdi. Secunda ibi⌊ Itaq;.⌉ Dicit primo ꝙ hæc pars poſterior eſt principium ſpinæ, & ſumitur continens pro contento. ſ. ꝓ ſpinali medulla, quæ dicitur nucha & per illam. ſ. ſpinam, uel nucham ſunt actiones. i. motiones omnium neruorum motiuorum ſecundum totum animal. i. in toto animali repertorum. Dicit autem omnium ſecundum Pluſq̃cõmẽ. quia paria pauca excipiuntur. a nucha. n. oriuntur. 3 c. paria neruorum. deinde comparando hanc ad anteriorem dicit ꝙ pars poſterior in oĩbus animalibus participat paucorum neruorum ſenſibilium, ſed multorum operatiuorũ idest motiuorum. ſed econtra pars anterior eſt principium multorum ſenſibilium paucorum uero motiuorum. (Margin: Neruia nucha orientia ſunt paria. 3 c.)

Dicit

Dicit ſecũdo cõcludens modum ſignificandi. Itaq; hic. ſ. anterius & poſterius cerebrum bene diſpoſita habebũt naturas proprias perfectas ſecundũ unumquodq;. ſ. ortorum quod ſupple cognoſcimus ex ſenſitiuis & motiuis operationibus. Et ſic docet ſimul ſignificare ex ſenſitiuis & motiuis.

Spina. i. nucha.

Primo ſciendum per ſpinam intelligendam eſſe ſpinalem medullam. i. nucham de qua in queſtione. Secundo nota q; quia nucha uidetur principium maxime neruorum motiuorum: ideo bona ipſius diſpoſitio comprehenditur ex operationibus bonis motiuis.

Auicẽ.

Nerui a cerebro p̃ia. 7.

Tertio ſciendum ut colligit ab Aui. prima primi doc. 5. ca. de anathomia neruorum a cerebro egredientium immediate a cerebro egrediuntur. 7. paria neruorum. Primum opticorum neruorũ. Secundum ſubtilium euntium ad oculos ad dandum ſibi motum uoluntarium. Tertium cuius una pars uadit ad faciem pro motu uoluntario. Reliqua pars miſcetur quarto pari: quod uadit ad diaphragma: ubi ramificatur multipliciter: & dat membris illis interioribus ſenſum: a quibus oriuntur nerui reuerſiui oris ſtomachi: de quibus in anatomia. Quintum pertranſit ad radicem lingue et peruenit ad os petroſum: ubi ponitur organum auditus. Sextum neruorum ſubtiliũ euntium ad palatum ad dandum ſibi ſenſum. Vltimũ ad linguam ducitur & per ipſam ramificatur ad dandum ſibi ſenſum et motũ. Omnes autẽ iſti habẽt ortũ a parte anteriori cerebri: ideo bene dictum eſt plures neruos ſenſitiuos oriri a parte anteriori. Ecõtra uero a p̃te poſteriori or. ſ. nucha & quicq̃d a nucha oriũtur. A nucha uero oriũtur. 31. paria neruorũ. prima primi doc. 5. ca. de anatomia neruorũ nuche. ergo &c. Secundo principaliter docet ſignificare ex diſpoſitione anterioris partis cerebri. Et primo hoc. ſecũdo declarat ibi ⌊ Alterutrũ. n. ⌉ Dicit primo eaſdẽ eſſe determinationes ſignorũ in anterioribus capitis & poſterioribus: conſiderãdo. ſ. magnitudinem & figurã & paruitatẽ partium anteriorũ ſicut de poſterioribus factum contingit reſpiciẽdo etiam ad orta a parte anteriori & ad operationes ſenſuum. ſ. uiſum guſtum odoratum &c. Dicit ſecundo cauſam eſſe huius: quia nata a principio & ipſum principium ſunt alterutrum cognitiones. i. ſigna alterius & ſibi inuicem atteſtantur. i. proportionantur. ſ. nata a principio uirtuti & uitio operationum principij: & ipſum principium uirtuti & uitio ortorum de quo erit queſtio. Nota ex his oĩbus concluditur q; ex perfectione operationum motiuarum arguitur bona diſpoſitio anterioris: puta: uiſus: guſtus: odoratus. conuenientibus ergo ſimul ſenſitiuis & motiuis perfectis concluditur perfectio tam anterioris q̃ poſterioris: & conſequenter totius. Vnde patet conuenienter docuiſſe ſignificare ſuper diſpoſitionem totius ex diſpoſitione partium.

38 Lauẽ.

Principalium operationum uirtus ac uitium membri principalis unius per ſe indicium eſt. Intelligo autem principales operationes, quæ ab aliquo membro principali tãtũmodo efficiũtur.

Leo. Earum autem operationum que obtinent principatum: uirtus, ac uitium ſunt ipſius principij ſeorſum tantummodo indicia. Voco aũt operationes principatum obtinẽtes: que a ſolo principio proueniunt.

Anti. Principalium tamen operationum uirtus & uitiũ euiſdẽ principij ſolius ſecundum ſeipſum ſunt cognitiones: uoco autem principales operationes eas q̃ a ſolo principio fiunt.

Iaco. Docet ſignificare ex op̃ationibus principalibus cerebri. Primo generaliter premittit: ſuper cuius membri diſpoſitione ſignificent iſtarum operationum uirtus & uitium. ſecundo declarat quid per operationes principales intelligit. tertio ſpecialiter per iſtas docet ſignificare. ſecũda ibi ⌈ Voco autem. ⌉ tertia ibi ⌊ Facilis ergo intellectus. ⌉ Dicit primo q; uirtus & uitium principalium operationum ſunt cognitiones. i. ſigna ſupple diſpõnis uel complexionis eiuſdẽ ſolius principij. i. cerebri ſecundum ſeipſum.

Virtus pricipalis & uitiũ q̃d.

Dicit ſecundo q; principales operationes vocat illas quæ fiunt a ſolo principio. i. a cerebro. Sciendum primo q; aliter ſignificamus ſuper diſpoſitione cerebri ex operationibus principalibus eius: & aliter ex his quæ nõ ſunt principales eius operationes: vt ex viſu guſtu &c. Significamus. n. ex viſu &c. ſuper diſpoſitione cerebri non principaliter et immediate: ſed ſecundario & mediate. Primo. n. ex bonitate vel malitia viſus ſignificamus ſuper diſpoſitionem organi viſus & neruorum opticorum. Secundario vero & ex conſequenti ſuper diſpoſitione cerebri a quo oriuntur. Econtra vero ex principalibus operationibus cerebri ſignificamus ſolũ ſup̃ diſpoſitionem ipſius principij. ſ. cerebri: & hoc ſecundum ſeipſum. i. per illud quod eſt in ipſomet & non in membro ſibi extrinſeco. Et ex hoc patet intellectus literæ.

Quomõ operationes a cerebro depẽdeat.

Patet ſecundo intellectus antiquæ diſtõnis. ſ. operationũ a cerebro prouenientium quædam ſunt: quarum cerebrum eſt principium tantum: vt ſenſitiua & localiter motiua. Quædam ſunt quarum cerebrum eſt organum & principiũ: vt operationes uirtutũ interiorũ. illæ. n. in cerebro tanq̃ in organo p̃ducũtur: ſicut viſiua in oculo. Sciendum non eſſe intentionẽ Gal. a ſolo cerebro fieri operationes principales eius: ſic q; ad illas non cõcurrat aliud mẽbrum: quia ſecundum ſuperius determinatum oẽs illæ operationes principaliter pẽdent a corde: licet forte hoc Gal. nõ placuerit: ſed ſaltem negare non poteſt quin ad illas concurrãt organa ſenſuum exteriorũ: ſed voluit q; a ſolo cerebro fiant organice. i. tanq̃ organo. & ſibi ſoli ſubiectiue inexiſtunt: & ſibi ſoli attributæ ſunt. has vero principales vocat quia perfectiſſime aliarũ ſunt. Et ideo illas in antiqua translatione nominat actiones: quibus fit regimen.

39 Lau.

Si quis igitur ſolers eſt cerebri materia tenuior indicatur. Si tardus craſſior.

Leo. Ingenium quidem igitur: ſubtilem cerebri ſubſtantiam indicat: tarditas vero intellectus craſſam.

Anti. Facilis igitur intellectus ſubtilis ſub̃e cerebri eſt cognitio: tarditas vero intellectus pinguioris.

Iaco. Primo docet ſignificare ſuper partem mediam. ſecundo ſuper anteriorẽ: & ſuper poſteriorem. ſecunda ibi ⌊ Facilitas vero. ⌉ Dicit primo q; facilitas intellectus eſt ſignum ſub̃e ſubtilis cerebri: ſed tarditas intellectus ſignificat ſubſtantiam pinguiorem. i. groſſiorem.

Intellẽ quid.

Primo ſciendum per intellectum in propoſito non eſſe intelligendum potẽtiam intellectiuam proprie dictam: vt contra ſenſum & organicas virtutes diſtinguitur. Nec etiam eius actum: qui etiam intellectus vel intellectio dicitur. Sed virtutem cogitatiuã vel operationem eius quæ cum intellectu magnam habet ſimilitudinem. hæc. n. virtus complexa format: ſyllogiçat: vnũ ex altero concludit &c. quæ operationes licet intellectui perfectius: ſenſibus tamen attribute ſunt. Senſus ergo. litere eſt facilis intellectus. i. facilitas cogitatiue. ſ. icõplexa formando diſcurrendo &c. facilis intellectus. i. facilitas cogitationum uel actuum cogitatiue uirtutis. Secundo ſciendum q; ſubſtãtia cerebri clara et peruia exñte quod per ſubtilitatem intelligitur facilis fit ſpũum animalium trãſitus: & econuerſo de uentriculo ad uentriculum. Facilius etiam fit ſpecierum a ſenſu communi receptarum ad organum cogitatiuæ uirtutis tranſitus & impreſſio: & per conſequens in cogitatiua facilis ſyllogiçatio & in nõ percepto tempore unius ex altero illatio: ideo facilis intellectus ſignificat ſubſtantiam ſubtilem &c. Econtra uero tarditas eſt ſignum groſſæ & turbulentæ ſub̃æ cerebri. Ex quo uidetur uelle Gal. q; cerebro bene diſpoſito exiſtente ſaltem q̃tum ad uentriculos eius ſubſtãtia non eſt alba albedine uiſum terminante perfecte: ſed habet paruietatem & claritatem quaſi ut cryſtallus. Contra. hæc determinatio Gal. uidetur inſufficiens: nam nondum ex hoc poteſt cognoſci complexio cerebri quod tamen hic Gal. intendit: ſiue. n. calida ſiue fri

gidū ſit cum ipſo ſtare poteſt ſubtilitas & groſſities ſubſtā tiæ: ſicut in alijs membris infra videbitur. Item quia ex ſolo habitu philoſophiæ, aut logicæ poteſt homo habere intellectum facilem quantūcunq; ſubſtantia cerebri fuerit groſſa &c. Ad primum dicitur ꝙ per hoc ſignificatur ſuper temperatam complexionem cerebri: aut ab ea parum diſtantem: eo ꝙ operationis perfectio inſequitur temperamentum. Contra: quia hic ponit ſigna ęgrorū ſimpliciter. Huic dicitur ꝙ ex principali intentione ponit ſigna ægrorum ſimpliciter. Secundario autem temperati vt infra videbitur. Ad ſecundum, illud probat ueritatem, ideo modificandum eſt ſignum, ſi iſtā facilitas non fuit per exercitationes acquiſita, ſicut temperatus eſt melius mobilis q̃ phlegmaticus alijs paribus naturaliter. ſi tamē phlegmaticus didiciſſet artem dimicandi accidit oppoſitum.

40 Laur. **Si docilis eſt, ſubſtantia cerebri mollior eſt. Si memoria pollet, ſtabilis eſt.**

Leo. Diſcendi vero facilitas, formarum facile ſuſceptiuam, memoria autem ſtabilem, ac firmam.

Anti. Facilitas vero diſcendi eſt mollis. Et memoria permanentis.

Iac. Docet ſignificare ſuper anteriorem partem & poſteriorem. Primo ſuper diſpoſitionem humidam, aut ſiccam. Secundo calidam, aut frigidam ibi ⌊Et bene mobile.⌉ Dicit primo ꝙ facilitas diſcendi eſt ſignum mollis, & per conſequens humidæ ſubſtantiæ cerebri. ſ. q̄tum ad ventriculū anteriorem, ſed bona memoria eſt ſignum permanentis. i. ſolidæ, & per conſequens ſiccæ ſubſtantiæ cerebri ſupple q̄tum ad poſtremum ventriculum. Sciendum ꝙ per facilitatem diſcendi intelligit facilitatem apprehenſionis quæ per ſenſum communem & phantaſiam perficitur, vt videbitur in quæſtione, quia oportet organum apprehenſionis eſſe paſſibile multum ad quod preparat melius humidum. ſimiliter quia oportet tale organum habere ſubſtantiā ſubtilem, & ſubtilitas ſubſtantię, in materia animata melius & magis reperitur cum humido q̃ cum ſicco. Contra quia tunc habens cerebrum quantum ad partem anteriorem humidum melius diſcet temperato, & ſic aliqua operatio etiā de principalibus melius perficeretur a corpore lapſo q̃ temperato. Pro illo dicitur negando conſequentiam. nō enim per mollitiem intelligit Gal. omnem, ſed mediocrem vel temperamento attinentem: immo habentes cerebrū multum humidum non diſcere poſſunt, verūtamen cęteris paribus diſcit melius habens cerebri partem anteriorem magis humidam q̃ ſiccam.

Facilitas diſcendi quid.

41 Laur. **Nec ſecus ſi indocilis fuerit, cerebrum durius eſt. Si obliuioſus fluens.**

Leo. Sicuti & diſcendi difficultas, formarum non facile ſuſceptiuam, & obliuio, fluidam.

Anti. Sic uero & difficultas diſcendi durę, obliuio vero fluētis.

Iac. Secundo dicit. Sic vero econtra difficultas diſcendi eſt ſignum duræ, & per conſequens ſiccæ ſubſtātiæ cerebri quātum ad anteriorem partem, ſed obliuio facilis ſignificat fluentem. i. humidam et mollem ſubſtantiam cerebri. ſ. q̄tum ad partem poſteriorem. Quid autem de memoria ſit dicendum ex his ſatis patet.

42 Laurē. **Cæterū, quoties opiniones facile mutet, caloris, quoties retineat, frigoris indicium exiſtit.**

Leo. Mobilitas quoq; in opinionibus calidam, ſtabilitas aut frigidam.

Anti. Et bene mobile in opinionibus eſt calidæ, manens vero frigidæ.

Iac. Patet q̄a calidi eſt mobilitare. frīdi vero ecōtra ut patet.

43 Laur. **At duo ſignorū genera uideor dimiſiſſe, quæ ſtatim ab initio docere promiſi. Vnum ex actionibus naturalibus ductum. Alterum ab his quæ extrinſecus incidunt. Sed de utriſq; promiſcue ſermo erit.**

Leoni. Adhuc autem duo indiciorum genera mihi videor prætermiſiſſe, de quibus ſum ab initio me dicturum pollicitus, quorum alterum ad operationes attinet naturales. alterum vero ad ea quæ extrinſecus occurſant. Erit autē in vtriſq; ſermo communis.

Ant. Adhuc vero mihi videntur duo quidem deeſſe genera cognitionum quę ex principio ſuſcepi dicere. Vnum quidē naturalium. Alterum vero extrinſecus accidentium. Erit autem communis de vtriſq; ratio.

Iaco. Docet ſignificare per vltima duo genera ſignorū. ſ. ſumptorum ab operationibus naturalibus & ab extrinſecis alterantibus. Primo pręmittit intentionem ſuam. ſecūdo exequitur ibi ⌊Nam ſi.⌉ Dicit primo ꝙ adhuc reſtant duo genera ſignorum quæ ipſe concepit a principio dicere. vnū ſumptum ab operationibus naturalibus, alterum ab extrinſecis occurrentibus, & de vtriſq; illorū erit vna ratio communis. Primo ſciendum per operationes naturales cerebri intelligendas eſſe potiſſime operationes virtutum quatuor miniſtrantium virtuti nutritiuę, vt ſunt attractio: retentio, digeſtio, & expulſio. Et cognoſcuntur hęc maxime ex ſuperfluitatibus expulſis ut patet. Secundo nota ꝙ illorum eſt vna communis ratio. Primo quia nullum illorum ſignorum eſt cerebro proprium, immo ſunt omnibus membris communia. cuiuslibet. n. membri diſpoſitionem ſignificare poſſumus ex quolibet iſtorum. Vel melius illorū eſt una ratio communis. eadem. n. cauſa quare cerebrum producit operationes naturales perfectas et multum reſiſtit &c. ideo omne ſignificans ſuper unum ſignificat ſuper alterum, ideo illa ſigna ſimul iunguntur. Vel dic ꝙ quia vtrūq; ipſorum ſignificat ſuper complexionem non mediante compoſitione, & ſic non eſt de alijs ſignis.

Cerebri operatio naturalis.

44 Lau. **Si cerebrum bene temperatum exiſtit in quatuor qualitatibus, omnia prædicta mediocriter obtinebit, & omnia excrementa quæcūq; ex palato aut auribus excernuntur mediocriter obtinebit, ac minime lædetur ab omnibus quæ extrinſecus incidunt, quæcūq; calefaciunt, refrigerant, exiccant, humefaciunt.**

Leo. Si quidem cerebrum ſortiatur bonam quattuor primarum qualitatum temperaturā, omnia quæ diximus habebit moderata, & excrementa quę vel per palatum: vel aures, vel nares: vel oculos expurgantur, hæc quoq; modice ſe habebunt, atq; ab his quę extrinſecus occurſant minime lædetur, quę. ſ. vel calefaciunt, vel frigefaciunt, vel humectant, vel exiccant.

Ant. Iam ſi eucraton cerebrum exiſtit ſecundū quattuor qualitates, omnia quæ dicta ſunt habebit cum modo & menſura, et ſuperfluitates quęcūq; per palatum, aut nares, aut aures, aut oculos purgantur, & hæc habebit moderate, & minime lęditur ab omnibus quęcūq; extrinſecus calefaciunt, & infrigidant, & deſiccant, & humectant.

Iaco. Exequitur. Et primo ponit ſigna cerebri ſanī ſimpliciter. ſecundo ægrorum ſimpliciter. ſecunda ibi ⌊Si vero calidius.⌉ Primo pręmittit ſigna ſumpta a ſuperfluitatibus. ſecundo ab extrinſecis alterantibus. tertio a capillis. ſecunda ibi ⌊Et minime.⌉ tertia ibi ⌊Talibus.⌉ Primo ponit ſignum a moderantia quarundam diſpoſitionum. ſecundo a ſuperfluitatibus. ſecunda ibi ⌊Et ſuperfluitates.⌉ Dicit primo ꝙ ſi cerebrum fuerit eucraton, i. bene complexionatum

tum habebit omnia quę dicta ſunt cum modo &c. Primo ſciendum licet Gal. ſupra promiſerit ſe tractaturum de ſignis ægris ſimpliciter, non tamen indecenter intermiſcet ſignum temperatiſſimi ſiue ſani ſimpliciter. Primo vt ex hoc ſciamus nō ſolum per talia ſigna cognoſcere poſſe corpus lapſum, ſed etiam ſanum ſimpliciter. Secundo vt ex notitia huius diſtinctius cognoſceremus diſpoſitionē lapſorum: quorum diſpoſitio maxime innoteſcit ex diſpoſitione temperati. Secundo ſciendum ꝙ illa litera, habebit cum modo, poteſt habere duplicem expoſitionē. Primo omnia quæ dicta ſunt, vt operationes tam exteriorum ſenſuum q̃ exteriorum, & alia ſigna ſuperius poſita habebit cum modo & menſura debita & proportionabili mediocritate. Aliter omnia quæ dicta ſunt, quia qualitates quattuor in quibus eius conſiſtit temperies habebit cum modo. Secundo docet ſignificare ex ſuperfluitatibus dicens, talibus ſuperfluitates cerebri eſſe moderatas quæ expelluntur per nares & aures. Primo ſciendum ꝙ cerebrum multum inter cætera membra abūdat ſuperfluitatibus, tum propter debilitatem digeſtiuę, tum quia frigidum & humidum eſt tū quia a toto vapores eleuati ad cerebrum perueniunt & frigiditate ſua condēſantur, & in ſuperfluitates conuertuntur. ideo cerebri natura præparauit multa effuſoria per quæ ſuæ ſuperfluitates expellantur. Nam nares & palatum ſunt ſuperfluitatibus phlegmaticis deputata. Aures cholericis. Melancholicis autem nō datur proprium effuſorium, quia cum nutriatur ſanguine valde ſubtili pauciſſima eguit melancholia, & ideo non ſuperfluit ſuperfluitas melancholica de qua ſit curandum vnde ſimul cum cholericis ſecūdum quoſdam per aures: ſecundum quoſdam cum phlegmaticis & cholericis educuntur. Alij vero per oculos, quia paucæ ne oculos impediant multitudine ſicut facerent phlegmaticæ: aut mordicatione ſicut facerent cholericæ. Cauſa quare phlegmaticę per palatum & nares emittātur eſt, quia multæ requirentes vias latas, & quia a parte anteriori maxime deriuantur quæ eſt humida valde, Melancholicę vero non per oculos. Et non phlegmaticæ, quia multæ ne impediant oculum, & maneāt ottidi. Nec cholericę, quia mordicatiuę, ſed per aures quæ ſunt inſtrumentum ſiccum durum. immo illę ſuperfluitates exiccando conferunt duritiei inſtrumenti auditus. Secundo ſciendum ꝙ illas habebit cum modo tam in q̃titate q̃ in qualitate. non. n. erunt crudę, ſicut in cerebro frigido & humido. nec aduſtę vel incenſæ, ſicut in calido. nec erunt tantę q̃titatis, ſicut in phlegmatico non potente attrahere & aſſimilare decenter nutrimentum, nec erunt paucæ exterminatæ, ſicut in cholerico nō bene depuraote ſuperfluū a nutrimento iuuatiuo. Erunt ergo inter has mediæ & bene digeſtæ &c. Tertio docet ſignificare ab extrinſecis alterantibus, vt patet. Et ex illa litera concludit Gentilis & Pataui, ꝙ omnibus cauſis diuiſim propter fortitudinem ſuæ virtutis plus reſiſtit temperatum cerebrum de quo ſupra viſum eſt. Alij dicūt ꝙ minime lædetur, non tamen minime alterabitur. Alij minime lædetur. i. per cauſas calefacientes infridantes &c. cōmuniter occurrentes minime extra latitudinem temperamenti ducitur vel aptum eſt duci. Aliter minime lædetur. i. minime ad lapſum trahetur per extrinſeca occurrentia, quia calefacientibus &c. Nō ergo vult hoc cerebrum minime læſibile a calefacientibus diuiſim, & ſimiliter infrigidantibus &c. Sed vult ꝙ minime lædetur a calefacientibus infrigidantibus &c. cum hoc tamen ſtat ꝙ ad aliquem certum lapſum aliquo alio facilius trahitur.

Cerebri ſupfluitatis cā mltiplex

45 Lau. **In talibus capilli quidem ſi infantes ſint, ſubruffi, ſi pueri ſubflaui exiſtunt medij quodammodo inter criſpos ſimpliceſq;, non tamen facile calueſcunt.**

Leo. Talibus igitur capilli capitis, cum adhuc ſunt infantes ſubruffi, cum vero pueri ſubflaui, cum iam adoleuerint flaui ſiūt, medijq; ſunt inter eos qui omnino ſunt criſpi, & ſimplices. Non tamen facile caluitium patiuntur.

Ant. Talibus quidem infantibus exiſtentibus capilli fiūt ſubruffi. Pueris vero ſubrubei. Perfectis vero rubei. Medij vero quodammodo exiſtentes criſporū et ſimplicium. i. planorum, neq; calui fiunt facilius.

Iac. Ponit ſigna ſumpta a capillis. ſecundo ponit quendam canonem ad remouendum inſtantias. ibi ⌊Audire.⌉ Dicit primo tales habere capillos in infantia ſubruffos, in pueritia vero ſubrubeos, ſed dum perfecti ſunt, ſunt rubei & ſunt medij inter criſpos & planos, & habentes cerebrum ſic diſpoſitum non faciliter calueſcunt. De his omnibus in quæſtione.

46 Lau. **Sed intelligere oportet dicta ac dicenda indicia in regionibus moderatis.**

Leo. Quę vero dicuntur ac poſterius dicenda indicia ſunt, accipere oportet, vt in bonam habentibus temperiem habitationibus.

Anti. Audire vero oportet quæ dictæ ſunt & quæ dicendæ ſunt cognitiones, vt in bene temperatis habitationibus.

Iac. Ponit cañ. remotiuos erroris. Primus eſt ꝙ dictæ ſignificationes de ſuperfluitatibus &c. intelligi debent in regionibus bene temperatis: quia in regionibus diſtēperatis poſſet huius oppoſitum accidere.

47 Laur. **Quæ uero de capillis dicta ſunt non in terris ſolum moderatis. Sed quoties humorum temperamentum cerebri temperamento proportione reſpondeat.**

Leo. Quę autem ad capillos attinent, non ad locorum tantū, ſed ad humorum quoq; temperaturā qui cerebri temperaturę proportione reſpondent ſunt referenda.

Anti. Quæcūq; vero ſecundum capillos non in regionibus tātum, ſed in humorum temperantia pportionem habent temperantię eorum quę ſunt ſecundum cerebrum.

Iac. Secundus cañ. eſt ꝙ ſigna ſumpta ex capillis non ſolum intelligenda ſunt in bene temperatis regionibus, ſed etiam ad veritatem eorum requiritur humores & humiditates totius a quibus eleuatur fumus in pilum conuertēdus eſſe proportionales diſpoſitioni cerebri, quantūcūq; enim fuerit cerebrum temperatum, merito tamen diſpoſitionum humorum a quibus eleuatur materia pili, poſſunt fieri capilli nigri, aut aliter q̃ dictum eſt. Conſimiliter ſi cerebrum diſtēperatum fuerit contingit ex diſpoſitione humorum fieri capillos taliter coloratos ſicut in temperato colorātur. Sed de his in quęſtione.

Capillorū ſignatio quādo uera.

48 Laur. **Quod ſi calidius fuerit moderato, in altera autem oppoſitione bene temperatum. Si admodū fuerit calidius indicia dicenda cuncta ualidiora reddentur. Si uero exceſſus paruus exiſtat debiliora. Atq; hic ſermo promiſcue ſit proditus in cunctis partibus quarum temperamenta ſumus indicaturi.**

Leo. Si uero calidius ſit q̃ oporteat, in altera vero oppoſitione bonā habeat temperaturam: ſiquidem in caliditate exceſſerit omnia quę dicentur validiora erūt indicia, ſed ſi paruus fuerit exceſſus imbecillia. Communis autem hęc ratio ſtatuatur in omnibus partibus quarum in temperaturis vniuerſis indicia ſumus tradituri.

Ant. Si vero calidius temperato fuerit cerebrum ſecundum vero alteram oppoſitionem eucraton. Si quidē plurimum fuerit calidius fortiora omnia quę dicta ſunt et dicenda fiēt

ſigna. Breui vero ſuperabundantia exiſtente leuia. Cōmunis vero hæc ratio ſit in omnibus quæ dicendæ ſunt mihi partibus earum quæ in omnibus temperantijs dicēdę ſunt cognitiones.

Iac. Determinat de ſignis cerebri lapſi a temperamento. ſecundo ponit ſigna quorundam adiunctorum cerebro. ſecūda ibi. ⌊Ex his vero tendens.⌉ Primo ponit ſigna diſtemperantiarum ſimplicium. ſecundo compoſitarum. ibi ⌊Cōpoſitæ.⌉ Primo calidæ, ſecūdo frigidę, tertio humidę, quarto ſiccæ diſtemperantiæ ponit ſigna. Partes patent. Primo ponit quædam generalem cañ. ſecundo ponit ſigna ſpecialia cerebri calidi reſpectu temperati. ſecūda ibi ⌊Deinceps vero.⌉ Primo ponit cañ. ſecundo vniuerſalizat ipſum ibi ⌊Cōmunis vero.⌉ Dicit primo ꝙ ſi cerebrum fuerit calidius temperato, ſed ſecundum alteram oppoſitionem. ſ. humiditatem & ſiccitatem fuerit eucratō. i. temperatum et tale cerebrum fuerit multo calidius tēperato, omnia ſigna dicenda de cerebro calido erunt in eo fortiora. ſuperabundantia vero caliditatis ſunt ſecundum plurimum effectus caloris ſecundum magnitudinem aut cauſę eſt magnitudo effectus alijs paribus. Dicit ſecundo ꝙ ibi voluit hanc rationem vel cañ. hunc eſſe vniuerſalem omnium ſignorum in omnibus partibus & in omnibus temperantijs, quorum dicenda ſunt ſigna, quia eadem eſt in omnibus ratio. Et nota hic reperibilem diſtemperantiam ſimplicem.

Diſtemperantia ſimplex

49 Reſtat, ut ab his quæ dicta ſunt cerebri calidioris indicia nominemus. Caput igitur uniuerſum rubet caletq;, in oculis uenæ ſenſibiles exiſtunt. Capilli uero in talibus celeriter oriuntur. Quòd ſi multo calidiores fuerint ꝙ̄ qui modicę conſtant nigreſcunt ac ualidi & criſpi reddūtur. Si uero non multo calidiores exiſtant, in primis quidem ſuflaui ſunt, deinde nigreſcunt, ac procedente ætate calueſcunt, maximeq; qui admodū calidi ſunt. Excrementa autem per palatum, oculos & aures exigua concoctaq; excernunt quoties ad integrum bene ualent. Vbi uero caput impletur, (ſepe. n. eis potiſſimum ſi negligenter uiuant id accidit), multa quidem ſed non cruda excrementa redduntur. Caput autem impletur grauaturq; ex calido cibo, potu, odore, & omnibus quæ extrinſecus incidunt, in quibus eſt circūueniens aer. Preſertim ſi talia non ſolum calida ex natura, ſed etiam humida ſunt, & ut ſomnus per huiuſmodi tēperamenta breuis ita nequaꝙ̄ profundus ſufficiet.

Laur.

Leo. Deinceps igitur ſigna cerebri caliditatis, præter ea quæ nuper diximus, ſunt, ꝙ ea quæ circa caput, omnia rubicunda, & calida magis, & quæ in oculis venæ magis ſenſui patent. Capilli quoq;, in his ſtatim in lucem editis habent, in capite ortum, & quum plurimum in caliditate a mediocri temperatura receſſerint, nigri & robuſti, et criſpi fiūt. Cum vero non multum, ſubflaui quidem ab initio fiunt, deinde nigricant, ac progredientibus ætatibus caluitium patiūtur, atq; eo magis qui plus modico ſunt calidiores. Excrementa vero quæ per palatum, & nares, & oculos: & aures, pauca, & concocta ipſis exiſtunt quum integram habuerint ſanitatem. Cum vero eis caput repletur, continuo. n. actum preſertim cum nullam uictus ſeruauerint rationem tale qḋ eis accidit, plura quidem in ipſis excremēta, atq; inconcocta generātur, implenturq;, atq; aggrauantur eorū capita a calidis cibis, & potibus, odoribus, atq; hiſce oībus q̄ extrinſecus occurſant, in quorū numero eſt et q nobis circūfunditur aer, ſed præterea magis, ſi non ſolum natura calida, ſed etiā humida talia corpora extiterint. Breuibus autem ſomnis hmōi tēperaturę contentę ſunt, neq; admodum profundis.

Anti. Deinceps vero ſigna eius quę in cerebro eſt caliditatis in his quæ prius dicta ſunt. Rubicundiora & calidiora quæ ſunt circa caput omnia. Et quæ in oculis venæ ſenſibiles. Capilli horum natorum citius in capite naſcuntur. Multum quidem calidioribus exiſtentibus bene temperatis nigri & fortes & criſpi fiunt. Non multum vero calidioribus ſubrubei quidem primum fiunt, deinde nigreſcunt, accidētibus vero etatibus calui fiunt & magis plurimum calidi. Superfluitates vero ſecundum palatum & nares & oculos & aures breues digeſtæ his ſunt quando irrepræhenſibiliter ſani ſunt. Repleto autem aliquando capite continue & maxime his quando dietam negligenter obſeruant hoc tale accidit, plurima quidem, ſed non indigeſta fiunt ſuperflua. Repletur autem & grauatur caput ex cibis calefacientibus & potibus & odoribus & extrinſecus accidentibus omnibus calefaciētibus, in quibus eſt et continens nos aer. Adhuc autem magis ſi non ſolum calida ſint talium natura, ſed & humida, breuibus ſomnis huiuſmodi temperantię nominantur adhuc ne profundi ipſi fiant.

Iacob. Ponit ſpecialia ſigna cerebri calidioris temperato. Et primo ponit quędam ſigna ſumpta a diſpoſitione partium capiti adiacentium. ſecūdo a ſuperfluitatibus. tertio ab extrinſecus alterantibus, quarto a ſomno & vigilia. ſecunda ibi ⌊Superfluitates.⌉ tertia ibi ⌊Repletur.⌉ quarta ibi ⌊Breuibus ſomnis.⌉ Primo ponit ſigna ſumpta a qualitate tangibili & viſibili. ſecundo a capillorum diſpoſitione. ſecunda ibi ⌊Capilli eorū.⌉ Dicit primo deinceps eſſe aliqua alia ſigna caliditatis in his. i. cū his ſignis quæ prius dicta ſunt. Prius enim dicta ſunt aliqua ſigna cerebri calidi in illa parte, & bene mobile &c. Primum ergo ſignū eſt ꝙ omnia quæ ſunt circa caput ſunt calidiora & rubicundiora, & venæ quę ſunt in oculis ſunt manifeſtę. Cerebro. n. calido exiſtente plus ad ipſum & partes circūiacētes de ſpiritu & ſanguine attrahitur, vnde partes ille caleſiunt, rareſiunt rubeſcunt venæ circa oculos &c. caliditate dilatante. & ſanguine & ſpiritu magis extendente fiunt viſibiles. Sciendum ꝙ hoc ſignum ſumptum a caliditate partium illarum eſt ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus. Inquātum vero ſignificat ſup̄ diſpoſitiones cerebri a caſibus ſumptū eſt, qa illa caſitas cadit a cōplexione cerebri mediāte operatione puta attractione. reliqua vero ſigna manifeſta a caſibus ſumpta ſunt. Contra primo ſtante cerebro frigido & hepate calido et humido: hæc omnia accidere poſſunt. ergo hoc ſignum non eſt euidens. Item cerebrum q̄tūcunq; calidum eſt frigidum reſpectu cutis. ergo non eſt potens partes illas calefacere, & per idem nec venas dilatare. Itē cerebro exiſtente calido in toto diſcraſia proportionali fiet color citrinus. Ad primum conceditur ꝙ iſtud ſignum non eſt per ſe ſufficiens, niſi iungantur alia inferius dicēda. Ad ſecundum dicendum ꝙ minus infrigidat et coanguſtat per ſuam frigiditatem q̄ temperatum vel frigidum. Vel dic ꝙ cerebrum cum tota ſua ſumma eſt calidum & cum illa attrahit &c. Aliter potes dicere ꝙ Gal. ſupra teſtatus eſt hoc eſſe uerum ſtante lapſu proportionali aliorum membrorū. Si vero non, hoc ſignum non eſt euidens. Ad tertium reſpondendum ſicut ad primum. Secundo ponit ſignū ſumptum a capillis. Dicens primo ꝙ capilli his nouiter natis citius in capite naſcuntur. Dicit ſecundo ꝙ hoc cerebro exiſtente multum calidiori temperato fiunt capilli nigri fortes & criſpi. ſed ipſo non multum recedente a temperamento fiunt primo ſubrubei, deinde vero nigreſcunt. Dicit tertio procedente ætate habentes tale cerebrum fiūt calui, ſed magis calueſcunt illi qui ſunt plurimum calidi. Sciēdum autem ſecundum Pluſq̄cōmē. per capillos hic intelligi proprie capitis pilos. non autem ſuperciliorum qui ꝓducuntur ex intentione naturæ & nobis connaſcūtur, ſicut palpebrarum ad vtilitates notas. Licet Commētator dicat ſe vidiſ-

Capillus proprie.

ſe natos

ſe natos ſine ſuperciliis quibus poſtea nati ſunt. Naſcuntur ergo citius capilli & tardius & ſic creſcunt ſecundum q̄ citius potens eſt calor aduſtum fumum eleuare. hoc autē eſt in cerebro calido magis propter vehementiam aduſtionis fortis propter latitudinem exhalationis fumoſæ a calido eleuatæ & proceſſu temporis congelatæ. Et criſpi propter fortitudinem caloris multum exiccantis & corrugantis ſubſtantiam pili. Ex quo patet quare in receſſu paruo exiſtenti e a temperamēto fiunt pili primo ſubrubei, deinde nigreſcūt.

Cōtra primo calidū agēs in ſiccū dealbat. prima primi. c. de humoribus. ergo agens in pilū vel in materiam eius debet dealbare. Confirmatur, quia experimento patet quia mulieres ſe ſoli exponūt diſcooperto capite vt albeſcant pili. Itē q̄a caliditas extrinſeca debet dealbare, ſi intrinſeca denigrat. Itē in febribus acutis multo plus aduritur materia a calido q̄ tpe ſanitatis, ꝓ tūc. n. albeſcūt pili vt ſecūda quarti. Ad hęc vide in q̄ſtione. Nota etiā hic cauſas caluitiei q̄ optime ſunt declaratę in q̄ſtione. Tertia ponit ſignū ſumptū a ſuperfluitatibus. Et patet. Notandum q̄ illę ſuperfluitates nō dicunt̄ bene digeſtę reſpectu tēperati, ſed totius reſpectu diſcraſiæ oppoſitæ, puta frigidæ. Contra, primo quia virtus digeſtiua debilior eſt in hoc q̄ in temperato, ergo ſuperfluitates in hoc non debent eſſe paruæ ſed plures reſpectu temperati. Item ſaltem ſuperfluitates cholericæ debent eſſe in hoc cerebro ampliores. Ad primum neganda eſt conſequentia, quia licet calor naturalis ſit in temperato potentior ad bene digerendum, eſt tamen minus potens ad conſumendum & exiccandum, ſicut etiam in febrientibus.

Ad ſecundum concedunt aliqui abſolute plures eſſe ſuperfluitates cholericas in hoc cerebro q̄ temperato. Pro textu vero Gal. dicunt q̄ ſuperfluitates omnes illæ aggregatæ q̄ numerantur a Gal. ſunt plures in temperato, licet proprie quæ ſunt cholericę ſint plures in cerebro calido. Alias aliter dixi q̄ ſunt pauciores in cerebro calido, et conceſſi q̄ in corpore temperato plus generatur de cholera q̄ in cholerico ipſis naturaliter ſe habentibus, tamen plus proportionabiliter reſpectu aliorum humorū generatur de cholera in corpore cholerico q̄ in temperato. Dicit etiam q̄ repleto aliquādo capite &c. Nam immoderato cibo et potu plurima fit euaporatio ad cerebrum, ideo plures ſuperfluitates effunduntur. Illa tamen ſuperflua non ſunt indigeſta ſupple comparatione ſuperfluorum cerebri frigidi propter calidum in eo eſſe potentius. Quarto tangit ſignum ſumptum ab extrinſecus alterantibus. Et patet. Notandum q̄ hoc caput repletur calidis cibis et potibus, quia talia facile euaporant: & hoc cerebrū facile euaporationē recipit ſimiliter ex odoribus calidis propter euaporationem fumalem calidam aſſociari odori. Et per idem patet q̄ lęditur ab aere calido & a cibis calidis & potibus &c. maxime ſi cum hoc ſint humida, quia talia facilius euaporant. Reſiduum literæ patebit in

Sõnus tripl'r. notādis. Primo nota ſomnum triplicem eſſe. ſ. naturalem nō naturalē, et pręter naturam. Naturalis autem ſomnus eſt reditus naturalis ſpiritus animalis ab inſtrumentis ſenſus & motus ad ſuum principium, cum quo priuantur inſtrumenta ab exitu in operationes niſi illa quæ ſunt neceſſaria ad hoc vt vita permaneat. Dicitur autem naturalis reditus ad differentiam reditus præter naturalis qualis fit in ſyncopi & lipothymia. Et dicitur animalis. ſub animali. n. voluit vt puto comprehendere vitalem: quia etiam vitalis reuocatur, & forte animalem intelligit, quia per illius proprie retractionem fit ſomnus. ſ. priuatio exitus operationum &c. Illud autem principium eſt cor ſecundum communiorem ſententiam. Dicitur autem notanter. niſi illa &c. ad denotādum non omnem motum in ſomno ſopitū, vt motus anhelitus. Vnde in ſomno permanet motus pectoris, diaphragmatis & pulmonis &c.

Somni cā q̄drupl'ex. Cuius quattuor, licet improprie ſunt cauſæ. efficiens. ſ. virtus retrahens, & cerebrum ſua frigiditate & humiditate vapore ingroſſans & vias medias inter ipſam et cor oppilans, non tamen perfecte: quia eſſet apoplexia materialis, & eſt ipſe ſpiritus rediens aut ipſum membrum operationibus vigiliæ priuatum. Formalis vero eſt ipſe talis motus. Finalis eſt confortatio virtutum animalium reſolutarum in uigilia, & naturalium. propter quod quarto de accidenti. vltimo cap̄. dixit q̄ ſomnus eſt quies animalium cū intenſione naturalium. Cauſa ergo coniuncta a qua immediate pēdet ſomnus eſt ipſe vapor oppilans vel oppilatio ab ipſo vapore pēdēs. Ex quo patet ſecundum multitudinem & paucitatem groſſitiem et ſubtilitatem ipſius vaporis & fortitudinem & debilitatem illius oppilationis & caloris oppilationē reſoluentis fit ſomnus maior & minor leuior, aut profundior.

Somni dr̃ia q̄drupl'x. Secundo ſciendum in ſomno ab auctoribus quatuor poni differentias & ſunt longitudo, leuitas, profunditas, & breuitas. Eſt autem ſomnus longus qui eſt aptus lōgo tempore perdurare. quod eſt, aut propter multitudinem materię oppilantis, aut groſſitiem, aut vtrūq̄. Breuis vero econtra, aut propter multā ſubtilitatem materiæ, aut propter paucitatem. Profundus autem eſt a quo fit difficilis excitatio. & hoc eſt propter materiam groſſam multum oppilantem. Leuis vero econtra propter multam ſubtilitatē materiæ. Vnde patet q̄ poteſt inueniri ſomnus longus & profundus. Item longus et leuis, ſi materia multa & ſubtilis fuerit. Similiter breuis & profundus, & breuis & leuis. Ex quibus intellectus litteræ patet. Cum. n. caliditas cerebri calidi ſit multum potēs ad reſoluendum vapores &c. & oppilationes in eo ſint ſubtiles cito reſoluuntur, & per cōſequens cito terminatur ſomnus, vnde fit breuis. Propter eādem cauſam etiam patet in tali cerebro ſomnum eſſe breuem leuem & nō profundum.

Frigidioris q̄ conuenit cerebri indicia ſunt excrementa multa ex proprijs emiſſaculis, capilliq̄ recti, ruffi, prolapſi, & qui tarde erūpant tenues, exiles, facileq̄ ex frigidis cauſis offenduntur, ac tantiſper dum offenduntur defluctione et grauedine afficiuntur, nec tangenti caput calidum apparet, neq̄ cernēti rubrum, ac uenulæ oculorū uiſum effugiūt, et ſomnolētiores quodāmō ſunt. 50 Laur.

Frigidioris vero q̄ oporteat cerebri indicia ſunt plura, in proprijs meatibus excrementa, et capilli recti, & ruffi, et ſtabiles, & qui longo poſt natiuitatem tempore naſcuntur tenues, atq̄ ab initio male nutriti, & facile a cauſis frigidis offenduntur, atq̄ hoc ipſo offenſionis tempore diſtillationibus, & grauedinibus capiuntur, neq̄ ſi tetigeris, partes ad caput attinentes admodū calidæ ſentiuntur, neq̄ ſi inſpexeris, rubicūdæ apparent, & oculorum venæ omnino viſum effugiunt, & ſomnolenti quodammodo ſunt. Leo.

Frigidioris q̄ oportet cerebri cognitiones ſunt. Plurima ſuperflua ſecundum proprias effuſiones. Et capilli ruffi & recti & manentes & poſt multum tempus naſcentes ſubtiles & exiles primum. Et facile a cauſis frigidis lęduntur. Et ſecundum idem tempus lęſionis catarris & coryzis conſumuntur, neq̄ tangentibus calida quę circa caput ſunt: neq̄ inſpicientur rubea, & oculorum venæ inuiſibiles; & ſomnolentiores quodammodo ſunt. Anti.

Determinat de ſignis frigidi cerebri. Primo ponit ſigna ſumpta a ſuperfluitatibus. Secundo a diſpoſitione capillorum tertio ab extrinſecus alterantibus. quarto a qualitate tangibili partium circunſtantium. Vltimo a ſomno. ſecunda ibi ⌊Et capilli.⌉ tertia ibi ⌊Et facile.⌉ quarta ibi ⌊Nec tangentibus.⌉ quinta ibi ⌊Et ſomnolentiores.⌉ Dicit primo q̄ ſuperflua plurima ſecundum proprias effuſiones cerebri ſunt cognitiones. i. ſigna cerebri frigidioris q̄ oportet, quod ſupple eſt frigidius q̄ oportet. Omne. n. cerebrū eſſe frigidum oportet reſpectu cutis, vt in quęſtione viſum eſt. Sunt autē effuſiones ꝓpria loca ſupradicta cerebro ſeruientia in expulſione ſuperfluitatis. Haec autem ſuperflua ſunt Iac.

multa. Primo quia caliditate debili exiſtẽte multa ſenſibili
ter expelluntur quæ in cerebro temperato vel calido inſen
ſibiliter expelluntur vel reſoluuntur. ſecundo quia frigidi-
tas eſt cauſa indigeſtionis & ad hanc ſequitur multitudo
maior ſuperfluitatum. tertio q̃a calido debili exiſtente mul
tum de iuuatiuo nutrimento relinquitur commixtum noci
tiuo, quod debilis calor attrahere non potuit. Contra quia
ſaltem ſuperfluitates cholericæ ſunt paucæ, & ſic ſuperflua
expulſa per aures in talibus pauca ſunt. Dicendum primo
ꝙ ideo dixit ſecundum proprias effuſiones quia proprie a
cerebro frigido ſunt effuſiones ſuperfluitatum phlegmatica
rum, & illæ ſunt plures q̃ in tẽperato vel calido. Vel dic ꝙ
nõ ſolum cholericæ ejciuntur per aures ut ſupra uiſum eſt.
Secundo ponit ſignum ſumptum a capillis. Sunt. n. recti,
quia non criſpi, quia fiunt criſpi a forti calido corrugante,
vt in queſtione viſum eſt. Licet cõtingat ipſos criſpos eſſe
nõ merito complexionis calide, ſed merito obliquitatis po
Ruffus ri per quem egreditur pilus vt videbitur in queſtione. Ruf-
color. fi. ſ. in iuuentute. & eſt color magis albedini q̃ rubedini at-
tinens. & eſt color quem communiter vocãt flauum ꝓpter
paucitatem vſtionis. Et manentes: quia non aduenit calui-
ties, vt dictum eſt in quæſtione. Poſt multum tempus na-
ſcentes: q̃a poſtq̃ natũ eſt corpus tale tarde naſcũtur pili: q̃a
tardatur in talibus vſtio &c. propter materiæ paucitatem
& pororum anguſtiam. Exiles propter idem. & ꝓpter ma-
teriam eſſe tenacem multum. Primum. i. in principio. vel
plurimum quia ſunt ualde ſubtiles & valde exiles. Tertio
ponit ſignum ſumptum ab extrinſecis alterantibus. Et pa-
tet. Et de hoc erit queſtio. Primo nota ꝙ apud auctores in
Catar- ueniuntur iſti termini catarrus coryza brãcus. Sumitur au
rus quid tem catarrus communiter pro quocunq; fluxu materiæ a ce
et dupli' rebro ad illud membrum. Græci autem catarrum fluxum
Meſue. uocant. Meſue in de propriatis. ca. de catarro. ſecundo ſumi
Coryza tur catarrus pro fluxu humiditatis a capite ad pectus: & ita
quid & hic. Dicitur autem coryza ab oſſibus narium quæ corea
brãcus. grece vocantur: forte a ſonitu ibi facto. Dicitur autem bran
cus humiditas fluens a capite ad fauces. Grece autem bran
chus fluxus uocatur. At propoſitum habentes cerebrum fri
gidum a frigidis extrinſecis occurrentibus læduntur: & ex
hoc catarris coryzis & brancis conſumuntur. Catarrus. n.
& coriza ſe habent ad cerebrum ſicut fluxus ventris ad in-
teſtina. 6. de accidenti. Quemadmodum ergo debilitato ca
lore ſtomachi & inteſtinorum impedita digeſtione: multa
ad inteſtina mittuntur ſuperflua: ita debilitato cerebri calo-
re a cauſis frigidis multa ſuperflua a cerebro deſcẽdunt ad
pectus & ſic eſt catarrus: vel ad nares et fauces & ſic eſt co
Catar- ryza vel brancus. Secundo ſciendum ꝙ catarrus genera-
rus ſimi tur in homine ſicut pluuia in mundo maiori. Quemadmo-
lis plu- dum per actionem ſolis & aſtrorum eleuãtur vapores qui
uiæ. ad mediam regionem venientes eius frigiditate condenſan
tur & in aquam vertuntur & in humiditatem aqueam vel
phlegmaticam tranſmutãtur: ita a calore totius in homine
eleuantur vapores humidi per venas arterias ac poros: qui
ad cerebrum peruenientes frigiditate eius condenſantur: &
in aquam uertuntur & in humiditatẽ aqueam uel phlegma
ticam tranſmutantur. Sicut ergo in diuerſis temporibus an
ni & varijs regionibus inequaliter cauſantur pluuiæ, ita &
catarri in homine & ꝑ conſequens ſicut nõ ſemper in mun
do eſt pluuia. ita non ſemper in homine generatur catarrus:
nec apud quãlibet complexionem naturalem vel acciden-
talem cerebri. Quarto ponit ſignum a qualitate tangibili
partium circunſtantium. Et patet per cauſas oppoſitas di-
ctas de cerebro calido. Vide illas in q̃ſtione clarius. Quin-
to ponit ſignum a ſomno. Cauſa eius patet ex dictis ſupra
de ſomno. Dicuntur autem ſomnolẽtiores: vel quia facilius
ſomnum incidunt, vel quia difficilius & tardius ab eo exci
tantur, aut propter hæc omnia. Dixit autem quodammodo
propter frigidum & humidum cerebrum habẽtes: qui mul
to ſunt omnibus his ſomnolentiores. Alia autem transla-
tio habet dormiens parum. ſ. per cõparationẽ ad frigidum
et humidum habentes cerebrum. Primum dubium circa
dicta eſt: quia videtur ꝙ capilli in his non ſunt ruffi. i. flaui,
quia tales ſunt in temperato vt ſupra. Secundum quia ci-
trinitas capillorum eſt ſignum diminutæ caliditatis. citrini
tas tamen aliarum ſuperfluitatum vt vrinæ egeſtionis & ſu
doris: & ſimiliter cutis ſignificat exceſſum caliditatis. Ad
primum patet: ꝙ non repugnat ſimilem eſſe colorem capil
lorum in temperato cerebro et frigido: dum tamẽ ſint diuer
ſarum ætatum. Et ita hic in iuuentute ſunt ruffi, quales in
temperato ſunt in pueritia. in iuuentute vero rubei aliquali
ter obſcuri. Ad ſecundũ dicitur ꝙ ſuperfluitatũ aliarũ citri
nitas & cutis reperitur participatione choleræ q̃ calida eſt
ignea. In capillis autẽ tinctura ſequitur maiorẽ et minorẽ
gradũ aduſtionis materiæ fumoſæ in pilum tranſmutãdæ.

Siccioris indicia cerebri ſunt, ſi emiſſacula ua 51 Laur.
cant excremẽtis. Si ſenſus diligentiores exiſtũt.
Si inſomnes exiſtunt. Si capillos ualidiſſimos ha
bent ac ociſſime erũpentes, magiſq; criſpos q̃ re-
ctos, ſi cito calui efficiuntur. Humidioris autem
capilli ſimplices ſunt, ac nullo modo calui effi-
ciuntur. Porro ſenſus marcidi ſunt, atq; excremẽ
torũ affluit multitudo. Somnus multus profun-
duſq; eſt, atq; hę ſimplices cerebri intẽperies ſũt.

Siccioris autem cerebri indicia ſunt, paucæ ſuperfluita- Leo.
tes effluentes: & ſenſuum perſpicacitas. Sunt autem ad vi-
gilias prompti: & capillos habẽt robuſtos & qui celerrime
eis ſtatim innaſcuntur. Criſpi autem potius ſunt, q̃ recti. Ci
to autem calui fiunt. Humidioris vero cerebri indicia: capil
li plani: & nequaq̃ calui fiunt. Senſus autẽ turbulenti: & ex-
crementorum multitudo, ſomni multi, atq; profundi. Et hę
quidem ſimplices ſunt intemperaturę.

Siccioris vero cerebri cognitiones. Non ſuperfluum eſt Anti.
in effluxionibus. Et ſenſuum perfectio. Vigilãtes vero ſunt
& capillos fortiſſimos habent. Citiſſimeq; producunt nati
criſpos magis q̃ rectos. Calui in breui fiunt. Humidioris
vero cerebri capilli fiunt plani. Et non omnino calui fiunt.
Et ſenſus hebetes ſunt. Et ſuperfluitatum multitudo. Et hæ
quidem ſimplices diſtemperantiæ ſunt.

Ponit ſigna ſicci cerebri tantum primo. ſecũdo ſigna ce- Iaco.
rebri humidi tantum. ſecunda ibi [Humidioris vero] Si Cerebri
gna ſicci ſunt iſta. Primum ꝙ cerebrum ſiccum non eſt ſu- ſicci ſi-
perfluum in effuſionibus ſuperfluitatum. exponitur non ſu- gnũ qua-
perfluum, ſed ſupple diminutum in ſuperfluitatibus, quia tuplex.
paucas emittit ſuperfluitates reſpectu temperati. Secũdum
ꝙ ſenſus in eo perfecti ſunt, & intellige hoc tam de interio-
ribus q̃ exterioribus ſenſibus. Tertium, quia habentes cere
brum ſiccum ſunt vigilantes. ſ. breuis ſomni. Quartum: ꝙ
eorum capilli ſunt nigri criſpi magis q̃ recti. Quintũ, ꝙ in
breui calui fiunt. Cauſa primi eſt, quia ſiccitatis eſt ſuperflui
tates conſumere. cum ergo in hoc cerebro & temperato ſit
paritas in calore plus in hoc q̃ in temperato conſumuntur
ſuperfluitates. Cauſa ſecundi eſt, quia ſiccitas depurat orga
na tam interiorum q̃ exteriorum ſenſuum a ſuperfluis va-
poribus ſpiritus animales ingroſſantibus & remollitos red
dentibus. Cauſa tertij patet per idẽ. Cauſa quarti, quia po-
ri in eis ſunt latiores. tum quia calidum coniunctum ſicco
eſt acutius. tum quia ſuperfluitates poros obſtruentes ſunt
in eis paucę, vnde remanent pori latiores. tum etiam quia
materia pili in hoc maiorem recipit vſtionem quia ſicca
eſt: vnde pili groſſiores & fortiores fiunt. cauſa hæc patet.
Ex his fiũt magis criſpi, quia ſiccitatis eſt corrugare. citius
calueſcunt quia citius deficit materia pilorum, vt patet.
Dubia circa hoc. Primum quia in cerebro ſicco tantum
eſt virtus debilis digeſtiua reſpectu temperati. ideo in ea
plus abundant ſuperfluitates q̃ in temperato. conſequentia
videtur tenere, ſicut de cerebro frigido, & patet aſſumptũ
quia

quia cuiuslibet virtutis fortitudo inſequitur temperamentum. Similiter, quia digeſtiua virtus calido operatur & humido. prima primi.doc.6.de virtutibus naturalibus. Item in cerebro temperato eſt virtus digeſtiua fortior q̃ in ſicco tantum. ergo aliquantum nutrimentum debite conuertere poterit digeſtiua temperati: quod tamen bene tranſmutare non ſufficiet digeſtiua ſicci tantum, & ſi ſic plures ſuperfluitates remanebunt non conuerſæ ex cerebro ſicco tantum. Secundum dubium quia ſenſus perfectiores ſunt in cerebro temperato q̃ in ſicco tantum. ergo &c. aſſumptum patet ex determinatis in quæſtione. Itẽ melius fit impreſſio in cerebro humido quàm ſicco. Item melius fit impreſſio in neruo humido q̃ ſicco. Item ſi facilius fit impreſſio in cerebro & neruo humido q̃ ſicco. ergo minus ſenſibile ſufficit mouere ad ſentiendum cerebrum humidum & neruum humidum q̃ ſiccum, & ſic aliquod obiectum percipiet humidum quod non ſiccum. Item ſentire in pati conſiſtit. Item facilitas diſcendi eſt ſignum complexionis humidæ cerebri, difficultas vero ſiccæ, vt supra ſed facilitas diſcendi arguit ſenſuum perfectionem, ideo &c. Tertium dubium eſt quid plus operatur ad capillorum criſpitudinem an caliditas an ſiccitas. Videtur ꝙ calor ex modo loquendi Gal. quia in cerebro calido abſolute dixit capillos eſſe criſpos: in ſicco vero cum quadam comparatione cum dixit, criſpos magis q̃ &c. Item quia caliditas eſt magis actiua q̃ ſiccitas: ideo &c. Contra caliditas non corrugat niſi propter ſiccitatem quam inducit in materiam. ſed propter quod vnumquodq; tale & illud magis. ergo &c. Item potiſſima cauſa impediens criſpitudinem eſt humiditas, ideo cauſa potiſſima criſpitudinis eſt ſiccitas. Aſſumptum patet, quia in calido & humido ſunt capilli plani. Item æque potens eſt ſiccitas in cauſando criſpitudinem ſicut humiditas planitiem, vel fortior. ſed humiditas eſt fortior in cauſando planitiem q̃ caliditas criſpitudinem, quia in calido & humido ſunt plani & non criſpi, alijs paribus. ergo potentior eſt ſiccitas in cauſando criſpitudinem q̃ caliditas. Quartum dubium eſt quæ qualitas eſt potentior in cauſando caluitiem an caliditas an ſiccitas. Videtur ꝙ caliditas, quia acutior & potentior in conſumendo & exiccando materiam generationis pili. Sed contra, quia calidum ſine ſicco non poteſt cauſare caluitiem proprie dictam. ſiccum vero ſine calido ſic, vt in cerebro frigido & ſicco. ergo &c.

Ad primum illorum dixerunt quidam quòd per accidens poteſt cerebrum ſiccum plus abundare ſuperfluitatibus quàm temperatum: ſecundum ſe tamen non contingit. Aliter dicitur ad paucitatem ſuperfluitatum non ſolum operari fortitudinem virtutis digeſtiuæ, ſed etiam multitudinem reſolutionis vel conſumptionis earum. vnde ſuperfluitates eorum ſenſibiles magis in hyeme q̃ in æſtate, & in ſano q̃ in febriente multiplicari videntur. Negatur ergo illa prima conſequentia, & dicitur vlterius non eſſe ſimile de cerebro frigido. nam non ſolum eſt ibi debilitas digeſtionis, ſed etiam in eo prohibetur ſuperfluitatum conſumptio. Ad confirmationem conceditur ꝙ aliquantum nutrimentum ſufficit debite conuertere cerebrum temperatum: quod non valet debite tranſmutare cerebrum ſiccum tantum. Vel dicitur ꝙ ſignum Gal. intelligendum eſt, vbi tam temperato q̃ ſicco tantum occurrat nutrimentum in q̃to & quali ſibi proportionatum. vbi autem non ſic foret non repugnat plures emitti ſuperfluitates ex ſicco tantum, immo ex calido & ſicco q̃ ex temperato. Ad ſecundum dicitur ꝙ per ſenſuum perfectionem intelligitur operationum ſenſuum claritas oppoſita turbulentiæ conſequenti ſpiritus groſſitiem aut turbulentiam ex permixtione multorum vaporum cum eo a quibus cerebrum ſiccum tantum multum eſt depuratum. puto tamen in omni perfectione cerebrum temperatum excedere ſiccum tantum cum virtus in eo ſit potentior ad bene mundificandum ſpiritus &c. Et colligitur hæc reſponſio nona tertij. cap. de ſignis complexionum mamillarum euenientium a conceptione. Dixit mundificatio meatuum ſuperfluitatum &c. non igitur voluit hic ꝙ ſenſus eſſent perfecti reſpectu temperati, ſed ꝙ clari ſunt per priuationem turbulentiæ antedictæ. Aliqui dicunt hunc ſenſum eſſe perfectiorem intelligendum eſſe in adoleſcentia magis. in hoc. n. corpore multum refracta eſt ſuperflua humiditas pueritiæ. Et ex his patet ſolutio ad alia. Contra, quia perfectiores habet ſenſus temperatus in iuuentute, q̃ ipſemet in pueritia. ſed habens cerebrum ſiccum tantum habet in pueritia temperamentum tam in actiuis q̃ in paſſiuis ſimile temperato in iuuentute. ergo tunc perfectiores habet ſenſus q̃ temperatus etiam in pueritia. Probatur minor: quia in actiuis ſiccus tantum puer & temperatus iuuenis ſunt ſimiles, ſed in infantia ſiccus tantum humidior eſt q̃ temperatus in iuuentute, cum aliquando erit eo ſiccior, ſequitur ꝙ aliquando in pueritia habebit temperamentum ſibi ſimile tam in actiuis q̃ in paſſiuis. de hoc videbitur infra. Ad tertium dubium dicitur primo ꝙ principalis & per ſe cauſa criſpitudinis eſt ſiccitas; & ꝙ caliditas non eſt cauſa criſpitudinis, niſi pro q̃to exiccat vt patet ex dictis in quæſtione. Et cum arguitur ꝙ non: quia caliditas eſt magis actiua q̃ ſiccitas, neganda eſt conſequentia. nam licet abſolute caliditas ſit actiuior q̃ ſiccitas, non eſt tamen cuiuſcunq; effectus magis productiua q̃ ſiccitas. Aliter dici poteſt ꝙ caliditatem & ſiccitatem in cauſando criſpitudinem dupliciter comparare poſſumus. Primo caliditatem cerebri ad ſiccitatem eiuſdem. ſecundo caliditatem impreſſam a vapore fumoſo vel in ſubſtantia pili ex eo generati ad ſiccitatem eiuſdem. Et ſecundum hoc teneri poteſt ꝙ caliditas cerebri eſt magis incriſpatiua capillorum q̃ ſiccitas eiuſdem: quia magis actiua eſt & reſolutiua. ſecundo quia ſiccitas materiæ & ſubſtantiæ pili magis eſt incriſpatiua q̃ caliditas eiuſdem, quoniam principaliter & per ſe talis criſpatio conſequitur ſiccitatem, caliditatem autem per accidens ſecundum quam exiccat. Contra, quia tunc nunquam ex cerebro calido tantum prouenit criſpitudo niſi fieret ſiccum. Dicitur negando conſequentiam. ſufficit enim ad criſpitudinem materiam pili, aut pilum exiccari, vt inde proueniat corrugatio. Ad tertium dicitur ꝙ Galle. ſine conditione dixit ex caliditate cerebri prouenire criſpitudinem quando lapſus eſt a temperamento multus, ſed ex ſicco ſiue fuerit multus ſiue paruus lapſus prouenit criſpitudo magis q̃ planities eorum. Et his colligi poteſt cauſa partis quam Galle. infra de cerebro calido & humido dicet, & de frigido & ſicco. Ad quartum dubium dicitur ſicut ad precedens, & hæc clarius infra declarabuntur. Secundo ponit ſigna cerebri humidi. Primum capilli plani. patet cauſa ex dictis. Secundum tales non omnino calui fiunt, quia non deficit in eis materia generationis & continuatiua pilorum cum cute. Exponitur enim a quibuſdam non omnino primo vt negatio intelligatur ſequi, vt ſit ſenſus omnino non ſint calui. vel dic ꝙ ly omnino ſuperfluit. patet. quia in alia tranſlatione ſcribitur abſolute non fit caluitium. Tertium ſignum ſenſus eorum ſunt hebetes. Quartum ſuperfluitatum multitudo. patet quia ibi non eſt ſiccitas conſumens eas. Tacuit enim ſigna ſumpta a ſomno & vigilia. a fortitudine & debilitate capillorum. a velocitate & tarditate ortus eorum tanquam facile comprehenſibilia ex dictis de cerebro ſicco. Vltimo autem epilogando concludit dicens, hæc quidem ſunt ſimplices diſtemperantiæ. Caderet autem hic perſcrutatio de dicto utili in commento, qui dicit ꝙ Galle. in omnibus diſtemperantijs ſimplicibus ſignificauit manſiones duas.

Criſpitudinis cauſa.

Cerebri hũidi ſignũ quadruplex

Compoſitæ uero prima quidem calida ſic- 52

Laurẽ.

caq; eſt in qua ſenſus diligẽtes exiſtũt, atq; excrementis uacant maximeq; inſomnes agunt, ac cito calui efficiuntur. At qui prima capillorum generatio, celerrima, atq; abundantiſſima eſt, capillos nigros criſpoſq; habent, caputq; calidũ, atq; rubens ad uigoris uſq; ætatem.

Leo. Compoſitæ autem, primum calida: & ſicca: ſecundum quam, & ſuperfluitatibus carent: & ſenſibus vigent, & plurimum vigilant: & cito calui fiunt, & prima quidem capillorum generatio celerrima eſt, ac plurimo abundans alimento. Capillos vero habent nigros, & criſpos, & tangentibus caput calidi ſentiuntur, & ſunt rubicundi vſq; ad ætatem conſiſtentiæ.

Anti. Compoſita quidem calida, & ſicca. Prima quidem eſt ſecundum quam non abundantes ſunt in ſuperfluitatibus. Sed perfecti ſenſibus. Et vigilantiſſimi. Et calui fiunt citius. Prima tamen generatio capillorum citiſſima eſt eis, & pleniſſima, & nigri capilli, & criſpi fiunt. Et calidi ſunt tangentibus caput. Et rubicundi vſq; ad ſtatus tempora.

Iac. Determinat de ſignis diſtemperantiarum compoſitarum. Primo calidæ & ſiccæ. ſecundo calidæ & humi. tertio frigidæ & ſiccæ. quarto frigidæ & humidæ. Partes per ſe patent. Dicit primo q; prima diſcraſia compoſitarum diſcraſiarum cerebri eſt calida & ſicca, cuius ponit multa ſigna. Primum. Non ſunt abundantes in ſuperfluitatibus, ſed ſupple diminuti. Cauſa patet. & ſunt duæ cauſæ priuationis ſuperfluitatis: ſcilicet caliditas & ſiccitas. Contra. quia cholericæ ſuperfluitates non ſunt in eis paucæ.

Pro illo dici poteſt concedendo illud, ſed non eſt contra dicta vt ſupra. Vel q; abſolute ſunt pauciores in calido & ſicco, licet cholericæ ſint proportionabiliter plures in cholerico reſpectu aliarum q̃ in aliquo alio. Ita de toto dici poteſt proportionabiliter dicendo q; abſolute eſt maior quantitas choleræ in temperato q̃ cholerico, licet plus proportionabiliter ſit in cholerico de cholera reſpectu aliorum humorum q̃ in alijs corporibus. Hoc tamen ſignum intelligendum eſt vbi dietæ obſeruationem non neglexerint.

Secũdum ſignum. Sunt perfecti ſenſibus. Cauſa eſt mundities organorum & inſtrumentorum ſenſuum a vaporibus humidis ſenſus tam interiores q̃ exteriores alterantibus. contra. quia ex tali cerebro oriuntur nerui ſicci & duri tales ſunt ſenſationibus inepti. igitur ex tali cerebro oriuntur nerui inepti operationi uiſiue: quia duri & ſicci. Requirit enim oculus ſubſtantiam teneram & humidam, vt Meſue de appropriatis ſumma quinta. primo cap̃. Item in quocunq; eſt difficultas diſcendi eſt ſenſuum imperfectio. ſed hoc eſt in habente cerebrum calidum & ſiccum: quia eius anterior pars eſt ſicca & dura. igitur. Pro his omnibus dicitur vt ſupra q; hæc eſt perfectio ſenſuum. i. claritas per priuationem turbulentiæ ſpiritus. Tertium ſignum. Sunt vigilantiſſimi. Patet cauſa quia abeſt vtraq; cauſa ſomni; ſcilicet frigiditas & humiditas vt patet. Quartũ ſignum. Calui citius fiunt. Patet q2 adſunt cauſæ caluitiei. Subiungit vltimo dicens. Prima tamen generatio capillorum &c. Patet ſatis ex dictis. Dixi autem notanter vſq; ad ſtatus tempora, quia decidente ſtatu permutatur hæc complexio in frigidam & ſiccam. ideo non perſeuerat caliditas illa & color rubicundus, ſed permutatur ad colorem fuſci; qualis eſt color melancholici aduſti, & per tempus ſtatus intelligit iuuentutem. Item adueniente ſtatu. i. in iuuentute multum minorata humiditate, & caliditate manente in eodem gradu multiplicatur cholera, & ſanguis minoratur, & fit cholericus. quare fit color corporis taliter diſpoſiti citrinus vel decliuis ad citrinitatem.

(Margin: Meſue)

Quod ſi humiditas cum calore adfuerit nec admodum utraq; qualitas excedat modum, coloratiores, calidioreſq; ſunt ac uenæ in oculis grãdiores, atq; excrementa plura mediocriterq; concocta & capilli recti, ſubflauiq;, nec facile calui efficiuntur. Caput præterea repletur ac grauatur ex cauſis calefacientibus. Quòd ſi humefiat, multomagis id accidet, & ubi multitudine abundet excrementorum. At qui quoties plurimum calidi & humidi fuerint, his caput morboſum eſt atq; excrementoſum, facileq; ab humidis & calidis cauſis læditur, auſter illis nunq; non inimicus exiſtit, ſed optime degunt flante aquilone, non tamen uigilare diutius queunt, ſed conuerſi in ſomnum pariter ſomnolenti, uigileſq; exiſtunt, ac inſomnia uident. Viſus marcidus eſt, ac ſenſus indiligentes. At ſi cerebrum multo calidius moderato fuerit, ſed paulo humidius, exuperabunt calidi temperamenti indicia, permiſcentur illis ſigna humiditatis incertiora, quemadmodum ſi multo humidius fuerit, paulo uero calidius, humiditatis ſigna ualidiora erunt, caliditatis debiliora. Atq; hic ſermo per unamquanq; intemperiem compoſitam communis eſt. 53 Laur.

Leo. Si vero humiditas adiungatur caliditati, parum vtriſq; qualitatibus ſuperantibus mediocritatem, color bonus, & quæ circa oculos calidiora, venæ magnæ: & plura excrementa, & mediocriter cocta, & capilli recti, ſubflaui, & non facile calui fiunt. Implentur vero, atq; aggrauantur eorum capita a calidis. At ſi humectentur, protinus multo magis excrementorum habent multitudinem. Et ſi plurimum caliditas atq; humiditas creuerit, his caput eſt ægritudinibus obnoxium, atq; excrementis abundans, & quod facile a calefacientibus, atq; humectantibus offendatur. Auſter vero ſemper eis aduerſatur, atq; optime in aquilone ſe habent: non tamen diu vigilare poſſunt, & cum ſe ad ſomnum conuerterint, ſimul graui ſomno tentantur, & vigilant, & ſomnia habent imaginationibus plena, viſus eis turbulenti, neq; ſatis ſenſibus vigent. Quod ſi plurimum in caliditate cerebrum a mediocritate receſſerit, paululum autem humidius extiterit, calidæ temperaturæ indicia pre ſe feret, cum quibus leuia quædam humiditatis ſigna coniungentur, veluti ſi longe quidem humidius paululum vero calidius, vehementia quidem erunt, ac manifeſta humiditatis indicia debilia autem caliditatis. Communis uero hęc ratio in omnibus compoſitis intemperaturis exiſtit.

Anti. Si vero humiditas accedat caliditati. Parum quidem ſuperaggredientibus vtriſq; mediocritatem. Fit bonus color: & caliditas, & in oculis venæ magnæ, & ſuperfluitates plurimæ mediocriter digeſtæ, & capilli recti & ſubrubei, & non calui fiunt facile. Replentur autem & grauantur capita a calefacientibus. Si vero humectentur multo magis ſtatim ſuperabundantiam habent ſuperfluitatum. Quando vero ad plurimum humiditatis & caliditatis uenerint, ęgrum his caput, & ſuperfluitatibus plenũ, & facile ex calefacientibus & humectãtibus lędit. Nothus vero his ſg contrarius, Optime vero in borea

degunt,

degunt, neq; excitari poſſent uſq; ad multũ, & ad ſomnum conuertentes ſeipſos, ſimiliter & grauantur dormientes & vigilantes, & phantaſia: vident, & ſenſus ſunt imperfecti. Si vero multum temperato ſit calidius cerebrum, parum vero humidius remanebunt calidæ craſeos cognitiones. Miſcebuntur autem eis leuiter humiditatis cognitiones. Velut econtrario, & ſi multo quidem ſit humidius cerebrum, paulo vero calidius, manifeſtæ quidem erunt & vehementes humiditatis; leues vero caliditatis cognitiones. Quod ſi qualitates intenduntur, & ſigna erunt intenſiora. Si vero remiſſe remittuntur & ſigna. Communis vero ratio eſt hæc in omnibus ſecũdum complexionem diſtemperantijs.

Iaco.

Lapſus ad calidum, & humidũ parui, ſignũ octuplex.

Determinant e ſignis calidæ & humidę diſcraſiæ. Et primo quando lapſus eſt paruus. ſecundo quando magnus. ſecunda ibi ⌊ Quando uero ad plurimũ. ⌉ Ponit autem hic primo lapſus parui plura ſigna. Primum. Color bonus. i. color permixtus ex albo & rubeo parum diſtans ab eo qui reperitur in corpore temperato, ut infra magis de ſignis habitudinis totius. Secundum ſignum. Calidatis. ſ. apparẽs circa frontem collum &c. Cauſa patet. Tertium ſignum. In oculis venę magnę, quia caliditatis eſt dilatationẽ efficere, & humiditatis ſubſtantiam ad dilatationem faciendam præparare, & quia ſanguis multus continetur in his partibus, cuius eſt uenas dilatare. Quartum ſignum. Superfluitates plurimæ mediocriter digeſtæ. Humiditas. n. multiplicat ſuperfluitates, & caliditas attrahit eas. Et mediocriter digeſtæ non ſicut in temperato, ſed quia non ſic crudæ, ſicut in frigido, aut frigido & ſicco. Quintũ ſignũ. Capilli recti & ſubrubei. Subrubei, q̃a materia nõ recipit tantã uſtionem ſicut in tẽperato, vt fiant rubei & fiant nigri. Sextum ſignum. Non facile calui fiunt, quia non deficit materia generationis & cõtinuitatis pilorum niſi fortis occurrat cauſa. Et ꝑ hoc ſignificatur ꝙ poteſt calueſcere propter fortes cauſas occurrentes, vt ſunt coitus & ſimilia. Septimum ſignum. Replentur & grauantur capita calefacientibus.

Octauum ſignum. Si humectatur multo magis ſtatim habent abundantiam ſuperfluitatum. patent iſta ex eis quæ dicta ſunt de diſtemperantijs ſimplicibus. Secundo ponit ſigna huius quando lapſus eſt magnus. Et primo ſecũdum ambas qualitates æqualiter recedentes a temperamento. ſecundo inæqualiter. ſecunda ibi ⌊ Si vero multũ. ⌉ Prima diuiditur in tot partes quot ſigna ponit. Et patet. Primum ſignum. Egrum eſt his caput. Cauſa ſatis patet. Secũdum ſignum. Caput eſt plenum ſuperfluitatibus. Plenum quia humidum augmentat ſuperfluitates, & calidum attrahit, quia obtuſum ab humido multum attrahit & parum reſoluit. Tertium ſignum. Facile læditur ex humectantibus & calefacientibus. Ledunt enim humida replendo, calida uero inflammãdo. Quartum ſignum. Nothus eſt his ſemper contrarius. Nothus. i. auſtralis uentus ſemper eſt his cõtrarius, quia calidus & humidus. auſtrini. n. flatus grauant auditum tertio aphoriſmorum. Quintum ſignum. Optime degunt in borea, quia ventus eſt frigidus & ſiccus. Et omnis immoderata diſcraſia lęditur à ſimili et iuuatur a cõtrario vſu moderato. Sextum ſignum. Neq; excitari poſſunt. Dum. n. conuertunt ſe ad ſomnum habent ſomnum longum, & a quo difficulter fit excitatio propter multitudinem vaporis oppilantis ſimul grauiter dormientes. Septimum ſignum. Vigilantes habent phantaſias, quia in ſomno exercent opera vigilantium propter calidum in humido multum euaporantem & ſenſuum motionem facientem. ideo in ſomno phantaſias vidẽt in nocte. mobili. n. exiſtente ſpiritu cerebri valde mouet virtutes interiores ad cõprehendendũ. perturbatur. n. comprehenſio propter multum humidum vaporis in ſpiritu commixtum. Octauum ſignum. Senſus ſunt imperfecti. i. nõ clari per priuationem admixtionis multorum vaporum, ſicut in calido & ſicco

Lapſus magni ſignũ octuplex.

Nothus quid & boreas.

tantum. Tertio ponit ſigna quando receſſus illarum qualitatum eſt inæqualis. ſecundo vniuerſaliçat dictum ſuum. ibi ⌊ Communis. ⌉ Dicit primo ꝙ ſi receſſus cerebri in calido a temperamẽto fuerit multus, in humido vero paruus, fortia apparebunt ſigna caliditatis & leuia humiditatis. Si vero econtra fortia erunt ſigna humiditatis & caliditatis leuia. Et ſubdit ꝙ illa ratio eſt communis omnibus diſcraſijs compoſitis. Cauſa patet, quia ſigna debent eſſe ſignificato proportionata & correſpondẽtia. Dubia circa dicta.

Dubia.

Primum. An cerebrum calidum & ſiccum ſit bene mobile in opinionibus. Et videtur ꝙ ſic per dicta ſuperius, & per Auic. prima tertij. cap̃. de ſignis complexionum malarum cerebri euenientium a conceptione. Oppoſitum apparet, quia tale cerebrum diu reſeruat impreſſa in eo, quia ſiccum duriter retinet, ideo &c. Secundum dubium. Non videtur ex cerebro calido & humido prouenire venas latas, quia latitudo venarum eſt effectus hepatis & cum ab eo & non a cerebro oriantur. Item ſtante hepate frigido erunt venæ anguſtæ: ſed hepate frigido exiſtente ſtat cerebrum eſſe calidum & humidum. ergo ſignum non eſt verum. Tertium dubium. Videtur ꝙ capilli in talibus non debeãt eſſe ſubrubei, quia calidum agens in humidum denigrat. Item quia color cutis in tali corpore eſt magis rubeus. quare ergo non capillorum. Item vrina in tali corpore eſt tinctior. quare non capilli tinctiores q̃ in temperato. Quartum dubium. Habentes cerebrum calidum & humidum facile lęduntur a frigido. ergo non optime in borea degunt nec facile a calidis leduntur. aſſumptum colligitur prima tertij. alle. cap̃. erit ergo ęgrotatiuum facile recipiens caſus calidi & frigidi. Quintũ dubium. Videtur ꝙ habens cerebrum calidum & ſiccum nõ minus debet exercere in ſomno opera vigilantium q̃ habens ipſum calidum & humidum, q̃a mobilior eſt multo & magis excitatiuus virtutis cogitatiuę & motiuæ ſpiritus in calido et ſicco q̃ in calido et humido. Item quis eſt modus quo dormiens exercet opera vigilantium. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ ſiue per opiniones intelligatur appetitus ſiue opinio proprie dicta habens cerebrum calidum & ſiccum eſt bene mobile in opinionibus, quia caliditas mobilitat, & ſpiritus facilitat ad conuerſionem eius. Et negatur conſequentia. diu reſeruat impreſſa, ergo &c. Non. n. oportet ut mutetur opinio vel appetitus memoriam impreſſorum deleri, immo illorum quæ prius concepta erant ſeruatur memoria, ſed deſinit his complexis habituatis aſſentire eſtimatiua, aut in ea inclinari appetitiua. Sicut ſi opinatus fuero lunam eſſe maiorem terra propter rationes aliquas, non oportet ad hoc vt mutem opinionem ꝙ deleatur memoria rationum quæ me mouebant, ſed ſufficit vt deſinam illis rationibus aſſentire, & aſſentiam iſtis. Similiter ſi diligo Bertam ad hoc vt odiam eam, non oportet deleri in me memoriam Bertæ. Ad ſecundum iam fuit dictum ſupra ꝙ licet venæ principaliter pendeant ab hepate, cæteris tamen paribus latiores ſunt cerebro exiſtente calido q̃ frigido vel temperato. Ad tertium qualiter ſit intelligendum ꝙ calidum agens in humidum denigrat ſupra declaratum eſt. Ad primam vero confirmationem dicitur ꝙ non eſt ſimile de colore cutis & capillorum, quia color cutis dependet a tali & tanta quantitate ſanguinis & ſpiritus &c. qui amplior eſt in calido q̃ temperato. Color autem capilli ſequitur gradum vſtionis materiæ & generationis eius, qui minor eſt in cerebro humido & calido propter materiam humidam multum ineptam eſſe vſtioni. Eodem modo dicitur de vrina. Illa enim eſt magis vel minus tincta ſecundum maiorem vel minorem permixtionem materiæ cholericæ &c. vt patet. Ad quartum poteſt negari aſſumptum, ſcilicet ꝙ facile lædantur a frigido occurrente & imprimente in ipſum. Et pro auctoritate poteſt dici ꝙ eſt recipiens ægritudinem, ſcilicet materialem ex materia calida & frigida. Tale enim cerebrum

Auicẽ.

attrahit omnem materiam calidam uel frigidam. Vel me-
lius dicitur ꝙ recipit facile caſum frigidi per viam ſuf-
focationis calidi: quare tale cerebrum infrigidatur. Vel di-
citur vt alij ꝙ hoc eſt per accidens, ſcilicet propter ſui rari-
tatem, quod enim humidum eſt & rarum, & feruet et infri-
gidatur maxime. Contrarie autem ſe habens in paſſibili-
Ariſto. bus eſt. ſecundo de partibus. 11. cap̄. Ex quo patet ꝙ non
qualitercunq; eis occurrat boreas in ea bene degunt. Si. n.
Meſue occurrat poſt auſtrum maxime lædit, vt Meſue de appro-
Auicē. priatis. cap̄. de catarro. & quinta tertij. cap̄. de catarro. Ne-
ganda eſt ergo iſta conſequentia. facile lęduntur a frigidis.
ergo non a calidis. Ad vltimum dubium dicitur poſſibile
eſſe dormientes exercere operationes ſaltem uoluntarie mo
tiuas: quia cuiuſcunq; effectus cauſæ ſunt poſſibiles, ille eſt
poſſibilis. Motus autem voluntarij in ſomno cauſæ ſunt
poſſibiles. Cum. n. virtus motiua lacertorum & membro-
rum quæ ſunt inſtrumenta voluntarij motus ſint naturali-
ter ſubordinata virtuti appetitiuæ, ſtante appetitu efficaci
ad motum ſublato accidentali impedimento fit motus. hoc
autem totum in ſomno eſt poſſibile. contingit. n. in ſomno
per interiores virtutes cōprehendentes formari complexa
repreſentantia imminens periculū aut malum, aut multa
efficaciter tãq̃ pręſentia comprehendi ſub ratione conue-
nientis, aut diſcōuenientis. vnde & in ſomno triſtamur ali-
quando, & aliquando lætamur: iraſcimur, mãſueſcimus, ti-
memus: audemus, & ſic de alijs paſſionibus appetitus ſen-
ſitiui, ad quas ſequitur efficax appetitus proſecutionis vel
fugæ. vnde virtus motiua volūtaria mouebit ſpiritum mo
tiuum per neruos & motū imperabit. Ex quo ſequitur mo-
tus voluntarius membrorum quæ huic naturaliter ſubor-
dinata ſunt. In vnoquoq;. n. muſculo eſt alia natura quę eſt
ſequens iudicium eſtimatiuę virtutis, a qua prouenit com-
Auicē. munis ſenſus. prima primi. doc. ſexta ultimo cap̄. Contra,
quia ablato ſenſu aufertur motus, & non econtra. quarto de
accidenti. quinto cap̄. ſed in ſomno ablatus eſt ſenſus. ergo
& motus voluntarius. Item ſenſus motui adęquatur. i.
non fit motus ſine ſenſu. ſexto uirtutum naturalium pluries.

Item potentia voluntarie motiua præſupponit naturali-
ter ſenſitiuam. ſecundo de anima. ſed ſic ſe habet actus ad
actum: ſicut potentia ad potentiam. ergo ſicut potentia mo
tiua præſupponit ſenſitiuam, ita & operatio motiua ſenſi-
tiuam: & ita ſicut appetitus intellectus ad intellectionem,
ita ſenſitiuus ad ſenſationem. ſed appetitus intellectus per-
quirit intellectionem: quia voluntas non fertur in incogni-
tum. Item ſicut ſe habet actus primus habitus ad habitum
ſic operatio ad operationem: & econtra. Item maior requi
ritur quantitas ſpirituum ad motum q̃ ad ſenſum. quarto
de accidenti alle. cap̄. quia ſentire eſt pati et mouere agere.
ergo ſublato ſenſu auferē motus. non ergo erit poſſibile &c.

Pro his omnibus dixerunt quidam ꝙ iſti qui exercent
opera vigilantium non ſunt vere dormiētes: licet in eis ſen
ſus non ſint tantum ſoluti vt perfecte aliquo ſenſu exteriori
ſentiant. Cuius ſignum eſt: quia ad interrogata aliquando
reſpondēt, quod non eſſet ſi eſſent vere dormientes. Et ſe-
cundum hanc reſponſionem videtur patere ſolutio ad obie
cta. niſi quia reſtat difficultas quomodo ex ſomno imper-
fecto iam dicto multum læſa eſt ſenſibiliter uirtus ſenſitiua
vel impedita. motiua tamē operatio eſt perfecta, cuius op-
poſitum apparet rationabile per argumēta adducta. Alij
dixerūt ꝙ illi ſunt vere dormientes, & ꝙ hoc non obſtante
poſſunt localiter moueri: & ille motus cōſequiē nō impreſ-
ſionē factā in ſenſu exteriori, ſed in ſenſu cōmuni, & alijs uir
tutibus interioribus comprehenſiuis. Et poteſt fundari hęc
ſecunda reſponſio ſuper hoc principio, quia quando tres
actus ſe conſequuntur, vt ſentire, extimare, moueri. ſi ſecun
dus poteſt eſſe ſine primo. tertius poteſt eſſe ſine ſecundo.
cū ergo extimari poſſit eſſe ſine ſenſu exteriori ſequiē &c.

Ad argumenta ergo. Ad primum dicitur ꝙ non opor-
tet ſublato ſenſu ſecundum actum auferri motum, ſed be-
ne verum eſt ſecundum habitum. Sublato. n. ſenſu ſecun-
dum habitum aufertur motus. Et ſic intellexit Gal. Ad
auctoritatem Auicē. dicitur ꝙ ꝑ ſenſum intelligit omnem
actum comprehenſiuum virtutis exterioris vel interioris.
neceſſario. n. voluntarius motus præſupponit comprehen-
ſionem aliquam: vel dic vt prius ſine ſenſu in actu vel ha-
bitu. Ad ſecundum diceretur ꝙ non ſic ſe habet omnino
actus ad actum ſicut potentia ad potentiam. nec actus ſe-
cundus ad ſecundum, ſicut primus ad primum quantum
ad eſſentialem eorum ordinem vel dependentiam. Manife
ſtum enim eſt ꝙ omnes ſenſus exteriores alij a ſenſu tactus
naturaliter præſupponunt ſenſum tactus & non econuer-
ſo. hoc. n. ſolo ſenſu animal priuatum neceſſe eſt mori. ſecū
do de anima. non tamen quilibet actus odorādi, aut audien
di, vel videndi præſupponit tactum eſſentialiter. Ad ter-
tium poteſt dici primo concedendo ꝙ quando ſenſus &
motus per eundem neruum deferuntur, ſublato ſenſu ex ſo
la quãtitatiua diminutione ſpirituum aufertur motus, quia
maior quantitas eius requiritur ad motum vt dictum eſt.
non tamen ſi aufertur ſenſus propter ineptitudinem tempe
ramenti ſpirituum neceſſario aufertur motus. Cum aliqua
enim temperie poteſt eſſe ſpiritus inſtrumentum motus,
cum qua nō ſenſus, quia ad ſenſum oportet ſpiritus paruos
eſſe & mundos magis a uaporibus q̃ ad motum. Contra,
quia ſicut ſe habet temperamentum requiſitum ad motum
in membro ad temperamentum pro ſenſu, ita & in ſpiritu,
ſed in membro temperamentum pro motu eſt perfectius,
eo ꝙ eſt perfectio poſterior quę ſemper includit priorem,
& cum hoc aliquid vltra ergo & in ſpiritu. Pro illo poteſt
negari ſimilitudo. Aliter poteſt dici ad difficultatem ꝙ
motiuus ſpiritus a virtute tranſmittitur ad lacertos & ner-
uos motiuos abſq; hoc ꝙ ad inſtrumenta ſenſuum exterio
rum, vt viſus, auditus &c. tranſmittatur ſpiritus ſenſitiuus.
immo illis neruis exoppilatis ſtant iſti oppilati, quia diſiun
cti ſunt, & tunc patet quomodo poteſt moueri &c. Sed ſe-
cundum hanc reſponſionem oportet adhuc dicere ꝙ non
ſunt ſimpliciter dormientes. cum enim omnis neruus mo-
tiuus ſit ſenſitiuus ſaltem ſenſu tactus, illi nerui ſunt ſaltem
ſenſu tactus ſenſitiui actu, & ſic uigilat homo ſecundum il-
lud membrum. Et ſi quęratur quare ſit magis exoppilatio
neruorum motiuorum q̃ ſenſitiuorū. Dicit hoc poſſe con-
tingere: quia virtus imperans motum dirigit ſpiritum mo-
tiuum magis ad inſtrumenta motus. Aut forte quia oppila
tio eſt ibi facilior ad reſoluendum, aut quia viæ apertiores.

Sed quęreres quis eſt modus quo uere dormiens ab extra
expergefit. Dic ꝙ licet in ſomno ſit ſenſus ligatus: ſic ꝙ
non comprehendit obiecta communiter occurrentia, non
tamen ſic ꝙ nullum omnino. quo occurrente & percepto
virtus tranſmittit ſpiritum ad remouendum oppilatio-
nem. Ex his patere poteſt, quare habentes cerebrum ca-
lidum & ſiccum non ſic in ſomno poſſunt exercere opera
vigilantium ſicut habentes calidum & humidum. Som-
nus enim eorum eſt leuis a quo faciliter fit excitatio. Ideo
imminente in ſomno forti appetitu dum dirigitur ſpiri-
tus ad neruos ſtatim ſoluitur oppilatio, vnde expergefiunt
quod non contingit de habente cerebrū calidū & humidū.

Frigidum ſimul ac ſiccum temperamentum, 54
Laur. caput efficit frigidum, de coloreq; quantum in
ſeipſo eſt. Semper enim meminiſſe dictæ diffi-
nitionis oportet, ut capitis partes quantum eſt
ex humorum natura afficiantur, porro tale tem-
peramentum uenis in oculis uacat, & ex cauſis
frigidis facile offendiē, quapropter inæqualiter
ſani degūt interdū capite leuiſſimi, & emiſſaculis
purgatiſſimi, interdū grauedine ac defluxione
ex leui cauſa prompte afficiuntur. Senſus autē

in eis in iuuentute diligentes & integri extot ſunt, proceſſu uero cito emarcent, & ut ſemel dicatur, caput uniuerſum cito ſeneſcit. Quo circa cito canitiem ſentiunt, capilli uix ab ortu erumpunt exiles, ruffi. Procedente autem tempore ſi frigiditas plus ſuperat caliditatem ꝙ ſiccitas humiditatem, haudquaꝗ calui efficiuntur. Econtrario uero, ſi ſiccitas plurimum ſuperet humiditatem, frigiditas autem caliditatem parum tales calui efficiuntur.

Leo. Frigidę vero, & ſiccæ cerebri intemperaturæ frigidũ: et minime coloratum ſui ratione caput reddunt. Semper. n. memoria repetenda quę a nobis ab initio eſt diſtinctio poſita: vt præterea aduertamus quantum ex humorum temperatura alterentur quæ circa ipſum cõſiſtant. Protinus autem huiuſcemodi temperaturę venis carentes habent oculos: & a cauſis frigidis facile læduntur. Quare & inæquali ſanitate fruuntur, quoniam nonnunq̃ leuiſſima habent capita & excrementorum moderatos effluxus, nonnunq̃ vero, & grauedinibus, & diſtillationibus minima ex cauſa capiuntur. Senſus autem eorum in iuuentute quidem omnes vigent, atq; omni vitio carent, ſed progrediente ætate cito marceſcunt. Et vt ſummatim dicatur, omnes celerrimam circa caput ſenectutem oſtendunt. Quare & cito cani fiũt. Capilli vero ipſis quidem genitis vix exeunt, & male nutriuntur, & ruffi ſunt. In progreſſu autem ætatis, ſuperante magis frigiditate caliditatem: q̃ ſiccitate humiditatem, multum non calueſcunt. Econtra vero ſi contigerit ſiccitatem quidem plurimũ dominari humiditati, frigiditatẽ vero caliditati, parum calui fiunt hi.

Anti. Frigidæ vero ſimul & ſiccę craſeos cerebri frigidum & ſine colore perficiunt caput quantum in ipſis eſt. Semper. n. oportet meminiſſe eius quæ in principio determinationis eſt dicta, conſiderandum autem quãtum ex humorum craſi alterantur quę circa illud ſunt. Statim vero huiuſmodi craſes ſine venis circa oculos ſunt. Et a frigidis cauſis cito læduntur, ideo inæqualiter ſunt ſani. Aliquãdo quidẽ leuiſſima ſunt capita, & non ſunt ſuperfluæ effluxiones, aliquando vero coryzis & catarris in paruis cauſis cito conſumuntur. Senſus vero eis in pueritia quidem perfecti, prouectis vero emarceſcunt citius. Et ut breuiter dicam cito ſenes circa caput ſunt omnes, ideo caneſcunt citius. Capilli vero eis nati quidem veniunt vix exiles & ruffi. Accedẽte uero tempore dominãte quidem amplius frigiditate q̃ ſiccitate non calui fiunt plurimum. Econtrario vero ſi accidat ſiccitatem quidẽ amplius dominari humiditati, frigiditatem vero caliditati parum huiuſmodi calui fiunt.

Iac. Crafis cerebri fridi & ſicci ſignũ q̃ntuplex. Auicẽ. Determinat de ſignis diſcraſiæ frigidæ, & ſiccæ. Et primo ponit ſignum ſumptum a qualitate tangibili & viſibili. ſecundo a venis circa oculos apparentibus. tertio ab alterantibus extrinſecus. quarto a ſenſuum perfectione. quinto a capillis. ſecunda ibi ⌊ Statim. ⌉ tertia ibi ⌊ Et a frigidis. ⌉ quarta ibi ⌊ Senſus vero. ⌉ quinta ibi ⌊ Capilli vero. ⌉ Primo ponit ſignum iam dictum. ſecundo declarat dictum quoddam. ibi ⌊ Semper. n. ⌉ Dicit primo ꝙ craſes cerebri frigidi & ſicci efficiunt caput frigidum ad tactum, nõ autem dixit durum aut ſiccum ad tactum, quia talis per accidens poteſt eſſe mollis: vt prima primi. cap̃. de modo generationis humorum. & infra aliqualiter. & de ſignis habitudinis totius. Et ſine colore. ſ. viuido quantum eſt in ipſis, quia. ſ. merito talis cõplexionis debet caput ad tactum frigidum eſſe, propter paucitatem ſpiritus & ſanguinis & frigiditatem eorum circa caput, & propter idem ſine colore. ſ. viuido. Secundo dicit ꝙ ſignanter dixit quantum in ipſis eſt: quia ratione alterius diſpoſitionis annexæ cerebro contingere poteſt oppoſitũ: puta ſi cor & hepar eſſent multum ca. & hu. vnde ad partes capitis multus perueniret ſanguis &c. Et ideo volentem recte iudicare per dicta ſigna oportet meminiſſe determinationis poſitæ in principio & determinare q̃tum ex craſi humorum alterantur ea q̃ ſunt circa caput. vnde ſigna hæc intelligenda ſunt cum proportione humorum totius. Ponit ſecundum ſignum dicens ꝙ habens tale cerebrum eſt ſtatim ſine venis apparentibus circa oculos: quia ſiccitas dilatationem prohibet & frigiditas coanguſtat &c. Et idem intelligo de venis alijs. Ponit tertium ſignum & infert corrolarium. ibi ⌊ Ideoq;. ⌉ Dicit primo ꝙ hi cito læduntur a frigidis cauſis. Dicit ſecũdo ꝙ ideo ſunt ſani inęqualiter. ſ. quo ad tẽpus. Quandoq; enim non occurrente cauſa eos preternaturaliter immutante habent capita leuiſſima, quia ſiccitas ſubtrahit materiam ſuperfluitatum. vnde non habent ſuperfluitatum effuſiones. Aliquando autem occurrentibus paruis cauſis: vt infrigidantibus aut regimine inordinato in cibo & potu & alijs cito conſumuntur catarris & coryzis propter debilitatẽ caloris & digeſtionis cerebri, vnde multiplicãtur catarri & coryzę: a quibus magna incurrunt nocumenta. Ponit quartum ſignum ſumptum a ſenſibus dicens ꝙ ſenſus in pueritia ſunt perfecti in eis, ſed occurrente ætate emarceſcunt citius q̃ in alijs, vel citius. i. cito. Et in ſumma iſti ſunt cito circa caput ſenes, quia cito fiunt circa caput rugoſi et ſqualidi & ideo caneſcunt citius alijs. Ponit quintum ſignum ſumptum a capillis dicens. Capilli eis poſt natiuitatem ueniunt vix. i. tarde et cum difficultate naſcuntur. propter debilitatem caloris. Exiles propter pororum ſtricturam et materię paucitatem. Et ruffi. i. caſtaneatij, vt Aui. prima tertij. alle. cap̃. & eſt color caſtaneæ immaturę: quia glaucus eſt. Sed ſocius meus dicebat ꝙ color caſtaneatius eſt color ericij continens caſtaneas. Et ſubdit ꝙ in proceſſu ætatis ſi frigiditas dominetur caliditati multum: & ſiccitas dominet̃ humiditati modicum, quia. ſ. a temperamẽto magnus ſit lapſus in frigido: & paruus in ſicco, iſti non fiunt calui, quia frigiditas prohibet caluitiem, & ſiccitas promouet, & frigiditas tunc potentior eſt ſiccitate. Si autem econuerſo ſiccitas amplius dominetur humiditati: quia cerebrum ſit multum lapſum in ſicco: econuerſo vero frigiditas parum dominetur caliditati fiunt calui, quia ſiccitas quæ promouet caluitiem in hac diſpoſitione vincit frigiditatem quæ impedit.

Ruffi. i. caſtaneatij. Glaucus color.

55 Laur. **Humidum preterea ac frigidum temperamentum ob ſtupidum committit ſomnum, redditq; homines ſomniculoſos aſcenſus uitioſos, et excrementis redundantes, atq; etiam caput efficit frigiditati, repletioniq; paratum, & defluctioni grauediniq; non tamen calui efficiuntur.**

Leo. Humidæ vero, & frigidæ cerebri intemperaturæ faciũt homines graui ſomno tentari, & ad ſomnum facile conuerti, ſenſibus quoq; minime vigentes: atq; excrementis redundantes: & qui caput frigiditati ac repletioni habent obnoxium: ac diſtillationibus, & grauedinibus facile tentantur, neq; tamen hi calui fiunt.

Anti. Humidę vero & frigidæ craſes cerebri grauiter faciunt dormientes. & ſomnolentos. & inutiles ſenſibus. & facile patientes a frigore. & facile repletos caput. & facile patientes catarrum & coryzam. Neq; calui fiunt huiuſmodi.

Iac. Totum hoc patet ex dictis ſupra de calido & ſic. conſidera. Circa hanc litteram cadunt dubia literalia. Primum dubium. Quia ponendo ſigna frigidi & ſicci non poſuit ſignum ſumptum a ſiccitate & duritie partium capitis dicendo frigidum ſiccum & durum: cum durities etiam ſit qualitas tangibilis. Secundum dubium. Non videtur talibus corporibus cito aduenire canities. fit enim canities ex putredine nutrimenti vel materiæ generationis pilorum, vt ſupra, ſed tardius & difficilius aduenit putredo in frigi. & ſic. q̃ in fri. & hu. aut in cali. & hu.

Cauſæ.n. putredinis maxime prohibitiuæ ſunt frigiditas
& ſiccitas.quarto metheororum,ideo &c. Tertium dubiū.
Quæ corpora tardius incurrunt canitiē. Videtur.n. ꝙ ha-
bens cerebrum temperatum et ſanguineum, quia longiora
ſunt, igitur tardius ſeneſcunt, & per conſequens tardius
caneſcunt naturaliter. Itē longiori tēpore ſufficit in corpore
temperato calor ſuum humidum debite regulare & a pu-
tredine defendere.ergo tardius incurrunt caluitiem.Oppo-
Auicē. ſitum huius colligitur prima tertij.cap̄.de complexione ce-
rebri æqualis.vbi ponitur inter ſigna cerebri temperati eſ-
ſe ꝙ capillorum eorum canities non eſt feſtina neq; tarda
ab hora naturali,& per conſequens videtur velle ꝙ tēpus
canitiei eius eſt medium inter extrema. Quartū dubium.
Non videtur ꝙ in pueritia ſenſus ſint perfecti in ipſis, quia
frigidū & ſiccum immobilita, & omnibus operationibus
contrarium exiſtit,eo ꝙ omnes operationes motu perficiun
tur,cui maxime contrariatur frigidum & ſiccum. Quintū
dubium.Gal.in calida & humida & calida tantum poſuit
manſiones & ſigna earum. In multis autem alijs non po-
ſuit,cum non minus vna q̄ alia videatur habere māſiones.
non enim per pauciores gradus poteſt labi cerebrum ad
frigidum q̄ ad calidum. nec ad frigidum & ad humidum
q̄ ad calidum & humidum. Sextum dubium. Cur ma-
gis occurrit caluitium a parte anteriori q̄ a parte poſte-
riori. Ad hæc omnia oportet per ordinem reſponde-
re. Ad primum dicitur ideo Gale. id non poſuiſſe, quia
complexio frigida & ſicca multiplicat per accidens humi-
ditatem phlegmaticam aqueam, quæ per cutem diſper-
ſa frequenter ad tactum reddit membrum mollius & hu-
Auicē. midius,vt prima primi.cap̄.de modo generationis humo-
rum. Vnde infra de ſignis habitudinis totius ponit corpus
frigidum & ſiccum habere pinguedinem per carnem di-
ſperſam.Item etiam oſtendit experimētum de corporibus
ſenum,quæ tactu mollia & humida percipiuntur reſpectu
Raſis. corporum iuuenum. Et in lectione iſta videte Raſ.in cu-
ra melancoliæ adminiſtrare nō ſolum melancoliæ,ſed etiā
phlegmatis eductiua. quia paſſio frigida & ſicca per acci-
dens generat phlegma. Ad ſecundum reſpondetur eo-
dem modo.licet.n.frigidum & ſiccum per ſe prohibeat pu
tredinem,per accidēs tamen propter indigeſtionem eſt cau
ſa putredinis:vt ex dictis patere poteſt.& ad hoc operatur
citius aduentus ſenectutis eius. Ad tertium dubium poteſt
primo reſponderi ꝙ tardius ſeneſcit abſolute tēperatus cęte
ris paribus q̄ diſtemperatus,quia longeuior eſt omnis ætas
in tēperato q̄ in diſtemperato. Secundo ꝙ licet ita ſit,plus
tamen proportionabiliter tranſit de ſua ætate ſenectutis ali
quod corpus anteq̄ caneſcat q̄ temperatus,puta cholericus.
Cum.n.ſua ætas ſenectutis ſit breuis & calor in eo multus
et humiditas pauca,plus proportionabiliter tranſibit de ſua
ętate ſenectutis anteq̄ caneſcat q̄ in temperato,in quo calor
eſt remiſſior in gradu et humiditas amplior habens plus de
aqueo.Ad hoc concurrit ꝙ licet adhuc in eo fiant indigeſtio
nes, magis tamen excludit calor eius uaporem aqueum.
Materiæ etiam ex quibus generantur pili ſunt aduſtiores et
magis opacę,immo ineptiores vt ex eis generetur pilus al-
bus,aut canus. Contra.in quocunq; puncto ſuę ſenectutis
eſt in temperato calor potentior ad regendum ſuam humi-
ditatem & prohibendum putredinem q̄ calor cholerici in
puncto ſuæ ętatis illi correſpōdente.ergo ſi in cholerico nō
fiet canities.ergo nec in temperato. Neganda eſt cōſequen
tia,maior.n.multo gradus indigeſtionis requiritur ad faciē
dum capillum canum in cholerico q̄ in temperato, tū quia
materia terreſtrior eſt & opacior,tum quia calor iſte aduſti
uior eſt & magis aptus ad denigrandum. Ex quibus patet
Intellectus textus iſtius alle. Auic. quædam.n.corpora ci-
tius calueſcunt temperato, quædam vero tardius,& tem-
peratum medio modo ad ſenſum datū,quia.ſ.aliquod cor-
pus minus proportionabiliter tranſit de ſua ſenectute ante
canitiem aliquod plus. Poſſet etiam probabiliter ſuſtenta
ri iuxta dicta aliquod corpus abſolute tardius caneſcere tē-
perato. Et ego vidi centenarium vel ſaltem nonagenariū
decrepitū cholericum, in quo perpauci erant pili cani. Hūc Caniti-
ſenſum ſatis exprimere uidetur Aui.dum dixit. Et ipſorum es & cal
canities non velox nec tarda ab hora naturali. Hora.n.natu uities q
ralis canitiei videtur tempus veræ ſenectutis:& hoc tem- bus ci-
pus anticipat melancholicus,quia prius caneſcit & poſtpo- tius.
nitur in cholerico.Conſidera hoc, quia hanc difficultatem
non vidi prius motam. Ad quartum quidam dixerunt ꝙ
ſenſus perfectiores ſunt in tali corpore in pueritia q̄ in tem-
perato, & conſequenter ꝙ frigidum & ſiccum non in-
qualibet menſura impedit,ſed multum iuuat operationes.
Et pro illo habent motiuum prius tactum ſupra de ſicco
tantum,quia ſaltem in paſſiuis habet in pueritia tale tempe
ramentum quale habet temperatus in iuuentute. Item quia
carnes melancholicæ ſunt in iuuentute temperatæ, vt caro
hędina temperata eſt & ſine aliqua ſuperfluitate, vt tertio
Alm̄. Item omnes quicunq; fuerunt excellentes viri in phi-
loſophia fuerunt melancholici. 30.problematum. Hæc re-
ſponſio improbata eſt in quęſtione. Ad primum patet ꝙ li
cet habeat tale temperamentum in pueritia in paſſiuis gra-
dualiter,non tamen iuſtitialiter,quia non cum paribus de-
pendētia & habitudine ad humidum naturale membri. Ad
ſecundum non oportet ꝙ ſi aliquod animal ſit tēperatius
pro cibo,ꝙ illud animal habeat pro ſe & pro vita ſua me-
lius temperamentum. Ad tertium illi ſunt ſapientes longo
tempore &c.& diuturno ſtudio,quia abſtinentia fecit me
caſtum,& ſtudium ingenioſum,Ariſt.in ſecretis. Alij di- Ariſto.
cunt ꝙ Gal.comparat iuuenem ad puerū,& uult ꝙ puer ce
rebri melācholici habeat ſenſus perfectiores q̄ ipſemet iu-
uenis factus,quia caliditas & humiditas nimia pueritiæ tē-
peratur frigiditate & ſiccitate. Et videtur hæc mens Tha-
dei. Hęc reſpōſio eſt primo cōtra Auic.prima primi ca. Auicē.
de ætatibus, Iuuenis autem perfectiorem habet complexio
nem &c. Item quia in infantia perfectiores haberet ſenſus
q̄ in iuuentute,quia in hoc primo Inſtanti pueritiæ habent per
fectiores ſenſus q̄ in principio iuuentutis. igitur in aliqua
proportione.& ſi ſic prius in minori proportione habet per
fectiores,ſed continue prius fuit infans. Item per idem ſan-
guineus perfectiores haberet ſenſus in ſenectute q̄ in iuuen
tute. Item tūc aliquis talis optimos haberet ſenſus in infan-
tia,quia talis in primo habet in principio pueritiæ. igitur ta
lis in ſecundo in infantia,& talis in tertio adhuc prius. Iſta
tamen argumēta non ſunt niſi probabilia. Ideo aliter dixe
runt alij ꝙ non comparat abſolute,ſed in cremēta perfectio
nis ſenſuum ad alias complexiones. Et vult ꝙ plus propor
tionabiliter augeatur perfectio ſenſuū in phlegmatico tēpe
rato &c.tranſeunte a pueritia ad alias ætates q̄ in melācho
lico. Et ideo dixit accedente ætate marceſcere & in pueri-
tia ſunt perfecti,quia non ſic diminuti reſpectu iuuentutis
ſicut in alijs. Aliter dici poteſt ꝙ in pueritia ſenſus ſunt per
fecti.ſ.citius q̄ in alijs.eo.n.ꝙ omnes ſuę ętates ſunt breuio
res citius tranſit infantiam,unde in tempore in quo alij ſunt
infantes,melancholicus eſt iam puer & loquitur & currit
&c. Senſus ergo in eo ſunt perfecti citius. Et eodem modo
marceſcunt citius. Aliter ſenſus in pueritia ſunt perfecti et
mundi.ſ.exteriores,ſed procedente ętate marceſcunt. mul-
tum.n.exiccatis & induratis organis citius fiunt inepta ſen
ſationibus.& etiam quia procedente ętate multiplicat hu-
miditatem accidentalem quæ ſenſus hebetat. Ex qua re-
ſponſione ad quartum patet probabiliter concedi poſſe ꝙ
perfectiores ſunt ſenſus in melancholico q̄ in temperato
puero, vtriſque æque diſtantibus a principio generationis
Cum quo tamen ſtat ꝙ perfectiores ſunt operationes in tē
perato in medio pueritiæ ſuæ q̄ in puero melancholico in
medio pueritiæ ſuæ.& ſic de alijs. Ad quintum dixit Con
ciliator ꝙ in melancholia ſicca frigida & humida non po-
ſuit manſiones, quia natura non poteſt aliquem horum
lapſuum in exceſſu notabili tolerare. Hoc non placet.

Aliter Thadeus dixit ꝙ quædam ſunt diſtemperantiæ
quæ ſecundum magis & minus variatæ variant ſigna
ſecundum

ſecũdum ſpeciem, ut calida tantum parum recedens a tẽperamẽto facit capillos ſubruſſos, multum vero recedens facit nigros, & iſta ſunt ſigna ſpecie variata. Quædam vero ſecundum magis & minus variant ſigna. In primis ergo artificiale fuit ponere manſiones & ſigna. In alijs autem nõ oportuit exquo ſolum ſecundum magis et minus differunt.

Caluities vt in añriori citius oriat̃ q̃ poſteriori pte capitis eõ traditio tollitur.

Ad ſextum tacta eſt cauſa in quęſtione, ſed præter illam ponitur a Gal. cauſa ſecundo complexionum. quinto cap. quia pars capitis anterior eſt ſiccior, cum tamen in quęſtione dictum ſit ꝙ eſt humidior. & ſupra circa litterã. Et pro concordia cõceditur ꝙ pars anterior cerebri eſt humidior, pars tamẽ capitis anterior eſt ſiccior excluſo cerebro. eſt. n. carne priuata, & cutis quaſi oſſi immediate annexa. Et notum eſt quod iſta non repugnant vt patet intuenti.

56 Laur. Atq; hæc tẽperamenti in cerebro ſigna ſunt.

Leo. Hæc igitur indicia ſunt cerebri temperaturę.

Anti. Hæc igitur ſunt ſigna earum quę in cerebro craſium.

Iaco. Hæc pars de ſe patet.

57 Laur. Ex his autẽ dictis ſignis ad unũquodq; opificium ſenſus cognoſcendum te conferas licebit. De oculis diſſeruiſſe ſat erit.

Leo. A quibus ſi progrediaris ad vnumquodq; ſenſorium dignotiones transferre licebit. Sed ſufficiet de oculis facere mentionem.

Anti. Ex his ergo tendens ad vnumquodq; organum ſenſus ſcies cognitiones transferens te de alio ad aliud. Sufficiet vero in oculis tantum dicere.

Iaco. Prius determinat de ſignis cerebri, nunc determinat de ſignis ortorum ab eo. Et primo præmittit intentionem ſuã limitando etiam ſuam determinationem. ſecundo exequtur. ſecunda ibi ⌊ Quicũq; ergo oculi. ⌉ Dicit primo quod tu tẽdens ad unumquodq; organum ſenſus ſcies cognitiones. i. ſigna omnium organorum ſenſuum transferens te ex his ſignis quæ de cerebro dicta ſunt ad alia. ſ. membra, puta organa ſenſuum ſufficiet tamen ſi hoc declaretur in oculis, qa ex hoc de alijs ſimiliter iudicare poterimus. Primo ſciendum ꝙ generaliter Gal. magis fecit mentionem de organo viſus q̃ de alio ortorũ. primo quia inter omnia alia organa manifeſtiores ſunt nobis oculi & operationes eorum. ſecundo quia ſitu ſunt in cerebro alijs organis propinquiores, & vt in quæſtione declaratum eſt in complexione ſimiliores. vnde & maxime mutantur oculi ſecundum mutationem cerebri. tertio quia ſunt organum ſenſus perfectioris, cuius etiam compoſitio eſt admirabilis valde, vt in quæſtione &c. vnde & hunc ſenſum diligimus maxime. Plures. n. differentias rerum nobis oſtendit primo metheo. quarto quia forte organum viſus raritate ſuæ, ſubſtantiæ & multiformi ſua compoſitione eſt multarum paſſionum ſuſceptibile. Et poſſumus addere quintam, quia maior accidit varietas in hoc organo q̃ in alijs, uariatur. n. magnitudine, paruitate, eminentia ad extra, & profunditate coloribus. & ſic de multis alis, quod non videtur accidere in alijs organis. Secundo ſciendum non eſſe intentionem Gal. omne genus ſignorum per quod ſignificatur ſuper complexionẽ cerebri poſſe trãsferri ad quodlibet organũ ſenſus exterioris. Per aliqua enim genera ſignorum ſignificamus ſuper complexionem cerebri, per quæ non poſſumus ſignificare ſuper diſpoſitionem organi olfactus, aut guſtus & tactus. verbi gratia. Ex operationibus motiuis non poſſumus ſignificare ſuper diſpoſitionem organi auditus, aut olfactus, cum talia inſtrumenta non ſint voluntarie mobilia. Similiter etiam ex diſpoſitione organi proprij auditus in quantitate magnitudine & paruitate non poſſumus ſignificare, cum ſenſibus noſtris non ſubiacent, ſicut caput quod magnificatur & figuratur ſecundum cerebrũ. Vult ergo Gal. ꝙ poſſint transferri non omnia, ſed ſolũ illa in quibus communicat cerebrũ cũ organis ſenſuum exteriorum. verbi gratia. Sicut ex vitio & virtute operationũ naturalium quæ ex ſuperfluitatibus comprehenduntur & qualitate tangibili, vt calore & frigore &c. Similiter ſicut ex fortiter vel debiliter reſiſtere extrinſecus alterantibus. Similiter ſicut ex propria & principali operatione cerebri ſignificare poſſumus ſuper diſpoſitionẽ cerebri, ita ſuper cuiuſcunq; organi compoſitionem ſignificare poſſumus ex his ſignis ſimilibus. Ex his ergo comprehenſis in cerebro poſſumus nos transferre ad cætera. Ex quo patet error Commenta. in cõmento ponẽtis omnia genera ſignorum transferri poſſe ad omnia organa per quæ ſignificare poſſumus ſuper diſpoſitionem cerebri. Tertio notãdũ illa omnia genera ſignorum cõuenientius adaptari poſſe oculo q̃ alijs organis. verbi gratia. Ex figura & magnitudine oculi, & correſpondet primo generi ſignorum cerebri. ſecundo ex operatione ſenſitiua non tantũ viſiua, ſed etiam tactiua, & correſpondet ſecundo. Item ex operatione motiua, & correſpondet tertio. Item ex operatione principali. per principalem operationem intelligendo illam quæ a ſolo oculo tanq̃ organo fit. & ad quam oculus finaliter ordinatur, & illa eſt viſio, quę tamen inquantum eſt comprehenſio obiecti exterioris. immediate immutantis organum eſt ſenſitiua & vt propriiſſima oculo principalis. Itẽ ex operationibus naturalibus quæ ex ſuperfluitatibus comprehenduntur & qualitatibus tangibilibus & colore & correſpondet quinto. Item ex extrinſecis alterantibus, & correſpõdet ſexto. Et tu potes gloſare intentionem Commen. ꝙ velit ꝙ ad omnia collectiue, ſed non diuiſiue adaptari poſſunt cognitiones iam dictæ.

Cur viſus principalior ſẽſus ſecũdum Gal.

Cõmẽtatoris error.

Cõmẽ. excuſatio.

58 Laur. Si igitur oculi calidi perſpicue ſint, ac facile moueantur & ſæpe, uenaſq; latiuſculas habeãt. calidi omnes ſunt. Frigidi uero qui contra habẽt. Quicũq; uero molles pariter ſint, atq; humiditatis pleni, humidi ſunt. Quicunq; autem ſqualidi pariter ſunt ac duri, ſicci ſunt.

Leo. Quicunq; tangentibus quidem manifeſte calidi exiſtũt, & facili a cerebro motu cientur: & venas latas habent, hi calidi omnes ſunt. Frigidi vero his cõtrarij. Et humidi quidem molles ſimul, & multa humiditate pleni. Sicci uero duri ſimul & aridi.

Anti. Quicunq; ergo tangentibus oculi manifeſte ſunt calidi. Et mouentur facilius & frequenter, & venas latas habent, calidi ſunt omnes hi. Frigidi vero qui his contrarij. Humidi quidem qui molles ſimul & multę humiditatis ſunt. Sicci vero qui duri ſimul & aridi ſunt.

Iaco. Ponit ſigna complexionum oculorum. Et primo ſumpta a qualitatibus tangibilibus, motu & diſpoſitione venarum eorum. ſecundo a iuuantibus vel nocentibus. tertio a magnitudine vel paruitate. quarto a coloribus. ſecunda ibi ⌊ Et læduntur quidem. ⌉ tertia ibi ⌊ Magnitudo vero. ⌉ quarta ibi ⌊ Ea vero quæ ſunt. ⌉ Primo ponit ſigna calidæ complexionis oculorum. ſecundo frigidæ. tertio humidæ. quarto ſiccæ. Partes patent. Dicit primo ꝙ per hæc tria ſigna cognoſcimus complexionẽ calidam oculi. primo quia ad tactum apparent calidi. ſecundo faciliter mouentur ad omnem differentiam poſitionis frequẽter. tertio habent venas latas, ita vt bene viſu diſcernãtur. Dicit ſecundo ꝙ oculi contrarij his ſunt frigidi, & difficulter & raro mouentur. ſ. habentes ſigna contraria ſupradictis. ſ. qui ad tactum ſunt frigidi & habent venas anguſtas. Dicit tertio ꝙ oculi humidi cognoſcuntur quia ad tactũ ſunt molles & ſunt multæ humiditatis. Dicit quarto ꝙ ſicci ſunt illi qui ad tactum duri ſunt & cum hoc aridi ideſt humiditate priuati, quorum omnium patet cauſa ex his quæ dicta ſunt de cerebro.

Oculorũ compõ quadruplex, et cuiuſlibet ſignum.

59 Lau. **Ac læduntur his quæ tẽperamento ſimilia habentur, iuuantur contrarijs moderato uſu.**

Leo. A ſimilibus autem ſuæ temperaturæ cauſis facile offenduntur, iuuantur autem a modico contrariorum vſu.

Anti. Et læduntur quidem a ſimilibus cauſis ſuæ craſi facile. Iuuantur vero a contrarijs, ſed moderato vſu.

Iac. Ponit ſignum ſumptum a iuuantibus & lędentibus de quo plene in quęſtione viſum eſt. Circa hanc litterã quædam mouentur dubia literalia. Dubia. Primo quia ſuperflue videtur ponere ſigna ortorum a cerebro, qa orta atteſtãtur principijs. ergo cognita diſpoſitione principij cognoſci debet diſpoſitio ortorum. Cum ergo ſupra ſufficiẽter poſita ſint ſigna complexionum cerebri, videtur ꝙ fruſtra ponãtur hic ſigna ortorum. Confirmatur, quia orta ſunt ſicut effectus principij, ſed ex effectu facilius ꝑuenimus in cognitionem cauſæ q̄ econtrario, quia effectus ſunt notiores quo ad nos. ergo magis debuit ex notitia ortorum tranſire ad notitiam principij q̄ econtra. Secundum dubium. Non videtur ꝙ ex notitia ſignorum cerebri debeamus nos trãsferre ad notitiam omnium organorum, quia non omnium ſenſuũ organa oriuntur a cerebro. Organum.n. guſtus & tactus non oriuntur ab eo, tum quia talia ſunt magis carnoſa q̄ neruea. Inſtrumentum.n. tactus eſt caro neruoſa. quarto ſexti naturalium. cap̄. de tactu. tum quia guſtus & tactus cõtinuantur cum corde, vt in de ſenſu pluries. & in libro de animalibus. Ariſto. Tertium dubium An motus oculorũ & ſimiliter palpebrarum ſit naturalis vel voluntarius. Videtur ꝙ naturalis, quia nulla imaginatione concurrente ſit hic motus: vt in ſomno, immo ſiue velimus vel nolimus mouentur palpebræ. Contra. quia ſecundum voluntatis imperiũ mouentur & ſiguntur: velocitantur & tardantur eorum motus. ergo aſſumptum patet experimento. Item non videtur ꝙ mobilitas arguat caliditatem: quia animalia maxime mobilia ſunt frigida: vt taurus: vt leo. Partes etiam noſtri corporis magis mobiles ſunt frigidæ, vt nerui. Quartum dubium. Quomodo per tactum poſſumus venire in cognitionẽ cõplexionis oculi: quia vel tangetur ſuper palpebra, vel ſuper tunica coniunctiue. non ſecundum, cum ex hoc oculo magnum inferatur nocumentum nec primum quia tunc dabitur iudicium de complexione palpebrę & non oculi. Item oculi ſemper ad tactum debent apparere frigidi, cum oculus ſit membrum frigidum compoſitione cutis. Item prius ſe præſentant tactui ſpiritus oculi quam alia pars oculi, ſed ſpiritus ſemper eſt calidus reſpectu cutis. ergo &c. Quintum dubium. Non uidetur ꝙ durities & aſperitas ſint cõuenientia ſigna ad ſignificandum ſuper complexionem ſiccã oculorum quia in re aliqua frequenter reperiť durities, licet ſit humida, vt in glatie. ergo ſignum fallax eſt. Ad primũ iſtorum declaratum eſt in quęſtione non neceſſario orta atteſtari principijs nec in complexione nec in virtute & vicio operationum. ergo vtile fuit præter ſigna principij ponere ſigna ortorum. Fuit etiã melius vt habeatur notitia magis diſtincta. Pro confirmatione vero dicendum eſt: ꝙ facilius cognoſcimus complexionem principij ex notitia ortorum q̄ econtrario. Et ideo ſupra Gal. ponens ſigna complexionum cerebri inter illa tetigit ſigna ſumpta a diſpoſitionibus ortorum. Cum autem cognouerimus diſpoſitiones ortorum nõ aſſumit ſigna ſumpta a diſpoſitionibus cerebri. Et cum concluditur ergo debuit magis &c. Negatur conſequentia. non.n. ex notitia diſpoſitionum principij transfert ſe &c, ſed ex notitia generum ſignorum adaptatorum principio videt quæ genera ſignorum ſint ortis adaptanda.

Ad ſecundum dubium dicendum ꝙ licet caro q̄ eſt pars lacerti vel inſtrumenti tactus & guſtus non oriatur a cerebro, neruus tamen oritur qui eſt particula per quam principaliter operatur: & hoc ſufficit. Quomodo autem ſecũdum ſententiam Ariſt. iſti ſenſus magis cordi continuantur, videndum eſt alibi. Ad tertium dicendum ꝙ motus oculi & palpebrarum eſt mixtus ex uolũtario & naturali. quod qualiter intelligẽdum ſit declarabitur infra: cum agetur de motu anhelitus. Dixit tamen Thadeus ꝙ motus oculorũ cõtra diſtinctus motui palpebrarũ eſt voluntarius motus factus per lacertos mouentes oculum ſurſum deorſum et lateraliter. Motus vero palpebrarum eſt naturalis & aliquãdo eſt pure voluntarius, vt quando ſponte aperimus. & cauſa eſt, quia licet mobile ſit inſtrumentum voluntarij motus: cauſa tamen impellens ad motum aliquando eſt voluntas, aliquando motor pure naturalis propter neceſſitatem impellentem ad motum, ſicut in motu rigoris, in anhelitu tempore ſomni. ſed de hoc plus infra. Cauſa autem quare nõ lõgo tẽpore poſſumus palpebras tenere ſine clauſione eſt euitare nocumẽta extrinſecus occurrentia, quod maxime homini fuit neceſſarium propter mollitiem oculorũ. Et ideo animalia habentia oculos duros non habent palpebras & inter iſta habentia quæ habent duriores minus mouẽt. ſecundo quia ex fixo intuitu reſoluitur ſpiritus & debilitatur oculus & lacerti. & ideo ad prohibendum nimiam reſolutionẽ fuit neceſſarium palpebras frequenter claudi. Illa cauſa colligitur. 12. animalium. Ad quartum dixerunt quidam ꝙ vtroq; modo. Rationabilius tamen videtur ꝙ ſuper palpebras, & tunc iudicium debet dari extimatiuum, et in mente concipere debemus quãta caliditas vel frigiditas tactui repreſentaretur ex tactu temperatorum oculorũ, & tunc extimatiue poteris concipere quantum oculi aliqui ſint calidi vel frigidi: & quia alterius menſuræ caloris apparebit palpebra temperati & alterius calidi & alterius frigidi. Ad vltimũ dicẽdũ ꝙ licet mollities quãdoq; fiat a calido igneo, vt in metallis quando a calido igneo liquęſcunt. et aliquando reperiri poſſ; res humida dura vt glaties, vt ſecũdo cõplexionum. In partibus tamen noſtri corporis durities pręcipue in naturaliter diſpoſitis ſemp̄ cõſequitur ſiccitatem, & mollities humiditatem, & hoc ſufficit.

Palpebrarum motus an neceſſarius.

60 Laur. **Sed hoc promiſcue de cuiuslibet temperamẽti cognitione proditum eſſe intelligi oportebit.**

Leo. Sed hoc quidem commune in omni cuiuſcunq; partis tẽperaturę dignotione oportet meminiſſe.

Anti. Et hoc commune in omni cognitione craſeos omnis partis meminiſſe oportet.

Iaco. Hæc pars de ſe ſatis patet.

61 Laur. **Magnitudo oculorum ſi idonea ſit, & oculus ſuo munere et officio probe fungatur, multitudinem ſubſtãtiæ de qua ſint confecti bene temperatam oſtendit. Si uero ſine his ſit, ſubſtantiæ copiam quidem, ſed male temperatam oſtendit. Paruitas oculorũ ſi idonea ſit & oculus ſuo munere & officio probe fungatur, exiguã quidem ſubſtãtiam ſed minime uitioſam deſignat. Si uero nõ & paruam & uitioſam ſubſtãtiã deſignat.**

Leo. Magnitudo oculorum quidem, vbi concinnitas, & operationum virtus, multitudinem bene temperatæ ſubſtãtię oſtendit, ex qua ſunt conformati quæ ſi deſint multam quidem ſubſtãtiam, non tamen bene temperatam oſtendunt. Paruitas vero oculorum, adiuncta quidem concinnitate, ac virtutum operatione, paucam quidem, ſed bene temperatam ſubſtantiam oſtendit, ex qua ſunt conformati. Si vero ſociam habuerint inconcinnitatem quandam, atq; operationum vitium, tunc paucam ſimul, ac vitioſam materiam oſtendunt.

Magnitudo vero oculorum cum proportione quidẽ & operationũ virtute multitudinẽ ſubſtãtiæ eucratam ex quą oculi facti ſunt oſtendit. Quæ vero ſine his multã quidem ſubſtantiã, ſed non eucratũ declarat. Paruitas oculorum

vero cum proportione quidem & virtutē operationū ꝗuā quidē, ſed eucratā declat ſubſtātiā ex qua facti ſunt oculi. Cū non proportione vero quadā & vitio operationū paruā ſimul & inutilem eſſe ſignificat ſubſtantiā oculorum.

Lec. Ponit ſigna ſumpta a quantitate. Primo aucta. Secūdo diminuta. ſecunda ibi [Paruitas vero.] Dicit primo ꝙ magnitudo oculorum cum proportione. ſ. debita & cū virtute. i. perfectione operationum oculi præcipue ad quas. ſ. finaliter oculus ordinatur, ſignificat ſubſtantiam. i. materiā ex qua facti ſunt oculi fuiſſe eucratam. i. bonæ complexionis & multam. Si vero fuerint oculi magni ſine his. i. proportione & virtute operationum ſignificat ſubſtantiam ex qua facti ſunt multam fuiſſe, ſed non eucratam. Dicit ſecundo ꝙ paruitas oculorum cum proportione. ſ. debita & cum virtute &c. ſignificat materiam paucam & eucratā. Sine vero proportione ſignificat paucam & inutilem, quia diſcraſiatam. Circa hanc litteram cadūt litteralia dubia.

Dubia. Primum dubium. Quid intelligit Gal. per hanc proportionem cum dicit ꝙ magnitudo oculi cū proportione &c. Item quare non ponit ſignum ſumptum a figura ſicut de capite fecit. Secundum dubium. Quam complexionem ſignificat magnitudo cum proporitone. Tertium dubiū. Quam complexionem ſignificant oculi magni ſine proportione. Quartum dubium. Quam coplexionem ſignificat paruitas oculorum cum proportione. Quintum dubium. Quam complexionem ſignificat paruitas oculi ſine proportione. Sextum dubium. Quid peius eſt vel oculū eſſe paruum cum proportionali paruitate capitis, vel cum mediocritate, vel magnitudine capitis alijs paribus. Septimum dubium. Quia dixit cū ꝓportione & breuitate &c. Quid ſignificare debemus ſi vnum illorum adeſſet & alterum illorum non adeſſet, puta quia eſſet ibi proportio, ſed non virtus operationum vel econuerſo.

Oculi ꝓportio debita. Ad primum dicitur cōmuniter ꝙ illa debita proportio oculi conſiſtit in multis. ſ. debita commenſuratione oculi ad caput, cuius ē oculus. & ad orbitam ſiue frontem in quo continetur oculus vt non ſit in eo anguſtia nec tortuoſitas. In debita etiā commenſuratione ſuarum partium. In debita etiam figura qua tali quantitati adaptetur. In debita etiam commenſuratione vnius oculi ad alium. Econtra vero indebita ꝓportio conſurgit ex defectu vnius aut plurium iam dictorum. Ex quo patet quare non expreſſit ſignum ſumptum a figura, quia includitur in proportione debita vt dictum eſt. Ad ſecundum dicitur ꝙ magnitudo cum proportione ſignificat materiam multam & virtutem fortem. eo. n. ꝙ magnus eſt multa fuit materia, eo vero ꝙ bene &c. potens fuit virtus in debite formando illam materiam. Quia ergo fortitudo virtutis inſequitur temperamētum, ideo arguitur ex hoc complexionem temperatam eſſe, aut a temperamento non multum recedente. Concludere ergo poſſumus hunc oculum eſſe temperatum, aut calidum tātum: aut humidum tantum cum paruo receſſu a temperamento, videtur tamen ꝙ ſecundum plurimum illa complexio erit calida & humida. Ad tertium dixit Thadeus ꝙ oculus magnus ſine proportione &c. ſtare ponit cum omni diſtemperantia vt arguatur ſic. eadem eſt ratio totius & partis. ſed contingit materiam totius eſſe multam cum quacūq; diſtemperata complexione. ergo &c. Nullam. n. naturalem includit repugnantiam materiam eſſe frigidam & humidam, & cum hoc multam. Similiter nec fri. & ſic. & adhuc ca. & ſic. v. g. in viro & muliere calidæ & ſiccæ cōplexionis, ſtat per abſtinentiā a venereis ſemen in eis multiplicari, intantum vt multa emittatur materia in tempore conceptionis, quia tamen complexione exiſtente calida & humida magis eſt apta multiplicari materia, quia calidum cum humido attrahit & dilatat, ideo viſum ſibi ē frequentius hanc complexionem calidam & humidam eſſe.

Alijs probabiliter videtur hanc complexionem magis frigidam eſſe & humidam. eo. n. ꝙ materia multa ſecundum plurimum humiditatem arguit, & eo ꝙ non proportionata ſignificat virtutem imbecillem fuiſſe in debite formando hanc materiam. Et quia talis imbecillitas ſecundū plurimum conſequitur paucitatem caloris, & per conſequens complexionem frigidam. ideo &c. Concedendum tamen eſt ꝙ ex complexione calida & humida multum a temperamento recedente idem contingeret. Sed diceres ſicut oculum contingit eſſe magnum & non proportionatū materia exiſtente multa & temperata, propter debilitatem virtutis agentis tranſmutantis, ita etiam contingit oculū eſſe magnum non proportionatum, agente virtute forti ꝓpter materiam eſſe frigidam et bone formationi ineptam. ergo non apparet ſuper quam complexionem probabilit̃ ſignificare debemus. Huic dicitur ꝙ idem vel ſimilis ſequitur defectus vtrobiq;. quantūcunq;. n. virtus agens ſit fortis ſi materia eſt diſpoſita non imprimitur calida complexio aut temperamento propinqua, ſicut nec etiam imprimitur ſi materia de ſe eſt bene diſpoſita, ſed virtus impreſſiua imbecillis. Ad quartum dicitur ꝙ cum quacūq; complexione poteſt eſſe oculus paruus cū proportione etc. ſ. temperata, aut modicum a temperamento recedente, vt patet ex dictis. Quia tamen paruitas eſt ex materiæ defectu quæ ſecundum plurimum deficit propter ſiccitatem; bona autem proportio arguit fortitudinem virtutis quę cōſequitur temperamentum, aut diſpoſitionem temperamēto propinquam. Ideo ſecūdum plurimum talis oculus erit temperatus, aut ca. & ſic. complexionis modicum recedentis a temperamento, aut calidæ tantum, aut ſiccæ tantum. Satis autem longinquum eſt ꝙ ſit calidę & humidæ. Ad quintum cum dicebatur de magnitudine ſine ꝓpo rtione. cum omni. n. mala complexione poteſt contingere materiam eſſe paucam, & virtutem imbecillem. ſicut cum omni mala complexione poteſt eſſe materia multa cum virtute imbecilli. Quia cum materiæ paucitas atteſtetur ſiccitati, & mala proportio &c. arguit virtutis tranſmutantis & informantis imbecillitatem, & hæc imbecillitas frequentius contingit a frigido. Ideo ſecundum plurimū erit talis oculus fri. & ſic. complexionis. Ad ſextum dicitur ꝙ alijs paribus deterius eſt ſecundum plurimum oculum eſſe paruum cum proportionali paruitate totius capitis ꝙ̃ cū mediocritate vel magnitudine totius, & hoc ſtante proportione in alijs & virtute operationum, quia ut tactum eſt hæc paruitas tam oculi ꝙ̃ cerebri ſecundum plurimum eſt ex ſiccitate, ſed magnitudo uel mediocritas ex temperantia; uel humiditate. Deterius autem eſt oculū eſſe paruum cū ſiccitate ꝙ̃ cum humiditate, uel temperantia cerebri. Item quia cerebrum paruum neceſſario eſt malum magnū autē uel mediocre non, immo eſt neceſſario bonum, ſi fuerit cū bonitate figuræ, ſed melius eſt oculum lapſum eſſe cū bono, ꝙ̃ cum malo cerebro. ergo &c. Contra, quia hoc eſt contra Gal. qui dixit ꝙ paruitas oculi cum proportione ſignificat eucratam &c. Huic dicitur ꝙ Gal. non plus uoluit, niſi ꝙ oculus paruus cum proportione & operationū uirtute eſt melior ꝙ̃ oculus paruus ſine proportione & uirtute operationum &c. quia primus ſignificat eucratā &c. ſed ſecundus non. Sed hoc non ponitur in caſu dubij, ubi remanet proportio figuræ & etiam aliorum & uirtus operationum ut patet. Cum ergo ponatur ꝙ ibi non ſit ꝓportio nec operationum uirtus, adhuc erit peior paruus cū paruo cæteris paribus, quia ortus erit a deteriori principio, qđ peius poterit ſuccurrere defectibus oculi. Item melior eſt oculus paruus cum magno cerebro, ꝙ̃ paruus cum paruo; ſed melior eſt oculus magnus cum magno cerebro, ꝙ̃ paruus cum eodem. ergo melior erit oculus magnus paruo cōtra determinata in quæſtione. Pro illo dicitur ꝙ determinatio facta in quæſtione debet ſic intelligi ꝙ melior ē oculus paruus reſpectu ꝓportionalis ꝙ̃ magnus reſpectu eiuſdem & nota hoc. Ex quibus ſequitur concedendum eſſe ꝙ aliquis oculus paruus cum proportione & operationum uirtute eſt deterior ꝙ̃ paruus ſine proportione, ſ. ad totum

caput, & cum operationum virtute &c. Contra, quia oculo exiſtente paruo et cerebro magno trãſmittitur ad oculum plus de ſpiritu animali quàm requirit eius compoſitio. cũ paruo vero proportionabiliter tranſmittitur quantũ oportet. ergo deterior eſt cum magno &c. Neganda eſt conſequentia, quia in alijs non eſt paritas. Cum hoc.n. quod tranſmittitur ex paruo in quantitate magis proportionata tranſmittitur minus a fumis & vaporibus depuratus, remanet etiam oculus paratus ad lapſum propter cerebrum paruũ facile cadere in multos lapſus, vt ſupra declaratum eſt in quæſtione. Ad vltimum dixit Thadeus quod non credit eſſe poſſibile hæc duo abinuicem a generatione abſolui. ſit n. ſenſus eſt cum proportione &c. eſt etiam cum virtute operationum & econuerſo. Hic tamen ambiguitas eſt, quia in toto poteſt abſolui bona compoſitio a bona complexione & econuerſo. ergo & in parte. Item compoſitio nis complexio non eſt adæquata cauſa, ſed frequenter idolum paternum, aut maternum. Pone ergo quod paternum, aut maternum idolum fuit potens aſſimilare oculum patri in figura quæ erat bona, ſed non in complexione quæ etiam erat bona, quia erat forte materia ſuſceptiua impreſſionis vnius et non alterius. Et patet quod fiet oculus bene figuratus & male complexionatus, & per conſequens cum vitio ſuarum operationum. Illa ergo ſigna poterunt abinuicem abſolui, & non ſunt a generatione inſeparabilia, & tunc oportet recurrere ad alia ſigna & iungere cum iſtis ad ſignificandum diſtincte ſuper complexionem oculi. Ex dictis omnibus patet quare paruitas cerebri arguit neceſſario malã diſpoſitionem eius, non tamen oculi paruitas neceſſario arguit malitiam eius. ſ. tantam vel magnam. Et tu vide tacta in quæſtione de capite paruo, quia non poteſt in eo cerebrũ habere ventriculos ſpacioſos & ab eo orta, propter eius paruitatem non poſſunt habere conuenientem originem. Et hæc non ſunt in oculo paruo.

62 Laur. **De colore uero ita agendum. Ceſius oculus mundo lucidus humore nec multo & ſplendidi copia humoris conſiſtit, niger econtrario. Medius uero propter medias cauſas.**

Leo. Quæ vero ad colores attinent, ita diſtinguere oportet: Glauci quidem oculi, qui pura humiditate, ac non multa præfulgent, tales fiunt ob ſplendidi luminis abundantiam. Econtra vero nigri, & qui inter mediam naturam ſeruant cauſas quoque intermedias habent.

Anti. Ea vero quæ ſunt ſecundum colores ſic oportet determinari. Glauci quidem oculi ſplendentes humiditate pura & nõ multa luminis ſplendidi ſunt continentia. Nigri vero econtrario. Medij autem ſunt ſecundũ medias cauſas.

Iac. Ponit ſigna ſumpta a coloribus. Et primo præmittit intentionem ſuam. Secundo proſequitur. ſecunda ibi[Glauci.]Exequendo primo inueſtigat cauſas varietatis coloris oculorum. Secundo ex eis docet inueſtigare. ſecunda ibi [Subtile igitur.]Primo in generali. Secũdo in ſpeciali magis. ibi[Glaucus.]Primo glaucedinis. Secũdo nigredinis. Tertio medij coloris. Partes patent. Dicit primo ea. ſ. ſigna quæ ſunt ſecundum colores. i. ſumuntur a coloribus oportet determinari ſicut ſtatim dicetur. Dicit ſecũdo quod oculi ſunt glauci ſplendentes humiditate dura & non multa &c. Quæ pars a multis varijs modis exponitur. Quidam. n. per humiditatem puram intelligunt cryſtallinum humorem, qui luce ſua illuſtrat albugineum. Et per lumen ſplendidum intelligunt albugineum humorẽ, qui ſua tranſlucentia & paruitate vel paucitate cauſa eſt glaucedinis; & ſic ex parte cryſtallini exprimitur vna cauſa & albuginei duæ. Exponitur ergo littera, oculi glauci fiunt ſplendentes humiditate pura. i. cryſtallina pura & limpida & ſupple fiunt continentia non multum ſplendidi luminis. i. humoris albuginei. Alij autem dicunt hic ſolum tangi cauſas ex parte albuginei ſe tenentes, vt ſit ſenſus litteræ, oculi fiunt glauci ſplendentes. i. quia ſplendẽt, vel vt ſupra glauci oculi fiunt glauci ſplendentes humiditate pura. i. propter purã eſſe humiditatem & non multa continentia. i. propter non multam continentiam eſſe, vel quantitatem luminis ſplendidi. i. humoris albuginei, & eſt ſenſus quod ex parte albuginei duæ ſunt cauſæ glaucedinis. ſ. puritas & paucitas, vide hæc in quæſtione. Thadeus autem ſic exponit oculi fiunt glauci ſplendidi. i. quia ſplendent, continentia luminis ſplendidi. i. abundantia multi luminis, & clari, capiendo lumẽ proprie. luminis dico reſplendentis humiditate. i. in humiditate. ſ. albuginea pura. i. clara & non multa. Et ſic colligi poſſunt ex hac littera tres cauſæ glaucedinis. ſ. ſplẽdor cryſtallinæ puritas & diaphaneitas albuginei & paucitas eiuſdẽ. Quælibet illarum eſt bona.

(Ocl'i hũi ditas pura gd. Lumen ſplendidum.)

63 Laur. **Ceſius ergo oculus aut propter magnitudinem aut ſplendorem cryſtalloidis ita a glacie nominati aut propenſam poſitionem, aut propter tenuis & aquoſi in pupilla humoris paruitatem, mundiciamque efficitur. Si igitur cuncta ſimul concurrant, quàm maxime ceſius redditur. Si uero quædam ad ſint, quædam deſint, magiſque & minus ceſius euadit.**

Leo. Glaucus igitur oculus fit, vel propter magnitudinem, vel propter ſplendorem humoris: qui a græcis cryſtalloides nominatur, vel propter ſitum prominentem, aut propter tenuis & aquei humoris, qui in pupilla exiſtit, paucitatem, & puritatem, atque omnibus quidem in vnum conuenientibus fit glauciſſimus oculus. Quòd ſi aliqua adſint aliqua vero non, tunc maior minor ue glaucedo cõtrahitur.

Anti. Glaucus vero oculus, aut propter magnitudinem, aut ſplendorem cryſtalloidos, aut in ſummo poſitionem, aut per ſubtilis & aquoſi humoris qui eſt ſecundum pupillam paucitatem & puritatem fit omnibus quidem ſimul cõuenientibus ſunt glauciſſimi. Si vero hæc quidẽ horũ adſint, hæc vero nõ, magis & minus in glaucedine conſiſtunt.

Iac. Primo ponit cauſas glaucedinis in ſpeciali. Secundo nigredinis, ex his notas relinquens cauſas medij coloris. ſecunda ibi[Niger vero.] In prima tetigit cauſas glaucedinis tenentes ſe ex parte cryſtallinæ. Secundo ex parte albuginei. Primę ſunt tres. Prima eſt magnitudo cryſtallinę quę multum illuminat albugineum & corneam: ſicut magnũ luminoſum multum illuminat reſpectu parui, quare oculum tranſlucentem facit. Secunda eſt ſplendor cryſtallinę quæ ſuo ſplendore humorem albugineum & corneã multum illuſtrat & tranſlucentes efficit. Tertia eſt poſitio cryſtallinæ in ſummo, quia. ſ. modicum profundatus eſt humor cryſtallinus. ſ. in vitreo, aut quia ad partes oculi exteriores ſatis appropinquat, quia tunc alias partes magis illuminat & oculum tranſlucentem facit. Ex parte autem albuginei duæ ſunt cãæ. Prima eſt paucitas ſubtilis & aquoſi humoris. i. albuginei. Paruum autem cæteris paribus uehementius illuſtratur quàm magnum, ſicut in aqua profunda multũ & profunda parum apparet. Secunda cauſa eſt puritas humoris albuginei. i. claritas & tranſparentia, propter eandem cauſam. Ex quo patet quod cõcurrentibus omnibus his fiunt oculi glauciſſimi, puta ſi cryſtallina fuerit magna in ſummo poſita & multum rutilans vel lucida & humor albugineus clarus & purus. Quibuſdam vero iſtarum cauſarum concurrentibus & quibuſdam non, fiunt oculi magis & minus in glaucedine.

64 Laur. **Niger oculus aut propter paruitatem cryſtalloidis ita a glacie nominati aut propter in profundo poſitionem aut quia ſplendidus, clarusque exquiſite non eſt aut quia tenuis humor**

aut abundās aut immundus eſt aut propter horum aliqua aut omnia fieri ſolet, atq; ea in re magiſq; & minus eſt, ut antea docuimus.

Leo. Niger oculus fit, aut ob paruitatem cryſtalloidis, aut propter profundum ſitum, vel quoniam ſplendidus, ac fulgidus exquiſite nō eſt, vel quoniam tenuis humor, vel ſuper abundat vel purus non exiſtit, vel propter vnam aliquam ex his, quas ante diximus cauſas, aut propter omnes, fieri conſueuit: In ipſis autem magis, & minus (vt antea diximus) reperitur.

Anti. Niger vero oculus fit, aut propter in profundo poſitionē aut propter paruitatem cryſtalloidis, aut quia ſplēdidum, & rutilans perfecte non eſt, aut quoniam ſubtile humidū, aut amplius, aut purum non eſt, aut propter quædam horum, aut propter omnia natum eſt fieri magis & minus in eis, quemadmodum dictum eſt prius.

Iac. Ponit cauſas nigredinis & ſunt proportionabiliter correſpondentes cauſis glaucedinis. Prima paruitas cryſtallini. Secunda poſitio eius in profundo. Tertia paruitas ſplendoris eius. Quarta multitudo ſubtilis humidi.i.albuginei. Quinta vero impuritas eius.i.opacitas vel obſcuritas. Et poteſt fieri niger propt' oīa iſta, & erit nigerrimus, & ſi ſolū aliqua, erit minus niger, vt ſupra de glaucedine dictū eſt.

65 Laur. **Itaq; tenuis humor ſi aquoſior ſit, et abundās humectiorem oculum reddit, quemadmodum ſi craſſior ſit, aut incertior, ſicciorem.**

Leo. Tenuis igitur humor quo magis ad aquæ naturam accedit, & ſuperabundat humidiorem oculum oſtendit, quē admodum, ſi craſſior, ac minor fiat, ſicciorem efficit oculum. Si vero mollior humidiorem, ſic & ſi plus modico tenuem humorem exceſſerit ſicciorem.

Anti. Subtile quidem huiuſmodi humidum aquoſius & amplius factum humidiorem demonſtrat oculum, quemadmodum ſi ſpiſſius & minus fiat ſicciorem.

Iac. Docet diſtinguere complexiones oculorum ſecundum diſtinctionem coloris & cauſarum eius primo ex diſpoſitione albuginei humoris. Secundo cryſtallini. ſecunda ibi [Cryſtalloides.] Dicit primo ꝙ humidum ſubtile ideſt albugineus humor factū aquoſius & amplius demōſtrat oculum humidiorē. Sicut ſi fiat minus et ſpiſſius.ſ.reſpectu mediocris demonſtrat oculum ſicciorem.

66 Lau. **Cryſtalloides autem ita dictum quòd glaciei ſimilis eſt. Si durior fuerint ſicciorem oculum facit, ſin mollior humidiorem. Nec ſecus ſi ſuperet tenuis mediocritatem humoris ſicciorem, ſi ſuperetur econtrario.**

Leo. Cryſtalloides autem, ſiquidē durior exiſtat, ſicciorem; ſi autem defecerit contrarium.

Anti. Cryſtalloides vero ſiquidem durius ſit ſicciorem operatur oculum, ſi vero mollius humidiorem. Ita vero vt ſi quid ſuperaddatur contemperantiæ ſubtilis ſicciorem, ſi vero deficiat contrarium.

Iac. Docet ſignificare ex diſpoſitione cryſtalloidis. Et primo ex diſpoſitione eius abſolute. Secundo in comparatione ad albugineum. ibi [Ita vero.] Dicit primo ꝙ ſi cryſtalloides ſit durus & ſupple, vt dicit Pluſq̃cōmen. ſplendidus quod oſtendit glaucedo operatur oculum ſicciorem. Econtra vero mollior & minus rutilans quod oſtendit nigredo humidiorem. Dicit ſecundo ꝙ ſi cryſtallinus ſuperaddat contemperantiæ ſubtilis.i.creſcat vltra quantitatem albuginei.ſ. proportionalem, quia abſolute ſuper ipſum naturaliter creſcere non poteſt. creſcere autem poteſt vltra proportionalem quantitatem, quam habere debet reſpectu cryſtallini. Si ergo ita eſt, erit oculus ſiccior. Ecōtra autem ſi ſit diminutus vltra quantitatem proportionalem, quam habere debet in comparatione ad cryſtallinum oſtēdit oculum humidiorem. Circa totam hāc materiam inſurgunt plures dubitationes litterales. Dubia. Prima. Videtur ꝙ nullus oculus debeat eſſe coloris alicuius quia oportet vt ſit recipiens denudatum a natura recepti, vt recipiens ſonum oportet eſſe abſonum, & recipiens colorem ſine colore, Secundo de anima. Cum ergo oculus ſit indifferenter omnis coloris receptiuus ſequitur &c. Et per idē nec quantum ad cryſtalloidem nec quantum ad ſpiritum debet eſſe lucidius, cum omnis lucis ſit indifferenter perceptiuus. Secunda dubitatio. Quare Gal. ſolū tres poſuit colores oculorum, Auicē. cum ab Auicē. tertia tertij. & a Ioannitio ponanē plures. ſ. quatuor. Et per idem videtur Gal. defeciſſe in cauſis colorum oculorum, quas poſuit quinq; ſolūmodo. Et prætermiſit cauſas ſumptas a diſpoſitione ſpiritus & tunicæ vueæ, quas ponit Auicē. allegato loco, & Ioānitius. Et cauſam etiam ſumptam a diſpoſitione tunicæ vueæ poſuit Ariſt. quinto de generatione animaliū. 1. cap̄. Tertia dubitatio eſt. Ariſto. An ſplendor cryſtallinæ attributus inſit ſibi ratione ſpiritus viſibilis, quo participat an per naturam propriam. Si.n. ſibi ineſſet per naturam propriam, tunc ſpiritu exiſtente pauco & groſſo contingeret oculum glaucum fieri & per conſequens contingeret aliquem oculum glaucum peius videre in loco obſcuro oculo nigro, contra Ari. quinto de generatione animalium alle. cap̄. Et arguitur cōſequentia, quia oculus cuius ſpiritus eſt paucus & groſſus melius videt longinqua & in loco vbi magis illuſtretur. 4. de accidenti. cap̄. 3. ſed aliquis oculus glaucus eſt huiuſmodi. ergo &c. Et per idem patet ꝙ poſſit aliquis oculus niger habere ſpiritum paucum & clarum & ſic aliquis oculus niger melius videret in obſcuro & propinqua. contra Ariſto. ibidem. Item quia ſi in oculo eſſet vapor rubeus aut ſplendidus quæcunq; nobis exterius apparentia viderentur iſtius coloris aut ſplendoris, non tamen ita contingit de ſpiritu, nam quantūcunq; ſit lucidus vel ſplendidus non tamen exteriora videntur illius coloris vel ſplendoris cuius eſt ſpiritus. Quarta dubitatio eſt. Quare magnitudo cryſtallinæ non multum etiam ſplendentis facit oculū glaucum. multitudo autem albuginei multum etiam clari facit ipſum nigrum. Quinta dubitatio eſt. Quia quamuis verum ſit ꝙ humor albugineus magis aquoſus & multus demonſtraret oculum humidum, nō euidenter poſſum cognoſcere ex colore aquoſitatem & multitudinem eius. Color.n. niger ſignificat, aut multitudinem aut turbulentiam albuginei, & non apparet per quod ſignum diſtinguam inter multitudinem & impuritatem ſeu turbulentiam eius. Similiter non apparet quo ſigno poſſumus diſtinguere inter claritatem & paucitatem. Item data veritate litteræ, ſequitur ꝙ color medius ſignificat complexionem humidam oculi & ſimiliter complexionem ſiccam: arguitur cōſequētia, quia concurrente multitudine & ſubtilitate humoris albuginei merito ſubtilitatis deberet eſſe oculus glaucus merito autem multitudinis niger, ipſis igitur æqualiter cōcurrentibus fiet oculus medius & per conſequens &c. Similiē merito paucitatis albuginei deberet eſſe glaucus. merito vero groſſitiei niger. his ergo æqualiter concurrētibus erit oculus medius, ſed concurrente paucitate & ſpiſſitudine eſt oculus ſiccus, medius ergo color ſignificat ſiccitatem oculi. Sexta du. Quomodo ex duritie & mollitie ſignificare poſſumus ſuper complexione oculi humidi, aut ſicci, cū per tactum hoc in oculo ſano percipere non poſſimus. Forte dices ꝙ ex colore illud percipimus. Contra nec ex glaucedine, nec nigredine, nec ex colore medio. ergo &c. aſſumptum patet, quia cum glaucedine ſtat mollities, ſi cryſtallina ſit magna, ſimiliter durities, ſi ſit parua vel mediocris: multum ſplendida vel in ſummo poſita. conſimiliter arguitur de alijs coloribus. ergo &c. Septima dubitatio.

Quia ꝙ poſſibile eſt totum organicum.ſ.oculum eſſe magnum, in complexione tamen temperatum, tam poſſibile videtur quodlibet eius conſimile eſſe auctum in quantitate, & eſſe in complexione temperatum, & ſi ſic erit poſſibile albugineum eſſe temperatum & auctum in quantitate & ſimiliter cryſtallinum, & ſimiliter diminutum: quod ſi conceditur, ſequitur eſſe poſſibile aliquod organum in cõplexione eſſe diſtemperatum, quolibet eius conſimili exiſtente temperato, quod non apparet rationi conſonum, arguitur conſequentia. ponendo alicuius oculi quemlibet humorem & quamlibet tunicam eſſe temperatam, quantitate tamen albuginei multum excedente proportionalẽ quãtitatem cryſtallini, & patet ꝙ ille oculus eſt humidus, & tamen quælibet eius pars & temperata.ſ.conſimilis, vt ſequitur ex caſu. ergo &c. Et ſi ponatur cum caſu albugineũ eſſe diminutum citra quantitatem proportionem &c. & cryſtallinum auctum vltra illam ſequitur oculum eſſe ſiccum, ꝗ minus quodlibet eius conſimile ſit temperatum. ergo &c. Octaua dubitatio, quare ex coloribus oculorum non docuit ſignificare ſuper complexionem oculorum quo ad qualitates actiuas, ſicut fecit ſuper paſſiuas. Ad hæc omnia per ordinem reſpondetur. Ad primum dictum eſt in quæſtione. Colorem ſumi quandoq; proprie pro qualitate ſecunda per ſe proprie viſibili conſequente elementorum mixtionem taliter adinuicem commixtorum, vt inde reſultet corpus vnum, cuius perſpicuũ ſit per opacum terminatum, & tali colore non coloratur oculus, ſaltẽ quo ad partem eius principalem, qua fit viſio.ſ. cryſtallinam. Secundo ſumitur cõmuniter pro corpore vel colore tranſlucente in obſcuritate vel diſpoſitione media. ſicut album vocamus cryſtallum & tranſlucẽtia corpora. nigrum vero obſcurum. & ſic concedendum eſt oculum eſſe coloratum quantum ad cryſtalloidem. Reſultat autem in oculo ille color ex concurſu corporum habentium diaphaneitatẽ cum ſplendore vt ſunt cryſtallinus humor & albugineus & tali colore non oportet eſſe priuatum organum viſus.

Color duplr.

De luce autem probabiliter dici poſſet vt quidam alij dicunt. & videtur ſententia Gal. 8. de vtilitate particularum 8. cap. ꝙ lux ad viſionem concurrit, non ſolum tanquam obiectum, vt lux nobis extrinſeca, ſed tãq; cauſa effectiua viſionis, & conſequenter ꝙ lux intrinſeca cryſtalloidis effectiue concurrit & præparatiue ſeu diſpoſitiue ſimul tanquam inſtrumentum in operatione viſiua. Et conſequenter ꝙ ipſa ſe habet ad colores & ſpecies eorum tanquam cauſa vniuerſalis eſſentialiter ordinata ad viſionem quæ cum alia & alia ſpecie aliam & aliam producit viſionem ſicut cum alio & alio ſemine producitur aliud & aliud animalium. Producit.n. lux cum ſpecie albedinis viſionem albedinis, cum ſpecie vero nigredinis viſionem nigredinis, & ſic de alijs. Et propter hoc non oportuit organum viſus eſſe priuatum luce ſicut colore, vnus.n. color impedit colorem alterius videri, quia non eſt cauſa eſſentialiter ordinata ad viſionem alterius cuius ſignum eſt ꝙ ſi per vitrum rubeum reſpicias rem alterius coloris non percipis ſub colore proprio ꝙ ſi per rem lucidã reſpicias coloratum, ſub proprio ipſum colore percipies. Exponitur ergo auctoritas ꝙ recipiens debet eſſe denudatum a natura recepti quod tantummodo habet rationem obiecti. tale autem non eſt lux. ergo &c. Ad ſecundum dicitur ꝙ diſtinctio colorum oculorum poſita a Ioannitio Raſi Alyab. & multis alijs, ſi bene conſpicitur coincidit cum diſtinctione poſita hic a Gal. Raſis.n. primo Almã. ca. de forma oculi diſtinxit oculum in oculum multum nigrum, parum nigrum & variũ. Et per parum nigrum intellexit illum quẽ vocat Gal. medium. per varium glaucum, & ſic coincidunt. Halya. autẽ diſtinxit ſubnigrum & glaucum: & per ſubnigrum intellexit medium. Item Ioannitius diſtinxit colores quatuor oculorum.ſ. ſubalbidum, nigrum, varium, & glaucum, & intellexit per ſubalbidum oculum qui vocatur vulgariter albus & Gal. vocat eum glaucum. Glaucos.n. græce, latine album. Per varium autem intellexit oculum medium, magis tamen attinentẽ albo ꝗ̃ nigro. Per glaucum vero medium, econuerſo magis tendentem verſus nigrum. Diuiſit ergo Ioannitius medium quod miſit Gal. indiuiſum.ſ. magis tendentem ad nigrum & magis tendentem ab albedine, & ſic coincidunt diuiſiones iam dictæ. Verũtamen diuiſio Auicẽ. qui diuidit colores oculorum in rubeum & nigrum, plumbeum & fuſcum, non coincidit cum diuiſione quam ponit hic Gal. quia ibi poſuit Auic. diſtinctionem colorum oculorum ſumptam ex parte quatuor humorum primorum in oculo dominantium. Sed hic Gal. ſolummodo ponit diſtinctionem ſumptam ex parte diſpoſitionis albuginei & cryſtalloidis. Propter breuiloquium autem tacuit cauſas ſumptas ex parte ſpiritus viſiui & tunicę vueę. Facile.n. poſſunt intelligi ex alijs, quia multitudo & luciditas ſpiritus intelligitur ex magnitudine & ſplendore cryſtallinæ. Similiter ex turbulentia albuginei intelligi poteſt nigredo maior & minor tunicæ vueæ. Ad tertium poteſt dici ꝙ vtroq; modo. Et cum arguitur ꝙ non, quia tunc cõtingeret oculum eſſe glaucũ ſpiritu exiſtente pauco & groſſo & ſimiliter multo & groſſo. Hoc quidem conceditur. Et conceditur poſſibile eſſe oculum eſſe glaucum ſpiritu exiſtente multo & groſſo, & ſimiliter pauco & groſſo. Conceditur eſſe poſſibile oculum glaucum peius videre in obſcuro oculo nigro. Ariſto. autem. 5. de generatione dixit peius videre nigrũ propter multitudinẽ, aut turbulentiã albuginei in obſcuro, ꝗ̃ videat glaucus ex eius paucitate vel claritate. In glaucis tamen non repugnat, et nigris propter alias cauſas quin oppoſitum cõtingere poſſit, aut aliter dici poſſet vt patet. Ad id vero quod quærit quare ſi vapor &c. dicit quod ſi eſſet uapor ſubtilis ſicut ſpiritus viſiuus, quãtũcunq; eſſet ſubtilis ſicut ipſe ſpiritus: non videretur nec faceret res videri illius coloris vel lucis, ſicut nec ſpiritus, licet aliter de colore & aliter de luce dicendum ſit, vt patet ex dictis, quia lux ſimul viſa cum colore non ſic impedit viſionem coloris, ſicut color viſus impedit viſionem alterius. Contra, quia carbo niger viſus cum luce ſua apparet rubeus, & ſol in ortu vel in occaſu apparet rubens. Dicitur ꝙ nec carbo incenſus uidetur per nigredinem nec ſol videtur rubens, licet videatur remiſſioris claritatis proptẽ vaporum opacitatem. Q. autem in cryſtallina & ſpiritu viſiuo ſit lux quædam videt teſtimonio auctoritatũ Gal. 8. de vtilitate particularum. 8. c. & Ariſto. primo de ſen. et ſenſa. & 9. de iuuamentis. & Aui. in lib. de viribus cordis pluries. Patet etiam experimẽtis multis ab auctoribus inductis alias.n. non appareret vnde apparet fulgor cõpreſſo oculo in obſcuro etiam oculo clauſo, aut etiã aperto. quędam.n. animalia oculos habent in obſcuro manifeſte lucẽtes, ita vt ad venandum animalia in nocte ſibi plerũq; ſufficiat. Ad quartum patet ꝙ cryſtallina eſt ſicut ſpeculum reflectens lumen quod recipit ab extra & a ſpiritu. & per proprium etiam lumen radiat, ideo maior cæteris paribus magis radiabit, & per cõſequens oculum clariorem facit. Humor autem albugineus eſt ſicut medium illuminabile, ideo maiori exiſtente minus cæteris paribus illuminabit, & ſic oculus minus tranſlucens efficitur. Pro iſto & alijs vide tacta in quæſtione.

Ocli color quotuplex. Raſis. Glaucus qd. Ariſto. Auicẽ.

Incipit tractatus de corde

Tex. 1. Laur.

DE cordis temperamento deinceps agamus, id prius in animũ reuocantes, ut unãquanq; partẽ aut calidiorem aut frigidiorem, aut ſicciorem, aut humidiorem eſſe comparantes, non ad aliquã aliam ſed ad ſeipſam dicamus. Ita.n. fit, ut cor frigidiſſimum natura multo calidius temperamẽto ſit ꝗ̃ cerebrum calidiſſimum.

De cordis

Leo. De cordis autem temperaturis deinceps dicẽdum eſt. ſi prius hæc in memoriam reuocauerimus, ꝙ vnãquanq; partem ſeipſa, vel calidiorem, vel frigidiorem, vel ſicciorem, vel humidiorem dicimus factam, non alicui rei alteri cõparantes. Vtcũq;.n.extiterit cor natura frigidius, multo ſane calſiorẽ tẽperaturã poſſidebit calidiſſimo cerebro.

Anti. De cordis autem craſibus deinceps dicatur. Prius hoc commemoranobus nobis ꝙ vnãquãq; partem calidiorẽ, aut frigidiorem, aut ſicciorem, aut humidiorẽ ſeipſa factã eſſe dicimus, non ad aliquam aliam cõparantes. Quantũcunq;.n.cor fiat quadam natura frigidiſſimum multo calidius eſt ſecundum craſim calidiſſimo cerebro.

Iac. Determinat Gal.de ſignis diſcraſiarum cordis. Et primo ponit propoſitum ponendo canonem quendam erroris remotiuum. Secundo proſequitur ibi⌊Calidioris igi.⌉ Primo ponit intentũ, Secundo ſubiungit cañ. ibi⌊Prius.⌉ dicit primo dicendum eſt de craſibus.i. complexionibus cordis. Dicit ſecundo ꝙ in hoc lib nos dicemus vnãquãq; particulam.i.vnũquodq; membrum noſtri corporis calidiorem factam. aut frigidiorem ſeipſa comparatione ad medium ſpeciei ſuæ, & non dicimus comparando ipſam ad aliquam aliam particulam alterius ſpeciei.v.g. cum dicimus cor calidũ, aut frigidum. dicimus hoc reſpectu cordis temperati & non cerebri: aut alterius membri, quia ſi comparemus cor ad aliquod aliud membrorũ omnia corda eſſent calida. verbi gr̃a. ſicut ſi comparemus cor cerebro: omne cor eſt calidum, quia quantũcunq; cor quod natura.i.naturali complexione fuerit frigidum erit calidius cerebro calidiſſimo & ſic cor omne eſſet denominandum calidum & nullum frigidum. Primo ſciendum ꝙ ex dictis ſuperius patere poteſt, ꝙ licet cor ſit membrum tempore, dignitate prius cerebro, de cerebro tamen tanquam nobis manifeſtiori prius determinauit. Secundo ſciendũ ꝙ Gal. propter breuiloquium non determinauit de ſignis cordis tẽperati. Ea.n.facile intelligere poſſumus ex his quæ de cerebro dicta ſunt cum tacta ſuot ſigna temperati cerebri. Ad faciliorem tamen notitiam fuiſſet ſi ſigna cordis tẽperati poſuiſſet. implicite tamen ea nos conſiderare fecit quando dixit non ad aliquam aliam comparantes. Tertio ſciendum ꝙ de complexione cordis & cuiuſcunq; alterius membri triplicem poſſumus habere notitiam. vnam.ſ.generalem & confuſam valde, qua cognoſcimus qualitatem abſolute vincentem in membro illo, & ſic comparantur membra ſecundum denominationes ſuarum complexionum ad medium in vniuerſa ſubſtantia.ſ.ad æquale ad põdus. Sic.n.omne membrum in quo dominatur caliditas ſupra caliditatem æqualis ad pondus dicitur calidum, & ſimiliter omne membrum in quo dominatur frigiditas ſupra fridiratem æqualis ad pondus dicitur frigidum. ſecunda notitia eſt ſpecialis qua.ſ.determinate cognoſcimus cõplexionem membri vnius ſpeciei a complexionibus aliarum, licet per hanc non diſtinguamus complexiones membrorum eiuſdem ſpeciei inter ſe, quia vt ſic ſunt cõmunicãtes. Et ſic comparãtur membra ad medium in genere mẽbrorum.ſ.cutem. & dicuntur calida, quorum calor excedit calorem cutis, & conſimiliter frigida, quorum frigiditas excedit frigiditatem cutis, vt prima primi.ca.de complexionibus membrorum, & primo complexionum. vltimo.c. Tertia vero eſt notitia diſtincta & ſingularis, ꝑ quã membrorum eiuſdem ſpeciei complexiones contra ſe inuicẽ diſtinguimus, ut ꝙ cor Sor.eſt calidũ, & Pla. frigidũ; & ad talem notitiã habendam oportet fieri comparationẽ ad medium in illa ſpecie quod eſt metrum & menſura diſpoſitionum aliorum membrorum. Et quia in propoſito vult nobis tradere Gal. notitiam diſtinctam complexionum cordis, Illa enim eſt quæ nos magis immediate ad opus dirigit, ideo poſuit canonem ſupra poſitum. Ex his ſolui poſſunt multa litteralia dubia hic moueri ſolita vt patet intelligenti.

Cordis cõplexionis notitia triplex.

Auicẽ.

Calidioris ergo comparatione propriæ moderationis indicia ſũt inſeparabilia ac propria, ſi ſpiratio magna, ac pulſus uelox ſpiſſusq; eſt, ſi audax homo atq; impiger eſt. Quod ſi caliditas plurimum augetur, iracundus, efferus, furibunduſq; eſt. Thorax præterea hirſutus maximeq; pectus eſt, atq; etiam in alijs loca quæcũq; prope poſita ſunt ac magna ex parte totum corpus calidum ex corde calido redditur niſi iecur admodum contra egerit. Sed paulo poſt omnia corporis indicia dicentur. 2 Laur.

Leo. Calidioris igitur cordis, ut admodum qui eſt proprius ẽ atq; conueniens, indicia quædam ſunt inſeparabilia, & ꝓpria, magnitudo reſpirationis, & pulſus uelocitas, & frequẽtia, & audacia, & ad actiones natura prompta. Q. ſi multum in caliditate exceſſerit, tunc furibunda quædam iracũdia, & temeritas adſunt. Eſt autem his thorax hiſpidus & præſertim pectus. & quæcunq; illis partes proximiores. Magna vero ex parte calidi cordis temperatura, vniuerſũ corpus calidum reddit, niſi hepar vehementius obſtiterit. Dicemus autem paulo inferius totius corporis indicia.

Anti. Calidioris ergo vt ad proprium modum referamus cordis ſigna inſeparabilia quidem & familiaria hæc ſunt, magnitudo reſpirationis, & pulſus velocitas, & frequentia, & audacia, & ad actiones impigrum. Si vero cor ad plurimũ veniat caliditatis, furor eſt eis & maniaca confidentia. Eſt autem & piloſum eis pectus & quæ circa hypocondria, & his proxima. In pluribus vero & totum corpus ca.ex calido corde fit, niſi maxime contraoperetur hepar. Dicentur autem paulo poſterius totius corporis cognitiones.

Iac. Determinat de ſignis diſcraſiarum naturalium cordis. Primo ſimplicium. Secundo compoſitarum: ibi⌊Secundũ vero.⌉ Primo calidi. Secundo frigidi. Tertio ſicci. Quarto hu. ptes patẽt. Primo ponit ſigna inſepabilia & familiaria ſecundo nec familiaria, nec inſeparabilia ibi ⌊In plurimis vero.⌉ Primo quando lapſus eſt paruus. Secundo quando eſt magnus ibi⌊Si vero ad plurimum.⌉ Primo dicit ꝙ ſigna inſeparabilia & familiaria cordis calidioris vt ad proprium modum ipſius pertinentia ſunt hæc.ſ.magnitudo reſpirationis, velocitas, & frequentia pulſus, audacia, & impigrities ad actiones. Primo ſciendum ꝙ ly vt ad propriũ modum dupliciter conſueuit exponi. Primo ſecundũ Pluſq̃cõmen. vt per ꝓprium modum intelligamus illum quẽ ſeruaret natura a nulla rerum impedita. Eſt ergo ſenſus, & ſigna cordis calidioris.ſ.corde ad proprium modum ſe habente, quia.ſ.temperate ſunt &c. Et hanc expoſitionẽ Pluſq̃cõmen. abſtulit a Thadeo, vt conſonat litteræ præcedẽti. Ex quo.n.ſupra dictum eſt fienda eſſe comparationẽ ad medium proprie ſpeciei. vult ſecundum illud ponere ſigna cordis calidioris.ſ. vt ad propriũ modum refertur.i.ad tẽperamentum propriæ ſpeciei. Secundus intellectus litteræ eſt ꝙ ſuper diſpoſitionem cordis poſſumus ſignificare dupliciꝰ. Primo ſecundum proprium modum, & tunc per ſigna familiaria & inſeparabilia ſignificamus. Secundo ſecũdum non proprium modum, puta quando ſignificamus ꝑ ſigna inſeparabilia &c. Et quia a primis incipit, ideo dicit vt ad proprium modum: & vterq; intellectus bonus eſt.

Cordis calioris ſignum inſtipſx

Cordis diſpõoẽ cognoſci dupliciter.

Secundo ſciendum ꝙ per ſigna inſeparabilia intelligit ſigna quæ cuilibet cordi calido inſunt, vel ipſum concomitãtur, familiaria vero dicuntur quæ a ſolo corde proueniunt, vel merito ſolius cordis calidi in corpore inuenta ſunt. Et ſunt iam dicta ſigna. Poſſunt tamen dici familiaria, quia notiora ſunt in ſignificando ſuper diſpoſitionem cordis, vt ſunt præcipue ſigna ſumpta a pulſu. Contra, quia ſtat cor eſſe calidum, & tamen pulſum nec velocem, nec frequentem nec magnum fieri, puta ſi virtus eſſet debilis multum,

aut inſtrumentum inobediens. Dicendum primo ꝙ illa intelliguntur inſeparabilia, niſi fuerit prohibens ex parte cauſarum cõtentiuarum ſiue eſſentialium pulſus. Vel dic ꝙ hic ponuntur ſigna lapſuum naturalium non multum, nec extremaliter a temperamento recedentium, in quibus ſemper apparet diſpoſitio iam dicta in anhelitu & pulſu. Non.n. perducitur virtus ad debilitatem paruificantem, aut inſtrumentum ad duritiem impedientem magnitudinẽ, niſi receſſus fuerit magnus, & innaturalis. Tertio ſciẽdum ꝙ penes auctores noſtros inueniũtur iſti termini pulſus: diaſtoles, ſyſtoles, anhelitus, iſpiratio, reſpiratio, velocitas, tarditas, magnitudo, paruitas, raritas, ſpiſſitudo. Et ſimiliter in anhelitu inuentæ ſunt hæ differentię quæ omnia in quæſtione bene declarata ſunt, vide ibi. Per magnitudinem ergo reſpirationis intelligit magnitudinem anhelitus in quo pectus ſecundum omnem dimenſionem multum eleuatur. corde.n. calido exiſtẽte magna reperitur in eo neceſſitas refrigerij, quare oportet aerem multum attrahi, & ex conſequenti anhelitum magnum fieri. Pulſus etiam velocitas, quia corde, & arterijs calidis exiſtentibus oportet aerem ad ſubueniendũ neceſſitati, velociter attrahi, & per conſequens pulſum quantum ad diaſtolem velocem fieri. Quantum etiam ad ſyſtolem, quia velociter fit aer calidus & inutilis refrigerio, quia etiam fumi expellendi velociter inflammantur, oportet eos velociter per cõſtrictionem expelli, & frequenter quia poſt primam euentationem cito ſuccedit ſecunda neceſſitas. vnde pauco tempore quieſcit cor inter vnum motum & alium, & per conſequens fit pulſus ſpiſſus. Et audacia propter multitudinem caloris, niſi propter aſſuefactionem acquirat habitus oppoſitus. Et per audaciam intellige utilitatem. Et per idẽ ad actiones impigrum, calidi.n. eſt mobilitare, vt ſupra. Secundo ponit ſigna cordis multum recedentis a temperamẽto. Et ſunt. Furor, quia in eo facile feruet calor, & ſubito ad exteriora expellitur. Et maniaca confidentia in egrediẽdo pericula magna ſine præmeditatione propter ebullitionem fortem rationem offuſcantẽ, quia ira impedit animum. Seneca. Quodq; habet proprium furor habet in ſeipſum &c. Pectoris piloſi cauſa patet. Iſta tamen piloſitas magis ad ſiniſtrum ꝗ ad dextrum declinat. 21. tertij. Tertio ponit ſigna non inſeparabilia nec familiaria. Primo ſumpta a qualitate tangibili totius. Secundo a latitudine pectoris ibi. Eſt autem latitudo pectoris. Dicit primo ꝙ vt in pluribus ex corde calido redditur totum corpus calidum ad tactũ, niſi cordi maxime contraoperetur hepar. Et ſubdit ꝙ ſigna habitudinis totius dicentur paulo poſt. Primo ſciendum hoc ſignum non eſſe inſeparabile nec familiare, quia non conſequitur immediate propriam operationem cordis, vel quia nõ neceſſario conſequitur caliditatem cordis in corpore naturaliter ſe habente. Secundo ſciendum ꝙ dixit in pluribus, deinde ſubiunxit niſi, quia videtur ſufficere dicere totũ fieri calidum &c. Dicunt quidam ꝙ ly niſi, ſubiungitur ad declarãdũ ly vt in plibus, vt ſit ſenſus vt ĩ plibus &c. qa.ſ. illud verũ eſt niſi hepar cõtraoperet̃. Alr & puto melius dixit, vt in plibus, qa dato ꝙ nõ cõtraoperet̃ hepar, nõ tamen neceſſario ex corde calido non totum eſſet ad tactũ calidum. poſſet.n. contraoperari cerebrum. ſimiliter naturalis diſpoſitio maſculorum frigida quæ inueniri poteſt cũ corde calido. Experimento etiam patet virum quantũcũq; calidi cordis ſi caſtretur effeminari. Dixit autem maxime, primo quia inter cætera maxime cordi contraoperetur hepar. Secundo quia caliditas cordis calidi cum pendet a fonte caloris, nõ vincit̃ a cõtraoperãtia quacũq; hepatis, ſed oportet ipſam eẽ valde magnã. ſed de his infra magis &c.

Cordis multũ diſtẽpati ſignũ.

3 Laur. Quinetiam thoracis amplitudo caloris indicium cenſetur, niſi cerebrum admodum contra egerit. Cum dorſalis magnitudo medullæ magna ex parte illi proportionetur. Vertebrarum autem magnitudo tanta, quanta dorſalis medulla, proindeq; tota ſpina eſt. Thorax.n. adnectitur dorſo, ueluti nauigium carinæ, quocirca neceſſario longitudinem habebit parem dorſo, latitudinem autem proportionalem corpulentiæ uertebrarum, ubi pro natura illarum inexus ſit. Sed ubi cordis calor exuperans inflet, amplificetq; ſtatim a prima origine thoracem, proportionalem calori illius latitudinem obtinebit, & ob eam rem quotiens capite paruo thorax amplior habeatur, indicium caloris in corde eſt maximum. Quoties uero magno capite paruus exiſtat, id quoq; eſt indicium frigiditatis in corde maxime peculiare. Sed ſi proportionale caput habeat cæteris inditijs definiri cor ipſum oportebit perinde quaſi de thoracis quantitate nullũ ſis indicium accepturus.

Eſt quidem & latitudo thoracis caliditatis indicium niſi & hic quoq; cerebrum plurimum obſtiterit, quoniam ei magna ſpinalis medulla reſpondet, tantæ vero erunt vertebræ quanta, & ſpinalis medulla, quare & ſpina vniuerſa. Cõfigitur vero thorax ad eam ſpinæ partẽ quæ metaphrenon ideſt dorſum dicitur, tanquam ad carinam nauis, quare neceſſario eius longitudo æquabitur dorſo, latitudo vero erit pro vertebrarum ratione quando ad proportionem earum craſſitudinis fuerit conſtitutus. Cum vero cordis caliditas ſuperans perflauerit, ac dilatauerit, in primo ſui ortu thoracem, erit eiuſdem caliditati proportione reſpondens. Quare cum caput paruũ, thorax autem latus extiterit maximum hic tibi fuerit cordis caliditatis indicium. Cum vero magno exiſtẽte capite paruus fuerit, proprijſſimum hic erit cordis frigidioris ſignum. Si vero capiti fuerit proportione reſpondens tunc alijs ſignis de corde diſtingues, ex ipſius thoracis amplitudine nihil aſſumens. Leo.

Anti. Eſt autem latitudo pectoris calidi cordis cognitio, niſi & huic aliquando cerebrum maxime cõtraoperetur. Quoniam autem ſpinalis medullæ magnitudo proportionalis eſt illi plurimum. Et tanta ſunt ſpondilia ſecundum magnitudinem quanta ſpinalis medulla, itaq; & ſpina tota. Coniungitur vero thorax ad poſteriorem partem ſecundum lõgitudinem quidem æqualis metaphreno, ſecundum latitudinem vero cum quadam proportionali groſſitudine ſpondilium coniunctio fit ſecundum illam ſpinam. Cum vero caliditas cordis dominata fuerit augmentabit thoracem, & dilatabit ſecundum primam generationem proportionaliter huius caliditatis. Ideo etiam & cum in paruo quidẽ capite thorax poſitus fuerit, maxima ſecundum cor fit cognitio caliditatis. Quãdo vero in magno paruus maxime. Et hoc proprium ſignũm eſt cordis frigidioris. Si vero proportionem habeat cum capite alijs ſignis determinandum erit de corde ita vt ex thoracis quãtitate nil accepturus ſis.

Iac. Tangit ſignum aliud ſumptum a quãtitate pectoris. Secundo declarat illud. tertio exequitur ex dictis concludẽdo conuenientem modum ſignificandi. ſecunda ibi[Quoniam autem.] tertia ibi[Cum vero.] Dicit primo ꝙ latitudo pectoris eſt cognitio.i. ſignum caliditatis.ſ. cordis, niſi etiam maxime cõtraoperetur cerebrum, caliditatis.n. eſt dilatare & ampliare. Secundo declarat propoſitum, et premittit tria. Primum eſt ꝙ ſecundum plurimum magnitudo ſpinalis medullæ.i. quantitas eſt proportionalis illi cerebro in quantitate ſua. ſecundum plurimum.n. orta in magnitudine, & paruitate ſuo principio ſeu origini atteſtãtur, ſicut truncus radici. vnde ex cerebro magno, magna ſecũdum plurimum oritur nucha, ex paruo parua. Dixit autem Nuchæ ſecũdum plurimum, quia nucha a poſteriori parte cerebri ortus.

oritur

oritur, vt ſupra declaratum eſt. Et quia contingit totum cerebrum eſſe paruum magna exiſtente poſteriori parte, & econtra, parua exiſtente ipſum eſſe magnum. Ideo contingit ex paruo cerebro oriri nucham magnam, & ex magno paruam. Secundum quod præmittit eſt ꝙ ſpondilia ſunt tanta quanta eſt ſpinalis medulla. Cum.n.in concauitate ſpondilium debeat nucha contineri, oportet concauitatem fieri magnam, nucha magna exiſtente, parua vero paruã. Cum ergo ſpondilia proportionentur ſuæ concauitati, erũt ſpondilia magna nucha magna exiſtente. Tertium quod ex his ſequitur eſt ꝙ nucha exiſtente magna, ſecundum plurimum eſt pectus magnum & latum, quia ſpõdilibus magnis exiſtentibus ſequitur thoracem eſſe longum. longitudo.n.thoracis eſt ſecundum longitudinem quantitatis.11. ſpondilium, quam appellant metaphrenum. ideo ſpondilibus exiſtentibus magnis erit iſta longitudo.11. ſpondiliũ magna. Et ſic pectus longum. Similiter latum, quia coſtæ ſpondilibus magnis exiſtentibus ſunt longæ, ſecundũ quarum longitudinem eſt pectoris latitudo. Cum ergo cerebro exiſtente magno ſtet cor frigidum, & cum paruo calidum ſequitur poſſibile eſſe cor calidum ſtare cum anguſtia pectoris & frigidum cum latitudine. Tertio oſtendit modum ſignificandi ex latitudine pectoris, & ſtrictura, & ponit quatuor canones. Primus eſt ꝙ caliditate cordis dominante a principio fit pectus latum. ſ. reſpectu temperati, & per conſequens non contraoperante cerebro latitudo pectoris eſt ſignum caliditatis cordis. Secundus canon eſt ꝙ capite paruo exiſtente. ſi pectus fuerit latum, eſt ſignum efficaciſſimum caliditatis cordis. oſtenditur.n.ꝙ cerebrum ſua paruitate alias frigiditate contraoperari non potuit, quin fieret a caliditate cordis pectus amplum. Tertius canõ eſt ꝙ magno exiſtẽte capite, ſi pectus eſt ſtrictum hoc eſt euidentiſſimum ſignum frigiditatis cordis, quia ex hoc cognoſcitur ꝙ quantũcunq; cerebrum ſua magnitudine iuuaret cor ad pectus ampliandum, paucitate tamen ſui caloris ipſum ampliare non potuit, & per conſequens ipſum cor eſt frigidum valde. Quartus canon eſt ꝙ ſi contingat caput, & pectus eſſe proportionabilia in ſua magnitudine, nõ poſſumus per ſignum ſumptum a latitudine, vel ſtrictura pectoris ſignificare ſupra diſpoſitionem cordis calidi, aut frigidi. Si.n.pectus ſit amplum, neſcis an magnitudine cerebri an caliditate cordis proueniat hæc amplitudo. Similiter ſi anguſtum ambiguum eſt, an hæc anguſtia a frigiditate cordis, an cerebri paruitate proueniat, tunc.n.eſt per alia ſigna ſignificandum tanquam nihil accepturus ſis ſignificationis a quantitate thoracis. Circa lectionem hanc oriunt̃ plura dubia litteralia. Primum dubium. Quare Gal. ponens ſignum ſumptum ab anhelitu ſolum explicat magnitudinem, & tacet velocitatem, & frequentiam. Econtra vero in pulſu explicat velocitatem, & frequentiam, & tacet ipſam magnitudinem. Secundum dubium. Videt̃ ꝙ magnitudo anhelitus non ſit inſeparabile ſignum calidi cordis. Nam pectore ſtricto exiſtẽte erit anhelitus paruus. ſed cum corde calido ſtat pectoris anguſtia, vt in littera innuebatur eſſe poſſibile. ergo cum corde calido ſtabit anhelitus paruus, & per conſequens &c. Et per idem videtur ꝙ corde exiſtente calido poſſit eſſe pulſus paruus; poſſibile.n.ẽ cor eſſe calidum, & arterias anguſtas, ſed tunc neceſſario, erit pulſus paruus. ergo &c. Tertium dubium. Vtrum ex corde calido proueniat pulſus fortis. Et videtur ꝙ ſic ex intentione Gal. in introductorio pulſuum ponentis ꝙ habẽtes cor naturaliter calidius habent pulſum vehementiorẽ non multum. Et idem Haiya. primo theoricæ.c.11: quod eſt de complexionis cordis ſignificatione. Item magnitudo præſupponit fortitudinem virtutis, ſed talis pulſus eſt magnus. Contra, quia fortitudo virtutis inſequitur temperamentum. Quartum dubium. Non videtur ꝙ impigrities, & anhelitus ſignificẽt ſupra diſpoſitionem cordis, ſed cerebri, quia hæc eſt promptitudo ad operationes voluntarias, per quas ſignificamus ſupra diſpoſitionem cerebri, & non cordis, cum ſit principium voluntarij motus. Et idem eſt de anhelitu, quia volũtarius motus eſt, vel mixtus. Motus vero cordis eſt pure naturalis, vt ſupra viſũ eſt. Quintum dubium. Videtur eſſe poſſibile totum caput eſſe paruum, & nucham eſſe magnam quod repugnat ſupradictis quia ſtat caput ſimpliciter eſſe paruum, & pectus amplũ, ſed amplo exiſtente pectore nucha eſt magna, eo ꝙ ſpondilia ſunt magna quibus proportionatur nucha ergo &c. Et per ſimile viceuerſa argui poteſt ꝙ quantitas thoracis non pendet nec correſpondet quantitati ſpondilium, quia cum capite ſimpliciter paruo ſtat pectus amplum, ſed cum capite ſimpliciter paruo ſtat neceſſario nucha parua, & ꝑ cõſequens ſpondilia parua. ergo cũ pectoris amplitudine ſtat paruitas ſpondilium, & per conſequens &c. Contra, quia magnus ſtipes ex magna radice oritur, & paruus a parua &c. Sextum dubium. A quo magis pendet pectoris latitudo, an a magnitudine capitis, an a caliditate cordis.

Metaphrenũ quid.

Dubia.

Halya.

Ad primũ iſtorũ dr̃ ꝙ Gal. ꝑ anhelitus magnitudinẽ voluit nos intelligere magnitudinẽ & pulſus, & ecõtra per velocitatem, & frequentiam pulſus velocitatem & frequentiã anhelitus, eo ꝙ anhelitus currit curſu pulſus. 4. tertij.c. de ſermone vniuerſali anhelitus. & de hoc in quæſtione.

Anhelitus magnitudo

Auicẽ.

Alij vero dixerũt ꝙ ideo expreſſit ſolam magnitudinem in anhelitu, quia iy ſtante proportione inſtrumẽtorum pulſus, & anhelitus: anhelitus, & pulſus proportionantur. Si tamen eſſet pectus magis latum ꝙ̃ cordis caliditas requireret eſſet anhelitus augmentatus in magnitudine: & nõ in velocitate neceſſario, aut ſpiſſitudine, vt infra videbitur.

Ad ſecundum dicitur concedendo pro nunc ꝙ corde calido exiſtente poteſt anhelitus eſſe paruus, & adhuc pulſus eſſe paruus, & hoc in pluribus caſibus. Primus, vbi inſtrumenta ſuis motibus ſunt inobedientia: vt pectus, & arteria dilatationi propter ſiccitatem, aut anguſtiam. Secũdus, ſi virtus motiua ſit impotens ad motum: & conſequenter, ꝙ ſigna iſta non ſunt inſeparabilia ſimpliciter, ſed ſtãte fortitudine virtutis cum debita proportione inſtrumentorum ad pulſum alias ad lapſum cordis. Ad tertium dicitur ꝙ ex corde calido non peruenit pulſus fortis reſpectu pulſus temperati, quia virtus pulſatilis in eo debilis eſt reſpectu temperati. Poteſt tamen dici pulſus fortis reſpectu pulſus cordis frigidi cum alijs paribus. Si ergo Gal. & auctores aliqui dicant pulſum calidi cordis eſſe vehemẽtem ſeu vehementiorem: non intellexerunt per vehementem fortem, nec per vehementiorem fortiorem ſecundum rei veritatẽ, ſed ſecundum apparentiam, & apud illos qui veram fortitudinem a magnitudine cũ velocitate diſtinguere neſciunt ad quos loquit̃ Gal. in lib. qui vocatur introductorius pulſuum. Per vehementem ergo intellexit pulſum in quo ſimul coniunguntur magnitudo cum velocitate, qui tamen non eſt fortis reſpectu temperati pulſus: vt ſecunda primi bene declaraui. Ad quartum poſſet faciliter dici, ꝙ licet illorum principium ſit cerebrum manifeſtum, radicaliter tamen principium eſt cor, vt in quæſtione viſum eſt. Sed hæc ſolutio habet difficultates notas. Alij dixerunt ꝙ in anhelitu, & ꝓmptitudine ad actiones imaginari debemus duplicem cauſam. Vnam elicientem, & imperantem, & iſta eſt virtus appetitiua, quæ eſt fundata in corde, cui attribuitur ira, concupiſcentia, complacentia, diſplicentia &c. Aliam imaginamur cauſam imperatam, & motũ exequẽtem, qualis eſt virtus motiua particularis exiſtens in muſculis, & lacertis, & hoc principiũ eſt ex cerebro, & ex hac ſignificamus ſuper diſpoſitionem cerebri, & ſic per hunc modum inquantum ſignificamus ſuper cauſam primam ſignificamus ſuper diſpoſitionem cordis, ut uero ſuper ſecundam ſignificamus ſuper diſpoſitionem cerebri, & ẽ ſententia Aui. prima ſexti naturalium. Ad quintũ dicitur cõcedendo nullam repugnantiam naturalem includere totũ caput eſſe ſimpliciter paruum, nucham tamẽ eſſe magnã, quia non maiorem connexionem ſeu conuenientiam inter ſe videtur habere pars capitis anterior, & poſterior ꝙ̃ pars

Anhelitus cã duplex.

Auicẽ.

poſterior capitis,& nucha,ſed contingit vnam iſtarū partium,puta anteriorem paruam eſſe magna exiſtente poſteriori,& ſimiliter econtra. Similiter caput abſolute magnū parte poſteriori parua,& paruum parte poſteriori magna exiſtente,ergo contingens eſt totum cerebrum eſſe magnū parua exiſtente nucha,& ecōtra. Item tam anteriori, ꝙ̄ poſteriori parte cerebri parua exiſtente contingit neruos eſſe magnos,& collum groſſum,& ſic de alijs,ergo hoc de nucha non repugnat. Conſimiliter per omnia dicendum eſt de coſtis reſpectu ſpondilium. Nec iſtud eſt contra dicta ſuperius,quia Gal. non plus voluit niſi quod ſecundum plurimum eſt ita. Ad ſextum videtur probabiliter dicendū, ꝙ per prius,& principalius pendet latitudo pectoris a diſpōne cordis, ꝙ̄ cerebri. Pendet.n.a corde, vt a fine , & vt ab agente,ſed a cerebro pendet etiam vt a fine mediato,& non principali,quia latitudo ſpondilium eſt propter nuchā & nucha propter cerebrum. Et dicūt quidam ꝙ quaſi per accidens,& de neceſſitate materiæ fit pectus latum cerebro magno exiſtente,quia gratia nuchæ magnæ conſequētis cerebri magnitudinem fit concauitas ſpondilium magna,& ſpondiles ex conſequenti magni,ad quod ex neceſſitate materiæ debēt ſequi lōgitudo coſtarū,ſecūdū quā eſt pectoris latitudo. Sed prima reſponſio ſufficiat.

4 Laur. **In corde frigidiori pulſus minor ꝙ̄ moderatus eſt,non tamen tardior neceſſario rariorue.**

Leo. In fridiore vero corde pulſus minores exīt, ꝙ̄ modo naturæ conueniat,non tn̄ neceſſario tardiores, vel rariores.

Anti. In frigidiori vero corde pulſus minores ſunt cōpetentibus,non tamen ex neceſſitate tardiores,aut rariores.

Iac. Determinat de ſignis cordis frigidi. Et primo ponit ſigna ſumpta a pulſu. Secundo ab anhelitu. Tertio ab humoribus & pilis. Quarto ponit ſigna quædam nō familiaria. ſecūda ibi[Spiritus vero.] tertia ibi[Tales timidi.] quarta ibi[De paruitate vero.] Dicit primo ꝙ in corde frigidiori temperato pulſus ſunt minores competentibus , non tamen de neceſſitate tardiores, & rariores. Sciendum ꝙ hæc littera habet triplicem expoſitionem . Prima exponit litteram vt iacet,præmittendo ꝙ ſicut creſcente neceſſitate in corde,& arterijs ſupra temperamentum,prima differentia quæ acquiritur in pulſu eſt magnitudo: ſecunda velocitas & tertia ſpiſſitudo. Ita per neceſſitatem diminutā citra temperamentum,prima differentia quæ deperditur eſt magnitudo & acquiritur paruitas,ſecunda vero quę deperditur eſt velocitas,& acquiritur tarditas , tertia autem quæ deperditur eſt ſpiſſitudo,& acquiritur raritas. Et pro illo habet probabile motiuum, quia caliditas aucta vltra temperamentum,& frigiditas etiam aucta vltra temperamentum ſunt oppoſita. ergo oppoſitorum effectuum productiua. Sed caliditas inducit magnitudinem. ergo frigiditas puitatē. Itē ſic ſe habet multus aer auctæ neceſſitati, ſicut paucus diminutæ, ſed neceſſitate aucta attrahitur aer multus,vnde fit pulſus magnus, ergo ipſa diminuta fit pulſus paruus. Si ergo cor fuerit frigidius temperato parū fiet pulſus minor. Et ſi iterum creſcat frigiditas fit pulſus tardior. Et ſi iterum creſcat fit rarior. In corde ergo parum frigidiori temperato ſunt pulſus parui,& non tardi , nec rari, & ſi ſic in eo ſunt parui,non tamen ex neceſſitate tardi, aut rari. Secunda expoſitio præmittit ꝙ diminuta neceſſitate inſtrumēto inobediente,aut virtute debili,contingit pulſū paruum eſſe,non tamen tardum, aut rarum. poteſt.n. virtus eſſe ita debilis,aut inſtrumentum inobediens ꝙ nō poterit pulſus attingere magnitudinem ſuæ neceſſitati ſic diminutæ ſatisfaciētē quare oportebit ꝙ in magnitudine deficit velocitate & ſpiſſitudine cōpenſari. Quia ergo propē frigiditatē multū debilitat virtus , & indurat inſtrm̄ ideo contingit ex corde frigidiori tēperato pulſus fieri minores cōpetentibus,non tamen ex neceſſitate tardiores,aut rariores. Aliam expoſitionem habes in quæſtione.

Cordis neceſſitate creſcente, aut diminuta differentia triplex.

5 Laur. **Spiratio uero ubi tanto minor thorax exiſtit quanto cor frigidius pulſui proportione reſpondet. Vbi uero maior fuerit ꝙ̄ frigiditatis quantitas poſtulet,non ſolum minorem ſed etiā tardiorem,rarioremq; naturam oſtendit.**

Leo. Reſpiratio autem,ſiquidem tanto thorax minor extiterit , quanto cor frigidius, pulſibus erit proportionalis. Si vero maior fuerit, ꝙ̄ pro frigiditatis vehemētia, nō minorē tantū,ſed etiā tardiorē,& rariorem naturam oſtendit.

Anti. Spiritus vero ſiquidem tanto minor thorax ſit quanto cor frigidius pulſibus eſt proportionalis. Si vero thorax maior fuerit ſecundum quantitatem frigiditate cordis,non minorem tantum ſed tardiorem declarat natura.

Iac. Hoc eſt ſignum ſumptum ab anhelitu.ſ. ꝙ ſi thorax ſit proportionalis tanto.ſ. anguſtior,& minor thorace mediocri quanto hoc cor eſt frigidius corde temperato, erunt anhelitus proportionales pulſibus,quia ſicut pulſus ſunt minores competentibus non tamen ex neceſſitate tardiores, & rariores,ita ſimil'r,& anhelitus erit minor, non tamē ex neceſſitate tardior,aut rarior,quia ſtante proportionabilitate inſtrumentorum anhelitus currunt curſu pulſus,vt infra videbitur. Si vero thorax non ſit tanto minor thorace mediocri quanto cor eſt frigidius,tunc fierent pulſus non ſolū minores ſed tardiores. Dubium circa dicta bene examinandum eſt: quia thorace exiſtente maiori ꝙ̄ requirit neceſſitas,ſit anhelitus maior,ſed tardior,& rarior. igitur ſimilir̄ erit de pulſu augmentato corde,& arterijs. Sed de hoc in dubio videbitur litterali. Nota ꝙ hoc nomen ſpiritus ſumitur multipliciter. Primo pro anima , vt Ioannis.19.ca. Et inclinato capite tradidit ſpiritum. Secundo pro nobiliori parte vel potentia animę, vt ſcribitur Math.26.& Mar.14.cap̄. Spiritus quidem promptus eſt.i. ratio, caro autem infirma appetitus ſenſitiuus. tertio pro vēto, vt.2. meta. De ſpiritibus autem,& ventis. quarto pro corpore facile euaporabili alchimico, vt argentum viuū. quinto pro ſubſtantia ſeparata: vt angeli & demones. ſexto pro corpore ſubtili aereo quod eſt inſtrumentum animæ, vt.5. de iuuamentis. vltimo pro anhelitu ſicut hic.

Spūs ſe ptupſr. Ioānes.

Ariſto.

6 Laur. **Tales timidi ſunt,obliuioſi, & cogitabundi. In his pectus leue eſt ac pilis nudum,de paruitate præterea diffiniēdū quēadmodū antea dictū eſt. Itidem & de totius corporis qualitate.**

Leo. Tales autem timidi ſunt , & ſine audacia , & ſegnes & nudum pilis bene pectus . De eius vero paruitate diſtinguendum vt diximus prius . Eodem modo, & de totius corporis caliditate.

Anti. Tales & timidi,& curioſi,et nudum eis pilis eſt pectus. De paruitate vero eius determinandum eſt,vt prius dictū eſt. Secundum hoc vero & de totius corporis qualitate.

Iac. Hæc pars de ſe patet.

7 Laur. **Siccius uero cor pulſum efficit duriorē, atq; iracundiam non promptam quidem,ſed efferā, ac cunctantem,& quod prope dixerim corpus omne ſiccius redditur niſi iecur cōtra egerit. Humidioris cordis indicia ſunt ſi pulſus mollis eſt, ſi facile mouetur ad iram ſed facile ſedat. Si corpus omne humidius eſt niſi iecur contra egerit.**

Leo. Cor autem ſiccius pulſus efficit duriores,& iram non prōptam quidem,ſed feram , & quæ non facile ſedari queat, magnaq; ex parte vniuerſum corpus ſiccius exiſtit,niſi hepar obſtiterit. Cordis uero humidioris ſigna,pulſus molles & motes ad iram quidem procliues,ſed talem quæ facile

ſedari

ſedari poſſit, & vniuerſum corpus humidius exiſtit, niſi hepar obſtiterit.

Anti. Siccum vero cor pulſus operatur duriores, & furorem, non promptum quidem, ſed ferocem, & difficile placabilē vt multum vero & totum corpus ſiccum ſi non hepar contraoperetꝛ. Humidioris vero cordis ſigna ſunt pulſus molles, & cōſuetudo facile mobilis ad irā, & facile placabilis: & totū corpus hūidius, niſi ea q̄ ſecundū hepar cōtraopet̄.

Iac. Hæ partes ſunt manifeſtæ.

8 Laur. **Temperamenta autem compoſita cordis in primis qualitatibus ita ſe habent. Calidi ac ſicci cordi pulſus durus, magnuſq; eſt & uelox & ſpiſſus ac ſpiratio magna uelox, ſpiſſa, ac multo magis in uelocitatem creſcit & ſpiſſitudinē quotiēs thorax cū corde non ex proportione augeatur.**

Leo. Secundū vero coniugationē qualitatū primarū vitioſæ cordis tēperaturæ ita ſe hñt. Calī & ſicci cordis pulſus duri ſunt, & magni, & veloces, & frequētes & reſpirationes magnæ, et veloces, et freq̄ntes et multo magis ad velocitatē ac freq̄ntiā vergūt, thorace cordi nō aucto ꝓportionalr̄.

Anti. Secundum compoſitionem vero primarum qualitatū diſtemperantiæ cordis ſic ſe habent. Calidi quidem & ſicci cordis ſigna ſunt, pulſus duri, & magni et veloces, et ſpiſſi: & ſpiritus ſunt magni, & veloces: & frequentes: & multo magis ad velocitatē accedūt & frequentiā: non creſcente ſecundū proportionem cordis thorace.

Iac. Determinat de ſignis diſcraſiarum compoſitarum cordis. Et primo calidæ & ſiccæ. Secundo calidæ & humidę. Tertio frigidæ & humidæ. Quarto frigidæ & ſiccæ. Partes patent. Primo ponit ſigna familiaria. Secūdo non familiaria. ſecunda ibi ⌊ De totius. ⌉ Primo ponit ſigna a pulſu. Secundo ab anhelitu. Tertio a pilis. Quarto a moribus. ſecunda ibi ⌊ Et ſpiritus. ⌉ tertia ibi ⌊ Omnium. ⌉ quarta ibi ⌊ Ad actiones. ⌉ Dicit primo q̄ diſtemperantiæ cordis exiſtentis ſecundum ſyçygiam. i. compoſitionem a ſin qđ eſt cō & çygia quod eſt iunctio primarum qualitatum, ita ſe habent ſicut ſtatim dicetur, quia ſigna cordis calidi & ſicci ſunt hæc. pulſus duri propter ſiccitatem indurantem arterias, magni, veloces, & ſpiſſi, quia cum caliditas in corpore & arterijs eſt vehementer aucta, indiget multo aere velociter & frequenter attracto: & ſic oportet eſſe pulſum magnum, frequentem, & velocem. Secundo ponit ſigna ſumpta ab anhelitu. Primum, ſpiritus ſunt magni veloces &c. quia ſtante proportionabilitate inſtrumentorum proportionantur pulſus, vt ſupra thorace tamē non creſcēte. i. non dilatato ſecundum proportionalitatem cordis ſiunt pulſus veloces & frequentes. quia quod ex magnitudine deficit velocitate & frequentia compenſatur.

9 Laur. **Hi ex omnibus pectus habent q̄ maxime piloſum & ilia, ad actiones obeundas prōpti animoſiq; & celeres ſunt, ac moribus imitanī tyrānos, iracūdi, efferi. De totius autē corporis temperamēto, atq; etiā thoracis amplitudine, quod proportione reſpondeat ſupradictis agendū eſt.**

Leo. Hi vero p̄ cūctis pectus hñt maxime hiſutū, & ilia. Ad actiones aūt prōpti ſunt, & iracūdi & ſubiti: & mores tyrānicos hñt, ad furorē faciles non facile ve placabiles. De totius autē corporis tēperatura, & thoracis amplitudine, his quæ ante diximus proportionalit' eſt diſtinguendum.

Anti. Omnium piloſiſſimi ſunt hi ſecūdū pectus & hypochōdria ad actiones vero parati, & aioſi: & veloces, & tyrannicis moribus, &. n. furioſi ſunt & difficile placabiles. De totius vero corporis craſi adhuc & thoracis amplitudine proportionalit' his quæ prius dicta ſunt determinandū eſt.

Iac. Tertio ponit nūc ſignū ſumptū a pilis ut diximus. Et patet. Quarto ponit ſigna ſupra a moribus. Parati ad actiones propter calīm in eis igneū multū motiuū. Et propt' idē aioſi. i. audaces & veloces & tyrānicis moribus, quia crudeles, iniuſti, paſſionū ſectatores. Eſt. n. mos tyrānorū iraſci cōtra quoſcunq; q̄ñ & propter quod nō debēt nec præcibus facile placari, & tales ſunt iſti, propter caloris. n. feruorem facile iraſcunī, propter ſiccitatē tñ conceptam iram diu ſeruant. (Tyrannorum mos.) Tyrānus quærit vtilitatem propriā. Rex publicam. Rex igitur ex legibus ſumit imperiū. Tyrannus violēta dominatione ppl'm præmit. Boetius i topic s. (Boetius) Vltimo ponit ſigna non familiaria. Primū q̄ ex corde calīo & ſicco totū corpus fit calidū & ſiccū niſi hepar maxime cōtraoperetur. Secundū ex corde calīo & ſic. reddiī pectus amplū, niſi contraoperetꝛ cerebrum vt ſupra. Ex dictis Haly colliguntꝛ aliqua notata & pulchra quæ per teipſum vide. Circa hanc lrām cadunt dubia. (Dubia.) Primū. Videtꝛ q̄ ex corde calido & ſic. non proueniāt pulſus magni, quia quanta eſt cā promouens magnitudinē, tanta vel maior eſt cauſa in hoc corde promouens paruitatē, eo q̄ cā promouens magnitudinem eſt ſolū augmentū neceſſitatis ſupra tēperamentū. Cauſa vero promouens paruitatē eſt inſtrumenti ſiccitas & durities: ſed fortior eſt durities in paruificando q̄ ſit neceſſitas in magnificando etiam ſtante virtute. ergo &c. Probatur minor, quia æque potens eſt diminutio neceſſitatis in paruificando, ſicut augmentum neceſſitatis in magnificando, ſed fortior eſt durities in paruificando cæteris paribus, q̄ diminutio neceſſitatis in paruificando. paruitas. n. duritiei inſtrī cū virtute plus eſt q̄ paruitas diminutionis neceſſitatis cum virtute. ergo &c. Virtus nāq; cū priuatione non multum minuit ex æquali, quoniā a diaſtole prohibentē non habet ſecunda primi. doc. 3. ſumma de pulſibus. c. 6. quod ē de cauſis cōtentiuis pulſuū. Pro illo videtꝛ Raſ. 2. Almā. c. de ſignis cordis. ubi nō ponit niſi velocitatē & frequētiā. (Auicē. Raſis.) Secundū dubiū. Quare poſuit ſignum ſumptū a duritie pulſus & nō a duritie anhelitus. Tertiū dubiū. Videtꝛ q̄ iſti deberēt hr̄e paucos pilos in pectore q̄a multo fortior ē caliditas & ſiccitas cordis in exiccādo materiā pilorū: q̄ calitas & ſicci. cerebri. Et cū hoc humidius mēbrū eſt caput q̄ ſit pectus. Sed caliditas & ſiccitas cerebri pōt facere in capite caluitium. ergo caliditas & ſic. cordis pōt in pectore caluitiū facere, & p̄ cōſequēs &c. Quartū dubiū. Qr̄ nō poſuit in hoc corde diaſtolē et expirationē maiorē ſyſtole & inſpiratione, ſicut infra econuerſo poſuit de calīo & hu. Ad primū iſtoꝝ dr̄ q̄ nō tāta ē cā paruitatis &c. quia nō q̄libet ſiccitas vel durities organi impedit magnitudinē pulſus ſtāte fortitudine virtutis cū augmento neceſſitatis, quodlibet tñ augm̄tū neceſſitatis cū fortitudine & obediētia inſtrī magnificat. Quid aūt ad ꝓbationē ſit dicēdū, vide. 2. primi de pulſibus. Ad ſecūdū patet q̄ ēt pectus ē durū. ſed hoc debet intelligi per arteriā. Ad tertiū tacta eſt ſolīo ſup̄ de cāis caluitiei. Ad quartū ē dicēdū q̄ illud in ſequētibus datꝛ intelligi cū ponunī ſigna calī & hu. cordis. Et ideo Galī. propter breuiloquiū omiſit hæc.

10 Laur. **Si calitas ſimul cū hūiditate exupet piloſi minus prædictis ſūt. Ad actiones āt obeūdas nihilominus ꝓmpti nō tñ effera iracūdia ē, ſed ad irā proni dūtaxat, pulſus præterea mollis, magnus, uelox ac ſpiſſus ē, & ſpiratio q̄ties thorax cordi proportione rñdeat, ꝓinde ut p'ſus exiſtit. Quoties uero minor ſit tāto uelocior ac ſpiſſior prędictis, q̄to thorax minor habetur, cæterū ubi multum a mediocritate temperamenti receditur maximeq; ſi accedat ꝑ humiditatē ad ea quæ ſunt prodita, putridæ ægritudines, corruptis humoribus putrefactiſq; incidēt ac ſpiratio maior, uelociorq; & in pulſu diſtractio uelox.**

Leo. Si vero caliditas vna cum humiditate dominabitur, minus quidẽ his quos antea diximus, hi ſunt hirſuti, ad actiones vero nihilominus prompti: non tamen ferior eſt animus, ſed ad iram procliuis tantummodo, pulſus vero magni: ac molles: & veloces: & frequentes exiſtunt. Et reſpiratio, cum thorax cordi fuerit proportionalis, eãdem pulſibus formam ſeruabit. Si uero minor extiterit, tanto illis velocior erit, & frequentior, quanto & thorax minor extiterit, ſi autem multa facta fuerit euerſio in tẽperatura, ac ſi hoc pręſertim in humiditate contigerit, pręter ea quę diximus, contingent etiam ex putredine morbi his, qui in ipſis fuerint humoribus corruptis, ac putrefactis. Expirationes autem maiores ſunt, ac velociores inſpirationibus, & ſubmiſſio arteriæ in pulſibus velox.

Anti. Si vero humiditas obtinuerit cum caliditate piloſi quidem minus his qui prius dicti ſunt huiuſmodi & parati ad actiones non minus illis, non tamen ferociores in furore, ſed in iram tantum parati. Pulſus vero molles & magni et veloces & frequentes. Et ſpiritus thorace quidem proportionaliter ſe habente cordi ſecundum eãdem formam erit ſimilis pulſibus, minore vero exiſtente tanto velocior, & frequentior eſt prædictis ſpiritus quanto & thorax minor. multa vero conuerſione ſecundum craſim facta & maxime ſi ſecundum humiditatem accidit hoc præter ea quæ dicta ſunt adhuc & in putridas ægritudines ex corruptis et putreſcentibus in eis humoribus incidunt, & expirationes maiores, & velociores in ſpirationibus, & in pulſibus ſyſtole velox.

Iac. Ponit ſigna calidi & humidi cordis. Et primo quando lapſus eſt paruus. Secundo quando multus. ſecunda ibi ⌊Multa vero.⌉ Primo a pilis. Secundo a moribus. Tertio a pulſu. Quarto ab anhelitu. ſecunda ibi ⌊Et parati.⌉ tertia ibi ⌊Pulſus vero.⌉ quarta ibi ⌊Et ſpiritus.⌉ Dicit primo ꝙ ſi humiditas cum caliditate in corde obtinuerit. i. dominata fuerit ſupra temperamentum, habentes tale cor ſunt minus piloſi his qui prius dicti ſunt. ſ. calidis & ſic. In talibus. n. calidum eſt minus vſtiuum, quia coniunctum humido. Et etiam hæc materia ex qua eleuatur vapor fumoſus eſt minus parata ad recipiendum vſtionem. Dicit ſecundo ꝙ iſti ſunt parati ad actiones, nihil minus propter calidum in eo eſſe multum motiuum ſicut in calido & ſic. licet non ſit ita acutum, non tamen ferociores, ſed ſupple minus feroces furore, & propter calidum eſſe minus igneũ & ſubiectum eſſe humidius. vnde non ſic diu ſeruatur impreſſio, quare facilius placantur. ad iram tamen parati ſunt propter ſubſtantiam humidam facile recipere impreſſionem. Dicit tertio. pulſus vero molles propter mollitiẽ arteriæ, magni, veloces, & frequentes: quia virtus ſupponitur fortis, inſtrumentum obediens, & neceſſitas aucta. Dicit quarto ſignum ſumptum ab anhelitu. ſ. ꝙ ſi thorax ſit proportionaliter latus caliditati cordis, ſpiritus. i. anhelitus ſunt proportionales pulſibus, quia tunc cauſæ contentiuæ anhelitus & pulſus ſunt proportionales. Si vero ſit thorax minus latus reſpectu mediocris thoracis, q̃ ſit cor calidũ reſpectu temperati cordis, tunc tanto erit velocior & frequentior anhelitus quanto thorax erit minor, quia quanto thorax erit minor, tanto erit minor anhelitus anhelitu tantæ caliditati proportionato. ſed quãto erit minor, tãto oportebit ipſum velociorem & frequentiorem fieri. vt quod in magnitudine deficit, velocitate & frequentia compenſet.

Cordis mltũ lapſi a tẽperamẽto ſignũ triplex.

Vltimo ponit ſigna lapſus multi a temperamento. Et ſũt tria. Primum ſi fiat multa conuerſio. i. magnus receſſus à temperamento, & maxime ſi ille receſſus fuerit ſecundum humiditatẽ, præter hæc ſigna quæ ſupra dicta ſunt de corde non multũ lapſo, adhuc iſti incidunt in ægritudines putridas ex putreſcentibus & corruptis humoribus vt ſunt febres, vlcera, apoſtemata &c. Secundũ ſignum ꝙ expirationes in anhelitu ſunt maiores & velociores in ſpirationibus. & cũ hoc ſyſtole in pulſu eſt velox. ſ. reſpectu diaſtolis, quia ꝙ debebat eſſe velox reſpectu temperati non eſt dubium, quia neceſſitas mundificandi in hoc corde maior eſt reſpectu tẽperati q̃ neceſſitas refrigerandi reſpectu eiuſdem. & econuerſo eſt in calido & in ſic. Ex quo ſequitur ꝙ ſtante proportione inſtrumentorum &c. in anhelitu cordis calidi & humidi ſunt expirationes maiores inſpirationibus & velociores, ergo econtra in anhelitu corporis habentis cor calidum & ſic. ſunt inſpirationes maiores & velociores expirationibus. Ex quibus ſimiliter patet tertium ſignum. ſ. in pulſu cordis calidi & humidi eſſe ſyſtolem maiorem & velociorem diaſtole. & econuerſo in corde calido tantum, uel in calido et ſic. quia ſic ſe habet pulſus ad pulſum, ſicut anhelitus ad anhelitum. currit. n. anhelitus curſu pulſus. Ex quo patet error quorũdam philoſophorum dicentium ſyſtolẽ et dyaſtolem in pulſu non eſſe inter ſe proprie comparabiles. Et ꝙ non inuenitur textus in quo comparentur in magnitudine & paruitate, aut ex quo hæc comparatio elici poſſit. Patet. n. ex hoc oppoſitum, quia ſicut ſe habet ſyſtole in anhelitu ad diaſtolem in anhelitu, ſic ſyſtole pulſus ad diaſtolem eiuſdem. Sed prima adinuicem hic a Gal. in magnitudine & paruitate comparãtur. ergo &c. Sed circa hãc litteram ſunt dubia litteralia. Primum. Videtur ꝙ habentes cor calidum & humidum ſint minus prompti ad actiones q̃ habentes calidum & ſic. cuius oppoſitum ſonat littera, quia calidum coniunctum cum ſicco eſt actiuius & mobilius cæteris paribus, q̃ coniunctum humido. cuius ſignũ eſt, quia cholera eſt mobilior ſanguine. & vniuerſaliter corpora ignea aeris. ergo cor calidum & ſic. eſt promptius ad actiones. Secundum dubium. Qui ſunt magis parati ad iram, an habentes cor calidum & ſic. an calidum & humidum. Et videtur ꝙ primi quia ſunt paratiores ad ſanguinis ebullitionem, cum eorum calor ſit magis igneus cęteris paribus. Sed contra, quia in ſubiecto humido citius imprimit obiectum iræ. Item idem innuitur in littera. Tertium dubium. In quo illorum ſunt pulſus maiores. Videtur ꝙ in calido & humido: quia in ſicco eſt inſtrumentum inobediẽs. Videtur ꝙ in ſicco, quia inflammatio ſit in eo vehemẽtior. Item quia ſuperflua humiditas facit inobediẽtiã inſtrumẽti pulſus, vt Gal. in cõmento pulſuum. c. de pulſu ſenum.

Quartum dubium Non videtur ꝙ veloces ſint pulſus, quia Halyabas ponit ipſos in velocitate et tarditate mediocres. Et patet cauſa, quia licet calidum ſit maius, eſt tamen cum humido obtuſius. Item ſi tardius imprimit calor cum humiditate q̃ cum temperamento imprimat, ſit per a. tardius. ergo ſi tantum præciſe eſſe augmẽtata caliditas ꝙ velocitaret per. a. augmentato humido intãtum ꝙ retardaret per. a. fieret pulſus æqualis in velocitate & tarditate. & ſic argui poteſt de raritate & ſpiſſitudine. Quintum dubium. Sic ſe habet calidum multum ad humidum multum, ſicut modicum ad modicum. Sed calidum paucum regit & gubernat humidum paucum, & in eo prohibet putredinem, ergo & multum a multo putredinem prohibet. Item quia multitudo humidi prohibet putredinem, & paucitas accelerat. ergo corde multum humido magis tardatur putredo q̃ parum humido. Sextum dubium. Quis citius cadat in febrem, an habens cor calidum & ſiccum. an calidum & humidum. Et videtur quòd habens cor calidum & humidum, quia ſubiectum humidum facilius recipit impreſſionem. quod enim humidum eſt a calido facile inflammatur, & facile congelatur a frigido. Secundo de partibus animalium. 11. ca. Et pro illo videtur ſentẽtia Gal. 1. terapeu. & primo de differentijs fe. &. 16. continentis. ca. 11. Contra quia calidum & ſic. eſt magis igneum. ergo facilius inflammatur. Septimum dubiũ. Non videtur expirationes eſſe maiores inſpirationibus, quia quantus eſt lapſus in calido. tãtus eſt aut põt eſſe in humido, ſed quantus eſt lapſus in humido tantum creſcit expiratio. & quantus in calido tãtũ creſcit inſpiratio. ergo inſpiratio & expiratio ſunt æquales. Ad hæc dubia per ordinem reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ neutra illarum partiũ demonſtrari poteſt, Ariſto.

quamuis.n.calidum & ſiccum ſit actiuius ꝙ̃ calidũ & humidum.humiditas tamen cordis calidi & humidi iuuat ad faciliter impreſſiones recipiendas, vbi ſiccitas in calido & ſicco retardat. Et ideo Gal. dicit hos nihil minus eſſe paratos &c. Ad ſecundum conſimiliter reſpondetur. quantũ enim calidum & ſiccum eſt actiuius et ebullitioni paratius tanto humiditas cordis facilitare videtur impreſſionem ab obiecto iram inferente. Ad tertium videtur probabiliter dicendum ꝙ maior eſt pulſus in calido & humido, quia inſtrumentum obedientius. Alij dicunt ꝙ in calido & ſicco eſt maior quo ad diaſtolem, ſed in calido et humido eſt maior quo ad ſyſtolem. Iam ego dixi ꝙ tam propter humiditatem excedentem temperamentum ꝙ̃ propter ſiccitatem ſit inſtrumentum minus obediens. plus tamen maioratur ipſa inobedientia inſtrumenti cæteris paribus ex ſiccitate, ꝙ̃ humiditate. Verũtamen non quilibet gradus humiditatis, nec ſiccitatis ſufficit paruificare pulſum reſpectu cuiuſcunq; neceſſitatis. licet.n.ad minores dimenſiones a virtute ſit dilatabilis arteria in ſicco ꝙ̃ in temperato. poteſt tamen in ſicco eſſe tam parua neceſſitas dilatandi ꝙ illa ibi non prohibetur. multa hic dici poſſunt. Ad quartum poteſt concedi concluſio illa. Cõſidera tamen circa hoc. Ad quintum negatur ſimilitudo. Primo quia cum calido multo eſt facilis lapſus ad calidum, & ebullitionem, & non cũ pauco. Secundo quia ex multo humido plurimi vapores eleuantur qui indebite tranſpirantes ſunt cauſa caſus in putredinem. Item non ita facile nec ita cõforme eſt virtuti multum calidum & humidum ſicut mediocre. Quod autem dicitur ꝙ multitudo præſeruat a putredine. cõcedendum eſt ſtante paritate in calido, quo ad bene poſſe gubernare. vel dic ꝙ ab intra facilius putreſit multum ꝙ̃ modicum, ab extra tamen econuerſo. Et ſic intelligit Ariſto. Ad ſextum, quicquid alij dicant credo ꝙ facilius abſolute cadat ſanguineus in febrem, licet in aliquam determinatam ſpeciem febris facilius cadat cholericus ꝙ̃ ſanguineus. Ad vltimũ poteſt dici ꝙ Gal. loquitur hic quando lapſus in humido excedit lapſum in calido. vbi uero fuerit æqualis lapſus, expirationes, & inſpirationes erunt æquales. Sed de hoc forte alibi dicetur aliter.

11 Laur. Humidioris frigidiorisq; cordis pulſus mollis eſt. Hi præterea timidi, meticuloſi pigriq; ſunt, ac pectus nudum pilis, minimeq; iraſcuntur, utpote qui etiam ad iracundiam prompti nõ ſint. De thorace preterea, ac toto corpore perinde ac de predictis agendum eſt.

Leo. Humidioris vero, & frigidioris cordis, pulſus quidẽ molles, moribus autem nequaquam audaces ſed timidi, & ſegnes exiſtunt. Tales etiam glabrum pectus habent, minimeq; iram retinent, ſicuti & ad iram non admodum ſunt prompti. Quæ vero ad thoracem, & vniuerſum attinent corpus, diſtinguere oportet, ſicuti ea quæ ante diximus.

Anti. Humidioris vero & frigidioris cordis ſigna, pulſus molles, & conſuetudo timida, & formidoloſa & pigra, ſunt vero & nudi pilis hi ſecundum pectora: & minime iraſcuntur, & in iram non ſunt parati. Quod vero circa thoracem, & totum corpus his quæ prius dicta ſunt ſimiliter determinandum eſt.

Iac. Ponit ſigna cordis frigidi & humidi. Primo familiaria. Secundo non familiaria. ſecunda ibi[Quæ vero.] Primũ eſt, pulſus molles, propter mollitiem arteriæ, cõſuetudo.i. natura timida, formidoloſa, pigra, propter paucitatem caloris. formido.i. timor cum quadam inſtabilitate. timor.n. fit a frigido, inſtabilitas ab humido, ſunt vero nuda ſecũdum pectora pilis. patet cauſa, quia calor deficit, & materia eſt inepta aduſtioni. Et minime iraſcuntur.i. non ſeruant iram quia calidum eſt hebetiſſimum minime paratum ebullitioni & inflammationi. licet enim humiditas ſit facilitans impreſſiones. nõ tamen fit impræſſio niſi debilis valde quia virtus apprehenſiua eſt obtuſa. & calidum remotiſſimum eſt ab inflammatione quæ requirit in ira. quare &c. Adiũgit ſigna non familiaria. Primum quia corde frigido & humido exiſtente erit pectus anguſtum, niſi contraoperetur cerebrum modo ſuperius dicto. Secundum corde exiſtẽte frigido & humido erit totum corpus frigidum & humidũ tactu: niſi contraoperetur hepar vt ſupra.

timoris ortus et inſtabilitatis.

12 Laur. Cor frigidius & ſiccius pulſum duriorem efficit ac paruum. Spirationem uero ſi paruitas thoracis proportionetur frigiditati moderatam ſi maior fuerit, raram ac tardam. Tales ex omnibus minime iraſcuntur, ſed ubi iraſci cogantur conſeruant iram, tales præterea omnium maxime pectus habent nudum pilis. De thoracis uero paruitate, atq; etiam totius corporis frigiditate ſimiliter agendum eſt.

Leo. Frigidius vero cor, & ſiccius, pulſus quidem duriores reddit, & paruos, reſpirationem autem. Siquidem thorax paruitatẽ cordis frigiditati proportionalem habuerit, moderatam, ſi vero maior extiterit, raram, ac tardam. Hi vero præ omnibus minime ad iraſcendum prompti. Cum autem coacti fuerint iraſci quibuſdam, retinent iram. Habent autem maxime omnium nudum pilis pectus. De paruitate autem thoracis ac præterea totius corporis frigiditate ſimiliter diſtinguendum.

Anti. Frigidum vero & ſiccum cor pulſus quidem duros operatur et paruos, ſpiritus vero ſiquidem proportionaliter frigiditati paruus thorax ſit, competentes. Si vero maior rarum & tardum, minime vero omnium iracundi, hi coacti tamen aliquibus iraſci ſeruant memoriam. Sunt vero et hi non piloſi pectora omniũ maxime. De paruitate vero thoracis & totius corporis frigiditate ſiſr determinandũ eſt.

Iac. Ponit ſigna frigidi & ſicci. Primum pulſus durus. patet cauſa. & paruus propter frigiditatem & inobedientiam inſtrumenti. & videtur ꝙ ſint minores ꝙ̃ in frigido & humido cæteris paribus. Patet iſta pars ſicut ſuperius dictum eſt, ſed melius declarabitur in litteralibus dubijs.

Dubia. Primum dubium. Cur Gal. ponendo ſigna frigidi & humidi cordis non fecit mẽtionem de paruitate tarditate, aut raritate pulſus, cum tamen pulſus debeant eſſe parui tardi & etiam rari. Secundum dubium. Quis facilius iraſcitur, an habens cor frigidum & humidum, an habens frigidum & ſiccum. Videtur ꝙ habens frigidum & humidum per litteram quæ dicit, & minime iraſcuntur. Oppoſitum autem apparet, quia in frigiditate ſunt pares & ſubiectum humidum facilius impreſſionem recipit ꝙ̃ ſiccum. Tertium dubium. Quare in ponẽdo ſigna cordis frigidi & ſicci tacuit tarditatem & raritatem in pulſu, non tamen paruitatem. Quartum dubium ſuper illa parte, ſpiritum vero ſiquidem. Quare non dixit ſi thorax ſit proportionatus frigiditati & ſiccitati, ſed ſolum expreſſit frigiditatẽ. Quintum dubium. Non videtur ꝙ iſti ſint maxime non piloſi, quia magis priuati pilis eſſe debent habentes cor frigidum & humidum, quia pilorum generationi & aduſtioni materiæ in pilum conuertendæ reſiſtit ſimul frigiditas & humiditas. In frigido vero & ſicco reſiſtit frigiditas, ſed iuuat ſiccitas. Sextum dubium. quia ſicut cum calido corde uel pulmone ſtat pectoris anguſtia, & cum frigido latitudo, ita cum corde calido ſtat illius, & arteriarũ paruitas: & cũ frigido magnitudo. Sed ex magnitudine pectoris cum frigido corde fiunt anhelitus maiores, ſed tardiores & rariores. ergo ex illo videtur ꝙ in corde ex complexione temperato, ſed cum magnitudine arteriarum proueniunt pulſus maiores competentibus, & tardiores, & rariores.

Et ſicut non ſemper magnitudo velocitas, & ſpiſſitu-

Digitized by Google

do æque proportionaliter acquiruntur ſtante fortitudīne quod aduerſatur tuæ poſitioni. Ad primum dicitur quòd ꝑuitas raritas et tarditas pulſus in frigido & humido corde conſequuntur gradum frigiditatis quo ad differentiam nobis manifeſtam maxime.ſ.diaſtolem. Et quia ſupra de corde frigido tactum eſt, ideo potuit hic probabiliter tacere. Contra quia in frigido & ſicco non tacuit ſaltem paruitatem. Dicendum ꝙ paruitas in frigido & ſicco nō cōſequitur frigiditatem tantum, ſed etiam ſiccitatem indurātem. & ideo melius potuit hoc explicare in frigido & ſicco. Ad ſecundum poteſt dici ſicut ſupra de calido & humido: & de calido & ſicco dictum eſt. Illa tamen particula textus, et minime iraſcūtur &c. exponenda eſt vt ſupra.

Ad tertium dicitur ꝙ propter frigiditatem iunctam ſiccitati conóngit in corde frigido & ſicco fieri inſtrumentū inobediens, vt non poſſit dilatari dilatatione tanta quantam requirit neceſſitas in eo. vnde conóngit tarditatem raritatem minui: & creſcere velocitatem & ſpiſſitudinē. ideo de tarditate & raritate nihil expræſſit. Q. autem ex ſiccitate iuncta &c. ar. quia ſi ſola ibi eſſet frigiditas diminueretur pulſus diminutione tantę diminutioni neceſſitatis proportiooata. ſed iuncta ſiccitate cum frigiditate plus diminuitur quàm tunc. ergo &c. Argumentum probabile eſt.

Ad quartum dicendum eſt quòd ſi thorax eſſet proportionalis frigiditati & ſiccitati eſſet minor ꝙ̄ tantæ frigiditati cordis conueniret. Et tunc non fierēt anhelitus pulſibus proportionati. ſed velociores frequentiores & minores: & ideo tacuit ſiccitatem. Quòd autem eſſet thorax, tunc minor patet, quia ſiccitas paruificat ſicut frigiditas. Et ideo ſi diſponeretur thorax ſecundum cordis diſpoſitionem. ex corde calido: & humido ſit thorax maximus. ex frigido, & ſicco minimus. ex medijs autem cauſis medius. Ad quintum dixit Pluſꝗ̄commenta. quòd illi ſunt minime piloſi, quia in eis deficit materia & agens. propter ſiccum enim deficit materia. propter frigus vero agens. Hæc reſponſio mihi non placet. Primo quia multo actiuior eſt calor in frigido & ſicco cæteris paribus ꝙ̄ in frigido & humido, cum hæc materia ſit paratior vſtioni ꝙ̄ in frigido & humido. ergo plures in huiuſmodi pili generari poſſunt vel debent. Item pro iſto facit argumeotum ſuperius adductum. Itē multo magis in calido et ſicco deficeret materia. Item quia in calido & ſicco magis abundant pili ꝙ̄ in calido & humido. & hoc non videtur, niſi quia ſiccitas iuuat ad pilorum generationem. Ideo aliter eſt dicendum exponendo litteram. Sunt vero omnium ſcilicet habeotium pilos in pectore non piloſi maxime, quia inter illos ſunt maxime paucos pilos habentes. & per hoc patet differentia inter eos & habentes cor frigidum & humidum quia illi ſunt nudi pilis omnino eis carentes, iſti vero non. Contra. ſuperfluitates melāncholicæ debent maxime abundare in corpore melancholico, ſed pili ſunt huiuſmodi. ergo &c. Pro iſto dicitur ꝙ ſuperfluitates melancholicæ a forti calido per modum aduſtionis generatæ non maxime multiplicantur in corpore melancholico. Ad ſextum dixit quidam quòd non eſt poſſibile cor eſſe magnum & frigidum, neq; paruum cum arterijs & calidum. hæc reſponſio non placet. Aliter dicitur pro nunc concedendo quòd ſi cor eſſet temperatum, & magnum reſpectu mediocris, ex eo prouenirent pulſus maiores quàm ex mediocri. tardiores tamen et rariores quàm ex mediocri. ſed hoc non repugnat poſitioni quæ ponit ꝙ per neceſſitatem auctam &c. Ita enim in illo corde ſicut in alijs ſi creſceret neceſſitas ſtante virtute &c. fierent etiam pulſus maiores quàm prius ęque proportionaliter velociores & frequentiores, vt patet intuenti. Quamuis enim non ſit poſſibile ꝙ propter neceſſitatem auctam ſtante virtute &c. magnificetur pulſus, quin velocitet, & frequentetur. Ex alia tamen cauſa poteſt accidere, vt creſcat magnitudo non creſcentibus alijs. Et tu circa hæc con-

13 ſidera valde bene.

Laurē. Id unum promiſcue in cunctis præterea addentes ut quæcunq; de moribus hoc loco aut alio libro diſſeruimus in cognitionem temperamenti, aut quāquam de illis dicta ſunt, quos ſapientiæ ſtudiū bonos aut malos inuexit. Sed de his quos natura ſtatim ab ortu unicuiq; iniecit.

Vnum illud commune in hiſce omnibus memoria repetentibus, ꝙ quæcunq; de moribus, ſiue nunc, ſiue quouis alio ſermone explicata ſunt ad temperaturæ cognitionem, nō de optimis moribus, aut vitioſis, qui ex philoſophia hominibus adueniunt. ſed de iſtis, ac nālibus nos expoſuiſſe. Leo.

Vnum cōmune in oībus his quæ dicta ſunt cōmemorātes ꝙ quæcunq; de moribus, aut nunc, aut ſecundū aliā aliquā ſcripta ſunt orationē ad agnitionē craſeos, non præ bonis aut prauis moribus ex philoſophia exercitatorū, ſed ꝓ naturalibus vnicuiq; dictum eſt. Anti.

Hæc pars ſatis eſt manifeſta in dubio ſequētl. Dubiū, nulli mores ſunt naturales, vt ſecundo ethi. quod enim eſt naturale non aliter aſſueſcit. Item quid velis dicere per ly prauis moribus ex philoſophia exercitatorum. ex philoſophia enim nulli praui mores acquiri poſſunt. Ad dubiū. per mores naturales intelligere debemus quaſdam naturales promptitudines a generatiooe acquiſitas, quas improprie vocamus naturales mores. Illa littera autem non ꝓ bonis, aut prauis moribus ex philoſophia exercitatorum. exponitur a Pluſꝗ̄cōmen. ꝙ ad philoſophiam pertinet cognoſcere bonos, & prauos mores, vt bonos conſequamur & fugiamus prauos. Ideo videtur exponi debere non pro bonis, aut prauis moribus exercitatorum. ideſt qui conſiderātur ab exercitatis &c. Aliter per mores intellexit omnes leges per philoſophiam. Aliter non pro bonis moribus. ſ. exercitatorum in philoſophia, aut pro prauis. ſ. non exercitatorum in philoſophia. tene quid vis. Iaco. Mos naturalis duplex & quid.

Incipit tractatus de hepate.

Tex. 1. Lau.

IEcoris calidioris ſigna ſunt amplitudo uenarū, flaua bilis multa, ac ſub ipſo uigoris tempore etiam nigra. Sanguis præterea calidior proinde totum corpus habetur, niſi cor contra egerit, uenter et item ilia piloſa.

Hepatis calidioris indicia venarum latitudo, ruffa bilis abundantior, in conſiſtenti vero ætate etiam atra calidior ipſis ſanguis, atq; eadē ratione corpus vniuerſum, niſi obſtiterit cor. His venter, & ilia hirſuta. Leoni.

Hepatis vero calidi cognitiones ſunt venarum amplitudo cho. ru. multa. in tempore vero acmaſticę ætatis nigra. calidior enim eſt ſanguis eis, & propter hoc vniuerſum corpus calidius niſi ea quæ ſecundum cor contraoperētur. dēſitas vero eorum quæ ſecundū hypochondriū & vētrē. Anti.

Determinat de ſignis diſcraſiarum hepatis. Et primo ſimplicium. Secundo compoſitarum. ſecunda ibi ⌊ Calidi ſimul & ſicci. ⌉ Primo ponit ſigna hepatis calidi. Secundo frigidi. Tertio humidi. Quarto ſicci. Partes patēt. Primo ponit ſigna ſumpta a diſpoſitione venarum. Secūdo ab humoribus. Tertio a qualitate tāgibili totius. Quarto a pilis. ſecunda ibi ⌊ Cholera rubea. ⌉ tertia ibi ⌊ Et propter hoc. ⌉ quarta ibi ⌊ Pilorum denſitas. ⌉ Primo dicit quòd cognitiones ideſt ſigna hepatis calidi ſunt iſta ſcilicet. Amplitudo venarum, tum quia caliditatis eſt ampliare. tum quia vt innuit Commentator, hepate taliter exiſtente ipſum eſt magnum, principio autem exiſtente magno orta ab eo ſunt ampla, & magna. Secundo dicit quòd hic ſunt ſigna ſumpta ab humoribus. Primum cholera rubea Iaco.

multa

Auicē.

multa, quia cholera fit a calido ſuperfluo.prima primi.ca. de modo generationis humorum. ideo calore exiſtente ſuperfluo reſpectu temperati multiplicabitur cholera rubea reſpectu temperati. Aliud ſignum eſt ꝙ in ætate acmaſtica.ſ.in fine iuuentutis multiplicatur nigra cholera, quia in eo tempore corpus eſt ſiccius & humores ſicciores aduſtioni magis parati. Cum ergo non deficit calidum ſuperfluum ſuperflue incendentur & adurentur humores,& per conſequens multiplicabitur cholera nigra multa, & ſanguis calidior.patet hoc ſatis. Tertio dicit ſignum ſumptū à qualitate tangibili totius eſt ꝙ totum corpus apparet calidius temperato,quia ſanguis per totum ab hepate miſſus eſt calidior,niſi cōtraoperetur cum frigiditate ſua cor. Sed qualiter iſtud ſit poſſibile infra videbitur. Quarto dicit ſignum ſumptum a pilis.ſ.ꝙ circa hypocondria, & ventrem eſt denſitas.i.piloſitas ſiue ſpiſſitudo pilorum, quia adeſt materia ſatis diſpoſita ad recipiendum aduſtionem, & agens actiuum aduſtionis.ſ.calor fortis. Per vētrem autem intelligit partes medias ventris circa vmbilicum. Et per hypocondria partes ventris.ſ. laterales &c. Hic verſantur multa dubia literalia.

Venter quid,& hypocōdrium.

Dubia.

Primum. Magna videtur inſufficientia Gal.in ponendo ſigna hepatis calidi. Primo quia nulla ponit ſigna ſumpta a ſubſtātialiter inhęrentibus nec ab operationibus ſicut Aui.Raſ. & alij.ſed ſolum a caſibus.quod tamen non fecit de capite.Secundo quia nō poſuit ſigna ſumpta a ſuperfluitatibus,puta vrina,& egeſtionibus quæ alij auctores ponunt. Tertio quia non poſuit ſigna ſumpta a longitudine & breuitate digitorū,ſicut Aui.14.tertij.cap̄.de ſignis complexionum naturalium hepatis. & ſecunda primi.c. de accidentibus & ſignificationibus. nec ſumpta a calore ſicut in locis præællegatis.

Auicē. Raſis.

Secūdum dubium. Quæ qualitas ſit in hepate dominantior,an caliditas,an humiditas. Et videtur ꝙ caliditas quia in altiori gradu calidorum ab auctoribus ponitur hepar q̃ humidorum vt prima primi.ca de complexionibus membrorum. Et primo complexionum vlti.ca.videtur autem econtra, vt colligitur ex cōmento & ex textu.Hepar eſt fons humiditatis,ſed non eſt fons caloris,ſed ſolum cor eſt huiuſmodi.

Tertium dubium. Videtur ꝙ cor ſit magis fons & principium humiditatis totius q̃ hepar,quia plus exiccatur corpus per exiccationem cordis q̃ hepatis.ergo plus pēdet totius humiditas ex humiditate cordis q̃ hepatis. aſſumptū patet,quia ex ſola vlceratione pulmonis propter exiccationem cordis totum corpus fit ſiccum maraſmaticum, non autem ſi accidat propter exiccationem hepatis. Et videtur hæc ſententia Gal.5.de ingenio ſanitatis. Item ex nulla diſpoſitione hepatis videtur corpus ad tantam perduci ſiccitatem,ſicut in hectica tertiæ ſpeciei quæ conſequitur cordis,& non hepatis diſpoſitionem. Quartum dubium eſt. An hepar calidum ſit ex neceſſitate magnum. Videtur ꝙ ſic ex his quæ dicit Cōmen.in cōmento.& Auic. ſecunda primi.alle.c.ſed oppoſitum apparet,quia nō repugnat materiam generationis eſſe paucam & calidam,ſicut de cerebro ſuperius dictum eſt. Item cerebrum eſt maioris quantitatis q̃ ſit cor,quamuis ipſum ſit frigidum. Item multos phlegmaticos & melicos videmus ſure magnos. chol' cos vero quoſdam et ſanguineos paruos. Item balnea et piſces plurimi ſunt frigidi,quamuis quantitate excedant leones, & multa alia animalia calida. Quintū dubium. Magno exiſtēte principio parua poſſent eſſe orta, vt caput magnū & nerui,& oculi parui.ergo etiam magno exiſtente hepate poterunt paruæ & anguſtæ eſſe venæ. Sextum dubium. Non videtur multam rubeam choleram generari in tali hepate,quia humor qui in tali hepate multiplicatur debet eſſe proportionatus complexioni hepatis.ſed hepar ponitur in paſſiuis temperatum. ergo talis humor erit temperatus in paſſiuis.ergo cum cholera non ſit humor temperatus in paſſiuis ſequitur ꝙ in tali hepate nō multiplicatur cholera.

Septimum dubium. Non videtur nigram choleram multiplicari in ætate acmaſtica maxime.quia multo acutior,et magis aduſtiua eſt caliditas in ætate media ſcilicet in iuuentutis principio,vel in eius medio potius q̃ in fine.item hoc ſignum hic poni non debet,quia hic ponit ſigna lapſuum naturalium.ſed humor aduſtus arguit lapſum præternaturam. Item talis cholera generatur a calore naturali corpore in naturali ſua diſpoſitione exiſtente. ergo talis cholera eſt naturalis & non genita per aduſtionem. Item quare nō dixit in hoc corpore generari ſanguinē multum ſicut choleram,cum non minorem habeat conuenientiam ſanguinis cum illa complexione hepatis q̃ cholera, immo habet maiorem. Similiter quare non dixit cholera calidior ſicut dixit & ſanguis calidior. Ad primum reſpōdetur ꝙ Gal. hic nō poſuit niſi ſigna ſumpta a caſibus,puta a latitudine venarum ab humoribus a qualitate tangibili totius,& a pilis quæ omnia caſus ſunt.pendent.n.a complexione hepatis mediante operatione: vt patet per ſingula diſcurrendo, licet autem latitudo venarum ſit ſubſtantialiter inherens compoſitioni venæ & caliditas totius complexioni totius reſpectu tamē hepatis ſunt caſus. Tacuit autem ſigna ſumpta a ſubſtantialiter inhęrētibus,quia talia ſunt qualitates tangibiles in ſubſtantia hepatis,ad quas non peruenit tactus vel peruenire non debet. Et non poſuit ſigna ſumpta ab operationibus, quia talia notificari poſſunt ſufficienter ex caſibus. Tacuit ſignū ab appetitu quia valde ambiguū eſt,an ex diſpoſitione ſtomachi vel hepatis proueniat,licet ab hepate propter fortem ſuctionem a ſtomacho quādoq; proueniat. Non expreſſit autem ſigna ſumpta a ſuperfluitatibus puta vrina & egeſtionibus,quia ex multitudine choleræ rubeæ talia facile intelligi poſſunt, cum vrina ſit humorum colamentum,& fęcis tinctura tota ex cholera proueniat. Tacuit etiam ſigna a longitudine & breuitate digitorum,aut quia frequenter fallibilia ſunt & ambigua, aut quia ex magnitudine venarum facile intelligibilia,vt ſecūda primi.& 14.tertij allegatis capitulis. Signa vero ſumpta a colore & habitudine totius infra in cap̄.de ſignis habitudinis totius declarabuntur. Patet ergo Gal. breuiloquum fuiſſe & non inſufficientem.

Auicē.

Ad ſecundum dicunt quidam ꝙ tam humiditas q̃ caliditas hepatis poteſt dupliciter conſiderari. Primo modo quo ad eius menſuram gradualem quā habet in hepate,& ſic caliditas eſt dominans. Secundo quo ad effectum quem in corpore toto derelinquit,& ſic dominantior eſt humiditas. multo enim plus humectatur quodlibet membrum ſubſtantifice ab hepate q̃ ab ipſo calefiat. Et pro iſto vide tractata in quæſtionibus generalibus.

Hepatis caliditas & humiditas dupliciter.

Ad tertium dicunt quidam ꝙ cor eſt magis principium humiditatis totius quo ad formam. ſed hepar quo ad materiam. vide tractata in quæſtione generali, vbi argumenta hæc tacta ſunt. Ad quartum dixerunt quidam non eſſe poſſibile ꝙ hepar ſit paruum in compoſitione & in complexione calidum niſi forte ab influxu coeleſti illud accidat. Hæc reſponſio non placet mihi propter multa aliàs tacta, ideo dicitur illud eſſe poſſibile. Veruntamen illud raro accidit, & ſemper cæteris paribus hepar calidius efficitur maius hepate temperato. Et ideo ſignum hoc a Gal. poſitum,licet non ſit neceſſarium, vt ex dictis patet, eſt tamen in pluribus verum. Ad quintum patet ſolutio ex dictis. poteſt enim hepar eſſe calidum: & magnum venis paruis: & anguſtis exiſtentibus, propter defectum materiæ generationis venarum: aut propter aliorum membrorum contraoperantiam. immo ſola corporis ocioſitas poteſt eſſe huius cauſa vt patet. Ad ſextum dixerunt quidam quòd in tali hepate propter exceſſum caloris aduruntur humores,& generatur humor calidus, & ſiccus. ſcilicet cholera. Et poteſt adduci ad hoc probabile argumentum, quia plus exiccatur materia generationis humorum in hoc hepate quàm in temperato. ſed in hepate temperato perducitur materia ad ſiccitatem temperatam. ergo hic ad maiorem temperatam. generantur ergo humores non ſolum in actiuis,ſed etiam in paſſiuis diſtemperati. Cōtra.

quia non maiorem videtur facere alterationem, ſeu tranſmutationem in proprio humido ſubſtantifico calor hepatis calidi, q̃ in materia chiloſa. ſed primum non poteſt extra latitudinem temperantiæ exiccare. ergo nec ſecũdum. Item qua ratione poteſt eſſe hepar calidum cum temperamento paſſiuarum, & tale produci poteſt etiam reperiri hepat naturaliter productiuum humorum ſolum in actiuis diſtemperatorum. ſed tale non videtur niſi calidum tantum ergo &c. Pro primo aliqui dicunt ꝙ res quæ proueniunt accidentaliter ab aliqua complexione non neceſſario eidē proportionantur, ſicut complexio melancholica per accidens multiplicat phlegma. Aliter dici poteſt concedendo ꝙ humor qui in tali hepate generatur, ſi materia fuerit proportionata erit proportionalis agēti. ſ. hepati. Et ꝙ ſicut hepar in ſua ſpecie eſt calidum tantum, ita producet ſanguinem in ſpecie ſanguinis calidum tantum, & choleram calidam tantum, & phlegma calidum tantum reſpectu medij ſpeciei phlegmatis, & ſic de alijs. Ad argumentum ergo plus exiccatur &c. poteſt dici negando. cum. n. impreſſerit in materia chiloſa ſiccitatem temperatam completa erit generatio choleræ, vel dicitur ꝙ plus exiccat intra latitudinem non tamen extra. Sed contra hoc eſt apparens argumentum quia fortius exiccatur materia in choleram tranſmutanda in hoc hepate q̃ in alio hepate tēperato in quocunq; ſitu latitudinis temperantiæ fuerit. Sed datur hepar temperatum ſituatum in extremo calidiori & ſicciori temperantiæ, & per conſequens generās choleram in extremo calidiori & ſicciori temperantiæ ſituatam. ergo hepar calidum producet choleram ſiccam extra latitudinem totam ſiccitatis temperati ſituatam, & per conſequens &c. Ideo forte eſſet melior prima reſponſio. Verum ſuper hoc ego forte melius cogitabo. Sed pro nunc ad hanc replicationē dicitur negando aſſumptum illud. ſ. fortius exiccatur &c. nam in hepate calido tantum parum recedente a temperamento, cuius ſiccitas ſit in extremo remiſſiori ſiccitatis tēperate, illud eſt falſum vt patet. Ad ſeptimum dicitur ꝙ licet forte acutior ſit caliditas in medio iuuētutis, humores tamen ſunt magis reſiſtētes adoſtioni & virtus fortior materias melius regulans & aduſtionem prohibens. Pro cōfirmatione dicitur primo ꝙ non quilibet humor innaturalis attrahit corpus extra latitudinem ſanitatis. Vel dicitur ꝙ nō intellexit Gal. ꝙ in talibus ſemper actu multiplicetē melancholia aduſta. ſed vult ꝙ a facili cauſa in tali corpore adurantur humores & multiplicetur cholera iam dicta. Qualiter autem valeat hoc argumentum in tali corpore tali cholera generatur a calore naturali & corpore naturaliter ſe habente. ergo talis cholera eſt naturalis, videbitur infra. Ad illud autem quod quæritur quare non dixit ſanguis multus, ſicut dixit cholera multa, patet quia conueniētior eſt hæc complexio choleræ q̃ ſanguini. Hepar. n. calidum in materia humorali per ſe imprimit caliditatem temperamentum excedentem & per illam per accidens in eadem auget ſiccitatem & non humiditatem. ideo plus multiplicat rubeam choleram q̃ multiplicet ſanguinem. Non dixit autem cholera calidior &c. quia ſatis notum. Vel dedit intelligi per ſanguinem. Aut per ſanguinem intellexit totam maſſam humoralem.

2 Laurē. Frigidioris uero ſigna ſunt anguſtia uenarũ, multa pituita, ſanguis frigidior, atq; etiā uniuerſa corporis habitudo frigidior, niſi calefiat ab ipſo corde. Nuda autem pilis ilia & uenter.

Leo. Frigidioris vero anguſtia venarum, pituita abundantior, ſanguis frigidior, & totius corporis habitus niſi a corde calefiat, venter illis glaber eſt, atq; ilia.

Anti. Frigidioris vero hepatis cognitiones anguſtia venarũ, phlegma plurimum ſanguis frigidior & vniuerſa corporis habitudo frigidior niſi ea quæ circa cor calida fuerit, nuda pilis hypocondria & venter.

Iac. Hepatis frigidioris ſignũ quintuplex. Ponit ſigna hepatis frigidioris, & ſunt quatuor vel quinque. Primum anguſtia venarum, tum quia frigiditatis eſt conſtringere, tum quia hepar eſt ſecundum plurimum paruum & anguſtum a quo oriuntur venæ paruæ. Secundum ſignum, quia in tali hepate multiplicatᷣ phlegma, aut abſolute reſpectu temperati, aut ꝓportionabiliter reſpectu quātitatis aliorum humorum. Ita. n. ſe habet frigiditas ad phlegmatis generationem, ſicut caliditas ad generationē choleræ rubeæ ſed caliditas aucta ſupra temperamentum multiplicat choleram rubeam, vt ſupra viſum eſt. ergo frigiditas aucta ſupra temperamentum multiplicat phlegma, patet & quia phlegma generatur per decoctionem diminutā prima primi. ca. de qualitate generationis humorũ. In hoc autem hepate eſt chili diminuta decoctio propter caloris diminutionem &c. (Auicē.) Subdũ & ſanguis frigidior. Primo qa a remiſſo & debili calore generatur. Secundo quia eidem phlegma plurimum commiſcetur ſanguinem frigidiorem reddens. & hoc eſt tertium ſignum. Quartum ſignum eſt ꝙ vniuerſa corporis habitudo eſt frigidior, quia ſanguine frigidiori ab hepate ad membra tranſmiſſo totum corpus percipitur ad tactũ frigidius. quia membra præcipue cholerica magis aut minus redduntur maiori aut minori ſanguinis, aut ſpiritus participatione. Et hoc potiſſime verum eſt niſi cor ſuo calore temperamentum excedente huic frigiditati contraoperetur. Vltimum ſignum eſt ꝙ hypocondria ſunt nuda pilis. cauſa patet. deficit. n. calor agens &c. Et cum hoc materia aduſtioni eſt ſatis indiſpoſita.

Sicciorís uero ſigna ſunt, ubi ſanguis craſſior ac parcior ſit, item uenæ duriores, & uniuerſa corporis habitudo ſiccior. 3 Laur.

Leo. Sicciorís autem, ſanguis quidem craſſior: & minus abũdans, venæ duriores, & totius corporis habitus ſiccior.

Anti. Siccioris vero hepatis, ſanguis quidē ſpiſſior et paucior, venæ duræ: & vniuerſa corporis hītudo ſiccior vel durior.

Iac. Hepatis ſicci ſignũ quadruplex. Hæc ſunt ſigna hepatis ſiccioris tēperato. Primum ſanguis ſpiſſior quia terreſtrior temperato ſanguine. excluſæ enim ſunt magis ab eo aqueæ & aereæ partes. Et quia ſiccitatis eſt inſpiſſare. Et propterea idem eſt paucior, quia qualitates. ſ. maxime ſymbolæ & conuenientes multiplicatioſi ſanguinis ſunt caliditas & humiditas. his. n. combinatis maxime generatur ſanguis, ſed in hepate ſicco ſublata eſt humiditas. ergo &c. Et hoc eſt ſecundum ſignum. Tertium vero ſignum eſt ꝙ venæ eius ſunt duræ propter ſiccitatem earum, & ſicciorem eſſe ſanguinem & ſpiritum per ipſas ab hepate miſſum. Quartum ſignum eſt ꝙ vniuerſa cordis habitudo eſt ſiccior, quia ſicciori & pauciori ſuper toto ſpiritu & ſanguine tranſmiſſis redditur totũ corpus ſiccius. Non excipitur autem hic a Gal. contraoperantia cordis ſicut in alijs diſcraſijs fecit, quia non ſic poteſt vincere humiditas cordis in toto ſiccitatem hepatis, ſicut caliditas frigiditatem & frigiditas caliditatem, vt infra patebit. Nec expreſſit ſignum ſumptum a pilis, quia ex ſupra dictis patet ꝙ ſtante temperamento in actiuis ex hepate ſicco plures proueniunt pili q̃ ex hepate temperato.

Humidioris ſigna ſunt, ubi ſanguis humidior & abũdantior ſit, ac uenæ humidiores, atq; etiam corpus uniuerſum, niſi cor contra egerit. 4 Laur.

Humidioris autē, ſanguis quidē abundantior, atq; humidior, venæ autem molliores, ita vero & vniuerſum corpus niſi partes ad cor attinentes obſtiterint. Leo.

Humidioris vero hepatis cognitiones, ſanguis quidem plurimus & humidus, venæ autē molliores, ita vero, & uniuerſum corpus niſi ea quæ circa cor contraoperentur. Anti.

Hæc

Tac. Hepatis humidi ſignum quadruplex. Hæc ſunt ſigna hepatis humidi. Primum ſanguis plurimus, quia ſicut ex ſicco hepate prouenit ſanguis paucus, ita ex humido prouenit ſanguinis plurimus. Secundum ſignum eſt ꝙ fluidus ſeu humidus, et rarus ſanguis prouenit ex humido hepate, ſicut ex ſicco ſpiſſus ſanguis proueniebat. Tertium ſignum eſt ꝙ venæ ſunt molles, quia aſſeſtantur principio ſuo, & quia ſanguis in eis eſt fluidus, & multus ſubdit. Quartum ſignum dicēs, ita vero & vniuerſum. patet ex dictis. Contra hanc lectionem caduot plura dubia.

Dubia. Primum dubium. Videtur ꝙ in hepate frigido non multiplicetur phlegma. Primo quia in eo non inuenitur cōbinatio qualitatum iuuans ad multitudinem phlegmatis, quia illa eſt frigiditas, & humiditas. Secundo quia pari ratione in hoc hepate deberet generari multa meſia, quia nō minorem habet conuenientiam humor meſicus cum hepate temperato in paſſiuis, & frigido ꝙ̄ phlegma. Vtrūq; n. in frigiditate cum hoc hepate conuenit, & in alia qualitate diſconuenit. Item frigidum hepat temperatum in qualitatibus paſſiuis debet multiplicare humorem temperatum, et non diſtemperatum in qualitatibus paſſiuis. tale autem nō eſt phlegma. ergo &c. Secundum dubium eſt. Quia caliditas cordis in toto contraoperando frigiditati hepatis poteſt eam vincere, & minor illa poterit ad æqualitatem ducere, & ſic dabile erit corpus temperatum cuius omne mēbrum principale erit diſtemperatum, quod eſt impoſſibile. Tertium dubium. Quare non poſuit aliud ſignum hepatis frigidi ſumptum. ſ. a facili, & frequenti caſu in febres cum ſignum hoc videat̄ ſatis artificiale, & poſitū ab Aui.

Auicē. 14. tertij. alle. c. Quartum dubium. Videtur ꝙ in hepate ſicco debeat ſanguis eſſe ſubtilior, & non ſpiſſior, quoniam ſanguis debet eſſe vrinæ proportionatus cum vrina ſit ſanguinis colamentum. Sed ex hepate ſicco prouenit vrina tenuis: cuius ſignum eſt ꝙ puerorum, & mulierū vrinæ ſunt groſſæ, iuuenum vero, & virorum tenues. Item ex ſicco hepate proueniunt venæ, & meatus anguſti. ergo oportet ſanguinem ex eo ſubtilem prouenire, vt per anguſtos meatus pertranſire poſſit &c. Quintum dubium. Cur ponendo ſigna hepatis ſicci non dixit rubea choſa, aut meſia multa, cum iſti humores tantam habeant conuenientiam cum hepate ſicco, quātam phlegma cum frigido, & cholera rubea cum calido. Sextum dubium ex dictis multis videtur ꝙ principalius concurrat humiditas hepatis ad ſanguinis generationem ꝙ̄ calor eiuſdem, quia calor hepatis ſupra temperamentum auctus minuit ſanguinem. humiditas autem auget ſanguinem, vt patet in littera. ergo efficatior eſt humiditas in generatione ſanguinis ꝙ̄ caliditas. Et propter hoc quæritur quare ponens ſigna frigidi, & calidi hepatis poſuit ſigna ſolum ſumpta a qualitate: non autem a quantitate ſanguinis, in ſicca tamen, & humida poſuit ſigna ſumpta ab vtroq;. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ in tali hepate multiplicatur phlegma reſpectu temperati vel abſolute, vel proportionabiliter reſpectu aliorum humorum. Multas. n. partes chili hepar temperatum poſſet temperate, ſeu perfecte decoquere, quas hepar frigidum non niſi diminute coquere ſufficeret. & non econuerſo, vt patet intuenti. & dixi notanter abſolute vel proportionabiliter &c. quia multas partes chili etiam hepar temperatum diminute decoqueret, & conuerteret in phlegma, quas hepar frigidum ad formam humoralem producere non poſſet. & ſic humoralis maſſa amplior generatur in temperato ꝙ̄ in frigido hepate. Vnde probabiliter ſubſtineri poſſet abſolute maiorē eſſe quantitatem phlegmatis, & cuiuſcunq; alterius humoris generati in hepate temperato ꝙ̄ frigido, quantūq; in hepate frigido phlegma ſit proportionabiliter amplius reſpectu aliorum humorum ꝙ̄ in temperato. Et dicitur vlterius ꝙ non ſola combinatio humiditatis cum frigiditate, ſed etiam combinatio frigiditatis cum temperamento in humiditate facit ad augmentum phlegmatis. Ad confirmationem aliam dicitur ꝙ tantam habet conuenientiam formalem, l. et non virtualem, quia frigiditas eſt magis humiditatis ꝙ̄ frigiditatis augmentatiua, niſi ſit extrema per congelationem humidum exprimens. Ad aliam confirmationem dicitur ſicut ſupra tactum eſt de calido tantum. vide ibi. Ad ſecundum dubium. Conceditur dabile eſſe aliquod corpus ſecundum habitudinem totius temperatum gradualiter, cuius quodlibet principale membrum eſt diſtemperatum. Sed de hoc magis videbitur in. ca. de ſignis habitudinis totius. Ad tertium dubiū dicitur ꝙ Gal. voluit hic ſolum ponere ſigna per ſe concomitantia hepar frigidum, facilis autem caſus in febres, & frequentia eius cōſequitur per accidens, pro quanto virtus naturalis in eo debilis eſt, & ſanguinis aquoſitas, vnde a virtute nō bene regulatur, & diſpenſatur, quare frequenter putreſcit, vt. 14. tertij. alle. c. Et quoniam ſanguis habens hanc complexionem eſt ſubtilis & aquoſus. & virtus eius eſt debilis, tunc multotiens accidunt in ipſo febres. Contra. quia lapſus

Ariſto. ad contrarium eſt difficilior, vt ſecunda aphor. & ſecunda

Hippo. primi. c. de ſignis complexionum. ſed ille lapſus eſt contratius hepati frigido reſpectu temperati, aut alterius calidi. ergo &c. Item quia corpora minime præparata ad febres ſunt frigida & humida, vt prima quarti. 2. ca. & primo de differentijs febrium & octauo terapeu. ergo &c. Pro primo dicitur ꝙ ille lapſus eſt diſſimilis formaliter, ſed ſimilis et proportionalis virtualiter, ſicut ſpaſmus ſiccus puero.

Pro ſecundo dicitur ꝙ illa corpora ſunt minime præparata ad febres abſolute, ad hanc tamen ſpeciem febris vt ad phlegmaticam poſſent eſſe magis pluribus alijs præparata. Ad quartum dubium dicitur ꝙ vrina fit ſpiſſa non per actionē caloris aut ſiccitatis inſpiſſantis ſicut ſanguis, ſed præciſe ex permixtione materiæ humoralis cum aquoſitate vrinali tenui. Et pp hoc vbi plures ſunt ſuperfluitates humorales cum virtute expulſiua forti, & viarum apertione vrinę ſunt multum groſſæ, ſicut in pueris mulieribus & guloſis. Quia ergo ex hepate ſicco paucæ relinquuntur ſuperfluitates humorales quæ ſint ſubſtātię vrinæ cōmixte. ideo ex hepate ſicco prouenit vrina tenuis. ex humido vero ſpiſſa. At hoc etiam confert ꝙ materiæ ſpiſſæ non facile præcipitantur per vias vrinæ. Ad aliam confirmationem patet ꝙ conſequentia non valet. hoc. n. bene faceret natura niſi ſiccitas impediret. Aliter ꝙ ſanguis ille groſſus eſt paucus. Ad quintum dicitur ꝙ hoc ſatis dedit intelligi. Et puto ꝙ in tali hepate fit melancholia & cholera rubea multa non abſolute, ſed proportionabiliter reſpectu totius quantitatis maſſæ humoralis. Ad ſextum negāda eſt conſequentia, immo potius ex illo antecedente ſequitur oppoſitum eo ꝙ caliditas inter cęteras qualitates eſt principalior in generatione ſanguīs. ergo ipſa diſtemperata magis impeditur debita ſanguinis generatio. Cauſa autem ſpecialis quare caliditas excedens temperamentum cum humiditate temperata minuat generationem ſanguinis, humiditas tamen aucta ſupra temperamentum ſtante temperamento caloris augeat generationem ſanguinis, ſupra tacta ē de hepate caſo. Ex illo patet rñſio ad illud quęſitum. euidētius. n. apparet hepate infrīdato ſanguinē fieri frigidiorē ꝙ̄ ipſam quantitatē diminui. et ſimilr̄ in calido calidiorē fieri ꝙ̄ quātitatiue minui. ergo &c. Alia vide in quęſtione.

Calidioris ſimul atq; ſiccioris iecoris indicia 5

Laur. ſunt ilia ꝙ̄ maxime piloſa ſāguis paucior ſimul ac ſiccior, flaua bilis pſima, ac ſub ipſo uigoris tēpore etiā nigra, amplitudo uenarū, ac durities. Itidem uniuerſum corpus exiſtit.

Leo. Ca[illegible]ioris vero ſimul, ac ſiccioris hepatis īdicia: ilia pſm hiſpida, ſanguis craſſior ſimul, ac ſiccior: ruffa bilis pſima eſt: conſiſtente autē ætate, & atra: venarū autem latitudo: & durities. Sic vero & vniuerſum corpus ſe habet.

Anth. Calidi quidem ſimul & ſicci hepatis ſigna: piloſum hypocondrium dextrū ſanguis ſpiſſior et paucior amara cho.

multa, circa acmaſticam vero ætatem nigre venarum amplitudo, & duritia ita vero: & vniuerſum corpus.

Iac. Ponit ſigna diſtemperantiarum compoſitarum hepatis. Et primo cali & ſicci. Secũdo cali, & hu. Tertio fri. & hu: Quarto fri. & ſic. Partes patẽt. Primo ponit ſigna ſumpta a pilis. Secundo ab humoribus. Tertio a diſpõne venarũ. Quarto a diſpoſitione totius. ſecunda ibi ⌊ Et ſanguis. ⌉ tertia ibi ⌊ Venarum amplitudo. ⌉ quarta ibi ⌊ Ita vero. ⌉ Dicit primo. hæc ſunt ſigna hepatis calidi, & ſicci. hypocundrium piloſiſſimum quia concurrit agens forte in eleuando & adurendo materiam in pilum conuertendam & poros dilatando, & materia bene diſpoſita eſt ad recipiẽdum aduſtionem. Maxima autem eſt piloſitas in hypocundrio propter ꝓpinquitatem eius ad hepar & præciſe in dextro. Et forte propter illud dixit hypocundrium, & non hypocũdria. Secundo ponit collectionem plurium ſignorum ab humoribus ſumptorum. Primum. ſanguis in hepate calido & ſicco eſt ſpiſſior propter caliditatem fortem cum ſiccitate conſumentem partes ſubtiles in ſanguine, & propter idem eſt paucior. Secundum ſignum ſumptum ab humoribus eſt, ꝙ in tali hepate calido et ſicco apparet multa cholera amara. Cauſa patet dominantur in hoc hepate qualitates maxime ſymbolæ choleræ. Tertium ſignum ſumptũ ab humoribus eſt ꝙ in tali hepate calido & ſicco apparet circa ætatem acmaſticam. i. circa ſtatum multa cholera nigra. ſ. per aduſtionem genita ex cholera rubea. Cauſa autẽ aduſtionis potiſſime eſt caliditas cum ſiccitate quæ in hac ætate. ſ. iuuentute eſt in tali hepate fortiſſima. in calido tamen tantum multiplicatur fine iuuentutis, ſed in calido & ſicco antecedit propter iuuamentum ſiccitatis. Tertio ponit ſignum ſumptum a diſpoſitione venarum dicens ꝙ in hepate calido & ſicco eſt venarum amplitudo propter caliditatem ampliantem & extendentem materiam generationis venarum: & eſt in venis durities propter ſiccitatem calidi adiunctam. Quarto ponit ſignum ſumptum ab habitudine totius. Secũdo quia pluries ſermonem protulit de contraoperantia qualitatum hepatis & cordis adinuicem, oſtendit quæ illarum qualitatum ſint fortiores, & quæ debiliores in contraoperãdo. ſecũda ibi ⌊ Caliditas quidem. ⌉ Signum de habitudine totius patet ex dictis.

Hepatis ca. et ſic. ſignum triplex.

6 Laur. Caliditas enim de corde procedens uincere poteſt de iecore procedentem frigiditatem quẽ admodum frigiditas caliditatem.

Leo. Nam quæ ex corde caliditas originem habet poteſt obtundere eam quæ ab hepate naſcitur frigiditatem, ſicuti, & frigiditas caliditatem.

Anti. Caliditas ſiquidem a corde prorumpens vincere poteſt prorumpentem ab hepate frigiditatem, quemadmodũ & frigiditas quidem caliditatem.

Iac. Oſtendit quomodo ſe habent qualitates cordis, & hepatis in contraoperando. ſ. quæ fortius, & quæ debilius contraoperantur. Secundo concludit corrolarium ibi ⌊ Manifeſtum. ⌉ Primo comparat caliditatem & fri. cordis ad caliditatem & frigiditatem hepatis. Secundo ſiccitatem hepatis ad humiditatem cordis. Tertio humiditatem hepatis ad ſiccitatem cordis. ſecunda ibi ⌊ Siccitatem. ⌉ tertia ibi ⌊ Media vero. ⌉ Dicit primo ꝙ caliditas prorumpens ex corde. i. quæ a corde ſuper toto influitur poteſt vincere frigiditatem prorumpentem ab hepate, ſicut etiam frigiditas ſupple prorumpens a corde poteſt vincere caliditatem ex hepate prorumpentem. Sciendum eſt autem quod ſicut in quæſtione eſt declaratum, contraoperantia eſt triplex ſcilicet minuens, æquans, & ad contrarium ducens. in toto autem hoc textu loquitur de contraoperantia ducente ad contrarium, vt ſit ſenſus ꝙ ſi hepar eſſet calidum, ita vt merito ſui influxus in toto deberet apparere calor maior ꝙ̃ in temperato, tunc poſſet cor frigidum per eius ſcilicet influxum taliter contraoperari ꝙ totum erit reſpectu temperati ad tactum frigidum. Et econtra ſi hepar eſſet frigidum ita ꝙ merito ſui influxus totum ad tactum deberet apparere frigidum, poteſt cor taliter huic hepati frigido in toto contraoperari ꝙ totum erit ad tactum calidum. verbi gratia. influat cor temperatum ſuper toto octo gradus caliditatis & hepar temperatum quattuor vnde in toto ex his temperatis eſt caliditas duodecim graduum. Et patet ꝙ ſi hepar eſſet frigidum in primo in toto eſſet minor menſura caloris. v. g. vndecim graduũ ſi ergo cũ hoc tantũ vel plus calefaceret cor in toto perciperẽtur tredecim gradus caloris. Conſimiliter exemplificari poteſt de frigiditate.

Contra operantia triplex.

Siccitas uero a corde humidiori in contrariũ duci nequaquam poteſt. 7 Laur.

Siccitatem vero non poteſt humidius cor ad contrariũ habitum transferre. Leo.

Siccitatem vero impoſſibile eſt ad contrarium a corde humidiori facto adduci. Anti.

Comparat ſiccitatem hepatis ad humiditatem cordis. Et in ſumma vult ꝙ non eſt poſſibile ſiccitatem hepatis, vel ab hepate prorumpentem duci ad contrarium a corde facto humidiori. i. humiditas a corde prorumpens non poteſt vincere ſiccitatem ab hepate ſicco prorumpentem, victoria. ſ. ad contrarium ducente, vt ſatis explicatur in littera. Sed de hoc ſatis viſum eſt in quæſtione.

Media uero eſt de iecore procedens humiditas magis enim a cordis uincitur ſiccitate quàm ſiccitas ab humiditate. 8 Laur.

Media vero inter has quo dictæ ſunt ea quæ ab hepate humiditas oritur. Magis. n. a cordis ſiccitate ſuperatur, ꝙ̃ ſiccitas ab humiditate. Leo.

Media vero eſt quæ ab hepate humiditas eorum quę dicta ſunt, & magis ſiquidem ab ea quæ in corde eſt vincitꝰ ſiccitate ꝙ̃ ſiccitas ab humiditate. Anti.

Comparat contra operantiam ſiccitatis cordis: & humiditatis hepatis ad alias contraoperãtias. Et in ſumma vult, ꝙ humiditas hepatis medio modo ſe habet inter alias qualitates hepatis, quo ad facile vel difficile vinci a qualitatibus cordis contrarijs. Non enim ita difficulter hepatis humiditas vincitur ſicut ſiccitas hepatis quæ non poteſt aliquo modo vinci. Et hoc eſt quod ſonat littera cum dicit. Humiditas vero ab hepate ſcilicet prorumpens eſt media ſcilicet quantum ad facile vel difficile vinci eorum quæ dicta ſunt. i. qualitatum hepatis ſupradictarum. deinde declarat de humiditate hepatis dicens ꝙ magis vincitur ab ea ſiccitate quæ eſt cordis, ꝙ̃ ſiccitas eius vincatur ab humiditate ſcilicet cordis, a qua declaratum eſt non vinci victoria dicta hepatis ſiccitatem. Iac.

Minus uero ꝙ̃ caliditas, item minus ꝙ̃ frigiditas. Hæc enim ex qualitatibus a iecore procedentibus maxime uincitur. 9 Laur.

Minus autem caliditate adhuc vero multo minus frigiditate. Hæc. n. inter omnes qualitates quæ ab hepate eueniunt facilime vincitur. Leo.

Minus vero caliditate, amplius autem minus frigiditate. facile enim vincibilis eſt hæc earum quæ ab hepate ꝓrumpunt qualitatum. Anti.

Nec ita facile uincitur hepatis humiditatis a ſiccitate cordis ſicut caliditatis hepatis a frigiditate cordis & frigiditas hepatis vincitur a caliditate cordis, inter omnes. n. qualitates hepatis facile vincitur eius frigiditas a caliditate cordis. Iac.

Et hoc

Et hoc eſt quod dicit in littera iſta,ſed ipſa humiditas hepatis minus vincitur a ſiccitate cordis caliditate.i.ꝗ caliditas hepatis vincatur a frigiditate cordis , & adhuc multo minus vincitur humiditas hepatis a ſiccitate cordis,ꝗ frigiditas hepatis vincitur a caliditate cordis.omnium.n. qualitatum quæ prorumpunt ex hepate.hæc,ſcilicet frigiditas eſt facile.i.facillime vincibilis.

10 Lauré. Quo circa perſpicuum,eſt ut ſi temperamenta amborum membrorũ principalium in idem concurrãt uniuerſum corpus pro illarũ natura afficiatᷣ,ac paulopoſt illarũ indicia exponemus.

Leo. Liquet autem ꝙ cum in vnum conuenerint vtriuſq; principij temperaturæ,totum exquiſite ſecundum illas afficitur corpus,paulo vero inferius ipſius dicentur indicia.

Anti. Manifeſtum eſt ergo quoniam ſi in idipſum concurrant principiorum vtrorumq; craſes : totum corpus perfecte circa eas diſponetur.Dicentur ergo paulo poſterius totius corporis cognitiones.

Iaco. Concludit corrolarium dicens ꝙ ſi craſes.i.complexiones vtrorumq; principiorum , ſcilicet cordis & epatis in idem conuen ant. totum corpus diſponetur perfecte circa eas,quia habitudo totius ſimilabitur diſpoſitioni horũ principiorum.Sed paulo poſt ponentur ſigna totius corporis.

11 Lauré. Calidioris ſimul & humidioris iecoris indicia ſunt ꝗ calidi & ſicci ilia minus piloſa, ſanguis uero plurimus,amplitudo uenarum maxima. Totius temperamentum calidum & humidum,niſi cor cõtra operetur Si uero plurimum his qualitatibus augetur ab ea, quæ ſecundum naturam mediocritate putridis prompte corripiuntur ægritudinibus,quando malis humoribus repleti ſunt,& adhuc magis ſi plurimũ augetur humidum ſupra calidum.Si uero ecõtra,paulo.ſ.humidius multo calidius moderato minus replentur malis humoribus.

Leo. Humidius autẽ ac ſimul calidius hepar, minus quidem ꝗ calidius & ſiccius ilia reddit hiſpida . Plurimum vero ſanguinis & venas amplas,habitumq; calidiorẽ : atq; humidiorem facit:niſi obſtiterit cor.Si vero amplius in ambabus qualitatibus a naturæ modo recedat: a morbis qui ex putredine ac vitioſis humoribus fiunt,facillime capitur. Adhuc autem magis ſi plurimum augeatur humiditas,caliditas vero non ita.Si autem contra,parum quidem humiditas creſcat : plurimum vero caliditas , minime vitioſis humoribus laborant.

Anti. Humidum quidem ſimul & calidum hepar minus quidem calido & ſicco ea quæ circa hypocundria ſunt operatur piloſo.Plurimum vero ſanguinem & venas magnas et corporibus habitudinem humidam & calidam ſi non ea quæ circa cor ſunt cõtra operẽtur.Si vero amplius vtriſq; qualitatibus auertatur ab eo quod eſt ſecundum naturam: prompte conſumuntur a cacochymis & putrefacientibus ægritudinibus : adhuc vero magis ſi plurimum augeatur humidum paululum vero calidum. Si vero econtrario parum quidem humidum plurimum vero calidum : minime cacochymi fiunt.

Iaco. Ponit ſigna hepatis calidi & hu.Et primo quando receſſus a tẽperamento non eſt multus.ſecundo quando eſt multus.ibi ⌊Si vero amplius.⌉ Primo ponit ſignum ſumptum a pilis.ſecundo ab humoribus.tertio a venis.quarto ab habitudine totius.Partes patent. Ponens ſigna quando receſſus a tẽperamento eſt paruus dicit quattuor. Dicit primo ꝙ hepar calidum & humidum facit minus piloſas partes quæ ſunt circa hypocundrium ꝗ hepar calidum & ſiccum.Cauſa patet ex dictis ſupra de cauſis multitudinis pilorum. Dicit ſecundo ꝙ operatur ſanguinem plurimum, quia in eo dominantur qualitates maxime ſymbolę ſanguini,cum ſit ſanguis calidus & humidus. Dicit tertio ꝙ operatur venas magnas propter caliditatem dilatantem & humiditatem dilatationi bene obedientem,etiam quia multus ſanguis multum replet venas & eas amplas oſtendit.

Dicit quarto ꝙ operatur habitudinem totius calidam & humidam , niſi contra operentur ea quę ſunt circa cor.i. qualitates cordis puta frigiditas & ſiccitas cordis. Ponens ſigna eius quando receſſus a temperamento eſt multus.Primo ponit ſigna quando ambę qualitates æqualiter recedũt vel humiditas amplius.ſecundo quando caliditas plus ꝗ humiditas.ſecunda ibi ⌊Si vero.⌉ Dicit primo ꝙ ſi hepar calidum & humidum in vtriſq; qualitatibus amplius auertatur ab eo quod eſt ſecundum naturam.i.ab hepate temperato,habentes tale hepar prompte.i.faciliter conſumuntur a chaecochymis.i.putreſcentibus ęgritudinibus , & hoc magis adhuc accidit ſi humidum plurimum augeatur et calidum paululum augeatur. Cauſa tacta eſt ſupra de corde calido & hu. Dicit ſecundo ꝙ ſi econtra contingat,quia.ſ. in hepate parum dominetur humidum:multum vero calidum,talia corpora non fiunt cacochyma. Dubia ſunt quędam litteralia circa prædicta. Dubia. Primum.Non videtur ꝙ in habente hepar calidum et ſiccum ſit ſanguis ſpiſſior.Primo,quia ſanguis eius eſt magis cholericus.ergo ſubtilior.ſecũdo qa ſpiritus tũc in eo eſſent omnes groſſiores . Ex ſanguine.n.ſubtiliori ſpiritus generatur ſubtilior & ex groſſiori groſſior.tertio quia tunc humidum membrale ſeu ſubſtantificum in eis eſſet groſſius & difficilius reſolubile & per conſequens cholerici plus tolerarẽt ieiunium. Et principalis conſequentia tenet : quia ex ſanguine groſſiori reſtaurantur partes membrorum groſſiores. Secundum dubium. Videtur ꝙ humiditas cordis poſſit vincere ſiccitatẽ hepatis.Primo:quia frigiditas cordis eſt minor ꝗ eius humiditas,quia cor eſt membrum calidiſſimum,ſed non eſt ſicciſſimum.Similiter caliditas hepatis eſt multo maior ꝗ ſit eius ſiccitas,quantumcunq; fuerit epar ſiccum , ſed frigiditas cordis poteſt vincere caliditatem hepatis.ergo &c. ſecundo,quia abſolute maior eſt humiditas cordis ꝗ ſiccitas,quia cor abſolute eſt humidum & non ſiccum. Similiter maior eſt humiditas hepatis ꝗ eius ſiccitas abſolute: ſed ſiccitas cordis vincere poteſt humiditatem hepatis.ergo humiditas ſiccitatem.Item ſi qualitas fortior eſt ad contrarium ducibilis,remiſſior & debilior poterit ad contrarium duci,ſed humiditas quæ eſt fortior & dominantior in hepate poteſt ad contrarium duci.ergo & ſiccitas , & per conſequens &c. Tertiũ dubium. Videtur ꝙ in hepate temperato plus generetur de ſanguine ꝗ in calido & humido. Primo,quia maior eſt conuenientia hepatis temperati ad ſanguinem ꝗ hepatis calidi & humidi ad ſanguinem generandum.tum quia ſicut hepar temperatum eſt tẽperatum inter hepata,ita ſanguis eſt temperatus inter humores.tum quia ſanguis generatur a calore temperato.Eius.n.formalis cauſa eſt decoctio bona.i.temperata prima primi. cap̄. Auicē. de modo generationis humorum.ſecundo , quia magis & perfectius dominatur virtus digeſtiua hepatis temperati ſupra chilum in ſanguinem tranſmutandum ꝗ hæpatis calidi & hu.alijs paribus.ergo plus de chilo ſufficit in ſanguinem tranſmutare ꝗ virtus hepatis calidi & humidi.aſſumptum patet,quia fortior eſt virtus digeſtiua hepate temperato exiſtente ꝗ diſtemperato,quocunq; ergo eodem vel ſimili exiſtente obiecto ſuper illud magis & perfectius dominatur. Quartum dubium . Videtur ex dictis de ſignis hepate fiet temperatius & ſanius,quia ſi ſit hepar multum calidum & humidum his qualitatibus æqualiter a temperamento recedentibus facile a cacochymis & putridis ægritudinibus conſumetur,ſi autem calidum ſit amplius humi-

do nõ.ergo ſi in dicto hepate augeretur in gradu calor non creſcente humido eſſet hoc corpus vel hepar ſanius: & tamen in gradu continue a temperamento magis elongaretur.ergo &c. Quintum dubiũ. An in corpore noſtro poſſit inueniri ſanguis purus. Ad primum iſtorum dicitur concedendo ſanguinem hepatis calidi & ſicci eſſe ſicciorem, propter calidum cum ſicco multũ de eius ſubtili reſoluens, propter quod etiam paucior eſt vt tactũ eſt. Et cum arguitur ꝙ non, quia eſt magis cholericus.ergo ſubtilior. Neganda eſt conſequentia. Et iuxta hoc concedi poſſet choleram in tali corpore groſſiorem eſſe q̃ in corpore ſanguineo vel temperato. Contra hanc reſponſionem arguitur, quia tũc ſanguis arterialis non deberet eſſe ſubtilior venali, cum cor non ſit minus calidum & ſiccum reſpectu hepatis temperati q̃ hepar cholericum reſpectu eiuſdem. Negãda eſt conſequentia, quia a ſanguine arteriali ſeparantur partes terreę & remanent aereæ, & quia miſcentur ſpiritus vaporibus & aeri. Ad ſecundum poteſt dici ꝙ ſpiritus in eo non ſunt groſſiores ſed ſubtiliores, & negatur ꝙ ex ſanguine groſſiori generetur ſpiritus groſſior niſi ponatur paritas in agente & alijs. licet enim ſanguis in cholerico ſit groſſior, vapor tamen ſanguis in ſpiritum tranſmutandus ab eius caliditate ſubtiliatur magis q̃ in calido & humido uel temperato, a uaporibus etiam ſecum mixtis magis depuratur, vel ſaltẽ vapores illi magis ſubtiliãtur. Et hæc omnia ſatis conferunt ad ſubtilitatem ſpirituum ut patet. Concedẽdum ergo ꝙ alijs paribus ex ſanguine groſſiori ſpiritus generatur groſſior & ſubtiliori ſubtilior. Si ergo poneretur cum hepate calido & ſicco eſſe cor temperatum poſſet concedi ꝙ in tali corde generentur ſpiritus groſſiores quàm ſi hepar eſſet temperatum. Ad tertiam confirmationem conceditur humidum cholerici eſſe groſſius & de ſe difficilius reſolubile q̃ humidum temperati, aut ſanguinei, alijs paribus.

Et pro illo poteſt haberi probabile motiuum, quia virtus reſtauratiua eſt maior & fortior in ætate conſiſtentię in ſanguineo vel in temperato q̃ in cholerico.ergo in æquali tempore maiorem facit reſtaurationem q̃ in cholerico. cum ergo tam in cholerico q̃ in tẽperato uel ſanguineo ſit in conſiſtentia reſolutio ęqualis reſtaurationi, ſequitur ꝙ velocius & plus in æquali tempore reſoluitur de humido ſubſtantifico in temperato vel ſanguineo q̃ in cholerico. Et cum concluditur ex hoc ꝙ cholerici facilius ieiunium tolerarent: neganda eſt conſequentia. licet.n.in æquali tempore minus de humido conſumatur in cholerico &c.tamen quia tam humidum ſubſtantificum q̃ nutrimentale eſt in cholerico, multo minus non poteſt ita diu illam conſumptionem cholericus tolerare ſicut ſanguineus &c. Et videtur ſententia
Ariſto. Ariſto.quarta proble.6.proble.vbi ponitur quare aues & maxime capſonice de rapina viuẽtes & homines & aliorũ animalium fortia & iracũda ſunt duri cordis & compacti, ut leones, leopardus, lupus &c.adeo.n.cõpacta ſunt oſſa leonis, vt ipſis fortiter colliſis ſit viſum ꝙ emittatur ignis. Ad ſecundum dubium dicitur vt in quæſtione declaratum eſt: ꝙ humiditas cordis non poteſt vincere ſiccitatem hepatis ad ſenſum datum.ſ.victoria ducente ad contrarium. Ad primã probationem neganda eſt conſequẽtia iſta, & cauſa eſt, quia licet illa caliditas hepatis ſit in ſe maior q̃ eius ſiccitas & fri.cordis ſit in ſe minor q̃ eius humiditas: effectus tamen ex ſiccitate hepatis in toto per accidens derelictus eſt difficilius remouibilis q̃ affectus ex caliditate hepatis in toto per ſe derelictus. Ad remouendum.n.effectum ex calore hepatis in toto derelictum ſufficit caloris cordis ſubtractio, quia ambo calores ad illud concurrunt, & principalius calor cordis. Sed ad remouendum ſiccitatem in toto ex ſicco hepate derelictam & cõſequenter ſanguinis paucitatem & eius groſſitiem & ſiccitatem, requiritur tranſmiſſio multi ſanguinis humidi ſuper toto quod fieri non poteſt hepate exiſtente ſicco vt patet intuenti. Et per idem patet reſponſio ad ſecundam & tertiã rationẽ: quia licet abſolute maior ſit humiditas cordis q̃ eius ſiccitas & maior ſit humiditas hepatis q̃ ſiccitas eiuſdem & ſiccitas cordis vincat humiditatẽ hepatis, nõ ſequitur ex hoc ꝙ humiditas vincat ſiccitatẽ, quia multo maioris difficultatis eſt remouere effectũ priuatiuum ex ſiccitate hepatis in toto derelictum q̃ poſitiuum effectum humiditatis derelictum in toto &c. facilior .n.multo eſt tranſitus ab habitu in priuationem q̃ a priuatione in habitũ, vt ſecunda primi doc.ſecunda cap̃.tertio. Et per idem ſoluitur ad confirmationẽ aliam. Ad tertium
dubium dixerunt quidam ꝙ quando Gal.dixit plurimum vero ſanguinem.per ſanguinem non intellexit ſanguinem proprie dictũ qui eſt quarta ſubſtantia ab humoribus alijs diſtincta, ſed totam humoralem maſſam ex quattuor humoribus aggregatam. Et debent argumenta procedere de ſanguine proprie ſumpto qui amplior eſt in hepate temperato. non autem concludunt loquendo de ſanguine ſumpto pro maſſa humorali. Hæc reſponſio nõ placet. Primo, quia ſimile poteſt fieri argumentum de ſanguine etiam ſumpto pro maſſa humorali, quoniam fortior eſt virtus attractiua & digeſtiua in hepate temperato q̃ calido & hu. ergo plus de chilo ſufficit attrahere & attractum in ſanguinem.i.humores trãſmutare q̃ in hepate calido & humido, & per conſequens amplior ſanguis communiter ſumptus generatur in hepate temperato q̃ calido & hu. Item nõ uidetur de quo humore plus generetur in calido & hu. hepate.non.n.plus de melancholia, vt patet. nec de phlegmate, cum ergo in eo minus generetur de ſanguine q̃ in tẽperato. videtur ꝙ quantitas choleræ rubeæ in tali.ſ.hepate ſit vehemẽter excedẽs alios humores. Item nõ minus indiſponit humiditas ad generationem cholere. q̃ caliditas preparet ad eius generationem.ergo non plus in eo generatur de cholera q̃ in temperato. quãtum.n.calor promouet generationem eius plus q̃ in temperato, tantum humidum indiſponit. Cum ergo non plus de alio humore generetur in eo q̃ in tẽperato ſequitur &c. valeat hoc argumentum quantum ualere poteſt. Ideo forte melius dicitur concedendo abſolute plus de ſanguine qualitercunq; ſumpto generari ab hepate calido & humido q̃ a temperato. Et cum arguitur ꝙ non, quia maior eſt conuenientia &c. dicitur hoc negando. conceditur tamen maiorem eſſe cõuenientiam ſanguinis temperati ad hepar temperatum q̃ eiuſdem ad hepar calidum & humidum, ſicut econtra. maior eſt conuenientia ſanguinis calidi & hu. ad calidum hepar & humidum q̃ eiuſdem ad hepar temperatum. Dicitur autem ſanguis generari a calido temperato. Et eius formalis cauſa eſt decoctio temperata reſpectu caloris generantis phlegma et choleram, quia calor ille non eſt ita diminutus ſicut calor generans phlegma, nec ita ſuperfluus ſicut generans cholerã. Similiter nec eius decoctio eſt ita ſuperflua ſicut decoctio choleræ, nec ita diminuta ſicut phlegmatis. Non tamẽ ex hoc ſequitur quemlibet ſanguinem naturalem eſſe temperatum, ſed tantam in ſua latitudine recipit diuerſitatem, quantam hepar vel ſaltem illi correſpondentem. Pro reſponſione ad ſecundum argumentum huius tertij dubij ſciendum ꝙ propter virtutem digeſtiuam hepatis eſſe fortiorem, non licet vniuerſaliter concludere ꝙ plus de ſuo chilo debeat in ſanguinem tranſmutare alijs paribus. contingit.n.ꝙ minus. nam ex hoc ꝙ virtus eſt fortior potentior eſt in ſeparando ſuperfluum ab vtili q̃ ſi debilior eſſet. Hac vero ſeparatione facta contingens eſt materiam puram quę in hepate temperato in ſanguinem conuertitur eſſe minoris quantitatis q̃ illa quæ in hepate calido & hu. in ſanguinem tranſmutatur. Ideo alijs paribus ſanguis generatus in temperato eſt perfectior & purior alias paucior q̃ in aliquo diſtemperato. Negatur igitur illa conſequentia, magis & perfectius dominatur &c. ergo plus de chilo &c. Ex quibus concedendum videtur ꝙ ſanguis qualitercumq; acceptus eſt amplior in hepate calido & hu. q̃ in temperato. Alij autẽ dixerunt ꝙ licet ex eodem cibo hepar temperatũ plus de ſanguine generare poſſit q̃ calidum & humidum, cum tamen ſanguis generatus ſuperfluit, eius exceſſum virtus in tẽperato melius corrigit,

Auicẽ. Sãguis dupl'r.

Ideo non tãta in eo remanet ſanguinis ſuperfluitas, ſicut in calido & hu. &c. Ad quartum dubium cõceditur illa concluſio. ſ. aliquod hepar fieri per tempus aliquod continue ſanius & perfectius, q̃uis fuit gradualiter continue a temperamento diſtantius vt pluries in quęſtione viſum eſt. Et hoc intellexit Aui. cum dixit, non ſolum oportere menſuras, ſed etiam ęque diſtantiam. i. proportionem actiuarum ad paſſiuas & econuerſo vide primo canon̄. Ad quintũ dubium dicunt quidam q̧ non reperitur humor purus per cuiuſcunq; alterius humoris extranei ab eius natura aut alterius rei exſtraneę commixtionis priuationem. Cum tamen concedunt auctores humorem purum. i. ſanguinem &c. intelligunt per hunc humorem purum. i. paucam alterius humoris mixtionem habentem. Alij aliter dixerunt q̧ dupliciter dicitur aliquis humor purus. Primo formaliter, quia. ſ. habẽs ſolum talis humoris formã. & ſic intelligitur phlegma purum ſanguis purus. ſecũdo modo dicitur purus, quia nulli humori alteri extraneo cõmixtus. Et ſic plurimi dixerunt non reperiri humorem purum non quia illud includat repugnantiam naturalem, quia contingens eſt choleram phlegmati mixtam extra venas expelli, & q̧ prius reſoluatur tota cholera q̃ phlegma & ſic per tempus remanebit phlegma purum, ſed valde difficile eſt. Ex quibus in practica concludo. Primo febres continuas ſecundum plurimum mixtas eſſe. ſecundo q̧ frequentius accidit interpolatas eſſe ſimplices q̃ cõtinuas. & hęc eſt vna de cauſis maioris ſalubritatis interpolatarum. tertio apoſtemata exteriora eſſe magis ſimplicia & ex conſequenti ſalubriora &c. Dubium ſextum poteſt addi, ſi dicta de ſiccitate hepatis ſunt vera, tunc fortior eſt virtus hepatis in influendo toti q̃ ſit cor, quia omnem influxum cordis hepar vincere poteſt, & non econuerſo. ergo &c. Pro illo dicitur negando conſequentiam: vt patere poteſt ex dictis. Primo quia omnem eius influxum facit hepar virtute cordis. ſecundo, quia ſiccitas nõ eſt effectus poſitiuus per ſe ad membra influxus, ſed potius priuatiuus, vt dictum eſt in quæſtionibus.

Humor purus q̃d et dupliciter.

12 Lau.

Humidius rurſus ac frigidius iecur ilia habet nuda pilis ac ſanguinem efficit pituitoſiorem cum anguſtia uenarum, atq; etiam uniuerſum corpus ſimiliter affectum, niſi in contrarium ab ipſo corde ducatur. Frigidius uero ac ſiccius iecur ſanguinem efficit parciorem uenulaſq; anguſtas, ac corpus frigidius. Item ilia nuda, niſi cor ipſum uincat.

Leoni. Humidius autem & frigidius hepar habet ilia glabra, ſanguinem vero ad pituitæ naturam accedentem generat, cum venarum anguſtia, ſic & reliquum afficit corpus, niſi a corde ad contrariam naturam transferatur. Frigidius autem & ſiccius hepar cum pauco ſanguine, & venarum anguſtia efficit corpus, atq; frigidius. & ilia glabra, niſi & hic cor dominetur.

Anti. Humidius vero & frigidius hepar ſine pilis quidem habet hypocondrium, ſanguinem uero magis operatur phlegmaticum cum venarum gracilitate, & vniuerſum corpus ſimiliter ſe habens: niſi ea quæ a corde ſunt ad contraria illud traducant. Frigidum vero et ſiccum hepar pauci ſanguinis & gracilium venarum efficit corpus, & frigidius & hypocondrium nudum pilis, niſi & hic vincat cor.

Iaco. Hepatis frigidi & humidi ſignũ quadruplex.

Primo ponit ſigna hepatis frigidi et humidi, et ſunt quattuor in ſumma. Primum eſt ſignum ſumptũ a pilis quod exprimit Gal. dicens q̧ habens hepar frigidius ſimul & humidius temperato, habet hypocõdriũ & maxime dextrum hepati propinquius nudum pilis. Patet, quia deficit efficiẽs cauſa pilorum. ſ. caliditas eleuans vapores & adurens ipſos in pilos conuertendos propter humiditatem etiam vapores illi minus ſunt apti aduri. Et dixit hypocondrium & non hypocondria uolens potius intelligere ſolum dextrum, vt ſupra. Secundum ſignum quod eſt ſumptum a ſanguine ſiue humoribus explicat dicens q̧ tale hepar operatur ſanguinem multum phlegmaticum. i. multo phlegmati admixtum, vel ſanguinem humidiorem & frigidiorem, qui reſpectu temperati ſanguinis phlegmaticus dicitur. Et ſiue per ſanguinem intelligamus quartam ſubſtantiam humoralem, vt patet, ſiue totam maſſam humoralem, vt ſit ſenſus q̧ ꝓportionabiliter in illa maſſa eſt multũ de phlegmate. Cauſa omnium patet per ſymboleitatem talis hepatis in frigiditate & humiditate. Tertium ſignum eſt ſumptum a venis quod ponit Gal. dicens q̧ in habentibus tale hepar venæ ſunt graciles, eo q̧ deficit cauſa eas amplians, quia calor, etiam quia non multum de ſanguine in eo generatur, vt venæ extendãtur. Quartum ſignum ſumitur ab habitudine totius, & eſt q̧ vniuerſum corpus apparet ad tactum frigidum & humidum propter hepar ſanguinem & ſpiritus frigidos & humidos ſuper toto tranſmittere: niſi contra operetur cor caliditate & ſiccitate ſua. Secundo ponit ſigna hepatis frigidioris & ſiccioris tẽperato, & ſunt præciſe quatuor. Primũ eſt q̧ tale hepar eſt generatiuum pauci ſanguinis propter contrariari ſanguini in ambabus qualitatibus. etiam quia hepar frigidum parum de chilo attrahit vt in ſanguinem conuertat. Secundum ſignum eſt q̧ in huiuſmodi corpore ſunt venæ graciles propter defectum caliditatis amplianti. Tertium ſignum q̧ totum corpus ſit frigidum & ſiccum propter tranſmiſſionem ſanguinis & ſpiritus frigidi & ſicci per uenas in totum. Quartum ſignum q̧ hypocõdrium eſt nudum pilis. ſ. dextrum; vel etiam ambo vrentes vapores in pilos conuertendos: niſi contra operetur cor ſua caliditate & humi. faciendo. ſ. corpus ad tactum calidum & humidum & hypocundria piloſa vt ſupra pluries dictum eſt.

Hepatis f. ſi. & ſic. ſignũ quadruplex.

Incipit tractatus teſticulorum.

Tex. t. Lauẽ.

CAlidum teſtium temperamentum: ueneris appetitiſſimum eſt, marem gignit ac fecundum eſt. Pili in partibus genitalibus cito naſcuntur & attingunt membra quæ circiter ſunt.

Leo. Temperatura vero teſticulorum calida, quidem ad venerem procliuis eſt, & maſculorum generatrix, & fecũda celerrimeq; genitales partes obſepit pilis, ſimul autem & circumiacentes attingit partes.

Anti. Teſticulorum vero craſis calida quidem maxime venerea eſt, & maſculorum generatrix, & citius pubeſcunt eis partes genitales.

Iaco. Declarauit ſupra Gal. ſigna diſcraſiarum naturalium hepatis, nunc cõſequenter determinat de ſignis diſcraſiarum naturalium teſticulorum quæ fuerunt quartum membrum diuiſum ſuperius. Et primo ſimplicium. ſecundo compoſitarum. ſecunda ibi ⌊Calida vero & ſicca.⌉ Primo ponit ſigna calidæ cõplexionis teſticulorum. ſecundo frigide. tertio humidæ. quarto ſiccæ. partes patent. Primo ponit tria ſigna complexionis calidæ teſticulorum. Primum eſt q̧ talis complexio teſticulorum. ſ. calida eſt maxime uenerea. Poteſt autem hæc complexio dici maxime venerea, vel quia citius alijs poteſt vti venereis, vel quia ardẽtius appetit venerea vel quia plus alijs poteſt vti venereis. Et forte quilibet horum intellectuum ſaluari poteſt. Calida. n. exiſtente complexione teſticulorum generatur ſperma calidũ magis virtutis ſtimulatiuum & motiuum. Item multum attrahitur ad teſticulos de materia ſpermatica, & ꝑ cõſequens multum generatur in eis de ſpermate. Item q̧a ſperma magis prurítiuum maiorem cauſat delectationẽ cuius phãtaſia reſeruata fortius ſtimulat ad venerea. Ex his patet

ꝙ textus ille poteſt ſuſtineri ſecundum quẽlibet trium intellectuũ poſitorum. ſecundo patet rectum eſſe præceptum Gal. 6. interiorum. vlti. cap. ꝙ volens ſe abſtinere a venereis ceſſat circa actum cogitandi venerea. frequens. n. cogitatio de uenereis ſtimulat ad venerem. Et eſt documẽtum.

Ouidius

Ouidij in libro de remedio amoris. dum præcipit curam præberi circa rura, venationes: & alia cogitamina. Ex quibus patent cauſæ plurium proble. Primum quare hoſpites fratres: & medici, ſunt maxime venerei. ſecundum quare vir poſtq̃ ſuam pollutionem paſſus eſt cum muliere, quam dilexit primo minus eam diligit. ecõuerſo mulier primum virum diligit. vt quarta proble. Ad primum dicitur ꝙ illi frequentius alloquuntur mulieres, ideo frequẽtius cogitant de venere. frequens. n. colloquium mulieris frangit caſtitatem. Ad ſecundum dicitur ꝙ in prima muliere cui vir iungitur vir ſe iudicat imperfici & fœderi: mulier uero econtra ſe iudicat per primum virum perfici. Latiorem ſolutionem huius proble. vide quarta proble. Secũdum ſignum complexionis calidæ teſticulorum eſt ꝙ hæc cõplexio eſt maxime maſculorum generatrix. Primo quia calidum in ea eſt multum; & multum potens ad conuenienter tranſmutandum materiam generationis & complexionem calidam imprimẽdam quæ præparat ad ſexum maſculinum. ſecundo quia ſi ſperma ſecũdum ſentẽtiam Gal. quo ad partem corpulentam eſt materia generationis ſperma calidius erit materia maxime proportionata generationi maſculorum, frigidum vero fœminarum. Tertium ſignum eſt ꝙ habentes teſticulos calidiores temperatis citius pubeſcunt circa genitales partes. Et cauſa huius eſt caliditas excedens pilorum generatiua, ſicut patet ex dictis de corde & hæpate.

Homĩes maxime uenerei & cauſæ.

2

Laur. Frigidum autem econtrario habet.

Leo. Frigidior vero contraria efficit.

Anti. Frigida vero craſis eſt contraria.

Iaco. Ponit ſignũ frigiditatis teſticulorum. Et dicit ꝙ eſt contraria his. ſ. teſticulis calidis. In hoc ꝙ eſt minime uenerea; minimeq̀ maſculorum generatrix, ſed potius fæmellarum, aut omnino ſterilis. Et tarde pubeſcunt circa partes genitales. Horum cauſæ patent contrario modo his quæ dicta ſunt de calida.

3

Laur. Humidum uero ſeminis efficit multum. Siccum uero parum ſeminis ac modice craſſum.

Leo. Et humida quidem multo, & humido ſemine abundat. Sicca paucum: & modice craſſum generat ſemen.

Anti. Humida quidem, & multi ſeminis. & humidi eſt. Sicca uero & pauci ſeminis, & mediocriter ſpiſſi eſt.

Iaco. Primo ponit ſigna teſticulorum humidorum. Et dicit ꝙ ſunt multi & humidi ſeminis. Cauſa eſt euidens: ſicut de hepate humido. dictum eſt. Secundo ponit ſigna teſticulorũ ſiccorum dicens ꝙ talis complexio teſticulorum eſt pauci ſeminis & mediocriter ſpiſſi. Cauſa patebit melius in dubijs literalibus.

Dubia.

Primum dubium circa dicta. Cuius complexionis ſint teſticuli ipſi. Et videtur ꝙ calidę. Primo quia per proprium eorum temperamentũ ſunt productiui ſpermatis & ſpiritus per ſe gignitiui quæ ſunt calida. ſecundo quia eorum abſciſione totum corpus infrigidatur. ergo per eorum præſentiam totum corpus calefit & per conſequens ſunt calidæ cõplexionis. Item habentes teſticulos calidos præcipue ſunt barbati valde & habentes ecõuerſo frigidos minus barbati. Et pro illo uidetur intellectus Iſaac in libro de dietis vniuerſalibus. vbi dixit teſticulos eſſe fundamentum cordis. Contra, quia ſunt carnes glandoſę ſicut mamillæ: ſed illæ ſunt frigidæ. cuius ſignum eſt: quia mamillæ infrigidant ſanguinem dum ipſum in lac tranſmutant quę ſunt carnes glandoſę.

Iſaac.

Secundum dubium. Vtrum ſigna cõplexionum teſticulorum ſint intelligenda de teſticulis mulierum: & cuius complexionis ſint teſticuli mulierum.

Tertium dubium. Gale. in ponendo ſigna complexionis videtur valde defectiuus. Non. n. ponit ſigna ſumpta ab ortis teſticulorum: ſicut de alijs membris fecit. Non poſuit etiam ſigna ſumpta a venis virilis mẽbri. Nec a qualitatibus eorum tangibilibus. Nec a magnitudine vel paruitate virgæ. quorum plurima tetigit Aui. & alij. Nec etiam a diſpoſitione totius. Quartum dubium. Contra quẽlibet illorum trium intellectuũ in expoſitione illius partis, maxime venerea. Primus. n. eſt falſus, quia citius poteſt vti venereis ille cuius ætas pueritiæ eſt breuior, ſicut melancholicus qui pauco tempore viuit: & cuius organo citius perficiuntur ad talem actum: talis autem eſt vniuerſaliter melancholicæ complexionis. Secundus etiam intellectus non videtur verus, quia calidus & humidus in teſticulis magis potens eſt ad vſum venereorum, vt infra videbitur. Tertius etiam intellectus eſt falſus. ſ. ꝙ ardentius appetant habentes teſticulos calidos tantum; quia in calido & ſicco ardentior eſt appetitus: in temperato etiam propter phantaſiam maioris delectationis maior debet eſſe appetitus, quia quãto tactus eſt perfectior et calidum magis proportionatum tactiuitanto cauſatur delectatio maior, quia delectatio cauſatur ex præſentia conuenientis ſub ratione conuenientis apprehenſi. ſed ſic eſt in calido & ſicco. ergo &c. Quintũ dubium. videtur ꝙ cõplexio temperata teſticulorum ſit magis venerea & magis maſculorum generatrix q̃ calida tantum: quia quanto virtus immutatiua eſt perfectior & coniuncta meliori temperamento & perfectiori, tanto eſt perfectioris operationis productiua, ſed huiuſmodi eſt virtus generatiua teſticulorum temperatorum & non calidorum tantum. ergo. Et per idem videtur ꝙ non plus multiplicetur ſperma in complexione calida q̃ in temperata. Item per idem videtur ꝙ in hepate calido magis multiplicetur ſanguis q̃ in hepate temperato, quia ſic ſe videntur habere calidi teſticuli ad multiplicandum ſperma, ſicut hepar calidum ad ſanguinem. Ad primum dicendum teſticulos quo ad complexionem innatam eſſe complexionis humidæ. Quia tamen Aui. & alij auctores nõ videntur eos nec alias carnes glãdoſas inter calida vel frigida graduaſſe, poteſt probabiliter dici ꝙ ſunt in actiuis temperati. licet ergo caro glandoſa frigida ſit reſpectu plurium aliarũ ſpecierum carnis, quantum vero ad complexionem innatam actuatam per influẽtem ſunt calidæ & humidę complexionis. Et hoc videntur probare argumenta ante oppoſitum. Et dicitur vlterius ꝙ carnes glandoſæ ſunt frigidæ. Qualiter autem mamillę infrigidant ſanguinem videbitur infra.

Teſticulorũ cõplexio. Auicen.

Ex iſto patet ſolutio ad ſecundum. ita. n. hæc ſigna adaptari poſſunt vel eorum plura teſticulis mulierum ſicut virorum. Contra, quia ſi teſticuli virorum ſunt temperati in actiuis, cum frigidiores ſint teſticuli mulierũ ſequitur ipſos eſſe frigidos. Neganda eſt conſequentia, ſicut non ſequitur. cutis uiri temperati eſt temperata, ſed frigidiorem cutis mulieris temperatæ cute viri. ergo ipſa eſt diſtemperata. Vel dic ꝙ teſticuli mulieris q̃tum ad complexionem innatam tãtum ſunt frigidi reſpectu cutis viri. ſed reſpectu cutis mulieris ſunt tẽperati vt patet. Ad tertium dicitur ꝙ Gal. non poſuit ſigna ortorum &c. quia ipſa ſunt occulta magis q̃ teſticuli. Reliqua vero ſigna tacuit tanquam facile intelligibilia ex his quæ circa reliqua membra principalia ſuperius dicta ſunt. Ad quartum negetur aſſumptum. ſ. ꝙ citius poteſt in venerea &c. quia licet longior ſit pueritia calidi q̃ melancholici, citius tamen ante finem ſuę pueritiæ poteſt calidus vti venereis q̃ melancholicus. immo ſi ſit corpus multum melancholicum tardabit vſum venereorum uſq; ad iuuentutem. Ad argumenta contra alios intellectus illius partis maxime uenerea: poteſt dici ꝙ illa complexio comparatur alijs diſtemperantijs ſimplicibus non vero compoſitis. Vel dic ꝙ complexio illa appellatur hic a Gal. maxime uenerea, cui ſimul conueniunt hęc

Cõplexionis maxime uenereæ ſignũ duplex.

ambo

ambo.ſ.ardenter appetere,& poſſe multū ue nereis uti quę ambo nulli tam intenſe inſunt ſicut iſti.licet.n.calidus & humidus plus poſſit,minus tamen appetit.licet etiam calidus & ſiccus plus appetat,minus tamen poteſt.Nulla ergo eſt quę tantum appetat & ſufficiat ſicut illa. Ad ultimum uidebitur in ſequenti lectione. Aliud dubium.Quo in complexione ſicca tantū eſt ſemen mediocriter ſpiſſum.

Dicendum ꝙ eſt mediocriter ſpiſſum,quia medium inter ſperma temperati & calidi & ſicci &c.

4 Laur. **Calidum & ſiccum temperamētum craſſum obtinet ſemen,et q̃ maxime fœcūdum,atq; ociſſime excitat ſtatim ab initio animal ad concubitum. Porro tales in partibus genitalibus celerrime pilos habent, & in cunctis membris quæ circa ſunt ſupra uſq; ad umbilici ſedē infra uſq; ad media fœmora. Hoc nanq; temperamentum ad rem ueneream nimium cōmouetur, ſed ociſſime impletur atq; offenditur, ubi inferas uim.**

Leo. Calidior vero, ac ſiccior, & craſſum ſemen habet, & fęcundiſſima eſt,ac celeriter ab initio protinus ad coitum excitat animal.Sed & his genitales partes citiſſime hiſpidę fiunt: atq; omnes quę circunſtant ſupra quidem uſq; ad umbilicū,infra uero uſq; ad media fęmora. Petulca igitur eſt:& ad libidinem prona huiuſcemodi temperatura, ſtatim uero ſatiatur,& ſi cogatur offenditur.

Anti. Calida uero & ſicca craſis,& ſpiſſi ſeminis eſt,& maxime generatrix maſculorum,& citiſſime ad coitum excitat. a principio ergo & huiuſmodi citiſſime pubeſcunt in partibus genitalibus & in omnibus in circuitu ſui, ſurſum quidem uſq; ad regionem circa umbilicū: deorſum uero uſq; ad medium coxarum. Petulca igitur eſt huiuſmodi craſis ſatis ad uenerē.Citiſſime uero ſatiatur.Et ſi cogatur nocet.

Iac. Ponit ſigna diſcraſiarum compoſitarum teſticulorum. Et primo calidę & ſiccæ.ſecundo calidæ & humidæ.tertio frigidæ & humidæ.Et quarto frigidæ & ſiccæ. Partes patent. Primo ergo ponit huius complexionis ca.& ſic.quatuor ſigna. Primum, ſpiſſi ſeminis propter caliditatem & ſiccitatem ſeſe iuuare in exiccando & conſumendo materiam. Secundum ſignum maxime generatrix.ſ.abſolute ut quidam dicūt:alij ſupplent maſculorum,licet reperiatur littera dicens.Et maxime generatrix maſculorum.Cauſa prima,quia opponitur frigidæ & humidæ quæ eſt minime generatrix maſculorum, igitur illa eſt maxime generatrix.Alij ꝙ huiuſmodi ſperma eſt facilius coagulabile, & per illud fit generatio,& magis adhuc impreſſiuū ad coagulationem,ideo uidetur maxime generatrix maſculorum,quia complexio talis ſpermatis quæ eſt complexio calida & ſicca maxime elongata eſt a complexione fęminea,& conformis ſexui maſculino. Tertium ſignum, citiſſime &c.dicit ꝙ cito prouocantur ad coitum,& cito pubeſcunt cū maxima piloſitate aſcendente uſq; ad umbilicū ex ſupiori parte, & ex inferiori deſcēdēte vſq; ad medietatem coxarum.patet ut ſupra,quia caliditas eſt eleuans et uapores ſiccos multos in pilos conuertendos adurit. Vltimum ſignum eſt ꝙ hæc complexio eſt maxime petulca.i.ardens,furibunda ad uenerem propter igneitatem ſui caloris. Et citiſſime ſatiatur propter ſeminis paucitatem,quo euacuato ſtatim inſurgit abominatio coitus. Et ſi cogantur.i.uiolenter.i.alias uelociter utantur coitu.nocet eis, quia teſticuli pręcipue calidi & ſicci euacuati ſpermate a toto attrahunt ſicut uentoſa & materiam propinquam nutritioni ſurripiunt membris.

Teſticulorū,cōplexionis ca.et ſic. ſignum quadruplex.

5 Laur. **Vbi caliditas cum humiditate concurrat tales piloſi minus exiſtunt,ſed magis abundant ſemine,non tamē magis q̃ alij appetunt, minuſq; offenduntur ubi ſæpius concūbant. Quod ſi ambo nimiū creuerint,tum calor,tum etiam humiditas nō ſine lęſione a rebus uenereis abſtinent.**

Leo. Si autem caliditas humiditati coniungatur,hirſuti quidem tales minus, plus uero ſemine abundant:non tamen plus cæteris appetunt,ſed minori detrimento pręter modum uenereis indulgent,quod ſi ſatis excreuerit, & caliditas,& humiditas,non ſine detrimento a uenereis abſtinent.

Anti. Conuenientibus ſiquidem caliditate & humiditate,piloſi quidem minus huiuſmodi his qui dicti ſunt, multi uero ſeminis magis,non concupiſcunt uero magis alijs. Sufficiunt uero ſine læſione magis uenereis plurimis. Si uero ſatis augeatur utraq; & calidum & humidum,non ſine læſione abſtinent a uenereis.

Iac. Secundo ponit ſigna complexionis teſticulorum calidorum & humidorum. Primum ſignum teſticulorum calidorum & humidorum,quia ſunt minus piloſi his qui dicti ſunt.i.calidis & ſiccis,quia calor eorum non eſt ſic uſtius, nec materia in tali cōplexione ſic diſpoſita poteſt pati uſtionem. Secundum ſignum eſt ꝙ ſunt multi ſeminis magis q̃ ſint calidi et ſicci,quia calidum cum humido ſunt magis proportionata ſpermati,& eius generationi,ut ſupra de ſanguine multo in hepate calido & humido cauſa patuit. Tertium ſignum.non concupiſcunt magis, ſed ſupple minus alijs.ſ.calidis & ſiccis, quia ſemen eorum non eſt ſic pruritiuum:quia propter humidū obtunditur calidum magis.

Quartum ſignum.ſufficiunt poſſe agere uenerea omnibus alijs magis & ſine lęſione,cauſa eſt propter multitudinem ſpermatis in ipſis,ut in ſecundo ſigno. Vltimum ſignum eſt ꝙ ſi ſatis augeantur humiditas & caliditas in eis non abſtinebunt a uenereis ſine læſione,ſed ſupple ſi abſtineant a uenere lędētur.Cauſa patet,quia ſperma illud multiplicatum maxime ex caliditate & humiditate multū excedentibus, ſi non euacuatur tandem ad malam qualitatem & uenenoſam permutatur ex proprietate & corrumpitur.

6 Laurē. **Vbi teſtes frigidiores, humidioreſq; temperamēto ſint,partes quæ circum ſunt pilis uacāt, ac tarde concumbere incipiunt, nec ad tale munus admodum commouentur. Aquoſum pręterea ac tenue ſemen eſt atq; infęcundum & fœminam gignit.**

Leo. Si uero frigidiorem & humidiorem temperaturam teſticuli habuerint,partes circūpoſitæ glabrę ſunt,& tarde rem ueneream exercere incipiunt,neq; proni ad actum huiuſcemodi ſunt.Aquoſum uero,& tenue ipſis eſt ſemen & infęcundū,& fœminarū generatiuum,uel omnino nō generās.

Anti. Si uero frigidi & humidi ſecundum craſes ſunt teſticuli nuda ſiunt quæ ſunt in circuitu pilis, & tarde coire incipiunt,neq; uehementes ſunt ad operationes, aquoſum uero & tenue ſemen eis, & parum generans uel non generans, & ſi generat,fœminas generans eſt.

Iaco. Tertio ponit ſigna teſticulorum frigidorū & humidorum quæ ſunt hæc. Primum eſt ꝙ in circuitu hypochondriorū & pectinis ſunt ſine pilis.patet cauſa propter defectū caliditatis eleuantis materiam uaporoſam in pilum conuertendam. Secundum ſignum eſt ꝙ tarde coire incipiunt, propter defectum caloris in teſticulis non potentibus a toto materiam in ſperma conuertendā attrahere.Et per idem non ſunt uehementes ad operationem ueneream,ſed tardi, quia ſperma eorum frigidum & humidum non eſt pruritiuum, nec ad coitum incitans, fortaſſe.n.tales non incipiunt poſſe coire uſq; ad iuuentutem ut ſupra. Tertium ſignum.ꝙ ſemen eorum eſt aquoſum & tenue propter humiditatem & frigiditatem eorum.& per idem ſunt parum generantes,quia ſperma eorum eſt frigidum & humidum

& parum ſpiſſum & indigeſtum. etiam eſt humiditas quæ obtundit calorem in eo quę omnia arguunt ſterilitatem. Et ex hoc ſequitur ꝙ ſi contingat tale eſſe generatiuum, erit potius generatiuum fœmellarum q̃ maſculorum. eo ꝙ in tali ſpermate frigiditas & humiditas quæ vniuerſaliter ſymbola ſunt fœmellis dominãtur, Et ſubdit ꝙ tales vt plurimum ſunt ſteriles: ut ſupra dictum eſt, propter paucitatem. n. ſpirituum & humiditatem multam obtundentem calidum et digeſtionem ſpermatis cauſatur ſterilitas,

7 Laur. **Frigidum ac ſiccum temperamentum ſimile quidem in reliquis prædictis eſt. Semen craſſius ac penitus exiguum eſt,**

Leo. Frigidior vero & ſiccior temperatura ſimilis quidem in reliquis eſt antedictæ. Craſſius vero in ipſa ſemen exiſtit, atq; omnino paucum,

Anti. Sicca quidem & frigida craſis, ſimilis quidẽ plurimum ei quæ prædicta eſt craſi, ſpiſſius vero ſemen eis, et in omnibus magis exiguum,

Iaco. Quarto ponit ſigna teſticulorum frigidorũ & ſiccorum dicens. Teſticuli frigidi & ſicci ſimiles ſunt frigidis & humidis in paucitate pilorũ tarditate inceptionis coitus, & in impotentia ad venerea propter cauſas tactas etiã in generatione fœminarum potius q̃ maſculorum & in ſterilitate & forte plus illis. Excedunt. n. in qualitatibus ex toto principijs vitæ oppoſitis. ſ. frigiditate & ſiccitate. Differentia autem inter eos eſt, quia habent ſemen ſpiſſius & minus omnibus, propter ſiccitatem inſpiſſantem & frigiditatem prohibentem multam ſpermatis generationem. Conuenientia tamen inter hos & frigidos & humidos non eſt omnimoda. quoniam frigidi et ſicci plus debent pilorum materiam producere q̃ frigidi & humidi propter ſiccitatẽ. Gal. etiam intellexit ipſos eſſe in his multum ſimiles, ſed non omnino & punctualiter. Cauſa totius patet ex dictis. In hac lectione

Dubia. cadunt dubia quędam. Primum dubium. Videtur ꝙ calida et ſicca complexio teſticulorum nõ ſit ſpiſſi ſeminis. Primo quia ſicut ſicci eſt inſpiſſare, ita calidi eſt ſubtiliare & rarefacere, & non minus actiua, ſed magis eſt caliditas q̃ ſiccitas. ergo plus ſubtiliabitur ſperma ex parte calidi q̃ inſpiſſabitur ex parte ſicci. Item ſicut calidum agit reſoluẽdo partes aqueas, ita groſſas terreas agit ſubtiliando & per conſequens non uidetur ꝙ ſperma tale debeat eſſe ſpiſſum. Et per idem videtur ſperma in complexione teſticulorum frigida & humida non debere eſſe tenue, quia frigiditatis eſt inſpiſſare ſicut caliditatis ſubtiliare. iuxta hoc aliquid tãgetur de coagulatione ſpermatis a calido & diſſolutione a frigido. Secundum dubium. Videtur ꝙ complexio temperata ſit magis generatiua q̃ calida & ſicca, quia virtus informatiua eſt in temperato ſpermate fortior ergo perfectius obtinet ſupra materiã generationis, & per conſequẽs alijs paribus erit magis generatiua. Item ſi fortior eſt virtus in tẽperato. ergo difficilioris tranſmutationis materiam ſufficit vincere & in fœtus ſubſtantiam tranſmutare q̃ calida & ſicca, & non econuerſo, & per conſequens magis generatiua eſt complexio temperata. Item ſic ſe habet virtus generatiua ad eius obiectum, ſicut virtus digeſtiua ſtomachi & aliorum membrorum ad obiectum digeſtionis, ſed quælibet virtus digeſtiua facilius immutat ſubtile q̃ groſ-

Hippo. ſum. Propter quod ſecunda aphor. aphor. 11. Facilius eſt repleri potu q̃ cibo. ergo & generatiua facilius tranſmutabit ſpma ſubtile q̃ groſſum. Sed tale eſt ſperma calidę & ſiccę complexionis. ergo &c. Videtur ſecundo ꝙ non ſit maxime generatiua maſculorum propter idem. virtus. n. fortior & perfectior eſt ex materia generationis alijs paribus perfectioris effectus productiua. Ex nulla ergo materia faciet maſculum complexio calida & ſicca ex qua etiam temperata non faciet maſculum. Et cum hoc aliq̃ materiam perfecte trãſmutare, ſufficiet complexio temperata, quam non ſufficiet tranſmutare perfecte cõplexio calida & ſicca cum ſit virtus fortior. ergo &c. Et per ſimile argumentum videtur deduci poſſe complexionem calidam & humidam eſſe magis generatiuam & adhuc magis generatiuam maſculorum q̃ complexio calida & ſicca vt patet. Oppoſitum tamen videtur ex intentione Aui. vigeſima fen tertij. tracta- Auicen.
tu primo. cap̃. 1. quod eſt de ſignis complexionis calidæ & ſiccæ teſticulorum, vbi inquit ꝙ ſigna calidæ & ſiccę complexionis teſticulorum ſunt ꝙ impregnant plurimum, & efficiunt maſculum. Et idem aliqualiter. 21. tertij. tractatu primo. c. 14. quod eſt de regimine maſculineitatis. vbi pręcipit regimen cum calefacientibus & exiccãtibus vt cum aromaticis & mytridato &c. Item ętas calida & ſicca eſt maxime maſculorũ generatiua, ergo & naturalis cõplexio calida & ſicca. Item calida et ſicca complexio contrarie opponitur frigidæ & humidæ, ſed iſta eſt maxime generatiua fœmellarum. ergo &c. Item arguit quidã, ſperma quod eſt promptius & paratius ad coagulationem eſt paratius ad generationem, ſed ſperma calidum & ſiccum eſt huiuſmodi. ergo &c. Tertium dubium circa illam particulam, citiſſime ad coitum &c. quia tunc complexio teſticulorum mulierum eſſet calidior & ſiccior q̃ virorum. citius. n. ad coitum excitantur, quia in. 11. aut. 12. anno, vir autem. 14. anno. Quartum dubium. Videtur ꝙ teſticuli mulieris non ſint frigidi reſpectu teſticulorum virorum vniuerſaliter, quia calidiores ſunt teſticuli mulierum q̃ ſubſtantia matricis, ſed matrix poteſt eſſe calidior teſticulis & ſpermate viri, vt qnta apho. aphor. 63. q ſic incipit. Quęcũq; frigidas et Hippo.
denſas matrices habẽt &c. 21. tertij. c. de cauſis ſterilitatis. Auicẽ.
vbi oſtenditur aliquando caliditatẽ matricis cauſam eſſe ſterilitatis adurendo ſemen, ſicut aduritur ſemen cadens ſupra terram aridam. ergo &c. Item quia aliquando ſperma mulieris contemperatur a frigiditate ſpermatis viri, vt. 22. tertij. alle. c. & Commẽ. in commen. apho. allegati. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ in calida & ſicca complexione teſticulorum eſt ſemen ſpiſſum propter cauſam tactam. Et dicitur ꝙ calidum agens ut calidum abſolute eſt nõ minus rarefactiuum. Agens tamen ut naturale eſt aliquando inſpiſſatiuum & aliquando ſubtiliatiuum ſecundum exigentiam naturæ mediante calido operantis. Vel poſſet dici ꝙ calidum in tali ſpermate nihil ingroſſat, immo ſubtiliat totum & rarefacit. Quia tamen ſic agendo reſoluit ſubtile dimittẽdo terreſtre & groſſum. ideo totum in fine actionis eſt groſſius q̃ quod in principio huic tranſmutationi ſubijciebatur, licet totum illud terreſtre ſubtiliatum ſit. Ex illo patet ꝙ nunq̃ calidum agens in humidum inſpiſſat illud in quod adęquate agit, ſed ſemper ſubtiliat, & ꝙ lutũ ſubtiliat, & non ingroſſat. Vnde omnes partes luti a ſole exiccati ſunt rariores & leuiores q̃ ante, totum tamen lutum eſt ſpiſſius, quia plus reſoluit de ſubtilibus partibus q̃ partes terreas ſubtiliauerit. Et ita de ſpmate dicere poſſumus, ſed de hoc magis ad philoſophum pertinet dicere. Ad ſecundum dubium. Videtur ex intentione Haly concedendum eſſe ꝙ complexio tẽperata eſt magis generatiua, & etiam magis generatiua maſculorum q̃ calida & ſicca, & etiam calida tantum, aut complexio aliqua diſtemperata. Et innuit in commento aliqua de motiuis dictis. Omnis. n. operatio melius & facilius perficitur cum temperamento iuſtitiali q̃ cum diſpoſitione lapſa ab illo, fortitudo. n. uirtutis inſequitur æqualitatem &c. Si quis ergo uult hanc uiam ſequi, ſolueret primo ad auctoritates dicendo ꝙ omnes illæ comparant hanc complexionem diſtemperantiæ ſibi oppoſitæ, Precipitur autem uſus calidorum et ſiccorum ſecun- Maſculinãs re-
dum plurimum in regimine maſculinante, quia ſecundum gimen
plurimum a frigido & humido impeditur generatio. Simi- ꝑ uſum
litudo autem de ætate non tenet quia temperatiſſima ætatum calidi.
eſt calida & ſicca ut patet. Nec ſequitur ut arguit, complexio calida & ſicca opponitur frigidæ & humidæ quę eſt maxime fœminarum generatiua, ergo illa eſt maxime ma-

ſculorum

ſculorum generatiua. Sicut non ſequitur. complexio ſtomachi frigida peſſime digerit. ergo calida optime. Ad aliud cum arguitur ibidem ꝙ ſperma cholericũ eſt facilius coagulabile. patet ꝙ conſequentia non valet. Alij concedũt complexionem calidam & ſiccam eſſe maxime generatiuam et maſculorum productiuam. Et hoc ſi a temperamẽto non multum lapſa fuerit, & mouentur per rationes adductas. Et perſuaſio alia ad hæc adduci poteſt ſecundum plurimum cauſę generationem impedientes ſunt frigiditas ſola, aut humiditas, aut frigiditas cum humiditate, & illæ met ſunt magis maſculineitatem remouentes ꝙ alię: ſed in iſtis magis reſiſtit & vincit complexio calida & ſicca ꝙ complexio temperata & ſanguinea: ergo &c. Item ſit virtus in temperato ſpermate in ſexquialtero fortior ꝙ in cholerico, & ſit calor cholerici duorum graduum, & patet ꝙ ſi occurrat vtrum ꝙ menſtruo frigido in ſecundo, illud poterit permutare ſperma temperatum extra altitudinem temperantiæ, vbi non ſic cholericum, ſed ipſum temperaret &c. Ad argumentum ergo primum dicitur ꝙ licet virtus in temperato ſit abſolute fortior, non tamen eſt fortior ad vincẽdum cauſas impedientes ſecundum plurimum generationem & maſculineitatẽ quæ ſunt frigiditas & humiditas. Et conſequenter negetur illa conſequentia. virtus hæc generatiua eſt fortior, ergo magis obtinet. Sicut non ſequitur virtus in tẽperato eſt abſolute fortior ꝙ in cholerico, ergo magis obtinet ſupra frigida occurrentia ꝙ uirtus cholerici, vt in queſtione viſum eſt. Conſimiliter dicitur ad ſecundum conceditur. n. ꝙ aliquam materiam ineptam transmutationi multum vincet ſperma temperati & non cholerici, & ꝙ maioris difficultatis reſiſtentia vinceret ſperma temperati & non cholerici. ver. gra. valde ſiccam ualde crudam &c. non tamen quamlibet, quia non illas quæ frigiditate & humiditate impediunt, quod eſt vt plurimum. Ad tertium dicitur ꝙ uirtus digeſtiua facilius tranſmutat ſubtile groſſo cæteris paribus. in ſpermate autem groſſo & ſubtili circa quod operatur virtus, digeſtiua nõ ſunt alia paria, quia ſperma ſpiſſum eſt ſecundum plurimum calidum depuratum ab aquoſo ſuperfluo. ſubtile autem eſt aqueũ indigeſtum. coagulatur. n. ſperma a calido & a frigido diſſoluitur. Et per idem ad aliud de generatione maſculorũ ad quod multum facit, quia ſecundum Gal. corpulentum ſpermatis materialiter concurrit ad generationem quod in cholerico eſt ineptum, maxime ad recipiendum complexionem fœmineam. Et ſi arguitur ex hoc ꝙ circa aliquod obiectum perfectius operatur virtus diſtemperati ꝙ temperati, quia ex aliqua materia generabit marem cholerica complexio ex qua temperata fœminam. Dicitur illud concedẽdo quando illa obiecta non fuerint ambobus æqualiter proportionata ſicut lactucam melius digeret cholericus, & cum hoc præſeruabitur ab ea a qua temperatus non iuuabitur, ſed incurret nocumentum. Et iuuenis temperatus aliqua cibaria corrumpet quæ phlegmaticus iuuenis optime permutabit, & ſic de multis alijs. Ad quartum intelligenda eſt litera cęteris paribus in ſexu &c. vt mulier calida & ſicca alijs mulieribus, & vir calidus & ſiccus alijs viris. Et ad confirmationem dicitur ꝙ illa diſpoſitio matricis non eſt naturalis. vel ſi eſſet naturalis & caliditas illa impediret, non eſſet illa vſtio niſi metaphorice, quia caliditate matricis ſubtiliaretur & reſolueretur corpulẽta & groſſa pars ſpermatis, vnde non conſeruaretur ſpiritus gignitiuus incluſus in eo. Et dicitur ad aliquod ꝙ contemperat frigiditatem, quia non tantũ frangit caliditatem eius ſicut ſperma mulieris frigidę vel temperatæ. Vel contẽperat frigiditatẽ corpulenti ſpermatis. Et multa hic dicenda eſſent ꝙ omitto cã breuitatis.

8 Laur. Totius corporis habitudo ut antea diffinitũ iam eſt ſimilis redditur cordi, iecoriq́;. Exuperat autem ſimilitudo habẽtis quãlibet primarũ qualitatũ fortiorẽ, quas ſane actiuas cognominant.

Leo. Totius autem corporis habitus diximus, & ſuperius quomodo & hepatis, & cordis naturam ſequantur: ei autẽ magis aſſimilantur, quod vnam aliquam ex primis qualitatibus potentiorem habuit, quas & effectiuas appellant.

Anti. Totius vero corporis habitudines dictæ quidem ſunt prius in his quæ aſſimilantur cordi & hepati. Dominatur vero ſimilitudo vehementiorem habentis membri quamlibet primarũ qualitatum quas & operatiuas nominamus.

Iac. Prius determinauit Gal. de ſignis complexionum principalium membrorum, & aliqualiter ortorum, ponit nunc ſigna membrorum habentium virtutẽ innatam & influentem. Et primo exteriorum magis apparentium. ſecundo occultorum. ſecunda ibi ⌊Ventris cognitiones.⌉ Primo pręmittit quædam præambula neceſſaria ad determinationẽ. ſecundo exequitur. ibi ⌊Competentis.⌉ Primo ponit quæ ſunt iſti partes in quibus manifeſtatur habitudo totius deſcribendo ipſas. ſecundo ponit quaſdam conditiones attendendas in ſignificationibus inferius dicendis. ſecunda ibi ⌊Dicentur igitur.⌉ Primo reſumit quędam ſuperius dicta. ſecundo declarat quæ ſunt illæ partes in quibus manifeſtatur illa diſpoſitio totius reſultans ex influxu principalium. ſecunda ibi ⌊Totius vero.⌉ Dicit primo ꝙ ſupradictæ ſunt habitudines totius ſecundum ꝙ aſſimilantur cordi & hepati. vero. i. veruntamen licet ſimilentur &c. dominatur tamen in tota habitudine ſimilitudo membri habentis vehementiorem quamcũq; quatuor qualitatum primarum quas nominamus operatiuas &c. Primo nota hic per habitudinem intelligi debere complexionẽ in toto ex influxu principalium reſultantem. Secundo nota ꝙ illa habitudo maxime pñſentatur in muſculis: ideo de ipſis ſpecialiter loquitur. Tertio nota ꝙ cordis & hepatis influxus ſupra toto fortiores ſunt, ideo magis ſimilat diſpoſitio totius illis ꝙ alijs. Habitudo gd.

9 Laur. Totius uero corporis habitudo de illis potiſſimum dicitur partibus, quæcunq; cernentibus primæ ſubiacent. Tales uero muſculi ſunt cunctis oſſibus obuoluti, compoſitæ quædam carnes ex ſimplici primaq; carne atq; etiam fibris, quibus hæ adnexæ ſunt. Propria. n. ſubſtantia muſculorum hæc utraq; eſt. Vaſa autem ad eos pertinentia uelut aquæ ductus quidam ſunt nequaꝗ abſoluẽtes ſubſtãtiã ſed ſeruiẽtes ad ſalutẽ.

Leo. Totius vero corporis habitus in illis maxime dicitur partibus quæ primæ oculis ſubijciuntur. Sunt vero hæ, muſculi. qui omnia ambiunt oſſa, carnes quædam compoſitę ex prima, & ſimplici carne, & filis quibus innaſcuntur. Propria. n. muſculorum ſubſtantia his duobus conſtat, quæ vero ad ipſos, vaſa pertingunt, veluti riui quidã ſunt q nõ ſubſtãtiã cõplent, ſed eis ſubminiſtrant, vt in vita permaneãt.

Anti. Totius vero corporis habitudo in illis maxime diſcernitur partibus quæcumq; videntibus primo ſubiacẽt. Muſculi vero ſunt hi omnibus oſſibus circumuoluti, et compoſitæ quædam carnes ſunt ex ſimplici & prima carne et neruis quibus hæ circumuolutæ ſunt. Propria enim muſculorum ſubſtantia hæc vtraq; ſunt. Ad eos vero venientia, hæc vaſorum uelut riui quidam ſunt non cõplentes eorum ſubſtantiam, ſed ſeruientes ad conſeruationem.

Iaco. Declarat quę ſunt illæ partes in quibus manifeſtatur diſpoſitio totius deſcribendo muſculum & partes ipſum eſſentialiter cõponentes. ſecundo remouet dubium. ibi ⌊Ad eos.⌉ Dicit de primo ꝙ habitudo totius maxime diſcernitur in illis partibus quæ primæ maxime ſubiacent ſenſibus. & muſculi ſunt hi. i. hæ partes quæ circumuolutæ, ſunt omnibus oſſibus. Demum deſcribens muſculum, dicit ꝙ muſculi quidam ſunt compoſiti ex ſimplici & prima car- Muſculus gd.

ne & neruis quibus hæc ſimplex & prima caro eſt circū‑uoluta, & cum ipſis contexta eſt, & quia in hac compoſitione alijs partibus dominatur caro, ideo eſt complexionis calidæ & humidæ. Primo nota non eſſe intentionē Gal. muſculos primo viſui obijci, quia prius cutis: ſed inter cæteras interiores partes multum in corpore dominantes ipſi magis ſenſibus ſubiacent, ipſorum etiam diſpoſitio clarius apparet, alias multum in cute effigiatur. Secundo nota per muſculum eſſe intelligendum membrum organicum, quod eſt inſtrumentum voluntarij motus ex carne, neruo, & ligamento compoſitum: eo q̄ per neruum etiam ligamētum ſubſtātia neruo ſimilem intellexit. Duas ergo dixit partes eſſentiales muſculum componētes neruum. ſ. & carnem. Modus autem compoſitionis muſculi colligitur prima primi. doc. quinta. ca. de anatomia muſculorum, quia a

Auicē. cerebro vel nucha egreditur ſubſtantia neruea & a iunctura ſubſtantia ligamentalis quæ duæ ſubſtantiæ primo diuiſæ in villos tenues ſibi inuicem occurrunt & componuntur & contexuntur villi eorum ad modum retis. Inter hæc autē fila a natura generatur quędam caro etiam villoſa ad eorum ſuſtentationem & vacuitatum repletionem: & cum ſubſtantia neruea peruenit ad extremitatem, vbi amplius

Chorda et ligatura quid. non eſt caro cum villis ligamenti contorquetur vt corda quędam: & componitur membrum quod chorda vocatur, & cum hoc ſecundum imperium voluntatis contrahitur muſculus & contrahit iuncturam, & cum extenditur relaxat eam. In hac tamen tota compoſitione multum dominatur pars carnea. Tertio nota q̄ neceſſarium eſt eos eſſe oſſibus circumuolutos, quia omnis motus localis eſt circa

Caro quintuplex aliquod fixum. Quarto nota quintuplicem eſſe carnem, ſimplicem. ſ. muſculoſam, confuſam, purā & glandoſam.

Sīplex Dicitur autem ſimplex, quia ingreditur compoſitionē muſculi, & cōparatione ipſius ſimplex dicitur. Muſculoſa com‑

Muſculoſa poſita dicitur ex hac & illa, & eſt ipſemet muſculus. Confuſa eſt caro viſcerum quæ eſt multis humiditatibus infuſa.

Cōfuſa. vel dicitur confuſa: quia nō habet villos manifeſtos, vt muſculoſa & ſimplex.

Pura Pura quę ſenſum habet & non motum, quia paruam habet commixtionem, vt gingiuarum.

Glandoſa. Glandoſa vero eſt ſicut caro mamillarum & teſticulorum. Secūdo remouet dubium quod ex dictis poſſet oriri. dictū. n. fuit muſculum componi ex duplici ſubſtātia. ſ. neruo & carne. Poſſet ex hoc dubitari nunquid componatur ex uenis et arterijs ſpiritum & ſanguinē ad ipſum portātibus. Reſpondet Gal. q̄ ad eos. i. muſculos veniunt hæc vaſa. ſ. arteriæ & venæ, non tanq̄ partes muſculum eſſentialiter componentes, quia hę partes non componunt, ſed ſunt neruus: & caro excludendo panniculum tegentem qui non eſt de muſculi eſſentia, ſed veniunt tanquam riuuli non componētes ſubſtātiam muſculi. ſ. vt ad operationes ſuas proprias principaliter ordinētur, ſed ſeruientes ad conſeruationem. Et dico notanter vt ad operationes ſuas principaliter ordinētur. quia quamuis venę & arteriæ ad muſculum venientes portent ſpiritum & ſanguinem quibus muſculi in eſſe conſeruantur & nutriuntur, non dicuntur tamen partes muſculi, ꝓprie et eſſentiales, q̄a nō primo & immediate deſeruiunt muſculo ad ſenſumuel motū: ſicut caro et nerui. ideo Gal. ipſa appellauit riuulos et ſeruiētes ad muſculi conſeruationē.

10 Laur. Horum igitur indicia dicentur in regionibus moderatis. Immoderata enim regio permutando cutem per natura ſua format, ac nonnulla ſigna corrumpit. Pari modo ſi quis in regione moderata per æſtatem ſeipſum ſoli nudum exponat, indicia quæcunq; dicuntur ex colore ac mollitie & duritie uariabūt. At ſi quēadmodum regio moderata habetur, et ipſe moderate uſuat, neq; exuſtus in ſole nudus unoquoq; die plurimum. Sed nec inſtar uirginis ut quidam in umbra nutritus, ſigna temperamenti diligentiora reddentur, De his igitur diſputantes.

Dicentur igitur, & horum temperaturæ indicia, in bene temperata habitatione, nam quæ male temperatæ ſunt cutem permutant ex ſeipſis formātes, & quædam ex indicijs corrumpunt, ita in bene temperata regione, ſiquis ſe tempore æſtatis nudum ſoli expoſuerit: permutabit indicia quę ex colore, & duritie, & mollitie ſumuntur. Si vero quemadmodum bonam temperiem obtinet locus, ita & ipſe bene temperato victu vſus fuerit: vt qui neq; ſe ſingulis diebus in ſole torrefaciat neq; ſicuti pleriq; more puellarum continue in vmbra degat, hic certa, atq; exquiſita temperaturæ indicia pręſe feret, tanquam igitur de hoc futuro ſermone nunc ad ipſum accedemus. Leo.

Dicentur igitur & eorum craſeos cognitiones ſecūdum bene temperatā habitationem. permutant. n. diſtemperantiæ regionum cutes ſecundum ſe formantes, et corrumpūt quaſdam cognitiones. Ita vero & ſecundum bene temperatam regionem tēpore meſſis ſeipſum ſoli aliquis nudum exponat, & permutabit eas cognitiones quęcūq; ſecūdum colores ſunt & in mollitie & in duritia ſecundum conſiſtentiam. Si vero vt bene temperata eſt regio, ita & ipſe bene temperata dieta vtatur, neq; exuſtus in ſole iaceat nudus vnaquaq; die plurimum, neq; vt quidam more virginis in vmbra degens: ꝑfecte craſeos demōſtrabunt ſigna qua ſi in his igit in oratione futura intēdamus iā intellectū eſt. Anti.

Ponit quaſdam conditiones attendendas in eis ſignificationibus quæ inferius dicentur. Et primo ponit primam. ſecundo ſecundam. ibi ⌊Ita vero⌉ tertio tertiam. ibi ⌊Si vero.⌉ Prima conditio eſt q̄ in cognoſcendo muſculorum complexiones debemus ſupponere corpus eſſe in temperata regione & proportionata ſibi: vt temperato temperata &c. aliter erraremus: ideo dicentur horum ſignorum conditiones ſecundum temperatam habitationē, quoniam diſtemperatæ regiones permutant cutem formantes eam ſecundum ſe, vt calida regio cutē denigrat vt Aethiopi, frigida dealbat vt ſclaui. & ſic corrumpuntur ſigna per quæ deueniremus in notitiam complexionis muſculorum & habitudinis totius. Secunda conditio eſt q̄ ſigna dicta & dicenda non ſolum intelligantur corpore in regione temperata habitante: ſed in temporibus anni temperatis, quia tempus anni diſtemperati permutat corpora & colorem cutis ſecundum ſe ſicut dictum eſt de regione. nam tempus calidiſſimum vt æſtas cutem denigrat, vt ſi quis in temperata regione exponat ſe nudum ſoli tempore meſſis. i. ęſtaós & feruoris permutabuntur cognitiones quæ ſunt ſecundum colorem cutis & ſecundum conſiſtētiam. i. mediocritatem aut tēperantiam inter duritiem & mollitiem carnis & muſculorum. quare errabimus in ſignis habitudinis totius tempus autem temperatius anni eſt ver, vt tertia aphor. aphor. 10. in quo dicit Hippo. Ver vero ſaniſſimum & minime mortiferum. Iaco. Hippo. Tertia conditio vltra prædictas eſt q̄ corpus de quo iudicandum ſit non vtatur dieta aliquo modo permutāte habitudinem totius ſicut eſt dieta &c. quia contingeret errare. Nam ſi ſit temperata regio & tempus anni temperatum & dieta temperata, & aliæ etiam res non naturales, nec ſit exuſtus a ſole expoſitus nudus vnoquoq; die plurimum ſub ſole. neq; ſit qui degat continue in vmbra more virginum. ſed mediocri modo utatur ſole et vmbris, perfecte demonſtrabuntur ſigna complexionis totius nec errabimus. His omnibus conditionibus ſeruatis perfecte intendamus de ſignis dicendis in oratione futura de complexionibus muſculorum & habitudinis totius & non errabimus &c. Circa hanc lectionem cadunt plura dubia.

Primum dubium. Videtur q̄ muſculus non ſolum ſit compoſitus ex carne pura & ſimplici & neruo. Componitur. n. pręter hęc ex ligamento & panniculo, ut Aui. pręalle. loco, Item non apparet cur venæ & arteriæ non debeant Dubia.

poni

poni partes integrantes ſubſtantiam muſcali, quia pari ratione non eſſent partes alicuius alterius membri organici, immo nec totius cum reſpectu totius ſint ſicut riuuli, vt colligitur in littera. Secundum dubium, Non videtur muſculum eſſe complexionis calidæ & humidę q̃tumcũq; caro ſit in eo pars dominantior. primo quia caro eſt complexionis frigidę. conſtat.n.ꝙ coagulatur a frigido propter quod diſſoluitur ab igne. ſecũdo de generatione animaliũ. 11. cap̃. ſecundo quia compoſitionem muſculi ingreditur pars vna calida & tres frigidæ. ſ. neruus, ligamentum, & panniculus. tertio quia muſculus eſt inſtrumentum voluntarij motus, ideo debuit a natura complexionari taliter vt multum reſiſteret inflammationi conſequenti motum. talis autem eſt complexio frigida & humida. ergo &c. Hoc argumento vtitur Conciliator ſuper cap̃. de cerebro ponens neceſſitatẽ complexionis frigidæ & humidæ cerebri. & Aui. prima tertij. ſecundo capi. Tertium dubium, Non videtur ꝙ totius habitudo ſimiletur cordi & hepati, quia contingit habitudinem totius mutari, ſed non propter mutationem cordis & hepatis. ergo &c. Aſſumptum patet quia mutatur aliquando propter diſpoſitionem cerebri, & ſimiliter teſticulorum, vt patet in caſtratione. Item totius corporis complexio membrorum principalium & proprie cordis hepatis & cerebri complexionibus ſimilis inuenitur. 2. Almã. cap̃. de ſignis cõplexionis totius, licet inueniatur littera etiã quæ habet teſticulorum. Item non uidetur minor principatus cerebri ſuper toto q̃ hepatis. ergo cõplexio totius etiam cerebro deberet ſimilari, quod tamen a Gal. non dicitur.

Ariſto.

Auicen.

Almã.

Quartum dubium. Quare in hoc loco Gal. omnes qualitates primas vocat operatiuas, cum ſupra duas vocauerit actiuas & duas paſſiuas. Quintum dubium. Non ſolum debet medicus cognoſcere habitudinem totius in temperata, ſed etiam in diſtemperata regione. ergo debuit ponere conditiones communes ad temperatam & diſtẽperatam, quod tamen non fecit. Item quæ regio eſt temperata. Sextum dubium. Non videtur omnibus oſſibus circũuolutos eſſe lacertos, quia nec dẽtibus nec craneo ſunt muſculi circũuoluti. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ per neruum non intelligit Gal. neruũ tantum proprie dictum, ſed cum hoc etiam ligamentum. Et idem poſſumus dicere de pãniculo. Vel dicitur ꝙ ſecundum intentionem Gal. nec uena nec arteria nec panniculus dicuntur partes muſculi, quia ex illis non reſultat muſculus nec completur eius ſubſtãtia inquantum eſt muſculus. i. inſtrumentum voluntarij motus. Et ſecundum hoc ſolum illa membra cõplere dicuntur ſubſtantiam muſculi ex quibus completur ipſe. vt inſtrumentum voluntarij motus. & ſic muſculus nõ eſt aggregatus ex omnibus illis ſubſtantijs dictis, ſed ſolum ex illis quę ſunt partialia inſtrumẽta in muſculo voluntarij motus. Et cũ arguitur ꝙ non, quia pari ratione non eſſent partes &c. Patet q̃a conſequentia non valet. Ad ſecundum dubium dicitur ꝙ cum in muſculo dominetur pars carnea muſculus eſt complexionis calidę & humidæ, & negatur carnem eſſe complexionis frigidæ. Pro auctoritate vero Ariſt. dicunt quidã ꝙ per carnem ibi intellexit pinguedinem. Alij dicunt ꝙ fit a frigido comparatione caliditatis a qua fiunt oſſa & nerui, quia talia complẽtur a calido aſſante. Alij dicunt ꝙ per carnem intellexit aggregatum ex carne vera & pinguedine cũ ea commixta. talis.n. diſſoluitur a calido vt patet. Et ſi arguitur cõtra in febribus colliquatiuis videmus carnem diſſolui. Dicemus ꝙ illa nõ eſt diſſolutio. i. liquæfactio, ſed reſolutio. ſicut etiam ligna ex calido diſſoluũtur. Ad tertium dicitur ꝙ non voluit Gal. ꝙ nullo modo alijs membris ſimilaretur habitudo totius, ſed voluit ꝙ iſtis maxime horum.n. influxus ſuper toto efficacior eſt. Ad quartum dicendum ꝙ qualitates primæ dupliciter conſiderari poſſunt. primo vt ad mixtionẽ concurrunt, & ſic duę dicuntur actiuæ terminantes & miſcentes, reliquæ vero paſſiuæ. ſecũdo modo conſiderari poſſunt vt intra ſe contrarietatem habẽtes &c. & ſic omnes ſunt actiuæ. Et ſic cõſiderauit hic Gal.

Neruus duplr.

Pãniculus dupliciter.

Muſculus qd.

Qualitates paſſiue dupliciter.

Ad quintum dicitur ꝙ per canones hic poſitos docet Gal. hic immediate & principaliter ſignificare in regione bene temperata tanq̃ ſuper regula & menſura aliarum. mediate tamen ſuper alias comparando diſpoſitionem quę contrahitur ex regione temperata ad illam quę ex regione diſtemperata contrahitur. Eſt autem regio temperata habens latitudinem comprehendentem a fine tertij climatis ad principiũ quinti. Velut Gal. tertio apho. ſuper illo. 15. apho. qui ſic incipit. Si vero autumnus borealis fuerit & inaquoſus &c. dicit. Loca vero certe temperata & mediocria a meridie & ſeptẽtrione, oriente quoq; & occidente recta linea æqualiter ſunt diſtantia. Ad ultimũ dicitur ꝙ non uoluit Gal. ꝙ omnibus oſſibus &c. ſed quaſi omnibus q̃a maiori parte.

Regio temperata qd. Gal. tertio apho.

11

Laur.

Indicia moderati in uniuerſo animalis corpore conſideremus. Color ex rubro cãdidoq; permixtus eſt. Capilli modice flaui ac magna ex parte criſpi redduntur, caro modica in qualitate & quantitate exiſtit, tale.n. corpus mediũ omniũ exceſſuum quodãmodo eſt ut quod huius ipſius cõparatione pingue & gracile nominatur. Itidem comparatione huius ob eſum, macilẽtum, durum, molle piloſum, nudũq; dicitur, nullum ergo tale moderatum eſt. Sed quaſi regula Polycleti ſummam obtinuit mediocritatem, ita ut attrectanti, neq; molle appareat, neq; durum, neq; calidũ, neq; frigidum. Cernenti uero neq; piloſum, neq; nudũ, neq; pingue, neq; gracile, neq; aliqua alia immoderatione affectum.

Leo.

Moderatę temperaturæ indicia ſecundum totum animalis habitum. Color quidem ex rubro, & albo commixtus, capilli uero flaui, & ut plurimum mediocriter criſpi. Carnoſitatis autem mediocritas in qualitate, & q̃titate. Medium eſt.n. exquiſite huiuſmodi corpus inter omnes exceſſus, ut qui ad ipſum dicantur, & cognoſcãtur, nam & craſſum corpus ad hoc comparatum dicitur craſſum et tenue ad hoc eodem modo, & carnoſum, & macilẽtum, & pingue: & durũ, & molle: & hiſpidum, & glabrum nullius igitur horum mediocritas eſt. Sed qualis Polycleti regula ad ſummũ totius peruenit mediocritatis, adeo ut neq; tangentibus molle uideatur, neq; durum, neq; calidum, neq; frigidum. Inſpicientibus uero, neq; hirſutum, neq; glabrũ, neq; craſſum, neq; tenue, aut aliquem alium habens exceſſum, uel defectum.

Anti.

Competentis uero craſeos cognitiones ſecũdũ totã animalis habitudinẽ ſunt. Color qdẽ ex rubeo et albo cõmixtus. Capilli uero rubei & mediocriter criſpi, ut in pluribus. Mediocritas uero carnoſitatis in quãtitate & qualitate. Medium.n. perfecte eſt huiuſmodi corpus omniũ ſuperfluitatũ ut hęc dicantur & intelligãtur ad hoc neceſſe eſt. Etenim ſpiſſum corpus ad hoc dicitur ſpiſſum: & tenue ſiſr. Adhuc & multã carnẽ hñs & paucã carnẽ, & craſſum & macrũ, & molle, & durum: & piloſum: & nudum pilis. Nihil igitur horũ eſt mediocre, ſed quale Polycleti regulam ad ſummum uenit mediocritatis uniuerſę, ut tãgẽtibus quidẽ neq; molle neq; durũ appareat, neq; calidũ, neq; frigidũ. uidentibus uero neq; piloſum, neq; nudũ pilis, neq; groſſum, neq; gracile, neq; aliquam aliam habens intemperantiam.

Iaco.

Ponit ſigna tẽperatæ habitudinis totius. ſecundo diſtẽperatæ. ibi ⌊ Quęcũq; uero. ⌉ Ponit primo ſigna. ſecundo declarat. ibi ⌊ Mediũ.n. ⌉ Ponit ergo primo tria ſigna. primũ color mixtus ex albo & rubeo. ſecundũ capilli ruffi & mediocriter criſpi, ut in pluribus. tertiũ mediocritas carnoſitatis in quãtitate et qualitate. ſ. duritie & mollitie, aſperitate et lenitate. Cãę patebũt in dubijs. Secũdo declarat ſigna p̃dicta. primo rõne. ſecũdo exẽplo. ibi ⌊ Sed qualis &c. ⌉ Dicit primo ꝙ in hoc corpe repiri illa ſigna: q̃a hoc corpus eſt ue

re medium omnium ſuperfluitatum. non ergo habet colorē liuidum, neq; nigrum: neq; album purum, vel rubeum purum, ſed permixtum. Nec capillos habet albos vt frigida complexio, nec nigros vt calida, ſed ſubruffos, nec planos vt humida, nec criſpos vt ſicca, ſed medios &c. Nec pingue eſt vt corpus humidum, nec gracile vt ſiccum, nec piloſum ut calidum &c. ſed medium &c. Omnia. n. ſecūdum aliquam dictarum ſuperfluitarum nominata dicuntur talia ad hoc. i. reſpectu huius. Dicit ſecundo ꝙ hoc corpus eſt tale reſpectu aliorum qualis fuit ſtatua Polycleti optimi ſtatuifici: qui ſtatuam fecit ſummæ pulchritudinis et commenſurationis ad quam omnes aliæ vt ad menſuram in pulchritudine comparantur. Et ſimiliter eſt hoc corpus reſpectu aliorum, quia mediocre. et tangētibus neq; apparet durum, neq; molle, neq; calidum, neq; frigidū. & videntibus neq; piloſum, neq; nudum, neq; groſſum, neq; gracile, aut habēs aliquam aliam intemperantiam. Circa hanc lectionem

Dubia. cadunt dubia. Primum dubium. Si hæc ſigna ſunt vera, tunc omnia corpora in quibus reperiuntur hæc ſigna, at ſigna his propinqua eſſent temperata & valde excellentis ingenij. conſequens eſt contra experimentum, quia multos tales videmus rudes & hebetis ingenij. Secundum dubiū. Non videtur talem colorem eſſe permixtum ex albo & rubeo, ſed medium inter liuidum & nigrū. Nam a calido exceſſiuo prouenit color niger. & a frigido exceſſiuo prouenit color liuidus. ergo ex medio proueniet color medius inter hos colores. talis autē non eſt ex albo et rubeo permixtus. ergo &c. Item calida & ſicca complexio facit colorem nigrū. frigida & humida album. ergo media facit medium inter album & nigrum. non ergo mixtum ex albo & rubeo. Et pro iſto videtur auctoritas Gal. ſecundo complexionū. qui dixit colorem huius corporis eſſe medium inter album & brunum. Tertium dubium. Non videtur hic poni debere ſignum ſumptū a capillis, quia color capillorū ſignificat ſupra diſpoſitionē cerebri, & nos hic ſignificare volumus ſupra diſpoſitionem totius. Item quare non eſt etiam in capillis ſicut in cute color permixtus ex albo & rubeo &c.

Quartum dubium. Videtur ꝙ capilli ſemper debeāt eſſe medij in criſpitudine. & per conſequens non oportet poni illam particulam vt in pluribus. hoc. n. non eſſet niſi quia criſpitudo prouenire poſſet a tortuoſitate pororum. Contra; quia tortuoſitas pororum vel conſequitur complexionem calidam vel frigidā &c. ſi calidam nō reperiretur in tēperata. ergo nunquam habebit temperata cōplexio capillos in criſpitudine mediocres. Quintū dubiū. Videtur ꝙ in tali corpore ſit multitudo carnis & non mediocritas. Quia calor immutatiuus ſanguinis in carnem eſt in corpore fortis & ſanguis ſufficiēs. ergo multum de ipſo in ſanguinem tranſmutabitur. Et pro illo videtur auctoritas Halyab. primo theoricæ. quinto cap. & ſecunda primi ca. de ſignis cōplexionum corporis habētis complexionē æqualem. Vnde. 2. Alman. ſecundo ca. huius quoq; corporis habitudo inter macredinē & carnoſitatem media exiſtit. parum tamen plus carnoſitati quam maciei vicinatur &c. Item quia poſſibile eſt mēbra organica eſſe magna & parua cum quacūq; cōplexione, vt ſupra de cerebro & corde dictū eſt, tam poſſe hoc videtur de muſculis. ergo non repugnat corpus habere multam aut paucam carnem propter multitudinem aut paucitatem materiæ cuiuſcunq; cōplexionis ipſum fuerit. Itē Halya. multitudo carnis et pinguedinis ſignificat temperamentū in extremis.

Halya. Auicē. Almā. Halya.

Ad primum iſtorum dicitur cōcedendo ꝙ omnia corpora &c. ſunt temperata hac temperantia graduali, de qua in propoſito intelligit Gal. Negatur tamen omnia illa eſſe excellētis ingenij, Primo quia perfectio operationis interioris virtutis multum pēdet ex temperamento complexionis cerebri. Et quia contingens eſt reperiri temperiem talem in toto cum diſtemperantia cerebri ut tactū eſt. ideo contingit reperiri uirum ſic pulchrum hebetis tamē ingenij. Et penes hoc patet quomodo inueniuntur frequenter corpora multū difformia, & quantum ad habitudinem totius male complexionata acutiſſimi tamen ingenij. & econtra. Ad quod concurrit ꝙ ſubtilitas & hebetudo ingenij promptitudo & ineptitudo &c. frequēter ſequuntur magis proprietates aſtrales quam complexionem ex manifeſtis qualitatibus reſultātem, ut alias declaratum eſt. Ad ſecūdum dicitur ꝙ licet a calore multum exceſſiuo proueniat nigredo, & a frigido multum exceſſiuo liuedo. a calore tamen non multum a temperamento recedente prouenit rubedo maior quam ſit in temperato, & frigore parum recedente albedo. Ideo quia ex illis immediate reſultat temperies, erit ille color mixtus ex albo & rubeo, ut tactum eſt. non enim immediate reſultat temperies ex calido adurente & frigido mortificante. Ex quo ſequitur ꝙ non repugnat aliquos colores quantum ad eorum cauſas adinuicem extremaliter diſtare & magis alijs, qui tamē ſunt formaliter adinuicem multum propinqui, ut color liuidus & color niger ſequēs dominium calidi. Et per idem patet reſponſio ad aliam confirmationē. Pro auctoritate uero Gal. dicitur ꝙ per colorem brunum intellexit rubeum.

Ad tertium iam dictum eſt ſupra ꝙ color capillorū non ſolum conſequitur diſpoſitionem capitis, ſed etiam totius. Et tu uide illud in quæſtione de capillis. Cauſa uero quare magis colorātur capilli in tali corpore quàm cutis eſt, quia maiorem a calore temperati recipit impreſſionem materia capillorum quam cutis &c. Ad quartum dicitur ꝙ indifferēter cum quacūq; complexione ſtare poteſt tortuoſitas pororū, & ſic non procedit inſtantia. Ad quintum. uide in generali quæſtione. Dicunt tamen quidam non eſſe ſimile de mēbris carniformibus & ſpermaticis.

Quæcūq; uero carnē moderato calidiorē habēt nō tamen ſicciorem aut humidiorem. De tali enim præſens ſermo eſt. Apparet enim attrectanti tanto calidior, quanto etiā tēperamento calidior eſt, tanto preterea piloſior erit quanto calidior. Pinguedinis uero minus habebit. Colorem uero rubrum ac capillos nigros. 12 Laur.

Quæcunq; autem in caliditate a medio recedunt, non tamē in humiditate, & ſiccitate, hæc quantum ad carnoſum genus attinēt (De hoc enim pñs eſt ſermo) uidentur quidē tāgētibus calidiora tamē quantū & eorū tēperatura calior. Tanto uero magis hirſuta ſunt, quanto & calidiora, & minus pinguedinis habent, colorē autē rubrum, & capillos nigros habent. Leo.

Quæcūq; uero tēperato calidiora quidē ſunt non tamē humidiora aut ſicciora ſecundū carnem. De his enim præſens ratio eſt. apparent quidem & tangentibus calidiora tanto quāto ſecūdū craſim ſunt calidiora & piloſiora et pinguedinis minus hñtia, colore uero rubea et nigros capillos hñtia. Anti.

Ponit ſigna habitudinis totius diſtēperantiæ. primo ſimplicis. ſecundo compoſitæ. ibi ⌊ Et ſecundum copulationem. ⌉ Primo calidæ. ſecundo frigidæ. tertio ſiccæ. quarto humidæ. Partes patent. Ponit ergo quatuor ſigna. Primū eſt ꝙ quæcunq; corpora ſunt calidiora temperato, & hoc ſecundum carnem ideſt muſculos, quia de talibus in propoſito eſt ſermo. non tamen humidiora aut ſicciora, quia ſcilicet in paſſiuis temperata ſunt illa in quam corpora ad tactum apparent tanto calidiora temperato ſecundū cutem quāto ſunt calidiora temperato. Et eſt ſignum notum ſumptum a ſubſtancialiter inhærentibus. Secundum ſignum eſt ꝙ ſunt pinguedinis minus habētia propter caliditatem excedentem conſumentem materiam pinguedinis ſcilicet ſanguinis vnctuoſitatem. Et quidam dixerunt ꝙ caro calidior abſorbet pinguedinem. Tertium ſignum eſt quod talia corpora ſunt colore rubea propter calorem conſumentem phlegma ſanguini commixtum, unde redditur ſanguis magis intenſus & rubeus. Quartum ſignum eſt ꝙ ſunt capillos nigros habentia. cauſa patet propter intenſam caliditatē. Circa hāc lectionē occurrūt dubia. Primū dubiū. Videtur

Iaco. Corporis caſitatis ſignum quadruplex.

detur primum ſignum incōuenīēter poſitum. idem enim ſignificaret ſupra ſeipſum: dicit.n. tanto ipſa eſſe calidiora quanto ad tactum apparent calidiora magis temperato. & ita per caliditatem ſignificatur ſuper caliditatē. vnde idem reſpectu eiuſdem erit ſignum & ſignificatum. & ſic notius & ignotius reſpectu eiuſdem. Secundum dubiū. Videtur ꝙ talia corpora non habent minus pinguedinis q̄ corpus temperatum, quia ſic ſe habet materia pinguedinis ad pinguedinem multiplicandam ſicut materia carnis ad carnem augmentandam. ſed creſcente materia carnis multiplicatur caro, & diminuta diminuitur. ergo creſcente vel ſaltem non diminuta materia pinguedinis non diminuitur pinguedo. Cum ergo in corpore calido tantum non ſit diminuta materia pinguedinis .i. ſanguis vnctuoſus eo ꝙ in talibus corporibus per actionem caloris ex ſanguine multū eleuatur ſanguinis vnctuoſum. ergo &c. Tertium dubium An tale ſit corpus macrum, conceſſit.n. Halya. primo theoricę illud eſſe carnoſum. vbi dixit tale corpus habere multitudinem carnis & ſoliditatem. & in hoc videtur Gal. fuiſſe aliqualiter defectiuus: quia tale ſignum tacuit. Oppoſitum ta-

Auicē. men innuit Auicen. ſecūda primi. cap. de ſignis complexionum. vbi ponit quattuor corpora macra ſolum. ſ. calidum & ſiccum, frigidum & ſiccum, calidum tantum & ſiccum tantum. Itē in tali corpore minoratur materia carnis. ſ. ſanguis, quia multiplicatur cholera, & quia calor iſte amplius conſumit q̄ in temperato & non plus multiplicat ſanguinē. ergo &c. Quartum dubium. Non. Videtur tale corpus eſſe in colore rubeum. Primo quia debet eſſe in colore citrinum propter multitudinem cholerę rubeę. Item quia ſanguis in eo debet eſſe clarior, quia calidior ſicut ſanguis arterialis clarior eſt venali. Item lapſu exiſtente multo ſunt in colore fuſci vel nigri. Quintum dubium. Videtur ꝙ corpus frigidum non ſit pingue. Primo quia in eo deficit ſanguinis vnctuoſum reſpectu temperati, quod eſt materia pinguedinis eo ꝙ in eo deficit ſanguis. Item pinguedo eſt calidæ com-

Auicē. plexionis, ut Gal. in libro alimentorum. & Aui. ſecundo ca-

Iſaac. no. & Iſaac de dietis vniuerſalibus. ergo minus multiplicatur in corpore frigido q̄ in corpore calido vel temperato, et per conſequens &c. Item ſequitur ꝙ aliquod corpus frigidum & ſiccum eſſet mediocre in pinguedine, quia in quacunq; proportione poſueris hoc corpus eſſe magis pingue temperato ſi incipiat labi ſecundum ſiccum: hoc corpus a temperato alijs paribus erit quandoq; &c. Sextum dubiū eſt problema. Quare pſilotrū euellit pilos a radice, & non comburit eos. Aliud dubium. Quid plus requirit de humido in ſua generatione, an pinguedo an caro. Ad primū

Idem q̃ mō habet rōnē ſigni & ſignificati.

iam dictum eſt alias, quia idē ſecundū alīā & aliam rationem conſideratum ſimul poteſt habere rationem ſigni & ſignificati. hoc vide ſupra in principio huius ſecundi, vbi oſtenditur ꝙ compoſitio capitis vt talis figura quantitatis numerus &c. habet rationem ſigni, & vt talis ſanitas compoſitionalis habet rationem ſignificati. Et ſic idem ſecundū vnam rationem conſideratum eſt notius, et ſecundū aliam rationem eſt ignotius. Ad ſecundum dicitur ꝙ non multiplicatur pinguedo ex multiplicatione vnctuoſi ſanguinis, ſicut caro ex multitudine pinguedinis, quia ad multiplicationem pinguedinis pręter multiplicationem materiei oportet concurrere frigus congelans eam. & hoc aliquando deficit, non ſic autem deficit calor multiplicato ſanguine, vt patet intuenti. Ad tertium probabiliter dicitur ꝙ hoc corpus eſt macrum per priuationem pinguedinis reſpectu temperati propter cauſam tactam, & econtra. carnoſum magis q̄ corpus tēperatum, quia licet in eo plus aliquantulum conſumatur de ſanguine q̄ in temperato, multo tamen plus de ſanguine in eo tranſmutatur in carnem. cauſa eſt, quia caro in eo plus attrahit. tum etiam quia citius & plus ſanguinem in carnem coagulat. dicendum tamē ꝙ illud corpus multo plus deficit in pinguedine reſpectu temperati q̄ reſpectu eiuſdem abūdet in carne: quia multo potentior eſt illa caliditas prohibere adipis generationē q̄ augere carnē. Ex quo patet hoc corpus eſſe tenue abſolute, & macrū reſpectu tēperati. Ex quo colligitur concordia inter Halya. & Auic. locis allegatis. Negatur ergo illa conſequentia. in tali corpore minoratur materia carnis. ſ. ſanguis reſpectu temperati. ergo minoratur caro. Ad quartum dubium. quidam dicunt ꝙ nō oportet dominante in toto caliditate & ſiccitate dominari choleram ſecundum ſubſtantiam, & ideo non oportet colorem ad citrinum declinare. Alij dicunt ꝙ plus fit rubedo ex diminutione phlegmatis cum ſanguinis quadam groſſitie & aduſtione q̄ fiat citrinitas ex paucæ cholerae augmento. Signum eſt quia ſanguis cholericorum videtur rubeus, purpureus, & non citrinus. Vel dic ꝙ calor naturalis cutis non immediate conſequitur diſpoſitionē humorum, ſed carnis & pinguedinis, & quia in hoc corpore diminuta eſt pinguedo, & aucta caro, & facta rubea, & groſſa ſolida, ideo apparet color in hoc corpore magis rubeus, vel poſſet forte in hoc caſu concedi apparere aliquid citrinitatis. Ad aliam de ſanguine arteriali patet ꝙ iſte ſanguis non eſt clarior, q̄a calidior, ſed quia a terreis & opacis partibus magis depuratus. Ad alias cōfirmationes patet reſponſio. ꝙ. ſ. non intelligitur ſi receſſus eſſet magnus valde, quia tunc color eſſet magis niger. Credo tamē ꝙ ſi receſſus ille eſſet multus, nō ſtaret diſtemperantia illa ſimplex. Ad quintū dicitur negando illam conſequentiam. in tali corpore minoratur materia &c. ergo minoratur pinguedo, vt patet ex dictis. Dicitur etiam ꝙ pinguedo quantum ad complexionem eius formalem eſt fridæ cōplōnis. quātū uero ad materialem eius & virtualem eſt calidæ cōplōnis, ut declaratum eſt prima primi. ſuper ca. de complōnibus membrorum. Ad aliud concedenda eſt illa concluſio, ut probat argumentū. Ad ſextum dubium dicit Haly. in commento ꝙ pſilotrum ratione ſuę ſubſtantiæ in ſubtilitate & acuitate penetrat ad radicem pilorum, & liquefacit & conſumit materiā qua ſtat pilus cum cute cōtinuatus, non tamen cōburit pilū qui eſt ſubſtantiæ ſolidioris, cui nō obuiat bene actuatū &c. Ad vltimum dicitur ꝙ ad multiplicandum carnē vniuerſaliter requiritur plus de humido q̄ ad multiplicandū pinguedinē. ſignū huius eſt, quia cū æqualitate in humido ſtat, æqualitas carnis uel paruus exceſſus ab æqualitate, cū quo tamen ſtat augmentū pinguedinis ſi cōplexio frigida fuerit. Contra. quia pinguedo eſt humidius membrum carne. ergo ad eius generationē reqrit̄ humiditas amplior cōplōnis totius.

Negāda eſt cōſequētia, q̄a pinguedo cōgelat̄ a frido quod hūidū modicū minuit. caro uero multiplicat̄ a calo. iō &c.

13 **Frigidioris tēperamēti indicia ſunt, ſi pilis uacat, ſi pingue corpus ē, ſi frigidū attrectāti appet, ſi color rubidus una cū capillis ē. Vbi uero multa frigiditas hēat̄, liuidus quodāmō eſt. ac plerīq; medicorū ſolēt tales homines liuidos nominare.** Laur.

Frigidioris aūt tēperaturę indicia ſunt, pilorū carētia, pinguedo, et friditas q̄ tāgētibus obuiat. Color aūt una cū capillis, ruffus. Et ubi friditas exceſſerit liuidus quodāmodo exiſtit, quē nonnulli medici colorem plumbeum appellant. Leo.

Frigidioris craſeos corporis ſigna, nō piloſum & pingue frigidum tangentibus. Color uero eorum cum capillis magis ruffus. Multa uero frigiditate exiſtente liuida quodammodo eſt caro. Sed uocare conſuetudo quibuſdam medicorum eſt hos tales plumbei coloris. Anti.

Ponit ſigna fridę cōplōnis muſculorū, & ſunt quatuor. Iaco.

Primū eſt, q̄a nō eſt piloſum. cuius cā patet ex dictis. Secūdū ſignū eſt ꝙ eſt multę pinguedinis. cuius cauſa eſt frigiditas potēs multū ad cōgelādū ſanguinē unctuoſum, per cuius cōgelationē generat̄ pinguedo. Tertiū ſignū eſt ꝙ apparet fridū tāgētibus. cā nota eſt. Quartū ſignū ē ꝙ color in corpibus iſtis & in eorū capillis eſt ruffus. Nota per colorē ruffū intelligit colorē ad albedinē tēdentē. qui tū ꝓcul dubio alius eſt in cute, aliter in facie. in cute quidē ſanguine

Corpis frigi. ſignū quadruplex

Ruffus color quid.

exſiſte pauco remanet, cutis alba rubore priuata. Et ille dicit color ruffus, qa albus tēdens ad liuidū colorē. Cā uero ruffedıois capillorū eſt tacta pluries. Et hoc totū intelligi debet lapſu a tēperamēto exſiſte puo. Dicit vltimo ꝙ multa frigiditate exſiſte caro apparebit liuida. & hunc colorem antiqui medici conſueuerūt appellare colorē plūbeū. Cā iſtius eſt, quia in talibus eſt ſanguis paucus, & ſpiritu priuatus: & per cōſequens tēdēs ad obſcurū vel nigrū, quare repītatur ſimilis qdā obſcuritas cū albedine cutis, & hic eſt color plumbeus ſeu liuidus. Sed dubium eſt, quia nō vſr eſſe pingues, eo ꝙ ibi eſt modicū ſanguinis vnctuoſum. Dicendū ꝙ licet ita ſit ibi, tñ totū vnctuoſum fere a frigido coagulatur. cū paucus ſit in eis calor, quare multa generatur pinguedo,

Plūbeus color.

14 Laur. Siccius præterea temperamentum tanto gracilentius ac durius moderato eſt quanto ſiccius fuerit moderato, in reliquis ſubſimile eſt,

Leo. Siccior autem temperatura tanto gracilior eſt, & durior bona temperatura quāto maior eſt ſiccitas. In reliquis autem eodem modo ſe habet.

Anti. Sicca uero craſis gracillior eſt & durior, bene temperata tanto quāto ſiccior, & alia vero proxima ſigna ſunt his.

Iaco. Signa ſiccæ complexionis muſculorū ſunt gracilitas & modica carnoſitas, quia macies & habitudo totius tāto ſiccior quāto hoc corpus eſt temperato ſiccius. Et ſunt talia ſigna ſiccitati proxima. i. quę conſequuntur ad ſiccitatem. vt eſt durities tactu percepta in mēbris, Cauſa horū nota eſt.

15 Laur. Humidius uero temperamentum in reliquis ſubſimile eſt, carnoſius autem ac mollius eſt.

Leo. Et humidior etiam in reliquis quidem eodē modo ſe habet, melius autem carnoſa, & mollior.

Anti. Et humida vero alia ſigna quidem ſimiliter magis carnoſa vero & mollior.

Iaco. Signa hūidæ ſunt contrariæ ſignis ſiccę, qa hītudo totius eſt carnoſa vel pinguoſa ꝓpter hu. augētē materiā ſanguis & eius vnctuoſi in ſanguinem & pinguedinē conuertēdā, cuius contrariū operatur ſiccitas, et propter hoc eſt mollior, quia mollities ſequitur hūiditatē ſicut durities ſiccitatem.

Pſilotri abradētis capillos cā. Primū dubiū. Cur pſilotrū euellit vel radicare facit pilos nō tñ cōburit eius ſubſtātiā, ſicut cauſticū factū ex ſapone & calce. Dicitur ꝙ trāſit eius uirtus ad ꝓfundum poroſitatis, & occurrit materiæ continuitate pili cū cute, & quia materia illa eſt mollis paſſibilis nondum in pilū cōuerſa illam reſoluit. quare cadit pilus, quia nō aduritur cum propter ſuę ſubſtantiæ groſſitiem magis reſiſtat. Secundum dubium. Quid reqrit plus de humiditate in generatione, an caro an pinguedo. Soluit Pluſqcom. ꝙ caro plus ꝗ̄ pinguedo, qa cum caro compleatur a calido humidum continue reſoluēte & minorante: pinguedo a frigido humidum conſeruante. & eadem eſt ambarum materia &c.

16 Laur. Cęterum cōpoſita primarū qualitatū tēperamēta, cōpoſitā quoqꝫ ſignorū ſpēm habēt. Calidius ac ſiccius tēperamentū piloſius calidius durius atqꝫ extenuatum eſt & gracile capilloſqꝫ nigros hēt et corpus nigrū, ſi calor admodū augeť.

Leo. Et qdē ſecūdū cōiugationē qualitatū primarū factæ intēperaturæ cōpoſitā hñt indiciorū formā. Calidior ſimul, ac ſiccior eſt hirſuta magis, ac calida, & dura exiſtit, & pinguedioe caret tenuiſqꝫ eſt, et capillos nigros habet. Si vero multum in caliditate excedat color quoqꝫ niger illi adeſt.

Anti. Et ſecundum compilationem primarum qualitatū, quæ fiunt diſtemperantiæ, compoſitam cognitionum formam habent. Calida quidem & ſicca, craſis piloſior & durior & calidior, & minus pinguis eſt & gracilis, & nigri capilli. Si vero ad amplius caliditas veniat, & nigri coloris cutis.

Iaco. Ponit ſigna diſcraſiarum compoſitarum muſculorum, Et primo pręmittit. ſecundo exequitur intentum. ſecunda ibi [Calida quidem & ſicca.] Dicit primo ꝙ diſtemperantiæ muſculorum quę fiunt propter compoſitionem qualitatum primarum habent formam. i. modum compoſitionis, ſicut etiam ipſæ ſunt compoſitæ. Exequendo ponit ſigna vniuſcuiuſqꝫ. Et primo calidæ & ſiccæ. ſecundo calidę & humidę, tertio frigidæ & humidæ. quarto frigidæ & ſiccæ. Partes patent. Primo adhuc ponit ſigna calidæ & ſiccæ quando receſſus eſt a temperamento paucus. ſecūdo quando caliditas eſt multum excedens. ſecundo ibi [Si uero amplius.] Ponit ergo de hoc quatuor ſigna. Primum eſt ꝙ calida & ſicca complexio muſculorum eſt piloſa propter caliditatem & ſiccitatem multiplicantes materiam aduſtā a caliditate eleuatam in pilum conuertendam, vt dictū eſt de ſignis cordis & hepatis. Secundum ſignum eſt ꝙ ad tactum apparet calidior. i. acutior & mordatior in caliditate propter ſiccitatē adiunctam caliditati quę eſt lima eius. nam ſicut iuuenis calidior eſt ad tactum ipſo puero, quia caliditas eius eſt mordatior caliditate pueri, licet vtrobiqꝫ æqualis in gradu ſit, ita hæc complexio calida apparet acutior inter omnes alias, ꝗuis in ipſa & in calida & in humida calor poſſit eſſe gradualiter æqualis. ſicut. n. ſiccitas acuit caliditatem ſecum iunctā, ita humiditas eam obtundit. Tertium ſignum eſt ꝙ ad tactum durior, quoniam durities effectus eſt ſiccitatis, & maxime cum caliditati adiungitur omnem humiditatem reſoluenti quæ cauſa eſſet mollitiei. Et per idem eſt minus pinguedo in ea, eo ꝙ unctuoſum ſanguinis a caliditate ſiccitati adiuncta reſoluitur & paucificatur, & eadem ratione eſt gracilis. i. nō carnoſa, quia ſiccitas ſanguinem & eius materiam paucificat, & maxime iuncta caliditati, ex quo carnoſitas generatur. Quartum ſignum eſt ꝙ capilli eorum ſunt nigri propter caliditatem & ſiccitatem adurentes materiam capillorum & reſoluentes partes aereas & lucidas, remanentibus ſolum partibus terreſtribus & groſſis & obſcuris. Signum vero quando caliditas eſt multum excedens temperamentum eſt ꝙ non ſolum habent capillos nigros, ſed etiam cutem propter caliditatem adurentem et denigrantē cutem & carnem. Et hi ſunt quos cholericos aduſtos communiter appellamus. De quibus dicet Gal. infra ꝙ poſt ętatem iuuentutis fiunt melancholici, vt patebit infra.

Cōpſonis cali & ſic. ſignū & quadruplex.

Colericus aduſtus qui.

Calidius ac humidius tēperamētū mollius & carnoſius optimo temperamēto tāto eſt, quanto qualitatibus augetur. Vbi plurimū augetur putridis prompte corripitur morbis quando malis repletur humoribus, Vbi uero fuerit multo calidius paulo uero humidius moderato tales carnoſiores, nec paulo piloſiores exiſtunt, nec ſecus attrectāti nō paulo calidiores habenť. Capilli uero nigri ſunt nec ſine pinguedine caro eſt. Quòd ſi paulo calidius fuerit, multo autē humidius in his caro mollis multaqꝫ eſt, ac color ex rubro cādidoqꝫ permixtus, ac tangenti paulo calidiores apparēt. Et ut ſemel dicatur in tēperamētis cōpoſitis ſp exuperātis qualitatis indicia exupabunt, 17 Laur.

Leo. Calidior autem, & humidior tēperatura mollior, & calidior, & carnoſior tāto eſt bona tēperatura, quātū & utriſqꝫ qualitatibus aucta fuerit, Quòd ſi plurimum augeatur citò a putredinis corripitur morbis, qm̄ & humorū vitio prompte laborat. Si vero parum quidem humidior ſit, multo uero calidior, molliores quidē parum huiuſmodi ſunt his qui bonā hñt temperaturā, & magis carnoſi, non parum vero

hirſutiores

hirſutiores,& tangentibus non parum calidiores. Nigri vero eis capilli,& caro pinguedine caret. Si vero paulo quidē calidior multo vero humidior mollis his caro eſt;& multa: & color cōmixtus eſt ex albo,& rubro,& tangētibus paulo calidiores. Et vt ſummatim dicatur in omnibus temperaturæ coniugationibus,ſemper ſuperexcedentis qualitatis indicia eminebunt.

Anti. Humida vero & calida:craſis mollior et calidior:& multo carnoſior,optima craſi,inquantum auctæ fuerint vtręq; qualitates. Ad plurimum vero auctæ putridis conſumuntur ægritudinibus,& cacochymi ciro fiunt. Si vero parum quidē humidior ſit, multo vero calidior,molliores quidem parum temperato,hi tales & magis carnoſi,piloſiores vero non modicum & tangentibus non parum calidiores , nigri vero his ſunt capilli ,& caro nō ſine pinguedine. Si vero parum quidem ſit calidior , multo vero humidior, mollis eſt his caro & multa,& color commixtus ex albo & rubeo,& tangentibus paululum calidiores. Vniuerſaliter vero eſt dicere ꝙ ſecundum copulationem craſeos ſemper dominantis qualitatis dominabuntur ſigna.

Iaco. Ponit ſigna calidæ & hu.complexionis muſculorum totius habitudinis. Et primo quando æqualis eſt exceſſus. ſecundo quando inæqualis.ibi ⌊ Si vero quidem parum. ⌉ Primo quando eſt modicus . ſecundo quando multus.ibi ⌊ Ad plurimum. ⌉ Dicit primo ꝙ habitudo mollior & calidior eſt ſignum calidæ & hu.complexionis muſculorum.

Corpis ca.ethu. ſignum. Cauſa patet. Addit autē & multo carnoſior,quia plus abūdat materia generationis carnis.ſ.humidum ſanguineum. & agens eſt potens in generando carnem.& hoc eſt intantum inquantum qualitates ambæ ſupra temperamentum ſunt excedentes. Secundo oſtendit exceſſum iſtarum qualitatum quando eſt æqualis & multus. dicens ꝙ quando humiditas & ca.plurimum auctę fuerint, tunc talis habitudo faciliter incurrit diſpoſitiones cacochymas & febres putridas. Cauſa patet ſupra cap̄.de ſignis diſcraſiarum cordis et hepatis. Declarat poſtea quando caliditas eſt prædominantior humiditate.dicens ꝙ tunc talis habitudo apparet mollior & carnoſior non multum temperato. Cauſa eſt,qa cum humiditas parum excedit temperamētum pauca erit mollities quæ ſequitur humiditatem.& quia caliditas conſumens eſt fortis & humiditas non multum excedit temperamentum,hinc eſt ꝙ non eſt multum carnoſior &c. Et ſubdit ꝙ ſunt piloſiores non modicum ſed multum , quia cum calidum ſit multum excedens , & parum ab humido impeditum:eo ꝙ humidum eſt parum a temperamento recedens,poteſt calidum fortem efficere vſtionem,et per cōſequens &c: Et apparent tangentibus non parum calidiores propter calidum eſſe multum acutum ex humiditatis priuatione. Et addit ꝙ capilli ſunt nigri propter fortem aduſtionem. Et caro non ſine pinguedine.i.nō tantum priuata eſt pinguedine,ſicut aliqua alia certa. vt ſicut calida & ſic. habitudo. Ponit vltimo ſigna quando humiditas eſt dominantior caliditate.dicens ꝙ ſi parum ſit calidior, multo tamen humidior temperato,caro eſt mollis propter multā humiditatem,& multa propter multam materiam & humiditatem tardantem eius reſolutionē. Color eius eſt commixtus ex albo & rubeo propter cauſam tactam ſupra . Et tangentibus apparent parum calidiores temperato. Cauſa patet,quia ſi a temperamento recedant per calidum,humiditas tamen multa caliditatis acutiem obtundit. Et vniuerſaliter vero eſt dicere ꝙ per totū corpus apparēt ſigna ſecūdū qualitates dn̄antes. Iſte canon eſt pluries poſitus ſupra.

18 Laur. **Frigidius uero atq; humidius temperamentū quoties ambo parū augētur ſine pilis eſt candidum.molle,craſſum,pingue. Quoties uero amplius augetur in alijs quidem , quod proportionetur augmēto qualitatū. Calor aūt ſimul cū capillis ruffus,quēadmodū ſi plurimū augeātur liuidus eſt,ꝙ ſi augmētū inæquale fuerit qualitatū indicia auctioris qualitatis propria exupabunt.**

Leo. Frigidior autem,atq; humidior temperatura , ſi parum quidem vtraq; augeatur pilis nuda eſt,& alba,& mollis,et craſſa,& pinguis. Si vero magis exceſſerit,reliqua quidem ſunt ſecundū proportionem augmenti qualitatum,color autem vna cum capillis ruffus,quemadmodum ſi plurimum utraq; augeatur,liuidus. Si uero qualitatum augmētum fuerit inęquale eius quę ſuperexceſſerit,indicia eminebunt.

Anti. Frigida uero & humida craſis,paululum quidem utriſq; augmentatis,ſine pilis eſt & alba.& mollis & ſpiſſa & pinguis. Si uero amplius alia qualitas augmētetur, conſiderantur ſigna quidem ſecundum proportionem augmētationis qualitatū. Color uero cū capillis magis ruffus . Quēadmodū & plurimū utriſq; augmētatis , liuidus fit in eis cutis color. Si uero inæqualis ſit augmētatio qualitatū, dominabuntur magis augmentatę qualitatis propria ſigna.

Iaco. Ponit ſigna frigidæ & humidæ complexionis maſculorū. Et primo quando iſtæ qualitates ſunt æqualiter excedētes ſecundo quando inæqualiter.ſecūda ibi ⌊ Si uero inęqualis. ⌉ Primo quando exceſſus eſt paruus.ſecūdo quādo magnus.ſecunda ibi ⌊ Si uero quidem amplius. ⌉ Ponit ergo primo quinque ſigna. Primum ſignum ꝙ talis eſt ſine pilis,ſupple in partibus in quibus non ſemper, & ſecūdum communē & ſolitū curſum naturę reperiuntur pili.uer.gra. in manibus & pedibus . Iſti ergo talem habentes complexionem in talibus partibus ſunt ſine pilis.tamen in capite & ſupercilijs & palpebris non ſunt ſine pilis. Vel dicendū ꝙ cum dicitur ſine pilis.intelligitur ſine multitudine pilorum.uel quia paucos habent reſpectu omnium.

Corpis fri.ethu. ſignum quintuplex. Secundum ſignum eſt ꝙ calor cutis eorum eſt albus,quia.n.ſanguis talis corporis phlegmaticus exiſtens tendit ad albedinem.ideo etiam talibus eſt color albus. Ex quo forte calumniari poſſet cauſa quædam liuiditatis ſuperius poſita,quę dicebatur eſſe propter obſcuritatē ſanguinis,licet ſaluari poſſit ꝙ pauca frigiditas non facit ſanguinem obſcurum propter priuationem ſpiritus , ſed bene multa frigiditas illud operatur. Tertium ſignum eſt ꝙ cutis eorum eſt mollis.ſ. ꝑpter hūiditatē. Quartū ſignū eſt ꝙ cutis eorū eſt ſpiſſa.ſ. in poris anguſtata.primo propter frīditatē poros cōſtringētē.ſecūdo ꝑpter humiditatē ipſos claudētē,quare ipſa redditur ſpiſſa. Quintū ſignū eſt ꝙ hn̄s talē cōplonē eſt pinguis, quia exuberās materia propter frīditatē, unctuoſum.ſ.ſanguinis in ea facilr̄ pōt cōgelari,et ſic de alijs. Secūdo ponit ſigna qn̄ talis exceſſus eſſet magnus.dicēs ꝙ ſigna augmētātur ad augmētū iſtarū qualitatū &c.& color in capillis fit magis ruffus,et utriſq; multū augmētatis fit color cutis liuidus. Cauſa patet in notabilibus. Primo nota hanc partem duplr̄ poſſe exponi.primo vt ly alia ſit ablatiui caſus ut ſit ſenſus.ſi uero diſcraſia amplius augeaē alia.i.cū alia iā dcā, tūc ſeq̄rentē ſigna iā dcā.ſecūdo ut ſit nōīatiui caſus ut ſit ſenſus.ſi uero alia iſtarū diſcraſiarꝝ,puta fri.uel hu amplius augeaē,qa nō ęqualr̄ ſecūdū ambas a tꝑamēto recedat , tunc cōſidera ſigna &c.utraq; expō eſt bona. Secūdo nota.ꝙ ſi ſit ita ſecūdū quācūq; expōnē hic ponaē capilli ſunt ruffi.i. albi,qa aduſtio ualde modica eſt in materia q̄ eſt in pilū cōuertēda.aucta.n.frīditate minuiē uſtio,& ſilr̄ aucta humiditate.primū fit ꝑpter agēs diminutū.ſecūdū uero ꝑpter materiā indiſpoſitā. Tertio nota ꝙ multa augmētatione fcā in his qualitatibus tēperamētū excedentibus fit color liuidus ꝑpter cām ſuperius aſſignatā. Tertio ponit canonē ſupius cōſuetū:dicēs ꝙ qualitati magis dn̄anti in diſtēperātia inęquali correſpōdēt dicta ſigna propria &c. Circa dicta cadūt dubia.

Dubia. Primū dubium.uidetur ꝙ tale corpus frīdū & hūidū habeat pinguedinis & carnis augmētū æqualr̄, quia frīditas eſt cauſa pinguedinis & humiditas carnis , ſed in hoc eſt uel contingit eſſe receſſum æqualē ſecundū frīditatē & humiditatē &c. Patet cōſequētia et aſſumptū ſimiliter ui

detur eſſe de mēte Gal. ꝙ multitudo frigiditatis faciat pinguedinē humiditatis uero carnē, vt patet diſcurrēdo per oīa iſta ſigna. Et pro illo videtur auctoritas Halyabatis ponentis ęquale augmētū carnis & pinguedinis. Secundum dubium. Videtur ꝙ tale corpus debeat eſſe rarum & nō ſpiſſum, quia complexio frigida & humida qualis eſt cōplexio mulieris eſt cauſa raritatis carnis, vt colligitur prima primi ca. de ætatibus. ideo &c. Auicē. Ad primū dicitur primo ꝙ multitudo carnis nō ſequitur humiditatē abſolute: nec etiā pinguedinis multitudo abſolute frigiditatem, ſed oportet cum humiditate iungi caliditatem ſufficientem in digerendo, & ſimiliter cum frigiditate materiam humidam congelando. Veruntamē multitudo carnis plus requirit exceſſum humidi in ǭto ꝙ̄ calidi, vt patet per plura ſigna ſupra poſita. & multitudo pinguedinis plus requirit exceſſum frigidi congelātis. Et vlterius dicitur ꝙ in corpore iam dicto magis abundat pinguedo ꝙ̄ caro ſupra temperamentum, immo abſolute pinguedo eſt carne abundantior, & ſic non poteſt concludi conuenientia huius cum corpore temperato. Ad auctoritatem Haly. dicitur ꝙ non voluit æqualitatem abſolute eſſe in hoc corpore in pinguedine & carne, ſed intellexit ꝙ ſecundum vtrunq; recedit a temperamēto. Vltimo dicitur ꝙ in temperamento iuſtitiali requiritur maius dominium carnis ꝙ̄ pinguedinis. Et quia ita non eſt in iſto quia æquantur, hinc eſt ꝙ in hoc corpore eſt maior receſſus ſecundum pinguedinem a iuſtitiali temperamēto ꝙ̄ ſecundum carnem. Ad ſecundum patet ſolutio per dicta primo cañ. cap. vltimo. Sed dubium eſt de corpore calido & humido eſt ne plus de pinguedine in eo ꝙ̄ in temperato. Dicendum eſt ꝙ ſic vt colligitur ſecūdo complexionum. vltimo cap̄. a Gale. minor tamen in eo eſt pinguedo reſpectu ſuæ carnis ꝙ̄ in temperato propter multitudinem carnis et caloris exceſſum, vt patet intelligenti.

19 Laur. **Sed ſi ſimul frigidus cū ſiccitate ex ęquo augeatur natura durū et gracile corpus habēt, ac nudū, attrectāti frigidū. Pinguedo uero ipſis alioquin extenuatis carni diſperſa eſt. Capilli uero ac color menſuræ frigiditatis proportionantur.**

Leo. Si autē frigiditas vna cū ſiccitate æqualiter augeatur, natura durū, ac tenue, et glabrū corpus hñt, et tāgētibus fridū, pinguedo tñ ipſis, et ſi graciles ſint, ꝑ carnes diſperſa. Capilli autē, & color frigiditatis modū, ac ꝓportionē ſequuntur.

Andi. Si uero frigidum cum ſicco æqualiter augmentetur, naturaliter durum & gracile habetur corpus & non piloſum, & tangentibus frigidū. Pinguedo vero ſimiliter eſt eis, & gracilibus exiſtentibus diſperſa eſt per carnem. Capilli vero & color proportionaliter ſunt menſuræ frigiditatis.

Iaco. Ponit ſigna frigidæ & ſiccę complexionis muſculorum. Primo qñ iſtæ qualitates ſunt æqualiter excedentes. ſecundo quādo inæqualiter. ſecūda ibi ⌊Dñante.⌉ Primo qñ talia ſigna ſunt a generatione naturaliter talia. ſecūdo qñ per decidētiā ætatiuā. ſecūda ibi ⌊Decidēte.⌉ Primū ſignū ꝙ habitudo totius exiſtēte frigida & ſicca æqualiter, corpus erit durū & gracile &c. Primo nota ꝙ cōplō frigida et ſicca reperitur duplex. quędā eſt talis a generatione cōtracta. ǭdā vero eſt acquiſita ꝑ decidētiā ętatiuā, ſicut corpus multū cholericū a generatione in ſenectute decidit in cōplōnē nō ſolū ætatiue, ſed etiā naturaliter frigidā & ſic. vt infra patebit. Ideo in propoſito ponit primo Gal. ſigna primę complōnis frigidę & ſiccę. ſecūdo ſecūde. ibi ⌊Decidēte uero.⌉

Signa fri. & ſiccę cōplexionis. Cōplō fri. et ſicca duplex.

Secūdo nota ꝙ ly natura poteſt exponi dupliciter. primo vt cōſtruatur cū ly frigidū & ſiccū. & ponitur ly natura ad differētiā frigiditatis & ſiccitatis ꝑ decidētiā. ſecūdo ꝙ conſtruatur cū ly durū. quia. ſ. tale corpus eſt natura durū &c.

Tertio nota ꝙ tale corpus eſt durū ꝓpter ſiccitatē exiccātē & frigiditatē inſpiſſantē. Et gracile ꝑꝑ priuationē carnis. Nō piloſum propter frigiditatē ꝓhibētē aduſtionē. Et tāgentibus frigidū apparet. Patet cā. Pinguedo etiā eſt in eis gracilis diſperſa per carnē. Nota ꝙ cauſa huius poteſt eſſe duplex. Prima cū in talibus ſit carnis ſpiſſitudo prohibetur illud modicū ſanguinis unctuoſum, quod ꝑ calorē a materia ſanguinea eleuatur ꝑ ſubſtātiā carnis penetrare, vñ retinetē. Et qa in tali corpore eſt modicus calor intēſiue, ut patet effectiue ꝓpter paucitatē ſpirituū. vñ in talibus caro eſt multū frida: & per cōſequēs potēs infrigidare ſubtile ſanguinis unctuoſi, ideo &c. Capilli eorū etiā colorantē ꝓportionabiliter ſecūdū mēſurā frigiditatis eorū vltra tēperamētū. Dubia Primū dubiū. Quod corpus debet eſſe durius, an corpus calidū & ſiccū an melācholicū. caliditas. n. quodāmō videtur rarificare ſubſtātiā, & per cōſequēs facere ipſam minus duram. ecōtra vero frigiditas inſpiſſare uidetur. Secūdū dubiū. Videtur ꝙ nullo mō carnis frigiditas poſſit eſſe in hoc corpore cā generationis pinguedinis: quia pinguedo generata eſt frigidior carne. ergo. cōſequētia tenet. nihil enim agit vltra gradū ꝓpriū. Tertiū dubiū. Videtur ꝙ debeat habere in pilis æqualitatē, duæ enim ſunt cauſæ pilorū, quarū adeſt vna. ſ. ſiccitas. Ad primū dicitur ꝙ calidū & ſiccū, qa caliditas & ſiccitas cōcurrūt tanq̄ duæ cāę multū potēs in cauſando ſiccitatē, & per conſequens duritiē. Licet enim frigiditas inſpiſſet, ꝓ quanto tamē per viam indigeſtionis multiplicat materiā phlegmaticā q̄ per totū diſperſa reddit totū aliqualr̄ mollius, ideo nō tm̄ indurat frigiditas &c. Et cū argueretē ꝙ caliditas magis rarefacit. Dicitur ꝙ plus indurat reſoluendo humidum q̄ rarefaciendo de duritie remoueat.

Ad ſecundum dicitur ꝙ argumentum probaret niſi partes vnctuoſæ ex naturali inclinatione etiam ab intra mouerentur ad frigiditatem maiorem &c. Ad tertium dicitur ꝙ plus valet caliditas ꝙ̄ ſiccitas. Conceditur tamen iſtos piloſiores eſſe ꝙ̄ frigidi & humidi, ſed tamen minus ꝙ̄ ſit temperatus, vt patere poteſt intelligenti. ideo &c.

Cæterū ubi calidū & ſiccū tēperamētū, in ipſo uigoris tēpore uertitur ad habitū frigidiorem ac ſicciorē. Corpus taliū gracile durū ac melācolicū proindeq; nigrū ſimul, piloſumq; eſt. Sed ubi altera qualitas multū exuperat altera parum a mediocritate euariet, exuperabūt quidē exuperantis alterius uero ſigna reddent debiliora. 20 Laur.

Vbi vero calā, & ſicca tēperatura in tp̄e decremēti, in frigidiū, et ſiccū labitur habitū, tūc hi graciles fiūt, et duri, atq; attra bilis ī eis dñatur, et ob id nigri ſimul, et hirſuti euadūt. Vbi igitur altera qualitas plm̄ dominatur, altera vero parū a mediocritate recedit, ſuperabunt eius quę dominatur, exilia autem erunt alterius qualitatis indicia. Leo.

Decidēte vero calida & ſicca craſi in tēpore paracmaſticę ætatis in frigidā & ſiccā. habitudo uero taliū gracilis qdē ſimul & dura & melācolica eſt, & propterea nigra ſimul & piloſa. Dñante uero altera qualitate multū, altera vero parum a mediocri mutata: dominabuntur qdē dominantis ſigna, mediocres vero erunt alterius cognitionis. Andi.

Super iſta parte ſatis notatum eſt in queſtione ſuper hęc. ideo omitto. recurre ibi. Iaco.

At uero præterea quæcunq; dicta ſunt aut dicenda cōmune tēperamēti indicium eſt ubi mēbrum facile refrigeretur frigiditatis aut raritatis, ubi difficile refrigeretur caliditatis aut dēſitatis. Si uero ledatur ab exiccantibus, reddaturq; ſiccum ſqualidum, rigidum, ſiccitatis, quemadmodum ſi grauetur ab humectātibus humiditatis: 21 Laur.

In omnibus vero de quibus ſupradiximus, & poſtea dicemus, commune eſt temperaturæ indicium ſi membrum facile frigeſit, vel frigiditatis, vel raritatis. Si vero non facile, vel caliditatis, vel denſitatis. Si vero a deſiccantibus offendatur Leo.

offendatur & aridum,& ſiccum,& non facile mobile fiat, ſiccitatis,quemadmodum,& ſi ab humectātibus grauiter ſe habeat humiditatis.

Anti. In omnibus uero quæ prædicta ſunt & quæ dicenda ſunt,communis agnitio craſeos.Siquidem facile frigeſcēs ſit pars:aut frigiditate,aut raritate fit.Si vero difficile frigeſcens, aut calore,aut ſpiſſitudine. Si vero ex deſiccantibus ſit aridum & ſiccum & difficile mobile fiat,ex ſiccitate fit.Quemadmodum ſi grauetur humidus ab humiditate.

Iac. Ponit ſigna ſumpta ab extrinſecis alterantibus. Et patet littera. Nota primo ꝙ quia ſuperius poſuerat.Gal.canoñ. potentes inſtantiam recipere,puta ſigna ſumpta ab extrinſecis alterantibus,ut in ca.de cerebro.ſigna ſumpta a duritiē & mollitie gracillitate & mollitie, vt hic in ca.ideo oportuit ipſum in propoſito canones ponere correctiuos erroris & inſtantiarum quæ fieri poſſent. Secundo nota ꝙ iſte canō primus remouet hunc errorem,quia ſupra dictum eſt ꝙ faciliter pati a frigido eſt ſignum frigidę complexionis et

Auicē. a calido calidæ, vt etiam colligitur ſecunda primi caꝑ.de ſignis complexionum in ſexto genere.modo arguitur ꝙ non, quia nō faciliter patitur res a frigido ſolum quia frigida ſit; ſed etiam quia rara, & ſimiliter a calido.ideo &c.Ad hoc remouendum dicitur ꝙ faciliter pati a frigido ſignificat frigiditatem membri aut raritatem. Conſimiliter per omnia dicit̄ de calido.Et ex hoc patet correctio canonis iſtius. Ex quo ſequitur iſtam conſequentiam non valere,hoc corpus facilius frigeſit aut caleſit q̄ illud.ergo hoc corpus eſt frigidius uel calidius illo.Et cauſa eſt.ſicut.n.propter rem eſſe frigidiorem ipſa eſt diſpoſita vt facillius a frigido patiatur, ita propter raritatem maiorem diſpoſita eſt actioni alterantis ad interiora facilius penetrantis. Conſimiliter per omnia dicitur de difficultate paſſionis a calido,ſicut de frigido viceuerſa. Non.n.ſequitur. hoc corpus difficulter patitur a calido.ergo eſt frigidum.ſed ſequitur illud eſſe frigidū aut denſum ſimiliter non ſequitur difficulter patitur a frigido. ergo eſt calidum. ſed ſequitur illud eſſe calidum aut denſum. Dubium Vtrum ita etiam ſit de humido aut ſicco.

Dicendum ꝙ ſic licet non explicauerit hoc Gale. quia hoc ſufficienter dedit intelligere per calidum & frigidum, vt patet intelligēti. Alij aliter reſpōdēt.ſed hoc nūc ſufficit.

22
Laur. **Conſiderandū præterea unde oēs muſculi ſimile an diſſimile inuicē habuerint tēperamētū.**

Leo. Inſpicere autem oportet ſi eandē omnes muſculi ſeruāt temperaturam vel minime eandem.

Anti. Conſiderare vero oportet & ſi ſimilem adinuicem omnes muſculi aut non ſimilem craſim habent ſimul.

Iac. Ponit quatuor canones erroris correctiuos. ſecunda ibi ⌊Similiter autem.⌉ tertia ibi ⌊Quæ augmentata.⌉ quarta ibi ⌊Similiter vero.⌉ Primus canon dicit ꝙ oportet conſiderare an omnes muſculi totius habeant ſimilem cōplexionem an non. Primo nota ꝙ hic canon hunc errorē remouet,quia ſupra dictum eſt ꝙ ſi membra ſint groſſa piloſa ad tactum calida,tunc debemus arguere ſupra diſpoſitionem totius calidam,& ſi econtra ſupra frigidā &c. Contingere autē poſſet alicuius mēbri muſculos eſſe calidos. muſculis aliorum exiſtētibus frigidis. vt muſculis brachiorum calidis exiſtentibus ſtat alios eſſe frigidos,& tūc patet error in iudicio.Ideo dicit Gal.ꝙ non debemus quieſcere ſuper iudicio muſculorum vnius membri.ſed oportet de

Muſculorū cōparatio i cōplexionibus. duplex. omnibus iudicare. Secundo principaliter nota ꝙ muſculi in ſuis complexionibus poſſunt ad duo comparari. Primo poſſunt comparari ad medium generis & ſic ſemꝑ omnes muſculi ſunt calidæ & humi.complexionis, & ſic ſunt ſimiles,& de tali complexione quæ eis attribuitur reſpectu medij generis.ſ.cutis non eſt in propoſito ſermo. Secundo comparari poſſunt reſpectu medij proprię ſpeciei & ſic nō neceſſario ſunt omnes ſimiles,licet bene illud ſit poſſibile. & ſic intelligit Gal.in propoſito. Sed diceres contra, quia ſemꝑ muſculi pectoris ſunt calidiores muſculis pedis per comparationem ad medium proprię ſpeciei.ergo &c. Dicendum ꝙ in tali comparatione debemus quemlibet muſculum comparare ad muſculum temperatum correſpondentem in eodem ſitu corporis & in eadem ætate &c.vt muſculum calidum pectoris ad muſculum temperatum pectoris.& muſculum calidum pectoris ad muſculū temperatum pedis,& ſic de alijs.hoc ergo poſito ponēdum eſt omnes muſculos noſtri corporis fore in complexione ſimiles,vt patet intuenti.ergo &c.

Scrutantes in omnibus ſubiectorum oſſium quantitatem. Nam interdum pars gracilior uidetur quę haudquaquam gracilis,q̄tum ex muſculis eſt.Sed propter anguſtiam oſſium talis apparet. Itidem craſſior interdum uidetur non propter oſſium amplitudinem,ſed propter carnis multitudinem. 23 Laur.

Atq; in omnibus animaduertere ſubiectorum oſſium quantitatem. Nonnunq̄ enim gracile videtur membrum cum tamen non ſit: gracile quo ad muſculos attinet, ſed propter oſſium tenuitatem tale videtur.Sic & craſſius quibuſdam plerunq; apparet, non ob oſſium amplitudinem, ſed ob multitudinem carnis. Leo.

Similiter oportet conſiderare in omnibus qantitatem inuolutorum oſſium. Aliquando enim gracilior videtur eſſe pars non exiſtens gracillior quantum ad muſculos, ſed propter anguſtiam oſſium talis videtur eſſe apparens. Similiter autem & ſpiſſior videtur eſſe multotiens,non propter amplitudinē oſſium,ſed ꝓpter carnis multitudinem. Anti.

Iſte ſecundus canon remouet hunc errorem. quia ſupra dictum fuit ꝙ groſſities ſignificat caliditatem,tenuitas vero ſiccitatem in quo contingere poteſt error,quia poſſibile eſt muſculos eſſe tenues:& tamen propter oſſa quibus circūuoluti ſunt eſſe multum groſſa totum appareret multum groſſum.Similiter e contra poſſibile eſt muſculos eſſe groſſiores & oſſa eſſe valde gracilia, quare totum apparet multū gracile, quo poſito apparet error.Ad hunc ergo errorem remouendum neceſſe eſt conſiderare diſpoſitionem oſſium vtrum ſint groſſa vel gracilia. Iac.

Quæ & creſcens & decreſcens & durior & mollior effecta partem modo ſicciorem, modo humidiorē facit.Sin igitur pauca,duraq; ſit partē efficit duriorē. Si multa ac mollis humidiorē. 24 Laur.

Quæ uel aucta,uel comminuta,uel durior,aut mollior effecta,ſiccius,aut humidius membrum oſtendit.Pauca igitur,ac dura,ſiccius,multa autem,& mollis,humidius. Leo.

Quę aucta & diminuta & durior & mollior, dum fit ſiccior aut humidior apparet parum pars,ſiquidem pauca & dura ſiccior,ſi uero multa,& mollis humidior. Anti.

Iſte tertius canō poteſt habere duplicē intellectū. Primus vt ſit pure indicatiuus, quia.ſ.docet ex multitudine carnis & eius mollitie arguere ſupra humiditatem,ex paucitate uero & duritie ſupra ſiccitatem membri & tūc exponitur littera ut iacet.Secunda expoſitio eſt ꝙ intendit remouere errorem,quia ſupra dictū eſt ꝙ ex multitudine carnis arguitur humiditas.ex paucitate uero ſiccitas.Contra diceret aliquis,quia poteſt eſſe caro multa & dura et pauca et mollis, q̄uo hoc arguere poſſumus.Docet ergo cognoſcere multitudini addēdo molliē.paucitati uero duritiem.tūc enim erit bonū argumētum. A quibuſdā uero hic datur alia expoſi Iaco.

tio,ut ꝙ pars habẽs naturaliter plus de carne eſt humidior, vt nares manus &c.econuerſo vero ſiccior.hęc ſatis patẽt.

25

Laur. Nec ſecus ſimilarium corporum interceptiones plus humiditatis aut minus in ſeipſis continentes,partem reddunt aut craſſiorem, aut graciliorem aut humidiorem aut ſicciorem. Humidiorem quidẽ quoties humiditas tenuior, multaq; ſit.Sicciorem uero quoties craſſior, paucaq; habeatur.Ipſas enim partes corporis ſolidiores, quæ uere ſolidæ primæq; ſunt nullo pacto fieri poteſt,ut efficias humidiores,ſed ſatis erit ſi prohibeas eas cito nequaquam exiccari. Sedes autem interceptas repleas humore tali uel tali licebit. Tale eſt proprium alimentum partium ſimilarium ex adiectione non per uenas attractũ. Atq; hic ſermo cunctis partibus ſimilaribus cõmunis eſt,ac rurſus dicetur dum de cauſis ſanis agetur.Nunc ad reliqua ueniamus.

Leo. Sic & intermedia ſpacia ſimilarium corporum, vt plus vel minus humidæ ſubſtantiæ io ſeipſis cõtinent: vel craſſius, vel tenuius,uel humidius,vel ſiccius mẽbrũ oſtẽdunt. Humidius qdẽ vbi ſubtilior,& plurima eſt humiditas. Siccius vero ubi craſſior ſimul,& minor.Ipſæ.n.ſolidę corporis partes quæ vere ſolidę ſunt,ac primę: nullo modo poſſunt effici humidiores,at ſatis eſt,ſiquis eas celerius exiccari prohibeat.Intercepta autem in ipſis ſpacia hac ı vel illa humiditate complere poſſibile.Hoc uero eſt proprium partium ſimilarium alimentum,quod ex appoſitione fit,& nõ per uaſa attrahitur.Communis autem hęc ratio et omnium partium exiſtit.Et iterum in ſalubrium, atq; inſalubrium cauſarum doctrina repetetur.Nunc autem ea quæ ordine ſequuntur attingamus.

Anti. Similiter uero & mediæ regiones ſimiles partes habentium corporum,aut ampliorem:aut minorẽ humiditatem in ſeipſis continentes,aut ſpiſſiorem,aut tenuiorem,aut humidiorem,aut ſicciorem demonſtrant partẽ.Humida quidem pars eſt ubi tenuior & amplior eſt humiditas. Sicca uero ubi ſpiſſior & ſimul minor.Ipſas tamen corporis ſolidas partes uere ſolidas & primas ſecundum nullum modum poſſibile eſt humidiores facere,ſed ſatis eſt ſi quis ꝓhibeat eas ſiccari nõ cito.Eas uero cõtinẽtes regiones licet replere humiditate,tali aut tali.Id uero ꝓpriũ eſt nutrimẽtũ ſimiles partes habentiũ ex appoſitione nõ per uaſa factum. communis uero hæc ratio eſt omnium partium.Et de hoc dicetur poſtea in ſanarum & ægrarum cauſarum doctrina. Nunc uero quæ ſequuntur dicamus.

Iaco. Hic eſt quartus & ultimus canõ erroris correctiuus,qui diuiditur in tres partes ſecũdum tria dubia quæ in hoc textu remouentur.ſecundum ibi ⌊Ipſas tamen.⌉ tertium ibi ⌊Eas uero.⌉ Vltimo cõcludit epilogãdo ibi.⌊Communis uero.⌉ De prima parte patet littera. Et correctio erroris primi patebit in notandis. Primo nota ꝙ per medias regiones in propoſito intelligere debemus poroſitates exiſtentes in ſpongioſitatibus membrorum. Secundo nota ꝙ caro & muſculi & totius habitudo poteſt apparere quandoq; mollior quandoq; ſiccior,ſecundum ꝙ huiuſmodi ſpongioſitates ſeu poroſitates exiſtentes in membrorum ſpongioſitatibus replentur humiditate molliori aut ſicciori,ver.gra. ut ſi fortes tantum uteretur humectantibus, ut lactucis lacte &c.humiditas nutrimentalis diſperſa per ſubſtantiam carnis & muſculorum faceret carnem fortis apparere ualde mollem.ſic econtra ſi uteretur pane ſicco furfureo glandibus fabis &c.ſic totum ſiue caro eius appareret durior & ſiccior. Ex quo ſequitur ꝙ q̃tumcunq; muſculi fortis eſſent naturaliter ſicci,ipſo tamen utente regimine iam dicto contingens foret ꝙ tangens fortem iudicaret in eo mollitiẽ maiorem q̃ in temperato.Similiter econtra q̃tumcũq; eſſet naturaliter humidus & uteretur regimine ſtiptico & ſolido iam dicto contingens eſt tangentem ipſum iudicare ipſum duriorem tẽperato. Et ſic apparet manifeſtus error in iudicando ſupra humiditatẽ ex mollitie,ſupra ſiccitatem ex duritie.Ideo Gal.hoc remouens dat intelligere ꝙ medicus debens de hoc iudicare debet conſiderare qualis eſt humiditas nutrimentalis per hoc corpus diſperſa.quod maxime ſcietẽ cognita qualitate cibi quo repletẽ corpus.ideo &c.

Corpis media regio quid.

Secundo remouet ſecundum dubium.Quia dictum eſt ꝙ propter nutrimentum humidum in poroſitatibus membrorum exiſtens corpus poteſt reddi humidius ſecundum carnem,quæritur an hoc habeat uerum in membris ſpermaticis ſicut in carniformibus. Reſpondet dicens ꝙ non. Et cauſa eſt io hoc,quia membra ſpermatica quæ ſunt uere ſolida & primæ partes noſtri corporis per nullum modum poſſunt fieri humidiora. quia.ſ.per humiditatẽ replentem poroſitates ipſorum,ſed ſatis eſt ſi medicus prohibeat eas non cito exiccari cum nutrimento humido. Tertio remouet tertium dubium. Nam ſi poroſitates membrorum ſpermaticorũ licet repleri tali aut tali humiditate, ſequitur membra talia ad tactum apparere humida. Et ſic ſimile erit de ſpermaticis ſicut de carniformibus.Reſpondet ꝙ nutrimentum in poroſitatibus membrorum ſpermaticorum contentum & ad talia membra tranſmiſſum, eo ꝙ tranſit per multas uarias digeſtiones & tranſmutationes medias tranſmutabitur,ideo non humectabit ea. Oppoſitũ tamen eſt in carniformibus,et ideo carniformia ex illo poſſunt reddi ad tactũ humidiora.Ideo dicit ꝙ licet replere eas regiones.i.poroſitates membrum ſpermaticorum cõtinentes tali aut tali humiditate ſed talis humiditas non reddet illa ad tactum humidiora.Eo ꝙ nutrimẽtum illud uenit ad membra habentia ſimiles partes.i.ſpermatica ex appoſitione.i. conuerſione ipſius ad ſubſtantiam eorum per tranſmutationes diuerſas & non per uaſa,ita ꝙ ſolum poroſitas iſtorum membrorum actu humidum ingrediatur. ſed eſt factum proprium nutrimentum eis.ſ.carniformibus. Primo nota ꝙ per partes uere ſolidas & primas intelligit Gal.membra ſpermatica.Iuxta opinionem.n.Gal.ex ſpermate generantur tanquam ex materia. Membra autem carniformia generantur ex materia ſanguinea ſecundario ad locum generationis attracta. Vel forte dicuntur primę,quia ſunt primum ſuſtentamẽtum & fundamentum partium aliarum. Vel forte primæ, quia primo generantur ſpermatica.deinde generantur carniformia,ut caro & pinguedo ad replendũ uacuitates quę ſunt inter illas,ut colligitur.21.tertij tractatu primo cap.2.quod eſt de generatione embrionis.

Corpis ps uere ſolida et prima quid.

Auicẽ.

Secundo nota non eſſe intentionem Gal. in propoſito membra ſpermatica nullatenus poſſe humectari. Notũ.n. eſt ꝙ ſaltem qualitatiue et madefactiue humectari poſſunt, de qua humectatione non eſt ſermo in propoſito. Sed uult ꝙ non ſic contingit membra ſpermatica ad tactũ fieri mollia propter nutrimentum receptum in ſuis poris ſicuti carniformia. Quantumcunq;.n.humectentur oſſa ſemper apparebunt dura & non mollia,immo ſolida quantumcunq; ad tactum perciperentur ſenſibiliter humida.Cuius cauſa eſt triplex. Prima,quia nutrimentum uadens ad ſpermatica tranſit multum tranſmutatum & elongatum a ſuis qualitatibus,quare modicum potens eſt ad humectandum.Econtra autem ſanguis parum tranſmutatus in carnem conuertitur,ut ſupra dictum eſt,& per conſequens eſt in ſuis qualitatibus potentior,unde magis potens eſt humectare. Secunda cauſa eſt,quia nutrimentum oſſium et aliorum ſpermaticorum eſt quantitatiue multo minus q̃ nutrimẽtum carniformium.tum quia uirtus attractiua eſt debilior propter debilitatem caloris illorum membrorum. tum quia obiectũ eſt groſſius,& per cõſequens ineptius ad attractionem.tum etiã quia ꝓdicta mẽbra minus reſoluunẽ, & per

Spmatica membra humectari dupl'r et cauſa triplex.

conſequens minori quantitate nutrimenti indigent. Tertia cauſa eſt, quia talia membra ſunt valde denſa & dura, & ex conſequenti potentia multum reſiſtere humectantibus. Econtra vero carniformia io omnibus conditionibus ſe habent. ideo &c. Tertio nota, vt quidam ponunt Gal. in propoſito duo inueniſſe. Primum ꝙ non eſt poſſibile reſtaurare humidum radicale & hoc notauit ibi ⌊ Ipſas vero. ⌉ Secundo innuit ꝙ inſtrumentum huiuſmodi & melius approximatum poteſt tardius membrum exiccare aut etiam velocius ſecundum variam approximationem ſex rerum non naturaliũ. quod innuit Gal. ibi. ⌊ Sed ſatis ē. ⌉

Nutrimentũ duplex.

Quarto nota, vt colligitur. 3. virtutum naturalium, ꝙ duplex eſt nutrimentum, quoddam verum, & quoddam nõ verum. Verum eſt quod actu conueniens conuertitur, vel conuerſum eſt in ſubſtanitam membri. Non verum quod non actu. & adhuc illud eſt duplex, quoddam quaſi nutriẽs & quoddam futurum nutriens. Primum eſt ſicut humiditates ſecundæ vt ros & cambium &c. Secundum vero eſt vt chilus humores ſanguis &c. Ad propoſitum per nutrimentum quo redduntur carniformia humidiora intellexit Gal. illud quod eſt quaſi nutrimentum. quod. ſ. iam egreſſum eſt venas & ingreſſum eſt medias regiones. i. poroſitates membrorum.

Auicē. Virtutis nutritiuę actus triplex.

Quinto nota, ꝙ virtutis nutritiuæ, vt colligitur prima primi. cap. de virtutibus miniſtratis triplex eſt actus. ſ. appoſitio vnio & aſſimilatio. Primus eſt quando ſanguis vel nutrimentum egreditur extremitates paruarum venarum & ingreditur poroſitates membrorũ, tunc enim membro apponitur, vt patet. Secũdus actus eſt vnio. poſtꝗ̃. n. taliter appoſitum eſt nutrimentum vndiq; adheret & inuiſcatur ſubſtantiæ membrorum propē quod vniri dicitur. Tertius vero eſt quando nutrimentum a mẽbro alteratur & ad ſui ſimilitudinem ducitur, & iſte actus vocatur aſſimilatio. Ad propoſitum iu primo actu membrum redditur maxime molle. cum autem vnitur aut aſſimilatur non redditur membrum molle, vt patet.

Vltimo concludit epilogando. Et patet quod dicit. Et nota ꝙ iſta littera triplicem patitur expoſitionem. Primo vt referatur ad aliam particulam. Ipſas vero, vt ſit ſenſus. hæc ratio. ſ. non poſſe fieri ſubſtãtifice humidius eſt cõmunis omnium partium, quia. ſ. nulla eſt pars noſtri corporis carniformis vel ſpermatica quæ propter nutrimẽtum poſſet ſubſtantifice humectari, & hoc multum cõſonat litterę ſequenti dum ſubiungitur. Et de hoc dicetur poſtea in ſanatiuam. Secunda expoſitio eſt vt hæc littera referatur ad illam particulam. Non per vaſa. Nutrimentum. n. per vaſa i. per venas delatum eſt cõmunis ratio omnium partium, & nondum determinata ad aliquod membrorum. Tertia expoſitio eſt vt hic cañ. referatur ad illam partē. Eas vero cõtinẽtes regiones. Prima expõ videtur melior ꝗ̃ ſecũda.

Incipit tractatus de ventre.

Tex. 1. Laur.

VEntriculi ſigna natura ſiccioris ſunt ſi cito ſitiat, ac paruus potus ſufficiat ac multo grauetur et dolorem ſentiat, quatenus ſuperfluus fluitat, eſculentiſq; gaudeat ſiccioribus.

Leo. Ventriculi indicia, eius quidem qui natura ſiccior exiſtit, ſi celeriter ſitibundi fiant, & paucus eis ſufficiat potus, a plurimo autem aggrauentur, fluctuationibus infeſtentur aut ſuperfluitet id qđ abũdat, et cibis delectẽt ſiccioribus.

Anti. Ventris cognitiones natura quidem ſiccioris, velocius ſitientes fiunt: & paruus eis ſufficit potus, & grauantur ampliori: & fluctuationes habent, & ſupernatat ſuperfluum in eis, cibiſq; gaudet ſiccioribus.

Iac. Determinato de membris habentibus virtutem innatã & influentem manifeſtis ſenſibus: hic determinat de immanifeſtis. Et primo de ſignis ſtomachi. Secundo pulmonis. Tertio tracheæ arteriæ per quã aer ad pulmonem defertur. ſecunda ibi ⌊ Diligenter. ⌉ tertia ibi ⌊ Non vero ipſa magnitudo. ⌉ Primo adhuc determinat de ſignis diſcraſiarum ſimplicium. Secundo compoſitarum. ſecunda ibi ⌊ Secundum copulationē vero. ⌉ Primo ponit ſigna ſtomachi ſic. Secũdo hũidi. Tertio cal̃i. Quarto fridi. Partes patent.

Dicit primo ꝙ ſigna ſtomachi ſiccioris temperato ſunt hæc. Primum ꝙ velociter ſitit. Cauſa patet in notandis.

Primo nota, ꝙ licet venter ſumatur tripliciter, in propoſito tamen ſumitur venter pro ſtomacho dum dicitur, ventris. i. ſtomachi cognitiones. i. ſigna &c. Secundo nota ꝙ ideo Gal. incepit a ſignis qualitatum paſſiuarum, quia tangendo ſigna actiuarum tetigit quoddam ſignum, in quo cõmunicant ſtomachus & pulmo, vt patebit infra: Propter quod determinatio de ſignis pulmonis continuatur huic. Vt ergo melius daret locum ſequenti determinationi, præmiſit ſigna paſſiuarum & reſeruauit ſigna actiuarũ.

Stomachi tunica duplex.

Tertio nota: ꝙ ſtomachus componitur ex duplici tunica. vna eſt interior. altera eſt exterior. Differũt autem, quia interior eſt groſſior & ſpiſſior & neruoſior. exterior magis tenuis et carnoſior. Huiuſmodi autem diuerſitatis cauſa eſt, vt colligi poteſt prima primi. cap. de membris. &. 13. tertij. ca. de anatomia ſtomachi, triplex.

Auicē.

Prima quia interior tunica debet eſſe multum dura & multum extẽſibilis propter cibũ, qui quandoq; in multa quantitate ſibi occurrit, exterior uero non. Secunda, quia interior imediate cibo occurrit, quo ſi eſſet multum paſſibilis multum pateretur & læderetur. intrat. n. cibus acutus ſalſus &c. ideo oportuit ipſam eē ſubſtantiæ groſſioris & durioris. Tertia quia pars intrinſeca ſtomachi debet eſſe ſenſibilitatis multæ, quæ maxime eſt per neruum. Econtra autem exterior tunica eſt ad confortandum & iuuandum digeſtionem, vnde oportuit ipſam eſſe carnoſam. Ex quo ſequitur ſtomachum naturaliter eſſe frigidæ & ſiccæ complexionis quantum ad complexionem innatam & adhuc actuatam per influentem pro ſuis proprijs operationibus. dominatur. n. in eo multum ſubſtantia neruea ſupra ſubſtantiam carnoſam. licet quo ad complexionem aggregatam ex dictis & influente pro operationibus cõmunibus, quę totalis nõ eſt ſubiectiue i ſubſtantia ſtomachi ſit ſtomachus cõplexionis calidæ & humidæ, quia illa aggregat in ſe totam caliditatem ſpirituũ, vaporis, hepatis choleræ ad fundum ſtomachi eũtis, & ſic de alijs quę iuuãt ad omnem ſtomachi operationē. Quarto nota ꝙ habens ſtomachum naturaliter ſicciorem temperato velociter a facili cauſa ſitim incurrit, eo ꝙ ſitis conſequitur conſumptionem humidi roridi ſuperficiem oris ſtomachi irrorãtis. Cum ergo in tali corpore in ore ſtomachi ſit humidum roridum modicum cito aduenit ipſius cõſumptio, et per conſequens cito ſitim incurrunt. Secundũ ſignum eſt, ꝙ paruus eis ſufficit potus, quia pro tanto indigent potu pro quanto poteſt reſtaurari humidũ roridũ, per cuius conſumptionem adueniebat ſitis. Sed ille eſt modicus, eo ꝙ humidum roridum reſtaurandum eſt modicum. ergo &c. patet conſequentia cum antecedente. Ex quo ſequitur ꝙ iuxta modum loquendi auctorum tales requirunt potum modicum ſecundum quantitatem cõtinuam. multum autem ſecundum quantitatem diſcretam. Tertium ſignum eſt ꝙ tales grauantur ampliori. ſ. potu. Cauſa patet ex particula præcedente. eo. n. ꝙ paruus eis ſufficit potus ampliori grauantur tanꝗ̃ ſuperfluo. Quartum ſignum eſt ꝙ habent fluctuationes. i. potus inũdationes per ſtomachum: adueniente. o. potu ſtomacho ſitienti applicat ſuis rugoſitatibus virtus naturalis, quod eſt neceſſarium ad reſtaurandum humidum roridum deperditum. reliquũ autem renuit. Et quia attractum & applicatum in hoc ſtomacho eſt modicum propter cauſam dictam, ſequitur plurimum ſuperfluum in ſtomacho a natura reiectum ſupernatare & fluctuationes facere. Vnde Auicē. 12. tertij. cap. de ſignis complexionum naturalium ſtomachi inquit. Et accidit ei. ſ. naturaliter ſicco nauſea ex quantitate plurima

potus, virtute reijciẽte id quod de potu mſto ſuperfluit &c.

Quintum & vltimum ſignum eſt ꝙ cibis gaudent ſiccioribus.ſ.ſtomacho temperato vel humido. quælibet.n. naturalis complexio apta eſt per ſibi magis proportionata conſeruari. Cum ergo cibi ſicciores ſint huic proportionati magis eis gaudent &c. Quid autem per cibum ſiccum uel temperatum intelligere debeamus videbitur in quæſtione.

Dubia.

Circa prædicta ſunt dubia. Primum dubium. Non videtur ſtomachum eſſe complexionis frigidæ & ſiccæ, quia in eo reperitur caliditas ignea vt colligitur.4.de accidenti. Et confirmatur quia ſtomachus non poteſt dare cibo vel medicinæ maiorem gradū caloris ꝙ̃ in ſe habeat, ſed aliquem cibum reducit ad caliditatem primi, & aliquẽ ad caliditatem ſecũdi, & aliquem ad caliditatem tertij gradus. ergo &c. Item arguitur ꝙ ſtomachus calidus ſaltem non ſit reſpectu cutis frigidus, quia ſtomachus naturaliter calidus per caliditatem eius naturalem adurit cibos temperatos. ergo &c. Secundum dubium. Videtur ꝙ iſtę partes repugnent ſimul.ſ. velociter ſitientes, & paruus eis ſufficit potus, quia ſi velociter ſitiunt, ergo in eis humidum roridum a calido velociter reſoluitur, & per conſequens in æquali tempore plus ꝙ̃ in tẽperato, & ſi ſic videtur ꝙ ampliori potu indigent temperato. Item quanto res eſt ſiccior, tanto apparet ꝙ difficilius humectetur. ſed quod difficilius eſt humectari indigẽt humectãte ampliori. ergo &c. conſequentia patet, & aſſumptum ſimiliter. Tertium dubium. Non videtur ꝙ ampliori grauet potu, quia per ampliorem potum ducitur verſus temperamentum. ergo illo iuuari & non lædi debet. conſequentia patet & aſſumptũ. Et quia hic ſtomachus recedit a temperamento per ſiccũ naturaliter, ſed per ampliorem potum humectatᷓ & remittitur in ſiccitate. ergo &c. Quartum dubium. Non videtᷓ ꝙ gaudeat ſiccioribus. Primo quia omnis immoderata diſcraſia læditur a ſimili &c. vt ſupra. Secundo quia talis ſtomachus gaudet humectantibus. ergo non exiccantibus, & per conſequens non cibis ſiccioribus. patet conſequentia, & aſſumptum, quia gaudet potu frequenter approximato qui eſt humectans. ergo &c. Ad primum dicitur ꝙ caliditas in ſtomacho aggregata ex influente & innata pro operationibus proprijs & cõmunibus poteſt dici ignea. cum quo tamen ſtat ꝙ ſit frigidæ & ſiccæ complexionis quantum ad innatam actuatam per influentem pro ſuis operationibus proprijs. Ad confirmationem primam dicitur ꝙ non repugnat aliquid tanquam partiale agẽs in paſſum agere gradum maiorem ꝙ̃ in ſe habeat qualiter in propoſito. caliditas.n. ſolius ſtomachi non eſt totale agens, vt viſum eſt. Ad aliam cõfirmationem dicitur ſicut ad primã. Et ſi arguitur contra, quia tota ſumma caloris non eſt intẽſior in ſtomacho calido ꝙ̃ in ſtomacho temperato cæteris paribus, quia calor cõmunis vtrobiq; eſt æqualis innato, quia nihil addit ſupra. Ad hoc dicetur quando ponentur ſigna calidæ complexionis ſtomachi, & ibi reſeruetur. Ad ſecundum dicitur concedendo illud humidum in hoc ſtomacho velocius reſolui &c. & ꝙ in æquali tempore plus reſoluitur ꝙ̃ in temperato. non tamen tanta expectatur reſolutio humidi anteꝗ̃ adueniat ſitis, quanta expectatur in temperato. vnde minoris quantitatis humidi roridi conſũptione hic ſtomachus incurrit ſitim, & per conſequens per minorem reſtaurationem releuatur a ſiti. Et hoc poſſet in terminis facilius declarari. Et tunc concedendum eſt ꝙ indiget ampliori potu ſecundum quantitatem diſcretam, qa indiget pluribus vicibus ſibi potum miniſtrari. Et ſi quęratur cui abſolute eſt minor quantitas potus exhibenda in die naturali, an ſtomacho ſicco an temperato. Poteſt ꝓbabiliter dici ꝙ ſicco. cuius cauſa eſt, quia humidum roridũ reſoluendum cæteris paribus minus eſt & ſubtilius in hoc ſtomacho ꝙ̃ in temperato, & per conſequens minus reſiſtens, & calidum vtrobiq; reſoluens eſt æquale, & adhuc iuxta mentem medicorum acutius in ſicco. vnde videtᷓ ꝙ in die naturali ſit in ſicco amplior humidi roridi conſumptio. etiam quia ſubiectum illud eſt magis diſpoſitum exiccationi.ſ. ſtomachi ſicci. & poſſet probabiliter teneri oppoſitum. Ad confirmationẽ dicitur ꝙ quanto res eſt ſiccior tanto difficilius &c.ſ. æquali humectatione humectari cũ re humidiori. modo non oportet ſtomachum ſiccum tantum humectari in vnica ſatis remotione, ſicut ſtomachum humidum vel temperatum ut tactum eſt. Nota tamen ꝙ cum auctores dicunt rem ſiccam difficilem eſſe humectare, intelligunt de humectatione ſubſtantifica quę ſic reſtauraret ſubſtantiam humidi deperditi in hectico, qualis non eſt humectatio quæ fit per ſitis extinctionem, quia illa eſt humectatio quædam madefactiua, vt patet. Ad tertium dicitur ꝙ ſi amplior potus paulatine & debite approximaretur, non illo læderetur, ſed illo duceretur verſus temperamentum. de qua approximatione non eſt in propoſito ſermo. Et eodem modo reſpondetur ad quartum. dicitur.n. ꝙ omnis immoderata &c. læditur a ſimili indebite approximato, ab eodem tamen approximato debite conſeruatᷓ, & non læditur. Ad confirmationem vero dicitur negando illam cõſequentiam, gaudent humectantibus. ergo non exiccantibus. ſtat enim propter varias diſpoſitiones exiſtẽtes in eodem membro. idem membrum ſimul contraria appetere. Sicut cor calidum appetit ſanguinem calidũ quo reſtauretur ſubſtantia eius reſoluta, appetit tamen aerem frigidum quo eius incendium prohibeatur. Sic ſimilitᷓ ſtomachus ſiccus appetit humidum propter rorem in eo reſolutum reſtaurandum, appetit etiam cibum ſiccum propter reſtaurare ſubſtantificum in eo deperditum.

Lędi a ſimili duplex.

Quod autem idem membrum ſimul propter idem & reſpectu eiuſdem appetat humectantia & exiccantia eſt mere impoſſibile. Aliter poteſt dici ꝙ ſtomachus ſiccus appetit frigida actualiter ad remouendum ſitim, appetit tamen potentialiter ſicca ad reſtaurandum deperditam ſubſtantiam. Alij autem dixerũt ꝙ hoc humidum quod appetitur in ſiti a ſtomacho ſit humidum reſpectu ſubſtantiæ ſtomachi, & reſpectu eius quod appetitur a ſtomacho temperato, cui reſponſioni non totaliter adhæreo &c.

Humidioris uero ſigna ſunt ſi non ſitiat, ac potum ampliorem innocue ferat, eſculentiſq; gaudeat humidioribus.

2 Laur.

Humidioris autẽ, ſi neq; ſinbĩdi ſiãt: & ſuperabundans humidũ facile tolerent, & cibis gaudeant humidioribus. Leo.

Humidioris vero ventris ſigna, ſi neq; ſitientes fiant, & ampliorem humiditatem non moleſte ferant, cibiſq; gaudent humidioribus. Anti.

Iac.

Stomachi hũidi ſignũ triplex.

Ponit ſignum ſtomachi humidioris temperato, & ſunt tria. Primum eſt ꝙ non eſt ſitiens.ſ. faciliter. Cauſa eſt, quia in hoc ſtomacho plurima adeſt humiditas rorida. iõ non niſi a difficiliori cauſa incurrit ſitim, quia nõ niſi a difficili cauſa conſumitur eius humidum roridum intantum vt ſitiat. Secundum ſignum eſt ꝙ ampliorem humiditatem.i. potum non ferunt moleſte, ſed ſine nocumento. multus.n. potus nõ lædit eos quia nõ aduenit eis ſitis, niſi multo humido rorido conſumpto. cum ergo continue potus debeat huic proportionari, ſequitur ꝙ multum potum tolerabunt. virtute.n. naturali indigente multum humidum roridum reſtaurare, multum de potu ſiccis rugioſitatibus applicabit, quare non ſupernatabit neq; faciet fluctuationes ſicut in ſtomacho ſicco, vt patet ex dictis ſupra. Tertium ſignum eſt ꝙ gaudet cibis humidioribus propter cauſam iam dictam. conſeruatur.n. complexio naturalis per ſimilia vt patet.

Dubia.

Primum dubium circa prædicta eſt Videtur enim talem ſtomachum a multo potu plus lędi ꝙ̃ ſiccum. Primo quia in habentibus ſymbolum facilior eſt trãſitus, ſed magis eſt ſymbolum potus multi ad ſtomachum humidum ꝙ̃ ad ſiccum. ergo facilis humectabit, & per conſequens &c. Et confirmatur, quia ſimile apparet de complexione ſicca totius per comparationem ad humidam,

ſicut de ſicca ſtomachi reſpectu humidi ſtomachi. ſed facilius & citius patitur humida complexio totius ab humectãtibus &c. ergo &c. Secundum dubium. Quare facilis caſus in famẽ non eſt ſignum ſtomachi humidi, ſicut facilis caſus in ſitim ſignificat ſtomachum ſiccum, cũ ita videantur opponi fames & ſitis ſicut ſtomachus ſiccus & humidus. Ad primum iſtorum dicitur concedendo ꝙ cæteris paribus plus humectaẽ ſtomachus humidus a potu q̃ ſtomachus ſiccus. Et ſimiliter conceditur ꝙ cæteris paribus plus læditur a ſuperfluo potu, quia tamen non ſunt cætera paria ſtomacho, & ſtomacho humido ſitientibus, eo ꝙ ſitis in humido eſt tanta peramplioꝛem exiccationem, hinc eſt ꝙ multa potius quantitas non erit ſic ſuperflua ſtomacho humido ſicut ſtomacho ſicco. Vnde ſi ponatur ſtomachum humidum & ſtomachum ſiccum fore omnino ęqualiter exiccatos: & æqualiter præciſe perdidiſſe de ſuo humido rorido, valde facilius humectaretur humidus q̃ ſiccus ſtomachus. Et per idem patet ſolutio ad confirmationem. Vel conceditur ꝙ facilius humectatur & negatur cõſequẽtia. ergo citius læditur, quia plus indiget. Ad ſecundum dubium dicitur ꝙ cauſa eſt, quia non fit fames in ſtomacho ab oppoſita cauſa ei a qua fit ſitis. fit. n. fames per conſumptionem humidi ſubſtantifici. & ſitis per conſumptionem humidi roridi quæ vt patet non ſunt oppoſitæ cauſæ. ſi tamen ſitis per exiccationem fieret, fames per humectationem, facilis caſus in famem eſſet ſignum humidi ſtomachi: quia humida facilius humectantur, vt patet. Qualiter autem fames & ſitis ſint vel non ſint diſpoſitiones contrariæ. & quid ſint, & a qua cauſa & quomodo proueniant. plene in quæſtionibus declaratum eſt. recurre ibi.

Famis & ſitis cauſa.

3 Laur. Calidior præterea uentriculus cõcoquit melius quàm appetat, ac multomagis quæcunq; dura ſunt & alterari difficilius queunt. Quæ enim facile alterantur in eo corrumpũtur. Porro gaudens calidis eſculentis & poculentis minime læditur a frigidis ex uſu moderato.

Leo. Calidior vero natura uentriculus, melius quidem concoquit q̃ appetat & multo magis quæcunq; dura ſunt, & nõ facile alterationem ſuſcipiunt, nam quæ facile alterantur in ipſo corrũpũẽ, gaudetq; calis potibus, ac cibis, neq; a frigidis vllam percipit noxam ſi modice ipſis vtatur

Anti. Calidior vero natura venter digerit quidem melius, quàm appetat, & magis quæcunq; dura ſunt natura, & difficile mutabilia. corrumpuntur enim in eo facile mutabilia, gaudet vero calidis cibis et potibus neq; a frigidis nihil læditur ſecundum moderatum vſum.

Iac. Ponit ſigna calidioris ſtomachi temperato. Primum eſt ꝙ ſtomachus calidior temperato digerit melius q̃ appetat. cauſa patet ſtatim notandis. Primo nota ꝙ ſtomacho calido exiſtente in eo fit bona digeſtio nõ quidem per comparationem ad temperamentum, ſed potius per comparationem ad diſcraſiam ſibi oppoſitam vt a diſpoſitione eius, eo ꝙ in eo perfectior eſt operatio digeſtiua q̃ appetitiua. Cauſa autẽ quare in eo digeſtiua ſatis viget, & plus q̃ appetitiua eſt, quia digeſtio perficitur a calido quod melius eſt abundare q̃ deficere, vt ſatis patet. ideo &c. Secũdo nota ex dictis Gal. ꝙ caliditas naturalis vltra temperamentum aucta deijcit appetitum. ecõtra autem frigiditas augmentat. Et idem de mente Auicẽ. colligi poteſt. 13. tertij in pluribus locis, huiuſmodi autẽ cauſam aſſignant quidam dicentes ꝙ fames cauſatur ex conſumptione humidi ſubſtantifici cauſata in ore ſtomachi venis mediantibus, quia ergo ſtomacho exiſtẽte calido multum humidum nutrimẽtale attrahitur ad os ſtomachi, hinc eſt ꝙ venæ emulgentes non ſugunt ſubſtantificum, ſed nutrimentale, propter quod debilis cauſatur appetitus. quia. ſ. modicũ. Econtra vero eſt in ſtomacho frigido quare parum attrahit, & adhuc humidum ſubſtantificum exprimit. quare emulgentes venæ attrahunt ſubſtantificum, quia tamen ſitis cauſatur propter conſumptionem humidi roridi quæ velocius, & fortius fit in calido q̃ in frigido. ideo &c. Cõtra reſpõſionem iſtã ſatis proceſſi in quæſtione de fame. Ideo alit dicitur ꝙ non cauſatur fames per alicuius humidi ſolam conſumptionem: ſed per alterationẽ impreſſam in ore ſtomachi ab humore melãcholico hora famis naturaliter moti ad excitandum appetitum &c. quia ergo ſtomachus frigidus eſt magis aptus impreſſionem ab humore melãcholico recipere q̃ calidus, hinc eſt ꝙ in eo intenſior cauſatur appetitus cibi. Econtra autem de ſiti vt tactum eſt &c. Ex illo patet quare frigida acetoſa & põtica cauſant appetitũ, quia. ſ. exprimendo os ſtomachi, ſicut naturaliter facit melancholia vt ſupra. Secundo patet quare ordine naturæ ad excitandum famem tranſmittitur melancholicus humor ad os ſtomachi: non tamen ad excitandum ſitim tranſmittitur aliquis humor. Et pl̃a alia ex his in quæſtionibus tractata ſunt. Vide ibi.

Auicẽ.

Famis cauſa.

Secundum ſignum eſt ꝙ huiuſmodi ſtomachus magis ſeu melius digerit ea quæ ſunt dura naturaliter & difficilis digeſtionis q̃ mollia & facile digeſtibilia. immo facile tranſmutabilia in hoc ſtomacho corrũpuntur. Primo nota ꝙ cibaria dura in hoc ſtomacho melius digeruntur, quia cum calidum in eo ſit valde forte, & obiectum multum debeat eſſe agenti proportionatum vt fiat debita immutatio, neceſſe eſt obiectum eſſe aliqualiẽ difficile mutabile, & per conſequens cibarium eſſe groſsũ.

Secundo nota pro cauſa ſecũdi ꝙ cibaria leuia in hoc ſtomacho faciliter corrumpuntur ad iſtum ſenſum ꝙ non cõuertuntur in rem talem quale eſt illud quod ſtomachus debet generare, puta in chilum. conuertuntur. n. in fumoſitates propter fortem caliditatem ſtomachi & multam præparationem iſtorum cibariorum, vt oua ſorbilia, ſeu ſuccus carnis &c. Ex quo patet ꝙ in corporibus robuſtis habentibus ſtomachum taliter diſpoſitum non competunt oua ſorbilia, lac, ſuccus carnis, & cibaria alia leuia. inducũt enim in talibus corporibus, propterea ꝙ in fumum cõuertuntur, dolorem capitis, ſchotomiam, vertiginem &c. & maxime ſi hi febricitantes fuerint. Iuxta ſententiam Hyp. quinta particula aphor. aphor. 65. Lac dare caput dolentibus malum, malum vero & febricitantibus &c. Hyp. Tertiũ ſignum eſt ꝙ talis ſtomachus gaudet cibis & potibus calidis. Cauſa patet, quia gaudet illis quibus ſua complexio naturalis cõſeruatur, & talia ſunt cibus & potus cali. Quartum ſignum eſt ꝙ talis ſtomachus: q̃uis naturaliter appetat cibos & potus calidos: non tamen lęditur a frigidis: immo ab his iuuatur & ad temperamentum reducitur, ſi eis vtatur moderato vſu & paulatine. Cauſa cuius ſumitur ex generali canone ſuperius poſito, quia omnis immoderata diſcraſia &c. a frigidis. n. vſu moderato præſeruatur a lapſu. Quis autem ſit vſus temperatus & moderatus horũ, ſupradictum eſt. Nota hic ex dictis Haly. iſtam conſequẽtiam non valere per iſta. iuuatur ſtomachus. ergo iſta appetit. ſtat. n. per aliqua iuuari &c. quæ non appetit: ſed eis naturaliter, repugnat &c. Primum dubium circa prædicta eſt. Videtur ꝙ ſtomachus calidus melius appetit q̃ frigidus, quia completa digeſtione corpore naturaliter diſpoſito inſurgente reſolutione fit appetitus ſtomachi ad cibum; ſed hæc omnia citius & frequentius eueniunt ſtomacho calido, adhuc habitudinem totius calida q̃ frigida exiſtente. ergo &c. patet conſequentia, & aſſumptum. cum eo citius compleatur digeſtio. Primo quia calidum digerens eſt potentius. Secundo quia maiorem ſumit quantitatem &c.

Dubia.

Secũdum dubium. Non videtur ꝙ cibaria ſubtilia in hoc ſtomacho corrumpantur. Primo, quia vel hoc faceret per caliditatem eius innatam actuatam per influẽtem, vel per caliditatem circunſtantium membrorum. non primum, quia per illam eſt frigidus & ſiccus reſpectu cutis. nec per ſecundam quia membra illa tantam dant huic ſtomacho menſuram ſicut temperato. Pono, n. cætera paria ex parte

membrorum. Secundo ꝙ tunc actio digeſtiua iſtius ſtomachi foret corrupta, & per conſequens foret hic ſtomachus læſus prætematuraliter & non naturaliter, quod ē cōtra intentionem Gal. Tertio quia tunc hectico nō eſſet lac exhibendum in cura contra omnes auctores. Et arguiſ conſequentia, quia in ſtomacho hectici eſt maior caliditas ꝗ̃ ſit in ſtomacho naturaliter calido. Sed caliditas ſtomachi naturaliter calidi lac corrumpet & in fumum conuertet. ergo &c. conſequētia tenet & aſſumptum ſimiliter patet intelligenti. Tertium dubium. Videtur ꝙ non gaudeat cibis calidis, aut potibus, quia potus debens ſitim extinguere debet eſſe ſiti proportionatus & cauſæ ſitis ita vt ſiti exiſtente forti ſit potus potens illam remouere, quod non ſit niſi per frigiditatem. cum ergo in hoc ſtomacho ſit cauſa potus fortis, quia caliditas intenſa, oportebit potum eſſe multum frigidum &c. & per conſequens &c. Quartū dubiū. Videtur ꝙ a quibuſcunq; frigidis lædaē quia qualitercūq; illa approximentur. aliquid de diſpoſitione naturali corrūpunt. ergo lædunt. conſequentia nota. & aſſumptum ſimiliter. quia talia ſunt ſibi contraria. ergo &c. Ad primū iam dixi probabiliter concedendo illud, ad quod deducit argumentum. ſ. ꝙ melior eſt appetitus cibi in ſtomacho calido cæteris paribus ꝗ̃ frigido, licet peior ſit appetitus in ſtomacho calido reſpectu ſuæ digeſtiuæ ꝗ̃ ſit in frigido, quoniam caliditas peius appetit ꝗ̃ digerat, frigiditas vero ecōtra. Et ſi contra hoc allegentur auctoritates aliquæ quæ videantur oppoſitum ſonare, omnes ſunt ad iſtū ſenſum exponēdæ. ſ. caliditas deijcit appetitum reſpectu digeſtionis. frigiditas vero reſpectu ſuæ digeſtionis augmentat. Et hęc reſponſio optime tolerari poſſet, licet ſit contra vulgus.

Aliter poſſet dici ꝙ licet frequentius appetat. non tñ melius, quia remiſſius appetit; vt tactum eſt. Aliter ꝙ non ſtatim completa digeſtione &c. propter ſtomachum nutribile humidum ad ſe trahens &c. Ad ſecundum dicitur ꝙ cibaria ſubtilia in hoc ſtomacho corrumpuntur a toto aggregato &c. Si. n. ſtomachus eſſet temperatus membra circūſtantia minus ipſum poſſet calefacere cæteris paribus, & adhuc ſanguis & ſpiritus exeuntes a naturali eius complexione magis refrangerent. Ecōtra vero, quia ſtomacho calido exiſtente ipſe eſt diſpoſitus, vt a circunſtantibus magis calefiat & eorum caliditatem minus refrangat, ipſe redditur potens ad inflammandum & ad adurendū. Ad aliā confirmationem dicitur concedendo ꝙ actio digeſtiua ſtomachi eſt corrupta, & alterius negatur conſequentia. ergo ſtomachus eſt præternaturaliter læſus. ſicut ſtomacho non digerente oſſa ceraſorum actio digeſtiua ſtomachi reſpectu illorum aufertur, & tamen non concluditur ſtomachum fore præternaturaliter læſum. Verūtamen iſtud argumentum eſſet bonum. actio digeſtiua ſtomachi calidi corrumpitur ipſo agente in obiectum proportionatum ſibi. ergo &c. Eandem ſententiam habemus primo de interioribus & I pluribus libris de accidēti & morbo. Ad aliā confirmationem poteſt dici ꝙ in hectico non competit lac niſi alteratum taliter, vt non conuertatur in fumum, vel dicitur ꝙ competit acetoſum. Aliter & melius ꝙ ſtat in ſtomacho eſſe caliditatem intenſiorem, minus tamen potentem inflammare & non in fumum conuertere. Ad hoc. n. vt aliquod ſubiectum ſit alio potentius calefacere non ſufficit illud habere caliditatem intenſiorem. Ad hoc. n. principaliter facit maior ſpirituum multitudo, per quorum pręſentiam in ſtomacho eſt plus de eſſe caloris, vt patet in tēperato febriente, in quo & ſi ſit caliditas multum intenſa reſpectu ſuæ naturalis diſpoſitionis, eſt tamen impotēs ventoſitatem reſoluere quam caliditas eius naturalis reſoluebat. Conſiſt per omnia in propoſito dicitur ꝙ licet in hectico ſit intenſior caliditas, ipſa tamē eſt effectiue minor multo, quare debilius ſufficit agere in lac, & ſic nō ſufficit ipſum in fumum conuertere. Ad tertium poteſt dici ꝙ gaudent potibus calidis virtualiter, ex quibus. ſ. aptum eſt generari humidum roridum calidum reſpectu humidi roridi temperati ſtomachi. Verūtamen conceditur ꝙ ille debet eſſe actualiter potentior ad frigidādum ꝗ̃ potus ſtomachi temperati, aut propter potētiorem frigiditatem, aut per quādam amplitudinem. Alij autem aliter reſpōdent diſtinguendo de potu delatiuo & præparatiuo, cibi permixtiuo & ſitis extictiuo. Credo tamen primo modo reſponſionē ſufficere. Ad quartum dubium dicitur ꝙ nō quælibet remotio diſpoſitionis naturalis eſt præter naturā corpori, licet ſit præter naturam illi diſpoſitioni quæ remouet, quia non illa quæ eſt cum diſpoſitione corporis perducēte illud ad diſpoſitionem meliorem &c.

Frigidior natura uentriculus bene appetit 4 Laur.
quidem ſed non bene concoquit, potiſſimum quæcunq; eſculenta frigida ſunt atq; alterari difficulter queunt, ut quæ celeriter in eo aceſcant, & ob eam rem talis uentriculus ructat acidum, ac gaudet frigidis, quibus niſi ſeruet modum facile lęditur, nec ſecus ea quæ extrinſecus incidāt diutius adhibita nequaꝗ̃ tolerat, quemadmodū neq; calidus uentriculus tolerat calidiora.

Leo. Frigidus vero natura ventriculus, ad appetendum quidem plurimum viget ad concoquendum autem minime, tales præſertim cibos qui frigidi ſunt, & non facile alterationem ſuſcipiunt. Cito itaq; in ipſo aceſcunt, atq; ideo acidis eructationibus talis ventriculus plurimum abundat, & gaudet quidem frigidis, ſed ab eorū vſu in modico offēdit, ita & ea quæ extrinſecus frigida occurſant, nequit tolerare, quemadmodum neq; calidus calida.

Anti. Frigidus vero natura venter appetere quidem bonus, digerere vero non bonus: & maxime quicunq; difficile mutabiles & frigidi ciborum ſiunt. aceſcunt enim cito in eo ꝓpterea & acide ructuans eſt huiuſmodi venter, & gaudet quidem frigidis, læditur vero facilius immoderate vtens, ita vero extrinſecus ei accēdentibus frigidis nō fert cōp diuturnā diſpoſitionem quemadmodū neque calidus calidorum:

Iac. Ponit ſigna ſtomachi frigidioris tēperato dicens. Primum ſignum bene appetit & male digerit. Cauſa eſt, quia frigiditas appetitum augmentat et digeſtionem diminuit. ſicut ecōtra caliditas vt prius ſtatim dicebatur, & patebit etiam in notandis. Primo notandum ꝙ vt tactum fuit in præcedenti lectione iſta litera poteſt habere triplicem intellectum. Primus eſt vt in propoſito comparet tam appetitum ꝗ̃ digeſtionem ſtomachi frigidi ad digeſtionem, & appetitum temperati. & iſte ſenſus non eſt verus. notū. n. eſt ꝙ melior eſt appetitus in ſtomacho temperato ꝗ̃ in frigido. Secundus intellectus eſt cōmunior ꝙ in propoſito ſit comparatio ad contrariam diſpoſitionem ſeu diſcraſiam. & eſt ſenſus ꝙ ſtomachus frigidus habet appetitum meliorem. licet peius digerat ꝗ̃ ſtomachus calidus. Tertius intellectus eſt ꝙ in propoſito ſit ſolum comparatio appetitus ad digeſtionem ſtomachi, vt velit dicere ꝙ in ſtomacho frigido melior eſt appetitus ꝗ̃ ſit eiuſdem digeſtio. Et cauſa patet, quoniam frigiditas multum impedit digeſtionē, non tamen impedit appetitum vt colligi poteſt ex prædictis in præcedenti lectione. cum quo tamen ſtat vt dictū fuit ꝙ tam appetitus ꝗ̃ digeſtio in ſtomacho calido cæteris paribus perfectior eſt ꝗ̃ in frigido. & hoc bene nota.

Secundum ſignum eſt ꝙ hic ſtomachus maxime male digerit cibos frigidos. ſ. actu & difficilis digeſtionis. Patet hoc quia ſtomachus huiuſmodi eſt debilis digeſtionis, & propter hoc cibi aceſcunt in hoc ſtomacho: quia cum a calore ſtomachi digeri non poſſint corrumpuntur & acetoſantur, cuius ſignum eſt ꝙ hi eructuant acide. i. acetoſe, eo ꝙ ventoſitas talis a cibo acetoſato eleuatur. Primo notan ꝙ cauſa huius eſt, quia obiectum virtutis imutatiuæ debet eſſe virtuti & eius inſtrumento proportionatum debite ſi

debet

debet fieri conueniens immutatio. Cum ergo in hoc ſtomacho ſit calor immutatiuus debilis, oportet obiectum eſſe debilis reſiſtentiæ, et per conſequens facilis immutationis, vbi autem econtra fuerit non perficietur digeſtio. Secundo nota vt colligi poteſt. 2. cañ. & 13. tertij de ſignis diſpoſitionum ſtomachi. acetoſitas vtplurimum prouenit a frigido non potente debite humidum digerere, quare remanet humidum aquoſum liquidum habẽs acetoſitatem quandã. Modus autem quo hoc contingit principaliter eſt in illis locis inueſtigandus. Et ex hoc patet cauſa verificans litterã. Ex quo vlterius patet quare illi patiuntur eructationes acidas. Tertium ſignum eſt ꝙ gaudent rebus frigidis. ſ. vſu moderato & læduntur ab his ſi immoderate vtantur. Cauſa patuit ſupra, quia omnis immoderata diſcraſia lędit &c. & non ſolum læditur talis ſtomachus a cibis frigidis, ſed etiam ab omnibus frigiditatibus extrinſecus occurrentibus a quibus nõ fert diuturnã diſpõnẽ ſine nocumẽto, quẽadmodũ etiã ſtõs calus nõ fert diuturnã paſſionẽ calidorũ immoderate occurrentium ſine læſione. cauſa patet.

Auicẽ. — Acetoſitatis ſtõi & eructationis cã.

5 *Laur.* **Intemperies. n. propter ægritudinẽ in uentriculo hic diſſidẽt ab his quæ natiuæ exiſtũt, ꝙ cõtraria appetunt non ſiſia quemadmodũ natiuæ.**

Leo. Malæ vero temperaturæ quæ morbi ratione ventriculum occupant, hoc differũt ab his quæ naturales exñt, quoniã cõtraria, nõ autẽ ſiſia appetũr, quẽadmodũ naturales.

Anti. Ex ægritudinibus tamen in ventre diſtẽperantiæ in hoc differunt naturalibus ſecundum ꝙ contraria concupiſcunt & non ſimilia, quemadmodum & naturales.

Iaco. Ponit ſigna diſtinctiua diſpoſitionum ſtomachi naturalium & præter naturam dicens ꝙ diſpoſitiones naturales ſtomachi appetunt ſimilia. diſpoſitiones vero præternaturam contraria. Primo nota ꝙ in hac parte innuit Gal. differentiam inter diſtemperantias naturales & præternaturales, quoniam diſtemperantiæ ſtomachi naturales appetunt ſimilia. diſtemperantiæ vero contraria. Huius autem diuerſitatis cauſam colligere poteris ex dictis Serap. 5. ſui breuiarij. c. 5. quodlibet membrum in naturali ſua diſpoſitione exiſtens appetit præciſa ſimilia, dum tamen eſt in diſpoſitione contraria, contrario modo appetit vt ad illam redeat diſpoſitionem quæ naturalis eſt. Qz ergo naturale eſt ſtomacho & cuiq; membro naturaliter diſdoſitio appetere ſub ſua naturali diſpoſitione quieſcere, tam naturale eſt eidem cum extra illam alteratum fuerit, vt redeat, aut redire appetat ad eandem & tunc appetit contraria.

Stõi diſtẽperãtia duplex & eius differentia. — Serap.

Ex hoc ergo tanq̃ ex fundamento patet verum eſſe quod heri dicebatur in quæſtione ꝙ medicina non reducta ad vnam formam ex contrarijs compoſita poteſt curare duos morbos contrarios. attrahit. n. membrum extra ſuam naturalem diſpoſitionem exiſtens & appetens redire ad eãdem medicinam contrariam lapſui in eo exiſtẽti. & ſic quẽcũq; morbum poterit curare, quemadmodum de nutrimẽto attrahũ quod ſibi ꝓportionatũ eſt & diſproportionabile expellit. Et ita de medicina in ꝓpoſito dicẽdũ ẽ. Cui dicto cõcordat Auicẽ. 5. cañ. cap̃. 1. Et Meſue in ſuo de cõſolatione medicinarum. cap̃. 3. Sed de hoc plus in quæſtione.

Auicẽ. Meſue.

6 *Laur.* **Intemperies autem compoſitæ ex ſimpliciũ compoſitione cognoſcentur.**

Leo. Male autem temperaturæ in ventriculo coniugatæ ex compoſitione ſimplicium cognoſcuntur.

Anti. Secundũ cõplexionẽ vero in ventre diſtẽperantiæ cõpoſitæ per ſimpliciũ cognoſcuntur compoſitiones.

Iac. Ponit ſigna diſcraſiarum compoſitarum ſtomachi. Et dicit ꝙ cognoſcuntur per ſigna diſcraſiarum ſimpliciũ cõbinando ſigna ſecundum combinationem qualitatum primarum. Nota ꝙ ſigna diſcraſiarum compoſitarum componuntur ex ſignis complexionum ſimplicium, ideo viſis ſimplicibus, ex illis facile cognoſcimus compoſitas, cõponẽdo & limitãdo ſigna cõpõnũ diſcraſiarũ ſimpliciũ &c.

Dubia. Circa hanc lectionem inſurgunt dubia. Primum dubium. Videtur ꝙ in ſtomacho frigido a frigiditate eius non fiat melior appetitus q̃ in calido, quia frigiditas non ingreditur opus naturę vt prima primi. cap̃. de virtutibus. ca. 3. ſ. de virtutibus naturalibus. ergo illa non auget appetitum naturalem, & per conſequens &c. Secundum dubiũ. Videtur ꝙ huiuſmodi cibi acetoſatio nõ fiat a frigiditate ſtomachi, quia talis acetoſatio eſt operationis corruptio quæ non fit a calido. ergo &c. patet conſequentia, & aſſumptũ colligitur. 13. tertij. alleg. cap̃. & quarta fen primi. ꝙ in puero cauſonicante lac conuertitur ad acetoſum. Tertium dubium. Videtur cibos frigidos in ſtomacho faciliter digeri frigido, quia in habentibus ſymbolum facilior eſt trãſitus. Item ſic ſe videtur habere cibus frigidus ad ſtomachum frigidum ſicut calidus ad calidum. ſed in calido facilius digeritur calidus. ergo &c. Quartum dubium. Non videtur ꝙ gaudeat frigidis, quia illos difficulter digerit, vt ponitur in littera. ergo &c. Et per idem poſſet argui ꝙ ſtomachus calidus non gaudet calidis. calida. n. facile ſunt mutabilia quæ in ſtomacho calido corrumpuntur. Ad primum iſtorum poteſt dici primo concedendo dubium. ſ. ꝙ nõ eſt melior appetitus in ſtomacho frigido etc. Sed loquitur Gal. ad ſenſum ſuperius poſitum. Aliter dicitur ꝙ eſt melior, et ꝙ frigiditas eſt cauſa ꝙ eſt melior propter cauſas ſuperius aſſignatas. Et ad auctoritatem dicitur ꝙ frigiditas non per ſe ingreditur &c. ſed ſolum per accidens contemperando calidum, quia a calido prouenit appetitus, & ſub iſta menſura ad quam frequenter cõcurrit calidum citra temperamẽtum prouenit melior appetitus q̃ a calido excedente temperamentum. Vel dicitur ꝙ a frigiditate tanq̃ a dominante inſtrumento non prouenit naturaliter operatio. ab ipſa tamen tanquam a partiali & ſub dominante inſtrumento poteſt aliqua operatio prouenire. Vel etiã velut ab obiecto. a frigido enim occurrente tactui cauſatur ſenſatio tactiua frigida tanq̃ ab obiecto. licet non tanq̃ a virtute, aut dominãte inſtrumento, & ſic volunt auctores. Ad ſecundum dicitur ꝙ cibi acetoſatio poteſt fieri a calido & frigido. A calido tamen fit calidum naturale diſſoluente propter quod remanet ſubſtantia aquoſa &c. Et dicitur ꝙ Auicẽ. in loco allegato voluit ꝙ frigiditatis magis eſt diminuere q̃ caliditatis, caliditatis autem corrumpere. Quod qualiter verum ſit videbitur alias. Ad tertium dicitur cæteris paribus hic ſtomachus facilius digerit calida &c. Et cum arguitur ꝙ in habentibus ſymbolum &c. Dicitur ꝙ magis eſt ſymboleitatis cæteris paribus cibi calidi ad ſtomachum frigidum q̃ frigidi. Et cauſa eſt, quia ſtomachus q̃tũcũq; frigidus agẽs in cibum quantũcunq; calidum agit in ipſum per actualẽ calorem, prout ille cibus eſt frigidus. cum ergo minus frigidus ſit calidus cibus, ſequitur &c. Et ſi arguatur contra, quia plus occurrit frigidum calido q̃ calidum frigido cæteris paribus. Dicitur hoc eſſe verũ de abſolute talibus. Ad cõfirmationem dicitur ꝙ quantum ad poſſe faciliter vel difficulter tranſmutari non ſic ſe habet &c. quo tamen ad reponendum partem ſimilem vel diſſimilem bene ſic ſe habet. Ad quartum dicitur ꝙ non omnia cibaria frigida ſũt difficilis digeſtionis, vt patet de lactuca quæ eſt facilis digeſtionis quantũcunq; ſit frigida vt colligitur. 2. cañ. ca. de lactuca. & ſecunda primi. cap̃. illo. Quod comeditur & bibitur. ponitur lactuca facilis et boni nutrimẽti, & ſimiliter granatum & macianum. Nõ. n. redditur aliquis cibus alio facilioris digeſtionis propter eſſe calidiorem, aut calido faciliter paſſibilem merito menſuræ ſuarum qualitatum primarum, vt alibi videri debet. Et colligi poteſt in cõmento illius aphor. Facilius eſt repleri potu q̃ cibo. Et in cõmẽto illius. Eorum quæ nutriuntur copioſe &c. Conſimiliter viceuerſa dicitur ꝙ non omnia cibaria calida ſunt facilis digeſtionis, immo plurima ſunt difficilis, vt nux amigdala

Auicẽ. — Auicẽ. — Hyp.

auellana, vt colligitur in. 2. cañ. in capitulis proprijs. Similiter caro anatis, vt in cap̃. de anate. Dant nanq; nutrimentum durum grossum melancholicum. Propter quod in metro dicitur. At fluuialis anas quãta pinguedine manas. Tu mihi quartanas non reuocabis anas.

7 Laur. **At uero diligenter conſiderare oportet quæ ſunt dicta interſtinguentes ab his quæ dicenda ſunt. Non ſolum enim uentriculus facit ut ſitias aut non ut ſitias, aut ut appetas frigida, aut cali. ſed etiam uiſcera in thorace condita cor ac pulmo, aliquid tale efficiunt.**

Leo. Oportet autem eas quæ iam ſunt dictæ diligenter aduertere, eaſdem ab his quæ dicentur diſtinguentes. Non solũ enim ventriculus ſitibundos, & minime ſitientes facit, & frigidi, calidiue potus appetentes, ſed ea quoq; viſcera quæ in thorace ſunt, vt cor, & pulmo.

Anti. Diligenter vero oportet adhibere intellectum his quæ dicta ſunt: diſcernentes ea ab his quæ dicenda ſunt. Non ſolũ enim venter ſitientes & non ſitientes operatur, & frigidũ, & calidum potum deſiderãtes, ſed etiam ea quæ circa thoracem, & hepar, & cor, & pulmonem.

Iac. Determinato de ſignis ſtomachi naturaliter lapſi, determinat de ſignis diſcraſiarum pulmonis: præmittẽdo quædam neceſſaria ad ſuum propoſitum. Secundo exequitur. ſecunda ibi ⌊Sed propter horũ &c.⌉ Dicit primo q̃ oportet diligenter adhibere intellectum his quæ dicta ſunt, diſcernentes quæ dicta ſunt. ſ. ſigna ſtomachi naturaliter lapſi ab his quæ ſunt dicenda. ſ. ſignis diſcraſiarum pulmonis, quia non ſolum diſcraſia ventris, ideſt ſtomachi operatur ſitientes & non ſitientes, & calidum aut frigidum potũ deſiderantes, ſed etiam contingit alia membra operari hęc; vt ea quæ ſunt circa thoracem & pectus. ſ. cor, hepar, & pulmonem, quorum diſcraſia poteſt etiam eſſe cauſa ſitis, aut non ſitis: & appetitus ad calidum vel ad frigidũ. Primo nota q̃ ex dictis Gal. hic colligitur neceſſitas colligendi ſigna diſcraſiarum pulmonis. Cum. n. per ſigna ſumpta a ſiti ſuperius poſita docuit ſignificare ſupra complexionẽ ſtomachi, & pulmo poteſt eſſe cauſa ſitis, eſt neceſſarium ne in hoc error contingat diſtinguere inter ſitim prouenientem cauſa pulmonis & prouenientem cauſa ſtomachi, & per conſequens neceſſarium eſt ponere ſigna diſcraſiarum pulmonis. Secundo nota q̃ ſitis alicui membro dupliciter poteſt attribui. Primo vt agenti illam mediate vel immediate, & ſic non ſolum ſtomacho eſt ſitis attribuenda. multa. n. mẽbra enumerata in littera poſſent ſitim efficere. Secundo poteſt ſitis attribui alicui membro tanq̃ organo in quo fit, & ſic ſitis eſt ſoli ſtomacho attribuẽda. Solus. n. ſtomachus in ſe recipit vel recipere aptus eſt actum appetendi qui eſt ſitis. Tertio nota q̃ caliditas ſpiritualiũ poteſt eſſe cauſa ſitis multum calefaciendo & exiccando humidũ roridum. Similiter hepar calidum multum poteſt eſſe cauſa ſitis. Primo multum per virtutem eius attractiuam fortem ſugendo a ſtomacho mediantibus meſeraicis, propter quod de humido rorido parum in ſtomacho remanet & exiccatur ſtomachus. Secũdo quia cum humido chiloſo de humido rorido multum attrahitur. Tertio etiam quia humidum chiloſum per partes eius aquoſas iuuat humidum roridum ad refrigerandum & humectandum. tum etiam quia ſtante chilo in ſtomacho minus poteſt conſumere calor ſtomachi de humido rorido vtroq; ſimul reſiſtente. propter quod citius aduenit ſitis ieiunantibus. Et per idem patet qualiter etiam in diabete eſt continua ſitis. poteſt enim hepar hoc operari per ſimplicem alterationem calefaciendo & exiccando. Et per idem patet quomodo pulmo poſſit huiuſmodi ſitis eſſe cauſa, & quomodo cor. Et hoc voluit Gal. in littera dum dixit. Non enim ſolum venter &c.

Sitis alicui mẽbro dupl'r p̃t attribui. Solus ſtõs recipit actũ ſitis.

Sed qui præ caliditate talium partium ſitiũt, aerem inſpirant pleniorem, lõgũq; efflant, atq; in thorace ſentiunt æſtum, non circa ilia quemadmodum qui præ caliditate uentriculi ſitiunt. Qui etiam bibentes non ſtatim quieſcunt, ac frigidus potus ſitim eorum potius ſiſtit q̃ multus calidus. Frigidus præterea aer inſpiratus refrigerat eos, nequaquam leuans eos quibus uentriculi calor ſitim affert. Item qui econtrario habent ab inſpiratione frigida inſigniter afficiuntur, idq; frigiditatis in pulmone ſignum eſt maximum, & quemadmodum inſpirando frigidũ perſpicuam ſentiunt frigiditatem ac læſionem: ita calor illis amicus eſt. Excrementa præterea expuunt pituitoſa, ac cum tuſſi excreant. 8 Laur.

Leo. Sed qui ob horum ſitium caliditatem plus inſpirant, & longius expirant atq; æſtum in thoracem ſentiunt non ſicuti qui ventriculi ratione in alijs caliditatem patiũtur: & cũ potauerint non ſtatim ſedatur ſitis, & magis cum frigidum hauſerint, q̃ cum calidum nimis. Refrigerat autem eoſdẽ, & frigidi aeris inſpiratio, quæ nihil eos iuuat qui ventriculi ratione ſunt ſitibundi, ita et hi qui contrario modo ſe habẽt a frigida inſpiratione ſenſibilem ſentiunt affectum. Et hoc maximum ſit frigidi pulmonis indicium, vt vero frigidũ inſpirantes manifeſte dolorem ſentiunt, & frigiditatem, ita & caliditas eſt ipſis amica, ſed & pituitæ excrementa cum ſcreatu, & tuſſi expuunt.

Anti. Sed propter horum caliditatem ſitientes inſpirant amplius, & exufflant longius, & ſentiunt ſecundum thoracem cauma, non quemadmodum qui propter ventrem ſecundum hypochondrium patiuntur calorem, hi quidem bibẽtes non ſtatim quieſcunt, & frigidus potus ſiſtit magis eorũ ſitim q̃ multus calidus. refrigerat autem eos & frigidus aer inſpiratus, nihil alleuians ex vẽtre ſitientes. Ita vero & ecõtrario habentes a frigida inſpiratione ſenſibiliter læduntur & maxime hæc eſt cognitio in pulmonis frigiditate. Quẽadmodum frigidũ inſpirantes ſentiũt manifeſte læſionẽ & infrigidationẽ, ita calm ẽ eis amicũ. ſed etiã phlegmaticas ſuperfluitates loquentes, & cum tuſſi expuunt.

Iac. Proſequitur de intento. ponens primo ſigna diſtemperantiarum pulmonis ratione qualitatum actiuarum. Secundo paſſiuarum. ibi ⌊Siccitates vero.⌉ Primo calidæ. Secũdo frigidæ. ſecunda ibi ⌊Ita vero.⌉ Dicit primo quòd pulmonis calidioris temperato ſigna ſunt q̃ tales ſitiũt frequenter & inſpirando multum de aere attrahunt. Cuius cã eſt propter caliditatem horum. ſ. cordis & pulmonis. Et ſic ſitim prouenientem diſtinguimus propter ſignum ſumptũ ab anhelitu. Tunc. n. inſpirationes ſunt maiores, quia plus de aere attrahitur ad refrigerium cordis & ſpiritus, & non plus dilatatur pectus & pulmo, propter quod inſpiratio eſt maior. Eſt. n. inſpiratio motus pectoris & pulmonis ad aerem frigidum ad extra attrahendum delatiuus. Et exufflãt longius, quia cum illud quod per expirationem expellitur ſit amplius longius. i. longiori tempore durat expiratio. vel expirãt longius. i. emittunt aerẽ per expirationem ad maiorem diſtantiam, quia cum expiratio fit velociter, fortius & velocius aer egreditur, unde ad maiorem diſtantiam expellitur. & ideo iſti eſſent boni tubatores, niſi eſſet quia nõ poſſunt longo tempore anhelitum continere. Et ſentiunt ſecũdum thoracem cauma, propter vehementem caliditatem ſpiritualium, quemadmodum ſentiunt magnum cauma ſecundum hypochondrium habentes ventrem ſupple calidum. ſtomachus. n. extenditur ad hypochondria. vnde caliditas eius ipſo exiſtente calido hypochondrijs cõmunicatur, de quo tamẽ videbitur ſi eſt poſſibile. Et hi quidem bi-

bentes

bentes non ſtatim quieſcunt, quia ſtomacho ſitiente propꝰ ſiccitatem exiſtentem in eo ſtatim remoueatur ſitis. quia obuiatur totali cauſæ ſitis. ſtomacho vero ſitiente propter pulmonem, non quia non ſtatim obuiatur totali cauſæ ſitis, vt patet. ideo &c. Et potus frigidus plus extinguit ſitim eorum q̃ ſi ſumatur multus calidus. Cum enim hæc ſitis depēdeat ab actuali caliditate ſpiritualium quæ maxime per actualem frigiditatem apta eſt remoueri. ſequitur &c. & ideo ſubiungit ꝙ aer frigidus inſpiratus qui nihil alleuiat ſitientes propter ſtomachum calidum, iſtos ſitientes propter caliditatem pulmonis multum refrigerat, quia aer frigidus ſitim iſtorum alleuiat mitigando caliditatem illorū ſpiritualium, vt dictum eſt. Vbi tamen ſitientes merito diſpoſitionis ſtomachi non alleuiat. Et ex hoc habetur in practica Halyabatis ꝙ in mala cōplexione cordis & ſpiritualium multum iuuat ſternere domum plantis & floribus frigidis, vt ſunt folia ſalicis, myrti, nenupharis, et irrorare etiā domum cum aqua roſata & huiuſmodi. talia. n. refrigerant aerem &c. Et hoc bene præcipiunt auctores. Secundo ponit ſigna frigidæ complexionis pulmonis. Primo ſumpta ab extrinſecis alterantibus. Secundo ab exeunte mutato. ſecunda ibi ⌊ Sed & phlegmaticas. ⌉ Primo iterum a iuuantibus. Secundo a nocentibus. ibi ⌊ Quemadmodum. ⌉ Dicit primo &c. Primo nota ꝙ pulmo eſt ſpōgioſum & carnoſum membrum, licet etiam cartilaginoſum & panniculoſum, finaliter inuentum ad ſeruiendum corpori in præparando ſibi aerem debentem cor refrigerare, exiſtens calidæ & humidæ complexionis naturaliter, licet etiam accidentaliter augeatur eius humiditas propter catarrhos ad ipſum deſcendentes vapores frigidos toto recipiens &c. modus autem quo deſeruit cordi præparando eſt, quia primo per cannulas pulmonis attrahitur aer frigidus, quia a pulmonis ſubſtantia actualiter calefit, ne nimis frigidus cordi occurrat, & poſtea in arterijs recipitur, & tendit ad cor ipſum refrigerandum. Ex quo patet primo ꝙ ſi pulmo ſit frigidæ complexionis, & aer multus attractus ad ipſum fuerit multum frigidus, tunc pulmo læditur. Secundo patet ꝙ animalia habentia calorem debilem ſunt pulmone carentia, vt exanguia. hoc. n. ideo eſt, quia talia propter debilitatem ſui caloris cordis ſufficienter refrigerantur ab aere continente & nutrimento, vnde non oportuit ad corda ipſorum aerem immediate peruenire & talia non ſunt in aqua ſuffocabilia. Tertio patet quare piſces in aqua non ſuffocantur aues autem omnes aquaticæ ſic. Patet vlterius quare quāto animal eſt calidius, tanto cæteris paribus eſt citius in aq̄ ſuffocabile. Et infinita alia. Tertio ponit ſignum ab exeūte mutato, dicens ꝙ expuunt &c. Cauſa huius eſt manifeſta ſatis, cum enim in talibus abundet phlegma quod agitatur ipſis loquentibus, patet &c.

Cordis & ſpūaliū canō pcticus.

Pulmo quid.

Pulmone carētia non ſunt in aqua ſuffocabilia.

9 Laur. At qui pulmonis ſiccitas excrementis uacat, ac pituitam nequaquā habet uocē clarā, quēadmodū humiditas obſcurā raucā q; uocē emittit atq; excremēta incurrūt, ubi clarius loqui libeat.

Leo. Pulmonis autem ſiccitates excrementis vacant, & pituita, & vocem claram efficiunt, quemadmodū humiditates obſcurā reddunt, ac raucā, & cū vehementius, aut acutius loqui ſtuduerint, tunc intercidunt excrementa.

Anti. Siccitates vero pulmonis ſine ſuperfluitate ſunt & puræ a phlegmate, & vocē habent clarā, quēadmodū & humiditates obſcurā quidē & raucā operant vocē. Incurrūt autem eis ſuperfluitates magis & acutius loqui volentibus.

Iac. Ponit ſigna pulmonis ſiccioris temperato. Et patet totū.

Dubia. Primum dubium. Videtur ꝙ ſitientes propter caliditatē pulmonis ſtatim ſumpto potu debeant alleuiari, quia taliter ſitientibus ſuperueniente potu, ſtatim remittitur cauſa immediata ſitis. ergo &c. patet conſequentia, & aſſumptū, quia illa eſt ſiccitas & caliditas impreſſa in ore ſtomachi, illa, n. quæ eſt in pulmone & ſpiritualibus membris nō eſt immediata cauſa ſitis. Secundum dubium. Videtur ꝙ nō ſentiunt cauma, quia tactus non percipit caliditatem proprij organi. modo caliditas eſt expāſa per omnem partem pectoris, & per omnes neruos eius. Tertium dubium. Nō videtur ꝙ propter caliditatem circa hypochondria ſit caliditas percepta, quia ſtomachus quantūcunq; calidus, eſt frigidus reſpectu cutis &c. Quartum dubium. Cur pulmo attrahit aerem frigidum vel appetit quādo caliditas eſt naturaliter ſimilis cordi. reliqua vero membra econuerſo ſe habēt. appetunt. n. omnia ſibi ſimilia: ut ſupra tactum eſt.

Quintum dubium. Videtur ꝙ lædat pulmo calidus ab aere frigido, quia fortioris & maioris caliditatis eſt cor q̃ pulmo. ſed cor læderet aere frīdo ſibi īmediate occurrente. ergo & pulmo læditur. patet conſequentia & totum aſſumptum. Ad primum reſpondetur. Et primo dici poteſt negando antecedens ꝙ ſtatim remittitur &c. quantumcunq; cauſæ immediate occurrat contrarium, propter tamen illā habere cauſam conſeruantem ſtat ipſam non immediate remitti. ideo &c. Vel dicitur concedendo ꝙ ſtatim ſit aliqua remiſſio, quæ tamen ſtare negatur calido pulmonis nō remiſſo. Ex quo patet cauſa. quare ſtando per tempus potius ipſa remittitur & extinguitur, quia potu euaporante ad pulmonem ſimiliter per venas ad ipſum aſcendente remittitur caliditas pulmonis. ideo &c. Ad ſecundum dubium dicitur ꝙ non ſentiunt cauma, ſed vult ꝙ faciliter in ſpiritualibus accenditur cauma, propter caliditatem eſſe fortē: & inflammationi paratam &c. Vel dicitur ꝙ ibi ſentitur ad tactum alterius tangentis cauma. i. vehemens caliditas per comparationem ad caliditatem temperati, & vtraq; reſponſio eſt bona. Ad tertium dicitur ꝙ licet ſtomachus q̄tūcunq; calidus ſit frigidus &c. per complexionem innatam &c. non tamen per aggregatam vt ſupra. Vel ad hoc dicitur ꝙ ipſo exiſtente calido, non tantum remittitur caliditas partium circunſtantium ſicut ipſo frigido exiſtente. ideo &c. & erit contraoperantia per accidens & priuatiua.

Contra opantia poſitiua

Ex iſtis omnibus colligitur expreſſe contraoperantiā poſitiuam eſſe poſſibilem, puta pulmonis calidi ad ſtomachum frigidum vel temperatum. Ad quartum iam alias dictum eſt ꝙ membra noſtri corporis parata facili inflammationi appetunt illa per quæ eorum lapſus prohibetur. talia autem ſunt cor & pulmo. quæ vero non ſunt huiuſmodi appetunt ſimilia quibus conſeruentur. Vel dicitur ꝙ cor et pulmo appetunt ſimilia nutrientia: ſed appetunt alterantia non ſimilia &c. Ad quintum dicitur ꝙ licet ſubſtantia cordis ſit calidior & maioris reſiſtentiæ q̃ ſubſtantia pulmonis. tamen in ſubſtantia cordis cæteris paribus minorē poteſt facere impreſſionē aer frigidus q̃ in ſubſtantia pulmonis. vnde aer frigidus illi ſpiritui occurrens in eo multo plus imprimeret q̃ in ſubſtantia pulmonis, & per conſequens nocumentum poſſet inducere, vnde ordinauit natura vt prius aer in pulmone præparationē reciperet iam dictam. Et colligitur hoc de mente Auicē. 11. tertij. cap. de canonibus vniuerſalibus in curatione cordis, vbi oſtēdit cauſam quare cum frigidis medicinis in curando malam cōplexionem calidam cordis neceſſarium eſt permiſcere medicinas calidas. Sed contra. quia ita continetur ſpiritus in pulmone ſicut in corde. ergo qua ratione in corde caliditatē ſpiritus medicina remitteret eadem ratione in pulmone. & adhuc tanto fortius quanto in pulmone minus eſt de ſpiritu q̃ in corde. Huic dicitur primo negando conſequentiam. nō. n. in pulmone aer frigidus primo attractus occurrit ſpiritui exiſtenti in arterijs pulmonis, nec in arterijs præparationem recipit, ſed in cannulis & ſpongioſitate pulmonis præparatur, & poſtea in arterijs recipitur. Dicitur etiā ꝙ ſi maiorē faciat in pulmone aer impſſionē in ſpū q̃ ī corde, ex hoc tn̄ nō ſeqꝰ nocumētū. q̄a nō ſub tāta caſtitate debet eē ſpūs ī pl̄mone ſub q̄ta ipſa ē in corde. iō &c. Pl̄a alia pulchra hic adduci poſsēt &c. Dr̄ ēt ꝙ ſi ſit aliq̄ ſpūs extinctio ī pl̄mone, ipſa tn̄ facilius releuaꝰ pp̄ cor. et nō econuerſo,

Auicē.

10 Laur. Non tamen uocis magnitudo calore efficitur quemadmodum nec paruitas frigore conſiſtit. Sed hoc amplitudinem aſperæ arteriæ efflationemque uehementiorem. Paruitas uero contraria comitatur.

Leo. Non tamē ipſa vocis magnitudo a caliditate, ſicuti neq; paruitas a frigiditate ineſt, ſed altera quidem aſperæ arteriæ latitudinem ſequitur, & vehementiorem efflatum, paruitas vero a contrarijs aduenit cauſis.

Anti. Non vero ipſa vocis magnitudo a caliditate fit quemadmodum neq; paruitas a frigiditate fit. ſed hæc quidem ab amplitudine tracheæ arteriæ fit & ex exufflatione vehementiori. Paruitas vero contraria ſequitur.

Iac. Poſuit ſigna pulmonis, ponit nunc ſigna cannæ pulmonis quæ a voce ſumuntur & differentias eius. Secundo dubium remouet. ibi ⌊ Proportionabiliter. ⌉ Primo iterum ponit ſigna ſumpta a differentijs vocum, quia a magnitudine & paruitate. Secundo a lenitate & aſperitate. Tertio a grauitate & acuitate. ſecunda ibi ⌊ Quoniam igitur huiuſmodi organa. ⌉ tertia ibi ⌊ Ad eundem vero modū. ⌉ Dicit primo ꝙ magnitudo vocis &c. Primo nota quid per vocem magnam & paruam intelligere debemus, quia inferius melius declarabitur. Eſt.n. illa quæ multum mouet auditum magna. Ecōtra vero parua. Ex quo patet ꝙ ad hoc ꝙ vox ſit magna requiritur cannam latam eſſe, & virtutem expellentem aerem in canna contentum eſſe fortem, & fortem facere inſufflationē, quia oportet tūc aerē fortiꝰ moueri. Ex quo vlterius patet verum eſſe dictū Gal. ꝙ vocis magnitudo non fit a calido tanq̄ a cauſa totali & immediata. ſilr e conuerſo nec vocis paruitas a frigiditate. Poteſt.n. eſſe inſufflatio parua cū caliditate, puta virtute debili exñte. ſimilr adhuc nō repugnat cōpſonē cānæ eſſe caſam licet cāna ſit ſtricta propter materiæ generationis paucitatem &c.

Vox magna quid, & parua.

11 Laur. Quocirca vocis magnitudo, paruitaſq; nec ſemper, nec primaria ratione, ſed ex accidenti ſolumq; natiuum temperamentum non aduentitium ſequitur.

Leo. Quare neq; ſemper, neq; primum ſed ex accidenti, & ſolas naturales temperaturas, non autem aduentitias vocis magnitudo, aut paruitas ſequitur.

Anti. Itaq; neq; ſemper neq; principaliter: ſed ſecundum accidens & ex ſolis naturalibus craſibus ſuperuenietibus nō conſequitur vocis magnitudo & paruitas.

Iac. Concludit corrolarie ꝙ cauſa adæquata & immediata vocis magnæ nō eſt caliditas nec paruæ frigiditas, ſed partialis & accidentalis cauſa. Et nota ꝙ per cauſam accidētalem intelligimus cauſam qua poſita non neceſſario ponitur effectus. vel intelligitur cauſa immediata quæ non cauſat niſi alia cauſa mediante vbi tamen fuerint omnino paria ex caſitate fit vox maior, & frigiditate minor. cuius cā non eſt caliditas niſi mediate, ꝓ quāto cæteris paribus operatur cāna latiorē. Et hoc innuit Gal. in littera.

Vocis magnæ cauſa. Cā accidētalis quid.

12 Laur. Opificia.n. temperamēto tali extiterunt. Icirco talis uox comitatur, ex uoce præterea natiuū temperamentum colligas licebit. Etenim uox lenis arteriæ ſequitur lenitatem, quemadmodum aſpera aſperitatem, Arteriæ igitur lenitas temperamenti ſequitur mediocritatem, aſperitas ſiccitatem. Aſperitas enim corporis inæqualitate efficitur ſiccioris, arteriam autem duram ſimilariū ipſius partium ſiccitas. Inequalē uero diſperſi humoris inopia facit, Simili modo neq; acuta uox per naturam ſine anguſtia faucium. neq; grauis ſine amplitudine fieri poteſt. Anguſtia igitur natiuæ frigiditatis alūna eſt amplitudo caliditatis. Cæterum diſcrimina uocum per affectiones efficiuntur, quòd proportione reſpondeant naturalibus. Nam & illa efficientium cauſarum indicia ſunt de quibus in libro de uoce abunde perpenſum iam eſt.

Leo. Quoniam &.n. talia inſtrumenta temperaturæ ratione ſunt facta, ad hæc conſequitur huiuſmodi vox. Iccirco contingit ex voce de naturali temperatura rōcinari. Nam & lenis vox, arteriæ lenitatem conſequitur, ſicuti & aſpera aſperitatem. Lenitas igitur arteriæ moderatam ſequitur temperaturam, aſperitas vero ſiccitatem. Aſperitas et.n. fit ab inæqualitate duri corporis, arteriam vero duram ſimilarium partium ex quibus conſtat ſiccitas inæqualem vero diſperſæ in eiſdem humiditatis defectus. Eodem modo, neque acuta natura vox ſine anguſtia faucium, neq; grauis ſine latitudine fieri poteſt. Anguſtia igitur ab inſita atq; innata naſcitur frigiditate, latitudo autem a caliditate. Differētijs igitur naturalium vocum hæ quæ ex affectu aliquo fiunt ſunt ꝓportionales, ꝗ & ipſæ indicia ſunt cauſarū a quibus oriūtur, de quibus in libris de voce ſufficienter diſtinxi.

Anti. Quoniam uero huiuſmodi organa propter craſim facta ſunt talia. ſ. ampla vel ſtricta, talis vox conſequitur, & propterea ex voce eſt aliquid de naturali craſi colligere. Et.n. vox lenis lenitatē tracheæ arteriæ ſequitur. Et aſpera aſperitatem. Lenitas vero arteriæ contemperantiam craſeos ſequitur. Aſperitas vero ſiccitatem. Aſperitas ſiquidem inæqualitas quædam eſt ſecundum corpus durum. Arteriā vero operatur duram omiomeron partiū eius ſiccitas. Inæqualē vero eius diſperſæ humiditatis indigentia. Ad eundem vero modum neq; acuta vox natura ſine anguſtia gutturis, neq; grauis ſine latitudine fieri poteſt. Anguſtia.n. naturalis filia eſt frigiditatis. Ampliudo vero caliditatis. Proportionabiliter vero naturalibus differentijs vocum quæ ſecundum paſſionem perficiuntur, cognitiones exiſtentes efficientiū cauſarū ſunt, de quibus omnibus in his quæ de voce dicta ſunt ſufficienter determinatum eſt.

Iac. Secundo ponit ſigna ſumpta ex lenitate & aſperitate vocis & docet ſignificare nunc ſupra complexionem tracheæ arteriæ & cannæ pulmonis, vt patet. Primo nota ꝙ per lenem vocem intelligere debemus in propoſito vocē ſuauiter & æqualiter mouentem auditum, ita ꝙ non percipitur difformitas ſoni. Ecōtra autem per vocem aſperā. Cauſatur autem lenitas ex æqualitate vel vniformitate cānæ in cuius partibus non eſt difformitas, propter quod aer in cāna vniformiter frangitur & percutitur. Ecōtra vero cauſatur aſperitas ex aſperitate tracheæ. eſt.n. corpus aſperū durū in ſua ſuperficie difforme, ita vt in eo ſit reperire aliquas partes ſupereminētes, & aliq̄s depſſas, vn̄ cōtigit fieri aeris fractionē difforme, & per cōſequēs vocē aſperā, ſicut iā dictū eſt. Illud autē experimur in cordis cytharæ quæ ſi vniformes & regulares fuerit faciūt ſonū vniformē. Si autē difformes & irregulares ipſum cauſant difformem &c. Secūdo nota ꝙ tam ſuperflua humiditas ꝗ̄ ſuperflua ſiccitas apta eſt facere inæqualitatem cānæ. Superflua.n. ſiccitas reſoluendo partes cannæ & difformiter exiccando propť earum difformitatem reddit ſuperficiem cannæ difformem, & aſperam. Similiter ſuperflua humiditas multiplicando humiditatem nimiam inæqualiter ipſam per cannam ſpargendo cauſa eſt inæqualitatis. Ex quo patet primo ꝙ tam ſuperflua ſiccitas ꝗ̄ ſuperflua humiditas poteſt eſſe cauſa aſperitatis vocis. Superflua quidem ſiccitas vt tangitur in litera indurando inſtrumentum & ipſum inæquale faciendo. Superflua vero humiditas ꝓpter cauſam iam dictam, propter quod algerati & patientes diſcurſum catarrhi ad pectus

Vox lenis & aſpa qd & eius cauſa.

Vocis aſperæ cauſa.

Vocis leniras qd indicet.

pectus habent vocem aſperam. Ex quo ſequitur ſecundo ꝙ lenitas vocis ſignificat temperantiam cõplexionis, quoniam caliditas & ſiccitas ſuperfluam facit aſperitatẽ. Similiter frigiditas & humiditas ſuperflua idẽ operatꝰ. vnde ver inter hæc ꝙ eſt temperatũ eſt cauſa len tatis.

Vocis aſpitatẽ remouẽtia.

Tertio ſequitur cauſa propter quã dulcia remouent vocis aſperitatẽ. & ſimiliter pinguia & abſterſiua, vt mel, liquiritia, ficus ſiccę paſſulæ, & iuiubæ. talia. n. dulcia leniunt cannã exiccatã, & ipſam ad quandam æqualitatẽ reducunt. Sed talia debẽt eſſe humida, vt ſuccus liquiritiæ cum mucillagine pſilij, oua ſorbilia &c. Abſterſiua vero cum fuerit aſperitas propter humiditates accidentales per cannã inæqualiť diſperſas ipſas abſtergendo & mundificando.

Coitus aſpitatẽ vocis cur cãet.

Patet vlterius quare pueri primo coire incipientes exaſperant voces eorũ. Patet etiã quare multũ coeuntes habent vocẽ magis aſperã. Hoc. n. contingit, quia eorũ corpora multũ exiccantur, propter quod fit inæqualitas in canna. Vel quia in eis indigeſtionibus multis factis multiplicanť ſuperfluitates plurimę quæ inæqualiter diſperſæ per cannã faciunt aſperam. quẽadmodũ bos exciſus vel vacca vocẽ habet leniorẽ ꝗ̃ taurus. Huius. n. cauſa non apparet niſi quia in tauro propter vehementem ſiccitatem fit cannæ inæqualitas. Cum autẽ caſtratur temperatur eius complo, quare redditur cãna ad æqualitatem quãdam, & ſic efficitur vox eius magis lenis vel minus aſpera.

Dubia.

Primum dubium. Videtur ꝙ aſperitas non proueniat ab humido, quia tunc idem effectus in eodẽ paſſo aptus eſſet produci a duabus cauſis contrarijs quod non apparet rationabile. & probatur conſequentia quia in canna prouenit aſperitas a ſicco, ſi ergo prouenit etiam ab humido. ergo &c. Secundum dubium. Videtur ꝙ lenitas ſignificet ſuper humiditatem complexionis, quia lenitas & & aſperitas vocis ſunt contraria. ideo debẽt ſignificare cõtraria. contrarijs. n ſignis exiſtentibus contraria ſunt ſignificata. ſed aſpitas vocis ſignĩt ſiccitatẽ. ergo lenitas hũiditatẽ.

Ad primũ iſtorũ dr̃ ꝙ non repugnat a cauſis contrarijs mediate ſiles effectus ꝓuenire ſecũdũ ſpẽm. & ſic eſt in ꝓpoſito, vt a ſiccitate mediãte inæqualitate cãta per reſoloñẽ humidi fit aſperitas vocis, et ab humiditate ſecundũ modũ iã dcm̃. Nota tñ ꝙ differt aſperitas prouenięs a ſiccitate ab aſperitate ab humido ꝓueniẽtre. Prouenięns. n. a ſiccitate eſt cũ quadã vocis claritate & ſonoritate. Ecõtrario vero prouenięns ab humiditate eſt cũ quadã raucedine & obtuſione eius, cuius cauſa ſatis manifeſta eſt. Ad ſecundũ põt dici primo ꝙ lenitas non contrariatur aſperitati a ſiccitate prouenienti ſicut extremum extremo, ſed ſicut medium extremo. cuius etiam contrarium extremum eſt vox rauca ab humido prouenięns. Vel dicitur ꝙ non ſemper effectus contrarij, arguunt cauſas contrarias, ſicut ſupra pluries declaratum eſt. Tertio ponit ſigna vocis acutæ, & arguens docet ſignificare ſuper complexionem tracheæ &c.

Primo nota ꝙ hæc littera tripliciter poteſt exponi. Primo vt verba ſonant. ſ. ꝙ non contingit vocem fieri acutam niſi a ſtrictura &c. & hanc expoſitionem non puto eſſe verã, vt ſtatim patebit. Secundus intellectus eſt ꝙ ſecundũ eundem modum ſecũdum quem ſuperius dictum eſt fieri maguitudinem & paruitatem vocis ex lenitate &c. ſecundum eundem modum hic eſt dicendum de acuitate. Tertius intellectus eſt ꝙ cæteris paribus ſemper ex voce acutiori debemus arguere ſtricturam maiorem cannæ. ecõtra autem ex grauiori. & hunc intellectum vltimum puto eſſe veriorem ſicut in quæſtione declarabitur & circa litteram.

Strictura fridigitatis filia

Secundo nota ꝙ ſtrictura eſt frigiditatis filia &c. quia ſicut caliditatis eſt dilatare, ita frigiditatis eſt conſtringere vel dilatationem prohibere. quod tamen eſt intelligendum ad ſenſum immediate poſitum vbi. ſ. cętera fuerint paria. vbi enim non eſſet in alijs paritas non oportet, puta ſi canna exiſtente frigida materia generationis eſſet amplior, aut econtra ipſa exiſtente calida.

Vocis formandæ iſtrã necia.

Tertio principaliter intelligendũ eſt ꝙ ad vocis formationem plura concurrunt inſtrumenta, ſ. pectus, pulmo diaphragma, trachea, epiglotis cum ſuis muſculis, lingua, palatum, dentes, labia &c. quorum quædam ſunt mediate aerem miniſtrantia vt pectus, pulmo, & diaphragma. quædam immediate, vt epiglotis, & trachea, arteria. & quædam ad vocem dearticulandam concurrunt vt lingua, labia, dẽtes. quæ omnia colligi poſſent tertio de generatione animalium. &. 2. de anima. & a Gal. in libro de voce. & ab Auicẽ. 9. tertij. Eſt autem epiglotis. verbi gr̃a. ſicut extremum fiſtulæ vbi eſt ſtrictura. quædã per quam aer egreditur & digiti ſuperponuntur varijs modis aerẽ percutiendo & frangendo. Et ita in epigloti ſecundum voluntatis imperium mouentur muſculi epiglotis aerem frangendo vtrobiqꝫ ad vocis modulationem.

Vocis dr̃ia ſexuplex.

Quarto principaliter nota ꝙ ſex ſunt principales vocis differentię. ſ. magnitudo, paruitas, lenitas, aſpeꝛitas, grauitas, et acuitas. Vox magna eſt quæ multum mouet auditum. qđ' qualiter ſit intelligendum declaratum eſt in quæſtione. Parua vero econtra. Quæ autem ſit aſpera & quæ lenis in particula præcedenti declaratum eſt. Acuta autem vox eſt quæ velociter mouet auditum. Et dicitur acuta metaphorice vt patet. Econtra autem dicitur grauis. Et cauſatur acuitas vocis ex potentia virtutis mouentis & expellentis aerem ſuper aerem mouendum. Econtra vero grauitas. Ex quo tanquam fundamento patet primo ꝙ vtplurimum canna exiſtente ſtricta efficitur vox acuta. Et econtra grauis. Et vniuerſaliter cæteris paribus acutior fit vox canna exiſtente anguſta ꝗ̃ larga. vtplurimum enim potentior eſt virtus ſuper modicum aerem ꝗ̃ ſuper multum aerem expellẽdum. econtra ſuper paruum. Patet vlterius ꝙ poſſibile eſt reperiri vocem magnam & acutam. ſimiliter magnam & grauem. ſimiliter paruam & acutam. & adhuc paruam & grauem. Vnde patet quòd littera Galeni non eſt vera exponendo vt verba ſonant.

Ex quo poſſent ſolui plura problemata. Primum. Propter quod conualeſcentes habent uocem acutiorem quàm ipſimet ſani exiſtẽtes. Secũdum. Quare abſcinditur vox conualeſcentis quando vult fortiter clamare. Et ſimiliter in pluribus cantoribus illud idem experimur. Tertium. Quare mulier & puer habent vocem acutiorem viro completo cæteris paribus. Quartum. Propter quid vitulus & vacca habent vocem grauiorem quàm bos maſculus completus.

Ad primum iſtorum dicitur ꝙ conualeſcentes quia debiles ſunt parũ mouent de aere eo ꝙ debilitatis muſculis dilatantibus epiglotim parum dilatatur epiglotis, & ꝑ cõſequens parum de aere mouet. paucum autem aerem virtus & ſi debilis ſit, poteſt tamen illum velociter mouere. Et per idem patet ſolutio. Ad ſecundum dicitur enim ꝙ debilitas lateris epiglotis non poteſt multum aerem frangere. Verum ſi dilatatur ita vt multum aerem recipiat, abſcindi dicit̃ eorum vox. Cui conſonat ſn̄ia Auicẽ. loco alle. Et cum nititur debilis vt dilatet epiglotim ſuam abſcinditur vox eius &c. Ad tertium patet conſimiliter. In his. n. eſt canna multo ſtrictior ꝗ̃ in viro. Ex quo ſequitur ꝙ nõ proportionabiliter tantum creſcit virtus in puero tendente ad iuuentutem ſicut in eo dilatatur epiglotis. Patet etiam quare mulier ſi ſufflet in fiſtulam facit ſonum acutiorem ꝗ̃ ſi vir inſufflet in eandem. Ad quartum dicitur ꝙ vox non eſt acutior in boue, loquendo de acutie vt iam dictum eſt capiendo ſcilicet acutiem pro ſonoritate vocis. ipſa tamen bene eſt acutior cuius cauſa eſt maior ſiccitas inſtrumentorum vocis. Aliter poteſt dici ꝙ ipſa eſt acutior cuius cauſa eſt vehemens ſiccitas & durities acquiſita membris bouis perfecti cum fortitudine virtutis reſpectu eius quæ eſt in vitulo. Cum enim in vitulo ſit virtus debilis, & inſtrumenta ſint multum ſicca, & ſint lata, multum de aere mouet virtus vituli & tarde. Econtra vero bos licet inſtrumentum ſit latum, fortificata tamen multũ virtute & inſtrumento facto multum ſolido potens eſt aerẽ velocius expellere, & per conſequens vocẽ facere acutiorẽ. Quid autem ſit vocis acuitas ſatis in q̃õne declaratum

Cur in tauro nõ creſcant cornua ſicut in boue.

eſt, an.ſ. ſit eius intenſio, an quid aliud. Ex dictis autẽ ſupra de tauro ſoluitur hic aliud problema. Propter quid in tauro nõ ſic creſcunt cornua ſicut in boue exciſo. Cauſa eſt, quia taurus cum ſit valde calidus, & cum hoc ſiccus extenuantur materiæ cornuum, ipſo autẽ exciſo temperatur eius cõplexio, quare non ex toto reſoluitur materia &c.

Remouet vltimũ dubium & ſententia partis eſt ꝙ diſcraſiæ præternaturales vocum contingunt proportionaliter a cauſis correſpondentibus cauſis a quibus proueniunt differentiæ naturales vocum, & per conſequens ſigna ſunt ſibi inuicem correſpondentia. ſicut.n.a ſiccitate naturali ſupra temperamentum efficitur vox naturalit̃ aſpera, ita a ſiccitate præternaturam, & ſic de alijs. Nota non eſſe intentionem Ga. ꝙ omni modo ex quo ſignificamus de diſpoſitione vocis ſuper naturalem cõplõnẽ, poſſimus eã ſignificare ſuper accñtalem. Notũ.n.eſt ex magnitudine ſignificari ſuper naturalẽ caliditatẽ cãnæ, & tamẽ nũq̃ per vocis magnitudinem. ſignificamus ſuper caliditatẽ præternaturalẽ vel accidentalẽ eiuſdẽ. Sed vult ꝙ ſicut ſignificamus ſuper malam complexionem &c. ita dantur ſigna accidentalia per quæ ſuper accidentalẽ cõplõnẽ poſſimus ſignificare licet non per omnia, vt explicari poteſt de raucedine aſperitate acuitate, & ſic de alijs.

13 Laur. At aliæ corporis partes animalis interiores obſcura temperamenti indicia habent. Sed enitendum tamen eas cognoſcere ex his quæ iuuãt ac nocent, atq; etiam naturalium uirium actionibus. Dictum eſt tertio libro de cauſis accidentium, ut prægreſſum tẽperamentũ, uirtus ac uitium uniuſcuiuſq; facultatis exiſtat. Ac de temperamentorum ſignis dictum iam eſt.

Leo. Reliquæ vero partes animalis interiores exilia habẽt tẽperaturæ indicia. Tentandum tamen ea ex iuuãtibus, atq; nocentibus agnoſcere, ac præterea naturalium potentiarũ operationes. Dictũ vero eſt in. 3. de cauſis accñtiũ ꝙ cuiuſq; potẽtiæ virtus, & vitiũ tẽperatura principalis exiſtat. Tẽperaturarũ itaq; indicia iam explanauimus.

Anti. Aliæ vero animalis partes quæ intrinſecus ſunt non leues habent craſeos cognitiones. Tentandum eſt tamen ea per adiuuantia & nocentia cognoſcere, amplius et ſecundũ naturalium potentiarum operationes. Dictum eſt autem in tertio loco de cauſis quæ vniuſcuiuſq; potentiæ virtutis & vitij dominatrix eſt craſis. craſeos igitur cognitiones & ſpecies dictæ ſunt.

Iac. Primo nota huiuſmodi partes ſunt illæ quæ quantũ ad ſuas operationes non ſunt multum manifeſtæ, vt renes aut veſica aut forte inteſtina, quarũ diſpõnes inueſtigant̃ per ſignũ ſumptũ a iuuantibus & nocẽtibus. i. per ſignũ ſumptũ a bonitate & malitia operationũ naturaliũ ſuarũ, quia non habent extrinſeca alia manifeſta ſigna ſicut cor hepar &c.

Secũdo nota. Tertius liber de cãis ẽ liber. 6. de accñti & morbo. Quartus.n.lib. de accñti & morbo dr̃ primus de cauſis, quia ibi declãt de cauſis accidẽtium naturaliũ &c.

14 Laur. Partes quæ magnitudine aut figmento aut numero, aut põne ſunt impeditæ, quæcũq; ſubiacẽt ſenſibus cognoſci facile poſſunt. Quæcũq; uero non ſubiacent ſenſibus aut difficulter cognoſci aut nullo pacto poſſunt.

Leo. Circa magnitudinẽ vero vel formationẽ, vel numerum vel ſitũ, quæcũq; quidẽ ſenſibus ſubijciunt̃ errata: cognitu facillima ſũt, q̃ autẽ ſenſu percipi nequeũt, quædã cognitionẽ habẽt difficilẽ, quædam vero facilem,

Anti. Quæ vero propter magnitudinem aut plaſmationem aut numerũ aut poſitionem labuntur, ita ſe habent; Quæcunq; igitur cadunt ſub ſenſu cognoſci facilia ſunt. Eorum vero quæ non cadunt ſub ſenſu, hæc quidẽ difficilia ſũt ad cognoſcendum, hæc vero ignota ſunt,

Iac. Determinato de ſignis corporũ ęgrorũ ſimplr̃ ſecundũ lapſum complexionalẽ determinat hic, ſecundũ lapſum cõpoſitionalẽ. Et primo præmittit naturas cõpõnis. Secundo ꝓſeqt̃. ſecũda ibi[Capitis.] Primo hoc. Secũdo oñdit qũo ſe hẽant illa ſigna ad ſua ſigñata. ibi[Quæcũq; ergo.]

Natura ſanitatis cõpõnalis q̃druplex, & quid.

In prima parte quid dicat ſatis patet. Primo nota ꝙ naturæ in quibus conſiſtit ſanitas cõpõnalis ſunt quattuor .ſ. quantitas, plaſma, numerus, & ſitus ſiue põ. Quantitas quidem quia ad hoc vt membrum ſit in cõpoſitione ſanũ requiritur illud habere debitam magnitudinẽ quia non minus magnum nec minus paruũ. vtroq;.n. modo peccaret in compoſitione. Plaſma quidem vt ſit debite figuratum; aut ſuperficiatum &c. vt patebit. Numerus, vt non ſit partium organicarum numerus excedens nec diminutus, vt ſi manus habeat præciſe quinq; digitos ſicut habere debet ſecundũ naturã. Poſitio vero eſt vt mẽbrum ſit debite ſituatum & debite colligatũ. Ad propoſitũ omnes iſtas tangit Gal. in littera dum dicit. Quæ vero propter magnitudinẽ aut plaſmationẽ &c. Secundo nota ꝙ plaſma adhuc comprehendit in ſe quatuor naturas .ſ. figurã, ſuperficiem uiã, & receptaculũ. Vt mẽbrũ ergo debite ſit plaſmatũ, oportet ipſum eſſe debitæ figuræ. Similr̃ debitæ ſuperficiei: puta ꝙ ſi ſuperficies debet eſſe aſpera ſit talis. Si econtra ipſa eſt in ſuperficie ægra ſupple reſpectu temperatæ. Similiter requiritur via intelligendo per viam membrum ad hoc deputatum vt per ipſum fiat tranſitus & delatio alicuius rei quæ non debet eſſe clauſa nec nimis anguſta nec nimis lata. Similiter requiritur receptaculum per illud intelligendo omne illud membrum a natura deputatũ ad aliquid continendũ: vt ſtomachus ad continẽdũ cibũ, ventriculus cordis ad continendũ ſpiritũ & ſanguinem, & ſic de alijs ſi vero ſtomachus foret nimis anguſtus aut nimis latus eſſet ęgritudo in receptaculo. Tertio nota ꝙ ſitus mẽbri q̃nq; denotat põnẽ mẽbrũ in loco, puta ꝙ mẽbri ſituet̃ ſurſũ aut deorſũ vt ꝙ caput ſit ſurſum & nõ deorſum, vt ſit debite ſituatũ. Q̃nq; vero denotat debitũ ordinẽ partiũ organicarũ intra ſe, & ſic nominat̃ colligãtia. v.g. q̃ñcunq; iũctura manus non eſſet magis ſurſum q̃ deorſum q̃ eſſe deberet ſecũdũ naturã, ipſa tñ nõ debite ligata & aſſociata alteri iũcturę foret ægritudo in ſitu.

Plaſmatis natura q̃druplex.

Mẽbrũ labi i cõpõne octuplr̃

Quarto nota in ſũma octo modis contingit aliquod mẽbrũ in cõpõne labi. ſ. in q̃titate figura, ſuperficie, via receptaculo, numero, in ſitu accepto pro põne; & in ſitu ſumpto ꝓ colligãtia ordine vel debita ſocietate: quæ oĩa colligi poſſent ſecũda primi. cap. 3. & primo de accidenti. In ſecũda parte innuit vnã diuiſionẽ et vnã ſubdiuiſionẽ. Diuiſio eſt ꝙ mẽbrorũ quæ in cõpõnali natura labunt̃, quædã ſunt intrinſeca quædã extrinſeca. Exẽplũ primi, vt manus, pes, vel oclus &c. Exẽplũ ſecũdi, vt ſtõus, pulmo &c. Et ſubdit ꝙ extrinſeca & ſub ſenſu cadẽtia ſunt facile quantũ ad eorũ lapſus cognoſcibilia. Subdit ſecundo ꝙ mẽbrorũ interiorũ quædã ſunt difficilis cognitionis. quędã impoſſis cognitionis quantũ ad ſuos cõpõnales lapſus.

Auicẽ. Mẽbrũ labẽs duplex.

Sed nota ꝓ intellectu ſubdiuiſionis ꝙ mẽbrorũ interiorũ quædã ſunt quæ lapſa in exterioribus mẽbris oñdũt effigiẽ illius lapſus, vt ſtõus rotũdus &c. Quædã vero non vt renes &c. Ad ꝓpoſitũ prima ſunt difficilis cognitionis. Secũda vero impoſſibilis. ſ. ad certum iudicium.

Capitis igit̃ magnitudo ac figura ſimul cum cerebro perſpicua eſt, ut antea docuimus atq; ẽt figura, magnitudoq; thoracis ſil̃i mõ ſcapulæ, humeri, brachia, cubitus, ſumme manus, coxæ, fœmora, tibiæ, pedes utrũ ſint figmento, numero, magnitudine an poſitione ſimpliciũ impedita, cognitu nequaquã difficile eſt. Item læſiones operationum, in unoquoq; perſpicuæ ſunt. 25 Laur.

Leo. Capitis igitur magnitudo, ac figura, & cerebri ſimul, in propatulo ſunt, & de his antea diximus ſic & quæ thoracis ſunt & quæcunq; ad ſcapulas, & humeros, vel brachia, vel cubitos, vel extremas manus, vel coxas, vel fæmora, vel tibias vel pedes attinent, non eſt difficile agnoſcere, ſiue ſecundum formationem, ſiue ſecundum magnitudinem, ex his aliquid non recte ſe habeat ſiue ſecundum numerū vel partium, ex quibus conſtat compoſitura, ſingularū et am operationū detrimenta facile patent.

Anti. Capitis igitur magnitudo & figura & cū eo cerebri manifeſta eſt, vt prius dictū eſt. Secūdū hoc vero & thoracis. Ita vero & quæcunq; labunt ſecundū hōplatas, aut humeros, aut brachia, aut cubitos aut ſummas manus, aut hyſchion, aut ſuras, aut pedes, nō eſt difficile cognoſcere ſiue ſecundum plaſmationem lapſum ſit aliquid talium, ſiue ſecundum magnitudinem, ſiue ſecundum numerum, aut ordinationem componentium ea. Manifeſtæ vero & operationum in vnoquoq; ſunt læſiones.

Iac. Proſequitur. Et primo de lapſu membrorum, quorum cognitio eſt facilis. Secundo quorum difficilis. ſecunda ibi ⌊Ea vero.⌉ Primo de ſignis membrorū ſumptis a ſenſu. Secundo ab operationibus. ſecunda ibi ⌊Manifeſtæ.⌉ Dicit primo & patet. Primo nota ſecundum hōplatas. i. ſpatulas, vel ſymas. i. volas, hyſchion. i. coxæ. alij ancha, aut ſuras. i. crura. Secundo nota q̄ hic tangitur duplex ordo vel maneries membrorum extrinſecorum. Quædam. n. tangūtur per quorum notitiam habitam venimus etiam in notitiam compoſitionis alterius membri, vel aliorum mēbrorum, vt caput. viſo. n. capite magno cognoſcitur cerebrū fore magnum & debite figuratum, ſi caput debite figuratū fuerit. Tanguntur etiam quædam per quorum notitiā non venimus in notitiam aliorum membrorum interiorū. vt manus coxæ &c. Et totum hoc patet. *Mēbrū extrinſecū dupliciter.*

16 Laur. At partes corporis interioris cognoſci non omnes poſſunt.

Leo. Quæ aūt intra corpus ſunt nō oīa poſſunt agnoſci.

Anti. Ea vero q̄ itra corpus ſūt nō oīa ſūt cognoſci poſſibilia.

Iaco. Ponit ſigna membrorum interiorum quę ſunt difficilis cognitionis. Secundo remittit nos ad alium locum. ſecūda ibi ⌊Ex quibus.⌉ Primo ſupponit quoddam neceſſarium. Secundo exequitur. ſecunda ibi ⌊Ventrem.⌉ Dicit ergo q̄ ea quæ intra corpus ſunt, non omnino ſunt poſſibilia cognoſci. Et patet. Nota ergo q̄ Gal. oſtēdit primo hæc quę ſint difficile ad cognoſcendum & quæ impoſſibilia. Et primo incipit a primis. ſecundo a ſecundis.

17 Laur. Vidi. n. uentriculum cuiuſdam ita paruum rotundū ac propenſum in ilia, ut propria circunſcriptio perſpicue apperet ſpectanti & attrectāti. Nec ſecus uidi ueſicam ita poſitam, ut ſi quando urinæ ſecretio cunctaretur moles circunſcripta perſpicue appareret. Nulla alia pars interior perſpicuam aliquando mihi præbuit cognitionem, ſed eniti uirtutē cognoſcere prout fieri poteſt, ac uitium earum quāq; non firma ſcientia ſed artifici coniectura conueniet.

Leo. Cuiuſdā. n. vētriculū adeo paruū, ac rotundū ac pronū ſecundū ilia ſitū hn̄tē inſpexi, vt manifeſte ex circūſcriptione ꝓpria, & vidētibus, & tangētibus appareret. Sic & cuiuſdā veſicā cōtingit intueri, ita expoſitā, ac paruā, vt ſi qn̄ vrinam tardius excerneret, tumor quidam circunſcriptus manifeſte cerneret, nō tn̄ aliud ex interioribus qcq̄ mihi vnq̄ manifeſtū præbuit indiciū. Tētare autē oportet q̄maxime fieri poteſt virtutē ipſorū, ac vitiū, & ſi nō certiſſima ſcientia artificioſa ſaltem coniectura comprahendere.

Anti. Ventrē ſiquidē cuiuſdā ita paruū & rotūdū & ꝓpēſum iuxta hypochondrium vidi, vt manifeſte appareret ſecūdū eitcūſpectionē ꝓpriā, & videntibus & tāgētibus. Siſr vidi & veſicā cuiuſdā extra poſitā & paruā, ita vt ſi aliqn̄ tardaret ad egeſtionem vrinarū tumor circūſcriptus appareret manifeſte, nō tn̄ alioꝝ quæ intrinſecus ſūt manifeſtā dedit mihi cognitionē aliqn̄ tētare. tn̄ oportet cognoſcere vt poſſibile eſt per virtutē & vitiū eorū. Et ſi non ſecundū diſciplinam certā, ſed ſecundū cōiecturā quādā artificialē.

Iac. Exequitur de ſignis membrorum interiorum quæ ſunt difficilis cognitionis. Et patet. Primo nota q̄ ſtomachus ille de quo exemplificat tripliciter peccabat in natura compoſitionis. Primo quidem in quantitate, quia nimis paruus erat. ſtomachus. n. debet eſſe ſatis magnus, vt magnā quātitatem ciborum poſſit continere. Secundo in figura peccabat quia erat rotundus. ſtomachus. n. debet eſſe figuræ oblongæ. Primo quia figura rotūda impediret eius debitam euacuationem. Secundo vt latera eius adinuicem non ſint nimis diſtantia, impediret enim debitam ciborum coctionem, vt in cap̄. de membris. Tertio peccat in ſitu. Primo quia erat totus protenſus verſus hypochondrium. ſ. dextrū & debet eſſe verſus ſiniſtrum, vt cedat hepati. licet poſtea ſecundum fundum debeat flecti verſus hepar, vt recipiat ab eo iuuamentum in digeſtione cibi, propter quod figura ſtomachi eſt ſicut figura cucurbitæ oblongæ retortæ. Secūdo peccabat in ſitu, quia debet eſſe verſus interiora magis profundatus, hic autem erat ad exteriora præeminens, vt expreſſe in littera narrat Gal. Secundo nota in veſica de qua exemplificat erat peccatum in duplici natura compoſitionis. Primo quidem in quantitate, quia erat nimis parua. Secundo in ſitu quia erat nimis ad exteriora præeminens. *Stōi figura q̄lis.*

Tertio nota q̄ hepar, fel, & renes, non poſſunt a nobis certa ſcientia certificari, ſed ſolum coniecturatiua quadam notitia cognoſci quia non faciunt in exterioribus mēbris impreſſionem eorum compoſitionem nobis manifeſtantem.

Quarto nota ex dictis Gal. duplex eſt notitia. Quædā certa & ſcientifica & hac non cognoſcuntur cōpoſitiones mēbrorum iam dictorum. Et quædam coniecturatiua, & iterum hæc eſt duplex. Quædam ex quocunq; diſcurſu accidentali acquiſita, & iſta nō eſt artificialis, nec de illa loquit̄ Gal. Quædā eſt acquiſita ex diligenti diſcurſu certæ veritati ꝓpinqua & hæc eſt artificialis, & de tali hic loquitur. *Notitia duplex.*

Agamus de iecore gratia exempli. Vidi non paucos iam habere uenas anguſtiores ac totum corpus decolor, qui ſi pauloplus accepiſſent cibi potiſſimum inflantis craſſi & glutinoſi quaſi pondus poſitum, ac pendens circa dextrum ilium in profundo ſentiebant aut triſtē extenſionem. In his igitur par eſt, ut iecur paruū anguſtūq; meatibus habeatur. 18 Laur.

Leo. Veluti (exempli gratia) in hepate. Vidi enim aliquos et quidem q̄plures quibus venæ erant anguſtæ, & totum corpus colore priuatum, q̄ ſi pluſculū cibi aſſumpſiſſent qui præſertim flatibus excitandis aptus eſſet, & craſſius ac tenax, nonnulli quidem veluti pondus quoddam inſidens, atq; ſuſpenſum in profundo dextræ iliorū partis ſentiebāt, nonnulli vero quandam cum dolore tentionem. In his quidem veriſimile eſt hepar eſſe paruum, atque anguſtos meatus habere.

Anti. Velut ſi ita accidat hepati. Vidi quoſdam iam & multos graciles quidem venas habentes, ſine colore, laudabili vero vniuerſum corpus. & ſi paulo amplius cibi intulerint, & magis ſi ſint inflantia & ſpiſſa, & glutinoſa, hos quidem velut quodam pondere impoſito, & ſuſpenſo ſecundum dextrum hypochondrium ſentientes in profundo, hos vero cum extenſione quadam dolētes.

in his ergo conueniens eſt paruum eſſe hepar, & anguſtum in ſuis exitibus.

Iac. Hic ponit alia ſigna, vt patet in littera. Nota ergo ꝙ in hepate iſtius erat lapſus in quantitate, quia hepar erat paruum, propter quod ex multo chilo ad ipſum trāſmiſſo grauabatur. Erat etiam lapſus in via, eo ꝙ venæ erant ſtrictæ & anguſtæ, propter quod grauabatur a cibis viſcoſis & ventuoſis, & dolorem patiebatur extenſiuum. Ad horum autem lapſum notitiam Gal. hoc modo peruenire potuit per tria ſigna. Primo a gracilitate venarum, cum.n. hepar ſit venarum radix vitiis venis anguſtis coniecturatiue arguere potuit ſuper hepatis paruitatem. Secundum ſignum a fœditate vel liuiditate cutis quæ ſignificat frigiditatē totius, multum autem dependet totius habitudo ab hepate vt ſupra viſum eſt. ideo ſignificauit a tali colore ſuper frigiditatem hepatis, ad quam plurimum ſequitur paruitas. Tertiū ſignū ſumebatur ex q̄titate cibi, cuius paruā quantitatē tolerabat, & maxime ſi cibus erat ſubtilis, magnam autē quātitatem & cibū groſſum, male tolerabat &c.

19 Laur. Vidi præterea alium pituituoſum quidem tota habitudine uomere ſingulis diebus croceā bilem. Noui igitur oportere ſcrutari excrementa ipſius, ac parum bilis habebāt. Exiſtimaui igitur meatum emittentem humorem felleum non paruam ſui partem ad hoſtiolum uentriculi quod pilorum nominant, tranſmittere, quemadmodum in quibuſdam accidit animalibus.

Leo. Alterū vidi cuius totus hitus pituitā pręſe ferebat, quotidie tamen bilem ruffam euomebat. Cenſui igitur inſpiciēda alui excrementa, in quibus minimū bilis apparebat. Quare coniectura quadam comprehendi eum meatum qui bilioſum egurgitat humorem nonmini mam eiuſdem partem ad imum ventriculi locum quem græci Pyloron ideſt hoſtiarium vocant, effundere, vt in quibuſdam apparet animalibus.

Anti. Alterum autem vidi phlegmaticum totum ſecundum habitudinem, vomentem vero quotidie cho. ci. agnoui ergo oportere me egeſtiones eius videre, & minime habuerunt fellis. Cognoui ergo ex hoc ſigno felleum humorem emittentem porum non paruam eius partē in pyloron vētris trāmittere, vt in quibuſdā apparet animalibus.

Iac. Hic ponit alia ſigna quæ in notatis declarabuntur. Primo nota ꝙ per choleram pallidam intelligit choleram ci. ad differentiam choleræ quæ generatur in ſtomacho, quæ non eſt coloris huius, ſed eſt tēdens ad viriditatem. Vel dicitē ꝙ erat in hoc corpore pallida quia citrina ad albedinē decliuis. cum.n. illius coloris habitudo eſſet phlegmatica huic choleræ aliquid de phlegmate admiſcebatur, propter quod ipſa efficiebatur pallida & coloris iam dicti. Secundo nota vt colligitur. 3. cañ. f 5. cap̄. primo. In chiſti fellis ſunt duo pori. Vnus eſt per quem cum hepate continuatur quo ab hepate attrahit choleram ſuperfluam. & eſt ille per cuius oppilationē maxie cauſaē icteritia citrina. Alter vero eſt qui continuatur cum ſtomacho & inteſtinis, qui diuidiē in duos ramos. Quorum vnus vadit ad inteſtinum duodenum, & portat ad ipſum choleram neceſſariam pro inteſtinorum abſterſione & ſtimulatione virtutis expulſiuæ inteſtinorum. & hęc eſt cā quare feces ſunt citrinę. & iſte porus debet eſſe valde magnus, q̄a requiriē multa cholera pro iſta operatione. Secundus ramus vadit ad pyloron. i. ad fundū ſtomachi ad calefaciendum ipſum & iuuandum ad digeſtionem. & non penetrat totaliter fundum ſtomachi, ſed diſpergitur ī villos vel ramulos paruos per ſubſtātiam eius, & iſte ramus debet eſſe paruus, quia multum choleræ faciliter corromperet cibum & maxime facilis digeſtionis, nimis etiam ſtimularet expulſiuā virtutem. Accidit autem

Chol'a palida quid.

Auicē.

Chiſtis fellis porus duplex.

in corpore non bene diſpoſito oppoſito modo ſe habere ramos pori iam dicti, quia. ſ. vadēs ad duodenum eſt paruus & parum de cholera portans. vadens autem ad pylorō eſt magnus portans multum, quare accidit multitudo choleræ in ſtomacho, & vomitus cholericus & egeſtiones generaliter erunt non tinctę. Et taliter erat in exemplo Gal. Ex quo patet ꝙ ī hoc corpore erat lapſus ī via q̄a. ſ. via vna erat nimis anguſta altera vero nimis lata, vt ſatis patet. Tertio nota ꝙ in aīalibus maxime de rapina viuentibus ſunt ſtatē iſtorum pororum oppoſito modo habentes, & in homine propter oppoſitas neceſſitates. Cum.n. illa animalia vt lupi, accipitres, aſtures, leones &c. ſint valde voracia, & ſumant in magna quantitate cibum cum feſtinantia difficilis digeſtionis, quia cruda comedunt non maſticantia. indiget in talibus ſtomachus forti calefactione. Vnde ordinauit natura vt multa cholera in illis tranſmittatur ad pylorō & parum vel nihil ad duodenum propter quod talia habēt egeſtiones albas. Et hoc innuit Gal. in littera. Quarto nota ꝙ omnes iſtę noᵉ ſunt coniecturatiue quia poſſent inſtātias licet in paucioribus recipere.

Ex quibus perſpicuum eſt ut in his quæ ſenſu cognoſci non queunt cognitio diſſectionis operationum & uſus partium admodum conducat. Si cui ergo libet ut eſt dictum cognoſcere impedita corpora diſſecandi exerceat artem & operationes, uſuſq; partium cognoſcat. Sed de utriſq; ſeorſum dicato uolumine docuimus, de quibus in fine libri dicetur, ut artis ſtudioſi ſcire ualeant, ex quo nam libro talia præcepta colligere conueniat. 20 Laur.

Leo. Ex quibus id conſtat, ꝙ plurimum ad eorum quæ latēt ſenſum confert cognitionem, ea quæ ex ſectionis inſpectione habetur peritia, & operationum, atq; vtilitatum inuentio. Quicunq; igitur facultatem dignoſcendi huiuſcemodi corpora quæ ita lapſa ſunt conſequi cupit, oportet ipſum in ſectionibus, ac in operationum, atq; vtilitatum inuentionibus exercitari. Scripſimus vero de omnibus ſeorſum in tractatibus aliis, de quibus in fine libri omnino propoſuimus facere mentionem: vt diſcendi cupidi intelligāt quæcunq; diſcere optauerint ex quo nā poſſint haurire tractatu.

Anti. Ex quibus manifeſtum eſt ꝙ in remotis a ſenſibus valde proficit ad cognitionem ex anatomiis apparentium mēbrorū notitia & operationum & vtilitatum inuentio. Quicunq; igitur cognitor vult ſicut dictū eſt nūc lapſorū corporum in anatomiis ci exercendū ē & operationū & vtilitatum inuētionibus. Scriptū eſt autē de oībus his ſeparatim in aliis negociis de q̄bus in fine totius orōnis dicet̄ gr̄a cognoſcendi amātes diſcere, ſinguli quorū deſiderāt ſcire ex quo maxime negocio eligere oportet.

Iac. Hæc pars ex dictis patet.

Laur. Sed de his ſatis.

Leo. Sed tamen de hiſce ſatis.

Anti. Sed de his ſufficienter dictum eſt.

Iac. Epilogat & patet q̄d dicat. Pertinent circa ſuperius dicta in cap̄. de ſignis diſcraſiarum ſtomachi & de cauſis famis pōt hic moueri iſta q̄ō, q̄ ēt diſputata ē in q̄ōnibus ordinariis. Vtrū in corporibus vltimo repletis nutrimento laudabili poſſit cāri fames naturalis durante replexione iā dcā. Et arguitur ꝙ non. Primo. nunq̄ in talibus fit membrorum inanitio, eo ꝙ ſemper membris talium præſens eſt ſufficiens copia nutrimenti, ergo nunq̄ fit in his venarum inanitio, eo quòd in his venæ ſemper ſunt laudabili ſanguine plenæ &c. Secundo nunquam in talibus hepar attrahit a ſtomacho mediātibus meſeraicis, eo ꝙ hepar eſt

ſemper

ſemper ſanguine repletum, & ſimiliter venæ meſeraicę. ergo &c. Tertio Gal. tertio de virtutibus naturalibus. Et non eſuriendi animal quandoq; demū copioſitas. Ad oppoſitum eſt experientia. Et Gal. in cōmento illius apho. In exercitantibus ad ſummum &c. Præter mōs recitatos in quæſtione pone modū tuum reſpondendi ſub hac forma q apparet melior. Prima ſuppoſitio. Corpa de quibus quæritur ſunt valde calida & humida, in quibus reſolutio & aſſimilatio eſt valde velox. Secunda ſuppoſitio. In talibus eſt multo maior reſtauratio nutrimentalis humidi q̃ ſit mēbrorum reſolutio. Patet hoc, quia in talibus ſunt duæ cauſę multitudinis humidi nutrimentalis .ſ. calidum cum humido & præciſe vna reſolutionis illarum .ſ. calidum. ideo etc. totum patet. Tertia ſuppoſitio. Cuiuſcunq; corporis hepate & venis naturaliter diſpoſitis correſpondet determinata menſura repletionis, a qua ſi recedat ſecūdum plus vel minus egreditur corpus naturalem eius diſpoſitionem. hęc ſuppoſitio ſatis nota eſt. Quarta ſuppoſitio. Huius gradus vel menſura repletionis eſt in diuerſis temporibus inæqualis. Alia. n. eſt menſura repletionis ꝓportionata cholerico, alia phlegmatico, alia ſanguineo. & ſic de alijs, vt patet. Prima concluſio. Probabiliter teneri poteſt q nullatenus talibꝰ alteratis humoribus talium corporum, vt fiāt diſconuenientes ad nutriendum in talibus corporibus poteſt verus & naturalis inſurgere appetitus durante plethora reſpectu aliorꝫ corporum. Modus autē eſt, quia in talibus corporibus velociter fit membrorum reſolutio & magna, & per conſequens velox & magna attractio a venis. quare venæ licet non ſimpliciter inaniantur. tamen inanitione oppoſita mēſuræ repletionis venis huius corporis debite, & per conſequens venæ coguntur ab hepate attrahere, quod ſimiliter inanitur ad intellectum datum, & per conſequens attrahit a ſtomacho &c. & ſic fit verus appetitus. verbi gr̃a. ſit mēſura repletionis debita athletæ in venis repletis a libra vna vſq; ad tres & reſoluantur membra cum hoc valde velociter: & ponatur quòd reſoluantur tres vnciæ. Et patet q membra attrahent a venis, & ab hepate quinq; vncias ſanguis: ergo in venis & in hepate remanebit præciſe menſura humidi vnciarum. 10. & per conſequens minor q̃ ſecundum naturam eſſe debeat. Vn̄ venę quærētes redire ad naturalem diſpoſitionem vel repletionem attrahent ab hepate & hepar a ſtomacho & ſtomachus ab extra. Contra hanc poſitionem arguitur, quia tūc talia corpora non forent phlebotomanda. conſequens eſt falſum, & contra ſententiam aphor. tertij primæ particulæ dicentis. Horū igitur cauſa bonam habitudinem ſoluere confert &c. arguitur cōſequentia, quia per inanitionem euacuantur venæ plus q̃ ſit his corporibus conueniens. ergo &c. Pro ſolutione huius ponitur. Secunda concluſio. licet ita ſit, tamē huiuſmodi corpora ex cibatione incurrunt periculum ſuffocationis & crepaturæ venarum. Probatur: quia reſtauratio humidi nutrimentalis in talibus ex cibo eſt multo maior & velocior reſolutione & aſſiduatione. ergo &c. patet conſequētia quia ſi ſic, tranſibit per augmentum menſuram repletionis huic corpori conuenientem. & aſſumptum eſt ſuppoſitio ſecunda. verbi gratia. in exemplo poſito ſit ſor. athleta, in cuius venis ſint naturaliter vnciæ. 15. ſanguis. ſupueniat inanitio modo ſuperius dicto. vnde remaneant ſolum. 10. exhibeatur cibus ex quo reſtaurentur non ſolū. 5. ſed. a. vel. 10. vnde reſtauratione facta erunt in hoc corpore vnciæ. 20. et ſic alia vice fiet augmentum, vnde patet incurrere periculum iam dictum. Ex quo ſequitur q oportet illud corpus ſoluere ad intellectum datum. Et ſic patet ſolutio ad illud argumentum. Sed dices dabo valde modicum. Dicitur q ex illo ſequitur læſio, inflammatio, cacohymia &c. Vt patet. Iō bn̄ dixit. Nō. n. eodē &c. Ad argumēta patet.

Reſponſio menſura multiplex.

22 Laur. **At quæcunq; corpora nunc ægrotabilia ſunt i. quæcunque ægrotant cognoſci oportet ſi ſenſibus ſubiacent mutatione naturalium affectionum, ueluti coloris, figuræ numeri, poſitionis mollitiei, duritiei ca. frigiditatis.**

Leo. Quæcunq; vero vt nunc inſalubria ſunt hoc eſt quæ iā ægritudinē patiuntur, dignoſcere, & hoc ipſa oportet. Quæ quidem ſubijciuntur ſenſui ex eorum quæ ipſis inſunt ſecūdum naturam permutatione, in magnitudine colore, figura, & numero, & ſitu, & ea quæ eſt ſecundum duritiem, & mollitiem, & frigiditatem, & ca. differentia.

Anti. Quæcunq; vero in præſenti ægra ſunt corpora cognoſcere oportet. Sed hæc quidem ſenſibus ſubiacentia in mutatione eorum cognoſcuntur quæ ſecundum naturam eis inſunt in magnitudine & colore & figura & numero & poſitione & duritie & mollitie & caliditate & friditate drĩa.

Iac. Poſitis ſignis corporum ægrorum ſimpliciter, ponit modo ſigna corporum ægrorum vt nunc. Et primo quantum ad membra intrinſeca. Secundo quo ad principalia. ſecunda ibi Secūdum partem. Primo facit quod dictum eſt. Secundo exequitur propoſitum. ſecunda ibi Et hæc ſenſibus. Dicit primo q iam oportet determinare de ſignis corporis ægri vt nunc, intelligendo per ægritudinē vt nunc vt alias dictum eſt, diſpoſitionem præter naturam immediate ſenſibiliter operationes lædentem. Ex quo patet continuatio huius partis ad præcedentia, quia poſtq̃ ſupra de ſignis diſpoſitionum naturaliter talium dictum eſt, in hac parte determinat de ſignis diſpoſitionum talium præter naturam. Tales autem ſunt ægritudo & neutralitas nunc.

Ægritudo vt nūc q̃d.

Quid dicat de ſecunda parte .ſ. executiua ſatis patet. Nota ergo vt ſupra in principio huius ſecundi declaratum eſt ſignorum per quę &c. Quædam ſumpta ſunt a ſubſtātialiter inhærentibus. Quædam ab operationibus. Et quædā a caſibus. De quibus omnibus hic exemplificat ſiue mentionem facit. Tangit ſigna a ſubſtantialiter inhærentibus cum dicit de figura ſitu colore &c. Subintelligit aūt ſunt ſigna ab operationibus ſūpta. Tāgit vero ſignū ſūptū a caſibus, cum dicit duritiem mollitiem colorem vt ſupra &c.

Signū diſpōnis p̄ternaturā cognoſcendę triplex.

23 Laur. **Et ut in totum dicatur læſione operationum aut excretione humorū aut dolore aut tumore præter naturā, aut omnibus his aut quibuſdā.**

Leo. Quæ autem viſum effugiunt, vt ſummatim dicam, ex operationum læſionibus, aut his quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus præter naturam, aut horum quibuſdam, vel omnibus.

Anti. Non apparentia vero & vniuerſaliter quidem diſcere ſit læſionibus operationum aut egeſtionibus aut doloribus aut tumoribus præternaturam, aut a quibuſdam horum, aut omnibus.

Iac. Ponit ſigna ægritudinis vt nunc ſumpta a membris intrinſecis. Primo nota notanter dixit, aut omnibus, aut quibuſdam, quia non neceſſario hæc omnia ſigna cōmunicāt ſimul in eodem. quandoq; enim reperitur vnum tantum, quandoq; vero reperiuntur plura iſtorum. Secundo nota ex iſta littera quoſdam velle elicere q dolor non eſt operatio læſa, quia Galenus enumerat in littera ſignum ſumptū a dolore tanquam diſtinctum a ſigno ſumpto ab operatione læſa. quod ipſi ratione confirmant, qua dicitur vel eſt actio diminuta vel corrupta vel ablata, & nullum iſtorum poteſt eſſe dolor. patet vt tactum eſt in quæſtione. Siquis autem vellet tenere oppoſitum habet dicere q per læſiones operationum intelligit naturalium membrorum, per dolorem autem læſionem animalium, & tunc patet illa eſſe generalit̃ diſtincta vt patet. Quidā aūt diſtinguūt hic de opationibus .ſ. ꝓprijs rōnibus vt patet. Tertio nota q licet ex læſionibus opationū aliq̃ mō poſſimus arguere ſup ægritudinē alicuius mēbri. i. nō tn̄ ſēper poſſumus cōcludere in illo mēbro, cuius opō lædit eē ſubiectiue ægritudinē,

Patet, quia nulla exiſtente ægritudine in epigloti pt vox notabiliter impediri, vt ſi lacerti pectus mouentes forēt ſic impediri in mouendo pectus. ſimiliter oculus poteſt notabiliter lædi in operatione viſiua nullo impedimento exiſtēte in eſſentia oculi, puta ſola oppilatione exiſtente in optico neruo. Hanc ſententiam innuit Gal. expreſſe primo interiorum dum inquit. Credere membrum infirmari non poſſe exiſtente nullo nocumento in eius eſſentia eſt error vel falſum. Quarto nota q̄ læſio operationis poteſt eſſe in membro vel per communitatem vel per proprietatē. Et ita contingit membrum dupliciter ægrotare, ſcilicet per proprietatem vel communitatem. Exempla patent ex his quæ dicta ſunt in precedenti notabili. Ad ꝓpoſitum læſio operationum facta per proprietatem, licet arguat in membro vel membri ſubſtantia eſſe nocumentum per communitatem tamen non in eo arguit ægritudinem, ſed locum ægritudinis. Corrolarium primum. Non quodlibet membrū ægrū per proprietatem habet in ſe malam complexionē vel malam compoſitionem &c. Corrolarium ſecundum. Non cuiuslibet membri ægritudo eſt diſpoſitio præter naturam in membro exiſtens. Quinto nota q̄ ad concludendum aliquod membrum fore ægrum per proprietatem vel cōmunitatem non ſufficit aſſumere q̄ illud ſenſibiliter ſit ſenſatum in operationibus ſibi debitis, niſi ponatur cum hoc q̄ cauſa immediata lædens, aut illa læſio non ſit dependēs a cauſa de ſe ad placitū remouibili. quia aliquis ligatus manus vel pedes diceretur æger. quod eſt contra communem modum loquendi auctorum. Et hanc ſententiam eſt viſus velle Gal. tertio de accidenti ad principium. vbi ponens differentiam inter paſſionem & morbum videtur innuere tunc eſſe paſſionem in membro quando membrum habet diſpoſitionem præter naturam continue ab extrinſeco dependentem. Cum vero diſpoſitio hæc vel eius cauſa fixa fuerit ipſam appellat morbum vel ægritudinem. Reſiduum litteræ patet. Nota tamen de tumore q̄ quādoq; lædit operationem immediate, & tūc eſt morbus compoſnalis in fieri. Quandoq; vero non, & tunc eſt accñs præter naturā. Et poteſt dici qualitas mutata cū figura ſit qualitas.

Mēbrū ægrotarē dupl'r.

Tumor dupl'r.

24 Laur. Particulatim uero cerebri affectiones morboſæ cognoſcuntur delirio ſenſuum, aut cogitationis aut motuum læſione, aut excretione humorum & palato, naſo, oculis. auribus aut dolore qui in ipſo fatiget.

Leo. Particulatim autem quæ quidem ſunt in cerebro ægræ diſpoſitiones, aut demētiæ ſpeciebus aut ſenſuum, vel imaginationum læſionibus, aut actuum quæ qui ſecūdum electionem fiunt, aut ex his quæ excernuntur, per palatū, vel nares, vel aures, aut horū, qui ei dolores eueniūt differētijs.

Anti. Secundum vero partem. Secundum cerebrum quidem ægræ diſpoſitiones, aut deſipientiæ ſpeciebus, aut ſenſibilium, aut phantaſiatum læſionibus, aut appetitum vomendi aut egeſtionibus per palatum & aures & nares & oculos aut ſecundum illud dolorum differentijs.

Iac. In ſpeciali ponit ſigna membrorum occultorum ægrorum vt nunc. Et primo cerebri. Secundo cordis. Tertio hepatis. Quarto ſtomachi. Quinto pulmonis. Sexto cannæ pulmonis. Partes patēt. Plura ſunt ſigna cerebri ægri vt nunc quæ patent &c.

25 Laur. Cordis uero ægritudines cognoſcuntur difficultate ſpirādi, ſubſultione cordis, pulſu arteriæ, iracundia placiditate, febribus, frigore, colorum diuerſitate ac dolore qui in ipſo fatiget.

Leo. Quæ vero in corde fiunt, ex difficilis anhelitus ſpeciebus & tremulis motibus qui ipſi contingunt, ex pulſibus quoq; eius atq; arteriarum, ab excādeſcendi celeritate, aut tarditate, a febribus, & refrigerationibus, & in colore differentijs, ac eis qui ipſi adueniunt doloribus.

Anti. Ea vero quæ ſecundum cor patiūt, ex diſpnoeæ ſpeciebus & motibus ſecundum ipſum, & adhuc ex pulſibus ſecundum ipſum, & arterijs. & animoſitatibus & puſillanimitatibus & febribus & infrigidationibus & in colore differentijs & doloribus qui circa ipſum & circa arterias.

Iac. Ponit ſigna cordis ægri vt nunc quæ ſunt plura. Et patet. Nota primo per diſpnoeam in propoſito intelligere debemus anhelitus malitiam, quæ vt colligitur. 3. virtutum. tot modis & per tot cauſas poteſt contingere quot poteſt pulſus malitia euenire, eo q̄ pulſus & anhelitus vtplurimū proportionantur. Sicut enim ſtante virtute debili cum neceſſitate multum adaucta fit pulſus paruus velox frequens & diuerſus, ita & anhelitus. Vnde patet q̄ ex ſpeciebus diſpnoeæ poſſumus arguere ſuper diſpoſitiones cordis. Et colligitur hæc eadem ſententia. 4. de interioribus in pluribus capitulis, Et. 5. &. 2. ad finem. Et ibi vide Gal. Secūdo nota per motum ſecundum ipſum intellige cordis tremorem. Eſt autem cordis tremor vt colligitur. 11. tertij motus tremulus cordi adueniēs. Cuius cauſa poteſt eſſe omne quod lædit cor, ſiue ſit mala complexio, ſiue ſit res contēta in cordis ſubſtantia ſiue in panniculo tegente eam ſiue in capſula eius ſiue in membris circundantibus cor ſiue circunſtātibus, vel qualitercūq; aliter corpori communicantibus vt ſtomachus &c. hæc omnia cordis debitum motum impedientia ſunt cauſa motus tremuli, vt colligitur. 5. interiorū. 2. cap̄. de ſimia & gallo quæ fuerunt anatomiçata per Gal. Tertio nota per pulſum primo poſſumus intelligere pulſum proprie dictum. & patet ſenſus. Secūdo poſſumus intelligere ſaltum & iectigationem, & adhuc ſenſus patet. Quarto nota q̄ per animoſitates in propoſito intelligit promptitudinem ad operationes animæ per caſum intelligit puta facilem vel difficilem caſum in febrem merito. ſ. prauæ diſpōnis præter naturam. nōnū. n. eſt ex hoc ſignificari poſſe ſuper malā cōplōnē calidā vel frigidam cordis, vt patet intelligenti. Et totum reſiduum literæ patet.

Diſpnoea qd.

Cordis tremor quid.

Pulſus tripl'r.

Aioſitas qd.

26 Laur. Iecoris uero diſpoſitiones cognoſcuntur humorum inopia aut copia ac mutatione ad habitum præter naturam pallore item diſtributione concoctione aut excrementorū mutatione, atq; etiā pōdere, loci tumore, dolore non ſolū qui ibi affligat, ſed qui ratione conſenſus ſpirationis afferat difficultatem aut tuſſim.

Leo. Quæ autem in hepate, ex defectu humorum, atq; abundantia, & ad id quod præter naturam euerſione, & colore malo, ac præterea ex permutatione naturæ in his quæ ad alimenti deductionem, aut ſuperfluitatum attinent excretionem: ſed & ex grauitatibus: & tumoribus, & doloribus non modo his qui in eo ortum habent, verum & illis qui compatiēdi ratione proueniunt, quemadmodum in aliqua vel ſpiritus grauia vel tuſſis ſpecie.

Anti. Ea vero quæ ſecundum hepar ex humorum indigentiā & abundantia & conuerſione coloris in non naturales diſcolorationes, & adhuc ex his quæ ſunt ſecundum digeſtionem, aut nutrimentum, aut ſuperfluorum egeſtionem immutatis, ſed pōderibus ſecundū ipſum & tumoribus & doloribus, & nō in regione hepatis tm̄, ſed ſecundū cōpaſſiones q̄cūq; fiunt alicui mēbro vt ſūt diſpnoeæ ſpēs & tuſſis.

Iac. Ponit ſigna hepatis ægri vt nūc q̄ ſunt p̄la manifeſta ex dicendis. Primo nota ex humorum abūdantia poſſumus arguere ſupra hepatis cōplexionem, & ſil'r paucitate. exiſte ergo cōplōne preternaturaliter humida abūdāt humiditates, ſicca vero diminuūtur vt colligi poteſt tertio canonis.

fen. 14.

Auicē. ſen.14.tractatu primo.cap̄.77. quod eſt de ſignis malitiæ complexionis humidæ hepatis.ſignificāt enim complexionem humidā,inflatio faciei & oculorū. Secundo nota hoc ē ex colore.Exiſte.n.mala cōplxone calida in hepate efficitur color rubeus,aut ad citrinitatem tendēs.Frigida vero ecōtra.Sicca vero quandoq; efficitur color niger, vt colligi poteſt.24.tertij.cap̄.alleg.Cuius cauſæ ſatis notæ ſunt intelligenti &c. (Digō dupl̄r.) Tertio nota ꝙ illa pars ſecundum digeſtionem aut nutrimentum poteſt dupliciter exponi.Primo vt per digeſtionem intelligamus actum digeſtiuæ virtutis,prout diſtinguitur contra nutricationem quæ eſt conuerſio &c. Et per nutrimentum intelligamus actum nutritiuæ cui præparat digeſtiua.Et tunc littera patet & cauſa eius.Per ſpiritum.o.hepatis ſuper toto tranſmiſſum perficiuntur operationes digeſtiuæ & nutritiuæ in toto.Vnde ipſis læſis ſi nō appareat propria cauſa læſionis in membro cognoſcere poſſumus diſpoſitionem præternaturam exiſtētem in hepate. Secundus ſenſus eſt vt per digeſtionē intelligamus diſtributionem nutrimenti ad membra,& tunc etiam patet littera & cauſa. Quarto nota mutatis egeſtionibus, quia per vrinam quæ proprie ſignificat ſuper diſpoſitionem hepatis & renum ſignificare poſſumus ſuper diſpoſitionem hepatis. verbi gratia.exiſtente in hepate mala complexione calida erit vrina citrina,aut multum tincta. Econtra vero exiſtente mala complexione frigida vt colligitur.13.tertij.ca.alleg.Similiter vrina exiſtente ſimili loturæ carnis recentis ſignificatur multa hepatis debilitas non potentis ſequeſtrare &c.vt primo ſecunda ſūma de vrinis viſum eſt. Quinto nota ꝙ ex ponderibus exiſtentibus ſecundum hepar maxime in profundo regionis hepatis ſignificatur ægritudo in hepate,puta multæ materiæ coadunatio in hepate, aut oppilatio,aut apoſtema, vt debet videri.13.tertij.Similiter et ex tumoribus.apparente.n.in dextro latere tumore lunaris figuræ ſignificatur ægritudo hepatis.ſ.apoſtema. Similiter etiam ex doloribus,ex quibus ſignificamus ſupra ventoſitatem ſi fuerint extēſiui,aut ſupra materiam groſſam ſi fuerint grauatiui,aut ſupra materiam acutam ſi fuerint pungitiui. (Auicē.) Et ſic de alijs quæ videnda ſunt.14.tertij. tractatu.2. cap̄.de doloribus hepatis.quibus ſignificamus ſupra ægritudinem hepatis.Sed etiam ex doloribus qui ſunt in alijs partibus cum hepate colligantiam habentibus.Similiter etiā ex malitia anhelitus & ex tuſſi.verbi gratia.de primo exiſtente apoſtemate in hepate cum hepar habeat colligantiā cum diaphragmate,ipſo ponderante attrahitur panniculus quo alligatur diaphragmati,& ſic extenditur dolor ad partes diaphragmatis,& per cōſequens adhuc vſq; ad coſtas poſteriores & furculam interiorem,& ex conſequenti apparebit furcula pectoris inferius trahi, & per idem patiet anhelitus malitiam,& ex conſequenti adhuc tuſſim ſiccam. Cum.n.aliquid materiæ apoſtematis in çirbo exiſtentis reſudet ad diaphragma ſtimulando virtutem promouet tuſſim quæ omnia colligi poſſunt.14.tertij.tract.3.cap̄.de ſignis apoſtematum hepatis,& vlti. de interioribus.ca.5.& (Idem Serap̄.) a Serapione.4.ſui breuiarij.cap̄.2.vbi diſtinguit apoſtemata hepatis in çirbo exiſtentia ab apoſtematibus exiſtētibus in concauo Ex quo patet differētia inter apoſtemata çirbi & apoſtemata concaui hepatis.Ex iſto patet intellectus litteræ illius caſus,quem recitat Gal.5.de interioribus.ca.5.de illo medico ægrotante qui patiebaṫ apāta hepatis & putabat ſe eſſe pleuriticū. Et illū caſum lege qui pulcher eſt. (Medicus hn̄s apā hepatis credēs hr̄e pleuriſim.)

27 Laur.

Parí modo uētriculí ægritudines innoteſcūt cōcoctione appetitu humídi ſiccíq;, & excremētorum ſcreatione euariantiū.Itidem ſingultu,ructu nauſea,uomitu,ac ſpecie materiæ reiectæ ꝑ uomitū,dolore tumore,& ſpírandi difficultate.

Leo. Sic & vētriculi affectus, agnoſcit vbi in concoctione, & appetitu humidi,vel ſicci alimenti, vel ſuperfluitatum excretione delinquitur.Ita etiam ex ſingultibus, eructationibus, nauſeis, vomitibus, & ipſis eorum quæ euomuntur ſpeciebus.

Anti. Ita vero & ſecundū ventrem circa digeſtionem & orexim humidæ aut ſiccæ oblationis,aut ſuperfluorum egōnibus peccantibus.Similiter vero & nauſeis, & ſingultibus, & eructuationibus,& vomitibus,& ipſis eorum quæ vomuntur formis,& doloribus & tumoribus,& diſpnœijs.

Iac. Ponit ſigna ſtomachi ægri vt nunc, quorū primū ē &c. Primo nota ex digeſtione,ſi fuerit diminute læſa,aut ablata vel corrupta.Similiter ex appetitu,quia appetens frigida habet malam complexionem calidam.& econtra.& appetens humida habet malam complexionē ſiccam. & ſic de alijs.Similiter etiam ex exeuntibus vt patet.Similiter etiā ex ſingultu ſignificamus rē inferentē nocumentū ori ſtomachi,quare moueṫ ſtomachus motu ſpaſmoſo.ſ.contractiuo (Auicē.) & extenſiuo ad illud expellendū,vt colligitur.13.tertij.tra.5.cap̄.de ſingultu.Cætera vero patent.

28 Laur.

Quínetiam thoracis díſpoſitiones cognoſcūtur ſpirationis difficultate, tuſſi, dolore loci, ſecretione.

Leo. Ita & thoracis agnoſcuntur affectus expirandi difficultatibus,tuſſibus,& doloribus qui in ipſo fiunt, & ex eorum quæ expuuntur differentia.

Anti. Ea vero quæ ſecundum pectus,ex diſpnœijs & tuſſibus & doloribus.adhuc et ex eorum quæ expuuntur differētijs, oportet cognoſcere in præſenti ægra.

Iac. Ponit ſigna pulmonis ęgri vt nunc. Primo nota ꝙ per ægritudinem ſecundum pectus in propoſito intelligit ægritudines cōtingentes diaphragmati pulmoni lacertis pectoris & panniculis coſtarū tam interioribus ꝙ̄ exterioribus. (Ægritudo ſecūdum pectus qd.) omnes enim iſtæ ægritudines fere in iſtis generalibus ſignis communicant,licet ſecundum ſpālia ſigna abinuicē diſtinguantur,vt debet videri.13.tertij. Nota tamen vt ſupra pectus per communitatem quandoq; ægrotare a cerebro & a nucha.vt primo interiorum.cap̄.3.&.13.tertij. (Auicē. Diaphragmatis ortus.) cap̄.de ſermone vniuerſali anhelitus.principiū.n.diaphragmatis oritur ex quarto pari neruorum nuchæ. Secundo nota ꝙ ſtātibus ęgritudinibus ī aliquo vel in aliquibus mēbris iam dictorum accidit diſpnœa.i. anhelitus malitia. verbi gratia.ſtante apoſtemate in pleura vel diaphragmate,aut pulmone.ſimiliter etiam ſtante mala complexione in aliquo vel in aliquibus iſtorum,vt patet intelligenti.ſiſr etiam ex doloribus. Tertio nota ꝙ per ſputum iſtæ ægritudines cognoſcuntur tanꝙ̄ per ſpeciale ſignum. Primo ex qualitate ſputi vt ſi fuerit ſanguineus aut ſalſus &c. Secundo ex modo expulſionis,quia ſi fuerit ſanguineus purus, videtur euenire propter aperturam venæ pectoris. (Sputū ſanguineū vn̄.) Si ſpumoſus videtur euenire propter aperturam venæ pulmonis. Si ſanioſus,apoſtematis.Si autem ſanguis egreditur ſpuendo leuiter prouenit a partibus oris.Si cum raſcatione aliqualr̄ gutturis.Si cum raſcatione forti,a partibus tracheæ magis interioribus.ſed non eſt multum ſanguineus nec quantitate multus eo ꝙ trachea eſt membrum exangue. Et ſi egreditur vomendo,ex meri vel ſtomacho vel hepate. Si vero cum tuſſi,eſt ex pectore vel pulmone. Hæc omnia colligi poſſunt tertio canonis.fen decima.cap̄.de ſputo ſanguinis.

Idem. Dubium. Quando ſanguis vel ſanies collecta in concauo pectoris poteſt pelli in pulmonem & tandem per tuſſim et ſputum expellitur,quia non tempore dilatationis pulmonis,quia tunc pulmo repletur aere ſecundum ſubſtantiam ſuam qui magis attrahibilis eſt quàm ſanies.ſimiliter quia tunc pectus magis elongatur a pulmone ꝙ̄ pellat in ipſum. nec tempore conſtrictionis,quia tūc pulmo euacuatur. nec etiam videtur ꝙ tempore quietis. Vide huius ſolutionem.5.interiorum.cap̄.3.ad finem.

29 Laur. **Morbi uero aſperæ arteriæ cognoſcuntur, ſpirationis, difficultate: tuſſi, ac dolore loci, ſcreatione vocis læſione.**

Leo. Sic & aſperæ arteriæ ægritudines, difficiles aohelitus, & dolor in loco, & quę expuunt, & vocis offenſiones oſtēdūt.

Anti. Et ſecundū tracheā arteriā ægritudines diſpnoa: & tuſſis, & ſecūdū locū dolor, & ſputū, et vocis læſio innoteſcūt.

Iac. Ponit ſigna tracheæ arteriæ ægræ vt nunc. Primū ē etc. Primo nota ꝙ membra anhelitus ſunt epiglotis pulmo et cāna. Ex quo patet ꝙ ex lęſione aduenīēte tracheæ aduenit nocumētum in anhelitu. & ita de alijs vt patet in apātibus gutturis. Simił tuſſis nocumēto cōmunicato pulmoni &c. Partes aliæ ſatis notæ ſunt ex notatis ſupra &c.

Anhelitus mēbrū triplex.

30 Laur. **Atq; in reliquis omnibus quod proportione rn̄deat, ex tumore, dolore, læſione operationum, atq; etiā excretione humorum indicia ducūtur.**

Leo. Secundum vero eandē proportionē, & in alijs omnibus accidit partibus, nā ex tumore, dolore, & operationū læſione, & excrementorum differentia: ſumentur indicia.

Anti. Proportionaliter vero his & in omnibus alijs partibus, ex tumore, & dolore & læſione operationum, amplius & egeſtionum differentijs cognitiones erunt.

Iac. Vniuerſaliter ponit ſigna ægritudinis vt nūc in alijs mēbris. Secundo exequitur ibi ⌊ Ex tumoribus. ⌉ Primo nota ꝙ hæc quatuor genera ſignorum non intelligit Gał. neceſſario ſimul concurrere ad cognoſcēdū in membro ægritudinem vt nunc. ſed vult ꝙ neceſſario per hæc omnia aut aliqua aut aliquod iſtorum. ideo dixit proportionabiliter, vt. ſ. ſuperius dixerat. Secundo nota vt inquit Haly. hic in cōmē. ꝙ oportet habere notitiam iſtorum quatuor ſignorū quæ ſunt in littera a Gał. poſita. & præter illa oportet aliorum trium habere notitiam. Primū eſt anatomia per quā cognoſcitur ſitus & figura membrorum & eorum colligantia. Secundo quæ ſit membri operatio, vt hepatis ſanguificare, ſtomachi chiliſicare, & ſic de alijs. Hac. n. cognita facile cognoſcitur mēbri ægritudo ex operationis læſione. Tertium eſt iuuamentum vnius membri ad alterum: & hic capiendo iuuamentum vt diſtinguitur contra operationem, vt prima primi. cap̄. de membris. Et ſubdit ꝙ vnum mēbrum eſt præciſe vnius operationis principium, & ſi contingit eſſe plurium hoc eſt mediantibus diuerſis partibus, aut mediantibus diuerſis temperamentis, de quo hic moueri quæſtio conſueuit. tamē tenendæ ſunt in iſta materia iſtę concluſiones. Prima. Vnum membrum numero poteſt diſtinctas genere & ſpecie operationes producere. Patet de liogua, corde, oculo, & ſic de alijs.

Quorū oporteat hēre notitiā.

Auicē.

Secūda concluſio. Simplex membrum per diuerſas partes & diſt inċta temperamenta diuerſas operationes poteſt producere nō ſibi inuicem ſubordinatas. Patet ſtomachus enim attrahit mediantibus villis longitudinalibus & expellit mediantibus latitudinalibus. & ſic de alijs. Tertia concluſio. Per idem temperamentum & mediaote eadem parte poteſt aliquod membrum plures operationes ſpecie diſtinctas producere. Quarum vna eſt ab altera dependens vel ab aliqua vna tertia operatione. Patet, quia mēbrum mediante caliditate attrahit nutrimentum, & ipſum reſoluit & digerit & ſubtiliat & partes cum partibus cōmiſcet quæ omnia a calido perficiuntur. dependent tamen ab vna operatione quæ eſt calefactio, calefactio. n. eſt cauſa ſubtiliationis reſolutionis attractionis, commixtionis, vt patet.

Quarta concluſio. Non eſt poſſibile per idem temperamētum tanq̄ per totale & adæquatum inſtrumentum aliquod membrum plures operationes. ſ. ſpecie diſtinctas producere, quarū vna non ſit dependens ab alia nec ambæ ab vna tertia. Patet, quia cuiuslibet temperamēti vnica eſt immediata operatio a qua cæteræ dependēt operationes vt temperamēti calidi calefactio, frigidi infridatio, & ſic de alijs. Et iſta quatuor intellexit Haly. in cōm. Cootra hanc concluſionem inſurgunt inſtantiæ. Si ponatur complexionem eſſe qualitatem vnam ſimplicem, vt tu tenes, & ſic eſt aliquod ſubiectū potens calefacere, aliquod infrigidare. Et tu gloſa concluſionem tenendo hāc viam in ſubiecto eodem modo diſpoſito. bene ſcis quid eſt hoc dicere &c. Item contra. per idem temperamentum perficitur in eodem ſenſus & motus in neruo motiuo. iō poſitio nō eſt vera vel quarta concluſio. Sed dic temperamentum illud non eſſe adæquatum inſtrumentum motus &c. Item radius ſolis eſt luminis in medio productiuus, & immediate calefactiuus, licet enim ſubiectum nō eſſet diſpoſitum illuminari poſſet tamen ab ipſo calefieri.

Tumor autem præter naturam inflammatione: duritie, tumore deſcribitur. 31 Laur.

Exereſcentiæ autem non naturales, in inflammationibus duriſque, ac laxis tumoribus, & heriſipelatis, ſunt explorandæ. Leo.

Ex tumoribus quidem præternaturam, vt in phlegmonibus, & ſcliroſi, & inflationibus, & heriſipelis inſpiciendum eſt. Anti.

Primo nota ꝙ Gał. hic tangit quatuor genera apoſtematum per quæ ipſe docet nos cognoſcere ægritudines membrorum interiorum. ſ. ſanguineum, phlegmaticum, cholericum & melancholicum. Per phlegmones. n. ipſe intelligit apoſtemata ſanguinea, vt colligitur. 4. ter. ca. primo. Per inflaoones intelligit phlegmatica apoſtemata, in quibus quodammodo videtur ſenſibilis inflatio ſine dolore notabili. vel forte etiam, quia materia faciliter ventoſata contingit locum apoſtematum multū inflari. Per heriſipilam vero apoſtema cholericum. Et per ſcliroſim apoſtema melancholicum. a ſcliros quod eſt durum, eo quod materia melācholica facit durum apoſtema. Et per hæc ſimplicia apoſtemata dedit intelligi alia apoſtemata melancholica vt cancer. Secundo nota non eſſe intentionem Gał. ꝙ omnium membrorum interiorum paſſiones poſſint cognoſci ex tumoribus iam dictis, aut apoſtemationes. Sed vult hoc eſſe verum de membris interioribus ſecundum tumores ſuos membra exteriora figurantibus, vt ſupra dictum eſt de ſtomacho hepate &c. Vel dicendum ꝙ licet non per inflationem ſemper cognoſcamus tumorē, tñ per alia ſigna cōmunicantia apāti hoc poſſumus cognoſcere, & hoc ſufficit. Et hoc etiam ſupra virtualiter tactum eſt. Iac.

Apā q̄druplex. Phlegmones quid. Inflationes qd. Heriſipila ſcliroſis qd & vnde

Dolor quouis loco fatiget aut ſolutionē cōtinuitatis aut alterationē ſignificat ſubitā, cōtinuitas vero ſoluił vbi mēbrū eroſum ſit aut inciſum aut colliſum aut extenſum ſubſtantia alteratur caſitate frigiditate: humiditate, et ſiccitate. 32 Laur.

Dolor autem quęcūq; obſederit locum, aut continuitatis ſolutionē, aut ſubitā alterationē oſtendit. Soluitur autē cōtinuitas inciſione, extēſione fractione, & tēſione, Alteratur uero ſubſtātia a caliditate, frigiditate, humiditate, & ſiccitate. Leo.

Dolores vero ſecundum quem incumbunt locū, aut cōtinuitatis ſolutionem, aut alterationes ſubitas oſtēdūt. Soluitur igitur continuitas inciſione & comeſtione. ſ. corroſione, & fractura, & tenſione. Alteratur vero ſubſtantia caliditate frigiditate, & ſiccitate, & humiditate. Anti.

Declarat idem per ſignum ſumptum a dolore. Vnde primo ſecunda. ca. de cauſis doloris. Dolor eſt ſenſatio rei contrariæ ſubito & materialiter imprimentis. Et per hoc ꝙ dicitur ſenſatio tangitur genus. Per ly rei contrarię &c. differt dolor a delitia et alijs ſenſationibus a ſenſu tactus. differt Iac.

Dolor quid.

etiã a ſenſatione rei nõ imprimentis ſubito.in deliria.n.nõ percipitur res cõtraria ſed potius conueniens.in viſione vero &c.non fit materialis impreſſio.et ſimiliter in auditu. Ex quo tanquam fundamento patet dolorem ſolum eſſe ſenſationem tactiuam & non viſiuam. Secundo ſequitur ꝙ nulli alteri organo poteſt conuenienter a ſenſu tactus dolor attribui: niſi pro quanto tactu participat. Secundo nota ex littera Gal. manifeſte colligi poteſt ꝙ non ſolum ſolutio cõtinuitatis:ſed etiam mala complexio diuerſa poteſt eſſe cau

Aui.cõtra Gal.

ſa doloris. Ex quo vlterius ſequitur ꝙ Aui.ſecunda primi reprehendẽs Gal. de cauſis doloris ponens Gal.ſenſiſſe ſolã ſolutionem continui eſſe per ſe doloris cauſam et non com

Contra dictio in doctri. Aui.ſaluatur.

plexionem,niſi pro quanto ſoluit continuũ non bene ipſum reprehendiſſet. Oppoſitũ.n.innuit hic in littera.& in libello de malitia complexionis diuerſæ.et in quarto de accidenti.vbi Aui.ipſum condẽnauit. Volendo tamẽ ſaluare Aui. quia credẽdum eſt ꝙ ipſe intellexerit Gal.dico ꝙ Aui. improbat intellectum quorundam vel cuiuſdam taliter Gal. exponentis. Et ſi bene reſpicis litteram capituli allegati tu ſcies vnde hoc comprehendere poteris,& poteris hunc ſenſum adaptare litteræ. Tertio nota ex dictis Gal.hic videtur poſſe colligi non ſolum malam complexionem calidam & frigidam eſſe cauſas doloris.ſed etiam humidam et ſiccam. Enumerando.n.qualitates ad quas ſequitur alteratio faciens dolorem nominat calidum frigidum humidum & ſiccum. Quarto nota hic de mente Gal.ſolutionem cõtioui eſſe poſſe immediatam cauſam doloris. Quòd qualiter ſit tenendum vel non videbitur in quæſtione. Quinto nota notãter dictum eſſe in littera ſecundum quem locum incũbũt.i.ſecũdum quem locum recipitur per proprietatẽ. poteſt enim reperiri dolor per communitatẽ in membro, io quo nec eſt mala complexio nec ſoluta continuitas, de quo tamen videbitur in quæſtione. Vltimo nota ꝙ per

Doloris ſigñatio triplex.

dolorẽ ſignificamus generaliter, & diſtincte, et ſpecialiter. Generaliter quidem ut tangitur in littera abſolute a dolore arguendo ſuper malam complexionem &c.non ſpecificando tamen quæ vel qualis ſit illa. Specialiter uero & diſtincte ex dolore pungitiuo arguendo ſuper materiã calidã &c. hic autem ſolum tangit generaliter.

33 Laurẽ.

Virtus pręterea aut debilem facit operationẽ aut mendoſam aut nullam,

Leo: Læditur autem operatio tripliciter,aut quia vix, aut quia vitioſe:aut quia nullo modo fit.

Anti. Nocetur autem et operatio,aut.n.leuiter,aut mediocriter, aut omnino non fit.

Iaco. Determinat de ægritudine vt nunc per ſignum ſumptũ ab actione læſa. Primo nota iuxta ſententiã medicorum

Opationis cõſideratio triplex.

in operatione tria conſideramus.ſ.eius eſſentiam,ꝗtitatem, & formam,quæ & ſi non ſint ab inuicem realiter diſtincta, quia tamen ratione diſtinguuntur,aliter læditur operatio ratione qua quanta eſt,& aliter ratione qua exiſtens abſolute, & ratione qualis talis uel talis ſpecifice denominationis medicus loquitur de his,ac ſi in operatione adinuicem diſtinguerentur. Verbi gratia. In digeſtione ſtomachi primo conſideramus eius eſſentiam quæ eſt cibi immutatio. vnde quãdocũꝙ cibus in ſtomacho aſſumptus mutatur dicimus eſſentiam operationis ſtomachi nõ eſſe remotã,quia adhuc operatur ſtomachus. Secundo conſideramus ꝗtitatem, puta intenſionem vel remiſſionem digeſtionis paucitatẽ vel multitudinem eius quod digeritur. velocitatem vel tarditatem,hæc.n.omnia ad quantitatem reducuntur. Tertio con

Opatio tripl̃r lęditur.

ſideramus formam illius operationis quę eſt ſpecifica denominatio ei debita,puta chiliſicatio. Et ſecundum hoc tripliciter contingit lędi operationẽ. Primo læſione oppoſita ſuę formæ,quia.ſ.perdit operatio ſua ſpecificam denominationem, vt ſi ſtomachus cibum conuertat in phlegma,aut choleram,aut fumum,tunc.n.operatio perdidit formam, quia prius dicebatur chiliſicatio & nunc fumoſatio,non tamẽ perdidit ꝗtitatem,aut eſſentiã, quia adhuc operatur ſtomachus & materiam tranſmutat &c. Secundo contingit ipſum lędi in ꝗtitate, vt ſi ſtomachus ex cibo conſuetus naturaliter generare libram vnam chili & generet præciſe mediam, læditur.n.quantitas & non eſſentia vel forma. Tertio læditur operatio ſua eſſentia, quia.ſ.totaliter aufertur. prima iſtarũ læſionum nominatur corruptio & metaphorice taliter nominatur. qualiter autem ſumatur metaphora declaratũ eſt in ꝗſtione. ſecunda dicitur diminutio. tertia appellatur ablatio. Ad propoſitum iſtos tres modos læſionum tetigit Gal. in littera. Et tetigit diminutionem dum dixit leuiter. Tetigit corruptionem dum dixit mediocriter. Tetigit ablationem dum dixit,aut omnino nõ ſit. Vtrum autem ſint plures modi lęſionum declarabitur in quæſtione. Ex his concluditur ſecundo ꝙ lęſio diminuta eſt minor corruptione & corruptio ablatione. Et ꝓpter hoc Gal. ipſam corruptionẽ appellat mediocrẽ lęſionẽ. Et notaꝙ hoc uerbũ nocet eſt paſſiuũ.

At quæcũꝙ excernuntur ſiue partes affectarum partium ſiue excrementa, ſiue materiæ in membris conditæ. 34 Laur.

Quæcunꝙ autem excernuntur, nonnulla quidem ſunt veluti partes patientium locorum, nonnulla vero tanquam excrementa. Quæ vero in ipſis naturaliter continentur. Leo.

Quæcunꝙ vero egrediuntur,hęc quidem vt particulæ eorum quæ patiuntur:hæc vero vt ſuperfluitates, hæc vero vt in ipſius contenta ſecundum naturam. Anti.

Ponit ſignum ſumptum ab accidente mutato. Primo nota ꝙ littera arabica perfectior & completior eſt iſta.ſ. omne exiens a membro, aut eſt pars membri, aut contentum in eo ſecundum naturam,aut contentum in eo præter naturam. Et notum eſt iſtam eſſe magis completam, licet dicere poſſimus ꝙ unum oppoſitorum datur intelligi per reliquum. Secundo nota exiens a membro,quandoꝙ eſt pars membri,vt ſi ſpuatur annulus cannæ pulmonis, aut emittatur per egeſtionem pellicula inteſtinorũ ſuperiorum vel inferiorum,aut ſiquis ſpuerit unum dentem. ſecundo illud poteſt eſſe in membro naturaliter contentum, ſicut in ſtomacho naturaliter contioetur chilus,& in hepate & venis ſanguis,& egeſtiones in inteſtinis. quandoꝙ autem præter naturam contingit in membro, vt uermis in aure & inteſtiois & lapis in renibus & ueſica. Ad propoſitum Gal. per quodlibet iſtorum docet nos ſignificare. Per ſputum.n. annuli tracheæ arguimus ſuper ulcerationẽ &c. Per emiſſionem uero chili a ſtomacho arguimus debilitatẽ ſtomachi. Per lapidem uero exeuntem cũ urina arguimus ſuper ægritudinem renum aut ueſicę.& ſic de alijs. Iaco.

Propriam exhibebunt ſignificationem. 35 Laur.

Singula propriam facient indicationem. Leo.

Et oſtenſionem propriam unũquodꝙ faciet. Anti.

Hæc pars de ſe patet. Iac.

Sed de his libro de affectis partibus latius definitũ iam eſt,quem nullus ex maioribus in uiã docendi & rationem redegit aut ad integrum tradidit nec aliꝗ aliã cõmentationem quas antiquiores inchoarũt qdẽ, ſed nequaꝗ abſoluerũt. 36 Laur.

Dictum eſt autem plenius de hiſce omnibus in tractatu de membris paſſis, quem nullus ante nos ut in artem redegit, aut ad abſolutam perfectionem deduxit, quemadmodũ & in omnibus alijs euenit quibus initium quidem aliquod ab antiquis eſt datũ non tamẽ abſolutum eſt opus. Leo.

Dictum eſt autem de huiuſmodi omnibus amplius in Anti.

patientium locorum negotio, nullo hoc in artem prius redi
gente aut perfecte aſſignante, quẽadmodum igitur aliud ni
hil eorum quæ incipiunt perfecerunt ueteres.

Iac. Hic Gal. commendat ſe multum, & alios omnes uitupe
Dubia. rat, ſicut ſui moris eſt. Primum dubium circa dicta. Vide
tur non ſolum in ſenſu tactus eſſe dolorem, quia non ſolum
in ſenſu tactus eſt delitia, quoniã in alijs ſenſibus eſt ut pa-
tet. ergo nec dolor. conſequentia tenet, eo ꝙ dolor & deli-
tia ſunt contraria. contraria autem habent fieri circa idem:
vt quinto phyſicorum colligitur. Item obiecta aliorum ſen
ſuum poſſunt æqualitatem tangibilẽ in organo ſubito im-
primere per ſe, & immediate ſenſibiliter impedientẽ ope-
rationem illius membri. ergo &c. patet conſequentia & aſ-
ſumptum. experimento. n. patet ꝙ lux ſolis imprimit. & ſi-
militer fortis ſonus in organo auditus. ergo &c. Secũdum
dubium. Non videtur ꝙ mala complexio humida uel ſicca
Auicen. ſit per ſe cauſatiua doloris. primo auctoritate Aui. primo &
ſecundo. ca. alle. & quarto de accidenti. Item quodlibet infe
rens dolorem debet ſubito & materialiter imprimere. ſed
nec humiditas nec ſic. ſubito & materialiter imprimunt. er
go &c. non. n. imprimũt ſubito cum ſint qualitates parum
Dolor actiuæ. ideo &c. Ad primum dicitur ꝙ hic terminus do-
dupl'r et lor ſumitur primo communiter pro qualibet triſti ſenſatio-
hic pri- ne ſiue triſtitia ſenſus. Et ſic concedendum eſt in quolibet
mo. ſenſu poſſe eſſe dolorem, & non ſolum in ſenſu tactus. gene
Secũdo raliter. n. vbicũq; eſt delitia poteſt eſſe dolor. & taliter non
dolor ſumebatur ſuperius. ſecundo ſumitur dolor magis proprie
quid. ſolum pro triſti ſenſatione obiecti ſubito & materialiter im
primentis. Et ſic ſolum tactus eſt dolor. alia. n. obiecta alio
rum ſenſuum non ſubito materialiter imprimunt. nec. n. ca
lor imprimit calorem, nec ſapor ſaporem. & ſic de alijs. Et
dicitur vlterius ꝙ dolor taliter ſumptus non opponitur de-
litiæ, ſed triſtitia quæ eſt ſuperius ad dolorem, ſed ſenſatio
tactiua delitioſa huic dolori opponitur. Ad replicationẽ dici
tur negando conſequentiam ſicut ſatis patet intelligenti.

Ad ſecundum poteſt ſimpliciter dici ſicut ad præcedẽs
ꝙ mala complexio humida cauſat dolorem communiter
ſumptum. eſt. n. cauſa triſtis ſenſationis, ſed non obiecti ſu-
bito & materialiter imprimẽtis. Et ad illum ſenſum vadit
auctoritas Aui. & Gal. alle. Vel dicitur ꝙ humiditas nullo
Auicẽ. modo per ſe eſt cauſatiua doloris. Et ꝙ Gal. non exemplifi-
cauit de humido & ſicco tanq̃ de cauſis doloris, ſed tanquã
de cauſis inducẽtibus in corpus noſtrũ malam complexio-
nem & quandoq; alterantibus, quia de alterantibus men-
tionem fecerat &c. Et vtraq; ſolutio eſt bona.

37 Laur. **Aegrotantium igitur indicia ex illo uolumine producuntur, Aegrotaturi uero cõualituriq;, ſigna hac uia & ratione diſcuntur.**

Leo. Ægrotantium itaq; corporũ ex tractatu illo indicia ſunt ſumenda. Eorum autem qui in ęgritudinem lapſuri ſunt, & qui ſanitati reſtituendi præſens doctrina complectitur.

Anti. Ægrotantium quidem corporum ex illo negocio diſcere oportet cognitiones. Ægrotatiuorum vero & ſanandorum ex pręſenti ſunt facultate.

Iaco. Poſitis ſignis corporum tam ſanorum ſimpliciter q̃ ęgro
rum ſimpliciter. & neutrorum ſimpliciter, & ægrorum vt
nunc, conſequenter ponit ſigna neutrorum vt nunc. Et pri-
mo ponit ſuum intentum. ſecundo exequitur. ibi ⌊Ea qui-
dem.⌉ Dicit. n. ꝙ iam determinatum eſt de ſignis corpo
rũ ęgrorũ vt nũc, modo in hac parte determinãdũ eſt de ſi-
gnis corporũ neutrorũ vt nũc, q̃ faciliter cognoſci poſſunt.

38 Laurẽ. **Aegrotaturi igitur ſigna media quodammodo ſunt inter ea quæ ſanis ægriſq; accidunt. In ſanis. n. cuncta per naturam exiſtunt, in ęgris pręter naturam inquantum ægri ſunt.**

Leo. Eorum igitur indicia quibus ægritudinis periculum imminet, mediam formam habent inter ea quæ ſanis & quæ ægrotantibus eueniunt, ſi quidem ſanis omnia ſecundum naturam inſunt, præter naturam vero ęgrotantibus.

Anti. Ea quidem quæ ſunt ſigna ægrotatiuorum in medio ſecundum formam eorum ſunt quæ ſanis & ęgrotantibus accidunt. Secũdum naturam quidem omnia ſanis inſunt. Pręter naturam vero ægrotantibus inquantum ægrotant.

Iaco. Nunc exequitur intentum. Et primo in generali de ſignis
vtriuſq; neutralitatis. ſecundo in ſpeciali. ibi ⌊De his quę.⌉
Primo determinat de ſignis neutralitatis decidentiæ, ſecun
do conualeſcentiæ. ibi ⌊Secundum alterum vero.⌉ Prima
in duas. primo ponit vnum modum competentem cõuale-
ſcentiæ et decidentiæ. ſecundo q̃dam diuiſionem ſignorum
decidentiæ. ibi ⌊Quædam.⌉ Primo nota ꝙ in iſta parte
Gal. vult iſtam cõcluſionem. Signa prognoſtica futurę ęgri
tudinis ſunt media ſecundum formam inter ſigna ſignificã
tia præſentem ſanitatem, & ſigna ægri. Videtur ergo ꝙ illa
ſigna ſint neutra. hęc concluſio probatur ſic. talia ſigna nec
inſunt ſanis nec inſunt ægris. & per conſequens ſunt in me
dio ſecundum formam &c. patet conſequentia. et probatur
maior quia quæcunq; inſunt ſanis, inſunt ſecundum natu-
ram. & minor ſimiliter. quæcũq; enim inſunt ęgris vt ęgra
ſunt, inſunt eis præter naturam. & per conſequens ſignifi-
cant præſentem ægritudinem. ideo &c. Secundo nota per Mediũ
eſſe medium ſecundum formam, intelligit eſſe medium ſe- ſecundũ
cundum rationem formalem, quia. ſ. ratio neutri formalis, formã
alia eſt a ratione formali ſani & ægri nunc, vt in primo tra- quid.
ctatu huius ſufficiẽter viſum eſt. Et intelligit hic ꝙ ſunt me
dia inter ſigna demonſtrantia ſanitatem. Tertio nota ꝙ
quæcunq; ſigna inſunt ſanis, inſunt ſecundum naturam, eo
ꝙ talia omnia ſunt vel qualitates vel actiones vel exeũtia,
& cum omnia talia a ſanitate proueniant, notum eſt ꝙ ſunt
ſecundum naturam. Et hoc debet intelligi remoto impedi-
mento, vt patebit. Quarto nota ꝙ eorum. ſ. ſignorũ quæ
inſunt ęgris. quædam ſunt in eis dependenter ab ægritudi-
ne, vt qualitas mutata: actio læſa, & exiens mutatum. quæ-
dam vero nõ, vt forte patiente apoſtema hepatis, forti ineſt
viſio, cogitatio: auditio, quæ ab ægritudine non habent de-
pendentiam. Ad propoſitum prima inſunt ægris inquantũ
ęgra, quia merito diſpoſitionis ægræ inſunt talia ſigna, reli-
qua uero non. Ex iſto patet Gal. notanter bene addidiſſe il-
lam particulam. inquantum inſunt ęgra. talia enim merito
ægritudinis corpori inexiſtentia bene ſunt pręter naturam.
nõ tamẽ alia, ut uiſio, auditio &c. ut patet intelligẽti. Et ideo
dicere poſſumus ꝙ ly inquantum tenetur cauſaliter.

39 Laurẽ. **In cõfinio horum ſunt ea quæ ſignificant ęgritudinem. Quædam quia per naturam quidem exiſtunt, ſed qualitate aut quantitate aut tempore euariant, quædam præter naturam ſunt quidem ſed minora, q̃ quæ in morbis habentur.**

Leo. In confinio autem horum ea quæ ſunt corporum neutrorum indicia: quorum nonnulla quidem ſunt ex eorum genere quæ ſecundum naturam ſed uel qualitatibus, uel q̃titatibus, uel temporibus permutata quædam autem ex his quę præter naturã, at minora his quæ ęgritudinibus adſunt.

Anti. In medio uero his ſunt declaratiua ægritudinũ, quędam ex genere exiſtentia eorum quæ ſunt ſecundum naturam, ſed in q̃titatibus aut temporibus permutata, quædam uero ex his quæ ſunt præter naturam quidem, ſed minora his quæ in ægritudinibus ſunt.

Iaco. Primo nota ꝙ per declarantia in propoſito itelligit prognoſtica. talia. n. ſunt media inter ſigna iam dicta. ſ. demonſtratiua præſentis ęgritudinis ſunt ſenſibiliter defectiua a ſignis demonſtrantibus ſanitatem pręſentem. Iſta uero inter utrunq; media, quia ab utroq; inſenſibiliter remota.

Signum futuræ ęgritudinis duplr.

Secundo nota ꝙ Gal. in littera innuit iſtã diſtinctionẽ.ſ. ſignorum ſignificantium futuram ægritudinem quædam ſunt de genere eorum quę ſunt ſecundum naturã. quædam uero non, quæ conſueuit poni ſub his uerbis. Quędam ſunt ex toto genere præter naturam, & quædam non. ſed exiſtentia ſunt de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturam, licet ſint qualitate quantitate uel tempore aliqualiter mutata, ſicut appetitus aliqualiter intenſus uel diminutus reſpectu naturalis, ut digeſtio aliqualiter uelocior uel tardior. Hanc autem diſtinctionem diuerſi diuerſimode exponunt. Ego autem credo ipſam fore taliter exponendam: ꝙ iſtorum ſignorum, quædam ſunt quæ licet inſint præternaturaliter corpori, non tamen taliter excluduntur a naturalitate humanæ ſpeciei, ſic ꝙ talia uel ſimilia nulli indiuiduo de ſpecie humana poſſint ineſſe ſecundum naturã. immo alicui naturaliter poſſunt conuenire. uer. gra. appetitus aliqualiter auctus uel diminutus in forte tempera to, licet forti inſit præter naturam, non tamen repugnat appetitum talem alicui corpori ſecũdum naturam ineſſe. Ideo hic eſt de genere eorum quę ſunt ſecundum naturam. & eſt reſpectu illius corporis ſolus mutatus. Econtra uero illud ſignum dicimus de genere eorum quæ ſunt pręter naturam, uel ex toto genere præter naturam: quod nullo modo poſſet alicui ineſſe ſecundum naturam, ſicut dolor, aut iudiciũ corruptum aut uiſio muſcarum, aut ſibilus aurium &c. Ex quo ſequitur ꝙ quęlibet operatio diminuta uel aucta, quodlibet ſignum non tranſcendens proportionabilitatem eius ad humanam ſpeciem, ad intellectum datum poteſt appellari de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturam. Secundo ſequitur econuerſo ꝙ quodlibet auctum uel diminutum tranſcendens &c. poteſt nominari ex toto genere præter naturam, quæ.ſ. dicuntur permutata a propria forma. Ex quo ulterius patet operationem corruptam fore ex toto genere pręter naturam, ut dolor appetitus caninus &c. propterea ſigna ex toto genere præter naturam dicuntur permutata a propria forma. Aliter conſueuit exponi iſta diuiſio ꝙ illa ſigna dicuntur eſſe de genere &c. quæ ſunt de genere eorum uel ſpecie, quæ in corpore reperiri debent. appetitus licet intenſus vel remiſſus eſt de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturã, quia naturaliter corpus debet appetere. ecõtra autẽ dolor quia nunq̃ naturaliter in corpore eſſe debet, ideo dicitur totaliter pręter naturam. Inſurgit autem contra hoc difficultas de appetitu canino viſione corrupta &c. de quibus in quæſtione videbitur. Tertio nota ꝙ licet ita ſit, non repugnat tamen aliquam iſtarum operationum eſſe in corpore non actu ægro, licet neutro decidentiæ, vt patet de dolore valde pauco, aut aliquo tali. De quo tamen poſſet eſſe dubium &c. Tamen tenendum eſt ꝙ corpus ſenſibiliter in aliqua operatione læſum poteſt eſſe neutrum, vt corpus in cuius digito eſt dolor paruus verũtamen pro tunc eſt digitus ęger, quia ſenſibiliter læſus.

40 Laur.

Et ob eam rem corporum diſpoſitiones quæcunq; ægrotatura ſunt neutræ cenſentur, ac ſigna earum primaria ratione indicãt ſanitatem, ſecundaria ægritudinem. Ita fit ut hæc ipſa ſigna per diuerſitatem habitudinis tum. Neutra tum etiam ęgra dicantur.

Leo. Atq; iccirco hę quidem corporum diſpoſitiones, quæ in ægritudinem caſura monſtraui ſunt ex neutrorum genere, atq; vna ea quæ ipſa indicant ſigna. Primo enim hæc ſanitatem oſtendũt. Secundo autem ægritudinem, & fiunt eadẽ ſigna ſecũdũ ad aliquid habitudinẽ, neutra, et inſalubria.

Anti. Et propter hęc & diſpoſitiones hæ corporum quæcunq; ægrotatiua eſſe videntur neutrorum ſunt, & declarantia vero ipſa ſunt ſigna. Primo quidem hic ſanitates deſignant. Secundo vero ęgritudines. Et fiunt eadem ſigna ſecundum primam habitudinem, & ſana, & ęgra, & neutra.

Iac. Primo nota ex intentione Gal. hic ꝙ illa ſigna taliter pronoſtica etiam ægritudinum ſunt demonſtratiua neutralitatis præſentis. Secundo nota vt in primo huius habitum eſt, ſignum neutrum dicitur tripliciter. ſ. primi ſecũdi et tertij ſignificati. primum eſt quod ſignificat diſpoſitionem mediam inter ſanitatem & ęgritudinem. ſecũdum eſt quod ſignificat diſpoſitionem participantem ſimul vtroq; contrariorum. tertium quod ſignificat diſpoſitionem per quã corpus eſt quandoq; aptum permanere ſanum, & quandoq; ægrum. etiam adhuc vtrunq; iſtorum poteſt eſſe duplex. ſ. decidentiæ & conualeſcentiæ. & totum patet. Tertio nota ꝙ neutrum ſignum conualeſcentiæ ſignificat ſanitatem. Neutrum vero decidentiæ ęgritudinem. ideo dixit primum quidem &c. Et dicitur primo. i. ante, quia demonſtratur ſanitas pręterita. ſecundo pronoſticatur ęgritudinem. Quarto nota ꝙ per primam habitudinem intelligimus relationem ipſius ad neutralitatem.

Signũ neutrũ tripl'r et quid.
Signũ neutrũ conualeſcen. & deci. qd.
Prima habitudo qd.

41 Laur.

Neutra quatenus pręſentem indicant affectionem. Aegra quatenus prænunciant futuram.

Leo. Quę quidem pręſentem diſpoſitionem oſtendũt neutra, quæ uero futuram pręmonſtrant, inſalubria.

Anti. In eo quidem ꝙ iam exiſtentem diſpoſitionem demonſtrant neutra. In eo vero ꝙ futuram declarant ęgra.

Iac. Vel forte & melius ſecundum primum ſignificatum, quia neutrum nunc de primo ſignificato eſt ęgrũ et neutrũ. Neutrum quidem demonſtratiuum: pro quanto demõſtrat neutralitatem præſentem. Ægrum uero pronoſticum, pro q̃to ſignificat lapſum ægritudinalem futurum.

42 Laur.

Simili modo ſe habent quæcunq; ſigna ſana in ægrotis apparent: ut ſana ſint, quia futuram ſignificant ſanitatem, ægra uero inquãtum pręſentẽ diſpoſitionẽ oſtendũt, ita efficitur ut quæcunq; ſigna ambas ſignificãt diſpoſitiones, neutra exiſtant ex una neutræ uocis ſignificatione.

Leo. Eadem uero ratione, & quęcunq; ęgrotantibus ſigna ſalutaria apparent dicentur quidem ſalubria, quia futuram ſanitatem oſtendunt, dicẽtur etiam ęgra quatenus pręſentem oſtendunt ægritudinem. Neq; in ambiguo eſt, ꝙ quę ſunt utrorũq; indicatiua, neutra dicẽtur, ſecundum unum quoddam neutri uocabuli ſignificatum.

Anti. Secundum uero eandem rationem quęcunq; apparent in ęgrotantibus ſigna ſanitatis. Dicentur quidem ſana eo ꝙ futuram ſanitatem denunttient. Dicentur uero & ægra in quantum ęgritudinem exiſtentem oſtendunt. Et manifeſtũ eſt quidem ꝙ ſi utrorunq; ſunt declaratiua dicẽtur neutra ſecundum unum aliquod ſignificatorum neutrorum uoce.

Iac. Primo nota ꝙ ex prędictis patet intellectus huius particulę. ſ. ꝙ ſigna a corporibus. ſ. ęgris exeuntia & ſignificantia futuram ſalutem ſunt denominanda ſana, quia tamen etiam ſignificant pręſentem ęgritudinem ſunt ægra: & conſequenter poſſunt dici neutra. Secundo nota ꝙ huiuſmodi ſigna poſſunt dici neutra. i. ſignificatiua aliquo mõ neutrorum, quia poſſent dici neutra de tertio ſignificato, ſignificãtia corpus aliquo tempore ęgrum ut in pręſenti, & aliquo tempore ſanum ut in futuro. Ex quo ſequitur ꝙ ſanum ſimpliciter & ęgrum, non neceſſario ab inuicem realiter diſtinguũtur prout diſtinguuntur de ſigno, licet bene prout diſtinguuntur de corpore. Et plura alia ſequentur. De quibus uiſum eſt in quęſtionibus in principio ſecundi huius.

43 Laur.

Porro nequaquam uideri mirabile debet ut ea ipſa ſigna per habitudinem diuerſam tres obtineant rõnes, tum ſana & ægra tũ etiam neutra.

Leo. Neq; vero mirari oportet eadē ſigna tres ĩ diuerſis hītudinibus ſeruare rōnes:q̄ & ſalubria: & ęgra et neutra dicātur.

Anti. Nihil vero mirādū eſt eadem ſigna tres habere rationes indifferētibus habitudinibus & ſana & ęgra & neutra dici.

Iaco. Hæc pars ſatis patet ex dictis in primo.

44 Laur. **Ac ut ex utraq; ſignificatione, quæcūq; ſigna in conualeſcētibus exiſtunt neutra uocētur, quēadmodū ſigna quę in ſenectute habētur. Hæc ergo cūcta pſibus notionibus, rōnibuſq; ſubiacēt.**

Leo. Secundum vero alterū ſignificatum, quæcunq; his qui a morbo referuntur inſunt, ſigna neutra appellamus, neq; in alio ſignificato accipiunt ea quæ ſenibus inſunt, hæc quidē omnia pluribus & cōceptibus, & rationibus ſubijciuntur.

Anti. Secundum vero alterum ſignificatum quęcunq; ex ęgritudinibus conualeſcentibus inſunt ſigna dicimus neutra ſecundum ꝙ arbitror & ea quæ ſunt in ſenectute. Hac igitur ratione omnia ſub plures cadunt intellectus & rationes.

Iaco. Ponit ſigna neutralitatis conualeſcentiæ. Primo nota. per alterum ſignificatum intelligit ſignificatum primum ipſius neutri. corpora enim conualeſceotia ſunt neutra primi ſignificati, decidentia vero non. Secundo ſciendum ꝙ corpora ſenum poſſunt conſiderari dupliciter. primo ratione diſpoſitionis actualis rantum, & ſic ſana appellātur. habent. n. diſpoſitionem ſibi, & in tali ætate exiſtentibus conuenientem. ſecundo conſiderari poſſunt ratione diſpoſitionis in quam labi & cadere ſunt prona, & ſic poſſunt intelligi neutra decidentiæ vel illis ſimilia. cadunt. n. in diſpoſitionem malam reſpectu diſpoſitionis in illis actualiter exiſtentis. tertio ratione regiminis his corporibus debiti quod eſt regimen verę conualeſcentiæ. qa. ſ. reſumptiuum. Oppoſito autem modo de pueris dicendum vt infra patebit. Et hic vltimo modo locutus eſt Gal. de corporibus ſenum ponēs illa neutra vt dictum eſt &c.

Senum corpus conſideratur dupl'r.

45 Laur. **Quæcunq; uero in ſanis ad integrum ſunt, ſoli ſanorum ſubiacent notioni.**

Leo. Quęcunq; vero his qui integra ſanitate fruuntur, inter ſalubria tantummodo computantur.

Anti. Quęcunq; vero ſigna perfecte ſanis inſunt, ſub ſola ſanorum cadunt cognitione.

Iac. Hæc pars de ſe patet.

46 Laurē. **Item quæcunq; in ægris habentur nequaquā præmonſtrantia ſanitatem futuram.**

Leo. Et quæcunq; ægrotantibus inſunt, neq; futuram pręnunciant ſanitatem, ſoli & hæc ægrorū conceptui ſubijciuntur.

Anti. Et quæcunq; ægrotantibus non ſunt manifeſtantia futuram ſanitatem, ſub ſola & hic egrorū cadunt cognitione.

Iaco. Hæc pars eſt manifeſta.

47 Laurē. **Sed de his deinceps dicemus.**

Leo. Sed de his quidem poſtea dicetur.

Anti. De his quidem deinceps dicetur.

Iaco. Hæc pars eſt clara. Circa prædicta inſurgunt plurima dubia. Primum dubium. Non videtur ꝙ quęcunq; inſunt ſanis inſint eis ſecundum naturam, quia in ſanis ſunt ſuperfluitates euacuandæ: vt egeſtiones & vrinæ, quæ non ſunt ſecundum naturā cū indicent de ſua euacuatione. ergo &c. Similiter in eis multiplicantur materiæ peccantes, quę indigent euacuatione per purgationem. ergo &c. Secūdum dubium. Non videtur ꝙ quæcunq; inſunt ægris inſint præter naturam, quia ipſis inſunt euacuationes criticę ad ſalutē, q non videntur eſſe præter naturam. ergo &c. Item in ipſis ſunt multę operationes ſecundū naturam: vt uiſio, ergo &c.

Dubia.

Tertium dubium. Quare dixit ægris inq̄tum ſunt ægra, & non dixit ſanis inq̄tum ſana. Quartum dubium. Videtur ꝙ in ſanis poſſint eſſe ſigna præter naturam talia, quia in ipſis ſunt ſigna ſignificantia ęgritudinem nunc futuram. ergo &c. aſſumptum patet, quia per collum longum, humeros eleuatos, epiglotim formam eminētem pronoſticamur phthiſim. ergo &c. Quintum dubium. Videtur non eſſe poſſibile ꝙ aliqua ſigna exiſtentia in actualiter ęgrotātibus ſint ſana, vt ponit Gal. in littera, quia ita ſe habet ſanū corpus ad corpus ægrum nūc, ſicut ſignum ſanum ad ſignum ægrum nunc. Cum ergo omnia ſigna in corpore ęgrotante apparentia ſint ægra vt nunc. ſequitur &c. Ad primum dicitur ꝙ ſuperfluitates &c. inſunt ſanis ſecūdum naturam toto tempore quo in eis retineri debent: & tempore quo retineri debent non indicant de ſua euacuatione. Dicitur etiam ꝙ non quodlibet indicans ſui euacuatione eſt res præter naturam. Vel dicitur ꝙ ſunt res præter naturam. i. diſſeruientes naturę, propterea natura ipſas expellit. Sunt tamē ſigna ſecundum naturam, quia ſignificant diſpoſitiones ſecūdum naturam. Vel dicitur ꝙ quęcunq; inſunt ſanis per ſe merito ſuę ſanitatis ſunt talia ſecundum naturam. aliter autem non oportet. Ad ſecundum dicitur ꝙ in ęgris non ſunt criticę euacuationes ab ęgritudine, ſed ab ipſa natura. ideo nō oportet dicere ipſas eſſe pręter naturam. Vel dicitur ꝙ ſunt naturales & pręter naturam ſecundum quid. Pro quanto. n. ſignificant dominium &c. ſunt laudabiles & ſanæ, quia ſignificant ſalutem, pro q̄to uero ſignificant materiam actualiter peccantem & uirtutem ſtimulantem ſunt pręter naturam. Ex quo ſequitur non omne ſignum ſanum eſſe ſignum ſecundum naturam. Ad tertium patuit ſupra. ſanitas enim excludit omnem ægritudinem, ſed ægritudo non omnem ſanitatem corporis denominandi ęgri. Ad quartum dicitur cōcedendo illud, ſed illa ſunt ſigna remote ſignificātia, hic autem eſt ſermo de ſignis propinque ſignificantibus.

Phthiſis ſigna.

Ad ultimū dicitur ꝙ non ſic ſe habent ſigna ſana ad ęgra, ſicut corpora ad corpora q̄tum ad realem eorum diſtinctionem, ſed bene ad diſtinctionem eorum ſecundum aliquas rationes formales, vt tactum fuit ſupra in quæſtionibus.

48 Laur. **De ſignis pronoſticis in primis agendum eſt. Cunq; duplex eorum differentia ſit.**

Leo. Nunc quę futuram pręmonſtrant ęgritudinem prius exequamur. Cum vero ſit eorum differentia duplex.

Anti. Futuræ vero ęgritudinis ſigna pronoſtica percurramus prius, duplici vero exiſtente eorum differentia.

Iac. Hæc pars eſt clara.

49 Laur. **In primis aggrediemur ea quæ quantitate aut qualitate aut tempore non ipſa forma euariant ab indicijs naturalibus.**

Leo. Prius ea pertractemus quę quantitatibus, qualitatibus, temporibus, non autem proprijs ſpeciebus ab eo quod ſecundum naturam euariant.

Anti. Aggrediamur priora quantitatibus, aut temporibus, nō ipſis ꝓprijs formis ꝑmutata ab his quę ſunt ſecūdū naturā.

Iac. Primo nota vt ſupra habitum eſt: ſigna quę non ſunt ex toto genere pręter naturam dicuntur ab auctoribus permutata in propria forma, quia. ſ. taliter permutata ſunt ꝙ perdiderunt propriam eorum ſpecificam denominationem, ſicut appetitus dictus caninus permutatus eſt in propria forma, quia denominandus eſſet humanus, & ita de alijs. Similiter hoc modo dolor eſt ſignum permutatū in propria forma, eo ꝙ dolor eſt ſenſatio taliter a naturali ſenſatione permutata, quod egreditur proportionalitatem ad humanam formam,

Signa ꝑmutata in ꝓpria forma.

Dolor quid.

formam, ita vt nulla forma ſpeciei humanæ poſſit ſecundũ naturam competere, quia.ſ.per malam impreſſionem & ſubitam, quia ſecundum naturam ſentire debet per paulatinam & ſpiritualem impreſſionem. Ideo dicitur ſignum in propria forma permutatũ. forma.n.ſenſationis debita eſt, ꝙ ipſa ſit perfectio ſentientis, vt ſecundo de anima. hoc autem dicitur imperfectio ægritudinis &c. vt patet. Ex iſto patet ꝙ ſola actio corrupta proprie dicitur permutata in propria forma. actio uero diminuta non. Ex iſto etiã patet litteræ Gal. intellectus. Patet vlterius ꝙ non omne ſignum auctum vel diminutum eſt ſignum non permutatum in propria forma, quoniam appetitus caninus eſt ſignũ auctum, & tamen eſt permutatus in propria forma. Ex quo ulterius dicitur ꝙ illa littera Gal. eſt gloſanda, dum dicitur ſignum non permutatum &c. eſſe illud quod eſt permutatũ in qualitate & quantitate, quod.ſ.non egrediatur proportionabilitatem ad ſpeciem humanam. hoc.n. tale ſignum nõ eſſet in propria forma pmutatũ. ſic aũt nõ eſt de appetitu canino.

Actio corrupta vel diminuta.

50 Laur. **Verbi gratia. appetitũ cibi intẽſum aut exolutũ aut tempore non conſueto aut non ſoliti cibi.**

Leo. Veluti ciborũ appetentia intenta, vel diſſoluta, aut q̃ nõ ſeruet tẽpus cõſuetũ, aut quæ ad edulia nõ vſitata feratur.

Anti. Velut orexim ciborum intenſam aut remiſſam, aut q̃ nõ ſecũdũ tẽpus cõſuetũ ſit, aut non conſuetorum ciborum.

Iaco. Ponit ſigna neutra decidentiæ. Et primo non permutata in propria forma. ſecundo permutata. ſecunda ibi ⌊ Tertio vero. ⌉ Primo ponit ſigna magis ſpecialia ſumpta ab actione læſa, & ab exeunte mutato. ſecundo a qualitate mutata. ſecunda ibi ⌊ Et corporis tumor. ⌉ Ponit primo plura ſigna. ſecundo vniuerſaliçat dictum ſuum. ſecunda ibi ⌊ Simile vero. ⌉ Dicit primo ꝙ ſigna futuræ ægritudinis pronoſtica mutata in qualitate, quantitate, & tempore ſunt.

Orexis intenſa quid. Primo nota orexis intenſa poteſt eſſe ſignum futuræ ægritudinis intenſe.ſ. vltra conſuetudinem. ſignificat.n. aut humores acetoſos in ore ſtomachi prętermaturaliter contẽtos, aut morbum frigidum, aut humidum frigidum inſpiſſans & comprimens os ſtomachi, aut fortem membrorum reſolutionem, vt colligi poteſt. tertio. 13. ca. de cauſis canini appetitus. & ca. de ſignis diſpoſitionis ſtomachi. *Auicẽ.* Sed notum eſt quodlibet iſtorum corpus poſſe ad ægritudinem perducere. ideo &c. *Appetitus remiſſus quid.* Similiter appetitus remiſſus ſignificare poteſt vel malam complexionem ſine materia maxime calidam in ore ſtomachi, licet quælibet mala complexio poſſit eſſe eius cauſa, aut multitudinem prauæ materiæ contentæ in ſtomacho &c. Illa ſigna colligenda ſunt. 13. tertij. ca. de deſtructione & debilitate appetitus. *Appetitus eueniẽs nõ cõſueto quid.* Similiter appetitus eueniens non conſueto tempore poteſt eſſe ſignum &c. pro q̃to ſignificare poteſt nimis velocem reſolutionem membrorũ a mala complexione calida aut fri. conſequente, aut ingrediente membrorum reſtaurationem propter malam complexionem impedientem, aut ſanguinis in venis corruptionem, quare membra reſpuunt nutrimentum, & coguntur attrahere nutrimentum ab hepate nouiter &c. quæ omnia colligi poſſunt in loco pręalle. in pluribus paſſibus. *Appetitus non conſuetorum quid.* Similiter appetitus non conſuetorum ſecũdum modum ſuperius dictum ſignificat malam cõplexionem, quare ſtomachus illum appetens remouere appetit illi contraria non conſueta, vt viſum eſt alibi. Secundo nota. omnia iſta ſigna dicuntur de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturam; & non permutata in propria forma, vt dictum eſt.

51 Laur. **Aut excretionẽ materię hũidioris aut durioris.**

Leo. Aut excretiones cibi ſuperfluitatumq; quæ aut pauciores, aut plures, aut humidiores, aut duriores exiſtant.

Anti. Aut egeſtionem ſuperfluorum eſſe pauciorum aut plurimorum, aut humidorum, aut duriorum.

Iac. Ponit ſignum ſumptum ab exeunte mutato primæ digeſtionis. Primo nota vt colligi poteſt. 16. tertij. ca. de fluxu ventris omnium modorum. & in commento illius. Quibuſcunq; iuuenibus exiſtentibus &c. maior q̃titas egeſtionis ſolito non proueniens a cauſa primitiua puta cibi vel aeris &c. ſignificare poteſt vel debilitatem digeſtiuæ a mala eius complexione prouenientem vel debilitatem contentiuę, aut opilationem in meſeraicis, aut debilitatẽ attractiuę hepatis, aut etiam multitudinem maiorem choleræ ad inteſtina fluentis, aut propter paucitatem attractionis quam faciunt membra propter reſolutionem vel debilitatem, de quibus cauſis debet videri locis prællegatis. Ecõtra vero paucitas egeſtionis ſignificat vel malam complexionem calidam ſtomachi vrentem cibum aut debilitatem expulſiuæ, aut fortem exiccationẽ quam facit hepar propter multam membrorum reſolutionem, aut paucitatẽ choleræ trãſmiſſam ab hepate reſpectu ſoliti, & ſic de alijs, quæ omnia apparentia manifeſtum eſt pronoſticari poſſe ægritudinem. ideo &c. Et non intelligas ꝙ iſtis ſignis apparẽtibus neceſſario ſequatur ægritudo, ſed contingens eſt ſequi ipſam niſi ſuccurratur. Eodem modo ſuccurrendum eſt ſi ægritudo fuerit ſiccior aut humidior ſolito.

Itidem excrementorum humentium inopia aut exuperantia præter naturam, aut coloris, cõditionis ue mutatio, aut temporis euacuationis. 52 Laur.

Sic humidorũ excremẽtorũ, vel defectus, vel ſuperabundantia præter conſuetudinem naturalem, aut in colore, aut in conſiſtentia varietas aliqua: aut in tempore excretionis. Leo.

Ita vero & humidorũ ſuperfluorũ indigentia: aut abundantia pręter naturam, aut coloris, aut conſiſtentiæ permutatio, aut temporibus euacuationis. Anti.

Ponit ſignum ſumptum ab exeunte mutato ſecundæ digeſtionis dicens &c. Iac. Primo nota ꝙ conſimiliter per omnia dicendum eſt de ſuperfluitatibus ſecundæ digeſtionis puta urinæ. ipſis enim exiſtentibus amplioribus ſolito ſignificatur uel mala complexio calida renum nimium attrahentium ab hepate, uel mala complexio frigida hæpatis q̃ multiplicat aquoſitatem, & ſic de alijs. Ecõtra uero paucitas ſignificat uel debilitatem attractiuę renum aut fortem hepatis caliditatem aquoſitatem conſumẽtem, aut opilationem in uijs urinę: et ita dicaẽ de difficultate urinę et paucitate &c. *Vrinæ maioris aut minoris ſoluto indicium.* Secundo nota omnia iſta ſigna eſſe permutata in propria forma. Emittitur.n. urina parum in colore ſubſtantia et q̃titate uariata, ideo taliter appellãda ſunt, ut de alijs dictũ eſt.

Et in ſomnia ac ſomnus plurimus, aut in tempore minime conſueto. Pari modo circa potum multum aut paruum aut calidum aut frigidum cupiditas minime conſueta. Quemadmodum circa rei ueneree uſum immoderata aut importuna cupiditas, ſudor amplior iuſto aut minor. Pigrities circa motum aut tẽtanti moueri grauitas aut exolutio fortis: menſtruorum ſuppreſſio, maiorue aut minor euacuatio, nec ſecus uacuatio ex mariſcis. Quinetiam circa edulia aut potionẽ non ſimilis ſuperiori uoluptas futuri morbi indicium eſt. Eodem modo mentis hebetudo non naturalis aut inſolita obliuio aut in ſomno uiſa non conſueta atq; etiam auditus, olfactus ac uiſus hebetiores marcidioreſq; & in uniuerſum quæcũq; per naturam extiterunt partim creſcentia, ac decreſcentia, partim tempore aut quãtitate uariantia. Itidẽ corporis moles maior aut minor. Et ubi maior ſit, rubidiorq; & albi- 53 Laur.

dior,aut uelut liuidior, nigriorq́, nec ſecus ructus,ſternutamentum ac flatus amplior aut incertior q̃ qui per naturam eſt. Pari ratione quęcunq́ ex naribus, aut auribus aut palato excernuntur,quibus cerebrum expurgatur quantitate,qualitate,aut tempore uariantia.Itaq́ hęc omnia ſub naturali genere continentur.

Leo. Et vigilię plures,ac ſomnus,aut non conſueto tempore. Eodem modo potus pluris,aut paucioris calidi & fri.inſolens appetitus:ſicuti & circa rerum venerearum vſum immodica,aut intempeſtiua concupiſcentia,& plures,aut pauciores ſudores his qui ſint opportuni , & ad motus torpor, aut ſi moueri tentauerint grauitas,aut vehemens ex ſolutio, menſtruorum occultatio,vel immodica, aut diminuta euacuatio.Sic & quæ per ora venarum (græci hæmorroydas appellant) fit ſanguinis effuſio : ſed non eadem quæ prius in cibo,potuq́ voluptas, ſunt futuræ indicia ægritudinis: hebetudoq́ animi non naturalis,aut obliuio quędam inconſueta,aut ſomni qui pluribus imaginationibus abundant,q̃ prius auditus,& odoratus uiſuſue hebetiores,aut turbulētiores.Et vt ſimpliciter dicam quæcũq́ ſecundum naturam inerant , hæc quidem augmentata,hęc vero cõminuta hęc vero temporibus quibuſdam,aut qualitatibus immutata: Siquidē & ipſius corporis moles,aut maior,aut minor, aut magis alba,aut magis rubra,quemadmodum liuidior: aut nigrior,ructuſq́ ac ſternutamenta,& flatus plures,aut pauciores his qui ſecundum naturam,ſic & quæcunq́ per nares vel palatum,vel aures,per quos meatus cerebrum expurgaẗ,vel tēporibus,vel quãtitatibus,vel qualitatibus immutata.Hęc igitur oĩa ex genere eorũ ſunt,q̃ ſecũdũ naturã.

Anti. Et vigilię & multus ſomnus aut in tempore non conſueto. Ad hæc vero & ſuperfluitas aut amplior aut minor, aut calidi aut frigidi concupiſcentia pręter conſuetudinem. Quemadmodum & circa venereorum vſum immenſurata & non ſecundum tempora concupiſcentia . Et ſudores plures q̃ oporteat aut pauciores . Aut pigritia ad motionē. Aut tentantibus moueri aggrauatio . Aut diſſolutio maxima & valida. Menſtruorum etiam retētio aut amplior aut minor euacuatio.Sic uero & quæ per hæmorroydas.Sed et ſecundum eundem cibum & potum nõ ſimilis ei quę prior fuit delectatio,cognitio eſt future ægritudinis. Similiter & intellectus hebetudo non ſecundum naturam . Aut obliuio in non conſuetis.Aut phantaſtici ſomni magis q̃ prius . Et ſi quidem auditus & odoratus & uiſus hebetiores & infirmiores.Et ſimpliciter dicere eſt quæcunq́ ſecundum naturam ſunt,hæc quidem aucta,hæc vero diminuta,hæc vero temporibus quibuſdam aut quantitatibus permutata . Et corporis tumor & minor & maior factus. Et rubicundior aut albior aut liuidior aut nigrior.Et eructuationes. Et ſternutationes.Et ventoſitates plures aut pauciores a naturalibus,ſigna ſunt futuræ ægritudinis,Ita vero & quæcũq́ per nares & aures & palatum , quibus cerebrum expurgatur quãtitatibus aut qualitatibus aut temporibus permutata. Hęc igitur omnia generis ſunt eorũ q̃ ſunt ſecũdum naturã.

Iaco. Primo nota ꝙ cum vigilia ſuperfluit,aut ſuperfluit ſomnus reſpectu ſoliti eſt ſignum &c.ſignificat.n.aut abundantiam humorum humidorum,aut frigidorum opilantiũ , aut cholericorum calidorum ſtimulantium &c.ut debet uideri

Auicē. prima tertij.tractatu quarto.capꝭ.de ſuber.& capꝭ.de uigilia & ſara &c.Et ſimiliter ſitis vt dictum eſt de fame. Secundo nota ꝙ ſuperfluus appetitus coitus prouenit aut a multitudine materiæ ſpermatis retenti. aut ab eius acuitate , aut propter pruritum in uijs uirgæ uel oris matricis ut mulieribus contingit.quare fit in eis appetitus coitus inſatiabilis. quæ omnia colligi poſſent. 20.tertij.cap.1.de multitudine deſiderij coitus.&.6.de interioribus.capꝭ.ultimo.Et notum eſt ꝙ omnia iſta perſeuerãtia poſſunt ad ęgritudinem perducere. Tertio nota ꝙ ſudores q̃ oporteat ſunt ſignificantes exuberantiam materierum.Totum reſiduum litterę eſt intelligenti ſatis notum. Circa prædicta ſunt dubia. Primum dubium.Appetitus caninus uel uaccinus eſt permutatus ſolum in q̃titate ſua uel ſaltem poſſibile eſt ſic eſſe.ſ.ꝙ merito ſuæ plurimæ intenſionia ſit denominãdus caninus, & tamen eſt mutatus in ſola quantitate.quia.ſ.intenſiue.ergo &c. Secundum dubium.In littera dicebatur ꝙ appetitus non conſuetorum eſt non permutatus in propria forma.Contra.qa talis appetitus pōt eſſe corruptus.ergo &c. patet cõſequentia & aſſumptum intelligenti.Et de iſtis omnibus in quęſtione ſatis dictũ eſt. Tertiũ dubiũ.Ex ſudore recordare de eo quod ē naturale ſimpl'r et ex ſuppoſitione.

Dubia.

Appetitus caninus uel uaccinus.

54

Laur. Mordicatio uero uẽtris aut ſtomachi aut inteſtinorum aut deijciendo aut uomendo aut mingendo aut aliquis alius dolor moderatus, ſub genere præter naturam continentur.Nondum tamen ægrotare ita ſe habentes dicuntur.

Leo. Morſus quoq́ uentris,uel in ore uentriculi,uel in aliquo inteſtinorum,aut cum alius ſubducitur : aut cum uomitus excitatur , aut cum mingitur ſiue aliquis alius dolor moderatus:ex genere quidem exiſtit eorum quę pręter naturam, non tamen qui ita ſe habent ægrotare dicuntur.

Anti. Tertio uero in uentre aut ſecundum ſtomachum aut ſecũdum aliquod inteſtinorum aut in egeſtionibus aut in his quæ euomuntur aut minguntur,aut aliquis alius mediocris dolor de genere eſt eorum q̃ ſunt pręter naturam. Nondum uero ægrotare ita ſe habentes dicuntur.

Iac. Superius determinauit de ſignis pronoſticis futuræ ægritudinis non tamen ex toto genere præter naturã.ſ.quia non mutatis in propria forma,nunc determinat de ſignis pronoſticis futurę ęgritudinis ex toto genere præter naturã. Et primo de ſignis ſumptis a dolore mediocri.ſecundo a ſumptis ab operationibus ſenſibiliter læſis.ſecunda ibi ⌊Ita uero.⌉ Primo oſtendit ꝙ dolor ex toto genere præter naturã. ſecundo probat hoc. ſecunda ibi ⌊Et terminus quidem⌉ Primo propoſitum oſtēdit.ſecundo ꝙ mediocris dolor eſt ſignum pronoſticum futuræ ęgritudinis.ſecunda ibi ⌊Nõdum.⌉ Dicit primo ꝙ tortio in ſtomacho aut ſecundum uentrem &c. Primo nota ꝙ per tortionem intelligũt quidam dolorem mordicatiuum. Vel per tortionem intelligere poſſimus omnem dolorem in quo flectitur ęger, et mutatur de figura in figuram ut inueniat figurã uel ſituationem in qua minus doleat . Hic autem dolor prouenire poteſt a materia humorali uentoſa &c.Ideo eſt ſignum pronoſticũ futurę ægritudinis,aut ſecundum ſtomachum &c.i.os ſtomachi. Vel dicere poſſumus ꝙ p uẽtrē intelligit ſtõm & inteſtina & omnia uiſcera,per ſtomachum aũt ſtomachũ proprie dictum. Aut in egeſtionibus.i.in actu emiſſionis egeſtionis uel urinæ quod ſignificare poteſt , uel ulcerationem in loco uel acuitatem materiæ quæ expellitur. Secundo nota ꝙ notanter dixit aut aliquis mediocris dolor.dolor.n. fortis & magnus ſenſibiliter lædens totius conſuetas operationes eſſet potius ſignum demonſtratiuum ęgritudinis pręſentis totius.Et hoc ſatis explicat in littera. Tertio nota ꝙ apud me eadem eſt realiter operatio ex toto genere præter naturam,& operatio in propria forma permutata & operatio corrupta.Et puto ꝙ iſti termini ſunt conuertibiles . Poteſt tamen dici operatio corrupta,primo quia totaliter permutata eſt ꝙ non tranſcendit proportionem naturæ uel formæ humanæ,ſicut appetitus auctus uel diminutus ultra naturam.ſecundo dicitur operatio corrupta, quia taliter permutata eſt ꝙ trãſcendit proportionalitatem eius ad formã cuius eſt operatio . Itaq́ neq́ illa nec ſibi ſimilis omnino formæ humanæ aliquo modo poſſet competere,ut illa dicatur operatio corrupta inter operationes humanas q̃ ingreſſa

Tortio dupl'r.

Stomachus dupl'r.

Opatio tripl'r.

eſt totam

eſt totam latitudinem operationum proportionatarum ſpeciei humanæ. Ex iſto patet quomodo dolor eſt operatio corrupta, quõ etiam appetitus catiuus eſt operatio corrupta, et ſic de alijs operationibus quas in littera enumerat Gal. &c.

55 Laur. **Quemadmodum neq; grauati caput aut dolentes, quoties nõdum ob illa ſolitę operationes impediantur, atq; ægrotandi terminus talibus diſpoſitionibus talis eſt.**

Leo. Sicuti neq; qui capite grauantur, aut dolent, aut vigilant, cum nondum in conſuetis impediuntur operationibus. Hic etiam in huiuſcemodi diſpoſitionibus terminus eſt.

Anti. Quemadmodum grauati caput aut dolentes caput aut vigilantes aut dormientes, quando nondum propter hæc a conſuetis operationibus impediuntur. Et terminus quidem iſte eſt ægritudinis in talibus diſpoſitionibus diſcretiuus.

Iac. Nota ergo ex verbis Gal. in littera φ ad hoc vt totum ſit denominandum ægrum non ſufficit vnam determinatam operationem eius eſſe ſenſibiliter impeditã, ſed oportet iuxta modum loquendi Gal. omnes operationes & conuerſationes eſſe ſenſibiliter impeditas uel lęſas, vt dato φ aliqua operatio digiti foret ſenſibiliter impedita, non tamen operationes aliorũ membrorũ, ut patebit in textu ſequenti &c.

56 Laur. **Quo circa ex habitudine eandem diſpoſitionem morboſam neutramq; dicemus. Nam comparatione roboris ferentis aut euictæ facultatis, unaqueq; diſpoſitio prædicta aut morbus aut neutra diſpoſitio eſt.**

Leo. Atq; icciréo in eo quod ad aliquid eandẽ diſpoſitionem ægram, atq; neutram appellabimus. Nam pro uigore potẽtię quę vel facile ſuſtinet, vel uincitur, unaqueq; ex his, quas antea diximus vel morbus eſt, vel neutra diſpoſitio.

Anti. Et propterea ad aliquid eandem diſpoſitionem & ęgrã & neutram dicimus adhuc. Ad vigorem enim ferentis facilius q̃ iam victæ virtutis, aut ægra eſt aut neutra diſpoſitio ſingularum earum quæ dicta ſunt.

Iaco. Primo nota φ expoſitio huius litteræ talis eſt. Et propterea dicemus eandem diſpoſitionem ſanam & ęgrã eſſe ad aliquid. i. reſpectiue vel reſpectu diuerſorũ. quod declarat, quia eadem diſpoſitio comparata ad vigorem uirtutis facilius ferentis ægritudinem q̃ ferat eadem uirtus victa dicitur neutra, quæ tamen econtra dicitur ægra. Secundo nota φ per uirtutem uictam in propoſito non debemus intelligere uirtutem morbo totaliter ſuccumbentem. ſic. n. foret omnis ægritudo mortalis, ut colligitur in cõmento ſecundi pronoſticorum. Sed per virtutem victam debemus intelligere uirtutem debilem, vel ita debiliter reſiſtentem φ a morbo operationes eius ſenſibiliter & manifeſte impediantur. Vel dicit φ virtus victa eſt reſpectu alterius virtutis debilis. Licet aliqui aliter ſint dicentes φ virtus poteſt intelligi victa dupliciter. primo victoria impediente operationes uiię, & ſic omnis uirtus morbo ſuccumbens eſt cauſa ut ſit morbus mortalis. ſecundo quo ad operationes eſſe ſanas, & ſic nõ oportet uirtute exiſtente uicta morbum eſſe mortalem.

Virtus uicta du plr.

57 Laur. **Nec ſecus ubi ſenſus non maioris, minoriſq; ratione a ſe inuicem diſſident, ſed præter naturã exiſtunt, indicia morborum ſunt, quo ad exigua fuerint nec dũ ſolitas abducere queãt opationes.**

Leo. Sic & quæcunq; in ſenſibus, non in eo quod magis aut minus inuicem differunt, ſed toto genere ſunt præter naturam. Et hæc ſunt ſigna morborũ, donec modica fuerint, & nõdũ hominẽ a conſuetis operibus ſufficiunt amouere.

Anti. Ita uero & alia nocumenta quæcunq; ſunt ſecũdum ſenſus non in eo quod eſt & magis & minus deferunt alterutrum, ſed toto genere præter naturam ſunt, & hæc ſunt ęgritudinum ſigna. q̃diu tñ fuerint parua & nondum a cõſuetis unicuiq; actionibus impedire ſufficientia dicimus neutra.

Iaco. Proſequitur intẽtum. Et primo in generali ſumpta ſignificatione ex parte lęſionis ſenſitiuarum operationum. ſecundo particulariter ſecũdum unumquenq; ſenſum declarat. ſecunda ibi ⌊ Talia uero. ⌉ Dicit primo &c. Nota illa ſigna ſunt permutata a naturalibus, non in eo φ magis & minus ſolum, ſed ſunt ex toto genere pręter naturam. Ideo permutata in propria forma, ut declaratum eſt.

58 Laur. **Verbi gra. in guſtu quoties ſalſam aut amaram, aut aliquam aliam qualitatem ſentiat ſemper comedendo aut bibendo, aut etiam nulla re tali ingeſta ſaliua ipſa talis appareat.**

Leo. Talia uero ſunt in guſtu quidem, cum uel ſalſæ, uel amarę, aut alicuius alterius qualitatis ſapor nobis indicatur, ſiue in omnibus quæ bibuntur, aut manducantur, aut pręter φ aliquid aſſumatur, ſaliua ipſa talis ſentiatur.

Anti. Talia uero ſunt ſecũdũ guſtũ quidẽ qñ ſalſę aut amarę, aut alicuius alterius qualitatis manifeſtatio eſt in comeſtis & bibitis oĩbus, aut ſine acceptione cibi ſaliua eis uidet̃ talis.

Iaco. Nota. licet etiam exemplum ponendum eſſet de interioribus ſenſibus, ut ſenſu communi phantaſia &c. quorum etiam operationes contingit eſſe corruptas, & ex toto genere præter naturam, quia tamen manifeſtiores ſunt operationes exteriorum ſenſuum, ſolum de ipſis exemplificauit.

59 Laur. **In odoratu uero quoties aliquam unam ſentiamus qualitatem, nullo odorabili pręſente aut etiã pręſentibus plura ac diuerſa cuncta perinde quaſi ſimilia ſentiamus. Sępe uero nullus ſenſus aut rei male olẽtis efficit̃ nulla re pñte male olẽte.**

Leo. In odoratu autem quando alicuius unius qualitatis ſenſum habemus, nullo odore pſente, aut quũ plura differentia naribus admouemus: oĩa ueluti ſĩlia ſentimus. Sępius uero nihil ſentimus, aut aliqd fętẽs, etiã ſi nihil adſit quod fęteat.

Anti. Secundum odoratum uero quando aliquando ſentimus unam qualitatem odoratui nullo præſente odorabili, aut afferentes plurima & diuerſa, omnia ut ſimilia ſentimus. Plerumq; uero omnino ſenſus nobis eſt nullius aut fætoris alicuius, licet nullo præſente fętore.

Iaco. Hęc littera ſatis eſt clara.

60 Laur. **In auditu uero ſonitus ac ſtrepitus pręt̃ naturã**

Leo. Quantum uero ad auditum ſoni, & ſtrepitus ad id quod pręter naturam pertinent.

Anti. Secundum auditum uero ſonitus & ſtrepitus generis eorum quę pręter naturam ſunt.

Iaco. Hęc pars de ſe patet.

61 Laur. **Quẽadmodũ in uiſu quæcũq; obuerſari uidẽtur nigra, turbida, cerulea, ruffa, flaua rotũda, oblõga, extenuata. Craſſa cũcta ob oclos uolitãtia.**

Leo. Quemadmodum in uiſu quęcunq; ante oculos apparere creduntur nigra, & atra, & cerulea, & ruffa, & rubra, & nõnulla rotunda, nonnulla autem oblonga, quędam gracilia, quædam craſſa oculis prætendi uidentur.

Anti. Quemadmodum & ſecundum uiſum quæcũq; ante apparere uidentur nigra & alba & rubea & ruffa, hæc q̃dem rotunda, hęc uero oblonga, hæc quidem gracilia, hæc uero groſſa, & præteruolare omnia uidentur.

Iaco. Nota ex littera quãdoq; ſic lęditur operatio uiſiua, ut quęcunq; ſenſui obijciuntur uideantur eiuſdem coloris puta alba uel nigra, cuius tamen cauſa poteſt eſſe uapor talis uel ralis coloris exiſtens in oculo ex oppoſito foraminis uueę mouens uiſum per ſpeciem propriam, ſicut reſpiciens mediante rubea: omnia iudicat rubea, aut albo alba, uel alterius medij coloris. Quandoq; uero reſpiciens iudicat ſe uidere rem quandam rotundam aut oblongam. cuius cauſa etiam eſt uapor exiſtens taliter figuratus, de quibus in quæſtione uidebitur. reſiduum totum patet.

62 Laur. **In ſenſu uero tangẽdi quoties inęqualitas quędam, aut denſitas, aut grauitas, aut extenſio, aut ſtupor, aut ulceroſa affectio uniuerſa corporis habitudine appareat.**

Leo. In ſenſu autem tactus quum inęqualitas aliqua, vel ſpiſſitudo, vel grauitas, vel tentio, vel torpida: uel vlceroſa diſpoſitio in toto corporis habitu ſentitur.

Anti. Secundum tactum uero quando inæqualitas quædã aut ſpiſſitudo aut grauitas aut tenſio aut ſtupida aut dolens, diſpoſitio apparet ſecundum totam habitudinem.

Iaco. Dubium. Videtur ꝙ dolor quãtũcunq; paruus ſit ſignũ præſentis ęgritudinis demonſtratiuum. Primo quia in quocunq; membro eſt dolor: illius operatio eſt ſenſibiliter lęſa. ergo aſſumptum probatur, quia dolor eſt operatio ſenſibiliter læſa vt patet. Item quinto terapen. ponitur differẽtia inter lapſum neutralem & ęgritudinalem, quia neutrali debetur præſeruatio & ægritudinali curatio. cum ergo ſemper membro dolenti debeatur curatio. ſequitur &c. Ad dubium dicitur concedendo ꝙ dolor quantũcunq; paruus eſt ſignum præſentis ægritudinis. ſ. mẽbri in quo eſt dolor, eo ꝙ illius membri operatio eſt ſenſibiliter lęſa. cum hoc tamen ſtat ꝙ totum per illam læſionem ſit neutrũ. licet enim ſit illa pars ſenſibiliter læſa, non tamen eſt totũ per illam partem ſenſibiliter læſum. Sicut ſi a magno cumulo frumẽti auferantur duo grana, totus ille cumulus non ſenſibiliter minoratur quãtũcunq; numerus quatuor granorum a quo auferuntur illa duo grana ſenſibiliter minoretur. Sic ſimiliter in propoſito imaginandum eſt. Et per idem patet reſponſio ad confirmationem.

Lapſus neutral' ab ęgritudinali differentia.

63 Laur. **Quemadmodum in quauis parte extenſio, aut colliſio, aut mordicatio, aut grauitas, quoties exigua fuerint, nec diutius immorentur, diſpoſitionem quidem neutram eſſe oſtendunt, prænunciant uero morbum.**

Leo. Sic & in ſingulis partibus: uel tentio: vel compreſſio, vel morſus, uel grauitas, quando modicæ fuerint, ac minimæ firmæ, neutram quidem diſpoſitionem adeſſe demonſtrãt, futuram vero ægritudinem prænunciant.

Anti. Itaq; vero & ſecundum quamlibet partem tenſio aut tribulatio, aut punctio, aut grauitas. Quando paruæ quidem fiunt & non manentes, diſpoſitionem quidem neutram eſſe declarant, pronuntiant uero ægritudinem futuram.

Iac. Dubia. Dubium. Si eadẽ diſpoſitio poſſet eſſe neutralitas & ęgritudo reſpectu diuerſorum. & ſequitur ꝙ non omnia calefacta vel infrigidata in primo vel in ſecundo vel in tertio gradu reſpectu proprij temperamenti eſſent a temperamento æqualiter diſtantia. conſequens apparet falſum & probatur conſequentia, quia citius fieret in vno q̃ in alio ſenſibilis læſio. Item ſequitur ꝙ primus gradus non foret ille qui corpus inſenſibiliter &c. quia poſſet aliquod corpus ſenſibiliter alterare. Secũdum dubium. Non uidetur ꝙ ſit ęgritudo ſolum quando uirtus eſt uicta, quia tunc omnis ęgritudo eſſet mortalis. Ad primum dicitur concedendo ꝙ non omnia calefacta uel infrigidata in primo uel in ſecundo reſpectu proprij temperamenti ſunt aliqualiter calefacta uel infrigidata reſpectu eiuſdem quantum ad mẽſuras graduales reſpectu proprij temperamenti, ut deducit argumẽtum. ueruntamen qualitercũq; corpora uirtutum æqualium ab eadem medicina cæteris paribus calefiunt in primo uel in ſecundo æqualiter calefiunt. Non enim dicitur caliditas uel frigiditas primi uel ſecundi gradus ex tanta uel tanta menſura abſolute: ſed talis uel talis gradus, quia talis menſuræ cum tali læſione ſenſibili uel inſenſibili, & ſic de alijs. Ex quo patet ꝙ gradus reſpectu diuerſorum corporũ & diuerſarum uirtutum corporum dici poſſunt eſſe multum comitantes: ita ut caliditas quę eſt gradus primus reſpectu unius eſſet reſpectu alterius gradus ſecundus, immo fortaſſis tertius. Et ſimiliter frigiditas & adhuc quartus. Et forte ꝙ hęc eſt una potiſſima de cauſis, quare melius eſt graduare medicinam reſpectu corporis temperati q̃ reſpectu alterius. Et forte ꝙ hæc eſt cauſa quare aucta doſi dicimus augere gradum, non quidem quantum ad menſuram qualitatis productę, ſed forte quo ad nocumentum. uer. gr. camomilla calefacit in primo, quia perducit menſuram caloris extra temperamentum, non tamen ſenſibiliter alterauit. ſi autem data fuiſſet in doſi dupla multo magis feciſſet nocumentum plus de ſpiritu reſoluendo & humoribus & humiditatem membrorum paucificando: licet non intenſiorem gradum in aliquod iſtorum produxiſſet. propter quod ubi prima lęſio erat inſenſibilis iſta erit ſenſibilis. & ſic erit illud corpus alteratum caliditate extra latitudinem ſenſibiliter lędenre q̃ denominatur caliditas maioris gradus q̃ prius. ideo &c. Et plura hic proble. poſſumus imaginari iuxta illud fundamẽtum de quo intendo facere mentionem in quæſtione. Ad confirmationem neganda eſt conſequentia. Et cum arguitur ꝙ in aliquo corpore caliditas primi gradus poſita ſenſibiliter lędit. Dicitur negãdo reſpectu illius corporis illa exiſtẽte caliditate primi gradus. ſi enim ſenſibiliter alterat erit ſibi caliditas maioris q̃ primi. immo caliditas uel frigiditas ualde parua poſſet eſſe frigiditas quarti gradus, ita ut gradus omnes in eadem parua confundantur menſura, quia eadem poteſt eſſe primi & ſecundi et tertij et quarti, ut in ſene decrepito quem parua frigiditas ſufficit ad mortem perducere, ideo &c. Ad ſecundum tacta eſt ſolutio in littera.

Quęcunq; ſigna in ægrotis apparent indicãtia ſanitatem ac mortem. Prima quidem ſana. Alia uero generatim quidem ægra ſunt, ſpeciatim exitioſa dicuntur. Ducũtur ut in uniuerſum dicatur ex operationum uirtute uitioq;, particulatim ex operationibus particularibus. 64 Laur.

Ac quæ in iam egrotantibus ſigna uidentur, ex quibus nonnulla ſalutem, nonnulla mortem portendunt. Prima quidem ſalubria, altera uero genere quidem ęgra, ſecundũ ſpeciem autem pernicioſa dicuntur. Sumuntur autẽ: ut uniuerſaliter dicamus: ex operationum uirtute. ac uitijs, ſecundum partem uero ex particularium operationibus. Leo.

Quęcunq; uero iam ægrotantibus ſunt ſigna hęc quidẽ ſanitatem demonſtrant hæc uero mortem. Sana quidem priora, altera uero genere quidem ægra, ſecũdum ſpeciem uero pernicioſa dicũtur. Accipiũtur uero uniuerſaliter quidem differentię ex operationum uirtute et uitio, ſecũdũ uero partem ex his quę ſunt ſecundum partem operationibus. Anti.

Poſitis ſignis pronoſticis futuræ ęgritudinis, ponit ſigna pronoſtica futuræ ſanitatis. Et primo ꝙ ſtante ægritudine apparent aliqua ſigna pronoſtica futurę ſanitatis & aliqua futuræ mortis. Secundo per hęc ſigna docet ſignificare. ſecunda ibi ⌊Accipiuntur.⌉ Dicit primo ꝙ de numero ſignorum quæ fiunt actualiter ęgris ut nunc, aliqua ſunt pronoſtica futuræ ſanitatis & aliqua futuræ ægritudinis &c. Iac.

Primo nota ꝙ licet non ſolum ſigna apparentia in actualiter

liter ægrotātibus ſint prognoſtica futurę ſanitatis, ſed etiam apparentia in neutro conualeſcentiæ & adhuc euidentius ꝙ̄ illa. Quia tamen ſigna apparentia in neutro conualeſcentię ſunt de ſe et quaſi apud uulgares manifeſta de illis in propoſito non facit Gal. mentionem ſpecialem. Cuilibet.n. manifeſtum eſt ſigna apparentia in neutro ab ægritudine reſurgente prognoſticari futurā ſalutem. Non tamen cuilibet faciliter patent ſigna apparentia in ægrotantibus in ſtatu eſſe ſalutis ſigna. ideo &c.

Signa ęgris ꝓgnoſtica ſalutis quō.

Secundo nota ꝙ in actu ægrotante poſſunt apparere ſigna prognoſtica futurę ſalutis, quia in eo apparere poſſunt ſigna quibus comprehenditur virtutē ſuperare vel ſuperaturam eſſe morbum vt digeſtio, & ſic de alijs vt patebit. Non ſic autem in ſano poſſunt apparere ſigna prognoſtica futurę ęgritudinis, quoniam quæcunq; inſunt ſanis inſunt ſecundum naturam etiam, quia quæcunq; ſigna prognoſticātur futuram ægritudinem ſunt præter naturam, & in ſanis nulla reperitur diſpoſitio pręter naturam ſicut ſatis patet. Ex quo ſequitur aliter ſe habere ſigna prognoſtica ægritudinis aliter alia. Huius autem cauſa eſt: quia corpus vt ſic ſanum requirit excluſionem totius ægritudinis & rei cuiuslibet pręter naturam. Sed vt corpus ſit ægrū non oportet ab illo totaliter ſanitatem excludi &c. Circa

Dubia.

prędicta cadunt dubia. Primum dubium. Videtur diuiſionem Gal. non eſſe ſufficientem. In actualiter.n. ęgrotantibus poſſunt apparere ſigna nec ſalutem nec mortem ſignificantia. ergo &c. patet conſequentia & colligitur aſſumptū in commē. illius apho. Paroxyſmos & conſiſtentias. ubi ponitur ſigna cruditatis ſolum ſignificare morbi longitudinē, & per conſequens non ſalutem nec mortem. Item dolor capitis apparens in tertiana non videtur ſignum nec ſanitatis nec mortis. ergo &c. Secundum dubium. Videtur ꝙ in actualiter ſanis poſſint apparere ſigna futuræ ægritudinis prognoſtica, quia lōgum collum & epiglotis eminens &c. poſſunt apparere in ſano quæ ſunt ſigna prognoſtica futurę

Auicen.

phthiſis, vt colligitur decima tertij. cap. de ſignis pręparatorum ad phthiſim &c. Ad primum iſtorum poteſt dici primo ꝙ Gal. dedit hæc intelligi per alia. cognitis.n. extremis facile cognoſcitur mediū. Eſt ergo ſenſus diuiſionis ſignorum &c. quædam ſunt ſigna ſalutis, quędam mortis, quędam neutrius. Aliter multipliciter poteſt dici, ſed hoc ſufficiat. Ad ſecundum dicitur concedēdo antecedēs, ad quod deducit argumentum. ſ. ꝙ in ſano poſſunt eſſe ſigna &c. ſed illud non eſt perfecte ſanum de quo intelligebatur ſuperius. Vel dicitur ꝙ illud eſt verum de ſignis valde remote ſignificantibus. de ſignis tamen propinquis vel immediate ſignificātibus illud eſt impoſſibile. Et de illo eſt ſermo ſuperius.

Signorū ꝓgnoſticorū triplex.

Secundo docet ex quibus talia ſigna debent ſumi. Et primo in generali. ſecundo in ſpeciali ibi ⌊Secundum partē.⌉

Primo nota ꝙ ſuper ſalutem futuram vel mortem ſignificare non poſſumus per ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inherentibus, eo ꝙ ſubſtantialiter inherentia non ſunt eſſentialiter diſtincta ab his ſuper quibus ſignificāt, licet ratione qua ſigna ſunt ſint notiora ꝙ̄ ratione qua ſunt ſignificata. Iō Gal. hic non tetigit ſigna ſumpta a ſubſtantialiter inherētibus. Nec etiam ponit ſigna ſumpta a caſibus. Caſus.n. non niſi mediate ſignificat ſuper ſalutem uel mortem. pro quanto. ſ. ſignificat ſuper bonitatem uel malitiam operationum. Propter hoc ergo ſolū poſuit explicite ab oꝑationibus ſumpta. Et hoc nominādo illa ꝑ ꝙ̄ generaliter ſignificamus &c.

Declarat tertio ſpecialiter ex vitio & virtute operationū ortorum a principalibus. Primo nota ꝙ per ly ſecundū partem intelligit particulariter & ſpecialiter notitiā. Primo.n. poſuit per quę generalem poſſumus haberę notitiam, quia generaliter ex operationibus non ſpecificādo de quibus docuit nos ſignificare.

Oꝑatio ſecundū partem quid.

Secundo nota ꝙ per operationes ſecundum partem in propoſito non intelligit operationes particularium mēbrorum, ſed intelligit determinatas operationū ſpecies, ut vitalis, animalis &c. ꝙ̄ tn̄ cōes dicunt ꝓ quāto ſunt cōmuniter ꝓ toto. Et diſtinguit oꝑationes principaliū cōtra oꝑationes ortorū, vtraſq; particulares nominauit.

Quarum genera antea docuimus. Primo genere continentur partes principales. Secundo uero partes illi annexę. Tertio genere collocantur partes quæ ſeipſas gubernant. Sed a membris principalibus appendices quaſdam ſuſcipiunt. Porro quartum genus eorum quæ dicta ſunt ad præſciendum inutile eſt, ſed ex accidenti interdū pręnotio fieri poteſt quemadmodum ex omnibus excrementis, ex his quidem ratione conſenſus ex excrementis, quia concoctionem cruditatemq; indicant. Quo circa nequaquam fieri poteſt, ut non ſemper aut naturam dominari materiæ, aut materiam naturę, aut neutrum alterius indicent. Si igitur dominetur natura, ſana ſigna dicuntur. Si natura uincatur, ægra. neutra uero quoties æqualiter pugnent. 65 Laur.

Leo. Quarum genera antea diximus. Primum quidem eorū quæ principia exiſtunt. Secundum uero illorum quę a principijs ortum habent. Et tertium eorum quæ ex ſeipſis gubernantur a principijs aūt quaſdam deriuationes habent. Quartum ſiquidem genus eorum quæ tunc diximus. ex ſe quidem ad aliquid pręnoſcendum inutile eſt, ſecundum accidens autem, et ex his aliquādo pręcognitiones erunt, quēadmodum & ex excrementis, ex his quidem compatiendi ratione, ex excrementis autem quoniam coctionis, & incoctionis ſigna continent. Quare fieri non poteſt quin omnino ſignificent, aut naturam materiei, aut materiā naturę aut neutrū neutro dominari. Salubria quidem ſigna dicētur, natura ſuperante inſalubria vero ſuperata, neutra autem quę pugnas habent æquales.

Ant. Quarū genera prius dicta ſunt. Primū ꝗdē principaliū. Secūdum uero eorū quę ab illis nata ſunt. Et tertium quidē proprium habentium regimen, a principijs vero quędam ſupplementa recipientium. Quartum vero genus eorum quæ dicta ſunt: ex ſe quidem inutile eſt ad cognitiones, ſecundum accidens vero & ex his erit aliquando pręnotatio: Quemadmodum & ex ſuperfluitatibus, & ex his quidē ratione compaſſionis & ex ſuperfluitatibus uero ſemper, quoniam digeſtionis & indigeſtionis in his erūt ſigna. Itaq; nō contingit nō demonſtrare ea ſemper, aut naturam ſuperare materiā, aut materiam ſuperare naturam: aut neutrum neutrum. Sana igitur dicentur ſigna ſuperante natura, ęgra uero ſuperata natura, neutra uero inęqualibus pugnis.

Iaco. Enumerat Gal. ſigna ſumpta ex bonitate & malitia operationū mēbrorū. Secūdo ſuperfluitatū. ſecūda ibi ⌊Quēadmodū.⌉ Primo nota ꝙ tā ex operationibus principalium ꝙ̄ ortorum ſignificamus. Ex operationibus quidem principalium magis immediate. Ortorum vero pro quanto ſeruiunt eis, quibus impeditis vel lęſis impediuntur operationes principalium. Et ex operationibus uero habentium uirtutem innatam & influentem pro quanto etiam lęſio in ipſis eſt ſignum uel cauſa lęſionis principalium: ut pulmonis ſtomachi diaphragmatis &c. Ex operationibus uero habentium uirtutem innatam tantū pro quāto contingit principalia & alia eis compati, hoc eſt per accidens & non

Sigſare ꝑ accñs tripſr.

ſemper. Secundo nota ꝙ tripliciter dicitur aliquod per accidens ſignificare. Primo quia contingenter, quia aliquando ſic: aliquando non. Secundo quia mediate & ſic habentia uirtutem innatam tantum ſignificant. Tertio quia mediate & per aliud, & ſic ſuperfluitates ſignificant per accidens, ut declaratur in littera.

Digō quid & cruditas et ī digō uel putrefactio.

Tertio nota ꝙ in medicinis utuntur auctores iſtis terminis digeſtio, cruditas, putrefactio, indigeſtio ſeu indigeſtum, putrefactio ſeu putrefactum. Intelligentes per digeſtionem materiæ, pręparationem uel expulſionem: reſolutionem uel permuta-

donem, ſecundum exigentiam operationum naturæ. Per cruditatem vero indiſpoſitionem exiſtentē in materia, quæ ipſa indifferenter ſe habet vt digeratur vel putreſiat. Per indigeſtionem vero & putrefactionem intelligūt prauam diſpoſitionem materiei acquiſitam, quia eſt naturæ rebellis & ſtimulatiua uirtutis & impreſſiua in membra vel aliter diſpoſitionem contrariam. Et hoc collige in commento illius aphoriſmi, paroxyſmos & conſiſtentia &c. Quarto nota nunq̄ eſſe pugnam abſolute æqualem, cum virtus pugnando deficiat vel ſit fortior, ſed eſt æqualis quo ad medici ſenſum. Nec intelligas iſta ſigna fore ſecūdum veritatem neutra, quia nullam ſignificāt vel prognoſticātur diſpoſitionem neutram, ſed dicuntur neutra per quandam ſimilitudinem, quia ſicut neutra diſpoſitio eſt quę non eſt ſanitas nec ęgritudo, ita ſigna nec pgnoſticant ſanitatē nec ęgritudinē.

66 Laur. Perſpicuæ igitur cōcoctionis ſigna ſana ſunt.

Leo. Sed quæ quidem manifeſtam indicant coctionem ex ſalubribus ſunt.

Anti. Manifeſtæ quidem digeſtionis ſigna ſanorum ſunt.

Iaco. Hæc pars de ſe patet.

67 Laur. Quemadmodum cruditatis indicia ęgra.

Leo. Sicut quæ cruditatem, ægra.

Anti. Quemadmodum & indigeſtionis ęgrorum ſigna.

Iac. Hæc pars de ſe eſt clara.

68 Laur. Vbi uero neq; concoctionem perſpicue indicent neq; cruditatē neutra dicantur. Neutra præterea ſunt, quæcunq; modo hoc modo contrariū indicant, quemadmodum digiti nigreſcentes ſigna decretoria talia ſunt.

Leo. Quę vero, neq; coctionem, neq; cruditatem oſtendunt ex neutrorum ſunt natura. Sunt uero & neutra quecūq; nūc quidem hoc, nunc uero contrarium ſignificant, veluti digiti denigrati. Talia ſunt etiam critica. i. decretoria accidentia.

Anti. Neq; digeſtionem uero neq; indigeſtionem manifeſte indicantia naturę neutrorum ſunt. Neutra vero & quæcūq; nunc quidē hoc, nunc vero contrariū declarāt, quēadmodū denigrati digiti, tales vero ſunt & criticæ ſuperfluitates.

Iac. Nota ꝙ ibi. Neutra vero & quæcunq; nūc. ponit ſimilitudinem neutri de tertio ſignificato: ut digitorum dinigratio. quandoq; ſignificat ſanitatem: quia criſim bonā. q̄nq; mortem ſupple q̄ñ conſequitur calidi extinctionem &c.

69 Laur. De quibus lib. de indicijs perpenſum iam eſt, quemadmodum de ſingulis operationibus lib. de cauſis accidētium. Ex his igitur locis particularem materiam omnem colligere conuenit.

Leo. De quibus omnibus in libris de criſi dictū eſt: ſicuti etiā de his quæ ad unāquāq; attinēt operationē, in his libris in quibus de cauſis accidentium agitur. Quare omnem horū ſingulorum materiam ex eiſdem libris colligere oportet.

Anti. Dictum eſt autē de his omnibus in his quæ de criſibus, quemadmodū & de uniuſcuiuſq; uirtutis operatione in libro de cauſis accidētium morborum dictū eſt. Ex eis ergo oportet ſecundū partem omnem naturā ſignorū colligere.

Iac. Remittit nos alibi & patet.

70 Laur. Ipſe breuitati ſtudens hic ſiſto ſermonē de ſignis, deinceps de cauſis agemus.

Leo. Ego uero prolixitati parcens, hinc ſermoni de ſignis finem faciam, transgrediar autem ad illum qui de cauſis.

Anti. Ego autem iam longitudini parcens hic quidem finio de ſignis orationem, tranſeo uero ad eam quæ de cauſis.

Iac. Epilogat & ordinat ſe ad ſequentia. Et patet. Et ſic terminatur ſcientia ſecundi libri techni Gal.

Explicit ſecundus lib. techni Gal. qui fuit de ſignis.

Incipit tertius qui eſt de cauſis.

Tex. 1. Laur. CVm cauſæ ſanæ, ægræ, neutręq; ſint, in primis de cauſis ſanis agemus.

Leo. Quoniam uero & harum hæ quidem ſalubres, hæ autem inſalubres, hæ vero neutrę. Primum de cauſis ſalubribus erit ſermo.

Anti. Quoniā uero et harū cauſarū q̄dā ſunt ſalubres, quędam ęgrę, quædā neutræ. Primum de cauſis ſanis ſermo erit.

Iaco. Quia in primo tractatu determinauit de corporibus. Et in ſecundo de ſignis. In hoc tertio tractatu conſequenter determinauit de cauſis. Et primo conſeruatiuis. ſecundo curatiuis. tertio pręſeruatiuis. ſecunda ibi ⌊Ad manifeſtos.⌉ tertia ibi ⌊De his uero.⌉ Primo iterum proponit quædam neceſſaria pro inueſtigatione ipſarum cauſarum. ſecundo exequitur ad inueſtigandū cauſas conſeruatiuas ſanitatis optimę, quia temperatę. tertio pcedit ad inueſtigandum cauſas conſeruatiuas ſanitatis parum lapſę, quarto uero corpora lapſa docet reducere ad optimam ſanitatē. ſecunda ibi ⌊Perfectę igitur compoſitioni.⌉ tertia ibi ⌊Si uero ſecundum aliquid.⌉ quarta ibi ⌊Si uero permutare.⌉ Primo iterum proponit generale intentū, ſecundo exequitur magis in ſpeciali. ibi ⌊Quoniam uero.⌉ Primo dicit ꝙ cauſarum quędam ſunt ſanæ, quædam ſunt ægræ, & quędam neutrę, ſed prius determinandum eſt de ſanis. Primo nota ꝙ de cauſis duplex in medicina eſt determinatio. Vna quæ concernit uirtutem ipſarum cauſarum in relatione ad corpus humanū. Et per hanc inueſtigatur quæ medicinę ſint calidæ & quę frigidę, & ſic de alijs, & hæc determinatio pertinet ad partem theoricam. Non enim præcipit uel docet qualiter operandum ſit, qualis eſt determinatio facta ſecūdo canone. ſ. in libro de ſimplici medicina. Altera uero eſt determinatio concernens debitum modum approximandi cārum ad corpus humanū, & hęc eſt determinatio practica, quia immediate docet uel præcipit qualiter ſit operandum. Et huic determinationi inſiſtit Gal. in pręſenti particula, ut infra patebit. Ex quo patet ſolutio ad quæſtionem qua quęritur. An hęc determinatio ſit theorica uel practica. Dicitur. n. ꝙ practica. Secundo patet conuenienter poſt determinationem de corporibus & ſignis ſequi hāc determinationem de cauſis. Primæ enim duę determinationes ſunt theoricæ, & una practica, conuenienter autem poſt determinationem theoricam ſequitur practica &c. Secundo nota ꝙ debet exponi primum. i. principaliter ut quidam dicunt, quia ly primum non denotat ordinem determinationis. infra enim determinat de cauſis ęgris, poſt determinat de ſanis, licet. n. inferius de putredine faciat mentionem non principalr̄ tñ niſi ut ſtatim tangat cauſas ſanas putredinem remouentes. Ideo uidet̄ dicēdū ꝙ ly primū debet exponi principalr̄, q̄m principalis intentio medici q̄tum ad partem practicam de cauſis eſt de cauſis ſanis, non enim principaliter conſiderat de putredine, ſed cām putredinis remotiuam, & ſic de alijs.

Cārum medicinę determinatio duplex.

Primū q̄uo.

2 Laur. Cūq; earū ipſarum hæ cuſtodiāt ſanitatem, illæ efficiant, ſintq; cuſtodientes priores efficientibus tempore ac dignitate.

Leo. Quia uero, & harum, nonnullę quidem conſeruatrices, nonnullę uero effectrices. Sunt autem & tempore, & dignitate priores conſeruatrices.

Anti. Quoniam vero & harum ipſarum: hę quidem cõſeruantes ſunt, hæ vero efficientes ſanitatem. Sunt uero & dignitate & tempore priores conſeruantes facientibus.

Iac. In ſpeciali ſuã intentionẽ proſequitur, & ſuperintellecta iſta diſtĩõne cãrũ in efficiẽtes & cõſeruãtes: dicit ꝙ cãæ conſeruantes ſunt tempore & dignitate priores efficientibus, vt infra patebit. (Dubia.) Primum dubium. Non videtur ꝙ aliqua ſit cauſa conſeruans, quia nulla talis cauſa eſt in aliquo genere cauſæ. ergo &c. patet conſequentia & aſſumptum colligitur diſcurrẽdo, quia nec formalis, nec finalis, nec materialis, nec efficiens, cum hæc a Gal. diſtinguatur contra efficientem, ergo &c. Item quia efficiens cauſat effectũ poſtquam non fuit, ſed nulla conſeruans cauſa cauſat effectum poſtq̄ non fuit, ergo &c. patet conſequentia cum antecedente. Secundum dubium. Videtur ꝙ cauſæ conſeruantes non ſunt priores tempore, quia non prius tempore eſt ſanitatem conſeruans q̄ ipſam efficiens vel producẽs: ergo &c. conſequentia patet cum antecedente. Quòd etiam nõ perfectiores arguitur, quia perfectio cauſæ arguitur ex effectu vel fine. Sed eiuſdem vel æqualis perfectionis eſt effectus cauſæ effectiuæ & conſeruatiuę, ergo &c. patet conſequẽtia et aſſumptũ. quęlibet enim effectum a cauſa cõſeruabilem potuit aliqua cauſa producere. Item fortior & difficilior actus cauſandi videtur eſſe rem de nouo producere q̄ ipſam producta cõſeruare, ergo perfectior cauſa apparet producens q̄ conſeruans, & per conſequens &c. (Auicẽ.) Tertium dubium. Non apparet ꝙ diuiſio cauſarum hic poſita ſit ſufficiens. Plures enim ſunt cauſæ ſanitatis & ægritudinis q̄ efficientes & conſeruantes, quia ſunt cauſæ materiales &c. vt colligitur prima primi de ſubſtantijs medicinæ. (Cã conſeruans qd, & eius diuiſio.) Ad primum iſtorum dicitur ꝙ cauſa conſeruans eſt cauſa efficiens, vt colligitur ſecundo phyſi. diuiditur enim in cauſam conſeruantem vel producentem. hoc autem taliter poteſt perſuaderi, quia lumen productum a corpore luminoſo in medium, ab illo cõſeruatur et habet ab eo dependentiam. ſed non aliam habet cauſam nec aliter ab eo dependet continue. q̄ in primo inſtanti, in quo fuit productũ. ideo ſi tũc depẽdebat in genere cãę efficiẽtis, et cõtinue poſt. Et hanc ſentẽtiã intellexit Aui.

3

Laur. A cuſtodientibus exordiemur.

Leo. Incipiendum eſt a conſeruatricibus.

Anti. A ſeruantibus incipiendum eſt.

Iaco. Concluſio iſtius partis eſt iſta. Prius determinandum eſt de cauſis conſeruantibus ſanitatem quàm de efficientibus. Probatur. cauſæ conſeruantes ſunt tempore & dignitate priores cauſis efficientibus. ergo &c. conſequentia videtur nota. Et probatio aſſumpti innuitur in particula ſequenti, quia cauſa dicitur ad aliquid. Ex iſto corrolarie ſequitur ꝙ etiam prius determinandum eſt de cauſis conſeruantibus optimam ſanitatem. Illæ.n. ſunt dignitate priores. (Cauſa apud medicos qd.) Nota hic intellectum iſtarum duarum concluſionum. Cauſa apud medicos dicitur relatiue ad corpus uel corporis diſpoſitionem. Ideo nobiliori diſpoſitioni & corpori correſpõdet perfectior cauſa. Sed perfectior diſpoſitio eſt optima ſanitas ad quam refertur cauſa conſeruatiua. ideo &c. Et per idem patet ꝙ perfectior eſt cauſa conſeruatiua q̄ productiua optimæ ſanitatis, quia competit corpori perfectius diſpoſito. illa enim competit corpori ægro vel neutro, & etiam quia perfectius eſt optimam diſpõnem actualiter eſſe q̄ ipſam futuram eſſe vel poſſe eſſe.

ANNOTANDVM QVACVNQVE IN PARTE DESVNT IACOBI COMENTARIA, ADIICIEMVS TEXTVM, NECNON ET EXPOSITIONEM HALY.

Dico ergo ꝙ cum corpus ſanum nõ ſit unum ſed ſint ſpecies multe ſicut determinauimus ante, tunc oportet ut unicuique ſpecierum eius ſit cauſa conſeruatiua propria, quoniam omnis cauſa non eſt cauſa, niſi per ſemitam comparationis ad aliquid. 4 Haly.

Laur. Cum ergo ſanum corpus non ſimplex ſit, ſed multiplex vt antea definitum iam eſt, in vnoquoq; eorum cauſa cuſtodiens propria erit, quando quidem cauſa ad aliquid eſt.

Leo. Quum igitur non vnum tantum ſit ſanum corpus, ſed plura, vt ſupra diffiniuimus, in eorum ſingulis propria erit cauſa conſeruatrix. Siquidem omnis cauſa in eo quod ad aliquid exiſtit.

Anti. Cum igitur ſit non vnum ſanum corpus ſed plura, quẽadmodum prius determinatum eſt, ſecũdum unumquodq; eorum erit cõſeruatiua cã, quoniam & oĩs cã eſt ad aliquid.

Haly. Oſtendit Gal. in Initio huius libri ꝙ ſanitati ineſt latitudo, cuius quantitas eſt id quod eſt inter comparationẽ corporis ſanatiui quod eſt in meliori diſpoſitionum et quod eſt inter corpus ægrotatiuum. Et iam dixit ꝙ neruus ſanorum corporum eſt in quatuor modis. ſ. corpus quod eſt in meliori diſpoſitionum, & corpus ſanum ſecundum plurimum, et corpus ſanum in hora pręſenti, & corpus ęgrotatiuum. Et inter vnũquodq; iſtorum quatuor & inter illud quod ſequitur ipſum in ſanitate, ſunt corpora multa ſecundum comparationem complexionis membrorum ſimilium partium et comparationem complexionis mẽbrorum officialium. Et quoniam corpora iſta ſunt diuerſa, tunc vnumquodq; eorum indiget cauſis conſeruantibus ipſum ſecundum illud ſecundum quod eſt. Et iſtæ cauſæ ſunt duę, ſcilicet cauſæ quæ ſunt ei ſimiles & quæ conſeruant ſuper ipſum complexionem eius et illius compoſitionem ex cibis et exercitio & fricatione & balneatione. (Sanorũ corporũ modus quadruplex.)

Et oportet ut ponam principium ſermonis mei in meliori diſpoſitionum corporis, & inquiram cauſas quæ ſunt conſeruantes ſanitatem illius corporis, ſed inuentio illarum cauſarum eſt ex ipſa re quæſita. 5 Haly.

Laur. Rurſus igitur hoc loco ab optima corporis præparatione petito initio cauſas comparatione illius ſanas conſideremus; Earum inuẽtionem rei ipſius natura ſubminiſtrabit.

Leo. Hic igitur denuo ſumendum initium ab optima corporis conſtitutione, ac quæ ei ſalubria ſint conſiderandum. Eorum autem inuentionem ipſius rei natura inſinuat.

Anti. Rurſus igitur principium hic ab optima cõpoſitione corporis faciendũ eſt, conſiderãtes quæ ſunt ad hanc ſalubres. Inuentionẽ vero earum rei ipſius natura demonſtrat.

Haly. Per ſermonem ſuum ex ipſa re quæſita vult æqualitatem ſecundum veritatem per hoc ꝙ res quæſita in meliori formarum eſt conſeruatio ſanitatis. eſt ergo neceſſe vt ſint cauſæ conſeruantes hanc diſpoſitionem cibi exiſtentes temperati in quantitate ſua & ſua qualitate & hora ſuſcipiendi eos, & ſimiliter exercitium fricatio & balneatio, quorum vnumquodq; ſit temperatum in quantitate ſua & qualitate ſua, & hora vtendi eos, & parte vſus illius.

Quod eſt, quia ſi corpus non reſolueretur & non doleret ſed maneret corpus cui eſt melior formarum ſemper ſecundum diſpoſitionem ſuam, non indigeret arte regiminis. Verum cum reſoluatur & mutetur non ſeruans diſpoſitionem, ſecũdum quam natum eſt a princi- 6 Haly.

pio ſui eſſe, indiget adiuuãtibus per qualitatem iſtius & p quantitatem numeri modorũ ex quibus mutatur. Eſt ergo neceſſe ut ſit numerus modorũ adiuuantium ipſum æqualis alterationi, intelligiẽ p illud numerus cãrũ conſeruãtiũ ipſum.

Laur. Si enim corpus non poſſet pati, nec alterari ſemper optima præparatio permaneret: nec indigeret arte gubernante. Sed cum alteretur corrumpatur ac permutetur minime cuſtodiens quam ab initio obtinuit conditionem, iccirco auxilio eget. Ergo quot modis alteratur: tot genera auxiliorum habebit. i. cauſarum cuſtodientium ſanitatem.

Leo. Si enim impatibile, atq; inalterabile eſſet corpus, ſemp optima conſtitutio perduraret, neq; artis præſidio indigeret. Quoniam uero alteratur, corrumpitur, & uertitur, neq; eundem ſeruat prioris ſtatus tenorem, ea ratione auxilium deſiderat. Secundum quot igitur alteratur modos, tot auxiliorũ, hoc eſt cauſarum conſeruatricium genera habebit.

Anti. Si. n. eſſet impaſſibile & immutabile corpus, & ſemper maneret in optima compoſitione: tunc nihil indigeret arte conſtituente ipſum. Quoniam uero mutatur & corrumpitur & conuertitur non ſeruans quã habuit ex principio cõſiſtẽtiã, ꝓcuratione ſecũdũ hoc indiget. Secũdũ hoc igiẽ quot modis alteratur corpus, totidem & genera procurationum habebit, hoc eſt conſeruantium cauſarum.

Haly. Cã mutãs corpus dupl'r. Cauſæ quæ mutant corpus quod eſt in meliori formarũ natura: ſecundum quod oſtendit Gal. in tractatu primo de regimine ſanitatis. Aut ſunt intrinſecę in eo quod aggregatur ex ſuperfluitatibus ciborum & potuum cum additione ſiccitatis & diminutione caliditatis innatæ. Aut extrinſecę ſicut aer continens & reliqua quę reſoluunt ipſum ſpiritum animalem vitalem & naturalẽ. Et quando applicantur oĩa ea indiget vnũquodq; eorũ cãis ꝓhibentibus mutationem melioris formarũ. ergo p q̃titatẽ numeri modorũ q mutant hãc formã ẽ q̃titas numeri cãrũ cõſeruãtiũ eã a mutatione.

7 Haly. Et manifeſtum eſt ex eo quod diximus ꝙ illæ cãæ ſunt ex genere cauſarum, quę rectificant corruptionẽ. uerũ ipſæ nõ rectificant niſi paulatim anteq̃ accidat lęſio multotiens ſubito, propterea quia multotiens accidit nocumentum ſubito. nã nõ numerant eas medici in numero cauſarũ quę ãñcedunt & cõſeruant corpus a malo, quod uult ſuperuenire ei, ſed medici numerãt eas in numero cãrũ quæ cõſeruãt diſpoſitionẽ eius pręſentẽ.

Laur. Quæ vt conſtat ex dictis corrigentes cauſæ genere ſunt: Sed quia paulatim corrigunt priuſquam lęſio vniuerſim incidat medici nequaquam dicunt futurum præcaueri malũ, ſed præſentem cuſtodiri præparationem.

Leo. Quas ex his quę dicta ſunt liquet eſſe ex correctiuarum genere. Sed quia paulatim correctiones faciunt, anteq̃ omnis ingruat noxa, non pręſeruantes a futuro malo, ſed præſentis ſtatus conſeruatrices medici appellant.

Anti. Quæ manifeſta ſunt iam ex his quæ dicta ſunt, vt corrigentia ex genere accidit exiſtere. In eo vero quod velociter faciunt correctiones prius q̃ ſimul occurrat læſio non pręſeruatiua a futuro malo appellata ſunt a medicis, ſed ſeruantia pręſentem conſiſtentiam.

Haly. Cã rectificãs corruptionẽ duplex. Cauſę q̃ rectificãt corruptionẽ ſunt duobus modis. Aliæ enim ſunt q̃ adminiſtrãtur in curatione ægritudinis ex cibis & medicinis & regimine & ſpẽbus medicationis. Et aliæ quæ adminiſtrantur in parte medicinę nominata præuiſione cum conſeruatione. Et iſtæ quidem proprie ſunt quę conſeruant corpus a malo quod uult accidere ſup ipſum. Et corpus quidem quod eſt in meliori formarum non indiget aliqua iſtarum penitus, & non indiget niſi illis quæ conſeruãt in omni hora diſpoſitionẽ pñtem eius donec non mutetur.

8 Haly. Et corpora mutantur a cauſis quibuſdam neceſſario, & a cauſis quibuſdam non neceſſario. Intellige p cauſas quę mutãt corpus neceſſario, quibus nõ eſt excuſatio quin corpori occurrant. Et intellige p cãs quæ non mutãt corpus neceſſario reliquas cãs. qđ eſt, quia nõ eſt excuſatio quin corpori occurrat aer. qđ eſt. quia comeſtione & potu & ſomno & uigilia & motu & quiete & cõſtrictione & euacuatione & accidẽtibus animæ neceſſe eſt eũ uti. Gladij uero et lupi et uenenoſa animalia non ſunt ex eis quæ neceſſe eſt occurrere corpori. Et per illud nõ eſt opatio medicinæ, niſi in genere primo cauſarum. In genere uero cauſarum ſecundo non eſt medicinæ operatio.

Laur. Corpus igitur alteraẽ a quibuſdã neceſſario, a quibuſdã nõ neceſſario. Intelligo neceſſario alterari ab illis q̃bus abſtineri nõ poteſt. Non neceſſario uero quibus poteſt abſtinere. Ergo in aere circumeunte neceſſario diuerſaẽ, comedit, bibit, vigilat, dormit neceſſario. Gladio non vtitur neceſſario nec beſtijs. Quocirca in primo cauſarum genere ars circa corpus conſiſtit, in ſecundo minime conſiſtit.

Leo. Alteratur igitur corpus a nonnullis quidem neceſſario, a quibuſdam vero non neceſſario. Dico autem neceſſario, q̃ nulla eſt euitandi ratio, non neceſſario autem reliqua. Nam aerem quidem nos ambientem ſemper attingere, comedereq; ac bibere, & uigilare, et dormire eſt neceſſariũ. Enſibus aũt, & exitialibus feris obuiare, non neceſſarium. Quare circa primum cauſarum genus verſatur ars corporis conſeruatrix, circa ſecundum autem, minime.

Anti. Alteratur igitur corpus a quibuſdam ex neceſſitate, & a quibuſdã non ex neceſſitate. Dico aũt ex neceſſitate quidẽ, q̃bus impoſſe eſt ipſum nõ approximare. Nõ ex neceſſitate vero vt ſunt reliqua. Nãq; ſemper incõtinenti immorari & comedere & bibere & vigilare neceſſariũ eſt ei. Gladijs vero & beſtijs nõ neceſſariõ eſt uti. Vnde in priori q̃dẽ genere cãrũ circa corpus ars cõſiciẽ, circa ſecundũ uero nequaquã.

Haly. Cã mutãs corpus dupl'r. Genus primũ eorũ eſt ex quo nõ eſt excuſatio corpori neceſſario, & ars medicinæ mẽſurat vnãquãq; cauſarũ q̃ ſunt ſub eo in q̃titate & qualitate & parte vſus. Et genus ſecũdũ eſt quod nõ mutat corpus neceſſario. quod eſt: q̃a eſt poſſe vt euadat ab eo corpus vita ſua tota. ſicut percuſſio cũ enſibus, & punctio cum lãceis, & morſus luporũ & habẽtium venenũ, & reliqua quę accidũt corpori extrinſecus ex eis de quorũ ꝓprietate eſt vt cõtingãt, aut fortuitu aut accĩñi aliq̃ aut extra corpus. Et nõ eſt arti medicine operatio in cauſis q̃ ſunt ſub hoc genere operationũ in conſeruatione eius. ſed eſt ei operatio in curatione eius quod imprimit in corpore hoc genus, ſicut curatio morſus canis rabioſi, & vipere, & curatio attritionis factæ ex percuſſione & caſu, & curatio fracturæ & diſlocationis, & futura plagarum & his ſimilia. Intellige ergo a Gal. ꝙ nõ eſt in eo medicine operatio. ſ. operatio in conſeruatione ſanitatis ab eo quod imprimunt iſtæ cauſæ extrinſecę tantũ, ſicut poſſe eſt vti arte medicinę vt conſeruet ſanitatẽ a genere primo, ſed in curatione ægritudinis eſt ei operatio, nec eſt ſermo Gal. in aliquo ex curatione ęgritudinum, ſed loquetur in illo parum poſt.

9 Haly. Quando nos determinauimus quot ſunt cauſæ quæ mutant corpus neceſſario, inuenimus in unoquoq; generum cauſarum genus proprium cauſarum conſeruantium ſanitatem.

Si igitur

Laur. Si igitur quæcunq; corpus alterant neceſſario diuiſeri‑ mus in unoquoq; eorũ ꝓpriũ genus cauſarũ inueniemus,

Leo. Quot igitur numero ſint ea quæ ex neceſſitate corpus alterãt diſtinguentes, proprium in ſingulis eorum, cauſa‑ rum ſalubrium genus inueniemus,

Anti. Quod igitur ex neceſſitate alterantia ſunt corpus diuidẽ‑ tes ſecundum proprium unumquodq; eorum, aliquod ge‑ nus cauſarum ſalubrium inueniamus.

Haly. Vult ꝙ unaquęq; harum cauſarum neceſſariarum cor‑ pori mutet ipſum ſpeciebus mutationis multis, & conſer‑ uantiũ ſanitatẽ ex ſpeciebus ſuis eſt ꝓpria forma corporis. Nã ſi eſt melior formarũ, tũc ꝓpria eſt ei ęqualitas. Et ſi eſt infra formã optimã tũc propria eſt q̃ aſſimilatur illi formę.

10 Haly. Et primum generarum cauſarum quę mutãt corpus neceſſario eſt ex obuiatione aeris conti‑ nentis corpora noſtra. Et ſecũdum genus eſt ex motu & quiete in toto corpore, & in unoquoq; membrorum eius. Et tertium eſt ex ſomno & uigilijs. Et quartum eſt ex eis quæ ſumuntur. Et quintum eſt ex eis quæ fluunt ex corpore, & cõ‑ ſtringuntur in eo. Et ſextũ eſt ex accidẽtibus aię.

Laur. Primum itaq; eſt aer circũueniens, Alterum motus ac quies totius corporis ac partium. Tertium ſomnus ac uigi‑ lia. Quartum ea quæ ingeruntur. Quintum ea quę excernũ tur ac ſubſiſtunt. Sextum animales affectiones.

Leo. Ineſt igitur unum quidem ex ambientis aeris adheſu. Al terum uero ex motu, et quiete: & totius corporis, & partium ſingularum. Tertium ex ſomno, & uigilia. Quartum ex his quæ aſſumuntur. Quintum ex his quæ excernuntur, & reti‑ nentur. Sextum ex animæ affectibus.

Anti. Eſt igitur unum quidem ex cõtinẽte nos aere. Alterum uero ex motione & quiete, & totius corporis, & ſecundum partem. Tertiũ uero ex ſomno et uigilijs. Ex quartum ex his quæ offeruntur. Quintum ex his quę egeruntur & retinen‑ tur. Sextum ex animæ paſſionibus.

Haly. Intellexit ab eo ſermonẽ eius ſex. Ipſe enim uult ꝙ una‑ quęq; conſeruantium ex illis ſex ſint res una propria. Et re‑ liqua quæ ſunt in circuitu illius unius mutant corpus a ſua forma propria. Et exponit totum illud & dicit.

11 Haly. Quod eſt, quia neceſſe eſt corpori ut alteretur & mutetur ab omnibus iſtis cauſis donec fiat cũ diſpoſitione aliqua. Ex aere quidem, q̃m calefit, aut infrigidatur, aut humectatᷣ, aut ſiccatur, aut accidunt ei aliqua ex iſtis rebus ſecundum com‑ poſitionem, aut mutatur ſubſtantia eius tota do nec conuertatur ideſt corrumpatur.

Laur. Corpus igitur ab aere circumeunte, aut calefit, aut frige fit, aut exiccatur, aut humectatur: aut coniunctim afficitur, aut ex tota ſubſtantia alteratur.

Leo. Ex his.n. neceſſe eſt aliquomodo affici corpus. Ab aere quidem ambiẽte, quia aut calefit: aut frigefit, aut exiccatur, aut humectatur. uel ſecũdum horum patitur coniugationẽ, aut in tota alteratur ſubſtantia.

Anti. Sub his.n. omnibus neceſſe eſt corpus quodammodo di‑ ſponi. Sub continente quidem aut calefactum, aut infrigida tum, aut humectatum, aut ſiccatũ, aut ſecũdũ cõpſonẽ eorũ aliquid patiens, aut ſecũdũ totã ſubſtãtiã alteratũ totum.

Haly. (Aeris muta‑tio multiplex.) Aer continens mutatur, & fit q̃nq; calidus, et alia uice fri gidus, et q̃nq; ſiccus, et alia uice humidus, et ſecũdũ cõpõnẽ etiã fit ca. & ſic. ca. & hu. fri. et hu. fri. & ſic. Et q̃n cõuertitur etiã ſubſtantia eius & putreſcit, aut a uapore corporũ mor‑ tuorum qui eleuatur ad ſpatium & deſcendit ad aliquam partium, & putreſcit aer illius partis, aut coartatur in uno lo co & non mouetur & putreſcit etiam.

12 Haly. Ex motu autem & quiete, tunc quãdo unuſ‑ quiſq; eorum eſt exiens ab æqualitate ſua.

Haly. (Motus & quietis modus multiplex) Motus modi ſunt diuerſi & multi. Ex eis enim eſt qui eſt exercitium tantum. Et ex eis eſt qui eſt exercitium & labor ſimul. quod eſt, quia omnes operationes & itinera & labor ſunt intrantia ſub motu. Et quietis etiam ſunt modi mul ti diuerſi. Alia enim eſt quæ eſt quies a laſſitudine quam fe‑ cit motus. Et alia eſt quæ eſt tranquillitas & requies & pi‑ gritia a motibus. Motus.n. & quies quando unumquodq; eorum pertranſit qualitatem intenſionis permutat corpus. Motus enim facit accidere in corpore caliditatem. Et q̃n ſuperfluit conuertit ipſum ad frigus. Et quies facit acci‑ dere in corpore frigiditatẽ. Et q̃n ſupfluit extinguit caliditatẽ innatã. Et cõſeruãs ſanitatẽ eſt quod ex eis ẽ cũ æqualitate.

13 Laur. Porro ab ipſo motu, quieteq;, ſi utrũq; fuerit immoderatum, calefit aut frigeſit aut exiccatur aut humectatur aut coniunctim afficitur.

Leo. Ex motu uero, & quiete cum utraq; modum exceſſerint, aut calefactum, aut refrigeratum, aut humectatum, aut exic catum: uel aliquid ſecundum horum patiens coniugationẽ.

Anti. Et motione uero & quiete immoderatis utriuſq; exiſten tibus aut calefactum, aut infrigidatũ, aut ſiccatũ, aut hume ctatũ, aut ſecundũ copulationem eorum aliquid patiens.

Iac. Nota ꝙ ex motu accidit calefactio ſuperflua, & ſimiliter exiccatio, ex ultimato motu infrigidatio per reſolutionem. Quies autem ecõtrario retinendo ſuperfluitates infrigidat. Quæ omnia colligi poſſunt ſecunda primi doc. ſecunda ca. de his quæ proueniunt ex motu & quiete.

13 Haly. Et ſimiliter etiam non eſt excuſatio, quin mu tetur corpus ex ſomno & uigilijs.

Haly. (Vigiliæ & ſomni effectus.) Vigiliæ calefaciũt corpus. Et q̃n ſuperfluunt exiccãt ip‑ ſum. Et ſomnus infrigidat corpus in primis. Et quando ſu‑ perfluit infrigidat ipſum infrigidatione forti. Et conſeruans ſanitatem in utriſq; eſt quantitas quę intenditur.

Laur. Itidẽ ex ſomno ac uigilia neceſſario afficitur.

Leo. Sic & ex ſomno, & uigilia ipſum pati eſt neceſſarium.

Anti. Ita uero & ex ſomno & uigilia neceſſe eſt pati ipſum ſe‑ cundum eandem rationem.

Iaco. Nota eodẽ modo circa ſomnũ & uigiliam, quia ſomnus uehementer ſimilis eſt quieti & uigilia motui ut ſecũda pri mi ca͡p. de his quę proueniunt ex ſomno & uigilia &c.

14 Haly. Et ſecũdũ hanc ſimilitudinẽ eſt neceſſe ut mu‑ tetᷣ corpus ex eis que recipit ex cibis & potibus.

Laur. Simili modo ex his quæ ingeruntur.

Leo. Secundum eandem rationem. Et ex animæ affectibus. Et ex his quæ aſſumuntur.

Anti. Et ex his quæ offeruntur.

Iac. Cibus & potus mutãt corpus ſecũdũ ſuas q̃titates et quali tates ſuas et horas, etiã uſus eorũ ſpẽbus multis mutationis. Et cõſeruãs ſanitatẽ ẽ quod ex eis configuratũ corpori tm̃.

15 Haly. Et ex eis quę procedũt ex ipſo, & cõſtringun‑ tur in eo. Et paſſionibus animæ.

Laur. Aut excernunᷣ aut ſubſiſtũt, & ex aĩalibus affectionibus.

Leo. Aut excernuntur aut retinentur.

Anti. Aut egeruntur, aut retinentur. Et ex animæ paſſionibus.

Haly. Superfluitates corporis quæ procedūt a natura ſunt ſicut vrina & egeſtio & menſtrua in horis ſuis. Quæ quādo mutantur ita vt addatur egreſſio aut conſtringatur intra corpus mutatur corpus. Et conſeruans ſanitatem ex eis eſt quātitas intenſionis. Et non ſunt quę procedunt & cōſtringuntur cauſæ ſanitatis aut ægritudinis niſi propterea: quia quando additur earum proceſſio, accidit malitia diſpoſitionis in corpore, cuius exemplum eſt illud quod u demus de eſſe urinæ. Nos enim multotiens retinemus eam propter occupationem quæ accidit nobis. cum ergo ceſſamus ab illa occupatione & uolumus mingere: fortaſſe fit difficile nobis emittere urinam aut accidit nobis ex ea mordicatio aut aduſtio. Et ſecundum hanc rōcinationem eſt ſermo in reliquis quæ fluunt ex corpore natura aut conſtringuntur in eo.

Superfluitas corporis naturalis quid.

Et ex accidentibus qui accidunt in anima quædam eorum accidentium mouent ſpiritum ab interioribus ad exteriora, ſicut ira & gaudium. Ira quidem mouet ſpiritum motu forti. Et gaudium quidem mouet ſpiritum paulatim. Et quędam eorum mouent eum ab exterioribus ad interiora: ſicut anguſtia & triſtitia & timor. Et quędam eorum quidē mouent eū ab exterioribus ad interiora & ab interioribus ad exteriora ſimul, ſicut helen dolor. Et manifeſtum eſt ꝙ quando ſpiritus mouetur, cum eo caliditas innata mouetur; & multotiens mouetur ſanguis. quod eſt: quia ſpiritus & caliditas innata ſunt duo uapores in corpore. ſ. corpora quędā aerea & quædam ſubtilia. Et differentia inter utraq; eſt ꝙ ſpiritus eſt ſubtilior calore innato, & calor innatus eſt groſſior & pluris humiditatis. Et per motum harum rerum accidit corpori ut calefiat plus ꝗ oportet aut infrigideť aut deſiccetur aut humectetur, aut ſecundum compoſitionem harum qualitatū. ſ. ut calefiat & exiccetur ſimul, aut calefiat & humecteť, aut infri. aut deſiccetur, aut īfrīdeť aut humecteť.

Spūs & calor naturalis.

16 Laur. **Et enim cuncta hęc partim perſpicue, partim per medias cauſas alterant corpus.**

Leo. Hęc ſiquidem omnia partim quidem euidenter, partim vero per alias cauſas medias alterant corpus.

Anti. Omnia. n. hæc, hæ quidem manifeſte, hæ vero per medias cauſas alias alterant corpus.

Iac. Primo nota ꝙ licet iſtæ ſex res neceſſario &c. tamē differenter alterant corpus noſtrū. Quędam. n. alterant ipſum immediate vt cibus potus, aer. Et intelligitur iſta immediate alterare, quia non mediate aliquo iſtis cauſis extrinſeco. Quædam autem mediate vt ſomnus & quies mediāte diſpōne humorali ex ipſo in noſtro corpore derelicto. Et ſimiliter inanitio & repletio. Secundo nota ꝙ licet iſtæ res dicantur neceſſario alterare &c. adhuc tamen hoc eſt multū differenter, quia quædam continue vt aer, quędam interpolare vt potus cibus motus & ſic de alijs. Non. n. ſemper mouemur, nec ſemper cibum ſumimus, licet nos ſemper alteret motus vel eius oppoſitum. Sed circa dicta plures ſunt difficultates.

Dubia. Primum dubium. Non videtur ſex fore res iſtas non naturales, quia præter illas adhuc ſunt cęleſtes influentiæ corpori noſtro neceſſario occurrentes vt lumen & influentia terra & aqua, & ſic de multis alijs. Similiter artes & conſuetudines, fricatio &c. Secundum dubium. Videtur ꝙ aer non debeat dici res non naturalis, quia aer eſt res naturalis eo ꝙ aer eſt elementum. Elementum autē vnum ponitur de rebus naturalibus, ideo &c. Tertium dubium. Quomodo cibus eſt res non naturalis, quia vel antequam ſit tranſmutatus, vel poſtquam eſt tranſmutatus & in ſanguinem conuerſus. Non primum, quia tunc infrigidatio cordis & hepatis a comeſtione lactucarum non eſſet a re naturali nec a cauſa primitiua, quia non infrigidat lactuca cor nec poſt eius tranſmutationem. Nec etiam poſt eſt cauſa non naturalis, quia ipſa conuerſa in humores, notum eſt ꝙ non amplius eſt res non naturales. Quartum dubium. Nō apparet ꝙ ſomnus & vigilia ſunt res non naturales, quia tā ſomnus ꝗ vigilia ſunt res naturales, ergo &c. Aſſumptū probatur. Primo quia ſunt operationes. Secundo quia a natura proueniunt ad finem determinante intentum a natura. Simile argumentum adduci poteſt de motu & quiete & accidentibus animæ. Quintum dubium. Non apparet ꝙ inanitio & replo ſint res non naturales. Primo quia ſunt naturales operationes, ergo &c. patet conſequentia & antecedens ſimiliter. Secundo quia per repletionē intelligitur operatio quæ fit retentio vel pſa res retenta, ſed nullum iſtorū, ergo. antecedēs arguitur. Non. n. res illa replēs, quia illa pōt eſſe naturalis & pręter naturam. Nec etiam motus ille, quia ſic eſſet motus & quies vt ſatis patet ideo &c. Sextum dubium. Quid plus nos alterat, vel aer, vel cibus & potus, & videtur ꝙ ſit potus auctoritate philoſophi prima ꝓble. Aſſerit. n. nos aquas magis immutare ꝗ aer. Item quia aer eſt locus naturalis noſtri cuius eſt conſeruare locatum, vt colligitur. 4. phy. & 4. de cęlo & primo & pluribus locis. Oppoſitum tamen videtur patere, quia aer nobis continue occurrit & cibus interpolate, vt Gal. 9. terapē. & ideo &c.

Ad hęc omnia rñdetur. Ad primū dicitur ꝙ cœleſtes influentię oēs reducuntur ad aerem, tales nāq; non alterāt corpus noſtrum niſi mediante aere. Ideo conſiderare habent has impreſſiones medici vt. ſ. ab aere proueniunt. De artibus aūt & cōſuetudinibus dicitur ꝙ non alterant nos niſi mediantibus iam dictis vt humiditas aquea mediāte aqua quæ reducitur ad aerem. Cōſuetudines vero mediante cibo potu motu & quiete & ſic de alijs vt patet, Balneū aūt ſimiliter. Sed fricatio mediante motu vel exercitia. Licet quīdā dicāt aliter ꝙ non ſunt neceſſario noſtro corpori occurrentes. Ad ſecūdū dicitur ꝙ aer nobis intrinſecus & tanꝗ pars intrinſeca noſtri corporis exñs in nobis eſt res naturalis. Aer tñ exterior nos euētans attractus per inſpirationem eſt res non naturalis, & ſic non procedit argu. unde iſtę duę propoſitiones ſunt concedendę, aer eſt res naturalis, aer eſt res non naturalis, ut patet. Et ſi arguitur contra, quia nullus ineuitabilr nos alterat, ergo nullus aer eſt res nō naturalis. conſequentia uidetur tenere per quid nominis rei nō naturalis. Dicendum negando conſequentiam: ad hoc. n. ꝙ aliqua res dicatur non naturalis non requiritur ꝙ illa nobis neceſſario occurrat uel ineuitabiliter, ſed ſufficit ꝙ ineuitabilr ipſa uel conſimilis ſibi nobis occurrat. ſibi ſimilis dico eiuſdem denominationis cum illa ſub iſto genere res nō naturalis, & hoc ſufficit. Ad tertium dicitur ꝙ cibus ſit conuerſus, & adhuc poſtꝗ conuerſus eſt, et humor ex eo generatus pōt denominari res non naturalis, & cauſa primitiua. Et cum arguitur ꝙ non de lactuca. dicitur ꝙ lactuca ante eius conuerſionem poteſt infrigidare cor per ſimplicem alterationem & uapores. Et cum arguitur ꝙ non de ipſa conuerſa, quia ipſa pro tunc eſt res naturalis. huic dicitur negando conſequentiam. non. n. repugnat eandem rem ſecundum diuerſas rationes eſſe rem naturalē & non naturalem: ut ſanguis ex lactuca generatus pro quanto eſt res corporalis &c. eſt res naturalis, pro quanto tamen aliquid adhuc habet in eo a lactuca derelictum poteſt dici res non naturalis eo ꝙ alterat ſicut cauſa extrinſeca. Et ſic arguitur ꝙ non, quia nūc talis ſanguis taliter alteratus eſſet cauſa primitiua quod eſſet contra Aui. 2. primi doc. 2. c. primo ponētem nullam cauſam primitiuam eſſe corporalem. Similiter, qua ratione ille ſanguis foret cauſa primitiua, eadem rationem humor generatus ex cibo putrido faciens ſe. putridam eſſet cauſa primitiua, & per conſequens daretur ſe. pendens continue a cauſa primitiua quod uidetur irrationabile. Ad hoc pōt dici concedendo illum ſanguinem ut habens illam frigiditatem in ſe eſſe cauſam primitiuam, & ꝙ non repugnat eandem fore cauſam primitiuam & accedentem uel coniunctam. Et ꝙ Aui. uoluit illas diſtingui ſolum ratione, & ſecundum hæc facilius patet ſolutio. Ad aliud dicitur concedendo concluſionem & ꝙ illud non eſt cōtra mentem auctorum, licet contra mentem corū foret ꝙ da-

retur

cetur talis febris non dependens a cauſa corporali, licet.n. iſta ſit primitiua, ipſa tamen etiam eſt corporalis, vt patet. Aliter dicitur ꝙ ille ſanguis nunquam erit cauſa primitiua ſaltem reſpectu diſpoſitionis quam cauſat modo poſito, & illa conſequentia non valet, agit ut res non naturalis. ergo eſt cauſa primitiua, ſed oportet aſſumere ꝙ illa res non naturalis non eſſet cauſa corporalis, cuius oppoſitum ſequitur ex caſu. Ad quartum dicitur ꝙ accidentia animæ vt ſomnus & vigilia &c. debent dici res nõ naturales. Primo quia & ſi ſint res intrinſecæ, alterant tamen modo quo res extrinſecę calefaciendo infrigidando &c. quando indebite approximantur. Secundo quia huiuſmodi operationes fiũt in corpore ac ſi ab extrinſeco prouenirent. principia.n. iſtarum operationum incipiunt a re, alia a corpore. ſ. anima, licet poſtea terminentur ad corpus. prius.n. q̃ fit ira, recipitur principiũ irę. ſ. apprehenſio obiecti. ſ. in anima, deinde producitur actus iraſcendi. Similiter prius q̃ fiat ſomnus inſurgit appetitus animæ ad quieſcendũ ab operatione uigilãdi, & per conſequens retrahit anima ſpiritũ. Similiter et in motu & quiete uoluntarijs. Et cũ arguitur ꝙ nõ, quia ſunt operationes. neganda eſt conſequentia. non.n. omnes operationes ſunt res naturales, ſed ſolum illę quę non alterãt corpus tanq̃ res extrinſecę. Aliter dicitur ſpecialr de ſomno a quibuſdã ꝙ ſomnus naturalis eſt res naturalis, et ille nõ alterat, ſed bene ſomnus nõ naturalis diſtinctus contra naturalẽ & præter naturã, & iſte proprie dicitur res nõ naturalis. hic.n. adminiſtratus conuenienter conſeruat, ipſe aũt diſconuenienter alterat. Hæc reſponſio non placet: nec video quomodo ſomnus non naturalis conueniat in actu conſeruatiuo corporis bene ſani. Aliter & facilius dicitur concedendo ſomnũ vigiliam & accidentia animæ motum & quietem eſſe res naturales, & etiam ꝙ ſunt res non naturales, pro quanto alterant &c. & ꝙ non repugnat idem ſecundum diuerſas rationes dici rem naturalem & non naturalem, ſicut caliditas naturalis manus meæ eſt res naturalis, qua tamẽ ſuppoſita ventri & calefaciente ipſum ipſe poteſt dici res non naturalis. Et nunc ex his patet intelligenti ſolutio. Ad quintum dicitur ꝙ cæteris paribus aer nos alterat plus & magis continue. Licet hic quidam reſpõdeat cum multis diſtĩonibus. Ad argumẽtũ locus conſeruat locatum &c. vide. 4. phyſi. Ad auctoritatem philoſophi dicitur ꝙ philoſophus vult in paruo ſpatio aquam plus nos immutare q̃ aer vario modo, quia in paruo ſpatio contingit aquas multum variari ſecũdum diſpoſitiones varias minerarum. Aer autem in paruo ſpatio manet uniformis quaſi. Et notum eſt hoc nõ eſſe contra dicta, quia non eſt paruitas in varietate aeris & aquæ. vnde ſi aer foret tantum mutatus ſicut aqua, nulli dubium: quia aer in paruo ſpacio adhuc plus immutaret.

17 Haly. **Et ſi perſeueret & multiplicetur illa mutatio corrumpit ſanitatem.**

Laur. Corrumpuntq; ſanitatem,

Leo. Et ſanitatem corrumpunt.

Anti. Et corrumpit ſalutem.

Haly. Vult ꝙ impreſſio cuiuſq; cauſarum ſex quando perſeuerat & multiplicatur ſanitatem corrumpit, & facit accidere ęgritudinem. Et ſi non perſeueret & multiplicetur, non facit accidere ægritudinem ſed mutat ſanitatem mutatione quadam, aut ita ꝙ ſufficit natura in eius ſanatione, aut ita vt ꝓcedat cũ ꝓceſſione cõſeruationis, & deſtruitur anteq̃ faciat ęgritudinẽ accidere, ſed mutat ſanitatẽ mutatione q̃dã.

18 Haly. **Et iam locuti ſumus in omnibus iſtis cauſis in libro noſtro de regimine ſanitatis.**

Laur. Ac de his ſeorſum perpenſum iam eſt, libro qui eſt de tuenda valitudine.

Leo. Et de horum ſingulis ſeorſum ſcripſimus in tractatu qui de ſalubribus inſcribitur.

Anti. Et ſcriptum eſt de his omnibus ſeparatim: per ſingula in ſalubrium cauſarum negocio.

Haly. Docuit in libro de regimine ſanitatis in tractatibus primis eius regulas conſeruationis ſanitatis corporũ, quæ ſunt in meliore formarũ & corporũ quæ declinant ab ea elongatione parua. Et docet in tractatibus poſtremis eius canones conſeruationis ſanitatis corporum elongatorum a meliore formarum elongatione in qua non peruenit ad terminum ęgritudinis: et canones anteceſſionis cõſeruationis corporũ, quæ iam exoptata ſunt ſuper ægritudinem adeo donec eua ſerint, & ſaluata ſunt ab ægritudine ante caſum eius.

Cuncta ergo dicta genera ſanarũ cauſarum materiæ quæpiam ſunt, congrueq; adhibitę conſeruãt ſanitatẽ. Incõgrue uero morbos cõmittũt. 19 Laur.

Lep. Omnia igitur nũc dicta genera materię q̃dã ſunt ſalubriũ cãrũ. At uſu opportuno adhibito cãę ſiũt cõſeruatrices, atq; ſalubres. Sed vbi a mõ deliquerint, inſalubres redduntur.

Anti. Hæc igitur omnia nunc dicta genera ſalubrium cauſarum materiæ quædam ſunt: & cum competenti vſu cauſæ ſunt conſeruantes & ſalutem præſtantes, peccantes vero a contemperantia ęgrę conſtituuntur.

Iac. Nota primo ex dictis contra iſtam concluſionem quæ fuit principaliter intenta, quot ſunt genera cauſarum permutantium noſtrum corpus, tot ſunt genera cauſarum conſeruantiũ. patet quia ꝓciſe ſex ſunt illa genera cãrũ, & totidem ſunt cõſeruãtia. ergo. &c. patet cõſequẽtia et arguitur añs in lſa, q̃a oẽs illę res approximatæ cõuenienti uſu cõſeruãt corpus: incõuenienter aũt alterãt & mutãt. Secũdo nota ꝙ iſtæ ſex res nõ naturales metaphorice hic a Gal. nominãtur materię, & ſumit hoc mõ metaphora ut materia cõtrario mõ diſpoſita varias & varias formas recipit. Ita illę ſex res non naturales vario mõ approximatæ aptę ſunt recipere q̃nq; denominationem cãrum ſanarum, quandoq; ægrarum, & ſic de alijs. ideo conuenienter videntur poſſe dici materiæ, licet ſecundum rei veritatem ſint potius efficientes.

Quocirca perſpicuum ex his eſt, ut non alia ſubſtãtia cã ſana, ſit alia ęgra. Sed eadẽ ſubſtãtia ex habitudine interdũ ſana, interdũ ęgra reddaſ. 10 Laur.

Leo. Vnde etiam liquet ex his non alias præter has, aut ſalubres, aut inſalubres a nobis exiſtimari oportere. At eaſdem potius quandoq; quidem ſalubres quandoq; vero inſalubres, in eo quod ad aliquid eſſe.

Anti. Itaq; vero ex hoc iam manifeſtum eſt ꝙ non alias quidem ſubſtantias earum quæ extra has rerum ſanas nobis, alias vero ęgras arbitrandum eſt. Sed eaſdẽ ad aliquid, aliquãdo quidem ſanas aliquando vero ægras factas.

Iaco. Primo nota hic ex dictis Gal. ſatis confuſe colligi hic duas concluſiones ſequentes ex ſuperius dictis. Prima cõcluſio. Preter cãs ſuperius enumeratas. i. ſex nõ ſunt alię cãę ſanę vel ęgre. ſ. quæ non ſunt aliquo modo reducibiles ad aliquam vel aliquas iſtarum. Secunda concluſio. Non eſt ponendum ꝙ illarum ſex aliquę ſunt ſanæ & aliquæ ægre, immo omnes indifferẽter ſunt vel eſſe pñt ſanę vel ęgrę ſecundum ꝙ conuenienter vel inconuenienter approximantur. Et hęc expoſitio conuenit litteræ libri mei quæ ſic ſtat. Itaq; vero hoc iam manifeſtum eſt ꝙ non alias quidẽ ſubſtantias eorum q̃ extra has rerũ &c. Secundum autẽ aliam litteram quę ſic ſtat. Eorum quæ exterius rerum. non vult niſi iſtam concluſionem ꝙ non ſunt aliquę res non naturales quæ ſic ſint ſanæ ꝙ non ægræ: & aliquę ſic ægræ ꝙ non ſanæ. Et vocat iſtas res exterius, quia tanquam res extrinſecæ ſunt corporis alteratiuæ, vt ſupra expoſitum eſt.

Secundo nota ꝙ hic non ſumitur ſubſtantia proprie: vt diſtinguitur contra accidẽs, ſed ſumitur hic ſubſtãtia ꝓpter eſſentia rei quæ indifferenter dicitur de ſubſtantia & accidente proprie ſumptis. Sic.n. communiter dicunt auctores ſubſtantiam albedinis eſſe diſtinctam a ſubſtantia caliditatis.i. eſſentia, & ſic ſumitur hic. Et patet ſenſus litteræ. Subiungit autem ꝙ eadem cauſa in aliquid, ideſt in reſpectu eſt quãdoq; ſana quandoq; ægra, & ſic de alijs.

21 Laur. **Vbi enim corpus indiget motu, exercitatio ſana, quies ægra habetur. Vbi quiete indiget, quies ſana eſt, exercitatio ægra. Nec ſecus de cibo, potu & alijs omnibus dicẽdũ eſt. Vnũquodq;.n. ubi egenti corpori adhibeatur cũ propria quantitate & qualitate, ſanum efficitur. Vbi uero aut nullo pacto egenti corpori præcipiatur, aut nequaq̃; congrua menſura morboſum conſiſtit.**

Leo. Nam vbi motum corpus deſiderat, exercitatio quidem ſalubris, ocium aũt inſalubre. Quum uero eget quiete ociũ quidem ſalubre, exercitatio autem inſalubris. Eodem modo de cibis, & potibus, & de alijs omnibus ſtatuendum. Horum enim ſingula quando (vt neceſſitas corporis exigit) cum menſura: ac qualitate opportuna adhibentur, ſalubria fiunt. At cum citra omnem neceſſitatem, ac prætet modum afferuntur inſalubria.

Anti. Quando ſiquidem motione indiget corpus gymnaſium quidem ſanum, quies vero ægra. Quãdo uero quiete, quies quidem ſana, ægrum vero gymnaſium. Similiter vero & in cibis & in potibus & in alijs omnibus. Singulum enim ſi indigenti corpori adducatur & cum cõpetenti quantitate & qualitate, ſalubre fit. Nihil uero indigenti omnino oblatũ aut nõ in competenti menſura et quãtitate ęgrũ cõſtituitur.

Iac. ✠Nota quælibet iſtarum rerum non naturalium ſecundum conuenientem qualitatem & quantitatem corpori approximata corpori indigenti.i. conuenienter diſpoſito &c. eſt ſana, ecõuerſo vitiũ quod recitat Haly, quia ira quãdoq; poteſt eſſe cauſa ſana, ut exemplificat de milite infrigidato & in poris oppilato, qui prouocatus ad iram a quodam medico ſubito liberatus eſt, ita ꝙ ira conuenienter approximata illi fuit cauſa ſana: quæ tamen ſi cholerico febrienti cholerice fuiſſet approximata non contuliſſet, ſed perduxiſſet ad incendiũ. Quod etiam ira in regimine ſanitatis ſit approximãda colligitur prima tertij. cap̃. 20. de regi. lactationis pueri &c. Fletus.n. paruus cõfert ante lectationẽ, q nõ fuit niſi aliquali ira uel triſtitia ſuperueniẽte. & colligit eadẽ ſnia. 3. fen. 1. ca. de hyliſty. vbi docet īducere tediũ rei dilectę &c.

22 Laur. **Ac duplex intẽtio circa ſanum, egrũq; eſt rei adhibitę qualitas ac quantitas.**

Leo. Atq; hæ duæ ſunt circa ſalubre, et inſalubre intentiones, rei, ſ. quæ adhibetur qualitas, ac q̃titas.

Anti. Et hæ ſunt duæ conſiderationes circa ſalubre & ægrũ. ſ. qualitas & quantitas eius quod offertur.

Iac. ✠Nota in iſta parte vult Gal. iſtam concluſionem, ex parte eius quod offertur corpori ſunt conſiderandę iſtæ conditiones duæ. ſ. quantitas & qualitas eius quod offertur, puta ꝙ ſit quale & quantum oportet.

23 Laur. **Inferre autem tempus ceu tertium ab his diuerſum alienum eſt a ratione, quando quidem in his ipſis contineatur.**

Leo. Neq;.n. eſt rationi conſentaneum, etiam temporis occaſionem quæ in his quæ dicta ſunt continetur, ueluti tertium aliquod ab eiſdem diuerſum, introducere.

Anti. Et enim tempus velut alterum aliquod ab his tertium inducere in his quę dicta ſunt contentũ, non bene dictũ eſt.

✠Nota in iſta parte vult Gal. ꝙ tempus non eſt conditio iſtis duobus ſuper addita, ſed includitur in his. Iaco.

Si enim re tali ac tanta opus eſt ſcilicet & congruo tempore adhibeatur neceſſe eſt, atq; iccirco tempus inducitur, quia corpus morti obnoxiũ eſt, ac facile mutatur & fluit, ac pro diuerſitate mutationum alias alijs ſubſidijs indiget. Quapropter tempus in his quæ ſunt dicta genere tertium nequaq̃; eſt, ſed ad faciliorem doctrinã ſæpe numero tanq̃; tertio utimur ob cãm prędictã. 24 Laur.

Si enim tali et tanta re allata egeat corpus, nemini dubiũ quin etiam in tempore opportuno afferatur occaſio. Siquidem temporis inde ortum habet, quoniam fluxibile, ac facile mutabile eſt mortale corpus, ac pro tranſmutationis modo alijs alio tempore eget auxilijs. Quare non eſt tertiũ aliquod pręter ea quæ dicta ſunt, tempus. Sæpius autem eo tanquam tertio quodam ob eam q̃; diximus cauſam ad docendum vti conſueuimus. Leo.

Si enim indiget corpus tanta & tali oblatione, manifeſtum eſt quoniam & ſecundum tempus oportunum offertur. Et generatio indigentię tẽporis eſt ex eo quod fluxum eſt & mutabile. Et mortale corpus indiget ſecundum mutationes alias alterantium & alias adiuuantium. Itaq; non eſt quidem genere tertium in his quæ dicta ſunt tempus. Ad doctrinam uero plerunq; quaſi tertio vtimur propter eam quę dicta eſt cauſam. Anti.

✠Nota in iſta parte Gal. vtitur hoc breui argumento. Si res offertur qualis et quanta oportet neceſſario offerre quando oportet. Gal. conſequentiam notam dimittit, antecedẽs probari poteſt, quia ex oppoſito conſequẽtis ſequitur oppoſitum antecedentis, quia ſi non offertur quando oportet, ergo tunc non oportet tale & tantum offerre, & per conſequẽs non offertur quantum & quale oportet. Et generatio indigentiæ temporis. Nota iſta littera poteſt habere duplicẽ expoſitionem vel introductionem. Primo ꝙ Gal. aſſignat in propoſito cãm quare cõiter ponitur tertia condõ diſtincta a duabus pręcedentibus, ſicut etiam morales cõiter ponunt quaſi vnã de circunſtantijs conſiderandis, ad hoc ꝙ actio vel operatio dicatur laudabilis uel uirtuoſe facta. Huius autem cauſam aſſignans Gal. dicit ꝙ temporis generatio.i. introductio cõſiderationis tẽporis a prioribus fit propter hoc ꝙ corpus eſt fluxibile variabile & mobile, q̃ omnia non fiunt niſi in tempore, ideo in tempore acquiritur varia & varia diſpoſitio iudicans aliud & aliud offerendum eſſe, quare antiqui poſuerunt tempus aliam conditionẽ &c. Iaco.

Alia introductio eſt ꝙ Gal. vtitur alio modo ad probandum tempus non eſſe aliam conditionem &c. Arguit ſic. non fit varietas oblationum varijs temporibus niſi ꝓpter uariam diſpoſitionem in corpore repertam, ergo tẽpus non eſt alia conſideratio &c. conſequẽtia videtur nota, & antecedens ſatis ipſe declarat, veruntamen antiqui non fruſta poſuerunt tempus eſſe tertiam conditionem, quia iuuat ad manifeſtam doctrinam, ſed tamen illa conſideratio includitur in iam dictis. Vtraq; expõ bona eſt. Primũ dubiũ. Videtur ꝙ non ſint ſolũ duę cõſiderationes cõſiderandę. ſ. quãtitas & qualitas. primo quia pręter illas oportet conſiderare corporis indigentiam, ut colligitur in littera. Similiter ſecundo quia ſtat cibum eſſe conuenientis quantitatis & qualitatis, & tñ fore minus denſum ideo oportet cõſiderare debitũ modũ ſubſtantiæ cibi. tertio quia oportet cõſiderare ordinem ciborum inter ſe quis ſit ponendus. quarto quia nõ ſolum oportet eſſe debitæ qualitatis & q̃titatis, ſed ipſum eſſe debite præparatum ideo &c. Secundum dubium. Videtur ꝙ tempus ſit tertia conditio addenda &c. quia varietas temporis variat conſideratione̅ qualitatis & quãtitatis eius Dubia.

quod

quod offerẽ & totalit' mutat intentionẽ in oppe.ergo &c. patet conſequentia & añs arguiẽ, qa tẽpore multũ frido & ca. nõ damus pharmacũ, in cõbuſtione nõ phlſomamus &c. de alijs ergo &c. Ad primũ iſtorũ dr̃ a qbuſdã q sub debita qualitate & q̃titate cõpræhendiẽ indigẽtia. Si.n.quãtitas & qualitas eius quod corpori approximatur eſt conueniens ei, ergo corpus indiget. Sed oppoſitum videtur velle Gal. in littera. videtur.n. velle quantitatem & qualitatem eius quod offertur poſſe abſolui a corporis indigentia dum inquit in littera. Singulum.n.horũ ſi indigenti corpori adducatur in competenti quantitate & qualitate ſalubre fit, nihil vero indigenti omnino oblatum &c. Ecce q exemplificat a conuenienti qualitate & quantitate poſſe abſolui indigentiam. Sed ad hoc poteſt dici q hoc non innuit, ſed quo ad maiorem facilitatem doctrine dixit ſi offeratur indigenti licet debita qualitas & quantitas inferat indigentiam. Et conſequenter quando ſubdit nihil vero indigenti non intellexit q ſi debita quantitas & qualitas quæ prius erat debita corpori indigenti offeratur, poſtea vero non indigenti facit corpus ægrum, quia iam non eſt amplius debita. Quidam autem dñt q indigentia eſt alia conſideratio ſeu conditio cõſiderãda, ſed illa tenet ſe ex parte corporis. Et Gal. voluit q ex parte eius quod approximatur debemus conſiderare ſolum quantitatem & qualitatem, eo q ſolum quantitate & qualitate non tranſmutat illud q offertur. Et hic per qualitatẽ intelligo omne illud quod offertur quale, per quantitatem multitudinem paucitatem diuturnam, & ſic de alijs quæ ad quantitatem reduci poſſunt. Ad ſecũdum ergo dicitur q denſitas & raritas cibi, ſimiliter præparatio eius reducuntur ad qualitatem. denominauit.n.cibũ qualẽ. Ad confirmationem patet &c.

25 Haly. **Et cum eſſentiæ cauſarum ſanitatis in quibus locuti ſumus & reliquarum cauſarum ſanitatis de quibus non ſumus locuti & non neceſſario adueniunt corpori, ſint per iſtas intentiones duas, tunc oportet ut intendamus ad illas cauſas & inueniamus eas in eis.**

Laur. Sed cum in his intentionibus tum aliæ cauſæ ſanæ, tum etiam ꝓpoſitũ genus eſt rurſus eas ipſas cãs recẽſebimus.

Leo. Quoniam vero in his ipſis intentionibus, & aliæ cauſæ ſalubres, & id quod propoſitum eſt genus continetur, rurſus eaſdem repetamus.

Anti. Quoniam autem in his conſiderationibus duabus ſunt aliæ & aliæ cauſarum ſalubrium. Et nunc nobis propoſitũ eſt hoc genus earum, rurſus repetamus eas.

Haly. Duarum intentionum vna eſt qua itur ad partem quantitatis cannæ, & altera qua itur verſus æqualitatem & quãtitatem, & illæ cauſæ ſunt genera cauſarum ſex quæ cõſeruant ſanitatem & ægritudinem. Quando ergo aliquis vult conſeruare ſanitatem intẽdat ad iſta ſex genera cauſarum, & inquirat ex unaquaq; earum id quod ſit iuuamentũ in ſanitate tantum, & adminiſtret illud corpori ſecundũ illum modũ. Et Gal. determinat hunc modum & dicit.

26 Haly. **Dico ergo quòd ſi corpus eſt ſecundum meliorem formarũ, deinde aer qui occurrit ei eſt æqualis, tunc illud quod conuenit ei eſt æqualitas ſana, ex quiete: & motu, & ſono, & uigilijs, & eo quod ꝓcedit, & reliquis quę diximus ante.**

Laur. Optimæ igitur præparationis corpori, vbi circõuenieñs aer fuerit moderatus, congruent etiam aliæ cauſæ moderatæ, quas ꝓxime docui puta quies, motus, ſõnus, vigilia moderata, & quæ ingeruntur atq; egeruntur moderata.

Leo. Optimæ igiẽ corporis conſtõni cũ circũfuſus aer fuerit in tẽperie poſitus, earũ rerũ de quibus nuper diximus, quietis. hac motus, ſomni vigiliæ, & eorũ quæ aſſumũtur, atq; excernuntur quantitas moderata conueniet.

Anti. Perfectæ igiẽ cõpõnis corporis qñ ſiquidẽ bñ tẽperatũ fuerit continẽs: cõueniet vt ſit tẽperãtia & aliorũ perfecta, de quibus modo diximus quietis ſcilicet & motionis & ſõni & vigiliæ & oblatorum & egeſtorum.

Haly. Dixit autem ſex genera cauſarum & numerauit hic ex eis quinq;. Vna earum eſt continens. Secunda eſt motus & quies. Tertia eſt ſomnus & vigiliæ. Quarta eſt cibus & potus, & nominauit hanc id quod ſuſcipitur. Quinta eſt conſtrictio & proceſſio: & nominauit eam illud quod procedit. Et tacuit de genere ſexto & eſt accidentia animalia. Et non tacuit de hoc, niſi quoniam rectificans & medicans accidentia animalia non eſt ars medicinæ. Verum rectificat ea & curat ea ars alia quæ eſt aut philoſophia aut leges. Et quando menſurat ea medicus, tunc mẽſuratio illius ẽ p ſpeciẽ q̃ ẽ p̃t' medicinã, & ẽ alia ſpẽs philoſophię aut legũ ſpẽs.

Cãæ genus ſextuplx & nõ cuiuſ liber.

27 Haly. **Et quando corpus eſt ſecũdum illam formã, & aer eſt inæqualis, tunc oportet ut conſideretur quantum receſſit aer ab æqualitate, deinde inclinentur cauſæ illæ aliæ ab æqualitate ad diuerſitatem partis, ad quam declinat aer per quãtitatem, qua receſſit aer ab æqualitate.**

Laur. Sed vbi fuerit immoderatus tantũ a mediocritate recedendum, quantum a mediocritate variat.

Leo. Cũ vero aer a tẽperie receſſerit, tñ a mediocritate euariare oportet q̃us fuerit ab optima tẽperantia receſſus.

Anti. Quando vero diſtemperatum fuerit continens, intantum & comtemperantias minui oportet, inquantum eucraſia corrupta fuerit.

Haly. Iam docuit in cap̃. quod eſt ante illud vt inquiraẽ in conſeruatione ſanitatis quod eſt in meliori formarum æqualitas in vnaquaq; cauſarum. Quare infrigidetur aer calidus, & ſiccus humectetur cum effuſione aquarum & flabellis, & roratione aquarum ab altis, & ramis arborum & herbis & odoriferis fructibus infrigidantibus & humectantibus, & ſeſſio ſit in palatijs & domibus ſubterraneis, & apertio portarum aeris ſeptẽtrionalis. Et calefiat aer frigidus cũ accenſione ignium, & coopertura, & apertione portarum, ex quibus intrant radij ſolis, & clauſione portarũ aeris, & ceſſione ſuper illud quod calefacit corpus & coopertura, & vniuerſaliter ingenietur donec aer fiat æqualis. Similiter inquiratur vt ſit illud quod comeditur & bibitur in qualitate ſua æquale & quantitate. Et ſimile huius inquiratur in vnaquaq; cauſarum ſex. Et docuit in hoc cap̃. cañ. ſuum qui eſt. Si declinet aliqua cauſarum ſex ab æqualitate, ſciatur quanta eſt quantitas declinationis eius & ſumma quantitatis eius, deinde inquiratur rectificatio illius declinationis & deſtruatur illud quod fecit eam accidere in corpore, & inclinetur reſiduum cauſarum ad partem contrariam parti declinationis illius donec fiat per illud in corpore impreſſio rectificans impreſſionem illius, & ſint contrariæ duæ impreſſiones, & deſtruat vnaquæque cauſarum alteram, & remaneat æqualitas quæ eſt in meliore formarum ſeruata ſecundum illud quod fuit. Et poſuit aerem exemplum huius canonis. Et ſermo eius eſt intellectus. Et Gal. quidẽ aggregauit canonem primum in quo dixit inquiratur vnaquæq; cauſarum vt inueniatur in ſanitate eius æqualitas in q̃titate eius & in ipſius qualitate. Et cañ. ſecũdũ in quo docuit illud qd' oportet facere qñ declinat aliqua cãrũ ab æq̃litate. Et dixit in vtriſq; ſimul hunc ſermonem.

Aeris q̃litatẽ alterandã eſſe & q̃uo.

28 Haly. **Et oportet ut ponatur æqualitas in qualitate aeris, ut non horripiletur corpus propter frigus ſuum, & non ſudet propter calorem eius.**

Laur. Intẽtiones mediocritatis ſũt i aere quidẽ circũeunte, vt mime rigeas propt̃ frigus, neq; ſudes propter æſtum.

Leo. Hi vero ſunt mediocritatis termini, in aere quidẽ ambiẽte, vt neq; horreat propter frigus, neq; ſudet propter æſtũ.

Anti. Conſiderationes vero contẽperantiæ in cõtinẽte hæ quidem ſutu, vt neq; rigere per frigus neq; ſudare propt̃ æſtũ.

Haly. Quod eſt, quia inter iſta duo eſt æq̃litas in q̃titate aeris.

29 Haly. Et in exercitio, ut præcipiat corpus quieſcere quando incipit in corpore laſſitudo.

Laur. In exercitatione autem vbi primum ceperit ſudare, corpus ſtatim quieſcere neceſſe eſt.

Leo. In exercitijs autem, cum primum laſſari ceperit corpus, confeſtim quieſcere.

Anti. In gymnaſijs vero quando primum incipit dolere corpus, quieſcere ſtatim remedium eſt.

Haly. Iſte eſt terminus æqualitatis in motu qui eſt exercitium & intelligiť ex eo æqualitas quæ eſt in quiete. Et eſt vt præcipias motum quando contentum eſt corpus cum quiete, & indiget exercitio quod expirare facit ex muſculis ſuperfluitates contentas in eis.

30 Laur. In edulijs concoctionis diligentia, excremẽtiq; mediocritas in quantitate & qualitate.

Leo. In cibis autem coctionis perfectio, & excrementorũ modus, in quali, quantoq; conueniens.

Anti. In cibis vero perfectio digeſtionis & egeſtionis modus ſecundum quantitatem & qualitatem.

Iac. Nota ꝙ ex duobus docet nos cognoſcere Gal. debitam menſuram cibi & potus. Primo quidẽ ex operatione digeſtiua quia ſi ſtomachus faciliter tolerat tantam quantitatẽ cibi & potus vt non aggrauetur, nec habeat fluctuationes nec eructuationes, ſignum eſt ꝙ illa cibi quantitas fuit ſic proportionata, & ſimiliter qualitas. vbi autem oppoſitum, nota ſecundo ex exeuntibus. ſi.n. ex exeuntia ſunt bene digeſta & quantitas proportionata cibo & potui, & vrina competentis coloris & ſubſtantiæ, ſignũ eſt cibum illũ fuiſſe in qualitate & quantitate proportionatum.

31 Laur. Cæterum in his appetitus æquatur quodammodo concoctioni. Quo fit ut non opus ſit præceptis, ac regulis quantitatem adhibendorum dimetientibus, Nam optima natura quantum appetit, tantum bene concoquit.

Leo. Æqualis vero in his quodammodo eſt coctioni appetitus. Quare neque præſide egent, qui ſingulorum quæ aſſumuntur quantitatem metiatur. Optima ſiquidem natura quantum appetit, tantum etiam concoquit.

Anti. Æquatur vero quodammodo in his orexis digeſtioni, ita vt præceptore non indigeat quantitatem in oblationibus metiente. Optima enim natura tantum appetit quantum digerere poteſt.

Iac. Nota ꝙ appetitus & digeſtio in hoc ſtomacho quodãmodo æquantur quæ. ſ. proportionantur. cuius cauſa eſt, q̃a in corpore ſecundum habitudinem totius tẽperamento virtutes habent inuicem proportionem debitam, & ſubordinationem, quia appetitiua virtus ſubordinatur digeſtiuæ, ideo habet ad illam optimam proportionem. Optima autẽ proportio videtur ꝙ tantum & tale præciſe appetat quantum & quale digerere poteſt bene, ideo &c. Oppoſitũ autem cõtingit in corporibus diſtemperatis vt colligi poteſt. Secun-

Dubiũ. do huius. cap. de ſignis diſcraſiarum ſtomachi. Dubium. Quia tunc videretur ꝙ temperatus non indigeret medico &c. Neganda eſt conſequentia, quia non cognoſcit ciborum quantitates, etiam propter malas conſuetudines & cõuerſationes poteſt aſſuefacere ad plus comedendum & appetendum. quare &c. Quod optima natura non præciſe tantum appetit, arguitur quia tertia primi præcipitur in regione ſanitatis non eſſe vſq; ad ſaturitatem comedendum quod non eſſet ſi tantum præciſe appeteret. Forte dicitur illum caſũ intelligi in diſtẽperato, cuius digõ ſuperat appetitũ. Cõtra tũc ſemper hñs ſtõchum caſm deberet vltra ſaturitatem comedere, quia digõ ſuperat appetitum &c.

Simili mõ natura ipſa ſomni metiť quãtitatẽ in habentibus optimã præparationẽ, ac excitantur a ſomno, qñ corpus non inſuper indiget. 32 Laur.

Sic & ſomno modum ipſa natura præfinit, his qui optimam corporis cõſtõnem ſunt ſortiti, & tunc a ſomno excitantur, cum corpus ampliori quiete non eget. Leo.

Ita vero & ſomni quãtitatem metitur ipſa natura in his qui ſunt in optima cõpõne, & quieſcunt ſtatim dormientes cum non amplius indiget corpus. Anti.

De ſomno patet ſatis. Iac.

Quinetiam ipſis ita uiuentibus, per excremẽta aut excretiones alui, urinæ, ac totius corporis nihil cõmittiť. Illa nãq; mediocritas adhibendorum ſana reddit. Totius autẽ corporis ſpirationẽ exercitatio moderata efficit ſalutarem. 33 Laur.

Cunq; talem victus rationẽ adhibuerint, nullum eſt in eorum excrementis delictũ, quæ vel per ventrem, vel per vrinæ meatus, vel per totum corpus egerunť. Nã priora q̃dẽ ex mõ eorũ quæ aſſumunť tẽperanť totũ vero corpus ſalubriter perflari facit exercitij vſus moderatus. Leo.

Et ita eis diæta vtentibus in egeſtionibus nihil derelinq̃tur circa ventrem & vrinas & totum corpus. has.n. egeſtiones temperantia metitur oblationum ſecundum vero totum corpus reſpirationem gymnaſiorum mediocris & ſalubris efficit vſus. Anti.

✠ Primo nota tres ſuperfluitates a nobis naturaliter expelluntur. ſ. ſuperfluitates primæ digeſtionis & ſecũdæ, ille expelluntur per ventrem & veſicam. Et tertiæ etiam expelluntur per poroſitates corporis cum ſudore vel euaporatione. Iſtas tetigit Gal. in littera. duas primas dum dixit circa ventrem & vrinas. tetigit tertiam dum dixit reſpirationes exponitur. i. reſolutiones, quod totum debet intelligi ſtante debita diæta. Et cauſa eſt eadem. i. proportio digeſtiuæ expulſiuæ & retentiuæ &c. Secundo nota non eſſe intẽtionem Gal. ſuperfluitates primę digeſtionis ſic expelli ꝙ omnino in inteſtinis nihil remaneat, vt.n. colligitur tertio virtutum naturalium, inteſtina in fæcibus voluptuantur. Sed vult ꝙ nihil retineatur circa ventrem, & vrinam eorũ quæ ſunt expellenda naturaliter &c. Iac.

Hi præterea fugiant ſcilicet oportet exceſſum omnium animalium affectionum, iræ, triſtitiæ, furoris, timoris, & inuidiæ. Hæc.n. remouent naturalem conditionem corpuſq; alterant. 34 Laur.

Liquet autẽ ab ipſis cæteri oportere, oẽs animi immodicos affectus, videlicet, iræ, triſtitiæ, furoris, timoris, & inuidiæ. Hęc.n. alterãt, atq; a naturali ſtatu corpus auertunt. Leo.

Abſtinere vero manifeſtũ eſt, quoniam ab intemperantia oportet omnium animæ paſſionũ. ſ. iræ, triſtitiæ, & gaudij & furoris & timoris & inuidiæ & ſollicitudinis. Exterminant enim hæc & mutant corpora ab ea quæ eſt ſecundum naturam conſiſtentia. Anti.

✠ Nota

Iac. ✠ Nota huius cauſa eſt. Huiuſmodi.n. animæ accidẽtia inordinatis motibus mouent ſpiritum, & per cõſequens in corpore cauſant inordinatas alterationes. Et eadem ſentẽtia colligitur ab Auicẽ. in libro de viribus cordis. & ſecũda primi. cap̃. de his quæ ꝓueniunt ex accñtibus alæ & l metro. Curas tolle graues iraſci crede ꝓfanũ. Tolle metũ &c.

35 Laur. **Atqui rei venereæ uſus, apud epicurũ nullus ſalutaris habet̃. Sed reuera ſanus eſt ex tanto tẽporis interuallo, ut corpus in uſu, neque ſentiat exolutionem, ac leuius ſpirantiuſq; redditur.**

Leo. Venereorum vero iuxta Epicuri ſententiam nullus eſt vſus ſalubris. Reuera autem confert, ſi tantum interualli in eorum vſu adhibeatur, vt neque ſolutio aliqua ſentiatur, & ipſe ſeipſo homo quodammodo leuior factus, ac melius ſpirare videatur.

Anti. Venereorum vero ſecundum Epicurum nullus vſus ſalubris. Secundum vero verum ex interuallis tantus, vt in vſibus coitus neq; diſſolutionem ſentiat, & leuior ipſe ſeipſo videatur factus, & melius dormiens.

Iac. Primo nota ꝙ in coitu duo conſiderantur. Primum vehemens delectatio quã in coitu ſentit animal. Secundo conſideramus actualem euacuationem materiei ſpermaticæ. Et ſecundum hoc coitus attribuitur duabus rebus non naturalibus. ſ. animæ accidẽtibus. Omnis.n. delectatio eſt accidens vel paſſio animæ, & euacuationi & retentioni quæ ſuperius ponebatur vna de rebus non naturalibus. Conuenienter ergo dictum eſt hic de regimine corporis per coitũ tanquam per rem annexam rebus nõ naturalibus &c. Secundo nota ꝙ licet præter coitum ſint etiam multæ aliæ res non naturalibus rebus annexæ, vt artes balneum &c. de his tamen non fecit mentionẽ hic Gal. breuiloquus exiſtens, ſed magis de coitu tanq̃ magis oportuno, cum ſit neceſſarium ad ſpeciei conſeruationem cum etiam propter vehementem delectationem ſit homo ad coitum magis laſciuus, cum etiam tam ex eius ſuperfluo vſu q̃ etiã ex eius ſuperflua emiſſione plures & prauæ ægritudines generãt.

Tertio nota ꝙ iſta littera poteſt dupliciter exponi. Primo vt per epicurum intelligamus quendam philoſophum venerabilem de quo plurimum Seneca fecit mentionem, & velit per hoc opinionem epicuri fuiſſe talem. Secundo poſſumus per epicurum intelligere ſectam illorum qui voluptuoſe viuebant. & ponebant ſummum bonum ſiue fœlicitatẽ eſſe in voluptatibus circa potus & cibos & venereos actus, cõtra quos proceſſit Ariſt. primo ethi. Credo primã expoſitionem fore meliorem, quia etiam ponentes fœlicitatem in voluptatibus ponebant ſecundum cibos & potus et venereos actus temperate viuere, vnde laudabant temperamentum, vt colligitur primo ethi. Videtur ergo primam expoſitionem eſſe meliorem ponentem ꝙ ſecundum illũ philoſophum Epicurum dictum nullus vſus venereorum ſalubris erat. Quidam autem in moralibus parum docti dicunt ꝙ epicuri ſolummodo intendentes cibo & potui totaliter venerea fugiebant. Nota ꝙ per coitum expellitur ſuperfluitas quæ nimium retenta poteſt eſſe cauſa prauarum ægritudinum & accidentium vt præfocationis ſyncopis, difficultatis anhelitus, faſtidiȷ &c. Vt in viduis & monachalibus abſtinentibus a coitu in quibus cauſantur prædicta accidentia animæ, vt colligitur ſexto interiorum. cap̃. penul. & pro parte tertia. 21. ca. de nocumento coitus. Hoc autem eſt quoniam cum ſperma ſit calidum & humidum valde paſſibile & receptiuum corruptionis malæ & prauæ immo peſſimæ. Res.n. multum perfecta cum corrumpitur conuertitur in rem peſſimam venenoſam, vt patet de ſanguine lacte & cadaueribus, & ſic de alȷs. Spermate.n. nimium retento & putrefacto, vaporibus eis prauis & venenoſis eleuatis ad cor & cerebrum accidunt accidentia iam dicta, puta epilepſia, ſpaſmus, ſyncopis, difficultas anhelitus, & quandoq; mors & ſæpe.

Coitus iuuamẽta

Et ex his patet cauſa verificans litteram pro parte. ſ. pro conſeruatione ſanitatis cõpetit vſus coitus. Et ex iſto patet vlterius veritas quorũdã dictorum Gal. ſexto de interioribus. cap̃. penul. Primo cognoui quoſdam propter venerabilitatem a coitu abſtinentes qui infrigidati ſunt valde. Similiter quoſdam alios vidi cadentes propter hoc in triſtitiam & falſas cogitationes vt melancholici, & quibus deficit appetitus & digeſtio.

Tertio vidi quoſdam propter hoc ad anguſtiam ſpiritus aduenire. Cauſa autem eſt. quia cum ſpermate cõtingit plures alias euacuari materias quæ retentæ & prohibitæ coitu poſſunt has varias ægritudines cauſare. Item etiam quia ſperma multum retentum varias poterit recipere infectiones quæ poſſunt eſſe cauſę diuerſarum actionum, ideo infertur quoddam turpe nouũ de Diogene lege ibi. Ex quo concludit vlterius animalia ad coitum furentia non furere cauſa delectationis, ſed vt illam nimiam ſuperfluitatẽ expellant. Ex quo concluditur cauſa alterius cuiuſdam qui vidit quandam mulierem præfocatam quod cognoſcens fecit fieri peſſaria valde calida & imponi, & obſtetrice imponente & manibus agitante tanta eſt delectatio in ea velut in coitu, & emiſſo quodã humore groſſo a paſſione quieuit. Et idem Auicẽ. 3. 21. cap̃. allegato. Et multotiens accidit quidem ex hoc ꝙ obſtetrix tangat matricẽ eius ſpaſmoſam quod accidit commotio & deſiderium, quia deſcendit eius ſperma groſſum & ſanatur. Quarto principaliter nota ꝙ licet ita ſit immoderatus, tamen & nimiȷ coitus vſus eſt deterior vel ſaltem æquæ malus ſicut eius immoderata abſtinentia. Ex ipſo.n. infrigidatur & exiccatur corpus & debilitantur principalia membra & turbantur. 3. 20. cap̃. de nocumento coitus. Ideo patet ꝙ eius vſus debet eſſe cũ plurimis interuallis quod poſuit Gal. ꝓpt' quod dixit Auic. cap̃. de hora coitus. ꝙ oportet ꝙ coitus nõ fiat niſi a deſiderio ſano quod non incitet appetitus, aut intuitus, aut pruritus, aut ardor, ſed commoueat ipſum ſpermatis multitudo.

Cauſa autem multæ debilitatis virtutũ eſt euacuatio multæ humiditatis ſuauiuæ, & multi ſpiritus incluſi in ſpermate, & quæ reſoluitur in vehementi delectatione, vt colligitur. 3. 20. cap̃. de nocumento coitus. vnde quanto plus delectantur aliqui in coitu tanto magis debilitantur cæteris paribus. Et ex hoc apparet primo quare ex debito vſu coitus efficitur corpus leue, euacuatur.n. materia virtutẽ grauans.

Patet ſecundo quare melancholicus dormiens non ſpermatiçat. Primo quia multitudo ſpermatis excitat fortem cogitationem ſuper actu venereo, & ſic impedit ſomnum. Secundo quia cum ſemen pruritiuum mittit ad cerebrum vapores acutos excitantes cerebrum ad vigilandum. Tertio quia cauſans pruritum etiam in pudibundis excitat ſenſus exteriores ad vigilandum, cauſat etiam inſomnietatem; q̃bus remotis cõplete & optime homo dormit & quieſcit.

36 Laur. **Porro concumbendi tempus eſt, quando corpus diligenter medium fuerit, omnium exteriorum intemperierum neq; nimium repletũ, neq; ieiunum, neq; nimium refrigeratum, neq; nimiũ calefactum aut exiccatum aut humefactum immoderate. Quòd ſi interdum peccet exiguum ẽ peccatum, ſed præſtat ut repletum calefactũ ac humefactũ, potius q̃ ieiunum aut refrigeratum exiccatum corpus utatur concubitu.**

Leo. Tempus vero ad vtendum opportunum, cum in exceſſuum omnium mediocritate corpus fuerit cõſtitutum. Cũ ſcilicet neq; ſupra modum plenum, neq; vacuum extiterit aut in calore, aut frigore, aut ſiccitate, aut humiditate exceſſerint corpus. Quòd ſi aberrare contigerit paruus ſit error. Melius autem illi calefacto, magis quàm infrigidato, & pleno quàm vacuo, & humecto potius corpore, quàm exiccato, vti venereis.

Andr. Tempus vero vſus eſt quando perfecte medium fuerit earum quæ extrinſecus omnium circunſtantiarum, neq; ſuper repletum corpus, neq; indigens, neq; ſuper infrigidatū, neq; ſuper calefactum, aut exiccatum, aut humectatum immoderate. Si vero peccet aliquando corpus paruū, eſto peccatum. Melius vero eſt calefacto magis ꝗ̃ infrigidato, & repleto magis ꝗ̃ euacuato, & humectato magis ꝗ̃ exiccato corpore vti venereis.

Iac. Primo nota ꝙ coitus multus euacuādo ſpiritum & humiditatem plurimam per ſe infrigidat & exiccat, licet etiā per accidēs poſſit humectare & calefacere, humectare quidem cauſando indigeſtionem, & calefacere cauſando putrefactionem. Secundo nota ꝙ corpus non debet eſſe repletum, quia agitatis impedit digeſtionem aut cauſat putredinem ſi fuerit repletio humoralis, & debilitando calorem intendit materias. Nec inanitum, quia multiplicando reſolutionem facit ampliorem debilitatem. Nec ſuperinfrigidatum, quia auget frigiditatem vt tactum eſt. Nec ſupercalefactū. Primo quia coitus in principio ſupercalefacit, & ſic illam auget. Secundo quia corpore ſupercalefacto corpus ē paratius ad ſpirituum reſolutionem quæ cauſatur in coitu vt patet. Nec humectatum nimis, quia coitus per accidens auget humectationem corporis accidentalem, ideo &c.

Ex quo ſequitur prima concluſio Gal. in littera ꝙ corpore exiſtente medio omnium circunſtantiorum eſt conueniens hora coitus. Secundo ſequitur ꝙ hora conueniens coitus eſt illa in qua completa eſt prima & ſecunda digeſtio et incipit tertia. & videtur intentio Gal. & Auicē. 3. 20. ca. de hora coitus. Inferunt quidam. 3. ꝙ corpus temperatū melius poteſt tolerare ꝗ̃ aliquod corpus, de quo tamen forte videbitur infra. Si vero. Patet quia coitus per ſe infrigidat & exiccat & inanit, per accidens facit oppoſita, licet etiam de hoc ſint aliæ cauſæ. Sed circa hanc materiam plurima

Dubia de coitu pulchra

cadunt dubia. Primum dubium. Quare in actu coitus cāſatur maior delectatio in ſeminis expulſione ꝗ̃ in expulſione aliarum ſuperfluitatum, vt vrinæ & egeſtionis. Secundū dubium. Cui aduenit maior delectatio &c. an viro an mulieri. Tertium dubium. Quæ qualitas eſt illa quæ percipitur a membro in actu coitus, ad cuius perceptionem ſequitē tanta delectatio, quia vel eſt qualitas tangibilis, & ſic etiā poteſt percipi ab alijs partibus noſtri corporis, vel alio ſenſu perceptibilis quod non apparet diſcurrendo per ſingula: vel oportet ponere ſextum ſenſum exteriorem quod dicitē contra philoſophum. 2. de anima. Quartum dubium. Si illa delectatio cauſatur in membro virili, quomodo in ſomno accidit pollutio, cum tunc ſenſus exteriores ſint ligati, ideo &c. Quintum dubium. Videtur ꝙ in regimine ſanitatis nullo modo competat coitus. Primo quia nullum accidens excellens animæ competit in regimine ſanitatis vt ſupra. Secūdo quia vitam abbreuiat, vt colligitur in libro de longitudine & breuitate vitæ & accelerat ſenectutem. Sextum dubium. Cum humiditas ſpermatica nō ſit apta amplius conuerti in materiam nutrimenti, quare eius euacuatio exiccat & macra facit corpora. Item cur infrigidet & exiccet quare facit adoleſcentes creſcere & effici piloſos cū generatio pili fiat a calido.

Ad primum iſtorum dicitur præmittendo ꝙ delectatio cauſatur ex preſentia obiecti apprehenſi ſub ratione conuenientis, ſicut econtra triſtitia cauſatur ex preſentia obiecti apprehenſi ſub ratione diſconuenientis. Præmittendū ſecundo ꝙ vt animal eſſet ſollicitum circa coitum ad conſeruationem ſpeciei ordinauit natura proportionalitatē & conuenientiam quandam inter complexionem virilis membri & inſtrumentum ſenſus & ſperma quod maxime contingit, vt habetur in libro de generatione animalium. propter multum ſpiritum in ſpermate contentum, cuius contactus eſt valde conueniens & connaturalis concauitatis virilis membri, & per conſequens cauſatur illa delitia vel delectatio tanta. Ex quo ſequitur non eſſe verum dictū Gal. de accidenti & morbo. ſi illud ſic abſolute intellexit ꝙ non cauſatur delectatio niſi ex reditu membri ſenſibilis a diſpoſitione inaturali ad diſpoſitionem naturalem, ſicut cauſatur delectatio in mitigatione doloris, & ſic in emiſſione egeſtionis & vrinæ, prout ſibi imponit Cōmen. improbās ipſum multis rationibus. Primo, quia organo naturaliter diſpoſito approximato obiecto proportionato cauſatur delitia. Secundo non magis reuertitur membrum a diſpoſitione innaturali ad diſpoſitionem naturalem in euacuatione vrinæ ꝗ̃ ſpermatis, ergo non maior debet eſſe delectatio. Et multa alia adduci poſſunt his ſimilia, de quibus videbitur in quæſtione. Credo tamen hanc non fuiſſe intentionem Gal. ſed ꝙ vniuerſaliter per hoc cauſetur delitia, verūtamen eſt ꝙ ſicut cauſatur dolor ex euerſione ſubita membri a tali diſpoſitione, ita econtra cauſatur delitia, ſed illa nō eſt delitiæ cā adæquate. Cauſa ergo adæquata eſt illa quæ dicta eſt, quā ſenſu Aui. in libro de viribus cordis. cap. 4. vbi inquit oīs autem delectatio eſt appræhenſio aduentus proprie perfectionis, & hic tangit eandem opinionem Gal. Et dicit ꝙ Gal. ponit ꝙ eſt per accidens loco eius quod eſt per ſe. hoc in quæſtione declarabitur. Ad aliud dubiū. Dicitur ꝙ cauſatur maior delectatio vbi ſenſus percipiens eſt perfectior, & ita obiectum perceptum conuenientius, & proportionabilius, ideo &c. Ad ſecūdum. Credo dictum fuiſſe ſupra.

Ad tertiū dicitur ꝙ illa eſt qualitas tangibilis & conceditur ꝙ ab alijs partibus noſtri corporis. verbi gratia. a manu poſſet etiam illa qualitas percipi, vnde ſi occurreret ſemen manui vel pedi poſſet tactui percipi. verūtamen illā delectationem nō cauſaret in manu, propterea quia in manu obiectum non eſt ſic manui proportionatum; ſicut etiā ratione eadem qualitas tangibilis quæ eſt in cibo percipitē a manu & pede & ore ſtomachi. Ab ore tamen ſtomachi cum delectatione, & ab alijs partibus non. Et ex hoc tanꝗ̃ fundamento poſſet aſſignari cauſa, quare tactus ſubaſcellarum & plantarum pedum cauſant titillationem & non faciei. Præter. n. cauſas tactas a philoſopho. 35. problematū & tertio de partibus. poſſet. n. dici hæc eſſe ex particulari complexione iſtarum partium cauſante in eis tactum cū titillatione vbi non fit in partibus alijs. Ad quartum poteſt dici ꝙ illa delectatio eſt ſolum phantaſia per ſpeciem delectationis reſeruatam, ſicut aliæ appræhenſiones factę in ſōno. Vel dicitur ꝙ ſenſus non ſunt ligati, ſicut contingit in ſubdormientibus. Et iſtam ſolutionem bene declaratā credo eſſe veram. Ad quintum dicitur ꝙ aliquod accidēs animæ excellens. i. valde intenſum cum debitis circunſtātijs approximatum cōuenit in regimine ſanitatis, & ſic nō procedit argumentum. Et ad confirmationem dicitur ꝙ coitus immoderatus abbreuiat, moderatus vero prolōgat vitam. Ad vltimum dubiū dicitē ꝙ licet humiditas ſpermatica non ſit amplius apta nutrire, nihilominus quia ad ipſius euacuationem ſequitur euacuatio multi ſpiritus, & attractio nouæ materiei nutrimētalis vt conuertatur in ſperma quoniam teſticuli attrahunt vt ventoſa cum euacuantur, vt colligitur. 4. proble. De reliquo vero dicitur ꝙ adoleſcentibus creſcunt primo. quia cōtingit multas materias retentas iuxta membra impedientes debitam membrorū nutricationem & extenſionem per coitū euacuari. Vel forte quia exacuitur eorum calidum & efficitur potentius ad extendendum. Vel quia minoratur humidum vnde calidum redditur vigoroſius. Et per idem contingit fieri piloſos. in principio. n. exacuit calidum & facit quandam caliditatem fumoſam, licet poſtea infrigidet & exiccet, vt colligitur. 3. libro. 10. cap. de nocumento coitus.

Cæterum qualitatem uniuſcuiuſq; eorū quæ dicta ſūt in optima natura eligere oportet, exercitationis quidem in qua omnes corporis partes ex proportione moueantur, neq; hæc nimiū laboret, illa partius laboret. 37 Laur.

Leo. Horū autē ſingulorū quæ dicta ſunt, qualitas in optima

corporis

corporis conſtõne eſt eligenda. Exercitij quidem in quo totius corporis partes æqua ꝓportione mouentur, ita vt non aliæ quidẽ vltra modũ fatigentur, aliæ vero citra.

Anti. Qualitatem vero ſingulorum eorum quæ dicta ſunt eligere in his quæ ſunt optimæ compoſitionis oportet: Gymnaſiorum quidem in quibus omnes partes corporis proportionaliter moueantur, vt hoc membrum quidem non ſuperdoleat, hoc vero minus doleat.

Iac. Primo nota. vt ſupra dictum eſt quibuſdam rebus nõ naturalibus iam dictis attribuitur qualitas vere & formaliter, vt cibo potui & aeri, quibuſdam autem virtualiter & metaphorice ſeu denominatiue ſicut alijs, vt ſomnus & vigilia &c. Secundo nota. ꝙ qualitas ſomni eſt ꝙ ipſe non ſit nimis leuis nec nimis profundus. Qualitates vero vigiliæ ꝙ non ſit annexa malis ſenſationibus, & ꝙ non ſit nimis intenſa, ita vt difficulter poſſit ad ſomnum prouocari. Exercitij ꝙ non ſit nimis forte nec nimis debile. Et econtrario quietis. Repletionis ꝙ non ſit nimis fortis nec nimis velox. Et euacuationis ſimiliter. Omnia. n. iſta videntur poni i q̃li, iõ &c. Gymnaſiorum q̃dẽ &c. Primo nota. vt colligit. 3. primi. doc. 2. cap̃. primo. per exercitiũ intelligere debemus motũ corporis volũtarij, ꝑ quẽ anhelitus magnus & frequens eſt neceſſarius. Ex quo patet ꝙ nõ quilibet motus corporis quantũcunq; debilis debet prout ꝓpoſito pertinet exercitium nominari, ſed ſolus ille qui tantæ eſt potẽtiæ ad calefaciendum corpus ꝙ ex eo ſit neceſſitas magnificandi & frequentandi anhelitum. Secũdo nota huiuſmodi exercitium fore corpori exhibendum in conſeruatione ſanitatis ad reſoluendum ſuperfluitates tertiæ digeſtionis .ſ. membrorum. apperiuntur. n. pori, ſubtiliantur ſuperfluitates, & in vaporem reſoluuntur vel expellũtur ſub forma ſudoris, quia caliditas cordis & ſpiritus creſcit: & ſpiritus calidior ad omnia membra tranſmittitur, vnde in omnibus membris calor vigoratur, & per conſequens efficitur intenſior ad expellendum ſuperfluitates iam dictas. Ex quibus omnibus patet verum eſſe dictum Gal̃. ſ. ꝙ oportet illud exercitium eſſe proportionale in toto vt in omnibus membris ſuperfluitates fere in eodem tempore reſoluantur. Alias. n. tempore quo ab vno membro reſoluerẽ ſuperfluitas, & ab illo eſſet iam reſoluta, procederet in eo reſolutio inuatiui. Huius autem exercitij toti proportionalit̃ multas ſpecies narrat Auic. prima tertij. cap̃. 2. ſ. de ſpeciebus exercitij. Videtur tamẽ ꝙ exercitium pilæ ſit tale. Nã in eo pedes & brachia proportionabiliter mouentur, & totum corpus frequenter incuruatur, & ſalit ad percutiẽdum pilam. & clamat, & per conſequẽs ſpiritualia optime a ſuis ſuperfluitatibus mundificantur, ideo &c.

Dubiũ. Dubium, quia plures videntur multiplicare ſuperfluitates in cerebro q̃ in alio membro tertiæ digeſtionis, & tamen non videtur ꝙ cerebrum æque forti, ſed multo leuiori exercitio ſubijciat̃, ideo &c. Sed ad hoc dicitur ꝙ non oportet ꝙ omne membrũ plures multiplicans ſuperfluitates fortiori moueri exercitio, quoniam ad ſuperfluitatum ſuarum purgationem iuuat latitudo locorum per quæ ſit ſuperfluitatum euacuatio. Vnde exercitium leue ſufficit, & ſic erit ei ꝓportionale. Et ſic eſt in cerebro in quo eſt colatorium nares aures; quare non tam forti exercitio eget. cerebrum. Vel poſſet dici ꝙ licet cerebrum non appareat ita forti motu moueri, effectus tamen exercitij non minus illi q̃ alijs communicatur, quoniam omnes motus locales per neruos vel nucham ad ipſos terminantur & ipſum habent calefacere, vnde apparet partem capitis in exercitio valde calefieri. Similiter etiam clamores facti in exercitio & omnes impreſſiones in ſenſu factæ ad cerebrum terminantur & ipſum calefaciunt, vt colligi poteſt ſecũda primi. cap̃. 2. & prima tertij. & in pluribus alijs locis. Nota tamen non eſſe neceſſitatem ꝙ oẽs ſuꝑfluitates quę ſũt in cerebro vel in mẽbro tertia digõne per exercitiũ reſoluãt, ſed ſufficit eas tam̃ minorari ꝙ exercitio pacto ſit virtus potens ad reſiduum reſoluendum.

Cibus autem ac potus maxime moderatus adhibeatur neceſſe eſt. Ille enim proprius moderatæ naturæ exiſtit. 38 Laur.

Leo. Cibi autẽ & potus optimã habeant tẽperiẽ. Sunt. n. naturæ cõuenientiores q̃ optima fuerint prædita tẽperatura.

Anti. Eorũ vero q̃ comedũt aut bibũt maxime eucrata eligere. hæc. n. maxime ſunt conuenientia eucratis naturis.

Iac. Cibus & potus tẽpatus. Nota ꝙ conſimiliter cibi & potus debent eſſe temperati. Quid autem per cibũ intelligi debet ſupra declaratum eſt. Dicitur cibus temperatus qui aptus eſt vt conuertatur in ſanguinem temperatum & chilum temperatum in quibus reperiantur partes omnibus membris noſtri corporis in ſua ſpecie temperatis proportionales, puta oſſi, carni, & ſic de alijs. Eodem modo debet dici potus tẽperatus, ſi fuerit potus operans a materia.

Itidem in alijs dicendum eſt. 39 Laur.

Leo. Eadem in reliquis etiam eſt ratio adhibenda.

Anti. Similiter vero & in alijs.

Iac. Nota dixit ſimiliter vero & in alijs, intelligi debet hoc. ſ. in alijs rebus non naturalibus inuenienda eſt temperies, ſicut in alijs iam dictis.

Dubia. Primum dubium. Stante temperãtia in toto non poteſt idem cibus in tota eſſe omnibus mẽbris noſtri corporis ſimilis et tẽperatus, igitur &c. patet cõſequentia, & antecedens quia multa membra noſtri corporis ſunt ſibi inuicẽ contrariarũ cõplonũ, ſed quorũcunq; cõtrariorum quod eſt vni ſimile vel proportionatum eſt alteri diſſimile & diſproportionatum, ergo &c. patet conſequẽtia cum antecedente. Secundum dubium eſt ꝙ complexio oſſis & nerui pro ſua conſeruatione indiget cibis frigidis, ergo &c. conſequentia nota & antecedens, quia os & neruus quantũcunq; temperata ſunt membra valde frigida, ideo cibo frigido debent conſeruari & per conſequens non temperato. Tertium dubium. Quia diuerſi cibi non ſunt eiuſdem temperamenti omnes. ſed in conſeruatione ſanitatis exhibemus cibos valde diſſimiles & diuerſos, vt panem carnes & vinum, ergo &c. patet conſequentia cum antecedente. Ad primum patet quid ſit dicendum per primum notabile. dicitur. n. ꝙ cibus temperatus eſt ſecũdum diuerſas partes eius ſimilis omnibus membris noſtri corporis quantũcunq; contrariorum temperamentorum & ꝓportionalis, & ꝙ licet omne quod ſit proportionale vni cõtrariorum ſit alteri diſproportionale, non repugnat tamen eſſe proportionale utriq; ſecundum diuerſas partes eius. Et ſic tranſit argumentum de quo ſatis dictum eſt ſupra de dicraſijs ſtomachi &c. & in quæſtione. Ad ſecundum dicit̃ ꝙ licet os & neruus temperata ſunt membra frigida reſpectu aliorum, poſſunt tamen per cibum temperatum conſeruari, eo ꝙ in cibo temperato ſunt partes tam frigidis q̃ calidis membris proportionales, ideo &c. Et dicitur vlterius ꝙ per cibum frigidum nullo modo conſeruantur oſſa temperata quoniam ſicut cibus temperatus ſecundum partes ſuas proportionales omnibus membris eſt omnium membrorum conſeruatiuus, ita cibus frigidus eſt contrarius.

Ad tertium dicitur ꝙ licet diuerſa cibaria non ſint eiuſdẽ temperamenti formaliter, ſtat tamen illa eſſe eiuſdem temperamenti virtualiter vtrunq; tamen corpus calefit in primo. Et ita licet panis temperatus & bene præparatus, et vinum temperatum, & carnes bene coctæ & præparatæ ſint diuerſorum temperamentorum, non tamen repugnat ita fore virtualiter alias potentialiter conſimilis temperamenti. ſ. apta conuerti in nutrimentum temperatum. Et hoc poteſt perſuaderi de vino & carnibus. quia datur vinum intẽſe calefaciens & valde vinoſum, & datur infrigidans vel infrigidatiuum, vt colligitur tertio alimentorum. cap̃. de vino. & ab Iſaac de diætis particularibus. de vinis ergo non repugnat dari medium & temperatum & illud eſt vinum

non nimis antiquum &c. Et ſimiliter arguitur de carnibus. Dicitur etiam ꝙ non repugnat aliqua cibaria per ſe exhibita non conſeruare, quæ tamen habent talem naturam, & conuenientiam ꝙ ſimul cum alijs in ſtomacho ſumpta cõuertunt in chilũ & ſanguinem tẽperatũ et tẽperate nutriunt vt colligi poteſt ex multis doctis auctorum.

40 Laur. **Vbi uero corpus ab optima præparatione recedat nõ multũ tñ cãæ quoq; cuſtodiẽtes ſanitatẽ permutãdæ ſunt, quod proportione rñdeat.**

Leo. At ſi quod ab optima conſtitutione defécerit corpus, nõ autem vehementer, & hæ quæ ipſius ſanitatem cauſæ non ſeruant, proportione mutabuntur.

Anti. Si vero ſecundũ aliquid ab optima compoſitione deficit corpus, non multum vero huic & conſeruantes ſanitatẽ cauſæ ſecundum proportionem mutabuntur.

Iac. Primo nota quadruplex eſt actus medici circa corpus .ſ. conſeruatiuus, præſeruatiuus, reductiuus, & curatiuus. Conſeruatiuus eſt actus ſecundum quem ſit corpus permanens in eadem diſpoſitione ad intellectum ſuperius datum de conſeruatione. Præſeruatiuus eſt actus quo per poſitiuam corruptionem alicuius gradus qualitatis exiſtentis in corpore, ita vt per illum denomineur corpus calidius vel frigidius &c. ꝗ̃ prius erat cæteris paribus prohibetur lapſus corpori ad peius cum permanentia inter eandem latitudinem. Reductiuus vero eſt quo de vna naturali complexione ad aliam permutatur. Licet reducere magis pertineat ad permutationem ad melius, ſicut ſi corpus parum lapſum a temperamento reducatur ad temperamentum.

Curatiuus vero eſt actus remotiuus diſpoſitionis ægritudinalis per quem ducitur corpus ad diſpoſitionem ſibi ſanã. Differunt tamen iſti actus, quia conſeruatiuus fit cum ſimilibus, & omnes alij cum aliqualiter contrarijs. Differũt etiam quia conſeruatio ſecundum cauſam non debetur niſi corpore optime ſano aut parum ab eo lapſo. preſeruatio vero corpori actualiter neutro decidentiæ, aut parato multum labi. reductio vero ſolum corpori parum lapſum, vt infra patebit. ſed curatio competit corpori actualiter ægrotanti. Ad propoſitum ergo, quia corpus de quo loquitur eſt conſeruandum nouiter, dixit Gal. ſi vero ſecundum aliquid &c. non multum vero &c. Secũdo nota cauſam quę eſt, quia ſicut ſe habet corpus ad corpus, ita cauſa ad cauſã, ergo ſecundum quam proportionem eſt corpus lapſum a corpore temperato debet cauſa conſeruatiua eſſe diſtans a cauſa conſeruante corpus temperatum. Secundo poteſt illud argumentum reduci ad formam ſumptam a coniuncta proportione taliter arguendo, ſicut ſe habet cauſa temperata ad conſeruans corpus temperatum, ita cauſa conſeruatiua calidi in primo ad corpus calidũ in primo, ergo permutationem ſicut corpus ad corpus, ita cauſa ad cauſam; ſed calidum in primo per vnum gradum excedit temperamentum, ergo &c. patet quam cum antecedente.

41 Laur. **Sed cũ hæc corpora multa ſint, de unoquoq; eorum ſeorſum agendum eſt.**

Leo. Sed cum multa ſint huiuſcemodi corpora, per ſingula genera ſeorſum dicendum.

Anti. Pluribus vero talibus exiſtentibus corporibus ſecundũ ſingulum genus ſeparatim dicendum eſt.

Iac. Hæc pars de ſe eſt nota.

42 Laur. **Corpus igitur temperamẽto uarians, mediocritate autem partium officialium non uarians duplicẽ habet formã ſanarũ cauſarũ, Alterã cuſtodientiũ ipſius tẽperamentũ. Alterã perducẽtium ad optimam præparationem.**

Leo. Quod igitur in temperatura euariat, inſtrumẽtariarum autem partium ſeruat commoderationem; duplicem habet ſalubrium cauſarum formam, alteram quidem earum quæ ipſius conſeruant temperaturam, alteram vero eam, quæ ad optimam transferunt.

Anti. Craſi igitur permutatum corpus, in organicarum vero partium conuenientia non permutatum. duplicem habet formã ſalubriũ cauſarũ, alterã quidẽ ſeruantiũ eius craſim, alterã vero earum quæ ad optimam ducunt.

Iac. Nota ꝙ non ponit diſtinctionem comprehendentem actum præſeruãdi & curandi, quia actus curatiuus vel pręſeruatiuus non debetur corpori non multum vel parum lapſo de quo eſt hic ſermo. Ideo ſolum loquitur de cauſis conſeruatiuis & permutatiuis. Totum autem reſiduum litteræ patet vſq; ibi. Si vero permutare voluerit.

Dubia. Circa iſta dicta ſunt dubia. Primum dubium. An aer conſeruans corpus cholericũ debet eſſe frigidior ꝗ̃ aer conſeruans corpus temperatum. & arguitur ꝙ ſic, quia aer attractus debet eſſe ꝓportionatus per frigiditatem ſuam neceſſitati refrigerij. maior eſt neceſſitas refrigerij in corpore cholerico ꝗ̃ in corpore temperato, ergo &c. patet conſequẽtia cum antecedente. Secundum dubium. An fortius calefactiuum debet eſſe exercitium corporis phlegmatici ꝗ̃ tẽperati vel cholerici. & arguitur ꝙ ſic, quia huiuſmodi exercitium debet eſſe tale ꝙ per ipſum ſuperfluitates in eo reſoluantur, ſed plures & difficilioris reſolutionis ſunt ſuperfluitates in phlegmatico ꝗ̃ in tẽperato vel cholerico, ergo &c. patet conſequentia & antecedens ſimiliter. Tertium dubium. Maior debet eſſe ſomnus in cholerico & magis humectans ꝗ̃ in temperato vel phlegmatico, ergo &c. patet conſequentia, & antecedens, quia ſomnus eſt ad humectationem, & reſtaurationem eius quod diſſoluitur in vigilia, ſed maior facta eſt reſolutio tempore vigiliæ in cholerico, ꝗ̃ in phlegmatico vel temperato, ergo &c. Quartum dubium. Si calidiora calidioribus &c. ſequitur ꝙ medicina calida in primo conſeruabit calidum in primo. ſed arguitẽ ꝙ non, quia ad maiorem gradum caloris reducitur medicina calida in primo in cholerico ꝗ̃ in temperato, ſed in temperato reducitur ad calidum in primo gradu, ergo &c. patet conſequentia & antecedens, quia paſſo eodem & agẽte potentiori & intenſiori intenſior inducitur effectus. Quintũ dubium. Contraria taliter poſſunt approximari ꝙ permutabunt, et taliter ꝙ permutabunt, ergo poſſunt etiam taliter approximari ꝙ neutrum faciant, & per conſequens pure conſeruabunt. Ad hæc omnia reſpondebitur, & primo ad primum dicitur ꝙ aer debens euacuare corpus cholericũ, pro ſua conſeruatione debet eſſe calidior ꝗ̃ debet eſſe aer conſeruans phlegmaticum vel temperatum. Et econtrario aer conſeruans phlegmaticum debet eſſe frigidior. Hoc. n. videtur elici poſſe ex intentione Gal. in littera. Item quia experimento videmus animalia frigidiora melius habitare medium frigidius ꝗ̃ calidius. econtra calidiora vt de piſcibus melius aquam ꝗ̃ aerem habitantibus. leones vero pardi & huiuſmodi melius habitant regiones calidas ꝗ̃ frigidas, vt docet experimentum. Item pro iſto poteſt adduci aliud motiuum, quia ſi tanto eſſet aer debens euentare cholericum frigidior, vt quidam dicunt quanto cholericus eſt calidior temperato iam apparet ꝙ vtriſq; poſitis in medio ſemper proportionato non oportet anhelitum & pulſum eſſe maiorem in cholerico ꝗ̃ in temperato, quia eadem videtur eſſe proportio vtrobiq; ad ſitam neceſſitatem extinguendam. Illud tamen argumentum non eſt demonſtratiuum, quia non manet proportio eadem quæ prius agente & paſſo æqualiter maioratis. Niſi forte quis vellet intelligere Gal. in littera loqui de ꝓportionalitate geometrica. Et ſi arguitur contra iſtam reſponſionem. Primo vt ſupra, quia frigiditas debet eſſe proportionata neceſſitati euentationis ſiue refrigerij, ergo neceſſitate refrigerij maiori exiſtente debet frigiditas aéris infrigidantis eſſe major. Secundo ſimiliter in

cholerico

cholerico potentior eſt caliditas ad reſiſtendum frigiditati refrigeranti q̃ in temperato vel phlegmatico, ergo ad ipſum remittendum. Oportet potentiorem eſſe frigiditatem aeris, & per conſequens aerem fridiorem. conſequentia videtur nota, & antecedens ſatis patet. Item experimēto patet omnes medicos oppoſitum operari. Corpora.n.calida debent melius viuere & melius ſe habere in locis & regionibus frigidis, vt patet de iſtis teutonicis qui ſemper regūt ipſa cūm dięta vel diætis infrigidātibus, ideo &c. Ad hęc reſpondetur. Et primo ad primum ꝙ frigiditas aeris nō debet eſſe intenſiue proportionata neceſſitati refrigerij ſic ꝙ ſtante neceſſitate intenſiore ſit neceſſitas refrigerij maior, & minori minor & econtrario, immo econtra ſe habet, qa neceſſitate intenſiori debet frigiditas aeris eſſe remiſſior. Verūtamen neceſſitas & frigiditas aeris debent eſſe ſic ꝓportionatæ ꝙ ſtante neceſſitate maiori frigiditas debet eſſe intenſior ad extinguendum vel prohibendum incendium quod poteſt contingere ſine maiori intenſione frigiditatis, & cum eius extenſione maiori, quia in cholerico ſi aer ſit calidior, tamen attrahetur aer in ampliori quantitate ꝙ ipſemet erit potentior ad refrigerandum q̃ aer attractus temperatus ad cor temperati, eo ꝙ & ſi ſit remiſſe frigidus habet tamen plus de frigiditate in ſe quæ eſt principium refrigerij, ideo &c. Et per idem ſoluitur ad argumentum ſecūdum. Conceditur enim ꝙ caliditas in cholerico eſt potentior ad reſiſtendum &c. & conſequenter ꝙ oportet potentiorem eſſe aeris frigiditatem, & negetur conſequentia quia non valet eſt potentius frigidum, ergo intenſius vel econtra. ſed negō eſſe aerem intenſius frigidum per cauſam tactam. Ad aliam replicationem dicitur ꝙ corpora cholerica lapſa quædam ſunt lapſa multum, & illa non debet medicus regere cōſeruatiuo medicamine. Ratio quia non ſunt conſeruabilia, quia illa in ſua diſpoſitione conſeruando conſeruatur, & in eis aptitudo ad lapſum, & tunc eſt periculoſum ne a cauſa intenſiori occurrente ſtatim traherentur extra latitudinem ſui temperamenti, ideo in talibus corporibus eſt tutius vti præſeruatione quæ ſuit cum contrarijs cōuenientèr approximatis, & hoc eſt quod operantur medici. Quædam autem ſūt parum & occulte lapſa, & in iſtis poteſt tutius medicus vti regimine conſeruatiuo, quia nō ſunt prona ſic cadere in lapſum ſimilē, & de iſtis intellexit Gal. in littera. Hæc reſponſio trāſeat pro nunc, quia forte in queſtionibus mutabo ſententiam. Ad ſecūdum dicitur a quibuſdam negando antecedens, immo dicunt calidius formaliter eſſe debere exercitium cholerici. Et ſic arguitur cōtra, quia fortius caleſit cholericus ex paruo q̃ phlegmaticus ex magno. Dicūt illud eſſe verū, ſed ipſe debet fortius caleſieri. Et cū arguebat prius, quia exercitiū debet eſſe tale ꝙ per ipm ſuperfluitates reſoluant &c. Dicit ꝙ licet difficilius reſolubiles ſint ſuperfluitates in phlegmatico, non tamen ſequitur phlegmaticum debere magis per exercitium calefieri, ſed bene ſequitur eius exercitium magis debere durare. Et cauſa eſt, quia licet ſuperfluitates in cholerico ſint reſolubiles, quia cum ſunt calidiores & ad ipſas calefaciēdum & reſoluendum debet eſſe caliditas intenſior, & ideo exercitium debet eſſe breuius, ſed debet eſſe intenſius calefactiuum, vt iam dictum eſt. Ad tertium dicitur ꝙ iam ſomnus cholerici magis humectat ſubſtantifice, quia plus facit generari de ſanguine & ſpiritu q̃ ſōnus phlegmatici. qualitatiue autem eſt cauſa minoris humectationis, quia ipſe ē breuior & minus profundus. Econtra vero ſomnus phlegmatici. Et ſi arguitur cōtra, quia vigilia qualitatiue exiccat, & magis exiccat cholericum cæteris paribus q̃ phlegmaticum, ergo cum per ſomnū debeat remoueri illa ſiccitas, ſequitur econtra &c. Dicitur negando conſequentiam. nō enim præcipue per ſomnum inducitur humectatio tanta quæ remoueat ſiccitatem per vigiliam acquiſitam, ſed trāſcenditur illa & multo magis in phlegmatico q̃ in cholerico. Hæc pro nunc dicta ſint. Ad quartum dubium poteſt dici primo concedendo ꝙ medicina calida in primo conuenienter approximata conſeruaret corpus in primo caſu per ſe, licet per accidens oppoſitum poſſet contingere. Et cum arguitur ꝙ non, quia ad actum maioris caloris redditur medicina calida in primo &c. Dicitur illud negando, ſed ad eundem gradum præciſe in vtroq; reducitur. Et ad probationem quia paſſo eodem exiſtente &c. Dicitur illud eſſe verum vbi ex diſpoſitione paſſi effectus inducendus in paſſo ab agente non fuerit limitatus, & ſic eſt in propoſito. Eſt.n.camomilla limitata ad hoc ꝙ recepta in corpore humano reducitur ſic ad primum gradum caloris & non ad vlteriorē. Sequendo autem viam tenentem quamlibet medicinam calidam in primo fore indifferenter reſpectu cuiuslibet corporis talem, aliter foret reſpōdendum de quo videbitur in quæſtione. Ad vltimum dicitur ꝙ illud argumentum deducit ꝙ per contraria conuenienter approximata poteſt fieri conſeruatio. & illam complexionem poſuit Gal. ſuperius in littera. Licet habilius fiat illa conſeruatio cum ſimilibus, quæ tamen contraria ſunt ſimilia, quia ſ. ſunt contraria diuiſiue, licet ſint collectiue ſimilia. Et ſi arguitur contra probando ꝙ per aerem frigidum poſſit fieri æque bene refrigerium ſicut per temperatum, quia ſit ita ꝙ temperatus aer in menſura vnius pedalis attractus conuenienter refrigeret, & arguitur ſic. Aer frigidus in primo pedalis quantitatis magis refrigeraret temperatum, & aer frigidus in primo præcipue digitalis quantitatis modicum refrigeraret, ergo aliquis mediæ quantitatis frigidus in primo conuenienter refrigeraret, vt arguatur ſic. aliquantus aer multum refrigeraret, & aliquantus attractus frigidus in primo modicum, ergo aliquantus mediocriter, ſit ergo ille.a. & ſequitur per aerem frigidum poſſe cordis complexionem conſeruari. Sed ad hoc dicitur cōcedendo q.a. refrigeraret conuenienter cor. & negetur conſequentia. ergo per.a. poſſet cordis complexio conuenienter conſeruari. nō .n. ad conſeruationem complexionis cordis ſufficit ſolum refrigerium conueniens, ſed vltra hoc requiritur debita fumorum mundificatio quæ aere exiſtente nimis modicæ quantitatis non fieret.

Et cauſæ quo conſeruant cōplexionem eius 43
ſunt reflexæ a cauſis quæ conſeruant comple- Haly.
xionem eius quæ eſt in ultimo æqualitatis per
quātitatem reflexionis complexionis illius cor-
poris quod conſeruant a complexione quæ eſt
in ultimo æqualitatis.

Cauſæ igitur cuſtodientes temperamentum tantum va Laur.
riabunt a cauſis naturæ optimæ cōgruētibus, quantum totius corporis tēperamentum ab illa variat.

Quæ itaq; ipſius temperaturā conſeruant, tantum a cau Leo.
ſis optimæ temperatæ naturæ diſtabūt quantum & totius corporis temperatura ab illa euariabit.

Seruantes vero eius craſim tantum permutantur ab eu Anti.
crata natura cauſæ, quantum & totius corporis craſis ab illa perfecta mutatur.

Iſte canon in conſeruatione ſanitatis eius cuius cōplexio Haly.
vel corpus declinat a meliori formarū. ſ. vt menſurent cāſ ex menſuratione reflexionis ab æqualitate per quantitatē declinationis corporis a meliori formarum.

Quod eſt, quia corpora quæ ſūt calidiora eo 44
indigent regimine quod eſt calidius regimine Haly.
quo indiget habens illam primam complexio-
nem. Et corpora quæ ſunt frigidiora eo indigēt
regimine quod eſt frigidius. Et corpora quæ ſūt
ſicciora eo indigent regimine ſimiliter quod ſic-
cius eſt. Et ſimiliter corpora quæ ſunt humidio-
ra indigent regimine quod eſt humidius. Et ſe-

cundum hoc eſt compoſitio. Nam corpora quæ ſunt calidiora, & ſicciora indigent regimine quod eſt calidius, & ſiccius. Et ſecundum ratiocinationem huius currit res trium ſpecierum aliarum compoſitarum.

Laur. Corpus enim calidius victu indiget calidiori, frigidius frigidiori, & ſiccius ſicciori, & humidius humidiori. Simili mō copulatim calidius ac ſiccius, calidiori ac ſicciori, et in reliquis tribus copulis, quod proportione reſpondeat.

Leo. Calidiora ſiquidem corpora calidioris victus rationem expoſcunt. Frigidiora autem frigidioris, & ſicciora ſiccioris, & humidiora humidioris, ac ſecundum coniugationem calidiora, ac ſicciora calidioris, ac ſiccioris eadem in reliqs etiam coniugationibus proportione ſeruata.

Anti. Calidiora enim corpora calidioribus indigent adiutorijs, frigidiora frigidioribus, & ſicciora ſiccioribus, humidiora vero humidioribus. Et ſecundum complexionem calidiora & ſicciora calidioribus & ſiccioribus. Et his ꝓportionaliter in reliquis tribus complexionibus.

Haly. Contra dictio. Iſte eſt ſermo in hoc libro. Et eſt cōtrarius ſermoni eius in alijs libris ſuis, quoniam ipſe dicit in libro de regimine ſanitatis, & in libro ciborum ꝙ corpora quæ ſunt calidiora indigent ex regimine eis quæ ſunt frigidiora. Et ſecundum hanc ratiocinationē in reliquis. Et per illud obſcurauit ſermonem ſuum, præcipue quia ipſe non diſtinxit inter regimen conſeruatiuum, & inter regimen permutatiuum. Et dixit in regimine permutatiuo ꝙ oportet vt regantur corpora calidiora rebus frigidis donec redeant ad æqualitatem. Et ſecundum hanc ratiocinationem eſt in reliquis corporibus declinatis a meliori formarum. Et ego dico ꝙ Gal. non oblitus eſt ſermonis ſui, neq; contrarietatem opponit.

Cōtra dictio tolliť. Et ꝙ non intellexit per regimen conſeruatiuum hic, niſi vt dentur habenti complexionem ca. cibi qui conſeruent complexionem eius ca. ſuper ipſum, & ſermone abſoluto regat ipſum regimine quod faciat remanere ſuper ipſum complexionem ſuam calidam ſecundum diſpoſitionem ſuam abſq; additione & ſine diminutione. Q. ſi vult permutare complexionem eius ad æqualitatem, tunc addat in frigore illud cum quo regatur vſquequo minuatur eius caliditas et perueniat ad æqualitatem. Cuius exemplum eſt vt ſit conſeruatio corporis ſeparati ab æqualitate ad caliditatem duobus gradibus cum regimine quod infrigidat in gradu primo, & permutatio eius ad æqualitatem cum regimine qď infrigidat in ſecundo gradu. Et manifeſtum eſt quòd regimen conſeruatiuum eſt minoris infrigidationis quàm regimen permutatiuum, quia regimen conſeruatiuum eſt in primo gradu. Et tibi ineſt vt nomines id quod eſt par uæ infrigidationis minus calefaciens. Et quoniam ſermo eius in hoc libro eſt ſummæ quæ ſunt ſicut concluſiones, dicit iſtud vt tu ſis intelligens ab eo volūtatem eius & eius intentionem. Propter hoc ergo manifeſtum eſt ꝙ voluntas Gal. eſt per ſermonem ſuum, ſ. ꝙ corpora quæ ſunt calidiora indigent regimine ex eo quod eſt calidius regimine quo indiget habens formam optimam. Et eſt vt ſit conſeruatio eius per illud quod facit remanere ſuper ipſum caliditatem eius declinatam ab æqualitate. Et ſi vellet vt regeref cum cibis calidis ſic ſi adderetur in exercitio eius, & calefaceret aer contingens eum, & darentur calefaciētes cibi, ſequeretur neceſſario ꝙ adderetur eius declinatio ab æqualitate ad caliditatē plus, & generarenť in eo ſuperfluitates cholericæ, & facerent eum cadere in ægritudines cholericas. Et huiuſmodi menſura ſimiliter non occultatur a Gal. & iam determinauit illud in libro de regimine ſanitatis, & in libro de cibis. Res ergo ſecundum ꝙ dixi eſt, qa vult vt regatur totum corpus cum eo quod facit remanere ſuper ipſum complexionem eius primam, quando vult cōſeruationem ſanitatis eius. Et quando vult permutationē eius ad meliorem formarum addātur in regimine eius additiones permutātes eā. Intellige ergo illud, qa nō eſt locus paruus, et multi hominū ignorāt, & putāt ꝙ ſit cōtrarietas.

Conſeruatiui regimis a ꝑmutatiuo dr̄ia.

Et non poteſt his cauſis quas nuper diximus uti, quando permutantur taliter ꝙ fiant cauſa ſanitatis ſecundum ꝙ oportet, niſi qui ſcit uirtutes earum ſecundum quas aptæ natæ ſunt. 45 Haly.

Vtetur enim materia cauſarum recte, qui vires earum inſitas agnoſcit. Laur.

Recte ſiquidem cauſarum vtetur materia, qui naturales earum potentias agnouerit. Leo.

Vtetur vero & materijs cauſarum, recte innatas virtutes earum ſciens. Anti.

Iſte ſermo certificat illud ad quod intendimus de expoſitione ſermonis eius. Conſidera ergo eum, & ſtabis ex eo ſuper illud quod diximus, & ſcies voluntatem eius. quod ē, quia vult per ſermonem ſuum virtutes earum ſecundum quas aptæ natæ ſunt illud quod facit vnuſquiſq; ciborū & aliorum ex cauſis. 6. in corpore. Quod ergo conſeruat ipſum ſecundum illud ſecundum quod eſt, eſt conſeruans ſanitatem. Et quod addit in declinatione eius a meliore formarū eſt infirmans ipſum. Et quod permutat ipſum ad meliorē formarum eſt permutans ipſum. Haly.

Cuius exemplum eſt ꝙ motus, & minoratio cibi & potus, & uigiliæ, & euacuatio, & omnia animæ accidentia alia exiccant corpus humidū. 46 Haly.

Verbi gratia, vt motus, inedia, inſomnia, excretio & oēs affectiones animales exiccent corpus. Laur.

Veluti ꝙ motus, defectus alimenti vigiliæ, excretio, & omnes animi affectus corpus exiccant. Leo.

Quoniam motio quidē, & indigentia, & vigiliæ, & egeſtio, & omnes animæ paſſiones ſiccant corpus, Anti.

Quoniam iſta euacuant humores eius & minuūt ex eis, propter illud ergo addūt in ſicco corpore ſiccitatē. Et quod parum eſt ex eis conſeruat corpus humidum quando adminiſtratur ſecundum ꝙ oportet, & permutat ipſum ex eis illud quod opponitur ei ſecundum æqualitatem. Haly.

Et contraria eorum humectant corpus. 47 Haly.

Contraria vero his humectent. Laur.

Aut quæ his contraria exiſtunt, humectant. Leo.

Contra vero his humectant. Anti.

Hoc iudicium eius eſt ſimile iudicio quod eſt ante ipſum in conſeruatione & mutatione ſimul. Haly.

Et ſiľr eſt diſpoſitio in rebus quæ calefaciunt & infrigidāt ex opationibus & cibis et potibus. 48 Haly.

Eodem modo de calefacientibus ac refrigerantibus ſtudijs, poculentis eſculentis. Laur.

Ita vero & calefacientia, & refrigerantia vitæ inſtituta, & ciborum ac potuum. Leo.

Ita vero & ſ calefaciētibus & infrigidantibus ex ſtudijs vtetur & cibis & potibus. Anti.

Iſte ſermo intellectus eſt ſecundum eandem rationem quam dixit in eo quod præterijt. Haly.

Et uniuerſaliter qui ſcit ſpecies omnium rerū quæ agunt in corpus & uirtutes earum tunc ſi uult ponere eas cauſas ſanitatis eligat corpori 49 Haly.

illud

illud ex eis quod figuratur ei & aſſimilatur ipſi quando uult conſeruationem complexionis uel compoſitionis eius ſecundum diſpoſitionem ſecundum quam inuenit eam.

Laur. Et ut ſimpl'r dicetur, qui oĩum circa corpus cãrum agnoſcit materiã ac uires, cauſis ſuis utet. Similes ſimilibus adhibẽdo, quoties priſtinũ corpus libuerit cuſtodire tꝑamentũ.

Leo. Atq; (ut ſimpliciter dicam) omnium quæ corpori afferũtur, materias quis nocens, atq; potentias, ſalubribus utetur cauſis, ſimilia ſimilibus afferẽdo, ſiquidẽ eius propoſitũ fuerit io eodẽ in quo acceperit corporis ſeruare temperaturã.

Anti. Et ſimiliter eſt dicere omnibus his quæ ſecundum corpus ſuot cognoſcens aliquis materias & uirtutes. Salubribus cauſis utetur, ſimilia ſimilibus offerens quando ſeruare uult corporis craſim qualem accipit.

Haly. Vult per ſermonem ſuum uniuerſaliter abſolutũ q̧ qui uult conſeruare ſanitatis corporis decliuis ab ęqualitate ſecundum illud quod eſt, adminiſtret ei ex regimine quod cõſeruat ſuper ipſum complexionem eius abſq; additione & ſine diminutione, ita q̧ eligat ei ex uirtutibus ciborũ & potuum & aliorum quod conſeruet ſuper ipſum configurationem complexionis eius, etiam iſte eſt canon primus quem ipſemet determinauit per dictionem aliam ut fingat ipſum in anima diſcipuli. Et ſermo eius in eo eſt intellectus.

50 Laur. Quoties uero libuerit permutare & ad habitum ducere meliorem, aliud eſt cauſarum genus ſanum prædictis contrarium æqualiter in diuerſum recedens a cauſis temperatis ac medijs, quas optimæ naturæ congruere docuimus.

Leo. Q̃s ſi permutare atq; ad melius traducere ſtatueris, alterum eſt hic ſalubrium cauſarum genus, his quidem quas nuper diximus contrarium, ęqualiter uero declinans ad alteram partem, a bene temperatis, & medijs, quæ optimis conuenire naturis dicebamus.

Anti. Si uero permutare uult & tranſire ad melius aliud eſt genus ſalubrium cauſarum contrarium quidem ſupradictis, æquale uero diſtans ab altera craſi eucratarum & mediarũ quas optimis naturis conuenire dicebamus.

Iaco. Primo nota hic q̧ reductio fit per contraria æqualia in gradu ſicut & curatio. Differũt tamen ut infra patebit, quia actus curatiuus perficitur ſubito: reductiuus autem paulatine, ut infra patebit. Secundo nota q̧ ut in littera habetur, hæc contraria dicuntur ęqualia in gradu quia tantum recedenoa a temperamento corporis quantum illud corpus excedit temperiem ſecundum qualitatem oppoſitã, ut ſi ſor. calidus in primo debeat ad temperamentum reduci, huiuſmodi reductio fiet per frigida in primo gradu quæ tantum per frigidum excedunt temperamentum quãtum ſor. excedit temperamẽtum per calidum. His enim cõuenienter approximatis ducetur ſor. ad diſpoſitionem mediam inter diſpoſitionem ſuam naturalem & frigiditatem primi gradus, ſed illa diſpoſitio eſt tẽperies, ideo &c. Tertio nota q̧ per contrarium in propoſito debemus intelligere quodcunq; alterius remotiuũ, ſiue per ſe, ſiue per accidens, ſiue mediate, ſiue immediate. Sic enim motus contrariatur frigiditati & quies caliditati, & non debemus intelligere contrariũ proprie ſumptum, ut patet. Quarto nota q̧ contraria reducentia dupliciter poſſunt intelligi æqualia in gradu lapſui remouendo primo intenſiue, ſecundo affectiue, & iſto ſecũdo modo intelligitur, quia dicunt eſſe potentia tantum de lapſu cõtrario Iducere uel tm̃ corpus a diſpoſitione quẽ habet remouere, quãtum illud corpus diſtat a temperamento.

Cõtraria ęqualia I gradu.

51 Haly. Quod eſt, quia corpus quando eſt calidius & ſiccius, tunc regimen calefaciens & exiccans nõ reducit ipſum ad æqualitatem ſanam, ſed regimen quod eſt frigidius & humidius complexione æquali per quantitatem ſuperfluitatis calefactionis illius complexionis & ſiccitatis eius ſuper complexionem æqualem.

Calidus enim & ſiccus uictus nequaq; efficiet bene temperatum diligenter calidius ac ſiccius temperamentum. Sed uictus tanto frigidior & humidior moderato, quantum natura fuerit calidior, ſicciorq;. Laur.

Calidior ſiquidem, ac ſiccior temperatura, a calidioris ac ſiccioris uictus ratione ad exactiſſimum bonæ temperaturæ habitum, minime tranſfertur. At talium erit uſus neceſſarius quæ tantum eis, quæ bene temperata exiſtunt frigidiora ſint, atque humidiora, quantum & natura naturam in caliditate, & ſiccitate ſuperabat. Leo.

Calidiorem enim & ſicciorem craſim non calidæ & ſiccæ dietæ faciũt eucratã perfecte, ſed quæ tantũ eucrata craſi fridiora & hũidiora q̃tũ natura eius erat calidior et ſiccior. Anti.

Iſte ſermo eſt intellectus. Oſtendit enim Gal. in eo canonem permutantem ſanitatem malam ad ſanitatem bonam. Conſidera ergo eum. Haly.

Et hoc quidem genus cauſarum rectificat cõplexionem malam natura, & genus aliud quod diximus ante conſeruat complexionem malam natura ſecundum diſpoſitionem ſuam. 52 Haly.

Tale enim cauſarum genus natiuas corrigit itemperies. Alterum uero quod eſt prædictum cuſtodit. Laur.

Nam tale cauſarũ genus naturales corrigit intẽperãtias, alterum uero de quo ſupra diximus tẽperaturã conſeruat. Leo.

Hoc ſiquidem genus cauſarum corrigit innatas diſcraſias, alterum uero prius dictum conſeruat. Anti.

Nominauit regimen permutans cõplexionem malã genus, & ſimiliter nominauit conſeruans eã genus, ut intelligatur ab eo q̧ ipſa ſunt duo genera ex generibus medijs ſub parte medicinæ quod nominatur regimine ſanitatis, & ut intelligatur per illud quod ſub utriſq; ſunt ſpecies aliæ. Haly. Cõpſonis malæ regimen duplex.

Ac medici utroq; cauſarũ genere inuicẽ utuntur. Verũ corrigere inſitam intemperiẽ ex multo ocio opus eſt paulatim deducendo corpus ad habitum meliorem. Natura enim non tolerat ſubitam alterationem. Per negocia uero neceſſaria in eadem diſpoſitione cuſtodire oportet. 53 Laur.

Eſt aũt utriuſq; uiciſſim apud medicos uſus neceſſarius, nam cum plurimũ ſuppetit ocij corrigere oportet, ac ſenſim ad meliora trãsferre. Neq; enim natura patitur eas quæ ſubito fiunt alterationes, hoĩem autem neceſſarijs occupationibus diſtrictum, in eodem pręſtat habitu conſeruare. Leo.

Vtilitas uero utrorunq; eſt in parte medicis. Corrigere quidem ex multo ſtudio paulatim transferentes in melius. non enim ſuſtinet natura repentinas immutationes. Seruare uero in eiſdem ſecundum neceſſarias occupationes. Anti.

Primo nota ut ſupra eſt differentia inter reductionem & curatioẽ, quia curatio non fit paulatine, ſed ualde ſubito & uelociter, ſed ecõtra reductio. Secundo quia reductio debeẽ diſpõni lapſę natural'r. Curatio uero debeẽ diſpõni ꝑternatural'r lapſæ. debẽt aũt fieri paulatine, quia nã nõ ſuſtinet repẽtinas mutationes. Secũdo nota q̧ in reductione corporũ idigemus ſtudio multo & cautela multa, itẽ q̧ oportet corpus ꝑcipue uiuere & nõ fore in negocijs mũdanis alijs occu Iaco.

patum ſed ſibi ſoli intendere. Cum ergo corpus eſt multum occupatum ſufficit ipſum in ſua diſpoſitione cõſeruare uel a lapſu præſeruare, et hoc intellex t Gal. in lr̃a dum dixit ſecundum neceſſarias occupationes.

54 Laur. Sed quodãmodo tale cauſarum genus cuſtodiens appellauimus. Forte enim rectius dixeris alterans curans, & impedimentum inſitum corrigens appellari, quia ad uniuerſum genus ſanitatis reſpicientes non ad ſpeciales eius differentias, quæcunqꝫ cuſtodiunt ſanitatem cuſtodientes, cunctas cauſas nominauimus ſiue adeo cuſtodiant ſanitatem, ut etiam deducant ad habitum meliorem, ſiue priſtinam corporis præparationem tantummodo cuſtodiant & conſeruent. Quæcunqꝫ uero diſpoſitionem efficiunt deteriorem morboſas.

Leo. Quo pacto igitur & hoc ipſum primũ cauſarum genus conſeruatiuum appellamus, nam forte magis alteratiuum, & curatiuum, & naturalium defectuum correctiuum vocare conueniat. Quoniam ad vniuerſum ſanitatis genus referentes, non ad eas quæ ſecundum ſpeciem differentias quæcunqꝫ ſanos conſeruant, cõſeruatiua omnia vocamus, ſiue præter id quod ſanitatem conſeruant ad melius totã traducant tẽperaturã, ſiue priſtinũ tm̃mõ habitũ tueantur, atqꝫ deteriorẽ ſtatũ eff ciunt, inſalubria.

Anti. Quomodo igitur & huiuſmodi ſpecierum cauſarum cõſeruantem nominamus, conueniebat enim magis eam forſitan permutantem & curantem & innata peccata corrigẽtem vocari. Quoniam vero ad totum genus ſanitatis referentes, non ad eas quæ ſecundum ſpeciem ſunt in ea differentias quæcunqꝫ quidem ſanos cuſtodiunt, ſeruantes omnes vocabimus, ſiue conſeruando ſalutẽ ad melius ducant totam craſim, ſiue conſeruent exiſtentem a principio. Quæcunqꝫ vero deteriorẽ faciunt conſiſtentiam ægras.

Iac. Nota hic ex dictis Gal. ꝙ dupliciter ſumitur hic cã conſeruans. Primo cõmuniter, & indifferenter pro quacunqꝫ diſpoſitione faciente corpus permanere ſanum ſiue ipſum ad melius permutet ſiue maneat in diſpoſitione priſtina. Et ſic cauſæ reducentes præſeruantes & conſeruantes proprie dictæ continentur ſub cauſa conſeruante. Secundo ſumitur cauſa conſeruans proprie, & ſic ſola faciens corpus in eadẽ diſpoſitione permanere dicitur conſeruatiua. Aliter ꝙ operatio huiuſmodi cauſæ permutantis poteſt comparari ad duo. Primo ad totam latitudinem ſanitatis & ſic debet dici conſeruatiua. Secundo ad ſpecies ſanitatũ in eadẽ latitudine contentas & ſic debet dici permutatiua, quamuis enim continue faciat corpus permanere ſanum non tamen facit illud ſub eadem ſanitate manere &c.

55 Laur. Vbi igitur omnes corporis partes male temperatæ ſimiliter ſint, ſimilia adhibeantur ſubſidia, ubi diſſimiliter diſſimilia neceſſe eſt.

Leo. Quæcunqꝫ igitur ſimilem habent in omnibus corporis partibus intemperiem eadem egent procuratione, quæ vero diſſimilem diſſimili.

Anti. Similem igitur diſcraſiam habentibus omnibus cor corporis partibus ſimilis eſt procuratio. Diſſimilem vero diſſimilis.

Iac. Nota corpus humanũ ſanũ qñqꝫ eſt vniformiter ſanũ ſecũdũ partes ſuas quia oẽs vniformiter cholericæ vel ſanguineæ, & ſic de alijs, & tunc cõpetit regimẽ vniforme ſecũdũ ſuas partes ꝓportionales. Qñqꝫ vero eſt corpus difformiter ſanũ & tũc ſecundum difformitatẽ ſuarũ partium cõpetit ſibi regimen difforme vt exẽplificat Gal. in littera.

Et ꝑ ſanũ vniforme intelligere debemus corpus cuius oĩbus membris cõpetit eadẽ ſpecifica denominatio ſub hoc genere ſanũ, puta cuius oẽs partes ſunt in ſua ſpecie tẽperatæ aut cholericæ aut phlegmaticæ, & ſic de alijs. Econtra vero corpus difformiter ſanũ. Totũ patet vſqꝫ ibi ⌊Organicorum vero.⌉ Primũ dubiũ. Non videt̃ huiuſmodi permutationem eſſe poſſibilem. Primo, quia tunc poſſet humidum radicale melius reſtaurari. conſequens eſt falſum. & arguitur conſequentia, quia corpore reducto ad temperamentum habet humidum melius q̃ ante reductionem. Itẽ quia vnicuiqꝫ indiuiduo eſt terminus præfixus. ſ. vitæ quẽ præterire nõ valet, vt colli͂ prima primi. cap̃. de ætatibus. & tertia primi. cap̃. primo. ergo non poteſt fieri huiuſmodi permutatio, quia ſi ipſa fieret, iam poſſet vita vltra naturales terminos elõgari. Secũdũ dubiũ ad idẽ, qa ſi poſſet &c. hoc maxime fieret per tranſmutationẽ factã per cibũ et potum & alias res non naturales. Sed arguitur ꝙ non, quia ꝑ nullum cibum poteſt os vel neruus infrigidari ergo nunq̃ poterit corpus calidum reduci. patet conſequentia & añs, quia cibus non videtur poſſe infrigidare os niſi quia conuertitur in nutrimentum infrigidans os. ſed patet ꝙ nõ, qa quilibet talis conuertitur in ſanguinem, quilibet autem ſanguis calefacit vel aptus eſt calefacere, cum ſit calidus reſpectu cutis eius. ergo &c. conſequentia videtur nota cum antecedente. Item quodlibet membrum aſſimilans ſibi nutrimentum perfecte optinet ſupra nutrimentum. ergo poteſt quodlibet qualitatem contrariam in ipſo exiſtentẽ vincere, & per conſequens &c. Item ante tranſmutationẽ nutrimenti erat calor potentior q̃ frigiditas nutrimenti. ſed multo debilior eſt potentia actiua nutrimenti verſus finem tranſmutationis q̃ ante, & potentia actiua membri eſt cõſeruata vel ſaltem non ſic proportionate debilitata. ergo iã ſufficit iterum tranſmutare in corpore & per conſequens totaliter remouere diſpoſitiones membro contrarias, & ꝑ conſequens &c. Tertium dubium. Non videtur ꝙ debent contraria reducentia eſſe æqualia in gradu lapſui. Primo quia tunc reducentia & euacuatiua forent æqualia in gradu & æque fortia, & per conſequens ſicut ſubito & non paulatine a contrarijs fit curatio ita: et reductio quod eſt cõtra Gal. in littera. Secundo per frigida in primo poteſt reduci corpus calidum in ſecundo. ergo antecedens arguitur qa frigida in primo poſſint æqualiter remittere diſpoſitionem calidi in ſecundo. ſed ipſa taliter remiſſa ſi iterato approximentur non minus poterunt remittere q̃ tunc, & ſic deinceps, ergo tandem poterunt lapſum totaliter corrigere & per cõſequens ad temperamentum reducere. Et per idem probatur &c. Quartum dubium. Videtur naturam poſſe tolerare repentinas mutationes. Primo quia tolerat criſim laudabilem quæ eſt vehemens & velox motus. Item in febre ſanguinea ſtantibus conditionibus, ſtatim adminiſtramus infrigidationem cum multo potu aquæ frigidæ, vt colligitur prima quarti de cura putridarum in generali. & ca. de febre ſanguinea. & tamen illam infrigidationem tolerat natura, ergo &c. Quintum dubium. Videtur ꝙ æque bene poſſet fieri diſpoſitio qualitatiua ſubito in membro inducta naturalis ſicut paulatine, quia vbi qualitate inducta nihil aliud induceretur in membro ita naturalis eſſet ſubito inducta ſicut paulatine inducta, ſed tunc eſſet illa diſpoſitio naturalis. ergo & iſta. Et iſtud argumentum tangit hanc difficultatem. Si tam ſor. q̃ plato eſſet frigidus in primo & in vtroqꝫ induceretur vnus gradus frigiditatis caliditatis in ſor. paulatine & in platone ſubito, quare gradus inductus paulatine in ſor. cum ſit ſimilis omnino gradui caliditatis ſubito inductæ in platone magis eſt ſanitas q̃ ille, quia non apparet vnde huiuſmodi diuerſitas proueniat &c. Ad primum iſtorum dicitur concedendo permutationem eſſe poſſibilem, vt Gal. in littera. &. 6. de accidẽti. dicit de arbore perlarum &c. Et cum arguitur ꝙ non, qa tunc poſſet &c. Negatur conſequentia. Et dicitur ꝙ corpore

Dubia.

pore

pore reducto &c.non eſt in eodem melius humidum pro vita quam prius ſed deterius licet ſit in eo melius ꝗ̃ eſſet ſi non eſſet corpus reductum. Hic tamen cadunt difficultates plurimæ de quibus videbitur in quæſtione. Et ad cōfirmationem dicitur ꝙ vnicuiq; indiuiduo præfixus eſt terminus merito humidi & principiorum contractorū a principio generationis vltra quem non licet ire & ꝙ corpore reducto non tranſibitur ille terminus, ſed forte perueniretur ad illum ad quem non fuiſſet deuentum, ſi non fuiſſet permutatum. Aliter ꝙ cuilibet indiuiduo &c. Intelligēdo ſtāte ſua naturali compl'one in ipſo ſecundum illam recto, & vtraq; ſolutio eſt bona. Ad ſecundum dubium dicit̃ concedendo ꝙ per cibos & potus &c. Et dicitur vlterius primo ꝙ licet ſanguis ſub forma ſanguinis non poſſit infrigidare os, tamen ſub forma humiditatis ſecundæ poteſt, quia partes aliquæ calidæ ſubtiles reſolutæ ſunt non proportionatæ oſſi cum remanentia groſſarum & frigidarum potentium os infrigidare. Aliter imaginando ꝙ elementa frigida in oſſe potentia ſunt deducto impedimento a ſanguine & ſpiritu mouere os ad gradum frigiditatis intēſiorem, ſed ſanguis & ſpiritus conſeruans naturalem caliditatem oſſis prohibet. Exhibito ergo nutrimento frigido minus potens eſt ſanguis ex eo generatus ꝓhibere &c. quare mouetur os ad gradum frigiditatis intenſiorem. Aliter conceditur aliquem ſanguinem eſſe potentem infrigidare os, quia. ſ. multum alteratus a magna quantitate humorum melancholicorum ſecum admixtorum, qualiter eſt in ſanguine eunte ad nutriendum os. Et ſi arguitur contra, quia quilibet ſanguis eſt calidus reſpectu oſſis. Dicitur hoc negando, ſaltem de ſanguine alterato &c. Licet bene verum ſit de ſanguine in naturali ſua diſpoſitione exiſtente. Aliter dicitur nō repugnare aliquod per qualitatem virtualem eſſe infrigidatiuum, & per actualem eſſe calefactiuum vt patet de medicina potentialiter frigida ad actum reducta. Dicitur igitur ꝙ in ſanguine ex lactuca generato remāſit virtualis frigiditas lactucæ, licet ipſe ſit actualiter calidus, & ꝙ contingens eſt ꝙ per illam ſit potentior ad infrigidandum ꝗ̃ per actualē caliditatem ſit potens ad calefaciendum. De hoc poteſt poni exemplum in naturalibus de corpore frigido actualiter lucido ꝙ per lucem calefactiuum eſt, licet per frigiditatem infrigidatiuum eſt vnde concedendum foret in caſu aliquid actualiter frigidum per ſe calefacere, etc. elice. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ licet quod libet membrum aſſimilans ſibi nutrimentum perfecte obtineat ſuper illud quo ad poſſe ipſum corrumpere & aſſimilare ſibi, non tamē poteſt actionem nutrimenti in ipſum totaliter prohibere per cauſas iam dictas. Eodem modo ad vltimam confirmationem dicitur. Ad tertium dicitur ꝙ contraria reducentia non oportet eſſe æqualia in gradu niſi virtualiter & effectiue. i. potentiæ remotiuæ tanti lapſus quantus eſt iſte quo diſtat corpus lapſum a temperamento. Et cum argueretur ꝙ non quia fieret ſubito &c. Dicitur negando conſequētiā, ſtat. n. aliqua fore æqui potentia in remouendo aliquos lapſus quorum vnum eſt aptum remouere ſubito, aliud paulatine ſolum. Et per idem patet ſolutio ad confirmationē. De hoc tenet alibi. ſ. in apho. ſatis dictum eſt. Ad quartū dicitur ꝙ mutationes reducentes corpus ad naturalem eius diſpoſitionem & remouentes ipſum ab innaturali natura poteſt tolerare, mutationes tamen a naturali diſpoſitione remouentes nō tolerat natura ſine impedimēto notabili &c. & ita intellexit Gal. Ex hoc patet ſolutio ad vtrūq; argumentum adductum contra hæc. Ad quintum dubium. dicitur ꝙ ad hoc ꝙ complexio ſit naturalis membro non ſufficit ꝙ ipſa ſit talis vel tanti gradus, ſed vltra hoc requiritur ipſam habere debitam proportionem ad ſpiritus et humores & adhuc ad humidum naturale membrorū, quia ergo cōplexione ſubito impreſſa reſoluuntur ſubito vel extinguit̃ ſpiritus & non diſponuntur humores ſtatim vt ſint illi cōplexioni proportionati nec humidum membris ſecundum hoc eſt &c. Cum autē paulatine inducitur paulatine diſponitur humidum membri ſecundum exigentiam complexionis in membro inductæ, & ſimiliter humores & ſpiritus, ideo &c. De hoc poſſet poni exemplum ſatis clarū, trāſeat tamen propter breuitatem.

Fieri enim poteſt ut uentriculus frigidior iuſto exiſtat. Caput autem calidius & utrūq; proprijs remedijs egeat. Itidem & aliarum unaquæque partium aut humidior, aut ſiccior, aut calidior, aut frigidior moderato uictu indiget proprio intemperiei. Non igitur æqualiter exercebimus omnes tales corporis partes neq; ſimiliter humectabimus & exiccabimus aut aliquid aliud tale efficiemus. Ac de his libro de tuēda ualitudine latius definitum iam eſt. 58 Laur.

Nam fieri poteſt vt ventriculus frigidior ſit, ꝗ̃ oporteat, caput vero calidius, atq; vtrūq; ꝓprijs egeat auxilijs ac ratione eadem ſingulæ aliæ partes cum fuerint, aut præter modum humidiores aut ſicciores, aut calidiores, aut frigidiores, ſiue intemperiei victum exigunt accomodatum. Neq; igitur modo eodem omnes tales corporis partes exercebimus, neq; æqualiter humectabimus, aut exiccabimus, aut tale aliud quippiā agemus. Plenius vero de his diximus volumine illo, quod de ſalubribus inſcribitur. Leo.

Poteſt. n. venter alicui quidem frigidior ꝗ̃ oporteat eſſe caput vero calidius, & indigere adiutorijs proprijs ſingula. Secundum vero hoc & aliarum vnaquæq; pars aut humidior aut ſiccior aut frigidior aut calidior exñs præter modū proprijs diſtemperantiæ indiget diætis. Non igitur exercebimus æqualiter omnes huiuſmodi corporis partes, neq; ſimil'r hūectabimus, aut ſiccabimus, aut qd horū faciemus. Amplius vero dicet̃ de his in negocio de ſalubribus cāis. Anti.

Hæc pars eſt ſatis nota. Iaco.

Cauſæ partium officialium ſanæ partim impedimentorum figmenti, partim magnitudinis numeri poſitionis exiſtunt. 59 Laur.

Inſtrumentariarum autem partium cauſæ ſalubres quē admodum & hic ab optima conſtitutione delinquitur, ita & inuicem diſtabunt. Aliæ enim ſunt ſalubres erroribus qui in formatione conſiſtunt, aliæ his qui in magnitudine, vel numero, vel poſitu. Leo.

Organicorum vero cauſæ ſalubres ſecundum lapſus, ei hæ ab optima cōpoſitione adinuicē dr̄nt. Aliæ ſi qdē ſunt ſalubres circa plaſmationem lapſuum. Aliæ vero eorū quę circa magnitudinem aut numerum aut poſitionem. Anti.

Primo nota vt ſupra dictum eſt. Complexio debetur conſimilibus vt conſimilia ſunt. compoſitio vero debetur organico vt quantitas figura, numerus &c. Cuiuſcunq; n. quātitatis magnæ vel paruæ fuerit caro vel figuræ vel numeri ſibi non repugnaret operationes ſibi debitas exercere. Sic autem non eſt de organico membro. Non. n. cuiuſcunq; figuræ vel quantitatis foret membrum organicum puta oculus vel caput vel ſtomachus debite poſſet operationes ſibi debitas exercere quare complexio ſimilibus attribuitur principaliter & compoſitio organicis. Determinato ergo de lapſibus complexionalibus determinat de lapſibus organicis. Secundo nota ex dictis Gal. duo. Primum ꝙ cauſæ conſeruatiuæ lapſuū organicorū dr̄nt a cauſis conſeruantibus optimā compōnem ſecundū ꝙ illi lapſus dr̄nt ab optima cōpōne. Secūdū eſt ꝙ ſicut illi lapſus dr̄nt inter ſe, ita cāæ reducentes vel conſeruantes illos lapſus ſunt abinuicē dr̄ntes. patet quia ſicut lapſus in quantitate dr̄t a lapſu in figura, ita cauſa conſeruatiua vel reductiua lapſus in quantitate dr̄t a cauſa reductiua lapſus vel cōſeruatiua la- Iac.

ſit ſubiectiue in viuente ſed eſt ſola priuatio &c. Similiter etiam nec immediate lædens operationes, quia in habente ſolum.4.digitos in manu non videtur eſſe aliqua diſpoſitio immediate, & per ſe lædens operationes quia illa non ē niſi ſola remotio &c. quæ eſt pura priuatio vt patet intuenti. Non.n.aliquis.4.digitorum eſt ægritudo, ſed quintus deficit. Quid ergo eſt illa ægritudo rñde mihi popule meus.

Tertium dubium. Videtur ꝙ non quælibet ſubſtātia præter naturam exiſtens in nobis ſit ægritudo, quia lapis in veſica, aut vermis in inteſtinis eſt ſubſtātia præt naturā &c. ſed nullum horum eſt ægritudo. ergo &c. patet conſequentia & antecedens. & arguitur minor, quia quælibet ægritudo debet eſſe ſubiectiue in viuente, ſed neutrum horum eſt ſubiectiue in viuente, eo ꝙ quodlibet illorum eſt ſubſtantia per ſe exiſtens. ergo &c. patet cōſequentia & antecedēs, quia ægritudo eſt ſolius viuentis paſſio. Confirmatur, quia ſanitas & ægritudo habent fieri circa idem, ſed ſanitas in numero veſicæ & inteſtinorum eſt ſubiectiue in illis ſicut pars in toto. ergo per idē lapis vel vermis erit &c. quod eſt falſum. Item lapis in veſica non immediate lædit operationes ſed mediate, quia primo facit oppilationem et oppilatio lędit operationem. ergo &c. Item poſſibile eſt vt lapis vel vermis non ſenſibiliter lædat operationes, ergo. antecedens patet. Item quia generatio vermis neq; in aure neq; in inteſtinis facit iuuamentum, vt colligitur. 3.16.ca.1. ideo &c. Quartum dubium. Videtur ꝙ per additionē rei præter naturam non fiat ægritudo in numero, quia cuius ſuperadditio eſt ægritudo eius multa diminutio poteſt etiam eſſe ægritudo in numero. Cuilibet.n.ſanitati correſpondet duo extrema quorum quodlibet eſt ægritudo, & per conſequens diminutio rei præter naturam poterit eſſe ægritudo, quod non apparet. Et confirmatue. ſit ſoe. qui habeat dentem corruptum, & quæratur vtrum illa ſit ægritudo in numero vel non. Si dicitur ꝙ ſic, & non eſt per additionem nec diminutionem ſequitur ꝙ non quęlibet ægritudo in numero eſt per additionem &c. Item quia tūc eius remotio eſt reductio ad ſanitatem in numero. conſequens eſt falſum. quia tunc deficeret debitus numerus. Si dicitur ꝙ non ſit ægritudo in numero. contra, quia eſt ſubſtantia præter naturam in nobis contenta. Item quia per eius præſentiam immediate ſenſibiliter læditur operatio viuentis.ſ. maſticatio, ergo eſt ægritudo, ſed non videtur alia q; numeri, & patet diſcurrendo, ergo &c. Ad primum dicitur negando nullum illorum.ſ.figuram & quantitatem &c. nullā operationem immediate perficere. Et cum arguitur nec figura nec quantitas per ſe producit viuentis operationem. dicitur hoc eſſe verum.ſ.ꝙ nullam efficit vel producit. Ex hoc tamen non ſequitur ipſam non eſſe principium pee qđ immediate perficiuntur operationes organici, ſicut licet diaphanitas oculi non immediate producat viſionem, ipſa tamen principium eſt per quod immediate perficitue viſus ſecundum diſpoſitionem ſibi proportionalem. Licet quantitas ſtomachi non immediate agat digeſtionem & ſimilr̃ figura, eſt tamen principium immediatum diſpoſitiuū ſtomachi ad perficiendum digeſtionem, quia talis figura eſt tanta quantitas immediate diſponit ſtomachum ad talem digeſtionem perficiendam. Ad ſecundum dicitue negando quamlibet ægritudinem eſſe diſpoſitionem diminutā a viuente & idem ſubiectiue inhærentem, ſed quandoq; eſt idem ꝙ ipſum viuens ſic ſe habens, vt curuitas cruris eſt realiter idem ꝙ ipſum crus ſic ſe habens, & tamen ipſa dicitur ægritudo cruris, quia pee ipſum crus ſic ſe habere, denominatur ipſum formaliter ægrum. Similiter ipſa manus ſic ſe habens.ſ.ꝙ deficit ſibi vnus digitus dicitue ægritudo & eſt ægritudo, & ſic de alijs. Ex hoc cōcludi poſſunt plura corrolaria. Primum ꝙ ægritudo in numero eſt ægritudo in quantitate continua, vt manus dempto vno digito.

Secundum ꝙ ægritudo in quantitate eſt ægritudo in figura, patet in crure paruo obliquo. Tertium ꝙ res naturalis eſt res præter naturam, vt crus præter naturalit' obliquum eſt res naturalis, quia mẽbrū faciens ad integritatē &c. eſt res naturalis quæ tamē eſt curuitas prętemnaturalis. Quartum quia diſtinctio ægritudinum cōpoſitionaliū in quantitate figura &c. eſt ſolū ratione & non neceſſario realiter diſtinctorum. Quintum ꝙ diſtictio rei in naturalē & præt naturam eſt ſolum neceſſario ratione diſtinctorum. Et infinita alia ex his concludi poſſunt quæ gratia breuitatis omitto. Ad tertium dicitur concedendo in caſu ꝙ non quælibet ſubſtantia in nobis præternaturalr̃ contenta eſt ægritudo. Nulla.n.talis eſt ægritudo, non tamen per ſe & immediate ſimpliciter lædit operationes. Si ergo ſit in veſica lapis paruus non immediate lædens &c. illa non erit ægritudo verbi gratia. ſi lapis ſit magnus ꝙ immediate impediat contractionē & extenſionē veſicæ ipſe erit ægritudo. Et ſimiliter vermis in inteſtinis vel aure. Ex quo ſequitur ꝙ lapis poteſt eſſe cauſa antecedens cum eſt paruus, coniuncta quando facit oppilationem vel inficit mala complexione veſicam, & ægritudo cum imediate impedit, & ſic de alijs. Et cum arguit ꝙ non. Primo quia quælibet ægritudo &c. Dicitur negando conſequentiā. hoc conceditur tantū quālibet ægritudinem eſſe immediate ſecundū denominationem per quam licet denominari viuens ægrum. Et dicitur vlterius ꝙ ęgritudo eſt paſſio viuentis ſolum ad iſtum ſenſum ꝙ ſolum viuens denominatur ægrum. Ad confirmationem dicitur ꝙ ſanitas & ægritudo habent fieri circa idē .i. habent idem denominari ſubiectum ſecūdum ſpeciem, & non aliter, Ad aliam dicitur ꝙ dum mediate lædit eſt cauſa, & quando immediate lædit ægritudo. Et quia cōtingens ꝙ ſimul aliquam operationem lædat mediate & aliquā immediate, ideo poſſibile eſt ꝙ ſit ægritudo & cauſa reſpectu diuerſorum. Ad tertium dicitur ꝙ generatio vermis per accidēs & non per ſe poteſt eſſe cauſa iuuatiua, ſed de hac alibi. Ad quartum dicit̄ ꝙ ſemper additio &c. eſt ægritudo in numero. Et cum arguitur ꝙ non, quia ſibi correſpondet ægritudo oppoſita per diminutionem rei præter naturam. Dicitur ꝙ ſibi correſpondet ægritudo oppoſita ꝑ diminutionem non rei præter naturam ſed rei naturalis.

Et ad confirmationem dicitur ꝙ dente exiſtente in gingiua corrupto & putrefacto in ore eſt ſimul ægritudo in numero per additionem & diminutionem. Eſt enim per additionem rei præter naturam, ſi dens qui corruptus eſt eſt vnitus in nobis præter naturaliter attenta. Eſt etiam ægritudo propter diminutionem rei naturalis.ſ. diminutionem dentis boni. Conceditur ergo ꝙ ille dens eſt ægritudo numeri per additionem rei præter naturam. Et cum arguitur ꝙ non, quia tunc eius remotio eſſet ſanatio &c. Dicitue ꝙ ē verum, quia ſanatio ſanatione oppoſita ægritudini per ſuperadditionem rei præter naturam, non tñ erit ſanatio oppoſita ægritudini per defectū rei naturalis. Q. autē ſit ęgritudo numeri perſuadet alia replicatio. Nota autē ꝙ dēs vt eſt corruptus corruptione inficiēte vicinā partē eſt cā, vt uero res præter naturam ægritudo & multa alia &c.

Quæcunq; ergo partes peccant figura quēadmodū bleſi, uarri diſtorti, ſi recenter affectæ ſint fingēdo ac ligādo ad habitū naturalē reuocant̄. Si duriores effectę ſint corrigi minime poſſint. 62 Laur.

Quæcunq; igitur partes in figura delinquunt, ueluti quę bleſæ, varræ, & obliquæ appellantur, hæ quum nuper natus adhuc tenellus eſt, formatione, atq; alligatione, ad naturalem traducuntur habitū. Q. ſi iam aucto infante ad duritiem peruenerint emendari non poſſunt. Leo.

Quęcunque igitur peccauerunt partes. Secundum figuram quidem, quemadmodum quęcunque diſtortæ intus vel extra, & hæ recenter natæ quidem exiſtentes & molles, plaſmatione & ſuperligatione ad id quod ſecundum naturam eſt reuertuntur. Duræ vero, & ſi contingat ad augmentum peruenire ad correctionē non perueniunt. Anti.

Iac. Primo nota ſolum tangit cauſas reductiuas lapſuum compoſitionalium, non autem tangit cauſas conſeruatiuas optime compoſitionis, quoniam ſupra tangendo cauſas cōſeruatiuas optimæ complexionis tetigit eas, quæcunq; n. ſunt conſeruatiua optimæ complexionis ſunt optimæ compoſitionis conſeruatiua. Quia tamen non quæcunq; reductiua reducentia complexionem lapſam ſunt reducētia cōpoſitionem lapſam, ideo ſpecialiter de cauſis determinauit reductiuis lapſæ compoſitionis. Secundo nota huiuſmodi replaſmatio ſiue ductio debet fieri in tenera ætate. Nam ꝓuecta ætas induratis membris & arefactis non tolerat replaſmationem ſed potius figmentum, ideo &c.

63 Laur. Eodē mō quæcūq; peccāt cauo ſilr increſcentes corriguntur, ubi perfectæ ſint emendari non poſſunt. Itaq; deligatio ac quies paruū efficit cauum, functio partiū ac ſpirationis cohibitio magnum, ſimili modo hoſtiolum aut meatum.

Leo. Sic errores quidē qui ad cauitatē attinēt, cum adhuc augeri perſeuerant correctionem admittunt. Cum autem iā ad vltimum peruenerint, nullus eſt remedio locus. Cauitates igitur quiete, atq; alligatione paruæ redduntur. Magnæ vero partium operatione ſpiritus retentione, ſic & quæcunq; foramina, oraque.

Anti. Et quæcūq; quidē circa curuitatē peccauerūt, & hæc ſilr pn̄t corrigi quidē adhuc augmētādæ, ꝑfectæ vero nō pn̄t. Paruas igit̄ curuitates alligatio & quies. Magnas vero operatio partium & retentio ſpiritus operatur. Ita vero & quę cunq; ſecundum poros aut orificia.

Iac. Primo nota hic per curuitatem intelligere debemus receptaculi concauitatem. Notum. n. eſt ꝙ membrum interius cōcauum vtpl̄m eſt interius curuū, iō ſic appellat̄. Cōtingit autē concauitatē receptaculi peccare, vel quia ipſa ē nimis magna q̄a ē nimis ꝑua, vt ſupra tactū ē. Secūdo nota ꝙ adhuc augēda ſi peccēt pn̄t corrigi quia per artē medicinę p̄t iſtar̄ augmētū ꝓhiberi ſi fuerit nimis paruæ vt ſtatī patebit, cū tn̄ ad ſtatū peruenerit illud fieri nō p̄t, vt intuēti patet. Tertio nota ꝙ ſtāte ī recaptaculo cōcauitate nimis ꝑua volēdo dilatare cōfert motus & exercitiū ꝑtis illius & fricatio ſi ſit apta fricari hæc autē oīa augēt cal̄itatē mēbri naturalē, dilatāt vias per quas ad mēbrū defert̄ nutrimētū, & ex conſequenti copioſius nutrit̄ mēbrū, vn̄ magis auget̄ & dilatat̄. Ecōtra vero ſi fuerit mēbri cōcauitas nimis magna inducat̄ quies, & minoret̄ exercitiū mēbri liget̄ mēbꝝ vt viæ nutrimētū deferētes frāgāt̄. v̄.g. ſiquis hr̄et pectus nimis amplū & vos voletis cōſtringere & ꝓhibere vlteriorē dilatationē debetis ꝓhiber̄ vociferationē, retētionē ſpūs, multā loq̄lā. Ecōtra vero p̄cipere cōongētiā anhelitus quę dilatat muſculos & pectus & vociferationē & multā loquelā, & ſic de alijs propt̄ cām iā dictā. Et colligi pōt hæc eadē ſnia. 7. q̄rti. trac. 4. in pl̄ibus capl̄is &c. Dubiū eſt. Quare

Dubiū. pōt corrigi figura obliq̄. ſ. qn̄ mēbra ſunt mollia, & nō toto tēpore augmēti, ſed bn̄ cōcauitas. Dicēdū ꝙ ad reducēdū mēbꝝ aliquod ad figurā debitā requirit̄ mollities ne frangat̄ ad dilatādū, tn̄ ad cōſtringēdū cōcauitatē ſufficit illud qd̄ dcm̄ eſt, iō dixit Gal̄. corrige figurā dū mēbra ſunt recēter nata, ſed cōcauitatē dū ſūt augmētāda. Ita vero &c.

Nota ꝙ per poros & orificia intelligit vias per quas defertur nutrimētū a parte ad partē vt venæ arteriæ, meri & ſic de alijs. Oīa autē reducūt̄ mō iā dcō. Nota ꝙ eoꝝ quę dicūt̄ ꝑ ſe et eſſential̄r calefacere q̄dā ſūt cal̄a virtual̄r, et quędā formal̄r. Et coll̄r hæc diſtō. 2. cañ. c. 2. & primo. de ſim. me. et. 3. de cōpl̄onibus. et prima q̄rti. tra. de fe. ephemeris. & pl̄ies alibi ē. Ex q̄bus oībus dcīs circa l̄ram colligūt̄ ſo

Dubia. lutiones pl̄iū dubiorū. Primō dubiū. Cura fe. phlegmaticæ nō perficit̄ cū cōtrario in ſuo gradu. Igit̄ añs arḡr, q̄a fe. phlegmatica ꝑficit̄ cura cū cōtrario ſuæ cāæ. Sed quod eſt cōtrariū cāæ fe. eſt ſil̄e febri, eo ꝙ cā fe. phlegmaticæ eſt cā cōtraria febri. Secūdū dubiū. Frigida in primo pn̄t corrigere lapſum in. 3. gradu cal̄m, igit̄ &c. patet cōſequentia et aſſumptū arguit̄, quia frigida io primo pn̄t approximari in tāta doſi ꝙ plus infrīdabūt q̄ frīda in. 3. gradu & pn̄t dari in tā parua doſi ꝙ nō tm̄ gradū inducet, ſed minorē igit̄ in tali doſi approximari pn̄t quæ infrīdabūt pręcipue æqualiter ponat̄ ergo in eſſe & ſequitur cōclō. Itē hoc vr̄ cōtrarium Hip. multum & repente euāre aut infrigidare &c. 2. aphor. Item remiſſius frigidū ſufficit remittere cal̄itatē tertij gradus & cal̄itatē primi gradus corrūpere, igit̄ &c. cōſequētia vr̄ tenere eo ꝙ q̄tum ſufficit cal̄m in. 3. remittere, eodem remittēte ſaluato in ſua potētia actiua vr̄ ipm̄ poſſe corrūpere. Si. n. prius poterat agere qn̄ erat potētius, a fortiori cōtinue poſt. Tertiū dubiū. Quia febris tertiana curat̄ cū ſcamonea & reubarbaro quorū nullū cōtrariū eſt febri tertianæ ſed potius ſil̄e, igit̄ &c. Quartū dubiū. Aqua frigida curat ſpaſmū a materia frigida cōtingētē iuxta præceptū Hip. quarta particula apho. ergo debet vti calefactione per accn̄s. patet cōſequētia & añs ſil̄r. Ad primū iſtorū dr̄ negādo aſſumptū. ſ. ꝙ cura phlegmaticæ &c. Et hic capiēdo cōtrariū cōiter pro quocunq; alterius remotio mō quo dcm̄ eſt. Et cū arguit ꝙ perficit ſil̄ibus &c. Eſt negāda cōſequētia. Nō. n. repugnat aliquid fore ſil̄e alteri, quod tn̄ eſt ei cōtrariū cōtrarietate ia dcā ſicut aqua cal̄a, ad calidum reſolutū in corpore cal̄o. Et per idē patet ad ſecūdū.

Ad tertiū dr̄ ꝙ per cōtraria æqualia in gradu nō dēmus intelligere cōtraria intēſiue æqualia &c. ſed in effectu, quia ſ. tm̄ poſſint de lapſu rei remouere quāta eſt diſtātia &c. vt alias iā dcm̄ eſt. Ad auctoritatē Hip. dr̄ ꝙ nō eſt intelligēdū ꝙ cōtraria ſecūdū vnicā approximationē debet eſſe potētia &c. ſed in pl̄ibus vicibus &c. ita ꝙ aggregatū ex contrarijs pl̄ibus vicibus approximatis ſit æq̄ potēs &c. Ad aliā cōfirmationē dr̄ cōcedēdo añs & negādo cōſequētiā. Nec ſequit̄. a. ſufficit. b. tal̄r remittere & potentia. a. in eodē gradu ſeruat̄ ergo. a. ſufficit corrūpere. b. ſed bn̄ ſequit̄ ergo a. ſufficit corrūpere. b. ſi cōtinue contrarietas ſaluaret̄ vſq; ad corruptionē. b. Ad quartum dicitur nō voluiſſe Gal̄. ꝙ nunq̄ liceat vti &c. ſed vult ꝙ vbi poſſimus vti talibus eſſentialiter cæteris paribus debemus præeligere ea &c.

Et mēbra ēt quę ſunt maiora q̄ oportet quies & ſtrictura cōueniēs minorat ea. Et mēbra quę ſūt minora q̄ oportet motus naturalis eorū et fricatio tēꝑata & reliquæ res quæ trahūt ſāguinē pl̄m ad ipſa adiuuāt ad magnificādū ea. 64 Haly.

Quoties fuerit æq̄ maiora q̄es ac deligatio minora efficere ſolet maiores efficiūt ꝑtes motu naturali ſil̄ cū moderata frictione & alijs q̄cūq; plus ſanguinis trahere aſſolent. Laur.

Et quidē quæ naturalē magnitudinē partes exuperāt q̄ete, accommoda alligatione minores redduntur, augēt autē & naturali motu, & frictione moderata, et quibuſcūq; alijs plus ſanguinis attrahere natura aptis. Leo.

Et quæcunq; quidē maiora q̄ oportet quies & alligatio apta nata eſt minora efficere. Maiores vero efficit partes motio ſecūdū naturā cū fricatione moderata & alijs quæcunq; nata ſunt ad ſuperficiem ſanguinem trahere multū. Anti.

Iſte ſermo ē intell̄s. Et ſpēs quidē fricationis ſūt multæ: Ex ea. n. ē leuis vel mollis. Et ex ea eſt dura. Et ex ea ē parua. Et ex ea ē multa. Et ex ea ē æq̄lis. Eoā exquiſite perſcrutatus ē Gal̄. ſermonē in ea in regimine ſanitatis. Elige ergo ex ſpēbus fricationis in oī mēbro illud quod cōuenit ei, & cū q̄titate q̄ neceſſaria eſt in eo. Qui ergo vult ſcire illud q̄ indiget de eſſe fricationis accipiat illud ex libro illo. Haly. Fricationis ſpēs qntuplex

Mēbra autē quorū numerus eſt diminutus, tūc quorūcūq; ex eis generatio eſt ex ſanguine poſſibile eſt ut compleant̄. Et quorūcunq; ex eis generatio eſt ex ſpermate forſitan complemen- 65 Haly.

tum eſt

tum eſt impoſſibile. Verũtamen poſſe eſt membris multis ut permutetur loco eius quod diminuitur aliquid quod ſtet loco & cõpleat illud.

Laur. At partium deficientium quæcunq; ex ſanguine gignũtur nequaquam impos emendatio eſt. Quæcunque vero ex ſemine creantur prope impoſſibilis eſt. Verumtamen interdũ loco earũ alia efficias ſiſem habẽtia vſum licebit.

Leo. Deficientes vero partes quæcunq; ex ſanguine ortum habuerunt, corrigi quidem non eſt impoſſibile, quæ autem ex ſemine, prope modum impoſſibile exiſtit, licet tamen aliquando loco eorum alia facere quæ vſum haud diſſimilem præſtent.

Anti. Deficientium vero partium quæcunq; quid eſt ex ſanguine habent generationem non impoſſibilis eſt eorum correctio quæcunq; vero ex ſemine pauco habent generationem earum impoſſibilis eſt correctio. Et tamen pro his aliquando facere alia proxima his habentia vtilitatem.

Haly. Mẽbri generatio duplex. Membra quorum generatio eſt ex ſanguine ſunt caro et quæ currunt curſu eius. Et nobis quidem poſſibile eſt vt faciamus naſci carnem in vlcere profundo cum perijt vel diminuta eſt pars carnis & recẽtem carnem cum medicinis quæ calefaciunt calefactione parua & adſtringunt & abſtergunt ſorditiem. Sicut ariſtologia, orobus & olibanum, & pix & mel. Membra vero quorum generatio eſt ex ea ſpermate ſunt oſſa & nerui, & reliqua membra alia radicalia. Et nobis quidem poſſibile eſt vt cambiamus loco oſſis

Deubacum. deubacum. i. porum & ſecundum ſimilitudinem eſt ſermo in reliquis. Et Gal. quidẽ oſtendit q faciens cõplementum eius quod diminuto eſt, & cambiũ eius eſt natura & dicit.

66 Haly. Et faciẽs totũ quod ex iſtis rebus generaẽ nõ eſt niſi natura, medicus uero eſt niſi miniſter.

Laur. Ac omnium earũ natura opifex medicus miniſter eſt.

Leo. Earũ vero oĩum natura opifex eſt, medicus ãt miniſter.

Anti. Omnium autem horum natura quidem operatrix, medicus vero miniſter.

Haly. Iſte ſermo tolerat duas expoſitiones. Vna earum q natura eſt quæ facit conſeruationem ſanitatis, & redire eam facit. ſ. conſeruat ſanitatem & ſanat infirmitatem, & medicus eſt miniſter eius. ſ. præparat ei totum, quo indiget in illo. Et iſte ſermo eſt verus. Et expoſitio alia eſt q natura ẽ quæ complet diminutionem in membris factis ex ſanguine: & cambiat loco mẽbrorũ factorũ ex ſpermate aliquid quod ſtet loco eorum, & medicus miniſter ei ad hoc neceſſarius. Et iſte ſermo eſt verus, & eſt pars eius quod diciẽ in

Naturæ modus q̃drupl'x. expõne prima. Et Gal. quidẽ vult per naturã hic virtutẽ regentem corpus. quod eſt, quia natura eſt nomẽ cõmune in arte medicinæ, quia dr̃ ſecũdũ quatuor modos. Vnus eorum eſt virtus regẽs corpus. Et ſecũdus ẽ cõplo. Et tertius forma corporis. Et quartus eſt perſona. i. natura indiuidualis.

67 Haly. In membris autem quo numerus eſt additus cauſa ſanitatis, eorum eſt diminutio eius quod in eis eſt additum. Et oportet ut cõſideres in quibus membris poſſibile eſt illud. Quòd ſi uides q non eſt tibi poſſibile ut auferas illam rem additã, tunc, inquire ut permutes eam.

Laur. Quæcũq; vero exuperãt numero, ſublatio cã ſana eſt. Sed conſiderãdum eſt in quibus fieri aut nequaq̃ fieri poſſit, q ſi non commutare tentandum eſt.

Leo. Quæ vero numero excedũt, his ablatio cã ſalubris exiſtit. Inſpicere vero oportet in quibus id fieri poſſit. Nam ſi impoſſibile appareat, tranſponere tentandum eſt.

Anti. Quæcũq; vero abũdãt ſecũdũ numerũ ablatio eorũ cã ſaluus eſt. Cõſiderãdũ vero in quibus poſſibile eſt. Si vero impoſſibile appareat tranſponere tentare oportet.

Haly. Præcepit Gal. in additione partium membri vt contẽpleris & conſideres mẽbrum. Si ergo poſſibile eſt tibi abſcindere illam additionem & eradicare eam, ſicut ſi eſt digitus additus, aut verruca, & tunc abſcinde eam. Et ſi non ẽ tibi poſſibile, tunc perquire vt permutes eam a loco. Et in hoc ſermone non abſcindẽdo dicit Gal. permutandam eſſe additionem, ſed dixit inquire. ſ. præpara te in permutatione eius ſicut facimus in lapide. Nos. n. qñ nõ poſſumus extrahere ipm̃ inquirimus remotionẽ eius a meatu vrinæ cũ in ſtrumẽto noĩato alchathatir. i. ſyringa & quæ ſunt ſicut hæc. Alchathatir inſtrm̃ ſyringa.

Et mẽbrorũ ẽt quæ in ſitu ſuo lapſa ſũt, nõ eſt rectificatio niſi p cõmutationẽ eorũ ad loca ſua. 68 Haly.

Simili modo poſitionis vitia emendantur. Laur.

Eadem eſt & eorũ quæ in ſitu vitia ſunt emendatio. Leo.

Eadem vero & eorum quæ ſecundum poſitionem peccant, eſt correctio. Anti.

Sicut dislocatio. eius. n. rectificatio eſt permutatio iũcturæ ad locum ſuum. Et ego quidem iam vidi adoleſcentem iunctura humeri cuius lubricabat ſemper propter humorẽ mucoſum qui aggregatus erat in pixide eius, & conſeruabatur in occupatione ſua. cum ergo accidebat ei dislocatio tenebat brachium ſuum, & præcipiebat q reducerẽt eum in locum ſuum, deinde redibat ad occupationem ſuam. Haly.

Manifeſtum eſt q poſſibile eſt ut accidãt mẽbro uni duo uel tria ex iſtis nocumentis. 69 Haly.

Cæterum conſtat vt duo aut tria ſæpenumero impedimenta circa vnam partem conſiſtant. Laur.

Neq; in obſcum eſt q duo ſæpius, aut tria vitia eandem partem poſſunt occupare. Leo.

Manifeſtum eſt autem q duo vel tria plerũq; peccata conſiſtere poſſunt circa eadem vnãquãq; partem. Anti.

Sigñat q ẽ poſſe, vt cõponãẽ iſta nocumenta quæ numerantur in cõpõne membrorũ. ſ. quibus egrediẽ cõpõ mẽbrorum ab eo q oportet adinuicem. indiget ergo illud cõpõne curationis. ſ. vt ponantur partes curationis ſecundũ partes nocumentorum. Et iam feſtinat eſſe vt ſit vnum nocumentum fortioris nocumenti, & tunc intendimus cum curatione ad illud donec quando rectificans illud redeas ad illud quod cõponitur cum eo, & rectificat illud etiam. Haly.

Ex illo eſt q ego uidi uirum cuius uenter erat paruus & rotundus poſitus ſuper diaphragma eius, fuit ergo lapſus in eo quantitate ſua & in figura ſua et in ſitu ſuo, et erat cõplõ eius frigidior q̃ oportebat, & nõ fuit poſſe reducere hunc uentrẽ ad diſpõnẽ naturalẽ. Quod ãt poſſe in eo fuit eſt quia poſui illud quo lædebaẽ hñs ipſum minus. quod eſt, quia qñ implebaẽ uẽter eius, grauis fiebat ſup eũ reſpiratio eius. Poſui ergo cibũ eius cibũ paucũ multi nutrimenti qui non eſſet tardæ deſcenſionis tribus uicibus in die. 70 Haly.

Laur. Quẽadmodũ in eo q̃ hẽbat vẽtriculũ paruũ ſimul ac rotũdũ ac ſuper ſepto tranſuerſo poſitũ, peccabat. n. in eo magnitudo figmẽtũ, ac põ, qui ſi frigidior tẽperamẽto extiterit ad habitũ naturalẽ reuocari minime põt. Quippe qui ab ipſo tẽperamẽto lædaẽ. Cũ. n. difficulter ſpiraret repleto ventriculo parum cibi & qui non grauet, ac multum nutriat bis aut ter in die afferatur neceſſe eſt.

Leo. Sicuti in eo qui ventriculum paruum ſimul, atq; rotundum, atq; aduerſus ſeptum habuit incumbentem. In ipſo etenim, magnitudo, formatio, ac ſitus erant deprauati, temperatura quoq; frigidior exiſtebat, hic nullo, artificio ad naturalem habitum transferri poterat, at ne adeo infeſtaretur erat remedio locus, nam quoniam repleto ventriculo difficultate ſpirandi præmebatur, minus cibi, at magis alimẽto opportuni & q nõ difficulẽ ſubduceret, ter die aſſumebat.

Anti. Quemadmodum in habente ventrem paruum ſimul et rotundum ſecundum diaphragma poſitum. peccauit enim in eo & magnitudo & plaſmatio & poſitio. Si vero & natura frigidior, hunc in id quod eſt ſecundum naturam ducere impoſſibile eſt. Quando autem difficulter reſpirant repleto ventre pauciora & nutrientia & non tardius exeuntia offerantur bis vel ter in die.

Haly. Oſtendit Gal. q lapſus in hoc ventre erat compoſitus ex quatuor lapſibus. Vnus eorum in quantitate, & eſt paruitas eius. Et ſecũdus in figura, & eſt rotũditas eius, & oportebat vt eſſet oblongus, & inferius eius magis amplum q̃ ſuperius eius. Et tertius in ſitu, quoniam oportebat vt eſſet poſitus ſub diaphragmate tangens ipſum. Et quartus in cõplexione, quoniam erat frigidior. Et cibus paucus multi nutrimenti ẽ ſicut aqua carnis quando fit cũ vino citrino, & teritur cum eo medulla panis recenter facti.

71 Haly. **Et uidi uirum alium cui acciderant in hepate ſuo oppilationes multæ propter ſtricturã meatuũ eius. ingeniaui ergo ita q poſui eius regimẽ ſubtile, fuit ergo cauſa ſanitatis eius.**

Laur. In alio vbi infartio in iecore ſubinde exiſteret ob anguſtiam vaſorum victus extenuans curauit infartionem.

Leo. Alteri vero cui obſtructio in hepate ob vaſorũ anguſtiã ſæpius cõtingebat, extenuãs victus ꝓ remedio inuẽtus eſt.

Anti. Alijs vero emphraxin in hepate habentibus propter anguſtiam vaſorum continue factam, ſalubris cauſa inuta eſt extenuans diæta.

Haly. Hoc hepar habet duos lapſus. Vnus eorum erat ſtrictura meatuum eius, alter erat oppilatio in eo. vtile ergo fuit regimen ſubtilians. Regimen ſubtiliatiuum eſt acceptio ciborum ſubtiliatiuorum, ſicut cibi in quibus eſt ſynapis, aut piper, aut muriſipia & acetum & capparis, & reliqua quę currunt hoc curſu.

72 Haly. **Et iam remanſit unum genus nocumenti cõmunicans mẽbris ſimilium partium & mẽbris inſtrumẽtalibus, & eſt ſolutio continuitatis.**

Laur. Sequens eſt vt agamus de ſolutione continuitatis quæ ineſt ſimilaribus partibus ac officialibus cõmunis eſt.

Leo. Reliquum igitur id morbi genus eſt, quod & ſimilaribus, & inſtrumentarijs partibus commune exiſtit, ſolutio, ſcilicet continuitatis.

Anti. Reliquum igiẽ adhuc genus vnũ cõmune eſt omiomeron & organicorum ſolutio continuitatis.

Haly. Hoc genus tertium eſt de generibus nocumentorum.

73 Haly. **Fortaſſe quidem homines non conueniunt nobiſcum ſuper hoc q id nocumentum ſit ei qui eſt ſanus qui ægritudinem non habet, ſed quando ipſum eſt tunc eſt ægritudo, Et huiuſmodi q. dem ſermonis actor neſcit, quia illud quod ſequitur in hoc ſequitur in reliquis generibus nocumentorum, quod eſt, quia ſi non ponimus nocumentum operationis ſenſibilem eſſe differentiam inter ægritudinem & ſanitatem, & eſtimamus quòd ægritudo non eſt niſi in æqualitate compoſitionis corporis tantum, tunc cogimur dicere ſermonem illius qui dicit quòd corpus non ceſſat ab ægritudine, quoniam non inuenitur aliquis hominum cui ſoluentur omnes operationes membrorum eius ſecundum meliores diſpoſitiones eorum. Et inquiſitio ſuper hoc ſimilior eſt cum dialectica quàm cum medicina. Oportet ergo ut ei faciamus ſermonem ſingularem ſecundum ſingularitatem ſuam.**

Laur. Ac forte quis non concedet interdum eam ineſſe integre ſanis quippe quæ ſemper affectio ſit nequaquam vidẽs ſimilem dubitationem ſuper vnoquoq; genere futuram. Niſi enim ſenſibilis operationis læſio morbũ interſtinguat a ſanitate, ſed ex qualitate diſpoſitionis tantum modo conſideretur, aſſiduæ affectionis decretum admittas neceſſe erit, cum nemo ſit qui operationes cũctas optimas habeat. Sed hæc quæſtio vtpote cõtemplationẽ requirens diligentiorẽ per ſe ſeorſum dicato opere tractabitur.

Leo. Quam quiſpiam forte his vnquam adeſſe negaret qui ſanitate fruuntur, quoniam ſemper ſit paſſio. Quem ſane lateret eandem in omnibus generibus fore dubitationem. Niſi enim operationis læſio ſenſibilis ſanitatem ab ægritudine ſeparet, ſed qualitatem tantummodo diſpoſitionis introſpiciamus, perpetuæ paſſibilitatis dogma neceſſario recipiemus, cum nullus ſit qui omnes operationes optimas hẽat. Sed de hoc quidem, vt quod ad logicam potius pertineat contemplationem, ſeorſum conſideretur.

Anti. Quam forſitan aliquis nõ concederet perfecte ſanis ineſſe. alioquin enim eſſe ſemper paſſionem diceret neſciens ſimilem eſſe dubitationem pro omnibus lapſuum generibus futuram. ſi. n. operationis ſenſibilis læſio non determinat ægritudinem a ſanitate, ſed ſecundum qualitatẽ cuiuſq; diſpoſitionis agnoſcitur tantum, tunc neceſſarium eſt ſempiternæ paſſionis irrepere dogma nullo optimas habente operationes omnes, ſed hæc quidem vt ſubtilior conſideratio ſecundum ſe tractatum habeat.

Haly. Solo cõtinuitatis multiplicẽ. Solutio continuitatis eſt multis modis. Aliqua enim eſt quæ eſt parua, ſicut diſruptio cum ferro, aut vulnus paruũ quod non elongatur a ſpiſſitudine cutis, & obuiatio leuis ex qua accidit gualiæ parua ab attritione aut falleri, & ſicut phlebotomia aut eruptio grauis, aut puſtulæ paruæ, aut furunculi, aut quod eſt ſimile illis, nam omnes modi iſti ſolutionis continuitatis non prohibent hominem ab occupationibus in quibus conuerſatur. quod eſt, quia nocumentum operationis in eis non forſitan eſt ſenſibile. Et alia eſt quæ eſt multa, ſed non peruenit ad hoc vt accidat in conuerſatione nocumentum operationis ſenſibile ex ea, & iſti duo modi numerentur in ſanitate. Tertia eſt ſolutio continuitatis cuius multitudo iam peruenit ad hoc vt accidat in ea nocumentum operationis ſenſibile ab operationibus. Fiũt ergo ſpecies nocumentorum operationis in ſolutione cõtinuitatis compares ſpeciebus nocumenti operationis in complexione, & compares ſpeciebus nocumenti operationis in compoſitione. Et iam fuerunt duæ ſpecies primi nocumenti operationis in complexione & cõpoſitione numeratæ in ſanitate. ſ. ſpecies parua, & ſpecies multa, cuius multitudo non peruenit ad hoc vt abſcindat a conuerſatione in occupationibus. Sequitur ergo vt ſint duæ ſpẽs primæ ſol'onis continuitati numeratæ in ſanitate. Q. ſi illud non eſt ita. ſ. vt apponatur differẽtia inter ægritudinem & ſanitatẽ nocumentum operationis ſenſibile & mutatio ſenſibilis: hoc eſt illud cum quo natura iam peruenit ad hoc vt abſcindat a conuerſatione in occupationibus, tunc ſequitur ut corpora

prorſus

proſus non ſeparentur ab ægritudine, propterea quia ipſa ſunt influxu ſempiterno quem reſtaurant ſecundum aſſimilationem cibi & potus, & reliquæ ſpecies regiminis quo reguntur ſani. Et ſi conſideret aliquis hominum vnūquęq; ſanorum non inueniet eum ita. ſ. vt ponatur differentia inter ægritudinem & ſanitatem nocumentum operationis ſenſibile, & ſaluentur ei ſemper omnes operationes membrorū eius ſecundum meliorem diſpoſitionem eorum. Et eſſe hęc conſideratio & inquiſitio in arte topica dignior & ſimilior ei ꝗ̄ ſit conſideratio inquiſitionis medicinalis. Conſideratio enim totius medicinæ non pertranſit ſenſum. Et propter id oportet vt ſingulariter imponamus huic inquiſitioni topicali ſermonem ſecundum ſingularitatem ſui egredientem ab arte medicinæ, & ingredientem in arte dialecticæ in parte topicali. hæc enim pars nominatur nomine generis ſui. ſ. dialectica. Conſideratio vero medicinę non pertranſit ſenſibile omnino. Quodcūq; ergo ex corporibus eſt tale ꝙ habenti ipſum eſt poſſibile ꝙ ſatagat in operationibus ſuis, quas conſueuit eſt proportionatio ad ſanitatem, ſiue ſit in meliore formarum, aut recedens ab ea in complexione ſua, aut in compoſitione membrorum ſuorum, aut in ſolutione continuitatis, & ꝙ ex eis eſt cuius ſenſus iam conſecutus eſt nocumentum operationis vt prohibeatur ab aliqua operationum ſuarum quas conſueuit eſt proportionatum ad ęgritudinem. Et certificat illud quod diximus illud ſecundum quod inuentio eſt corporum. homines enim ſani non vidēt oculis ſuis viſionem unam, neq; feſtinant in operatione manibus ſuis feſtinatione, vna, neq; ambulant pedibus ſuis ambulatione vna. Et ſimiliter eſt diſpoſitione in inuentione cuiuſq; operationum mēbrorum eorum. Ex eis. n. ſunt fortes, & ex eis ſunt medij, & ex eis ſunt debiles, & ſpecies diuerſitatis earum ſunt ſpecies multæ valde ſecundum illud ſecundum quod eſt inuentio. Et omnes homines dicunt in illis ꝙ ipſi ſunt ſani, dum permanent ita ꝙ non ſequitur eos nocumentum operationis ad hoc vt abſcindatur ab occupationibus eorum quas faciunt cum illo membro lęſo.

74 Haly. **Et oportet ut nunc narremus cauſas ſanitatis corporum de quibus non eſt dubitatio quin ſint ægra, & ponamus principium ſermonis noſtri in genere complexionis malæ. Et oportet ut determinemus in primis in hoc loco rem quā multi medicorum dimiſerunt. Et eſt ꝙ cauſæ ſanitatis corporis in quo iam accidit complexio mala, & cōpleta eſt iā, aliæ ſunt ꝙ̄ cāæ ſanitatis corporis, ꝙ propinquū eſt ut accidat in cōplexio mala.**

Laur. De cauſis corporum confeſſe ęgrotātium deinceps agendum eſt ab intemperie petentes initium. Diffiniendū antea eſt id quod omnes fere medici prætermittunt, ut aliæ cauſę ſint intemperiei iam confectæ, aliæ eius quæ pręterea conficiatur quemadmodum aliæ futuræ.

Leo. Salubres uero cauſas, ut his quos nemo dubitat ęgrotare, deinceps percurramus, a mala tēperatura exordium facientes. Hic vero prius diſtinguamus quæ omnes fere medici prętermittunt alias quidem eſſe ſalubres cauſas eius intemperaturę, quę iam facta eſt, alias autem illius quæ & adhuc fit, ſicuti etiam alias eius, quæ futura eſt.

Anti. Ad manifeſtos uero ægros ſalubres cauſarum deincepſ percurramus a diſcraſiæ incipientes genere. Determinandum eſt igitur hic prius quod omnes fere medici pętermittunt, ꝙ alię quidē ſunt ſalubres iam factę diſcraſię, alię uero eius quæ adhuc fit, quemadmodum & futurę.

Haly. Iſtę cauſę ſunt ſpecies medicationis. ſ. medicationis ægritudinum, & ſunt partes curationis, & partes ciborū, & partes medicinarum ſecundum ꝙ dicam in eo quod futurum, & etiam ſpecies præceſſionis cum defenſione, & dicam illud, etiam, & iſtæ res omnes dicuntur cauſę facientes ſanitatem. Et Gal. dixit ꝙ pleriq; medici dimiſerunt differentiā inter ſpecies cauſarum curationis ægritudinis, & inter ſpecies cauſarum præceſſionis cum defenſione. Et explanat ꝙ ſpecies cauſarum pręceſſionis cum defenſione ſunt duobus modis. Quorum vnus modus eſt ſpecies cauſarum ſanitatis corporis, cuius complexio eſt mala in diſpoſitione eius quod accidit. Et alter eſt ſpecies cauſarum corporis ſanitatis quod iam appropinquat vt accidat in eo complexio mala. Et nō eſt ſermo Gal. ꝙ pleriq; medici dimittūt iſtas differentias, faciens neceſſitatem ꝙ ipſi iam dimittant iſta capitula medicinæ, ſed tolerat ꝙ ipſi iam dim ferāt ea, & etiā tolerat ꝙ ipſi iā dixerunt ex permixta in regimine ſanorū, et in regimine ęgrorū, & nō diſcernerēt ea ſicut diſcernit ipſe.

Dr̄ia inter ſpē cārū curationis ęgritudinis, & ſpēs cārū pceſſiōis cū defenſione.

75 Haly. **Quod eſt, quia cauſæ ſanitatis corporis eius quod dixi poſtremo, alię ſunt intrantes in capitulo præceſſionis in defenſione, aliæ intrantes in capitulo conſeruationis ſanitatis.**

Laur. Suppremæ ergo intemperiei, quæ futura eſt cauſæ partim ſub ipſa pręcautionis diligentia, partim ſub ipſa ſanitatis conſeruatione cōtinentur.

Leo. Huius itaq; poſtremæ: hæ quidem in pręſeruatiua artis parte continentur, hę vero in ſalubri.

Anti. Et huiuſmodi quidem vltimæ, hę quidem in præſeruante parte artis ſunt, hæ vero in ſalubri.

Haly. Vult ꝙ cauſę conſeruationis ſanitatis corporis quod appropinquat ad hoc vt accidat in eo complexio mala ſunt duobus modis. Vnus eorum eſt ſumptus ex parte medicinæ nominata præceſſio in defenſione. Et aliter eſt ſumptus ex parte medicinæ nominata cōſeruatio ſanitatis.

Cā conſeruans ſanitatē duplex.

76 Haly. **Cauſæ autē ſanitatis corporis quas diximus in primis ſunt intrātes in capl̄o medicationis tm̄.**

Laur. Prima ſub ipſa tantum curatiua collocatur.

Leo. Primę autem inter omnes in curatiua tantummodo.

Anti. Primo vero omnium in curante parte ſola.

Haly. Vult ꝙ cauſę ſanitatis corporum ęgrorum. ſ. cauſę facientes ſanitatem in eis ſunt pars medicinę nominata ęgrorum tantum medicatio.

77 Haly. **Cauſæ autē ſanitatis corporis quas diximus inter utraſq;, ingrediuntur in capitulū præceſſionis & in defenſione, et in capl̄o medicationis tm̄.**

Laur. Intemperiei autem inter utranq; medię cauſę ſub ipſa p̄cautionis vigilantia ac curandi ratione collocatur.

Leo. Sed eius quam mediam inter vtranq; locauimus in pręſeruatiua, & curatiua.

Anti. Vtrarumq; vero medię dictæ in pręſeruante & curāte.

Haly. Vult ꝙ cauſę ſanitatis corporum quorum cōplexio mala eſt in diſpoſitione in qua fit, ſunt duobus modis. Vnus quorum ſumptus eſt ex parte medicinę nominata pręceſſio in defenſione. Et alter eſt ſumptus ex parte medicinæ nominata medicatio ęgrorum.

78 Haly. **Quod eſt, quia ægritudo quādo iam facta eſt completa, oportet ut intēdatur ad ſanitatē eius.**

Laur. Morbus. n. ſi iam exiſtat confectuſq; ſit curetur oportet.

Leo. Iam enim factāī atq; exiſtentē ęgritudinē curare oportet.

Anti. Iā ſiquidē facta & exiſtem ęgritudinē medicari oportet.

Haly. Huius exemplum eſt febris. intentio enim in ea eſt ſanatio eius cum eo cum quo curatur ſimile eius.

ſa calefaciens. Et ſimiliter eſt diſpoſitio in reliquis ægritudinibus & cauſis.

Laur. Itaq; calidę diſpoſitioni frigida cauſa contraria eſt frigidę calida, & in alijs eodem modo dicendum.

Leo. Calido igitur affectui, cauſa frigida contraria exiſtit. Frigido autem calida, eadẽq; in cæteris proportione.

Anti. Calidæ igitur diſpoſitioni frigida cauſa cõtraria eſt. Frigidæ vero calida: & ſic in alijs proportionaliter.

Haly. Vult cauſas ęgritudinum antecedentes et coniunctas. Et cauſæ curationum harum cauſarum ſunt per mutationem earum, aut per euacuationẽ antecedentium, aut per mutationem continuatarũ .i. coniunctarũ. Et toleratur vt velit cauſas permutationis ſeu medicationis. Nam cauſę curationis ægritudinis calidæ ſunt quę ſunt ex illis generibus ſex infrigidãtes, ſicut aer frigidus, cibus & potus, & medicinę infrigidantes, & quies, & tranquillitas patientis vitæ, & ſomnus. Et cauſæ curationis ęgritudinis frigidæ ſunt quæ ſunt ex generibus ſex calefacientes, ſicut aer calidus: & cibus & potus, & medicinę calefacientes, & motus, & vigilię, & accidentia animæ. Et vnicuiq; duarum expoſitionum eſt modus ſuus. Et rectius quidẽ eſt aggregare duas expoſitiones ſimul donec ſit ꝙ ipſe velit per cauſas ęgritudinis & cauſas medicationis ſimul, cum quædã earũ ſint contrarię quibuſdam. Et Gal. dat cauſam in canone medicationis & dicit.

Egritudinis ca. & frigi. cura ſex tuplex.

86 Haly. Quod eſt quia cum ſit omne quod eſt egrediens a natura inæquale, & omne quod eſt naturale ęquale ſit, oportet neceſſario ꝙ res egredientes ab æqualitate non redeant ad ęqualitatẽ niſi ex re alia egrediente ab æqualitate ei cõtraria.

Laur. Si enim quicquid eſt pręter naturam immoderatum eſt, quicqd eſt ꝑter naturã moderatũ, quodlibet ĩmoderatũ ab ĩmoderato cõtrario ad habitũ naturalẽ reuocet neceſſe eſt.

Leo. Etenim ſi omne immoderatum eſt pręter naturam, moderatum vero ſecundum naturam, neceſſe eſt omnino, vt ĩmoderatũ ab ĩmoderato cõtrario ad mediocritatẽ redigat.

Anti. Si enim immoderatum eſt omne præter naturã, moderatum vero ſecundũ naturã, neceſſe eſt omne immoderatum ab immoderato ſecundum naturã ad moderatum adduci.

Haly. Hæc eſt demonſtratio canonis communis in medicatione per contraria. Et iam oſtenſum eſt ex ea ꝙ oportet vt ſit cauſarum medicationis longitudo ab ęqualitate ſicut longitudo ægritudinis ab æqualitate æqualiter, & ſit vnaquęq; earum decliuis ad contrarium, cuius exemplum eſt ægritudo frigida, & longitudo eius ab æqualitate gradus tres ſint, oportet ergo vt ſit cauſa ſanans eã calida, & longitudo eius ab ęqualitate gradus tres.

87 Haly. Et manifeſtũ eſt ꝙ nõ oportet ut ſumatur aliquod quod calefaciat aut infrigidet aut faciat aliquid ex eis quæ ſunt ſimilia ei ex operationibus niſi cum uirtute ſua, non aliquid quod eſtimatur in eo quod apparet de eſſe ſuo. Et quia eſt ita ſignifico per ſermonem meum ꝙ res operatur uirtute ſua ut faciat illam operationem de qua dicitur ꝙ efficit eam cum certitudine & ueritate. Et ſignifico per ſermonem meum quòd eſtimatur de re quia efficit illud de quo dicitur, quia facit illud quod in manifeſto ſentitur ut de eo uideatur quaſi faciat illam operationem, & nõ eſt cum ueritate ſecundum quod putatur de eo. Et iam narraui in libro meo de uirtutibus medicinarum ſimplicium qualiter oportet ut experiantur iſtæ res & ſciantur.

Ac conſtat ut calidũ ac frigidum, potentia non ipſa imaginatione ſumendum ſit. Intelligo potentia tale quod proprie uereq; tale eſt. Ipſa autẽ imaginatione quod primo ſenſu tale eſſe uideatur, ſed uere tale minime ſit. Sed quonãmodo talia cognoſci conueniat libro de ſimplicibus medicamentis perpenſum iam eſt. Laur.

At manifeſtum eſt ꝙ ſecundum potentiam, non autem imaginationem, & calefaciens, & refrigerans, & quæcũq; alia huiuſcemodi oportet aſſumere. Voco autem ſecundum potentiam, quod re ipſa vere tale exiſtit, quale eſſe dicitur. Secundũ imaginationem autem, quod ex prompto quidem ſenſu tale eſſe imaginamur, cũ tamen vere tale non ſit. Sed qua ſint hæc ratione diſtinguenda, diximus in his libris, in quibus de ſimpliciũ medicaminum poteſtatibus agitur. Leo.

Manifeſtum uero ꝙ ſecundum virtutem non ſecundum apparitionem calefaciens & infrigidans & quęcũq; huiuſmodi alia accipiendum eſt. Dico aũt ſecũdum uirtutem ꝙ eſſentialr & ꝓprie & vere eſt ut dicitur. Secũdũ uero apparitionẽ ꝙ ſecũdũ ꝑſentẽ ſenſum huiuſmodi eſſe uidet, eſſentialiter vero nõ exiſtẽs huiuſmodi. Qũo uero oportet cognoſcere ea in negocio de ſimplicibus pharmacijs eſt dictum. Anti.

Hæc caſtigatio lucratiua eſt valde in cap. ciborũ & medicinarum. quod eſt, quia ſunt multi & eſſe eorum eſt vehementis coopertum; propter illud quod cadit de falſitate & permutatione nominum & aſſimilatione. Putatur ergo ꝙ cuidam eorum ſit uirtus cuiuſdam. Cum ergo vtitur ex eis aliquis eo quod non ſcit & cuius virtutem non eſt expertus poſſibile eſt ut ſciat contrarium & perueniat ad nocumentũ infirmi, quare heſitat medicus & non ſcit cauſam attrahentem illud nocumentum. Et contingit in medicinis etiam ut appareat alicui earum operatio per accidens: & eſtimetur ꝙ operatio eius eſt per eſſentiam ſicut calefactio aquæ frigidę, & infrigidatio piperis hora qua ponitur ſupra corpus. Haly.

Gal. uero caſtigat te in hoc ſermone ut non grauleris per aliquam operationum uirtutum ciborum & medicinarum donec ſcias ipſam & experiaris ipſam, & ſcias ex eo ſecundum certitudinem & ueritatem operationes eius eſſentiales & utaris eis per operationes accidentales & non gratule ris cum eis. Et quoniam multę ſunt plantę & ſpecies multæ & ſimiliter mineralia, & diuerſificantur etiam iſta propter aquas & loca generationis earum, & ſimiliter eſt diſpoſitio in animalibus, neceſſe eſt ergo medico ut experiatur illud quod inuenit de iſtis rebus cum ratiocinatione: & ſciat certitudinem eius cum experimento, & ſit cõtentus in eo cum quo medicatur ille cuius experientiã continuauit per ſemetipſum, & ſciat certitudinẽ & eius ueritatem & uniuerſalitatem, & non finiat uitã ſuam in inquiſitione cuiuſq; eorum: Particularia enim eorũ ſunt infinita. Et propter illud expoſuit Gal. in lib. de medicinis ſimplicibus canones qbus ſciat illud quod tibi ſit præſens ex eo quo indiges ex medicinis, & ſis contentus eis & proijce reliqua.

Expientię medicorum ꝗtę ſint neceſſitatis.

88 Laur. Ad inueniendas igitur cauſas ſanas in morbo qui iam confectus eſt docendi uia utendum eſt quia talia potentia interſtinguantur ab his quæ imaginatione talia uidentur.

Leo. Ad inuentionẽ aũt ſalubrium cauſarũ, quęcũq; quidem, ut ad eam quæ iam facta eſt ægritudinẽ, cauſę ſalubres exiſtunt, uia illa doctrinę utendum, qua id quod imaginamur ab eo quod talem habet poteſtatem, ſeparatur.

Anti. Ad inuentionẽ uero ſalubrium cauſarum quęcũq; quidẽ, cauſę ad iam factam ęgritudinem ſunt ſalubres: illa ratione utendum eſt qua illud quod ſecundum apparitionem determinatur ab eo quod eſt ſecundum uirtutem.

Iaco. Nota ex dictis Gal. hic in littera concluduntur tria. primū ꝙ in cura cōplexionis factæ frigidę principaliter habēda eſt intentio ad malam complexionem & nō ad cauſam, eo ꝙ mala complexio facta non habeat cauſam ipſam conſeruantē. Et ex hoc ſecūdo colligitur differētia inter malā cōplexionē factā & fientē, qm̄ in cura fientis &c. hn̄da eſt &c. & non factę. tertium ꝙ contra malam complexionem factam procedere debemus cum contrarijs ſecundū ueritatē & non apparentia ad intellectū poſitū in lectione p̄dicta.

Dubia. Primum dubiū. Bona complō facta habet cām cōſeruantem, ergo & mala cōplō. patet conſequentia & anſ, quia ſanitas nobis naturalis vel a generatione contracta eſt bona complexio facta, ſed tamen dependeat a conſeruante puta ſanguine & ſpiritu, ergo &c. Arguitur ꝙ detur bona cōplō facta, quia quotuplex eſt cōplō bona, totuplex eſt mala, & ęcontra. Secundū dubium. Febris hectica cōſequēs phthiſim, aut empyima: aut putridam febrem, eſt mala complō facta, quæ tamen eſt dependens ab apoſtemate pulmonis vel humore putreſcēte, ergo &c. patet cōſequētia. & maior. arguitur minor, quia aliqua cauſa remoto apoſtemate pōt curare hecticam quæ ipſo ſtante nō poteſt apoſtemate reſiſtente & impediente illam cauſam curatiuā, ergo &c. Item ꝙ nō pōt remoueri aut corrumpi niſi alio remoto videtur habere dependentiam ab illo, ſed hectica iā dicta eſt huiuſmodi, ergo &c. Et per idem patet ꝙ in febre hectica vel aliqua mala complexione oportet habere intētionem ad cām.

Ad primum dicitur ꝙ licet ſanitas facta poteſt eſſe independens a particulari conſeruante, neceſſario tamen a generali vel vniuerſali dependet, & id non repugnat ſic etiam de mala complexione facta dicitur. In propoſito autem ſermo eſt de particulari conſeruante. Et ſic patet argumentum non procedere. Non tn̄ non repugnare aliquā ægritudinem eſſe non dependentem a ſanguine & ſpū vt infra. Ad ſecundum dicitur ꝙ per cauſam conſeruantem duo intelligere poſſumus. primo quamlibet cām reſiſtentem corruptioni vel remotioni ęgritudinis, & ſic aliqua eſt hectia hn̄s cauſam conſeruantem: vt probat argumentū. ſecundo per cauſam conſeruantem poſſumus intelligere p̄ciſe cauſam impedientem &c. qua remota non eſt ægritudo apta in corpore uel in mēbro conſeruari ſiue tendentia eius ad corruptionem, & ſic hectica non habet cauſam conſeruantē. hectica autem conſequens phthiſim aut apoſtemata &c. ſi deficeret apoſtema adhuc ipſa perduraret & permaneret ſine tendentia eius ad corruptionē vt ſatis patet: ideo &c. Ad tertium dicitur non eſſe intentionem Gal. ꝙ nunq̄ ſit hn̄da intentio ad diſpoſitionem quę fuerit cauſa hecticę in cura eius vel alterius malę complōnis factæ, ſed voluit ꝙ non neceſſario oportet. Licet bene in cura malæ complexionis fientis ſit hoc neceſſarium Vel dicitur ꝙ non uoluit ꝙ ſit neceſſarium habere intentionem ad cauſam eius. ſ. conſeruantem, ſcilicet cauendo cauſam conſeruantem modo quo dictum.

89 Laur. **In morbo uero qui præter ea conficitur ea ipſa docendi uia utēdum eſt atq; etiam ea qua morborum cauſæ inueſtigentur.**

Leo. Quæcunq; vero, vt ad eā quę adhuc ſit, & hac eadē uia, atq; illa præterea, ex qua ęgritudinū cauſæ inueniuntur.

Anti. Quęcunq; vero cauſę ad eam quę adhuc ſit ipſa eadem conſideratione vtendum, & adhuc ſecundum quam inueniuntur ęgritudiuum cauſæ.

Iaco. Nota hic expreſſe ex dictis colligi differentiam inter malam complexionem fientem & factam & conuenientiā, cōueniunt. n. eo ꝙ in vtraq; oportet habere intentionē ad ægritudinem. differūt aūt quia in fiente facta oportet habere intentionē principaliſſimā ad cām, raro ad malam complōnem ut ſatis apparet &c.

Dubia. Primum dubiū. Qn̄q; remota cauſa fiente remanet ægritudo, vt patet in febre conſequente oppilationem, ergo &c. patet conſequentia. & antecedēs ſimiliter. Secūdū dubiū. Qn̄q; in cura febris intendimus ſolum ad accidens vt in peſtilentialibus vel ſyncopalibus virtutem multum proſternentibus in quibus ſolum intendimus ſuccurrere accidenti. ſ. proſternenti uirtutē, ideo &c.

Tertium dubium. Quandoq; conuertitur principalis intentio ad ęgritudinem dimittendo cauſam, ut in cauſone forti vel in forti ſanguinea cum exhibemus aquam. Quartum dubium. Quia non intendimus remouere cauſam niſi vt remoueatur ægritudo, ſed propter quod unumquodq; tale & illud mag s, ergo &c. Ad primum dicitur ꝙ nunq̄ remota cauſa remanet fe. niſi concedenda eius ad corruptionem, & hoc capiendo cauſam conſeruantem ſecūdo modo pro cauſa totali ut patet. Ad ſecundum dicitur ꝙ illa eſt cura irregularis ſiue coacta. In propoſito autē intelligit Gal. regulariter operando. Eodem modo dicitur ad tertium.

Ad quartum dicitur hoc negando immo cauſa per ſe indicat de ſua remotione. conſtat, enim cauſam principalius impedire operationes & lędere q̄ morbus, quoniam cauſa primaria plus influit in effectu &c.

Fingamus putridis humoribus accēdi febrē, indicatio in his eſt alteratio euacuatioq;. Alteratio quidem ſedans putredinem manēte cā. Euacuatio uero omnē de corpore educens ſubſtātiā. 90 Laur.

Eſto enim ſi ita contigerit in humoribus putreſcentibus accendi febrē. Indicatio in huiuſmodi eſt euacuatio, atq; alteratio, hæc quidem quæ putredinem finiat manente adhuc ſubſtātia, euacuatio vero q̄ totā ex corpe ſubſtantiā educat. Leo.

Ferunt enim ſi ita cōtingat in humoribus putrefactis accendi febrem, demonſtratio in talibus eſt euacuatio & alteratio. Alteratio qdē eſt faciēs ceſſare putredinē manēte ſubſtātia. Euacuatio vero totam a corpore educens ſubſtantiā. Anti.

Primo nota ꝙ per humores putrefactos in propoſito intelligere debemus non humores quibus aduenit completa & vltimata putredo, tales. n. non ſunt amplius vehiculum caloris febris: eo ꝙ ſunt incinerati, ſicut accidit in materia complete putrefacta tempore paroxyſmi, ſed debemus intelligere humores putreſcentes in quibus actu procedit putredo, & ſic intelligit Gal. Secundo nota modum fuiſſe improprium dum dixit febrem in humoribus accendi caliditas. n. preternaturam ſubiectiue exiſtens in humore non eſt febris licet ſit cauſa febris. Dum ergo dixit febrem accendi in humoribus putreſcentibus intellexit cauſam febris accēdi in humoribus putreſcētibus. Et eſt intellectus litterę &c. Vocat autem ipſos putrefactos, quia in eis eſt qualitas putredinalis, quia indepēdens ad intellectum datum ſuperius dictum. Tertio nota vt vult Haly. In quacunq; febre putrida inſurgit triplex intentio. prima alterādi humorem putreſcentem, remouendo ab eo malam qualitatem qua nocet & inobediens & expulſioni. ſecunda euacuandi ipſum. tertia eſt remouendi caliditatem præter naturam membrorum ab illo humore putreſcente impreſſam. In qualibet. n. febre putrida pręter naturam conſideramus indicantia de ſua expulſione vel remotinne. primū eſt humoris mala qualitas, et huic opponitur digeſtio. ſecundum eſt ipſa ſubſtātia humoris, & huic opponitur euacuatio. Subſtātia. n. humoris cum non ſit apta recipere tranſmutationem qua reducatur ad benignum, iudicat de ſua euacuatione. tertium eſt calor præter naturam in membris exiſtens cui opponitur infrigidatio. Nota tamē ꝙ Gal. in littera non explicauit niſi duas de intentionibus iam dictis. ſ. digeſtionē & euacuationem: & tacuit alteram quę debetur calidiiati præter naturā impreſſę in membris, aut quia illa caliditas cum ſit dependēs a caliditate humoris humore euacuato ſtatim extinguitur, aut quia illam alteram dedit intelligi per alterationē humorum. Exponitur ergo alteratio. ſ. humoris putridi, & alteratio membrorum pręternaturaliter calefactorum. Vel forte tacuit eam tanq̄ per ſeipſam manifeſtam. per ſe. n. eſt manifeſtum ꝙ calefactis debetur infrigidatio. Ex quibus patet Iaco.

regulariter

regulariter procedēdo in cura fe.putridæ,primo eſt alterā-
da & digerenda materia.ſecundo euacuanda.tertio non eſt
caliditas membrorum extinguenda,licet hoc tertium ſit de
Dubia. pendens ex primis duobus ut patet intelligenti. Primum
dubium.Quandoq; in febre putrida competit ſola euacua-
tio.igitur &c.patet conſequentia,materia exſiſte furioſa, vt
colligitur in illo apho.ſecundę particulę.digeſta medicari.
Secundū dubium.Quandoq; ſufficit ſola alteratio hu.ſine
euacuatione.ergo &c.probatur añs, quia humore peccante
remiſſo gradu putredinis,ita vt ſit ad benignū reducibilis
ſufficit ſola digeſtio,eo ꝙ ipſo taliter ad benignum reducto
non amplius aptus eſt facere fe.ſed potius corpus nutrire et
conſeruare,ergo &c.patet conſequentia & colligitur aſſum
ptum apho.ſecunda in commento illius apho.Vbicunq; ci-
bus præter naturam intrat. Tertium dubium.Quia ante
digeſtionem materiei facientis febrem debet fieri eius eua-
cuatio minoratiua quandoq;,ut colligi poteſt prima quarti.
cap̄.de cura putridarum in generali.& in ca.de cura phleg-
maticæ.igitur &c. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ dictum
debet intelligi regulariter operando,& vbi materia det in-
ducias ſuę digeſtioni ſine periculo perditionis ægrotantis,
qualiter non eſt in caſu illo in quo ſit materia furioſa. Vbi
autem non eſt ita,tunc oportet digerere. Ad ſecundum di-
citur ꝙ ubi peccatum humoris facientis fe.ſit ita paruum
quod poſſit hu.ad benignum reduci ſufficit ſola alteratio,ut
probat argumentum,quia tamen hoc in paucioribus cōtin-
git,& vt in pluribus oppoſitum:ideo dixit Gal.ſic abſolu-
te vt ſui moris eſt. Ad tertium dicitur ꝙ materia peccan
te exiſtente multa:ita vt per eius multitudinem multū gra-
uet virtutem:nec confidat medicus uirtutem ipſam ſupera
re poſſe,anteq̄ fiat digeſtio debet materiam minorare,vt ex
hoc reddatur virtus potentior ſupra reſiduum materiei re-
manentis ad digerendum & euacuandum ipſum. Ex quo
patet ꝙ ſolutio facta ante digeſtionem minoratiua eſt coa-
Digõ cta & non regularis &c. Alteratio quidem. Primo no-
duplex. ta vt colligitur prima primi. doctrina de virtutibus.tertio
cap̄.duplex eſt digeſtio,quędam eſt in iuuatiuo,quędam eſt
in nocitiuo.Digeſtio quidem in iuuatiuo eſt pręparatio nu-
trimenti vel materiæ nutrimentalis iuuatiuæ qua nutrimen
tum redditur conueniens ut conuertatur in ſubſtantia mem
brorū eius quod nutritur,vel reddatur proportionatū opera
tioni uirtutis ipſum immutātis, quod notāter adde propter
ſperma.Digeſtio vero in nocitiuo eſt dupliciter, quædam
eſt pręparatio materiæ nocitiuę,vt mutatio qua ipſa ſit iuua
tiua vt tandem poſſit recipere digeſtionem in iuuatiuo, vt
reductio ſanguinis vel humoris extranei ad habitudinem
naturalem.Quędam uero eſt præparatio ad hoc ut exterius
expellatur. Et hanc operationem efficit natura cum humor
intantum extraneatus fuerit ut non amplius ſit ad benignū
reducibilis.Primam autem operationem efficit in nocitiuo
dum ipſum nocitiuum fuerit aptum recipere rectificationē.
Ad propoſitum hic principaliter eſt ſermo de digeſtiuo in
nocitiuo vt ſatis patet intelligenti. Secundo nota ꝙ huic
duplici digeſtioni opponitur duplex putrefactio. Primæ.n.
digeſtioni opponitur humoris extraneatio qua ipſe redditur
diſconueniens ad ſiēdum pars mēbri,aut qua corpus viuēs
efficitur vitæ & operationibus diſproportionatum, ſicut in
putrefactione membrorum. Secundæ vero digeſtioni op-
ponitur extraneatio humoris,ita ut non ſit obediens virtuti
ipſum expellere tentanti,nec reductioni eius ad benignum.
Ad propoſitum ergo non quælibet digeſtio facit ceſſare
quālibet putrefactionem,ſed bene putredinem ſibi oppoſi
tam,vt digeſtio in iuuatiuo facit ceſſare,ſiue impedit primo
modo putredinem ſibi oppoſitam.Similiter digeſtio in no-
citiuo primo modo dicta facit ceſſare putredinē primo mo-
do ſibi oppoſitam.i.extraneationem humoris ſecundo mo-
do dictam qua non erat humor proportionalis operationi-
bus uirtutis.Similiter digeſtio in nocitiuo ſecūdo mō dicta
facit ceſſare putredinem ſibi oppoſitam, qua.ſ.humor erat
rebellis virtuti tentanti eius expulſionem,ſicut cum humor
ſaniatur aut qualitercunq; aliter præparatur a uirtute ad ex-
pulſionem. Ex quo ſequitur primo eſſe poſſibile eundem
humorē ſimul putreſcere putredine oppoſita digeſtioni in
iuuatiuo,& cum hoc digeratur digeſtione oppoſita putredi-
ni in nocitiuo,poſſibile enim eſt humorem extraneari extra
neatione qua continue redditur magis & magis impropor-
tionatus nutritioni,& tamen ipſum magis et magis propor
tionatum fieri & habilem ut expulſioni naturę,obediat &c.
Secundo ſequitur eundem humorem ſimul putrefieri pu-
tredine oppoſita digeſtioni in nocitiuo pro modo ſumptę,et
cum hoc digeri digeſtione in nocitiuo ſecundo modo dicta.
Patet.n.ꝙ ſanguis egrediens venam & collectus in loco
vbi facit apoſtema ſanguineum in principio eius exitus
a vena incipit putrefieri putredine oppoſita digeſtioni iam
dictæ,quia continue plus & plus extraneatur ab hoc quod
reducitur ad humorem laudabilem, & tamē continue plus
et plus diſponitur ad hoc vt ſanietur & uirtuti reddatur obe
diens ad expulſionem,quia continue plus & plus appropin
quat diſpoſitioni ſaniei laudabilis. Ex quo ulterius ſequi-
tur eandem actionem ſiue operationem ſimul denominari
poſſe digeſtionem & putrefactionem reſpectu diuerſorū.
Per eandem.n.actionem qua ſanguis iā actu ſaniatur ipſe-
met ab hoc elongatur ꝙ ſit ad humorē benignum reducibi-
lis ut patet,ideo &c. Et ex hęc ulterius patet hanc digeſtio-
nem & putrefactionem ſimul compoſſibiles non fore con-
trarias niſi inuicem,immo forte ſunt eadem actio vel ope-
ratio,ut patet intelligenti. Et ex iſto tanq̄ ex fundamento
poteſt colligi ſolutio queſtionis qua quæritur an digeſtio &
putrefactio in eadem materia adęquate poſſunt ſimul inten
di.patet.n.ſatis ex hoc. Nota tamen ꝙ digeſtio in nocitiuo
ſecundo modo dicta proprie appellatur maturatio cui oppo
nitur cruditas qua materia redditur inobediēs &c.licet non
neceſſario habeat qualitatem multum malignam qua in
membra multum imprimat ſicut patet de materia ſua ui-
ſcoſitate inobediente. Tertio nota ex dictis Gal.in littera
colligi diffinitionem digeſtionis prout propoſito pertinet.
Eſt.n. digeſtio alteratio faciens ceſſare putredinem manen
te ſubſtantia eius quod digeritur. Per ly alteratio tangitur
genus.Per hoc quod dicitur faciens ceſſare putredinem dif-
fert ab alijs ſpeciebus alterationis.Per hoc autem quod dici
tur ſubſtantia manente ſecundum quoſdam differt ab adu-
ſtione.Et oſtenditur ꝙ hic non intelligitur de ųltima putre-
factione,quia talis cum ſit corruptio ſubſtantiæ nō aduenit
manente ſubſtantia,& ſimiliter nec digeſtio ſibi oppoſita.
Vel aliter manente ſubſtantia,quia.ſ.prohibet aduentū ul-
timatæ putredinis per quam non manet ſubſtantia. Aliter
dicitur quod per ly manente ſubſtantia differt digeſtio ab
euacuatione.Nam tam per digeſtionem q̄ per euacuationē
a corpore noſtro remouetur putredo ut patet,aliter tamē &
aliter.Nam per digeſtionem remouetur putredo humoris a
corpore:& non remouetur ſubſtantia humoris a corpore,
econtra uero per euacuationem.Quælibet iſtarum expoſi-
tionum poteſt probabiliter teneri. Primum dubium cir- Dubia.
ca dicta.Quādiu manet feb.putrida tādiu manet in humo
re putrido,ſed apparentibus ſignis perfectæ digeſtionis per
manet febris putrida,immo pro tunc eſt intenſior ſicut in
ſtatu,ergo pro tunc manet in humore intenſa putredo, &
per conſequens non facit ſemper digeſtio ceſſare putredi-
nem conſequentia patet cum antecedente. Secūdum du-
bium.Creſcēte digeſtione in materia creſcit putredo, ergo
&c.patet conſequentia et antecedens arguitur quia creſcen
te febre creſcit digeſtio, ut in augmento feb.putridæ ſalu-
bris &c. Tertium dubium contra eandem deſcriptionē,
quia tunc ſoli cauſæ coniunctæ feb.putridæ deberetur di-
geſtio & nullo modo antecedenti.conſequens uidetur fal-
ſum in interpolatis, ut in tertiana in die quietis damus di-
geſtiuum & non ratione cauſę cōiunctæ:quia nulla feb.eſt,
ergo &c.& conſequentia arguitur,quia ſi digeſtio quęlibet
facit ceſſare putredinem ſola materia digeretur a qua ceſſat
putredo.Cum ergo a cauſa antecedēte nō ceſſaret putredo,

eo ꝙ ipſa non eſt nec fuit putrida, ſequitur ſibi non debere digeſtionem quod fuit probandum. Quartum dubium. Dum humor vt ſanguis aut alius in ſaniem cõuertitur ipſe digeritur, ſed pro tũc nõ manet eius ſubſtantia, eo ꝙ ſanies eſt humiditas ſpecifice diſtincta a ſanguine phlegmate, & ſic de alijs, ergo &c. Quintum dubium. Phlegma viſcoſum per commixtionem eius cum cholera pura erugnoſa ſubſtãtialiatur & inciditur viſcoſitas eius, & per conſequẽs preparatur ad expulſionem, & tamen pro tunc non digeritur nec eſt digeſtus. ideo videtur ꝙ illa digeſtio non ſit ſolum præparatio ad expulſionem, cuius oppoſitum ſuperius innuebatur. Ad primum iſtorum dicitur concedendo ꝙ apparentibus ſignis digeſtionis in nocitiuo ſecundo modo dicto, permanet in humore putredo oppoſita digeſtioni in inuatiuo & non nocitiuo primo modo dicto. Non tamen remanet putredo oppoſita digeſtioni in nocitiuo ſecundo modo dicto, quia ſi ſic foret idem humor ſimul obediens et rebellis naturæ in expulſione, quod eſt impoſſibile. Ad ſecundum conſimiliter reſpondetur ꝙ creſcente digeſtione creſcit putredo oppoſita primis duabus digeſtionibus iam dictis, ſed hoc non repugnat. Ad tertium dicitur negãdo conſequentiam. cõceditur. n. deberi digeſtionem tam cauſæ coniunctę ꝙ̃ antecedenti ut patet ex dictis circa litteram, & econtra, de quo tamen plus videbitur in quęſtione. Ad argumentum dicitur negando ꝙ cauſa antecedẽs nullam habeat in ſe putredinem. Et ſi arguitur cõtra per deſcriptionem cauſę antecedentis et coniunctę putridę feb. dicitur. n. iuxta communem modum loquendi logicorum & medicorum ꝙ cauſa coniuncta eſt cauſa quæ actualiter putreſcit ſiue quæ eſt ſub actu putredinis. Antecedens vero non, ſed parata eſt duci ad actum putredinis. Hinc dicitur negando iſtas deſcriptiones ſi intelligatur ut verba ſonant. Conceditur tamen ad iſtum intellectum ꝙ cauſa coniuncta eſt ſub actu putredinis cauſatiuo feb. putridæ, ſed antecedens non, licet utraq; ſit ſub actu putredinis, ſed antecedens remiſſo non ſufficiente ad inducendum febrem ſed ad hoc parato, coniuncta vero intenſiori cęteris paribus, & hoc ſatis patet experimento. Videmus enim in corporibus nõdum actualiter ęgrotantibus per phlobotomiam extrahi ſanguinem groſſum malum, et iſta eſt cauſa antecedens feb. ſangu neę, & ita in eo erat malitia manifeſta, ꝗ̃ui nondum in mẽbris poſſit facere ſenſibilem læſionem & impreſſionem. Ad quartum dicitur concedendo ꝙ non remanet eius ſubſtantia eadem ſecundum ſpeciem, licet poſſet probabiliter teneri oppoſitum. Sed difficultas iſta eſſet philoſophica magis ꝙ̃ medicinalis. Et dicitur vlterius vt ſupra ꝙ per ly manente ſubſtantia non debet intelligi eadem ſubſtantia ſecundum ſpeciem remanente, ſed per digeſtionem etiam in corpore remanet ſubſtantia quæ digeritur in corpore, vel per digeſtionem acquiritur & non extra euacuata remouetur ut putredo ad intellectum datum, vt per hoc ponatur differentia inter digeſtionem & euacuationem. Ad quintum dicitur, ꝙ non ſolum merito groſſitiei vel ſubtilitatis vel viſcoſitatis rei redditur materia inobediens expulſioni, ſed merito prauæ diſpoſitionis qualitatiuę qua materia non recipit impreſſionem quam intendit in eam facere virtus mediante calore naturali. Iam. n. declaratum eſt ſupra prima primi doctrina de virtutibus ꝙ ad attractionem uel expulſionem materierum non ſolum concurrit veritas mediantibus villis longitudinalibus uel latitudinalibus &c. ſed cum occulta pręparatione materiei qua materia diſponitur moueri ſecundum exigentiam operationum animæ. Quia ergo materia exiſtente praua & venenoſa, & ſi non peccet ſua groſſitie vel ſubtilitate &c. ipſa non eſt receptiua impreſſionis iam dictæ: hinc eſt ꝙ ipſa pro tunc etiam non eſt expulſioni præparata. Et ex hoc ſatis intelligenti patere poteſt ſolutio ad argumentum &c.

Cā aňs & coniuncta.

91 Laur. **Sed prædicta ſpecies alterationis concoctio eſt, quā a nonnullis cauſis fieri cõuenit inuenientes in illis, an habeamus ita ſanorũ cognitionẽ.**

Leo. Sed dicta quidem alterationis ſpecies concoctio exiſtit, quam vbi inuenerimus quibus nam cauſis fieri contingat, tũc vtiq; eorũ ꝙ̃ hoc pacto ſalubria ſunt ſciẽtiã tenebimus.

Anti. Sed dicta quidem ſpecies alterationis digeſtio eſt quam a quibuſdam cauſis contingit facere, ſcientes erimus in illis ſi habeamus iam cognitionem ita cauſarum ſalubrium.

Iaco. Nota vt Pluſꝗ̃com. ꝙ putrido vt putridum eſt, quia calidum debetur actualiter infrigidatio, quia tamen cum putredine aliquando & frequenter coniungitur viſcoſitas & groſſities &c. reddentes illud putridum inexpellibile, hinc eſt ꝙ plurima digeſtiua ſunt calida, & cum calidis digerimus, de quo dicetur in quęſtione.

92 Haly. **Euacuatio autem per phlobotomiam uenarum & per clyſtere & per urinam & per reſolutionẽ ex cute, & per attractionem ad loca cõtraria, & per mutationem ad loca propinqua fit. Et ingrediuntur in hoc genere prouocatio menſtruorum & apertio orificiorũ uenarũ quę ſunt in ano & uulua, et mũdificatio ꝑ nares et palatũ.**

Laur. Euacuatio efficitur ſanguinis miſſione, clyſteri, vrina & ſpiratione per cutem. Atq; et am auocando: deriuando ad alium locum. Hoc genere continentur mouere menſtrua: aperire mariſcas, purgare ex naſo, palato.

Leo. Euacuationes autem fiunt, & per ſanguinis emiſſionem, & clyſteris vſum, & per urinę vias, atq; eã quæ per cutem fit tranſpirationem, ac præterea per eam quę fit ad partes oppoſitas attractionem, atq; ad alias propinquas deriuationem. Nam & ad hoc idem genus pertinet citare menſtrua, atq; ora uenarum, quę gręci hęmorrohydas appellant, aperire, ac per palatum, nareſq; expurgare.

Anti. Euacuationes vero per phlobotomiam et per clyſtere & per urinas & per reſpirationes ſecundum cutem fiunt, amplius uero per contrariam detractionem & deriuationẽ ad alia. huiuſmodi enim generis ſunt, & menſtrua mouere & hęmorrhoidas aperire, & per nares et per palatum purgare.

Haly. Euonis humorũ cã multiplex. Poſtꝙ̃ narrauit cauſas digeſtionis, incipit narrare cauſas euacuationis multitudinis humoris. chimus. n. non putreſit donec prohibetur eius expiratio, & non prohibetur eius expiratio donec multiplicatur, & non tolerat eũ uirtus & ceſſat a regimine eius, & quando ceſſat ab eius regimine putreſit. Et curatio quidem multitudinis eſt per euacuationẽ.

Quicunq; ergo ex chimis eſt cum quo adduntur ipſi omnes donec implentur uenę & uaſa, tunc curatio eius eſt per phlobotomiam. Quod ſi non eſt poſſibile propter ætatem & horam pręſentem, tunc per ventoſas, & quando ſunt uentoſę propinquiores calcaneis eſt magis utile. Et qui cunq; eorum eſt qui ſolus additur tantum. oportet ut euacuetur per medicinam quæ appropriatur ei attractione eius & clyſteri, aut attrahamus ipſum per prouocationem urinę, aut per reſolutionem ex cute, aut per attractionem eius ad loca eius contraria. Et reſiduum ſermonis eius eſt manifeſtum & apparens, In eo etiam eſt uſus medicinarum reſolutiuarum. nos. n. quando euacuamus chimum quod remanet ex eo expirat quando uirtus tolerat illud quod remanet ex chimo & incipit regere ipſum. Quod ſi feb. incipit ante illud totũ, tunc Hyp. docet eſſe cauẽdum ab euacuatione humoris ante digeſtionem, niſi humor ſit furioſus. Et Gal. declarat ꝙ illud eſt propter duos modos. Quorum unus eſt debilitas uirtutis & ceſſatio eius a regimine, cum ergo bibitur in hac diſpoſitione medicina ſolutiua, non ſecuratur nocumentum eius. Et ſecũdus eſt quoniam plures medicinę ſolutiuę ſunt ca. & ſic. quare addunt & inflammant caliditatem fe. & nõ accidit illud quãdo digeritur humor. natura. n. poteſt ſupra

ipſum

ipſum & regit medicinam ſolutiuam, et extrahit humorem malum totum. Quando ergo cogeris euacuare chimum in principio ęgritudinis ut alleuietur reſiduum eius ſuper naturam & fiat eius facilis digeſtio, tunc cōuenit tibi ut utaris ex medicinis ea cuius eſt uirtus in permutatione cōplexionis malæ, & lenificatione naturæ, & minuatur per illud ex materia ægritudinis. Et propter illud minuitur ex humore per phlobotomiam uenarū, et per clyſtere leue quod extrahit ſuperfluos humores, & per prouocationem urinæ, & per reſolutionem ex cute cū fricatione & medicinis reſolutiuis. Et quando uides humorem nocentem decliuem ad membrum nobile trahe ipſum ab eo, aut permuta ipſum ab ipſo ad aliud. Et ſecundum hunc modum fac de unoquoq; eorū membrorum quæ numerauit Gal. Veruntamen nō conuenit tibi ut euacues cum attractione forti niſi in phlobotomia ſola. ipſa. n. euacuat euacuatione forti ex uenis. Et manifeſtum eſt ꝙ uſus phlobotomiæ eſt neceſſarius quando cauſa ægritudinis eſt intra uaſa. ſ. ut ſit diſpoſitio in corpore quæ nominatur repletio, & ætas utriuſq; & horæ adiuuant. Et Hyp. quidem iam dedit ſignum certum euacuationis, & eſt ut inueniat infirmus ei leuitatem, aut ſit tolerans eā cum facilitate. Et iterum euacuatio per mundificationem nariū ſit, aut per emunctionem & per ſternutationem, & per palatum ſit per ſcreatum & per gargariſmū & per collutionē oris. Cū ergo digerit humor euacua eū medicinis fortibus.

Phlobotomiæ uſus neceſſarius. Hypp.

93 Laur. **Inuenientes materias quibus qualitate & quātitate & mō uſus adhibitis euacuatio efficiatur**

Leo. Cum igitur & hic materias inuenerimus, quibus in qualitate, & ꝗtitate, & modo uſus, adhibitis, euacuatio ſit.

Anti. Scientes igitur & hic materias & uirtutes quibus in tpe & qualitate & quātitate & modo uſus oblatis euacuatio ſit.

Iaco: Nota. Gal. hic in littera ïnuit quinq; quorum oportet habere notitiam ad debitam euacuationem fiendam. primum eſt uirtus euacuantium ut ſi euacuat per phlobotomiam debet ſcire quæ ſit uirtus phlobotomiæ, & ſi per uomitum uel per ſeceſſum ſimiliter, & hoc tetigit cum dixit. ſcientes igitur & huiuſmodi materias &c. ſecundo oportet ſcire debitum tempus euacuādi huiuſmodi materias in quibus attenditur digeſtio ut tempore non nimis calido &c. & ætate non nimis tenera &c. hæc omnia reducuntur ad tempus, & hoc tetigit dum dixit quibus in tempore. tertium eſt quantitas euacuationis, quia debet ſcire quantum uirtus bene poſſit tolerare conſequenter. quartum eſt qualitas, quia euacuanda eſt materia qualis oportet, praua ſuperflua, uel malę qualitatis, & generaliter nociua. Quintum eſt modus euacuationis, per modum intelligere poſſum uelocitatem & tarditatem euacuationis, & ſpeciem euacuationis: ut uomitus ſeceſſus ſputorum ſudoris & phlobotomię & ſimilium. Iſti enim dicuntur uarij modi euacuationum.

94 Laur. **In hac artis parte ſanas inueniemus, ac de modo inueniendi tales cauſas libro de curādi uia & ratione dictum iam eſt. Simili modo & per alias tres intemperies.**

Leo. In ipſa artis parte ſalubria inueniemur, atq; eorum omnium inuentio traditur in eo uolumine, quod de arte curatiua inſcribitur. Eadē ratione in alijs tribus intemperaturis.

Anti. Secūdum hanc partem artis Inuenimus ſalubria, & ſcripta eſt omnium inuentio in therapeutico negocio, ſecūdum eundem uero modum & in alijs tribus diſcraſijs.

Iac. Primo nota hic Gal. uniuerſaliзat, quia ſicut dictum eſt de mala complexione calida, ita de alijs tribus ſimilibus frigida humida & ſicca, eſt intelligendum quantum ad earum curam. Secundo nota ꝙ per ægritudinem factam in propoſito duo intelligere poſſumus, primo independentem & remanere potentem poſt cauſæ abſciſionem, & ſic canon eſt clarus & ſpecialis, & eſt ſenſus ꝙ ſi aliqua mala complexio facta ut hectica habuerit cauſam ipſam conſeruantem ut ulcus pulmonis, licet ſine ipſo ipſa ſit apta in ſubiecto conſeruari, tūc prius oportet cauſam illam abſcindere, & deinde uenire ad ægritudinem factam, et patet hoc. ſecundo per factam intelligere poſſumus productam ægritudinem, & erit adhuc canon clarus. Et poſſumus dicere ꝙ hic exemplificat Gal. tertiam intentionem habendam in cura febris fientis ut ſupra tactum eſt. Nota tamen ꝙ ly deinde poteſt denotare ordinem executionis operis in tempore, & ſic non oportet, quia quandoq; ſimul utrunq; complemus, ut in tertiana ſimul alteramus materiam & membra. ſecundo ordinem intentionis, & ſic uerum eſt. prius enim concipit medicus remouere cauſam, & conſequenter poſt illam ægritudinem &c.

Et intendimus in eis intentionem unā cōem, & eſt ut auferamus in primis cauſam ęgrā, deinde pueniamus ad ęgritudinē quę facta eſt ab ea. 95 Haly.

Et. n. unum cōeq; habēdo pręceptum unāquāq; cauſam efficientem excidere, tum autem ire ad ægritudinem, quæ confecta eſt, cauſarum ſanarum inuentionem adipiſcemur. Laur.

Si unum commune præceptum obſeruabimus, ut unāquāq; prius quę efficit cauſam reſcindamus, deinde ita ad illam quæ ab eadem cauſa facta eſt, ægritudinē accedamus, cauſarum ſalubrium inuentionem faciemus. Leo.

Vnum commune habentes præceptum efficiētem unāquāq; earum cauſarum abſcindere prius, deinde ſic uenire ad eam quæ facta eſt ab illa ægritudine ſalubrium cauſarum intentionem facturos. Anti.

Canon in omni ęgritudine eſt iſte. Et eſt, ſi eſt cauſa eius remanens Intenditur in primo ad auferēdum cauſam eius, deinde intendimus ad illud quod impreſſit illa cauſa ex ægritudine & aufertur. Et ſi non eſt cauſa eius remanēs in corpore intendimus ad ipſam ægritudinem & auferimus ipſam. Et hoc quidem non eſt proprie niſi in ægritudinibus quæ ſunt primitiuæ tantum. Haly.

Itidem per intemperies compoſitas ſimpliciū compoſitio præcepta ſanitatis indicabit, ſi ſtuduerimus, ut magnitudini intēperiei quod proportione reſpondeat cauſa ſana peruestigetur. 96 Laur.

Secundum uero compoſitas intemperaturas, ex ſimplicipus compoſitio commonſtrabit ſalubria pręcepta, cū hic quoq; ſtuduerimus pm magnitudine intēperaturæ eidem conueniens inuenire remedium. Leo.

Secundum uero compoſitas diſcraſias ex ſimplicibus compoſitio oſtendit ſalubria præcepta, & hic habentibus nobis medicamen proportionale magnitudini diſcraſiæ ad illam conueniens inuenire. Anti.

Nota ex dictis Gal. hic colligitur ꝙ cura ægritudinis cōplexionis compoſitę debet fieri per contraria, ęqualia in gradu quod ipſe declarauit exemplo de decem numeris &c. Iaco:

Verbi gratia ſi quis decem numeris receſſit a naturali in diſpoſitionem calidiorem, ſeptem in ſicciorem, cauſa ſana per talem diſpoſitionem decem numeris recedat in habitū frigidiorem, ſeptem in humidiorem oportet. 97 Laur.

Veluti ſi ita contigerit ꝙ in decem quidem numeris ad caliditatem maiorem ea quæ naturæ conueniat, decidat corpus, ſeptem uero ad ſiccitatem maiorem, tunc ſalubrem cauſam in huiuſcemodi affectibus eſſe oportebit, decē quidem numeris frigidiorem, ſeptem uero humidiorem. Anti.

Anti. Velut ſi ita accidat, ſi decem quidem numeris ſecũdum calidius excedit aliquid ab eo quod ſecundum naturam, ſeptem uero ſecundum ſiccius, eſſe oportet & ſalubrem cauſam in talibus diſpoſitionibus frigidiorem quidem decem numeris, ſeptem uero humidiorem.

Iac. Primo nota ꝙ non debemus intelligere ægritudinem in dictis decem gradibus. gradus enim nõ diſtinguitur ab auctoribus niſi quattuor ut patet, ſed per decem numeros intelligit unam tertiam menſurã lapſus figuratam per decẽ. Licet dicat Haly ꝙ per decem numeros intelligit decẽ mãſiones graduum: eo enim ꝙ quattuor ſunt gradus, & quilibet habet manſiones tres & ſunt manſiões graduum ſed ex hoc non eſt magna cura. Secundo nota ut ſupra non debere intelligi contrarium approximandum fore æquale in gradu in unica approximatione ſed pluribus. Qualiter aũt contrarium intelligendum ſit eſſe ęquale in gradu diſcraſiæ declaratũ eſt. Dubium. Si dictum Gal. eſſet uerum, ſequeretur ꝙ diſtinctio ægritudinum complexionaliũ eſſet ſumenda penes diſtinctionẽ medicinarum. Sed arguitur ꝙ non: quia medicina quædã eſt in primo, quædam in ſecundo &c. & nulla ægritudo eſt in primo: eo ꝙ primus gradus inſenſibiliter lędit. quælibet aũt ægritudo lædit ſenſibiliter. ergo &c.

Dubiũ.

Sed ad hoc dicitur negando conſequentiam, niſi ſumatur ægritudo communiter pro lapſu ſub ſe comprehendente neutralitatem & ægritudinem. Concedendo tamen eſt lapſus adinuicem differre ſecundum intenſum & remiſſum ſicut gradus mediciuarum ut patet.

98 Laur. **Si igitur tale medicamentum affectæ parti adhibeatur tãto frigidius ac humidius erit quantum indicatio præcipit.**

Leo. Si igitur ipſi particulæ paôenti admoueatur tale remedium, tanto erit frigidius, atq; humidius, quãtum exigit partis affectæ indicatio.

Anti. Si igitur ipſi parti patienti adducas huiuſmodi medicamentum intantum frigidius ſit & humidius, inquantum partis patientis manifeſtaôo pręceſſit.

Iac. Nota ꝙ licet principalis intendo curatiua ſumatur ab eſſentia morbi menſurata: tamen modus approximationis etiam ſumitur a re naturali & a naturali diſpõne patienôs particulariter, ut exponit hic Gal. aliter enim & aliter menſurari debent contraria approximanda membro ſituato in ſuperficie, & aliter in profundo &c.

99 Laur. **Ac ubi pars affecta poſita fuerit in profundo, moliri oportet tale efficere medicamentum quo minus in itinere prius exoluatur.**

Leo. Q. ſi particula affecta in penitioribus locis ſita ſit, machinari oportet inſuper tale inuenire ſalubre remedium, cuius uis nequaq; in itinere antea ſoluatur.

Anti. In profundo uero poſita quę patiť parte conſiderare oportet hmõi efficere ſalubre ut non contingat exolui in uia.

Iaco. Nota ꝙ particula patiente exiſtente multum profunda quia exoluitur uirtus medicaminis in uia, neceſſe eſt fortius eſſe remedium ut ſi mala cõplexio frigida ſit in renibus.

100 Laur. **Si igitur opus ſit medicamento calidiore moderato, non ſolum tanto ſit calidius quanto indiget paſſio, ſed ex ſuperabundanti adijciatur id quod propter poſitionẽ fuerit neceſſarium.**

Leo. Si itaq; calidius eſſet oportuerit eo ꝙ eſt moderatum, nõ ſolum tantã habeat caliditatem, quantam exigit morbus, ſed ultra eandẽ menſurã tm̃ adijciatur, quantum ex ſitu, (ut pertingere poſſit ad locum patientem:) ut neceſſarium.

Si ergo calidius eſſe oportet moderato non in tanto ſit ſolum calidius quanto indiget paſſio, ſed ſuper modum apponatur propter appoſitionem neceſſario adueniens. Anti.

Nota hic. notãter dicit plus de medicamine calido q̃ frigido. Primo quoniam pluries contingit illud eſſe ſubſtãtiæ groſſæ. ſecundo quia frigida coſtipant uiam magis q̃ calida. tertio quia nobilius. Cætera patent. Ex quibus patet quare cum medicinis frigidis intendentes infrigidare ꝑmiſcemus crocũ acetum aut alia aromaôca. hmõi enim cauſa patet. Et patet ulterius ꝙ in paſſione calida renum nõ deceret apponere ceruſam. totum ſatis patet. Nota hic ꝑ poſitionem primo loco poſitã intelligit ſitum, puta poſitionẽ in ſummo uel in ꝓfundo noſtri corporis. per poſitionem uero in ſecundo loco intelligit ſocietatẽ mẽbri ad mẽbrum. Iaco.

Et ſi indiget membrum ut ſit cũ ſanãs ipſum frigidior æquali, tunc non oportet ut intendatur ad hoc ut ſit frigidior per illam quantitatem tantum, ſed oportet ut cõſideretur in primis in ſubſtantia eius. Nam ſi eſt groſſa non eſt poſſibile ut ſubmergatur in profundo uſq; ad ſpatium multum, ueruntamen & multotiens efficit contrariũ illius per hoc quod conſtringit ſuperficiem corporis. Si autem eſt ſubtilis, tunc poſſibile ut ſubmergatur & perueniat ad profundum uſque ad ſpatium longinquum. 101 Haly.

Si frigidiore non ſimpliciter, tanto frigidius efficere oportet, ſed etiam materiã conſiderare neceſſe eſt. Si enim craſſior fuerit: nequaq; profunde ad modũ penetrabit, ſed econtrario efficiet cõdenſando cutem. Si uero tenuior fuerit fieri poterit ut profunde ad modum ſe inſinuet. Laur.

Si uero frigidius, non ſimpliciter tm̃ frigiditatem oportet augere, ſed & materia quoq; prius eſt animaduertenda. Si enim craſſa ſit, non admodum poterit ad profunda penetrare, at potius cõtrarium preſtabit effectum, ſpiſſando ſuperficiem, atq; denſando. At ſi tenuioribus partibus cõſtet, poterit ſane plurimum ſubire profundum. Leo.

Si uero frigidus ſit, nõ ſimpľr oportet tanto facere illud frigidius, ſed materiam medicaminis conſiderare prius. Si enim pachymeres eſt, non perueniet uſque ad profundum multum, contrarium uero operatur aliquando ſpiſſam ſuperficiem. Si uero leptomeres ſit poſſibile eſt peruenire uſque ad ultimum profundum. Anti.

Poſtq̃ docuit ꝙ in medicinis calidis oportet ut addatur ex caliditate per quãtitatem quę peruenit ad membrum & remaneat in ea ꝙ ſit æquale frigiditati eius, & quare in medicinis frigidis non eſt poſſibile illud, ideo tũc dedit in medicinis frigidis hunc canonẽ. Et eſt ut conſideres in ſubſtantia earum. ſubſtantia enim groſſa non penetrat & non ſubmergitur, ſed multotiens inſpiſſat membrum in primis cui occurrit & coartat caliditatem intus, quare duplatur in ęgritudinem, & additur in quantitate eius, ſit ergo plus q̃ fuit materię ægritudinis cauſa. Subſtantia uero ſubtilis poſsibile eſt ꝙ ſubmergatur & perueniat ad profundum uſque ad ſpatium longinquum. Cuius exemplum eſt ut ſit in hepate ægritudo & ex malitia complexionis ca. in ſecundo gradu, & oportet ut emplaſtretur hepar emplaſtro infrigidante. Q. ſi ſubſtantia medicinæ cum qua ſit emplaſtrum fuerit groſsa inſpiſſat cutem, & coartat caliditatẽ intus, quare inflammatur cum hoc emplaſtro. Si autem ſubſtantia medicinę eſt ſubtilis, poſſibile eſt ut ſubmergať & penetret in la certos uſquequo perueniat uirtus eius ad hepar, & reſiſtat ægritudini eius, & oportet ut addas in frigore eius & ſubtilitate tantum ꝙ non debilitetur uirtus eius in uia. Haly.

Et ſecundum

102 Haly. **Et ſecundum hanc ſimilitudinem oportet ut cōſideres in rebus humectātibus & deſiccātibus in groſſitudine ſubſtātię earū & ſubtilitate eius.**

Laur. Itidem in humefacientibus & exiccantibus craſſior ac tenuior ſubſtantia ſumenda eſt.

Leo. Idem in humectantibus, atq; exiccantibus accidit in quibus craſſitudo, atq; ſubtilitas partiū ſubſtātiæ ē inſpiciēda.

Anti. Ita uero & in humectantibus et deſiccantibus pachymeres, & leptomeres ſubſtanriæ conſiderandę ſunt.

Haly. Poſt hoc exemplum intelligit Gal. canonem medicinarum calefacientium, & canonem medicinarum infrigidantium. Sed conſidera quæ earum eſt poſſibilis vt ſubmergatur & penetret & elige eam ſuper ipſam quæ non ſubmergitur & non penetret, & menſura vnāquāq; earum. ſ. ꝙ perueniat ad membrum infirmum: & cum ea ſit virtus reſiſtens ęgritudini. Et in hac menſuratione eſt neceſſarium vt experiaris medicinas & ſcias per rationem & experimentum q̄titates virtutum earum, & quantitates groſſitudinis ſubſtantiarum & ſubtilitatem earum.

103 Haly. **Et ſecūdum hanc ſimilitudinem ſignificatur ex loco membri cauſa attrahens ſanitatem.**

Laur. Ac ab affectæ partis poſitione indicatio ſanam veſtigat cauſam, quemadmodum hoc loco diffinitum iam eſt.

Leo. A ſitu quidem loci, ut nuper diximus inuenit indicatio ſalubre remedium.

Anti. Ex poſitione quidem patientis loci manifeſtatio inuenit ſalubre: vt dictum eſt nunc.

Haly. Vult ꝙ locus membri ſignificet tibi q̄titatem medicinę, cum qua occurrat ægritudini eius, aut ſecundum ſemitam medicinæ quę bibitur, aut ſecūdum ſemitam caputpurgij, aut clyſteris, aut ſyringę.

104 Haly. **Ex forma aūt & cōītate eius ad illud quod ſequit̄ ipſum, tunc aut eſt ei meatus ſenſibilis apertus ad membra alia aut non eſt meatus ei. quod eſt, quia ſi membro eſt meatus in quo currunt ſuperfluitates eius ad membra quæ ſunt nobiliora eo, prohibemus illas ſuperfluitates currere ad illa membra. Et quando membro ſunt meatus in quibus currunt eius ſuperfluitates ad mēbra quę ſunt uiliora eo, ſtimulamus illas ſuperfluitates ut currant ad illa membra.**

Laur. A figmento uero ac poſitione quoties emiſſacula ſenſibilia habeat peruia tendentia aliorſum, aut quoties nihil eiuſmodi habeat. Emiſſacula igitur deferentia in membra pręcipua auocabimus, ac in non p̄cipua membra irritabimus.

Leo. A formatione autem & ſitu ſimul quando effluxus ſenſibiles, atq; ad alium locum foraminibus patētes habuerint, aut his omnino caruerint. Quos. n. effluxus ad principales deferri partes cognouerimus, auertemus, atq; ad illas impellemus quæ nullum habent principatum.

Anti. Ex plaſmatione vero & poſitione quando fluxus ſenſibilis habet conſuetos ad aliud membrum, aut nullum habet. Nāq; ad principalia qui feruntur fluxus aduertemus. Prouocabimus vero eos ad non principalia.

Haly. Iſte canon eſt ſumptus in medicatione ex forma membrorum et communitate eorum, cuius partem exponit Gal. et dimittit partem eius. Illud autem quod de eo explanat eſt, ꝙ ſi membro eſt meatus apertus ad quædam mēbra communicantia, conſideremus tunc ſi membrum ad quod eſt os apertum ſit nobilius & tunc prohibemus ſuperfluitates currere ad ipſum, ſi eſt vilius ſtimulamus eas ut currant ad ipſum. Quod autem dimiſit explanandum eſt, ꝙ ſi eſt meatus ei aptus in quo ꝑuenit medicina ad ipſum, ingeniamus in hoc vt perueniat medicina in illo meatu ad mēbrū, ſicut facimus in cerebro cū caputpurgio, et in uentre cū clyſteri.

105 Haly. **Et manifeſtū eſt ꝙ medicatio ꝑ euacuationē nō eſt niſi cārū faciētiū cōplōnē malā. Ipſa uero complō mala nō medicat̄ niſi per mutationem.**

Laur. Conſtatq; ut ſanatio efficientium intemperiem cauſarū, per euacuationem exiſtat. Ipſarum enim intemperierum tantummodo alteratio ſanatio eſt.

Leo. Illud vero manifeſtum, ꝙ earum quæ intemperaturam efficiunt cauſarum, curatio ſit per euacuationem, nam ipſæ intemperaturæ ſola alteratione ſanantur.

Anti. Manifeſtum vero ꝙ facientium cauſarum diſcraſiam per euacuationem ſanatio eſt. Ipſarum autem diſcraſiarum alteratio ſanatio eſt.

Haly. Cōplōnis malitia. Hæc eſt concluſio eius quod præceſſit in curatione malitiæ complexionis. Malitia autem complexionis quādoq; eſt cum materia quæ cauſa eius, & intendimus ad euacuationē illius materiæ faciētis complexionem malam. Et quādoq; eſt malitia complexionis ſine materia, et intēdimus ad hoc vt permutemus eam cum eo ꝙ eſt ei contrarium tantum. hoc eſt vltimū quod dedit ex canonibus in curatione vnius generis ęgritudinū & eſt genus noīatū malitia cōplexionis.

106 Laur. **Cęterum ubi ſoluatur continuitas ſanationis intentio unio eſt, quæ inq̄ in partibus officialibus impoſſibilis eſt. In ſimilaribus uero nō ſemper poſſibilis eſt. Sed in quibuſdā ut in carnoſis agglutinatio ſanatio eſt.**

Leo. Continuitatis autem ſolutionis curatio intentionem quidem habet vnionem quæ in partibns quidem inſtrumentarijs impoſſibilis eſt. In ſimilaribus vero nō ſemꝑ poſſibilis. At q̄nq;, ſicut in carnoſis ſanitas conglutinatione ꝑficit̄.

Anti. Soluta uero cōtinuitate, curationis quidē intentio vnitio eſt. In organicis quidem partibus impoſſibilis eſt. In omiomeris uero nō omnino impoſſibilis, ſed in quibuſdam poſſibilis vt in carnoſis & conglutinatio eſt ſanatio.

Iaco. Primo nota aliam eſſe intentionem curatiuam & aliam eſſe cauſam curatiuam, de quibus vide prima apho. Secūdo nota. cauſa canonis eſt, quia omnis curatio ſit per contraria, cum ergo ſolutioni continui contrariatur unio, ideo curatur ſolutio continui per vnionem. Tertio nota ꝙ Gal. non diuidi ſolutam continuitatem in ſientem & factam, ſicut ſupra diuiſit malam complexionem per alteram plurium cauſarum, & illarum diuiſionum dedit intelligi per diuiſionem malæ complexionis ſuperius poſitam. Secundo quia ut plurimum ſolutæ continuitates ſunt factæ, & rarę ſientes ſiunt. n. plures ab extrinſeco, uel ſi eſt aliqua ſiens dicta intrinſeca ut in apoſtemate iam declaratū eſt qualiter ſit in illa procedendum, quia primo materia ſoluens eſt remouenda uel euacuāda, conſequenter uero ſolutio continuitatis eſt curanda. Dubiū. Dubium quia non uidetur fore aliquam ſolutionem continuitatis ſiētem quia nulla eſt q̄ remota cā non ſit apta cōſeruari, ergo. patet cōſequētia, ꝑ qd nominis ſientis. añs ſatis patet. Sed huic pōt dici ꝙ nulla eſt ſolutio continuitatis uere ſiēs dependens a cā ſicut mala complexio. Sed pōt dici aliq̄ ſiēs qñ ipſa eſt in ꝓduci, et ꝙ pars eius facta nō pōt curari niſi remota cā q̄ ipſam ꝓduxit. Poſſet etiā probabilr̄ dici ꝙ poſſet eſſe ſolō cōtinuitatis ita leuis & parua ꝙ ſtatim eius cā remota ipſa nō eſſet apta conſeruari ſiue tendētia ad eius remotionē, et tūc patet rñſio ad argumētū. Solutio unitatis in organico mē bro. In organicis qdē &c. Primo nota ꝙ organicū mēbrū p̄t multiplr̄ ſolui. Primo talr̄ ꝙ ip̄m uel ab ipſo pars organica re-

mouєatur. ſecundo ꝙ aliqua conſimilis pars totalr̃ abijciatur. tertio ꝙ diuidatur pars organica, et nulla conſimilis uel organica deperdatur. quarto ſic ꝙ ſolũ diuidatur cõſimilis. Exemplum primi, vt ſi a manu amputetur digitus. Exemplum ſecundi, vt ſi a manu caro vel neruus totaliter remoueatur. Exemplum tertij: ut ſi manus de profundo ſcindatur, ita ut ſcindatur particulariter neruus os & caro. Exemplum quarti, vt ſi ſola caro incidatur vel ſola cutis ab intus uel ab extra. Ad propoſitum membrum organicum ſolutum primo modo nõ poteſt reſtaurari vel regenerari, tũ quia in quolibet tali eſt ſpermaticum incluſum, tũ quia generatio membri organici totalis non eſt operatio virtutis nutritiuę, ſed generatiuæ virtutis quæ in ſolo ſpermate reperitur. Si autem ſecundo modo iterum impoſſibilis eſt reſtauratio. nerui.n. vel carnis reſtauratio non fit niſi ab habente uirtutẽ carnificatiuam uel neruificatiuam. Notum eſt autem ꝙ carne totali ab eſſe remota non remanens eſt habens carnificatiuam uirtutem. Non.n. eſt in oſſe virtus carnificatiua vt ſatis patet, ideo &c. tertio modo & quarto quo modo ſit poſſibilis reſtauratio videbitur in quęſtione infra.

Secũdo nota ꝙ in membris carniformibus poſſibilis eſt conſolidatio propter cauſas inferius habendas quę ſunt conuenientia nutrimenti ad membrum, & paruitas diſtantiæ ſiccitatis, & humiditas membri & mollities, & fortitudo membri. de iſtis inferius melius videbitur & plene tangetur in quęſtione. Dubia. Primum dubium. Dens regeneratur: & tamen dens videtur membrum ſpermaticum. ergo &c. patet conſequentia, & aſſumptum uidetur notum. Secundũ dubium. Vbi eſt materia & agens alicuius effectus productiuum cum debita approximatione deducto impedimento producitur effectus, ſed in corpore humano eſt materia proportionata reſtaurationi organici vt puta ſanguinia ex quo omnia membra reſtaurantur & agens puta calor naturalis, & anima, & debita propinquitas caloris &c. Tertium dubium quia in quibuſdam plantis et animalibus imperfectis anuloſis fit regeneratio organici deperditi, ut in ſerpente vel lacerta abſciſſa cauda renaſcitur. in homine autẽ & in animalibus perfectis non. Ad primum iſtorum dicitur ut uidetur, colligi poſſe de mẽte Aui. prima primi cap. de membris ꝙ dens non eſt membrum pure ſpermaticum ſed eſt medium inter ſpermatica & carniformia: nec generatur ex ſpermate ſed ex ſuperfluitate nutrimenti mandibularum cuius ſignum eſt, quia non producitur a principio generationis ſicut alia membra ſpermatica, ideo non ſequitur ſi dens poteſt regenerari ꝙ etiam alia membra dicta ſpermatica poſſunt regenerari, & ideo dixit bene Aui. loco ꝑallegato ꝙ dentes generantur ex ſanguine conuerſo ad naturam ſpermatis quia. ſ. dealbato. Sed dubitatur, vnde cõtingit ꝙ in ſenibus regeneratur dens. Hic iam dixerũt quidam illum non eſſe verum dentem ſed ſuperfluitatẽ quandam duram ſimilem denti, propter ſuperfluitates terreſtres non potentes per cerebrum & cranęum egredi & multiplicari & tandem reflecti &c. quod non placet. Aliter ergo dici poteſt ꝙ cõtingit propter alias cauſas vt propter ſuperfluitates nutrimenti mandibularum multiplicatas, vel propter alias cauſas impedientes earum reſolutionem: vel propter illas fore impotentes ad cõuertendum nutrimẽtum in ſubſtantiam mandibulæ, quare uirtute non potente in oſſis mandibulę ſubſtantiam conuertere conuertit ipſum in ſubſtantiam dentis in quem illud nutrimentum tranſit. hic eſſent dicenda multa. Ad ſecundum dubium videbitur in lectione craſtina vbi tangetur cauſa huius. Ad tertium dicitur ꝙ non tam perfecta tranſmutatione nec tot tranſmutationibus indiget materia nutrimentalis in animalibus imperfectis. facilius autem acquiritur forma imperfecta. Et propter hoc etiam patet quare talia animalia deciſa uiuunt. Non.n. requirunt tantam partium organizationem.

107 Haly. **Et non eſt differentia inter hoc ut dicam conglutinationem, aut conſolidationem.**

Nec inter eſt vbi licebat appellare coalitum. Laur.

Nihil vero differt, neq; ſi coalitum appellaueris. Leo.

Non differt vero ſi conſolidationem nomines. Anti.

Scilicet illa duo nomina ſynonyma ſignificantia continuationem eius quod diſruptum eſt. Haly.

108 Laur. **At qui ipſam antecedit, quoties uulnus grande extiterit, adductio diſſidentium partium quę ſub ipſo figmenti genere continuetur.**

Ipſam uero antecedit, quãdo uulnus maius extiterit partium applicatio diſtãtiũ, quę ex formationis genere exiſtit. Leo.

Præcedit autem eam qñ maius fuerit vulnus adductio diſtantium partium ex genere plaſmationis exiſtens. Anti.

Nota hic tanguntur præter principalem intentionẽ quæ eſt unitio duæ intentiones quas primo occurſu oportet nos habere, & illas operatur medicus quando uulnus magnum fuerit. Prima eſt coniunctio labiorum diſtantium ſolutorũ. Secunda eſt ipſarum coniunctionum conſeruatio in ſitu debito, & ad hoc quandoq; ſufficit ligatura, quandoq; autem oportet fieri cum ſutura ſi vulnus fuerit ualde amplum, & quandoq; fit cum plumaceolis triangularis ſibijnuicem cõcurrentibus cum faſcibus deſuper ligatis. Iaco.

109 Laur. **Vt uero deligatio adducẽs diſſidentes partes ſtabilis maneat, & fibulę ac ſuturæ utiles ſunt.**

Vt autem hæc ipſa firma, ac ſtabilis fiat, & alligatio cogens in unum quæ diſtant, & fibulæ & ſuturę utiles ſunt. Leo.

Vt uero ea fiet permanens, ſuperligatio cõducens diſtantia labia, & conſuturę utiles ſunt ad hoc. Anti.

Primo nota ꝙ adductio partium diſtantium eſt ex genere plaſma communionis quoniam plaſma diuiditur in figuram ſuperficiem &c. quia ergo taliter operando corrigit figuram malam ad conuenientem figurã reducẽdo, ideo &c. Iaco.

Secundo nota. natura eſt illa quæ glutinat, & non medicus. huiuſmodi autem conglutinatio fit per actionem uirtutis nutritiuæ carnẽ regenerãtis: & ſic illa eſt actio uel operatio naturæ, & non medici niſi tanꝗ̃ miniſtri. Dubium. Dubiũ. Vbi fit illa carnis regeneratio per quam fit conglutinatio, quia uel fit in medio inter partes ſolutas uel fit in circũferentia exterius. Non poteſt poni ſecundum, ut patet experimento, etiam quia partes interiores non forent unitæ. Si dicitur ꝙ intus in medio. Contra, quia tunc labia diſtantia nõ uere unirentur. Item quia tunc oportet ꝙ membrum illud deberet eſſe maioratum. Ad hoc dicitur ꝙ in medio generatur. Modus talis eſt imaginando primo labia ſoluta ſuperoccurrere & ꝙ poroſitates eo ſuper occurrant, & ꝙ ab utriſq; reſudat nutrimentalis humiditas vſq; ad ſuperficies pororum quæ continuantur inter ſe & tamen per actionem uirtutis nutritiuæ iſta nutrimentalis humiditas conuertitur in carnem unde remanet membrum continuum. Itẽ etiam illa humiditas ſuper partes omnes expanditur ſuperficiales ipſas irrorando propterea taliter continuantur. Conceditur tamen ꝙ aliquæ partes quæ forte ante ſolutionem erant immediatę remanent mediatæ. Facta tamen eſt unio ad ſenſum mediati, quia remanet membrum continuum non ſolutum, nec remanet partium prior ſenſibilis uel ſaltem non perceptibilis diſtantia & hoc ſufficit.

110 Laur. **Natura autem agglutinat diſſidentes partes, ac priſtinam reddit unitatem. Medici uero officium eſt in primis ut eſt proditum adducere in unum diſſidentes partes, deinde cuſtodire quẽadmodum adductæ ſunt. Poſtea prouidere quo minus inter labia aliquid incidat, ac demum ipſam partis ſubſtantiam ſanam cuſtodire.**

Coaleſcere

Leo. Coaleſcere autem facit ea quæ inuicem diſtant, ac priſtinam reſtituit vnitatem ipſa natura. Noſtrum uero opus eſt (ut diximus) applicare extrema diſtantium partium. Atq; ita ut in unum coacta ſunt, conſeruare. Et tertio loco cauere ne quid labris ulceris intercidat. Et quarto ipſam partis ſubſtantiam conſeruare ſalubrem.

Anti. Conglutinat uero diſtantia & eam quæ eſt in principio unionem reddit natura. Noſtrum uero opus eſt primũ quidem ut dictum eſt conducere in idipſum diſtãtia labia. Secundum opus uero ſeruare in quo conducta ſunt. Et tertium ut nihil incidat intra labia prouidere. Et quartum ipſam partis ſubſtantiam ſanam ſeruare.

Iac. Primo nota hic tanguntur quattuor intẽtiones quas oportet habere medicum in cura uulneris ſimplicis. Prima unitio. Secunda conſeruatio in illo ſitu. Tertia prohibitio, ne aliquid cadat prohibens conglutinationem. Quarta eſt conſeruare complexionem particulæ patientis. Ipſa.n.non conſeruata impediretur cura ut manifeſtum eſt, ideo &c. Secundo nota ꝙ duplex reperitur uulnus uel ſolutio continuitatis, quædam ſimplex eſt, & quædam compoſita. Et per ſimplicem intelligere debemus illam quę non coniungitur alteri morbo uarianti actum curatiuum, ſicut ſolutio continuitatis cum apoſtemate uel mala complexione, econtra uero per compoſitam. Ad propoſitum Gal. enumerat illas intentiones quas debemus habere in cura ſolutionis ſimplicis quoniam in cura compoſitæ quæ proprię uulnus appellatur plures forent intẽtiones q̃ iã dictæ. Dubiũ quia Aui. quarta quarti ponit aliã.ſ. ꝓhibitionẽ putredinis. Reſpondet ꝙ illa includit ſub cõſeruatione, uel poſſet dici ꝙ debemus ꝓhibere &c. ſub hac cõprehendit putredinis ꝓhibitio.

Laur. Primum ac ſecundum, quonammodo facere liceat dictum iam eſt. Tertium adducendo partes diſſidentes fiet ſi nihil extrinſecus incidere ſinamus, quẽadmodum ſæpenumero pilus aut oleum, aut alius humor cadens inter partes agglutinãdas, earum prohibuit unionem. Poſtea uero tempore ſequenti tertia intentio perficitur ſi materia affluat. Effluet autem materia incidendo ac congrue figurando. Porro ſubſtãtia membri ſana cuſtodiet̃ ꝑ ea quæ mediocriter exiccẽt. Atq; hæc curatio eſt ſolutionis continuitatis in membro carnoſo quoties ipſa per ſe ſola exiſtat.

Leo. Sed quo pacto, & primum, & ſecundum impleamus officium, dictum eſt. Tertium uero in cogendo in unum partes diſtãtes exequemur, ſi nihil extrinſecus incidere permittamus, quoniam ſępius uſu euenit, ut pilus, aut oleum; aut aliqua alia humiditas interueniens earum quæ copulandę ſunt partium, unitatem impediat. In eo autem quod ſequitur tempore per ſuffluxiones tertia intentio retinetur. Ipſam uero ſuffluxionem ex eiuſdem, & contrarij loci diuiſione, & figura opportuna comparandum. Partis autẽ ſubſtantiam ſalubrem cum mediocriter exiccantibus conſeruabimus. Hæc quidem eſt ſolutæ continuitatis curatio, cum ipſa ſola ſeorſum in carnoſa parte conſtiterit.

Anti. Primum quidem & ſecundum opus quomodo aliquis faciat dictum eſt. Tertium uero in conducendo diſtãtiam fiet quidẽ ſi nihil extrinſecus incidere permittamus, ſicut plurimum pilus, aut oleũ, aut humidĩtas alia in medio conſtituta conglutinandorum prohibet unitionem. In poſteriori uero tempore per effluxiones tertię intentionis cuſtodia eſt, ad effluxiones uero ipſas ex ſubdiuiſione & contraria diuiſione & figura apta accedendum eſt. Subſtantia uero partis ſana ſeruabitur per mediocriter deſiccantia. Hæc quidem curatio eſt continuitatis ſolutionis in carnoſa parte factæ eius ſecundum ſeipſam ſolus.

Iac. Nota ꝙ debemus prohibere inter partes coniungendas cadere rem conglutinationem & continuationẽ impedientem, faciendo humiditatem & ſuperfluitates quæ per uiam cõgeſtionis in uulnere multiplicantur ſic diſponi ut effluãt, quod quidem fit tripliciter. Primo ſubdiuidendo & elargãdo uel dilatãdo uulnus ſi fuit anguſtũ uel pl'es impreſſiones faciendo. Secũdo ad contrariũ trahendo, uel per diuiſionẽ uel inciſionẽ in parte oppoſita ad q̃ declinant ſuperfluitates ut ſi uulnus ſit ſuperius incidendo inferius. Tertio hoc fit figuram aptã, q.ſ. ſituãdo mẽbrũ taliter ut ſuperfluitas poſſit egredi, ſicut ſatis patet in profunditate uulneris &c. Primo nota ꝙ quodlibet uulnus indiget exiccantibus ſiue ſimplex ſiue compoſitum fuerit. Cum.n. ſemper pars uulnerata debilitetur ſemꝑ ipſa eſt apta ab alijs partibus ſuperfluitates recipere, et cũ hoc in ea ſemper de nutrimẽto pl's remanet ſub forma ſuperflui, & ꝑ conſequẽs in ea aptę ſunt ſuperfluitates multiplicari humidæ q̃ ſunt exiccãdę. Secũdo nota ꝙ medicaminũ q̃ in ſimplici uulnere approximãtur quoddam appellatur carnis generatiuum, & quoddam coagulatiuum ſiue cicatrizatiuum. Differunt autem iſta medicamina quia remiſſius exiccatiuum eſt carnis generatiuum, fortius autẽ incarnatiuũ & adhuc fortius cicatrizatiuum. in aliqua.n. carnis generatione cum ipſa ſit humida ualde ſufficit ſanguinis inſpiſſatio et nõ requiritur eius fortis exiccatio. Et etiam debet illa eſſe paulatim. Actio medicaminis incarnatiui debet eſſe uelox ad ſtatim exiccandum ſanguinem, et faciendum conglutinationem partium uulnerum inter ſe, & conſeruandum partes ſolutas ut non multiplicentur ſuperfluitates quibus ſeparatur continuum, ſicut cum aliqua caro nouiter inciſa fuerit. Medicamen autem cicatrizatiuum debet eſſe adhuc fortius quia ſãtæ ſiccitatis ut reddat carnẽ diuerſam & calloſam ad modum ſpermatici mẽbri. Licet tñ per uiã primę intentionis reſtaurari non poteſt. Ex quo ſtatim patet ꝙ medicamẽ incarnatiuũ poteſt appellari mediocriter exiccatiuũ, quia medium inter carnis generatiuũ & cicatrizatiuũ. Ad oppoſitũ ergo ſubſtantia partis conſeruatur per mediocriter exiccãtia quia per incarnatiua. Oportet.n. tale medicamẽ eſſe tale quod ꝓhibeat et totaliter reſoluat ut excitet ſuperfluitates aptas multiplicari, & non oportet ipſum eſſe remiſſum ſicut generatiuum carnis, uel ita forte ſicut cicatrizatiuũ. Ex quo ulterius patet ꝙ oportet ipſum ſtypticitate participare. Vtimur autem incarnatiuo in ſolutione ſimplici, generatiuo carnis quando fuerit magnum fruſtum carnis deperditum tunc non competit incarnatiuũ quia nimis exiccaret & potius carnem diminueret. utimur autem cicatrizatiuo ad generationem cicatrizationis. Tertio nota ꝙ per mediocriter exiccatiuum non debemus intelligere aliquod medicamẽ abſolute ſed per comparationem ad corpus & patientem particulã. aliud.n. eſſet reſpectu nerui, & aliud reſpectu carnis, aliud reſpectu pueri, & aliud reſpectu ſenis. Ex quo patet quare ſtatim facto uulnere ſimplici apponunt uulgares telam araneam. Patet ſecũdo quia thus in puero eſt carnis generatiuum, in ſene autem nõ ſed ſaniei, eo ꝙ ſuperfluitates in ſene minus aptæ ſunt recipere exiccationem & ſanguis eius coagulationem q̃ pueri, quia in puero conuertitur ab eo ſanguis, in ſene uero non. Et plura alia pñt ex his concludi.

Dubia. Primum dubium: Quælibet cõſeruatio debet fieri per ſibi ſimilia ut ſupra habitum eſt, ergo ſubſtãtia partis patiẽtis nõ cõſeruatur per exiccantia partis mediocriter. patet conſequentia cũ añte. Secũdũ dubiũ. Nõ minus cõſeruat̃ mẽbrũ ꝑ calorẽ aut frigus ſibi proportionatũ q̃ ꝑ ſiccitatẽ, quare ergo nõ fecit Gal. mẽtionẽ q̃ forent cali. uel fri. partis complonem cõſeruantia. Tertiũ dubium. Quia Gal. in. 4. de ing. ſanitatis. dicit ꝙ qñ uulnus eſt durũ debemus eius duritiẽ cũ aqua calida uel tepida remouere ſed illa non eſt ſicca uel exiccatiua. ergo &c. patet conſequentia cum antecedente. Quartum dubium. Tunc omne uulnus eſſet cõpoſitũ eo ꝙ in quolibet applicãtur plures intentiones curatiuę. Ad primũ dicit̃ illud principiũ eſſe intelligẽdũ de cõſeruatione ꝓprie dicta ſumpta, hic autẽ

ſumitur vt ſe extendit ad pręſeruationem, & forte per cōſeruari intelligit in propoſito pręſeruari. Ad ſecundum dicitur concedendo quod aſſumitur, facit tamen mentionẽ de exiccatione quia cuilibet vulneri ſimplici indifferenter cōpetit exiccatio. Non autem cuilibet calefactio aut infrigidatio, ſed quandoq; vnum quandoq; aliud. Ad tertium dicitur ꝙ illud non eſt ſimplex vulnus, ſed compoſitū, ideo non procedit contra dicta. Ad quartum negatur conſequentia. Non.n. dicitur vulnus compoſitum niſi propter multitudinem intentionum variantium actum curatiuum, & ſic nō eſt in propoſito. vel dicitur ꝙ nō dicitur omne vulnus compoſitum ſed ſolum illud cui coniungitur diſpoſitio pręter naturā a qua illud poteſt abſolui. Econtra ſimplex, & quia non poteſt abſolui vulnus a dilatione vel debilitate faciente cadere ipſum in humiditatem præter naturam, ideo non propter illud dicitur compoſitum.

112

Haly. Cum ergo componitur cum ægritudine alia ſunt intentiones quę ſignificāt eius curationem plures, & dicam eas in eo quod erit poſt quando dicemus ægritudines compoſitionis.

Laur. Quòd ſi cui alteri permiſceatur morbo plures indicationum intentiones habentur: quas deinceps docebimus vbi de compoſitis aut implexis præceptis agemus.

Leo. Quòd ſi alicui alteri morbo cōiungatur plures ſunt indicationum intentiones quas in compoſitarum: uel complicatorum ſiue vt cuiq; appellare libuerit doctrina trademus.

Anti. Si uero alicui alteri miſceatur ęgritudinum, erunt plures intentiones pręceptorum curationum quas in compoſitorum doctrinis deinde dicemus.

Haly. Vulnus duplex. Significati ꝙ vulnus quandoq; eſt ſimplex, & eſt illud in quo diſrumpuntur partes carnis tantum. Quandoq; eſt compoſitum, & compoſitio eius eſt multa & diuerſa, quod eſt, quia quandoq; perit ex carne aliquid, aut accidit cum eo fractura in oſſe, aut incidit neruus, aut cōtuſio, aut aliud. Et quandoq; componitur ex duabus harum rerum, aut ex tribus aut ex quattuor. Et promittit ꝙ docebit curationem eius dando canones curationis eius quando componitur.

113

Haly. Nunc autem ueniamus ad reliquas ſpecies ſolutionis continuitatis.

Laur. Hoc loco ad reliquas, continuitatis ſolutiones eundū eſt.

Leo. In præſenti autem ſermone ad reliquas vnitatis ſolutiones accedendum.

Anti. In præſenti vero ad reliquas vnitionis ſolutiones oratione veniendum eſt.

Haly. Vult ut doceat in primis cañ. curationis ſolutionis cōtinuitatis cuiuſq; mēbri quando eſt ſimplex. nec eſt cū ea aliud donec quando ceſſauerit ab illa redeat & oſtendat canones curationis ſolutionis continuitatis ſimplicis ſingularis in carne. Et ipſe conſequitur illud cum curatione ſolutionis continuitatis oſſis & dicit.

114

Laur. Fractura ergo cōtinuitatis ſolutio in oſſe eſt, quæ inq̃ curari nō poteſt, quantum ex prima intentione eſt, ſed ſecundo quodāmodo curari aliquatenus poteſt. Prima igitur intentio ut in unū coaleſcat fieri minime poteſt propter duritiem partis. Secūda uero deligatio eſt, quā facere pōt porus. i. tophus lapis ligatus circa fracturam.

Leo. Fractio igitur eſt continuitatis in oſſe ſolutio, quæ quantum ad intentionem primam, inſanabilis exiſtit. Quo ad ſecundam vero quodammodo ſanabilis fit. Prima igitur intētio eſt coalitus partium qui ab oſſis duritiem fieri nō pōt, Secunda alligatio q̃ fit callo ſupnato ptes fractas alligante.

Anti. Fractura igitur in oſſe eſt quidē continuitatis ſolutio, inſanabilis vero quantum in prima conſideratione, iuxta vero ſecundam ſecundum quēdā modum curabilis quo quo modo fit. Prima igitur conſideratio eſt conſolidatio impotens propter duritiem partis fieri. Secunda uero ligatio contingens fieri per porum ligantem in circuitu fracturam.

Iaco. Primo nota iuxta modum loquendi medicorum ſolutio continui in carne appellatur uulnus uel ulcus ſi cum ſanie & putredinę fuerit. In oſſe uero appellatur fractura, & hoc ſonat littera. Secundo nota ꝙ in cura fracturæ duplicem poſſumus habere intentionem. Vna eſt quæ appellatur prima & principaliſſima quæ in medico inſurgit vel inſurgeret ſi ipſam perficere poſſet. ſ. uera regeneratio per uerā regenerationem partis deperditę parti omnino conſimilē, & hæc eſt impoſſibilis. Secunda eſt intentio ſecūdaria & minus principalis & eſt ꝙ ſi non poteſt os per uiam primę intentionis conſolidare, ſaltem loco partis deperditæ generetur aliquod proportionale deperditę parti alligās partes ſolutas ad inuicem, quam medici porum ſarcoidem appellant. Et ſecūdū hāc intentionem regenerātur partes oſſis cū ſolutę fuerint. Et ſicut cōcluſæ ſunt duę cōcluſiones. Prima. oſſa fracta ſecūdū uiā primę intētionis non pſſt conſolidari. ſecunda. ſed ſecūdū ſecūdam intentionē ſic. Prima igitur conſideratio. Primo nota ut colligitur tertia tertij pluribus locis. In membris noſtri corporis in duritie & mollitie reperiuntur extrema & medium. Extrema quidem ſunt os et caro quia os duriſſimum, & caro molliſſima. Mediū autem eſt neruus & uenæ & arteriæ &c. Et ſecūdū hæc in facilitate differunt quando reſtaurantur & reperiuntur etiam merito curæ extrema & medium. modo os eſt difficillime curabile, caro uero facillime, & nerui medio modo ſe habent.

Secundo nota. Per duritiē in propoſito nō debemus intelligere duritiem ſolam, ſed ipſam & illa q̃ eādē ſequūtur. Primum qdem eſt mala complicatio partium fractarum ut in ligno fracto, econtra autem ſe habent mollitia. Secundum eſt, quia duritiem comitatur ſiccitas ſubſtantię oſſis, & per conſequens oſſis partium mala & difficilis inuiſcatio & cōglutinatio quæ requiritur in cōſolidatione. Tertium eſt, qa duritiem comitatur frigiditas & caloris innati debilitas, & per cōſequēns tarditas reſtaurationis. Quartū eſt, quia ex quo os eſt ualde durū & groſſę & terreſtris ſubſtātiæ, debet ſanguis ex q̃ debet fieri reſtauratio ualde inſpiſſari et ingroſſari, & ad ipſum eſſe groſſum ſeqtur p accñs ipſum eſſe multū reſiſtētē trāſmutationi, q̃ omnia faciunt ad difficultatem reſtaurationis. Ex quibus omnibus colligitur cauſa impoſſibilis reunionis. oſſe.o. fracto & per conſequens debilitato carēte multo calido requiſito ad bonam reſtaurationem difficulter inuiſcabili propter duritiem & difficulter trāſmutabili in nutrimentum propter groſſitiem nutrimēti, & propter debilitatem caloris redditur eius impoſſibilis reſtauratio per uiam primæ intentionis, ut iam dictum eſt. Tertio nota ꝙ per uiam ſecundę intentionis illud eſt poſſibile, natura.n. tranſmutante nutrimentum & tandem illo coagulato & conglutinato taliter conglutinant & alligant partes oſſis inter ſe ꝙ generatur mēbrū quod quidē appellatur porus ſarcoides, & dicitur taliter a poros gręce quod latine dicitur durum, & ſarcos caro, quaſi caro dura. eo.n. quod mollius eſt oſſe uidetur attinere carni, ideo dicitur caro dura.

Quarto nota ꝙ præter duritiem & ea quæ duritiē comitantur reperiuntur in membris noſtri corporis cāę prohibētes unionem facta ſolutione in ipſis, quę prōpte colligi pſſt prima primi cap̄. de membris & ex dictis pluriū auctorū. Vna.n. cauſa eſt motus membri aſſiduus, ut in pulmone et arteria. Alia cauſa eſt res inter partes diſſolutas cadēs ut in uena uel iunctura. tertia accidentia ſequentia, ut ſtomachi cordis uel cerebri. quarta elongatio partium ſolutarum, ſicut in inciſione nerui vel muſculi. Ad propoſitum ſolum tetigit hic Gal. duritiam tāq̃ communiorem &c.

115 Haly. **Et generatio illius pori eſt communis generationi aliorum in hoc quod eſt ex pręſentia materiæ & ex operatione naturę, uerũtamẽ quia eius ſubſtantia ſit propinqua ſubſtãtię oſſis eſt generatio eius ex nutrimento oſſis.**

Laur. Porus.i.tophus lapis inquantum ex materia & a natura efficitur communis cum cæteris eſt. Inquantum vero prope formam oſſis ex alimento illius fieri debet.

Leo. Calli autem generatio qua quidem ex materia, & a natura fit, eſt & ad alia communis. Qua uero formam oſſi uicinam habet, ex eiuſdem fit alimento.

Anti. Generatio uero pori inquantum ex materia & naturæ fit cõmunis eſt ad alia: inquantum vero prope eſt formam oſſis ex illius eſt alimento.

Haly. Hoc eſt antecedens eius quod vult docere ex operatione medici. ſ. quando generatur porus ex nutrimento oſſis, tunc oportet vt det medicus infirmo cibos conuenientes nutrimẽto oſſis. Et os quidẽ nutritur ex ſanguine groſſo & ſpiſſo.

116 Laur. **Cæterũ molle ac puerile os coaleſcere poteſt.**

Leo. Molle vero, & puerile os coaleſcere poteſt.

Anti. Molle uero & puerile os cõſolidari quidem poſſibile eſt.

Iac. Nota hic eſt remotio cuiuſdam dubij, quia poſſet quæri ſi vnq̃ ſit poſſibilis reſtauratio vel non. Secundo nota ſi in ætate tenera adſint conditiones appoſitæ illud eſt poſſibile fieri & maxime exiſtẽte corpore temperato vel ſanguineo habente multum de calido & humido. corpore.n. exiſtente melancholico forte nõ. Primum dubium a Gal. s. de ing. ſanitatis præter hanc intentionem ponit replaſmationem quam hic tacet. Secundum dubium. Quemadmodum ab aliqua parte carnis vulneratæ poteſt reſudare nutrimentum pori eiuſdem q̇ ſimul conglutinet: ſimiliter a poris partium oſſis fracti propter nutrimentum reſudari & conuerti in os et per cõſequens poſſibilis erit reſtauratio eius. Tertium dubium. Vtrum ille porus ſit pars animata. Quod non patet, quia non eſt membrum carniforme: nec membrum ſpermaticum. Ad oppoſitum, quia idẽ eſt agens & eadem eſt materia & cum agente ſecundario generationis partium oſſis quæ reſtaurantur, item quia ſentit vt patet de calloſitate cutis. Quartum dubium. In quanta ꝓportione os pueri eſt mollius oſſe iuuenis, in tãta neruus iuuenis materialiter eſt mollior & humidior oſſe, ſed os poteſt per viam primę intentionis reſtaurari in puero, ergo & neruus in iuuene. Ad primum dicitur q̇ illam ſuperius dedit intelligi quando locutus fuit de vulnere in carne.

Dubia.

Ad ſecundum dicitur negando antecedens, quia non tãtũ vt patet: nec agens ita ſufficiens &c. Ad tertium vtraq; pars poteſt teneri. Teneat tamen q̇ ſit pars animata & dicatur q̇ ſit membrum carniforme. Vel dicitur q̇ eſt medium, & q̇ illa eſt diuiſio membrorum quæ a generatione contrahuntur. Ad quartum dicitur concedendo q̇ longiori tempore poteſt fieri nerui reſtauratio q̃ oſſis merito ſuæ naturalis diſpoſitioni. ſ. ætatiue quod tamen forte contingere poteſt quia propter elongationem partium nerui ſolutarum redditur eius reunitio difficilior.

117 Haly. **Et raro fit hæc ægritudo ita q̇ non ſit cum ea ægritudo alia ab ea. quod eſt quia quando frangitur os, tunc muſculi qui ſunt in circuitu eius et reliqua corpora quę continuãtur cum eo patiuntur cum eo Sunt ergo curõnis ægritudinis duæ intentiones, una earũ ſumitur ex oſſe, & altera ſumitur ex corporibus quę ſunt in circuitu eius. Et ego dicam has intentiones cum dicemus ſolutionẽ continuitatis cõpoſitã factã in mẽbris carnoſis, Nunc uero oportet ut loquamur in fracturis.**

Sed raro huius affectionis generatio eſt ſine implicatione aliorum. Nam magna ex parte muſculi adiacentes ſimul cum alijs corporibus patiuntur effracto oſſe. Quocirca curationis intentio duplex eſt altera in oſſe, altera in corporibus q̃ circa ſunt. Sed de tali intentione implexis affectibus partiũ carnoſarũ dictũ iã eſt. De fractura hac parte agendũ eſt. Laur.

Sed per raro fit talis affectus, quin cum altero ſocietur. Magna.n. ex parte muſculi adiacentes vna corporibus alijs fractis oſſibus patiuntur. Quare & curationis intẽtio oritur duplex, quarũ altera quidẽ circa oſſa, altera vero circa corpora adiacẽtia verſat. Sed hęc q̇dẽ in carnoſarũ partiũ cõplicatis diceẽ affectibus. Nunc uero de fractionibus dicẽdũ. Leo.

Raro uero & huiuſmodi paſſionis generatio ſine cõpaſſione alterius membri eſt. Sæpiſſime.n. circumpoſiti muſculi cũ alijs partibus corporis cõpatiũtur fractis oſſibus. Itaq; & intẽtio curationis duplex eſt, altera q̇dẽ in oſſibus, altera in his q̃ circa ea ſunt corporibus. Hęc q̇dẽ talis in carnoſarũ partiũ diſpõnibus dicetur, de fracturis vero dicẽdũ eſt hic. Anti.

Iſte ſermo intellectus eſt, nec indiget plus q̃ vt conſideretur tantum. narrat.n. in eo illud quod accidit ſecundum plurimum ex atritione carnis & contuſione muſculorum et reliquis ex ſpeciebus algahan, ideſt conquaſſationis accidentibus cum fractura oſſis. Haly.

Cũ igitur affectionis ſanatio ex poro.i. topho lapide ſit proprio oſſis alimento opus eſt. Cuius excrementum ad pori.i. tophi lapidis generationem ſubijciatur naturæ oportet. 118 Laur.

Quoniam enim harum ſanitas calloſitate procuratur, ut callus generetur, proprij oſſis alimenti ſuperfluitatum naturæ ſuggerere oportet. Leo.

Quoniam uero harum curatio eſt ex poro, vt uero hic fiat proprij alimenti oſſis eſt opus. Oportet igitur ſuperfluitatem nutrimenti ad pori generationem naturę ſubmitti. Anti.

Nota q̇ illud ex quo generari debet porus debet ſuꝑfluere nutrimento oſſis viuendi. talis.n. porus debet duci verſus naturam oſſis quantum eſt poſſibile: & per conſequens debet eſſe ex nutrimento tali quale eſt nutrimentũ oſſis q̇a a nutrimento oſſis decidi & ſuperfluere, niſi.n. ſuperflueret nutrimentum oſſis os haberet pręcipue tãtum nutrimentũ quantum ſufficit per nutricationem, igitur nõ adeſſet aliud ex quo poſſet porus generari, oportet ergo vt generetur porus q̇ nutrimentum oſſis ſit ſuperfluens &c. Iac.

Quod moderatum quantitate & qualitate ſit neceſſe eſt. 119 Laur.

Hanc vero ſuperfluitatem in qualitate, ac quantitate ſeruare modum eſt neceſſarium. Leo.

Superfluitas vero hæc & quantitate & qualitate moderata eſſę debet. Anti.

Nota q̇ huiuſmodi ſuperfluitas debet eſſe talis q̇ nõ ſuperfluat in quali ſed inquãto, et q̃ ad uaſa, nõ aũt quo ad virtutẽ, q̇a nõ debet eẽ nimia ne generet porus nimis magnus. Iaco.

Et ob eam rem ſanguis talis ac tãtus eo ducendus eſt, quali quantoq; porus.i. tophus lapis fieri poſſit. Cunq; ille effluat ꝑ fiſtulas effracti oſſis, conſiderare conuenit ipſius quantitatem ac qualitatem, & ita ducere ſicciorẽ aut humidiorem. Sed de his omnibus libro de curandi uia & ratione diffuſius dictum iam eſt. 120 Laur.

Leo. Vnde & ratio uictus eſt adhibenda, quæ tantum, ac talem influere oſſibus ſanguinem præparet: qualis, & quãtus generando callo ſit opportunus. Quoniam vero perfracti oſſis cauernas idem effunditur ſanguis, eiuſdem qualitatem, & multitudinẽ animaduertere oportet, atq; ita uel ſicciorẽ uel humidiorẽ uictũ inſtituere. Sed hęc oĩa in libris, in qbus de curãdi ratione tractatur, plenius ſunt explicata.

Anti. Propterea deductione indiget talem & tantum influentem ſanguinem oſſibus præparante ex quali & quanto fiat porus. Quoniam uero pertrãſit hic per concaua fracti oſſis attendere oportet eius multitudinem & qualitatem, & ita ſicciorẽ oportet facere deductionem uel magis humectantẽ quę amplius in therapeuticę facultatis litteris ſunt dicta.

Iac. Nota ex iſto tollitur contradictio apparens in littera. Nõ .n. intelligit dum dicit ſuperfluitas in qualitate & quantitate &c. ꝙ illud debet eſſe ſuperfluum in quanto & quali, ſed uult ꝙ illa ſuperfluitas reſpectu eius quod requiritur pro nutrimento oſſis debeat eſſe talis & tanta qualem & quantam oportet ipſam eſſe pro generatione pori, & non maior

Dubia. nec minor. Primum dubium. Cum uirtus naturalis attrahens & conuertens ſit agens mere naturalis ſemper agẽs ſecundum ultimum ſui poſſe quæ debilior eſt cæteris paribus in membro ipſo ſoluto q̃ ante, quomodo plus attrahit & tranſmutat de nutrimento tunc q̃ ante. uidetur .n. ꝙ tunc minus deberet attrahere. Secundum dubium. Quomodo poteſt medicus cognoſcere quando porus ſit nimis magnus, & quando ſit nimis paruus, & qualiter debet regere ęgrotantem in utroq; iſtorum caſuum. Tertium dubium. Quare in fracturis oſſium facta generatione pori ſarcoidis poſt deperditionem alicuius partis oſſis efficiuntur uulnera concaua ſicut ſonat ſententia apho. 6. particulæ. 45. uulnera quæcunq; &c. Oppoſitum .n. uidetur rationabiliter debere contingere cum circa fracturam fracti generetur porus, unde potius uidetur ꝙ cicatrix deberet fieri gibboſa uel eminens. Ad primũ ſupra in cap̃. de diſcraſijs cordis reſponſum eſt ſatis etiam in quęſtione melius uidebitur. Ad ſecundum dicitur ꝙ ipſe cognoſcit per tumorem uel extenuationem membri. Tumor .n. membri manifeſtat porum fieri nimis magnum & per conſequens nutrimentum eſſe nimis copioſum. Econtra uero extenuatio mẽbri. Succurrendum eſt tumori cum dieta & cum ſiccis ſtypticis cũ ſpongia loco applicatis. Extenuationi ſuccurrendum eſt cum nutricatione copioſiori & cum trahentibus nutrimentum ad locum, ſicut balneis aquæ tepidæ, aut leui exercitio, aut fricatione, aut leui euaporatione. Sed tu dices, Oppoſitum communiter operamur. nam præcipiunt auctores in principio dietæ ſubtiliationem. Dicitur hoc eſſe uerum in principio, & tunc non intẽdimus generationi pori, ſed cuſtodiæ ab apoſtemate &c. Ad tertium dicitur ꝙ cauſa poteſt eſſe duplex. Prima quia facta deperditione partis oſſis notabiliter ſemper uel utplurimum non ſit porus ſarcoides tantus quanta eſt pars oſſis deperdita, et quia caro, q̃ generat̃ ſuper os eſt fluida uel tendit ad fluxibilitatem ipſa declinat ad oſſis profundum & ſic ſuperius remanet concauitas. Secunda cauſa poteſt eſſe, quia porus eſt ſubſtantiæ mollioris q̃ os & maxime eſt ſatis mollis in principio facta conſolidatione, unde licet in principio adęquet quia tamẽ in proceſſu notabiliter exiccatur & minoratur, ideo declinat uerſus profundum corporis inſequens porum ſuper quo fundatur quare remanet cicatrix concaua. Et hanc ſententiam uoluit Hippo. in apho. loco prę allegato & A. quarta quarti. tractatu. 2. cap̃. primo ad finem ibi. Cum ergo prolongatur &c.

121 Laur. **Nerui prętereа ac tendonis punctio, propter exuperãtem ſenſum & quia pars continua origini eſt, prompte aduocare poteſt conuulſionẽ maximeq; quoties nihil poſſit foras efflari, occecato uulnere cutis. Id igitur aperire oportet ac ſiccare materia tenuiore, quæ ſe inſinuare in profundum poſſit uſq; ad neruũ uulneratum. Ac de hoc libro de curandi uia & ratione ſatis iam dictũ ẽ. Hactenus de ſimpliciũ diſpõnũ cãis ſanis.**

Leo. Nerui uero, & chordæ punctura, propter ſenſus uehemẽtiam, & quoniam hæc pars principio continuatur prompta eſt ad neruorum conuulſionem excitandam, actum præſertim, cum nihil extrorſum expirat obcęcato cutis uulnere. Aperiendum eſt igitur, atq; exiccandum ſubſtantia tenui quæ uſq; ad ima, nerui oſtenſi poſſit penetrare. De his uero exacte diximus in libris de arte medendi cõſcriptis. In ſimplicibus quidem huius generis affectibus ſalubrium cauſarum forma talis exiſtit.

Anti. Nerui uero & tenontos punctura propter plurimum ſenſum & propter hoc ꝙ contiona eſt ſecundum principium particula parata eſt aduocare ſpaſmum, & maxime cũ non reſpiret exterius excęcata cutis perforatione. Hanc igitur oportet aperire & exiccare ſubſtantia leptomeri pertranſire potenti ad profundum uſq; ad perforatum neruum. Dictum eſt autem de hoc perfecte in therapeuticæ facultatis litteris. In ſimplicibus igitur huiuſmodi generis diſpoſitionibus ſalubrium cauſarum eſt forma talis quam dixi.

Iac. Primo nota ꝙ per tenontos in propoſito intelligit chordam quæ eſt compoſita ex uillis nerui & ligamenti, ut ſupra declaratũ fuit, ideo participatione nerui habet ſenſum.

Secundo nota ut colligitur. 2. de ſanitatis ingenio. ſolutio continui adueniens neruo poteſt eſſe triplex. Prima perforatio cum re acuta ut cum acu uel ſtilo. Secũda eſt diuiſio nerui ſecundum longitudinem uillorum eius. Tertia eſt diuiſio ſecundum latitudinem uel tranſuerſum. Prima appellatur punctura. ſecunda appellatur ſciſſio. tertia appellatur inciſio nerui, quæ quandoq; diuidit totam ſubſtantiam nerui ſecundum latitudinem & tranſuerſationem, & dicitur inciſio totalis, quandoq; non totaliter, & dicitur inciſio partialis. Ad propoſitum tñ q̃ de magis periculoſo ſolum de punctura fecit mentionem hic Gal. exiſtens breuiloquus, aut propter aliam cauſam quę forte inferius tangetur, uel poteſt dici ut alias dixi ꝙ puncturę debetur alius modus curandi q̃ alijs ſolutionibus quia in omni pũctura timor de ſpaſmo trahit ad ſe curam, in alijs autem non, unde in cura aliarum intentio curatiua eſt ſimilis intentioni ſolutionis continui curationis aliorum membrorum ſpermaticorum ſolutorum. Tertio nota ꝙ intelligere debemus per ſpaſmum ut colligitur ſecunda tertij. ca. de ſpaſmo. ægritudinem neruoſam qua lacerti mouentur uerſus ſuam originem uel fiunt inobediẽtes in dilatatione ſua & debita cõtractione. uer. gra. dum taliter nerui lęduntur ꝙ contrahuntur uerſus cerebrum etiam contrahuntur muſculi qui contracti muſculi & lacerti efficiuntur inobedientes debitæ extenſioni ut patet. Hic autem & in loco præallegato colligitur diuiſio ſpaſmi in ſpaſmum proportionatum ad materiam, & in ſpaſmum non proportionatum ad materiam, intẽdendo per ſpaſmum proportionatum ad materiam ſpaſmum contingentem propter materiæ exceſſum uel defectum in membro ſpermatico. Et hic diuiditur in ſpaſmum de repletione qui eſt ſequens materiæ exuberantiam, & ſpaſmum de inanitione qui eſt ſequens materię defectum in membro. Exemplum primi neruis multa materia humorali repletis abbreuiatur ſecundum longitudinem & magnificatur ſecundum latitudinem & profunditatem, quare redduntur duri & inflexibiles ſicut ſaccus plenus & per conſequens contrahunt muſculos & lacertos cum quibus habent colligantiam, & tunc adeſt ſpaſmus. Exemplum ſecundi, ſi per fortem caliditatem & ſiccitatem intantum induretur ſubſtantia nerui ut corrugetur & reddatur inflexibilis & decurtetur propter conſumptionem ſubſtantiæ nerui, fiet etiã ſpaſmus q appellatur de inanitione pp cãm dictã. Et ponit de hoc Aui. reſpõ. loco allega. de chordis quę

humido

humido tempore elongantur, in æſtate uero abbreuiantur. Per ſpaſmū autē non proportionatum intelligere debemus ſpaſmum cuius cauſa non eſt defectus materię aut eiuſdem abundantia ſiue plenitudo, ſed cuius cauſa poteſt eſſe nocumentum cauſatum in membro neruoſo cōmunicatum cerebro quare contrahitur ſubſtantia cerebri & ad illam ſequetur motus neruorum & lacertorum uerſus cerebrum. ſ. verſus originem ſuam: quare ſpaſmatur totum. Hoc etiam facit qualitas venenoſa cerebro cōmunicata ab alijs membris, & generatur forte nocumentum. Ex quibus omnibus poteſt colligi cauſa verificās dictum Gal. licet cauſam ſatis explicat in littera. ſ. ꝙ punctura nerui parata eſt prouocare ſpaſmum. Primo propter ſenſibilitatem plurimā nerui. Secundo propter cōtinuitatem ipſius nerui cum cerebro. Tertio propter facilem puncturę excęcationem. forti. n. exiſtente dolore ad punctionem fluunt materiæ, & exiſtēte per foraminis excęcatione illę materię nō tranſpirant ſed interius retinentur & putreſiunt & venenoſantur, & propter cōtinuitatem nerui cum cerebro cōmunicatur cerebro nocumentum, aut propter fumos prauos materiæ cerebri communicatos, aut per alterationem malam ſpiritui communicatam & tandem cerebro quare contrahitur cerebrum ut nocumentum expellat & conſequenter fit ſpaſmus, modo iam dicto. Ex quo patet primo quomodo a pauco vapore ad cerebrū eleuato & illi communicato poteſt fieri ſpaſmus, aut paroxyſmus epilepſiæ. Patet ſecūdo huiuſmodi puncturam cauſare ſpaſmum de repletione & ſic proportionatum ad materiam, & adhuc non proportionatum ad materiam, quia poteſt eſſe ꝙ tanta currat materia & imbibatur membris neruoſis ex dolore cauſato in punctura ꝙ fiet ſpaſmus proportionalis & repletionalis. Et poteſt eſſe ꝙ ſolo nocumento ſine materia cōmunicato cerebro fieret ſpaſmus non proportionatus &c. Ex quo vlterius patet ad puncturam quandoq; ſequi ſpaſmum vniuerſalem: qñq; vero particularem. Et plura alia ex his ſequantur intelligenti ſatis nota &c.

Dubia. Primum dubium circa dicta. Videtur ꝙ ſpaſmus ſequens puncturā ſit ſemper repletionalis & proportionatus ad materiā, qa quælibet ægritudo quæ curatur per euacuationem eſt de repletione, ut colligitur. 2. apho. apho. 22. ex plenitudine &c. Sed ꝙ non arguitur quia ſtante nulla repletione, nocumento taliter cauſato fieri poteſt ſpaſmus & non proportionatus &c. vt patet. Secundum dubium occurrēs circa dicta. Videtur aliquem eſſe ſpaſmum innaturalem qui non eſt de innanitione nec de repletione, quia huiuſmodi ſpaſmus proueniens excęcata cute eſt naturalis, quia pendet ex materia. Sed ꝙ non ſit repletionalis patet, quia non eſt repletio tanta quæ ſufficiat facere ſpaſmum vt patet. Quod tamen non ſit de inanitione ſatis ſequitur ex caſu. Et per idē videtur ꝙ poteſt reperiri ſpaſmus qui non debet dici proportionatus nec non proportionatus ad materiam quia quando eſſet repletio ita modica ꝙ non ſufficeret ſpaſmum, ſua tamen malitia nocendo ſimul cum ſua repletione pauca ipſum cauſaret & ſequitur hunc ſpaſmum non eſſe proportionatum ad materiam, quia non eſt de repletione nec de inanitione, nec eſt etiam nō proportionatus eo ꝙ eſt pendens a materia, ideo &c. Tertium dubiū. Cuius nerui pūctura eſt magis apta cauſare ſpaſmum, an nerui ſenſitiui, an motiui. Videtur. n. ꝙ ſenſitiui, quia magis percipit nocumentum. Videtur ꝙ motiui, quia ſpaſmus eſt motum prohibens. Quartum dubium. Quomodo poteſt cerebro vel capiti communicari nocumentum vel dolor non cōmunicata ſimul cauſa illius doloris & per conſequens materia. hoc. n. videtur impoſſibile. Ad hæc omnia reſpondetur. Ad primum reſpondetur probabiliter ꝙ ille iuxta communem modum loquendi eſt ſpaſmus non proportionatus ad materiam, poſito ꝙ non pendat a materia ſua plenitudine ſufficiente cauſare ſpaſmum ſed a ſua malitia. Conceditur tamen ibi eſſe ęgritudinem de repletione, ſed illa non facit ſpaſmum de repletione. Iuxta enim communem modum loquendi auctorum non dicitur ſpaſmus de repletione niſi quia pendet a materia plenitudine membra ſpaſmante vel ſpaſmari faciente, qualiter non eſt in caſu illo. Secundo poſſet dici non eſſe ægritudinem ex repletione quia non lædit materia quia repleat ſed quia mala alteratione alterat. Et per idem patet ſolutio ad ſecundum. dicitur. n. ꝙ ille ſpaſmus proprie nō debet denominari proportionatus ad materiam ad intellectum datum. Et dicitur vlterius ꝙ ſi per ſpaſmum materialem intelligimus ſpaſmum a qualibet materia pendentem ille ſpaſmus eſt materialis, ſi tamen proprie intelligamus a materia ratione plenitudinis aut defectus prouenientem & ſic ille ſpaſmus non eſt materialis, igitur nec eſt de inanitione nec de repletione ſed eſt non proportionatus ad materiam. Et per idem patet ſolutio ad aliam replicationem &c. dicitur enim ꝙ ille eſt ſpaſmus materialis quia pendet a materia, non tamen proportionatus ad materiam ad ſenſum datum. uel poſſet probabiliter dici ꝙ datur ſpaſmus medius inter hos & ꝙ auctores dederunt illud intelligi per exempla. Ad tertium dicitur ꝙ tenendo ꝙ omnis neruus motiuus ſit ſenſitiuus & non econtrario, nerui motiui punctura magis eſt apta &c. Vbi autem teneremus oppoſitum ſenſitiui punctura magis per argumentum adductum. Sed diceres, quomodo illud poteſt teneri, quia plus de ſpiritu conuenit ad motum q̃ ad ſenſum. Conceditur illud, cum hoc tamen in neruis eſſe poteſt complexio per quam efficitur ſpiritus motiuus & non ſenſitiuus, ſicut in dormientibus exercitantibus opera vigilantium. huiuſmodi autem diuerſitatis cauſa ſatis patet. Ad quartum dicitur non eſſe poſſibile communicare dolorem non communicata cauſa aliqua, ſed communicatur mediante ſpiritu uel uapore mala complexio. Ex quo patet intellectus Auicē. prima tertij. cap̄. de ſoda per communitatem. Et non uoluit communicari ſodam nulla communicata cauſa, ſed non communicata materia quæ eſt cauſa nocumenti in calido membro & hoc ſufficit &c. Hanc ergo aperire. Primo nota huiuſmodi apertio poteſt fieri per inciſionem & cum medicina fortiter aperitiua, ſecurius tamen fit cum inciſione propter medicinam fortiter aperitiuam eſſe mordicatiuam & per conſequens doloris augmentatiuam. Secundo nota licet tunc debeamus uti excęcatione, facta tamen apertione minus fortibus uti debemus, quia in principio foramine clauſo perdebatur de eorum uirtute antē q̃ perueniant ad profundum. Ex quo ſequitur ꝙ tunc nō debemus euphorbium approximare, poſtea uero utendum eſt medicinis ad calidum declinantibus & mitigantibus dolorem.

Dubia. Primum dubium. Non uidetur quòd tale medicamen debeat eſſe ſiccum, quia tunc eſſet ſiccum reſpectu ſubſtantiæ nerui, & ſic exiccaret eum, & per conſequens non conſeruaret neruum. Item ponatur ꝙ neruus ſit paratus ad ſpaſmum de inanitione & adueniat ſuper punctura quæritur nunc quid ſit exequendum opere. Secundum dubium. Videtur ꝙ tale medicamen debeat eſſe calidum, quia poſſibile eſt in neruo eſſe malam complexionem calidam quę per calidum augetur. Item per frigida conſeruatur ſubſtantia nerui, ſed ſemper debemus eſſe intenti conſeruationi &c. ergo ſemper debemus ei frigida approximare. Tertium dubium. Videtur ꝙ punctura nerui non ſit ſimplex ſolutio, quia in ea non eſt intentio una tantum, imo duæ, ergo &c. aſſumptum patet, quia intentio eſt prohibitio ſpaſmi, ergo &c. Ad primum dicitur ꝙ non exiccabit ſubſtantiam, ſcilicet nerui, ſed magis ſuperfluitates quarum exiccationi intendimus ad replexionem uitādam, & ꝙ tunc non erit ſolutio ſimplex, ſed alteri intentioni coniuncta. Eodem modo ad ſecundum. Vel dicitur ꝙ competit calidum & ꝙ iuuamentum excedit nocumentum.

Ad replicationem dicitur ꝙ non conſeruatur ſubſtantia nerui: ſed potius læditur per frigida prohibita tranſpiratione. Ad tertium dicitur ꝙ in eo in principio eſt unica ſimplex intentio, ſcilicet ꝓhibitio ſpaſmi, ſed de hoc etiam plus dicitur alibi.

122 Laur. De implexis deinceps agendum eſt. In ulcere ergo implicatur in primis quidem cauũ quã non aliam diſpoſitionem, ſed ulceris differentiã eſſe exiſtimant. Eſt autem non ulceris differentia, ſed alterum genus totius morbi in quo ſubſtantiæ corruptio facta eſt. Itaq; ſanatio duplici affectu, duplici eget intentione. Nam cõtinuitatis ſolutio unionem. Subſtantiæ corruptio generationem requirit,

Leo. In compoſitis vero complicatur vlceribus, prima quidem cauitas quam non alterum affectum, ſed vlceris differentiam eſſe arbitrantur. Eſt autem non differentia huiuſcemodi res: ſed alterum aliquod totius ægritudinis genus in quo ipſius ſubſtantiæ iactura facta eſt, Et quidem curatio in duplici morbo, duplicẽ exigit intentionẽ nã cõtinuitatis ſolutio, vnitate, ſubſtantiæ aũt iactura, generatione indiget.

Anti. Secundum compoſitas vero complexe. Vt in ulceribus, prima quidem eſt concauitas quam quidam nõ aliam diſpoſitionem: ſed vlceris tantum arbitrantur differentiam. Eſt autem non tantum differentia hoc tale, ſed alterũ quoddam genus ægritudinis totius in quo ſubſtantiæ ipſius eſt perditio. Et igitur curatio ipſius in duplici paſſione duplici indiget intentione. Continuitatis enim ſolutio vnione, ſubſtantiæ vero perditio generatione indiget,

Iac. Primo nota cauſam huius quia cum huiuſmodi intentio curatiua ſumatur ab eſſentia morbi, ideo vbi eſt eſſentia morbi compoſita oportet intentionẽ curatiuam eſſe compoſitam, & per conſequens &c. Secundo nota ꝙ ſolutio continui quandoq; componitur cũ morbo alio, ut cum mala figura, aut cum mala cõplexione, aut q̃titate diminuta, & ſic de alijs. quandoq; vero componitur cum cauſa morbi, vt ſi cum ſolutione continui coniungatur multus fluxus humorum. quandoq; uero cum antecedente, & cum dolore vel alio ſymptomate. In propoſito autem loquitur Gal. de ſolutione continui compoſita cum alia ægritudine vel cauſa curam aliquo modo ad ſe vertentem. Vt in vlceribus &c.

Primo nota ꝙ vlcus ſumitur dupliciter. primo proprie pro ſolutione continui cui coniungitur ſanies vel putredo: & ſic diſtinguitur contra vulnus concauum. ſecundo ſumitur magis communiter pro quolibet vulnere alteri morbo vel cauſæ coniuncto, et ſic ſumitur hic. Hic. n. mentio eſt de vulnere coniuncto deperditioni fruſti carnis quod appellat concauum dato ꝙ illud nõ foret ſanioſum. Licet etiam tertio modo ſumatur vlcus vt conuertibile eſt cum vulnere.

Tertio nota ꝙ per concauitatem eſſe primam &c. nõ debemus intelligere ꝙ cõcauitas ſit prima diſpoſitio cui componi poteſt ſolutio continuitatis. Iſte enim non eſt intellectus Gal. & patet ipſum non eſſe verum. Sed debet intelligi prima non ratione a qua determinationem accipit.

Quarto nota ꝙ per eiuſdem rei ſuperadditionem vel ſubtractionem ſecundum diuerſas rationes conſideratę fieri idem membrum ægrum diuerſis ægritudinibus genere vel ſpecie, ꝓꝑ quod diuerſæ genere vel ſpecie inſurgunt intentiones curatiuę. ver. gra per additionẽ ſexti digiti ad manum eſt manus ægra in numero, vt patet: & in magnitudine quia nimis magna. Similiter per eiuſdem ſubtractionẽ. Similiter per additionem magnę partis carnis ſuper pomũ maxillæ vnius eſt facies ægra in quantitate & figura. Ex quo ſequitur ꝙ diſtinctio ęgritudinũ genere uel ſpecie apud medicos diſtinctarum non neceſſario eſt realis uel ex parte rei, ſed poteſt eſſe diſtinctio ſolum ſecundum rationem.

Sequitur ſecundo omnes iſtas propoſitiones eſſe concedẽdas. Ægritudo in numero eſt ęgritudo in quãtitate, Ægritudo in quantitate eſt ægritudo in figura: & in numero, et in magnitudine, & ſic de alijs, q̃uis ſecũdum aliam rationem dicatur ægritudo in numero, ſecundum aliam quantitatem, & ſecundum aliam in figura. Quinto nota ꝙ in carnis aut cuiuſcunq; alterius particulæ deperditione duo conſideramus. primo ipſius continui partium ſolutionem. remanet. n. membrum a quo facta eſt deperditio diſcõtinuũ, & ſic ibi ſolutio continuitatis. ſecundo conſideramus ſubſtantię mẽbri minorationem, & ſic eſt ibi ęgritudo in quantitate, Quia ergo in quolibet uulnere concauo concurrunt hæc duo. ſ. continuitatis ſolutio, & ſubſtantiæ membri minoratio, hinc eſt ꝙ in quolibet tali eſt ægritudo compoſita, ſicut iam dictum eſt. Et hoc uoluit Gal. Ex quo ſequitur primo concauitatem facere aliud genus ægritudinis a ſolutione continuitatis, & ſic facit uulnus compoſitũ &c. Contra, quia Auic. enumerat concauitates inter ſolutiones continuitatis ſimplices, ut cap. de cura ſolutionis continuitatis. Dubia.

Secundo. quia concauitas uidetur eſſe differẽtia uulneris. dicimus. n. uulnerum aliud eſt cũ carnis deperditione, aliud eſt ſine carnis deperditione. Tertio. per idem pręciſe dicitur membrum concauum & ſolutum, ergo non ſunt diſtincta genera ęgritudinum. patet conſequẽtia cum antecedente. Ad primũ dicitur Aui. improprie illud appellaſſe ſimplex pro quanto materia uel medicamen quo curatur idem eſt cum medicamine cum quo curatur ſimplex uulnus. Eadem. n. ſunt carnem generantia & ſolutionem continui remouentia. A ſimplicitate ergo huiuſmodi medicaminis denominatur hęc ſimplex, q̃uis ſit compoſitum ut dictum eſt.

Ad ſecundum dicitur illam demonſtrationem debere ſic intelligi, uidelicet. cuidam ſequitur carnis deperditio & cuidam non. Ad tertium ex dictis patet illam conſequentiam eſſe negandam. ſ. per idem præciſe eſt membrum concauum & ſolutum, ergo non aliud genus ægritudinis eſt ſolutio continui q̃ concauitas. Per eiuſdem enim rei numero ad idem membrum additionẽ uel ſubtractionem contingit fieri mẽbrũ ꝓportionaliter ęgrũ ęgritudinibus ſpecie uel genere diſtinctis, ut ſatis ſupra patet & declaratũ eſt, ideo &c.

133 Laur. Ac generationis intentiones pauloante explanatę iam ſunt,

Leo. Paulo uero ſupra generationis intentiones expoſitę ſunt.

Anti. Dictæ uero ſunt paulo prius generationis intentiones.

Iac. Nota per generationem carnis dedit ſupra intelligi in illa particula. Conglutinant non diſtantia. & in illa. Subſtantia uero partis ſana conſeruatur. & in illa ubi determinat modũ reſtaurationis oſſis fracti ꝑ nutrimẽtũ. Primum dubiũ. Huiuſmodi carnis deperditę regeneratio fit ne a uirtute informatiua, uel nutritiua, uel augmentatiua. Secundum dubium. Non uidetur eſſe poſſibile carnem deperditã reſtaurari. Primo fortior erat uirtus attractiua & aſſimilatiua mẽbri ante ſolutionem uel deperditionem carnis q̃ carnis deperditione facta. Sed tunc non poterat attrahere uel aſſimilare tantum & plus de nutrimento q̃ fieret deperditio, ut patet in conſiſtente, ergo a fortiori nec in ſolutione facta. conſequentia uidetur nota, eo ꝙ uirtus materialis attrahens & reſtaurans eſt agens mere naturale, & per conſequens ſemper ſecundum ultimum potentię ſuæ. Item ſaltem quare quomodo in ſolutione in quo eſt uirtus defecta poteſt fieri huiuſmodi carnis regeneratio. hoc. non. uidetur ualde difficile. Item potentior eſt uirtus reſtauratiua oſſis iuuenis q̃ carnis ſenis, ſed reſtauratiua oſſis iuuenis non poteſt reſtaurare partem eius deperditam, ergo nec reſtauratiua carnis ſenis. conſequentia nota & minor et maior arguitur, quia uirtus nutritiua oſſis iuuenis ſufficit tantum reſtaurare q̃tũ ab eo diſſoluitur, carnis uero ſenis non tantum immo continue deficit, ergo &c. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ illa eſt actio uel operatio uirtutis nutritiuę. Et ꝙ licet plus reſtauret q̃ ſit deperditum, illa tamen non eſt augmẽtatio, ut debet uideri prima primi, do. de uirtutibus.

Ad ſecundum dicitur ꝙ licet fortior ſit &c. plus tamẽ natura tranſmittit de nutrimento facta concauitate ad partẽ ſolutam. Et ſi arguitur contra, quia prius non potuiſſet virtus

tus tantum tranſmutare nutrimentum et tunc eſt debilior, ergo &c. Dicitur negando aſſumptum vnde bene potuiſſet virtus tantum tranſmutare, ſed non æque bene i igitur nec non æque bene vel perfecte tranſmutat ſicut ſi foret ſana. Ad primam confirmationem dicitur ꝙ illud in ſene ē poſſibile modo iam dicto. Et cum arguitur ꝙ non, quia fortior eſt virtus reſtaurativa oſſis iuuenis &c. Dicitur primo ꝙ argumentum non eſt neceſſarium in qualibet parte ſenectutis, Et negatur illa conſequentia. virtus reſtaurativa oſſis iuuenis ſufficit tantum reſtaurare &c. & non carnis ſenis, igitur &c. Et cauſa eſt, quia multo maior ſit diſſolutio in carne ſenis ꝙ̃ in oſſe iuuenis. Aliter poteſt dici negãdo principalem conſequentiam. Licet.n. virtus oſſis &c. non tñ hoc ſeqȝ de reſtaurativa carnis ſenis, qa mlto facilius trãſmutabile ē nutrimẽtũ i carne ſenis ꝙ̃ iuuenis in os, iõ &c.

124 Laur. Quinetiam rerum natura oſtendit, ut imprimis talem ſanare diſpoſitionem deinde unire aggredi opus ſit. Quoties ergo pars inanis repleta fuerit, ulcus uero æquale extiterit, alteram intentionem auferri contingit. Interpoſita.n. recens genita carne inter ulceris labra, partes uniri diſſidentes impoſſibile eſt.

Leo. Q. autem primum quidem hunc affectum oporteat ſanare, demum vnitatem reſtituere tentare, ipſa rerum natura commoſtrat. Cum itaqȝ repletum quidem fuerit cauum, vlcus vero ad æqualitatem perductum alteram intẽtionem aboleri contingit. Nam media exiſtente inter labia vlceris ea carne quæ nuper eſt genita, partes quidem diſtãtes vniri eſt impoſſibile.

Anti. Et quidem oportet curare primum hanc diſpoſitionem, deinde aggredi vnire ſicut ipſa natura rerum indicat. Quãdo igitur repletum fuerit quod concauum & æquale vlcus extiterit, tunc alteram intentionem afferri oportet. Media enim noua carne exiſtente labiorum vlceris vniri quidem impoſſibile eſt diſtantiam.

Iac. Nota ꝙ ly primum & ſecundum poteſt denotare ordinem intentionis, & ſic refertur ad modum carnis ſolutæ, quoniam ea ſoluta non prius tempore regeneratur ꝙ̃ tollatſ ſolutio continui. Poteſt etiam dicere ordinem temporis & tunc refertur ad vnionem cutis quæ ſoluta fuerit. Quãdo ergo repletum fuerit &c. Nota ꝙ cutis eſt mẽbrorũ ſpermaticorũ, ideo non reſtauratur per viam primæ intentionis, ſed ſolum per viam ſecundæ, vt ſupra declaratum eſt. Ex quo ſatis patet ꝙ loco cutis regenerata carne debet ſtudere medicus vt loco illius generetur aliquid loco cutis defendens carnem a nocitiuo, & illud debet eſſe caro quædã calloſa dura, quam appellamus cicatricem. Ex quo patet vlterius vnde ſumitur intentio in cicatriçando. Sumitur.n. a re naturali hoc modo, quia generata carne inſurgit neceſſitas reſtaurandi cutim vt defendatur caro a nocitiuis, et cũ non poſſit cutis regenerari per viam primæ intentionis, oportet loco illius aliquid generari quod ſuppleat vices cutis, & illa eſt calloſitas illa quæ appellatur cicatrix propter quod medicinæ cicatriçatiuæ dicuntur calatiuæ. Ex quo vlterius patet ꝙ medicina cicatriçatiua debet eſſe fortis exiccationis. debet.n. eſſe ſicca in tertio, vt ſupra tactũ eſt, ſed non debet eſſe mordicatiua. mordicando.n. attraheretſ materiam ad locum cicatriçandum, ideo debet eſſe exiccatiua ſine mordicatione. Et plura alia ex hoc ſequuntur. Primum dubium. Cuius operatio eſt cicatriçatio: an medici, vel naturæ. Secundum dubium. Quæ eſt hora conueniẽs cicatriçationis. Ad primũ dicitur ꝙ cicatriçatio eſt opus naturæ principaliter. Secundario autem medici. Vel dicitſ ꝙ i cicatriçatione cõſideramus duo. Primo ipſius cicatricis ſubſtantiam. Secundo conſideramus duritiem vel calloſitatem eius. Cauſa primi eſt principaliter ipſa natura. Sed in ſecundo multum operatur medicus cum medicina cicatriçatiua quæ eſt exiccatiua & induratiua. Ad ſecundum dicitur ꝙ hora conuenientis cicatriçationis non eſt cum caro vulnerum eſt totaliter adæquata, quia tunc ſupra carne generata calloſitate remaneret cicatrix turpis, quia.ſ. eminens. Nec etiam carne multum diſtante a ſummitate vulneris, quia tunc cicatrix generaretur turpis. Nec etiam carne ſuperueniẽte, vt patet. Relinquitur ergo horam eſſe quãdo caro eſt parum infra vulneris ſummitatẽ. Et ſi arguitſ contra, quia tunc eſſet hora quando eſſet adæquata. Dicitſ hoc eẽ verũ qñ caro regñata eſt adæquata carni vulneris exiſtens tamen infra cutim. & hoc voluit Gal. in littera.

Et oportet ut ingenies intentionem ad ſanationem partium. Et inuentio illius intentionis eſt ex re naturali quæ oportet fieri in membro, & iam fuit membrum in natura ſua quãdo fuit coopertum cute. Oportet ergo ut facias illud in eo, ꝙ ſi hæc intentio non eſt poſſibilis ut compleatur tunc oportet ut faciamus rem ſimilem cuti & oportet ut ingenietur ſuperficies carnis illius ut fiat ſimilis cuti, et non fiat ita niſi quando exiccatur & induratur. Et propter illud indigent ulcera quæ iam completa ſunt carne donec cõſolidentur medicinis quæ exiccant & cõconſtringunt abſqȝ mordicatione. 125 Haly.

Sed aliam intentionem curationis inueniri oportet. Inuenimus autem ſi naturam ipſam conſideremus partis cui ꝑ naturam ineſt tegi cute. Id igitur a nobis efficiendum eſt. Q. ſi impoſſibilis intẽtio eſt, ſimile aliquid cuti.i. carnẽ cuti ſubſimilem efficiendum. Talis vero ſiccior atqȝ adſtrictior eſt. Quocirca ſiccantibus, ac ſtringẽtibus medicamẽtis minime mordentibus coaleſcendo vlceri opus eſt. Laur.

Vnde fit vt alia ſit inuentio perquirenda. Intẽtionem autem conſequemur, ex eo quod eſt ſecundum naturam ipſi parti comparãdo, erat autem eidem cute obduci naturale. Quare hoc ipſum a nobis percurandum, aut ſi hæc intentio effectum ſortiri non poteſt, ſimile aliquid cuti, carnem .ſ. quæ cutis naturæ vicina ſit inſtaurandum. Eſt autem huiuſmodi quæ & ſicca, et calli ſimilitudinem præ ſe fert. Ad cicatricem igitur obducendam neceſſaria erunt exiccantia ac ſine mordacitate ad ſtringentia medicamina. Leo.

Intentionem ergo curationis aliam inuenire oportet. Inuentionem vero ex eo quod ſecundũ naturam habebimus quod circũſacere parti conuenit, ſecundum naturam vero erat eam cooperire cute. Hoc igitur nobis eſt faciendũ, aut ſi impoſſibilis eſt intentio, aliquid ſimile cuti carnem.ſ. calloſam faciendum eſt. Erit autem huiuſmodi caro ſicca ſiſis priori cuti & calloſa. Siccãtibus igitſ & ſtypticis ſine mordicatione erit opus pharmacijs ad cicatriçationes, Anti.

Poſtꝙ̃ oñdit ante hoc, quia quando naſcitur in profunditate vlceris caro donec impleat profunditatẽ eius totã et iã prohibet hæc caro nata a conſolidatione labia vlceris, docet in hoc ſermone quia oportet vt naſcatur ſuper hanc carnem cutis quæ cooperiat eam ſecundum ꝙ fuit in primis membro natura. Et natiuitas cutis non eſt poſſibilis. Oportet ergo vt ſiccetur ſuperficies huius carnis & induretur donec fiat in eſſentia cutis loco eius. Et medicinę quidem quę exiccant hanc carnem & indurant eam ſunt illæ quæ exiccant & conſtringunt abſqȝ mordicatione, ſicut pelliculæ granatorum & cortices eorum & calx ablura, & litargiriũ, & ſcoria argenti, & alcedico, aut ſimplicia aut compoſita, & reliqua quæ currunt hoc curſu.ſ. quæ exiccãt & conſtringunt membrum carnis donec fiat illud ſimile cuti. Haly.

Nec ſecus ubi ſordes affuerint intentio ẽ detegere. Medicamẽtũ uero ſalutare deterſoriũ eſt. 126 Laur.

Leo. Ita et ſi ſordities aliqua fuerit adnata, intẽtio q̃dẽ erit ab ſtergẽdi, & erit medicamen ſalubre abſterſiuum.

Anti. Ita vero & ſi vlcus in putredinem vertat̃: intentio quidem eſt purgare: pharmacum vero ſalubre rypticum.

Iac. Primo nota ꝙ putredo poteſt eſſe morbus in numero, poteſt etiam eſſe cauſa morbi, hic tamen exemplificat de ea vt cauſa eſt morbi. Et per rypticon pharmacum intellige conſumptum exiccatiuum & abſterſiuum. Secũdo nota putredo in vulnere eſt duplex, quædam cõmunis & de illa non eſt ſermo, quædam particularis, & de illa eſt ſermo hic. Et eſt ſicut de materia peccante in febribus, quia quædam cõmunis, & quædam propria, & tu conſidera.

127 Laur. **Ac de his libro de medicamentis dictũ iã eſt.**

Leo. Eorũdem vero materiam in libris, in quibus de medicaminibus agitur: ſcripſimus.

Anti. Dcã eſt autẽ horũ in his quæ de pharmacijs medicina.

Iac. Hæc pars eſt clara.

128 Laur. **Quinetiam ubi inflammatio quædam aut effractio aut durities tumor ex ulcere fatiget, illa prius curari prędicta uſa oportet. Itidem ſi quid ulceri affluat, ſanandus antea fluor eſt. Eodem modo ſi intẽperies quædam in ulcere affligat intemperiei auxilia antea adhibenda ſunt.**

Leo. Et quidem ſi aliqua inflãmatio, vel attritio, aut tumor prædurus, vel mollis & laxus cum vlcere fuerint: prius eorum curationi intendere oportet, eas ſequendo vias, ac rationes quas prius expoſuimus, Sic & ſi aliquid vlceri illabitur, ad illabentium curationem intendendum. Eodem pariter modo ſi aliqua intẽperies vlceratũ locũ obſederit, ad eiuſdem intẽperiei remedia antea veniendum.

Anti. Et quidem ſi phlegmon & caſſatio & ſclirosis aut tumor cum vlcere fuerit, curandum illa prius per eas quæ dictæ ſunt rationes. Ita vero & ſi influat aliquid vlceri, curãdum eſt ſecundum influentium curationem. Similiter vero et ſi diſcraſia aliqua fiat ſecundum vlceratum locum, ad diſcraſiæ prius ire oportet adiutoria.

Iaco. Nota hic ꝙ non ſemper in morbo prius oportet remouere cauſam, quia & ſi vlcus eſt cauſa apoſtematis, apa tñ in cura vulneris eſt prius remouendũ, quia nullatenus poſſet vlcus curari niſi prius remoueretur apoſtema. Et ſi cõtra hoc allegatur auctoritas Gal. ſuperius. Dicitur ꝙ illa auctoritas eſt intelligenda non ſolum de cauſa efficiente, ſed de efficiente & cõſeruante. Licet.n. vlcus fuerit efficiẽs apatis, apa tñ eſt conſeruans vlcus. Et colligitur pro parte hac eadem ſnia quarta primi. vlti. cap̃. Totum reſiduũ patet vſq; ibi [Ad id vero quod propter.]

129 Laur. **Sed de his ſatis.**

Leo. Sed de his quidem ſatis.

Anti. Et de his quidem ſufficienter dictum eſt.

Iac. Hæc pars eſt nota.

130 Laur. **De ſigmẽto deinceps agẽdũ eſt, quod in plures differẽtias ſecari poteſt. Sed ab euidenti incipiendũ eſt, quod ex figuræ mutatione efficitur**

Leo. Nunc vero tranſeundum eſt ad formationis genus, qđ in plures ſecatur differentias. At ab eo quod euidentiſſimũ exiſtit exordium eſt ſermonis faciendum, quod ex figuræ permutatione contingit.

Anti. Ad id vero quod propter plaſmationem veniendũ iam eſt genus in plures differentias diuiſum. Sed a manifeſtiſſimo principium orationi ponendum eſt ꝙ ſecundum figuræ permutationem fit.

Iaco. Primo nota in hac litera Gal. explicat intẽtionem ſuã, dicens ſe velle determinare de ægritudinibus plaſmatis ſecundum ordinem, deinde dicit ſe incepturum a figura. Secundo dat cauſam ordis, quia inter cætera figura ponit̃ manifeſtior natura. Secundo nota ꝙ figura inter cæteras naturas plaſmationis, ẽ manifeſtior ſecũdũ quoſdã, quia cum figura proueniat a virtute informatiua q̃ſi alio mõ q̃ aliæ naturæ videtur.n. natura in figurãdo operari vt artifex, hic eſt ꝙ illa dicitur manifeſtior. Q. autem operetur vt ars patet, quia productio figuræ non videbitur pendere ex qualitatibus manifeſtis, ſed potius ex qualitatibus quibuſdã ſpiritualibus quæ non ſunt ſenſibiles vnde operatur natura in figurando ac ſi mentem haberet. Tertio nota ꝙ iuxta modum loquendi medicorum ꝙ in nobis reperitur duplex figura, quædam eſt decens vel indecens partium exteriorum corporis adinuicem habitudo ſecundum quam reddit̃ corpus pulchrum vel turpe, & huius temperies vel diſtemperies non eſt ſanitas nec ægritudo, ſed potius eſt caſus, ſed ſic non ſumitur hic. Secundo ſumitur pro determinatione corporis ſecundum exigentiam operationum naturæ ut rotunditas ſtomachi aut longitudo &c. Et huiuſmodi taliter acceptæ temperies vel diſtemperies eſt ſanitas vel ægritudo & ſic ſumitur hic.

Corporis igitur ſi increſcat figura multarum partium corrigi poteſt, ſin increuit emendari ulterius non poteſt. 131 Laur.

Leo. In his igitur qui adhuc creſcunt, poſſibile eſt pluriũ partiũ figurã emẽdare, in his autẽ qui iã aucti ſunt minime.

Anti. Eorum igitur qui adhuc creſcunt poſſibile eſt figuram plurimarũ partiũ corrigere, horũ vero qui excreuerũt nequaq̃.

Iac. Primo nota vt poteſt colligi aliqualiter ab Haly in cõmento ꝙ quorũdam membrorum noſtri corporis figuræ maxime dependent ex oſſibus, quorũdam vero non. Exẽplũ primi, vt rectitudo vel curuitas cruris aut brachij maxime dependet ex rectitudine & curuitate oſſis cruris vel brachij. Exemplum ſecundi, vt tortura vel rectitudo oris, aut oculi &c. Ad propoſitum de primis maxime verificat̃ dictum Gal. cuius cauſa patet, quia ſi iſtorum membrorũ figura dependet præciſe ab oſſe, tunc patet iſtam figuram corrigi quando poteſt corrigi figura oſſis, ſed hoc non eſt niſi tempore pueritiæ in quo oſſa ſunt mollia & plicabilia, ergo &c. De alijs non foret vniuerſaliter verum, oris.n. tortura in alia ætate q̃ in pueritia optime poteſt corrigi et multorum aliorum membrorum. Secũdo nota. Notanter Gal. in littera dixiſſe plurimorum & non omnium. Primo quia poteſt eſſe lapſus tãtus in figura quod etiam in pueritia corrigi non poſſet, vt ſi crus foret valde circũflexum. Etiã qa quædam ſunt partes in corpore noſtro in quibus mala figura corrigi non poteſt beneficio medici, vt nimia ſtomachi rotũditas mala figura fellis hepatis aut veſicę et ſic de alijs. Ab huiuſmodi.n. membrorum malam figuram corrigendam non peruenit opus replaſmationis.

Intentio autem in his quæ curari poſſunt, in diuerſum abducit diſtortionis. 132 Laur.

Leo. Intentio tamen quo ad fieri poteſt curationem adhibere ad contrarium euerſionis adducendo.

Anti. Intentio vero vt ſi poſſibile eſt curari ad contrariũ adducere diſtortionis.

Iac. Nota. Iſte ẽ gñalis cañ. oĩs.n. cura fit per contrariũ. Modus autẽ in hac opõne eſt primo mollire mẽbrũ in balneis mollitiuis, vt cũ decoctione maluę altheę & aliorũ hmõi q̃ hñt mẽbra mollia reddere, & deinde ad contrariũ flectẽdo paulatine ꝓcedere & ligare & cõſeruare, vt ſup̃ dictũ eſt.

Quod

133 Laur. **Quòd ſi fractura non recte explanata alicuius membri figura peccet contracto iam poro, ideſt topho lapide, Si præterea porus ideſt tophus lapis recens fuerit, effringēdo rurſus recte fingere, deinde inducere porum ideſt tophum lapidem oportet.**

Leo. Si vero fractione aliqua non recte conformata, alicuius membri figura fuerit vitiata, cui ſubſtantia calloſa innaſci ꝑuenerit, ſiquidē hæc adhuc recēs extiterit, ꝑ frangere oportet, ac rurſus recte afformare, deinde callū ſupinducere.

Anti. Si vero fractura nō recte plaſmata peccauerit alicuius mēbri figura, ſi adhuc recēs porus exiſtat, iterum frangere oportet, & hoc plaſmare cōfeſtim recte, deinde fieri porū.

Iac. Nota etiam ſi non ſit recens porus ſed induratus valde in ætate non tenera, valde periculoſum eſt iterum frangere & replaſmare propter dolorem & alia accidentia quæ ſequuntur fracturam. Ideo ſi membrum valde vel male replaſmatum fuerit, melius eſt ipſum dimittere quieſcere ſub illo malo plaſmate.

134 Laur. **Infarctio præterea hoc gñe morbi continet.**

Leo. Eſt vero & obſtructio ex eodem genere ægritudinum.

Anti. Eſt autē & emphraxis ex hoc in gñe ægritudinum.

Iac. Primo nota ꝙ per emphraxim in propoſito debemus intelligere oppilationem quæ eſt ægritudo in via, licet in via contingit ægritudo dilatationis & etiam cōſtrictionis. Quia tamen oppilatio frequentius occurrit, de illa ſolū fecit mentionem, quia etiam contrario modo curatur oppilatio & apparitio nimia ideo hic de ſola oppilatione explicatam fecit mentionem. Secundo nota vt habetur in Ioannitio. Oppilatio eſt triplex. ſ. coartatoria, & attenuatoria & carnoſa. Nomina ſunt ad placitum. Per oppilationum attenuationem intelligit viæ conſtrictionem prouenientem a cauſa extrinſeca concauitati viæ ipſam viam comprimentem, puta venam aut arteriam ſicut apoſtema aut ligatura aut aliud tale, eo. n. ꝙ tale taliter comprimens attenuat viā dicitur oppilationem attenuatoriā facere. Coartatoria vero oppilatio eſt viæ conſtrictio perueniens a re cadente intus I ipſa via quæ tamē non ſit vnum cum via, ſicut vena ab humore groſſo intus in vena recepto quandoq; oppilatꝰ quandoq; collum veſicæ a lapide intercepto, & ſic de alijs. Oppilatio vero carnoſa prouenit vel a re quæ eſt ſicut caro generata intus in ſubſtantia ipſius viæ, facientis viæ totalem vel partialem conſtrictionem. Ad propoſitum quia oppilatio attenuatoria remouetur per curam apoſtematis, aut rei alterius comprimentis, carnoſa vero per inciſionē, ſicut & alia quælibet pars addita, ideo de ſola oppilatione

Dubia. coartatoria in ꝓpoſito fecit mentionem. Dubium. An oppilatio ſit morbus fiens. Reſpondetur ꝙ accipiendo morbum fientem pro dependente in conſeruari & factum pro taliter independente oppilatio eſt morbus fiens, ſaltem de qua in ꝓpoſito eſt ſermo. ſ. coartatoria. Imaginabile tamē eſt aliquam fore oppilationem factam, puta ſi via aliqua generetur ita ſtricta ſicut ipſa ſi eſſet oppilata, tunc. n. non haberet cauſam conſeruantem. Sed de ipſa non eſt ſermo hic. Cap endo autem fiens pro eo quod eſt in produci, ſic aliqua eſt oppilatio fiens & aliqua facta. Secundum dubium. Aut aliqua oppilatio debeat dici morbus, vel cauſa morbi, vt. verbi gr͡a. oppilatio colli veſicæ a lapide, vꝫ. n. lapis eſſe morbus in numero, vt patet, ergo illa oppilatio ē accidens eo ꝙ dependet ab ægritudine. Et ꝙ ſit ægritudo patet, quia immediate lædit operationes. Dicendū ꝙ oppilatio quandoq; ſumitur pro ipſa cauſa oppilante, quandoq; vero pro illo modo ſe habendi illius membri de quo loquitur medicus ac ſi fieret diſpoſitio ſuperflua membri cauſata a re oppilante. Imaginando. Primo cauſam oppilātem. Secūdo diſpoſitionem qua membrum formaliter eſt oppilatum. Tertio læſionem &c. Patet autem ꝙ oppilatio primo modo eſt cauſa, quia eſt cauſa eius quod eſt eſſe mēbrum oppilatum. Secundo modo eſt ægritudo. Et adhuc forte accidens, quia pendet a re quæ eſt ægritudo. Et adhuc primo modo poteſt eſſe oppilatio ægritudo, quia. ſ. ægritudo in numero, vt lapis in veſica. Corrolarium primū. Idē eſt ægritudo in via & in numero. ſecundum. Idem eſt accidens cauſa & ægritudo. tertium. Diſtinctio rei præter naturam in cauſam ægritudinem & accn̄s non eſt tanquam neceſſario realr̄ diſtinctorū. Qualr̄ autē lapis pro q̄ſto eſt ægritudo in numero imediate lædat alibi declarabitur.

Vbi igitur ab humore craſſo ac glutinoſo efficiatur, unam habebit intentionem cōtrariam affectioni intelligo infarctionē. Cauſa autem ſana detergens, atq; incidēs medicamentū exiſtit. 135 Laur.

Quæ quidem ex lentis, & craſſis humoribus fit, vnam & ipa habens intentionem morbo contrariam, dico autem apertionem. Cauſæ vero ſalubres ſunt abſtergentia, atque incidentia medicamina. Leo.

Hæc quidem a glutinoſis & pinguibus humoribus fit, vnam quidem & eandem intentionem habens contrariam paſſioni emphraxis. Cauſæ vero ſalubres ryptica & inciſiua pharmaca. Anti.

Nota hic habemus generalem intentionem Gal. ꝙ cura perficitur contrario modo. ſ. oppilatio cum remouentibus oppilationem. Habemus etiam ſpecialem ſumptam a materia oppilante, quæ quandoq; peccat groſſitie ſiue viſcoſitate, vt humor melancholicus, & tunc intentio curatiua eſt ſubtiliatio cum re materiam ſubtiliante, & verſus formam vapores ducente. Quandoq; vero viſcoſitate, & tunc intētio eſt inciſio qua ſeparatur materia viſcoſa adherens a mēbro cui adheret. Quandoq; vero concurrit vtrūq;, & tunc miſcenda ſunt ſubtiliantia cum inciſiuis &c. Iac.

Vbi a ſtercore duro efficiatur, oppilato inteſtino, in primis quidem habebit duritiei emendationem ex humido ac pingui clyſteri deinde euacuationem ex acriori. 136 Laur.

Quæ vero fit a ſtercore duro, quod interſepit inteſtinum, primum quidem habebit duritiei remedium ex humidis, pinguibuſq; clyſteribus, demum ex acribus euacuationem expoſcet. Leo.

Quæ vero ex ſtercore duro quod adhæſit inteſtino priorē quidē habebit in duritiē correctionē ex humidis & pinguibus clyſterijs deinde vero euacuationem ex acribus. Anti.

Nota ex iſto colr̄ modus procedendi in cura cholicæ ex fœcibus exiccatis & retētis. Primo quia cum clyſteri lenitiuo & mollitiuo. Secundo cū clyſteri magis acuto & ſtimulatiuo. Totum patet vſq; ibi immoderata vero. Iac.

Et ſi opilatio eſt propter lapidē in ueſica, tūc intentio in curatione eius feſtinanter eſt remotio lapidis a meatu qui eſt oppilatus. ſectio uero fit per ſectionem & extractionem lapidis. 137 Haly.

Vbi vero a calculo in veſica efficiatur tantiſper propellendus eſt. Gratia vero omnimodæ curationis, ex inciſione conuellendus. Laur.

Quæ autem a lapide fit in veſica, in præſenti quidem tranſpoſitionem requirit, integræ vero ſanitatis cauſa inciſionem, & extractionem. Leo.

Quæ vero ex lapide circa veſicam ex præſenti quidem tranſpoſitione indiget, curationis vero perfectæ gratia per inciſionem eſt cura. Anti.

Haly. Dixit Gal. ex curatione lapidis generati ĩ veſica grauius eſt quod eſt, vt ſit ſignans ſuper illud quod eſt ante ipſum, quod eſt, quia lapis generatur in multis locis corporis, verũtamen generatio eius in veſica eſt manifeſtior & in renibus ſimiliter, & in alijs locis eſt occultior & raræ inuentionis. Et nos quidem curamus lapidem generatum in veſica & in renibus cum medicinis quæ frangunt lapidem & faciunt ipſum harenam ſicut vitrum combuſtum, & lapis iudaicus, & cinis ſcorpionis, & lapis natus in ſpongia et ſemina prouocantia vrinam & reliqua quæ ſunt his ſimilia. Et non eſt in omni membro nobis poſſibile remouere lapidem ab orificio meatus, neq; ſecare locum & extrahere lapidem ex eo. exemplum illius ſunt renes. Non eſt. n. ad remouendum lapidem ab orificio meatus ingenium cum inſtrumento quod intromittamus in eis, neq; ad ſecandum renes. Verũtamen lapis generatus in renibus eſt minor & ſubtilior q̃ lapis generatus in veſica, & forma eius eſt generaliter rotunda & currit cum vrina per hoc ꝙ natura expellit ipſum quando adiuuamus eam cũ medicinis. Et non eſt ſtudium nec cum veſica ſicut ſtudium eius cum renibus. Et propter hoc indiget veſica in multis horis remotione lapidis ab orificiũ meatus, aut ita vt inclinemus infirmũ & eleuemus pedes eius ſurſum & cõcutiamus ipm̃ donec recedat lapis ab orificio meatus aut p̃ introitum inſtr̃i nominati alchathar. hoc. n. inſtrumẽtum impellit lapidem ab orificio meatus & currit vrina ex foramine quod eſt in eo, quia remouentur difficultates vrinæ factæ ab oppilatione qua lapis oppilauit meatum. Sectionem autem loci & extractionem lapidis prohibet Hip. aut quoniam hoc opus non erat aſſuetum aut ſcitum in tempore ſuo, aut vt faceret nos ſcire, quia non conuenit nobis vt conemur quod neſcimus ex feſtino tempore cum ferro, aut quoniam apud eum erant medicinæ & modus alius curationis quem neſciuit aliquis quo contentus erat a ſectione lapidis, & iam firmauerunt ſectione a lapide omnes qui ediderũt librum in operatione cum ferro. Et ſi tu quandoq; inſtructus fueris opere anatomiæ non indigebis vt addiſcas aliquid operationis cum ferro ab alio a te, imo tu eris magis audens & prudentior omni qui edidit in illo librum, & propter illud abſtinuit. G. ab inſtructione operis cum ferro in libro hoc cũ ſit illud qđ narrauit in op̃e anatomiæ ſufficiẽs q̃uis iã promiſerit ꝙ faceret illud, ſed nos nõ videmus illud.

138 Haly. **Et quando aggregatur humiditas in loco mẽbrorum. deinde illa humiditas eſt egrediẽs a natura, tunc curatio eius eſt extractio eius totius, ſicut ſanies quæ coartatur in pectore.**

Laur. Ceterũ humoris præter naturã contenti ſanatio omnimoda euacuatione efficiť, quẽadmodũ in purulentis.

Leo. Humiditas autẽ quæ præť naturã contineť, ſanatio in omoda eũone cõſiſtit, quẽadmodũ etiã in ſuppuratis.

Anti. Eius vero q̃ p̃ter naturã in parte cõtineť humiditas ẽ curatio imp̃fecta eũone, quẽadmodũ in putredinibus.

Haly. Iſtud iterum eſt modus oppilationis. ſanies. n. quando currit & peruenit ad concauitatem alicuius membrorum prouenit oppilatio in illa concauitate. Et curatio eius ẽ euacuare ipſam totam, aut cum medicinis, aut cum cautione; aut cum cauterio per ignem in quo eſt intentio exiccare ſaniem & finire eam. Et ſanies quidem quæ aggregatur in pectore plurimum euacuatur per tuſſim. Et oportet vt medicinæ dentur infirmo alleuiantes ſputum, ſicut hyſſopus ſicca & praſſium & capilli ve. & ficus & hydromel & calamentum, & reliqua quæ ſunt ſimilia illis.

139 Laur. **Sed immoderata repľo immoderata eũone diſcutiť, quẽadmodũ ſanguine in uenis condito.**

Leo. Immodica autem repletio immodica euacuatione curať vt cum ſanguis intra venas redundat.

And. Immoderata vero repletio indiget immoderata eũone, quẽadmodũ eſt in ſanguine circa venas.

Iac. Nota ꝙ quædam euacuatio poteſt dici immoderata dupliciter. Primo quoad virtutis tollerãtiam, & ſic nulla euacuatio debet dici immoderata. Nulla. n. debet eſſe talis quã virtus nequeat tolerare. Secundo in comparatione ad materiam. & ſic eſt. vnde verum intelligẽdo ꝙ repletioni immoderatæ debetur immoderata euacuatio, & multæ materiæ euacuatio ita vt ponitur modus exponendi. Aliter autẽ poteſt dici, quia repletio non dicitur immoderata niſi in cõparatione ad conuenientem & moderatam corporis habitudinem, & ſimiliter dicitur euacuatio immoderata. Immoderata ergo repletio ſupra reſpectu conſequentis habitudinis curatur euacuatione immoderata. ſ. ſuperflua reſpectu eiuſdem. quia. ſ. tantum a conuenienti habitudine remoueť per euacuationem ſicut modo remotum eſt per repletionem, & eſt dicere ꝙ repletio nimia curatur per contrariam euacuationem ſupple æqualẽ in gradu. verbi gr̃a. ſor. exñs in ſua naturali habitudine habet decem libras ſanguinis, et inconuenienter repletur duabus quare habebit poſt. 12. Dico ergo ꝙ hæc repletio immoderata. ſ. duarum librarum vltra temperamentum curatur immoderata euacuatione. i. euacuatione tantum definite a conuenienti &c. quia. ſ. per euacuationem duarum librarum Et iſte eſt intellectus. G. & concordat translationi antique, dicit ꝙ immoderata repletio iuuatur euacuatione æquali. Secundo nota huius totalis materiæ euacuationem non eſſe ſemper fiendã in vnica vice, ſed oportet pluribus approximationibus reiterari. melius. n. eſt infra ſubſiſtere q̃ exquiſitiſſime eũare. vt prima quarti. c. de cura putridarũ ĩ gñali. Phlebotomiæ. n. magis laudãda ẽ reiteratio & numerus q̃ nimia q̃titas &c.

Et ſimiliter etiam quando aggregatur in ſtomacho aut in inteſtino aut in cannali pulmonis aut in pulmone ſanies aut ſanguis. tunc neceſſe eſt ipſum totum euacuare. 140 Haly.

Laur. Siñ mõ ſi quibus in ventre aut inteſtinis aut arteria aut pulmone pus aut ſanguis cõtinetur oĩmoda indiget eũone.

Leo. Sic & quibuſcunq;, vel in ventriculo, vel in inteſtinis, vel arteria aſpera, vel pulmone, pus, aut ſanguis continetur integra euacuatio eſt neceſſaria.

Anti. Quibuſcunq; vero circa ventrem & inteſtinum & tracheam arteriam & pulmonem putredo aut ſanguis continetur, perfecta euacuatione indigent.

Haly. Medicinę abſtergentes & lenientes naturã quæ. Eius autem quod aggregatur in ventre aut in inteſtino euacuatio eſt cum medicinis quæ abſtergunt & leniunt naturam ſicut hydromel & aqua ficuum, & cum cibis abluẽtibus ſicut ſiľa hordei & aqua eius. Eius autem quod aggregatur in cannali pulmonis aut in pulmone euacuatio eſt cũ medicinis quæ faciunt euenire tuſſim & alleuiant ſputum. & oportet vt cõſideres illud quod aggregatur in inſtrumẽtis pectoris. Et ſi eſt ſubtile non aſcendens cum tuſſi ingroſſa illud cum medicinis quæ faciunt illud groſſum viſcoſũ. & illud ingroſſant, ſicut amidum & decoctio ſebeſten et ſemen papaueris. Et ſi eſt groſſum viſcoſum & non tolerat ipſum aer exterior cum tuſſi, ſubtilia ipſum et incide ipſum ſi inueneris cũ oxymelle ſcyllitico & ſecaniabin & medicinis quæ incidũt & ſubtiliãt & faciunt facile ſputum.

Et quando in uentre eſt ſuperfluitas cibi & potus cuius tempus non elongatur, tunc medicatio eius eſt euacuatio partis ipſius. 141 Haly.

Laur. Quibus vero plus cibi aut potus adhuc recentis continetur, euacuatio ſanatio eſt.

Superflui

Leo. Superflui autem cibi, aut potus adhuc recentis aſſumptio euacuatione corrigitur.

Anti. Amplioris vero cibi & potus recentis adhuc ſecundum euacuationem correctio eſt.

Haly. Quando in ſtomacho eſt cibus, & potus, cuius tempus non elongatur ex multitudine cuius conſequitur vt debilitetur a cõpræhenſione ſuper ipſum & decoctione eius, tunc medicatio eius eſt vt euacuetur pars eius per vomitum, quando non eſt longinquum tempus eius donec ſtomachus ſit tolerans reſiduum eius.

142 Laur. **Quæcunq; ergo in pulmone aut thorace cõtinentur, cum tuſſi euacuatio, ac cum medicamẽtis extenuantibus fieri debet.**

Leo. Quæcunq; igitur in pulmone, vel pectore continentur, cũ tuſſi educunt, aut a medicaminibus extenuantibus.

Anti. Quæcun.p igit in pulmone & thorace continent, cũ tuſſibus quidem eũo eſt, & pharmacijs extenuantibus.

Iac. Primo nota φ materię in pulmone oppilationem facienti correſpondet duplex euacuatio. Vna communis & frequentius contingens, & iſta fit per partem aptam maxime huic euacuationi, puta per ſputum cum tuſſi, & de iſta hic eſt ſermo. quædam vero eſt in paucioribus contingens & iſta fit per partes diuerſas magis diuertentes, vt per fluxũ ventris aut per vrinam, & hanc euacuationem pluries φ primam medicus eligit. de prima ergo eſt in propoſito ſermo. Dubium. Non videtur φ ſemper vtimur extenuantibus ſiue ſubtiliantibus, immo quãdoq; vtimur iuiubis violis pſyllio ſi materia fuerit calida. Dicendum verum eſſe hoc, tamen vtplurimum materia faciẽs oppilationem ĩ pulmone eſt phlegma groſſum indigens ſubtiliatione, ideo taliter ſuum ſermonem generaliter protulit. Nota tamen φ in euacuatione medicinarum quæ in pulmone continentur triplici vtimur medicina. Quãdoq;.n. vtimur ea prout cõtra cauſam digeritur, & ſic quandoq; vtimur ſubtiliatiuis, quandoq; ingroſſatiuis ſiue ingroſſantibus, & ſic de alijs. Quandoq; vtimur ad leniendum viam & cannales per quas fit expulſio, vt penidijs & zuccharo iuiubis &c. talia ſunt humectantia vtplurimum cum abſterſione quadam. Quandoq; vero vtimur medicina prouocatiua tuſſis & faciente tuſſire, ſicut quando eſt neceſſitas ſeceſſus vtimur medicina prouocatiua ſeceſſus. Et ſic iſta medicamina omnia calida ſũt ſubtiliatiua & acuitate participantia, quia talia excitant ad tuſſiendum. Ex quo ſequitur φ contra iſtã ruſticam habentem in pulmone fortem oppilationem ex humore phlegmatico groſſo, primo fuiſti vſus bona medicina. ſ. ſyrupo de hyſſopo cum aliquantulo ſyrupi acetoſi permixto & in breui tempore optime ſeceſſit. Ex quibus vlterius patet φ in oppilationibus pulmonis & pectoris quandoq; oportet materiam ingroſſare, & quandoq; oportet ipſam ſubtiliare. Cum.n. talis materia debeat per tuſſim expelli, non expellitur autem per tuſſim niſi a re percutiente materiam expellendam & eam ſecum per pulmonis cannam educentem, & materia poteſt eſſe expulſioni inobediens ſui nimia viſcoſitate reſiſtente natura non ſufficit ipſam expellere. Similiter ſua nimia groſſie reſiſtente natura non ſufficit ipſam expellere. Similiter ſua nimia ſubtilitate poteſt materia eſſe inobediens, quia ſbibitur in ſpongioſitate pulmonis valde, & quando ab aere percutitur nõ recipit impulſionem, ſed cum ab aere percutitur diuidit & penetrat & cedit, quare non expellitur. Sic ergo neceſſaria eſt quãdoq; ſubtiliatio & inciſio ĩ huiuſmodi diſpoſitione, quandoq; vero ingroſſatio. Ex quo vlterius patet φ multum peccant cõmuniter practicantes qui fere in omni tuſſi eiſdem vtuntur medicinis, puta ſyrupo de iuiubis & ſyrupo de liquiritia. oportet.n. primo conſiderare materiam, φ ſi fuerit groſſa & viſcoſa exhibeas ſyrupum de hyſſopo, aut de praſſio qui ſubtiliatiui ſunt groſſarum materierum. Et ſi vis aliquantulum plus incidere adde aliquid ſyrupi acetoſi. Si autem fuerit materia ſubtilis, vtaris ſyrupo violato cum decoctione violarum iuiubarum, vel cum ſyrupo de iuiubis cum decoctione dicta.

143 Laur. **Quæcunq; uero in iecore aut uenis aut arteria aut renibus aut per urinam aut per aluum euacuari conueniet. Per urinam quidem adhibitis medicamentis uehementer extenuantibus per aluum uero adhibitis medicamentis trahentibus atq; aperientibus.**

Leo. Quæcunq; vero in hepate, vel venis, vel arterijs, vel renibus aut per vrinam, aut per ventriculum. Sed per vrinã quidem, ab his quæ vehement' extenuant, per ventrẽ vero ab his quæ attrahendi, aut aperiendi ora vim hñt.

Anti. Quæcunque vero ſecundum hepar, aut venas, aut arterias, aut lumbos, aut per vrinas, aut per ventrem debent euacuari, ſed per vrinas quidem ab extenuãtibus vehemẽter, per ventrem vero attrahentibus & aperientibus.

Iac. Primo nota φ ſunt duo loca conuenientia euacuationi ſuperfluitatum membrorum nutritiuorum. ſ. per ſeceſſum & per vrinam. Per ſeceſſum enim euacuant vel aptæ ſũt euacuari materiæ magis groſſæ & terreſtres. Per vrinam vero magis aquoſæ & ſubtiliores. Secundo nota φ materiæ contentæ in hepate indigentes euacuatione quandoq; declinant ad vias ſeceſſus, quandoque declinant ad vias vrinæ. Declinantes ad vias ſeceſſus ſunt materiæ contentæ in concauo hepatis. Concauum enim habet colligantiã cum ſtomacho & inteſtinis mediantibus meſeraicis. Sed materiæ in gibbo contentæ declinant ad vias vrinæ & renum. Venæ.n. concaui hepatis habent colligantiam & cõtinuationem cum venis emulgentibus euntibus ad renes, & tandem ad veſicam. Ex quo patet φ aptior euacuatio materierum in concauo hepatis contentarum eſt per ventrem in gibbo hepatis non per vrinam. Patet vlterius φ medicus debens huiuſmodi euacuationes facere optime debet has colligantias conſiderare. Tertio nota φ nõ ſtatim debet medicus volendo euacuare per vrinam talia diuretica & aperitiua in quolibet caſu approximare, ſed debet primo conſiderare an circa venas meſeraicas aut gibbum hepatis aut loca circumſtantia contineatur materia quæ ab ipſis diureticis in magna quantitate ſit apta duci ad renes & loca oppoſita. hoc enim ſtante non debet medicus talia approximare. talia.n. augent oppilationẽ ſecum trahendo materias ad loca oppilationis. debet ergo prius exhibere pharmacum ventris ſolutiuum, per quod prius illas materias euacuaret, quibus euacuatis poteſt ſecure diuretica approximare. Ex quo patet φ errant cõmuniter operantes in doloribus & oppilationibus renum ſtatim a principio approximantes diuretica. Secundo patet φ vſus diureticorum non debet eſſe cum aſſumptione vel permixtione cibi. trahunt.n, materias ac etiã ſuperfluitates cibi ſecum &c. Vnde vtens aſparago aut ſimilibus ratione oppilationis non debet vti eo permixto alteri cibo propter cauſam dictam.

Quarto nota φ quia ea quæ per vrinam euacuant debent tranſire per longam diſtantiam reſpectu eorum quæ per ventrem & vomitum euacuari debẽt: quia etiam penetrare debent per loca valde anguſta neceſſe eſt eorum ſubſtãtiam multũ ſubtiliari, vnde oportet vt pharmaca per vrinam euacuantia multũ ſubtilient & quaſi liquefaciant materias per vrinam euacuãdas. Et hoc intellexit Gal. dum dixit extenuantibus vehementer. Primum dubium. Nõ videtur φ ſemper materiæ in gibbo hepatis contentæ ſint p vrinam euacuandæ, aut in concauo per ſeceſſum, quia ponitur gibbo materiam valde cholericam eſſe. Secundo eſſe colli veſicæ excoriationem, aut renum vlcera, aut materiã in concauo ſimiliter eſſe cholericam & adeſſe dyſſenteriã inteſtinorum. Vnde mihi videtur φ in primo caſu prouo- Dubia.

cando urinam immineat periculum mortis. & in ſecundo caſu prouocando ſeceſſum ſimiliter. Secundum dubium. Non uidetur omnia prouocantia fore ſubtiliantia, quia quędam ſunt frigida, & per conſequens ingroſſantia, ut ſemina communia & aqua endiuiæ & huiuſmodi. ergo &c. patet conſequentia & antecedens ſimiliter intelligenti.

Ad primum dicitur ꝙ in primo caſu non eſt prouocãda urina ſed ſeceſſus potius, ut materia diuertatur a uijs urinę. Non. n. dicebatur illam materiam quæ continetur in gibbo hepatis nullatenus per uentrem poſſe euacuari. Sed dicebatur ꝙ non ita faciliter euacuatur per uentrem. Vnde cæteris paribus potius debet medicus ſtudere ut prouocet urinam ꝙ̃ ſeceſſum. Et econtrario in ſecundo caſu eſt dicendum. Ad ſecundum dicitur ꝙ dupliciter diureticum reddit ſubtiles materias euacuandas. Primo alterando, quia. ſ. calefaciendo & rarificando. Secundo ipſum exiſtens ſubtilis ſubſtantiæ materias euacuandas cõmiſcendo. Et hoc ſecundo modo aquæ ſeminum communium frigidorum & aquæ endiuiæ & omnia aquoſa ſubtilia ſubtiliant materias per urinam euacuandas eo ꝙ talia ſunt ualde ſubtilis ſubſtantiæ, & adhuc plus ſubtiliantur trahendo ad hepar ubi materiebus educendis per urinas commiſcentur & ipſas ſubtiliant. Medicinæ autem diureticæ calidæ utroq; modo ſubtiliant, unde patet fortius prouocantia fore calida cæteris paribus ꝙ̃ frigida. Et ſi quæratur quomodo ergo ſemina quæ ſunt groſſæ ſubſtantiæ in cibo aſſumpto prouocãt urinã ut a ſparagus, Dicitur ꝙ hoc faciunt per partes ſuas ſubtiles aquoſas. Et ex hoc ad ſecũdũ dicitur ꝙ licet aqua endiuiæ aut ſeminum &c. merito alterationis a qualitate ꝓuenientis apta ſit ingroſſare, ſua tamen cõmixtione eſt apta magis ſubtiliare. Aliter dicitur ꝙ non quælibet ſubtiliatio prouenit a qualitate manifeſta, ſed poteſt aliqua a forma occulta pura ſpecifica prouenire. Vtraque reſponſio probabiliter teneri poteſt.

144 Haly. Et quando ſuperfluitas eſt in ſtomacho, tunc eũo eius eſt per uomitum. Et qñ eſt in inteſtinis, tunc eũo eius eſt per ſolutionem uentris.

Laur. Quæcunq; in uentre ſuperiore continent̃, uomitu, quæcunq; inferiore deiectione euacuanda ſunt.

Leo. Quæcunq; uero in ſuperiori uentre cõprahendunt̃, per uomitum quæ autẽ in inferiori. per ſubductionem.

Anti. Quæcunq; igit̃ ſecundũ ſuperiorẽ uentrẽ per uomitum, quæcunq; uero ſecundũ inferiorẽ per ſubductionem.

Haly. Iſte ſermo eſt intellectus.

145 Haly. Et quãdo ſuperfluitas eſt ſub cute, tũc euacuatio eius eſt per apertionem & per cauterium aut per medicinas comburentes.

Laur. Quæcunq; ſub cute incidendo, perurendo, aut adhibitis medicamentis perurentibus.

Leo. Sed quæcunq; ſub cute per ſectionem, uel ignem, aut ꝑ medicamina adurentia.

Anti. Quæcunq; uero ſub cute per inciſionem aut per cauterium aut pharmaca cauſtica.

Haly. Saniei eũo triplex. Intelligit per hanc ſuperfluitatem illud quod aggregatur de ſanie & putredine in apoſtematibus quæ putreſcunt. Et ipſe dicit ꝙ euacuatio huius ſaniei fit tribus modis. Aut per apertionem loci, & euacuationem ſaniei ex eo, Aut per cauteriçationem eius cum igne ut finiat ignis ſaniem & exiccet quod remanet ex ea. Aut per medicinas comburentes, & ſunt illæ quæ nominantur cauteriçantes, ſicut calx non abluta, & arſenicũ citrinum & rubeũ, & ſal armoniacũ, & quæ currunt hoc curſu ex medicinis comburentibus.

146 Haly. Et quando euacuatur etiam ſuperfluitas quę eſt in concauitate naturali ac uia, ſicut illud qđ fit quando aggregatur in pectore ſanies.

Simili modo quæcunq; in cauo aliquo naturali conduntur uelut in thorace. Laur.

Sic uero aliquando quæcunq; in aliqua naturali cauitate, ut in thorace. Leo.

Ita uero & quæcunq; ſecundum concauitatem naturalem ut in thorace. Anti.

Per hanc uiam innuit cauterium per ignem aut per medicinas comburentes & cauteriçantes, Nos. n. cauteriçamus pectus aut ponimus ſuper ipſum medicinas cauteriçãtẽs, & euacuamus quod aggregatur in eo de ſanie. Et nos quidem non facimus illud niſi poſt mũdificationẽ corporis donec non attrahat̃ ad pectus & trahat̃ ad ipſum a corpꝫ materia alia q̃ alteret̃ & fiat ſanies ſicut prima. Haly. Cauterii duplicter.

Et uniuerſaliter quia quãdo eſt in aliquo mẽbrorum corporis res retenta, & eſt genus illius rei egrediẽs a natura, tunc intentio in ſanatione ex ea eſt euacuatio eius. Si autem non eſt poſſibile illud quod complent hanc intentionẽ, tũc intentio ſecunda in ſanatione ex ea eſt ꝑmutatio. 147 Haly.

Et vt ſemel dicatur, eorum quæ præter naturã in quibuſdã partibus continent̃ intentio ſanationis ſublatio eſt. Laur.

Et vt ſummatim dicam, quicquid præter naturam in aliquibus partibus continetur, ſanationis intentio eſt ablatio, quæ ſi fieri non poſſit tranſpoſitio. Leo.

Vno vero capitulo breuiter me expediam. Horum quidem quæ a toto genere ſunt præter naturam in quibuſdã partibus contentorum intentio curationis ablatio eſt. Si vero impoſſibile eſt ita fieri, tranſpoſitio fiat ad minus periculoſum locum. Anti.

Iſte eſt canon communis compræhendens omnem ſuperfluitatem ægredientem a natura ſiue ſit illa ſuperfluitas, oppilatio in meatu, aut ſanies aggregata, aut repletio, aut aliud. Nam curatio eius melior eſt extractio eius a corpore, ſicut euacuatio eius per medicinam ſolutiuam, aut per vrinam, aut per phlebotomiam, aut per apertionem, aut ꝑ ſputum, aut per vomitum, aut per gargariſmum, aut per ſanithi. i. quando fricantur gingiuæ cum corticibus vel alijs rebus, aut per emunctionem, aut per ſternutationem. Q; ſi non eſt poſſibilis extractio eius a corpore, tunc curatio eius eſt permutatio ipſius a loco in quo eſt ad locum alium in quo ſit nocumentum eius ſecurius & propinquioris acceptionis ꝙ̃ nocumentum eius in primo membro. Haly.

Etiã qñ rei coartatæ in mẽbro nõ eſt genus a natura egrediẽs ſed quãtitas eius, tunc intentio eius in medicatione eſt euacuatio partis eius. 148 Haly.

Quæ vero non ſunt ex genere præter naturam, at quantitate damnantur, in his intentio eſt ab euacuatio. Leo.

Quæcunque vero non ſunt toto genere præter naturam ſed ſecundum quantitatem, intentio horum ſanandorum tantum ſuperflui euacuatio eſt. Anti.

Superfluitas eſt tribus modis. Vna earum eſt ſuperfluitas lædens qualitate ſua, ſi qualitas eius tãtum eſt egrediẽs a natura, ſicut eſt ſanguis quando caleſit, & facit fe. ephemeram, tunc intentio in medicatione eius eſt reducere ipſum ad complexionem ſuam. Et ſecunda eſt ſuperfluitas lædẽs quantitate ſua: & qualitate ſimul & hoc genus eſt egrediẽs a natura, ſicut ſanies quæ generatur & aggregatur in quibuſdam membris, & eſt ſpecies oppilationis. Intentio ergo in hac eſt extrahere eam totam a corpore. Et tertia eſt ſu- Haly. Superfluitatis modus triplex.

perfluitas

perfluitas lædens quantitate ſua tantum, ſi quantitas eius tantum eſt egrediés a natura & qualitas eius eſt cōueniēs tunc intentio eſt in hac extractio partis eius ſeu extractio q̄titatis eius, additæ tātum, ſicut ſi homo, comedit cibum cōuenientem veruntamen multitudo eius peruenit ad hoc ꝙ ſtomachus non poteſt continere ipſum & coquere ipſum, & ſicut eſt repletio facta in venis. Nā intentio in iſtis duobus eſt extractio vtriuſq; ptis, cibi qdē ptis ē extractio per vomitū, et ptis repletionis ī venis ē extractio ꝑ phlebotomiā.

149 Haly. **Et inuentionis cauſarum ſanationis pars ex ipſa ægritudine, & plurimum eius ex membro eſt in quo eſt ægritudo.**

Laur. Talia inueniuntur partim ex ipſa diſpoſitione, ſed magna ex parte ex ipſis locis affectis.

Leo. At inuentio eorū quæ ad ipſorū ſanationē perducūt, parti quidē ex affectu, ſed ꝑcipue ex ipſis affectis ꝑticulis ſumit.

Anti. Intentio vero ſanandorum ſecundum partem quidem aliquam ex ipſa accipitur diſpoſitione, plurima vero ex patientibus particulis.

Haly. Cā ſanationis quid. Cauſæ ſanationis ſunt tres quibus medicatur, ſicut cibi & medicinæ & curatio cum manu & regimine. Et Gal. docet in hoc ſermone ꝙ cognitio quę eſt neceſſaria ex illis cauſis eſt ſumpta a natura ægritudinis. nam quando tu cognoſcis ægritudinem quæ eſt, ſcis per hanc cognitionem cauſas ſanantes eam, & ſunt contrariæ naturales. Hoc eſt ergo capitulum primum cognitionis cauſarum ſanantium, & poſt ipſum ſunt capitula maiora eo. quod eſt, quia ſcientia Gal. io eo eſt, quia eſt minus capitulum capitulorum medicinæ & magis iuuatiuum ſicut oſtendit in libro ſuo de ingenio ſani. Et ꝓpter illud dixit hoc ꝙ pars cognitionis iſtarum cauſarum eſt ex ipſa ægritudine, & plurimum eius eſt ex membro infirmo, ſed ex membro infirmo ſcitur illud quod eſt neceſſarium ex cauſis ſanantibus ægritudinem multo plus q̄ ſit cognitio cauſarum ex ſcientia ęgritudinis, ergo cognitio cauſarum ſanatorium ex membro infirmo eſt maius capitulum ex capitulis medicinæ, & ſublimius eis in curatione ægritudinis. quod eſt, quia natura membri ſignificat illud quod eſt neceſſarium ex medicinis & curatione, & ſimiliter eſt diſpoſitio membri in principatu ſuo & vtilitate ſua & loco ſuo et diſpoſitione cōtrarietatis eius ad aliud, & an ſit ei meatus & alia. Iam enim oſtenſum eſt in eo quod ꝑterijt ꝙ ex oppilatione cognoſcitur ſignificatio. qđ eſt quia oportet vt aperiātur meatus in eo io quo eſt, & era dicetur oppilatio tota. hæc eſt ergo ſignificatio ſumpta ex magnitudine ipſa ſecundum ꝙ ſit iuuamentū per ipſam in curatione eius, & non eſt hæc ſignificatio res vna & eadem in omni oppilatione, ſed ſit diuerſa diuerſitate multa ſecundum diuerſitatem membrorum. Cuius exemplum ē, quia poſſibile eſt vt in veſica intromittatur alchatatir & ſecetur & egrediatur ex ea lapis qui eſt oppilatio in ea. Et in pupilla poſſibile eſt vt remoueatur aqua quæ aggregaē in ea. Et in inteſtino poſſibile eſt vt clyſterizetur cū eo qđ remouet ab eo oppilationem. Et poſſibile eſt in pectore vt detur in potu habenti ipſum quod alleuiat ſputū. Et venæ poſſibile eſt vt euacuentur per phlebotomiam aut per medicinam ſolutiuam aut per medicinam prouocantem vrinam. Et oppilatio quæ eſt in neruo indiget eo quod ſubtiliat ipſum & abſtergit & euacuat ſuperfluitatem nerui. Et ſecundum hoc exemplum indiget vnūquodq; membrorū eo quod ē aliud ab eo quo indiget aliud. Et pp illud ſermo eorū qui vtunē ingenio, qa ſufficit io curatione ægritudinis vnius ſignificatio ſumpta ex natura eius. falſus eſt.

150 Haly. **Et quodcunq; membrum egreditur a natura ſua per hoc quod exaſperatur, tunc oportet ut ingenieē in reductione lenitatis ſuæ ſuper ipſum, & illud fit in oſſe quidem cū fricatione, & in cannali quidem pulmonis & lingua ꝑ humiditatē uiſcoſam cui non eſt mordicatio.**

Laur. At quæcunq; præter naturā ſunt ratione aſperitatis ducuntur ad habitum naturalē per leuitatē. In oſſe quidē radēdo, in arteria vero aut lingua leuigando adhibitis humidis minime mordentibus ac glutinoſis.

Leo. Quæcunq; partes vero ob id ꝙ exaſperatæ naturalem amiſerint habitum, his leuitas naturalis eſt reſtituenda, oſſa quidē leuigando, arteriā autē i & linguā leniendo, humidis quæ nihil mordeant, & lentorem habeant.

Anti. Quæcunq; vero aſpera facta ſunt pręter naturā eā quæ ſecundū naturā eis adducēdū eſt lenitatē, ſecundū os quidē radētes, ſecūdū tracheā vero arteriā aut linguā lenientē per humida ſine mordacitate & per glutinoſa.

Haly. Aſperitatis a natura cura mūltiplex. Lingua aſpæ cura. Iſta ſunt exempla curationis aſperitatis egredientis a natura vt eatur ſuper eam in reliquis membris. In oſſe quidē quando accidit aſperitas ſicut accidit multotiens linguæ, lenimus eam cum fricatione cum meſcigith. i. cum corticibus nuchum & alijs. Quādo vero accidit in palpebris tūc lenimus eam per fricationem cum zucchara aut ſpatmeli nominato hyencionum. Quando vero accidit in cannali pulmonis, tunc lenimus eam cum coagulo vuæ. i. cum medulla vuarum paſſarum vel cum lacte recenter mulſo, & cum decoctione ficuum, & cum oleo amigdalino. Quando vero accidit in lingua vel ore ſicut accidit in quibuſdam ægritudinibus acutis vel febribus, tunc lenimus eam cum mucillagine ſeminis cytoniorum & zucchara & neboth. i. candi cum iuleb & cum aqua hordei & cum aqua granati dulcis. Iam ergo apparet quòd diuerſitas curationis aſperitatis membrorum eſt capitulum magnum in mutatione ſpeciei rerum quibus medicatur.

Et quodcunq; membrorum egreditur a natura ſua per hoc ꝙ ſit lenius q̄ oportet, tūc oportet ut ingenietur in reductione aſperitatis eius naturalis, & illud quidē fit in quibuſdā mēbris cū medicinis quæ abſtergūt abſterſione forti & in quibuſdā eorū cū fricatione parua. 151 Haly.

Laur. Porro quęcunq; recedūt a natura ſua rōne lenitatis aſperitas naturalis inducenda eſt ex medicamentis admodū detergentibus ac paulum reprimentibus.

Leo. Sed quibuſcunq; leuitas ineſt non naturalis, aſperitas eſt reuocanda, medicaminibus, quæ ſufficienter abſtergant, & parum adſtringant.

Anti. Quæcunq; vero lenitatem præter naturam hñt ad ea q̄ ſecundum naturam eſt eis adducendū aſperitatē per pharmaca ſufficienter ryptica, & per breuē raſuram.

Haly. Intentio io curatione aſperitatis iam fuit intentio vna, et eſt lenificatio, & diuerſificatur ſecundum diuerſitatem mēbrorum. Et ſimiliter eſt intentio in curatione lenificationis vna & eſt exaſperatio, veruntamen diuerſificantur ſecundum diuerſitatem membrorum. Quędam enim membra quando leniuntur indigent in reditione ſuæ aſperitatis naturalis medicinis quæ abſtergunt abſterſione forti vt abluaē humiditas viſcoſa quę lenit membrum aut ſordities aggregata in ſuperficie membri ſicut exaſperatur matrix lenificata cum lana in qua poniē humiditas cum baurach. Et quādoq; indigent medicinis abſtergētibus cū virtute vt mordicent ea & faciant in eis euenire aſperitatem, ſicut ſit quando miſcemus cum hydromelle piper tritum, & ſicut facimus in dando ſecaniabin fortis acetoſitatis. Et quandoq; accidit in vlceribus vt detegantur quidem oſſa & fiant leniora q̄ oportet, fricamus ergo ea cū pāno lineo, aut exaſpe

ramus ea cũ re alia vt ſuſpendaẽ cũ eis caro q̃ naſciẽ in eis.

152 Laur. Verum quoties infarctio aut anguſtia alijs communicetur morbis hi prius curandi ſunt.

Leo. Quæcunq; vero vel obſtructiones, vel anguſtiæ meatuum alias ſequuntur ægritudines, ab illarum curatione prius eſt incipiendum.

Anti. Quæcunq; vero emphraxes & anguſtationes & ægritudioes alias ſequuntur curaodum eſt prius illas per eas q̃ dictæ ſunt rationes.

Iac. Primo nota vt ſupra habitum eſt oppilatio reperiẽ triplex.ſ.attenuatoria, coartatoria, & carnoſa. Supra autẽ poſita eſt cura oppilationis coartatoriæ etiam infra carnoſæ ponetur cura. Hic ergo intendit ponere curam attenuatoriç oppilationis quæ cauſatur ex re cadente ſuper viam & ipſam conſtringente, aut ex mala complexione, aut aliquo rali. Et quia huiuſmodi oppilatio attenuatoria maxime cauſatur ab apoſtemate, ideo hic Gal. intendit ponere curã apoſtematis. Reliqua.n.ab eo plene determinata ſũt ideo &c. Et per anguſtationes intelligit oppilationes attenuatorias, per emphraxes vero videntur intelligere quaſdam oppilationes &c. Secundo nota q hic Gal. intendit ordinem ſeruandum in cura oppilationum huiuſmodi compoſitarum cum alijs ægritudioibus ipſas oppilationibus conſequentibus illas.ſ.quia prius curandum eſt ægritudines illas a quibus dependent illæ &c. quod quidem non debet intelligi ſecundum ordinem executionis operis, eo q in corpore cõtingit illas ſimul remouere, immo vtplurimũ de facto contingit illas ſic fieri. verbi gratia. ſi ab apoſtemate depẽdeat attenuatoria oppilatio, ſtatim curato apoſtemate erit oppilatio attenuatoria remota. Vult ergo dicere prius.ſ. intendũ eſt, quia.ſ. ordine intentionis prius intendimus remouere apoſtema, & poſtea oppilationem.

153 Laur. Cæterum in libro de morborum differentia dictum iam eſt, ut diſpoſitiones inflammationi ac duritiei, tumoriq; & ſiccitati interdum immoderatæ, & item prauis figuris continentium corporum ſæpenumero comitenẽ, quẽadmodũ quibuſdã tumoribus corporũ quæ circa ſunt.

Leo. Oſtenſum ſiquidem eſt in libro de differentijs morborũ q & inflammationibus, & duris laxiſq; tumoribus, & ſiccitatibus aliquando immodicis, ac præterea vitioſis partium continentium figuris, ea quæ nuper diximus ſæpius adueniunt, ſicuti & quibuſdam tumoribus eorum quæ ſũt in ambitu corporum.

Anti. Oſtenſum eſt autem in tractatu de ægritudinum differẽtia q de phlegmonibus & ſcliroſi & inflationibus & ſiccationibus immoderatis adhuc & ineptis figuris ipſorum continentium corporum conſequuntur pleriq; ea quæ dicta ſũt, quemadmodum & in tumoribus quibuſdã eorum quæ ſunt in circuitu corporum.

Iac. Primo nota q hic Gal. exemplificat tria genera apoſtematum ad quæ ſequuntur oppilationes, dans per hoc alia intelligere, puta ſanguineum dum dixit phlegmonibus. eſt enim phlegmon apoſtema ſanguineum. Secundo dedit intelligi apoſtema melancholicum dum dixit ſcliroſi. Et.n. ſcliroſis apoſtema melancholicum dictum a ſcliros quod eſt durum. Deinde etiam phlegmaticum dedit intelligi dũ dixit inflationibus. Et per hæc ſimplicia dedit compoſita intelligere. Tacuit autem cholerica vt quidam dicunt, quia inter cætera talia minus apta ſunt cauſare oppilationes ꝓpter ſubtilitatem materiei colericæ. Iõ talia nõ explicauit. Et per tractatum de ægritudinum differentia intelligit librum de accidenti & morbo. Secundo nota q illa particula quẽadmodum exterioribus duplicẽ poteſt habere intellectum. Primus intellectus eſt vt per tumores intelligamus inflationes, ſiue ſiunt apoſtemata, ſiue non. Secundus vt intelligamus apoſtema, quia per tumorem & apoſtema exiſtens in vno membro poteſt cauſari oppilatio, vt in vicinis circunſtantibus partibus, quia.ſ. conſtringendo circuniacentes partes cauſant oppilationem. Tertio nota ex dictis in littera colligi multas ſpecies ægritudinum, ad quas ſequuntur oppilationes. Prima apoſtema ſanguineũ, phlegmaticum & melancholicum & raro cholericum. Secunda eſt malitia complexionis vt frigida complexio conſtringendo venas et ſpiſſitudo & attenuando concauitates viarum per quas debet expulſio fieri. Similiter humida relaxando concauitatem vt pars ſupra partem coincidat. Similiter mala complexio ſicca faciendo corrugationem & conſtringendo & terreſtrificando materias vt non valeãt conuenienter per venas & vias currere. Mala etiam complexio calida poſſet hoc multum per accidens facere liquefaciendo humiditates congelatas & faciendo eas per receptacula fluere & replere & oppilare. Et malitiam complexionis ſiccæ tetigit dum dixit. deſiccantibus immoderatis. Tertia ſpecies ægritudinum cauſantium oppilationem eſt malitia figuræ & hoc ſatis patet. Quarta eſt tumor exiſtens in alio membro. Quinta ſpecies eſt porus vel verruca, vt in oppilatione carnoſa aut porus generatus per conſolidationem membri ſpermatici in poro ſarcoide contingit quemadmodum faciunt volentes curare accipitrem de podagra. frangunt.n. tibias eorum & poſt replaſmant vt porus generatus impediat fluxum oppilando.

Quòd ſi inuicẽ quidẽ talium morborum implicantur indicationes uarias obtinebunt. 154 Laur.

Q. ſi nonnulla ex proxime dictis inuicem complicenẽ, varias habebunt indicationes. Leo.

Si vero adinuicem eorum quæ dicta ſunt amplectunẽ aliquæ, oſtenſiones habebunt varias. Anti.

Primo nota iſta littera duplicem poteſt habere intellectum. Primus eſt ſi plura prædictorum puta mala complexio cum mala figura & apoſtemate coniungantur in faciẽdo oppilationem, intentiones curatiuæ erunt variæ. Secunda ſi plura prædictorum.ſ. oppilatio cum aliquo morborũ iam dictorum componantur, tunc erunt intentiones variæ vt ſupra pro parte dictum eſt. & vtraq; expoſitio eſt tolerabilis. Secundo nota q ſuperius tacta eſt cura malæ figuræ malæ cõplexionis, & ſic de alijs ægritudinibus quibus pẽdere poteſt oppilatio præterq̃ de apãte, ideo de alijs non fecit ſpecialem mentionem ſed ſolum de apoſtemate. Et nota q licet apoſtema ſit morbus cõpoſitus ex ſoluta continuitate mala complexione & repletione, vt ſupra docuit Gal. curare illas ægritudines ſimplices. Quia tamen in cura apoſtematis vt ſtatim patebit habetur alia intentio vltra intentiones illas ſimplicium ægritudinum. Ideo Gal. hic de apoſtemate ſpecialem fecit mentionem &c. Iac.

Ac ſufficiat ſuper uno ueluti exemplo facere orationem. Nam de his omnibus in libro de curandi uia & ratione latius perpeſſum iam eſt. 155 Laur.

Subijciatur ergo ſanguinis multitudinem cuidam parti affluere, ita ut uaſa in parte illa extendantur, non maiora ſolum, ſed etiam minora quæ antea effugiebant uiſum, nunc apparentia quia repleta ſint, quemadmodum in oculis perſpicue cernitur interdum propter albedinem tuniculæ, ac par eſt, ut alia uaſa quæ non uidentur extendantur repleta, nondum tamen apparentia propterea q exigua ſunt. Sane materia reſudans ex uaſis effunditur, aut etiam aliquid effuſum iam eſt ad interceptas ſedes inanes.

Leo. Sufficiet autem in vno exẽplo habuiſſe ſermonem, quoniam de omnibus in libris de arte curandi plenius ſumus exequuti. Supponatur cuipiam particulæ multitudinem ſanguinis influi, adeo vt intendantur in ea venæ non maiores tantum, ſed etiam paruæ quæ prius ſenſum effugiebãt nunc vero iam plenæ viſu cõpræhenduntur, ſicuti plerũq; in oculis ob tunicæ albedinem manifeſtiſſime patet. Par ſi quidem eſt, ꝙ & alia vaſa quæ latent ſenſum, iam plena diſtendantur: nondum & ipſa ob paruitatem viſui manifeſta & iam periculum imminet, ne quod ex vaſis exſudat, ad ſpacia vacua quæ in medio ſunt effundatur, aut ne iam parum aliquod ſit effuſum.

Anti. Sufficiet autem manifeſte vt in vno exemplo faciamus orationem. amplius. n. de his omnibus in therapeuticis dicitur litteris. Subiaceat igitur in exemplo alicui influere parti multitudinem ſanguinis vt diſtendantur quæ ſecundum partem ſunt vaſa, non magna ſolum ſed etiam parua prius effugienti viſionem. Ex plenitudine vero nunc apparentia quemadmodum in oculis videtur manifeſtum aliquãdo propter albedinem tunicæ oculorum. Cõueniens vero eſt alia vaſa minora his quæ dicta ſunt vaſis diſtendi repleta nondum vero ea apparere propter paruitatem, & periculũ eſt effundi aliqd magnũ reſudãs ex vaſis in eas quæ in medio ſũt regiones vacuas aut effuſum iã eſſe aliqd paruum.

Iac. Primo nota apoſtema quandoq; eſt in fieri quandoq; in facto eſſe. Tunc dicitur in fieri quando pars materiei apoſtematis eſt fluxa & pars in fluxu. Tunc vere in facto eſſe quando tota fluxa eſt. Ad ꝓpoſitum notificauit nobis quãdo apoſtema eſt in fieri quoniã cognito fieri facile cognoſcitur factum eſſe apoſtematis. Secundo nota ꝙ per apoſtema debemus intelligere morbum compoſitum. ſ. aggregantem & habentem in ſe malam complexionem, malam compoſitionẽ & ſolutam continuitatem. Verbi gratia materia præternaturaliter fluens ad digitum tuum calida exiſtens dilatat poroſitates digiti & aperit eas & ſic ſoluit continuum præternaturaliter. Calefacit etiam ſic facit malã complexionem. Et cum hoc efficitur digitus male figuratus, quia ibi eſt mala proportio. Ex quo ſequitur primo ꝙ ſecundum rei veritatem apoſtema non eſt morbus vnus, ſed eſt plures morbi adinuicem in eodem membro compoſiti. Patet ſecundo ꝙ ſi dicitur vnus, hoc eſt impropriе & per attributionem ad vnam cauſam a qua dependet, uel ad vnam operationem quam lædit & eandem, vel ad res ad ipſum declinantes. Primo modo maxime dicitur apoſtema morbus vnus quia dependet ab vna cauſa. ſ. ab ipſa materia fluxa vel fluente. Non autem dicitur vnus ſecundo modo licet poſſimus illud imaginari. Nec adhuc omnino tertio modo. Tertio nota ꝙ Gal. in littera tangẽdo modum generationis apoſtematis notificat eius cauſam tã antecedentem ꝙ coniunctam. Cauſa. n. antecedens eſt materia fluens in venas magnas & adhunc paruas, quia non eſt apoſtematio niſi ab ipſa collecta in poroſitatibus mẽbri. Et hanc tetigit Gal. cũ dixit. Subiaceat in exẽplo alicui parti fluere &c. Tetigit etiam cauſam eius cõiunctam. ſ. cum tetigit cauſam effuſam ad poroſitatem membri quas intelligit per eas quæ in medio ſunt regiones &c. Materia enim in poroſitatibus membrorum contenta eſt cauſa coniũcta apoſtematis, vt patet. Secundo nota ꝙ dupliciter contingit apoſtema in aliquo membro generari. Primo per viam defluxus. Secundo per viam paulatinæ congeſtionis. Primo generatur defluente materia ab vno membro ad aliud ſicut ſi fluat ſanguis aut cholera ad oculum & ipſum apẽt modo iam dicto. Secũdo generatur virtute immutatiua nutrimenti debilitata & expulſiua ſuperfluitatum, quia in mẽbro congeſtis & congregatis multis ſuperfluitatibus paulatinæ in aliquo membro mala cõpõ & mala cõpõ prouenit. Ad propoſitum ſolum hic tetigit modũ generationis apoſtematis per viam defluxus propter duo. Primo quia multo frequentius contingit taliter apoſtema gñari. Secundo quia cura apoſtematis generati per viam defluxus eſt magis artificialis, & plures in ſe concludens difficultates quam generati per viam congeſtionis. Omnis enim intentio habenda in cura apoſtematis generati per viam congeſtionis habẽda eſt in curatione generati per viam defluxus ſed non econtra, vt patebit infra.

Huius igit̃ affectio intẽtionẽ hẽbit euõnẽ. Cũ que effectio ſit, qa ps immederate repleta fuerit. 156

Huius quidem affectus ſanatio intẽtionẽ habebit euõnẽ aut (vt manifeſtiori vocabulo vtamur) abuacuatiõnẽ, ſiquidem morbus erat immoderata partis repletio. Leo.

Hmõi vero paſſionis curatio habebit quidem cõſiderationẽ p euõnẽ, aut vero dicamus manifeſtius ex parte euõnẽ: qm̃ paſſio erat in eo ꝙ repleta eſſet pars immoderate. And.

Primo nota ꝙ in tota iſta parte vſq; ad illam. Si ergo fuerit totum corpus, innuit Gal. vnã diſtinctionem & plures ſubdiuiſiones. Prima diſtinctio ꝙ materia apoſtematis poteſt dupliciter euacuari a parte. Primo per recurſum. Secundo per partem illam, & dicitur per tractum. Primo per recurſum intelligere debemus retrocurſum, quia. ſ. materia fluit ad intus vnde refluxit. Exẽplum primi, vt ſi materia fluat a brachio ad manum ego faciam ipſam econtra redire. Exemplum ſecundi, vt ſi inciſa parte patiente p illam extrahatur apoſtematis materia, tunc enim euacuatur per partem patientem. Prima ſubdiuiſio eſt ꝙ per recurſum cõtingit materiam euacuari tripliciter. Primo per pulſum. Secundo per tractum. Tertio per tranſitum. Et per pulſum intelligere debemus quando remouetur materia a loco apoſtematis per repercuſſionem, quæ enim repercutiunt videntur ad oppoſitum pellere materiam apoſtemãtem, vt oleum roſatum. Per tractum autem quando in latere oppoſito vel diuerſo loco apoſtemato ad locum non apoſtematum: vt in ophthalmia ſi ponerẽtur ventoſæ ſuper collo vel ſpatulis cum ſcarificatione vel ſine quæ materiam ophthalmiæ ad locum oppoſitum traherẽt, & ab illo diuerterent. Per tranſmiſſum autem fit remotio quando particula patientis intantum confortatur & fortificatur ꝙ ipſa redditur potens ad tranſmutantum materiam a ſe ad alia membra. membra enim fortia tranſmutant ſuperfluitates ad debiliora loca plus, vt prima primi. ca. de mẽbris. & quarta primi pluries. hoc autem maxime perficitur cum ſtypticantibus. Et nota ꝙ etiam concurrunt quandoq; hec omnia vel plura illorum ſimul. Secunda ſubdiuiſio eſt ꝙ euacuatio per partem, aut fit ſenſibiliter, ſicut cum ſaniatur materia & per exituram expellitur aut inſenſibiliter reſoluitur, & hoc ſatis patet. Secundo nota ꝙ ideo apoſtemati cõuenit euacuatio per recurſum, ſcilicet replendo, aut trahendo &c. quia per repulſum prohibetur augmentum apoſtematis, quia ſcilicet materia quæ fluet ad apoſtema prohibetur a fluxu. Etiam quia materia ſpargitur & non colligitur in cupum, quare ſemper materia eſſet minus potens nocumentum inferre. Etiam quia tunc a calido naturali habilius & facilius reſoluitur, ſicut lorica fortius portatur quãdo homo induit eam ꝙ ſi ipſam totam in vna maſſa ſimul homo portaret. Tertio nota ꝙ licet ita ſit, nõ tamẽ in quolibet caſu competit huiuſmodi repercuſſio. Immo plures ſunt quibus ipſa in nullo tempore apoſtematis eſt fienda, ſicut ſi materia faciens apoſtema eſſet venenoſa, aut eſſet expulſio ad emunctorium loco alicuius principalis membri ne reuertatur materia ad principale membrum. Tertio etiam quando apoſtema eſſet criticum, puta cum fit criſis per viam permutationis. In iſtis. n. caſibus non licet euacuare vel remouere materiam a parte per recurſum vt ſatis patet intuenti. Ex quibus poſſunt ſolui aliqua dubia.

Dubia. Primum dubium. Non videtur ꝙ liceat per recurſum aliquando euacuare, quia non licet ab ignobili membro ad nobile membrum expellere, ergo. patet cõſequentia, qa materia recurrente ipſa fluit ad interius membrum quod

eſt nobilius exteriori. Item per talem recurſum nō poteſt materia ad benignum reduci, ergo ipſa eſt potius euacuanda per partē q̄ taliter repercutienda, & per cōſequens &c.

Secundum dubium. Quia non videtur ꝙ materiei faciētis apoſtema poſſit fieri euacuatio per recurſum, quia materia faciens apoſtema eſt in poris imbibita, ſed talis non videtur poſſe repelli, ergo &c. patet conſequentia & antecedens ſimiliter. Si.n. poſſet &c. videtur ꝙ in cura apoſtematis non plus in principio q̄ in alijs temporibus competeret repercuſſiua. Et hoc idem videtur ſonare Gal. intētioni inferius. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ dupliciter dicit aliquod membrum ignobile. Quoddam quod præcipue inuētum eſt ad recipiendum ſuperfluitates &c. vt emunctoria, & tali membro verſus alia non licet repellere. Quoddam vero eſt quod non eſt pręcipue ad hoc finaliter deputatum vt oculus &c. & a tali licet bene quandoq; repellere, prætera q̄ in duobus caſibus ſupradictis. Ad ſecundum dicit primo ꝙ non fit repercuſſio finaliter ad hoc vt materia quę eſt cauſa apoſtematis coniuncta remoueatur, ſed vt materia quæ eſt cauſa antecedens prohibeatur fieri coniuncta, quod fit tractu pulſu cum frigidis & tranſmiſſione cum ſtypticis vt ſupra dictum eſt. Ex quo patet propter quid acetum repercutit materias groſſas & attrahit ſubtiles. Verū tamen non eſt neganda quin materia quæ eſt cauſa apoſtematis coniuncta poſſit ad interiora repelli, quoniam multo maior apparet diſtantia inter materiam facientem pleureſim & loca receſſus, quæ tamen quandoq; per fluxum ventris euacuātur vt colligi poteſt. 10. &. 18. etiam in pluribus locis. Item quia materia exiſtens iuxta cutim poteſt expelli per fluxum ventris. Item materia hypoſtaſis expellitur per vrinam quæ tamen ſecundum plurimos deciditur a digeſtione quę fit in membris. Itē pro iſto facit auctoritas Gal. 11. therapeuticę, & Haly cōmē. 6. Item arguitur ratione, ſit .a. particula quæ facta eſt debilior. b. per viam defluxus recipit. a. b. ſuperfluitates quæ iā ſunt in poroſitatibus. a. particulæ & ponatur. b. debilior &. a. fortior, & ſequetur ꝙ. a. poterit ad. b. ſuas mittere ſuperfluitates, & p cōſequēs &c. Item tunc vnum apoſtema non contingeret ad aliquod permutari, nec fieret apoſtematis deliteſcentia ſubita contra experientiam. Etiam ſequitur ꝙ non ſolū quatuor ſunt modi curationis apoſtematum. ſ. ſaniatio, induratio ſiue ſclirоſis & permutatio, licet poſſumus dicere ꝙ reddatur ad reſolutionem vel permutationem, quia permutatur materia de membro, vel quia repulſa reſoluitur. Ad auctoritatem vero Gal. dicitur non voluiſſe Gal. illa nō poſſe repelli, ſed voluit ꝙ nō ita habilit' & ꝙ nō oī tpe fiēda eſt repulſio, nō tñ ꝙ materia groſſa viſcoſa in poroſitatibus mēbri infigatur vt nullatenus qñq; poſſit repulſio fieri, materia tamē exñte ſubtili q̄ nō multū infigat oppoſitum poſſet euenire.

157 Haly. **Eūo illius ſuperfluitatis ſanguinis fit neceſſario, aut ita ut redeat retro, aut ita ut currat ex mēbro in quo eſt ægritudo. Et reditio eius retro fit, aut ita ut impellatur, aut ita ut attrahatur aut ita ut currat per duas ex iſtis quas narrauimus, aut per eas omnes.**

Laur. Neceſſe eſt excrementum euacuetur aut recurrendo aut per ipſam affectam partem. Recurret igitur aut pellendo aut trahendo aut tranſmittendo aut aliquo horum aut omnibus modis euacuando.

Leo. Neceſſarium igitur eſt, vt aut ſuperfluitas retrocedens euacuetur, aut per ipſam patientem particulam. Retrocedet autem, vel impulſa, vel attracta, vel tranſmiſſa, vel horum vno aliquo modorum, vel omnibus.

Anti. Neceſſarium autem eſt, aut per recurrens euacuari ſuperfluum, aut per ipſam patientem partem. Rurſus igitur recurrat, aut per pulſum, aut per tractum, aut per tranſmiſſū aut ſecundum aliquod horum, aut ſecundum omnia.

Haly. Sanguis collecti ī vno mēbro eūo dupl'r. Declarauit Gal. per hunc ſermonem ꝙ euacuatio partis eius quod collectum eſt ex ſanguine in membro firmato fit per duas res, quarum vna eſt vt reducatur donec redeat ad illud quod eſt poſt ipſum, & altera eſt vt euacuetur ex membro ipſo ſicut ſunt ſi perforetur membrum apoſtemoſum ipſum. Deinde dicit reditionem ſanguinis ad illud quod eſt poſt ipſum, & dicit ꝙ redit ita vt impellat ad poſteriora, aut ita vt attrahat aut ita vt currat paulati, aut per duas ex iſtis tribus, aut p res eas oēs. Et manifeſtū ē ꝙ Impulſio fit aut per cōfortationem mēbri cum medicinis apocruſticis. Et ꝙ attractio fit aut per ventoſas, aut per medicinas attractiuas, aut per phlebotomiam ex latere diuerſo. Impulſio quō & attractio.

158 Haly. **Et eūo eius ex membro in quo eſt ægritudo, alia eſt quæ fit per uiā manifeſtam ſenſibilem, et alia eſt quæ fit ita ꝙ ſubtiliat donec fiat uapor.**

Laur. Per ipſam vero partem euacuabitur aut perſpicue et euidenter aut in vapores extenuatum.

Leo. Per locum vero patientem euacuabitur, partim quidem manifeſte, & ſenſibiliter, partim vero in vapores reſoluta.

Anti. Per ipſam autem quæ patitur partem euacuabitur; hoc quidem manifeſte, & ſenſibiliter, hoc vero per euaporationes extenuatum.

Haly. Poſtq̄ dixit vnam duarum rerum quibus euacuatur illud quod collectum eſt in membro, & eſt id per quod redit ſanguis retro vel ad poſteriora ſua, dicit etiā in hoc ſermone illud per quod euacuatur ſang. ex ipſo loco læſo, et dicit ꝙ illud fit duabus rebus, quarum vna eſt apparens manifeſta ſicut carraxatio & apertio & phlebotomia, & altera eſt occulta inſenſibilis, ſicut operatio medicinarū quæ ſubtiliant ſang. donec fiat vapor qui reſoluitur ex poris membri. Iam.n. docuit quæ ſit natura apoſtematis & accepit ex ea ſignificationem ſuper hoc ꝙ oportet vt euacuetur illud quod collectum eſt in membro per duas res tantum. vna earum eſt vt ſang. redeat ad poſteriora ſuī, & altera eſt ita vt euacuetur ex ipſo mēbro. Et per illud declarat poſt hoc qualiter diuerſificatur hæc ſignificatio ſecundum medicationem propter repletionem & dicit.

159 Laur. **Si igitur totum corpus fuerit repletum per ipſum affectum locum euacuare minime conuenit. Si.n. incidendo, ac ſecando euidenter euacuemus, inferentes dolorem plus materiæ attrahemus propter dolorem. Si uero calefaciētibus diſcutere aggrediamur, trahemus per calorem magis ad affectam partē q̄ diſcutiamus. Quòd ſi rurſus libeat cogere, ut materia quæ fluxit recurrat, corpus utpote plenum nequaq̄ admittet. Vt ergo ambo hæc fieri poſſint totum corpus euacuare oportet. Aut omnino auocare ad alium locum materiā quæ in partem affectam influit, atq; ita efficiēdū ut de parte affecta prius expellatur quo fieri poteſt p loca ampliora. Nā euacuatio promptior eſt.**

Leo. Si igitur vniuerſum corpus plus æquo plenum fuerit, per patientem locum minime euacuandum. Nam ſi ſcarificationibus, aut ſectionibus ſenſibiliter euacuabimus, plus, ratione excitati doloris, attrahemus. Si vero calefacientibus diſpergere tentabimus plus erit id quod vi caloris ad partē attrahet q̄ diſperſum. Q. ſi in eo elaborabimus, vt qd' influxit retrocedat, corpus plenū non admittet. Ad hæc igr̄ ambo totū corpus eūare oportet, aut omnino ad contraria loca retrahere, qd' patienti particulæ influit, quo perfecto opere prius a parte repellendum, mox diſpergendum.

diſpergendum. Quanto enim per minora fit tanto expeditior eſt euacuatio.

Anti. Si igitur fuerit totum corpus plethoricum, nõ oportet ꝑ ipſam partem patientem euacuare. Si.n. carraxationibus et inciſionibus ſenſibiliter euacuauerimus partes dolentes attrahemus propter dolorem amplius. Si vero calefacientibus diaphorexim aggreſſi facere fuerimus, trahemus ꝑ calorem amplius in partem patientem q̃ diaphorexim faciamus. Si vero velimus recurrere cogere quod influxum eſt, non recipiet plenum corpus exiſtens. Ad vtraq; igitur hæc oportet euacuare totum corpus. Aut contrario trahere oĩno ad alias regiones quod eſt influxũ patienti parti, hoc.n. patiẽte repellere a parte prius, deinde diaphorexim facere aggredi, parator.n. eũo quanto per maiora.

Iac. Primo nota ꝙ Gal. in hac parte probat iſtam concluſionem. ſ. ſtante corporis totius repletione ante euacuationem non conuenit fieri repercuſſionem ſiue recurſũ materię vel euacuationẽ per partem apoſtematam, ſed debet fieri totius euacuatio. Probatur hæc concluſio ſic, ante totius euacuationem non poteſt fieri libere euacuatio per partem nec recurſus, ergo &c. patet conſequentia. Aſſumptum arguitur, quia non euacuatur per partem quia induceretur in parte fortior dolor & maior fluxus materiæ, et ſic creſceret apoſtema, talis .n. euacuatio vel fieret per inciſionem vel reſolutionem, & vtroq; modo ſequitur maior attractio. Nec per recurſum, quia omnes venæ ponũtur repletæ, ergo &c. patet conſequentia cum antecedente. Nota ꝙ duplex eſt repletio. ſ. quo ad virtutem, & illa dicĩ cacochymia, & quo ad vaſa & illa dicĩ plethoria. De vtraq; eſt verum dictum Gal. licet de plethorica ſolũ fecerat mẽtionem. Secundo nota nõ ſolum eſſe verum dictum Gal. ſi totum corpus ſic minens ſit repletum, ſed etiam ſi determinata particula fuerit tranſminens & repleta, ſed dedit ꝑ primum aliud intelligi. Tertio nota ꝙ multæ poſſunt eſſe cauſæ propter quas non licet a parte euacuare anteq̃ fiat totius euacuatio ſtante plethora vel repletione totius. Prima eſt quia euacuatio vniuerſalis debet præcedere particularem: vt colligitur prima. 4. cap̃. de & quando & qualiter &c. & ca. de regulis communibus &c. eo ꝙ per euacuationem vniuerſalem in cunctis membris ipſa melius diſponuntur ad particularem minorationem recipiendam. Secũda cauſa quia in ægritudine pendente a cauſa prius oportet cauſam abſcindere, ſed repletio totius eſt cauſa apoſtematis, ergo illam oportet prius remouere. Tertia cauſa eſt quã innuit Gal. in littera & eſt probatio concluſionis ſuperius poſitæ. Quarto nota ꝙ repercuſſio prohibetur etiam ſtante plethoria propter multas cauſas. Prima eſt quæ tangitur in littera. Secunda quia ex quo illa materia difficulter pellitur periculum eſt ne ipſa retenta & infrigidata induretĩ propter quod difficilior poſtea fit expulſio eius. Tertia quia periculum eſt in virtute non potente ipſam reſoluere propter plenitudinem ne nimis putreſcat materia illa aut curat ad aliquod membrum principale. Quinto nota quod approximando reſoluentia plus trahimus de materia q̃ reſoluimus a particula patiente. Aut contrario trahere. Primo nota ꝙ ly aut. denotat ordinem & non diſiũctionem. Alia enim tranſlatio habet inde, vult ergo ꝙ iſti actus ſic ſe conſequuntur. Scilicet primo euacuare a toto. Secundo trahere ad contrarium. Tertio repellere ſiue repercutere. Quarto reſoluere aut aliter per partem euacuare. Huius autem ordinis cauſa eſt, quia facta uniuerſali euacuatione euacuatis venis melius ꝑe materia poſtea ad cõtrariũ trahi. Deinde ipſa tracta facilius reſiduum repellitur. materia enim quantitatiue a loco minorata repercuſſiua fortius operantur q̃ poſtea partialiter repulſa, reſiduum fortius reſoluitur aut ſanatur vt ſatis patet in exemplo. Si fiat phlegmon in parte anteriori capitis ſtante plethoria, primo euacua ex vena mediana & extrahe magnam quantitatẽ ſanguinis ſi virtus & ætas permiſerint. Poſtea phlebotoma cephalicam, & pone ventoſas ſuper ſpatulam cum ſcarificatione, deinde approxima repercuſſiua. Vltimo approxima maturatiua, & tãdem reſoluentia. Secundo nota non eſſe intelligendum ꝙ iſta in opere ſibi ſuccedant: immo contingit plura iſtorum ſimul fieri, ſed poſtea ꝙ vnum alteri ſuccedere debeat hic eſt ordo ſeruandus. Vel dicere poſſumus ꝙ hic eſt ſemper ordo intentionis. Quod autem plura illorum fieri poſſint patet, quia vniuerſalis euacuatio non ſolum euacuat repletionem ſed etiam quandoq; diuertit vt in pluribus caſibus faciliter declarari poteſt.

160 Laur. Euacuabimus autem de parte affecta, ſi reprimamus aut refrigeremus. Sed etiam loca euacuata ad ſe attrahũt. Idem enim libro de uiribus naturalibus definitum iam eſt. Et tranſmittent uaſa corroborata reprimentibus medicamentis. Si igiĩ cuncta ita recurrãt res bene ſe habet.

Leo. A patiente vero loco aſtringendo, ac refrigerando repellemus, ſed & exinanita loca attrahunt ad ſeipſa quæcunq; repercutiuntur. Hoc ſiquidem oſtenſum eſt in eo volumine, in quo de potentijs naturalibus agitur, & vaſa præterea vigore ex medicaminibus adſtringentibus addito, a ſe ad alia remittent. Si igitur hac via ſuperfluum omne retroceſſerit, bene ſe res habet.

Anti. Repellemus autem a patienti parte ſi infrigidemus, & ſtyptica apponamus, ſed euacuata ipſa vaſa quod repellitur ad ſeipſa attrahent. oſtenſum enim eſt & hoc per phyſicarum virtutum orationem & tranſminent vaſa confortata ſtypticis pharmacijs. Si igitur omne ita recurret, rurſus bene ſe habebit pars.

Iac. Primo nota ꝙ frigida & ſtyptica repellunt materiam a membro inducendo in membro diſpoſitionem oppoſitam ei per quam membrum recipit materias, quia debile & laxum. ſed frigida & ſtyptica faciunt diſpoſitionem oppoſitam. Primo quia inſpiſſant ſubſtantiam membri. Secundo quia confortant & ad aggregationem ſequitur confortatio. Tertio quia materias fluentes ingroſſant vt non ſint habiles ad fluendum ad membrum. Secundo nota per operationem quæ appellatur tranſmiſſio vel tranſmutatio ĩ hoc differt a repercuſſione. Quia prima fit a virtute membri, et ſic quæcunq; rectificant complexionem membri poſſunt iuuare ad tranſmiſſionem. Sed ſecunda perficitur magis a medicina & modo ſubſtãtiæ membri, licet aliqualiter virtus ad hoc concurrat. Tertio non attractionem fieri a calido vacuo & virtute vt primo prima doctrina de virtutibus. ca. de miniſtrantibus. Hæc autem attractio ad venas euacuatas fit a virtute & vi vacui. A virtute quidem quia venæ euacuatæ & inanitæ attrahunt a membris ad hoc vt ne detur vacuũ in vena &c. Quarto nota ex dcis Gal. circa iſtam partem. Si igitur omne &c. colligi poſſe materiam apoſtema facientem totã repelli, igitur terminabitur per ſolã repercuſſionem, aut per recurſum fiet apoſtema.

161 Laur. Si quid autem in parte remanſerit, conijciendum eſt glutinoſum exiſtere aut craſſum, Proindeque ſtipatum uehementer. Quinetiam fieri poteſt, ut nequaquam tale ſit, ſed ad interceptas ſedes effuſum. Id igitur per locum affectum euacuari neceſſe eſt adhibendo medicamenta repellentia.

Leo. At ſi aliquid fuerit in parte retentum, coniecturandum erit id, lentum, ac craſſum exiſtere, atque ea ratione iam coactum atque adſtrictum, vt cum difficultate ſolui poſſit. Fieri autem poteſt, etiam ſi non eius naturæ ſit, vt ad ſpacia quę in medio, ſit effuſum, in quo caſu tunc ad id veniendũ eſſe tẽpus ſuadet, vt hoc ipſum qđ

reliquum eſt per patientem locum euacuemus, imponendo ſupra iacentibus partibus ea, quæ influentem humorem repellendi vim habent.

Anti. Relicto vero aliquo ſuperfluo in parte oportet quidem ſignificari hoc congiuuinoſum eſſe aut ſpiſſum, & propter hoc compactum eſſe indiſſolubiliter. Poteſt igitur & non tale exiſtens in eas quæ in medio ſunt regiones effundi, tunc igitur iam eſt tempus venire ad euacuandum illud ꝑ partem patientem ſupponentes ſupra iacentibus partibus apocruſticas influentium virtutes.

Iac. Nota aliquo relicto in parte quod nec per tractum nec per pulſum poteſt a loco apoſtemato remoueri, volendo illud reſoluere oportet in circuitu partis patientis ponere repercuſſiua ad cautellam ne ſi in parte patiente eſſet derelictum aliud paratum ad locum apoſtematum fluere, illud fluere non permutatur, ne etiam per reſoluentia ad partem

Dubia. trahatur. Primum dubium. Quia ſupra dictum eſt repercuſſionem fieri per frigida ſtyptica. Contra, quia aliqua ſiunt repecuſſiua calida vt patet de abſinthio & camomilla & ſimilibus vt colligitur ſecundo caſi. in pluribus capitulis. Secundum dubium. Quia ſtyptica non cōfortant virtutem expulſiuam eo ꝙ expulſiua vigorat̃ calido. Ad primum dicitur illud concedendo. ſed Gal. loquitur de repercuſſiuis approximādis in caſu poſito. ſ. phlegmone. Repercutientia autem materias frigidas poſſunt eſſe calida, quia non per eandem partem repercutit medicina & calefacit ſicut reſoluit, vt debet videri loco allegato. Ad ſecundū dicitur ꝙ ſtyptica confortant virtutem expulſiuam mediante vniendo ſabſtantiam membrorum, licet calida in hoc faciant virtutem expulſiuam immediate temperando cōplexionem. Tertium dubium. Quomodo contingit ꝙ vna medicina attrahit ſubtile & repercutit. de hoc alibi vt de aceto primo de ſimpl. medic.

162 Haly. **Euacuatio fit ꝑ perforationē & ꝑ medicinas reſolutiuas, præcipue ſi æſtimas ꝙ in locis qui ſunt int̃ mēbra ſimiliū partiū ſit aliquid cōtētū.**

Laur. Porro eūabis potiſſimū, ſi i locis interceptis cōieceris aliqd cōtineri ſcarificādo parit̃ ac diſcutiēdo medicamētis.

Leo. Maxime vero euacuabis, ſi in ſpacijs intermedijs aliqd contineri coniectura aſſequeris, & ſcarificationum auxilio, & medicaminum quæ vim habeant diſpergendi.

Anti. Euacuatio vero fit maxime ſi ſecundum medias regiones ſignificetur contiueri aliquid per caraxationes ſimul & per pharmaca diaphoretica.

Haly. Medicinis reſoluētibus ꝓhibet̃ perforatio. Vult ꝙ euacuatio ipſius mēbri fit per perforationem & medicinas reſolutiuas. Et diſtinguit inter vtraꝗ, & dicit ꝙ medicinæ reſolutiuæ ſunt magis iuuatiuæ ꝙ̃ ꝑforatio, qm̃ reſudat ex ſan. aliquid, & peruenit in locis vacuis qui ſunt inter membra conſimilia. Et oſtendit ꝙ perforatio adminiſtratur quando non confert operatio medicinarum reſoluētium, & quando congregat apoſtema ſaniē, & quando eſtimat medicus ꝙ ſi remanſerit ſanies putrefiet membrum velociter. Properet ergo cum perforatione anteꝗ̃ accidat ſuper membrum nocumētum aliquod maius, et intrat ſub perforatione ſcarificatio membri ipſius, aut appoſitio ventoſarū ſuper ipſum, aut phlebotomia venæ in ipſo.

163 Laur. **Sed cum omnia medicamenta diſcutiētia calida uiribus exiſtant, mordent quoties immodice calida fuerint, cauendum igitur eſt a nimis calidis maximeꝗ quoties affecta pars ſūmotenus fuerit, non parū enim dolebit. Si locus ſimul fuerit affectus, ac mordēa, omniſꝗ dolor irritat fluctiones. Modice ergo calidum ſedat dolorē, maximeꝗ ſi humidum extiterit.**

Leo. Sed quoniam hæc omnia vires calidas habent, eiuſdem vero temperaturæ opus eſt mordere quando modum exceſſerit, cauenda ex eis ſunt vehementiſſime calida, ac tum præſertim, cum patiens locus inter ſumma fuerit, neq. n. paruus excitabitur dolor, ſi præter proprium affectum inſuper mordeatur, omniſꝗ præterea dolor fluctiones commouet. Quod igitur mediocrem caliditatem obtinet, in his ſenſum doloris non inuehit, atꝗ eo amplius omni dolore vacat, ſi humidum extiterit.

Anti. Sed quoniam diaphoretica omnia calidis ſūt virtutibus eius vero craſeos eſt opus mordere quando immoderatius fuerīt calida. Obſeruandū igit̃ in eis ne oīa ſint nimis caſa, & maxime ſi in ſuperficie corporis fuerit mēbrū quod patitur. dolebit. n. non parū ſi ſimul patit̃ & mordetur. Et oīs dolor prouocat reuma. Mediocriter igitur calido anodino in his vtendum eſt, & magis ſi humidum ſit.

Iac. Nota ꝙ dolor eſt cauſa attractionis materierum ad cōdolentem multis modis. Primo quia virtute percipiēte obiectum doloroſum vt remoueat eius impreſſionem tranſmittit ſanguinem & ſpiritum ad locum dolentem. Secūdo quia inordinato motu ſupercalefacit ſpiritus. Tertio quia in dolore inducta mala complexione in membro dolente debilitatur virtus membri, quia facilius recipit decurrentes materias a circunſtantibus membris Et plura alia poſſumus iuxta hoc imaginari. Quartum reſiduum huius litteræ apparet vſꝗ ad illam litteram. Deinde vero.

164 Haly. **Et ſufficit nobis medicina reſolutiua quāuis non ſit fortis in reſolutione membrorum procedentium poſitorum in eo quod apparet de corpore. Quod ſi membra extrinſeca ægritudinem non habent & membrum quod indiget eūone eſt in profundo ſubmerſum, tunc oportet ut cōfortetur medicina reſolutiua, & addatur in caliditate eius, quoniam non fit ſecuritas quin debilitetur & deſtruatur uirtus eius anteꝗ̃ conſequatur & perueniat ad profundum corporis, neꝗ timetur ſuper loca exteriora quibus occurrit ex ea nocumentum, quoniam non habent ægritudinē. Ita ergo conueniens res eſt ex duobus modis ſimul in adminiſtratione medicinaꝝ quę ſūt caliores & acriores propterea ꝙ mēbra appentia tolerāt eas, & mēbra interiora indigēt eis, & hanc ſignationē ſumpſimus ex loco membri.**

Laur. Cæterum ſufficit diſcutere poſitam ſummotenus materiam quanquam diſcutiens medicamentum vehemens minime fuerit. Quòd ſi ſummæ partes imperpeſſæ penitus exiſtant. Quod autem indiget euacuatione fuerit in profundo, intendere atque augere oportet diſcutientis medicamenti caliditatem, quia periculum foret, ne prius exolueretur quàm iret in profundum, non tamen afficeret ſummas quas tanget partes, veque minime affectæ ſint. Quocirca ambo in idem concurrunt ad medicamenti calidioris acriorisque vſum, cum ſummæ partes admittant, ac profundæ indigeant. Hanc itaꝗ ex poſitione duximus indicationem.

Leo. Et quidē quicquid per ſumma hęret, potens eſt id medicamē diſpergere, quod etiā validas non habuerit ad diſpergendū vires. Q. ſi ſummæ quidē partes oī noxa caruerint, id vero qđ eūari oporteat i penitioribus partibus fuerit, intēdēdus, atꝗ augēdus diſpergētis medicamīs calor, cū dubitandū ſit ne priuſquam profundas attigerit partes, interim vires amittat, neque tamen ex eo ſuperiores partes aliquem dolorem ſentient, cum omni vacent affectu. Quare nunc hæc duo ſimul inuitant ad calidorum pariter,

atq; acrium medicaminum vſum:& ſummæ partes quæ tolerant,& profundæ quæ egent. Hæc igitur ex patiente particula indicatio aſſumebatur.

Andr. Et tamẽ ſufficiens eſt diaphorexim facere in ſuperficie ſi non vehemens ſit diaphoreticum pharmacum. Si vero ea quæ in ſuperficie ſunt ſine paſſione omnino exiſtant, in profundo vero ſit pars euacuationem indigens, intendere & augere oportet diaphoretici pharmaci virtutem & caliditatem. euaneſcit.n. deficiens prius q̃ ad profundum veniat, neq; tamen læder aliquid ea quæ in ſuperficie ſunt quæ attinget, quoniam non paſſa ſunt. Itaq; & nunc in idipſum vtraq; accidũt ad calidorum ſimul & acriorum vſum medicaminum,& qui in ſuperficie conſiſtentia ſunt & quæ in profundo indigentia. Hanc igitur ex poſitione partis accipiamus oſtenſionem.

Haly. Iſte eſt modus alius ſignificationis quem ſumpſit ex loco membri. Nam ſi eſt apparens procedens, medicinę quę calefaciunt & humectant cum æqualitate ſunt ſufficientes ei. Et ſi eſt intrinſecum vel longinquum, indiget vt addantur in caliditate medicinæ humiditate eius per quãtitatem qua contrarietur ei virtus eius. & iam diminuta eſt vſquequo conſequatur æqualitatem. Et ſermo eius in hac ſignificatione intellſ eſt quando multũ intendit ſignificatio in eo,

165 Laur. Deinceps cõſideremus ſi qd reſtet ad curõnẽ.

Leo. Deinceps vero:ſi quid ad ſanitatẽ deficiat, cõſideremus.

Anti. Dehinc vero intẽdamus ſi deeſt aliqd ad curationem.

Iac. Hæc pars nota eſt.

166 Laur. Videntur.n. non pauca reſtare affectarũ partium, in quibus eſt excrementũ fluctionis. Quædam ergo partes raræ, laxæq;,& molles natura ſunt. aliæ denſæ & adſtrictæ ac duræ

Leo. Neq; enim paruum aliquid deeſſe videtur. Affectæ partes, in quibus fluctionis ſuperfluitas retinetur, non nullæ quidem raræ,& laxæ,& molles natura exiſtunt, nonnullæ autem denſæ,& preſſæ, ac duræ.

Anti. Videtur autem deeſſe non parum. ipſorum enim membrorum quæ patiuntur in quibus eſt ſuperfluitas reumatis, quædam rara,& laxa,& mollia ſecundum naturam ſunt, quædam vero ſpiſſa,& ſtricta,& dura.

Iac. Nota primo q̧ multipl̃r dicitur aliquod membrũ alio rarius. Primo q̃a poroſius. Secundo quia ſubtilioris ſubſtãtię. Tertio q̃a habens villos deterius cõtextos. Et de omnibus his verificatur dictum Gal. vt patet intelligenti.

167 Haly. Quodcunq; ergo ex mẽbris eſt ſecundũ modũ primũ eũat uelociter. Et quod ẽ ſecundũ modũ ſecũdũ indiget ut eũet medicinis quæ ſũt acutiores illis et indiget ut ſint illę medicinę ſubtiliores. Quòd ſi cũ illo ſint illæ ptes ſubmerſæ ualde poſitæ in pſũdo, tũc ſũt magis indigẽtes illo multũ. Cõſerua ergo hũc modũ ſignationis ſecundũ curationẽ ſumptã ex ſubſtantia membri infirmi.

Laur. Priores ergo facile eũant, alię acrioribus egẽt eũantibus. Itẽ tenuioribus, ac mlto magis id fieri debet, vbi in pſũdo ponũt. Atq; hęc rurſus alia idicatio erit a ſubã affectæ ptis.

Leo. Priores igit facile eũant, reliq̃ aũt acrioribus eũantibus, ac præterea tenuiores partes hñtibus, egẽt, atq; eo etiã magis, q̃to profundiorẽ ſitũ habuerint. Hæc igit q̃bi rurſus ſit indicatio, altera a particulæ patientis ſubſtantia.

Anti. Priora igit facile eũant. Altera vero acrioribus indigẽt euacuatorijs & medicaminibus eũantibus ea,& eis q̃ ſunt leptomera. Si vero & ſecũdũ multã poſita ſunt pfunditatẽ amplius autem & magis indigẽt his. Hæc igit rurſus oñſio altera eſt a ſubſtantia patientis partis.

Haly. Modus primus eſt vt ſint membra rara fluxa leuia. nã quod in iſtis eſt euacuatur velociter. ſufficit ergo e is ex medicinis reſolutiuis quę ſũt debiles ex iſtis medicinis. Et modus ſecundus eſt vt ſint membra ſpiſſa viſcoſa dura. difficile eſt enim vt quod in iſtis eſt euacuetur, quapropter indigent ex medicinis reſolutiuis quæ ſunt fortiores & ſubtiliores,& quando plus ſunt longinquiora in profundo indigẽt eo quod eſt vehementioris virtutis & pluris ſubtilitatis. Iam ergo diuerſus eſt & iſte modus curationis ſecundum diuerſitatẽ diſpoſitionis membrorum.

168 Laur. Alia ducitur a figmento ſimul ac poſitione.

Leo. Alia vero a formatione ſimul, ac ſitu.

Anti. Alia vero a plaſmatione & poſitione.

Iac. Nota in iſto canone tangit intentio hñda rõne põnis q̃a in profundo, etiã ratione plaſmatis q̃a in anguſtis locis.

169 Laur. Subijciatur.n. in iecore prædictã eſſe diſpõnẽ in anguſtis finibus uaſorũ ſtipatis humoribus, aut glutinoſis aut craſſis aut multis, nonne prõptum erit eſculẽtis ac poculẽtis extenuantibus. Craſſitudinẽ quidẽ in primis ſimul cũ lentore facere tenuiorẽ, mox nõ per inuiſibiles, atq; anguſtas uias, ſed amplas materiã nocuã eũare. Ampliores.n. in iecore uenæ quemadmodum plurimæ ſunt, ac deſinunt hæ in gibbo ad uenam cauam, illę in ſimo ad portam. Quocirca facillimũ erit utrouis loco ſtipentur humores prõpte euacuare trahẽdo in uẽtrẽ humores quicunq; in ſimo, p urinã uero quicunq; in gibbo con dant.

Leo. Supponatur.n. ſi ita cõtigerit, in hepate eſſe proxime dictum effectum, in anguſtis vaſorum finibus intruſis humoribus, qui vel lenti, ac tenaces, vel craſſi exiſtant, vel ſuperabundent. Nonne in promptu eſt, primum quidem craſſitiem, vna cum lentore,& tenacitate, cibis, ac potibus extenuantibus, ad ſubtiliorum partium ſubſtantiam transferri oportere? Secundo autem loco non per anguſtos, atq; inuiſibiles, ſed latiores meatus quicquid infeſtum exiſtit eſſe euacuandum? Sunt enim in hepate venæ non minus amplitudine quàm numero excedentes, terminantur autem hæ quidem in gibbis ad venam cauam, hæ vero in cauis ad portam. Vnde haud difficile tibi futurum vbicunque preſſi, ac ſtipati humores fuerint, eoſdem expedite euacuare, trahendo quidem ad ventrem cum his quæ attrahendi vim habent medicaminibus, quicunq; ex ipſis in venis ad caua hepatis pertinentibus accenati, ad vrinæ vero meatus promouendo per cauam venam quicunq; in venis ad eam pertinentibus ſunt.

Andr. Supponat.n. ſi ita accidat in hepate prędictã eſſe diſpõnẽ in anguſtis finibus vaſorũ cõſtrictis humoribus aut glutinoſis aut ſpiſſis aut multis, igit prõptũ eſt vti cibis & potibus extenuãtibus. ſpiſſitudinẽ quidẽ primũ & glutinoſitatẽ tenuẽ efficere. ſecundo vero nõ per inuiſibiles vias & anguſtas ſolũ vt in alijs partibus ſed p poros & vias amplas eũare. ampliſſimæ vero ſunt ſecũdũ hepar venę quẽadmodũ et plæ. finiunt vero hæ quidẽ in gibbis ad chilum hę vero in ſymmis ad pilam. Itaq; iam tibi facillimum in quibuſcunq; fuerit conſtrictiones euacuare prõpte eas trahenti quidem in ventrẽ per trahentia medicamina quicunq; humorũ conſtricti erant ſecundum eas quæ in ſymmis ſũt venarũ, ad vrinas vero cõuertenti per chilum venam quęcunq; ſecundum eas quæ in ea ſunt venas.

Iac. Nota hic reperitur duplex littera. vna negatiua dicens non promptam & eſt ſenſus ꝙ non ſtatim debes ſubſtantialiter incidere ſed expectare materias eſſe fluxas. vel aliť promptum eſt tibi nullum iſtorum prius ꝗ reliquum facere vt patet ex caſu, quia.ſ. debes vti incidentibus & extenuantibus &c. Si autem fuerit littera affirmatiua patet ꝙ ipſa ſonat vt patet intelligenti. Secũdo nota vt ſupra ꝙ materiæ peccantes in gibbo hepatis promptæ ſunt euacuari, ꝑ vrinam, quæ vero peccant in concauo per ſeceſſum: ideo cæteris paribus intendendo euacuationi materiæ peccãtes in gibbo hepatis ſunt per vrinam expellendæ. Econtra vero exiſtentes in concauo. Et hoc vbi intendas euacuationẽ facere, vbi vero intendas diuerſioni econtra. Totũ reſiduũ vř patere vſq; ibi. Qm̃ vero de his ſufficienť dictum eſt.

170 Haly. Et ſumitur cũ eo quod narrauimus ſignificatio alia ſecundũ curationem hepatis, propterea quia ipſum eſt radix omniũ uenarũ, qď eſt, quia cũ regimẽ eius non ſit ſibijpſi neceſſarium tantũ ſicut maior pars membrorum ſed effluat ex eo uirtus in uenis, non ſit ſecuritas ſi mollificamus uirtutem eius infundẽdo ipſum cũ oleis & cum adminiſtratione emplaſtrorũ mollificãtium & reſoluentiũ quin debiliteť ipſum in primis in ratione ſua, deinde debiliteňť ipſius debilitate oẽs uenæ, & ꝑꝑ illud oportet ut miſceaťť cũ eo qď ponimus ſuper hepar quædã medicinæ ſtypticæ.

Laur. Cæterum alia indicatio ducitur a iecore, cum ſit initium venarum, cum.n. nõ ſeipſum ſolum quemadmodum multæ animalis partes ſolent gubernare, ſed influit vires venis periculum eſt quoties prohibeamus ipſius firmitatem rigãdo aut laxando cataplaſmatibus, in primis iecur ipſum debilitare circa actionem, ac debiles venas cunctas efficere, quapropter permiſcere reprimens aliquod medicamẽtum curando ipſum neceſſe eſt.

Leo. Sed præter ſupradictas alia eſt indicatio ab hepate ipſo, veluti a venarum principio, nam cum non tantum ſeipſum regere natura aptum ſit, vt pleræq; animalis partes, ſed venis præterea virtutem largiatur, periculum iminet, ne ſi eius vigor madefacientibus, ac relaxantibus cataplaſmatibus fuerit reſolutus, & ipſum primum, ad ſui opus, at quæ omnes ſubinde venæ eius ratione imbecilles efficiantur. Quare in eius curationibus aliqua ex adſtringentibus medicaminibus miſcere oportet.

Anti. Altera vero conſideratio in his quæ prædictæ ſunt oſtẽſionibus ab hepate quaſi a principio venarum. Qm̃ vero non ſeipſum ſolum quẽadmodum plurimæ aialis partes regere natum eſt, ſed immittit ſuam virtutem venis. periculum.n. eſt ſi diſſoluamus eius virtutem embrocis & cataplaſmatibus calaſticis, & ipſum principium debilitare circa opationẽ, & ĩbecilles oẽs venas efficere, vñ admiſceri oportet ſtypticorũ aliqd pharmacorũ in curationibus eius.

Haly. Iſte ẽ modus alius ſignificationis ſumptæ ex virtute mẽbri. Cũ ergo hepar ſit mẽbrũ pricipale & principiũ naturaliũ virtutũ, & ſit ex canonibus cũonis eius quod collectum eſt in membro poſitio medicinarum reſoluentium ſuper membrum, declarat Gaľ. hoc ſermone ꝙ iſte canon ſit in membris principalibus diuerſus, quoniam iſta membra egent vt conſeruentur virtutes eorum ſuper ea. Et propter illud oportet vt miſceãtur cum medicinis reſoluentibus quædam medicinæ confortantes. Et meliores medicinæ confortantes ſunt quæ ſunt ſtypticæ & in quibus eſt aromaticitas ſicut eſt roſa & xyloaloes & ſandali ſecũdum ꝙ ipſe oſtendit in hoc ſermone.

171 Haly. Et cum ſit locus hepatis locus longinque profũditatis nõ ſit ſecuritas quin debilitetur uirtus medicinæ ſtypticæ & deſtruatur anteq̃ ueniat ad ipſum ſi non ſit cum illa ſubſtantia ſubtilis faciens eam peruenire ſicut eſt natura rerum aromaticarum. Et melius quidẽ eſt ut medicina ſit aggregans duas res. ſ. ut ſit ſtyptica & aromatica. nam quãdo ipſa aggregat has duas uirtutes: eſt eius operatio fortior.

Sed cũ ꝓfũde ad modũ poſitũ ſit periculũ ẽ ne vires medicamẽti reprimẽtis exoluãť, niſi manu ducať ab aliq̃ alia materia tenuiore, qualis aromatũ ẽ, ac rectius ẽ, ſi ipm̃ reprimẽs medicamentũ ſtatí aroma extiterit. Inſitas.n. hñdo duas qualitates ac vires vehementius operabitur. Laur.

Sed qm̃ in ꝓfundo ad modũ loco ſitũ eſt: dubitãdũ erit ne adſtringẽtis medicamĩs vis debiliteť, niſi ab aliqua altera ſubtiliũ partiũ ſuba, qualis aromatũ ẽ traducať. Melius vero fuerit, ſi & ipſum adſtringẽs medicamẽ vnũ ꝓximus ex aromatũ gñe fuerit, nã ſi duas habuerit natura inſitas qualitates, ac ꝑtãtes valentius operabitur. Leo.

Sed qm̃ eſt in ꝓfundo, periculũ ẽ diſſolui ſtyptici virtutẽ ſi nõ deducať ab aliq̃ ſuba leptomeri q̃lis ẽ aromatũ. Melius vero ſi ipm̃ ſtypticũ pharmacũ ſtatí ſit & aromaticũ. Inſitas.n. duas hñs q̃litates & virtutes fortius operabiť. Anti.

Iã præterijt expõ huius ſermonis in eo qď pteritũ eſt. Haly.

Pone ergo ꝙ tu euaſti rẽ quæ erat in hoc mẽbro cõtẽta ſecũdũ diuerſitatẽ rei naturalis, & redit ab æqualitate chimorꝫ ad rẽ naturalẽ. Oportet ergo apď illud ut tu cogites et cõſideres ut nõ ſit compľo hepatis mutata ex qualitate illius humiditatis quę erat retẽta in ipſo et infrigidatum ſit hepar ex ea qñ fuit phlegma, aut calefactũ ex ea ſi fuerit ex gñe cholæ donec rectifices cõpľonẽ eius ſi ẽ corrupta, & facias ipſũ redire ad ſanitatẽ reditione integra. Et rectificatio cõpľonis eſt ut intromittas ſuꝑ ipſum qualitatẽ contrariã ei, ſicut iã diximus in curatione cõpľonis malæ. 172 Haly.

Vbi igiť ſuꝑuacuus hũor fuerit euãtus, ac mẽbꝝ hẽat naturalẽ humorũ mediocritatẽ, cõſiderari oportet nũ qualitatẽ aliquã fluctio intulerit, vt ſi pituitoſa ſit fridítatẽ, ſi birioſa caľitatẽ vt hac ſublata ſanã partem integre efficiať, curabimus vero cõtrariã imprimẽtes qualitatẽ quẽadmodum dũ de curatione Intẽperiei ageretur docuimus. Laur.

Et qdẽ euẽť quod præť naturã in mẽbrũ cõfluxit. Seruet autẽ hũorũ modũ naturæ cõuenictẽ. Quare & illa aľa aduerſio a nobis eſt adhibẽda, ne quid ab hũoris cõfluctis q̃litate eiuſdẽ mẽbri tꝑies ſit alterata, ſi pituitę naturã tenuerit ad fridítatẽ, ſi vero bilis ad caľitatẽ, vt hãc ipãm curãtes ĩtẽpiẽ ſanitati reſtituamus. Curabimus ãt cõtrariã ex aduerſo afferẽtes q̃litatẽ q̃madmõm ĩ ĩtẽpaturarꝫ curõnibus diximus. Leo.

Igiť euẽť qď qdẽ ꝑter naturã in parte illa ĩ ẽ vt hẽat cõtẽperãtiã humorũ ſecũdũ naturã. Cõſiderãdũ igiť nobis in hoc ne aliquid a reumatis qualitatem immutatũ ſit ſecundum craſim. Si igitur magis erit phlegmaticum infrigidatum eſt. Si vero eſt magis choľicum, calefactum eſt, vt hãc eius diſtẽperantiam ſanantes perfecte ſanũ relinquimus illud. Sanabimus vero contrariã adducẽtes qualitatẽ, quẽadmodum in diſtemperantiarum dictũ eſt curationibus. Anti.

Intelligit illud qď dixit in hepate in hoc ſermone in reliq̃s mẽbris ĩ q̃bus fuerũt apata. Nã tu indiges plus euõnẽ materiæ & eradicationẽ eius ex illo mẽbro vt cõſideres mẽbꝝ. Nam ſi accidit iam ab illa materia in eo malitia cõplexionis, Haly.

nis,tunc remanet in curatione eius medicatio huiuſmodi ægritudis.Et ſermo Gal.eſt intelleſ.Conſidera ergo ipm.

173 Haly. **Et oportet ſi ſit calefactus ut ſit quantitas infrigidationis medicinæ noſtræ qua infrigidamus ipſum per quantitatem qua eſt calefactũ.ſ. per quantitatem quam addit ſuper complexionem æqualem,eſt neceſſarium in hoc etiam ut ſis ſciens æqualitatem naturalem in hoc membro,quod eſt,quia ſi tu non ſcis quantitatem caliditatis hepatis naturalis,non ſcies quantum ſit nunc calidius compſone ſua naturali,neq; quantum oportet te ceſſare & abſtinere ab eius infrigidatione.Et ſimiliter ſi infrigidaẽ aliquod mẽbrorum & intendis ut calefacias ipſum, deinde neſcis quantæ quantitatis ſit frigus eius naturale,non peruenis ad ſcientiam medicinæ cũ qua oportet te calefacere ipſũ,ꝓprie neq; potes ſcire qñ oportet abſtinere & ſtare a calefactione eius.**

Laur. Quanto aliquid calidius extitit tantũ refrigerãdo. Quo fit vt neceſſarium ſit cognoſcere naturalẽ ipſius temperiẽ, Nã quo pacto ſcire poſſumus q̃to natura caſius fuerit , aut quando calefacere deſinas non cognoſcentes.n.menſuram naturalis caſitatis fieri minime põt vt abundes copia medicamentorũ calefacientiũ aut calefacere deſinas.

Leo. Quantũ vnũquodq; calidius,aut frigidius ſcm̃ eſt tantũ refrigerantes,aut calefacientes.Quare vt hic rurſus agnoſcẽda ẽ ipſius ſecundũ naturã temperies.Nã quo pacto ſciemus q̃tum in frigiditate,ac caſitate a naturæ mõ receſſerit, aut qñ a frigefaciendo ſuperſedebimus, ſi nos latuerit ea q̃ eſt ſecundũ naturã caliditas.Ita vero & ſi frigidius effectũ calefaciemus,ignorãtes friditatis naturalis modũ neq; opportũe calefaceẽ neq; ĩ tpe a calefaciẽdo deſiſteẽ poſſimus.

Anti. Inquantũ vero vnũquodq; ſcm̃ eſt caſius,intantũ infridãtes.Itaq; h c rurſus neceſſariũ ẽ ſcire eã q̃ ſecũdũ naturã eucraſiã eius.Q̃o.n.ſciemus q̃tũ ab eo qđ ſecũdũ naturã eſt fridius,aut caſius,aut qñ infrigidãtes ceſſabimus,nõ cognoſcẽtes modũ eius q̃ ſecũdũ naturã caſitatis. Ita vero & ſi fridus ſcm̃ ẽ calefaciamus nõ cognoſcẽtes modũ eius q̃ ſecũdũ naturã friditatis,ĩpoſſe ẽ nobis neq; calefaciẽs inuenire medicamẽ conueniens neq; calefacientes ceſſare.

Haly. Cõpſonis cognitio neceſſaria in cura. Oſtendit Gal.per hunc ſermonem,quia neceſſe eſt medico vt ſciat complexionem cuiuſq; membrorũ naturalẽ, & conſeruet eã in mẽte ſua.Cum ergo accidit in eo apa aut ægritudo alia ex ægritudinibus aſpiciat per conſiderationẽ ſuam in curatione ægritudinis & complemẽtum eius cuius quantitatis ſit illud quod mutauit ægritudo de complexione membri,& curet illud eo quod æquaẽ quantitati eius ex eo quod eſt contrarium ei.Et ponit exemplum in hoc.c. ſignificans hepar.Nam quando accidit in eo apa & curamus ipſum vſquequo compleatur eius ſanatio non ſtamus & non abſtinemus a curatione donec conſideramus quãtæ quantitatis ſit illud quod mutauit complexionem hepatis a diſpõne ſua naturali.Si ergo factum eſt caſius infrigidamus ipſum cum quantitate eius quod addit caſitas eius.Et ſiſr ſi infrigidaẽ calefacimus ipſum.Et ſi humectaẽ exiccamus ipſum.Et ſi exiccatur humectamus ipſum. Cũ ergo reducimus ipm ad compſonẽ ſuam naturalẽ, abſtinemus tũc a medicatione. Et poſtq̃ ceſſauit ab hoc exẽplo in hepate,indicauit indicium cõe in olbus mẽbris & dixit.Et ſimiliter ſi infrigidaẽ aliquod mẽbrũ oportet vt ſcias quãtæ q̃titatis ſit frigus eius a re naturali,& tũc calefac ipm cũ illa q̃titate donec redeat ad cõplexionẽ ſuã naturalẽ.Et ipſe iã dixerat in eo quod præteriiit paulo ante q̃ chimi qui attrahunẽ donec apẽtur ex eis mẽbra,mutãt cõpſonẽ mẽbri ad quod trahunẽ ſecundũ quãtitatẽ ſuã.chimi quidẽ phlegmatici infrigidant & cholerici calefaciunt . & ſecundum hanc viam infrigidat melancholicus humor & diuerſa ſit diſpoſitio in cholera aduſta . nam ſi remanet cum ea reſiduum caſitatis,aut ſunt humores aduſti exñtes aduſti choſici,tũc calefacit,& ſi nõ remanet reſiduum caſiditatis in ea aut humores aduſti ſicut phlegma ſalſum aut humor melĩcus tũc infrigidat.& apud hanc diſpõnẽ conſidera quæ apata curatũ & conſidera mẽbrũ in quo acc dit,& cõſidera quãtum receſſit eius cõpſo naturalis.Reduc ergo ipſum ad cõpſonẽ ſuã & naturã ſuã cũ medicinis contrariis, & pone q̃titates qualitates eaꝝ æquales q̃titati exitus mẽbri a cõpſone ſua.

Et quia iam locuti ſumus in illo illud per illud in quo eſt ſufficiẽtia nunc oportet ut ueniamus ſuper ipſa mẽbra quæ ſunt in numero egrediẽtia a curſu naturali.Et illud ſecũdũ duos modos,quorũ unus eſt additio et alĩ eſt diminutio. 174 Haly.

[illegible].d cũ de his abunde dictum,iã ſit,tẽpus eſt vt ad ægritudines numeri veniamus. Laur.

Sed quoniã de his ſatis diximus,tranſire iã tempus ad ea in quibus numerus non eſt ſecundum naturam. Leo.

Q̃m vero & de his ſufficienẽ dictũ eſt tranſire iã tẽpus eſt ad ea quæ ſecundũ numeꝝ non ſecũdũ naturã ſe habẽt. Anti.

Poſtpoſuit Gal.ſermonẽ in canonibus curationis ægritudinis factæ in quantitate per duas res. vna earũ eſt quia numerus præcedit quantitatẽ natura.et altera eſt quia pſm ſermonis in curatione duarum ægritudinum eſt vnum ſicut apparebit ex ſermone eius ex ſubſequentibus.Et ꝓpter has duas res præmittit ſermonem in canonibus curationis ægritudinis factę in numero.Deinde vero ſequiẽ ipſum cũ canonibus curationis ægritudis factæ in q̃titate. Et illud quod vult per ſermonẽ ſuũ iſtũ eſt,quia cũ ceſſauit a doctrina canonũ curationis ægritudis factæ in forma,& determinauit canones curationis in apatibus,eſt id docens diſcipulũ ad hoc vt fiat ſup eũ ſcia curõnis ois ægritudis. Quaꝓpter ſequitur illud dicendo cañ.curõnis ægritudis fcẽ ĩ nũo & ſpẽs eius ſũt duæ.vna eaꝝ ẽ additio & altera diminutio. Haly.

Cũ ergo aliquod mẽbrũ minuiẽ, tunc intẽtio in curatione eius eſt reducere illam rem quæ diminuta eſt. Et illud eſt ut miniſtres naturę & adiuues eam ſuper operationem ſuam ſecundum modum quem narraui paulo ante. 175 Haly.

Cunq; duplex earum differentia ſit,in quibus pars quępiam deeſt eam efficere intentio eſt,ſubſeruiẽdo ſcilicet naturæ quomodo antea diffinitum iam eſt. Laur.

Cũ vero duplex ſit eorũ dĩa quibus quidẽ aliqua particula deficit his,intentio eſt alterã efficere ſubminiſtrando naturæ,eo quo diximus paulo ante modo. Leo.

Duplici vero exiſtente eorũ dĩa , quibuſcunq; quidẽ deficit particula opari hãc intẽtio eſt ſeruiẽtes videlicet naturæ ſecundũ modum quem paulo ante diximus. Anti.

Modus quẽ narrauit paulo añ de ſeruitio naturæ & adiutorio eius ſuper hoc vt generet quod diminutũ eſt, eſt dare infirmo cibos & potus conuenientes,& facere digeſtionem bonam in ſtomacho & in hepate & in venis & rectificare compſonem membris,& ſimiliter iuuat fricatio eius parua lenis,& embrocatio eius cũ aqua tepida , & inunctio eius cum aliquo oleo,& poſitio medicinarũ attrahentiũ ſup ipſum cum æqualitate vt attrahaẽ ad ipſum ex ſanguine illud ex quo faciat natura membrum diminutum. Haly. Naturæ ſeruitiũ ĩ adiutorio de gñdiri qđ.

Et qñ addiẽ aliquid in aliquo mẽbrorũ, tunc intẽtio in curatione eius eſt inciſio eius cũ ferro, aut cũ igne,aut cum medicina adurente. 176 Haly.

Laur. In quibus exuperat eam excidere uel gladio vel igne vel medicamento perurente propoſitum eſt.

Leo. At quibus ſuperabundat, hanc reſecare oportet, aut ferro aut igne, aut medicamine, quod vrendi vim habet.

Anti. Quibus vero ſuperabundat particula intentio eſt hanc abſcindere ipſam, aut per nouacula, aut per ignem aut pee pharmacum cauſticum.

Haly. Incìſio triplex. Dixit Gal. tres res incidentes membrum additum. ſ. ferrum ſicut cultellum & ſpatinulæ & forfices, & cauterium cum igne, & cauteriũ cũ medicīa adurente, vt ſimus facientes ex his tribus illud quod exigit teſtificatio de virtute infirmi & debilitate eius & virilitate ipſius & timore eius, & ex eo quod exigit eſtimatio artificialis. Inciſio nãq; mẽbrorum diuerſa fit, ſicut inciſio hæmorroidarum & carnis additæ. ſ. & natæ in vlcere. Nos. n. quandoq; incidimus illud cum ferro. Et quandoq; cum igne illud incidimus. Et quãdoq; incidimus illud cum medicinis adurentibus. Et nos nõ facimus vnũquodq; horũ triũ niſi ſecundũ cõueniẽtius & magis vltimũ vel certius in iuuamẽto curationis.

177 Haly. Et fere in omni mẽbro in quo fit additio poſſibile eſt ut ſit in eo ſanatio, & nõ in omni membro quod minuitur eſt poſſe ut generetur quod minuit̃ ex eo, ſicut oñdit in libro de ſpermate.

Laur. Cũcta igit̃ hæc fere ſanare poſſe eſt. Cũcta autẽ gignere impoſſe eſt, quẽadmodum libro de ſemine docuimus.

Leo. Hæc igitur omnia ſanare poſſibile eſt, at nõ æque oĩa generari poſſunt vt in libro de ſemine diximus.

Anti. Hac igitur ratione poſſibile eſt fere omnia curare, gignere vero omnia non eſt poſſibile vt in ea quæ de ſemine oſtenſum eſt oratione.

Haly. Monſtruoſi viri ĩforma additiõe et diminutione. Quandoq; fit additio in ipſa forma & diminutio, et quãdoq; fit poſt complementum formæ. Ego. n. vidi ex additione virum qui habebat veretrum & teſticulos & vuluã mulieri ſimul, & vidi digitum additum multotiens, & vidi virum quendam natum habentem duo capita ſeparata. Ex diminutione vero vidi virum qui vſq; hodie viuus eſt & non fuerunt ei manus & pedes. Et vidi qui natus ẽ cũ vno teſticulo tantum. Et vidi qui natus eſt & non habebat neq; vuluam, neq; priapum viri: neq; teſticulos, & erat in forma ſua, & in ſuis moribus ſecundum aſſimilationẽ caſtrati, & erat ei foramẽ minimum ex quo mingebat tantũ. Et vidi iterum qui natus fuerat cum barba et pilis pectinis & pilis titillicorum. Poſt natiuitatem autem accidunt res cum quibus minuũtur membra, ſicut abſciſio manus, aut pedis, aut naſi, aut auris, aut teſticulorum, aut priapi, & ſicut circunciſio viri & mulieris, & hoc eſt multũ famoſum. De additione autem vidi virum qui natus eſt habens dentes additos, & cuius quædam membra magnificata ſunt. Et vngula etiam eſt membrum additum in oculo. Et ſimiliter hæmorroides membra addita. Et iam vidi mulierem quæ eſt vſq; hodie in vita & nata erat intra vuluam ſuam hæmorrois ad longitudinem digiti indicis, & eius groſſitudinem habens donec prohibuit virum poſſe coire cum ea, & rogauit me incidere eam & curare ipſam, & non fuit mihi conueniens facere illud, quoniam ipſa habebat principatum in mundo & cenſum multum, & vir eius eſt vnus rex hodie. Manifeſtũ eſt igitur ex omnibus illis ꝙ mẽbra multa ſunt addita quorum diminutio eſt impoſſibilis, & multa membra diminuta quorum additio non eſt poſſibilis. Et iã oſtendit Gal. in libro de ſpermate, ꝙ non eſt poſſibile vt redeant quando minuuntur membra quæ generantur ex ſpermate. Et oſtendit iterum ꝙ membra quando indurantur non eſt poſſibile vt addantur.

178 Haly. Et ex membris ſunt membra quæ quamuis non ſit poſſibile ut generentur ipſa eadem, tamẽ poſſibile eſt ut generentur loco eorum alia ex eis quæ ſunt loco eorum. Ex illo eſt ꝙ quando cadit ex aliquo membrorum os totum, poſſibile eſt ut generetur loco eius ſubſtantia alia præter os & præter carnem. ſubſtantia. n. quæ generat̃ loco oſſis eſt quaſi caro poroidis aut porus carneus. Et quando plus in ea extenditur tempus, eſt ad porum decliuior, & in principio ſui eſſe fuit ad carnem decliuior.

Quædam vero et ſi ea impoſſibile eſt gignere poſſe tñ ẽ aliquid alterum facere. Ergo loco eius ſubſtantiam aliam efficere poſſibile eſt: vt in quibus pars quepiam oſſis integre ſublata eſt: ſubſtantiam alteram loco eius diſſidentem ab oſſe, carneque. Quæ vero loco eius gignitur ſubſtantia caro eſt tophi lapidis inſtitutione conſiſtens, aut tophus lapis carnis inſtitutione cõſiſtens, ac tempore procedente topho lapidi ſimillima efficitur, Inter initia vero carnis ſubſimilis potius habetur, Laur.

Quædam vero ſunt quæ & ſi generari non poſſunt, licet tamen pro ipſis alterum, efficere, quemadmodum in oſſe ex toto ſublato, alteram ſubſtantiam in eius ſede reponere, a carne, atq; oſſe differentem. Eſt. n. quæ in eius gignit̃ loco quædam veluti caro calloſa, vel callus carnoſus & ꝓceſſu temporis magis, ac magis ad calli duritiem transfert̃ cum ab initio carnis potius imitetur naturam. Leo.

Quædã vero & ſi ea impoſſibile eſt gignere, poſſibile ẽ tamen aliquid alterũ facere pro eis, vt in oſſe perfecte ablato alteram ſubſtantiam ſecundum eundem locum differentem ab oſſe & carne. eſt enim ſubſtantia quæ fit ſecũdum locum eius vt quædam caro porroidis, aut porus ſarcoidis & tempore procedente in durius tranſmutatur ſecundum principium vero ſecundum ſarcoidos magis exiſtens. Anti.

Iſte ſermo eſt intellectus, & ipſe quidem in cap̃. de curatione fracturæ oſſis oſtendit ꝙ porũ generat natura de nutrimento oſſis. Et ſermo quidem iſte exigit vt ſit natura pori inter naturam oſſis, & inter naturam carnis. Eſt ergo illud quod generat natura loco oſſis diminuti membrũ medium inter naturam oſſis & naturam carnis, quoniam os eius ex cuius nutrimento oportuit ipſum generari, iam priuatum eſt. Quapropter dixit Gal. ꝙ ſit caro porroidis, aut porus carnoſus. quantoplus extenditur cum eo tempus tanto induratur & fit ad naturam pori decliuior. Haly.

Cum ergo perditur aliquod membrum, & nõ eſt poſſibile ita ut generetur ipſummet, neq; aliud ſimile ei quod ſtet loco eius tunc intentio tertia tua eſt ut ingenietur membro decoratio aliqua, ſicut fit in membris quæ curantur. 179 Haly.

Cæterũ quatis parte ſublata, neq; eãdẽ ſubſtantiã ſecũdũ ſpẽm neq; ſimilem efficere poſſimus. Tertia intẽtio honeſtamentum quoddam inuenit, vt in mancis. Laur.

Quacunq; vero parte ſublata, cum neq; eandem ſecundum ſpeciem ſubſtantiam, neque ſimilem efficere poſſumus, tertia nobis intentio quendam decorem inuenire, quẽadmodum in mutilationibus. Leo.

Secundum vero quãcunq; partem prædictam nec eandem ſubſtantiem ſecundum ſpeciem neque ſimilem operari poſſumus. Tertia nobis intentio eſt inuenire aliquam compoſitionem, vt in decorationibus. Anti.

Quando diminuit̃ aliquod membrorum, ſicut ſi incidatur vna manuum tunc non eſt poſſibile vt naſcatur, quapropter decoretur locus inciſionis, ita vt faciamus ipſum

rotundum

Decorationis canon. rotundum lenem ut color eius ſit color corporis aut propinquus ei, quod eſt, qa ſi pars eius ſit magis addita & pars eius eſt magis diminuta, & quoddam eius eſt magis eleuatam, & quoddam eius eſt magis depreſſum, & color eius in ultimo diſſimilis colori corporis, tūc eſt fędum & etiam inhoneſtum ei qui curat ipſum ex medicis.

180 Haly. Et hoc genus ægritudinis quod eſt in numero eſt cōmunicans generi quod fit in magnitudine. quod eſt, quoniam ſpecies eius quod eſt in numero rerum naturalium eſt propinqua generi quod eſt in magnitudine, & non ſit diuerſa ei niſi in ſpecie eius altera quæ eſt in numero rerū quæ ſunt in genere eius egredientes a natura.

Laur. At hoc genus eandē cū quantitate init rationē. Quod.n. circa naturę diſpoſitionem verſatur, illi propinquat. Quod autem genere præter naturam eſt illi tātummodo diſſidet.

Leo. Communicat autem hoc genus totum cum eo quod ad magnitudinem pertinet. Nam quodcūq; ex eo eſt ſecundū naturā, illi ꝓpinquū exiſtit. Id uero tantū ſeiunctū eſt, ac ſeparatū, qđ inter ea q̄ ſunt e genere nō naturali cōnumerať.

Anti. Commune uero manifeſtum eſt quoniam genus eſt totum hoc eorum quę ſecundum quantum. q̄tum.n. eius circa hoc quod ſecundum naturam eſt appropinquat illi. hoc uero quod in genere pręter naturam ſeparatum eſt tantum.

Haly. Res egrediētes a natura in quantitate officialis & nō in numero & unius naturæ, ſunt ſicut caro ſuperexcreſcens in officiali, uel pinguedo, uel os uel aliquid tale, ſicut fit albula groſſa in oculo, uel aliquid ſimile in cute.

181 Haly. Et intentio prima in curatione huius ſpeciei eſt extractio illius rei generato ſecūdum diuerſitatem curſus naturæ & ablatio eius a membro in quo generatur. Si autem uides ꝙ hæc intētio non eſt poſſibilis ut compleatur tunc intentio ſecunda in eius curatione eſt ut permutes eam, ſicut permutatur aqua quæ generatur in oculo.

Laur. In quo prima quidē intentio ſublatio eſt. Si uero impoſſibilis ſit, ſequēs eſt ut trāſferať queādmodū ꝑ ſuffuſiones.

Leo. In quo quidem prima intentio eſt ablatio, ſi uero hæc impoſſibilis exiſtat, ſecunda eſt tranſpoſitio, quemadmodum in ſuffuſionibus.

Anti. In quo quidē prima intētio eſt ablatio. Si uero impoſſibilis eſt iſta, trāſpoſitio eſt ſecūda intentio, ut in ſuffuſionibus.

Haly. Genus quidem ęgritudinis factæ in numero membrorū cuius ſpecies ſunt additio & diminutio, eſt cōmunicans generi ægritudinis in quantitate, cuius ſpecies ſunt magnitudo & paruitas, quod eſt, quia per additionem magnificatur membrum, & per diminutionem diminuitur. Et diuerſitas inter utraq; eſt ꝙ illud quod additur in ægritudine facta in numero & quod diminuitur eſt egrediens a natura, & propter illud intentio in curatione eius eſt ablatio rei generatæ ſecundum diuerſitatem curſus naturæ, uel remotio eius a mēbro ſicut ungula. Ipſa enim eſt membrū in coniunctiua oculi. Quod ſi non eſt poſſibilis eius ablatio & remotio a membro, tunc intentio ſecunda eſt permutatio eius a membro, ſicut permutatur aqua quę generatur in foramine uueę ad inferiorem concauitatem uueę.

Vngula q̄d & cura cuiuſlibet ſimilis.

182 Haly. Et quando diminutio nō eſt diminutio membri totius, ſed diminutio partis mēbri, & eſt additio etiam ſecundum hanc ſimilitudinem, tunc intentio in curatione eius quod eſt diminutum eſt aut nutrimentum membri aut generatio eius quod diminutum eſt ex eo. Et intentio in curatione eius quod additur eſt inciſio rei additæ & extenuatio eius & liquefactio ipſius.

Porro quæcunq; non in totis partibus, ſed partibus partium deſunt aut exuperāt, ſi deſint reficienda ſunt generatione, ſi exuperent excidenda, auferendaq; ſunt. Laur.

Quęcunq; uero non integris partibus, ſed partiū tātummodo particulis deficiunt, aut excedunt naturę modum refectio quidem, uel generatio in his quæ deficiunt, ablatio uero, & abolitio in his quæ ſuperabundant. Leo.

Quęcunq; uero non in totis partibus, ſed in partibus partium deficiunt, & ſuperabundant ab eo quod ſecūdum naturam nutrimentum quidem & generatio in deficientibus, ablatio uero & purgatio in ſuperabundantibus. Anti.

Vult ꝙ additio & diminutio quando non ſunt in membro toto ſicut digitus additus aut diminutus totus, tūc illud non eſt ex ægritudine facta in numero, ſed ex ægritudine facta in q̄titate. & hęc additio & diminutio ſiunt in membro remanente, ita ſecundum numerum totum ſuum. Diminutio quidem ſicut ſi extenuatur aliquod membrū & minuatur eius q̄titas, tunc intentio eius in curatione huius diminutionis eſt etiam dare cibos & potus conuenientes, & facere ut bona ſit digeſtio, & embrocatio membri cum aqua tepida, & fricatio eius temperata, & inunctio eius aut cum oleo tepido, & potio medicinarum calefacientium, & mordicatio per percuſſionem cum uirga, & empſatio cum pice, & reliqua quæ ad ipſum trahant. ſan. quo natura reducat diminutionem eius donec redeat ad q̄titatem ſuam q̄ oportet. Et additio quidem eius ſicut ſi ingroſſatur aliquod membrum & magnificatur eius q̄titas, tunc intentio in curatione huius additionis eſt ciborum & potuū minoratio, & fricatio multa dura, & medicinę reſoluentes, & ſomnus ſuper terram & proprie durā et arenoſam, & exercitiū forte, & reliqua quæ reſoluunt ex membro & minuunt ex nutrimento eius. Haly.

Et propter illud non eſt intentio in curatione harum rerū alia ab intentione in curatione eius quod narrauimus ante eas. Neq; natura medicinarum quæ conueniunt eis in genere eſt alia a natura medicinarum quæ conueniunt illis. 183 Haly.

Ita ſit ut neq; alia intentio, neq; ſpecies alia medicamentorum genere ſit. Laur.

Quare neq; in ipſis altera intentio, neq; medicaminum forma genere diuerſa. Leo.

Vnde nec intētio in eis altera, nec forma medicaminum altera ſecundum genus. Anti.

Vult quia iam oſtenſum eſt de curatione ægritudinis factę in q̄titate, quia eſt ſimilis curationi ægritudinum factarum in numero & intentiones ſunt unæ. ſ. ſimiles, & ſimiliter eſt diſpoſitio in natura medicinarū, nam medicinæ quibus inquiritur & acquiritur diminutio in duabus ęgritudinibus ſunt unæ natura & medicinæ quibus acquiritur additio in duabus ægritudinibus ſunt unæ etiam in natura, ſimiliter & reliquum regimen. hoc eſt ergo ultimum quod loquitur in curatione ęgritudinis factæ in quantitate. Haly.

Et oportet ut ueniamus ſuper genus aliud cauſarum ſanitatis cuius rememoratio ſuper nos remanſit, & eſt genus quod rectificat nocumenta accidentia in ſitu membrorum ſicut diſlocatio & inteſtinum quod deſcendit & cadit in chyſtim ideſt burſam teſticulorum. 184 Haly.

Sed ad aliud cauſarum ſalutarium genus eundum, eſt Laur.

quod poſitionis impedimenta emendat, luxationes inteſtinorum ac teſtium.

Leo. Sed iam ueniendum eſt ad reliquum ſalubriū cauſarum genus, quod ea corpora emendat quæ io ſitu ſunt uitiata. ue luti luxatiooes, & inteſtinum in ſcorto.

Anti. Sed ad reliquum adhuc genus ueniendum ſalubrium quidem cauſarum quod eſt correctiuum eorum quæ propter poſitionem lapſa ſunt corporum vt exarthremata & quando labuntur inteſtina in ocheum.

Haly. Hoc genus eſt ultimum generum nocumētorū accñtium in cōpoſitione membrorum. Et ſermo eius in eo eſt intellſ.

185 Haly. **Et dislocatio quidē fit autē extēſione, aut ex impulſione laborioſa. Et deſcēſus inteſtinorum ad chyſtim teſticulorū fit, aut ex ruptura quæ accidit in panniculo qui continet inteſtina, aut ex dislocatione meatus qui deſcendit ex illo panniculo ad chyſtim teſticulorum.**

Laur. Hę fiunt aut quia violenter tenduntur aut pelluntur, aut quia membrum continens laxatur aut eſtringitur.

Leo. Fit autem hoc ex uiolenta teotione atq; impulſu. Hoc uero ex dilatato, ac rupto continente.

Anti. Fit autē hoc quidē in contrariū ex violenta tenſione aut ex impulſione, hoc vero ex raritate aut ex ruptura cōtinētis.

Haly. Docuit in hoc ſermone cauſas dislocationis iuncturæ & deſcenſus inteſtini ad chyſtim teſticulorum donec accipiat eorum ſignificationem ſuper curationem eorum.

186 Haly. **Et propter illud fit dislocationis rectificatio per tenſionem & impulſionem ad diuerſitatem illius partis ad quā ſeparata fuit iunctura & deſcēſus inteſtini ad chyſtim teſticulorum ita ut in genietur in conſtructione eius quod dilatatum eſt ex illo panniculo qui continet.**

Laur. Quocirca curatur partium quia econtrario tēduntur, aut in diuerſum pelluntur, partim quia membrum continens anguſtius efficiatur.

Leo. Quare & duplex ſanandi modus, alter quidem ad oppoſitā partē ei a qua facta eſt permutatio intēdēdo, atq; impellēdo, alter vero id quod cōtinet firmius ſolidiuſq; reddēdo.

Anti. Itaq; & curatio quidē huic ex cōtraria tēſione & in cōtrariū impulſione. huic vero ſi fiat ſolidum ex eo continens.

Haly. Rupture et cōſtrictionis cura. Medicinæ exiccatiuæ quæ. Sicut ſi tu iam conſecutus es operationes medicinæ particulares, tunc iſte ſermo eſt ibi intellectus. Reductio quidē dislocationis manifeſta eſt. Ruptura vero et eius cōſtructio quod dislocatum eſt fiunt cum medicinis exiccatiuis, & cū medicinis cauterizantibus, & cum cauterio per ignem, & cum ligatura per ligamentum, & cum poſitione pilæ ex corijs, & ſtrictura eius ſuper emunctorium. Et melius eſt vt ſub pila fiat emplaſtrum compoſitum ex medicinis exiccatiuis & calefactiuis ſicut ſunt folia cupreſſi & nux eius & aloes & calx & achatia & thus, & quæ ſiunt ſicut illa.

187 Haly. **Et ego quidē iam confirmaui in libro de ingenio ſanitatis, uias per quas oportet te incedere in inuentione cauſarum particulariū quibus oportet te has res habere.**

Laur. Sed qua uia particularia quis veſtiget pręcepta. Libro de curandi via & ratione perpenſum iam eſt.

Leo. Quibus uero vijs, ac rationibus ſingula inueniri poſſunt, in libris de arte curandi explanauimus.

Anti. Ex quibus uero facultatibus aliquis ea q̄ ſunt ſecūdū partē inueniat, ꝑ therapeuticę facultatis declaratū eſt negociū.

Haly. Vult ꝙ iam ſcripſit libro de ing. ſanitatis ſecundum determinationem & certificationem & ioquiſitionem omnes canones & vias quibus curabitur unaquæq; ægritudinum quas narrauit uel numerauit in hoc libro: & dat canones uniuſcuiuſq; curationis earum ſecundum ſemitam ſummę, & ſecundum exquiſitionem & determinationem. Hoc eſt ergo ultimum quod ipſe dedit in doctrina ſua io hoc libro de canonibus curationis ægritudinum.

188 Haly. **Et iam remanſit ſuper nos ut narremus cauſas quas ſumpſimus ad dicendū in eo quod præterijt de ſermone noſtro. Et ſunt cauſæ quæ præcedunt & præſeruant.**

Laur. Sequitur ut dicamus quæcūq; in præcedentē diſtulimus orationem. Hanc medici nominant præcautionem.

Leo. Conſequēs eſt, ut ea omnia exequamur, q̄cūq; in ſuperiori ſermone dicere diſtulimus. Vocāt aūt eadē præſeruatiua.

Anti. Deinde uero dicendum eſt de eis quæcūq; ſecundū priorem orationem accipiebamus, uocant ea præſeruatiua.

Haly. Vult cauſas quas præmittit medicus & conſeruat cum eis corpus facit ipſum euadere a caſu in ęgritudinem.

189 Haly. **Et genera harum cauſarum ſunt tria. Genus primum eſt genus cauſarum quæ præcedunt & conſeruant corpus ſanum ſaluum. Et genus ſecundum eſt genus cauſarum quę præcedunt & conſeruant corpus quod eſt ſaluum, ſed negatur ex eo aliquid. Et tertium genus eſt genus cauſarum quæ antecedunt & conſeruant corpus infirmum. Et ſcientia generis primi eſt ſcientia cōſeruationis ſanitatis, & hoc genus eſt ſicut ante diximus duobus modis. Et ſcientia generis ſecūdi eſt ex ſcientia anteceſſionis in præſeruatione. Et ſciētia tertij gn̄is eſt ex ſcientia ingenij ſanitatis.**

Laur. Verum triplex corporū differentia eſt. Quoddam. n. integre ſanum eſt. Quoddam non integre, aliquod uero ægrotat. Primum igitur genus ſub ſanitatis conſeruatione continetur, ac duplex eſt ut antea docuimus. Secundum ad pręcautionis uigilātiā. Tertiū ad curationis diligētiā relegatur.

Leo. Eſt autem horum triplex ſecundum genus differentia. Prima quidem hominis qui integra fruitur ſanitate, ſecunda uero eius qui non integre ualet, tertia eius qui ægrotat. Primū igitur genus ad ſalubrē attinet artem, atq; in duas, ut antea diximus, diuiditur partes. Secundum uero ad pręſeruatiuam ſpectat. Tertium ad curatiuam.

Anti. Triplex uero eſt & horum ſecundum genus differentia. Prima quidem perfecte ſani homines. Secunda uero imperfecte. Tertis uero ægrotātis. Primum igitur genus eſt ex ſalubri negocio duplex exiſtens ut prius dictum. Secundum uero ex præſeruatio. Tertium uero ex therapeutico.

Haly. Sanitatis cōſeruatio duplex. Vult ꝙ anteceſſio cum conſeruatione compleatur per contemplationem in iſtis tribus generibus quę numerauit. Genus quidem primum eſt cōſeruatio ſanitatis, & illud eſt in duobus modis. Vnus eorum eſt conſeruatio ſanitatis corporis quod eſt in meliori formarum. Et alter eſt cōſeruatio corporum ſanorum & diminutorum a meliori formarum. Genus autem ſecundum eſt ſecundum certitudinem & ueritatem anteceſſio cum conſeruatione, & eſt ꝙ quando mutatur aliquod ex ſignis ſanitatis, ꝓperat medicus & deſtruit cauſam mutantem anteq̄ magnificetur & fiat fortis & faciat euenire ęgritudinem. Genus uero tertium eſt ſumptum

ex ingenio

ex ingenio ſani.& eſt reſiſtentia cauſarum infirmantium & deſtructio earum. Et Ga. determinat illud & dicit.

190 Haly. **Et huius generis totius eſſentia proprie eſt in chymis.**

Laur. Atq; totum hoc genus in humoribus potiſſimus cōſiſtit.

Leo. Hoc aut uniuerſū genus circa humores pcipue negociat.

Anti. In humoribus uero maxime hēt cōſiſtētiā oē hoc genus.

Haly. Vult genus commune tribus generibus cauſarū quarum præceſſit numeratio & earum ſcientia.

191 Haly. **Et non oportet ut ſint chimi, neq; uiſcoſi, neq; groſſi, neq; ſubtiles aquoſi, neq; multi, neq; calio res ꝗ oportet, neq; frigidiores, neq; mordicatiui, neq; putridi, neq; ſit eis qualitas mala uenenoſa.**

Laur. Quos minime cōuenit glutinoſos eſſe, neq; craſſos, neq; multos, neq; admodū calidos aut frigidos, neq; mordaces, neq; putres, neq; venenoſos.

Leo. Quos neq; lētos eſſe oportet, neq; craſſos, neq; aquoſos, neq; plurimos, neq; vehemēter caldos, ac fridos, neq; mor daces, neq; putredini obnoxios, neq; veneni naturę affines.

Anti. Quos neq; glutinoſos oportet, eſſe neq; ſpiſſos, nec aquo ſos: neq; multos, neq; calidos amplius aut fi.Ldos, neq; mordaces, neq; putridos, neq; venenoſos.

Haly. Intellectum eſt ex hoc ſermone ꝙ vult vt ſint chimi tē perati laudabiles. Et oportet ante expoſitionem huius ſermonis vt intelligas nomen chymi quid ſit illud quod ſignificat. Dico ergo ꝙ cibus & potus commiſcentur in ſtomacho & decoquuntur, & fit ex eis res quam nominauit Ari. chilum per .l. deinde epar attrahit ex hoc chilo melius quod eſt in ſubſtātia eius, & decoquit illud in ſe, & facit ex eo ſanguinem quem nominauit Ari. chymum per .m. vt ſit differentia inter ipſum & primum. Et Gal. quidem oſtendit ꝙ diſpoſitio huiuſmodi ſanguinis in hepate eſt ſicut diſpoſitio vini. ſicut .n. vinum in principio ſui eſt permixtum expreſſum ſimiliter eſt ſanguis. cum ergo completur vinum ſunt ei quinq; ſpecies. Vna earum eſt fex eius & ipſius ſuperfluitas. Et ſecunda eſt illud quod nō digeritur ex ipſo. Et tertia eſt vinū ipſum. Et quarta eſt illud quod natat ſuper ipſum. Et quinta eſt aquoſitas eius ſubtilis qua fit vapor & reſoluit ab ea. Et ſimiliter ſanguini fiunt quinq; ſpecies quæ nominantur chymi. Vna earum eſt fex eius, et nominatur humor melancholicus: & creator ſublimis quidem ordinauit ſplenem vt attrahat hunc humorem ex ſanguine. Et ſecūda eſt illud cuius digeſtio ex ſanguine non cōpletur & nominatur phlegmaticus humor, & non præparauit ei membrū quod attrahat ipſum, quoniam poſſibile eſt vt alteretur & compleatur digeſtio eius & fiat ſanguis. Et tertia eſt ſanguis purus ipſemet. Et quarta eſt illud quod caleſit ex eo & natat ſuper ipſum vt ſpuma, & nominat humor cholericus, & creator quidem ſummus pręparauit ad attractionem huiuſmodi humoris fel. Et quinta eſt aquoſitas eius, & attractioni huius ſuperfluitatis ordinauit creator ſublimis lumbos, deinde ſanguis fluit ex hepate in venis & aſſociantur ei reliquiæ horum humorū, & multotiens etiam illud quod generatur cum eo in concauitatibus uenarum. Et propter illud dicitur ꝙ ſanguis eſt deferens humores. ſ. quia in eo inueniuntur omnes humores, ꝗuis .n. in ſanguine qui eſt in venis ſit vincens natura ſanguinis, tamen in eo eſt etiam ex vnoquoq; humorum pars propter iuuamenta, quorum rememorationis non eſt locus etiam, quia vnūquodq; membrorum attrahit ex venis quæ ueniunt ſibi illud quod eſt conueniens ſibi ex ſanguine, & reſoluit illud et aſſimilat per ſubſtātiam uirtutum nutritiuarum naturalium quæ ſunt in eo. Iam ergo apparet ꝙ illud quod determinauimus ꝙ chymi ſunt aggregati cū ſanguine. Si ergo ſint uiſcoſi aut groſſi eſt uincens ſuper eos natura phlegmatis aut humoris melancholici. Et ſi ſunt ſubtiles aquoſi, eſt uincēs ſup eos natura aquoſi ſanguinis. Et ſi ſiut multi, ſunt omnes ipſi additi ſecundum proportionem. Et ſi ſint calidiores ꝗ oportet, eſt uincens ſuper eos natura choleræ. Et ſi ſint frigidiores, eſt uincens ſup eos aut phlegma aut humor melancholicus. Et ſi ſint mordicatiui, eſt uincens ſuper eos acuitas & ſubtilitas. Et ſi ſint putridi, eſt uincēs ſuper eos corruptio. Et generantur ex corruptione eorum ſpecies multæ malæ, ſicut ſpecies choleræ citrinæ egreſſæ a natura, & ſpecies phlegmatis mali egreſſi a natura, & ſpecies cho. nigrę, & fortaſſe generatur ex corruptione eorū illud cuius natura eſt natura ueneni, et corrumpit corpus totū ſicut illud quod fit ex corruptione ſpermatis intra corpus, & ſicut eleuatur ex pollice uapor ꝗ generatur ex humore malo in eo & aſcendit ad cerebrum & facit epilepſiam. Gal. autem uidit hanc ſpeciem epilepſiæ. Et uidimus etiam nos ſpeciem epilepſiæ mirabilem, & eſt ꝙ quidam ſcriptor ſentiebat in brachio ſuo dextro in menſe ſemel aut bis deambulationē rei frigidæ aſcendentis ſurſum donec perueniebat ad caput eius. cum ergo perueniebat ad caput eius accidebat ei paroxyſmus epilepſiæ leuis.

Chilus quid & chymus aucto. Ari.

Sāguini accidit ſpēs qn cuplex.

192 Haly. **Iſti enim chymi quando adduntur in iſtis diſpoſitionibus ſunt cauſæ ægritudinum.**

Laur. In creſcentes .n. cauſa morborum conſiſtunt.

Leo. Nam ubi aucti fuerint generant morbos.

Anti. Augmētati .n. mali humores cauſę cōſiſtunt ęgritudinū.

Haly. Chymi diuerſi effectus uarij. Chymi groſſi & uiſcoſi faciūt oppilationes et alias phlegmaticas ægritudines & melancholicas. Et ſimiliter chymi frigidi & chymi ſubtiles aquoſi faciūt ęgritudines aquoſas ſicut hydropiſim. Et multitudo facit ęgritudines repletionales. Et calidi faciunt ægritudines cholericas & reliquas ęgritudines. Et mordicatiui faciūt ægritudines in ꝗbus eſt mordicatio fortis. Et putridi faciunt ex ægritudinibus putridis ſpēs diuerſas ęgritudinū ſicut feb. putridas, & ulcera alchabarthi .i. putrida. Et ſecūdū hāc ſi̅itudinē in unoquoq; eorū.

Alchabarthi.

193 Haly. **Et quādo eſt additio eorum eſt illa cauſa quæ fuit eis radix, & ex qua fuit eorum generatio. Et quandoq; eſt propterea quia recipiunt aliquos alios humores qui ſunt in corpore, & alterant eos ad ſimilitudinem eius ſecundum ꝙ ipſi ſunt.**

Laur. Increſcunt autē interdū ab eadē cauſa, quæ eos primum genuit. Eſt quando ſeinuicem in corpore alterant.

Leo. Augentur uero nonnunꝗ eadem ex cauſa quæ ab initio generauit. Illud autem plerūq; accidit, ut ſua alteratione inficiant eos qui ſunt in corpore humores.

Anti. Augmentatur uero aliquando quidem ab eadem cauſa quæ eos genuit. Primum eſt aūt quando ſunt commutantes eos ſibi qui ſecundum corpus ſunt humores.

Haly. Chymi diuerſi cauſa. Vult ꝙ additio cuiuſq; eorū quę dixit in chymis fit a duabus rebus. Aut cauſis generantibus ipſos, ſicut a cepis et alleis generat & ex pipere chymus calidus, & a lacte & piſcibus generatur chymus frigidus, & a carne taurorum et animalium ſylueſtrium & quæ ſunt de genere eorum generatur chymus groſſus niger. Et altera eſt ut antecedat in corpore humor malus, & cum peruenit ad ipſum ſanguis laudabilis bonus reſoluit & alterat ipſum & corrumpit ipſum & permutat ipſum ad naturam ſuam malam.

194 Haly. **Et medicationi eorum ſunt duæ intentiones, quarum una eſt alteratio, alia euacuatio.**

Laur. Intentio uero ſanationis horum duplex eſt alteratio, euacuatioq;.

Leo. Intentio uero, & horum ſanationis duplex exiſtit alteratio, atq; euacuatio.

Anti. Intentio uero in his curationibus duplex eſt alteratio, & euacuatio.

Haly. Medicationis malorum chymorum ſunt duę intētiones. Vna earum eſt alteratio malitiæ chymi donec redeat ad qualitatem ſuam bonam. Et altera eſt euacuatio chymi mali & a corpore ipſius extractio.

195 **Haly.** Alteratio chymorum fit, aut ab ipſo corpore quando digerit eos, aut a uirtutibus quarūdam medicinarum, & etiam in hoc genere medicinarum ingrediuntur illæ quæ ſanant ex medicinis habentium uenena, & ex medicinis quæ ſunt ex genere uenenorum.

Laur. Alterantur igitur aut ab ipſo corpore cōcocti aut a quibuſdam medicamentis, in quibus continentur medicamina curantia uenena animalium uenenatorum. Item medicamina uenenoſa permutant.

Leo. Alterantur igitur, uel ab ipſo corpore, concocti aut ab aliquibus alijs facultatibus quæ uim medicaculam habēt, e quorū numero etiā ſunt ea q̄ exitialiū ferarū uenenis aduerſant, ac p̄terea pharmaca q̄ uenena appellant̄ transmutant.

Anti. Alterantur igitur: aut digeſti ab ipſo corpore, aut a quibuſdam pharmaticis uirtutibus in quibus ſunt & quædam uirtutes quę uirus uenenatorum animalium curant ad hoc deleteria pharmaca recipientes.

Haly. *Chymi mali alteratio duplex. Chymi digeſtio duplex.* Alteratio chymi mali donec redeat ex malitia ſua ad bonitatem fit per duas res. Vna earum eſt ut uincat eum natura & digerat ipſum. Et digeſtio eſt duobus modis. Vnus eorum eſt ut uincat natura membri malum chymum & uincat malitiam eius & permutet ipſum ad ſanguinem bonū & nutriat inde membrum ſicut digerit phlegma dulce & permutat ipſum ad ſanguinem. Et altera eſt ut mutet natura membri chymum malum & alteret eius malitiam & faciat eum inter ipſum qui eſt naturalis & inter ipſum illum qui eſt extra naturā, ſicut facit in permutatione chymi mali in apoſtemate & digerit ipſum & facit ipſum pus, & ſicut facit in fe. quia digerit humorem et euacuat ipſum in hora criſis. Et altera eſt ex uirtutibus medicinarum faciētium euadere, quoniam in quibuſdā medicinis ſunt uirtutes facientes euadere ex malitia chymorum. & non eſt via ad cognitionem harum uirtutum facientium euadere niſi per experimentum ſolum ſicut oſtendit Gal. in tractatu quinti libri ſui in medicinis ſimplicibus. Et de proprietate medicinarum facientium euadere eſt ut confortent membra interiora ſicut confortant ea medicinæ aromaticę ſtypticę. Si uero aggregatur in medicina faciente euadere vt ſit aromatica ſtyptica faciens euadere ſimul: tunc non eſt aliquid melius ea in confortatione & conſeruatione membrorum interiorum, et in faciēdo euadere corpus ex malitia chymorum. Et de genere medicinarum facientium euadere ſunt quæ faciunt euadere ex venenis habentium venena, & in medicinis interficientibus ad cognitionem quarum non eſt via niſi per experimentum. Gal. quidem oſtēdit in tractatu quinto q̄ non eſt ſemita ad cognoſcēdum aliquid ex uirtutibus medicinarum ſoluentium, et medicinarum interficientium, et medicinarū facientium euadere quibus efficiunt operationes has niſi per experimentum ſolum. Et theriaca quidem eſt compoſita ex medicinis facientibus euadere ex veneno, & ex medicinis facientibus malitiam chymorum euadere, *Chymi veneno ſi curatio p theriacam.* & ex medicinis interficientibus. Et oportet vt inquirantur medicinę faciētes euadere ex malitia chymorum. Illud aūt quod eſt ex malitia chymorum cuius virtus eſt venenoſa, manifeſtum eſt q̄ theriaca confert in eis. Speciel autē eius quod ex malitia eorum eſt cuius virtus non eſt venenoſa; manifeſtum eſt, quia oportet vt inquirantur ſpecies medicinarum facientium euadere quę faciāt euadere ex eo. Et ego quidem iam expertus ſum et inueni cāphoram medicinam facientem euadere ex putredine chymorum. Et propter illud ego dedi illam in potu in ægritudinibus peſtilētialibus, & in febribus putridis: & miſcui cū ea illud quod vidi eſſe iuuatiuum, & minuimus in vnaquaq; ægritudinum putrefactionem. Cruditatem autem chymi digerunt medicinæ, digerentes ſicut crocus & ſpica & aſſarum caſſialignea & cinnamomum. *Medicina digerēs quę.* Ex uiſcoſitate autem humorum & groſſitudine eorum faciunt euadere medicinę ſubtiliantes. Et ex frigore eorum faciunt euadere medicinę calefaciētes. Et ex calore eorum faciunt euadere medicinæ infrigidantes. Et ex eorum ſubtilitate faciunt euadere medicinæ ingroſſantes.

196 **Haly.** Et euacuatio chymorum fit per medicinas calefacientes fortiter, & per ſolutionem, & per clyſtere, & per ſudorem, & per uomitum. Et iſtæ quidem ſunt ſpecies euacuationum cōmunium.

Laur. Euacuantur autem a medicamentis ad modum calidis, ac purgatione & clyſtere ac ſudore & uomitu. Atq; hæc communes euacuationes exiſtunt.

Leo. Euacuantur autem ſatis calidis medicaminibus, & purgationibus, & clyſteribus, & ſudoribus, & vomitibus. Hæ quidem igitur ſunt communes euacuationes.

Anti. Euacuantur uero ſufficienter a calidis pharmacijs, & purgationibus, et clyſteribus, ſudoribuſq;, et uomitibus. hę igitur horum ſunt communes euacuationes.

Haly. Euacuatio cōmunis chymi fit per illud quod attrahit ipſum ex medicinis ſolum ſine alio conamine hoc eſt adiutorio. Verūtamen medicinę attractiuę ineſt q̄ ſi cōfortet̄ euacuat ipſum qui ſequitur illum chymum, cuius exemplū eſt medicina quæ euacuat choleram, ſi cōfortetur euacuat poſt choleram phlegma, poſt phlegma melancholiam, poſt melancholiam ſanguinem. Medicina uero quę euacuat hu. melancholicū ſi cōfortetur euacuat poſt ipſum phlegma, poſt phlegma cho. poſt choleram ſanguinem. Et manifeſtū eſt q̄ chymus ſanguinis non oportet ut euacuetur: quoniā quādo ipſe fit malus permutatur ad unum chymorum qui ſunt ſuperfluitates eius. ſ. aut ad melācholiam, aut ad choleram, aut phlegma, aut ad aquoſitatem, & illud quod alteratur fit unus iſtorum chymorum. Subſtantia uero ipſius ſanguinis conueniens eſt naturæ, quapropter omnia membra ſumūt ex eo nutrimentum ſuum. Et Gal. quidem præcepit uirum *Gal. pręceptum ad occiſionē uiri q inuenit medicinā euanrē ſanguinem.* qui inuenit medicinam ſanguinem euacuantem occidi, ut nō ſciret eam ex illo alius. Et poſtq̄; pręcepit eum interfici, præcepit ut clauderentur oculi eius, ita ut non appareret & innueret eam & ſciret alius & mereretur alter interfectionem. In phlebotomia uero & in uentoſis non eſt intētio euacuatio ſanguinis puri, ſed euacuatio multitudinis quę eſt cum omnes humores ſunt additi ſecūdum proportionem. Phlebotomia autem euacuat multitudinem chymorum ex uenis magnis. Verūtamen ſcarificatio & uentoſæ euacuant multitudinem chymorū ex uenis paruis. Et Gal. quidem docet in hoc ſermone communes euacuationes & dicit q̄ ſunt. 5. Vna earum eſt illud quod euacuatur per medicinas quæ calefaciunt & attrahunt calefactione forti. iſtæ. n. medicinæ per ſuperfluitatem calefactionis ſuæ euacuant & attrahunt humores. & quędam illarum faciunt eos uaporem qui reſoluitur in aerem. & quidam eorum quando attrahūt ipſos medicinę iſtę currunt ex loco ad locum ad quem peruenit. Et ſecūda eſt ſolutio uentris per medicinas in quibus ſunt uirtutes ſolutiuę. Et tertia eſt per clyſtere ſolutiuum. Et quarta per ſudorem, & ſudor quidem fit per aerē calidum, *Vomitus generatio multiplex* & cum coopertura, & cum medicinis calefacientibus cutem. Et quinta eſt per uomitum. Et uomitus quidem fit aut intromiſſione digiti, aut peppæ in guttur, aut per medi-

cinam facientem nauſeam, aut per medicinam in qua eſt uirtus fortis qua attrahuntur chymi ad os uentris. Iſtę ergo ſunt euacuationes communes.

197 Haly. **Proprię uero ſumuntur in locis in quibus aggregātur illi mali chymi, ſicut oſtēdi in libro de regimine ſanorum, & proprie in tractatu tertio & quarto illius libri, cū nos narrauimus laſſitudinem & reliquas cauſas ſimiles laſſitudini.**

Laur. Propriæ vero ex locis in quibus colliguntur conſiſtunt, quēadmodū tertio & quarto uolumine de tuēda ualitudine diximus dū de diſpōnibus laborioſis & annexis ageremus.

Leo. Proprię autem ex locis in quibus coaceruantur, aſſumūtur, ut in libris de ſalubribus oſtendimus, tertio præſertim, ac quarto, in qbus de laſſitudinibus egimus ac reliquis diſpoſitionibus quæ laſſitudini natura proximę ſunt.

Anti. Propriæ uero a loco in quo congregati fuerint accipiuntur, quēadmodum in ſalubribus declaratum eſt ſecundum tertiū et quartum, maxime nobis de laboribus tractātibus, & quęcunq; adiacent alijs laborioſis diſpoſitionibus.

Haly. Vult ꝙ euacuatio propria cuiuſq; chymorū oporteat ꝙ ſit ex membris propinquioribus membro in quo eſt chymus. Et ipſe determinat hanc intentionem.

198 Haly. **Et euacuatio chymorum fit facilior quando euacuatur illud quod ex eis eſt in uenis primis per ſolutionem uētris. Et euacuatur quod ex eis eſt in eo quod eſt facilius poſt hepar ex uenis per urinam. Et euacuatur quod ex eis eſt in corpore toto per ſudorem. Et quod eſt in capite per palatum, aut per nares, aut per utraq; ſimul. Et quod eſt in pectore euacuatur illud ꝑ tuſſim. Et quod eſt in renibus aut ueſica per urinam.**

Laur. Euacuantur.n. prōptius ſi in primis venis ſint, per aluū. Si in iecore per urinam. Si in habitu totius, per ſudorē. Quēadmodum ſi in capite exiſtant per palatum, aut nares aut per utrūq; meatū. Si in thorace per fauces ſimul ac tuſſim. Sin in renibus aut veſica per vrinam.

Leo. Promptius.n. euacuantur per uentrem, quæcunq; in primis venis continentur ſuperfluitates. Quę autem in his quę in hepate ſunt, per urinæ meatus. At quæ in toto corpore, per ſudorem, ſicuti quæ in capite, uel per palatum, uel ꝑ nares, uel ꝑ utruną;, q̄ uero ſunt in ſpatijs pectoris laxioribus, ꝑ guttur ſimul cū tuſſi, q̄ in renibus ſunt, vel ueſica ꝑ urinā.

Anti. Euacuantur.n. promptius. Qui quidem in primis venis per ventrem. Qui uero in his qui ſecundum hepar per urinas. Qui uero ſunt ſecundum totā habitudinem per ſudorē. Quemadmodum & qui ſecundum caput aut per palatum aut per nares aut per utraq;. Qui uero in thoracis latitudinibus purgatur per guttur cum tuſſibus. Qui uero ſecundum renes & ueſicam per urinas.

Haly. Vena prima .i. meſeraica. Venæ primæ ſunt quæ ſunt inter hepar & inteſtinum ieiunum, & uocantur meſeraicæ. Et iam oſtēdit in eo quod præterijt ꝙ totum corpus eſt muſculi. Ipſe ergo uult per illud quod ex chymis eſt in corpore toto Illud quod ex eis eſt in muſculis. Et reſiduum ſermonis eius eſt intellectum.

199 Haly. **Euacuatio uero quæ fit per uiam attractionis eſt ſignificatio cōmunis omnibus membris quæ ſunt ex locis longinquioribus illo loco ex quo intendimus ad attractionem.**

Laur. Cæterum materia auocatur promiſcue ab omnibus partibus. Indicatio eſt ut & ad loca q̄ maxime longinqua.

Attrahendi ex omni loco ad oppoſitas partes communis indicatio eſt, ad q̄ maxime diſtantia. Leo.

Antiſpaſtos uero communis omnium partium oſtenſio ad ea quæ longiſſima ſunt. Anti.

Sicut pulpa colloquintidæ & agaricus attrahūt in ſtomacho quando applicantur in ſtomacho ex cerebro & nucha & neruis ſuperfluitates eorum. Et ſicut attrahit medicina ſolutiua uentris quando bibitur ſuperfluitatem ex lacertis. Et nobis quidem ꝑparatur ut ponamus medicinas in eo quod eſt ſub umbilico & attrahantur humores ex corpore. Et ut retineatur medicina in manu & attrahit humores ex corpore. Et ut ponatur medicina ſub pede & attrahit hu. ex capite. Et totū illud ſcit ille qui multum ſtuduit in hac arte. Et non oportet ut ſciat illud qui non meretur illud & fiat nocumentū eius per hoc ꝙ utitur illo plus q̄ ſit iuuamētū ꝑ ipſm. Haly.

Euacuatio quæ fit per uiam extractionis eius quod collectū eſt in mēbro fit ex locis ꝓpinquis. 200 Haly.

Deriuatur uero ad loca uicina. Laur.

Deriuatio uero ad uicina. Leo.

Deriuatio uero ad proxima loca. Anti.

Iſte ſermo intellectus eſt, & iam pręterijt expoſitio eius. Haly.

Et omnes iſtæ res quæ ſanant has diſpoſitiones nominantur cauſæ ſanitatis. 201 Haly.

Quæcunq; ergo curant tales diſpoſitiones ſalutares cauſas appellamus. Laur.

Quæcunq; uero huiuſcemodi curant diſpoſitionem cauſas ſalubres appellamus. Leo.

Omnia igitur quęcunq; curant huiuſmodi diſpoſitiones ſalubres uocantur cauſę. Anti.

Iſtæ res ſunt quæ digerunt chymos & quæ adiuuant ſuper digeſtionem eorum quę faciunt euadere a malitia eorū. & quę euacuāt eos. Et manifeſta eſt ex eo quod pręmiſſum eſt curatio omnium febrium. Eius quidē quæ ex eis eſt malitia complexionis tantum, ſicut fe. diei unius .i. ephemera et fe. hectica curatio eſt intrans in curatione malitię cōplexionis calidę & ſiccæ cum eo quod infrigidat & humectat ex cibis & potibus & medicis & inclinatione omnium cauſarum continentium corpus ad illud quod infrigidat et humectat & quod reſoluit uaporem earum, ſicut balneatio cum aqua dulci tepida, & inūctio cum oleo uiolaceo, & quæ currunt eius curſu, & olfactio odorum frigidorum aromaticorum, & uſus multus in potibus harum rerum facit te ſcire ꝙ iſte eſt canon curationis earum. Eius autem quod eſt ex fe. ex putredine chymorū eſt curatio compoſita ex eo quod adiuuat ſuper digeſtionem humorum, ſicut medicinę quarū caliditas eſt ſimilis caliditati corporis innatæ, et confortatio naturæ donec digerat eos, & alteratio putredinis eorum, & euacuatio eorum, & infrigidatio eius quod facit accidere febres in corpore ex calore & ſiccitate. Ergo curatio huius generis febrium eſt compoſita ex curatione feb. quæ eſt malitia cōplexionis calidæ & ſiccę, & ex curatione malitiæ chymorum. Et cum putredo multotiens ſequatur oppilationes & priuationes expirationis neceſſarium eſt in illo ut aperiātur oppilationes & ꝙ minuat multitudinem donec eam conſumat uirtus & expiret a corpore. Haly.

Et omnes res quæ ſtimulāt diſpoſitiones has & addunt in eis nominantur cauſæ ęgritudinis. 202 Haly.

Quemadmodum quæ augent morboſas. Laur.

Sicuti inſalubres, eas quæ adaugent. Leo.

Quemadmodum exacuentia ægræ. Anti.

Vult per diſpoſitiones illud quod nominauit ex malitia Haly.

chymorum,& per cauſas res, quę ſtimulant unāquāq; ſpe‑tierum malitię chymorum. Et docuit am ꝙ ipſe ſunt duo genera. Vnum eorum eſt quod ſuperuenit corpori ex cibis & pōtibus & alijs extrinſecis,& generāt chymum in eo laudabilem. Et alterum eſt ut in corpore ſit chymus illaudabilis,& ſumat cibos & potus generantes chymos laudabiles. Cum ergo perueniunt in corpore reſoluit eos chymos chymus illaudabilis ad naturam ſuam,& permutatur de bonitate ad malitiam. Et propter illud dixit Hipp. Corpora quę non ſunt munda quanto plus nutries addes eis malitiam.

203 Haly. **Res ergo quæ nō nocēt neq; cōferūt eis, nominantur neq; cauſæ ſanitatis neq; ægritudinis.**

Laur. Ac neutras quęcūq; nec lędunt, neq; iuuant.

Leo. Et neutras quę neq; obſunt, neq; iuuant.

Anti. Neutrę uero, neq; lędentia, nec adiuuantia.

Haly. Cā corpus cōtinēs ſextuplex. Vult omnes cauſas ſex continentes corpus, vna quarū eſt cibi & potus.& ſecunda eſt aer continens. Ex iſtis enim eſt quod nocet in chymis & generat in eis malitiam neq; confert in eis. quod autem nocet eis eſt omne quod generat malitiam eorū. ſed quod cōfert eis eſt omne quod deſtruit malitiam eorum. quod vero non confert nec nocet eſt omne cui non eſt impreſſio manifeſta in aliqua ægritudinum. Et in iſtis dixit Hip. Oportet vt ſumantur in potu medicinę quæ conferant. Quòd ſi non confert, ad minus tamen ſit ex eo quod non noceat. Sed quando non inuenimus cibos & potus conferentes damus ex eis quod non nocet. Et ſimiliter facimus in omnibus cauſis.

204 Haly. **Et poſſibile eſt ut nominentur cauſę omnino, ſicut faciunt multi ſophiſtarū ex eis qui negligūt ſpeculationem in inuētione diuerſitatis ſummæ rerū,& finiunt uitam ſuam in nominibus.**

Laur. Ac fieri poteſt ut eas ne cauſas quidem nominent, quemadmodum plerią; ſophiſtæ contemnentes quidē inueſtigare differētias rerū, plurimū tēporis in ſermonibus cōterētes.

Leo. Poſſet uero quiſpiā: neq; omnino cauſas appellare quēadmodum maior pars ſophiſtarum qui rerum quidem differentiam inuenire contēnunt, plurimum vero temporis in nominibus conterunt.

Anti. Poteſt autem aliquis eas neq; cauſas appellare omnino, quales ſunt multi ſophiſtarum negligentes quidem ipſarum rerum inuenire differentiam, in nominibus vero plurimum temporis conſumentes.

Haly. Mediсus ſermonis quis & medicus ſecūdū ueritatem. Res quibus non eſt impreſſio manifeſta neq; in ſanitate neq; in ægritudine, poſſibile eſt vt non nominentur cauſæ penitus. Verūtamen hæc ſpeculatio eſt egrediens ab arte medicinę,& occupatio cum ea eſt ex operatione medicorū ſophiſtarum qui finiunt vitas ſuas in phantaſia & ſophiſticatione per ſermonem in nominibus,& negligunt conſiderationem in eo quo ſit iuuamentum in medicinis, & uia eorū eſt vt nominentur medici ſermonis. Medici uero ſecundum ueritatem ſunt medici operationis, & ex operatione iſtorum eſt occupatio cum conſideratione in eo quo fit iuuamentum in medicina. et quando intelligunt illud quo indigent ex intētionibus rerum non curant qualiter ſint noīa.

205 Haly. **Et iam locutus fui in alio libro ab iſto ſermone magis expoſitum iſto in deſtructione iſtorum dictorum.**

Laur. Sed aduerſum eos alibi diffuſius diſputauimus. Ac præcauendi ars ita ſe habet.

Leo. Cōtra quos in alijs vberius diſeruimus. At pars quidem artis pręſeruatiua talis eſt.

Dictum eſt autem amplius in alijs negocijs aduerſus eos præſeruatiua quidem ſpecies artis talis eſt. Anti.

Oſtendit Gal. in alio libro ex libris alijs ſuis ꝙ occupatio cum nominibus eſt ſuperflua cum qua non ſit iuuamentum quando intentiones ſunt intellectæ. Et oſtendit in libro ſuo de nominibus medicinalibus ꝙ res quæ nō conferunt neq; nocent ſunt ex cauſis diſpoſitionis tertiæ quæ dicitur neq; ſanitas neq; ægritudo. Haly.

Iam cōpleui narrationē ſpēi medicinæ dictæ cum conſeruatione. Et ex medicina eſt ſpēs alia quę noīatur cōfortatio & nutritio, et utimur ea in eo qui ſanatus ē ex infirmitate & in ſenectute. 206 Haly.

Deinceps de modo recreandi, reficiendiq; corpus agendum eſt. Sed quę nam horum diſpoſitio ſit et a quibus cauſis ad habitum naturæ reuocetur. Laur.

Quę autem reficit, atq; reſtaurat in conualeſcentibus, ac ſenibus locum habet. Quę vero ſit horū diſpoſitio & a quibus pręcipue cauſis ad naturalem reducitur habitum. Leo.

Reſumptiua uero & enutriens in cōualeſcentibus ex ęgritudinibus & ſenibus, qualis uero eſt & eorum diſpoſitio, et a qbus cauſis maxime ad id ꝗ ſecūdū naturā eſt reuertunt. Anti.

Confortatio & nutritio ſunt capitulum medicinę quod adminiſtratur in eo qui iā ſanatus eſt ex ægritudine. Et nominatur illud regimen conualeſcentis. Et in ſenectute nominatur illud retentio reſiduæ vitæ ſenis. Et inter confortationem & nutritionem eſt differentia. Confortatio quidē eſt illud quod addit in uirtutibus mēbrorum. Nutritio vero eſt illud quod mutatur & digeritur ſecundum ꝙ oportet, et cum quantitate qua oportet,& quod nutrit. Haly. Confortatio qd & nutritio, et ꝗ mō differant.

Et iam oſtendi illud in libro de ingenio ſanitatis declaratione completa. Diſpoſitionem autem corporum iſtorum & ex quibus cauſis redeant ad diſpoſitionem naturalem ego ſum narrans tibi cum abbreuiatione in hoc loco. 207 Haly.

Summatim hoc loco dicetur. Laur.

In libris in quibus de medendi arte tractauimus abunde explicauimus, ſed nunc per capita dicetur. Leo.

Perfecte quidē in therapeuticę facultatis litteris demonſtratum eſt, per capitula uero dicatur & nunc. Anti.

Vult ꝙ iam exquiſite perſcrutatus eſt doctrinam regiminis conualeſcentis & retentionis reſidui vitæ ſenis in libro ſuo qui nominatur regimen ſanitatis ſeu ingenium ſanitatis. Et ꝙ illud qđ dicit in libro hoc eſt abbreuiatio illius. Haly.

Dico ergo ꝙ diſpoſitio iſtorum corporum. ſ. conualeſcentium & ſenum eſt ꝙ ſanguis qui eſt in corporibus eorum eſt ſanguis bonus, ueruntamen quātitas eius eſt parua,& ſimiliter etiam eſt diſpoſitio ſpiritus uitalis & animalis, membra uero eorum fixa ſunt & ſicca, & propter illud uirtutes eorū ſunt debiles, & propter debilitatē harū uirtutum totum corpus eſt frigidius. 208 Haly.

Diſpoſitio igitur talis eſt. Sanguis quidem bonus, ac exiguus eſt. Item ſpiritus uitalis nomine et animalis. Iidem ſe habent partes ita ſolidę ſicciores, proindeq; vires eorū debiliores exiſtunt,& ob eam rē uniuerſum corpus frigidius eſt. Laur.

Diſpoſitio qdem igitur talis eſt, optimus, quidem ſed exiguus ē ſanguis, atq; vna cū ipſo ſpūs aīalis, atq; vitalis. Ipſę uero particulæ ſolidę ſiccę,& iccirco eorū uires ſunt imbecilliores, atq; earūdē ratione corpus uniuerſum frigidius.

Anti. Si igitur diſpoſitio eſt talis, bonus quidem eſt ſed paucus ſanguis, & cum eo vitalis qui appellatur ſpiritus & animalis. ipſę uero ſolidæ partes ſicciores & propterea virtutes earũ debiliores & infirmiores & pp has totũ corpus fridius.

Haly. Cõualeſcẽtium & ſenũ cõtras et dr̃ia. Quod ipſe dixit, communicant conualeſcentes ex ægritudinibus & ſenes, verum cauſæ in eis diuerſificantur. In conualeſcentibus quidem ægritudines, & quod cum eis accidit ex doloribus comminuũt ex ſanguinibus & ſpiritibus ipſorum, & ex humiditatibus ſparſis in membris quę rorãt membra radicalia, & omnia quæ accidũt eis inde ſunt per accidẽs non naturalia in eis, & propter illud poſſibile eſt ut deſtruantur omnia accidentia. Et iterum eſt manifeſtum q͏̃ fit in membris eorum propter iſtas res malitia complexionis quæ facit uirtutes eorum debiles, & propter paucitatem ſanguinis in eis & debilitatem virtutum fit quod uincit ſuper totum corpus frigus. Senum uero corpora radicalia frigida ſunt & ſicca natura, & ſanguines eorũ ſunt pauci, quoniam calor in eis innatus iam debilitatur a digeſtione eius quod aduenit corpori ex potu & cibo, quapropter aggregãtur in corporibus eorũ humiditates multę & humores crudi. Et propter iſtas res debilitantur in eis ſpiritus tres, & dominatur in eis ſuper eos debilitas naturæ, & fiunt corpora eorum frigidiora natura q̃ fuerunt. Iam ergo declaratur per illud quod diximus conuenientia corporum cõualeſcentium & corporum ſenum in paucitate ſanguinis & ſpirituũ & ſiccitate membrorum ſpiritualium radicalium & debilitate uirtutum & uictoria frigoris ſupra totum corpus. Et propter illud ponit Gal. cañ. curationis unum in conualeſcẽtibus & ſenibus. Et propter illud oportet ut diſcernas ipſum & appropries conualeſcentes ſecundum cauſas facientes in eis & appropries ſenes ſecundum cauſas agentes in eis. Et iam declaratum eſt q͏̃ cauſæ diſpoſitionis iſtorum ſunt aliæ a cauſis diſpoſitionis illorum.

109 Haly. Quod ſi uis ut aggregem tibi cauſas quæ rectificant hanc diſpoſitionem et attrahunt habẽti ipſam ſanitatẽ, tunc ſunt omnia quę adiuuant ad hoc ut ſuperueniat corpori nutrimentum uelociter cuſtodiens. Et ſi amas ut diſtinguam tibi eas, tunc ſunt motus æquales, & cibus & potus ęqualis, & ſomnus æqualis, & ſpecies motus ſunt in uehitione & deambulatione & fricatione & balneatione.

Laur. Porro cauſæ ſalutares huiuſmodi corrigentes diſpoſitionem, vt ſemel dicatur. Sunt quæcunq; celerem quidem ac ſecuram efficiunt nutritionem. Particulatim vero motu moderato ac cibo, potu, ſomno, genera motuum ſunt, geſtatio, deambulatio, frictio, balnea.

Leo. Cauſæ vero ſalubres quæ hanc emendant diſpoſitionẽ, vt vno comprehendam capite, ſunt quęcunq; pręſentaneũ atq; ſecurum exhibent alimentum. Secundum partem aũt, in motibus moderatis, & cibis, potibuſq; : ac ſomnis conſiſtunt. Sunt vero motus materiæ, vehicula, ambulationes, frictiones, & balnea.

Anti. Cauſæ vero ſalubres eam quæ dicta eſt corrigentes diſpoſitionem uno quidem capitulo vt apprehendantur quęcunq; perfectam & velocem digeſtionem operantur, ſecundum partem vero in moderatis motionibus & cibis & potibus & ſomnis ſunt materiæ quidẽ motionũ, ſunt ſuſpẽſiones & deambulationes & fricationes & lauacra.

Haly. Cã ſex ↄplex. Oportet vt regantur regimine ęquali in unaquaq; cauſarum ſex, quæ ſunt aer continens, cibus & potus, motus & quies, ſomnus & uigilia, & euacuatio & conſtrictio, & accidentia animæ. Verũtamen Gal. dixit in illis tria vt ſignificet ſuper reſidua per ea. Et dixit ex ſpeciebus particularium motus uehitionem & deambulationem ut ſignificet ſuper omnia particularia motus, & intelligãtur ex particularibus motus particularia etiam uniuſcuiuſq; cauſarũ ſex. Et perſcrutatus ẽ exqſite ſermonẽ in eis in duobus lib. quorũ unus eſt lib. de ingenio ſanitatis, & alter eſt de regimine ſanorũ.

210 Haly. Et ſi rectificãt rectificatione multa poſt uſum harum rerum, tunc oportet conuerſari in pauco ex eis in quibus conſueuerunt conuerſari ex operationibus.

Laur. Ac multo meliora ſunt ſi paulatim fiant, & actiones ſolitas paulatim attingat.

Leo. Et ubi non parum ſe ex his profeciſſe ſenſerint, paulatim ſe ad conſueta opera transferant.

Anti. Et ſi multum meliores adhuc fiant, ad cõſueta opera paulatim attingant.

Haly. Quando tu adminiſtras in regimine ſanitatis cõualeſcẽtis & retentionis reſidui uitę ſenis cibum & potum æqualẽ in quantitate ſua & ſua qualitate & bonitate digeſtionis eorum, & adminiſtras ſomnum æqualẽ & motum æqualem facile quæ confortant membra eorum, & expirare faciunt illud quod aggregatur in eis ex uapore, aut per uehitionem, aut ꝑ ambulationẽ, aut per fricationem æqualem, aut per balneationem, aut per duo ex iſtis, aut per plura duobus, & uides eos q͏̃ iam rectificati ſunt per ea rectificatione multa poſt adminiſtrationem eorum, tunc præcipe eis ut inquirant cõuerſationem in pauco ex eis in quo cucurrit conſuetudo eorum conuerſari, & ingrediantur in eo paulatim, & gradetur in eo donec redeant ad conſuetudinem eorum ex operationibus quas conſueuerunt.

211 Haly. Cibi autem oportet ut in primis ſint ex rebus humidis uelocis digeſtionis quæ non ſunt frigidæ, cum ergo extenditur cum eis tẽpus, tũc oportet ut ſint ex eis quorum nutrimentum eſt plus.

Laur. Cibus inter initia humidus, ac concoctio facilis eſſe debet, nec frigidus procedente tempore magis nutriens.

Leo. Cibos autem aſſumant, in principio quidem humidos, & cõcoqui faciles, neq; frigidos, ac cum progreſſi fuerint, eos etiam qui plurimum preſtant alimentum.

Anti. Ciborum uero in principio quidem humidi & bene digeſtibiles & non frigidi, poſtea uero magis nutrientes.

Haly. Cõualeſcẽtiũ et ſenũ cibi cõueniẽtes et potus. Iam ſciuiſti ex canone curationis communis. ſ. ex curatione contrarij per contrarium; quia cum uirtutes conualeſcentium & ſenum ſint debiles indigent cibis humidis uelocis digeſtionis, ſicut ſunt ſorbitiones, & aqua pullorum, & ius gallinarum. Et quorum infrigidatur complexio, indiget calefactione membrorum ſuorum cum cibis. Quapropter oportet ut illud quod das eis in cibo ex eis non ſit frigidum. Et gradare eos in iſtis rebus ex minori ad plus paulatim. Et ſimiliter oportet ut facias in motibus & unaquaq; cauſarũ.

112 Haly. Potus autem rectior eis eſt uinum æquale inter antiquum & nouũ, & quando aſpicis ipſum uides ipſum clarum lucidum, & color eius aut albus aut decliuis ad rubedinem, & quando ipſum odoras inuenis ipſum boni odoris cũ ęqualitate, & quando guſtas inuenis ipſum ſaporis non mortui neq; fortis ualde donec non ſit uincens ſuper ipſum ponticitas aut ſtypticitas aut amaritudo aut dulcedo.

Laur. Potus idoneus uinum eſt ætate moderatum ac purum & ſplendidum aut album aut ſufflauum, ita ut odore ſuaue moderatum guſtui ſit, neq; ex toto aquoſum nec uehemen-

tem aliquam indicans qualitatem, neq; dulcedinem, neq; acrorem, nec amarorem.

Leo. Potus vero opportunus eſt, vinũ ætatem quidem habẽs mediocrem, in ſubſtantia autem purum: atq; perlucidum, quod. ſ. uel ſubflauum, uel ſubalbum exiſtat, atq; ſuauiter olens. Guſtui uero, neq; aqueum omnino, neq; cum aliqua inſigni qualitate, aut dulcedine, aut acritudine: aut amaritudine ſentiatur.

Anti. Potus uero aptus uinum eſt, ætate quidem medium, forma uero purum lucidum, in colore uero aut album aut ſubrubeum, odore uero ſuaue, in guſtu uero nec aquoſum omnino nec aliquam uehementem qualitatem oſtendens nec ſtypticam, nec amaram, nec dulcem.

Haly. Rectior potuum conualeſcentibus & ſenibus eſt vinum temperatę complexionis, & non eſt ſuper te ſiue ſit antiquũ ſiue nouum poſtq̃ ſunt ſigna ęqualitatis apparẽtia in eo. Et ſunt illa quę numerauit color quidem albus aut decliuis ad rubedinem, ſed in ſubſtantia eſt clarum lucidum, odor vero eſſe bonus cum æqualitate, ſed ſapor eſt non mortui ſaporis nec fortis ualde, ſed medium eſt inter põticitatem & ſtypticitatem, & inter amaritudinem & dulcedinem.

Vinum ſenibus exhibendũ tã antiquum q̃ nouũ.

213 **Haly.** Et iam narraui omnes iſtas res ſicut dixi pauloante narratione magis expoſita hac in libro de ingenio ſanitatis.

Laur. Ac de his quemadmodum diximus pauloante libro de curandi uia explanatum iam eſt.

Leo. Vt autem proxime diximus, de hiſce omnibus in libris de arte curandi conſcriptis plenius diſeruimus.

Anti. Dictum eſt autem ut modo dixi in therapeutica facultate amplius ſuper his.

Haly. Iſte ſermo tolerat duas expoſitiones. Vna earum eſt ut uelit omnes canones curationis. Et altera eſt ut uelit totum quo regantur conualeſcentes & ſenes. Prima uero expoſitio eſt ſermo cõmunis quo facit nos rememorari totius quod narrauit in hoc libro, & propter illud ponit eum ſigillationẽ eius. Expoſitio autem ſecunda eſt ſermo proprius quo facit nos rememorari q corpora conualeſcẽtium & ſenum cum ſint frigida indigent eis quæ calefaciunt ea ex cibis & potibus & motu, & reliquis cauſis calefactione ęquali. Et ſi ſint debilia indigent eis quæ confortant ea ex cibis et potibus et ſpeciebus exercitij. Et cum ſint diminuta ex ſanguine et ſpiritibus indigent eo quod addat illud in illis ex cibis & potibus, & bonitate digeſtionis, & exercitio & gaudio. Et eius ſunt ſpecies multę, ſicut aſpectus rerũ boni aſpectus, ſicut cælum & ſtellæ & aquę & colores boni, & ſtatus alti, & uaſa pręcioſa, & quæ bonam faciunt animam ex narrationibus facientibus ridere, & quę faciunt ſuper animam letitiã, & ſuffumigatio bona, & odores delectabiles, & reliqua quę ſunt illis ſimilia, & cum ſint membra illorum ſicca, eis indigent quæ humectant ea. In conualeſcentibus quidem afferatur cambium eius quod reſoluerunt dolores ex eis & humoribus. In ſenibus uero extrahatur cum facilitate illud quod aggregatur in corporibus eorum de ſuperfluitatibus, & inquiratur calefactio membrorum & ipſorum humectatio cum cibis & potibus cõuenientibus, & fricatione & balneatione, & ſimilibus iſtis ex illis quę quando ponis illas radices ſunt ſuſtentamentum tuum, & utens unoquoq; particularium ſecundum ſe conſequeris intentionem tuam quęſitam. Et cum poſt Gal. & Dioſcoridem ſint herbę inuentæ ultimi iuuamenti uelocis ualoris, ſicut ualor camphoræ in ægritudinibus peſtilentialibus calidis, & muſcus in ęgritudinibus peſtilentialibus frigidis, & ſicut uelocitas herbæ aphodilli cuius flos ſimilatur celeſti faciẽtis euadere ex punctura ſcorpionũ, & ex morſu ſerpentum & uiperarũ, donec dicitur q q bibit ex ea aliquid, & mordet ipſum uipera aut ſerpens aut ſcorpio, non ſentit per eos dolorem, & ſi eſſet ex rebus quæ ſunt deteriores iſtis rebus, & maligniores eis. Et quia ita ſtat anno uno q non imprimit in corpus eius uenenum, tunc iam poſſibile eſt ut ſint etiam medicinæ quæ prohibeant a uelocitate ſenectutis. ſ. a frigore membrorũ, & ſiccitate eorum, & prolongetur per illud uita hominis, quando regimen eius ſit bonum ſicut dicitur q homines uixerunt centum annis, & unum quod inuenitur in illo eſt medicina inda, & nominatur triphera, ipſa nãq; bonam efficit digeſtionem & colorem bonum, & prolongat iuuentutem tempore & ſpatio longo quando cum uſu eius bonum eſt reliquũ regimen. Et fortaſſe illi qui diu uixerunt inuenerunt iam medicinas quibus prolongatę ſunt uitę eorum, quarum cognitio non peruenit ad gręcos nec ad aliquem eorum qui uenerunt poſt eos uſq; hodie, & fortaſſe illud inuenietur in eo quod futurum eſt ex tempore. Nam quando triphera eſt ſecundum q diximus, tunc poſſibile eſt inuenire q ea eſt magis ultimum. Veruntamen nõ eſt poſſibile omnino inuenire medicinam prohibentem a morte ullo modo & conſeruantem uitam ſemper. Gal. autem demonſtratione probauit in tractatu primo de regimine ſanorum, q hæc res eſt impoſſibilis in natura hominis cum ſit compoſitus ex ſpermate & ſanguine menſtruoſo.

Preſervatiuũ regimẽ.

Peſtis ca. uidelicet cãphora. peſti fri. de uidelicet muſcus.

Aphodilli ualor ad morſus ſerpẽtũ.

Triphere uſus plõgãs uitam.

214 **Haly.** Et nõ eſt intentio mea in hoc libro ut narrem omnes res particulariter. Veruntamen non intendo in hoc libro niſi ut rememorer sũmas eius quod expoſui & oſtẽdi in libris meis alijs. Et ego ſum dicens illos libros alios quot ſunt & qui ſunt, & diſtinguã unũquẽq; eorũ, deinde abſcindam, poſtq̃ narrauero illud librum iſtum.

Laur. Hoc loco nõ decreuimus docere omnia particularia, Sed capita rerũ tantummõ percurrere, de quibus alijs libris latius diſeruimus, q̃s ſcribẽs quot q̃q; ſint finẽ faciã orationi.

Leo. Nunc. n. neq; omnia particulatim receſſere eſt noſtri propoſiti inſtitutum. Sed ſolum capitum mentionem facere intendimus, eorum quæ in alijs uoluminibus latius explicauimus. Quorum omnium ſi prius, & numerum, & qualitatem expoſuero, finem libro imponam.

Anti. Nunc. n. percurrere non omnia particularia nobis propoſitum erat, ſolũmodo uero rememorari capitula, in alijs. n. negocijs fecimus tractationem, quę & poſt ſcribens quidem quot ſunt & qualia determinabo orationem in eis.

Haly. Iam palam dixit Gal. in hoc ſermone illud ad quod intẽdimus de hoc q nominauimus hunc librum artẽ paruam, & q ipſe nominauit ipſum hoc nomine ut ſignificet, quia in eo ſunt ſummę totius artis medicinæ quam ex poſuit in libris ſuis, & non nominauit eum hoc nomine per comparationem eius ad librum de ingenio ſanitatis ſolum ſicut putat cui nõ eſt intellectus. Et iſta ſunt nomina librorum eius in quibus docuit artẽ medicinę ſecundũ expõnẽ & determinationẽ. Et dicit intẽtiones ſuas in eis cũ cõditionibus ſuis.

215 **Haly.** Iam dixi pauloante, quia ego ſcripſi tractatũ in quo narraui qualiter eleuata eſt medicina. Et præcedunt hũc tractatum duo tractatus in quibus narraui eſſentia omnium artium. Veruntamen iſti tractatus cum hoc tractatu quorum iſta eſt conſumatio ſunt præter libros quos edidi ſecundum expoſitionem & dilatationem in ſermone. Illorũ aũt librorũ iſtę sũt ordinationes.

Laur. Itaq; ſupra dictũ iã eſt ut alius liber ſit in quo de ſtatuenda medẽdi arte tractamus. Hunc duo alij de ſtatuẽdis artibus antecedũt. Sed hi ſimul cũ eo, quem nũc abſoluimus ſummatim ſunt effecti. Illi uero hunc ordinem habent.

Diximus

Leo. Diximus itaq; prius ꝙ alter eſt liber in q̃ de cõſtitutione artis medicinæ diſeruimus, antecedunt autẽ eũ alij duo de cõſtõne artiũ, ſed hi qdẽ una cũ hoc cui nũc extremã manũ adiecimus, ſeorſum ſunt ab alijs libris in qbus plenior doctrina explicetur. Illi vero talem inter ſe ordinem habent.

Anti. Dictum igitur quidem eſt & prius quoniam eſt unus alius liber in quo de conſtitutione & inuentione artis medicinę tractauimus. Antecedunt autem eum duo priores qui ſunt de artium conſtitutione: ſed hi nunc expleto eorum numero quæ ſine tractione ſunt operationum.

Haly. Audi ordinem librorũ in quibus perſcrutatus eſt exquiſite Gal. doctrinam artis medicinę.

216 Haly. Primus liber eorum eſt in quo narraui eſſe elementorũ ſecũdũ ſentẽtiã Hip. Et poſt eũ ſunt tres tractatus in quibus narraui eſſe complſonis. Narraui ſi quidẽ in duobus tractatibus primis ex eis eſſe complſonis animaliũ, et narraui in tertio eſſe complexionis medicinarum ſimplicium. Et pp illud ſit impoſſe aliquem intelligere librũ meum de uirtutibus medicinarũ ſimpliciũ ſecũdum ꝙ oportet ſi nõ antecedat & legat tertium librum meũ de complſone, & pſcrutetur exquiſite intellectũ eius. Et poſt eũ eſt tractatus unus paruus qui cõtinuatᷣ cũ duobus tractatibus primis libri mei in cõplſone. Et inſcriptio eius eſt de cõplſone mala diuerſa. Et duo alij tractatus quorũ unius inſcriptio eſt de meliore habitudine corporis. Et alterius ẽ inſcriptio de bona habitudine corpis.

Laur. De elementis Hip. vnus liber eſt. Deinde tres libri de temperamentis. Quorum duo de animalium temperamentis. Tertius de temperamentis medicamentorum expoſuit. Et ob eam rem librum de uiribus ſimplicium medicamentorum nõ bene intelliges, niſi tertium de temperamentis diligenter euolueris. Alius præterea liber paruus eſt ſequens duos primos libros de temperamentis qui de inæquali intemperie inſcribitur. Itidem alij duo parui ſunt. Alter de optima corporis pręparatione. Alter de bono habitu.

Leo. De elementis quidem ſecundum Hip. liber unus. Poſt hũc autem tres de temperaturis, ex quibus quidẽ duo ſunt, de temperaturis animalium. Tertius uero de his quę ſimplicium medicaminũ ſunt, Quãobrẽ & tractatũ illũ in quo de ſimpliciũ medicaminũ poteſtatibus agitur, nemo recte intelligentia aſſequi poteſt, niſi prius tertij libri de temperaturis integram cognitionem fuerit adeptus. Eſt & alius liber paruus qui ordine ſequitur duos priores alios de temperaturis, inſcribitur autẽ de inęquali intemperatura. Similiter autem & hunc alij duo parui, alter quidem de optima corporis conſtitutione, alter de bono habitu.

Anti. De his quidem igitur quæ ſecundum Hip. ſunt elementa unus liber eſt. Poſt autem eum tres de cõplexionibus, quorum duo quidem de his quę in animabus ſunt complexionibus, tertius autem de his quæ in pharmacijs. Ideoq; & de ſimplicium pharmacorũ uirtutis opere nõ poſſibile eſt ſcire perfecte ſi non diligenter ſtudeas legere tertium de complexionibus, Eſt autem & alius liber paruus ſequens duos primos de complexionibus qui de ano mala diſcraſia inſcribitur hunc autem ſimiliter alij duo q̃ parui. hi quidẽ de compoſitione optima corporis, hi uero de bona habitudine.

Haly. Iſti tractatus oẽs ſunt pẽdẽtes & p̃cedẽtes cũ complſone.

217 Haly. Et poſt librũ de cõplſonibus eſt liber alius in q̃ ſunt tres tractatus quibus narraui eẽ uirtutũ naturaliũ & poſſe eſt poſt hoc ut legas hunc librum poſtq̃ legeris duos tractatus primos de cõplſone, & poſtq̃ legeris tractatũ in q̃ narraui eſſe elemẽtorũ, ut ſit lectio tua ſecũdũ ordinẽ continuũ.

Porro alius liber eſt in tria uolumina diuiſus q de uiribus naturalibus eſt, quem poſt duos libros de temperamentis, aut etiam poſt librum de elementis euoluas licebit. Laur.

Alius uero tractatus eſt qui tres complectitur libros de potentijs naturalibus, quem ſiquis legere uelit, poſt librum de temperaturis, ſiue poſt librum de elementis utrunq; erit conſentaneum. Leo.

Tripartita eſt alia operatio de uirtutibus naturalibus, quã ſiue poſt duos de complexionibus, ſiue poſt eum qui de elementis legere quis uelit poteſt hoc conſequi. Anti.

Scilicet lege & uide librũ de uirtutibus naturalibus poſt duos tractatus primos de complexione, & lege ante iſtos duos primos tractatus librum de elementis. Haly.

Et ſunt mihi poſt hũc librũ libri multi in quibus narraui eſſe operationum animalium. 218 Haly.

Poſt hunc in multis libris de actionibus animalibus diſputamus. Laur.

Poſt hunc in pluribus alijs libris de operationibus animalibus diſeruimus. Leo.

Poſtquam autem in multis operibus de animalibus operationibus tractauimus. Anti.

Vult ꝙ ſunt ei poſt librũ de v̾tutibus aĩalibus libri multi. Haly.

Veruntamen cum in demonſtratione ſuper ea quæ apparent in anatomia iuuamentum ſit non paruum, oportet ut antecedat ſtudiũ in anatomiæ libris. Et magis cõſecutiuus librorum in quibus narraui anatomiam, eſt liber curationis anatomiæ. Et poſt ipſum ſunt libri alij multi, ex quibus ſunt duo tractatus in quibus narraui eſſe eius quod cadit in anatomia de diuerſitate. Et ex eis eſt tractatus in quo narraui eſſe anatomiæ animalium mortuorum. Et continuantur cum eo duo tractatus in quibus narraui eẽ anatomiæ aĩaliũ uiuoꝝ. Et ex eis ſunt tractatus alij q̃s poſui diſcipulis in anatomia oſſiũ & lacertorum et neruorum & uenarum nõ pulſatiliũ & pulſatilium. Et tractatus alij ſimiles iſtis. Et ex eis qui ingrediuntᷣ in ordine iſtoꝝ eſt tractatus in quo oſtẽdi ꝙ ſanguis ẽ retẽtus in uenis pulſatilibus natura. 219 Haly.

Cũq; ad eorũ demõſtrationes nõ parũ cõducat, ex diſſectione cognitio in ea primum exerceri oportet. Atq; utiliſſimi ſunt cõgreſſus diſſectionum etiam alij plures libri, unus qdẽ de diſcordia diſſectionũ alter de diſſectione defunctorũ, qbus deinceps exiſtũt duo alij de diſſectione uiuẽtiũ. In alijs qbuſdã particulatim inſtruẽdis diſcipulis fecimus diſſectionẽ oſſiũ, muſculorũ, neruorũ atq; uenarũ & arteriarum. Itẽ aliqui libri alij ex quibus eſt alius in quo diſſeritur utrũ ſanguis per naturam in arterijs contineatur. Laur.

Sed qm̃ ad earum demonſtrationes non parũ conferunt q̃ per ſectiones oſtendũtur, in illis exercitari oportet. Eſt aũt maxime inter alios utilis ille tractatus q de ſectionũ aggreſſibus inſcribitᷣ. Alij aũt ſunt poſt eũ plures duo quidem de diſcordia ſectionis. Vnus uero de ſectione mortuorũ. Poſt quos ſequuntᷣ hi in quibus agitur de ſectione uiuorũ. In alijs uero quibuſdam particulatim ob eos ſcripſimus qui introducuntur de oſſibus. Sectio quoq; muſculorum, & neruo- Leo.

rum, & arteriarum, & venarum. Et quædam alia huiuſcemodi ex eodem numero exiſtũt. Et liber etiam in quo quęritur nunquid in arterijs continetur ſanguis naturaliter.

Anti. Quoniam autem in demonſtrationibus eorũ non parua vtilitas eſt quæ per anatomiam apparent, primum in illis exerceri oportet. Eſt autẽ ultima & utiliſſima quædam eorũ quæ uocatur anatomia diſputatio & diſpoſitio & aliæ cum ea multæ. In duobus quidem de anatomię diuerſitate, I uno autem de ea quæ mortuorum anatomia, poſt hos autem duos de ea quę uiuorum. In alijs autem quibuſdam ſecundum partes introducendis faciemus eam quę de oſſibus, & eam quæ de muſculis eſt anatomia, & eam quę neruorum, & eam quę arteriarum & uenarum, & quidam tales alij talium ſunt, & ſi ſecundum naturam qui in arterijs ſanguis.

Haly. Liber curationis anatomiæ eſt. 15. tractatus. & tractatus quos poſuit diſcipulis ſunt quinque qui aggregati ſunt in libro uno, & nominatur poſt illud anatomia parua.

Anatomia gaduplex.

220 Haly. Eſſe autem operationum narraui in duobus tractatibus in quibus narraui motum lacertorũ. Et tres tractatus ſunt in quibus narraui motum pectoris & pulmonis. Et ſequitur hunc librum liber noſter de cauſis reſpirationis. Et poſt hunc ſunt tractatus quos edidi de uoce.

Laur. Cęterum alij indicantes actionem earum. Duo quidem ſunt de motu muſculorum. Tres de thoracis ac pulmonis motu. Quibus deinceps eſt liber de cauſis ſpirationis, quibus ſequitur liber de uoce.

Leo. Qui uero earundem partium operationes demonſtrant, duo quidem ſunt de motu muſculorum. Tres autem de pectoris & pulmonis motu. Poſt quos ſequitur liber de cauſis reſpirationis. Poſt hunc liber de uoce.

Anti. Demonſtrantes ipſas operationes, duo quidẽ ſunt de muſculis & motibus, tres aũt de thorace & pulmonis motu, poſt hos q de reſpirationis cauſis, quos ſequit̃ qui de uoce.

Haly. Iſti ſunt quatuor tractatus qui aggregati ſunt & nominantur libri uocis.

221 Haly. Eſſe autem uirtutum quæ nominantur regitiuæ ex uirtutibus animę & reliquorum de quibus eſt neceſſaria inquiſitio de eſſe operationum naturalium & animalium oſtendi in libro in quo ſunt tractatus multi, quorum inſcriptionem poſui de ſententijs Hip. & Platonis.

Laur. De parte animi ac uirtute quæ princeps eſt, & alijs omnibus quęcunq; de naturalibus & aĩalibus actionibus quęruntur, multis editis uoluminibus docuimus. Quę de Hippocratis ac Platonis decretis inſcripſimus.

Leo. De principatu autem animæ, & de omnibus alijs quę de naturalibus, uel animalibus operationibus in quęſtionem trahuntur, in longo uolumine ſcripſimus, qui de dogmatibus Hippocra. & Platonis, inſcribitur.

Anti. De principali autem & de alijs omnibus quęcunq; circa naturales aut animales operationes quæruntur, in multipartito opere manifeſtauimus quod de Hippo. & Platonis dogmatibus inſcripſimus.

Haly. Iſte eſt liber nonus tractatus & tractatum decimum fecit reſpondendo de dubitatione qua dubitabant quidam homines ſui temporis.

222 Haly. Et ingrediuntur in hoc genere doctrinæ duo tractatus quos edidi de ſpermate. Et liber de anatomia Hipp. Deinde poſt hos libros omnes ſequitur liber de iuuamentis membrorum.

Eodem conſiderandi genere continentur libri de ſemine Laur.
ſeorſum editi. Item libri de diſſectione Hippocra. quibus omnibus de uſu partium ſequitur.

Ad eiuſdẽ generis cõtemplationẽ pertinet liber de ſemĩe Leo.
ſeorſum cõſcriptus. Et amplius de ſectione ſecundũ Hippocratẽ. Quos oẽs ordĩe ſequit̃ tractatio de utilitate partiũ.

Et huius generis ſunt quę & in conſideratione quę eſt de Anti.
ſpermate ſcripta ſunt ſingularitates. Et adhuc q̃ de Hip. anatomia, q̃ omnia qdẽ de utilitate mẽbrorũ ſequitur operatio.

Liber de iuuamẽtis mẽbrorũ eſt decẽ & ſeptẽ tractatus. Haly.

Ex libris autem quibus fit iuuamentum in co 223
gnitione ægritudinum eſt liber cognitionis ęgri Haly.
tudinum membrorum interiorum patientium. Et ex eis eſt liber de pulſu in q̃ narraui prognoſticationem quæ fit ex pulſu. Et antecedunt librum pulſus duo tractatus, quorum unus eſt in neceſſitate reſpirationis, & alter in neceſſitate pulſus. Liber autem noſter in pulſibus diuiditur in quatuor diuiſiones. In cuius prima diuiſione narrauimus ſpecies pulſus. Et narrauimus in ſecũda qualiter cognoſcuntur illæ ſpecies. Et narrauimus in diuiſione tertia cauſas facientes illas ſpecies. Et narrauimus in diuiſione quarta prognoſticationem quæ fit ex illis ſpeciebus.

In dinotionem præterea morborum liber de locis affe Laur.
ctis & venis liber de pulſibus vtilis eſt, quo loco etiam præſenſiones docemus. Antecedunt præterea librum de pulſibus duo alij libri. Alter de vſu ſpirationis. Alter de uſu pulſuũ, liber p̃terea de pulſibus in quatuor partes diſtributus eſt. Prima eſt de differentia eorum. Secunda de dinotione. Tertia de cauſis pulſuũ. Quarta de p̃ſenſione pulſuũ.

Ad dignoſcendas autem ęgritudines, vtilis eſt liber il Leo.
le in quo de membrorum paſſionibus agitur. Itidem & ille in quo de pulſibus ſcribitur, in quo & pręcognitiones edocemus. Librum vero de pulſibus præcedunt alij duo. Alter qui de vſu reſpirationis. Et qui de vſu pulſuum. Is vero de pulſibus in quatuor diuiditur partes. Primam quę eorum differentias. Secundam quæ dignotiones, Tertiam quæ eorum cauſas. Quartam quæ illam quæ per eoſdem fit, continet præcognitionem.

Ad cognitiones autem ægritudinum & quæ de patien Anti.
tibus locis & quæ de pulſibus operatio vtilis exiſtit ſecundum quam & præcognitiones docemus. antecedunt autem eum qui de pulſibus duo libri qui de utilitate pulſuum, hic autem qui de pulſibus in quatuor partes diuiſus eſt. prima quidem de differentijs eorum, ſecunda de cognitione, tertia de his quæ in pulſibus cauſis, & quarta de ea quæ per pulſus pręcognitione huius generis eſt.

Vnaquæq; harum diuiſionum eſt quatuor tractatus. Haly.

224

Et ingreditur in hoc genere tractatus quem Haly.
poſuimus introducẽdis in pulſu. Et ego quidem in mẽte habeo ut ponã tractatũ aliũ in quo ſummatim ponã totũ qđ dixi in iſtis tractatibus qui ſunt de pulſu, & forſitã ponã inſcriptionẽ illius tractatus, aut artẽ pulſus, aut ſummas eẽ pulſus.

Ex eodẽ genere eſt liber q ſcribitur de inſtituendis diſci Laur.
pulis de quo artem aut de pulſibus compendium inſcribã.

Ex eodem genere eſt ille qui his introducuntur, de pulſi Leo.
bus ſcriptus eſt. At vero in animo eſt alium ſcribere librum, veluti quoddam omnium iſtorum cõpendiũ, quem inſcribam, vel artem de pulſibus, vel compendium.

Ex hoc

Anti. Ex hoc genere eſt q in introducẽdis de pulſibus ſcriptus eſt. In mente autẽ habeo & aliũ facere librũ vnũ velut inciſionẽ olim, quẽ artẽ de pulſibus ſiue epithome inſcribam.

Haly, Illud quod conſequitur eſt, quia poſuit hunc tractatum, verum promiſit illum & dimiſit ipſum, & mortuus eſt ſine ipſo ſecundum cap. 87. annorum.

225 Haly. **Et ex his quibus fit iuuamentum ex hac ſcientia ſunt tractatus in quibus expoſui illud quod dixit Archigenes in pulſu, & quod expertus eſt, & oſtendit rectum eius ex eo quod errauit uel narrauit. Libri autem quibus fit iuuamentum in prognoſticatione magis ultimus eorũ ẽ liber criſis. Et præcedit eum liber de creticis diebus. Et liber quem edidi in malitia reſpirationis quo fit iuuamentum in præcognitione rei præſentis & in prognoſticatione rei futurę ex bono aut malo quod accidit infirmo.**

Laur. Vtiles præterea ſunt ad hanc conſiderationem liber de pulſibus aduerſus Archigenem, in quo enarro ac iudico. Porro vtilis ad præſenſiones eſt liber de iudicijs. Hunc p̃cedit liber de diebus decretorijs. Quinetiã liber de ſpirationis difficultate in cognitionẽ p̃ntis diſpõnis ac p̃ſentationẽ futurorũ malorũ aut bonorũ circa ægrum vtilis exiſtit.

Leo. Ad hanc quoq; iuuant contemplationem, quæ a me exponuntur, & ſimul iudicantur in libro Archigenis de pulſibus. Ad pręcognitionem autem plurimum confert liber de criſibus .i. decretis naturæ, quem præcedit alter de decretorijs diebus. Sed liber etiam qui de difficili anhelitu inſcribitur, & ad dignoſcendum præſentem affectũ, & ad pręſciẽda bona, vel mala quæ ęgrotanti ſunt euentura cõducit.

Anti. Vtilia autem ad hãc inſcriptionem ſunt ea quæ per commenta & iudicia eius qui de pulſibus Archigenis liber dicta ſunt. Ad præcognitiones autem vtilima maxime quæ criſis operatio. Antecedit autẽ hãc q̃ de criticis. Sed q̃ de diſpnœa & ad cognitiones p̃ſentis diſpõnis, et ad cognitiones futurorũ bonorũ uel malorũ circa laborantem utilis exiſtit.

Haly. Vnuſquiſq; horum librorum eſt tres tractatus.

226 Haly. **Et omnes libri & tractatus alij cum eis ſingulares eſt neceſſe ut legantur & regantur & præparentur, & ex eis eſt tractatus in quo narraui eſſe cauſarum primitiuarum, & ex eis eſt tractatus in experientia medicinali, et ex eis eſt tractatus in regimine ſubtiliante, & ex eis eſt tractatus in phlebotomia uenarum in quo cõtradixi Eraſiſtrato, & ex eis eſt tractatus in apoſtematibus, & ex eis eſt tractatus in multitudine humorum, & alij ex eis qui ſunt ſimiles illis, ex quibus non eſt excuſatio in intellectu libri de ingenio ſanitatis, & tractatus quo narraui ægritudines, & tractatus in quo narraui accidentia, & tractatus tertius in quo narraui cauſas ęgritudinũ, & tres tractatus poſt illũ in quibus narraui cãs accidentiũ**

Laur. Hi igitur omnes libri, ac cum eis alij quidam ſunt libri ſingulares, quos euoluere uſui eſt. Qualis eſt liber de cauſis procatarticis. Ac liber de peritia medicinali. Ac liber de uictu extenuante. Item liber de mittendo ſanguinem aduerſus eraſiſtratum. Ac liber de tumoribus præter naturã. Itidem liber de nimietate, & alij iſtiuſmodi. Verum maxime neceſſarij ſunt ad curandi uiam & rationem liber de morborum differentia. Ac de diuerſitate accidentium. Aç tertius liber in quo morborũ cauſas docuimus, a quibus alij tres exiſtunt, accidentium cauſas enarrantes.

Leo. Hi igitur omnes, atq; una cum ipſis tractatus quidã unotantum libro comprehenſi cognitu utiles ſunt: ſicuti illis qui de preincipientibus cauſis inſcribitur. Et de, medicinali experientia. Et de extenuante uictu, & qui de uenarum ſectione ad Eraſiſtratum, & qui de tumoribus pręternaturam, et qui de multitudine, atq; alij præterea ſimiles. Pręceteris aũt ad curãdi ſcientiam maxime neceſſarius exiſtit, qui de morborum differentijs agit, & de accidentibus, & tertius pręter illos in quo morborum cauſas explicauimus, poſt quos ſunt tres alij qui accidentium cauſas explanant.

Anti. Hæc igitur omnia & cum eis ſunt quędam ad cognoſcendum utilia, quemadmodum & qui de procatarticis cauſis, & qui de medicinali emperia, & qui de ſubtiliante dieta, & amplius qui de phlebotomia ad Eraſiſtratum, & qui de his qui præternaturam tumoribus ſunt, ſimiliter autem & alij qui de multiplicitate humorum, & alij quidem tales, omniũ autem utiliores ad therapeuticam mercedem ſunt, et qui de ægritudinum differentia, & qui de accidẽtibus, & tertius de his in quo cauſas ægritudinũ tractauimus, cũ q̃bus alij tres in quibus quæ in accidentibus cauſas commentauimus.

Haly. Aggregati ſunt iſti tractatus ſeptem in libro uno & nominatur liber cauſarum accidentium.

227 Haly. **Et undecim tractatus in quibus narraui eſſe medicinarum ſimplicium, & iam diximus eos ante. Et decemſeptem tractatus in quibus narrauimus compoſitiones medicinarum & eſſe compoſitionis earum.**

Laur. Libri de ſimplicium medicamẽtorum viribus ſunt quorum antea fecimus mentionem. Item libri de compoſitione medicamentorum.

Leo. Sunt etiam de medicamentorum ſimplicium viribus libri de quibus ſupra meminimus, & qui de medicamentorum compoſitione.

Anti. Et qui de ſimplicium pharmacorum uirtute ſunt quorũ prius memini. Et hi qui de compoſitione pharmacorum.

Haly. Septem tractatus nominantur cathagenis, & decem nominantur almeamur, in quibus dixit medicinas compoſitas ſecundum membra patientia.

228 Haly. **Et ſequitur hos libros liber de ingenio ſanitatis, & liber de regimine ſanorum.**

Laur. Quibus libri de curandi via & ratione ſequuntur priuatim ſcripti. Atq; etiam libri de tuenda ualitudine.

Leo. Quos ſequuntur libri de arte curandi his qui de ſalubribus inſcribuntur, ſeorſum a nobis conſcriptis.

Anti. Quæ de therapeuticæ ſequantur methodo ſcripta ſunt a nobis ſingulariter, & quæ de operatione.

Haly. Ipſe autem dicit in libro de ingenio ſanitatis, oportet ut legatur poſt librum de ingenio ſanitatis liber de medicinis compoſitis. Et oportet ut legantur medicinę ſimplices ante librum de ingenio ſanitatis.

229 Haly. **Et iã oſtẽdi in tractatu in quo narraui melius ingeniũ, quia oportet ante hos libros oẽs ut exerceantur in libro meo quem edidi in demonſtratione qui uult uti hac arte per uiam ratiocinationis & exerceri in ea.**

Laur. Cęterum ut ante exerceri oportet in libris de demonſtratione eum qui ſit artem medendi rationabilem profeſſurus libro de optima hereſi diffinitum iam eſt.

Leo. Quod vero ante hoſce omnes prius exercitari oporteat in libris de demonſtratione. Siquis hāc artem cum ratione ſit tractaturus monſtratum eſt a nobis in libro qui de optima ioſcribitur hereſi.

Anti. Quoniam autem & ante omnia hæc exerceri oportet in ea quæ de demonſtratione operatione logicæ futuram operari artem in ea quæ ad optimam hereſim demonſtratum eſt operatione.

Haly. Docuit per hunc ſermonem modum neceſſitatis quę eſt de arte dialecticæ in arte medicinæ. Manifeſtum eſt enim ꝙ non ſcitur rectum & certum, nec rectificatur ab errore niſi per artem dialecticam ſolam.

Dialecticę neceſſitas.

230

Haly. **Reliquos autem libros & expoſitiones quas edidi non cogit me aliquis dicere in hoc loco, quoniam de conſilio meo eſt ut applicem omnes eos in tractatu uno aut in tractatibus duobus, & ponam inſcriptionem libri Gal. in rememoratione librorum ſuorum.**

Laur. Cæterum de alijs libris ac commentarijs, quos ſcripſimus minime neceſſe eſt hoc loco perſequi. Nam de his omnibus alibi dicturi ſumus, forte vno aut duobus libris editis habituris inſcriptionem.

Leo. De alijs autem libris, & commentationibus a nobis ſcriptis, tranſigere nūc minime neceſſarium, cum de hiſce omoibus alibi ſimus tractaturi in vno fortaſſis, aut duobus libris q̄ ita inſcribent. Gal. de voluminibus ab eo cōſcriptis.

Anti. De alijs autem conſcriptionibus & rememorationibus quas ſcripſimus non neceſſe eſt tractare nunc de omnibus futuros dicere alios forſitan in vno vel duobus libris inſcriptionem habituris Galeni de proprijs conſcriptionibus.

Haly. Iam fecit hoc Gal. io duobus tractatibus quos nominauit paruitas librorum vel nominatiuo librorum Gale. Et ex libris quos dixit in hoc loco, & libris quos dixit in nominatione librorum ſuorum, & ſunt illi qui exierunt ab arabica lingua vel ad arabicam linguam & eſt plurimum eorum ad illud ad quod vocat oeceſſitas in doctrina artis medicinæ. Et ex eis ſunt quos non vidi vſq; ad diem hunc ſicut librum in quo expoſuit illud quod dixit Archigenes in pulſu, & ſicut libri eius in anatomia Hippo. Et ab iſtis duobus libris fit excuſatio per illud quod oſtendit in libro ſuo de pulſu, & per id quod oſtendit in libro ſuo de anatomia. Et ſimiliter fit excuſatio per canones quos dixit in quinq; tractatibus primis medicinarum ſimplicium a toto illo quod poſuerunt qui venerūt poſt eū ex mediciois quas oſtēdit ſe inueniſſe. Et ſimiliter fit excuſatio per librum ſuum de criſi, & per librum de ingenio ſanitatis a libro ſuo de febribus. Ipſe enim exquiſite perſcrutatus eſt eſſe febrium in his duobus libris. Et ſecundum hanc viam neceſſe eſt tibi vt intelligas intentiones Galeni & agas cum eis, & addiſcas artem medicinæ ſecundum ꝙ magis cōpletum eſt.

Incipit libellus de diuiſione librorum Galeni.

TESTATVR Gal. in commentarijs ſuis dicta Hip. ſe librum compoſuiſſe de ordine legendi libros ſuos. Et licet hic io fine huius libri techni multos numeret libros quos compoſuit, & ordioem legendi aliquorum tradat verum ex hoc non habetur totus librorū numerus neq; totus ordo. Vt ergo hæc duo habeantur, operepreciū vtile eſſe duxi hic ſub epilogo dicta Galeni in illo libro ſecundum Gentilis mentem in medium adducere. Dico ergo in primis ꝙ Gal. compoſuit libros de quibuſdam prӕcedētibus ad ſcientiam medicinæ. Et ſunt numero tres, in quibus inſinuat docet & declarat quomodo medicina ipſa & quęlibet alia ſciētia doceri debeat, ut ipſe dicit in fine huius. Iam dixi pauloante, quia ego ſcripſi tractatum in quo narraui qualiter eſt medicina. Et præcedunt hunc tractatū duo tractatus in quibus narraui eſſentiam omnium artium. Et fecit librum de demonſtratione ſeu artium cōſtitutione qui liber logica quædam eſt, de quo mētionem fecit in fine huius tertij libri vbi dixit. Et iam oſtendi in libro in quo narraui melius ingenium, quia oportet ante hos libros omnes vt exerceatur in libro meo quē edidi in demonſtratione qui vult vti hac arte per uiam ratiocinationis & exerceri in ea, de quo libro etiam mentionem facit tertio de ſimplici medicina. capi. vlti. Secundus eſt quæ ſit medicorum laudabilis ſecta, & ſic eſt liber de ſectis. Tertius eſt uocabulorum ſiue nominum medicinalium expoſitio, & ſic eſt liber qui nominatur de nominibus medicinalibus, de quo mentionem facit ſecundo de differentijs febrium. illo capi. Sed quoniam. Et fecit libros de medicina, vel de principijs quibuſdā medicinę, & ſic eſt liber dictus Introductorius. Aut de tota medicina. Et hoc dupliciter. Vel in cōmuni, & ſic eſt liber iſte Techni quem nuper emendauimus. Vel in ſpeciali de ſenſibilibus particularibus et determinatis. Et quia medicina eſt ars operatiua et mechanica pace doctrinę huius dixerim, Ideo conſiderat ſubiectum finem & modum inducendi finē in ſubiectum teſte Auerro. primo collectorij. ſubiectū autē quod eſt corpus humanum prima aphor. cōmento primo habet quatuor cauſas. Libri igitur Gal. quidam ſunt de cauſa materiali, ſicut liber de elemētis. elemēta. n. materia ſunt mixtorum corporum, teſte Principe prima prim. l. ca. de elementis. & cap. de complexionibus. Et tertio liber de humoribus, de quo mentionem facit ſecundo de virtutibus naturalibus. Et huic libro de humoribus annectit liber de ſpermate, quia ex his. ſ. humoribus ſperma habet originem & principium teſte Aui. de cauſis ſpermatis, de quo libro etiā in fine huius meminit cum dixit. Et ingrediuntur In hoc genere doctrine duo tractatus q̄s edidi de ſpermate. Neq; me fugit hunc librum poſſe alibi collocari. Ad hunc etiā librū accedit liber de co. ni. Et ad hāc cauſam materialem adhuc pertinet liber de medicatione anatomiæ, cuius etiam meminit in calce huius tertij libri. Et iſtorū etiam. ſ. de anatomia viuorum, & de anatomia mortuorum cum inquiunt. Et eis eſt tractatus in quo narraui eſſe anatomiæ animalium mortuorum, & conónuantur cum eo duo tractatus in quibus narraui eſſe anatomiæ animalium viuorum, de quibus etiam teſtatur tertio interiorum. capi. 2. Accedit etiam ad hos liber de utilitate particularum. Cui adhęret liber de differentia organicorum & conſimilium membrorum. Sunt Inſuper libri de cauſa formali. ſ. complexione. Et eſt liber de complexione. Et eſt liber de coplexionibus. Et de malitia complexionis diuerſæ, de quibus in fine huius dicit. Et poſt eum ſunt tres tractatus in quibus narraui eſſe complexionis. Et infra dicit eodem textu. Qui continuatur cum duobus tractatibus primi libri mei in complexione: & inſcriptio eius eſt de complexione mala diuerſa. Quibus non immerito coniungitur liber de virtute conſuetudinis. Et liber de calore iuuenis & pueri, quem teſtatur feciſſe in commento illius aphoriſ. primæ particulæ.

Gentilis Gal. cōpoſuit libros de qbuſdā p̄cedētibus ad ſcientiā medicinæ nūero tres. Logica Gal.

Li. d̄ ſectis

Liber d̄ noībus medicinalibus.

Lib. introductorius.

Liber techni.

Auer. Diuiſio lib. gal.

Auicen. Li. d̄ co. ni. & li. de medicatione anatomiæ.

Li. d̄ utilitate particularū & li. de drījs organicorum.

Libri diuerſi de cōplōnibus, & calor̄ iuuenis & pueri.

Qui

Libri de cã formali.ſ. ỹtute et alijs quã plẽs de diuerſis rebus,

Qui creſcunt. De cauſa formali, ſcilicet compoſitione ſunt libri anatomiæ, quibus innoteſcunt membrorũ compoſitiones, quorum iuuamentum ipſe dicit cum ait. Oportet ut antecedat ſtudium in anatomiæ libris. ſuper ea.n.q̃ apparent in anatomia fit iuuamentum non parum. Sed libri de cauſa formali. ideſt uirtute ſunt multiplices. Quidã .n. eorum ſunt generales, vt libri dogmatibus Platonis & Hippo. quos memorat in tertio huius dicens. Quorum inſcriptionem poſui de ſententijs Hip. & Plato. Et nono therapeuticæ. ca. ſeptimo. Et liber de virtutibus diſpẽſantibus noſtrum corpus. Et de ſubſtantia virtutum naturalium. Et de uirtutibus naturalibus. De virtutibus animalibus in generali credendum eſt feciſſe librum. Dicit tamen in fine techni ſe in multis operibus dixiſſe de eis. Dicit.n. eſſe animalium virtutum oſtẽdi in libro in quo ſunt tractatus multi. De virtute tamen motiua quæ vna eſt ex ſpeciebus animalis virtutis fecit librum aut contrahendo ſermonem ad maſculorum motus, ut in libro de motibus liquidis uel manifeſtis vel occultis, quem innuit etiam feciſſe in fine tertij techni. Aut ad motus muſculorum determinatæ partis. Et ſic eſt liber de voce. Liber de vtilitate reſpirationis. Liber de cauſis reſpirationis. Liber de iuuamẽto anhelitus. Liber de motu pectoris. Et liber de inſtrumento odoratus: quem recitat feciſſe in fine ſecundi de interioribus. De virtute vitali credendum eſt ipſum feciſſe librum. De operatione autem eius quæ eſt pulſare, fecit libros multos. Primo liber de utilitate pulſus. Liber de pulſu cõtra Archigenem. Et liber qui dicitur prognoſticum pulſus, de quo facit mentionem primo de differentijs febrium. cap. ſeptimo. cum inquit. Archigenes.n. quicquid deliquit, & circa intelligentiã & cognitionem duri pulſus &c. Et liber cõpendium pulſus.

Libri de cãis efficiẽtibus & alijs diuerſis.

Et liber introductorius ad Camlum. Commentum pulſus. Liber de differentijs pulſus. Fecit etiam libros de cauſis efficientibus. Sicut liber de cauſis procatarticis. Et liber de cauſis corporalibus. Cui adiacet liber de plenitudine, cuius meminit. t 3. therapeuticæ. De cauſis finalibus non oportuit facere librum, quia ſcientia operationum continetur in ſcientia uirtutum, & quia ſcientia ſpirituum vadit etiam cũ illis.

Libri d̃ ſanitate et ęgritudine.

Fecit etiam librum de contento in arterijs cõtra Archigenem, ut in fine techni dicit. hic enim dicebat in uenis pulſatilibus ſolum ſpiritum contineri & non ſanguinem ſicut etiam recitat ſexto epidimiarum Ioannes alexãdrinus. Fecit etiam libros de fine. ſ. de ſanitate primo. ſecũdo de ægritudine.

De mõ cõſeruationis ſanitatis et de regimine & alijs diuerſis rebus.

De ſanitate quidem ſecundum ſe fecit librum de optima habitudine. Et librum de eucraſia. De modo autem conſeruationis in generali ipſius ſanitatis fecit librũ de regimine ſanitatis. Sed de regimine in ſpeciali uel ꝯſeruatione fecit librũ de exercitio cũ parua ſphera. Et librũ de attenuãti dięta. Et librũ de his q̃bus cõuenit purgatio in uere cuius reminiſcit in cõmẽto illius aphoriſmi ſextę particulę. Quibus phlebotomia aut pharmacia conuenit.

Ad ſciẽdũ ſimulationẽ ęgritudinũ liber.

Et cũ cõſiderauit ægritudinẽ. Primo fecit librũ ad ſciẽdũ ſimulationẽ ęgritudinum, qui dicitur de modo ſciendi & redarguendi ſimulantes ęgritudinem. Secũdo fecit etiam de ęgritudine libros multos. Conſiderauit enim ægritudinum diuerſitatem in generali, & ſic fecit librum de accidenti & morbo. Diuerſitates autem ſpeciales ſunt ſecundum genera ægritudinum. Fecit igitur librum de modo malæ complexionis. Librum de differẽtijs febrium. Et annectitur ei liber de tabe, ſaltem quantum ad primam eius partem.

De mõ malę cõplexionis de drĩjs febriũ, de tabe, de mala cõpõne & de diſlocatione. libri.

Fecit etiam librum de mala compoſitione ſiue ſoluta unitate. Et librum de diſlocatione quem allegat Raſis. 15. Continentis. De morbo cõpoſito fecit librum de tumoribus pręter naturam. i. apoſtematibus. apoſtema enim eſt morbus compoſitus ex triplici genere morborum. ſ. mala complexione, mala compoſitione, & ſoluta unitate. ſecunda primi. cap. 1. Cum autem conſiderauit ægritudinem locorum fecit librum de interioribus.

De morbo cõpoſito de apatibus & alijs diuerſis li.

Et cum conſiderauit tempora morborum ſiue mẽſurantia ſiue terminantia, fecit librum de quatuor temporibus morbi uniuerſalibus. Et de quatuor temporibus particularibus. Et librum de criticis diebus, cui adhęret liber de criſi. Et cum conſiderauit accidentia ægritudinum fecit librum de rigore, tremore, ſpaſmo, lectigatione, & de diſpnœa: & de typo, & librum de caumate, & librum de ſternutatione, cuius recordatur in commento illius aphoriſmi quintę particulę. Mulieri quę tamen a matricę. Rurſus cõſiderans prognoſticationem & iudicium: fecit librũ prognoſticorũ diuiſum in libros duos. Et adiacet huic notitiæ liber de ea quę in ſomnijs dignotione. Conſiderans autem modos curandi rationales generales & communes magis, fecit librum therapeuticę, & librum decẽ tractatuum. Specialiores autem modos conſiderans fecit ſpeciales regulas curę, & ſecundum hoc fecit librum de febribus ad Glauconem Et librum de cura icteririę. Et librum de cura lapidis.

Liber therapeutice. De febribus & de cura icteritie lapidiſque libri.

Et conſiderans experimẽtum fecit librum de ſecretis & experimentis ad varias ęgritudines. Et librum de facile acquiſibilibus cuius meminit. t 3. therapeuticę. cap. rurſus. Fecit etiam libros de inſtrumentis medicinalis ſcientię. ſ. cibo & potu & manuali operatione.

De ſecretis & de facile hic acquiſibilibus libri: necnon de inſtrumẽtis medicinalis ſciẽtiæ. De cibis li. De medicinis

De cibis fecit librum de alimentis, & librum de euchimia & cacochymia. De potu fecit librum de aqua, & librum de uino cui adiecit librũ de uindemijs. De medicinis autem ſimplicibus fecĩt librum de ſimplici medicina. De compoſitis etiam medicinis credo ipſum feciſſe antidotarium. His omnibus annectitur liber de pharmacijs, & liber de quadraginta ſex plantis quem habemus cum commento Humain, liber etiã de uirtutibus centaurę, quem Nicolaus de regio tranſtulit, & liber dinamidiorum, & eſt dinamidius locus ubi ſcribuntur uirtutes rerum, & liber de commoditatibus theriacę, & liber de theriaca ad Ceſarem, quem allegat Raſis frequenter.

De pharmacijs & de quadraginta ſex plantis. De uirtutibus cẽtaureæ Nicolaus de regio Dinamidiorũ lib. Raſis. De chirurgia et phlẽbotomia libri.

Cum autem conſiderauit manualem operationem fecit librum de chirurgia. Et ei annectitur liber de phlebotomia Sed forte conuenientius poneretur inter libros de cauſis efficientibus. Et ſic multi libri Gal. ſunt poſiti in multis locis ſecundum aliquam conſiderationem qui ſecundum aliam poſſunt alibi ſituari. Hoc tamen ſcias ipſum Gal. centum & quinquaginta uolumina in medicina compoſuiſſe, teſte Ioanne tortellio in ſua orthographia. Hęc collegi a dictis ſpeculatoris in medicina.

Finit libellus de diuiſione librorum Galeni.

INCIPIVNT QVAESTIONES IACOBI DE FOROLIVIO SVPER LIBROS TECHNI GALENI.

QVAESTIO. I.

QVÆRITVR PRIMO Vtrum tantum tres ſint omnes doctrinę ordinariæ. Arguitur ꝙ non multipliciter.

Primo quot ſunt quæſtiones tot ſunt doctrinæ, vel ſcientiæ, ſed queſtiones ſunt quatuor, ſcilicet ſi eſt, quia eſt, quid eſt, & propter quid eſt. igitur &c. tenet conſequentia & colligitur aſſumptum ſecũdo poſterio. quæſtiones ſunt æquales numero his quæ vere ſcimus. Secundo præter demonſtrationem quia, & propter quid, reperitur aliud genus demonſtrationis. igitur. Aſſumptum arguitur, quia in geometria ex proportione diametrorum arguitur proportio quadratorum, & ſimiliter ſpherarum & circulorum. ſed huiuſmodi non eſt demonſtratio propter quid, quia proportio diametrorum non eſt cauſa proportionis quadratorum. nec etiam quia, quoniam non eſt eius effectus. eſt ergo aliud genus demonſtrationis.

Tertio præter tres doctrinas a Gal. numeratas ponendæ ſunt aliæ. igitur. Aſſumptum colligitur ab Halyabate primo theoricæ ponente deſcriptiuam, & diuiſam. Et ab Auer. in prologo phyſicorum, dum inquit, ꝙ aliquando vſitata eſt maneries diſciplinæ diuiſionis, compoſitionis, diffinitionis, enthimematis, & inductionis.

Quarto omnis doctrina eſt ordinaria. ſed plures quàm tres ſunt doctrinæ, vt iam deductum eſt. ergo plures q̃ tres ſunt doctrinæ ordinariæ. patet conſequentia & arguitur maior, quia in omni doctrina eſt notificantis ad notificatum, & inferentis ad illatum debita habitudo. alias enim non eſſet doctrina. Confirmatur, quia omnis doctrina eſt de bono & difficili, ut patet tertio ethicorum. ſed non eſt in rebus bonum niſi propter ordinem, vt. 12. metaphiſicæ. ergo. Quinto præciſe duæ ſunt huiuſmodi doctrinæ. igitur. aſſumptum probatur, quia compoſitiua & reſolutiua non diſtinguuntur, eo ꝙ reſolutiua incipit ab effectu & terminatur ad cauſam, & compoſitiua econtra. ſed eadem eſt uia & idem proceſſus a cauſa ad effectum & econtra. ſicut ab athenis ad thebas & econtra. tertio phyſicorum. Sexto. ad quamlibet ſcientiam acquirendam ſufficit una doctrina. ergo fruſtra ponentur plures. aſſumptum colligitur in littera, dum dicitur ꝙ ex reſolutiua conſiſtunt omnes artes ſecundum rationem. Confirmatur, quia per doctrinam reſolutiuam, uel intelligis doctrinam quia, uel propter quid. Non primum, quia ſecundum doctrinam quia, non conſiſtunt omnes artes ſecundum rationem quæ tamen conſiſtunt ſecundum doctrinam reſolutiuam, ut patet in littera. Nec propter quid, quia in doctrina propter quid, non cauſas reſoluendo ſed potius componendo ad effectum concludendum procedimus.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera.

In iſta queſtione erunt duo articuli. In primo tractabitur principale quæſitum. In ſecundo difficultas tacta in ultimo principali. an ſcilicet per doctrinam reſolutiuam intelligenda ſit doctrina quia: uel propter quid.

Quantum ad primum articulum primo ponentur notata ſecundo concluſiones. Primo ſciendum eſt ꝙ penes auctores communiter inueniuntur iſti termini, ſcilicet doctrina, diſciplina, & ſcientia, qui & ſi ſecundum rationem differant, proprie tamen ſumpti pro eodem ſupponunt. Dicitur enim idem habitus ſcientia inquantum refertur ad ſcibile. Doctrina prout a doctore dependet. Diſciplina prout in diſcipulo recipitur. Idem autem eſt habitus, qui in diſcipulo recipitur & a doctore dependet. Idem enim eſt actus mouentis & mobilis: vni tanquam a quo, alterius tanquam in quo recipitur, tertio phyſicorum. Secundo ſciendum ꝙ hic terminus doctrina, penes auctores equiuoce ſumitur. Primo quandoq; ſumitur pro actuali manifeſtatione ſiue doctrinatione doctoris in diſcipulum, qua diſcipulus de incognito mouetur ad cognitum, quia, ſcilicet res prius incognita fit nota, & hæc ſiue fiat vocis prolatione, ſiue ſcripturarum inſpectione, vel ſignis alijs, & ſic doctrina idem eſt ꝙ doctrinatio vel doctio. ſecundo ſumitur pro habitu acquiſito in mente diſcipuli ex actione iam dicta. tertio pro habitu doctoris a quo dependet doctrinatio vel doctio. quarto pro modo proceſſus quo acquiritur doctrina ſecundo modo dicta, qualiter dicimus aliam eſſe doctrinam quia, & aliam propter quid. Et taliter ſumitur in titulo quæſtionis, vt ſit ſenſus quæſtionis, utrum tantum tres ſint modi proceſſuum, ſcilicet reſolutiuus compoſitiuus & diffinitiuus. Tertio ſciendum eſt quòd ordo eſt prioris ad poſterius debita habitudo, puta debita dependentia poſterioris ex priori. Vnde patet quòd quot modis contingit aliquid eſſe prius altero aut poſterius tot modis contingit aliqua inter ſe eſſe ordinata. Aliquam igitur doctrinam eſſe ordinariam eſt partium eius inter ſe, quarum vna eſt altera prior uel poſterior debitam eſſe habitudinem, ſcilicet poſterioris a priori, debitam dependentiam inferentis ad illatum, notificantis ad notificatum. Econtra uero aliquam eſſe inordinariam eſt ſuarum partium inter ſe indebitam eſſe habitudinem in conſequendo notificando inferendo, & ſic de alijs. Exemplum primi dicimus doctrinam traditam in geometria Euclidis eſſe ordinariam, ſuppoſitionum enim petitionum & deſcriptionum ad concluſiones eſt debita habitudo, & iterum primæ concluſionis ad ſecundam, & ſecundę ad tertiam, & ſic de alijs. Exemplum ſecundi ſicut doctrina tradita in libro aphori. Hippo. Quarto ſciendum ꝙ huiuſmodi ordo in doctrina reperitur duplex, unus generalis ſeu uniuerſalis. Alter particularis. Intelligendo per generalem ordinem totalem ipſam doctrinam concernentem & non ſolum in aliqua eius parte repertum, ſicut de geometria exemplificatum eſt. Per particularem uero intelligo ſolum aliquam ſeu aliquas partiales doctrinę quæſtiones concernentem, ſicut in aphoriſtica doctrina frequenter tres aut quatuor reperiuntur aphori. debitam inter ſe ſeruantes habitudinem. Quinto ſciendum ꝙ quilibet iſtorum ordinum eſt duplex, ſcilicet eſſentialis & accidentalis, Primus eſt quo poſterioris a priori eſſentialis eſt dependentia aut conſequentia. Accidentalis uero econtrario. Exemplum primi ſicut in doctrina quia, & propter quid. notitia enim propter quid, effectus eſſentialiter pendet ex notitia cauſarum. ſimiliter econtra notitia cauſæ quia, eſſentialiter pendet a notitia effectus. Exemplum ſecundi, ſicut eſt notitia exemplaris uel per circũlocutiones accidentales aut per indicia habita qua multum utuntur iuriſtæ. Inter notificans enim & notificatum inferens & illatum eſt accidentalis ordo, quia accidentalis conſequentia poſterioris ex priori. Sexto ex his poteſt colligi talis diſtinctio. uidelicet. Aliqua doctrina dicitur dupliciter ordinaria. Primo communiter, & ſic omnis doctrina inter cuius partes eſt ordo uniuerſalis uel particularis eſſentialis uel accidentalis eſt

ordinaria

Doctrina q̃ďtu pſr et diſciplina & ſcia dupſr.

Ordo qd et eſt dupſx.

Doctrina ordinaria duplex.

ordinaria ſecundo proprie qualiter ſolum doctrinam inter eius partes generalem & eſſentialem ordinem continentem appellamus ordinariam.

Iuxta prædicta ponuntur concluſiones. Prima concluſio. Capiendo ly ordinarium communiter omnis doctrina eſt ordinaria. Probatur. inter cuiuslibet doctrinę partes eſt ordo eſſentialis vel accidentalis, vniuerſalis vel particularis. igitur concluſio uera. tenet conſequentia ex deſcriptione ordinarij communiter ſumpti. aſſumptum eſt notum intelligenti. Ex hoc ſequitur corrolarium, non tantum eſſe tres doctrinas ordinarias, præter enim has a Gale. traditas eſt deſcriptiua exemplaris &c. Secunda concluſio. Proprie capiendo ordinarium præciſe tres ſunt doctrinæ ordinariæ, ſcilicet reſolutiua, compoſitiua, & diffinitiua, ad hunc ſenſum ꝙ non eſt aliqua doctrina proprie ordinaria, quin ſit aliqua illarum denominationum denominabilis, ſcilicet reſolutiua compoſitiua vel diffinitiua. Probatur. præciſe tres ſunt doctrinæ ad ſenſum datum, inter quarum partes eſt generalis & eſſentialis ordo. igitur &c. patet aſſumptum per alias doctrinas diſcurrendo ꝙ enim tres iam dictæ ſint hoc modo ordinariæ ſatis patet. Eſſentialis enim habitudo eſt diffinitionis ad diffinitum. ſimiliter cauſarum eſſentialiter ordinatarum ad eundem effectum quæ habitudo attenditur in compoſitiua, & econuerſo quæ attenditur in reſolutiua. Iſtam concluſionem intellexit Gale. in littera. Quid autem per doctrinam diffinitiuam intelligi debet tactum eſt circa litteram. Ex hac ſequitur iſtam conſequentiam non valere ad ſenſum Gale. in littera. in hac doctrina eſt ordo notificantis ad notificatum inferentis ad illatum. igitur hæc eſt doctrina ordinaria. Sed ſic oportet arguere, in hac doctrina eſt ordo generalis, & eſſentialis &c. igitur hæc eſt ordinaria. Tertiam concluſionem innuit Conci. differentia octaua, licet tres iam dictæ doctrinæ ſint ordinariæ, principalius tamen denominanda eſt ordinaria compoſitiua quàm reſolutiua, & reſolutiua q̃ diffinitiua.

Patet quia perfectior ſeruatur ordo in demonſtratione propter quid, ſcilicet compoſitiua q̃ quia. Similiter euidentior eſt doctrina reſolutiua q̃ diffinitiua, ut colligitur in littera. ergo &c.

Quantum ad articulum ſecũdum ſciendum ꝙ de hoc ſunt doctorum inuentę poſitiones diuerſę. Vna Pluſquãcom. ponentis per doctrinam reſolutiuam intelligendam eſſe doctrinam propter quid. ſ. effectum per cauſam demonſtrantem. Per compoſitiuam uero doctrinã. quia. ſ. cauſam per effectum demonſtrantem & conſequenter per finem intelligens cauſam ultimatam verſus effectum tendendo inter quam. ſ. & effectum non cadit cauſa media. Per compoſitionem vero intellexit effectum ex cauſa reſultantem vt talis ſit ſenſus litterę. Prima eſt ex finis notione. i. ex notitia cauſę effectui immediate quæ fit ſecundum diſſolutionem. i. reſolutionem cauſarum mediatarum in cauſam immediatam. Incipit. n. hęc doctrina a cauſa remota, & ipſam diuidit in cauſas mediatas, & illam iterum in minus mediatas, donec tandem ad cauſas effectui immediatas perueniat, vt exemplariter in littera declaratum eſt. ſecunda uero notitia fit ex compoſitione. i. effectu compoſito inuentorum. i. cauſarum quæ ſunt inuentæ ſecundum reſolutionem. In doctrina. n. propter quid inueniuntur cauſæ ſecundum reſolutionem, ad quas ab effectu procedimus in demonſtratione quia.

Doctrina reſolutiua quid, & compoſitiua.

Ad hanc autem poſitionem colorandam adducunt plura media. Primum. ꝙ doctrina reſolutiua a Gal. ponitur in ordine prima, ideo dignior, talis autem eſt doctrina propter quid. Secundum ꝙ Gal. dicit in littera, ꝙ nullus ante eum ſcripſit doctrinam reſolutiuam. multi tamen ante ipſum proceſſerunt notitia quia, quæ eſt a poſteriori. Tertium. quia omnes artes ſecundum rationem conſiſtunt ex reſolutiua, ſed non conſiſtunt notitia quia, & a poſteriori. igitur conſequentia tenet. maior colligitur in littera & minor patet. Quartum, quia liber poſteriorum appellatur liber analyticorum. i. reſolutiuorum, in quo tamen potiſſime docetur demonſtratio propter quid. Pro illo vltimo videtur ſententia Haly. in commen. dum inquit ꝙ ipſam reſolutiuam ſciunt geometræ, & ſcientiarum auctores ſciunt hunc modum doctrinæ. & Ariſto. poſuit ipſum in analyticis. Secunda opinio. ponit per doctrinam reſolutiuam intelligendam eſſe doctrinam quia, per compoſitiuam propter quid. Secundum quam ſic exponenda eſt littera. Prima eſt ex notione finis, ideſt effectus. eo enim ꝙ cauſatum cauſatio ad effectum terminatur, effectus merito cauſarum finis appellari poteſt quæ fit ſecundum diſſolutionem. i. reſolutionem effectus in ſuas cauſas & hæc eſt notitia quia. ſecunda eſt ex compoſitione inuentorum ideſt cauſarum inuentarum ſecundum reſolutionem. cauſæ enim in quas reſoluebatur effectus in doctrina quia, in doctrina propter quid, componuntur, donec cum mediatis cauſis immediatam iungamus ex quibus ſimul concludamus effectum.

Haly.

Ariſto.

Hęc opinio pro ſe plura habet motiua. Primum. quia proceſſus ſolutiuus quem ſeruamus in demõſtrando debet proportionari proceſſui reſolutiuo ex parte rei prouenienti a natura, eo ꝙ ars naturę eſt imitatrix, & ſimiliter compoſitiuus cõpoſitiuo. ſed naturalis reſolutio incipit ab effectu et terminatur ad cauſas, vt compoſitum reſoluitur in materiam & formam, & mixtum in elementa. ecõtra vero compoſitio incipit a cauſis, & ad effectum compoſitum terminatur. igitur &c. Secundum. quia cognoſcendo effectum per cauſas ipſas non reſoluimus, ſed reſolutas iungimus ut ex ipſis ſimul ſumptis claudamus effectum. Tertium pro iſta poſitione videtur littera antiquæ tranſlationis arabicæ quę eſt velut commentum græcæ, cuius ſeries ſic habetur. Vna earum eſt quæ fit ſecundum viam conuerſionis & ſolutionis, & eſt vt ſtatuas rem ad quam intendis & cuius inquiris ſcientiam in mente ſecundum finem complementi, deinde conſideres in propinquiori ex eo fine quo non ſtat res illa neq; completur vſquequo peruenias ad principia eius. Quartum. pro illa opinione videtur Ari. tertio ethi. 6. cap. vbi proceſſum cõſiliatiuum reſolutiuum nominat, tamen in proceſſu conſiliatiuo ab effectu ad cauſas procedimus ut ibi innuit dum inquit. Sed ponentes finem aliquem qualiter & per quæ erit intendunt, & ſi per plura quidem videatur fieri per quod facillime & optime intendunt. Si autem per unum procuratur qualiter per hoc, & eſt id per quod quouſque vtique veniant ad primam cauſam quæ inuentione vltima eſt. qui enim conſiliatur videtur quærere, & reſoluere quemadmodum diaphrama.

Ariſto.

Hanc poſitionem Haly ſequitur Conciliator differentia. 8. quam tanquam mentibus auctorum conformiorem ſuſtinendo reſpondetur ad argumenta primæ poſitionis.

Conciliator.

Ad primum dicitur ꝙ illa ponitur prima a Gal. narratione. vel dicitur prima quo ad nos. Notior eſt enim nobis proceſſus quia, q̃ proceſſus propter quid. licet proceſſus propter quid ſit ſimpliciter & natura prior. Ad ſecundum dicitur ꝙ nullus ante eum ſcripſit doctrinam reſolutiuam, quia nullus medicus ante ipſum ſciuit effectus debite & ſecundum ordinem in aliqua doctrina totali in ſuas cauſas reſoluere. Ad tertium dicitur ꝙ per artes ſecundum rationem intelligendæ ſunt doctrinæ, ſecundum quas facilius procedit humana ratio, & tales ſunt in quibus ſeruatur proceſſus quia, artes enim ſecundum rationem dicuntur in quibus procedimus ex notioribus humanæ rationi ad notiora ſimpliciter. Ad quartum dicitur ꝙ licet Ariſt. in libro poſteriorum principaliter intendat tradere notitiam demonſtrationis propter quid, non tamen ad ipſam tradendam procedit a priori & demonſtratione propter quid, ſed a poſteriori inueſtigando cauſas demonſtrationis & præmiſſas & terminos, vt tandem ipſam ex ſuis partibus ſciamus componere, eius ergo proceſſus reſolutiuus eſt. Ad ultimum Conciliator concedit

Haly erraſſe, uel aliter dici ꝗ doctrina reſolutiua & compoſitiua ſunt multi cõnexe. habita.n. cõpoſitiua facile habet reſolutiua, ideo geometręſciunt hãc, ſed ut geometræ ipſa nõ vtuntur Ariſto. autem in analyticis tradidit & vſus eſt ea, licet principalius docuerit compoſitiuam.

Ad argumenta principalia per ordinem reſpondetur.

Ad primum dicendum ꝗ licet quot ſunt quęſtiones & quęſita, tot ſint ſcita uel eſſe poſſint, nulla tamen ſunt ſcita doctrina ordinaria quin ſint ſcita aliqua doctrinarum iam dictarum.ſ. reſolutiua compoſitiua uel diffinitiua, ideo nõ procedit argumentum. Ad ſecundum conceditur aliquam eſſe demonſtrationem in qua non proceditur ab effectu ad cauſam, nec econtra. Et ſic concedendum eſt aliquam eſſe demonſtrationem quæ nec eſt quia, nec propter quid. Intelligendo per demonſtrationem propter quid demoſtrationem a cauſa ad effectum procedentem. Et econuerſo per demonſtrationem quia, intelligendo tamen per demonſtrationem propter quid, omnem illam qua ex ſimplr notioribus procedimus ad ignotiora ſimpliciter geometricę demoſtrationes ſunt dicendę propter quid. Ex quo ſequitur ꝗ demonſtratione ſufficienter diuiſa in demonſtrationem quia: & propter quid nõ eſt formalis ratio demonſtrationis propter quid: a cauſa ad effectum procedere, ſed a ſimpliciter notioribus ad ignotiora ſimpliciter. Hæc tamẽ perſcrutatio pertinet ad aliam ſcientiam. Ad tertium patet ꝗ doctrinæ ab Auer. & Haly numeratę non ſunt ſecundum ordinem ad ſenſum ſecũdæ concluſionis primi articuli. Ad quartum ſimiliter patet, & ad eius cõfirmationem.

Demõſtratio quæ nec ē qa nec ꝑꝑ quid.

Ad quintum negetur aſſumptum, & iſta conſequentia. eadem eſt uia ab athenis ad thebas, & econtra. igitur idem motus. Similiter non ſequitur eadem ſunt ſcita uel ſcibilia proceſſu quia, & propter quid. igitur eadem eſt doctrina, et idem proceſſus. Aliud eſt.n. ſcire lunam eclipſari, quia terram interponi. Et aliud terrã interponi cognoſcere ex eclipſi. Propter quod bene dixit Conciliator ꝗ licet doctrina quia, & propter quid, quandoq; habeant identitatem materialem, tamen neceſſario formaliter differunt. Ad ſextum & eius confirmationem apparet ex dictis in ſecundo articulo. hæc de quæſtione.

Quæſtio. ij.

VTRVM Diffinitio medicinæ poſita a Gal. ſit bene data, ſcilicet medicina eſt ſcientia ſanorum ęgrorum & neutrorum. Arguitur multipliciter ꝗ non. Primo medicina nõ eſt ſcientia igitur. aſſumptum arguitur. medicina eſt ars igiẽ non eſt ſcientia. tenet conſequentia, quia ars & ſciẽtia ex oppoſito diſtinguuntur, ut patet ſecundo etichorum. probatur aſſumptum, quia ars eſt habitus intellectiuus cũ recta ratione factiuus. Pro iſto etiam eſt auctoritas. Hipp. primo aphor. vita breuis ars uero longa. Et in libro de lege. medicina artium pręclariſſima. Et Auer. primo colliget. 2. ca. Secundo arguitur. quęlibet ſcientia eſt habitus ſpeculatiuus. ſed medicina non eſt huiuſmodi. igitur maior colligitur. 6. ethico. & patet minor quia medicina eſt habitus in opus extrinſecum directiuus. Tertio medicina eſt ars mechanica, igitur non eſt ſcientia. patet conſequentia & colligitur aſſumptum primo colliget ca. de cura apoſtematum in ſpeciali. Et primo de anima commen. 17. Et ab Iſydoro in libro ethymologiarum, vbi ſeptem artes mechanicæ denominantur.ſ. lanificium: armatura: nauigatio, teatrica, agricultura, paſtoralis: & medicina. Quarto. medicina non eſt vna ſcientia. igitur non eſt ſcietuia. aſſumptum probatur. Primo plus differt pars theorica medicinæ a parte practica ꝗ̃ naturalis philoſophia differat a parte medicinę theorica. ſed naturalis philoſophia & pars medicinę theorica nõ conſtituunt unam ſcientiam numero igitur. ſecundo ꝗa ſcibilium medicinæ non eſt una notitia. igitur non una ſcientia. aſſumptum arguitur, quia ipſorum quædam ratione, & quædam experimento noſcuntur. hæ autem ſunt diſtinctę notitię. igitur &c. Quinto. medicina ſubalternatur pluribus ſcientijs genere diſtinctis, igitur non eſt ſcientia vna, patet conſequentia, & aſſumptum colligitur a Conſtantino aſſerẽte in pantechni, ipſam ſubijci logicę & morali philoſophię. Sexto diffinitio poſita non conuertitur cum diffinito. igitur aſſumptum patet. quia ſciẽtia paſtoralis & agricultura eſt ſcientia ſanorum ęgrorum & neutrorum quę tamen non eſt medicina. Confirmatur quia de multis tractat medicina quæ non ſunt ſana ægra uel neutra, vt de virtute ſanitate & morbo.

Ariſto.

Hippo.

Auerr.

Ariſto.

Ariſto.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera.

In quæſtione iſta tres tangentur difficultates. Prima an medicina ſit ars uel ſcientia nominanda. ſecunda an ſit practica vel theorica. tertia principale quæſitum.

Quantum ad primum articulum ſint hæ diſtinctiones & concluſiones. Prima diſtinctio. Scientia ſumitur multiplicier. Primo. pro cuiuſcunq; veri euidenti notitia ſiue neceſſarij ſiue contingentis per demonſtrationem ſenſum vel experimentum habita. ſecundo modo pro ſolius ueri & neceſſarij & euidenti notitia ſiue tale principium. ſiue concluſio fuerit. qualiter etiam primorum principiorum dicimus eſſe ſcientiam. tertio pro habitu concluſionis per demõſtrationem acquiſito. Quarto non ſolum pro habitu vnius concluſionis ſed pro aggregato ex habitibus principiorum & concluſionum demonſtratarum ad vnum ſubiectũ primũ attributionem habẽtium, qualiter totalem geometriam dicimus eſſe vnam ſcientiam. Et hoc modo ſumitur in propoſito. Secunda diſtinctio. Hic terminus ſcientia tertio & quarto modo ſumptus adhuc ſumiẽ dupliciter. Primo pro habitu vel aggregato ex habitibus &c. in ſcire & non operari principaliter ordinato, qualiter ꝓ parte ſumitur. 6. ethi. cum contra artem & alios practicos habitus diſtinguitur. ſecũdo communiter pro quolibet habitu per demonſtrationem acquiſito uel aggregato ex habitibus ſiue ad ſcire ſiue ad operari finaliter ordinato. Tertia diſtinctio. Iſte terminus ars ſumitur dupliciter. Primo communiter pro quolibet habitu cum debita ratione factiuo, ad opus.ſ. extrinſecũ principaliter dirigente ſiue talis habitus per demonſtrationem experimentum uel aſſuefactionem fuerit acquiſitus. qualiter ſumitur. 6. ethicorum. dum ſcribitur ꝗ eſt habitus intellectualis cum recta ratione factiuus vel recta ratio factibilium Dicitur autem ars, quia artis regulis præceptiſq; conſiſtat primo ethic. primo ca. ſecundo modo ſumitur ars proprię. & ſic ſolummodo dicitur de habitu cum recta ratione factiuo nõ per demonſtrationem ſed aſſuefactionem vel experimento acquiſito, qualiter ſumpſit Euſtachius primo ethic. dum inquit ꝗ ars eſt collectio ex adinuentis comprehenſionibus exercitatis & probatis ad aliquem finem eorum bonorum quę ſunt in uita. Vnde & communiter dicitur ꝗ ars eſt collectio præceptorum ad unum finem tendentium. Acquiritur.n. ars cum ex multis experimẽtalibus notitijs fit una vniuerſalis de ſingularibus conceptio uel notitia. primo meta. Prima concluſio. Capiendo ſcientiam penes primum membrum ſecundę diſtinctionis medicina non eſt ſcientia. Probatur, quia eſt habitus ad opus finaliter ordinatus. Secunda concluſio. Capiendo ſcientiam ut ſumitur in ſecundo membro diſtinctionis ſecundæ medicina eſt ſcientia. Patẽt, quia eſt habitus per demõſtrationem acquiſitus vel aggregatum ex habitibus. igitur &c. Has duas concluſiones intellexit Gal. in litera dum inquit. Scientiæ igitur nomen communiter & non proprie audire oportet. Tertia concluſio. Capiendo artem primo modo medicina eſt ars. Patet, eſt enim habitus Intellectualis cum recta ratione factiuus. Et pro iſta concluſione procedunt omnes auctoritates adductæ ponentes medicinam eſſe artẽ. Ex quo ſequitur ꝗ ars taliter ſumpta nõ ex oppoſito diſtinguitur contra ſcientiã qualitercũq; ſumptã Idẽ.n. habitus eſt ſcia & ars taliter ſumpta. Quarta cõcluſio. Capiẽdo artem ſecundo modo medicina non eſt ars. Probatur, quia ars taliter ſumpta non eſt niſi habitus experimento, vel aſſuefactione acquiſitus. Ex iſta apparet ꝗ ars ſic ſũpta ex oppoſito diſtinguitur contra ſcientiam qualitercũq;

Scia q̃drupľx.

Ars dupliciter.

Ariſto.

Euſtachius.

ſumptam

ſumptam. Qualiter autem ars & ſcientia contra alios habitus intellectuales diſtinguatur, vt intellectum ſapiam & prudentiam debet inquiri. 6. ethicorum.

Qtum ad ſecundum articulum ſunt notata diſtinctiones & concluſiones. Sciendum primo ꝙ apud auctores iſti termini communiter inueniuntur praxis, practicū, theoricum, & ſpeculatiuum. Per praxim intelligentes operationem voluntariam in poteſtate noſtra exiſtentem. Et conſequenter per practicum habitum vel ſcientiam ad operationem in poteſtate noſtra exiſtētem finaliter ordinatam, aut docentem vel præcipientem operationem in poteſtate noſtra exiſtentem, dictam a praxis & icos ſcientia. Econtra vero per theoricum habitum vel ſcientiam ad ſolum ſcire finaliter ordinatam non præcipientem. ſ. vel docentem dictam a theos ꝙ eſt veritas vel viſio & icos ꝙ eſt ſcientia. Idem quoq; per ſpeculatiuū intelligunt. Sicut. n. qui in ſpeculo ſpeculatur ſolum rei ſpeculandæ quærit intuitum vel viſionem, ſic qui ſcientia ſpeculatiua ſpeculatur ſolius veritatis quærit intuitum, vnde & metaphyſica ſpeculatiua dicta eſt.

Practica ſcīa dupl̄r.

Prima diſtinctio. Dupliciter dicitur aliqua ſciētia practica. Primo communiter qualiter omnem ſcientiam ad praxim ordinatam dicimus practicam. Secundo ꝓprie, & ſic ſolam ſcientiam docentem vel iubētem praxim practicam appellamus. dico autem notanter præcipientem, propter politicam & militarem quæ non ſemper docent, ſed frequenter præcipiunt.

Theorica ſcīa dupl̄r.

Secunda diſtinctio. Dupliciter dicitur aliqua ſcientia theorica. Primo proprie, & ſic ſcientiam ſolam theoricam dicimus quæ nec praxim præcipit nec docet, nec ad eā eſt finaliter ordinata, vt eſt metaphyſica. Secundo communiter, & ſic omnem ſcientiam nominamus theoricam: per quam nec præcipitur nec docet̄ praxis, ſed veritatis habetur notitia. Prima concl̄o. Capiēdo practicum primo modo totalis ſcientia medicinæ eſt practica, ita vt non ſit in partem practicam & theoricam diuidenda. Probatur, quia totalis ſcientia medicinæ eſt ad praxim finaliter ordinata. igitur. Secunda concl̄o. Capiendo practicam ſecundo modo nō tota ſcientia medicinæ ē practica. Probatur. aliqua parte medicinæ ſumpta non præcipit̄ nec docet̄ praxis. igit̄. tenet cōſequētia ex quid nominis practici ſecūdo mō ſumpti, et aſſumptū ſatis patet. Per hāc. n. cōcluſionē quattuor ſunt mēbra principalia. Hepar ē principium ſanguinis, nec pręcipitur, nec docetur praxis. Tertia concl̄o. Capiendo theoricum primo modo nulla pars medicinæ eſt theorica. Probatur, quia nulla eſt pars medicinæ quæ non ſit finaliter ad praxim ordinata igitur. conſequētia tenet. probatur aſſumptum, quia pars medicinæ dicta theorica ordinatur ad practicam partem quæ ad praxim finaliter ordinatur. ſed quicquid ordinatur ad antecedentem finem, ordinatur ad finem. igitur &c. Quarta cōcluſio. Capiendo theoricum ſecundo modo aliqua pars medicinæ eſt theorica. Probatur. in aliqua parte medicinæ ſolum intuemur veritatem nec per eam docetur aut præcipitur praxis. ergo &c. Ex his ſequitur primo. Non repugnat ſecundum varias acceptiones horum terminorum practicum & theoricum eundem habitum ſimul eſſe practicum & theoricum. Sequitur ſecundo. Practicum & theoricum abinuicem diſtingui non ſolum fine ſed etiam obiecto. Practica. n. proprie ſumpta non concernit niſi res voluntati noſtræ ſubiectas, per nos. ſ. voluntarie operabiles. In theorica vero eſt econtra vel ſaltem non conſiderat eas ratione qua ſunt a nobis voluntarie operabiles. Sequitur tertio. Non ideo aliquem habitum ſcientificum eſſe theoricū nominandum, quia ſit per demōſtrationem acquiſitus. Poteſt. n. habitus ſcientificus practicus per demonſtrationem acquiri, vt illa mala complexio calida hepatis eſt per infrigidantia remouenda. Sequitur quarto. Aliquem habitum practicum aliquo theorico euidentiori demonſtratione eſſe acquiſitum eſt poſſibile. Plura alia ex his concludi poſſunt ſpeculanti valde facilia.

Qtum ad tertium articulum eſt ſciendum. Primo ꝙ licet ſcientia medicinæ de corporibus cauſis & ſignis conſideret. tamen principaliter de corporibus. Et hoc per corpora humana corpora intelligendo. Secundario vero de cauſis ſignis, pro quanto. ſ. ad corpus ſanum ægrum vel neutrum attributionem habent. Ex quo apparet primo, quia licet paſtoralis & agricultura de corporibus cauſis & ſignis conſiderent ſanis ægris & neutris, non tamen ſub medicinali ſcientia compræhenduntur, quia talia non conſiderant vt ad humanum corpus referuntur ſanabile ægrotabile &c. Patet ſecundo. ꝙ licet multa conſiderentur in medicina quæ nec ſana nec ægra nec neutra proprie ſunt denominanda, habentia tamen ad humanum corpus attributionem ſanum ægrum vel neutrum, vt ſic ſub medicinali ſciētia compræhenduntur. Ex quo vltimo apparet ꝙ vt diffinitio Gal̄. ſit completa oportet taliter eſſe ſupplēdam.

Medicinę diffō.

Medicina eſt ſcientia ſanorum. ſ. corporum humanorum ægrorum & neutrorum, ſimiliter cauſarum & ſignorum & ſuple aliorum & humana corpora attributionem habentium vt ventorum pluuiarum. Et conſequenter hæc diffinitio conuenit cum deſcriptione poſita in translatione arabica, vbi taliter diffinitur. Medicina eſt ſcientia rerum pertinentium & continuatarum cum ſanitate ægritudine & diſpoſitione tertia cum qua non euadit hominis ſanitas nec ægritudo. Intelligendo per res pertinentes ſanitati cauſas & ſigna, per continuatas corpori ſanitatem. Sanitas. n. proprie corpori continuatur quia inhæret. Ex quibus infertur concluſio reſponſiua ad quæſitum. ſ. diffinitio medicinę a Gal̄. in littera poſita eſt bene poſita. Patet quia per ipſam diffiniti conceptus ſufficienter explicatur & a quocunq; alio diffinito diſtinguitur. Per hoc. n. ꝙ dicitur ſcientia tangitur genus in quo cum alijs ſcientijs conuenit medicina. Per hoc ꝙ dicitur ſanorum differt ab alijs ſcientijs quæ talia nō cōſiderant. Per hoc autem ꝙ ſuppletur inquantum ad corpus humanum referuntur, differt a paſtorali ſcientia, licet. n. talis conſideret ægra ſana & neutra, puta bruta, quorum paſſio eſt etiam ſanitas & ægritudo, nō tamen prout ad humanum corpus ſanum ægrum vel neutrum referuntur.

Ad argumenta principalia per ordinem reſpondetur.

Ad primum & ſecundum apparet ex dictis in primo & ſecundo articulo quid reſpondendum ſit. Ad tertium negatur conſequentia. Non. n. repugnat eundem habitum ſimul eſſe ſcientiam et artem mechanicam denominandum artem ſumendo communiter.

Mechanica ars quid.

Dicitur autem ars mechanica quæ ad finem vel ad bonum artificij eſt finaliter ordinata, ſicut domificatoria & medicinalis. Finis. n. domificatoriæ artis non eſt domificantis perfectio ſed domus. Similit̄ medicinæ finis non eſt medici intrinſeca perfectio, ſed corporis circa quod operatur, puta ſanitas. & in hoc contra liberales artes, diſtinguitur quarum finis eſt intrinſeca perfectio artificis, puta veritatis perfecta cognitio, licet artes improprie nominentur. Dicuntur igitur mechanicæ, quia ſeruiles ad opus extrinſecum vel alienum bonum finaliter ordinata. Et adulterinæ dicuntur propter id quod artifex horum frequēter ſuo fine fruſtratur. Neq;. n. medicus ſemper ſanat neq; domificator ſemper bonam domum facit.

Auer.

Vnde Auer. 7. colliget ad finem in cap̄. de cura apoſtematum in ſpeciali. Et propterea dixi in diffinitione medicinæ, medicina eſt ars machanica, & multi ex hoc mirabantur, ſed ipſi ignorauerunt quæ dixeri in ſecundo phy. de mechanicis artibus. Ad quartum conceditur ꝙ ſcientia medicinæ non eſt vna ſcientia numero vnitate proprie dicta. Sic. n. ſolum vnius complexionis habitus eſt vna ſcientia.

Vnitas dupl̄r.

Conceditur tamen ipſam eſſe ſcientiam vnum ex parte ſubiecti adæquati ad quod quæcunq; in medicina conſiderata habent attributionem, ſicut exercitum dicimus vnū vnitate principis. Et conſequenter dicit̄ ꝙ maior eſt conueniētia partis theoricæ ad partem practicam medicinæ q̄ eiuſdē ad naturalem philoſophiam, quia theorica & practica partes medicinæ habent attributionem ad vnum ſubiectum primum, ſed non naturalis philoſophia & theorica medici-

næ. Per idem reſpondetur ad aliam confirmationem.con
cedendo ꝙ ex experimenrali notitia & demonſtratiua non
ſit vna ſcientia vnitate proprie ſumpta,ſed vnitate cõmu-
niter dicta. Ad quintũ patet ꝙ medicina poteſt dici theo-
rica ſecundum partem,& practica poteſt dici theorica &
practica ſecundum variam iſtorum terminorum acceptio
nem.Et negatur iſta conſequentia.medicina ſubalternatur
ſcientiæ pure theoricæ, igitur non eſt practica. Ad ſex-
tum.dicit Conciliator Conſtantinum erraſſe. Vel dicitur
quòd ſubijcitur illi,quia non poteſt eſſe perfectus medicus
illis incognitis. Ad confirmationem patuit ex vltimo arti-
culo.Hæc de quæſtione.

Quæſtio. iij.

VTRVM Inter ſanum & ægrum ſit dabile corpus
medium. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo auctori-
Auicē, tate Auicē.prima primi cap̃.2.dum inquit. Nec etiam po-
teſt aliquid dicere ꝙ diſpoſitiones humani corporis ſint
tres ſanitas & ægritudo & diſpoſitio quæ nec eſt ſanitas,
nec ægritudo,cum tibi duæ ſuffecerint. Et infra ſecũdo ca.
Et dicemus quomodo inter duas diſpoſitiones inter quas
proculdubio non cadit medium media vocentur. Secũ
Gal. do. ad idem auctoritate Gal. ſecundo aphoriſ. commen.
quarto.Exiens ſanitatem proculdubio incidit in infirmita-
Ariſto. tem. Tertio.auctoritate philoſophi in prædicamentis po-
nentis ſanum & ægrum eſſe contraria immediata. Quar
Auer. to auctoritate Auer.primo colliget.dum inquit. Adhuc nõ
attendas ei de quo dixerunt ꝙ non eſt ſanitas nec ægritudo
quoniam non eſt inter nocumentum operationum & earũ
iuuamentum medium,nec eſt variatio niſi ſecũdum plus
& minus. Quinto quælibet ſanitas eſt diſpoſitio bona &
viuentis operationibus proportionata.Econtra vero ægri-
tudo diſproportionata,ſed non eſt dabile medium inter di-
ſpoſitionem proportionatam & diſproportionatam opera-
tionibus.igitur. Sexto ſi quæſtio eſt vera ſequitur tam ad
ſanitatem q̃ ad ægritudinem eſſe verum motũ. conſequēs
eſt contra philoſophum.7.phyſic.& arguitur conſequētia.
quia inter quæcunq; extrema cadit medium diuiſibile per
continuam mutationem acquiſibile ab vno in alterum po
teſt eſſe verus motus.cũ igitur ſanitas & ægritudo ſint hu-
iuſmodi.ſi quæſtio modo eſt vera,ſequitur &c.

Ad oppoſitũ eſt Gal.in littera dum dixit. Medicina eſt
ſcientia ſanorum ægrorum & neutrorum.

In iſta quæſtione erunt duo articuli.In primo videbitur
de principali quæſito.In ſecundo tractabitur difficultas ta
cta in vltimo principali.an.ſ.ad ſanitatem poſſit eſſe verus
motus ex ægritudine vel ecõtra ꝑꝑ doctorũ diſcordias, li-
cet hæc materia ſit propoſito aliqualiter impertinens.

Quantum ad primum præmittendæ ſunt primo quædã
deſcriptiones terminorum & diſtinctiones. Secundo con-
cluſiones de quæſito. Sciēdum eſt ergo primo ꝙ apud au-
ctores reperiunt̃ iſti termini.ſanũ.ſanitas. ægritudo.ægrũ.
neutralitas.neutrum.Intelligentes per ſanitatem diſpoſitio
Sanitas quid & m̃ſtipl̃r Auicē. nem naturalem viuentis ex qua operationes viuentis natu-
rales & proportionatæ proueniunt. Vnde primo de accidē
ti.2.ca.Sanitas eſt naturalis compoſitio vel cauſa naturalis
actionis.Et prima primi cap̃.primo. Sanitas eſt diſpoſitio
vel habitus ex qua operationes ſubiecti ſanæ proueniunt.
Et fen.ſecũda.ca.2.Sanitas eſt diſpoſitio per quam corpus
hominis in ſua complexione & compoſitione tale exiſtit vt
ex eo omnes operationes eius proueniant incolumes. Secũ
Auer. do vero colliget primo cap̃.Sanitas eſt bona diſpoſitio in
membro cum qua ipſum operatur operationem quam ha-
bet operari ſecundum naturam,aut patitur paſſionem quã
habet pati ſecundum naturam.Ex quibus omnibus poteſt
colligi deſcriptio talis. Sanitas eſt diſpoſitio naturalis vi-
uentis per quam viuens poteſt operationes ſibi debitas cõ
uenienter exercere.Ly diſpoſitio eſt genus.Sed per ly viuē
tis ſeparatur a diſpoſitione corporis non viuentis,vt ē gra-
uitas lapidis,aut caliditas ignis.Sanitas enim eſt ſolius vi-
uentis paſſio vt primo de ſenſu.Neq; attribuitur rebus ina-

nimatis,niſi prout ad corpus viuens referuntur. Vnde et ta
lia æquiuoce vel analogice ſana aut ægra dicũt.Per hoc au
tem quod dicitur per quã viuens poteſt &c.differt ab ægri
tudine & neutralitate per quas non proportionatæ ſed inna
turales operationes producunt. Sanum igitur eſt corpus
tali diſpoſitione denominandum,per ægritudinem intelli-
gunt diſpoſitionem huic oppoſitam. Vnde primo de acci-
denti.Morbus eſt compoſitio præter naturam naturali no Mor-
cens actioni.Et idem tertio de accidenti cap̃.primo. Et ſe- bus qd.
cundum alteram translationem eſt intemperantia extra Auer.
naturæ curſum,vnde ſit læſionis effectus.Tertio vero col- Ægritu
liget primo.ca. Ægritudo eſt mala diſpoſitio in membro ꝑ do qd.
quam agit aut patitur præter naturam. Perfectior autem
deſcriptio colligitur ſecunda primi ca. primo. Ægritudo
eſt diſpoſitio non naturalis in corpore humano ex qua in
operatione prouenit eſſentialiter nocumentũ prouentu pri-
mo.In qua deſcriptione ly diſpoſitio ponitur pro genere.
Sed per ly non naturalis differt a ſanitate quę eſt diſpoſitio
naturalis.Sed per ly in corpore humano datur intelligi ꝙ
diſpoſitio non humani corporis vt ſic non eſt conſideratio
nis medici. Vnde patet multo latius deſcribendam eſſe ſa-
nitatem et ægritudinem ſecundum philoſophi naturalis cõ
ſiderationem q̃ medici.Nam medici conſideratio reſtrin-
gitur ad corpus humanum philoſophi vero extenditur ad
omne viuens,ideo ægritudinem deſcriberet philoſophus ꝑ
diſpoſitionem viuētis &c.Per hoc autem ꝙ dicitur ex qua
eſſentialiter &c.differt a diſpoſitione ex qua accidentaliter
prouenit nocumentum in operatione,vt durities oſſium ce
raſorum eſt accidentalis cauſa impedimenti digeſtionis,
non tamen eſt ægritudo.Sed per ly prouentu primo.i. im-
mediate differt a cauſa,licet.n.a cauſa ægritudinis ꝓueniat
operationis nocumentum,quia tamen nõ prouenit primo
.i.immediate nõ dicitur ægritudo.Sic ex humore putreſcē-
te & febrem faciente prouenit nocumentum in operationi-
bus naturalibus.Sed quia hoc nõ eſt niſi mediãte febre, idõ
humor putreſcens non dicitur ægritudo,ſed cauſa ægritudi
nis. Et ex hoc apparet quid per ægrum intelligere debea-
mus. Quid autem per neutralitatem & neutrum appare-
bit in ſequentibus. Prima diſtinctio dupliciter intelligi po
teſt inter ſanum & ægrum dabile eſſe medium.Primo per
vtriuſq; extremorũ participationem,qualiter corpus ſecũ Neutrũ
dum eandem vel diuerſas partes ſimul habens in ſe ſanita dupl̃r.
tem & ægritudinem diceremus inter ſanum & ægrum per
participationem mediare,quod eſt neutrum ſecundi ſigni-
ficati.Secundo per vtriuſq; extremorum abnegationē ſic.
ſcilicet vt reparabile ſit corpus humanum nec ſanitate nec
ægritudine denominabile,& ſub hoc ſenſu proponit quæ-
ſtio.De primo.n.non eſt quæſtionandum. Secũda diſtõ.
Hic terminus ægritudo ſumitur dupl̃r. Primo communit̃ Ægritu
pro qualibet diſpoſitione præter naturam immediate ope- do du-
rationes corporis præternaturaliter lædente ſiue huiuſmo- plicit̃.
di læſio ſenſibilis fuerit ſiue nõ. & taliter ſupra deſcripta ē,
taliter etiam ſumitur ſecundo aphor.cõm.4.ꝙ exiens ſani
tatem incidit proculdubio in infirmitatem. Secundo ſumi
tur ſtricte pro diſpoſitione humani corporis ſenſibiliter læ-
dente. Prima concl̃o.Capiendo ægritudinem primo mo
do,inter ſanum & ægrum non eſt dabile neutrum per ab-
negationem medium ad ſenſum datum. Probatur. quia ꝑ
cuiuslibet corporis diſpoſitionem læduntur operationes,
vel ſine nocumento producũtur.Et ſi primum eſt ægrum.
Si ſecundum eſt ſanum. Secunda concl̃o.Capiendo ægri
tudinem vel ægrum ſecundo modo,inter ſanum & ægrũ
dabile eſt neutrum per abnegationem medium. Probatur
ſic.dabile eſt corpus cuius operationes non perfectæ proue
niunt nec ſenſibiliter læduntur, ideo concluſio vera tenet
conſequentia & aſſumptum ſimiliter,quia dabile eſt cor-
pus,cuius operationes inſenſibiliter læduntur.Et ex his pa-
tet quid per neutralitatem vel neutrum ſit intelligendum.
Eſt enim neutralitas diſpoſitio non naturalis in humano
corpore,ex qua in operatione prouenit eſſentialr̃ inſenſibile
nocumentum

nocumentum prouentu primo. Tertiam concluſionẽ probabiliter poſuerunt quidam. Licet ita ſit vt præcedentes ponunt concluſiones non tamen omnis diſpoſitio humani corporis ex qua in operatione prouenit immediate eſſentialiter nocumentum eſt proprie ægritudo vel neutralitas denominanda. Ad hanc concluſionem perſuadendam præmittunt ꝙ nulla corporis diſpoſitio in fieri totaliter vel in conſeruari dependens a cauſa extrinſeca vel primitiua vel ad libitum remouibili eſt ſanitas vel ægritudo, ſicut caliditas quæ ab igne in manum imprimitur in forte calefaciente manum ſuam dum ab igne totaliter pendet non eſt ſanitas, nec ægritudo, nec neutralitas. Alias .n. impeditus i motu voluntario propter ligaturam aut pondus aut clamidẽ eſſet æger. Et quilibet hõ armatus vel calciatus eſſet æger. quia non minus per quodlibet illorum in operatione eſſentialiter prouenit nocumentum prouentu primo ꝙ̃ a caliditate ignis. igitur &c. ſi igitur iſta caliditas eſt ægritudo vel neutralitas, ſequitur &c, Et hæc eſt intentio Gal. 3. de accidenti & morbo. ca. 1. Arguitur igitur ad concluſionem ſic, caliditas manus fortis ab igne totaliter pendens, & operationem manus fortis ſenſibiliter impediens eſt diſpoſitio ex qua in operatione prouenit eſſentialiter nocumentũ &c. quæ tñ non eſt ægritudo nec neutralitas. Non .n. eſt ægritudo, quia a cauſa primitiua ex toto pendens. Nec etiam neutralitas, cum ſit ſenſibiliter lædens igitur &c. ¶Ex illa concluſione & eius probatione ſequitur primo hanc conſequẽtiam non valere. per hanc diſpoſitionem immediate & ſenſibiliter læduntur operationes, ergo eſt ægritudo. Similiter non ſequitur, inſenſibiliter læduntur ergo eſt neutralitas. Nec ſequitur per hanc diſpoſitionem immediate perficiuntur operationes &c. igitur hæc diſpoſitio eſt ſanitas caliditas enim ab igne pendens poſt ſtomachi digeſtionem immediate poteſt operationes partialiter perficere, quæ tamẽ non eſt ſanitas, eo ꝙ non eſt diſpoſitio naturalis ſtomacho fortis. Sequitur ſecundo. Ad completam deſcriptionem ægritudinis aut ſanitatis &c. addendum eſſe deſcriptioni a cauſa primitiua independens, vt ægritudo eſt diſpoſitio nõ naturalis independens a cauſa primitiua &c. Sequit̃ tertio. Non quamlibet diſpoſitionem præter naturam in viuẽte ſubiectiue exiſtentem eſſe ægritudinem vel neutralitatẽ.

Sequitur quarto. Eſſe poſſibile aliquod corpus fieri ægrũ poſtꝙ̃ fuit ſanum per alterationem continuam quamuis illud non fiat neutrum. Ponatur .n. forti ſano acquiri diſpoſitionem præter naturam a cauſa primitiua totaliter pendentem donec erit ſenſibiliter lædens, & tunc fiat independẽs a cauſa extrinſeca. Et ſequitur corrolarium, tale .n. corpus non erit neutrum anteꝙ̃ ſenſibiliter lædatur, nec poſtꝙ̃ fuerit ſenſibiliter læſum, non .n. ante, quia continue erit diſpoſitio a cauſa primitiua totaliter pendens: nec poſt. ſenſibiliter enim lædi videtur repugnare rationi formali neutralitatis.

Ex quo ſequitur vlterius. Nõ neceſſario neutrum eſſe medium tranſitus a ſanitate in ægritudinem. Ex quo ſequit̃ vlterius. Non omne corpus eſſe ſanum ægrum vel neutrũ. Si .n. non qualiber diſpoſitio a qua eſt denominabile humanum corpus in eo ſubiectiue exiſtens eſt ſanitas ægritudo vel neutralitas, non quodlibet tale eſt ſanum ægrum vel neutrum. quamuis omne corpus cuius diſpoſitio non depẽdet a cauſa primitiua ſit ſanum ægrum vel neutrũ. Quia tamen huiuſmodi corrolaria ſuperficialiter apparent contra Gal. in littera dicentem. Omne corpus eſſe ſanum ęgrũ vel neutrum. aliter quidam dixerunt concedentes quamlibet diſpoſitionem immediate lædentem eſſe ægritudinem vel neutralitatem ſiue ſit dependens vel non. Et conſequẽter ꝙ impeditus propter ligaturã veſtes vel arma eſt æger. Et ꝙ aliqua ægritudo eſt totaliter pendens a primitiua cauſa. Sed de his plenius videbitur in tertio huius. Poſſet etiã probabiliter dici omne corpus eſſe ſanum ægrũ vel neutrũ aut diſpoſitũ diſpõne ad aliquod iſtorum reducibili et ꝙ diſpoſitio a cã primitiua pẽdẽs inſenſibil̃r lædens reducibilis eſt ad neutralitatẽ & ſenſibil̃r lędens ad ægritudinem.

Quantum ad ſecundum articulum ſunt notata & cõcluſiones. Primo præmittenda eſt diſtinctio. Dupliciter imaginari poſſumus ad ſanitatem vel ægritudinem eſſe motũ .ſ. per ſe, vel per accidens. Per ſe quidem ſi neceſſario facta mutatiõe acquiſitiua vel deperditiua rei quę eſt ſanitas vel ægritudo varietur corporis denominatio vel ſubiectũ ſecũdum eſſe ſanum vel ægrum, & econtra. puta quia fiat ſanũ poſtꝙ̃ fuit ægrũ, vel ecõtra. aut magis vel minus ægrũ etc. Econtra vero per accidens eſſe motum intelligo ſi non neceſſario fiat huius denominationis variatio. exempli gratia. ad ſimilitudinem æqualitatẽ &c. dicimus eſſe motum ꝑ accidens, quia non neceſſario mutatione facta in re quæ eſt ſimilitudo vel æqualitas variatur ſubiecti denominatio ſecũdum eſſe ſimile vel æquale. Sciendum ſecundo ꝙ licet ſanitas & ægritudo dicantur contraria, res tamen quæ eſt ſanitas & res quæ eſt ægritudo nõ neceſſario abinuicem ſpecie diſtinguuntur. poſſunt enim eſſe formæ abinuicem ſolũ ſecundum magis & minus differentes. Prima concluſio. Tam ad ſanitatem ꝙ̃ ad ægritudinẽ poteſt eſſe verus motus. Probatur. per motum verum poteſt acquiri ſanitas tãquam terminus intrinſecus illius motus. igitur &c. probatur aſſumptum, quia hepate fortis præternaturaliter infrigidato poteſt reduci ad naturalem temperiem per ſimplicẽ alterationem, cuius intrinſecus terminus erit talis naturalis calor huius autem calor eſt ſanitas. igitur &c. Secunda cõcluſio. Ad ſanitatem ægritudinem vel neutralitatem non eſt per ſe motus. Probatur, quia poſſibile eſt aliquem fieri ſanum complexionaliter poſtꝙ̃ fuit æger nulla mutatione facta in re quæ eſt ſanitas vel ægritudo. igitur &c. aſſumptum probatur. Ponendo .a. complexionem non eſſe forti ſanitatem propter indebitam compoſitionem fortis & indebitam eius dependentiam a ſpiritibus & humoribus, & ꝙ manente .a. acquiratur debita compoſitio vel dependentia. Et ſequitur concluſio. nam for. factus tunc eſt complexionaliter ſanus poſtꝙ̃ fuit complexionaliter æger vel neuter nulla mutatione facta in re quæ eſt ſanitas complexionalis, vt ſequitur ex caſu. Similiter ſtat aliquid permanere continue æqualiter ſanum, quamuis varietur continue res quæ eſt ſanitas. igitur &c. aſſumptum probatur ponendo fortem cholericum in gradu ſuę cholericitatis remitti, et ꝙ ſicut remittitur & temperamẽto gradualiter appropinquat ita continue fiat deterior dependentia ſic ꝙ præciſe maneat ſanitas æque perfecta. Et ſequitur aſſumptum vt apparet intuenti. Tertia concluſio ſequitur. Tam ad ſanitatem ꝙ̃ ad ægritudinem eſt motus per accidens ad ſenſum datum. patet, quia ad quodlibet iſtorum eſt motus, & nõ ꝑ ſe. igit̃ ꝑ accñs. Hic caderẽt difficultates logicæ quas omitto.

Motus ad ſanitatẽ vel ægritudinẽ duplex.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & tertium dicitur ꝙ auctores ſumpſerunt ægritudinẽ cõmuniter, inter quam taliter ſumptam & ſanitatem non cadit medium per abnegationem, vt dictum eſt. Similiter ad ſecundum ad auctoritatem Gal. dicitur. ꝙ exiens ſanitatem incidit in infirmitatem .i. ægritudinem communiter ſumptam. Ad quartum neganda eſt cõſequentia. licet .n. qualibet ægritudo ſit diſpoſitio operationibus diſproportionata &c. nõ tñ quælibet diſpõ operationibus diſproportionata eſt ægritudo. Ad alia argumẽta ſatis patet ſolo.

Quæſtio. IIIj.

VTRVM Diuiſio corporum ſignorum et cauſarum in ſimpliciter talia & talia vt nunc poſita a Gal. ſit bona.

Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. ſub corpore ſigno & cauſa ſana ſimpliciter continetur corpus cauſa & ſignũ ſanum vt nunc, igitur diuiſio mala. conſequentia tenet, quia contra ſeinuicem ex oppoſito diſtinctorum non debet vnũ ſub altero contineri, & aſſumptum arguitur, quia ſub corpore &c. ſano ſimpliciter cõtinetur ſemper ſanum. ſed ſub tali ſemper continetur nũc tale tanꝙ̃ ſingulare ſub vniuerſali. igitur &c. Secundo aliquod corpus ſimpliciter ægrũ eſt ſanum vt nũc. igitur aliquod tale ſimpliciter eſt tale vt nunc, aſſumptum arguitur, quia corpus cholericiſſimum

naturaliter eſt ſanum vt nunc. vt patet, & idem eſt ægrum ſimpliciter, eo ꝙ ad optime ſanum comparatum eſt ſanũ neutrum vel ægrum. Non quidem ſanum, quia non eucraton eſt ſed diſcraſiatum reſpectu illius. Nec neutrum, quia non inſenſibiliter lapſum. igitur reſpectu illius eſt ægrum & non vt nunc. igitur ſimpliciter. Tertio. eadem cauſa eſt ægra nunc & ſana ſimpliciter. igitur. aſſumptum probatur quia cibus temperatus eſt ſanitatis ſimpliciter conſeruatiuus qui in corpore febriente eſt ægritudinis vt nunc cõſeruatiuus. igitur &c. conſequentia tenet, quia non dicitur cauſa ægra, niſi quia ægritudinis productiua vel conſeruatiua.

Quarto. aliquod ſignum ſanum ſimpliciter eſt ægrum vt nunc. igitur aſſumptum arguitur. Ponendo ſor. ſanum ſimpliciter ex inordinato regimine incurrere febrem tertianã ſalubrem. & ſit nunc in ſtatu in quo appareant ſigna completę digeſtionis in vrina. Et patet hanc vrinam eſſe ſignũ ſanum ſimpliciter eo ꝙ eſt ſanitatis ſimpliciter ꝓgnoſticatiuum. Prognoſticamur. n. per ipſum futuram ſanitatẽ ſimpliciter. Q. tamen illud idem ſit ægrum vt nunc. apparet, quia eſt præſentis ægritudinis demonſtratiuum. igitur. Et ex hoc apparenter deduci poteſt aliquod corpus ſanũ ſimpliciter eſſe ęgrum vt nunc, quia qualis eſt proportio ſignorum & cauſarum inter ſe talis eſt proportio corporum. ſed cauſa & ſignum ſanum ſimpliciter in caſu eſt ægrũ vt nũc igitur. Quinto arguunt quidam. nulla cauſa vel ſignũ eſt ſanum ſimpliciter. igitur &c. aſſumptum probatur, qa nullum iſtorum eſt a generatione tale quod requiritur ad eſſe tale ſimpliciter. Vltimo. quodlibet ſignum eſt vt nunc tale igitur &c. aſſumptum probatur, quia quodlibet eſt præſens cum ſenſu iudicetur, vt colligitur ſecundo huius. Confirmatur, quia diſpoſitio vt nunc talis eſt inſtãtanea q̃ non eſt de conſideratione medici. igitur &c. aſſumptum apparet, quia nunc & inſtans idem ſunt.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera.

In quæſtione primo videbitur propter quid aliqua diſpoſitio ſit talis ſimpliciter vel vt nunc denominanda. Secundo reſpondebitur ad quæſitum.

Simplr quadrupſt et qd

Quantum ad primum ponuntur notata & cõcluſiones. Primo ſciendum ꝙ ly ſimpliciter ſumitur multipliciter. Primo vt diſtinguitur contra multipliciter, & ſic idem eſt quod vno modo, vt in porphyrio. Videtur autem neq; genus neq; ſpecies ſimpliciter dici. Secundo modo vt diſtinguitur contra ſingulariter, & ſic idem eſt quod vniuerſalit'. Tertio vt idem eſt quod naturaliter. Quarto vt diſtinguit contra ſecundum quid diminute vel imperfecte. Tertio & quarto modo poteſt ſumi in propoſito. Illud autem ſecundum quid dicitur tale quod denominatur tale cum conditione diminute, vt ethiops dicitur albus ſecundum dentes. Tales autem conditiones ſunt circunſtantiæ quarum quędã ſe tenẽt ex pte loci, qdã ex pte tẽporis, & ſic de alijs enumeratis tertio ethi. Illud ergo diceť tale ſimplr qď denominatur tale ſine determinatione diminuẽte, vt eſſe prudentẽ ẽ bonum ſimpliciter. omni. n. tempore bonum eſt eſſe prudẽtem tam in ſtatu bono q̃ in malo. Nota tamen ꝙ illæ cõditiones non ſemper ſe concomitantur, ſed frequenter ab inuicem abſoluuntur. Aliqua. n. denominatio alicui competit cum vna circunſtantia quę cum alia non competeret, ut merces in mari proijcere tempore tempeſtatis eſt bonum, quas in fluuio ꝓijcere non eſſet bonum. Secundo præmittendum diſpoſitionem humani corporis quandam eſſe naturalem, quandam pręter naturam. Intelligendo per naturalem diſpoſitionem humano corpori conformẽ & proportionatam pro ſuis operationibus exercendis. Econtra vero per pręter naturam. Ex quo patet lapſum quendam eſſe naturalem & quendam pręter naturam. Qui abinuicẽ differunt modo dicto. Differunt etiam, quia lapſus naturalis proprie denominatur talis ante tantus reſpectu optimę ſanitatis, vt cholericum in ſecundo dicimus deterius lapſum cholerico in primo, quia plus remouetur ab optime ſano. Lapſus autem pręter naturalis denominatur talis vel tantus per comparationem ad naturalem temperamentum eius in quo eſt, vt phlegmaticus febriens in ſecundo deterius labitur q̃ febriens in primo, quia plus a naturali ſuo temperamento remouetur, licet forte optimę ſanitati ſit ꝓpinquior gradualiter. Et ex hoc apparet eſſe poſſibile eandem diſpoſitionem diuerſis comparatam denominari ſimul ſanitatem & lapſum, vt diſpoſitio cholericiſſimi comparata ſibi febrenti eſt ſanitas quæ reſpectu corporis optime ſani eſt diſpoſitio lapſa denominãda. Sciendum tertio. Ægritudinem quandoq; ſumi proprie, vt ſupra quæſtione tertia & ſic ſola diſpoſitio præternaturam dicitur ęgritudo. Secundo communiter, & ſic ægritudo dicitur de quacunq; diſpoſitione ſenſibiliter læſa in operationibus reſpectu optime ſani vel alterius, cuius reſpectu denominatur lapſa. Colligitur hoc notatum ex poſitione Pluſq̃cõmẽtator s. diſpoſitio. n. cholericiſſimi & ſi ſit ſibi ſanitas, non tamen reſpectu diſpoſitionis optime ſani, eo ꝙ reſpectu eiuſdem non ẽ eucraſia. i. ęqualitas ſed lapſus & non neutralis. igitur ægritudinalis. Argumentum perſuaſiuum eſt. Prima concl'ſo. non ideo dicitur aliqua diſpoſitio talis ſimpliciter, quia ſit talis a generatione contracta. Apparet, quia ſanitas optima poteſt acquiri ex parte. igitur. aſſumptum ꝓbatur, quia ex non temperato a gñone poteſt fieri temperans per reductionem, vt colligitur tertio huius. igitur &c. conſequentia tenet. quia talis temperatus ex parte vel eſt ſanus ſimplicit' & habetur intentum. vel vt nunc, & hoc non, quia non eſt imperfecte vel diminuente ſanus. vel neutro illorum modorum, & hoc non, quia tunc diuiſio Gal. in ſimpliciter tale, & tale vt nunc nõ appareret ſufficiens. nõ. n. comprahẽderet omnia ſana. Item aliquod corpus ex generatione eſt cholericum aut phlegmaticum naturaliter. ſed nullum tale eſt ſimpliciter ſanum, igitur non ideo dicitur aliquod ſanũ ſimpliciter, quia ſit ex generatione tale. Secunda cõcluſio. Nõ ideo dicitur aliqua diſpoſitio talis ſimplr, quia toto vel multo tempore vitæ corporis cui ineſt ſit apta permanere talis. Patet, quia ſanitas vt nunc eſt apta toto tempore vitę permanere vel multo, quę tamen non eſt ſanitas ſimplicit'. igitur &c. Aſſumptum apparet, quia diſpoſitio qua ſor. eſt cholericus in primo eſt apta omni tempore ſor. permanere talis. quamuis. n. huiuſmodi corporis aptitudo ad permanẽdum ſanum ſit aptitudine ſani ſimpliciter multo remiſſior, aptum tamen eſt debito ſtante regimine tale permanere.

Lapſus duplr.

Ægritudo duplicitur.

Tertia concluſio. Penes poſitionem. Gentilis ideo denominanda eſt aliqua diſpoſitio ſimpliciter talis, quia in latitudine ſuæ denominationis ſupremum gradum fixionis & intenſionis obtinet reſpectu aliarum quæ non ſimpliciter tales denominantur. Exempli gratia, ideo aliqua ſanitas dicitur ſimpliciter talis quia ſupremum gradũ perfectionis, & fixionis obtinet in latitudine ſanitatis reſpectu aliarum quę non denominantur ſimpliciter tales. Quod notãter eſt additum propter ſanitatem vt multum, quę ſi ſit ſimplicit' talis non tamen ſupremum gradum obtinet in latitudine ſanitatis ſimpliciter, ſed reſpectu aliarum. Conſimiliter ꝑ omnia de ęgritudine & neutralitate ſimpliciter eſt dicẽdũ.

Quarta concluſio. Penes poſitionem Pluſq̃cõmen. huic aliqualiter repugnantem, ideo aliqua diſpoſitio eſt ſimpliciter talis denominanda, quia merito naturalium principiorum ſupremum gradum fixionis obtinet in latitudine ſuę denominationis abſolute vel reſpectu eius reſpectu cuius denominatur. Dico autem notanter abſolute, propter ſanitatem ſimpliciter. Notanter etiam additur, aut reſpectu eius &c. propter ęgritudinem vel neutralitatem ſimpliciter. quę licet nõ ſit abſolute maxime fixa, eſt tamẽ fixa reſpectu eius reſpectu cuius denominatur ęgritudo, puta ſanitatis ſimpliciter. minime. n. apta eſt merito intrinſecorum principiorũ ad ſanitatem ſimpliciter permutari qua differt a fixione lepre aut hecticę tertię ſpeciei. patet, quia lepra & hectica nõ eſt naturalis diſpoſitio. ideo non fixa merito principiorum intrinſecorum, ideo penes hanc viam non denominať ęgritudo ſimpliciter, ſed vt nunc. Notanter ergo in cõcluſione

dicebatur

dicebatur merito principiorũ.licet.n.lepra aut hectica tertiæ ſpeciei ſit ægritudo maxime fixa,non tamen eſt ægritudo ſimpliciter,quia non eſt fixa merito ſuorum principiorũ vt patet. Vnde nota penes hanc poſitionem non repugnare diſpoſitionem eandem contrarijs diſpoſitionibus cõparatam denominãdam eſſe reſpectu vnius maxime fixam, reſpectu uero alterius facile permutabilem,qualis eſt diſpoſitio cholericiſſimi comparata ad optime ſanum , ad quod difficilius permutatẽ dicitur fixa,quæ tamen cõparata ægritudini vt nunc eſt facile mutabilis,& vt nunc talr denominanda.Quæ illarũ põnum ſit verior patebit inferius.

Quinta concluſio.Non propter hoc dicitur aliqua diſpoſitio talis vt nunc,quia ſit ex parte talis. Patet , quia ſanitas ſimpliciter poteſt eſſe ex parte talis, Sexta concluſio. Non ideo dicitur aliqua diſpoſitio talis vt nunc, quia ſit talis ſecundum præſens tempus.Patet per idem. Septima cõcluſio.Penes poſitionem primam,ideo dicitur aliqua diſpoſitio talis vt nunc,quia in latitudine ſuæ denominationis remiſſum gradum fixionis aut denominationis obtinet.Patet hoc de ſanitate & ægritudine vt nunc. Octaua concluſio. Penes poſitionem ſecundam.ideo denominãda eſt aliqua diſpoſitio talis vt nunc,quia non naturaliter fixa vel permanere apta eſt in ſubiecto,reſpectu cuius dicitur talis ut nũc. Differt autem hæc poſitio a præcedente,quia ſecundũ præcedentem poſitionem ægritudines mortales vt lepra &c. non ſunt ægritudines vt nunc denominandæ,quia nõ ſunt parum fixæ.penes vero ſecundam ſic.quia & ſi fixæ ſunt

Cã ſimplr talis quid. Signum tale ſimplr qd.

non tamen ſubiecto inſunt naturaliter. Ex his omnibus apparet.Propter quid aliquod ſignũ vel cauſa ſit tale ſimpliciter vel vt nunc denominandum.Dicitur autem cauſa ſimpliciter talis,quia eſt diſpoſitionis ſimpliciter dictæ talis cauſatiua.Similiter vt nũc,quia eſt diſpoſitionis vt nũc talis cauſatiua.Dicitur ſignum tale ſimpliciter , quia eſt diſpoſitionis ſimpliciter talis ſignificatiuum. Eodem modo de tali vt nunc eſt dicendum.

Quantum ad ſecundum ponuntur concluſiones. Pria concluſio reſpõſiua .Diuiſio data a Gal.eſt bene poſita. Patet,quia per ipſam ſufficienter comprehenduntur omnia ſana ægra vel neutra,& ſufficienter ſecundum ſuas rationes abinuicem diſtinguuntur.igitur &c. aſſumptum patet diſcurrendo.omne nãq; corpus aut habet diſpoſitionem fixã aut non fixam,ſed facile mutabilẽ.ſi primum eſt ſimplicitẽ tale.ſi ſecundum eſt tale vt nunc. Et hoc ſecundum viam Haly.Secundum autem aliam viam aliter eſſet deducẽda iſta diuiſio vt infra patebit. Secunda concluſio . Licet ita ſit,non tamen omne corpus cauſa vel ſignum tale ſimpliciter eſt a quolibet corpore cauſa vel ſigno tali vt nunc realiter diſtinctum.Patet.quia idem corpus ſaltem ſecundum viam Pluſq̃cõmen.eſt ægrum ſimpliciter & ſanũ vt nũc. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ huiuſmodi diſtinctio in talia ſimpliciter & vt nunc non ponitur tanquam realiter & ex natura rei diſtinctorum,ſed ſolum ſecundum formales rationes diuiſorum.quare &c.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur probabiliter negando aſſumptum pro iſta parte.ſ. ſub corpore tali ſimpliciter continetur corpus tale vt nunc ſcilicet ſecundum eandem denominationem.Et negetur ulterius ſub ſemper ſano contineri ſanum vt nunc.Nec ſequitur tale corpus eſt ſanum ſemper,igitur eſt ſanum vt nunc vt ſupra declaratum eſt. Ad ſecundum penes poſitionem Pluſq̃cõmentatoris concedit̃ aliquod ægrum ſimpliciter eſſe ſanum vt nunc.Secundum autem aliam viam hoc eſt negandum.Niſi per ægrum ſimpliciter intelligeretur ægrotatiuum ab aptitudine ægrotandi.De quo plus infra videbitur. Ad tertium dicitur concedendo eandem cauſam ſimul eſſe ſanam ſimpliciter & ægram vt nunc,ſi ad diſtincta corpora vel diſtincta cauſata referatur.ex hoc tamẽ nõ ſequitur diuiſionem illam non eſſe bonam , licet.n. eadem cauſa denominetur ſana ſimpliciter & ægra vt nunc . hoc tamen eſt ſecundum diſtinctas rationes. Ad quartum negetur ſimiliter conſequentia.licet.n.idem ſignum ſit ſimul ægrum vt nunc & ſanum ſimpliciter,hoc tamen eſt ſecundum rationes diſtinctas ſignãdi.Et per idem patet ſolutio ad confirmationem.negetur.n.ꝙ qualis eſt proportio vel habitudo cauſarum ad cauſas & ſignorum ad ſigna , talis omnino corporum ad corpora. Ad quintum negetur conſequentia.non enim dicitur ſignum vel cauſa talis ſimpliciter,quia ex gñone tale,ſed quia diſpõnis talis ſignũ ſignificatiuum vel cauſatiua cauſa.Et per idem apparet ſolutio ad vltimum & eius confirmationem.

Quæſtio. V.

VTRVM Sanitas in complexione ſit idem ꝙ bona complexio. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo.ſanitas in complexione & complexio ſunt genera diſtincta . igitur ſpecie & numero diſtinguuntur.& per conſequens nõ ſũt realiter idem.aſſumptum patet , quia ſanitas & ægritudo ſunt in prædicamẽto ad aliquid, vt quinto & ſeptimo phyſicorum,& complexio in genere qualitatis. Diffinitur.n.p qualitatem tanquam per genus prima primi.cap̃.de complexionibus.Complexio eſt qualitas &c.cõſequentia principalis tenet,quia quæcunq; differunt genere differunt ſpecie,& quæcunq; differunt ſpecie differunt numero , vt patet quarto meta. Secundo.Si ægritudo in complexione & mala complexio eſſent realiter idem hoc eſſet maxime eo ꝙ ſic ſe habet ſanitas in complexione ad bonam complexionem,ſicut ægritudo in complexione ad malam complexionem.Q. ſi conceditur,contra.ex hoc ſequitur aliquam ſanitatem & ægritudinem eſſe eiuſdem ſpeciei . conſequẽs eſt falſum,eo ꝙ ſanitas & ægritudo ſunt contraria.Contraria vero ſunt quæ ſub eodem genere poſita maxime a ſe diſtant.& principalis conſequentia probatur, quia bona cõplexio & mala complexio aliqua ſunt eſſentialiter eiuſdem ſpeciei poſito ꝙ vtraq; ipſarum ſit cõplexio calida vel frigida. Tertio ſtante complexione eadem non ſtat ſanitas eadem.igitur non ſunt idem.aſſumptum arguitur. ponẽdo ꝙ ſor.cholericus manens cholericus fiat ephemerans & patet in eo manere eandem complexionem.ſ.cholericam , q̃uis non maneat ſanitas.igitur. Quarto ſanitate ſtante continue variatur bona complexio.igitur aſſumptum arguitur ponendo ſor.cholericum permutari ad ſanguinem ipſo cõtinue manente ſano.& patet aſſumptum, quia in ſor.continue manet ſanitas,quamuis continue complexio permutetur, vt ſequitur ex caſu.igitur. Quinto.ſequitur tunc ꝙ ſimili ſtante complexione conſimilis ſtaret ſanitas,cõſequẽs falſum,temperato.n.per omnes ſuas ætates decurrente tẽpore ſenectutis eſt complexio talis qualis fuit in iuuentute, quia temperata , non tamen in eo eſt ſimilis ſanitas , ſed valde defecta . igitur.

Ariſto. Auicẽ.

Ad oppoſitũ arguit̃.omne corpus ſanum eſt eucraton. igitur omnis ſanitas eſt eucraſia,conſequentia tenet per locum a coniugatis.aſſumptum colligitur in littera.

In quæſtione primo præmittendæ ſunt quædam ſuppoſitiones.Secundo concluſiones de quæſito.

Quantum ad primũ ſint hæ ſuppoſitiones. Prima ſuppoſitio.Bona complexio membri aut totius eſt inſtrumentale principium per quod anima in mẽbro immediate ſuas perficit operationes.Colligitur hæc ſuppoſitio primo virtutum naturalium.tertio cap̃.& pluries alibi.Ex qua ſequitur malam complexionem membri vel totius eſſe cauſam qua immediate eorũdem læduntur operationes.ſi.n. bona complexio operationes immediate perficit,pculdubio mala ipſas immediate lædit. Secunda ſuppoſitio.Sanitas diffinitiue eſt bona corporis diſpoſitio per quam corpus põt in operationes ſibi debitas.Hæc ſuppoſitio declarata ẽ quæſtione tertia.Ex qua ſequitur ægritudinem eſſe diſpoſitionem præter naturam corporis vel membri per quam immediate læduntur operationes. Præmittendũ eſt vltimo. Eandem rem eſſentialiter importari poſſe per terminos ad inuicem ſpecie vel genere diſtinctos ſecũdum diuerſas proprietates eidem rei ab intellectu attributas. Sicut ſor. rõne

Cõplo bona qd et mala.

Sanitas quid & ægritudo.

qua doctor & qua rationalis ſignificatur per hos terminos doctor & rationale, quorum vnus eſt in genere ad aliquid, alter in genere ſubſtantiæ.

Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima concluſio. Sanitas in complexione eſt bona complexio. Patet primo per argumẽtum deductum poſt oppoſitum. Secunda concluſio. Sanitas in complexione eſt viuentis diſpoſitio per quam viuens perficit immediate operationes ſibi debitas. igitur &c. conſequentia tenet per ſecundam ſuppoſitionem. aſſumptum patet per vtrinam. Pro iſta concluſione videt̃ intentio Gal. primo de regimine ſanitatis. ad principium, dum inquit contemperantiam calidi fri. & ſic. & hu. naturalem eſſe ſanitatem. Et primo de accidenti. 2. cap̃. inquit ſanitatem eſſe temperiem naturalem, ægritudinem vero intemperiem. huiuſmodi autem videtur bona cõplexio. igitur &c. Ex illo ſequitur ægritudinem complexione eſſe malam complexionem. Cuius. n. temperies eſt ſanitas eius intemperies eſt ægritudo vel morbus primo de accidẽti. alleg. c. Item malæ complexioni cõpetit deſcriptio ægritudinis, vt patet ex ſupra dictis. Item per malam complexionem dicitur corpus formaliter ægrum complexionalit̃. igitur &c. aſſumptum patet, quia per ipſam eſt corpus formaliter ab ipſo temperamento naturali remotum. Tertia concluſio. Sequitur ꝙ neutralitas vt nunc in complexione eſt mala complexio inſenſibiliter lædens operationes. perſuaderi poteſt vt præcedens. Conſimiliter per oĩa de neutralitate ſimpliciter eſt dicendum. Similes concluſiones poni poſſunt de ſanitate ægritudine et neutralitate complexionali. Ex quibus ſequuntur corrolaria quædam. Primum corrolarium. Aliqua ſanitas complexionalis alicui ægritudini complexionali eſt eſſentialiter eadem ſpecie. Patet, qa aliqua mala complexio ſenſibiliter lædens &c. alicui bonę complexioni eſt eadem ſpecie. Secundum corrolariũ. Aliqua certa ſanitas cum aliqua certa ægritudine magis eſſentialiter conuenit ꝗ iſta eadem ſanitas cum aliqua certa data ſanitate conueniat. Plus. n. eſſentialiter conuenit caliditas naturalis cũ caliditate præter natura ꝗ cũ ſiccitate & hu. naturali, quia hi calores ſunt eſſentialiter eiuſdẽ ſpeciei. ſed calor quilibet ab humiditate qualibet differt ſpecifice.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ non repugnat rem eandem numero ſignificari ꝑ terminos genere diſtinctos, vt idem homo eſt rationalis & ſanus. Ideo negandum eſt ꝙ quęcunq; genere diſtinguũt. i. ſignificantur per terminos genere diſtinctos, numero etiã eſſentialiter diſtinguantur. Conceditur tamen ꝙ quęcũq; eſſentialiter differunt genere eſſentialiter differunt ſpecie & numero. cuiuſmodi non ſunt ſanitas & bona complexio.

Contrarietas duplex.

Ad ſecundum dicitur concedendo aliquam ſanitatem alicui ægritudini eſſe eſſentialiter eiuſdem ſpeciei, & cõſequẽter ꝙ ſanitas & ægritudo non ſunt contraria contrarietate proprie ſumpta in argumento deſcripta, ſed communiter ſumpta qua contraria ſunt omnes actuales diſpoſitiones eidem ſubiecto non ſimul ſed ſucceſſiue conuenire potentes quo ad denominationem ſubiecti, & taliter contraria non oportet eſſe eſſentialiter ſpecie diſtincta. Ad tertium dicit̃ ꝙ ſicut in caſu argumenti in cholerico alterato ad diſpoſitionem febrilem mutatur ſanitas, ita & complexio, cõplexionatum. n. erat corpus primo naturaliter, nunc vero præternaturaliter, quamuis non varietur denominatio eſſe cholerici. latitudo. n. denominationis eſſe cholerici in cholerico eſt maior ꝗ eſſe ſani in eodem. Plura. n. requiruntur vt denominetur quis ſanus cholericus ꝗ abſolute cholericus.

Ad quartum dicitur conſimiliter ꝙ ſicut in cholerico permutato ad ſanguineum permutatur complexionalis, ita & ſanitas. ſicut. n. ſortis permutatione facta non erit eadẽ cõplexione complexionatus ſortes, ita nec eadem ſanitate in complexione ſanus. Ad quintum ꝙ ſicut in ſene temperato non eſt ſanitas complexionalis ſimilis ei quæ fuit in iuuẽtute, ita nec ſimilis complexio temperata. Sicut. n. variatur ſanitas intra latitudinẽ ex curſu ætatiuo a iuuẽtute ad ſenectutẽ ita cõplo tẽperata, qa. ſ. cõplonalis tẽperies intra latitudinẽ variatur, eo ꝙ eadẽ eſt vtriuſq; latitudo &c.

Quæſtio. vi.

VTRVM Omne corpus ſanum ſimpliciter ſit tale ex generatione. Arguitur multipliciter ꝙ ſic. Primo qđlibet corpus ſanum ſimpliciter præciſe per eandem diſpoſitionem eſt ſanum ſimpliciter, per quam eſt viuens, ſed cuiuslibet talis diſpoſitio qua viuit eſt a generatione contracta. igitur &c. patet conſequentia, minor apparet nota. & arguitur maior quia idem præciſe viuit ſanum ſimpliciter per quod ſuas exercet operationes. Secundo. quælibet ſanitas ſimpliciter ineſt homini a natura. igitur a natiuitate, & generatione. cõſequentia tenet eo ꝙ natura dicitur, quia aliquid naſci faciat. gignendi. n. & faciendi potens eſt. ſecũdo ethicorum. primo cap̃. aſſumptum arguitur, quia ſanitas ſimpliciter eſt diſpoſitio naturalis. nullum autem tale eſt ꝑ conſuetudinem vel artem acquiſibile, quia ſic non naturale ſed conſuetudinarium vel artificiale diceretur. Confirmatur, quia quod nõ eſt ex generatione tale non poteſt fieri ex tempore naturaliter tale, puta per reductionem vel artem, quia quod naturale eſt non aliter aſſueſcit. ſecundo ethicorum. Tertio ægritudo nunc & ſanitas ſimpliciter ſunt oppoſita. & eſſe tale ex generatione & eſſe tale ex tempore ſũt oppoſita. ſed quælibet ægritudo nunc eſt talis ex tempore, igitur. conſequentia tenet per regulam topicam, ſicut oppoſitum in oppoſito &c. Quarto quodlibet corpus ſanũ ſimpliciter eſt tale ſemper vel vt multum. Sed quod non eſt tale ex generatione, non tale ſemper vel vt multum. ergo qđ non eſt tale ex generatione, non eſt ſanum ſimpliciter. probatur minor, quia ſi aliquod corpus non eſt ſanum ſimpliciter ex generatione & debet fieri ſanum ſimpliciter, oportet ergo fieri per reductionem, quæ non niſi in longo tempore perficitur, vt videbitur tertio huius. tale ergo corpus non erit ſanum ſimpliciter ſemper vel multum. Quinto arguitur. non eſt minor latitudo ſanitatis ſimpliciter ꝗ eſt latitudo vitæ ſani ſimpliciter. ſed latitudo vitæ illius durat ab inſtanti generationis illius vſq; ad mortem. igitur &c. Vltimo pro iſto eſt auctoritas. G. in littera. Sanũ ſimpliciter eſt corpus ex generatione eucraton. Ad oppoſitum arguitur. corpus ex generatione non ſanum ſimpl̃r poteſt ex tempore fieri ſanum ſimpliciter. igitur &c. aſſumptum arguitur, quia corpus ab optima ſanitate parum lapſum poteſt per reductionem fieri optime ſanum, vt tertio huius. quodlibet autem tale eſt ſanum ſimpliciter igit̃ &c.

Natura quid, & naturale

Ariſto.

Item corpus optime ſanum leuiter ægrotans poteſt curari & ad optimam ſanitatem reduci. ſed huiuſmodi optima ſanitas ad quam per curationem reducitur non fuit per generationem contracta, quia quod fuit corruptum non poteſt idem numero redire. ergo &c.

Reſpondendo ad iſtam quæſtionẽ talis ordo ſeruabitur. Primo præmittentur quædam diſtinctiones & ſuppõnes. Secundo concluſiones de quæſito.

Quantũ ad primum ſint hæ ſuppoſitiones. Prima ſuppoſitio. Sanum ſimpliciter quodcunq; corpus habens optimam ſanitatem, quia. ſ. maxime fixam & habitualẽ & perfectiſſimarum operationum productiuam reſpectu cuiuſcunq; alterius corporis non eiuſdem denominationis cum alijs paribus. hæc ſuppoſitio ſupra deducta in q̃ſtione quarta. Secunda ſuppoſitio. Licet ita ſit, ſanitas tamen ſimpliciter habet latitudinẽ diuiſibilẽ. ſ. in ſanitatẽ ſp & in ſanitatẽ vt multũ ꝑꝑ quod aliquod ſanum ſimpl̃r aliquo ſano ſimpliciter contingit eſſe ſanius. Hæc ſuppoſitio infra magis declarabitur. Tertia ſuppõ. Corpus parũ lapſum a tẽperamento vel optima ſanitate eſt medici beneficio ad optimam ſanitatem reducibile, vt colligitur tertio huius.

Ex gñone dicit̃ triplex.

His præmiſſis annectenda eſt hæc diſtinctio. Iſtud dictum ex generatione æquiuoce ſumitur. Quandoq; n. importat circunſtantiam temporalem. Quandoq; vero cauſalem. Quandoq; modum inhærentiæ diſpoſitionis, puta fixionis perfectionis vel intenſionis eius in ſubiecto. Exẽplũ

primi.

primi. dicimus aliquem ex generatione eſſe ſine barba vel
dentibus, quia .ſ. a tempore ſuę generationis ſine dentibus
vel barba productus eſt. Exemplum ſecundi. ſicut leproſũ
aliquem merito diſpoſitionis ab vtero contractæ, & ſi ſolũ
10. vel. 11. anno fiat leproſus, dicimus a generatione eſſe le
proſum, quia cauſa leproſitatis fuit a generatione contracta
quia a principijs generationis quæ ipſum diſpoſuerũt. Exẽ
plum tertij. ſicut aliquam artem aliquem excellenter exer-
centem dicimus artem illam ex generatione cõtraxiſſe, me
taphorice tamen, vt bene equitantem natum dicimus ſu-
per equo, & artem illam a generatione contraxiſſe, quia ſi
cut quod ineſt alicui ex generatione ſibi perfecte & quaſi
immobiliter ineſt, ita & huic ars equitandi. vnde qui talit'
agit vel operatur dicitur operari vt ille qui dicitur a genera
tione contraxiſſe. Iſtam diſtinctionem poſuerunt antiqui
ſub his verbis, ꝙ ly ex generatione quandoq; eſt nota tem
poris, quandoq; eſt nota perfectionis, et quandoq; fixionis.
Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima cõ
cluſio. Poſſibile eſt aliquod ſanũ ſimpliciter eſſe tale ex tẽ-
pore. Probatur hæc concluſio per duo argumenta adducta
poſt oppoſitum. Vide illa. Forte dicetur ꝙ iſta ſanitas quã
tũcunq; perfecta contracta ex tempore, non eſt ſanitas ſim
pliciter. Contra, quia æque perfecta vel perfectior eſt præ-
exiſtente, vt poteſt poni in caſu, ſed pręexiſtens erat ſanitas
ſimpliciter. igitur. Ex illa concluſione ſequitur ꝙ eſſe tale
ex generatione non eſt de ratione formali ſani ſimpliciter
vt ly ex denotet circunſtantiam temporis vel cauſæ. Patet
ex concluſione, quia corpus ex tempore tale & ex cauſis tẽ-
poralibus medici beneficio factum optime ſanum, eſt ſa-
num ſimpliciter. Secunda concluſio. Poſſibile eſt aliquod
ſanum ſimpliciter ex tempore tale aliquo ſano ſimpliciter
ex generatione eſſe perfectius ſanum. Probatur, quia ſigne-
tur tota latitudo ſanitatis ſimpliciter intercepta inter. a. b.
terminos, & ſit extremum remiſſioris gradus perfectionis
b. Tunc arguitur ſic. in aliquo puncto intrinſeco. a. b. latitu
dinis ſituabile eſt aliquod ſanum ſimpliciter ex tempore,
ſed citra quodlibet tale ſituabile eſt aliquod tale ex genera-
tione, ergo dabile eſt aliquod tale ex tempore aliquo tali ex
generatione perfectius ſanum. Forte negabitur maior dicẽ
do omne tale ex tempore eſſe ſituabile præciſe in. b. Con-
tra, quia tunc omnia talia ex tempore eſſent æque perfecte
ſana, nec poſſet vnum alio eſſe ſanius, & ſic conſiſtet ſani-
tas iſta ſimpliciter in indiuiſibili. Ideo forte negabitur mi-
nor. imaginando totam latitudinem ſanitatis ſimpliciter di
uiſibilem in duas partes, quarum vna eſt maioris gradus
perfectionis, & iſta correſpondet talibus ex generatione. al
tera minoris, & iſta correſpondebit talibus ex tempore, &
ꝙ iſtę partes non cõmunicãt. E contra. ſignetur gradus per
fectionis ſanitatis ſimpliciter ſub quo poteſt eſſe ſor. ex tẽ-
pore qui ſit. c. Arguitur ſic. ſub gradu perfectio maiori. c.
poteſt eſſe aliquod corpus a generatione, et ſimiliter ſub mi
nori. c. ergo ſub tanto gradu ſicut eſt. c. poteſt eſſe aliquod
corpus a generatione. ſed tale neceſſario eſt ſanum ſimpli-
citer, vt patet intuenti. ergo &c. Ex iſta concluſione ſequi
tur primo ſanum ſimpliciter ex tempore ſolum eſſe ſicut
imago & figmentum ſani ſimpliciter ex generatione quod
eſt contra Pluſq̃cõm. Sequitur ſecundo ꝙ permanere ſa
num vel eſſe aptum permanere per totum decurſum omnium
ætatum vel maiorem partem, non eſt ratio formalis ſani
ſimpliciter. Probatur, quia hoc competit ſano vt nunc, licet
aptitudo eius ad ſic permanendum ſit remiſſior q̃ ſimplici
ter ſani. Sequitur tertio non magis attribuendum eſſe ſa-
no ſimpliciter eſſe tale ex generatione q̃ ſano vt nunc. non
enim poteſt minus a generatione contrahi ſanitas lapſa q̃
ſanitas optima. alias. n. plura corpora a generatione eſſent
ſana ſimpliciter q̃ vt nunc & temperata q̃ lapſa. cuius op
poſitum experimur. Tertia concluſio. Eſſe tale ex genera-
tione vt ly ex generatione denotet modum inhærendi vel
ſe habendi diſpoſitionis ad ſubiectum, puta perfectionis fi-
xionis &c. pertinet ad rationem formalem ſani ſimplicit',
Patet, quia omne ſanum ſimpliciter habet ſanitatem fixã
perfectiſſimarum operationum productiuam ad ſenſum
ſuperius datum. igitur &c. Taliter concedendum eſt, ne-
ceſſario omne ſanum ſimpliciter eſſe ex generatione tale.
Nec ſequitur. a. eſt ſanum ſimpliciter ex generatione. igĩt
non eſt factum tale ex tempore. Sicut non ſequitur. a. eſt p-
fectiſſime ſanum ex generatione. igitur non eſt ex tempore
tale. Sed forte argueret aliquis contra prædicta probãdo
ſanum ſimpliciter non eſſe optime ſanum, quia aliquod ſa
num vt nunc eſt aliquo ſano ſimpliciter perfectius ſanũ.
igitur &c. aſſumptum probatur. corpus valde choleticum
in iuuentute cõſtitutum eſt ſano ſimpliciter decrepito per-
fectius ſanum, eo ꝙ eſt perfectiorum operationum produ-
ctiuum. igitur &c. Item non apparet optimam ſanitatem
eſſe per decurſum omnium ætatum perdurabilem, qa iſta
non eſt niſi æqualitas ſecundi modi quæ non eſt repibi-
lis niſi in ætate in qua augmentum peruenit ad ſuum finẽ.
prima primi. cap̃. de complexionibus. igitur &c. Pro his Auicẽ.
dicitur. Dupliciter dicitur aliquod corpus optime ſanum. Sanum
Primo proprijſſime reſpectu cuiuſcunq; alterius corporis corpus
non eiuſdem denominationis, ſiue fuerit eiuſdem ætatis, ſi- optime
ue alterius, qualiter ſolum corpus de ſecundo modo æqua- dupl'r.
litatis dicimus optime ſanum, & taliter ſumendo nullum
corpus eſt aptum permanere optime ſanum. per totum de
curſum ſuarum ætatum, vt ſatis deducit argumentum. Se-
cundo modo dicitur aliquod corpus optime ſanum cõmu-
niter. ſ. ꝙ ad quæcunq; alia corpora non eiuſdem denomi-
nationis comparatum, cum alijs paribus aptum eſt reſpe-
ctu illorum perfectiſſimas operationes producere qualiter
ſumitur in ꝓpoſito. ſic. n. aliquod corpus eſſe optime ſanũ
a generatione, & tale per totum decurſum ſuarum ætatum
permanere, quia in pueritia optimam habebit pueritiam re
ſpectu aliorum puerorum non eiuſdem denominationis in
iuuẽtute etiam reſpectu aliorum iuuenum, & ſic de alijs. dũ
igitur dicimus ſenem aliquem eſſe ſanum ſimpliciter intel
ligitur reſpectu aliorum ſenum non ſimpliciter ſanorũ eiuſ
dem ætatis, vel conſimilis. & ex hoc apparet ſolutio ad pri
mum. Ad ſecundum dicitur ꝙ optima ſanitas primo mo
do dicta non poteſt permanere talis per totum decurſum
ſuarum ætatum, ſed bene ſecundo modo dicta, & ſic de ip
ſa in propoſito loquitur Gal'. Ex quibus infertur aliquam
ſanitatem vt nunc aliqua ſanitate ſimpliciter eſſe perfectio
rem, & ſimiliter aliquam minus perfectam. & conſequent'
aliquam eſſe præciſe æqualiter perfectam. Ex quo vlte-
rius ſequitur non quaſcũq; ſanitates eiuſdem vel æqualis
perfectionis eſſe omnino in eadem corporũ latitudine col-
locandas. Ex quo vlterius ſequitur latitudinẽ perfectionis
ſanitatis ſimpl'r nõ total'r excludi a ſanitate nunc immo ſe-
cundũ gradus ſuæ perfectionis ſunt cõmunicantes & pl'a
alia ſequuntur ex his ſpeculanti facilia.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primũ ne-
ganda eſt minor, ſicut. n. dicimus per aliam diſpoſitionem
ſanum eſſe corpus in iuuentute q̃ in pueritia, ita per aliam
viuit. Ad ſecundum negetur conſequentia, ſicut iuuentus
ineſt homini a natura, non tamen a natiuitate. Pro auctori
tate dicitur ꝙ iſta interpretatio poſita ab Iſydoro non con-
uertitur cum interpretato ſicut nec plurimæ aliæ, quia dici
tur lapis quaſi lædens pedem, non tamen omne lædens pe
dem eſt lapis. Ad confirmationem dicitur ꝙ naturale ad
quod natura ſecundum ſe determinata eſt non aliter aſſue-
ſcit, ſed ſic non eſt in propoſito, forma. n. humana nõ ſic eſt
ſecundum ſe ad vnam complexionem determinatam, qn
cum complexione ab illa multum differente poſſit perma-
nere, vt patet in ætatiuo decurſu. Ad tertium neganda eſt
conſequentia. nec tenet illud argumentum in prædicationi
bus accidentalibus eſſe album & nigrum ſunt oppoſita, &
eſſe iuſtum & eſſe iniuſtum ſunt oppoſita. igitur ſi albũ eſt
iuſtum, nigrum eſt iniuſtum non ſequitur. Ad quartũ di-
citur ꝙ ly ſemper non importat menſuram temporalem,
nec ly vt multum, ſed gradus perfectionem. Ad quintũ

dicit̃ ꝙ licet tanta poſſit eſſe latitudo perdurationis ſanitatis ſimpl'r, quanta vitæ in ſano ſimpliciter, nō tamen de facto neceſſario eſt tante cum poſſibile ſit corpus aliquod fieri ſimpl'r ſanū ex tēpore ſed nō viuēs ex tpe. Pro auctoritate Gal'. apparet ex dictis quid ſit reſpondendum.

Quæſtio. vij.

VTRVM Sanum vt nunc ſit ex tempore vel ſolum ſecundum præſens tempus tale. Arguitur multipliciter, ꝙ non, quia quodlibet ſanum vt nunc eſſet neutrum de tertio ſignificato. conſequens eſt falſum cum latitudines neutrorū & ſanorum ſint contra ſe inuicem diſtinctæ. Et arguit̃ conſequentia, quia ſi quæſtio vera quodlibet ſanum vt nunc eſſet aptum merito diſpoſitionis, qua dicitur ſanum aliquo tempore nunc manere ſanum & aliquo tempore ęgrotare. ſed hęc eſt ratio formalis neutri de tertio ſignificato. igitur.

Secundo arguitur ſic. ſanum vt nunc poteſt eſſe tale ex generatione igitur non ſolum ex tempore vel ſecundum tempus præſens, aſſumptum arguit̃, quia poteſt quis naſci cholericus ſibi ſanus & non ſanitatē ſimpliciter. igitur ſanitate vt nunc. Tertio ſanum vt nunc poteſt durare tale per totum decurſum ſuarum ætatum. igitur &c. aſſumptum probatur, quia poteſt cholericus per totum decurſum ſuarum ætatum permanere ſibi ſanus cū debito regimine. Quarto omne ſanum vt nunc eſt ægrum vel neutrum ſimplicit̃ ſed quodlibet tale eſt ſemper vel vt multum. igitur &c. patet conſequentia, & aſſumptum inferius declarabitur.

Sp tale puta ſanū qd, & vt nunc. Sanum tripl'r quid, & qd'libet

Ad oppoſitum eſt Gal'. in littera. Sanum vt nunc eſt corpus quod ſecundum præſens tempus eſt ſanum. Solutio huius quæſtionis ſecūdum magnam partem patere poteſt ex dictis in pręcedentibus quæſtionibus. Nota ergo ꝙ dū dixit Gal'. aliquod corpus eſſe ſanum ſemper vel vt multū non intelligit tēporales menſuras per ly nunc ſemper &c. vt dicatur ſemper tale quod omni tempore permanet tale illud vt nunc quod ſolum in præſenti vel modico tempore manet tale &c. ſed per ly ſemper vt nunc &c. addita ad ly ſanum intellexit tres gradus fixionis perfectionis vel potētiæ reſiſtendi cauſis trahentibus ad ægritudinem. vnde illud eſt denominabile ſanum ſemper quod ſupremum obtinet gradum in latitudine ſanitatis perfectionis &c. illud autem vt multum ſanum eſt denominandum, quod in iā dicta latitudine intenſum obtinet gradum perfectionis &c. non tamen vt primum ſed parum derelictum ab eo. iſtud autem vt nunc quod in latitudine ſanitatis remiſſum obtinet gradum perfectionis. & eſt ideo dictum tale vt nunc quia ſua ſanitas ita lapſa & mobilis eſt, vt non videatur in eo niſi pro nunc vel paruo tempore duratura. Propter qd'

Cōcili.

Cōciliator differentia. 65. voluit tale corpus nominar debere ſanum vt in nunc, & ille fuit modus loquendi Gal'. & omnium ſui temporis, nec ex toto adhuc periit. dicimus enim famulum de cuius bonitate parum confidimus, bene tamen operantem eſſe diætim & vt nunc laudandū & non ſimpliciter. Ex quibus patet ꝙ ſanitas ſemper eſt ſanitas ſupremæ perfectionis & ſupremum gradum fixionis & potētiæ tenet reſiſtendi cauſis permutantibus ad ægritudinem vt multum vero non ſupremæ, ſed valde intenſæ a ſuprema tamē perfectione diſtās vt nūc vero remiſſæ perfectionis &c. reſpectu ſanitatis q̃ dr̃ ſemper vel vt multum.

Ex quibus ſequuntur iſtæ concluſiones. Prima. Nō idō denominanda eſt aliqua diſpoſitio ſanitatis vt nunc, quia ſit talis in præſenti tempore vel quia præciſe per modicū tempus ſit apta talis permanere. prima pars apparet, quia alias ſanitas ſimpliciter eſſet ſanitas vt nunc. eſt. n. talis in præſenti tempore. Secunda pars arguitur. ſanitas cholerici debite recti eſt apta per totum decurſum ſuarum ætatum permanere talis. igitur &c. Secunda concluſio ſequit̃. Nō ideo denominanda eſt aliqua ſanitas ſemper talis, quia omni tempore ſit apta talis permanere. apparet quia ſanitati vt nunc conuenit eſſe aptum permanere tale omni tempore ſuarum ætatum. igitur &c. Tertia concluſio. Non ideo dicitur aliqua ſanitas vt multum, quia multo tempore licet non toto &c. ſit apta permanere talis. patet. quia conuenit etiam ſano vt nunc. Quarta concluſio ſequitur. Tam ſanum vt nunc aliquod q̃ ſemper vel vt multum aptum ex toto ſuo ætatiuo decurſu permanere tale. Sanum. n. vt nūc aliquod aptum eſt per ſanitatem eius lapſam debite recti per omnes eius ætates permanere ſanum vt nunc. ſimilit̃ etiam ſanum vt multum. In omni. n. ætate ſi erit illud corpus debite rectum reſpectu aliorum lapſorum eiuſdē ætatis aptum eſt permanere ſanum vt multum, & eodem modo ſanum vt ſemper vel vt nunc. Nota tamen ꝙ illo toto tempore aptitudo ſani vt nunc ad permanendum tale erit multo minor q̃ ſani vt multum, quia. ſ. minus potens reſiſtere alterantibus cauſis. ſimiliter in ſano vt multum erit remiſſior aptitudo q̃ in ſano ſemper. Habent enim ſe hę aptitudines ſicut gradus perfectionis illorum corporum, quia ſani ſemper eſt ſuprema, vt multum vero intenſa, licet ſit alia remiſſior. ſani vero vt nunc eſt valde remiſſa & qualibet iſtarum remiſſior. Ex quibus omnibus patet, non ideo aliquam ſanitatem denominandam eſſe talē vt nunc, quia ſit ex tempore talis, aut non ex generatione. patet vlterius ſanitatem vt nunc eſſe talem ex tēpore ſolum vt ly ex. denotet modum fixionis vel inhærentiæ.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primū patebit in cap̄. de neutris. Ad ſecundum & tertium patet ex dictis in qōne. De quarto habet̃ in vno principali q̄ſito.

Quæſtio. viij.

VTRVM Reperibile ſit aliquod corpus ſemper ſanum. Arguitur ꝙ non. Primo impoſſibile eſt aliquod corpus per oēs ſuas ætates decurrere quin illud cadat in ægritudinem. igitur. quæſtio falſa. conſequentia tenet & aſſumptum arguitur, quia neceſſario cuilibet puero antequam ad iuuentutē perueniat accidunt ægritudines plurimæ, vt gingiuarum ſolutio in emiſſione dentium cum dolore forti, & mulieribus in iuuentute debite exercētibus operationes generatiuæ potentiæ dolor immenſus ex partu, & plura talia.

Secundo ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ alicuius corporis vel membri operationes totaliter auferentur quāuis nunq̃ præternaturaliter diminuantur. conſequens falſum. tunc. n. fieret tranſitus ab extremo ad extremum & nō per medium, eo ꝙ inter operationum perfectionem et ipſarum totalem ablationem capit tanq̃ medium diminutio. arguit̃ conſequentia. ponendo ſortem fuiſſe ſemper ſanum, & per omnes eius ætates ſanum decurriſſe vſq; ad inſtans quod eſt præſens ꝙ ſit primum iſtans non eſſe, & ſequitur cōcluſio. nam ſor. & cuiuslibet membri ſor. operationes in hoc inſtanti ſunt totaliter ablatæ, quæ immediate ante hoc fuerunt perfectæ. ſ. ſanę ſemper, eo ꝙ immediate ante hoc fuit ſor. ſanus ſimpliciter ſemper. igitur &c. Tertio pro iſto videt̃ auctas Ga. ſecūdo huius. prima parte oībus his ſenſu diiudicatis. vbi expreſſe voluit optimam ſanitatem non permanere niſi ſecundum ſenſus iudicium, vt tertio huius. ca. primo. Quarto impoſſibile eſt aliquod corpus vniuerſas habere operationes perfectiſſimas. igitur &c. tenet conſequentia. & colligitur aſſumptum tertio huius, vbi ad litteram inquit. Si non. n. operationum ſenſibilis læſio determinat ægritudinem a ſanitate ſed ſecundum qualitatem diſpoſitionis tantum agnoſcitur, tunc neceſſarium eſt ſempiternæ paſſionis recipi dogma nullo optimas habente operationes vniuerſas. Quinto. ſanitas ſemper eſt ſanitas optima quæ eſt æqualitas ſecundi modi, non permanens talis ſemper vel vt multū. ergo &c. pro iſta eſt auctoritas Gal'. primo de regimine ſanitatis, dum inquit ꝙ ſimplex ſanitas & perfecta quæ certiſſimam habet eucraſiam, vel nunquā fuit in animalis corpore, vel ſi fuit vnq̃, neq; puſillo neq; tempore permanſit in ictu oculi in vnoquoq; nocumento alterata, & non eodem modo ſe habens. Ad oppoſitum eſt Gal'. in littera. Solutio huius quæſtionis pendet ex ſolutione ſextæ quæſtionis præcedentis. Dubitatur. n. dici poteſt aliqua ſanitas optima penes modum loquendi auctorum. Primo quia perfectiſſimarum operationū productiua

Sanitas optima dupl'r.

reſpectu

reſpectu cuiuſcūqꝫ alterius, ſiue eiuſdem ſiue alterius ætatis fueris qualiter ſolam æqualitatem ſecūdi modi dicimus optimam ſanitatem, licet hanc imaginari poſſumus punctualiter talem, de qua vt ſic non conſiderat medicus, ſed cum latitudine. Secundo dici poteſt aliqua ſanitas optima, quia cum alijs paribus eſt maxime habituata fixa & perfectiſſimarum operationum productiua reſpectu cuiuſcunqꝫ alterius non eiuſdem denominationis in latitudine ſanitatis. Dico autem notāter alijs paribus. quia licet ſanitas ſimpliciter ſit reſpectu ſanitatis nec cæteris paribus in ætate, et alijs perfectiſſimarum operationum productiua. perfectiorum tamen operationum productiua eſt ſanitas vt nunc iuuentutis q̃ ſanitas ſimpliciter ætatis decrepitę. Penes hāc diſtinctionem ſit hæc prima concluſio. non omnis ſanitas ſemper eſt ſanitas optima primo modo. hoc apparet, quia ſanitas aliqua ſenis eſt ſanitas ſemper, quæ tamen non eſt hoc modo optima igitur. Secunda concluſio. quælibet ſanitas ſemper talis eſt optima ſecundo modo. patet, quia a qualibet tali cum alijs paribus aptæ ſunt perfectiſſimæ prouenire operationes reſpectu cuiuſcunqꝫ alterius non eiuſdē denominationis. igitur &c. Tertia concluſio. Dabile eſt aliquod corpus ſemper ſanum. probatur, quia dabile eſt aliquod ſanum quod in quacunqꝫ eius ætate comparatū alijs ſanis eſt optimarum operationum productiuum. igit̃ &c. conſequentia patet. probatur aſſumptum, quia corpus merito diſpoſitionis a generatione contractæ habens in principio iuuentutis æqualitatem ſecundi modi habuit in pueritia ſanitatem optimam reſpectu aliorum puerorum, in iuuentute optimam reſpectu iuuenum, & ſic de alijs. igitur.

Sanum corpus ſp̄ reperiri dr̄ dupl̄r. Communior tamen modus reſpondendi ad quæſtionem eſt diſtinguendo ꝙ aliquod corpus reperiri ſemper ſanum. ideſt per totum decurſum permanens ſanum ſemper, poteſt intelligi dupliciter. vel ꝙ cum tali ſanitate maneat punctualiter, & hoc non eſt poſſibile. vel cum latitudine, et hoc eſt poſſibile. Et penes hoc ſunt cōcedenda iſta corrolaria. ꝙ propter aliquas cauſas aliqualiter corpori occurrētes poteſt corpus aliquod ad mortem perduci per quas taliter occurrentes non poteſt ad morbum vel neutralitatem perduci. patet. per cauſas corpus debite & naturaliter reſoluentes & inde continue debite occurrentes corpus ad mortem tādem perducitur, per quas vt patet non caderet in ægritudinem &c. Secundum corrolarium. nō neceſſario ante mortem antecedit infirmitas vel ægritudo. Tertium corrolarium. alicuius corporis omnes operationes ſunt totaliter ablatæ, quæ immediate ante tempus præſens erant ſimpliciter ſanæ. Quartum corrolariū. non neceſſario ante quarumlibet operationum ablationem antecedit eorum præternaturalis diminutio vel corruptio. patent hæc omnia in moriente morte naturali.

Ad argumenta principalia dicitur probabiliter ꝙ nō neceſſario cuilibet puero aduentiunt ægritudines. & ꝙ iſta ſciſſio gingiuarum non eſt ægritudo. tunc enim debent eſſe ſolutæ ſecundum naturam. nec dolor fortis cauſabitur in optime ſano puero, ſed ſenſatio quædam tedioſa non egrediēs

Naturalitas duplex. latitudinem ſanitatis. De muliere autem in partu dolente, dicendum ꝙ ſi illa diſpoſitio ſit ſibi præter naturam naturalitate indiuidui, eſt tamen ſibi naturalis naturalitate ad ſpeciei conſeruationem faciente. vel dicatur ꝙ mulier ſana ſemper debite exercens ſuas operationes tam generatiuæ potentiæ q̃ aliarum neceſſario aliquando ægrotat, tamen ex hoc non ſequitur quin ipſa ſit ſana ſemper. non enim dicitur mulier ſemper ſana, quia nunquam ægrotat, ſed quia habet ſanitatem ſupremæ perfectionis reſpectu aliarum mulierum ad ſenſum datū. & ita de puero dici poteſt ægrotante tempore productionis dentium, propter quod Gal. deſcribens ſemper ſanum dixit ſemper tale eſt maxime eucraton, & non dixit omni tempore tale. Et ſi arguitur contra, quia nunc aliquod ſanum ſemper eſſet neutrum tertij ſignificati, vt mulier ſana ſemper poſſet dici quòd nulla mulier eſt corpus ſanum ſemper vel etiam ſimpliciter, licet aliqua mulier ſit in latitudine mulieris mulier ſana ſemper. nec ſequitur, eſt mulier ſana ſemper, igitur eſt corpus ſanum ſemper ad ſenſum de ly ſemper. Ad ſecundum dicitur negando conſequentiam, licet enim illę operationes in caſu argumenti, non præternaturaliter diminuantur, intra tamen ſuam latitudinem ad non gradum perfectionis antequam ſint ablatæ minorantur. Ad tertium dicitur quod iſta auctoritas eſt interpretanda de ſanitate optima primo modo dicta. ad quartum conſimiliter eſt reſpondendum, qualiter autem ſit vel non ſit poſſibile aliquod corpus vniuerſas operationes habere perfectiſſimas infra videbitur.

Quæſtio. ix.

VTRVM Diffinitio ſani vt multum poſita a Gal. in littera ſit bene poſita. ſcilicet ſanum vt multum eſt corpus ab optima compoſitione derelictum non tamen multum. Arguitur ꝙ non. Primo quia tunc neutrum primi ſignificati eſſet ſanum vt multum. arguitur conſequentia, quia neutrum primi ſignificati factum tale ex ſano ſimpliciter eſt ab optima compoſitione derelictum non tamen multum, eo ꝙ inſenſibiliter labitur a ſanitate ſimpliciter. ergo &c. Confirmatur præciſe tantum labitur ab optimo ſano neutrum primi factum tale ex optime ſano ſicut ſanū vt multum. ſed omnes lapſus æqualiter recedentes ab optime ſano ſunt in eadem latitudine collocandi, igitur neutrū primi eſt ſanum vt multum. Probatur maior, quia præciſe inſenſibiliter labitur ab optime ſano neutrum primi. ſed non minus q̃ inſenſibiliter labitur ab eodem ſanū vt multum. ergo &c. Secundo arguitur ſic. Si ſanum vt multum eſſet derelictum a ſano ſemper, tunc ſanum vt multum nō eſſet ſemper tale. et per conſequens eſſet aptum aliquo tempore manere ſanum & aliquo ægrotare. & per conſequens eſſet neutrum tertij ſignificati. & conſequentia tenet ex qd nominis neutri tertij ſignificati. Tertio arguitur ſic. Si ſanum vt multum eſſet derelictum &c. ſequeretur ꝙ dabile eſſet aliquod corpus ſanum ſimpliciter quod nec eſſet ſemper nec vt multū tale, & ſic inſufficiens fuiſſet diuiſio Gal. diuidentis ſanum ſimpliciter in ſemper & multum tale. & arguitur conſequentia imaginando aliquod corpus ſanum ſimpliciter eſſe compoſitionaliter ſanum vt multum, complexionaliter vero ſanum ſemper. & patet hoc corpus eſſe ſanum ſimpliciter, eo ꝙ ſanius eſt q̃ aliquod ſanū vt nūc. ſimiliter quia tam in complexione q̃ in compoſitione eſt ſanum ſimpliciter. quod tamen non ſit ſanum ſemper arguitur, quia non eſt maxime eucraton & maxime coæquale nec eſt ſanum vt multum, quia aliquo ſano ſemper hoc eſt ſanius, igitur &c. aſſumptum arguitur ponendo corpus id iam ſignatum habere ſanitatem in complexione in extremo perfectiſſimo ſanitatis ſemper, in compoſitione vero ſanitatem vt multum in extremo &c. perfectiſſimo ſanitatis vt multum. & patet ꝙ perfectiorem ſanitatem includit q̃ habens ſanitatem ſemper in extremo imperfectiori latitudinis ſanitatis ſemper tam in complexione quàm in compoſitione, quoniam primi corporis complexio plus perfectionaliter excedit complexionem ſecundi quàm cōpoſitio ſecundi etiam excedat complexionem primi vt ſequitur ex caſu. aggregatum igitur ex complexionis perfectione & compoſitionis primi perfectionaliter excedit aggregatum ex complexione & compoſitione ſecundi, cum igitur corpus ſecundum ſit ſanum ſemper &c. Quarto. Omne derelictum ab optima ſanitate eſt ægrum, vel neutrum ſimpliciter ſanum neutrum vel ægrum vt nūc. ſed ſanum vt multum non eſt aliquod illorum. igitur non eſt derelictum &c. patet conſequentia. & ſimiliter minor, & colligitur maior in littera. Quinto. Si quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ neutrum primi factum tale ex ſano ſemper eſſet ſenſibiliter lapſum ab optime ſano. cōſequens eſt falſum ex quid nominis neutri primi. & arguitur conſequētia quia tota latitudo ſanitatis multum mediat inter ſanū ſemper & neutrū primi iā dictū ſi quæſtio eſſet vera ſed totalis

latitudo ſanitatis eſt medium ſenſibile.igitur &c. Euidentius tamen procederet argumentum de neutro primi iam dicto ſituato in extremo diſtantiori a ſanitate ſemper.

Ad oppoſitum eſt Gal.in littera.

In quæſtione iſta primo præmittenda ſunt quædam notanda.Secundo concluſiones de quæſito.

Sanitas optima dupl'r.

Quantum ad primum ſciendum eſt q penes modum loquendi Gal.& doc.per optimam ſanitatem duo intelligere poſſumus primo indifferenter ſanitatem quamlibet contentam in latitudine ſanitatis ſimpliciter. Quandoq; vero ſolum intelligimus ſanitatem ſemper cui correſpondet extremum perfectius in latitudine ſanitatis ſimpliciter diuiſa latitudine ſanitatis ſimpliciter in ſanitatem multum, & in ſanitatem ſemper, vt circa litteram viſum eſt. Et ex hoc inſurgit hæc diſtinctio q ſanum & multum eſſe derelictum ab optima ſanitate dupliciter intelligere poſſumus. Primo à ſano ſemper.Secundo indifferenter a quocunq; ſano ſimpliciter,quia.ſ.extra latitudinem ſanorum ſimpliciter penitus ſituatur. Secundo ſciendū q immediate ſub ſano ſimpliciter extra.ſ.totalem eius latitudinem ſituatur neutrum ſimpliciter primi ſignificati.q vtrum ſit in rei veritate denominandum neutrum vel non videbitur infra, propt' qđ hoc neutrum inſenſibiliter labitur a ſano ſimpliciter cū inter illud & ſanum ſimpliciter non cadit aliquod perfectionaliter medium ſanius neutro iam dicto,& remiſſius ſanū ſano ſimpliciter. Et ex hoc patet huiuſmodi neutrum alit' eſſe derelictū ab optime ſano, & aliter ſanum vt multum.

Sanum et derelictū ab optia ſanitate dupl'r.

Tertio ſciendum eſt q licet aliquis lapſus ab optime ſano ſit inſenſibiliter,cum tamen nullus talis lapſus ſit præciſe per indiuiſibile non repugnat aliquem talem aliquo tali eſſe maiorem aut minorem in quacūq; proportione volueris. Ex quo ſequitur hanc conſequentiam non valere tā.a. q̄.b.inſenſibiliter labitur.a.c.igitur.a.et.b.æqualiter labūtur.a.c. vtriuſq;.n.ſolum inſenſibiliter labentibus poteſt vnum altero plus labi in quacunq; proportione volueris.

Sani ſemper et vt multū cōuenientia ac differētia.

Vltimo quantum ad hoc eſt ſciendum q ex dictis auctorum elici poſſunt conuenientiæ quædam & differentiæ ſani ſemper ad ſanum vt multum. Conueniunt enim quia vtrūq; eſt ſanum ſimpliciter, vtrūq;.n.ipſorum eſt eucraton in complexione & in compoſitione coæquale, propter quod ſecundum ſenſum abinuicem nō diſtinguuntur. Differunt autem primo, quia in latitudine ſanitatis ſimpliciter ſanum ſemper obtinet extremum intenſius, vt multum vero remiſſius. Secundo ſanum ſemper eſt vniformiter ſanū in omni membro vt in omni natura.eſt.n.maxime eucraton & maxime coæquale.ſanum autem multum non neceſſario eſt tale,licet etiam poſſit eſſe vniformiter tale,vt ſi aliquod corpus eſſet æqualiter ſanum vt multum tā in cōplexione q̄ in compoſitione ſecundum omnes eius particulas æqualiter ab optime ſano derelictum. Similiter poteſt eſſe difformiter tale vt ſi ſor.in complexione eſſet ſanus optime,in compoſitione vero eſſet ab optima ſanitate derelictus,ita vt merito illius redderetur ſor.aliqualiter paſſibilior & imperfectiorum operationum productiuus q̄ optime ſanus.eodem modo ſi omnes aliæ partes ſor.præt' ſtomachum eſſent ſemper ſanæ,ſtomachus vero eſſet derelictus ab optime ſano ſtomacho,ita vt merito iſtius ſor.eſſet paſſibilior &c.ſor.eſſet ſanus vt multum difformiter tamē talis vt patet. Ex hoc apparet alia differentia.ſ.q fortioribus cauſis poteſt reſiſtere ſanum ſemper q̄ corpus ſanum vt multum.potentia.n.permanendi in ſua ſanitate minor, & remiſſior eſt in ſano vt multum q̄ ſano ſemper. Et hoc intellexit Haly iuxta tex.alterius tranſlationis,dum dixit ſanitatem talem eſſe in pluribus ætatibus regionibus & operationibus,& ſimilibus illis. Intelligens per ætates plures tempus ætatum maius,quia.ſ.in maiori parte ſuarum ætatum,& in maiori tempore regionum,& ſimiliter operationum aptum eſt ſanum permanere,quæ verba & ſi confuſe intellecta erronea videantur,rectam tamen & veram interpretationem poſſunt recipere imaginando totalem menſuram cauſarum,quibus poſſent humana corpora ſana reſiſtere,ne ad lapſum ægritudinalem trahantur. & patet q maxima ſumma iſtarum cauſarum eſt ſumma illarū quibus poteſt reſiſtere ſemper ſanum ne ab eis trahatur ad lapſum cū.n.in eo ſit virtus reſpectu aliorum fortiſſima, iō reſiſtet omnibus cauſis quæ non tranſcendunt humanam potentiam reſiſtendi. His vero non omnibus licet multis illarum reſiſtet ſanum vt multum. Nam licet multum calefacientibus infrigidantibus &c. reſiſtat ſanum vt multum non tamen omnibus quibus ſanum ſemper ſufficit reſiſtere. Cauſis igitur his alterantibus ſub aliqua menſura occurrentibus corpori optime ſano per omnes ſuas ætates reſiſteret optime ſanum, quibus non reſiſteret ſanum vt multum: ſed bene per maiorem partem earum cum ab eo parum labatur. Sanum vero vt nunc per modicum tempus ſuarum ætatum illarum cauſarum impreſſionem toleraret, & eodē modo omnibus regionibus, quarum exceſſus facultatē humanam nō tranſcenderet reſiſteret optime ſanus pluribus illarum, & non omnibus ſanus vt multum. paucis vero illarum ſanus vt nunc. Similiter omnibus operationibus.i. motionibus corporeis & laboribus humanam potentiam non tranſcendentibus reſiſteret ſanum ſemper, quibus nō omnibus reſiſteret ſanū vt multum, licet pluribus. paucis vero ſanum vt nunc. & per illis ſimil a intelligit animales operationes vel alias res non naturales noſtra corpora neceſſario alterantes, vt cibus, potus, aer &c. Et ex hoc patet Haly a Pluſq̄icōm. in hoc paſſu iniuſte morderi.

Haly iniuſte morderi a Cōmenta.

Quantum ad ſecundum ſit prima concluſio. Capiendo optime ſanum pro ſano ſemper tam ſanum vt multum q̄ neutrum primi eſt derelictum ab optime ſano. patet quia cuiuslibet iſtorum diſpoſitio eſt imperfecta reſpectu diſpoſitionis optime ſani. igitur &c. Secunda concluſio. Capiendo optimam ſanitatem indifferenter pro qualibet ſanitate ſimpliciter.ſ.in latitudine ſanitatis ſimpliciter incluſa ſanū vt multum non eſt derelictum ab optime ſano vel ſanitate optima. apparet quia non eſt excluſum a latitudine ſanitatis ſimpliciter. Tertia cōcluſio. A tota latitudine ſanitatis ſimpliciter quodcunq; neutrum primi ſignificati eſt totaliter excluſum. apparet quia dato q totaliter aut partialiter includeretur in latitudine ſanitatis ſimpliciter tunc illud eſſet participans altero extremorum quod eſt repugnans rationi formali neutri ſimpliciter primi ſignificati. Quarta concluſio. Probabiliter ponitur tam ſanum vt multum q̄ neutrum primi ſignificati inſenſibiliter diſtat ab optime ſano. probatur primo de ſano vt multum notum eſt. de neutro vero primi etiam patet, quia ſi ſor. ſit iam optime ſanus & fiat neutrum nunc primi ſignificati, tunc ſor. inſenſibiliter diſtat ab optime ſano, quia alias eſſet æger vt nunc. & qua ratione vnum neutrum primi ſic inſenſibiliter diſtat ab optime ſano, eadem ratione videtur quodlibet inſenſibiliter diſtare ab eodem ſaltem factum tale ex optime ſano. Et videtur colligi poſſe hæc concluſio de intentione Gal. ſecūda huius iſta prima parte. ponētibus nobis etc.

Nota tamen q licet ita ſit ſtat tamen ab optime ſano in magna proportione plus remoueri neutrum primi q̄ ſanū vt multum, vt in primo articulo declaratum eſt. Quinta concluſio. Licet neutrum ſimpliciter primi poſitum a Gal. in latitudine ſanitatis vt nunc a totali latitudine ſanitatis ſimpliciter inſenſibiliter remoueatur, probabiliter tamen teneri poteſt ipſum a ſanitate ſemper ſenſibiliter remoueri. Prima pars patet, quia hæ latitudines duæ immediantur. Secunda perſuadetur, quia neutrum iam dictum ab optime ſano diſtat fere per totam latitudinem ſanitatis ſimpliciter, ſed illa videtur ſatis magna & notabilis latitudo. igitur &c. Nota tamen de forma non valere hanc conſequentiam. exceſſu ſenſibili.a. excedit.b. perfectionaliter, vel ſecundum quamcunque aliam denominationem. igitur ſenſibiliter.a. excedit.b. ſicut quātitas mille pedalium exceſſu ſenſibili excedit minorem iſta per digitalem quantitatem, quam tamen non excedit ſenſibiliter.

ſenſibiliter. digitali.n.quantitate excedit, & illa eſt exceſſus ſenſibilis. igitur &c. ꝙ tamen non ſenſibiliter excedat ſatis patet. Sexta concluſio. Diffinitio ſani vt multum a Gal. in littera poſita & cum debito ſupplemento intellecta ē bona & bene poſita, ita.ſ. ſanum vt multum eſt corpus eucratō, & ab optima compoſitione.i. ſanitate. Hic.n. non ſumiť cōpoſitio vt diſtinguitur contra complexionem & vnitatem ſed vt eſt commune ad omnem naturam in qua conſiſtit ſanitas derelictum non tamen multum. Per hoc.n. qđ dicitur corpus eucraton &c. tangitur genus. ſed per ly ab optima compoſitione derelictum differt a ſano ſemper, ſed ꝑ ly non multū differt a ſano vt nunc ægro vt nunc & ægro ſimplr, & vlr a quocunq; corpore a tota latitudine ſanitatis ſimplr excluſo ꝙ dicatur multū derelictū vel lapſum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negatur conſequentia. & conceditur ꝙ neutrum primi eſt multum derelictum ab optime ſano exponendo ly multū vt tactum eſt in ſexta concluſione. & negetur cōſequentia. inſenſibiliter eſt derelicum: igitur non multum vt patet.

Ad confirmationem negatur antecedens, & negatur vlterius iſta conſequentia. præciſe inſenſibiliter labitur ab optime ſano &c. poteſt.n. aliquorum ab aliquo inſenſibiliť recedentium vnum altero plus recedere &c. Ad ſecundum conceditur. ſanum vt multum non eſſe ſanum ſemper. & negetur conſequentia cum infertur ꝙ tunc eſſet neutrum tertij. Ad hoc.n. vt vere dici debeat neutrum tertij requiritur ꝙ aptum ſit aliquo tempore manere ſanum & aliquo multum faciliter ægrotare quod non eſt de ſano vt multū. quidam tamen concedunt ſanum vt multum realiter eſſe neutrum tertij ſignificati. Ad tertium neganda eſt conſequentia: & admittitur caſus & dicitur ꝙ illud eſt ſanum vt multum eo ꝙ non ſupreme merito compoſitionis eſt aptū reſiſtere &c. merito.n. compoſitionis quocunq; optime ſano vel ſano ſemper redditur paſſibilius. negatur etiam iſta conſequentia. complexio.a. corporis plus perfectionaliter excedit complexionem.b. ꝗ compoſitio.b. excedat compoſitionem.a. igitur tota ſanitas aggregata ex complexione & compoſitione.a. excedit aggregatum ex complexione et compoſitione.b. niſi addatur alia eſſe paria quod non eſt in caſu argumenti. melius.n. proportionatur ſanitas complexionalis ſemper ſanitati complexionali in.b. ꝗ ſanitas cōplexionalis ſemper.a. ſanitate vt multum cōplexionali eiuſdem vt patet intelligenti. Ad quartum negatur antecedēs niſi forte per optimam ſanitatem intelligatur totalis latitudo ſanitatis ſimpliciter. Ad vltimū patuit ex dictis ī quæſtione, de hoc tamen melius infra videbitur.

Quæſtio. x.

VTRVM Diffinitio ægri ſimpliciter poſita a Gal. ſit diffinitio bona.ſ. ægrum ſimpliciter eſt corpus a generatione diſtemperatum in his quæ ſimiles habent partes, aut in organicis non coæquale, aut in vtriſq;. Arguitur ꝙ non.

Primo. hæc diffinitio conuenit ſano vt nunc. igitur nō eſt bona diffinitio. conſequentia tenet eo ꝙ ſanum vt nunc & ægrum ſimpliciter videntur corrolaria diſtinctarum latitudinum. aſſumptum arguitur, quia corpus ex generatione cholericiſſimum eſt a generatione diſtemperatum in ſimplicibus. igitur &c. Secundo poſſibile eſt ex tempore eſſe corpus ægrum ſimpliciter. igitur non eſt neceſſario a generatione tale. aſſumptum patet ſecūdum quamlibet viam. Si enim per ægrum ſimpliciter intelligitur peſſime ægrum, patet tale ſecundum plurimum eſſe ex tempore tale. Si vero intelligitur corpus naturaliter diſtemperatum ſenſibiliter recedens a ſano ſimpliciter, patet tale etiam poſſe eſſe ex tempore. Tertio. hæc diffinitio competit neutro ſimpliciter. igitur &c. aſſumptum probatur, quia neutrum ſimplr eſt corpus a generatione diſtēperatum, eo ꝙ non eſt temperatum a generatione, & hoc in ſimplicibus. igitur &c. Quarto. hæc diffinitio competit neutro ſecundi & neutro tertij ſignificati eo ꝗ vtrūq; iſtorum poteſt eſſe corpus a generatione diſtemperatum in ſimplicibus &c. igitur diffinitio non eſt bona. igitur &c. Quinto. hæc diffinitio eſt ſuperflua, ergo nō bene poſita. aſſumptum arguitur, quia cognito vno contrariorum, cognoſcitur alterum eo ꝙ rectum eſt iudex ſui & obliqui. primo de anima ſed iam diffinita & cognita eſt ſanitas, igitur non oportet ægritudinem diffinire. Confirmatur quia ægritudo debet diffiniri per ſenſibilem læſionem operationum, vt infra videbitur. taliter autem non diffinitur hic, ideo &c.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera ponens hanc diffinitionem tanquam bonam. Notādum ꝙ illa diffinitio varias recipit interpretatiōes penes opiniones varias de ægro ſimpliciter videndas. Ponunt.n. quidam ægritudinem ſimpliciter eſſe lapſum naturalem. quidam vero præternaturalē, vt Haly Gentilis & Patauini medici, & ſecundum hoc poſuerunt quidam ægrum ſimpliciť eſſe in latitudine ſanorū corporū ſituandū, quidā vero ſolū in latitudine ægrorum.

Simplr talis cōditio duplex.

Penes primam poſitionem tenēdum eſt vt ſupra dictū eſt ꝙ ad hoc vt aliqua diſpoſitio ſit ſimpliciter talia denominanda, puta ſanitas, ægritudo, vel neutralitas ſimpliciter. requiritur primo ꝙ talis diſpoſitio ſit fixa permanens, quia.ſ. multum reſiſtens vel apta reſiſtere cauſis permutātibus ad diſpoſitionem reſpectu cuius denominatur diſpoſitio talis. Secundo requiritur iſtam diſpoſitionem eſſe naturalem. & hoc diſtinguendo naturalem contra præternaturam. Econtra vero ad hoc vt aliqua diſpoſitio ſit denominanda talia vt nunc ſufficit ꝙ illa nō ſit multum fixa & apta multum reſiſtere cauſis permutantibus eam ad diſpoſitionem aliam reſpectu cuius denominatur talis, vel ꝙ illa diſpoſitio non ſit ſubiecto naturalis ſed præter naturā. Exēplum primi. ſanitas optima denominatur ſimpliciter talis, quia eſt diſpoſitio fixa multum reſiſtens cauſis ipſam permutantibus ad diſpoſitionem reſpectu cuius dicitur ſanitas. eſt etiam diſpoſitio ſubiecto naturalis. igitur &c. Exemplum ſecundi. ſanitas cholericiſſimi denominatur ſanitas nunc, quia eſt diſpoſitio facile mobilis & parum reſiſtens cauſis aptis ipſam permutare ad diſpoſitionē reſpectu cuius eſt ſanitas, quia.ſ. ad ægritudinem nunc. ægritudo vero nunc vt ephemera hectica dicitur talis, quia non eſt ſubiecto naturalis ſed præter naturam. non.n. ex intentione principiorum naturalium ſubiecti intēditur eius conſeruatio in ſubiecto. Ex quo patet penes hanc poſitionem ægrum ſimpliciter eſſe in latitudine ſanorum ſituandum. Ægritudo.n. ſimpliciter non videtur eſſe niſi diſpoſitio naturaliter ſenſibiliter lapſa ab optime ſano, per quam corpus habens eam eſt aptum multum & intenſe reſiſtere cauſis ipſum permutantibus ad ſanitatem ſimpliciter reſpectu cuius hæc diſpoſitio dicitur ægritudo, quia.ſ. ſenſibiliter lapſa. & iuxta hāc viam diffinitio data a Gal. in littera eſt taliter exponenda. Ægrum ſimpliciter eſt corpus a generatione, ly a generatione denotat modum inhærentiæ ægritudinis ſimpliciter, ad ſubiectum. eſt.n. diſpoſitio fixa &c. vt ſupra diſtemperatum.ſ. naturaliter et ſenſibiliter reſpectu optime ſani in ſimplicibus & primis particulis aut non coæquale, quia.ſ. naturaliter ſenſibiliter lapſum ab optima compoſitione in organicis. Ex quo patet diffinitionem iam dictam eſſe bonam. conuenit enim cuilibet ægro ſimpliciter & per ipſam differt a quolibet non ægro ſimpliciter. nam per ly corpus tangitur genus. Sed per ly a generatione naturaliter & ſenſibiliter diſtemperatū differt ab ægro nunc, neutro nūc, & neutro ſimpliciter. nam ægrum nunc non eſt naturaliter lapſum, neutrum vero nunc nec naturaliter immo præternaturaliter nec ſenſibiliter. neutrum autem ſimpliciter labiť ab optime ſano inſenſibiliter.

Ægrū ſimplr quid.

Penes vero ſecundam viam eſt tenendum quòd per ægrum ſimpliciter intelligitur peſſime ægrum, ſicut per ſanum ſimpliciter optime ſanum, & conſequenter quòd ægritudo ſimpliciter non eſt ægritudo naturalis ſed præter naturam. & quòd ad hoc vt aliqua diſpoſitio ſit ſimpliciter talis denominanda non requiritur iſtam diſpoſitionem eſſe naturalē, ſed ſufficit eſſe fixam &c. ſiue hoc fuerit

naturaliter ſiue non. & iuxta hoc eſt prædicta diffinitio ſic intelligenda. Ægrum ſimpliciter eſt corpus a generatione diſtemperatum. ſ. præternaturaliter & ſenſibiliter. ly a generatione exponatur vt prius, per quod differt ab ægro nūc & neutro nunc, per ly præternaturaliter diſtemperatū differt a ſano nunc quod eſt diſtemperatum naturaliter. reliqua vero ponūtur in diffinitione ſicut in p̄cedenti expōne. ex qbus patet ſecūdum quamlibet iſtaꝝ pōnū diffōnē eē bonā. q̄ āt iſtarū ſit tolerāda patebit in ſequēti qōne.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum penes primam poſitionem concedendum eſt antecedens. & neganda eſt conſequentia, eo ꝙ omne ægrum ſimplicit̃ eſt ſanum vt nunc, licet ſecundum formales rationes diſtiguantur. Penes ſecundam negandum eſt antecedens. & cum arguitur q̄a corpus cholericum exiſtēs ſanum nunc ē corpus a generatione diſtemperatum &c. neganda eſt conſequentia. non. n. eſt præternaturaliter diſtemperatū. Ad ſecundum patet negandā eſſe conſequentiam. q̄a ly ex generatione non denotat circunſtātiam temporalem, ſed modum inhærentiæ. Ad tertium ſecundum primam viā patet ꝙ neutrum ſimpliciter primi non eſt ſenſibiliter diſtēperatum, ſecundum vero ſecundam non præternaturalit̃.

Ad quartum ſecundum vtrāq; viam concedendum eſt aliquod tam neutrum ſecundi q̄ꝫ tertij eſſe ægrum ſimplr̃. ideo negetur conſequentia. Ad quintum dicitur ꝙ cognito vno contrariorum confuſe cognoſcitur alterum, non tamen diſtincte qualis notitia potiſſime habet̃ per diffinitionem. Ad confirmationem dicitur ꝙ ſanū vel ſanitas ſimpliciter poteſt diffiniri a priori, quia. ſ. ex principijs ex quibus habet aliquod eſſe ſanum ſimpliciter, & tale deſcribit̃ hic aliquando a poſteriori, vt ſanitas eſt habitus vel diſpoſitio, ex qua operationes ſubiecti ſanæ proueniūt. poſſemus etiam hic ambo in diffinitione coniungere, & tunc eſſet diffinitio completior. & ex hoc ſoluitur confirmatio.

Quæſtio. xi.

VTRVM Omne corpus ſimpliciter ęgrum ſit ſanū vt nunc. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo nulla ęgritudo eſt ſanitas, igitur nullum ægrum eſt ſanum, & per cōſequens nullum ægrum ſimpliciter eſt ſanum vt nunc. aſſumptum arguitur primo, quia ſanitas & ægritudo ſunt cōtraria, quorum vnum non poteſt de alio affirmatiue verificari. Item quælibet ſanitas eſt diſpoſitio naturalis, quælibet autem ægritudo eſt præter naturam. ſed nulla diſpoſitio præternaturā eſt diſpoſitio naturalis. igit̃ &c. Secundo quælibet diſpoſitio talis ſimpliciter eſt fixa & de difficili remouibilis. quælibet autem talis nunc eſt diſpoſitio non fixa & facile remouibilis. ſi igit̃ eadem diſpō eſt ægritudo ſimpliciter & ſanitas nunc eadē diſpoſitio erit faciliter & difficulr̃ remouibilis quod non apparet rōnale. Tertio q̄cunq; a reali artifice ponuntur diſtincta ſunt diſtincta realiter & nō ſolū rōne ſed ægritudo ſimplicit̃ & ſanitas nunc a medico qui ē artifex realis ponūt̃ diſtinctarū latitudinum. igit̃ &c. Quarto cecitas a natiuitate vel manuū carentia ē ægritudo ſimplr̃, quæ tamen non eſt ſanitas vt nunc. igit̃. probatur minor, quia ꝑ quālibet ſanitatē per ſe perficit̃ aliqua opō viuentis. ſed nec per cecitatē, nec per manuū carētiā aliqua perficit̃ operatio viuentis vt patet. ergo nulla iſtarum eſt ſanitas. & per conſequens nec ſanitas nunc. Item cuilibet ſanitati opponitur aliqua ægritudo. ſed nec cecitati nec manuū carentiæ aliqua opponit̃ ægritudo. igit̃ &c. maior colr̃ primo de accnti. & patet minor. q̄a talis ægritudo nō vr̄ niſi habitus oculorū aut manuū qđ vr̄ eſſe ridiculū, q̄a ſic chr̄s cecos a natiuitate luminādo nō ſanaſſet, ſed potius ad ægritudinē ꝑduxiſſet. Quinto. ſicut ſimplr̃ additū ad ly optimitatē denotat ſanitatis, ita ad ly ægrū additum ſimplr̃ peſſimitatē ægritudīs debet denotare. Sexto. ſicut ſe habet ſanū ſimplr̃ ad ſanū nūc, ita ægrū ſimplr̃ ad ægrū nūc. ergo permutatī ſicut ſanū ſimplr̃ ad ęgrū nūc, ita ęgrū ſimplr̃ ad ſanū nunc. ſed nullū ſanū ſimplr̃ eſt ægrum nūc igitur nullum ægrum ſimpliciter eſt ſanum nunc.

Ad oppoſitum arguitur. Primo. ægrū ſimpliciter ponitur in latitudine ſanitatis. igit̃ ægrum ſimpliciter eſt ſanum ſed non eſt ſanum ſimpliciter, igitur eſt ſanum vt nunc. Aſſumptum principale colligitur ſecundo huius, vbi ad litteram inquit Gal. Et diuiditur totius ſanitatis latitudo in tres partes latitudinem habentes & ipſas magnam, quarū prima quidē erit ſanorū. ſecunda neutrorū. tertia vero ægroꝝ. Ex quo patet aliquod ægrū eſſe in latitudine ſanitatis ſituādum. Cum igitur non ſit ægrum nunc, ſequitur ꝙ ægrum ſimplr̃ erit huiuſmodi. Secundo arguitur. ægritudo ſimpliciter non eſt in latitudine ægritudinis. igitur ægritudo ſimpliciter eſt ſanitas nunc vel naturalitas nunc. ſed non ē neutralitas nunc, igitur eſt ſanitas nunc. Aſſumptum principale probatur, quia ſi ægritudo ſimpliciter eſſet in latitudine ægritudinis nunc extremaliter eſſet oppoſita ſanitati optimæ. conſequens falſum, quia ſola ęgritudo vt nunc optimę ſanitati extremaliter opponitur. vt colligitur ſecundo huius illa parte. Ponentibus nobis duos terminos contrarios. cōſequentia tenet, quia ſi ægritudo ſimpliciter eſſet in latitudine ægritudinis, ęgritudo ſimpliciter eſſet peſſima ęgritudo.

Tertio. pro iſta videtur intentio Gal. ſecundo huius, vbi pronuntians ſe dicturum ſigna corporis ægri ſimplicit̃ poſuit ſigna corporum ſanorum nunc iſta parte. Signa ægri corporis ſimpliciter dicemus etc. Quarto. aliquod corpus ſanum vt nunc eſt ex generatione tale vt corpus cholericiſſimum. ſed quodlibet a generatione tale qualecūq; fuerit ē denominabile ſimplr̃ tale. igitur corpus cholericiſſimū ex generatione eſt ſimpliciter tale. ſed non eſt ſanum nec neutrum ſimplr̃. igitur eſt ægrum ſimpliciter. Confirmatur. tali corpori conuenit deſcriptio ægri ſimplicit̃. igitur &c. Aſſumptum arguitur, q̄a tale corpus eſt corpus ex generatione diſtemperatum in ſimplicibus & primis particulis, aut in organicis non coæquale. ergo &c. Quinto. cuicūq; conuenit aliqua denominatio ſecundū quid, eidem cōpetit ſimplicit̃ ſibi oppoſita. vt huic quod eſt merces in mari ꝓijcere tēpore tēpeſtatis cōpetit eſſe bonum aut eligibile ſecundum quid, cui competit eſſe ſimpliciter & abſolute malum ſed ſanitati nunc attribuitur denominatio ſanitatis ſecūdū quid, quia ſanitas vt nunc ſecundum quid eſt ſanitas, igit̃ eadē eſt ægritudo ſimpliciter. Sexto. niſi ægritudo ſimpliciter eſſet ſanitas nūc, ſequeretur ꝙ eſſet dabilis aliqua ęgritudo quę nec eſſet ſimpliciter nec vt nunc talis. conſequēs contra Gal. in littera. arguitur conſequentia, quia obliquitas naſi ſortis ex generatione acquiſita ſenſibiliter lædens operationes eſt ægritudo. ſed non ſimplr̃ talis, quia non intenſæ malitiæ, nec vt nunc talis, quia non eſt acta a ſubiecto faciliter remoueri. Itē aliqua ægritudo vt nunc hac tortura naſi eſt deterior, igit̃ hæc nō eſt ſimplr̃ talis. aſſumptū patet, quia cauſon hac tortura naſi plus lædit operationes, ꝙ tamen ipſa non ſit talis vt nunc, deductum eſt.

Notandum ꝙ de iſta quæſtione duæ inuentæ ſunt poſitiones. Prima Pluſq̄ꝫcōmen. ponentis quamlibet ęgritudinem ſimpliciter, & ſimiliter neutralitatem ſimpliciter eſſe in latitudine ſanitatis nunc collocandam, & vniuerſaliter quamlibet diſpoſitionem a Gal. denominatam talē ſimpliciter. Secunda vero poſitio fuit Haly quam inſecutus eſt Gentilis & omnes patauini. ponunt. n. ꝙ nullum ægrum ſimpliciter eſt in latitudine ſanitatis ſituandum ſed ægritudinis, & conſequenter ꝙ ægrum ſimpliciter eſt peſſime ægrum, ideo in quęſtione erunt duo articuli. In primo tractabitur prima poſitio tangendo modum iſtum probabiliter ſuſtinendi. In ſecundo tractabitur ſecunda poſitio cum modo ipſum defendendi probabiliter.

Quantū ad primū p̄mittēda eſt primo hęc diſtō ꝙ ęgritudo cōtra ſanitatē & neutralitatē diſtincta ſumit̃ duplicit̃. Ægritudo contra ſanitatem et neutralitatē dupliciter.

Primo proprie et pręciſe pro diſpoſitione pręternaturā immediate ſenſibiliter operationes lędente. Secundo cōmuniter pro qualibet diſpoſitione ſiue naturali ſiue pręter naturā qua corpus aliquod immediate ſenſibiliter leditur in operationibus ſibi debitis, vel naturaliter ſenſibiliter labit̃ ab

optime ſano. qualiter corpus valde choleticum vel phlegmaticum & ſi debitas ſibi operationes producat, ægrum tamen appellamus eo ꝙ in illis reſpectu optime ſani ſenſibiliter læditur. tale.n.corpus non eſt reſpectu optime ſani denominandum ſanum, quia non eucraton nec coæquale reſpectu eiuſdem. erit igitur ægrum vel neutrum denominãdum, ſed non neutrum, quia læditur ſenſibiliter. igr̃ &c.

Præmiſſa hac diſtinctione ſit prima ſuppoſitio. ꝙ non repugnat eandem diſpoſitionem numero diſtinctis extremis comparatam ad vnum denominandam eſſe facile mutabilem, quæ tamen reſpectu alterius eſt difficile mobilis, vt diſpoſitio cholericiſſimi naturalis ad febrem comparata dicitur facile mobilis, ad optimam vero ſanitatem comparata dicitur difficile mobilis. ex quo patet ꝙ non repugnat eandem diſpoſitionem diſtinctis extremis comparatam talẽ ſimul ſimpliciter & vt nunc eſſe denominabilem. Secũda ſuppoſitio eſt iſta. ꝙ omnes lapſus ægritudinales ſimplicit̃ ſunt in eadem latitudine ponendi, ſic. ſ. ꝙ ſi aliquis illorum eſt in latitudine ſanitatis, ita & quilibet. patet, quia omnes ſunt eiuſdem ſpecificæ denominationis, ideo &c. Tũc ſit prima concluſio. Quælibet ſanitas vt nunc ab optima ſanitate ſenſibiliter derelicta eſt ægritudo ſimpliciter. perſuadetur primo, quia quælibet talis eſt ægritudo ſaltem cõmuniter ſumpta, & non talis vt nunc, igitur talis ſimpliciter. Itẽ quodlibet tale ſanum vt nunc comparatum optime ſano ẽ ſanum ægrum vel neutrum. ſed non ſanum nec etiam neutrum cum ſit ſenſibiliter læſum. igitur eſt ægrum. cum igit̃ non ſit ægrum vt nunc, ſequitur concluſio. Item cuilibet tali corpori conuenit diffinitio ægri ſimpliciter quæ eſt eſſe corpus a generatione diſtemperatum. igitur &c. Item pro iſta concluſione procedunt omnia argumenta adducta ſuperius poſt oppoſitum. Secunda concluſio ſequitur. Q. omne ægrum ſimpliciter eſt ſanum vt nunc. & conſequenter omnis ægritudo ſimpliciter eſt ſanitas vt nũc, probat̃, quia aliqua ægritudo ſimpliciter eſt ſanitas vt nunc ꝑ præcedentẽ concſonẽ. ſed oẽs lapſus ægritudinales ſimpr̃ ſunt in eadem latitudine reponendi per vltimã ſuppoſitionẽ. igitur &c. Ex iſta concſone ſequitur primo ꝙ omnis ægritudo ſimpliciter eſt naturalis diſpoſitio corpori cuius eſt ęgritudo. Secundo ſequitur. ꝙ nulla ægritudo ſimpliciter eſt peſſima ægritudo, quia nulla diſpoſitio naturalis eſt hmõi.

Tertio ſequitur. aliquã ægritudinem nunc aliqua ægritudine ſimpliciter eſſe deteriorem lapſum. Quarto ſequit̃. ſanitatem ſimpliciter & ægritudinem ſimpliciter nõ eſſe extremaliter contraria. Quinto ſequitur. latitudine ægritudinis contra ſanitatẽ ex oppoſito diſtingui, quia. ſ. oẽm ſanitatem vel oẽ denominatũ ſanũ penitus excludent non eſſe diuiſibile in ægritudinẽ nunc & in ægritudinẽ ſimpr̃ quæ ẽ ſanitas. & pl̃a alia ſequunt̃ ex his. Et ſic arguit̃ contra ſecũdã concſonẽ & fundamentũ, quia ægrũ ſimpr̃ denominat̃ ægrũ ſimpr̃, quia deficit ab optime ſano. vel igit̃ ægrũ dr̃ ægrũ ex parte rei, vel quia ſumme ægrũ. Si primũ ſequit̃ ægritudinẽ nunc eſſe ægritudinẽ ſimpr̃, quia vere ex parte rei eſt ægritudo tã reſpectu ſui q̃ optimæ ſanitatis. Si ſecundũ ſequitur leprã confirmatã & hecticam tertiæ ſpeciei eſſe ægritudinem ſimpr̃. per quãlibet. n. earũ corpus eſt ſũme ægrũ cũ igit̃ nulla iſtarũ ſit ſanitas vt nũc, ſequit̃ oppoſitũ ſecundæ cõcſonis. Itẽ nõ minus apta eſt diſpõ hectici tertiæ ſpeciei reſiſtere cauſis ad optimã ſanitatẽ permutantibus q̃ diſpõ cholici naturalit̃ ſe hñtis, ſed ꝓpter hoc denominat̃ diſpõ cholicisſimi ægritudo ſimpr̃. ergo &c. Ad primũ iſtorũ dicitur ꝙ non, ideo ægrum ſimpliciter denominatur tale &c. ſic. n. oẽ ægrũ eſſet ægrũ ſimpr̃, ſed quia naturaliter ab optimo ſano ſenſibiliter deficit. vt in præcedenti quæſtione tactum eſt. ideo non dicitur ſimpliciter ægrum quia vere nec quia ſumme ægrum. Et per idem ad ſecundum dicitur negando minorem. non. n. ideo dicitur aliqua ægritudo ſimpliciter quia difficile permutabilis, ſed quia diſpoſitio naturalis exiſtẽs eſt ſenſibilit̃ lapſa &c.

Ad hoc tamen ſequitur ipſam ad optimam ſanitatem eſſe difficile permutabilem, ſed non ecõtra. Ratio igitur formalis ægritudinis ſimpliciter eſt eſſe lapſum naturalem ab optima ſanitate ſenſibiliter derelictum. Et hanc ſententiam fortaſſe ſenſit Gal̃. per ly ex generatione poſitum in diffinitione ægritudinis ſimpliciter, per diſpoſitionem. n. a generatione exiſtente intellexit diſpoſitionem fixam naturaliter exiſtentem, & hæc expoſitio multas tollit inſtantias Gentilis & Patauinorum ſequentium viam oppoſitam. Tertia cõcl̃o. Licet omnis ægritudo ſimpliciter ſit ſanitas vt nũc, non tamen omnis ſanitas vt nunc eſt ægritudo ſimplicit̃. Prima pars eſt præcedens concluſio. Secunda pars probatur ſic. ſanitas vt nunc ſenſibiliter recedens a ſano ſimpliciter non eſt ægritudo ſimpliciter eo quòd non eſt ab optima ſanitate ſenſibiliter lapſa. igitur &c. Quarta concluſio. Aliqua ſanitas vt nunc eſt neutralitas ſimpliciter. probatur ſic. aliqua ſanitas vt nunc eſt diſpoſitio denominabilis ſimpliciter talis, & non ægritudo nec ſanitas ſimpliciter. igitur aliqua talis eſt neutralitas ſimplicit̃. Prima pars aſſumpti arguitur. ſanitas ſanguinei a ſano ſimpliciter inſenſibiliter diſtantis eſt diſpoſitio ſimpliciter talis, eo ꝙ eſt a generatione talis ad ſenſum datum, ſed illa eſt ſanitas vt nunc. Secunda pars perſuadetur, quia talis diſpoſitio non eſt ſanitas ſimpliciter vt ſequitur ex caſu, nec ægritudo ſimpliciter, quia non ſenſibiliter lapſa. igitur huiuſmodi ſanitas eſt neutralitas ſimpliciter. Ex his ſequitur primo ꝙ maior eſt latitudo ſanitatis nunc q̃ ægritudinis ſimpliciter. patet quia ſimul includit latitudinem ægritudinis, & neutralitatis. Secundo ſequitur maiorem eſſe latitudinẽ ſanitatis nunc q̃ ſanitatis ſimpliciter, quia nõ eſt minor latitudo ægritudinis ſimpliciter q̃ ſanitatis ſimpliciter. ſed maior eſt latitudo ſanitatis nunc q̃ ægritudinis ſimplicit̃. ergo &c. Sequitur vlterius hanc propoſitionem eſſe cõcedendam. aliqua ſanitas eſt ęgritudo. ſimiliter omne ſanum vt nunc eſſe ægrum aut neutrum ſimpliciter, quia omne tale eſt ab optime ſano naturaliter lapſum ſenſibiliter vel inſenſibiliter. Si primum eſt ægrum ſimpliciter. Si ſecũdum eſt neutrum ſimpliciter. Ex quibus patet ordo quo ſituãda ſunt corpora in latitudine ſanitatis ſecundum hanc viam. In primo enim ordine ponitur ſanum ſemper. In ſecundo ſanum vt multum. In tertio neutrum vt multum. In quarto neutrum ſemper. In quinto ægrum vt multum. In ſexto ægrum ſemper. Sed de his clarius infra.

Ordo ſituandi corp̃a ĩ latitudine.

Hanc igitur defenſando viam reſpondetur ad argumenta adducta ante oppoſitum. Ad primum negetur aſſumptum. ſ. nulla ſanitas eſt ægritudo. & conſequenter negetur ſanitatem & ægritudinem qualitercunq; ſumptas eſſe cõtrarias, vt eſt ſupra viſum. Et per idem ad primam & cõfirmationem dicitur ꝙ ſanitas aliqua & ægritudo aliqua non ſunt abinuicem eſſentialiter ſpecie diſtincta. Pro ſecunda confirmatione negandum eſt ꝙ quęlibet ægritudo eſt diſpoſitio pręter naturam illius cuius eſt ægritudo. Ad ſecundum conceditur eandem diſpoſitionem diſtinctis cõparatam ſimul denominabilem eſſe faciliter & difficulter remouibilem, vt in articulo declaratum eſt. Ad tertiũ neganda eſt maior. ſ. quæcunq; a reali artifice &c. Cõceditur tamen ꝙ quæcunq; talia diſtincta ſunt realiter vel ſaltem includũt rationes realiter diſtinctas, & ſic eſt in propoſito. licet enim ex parte rei ſit idem ęgrum ſimpliciter et ſanum vt nunc, rationi tamen ægri ſimpliciter vt ſic annectitur conſideratio diſtincta a conſideratione ſani vt nunc, inquantum. n. eſt aliquod corpus ægrum ſimpliciter indicat de ſui permutatione ad melius. inquantum vero ſanum vt nunc indicat de ſui cuſtodia & pręſeruatione. hi autem ſunt actus diſtincti. Ad quartum negetur cecitatem a natiuitate &c, eſſe ægritudinem ſimpliciter. immo eſt ægritudo vt nunc &c. Contra hoc arguitur. huiuſmodi ægritudo non eſt faciliter remouibilis ſed fixa apta durare ſemper talis. ergo eſt ægritudo ſimpliciter. neganda eſt conſequentia. Ad hoc enim vt ęgritudo aliqua ſit denominanda talis vt nunc, ſufficit ipſam eſſe ſubiecto modicum fi-

xam vel non eſſe ſubiecti naturalem diſpoſitionem qualis eſt cecitas. Contra. ſicut cecitas a generatione denotat defectum ab optima compoſitione, ita cholericitas intenſa a generatione contracta denotat defectum ab optima complexione. ſed huiuſmodi cholericitas eſt ſanitas nũc & ægritudo ſimpliciter. igitur & cecitas. Huic dicitur negãdo cõſequentiam, eo ꝙ cholericitas eſt principium per quod licet imperfecte producantur operationes cholerici, & ſic aliquas perficit operationes, nullas tamen vt ſic perficit cecitas igitur &c. Ad quintum negatur ſimilitudo illa propter cauſam ſuperius dictam. conceditur tamen ꝙ ly ſimpliciter cum eiſdem connotationibus ſignificat peſſimã ægritudinem additum ad ly ægrum, vel ægritudo cum q̃bus optimam ſignificat ſanitatem additum ad ly ſanum. Additum autem ad ly ſanum ſignificat ſanitatem naturalit' maxime fixam. & pariter additum ad ly ægrum vel ægritudo ſignificat ægritudinem naturaliter peſſimam & maxime fixam. ſed hoc non repugnat poſitioni vt patet. Ad ſextum dicitur illam maiorem negando. ſ. ſicut ſe habet ſanum ſimpliciter ad ſanum nunc &c. quia tam ſanum ſimpliciter q̃ vt nunc ſituatur in latitudine ſanitatis contra ægritudinem proprie ſumptam diſtincta. ſed ægrum ſimpliciter et ægrũ nunc non ambo non in ſanitatis latitudine ægritudini proprie ſumptæ contra diſtincta ſituantur, vt viſum eſt in articulo. igitur &c. Pro forma tamen argumenti dicitur iſtã conſequentiam non valere, ſicut ſe habet ſanum ſimplicit' ad ſanum vt nunc, ita ægrum ſimpliciter ad ægrũ vt nũc. ergo permutatim ſicut ſanum ſimpliciter ad ægrum nunc, ita ægrum ſimpliciter ad ægrum nunc. Non. n. arguitur a proportione commutata, quia non concluditur antecedens de antecedente, & conſequens de cõſequente, immo antecedens vnius proportionis de conſequente alterius, & ideo conſequentia non valet. ſicut non ſequitur ſicut ſe habent octo ad quatuor, ita duo ad vnum. igitur ſicut octo ad vnũ ita quatuor ad duo. ſed bene ſequit'. ergo ſicut octo ad duo, ita quatuor ad vnum. vbi infertur antecedens de antecedẽte &c. ſic in propoſito arguendum eſt, ſicut ſanitas ſimpliciter ad ſanum nunc, ita ægrum ſimpliciter ad ægrum nũc. igitur ſicut ſanum ſimpliciter ad ægrum ſimpliciter, ita ſanum nunc ad ægrum nunc. Hæc. n. conſequentia valet. ſed negandum eſt aſſumptum, vt dictum ad hæc probabilit' de primo articulo. Quantum ad articulum ſecundũ. Sciẽdum eſt primo ꝙ vbi noſtra translatio græca habet ægrũ ſimpliciter, translatio arabica habet ægrotatiuum.

Ægrotatiui aptitudo duplex.

Ægrotatiuum vero, iuxta grammaticorum ſententiã duplicẽ põt denotare aptitudinem. ſ. acquirendi diſpoſitionem importatam per terminum iſtum ægritudo vel ægrum, aut perſiſtẽdi in diſpõne iſta iam adepta. Exemplũ primi. Dicimus aliquem eſſe luſiuum, quia facile prouocatur ad ludum. Exẽplum ſecũdi. Sicut ſi per ſor. eſſe luſiuum intelligamus ſor. in ludo exiſtentem eſſe aptum diu permanere, vt iſta ꝓpõ ſor. eſt luſiuus. ſignificet ſor. eſſe ludentem, & cum hoc i ludo perſiſtere.

Ægrotatiuũ corpus dupliciter. Sanatiuũ dupliciter. Corpus ęgrũ ſimpľr, dupliciter.

Siľr in propoſito aliquod corpus eſſe ægrotatiuum intelligere poſſumus, vel quia aptum prõpte & faciliter cadere in ægritudinem, vel quia ægrum exiſtens aptũ ẽ in ægritudine permanere diu, et cauſis ægritudĩs remotiuis multũ reſiſtere. Conſimilit' per oĩa diſtinguere poſſumus de ly ſanatiuũ. dicitur. n. ſanatiuũ, quia aptũ in ſanitate perſiſtere, & cauſis ſanitatis remotiuis multũ reſiſtere, aut q̃a aptum faciľr ad ſanitatẽ perduci. Ex quibus patet duplicit' poſſe denominari corpus ægrũ ſimpľr. Primo ab aptitudine cadendi in ægritudinem. Secundo ab aptitudine permanendi, & penes has diſtõnes ſunt iſtæ oẽs cõclõnes probabiliter concedendæ. Prima cõclõ. quodlibet ſanũ vt nũc eſt ægrotatiuũ primo modo. patet, quia oẽ ſanũ vt nũc eſt corpus aptũ faciliter in ægritudinẽ cadere. Ex quo ſequit' ꝙ oẽ corpus ſanum vt nunc eſt ægrũ ſimpľr primo mõ. conuertuntur. n. ægrũ ægrotatiuũ primo mõ. & ægrum ſimpľr primo modo ſumptũ. Secunda cõclõ ſequit'. Ægrotatiuum vel ægrũ ſimpľr primo modo non neceſſario eſt vere ægrũ. patet, quia eſt ſanum vt nunc. Nota tamen ꝙ iſta ꝓpoſitio apud eoſdem. hoc corpus eſt ægrotatiuũ, poteſt duplicem habere ſenſum. Primus eſt. hoc corpus eſt aptum in ægritudinem cadere, & ſic tã actu ſanum q̃ actu ægrũ denominari poteſt ægrotatiuum. Secundus ſenſus eſt. hoc corpus non ægrotat, ſed eſt ægrotare paratum, & ſic ſolum ſanum vt nunc aut neutrum vt nunc eſt ægrotatiuum.

Tertia concluſio. Nullum ſanum vt nunc eſt ægrotatiuũ ſecundo modo. probatur, quia nullum ſanum vt nunc eſt actu ægrum. igitur. Ex quo patet nullum tale eſſe ægrũ ſimpliciter modo ſecundo. ad hoc. n. vt aliquod taliter ſit ægrũ denominabile requiritur illud eſſe ęgrum ęgritudine ab eo de difficili vel impoſſibile remouibili. Et pro iſta cõcluſione poſſunt adduci omnia argumenta adducta ante oppoſitum. Quarta concluſio. Gal. diffiniens ęgrum ſimpliciter in littera non diffinit ęgrum ſimpliciter primo modo, ſed ſecũdo modo ſumptum. patet, quia hic diffinit ęgritudinem ſimpliciter contra diuiſam ęgritudini vt nunc. ſed ęgritudo nunc non contra diſtinguitur ęgritudini ſimpliciter primo modo dictę. igitur &c. Prima pars aſſumpti patet. Secũda pars probatur, quia ęgritudo ſimpliciter primo modo idẽ eſt quod ſanitas vt nunc. Ridiculum autem eſſet ęgritudinẽ taliter tanquam per oppoſita diuidere. ęgritudinum alia ſanitas nunc, alia ęgritudo nunc. igitur &c. Penes ſupradicta nota ꝙ ſi ſanatiuum & ſanum ſimpliciter conuertant', vt ęgrotatiuum & ęgrum ſimpliciter, ſicut conceſſum eſt ſanum nunc eſſe ęgrum ſimpliciter, quia ęgrotatiuum primo modo, pariter concedendum eſt ęgrum nunc eſſe ſanũ ſimpliciter, quia ſanatiuum primo modo, vt corpus optime ſanum ſi fiat leuiter ephemerans erit ęgrum nũc, quod tamen pro tunc erit ſanatiuum, vt patet. & per conſequens ſanum ſimpliciter. Conſimiliter de ſano & ſanatiuo quantum ad alia dicendum eſt ſicut de ęgro & ęgrotatiuo. & ſicut de ęgro ſimpliciter dicendum eſt, ita de neutro ſimpliciter eſt dicendum. nullum enim vere neutrum ſimpliciter eſt ſanum vt nunc. aliquod tamen ſanum vt nunc eſt neutrum ſimpliciter, quemadmodum de ęgro dictum eſt. Et ex hoc vlterius patet ꝙ illud quod inferius a Gal. appellatur neutrum ſimpliciter non eſt vere neutrum, nec eius diſpoſitio eſt neutralitas, ſed eſt quędam neutra ſanitas media ſcilicet inter ſanitatem ſimpliciter : & ſanitatem multum lapſam ab ea.

Volendo igitur hanc poſitionem ſuſtinere, reſpondendũ eſt ad argumenta adducta poſt oppoſiuum. Ad primum dicitur ꝙ per ęgrum ſimpliciter ibi ſituatum in latitudine ſanitatis intellexit ægrotatiuum primo modo, quod nõ eſt actu ægrum ſed ſanum vt nunc. Et eodem modo de neutro ſimpliciter dicendum eſt. Ad ſecundum cõcedit' ægritudinem ſimpliciter eſſe extremaliter oppoſitam ſanitati ſimpliciter, qualiter tamen Gal. auctoritas ſit exponenda videbitur infra circa litteram. Ad tertium dicitur ſicut ad primum. Ad quartum dicitur ꝙ non omne a generatione tale eſt tale ſimplicit', exponendo ly a generatione, vt in diffinitione ægri ſimpliciter exponebatur. Ad quintum dicitur negando maiorem. cuicunq; competit aliqua denominatio ſecundum quid &c. nam eſſe bonum conuenit ſomno & vigiliæ ſecundum quid, quia ſecundum determinatum tempus & determinatas circunſtantias, quæ tamẽ nõ denominantur ſimpliciter mala. Ad ſextum patet ex dctis in præcedenti quæſtione. de eo vero quod tangitur de obliquitate naſi videbitur in quæſtione.

Quæſtio. xiij.

VTRVM Quilibet lapſus ægritudinalis ſimpľr ſit quolibet lapſu ęgritudinali vt nũc deterior lapſus. Arguit' multipľr ꝙ ſic. Primo de difficiliori ꝑmutat' ad optime ſanũ lapſus ægritudinalis ſimpľr q̃ lapſus vt nũc. igit' aſſumptũ arg', quia lapſus talis ſimpľr ẽ difficile remouibilis. talis aũt vt nũc facile. Secũdo. Ægrũ ſimpľr ẽ peſſime ægrũ vt nũc vero remiſſe. ſed deterior lapſus eſt peſſima ægritudo q̃ remiſſa. igitur. probatur maior. q̃a ſanum ſimplicit' et

ægrum

ægrum ſimpliciter extremaliter opponuntur,ſed ſanū ſimpliciter eſt optime ſanum,igitur ægrum ſimplicit' eſt peſſime ægrum. Tertio.Latitudo malitiæ ægritudinis ſimpliciter & latitudo malitiæ ægritudinis nunc totaliter ſe excludunt,ita ꝙ non ſit reperibilis ægritudo talis vt nūc præciſe æqualis in malitia ægritudini ſimplicit'.ſed aliqua ęgritudo ſimpliciter eſt aliqua vt nunc deterior lapſus.igit̃ quęlibet ægritudo ſimpliciter eſt qualibet nūc deterior lapſus. conſequentia nota intelligenti,maior ſatis patet. & minor poteſt probari penes quamlibet poſitionem,quia penes tenentes ęgritudinem ſimpliciter eſſe peſſimam patet.Penes autem tenentes ægritudinem ſimpliciter eſſe ſanitatem vt nunc adhuc patet.Nam diſpoſitio melancholiſſimi videt̃ eſſe multo deterior q̃ temperati naturaliter,ſed accidentaliter leuiter ephemerantis.

Ad oppoſitum arguitur. Aliqua ægritudo nunc aliqua ægritudine ſimpliciter eſt deterior lapſus.ergo quæſtio falſa.Aſſumptum probatur,quia per aliquam ægritudinē vt nunc magis læduntur operationes vel magis ſunt aptæ lædi q̃ per aliquam certam datam ſimpliciter, vt febris tertiana.cōtinua magis lædit operationes q̃ brachij vel cruris tortura incorrigibilis ex tēpore acquiſita.ideo &c.

Reſponſio iſtius quæſtionis pendet ex ſolutione præcedentis.aliter.n.ſoluenda eſt a ſequentibus viam Pluſq̃cōmentatoris,& aliter a tenētibus viam oppoſitam. Ideo primo tractabitur reſponſio ad quęſtionem ſecundum primā poſitionem.Secundo penes aliam.

Quantum ad primum ſit prima ſuppoſitio. quæcunq; corpora naturaliter vel præternaturaliter lapſa ſunt adinuicem in quantitate diſtantiæ ab optima ſanitate comparabilia.patet,quia eſſe diſtans ab optima ſanitate eſt denominatio omnibus corporibus lapſis ab optima ſanitate vniuoce cōicabilis recipiens magis & minus.ergo &c. conſequētia tenet ex altiori ſcientia,& aſſumptum patet intuenti. Sciēdum eſt tamen ꝙ inter optimam ſanitatem & diſpoſitiones lapſas ab ea duplicem imaginari poſſumus diſtātiam. Vna eſt gradualis vel quantitatiua qualitatum vel naturarum in quibus conſiſtit ſanitas vel ægritudo, qualiter corpus calidum in ſecundo hac graduali diſtantia dicimus eſſe ab optima ſanitate diſtantius q̃ calidum vel frigidum in primo. Similiter corpus in quantitate recedens a mediocritate per digitale dicimus minus diſtans q̃ recedens per pedale. Altera eſt diſtantia perfectionalis,qua dicimus perfectiorem ſanitatem citra optimam ab optima ſanitate minus diſtare in perfectione quamuis gradualis diſtantia naturarum vtrobiq; fuerit æqualis. verbi gratia. plus recedit melancholicus in primo q̃ ſanguineus in primo ab optime ſano alijs paribus hac perfectionali diſtantia,licet forte graduales diſtantiæ ſuarum complexionum ab optima ſanitate ſint pares. Iſtam diſtinctionem conſueuerunt antiqui Bononienſes ponere ſub his verbis.quædam eſt diſtantia latitudinis naturarum.quædam eſt diſtantia naturalitatis, & præternaturalitatis.intelligentes per primam diſtātiam gradualem iam dictam,per ſecundam vero diſtantiā perfectionalem,& per quamlibet harum poteſt verificari ſuppoſitio poſita. Secunda ſuppoſitio poſita penes poſitionē Pluſq̃cōm.oē corpus ab optime ſano ſenſibiliter lapſum vel a proprio temperamento ſenſibiliter recedens eſt ægrū ſimpliciter denominandum.patuit ſupra. Tertia ſuppoſitio.quanto aliquod corpus alio corpore eſt ab optime ſano perfectionali diſtantia remotius , tanto eſt eodem lapſum deterius.& intelligatur hæc ſuppoſitio vt ly tanto & ly quāto æqualitatem denotēt arithmeticam & non geometricā. perſuadetur hæc ſuppoſitio.per quantum eſt aliquod corpus alio ab optima ſanitate diſtantius,per tantū perfectionalem exceſſum exceditur a minus lapſo ab optime ſano. ſed per quantum exceſſum exceditur per tantum eſt imperfectius vel deterius lapſum.ergo &c. Quarta ſuppoſitio licet ita ſit,non tamē quanto aliquod corpus alio ab optime ſano eſt gradualiter vel ſecundum quantitatem naturarum ſuarum diſtantius tanto eſt eodem peius lapſum. patet hoc aliqualiter ex declaratione primę,quia melancholicus per vnum gradum frigiditatis & ſiccitatis lapſus a temperamēto multo deterius labitur q̃ ſanguineus æquali graduali diſtantia ab eodem recedens,cum deterius ſit alijs paribus remoueri a temperamento per frigidum & ſiccum q̃ per calidum & humidum. Ex quo ſequitur ꝙ non penes magnitudinem diſtantiæ gradualis a temperamento eſt lapſus malitiæ menſurandus quamuis bene penes perfectionalem diſtantiam ad ſenſum datum. Nota tamen ꝙ ſemper ex inæquali diſtantia graduali a temperamento cū alijs paribus,ſequitur inæqualis diſtantia perfectionalis & ex æquali æqualis. Iuxta hæc ſit prima concluſio. Totalis latitudo ægrorum vt nūc maiorem malitiam vel imperfectionem includit q̃ totalis latitudo ægrorum ſimpliciter. probatur.in latitudine.n.ægrorum ſimpliciter non includunt̃ niſi naturaliter lapſa penes hanc poſitionem. In latitudine vero ægrorum nunc omnia pręternaturaliter lapſa,ſed maior eſt malitia præternaturaliter lapſorum q̃ naturaliter,eo ꝙ in latitudine præternaturaliter lapſorum includunt̃ ęgra ægritudinibus mortalibus ſubito & cum vehementia occidentibus,ergo &c. Ex iſta concluſione ſequitur primo aliquam ægritudinem nunc eſſe qualibet ægritudine ſimpliciter lapſum deteriorem. Sequitur ſecundo extremum intenſius latitudinis ægritudinis nunc eſſe diſtantius a ſanitate ſimpliciter q̃ extremum intenſius ægritudinis ſimpliciter. Secunda concluſio licet ita ſit , non tamen quodlibet ægrum vt nunc eſt quolibet ægro ſimpliciter deterius lapſum. hæc concluſio probabiliter ponitur contra communiter ſequentes viam Pluſq̃cōmē.& perſuadetur ſic. alicuius ægri ſimplicit' operationes magis lęduntur reſpectu optime ſani q̃ alicuius certi dati ægri nunc,igitur &c. conſequentia patet per ſuppoſitionem tertiam. & arguitur aſſūptum,quia plus læduntur operationes melancholiciſſimi corporis decrepiti reſpectu optime ſani q̃ corporis iuuenilis prius optime ſani,nunc autem ſolum ephemerātis,ſicut poteſt diſcurrendo patere per ſingulas horum corporū operationes. Item aliquis lapſus naturalis eſt aliquo lapſu præternaturali deterior,igitur non repugnat aliquam ægritudinem ſimpliciter eſſe aliqua ægritudine vt nūc deteriorem lapſum.aſſumptum arguitur.ponendo.a.eſſe gradum perfectionis optime ſani.b.eſſe gradum perfectionis ſanitatis melancholiciſſimi ab illo multum diſtantis.& ponatur optime ſanum pręternaturaliter debere labi ab.a.ad gradum lapſus deteriorem.b.intra tamen latitudinem humanæ cōplexionis,& patet ꝙ priuſq̃.a.labatur ad lapſum deteriorē b.labetur ad minus malum ipſo.b.quia alias fieret tranſitus ab extremo ad extremum:& non per medium . ſit igit̃ lapſus ille minus malus.c. & ſequitur aſſumptum, quia.c. eſt lapſus præternaturalis.b.naturalis.ſed.c.eſt lapſus minus malus.b.ergo &c. Pro iſto forte diceretur.c. non eſſe minus malum lapſum.b.licet.b.lapſus ſit a temperamento perfectionaliter diſtantior,quia.c.non eſt ſolum lapſus reſpectu optime ſani,ſed reſpectu illius corporiſmet cuius eſt lapſus.b.vero eſt lapſus tantum reſpectu optime ſani. & cum hac reſponſione fere omnes tranſeūt. Contra arguitur.hæc ſolutio parum in caſu argumenti procedit,qui a ponebat̃ lapſum.c.acquiri optime ſano.ideo reſpectu eiuſdem præciſe eſt lapſus.c.&.b.Eſt.n.b.ægritudo ſimpliciter quæ dicitur talis vel tantus lapſus reſpectu optime ſani.c.vero ponitur lapſus præternaturalis reſpectu optime ſani.Item in maiori proportione perfectionaliter exceditur.b.ab.a.q̃.c.excedatur ab.a.igitur maioris perfectionis eſt.c.q̃.b.conſequentia tenet per illud principium. ſi alicuius tertij ad duo inæqualia fuerit proportio maioris inęqualitatis,ad maius quidem minorem,ad minus vero maiorē optinet proportionem. Corrolarium . primo ſequitur ex his aliquam ſanitatem vt nunc.patet hoc. Secundo ſequitur ꝙ plus diſtat extremum remiſſius latitudinis ſanitatis nunc a ſanitate ſimpliciter optima quàm extremum

Sanitatis optimę et diſpōnis lapſę ab ea diſtātia duplex.

remiſſius latitudinis ægritudinis nunc diſtet ab eodem.

Tertio ſequitur ꝙ extremum intenſius latitudinis ægritudinis ſimpliciter plus diſtat a ſano ſimpliciter q̃ extremũ remiſſius latitudinis ægritudinis nunc diſtet ab eodem.

Quarto ſequitur ꝙ non tota latitudo ſanitatis vt nunc perfectionaliter mediat inter ſanitatem ſimpliciter optimam, & totalem latitudinem ægritudinis nunc. Ex quibus vlterius patet aliquod ægrum vt nunc alicui ſano vt nunc eſſe æquale in perfectione & conſequenter alicui ægro ſimpl'r, quia aliquo eſt deterius lapſum, & aliquo minus malum. igitur non repugnat alicui præciſe eſſe æque male lapſum. Ex quo vlterius equitur hanc conſequentiam non valere, æque perfecte vel perfectius diſpoſitum eſt.a.corpus ſicut b.ſed.b.eſt ſanum.igitur.a. eſt ſanum vel non eſt ægrum. Eſt.n.in caſu antecedens verum & conſequens falſum, vt patet. Hæc probabiliter de primo articulo.

Quantum ad ſecundum ſit prima concluſio. Poſſibile ẽ aliquod ægrum nunc ab optime ſano gradualiter minus diſtare q̃ ſanum vt nunc certum datum, vel etiam æqualit'. patet concluſio, ponendo duo corpora æque optime ſana labi paulatim. vnum ad gradum ſecundum caloris quo ad reddatur ſanum vt nunc. reliquum vero ſubito ad ſimilem gradum labi, & patet ſecundum eſſe ægrum nunc, primo permutato ad ſanitatem nunc æque gradualiter a temperamento diſtante. Secunda concluſio. Licet ita ſit ægritudine tamen vt nunc & ſanitate nunc acquiſitis per ſolam gradus intenſionem vel remiſſionem cum alijs paribus diſtantior eſt ab optime ſano ægritudo nunc, q̃ ſanitas vt nunc apparet, quia tunc non acquiritur ægritudo nunc, niſi quia tantus gradus ſubiecto acquiritur ꝙ cum ipſo non poteſt ſubiectum permanere ſanum. Tertiam concluſionem pōnunt, quidam ꝙ licet ægritudo nunc minus ſit gradualiter diſtans ab optime ſano q̃ aliquo certa data ſanitas nunc diſtet ab eodem, eſt tamen diſtantior ab optime ſano q̃ ſanitas nunc ratione lapſus comparati ad virtutem vt operationum productiua eſt quæ concluſio non plus ſignificat niſi ꝙ licet aliqua ægritudo nunc ſit aliqua ſanitate nunc minus gradualiter diſtans ab optima ſanitate, magis impeditiua eſt tamen virtutis in ſuis operationibus ægritudo nũc q̃ aliqua ſanitas nunc ab optima ſanitate gradualiter diſtãtior. probatur concluſio ſic. plus poteſt ſupra virtutem vt operationum productiua eſt lapſus ægritudinalis nunc iam dictus q̃ ſanitas nunc. igitur &c. aſſumptum arguitur, q̃a per iſtum magis impediuntur operationes. impediuntur.n. reſpectu ſui & reſpectu optime ſani. in ſano vero nunc non niſi reſpectu optime ſani. Hæc autem concluſio vniuerſaliter intellecta non apparet vera, nam lapſus decrepiti melancholiciſſimi ſibi ſani ad mortem tendentis videtur plus multum poſſe ſupra virtutem vt operationum productiua ẽ q̃ leuis ephemera in iuuene naturaliter temperato. ſed primus lapſus eſt ſanitas nunc, ſecundus vero ægritudo nunc ergo &c. Item contra eandem concluſionem procedunt argumenta adducta in præcedenti articulo ad probãdum cõcluſionem oppoſitam. Item perfectior eſt diſpoſitio corporis prius optime ſani naturaliter & in iuuentute conſtituti ſed leuiter ephemerantis q̃ melancholiciſſimi iam dicti, ſed omnis diſpoſitio citra optimam alia perfectior eſt virtutis minus impeditiua, eo ꝙ non dicitur aliqua diſpoſitio magis perfecta vel minus, niſi propter maiorem vel minorem conformitatem eius ad virtutem. igitur &c. probatur maior. quia iſta diſpoſitio eſt eligibilior. igitur perfectior et melior. aſſumptum patet. nullus enim ſanæ mentis non potius eligeret ſe ex optima ſanitate factum eſſe leuiter ephemerantem q̃ eſſe decrepitum melancholicum ſibi ſanum, Item in caſu, longiori tempore poteſt vita conſeruari cum tali ægritudine nunc q̃ cum diſpoſitione melãcholica iam dicta perfectiores etiam operationes proueniunt ab ea. igitur &c. aſſumptum patet. ſituato melancholico iam dicto in diſpoſitione morti propinqua. Quartam concluſionẽ ponunt quidam ꝙ ægritudo ſemper & ægritudo ex tempore, & ſi non differant ratione terminorum ad quos aptæ ſũt perducere corpora, vel ratione cauſarum a quibus proueniunt, differunt tamen ratione lapſus ad virtutem comparati. probatur prima pars ſic. ad eundem lapſum vel conſimilem poteſt perducere ægritudo ſemper, & ægritudo eſt tempore corpus ægrũ, & ab æque fixis & ita fortibus cauſis poſſunt prouenire. igitur &c. aſſumptum patet de cecitate tã ex generatione q̃ ex tempore contracta. ſecunda pars arguitur ſic. plus impeditus eſt virtutis lapſus a generatione q̃ ex tempore. ergo &c. Hæc concluſio non placet nec ꝓbatio eſt euidẽs niſi multas gloſſas recipiat. Et ex his penes eos patet reſponſio ad quæſitum. ſ. quòd maior lapſus eſt ægritudo ſimpliciter q̃ vt nunc. eſt.n. maior ratione lapſus comparati ad virtutem vt operationum productiuam eo ꝙ ægritudo ſimpliciter magis eſt operationum læſiua. Hæc reſponſio confuſa eſt. Clarior autem reſpõſio ſequẽdo hanc viam eſt tenendo ꝙ licet non quælibet ægritudo ſimpliciter ſit qualibet ægritudine nunc lapſus gradualiter maior, quælibet tamen eſt perfectionaliter ab optima ſanitate diſtantior, eo ꝙ quælibet eſt operationũ magis lęſiua.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum ſecundum primam viam. negatur aſſumptum, & vlterius negatur quemlibet lapſum ægritudinalem vt nunc eſſe facile remouibilem. conceditur tamen ꝙ nullus merito naturalium principiorum ipſum naturaliter conſeruare intẽdẽtium eſt fixus vel difficile remouibilis. Ad ſecundum negatur aſſumptum. ad probationem negatur aſſumptum illud ſcilicet ſanum ſimpliciter & ægrum ſimpliciter extremaliter opponi, vt ſupra patuit. Ad tertium negatur maior vt patuit in primo articulo. Ad argumentũ poſt oppoſitũ nõ habet rñdere prima poſitio, ſed ſecundũ põnem ſecundam apparebit in ſequenti quæſtione, an iſta leuis tortura ſit denominanda ægritudo ſimpliciter vel non.

Quæſtio. xiij.

VTRVM Omne corpus ægrum ſit ægrum ſimpliciter aut vt nũc. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo poſſibile eſt aliquod corpus in eadem natura vel in diuerſis ſimul æqualiter participare ægritudine nunc & ægritudine ſimplicit'. ſed hoc poſito non erit hoc corpus magis ab vna q̃ ab altera ægritudine denominabile, igitur a neutra denominabitur, vel ſimul denominabitur ab vtraq;. ſed nõ poteſt poni ſecundum, eo ꝙ tunc idem eſſet ægrum ſimpliciter & ægrum nunc a neutra igitur denominabitur. & per conſequens dabile eſt aliquod corpus ægrum, non ægrum ſimpliciter, nec vt nunc. Secundo. quodlibet corpus ægrotans ægritudine peracuta ſalubri eſt ægrum. ſed nullum tale eſt ægrum ſimpliciter vel vt nunc. igitur &c. probatur minor, quia tale corpus, non ægrotat ægritudine ſemper, vel vt multum apta perdurare, nec ægritudine remiſſę malitiæ. igitur nec ęgrotat ęgritudine ſimpliciter, nec vt nunc.

Tertio brachij tortura incorrigibilis ſenſibiliter operationes impediens licet remiſſe eſt ægritudo quæ nec eſt ſimpliciter talis, quia non intenſæ malitiæ, nec talis nunc, quia non faciliter remouibilis, nec parum reſiſtens cauſis curatiuis, igitur &c. Quarto. ſextus digitus in manu eſt morbus vel ægritudo, vt patet primo de accidenti. 8. cap. nõ tamẽ ſimpliciter nec vt nunc. non enim ſimpliciter, quia vel hoc eſſet quia eſſet lapſus naturalis ſenſibiliter recedens ab optime ſano, ſicut penes poſitionẽ Pluſq̃cõm. vel quia eſt peſſima ægritudo. non primum, quia tunc eſſet ſanitas nũc, & ſi ſic eſſet inſtrumentum quo virtus aliquã perficeret operationẽ, quod non apparet, nec ſecundum, q̃a hmõi digitus non eſt diſpoſitio vel res præter naturam. igitur non eſt morbus vel ægritudo. aſſumptum arguitur, quia talis digitus eſt res naturalis. ſ. membrũ vel pars viuentis. igitur &c. & per idem probatur ꝙ non eſt ægritudo vt nunc. ſimiliter huiuſmodi digitus non eſt ægritudo vehemẽtis malitiæ. igitur non eſt ęgritudo ſimpliciter. cum igitur ſit aptus per totum decurſum ætatum conſeruari, ſequitur ꝙ non eſt ægritudo vt nunc, & per conſequens nec ſimpliciter nec vt nũc.

Ad oppoſitum

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera diuidens ægrũ in ęgrum ſimpliciter & in ægrum ut nunc.

Reſponſio ad iſtam quæſtionem ſecundum poſitionem tenentem quamlibet ægritudinem ſimpliciter eſſe lapſum naturalem, videtur expeditior eſſe ꝙ̃ ſecundum viam oppoſitam. Ideo reſpondebitur primo ad quæſitum ſecundum primam, ſecundo iuxta ſecundam.

Sẽper et multum et ut nũc quid.

Quantum ad primum pręmittendum eſt ut ſupra ꝙ iſti termini ſemper multum. & vt nunc. non ſunt ſecũdum auctorum intentionem temporales menſuras principaliter denotantes. non. n. per ęgritudinem ſemper intelligenda eſt diſpoſitio vel ægritudo omni tempore permanens. nec per ægritudinem vt multum intelligenda eſt ægritudo multo permanens tempore, & ſic de alijs. Sed per ægritudinẽ ſimpliciter intelligi debet lapſus naturalis ab optime ſano ſenſibiliter diſtans ita vt ſit difficulter ad optime ſanum permutabilis, qui ſi in genere lapſuum naturalium lapſus gradum ſupremum obtineat. Dicitur egritudo ſemper. ſi vero non ſupremum licet valde intenſum & a ſupremo valde parũ recedentem. Dicitur ægritudo vt multum. per ægritudinẽ vero vt nunc intelligitur lapſus pręter naturalis ſenſibiliter lædens operationes. ideo dictus talis vt nunc, quia non eſt diſpoſitio naturalis ſubiecto nec merito naturalium principiorum intenditur eius conſeruatio, ꝙ̃uis forte cauſa pręter naturam hanc diſpoſitionem ſic vehementer impreſſerit ut fixior reddatur in ſubiecto ꝙ̃ aliqua certa ſanitas vel ægritudo ſimpliciter, vt patet in hectica tertiæ ſpeciei. Et iuxta hoc ſit prima concluſio reſponſalis ad quæſitum, ꝙ omnis ægritudo eſt talis ſimpliciter uel vt nunc. Similiter omne ægrum eſt ægrum ſimpliciter uel ut nunc. patet, quia omnis ęgritudo eſt lapſus ſenſibilis naturalis vel pręter naturã. omnis autem lapſus naturalis eſt ęgritudo ſimpliciter. præternaturalis vero eſt ęgritudo vt nunc. igitur &c. Secunda concluſio eſt. ꝙ potentior eſt alijs paribus ægritudo vt nunc ad denominandum ſubiectum ęgrum nunc ꝙ̃ ægritudo ſimpliciter in denominando illud ægrum ſimpliciter. patet. quia concurrentibus in eadem uel in diuerſis naturis uel partibus ægritudine ſimpliciter & ęgritudine ut nũc denominatur ſubiectum ęgrum ut nunc & non ęgrum ſimpliciter. igitur &c. conſequentia nota, & aſſumptũ patet. ſor. n. ęgrotante ſimpliciter in complexione & ęgrotante ut nunc in compoſitione, uel econtra. utriſq; iſtarum ægritudinum ſufficientibus de ſe denominare totum, denominabitur ſor. æger ut nunc et non ęger ſimpliciter, eo ꝙ non denominabitur ſanus ut nunc. ergo &c. Ex iſta concluſione ſequitur hanc conſequentiam non ualere. iſt ſor. eſt ægritudo ſimpliciter. igitur ſor. eſt ęger ſimpliciter. nec ſequitur. ſor. eſt ęger ſimpliciter in complexione uel compoſitione. igitur ſor. eſt ęger ſimpliciter. nec ſequitur. ſor. eſt ſanus ut nunc in complexione uel compoſitione. igitur eſt ſanus ut nunc. Sed arguitur conſequentia per diffinitionem ęgri ſimpliciter, quia eſt corpus a generatione diſtemperatum in ſimplicibus & primis particulis aut in organicis non coęquale &c. ſed omne ęgrum ſimpliciter in complexione uel compoſitione eſt huiuſmodi. ergo &c. huic dicitur ꝙ iſta diffinitio indiget ſupplemento. ſ. eſt corpus ex generatione &c. non pręter naturaliter diſtemperatum uel lapſum. & tota cauſa eſt, quia ad eſſe ſanum ut nũc uel ęgrum ſimpliciter requiritur corpus eſſe lapſum & non preternaturaliter. ad eſſe autem ęgrum ut nunc requiritur & ſufficit corpus eſſe pręternaturaliter ſenſibiliter lapſum. igitur &c. Ex hoc ulterius ſequitur ꝙ omnis ęgritudo ut nunc ſufficiens denominare totum ꝙ̃tucunq; parua uel remiſſa fuerit potentior eſt in denominando totũ ægrum ut nunc, ꝙ̃ ꝙ̃libet intenſa uel magna ęgritudo ſimpliciter in denominando idem ſimpliciter ægrum. Et dixi notanter ſufficiens denominare &c. quia non quęlibet ęgritudo ut nunc in ſubiecto ſufficit ſub ectum denominare ægrum, ut infra patebit.

Ægritudo ſimpl. qd.

Ægritudo ſemper que.

Ægritudo ut mſtũ q.

Ægritudo ut nunc.

Hanc igitur tenendo uiam reſpondetur ad argumenta. Ad primum negetur minor iſta. ſ. hoc poſito non erit corpus ab una magis ꝙ̃ ab alia denominabile. dicitur. n. ꝙ denominabile erit ęgrum ut nunc & non ægrum ſimpliciter, dum tamen iſta ęgritudo fuerit per ſe ſufficiens denominare totum. Ad ſecundum patet ſimiliter quid ſit reſpondendum: quia concedendum eſt ægritudinem peracutam eſſe ægritudinem ut nunc ꝙ̃tucunq; mortalem. & negatur iſta conſequentia. non eſt remiſſę malitiæ. igitur non eſt ęgritudo ut nunc. ut ſupra patuit. Ad tertium patet ſimiliter. dicitur. n. ꝙ illa eſt ęgritudo ut nunc, ſicut ſuperius de cecitate dicebatur. Ad quartum dicitur ꝙ ſextus digitus eſt ęgritudo nunc manus ſi talis fuerit ut ſenſibiliter lędat operationem manus. & conceditur ꝙ iſte digitus eſt res naturalis, et negatur conſequentia cum infertur. igitur nõ eſt res pręter naturam. non enim repugnat idem ſecũdum diuerſas rationes ſimul eſſe rem naturalem & præter naturam denominandum, ut ille digitus pro quanto eſt membrum uel pars uiuentis animata eſt res naturalis. comparatus tamen operationibus manui debitis & naturali numero partium quibus unitatem ſuperaddit, eſt res p̃ter naturã et morbus. Et hoc plura concludi poſſent, de ꝗbus uidebit̃ in tertio huius.

Digitus ſextus ſ materia ẽ qd naturale et p̃ter naturam ſimul.

Quantum ad ſecundum eſt primo ſciendum ꝙ penes ſecundam poſitionem per ægritudinem ſimpliciter non debet intelligi lapſus naturalis ſenſibiliter a temperamento motus, ſed præternaturalis vehementis malitiæ, ita vt multum operationes impediat aptus ſemper vel vt multũ permanere talis. qui ſi tantæ malitiæ fuerit vt virtus ei penitus ſuccumbat. aut quaſi ſuccumbat dicitur ſemper talis, ſi uero non tantæ malitię fuerit, ſed parum remiſſioris dicitur ęgritudo ut multum. Secundo ſciẽdum ꝙ licet omnis ęgritudo aliquod ſubiectum denominet ęgrum, non tamen quęlibet ęgritudo eſt totum corpus in quo eſt apta denominare ęgrũ. non enim oportet ꝙ ſi alicuius totius aliqua pars ſit in proprijs operationibus ſenſibiliter lęſa ꝙ totum ſit ſenſibiliter lęſum denominandum. ſicut non oportet ſi alicuius totius aliqua pars ſit ſenſibiliter aucta uel diminuta totum ſenſibiliter augeri uel minui. de magno. n. lapidum cumulo uno lapide ſubtracto uel ſibi addito totus cumulus nec ſenſibiliter augetur nec minuitur. cuius tamen pars ut binarius a quo ſubtrahitur aut cui additur lapis ſenſibiliter augetur uel minuitur. Item quia ut totum corpus iuxta modum loquendi auctorum ſit denominandum ſenſibiliter lęſum nõ ſufficit cuiuſcunq; operationis ſenſibilis læſio, ſed aliquarũ determinatarum operationum, de quibus infra uidebitur.

His pręmiſſis ſit hęc prima concluſio. Poſſibile eſt in eodem corpore uel membro ſecundum eandem naturam ſimul & adęquate eſſe ęgritudinem ſemper, ut multum, & ut nunc. patet, quia poſſibile eſt idem corpus in complexione ſimul ægrotare hectica tertię ſpeciei & ephemera, & cum hoc in hepate uel ſtomacho habere malam complexionem ſiccam ſenſibiliter lędentem non niſi in longo tempore corrigibilem. ergo &c. conſequentia nota. & aſſumptum ſatis patet intuenti. Secunda concluſio. Licet ita ſit, corpus tamen ſic diſpoſitum eſt ſemper ęgrum denominandum, & non ut multum uel ut nunc. patet, quia hoc corpus eſt ſumme ęgrum & nõ remiſſe, licet ſit remiſſa ęgritudine ęgrum. ergo &c. Contra, in hoc corpore eſt ęgritudo nunc totum ſufficiens denominare ægrum. igitur hoc totum eſt ægrum ut nunc. conſequẽtia tenet. ſicut ſequitur. in hoc corpore eſt albedo ſufficiens totum corpus denominare album. igitur hoc corpus eſt album, & ſic de alijs. antecedens probatur. quia in hoc corpore eſt ephemera ſufficiens totũ corpus denominare ephemerans ut nunc, & omnis ephemera eſt ęgritudo. ergo &c. Item per hanc ephemeram hoc corpus eſt febriens & non ſimpliciter. igitur ut nunc. & ſi ſic: igitur eſt ęgrum ut nunc. ab inferiori ad ſuperius Item omnis ephemera eſt ęgritudo ut nunc. igitur omne ephemerãs eſt ęgrũ ut nunc. per locum a coniugatis. & per ſimilia argumenta deduci poteſt hoc corpus eſſe ęgrum ut multum. Ad primum iſtorum negatur conſequentia. licet. n. in hoc corpore ſit ęgritudo ut nunc totum denominare ſufficiens. non tamẽ

ſufficit ipſum denominare ægrum vt nunc, quia non remiſſe, licet ipſum denominet febriens vel ephemerans. Cõtra, hęc febris denominat totum ęgrum & non intenſe. igitur remiſſe. & per conſequens hoc corpus eſt remiſſe ęgrũ.

Pro iſto dicitur q̃ hęc febris remiſſe denominat, q̃a ephemerans denominat, & hoc eſt remiſſe denominare. non tamen denominat ipſum remiſſum in ęgritudine. ſicut remiſſa caliditas cum ſumma in ſubiecto exiſtens per ſe remiſſe calidum denominat, licet ſubiectum non denominet remiſſe calidum. Et ſi arguitur contra. quia intẽſius ęgrum eſt hoc corpus per hanc ephemeram ſuperuenientem hecticę q̃ per hecticam ſine ephemera, igitur intenſius denominat. Dicendũ q̃ per accidens ęque intenſe denominat ephemera ſicut hectica ipſis cõplicatis licet per ſe remiſſius, ſed hęc difficultas pertinet ad naturalem philoſophum & metaphyſicum. Pro ſecundo negatur illa conſequentia. hoc corpus eſt febriens vt nunc. igitur eſt ęgrum vt nunc. ſicut nõ ſequitur eſt remiſſe vel remiſſa albedine albũ igitur remiſſe coloratum. Pro tertio dicitur q̃ argumentum a coniugatis non tenet in prędicationibus accidentalibus, ut in propoſito. Ex hac concluſione & eius probatione ſequitur q̃ alijs paribus potentior eſt in denominando totum ęgrum ſimpliciter ęgritudo ſimpliciter q̃ ęgritudo vt nunc ad ipſum denominandum ęgrum ut nunc. Et dixi notanter alijs paribus, quia non poſita utrobiq; paritate contingeret oppoſitum, vt ſi ęgritudo ſimpliciter ſit in tali parte & per ipſam non poſſit totum denominari ægrum, & ſit ægritudo nunc in tali parte q̃ ſufficiat & patet q̃ corpus eſt ęgrum nũc, & non ſimpliciter tale denominandum. conſimiliter dicendũ per omnia de ęgro ſimpliciter reſpectu ęgri vt multum, & de ęgro ut multum reſpectu ægri ut nunc. ſicut de ęgro ſimpliciter & vt nunc dicendum eſt. Tertia concluſio huic ſecundę oppoſita probabiliter ponitur q̃ hoc corpus ſic ſignatum ſimul eſt ęgrum ſimpliciter & ut nunc. perſuadetur, q̃a huic corpori conuenit deſcriptio ęgri nunc. cũ igitur ſit ęgrũ ſimpliciter ſequitur q̃ ſimul eſt ægrum ſimpliciter & vt nunc. aſſumptum probatur, quia tale ægrum eſt ægrum ſecundum determinatum tempus exiſtens tale ad ſenſum ſupra poſitum, puta ephemerans. Et ad hanc cõcluſionem ſuſtinendam oportet conſequenter tenere q̃ non ideo dicitur formaliter aliquod corpus ægrum ut nũc, quia ſit remiſſe & non intenſe ęgrum. ſed quia remiſſa ægritudine ſufficiente totum denominare eſt ęgrum. cum quo tamen ſtat q̃ in eadem vel diuerſa natura eſt intenſa ęgritudine ęgrum totum denominare ſufficienter. & conſequẽter ęgrum ſimpliciter. & ſecundum hoc negatur hæc conſequentia, hoc corpus eſt ęgrum vt nũc. igitur remiſſe Ex quibus patet idem corpus ſimul eſſe denominabile ęgrum ſimpliciter & ut nunc. ęgrũ ſemper & ut multum. Et conſequenter ſequitur non potentiorem eſſe ęgritudinem ſimpliciter alijs paribus in denominando totum ægrum ſimpliciter q̃ ſit ęgritudo vt nunc potens in denominando totum ægrum ut nunc. & plura alia concludi poſſunt ex his. probabilior tamen eſt ſecunda cõcluſio. Nota tamen q̃ in taliter denominãdo ſubiectum aliqualiter oppoſito modo ſe habet ſanitas ſimpliciciter ad ſanitatem nunc ex vna parte, & ęgritudo ſimpliciter ad ægritudinem nunc ex alia. corpore. n. in eadem natura uel diuerſis ſimul ſanitate ſimpliciter & ſanitate ut nunc participante magis a ſanitate ut nunc q̃ ſemper erit denominabile, vt ſi ſor. ſit in complexione cholericus & optime compoſitionatus, eſt ſor. ſanus vt nunc & non ſimpliciter denominandus eo q̃ ad ſanitatẽ ſimpliciter requiritur eucraſia & coæqualitas ſimpliciter talis. ad eſſe uero ſanum ut nunc non requiritur vtrãq; harum diſpoſitionum eſſe ſanum vt nunc. Conſimiliter per omnia de ſano vt multum reſpectu ſani ſimpliciter eſt dicendum. Ex quo patet q̃ alijs paribus potentior eſt ſanitas nunc ad denominandum totum ſanũ ut nunc q̃ ſanitas ſimpliciter ad denominandum idem ſanum ſimpliciter. his. n. pariter concurrentibus denominatur ut nunc & non ſimpliciter ſanum. Similiter pariter concurrentibus ſanitate ſemper & ſanitate multum, non ſanum ſemper ſed ſanum ut multum denominabitur. Et dixi notanter pariter concurrentibus &c. quia aliter contingeret oppoſitum vt ſupra dictum eſt de ægro. Quarta concluſio. Probabiliter ponitur a Gentile, q̃ non quælibet ægritudo eſt talis ſimpliciter uel vt nũc denominabilis, & poteſt perſuaderi per tertium & quartum argumentum adductum ante oppoſitum. illę. n. ęgritudines de q̃bus arguebatur non ſunt ſimpliciter tales, quia non intenſæ malitiæ in latitudine ægritudinum. nec tales ut nunc, quia non aptæ modico tempore permanere nec faciliter remouibiles, ideo &c. uerũ tamen quælibet ſanitas eſt ſimpliciter uel ut nunc talis. Huius autem diuerſitatis cauſa ex hoc prouenit, quia pluribus modis contingit corpus ęgrum q̃ ſanum fieri. Ad hoc. n. ut corpus ſit ſanum ſimpliciter requiritur ipſum habere ſanitatem maxime fixam, & optimarum operationum productiuam quæ duo in ſanitate ſe mutuo conſequuntur. omnis. n. ſanitas maxime fixa eſt optimarum operationum productiua. Et ecõtra alijs paribus. in ęgritudine uero ſimpliciter hęc duo non ſe mutuo conſequuntur. ſ. eſſe maxime fixũ & operationum maxime læſiuum. ſtat. n aliquam ægritudinem eſſe alia fixiorem quæ tamen eſt eadem operationum minus lęſiua, et ecõuerſo. ut manus carentia aut brachij incurabilis tortura eſt minus lęſiua q̃ cauſon, aut minor apoplexia. Et ex hoc patet aliquam ægritudinem quantum ad aliquam proprietatum iſtarum cum ægritudine ſimpliciter conuenire, quę tamen ab ea in alia proprietate diſconuenit & conuenit cum ęgritudine nunc. talis igitur ægritudo nec erit ſimpliciter nec ut nunc denominabilis, ſed inter utraſq; per participationem media. Secundum hoc conceditur non omnem ægritudinem eſſe ſimpliciter vel nunc talem. concedo tamen omnem ęgritudinẽ eſſe ſimpliciter uel ut nunc, aut ad aliquam uel ad aliquas iſtarum reducibilem, & taliter intellexit Gal. diuidens ægritudin͂. ſimpliciter & ut nũc. Hanc autem difficultatem facilius euitare poteſt prima poſitio ut patet. Poſſet tamen probabiliter dici q̃ ad hoc ut aliqua ægritudo ſit denominanda ſimpliciter talis ſufficit ipſam in latitudine ęgritudinum eſſe multę & intenſę malitię. ad hoc autem ut ſit talis ut nũc ſufficit ipſam eſſe remiſſę malitię. eo q̃ ly ſimpliciter & ut nunc non importãt principaliter menſuras temporales, ſed gradum malitię. Vel aliter dici poteſt q̃ ratio formalis ęgritudinis ſimpliciter eſt eſſe fixam & ſemper uel ut multum de ſe manſiuam, aut ſupremę uel intenſæ malitię. ita q̃ in quolibet iſtorũ ſufficienter ſaluatur ratio ægritudinis ſimpliciter. ægritudinis uero nunc ratio formalis eſt eſſe facile remouibilem, & cum hoc remiſſę malitię. & conſequenter q̃ cauſon eſt ęgritudo ſimpliciter, licet ſit curabilis, quia intẽſę malitię. parua uero tortura incurabilis eſt ęgritudo ſimpliciter, licet remiſſæ malitię. & conſequenter q̃ aliqua ęgritudo nunc aliqua ęgritudine ſimpliciter, eſt deterior & operationũ magis lęſiua. Vel forte probabiliter dici poſſet q̃ ratio formalis ęgritudinis ſimpliciter eſt eſſe intenſæ malitię & multæ permanentiæ. ægritudinis autem nunc ratio formalis eſt eſſe remiſſæ malitiæ uel paucæ permanentię. & tu circa hoc conſidera & elige quod probabilius apparet.

Argu. à cõiugatis nõ tenet in accidentalibus.

Ægrũ corpus plibus modis fit q̃ ſanum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum patet ex ſecundo articulo. Ad ſecundum ſimiliter patet reſponſio. quia tale ſecundum hanc uiam eſt ęgrum ſimpliciter. Ad alia patet ſolutio intelligenti.

Quæſtio. xiiij.

VTRVM Poſſibile ſit aliquod corpus ex generatione uel principio generationis eſſe ęgrum nunc. Arguitur multipliciter q̃ non. Primo. nullus non lęſus in ſolitis operationibus eſt ęger nunc. ſed omne corpus eſt a generatione non lęſum in ſolitis operationibus. ergo maior colligitur primo de accidẽti. dico ergo q̃ vnuſquiſq; dicat ſe eſſe ſanum dum ſolitas pręter ullum impedimentum faciat actiones. et patet minor intelligenti. Secundo neceſſario ante quãlibet ęgritudinem nunc antecedit neutralitas nunc. ergo. aſſumptum.

ptum arguitur, quia inter nō gradum lapſus & ęgritudinalem lapſum qui eſt lapſus ſenſibilis mediat neutralitas vt nunc exiſtens lapſus inſenſibilis. ſed non fit tranſitus ab extremo diſtante ad extremum diſtā̄s quin fiat per medium. igitur nō fit a generatione acqſitio lapſus ęgritudinalis poſt non gradum lapſus, non prius acquiſita neutralitate, & per conſequens &c. Tertio ſi quęſtio eſt vera ſequitur diſpoſitionē penitus pręter naturam eſſe inſtrumentum actionis naturaliſſimę. arguitur conſequentia. ponendo ſor. a generatione eſſe ephemerantem propter ſpiritum gignitiuum calefactum materiam generationis pręternaturaliter calefacientem & ſequitur hanc diſpoſitionē quę eſt in ſpiritu eſſe inſtrumentum generationis quę eſt operatio naturaliſſima. Cum igitur hęc diſpoſitio ſit diſpoſitio pręter naturam vt ſequitur ex caſu, ſequitur &c. Confirmatur, quia tunc aliqua forma naturaliter aliquam actionē produceret, cuius actioni naturaliter reſiſteret, quia in caſu præcedentis argumenti forma ſpiritus gignitiui naturaliter concurrit ad illius alterationem, & iſta alteratio eſt illa ſupercalefactio. Quod tamē eiuſdem productioni reſiſtat, arguitur, quia hęc forma ſpiritus gignitiui naturaliter nititur fętum in ſua naturali diſpoſitione producere. igitur naturaliter nititur quālibet diſpoſitionem præter naturam ab illo abijcere. Quàrto nulla forma naturalis producibilis in materia cum diſpoſitione ſibi penitus naturali poteſt produci cum diſpoſitione ſibi pͤternaturali. ſed omnis forma naturalis eſt huiuſmodi, igiť nulla producibilis eſt in materia cum diſpoſitione ſibi præternaturam. & per conſequens nullum corpus eſt producibile ægrum ut nunc. probatur maior, quia ad nullam eandem formam numero pręparare poſſunt plures totales diſpoſitiones ſpetie vel numero diſtinctæ, quia alias non apparet vnde originaliter formarum naturaliū̄ diſtinctio proueniret. quod .n. forma ſor. non eſt forma platonis maxime uidetur, quia alia fuit diſpoſitio pręparans ad formam ſor. & alia ad formam platonis. Quinto arguitur. quia priuatio pręſupponit habitum, & ægritudo eſt priuatio reſpectu ſanitatis.

Cōſtātinus. Sexto pro iſtis uidentur multæ auctoritates. Prima Con-
ſtantini in libro de regimine ſanitatis. ponentis ꝙ unuſqſqꝫ
Auicen. naſcitur ſanus. Secunda colligitur prima primi. cap. primo.
Ariſto. de complexionibus. ſ. ꝙ indiuiduū̄ quinti modi habet com-
plexionem qua uiuum & ſanum reperitur. Tertia q̄rto cęli.
commen. 21. corpus recipit ſanitatem eſſentialiter, & ægri-
tudinem accidē̄taliter. quod autem alicui ineſt eſſentialiter
ineſt illi a generatione. Quarta ibidem dans nutrimento for-
mam dat ei ſanitatem. igitur pari ratione dans materiæ ge-
nerationis formam dat ei ſanitatē. Quinta colligitur. 20. ter-
Auicen. tij. cap. de ſignis complexionum non naturalium teſticu-
lorum, quas uidetur innuere differre a naturalibus in hoc ꝙ
non naturales eueniunt poſtq̄ non fuerunt, quia ſcilicet ex tē-
pore. Et aliæ plures ex dictis auctorum poſſunt colligi.

Ad oppoſitum arguitur primo ſic. Poſſibile eſt aliquod corpus eſſe a generatione ſurdum, cecum, claudum, & ſic de multis alijs. ſed q̄libet hm̄oi diſpoſitio eſt ęgritudo nunc. ergo &c. Secundo arguitur. Non minus poteſt totalis forma uiuentis produci in materia cum diſpoſitione præternaturali q̄ partialis forma. ſed ſecū̄dū̄ eſt ꝑpoſſibile. nutritur. n. & augetur corpus hecticum, ut docet experimentum. igitur & primum eſt poſſibile.

In iſta quæſtione propter materiam quorandam argumentorum ante oppoſitum pręmittentur. Primo quædam pręambula. Secundo ponentur concluſiones de quæſito.

Quantum ad primum ſciendum eſt primo ꝙ a poſteriori, puta ex operationibus comprehendimus et concludimus aliquem eſſe ſanum cum poteſt in operationes ſibi debitas, & cum tali complexione & ætate & abſqꝫ impedimento. exempli gratia. licet ſor. in principio infantię habeat & ſenſus et motiones notabiliter impeditas reſpectu iuuenis ſani, ſtat tamen ipſum ſanum eſſe denominandum: quia poteſt in illas quę huic ætati & cum his circunſtantijs ſunt debitę. eodem modo de dormiente & alijs ſimilibus eſt dicē̄dum. Econuerſo uero a poſteriori aliquem comprehendimus eſſe ægrum cum non poteſt in huiuſmodi operationes abſqꝫ impedimento ſenſibili ęgrum. ſ. contra neutrum diſtinguendo. Ex quo patet intellectus auctoritatis Gal. primo de accidenti. Vnuſquiſqꝫ dicat ſe eſſe ſanum cum poteſt in ſolitas operationes. Exponitur. n. ſolitas. ſ. deberi. i. quę uel ſimiles ſolitę ſunt deberi corpori cū̄ dictis circunſtantijs. Ex quo ſequitur primo hanc conſequentiam non ualere ſor. non poteſt in operationes ſolitas ſibi. igitur non eſt ſanus, quia in principio inſtanti eſſe ſor. eſt antecedens uerū̄ & conſequēs falſum, ut patet intuenti. Sequitur ſecundo in caſu aliquod membrum eſſe ſanum quod tamen nū̄quam fecit facit uel faciet uel erit aptum pro tunc facere operationem, ad quam eſt finaliter ordinatum, ut oculus fętus temperati in utero completi, a cauſa tamen accidentali morituri anteq̄ ad lucē egrediatur, eodem modo de toto uiuente concedendum eſt ut aliquem hominem eſſe ſanum, qui nec exercet nec exercuit uel exercebit &c. Ex quo ulterius patet aliquod corpus eſſe denominandum ſimpliciter ſanum, quod tamē ab operationibus ſolitis eſt ſenſibiliter impeditum, ut decrepitus ſanus ſimpliciter in ultimo ſenectutis. & plura alia his proportionabilia forent concedenda. Secundo principaliter eſt præmittendum ꝙ omnis diſpoſitio per quam immediate ſenſibiliter & pręternaturaliter operationes impediuntur eſt penes poſitionē Pluſq̄commen. ęgritudo nunc denominanda. penes aliam poſitionem ſimpliciter uel ut nunc.

Tertio pręmittendum eſt ꝙ ly ex. in quęſtione pōt denotare circunſtantiam temporalem uel cauſalem. Primo modo ſenſus eſt an a cauſis eff cientibus generationem uel ad ipſam concurrentibus poſſit prouenire ęgritudo ut nunc. Secundus ſenſus eſt utrum a tempore uel inſtā̄ti generationis poſſit ægritudo contrahi ut nunc. Prima concluſio eſt. Poſſibile ē aliquod corpus eſſe a generatione uel fuiſſe ęgrū̄ nunc. ſic. ſ. ꝙ ſimul producatur in eſſe, & ſit ægrum nunc. probatur ſic. poſſibile eſt aliquem ſimul incepiſſe eſſe & cū̄ hoc incepiſſe habere diſpoſitionem præternaturam ſenſibiliter operationum lęſiuam, ergo &c. aſſumptum patet, quia poteſt ſor. incipere eſſe cum malo numero uel figura partiū̄ operationum ſenſibiliter impeditiua. ideo &c. Secunda concluſio eſt. Quod licet ita ſit. nullo tamen impedimento in principijs generationis contingente non contingit a generatione eſſe ægritudinem ut nunc. ſemper. n. de poſſibilibus operatur natura quod melius eſt. & ex hac ſequitur. Tertia cōcluſio. Quod nū̄quā̄ per ſe ſed ſolū̄ per accidens a principijs generationis effectiue producitur ęgritudo ut nunc.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum argumentum ex primo notabili poſito patet reſponſio. Ad ſecū̄dum negatur aſſumptum. & dicitur ulterius ꝙ licet inter quamlibet ęgritudinem & non gradū̄ lapſus mediet neutralitas, non tamen oportet ante quamlibet ęgritudinē neutralitatem acquiri. & conceditur fieri tranſitum a non gradu lapſus ad ęgrum nunc ſine hoc ꝙ acquiratur prius neutralitas eo ꝙ talis gradus denominationis acquiritur ad productionem ſubiecti. eodem tamen ſubiecto manente & trā̄ſmutato a non gradu lapſus ad ęgritudinem nunc, prius acquiritur neutralitas nunc q̄ ęgritudo nunc. Ad tertium negatur cōſequentia, quia actio qua producitur fętus ęger, nū̄c non eſt naturaliſſima ut patet. conceditur tamen aliquam diſpoſitionem pręter naturam accidentaliter concurrere ad effectum per ſe a natura intentum, ut febris ad curationem ſpaſmi & curationem & reſolutionem catarrhi. Ad cōfirmationem conceditur illa concluſio. ſ. ꝙ aliqua forma naturaliter producit aliquam actionem cuius productioni repugnat eadem forma, nec hoc repugnat de agente mediato, ut alias declaratum eſt. Ad quartum probabiliter poteſt negari maior, & concedi quod eadem forma numero producibilis cum diſpoſitione ſibi naturali in materia eſt producibilis in eadem cum diſpoſitione ſibi præter naturam & ad probationem negandum eſt antecedens. concedē̄do eandē formam numero cū̄ diſpoſitionibus numero diſtinctis eſſe

producibilem. poſſet etiã probabilius negari minor in principali argumento & concedi aliquam formam in materia producibilem non eſſe producibilem in ea cum diſpoſitione ſibi naturali. Ad quintum dicitur ꝙ non neceſſario priuatio.i.carentia formæ uel diſpoſitionis præſupponit habitum eiuſdem. Actio tamen formam vel habitum priuans habitum pręſupponit. Aliter priuatio pręſupponit habitum actu uel potentia & non neceſſario actu. Ad auctoritates. Ad primam & ſecundam dicitur iſtas eſſe veras, niſi generationis principia fuerint accidentaliter impedita. Pro tertia uero dicitur ꝙ corpus recipit ſanitatem eſſentialiter.i. naturaliter, & ægritudinem accidentaliter.i.præternaturaliter vel violenter, non tamen neceſſario ſanitatem a generatione recipit. Ad alias patet quid ſit reſpondendum, & ſic eſt finis quæſtionis.

Quæſtio. xv.

VTRVM A generatione ſit poſſibile produci corpus neutrum primi ſignificati. Arguitur multipliciter ꝙ nõ.

Primo non poteſt a generatione produci neutrum nunc decidentiæ nec conualeſcentiæ, ergo &c. aſſumptum arguitur, non enim poteſt produci neutrum decidentię, quia tale præſupponit ſanitatem. eſt.n. decidere a ſanitate in ægritudinem tendere. nec conualeſcentiæ, quia tale præſupponit ægritudinem. eſt.n. conualeſcere ab ægritudine in ſanitatẽ tendere. Confirmatur. quia difficilius eſt generãti formam ſpus de nouo producere, & pręexiſtentem formam abijcere ꝗ paruum lapſum naturalem a ſubiecto remouere. ſed generans poteſt primum. igitur & ſecundum. & per cõſequẽs nunꝗ producetur forma in materia cum neutralitate ut nũc.

Secundo ad principale arguitur. Impoſſibile eſt aliquod corpus a neutralitate nunc ad ęgritudinem nunc tranſire igitur non poteſt eſſe ſaltem aliquod neutrum vt nunc decidẽtię a generatione uel tempore. aſſumptum probatur, quia dato oppoſito tranſeat ſor. neuter decidentiæ ad ęgritudinem nunc. & patet ꝙ neceſſario dabitur primum inſtans in quo ſor. erit æger nunc. vel ultimum in quo non. ſi primum: dabitur prima & minima ægritudo per ſucceſſiuam alterationem acquiſita. dabitur etiam minima diſpoſitio ſufficiens ſenſibiliter lędere, & conſequenter minima ſenſibilis lęſio. ſi ſecundum, ſit illud nunc & patet ſor. pro illo inſtanti eſſe neutrum. eo ꝙ nec ſanus nec æger cum igitur immediate poſt hoc idem inſtans erit ſor. æger ſequitur hoc inſtans eſſe vltimum in quo ipſe eſt neuter. & ſic dabitur ultima neutralitas & ultimum inſtans in quo corpus eſt neutrũ. quod apparet impoſſibile. Tertio impoſſibile eſt aliquod corpus ex tẽpore fieri neutrum. quare a fortiori a generatione. conſequentia patet. & aſſumptum arguitur, quia nec ex ſano poteſt aliquod corpus fieri neutrum, nec ex ægro igitur nõ poteſt fieri neutrum. prima pars aſſumpti probatur, quia ſi fiat aliquod corpus neutrum ex ſano, dabitur ultimum inſtans in quo illud erit ſanum, & ſic dabitur remiſſiſſima ſanitas ſufficiens corpus denominare ſanum. arguitur conſequentia: quia uel dabitur primum inſtãs in quo corpus erit lapſum a ſanitate uel vltimum in quo erit ſanum. non primum, quia tunc aliquis eſſet primus & minimus lapſus acquiſitus per motum. relinquitur igitur ſecundum. ſecunda pars arguitur, quia tunc ab ægro in neutrum tranſeundo dabilis eſſet prima neutralitas per huiuſmodi tranſitum acquiſita, eo ꝙ non dabitur ultimum in quo corpus erit ægrum in tali tranſitu. ſic.n. daretur minima ægritudo ſufficiẽs corpus denominare ęgrum & conſequenter minima ſenſibilis lęſio. dabitur ergo primum in quo corpus illud erit neutrũ. & per conſequens prima neutralitas per hunc ſucceſſiuum tranſitum acquiſita. Quarto ad principale arguitur auctoritate Gal. in litera. vbi debens neutrum ut nunc inquit ipſum eſſe tale in tempore præſenti.

Ad oppoſitũ arguitur. Poſſibile eſt a generatione corpus ægrum vt nunc produci. igitur & neutrum vt nunc. tenet conſequentia, quia magis eſt generationis prohibitiua ægritudo vt nunc ꝗ neutralitas ut nunc.

In iſta quęſtione primo pręmittenda ſunt quędam præambula. ſecundo concluſiones de quæſito.

Pręmittendum primo ꝙ cum quęritur. vtrum a generatione &c. hæc præſuppoſitio. a. poteſt denotare circũſtãtiam temporalem uel cauſæ efficientis, ut in pręcedenti quęſtione tangebatur de ly ex. Primo modo ſenſus eſt an a tempore vel inſtanti generationis &c. Secundus ſenſus eſt utrũ a generatione. i. a principijs generationẽ efficiẽtibus &c. licet.n. modus loquendi ſit abuſiuus & improprius tamen eſt communiter currens per ſcholas. Prima concluſio. Poſſibile eſt aliquod corpus eſſe neutrum vt nunc ad primũ ſenſum. patet per argumentum adductum poſt oppoſitum. Secũda concluſio. A principijs generationis tanquam efficientibus cauſis poteſt produci neutrum vel neutralitas ut nunc. probatur ut præcedens, quia. ſ. poteſt ab ipſis produci ęgrũ vel ęgritudo vt nunc. Tertia concluſio. Impoſſibile eſt a principijs generationis non accidentaliter impeditis produci ęgrum vel ęgritudinem nunc. patet. quia a quocunq; agẽte per ſe producitur naturalis diſpoſitio, non niſi per accidẽs poteſt produci diſpoſitio præter naturam illi oppoſita, limitato agente particulariter ad illius effectus productionem. ſed principia generationis ſunt per ſe limitata vt ſpũ in ſua naturali diſpoſitione producant. igitur non niſi per accidens ipſum in diſpoſitione pręternaturali producere poſſunt. & per conſequens per accidentale impedimentum. Ex his concluſionibus ſequitur primo ꝙ non ante quamlibet neutralitatem ut nunc in uiuente repertam præcedit ægritudo vel ſanitas in eodem ſubiecto. Sequitur ſecundo ꝙ non quodlibet neutrum decidentię præſupponit ſanitatem, nec quodlibet neutrum conualeſcentiæ pręſupponit ęgritudinẽ.

A. denotare circunſtantiam dupliciter.

Sequitur tertio ꝙ ratio formalis neutri vt nunc decidẽtię non eſt a ſanitate in ęgritudinem tendere, nec ſimiliter ratio formalis neutri conualeſcentiæ eſt ab ęgritudine in ſanitatẽ tendere. Ex quibus vltimo ſequitur ꝙ ratio formalis neutri conualeſcentię eſt eſſe pręter naturã inſenſibiliter læſum in ſuis operationibus. & cum hoc promptum eſſe ad ſanitatem tendere, econtra vero neutrum decidentię.

Neutrũ conualeſcentię qd & decidẽtię.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum ſatis patet in quęſtione. Ad confirmationem vero negatur aſſumptum. ratio eſt quia illa neutralitas habet cauſam ipſam in ſubiecto conſeruantem, qualiter non eſt de forma ꝗ abijcitur. Ad ſecundum dicitur concedendo ꝙ corpore tranſeunte a neutralitate nunc ad ęgritudinem nunc, dabile eſt ultimum inſtans in quo tale corpus erit neutrum, & conſequẽter illa eſt ultima neutralitas acquiſita uel per motum illum deperdita. & forte ꝙ illa eſt maxima neutralitas, quia maxima diſpoſitio inſenſibiliter lędens, cum his tamen circũſtantijs, quia illa quęlibet maior per hanc tranſmutationem acquirenda erit ſenſibiliter lędens. Ad tertium conceditur ꝙ corpore tranſeunte a ſanitate in neutralitatẽ nunc dabile eſt ultimum in quo tale corpus erit ſanum, & ꝙ illa erit minima ſanitas per hanc tranſmutationem acquirenda uel deperdenda, & conceditur ſignabilem eſſe remiſſiſſimã ſanitatem ſufficientem denominare corpus ſanum in tranſitione, licet non ſit ſignanda ſanitas, ſimpliciter remiſſiſſima, ut in corpore ſano per omnes ſuas ętates decurrente, & tãdem morte naturali moriente patere poteſt. In hoc enim ſignabili qualibet ſanitate dabitur minor uel remiſſior ſanitas, & in eodem argumento conceditur ꝙ corpore tranſeunte ab ægritudine in neutralitatem ſignabile erit primum inſtans, in quo hoc corpus erit neutrum & conſequẽter ꝙ aliqua erit prima neutralitas in hac trãſmutatione acqſita ſufficiens hoc corpus denominare neutrum, non tamen erit hæc minima ſed maxima neutralitas taliter acquiſibilis, quia. ſ. maxima diſpoſitio pręter naturam inſenſibiliter lędens operationes. Ad auctoritatẽ uero Gal. patet ex dictis in alijs quęſtionibus pręcedentibus.

Quæſtio. xvj.

VTRVM Neutralitas ſimpliciter ut multum ſit minor lapſus ꝗ neutralitas ſimpliciter ſemper. Arguiť multipliciter

pliciter ꝙ non. Primo permanentior ſanitas eſt neutralitas ſemper q̃ neutralitas multum, ergo &c. antecedēs arguitur, quia tam neutralitas ſemper q̃ ut multum eſt ſanitas, cū igitur permanentior ſit diſpoſitio talis ſemper q̃ eadem vt multum talis, ſequitur ꝙ permanentior ſanitas erit neutralitas ſemper q̃ vt multum. Secundo. ſi queſtio eſſet vera, potiſſime eſſet, quia talis lapſus ſemper. eſt deterior q̃ talis vt multum. ſed arguitur ꝙ non, quia deterior eſt ægritudo vt multum q̃ neutralitas ſemper. ergo aliquis lapſus talis ut multum eſt aliquo tali ſemper deterior. antecedēs arguitur, quia ęgritudo ut multū eſt lapſus ſenſibilis a ſano optime, neutralitas uero ſemp̱ talis eſt lapſus inſenſibilis. igitur &c.

Tertio ſic ſe habet ſanitas multum ad ſanitatē ſemper, ſicut neutralitas multum ad neutralitatem ſemper, ſed deterior eſt diſpoſitio ſanitatis multum q̃ vt ſemper. ergo &c.

Quarto propinquior eſt ęgritudini neutralitas vt multū q̃ neutralitas ſemper. ergo deterior eſt lapſus neutralitatis ut multum q̃ ut ſemper. conſequētia tenet, quia ſi propinquior eſt ęgritudini ſimpliciter, diſtātior eſt a ſanitate ſimpliciter, ſed ſicut aliquis lapſus eſt alio a ſanitate ſimpliciter diſtantior, ita eſt eo deterior ut ſupra declaratum eſt. ergo &c. Aſſumptum principale probatur ſic, corpus ęgrum ſimpliciter tranſiens ad ſanitatem ſimpliciter per neutralitatem ſimpliciter primi ſignificati prius acquirit neutralitatem ut multū q̃ neutralitatē ut ſemper. igitur propinquior eſt &c. conſequentia tenet, eo ꝙ per quālibet tranſmutationem ſucceſſiuam prius acquiritur quod eſt propinquius termino a q̃ illius trāſmutationis. & aſſumptū arguit̄, q̄a remiſſior gradus neutralitatis eſt neutralitas ut multum q̃ neutralitas ut ſemper. cum igitur ęgrū ſimpliciter ad ſanum ſimpſr tranſmutandum debeat totam neutralitatem ſimpliciter acquirere, ſequitur ꝙ prius acquiret neutralitatem ut multum q̃ neutralitatem ſemper, cuiuslibet. n. latitudinis ſecundum ſe totam per ſucceſſiuam tranſmutationem acquirendæ prius acquiritur gradus remiſſior q̃ intenſior. Pro primo forte dicetur ꝙ non remiſſior neutralitas eſt neutralitas multum q̃ neutralitas ſemper. Contra, maior vel intenſior lapſus eſt neutralitas ſemper q̃ neutralitas multum, aut ergo maior ęgritudo, aut maior neutralitas. non primum, quia neuter illorū lapſuum eſt ægritudo. maior erit igitur neutralitas, & p̱ cōſequēs remiſſior & minor neutralitas eſt ut mltū talis.

Ad oppoſitum arguitur ſic. ſic ſe habet neutralitas ſemp̱ ad neutralitatem multum, ſicut ægritudo ſemper ad ęgritudinem ut multum, ſed deterior lapſus eſt ęgritudo vt ſemper q̃ vt multum. ergo &c. aſſumptum uidetur eſſe notum ex cōuenienti ſimilitudine. Itē q̄libet lapſus talis ſemper eſt quolibet tali ut multū eiuſdē denominationis deterior. ergo.

Aliter eſt reſpondendum ad iſtam queſtionem ſecundū viam Gentilis & Patauorum poſitionem, & aliter ſecūdum poſitionem Pluſquamcommen. nam iuxta poſitionem primam tenendum eſt aliquam neutralitatem ut multum aliqua neutralitate ſemper eſſe deteriorem lapſum. ſimiliter aliquem eſſe minus malum, eodem modo aliquam neutralitatem nunc aliqua neutralitate tam ſemper q̃ ut multū eſſe deteriorē lapſū, & aliquē minus malū. qđ clare patebit īfra.

Ad queſtionē ergo reſpondēdo ſecūdū pōnē ſecundam. Primo tractabitur queſitū. ſecundo uidebitur in quod prius trànſmutabitur corpus trāſiens ab ęgro ſimpliciter in ſanū ſimpliciter per neutrum ſimpliciter primi ſignificati, an in neutrum multum, an in neutrum ſemper.

Neutralitas vel neutrū ſimplr quid.

Quantum ad primum ſciēdum eſt primo ꝙ neutralitas ſimpliciter ſecūdum rationem eius formalem denotat lapſum a ſanitate ſimpliciter. Formalis. n. ratio neutri ſimpliciter eſt eſſe naturaliter inſenſibiliter lapſum ab optime ſano, ideo non denominatur aliquod corpus neutrum ſemper vel ut multum niſi per cōparationem ad ſanum ſimpliciter.

Secundo ſupponendum eſt cum prædictis ꝙ ly ſemper & ly multum addita ad ly neutrum non denotant temporales menſuras, ſed gradus permanentię vel fixionis aut intenſionem neutralitatis in ſubiecto ſecūdum rationem qua dicitur neutralitas, ſicut ſupra de ægro ſemper & multum dicebatur.

Neutrū ſemp̱ et vt mltū

Ex quo patet primo per neutrum ſemper intelligendum eſſe corpus ſumme neutrum, per neutrum ut multum uero non ſumme, ſed intenſe neutrum. Tertio ſciendū eſt ꝙ licet quilibet lapſus ſemper talis ſit quolibet lapſu tali ut multum eiuſdem denominationis deterior cū alijs paribus, ubi tamen non fuerint eiuſdē denominationis omnino non repugnat lapſum talem ſemper lapſu tali ut multū minus eſſe malum. ver. gra. licet omnis ęgritudo ſemper talis alijs paribus ſit qualibet ægritudine ut multū deterior, ægritudo tamen ut multum eſt lapſus deterior q̃ neutralitas ſemper, vt in ſecundo argumento ante oppoſitum deductū eſt. & cauſa eſt, quia ly ſemper additum ad ly neutrum denotat intenſionem lapſum non abſolute ſed in determinata latitudine. ſ. neutrorum, ſicut additum ad ly ęgrum denotat gradum lapſus ſupremum nō abſolute: ſed in latitudine naturaliter ſenſibiliter lapſorum. Patet autem ꝙ iſta cōſequentia non valet, hic eſt ſupremus lapſus in latitudine neutrorum. ergo eſt lapſus ſupremus. & penes hoc poſſet probabiliter negari neutralitatē ſemper eſſe lapſum ſemper nec ſequitur eſt neutralitas ſemper. ergo eſt lapſus ſemper, ſicut non ſequitur eſt neutralitas ſumma, ergo lapſus ſummus. Appellant tamē medici communiter omnem lapſum ſemper talem, qui ſecundum aliquam denominationem lapſus denominatur ſemper talis. Iuxta hoc ſit prima concluſio. quęlibet neutralitas ſemper eſt deterior lapſus q̃ neutralitas vt multum alijs paribus. patet concluſio. Primo ex quid nominis neutralitatis ſemper eſt. n. illa quæ ſupremū gradum optinet lapſus neutralitatis. Item quia difficilius reducibilis eſt ad optimam ſanitatem neutralitas ſemper q̃ ut multū. ergo. aſſumptum patet, quia ſtante paritate &c. permanentior lapſus eſt talis ſemper q̃ ut multum. Item pro illo facit argumentum primum adductum poſt oppoſitum. Item nō differt neutralitas ſimpliciter ab ægritudine ſimpliciter ſecundum rationem eius formalem niſi in hoc quod eſt inſenſibiliter lędere. igitur reſpectu eiuſdem denominatur neutralitas ſemper & vt multum reſpectu cuius denominatur aliqua diſpoſitio ægritudo ſimpliciter. ſed hoc eſt reſpectu ſanitatis ſimpliciter. igitur &c. cum igitur lapſus ſemper talis reſpectu ſanitatis ſimpliciter talis ſit deterior q̃ talis vt multum eiuſdem denominationis cū alijs paribus, ſequitur &c.

Secunda concluſio. ſequitur ex dictis ꝙ ęgritudo ut multum eſt deterior lapſus q̃ neutralitas ſemper. ē. n. lapſum ab optima ſanitate diſtantior.

Ex quibus ſequuntur hę concluſiones probabiliter cōcedendæ. Prima concluſio. Permanentior ſanitas eſt neutralitas ut multum quam neutralitas ſemper. Secunda concluſio. Permanētior lapſus eſt neutralitas ſemper q̃ vt multum. Tertia concluſio. Permanentior ſanitas eſt neutralitas ſemper q̃ ægritudo ut multum. Quarta concluſio. Permanentior lapſus eſt ægritudo ut multum q̃ neutralitas ſemper alijs paribus.

Quantum ad ſecundum articulum pręmittēdum eſt ex dictis ſuperius ꝙ idem reſpectu diuerſorum denominatur aut denominari poteſt ſimul ſanitas & lapſus. ſimiliter ſanitas & ęgritudo uel neutralitas ut de ęgritudine & neutralitate ſimpliciter ſupra declaratum eſt. Secundo præmittendum eſt ꝙ ſicut aliquis lapſus naturalis eſt propinquior in malitia ægritudini ut nunc, ita alijs paribus eſt deterior, & ſicut ab ea diſtantior, ita minor lapſus. Ex quo ſequitur ꝙ cum quilibet lapſus naturalis ſit ſanitas, maior lapſus eſt minor ſanitas, & econtra minor lapſus eſt maior ſanitas ut de his terminis lapſus & ſanitas imaginemur, ſicut de iſtis terminis priuatiue oppoſitis propinquum, remotum, intenſum, remiſſum, magnum, paruum, & ſic de alijs. Tunc ſit prima concluſio, Omne corpus ægrum ſimpliciter trāſiens ab ægritudine ſimpliciter in ſanitatem optimam per neutrum primi ſignificati ſimpliciter prius acquirit neutralitatem ſemper q̃ neutralitatē ut multum primi ſignificati. probatur ſic. remiſſior ſanitas eſt neutralitas ſemper q̃ neutrali-

tas vt multũ,eo ꝙ eſt maior lapſus.ſed in tali tranſitu prius acquiritur remiſſior quã intẽſior gradus ſanitatis. ergo &c. Item tota latitudo perfectionis neutralitatis primi ſignificati mediat inter ægrum & ſanum ſimpliciter quę corpori taliter tranſmutando eſt ſecundum ſe totam partibiliter acquirenda,ergo prius hoc corpus acquirit remiſſiorem gradum q̃ intenſiorem huius latitudinis.talis autẽ gradus correſpondet neutro ſemper.ergo &c. Ex quo ſequitur ꝙ in omni ſanitatis augmento prius acquiritur maior q̃ minor gradus lapſus,eo ꝙ prius acquiritur minor q̃ maior gradus ſanitatis. Secunda concluſio.Omne corpus ſanum ſimpliciter econtra tranſiens a ſanitate ſimpliciter in ęgritudinem ſimpliciter prius acquirit neutralitatẽ ut multum q̃ ut ſemper. patet quia prius acquirit minorem lapſum q̃ maiorem.huiuſmodi autem erit neutralitas ut multum reſpectu neutralitatis ut ſemp.ergo. Ex quo patet ꝙ econtra in acq̃ſitione lapſus naturalis prius acq̃rit maior q̃ minor gradus ſanitatis.

Ex quibus & alijs in articulo primo poſitis patere poteſt rñſio ad argumẽta ante oppoſitũ adducta,& illa ſufficiant.

Quæſtio. xvij.

VTRVM Neutrum ſimpliciter primi ſignificati ſit vere medium ſaniſſimi & ęgerrimi. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo.vel intelligitur per ęgerrimum ęgrum ſimpliciter uel vt nunc.ſed nullo illorum modorum eſt neutrum primi ſignificati uere medium igitur &c.probatur minor.inter neutrum primi ſignificati ſimpliciter & ęgerrimũ quomodolibet ſumptum plura cadunt media q̃ inter neutrum ſimpliciter primi & ſanum ſemper.ergo &c.antecedens arguitur.quia inter ſanum ſemper & neutrum primi non cadit niſi ſanum ut multum.ſed inter illud & ęgerrimũ cadit ęgrum ut multum & neutrum de ſecundo et neutrum de tertio ſignificato.igitur &c. Secundo arguitur ſaltem per ęgerrimum non eſſe intelligendum peſſime ęgrum ſic. maior eſt latitudo ęgritudinis q̃ ſanitatis ſimpliciter.ſed neutrum ſimpliciter primi ſignificati eſt a qualibet illorum latitudinum totaliter excluſum . igitur plus diſtat huiuſmodi neutrum ab extremo intenſiſſimo latitudinis ęgritudinis q̃ ſanitatis,& per conſequens non eſt uere medium.probatur maior,quia tanta eſt latitudo ægritudinis ſimpliciter q̃ta ſanitatis ſimpliciter.ſed totalis ęgritudinis latitudo eſt maior q̃ latitudo ægritudinis ſimpliciter,eo ꝙ illam tãquam partem integralẽ includit.ergo maior eſt latitudo ęgritudinis q̃ ſanitatis ſimpliciter. Tertio nullum neutrum ſimpliciter eſt vere medium . igitur &c.antecedens arguitur.quia nec neutrum ut multum nec neutrum ſemper non.n.primum, quia inter illud & ſanum ſemper non cadit niſi ſanũ ut multum.inter illud tamen & ęgrum ſemper mediat neutrum ſemper & ęgrum vt multum,& per ſimile argumẽtum deducitur ꝙ non neutrum ſemper, quia inter illud & ægrum ſemper non mediat niſi ægrum ut multum. inter illud tamen & ſanum ſemper mediat neutrum vt multum & ſanũ ut multum ideo &c. Quarto poſſibile eſt corpus ſaniſſimum fieri ægerrimum & econuerſo abſq; hoc ꝙ illud aliquando fiat neutrum ſimpliciter uel ut nunc primi ſignificati.ergo tale non eſt vere medium.conſequentia tenet , quia non poteſt fieri tranſitus ab extremo ad extremum niſi per medium , & antecedens arguitur ponendo ſor.eſſe ſanum ſemper in vtraq; natura.& ꝙ non variata cõpoſitione fiat ęger ſemper in complexione,& patet ſor.fieri ægerrimum poſtq̃ fuit ſanus ſemper.ꝙ tamen ſor.nũquam erit neuter primi,ſequitur ex caſu,quia nũquam erit.ſor.neutro contrariorum participans,eo ꝙ cõtinue participabit optima compoſitione.ideo &c.Similiter argui poteſt ſi ponat ſor.ęgrũ ſimpliciter debere fieri ſanum ſimpliciter in altera natura prius exiſtente ſor.optime ſano & illa non variata.

Ad oppoſitum eſt Gal.in littera.

Ad quęſtionem aliter reſpondendum apparet penes poſitionem tenentem nullum ægrum ſimpliciter eſſe in latitudine ſanitatis. Aliter autem ſecundum poſitionem oppoſitam Ideo primo tractabitur reſponſio ad quæſtionem ſecundum primam viam . ſecundo ſecundum ſecundam.

Quantum ad primum penes hanc primam viam ſupponendum eſt. Primo.ꝙ ſicut quęlibet ęgritudo ſiue ſimpliciter ſiue ut nunc eſt totaliter a latitudine ſanitatis excluſa,ita quęlibet neutralitas.Sicut ęgritudo in ſua ratione formali denotat lapſum pręter naturam ſenſibiliter lędentem, ita neutralitas inſenſibiliter lædentem . Secundo penes eandem poſitionem ſupponendum per neutralitatem ſimpliciter intelligẽdam eſſe diſpoſitionem pręter naturam inſenſibiliter lædentem & ſubiecto fixam & difficulter ad ſanitatem vel ęgritudinem permutabilem reſpectu neutralitatis cuiuſcunq; non ſimpliciter talis,econtra vero per neutralitatem vt nunc. Tertio intelligendum dupliciter intelligi poſſe neutrum primi eſſe uere medium.Primo per ęquedistantiam,quia vere ęqualiter diſtans ab extremis quod dicitur medium arithmeticum.Secũdo per abnegationem quia ab vtroq; extremo uere abnegatur. Quarto ſupponendum per ſaniſſimum & ægerrimum intelligi poſſe optime ſanum & peſſime ægrum, vt ſanum ſemper & ægrum ſemper penes illam viam.Secundo indifferenter omne ſanum & ęgrum ſibi oppoſitum,a quorum vno in aliud poteſt fieri tranſitus per neutralitatem inter illa mediantem,eo .n.ꝙ reſpectu illorum duorum extremorum neutralitas eſt velut imperfecta ſanitas & imperfecta ægritudo ſiue incõpleta,talia extrema reſpectu illius denominabilia ſunt vnũ perfecte ſanum quod ſignificatur ꝑ ly ſaniſſimũ, aliud perfecte ægrum vel complete,quod ſignificatur per ly ægerrimum. Quinto ſupponendum ꝙ inter extrema quęcũq; duplex poſſumus imaginari medium.ſ.mediũ formę,aliud medium tranſitus,intelligendo per medium formæ prout propoſito pertinet medium ſecũdum gradum ſuę perfectionis cadens inter extrema,quia.ſ. vno perfectius & altero imperfectius,ſicut inter temperatam complexionem et melãcholicam ſanguineam diceremus mediare ſecundum formam,licet aliter denominabile ſit aliquid ſecundum formã medium inter aliqua,medium vero tranſitus eſt medium illud per quod ab vno extremorum in aliud ſit tranſitus , ut tepidum inter ſumme calidum & ſumme frigidum dicitur medium tranſitus . Colligitur hæc diſtinctio ſecundo de anima a Commentatore.

Neutralitas ſimplr q̃d.

Neutrũ primi eẽ uere mediũ dupliciter.

Mediũ inter extrẽa duplex & quid.

His præmiſſis ſit prima concluſio.Inter quodlibet ſanũ & ægrum ſibi oppoſitum tãquam medium formæ eſt neutrum primi ſignificati.patet ex quid nominis medij ſecundum formam. Secunda concluſio. Omne corpus tranſiẽs a ſanitate in ęgritudinem ſibi oppoſitam tranſit per neutralitatem vt nunc & ſimpliciter talem. Ex quo patet inter quęcunq; extrema talia neutralitatem ut nunc et ſimpliciter tanq̃ medium tranſitus mediare.probatur cõcluſio ſic,omne tale tranſit per neutralitatem ad ſanitatem uel ægritudinem facile mobile.& per neutralitatem fixam difficile mobilem ad ſanitatem vel ęgritudinem.ergo concluſio vera, tenet conſequentia,ex quid nominis neutralitatis ſimpliciter & ut nunc.probatur aſſumptum,ponendo ſor.ſibi ſanũ tranſire ab.a.extremo latitudinis ſuę ſanitatis ad.c.extremũ ægritudinis ſibi propinquius vt febrẽ & ſit.b.gradus ęqualiter diſtans ab.a.&.c.extremis, & patet ꝙ prius acquiret ſor.diſpoſitionem mediam inter.a.&.b.q̃ acquirat.b.Similiter acquiſito.b.prius acquiret diſpoſitionem mediam inter.b.&.c.q̃ acquirat.c.patet etiam ꝙ inter.a.&.b.eſt aliqua diſpoſitio media magis propinqua.a.q̃.b.& ecõuerſo. Item inter.b.&.c.cadit aliqua diſpoſitio media ꝓpinquior .b.q̃.c.& econuerſo.Et tunc conſequenter patet ꝙ diſpoſitio cadens inter.a.&.b.propinquior tamẽ.a.eſt neutralitas vt nunc.Similiter diſpoſitio media inter.b.&.c.propinquior tamen.c.eſt neutralitas nunc,eo ꝙ vtraq; illarum diſpoſitionum eſt neutralitas reſpectu aliarum ſignatarum debiliter fixa apta faciliter tranſire in ſanitatem vel ęgritudinem. quęlibet.n.earum de ſe faciliter mobilis eſt ad extremum cui eſt magis propinqua. Patet ulterius ꝙ.b.diſpoſitio ęqualiter diſtans ab.a.&.c.extremis.eſt neutralitas ſemper , eo

ꝙ ſibi

ꝙ ſibi uere competit ratio formalis neutri ſemꝑ; ſicut enim denominatur ſanitas ſemper talis, quia vere ſanitas optima & reſpectu aliarum maxime permanens, ita hæc diſpoſitio eſt vere neutralitas ſemper, quia vere media inter ſanitatē & ęgritudinem & reſpectu aliarum neutralitatum maxime permanens, eo ꝙ magis diſtans ab extremis. neutralitas. n. vt nunc ſanitati propinqua ſibi derelicta ceſſante concurſu cauſæ ipſam producentis vel conſeruantis apta eſt ad ſanitatem faciliter permutari. ſimiliter neutralitas alia vt nūc propinqua ægritudini quaſi ex qualibet leui cauſa in ægritudinem duceretur. Medium autem æqualiter diſtans ab extremis difficilius q̃ aliquod aliorum tranſmutatur ad aliquod extremorum. Ex quo patet ꝙ diſpoſitio inter. a. & b. medians, magis tamen appropinquans. b. eſt neutralitas ut multum denominanda. Similiter diſpoſitio media inter. b. & c. propinquior tamen. b. denominanda eſt neutralitas ut multum. in genere. n. neutralitatis eſt multum fixa, licet nō maxime. & hoc intellexit Gal. in littera, dum dixit neutrum vt multum eſſe quaſdam mutationes accipiēs: quia. ſ. a neutro ſemper diſtat parua diſtantia, vel quia non eſt aptum tanto tempore manere neutrum ſicut neutrum ſemper, licet paulominus. Et ſi arguatur contra. Primo quia nulla neutralitas ſemper ſimpliciter eſſet neutralitas decidentiæ vel conualeſcentiæ. arguitur conſequentia, quia de ratione formali neutri conualeſcentiæ eſt eſſe faciliter ad ſanitatem tranſmutabile, decidentiæ vero ad ægritudinem. ſecundo quia facilius medium recipit extrema q̃ aliquod extremorum, ut ſecundo alimentorum. cap. de cucurbita. ergo facilius recipit extrema neutralitas dicta ſemper q̃ aliqua illarū ut nūc quod repugnat rationi formali neutralitatis ſemper.

Ad primum illorum negatur conſequentia, & dicitur ulterius ꝙ licet omnis neutralitas conualeſcentię ſit diſpoſitio facile mobilis ad ſanitatem reſpectu ęgritudinis, ſtat tamen aliquam alia eſſe difficilius mobilem, immo in ſpecie neutralitatis difficillimam reſpectu aliarum, et ſimiliter ad ęgritudinem, & conſequenter non repugnat aliquam neutralitatem in ſpecie neutralitatis eſſe denominabilem, nunc talē, aliquam vt multum, aliquam ſemper talem. verbi gratia. neutralitas conualeſcentiæ propinqua ſanitati eſt vt nunc talis in medio tamen æqualis diſtantiæ ſimpliciter talis. ſimiliter decidentię propinqua ęgritudini eſt neutralitas talis vt nunc, ęqualiter vero a ſanitate & ægritudine diſtans ſimpliciter talis. & ſic de alijs. Et tu iuxta hoc aduerte ꝙ de proprietate ſermonis penes illam uiam oportet concedere ꝙ aliqua neutralitas ut nunc eſt neutralitas ſimpliciter conualeſcentiæ. ſimiliter aliqua neutralitas ut nunc eſt talis ſimpliciter decidentiæ. & ꝙ illa conſequentia non valet. a. eſt neutralitas ſimpliciter decidētię, ergo. a. eſt neutralitas ſimpliciter. ſimiliter non ſequitur. a. eſt neutralitas ſimpliciter conualeſcentiæ. ergo. a. eſt neutralitas ſimpliciter ſimiliter non ſequitur ecōuerſo. a. eſt neutralitas ſimpliciter. ergo eſt neutralitas ſimpliciter conualeſcentię vel neutralitas ſimpliciter decidentię, licet bene ſequatur. a. eſt neutralitas ſimpliciter. igitur eſt neutralitas conualeſcentiæ uel decidentię. Et tota cauſa eſt, ꝗa ad eſſe neutralitatis ſimpliciter requiritur eſſe neutralitatem difficile permutabilem ad ſanitatem & ęgritudinem ita ꝙ non ſit ad aliquod extremorum facile permutabilis reſpectu aliarum neutralitatū, ſed ad eſſe neutralitatis cōualeſcentię ſimpliciter ſufficit eſſe difficile ad ſanitatem permutabilem. huiuſmodi autem eſt aliqua neutralitas ut nunc, puta quæ eſt ęgritudini proxima, illa. n. difficile mobilis eſt ad ſanitatem reſpectu aliarum, licet ſit facile mobilis ad aliquod ſuorum extremorum. conſimiliter dicendum de neutralitate decidentiæ. Ad ſecundum dicitur concedendo ꝙ cæteris paribus facilius tranſit medium ad extrema et ecōuerſo, q̃ aliquod extremorum ad alterum. & hoc voluit Gal. allegato loco. cum hoc tamen ſtat neutralitatem iam dictam mediam difficilius tranſire ad ſanitatem q̃ neutralitas propinqua ſanitati. ſimiliter difficilius trāſire ad ægritudinem quàm neutralitas propinquior ægritudini tranſeat ad eandem, & aliud non intendebatur.

Ex his patet in caſu probationis concluſionis quæ ſit neutralitas ſemper quæ multum, & quæ nunc diſpoſitio. n. b. ęqualiter diſtans ab. a. & c. eſt neutralitas ſemper. media vero inter. a. & b. propinquior. b. & inter. b. & c. propinquior. b. ſunt vt multum, magis vero declinans ad. a. & magis declinans ad. c. eſt vt nunc. Et penes hanc imaginationem ponere poſſumus dabilem eſſe neutralitatem vt nunc ſemper talem, & neutralitatem ut nunc talem ut nunc & neutralitatem ut nunc vt multum talem. capiendo latitudinem neutralitatis ut nunc verſus. a. & ſignando gradum eius medium æqualiter diſtantem a ſanitate & neutralitate ſimpliciter, & patet ꝙ ille gradus eſt neutralitas ut nūc ſemper talis, quia eſt neutralitas inter neutralitates ut nunc maxime fixa gradus uero ſibi propinquior eſſet neutralitas nūc ut multū talis. declinans uero ad. a. eſſet neutralitas vt nūc, talis ut nunc: & ita in infinitum tam uerſus. a. q̃ uerſus. c. multiplicare poſſes iſtas neutralitates. Penes etiam hanc imaginationem patet ꝙ omne tranſiens a ſanitate in ægritudinem tranſit per quinq; neutralitates & ecōuerſo ab ęgritudine in ſanitatem, ut ſor. tranſeunte ab. a. ad. c. uel econuerſo prius acquirit diſpoſitionem propinquam. a. & iſta eſt neutralitas ut nunc. deinde propinquam. b. & illa eſt ut multum talis, poſtea. b. & illa eſt ſemper talis, deinde propinquā. b. uerſus. c. & eſt neutralitas ut multum, deinde propinquā. c. & illa eſt ut nunc. acquirit ergo duas neutralitates nunc & unam ſemper & duas ut multum. Ex quibus patet ulterius non quodlibet neutrum ſimpliciter eſſe quodlibet neutro ut nūc deterius lapſum, ſed aliquo deterius & aliquo minus male lapſum, quia neutro nunc propinquiori. c. in caſu ſuperius ſignato minus male lapſum eſt. b. neutrum ſimpliciter. propinquiori uero. a. deterius lapſum. Ex quo ulterius ſequitur hanc conſequentiam non ualere. aliquo neutro ſimpliciter aliquod neutrum ut nunc eſt deterius, & aliquo minus malum, ergo alicui eſt præciſe æque malum. Et ex hoc patet ſolutio ad quęſtionem communiter hic moueri ſolitam. ſ. quis ſit deterior lapſus an neutralitas conualeſcentiæ an decidentiæ, quia aliquam neutralitatem decidentiæ aliqua neutralitate conualeſcentię cōtingit eſſe deteriorem. & aliqua minus malam & alicui æqualiter malā. Aliqua. n. plus a ſanitate remouetur, & aliqua minus & conſequenter cum aliqua ęqualiter. Tertia concluſio. Non quodlibet neutrum ſimpliciter eſt uere per æqui diſtantiam medium ſaniſſimi & ęgerrimi. i. ſani ſemper & ęgri ſemper. patet concluſio. Quarta concluſio. Licet ita ſit concedendum tamen eſt quodlibet neutrum tale eſſe uere medium ſaniſſimi & ægerrimi, quia uere a ſaniſſimo & ægerrimo abnegatum qualitercunq; de modis ſupradictis capiatur ſaniſſimū & ęgerrimum. & forte illam concluſionem intellexit Gal.

Neutralitas qntuplex.

Quinta concluſio. Quodlibet neutrum ſemper eſt uere medium per ęquidiſtantiam ſaniſſimi & ęgerrimi ſibi oppoſiti, quia ęgri & ſani inter quæ mediat neutrum ſemper. Hæc concluſio patet ex dictis in probatione ſecundæ concluſionis & hęc de primo articulo.

Quantum ad ſecundum pręmiſſo penes ſecundam poſitionem neutralitatem ſimpliciter eſſe ſanitatē ut nunc ſciēdum eſt ꝙ neutrum ſimpliciter eſſe uere medium ſaniſſimi & ęgerrimi poteſt multipliciter intelligi. Primo per ſaniſſimum intelligendo optime ſanum. & per ęgerrimum peſſime ęgrum, quia peſſima ægritudine ægrum. ſecūdo per ſaniſſimum intelligendo ſanum ſimpliciter, & per ęgerrimū ægrum ſimpliciter. tertio per ſaniſſimum quodcūq; ſanū, et per ęgerrimum quodcūq; ægrum ſibi oppoſitum, ut in pręcedenti articulo tactum eſt. quarto per ſaniſſimum totam latitudinem ſani ſimpliciter, per ęgerrimum uero totalem latitudinem ęgri ut nunc. Iuxta iſta ſit prima concluſio. Capiēdo ſaniſſimum & ęgerrimum primo modo neutrum ſimpliciter non eſt uere medium per æquidiſtantiam ſaniſſimi & ęgerrimi: licet uere per abnegationem mediet inter ea. Prima pars concluſionis patet per unum argumentum

Neutrū ſimpl'r eſſe medium ſaniſſimi & ęgerrimi quadrupl'r.

tactũ ante oppoſitum. ſecunda pars nota eſt, quia ab utroq; extremorum vere abnegatur neutrum iam dictũ. ergo &c.

Secunda cõcluſio. Licet totalis latitudo neutralitatis ſimpliciter ſit uere media inter ſanum & ęgrum ſimpliciter, nõ tamen quodlibet neutrum ſimpliciter eſt per æquidiſtantiã medium inter illa. Prima pars patet, quia utriq; illorum extremorũ immediatur tota hmõi latitudo. ſecũda probatur, quia neutrũ ſemper in extremo intenſiori neutralitatis multo plus appropinquat ægro q̃ ſano ſimpliciter, econuerſo uero neutrum vt multum. ideo &c. Tertia concluſio. Signabile eſt aliquod neutrum ſimpliciter uere & per ęquidiſtantiam medium inter totalem latitudinem ſanitatis & ægritudinis ſimpliciter. patet, quia datur aliquod tale propinquius ſano ſimpliciter & aliquod minus propinquum. igitur dabile eſt aliquod pręciſe æqualiter diſtans. Hic autem caderet dubium, an tale eſſet denominandum neutrum ſemper uel ut multum, uel neutro modo penes hãc poſitionem. quam inueſtigationem pro nunc relinquo. Quarta concluſio. Capiendo ſaniſſimum & ægerrimum tertio modo inter quodlibet ſanum & ægrum ſibi oppoſitum per abnegationem vere mediat neutrum nunc, ut patet intelligenti dicta in primo articulo. Et notanter dixi neutrum nũc, quia inter ſanum nunc quod eſt ęgrum ſimpliciter, et ęgrum nũc ſibi oppoſitum: nullum cadit medium neutrũ ſimpliciter, vt patet intelligenti. Quinta concluſio. Neutrum ſimpliciter eſt vere per abnegationem medium inter ſaniſſimum & ęgerrimum quarto modo ſumptum patet hæc concluſio vt pręcedens. Sexta concluſio. Totalis latitudo neutralitatis ſimpliciter non eſt uere media per ęquidiſtantiam inter ſanitatem ſemper & totalem latitudinem ęgritudinis nunc. probatur ſic, totalis latitudo iam dicta eſt vere per æquidiſtãtiam media inter ſanitatem ſemper et ęgritudinem ſemper, ſed plus appropinquat extremum remiſſius ægritudinis nunc ſano ſemper q̃ ęgro ſemper. ut ſupra declaratum eſt, igitur minus diſtat totalis latitudo neutralitatis ac extremo remiſſiori ęgritudinis nunc q̃ a ſanitate ſemper. Septima concluſio. Quãuis neceſſario corpore tranſeunte a ſanitate ſimpliciter in ęgritudinem per uiam permutationis ſit tranſitus per neutralitatem primi, non tñ neceſſario anteq̃ corpus taliter permutatum fiat ægrum ſimpliciter fiet idem neutrum ſimpliciter primi. prima pars patet. ſecunda probatur, quia poteſt aliquod corpus permutari ad ęgrum ſimpliciter quod nunquam erit neutrum primi, vt ſi altera natura in ſanitate ſimpliciter conſeruata ſecũdum alteram fiat ęgrum ſimpliciter. tale. n. corpus ſemper altero participabit extremorum, & per conſequens nunq̃ erit neutrum primi. Ex quo ſequitur neutrum primi nõ neceſſario eſſe medium tranſitus a ſano ſimpliciter in ęgrum ſimpliciter. Conſimiliter per omnia dicendum eſt de neutro nunc tranſeunte corpore a ſanitate in ęgritudinem nunc. Ex his patet reſponſio ad quęſitum. conceditur. n. neutrum ſimpliciter eſſe uere medium ſaniſſimi. i. ſani ſemper & ęgerrimi, ideſt ęgri ſemper, quia. ſ. quantum diſtat uel diſtare poteſt aliquod neutrum ſimpliciter a ſano ſimpliciter, tantum poteſt diſtare aliquod tale ab ęgro ſemper, eo q̃ totaliter latitudo neutralitatis ęqualiter per omnia ſe habet ad hęc duo extrema. Aliquod etiam neutrum vt nunc eſt æqualiter diſtans & vere medium ſani & ęgri & aliquod non, q̃uis quodlibet ſit vere a quolibet extremorum abnegatum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur q̃ illa neutra de ſecundo & tertio ſignificato nõ ſunt niſi ægra ſimpliciter. dicunt & quidam q̃ inter neutrum ut multum & ſanum ſemper cadunt neutra de ſecundo & tertio ſignificato, eo q̃ omne ſanum ut multum eſt neutrum de tertio. ſanum etiam ut multum ſanitate ſemper participans in una natura & ſanitate ut multum in alia dicunt eſſe neutrum de ſecundo. Ad ſecundum dicitur q̃ illud argumentum probat uerum. ſ. neutrum ſimpliciter non eſſe per æquidiſtantiam medium ſaniſſimi & ægerrimi. Ad tertium negetur aſſumptum, iuxta quod imaginandum eſt latitudinem neutralitatis ſemper maiorem eſſe q̃ latitudo neutralitatis ut multum, & conſequenter q̃ inter illud neutrum ſemper & ægrum ſemper cadit magna pars latitudinis neutralitatis ſimpliciter adęquata totali latitudini neutralitatis ut multum. Et dicunt q̃ Gal. diffiniens neutrum ſimpliciter per eſſe uere medium &c. non intellexit quodlibet tale eſſe uere medium per ęquidiſtantiam, ſed uoluit quodlibet tale eſſe in latitudine quæ eſt uere & per ęquidiſtantiam media ut dictum eſt. uel q̃ inter quodlibet tale & ęgrum ſemper tãta mediat latitudo denominationis corporum uere neutrorum ſimpliciter quanta inter idem & ſanum ſemper. Ad quartum neganda eſt conſequentia. & dicitur ulterius q̃ nõ ſemper corpore tranſeunte ab extrema denominatione ad extremam tranſit per quamlibet denominationem vere mediam, ut patet ex dictis.

Quæſtio. xviij.

VTRVM Diffinitio neutri ſecundi ſignificati a Gal. in littera poſita ſit bona. Arguitur multipliciter q̃ non.

Primo neceſſario quodlibet corpus participans ſanitate & ægritudine eſt ſanum vel ęgrum ergo nõ neutrum. antecedens arguitur, quia quodcũq; corpus in quo fuerit ægritudo per illam ſenſibiliter læditur in operationibus, ergo &c. Item in tali corpore ſimul participante ſanitate & ægritudine vel ſanitas dominatur ægritudini, vel econtra, vel æquantur. ſi primum a denominanti diſpoſitione denominandum ſanum eſt. ſi ſecũdum ęgrum. ſi tertium adhuc eſt ægrum, quia ſenſibiliter lęſum. ergo &c. Secundo aliquod eſt neutrum ſimpliciter ſecũdi quod nulla participat ęgritudine ergo &c. antecedens arguitur. ponendo ſor. eſſe in complexione optime ſanum vel ſanum ut multum, & neutrum ſimpliciter primi ſignificati in compoſitione. et patet q̃ ſor. eſt neutrum ſecũdi. eſt. n. corpus neutrum, quia nec ſanum ſimpliciter nec ęgrum ſimpliciter uel ut nunc nõ. n. eſt ſimpliciter ſanum vt patet, & q̃ non ſit ægrum ſimpliciter patet. quia nec ſenſibiliter lęditur reſpectu optime ſani, nec reſpectu proprij temperamẽti, vt ſequitur ex caſu. cum igitur non ſit neutrum primi ſignificati, eo q̃ altero extremorum participat, nec tertij ut uidetur, relinquit ipſum eſſe neutrũ ſecundi. Tertio aliquod neutrum ſecundi eſt ſanum ſimpliciter, ergo &c. aſſumptum probatur. ponendo ſor. eſſe in complexione ſanum ſemper, in compoſitione vero ſanum vt multum. & patet ſor. eſſe ſanum ſimpliciter, quia in omni natura eſt ſanus ſimpliciter. Quod tamẽ ſor. ſit neuter ſecundi arguitur, quia qua ratione corpus in vna natura ſanũ vt multum & in alia neutrum primi eſt neutrum ſecundi, eadem ratione participans ſanitate ſemper in una & ſanitate ut multum in alia eſt denominandum neutrum ſecundi, eo q̃ nõ plus diſtat neutralitas primi a ſanitate ut multum. q̃ ſanitas multum a ſanitate ſemper. Cum ergo primũ horum corporum ſit neutrum ſecundi, ut in præcedenti argumento deductum eſt, ſequitur &c. Item hoc corpus ſic ſignatum non eſt ſanum ſemper, quia ab eo derelictum, nec ut multum, quia perfectionaliter uidetur ſanum ut multum excedere. nec ſanum nunc nec ęgrũ ſimpliciter. nec ut nunc ut patet. eſt igitur neutrum, ſed non primi nec tertij, ergo ſecundi. Quarto tunc neutrum ſecundi & tertij ſignificati non eſſent contra ſe inuicem diſtincta, quod uidetur contra Gal. conſequentia patet, quia cholericus in compoſitione optime ſanus eſt neuter tam ſecundi q̃ tertij ſignificati. Ad oppoſitum eſt. Gal. in littera. Nota pro ſolutione quęſtionis q̃ per ly contrarijs diſpoſitionibus, poſitum in diffinitione neutri ſimpliciter ſecundi ſignificati non uidetur ſolum intelligendas eſſe diſpoſitiones uere contrarias & abinuicẽ extremaliter diſtantes, ut ſanitas ſemper, & ægritudo ſemper ſecundum uiam Haly, aut ſanitas ſemper & ægritudo nunc ſecundum aliam uiam, ſed etiam quaſcunq; alias diſpoſitiones diſtinctarum latitudinum totalium uel partialium, aut diſtinctarum denominationum eidem corpori uel membro non ſecundum eandem naturam ſimul conuenire potẽtium, ut ſanitas ſimpliciter et neutralitas primi. ſanitas

nitas ſemper & ſanitas vt multum. & ægritudo vel neutralitas ſemper & talis ut multum, & ſic de alijs. Omnes. n. diſpoſitiones hæ habent inter ſe repugnantiam ſic ꝙ nõ poſſunt idem corpus vel membrum omnino ſecundum idem denominare. Et penes hoc ſit hæc prima concluſio. Quodlibet corpus ſecundum vnam naturã ſanũ ſemper & ſecundum aliam ſanum ut multum eſt neutrum ſecundi ſignificati. Secunda cõcluſio. Omne participans ſanitate ſemper vel vt multũ & neutralitate ſemper uel ut nunc eſt neutrũ ſecũdi. Tertia cõcluſio. Omne participãs neutralitate ſemper in vna natura & neutralitate ut mũum vel vt nunc in alia eſt neutrum ſecundi ſignificati. Ex qua ſequitur ꝙ aliquod neutrum primi ſignificati eſt neutrum ſecũdi & econtra, quia corpus in complexione neutrum ſemper et in compoſitione neutrum ut multum eſt neutrum ſecundi ſignificati per concluſionem. ſed illud idẽ eſt neutrum, primi eo ꝙ ſecundum utrãq; naturam eſt neutrum primi: ergo &c.

Contra ratio formalis neutri primi formaliter repugnat rationi formali neutri ſecũdi, ergo ſimul impoſſibile eſt idẽ eſſe neutrum primi et ſecundi, ſignificati. antecedens arguitur, quia ratio formalis neutrius primi eſt neutro extremorũ participare, neutri uero ſecundi eſt vtriq; participare quæ ſunt ſibijnuicem repugnãtes. Pro iſto probabiliter poteſt negari aſſumptum. ſ. ꝙ ratio formalis &c. & conſequenter dicitur ꝙ ratio formalis neutri primi eſt neutro extremorũ participare. i. neutro extremorum eſſe denominabile, reſpectu quorum ipſum dicitur neutrũ primi, vt neutrum ſimpliciter quod nec eſt ſanum ſimplr nec. ægrum ſimplr. & neutrum vt nunc, quod non eſt ſanum ſimplr vel vt nunc, nec ægrum vt nunc. ratio uero formalis neutri ſecũdi eſt in eadem vel in diuerſis partibus vel naturis participare, vel eſſe diſpoſitum diſpoſitionibus diſtinctarũ denominationũ & patet ꝙ illæ non repugnant. Ex quo ſequitur ꝙ Gal. in littera deſcribens neutrum primi, quia neutra extremarum participat diſpoſitionũ, & neutrum ſecũdi, quod vtraq; extremarum participat diſpoſitionum, per diſpoſitiones extremas idem non intellexit utrobiq;, quia in prima intellexit ſanitatem & ęgritudinem ſimpliciter vel nunc. in ſecunda uero omnes diſpoſitiones nõ eiuſdẽ denominationis &c. ad ſenſum datum. Dum eſſem ſcholaris & reſpondẽtem de hac materia probabiliter tenui ꝙ corpus in vna natura neutrum ſemper primi, & in alia natura ut multum primi non eſt neutrũ primi ſignificati, & conſequenter ꝙ illa conſequentia non valet, hoc corpus ſecundum utranq; naturã eſt neutrum ſimpliciter primi, ergo hoc corpus eſt neutrũ primi. ſed oportet aſſumere ꝙ ſecundum eandem naturam eſſet neutrum primi, & penitus ſecũdum denominationem eandem. Ex hoc vlterius ſequitur ꝙ non ſic ſe habeat neutralitas primi ad corpus neutrum primi in denominando ipſum neutrum, ſicut ſanitas vel ægritudo ſe habet ad corpus in denominando ipſum ſanum vel ægrum ſequitur enim. a. ſecundum quamlibet eius naturam eſt ſanum ſimpliciter, ergo. a. eſt ſanum ſimpliciter, ſimiliter ægrum, ſed de neutro primi non ſequitur vt patet. Aliter & forte probabilius dici poteſt ꝙ ad hoc ut aliquod corpus ſit denominabile neutrum ſecundi, requiritur vt ſimul participet contrarijs diſpoſitionibus. ſ. ſanitate & ægritudine, aut ſanitate & diſpoſitione quæ non eſt ſanitas: aut ægritudine & diſpoſitione quæ non eſt ęgritudo. & hoc intellexit Gal. per extremas diſpoſitiones & contrarias. neutrum. n. extremo comparatum habet rationem alterius extremi. Et conſequenter dicendum ꝙ ſanum vt multum in vna natura & in alia ſemper ſanum non eſt neutrum ſecundi, nec neutrũ ut multum primi in vna natura & in alia neutrum ſemper eſt neutrum ſecundi, & ſic de alijs. ſanum tamen vel ægrum ſimpliciter uel ut nunc in una natura & in alia neutrum primi eſt denominabile neutrum ſecundi. Et conſequenter patet ꝙ ratio formalis neutri primi repugnat rationi formali neutri ſecundi. contradictionem. n. claudit idem ſimul neutro eorum extremorum participare & vtroq; aut altero, & medio ſimul participare. Et conſequenter patet ſolutio ad argumentum. & hæc reſponſio conformior apparet dictis in littera. prima autem reſponſio acceptabilior communiter putatur. Quarta concluſio ſit hæc penes primam reſponſionem. Aliquod neutrum ſecundi eſt aliquo ſano ſimpliciter ſanius vel perfectius ſanum. patet, quia neutrum ſecundi in vna natura ut complexione ſanum ſemper, & in compoſitione habens ſanitatem vt multum, in extremo perfectiori ſanitatis multum eſt perfectius ſanum ꝙ̃ ſanum vt multum ſecundum utrãq; naturam in extremo imperfectiori ſanitatis multum, ideo &c. Quinta concluſio. Aliquod neutrum ſecundi eſt imperfectius ſanum ꝙ̃ aliquod neutrũ primi. patet hoc de corpore ægro ſemper in vna natura, & vt multum in alia. Ex quibus ſequitur primo ꝙ maior eſt latitudo neutralitatis ſecũdi ſignificati ꝙ̃ primi. Secundo ſequitur ꝙ maior eſt latitudo neutralitatis ſecundi ꝙ̃ ſanitatis ſimpliciter uel ut nunc. Tertio ſequitur ꝙ maior eſt latitudo neutralitatis ſecundi ꝙ̃ tota latitudo cõprehendens ſanitatem ſimpliciter & nunc. Quarto ſequitur ꝙ maior eſt latitudo neutralitatis ſecundi ꝙ̃ latitudinis ægritudinis. ſub neutro. n. ſecundi cõprehenduntur corpora ſana ſimpliciter & nunc, & aliqua ægra ſimpliciter & nunc, quæ non cõprehenduntur ſub aliqua aliarum iam dictarum latitudinum, ideo &c. & plura alia his ſimilia concludi poſſunt quę gratia breuitatis omitto. Ex his infertur concluſio reſponſiua ad quęſtionem. ſ. ꝙ diffinitio neutri ſecundi ſignificati a Gal. poſita eſt bona. nam competit cuilibet tali, & a quolibet non tali ſeparatur, ut ex dictis patet.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum quicquid ſit de antecedente neganda eſt conſequentia non enim repugnat idem corpus eſſe ſanũ aut ægrum, & cum hoc neutrum de ſecundo ſignificato. Ad ſecundum ſimiliter patet ſolutio. cõceditur. n. aliquod eſſe neutrum ſimpliciter ſecundi non participans ægritudine. ex quo tamen nõ ſequitur illam diffinitionem non eſſe bonam. Ad tertiũ penes vnam uiam in qõne tactã. negaẽ aſſumptum. & admittitur caſus. & ulterius negetur illud antecedens. ſ. qua ratione corpus in vna natura ſanum ſimpliciter & in alia neutrum primi eſt neutrũ ſecũdi &c. & cũ arguit, qa nõ plus diſtat &c. licet. n. nõ plus diſtet diſtantia perfectionali, plus tamen ſecundum denominationem conuenit ſanum ſemper cum ſano multum ꝙ̃ ſanum multum cum neutro primi, eo ꝙ tã ſanum ſemper ꝙ̃ vt multum eſt denominabile ſanũ ſimplr. Sed ſecundum aliam uiam conceſſo antecedẽte negetur cõſequentia. & pro confirmatione dicitur ꝙ licet illud corpus ſit neutrum ſecundi, eſt tamen ſanum multum. Et cum arguitur ꝙ non, quia ſecundum vnam naturam excedit ſanũ multũ, dicitur ꝙ aliquod excedit et aliquod nõ, ut patet &c.

Quæſtio. xix.

VTRVM Sit poſſibile aliquod corpus in eadem natura vel diuerſis ſimul adæquate contrarijs vel extremis diſpoſitionibus participare. Arguitur multipliciter ꝙ non.

Primo quia ex hoc ſequuntur hæ concluſiones impoſſibiles prima. aliquod corpus ſanum nũc eſt aliquo ſano ſimpliciter omnino conſimilis ſexus & ætatis perfectius ſanũ. ſecunda aliquod corpus inſenſibiliter lapſum ab optimo ſano eſt aliquo ſenſibiliter lapſo eiuſdem ſexus & ætatis deterius lapſum, & conſequenter ꝙ aliquod neutrum primi ſimpliciter aliquo ægro ſimpliciter eſt deterius lapſum alijs paribus. tertia aliquod neutrum nunc eſt aliquo ægro nunc deterius lapſum alijs paribus. Pro prima concluſione. ponatur ſor. eſſe ſanum ſemper in compoſitione, in complexione vero vt multum in extremo remiſſiſſimo terminato ad neutralitatem ſimpliciter, Plato. vero ſecundum quamlibet naturam eſſe ſanum vt multum in eodem extremo & ſint alia paria, & patet ꝙ ſor. eſt perfectius ſanus quàm Plato. ergo in aliqua proportione ſit igitur in ſexquialtero, & ponatur ſor. per viam permutationis alterari ad neutralitatem ſimpliciter Platone ſub eadem diſpoſitione quieſcente, & argui-

tur ſic. Sor. iam eſt in ſeſquialtero perfectius ſanus q̃ pla. et per ſucceſſiuam permutationem fiet imperfectius ſanus, igitur per tempus poſt hoc erit ſor. perfectius ſanus q̃ pla. ſed per totum illud tempus erit ſor. ſanus nūc, ut ſequitur ex caſu, ergo. Pro illo forte dicitur negando maiorem, licet. n. perfectionaliter compoſitio ſor. excedat compoſitionem Platonis. non tamen æque bene proportionata eſt compoſitio ſor. complexioni eiuſdem, ſicut compoſitio Plato. complexioni eiuſdem. Contra. ponatur vtrunq; illorum eſſe ſanum ut multum in complexione in extremo intenſius calido totius latitudinis temperantię, ſit tamen Pla. compoſitio ſana multum proportionata ſanitati vt multum complexionali in extremo remiſſius calido totius latitudinis ſanitatis ſimpliciter, quia vbi deberet pla. habere cor & arterias & pectus latius optime ſano habeat hæc omnia aliquantulum anguſtiora, & ſit ſor. diſpoſitiua, vt ponebam in caſu præcedentis argumenti, & patet q ſor. eſt perfectius ſanus q̃ plato, quia in complexione ſunt pares, & compoſitio ſor. perfectionaliter excedit compoſitionem pla. & cum hoc eſt ſuę cōplōni melius proportionata ut ſequitur ex caſu, igitur &c.

Per ſimile argu. patet ſecunda concluſio. Ponendo ſor. in compoſitione ſanum vt multum, in complexione neutrum primi ſimpliciter in extremo intenſius calido neutralitatis ſimpliciter. & ſit Pla. in complexione ſimiliter lapſus ut ſor. in compoſitione uero habeat neutralitatem ſimpliciter correſpondentem complexioni neutri ſimpliciter ſituati in extremo frigidiori latitudinis neutralitatis, & quieſcente Pla. ſub eadem diſpoſitione labatur ſor. ad calidum & deducatur concluſio vt pręcedens. Conſimiliter per omnia deducitur tertia concluſio, Ponendo ſor. in compoſitione ſanum ſimpliciter. in complexione vero neutrum nunc in extremo neutralitatis terminato ad ægritudinem nunc pla. vero in vtraq; natura neutro nunc in eodem extremo, & fiat argumentum ut prius. Secundo ad principale ſic ſtante temperie in compoſitione ſtat in complexione, & econuerſo, ergo &c. antecedens arguitur. compoſitio ſequitur complexionem & ab eadem dependet, vt. 11, tertij. cap̄. de generatio-

Auicen. ne embrionis. Tertio ad principale. ſtante temperamento in actiuis impoſſibile eſt ſtare diſtemperamētum in paſſiuis, igitur ſaltem quo ad naturalem complexionem nō poteſt aliquod corpus ſimul participare &c. antecedens arguitur, primo auctoritate Aui. prima primi cap. de complexio-

Auicen. nibus caliditas maior q̃ debet. ſecundo quia propriæ materiæ ſequuntur proprias formas. paſſiuæ autem qualitates ſunt ſicut materia actiuarum. 4. metheororū. & 1. colliget. Item ſicut ſe habet caliditas præter naturam ad ſiccitatem præter naturam. ita naturalis ad naturalem, ſed omnis caliditas pręter naturam aſſociet ſecū ſiccitatem pręter naturā, pp quod febris eſt morbus calidus & ſiccus. primo apho. commento illius humidæ dietæ. Quarto quia tunc daretur neutrum nō ſimpliciter nec ut nunc. arguitur conſequentia, quia ſi poteſt contrarijs diſpoſitionibus inęqualiter participare, poteſt etiam illis æqualiter vt Gal. in littera. ponatur igitur aliquod corpus ſimul participare ęqualiter neutralitate ſimpliciter & vt nunc, & videtur hoc non magis neutrum ſimpliciter q̃ ut nunc eſſe denominabile.

Ad oppoſitū eſt Gal. in littera 1 deſcriptiōe neutri ſecūdi.

Cōpoſitiōis aſalis cauſa multiplex. In quæſtione premittendæ ſunt ſuppoſitiones quædam, ſecundo inferendæ concluſiones de quęſito. Quantum ad primum ſupponendum primo q licet complexio ſit cauſa effectiua compoſitionis, non tamen eſt eiuſdem adæquata cauſa. nam præter complexionem ad compoſitionem multa concurrunt, vt cęleſtis influentia patris & matris idolum in ſpiritu genitiuo derelictū, ſimiliter diſpoſitio loci in quo fit cōceptio, vt latitudo vel anguſtia matricis, & ſic de alijs de quibus ſecundo huius videbitur. Colligitur hæc ſuppoſitio pro parte. ſecundo complexionum. vltimo cap̄. vbi aſſeritur cōpoſitionem inſequi complexionem et tem diutnā.

Secundo ſupponendum eſt q cuiuſcunq; alicuius cōtrarietatis vtrūq; extremorum compoſſibile eidem non repugnat medium inter illa. non. n. repugnat medium niſi pro quanto ſapit naturam extremi. Iuxta hæc ſit prima concluſio. Poſſibile eſt in eodem corpore uel membro ſtare complexionis temperamentum cum lapſu ſenſibili ab optima compoſitione. patet, quia ſtante complexione optima poteſt ex parte aliarum cauſarum ad compoſitionem concurrentium haberi impedimentum ne producatur optima cōpoſitio, vt ex parte anguſtia matricis idoli patris vel matris aut cæleſtis influentiæ, ergo &c. Verum autem ſtante lapſu complexionali poſſibile ſit produci opptimam compoſitionem videbitur infra. Secunda concluſio. Poſſibile eſt idem corpus uel membrum ſimul adequate participare ſanitate & ægritudine compoſitionali, poteſt. n. eſſe ſanitas in numero & ægritudo in figura & lapſus ſenſibilis in quantitate cum bonitate figuræ. Tertia concluſio. Poſſibile eſt aliquod corpus uel membrū ſimul participare ſanitate & ægritudine in complexione. patet, quia cum temperamento actiuarum ſtat diſtemperamentum paſſiuarum, eo q cum caliditate intenſa ſtat humiditas intenſa, & cum eadem ſtare poteſt ſiccitas intenſa, ſed cui non repugnat aliquod extremorum eidem non repugnat medium inter illa, ergo &c. Nota q conſequenter reſpondendo ſecundum poſitionem Pluſq̃com. corpus ſimul participans cōtrarijs diſpoſitionibus in eadem natura vel diuerſis, ipſo ſecūdum vtranq; naturaliter ſe habente denominandum eſt neutrū ſimpliciter ſecūdi. ſi vero ambe fuerint pręter naturam vel vna naturalis & alia præter naturam denominandum eſt neutrum ut nunc, ſecūdum autem aliam uiam qualiter denominandum ſit circa litteram tactum eſt.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum forte ſunt concedendę concluſiones, & ſecundum hoc moderanda ſunt aliqua ſuperius dicta, ſed qualiter ſit reſpondēdum plenius in tertio hoc videbitur. Ad ſecundum negatur aſſumptū, quia compſo non eſt adequata, & totalis cauſa compoſitionis ut tactum eſt. Ad tertium patebit ſuper primo canonis. cap. de complexionibus. Ad quartum ex dictis patet qualiter ſit reſpondendum &c.

Expliciunt quęſtiones Iacobi de Forolitio ſup̄ primum Techni Galeni. Incipiunt ſuper ſecundum.

Quęſtio prima ſecundi libri.

CIRCA SECVNDVM LIBRVM Quęritur primo Verum diuiſio ſignorum in demōſtratiua, ꝓgnoſtica & rememoratiua ſana ægra & neutra ſit bona.

Arguitur multipliciter q nō. Primo. Omne ſignum eſt demōſtratiuum, ergo hæc diuiſio non eſt bona. aſſumptum arguitur, quia omne ſignum eſt alicuius diſpoſitionis p̄ſentis ſignificatiuū ut patet diſcurrendo, ergo &c. Secūdo. poſito ſigno ponitur ſignificatiū: eo q ſunt correlaria, ergo ſi pręſens eſt ſignum pn̄s eſt ſignificatū. cum igitur omne ſignū ſit pn̄s ſequitur q omne ſignum ſit demonſtratiuum. Tertio. per nullum horum ſignorum ſupra neutralitatem primi ſignificati poſſumus ſignificare, igitur diuiſio inſufficiens. aſſumptū arguitur, qa quęlibet neutralitas primi eſt lapſus inſenſibilis: ergo oē neutrū primi eſt ſenſibiliter lapſum, & per cōſequēs p nullū ſenſum eſt cōp̄hēſibile eſſe lapſum.

Quarto, idē ſignū eſt ꝓgnoſticū demr̄atiuū & rememoratiuum, ergo diuiſio mala. aſſumptum arguitur, quia hypoſtaſis alba lenis & ęqualis in ſtatu feb. humoralis apparens ſignificat p̄ntē febrē in ſtatu, futurā ſalutē, & declinationē, & p̄teritorū augmēti, & principij diſpōnem, ergo huiōi hypoſtaſis eſt ſignum prognoſticum demōſtratiuum & rememoratiuū. Quinto. ſi qō eēt uera ſequereē q idē ſignū eſſet ſimpl̄r ſanū & ægrū nūc, optime ſanū & peſſime ægrū. arguiē cōſeq̄ntia, ponēdo ſano ſemp aduenire ęgritudinē nūc curabilē cuius appareāt ſigna ſalutis, ut urina bona cū hypoſtaſi,

poſtaſi,& patet hæc ſigna eſſe ſana ſemper.prognoſticãtur .n.futuram ſanitatẽ ſemper.ꝙ tamen hæc eadem ſitu ęgra nunc patet,quia demonſtrant pręſentem ęgritudinem nũc, ideo &c.& per idem patet aliquod eſſe ſignum optime ſanum & peſſime ægrum.

Auicen.

Ad oppoſitum eſt Gal.in littera & primo prognoſticorũ commento.9.& Aui.ſecunda primi.doc.tertia.primo ca.ſ. de accidentibus & ſignificationibus.

Signum quid.

Pro reſponſione ad quæſtionem ſciendum primo ꝙ per ſignũ ut propoſito pertinet intelligere debemus illud cuius noticia ꝑ ſenſum habita apta eſt in intellectu humanę diſpoſitionis cauſare noticiam ſanitatis.ſ.ægritudinis vel neutralitatis.Exempli gratia.vrinam ſubſtantia & colore mediocrem dicimus eſſe ſignum ſanum,hac.n.comprehenſa per viſum apta eſt huiuſmodi noticia in intellectu cauſare noticiam ſanitatis.Iſtam deſcriptionem intelligunt antiqui dicentes ſignum eſſe illud quod ſenſui ſe offerens in intellectu aliquid derelinquit, hoc.n.quod ſignum appellamus comprehenſo per ſeoſum aptus eſt intellectus ex hac noticia ad ſanitatis & ęgritudinis uel neutralitatis noticiam peruenire.

Signi ſignatum duplex.

Secundo ſciendum ꝙ huiuſmodi ſiguo duplex poteſt reſpondere ſignificatum.ſ.primum ſiue immediatum & ſecũdarium ſiue mediatum, intelligendo per primum ſignificatum ſiue immediatum diſpoſitionem corporis primo comprehenſam vel aptam comprehendi.econtra per ſecundarium ſignificatum vel mediatum. Exempli gratia.rubedo faciei cum tumore venarum perſeueranter apparens immediate,& primo oſtendit ſanguinis abundantiam & hoc eſt eius ſignatum primum,ſecundario vero & mediate ſignat facilem corporis lapſum ad febrem.Et ex hoc patet idem ſignum numero ſimul eſſe præſentis futuræ vel præteritæ diſpoſitionis ſignatiuum,licet vnius primo & alterius ſecundario,uel magis uel minus mediate ꝗ alterius.

Signum ꝓgnoſticũ qd,et rememoratiuũ & demõſtratiuum.

Tertio ſciendum vt circa litteram tactum eſt ſignum prognoſticũ eſſe ſignum futurę diſpõnis ſignatiuum ad ſenſum datum , quia ſignum illud eſt prognoſticum denominãdum quo per ſenſum comprehenſo intellectus comprehendit vel aptus eſt comprehẽdere diſpõnem cuius hoc eſt ſignum ſub rõne futuritionis vel eſſe futuram.Rememoratiuum uero eſt præteritæ diſpoſitionis ſignificatiuum ad ſenſum datum. Demonſtratiuum uero pñtis oſtenſiuum. Quarto ſciendum per ſignum ſanum intelligẽdum eſſe ſignum prognoſticum demonſtratiuum vel rememoratiuum ſanitatis,ægrum vero ægritudinis,& neutrum ſiſr neutralitatis. Eodem modo ſignum ſemper ſanum ſanitatis ſemper demõſtratiuum prognoſticum vel rememoratiuum.Similiter ut multum & vt nunc. Nota tamen ꝙ dupſr intelligi conſueuit aliquod ſignum eſſe ſanum ſemper vt multum uel ut nunc , ſimiliter ægrum vel neutrum.primo quia ſemper eſt ſanitatis ſignificatiuum ſiue illa ſanitas ſit ſemper talis ſiue non : qualiter vrinam ſanam cholerici dicimus ſemper ſanam, quia ſemper eſt ſanitatis cholerici ſignificatiua.vt nunc uero ſignum ſanum diceretur ꝙ nõ ſemper ſignificat uel aptum eſt ſignificare ſanitatem,ſed aliquando ſic & aliquando non,ſimiliter ęgrum vel neutrum.ſecundo intelligi poteſt ſignum ſanum ſemper,quia ſanitatis ſemper ſignificatiuum & optime ſiue ſemper illam ſignificet vel aptum ſit ſignãre ſiue non:& ad hũc ſenſum loquitur Gal.in littera. Conſimiliter per omnia dicendum eſt de tali ut nunc & ut multum. Dicitur.n.ſignum ſanum ut nunc,aut quia ſignificatiuum ſanitatis nunc talis,aut quia ut nunc eſt ſignatiuum ſanitatis. hæc autem non ſunt conuertibilia.ſtat.n.aliquod ſignũ eſſe ſemper ſanum,quia ſemper ſanitatis ſignificatiuum ꝗuis non ſit ſanum ſemper.Alio modo ut vrina bona apparens in cholerico ſibi ſano eſt ſana ſemper,quia ſanitatis cholerici ſignificatiua,quæ tamen non eſt ſignificatiua ſanitatis ſemper talis,immo multum lapſæ. Et penes primum modum concedendum eſſet aliquod ſignum ſanum ſemper eſſe ſanitatis vt nunc ſignificatiuum vt vrina iam dicta.ſimiliter aliquod ſignum ſanum nunc eſſe ſanitatis ſemper ſignificatiuum, vt magnitudo pulſus optime ſani exercitati eſt ſignum ſanum vt nunc, quia ſolum cum iſtis circunſtantijs ſanitatis ſignificatiuum , ꝗuis ſignificet ſanitatem ſemper. Conſimilter de ægro & neutro eſt dicendum. Iuxta hoc combinando primum modum cum ſecundo eſſent iſtę conclusiones probabiliter concedendæ. Aliquod eſt ſignum ut nunc ſanum ſemper,aliquod ut nunc eſt ſanum vt multũ, & aliquod vt ounc eſt ſanum vt nunc,ſimiliter ęgrum & neutrum.Eodem modo aliquod eſt ſignum ſemper ſanum vt nunc,aliquod vt multum eſt ſaoum nunc.& aliquod ut nunc eſt ſanum vt nunc.Eodem modo de ægro & neutro. Hanc ueritatem ſenſerunt antiqui doctores dicentes , ꝙ ſigno aliquo dicto ſano ſemper,poteſt ly ſemper eſſe determinatio ſigni aut ſignificati, quia ſic intelligere poſſumus hoc; quia ſemper ſignificat ſanitatem , & ſic ly ſemper eſt determinatio ſigni : uel quia ſignificat ſanitatem ſemper,id eſt ſanitatem ſemper talem vel optimam : & ſic eſt determinatio ſignificati.

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio . Omne ſignum eſt demõſtratiuum.probatur ſic.omne ſignum eſt alicuius præſentis diſpoſitionis oſtẽſiuum,ergo &c.aſſumptum probatur,& patet diſcurrendo per omnia ſigna tam a ſubſtãtialiter inhęrẽtibus ꝗ ab operationibus aut caſibus ſumpta.Ex his enim omnibus aliquam præſentem corporis diſpoſitionem arguere poſſumus. Secunda concluſio.Poſſibile eſt idem ſignum ſimul eſſe prognoſticum demõſtratiuum & rememoratiuum.probatur ſic.idem ſignum poteſt eſſe preſentis diſpoſitionis oſtẽſiuum,futurę prognoſticatiuum, præteritæ rememoratiuum. ergo &c.aſſumptum ſupra in vno principali deductum eſt. Tertia concluſio.Poſſibile eſt idem ſignum reſpectu eiuſdem diſpoſitionis numero ſaltem ſecundum latam denominationem identitatis eſſe ſignum prognoſticum & demonſtratiuum,& rememoratiuum.patet,quia bona capĩtis figura & magnitudo in iuuentute reperta cum proportione debita neruorum colli & oſſium &c.oſtendit capitis & cerebri bonam diſpoſitionem præſentem ,rememoratur etiam materiam generationis fuiſſe bonam & virtutem informatiuam fortem,& per cõſequens caput & cerebrum a pueritia fuiſſe bene diſpoſita, & ſimiliter hoc caput & cerebrum in ſanitate permanſurum.hęc autem eſt vna totalis ſanitas iuxta modum loquendi medicorum,ergo &c. Et nota hic vt hæc concluſio ſit concedenda oportet pręteritum etiam futurum non diſtingui contra præſens. Quarta concluſio ſequitur. Poſſibile eſt idem ſignum eſſe ſanum ſimpliciter & ęgrum ut nunc. probatur.idem ſignum eſt ſanitatis ſimpliciter & ægritudinis ut nunc ſignificatiuum , ergo &c.antecedens eſt deductum ſupra de corpore ſano ſimpliciter perducto ad febrẽ in quo iam apparent ſigna ſalutis. Nota tamen ꝙ reſpectu eiuſdem ſignificati omnino repugnat idẽ ſignũ eſſe ſanũ ſimpſr & ęgrũ ut nunc. Ex his ſequitur primo ꝙ non quolibet talis eſt proportio vel habitudo corporum inter ſe qualis eſt habitudo ſignorũ. Secũdo ꝙ diuiſio ſignorũ in littera poſita.ſ.in ſana ęgra & neutra demõſtratiua ꝓgnoſtica &c. non ponitur tanquam ex parte rei eſſentialiter,ſed ſolum ſecundum rationes formales diſtinctorum. Et ſi arguitur cõtra,quia vtilitas prognoſticorum & demonſtratiuorum ſignorũ maior eſt ꝗ rememoratiuorum, ut colligitur in littera , ergo non eadem ſigna ſunt demõſtratiua &c. Pro iſtis dicitur ꝙ cæteris paribus maiorem affert vtilitatẽ ſignum demonſtratiuũ inquãtum tale vel prognoſticum ꝗ rememoratiuum.maiorem.n. vtilitatem affert cæteris paribus præſentem vel futuram diſpoſitionem ſignificando ꝗ iam pręteritam uel factam ad memoriam reducendo.cũ quo tamẽ ſtat idem ſignum ſimul eſſe demõſtratiuum prognoſticum &c.qualiter autem ſit littera interpretanda eſt utilitas quædam &c.videbitur circa litteram.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & ſecundum ſatis patet reſponſio ex dictis in quæſtione. Ad tertium dicitur ꝙ licet per nullum ſenſum ſufficien-

ter comprehendere poſſumus ſignum neutrũ primi inquantum per hoc ſaltem demõſtramus eſſe lapſum, per ſenſum tamen & rationis diſcurſum ſimul hoc comprehẽdere poſſumus, ut patebit infra. Ad quartum & quintum reſponſum eſt in quæſtione.

Quæſtio. ij.

VTRVM Diuiſio ſignorum per quę ſignificamus ſuper optimam ſanitatem a Gale. in littera ſit bene poſita. ſ. ſignorum quædam ſumuntur a ſubſtantialiter inhęrẽtibus. quædam ab effectibus ſiue operationibus, & quędam a caſibus. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo optimæ ſanitati nulla ſunt ſubſtantialiter inhęrentia, ergo illa diuiſio non bona. aſſumptum arguitur, quia quęlibet ſanitas eſt accidens, eo ꝙ omnis ſanitas eſt qualitas. ſecundum. n. omnem ſanitatem quales dicimur puta ſani. ſed nulli qualitati vel accidenti eſt aliquid ſubſtantialiter inhęrens, igitur &c.

Secundo ſigna ſumpta a caſibus non ſunt diſtincta a ſignis ſumptis ab operationibus, igitur &c. aſſumptũ patet, quia caſus & operationes non diſtinguuntur. caſus. n. a cadẽdo dictus eſt, ſed non minus cadit operatio a ſanitate q̃ diſpoſitio dicta caſus ergo &c. Tertio idem eſt ſignum ſumptum a caſibus & ſubſtantialiter inhęrentibus, ergo &c. aſſumptum arguitur, quia ſignum ſumptum a bona figura membrorum eſt ſumptum a ſubſtantialiter inhęrente ſanitati compoſitionali. ſed ipſa bona figura eſt caſus, eo ꝙ pendet vel producitur a ſanitate complexionali mediante operatione complexionalis, ergo &c. conſequentia tenet ex q̃d nominis caſus inferius declarandi. Quarto ſicut ſe habet ſanitas ad ægritudinem, ita conſequẽter ſigna ſanitatem ſignificantia ad ſigna ſignificantia ægritudinem, ſed ſigna ægritudinem ſignificantia non diuiduntur in ſumpta a ſubſtantialiter inhærentibus operationibus & caſibus, ſed in ſumpta ab actione læſa qualitate mutata & exeunte mutata, vt colligitur tertio de accidenti. & ſecunda primi. doc. tertia. c. primo. ſ. de accidentibus et ſignificationibus ergo &c.

Auicen.

Ad oppoſitũ eſt Gal. in littera ponens p̃dictã diuiſionem tanq̃ ſufficientem, prædicta omnia ſigna comprehẽdentẽ.

In hac quæſtione primo præmittenda ſunt quædam diſtinctiones & notabilia & terminorum deſcriptiones. ſecũdo concluſiones de quæſito.

Subſtãtia dupliciter.

Quantum ad primum ſit hęc prima diſtinctio ꝙ hic terminus ſubſtantia ſumitur tripliciter. primo ut diſtinguitur contra accidens proprie ſumptum, & ſic per ſubſtantiam intelligendum eſt omne ens per ſe exiſtens vel pars qualitatiua aut eſſentialis entis per ſe exiſtentis, & contra ſubſtantiam taliter ſumptam diſtinguitur accidens ſumptum pro quolibet quod alteri inhæret, ex quo & ſubiecto non fit vnũ cuius illud ſit eſſentialis pars, qualiter albedinem & caliditatem & huiuſmodi dicimus accidentia, materiam vero formam ſubſtantialem & compoſitum nominamus ſubſtantiam, ſicut etiam albedinem caliditatem &c. dicimus ſubiecto accidentaliter Inhęrentia, formam vero inhęrere materiæ ſubſtantialiter uel eſſentialiter. ſecundo modo ſumitur ſubſtãtia magis communiter pro cuiuſcunq; rei eſſentia, qualiter improprie dicimus ſubſtantias albedinis & caliditatis eſſe diuerſas, quia ſcilicet abinuicem eſſentialiter diſtingui, & ſic omne alteri attributum dicitur eidem eſſentialiter inhęrere et eſſe de ſubſtãtia eius, ſicut colorẽ dicimus eſſe de ſubſtãtia albedinis & eidem ſubſtantialiter ineſſe & eucraſiam ſanitati complexionali, qualiter dixerunt etiam auctores calorem eſſe de ſubſtantia febris, vt primo de differentijs febrium. tertio capitur ſubſtantia pro eo per quod alicuius eſſe ſuſtentatur. qualiter in tertio hecticorum philoſophus metaphorice diuitias hominis ſubſtantiam appellat. & theologi fidem dixere eſſe ſubſtantiam ſperandarum rerum argumẽto nõ apparentiũ, ut Apoſtolus ad hebręos, quia ſine fide impoſſibile eſt deo placere. Sicut etiam Gal. complexionẽ ſubſtãtiam hominis appellauit. primo de iuuamẽtis. ſecũdo ca. dũ inq̃t, compõ igitur eſt ſubſtantia corporis & natura eius &c. quia. ſ. per compõnem corpus in eſſe ſuſtentatur & conſeruat̃. Omne ergo corpus taliter inhęrens quod ꝑ ipſum cõſeruet̃ corporis eſſe dicimus corpori ſubſtantialiter inhęrere. Ad ꝓpoſitũ hic ſubſtãtia uel ſubſtãtialiter inhęrere ſumitur ſecũdo modo.

Accñs quintupliciter.

Secunda diſtinctio. hic terminus accidens ſumitur multipliciter. primo vt diſtinguitur cõtra ſubſtantiam proprie ſumptam ut ſupra deſcribebatur. ſecũdo pro qualibet diſpoſitione corporis pręternaturali ſiue fuerit morbus ſiue cauſa &c. vt tertio de accidenti. primo & ſecundo ca. dico ergo accidens ſignare generaliter q̃cq̃d extra naturã accidit corpori, q̃propter morbus & cã morbi, quæ in corpore eſt ab eo ſignãtur. tertio ſumitur præciſe pro diſpoſitione præter naturam inſequente morbum, ut tertio de accidenti. & ſecunda primi. ca. pri. & ſic non diſtinguitur accidens contra ſubſtantiam, ſed cõtra cãm et ęgritudinalem. quarto ſumitur ꝓ qualibet diſpõne ex complexione vel compoſitione pendente ſiue immediate dependeat ab his ſiue mediate. taliter ſumpſit Gale. in littera dum dixit. cognitiones vero corporũ &c. & ex his q̃ ex neceſſitate hæc cõſequuntur effectibus & caſibus que. ſ. caſus & operationes vel effectus accidentia vocamus proprie. Quinto ſumitur accidens pro diſpoſitione ſolum pendente ex complexione & compoſitione mediante operatione, & ſic caſus ſolum accidentia nominantur. Vltimo dicitur aliquid accidens, quia alteri aduenięns non de eſſentia eius, & ſic diſtinguitur accidens & accidentale contra ſubſtantiale. Ad propoſitũ quarto & vltimo modo ſumitur potiſſime accidens hic.

Sanitatis diffõnẽ ingrediẽs duplex.

Tertia diſtinctio. terminorum qui in diffinitione ſanitatis ponuntur quidam ſunt nihil extrinſecum accidentale ſanitati importantes, vt complexio compoſitio &c. complexio. n. & compoſitio nihil extrinſecũ uel accidentale important ſanitati complexionali vel compoſitionali, quia ſanitas cõplexionalis eſt formaliter bona cõplexio, & compoſitionalis bona compoſitio. ideo ſi diffiniatur ſanitas per eucraſiam vel coæqualitatem erit hæc diffinitio data ꝑ pure eſſentialia. tales enim termini nõ explicãt niſi quid eſſentialiter ſit ſanitas, propter quod hanc diffinitionem ſubſtantialem appellat Gal. quidam vero horũ importat aliquid extrinſecum vel accidentale ſanitati, ut ſi taľe deſcribatur, ſanitas eſt bona corporis diſpoſitio ex qua prouenient operationes incolumes. In hac. n. deſcriptione explicatur operatio quæ eſt ſanitati accidentale. nã licet actu opatio non prouenirer, nõ minus illa eſſet ſanitas. ꝑp quod hãc deſcriptionẽ auctores accñalẽ nominant.

Sanitatis optimę ſignificatiuũ dupľr.

Ex hac diſtinctione cũ eius declaratione colľr quarta diſtinctio ꝙ eorum per quæ ſuper ſanitatẽ ſignificamus q̃dã ſunt optimæ ſanitati eſſentialiter eadem, licet ab ea ratione diſtinguant̃, q̃dã ſunt ab optima ſanitate reaľr diſtincta, ab ipſa tamen mediate uel immediate dependentia. Exemplum primi. ſicut eſt contemperãtia qualitatũ tangibilium debita figura & membrorum compoſitio, cõtemperãtia iam dicta eſt eſſentiaľr idẽ quod ſanitas cõpſonalis ex eo ꝙ eſt corporis uel membri naturalis diſpõ, qua ꝑ ſe ꝑficitur corpis opatio. & ſiľr de figura & cõpõne dicendum eſt. Exemplum ſecundi. ſicut bonus color bona digõ et hmõi q̃ ſunt ſigna ſanitatis a ſanitate tamen realiter diſtinguũtur. Signa ergo prima ab his ſumpta ſunt quæ eſſentiaľr vel ſubſtãtiaľr inſunt ſanitati, ideo & termini importantes illa vt ſic ſanitatis diffõnem ingrediuntur ſubſtantialem. Signa uero ſecunda ſumpta dicuntur ab accñtaliter inhęrentibus.

Sanitatis accidens uel diſpõ dependẽs duplex.

Quinta diſtinctio. huiuſmodi accñtiũ ſiue diſpõnum a ſanitate pẽdentium, quędã immediate pẽdẽt a ſanitate, vt bona opatio. quædã mediate, puta mediãte opatione ut caſus. Exemplum primi. vt bona digeſtio ſtomachi vel hepatis immediate dependet a bona complexione ſtomachi vel hepatis, & bonitas tactus a complexionis temperantia. Exemplum ſecundi. ſicut bonus color pendet a bona ſanitate mediante opatione, puta boni ſanguinis generatione & eius trãſmutatiõe &c. et dicũtur hmõi caſus, quia ab effectibus cadunt puta opationibus. Opationes aũt dicũtur effectus nõ ſumẽdo effectũ ꝓ termino ad quem actionis, ſed ꝓ ipſa efficiẽtia uel effectione: ſicut

motum

motum dicimus mouentis effectum & actionem agentis. Ex quibus colligi poſſunt hæ duę diſtinctiones. Prima ſignorum quædam ſummuntur a ſubſtantialiter inhærentibus, quædam ab accidentibus. Secunda ſignorum ſumptorum ab accidentibus, quædam immediate dependent a ſubſtantialiter inhærentibus vt operationes, quædã ab operationibus vt caſus. Ex his patet primo ꝙ ſignũ ſumptum a contemperantia qualitatum tangibilum eſt ſumptum a ſubſtantialiter inhærentibus. ſcilicet ab his quæ optimæ ſanitati ſunt eſſentialiter eadem. Secundo patet ſignum ſumptum a bonitate figuræ, mediocri quantitate, debito modo &c. eſſe ſumptum a ſubſtantialiter inhærentibus. hæc enim omnia ſigna ſunt eſſentialiter eadem ſanitati ſuper quam immediate ſignificant.

Signum ſumitur duplex.

Signum ſumptũ ab accñtibus duplex.

Tertio patet ſigna ſumpta ab vrina, egeſtionibus, pilis, pulchritudine, & ſic de alijs ſumpta eſſe a caſibus. nam hęc omnia a ſanitate, puta bona complexione & compoſitione cadunt mediantibus operationibus. Conſimiliter per omnia dicendum eſt de ſignis a macie, pinguedine, carnoſitate, priuatione carnis &c. Ex his vlterius patet ꝙ poſſibile eſt idẽ ſignum ſimul ſumptũ eſſe a caſibus & ſubſtantialiter inhęrentibus, prout tamen ad diuerſa refertur vt contemperantia qualitatum tangibilium muſculi eſt ſubſtantialiter inhęrens ſanitati complexionali muſculi, eo ꝙ eſt eſſentialiter idem quod bona complexio muſculi, pro quanto tamen pendet a ſanitate principalium mediantibus eorum operationibus uel influxibus dicitur caſus. & per conſequens &c. Ex quo vlterius patet hanc diſtinctionem non fuiſſe a Gal. in littera poſitam tanq̃ contra ſe inuicem realiter diſtinctorum, ſed ſolum ratione.

Ægritudinis accidens duplex.

Quantum igitur ad ſecũdum ponitur concluſio ad quęſtionem reſponſiua & diuiſio ſignorum iam dicta eſt ſufficienter poſita. ſub hac. n. ſufficienter comprehenduntur omnia ſigna per quæ ſuper optimam ſanitatẽ ſignificare poſſumus, eo ꝙ omne tale uel ſumitur a re quæ eſt eſſentialiter eadem optimæ ſanitati vel non. ſi primo ſic eſt a ſubſtantialiter inhęrentibus. ſi ſecundum cum tale ſignum a ſanitate depẽdeat aut eſt pendens immediate, ſic eſt ſumptũ ab effectibus vel operationibus uel mediate, puta mediante operatione, ſic eſt caſus vel ſignum ſumptum a caſibus, cum igitur non appareat in humano corpore aliquod ſignum quin ſit ad aliquod uel aliqua illorum reducibile, relinquitur diuiſio prædicta ſufficiens.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negetur antecedens, & conſequenter cõceditur cuilibet accidenti aliqua eſſe ſubſtantialiter inhęrentia. aſſumptum ſuperius declaratum eſt. Ad ſecundum dicitur ꝙ licet tã operationes q̃ ab operationibus pendentia cadant a ſanitate, tamen placuit Gal. pendentia mediantibus operationibus nominare caſus, operationes vero non ſed effectus: quare nominati ſunt ad placitum. Ad tertium patet reſponſio ex primo articulo. Ad quartum conceditur ꝙ ſicut ſuper optimã ſanitatem ſignificare poſſumus per ſubſtantialiter inhęrentia & caſus & operationes, ita & ſuper ægritudinem. ver. gra. ſuper febrem ſignificare poſſumus per ſubſtantialiter inhęrens, ut per diſtemperantiam qualitatum tangibilium, puta caloris qui eſt eſſentialiter inhęrẽs febri. ſecundo ex operationibus vt ex actione læſa ſicut pulſus diuerſitate & huiuſmodi. tertio ex caſibus ut urine tinctura egeſtionum citrinitate vel fętore. hęc. n. pendent a febre mediãte actione uel operatione læſa. Sicut ergo ex cõtemperantia ſignificamus ſanitatem in complexione, ita ex diſtemperantia ægritudinem. ſimiliter ſicut ex perfectione operationum ſignificamus ſanitatem: ita ex earũ leſione ægritudinem. & ſimiliter ſicut ex bona urina ſanitatem, ita ex mala ægritudinem. Ex quo patet ſub hac diuiſione hãc aliam includi ſignorum ægritudinum tertio de accidenti poſitam quæ eſt diuiſio accidentis, vt contra morbum & cauſam diſtinguitur. ſ. ꝙ aliquod eſt actio læſa. quoddam exiẽs mutatum. quoddam uero qualitas mutata. actio. n. læſa reducitur ad operationem, exiens mutatũ ad caſum, qualitas vero mutata quædam reducitur ad caſum vt color citrinus in febre, quędam vero ad ſubſtantialiter inhęrens ut diſtemperantia caloris &c.

Quæſtio. iij.

VTRVM Per contemperantiam conſimilium in calido frigido &c. tanq̃ per ſigna ſumpta a ſubſtantialiter inhęrẽtibus poſſimus ſignificare ſupra optimam ſanitatem.

Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. huiuſmodi contemperantia non eſt ſignum neceſſariæ veritatis, ergo non eſt ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inhęrentibus. aſſumptum patet: quia ſtante contemperantia habitudinis totius ſtat principalium diſtemperies, vt infra oſtendetur de ſignis habitudinis totius. & conſequentia principalis tenet: quia ſigna ſumpta a ſubſtantialiter inhęrentibus ſunt neceſſarie ueritatis, ab operationibus uero ſunt apparentia & a caſibus raro fallentia, vt Commentator in commento.

Secundo. vel huiuſmodi ſignum haberetur per tactum temperati aut diſtemperati tangentibus & percipientis hãc conſilium temperantiam. non poteſt poni primum, quia tactu temperati occurrente huic temperantiæ non immutabitur ab eadem. igitur non percipiet illam. aſſumptum a Commen. colligitur ſecundo de anima, æque calida nõ ſentimus, eo ꝙ inter omnino ſimilia non cadit actio ſaltem ſecundum qualitates tangibiles, ſimiliter qua ratione percipiet tactus temperati hanc contemperantiam deberet percipere contemperantiam proprij organi quod eſt cõtra experientiam. Item oportet ſenſus organum penitus eſſe denudatũ ab excellentia ſenſibilium ut illa percipiat. nec poteſt poni ſecundum, quia quodlibet organum tactus diſtẽperatum occurrens huic temperantiæ apprehendet caliditatis aut frigiditatis exceſſum. ideo &c. Tertio. ſi quęſtio eſſet vera, ſequeretur ꝙ idem reſpectu eiuſdem ſimul eſſet ſignum & ſignificatum, quia huiuſmodi contemperantia conſimilium eſt eſſentialiter idem quod optima ſanitas cõplexionalis conſimilium. ſed hęc eadem eſt ſignum huius optimæ ſanitatis. igitur &c. Forte conceditur hæc concluſio. Sed contra. quia ex hac ſequitur idem reſpectu eiuſdem notius eſſe & ignotius. ſimiliter idem eſſe ſe notius & minus notum ſe. arguitur conſequentia, quia ſemper ſignum eſt notius ſignificato. ſi igitur idem eſt ſignum & ſignificatum ſequuntur illata inconuenientia. Quarto. ad eandem vel omnino conſimilem contemperantiam in gradu põt conſimilia phlegmatici conuenire conſimilibus temperati. Igitur ab hmõi cõtemperantia non omnino ſignatur euidẽter ſanitas optima cõſimiliũ. añs arguitur, quia põt phlegmaticus ab extrinſeca cã ut febre fieri calidior & ſiccior tẽperato, & iam eſt frigidior & humidior. igitur ad conſimilem temperantiã gradualiter omnino cum tẽperato põt ꝑduci.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. & primo complexionũ ca. vlti. & Aui. ſecunda primi. doc. tertia. tertio cap̃. ſ. de ſignis compl̃onum ad principium. & cap̃. 4. de comprehenſione ſignorum complexionem habentis æqualem. Auicen.

In iſta quęſtione primo pręmittenda ſunt quędã preambula. ſecundo concluſiones de quęſito. Quantũ ad primũ pręmittendum primo ꝙ non repugnat eandẽ rem eſſentialiter a nobis eſſe ſecũdũ diuerſas rationes comprehenſibilẽ ſecundũ quarũ unã ſit notior uel facilius comprehenſibilis, ſecundum aliam vero ignotior & difficilius comprehenſibilis. exempli gratia. licet idem ſit eſſentialiter ſor. & hoc quantum coloratum uel figuratum. facilius eſt tamen ſort. a nobis cognoſcibilis ratione qua eſt hoc coloratum vel figuratum q̃ ratione qua eſt hic homo: eo ꝙ per ſenſum hoc comprehendimus ratione qua eſt hoc coloratum uel figuratum &c. ratione tamen qua homo non niſi per intellectum & præueniente diſcurſu &c. Ex quo patet ꝙ non repugnat eandem rem ſecundum vnã rõnẽ ſe habere ut ſignũ reſpectu ſui ipſius, ſecundum aliam rationẽ cognitæ uel cognoſcendæ, ut hic hõ rõne qua ſic figuratus uel coloratus &c. eſt ſignum, et ille idem ratione qua homo eſt ſignificatũ, qa

per ipſum ſic eſſe coloratum vel figuratum compræhendimus ipſum eſſe hominem. Secundo præmittendum quod licet contemperantia cõſimiliũ in caliditate frigiditate &c. & complexionalis ſanitas optima conſimilium reali er idẽ ſit, notior ramen eſt oobis & facilius compræhenſibilis ratione qua contemperantia eſt ꝙ ratione qua optima ſanitas complexionalis. Ad compræhendendum enim hanc cõtemperantiam ſufficit compræhendere hanc mediocritatem & ſine exceſſu organum tactus immutare. ſed hanc nõ niſi argumentatione vt cum diſcurſu magno compræhendimus & concludimus eſſe optimam ſanitatem complexionalem. Conſimiliter per omnia dicendum de mediocri quãtitate, bona figura &c. in comparatione ad optimam ſanitatem compoſitionalem. facilius enim compoſitionem corporis optime ſani compræhendimus eſſe mediocrem quantitatem bonam figuram &c. quam eſſe optimam ſanitatẽ.

Ex quo patet contemperantiam vt contemperantia eſt poſſe eſſe ſignum reſpectu ſui inquantum eſt optima ſanitas complexionalis, ſimiliter optima compoſitio vt mediocris magnitudo vel figura &c. eſt ſignum reſpectu ſui vt optima ſanitas compoſitionalis eſt. per complexionẽ enim eſſe contemperantiã mediam cognoſcimus ipſam eſſe optimam ſanitatem complexionalem ſimpliciter per quantitatem figuram &c. eſſe mediocrem cognoſco ipſam eſſe optimam ſanitatem compoſitionalem, & ſic de alijs.

Quantum ad ſecundum ſit prima concluſio communiter ab alijs poſita tam medicus temperatus ꝙ diſtemperatus mediante tactu poteſt ex contemperantia iam dicta optimam ſanitatem complexionalem compræhendere. patet primo de medico temperato. ſciens enim ſe temperatum eſſe & in eadem ætate io qua corpus quod tangitur, & non percipiens ſe ab eodem ſecundum organum tactus materialiter immutari, quia nec calefieri nec infrigidari &c. probabiliter concludit illum eſſe temperatũ. ſi huiuſmodi gradualis temperantia ſibi naturalis fuerit etiam de medico diſtemperato. patet, quia per longam experientiam cognouiſſe poteſt in quanto gradu ſit diſtemperatus. verbi gratia melancholicus percipiens temperamentum organo tactus occurrens in tanto gradu eius organum tactus immutare probabiliter concludet corpus habens illud contemperamentum eſſe temperatum ſit talis temperies ejdem naturalis fuerit. Sed diceres quomodo hic cognoſcet tantum vel tantum a temperamento ſe diſtare, niſi cognoſcẽdo temperamento. & tunc reddit difficultas quomodo hoc cognouerit eſſe temperatum. Pro iſto dicitur ꝙ potuit cognoſcere temperamentum ex alijs ſignis quæ ſignificant ſupra temperantiam colligendis in locis poſt oppoſitum allegatis, quo compræhenſo potuit circa ipſum experiri tangendo donec quadam æſtimatiua notitia veritati propinqua cognouit quanta diſtantia diſtaret ab eodem cum latitudine, tamen iſta ſunt facilius dicibilia quàm experimeotabilia. crediderunt quidam, quòd in taliter iudicando per tactum oportet manum manui occurrere pedem pedi, & ſic de alijs partibus ſibijnuicem correſpondentibus. Secunda concluſio. Nec per ſolum tactum, nec per tactum cum iudicio intellectus quantumcunqꝫ ſubtiliter intuentis non concurrentibus ſignis alijs poteſt ex huiuſmodi contemperantia optima ſanitas complexionalis euidenter ſignificari. Prima pars ſatis patet. Secunda arguitur. ſtat alicuius corporis naturalem complexionalem conſimilium eſſe omnino in gradu æqualem complexioni temperatæ, ætate etiam eadem exiſtente vtrobiqꝫ, quamuis illa eadem non ſit optima ſanitas complexionalis. ergo &c. antecedens arguitur, quia ſtat al quam complexionalem conſimiliũ eſſe omnino in gradu ſimilem temperatæ, non tamen talem habere dependentiam a ſpiritibus & humoribus qualis eſt proportionata temperatæ complexioni vel optimæ ſanitati complexionali. igitur &c. Item ſtante in corde lapſu naturali calido & in hepate frigido, vel econuerſo poteſt in toto reſultare complexio in gradu ſimilis temperatæ, vt videbitur infra, licet illa non ſit complexio temperata vel optima ſanitas in complexione. igiẽ &c.

Ex his ſequitur primo quòd præter ſignum ſumptum a iam dicta contemperantia ad ſignificandum ſuper optimam ſanitatem complexionalem, oportet concurrere ſigna a caſibus & operationibus ſumpta. Patet ſecundo Gal. non poſuiſſe hoc ſignum tanquam per ſe ſufficiens ad ſignificandum ſuper huiuſmodi ſanitatem.

· Tertio ſequitur. quòd ſignum optimæ temperatæ cutis poſitum ab Auicen. prima primi. cap̃. de complexionibus. & a Gal. primo complexionum. cap̃. vltimo ſumptum ab æquali mixtione aquæ feruentis & glaciei vel niuis eſt valde ambiguum & difficulter experimentabile. Primo propter cauſas tactas in probatione concluſionis. hoc enim ſignum non euidenter arguit cutem iuſtitialiter temperatam. Secundo quia non apparet quo ſigno compræhendere poſſumus glaciem per frigiditatem a temperamento æqualiter recedere, ſicut aqua feruens per caliditatem recedit ab eodem, niſi forte dicatur ꝙ per frigiditatem illam intellexerunt frigiditatem ſtupefacientem, & per illam caliditatem adurentem, vt innuit Gal. quæ videntur æqualiter a temperamento recedere. hoc autem non eſt minus ambiguum, quia multo minor menſura frigiditatis ſufficit ad ſtupefaciendum, & mortificandum quàm caliditatis ad adurendum, cum frigiditas ſit vitæ temperamento repugnantior. Item quia dato quòd tanta foret frigiditas niuis quanta caliditas aquæ feruentis ſecum commixtæ, adhuc multo plus aqua infrigidabitur quàm calefiet nix, quia cauſa extrinſeca alterans eſt vtrobiqꝫ æqualis, & cum hoc ab intrinſeco multo fortius mouetur aqua & frigefiat quàm nix, vel glacies vt calefiat. ergo &c. Qualiter autem ſit hæc experientia auctorum interpretanda declaraui prima primi. cap̃. de complexionibus. Tertia concluſio. Probabiliter ponitur quòd certior eſt ſignificatio ſumpta a perfectione operationum ad ſignificandum ſuper optimam ſanitatem complexionalem quàm ſumpta contemperantia qualitatum tangibilium. patet, quia ſignum ab huiuſmodi contemperantia ſumptum eſt fallax, debite tamen ſumptum ab operationibos non eſt fallax. quælibet enim ſanitas optime operationum perfectiua eſt optima, & econuerſo, vt ſupra declaratum eſt. Ex quibus ſequitur primo quòd non ſemper ſignificatio ſumpta a ſubſtantialiter inhærentibus in membris exterioribus eſt prima. & maxime perdurans reſpectu ſignificationis ſumptæ ab operationibus. Dico autem notanter in exterioribus membris, quia io occultis membris quæ non ſubiacent ſenſibus palam eſt ſignificationem ſumptam ab operationibus eſſe primam reſpectu aliarum, & maxime permanentem, vt ſenſit Auicen. ſecunda primi. doctrina tertia. cap̃. ſcilicet de accidentibus, & ſignificationibus. Nota tamen quòd vtplurimum ſignificatio ſumpta a ſubſtantialiter inhærentibus in membris exterioribus quæ noſtris ſenſibus ſubiaceot ſignificatione ſumpta ab operationibus eſt efficacior, vt a figura, magnitudine &c. in ſanitate compoſitionali efficatior eſt. ſimiliter a caliditate & ſiccitate in complexione cholerica, caliditate & humiditate in ſanguinea, & ſic de cæteris efficatior eſt: licet fallax ſit io ſignificando ſupra complexionem temperatam ex contemperantia &c. nec hoc multum diſſonat a ſententia Haly io commento ſeptimo. Ex his patet vlterius concordia inter Haly hic & Auicen. ſecunda primi. allegato cap̃. Intellexit enim Haly quantum ad exteriora membra ſumpta a ſubſtantialiter inhærentibus, eſſe ſecundum plurimum magis permanentia. Auicẽ. vero quantum ad occultiora et quæ ſenſibus non ſubiacent.

Auicẽ.

Auicẽ.

Contra dictio tollitẽ ab Haly & Auicẽ.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negetur conſequentia, & dicitur illud dictum Haly eſſe vt

in pluribus

in pluribus non vniuerſaliter intelligendum.

Ad ſecundum dicitur ꝙ tam per tactum temperati q̃ diſtemperati, alijs tamen ſignis cum diſcurſu rationis concurrentibus. Et cum dicitur ꝙ non per tactum temperati, quia ab illo non immutabitur. Huic dicitur cauillãdo ꝙ organum tactus temperati immutari poteſt a temperato. primo, quia poſſunt eſſe ambo temperata in ætatibus tamen diſſimilia, vt ſenex & puer temperatus. ſecundo, quia & ſi conſimilis ætatis omnino fuerint, ſtat tamen illa non eſſe in eodem puncto latitudinis temperantiæ ſituata, vt ſi alterũ declinet ad extremum calidius, reliquũ vero ad remiſſius calidum latitudinis temperantiæ, patet etiam ꝙ temperatus exercitatus tangens temperatum quieſcente ab eo iudicabitur calidus, & ipſum per caliditatem immutabitur cũ alijs paribus. Sed ad euitandum cauillationes has ponam vtrunq; iſtorum eſſe temperatum in eodem puncto latitudinis temperantiæ omnino, & ſit in alijs paritas q̃tum eſt poſſibile, & arguatur ut prius. Dixerunt quidam ꝙ tangibile omnino ſimile organo tactus non eſt ab eo per materialem impreſſionem perceptibile, quia inter hæc non cadit materialis impreſſio, cum illa ſit actio corruptiua, per ſpiritualem tamen impreſſionem illud percipi non repugnat, quia. ſ. p ſpiritualẽ qualitatem ad organũ tactus peruenientem huiuſmodi temperiei naturaliter repreſentatiuam. Soluunt autem ad auctoritates philoſophi & Commenta. ſecũdo de anima. ꝙ æque calida non ſentimus. i. non percipimus nec iudicamus qualitates tangibiles exceſſiue, ſed ipſa iudicamus organo tactus in caliditate æqualia. Hæc reſponſio multas haberet inſtantias, ut propter quid non ſentit vna pars carnis aliam ſibi ſimilem iuxta ſitam & cutis carnem ſub ea exiſtentem. Videtur etiam contra experimentum, quia ſtans in balneo actu calido aliquando nullã percipit caliditatem balnei, licet pro nunc fieri debeat illa ſpiritualis alteratio, & multa alia induci poſſunt, de quibus infra uidebitur. Poſſet etiam dici ad argumentum principale ꝙ organum tactus ſic diſpoſitum non ſentiet illud tangibile temperatum, ſed tangens cognoſcens ſeipſum temperatum, probabiliter arguet obiectum eſſe temperatum, vt ſupra dictum eſt. Ad tertium dicunt quidam negando conſequentiam, quia qualitas eius quod tangitur nõ eſt illa quæ eſt ſignum, ſed qualitas impreſſa in organo tactus medici eſt ſignum qualitatis tangibilis. eſt. n. ſpecies illius repreſentatiua, qualitas uero imprimens eſt ſignificatum.

Hæc reſponſio non placet, quia licet illa qualitas ſpiritualiter impreſſa in organo temperati tangẽtis temperatum ſit naturalis ſimilitudo illius qualitatis a qua deciditur, non tamen eſt ſignum de quo in propoſito loquuntur auctores. talſe enim debet eſſe ſenſu perceptũ uel perceptibile, vt ſupra deſcribebatur, cuiuſmodi non eſt illa ſpecies. Item quia pari ratione bona figura non eſſet ſignum ſanitatis cõpoſitionalis. ſed ſpecies eius repreſentatiua in oculo intuentis recepta. Si. n. conceditur bonam figuram eſſe ſignum ſanitatis compoſitionalis, cum ipſamet ſit ſanitas compoſitionalis, erit idem ſignum & ſignificatum, quod illa reſpõſio euitare intendebat. Ideo aliter reſpondendo conceditur idem ſimul eſſe ſignum & ſignificatum, ſecundum tamen diſtinctas rationes apprehenſum, ut declaratum fuit in primo articulo. Ad quartũ patet rñſio ex dictis in ſecũdo articulo &c.

Quæſtio. iiij.

VTRVM Quælibet operatio in corpore temperato ſit perfectior q̃ eadem vel ſimilis in diſtemperato. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo ſic, ſic ſe habet corpus temperatũ ad corpora lapſa ab eo, ſicut ſpecies humana ad alias ſpecies viuentium, ſed in multis uiuentibus alterius ſpeciei ab homine operationes magis perficiuntur q̃ in homine, ergo &c. maior patet, quia ſicut humana ſpecies alias ſpecies viuẽtium perfectionaliter excedit, ita homo temperatus excedit diſtemperatos. & patet minor, quia operatio olfactiua perfectior eſt in cane & in vulture q̃ in homine, quia homo praue odorat. ſecundo de anima. & quinto de generatione animalium. quarto cap. & tertio colliget. de accidẽtibus ſenſus olfactus. operatio etiam viſiua in aquila & rapacibus eſt perfectior q̃ in homine, & auditiua in apro. in ſolo. n. guſtu & tactu homo excedit alia animalia in ſentiendo: vt tertio colliget. alle. cap̃. Et confirmatur, quia propter frigiditatem & humiditatem cerebri & multitudinem eius reſpectu ſuæ molis homo peſſime odorat, vt ſecundo de anima. & primo de ſenſu & ſenſato, igitur remiſſa huiuſmodi frigiditate & humiditate remittetur impedimentum olfactus, ſed in homine calidi & ſicci cerebri non ſunt hæc impedimenta, ergo in eo magis perficitur operatio olfactiua. Secundo arguitur homo ſicci cerebri in pueritia melius perficit operationes ſenſitiuas q̃ homo temperati cerebri in eadem ætate: ergo &c. aſſumptum colligitur infra de ſignis diſcraſiæ ſicci cerebri. ubi tanquam ſignum ponitur ſenſuum perfectio, & non videtur hæc diſcraſia comparari, niſi ad complexionem temperatam cerebri. Tertio: melius appetit ſtomachus frigidus quàm temperatus, & melius digerit calidus quàm temperatus: ergo &c. aſſumptum colligitur infra de ſignis diſcraſiarum naturalium ſtomachi. Quarto, ad principale arguitur ſic, diſtemperati corporis tota latitudo perfectionis operationum excedit totalem latitudinem perfectionis operationum corporis temperati, ergo &c. aſſumptum arguitur. ponendo ſor. eſſe in omnibus membris temperatiſſimum & platonem ſimiliter oiſ ꝙ organum olfactus eius declinet ad ſiccum. & arguitur ſic, in omnibus alijs membris ab organo olfactus ſor. & pla. ęque perfectas producunt operationes. & cum hoc operatio olfactiua pla. in perfectione excedit operationem olfactiuam ſor. ergo totum aggregatum ex operationibus pla. excedit perfectionaliter aggregatum ex operationibus ſor. Quinto, melius perficitur operatio memoratiua in cerebro ſicco quàm in temperato & apprehenſiua in humido, ergo &c. aſſumptum probatur, quia memoratiuæ eſt conſeruare quod melius fit in ſicco quàm in humido. Similiter apprehenſiua perficitur per impreſſionem ſpecierum in organo quæ melius fit in humido, ergo &c.

Sexto operatio tactiua melius perficitur in melancholico quàm in temperato: ergo &c. aſſumptum probatur, præmittendo primo ꝙ tota latitudo complexionis humanæ declinat ab æquali ad pondus per calidum & humidum. ſecundo ꝙ obiectum tangibile remiſſioris caloris quàm ſit organum tactus organo approximatum a tactu comprehenditur frigidum, econtra uero intenſioris caloris, colligitur hæc ſuppoſitio tertio de ſimplici medicina, diſtinctione ſecunda. ſecundo cap. & patet experimento. tertio ꝙ organum tactus melancholici naturaliter ſe habentis gradualiter propinquius eſt æquali ad pondus quàm organum tactus temperati, ſequitur ex primo ſuppoſito. Ex his arguitur ſic, de obiecto tangibili gradualiter medio inter diſpoſitionem organi temperati & melancholici vtrobiq; debitè approximato recte iudicat melancholicus, eo ꝙ per tactum apprehendit ipſum calidum, ſicut eſt per ſecundam ſuppoſitionem de quo corrupte iudicat temperatus: eo ꝙ apprehendit ipſum frigidum quale non eſt per ſuppoſitionem eandem, igitur. Vltimo arguitur ad principale auctoritate Ariſto. tertia problematum primo problemate. propter quid omnes qui fuerunt excellentes viri ſecundum philoſophiam fuerunt melancholici. Ariſto.

Ad oppoſitum eſt Gale. in littera ex perfectione operationum tam conſimilium quàm organicarum partium docens corpus optime ſanum diſtinguere a corpore lapſo. & aliqualiter primo complexionum. vltimo capi. & ſecundo complexionum. ſecundo capi. & Auicen. ſecunda primi. doc. tertia. quarto capi. ſcilicet de ſignis habentis complexionem æqualem. dum inquit in operationibus complementum &c. & cap. 3. ibidem in octauo genere ſignorum. Auicen. Et perſuadetur ratione ſic, quælibet operatio proueniens a iuſtitiali temperamento eſt perfectior operatione proueniente a diſpoſitione lapſa cum alijs

paribus.cum.n.anima cum inſtrumento ſibi proportionato operationes perficiat,& cum magis proportionato melius,& cum proportionatiſſimo optime perficiat illas, tale autem eſt iuſtitiale temperamentum, vt patet,ergo &c.

In quæſtione erunt duo articuli.In primo tangentur quidam communes modi reſpondendi ad quęſitum.ſecũdo ſecundum modũ probabiliorē reſpondebitur ad quæſitum.

Quantum ad primum primus modus reſpondendi colligitur in quibuſdam concluſionibus. Prima non repugnat aliquam vel aliquas operationes alijs paribus perfectiores produci in corpore diſtemperato q̃ eædem vel ſimiles in corpore temperato.pro iſta concluſione ſunt multa argumēta adducta ante oppoſitum ut de olfactu memoratiua appetitu &c. Secunda concluſio.licet ita ſit operationes tamen principales ad quas humanum corpus primo finaliter ordinatur perfectiores proueniunt in corpore temperato q̃ diſtemperato.intelligunt autem per operationes principales quidam cognoſcitiuas & maxime interiores ut ſenſus communis cogitatiua &c.et quidam cum his operationes membrorũ principalium toti cõmunes ut uitales animales &c. Perſuadetur hæc concluſio ſic,tale corpus eſt optime organiçatum,ergo optime poteſt fines attingere ad quos huiuſmodi organa producta ſunt,tales autē ſunt fines iam dicti, ergo &c. Tertia concluſio.ſequitur q᷑ tota latitudo perfectionis operationum prouenientium in corpore temperato alijs paribus perfectionaliter excedit totã latitudinem perfectionis operationum prouenientium in corpore diſtemperato,& pro iſta fuerunt intentiones vt credunt auctorum.

Opatio principalis quid.

Hanc concluſionem poſuerunt alij ſub alijs uerbis q᷑ omnes operationes collectiue perfectiores ſunt in corpore temperato q̃ diſtemperato,non tamen diuiſiue, ſed hęc reſponſio plura tacta ante oppoſitum habet contra ſe.

Opatio quid.

Secundus modus reſpondendi ad quæſtionem. Primo pręmittit per operationes indifferenter intelligēdas eſſe illas quæ ſunt actiones ut nutricatio,digeſtio,attractio &c.& illas quę ſunt paſſiones ut ſenſationes tam interiorum q̃ exteriorum ſenſuum. Sunt.n.paſſiones reſpectu organorum ſuſcipientium impreſſiones obiectorum ſuorum, licet etiam anima ad eas effectiue concurrat. Nota tamen q᷑ hic modus loquendi improprius eſt & forte fuit error recolligentis, quia hæ operationes in ordine ad obiecta ſunt puræ actiones, licet quandoque in ordine ad animam & organum ſimul ſunt actiones & paſſiones, & quandoq; neutrum. Secundo præmittit q᷑ operationum quædam ſunt perfectiſſimæ ad quas humanum corpus primo finaliter ordinatur, quædam in genere illarum imperfectiſſimæ, quædam vero medio ſe habentes. Exemplum primi, ut operationes interiorum ſenſuum & maxime cogitatiuæ virtutis quæ propter eius excellentiam aliquando uocatur Intellectus, vt Auerro.tertio de anima. commen.2.Exemplum ſecundi, vt operationes naturales & maxime miniſtrantes vt attractiua retentiua &c.hæ.n.vidētur imperfectiſſimę cum non ſolum animalibus,ſed etiam plantis ſint communes. Exemplũ tertij,exteriores ſenſationes & motiones q̃uis inter cæteras exteriores ſenſationes viſus perfectior exiſtat,ut in prohemio metaphyſice.motiua tamen operatio ſatis perfecta eſt & ad ſalutē animalis finaliter ordinata ut ſenſitiua,ſicut.n.data eſt ſenſitiua animali ad diſcernendum conueniens ab incõuenienti, ita & motiua ad inconueniens fugiendum & conueniens proſequendum.primo de ſenſu.& ſecundo de anima.q̃uis autem ſenſus tactus ſit cæterorum ſenſuum imperfectior in homine, tamē perfectiſſimus eſt,eius enim inſtrumentum eſt complexio media inter calidum & frigidum &c.quę in homine perfectiſſima eſt, vt prima primi.c.de complexionibus membrorum. vnde & ſecundo de anima.ſecundum hunc ſenſum homines iudicamus ingenioſos & non ingenioſos eſſe molles carne &c. Tertio præmittit q᷑ aliud eſt aliquam operationem eſſe perfectiorem & eſſe intenſiorem.dicitur.n.operatio intenſior per quam ſi eſt actiua obiectum fortius trāſmutatur, vt digeſtiua operatio dicitur intenſior, per quam intenſius eliquatur digeſtibile.Hoc tamen exemplum ambiguum eſt,quia non repugnat aliquam digeſtionem eſſe Intenſiorem operationem q̃uis ipſa ſit remiſſior digeſtio, quia alias fortificata actione donec digeſtibile aduratur ſiue medio fieret tranſitus ab intenſiſſima digeſtione ad non gradum digeſtionis.& forte probabiliter teneri poteſt q᷑ intenſior digeſtio alijs paribus eſt illa quę ſit in corpore temperato q̃ diſtemperato. Dicitur enim penes hunc modum operatio actiua perfectior ꝑ quã obiectum perfectiori modo tranſmutatur, vt digeſtio prima perfectior per quam cibus in chilum perfectiorem tranſmutatur. arguitur autem perfectio chili ex perfectione finis in quē ordinatur qui eſt maſſa humoralis.dicitur ergo chilus perfectus qui eſt aptus in bonos & perfectos humores tranſmutari.ſimiliter digeſtio heparis eſt perfecta qua perfecti generantur humores. perfecti autem humores ſunt qui apti ſunt in bonas humiditates ſecundas tranſmutari.humiditates autem ſecundas perfectas dicimus quæ aptę ſunt corpus perfecte & debite nutrire.nutricationem autem perfectam dicimus q̃ bonum reſtauratur humidum & ſufficiens vt ipſo poſſit vita ſuſtentari,illam autem perfectam dicimus reſtaurationem boni humidi qua corpus aptum eſt perfectius operationes producere,ad quas finaliter ordinantur.Si uero operatio fuerit paſſiua ipſam dicemus perfectam quando potentia cognitiua ipſius productiua ita ſufficienter comprehendit obiectum vt homo debite poſſit operationem in quam finaliter ordinatur perficere.ſ.intellectionem,ut uiſionem illam dicimus perfectam, qua ita bene videt viſus vt debite intellectus poſſit intelligere viſibilia viſui pręſentata, ſic etiam ſenſus exteriores aſini perfectos dicimus quãdo taliter propria intuentur obiecta qualiter eſt conueniens eſtimationi aſini. Eodem modo illa motio progreſſiua eſt perfecta quæ debita eſt & proportionata pro ſalute hominis vt per illam poſſit inconueniens fugere & proſequi conueniens.

Opatio triplex.

Auer.

Auicen.

Ariſto.

Chilus ꝑfectus qd et humor ꝑfectus et humiditas ſcđa ꝑfecta.

His præmiſſis penes hunc modum ponuntur multæ concluſiones. Prima.Inter cętera animalia homo habet complexionem meliorem & proportionatam operationibus perfectioribus.colligitur hęc cõcluſio prima primi.c.de cõplexionibus membrorum. donauit autem homini &c.

Secunda concluſio.Forma hominis inter cęteras eſt perfectior.ſequitur ex prima. Tertia concluſio. Complexio hominis quantuncunq; morti appropinquantis eſt perfectior complexione bruti q̃tuncunq; temperati. patet, quia quantuncunq; temperatum fuerit aliquod brutum illud eſt extra ęqualitatem primi modi,in qua includitur homo quãtũcũq; morti propinquus,igitur &c. Ex hac concluſione ſequitur hanc conſequentiam non valere.hęc complexio eſt illa perfectior,igitur eſt perfectiorum operationum productiua.temperamentum.n.organi cogitatiuæ apopletici forti apoplexia eſt complexione organi cogitatiuę bruti quãtũcunq; temperati perfectius,non tamen perfectiorum operationum productiuum. Ex quo vlterius ſequitur q᷑ perfectio complexionalis eſt penes poſſe eſſe inſtrumentum perfectæ operationis,uel penes poſſe eſſe conuenientem diſpoſitionem vt forma perfecta informaret materiam quę forma de ſe eſſet perfectarum operationum productiua. Ex quibus vlterius ſequitur q᷑ homini quantũcũq; male uidenti ratione malę complexionis, vel apopletico,melius eſt eſſe tale q̃ ſi eſſet talis ut poſſit taliter extimare ſicut aſinus, vel videre vt aquila, quia cuilibet homini eſt melius eſſe hominem q̃ perfectiſſimum aſinum.omne autem animal ſic extimans ſicut aſinus eſt aſinus: ideo &c. Quarta concluſio. Nullũ animal quãtũcũq; ꝑfectum põt producere aliquam oꝑationē ita ꝑfectã ſicut tēperatus homo.patet,quia nullius animalis oꝑatio eſt tãtę ꝑfectionis vt ordinari poſſit in oꝑationem ita perfecta ſicut eſt cogitatiua uel intellectus hominis,ergo &c.tenet conſequentia,quia operationis ad aliam ordinatæ perfectio attenditur penes perfectionem operationis ad quam finaliter ordinatur. Huius autem concluſionis

nis

nis fundamentum apparet ambiguum niſi aliter gloſſetur. Si.n.operationis perfectio ad aliam ordinatæ attendit penes perfectionem operationis ad quam finaliter ordinatur, ergo quæcunq; operationes ad æque perfectam operationē ordinantur ſunt æque perfectę, quod non apparet quia obiecti apprehenſio per viſum & ſenſum communem ad eãdem operationem, puta intellectionem finaliter ordinãtur, tamen non ſunt æque perfectæ. Item tunc aliqua operatio non cognoſcitiua aliqua cognoſcit iua eſſet perfectior: quia digeſtiua cerebri in homine qua ex vitali ſpiritu generatur ſpiritu animalis eſt operatio perfectior cognoſcitiua bruti, ſi vera eſt poſitio, quia ad perfectiorem operationem ordinatur finaliter.ſ.cognoſcitiuam & intellectiuam. Item perfectius eſt omnium ſenſuum exteriorum obiecta compræhendere q̃ viſibilia tantum aut odorabilia. Sed digeſtiua iam dicta ordinatur ad compræhenſionem obiectorũ omnium ſenſuum exteriorum, viſiua autem ſolum ordinatur ad compræhēſionem viſibilium, ergo &c. Item perfectior eſſet digeſtiua iam dicta in temperato cerebro q̃ cognoſcitiua in diſtemperato, quia ad perfectiorem operationem intellectiuã finaliter ordinatur. Item actio coloris in viſum ſor. eſſet perfectior q̃ ſenſatio bruti, quia ad perfectiorem operationem ordinatur. Item perfectior videretur viſio in ſene decrepito q̃ in puero quantũlibet temperato nondum potente vti ratione, quia viſio ſenis decrepiti ad intellectionem finaliter ordinatur, & illa non. Quintã cõcluſionem ponit hæc opinio. Aliqua operatio eſt perfectior aſino vel bruto q̃ conſimilis perfecta ſit homini. probatur, quia perfectior eſt odoratus vulturi & viſus aquilæ q̃ viſus huiuſmodi vel odoratus homini, ergo &c. aſſumptũ patet. quia odoratus vulturis melius ordinatur ad ſuam extimatiuam, q̃ odoratus hominis ad cogitatiuam humanam, eo q; vultur multas odorũ differentias cõprahendit quas non cõprehendit homo. igitur. Ex hoc ſequitur hanc conſequentiam non valere. hæc operatio hominis eſt illa perfectior, ergo ē homini perfectior. operatio.n. viſiua hominis male videntis eſt abſolute perfectior q̃ viſiua acquilæ, ſua tamen viſio eſt aquilæ perfectior q̃ ſua homini, eo q; aquila per ipſam denominatur perfecta, vel perfecte videns inter aquilas. per hanc vero denominatur homo imperfecte videns inter homines, ideo &c. Mihi autem apparet penes hanc concluſionem concedendum q; aliqua viſio eſt alia abſolute perfectior, quæ tamen nulli eſt nec eſſe poteſt perfectior. vt viſio hominis iam ſignata eſt abſolute perfectior viſione aquilæ, quæ tamen nec homini nec alteri ab homine poteſt eſſe perfectior, ideo &c. Sextam concluſionem ponit hic modus. Quod licet ita ſit multa tñ animalia aliq; opōnem intenſiorē p̄ñi habere homine. patet de aquila vulture &c. Cõparando hominē tēperatũ ad diſtēperatos hoïes.

Ponit hic modus conſequenter aliquas concluſiones.

Prima concluſio. Homo temperatus in eodem pũcto ætatis exiſtens quamlibet operationem perfectiorem habet q̃ homo diſtemperatus habeat, quia vltimam.ſ. & cogitatiuã & intellectiuam. ſimiliter ſenſitiuas exteriores, quia per ipſas poteſt reſpectu aliarum optime cogitare & intelligere. ſimiliter naturales, quia per ipſas optime poteſt humidũ radicale reſtaurare & conſeruare &c. Secunda cõcluſio. Homo temperatus habet omnes operationes vt adinuicem ordinantur perfectiores. habet.n. attractiuam retentiuam digeſtiuam &c. vt ad nutritiuam ordinantur perfectiores. ſimiliter exteriores ſenſitiuas vt ad interiores ordinantur, & ſic de alijs. Ex quo ſequitur q; ſi per poſſibile aliquis diſtēperatus haberet odoratum perfectiorem temperato, non tamen ipſum haberet cum tanta perfectione aliarum operationum & cum tam bono ordine ſicut corpus temperatũ.

Tertia cõcluſio. Aliquis homo diſtemperatus aliquas habet operationes intẽſiores homine temperato, vt homo habens organum olfactus declinans verſus naturam animalis perfecte odorantis. Illa tamen odoratio eſt imperfectior q̃ odoratio temperati, quia cum alijs operationibus minus bene ordinata. Hæc tamen concluſio non modicum apparet ambigua, quia perfectior eſt operatio odoratiua quæ ad perfectiorem cognitionem & intellectionem odoris ordinatur, ſed hæc eſt operatio odoratiua corporis taliter lapſi. eo q; ad perfectiorem intellectionē odoris terminat. ergo &c. maior eſt poſitionis fundamentum ſupra miſſum. & patet minor, quia plures odoris differentias percipit talis odoratus & diſtinctius quaſcunq; percipit, ergo de aliquibus differentijs cogitabit & aliquas intelliget quas non poterit intelligere temperatus. Item cum lapſu organi odoratus lapſi ad ſiccum in ſor. ſtet temperies in toto quo ad alia mēbra. & ſit pla. in toto temperatus. & patet q; aliquam differentiam odoris intelliget ſor. quam non intelliget pla. cum alijs paribus. aliquam etiam diſtincte & perfecte intelliget ſor. quam confuſe & imperfecte intelliget pla. ergo ad perfectiorem notitiam intellectiuam ordinabitur odoratio ſor. q̃ pla. Item percipiant ſor. & pla. a odorabile cum alijs paribus, & remittat odor donec in vtroq; auferatur actus odorãdi. & patet q; prius imperfectus erit actus odoratus pla. q̃ ſor. & per conſequens etiã intellectio, ergo cæteris pibus aliq̃ñ perfectior erit in diſtēperato q̃ in temperato.

Quantum ad ſecundum articulum ſit hæc prima ſuppoſitio. q; formæ humanæ correſpondet temperamētum optimum, cum quo optime apta eſt in ſubiecto conſeruari, cũ quo alijs paribus ſuas operationes optime perficere. patet, quia in latitudine humanæ temperantiæ repetiuntur extrema formæ maxime diſcõuenientia, ergo inter illa debet reperiri medium optimæ formæ proportionatum. Ex quo probabiliter concluditur temperamenti perfectionem eſſe penes proportionalitatem eius ad formam attendendam, intra tamē latitudinem eiuſdem ſpeciei vt illa humana cõplexio ſit denominanda perfectior quæ humanæ formę eſt proportionabilior. econtra vero imperfectior cum alijs paribus. Dico autem notanter cum alijs paribus, quia ſtat aliquam complexionem alia eſſe formæ magis conuenietem & conſequenter perfectiorem, quæ tamen propter aliquã accidentalem circunſtantiam redditur formæ minus proportionata. vt complexio iuſtitialiter temperata cõiuncta anguſtiæ pectoris cordis & arteriarum. talis.n. cum tali cõpoſitione eſt formæ minus proportionata q̃ complexio frigida & ſicca. Dixi etiam notanter intra latitudinem eiuſdē ſpeciei, quia comparatis temperamentis diuerſarum ſpecierum inter ſe eſſet huiuſmodi perfectio penes aliud attendēda, quod tamen impertinens pro nunc omitto. Et ſicut de temperamentis dictum eſt, ita de operationibus dicendum eſt, vt.ſ. illa operatio humana ſit alia operatione humana denominãda perfectior quæ formæ humanæ eſt conuenientior, vt operatio ſenſitiua perfectior eſt naturali, quia conuenientior eſt ſenſitiua q̃ naturalis. Per naturalem.n. non perficitur anima intrinſece. per ſenſitiuam vero ſic. & conſequenter patet ſenſitiuam interiorem perfectiorem eſſe exteriori, quia & ſi per vtrãq; intrinſece perficitur anima, magis tamen per interiorem perficitur. & ſic conſequenter de intellectiua dicendum eſt. Penes quid autem ſit harum operationum eſſentialis perfectio attendenda conſiderare pertinet ad metaphyſicum. Et ex his patet vlterius operationis perfectionem non eſſe penes eius intenſionem attendēdam. formæ.n. poteſt magis proportionari remiſſior q̃ intenſior operatio. vt animæ in organo tactiuo cõuenientior eſt mediocriter intenſa tactiua ſenſatio q̃ doloroſa magis remiſſa. Similiter conuenientius formæ oris ſtomachi eſt mediocriter appetere q̃ voraciter & intenſe. Similiter vlterius ſequitur perfectionem operationis alteri ſubordinatę non eſſe penes perfectionem operationis cui ſubordinatur attendendam vt aliqualiter in præcedenti articulo deductum eſt. Secunda ſuppoſitio eſt q; diſtinctis formis ſecũdum ſpeciem, diſtincta & diſſimilia correſpondēt huiuſmodi temperamenta. cum diſpoſitionibus.n. talibus quales reperiuntur in organo olfactus canis non poſſet forma humana in ſuo organo operationem olfactiuã perficere, quia cũ

Cōpl̃o humana perfectior im perfectior q̄.

Opō humana p fectior.

huiuſmodi diſpoſitiones ſint formæ naturaliter repugnan-
tes quo ad eius eſſe & conſeruari in materia nō poſſunt ei-
dem pro ſuis operationibus proportionari. Quod.n.repu-
gnat ad eſſe formę repugnat ad eius operari. Et ex hac ſup
poſitione ſequit̃ primo ꝙ licet diſtinctæ formæ ſpecie ſint
naturaliter ſimilium operationum ſecundum ſpeciem pro-
ductiuæ,non tamen ſunt naturaliter ea:um æqualiter perfe
ctiuæ.licet.n.tam forma canis q̃ hominis ſit productiua
operationis olfactiuæ,non tamen æque apta eſt huiuſmo-
di operationem forma humana perficere ſicut forma canis
eo ꝙ temperamentum huic operationi proportionatum po
teſt eſſe proportionatum formæ canis & non formę huma
næ. Ex quo ſequitur ſecundo ꝙ in potentia formæ ad ali-
quam certam operationem naturaliter perficiendam ali-
qualiter ex natura formæ originem contrahit & nō ſolum
ex parte inſtrumenti vel organi.Contingit.n.alicui formæ
inſtrumentum operationis optime perfectiuum eſſe omni-
no diſproportionatum. Ex quo vlterius patet ꝙ aptitudo
formæ ad aliquam operationem bene perficiendam origi-
nem habet tam ex natura formę q̃ inſtrumenti. ideo enim
aliqua forma eſt alicuius operationis optimę perfectiua, q̃
iſtius operation s optimum inſtrumētum eſt illi formæ de
bite proportionatum. Et ſi arguitur contra,quia per nullū
medium concludi poteſt actum odorandi canis vel aquilę
vidēdi perfectiorem eſſe q̃ ſit hominis odoratus vel viſio,
quia non ex parte obiecti,quia idem vel ſimile poteſt eſſe
obiectum vtrobiq;.nec ex parte intenſionis , quia intenſio
maior operationis non arguit perfectionem maiorem . nec
ex parte maioris proportionalitatis ad formam , quia non
minus olfactus humanus proport onatur formæ humanæ
q̃ olfactus canis formæ canis,nec etiam quia perfectiori
operationi ſubordinetur vt patet.per nullum ergo medium
poterit hæc maior perfectio concludi. Pro illo dicitur ꝙ li
cet æqualis ſit vtrobiq; conformitas operationis ad formā
in homine & cane,tamen abſolute magis perficitur anima
olfactiua canis per actum eius olfaciendi q̃ hominis,quia
per hunc actum clarius & diſtinctius obiectum apprehen-
dit,& per hoc formaliter plus perficitur virtus cognoſciti-
ua. Ex quibus patet ꝙ q̃ naturale eſt alicui formæ aliquā
operationem intenſe perficere,tam naturale poteſt eſſe alte
ri eandem vel ſimilem imperfecte producere . quod etiam
ex fine deduci poteſt.non enim conueniens fuiſſet homini
odoratum habuiſſe perfectum vt canis,apis, vel formica,
ne multis perceptis odoribus quaſi ſemper circa odorabi-
lia mens humana diſtracta diuerteretur a nobilioribus ope
rationibus. Tertia ſuppoſitio eſt ꝙ ſicut formis ſpecie di-
ſtinctis diſtincta huiuſmodi correſpondent iuſticialia tem-
peramenta,ita diſtinctis membris eiuſdem corporis ſpecie
tam conſimilibus q̃ organicis diſtincta huiuſmodi corre-
ſpondēt temperamenta.cum tali.n. temperamento quale
eſt in carne non perficeret neruus operationem tactiuam
vel motiuam,nec econuerſo. Ex quo patet cuicūq; mem-
bro tam organico q̃ conſimili noſtri corporis correſponde
re temperamentum proportionatum a quo qualitercūq; la
batur deterius ſuas perficit operationes. Ex quo patet vlte
rius ꝙ qualitercūq; intēditur ſiccitas in organo olfactus ho
minis iuſticialiter temperatiſſimi deterius operationem ol
factiuam perficeret,quælibet.n.ſiccitas iuſticiale tempera
mentum illius organi excedens eſt formæ illius organi ad
operationem olfactiuam diſproportionata. Quarta ſuppō
ſitio. Poſſibile eſt aliquod corpus quo ad omnia membra
eſſe vniformiter optime ſanum. hæc videtur de intentio-
ne omnium auctorum.

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. Cuiuslibet mē-
bri noſtri corporis quælibet operatio magis eſt apta perfi-
ci in homine temperato q̃ ſimilis in diſtemperato alijs pa-
ribus.Dico autem notanter alijs paribus,quia nō poſita pa
ritate in ætate conſuetudine &c.cōtingit oppoſitum. Per-
ſuadetur concluſio ſic.cuiuslibet membri operatio in cor-
pore optime ſano prouenit a iuſticiali temperamēto , quod
eſt formæ & operationi maxime proportionatum ex quid
nominis iuſtitialis temperamenti,ergo.patet aſſumptū per
quartam ſuppoſitionem: Contra , dato oppoſito ſequitur
omne corpus optime ſanum eſſe neutrum ſecundū ſignifica
ti,eo ꝙ omne tale participaret optima ſanitate & lapſu ab
illa,ergo &c. Forte dicetur ꝙ non quælibet operatio ē ma
gis apta perfici a temperamento iuſticiali q̃ a diſpoſitione
lapſa. Contra.quia forma eſt eadem vel omnino conſimi
lis & inſtrumentum formæ magis proportionatum , ergo
cum illo debet forma melius operationem perficere. argu-
mentum perſuaſiuum eſt. Secunda concluſio.Licet ita ſit
tamen ſtat in bruto aliquo operationem aliquam magis ap
tam eſſe perfici q̃ ſimilis in homine quantūcunq; tempera
to.hæc concluſio videtur colligi poſſe de mente Auer . ter- Auer.
tio colliget.cap̄.de accidētibus ſuperuenientibus ſenſui odo-
ratus dum inquit.Et ſenſus tactus eſt fortior in homine q̃
in cæteris animalibus, quemadmodum quidam aliorum
ſenſuum ſunt fortiores in aliquibus aliorum animaliū.Sed
fortitudo virtutis inſequitur temperamentum,igitur in qui
buſdam animalibus pro quibuſdam operationibus melius
eſt temperamentum q̃ in homine.Et infra de cauſis acci-
dentium ſenſus viſus.In hoc ſenſu ſunt plura animalia for
tiora homine & maxime quædam volucres,& ſimiliter in
inſtrumentis odoratus & auditus ſunt fortiora. Et Auicē.6. Auicē.
naturalium.ſecunda particula.cap̄.de olfactu.videtur autē
ꝙ diſpoſitio apprehendendi odores in homine eſt ſicut di-
ſpoſitio apprehendendi corpora rerum & colores rerum in
animalibus oculos habentibus duros. Videntur enim non
apprehendere niſi quaſdam ſimilitudines incertas. ſed di-
ſpoſitio viſus in habentibus oculos duros,eſt reſpectu alio-
rū imperfecta,ergo & odoratus in hoīe,& colli. idē expreſ-
ſius. 1.de anima.&.1.de ſenſu & ſenſato. Ariſto.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
negetur maior.ſi vniuerſaliter intelligitur vt patet ex dictis
in ſecundo articulo. Ad confirmationem neganda eſt con
ſequentia.licet.n.homo alijs animalibus deterius odoret
propter cauſas ibidem explicatas,non tamen propter eaſdē
vniuerſaliter deterius odorat vnus homo altero,ſed ꝑ plus
recedere a iuſticiali temperamento organi olfactus, cū quo
optime perficit homo operationem olfactiuam. Ad ſecun-
dum patebit infra de ſignis diſcraſiarum cerebri. Ad ter-
tium negatur aſſumptum,qualiter igitur ſit litera interpre-
tanda videbitur infra de ſignis diſcraſiarū ſtomachi. Ad
quartum negatur aſſumptum & admittatur caſus & nege
tur vlterius illa minor.ſ.operatio olfactiua platonis perfe-
ctionaliter excedit &c. vt tactum eſt in ſecundo articulo.

Ad quintum negatur antecedens,& dicitur ꝙ melior fit
reſeruatio & memoratiua in ſubiecto temperatæ q̃ diſtem-
peratæ ſicco.Similiter melius fit impreſſio ad quam debi-
ta ſequitur apprehenſio in ſubiecto temperato q̃ in exceſſi
ue humido,licet pro operatione memoratiua melius ſit de-
clinate ad ſiccum reſpectu temperati q̃ ad humidū,& econ
uerſo pro operatione apprehenſiua. Ad ſextum negat̃ an-
tecedens & admittitur prima & tertia ſuppoſitio & ſecun-
da ad hunc ſenſum,ꝙ tangibili intenſioris caloris organo
tactus approximato & materialiter immutāte per tactum
apprehenditur calidum vel caliditas,econuerſo vero frigi-
dum vel frigiditas,non tamen per ſenſum tactus obiectū
tangibile extrinſecum calefaciens vel infrigidans apprehē-
ditur calidum vel frigidum,quia de tali non fert iudicium
tactus ſed ſolum apprehendit qualitatem in organo impreſ
ſam.dum.n.calefio à radio non apprehendo radium vel ca-
liditatem radij ſolis,ſed caliditatē in organo ſenſitiuo a ra-
dio impreſſam.Et videtur hæc intentio Auicē.6.naturaliū Auicē.
ſecunda particula.cap̄.de tactu. Iudicare autem obiectum
extrinſecum calidum vel calefactiuum & ſimiliter frigidū
eſt altioris virtutis,quia igitur tangibile calidius organo vt
ſic non imprimit niſi materialiter caliditatem & eodē mo-
do minus calidum materialiter imprimit frigiditatē & nō
caliditatem,hinc eſt ꝙ obiecto materialiter imprimente ſi-

ſignato

ſignato percipiet organum temperati frigiditatem & melā cholici caliditatem.& cõſequenter patet ꝙ vtriuſq; apprehenſio erit recta, quia temperatus percipiet frigiditatem in organo impreſſam ſicut eſt, & melancholicus caliditatem, licet perfectior alijs paribus erit apprehenſio temperati q̃ melancholici. & videtur huius ſolutionis fundamētum colligi poſſe. 3. de ſimplici medicina. diſtinct. ſecunda. 2. cap̄. Quid autem contingeret ſi ſola ſpiritualis concurreret impreſſio alias declarabitur. Ad vltimum communiter dicitur ꝙ illi philoſophi fuerunt melancholici, quia ex ſtudio & ocio diuturno facti ſunt tales. Vel aliter dicitur hoc melancholicis euenire per accidens, quia ſtudio magis attenti, & diutius immorātes magis perficiunt temperatis. vbi tamē alia forent paria non ſic contingeret &c.

Quæſtio. V.

VTRVM Genera lapſuum ſint eadem his quæ virtutem eorum complent. Arguitur multipliciter ꝙ non.

Primo genera lapſuum non ſunt niſi genera diſtemperamentorum. genera autem eorum quæ virtutem eorum cõplent ſunt genera temperamentorum, ergo &c. Secundo arguitur ſic. Cuilibet naturæ plura accidunt genera lapſuū q̃ ſanitatum, ergo quæſtio falſa. aſſumptum arguitur, quia in qualibet natura ſanitas eſt ſicut medium, & lapſus a ſanitate ſunt ſicut extrema, ſed in quolibet genere plura ſunt extrema q̃ media eo ꝙ cuilibet medio plura correſpondent

Ariſto. extrema & non econtra, ergo &c. Confirmatur idem auctoritate philoſophi primo magnorum moralium. dum inqt.

Idem. Malum quidem multiforme, bonum vero vniforme: puta

Py:hagorici. ſanitas quidē ſimplex, morbus autem multiformis. Item ſecundo ethicorum. Peccare quidem multis modis dicitur. Malum quidem infiniti vt pythagorici æſtimauerunt, bonum vero finiti. ſed ſanitas eſt bonum, ægritudo vero malum: ideo &c. Tertio præciſe tria ſunt gn̄a ſanitatū & pl'a q̃ tria ſunt gn̄a lapſuū: ergo. maior conſt ex intentione oīum auctorꝫ ponētiū tres naturas in qbus cõſiſtit ſanitas, cõplonē ſcilicet cōpoſitionem & vnitatē. et arguit minor. Primo quia color corneæ impediens tranſitum ſpecierum ad cryſtallinam eſt ægritudo, quia diſpoſitio præter naturam ex qua in operatione eſſentialiter ſenſibile prouenit nocumentum prouentu primo, ſed non eſt ægritudo complexionalis compoſitionalis nec vnitatis, quia non eſt mala complexio compoſitio nec ſoluta continuitas, ergo. Conſimiliter per omnia argui poteſt de duritie muſculi mollitie oſſis debitā contractionem & extenſionem ſuſtentationem corporis debitam impedientibus. Item aliqua actio læſa poteſt eſſe formaliter ægritudo: ſed nulla talis eſt complexio compoſitio: vel vnitas, ergo. probat maior, quia mala compreſſio muſculorum ventris immediate lædit retentionem. ſimilit' mala imaginatio immediate lędit cogitatiuam. cum ergo tam mala imaginatio q̃ compreſſio ſit præter naturam, ſequit quamlibet illarum eſſe morbum vel lapſum. Quarto poſſibile eſt aliquod corpus vel membrum eſſe ægrum quāuis nõ ſit ægrum in complexione & compoſitione vel vnitate, ergo aſſumptum arguitur. ponendo in ſor. eſſe complexionem inſenſibiliter lapſam a proprio temperamento ſor. & etiam malam compoſitionem inſenſibiliter lapſam. iuuent tamen ſe iſti lapſus in lædendo aliquam operationem determinate ſic ꝙ ex ambobus ſimul proueniat aliqua ſenſibilis læſio ſufficiens totum denominare ægrum, vt ſupra oſtenſum eſt eſſe poſſibile, & patet ſor. eſſe ægrum, qa ſenſibiliter læſum &c. non tamen in complexione vel compoſitione, quia ſecundum vtrãq; illarum naturarum hoc corpus eſt neutrum, ergo ſecundum nullam eſt ægrum. aſſumptum ſequitur ex caſu. & conſequentia tenet ex dictis in primo huius. Simile argumentum fieri poteſt ponendo aliqd' corpus ſecundum contrarietatem actiuarum inſenſibiliter lapſum. & ſimpliciter paſſiuarum & ab illis duobus lapſi-

Auer. bus ſenſibilis lædi. Quinto arguitur auctoritate Auer. tertio colliget. cap̄. de ægritudinibus membrorum officialiū, dum inquit. Et debes ſcire ꝙ ægritudo non conuenit vnicuiq; generi ſanitatis, ſicut nos videmus in ordine tunicarꝫ oculorum cum maiori parte membrorum officialium, quia illis non ſuperuenit ægritudo ordinationis hoc eſt vt prius fiat poſterius.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. & Auer. tertio colliget. Auer.
primo. cap̄. Numerus ſpecierum ęgritudinis eſt ſicut numerus ſpecierū ſanitatis. Et primo de accidenti. 2. cap̄. Quorū ergo ſanitas eſt temperamentum ipſorum, eorūdem morbus erit intemperamentum.

Reſpondendo ad quæſtionem. Primo pręmittenda ſunt notabilia quædam. Secundo cõcluſiones de quæſito. Sciēdum primo tres eſſe naturas in quibus principaliter conſiſtit ſanitas ægritudo vel neutralitas, complexio. ſ. compoſitio & vnitas, quæ ideo naturæ dicuntur, quia principia ſaltem inſtrumētalia quibus membra ſuas perficiunt operationes. Cõcurrūt. n. omnes effectiue vel diſpoſitiue ad operationes membrorum. Complexio tamen eſt cõſimilibus principaliter attributa, eo ꝙ conſimilia membra immediatius ex elementis componuntur, ex quorum refractione reſultat complexio. prima primi. cap̄. de complexionibus & primo de accidenti. 3. cap̄. Compoſitio vero & toti & mē- Auicē.
bris organicis attribuitur. Organica. n. immediate ex conſimilibus componuntur ſicut conſimilia ex elementis. Totū vero immediate componitur ex organicis, quia tamen ad hoc vt membrum conſimile vel organicum debite ſuas exerceat operationes requiritur ipſum in ſuis partibus debita continuitate eſſe continuum, ideo præter complexionem & compoſitionem poſuere auctores aliam naturam quam vocant vnitatem quæ dicitur natura communis, quia cõ- Natura
muniter & indifferenter membris tam organicis q̃ conſi- cõis.
milibus attributa. Et quia ſanitas & ægritudo etiam habēt fieri circa idem, ideo in eiſdem naturis cõtinget ſanitas ęgritudo & neutralitas. cuius. n. temperies eſt ſanitas, eius intēperies eſt morbus. primo de accidenti. ſecundo cap̄. Secūdo ſciendum per lapſum in titulo quæſtionis poſitum intelligendum eſſe quemlibet receſſum ab optima ſanitate ſiue paruum vel magnum ſenſibilem vel inſenſibilem. Per ea vero quæ virtutem eorum complent intelligere debemus ſanitatem optimam ſecundum quamlibet naturam vt optimam complexionem compoſitionem vel vnitatem &c. vt ſit ſenſus genera lapſuum ſunt eadem &c. i. genera lapſuum ſunt eadem generibus ſanitatum nõ lapſarum. Tertio ſciendum ꝙ tam ſanitatum q̃ ægritudinum &c. genera communia adinuicem diſtinguuntur ſecundum diſtinctionem naturarum iam dictarum. A complexione. n. ſumitur genus vnum ſanitatis in quo omnes ſanitates complexionales communicant. ſ. eucraſia. A compoſitione vero coæqualitas ſub qua clauduntur omnes ſanitates cõpoſitionales, & ſic de alijs. Cõſimiliter per omnia de diſtinctione generum ægritudinum & neutralitatum dicendum eſt.

Quarto præmittendum ꝙ licet in totidem naturis cõtingat lapſus in quot contingit ſanitas non lapſa, pluribus tamen modis ſecundum ſpeciem contingit ſecundum quālibet naturam corpus labi q̃ eſſe ſanum. Exempli gr̄a, nõ contingit aliquid eſſe ſanum in complexione niſi ad fuerit contemperantia calidi frigidi &c. Contingit tamen multis modis ſecundum ſpeciem ab hac contemperantia labi vt ad calidum frigidum &c. quod totum declaratum eſt tertio huius ad plenum.

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. Quod contra ſeinuicem diſtinguendo ſanitates & lapſus ex parte naturarū in quibus conſiſtunt tot ſunt genera lapſuum quot ſanitatū et econtra. patet, quia in tot naturis præciſe lapſus reperitur in quot ſanitas & econuerſo, ergo &c. hanc concluſionē intellexit Gal. in littera. Exponitur ergo ſic. genera lapſuum ſunt eadem. i. ęqualia numero ad bonum ſenſum his q̃ etc. ideſt generibus ſanitatum non lapſarum. Secunda cõcluſio. Licet ita ſit, in qualibet tamen natura pluribus modis ſecundum ſpeciem contingit corpus labi q̃ eſſe ſanum. poteſt probari per plura adducta ante oppoſitum. Quidam

tamen hanc litteram exponentes dicunt genera lapſuum.
ideſt naturarum ſecundum quas ſit lapſus ſunt eadem &c.
& tunc concedenda foret propoſitio vt verba ſonāt in idē
Gña lapſuū eē eadē dupliciter. tamen redit. Hanc ſolutionē intellexerunt anóqui ſub his
verbis genera lapſuum eſſe eadem poteſt intelligi aut for-
maliter, & ſic non: vt patet. aut ſubiectiue vel materialiter
& ſic eſt verum, quia in eiſdem naturis præciſe reperitur
ſanitas & lapſus, aut ſecundum multiplicitatem, & hoc du-
pliciter. aut in genere, & ſic eſt verū, quia tot ſunt gña &c.
aut io ſpecie ſiue in modis, & hoc non, quia ſunt plures mo
di ſiue ſpecies morborum ꝙ̃ ſanitatis, & patet ꝙ hæc ver-
ba exprimunt bonum intellectum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
& ſecundum cun eius confirmatione patet quid dicendum
ſit ex his quæ dicta ſunt in quæſtione. Ad tertium dicitur
a quibuſdam ꝙ huiuſmodi color non eſt morbus ſed cauſa
morbi, quia per huiuſmodi colorem impeditur viſio quæ
non eſt operatio corneæ ſed cryſtallinę, vt videtur eſſe de
intentione Gal. 8. cap̄. Hæc reſponſio non valet, quia licet
permutatio præternaturalis particulæ coadiuuantis princi-
palem partem, pro quāto ad ipſam ſequitur permutatio in
principali ſit cauſa morbi, pro quanto tamen partes coad-
iuuantes immediate læduntur debet dici morbus. Cū igiť
huiuſmodi color immediate impediat operationem corneę
puta debitam ſpecierum receptionem debet morbus dici.
Ideo aliter a quibuſdam dicitur ꝙ hic morbus debet dici
complexionalis, eo ꝙ color pendet a complexione ſicut &
diaphanitas. Non. n. cryſtallina aut cornea dicitur diapha-
na niſi quia taliter complexionata. Et videtur hæc reſpōſio
Auicē. probabile ſumere fundamentum ex verbis Auicē. ſecūda
primi. 1. cap̄. vbi poſtꝙ̃ diuiſit Auicē. ægritudinem in tria
genera. ſ. complexionis compoſitionis & vnitatis, & ſubiū
xit ꝙ omnis ægritudo quæ vnam earum ſequitur et per eā
exiſtit ei comparatur, exponunt. n. ei comparatur. i. ad eam
reducitur. Et per idem ſoluitur ad aliud argumentum de du
ritie & mollitie. Durities. o. reducitur ad ſiccitatem & mol
lities ad humiditatem. Contra. tunc ægritudo in ſuperficie
vt aſperitas ſuperficiei nimia ſenſibiliter lædens &c. eſſet
ægritudo complexionalis. quod eſt contra ſententiam om-
nium auctorum a quibus ponitur compoſitionalis, & con-
ſequentia patet intuenti. Item ex parte rei noo magis diſtin
guuntur a cōplexione quātitas, figura, aſperitas, lenitas &c.
pendētes a complexione ꝙ̃ color diaphanitas durities &c.
ſed propter colorem duritiem &c. ſic pendere a complexio
ne ægritudo in illis reducitur ad ægritudinem complexio-
nalem, ergo mala figura quantitas aſperitas &c. ad ægritu-
dinem complexionalem reducerentur. Textus vero quem
inducit hæc reſponſio non procedit ad hunc ſenſum, vt ibi
declarabitur. Aliter a quibuſdam antiquis dici conſueuit
ꝙ ille color vel priuatio diaphanitatis reducitur ad ægritu
dinē io ſuperficie. Hæc reſponſio non ſufficit, quia ſtat par-
tem profundam eſſe coloratam parte ſuperiori debite dia-
phana exiſtente. Item non ſoluit argumenoū de duritie nec
de actione læſa quæ poteſt eſſe morbus: licet non ſit ad ali
quod illorum reducibilis. Ideo aliter a quibuſdam diciť ꝙ
non præciſe tres ſunt naturæ in quibus ſanitas &c. vt vi-
dentur argumenta probare, & ꝙ auctores hanc diſtinctio-
nem ponentes diſtinxerunt ſanitatem & lapſum in genera
prima omnibus membris organicis vel conſimilibus to-
taliter aut partialiter attributa. Omne. n. organicum mem-
brum vel conſimile poteſt eſſe ſanum & ægrotare in com
plexione compoſitione & vnitate. Dico autem notanter to
taliter aut partialiter, quia licet ſanitas compoſitionalis, &
ægritudo noo inſint conſimili vt ſubiecto totali, ei tamen
tanquam ſubiecto partiali poteſt attribui. Ægritudines ve
ro de quibus arguebatur ſolum paucis membris attribuūť,
ideo non ſunt genera prima Et forte niſi fuiſſet nominum
penuria poſuiſſent terminos generales omnes ægritudines
comprahendentes. Et iuxta hoc patet ſolutio ad tertium
cum ſuis confirmationibus. Ad quartum communiter di
citur ꝙ caſus claudit contradictionem. Ex caſu. n. ſequitur
ꝙ tam lapſus ille compoſitionalis ꝙ̃ complexionalis ē mor
bus, eo ꝙ quilibet eorum eſt diſpoſitio preter naturam ſen
ſibiliter lædens &c. Et ex alia parte ponitur tam complexio
nem ꝙ̃ compoſitiooem eſſe neutraliter lapſam & cōſequē
ter penes hanc reſponſionem ſequitur ꝙ aliquis lapſus cō-
plexionalis per ſe eſt neutralitas, qui tamen alicui compoſi
tioni coniunctus eſſet ægritudo, quia cum aliqua compoſi-
tione eſſet aptus ſenſibiliter lædere & cum aliqua inſenſibi
liter, eodem modo de compoſitionali dicendum eſt. Con
tra. ex illo ſequitur ꝙ quantūcunq; lapſus paruus comple-
xionalis vel compoſitionalis poteſt eſſe ægritudo. quia quā
tūcunq; paruus lapſus complexionalis additus alicui com-
poſitionali, vel econuerſo poteſt immediate ſenſibiliter læ-
dere. forte concedetur cōcluſio ſicut apparet iuxta hanc re-
ſponſionem concedenda. Contra. hac data ſequitur poſſi-
bile eſſe fieri tranſitum ab optima compoſitione ad ægritu
dinem nunc complexionalem vel compoſitionalem & nō
per neutralitatem mediam. Similiter a ſanitate ſemper cō-
plexionali ad ægritudinem nunc complexionalem & nō ꝑ
neutralitatem complexionalem mediam. Arguitur conſe-
quentia. ponendo ſor. optimæ compoſitionis eſſe in com-
plexione neutraliter lapſum ad calidum maxima caliditate
inſenſibiliter lædente & incipiat deteriorari compoſitio, ita
vt merito eius cootinue poſt hoc proueniat ſenſibilis læſio
in ſor. & ſequitur concluſio, quia iam eſt ſor. optime com-
poſitionatus vt ſequitur ex caſu qui continue poſt hoc erit
æger in compoſitione eo ꝙ continue poſt hoc habebit cō-
poſitionem ex qua cum ſua complexione proueniet ſenſibi
lis læſio. Conſimiliter per omnia deducatur alia concluſio.

Item data reſponſione ſequitur ꝙ compoſitio exiſtens op
tima poteſt eſſe ægritudo compoſitionalis nulla mutatio-
ne facta io ea. Et ſimiliter complexio exiſtens optima. Po-
natur. n. in ſor. eſſe pectus corpus & arterias tantę anguſtię
ꝙ complexio cordis temperata exiſtens in debitis operatio
nibus ſenſibiliter impediatur, & patet ꝙ ex illa complexio
ne prouenit in operatione nocumentum ſenſibile &c. cum
tamen ipſa ponatur optima ſimpliciter. Similiter ſequitur
econtra. Ponatur compoſitionē ſor. eſſe optimam. ſit tamē
complexio membrorum talis ꝙ cum compoſitione tali ꝓ
ducat operationes præternaturaliter defectas vt extremali
ter calida vel frigida. & patet concluſio quæ ſi conceditur
tunc tale corpus non eſt neutrum ſecundi. Pro primo poſ
ſet concedi concluſio, quia licet impoſſibile ſit aliquod cor
pus fieri ægrum poſtꝙ̃ fuit ſanum anteꝗ̃ idem fiat neutrū
diſpoſitione continue a cauſa primitiua non pendente, non
tamen repugnat aliquod fieri ægrū cōpoſitionaliter poſtꝙ̃
fuit cōpoſitionaliť ſanum abſq; hoc ꝙ illud fiat in compo-
ſitione neutrum. Pro ſecuodo dici pōt vt plures antiqui ꝙ
non repugnat aliquam diſpoſitionē eſſe per ſe ſanitatē opti-
mam, quæ tamen non variata intrinſece & alteri diſpoſi-
tioni coniuncta erit per accidens ægritudo, vt complexio,
& compoſitio iam ſignata per ſe eſt optima ſanitas in tali
natura quæ naturæ ſibi diſproportionatę coniuncta eſt per
accidens ægritudo. ſed de hoc videbitur tertio huius. Et ex
hoc patet tale corpus denominari poſſe neutrū ſecundi par
ticipat. n. ægritudine complexionali, & diſpoſitione quæ eſ
ſet per ſe optima, quamuis ſit per accidēs ægritudo, & hoc Auicē.
ſufficit. Ad vltimum dicitur ꝙ licet non ſit forte viſum a
natura fuiſſe productum oculum ægrum io ordine ſuarum
partium, quia natura de hoc membro magnam habet ſolli-
citudinem, & quia hoc eſt difficulter experimentabile, acci
dit tamē & ex tempore euenit, fractis. n. tunicis oculorū cō
tingit cryſtallinū humorē egredi, & ſic I ſitu eius debito nō
manere. Hæc probabiliter dicta ſint circa iſtā quæſtionē.

Quæſtio. vj

VTRVM Corpus temperatū omnibus cauſis ęgris
magis reſiſtat ꝙ̃ corpus diſtemperatum. Arguitur multi
pliciter ꝙ non. Primo. Corpora commenſurata magis et
facilius ægrotant ꝙ̃ incommenſurata, ergo &c. cōſequētia

tenet,

Ariſto.

tenet, quia talia ſunt temperata. & colligitur aſſumptũ quinta problematum. ſecundo problemate. propter quid corpora commenſurata laborant multotiens & permutantur facile &c. Secundo ſic ſe habet temperatus homo ad diſtemperatos ſicut ſpecies humana ad ſpecies aliorũ animalium, ſed ſpecies humana reſpectu multarum aliarum plurimis paſſionibus eſt ſubiecta, iuxta illud Boetij. qd imbecillius homine. Tertio corpora poris denſiora quibuſdam cauſis ægris magis reſiſtũt q̃ non denſa aut temperata, ergo &c. antecedens colligitˀ in libello de optima habitudine a Gal. & ſecundo huius de habitudine totius. & tertio de ſimplici medicina. diſtinc. quarta. primo cap̃. vbi propter ſtricturã pororum ponitur hyoſcyamum non lædere nudum & occidere hominem. & aliqualiter ſecundo cañ. cap̃. 3. ꝑ quo etiam eſt experimentum. videmus. n. mulieres in aqua frigida longiori tempore pedibus nudis ſine nocumento perſeuerare q̃ viros capite etiam diſcoperto aeris frigidi melius tolerant impreſſionem, quod non apparet in aliam cauſam reducibile q̃ in pororum denſitatem. Quarto in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus. ſecundo de generatione. & ſecunda primi. doct. tertia. 3. cap̃. ſ. de ſignis cõplexionum. quoniam conuerſio in genere proportionali eſt facilior conuerſione ad contrarium, ſed corporis temperati ad calida alterantia maius eſt ſymbolum q̃ frigidi, & ad frigida magis q̃ calidi ad eadem, ergo tranſitus vel tranſmutatio facilior. probatur minor, quia maior eſt contrarietas frigidi ad calidum q̃ temperati ad idem. plus. n. repugnant extremum q̃ extremo medio. 5. phy. & 2. ethicorũ.

Hyoſcyamus cur nudum nõ lędat, & hoīem īterficiat

Auicē.

Confirmatˀ. multo maiori reſiſtentia reſiſtit corpus phlegmaticum calefacientibus q̃ temperatum alijs paribus, ergo &c. antecedens probatur, quia temperatus calefacientibus præcipue reſiſtit per frigiditatem eius: ſimiliter phlegmaticus. ſed multo maior eſt frigiditas in phlegmatico q̃ in temperato, ergo &c. Ad quod non parum conferre videtur pororum denſitas multo maior in phlegmatico q̃ in temperato. Et per ſimile argumentum deduci poteſt infrigidantibus magis reſiſtere cholericum q̃ temperatũ, phlegmaticum vero exiccantibus; cholericum & melancholicum humectantibus. Quinto cauſis inducentibus febrẽ magis reſiſtunt corpora melancholica & phlegmatica q̃ tẽperata, ergo &c. aſſumptum colligitur prima primi. cap̃. 2. Et corpora frigida & ſicca & frigida & humida ſunt lõgiora a febribus. octauo therapeutice. 8. cap̃. Sexto inflãmationi conſequenti tolerantiam ieiunij & reſolutionem minus reſiſtit corpus temperatum q̃ phlegmaticũ, ergo &c. conſequentia tenet. ex eo ꝙ huiuſmodi inflammatio & reſolutio eſt cauſa ægra. & colligitur aſſumptum primo aphor. aphor. & cõmento. 13. &. 8. therapeutice. allegato. cap̃. Septimo immoderato labori plurima corpora plus reſiſtunt vt corpora ruſticorum diſtemperata. ſimiliter mẽbris ſuis durioribus exiſtentibus fortius reſiſturu extrinſecis tangibilibus a quibus caro temperati mollis exiſtẽs facile patitur. Quis autem dubitat dislocationi & fracturæ membrorũ ruſticale corpus cuius oſſa ſunt duriſſima & ligamenta fortiſſima fortius temperato reſiſtere. Pro iſto videtur etiã auctoritas philoſophi primo politicæ. 3. cap̃. dum inquit. vult quidem natura & corpora differentia facere quæ liberorũ, & ſeruorum. hic quidem fortiora ad neceſſarium vſum, hic autem inutilia ad tales operationes, ſed vtilia ad ciuilem vitam. Ex his expreſſe colligitur vigentes animo non eſſe robuſtos. Octauo per aliquã cãm ægrã organo corporis tẽperati occurrentem corrupte læditur operatio diſtemperati. corporis, per quam tamen alijs paribus non læditur operatio diſtemperati, ergo &c. antecedens colligitur tertia tertij. 4. cap̃. de imaginationibus oculorum. vbi oſtenditˀ propter fortitudinem virtutis viſiuæ videri poſſe vaporem in oculo exiſtentem quia viſu obtuſiori non videretur. hęc autem viſio eſt corrupta. Cum igitur in temperato ſit virtus fortiſſima ſequitur &c. & colligitur idem. 4. cap̃. & tertio colliget cap̃. de accidentibus ſenſus. ad finem. Perſuadetur idem in ſenſu tactus, quia quãto perfectior in aliquo corpore fuerit tanto ab eodem doloroſe imprimente intenſius dolebit, ergo aliquanta impreſſio ſufficit cauſare dolorem in temperato quæ non efficeret in diſtemperato vel ſaltem remiſſiorem cauſaret, propter quod credunt theologi Chriſtum crucifixum tanto intenſius doluiſſe quanto perfectior erat eius cõplexio. Nono apoplexiæ tam forti q̃ debili magis reſiſtit corpus frigidi cordis q̃ temperatum, ergo &c. aſſumptum colligitur prima tertij. tra. 5. de apoplexia. Et arguitur ratione, quia plus reſiſtit ſuffocationi calidi frigidum cæteris paribus q̃ temperatũ, ergo &c. ſed apoplexia principaliter lædit calidum ſuffocando & eius refrigerium prohibendo. Vltimo ſequitur ex quæſtione ꝙ lapſus temperati corporis eſt periculoſior q̃ lapſus diſtemperati alijs paribus. arguitur conſequentia, quia talis lapſus eſt magis diſproportionalis vel contrarius, eo ꝙ cæteris paribus ſemꝑ fit a fortiori cauſa, ergo ſemper eſt periculoſior. conſequentia tenet ex cõmento illius aphor. ſecũdæ particulæ. In morbis minus periclitantur ęgrotantes &c. & ſecunda primi. 8. cap̃. de diſpoſitionibus complendis.

Hypp.

Ariſto.

Ingenioſus pp gd ñ robuſtus.

Auicē.

Auer.

Auicē.

Hippo.

Auicē.

Oppoſitũ horũ colligitur in lr̃a. Determinat autẽ hic & infra de ſignis tẽperati cerebri. Et minime læditˀ ab oībus quæcunq; calefaciunt infrigidãt humectant & exiccant.

In iſta qõne erũt duo articuli. In primo p̄mittentˀ diſtõnes & ſuppõnes quædam. Secundo concluſiones de q̃ſito.

Quantum ad primum ſit hæc prima diſtinctio ꝙ dupl̄r dici poteſt aliquod corpus alio magis reſiſtere cauſis ægris. Primo quia earum impreſſionem magis intendi vel augeri prohibet. Secundo quia iſtarum impreſſionem cum minori tolerat nocumento, & per conſequens difficilius ad lapſum ægritudinalem reducitur. Differunt autem hæc duo quia ſtat aliquid alio ſecundum primum modum magis reſiſtere, quod tamen eodẽ ſecundo modo minus reſiſtit & econuerſo, vt cholericum corpus aeri calido aſſuefactũ minori nocumento tolerat impreſſionem aeris calidi q̃ phlegmaticum illi deſuetum, & ſic ſecundo modo magis reſiſtit, licet maiorem recipiat impreſſionem ab aere calido quàm phlegmaticum illi deſuetum alijs paribus, & ſic ſecundum primum modum minus reſiſtit eidem. Secũda diſtinctio ꝙ ex duobus principaliter prouenire poteſt corpus vnum alio magis cauſis ęgris reſiſtere. Primo ex parte qualitatum vel diſpoſitionum manifeſtarum. Secundo ex parte virtutis. Exemplum primi, ſicut corpus multum calidum plus reſiſtit frigidis cauſis q̃ frigidum alijs paribus & econtra frigidum calidis. ſimilitˀ denſum raro magis reſiſtit & groſſum gracili merito caliditatis frigiditatis groſſitiei denſitatis &c. quæ ſunt diſpoſitiones manifeſtæ in materia. Exemplum ſecundi: vt temperatum ægris cauſis calefacientibus diceremus magis reſiſtere melancholico non merito diſpoſitionis manifeſtæ, quia in illa melancholicus excedit temperatum, ſed quia virtus eſt in temperato fortior. Et nota ꝙ per virtutem in propoſito duo intelligere poſſumus. Primo ipſam animam quę coniuncta temperamento ſibi magis proportionato dicitur fortis vel fortior. diſproportionato vero in minus proportionato debilis vel debilior. cõiuncta. n. temperamento ſibi proportionato conuenienter poteſt eius inſtrumentum in ſuas operationes dirigere, & per conſequens fortiter operari ſuas operationes & cum non proportionato debiliter. Secundo per virtutem intelligere poſſumus ut antiqui plures non animam ſed proprietatem quandam inſequentem complexionem in materia habilitãtem formam ad taliter vel taliter operandum vel reſiſtendum, aut contrariorum impreſſionem ſine nocumento tolerandum quam ſpecificam formam nominant dicentes. Ad perfectiorem complexionem in materia conſequi huiuſmodi perfectiorem proprietatem melius habilitantem formam ad operandum reſiſtendum &c. Ad imperfectiorem vero complexionem dixerunt conſequi huiuſmodi proprietatem imperfectiorem deterius habilitantem &c. & ꝑ cõſequens temperatiſſimam complexionem apta eſt cõſequi

Corpus magis reſiſtere cauſis ęgritudinis alio dupl̄r.

virtus tẽperamẽti q.

huiuſmodi proprietas optima. exempli gratia, quemadmodum ex frequenti exercitio vel occurſu aeri calido præter animam & complexionem derelinquit in membris quædam proprietas quam appellamus conſuetudinem membra habilitans ad faciliter & ſine nocumēto exercitium tolerādum aut impreſſionem calidorum quamuis membra omnia maneant complexionata vt prius, ita probabiliter imaginari poſſumus præter complexionem & animā cōplexioni cuilibet annecti proprietatem quam appellamus virtutem, & ꝙ cum complexione meliori perfectior, cum deteriori vero imperfectior talis proprietas annectitur, ꝓpter quod antiqui fortitudinem virtutis inſequi dixerunt complexionis temperamentum. Credidit tamen Gentilis non eſſe hanc proprietatem realiter aliud ab ipſa complexione. Tenendo tamen ꝙ diſtincta ſit tenendū eſt eſſe qualitatem ſimplicem de ſecunda ſpecie. ſ. naturalem potentiā vel impotentiam aliquid facile faciendi. Nota tamen ꝙ non ſolum merito complexionis talis vel talis reperitur in indiuiduo occulta proprietas occulte ipſum inclinās ad ſic vel taliter operandum, ſed etiam merito aliorum ad indiuidui productionem concurrentium, ita vt non repugnent duo indiuidua omnino æqualiter temperata quo ad cōplexionem inſequentem formam ad operandum tamen diſpariter inclinata ita vt vnius vita & ſanitas ſit longeua, alte-
Auer. rius autem econtra cæteris paribus, vt colligitur. 6. colliget. primo cap̄. Inſequuntur autē hæ proprietates occultę quandoq; occultam præparationem præexiſtentem in materia generationis quandoq; cœleſtem influxum vel proprietatem occultam præexiſtentem in particulari agente diſponente materiam. Et dicūtur complexiones inſequentes materiam vel quia occultas materiæ præparationes pluries inſequuntur, vel quia non ſecundum exigentiam formæ in materia producuntur nec ad eius operari in materia neceſſario requiruntur, vel propter aliam vel alias cauſas quas tetigi in prima primi. cap̄. de complexionibus. Et ex hoc patet primo non omnes complexiones æqualiter temperatas eſſe operationum æqualiter perfectiuas, ſed oportet addere cū alijs paribus vt cœleſti aſpectu. Patet ſecūdo. nō oēs hoies quo ad cōplōnes inſequentes formā æque tēperatos eſſe æqualiter ſanos in complexione.

Præmiſſis his ſit hæc prima ſuppoſitio. Perfectius operatiua eſt qualibet forma naturalis tam agendo q̄ reſiſtendo mediante temperamento ſibi proportionato q̄ improportionato cæteris paribus. patet, quia tāto perfectius operatur inſtrumentum quanto perfectius a forma in operationem dirigitur. Melius autem dirigitur a forma proportionatum q̄ improportionatum inſtrumentum, ideo &c. Secunda ſuppoſitio communiter ponitur, licet omne temperatum corpus vel naturaliter lapſum ſit facilius alterabile ad calidum q̄ ad frigidum & ad humidum q̄ ad ſiccum. temperatum tamen reſpectu lapſorum eſt maxime mediū & minime inclinatum ad aliquod extremorum. Prima ps patet, quia in quolibet homine naturaliter diſpoſito dominatur caliditas & humiditas abſolute. Secunda pars patet: q̄a quodlibet corpus naturalr̄ lapſum magis inclinatū ē ad aliquod extremorū q̄ tēperatū, vt patet diſcurrendo.

Quantum ad ſecundum ſit hæc prima concluſio. Non omnibus cauſis ſolute continuitatis aut ægritudinis compoſitionalis cauſatiuis eſt corpus temperatum magis alijs aptum reſiſtere. patet per plura adducta ante oppoſitum.

Secunda concluſio. Non ab omnibus alteratiuis a manifeſta vel occulta proprietate imprimentibus minus paſſibile eſt corpus temperatum q̄ diſtemperatum. Prima pars patet, quia frigida in ſecundo actualiter talia notabilr̄ ſunt apta lædere temperatum, quæ tamen phlegmaticum in ſecundo vel tertio non notabiliter læderent. ergo &c. Secunda pars patet, quia poſſibile eſt aliquid occulta proprietate eſſe temperati corporis corruptiuum quamuis alicuius diſtemperati non ſit corruptiuum, ergo &c. Tertiam cōcluſionem ſenſerunt Gentilis & ſequentes eum. Licet temperatum corpus ſit magis aptum alterari a calida cauſa rōne gradus ſui caloris q̄ frigidum corpus, non tamen eſt codē a cauſa calida magis aptum ægrotare. Prima pars patet, q̄a per minorem menſuram frigiditatis reſiſtit temperatū cæ calidæ cauſæ q̄ frigidum. Secūda probatur ſic. aliquis gradus caliditatis non faceret ægrotare temperatum qui faceret ægrotare frigidū, ergo &c. aſſumptum patet experimento, q̄a videmus tam a calidis q̄ a frigidis cauſis minus ægrotare temperamentum q̄ corpus frigidum vel calidum, vt cholericos valde lædi in æſtate phlegmaticos & melācholicos in hyeme. corpora autem temperata & robuſta non.

Quarta concluſio penes hoc ponitur. Licet corpus temperatum ratione gradus compoſitionalis nō plus repugnare poſſit intenſioni effectus caloris, ratione tamen virtutis ſimul cum complexione poteſt repugnare. perſuadetur, q̄a cum corpus temperatum habeat virtutem cum maximo temperamento mediante inſtrumento illo ipſum optime regulando. maxime potens erit ægris cauſis repugnare. Ex his corrolariæ concludunt ꝙ facilius poteſt corpus frigidū tranſmutari a cauſa calida q̄ corpus temperatum. Auctoritas virorum hanc poſitionem ſequentium aliqualr̄ me promouet ad aſſentiendum ſibi, & ſi contra ipſam occurrant motiua apparentia. Et primo conſueui arguere præmittendo primo ꝙ nunq̄ per paulatinam reductionē corporis parum lapſi ad temperamentum aliqua latitudo fortitudinis virtutis ſubito & ſecundum ſe totam acquiratur eo ꝙ fortitudo virtutis inſequitur temperamentum, ſed illa latitudo temperamenti ſecundum ſe nō ſubito acquiritur, ergo &c. Secundo præmitto ꝙ latitudo fortitudinis virtutis corporum lapſorum a temperamento terminatur ad latitudinem fortitudinis correſpondentem temperantiæ. Sit ergo. a. corpus nunc primo ad temperamentum reductum ſituatum in extremo intenſius calido latitudinis temperantiæ, & ſit. b. corpus nunc primo ad temperamentum reductum ſituatum in extremo oppoſito latitudinis eiuſdem tēperantiæ. & patet nunc. a. in certa proportione potētius eſſe virtutis. a. ad reſiſtēdū cauſis frīdis q̄. b. q̄a in fortitudine virtutis. a. &. b. ſunt pia & ꝑ multo maiorē mēſurā caloris reſiſtit. a. q̄. b. vt ſequitur ex caſu. ſit ergo ꝙ in duplo potētius. & arguitur ſic. in duplo potentius eſt. a. q̄. b. ad reſiſtēdum infrigidantibus, ſed minus q̄ in duplo potētius eſt. a. q̄ ipſum immediate ante hoc fuit immo per tempus. quia alias ſubito aliquis gradus fortitudinis virtutis ſecundum ſe totum acquiſitus eſſet nunc primo, ergo potentius fuit. a. aliquando ante hoc ad reſiſtendum &c. q̄ nunc eſt. b. et. a. continue ante hoc fuit lapſum &. b. nunc eſt temperamentum, vt ſequitur ex caſu, ergo &c. Item minus q̄ in duplo potentius eſt. a. ad reſiſtendum infrigidantibus q̄ certū datum lapſum ab eo, quia latitudo fortitudinis virtutis corporum lapſorum circa. a. terminatur ad gradum fortitudinis a. vt ſupra ſuppoſitum eſt. ſed. a. eſt in duplo potentius ad reſiſtendum infrigidantibus q̄. b. ergo aliquod corpus lapſum citra. a. eſt potentius. b. ad reſiſtendum infrigidantibus. Et per ſimile argumentum deduci poteſt aliquod lapſum citra. b. eſſe potentius. a. ad reſiſtendum calefacientibus, vt patet intuenti. Item data hac poſitione ſequitur fieri in permutatione corporis lapſi ad temperamentum tranſitum ab extremo potentiæ uel virtutis ad extremum cum ſaltu & ſine medio. arguitur conſequentia præmittendo ꝙ totali latitudini ſanguineorum correſpondet maior potētia reſiſtendi cauſis infrigidantibus q̄ totali latitudini phlegmaticorum in extremis terminatis ad temperantiam, quia in fortitudine virtutis eſt vtrobiq; paritas ſi poſitio eſt vera, & per certam menſuram caliditatis excedit extremum latitudinis ſanguineitatis terminatum ad temperantiā extremum latitudinis phlegmaticitatis ad eandem terminatum. excedat igitur per. a. exceſſum & tranſeat for. totā latitudinem phlegmaticitatis per reductionem vſq; ad temperantiam incluſiue. & patet ꝙ for. tranſit a minori gradu fortitudinis quæ ſit. a. ad maiorem quia ad gradum temperā-

tiæ correſpõdentẽ, tamẽ non trãſibit per .a. nec p̃ æquale .a.

Item ad hominem arguitur. quia data illa poſitione ſequitur q̃ fortius reſiſtit infrigidantibus corpus naturaliter calidum in primo q̃ naturaliter calidum in ſecundo & iterũ calidum in ſecundo q̃ in tertio. arguitur conſequentia, quia ſic ſe habet calidum in primo ad calidum in ſecundo cum alijs paribus, ſicut temperatum ad calidum in primo. qualis .n. eſt proportio temperamentorum inter ſe talis eſt proportio virtutum eorum inter ſe, ſed plus reſiſtit temperatum infrigidantibus q̃ calidum in primo ex poſitione, ergo &c. Item quanto lapſum corpus ad calidum ad temperamentum reducendum eſſet temperato propinquius tãto oportet approximare fortiora infrigidantia, & ſic non fieret reductio per contraria æqualia in gradu. arguitur conſequẽtia, quia ſicut huiuſmodi corpus eſt temperato propinquius ita magis eſt reſiſtitiuum infrigidantibus ſi fortitudo virtutis taliter inſequitur temperamentum, vt inſequitur illa poſitio. Plura alia adduci poſſunt de quibus tertio huius videbitur plenius. Et ſi bene conſideres faciliter ſoluũtur leues perſuaſiones ad probationem illarum concluſionum adductę, vnde probabilius videntur tenendæ concluſiones oppoſitæ. Et nota q̃ prima tria argumenta videntur procedere tam de reſiſtentia primo modo q̃ ſecundo modo dicta.

Quinta concluſio ponit̃ pro intentione Gal. difficilius trahibile eſt ad lapſum ægritudinalem complexionalem corpus temperatum q̃ diſtemperatum alijs paribus. probatur ſic. quodlibet corpus lapſum facilius labit̃ ad lapſum ęgritudinalem q̃ temperatum: igitur &c. aſſumptum probat̃ diſcurrendo, quia ſanguineum facilius cadit in lapſum calidum q̃ temperatum in aliquem alium. Similiter cholericũ & ſic de alijs: ergo &c. Nota tamẽ q̃ licet ita ſit, in aliquẽ tamen lapſum complexionalem facilius labitur temperatũ q̃ aliquod diſtemperatum certum datum vt in lapſum calidum ex ieiunio vel ira facilius cadit q̃ phlegmaticũ. Nec obuiat q̃ virtus in eo eſt fortior, quia licet merito huius difficilius cadat in lapſum calidum q̃ caderet ſi ſic forte non eſſet, non tamen illa fortitudo virtutis maior tantã promouet reſiſtentiam quantam promouet tanta frigiditas & humiditas complexionalis phlegmatici & ſtrictura pororum & ſic de alijs. Sexta concluſio ex his concludi poteſt & p̃ intentione Gal. Q. cauſis ægris communiter occurrentibus magis reſiſtit corpus temperatum penes ſecundũ modum reſiſtẽdi. patet, ab huiuſmodi cauſis rarius ad lapſum ægritudinalem perducitur. Iſtam concluſionem puto intellexiſſe Gal. in littera. cap̃. de ſignis cerebri. dum inquit. & minime lædetur. Quintam forte intellexerunt antiqui dicẽtes, q̃ omnibus cauſis ęgris collectiue magis reſiſtit corpus temperatum q̃ diſtemperatum, non tamen diuiſe vel diſtributiue. Septimam concluſionem poſuerunt quidam etiam pro intentione Gal. q̃ quibuſcunq; cauſis alterantibus occurrentibus temperato & diſtemperato qualitates complexionales temperati & diſtemperati ęque proportionaliter excedentibus magis & fortius reſiſteret corpus temperatum q̃ diſtemperatum. patet quia merito qualitatum complexionalium vtrobiq; foret eadem proportio, & cum hoc virtus temperati eſt fortior, ergo illarum cauſarum impreſſionem magis impediret & melius toleraret. Contra quintam cõcluſionem arguitur. facilius eſt alterabile ad calidum corpus temperatum q̃ cholericum, & ad frigidum q̃ phlegmaticum, ergo &c. aſſumptum probatur. quia ad calefaciendum vel infrigidandum temperatum ſufficit remiſſius calidum vel frigidum q̃ ad calefaciendum cholericum vel infrigidandum phlegmaticum, eo q̃ calidum in primo, exempli gratia. ſufficeret calefacere temperatum & non cholericum in ſecũdo, ſimiliter frigidũ in primo actualiter tale infrigidaret temperatum et non phlegmaticum in ſecundo. Similiter ſit ſor. phlegmaticus in ſecundo. & .a. ſit alterans frigidum in tertio ſufficiens alterare tam ſor. phlegmaticum q̃ temperatum & remittatur donec neutrũ ſufficiat infrigidare, & patet q̃ prius .a. fiet impotens infrigidare ſor. q̃ tẽperatum, ſed quicquid per deperditionem potẽtiæ agens citius deſinit poſſe agere difficilius illud agit, ergo .a. difficilius alterat phlegmaticum q̃ temperatũ. Pro his dicitur negando illam conſequentiam. ad calefaciẽdum temperatum remiſſius calidum ſufficit q̃ cholericum, igit̃ difficilius eſt alterare cholericum ad calidum q̃ temperatum, licet .n. remiſſius ſufficiat, non tamen minus potens, immo ad ipſum calefaciendum requiritur potentius calm.

Pro ſecundo dicitur q̃ difficilius agit agens quod citius deſinit poſſe agere per deperditionem potentiæ cum alijs paribus, quod non eſt in caſu argumẽti. deficit enim actio per defectum contrarietatis requiſitæ ad illam actionem, vt alias plenius declaraui.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum Gentilis dãnauit Conciliatorem in commento illius problematis, quia non intellexit problema vt aſſerit. per corpora igitur commẽſurata intellexit corpora delicata in ſuo regimine omnem exceſſum vel immoderantiam euitãtia, quibus ſiquid immoderatum occurrit ſtatim lædunt̃. quæ etiam ſunt incommenſurata his oppoſita. ſ. aſſueta exceſſibus facile & ſine nocumento quaſi omnes exceſſus tolerãt, vide problema. Aliter per commenſurata exponit Gentilis temperata quæ & ſi a difficiliori cauſa ægritudinem incidant, ægritudines tamen quædam ſunt quæ parti cõmunicatæ in temperato corpore citius toti communicantur, vt quæ ſequuntur ſenſitiua ſiue doloroſam impreſſionem.

Gentilis in Cõciliatorẽ corpus cõmẽſuratũ q̃d & incõmẽſuratum.

Ad ſecundum ſolueret prima poſitio negando ſimilitudinem, & poteſt colligi huius ſolutionis fundamentum ſuper quæſtione quarta huius ſecundi tracta. articulo ſecundo. qualiter autem ſit reſpondendum ſecundum aliam viã ſatis patet. Ad tertium cõcedendum videtur q̃ quibuſdã cauſis fortius reſiſtere poteſt corpus aliquod diſtemperatũ denſitatem habens pororũ q̃ temperatum, licet merito fortitudinis virtutis ſit temperatum magis aptum ſiſtere ſicut de mulieribus argutum eſt, licet dixerint quidam hoc eſſe propter conſuetudinem, & q̃ ſi temperatum eſſet conſimiliter aſſuetum melius ei reſiſteret. & hæc reſponſio eſſet tenenda apud volentem defenſare tertiam & quartam concluſionem. Ad quartum eandem concluſionem tolerando dicendum eſt q̃ in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus ſi alia paria fuerint, qualiter non eſt in propoſito, licet .n. ratione gradualis menſurę qualitatum minor ſit contrarietas & repugnantia corporis temperati ad calida q̃ phlegmatici, temperato tamen maiori fortitudine virtutis reſiſtente & inſtrumento formæ magis proportionato ſtat ipſum a calidis difficilius alterari. Et per idem patet ſolutio ad confirmationem. Ad quintum & ad ſextum concederem ad quod deducunt argumenta ſed ſaluando poſitionem vt prius dici poteſt, q̃ licet merito gradualis menſuræ facilius in febrem & inflammationem conſequẽtem ieiunium caderet temperatus, difficilius tamen merito fortitudinis virtutis &c. Pro auctoritate vero Ariſto. primo politicæ dicitur q̃ quamuis multotiens inueniantur corpora robuſta mente imbecillia & econuerſo, temperata tamẽ corpora non ſunt huiuſmodi. voluit igitur Ariſto. frequenter & vtplurimum ita contingere, & q̃ raro reperibile ſit corpus robuſtum & ingenioſum: ſicut raro reperiunt̃ corpora temperata &c. Ad ſeptimum dicitur q̃ ſi temperatum corpus eſſet immoderato labori aſſuefactum melius ei reſiſteret q̃ ruſticus diſtemperatus, quod autẽ arguitur de ſolutione continui ſolutum eſt in ſecundo articulo. Ad octauam dixerunt quidam q̃ licet aliquali lęſione puta corruptiua læderetur temperatus in caſu argumenti quali non læderetur diſtemperatus, operatio tamen diſtemperati circa idem obiectum eſſet læſa. quia diminuta vel ablata. & conſequenter concederent q̃ aliqua læſio diminuta eſt aliqua corrupta deterior. Alij dixerunt q̃ ſi ſtante impreſſione æquali non doloroſe ſentiret tẽperatus, eius tamen actio eſſet corrupta vel ablata. ſi .n. ſentiret tangibile non doloroſe ſicut temperatus corrupte ſentiret, licet no cadẽ omnino

Ariſto.

Idem.

In iſta qōne erūt duo articuli. In primo tractabiẽ difficultas tacta in quarto principali.ſ.ao dabile ſit mēbrū hn̄s virtutē innatā tm̄.Secundo reſpondebitur ad quæſitum.

Virtus dupl'r.

Quātum ad primum ſciendum,Primo ꝙ ille terminus virtus prout propoſito pertinet ab auctoribus æquiuoce ſumitur.quandoqꝫ.n.ſumiẽ pro anima taliter vel taliẽ operari potente quæ in ordine ad diuerſas operationes varias recipit virtutum denominationes, vt in ordine ad operationes aīales appellatur virtus animalis,ad naturales naturalis,& ſic de alijs,& taliter non ſumitur virtus in propoſito,ſic.n.ſumendo virtutem patet omnem virtutem eſſe innatam & nullam influentem. Secundo modo ſumitur virtus pro temperamento ſiue pro inſtrumento quo exit vel apta eſt exire anima in ſuas operationes,qualiter temperamentum membrorum pro operatione ſenſitiua virtutem nominamus ſenſitiuā & pro motiua motiuam,& ſic de alijs.& ſic ſumitur virtus in propoſito. Secundo ſciendum ꝙ aliqua virtus poteſt dici dupliciter innata.Primo ſtricte,quia a generatione cōtracta inſeparabilis abſqꝫ corruptione eius cui innata dicitur.Secundo modo dicitur virtus innata largius,quia membro intrinſeca & naturalis.& ſi abſqꝫ præſentia eius poſſet membrum in eſſe conſeruari ſicut virtutem viſiuam in oculo innatam dicimus.eſt.n. ſibi naturalis intrinſeca & conueniens pro operatione viſiua oculi,qua tamen ſublata adhuc poſſet oculus in vita permanere.Cōſil'r per omnia de virtute influēte dicēdū eſt. Dicitur.n.primo influens,quia adueniens ab alio a quo dependet quo ad eſſe & conſeruari.Secundo modo dicitur influens, quia adueniens eo ꝙ licet membro inſit vt diſpoſitio ſibi conueniens ab ipſa poteſt membrum abſolui & in vita permanere.Exemplum primi,ſicut virtutem nutritiuam oſſis primo modo dicimus influentem,quia pendentem a principalibus quo ad eius eſſe & conſeruari,qua tamen ſublata mēbrum proculdubio moritur.Exemplum ſecundi,vt virtus ſenſitiua & motiua voluntariæ. Tertio ſciendum eſt ꝙ licet tam virtus ſenſitiua & motiua q̄ꝫ naturalis ſub naturali compræhendendo vitalem denominari poſſint innatæ, eo ꝙ ſicut cuilibet membro a generatione contrahitur temperamentum cum quo ſuas operationes naturales eſt aptum perficere,ita cuilibet habenti virtutem animalem ineſt a generatione temperamentum,cum quo tanquam totali vel partiali inſtrumento aptum eſt animales operationes perficere.Magis tamen proprie apparet virtutem naturalem denominandam eſſe innatam q̄ꝫ animalem. Primo quia virtus naturalis eſt temperamentum ſine quo membrum in vita conſeruari non poteſt,viuere.n.propter hoc principiū .i.vegetatiuam ſiue naturalem virtutem omnibus viuentibus ineſt.ſecundo de anima.virtus vero animalis non eſt huiuſmodi.frequenter enim aufertur temperamentum per quod membrum eſt ſenſitiuum & motiuum, tamen membrum in vita perdurat.Secundo,quia ad cuiuslibet membri conſeruationem requiritur continuus actus virtutis naturalis & non animalis,vt patet in ſomno.Tertia cauſa colligi poteſt.3.interiorum vlti.cap̄.quia.ſ. temperamentum per quod membrum exercet operationes naturales eſſe per ſe ſufficiens,ita vt ſi conſeruaretur in membro non indigeret influxu ab alio membro vt naturales operationes poſſet perficere.temperamentum vero quo perficiuntur aīales operationes non eſſe huiuſmodi.ſed influxu continue indiget a principali membro.propter quod Gal'. allegato cap̄. hanc virtutem ſplendori ſolis aſſimilat,uirtutem uero naturalem uirtuti attractiuæ magnetis,dum inquit.naturale inſtrumentum naturalem habet uirtutem ſuam actionem facientem,ſed animato inſtrumento uirtus a fundamento & initio uenit,ſicut ſplendor ſolis uenit ad rem in qua ſplendet & ſicut magnes habet uirtutem ferrum attrahendi ad ſe,ſic unūquodqꝫ inſtrumentum naturale.ꝙ ſi ſubſtāuia fuiſſet permanens & indeficiens non fuiſſet ei neceſſaria uena uel arteria.unde & prima primi.doctrina de membris. uirtus uero illa oſſi naturalis eſt facta donec eius permanebit complexio. Notandum ꝙ licet ita ſit ut dicit Gal'.ibi nihilominus concedendū eſt ꝙ ſpiritus communis aſſiſtens oſſi non ſolum calorem oſſis conſeruat,ſed etiam cum temperamento oſſis ad conuenientem nutrimenti tranſmutationem effectiue concurrit,& forte per prius dependet nutrimenti tranſmutatio ab hoc ſpiritu q̄ꝫ a complexione oſſis,licet probabiliter dixerit Gentilis ꝙ operatio oſſis nutritiua inquantum eſt oſſificatiua principalius pendet a temperamento oſſis,inquantum uero eſt tranſmutatiua nutrimenti abſolute per prius pendet a ſpiritu cordis. Ex his ſequitur ꝙ operatio animalis minus pendet a complexione intrinſeca membri q̄ꝫ natu.alis.cuius ſignum eſt,quia ſtatim ſtricto influxu ſpiritus animalis a cerebro in toto ſenſus & motus aufertur:non tamen ſtatim clauſa uia inter hepar & os deſtruetur operatio oſſis. Ex quo patet ulterius ꝙ uirtus naturalis reſpectu animalis magis perficit operationes ſuas per complexionem innatam q̄ꝫ per influentē . animalis autem econtra magis per influētem quàm per innatam.cum quo tamen ſtat quamlibet illarum abſolute magis per influentem q̄ꝫ per innatam ſuam operationem perficere . & fuerunt hæc uerba Gentilis.

Ex quibus colligi poſſunt concluſiones aliquæ. Prima concluſio.Tam uirtus animalis q̄ꝫ naturalis eſt aliquo modo fluens & aliquo modo innata.patet intuenti diſtinctiones ſupraſcriptas. Secunda concluſio.Licet ita ſit , tamen proprie cuilibet membro magis innata eſt uirtus naturalis q̄ꝫ animalis.& econuerſo animalis magis influens q̄ꝫ naturalis.patet ex dictis. Tertia concluſio. Nō ideo dicitur aliquod membrum habens uirtutem innatam tantum,quia a nullo alio influxum recipiat.patet , quia talia ponuntur os cartilago &c.habentia uirtutem innatam tantum quæ tamen a principalibus influxum recipiunt. Quarta concluſio.Ideo denominatur aliquod membrum habens virtutē innatam tantum,quia habeat ſolum uirtutem naturalem, hanc ſenſu Gal'.in littera,& perſuadetur ſic,quia uirtus naturalis ſub ipſa compræhendendo uitalem reſpectu aliarū eſt innata & aliæ influentes ut declaratum eſt.ergo habens uirtutem naturalem tantum habet uirtutem innatam tantum. Et ſi arguitur contra.quia Gal'.in littera enumerat plura membra habentia uirtutem innatam tantum,quæ tamē non ſolum habent uirtutem naturalem ut carnem panniculum.Huic dicitur per panniculum eſſe intelligendum pāniculum non ſentientem ut oſſi uel ligamento adiunctum.Similiter per carnem glandoſam ut inguinum.et cōfuſam ut hepatis.. Ex quibus patet concluſio ad argumētum reſpōſiua.ſ.ꝙ dabile eſt mēbrum habens uirtutem innatā tm̄.

Pāniculus dupl'r.

Sed circa iam dicta cadūt dubia quædam. Primum eſt.quare neceſſarium fuerit uirtutem animalem in particularibus membris ſecundum operationes eius magis eſſe pendentem ab influxu cerebri quàm naturalis ab hepate uel a corde dependeat,ita ut non ſtatim ſublato īfluxu principalis membri naturalis uirtus deſinat operari , animalis uero econtra.ex quo membro habenti uirtutem animalem ita a generatione acquiriẽ temperamentum,quo mediante concurrente influxu cerebri exercere poteſt animales operationes ſicut membro habenti uirtutem naturalem acquiritur temperamentum a generatione.quo mediante concurrente influxu hepatis uel cordis operationes perficit naturales. Item hoc apparet contra mentē Auicē.prima primi.ca. de membris.dum inquit.Sed debet medicus credere ꝙ hæc uirtus.ſ.naturalis nō īfluit ſibi.ſ.oſſi et alijs niſi ab hepate. nam ſi inter ea uia clauderetur & os nutrimentum haberet aptum eius actio deſtrueretur quemadmodum fit cum ſenſu & motu cum nerui qui proueniunt a cerebro conſtringūtur. Secundum dubium eſt de uitali uirtute an ſit denominanda innata uel influens.& ſi innata an magis innata uel minus denominanda ſit q̄ꝫ naturalis.

Auicē.

Ad primū illorū dicēdū ꝙ ad hoc ut mēbrū ī uita pmaneat requiriẽ cōtinua opō uirtutis naturalis mēbri,qa cū in eo ſit cōtinua reſolō cōtinue uirtus oparẽ ad reſtaurationē

mēbrū citiſſime ad corruptionem tēderet. propter quod nō
quieſcit virtus nutritiua vel vegetatiua ab eius operatione
Ariſto. q̄diu viuit animal. vt ſecundo de anima. & aliqualiter. 1.
de generatione colligitur. Ex hac. n. virtutis operatione nō
ꝓuenit in membris laſſitudo. vt primo de ſomno. Ad hoc
autem ꝙ membrum quod eſt organum virtutis animalis
in vita perduret non requiritur operationum animaliū cō-
tinuum exercitium, immo neceſſe eſt aliquando membrū
ab his ex toto quieſcere, quia per illas membra laſſantur.
propter quod ſomnus animali virtuti attribuitur & nō na-
turali. vt primo de ſomno. Ex debito igitur naturæ ordine
fuit neceſſarium virtutem animalē ab influxu cerebri ma-
iorem habere dependētiam in operatione ſenſus & motus
q̄ naturalem a corde vel hepate, vt mēbra facilitet ab ani-
mali operatione dum expedit quieſcerent. Et ſecundū hoc
patet efficacius ad naturalem operationem effectiue cōcur
rere complexionem innatam membri q̄ ad animalem, im
mo innata membri complexio ex intentione Gal. eſt per
ſe ſufficiens inſtrumentum pro naturalibus operationibus
nec requiritur principalis influxus niſi vt hæc cōplexio in-
nata conſeruetur & operationes membri melius integren-
tur. melius. n. perficit membrum operationes alijs paribus
concurrente influxu hepatis, immo etiam cerebri, propter
quod in ſomno fortificantur operationes naturales. Ex quo
patet ꝙ nō ſtatim retracto influxu hepatis ab oſſe ceſſaret
virtus naturalis oſſis ab operatione ſi præſens eſſet nutrimē
tum. Retracto tamen influxu cerebri ab oculo ſtatim ceſſat
operatio oculi viſiua. nutriretur enim os donec ſeruaretur
eius innata complexio, non tamen tanto tempore videret
oculus donec ſeruaretur eius innata complexio. Et ſi con-
tra hoc arguitur, quia ſpiritus animalis a cerebro tranſmiſ-
ſus ad oculum non ſubito clauſa via inter cerebrum & ocu
lum reſoluitur vel euaneſcit. ergo per tempus hoc influxu re
tracto ſufficit oculus viſiuam operationem perficere ſtante
debita obiecti præſentia recte. ſicut clauſa via inter hepar
& os nutriri poterit os toto tempore quo in oſſe debita quā
titas caloris naturalis conſeruabitur. arguitur cōſequentia,
quia toto tempore quo conſeruabitur hic ſpiritus in oculo
cum debita obiecti præſentia adeſſe videntur omnes cau-
ſæ ad viſionem cauſandam requiſitæ. Pro illo poteſt dici
primo concedendo illud ad quod deducit argumentum, qa
tamē ſpiritus animalis facillime reſoluitur & euaneſcit nō
per tempus perceptum retracto influxu &c. ſufficiet oculus
operationē viſiuam perficere. naturalis vero & vitalis ſpi-
ritus groſſioris eſt ſubſtantiæ, & tardioris reſolutionis. Cō
plexio etiam innata membri non ſic requirit hepatis iuua-
mentum vt perficiat operationem naturalem ſicut requirit
complexio oculi influxum cerebri vt perficiat viſiuam. ꝓ-
pter quod Gal. alleg. ca. decenter hanc virtutem ſplendori
ſolis comparauit. ſicut. n. retracto influxu lucidi ceſſat ſplē-
dor, ita in non percepto tempore retracto influxu cerebri
ceſſat operatio animalis in membris. Secundo probabili-
ter dici poteſt ꝙ præter ſpiritum animalē a cerebro ad in-
ſtrumenta ſenſus & motus tranſmiſſum eiſdem influit quæ
dam ſpiritualis qualitas innata & delata p ſpiritum ipſum
& membrum habilitans: vt ſit conueniens inſtrumētū ſen
ſus & motus & hæc qualitas in mēbris & ſpiritu, ita in con
ueſari dependet a cerebro ſicut radius in medio a lucido.
clauſa igitur via &c. licet per tempus in oculo eſſet ſufficiēs
quantitas ſpiritus animalis & obiectum debite præſentatū
non tamen fieret viſio, quia non adeſſent omnia ad viſionē
requiſita. abeſſet. n. dicta qualitas ſpiritum & oculum habi
litans. Pro iſto dici poteſt primo hanc reſponſionem pro-
Auicē. babile ſumere fundamentum ex dictis Auicē. tertia quarti.
ca. de eſthiomeno, vbi poſuit corrumpi membrum propter
oppilationem, & hoc aut propter retentionem ſpiritus ani-
malis. i. vitalis, aut propter retentionem virtutis ſparſæ ſu-
pra virtutem animalem. vbi innuit ꝙ ex continuitate ſpiri
tus ad cor quæ impeditur propter oppilationem corrumpi-
tur etiam membrum, quia illam virtutem non recipit, et
tunc conſequenter tenendum eſſet ꝙ a quolibet principali
influitur virtus iam dicta præter ſpiritus, magis tamen pē-
dens eſt a cerebro virtus influxa ab eo q̄ virtutes influxæ
ab alijs principalibus, ſicut radius lucis minus conſeruari
poteſt ſine præſentia eius q̄ ſpecies odoris vel ſoni ſine præ
ſentia horum obiectorum, et tu ad hoc conſidera, neceſſitas
autem ponendi magis influi a cerebro, huiuſmodi qualita-
tes q̄ ab alijs ex dictis colligi poteſt, quia inſtrumenta illa-
rum operationum neceſſe eſt quādoq; & faciliter ab actua
li operatione quieſcere. non autem vitalium vel naturaliū.
Pro auctoritate Auicē. ſuperius allegata dicit ꝙ ſi via clau-
deretur inter os & hepar operatio oſſis deſtrueretur calore
oſſis reſoluto &c. non tamen ita cito ſicut clauſa via inter
cerebrum & inſtrumenta ſenſus & motus propter iam di-
ctam cauſam vnde ly quemadmodū non denotat totalem
ſilitudinem iſtarum dependentiarū, ſed ſolum gn̄alem, qa
ſ. vtriuſq; influxu retracto tādem tā naturalis q̄ animalis
operatio deſtrueretur licet vna prius. & hoc aliqualiter ſen-
ſit Aui. dum dixit. virtus vero illa oſſi naturalis eſt fcā. Ex Auicē.
quo patet cōcordia huius tex. Aui. & Gal. primo interiorū. Gal.
alle. loco. ibi. n. ponitur ꝙ os & ſimilia non indigerent ve-
na &c. ſed ſubiungitur. ſi eorū ſubſtantia eſſet indeficiens,
quæ quia reſoluitur & deficit &c. ſubiunxit Auic. ꝙ ſi clau
deretur via &c. Ad ſecundum dubium dicendum conſi- Contra-
militer per omnia de vitali ſicut de naturali, quia hæ virtu dictio
tes ſub eodem virtutis genere compræhenduntur &c. vt tollit int
infra videbitur. Ex quibus colli poteſt intellectus quorū- Auicē.
dam dictorum Gal. primo interiorum. vltimo cap. Pri- & Gal.
mum. ꝙ plerūq; membra habentia ſenſum & motum ſūt Inſtrm
ſana, & tamen actio patitur. ſed tamen hoc non eſt in natu hōanū
rali inſtrumento, quia actio eius non patitur niſi ipſum pa- pari du-
tiatur. Secundum eſt, quia aliquod inſtrumentum vt la- pliciter.
certus pati poteſt, ex eo ꝙ eſt naturale & ex eo ꝙ eſt anima
tum. Intelligitur. n. prima auctoritas ꝙ ſtat in membro ani
mato. i. habente virtutem animalem vt ſenſibilem & volū
tarie motiuam eſſe debitam complexionem compoſitionē
& vnitatem pro ſuis operationibus tamen eius actio patit;
quia impeditur ab operatione ſenſitiua &c. non prouenien
te debito influxu a cerebro ad illud membrum pro opera-
tione animali, vt ſi fiat oppilatio in neruo optico, ita ꝙ im-
pediatur viſio operatio viſiua patitur, tamen oculus eſt ſa-
nus, eo ꝙ non eſt in eo mala complexio, nec aliqua diſpoſi
tio præter naturā. Nota tamen ꝙ licet in caſu illo nō ægro
tet oculus per propriam eſſentiam, concedendum eſt ipm
ægrotare per colligantiam, eo ꝙ eius operatio ſenſibiliter
læditur non per lapſum in aliqua naturarum oculi contin-
gentem, ſed propter diſpoſitionem præter naturam alteri
membro aduenientem a quo in oculo pendet eſſentialiter
viſiua operatio ſicut impedito voluntario motu lacerti pe-
ctoris propter frigiditatem congelantem aut aliquid aliud
impeditur epiglottis operatio, puta vocis formatio quam- Epiglot
uis in ſubā nulla fuerit diſpō pter naturā, vn̄ & tunc dr epi- tis ægro
glottis p colligātiā ægrotare, vt colli. 1. interiorꝫ. 6. cap. hoc tare per
āt nō cōtingit in naturali inſtrō. i. mēbro hn̄tē virtutē natu colligan
ralē reſpectu ſuæ naturalis opōnis. Tale. n. nō expectat in- tiā gd.
fluxum a pricipali ad hoc vt opōnē eius pficiat. ſed p inna
tū eius tpamētū tādiu ad hoc ſufficit q̄ diu eius tēperamētū
conſeruatū fuerit vt ſupra declaratū ē. igit nō impedit opatio
ſtāte debita obiecti pñtia niſi eius eſſentia patiēte. i. nō ſtā-
te lapſu in aliqua naturarū cū quibus proprias perficit opō
nes. vt oſſis digō ſeu nutricatio non impeditur ſi nutrimen-
tū ꝓportionatū eſt pñs niſi oſſe in aliqua natura lapſo. Se-
cundum etiā dictū a Gal. loco alle. patet. oculus. n. inquan-
tum membrū animatū ægrotare pōt. i. inquantū hn̄s virtu
tem aīalē: vt in caſu ſuppoſito. ægrotat. n. ſaltē per colligan
tiā inquantum organum viſus, quia tamen in naturalibus
ſuis operationibus non lædit, quia bene nutritur ſuperfluita
tes expellit &c. dicit a Ga. non ægrotare inquātū naturale.
Quaſt autē ſit vel non ſit poſſe aliquod mēbrū pati inquan
tū naturale q̄uis nō patiat inquantū aīatū infra declarabitur.

Mēbrū tribuere qđ q̄ſu ſcipiens

Quantum ad ſecundum articulum ſciendum eſt primo
ꝙ auctoritates ponentes eſſe aliquod membrum tribuens
& non ſuſcipiens non intellexerunt hæc vt verba ſonant.
quantūcunq;.n.cor ſit membrum principaliſſimū dictum
tribuens & non ſuſcipiens. ab alijs tamen ſuſcipit vt a cere
bro ſpiritum animalem & ab hepate naturalem. Intelligiť
.n. non ſuſcipiens, quia ad ipſum nō influunt alia membra
niſi in virtute ipſius cordis ideo ab illis non proprie recipe-
re, ſed potius a ſeipſo dicitur. & hoc iuxta Ariſto. ſniam. po-
nentis cor ſolum eſſe principale membrū. Penes autē Gal.
qui dixit cerebrū eſſe virtutis animalis primū & hepar na-
turalis &c. ſicut cor vitalis nullum eſſet mēbrum proprie
denominabile tribuens & non ſuſcipiens niſi ad hunc intel
lectum ꝙ aliquod membrum talem tribuit ſpiritū vel vir
tutem qualem ſecundum ſpecificam denominationē a nul-
lo alio recipit qualiter concedi poteſt tam cerebrum hepar
q̄ cor eſſe mēbrum tribuens & non ſuſcipiens, cerebrū.n.
tribuit animalem ſpiritum vel virtutem qualē a nullo alio

Mēbrū ortū dupliciter.

recipit & hapar naturalem. Secundo ſciendum ꝙ licet tā
orta a principalibus plura vt nerui venæ &c. q̄ non orta a
principalibus ſint habentia virtutem innatam et influentē.
Gal. tamen in propoſito intendit orta a principalibus con-
tra habentia virtutem innatam & influentem diſtinguere.
Intelligens per habentia virtutem innatam & influentem
membra quæ non exiſtentia principalia nec orta a princi-
palibus virtutem habent animalē & naturalem. Ex qui-
bus concludi poteſt concluſio reſponſalis ad quæſitum. ſ.
ꝙ diuiſio membrorum a Gal. in littera poſita eſt bona &
ſufficiens comprehendēs omnia membra noſtri corporis.
probatur ſic, quodlibet membrum noſtri corporis eſt prin
cipale vel non principale. Si primum habet primum mem
brum diuiſionis poſitæ. Si ſecundum, vel tale membrum
eſt finaliter ordinatum ad deferendum a principali ad alia
membra vel econtra aut non. Si primum, eſt ortum a prin
cipalibus. Si ſecundum, vel habet virtutem naturalem ſolū
& ſic eſt habens virtutem innatam ſolum vel cum natura-
li habet etiam animalem, & ſic eſt habens virtutem inna-
tam & influentem. cum igitur non ſit reperibile membrū
non cadens ſub aliquo illorum. ſequitur concluſio.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
negatur aſſumptum quia nerui venæ &c. non debent deno
minari membra habentia virtutem innatam & influentē,
vt contra alia membra diuiſionis poſitę diſtinguūtur vt pa
tet in ſecundo articu. Et per idem patet reſponſio ad ſecun-
dum. Ad tertium dicitur ꝙ principalia membra ſunt tri-
buentia & non ſuſcipientia ad ſenſum datum in ſecundo ar
ticulo. Sequendo autem viam Ariſto. nō ponentis niſi vnū
principale membrum vnicum eſt tribuens & non ſuſci-
piens. Reliqua vero a medicis principalia appellata cade-
rent ſub membris habentibus virtutem innatam & influē
tem. hanc tamen viam non ſecutus eſt Gal. Ad vltimum
patet reſponſio ex dictis in primo articulo.

Quæſtio. ix.

VTRVM Solum quatuor ſint membra principalia
.ſ. cerebrum hepar cor & teſticuli. Arguitur multipliciter
ꝙ non. Primo ſic. teſticuli non ſunt membrum principa-
le. ergo aſſumptum arguitur. quia nec ſunt neceſſarij ad cō-
ſeruationem indiuidui vt omnes teſtantur, & experimentū

Auicē.

oſtendit. nec ſpeciei, vt colligitur tertio de hyſtorijs anima-
lium. primo cap̄. in arabica tranſlatione, dum inquit. Et iā

Ariſto.

cōtingit in tauro qui caſtrabatur deinde eadem hora coiuit
& cōcepit ab eo vacca. & primo de generatione animaliū.
4. cap̄. & manifeſtū eſt ꝙ teſticulis nō indigent neceſſario.
ſ. aīalia, qm̄ ſi eſſet ita eēnt teſticuli in omnibus aīalibus ge
nerantibus. Secundo arguitur ſic. pręciſe triplex eſt genus
opōnis & virtutis requiſitæ ad conſeruationē indiuidui vel
ſpeciei. ergo præciſe tria ſunt tēperamenta vel ſaltē nō plu-
ra quibus virtutes hmōi operationes exercent. & per cōſe-
quens tria ſunt principalia mēbra. aſſumptū patet qa non
repiť niſi genus uirtutis aīalis nālis & vitalis. Tertio prīci
patus mēbri potiſſime arguiť ex tēperamēto cōplonis mē-
bri. ſed illorū membrorū nullū eſt tēperatū. ergo nullū eſt
principale. maior patet, quia principatus mēbri potiſſime
arguitur ex perfectione operationis mēbri quæ arguit tēpe-
ramentum cōplonis. & patet minor diſcurrendo, quia cor
eſt exceſſiue calm̄ & ſiccū, & cerebrū frigidū & humidū.
igitur &c. Quarto præter quatuor mēbra principalia enu
merata a Gal. in littera ſunt alia in corpore principalia. er-
go &c. aſſumptū probať, quia multa ſunt alia neceſſaria re-
quiſita ad conſeruationem indiuidui vel ſpeciei vt ſtoma-
chus pulmo. Quinto tantū vnū eſt principale mēbrū, pu-
ta cor. ergo &c. aſſumptum probať. Primo quia cor eſt cō-
ſeruans vitam in toto vt omnes teſtantur. ergo a corde tan
quam a conſeruante ſunt omnia membra pendentia. ſemp
autem conſeruans eſt principalius conſeruato. Secundo qa
minus tolerantur nocumenta cordis q̄ alterius mēbri. Ter
tio ꝓ iſto eſt aucto. Ari. in libello de cā motus aīaliū. exiſti-
mandū. ē aīal cōſtare velut ciuitatē bene legibus rectā. In
hac uero unus præeſt in quē oīa tēdūt rādē vt docēt ciuilia.

Mēbrū pricipale quadruplex

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. principalia ſunt cere-
brum cor hepar & teſticuli.

In quæſtione erunt duo articuli. In primo declarabi-
tur ſecundum veritatem vnicum eſſe in nobis mēbrū prin
cipaliſſimum. In ſecundo oſtendetur qualiter ſecundū me-
dicorū ſniam cōcedēdū ſit quatuor eſſe mēbra pricipalia.

Quantum ad primum præmittendum eſt. Primo ꝙ vi-
ta & operationes vitæ principaliter pendent in membris a
ſpiritu & calore naturali. eſt.n. generatio viuentis participa
tio prima animæ nutritiuæ in calido naturali. vita autē eſt
eius permanſio, vt in libro de cauſis longitudinis & breui-
tatis vitæ. omnes etiam vitæ operationes per ſpiritum vt
per inſtrumentum perficiūtur. Ex quo patet primo ꝙ cū
huiuſmodi calor continue reſoluatur neceſſe eſt ad hoc vt
vita in viuente conſeruet continue huiuſmodi calorē rege-
nerari. Ex quo patet ſecundo ꝙ a quocunq; principio de-
pendet & ſpiritus & caloris naturalis conſeruatio ab eodē
dependet vita & omnium membrorum conſeruatio. Ex
quo patet vlterius ꝙ a quocūq; dependet huiuſmodi calor
principaliter ab eodem pendent omnes vitæ operationes.
a quocunq;.n. pendet prius ab eodē pendet poſterius in or-
dine depēdentiæ. Secūdo principalr præmittendū ꝙ licet
ſpiritus huiuſmodi ſit generale inſtrumentū quo oēs virtu-
tes ꝓducunt ſuas operationes, nō tñ ꝑ vnicū tēperamentū
ſpūs tanq̄ ad æquatū inſtr̄m pōt oēs virtutes ſuas opōnes
perficere. Cū.n. p̄m virtutū ſint opōnes p̄m differētes, vt
viſiua nutritiua, nō poſſet idē tꝑamētū eē immediatū inſtr̄m
oībus ꝓportionatū, ꝓp. qđ oportuit ī viuēte diuerſa organa
reperiri diſtinctorū tꝑamētorū de articulatiua hmōi ſpiritus
q̄tenus reddať ꝓportionatū inſtr̄m diuerſis gñibus opōnū.

His præmiſſis ſit hæc prima concl̄o. Inter oīa membra
noſtri corporis cor eſt fons & primū principium ſpiritus ſi
ue caloris naturalis. Perſuadetur primo, quia ab ipſo ortum
habent arteriæ per quas ſpiritus & calor ſuper toto deferť.
& non defertur niſi a corde. ergo &c. ſecundo quia in cor-
de ſit principaliter caloris temperies, eius.n. gratia fuit a na
tura tam pulſus q̄ anhelitus ordinatus qui ad caloris refri-
geriū finaliter ordinantur. Tertio quia in terribilibus ani-
mæ accidentibus ſpiritus totus ad cor naturaliter moueť,
ergo maiorem habet a corde q̄ ab alio dependentiam. &

Auicē.

pro illo eſt auctoritas Auicē. prima primi. cap̄. de mēbris.
& infra. doc. 6. 4. cap̄. Secunda concluſio. Spiritus cordis
ſuper toto tranſmiſſus eſt in quocunq; membro vitæ con-
ſeruatiuus. patet, quia non conſeruatur vita in membro ni-
ſi per actualem calorem in membro repertū vt ſupra præ-
miſſum eſt. Potiſſima autem cauſa conſeruationis calidi na
turalis membri eſt ſpiritus a corde ad illud membrū tranſ-
miſſus cum calor membri continue reſoluatur, ergo &c. cō
ſequentia tenet, quia quicquid eſt cauſa cōſeruatiua prioris
eſt cauſa cōſeruatiua poſterioris a priori eſſentialiter depen
dentis. Tertia concluſio. Quarumcunq; operationum vi-

uentis ſpiritus a corde tranſmiſſus eſt principiū,& per con
ſequens cor eſt per ſe principium effectiuum mediatū vel
Immediatum,patet ſicut pręcedens. Quarta concl'o. Nul
lum mēbrum aliud a corde eſt cuiuslibet operationis mē-
brorum per ſe principiū effectiuum.patet,quia prius viuit
& ſuas operationes perficit cor ꝙ̄ aliquod aliorum mēbro-
rum.ergo a nullo alio ſunt operationes cordis eſſentialr̄ de-
pendētes.aſſumptū colľr.2 1.tertij.cap̄.de generatione em-
Auicē. brionis:& veritas eſt ꝙ primū membrum quod generat̄ ē
cor. Quinta concluſio reſponſalis ad argumentum. Solū
cor eſt omniū mēbrorum noſtri corporis principaliſſimū.
Ariſto. hoc videtur ſequi ex dictis,& fuit pro ipſa auctoritas Ariſ.
ante oppoſitum allegata.&.3.de partibus aīalium. cap̄. de
natura cordis.dum inquit.Poſitio cordis principatus obti-
net locum cum ipſum ſit circa medium,magis tamen par-
ti attinet ſuperiori ꝙ̄ inferiori & anteriori ꝙ̄ poſteriori. ho-
Auer. norabile.n.ſemper a natura in honorabili loco collocatur.
&.2.colliget.cap̄.de iuuamētis hepatis & cordis,locus cor
dis fuit in medio,quia hic eſt locus regis ad hoc vt regimē
ipſius ſit proportionatum æqualiter omnibus ſuis circūferē
tijs & prima primi.doc.6.primo.cap̄.Omnibus autē philo
Auice. ſophoꝝ maiori.l. Ariſt.vr̄ ꝙ olum illarum virtutum prin-
cipium exiſtit cor &c.& infra poſtea cū conſiderant & cer
Ariſto. tificantur ſicut debent inueniunt rem,ſicut videtur Ariſto.
philoſo- & non quēadmodum videtur eis. Ex quibus omnibus ſe
phorum quitur concluſio reſponſiua ad quæſitum, ꝙ non quattuor
maior. ſunt principalia membra,ſed præciſe vnicum, quia ſicut ē
in maiori mundo ita debet eſſe in hoīe.homo.n. microcoſ-
mus.i.minor mundus.8.phyſicorum.ſed in maiori mūdo
vnicum eſt principale principium.12.metaphy. ergo &c.
Item in cauſis ad vnum finē eſſentialiter ordinatis ad vnā
primam contingit deuenire,ſed membra omnia principa-
lia ſunt ad vnum finem eſſentialiter ordinata,ergo in eis de
uenietur ad vnū primum.Et pro iſto eſt auctoritas philoſo
phi.3.de partibus.alle.cap̄. vbi conuenit vnum,melius eſt
vnum ꝙ̄ plura.& in tranſlatione arabica. & vbi poſe eſt
facere vnā radicē eſt melius ꝙ̄ plura facere principia. No
ta tamen ꝙ hæc argumēta ſunt mere probabilia. poſſet.n.
aduerſarius dicere omnia mēbra reduci ad vnū principiū
primum quod eſt anima. Sexta cōcl'o principalis.Q. alia
mēbra a corde a medicis dicta principalia vt cerebrum he
par & teſticuli ſunt ſecundario ſiue organice vel inſtrumē-
taliter & manifeſtatiue principia animalis & naturalis &
generatiuæ virtutis. patet,quia in ipſis manifeſtant̄ hæ vir
tutes quorū tamen non ſunt principia, vt ſupra probatum
Auicē. eſt,ergo. Et hanc concluſionem ſenſit Auicē. prima primi.
doc.6.primo.cap̄.dum inquit ꝙ primarū operationū ma-
nifeſtatio in his prædictis cōſiſtit principijs quēadmodum
apud medicos cerebrū eſt ſentiēdi principium . & poſt hoc
quiſqꝫ ſenſus ꝑ ſe habet mēbrū in quo eius perficit̄ opatio.
Dubia. Circa tamen hæc non parua dubia oriuntur. Primū du
bium. Quomodo ſpiritus cordis ſub forma ſpiritus vitalis
permanēs poteſt eſſe principium cuiuslibet operationis ef-
fectiue. Aliud.n.temperamentū requirit operatio nutritiua
aliud viſiua,& ſic de alijs.ſed in ſpiritu vitali non reperiun
tur actu hæc diſtincta tēperamenta. Secundū dubiū eſt.
quia ſtante notabili læſione in corde notabiliter non impe-
ditur operatio ſenſitiua ſaltē interior,ergo hæc operatio nō
pendet eſſentialiter a ſpiritu cordis.conſequentia tenet , ꝗa
impedito principio impediri debent quęcunqꝫ ab eo habēt
eſſentialē dependentiam.& patet aſſumptum frequenter in
hectico morti propinquo.quia recte phantaſiatur imagina
tur & diſcurrit,vt patet in teſtō Thobiæ. Tertium dubiū
eſt.quia æque neceſſarius eſt cerebri influxus ſuper toto ſi-
cut cordis,ergo æque principale membrum eſt cerebrum
ſicut cor.aſſumptum patet,quia ſicut ſtatim retracto influ-
xu cordis membra ad corruptionem tendūt,ita ſublato in-
fluxu cerebri,ut patet in forti apoplexia. Quartum dubiū
eſt.ſi temperamentum quo ex ſpiritu vitali ſit naturalis da
tur ab hepate et quo ſit animalis datur a cerebro,quomodo
producto corde alijs membris nondum genitis poterit cor
nutriri & ſentire. Ad primum iſtorum iam dixerunt qui-
dam immediatius ad quamlibet operationem concurrere
ſpiritum vitalem ꝙ̄ animalem vel naturalem . & ꝙ ſpiri-
tus animalis & naturalis non concurrunt niſi vt cōtempe-
rent vitalem quatenus omnibus operationibus reddat̄ ꝓ-
portionatus.huiuſmodi autem temperantiæ neceſſitas eſt,
quia non tam varias operationes poſſet ſpiritus vitalis fa-
cere ſeu perficere cum temperamento pręciſe eodem. et eſt
reſponſio ſatis probabilis. Aliter dixerūt alij.ꝙ licet prin-
cipalius ad operationes animales concurrat ſpiritus aīalis
ꝙ̄ vitalis & ad naturales naturalis,quia tamen ſpiritus ani
malis & naturalis non ſunt niſi ſpiritus vitalis alteratus &
non ſubſtantialiter trāſmutatus,huiuſmodi operationes ſpi
ritui vitali & cordi poſſunt attribui.& ſic non præciſe per
idem temperamentum perficit ſpiritus vitalis omnes ope-
rationes,ſed per temperamentum acquiſitū a cerebro per-
ficit animales & per temperamētū acquiſitū ab hepate na
turales. Aliter & probabilius dici poteſt ꝙ ſpiritus uitalis
eſt vl'e principiū indifferēt' aīaliū et naturaliū opōnum ꝓdu
ctiuum.& quia vl'e agens pluriū effectuū productiuū indif
ferenter ad nullum illorum producendū determinate limi-
tatur niſi concurrente particulari agente ad hunc vel ad il-
lum effectū producendū limitante ideo non a ſe ſolo ſufficit
vitalis ſpiritus aīales vel naturales operationes producere
niſi ad aīales producendas per ſpiritū animalē,ad naturales
vero per naturalē determinetur. Et penes hoc conceden-
dum eſt ꝙ huiuſmodi operationes principalius pendent a
ſpū vitali ꝙ̄ a naturali vel animali. cā.n. vl'is & primaria
plus influit in effectū ꝙ̄ ſecundaria. & conſequent' patet ꝙ
non repugnat idē tanꝙ̄ vl'e agens per idē tēperamentū eſſe
non ſolū diſtinctorū ſed contrariorū effectuū productiuū,
dū tn̄ ad hunc uel ad illū per particulare agens debite limi-
tetur.& uidetur hęc ſolutio et prima colligi poſſe.2.colliget
cap̄.de iuuamentis hepatis & cordis. Ad ſecūdum dubiū
dr̄ ꝙ nō oportet facta diſtēperantia in eo ꝙ ad aliquas ope
rationes tanꝙ̄ gn̄ale inſtr̄m concurrit oēs illas æque ꝓpor
tionabilr̄ impediri.pōt.n.euenire diſtēperies talr̄ unius ope
rationis impeditiua,qualr̄ nō alterius,ſicut calor in aere re-
ceptus a ſole eſt gn̄ale inſtr̄m quo fructus & ſemina matu-
rantur,hoc autē multū diſtēperato putreſiunt aliqui fructus
aliqui creſcunt & nōnulli perfectius maturant̄.Ideo in du-
bio neganda eſt conſequentia.neget̄ conſequent' ꝙ notabi-
liter impedito principio notabilr̄ impedit̄ quilibet effectus
dependens. Ad tertium dicitur ꝙ licet ſublato influxu ce-
rebri oīa mēbra ad corruptionē tendant &c.nō tn̄ ſequitur
æque principale mēbrū eſſe cerebrū ſicut cor.Sicut quāuis
ſublato concurſu ſeminis impediatur aīalis gn̄o ſicut retra-
cto influxu ſolis,nō tn̄ ad hoc æque principalit' concurrit ſe
men ſicut ſol.Et cā eſt.Primo,quia hmōi influxū nō ꝓbet
cerebrum niſi in uirtute cordis.Secundo,quia retractio in-
fluxus cerebri nō eſt cauſa mortis niſi pro quanto termina
tur ad nocumentum cordis & diſtēperiē ſpiritus vitalis, eo
ꝙ impedito tranſitu ſpiritus animalis a cerebro impeditur
motus voluntarius lacertorum pectoris,& ex conſequenti
cordis refrigerium.ſi.n.per poſſibile ſtaret debita euentatio
cordis ſine motu pectoris non ſequeretur mors ſicut fit in
embrione. Ad quartum dubium dicitur a quibuſdam ꝙ
per ſpiritum vitalem cor ſufficit in omnes operationes ani-
males & naturales nec in hoc a cerebro vel hepate requirit
inſtrumentum. Aliter dicitur & melius,ꝙ ſicut a ſpiritu
gignitiuo ex parte groſſiori materiæ generationis varia ge-
nerantur membra, ita ex parte ſubtiliori diſtincti ſpiritus
generantur:ſcilicet vitalis animalis & naturalis vel his pro
portionales.& probabiliter conceditur non omnem ſpiri-
tum vitalem in corde,nec animalem in cerebro, nec natu-
ralem in hepate gn̄ari, licet perfecto fœtu omnis ſpiritus vi
talis generetur in corde,naturalis in hepate. Alij dixerunt
cor ante formationem cerebri non ſentire . æqualis tamen
difficultas eſt de naturalibus operationibus cordis.

Mẽbrũ prĩcipale qd.

Quantum ad ſecundum articulum pr̃mittendũ primo,
ꝙ per membrum principale intellexerunt medici oẽ mem
brum indifferenter per proprium eius temperamentũ pro-
ductiuum ſpiritus vel inſtrumenti alicuius effectiue per ſe
concurrentis ad conſeruationem indiuidui vel ſpeciei, ſicut
cerebrum dicitur principale, quia per proprium eius tem-
peramentum eſt productiuum ſpiritus animalis effectiue
per ſe concurrentis ad conſeruationem indiuidui. Datus eſt
.n. ſenſus vel motus animali tãquam neceſſario requiſitus
ad ſalutem eius, vt primo de ſenſu. & .2. de anima. Hãc de- (Ariſto.)
ſcriptionem innuit Auicẽ. prima primi. c. de membris. dũ (Auicẽ.)
inquit. Membra vero principalia ſunt mẽbra quæ prima-
rum virtutum quæ in corpore exiſtunt quæ ad hoc neceſſa
riæ exiſtunt vt ſingulare aut ſpecies perduret principia ha-
bent. Nam hęc membra habent principia quæ ſunt eorum
temperamenta effectiua vel productiua primarum virtu-
tum. i. ſpirituum & eorum tẽperamẽtorũ quę dicuntur vir
tutes primæ natura & cauſalitate ab ipſis. n. pendent alio-
rum mẽbrorum tẽperamenta, & ſunt neceſſariæ hmõi vir
tutes vt conſeruetur indiuiduum vel ſpecies vt ſpiritus cor
dis dans vitam, hepatis reſtaurationem efficiens & ſpiritus
cerebri ſenſum & motum tribuens cõſeruant indiuiduum.
Teſticuli autem ſperma producentes & ſpiritum gignitiuũ
debite temperantes vt ſit conueniens inſtrumentum opera
tionis gignitiuæ ſpeciem conſeruant. Et notanter diceba-
tur in deſcriptione effectiue concurrentis &c. quia licet ſto
machus ſit neceſſarius ad indiuidui conſeruationem, ſimili
ter pulmo, quia tamen nullum illorum producit inſtrumẽ-
tum per ſe effectiue concurrens &c. nullum illorũ eſt prin-
cipale membrum, licet. n. ad conſeruationẽ requiratur chi-
lus cuius efficiens eſt ſtomachus ad conſeruandũ tñ indiui
duum chilus non effectiue ſed ſolũ materialiter concurrit.

Virtutis hũanæ genus triplex. Naturalis opꝫ triplex.

Secũdo præmittendũ, in nobis tria reperiri virtutũ gene-
ra requiſita ad conſeruationem indiuidui vel ſpeciei. ſ. vita
lis naturalis aĩalis. Naturaliũ tñ operationũ quædã eſt prin
cipaliter ordinata ad indiuidui cõſeruationẽ vt nutritiua. q̃-
dam vero ſpeciei vt gignitiua, & non videtur reperiri vir-
tus in nobis quæ non ſit ad aliquod illorum generum redu
cibilis. Ideo infertur concl'o reſponſiua ad articulũ ꝙ medi
cus vt ſenſitiuus habet ponere quatuor mẽbra principalia.
patet: quia quatuor in nobis ſunt mẽbra quæ per eorũ tẽpe
ramenta ſunt per ſe productiua ſpiritus vel tẽperamenti ef-
fectiue concurrentis ad conſeruationẽ ſpeciei vel indiuidui
igitur &c. conſequentia tenet, ex deſcriptione principalis
membri ſuperius pręmiſſa. Item experimento percipit me
dicus læſo cerebro lædi operationes aĩales, hepate læſo na-
turales, & ſic de alijs. igitur &c. In ſumma ergo medico ſuf
ficit quatuor eſſe principalia ad hũc ſenſum ꝙ quatuor mẽ
bra ſunt in quibus primo manifeſtantur virtutes iã dictæ,
et ſecundũ quorũ lęſionẽ manifeſtaẽ læſio in operationibus
virtutis eorũdem, & quorũ tẽperantiam ſequitur perfectio
operationum iam dictarũ virtutũ, licet a corde & a ſpiritu
cordis hæc omnia primo dependeant, & hanc ſolutionẽ te (Cõcil'.)
rigit Cõciliator differentia. 38. Inquit. n. dupliciter dici poſ (Auicẽ.)

Primũ alicuius triplex.

ſe aliquid principium alicuius, aut radicaliter & primo, aut
manifeſtatiue & ſecũdo. primo mõ vnũ eſt principale mẽ
brum. ſ. cor apud Ariſt. ſecundo mõ quatuor ſunt principa
lia licet. n. a corde oẽs virtutes originaliter pendeant et eas
cũ earũ opõnibus virtualiter cor contineat, non tamen in
actu & formaliter eas continet cum inſtrumentis illarum
careat determinatis pręterq̃ʒ vitalis. Et nota pulchras me
taphoras a Concil'. poſitas alleg. differentia.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
patebit infra de ſignis teſticulorũ. Ad ſecundũ iuxta ſen-
tentiã medicorũ diciẽ ꝙ tria ſunt gñia prima quorũ vnum
ſubdiuidiẽ, vt plenius infra declarabitur. Ad tertiũ. conce
ditur ꝙ principatus mẽbri arguiẽ ex tẽperamento iuſticiali
membri, & ꝙ illa membra licet in ſuis qualitatibus ſint a
medio generis multum gradualiter recedentia, complexio-
nem tamen habent cute iuſticialiter temperatiorẽ, quia. ſ.
perfectarum operationum productiuam. Qualiter autẽ cu-
tis denominetur tẽperatiſſimum mẽbrum videbitur infra
de ſignis habitudinis totius. Ad quartum & quintũ ſatis
patet reſponſio ex dictis in quæſtione.

Quæſtio. x.

VTRVM Cerebrum humanũ naturaliter ſe habens
ſit complexionis frigidæ & humidæ. Arguitur multiplici
ter ꝙ non. Primo. cerebrum per proprium eius tẽperamẽ
tum eſt ſpiritus vel inſtrumenti intenſe calidi per ſe produ
ctiuum. ſ. ſpiritus animalis, ergo &c. conſequentia tenet, eo
ꝙ a nullo frigido per ſe ꝓducitur calidum per ſe. & aſſum
ptum colligitur prima tertij. ſecundo cap̃. Secundo arguiẽ (Auicẽ.)
ſic. cerebrum indiget continua euentatione, ergo cerebrum
eſt calidum. conſequentia tenet, quia non debetur euẽtatio
niſi intenſe calido. aſſumptum patet, quia cõtinue cerebrũ
mouetur motu dilatationis & cõſtrictionis ſicut experimẽ-
to patet in fractura cranei, vt prima tertij. 2. cap̃. & quinta
tertij. primo cap̃. dum inquit. Et cerebro ineſt motus & ae (Auicẽ.)
ris attractio vt cõſeruet calorem innatum in ipſo ſicut pul (Ariſto.)
ſus. & .9. de iuuamentis. 6. c. ad principium. Tertio. a cere
bro proueniunt operationes ſenſus & motus quæ nõ perfi-
ciunẽ niſi a calido, vt prima primi. c. de virtutibus miniſtrã
tibus. & .23. problematũ. problemate. 5. & aliqualiter ſecũ
do de anima. vbi dicitur nihil ſine calore eſſe ſenſitiuum.

Quarto. circa cerebrum maxime multiplicantur pili qui
non fiunt niſi a calido vrente, vt tactum eſt circa litteram.

Quinto. cerebrum eſt medulla, ſed omnis medulla eſt ca
lidæ complexionis, ergo &c. maiorem aſſeruit Auic. 12. de (Auicẽ.)
animalibus. primo. cap̃. & Haly ſecundo huius cõmento. (Haly &)
33. & Auer. ſecundo colliget. cap̃. de iuuamẽtis cerebri me (Auer.)
dullæ & nuchæ. & colligitur minor ſecũdo de partibus ani (Ariſto.)
malium. cap̃. 9. ſ. de iuuamentis cerebri & natura eius. Se-
xto a cerebro deciditur multa ſpermatica ſuperfluitas, ſper
ma vero eſt calidæ complexionis, ergo. conſequentia tenet
quia quælibet ſuperfluitas debet proportionari membro a
quo deciditur. & maior coll'r ab Hipp. in libro de aqua ae-
re & regionibus. & .10 tertij. ca. de cauſis ſpermatis. & mi-
nor colligitur primo & ſecũdo de generatione animalium
pluries. & .10. tertij. alle. cap̃. Vltimo arguit Conciliator, ſi (Cõcil'.)
cut eſt in vniuerſo, ita in homine. homo. n. eſt minor mun- (Ariſto.)
dus. 8. phyſi. & Auicẽ. 9. de animalibus. ſed vniuerſa ſupe- (Auicẽ.)
riora ſũt calida vt ignis & aer. inferiora vero frigida vt ter
ra & aqua. ergo &c. Pro his omnibus eſt auctoritas Iſaac (Iſaac.)
primo de diætis vniuerſalibus. 16. cap̃. & in diętis particu-
laribus. cap̃. de cerebro.

Ad oppoſitum eſt Auicẽ. prima primi. cap̃. de comple- (Auicẽ.)
xionibus mẽbrorum. & prima tertij ſecundo cap̃. & Ariſt. (Ariſto.)
ſecundo de partibus animalium. 9. cap̃. (Concil'.)

In iſta quæſtione præmittenda ſunt quædam præam- (Cerebrũ qd.)
bula. Secundo concluſiones de quęſito.

Quantum ad primum ſciendum eſt vt a Conciliatore
deſcribitur differentia. 24. cerebrum eſt ſicut medulla
capitis in ſupremo corporis ſita, tribus ventriculis in-
terciſa, duabus miringis velata, ſenſus & motus orga-
nice initiatiua. Dicitur notanter ſicut medulla quia cere-
brum non eſt proprie medulla, vt teſtatur Ariſtotel. ſe- (Ariſto.)
cundo de partibus animalium. allega. cap̃. & Auerr. ſecũ- (Auerr.)
do colliget. vt ſupra. Communiter tamen dicitur me-
dulla metaphorice propter ſimilitudinem quam habet cũ
medulla in modo ſubſtantiæ. Et quia ſicut medulla in cõ-
cauitate oſſis continetur, ita cerebrum in cõcauitate cranei
conſtringitur. Dicitur etiam vlterius ſenſus & motus or-
ganice initiatiua: quia ſenſus & motus primum princi-
pium in genere membrorum eſt cor, vt in præcedenti
quæſtione determinatum eſt. Hoc tamen membrum Ha- (Halyabas.)
lyabas ſecundo theoricæ dignificare conatus eſt dum in-
quit. Cerebrum cæteris honorabilius eſt membris & ex-
cellentius. Eſt. n. vt dicunt radix & quaſi fornax animæ ra
tionalis per quam eſt animus & diſcretio & ſenſus origo.
vnde primo de regimine ſanitatis in tranſlatione Cõcilia-

toris,cerebrum eſt domus quædam rationalis animæ. Se-
Cerebrū dupl̃r. cundo ſciendum ꝙ cerebrum ſumitur dupliciter. quãdoq;
ſumitur pro aggregato ex ſubſtantia medullari iam dicta,
& panniculis quibus inuoluitur.quandoq; vero proprie ꝓ
ſola medullari ſubſtãtia pãniculis albis iouoluta. & vtroq;
Mēbrū caſm vł frigidū dupl̃r. modo poteſt ſumi in propoſito. Tertio ſciendū ꝙ aliquod
membrum poteſt dici dupliciter calidum vel frigidum vt
propoſito pertinet.Primo ad medium propriꝫ ſpeciei com
paraodo ipſum qualiter dicimus aliquod cerebrum eſſe ca-
lidum aliquod eſſe frigidum &c. quia a temperato cere-
bro recedit propter caliditatis & frigiditatis exceſſum,et
taliter de complexione cerebri non quæritur In propoſito.
Secundo denominari poteſt aliquod mēbrum caſm &c.ip
ſum ad medium generi.ſ.cutem comparando qualiter om
ne membrū cute calidius in genere membrorum denomi-
natur calidum frigidius frigidum,& ſub hoc ſenſu proponi
Cerebri mēſura caloris triplex. tur quæſtio. Quarto ſciendū ꝙ in cerebro tres poſſumus
imaginari caloris menſuras.Vnam quã appellamus inna-
tam,& eſt reſultans ex tali vel tali refractione qualitatū pri
marum ex quibus cerebri reſultat naturalis complexio, q̃a
tamen per hanc menſurã caloris non ſufficeret cerebrū de-
bite perficere operationes ad quas fuit naturaliter ordinatū
præter hanc menſurã oportuit cerebro adeſſe calorē a cor-
de influxum qui hunc actuaret innatum ipſum actualit' in-
tendendo & cum eodem ad operationes cerebri perficien-
das effectiue concurrendo.ſic.n.actuare dicitur:quia poten
Caſitas inoata actuata ꝑ influētem. tem reddit ad operationes &c,Hanc autem menſuram to-
talem caloris conſueuerūt medici appellare caliditatē inna-
tam actuatam per Influentem.Totus.n.hic calor actuatus
eſt,quia actu potens factus eſt &c.Tertiam menſurã calo-
ris imaginamur cõmuniter aggregatū ex dictis caloribus
ſpirituum vitalium naturalium cõmunium & animaliū &
vaporum ad cerebrum proueoientium. Et notandum eſt
ꝙ ſecunda menſura maior eſt prima & tertia ſecunda,cere
brum ergo in ſua complexione graduare poſſumus ſecūdū
Mēbrū fridius alterodu pliciter. quamlibet trium menſurarum iam dictarū. Quinto ſcien
dum ꝙ dupliciter poteſt aliquod membrum dici altero fri
gidius ad ſenſum ſuperius dictum.Primo formaliter. Secū
do effectiue vel virtualiter.Exemplū primi , ſicut dicimus
os eſſe carne frigidius.Exēplū ſecundi,ſicut pulmo calidus
exñs eſt effectiue vel virtualiter frigidior oſſe,quia potētior
eſt ad cor & totum corpus infrigidandum.

Iſtis præmiſſis ſit prima conclusio.Apud quoſdã cere-
brum quo ad complexionem Innatam tantum eſt comple-
xionis frigidæ & ſiccæ.hanc concluſionem putant eſſe de
mente Ariſt.2.de partibus aĩalium.9.ca.& perſuadetur eiſ
dem experimēto,quia ſi coquatur cerebrum excluſis ab eo
humiditatibus aqueis remanet ex eo ps terreſtris dura mul
ta.Ego autē concl̃oni non aſſentio & perſuaſio eſt inefficax
quia per idē mediū probaretur ꝙ caro quantū ad cõpl̃oōē
Innatã tantū eſt cõpl̃onis frigidæ & ſiccæ.Si.n.decoquitur
idem continget quod de cerebro,puto ergo iotentionē Ari.
fuiſſe ꝙ in cerebro ſecuodū mollē dñatur pars terreſtris,cū
quo tñ ſtat quo ad alteratiuas qualitates partes aqueas par-
tibus terreis dñari reſpectu cutis,nec huius oppoſitū colligi
pōt ex dictis eius,vñ in tranſlatione arabica alle.cap̃. inq̃t.
Cerebrū autē cõpoſitū eſt ex terra & aqua.& hoc manife-
ſtatur ex hoc quod accidit ei qñ decoquitur,qm̃ efficitur ſic
cū durū,qm̃ diſſoluitur ab eo pars aquoſa per calorē & re-
manet pars terreſtris ſicut accidit alijs modis gñatorū qñ
decoquuntur,qm̃ pars terreſtris in eis remanet multa. Iō
probabil̃r ponitur concl̃o oppoſita ꝙ cerebrū quãtū ad cõ
plexionē innatã tantū eſt cõpl̃onis frigidæ & humidę. Cõ-
cluſio perſuadetur,primo quia quantū ad innatam actuatã
per influentē eſt frigidæ & humidæ compl̃onis,ſed oō mi-
nus frigidę & humidæ eſt per innatã tantū q̃ per Innatam
actuatam per influentem,ergo.prima pars añtis patebit ex
ſequenó concl̃one.& patet minor.nam per influentē calefit
cerebrum & non humectatur,eo ꝙ ad ipſum tranſmittitur
Influxus magis calefactiuus q̃ humectatiuus,puta ſpiritus

vitalis & naturalis.Secundo perſuadetur,quia cerebrū nu-
tritur ſanguine phlegmatico.cuiuslibet autem mēbri com-
plexio aſſimilatur ei a quo nutritur.prima primi.c.de com- Auice.
plexionibus membrorū &c. Tertia concluſio eſt ꝙ cere-
brum quo ad complexionem innatam actuatã per influen
tem eſt complexionis frigidæ & humidæ.& hæc eſt com-
plexio per quam cerebrū eius operationes attingit. perſua-
detur ſic.Primo ad cerebrum terminatur motus vigiliarū
ſenſationum & motuum maxime potentium Ipſum exicca
re & inflammare,ergo oportuit cerebrum cum conuenien
tia ſuarum operationum eſſe complexionis maxime aptæ
reſiſtere inflammationi & exiccationi,ſed huiuſmodi com-
plexio eſt cõplexio frigida & humida .frigida.n. maxime
prohibent inflãmationē,humida vero exiccationē , iō &c.
hoc argumento vtitur Auicē.prima tertij.alle.cap̃. ſecūdo Auicē.
perſuadetur ſaltem cerebrum eſſe frigidum,quia eſt oīem
brum omnino exãgue.omne autem tacte eſt frigidū, vt po
teſt colligi primo complexionum. vltimo cap̃.ergo &c. cõ
ſequentia tenet,& colligitur maior ſecundo de partibus.al-
le.cap̃.dum inquit.cerebrum maxime humidorum exan-
gue quę in corpore omnium,neq; aliquid ſanguinis habet
in Ipſo.tertio arguitur vt ſupra.cerebrum nutritur ſanguine Sõnus a
phlegmatico,& hoc per complexionem eius innatã actua- frido &
tam per influentē.quarto per hanc eſt cauſa ſomni qui per- hũido.
ficitur frigido & humido.Item arguit Conciliator.comple- Concil̃.
xio in toto debet reſultare ex coalteratione principaliū. pri-
ma primi.c.de complexionibus . ſed niſi cerebrum fuerit
frigidum non ſaluabitur hæc coalteratio,cum cor & hepar
in calore participent.Item cerebrum maxime læditur a fri
gido & humido,ſed quodlibet membrum maxime lęditur
a ſimili ergo cerebrū eſt frigidum & humidum.maior pa-
tet,diſcurrendo per ægritudines in quas facilius labitur ce-
rebrum,vt catarrhi apoplexiæ epilepſiæ &c. Item princi-
paliter inuentum eſt cerebrum ad contemperandam calidi
tatem cordis,ergo eſt frigidæ complexionis.aſſumptū col-
ligitur ſecundo de partibus.alleg.cap̃.dum inquit.Ad cor-
dis locum & ad eam quæ in ipſo caliditatem dedit natura
cerebrum.& huius gratia exiſtit io animalibus hæc parti-
cula,cuius ſignum eſt,quoniam habentia ſanguinem habēt
& cerebrum cuius ſignum eſt ꝙ habentes cerebrum val-
de magnum ſunt hebetes vtplurimum. Quarta concłu-
ſio. Communiter ponitur cerebrum quantum ad tertiam
caliditatis menſuram in eo repertam calidæ & humidæ cõ
plexionis.perſuadetur hoc.primo, quia ad tactum percipiē
calidum,ſecundo,quia indiget euentatione vt ſupra argutū
eſt & non niſi per caliditatem ſpirituum &c. Quinta con-
cluſio.Probabiliter ponitur ꝙ plus recedit cerebrum a cu-
te per humidum q̃ per frigidum.perſuadetur ſic.Plura ſūt
in cerebro frigiditatem cerebri contemperantia q̃ humidi
tatem,ergo.Similiter plura ſunt promouentia cerebri hu-
miditatem q̃ eius frigiditatem,ergo.aſſumptum patet , q̃a
ſpiritus vitalis animalis & naturalis remittūt frigiditatem
cerebri & non humiditatem,ſed potius promouent vel ſal-
tem non ſic remittūt.Similiter vapores ad cerebrum aſcē-
dentes ſecundum plurimum ſunt actu calidi & frigiditati
reſiſtentes ,non tamen humiditati. Sexta concluſio. Apud Cerebri
quoſdam licet cerebrum non ſit formaliter membrum ma cõpl̃o.
xime frigidum,effectiue tamen vel virtualiter eſt omnium
membrorum noſtri corporis frigidiſſimum prima pars pa
tet,quia os & cartilago ſunt cerebro frigidiora.ſecūda pars
probatur.Inter omnes partes noſtri corporis potentiſſimū
eſt cerebrum ad infrigidandum cor & totum:ergo &c . aſ-
ſumptum patet:quia a cerebro reciprocantur vapores ad
cor & totum infrigidati & ingroſſati per neruos poros arte
rias &c.totum corpus notabiliter infrigidante, vt patet in
ſomno.patet etiam materiam catarrhalem a cerebro deſcē
dentem valde potentē eſſe in infrigidando totū.Pro iſta cõ
cluſione dicunt fuiſſe Ariſt.primo de ſomno. dum inquit.
Oīum quæ in corpore frigidiſſimū eſt cerebrū in nō habē-
tibus vero q̃ huic æqualet pars et.2.de partibus.alle.c.Ce-

cerebrum

rebrum eſt frigidiſſimū earum quæ in corpore ſunt partium. Credidit tamen Conciliator has auctoritates intelligendas eſſe cerebro ad alia principalia membra comparato. Et nota ꝙ tenens hanc ſextam concluſionem conſequenter concederet fortiorem eſſe contraoperantiam cerebri frigidi ad cor calidum ꝙ̃ hepatis ad illud cæteris paribus. Conſueui hic mouere multas difficultates de cōcluſione quinta quas dimitto inferius ad quæſtionem qua quæretur de motu cerebri. Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primū negatur conſequentia, eo ꝙ cerebrum generando ſpiritum animalem licet producat calidum producit remiſſius calidum ex intenſius calido. & hoc non arguit ipſum calidum. membrum. n. quantūcunq; frigidū ex intēſius calido poteſt facere remiſſius calidum. Ad ſecūdam concluſionem patet. Ad tertium dicitur ꝙ illæ operationes licet non fiāt inſtrumentaliter niſi mediante corpore calido. ſ. ſpiritu animali, ſtat tamen cerebrum quod eſt illius principium eſſe frigidum, ideo negetur minor. ſi intelligit vt verba ſonant, immo neceſſarium fuit cerebrum eſſe frigidum vt temperaret ſpiritum vitalem, et ex eo faceret animalem & ne ex ſenſationibus & inflammationibus incenderetur. Et ſi arguitur contra hoc, quia ꝑ idem cor debuiſſet eſſe frigidum et humidum cum ſubijciatur fortibus motibus. negetur conſequentia, quia cor per denſitatem ſuæ ſubſtātię potuit his ſufficienter reſiſtere qua indiguit ad ꝓhibendum ſpiritus reſolutionem. cerebro autem fuit neceſſaria ſubtilitas & mollities ſubſtantiæ vt eſſet paſſibilius. vnde cum conuenientia ſuarum operationum neceſſariū fuit ipſum inflammationi & exiccationi per frigiditatem et humiditatem reſiſtere. Ad quartum patet, quia licet pili fiant a calido tanꝙ̃ a cauſa mediata & remota fumum eleuante, complentur tamen a frigido congelante fumum, vt infra patebit. Ad quintum dictum eſt cerebrum non eſſe proprie medullam. Ad ſextum dicit Conciliator ſperma eſſe frigidum. vnde problematum quarta. genitura frigida eſt & humida. quod forte quo ad partem corpulentam intellexit. Aliter dicitur ꝙ licet ſperma digeſtum & completū ſit calidum, ad ipſius tamen corpulentum integrādum cōcurrunt materiæ deciſæ a digeſtionibus membrorum frigidorum & calidorum &c. ideo conceditur aliquam partem materiei ſpermatis eſſe calidam aliquam frigidam, vt quæ deciditur a digeſtione cerebri, ſed de hoc plenius videbitur infra de ſignis teſticulorum. Aliter ꝙ a cerebro non deciditur ſperma in ſubſtantia ſpermatis, ſed bene humiditas frigida & humida conuerſa in ſperma in vaſis ſeminarijs.

Ad vltimum dicitur ꝙ licet ordo partium humani corporis quantum ad earum dependentiam eſſentialem & perfectionem proportionetur ordini partium vniuerſi, nō tamē quantum ad omnia proportionatur alia, & ad ſenſum primum vadunt auctoritates. auctoritas vero Iſaac in propoſito nullatenus acceptatur. & tu improbationē vide in differentia allegata a Conciliatore.

Quæſtio. xj

VTRVM Caput paruum ſit proprium ſignum prauæ complexionis cerebri. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. nullius malæ complexionis cerebri paruitas capitis eſt proprium ſignum, ergo &c. aſſumptum arguitur diſcurrendo, quia non calidæ, eo ꝙ paruitas capitis poteſt ſtare cum complexione frigida cerebri, nec frigidæ, quia poteſt ſtare cum calida, & per idem non eſt ſignum ſiccæ vel humidæ complexionis cerebri, ergo &c. Confirmatur, quia quicunq; extrema ſunt cōpoſſibilia eidem eſt compoſſibile medium inter illa, ſed paruitati capitis compoſſibilis eſt mala complexio calida ſimiliter frigida, & ſic de alijs, ergo & tēperata, & per conſequens non eſt ſignum malæ complexionis cerebri. Secundo arguitur ſic. bonitas figuræ capitis arguit bonam complexionem cerebri vt viſum eſt in littera ſed cum paruitate capitis ſtat bonitas figuræ eiuſdem, ergo &c. Tertio ſic. paruitas capitis non eſt ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inhærentibus, nec caſibus, nec operationibus, ergo nullo modo eſt ſignum malæ complexionis. aſſumptum probatur diſcurrendo, nō enim eſt ſignum ſumptum a caſibus vel operationibus, quia paruitas non eſt caſus nec operatio complexionis, nec a ſubſtātialiter inhærentibus, quia paruitas non eſt complexioni ſubſtantialiter inhærens. Confirmatur. paruitas capitis eſt proprium ſignum malæ compoſitionis cerebri, ergo non complexionis. conſequentia tenet, quia impoſſibile videtur duorum ſignificatorum omnino genere diſtinctorum eſſe idem ꝓprium ſignum. & aſſumptum patet intelligenti. Cōfirmatur idem, quia paruitas capitis eſt cauſa malæ complexionis cerebri, ergo non eſt eius ſignum. tenet cōſequentia, quia effectus ſunt ſigna cauſarum & non econuerſo. Quarto. paruitas capitis humani eſt ſignum prudentiæ, ergo eſt ſignum bonæ complexionis. aſſumptum colligitur. 30. problematum. problemate. 3. ubi ponitur propter quid animalium eſt homo prudentiſſimum. & ſoluit aut quia parui capitis. & colligitur idem quarto de partibus animalium. ca. 14. huius autem ſignum inducitur, quia pueri ſunt hebetis ingenij & ſenſus. In pueritia. n. habent caput proportionabiliter alijs partibus corporis maius, propter quod & Nanodei ſunt & prone incedunt. Quinto arguitur. ſicut ſe habent orta a principalibus inter ſe in virtute et vitio ſuarum operationum, ita ſe habent principalia a quibus oriuntur. Orta. o. a principalibus in virtute & vitio atteſtātur, vt habetur in littera, ſed oculi parui exiſtentes orti a cerebro ſūt meliores magnis, vt infra oſtendetur, ergo cerebrum paruum melius eſt magno. Cum ergo magnitudo capitis vel cerebri non ſit proprium ſignum prauæ complexionis, ſequitur ꝙ nec paruitas. Sexto. ſic ſe habet cerebrum paruū ad magnum ſicut cor paruum ad cor magnum nulla. n. apparet diuerſitatis ratio, ſed cor paruum eſt laudabilius magno, vt colligitur tertio de partibus animalium. 6. cap̄. vbi Ariſto. ex intentione aſſerit ꝙ animal habēs cor magnum debile eſt & timidum vt lepus, ceruus, aſinus. mus. ecōuerſo vero habens cor paruum audax eſt & forte. Confirmatur idem, quia virtus vnita alijs paribus fortior eſt ſeipſa diſperſa primo metheororum. ſed in cerebro paruo virtus eſt vnita, in magno autem diſperſa, ergo &c.

Ariſto.

Nanodeus.

Ariſto.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. & Auicē. prima tertij. cap̄. de ſignis ſumptis ex menſura capitis. & Raſ. ſecundo Almā. c. de ſignis complexionis cerebri. quapropter caput in paruitate ſuperfluum neceſſarium eſt malum.

Auicē. Raſis.

In iſta quæſtione præmittam notabilia quædam & diſtinctiones. Secundo concluſiones de quæſito.

Quantum ad primum ſciendum eſt ꝙ caput a capiēdo dictum eſt, eo ꝙ ſenſus omnes & nerui inde initium capiāt atq; ex eo omnis vigendi cauſa oriatur ibi. n. omnes ſenſus apparent, vnde & animæ quæ corpori conſulit quodāmodo perſonam gerit. 11. ethimologiarum. primo. ca. Cōciliator vero differentia. 79. caput ita deſcribit. Caput eſt membrum diuinum in ſuperiori corporis parte ſituatum, partibus ꝗ̃plurimis & nobilibus virtutibus inſignitum. Eſt autem ſituatum in parte corporis ſuperiori. Primo propter caliditatem plurimam ad ſuperiora hominem erigētem. Eſt. n. homo calidiſſimū animaliū. vt problematū. 4. 6. problemate. Secundo quia in hoīe caput eſt leuius & ꝓportionabiliter minus ꝙ̃ in alijs aīalibus minus perfectis reſpectu ſuę molis, vt. 20. ꝓblematū. alle. ꝓblemate. & quarto de partibus. alle. c. Situat̄ etiam ſuperius propter cāſ alias in alijs quęſitis explicādas. Componit̄. n. caput ex partibus pl̄ibus inter quas tāꝙ̃ partes capillos enumerādo, licet improprie ordo ipſarū prima tertij. primo. c. ita deſcribitur. Partes capitis eſſentiales & quæ eas cōſequūt̄ ſunt capilli, deinde cutis, poſtea caro, deinde panniculus, poſt craneū, deinde panniculus durus. ideſt dura mater, poſt panniculus ſubtilis nominatur ſecundina ideſt pia mater, deinde cerebrum ſcilicet ſubſtantia eius & vētres ipſius, & illud quod in eis exiſtit. ſ. ſpiritus: poſtea duo panniculi ſub eo, deinde rete. ſcilicet mirabile, poſtea os quod eſt vaſis cerebri eſt autem

Capitis ethymologia. Cōcil. de capite.

Capitis ſitus cā mſtipſx

cerebrum multis virtutibus inſignitum, eo ꝙ motiua virtus ab eo velut a fonte ad talia membra profluit. In capite etiam vigent ſenſus exteriores oẽs, vt viſus, guſtus &c. interiores etiam primo in ipſo manifeſtantur, licet ad cor tanꝙ ad primum principium reducantur, ꝓpter quod merito diuina pars dicitur. interiores. n. virtutes quæ ibi primum manifeſtantur, diuinæ apud veteres dicebantur. tum quia parti diuinæ. i. intellectui immediate iunguntur. tum etiam quia ꝑ has virtutes homines immediate cœleſtibus coniunguntur ab eis impreſſiones mirabiles ſuſcipiendo, ex quibus nonnulli homines prophetæ fiunt, vt colligitur

Ariſto.

ſexto naturalium. quarta particula. propter quod Ariſt. 3 t. problematum. problemate. 7. Tribus locis exiſtentibus capite pectore & inferiori ventre, caput quidem diuiniſſimũ cum eius inhabitator ſit anima.

Capitis ꝑuitas duplex.

Secundo ſciendum ꝙ penes communem modum loquendi antiquorum poteſt dupliciter aliquod caput denominari paruum. Primo paruitate cononentiæ quæ ſumitur ex paruitate concauitatis cranei capitis qualiter caput omne cuius craneum habet paruam concauitatem, merito cuius oportet cerebrum eẽ paruum, denominamus paruum. Secundo dicitur caput paruũ paruitate eorum quæ ſunt craneo circumuoluta, vt caro & huiuſmodi. qualiter caput habens valde carnoſum dr̃ alijs paribus habere caput valde magnum. hic autem eſt ſermo de paruitate primo modo dicta. Tertio ſciendum ꝙ hac paruitate primo modo ſumpta dupliciter poteſt aliqđ caput denominari paruum. Primo reſpectu mediocris. Secũdo per comparationem ad magnitudinem & paruitatem totius corporis, & ſic habens caput abſolute mediocre alijs membris magnitudine mediocritatem excedentibus diceretur habere caput paruum. Quarto ſciendũ ꝙ caput paruum quandoꝗ eſt toti proportionale, vt quando alia membra cum capite ſunt æque proportionabiliter parua. quandoꝗ eſt toti diſproportionale, vt cum alia mẽbra ſunt proportionabiliter maiora vel minora capite. Quinto ſciendum ꝙ paruitas capitis quandoꝗ conſequitur paucitatem materiæ generationis, & ſi virtus fuerit fortis. quãdoꝗ debilitatem informatiuæ virtutis, quandoꝗ vtriuſꝗ illorum. Vltimu intelligendum paruitatem capitis eſſe ſignũ paruitatis complexionis, aut ſecundum actum, aut ſecundũ aptitudinem ſignificando. ſ. caput paruum merito paruitatis faciliter in lapſum complexionalem cadere.

Quantum ad ſecundum articulum ſit hæc prima cõcluſio. Principalius eſt capitis paruitas ſignum malæ compoſitionis ꝗ complexionis malæ cerebri. patet, quia malam compoſitionem immediate ſignificat. malam vero cõplexionem ſignificat ſecundario, & ex conſequenti, vt ex dcis patebit, ergo &c. Secunda concluſio. Nullius malæ complexionis cerebri determinatæ paruitas capitis eſt propriũ ſignum. probatur ſic. cum qualibet mala complexione cerebri poteſt ſtare paruitas, ergo &c. aſſumptũ patet diſcurrendo. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ cum temperamento complexionis cerebri poteſt ſtare capitis paruitas. patet, quia cum qualibet extremarum diſtemperantiarum tam naturaliter ꝗ pręter naturam ſtare poteſt capitis paruitas, ergo & cum medio. ſ. cum temperamento. Item non plus repugnat optima complexio compoſitionibus lapſis, vel econuerſo ꝗ optima compoſitio complexionibus lapſis, ſed cum quolibet lapſu complexionali ſaltem ſecundũ ſpeciem poteſt ſtare optima cerebri compoſitio, ergo & cum quolibet lapſu compoſitionali ſtare poterit optima cõplexio cerebri, & per conſequens cum paruitate capitis ſtare poterit temperamentum complexionis cerebri. Tertia cõcluſio. Paruitas capitis eſt ſignum proprium facilis caſus cerebri in multos lapſus tam complexionales ꝗ compoſitionales præter naturam tales, quia capite paruo exiſtente paruitate continentiæ paruum eſt cerebrum, & per conſequens ventriculi & meatus anguſti, & per conſequens apti in oppilationem faciliter cadere, & per cõſequens in malam complexionem tranſpiratione prohibita. Similit̃ ſtante paruitate capitis, indebita fit fumorum ad caput eleuatorum reſolutio, & mundificatio reſpectu cerebri temperati, & per conſequens plurium fumorum cum ſpiritibus cõmixtio deteriorem reddens complexionem ſpiritus & ipſius ſubſtantiam turbulentam. Ex iſta concluſione ſequitur primo ꝙ paruitas capitis eſt ſignum facilis caſus cerebri io omne geous malæ complexionis. ſ. calidæ &c. De calida patet, quia facile io eo prohibetur tranſpiratio & euentatio. Similiter de frigida, quia faciliter fit in eo ſuffocatio caloris, & per conſequens extinctio. Similiter de humida. vapores. n. humidi in eo faciliter retinentur. Similiter ſicca, quia facile ad huiuſmodi cerebrum prohibetur tranſitus ſanguinis ipſum ſubſtantifice humectantis, quo prohibito exiccatur cerebrum. Secundo ſequitur deteriorẽ eſſe capitis paruitatem cum mediocritate vel magnitudine totius ꝗ cum totius proportionali paruitate, quia toto exiſtente mediocri vel magno maior quantitas ſpirituum ſanguinis & vaporum tranſmittitur ad cerebrum ꝗ ipſo exiſtente proportionaliter paruo, ergo facilius prohibetur in eo tranſpiratio & euentatio, & per conſequens &c. Tertio ſequitur ꝙ quantũcunꝗ cum paruitate cerebri fuerit eius complexio temperata, nõ tamen cum illa interiores animales operationes iuſticialiter temperatas poterit producere, ſi lapſus in quantitate fuerit notabilis. patet, primo qa in tali cerebro fit mala fumorũ mundificatio, ideo plures fumi animalibus ſpiritibus permiſcentur reddentes ipſos turbulentos. ſecundo, quia ex anguſtia cerebri & ventriculorum prohibetur libera & facilis conuerſio ſpiritus de ventriculo ad ventriculũ requiſita ad debite perficiendum operationes animales interiores. & hanc cauſam explicat Haly in cõmento. 3. quia

Haly.

cerebro paruo exiſtente non æque bene poteſt cordis et ſpiritus vitalis a corde ad ipſum tranſmiſſi caliditatem contẽperare, quare remanent ſpiritus vitales & animales oportuno calidiores, & conſequenter animales operationes imperfectiores. Ex quibus vlterius patet, quare habentes huiuſmodi capita ſunt perfidi, velocis iræ & timidi, propter qđ Auicẽ. prima tertij. c. de ſignis ſumptis ex parte menſuræ capitis inquit. Quapropter phyſionomici dicunt ꝙ hic homo eſt perfidus, velocis iræ, timidus, & heſitans in rebus. Eo. n. ꝙ habet ſpiritus animales turbulentos &c. eſt mali iudicij, & quia ſecũdum plurimum complexio cerebri ꝑui naturaliter eſt ſicca, & ſpiritus in ſuis ventriculis contenti facile inflammantur eſt velocis iræ, & iram diu retinet, & propter idem eſt perfidus, quia iræ memoriam diu ſeruat, & odij, & quia errãs eſt in iudicio, ideo heſitat in rebus & per idem eſt timidus.

Caput ꝑuũ hñtes q̃re ſint ꝑfidi ac velocis iræ ac timidi.

Sed dices contra, quia eadem videtur ratio totius & partis, ſed pars capitis anterior vt frõs eſt laudabilior parua ꝗ magna, ergo &c. conſequentia tenet, & colligitur minor primo de hyſtorijs animalium. ca. de narratione membrorũ hominis. vbi in tranſlatione arabica inquit. Et quando frons fuerit magna ſignificat ponderoſum declinantem ad ſtulticiam, & quando parua fuerit ſignificat bonitatem motus, & quando fuerit lata ſignificat paruitatem diſcretionis.

Ariſto.

Pro illo dici poteſt primo, ꝙ per magnitudinem & paruitatem frontis, & ſimiliter latitudinem intellexit Ariſto. non magnitudinem aut paruitatem continentiæ, ſed magnitudinem & paruitatem conſequentem magnitudinem vel paruitatem eorum quæ craneo circumuoluta ſunt & potiſſime carnis. de hac enim conceditur ꝙ deterior eſt ꝗ paruitas ei oppoſita. Aliter dici poteſt vt ſenſiſſe videtur Albertus magnus in ſuo primo de animalibus. ꝙ per paruitatem intelligit Ariſto. mediocritatem. mediocris. n. frons in comparatione ad magnam poteſt denominari parua.

Alber. magnus

Sed contra tertiam concluſionem arguitur. Primo quantum aliqua cauſa eſt promotiua lapſus calidi, tantum eſt impeditiua frigidi, ſed capitis paruitas promouet lapſum calidi cerebri vt ſupra dictum eſt, ergo nõ promouet ſed potius impedit frigidum lapſum. Item data concluſione ſequitur ꝙ eidem naturæ vel mẽbro eſſet vtreꝗ lapſuum contrariorum ſimilis, quod nõ apparet rationale.

Secundo,

Secūdo cum paruitate capitis ſtat cōplexionis cerebri temperies, ergo & ſanitas optima ſimpliciter in complexione. omnis autem talis eſt apta permanere ſemper vel vt multum talis: ergo non faciliter labitur tale cerebrū in lapſum complexionalem calidum uel frigidum. Item cerebrum ex ſui natura faciliter labitur ad frigidum, ſed paruitas capitis declinat ad lapſum oppoſitum, ergo paruitas capitis preſeruat cerebrum a lapſu frigido, ergo &c. Ad primum illorum dicitur negādo aſſumptum. ſi uniuerſaliter intelligitur. debilitas. n. virtutis & texturæ raritas ſunt cauſæ lapſum calidum promouentes, non tamen frigidum prohibentes, vel econuerſo. de paruitate etiam non repugnat idem contingere. promouet enim lapſum frigidum per viam ſuffocationis & extinctionis calidi. calidum vero promouet per viam prohibitæ tranſpirationis & euentationis caloris.

Ad confirmationem conceditur illud conſequens. & hoc per lapſum ſimilem lapſum virtualiter ſimilem uel proportionalem intelligendo, ſed de hoc tangetur magis infra.

Ad ſecundum dicitur ꝙ cerebrum paruum in complexione temperatū eſt ſanū ſimpliciter in cōcluſione, et cōſequēter ꝙ merito illius eſt aptum permanere ſemper uel vt multum tale, cum quo tamen ſtat merito alterius illi complexioni coniuncti, puta paruitatis ipſum faciliter labi. Poſſet etiam probabiliter dici ꝙ illa cōplexio non eſt ſanitas ſimpliciter complexionalis, licet hoc cerebrum ſit neutrum ſecundi ſignificati. & tu ad hoc ſaluandum require fundamētum primo huius. Ad aliam confirmationem patet ſolutio ex dictis. Quarta concluſio. Communiter ponitur ꝙ paruitas capitis cum malitia figuræ imbecillitate & gracilitate ortorum ab eo ſecundum plurimum ſignificat malam complexionem frigidam & ſiccam naturaliter talem. cum bonitate vero figuræ & fortitudine ortorū ſignificat vt plurimum complexionem calidam & ſiccam. Ex quo patet ſecundum plurimum paruitatem capitis abſolute ſignificare complexionem ſiccam cerebri. patet hoc, quia vt plurimum non eſt indigentia materiæ niſi propter ſiccitatem, nec malitia figuræ & imbecillitas ortorū niſi propter debilitatem virtutis informatiuæ, & paucitatem caloris. ſimiliter vt plurimum non eſt bona figura &c. niſi propter fortitudinem virtutis informatiuæ, & multitudinem caloris. Apparente igitur paruitate cū mala figura &c. ſignificatur ſiccitas cum paucitate caloris: & p cōſequens &c. apparente vero paruitate cum bonitate figuræ &c. ſignificatur ſiccitas cum multo calore. Dixi autem notanter ſecundum plurimum, quia aliquando licet raro contingit oppoſitum. Ex his omnibus ſequitur concluſio reſpōſiua ad quęſitum. ſ. ꝙ paruitas capitis paruitate continentiæ eſt ſignum proprium malæ compoſitionis & complexionis malæ cerebri ſecundū actū vel aptitudinem. Cognoſcitur autem paruitas continentiæ conſiderando carnoſitatem & alia craneo circumpoſita, vt patet intuenti.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & ad eius confirmationem patet reſponſio, licet. n. nullius ſecundum actum, tamen eſt ſignum multarum ſecundum aptitudinem. Ad ſecundum dicitur ꝙ bonitas figuræ de ſe ſignificat bonam cerebri complexionem, vbi tamen fuerit annexum prohibens non euidenter arguit illam. Ad tertium dicitur ꝙ paruitas eſt ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inhęrentibus reſpectu malæ compoſitionis, pro quāto tamen ſupra malam complexionem ſignificat, poteſt appellari ſignum ſumptum a caſibus. cadit. n. compoſitio a complexione mediante operatione, vt ſupra alias tactum eſt. Ad confirmationem negetur conſequentia. & dicitur ꝙ nō repugnat idem plurium ſignificatorum genere diſtinctorum eſſe ſignum proprium non adæquatum, proprium tamen quia verum & infallibile. Ad quartum dicitur ꝙ Ariſt. in præallegatis locis per paruitatem capitis intellexit non paruitatem continentiæ, ſed paruitatem conſequentem paucitatem eorum quę craneo ſunt circūuoluta, & maxime carnis. ex multitudine enim ipſius redditur caput graue, poroſum, & ſpiritus animales remolliti & reſoluti, propter quod in ſuis motibus hebetantur. econuerſo vero ſi propter carnis paucitatem fuerit caput paruum. Ex hoc patet primo quare huiuſmodi frons magna ſignificat hominem ponderoſum & declināte m ad ſtulticiam, lata uero paruitatem diſcretionis, ſed parua non paruitate continentiæ huic magnitudini & latitudini oppoſita ſignificat bonitatem motuum, quia paruitatem & claritatem ſpirituum animalium.

Ex quibus colligitur apparens contradictio inter textus Auic. & Ariſt. ſuperius allegatus. Ad quintum negatur ſimilitudo illa vniuerſaliter intellecta. primo quia ad bonitatem viſionis requiritur debita ſpecierum viſibilium vnio in organo quæ magis paruitate ꝙ̄ oculi magnitudine perficitur. Ad bonitatem vero cogitationis requiritur liber tranſitus & motus & ſpirituum & ſpecierum de ventriculo ad ventriculum, quod melius magnitudine ꝙ̄ paruitate perficitur. ſecundo, quia iuxta ſententiam Gal. cerebrum debuit eſſe radix a qua plures nerui orirentur & nucha. oculi autem ſunt velut rami, propter quod decens fuit cerebro magnitudo, oculo vero paruitas vt infra melius videbitur de ſignis diſcraſiarum oculorum. & hanc cauſam explicat Haly in commento. Ad ſextum dicitur non eſſe ſimile de corde & cerebro, eo ꝙ cor debet eſſe vt fornax caloris totius, ipſo igitur paruo exiſtente calore ipſius magis vnito melius cōſeruabitur, & copioſior ſpiritus ex ſanguine generabitur. æqualis. n. ignis in paruo habitaculo fortius calefacit ꝙ̄ in lato & magno. In cerebro vero non neceſſarium fuit huiuſmodi calorem taliter vniri: immo ventriculos latos eſſe & liberos propter cauſas ſuperius tactas, & quia debuit calorem cordis contemperare, & quia ab ipſo plura membra originem debuere contrahere. Et ſi contra hoc allegatur auctoritas Auic. t t. tertij. cap. primo. ponentis in animalibus audacibus ſecundum plurimum eſſe cor magnum.

Contra dictō ap parēs v ter Auicennā et Ariſto.

Haly.

Dicendum eſt ꝙ omne animal ex ſua natura ſpecifica plurimæ audaciæ quanto eſt audacius cor habet maius. Cū. n. talia ſint plurimi caloris non poſſet tanta ſpiritus quantitas in paruis uentriculis cordis contineri. In animalibus tamen quæ non ſunt a natura ſpecifica plurimæ audaciæ, quia non ſunt tanti caloris, paruitas cordis eſt cauſa audaciæ, magnitudo vero timiditatis. & hoc ſatis colligi poteſt ex verbis Aui. loco præallegato. dū inquit. Et ſi aliqua animalia ſunt magni cordis & ſunt cum hoc pauida & timida ſicut lepores & cerui, tunc cauſa in eo eſt, quoniam calor eorum eſt paruus & exiccatur. i. reſoluitur ex eo res plurima, quare nō calefacit ea integre. Et illa quæ ſunt parui cordis, & cū hoc ſunt audacia, ſunt ideo. quoniam caliditas in ipſo. i. corde eſt plurima, & coartatur, & fit vehemens. Verum ea quæ ſunt plurimum audacia ſunt ea quę ſunt magni cordis. Ad confirmationē dicitur ꝙ virtus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa alijs paribus, non ſaluatur autem paritas in cerebro paruo & mediocri vel magno, vt patet conſideranti impedimenta paruitatis capitis.

Quæſtio. xij.

VTRVM Magnitudo capitis ſit proprium ſignum bonæ complexionis cerebri. Arguitur multipliciter ꝙ ſic.

Primo. magnitudo & paruitas capitis ſunt ſigna oppoſita, ſed paruitas eſt proprium ſignum malę complexionis cerebri ex pręcedenti quæſtione, ergo magnitudo eſt propriū ſignum bonæ complexionis. Secundo. fortior eſt virtus in magno ꝙ̄ in mediocri cerebro cæteris paribus, ſed mediocritas cerebri arguit bonam complexionem, ergo & magnitudo. probatur maior, quia in maiori ꝙ̄to maior eſt virtus. virtutes. n. corporum inſequūtur magnitudines. primo cæli. Tertio arguitur ſic. perfectiores proueniunt operationes animales a cerebro magno ꝙ̄ a mediocri, ergo &c. conſequentia tenet, quia perfectio operationum conſequitur complexionis temperamentum. & aſſumptum probat, quia maior quantitas animalis ſpiritus ad operationes animales producendas concurrit in cerebro magno ꝙ̄ mediocri, ergo perfectiores & fortiores redduntur huiuſmodi opera-

ſiones. Quarto arguitur. magnitudo capitis arguit fortitudinem virtutis informatiuæ, eo ꝙ arguit ipſam in multam materiam attrahendo eſſe potentem & ipſam transmutando, ſed ex fortitudine virtutis, arguitur bonitas complexionis, ergo &c. Quinto arguitur ſic. fortiores videnť prouenire opõnes motiuæ a magno cerebro q̃ a medioc̄ri, eo ꝙ orta a magno groſſiora ſunt & fortiora, ideo &c.

Ad oppoſitum eſt Galenus in littera.

Caput magnū dupl'r. Solutio huius quæſtionis pendet ex dictis in præcedenti quæſtione. Sciendum ergo primo ꝙ capite poſſumus dicere magnum dupliciter. Primo magnitudine cõtinentiæ. Secundo magnitudine circumpoſitorum craneo. Hic autem eſt ſermo de magnitudine primo modo ſumpta ad ſenſum datum in præcedenti quæſtione. Secundo ſciēdum ꝙ huiuſmodi capitis magnitudo quandoq; conſequitur materię generationis multitudinem abſq; fortitudine informatiuę virtutis, quandoq; cõſequitur multitudinem materiæ cum fortitudine virtutis informatiuæ. Quid autem per virtutē informatiuam, & quid per ipſam fortem eſſe vel debilem ſit intelligendum, videbitur infra de ſignis diſcraſię teſticulorum. Tertio ſciendum ꝙ caput magnum in ſignificando ſuper bonitatem aut malitiam complexionis comparare poſſumus ad caput paruum & mediocre. Quarto præmittendum ꝙ huiuſmodi magnitudo intelligi poteſt eſſe ſignum bonæ complexionis vel malæ talis vel ſecūdū actū vel ſecundum aptitudinem, ſicut de paruo ſuperius dicebatur. Quinto præmittēdum ꝙ quemadmodum anima eſt in quolibet membro organico pro ſuis operationibus perficiendis certum ſibi limitat qualitatum temperamentum, ita & determinatam ſibi limitat quantitatem. Tantę enim quantitatis eſſe poſſet oculus humanus vel caput &c. ꝙ in eo non debite perficeret anima actum viuendi vel cogitandi. Ex quo ſequitur ꝙ ſicut animæ in quolibet membro organico correſpondet iuſticiale temperamentum cum quo optime ſuas perficit operationes, & a quo qualitercūq; labatur deterius perficit, ita eidem correſpondet quantitas iuſtitialiter mediocris a qua qualitercunq; recedat organicū mēbrum deterius cæteris paribus proprias perficit operationes. Ex quo vlterius ſequitur perfectius exercere cerebrum mediocre operationes animales q̃ cerebrum magnum vel paruum cum alijs paribus & æquali ſtante proportione totius ad cerebrum. Vltimo præmittendum ꝙ licet anima per ſpiritum tanq̃ per proprium inſtrumentum ſuas perficiat operationes, certam tamen & limitatam ſpirituū quantitatem in ſuis operationibus exigit, propter quod nō cum tanta quantitate ſpirituū quanta reperiť in corde debite perficeret cerebrum animales vel vitales operationes.

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. Cum magnitudine capitis ſtare poteſt temperata complexio cerebri. probať. cum complexione lapſa ad calm ſtare põt magnitudo capitis. ſilr cū cõplone lapſa ad frigidum, & ſic de alijs. ergo cum temperamento medio cõſequentia. patet ex dictis in præcedenti quæſtione. & aſſumptum patet intuenti. Ex iſta concluſione & eius probatione ſequitur ꝙ nullius bonæ vel malæ complexionis cerebri ſecundum actum proprium ſignum eſt capitis magnitudo. patet, ex quo cū qualibet ſtare poteſt. Secunda concluſio. Magnitudo capitis ex fortitudine informatiuæ virtutis proueniens, eſt ſignum bonæ complexionis cerebri. Ad huc ſenſum ꝙ capite magno ex fortitudine virtutis informatiuæ naturaliter ſe habēte, eius complexio eſt temperata, vel parum lapſa a temperamento. patet, quia ſi virtus informatiua fuit fortis debite potuit materiam generationis transmutare, non fit autē materiæ debita tranſmutatio niſi bonam cõplexionem in materiam imprimendo, ergo &c. Ex quibus autem ſignis cõprehendatur fortitudo virtutis informatiuæ tangitur in littera, & in ſequenti quæſtione declarabitur. Tertia concluſio. Magnitudo capitis propter materiæ generationis exuberantiam cum virtutis informatiuæ debilitate proueniēs eſt ſecundum plurimum ſignum complexionis naturaliter frigidæ & humidæ cerebri ad ſenſum datum ſuperius. patet, quia ſecundum plurimum materia eſt exuberans propter exceſſum humidi, & virtus debilis propter defectum caloris, ideo &c. Quarta concluſio. Magnitudo capitis ꝓpter exuberantiam materiæ cum imbecillitate virtutis eſt ſignum caſus facilis cerebri in complexionem frigidam & humidam præter naturaliter. patet, in eo eſt calor debilis, ergo impotens ad debite reſoluendum & ſenſibiliter expellendum ſuperfluitates cerebri quæ retentę facile ad lapſum pręter naturalem frigidum & humidū perducunt, ergo &c. Item capite magno exiſtente & frigido, multum infrigidãtur ſpiritus vitales a corde ad cerebrum trãſmiſſi, ad quod ſequitur impedimentum conſumptionis ſuperfluitatū frigidarum & humidarum cerebri, & per cõſequens facilis infrigidatio & humectatio cerebri. Ex hac concłone ſequiť hmõi magnitudinē capitis eſſe ꝓbabile ſignū facilis caſus cerebri in apoplexiã, epilepſiã, vertiginē, ebrietatē &c. & colligi poteſt hoc ex dictis Auicē. prima tertij. Auicē.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum. quicquid ſit de antecedente, negatur conſequentia. nõ. n. repugnat duorum ſignorum oppoſitorum vtrūq; eſſe malum vt ſignum ſignificans ſpiritus ebullitionem & incenſionē & ſignificans congelationem. Ad ſecundum. negatur antecedens & dicitur ꝙ nõ reſpectu cuiuſcūq; operationis in maiori quanto maior eſt virtus. plures. n. ſunt operationes limitatam menſuram quantitatis & fortitudinis agentis requirentes & eſt antiqua reſpõſio. Aliter dicitur ꝙ alijs paribus in maiori quanto eſt maior virtus. in magno autē & in mediocri capite non ſaluatur paritas omnimoda in proportionalitate magnitudinis. ad formam. o. naturæ organicæ magis proportionatæ ſunt animæ in mediocri q̃ in magno capite. Ad tertium diciť. ꝙ ſicut virtus ad debite perficiendum operationes animales in cerebro determinatam ſibi limitat qualitatem, ita limitat ſibi determinatam quantitatem ſpirituum cõcurrentium ad operationes vt ſupra declaratum eſt. Ad quartum. patet ꝙ non quælibet magnitudo capitis arguit fortitudinem virtutis informatiuæ, ſed cum bona figura & alijs ſignis inferius tangendis. Ad vltimum dicitur ꝙ ex groſſitie maiore ortorum non arguitur maior fortitudo virtutum, & operationum motiuarum vt alias dictum eſt.

Quæſtio. xiij.

VTRVM Ex ſignis a Gal. in littera poſitis. ſ. capitis figura neruorum & oſſium colli diſpoſitione poſſumus euidenter arguere ſuper bonam vel malam diſpoſitionem cerebri. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. ex capitis figura a Gal. in littera deſcripta, hoc arguere non poſſumus tanq̃ per totale aut partiale ſignum, ergo &c. aſſumptum probatur, quia bona capitis figura debet eſſe perfecte ſphęrica, qualis non eſt a Gal. deſcripta, ergo &c. probo, quia nobiliori membro debetur figura nobilior, vt ſumitur ſecūdo cœli. caput autem eſt mēbrum diuiniſſimum vt ſupra, & ſpherica figura nobiliſſima, ideo &c. Secundo. quia per hanc figurã caput eſt maioris quantitatis cerebri ſub ęqualibus dimenſionibus contentiuum, quod in homine debet eſſe maximum reſpectu ſuæ molis. Tertio confirmať, quia per hanc figuram melius eſt alterantibus extrinſecis reſiſtiuum. Confirmatur, quia ſi caput taliter deberet eſſe figuratum, hoc eſſet propter cerebrum taliter debere eſſe figuratum, cuius gratia ſic diſponitur. Sed arguitur ꝙ non, quia caput non eſt creatum propter cerebrum, ergo nõ diſponitur vel figuratum ſecundum exigentiam cerebri. conſequētia tenet, quia ſolum ordinatum ad finem diſponitur ſecundum finis exigentiam. ſecundo phyſicorum & aſſumptum colligiť prima tertij. primo cap̄. & nono de iuuamentis mēbrorum. cap̄. 2. quod eſt de iuuamēto poſitionis oculi & totius capitis. Auicē. Secundo principaliter arguitur ſic. ex diſpoſitione oſſium colli non arguitur bona vel mala diſpoſitio cerebri, ergo &c. aſſumptum arguitur, quia oſſa nõ plus ſunt orta a cerebro q̃ ab alio membro, ergo non magis atteſtãt

diſpoſitioni

diſpoſitioni cerebri q̄ alterius mēbri. Tertio arguitur ſic. ex colore viridо circa partes colli apparente vel eius oppoſito non arguiť bona vel mala diſpoſitio cerebri, ergo &c. aſſumptum probatur, quia huiuſmodi color eſt caſus pendens a diſpoſitione hepatis ad partem colli multum ſanguinis tranſmittentis, vt viſum eſt circa litteram. Quarto ex groſſitie neruorum colli nō ſignificatur cerebri bona diſpoſitio, ergo &c. aſſumptum probatur, quia q̄ poſſibile eſt cerebrum produci magnum propter ſolam materiæ exuberantiam virtute informatiua debili exiſtente, tam poſſibile eſt neruos groſſos & magnos fieri per materiæ abūdantiā virtute informatiua exiſtente debili, quo in eſſe poſito patet ex neruorum groſſitie non argui bonam diſpoſitionem cerebri, ergo &c. Conſimiliter per omnia argui poteſt de groſſitie oſſium. Quinto arguitur ſic. ex gracilitate neruorum & oſſium colli non arguitur mala diſpoſitio cerebri, ergo &c. aſſumptum probať ſic. q̄ poſſibile eſt ex ſola paucitate materiæ cum fortitudine virtutis informatiuæ produci cerebrum paruum, tam poſſibile videtur idē de neruis & oſſibus colli contingere poſſe, ſed primum eſt poſſibile, vt patet in littera, ergo & ſecundum.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera.

In quæſtione erunt duo articuli. In primo declarabitur qualis eſſe debeat naturaliſſima capitis figura. Secundo reſpondebitur ad quæſitum.

Capitis vera figura q̄ et qualis ſit.

Quantum ad primum ſciendum primo ꝙ capitis figura maxime proportionatur figuræ cranei quod eſt os capitis rotundum vel ad rotunditatem decliue, ad cerebrum & partes eius continendum & defenſandum a natura finaliť ordinatum. Eſt. n. clipeus cerebri ipſum cooperiens & ab omnibus malis defendens. prima primi. doct. quinta. cap̄. de anatomia oſſium capitis. Dictum eſt autem craneum a craneon græce quod latine contentiuum dicitur. multa. n. ſub eo celata continet. non eſt autem craneum ex vno tantum, ſed ex pluribus oſſibus integratum, quæ adinuicē iuncta quinq; cōſtituunt commiſſuras, tres veras & duas mēdoſas. Quæ ideo mendoſæ dictæ ſunt quia non vere ab exterioribus cranei ad interiora penetrant. Veræ autem commiſſuræ dicuntur, quia ſunt ab exterioribus cranei ad interiora penetrantes. Quarum vna dicitur ſagittalis tranſiens per verticem capitis, & ipſum in duas partes ſeparās, ideo dicta ſagittalis, quia recte protracta eſt ad ſimilitudinē ſagittæ. ſecunda eſt coronalis tranſiens ab vno tempore ad aliud per ſuperius, ideo coronalis dicta, quia ſuper ea firmatur corona, & hæc ſagittali iūgitur anterius. tertia eſt dicta laudalis ſituata in poſteriori parte denominata taliť, quia ſimilis eſt litteræ alphabeti græcorum quę lauda dicitur, vel quia ſimilis eſt figuræ algoriſmi quæ ſeptenarium numerum repreſentat, quam etiam græci laudam nominãt. Ab Ariſto. vero primo de hyſtorijs. cap̄. 4. dicitur ymo. & alia littera habet ymon. i. vomere, eo ꝙ vomeris ſimilitudinē gerit. Mendoſæ autem ſunt in temporibus ſituatæ, vna ſ. in dextro ſituata, & alia in ſiniſtro. Harum autem commiſſurarum neceſſitas & vtilitas multiplex colligi poteſt. prima primi. alle. cap̄. & 10. de iuuamentis membrorum. ca. 2. quod eſt de iuuamentis teſte capitis. Prima ne læſa vna parte cranei læſio alteri cōmunicetur. Secunda, quia ſi craneum fuiſſet ex vno ſolo oſſe conſtitutum non potuiſſet in eo ſaluari raritas & ſubtilitas tanta quanta requiritur ad fumorum & ſuperfluitatum cerebri reſolutionem ſimul cum denſitate & duritie ad debitam cerebri defenſionem requiſitis. Cum iſtis autem cōmiſſuris pluribus ſaluatur vtrūq; ſ. ſoliditas & durities qua debite ſubſtātia cerebri defenſať, & ſuperfluitatum & fumorum reſolutio quæ per commiſſuras completur, licet teſtetur Ariſto. alle. ca. ſe vidiſſe craneum viri in quo nulla erat commiſſura. Tertia vtilitas eſt vt per illas cōmiſſuras dura mater craneo allegetur ne ab ipſa grauetur cerebrum & maxime hora qua neceſſe eſt ipſum multum intumeſcere & ſuperius eleuari vt in forti eleuatione vocis contingit. Quarta vtilitas eſt egreſſio villorum neruorum a dura matre ad partes capitis ſuperiores per illas commiſſuras & per eaſdem ſubingreſſus venarum & arteriarum ſpiritum & ſanguinem ferētium ad cerebrum. Hæ autem commiſſuræ in viris manifeſtiores ſunt, in mulieribus occultiores & propter hoc ſunt ſtolidiores.

Auicē.

Craneū q̄d et vñ & eius partes.

Lauda uel ymo quid.

Ariſto.

Cōmiſſuras; latētia eſt, cāq; mulieres ſint ſtolidiores.

Secundo ſciendum ꝙ caput debite figuratum debet eſſe ad rotūditatem decliue propter duo iuuamēta tacta locis allegatis. Primum quia figura rotunda vel ad eam decliuis eſt maioris capacitatis q̄ rectilinea cæteris paribus. Secūdū ꝙ corpus in ſua figura ad rotunditatem decliue melius reſiſtit extrinſece occurrentibus q̄ corpus angulare. Caput autē multis nocumentis extrinſecis opponitur. Et dixi notāter ad rotunditatem decliue, & non rotundum, quia cum tendentia ſua ad rotunditatem debet quadam latitudine in lateribus participare. in parte vero anteriori & poſteriori debet eſſe eminentius. Primo vt debita ſaluetur cōcauitas anterioris & poſterioris ventriculi cerebri, cuius figura proportionaľ figuræ cranei. vt dictum eſt. Secundo quia neruorum origines ſunt ſecundum lōgitudinem cerebri ſituatæ, ideo oportet anterius & poſterius caput eſſe eminens & nō anguſtū.

Ex quo patet primo ꝙ naturaliſſima capitis figura debet eſſe velut ſphera cerea ex vtraq; parte leuiter compreſſa, vt dicitur in littera, quia ſecundum latera tendens ad figuram rectilineam per quam etiam ſaluatur longitudo medij ventriculi, anterius autem & poſterius ad ſphericitatem tēdens. Ex quo patet ſecundo quot ſunt figuræ capitis communiter contingentes. ſunt. n. quatuor. vna optima iam dicta. altera remouet eminentiam anteriorem in ſutura coronali. tertia remouet eminentiam poſteriorem in commiſſura laudali. & hæ duæ dicuntur quadratæ, licet improprie. quarta remouet vtranq; eminentiam & cauſat caput rotūdum. quintam autem non credidit Gal. inueniri in qua maior eſt diſtantia a tempore ad tempus q̄ ab occipite ad ſincipur, cum illa. n. non ſaluaretur vita, vt ſenſit Gal. Conciliator vero differentia. 79. aſſeruit ſe vidiſſe hominem habētem caput iſto modo ſiue taliter figuratum. Sed dices videtur ꝙ præter has figuras multæ aliæ capitis figuræ inueniantur, quia reperitur figura qua caput eſt multum in ſurſum eleuatum, ſicut exemplificant quidam de figura apparente in enſe dum quis ſemetipſum ſpeculatur, ſimiliter reperibilis eſt figura capitis ab aure verſus ante valde compreſſa poſterius oppoſito modo ſe habens. Dicendum eſt ꝙ dupliciter diſtingui poſſunt malæ figuræ capitis. Primo vt per ipſas debitæ eminentiæ remoueantur aut aliqua ipſarum. Secundo abſolute inquantum diſconuenientes ſunt ad cerebri actiones vel diſpoſitiones. Primo modo diſtinguēdo quatuor ſunt communiter reperibiles. ſ. vna naturalis iā dicta, & tres malæ. ſ. remouens eminentiam anteriorem, et remouens eminentiam poſteriorem, & remouens vtrāq;. Secundo autem modo multo plures capitis figuræ ſunt reperibiles q̄ quatuor iam dictæ. Et ad primum ſenſum diſtinxerūt auctores figuras quatuor iam dictas. Ex quibus patet reſponſio ad articulum. ſ. ꝙ bona capitis figura debet eſſe per participationem media inter rectilineam figuram & rotundam. debet enim anterius & poſterius participare rotunditate, in lateribus vero rectitudine quadam, vt dictum eſt, quare &c.

Capitis figura cōtīgēs q̄druplex

Concil.

Capitis figura mala dupliciter

Quantum ad ſecundum articulum præmittendum eſt primo ꝙ licet cerebrum iuxta ſententiam Gal. virtutis animalis ſit principale principium ab ipſa, tamen orta nō modicum ex influxu cerebri recipiunt iuuamentum in ſuis naturalibus operationibus. Spiritus. n. animalis a cerebro ad orta perueniēs calorem naturalem ortorum vigorat, & potentiorē efficit ꝓ operationibus naturalibus, propter quod cerebro bene complexionato exiſtente fortiora redduntur orta a cerebro. Primo, quia molliorem influxum a cerebro recipiunt virtutes eorum naturales magis vigorantem. Secundo, quia cerebro exiſtenti forti ad ipſum multum de ſpiritu & ſanguine attrahitur, quorum participatione orta ab eo vigorantur. Et propter oppoſitas cauſas debili & malæ

complexionis exiſtente cerebro orta ab eo debilia redduntur &gracilia. Primo, quia parũ a cerebro de ſpiritu & ſanguine recipiunt. Secundo, quia ad debile cerebrum parũ de ſpiritu & ſanguine attrahitur, & conſequenter ortis ab eo paucus calor & ſpiritus cõmunicãtur, quare graciliora & debiliora redduntur. Ex quo patet ꝙ cerebro forti & bonæ complexionis exiſtente circa partes colli debet eſſe color viuidus permixtus.ſ.ex albo & rubeo:eo ꝙ tũc multus ſanguis & ſpiritus collo & partibus adiacentibus communicãtur, per quorum præſentiam ſtat color viuidus, ad quod etiam confert ꝙ ex bona complexione cerebri redduntẽ huiuſmodi partes rariores. econtra vero reddunẽ ſpiſſiores minus ſpiritu & ſanguine participantes, & conſequẽter minus viuide, & propter idem redduntur oſſa colli groſſiora. Copioſius.n. nutriuntur maiori in ipſis ſpiritus & ſanguinis copia exiſtente, ad quod concurrit ꝙ cerebro bonæ complexionis exiſtente nucha efficitur groſſa ſecũdum cuius exigentiam oſſa colli potiſſime diſponuntur, propẽ qd' collũ & oſſa groſſa reddunẽ. Præmittendũ ſecundo nõ eſſe repugnans materiam generationis neruorum eſſe diminutam materia generationis cerebri non exiſtente diminuta. Similiter econtra augmentatam materiam eſſe generationis neruorum, minorata materia generationis cerebri.

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. ꝙ ſigna a Gal. in littera poſita.ſ.ſumpta a bona capitis figura, groſſitie neruorum, oſſium, & viuiditate coloris ſunt conferentia multum ad ſignificandum ſuper bonam naturalem complexionem cerebri.ſ.temperatam vel parum lapſam. patet, quia hæc membra bene diſponuntur ſecundum bonam cerebri diſpoſitionem, ergo &c. aſſumptum ſupra declaratum eſt.

Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ ſigna his oppoſita ſunt cõferentia ad ſignificandum complexionem cerebri naturalẽ multum lapſam. Secunda concluſio, licet ita ſit, non tamẽ euidenter ex huiuſmodi ſignis arguitur bona cerebri complexio naturalis.ſ. temperata vel parum lapſa. patet, quia ꝗ̃ poſſibile eſt cerebrum eſſe magnum cum debilitate virtutis informatiuæ exuberante materia:tã poſſibile eſt neruos eſſe groſſos & magnos. frequenter.n. apparet aliquod corpus totum magnum, cuius tamẽ virtus informatiua debilis fuit, ergo a fortiori idem de neruis colli contingere poterit. Patet etiam idem de coloris viuiditate, quia pendere poteſt ex diſpoſitione muſculorum aut hepatis quantũcũq; mala fuerit complexio cerebri. Similiter de figura patet, q̃a complexio non eſt figuræ vel compoſitionis adæquata cã, vt ſupra declaratum eſt. Item quia cum mediocri quantitate ſtare poteſt mala complexio cerebri, vt ſupra declaratũ eſt, ergo pariter cum mediocri figura, raro tamen eſt euenibile hæc ſigna ſimul concurrere, & cerebrum eſſe naturaliẽ male complexionatum. Ex his ſequitur ꝙ capite magno exiſtente & ortis gracilibus non euidenter concluditur cerebri debilitas vel mala complexio. Sequitur ſecundo ꝙ paruo exiſtente cerebro & ortis magnis non euidenter concluditur fortitudo vel complexio cerebri bona. Ex quibus patet ꝙ euidentiſſimum ſignorum ad ſignificandum ſuper bonam vel malam complexionem cerebri eſt ſumptum a virtute & vitio ſuarum operationum, hoc tamẽ alijs ſignis huiuſmodi adiunctis reddetur efficacius ad ſignificandum. Et ſi arguitur ꝙ cerebro exiſtente forti neceſſario magnificantur orta, quia ſi cerebrum eſt forte copioſius ſanguis & ſpiritus ortis cõmunicantur, & per conſequens copioſe nutriuntur & ſiunt magna & groſſa. Pro iſto dicitur ꝙ ad ipſa copioſe nutriri non ſequitur ipſa copioſe magnificari reſpectu quantitatis mediocris. quia per idem deduceretẽ ꝙ ſi cerebrum eſt bonæ complexionis ipſum fieret magnum quia copioſe attrahit ſanguinem &c. & per conſequens copioſe nutritur & augetur. Ex iſto igitur antecedente ſolum concluditur orta a cerebro maiora fieri alijs paribus cerebro exiſtente forti ꝙ̃ ipſo non exiſtente forti. Q₂ autẽ virtute informatiua exiſtente forti a materia generationis modica fiat cerebrũ minus mediocri taliter perſuaderi poterit, quia virtute exiſtente forti ſicut in temperato & materia mediocri fieret cerebrum mediocris quãtitatis; ſed pauca exiſtente materia produceretur cerebrum minus ꝗ̃ tũc, igitur &c. Conſimiliter poteſt argui de generatione ortorum. Ex his patet reſponſio ad quæſitum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negatur aſſumptum, & dicitur vlterius ꝙ licet figura ſphærica vt figura eſt ſit perfectiſſima figurarum, non tamẽ eſt capiti melior & perfectior propter cauſas tactas in primo articulo, licet etiam per ipſam maior quantitas cerebri contineretẽ in capite:& merito illius melius reſiſteret caput extrinſecis &c. non tamen æque bene cum illa attingeret natura fines, quorum gratia eſt cerebrum a natura finaliter ordinatum, vt tactum eſt. Pro confirmatione vero dicitur ꝙ tangit difficultatem non paruam, de qua Gal. & Auic. cum Ariſto. fuerunt diſcordes. Credidit tamen Ariſto. caput eſſe principaliter ordinatum vel creatum propter cerebrum, vnde quarto de partibus. cap. 14. in habentibus ſanguinem caput eſt maxime cerebri gratia. Et ibidem in trãſlatione arabica. Et creatio quidem capitis non fuit niſi propter cerebrum, quoniam hoc membrum neceſſario debet eſſe in animalibus habentibus ſanguinem. Auicẽ. vero prima tertij. & Gal. 9. de iuuamentis. ca. de iuuamento poſitionis oculi & capitis ſenſerũ oppoſitum. In hac autẽ diſcordia Concil. differentia. 40. ſequitur poſitionem Ariſ. ad quã firmandam plura adducit motiua quę ibidem perquirãtur.

Cõtradictio īter Gal. Auic. & Ariſto.

Cõcil.

Alij dixerunt ꝙ caput non in omnibus animalibus eſt propter cerebrum: quia non in imperfectis omnibus. plura.n. talium capite carent, habentia tamen cerebrum, cũ habeãt ſenſum & motum in perfectis autem animalibus ſi conſideretur caput quo ad quantitatem & figuram eius vt ſic eſt propter cerebrum, quantificatur.n. caput & figuratur ſecũdum exigentiam cerebri. Si tamen conſideretur quo ad ſitum eius ſumpto ſitu pro loco, vt ſic eſt propter oculos, fuit .n. in corporis ſupremo ſituatum, vt in eo ponerentur oculi a longe ſpeculaturi conferentia & nociua: ſumpto tamen ſitu pro ſocietate vt ſic eſt propter cerebrum, quod toti coniungitur per neruos venas & arterias quæ in capite recipiũtur. Alij dixerunt ꝙ caput ſumitur tripliciter. Primo ꝓ parte qua ſumitur alimentum, vnde caput a capiendo dictum eſt. & ſic patet caput non eſſe propter cerebrum vniuerſaliter. in plantis.n. vt ſic eſt caput. Secundo ſumitur indifferenter pro quolibet membro cerebri naturaliter continuo. Tertio ſumitur magis ſtricte pro membro oſſuoſo cerebri contentiuo colli protenſione ſuperius eleuato. Et iuxta hoc dicunt primo ꝙ non in quolibet animali caput ſumptum tertio modo eſt propter cerebrum, quia ſic non quodlibet animal habet caput. Dicũt ſecundo ꝙ in quolibet animali caput ſecundo modo ſumptum eſt propter cerebrum, q̃a in quolibet animali eſt cerebrum vel ei proportionale denominabile cerebrum, cui correſpondet aliquod membrũ ipſius contentiuum & defenſiuum: & hoc eſt caput ſecũdo modo ſumptum. Dicunt tertio ꝙ caput propriiſſime ſumptum principalius propter oculos ſituatum eſt in ſupremo ꝗ̃ propter cerebrum. & hoc intellexit Gal. et hoc nõ eſt cõtra autem Ariſto. allegatã. Rõnabilior autẽ vr̃ põ Cõcil. ad qua recurre. Ad alia argumenta patet ex dictis qualiẽ ſit reſpondendum vide bene quæſtionem.

Caput tripl'r.

Quæſtio. xiiij

VTRVM Nucha & omnes nerui oriãtur a cerebro.

Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo ſic. ortum a principali membro non eſt naturaliter calidius principali a quo oritur, ſed nucha eſt calidioris complexionis ꝗ̃ cerebrum, ergo &c. maior patet, quia calor naturalis ortorum pendet a calore principalis membri. & colligitur minor. 2. de partibus animalium. 9. ca. Secundo omnes nerui oriuntur a corde, ergo non a cerebro. aſſumptum probatur ſic. cor in genere membrorum eſt principium primum virtutis ſenſitiuæ & motiuæ, ergo eſt principium primum inſtrumenti eiuſdẽ.ſ. nerui conſequentia tenet, quia quicquid eſt principale

Ariſto.

cipale

cipale principiũ finis eſt pricipale principiũ ordinatorũ ad
finẽ & aſſumptũ deductũ eſt ſupra q̃ſtione.9.Hoc argumẽ
to vtitur Auicẽ.3.de animalibus.dum inquit. Vbi eſt prin
cipium virtutis ibi eſt principium inſtrumenti. Tertio.ce
rebrum eſt membrum non ſenſitiuum,ergo non eſt princi
pium ſenſus,& per conſequens nec neruorum. antecedens
colligitur.2.de partibus animalium. allegato.capĩo . dum
inquit.Cerebrum nullũ facit ſenſum tactus,ſicut neq; ſan
guis neq; ſuperfluum alimentum.Et ſecundo colliget. Ce
rebrum.n.non ſentit neq; mouetur,quia propter tempera
re cordis caliditatem & ſiccitatem eget plurima frigiditate
& hũiditate.&.4.de animalibus.4.ca. Quarto.a quocũq;
Ariſto. pendet prius ab eodem pendet poſterius in eodem genere
dependentiæ,ſed a corde dependet cerebrum,ergo & nerui
Auicẽ. qui cerebro ſunt poſteriores.Hoc argumento vſus eſt Aui.
loco præallegato virtualiter dum inquit.Et quia anima ho
minis eſt vna virtus a qua procedunt omnes virtutes cor
poris,accidit ꝙ illud membrum in quo primo occultatur
anima ſit principium membrum in vita . & tunc de facili
probabitur ꝙ cor ſit principium venarum & arteriarum.
Quinto.in quolibet animali perfecto prius tempore eſt
neruus q̃ cerebrum,ergo non omnes nerui oriuntur a cere
bro.aſſumptum probatur quia non prius tempore generatˀ
cor q̃ neruus exiſtens in corde partialiter integrans cordis
ſubſtantiam,ſed prius tempore generatur cor q̃ cerebrum
ergo prius tempore generatur neruus cordis q̃ cerebrum.
Ariſto. Pro his eſt auctoritas Ariſto.3.de hyſtorijs animalium.6.
ca.Principium neruorum in animalibus eſt ex corde.etenĩ
in ſeipſo cor habet neruos in ventriculo maxime. Et Auic.
loco præallegato,Et ſi res eſt ita non oportet verum dixiſ
ſe Gaĩ.in pignore ſuo quando poſuit pignus contra cuſto
dem altaris.ꝙ daret multum aurum ei qui monſtraret ſibi
ꝙ nerui orirentur a corde.
Auicẽ. Ad oppoſitum eſt Gaĩ.in littera,& Auicẽ.prima primi.
doc.5.ca.de ſermone vniuerſali neruorum.dum inquit. Et
neruorum quidem principium ſecundũ modum ſciom eſt
cerebrum.& infra.Quorũdam neruorum eſt principiũ ſe
cundum ſui eſſentiam,aliorum vero mediante nucha.
In iſta quæſtione erunt duo articuli. In primo tractabitˀ
materia tacta in primo principali.ſ.cuius complexionis ſit
nucha in comparatione ad cerebrum reſpectu cutis. In ſe
cundo videbitur de quæſito.
Nucha quid. Quantum ad primum ſciendum eſt ꝙ per nucham de
bemus intelligere membrum quoddã in ſubſtantia & co
lore cerebro ſimile a parte poſteriori capitis vſq; ad finem
caudæ per concauitatem ſpondilium protenſum.eſt.n.ve
Auer. lut clauus ligans ſpondilia.Secundo colliget.ca.de iuuamẽ
tis ſpinæ.Et dicitur nucha a nuchos græce quod latine dor
ſum vel ſpinã importat vnde nucha quaſi dorſalis vel ſpi
nalis medulla dicta eſt.Apparet autem nucha in concauita
te ſpondilium cõtineri ſicut in craneo cerebrum, vt mediã
tibus neruis ab ipſa originem contrahentibus pluribus mẽ
bris ſenſum tactus & motum volũtarium tribuat. ꝓpter
quod Auicẽ.prima tertij.2.ca. vocauit nucham nuntium,
ſeu vicariũ cerebri in curſu dorſi.Ex quibus patet ſitus nu
chę et iuuamentũ eius.Situs.n.eſt concauitas ſpondilium in
quibus continetur,velata tamen duobus paniculis ſicut ce
rebrum piamatri & duræmatri proportionalibus.Iuuamẽ
Nuchæ iuuamẽtum duplex. tum vero eſt duplex.Primum eſt ſpondilium oſſa coniun
gere & coniuncta ſeruare.Secundum eſt ortus plurium ner
uorum ab ea qui a cerebri ſubſtantia immediate oriri non
potuiſſent niſi fuiſſet cerebrum quãtitatis immenſæ. Præ
ter hæc tamen ſunt alia iuuamenta ab auctoribus colligen
da.eſt etiam in colore cerebro ſimilis,& in ſubſtantia quia
molis,licet minus cerebro,& quanto eſt a cerebro longior
tanto eſt durior.Oportuit.o.neruos ab ipſa originem con
trahentes eſſe ſubſtantiæ durioris,cum fortiorum ſint ope
rationum inſtrumenta. Secundo ſciendum ꝙ de comple
xione nuchæ aliter ſenſit Ariſ.& aliter medici opinati ſunt.
Credit.n.Ariſto.nucham eſſe complexionis calidæ , & ad
cerebri contemperandam frigiditatem a natura fuiſſe fina
liter ordinatam & cerebro iuxta poſitam,licet alia & ea iu
uamenta ſequantur. Vnde.2.de partibus.9.ca.Et putãt ali
qui nucham cum cerebro continuari,& ideo poſuerũt vnã
eorum naturam.ſed in hoc errant,quia medulla cerebri eſt
frigida,& ſpinalis medulla eſt calida.& infra. Propterea ẽ
continua ſpinalis medulla cerebro vt ipſum calefaciat , qa
natura ſemper ingeniatur ad vniuſcuiuſq; qualitatis exceſ
ſum adæquandum &c.Gaĩ.vero et omnes fere medici alij
nucham poſuerunt eſſe frigidæ complexionis,& in hoc vi
detur medicorum ſententia præferenda.
Nuchæ compĩo ſecundũ varios.
His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. Nucha in com
paratione ad cutem eſt frigidæ & humidæ complexionis.
perſuadetur ſic.cerebrum eſt frigidæ & humidæ comple
xionis,ſed in cõplexione nucha aſſimilatˀ cerebro,ergo &c.
probatur minor,quia nucha & cerebrum ſunt membra ſi
milia in colore,& ſubſtantiæ duritie & mollitie& ad ſimi
lem operationem finaliter ordinata,ad dandum.ſ. motum
& ſenſum membris conſimilibus etiam & panniculis in
uoluta,ſed quæcunq; talia communicant in cõpĩone &c.
ſunt eiuſdem complexionis,ergo &c.Item quia faciliter læ
ditur a frigido et humido ſicut cerebrum.Pro iſto eſt aucto
ritas Gaĩ.primo complexionum.vltimo.capĩ.ad finem. &
Auicẽ.prima primi.capĩ.de complexionibus membrorũ.
Secunda concluſio.Frigidioris complexionis reſpectu cu
tis eſt nucha q̃ cerebrum.perſuadetur concluſio.Primo,qa
multo maior quantitas ſpirituum tam animalium q̃ vita
lium communicatur cerebro q̃ nuchæ,in eo.n. principali
ter ex vitalis ſit animalis.Secundo quia multo pluriũ opera
tionum productiuum eſt cerebrum,quæ omnes calore ce
rebri perficiuntur.Tertio quia cerebrum indiget euentatio
ne,nucha vero non.Quarto arguit Cõciliator,quia facilius
frigidas paſſiones incurrit nucha, vt colligitur.5.aphor.illo
apho.Mulieribus quidem rigores incipiunt ex lumbis ma
gis,& per dorſum ad caput. Pro iſto eſt auctoritas Auicẽ,
prima primi.capĩ.allegato. Ex his ſequitur non gratia frigi
ditatis cerebri,ſed potius caliditatis cordis contemperãdæ
eſſe nucham quãuis oppoſitum ſenſerit Ariſt. Tertia con
cluſio.Humidioris complexionis reſpectu cutis eſt cerebrũ
q̃ nucha.patet.Primo quia mollius eſt.Secundo quia faci
lius in ęgritudines humidas labitur. Tertio quia cerebrum
debet eſſe magis paſſibile propter operationes ſenſuum in
teriorum in eo perficiendas & non in nucha : ad quod ad
iuuat humiditas. Pro iſta concluſione eſt auctoritas Aui
cen.& Gale.locis allegatis.
Quantum ad ſecundum articulum ſciendum eſt ꝙ de
ortu neruorum & nuchæ inuentæ ſunt duæ poſitiones.Pri
ma Ariſto.& Auicẽ.locis præallegatis.& Auer.2.colliget.
& poſuit hæc poſitio tam neruos q̃ nucham a corde oriri,
ad quam confirmandam ſunt argumenta adducta ante op
poſitum.Secunda eſt poſitio Gaĩ.ponẽtis neruos & nuchã
oriri a cerebro & non a corde,& pro iſto habet hæc poſitio
plura motiua.Primum,quia impedito cerebro ad eius ope
rationem impeditur actus et operatio neruorum.ſ.ſenſus et
motus,ergo &c.& eſt argumentum Gaĩ.in libello de moti
bus liquidis.Secundum,quia per anatomiam manifeſte vi
detur neruos vſq; ad cerebrum peruenire & non vlterius
trãſire,ideo rationabiliter apparet in cerebro ſuam inchoa
re originem. Tertium,quia ad cerebrum nerui terminati in
ſubſtantia mollitie & colore cerebro ſimilantur,non autem
cordi,ergo rationabilius eſt eos a cerebro oriri q̃ a corde.
Nulla.n.res eſt quæ non a quo naſcantur notam reddat.Se
neca.3.naturalium quæſtionum.Quartum,quia principiũ
neruorum eſt principium voluntarij motus. tale autẽ non
eſt cor,eo ꝙ motus cordis eſt pura naturalis,vt infra oſten
detur,ideo &c.Quintum,quia nerui prope cerebrum ſunt
groſſiores & manifeſtiores ſeu maiores, prope autẽ cor nõ
eſt niſi neruus vnus paruus.Sextum,quia omne membrũ
in ſui origine videtur eſſe mollius.nerui autem et nucha ſũt
prope cerebrũ molliores,prope cor vero et longe a cerebro

duriores.oriunẽ ergo a cerebro & non a corde,& plura alia his ſimilia poſſunt adduci. Hanc difficultatem diſcutit Cõ- Concil. cilia.dſta.40.præmittens primo neruum ſecundum ſentẽtiam medicorum tripl'r accipi. Primo pro ſubſtãtia quadã alba ad flectendum habili & ad ſeparãdum dura ſecundũ medicos a cerebro orta,quæ eſt organum ſenſus & motus Neruus tripl'r: & taliter ſumitur hic. Secundo extenditur hoc nomen neruus ad ſubſtantiam neruo ſimilem,inſenſibilem tamen ex oſſe naſcentem,quam communiter dicimus ligamentum. Tertio extenditur ad membrum quoddam ex his compoſitum quod proprie chorda vocatur.colligitur hæc diſtinctio.2.interiorum.2.ca. Secundo præmittit ꝙ cum dicit̃ ab auctoribus aliquod membrum ab altero vel ex altero A vl'ab vl'ex denotare circũſtãtiã cãæ efficiẽtis vl'materialis. oriri.hæc præſuppoſitio a vel ab vel ex denotare poteſt circunſtantiam cauſæ efficientis aut materialis. Exemplũ primi,vt filium a patre vel ex patre oriri dicimus. Exemplũ ſecundi,ſicut membra ex ſpermate vel ſanguine mẽſtruo. Conſequenter explicat Concilia.poſitionem quorũdam dicentium neruos quantum ad materiam oriri a cerebro quãtum vero ad virtutem a corde oriri.

His præmiſſis ponit concluſionem reſponſiuam ad articulum ꝙ nerui omnes mediate vel immediate tam ſecundum materiam ꝙ̃ quo ad virtutem oriuntur a corde. Hanc cõcluſionem probat auctoritatibus & rationibus pluribus tactis ante oppoſitum.& videtur hæc cõcluſio expreſſe ex Auicẽ. intentione Auicẽ.3.de animalibus.dum inquit.ꝙ neruus non naſcitur a corde inquantum carnoſo,ſed a quadã ſubſtantia dura occulta in ſubſtantia cordis.& ſubdit.& neruus fuit creatus in corde non aſſimilatur illi,ſicut verruca, & glandula in carne,& non naſcitur illud ex ſubſtantia ipſa quæ ibi apparet,ſed ex materia quæ ibi adunatur & occultatur. Imaginatur ergo hæc poſitio ꝙ virtus informatiua exiſtens in hoc ſpiritu gignitiuo,primo informat cor modo colligẽdo.21.tertij.cap.de generatione embrionis. quo Auicẽ. formato concurrit illud effectiue cum gignitiuo ſpiritu ad alia membra formandum,materiam tranſmittendum ad locum generationis,lineandum & figurandum,& per conſequens alia membra ab eo pendent effectiue & materialiter.effectiue quidem,quia ea generat ſaltẽ vt partiale agẽs. materialiter vero,quia ab eo recipiunt materiam generationis quam ad ipſa formanda tranſmittit. Pendent etiam ab eo ſecundum virtutem vt patet. Et vlterius imaginatur hæc poſitio ꝙ formato corde & debita tranſmiſſa materia pro generatione cerebri,inter cerebrũ & cor remanet quædam materia lineata quæ eſt velut propago continuatiua cordis cum cerebro,ex qua virtute cordis fit neruus vadẽs a corde ad cerebrum,& ſuperfluit hæc materia ex materia generationis nerui ſubſtantiam cordis partialiter integrantis. Et ſic patet cor dare materiam & ipſam formare, & eidem formatæ virtutes tribuere.& ſicut de neruo dictũ eſt, ita proportionabiliter de nucha eſt intelligẽdum. Si autem poſt formationem cerebri,alij nerui oriantur a cerebro hoc non eſt niſi in virtute cordis,& ex materia a corde ad cerebrũ trãſmiſſa. Et ſicut dcm̃ ẽ de ortu neruoꝝ,ita de ortu venarum ẽ dicendũ. Hanc igitur põnẽ ſequendo reſpondet Concilia.ad motiua Gal'.& omnium aliorum ſequentium viam huic oppoſitam. Ad primum dicit̃ ꝙ illud nõ plus concludit niſi ꝙ cerebrum eſt immediatum & ſecundariũ principium virtutis neruorum,non tamẽ principale & primum vt patet intuenti. Ad ſecundum dicitur ꝙ nerui ad cerebrum præuenientes remolliuntur, ita vt non amplius tanquam nerui diſcernantur,penetrant tamẽ ſubſtantiam cerebri,& continuantur neruo qui immediate a corde habet originem & ſic tandem ad cor tanquam ad primũ pricipium terminantur. vel conceditur ꝙ nerui immediate orti a cerebro non penetrant cerebrum,& ſic non immediate ſed mediate oriuntur a corde. Ad tertium dixit Conciliator ꝙ ſimilitudo in colore non arguit ſimilitudinẽ in ſubſtantia,& conſequenter nec originem abſolute. Vel dicitur ſecundum quoſdam ꝙ maior eſt ſimilitudo nerui exiſtentis in ſubſtãtia cordis a quo alij oriuntur ad eos ꝙ̃ cerebri.

Aliter dicitur ꝙ argumentum illud non concludit.frequẽter.n.quod oritur ab alio contrario modo diſpoſitum eſt ei a quo oritur,ſicut corallus oritur ex terra humida & molli, quamuis ſit durus & ſiccus,& eſt reſponſio Aui. loco præallega. Ad quartum patet non concludere argumentum, quia per idem cerebrum non eſſet principium viſiuæ operationis.dicitur etiam ꝙ nerui non ſunt ſufficiens inſtrumẽtum voluntarij motus.oportet.n.cum eis cõcurrere aliqua muſculi compoſitionem ingredientia. Ad quintum reſpõdet Auicẽ.vbi ſupra ꝙ frequenter res prope ſuam originẽ Auicẽ. ſunt minores & ſubtiliores,in proceſſu vero maiores, ſicut ramus arboris eſt maior & groſſior ꝙ̃ radix a qua oritur.

Ad ſextum conſimiliter dicitur ꝙ non omne membrum prope ſuam originem eſt mollius.ortum.n.a duro poteſt eſſe durius.patet etiam ꝙ rami & palmites duriores ſunt ſecundum partem radici propinquam ꝙ̃ ſecundum diſtantem.molleſcunt.n.nerui a ſubſtantia cerebri & nuchæ dũ ei apppropinquant & forte conceſſiſſet Auicẽ.ꝙ nerui non a nucha oriunẽ,ſed econuerſo nucha a neruis. Inquit.n.vbi ſupra & mollities neruorum prope medullã non ſignificat originem a medulla,quoniã dici poteſt ꝙ illa mollities nõ accidit niſi quia nerui applicantur ad medullam,& poſſumus dicere ꝙ medulla naſcitur a neruo,et neruus non facit ſe humidum niſi vt medulla naſcatur ab eo , & mollities & , durities & groſſities , & ſubtilitas fiunt a virtute informatiua & non a materia.

Moderniores vero quidam ad hoc quæſitum putant aliter reſpõdendum dicentes primo ꝙ nec a corde nec a cerebro materialiter nec effectiue oriuntur nerui,quia a ſolo ſpiritu gignitiuo effectiue & menſtruo materialiter oriuntur omnia membra noſtri corporis,ideo &c. Item vel diceretẽ aliquod mẽbrum effectiue oriri a corde,quia cor prius generatum poſtea generat illud membrum. vel quia in cõſeruari dependet a corde. Non poteſt poni primum , quia cor nullum membrum producit ſed ſolum ſpiritus gignitiuus quod ſuadetur. Primo quia difficilius eſt virtuti informatiuæ producere cor ꝙ̃ aliquod aliud membrum,eo quod cor eſt perfectius:ſed virtus informatiua ſine concurſu alterius membri poteſt cor producere,ergo & quodcunq; aliud mẽbrum.& per conſequens non oportet ad generationẽ aliorum membrorum cor primo productum concurrere effectiue. Item ſi cor poſſet alia membra producere,ſequeretur ꝙ poſt abſciſionem manus vel pedis fieret eius regeneratio,quia ibi eſſet agens ſufficiens & ſufficiens materia , ergo &c. Nec poteſt poni ſecundum,quia per idem ponendũ eſſet oſſa ſtomachum pedes oriri a corde , quod tamen nũquam ab auctoribus fuit expreſſum.et patet conſequentia, quia non minus omnia illa dependent in conſeruari a corde ꝙ̃ nerui. Dicunt ſecundo ꝙ ſecundum quãdam metaphoricam ſimilitudinem concedi poteſt aliquod membrũ oriri ab alio,quando.ſ.aliquod membrum ad aliquod principale terminatur & eſt finaliter ordinatum ad ferendũ ſpiritum, vel inſtrumentum a principali membro productũ, quemadmodum riuum a fonte dicimus oriri , eo ꝙ ortum a fonte.i.aqua a fonte defertur per riuum.& ſecundum hoc conceditur neruos oriri a cerebro et venas ab hepate.terminantur.n.nerui ad cerebrum & ad ſpiritũ animalem in cerebro generatum deferendum finaliter ordinantur. De fundamento autem huius poſitionis videbitur infra de ſignis diſcraſiarum teſticulorum. Siquis vero vellet ſequi poſitionem Gal'.ſuperius tactam poſſet,quia licet argumenta adducta ante oppoſitum ſatis perſuadeant, nõ tamen ſunt euidenter demonſtratiua. Ad primum ergo patuit in primo articulo quid ſit reſpondendum. Ad ſecundum negetur aſſumptum.ſ.ꝙ cor ſit principium primum virtutis ſenſitiuæ &c. tale.n.eſt cerebrum ſecundum Gal'. Ad tertiũ patet argumentum non concludere,quia per idem concluderetur ſpiritum gignitiuum non eſſe membrorum animatorum productiuum. Ad quartum dicitur ꝙ licet nerui de-

pendeant

pendeant in conſeruari a corde tamen non ſequitur eos oriri a corde. ſimiliter. n. argueretur eos oriri ab hepate. Ad quintum dicitur a quibuſdam ꝙ ille neruus non eſt in ſubſtantia cordis profundatus, ſed ſolum ſuperficiei eius exteriori applicatus, & ſic non eſt pars cordis. hęc reſponſio nō placet. Aliter dicitur ꝙ neruus integrans ſubſtantiam cordis fuit a virtute informatiua ſimul cum corde productus. deinde oriente neruo a cerebro & ab ipſo ad cor perueniente continuata fuit illius nerui materia cū materia nerui cordis, & ſic remouetur inconueniens adductum ab Auicē. ꝙ oportuiſſet neruum illum ſubſtantiam cordis perforare, & conſequenter concedi oportet non quemlibet neruum a cerebro ortum eſſe, licet bene concedendū ſit oēs neruos manifeſtos extra cordis ſubām ſituatos eē ortos a cerebro. Pro auctoritatibus vero Ari. & aliorū ſonantibus oppoſitū diceret Gal. ꝙ illi male opinati ſunt, quare &c.

Quæſtio. XV.

VTRVM Orta atteſtentur principijs ſuis in virtute & vitio ſuarum operationum. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo orta non atteſtantur principijs in complexionibus ſuis nec cōpoſitionibus naturalibus, ergo nec in virtute & in vitio operationum. conſequentia tenet, quia operationum principalium & ortorum virtus & vitium atteſtantur complexionibus & compoſitionibus eorundem. & aſſumptum patet, quia cerebro humidæ complexionis exiſtente nerui ſunt complexionis ſiccæ. Secundo ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ omnia orta ab vno principali ſibijnuicem in virtute & vitio ſuarum operationum atteſtarentur. arguitur conſequentia, quia quæcunq; atteſtantur vel aſſimilantur vni tertio ſunt ſimilia inter ſe, & patet falſitas conſequentis. multos. n. videmus hebetis viſus, auditus tamen acutiſſimi, & econuerſo. Tertio poſſibile eſt materiā generationis principij eſſe tēperatam materia generationis ortorum exiſtente diſtemperata, quo poſito in eſſe contingit produci principium temperatæ complexionis ſi agens temperatum fuerit, ortum tamen non, igitur &c. probatur maior quia materiæ generationis ortorum & principij ſunt diſtinctæ, ergo non repugnat vni illarum aduenire diſtemperantiam ꝗuis non adueniat alteri. Quarto poſſibile eſt cerebrum eſſe ſanum vt nunc ortis ab eo exiſtentibus ſanis ſimpliciter, igitur &c. tenet conſequentia, quia ſanitas ſimpliciter & ſanitas vt nunc in virtute & vitio ſuarum operationum non ſibijnuicem atteſtantur, vt in primo huius viſum eſt. & antecedens videtur colligi ex littera. Nam poſſibile eſt cerebrum eſſe ſenſibiliter paruum reſpectu temperati cum bonitate & temperantia complexionis ortis a cerebro in complexione & compoſitione exiſtentibus temperatis imma ſecūdum plurimum eſt ita, quo poſito in eſſe erit cerebrum ſanum vt nunc, orta tamen ab eo erunt ſana ſimpliciter. Vltimo arguitur. ſtat principium eſſe notabiliter læſum ortis ab eo non exiſtentibus læſis, igitur &c. antecedens patet experimento. videmus. n. aliquos fatuos in motiuis & ſenſitiuis operationibus alios excedentes, in quibus proculdubio principium eſt vehementer læſum. Quoſdā etiam cæcos a natiuitate videmus in quibus cogitatiuæ & memoratiuæ virtutis operationes ſunt optimæ, ita vt alijs ſubtilius ſpeculentur.

In oppoſitum eſt Gal. in littera.

In quæſtione primo præmittendæ ſunt diſtinctiones & notabilia quædam. Secundo concluſiones de quæſito.

Orta atteſtari prīcipijs dupl'r. Quantum ad primum ſit hæc diſtinctio prima, ꝙ orta atteſtari ſuis principijs poteſt dupliciter imaginari. Primo ſecundum complexionem vel compoſitionem eorum naturalem. Secundo quantum ad perfectionem vel imperfectionem vel virtutem & vitium ſuarū operationum. Orta & prīcipia in naturalibus cōpl'onibus atte Secunda diſtinctio eſt ꝙ adhuc dupliciť imaginari poſſumus orta & principia in naturalibus complexionibus ſibijnuicem atteſtari. Primo vtriſq; ad mediū generis. ſ. cutim cōparatis. Secundo vtriſq; comparatis ad medium propriæ ſpeciei. Exemplum primi, orta a cerebro frigida et humida reſpectu cutis ſicut eſt cerebrum dicerentur cerebro in naturalibus ſuis complexionibus atteſtari. Exemplum ſecundi, ſicut neruum humidum reſpectu temperati. & cerebrū humidū reſpectu tꝑati cerebri dicimus in naturalibus cōplexionibus ſibijnuicem atteſtari. Quid autem per principale membrum, & quod per ortum a principali ſit intelligendum ſatis eſt declaratum ſupra. Tertio præmittendū eſt ꝙ licet per ſpiritum animalem a cerebro ad organa ſenſuum exteriorum tranſmiſſum perficiantur operationes eorum animales & aliorum ortorum a cerebro, non tamē adæquate idem eſt temperamentum huius ſpiritus quo perficitur opō cerebri principalis vt imaginatio cogitatio &c. et operatio organi ſenſuum exteriorum. oportet. n. hunc ſpiritum ſecundum exigentiam diſtinctarum operationum in diſtinctis organis aliter & aliter de articulari, vt aliter in aure, & aliter in oculo, & ſic de alijs, licet alias probabiliter tenuerim ꝙ quamuis ſpiritus animalis præciſe eiuſdem temperamenti ad oculum ad aurem &c. a cerebro mitteretur, nec aliquam in his organis alterationem reciperet, in oculo tamen viſionem, & in aure auditionem produceret, quia in oculo per complexionem oculi ad actum videndi, in aure a complexione auris ad actum audiendi producendum determinaretur, ſicut alia agentia vniuerſalia in ſe non variata ad diuerſos effectus producendos a diſtinctis particularibus agentibus limitantur, primum tamē rationalibus apparet. Ex hoc ſequitur ꝙ non repugnat aduenire diſtemperantiam ſpiritui animali, per quam notabiliter impeditur operatio auditiua quamuis non notabiliter lædatur ſaltem per eſſentiam vel per proprietatem principale. ſ. cerebrum in ſua operatione, & econuerſo. poteſt. n. impediri in oculo debita dearticulatio ſpiritus animalis a cerebro ad oculum tranſmiſſi, quamuis ſpiritui in ventriculis cerebri contento nullum tale impedimentum adueniat.

ſtari dupliciter

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. Orta a cerebro vel ab alijs principalibus non neceſſario eiſdem in ſuis naturalibus complexionibus atteſtantur. patet, quia aliam requirit complexionem cerebrum, aliam auris, & ita de alijs, ergo &c. Secunda concluſio eſt. Quod principalia & orta ab eis non ſibijnuicem atteſtantur vel ſimilātur in ſuis cōplexionibus naturalibus vtrūq; ad medium generis ſiue cutim comparando. patet, quia cerebrū reſpectu cutis eſt cōplexionis humidæ, nerui vero ſiccæ, igitur &c. Tertia cōcluſio. Orta & principalia non neceſſario in cōplexionibus naturalibus ſibijnuicem atteſtantur, ambo correſpondēter ad media propriarum ſpecierum referendo. Patet primo, quia ſtat ortum eſſe naturaliter lapſum cerebro exiſtente tēperato, vt ſi neruo optico vel oculo adueniat mala complexio calida vel frigida & non cerebro. Item poſſibile eſt naturaliter aduenire diſformitatem materiæ generationis ſic ꝙ producatur cerebrum temperatum, neruus vero diſtemperatus, & econuerſo, igitur &c. antecedens arguitur, quia poſſibile eſt eſſe cerebrum naturaliter calidum neruo naturaliter frigido exiſtente, igitur poſſibile eſt cerebrū eſſe naturaliter temperatum neruo naturaliter frigido exiſtente, et per conſequens &c. Quarta concluſio eſt. Quod ſecundū plurimum deducto impedimento accidentali principium & orta in naturalibus complexionibus ſibijnuicem atteſtātur correſpondenter vtrūq; ad medium ſuæ ſpeciei referendo, ſic. ſ. ꝙ qualem obtinet denominationem principium in ſua ſpecie talē obtinet ortum ab eo in ſua ſpecie, & econuerſo. perſuadetur, quia virtus informatiua principij & ortorum generatiua eſt eadem, & materia generationis ſecūdum plurimum eſt vtrobiq; proportionalis &c. probatur minor, quia materia generationis ortorum eſt deciſa a materia generationis principalium & ab ipſa ſuperfluit vt infra de ſignis teſticulorum declarabatur. quod autē ab alio deciditur & ſuperfluit eidem proportionatur, ſic. ſ. ꝙ a temperata materia deciditur & ſuperfluit temperatū reſpectu eius quod a calida vel frigida materia ſuperfluit vel deciditur, igitur &c. Vult Gal. ergo ꝙ non adueniente accidētali

impedimento raro contingit eſſe principium temperatum quin orta ſint naturaliter temperata, & econuerſo. Item orta ordinantur ad principium ſicut ad finem ſed deducto accidentali impedimento ordinata ad finem ſunt proportionata fini, igitur &c. Et dixi notanter ſecundum plurimum quia poſſibile eſt eſſe in materia generationis talem difformitatem q orta & principium in ſuis naturalibus complexionibus erunt difformia quantũcunq; virtus informatiua fortis fuerit, ſicut ſi mẽſtruum quod pro materia generationis ſubijcitur deciſum fuiſſet a muliere cuius hepar eſſet vehementer calidum & aliorum membrorum habitudo frigida vel econtra. Ex hac concluſione ſequitur primo q ſecundum plurimum deducto accidentali impedimento orta & principia in virtute & vitio ſuarum operationũ ſibi inuicem atteſtãtur, ſic. ſ. q operationibus principij perfectis exiſtentibus in ſuo genere, ſunt operationes ortorum in ſuo genere perfectæ, lapſis vero lapſæ, & iſtam concluſionem intellexit Gal. in littera. Quæ. n. in temperamentis quibus ſuas producunt operationes ſibi inuicem atteſtantur, in operationibus etiam ab illis prouenientibus proportionantur.

Sequitur ſecundo, q in quolibet corpore vniformiter ſano orta & principia in ſuis temperamentis & operationũ virtute & vitio ſibi inuicem atteſtantur, in difformiter vero ſano vel ægro non neceſſario. Quinta concluſio ſequitur ex dictis. Poſſibile eſt principium in ſuis operationibus ſenſibiliter impediri quamuis ortum ab eo in ſuis operationibus non lædatur. patet primo, quia huiuſmodi temperamẽta ſunt diſtincta vt ſupra deductum eſt, ideo non repugnat aduenire vni diſtemperiem, quamuis non adueniat alteri. argumentum eſt probabile & maxime penes ſuperius declarata. Item per fumum aſcendentem ad medium ventriculum cerebri poteſt notabiliter impediri virtus imaginatiua vel cogitatiua quamuis non impediatur viſiua, igr̃ etc. idem patet in multis melancholicis & fatuis. Item non repugnat in poſtremo ventriculo cerebri diſtemperiem eſſe in humido merito cuius notabiliter impediatur operatio reſeruatiua quantũcunq; in cerebro generetur ſpiritus animalis temperatus qui ad oculum temperatum perueniens cauſabit tẽperatam viſionẽ, ergo &c. Nota tamen q ſi in principali eſſet diſtemperies qua diſtemperaretur ſpiritus aīalis in quantum pendet ab eo operatio viſiua læderetur operatio viſiua, quia temperamentum eius inquantum huiuſmodi læderetur. Et penes hoc nota q ſtat ſpiritui animali aduenire notabilem diſtemperiem, quamuis non notabiliter diſtẽperetur vt viſiuus vel audituus ſenſibiliter, & econuerſo. Ex quo probabiliter poteſt patere propter quid plures fatui habent operationes motiuas valde fortes, ita vt videãtur in eis multos ſanos excedere. phrenetici etiã in quibus eſt cerebrum diſtemperatum valde videntur frequẽter in virtute motiua ſanis fortiores. poteſt. n. dici probabiliter q licet in his ſit ſpiritus animalis cerebri notabiliter diſtemperatus, non tamen inquantum motiuus eſt, ſed adhuc tẽperiem habet per quã fortes motiones poteſt facere. Ex quo ſequitur vlterius hanc cõſequentiam non valere. idem eſt temperamentum per quod ſpiritus animalis per neruos a cerebro ad muſculum delatus producit motiuam & tactiuam operationem, ergo notabiliter diſtemperato ſpiritu vt ſenſitiuus eſt notabiliter diſtẽperatus vt motiuus, aut econuerſo, & plura alia poſſunt elici. Alij de fatuis & phreneticis dicunt q motiua virtus eſt in eis imbecillior q̃ in ſanis. Si tamen quandoq; apparet ipſos fortiores motiones producere, hoc eſt, quia cum maiori conatu & ſine conſeruatione periculi ſuas motiones aggrediuntur, quas ſi cum tanto conatu aggrederetur ſanus cæteris paribus fortiores produceret &c. Vltima concluſio. Sequitur q non neceſſario læſo orto a principio læditur principium. patet, quia poteſt aliq̃ cã nocumẽtũ ĩprimere in neruo aliquo q̃uis ĩ cerebro nullũ ĩprimeret nocumẽtũ. p̃t. n. imprimi nocumẽtũ in neruo orto a cerebro & nõ in cerebrũ, q̃a virtus cerebri fortior exiſtẽs ſufficiet hmõi nocumẽtũ repellere, & hoc de iſto.

Phrenetici pp qd q̃ſdã meliores hẽãt opõnes

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur q licet principium & orta in ſuis naturalibus complexionibus & compoſitionibus non ſimilent abſolute vel reſpectu medij generis, ſecundum plurimum tamen ſibi inuicem atteſtantur ipſis ad media propriarum ſpecierũ correſpondenter comparatis, vt in. q. declaratum eſt. Ad ſecundum conceditur q ſecundum plurimum ſublato accidentali impedimento omnia orta a principali in virtute & vitio ſuarum operationum & ſuis complexionibus ſibi inuicem atteſtantur, omnibus etiam ad media propriarũ ſpecierum correſpondenter comparatis, licet actualiter cõtingat oppoſitũ, & raro etiã naturaliter vt eſt in quæſtione declaratum. Ad tertium conceditur illud ad quod deducit argumentum, ſed illud eſt in paucioribus, & eodem modo dicitur ad quartum. De fatuis autem & phreneticis patet ex dictis quid ſit dicendum. Cæci autem ſubtilius alijs ſpeculantur per accñs, pro quanto ab exterioribus obiectis minus ab eorũ ſpeciebus diuertuntur, ergo &c.

Quæſtio … xvi.

VTRVM Ad ſaluãdum principales operationes cerebri ſit neceſſarium ponere plures quàm duas virtutes interiores abinuicem organice diſtinctas. ſcilicet ſenſum cõmunem & memoratiuam.

Arguitur multipliciter q ſic. Primo plura q̃ duo ſunt harum virtutum organa, igitur plures q̃ duæ ſunt huiuſmodi virtutes organicæ diſtinctæ. aſſumptum patet, quia tres ſunt in cerebro vẽtriculi interioribus virtutibus in ſuis operationibus ſeruientes, vt ſupra viſum eſt, quare &c. Secũdo præter ſenſum communem & rememoratiuam neceſſe ẽ ponere phãtaſiam, ideo &c. aſſumptum colligitur. 2. de anima. vbi poſt tractatum de ſenſu cõmuni fit propria mẽtio & determinatio de phantaſia. & confirmatur, q̃a actus proprius phantaſiæ eſt diſtinctus ab actu ꝓprio ſenſus cõmunis, igitur &c. aſſumptum arguitur, quia proprius actus ſenſus communis eſt de omnibus obiectis omnium ſenſuũ exteriorum ferre iudicium, & inter illa cõuenientiam & differentiam ponere, proprius actus phantaſiæ eſt obiectorũ apprehenſio apud eorum abſentiam & ſpecierum apprehẽſarum per ſenſum communem reſeruatio. hi autem actus ſunt diſtincti vt patet, ideo &c. Tertio præter virtutes iã dictas ponenda eſt æſtimatiua & cogitatiua virtus ab alijs organice diſtincta, igitur &c. aſſumptum colligitur. 2. colliget. cap. de operationibus virtutum quæ manifeſtantur in cerebro dum inquit. Sed cogitatio plus manifeſtatur in camera media & prima primi. doc. 6. cap. 5. Confirmaẽ, q̃a propria operatio cogitatiuæ virtutis diſtincta eſt a propria operatione ſenſus communis & memoriæ, igitur &c. aſſũptum colligitur in locis præallegatis vbi innuit huiuſmodi virtutis propriam operationem eſſe complexam formare, ex vno ad aliud diſcurrere, non ſenſatorum ſpecies ex ſanatorum ſpeciebus elicere, ideo &c. Quarto præter virtutes iam dictas ponenda eſt reminiſcitiua: igitur &c. aſſumptũ probatur, quia proprius actus reminiſcitiuæ virtutis alius eſt ab actu proprio ſenſus communis & memoriæ. eſt. n. memoratiuæ operatio continua conſeruatio, reminiſcitiuæ vero cõſeruatio intercepta. 2. colliget alleg. ca. Vltimo ad idem videtur. A. ſententia prima primi. doc. 6. alleg. ca. Et virtus quidem apprehẽſiua occulte & non ſentiens eſt, ſicut genus quinq; virtutum. & prima ſexti naturalium. vlti. ca. & Gal. 3. de accidẽti. 3. ca. dum inquit. Regitiua vero actio alia eſt imaginatio, alia diſcretio, alia memoria, vbi innuit tres eſſe virtutes huiuſmodi. & idem Auer. 3. de anima cõmen. 6. ſed addit reminiſcitiuam.

Auer.

Auicẽ.

Regitiua actio Auer.

Ad oppoſitũ arguiẽ ſic. quæcunq; in nobis apparent ex principalibus opõnibus cerebri ſaluari poſſunt duas ponẽdo ſolũ virtutes interiores. ſ. ſenſum cõem & memoratiuã, igitur &c. conſequẽtia tenet, & aſſumptũ inferius deduceẽ.

In iſta. q. erunt tres articuli. In primo præmittenẽ quædam terminorũ deſcriptiones & notabilia. In ſecundo tangetur ad quæſitum reſponſio quæ mentibus auctorum eſt

apparẽt cõformior. Tertio tractabit̃ ꝓbabilis modus ſuſti
nẽdi ſolũ duas eẽ īteriores v̓tutes abiuicẽ orgãice diſtictas.

Cerebri principales opõnes q̃.

Quantum ad primum ſciendum eſt primo per princi-
pales cerebri operationes intelligendas eſſe operationes ad
quas cerebrum primo finaliter ordinatur. hæ autem ſunt
opõnes perfectiſſimæ attributæ cerebro, ut cogitatio, ſyl-
logizatio, complexorum formatio &c. quarum cerebrum
ſecundum Gal. ſententiam non ſolum eſt productiuum
principium ſed etiam organũ, eo ꝙ in ipſo huiuſmodi ope-
rationes ſubiectiue perficiunt̃ ꝑꝑ q̄d᷑ dixit i lr̃a uoce princi
pales opõnes cerebri q̃ a ſolo principio fiũt. Has. n. ꝓducit
operationes & non in alio organo, ſed in cerebro ſubiecti-
ue recipiuntur, licet autem aliarum operationum animaliũ
ſit primum effectiuum, non tamen in eis, ſed in alijs orga-
nis ſubiectiue recipiuntur ut uiſiua in oculo, auditiua in au-
re &c. propter quod bene dixerunt antiqui ꝙ quarũdã ope
rationum animalium cerebrum eſt principium, quarũdam

Senſus dupl̃r.

uero principium & organum. Secundo ſciendum eſt ꝙ
penes auctores reperiuntur iſti termini, ſenſus interior, ſen-
ſus exterior, uirtus occulte comprahenſiua uirtus compre-

Virtus cõprehẽſiua dupliciter.

henſiua manifeſte. Intelligentes per ſenſum uel uirtutem
exteriorem uirtutem aptam obiectum comprahendere nõ
precedente cognitione alterius uirtutis comprahendentis
qualiter uirtutem uiſiuam dicimus ſenſum exteriorem. ap-
prehendit. n. uiſibile nec ad huiuſmodi apprehenſionem al-
terius uirtutis notitiam preſupponit. & hæc eadem dicitur
ab auctoribus manifeſte comprahenſiua, eo ꝙ eius immu
tatio ab obiectis exterioribus manifeſtior eſt. Econtra ue-
ro per ſenſum uel uirtutem interiorem intellexerunt uirtu-
tem non aptam obiectum comprehendere extrinſecũ niſi
idem fuerit prius ab alia uirtute cognoſcitiua comprahen-
ſum, qualiter cogitatiuam imaginatiuam uirtutes interio-
res appellant. Non. n. poteſt de coloribus iudicare cogitati-
ua uel imaginari imaginatiua niſi prius fuerit uiſu color ap-
prehenſus, quælibet. n. apprehenſio uirtutum interiorũ ap-
prehenſionem factam in exterioribus ſenſibus præſuppo-
nit, & hec eadem dicitur uirtus occulte comprahenſiua, ꝓ
quanto eius immutatio ab obiectis uidetur occultior. hanc

Auicẽ.

diſtinctionem prima ſexti naturalium. ulti. cap̃. dixit Auic.

Virtus apprehẽdens duplex.

Sed uis apprehendens duplex eſt. alia. n. eſt uis quæ appre-
hendit de foris, alia eſt quæ apprehendit ab intus. Intelligẽs
per uirtutem de foris apprehendentem uirtutem aptam im
mediate per obiecti exterioris ſpecies immutari. Econtra
uero per uirtutem apprehendentem ab intus uirtutem non
aptam immediate per ſpecies obiecti exterioris immutari
ſed mediante immutatione alterius &c. Tertio ſciendum
eſt ꝙ neceſſitas ponendi uirtutes interiores præter ſenſus
exteriores, ex hoc colligi poteſt, quia in nobis et animalibus
brutis experimur aliquas notitias in ſenſus exteriores non
reducibiles, ergo preter illos oportet poni interiores ſenſus.
Aſſumptum pluribus vijs deduci poteſt ex dictis auctorũ
colligendis. Prima quia experimur nos & bruta compræ
hendere conuenientiam & differentiam inter album & dul
ce & generaliter inter quæcũq; obiecta diſtinctorum ſen-
ſuum, vt canis videns lac iudicat ipſum dulce & comeſti-
bile, lapidem vero durum & non comeſtibilem. hoc autẽ
iudicium non poteſt in aliquem vnum ſenſum exteriorẽ.
reduci. nullus. n. ſenſus exterior aptus eſt dulce & albũ cõ-
prahendere nec etiam in plures, quia non iudicatur differẽ-
tia vel conuenientia inter extrema comparabilia niſi ab ali
qua vna potentia cognoſcitiua vtrũq; comparabilium cõ-
prahendatur. Ponenda eſt igitur in nobis & brutis aliqua
virtus vna indifferenter potens obiecta diuerſorum ſenſuũ
comprahendere, ex qua non paruam commoditatem ani-
malia conſequuntur. Si enim carerent ea non plus mouere-
tur bos dum fameſceret ad guſtandum herbam q̃ lapidẽ
vel lanam ab eo viſam, propter quod Auicẽ. quarta ſexti
naturalium. primo cap̃. Si autem non eſſet in animalibus
virtus in qua coniungerentur formæ ſenſatorum difficilia
eſſet eis vita ſi olfactus non oſtenderet ſaporẽ &c. & infra.
Oportet ergo ſine dubio vt formæ iſtæ habeant vnum ali-
quod in quo coniungantur intrinſecus. Secunda via ad
idem concludendum ſumitur ex hoc, quia nullus ſenſus ex
terior eſt ſui actus perceptiuus. non enim percipit viſus ni-
ſi colorem vel coloratum lucem vel lucidum quorum nul
lum eſt viſio. Cum igitur percipiamus noſtram audi-
tionem viſionum &c. patet præter ſenſus exteriores po-
nendam eſſe virtutem interiorem actus ſenſuum exterio-
rum comprahendentem. Sed forte dicetur ꝙ hæc virtus
eſt ſolum in homine, & eſt intellectus qui non eſt virtus or
ganica, ſed huius oppoſitum experientia dictat, quia ex-
perimento patet canem ſonum audiẽtem oculos flecte-
re verſus illam differentiam poſitionis, vnde ſonus au-
ditur, vt ſonans viſu percipiat: & ſic percipit ſe poſſe
uidere. Tertia uia, quia per ſenſus exteriores non per-
cipitur niſi obiectum poſitiuum. non enim comprahen-
ditur exteriori ſenſu niſi illud cuius ſpecies in organo
recipitur. Cum igitur comprahendimus tenebram ſi-
lentium, & alia huiuſmodi priuatiua, quorum nullum
cauſat ſpeciem in organo, patet ꝙ non per exteriorẽ uirtu
tem, ſed per interiorem huiuſmodi priuatiua obiecta cõ-
prahenduntur. Quarta via ſumitur ex perceptione ob-
iectorum ſenſibilium apud eorum abſentiam quæ in ſen-
ſus exteriores reduci non poteſt. non enim percipit uiſus ui
ſibile niſi dum ab eo actualiter permutatur, nec guſtus gu-
ſtabile vel ſaltem non poteſt illud per notabile tempus
comprahendere in eius abſentia. Cum igitur tam in
nobis quàm in brutis experiamur longo tempore abſen-
tibus obiectis exterioribus a nobis eadem comprahen-
di, vt equus quærit ſtabulum ſuum a quo eſt multum
diſtans, & ſponte mouetur ad fluuium abſentem vbi
alias aquam potauit. nos etiam in ſomno ligatis ſenſi-
bus exterioribus abſentia obiecta comprahendimus,
propter quod quarta ſexti naturalium. allega. cap̃. Sed
ſenſus exterior non prodeſt in ſomnis quia aliunde qui
imaginatur colores eſt priuatus oculis, Reſtat ergo vt
hoc fiat in ſenſu interiori. Vltima via ex hoc ſumitur
quòd eadem res ſimul in diuerſis ſitibus a nobis recta
ſenſatione percipitur: vt ſi quis aſpiciat guttam aquæ
ab alio velociter cadentem per aerem apparebit vna
linea a principio ad finem deſcenſus protenſa. cuius cau-
ſa videtur, quia gutta a principio caſus non ſolum a
viſu, ſed etiam a ſenſu communi fuit apprehenſa, &
prius quàm impreſſio in ſenſu communi cauſata dele-
ta fuerit propter motus velocitatem viſa eſt gutta in ſi-
tibus inter medijs, quare a ſenſu comprehenditur eſſe
corpus vnum longum a principio ad finem deſcenſus pro-
tenſum. Et idem contingit de baculo recto cuius una ex-
tremitas circulariter moueatur. videtur enim circulus
unus. hoc autem in ſolum ſenſum uiſus reduci non po-
teſt. eo ꝙ non eſt aptus in medio uniformi hoc obie-
ctum comprehendere niſi ubi eſt. reducetur igitur in ſen-

Auicẽ.

ſum interiorem, & hanc uiam expreſſit Auicẽ. prima ſexti
naturalium. ultimo cap̃. dum inquit. Cum autem volue-
ris differentiam ſcire inter opus ſenſus exterioris & opus
ſenſus communis attende diſpoſitionem unius guttæ cadẽ-
tis de pluuia & uidebis rectam lineam, & attende diſpo-
ſitionem unius recti cuius ſummitas moueatur in circui-
tu & uidebitur circulus. & infra. Cum autem deſcribi-
tur in ſenſu communi & remoueatur antequam deleatur
forma ſenſus communis comprahendit eam ſenſus ex-
terior illic ubi eſt, & comprahendit eam ſenſus communis
quaſi eſſet illic ubi fuit: & quaſi eſſet illic ubi eſt, & uide
diſſenſionem circularem aut rectam. hoc autem impoſſi-
bile eſt comparari ſenſui exteriori ullo modo. Vltimo pre-
mittendum eſt ꝙ ſicut ſpecies obiecti ſenſibilis in orga-
no ſenſus recepta mere naturaliter agit obiectum poten-
tiæ cognoſcitiuæ præſentando & diſtinguendo naturali-
ter contra uoluntarie agere, ita mere naturaliter ſenſitiua
uirtus operat̃ ad obiecti illius cõprahenſionẽ, ſic. ſ. ꝙ ſicut

ſpecies in organo ſenſus recepta cum debitis circunſtantijs
non poteſt non repreſentare obiectum, ita nec cognoſcitiua
virtus poſſet illud non compræhendere. Ex quo ſequitur
ꝙ quãdiu in organo virtutis cognoſcitiuæ eſt ſpecies alicu
ius obiecti conuenienter repreſentari cum debitis circũſtã-
tijs, tandiu fit obiecti actualis apprehenſio. cauſis.n.mere
naturaliter ad effectum cauſandum concurrentibus debite
coniunctis producitur effectus. Ex quo ſequitur vlterius
ꝙ non contingit eandem virtutẽ organice oĩno eſſe cõpræ
hẽſiuã et ſpẽrũ ceſſante actuali repreſentatione reſeruatiuã.
Quantum ad ſecundum articulum ſciendum eſt ꝙ iux-
Virtutes interiores quinq́. ta ſententiam Auicẽ. prima primi. alle. ca. quinq́ ſunt vir-
tutes interiores ab inuicem organice diſtinctæ. ſ. ſenſus cõ-
munis phantaſia imaginatiua ſiue cogitatiua æſtimatiua et
memorialis, licet enim a medico ſenſus communis & phã-
taſia ponantur vna virtus cum in eodem organo. ſ. anterio
ri ventriculo cerebri ſuas perficiant operationes, diſtinctæ
tamen ſunt organice, quia in diſtinctis eius organi partibus
illas perficiunt. Prima igitur interiorum virtutum ab aucto
Opatio ſenſus cõis. ribus ponitur ſenſus communis cuius operatio eſt de oĩbus
ſenſibilibus & actibus ſenſuum exteriorum fere iudicium.
propter hoc.n. ſenſus cõmunis appellatur cuius organum
Senſus cõis qd. eſt prior pars anterioris ventriculi cerebri. Et quia nõ eiuſ-
dem virtutis eſt obiecta comprehendere, & eorũdem ſpẽs
reſeruare ceſſante actuali cognitione, vt in præcedenti arti
culo deductum eſt, experimur autem ſpecies obiectorum
per ſenſum communem apprehenſorum ceſſante actuali
apprehenſione ſeruari, ideo præter ſenſum communem cõ
cluſerunt ponendam eſſe virtutem aliam pure reſeruatiuã
quæ ſpecies apprehenſorum per ſenſum cõmunem ceſſan
te actuali apprehenſione ſenſus cõmunis reſeruaret, & hãc
nominauerũt phantaſiam cuius organum eſt poſterior ps
primi ventriculi anterioris cerebri. Et hãc differentiam oc-
culte innuebat Aui. prima primi alleg. c. dum dixit. Et quæ
Auicẽ. earum duarum eſt recipiens, alia eſt a cuſtodiente. hoc au-
tem certificare eſt philoſophi. Sed tu dices Auic. tamẽ. 6.
naturalium particula prima aſſerit ſenſum cõmunẽ & phã
taſiam eſſe virtutem eandem dum dixit. Virtutum autem
apparentium & occultarum vitalium vel ſenſibilium, pri-
Phantaſia pro ſẽſu cõi. ma eſt phantaſia quæ eſt ſenſus communis. Ad hæc & ſi
milia dicendum eſt ꝙ Auicẽ. & alij auctores hoc nominæ
phantaſiæ frequenter vtuntur æquiuoce, vt etiam quãdoq́
ſumatur pro ſenſu communi. Tertia virtus eſt quã nomi-
nant imaginatiuam cuius neceſſitas ex hoc ſumitur, q̃a præ
ter operationes iam dictas in nobis experimur complexa
formari compoſitioni & diuidi vnum ex altero concludi.
& hæ operationes virtuti imaginatiuæ attributæ ſunt, quæ
ſecundũ Auic. denominaẽ imaginatiua ſecundũ ꝙ ſubordi
naẽ æſtimatiuæ. Cogitatiua vero dr̃ vt rõni vel intellectui
ſubſeruit, quandoq́ etiã dicitur imaginatiua ſecundũ ꝙ ab
ſolute potens eſt cõponere vel diuidere abſq́ hoc ꝙ ad hoc
iudiciũ ſequaẽ aut aſſenſus vel diſſenſus, ꝑ q̃to tñ ad hanc
cõpõnẽ vel diuiſionẽ ſequiẽ aſſenſus vel diſſenſus fides cre
dulitas &c. dr̃ cogitatiua, & huius organum eſt pars añrior
medij ventriculi cerebri. Nota tñ ꝙ hoc nõie imaginatiua
multũ equiuoce vtunẽ auctores. q̃nq́.n. ſumiẽ pro phanta-
Virtus imaginatiua multiplicíter. ſia qualr̃ eã ſumpſit Auer. 3. colliget. alle. ca. dũ dixit. Et di-
cimus ꝙ virtus imaginatiua ſtat in priora cerebri, & illa ẽ
quæ rerũ figurã retinet poſtq́ ſeparata eſt a ſenſu cõi. et. A.
ſexti naturaliũ alle. ca. Dixit.n. ꝙ poſt hãc. ſ. ſenſum cõem
eſt imaginatio quæ eſt etiã vis ordinata in extremo añrio-
ris concauitatis cerebri retinens quod recipit ſenſus cõis a
quinq́ ſenſibus & remanet in ea poſt remotionem illorum
ſenſibilium. Hic.n. manifeſte ſumitur imaginatio pro phã-
taſia infra eodem cap̃. dixit ꝙ poſt. ſ. ſenſum communem
& virtutem nunc dictã eſt vis quæ vocatur imaginatiua
operatione animæ vitalis & cogitans operationem animæ
humanæ quæ eſt vis ordinata in media concauitate cere-
bri vbi eſt neruus etc. hic.n. palam ſumpſit imaginatiuam
proprie vt contra phantaſiam diſtinguitur, quia tamen præ
ter iã dictas operationes in nobis & brutis experimur ope-
rationem altiorem. ſ. elicere ſpeciem & notitiam inſenſato-
rum ex ſpeciebus & notitijs ſenſatorum ut ouis ex motu co
lore & figura lupi apprehenſis conceptum elicit inimicitiæ
quæ non eſt res ſenſu percepta, ideo præter iam dictas vir- Virtus æſtimatiua.
tutes poſuerunt aliam altiorem quam nominant æſtimati-
uam, licet hæc virtus in homine apud Auer. dicatur cogita
tiua. in brutis vero æſtimatiua, huius igitur virtutis opera-
tio eſt diſcernere quid conueniens quid inconueniens ſit qđ
proſequendum quid fugiendum, & conſequenter ſpecies
non ſenſatorum elicere & per hanc bruta ſe regunt, nõnul
li etiam homines prætermiſſa rõne per hãc ſolam virtutem
ſuas actiones dirigũt. Et huius organum eſt poſterior pars
medij vẽtriculi cerebri. vnde prima ſexti naturalium alle.
ca. deinde eſt vis æſtimationis quæ eſt vis ordinata in ſum
mo mediæ concauitatis cerebri apprehendẽtis intentiones
non ſenſatas quæ ſunt in ſingulis ſenſibus ſicut vis quæ eſt
in oue iudicãs ꝙ ab hoc lupo eſt fugiẽdum, & ꝙ huic agno
eſt miſerẽdum. Et colligitur idem prima primi. alle. ca. Ex
quo patet iuxta auctorum ſententiam perfectiſſimam cere
bri partem eſſe eius medium ventriculum. Sed quia præter
has operationes experimur in nobis reſeruari ſpecies olum
quæ per iam dictas virtutes ſunt apprehenſæ, nec hoc ſolũ
poteſt in phantaſiam reduci cum ſit virtus anterior nec in
aliquam aliarum dictarum, cum quælibet earum ſit virtus Opõ virtutis memoratiuæ.
cognoſcitiua, ideo præter virtutes iam dictas auctores aliã
virtutem dixerunt quam appellant memoratiuam, cuius
operatio eſt omnium quæ per anteriores virtutes compræ
hendimus ſpecies reſeruare, propter quod dixerunt in ea to
tum theſaurum cognoſcitiuarum virtutum recondi, cuius
organum eſt poſtremus ventriculus cerebri. Videtur tamẽ
Auicẽ. in ſuperficie verborum limitaſſe actum reſeruandi
huius virtutis ad ſpecies non ſenſatorum apprehenſorum
per virtutem æſtimatiuam, vnde ſexto naturalium. alleg.
cap̃. Deinde eſt vis memorialis & reminiſcibilis quæ ẽ vis Via memorialis & reminiſcibil.
ordinata in priori concauitate cerebri retinens quod cõpræ
hendit vis æſtimationis de non ſenſatis intentionibus ſin-
gulorum ſenſibilium. Credendum tamen eſt in memorati
ua non ſolum ſeruari ſpecies non ſenſatorum, quia in ea re-
ſeruantur ſpecies omnium quæ per æſtimatiuam virtutem
apprehenduntur, ſed per ipſam non præciſe inſenſata ſed
etiam ſenſata compræhenduntur, eo ꝙ interiores virtu-
tes ſenſata compræhenduntur, ſed quicquid poteſt virtus
inferior cõpræhendere poteſt ſuperior et adhuc plus, iõ etc.
Item non poteſt æſtimatiua elicere ſpeciem inimicitiæ lu-
pi niſi lupo apprehenſo, ergo &c. quia tñ perfectior actus
virtutis memoratiuæ eſt ſpecierum non ſenſatorum reſer-
uatio, ideo maxime ipſam circunloquitur Aui. per hoc hæc
in ſumma videtur clarior virtutum interiorum ſubordina-
tio, prout ex dictis potui eligere.
Quantum ad tertium articulum præmittendum eſt
primo ex dictis in primo articulo, quòd omnis interior
virtus eſt reſeruatiua vel cognoſcitiua, eo quòd nulla
eadem organice eſt reſeruatiua & cognoſcitiua ad ſen-
ſum datum. Vlterius ſupponendum apud ponentes plu-
res virtutes interiores comprehenſiuas, & reſeruatiuas
ſemper poſteriorem in ordine incipiendo a ſenſu com-
muni eſſe perfectiorem alijs paribus, & conſequenter
quicquid poteſt anterior poteſt poſterior, & adhuc am-
plius. quicquid enim poteſt per ſenſum communem ap-
prehendi eſt apprehenſibile ab imaginatiua, quia de quo-
libet per ſenſum communem apprehenſo poteſt imagi-
natiua virtus complexa formare componere & videre.
Similiter quicquid a virtute imaginatiua comprehendi
poteſt a virtute etiam æſtimatiua poteſt comprehendi,
quia de quolibet tali poteſt iudicare quid conueniens vel
inconueniens. ſcilicet fugiendum vel proſequendum &c.
non tamen econuerſo. Et per idem patet ꝙ cuiuſcunq́
ſpecies poteſt reſeruari in phantaſia, eiuſdem poteſt ſpe-
cies in memoratiua reſeruari: & nõ econtra quia cuiuslibet
per

per æſtimatiuã apprehenſi ſpẽs in memoratiua reſeruari p̃t ſed cuiuſcunq; ſpẽs reſeruatur in phãtaſia illud eſt per æſtimatiuam appræhenſibile,& non econtra,igitur &c.

Hoc præmiſſo ſit hæc prima concluſio.ꝙ per diſcurrere & complexa formare quæ in nobis & brutis pariter experimur non euidenter concluditur in nobis vel in brutis ponendam eſſe virtutem interiorem compræhenſiuã a ſenſu cõmuni organice diſtinctam.perſuadetur ſic.ſenſus cõmunis eſt potens complexa formare diſcurrere &c.aſſumptum perſuadetur,quia ſenſus communis compræhendit conuenientiam & differentiam inter obiecta diuerſorũ ſenſuum,& conſequenter complexa format &c.Item componit & diuidit in iudicando album eſſe dulce compræhẽdendo etiam tenebram & ſilentium & alia huiuſmodi priuatiua,vt in primo articulo dicebatur,& per idem videtur diſcurrere.iudicat.n.ſilentium ex hoc ꝙ auditum percipit nõ moueri a ſono,ex hoc igitur ꝙ ſenſus auditus non mouetur a ſono concludit eſſe ſilentium,& hoc eſt diſcurrere. Item ſomnus eſt paſſio ſenſus communis , vt colligitur in libro de ſomno & vigilia,ſed in ſomno diſcurrimus & formamus complexa,ideo &c. Secunda concluſio.Ex apprehenſione eorum quæ ab exterioribus ſenſibus cõpræhendi nõ poſſunt non concluditur euidenter præter ſenſum communem ponendam eſſe aliam virtutem compræhenſiuã interiorem ab eodem diſtinctam organice.perſuadetur ſic. ſenſus communis potens eſt in ſe conceptus non ſenſatorum elicere,igitur &c.aſſumptum arguitur , quia ſenſus cõmunis poteſt actum audiendi,& vniuerſaliter cuiuſcunq; alterius ſenſus actum comprehendere,quorum nullum eſt res ſenſata.igitur &c.Item ſenſus cõmunis poteſt tenebrã ſilẽtium & priuatiua compræhendere,quorum nullum eſt ſenſatum,igitur &c. Tertia concluſio.Sequitur ꝙ præter ſenſum communẽ ad ſaluandum ea quę in nobis apparẽt ex præſentibus operationibus cerebri,non oportet poni aliam virtutem interiorem cognoſcitiuam ab eodem organice diſtinctam.Probatur primo,quæcunq; in nobis apparentia ſaluari poſſunt non ponendo aliam virtutem interiorẽ cõpræhenſiuam a ſenſu cõmuni organico diſtinctam &c.igitur fruſtra ponetur illa.aſſumptum declarabitur infra ſoluendo argumenta alterius poſitionis.Item hoc eſſet ꝓpter compoſitionem diuidere ſyllogizare & ſpecies non ſenſatorum formare vel elicere:ſed hæc omnia ſaluari poſſunt nõ ponendo aliam virtutem interiorem compræhenſiuam a ſenſu communi.igitur &c.conſequentia patet.& aſſumptũ ſupra declaratum eſt.Itẽ aliter arguunt quidam . quicquid poteſt ſenſus cõmunis poteſt æſtimatiua virtus , & adhuc vltra vt tenet aduerſa poſitio.igitur ad ſaluandum ea quæ in nobis apparent ſufficit virtus æſtimatiua , & per conſequens non oportet poni ſenſum communem . conſequens eſt falſum vt patet,hoc argumentum eſt mere probabile.

Ex his ſequitur primo ꝙ vnica eſt virtus comprahẽſiua potens de obiectis exteriorum ſenſuum iudicare,& circa eadem exercens actus componendi diuidendi ſyllogizandi cogitandi &c. Sequitur ſecundo oẽs eas propõnes eſſe cõcedendas.ſenſus cõis eſt imaginatiua.ſenſus cõis eſt cogitatiua &c.in ordine tñ ad alias & alias opõnes recipit hmõi denominationes,pro quanto.n.potens eſt de obiectis oĩum aliorum ſenſuum exteriorum fere iudicium denominat̃ ſenſus cõmunis.prout vero componit diuidit ſyllogizat et ſpecies elicit non ſenſatorum ex ſpeciebus ſenſatorum denominatur cogitatiua imaginatiua &c. Sequitur tertio vnicum eſſe ventriculum cerebri.ſ.anteriorem in quo ſubiectiue omnes hæ perficiuntur operationes,quia vbi eſt ſenſus communis illic ſubiectiue perficiuntur omnes huiuſmodi operationes.ſed hoc eſt in anteriori vt oẽs teſtantur,iõ &c.

Ex quo vlterius ſequitur perfectiſſimam cerebri partem eſſe anteriorem ventriculum cerebri. Quarta concluſio ponitur ꝙ ad ſaluandum ea quæ in nobis apparent ex principalibus operationibus cerebri neceſſe eſt præter ſenſum communem poni aliquam virtutem interiorem reſeruatiuam non cognoſcitiuam a ſenſu communi organice diſtinctam.probatur,quia alias ſaluari non poſſet qualiter actuali obiecti cognitione ceſſante de nouo fiat eiuſdem obiecti actualis apprehenſio nullo obiecto nouiter præſentato exterius cuius oppoſitum experimur. Canis.n.poſt ſomnũ nõ videns dominum quærit vt inueniat ipſum, & per conſequens apprehendit ipſum,& non per ſpeciem ab obiecto nouiter productam.igitur per ſpeciem cauſatam a ſpecie prius reſeruata.cum igitur illa ſpecies non fuit reſeruata in virtute cognoſcitiua,quia tunc ſemper fuiſſet actualis obiecti compræhenſio ſequitur ꝙ reſeruata fuit in organo non cognoſcitiuo ſed pure reſeruatiuo. Quinta concluſio ſequitur ꝙ præter virtutem memoratiuam nõ oportet poni virtutem aliam interiorem in nobis reſeruatiuam ab ipſa organice diſtinctam.patet,quia vni virtuti interiori cognoſcitiue ſufficienter correſpondet & deſeruit vna virtus reſeruatiua.Cum igitur non ſit ponenda niſi vna interior virtus cognoſcitiua per præcedentes cõcluſiones,ſequitur &c. Itẽ quia vt probatum eſt memoratiua virtus reſeruare poteſt quicquid poteſt phantaſia reſeruare.igitur fruſtra poneret̃ phantaſia præter memoratiuam. Et ex his patet reſpõſio ad quæſitum.ſ.ꝙ præter ſenſum communem & memoratiuam ad ſaluandum ea quæ in nobis apparent ex operationibus principalibus cerebri non ponendæ ſunt aliæ virtutes interiores organice diſtinctæ ab his . & huic conſonat ſententia Ariſto.in lib.de ſomno,vbi ſomnum ſenſui communi attribuit.Cum enim non minus reſeruentur ſpecies apprehenſorum per imaginatiuam æſtimatiuam &c.q̃ apprehenſorum per ſenſum communem,non apparet cur nõ ſic contingat æſtimatiuam & imaginatiuam ſomniare ſicut ſenſum communem.Item quia vt ſupra tactum eſt in ſomno complexa formamus ſyllogizamus & ſpecies non ſenſatorum ex ſpeciebus ſenſatorum frequenter elicimus. ideo &c. Et penes hanc viam tenendum eſt medium ventriculum cerebri proprie non eſſe organum alicuius virtutis interioris comprahenſiuæ vel reſeruatiuæ . Eſt enim ſicut via media delationis ſpecierum ab anteriori vẽtriculo ad poſteriorem,& econtra.

Sed contra hanc poſitionem ſunt difficultates quædam. Prima.quia ſi ſolũ eſſet vna virtus cognoſcitiua interior, & cum eodem temperamento omnes perficies operationes iam dictas,ſequitur ꝙ læſa imaginatiua læderetur operatio propria ſenſus communis . & econtra . ſimiliter læſa operatione æſtimatiua læderetur imaginatiua . & econtra. arguitur conſequentia quia ex quo idem eſt temperamentũ & organum per quod omnes huiuſmodi operationes perficiuntur impoſſe eſt vni accidere læſionẽ quin accidat alteri. ſed huius oppoſitũ colligitur. 3.de accidenti.cap̃. 3. vbi de Theophilo medico legitur ꝙ habebat læſionem imaginatiuæ virtutis.imaginabatur enim in angulo domus eſſe tibicines qui tamen ibi non erant , non tamen in eo erat læſa operatio æſtimatiua . percipiebat enim eos tanquam inimicos debere expelli . econtra vero ſe habebat ille qui omnia vaſa proprio nomine nominabat, deinde proijciebat.in eo enim non erat læſa imaginatiua nec ſenſus communis,ſed ęſtimatiua cum nõ perciperet ad quid eſſent vtilia vt teſtatur ibidem Gal.& ſimiliter iſte qui puerum ex feneſtra proiecit,vt quarto interiorum . ſecundo cap̃o. & colligitur idem prima tertij.illo cap̃.Has operationes ingreditur læſio &c. Secunda difficultas eſt.ſi apud obiectorũ abſentiam reſoluantur ſpecies iam dictæ cur non ita mouent ſenſum communem in tempore vigiliæ ſicut in tempore ſomni. ſi.n.adſit ſpecies ad mouendum et organum & virtus apta moueri non apparet cur non debeat huiuſmodi motus fieri in vigilia. Ad primum iſtorum penes alias recitata neganda eſt conſequentia.negatur.n.illa conſequentia.Idem eſt temperamentum & organum quo perficitur operatio ſenſus cõmunis imaginatiuæ & æſtimatiuæ.igitur læſa æſtimatiua læditur imaginatiua . & econtra ſicut nõ ſequit̃ idẽ eſt calor quo os nutrimentum digerit et

attrahit.igitur impedita digeſtiua impeditur attractiua.vel econuerſo quia non repugnat illud temperamentum fieri alteri illarum operationum diſconueniens & diſproportionatum,propter quod lædetur altera illarũ operationum, quãuis non fiat alteri diſproportionatum,ita vt illa manifeſte lædatur.ſed de hoc plenius videbitur infra. Ad ſecũdum colligitur reſponſio in libro de ſomno, co.n.ꝙ motus ſenſus communis ab exterioribus ſenſibus ſunt vehementes occultant & impediunt debiliores motus aptos prouenire a ſpeciebus reſeruatis.Si vero contingeret aliquem habere imaginationem vehementem,propter quam quaſi tota aialis virtus ab exterioribus ſenſibilibus diuerteretur non repugnaret hunc illud pati in vigilia a ſpeciebus reſeruatis, quod alij a ſpeciebus exteriorum obiectorũ actualiter mouentium patiuntur. vt quarta ſexti.naturalium ſecundo.ca. & tertio colliget.cap̃.de accidentibus ſuperuenientibus viſui & cauſis eorum . quamuis aliter Auerro. & aliter Auicen.ſenſerit.& tu vide.

Auer. Auicẽ.

Cerebri medius vẽtriculus qd.

Phantaſia dupl̃r ſumpta quid.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum probabiliter defenſando poſitionem tactam in tertio artic. dicitur ꝙ medius ventriculus non eſt organum &c. ſed ẽ via delationis ſpecierum ab anteriori ad poſteriorẽ.& ecõtra. & neceſſarium fuit inter anteriorem & poſteriorẽ hanc diſtantiam mediare,ne ſemper fieret actualis immutatio a ſpeciebus reſeruatis in ſenſu communi. Ad ſecundum dicitur ꝙ phantaſia ſumpta pro virtute pure reſeruatiua eſt idem ꝙ memoratiua,& eius organum eſt poſtremus ventriculus.ſumpta vero pro virtute compræhenſiua obiectorum apud eorum abſcentiam eſt ſenſus communis. Dicta eſt autem phantaſia , quia obiectorum apud abſentiã cõpræhenſiua,& quia ſic ratione differt a ſenſu communi. de ipſa Ariſto.propriam fecit determinationem. Item ad tertium tenendo hanc poſitionem dicendum illos fuiſſe illius opinionis. Ad quartum dicitur ꝙ actus reminiſcendi & memorandi prout ſunt actus cognoſcendi rem ſub ratione præteriti &c.non ſunt actus memoratiuæ virtutis vt contra cognoſcitiuas diſtinguitur,ſed cogitatiuæ vel æſtimatiuæ quæ ſolum ratione differt a ſenſu communi. Actus tamen reſeruandi non cognoſcitiuus eſt actus ſolius memoratiuæ vt diſtinguitur contra cognoſcitiuam virtutem . & penes hoc differt operatio memoratiua & reminiſcitiua vt

Auer.

dixit Auer.Actus.n.reſeruandi in ordine ad quem denominatur virtus memoratiua eſt reſeruatio continua, quia ſpeciei continue de ſe ſufficientis mouere virtutem cognoſcitiuam.Actus vero in ordine ad quem denominatur virtus reminiſcitiua eſt reſeruatio intercepta.i.ſpeciei non de ſe cõtinue ſufficientis mouere virtutem cognoſcitiuam , ſed ad hoc longius requiritur diſcurſus,vt debet videri in libro de memoria.cum hoc tamen ſtat eandem virtutem organice eſſe memoratiuam & reminiſcitiuam. Ad vltimum patet quid ſit dicendum hanc viam probabilem defenſando. Si quis autem vellet ſequi viam auctorum vt ſonat ſeries ſecundi articuli facile ſolueret argumenta adducta pro iſta poſitione vt patet &c.

Quæſtio. xvij.

VTRVM Omnis immoderata diſcraſia lædatur a ſimili & iuuetur a contrario vſu moderato. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo.aliqua immoderata diſcraſia iuuatur a ſimili,ergo quæſtio falſa.antecedens arguitur,quia aliqua immoderata diſcraſia cõſeruatur a ſimili, igitur aliqua iuuatur a ſimili antecedens arguitur,quia quælibet conſeruatio fit per conſimilia.calidiora.n.corpora calidioribus indigent adiutorijs & frigidiora frigidioribus , vt colľr.3.huius. Secundo ſiľe non agit in ſimile nec patitur a ſiľi,igitur ſimile non lædit ſimile nec læditur a ſiľi.añs arguitur , quia omnis actio ſaltem corruptiua fit ratione contrarietatis quę non reperitur inter ſimilia,vt coiľr primo de generatione.

Auicẽ.

& ſecunda primi.doc.3.3.ca. Tertio arguitur quorũcũq; vnũ eſt per ſe corruptiuũ alterius,& econtra neutrum eſt alterius iuuatiuum vel conſeruatiuum,ſed quorũcunq; contrariorum vnum eſt per ſe alterius corruptiuum , & econtra,igitur &c.conſequentia patet cum antecedente. Quarto arguitur.qualitercunq; approximantur cõtraria naturali diſcraſiæ aliquid de naturali diſpoſitione abijciunt,eo ꝙ q̃cunq; contraria debite approximata mutuo ſe alterant , ergo qualitercunq; naturali diſcraſiæ approximentur cõtraria ipſam lædunt.conſequentia tenet,eo ꝙ non abijcit naturalis diſpoſitio niſi per inductionem diſpoſitionis præter naturam.Item & in idem redit quandocũq; remouet̃ corpus vel membrum a ſua diſpoſitione naturali læditur , ſed qualitercũq; approximetur cõtrarium a ſua naturali diſpoſitione remouetur,eo ꝙ aliqua diſpoſitio naturalis abijcitur ergo tunc læditur,& per conſequens nõ iuuatur. Vltimo. cuiuſcũq; corporis vel membri diſcraſia naturalis frigida magis & facilius læditur a calidis q̃ a frigidis alijs paribus igitur &c.antecedens arguitur,quia cuiuslibet corporis vel membri naturaliter ſe habentis complexio naturalis declinans eſt ad calidum,igitur cuiuslibet talis complexio naturalis promptior eſt labi ad calidum q̃ ad frigidum , & per conſequens alijs paribus a calido magis apta lædi q̃ a frigido,& hoc de iſtis argumentis.

Ad oppoſitum eſt Galenus in littera.

In quæſtione primo præmittentur notanda præambula.Secundo concluſiones de quæſito.

Per immoderã diſcraſiã qd intelligẽdum.

Aliqd alteri ſimile dupliciter.

Quantum ad primum præmittendum eſt primo ꝑ immoderatam diſcraſiam in propoſito intelligendum eſſe diſtemperantiam naturalem qua corpus vel membrum aliquod lapſum eſt extra iuſtitiale temperamẽtum ſiue lapſus hic magnus ſiue paruus fuerit,quamuis & quęſtio in diſcraſijs præternaturalibus veritatem contineat. Secundo pręmittẽdum eſt ꝙ dupliciter poteſt aliquid dici alteri ſimile. Primo formaliter vt actu calidum calido,& frigidum frigido &c.Secundo.virtualiter vel in effectu iuxta modum loquendi auctorũ vt cibus temperatus vel medicina tẽperata potẽtialiter talis dicitur ſimilis corporis tẽperato, licet .n.in cibo non ſit actu temperamentũ formaliter tale quale ẽ in corpore tẽperato denoĩatur tñ corpi tꝑato virtualiter et in effectu ſiľis:ꝓ quãto aptus ẽ in eo talit̃ trãſmutari vt ex eo generentur partes eius tẽperatæ. Siľr quamuis medicina temperata potentialiter talis non habeat temperantiam talem formaliter qualis eſt in corpore temperato , quia tamẽ per ipſam in eo ad actum reductam & in vapores temperatos conuerſam conſeruãtur calor temperati corporis dici poteſt eidem in effectu & virtualiter ſimilis, & colligi põt hæc diſtinctio prima primi.cap̃.de complexionibus,et plenius ſecunda primi.ca.de eo quod comeditur & bibitur.& a Gal̃.pluries. Conſimiliter per omnia diſtinguẽdum eſt de contrario.dupliciter.n.dicit̃ aliquid alteri contrariũ, vel formaliter vt calidum frigido,vel virtualiter vt venenum calidum ſpiritui & lumen frigori dicimus eſſe contrarium.

Auicẽ.

Aliquid alteri cõtrarium dupl̃r.

Aliquid alterius ſiľe tam formaliter q̃ effectiue dupl̃r.

Lędi qd Iuuari quid.

Tertio ſciendum eſt ꝙ tam formaliter q̃ effectiue dicitur aliquid alterius ſimile.Primo in forma tantum.Secundo in gradu & in forma.Exemplum primi,vt calidum in primo calido in ſecundo ſimile eſt in forma,quia in calore non tñ in gradu vt patet.Exẽplum ſecundi, vt calidum in primo eſt calido in primo ſiľe,colligitur hæc diſtõ ſecunda primi. cap̃.de ſignis cõplexionum. Quarto ſciẽdũ eſt per lędi intelligendum eſſe diſtemperari diſtẽperantia ad quã ſequit̃ in operationibus nocumentũ reſpectu operationũ tẽperati. per iuuari vero intelligere poſſumus indifferent' uel lapſum prohiberi aut ad melius permutari. Quinto præmittendũ eſt per moderatum vſum intelligendum eſſe approximationem contrariorũ in quantitate & qualitate debita & debito numero applicationem,horum tamen menſurę variãtur ſecundum variam medici intentionem in præſeruando.Dum.n.intendit corporis diſcraſiam naturalem ad melius permutare oportet contrariũ approximandũ eſſe potẽtius,quia.ſ.intenſius aut maioris quantitatis vel frequẽtius approximari q̃ ſi intendat puram cõſeruationẽ. Qualitercũq; tñ ſit taliter menſuranda ſunt hmõi contraria vt non

velociter

velociter magnam faciant alterationem, ſed induceant paulatinam quam virtus corporis decenter tolleret, aut ipſum ad meliorem complexionem permutando, aut intra latitudinem vel ab extremo diſcraſiæ remouendo. Econtra vero vſus immoderatus intelligitur ad quem velox & manifeſta ſequitur permutatio corporis. Qualiter autem conueniant conſeruatio, & præſeruatio, & quõo differant, & in quibus, & qualibus cauſis perficiantur, videbiť tertio huius.

Quantum ad ſecundum articulum ſit hæc prima cõcluſio. Omne corpus præternaturaliter diſcraſiatum aptũ eſt lædi a ſimilibus & in gradu & in forma. probatur ſic. huiuſmodi ſimilia reſiſtunt vel apta ſunt reſiſtere remotioni diſcraſiæ præter naturam, igitur &c. antecedẽs patet intuẽti. calidum enim in primo approximatum corpori taliť calefacto in primo ſimul cum lapſu reſiſtit virtuo & cuiuſcunq; alteri cauſæ lapſum remouere conanti &c. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ omne corpus præternaturaliter diſcraſiatum læditur a ſimilibus in forma & in gradu intenſioribus. Contra febriens cholericæ iuuatur a ſcamonea quam contingit eſſe calidiorem corpore febriente, igitur non læditur a ſimili in forma & in gradu intenſiori. Pro iſto dicitur ꝙ iuuatur per accidens. iuuatur enim quia infrigidatur: infrigidatur autem per accidens per euacuationem rei calefacientis. ſcilicet choleræ. per ſe tamen læditur a caliditate ſcamoneę. negať igr̃ illa conſequentia. iuuatur: ergo non læditur, licet forte læſio ſit minor iuuamento. Contra quia ſcamonea per ſe remouet choleram a qua per ſe pẽdet caliditas præter naturam, igitur per ſe remouet caliditatem præter naturam. conſequentia tenet, quia quicquid per ſe remouet cauſam per ſe, per ſe remouet effectum illius ꝑ ſe. negatur conſequentia. & negatur iſta regula. quicquid ꝑ ſe remouet &c. de quo alias videbitur. Secunda concluſio communiter ponitur. Omne corpus præter naturam diſcraſiatum aptum eſt a ſibi ſimilibus in forma, in gradu tamen remiſſioribus iuuari. perſuadetur, quia omne remiſſũ aptum eſt naturaliter ſecundum eandem qualitatem intenſius remittere cum fuerit eidem cum debitis circunſtantijs applicatum, igitur &c. hæc concluſio ambigua eſt propter medicinas potentialiter tales. ſed de hoc videbitur. 3. huius.

Nota tamen ꝙ licet ita ſit, ſecundum plurimum tamẽ ad remouendum diſcraſiam præternaturalem non debet medicus ſimilia in forma et in gradu remiſſiora approximare. nõ debet. n. lapſum præter naturam ſolum remouere intra latitudinem, ſed penitus remouere. Tertia concluſio eſt hæc. Omne corpus naturaliter diſcraſiatum aptum eſt lędi a ſimilibus in forma & in gradu intenſioribus, patet, quia talia huiuſmodi corpori approximata apta ſunt illud a tẽperamento magis remouere. Quartam cõcl'onem poſuerũt alij ꝙ omne corpus naturaliter diſcraſiatum eſt a ſimilibus in gradu & in forma aptum lædi. probatur. per omnia huiuſmodi corpus magis facilitatur in lapſum, ergo &c. aſſũptum arguitur, quia quæcunq; talia reſiſtunt cauſis lapſum ſimilem diſcraſiæ prohibentibus. exempli gratia. forte naturaliter calido exiſtente in primo per aerem ſibi proportionatum ab extrema attractum pręſeruatur ne labatur ad calidum, cui cõtra reſiſtit naturalis cõplexio for. calida in primo. ſi igitur cum hoc vtetur for. cibis calidis, in primo naturalis cõpl'o for. cum huiuſmodi cibis fortius reſiſteret infrigidationi prouenienti ab aere q̃ ſi cibis vteretur temperatis vel frigidis. Quinta cõcl'o eſt hæc. Oẽ corpus naturaliter diſcraſiatum aptum eſt iuuari a ſi̅l'ibus in forma & in gradu remiſſioribus in effectu. perſuadetur concluſio ſic. huiuſmodi ſi̅l'ia apta ſunt corpus naturaliter diſcraſiatũ ab extremo intenſiori latitudinis ſuę diſcraſię remouere, & intra latitudinem propriæ ſanitatis illud cuſtodire. Item per talium approximationem conuenientem redditur corpus temperamento propinquius, igitur &c. antecedens patet, quia per iſta remouetur ab extremo diſtantiori a temperamento. Item per huiuſmodi ſimilium approximationẽ ſit, vel aptum eſt fieri corpus ad lapſum præternaturalem difficilius permutabile, igitur &c. antecedens patet, quia in eo augetur diſpõ contraria lapſui. Ex quo patet aliter ſe habere naturaliter diſcraſiatum ad ſimilia remiſſiora in gradu, & aliter ad ſimilia in forma intenſiora vel æqualia in gradu, quia a ſimilibus in forma in gradu tamen remiſſioribus in quantum huiuſmodi aliqualiter approximatis poteſt iuuari, ab illis inquantum talibus ſolum lædi. Et nota ꝙ inter intenſum et remiſſum quantũcunq; ſimilia in forma eſt contrarietas ſufficiens ad actionem quare poſſumus ea denominare contraria, licet. n. inquantum in forma cõmunicant ſint ſimilia. pro quanto tamen gradualiter diſtant cõtraria ſunt. vt ſecunda primi. doc. 3. cap̃. 3.

Intenſũ & remiſſum cõtraria & ſimilia. Auicẽ.

Sexta concluſio eſt hæc. Omne corpus naturaliter diſcraſiatum aptũ eſt iuuari a contrarijs vel formaliter vel virtualiter debite approximatis. patet, quia corpori naturaliter diſcraſiato taliť poſſunt huiuſmodi contraria approximari ꝙ illud ſufficiet ad contrarium lapſum trahere, & taliter vt nullatenus ſufficiant alterare, igitur taliter approximari poſſunt vt ipſum ſolũ ſufficiant a lapſu præſeruare vel ad tẽperamentũ reducere. Ex quo ſequiť in vnico corpore eũdẽ vel conſimilem poſſe produci effectũ a ſi̅l'ibus in forma & cõtrarijs, aliť tamen & aliter approximatis, & hoc de iſto.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum. dixerunt quidam negando iſtam conſequentiam, conſeruatur a ſimili, ergo iuuatur, quia cum antecedente ſtat ꝙ redditur promptius ad lapſum ſimilem. vel conceditur ꝙ a ſimili debite approximato cõſeruaretur, quia in gradu remiſſiori & in effectu. ab indebite vero approximato faciliť læderetur intenſiori. ſ. in effectu. et de hoc intellexit Gal'. Pro auctoritate vero diciť ꝙ calidiora calidioribus indigẽt &c. in effectu pro actu puræ conſeruatiuo, ſed de hoc videbitur tertio huius. Aliter reſpondetur negando iſtam conſequẽtiam. iuuatur a ſimili vel apta eſt iuuari, ergo non læditur vel apta eſt lædi. ſtat. n. ꝙ ab aliquo ſimili iuuetur ſecundũ aliquam approximationem, & ſecũdum aliam lædetur ab eodem. Similiter ſtat ꝙ a ſimili iuuetur, pro quanto contrarium lapſum prohibet, pro quanto tamen facilitat ad lapſũ ſimilem, lædatur ab eodem. Ad ſecundum negatur antecedens. ſ. ꝙ ſimile non agit in ſimile &c. poteſt. n. per accidens aer omnino ſimilis cordi agere in ipſum, pro quanto eius debitum prohibet refrigerium, licet non per ſe ſimile in gradu & in forma agat in ſimile inquãtum tale.

Idẽ alicuius corruptiuũ et cõſeruatiuum.

Ad tertium dicitur ꝙ nõ repugnat aliquod eſſe per ſe alterius corruptiuum quamuis ſit illius per accidens conſeruatiuum, ſicut aer frigidus eſt per ſe caloris naturalis corruptiuus, quem tamen per accidens euentando conſeruat. Ad quartum quicquid ſit de antecedentibus omnes illæ conſequentiæ ſunt negandæ. ab hoc corpore naturalis diſpoſitio abijcitur, ergo hoc corpus lędiť. ſimiliter diſpõ naturalis per alterationẽ abijcitur, ergo diſpõ præter naturã induciť. ſi̅l'r a diſpoſitione naturali hoc corpus remoueť, ergo lędiť. in caſu. n. quo corpus parum lapſum a temperamẽtũ reducitur. in omnibus his conſequentijs eſt antecedens verum & conſequens falſum, eo ꝙ nõ ſolum per inductionẽ diſpoſitionis præter naturã diſpõ naturalis abijciť, ſed etiã ꝑ acquiſitionem diſpoſitionis perfectioris & naturalioris p̃exiſtẽtis. Ad quintũ poteſt negari antecedẽs illud vl'r intellectũ quia circa diſpõnem calidã ad temperamentũ reducendã, & pręternaturalem curandam oportet medicum vtrobiq; infrigidando procedere, licet velocius & fortius infrigidet curando q̃ reducendo, cum eiuſdem enim vel æqualibus contrarijs vario modo approximatis poteſt medicus contrario modo operari, vt patet in curatione & præſeruatione. Ad ſextũ argumẽtũ. cõceſſo ꝙ cuiuslibet corporis vel mẽbri naturalis cõpl'o declinet ad cal'm, conceditur quodlibet corpus vel membrũ alijs paribus facilius labi ad calidum q̃ ad frigidum. & per conſequens facilius lędi a calido q̃ a frigido, quia ad quodcunq; preternaturaliter calefaciendum requiritur minus potens alterans q̃ ad idem infrigidandum. cum quo tamen ſtat ꝙ corpus vel membrum

frigidum reſpectu temperati facilius alteratur a frigido & patitur q̃ temperatum merito menſuræ ſuarum qualitatū. Sic igitur dicitur lædi facilius a frigido reſpectu temperati & iuuari a contrario moderato vſu, quia per illud præſeruatur a lapſu ſimili vel verſus temperamentum reducitur.

Tenendo autem non cuiuslibet membri vel corporis naturalem complexionem ad calidum declinare, ſatis patet reſponſio ad argumenta, quare &c.

Quæſtio. xviij.

VTRVM Per ſignum ſumptum a multitudine colore & figura capillorum poſſit conuenienter argui ſupra cōplexionem cerebri. Arguitur multipliciter ꝙ nō. Primo capilli ſunt calidæ & ſiccæ complexionis, cerebrum vero frigidæ & humidæ. igitur &c. conſequentia tenet, eo ꝙ ſigna debent proportionari ſuis ſignificatis. probatur maior, primo, quia materia generationis capilorum eſt exhalatio aduſta a forti calido adurente eleuata, igitur hæc materia ē calida & ſicca, & per conſequens capilli. conſequentia nota eſt. & aſſumptum eſt de mente omnium auctorū. Et pro iſto videtur expreſſius auctoritas Haly. 2. theoricæ. ponentis materiam pili eſſe vaporem calidum & ſiccum. Et confirmatur, quia experimento patet ꝙ in ætate calidiori & ſicciori & in corpore naturaliter calido & ſicco vt iuuenili & cholerico magis multiplicantur capilli & fortiores & groſſiores fiunt, vt patet in littera. Et confirmatur, quia pili omnes faciliter caleſiunt, corporiq́ humano approximati illud calefaciunt, igitur ſunt complexionis calidæ. conſequentia tenet & aſſumptum patet experimento. Secundo ad principale arguitur per ſignum ſumptum a capillis non poſſumus ſignificare ſupra diſpoſitionem cerebri tanquā per ſignum ſumptum a ſubſtantialiter inhærētibus nec caſibus nec operationibus, igitur &c. aſſumptum arguitur. non. n. tanquam a ſubſtantialiter inhærentibus nec operationibus vt patet. Q. non etiam a caſibus arguitur, quia pili non cadunt a diſpoſitione cerebri mediante eius operatione, eo ꝙ pilus eſt ſuperfluitas totius & non tantum cerebri immo potius eſt ſuperfluitas a fumoſa exhalatione corporis generata, vt videtur colligi poſſe ſecundo complexionū. quinto capl'o. &c. Tertio arguitur ſic. Si quæſtio eſſet vera maxima eſſet ex multitudine capillorum arguendo caliditatem complexionis cerebri, vt colligitur in littera. ſed arguitur ꝙ non, quia cum complexione naturaliter calida ſtat capillorum paucitas, & cum eadem ſtare poteſt eorum multitudo, igitur ex multitudine vel paucitate eorum non euidenter concluditur cerebrum calidæ vel frigidæ complexionis. aſſumptum arguitur. quia cū caliditate cerebri ſtat pororum cutis capitis paucitas & dēſitas, vt infra de ſignis habitudinis totius. ſimiliter cum caliditate eiuſdem ſtat pororum multitudo & raritas, vt patet intuenti, ideo &c. Cō ſimiliter per omnia poteſt argui de frigiditate & ſiccitate et humiditate cerebri complexionali. Quarto. Cum complexione frigida cerebri ſtat capillorum nigredo, & cum eadem ſtare poteſt eorum albedo, ſimiliter cum caliditate complexionis cerebri ſtare poteſt albedo & nigredo, & ſic diſtemperantijs, igitur. aſſumptum probatur, quia ſtante cerebro frigido ſtat materiam fumoſam a toto ad caput eleuatam, ex qua generantur capilli eſſe fortiter aduſtā, eo quòd cum cerebro frigido ſtare poteſt totius habitudo vehementer calida & ſicca, ſed tunc generabuntur capilli nigri igitur &c. Et per idem patet alia pars aſſumpti. Pro illo etiam facit experimentum quod fere omnes mulieres Florentinæ habent capillos coloris albi: Patauæ autem nigri, non autem habent Florentinæ & Patauæ cerebri eandem complexionem. Quinto arguitur. Criſpitudo capillorum nullam arguit cerebri complexionem nec eorum rectitudo, igitur &c. aſſumptum patet, quia criſpitudo conſequi poteſt tortuoſitatem pororum in quibus primo generātur pili, vt. 2. complexionum. alleg. cap̄.

Cōpl'o capillorū & cerebri.

Haly.

Ad oppoſitum eſt Gal'. in littera. & Auicē. prima tertij. c. de ſignis compl'onum cerebri. & ſecūda primi. doctrina tertio. capitulo. & Gal'. ſecundo complexionum. alleg. cap̄.

In iſta quæſtione erunt tres articuli. In primo declarabitur qualiter ex multitudine vel paucitate capillorum ſignificare poſſumus ſuper complexionem cerebri explicando cum hoc cauſas generationis & cauſas multitudinis capillorum & paucitatis. In ſecūdo declarabitur idem de colore eorum. In tertio de figura.

Capitis figura mala duplici'.

Quantum ad primum ſciēdum eſt ꝙ capilli vocati ſunt quaſi capitis pili a natura producti vt decorem præſtent capiti, & cerebrum aduerſus frigus muniant atq́ a ſole defendant. Pili autem dicti ſunt a pelle de qua procedunt Iſydorus. 11. etymologiarum. primo cap̄. Conciliator vero pilum. 14. differētia ſic deſcribit. Pilus eſt corpus a fumo aduſto reſolutum per poros egrediens cutis ab exteriori aere exiccatum in longum rotundūq́ protenſum. Pro quorū intellectu eſt ſciendum ſecundo ꝙ ab humiditatibus noſtri corporis per actionem caloris reſoluentis plura corpora ſub forma ſuperfluitatis per cutem exterius expelluntur. Primo expellitur corpus quoddam vaporoſum humidum non viſcoſum. quia aqueum quod perueniens ad cutem aut dēſatur & ſub forma ſudoris expellitur calore in membris exterioribus exiſtente debili, aut ſub forma vaporis inſenſibiliter expellitur calore exiſtente forti. Secundo eleuatur exhalatio quædam ſubtilis ignea per poros inſenſibilit' exhalans non apta in poris contineri ſubtilitate ſua. Tertio expellitur quædam ſuperfluitas groſſa terreſtris luto ſimilis, & eſt illa ex qua congregatur ſordities apparens circa ſuperficiem noſtri corporis dum manus aut aliæ partes ſimul fortiter confricantur, & huiuſmodi magna pars cum ſudore expellitur, cuius pars ſubtilis & aquoſa exhalatur, terreſtris vero & lutoſa cuti inhæret, propter quod abſterſione corporis & lotione frequenter indigemus. Patet autem ꝙ nulla iſtarum eſt conueniens materiæ generationis pilorū. Prima enim eſt vapor humidus non viſcoſus, & per conſequens ineptus a frigore congelante in corpus durum tenax glutinoſum conuerti, ſicut eſt pilus. Similiter nec ſecunda cum ſit exhalatio velut ignea non apta retineri in poris nec eiſdem inuiſcari. Similiter nec tertia quæ eſt ſuperfluitas quaſi pure terreſtris non extenſibilis tenax vel inuiſcabilis qualis debet eſſe materia in pilum tranſmutanda. Præter igitur has ſuperfluitates tres eleuatur a calido exhalatio quædam fumoſa, quia aduſta & terreſtrificata materia propter reſolutionem huiuſmodi factam a calido adurentes aliqua tamen vnctuoſitate, vel viſcoſitate, & tenacitate participans quæ ad poros cutis perueniens a frigiditate aeris & cutis, & membrorum adiacentium ei congelatur & in corpus quoddam gracile longum & rotundum ſecundum diſpoſitionem pori conuertitur. cui congelato ſuccedente ſimili exhalatione fumoſa, hæc prius congelata expelitur & ſuccedens loco eius ſimiliter congelatur, cui ſimiliter ſuccedens alia ipſam extra pellens, & illi deinceps alia donec generetur quoddam corpus gracile rotundum in longum protenſum, quod pilum communiter nominamus, & eſt corporum durum propter terreſtreitatem materiæ, tenax propter vnctuoſitatem & viſcoſitatem eiuſdem, & propter eandem cauſam poris cutis mediante radice innexum eſt & inuiſcatum. Et videtur hic modus generationis pilorum colligi ſecundo complexionum. cap̄. quinto illa particula. Quòd ſi vapor fuerit ſicut vapor fumoſus groſſus terreſtris non eſt fiducia vt ingrediatur exitus ſtrictos &c. ſecundo colliget. capl'o de iuuamentis pilorum capitis. & ſecunda primi doctrina tertia capl'o tertio. & ſeptima quarti. primo. c. dum inquit. Capillus naſcitur ex vapore fumoſo quando coagulatur in poris, & oritur ſuper eos. & proprie propter illud quod aſſumitur de nutrimento, & proprie quando humiditas corporis eſt viſcoſa vnctuoſa non aquoſa nec lutoſa, ſicut arborum vnctuoſarum folia nō cadunt. Ex quibus colligi poſſunt cauſæ omnes generationis pilorum. Materialis enim eſt exhalatio fumoſa

Modus gñonis pilorū.

Auicē.

Auer.

Capilli ex q̄ naſcanē.

Pilorū cā gñonis quadruplex

viſcoſa

viſcoſa iam dicta quę groſſitie ſua tarde per poros cutis pe
netrat: viſcoſitate vero adhæret & terreſtreitate & ſiccitate
ſua faciliter congelatur & induratur. Formalis vero eſt for
ma mixti huius taliter figurati & eſt forma ſubſtãtialis quã
non inquirit medicus inquantum huiuſmodi. Efficiens au
tem mediatum eſt calor vrens eleuans eleuationem iam di
ctam. immediatam vero eſt frigus cutis & aeris & mem
brorum ei adiacentium hanc materiam congelans. Finalis
vero quo ad aliquos vt capillorum barbæ & ſuperciliorũ
eſt corporis decoratio & ab extrinſecis nocumentis tutela
& defenſio. Ex principalibus etiã finibus eſt corporis mun
dificatio ab his ſupfluitatibus fumoſis. vt viſum fuit Auer.
2. colliget. alleg. cap̃. in pilis eſſe virtutem huiuſmodi fumo
ſi vaporis attractiuam. dum inquit. Et mihi videtur ꝙ na
tura adducit iſtum vaporem vt ſit materia pili vt pilus tra
hat illam materiam malam a corpore ad mundificandum
ipſum per hoc, ſicut tu vides ꝙ ſimile faciunt laboratores
terræ artificialiter: quia quando volunt vt ipſa fructificet ſe
minãt ſemina quæ habent attrahere partẽ terreſtrẽ & ſic
Pilorũ multitudinis cã triplex. cam, ſicut lupinos & ſiclã. Ex quibus colligi poſſunt cau
ſæ multitudinis pilorum. tales. n. ſunt decens pororum lati
tudo. caloris adurentis fortitudo, & debita quantitas humi
ditatis in fumum ſiue vaporem conuertibilis. Ex quibus
Pili cõplexio. vlterius patet pilum cenſendum eſſe frigidæ & ſiccæ com
plexionis. frigidæ quidem tam ex parte materiæ q̃ agentis
pilum immediate complentis. ſiccę vero ex parte materię.
complens autem pilum eſt frigus congelans & non humi
Quare pili tã in ætate q̃ ĩ cõplxõne ca. & ſic. multiplicẽt, et quare in ætate frigi. vel cõplxone pauci generent. dum vt patet. quare remanet frigidus & ſiccus. Ex quo vl
terius patet, quare tam in ætate q̃ in complexione calida et
ſicca maxime multiplicantur pili. in ca. n. eſt agẽs forte ad
exhalationem fumoſam eleuandam, et materia diſpoſita ut
agentis impreſſionem. ſ. vſtionem recipiat. Ecõtra vero in
ætate vel complexione frigida. calor. n. eſt debilis & mate
ria inepta ad aduſtionem recipiendam, propter quod pauci
graciles & tardi in ea generantur pili. Tertio principalit̃
eſt ſciendum ꝙ pilorum paucitas quandoq; conſequit̃ cau
ſam naturalem, quandoq; vero non naturalem. Cauſa na
turalis eſt aut defectus calidi exhalationem fumoſam ele
uantis, aut humidi in fumoſam exhalationem conuertendi.
Pilorũ paucitatis cauſa duplex. aut ſtrictura naturalis pororum cutis quare nõ penetrat ex
halatio fumoſa, licet forte eleuetur, aut pororum latitudo ni
mia, propter quod exhalatio fumoſa eleuata ad poros nõ re
tinetur, ſed libere exhalat exterius priuſq̃ ab aeris vel cutis
frigiditate congeletur. propter primam cauſam in mulieri
bus eunuchis & corporibus effœminatis pauci generantur
pili. propter ſecundam vero habentes complexionem ſic
cam vehementer cito caluefcunt. propter tertiam vero cor
pora denſorum pororum ſunt paucorum pilorum. propter
quartam vero corpora valde lata in poris non ſunt piloſa,
ita vt aliqui homines propter hanc in omni ætate priuãtur
barba. vt colligitur ſeptima quarti. Non naturales vero cãę
poſſunt eſſe primitiuæ & extrinſece cutim terreſtrificantes
aut cicatrizantes, ſicut ignis vel aqua feruens cuti obuians,
aut res vehementer oppilantes infrigidando & inſpiſſando
ſicut medicina frigida et ſicca cuti ſuppoſita. Poſſunt etiam
eſſe cauſæ præternaturales intrinſecæ vt ægritudinales cor
pus vehementer exiccantes vt phthiſis & hectica, aut etiã
materiæ corroſiuę materiam pilorum exterminantes, ſicut
Caluitiei cã. in alopecia & tinea. Ex his colligĩ poſſunt faciliter cauſę,
propter quas aduenit caluities, vt patet intuenti. Quarto
ſciendum eſt ꝙ licet materia ex qua generantur pili non ſo
lum a cerebro & a partibus capitis eleuetur, ſed etiam a to
to, capillorum tamen paucitas groſſities & ſubtilitas ſecun
dum diſpoſitionem cerebri variam, magnam recipit va
rietatem. Si enim cerebrum frigidum aut ſimul frigidum
& ſiccum aut frigidum & humidum fuerit pori capitis an
guſtantur cæteris paribus, propter quod fumoſi vapores p
poros penetrare libere non poſſunt, ſicut ſi cerebrum eſſet
temperatum vel calidum, frigiditate etiam cerebri plurimi
fumi anteq̃ ad poros penetrẽt ingroſſantur. Minorata autẽ
caliditate circa partes capitis eleuante & attrahente mate
rias fumoſas minor ipſarum quantitas ad poroſitatem per
uenit vnde paucificantur pili. Econtra vero calidiore exiſtẽ
te cerebro pori ſunt ampliores, amplior etiam ad partes ca
pitis attrahitur materia fumoſa, nec etiam frigiditate cere
bri ita obtunditur & ingroſſatur, quare maior quãtitas eius
per poros cutis penetrat & per conſequens multiplicantur
pili. Ex quibus poteſt concludi concluſio prima reſponſi
ua ad articulum. ſcilicet ꝙ ex multitudine & paucitate pilo
rum ꝓbabiliter ſignificare poſſumus ſuper diſpoſitionem
cerebri, patet, quia cæteris paribus calidiore exiſtente cere
bro plures in capite generantur pili niſi ex parte cauſę calui
tiem promouentis proueniat impedimentum, igitur &c. vt
alibi declaratum eſt. Secunda cõcluſio. Licet ita ſit, ſignũ
tamen ſumptum a multitudine et paucitate capillorum nõ
eſt per ſe ſufficiens ad ſignificandum ſuper aliquam de
terminatam complexionem cerebri. patet per aliqua addu
cta ante oppoſitum. contingit enim cerebrum eſſe frigidũ
quamuis habitudo totius fuerit calida propter quod erit ca
pillorum multitudo. ſimiliter econuerſo non repugnat cere
brum eſſe calidum quamuis totius habitudo ſit frigida, ꝓ
pter quod erit capillorum paucitas, licet non tanta ſicut ſi
cerebrum etiam eſſet frigidum. Si vero cum multitudine
capillorũ adſint alia ſigna circa litterã tacta quæ caliditati
cerebri atteſtãtur etiã multitudo capillorum partiale ſignũ
ſatis euidens ad ſignificandũ caliditatem, econtra vero pau
citas cum ſignis oppoſitis frigiditatem.

Sed circa dicta hæc inſurgũt difficultates. Prima. ex quo
caluities eſt defectus naturalis, vt colligitur tertio de hyſto
rijs. a qua cauſa naturali prouenit. non enim prouenit a fri
giditate aut frigiditate cum ſiccitate vel humiditate con
iũcta quia iam melancholici phlegmatici omnes mulieres
& eunuchi fierent maxime calui. nec poteſt poni quòd a ca
liditate aut ſiccitate humidum conſumente conuertendum
in pilum vel ambobus ſimul: quia tũc ethiopibus maxime
accideret caluities, quæ tamen tardatur comparatione alio
rum, vt ſeptima quarti. ſecũdo cap̃. Item cũ poſterior pars Auicẽ.
capitis ſic ſiccior ei citius accideret caluities. Item citius de
ficerent pili in ſupercilijs, eo ꝙ locus ſuperciliorum ſiccior
eſt q̃ pars anterior capitis dicta caluaries. Secunda diffi
cultas. propter quid eunuchis pueris & mulieribus deficiũt
pili in toto reſpectu virorum, non tamen aduenit eis calui
ties. econtra autem viris accidit caluities, ſunt tamen in to
to alijs piloſiores. Ad primam iſtarum dicitur quòd cal
uities proprie ſumpta quæ eſt defectus naturalis pilorum Caluities proprie ſũpta qd.
conſequitur defectum materiæ generationis pili, aut ſuper
fluam ſiccitatem anterioris partis capitis quæ dicitur
caluaries. defectus autem materiæ generationis pili conſe
qui poteſt ſiccitatem ſuperfluam in toto conſumentem ma
teriam in pilum conuertendam. aut pororum conſtrictio
nem, quare non penetrat fumoſitas, aut ſuperfluam rarita
tem pororum, quare non retinentur vt ſupra dictum eſt. et
ab his cauſis prouenit defectus pilorum in toto & non ſo
lum in capite. ſiccitas autem anterioris partis potiſſime cõ
ſequitur paucitatem cerebri & elõgationem eius a craneo,
propter quod exiccatur craneum & cutis, ita vt non rema
neat humiditas glutinoſa & radicis pilorum inuiſcatiua.
magis autem in parte anteriori iam dicta contingit, quia
pars cerebri anterior paſſibilior eſt, & propter hoc aptior
eſt a cauſis exiccantibus & reſoluentibus in ſuis dimenſio
nibus minorari. cutis etiam in hac parte eſt immediatior
craneo & magis carne priuata ipſam humectante, minora
to igitur cerebro & craneo ſecundũ partẽ illam exiccato, &
cuti quaſi arefacta cadunt capilli, & per idem nõ amplius
regenerantur. in parte autem poſteriori non fit huiuſmodi
cerebri a craneo elongatio, quia cerebrum quo ad illã par
tem eſt denſius & minus paſſibile, cutis etiam quo ad par
tem illam eſt denſior, & carne ipſam humectante priuata
minus, propter quod humidũ eius viſcoſum eſt & cõſum
ptioni ineptum & potens conſeruare pilum & humido ſuo

viſcoſo conglutinare. Conſimiliter per omnia de pilis ſuperciliorum dicẽdum eſt.ſunt.n.groſſi fixi in poroſitatibus latis & innexi humido denſo viſcoſo,quare difficulter huic aduenit reſolutio quo non ſufficiat pilum ſuſtentare. Et per idem patet quare in ethiopibus tarde aduenit caluities. Cutis enim ethiopum denſa eſt & humidum eius groſſum & viſcoſum cui difficulter aduenit diſſolutio ad quam ſequatᷣ caluities,& colligitur hæc reſponſio ſecunda quarti.cap̃.de cauſis deſtructionis capillorum ad finem.dum inquit. Et pili ſuperciliorum & palpebrarum non cadunt velociter propterea ꝙ eorum origo eſt cartilaginoſa ſpiſſa & cõſeruatiua.& ꝓpter id tardatur caluities in ethiopibus & indis, propterea ꝙ cutis eorum vehementer retinet pilos, dutum enim non euellitur:& propter illud minorãtur pili cum eo. verũtamen ipſum pilos conſeruat,quare non cadunt velociter. Ex quibus patere poteſt intelligenti reſponſio ad ſecundam difficultatem,& ex his omnibus tanq̃ fundamentis colligi poſſunt cauſæ plurium problematum ſparſim hincinde ab auctoribus poſitorum. Primum quare plurimum coeuntes citius calueſcunt, vt.6.aphor.aphor.28.eunuchi non podagriçant neq; caluiſiunt.et.3.de hyſtorijs.1. cap̃.&.5.de generatione animalium.5.cap̃. Secundũ problema.propter quid homines quidam calui exiſtẽtes ſi frequenter coeant remouetur caluitium ab eis. Vnde.3.de hyſtorijs.cap̃.2.allegato in tranſlatione arabica.& quidã homines ſunt calui & cũ frequenter coeunt oriuntur in eis capilli,licet Albertus magnus dixerit hoc raro euenire. Tertium problema.quare magis in ætate ſenectutis contingit caluitium vel ſaltem tunc magis augetur. Quartum eſt. cum caluities in homine ſit quaſi accidens ſimile caſui foliorum arborum naturali,& pilorum in quadrupledibus,et deplumationi in auibus potiſſime nidificantibus, vt.5.de generatione.alleg.cap̃.quare arbores a caſu ſuorum foliorum,quadrupedes pilorum,aues plumarum releuantur, homo autem a naturali caluitie continente nullo modo curatᷣ.

Hippo. Ariſto.

Quintum quare ſi caſtretur quis poſt natiuitatem barbę, defluunt ab eo pili barbæ,non tamen calueſcit. Sextum. quare pili ſuperciliorum magis creſcunt ſenibus q̃ iuuenibus. Septimum.quare circa partes pectoris & inguinum non contingit ex ætate pilorum defluxus,ſicut circa partes capitis. Octauũ.quare in quadrupedibus circa partes dorſales magis multiplicantur pili q̃ circa pectorales vel ventris,in hominibus ecõuerſo. Nonum.quare.homo inter cętera animalia habet caput piloſum reſpectu aliarum ſuarũ partium.Alia vero animalia econuerſo. Decimum.quare ſolus homo proprie dictam incurrit caluitiem.Ex quorum ſolutione patebit cauſa plurium a Gal.in littera dictorum.

Ad primum illorum dicitur ꝙ ex frequenti coitu multũ exiccatur cerebrum & infrigidatur,& per conſequens pars anterior & cutis,tamen quia paſſibilis eſt anterior pars, tñ quia ab illa multum materiæ ſpermaticæ defluit.propter frigiditatem autem prohibetur eleuatio exhalationis fumoſæ & ſubtiliatio humiditatis viſcoſæ ex qua ſit pilus. propter ſiccitatem vero exiccata cute prohibetur inuiſcatio partis anterioris,quare accidit pilorum partis anterioris defluxus, & prohibetur aliorum ortus,& ex conſequenti ſit caluities. & colligitur hæc reſponſio.5.de generatione.cap̃.de cauſis caluitiei.vbi inquit,propter quod ante luxuriari non ſit caluus tunc autem ſecundum naturam magis. cerebrum.n.ẽ frigidiſſimum corporis.luxuriatio autem infrigidat,eſt.n. emiſſio puræ & naturalis caliditatis.parum vero poſt cauſam tactam virtualiter explicat,propter quam caluitiũ magis in interiori q̃ in poſteriori parte capitis contingit,& tu ibi lege. Ad ſecundum reſpondet Albertus alemanus.3. animalium.2.cap̃.ꝙ in tali homine calor fuit primo ſopitus & in viſcoſo detentus humido,propter quod per coitũ cum motu coitus exiccatur humidum,quare remanet calor potens ad humidum reſoluendum & pilum generandum.

Albertus alemanus.

Nota tamen ꝙ hæc reſponſio non eſt propria: vt colligi poteſt ex dictis auctorum expreſſe. Et per idem patet quare magis circa ætatem ſenectutis accidit caluities, tunc.n. fortiores ſunt cauſæ caluitiei, vt patet intuenti. Pro reſpõſione ad quartum nota ꝙ ex varietate diſpoſitionis aeris cõſequente decurſum temporis anni contingit in arboribus quibuſdam folia cadere & in quibuſdam non.ſimiliter vero & aues quaſdam deplumari contingit,quaſdã vero nõ, quarum omnium cauſas explicat Ariſto.5.de generatione. alleg.cap̃.& aliqualiter ſecunda problematum.21.problemate.folium.n.conſeruatur innexum arbori per humidum vnctuoſum viſcoſum nõ faciliter congelabile nec exiccabile.defluit autem propter cauſam oppoſitã.in quibuſcũq; igitur arboribus eſt huiuſmodi humidũ viſcoſum vnctuoſum non faciliter congelabile & exiccabile,nõ defluunt folia de facili,ſed conſeruantur vt oliua laurus & ſimilia.ecõtra vero contingit in alijs.In his.n.accidente hyeme cõgelato & exiccato humido quo frondes annectuntur arboribus folia defluunt.vnde ſeptima quarti.alleg. cap̃. arborũ vnctuoſarum folia non cadunt.Similiter autem accidit in auibus & quadrupedibus.in quibus enim eſt calidum forte & humidum pingue viſcoſum non faciliter exiccabile, vel congelabile in eis non defluunt pili vt porcus et homo. in quibus autem eſt econtra, vt melancholicis oppoſitum contingit, vt in aſino mulo &c. Cõſimiliter per omnia de auium deplumatione dicendum eſt, licet ſint particulares cauſæ deplumationis auium,quas pro nunc omitto. Cauſa vero propter quam renaſcuntur frondes in arboribus plumæ auibus deplumatis &c.non autem hominibus caluatis capilli eſt,quia defectus plumarum in auibus et frondiũ in arboribus prouenit a cauſa extrinſeca.ſ. frigiditate aeris humidum congelante & exiccante.& cauſa a contrario tẽpore remouetur & in poris & humido auium & arborum inducitur diſpoſitio huic oppoſita.Sicut.n.a frigiditate hyemis calor arboris exterius extinguitur in poris & humidum congelatur & exiccatur, ita econuerſo ſuperueniente vere calor naturalis in eis vigoratur pori dilatantur & humidum nutrimentale attrahitur,& ſic in arboribus de nouo folia redeũt in auibus plumę in quadrupedibus pili.Caluities autem accidit homini ex intrinſeco defectu proceſſũ ſequente ætatuum. defectus autem contingentes merito ætatis non corriguntur,propter quod non tollitur in homine caluities proprie dicta. Hanc ſententiam ſatis explicat Ariſto.5.de generatione.alleg.cap̃.dum inquit. Eius autẽ quod eſt latitantia iterum hiſpida.i.piloſa fieri, & quorum folia defluxerunt iterum naſci folia.alijs autem hominibus non renaſci iterum in hominibus caluitiem incurrentibus. cauſa.ſ.eſt, quia in his quidẽ horis verſionis ſunt cauſę magis.quare,quia permutãtur hæc.permutatur naſci & abijcere.in his quidem folia,in his quidem plumas & pilos. In omnibus autem ſecundum ætatem ſit,hyems autem ęſtas & ver & autumnus,itaq; quoniam ætates non permutãtur neq; paſſiones quæ propter has permutantur. Ex quo patet non omnino ſimilari caluitiem in hominibus deplumationi in auibus. Ad quĩtum dicitur ꝙ vir barbeſcit calido in ætate pubeſcẽte facto acutiori circa partes cerebri & ab illis partibus faciei reflexo,quare ad partes has mouet materiam in pilum tranſmutabilem,& ſic pili ibidem generãtur,& barba maxime autem circa inferiorem mandibulã, quia per motum partis illius magis acuitur calidum & attrahitur materia pili ad locum illum.quia igitur in caſtrato multum debilitatur calor naturalis,eo ꝙ calor cordis non amplius a teſticulis ad ſuperiora reflectitur, propter quod effœminatur moribus & complexione non ſit amplius in eo a partibus cerebri ad faciẽ notabilis reflexio caloris, nec ad faciem dirigitur materia in pilum tranſmutanda, & per conſequens deficiunt pili ibidem. Non calueſcunt autem, quia adhuc ad caput eleuatur ſatis copioſa quantitas fumorum aptorum in pilos conuerti quemadmodum in pueris & mulieribus. vt enim fiat talis reflexio caloris ad faciem, ex qua in ea generentur pili amplior requiritur calor q̃ vt ſolum dirigatur ad caput. Et per idẽ patet quare nec in pueris,nec

Ariſto.

eis,nec in mulieribus generatur barba.In pueris.n.ante pu
beſcentiam calor eſt in multo humido ſubmerſus & ſopi-
tus,& conſequenter non ſufficienter exacutus vt fiat prędi-
cta reflexio.Et ſimilit' in mulieribus,exceptis viraginibus
quibuſdam valde calidis non ſufficienter menſtruis ſe pur-
gantibus aut calidis & acutis cibis vtētibus.In quibus etiā
multum ſperma retinetur vt in viduis. Contra ſi hæc eſt
ſufficiens cauſa generationis barbæ ſequitur debere magis
fieri generationem pilorum in frōte,quia frons eſt locus re
flexioni caloris propinquior.Item tunc magis fierent pili in
pomis maxillarū,eo ꝙ locus ille eſt rarior & calidior. men
tum autem & partes circa mentum ſunt frigidæ duræ oſ-
ſuoſæ & cartilaginoſæ. Dicendum vt ſupra ꝙ pili in cor-
poribus animalium producuntur ad fines varios intentos
a natura.Quidam.n.finaliter producuntur ad mundifican
dum ſuperfluitates fumoſas vt pili ſubaſcellarum pectinis
& inguinum.Alij propter defenſionem a rebus & nocumē
tis extrinſecis vt capitis ſuperciliorum palpebrarum &c.
Nam pili capitis tuentur cerebrum,ſuperciliorum autem,
& palpebrarum oculum ab exterioribus nocumentis vt in
fra videbitur,licet etiam decorationis gratia ſint producti.
Alij autem ſimiliter producuntur ad decorationem & non
propter aliud particulare notabile iuuamentum vt pili bar
bæ.videntur.n.ſolum producti ad decorem et ſexus diſcre
tionem.nam igitur propter hunc finem agens non dirigit
hunc calorem reflexum & materiā generationis pili ad lo-
cum ſimpliciter propinquiorem,ſed ad illum in quo ſaluat
finis intentus,ideo non ad frōtem vbi eſſet deformitas,ſed
ad mentum & genas calorem reflexum & materias fumo-
ſas reuerberat.negatur igitur illa conſequentia.frons eſt lo-
cus propinquiot reflexioni caloris,igitur &c. Ad ſecōdum
dicitur etiam ꝙ directiorem aſpectum habet mentum ad
cerebrum q̄ frons vel pomum maxillarum. Caliditas.n.a
corde ad cerebrum directa ad inferiora rectius reflectitur,
& per conſequens magis ad mentum & partes quæ ſunt
ſub mento.cuius ſignum eſt ꝙ partes quæ ſunt ſub mento
ſemper reperiuntur calidiores actu alijs partibus faciei, ꝓ-
pter quod rigentibus manibus mulieres ipſas ſub mēto re-
ducunt vt calefaciant. Poſſet etiam probabiliter dici ꝙ ꝓ
pter caliditatem & raritatem pomi maxillarum non retine
tur ibidem materia in pilum conuertenda,ſed libere exha-
lat,vnde et quidam ruſtici ſpiſſos poros in partibus illis et
anguſtos habentes fiunt ibi frequenter piloſi. Ad ſextum
dicitur ꝙ materia generationis pili ſuperciliorum potiſſime
penetrat ad ſupercilium per iuncturam oſſium quę ibi cō-
iunguntur.exiccato igitur humido propter ſenium remanet
hæc iunctura diſtantior & apertior,& ſic amplior penetrat
materia generationis pili ex qua magis augeť. Maxime au-
tem hoc contingit in ſtudioſis calore ipſorum magis moto
ad partem anterioris capitis,propter quod magis indigent
aliquando tonſione illorum,ſicut & pilorum capitis. Hanc
ſolutionem tetigit Ariſto. 3.de hyſto.alle.cap̄.dum inquit.
Fiūt autem hiſpida quibuſdam ſupercilia factis ſenioribus
ita vt abradanť qui latent in coniunctione oſſium & ſene
ſcentibus,quia diſtant.Loſſa penetrat amplior humiditas.
Ad ſeptimum patere poteſt reſponſio.circa partem pecto
ris inguinum &c.non tanta aduenit exiccatio quanta ante-
riori parti capitis propter cauſas prætactas. Ad octauum
dicitur ꝙ natura velut ſapientiſſima ſemper intendit par-
tes debiliores munire & nocumentis magis expoſitas,quia
igitur in brutis dorſales partes magis ſunt nocumentis ex-
poſitæ,anteriores vero minus,ideo dorſales partes pilis ma
gis muniuit,minus vero pectorales,econtra vero in homi-
ne,magis.n.pectorales ſunt nocumentis expoſitæ.ad quod
etiam concurrit ꝙ calidum tam in homine q̄ in brutis ma
gis viget anterius,cuius eſt verſus ſurſum fumoſam exhala
tionem eleuare . quia igitur in brutis dorſum eſt ſurſum,
pectus vero deorſum,igitur eleuatio caloris ē in eis verſus
dorſum & non ſic in homine vt patet,& colligitur hæc re-
ſponſio. 10.problematum.64. problemate.&.2, de parti-
bus animalium.ſub his verbis.Quadrupedia.n. animaliū Ariſto.
in ventralibus non habent pilos,ſed in dorſalibus magis.
protectionis.n.gratia pili exiſtunt.habentibus quadrupedi
bus quidem dorſalia indigent magis protectione &c. vide
illum textum. Ad nonum ſoluitur. 10.problematum.pro-
blemate.63.In animalibus alijs ab homine ſuperfluitates
in pilos vel capillos tranſmutandę in quibuſdam tranſeūt
in cornua,ꝑꝑ quod cornuta animalia non ſunt multū pilo
ſa circa caput.in quibuſdam vero in vngues caudas iubas
& roſtra.in homine autem hæc materia ſecundum pluri-
mum tranſmutatur in capillum.caret.n.iuba & corn bus.
& cum hoc corpus eius comparatione aliorum eſt minime
piloſum,quia in eo plurimum poſſunt abundare pili,ad qď
adiuuat figuræ ipſius rectitudo,capitis eiuſdem raritas, pro
pter quod plurimum materiæ fumoſæ in pilum tranſmutā
dæ eleuatur ad caput,quare,fit maxime piloſum.poteſt etiā
ſumi cauſa ex parte finis,eo ꝙ cerebrum hominis eſt maxi
me humidum.In craneo etiam ſunt fiſſuræ plurimæ , pro-
pter quod tam a frigore q̄ a calore eſt cerebrum humanū
facillime paſſibile.Quod.n.humidum eſt & fluidum a cali
do facile recipit ebullitionem,a frigido vero facile congela
tur.Fuit ergo neceſſe caput multis cooperiri capillis vt ab
extrinſecis alterantibus tutaretur.ad quod coadiuuat ꝙ ad
ipſum eleuatur plurimus calor plurimam potēs fumoſam
exhalationem eleuare.& hanc ſententiam explicat Ariſ.2.
de partibus. t 1.cap̄.dum inquit.Secundum caput autē ho-
mo maxime hiſpidus ex neceſſitate propter humiditatē ce-
rebri & propter ſuturas,vbi.n.humidum & calidum plu-
rimum hic neceſſarium eſt plurimam euaneſcentiam eſſe,
gratia autem auxilij vt protegant cauentes exceſſus frigo-
ris & caloris.plurimum autem exiſtens & humidiſſimum Ariſto.
cerebrum hominum & plurima cuſtodia indiget.humidiſ-
ſimum.n.& feruet & infrigidatur maxime,Contrarie autē
habens impaſſibilius eſt &c.Et ſi conſideras verba Ariſt.
explicat finem agens & materiam. Ad decimum colligi
poteſt ſolutio ex dictis,quia faciliter aduenit homini exicca
tio in parte anteriori capitis ad quam ſequitur caluitiū,non
autē alijs accidit animalibus propter illa habere capita mi-
nus carnoſitate priuata,cerebrum minus paſſibile , nec cu-
tem ita raram & paſſibilem.

Quantum ad ſecundum articulum ſciendum eſt primo
ꝙ capillum & vniuerſaliter pilum vario modo colorari cō
tingit ſecundum variam diſpoſitionem calidi agētis fumo
ſam exhalationem eleuantis.ſimiliter ſecundum variā di-
ſpoſitionem materiæ in fumoſam exhalationem & tādem
in pilum tranſmutandæ,& conſequenter ex varia habitudi
ne caloris agentis ad materiam ex qua fumus eleuatur. Ca
lore.n.fortiori exiſtēte cæteris paribus eleuatur fumus groſ
ſior & terreſtrior,& per conſequens magis opacus ex quo
tandem generatur pilus nigrior,econuerſo vero albior. Si-
militer materia magis vſtibili exiſtente & naturaliter ma-
gis ad opacitatem tendente eleuatur ab ea fumus opacior,
& conſequenter pilus nigrior.contrario vero modo ſe ha-
bente albior & minus niger.Similiter magis dominā̄te ca-
lido materiæ vrendæ,& ſi calor abſolute non ſit potentior,
generantur tamen pilus nigrior,licet.n.in cholerico in pri-
mo non ſit calot abſolute fortiot q̄ in ſanguineo in primo,
quia tamen potentius eſt in adurendo materiam in pilū cō
uertendam,ideo nigriores in cholerico generantur pili q̄ in Cā ma-
ſanguineo.Ex quibus conſequenter patet ꝙ vna generalis ioris uel
cauſa maioris vel minoris nigredinis vel albedinis in pilo minoris
eſt maior vel minor vſtio materiæ in pilum tranſmutādæ nigredis
ſic ꝙ maior exiſtente vſtione fit pilus nigrior,econtra vero vel albe
albior cęteris pibus. Secundo ſciēdū eſt ꝙ licet diminuta dis capil
aduſtio ſit vna generalis cauſa albedinis pilorum , præter lorum.
hanc tamen plures eius ſpeciales cauſæ ab auctoribus col- Albedis
liguntur. Prima eſt albedo cutis cui innexus eſt pilus , cū capillo-
enim nutrimentum cutis albæ tēdat ad albedinem fumus rum cā
in pilum tranſmutandus ab eo eleuatus ſecūdum plurimū multi-
ad albedinem declinabit , & ſic conuertetur in pilum ad plex.

albedinem declinantem, licet autem non ſolum ex materia reſecata a nutrimento cutis generetur pilus, ſed etiam a toto eleuata, eidem tamē commiſcetur exhalatio eleuata a cuti ipſam faciēs ad albedinem declinare, quod maxime euenit vbi cutis groſſa fuerit a cuius nutrimento multus eleuatur vapor in pilum trāſmutandus. Colligitur hæc cauſa. 5. de generatione animaliū. alleg. cap̄. Et penes hanc cauſam fumi poteſt cauſa potiſſima diuerſitatis colorū in pilis animalium. potiſſime. n. diuerſificatur ſecundum colorem cutis, licet hoc minus contingat in homine propter ſubtilitatem & debilitatem ſuæ cutis vel pellis. vt colligitur a philoſopho in locis præallegatis. Secunda cauſa poteſt eſſe exiccatio ſubſtātiæ pili ſiue a cauſa extrinſeca vt ſole vel igne, ſiue ab intrinſeca cauſa proueniat. qualitercūq;. n. exiccata fuerit ſubſtantia pili ſubtiliatur & rareſit, eius humidū viſcoſum, quare redditur peruius & tranſparens. Per huiuſmodi etiam exiccationem reſoluuntur humiditates quædam opacæ per pilorum poros diſperſæ, quarum præſentia ſubſtātia pili apparebit opacior. Ex hoc patet cur in corporibus conualeſcentiū albeſcunt pili poſt multas exiccatiuas ægritudines. multum. n. exiccata pili ſubſtantia redditur pilus rarior & tranſparentior, reſolutis etiam fumis opacis in poris pilorū diſperſis. Patet ſecundo quare caput diſcoopertum portantibus vel multum ſub ſole morātibus albeſcūt capilli, econtra, vero ſe habentibus nigreſcūt. In primis. n. exiccantur pili & reſoluuntur fumi iam dicti, in alijs vero econtra. Et per idem patet quare in conualeſcentibus quibuſdam poſt reſumptionem nigreſcunt capilli. multiplicātur enim in eis vapores fumoſi qui iterum in poros pilorū penetrant & pilos magis opacos reddunt. Tertia cauſa albedinis pilorum eſt debilitas innati caloris eleuantis materiam conuertendam in pilum: quo multum debili exiſtente vt in ſenio multiplicātur materiæ phlegmaticæ plurimæ ad albedinem tendentes, quibus aduenit putredo calore debili illas indebite regulante, propter quod vaporem aereū vel aqueum adurendum non ſufficit calor naturalis excludere, vnde generatur pilus albus. propter quod in habentibus cerebrum frigidum in iuuentute frequenter fit canities. adueniente. n. putredine phlegmati debilitatur calor naturalis eleuans materiam, vnde in materia in pilum tranſmutanda remanet plurimus vapor aqueus vel aereus groſſus quem calor naturalis debilis non poteſt excludere. congelato ergo fumo a frigido conuertitur in pilum album, & hæc

Canities vera.

eſt vera canities. Ex quo patet primo quare magis contingit in ætate ſenectutis. Patet ſecundo quare capitis coopertura accelerat canitiem, vt Auicē. quinta quarti. diſcoopertura vero retardat, ex capitis vero coopertura retentis vaporibus phlegmatici circa partes cōtēto leuis accidit putredo quæ eſt cauſa canitiei vt ſupra, & maxime in præparatis, diſcooperto vero capite exhalāt huiuſmodi vapores.

Ex his omnibus elici poſſunt cōcluſiones reſponſiuæ ad articulum. Prima concluſio eſt hæc. Q. per ſignum ſumptum a caloribus capillorum probabiliter ſignificare poſſumus ſupra naturalem complexionem cerebri. probatur. quia ex maiori vel minori albedine vel nigredine capillorū cum alijs paribus arguitur complexio calidior aut frigidior humidior aut ſiccior cerebri. ergo. aſſumptum patet ex dictis & colligitur ſecundo complexionum. cap̄. 5. Secūda concluſio. Licet ita ſit, ad ſignificandum tamē ſupra determinatam cōplōnē cerebri ſignū ſumptū a capillis non eſt per ſe ſufficiens. patet per plura adducta ante oppoſitum.

Dubia.

Circa hæc tamen plura inſurgunt dubia. Primū. quia videtur ꝙ calore fortiori exiſtente eleuante exhalationem fumoſam pilus producendus eſt albior, quia calidum agēs

Auicē.

in ſiccū dealbat, prima primi. cap̄. de humoribus. ſed materia generationis pili eſt ſicca, ergo calido in ipſam agēte ipſam dealbat, & per conſequens pilus generabitur albus.

Secundum dubium. cur a calido intrinſeco forti denigrātur capilli, ab extrinſeco tamen dealbantur. vnde vt mulieres flaueſcant ſub ſole capite diſcooperto morantur. Tertium dubium eſt. quia penes cauſam canitiei aſſignatā nō poſſet ſaluari ex vehementi timore vt mortis expectatione canitiem ſubito generari, cuius tamen oppoſitū experimur. non. n. ſubito ex vehementi timore phlegmati accidit putredo quæ eſt cauſa canitiei. Pro iſto forte dicetur ꝙ illa non eſt vera canities ſed pilorum dealbatio conſequens omnē vehementem exiccationem ex timore contingentem. Cōtra. quia tunc prius dealbaretur pars pili cuti propinquior ꝙ̄ pars extrema a cute diſtantior, ſi. n. hæc dealbatio conſequitur exiccationem velocius dealbari debet pars illa quæ citius & velocius exiccatur, & illa eſt pars cuti propinquior. exiccatur. n. ad exiccationem cutis. Item nunc quilibet homo ante mortem deberet caneſcere. multo. n. maior in eo fit exiccatio ꝙ̄ in timore. Quartum dubium eſt. quia ſi illa eſt vera cauſa canitiei ſequitur omnia animalia habentia pilos debere in ſenectute caneſcere. In omnibus enim debilitato calore i ſenio debet phlegmati aduenire putredo quæ modo dicta eſt cauſa canitiei. Item non apparet cauſa quare aliæ partes corporis a capite non caneſcunt. Item in caſtrato & muliere multo debilior eſt calor in iuuentute ꝙ̄ in viro perfecto in prima ſenectute, cuius ſignum eſt ꝙ in eo generātur pili barbæ & in illis non, cuius cauſa ponebatur caloris reflexio a cerebro ad partes faciei. Cū ergo ꝑꝑ debilitatē caloris dcā vir perfectus in prima ſenectute caneſcat, ſequitur omnem caſtratum & omnem mulierem in iuuentute caneſcere debere. Ad primum iſtorum pro nunc dicitur ꝙ calidum vrens agens in humidum corpulentum primo denigrat ipſum eleuando ex eo fumos groſſos opacos qui ꝑ poroſitates corporeas illius diſperſi corpus illud reddunt nigrum vel opacum. cum vero huiuſmodi humidum intantum terreſtrificatum fuerit, ꝙ non ſufficiat calor groſſos fumos & opacos eleuare reſoluuntur & ſubtiliantur, fumi per poros corporis prius diſperſi, quare remouetur opacitas, & fit corpus illius tendens ad claritatem vel albedinē loco fumorum exhalantium ſubingredientibus partibus aeris peruijs ſicut experimento patet in carbone dum perfecte incineratur. & hoc modo calidum agens in ſiccum vltimate conſumpto humido in groſſum fumum conuertibili dealbat. tale autem eſt calidum eleuans materiam ex qua generatur pilus, ut patet intuenti. & ex hoc ſoluitur primū.

Ad ſecundum patet reſponſio per idem. calidum. n. intrinſecum forte eleuat fumum groſſum & opacum, & ſicut eſt potentius, ita ſufficit alijs paribus groſſiorem fumum eleuare & magis opacum ex quo generatur pilus nigrior. Caſm uero extrinſecum ut ſolis dealbans non urit ſubſtātiam pili, ſed rarefacit & ſubtiliat, propter quod reddit magis peruia ſubſtantia, reſoluendo etiam fumoſitas quaſdam opacas per poros pili diſperſas, loco quarum in poris eiſdē ſuccedit aer limpidus uel ſaltem fumoſitates illas clariores & rariores reddit, quare albeſcit pilus. & per idem patet quare fumus ſulphuris capillos dealbat, ipſorum. n. ſubſtantiam exiccat & ſubtiliat uel forte per poroſitates eorū penetrat. primum tamē rationabilius eſt. Ad tertium dicitur ꝙ dupliciter poſſumus imaginari ex ſubito & uehementi timore pilos in capite dealbari.

Pilos in capite dealbari ex uehementi timore dupl̄r.

primo propter fortem exiccationem ex uehementi timore contingentem qua uehementer exiccatur cutis, cuius ſiccitas communicata pilo cauſa eſt ut pilus dealbetur ſecūdum modum ſuperius tactum. prius autem dealbatur pars pili extrema a cute diſtantior, quia illa ſiccior eſt & recipit ideo citius exiccationem ex qua ſequitur dealbatio. & notum eſt ꝙ hæc albedo non eſt uera canities. eſt enim talis qualis eſt albedo pilorum eueniens conualeſcentibus ex ægritudinibus fortiter exiccantibus. ſecundo imaginari poſſemus in caſu in iſto cauſari ueram canitiem, imaginando ꝙ propter uehementem timorem calore interius retracto uehementer debilitatur calor circa cutim, quare in corpore præparato putreſieri contingit ibidē materiam phlegmaticam, & conſequenter pilum caneſcere ſecundum modum ſuperius dictum. Poſſemus etiam probabiliter dicere ꝙ cum corpus pili ſit putreſcibile ſibi

aliqua

aliqua communicata putredine proprium eius humidum
euaporat & remanet vapor aereus per ſubſtantiam eius di
ſperſus propter quod declinat pilus ad albedinem, hæc ta-
mē dealbatio veriſimilius incipiet a parte pili terminata ad
cutem. Contra primum, quia pilo a capite remoto maior
ſibi aduenit ſiccitas q̃ ipſo adhærente cuti, corpore quali-
tercunq; exiccato, ſed ex remotione pili a cute non caneſcit uel
dealbatur pilus. ergo. Et per idem argui poteſt in conuale-
ſcentibus propter corporis exiccationem non debere pilos
dealbari, & per ſimile argumentum improbatur ſecunda
ſolutio, quia facilius debet capillo aduenire putredo ipſo ſe-
parato a corpore, igitur tunc magis debet caneſcere. Ad
primum dico probabiliter negando aſſumptum. pilo. n. in
nexo cuti ſtat eius ſubſtantiam ſub calore quodam & hu-
miditate a corpore eidem communicatis ex quibus redditur
eius ſubſtantia paſſibilior & rarior. dum vero a corpore ſe
paratur, huiuſmodi calore priuatur & congelatur eius ſub-
ſtantia, propter quod eſt multo minus paſſibilis poris eius
vehementer conſtrictis, vnde & pili mortuorum ſunt frigi
diores duriores & aſperiores ſicut & vngues. 3. de hyſto-
rijs animalium. & per idem patet reſponſio ad ſecundum.
minus. n. putreſcibilis redditur pilus aut paſſibilis poſt tō-
ſionem q̃ ante propter cauſam iam dictam. Alij autē di-
xerunt aliter ꝙ hæc albedo cauſatur a vapore ſubtili a phle
gmate eleuato & ſubſtantię pili per ſuas poroſitates imbi-
bito, ſicut ex capitis coopertura etiam denigrantur fumoſo et
opaco vapore per poroſitates eorūdem diſperſo. Q. autem
magis in extremis q̃ circa radicem albantur cauſa eſt am-
plior quantitas fumorum opacorum pilum ad albedinem
tendere prohibentium q̃ circa extremitatem. Et ſecūdum
hunc modum poſſumus imaginari ſubſtantiæ pili cōtinue
vapores quoſdam per poros pilorum penetrantes a corpo-
re mitti, ſicut nutrimentum folijs plantarum, & ſecundum
horum vaporum multitudinem paucitatem claritatem &
opacitatem variantur in pilis colores, vt albedo nigredo &c.
Auicē. Et colligitur hæc ſententia ſecunda quarti. cap̄. de acciden-
tibus conualeſcentium, dum inquit. Et accidit conualeſcen
tibus vt albiſcentur eorum capilli. propterea ꝙ capilli pri-
uantur nutrimento, & propterea q̃ ſpargitur humiditas in-
nata qua ſtat nigredo, ſicut accidit ſegetibus, ꝙ quando ſic
cauſatur albeſcunt, poſtea cum eorum diſpoſitiones bonæ
fiunt redit nigredo capillorum, ſicut iterum accidit ſegeti-
bus quando ponuntur in aqua, quoniam tunc redit ipſarū
viriditas. Ex quibus patet non neceſſario ante mortem hu-
iuſmodi pilorum dealbationem contingere. credendum ta
men eſt in ægritudinibus mortalibus plurimum corpora
reſoluentibus hoc accidere. Ad quartum colligitur reſpō-
Ariſto. ſio prima problematum, problemate. 64. eo ꝙ homo lon-
geuus eſt comparatione aliorum animalium excepto ele-
phante. Cætera etiam animalia ſecundum plurimum pilos
frequenter deponunt, homo vero non. quæ autem non de-
ponunt valde breuis ſunt vitæ, in his ergo in quibus cadūt
pili non aduenit canities, eo ꝙ ſuperfluitas phlegmatica in
eis eſt pauca a qua bene mundificantur, ideo non caneſcūt.
in alijs autem quia breuis vitę ſunt non tantum debilitatur
calor manēte vita quin ſuas humiditates phlegmaticas ſuf-
ficiat bene reſoluere, cuius ſignum eſt quia in talibus eſt ſe-
nectus valde breuis comparatione aliarum ætatum, idō nō
caneſcunt. hominis autem multum prolōgatur ſenium qua
re plurimum tolerat caloris diminutionem eius vita ſeruan-
ta. & ex conſequenti plurimum congregatur phlegma pro-
pter indigeſtionē quare caneſcit & alia non, excepto æquo,
vt. 5. de generatione animalium. Completior autem cauſa
explicatur ab Ariſto. 5. de generatione. ſ. quia cerebrum ho-
minis eſt plurimum & valde humidum. craneum autem
ſubtile comparatione aliorum animalium & maxime paſ-
ſibile pluralitate ſuarum commiſſurarum, propter quod in
ſenio fit maxime impotens humiditates phlegmaticas de-
bite regulare, vnde aduenit putredo & fit canities vt ſupra.
non ſic autem in alijs animalibus contingit, quia eorum ce
rebrum eſt paruum non multum humidum, & craneum
groſſum ipſius bene defenſiuum, propter quod non putre-
ſcit in eis humor phlegmaticus putredine ad quam ſequitur
canities. & ſi hæc cauſa iungatur cum prima reſultabit vna
totalis cauſa completior. & per idem patet vnde contingit
æquum caneſcere. habet. n. cerebrum valde debile & paſ-
ſibile: quia craneum eius rarum eſt & magis tenerum q̃ in
alijs brutis, cuius ſignum eſt quia ex leui capitis vulnere fa
cile moritur. in dubio ergo neganda eſt conſequentia, vt ex
dictis patet. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ etiā con
tingit alias partes noſtri corporis caneſcere, licet minus &
tardius q̃ caput, vnde. 3. de hyſtorijs animaliū dicitur alle.
cap̄. primo autem caneſcunt tempora omnium & anterio-
ra prius poſterioribus. vltimo autē pectem. in homine enim
comparatione aliorum animalium eſt cutis tenuis & debi-
lis quę adueniente ſenectute ſuperfluitates phlegmaticas
ex indigeſtione factas congregat, quas debite regulare non
ſufficit, quare putreſiunt & fit canities. minus autem in alijs
partibus q̃ in capite. quia tanta in eis non congregatur ſu-
perfluitas. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ licet in vi
ro perfecto in prima ſenectute ſit calor abſolute amplior q̃
in muliere vel caſtrato in iuuentute alijs paribus, non tamē
eſt æque potens ad bene regulandum ſuas humiditates per
reſtrificatis in eo membris & eorum ſuperfluitatibus, pro-
pter quod declinando procedit, non autem in caſtratis vel
muliere vel iuuene. Et ſi arguitur ꝙ ſaltem in decrepita æta
te debet in eo barba defluere vel ſaltem non creſcere, eo ꝙ
multo minor eſt calor in eo & per conſequens caloris ad fa
ciem reflexio q̃ in muliere vel exciſo. Huic probabiliter
dicitur ꝙ licet abſolute in eo ſit minor calor, in eo tamē eſt
aliqualis reflexio caloris a teſticulis ad ſuperiora, quæ non
eſt in muliere vel exciſo. Calorem. n. a teſticulis vel ad ce-
rebrum eleuatum natura ad faciem potiſſime dirigit. Ex
quibus colligi poſſunt cauſæ plurium apparentium. Pri-
mum eſt quare canities primo incipit a temporibus q̃ ab
alijs partibus capitis: Secundum eſt quare pili aliorū ani-
malium ab homine maxime colorantur ſecundum colorē
cutis, hominum vero non. in homine enim albæ cutis gene
rantur pili nigri, & econuerſo. Tertium eſt quare in parte
corporis morpheam patienti generantur pili cani. Cauſa
primi eſt quia pars poſterior capitis eſt ſiccior q̃ anterior,
& temporalis & humidum eius viſcoſius eſt & impaſſibi-
lius, ideo difficilius putreſcibile, quare tardius caneſcit. Cir
ca partem vero anteriorem eſt plurimū de cerebro & plu-
rimum ibi viget calor quo virtutes cerebri operātur reſpe
ctu partium temporalium. anterius. n. eſt magnus ventricu
lus cerebri ad quem plurimum de ſpiritu & calore defluit,
propter quod humiditates melius digerit & reſoluit, & per
cōſequens tardius caneſcit q̃ pars temporalis. In tempora
libus autem partibus eſt plus de humido q̃ in poſteriori &
cum hoc minus viget calor q̃ in anteriori, ideo facilius ca-
neſcit. Et ſecundum hanc ſolutionem interpretor cauſam Ariſto.
tactam ab Ariſto. 5. de generatione animalium. cap̄. de cau
ſis canitiei. quam quidam vt verba ſonant exponentes nō
acceperant. Alia cauſa problematis colligitur. 1. complexio
num. 5. cap̄. quia pars anterior eſt valde ſiccior parte tem-
porali. ibi. n. cutis eſt oſſi quaſi immediate innexa. in parte
autem temporali ſunt lacerti carnoſi, ideo ibi abundantius
eſt humidum putreſcibile. & per conſequens &c. Et ſi hęc
cauſa Gal. iungatur cum cauſa prima poſita habebitur cau
ſa completior. Ad ſecundum patet ex dictis ſupra. in ho-
mine. n. eſt cutis tenuis & plurimō paſſibilis reſpectu alio-
rum, cuius ſignum eſt quia facillime alteratur ad albedinē
nigredinem aſperitatem &c. a ſole ventis & alijs extrinſe-
cis occurrentibus. In alijs autem aīalibus nō, ideo &c. Cā
tertij patet. pars. n. morpheata debilitata eſt, et ideo circa ip
ſam corrumpitur & putreſcit phlegmatica ſuperfluitas per
congeſtionem aggregata, quæ eſt cauſa canitiei vt ſupra.

Quare anterior capitis pars citius & poſterior tardius caneſcit.

Quantum ad tertium articulum ſciendum eſt ꝙ per fi-
gurā capillorū intelligere debemus in ꝑpoſito criſpitudinē

rectitudinem ſiue planitiem & diſpoſitionem mediam inter has. Cum his autem in cauſis communicant groſſities, ſubtilitas, aſperitas, lenitas, durities, & mollities. Criſpitudinis autem cauſa duplex colligitur. 2. complexionum. alleg. cap̄, Prima, ſiccitas corrugās ſubſtantiam pili ſicut accidit corio & capillis igni expoſitis. Secunda eſt pori ꝑ quē penetrat materia pili tortuoſitas, ſecundum. n. pori figurā figuratur radix pili poro innexa & cōſequenter totus pilus. Tertia cauſa poteſt eſſe pororum ſpiſſitudo qua generatur pilus valde tenuis, cuius vna pars vt inferior ſuperiorē cōtinere non poteſt, propter quod flectitur pilus & reddit̄ criſpus. & hmōi criſpitudo reperitur in hominibus valde frigidi & humidi cerebri. Rectitudinis autem cauſæ ſunt his oppoſitæ. mediæ vero diſpoſitionis cauſæ mediæ ſunt.

Criſpitudīs ca pillorū cā duplex.

Ex quibus concludi poteſt concluſio prima ad articulū reſponſiua. ſ. ꝙ ex figura capillorum probabiliter poteſt argui ſupra complexionem cerebri. patet, quia criſpitudo ſecundum plurimum atteſtatur ſiccitati & planities humiditati & diſpoſitio media temperantiæ. ergo. conſequentia patet. & aſſumptum ſimiliter ex dictis notum eſt. Secunda concluſio. Licet ita ſit criſpitudo tamē & rectitudo &c. nullam determinatam complexionem cerebri euidenter ſignificat. patet quia ſtat cum calida complexione cerebri, ſimiliter cum frigida &c. ſicut quando prouenit ex pori obliquitate. Tertia concluſio. Criſpitudo pilorum cum groſſitie & aſperitate ipſorum eſt euidens ſignum cōplexionis ſiccæ vel calidæ & ſiccæ cerebri. patet ex dictis. Quæ autem ſūt cauſæ groſſitiei ſubtilitatis aſperitatis & lenitatis pilorum ſatis tactum eſt circa litteram.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ materia generationis pilorum eſt frigida & ſicca vt ſupra patuit. licet. n. a calido vrente fuerit eleuata, ſubtili tamen & calido reſoluto remanet terreſtris & frigida, & ꝑ idem patet ꝙ licet in ætate calida & ſicca maxime abundant pili, ſtat tamē ipſos eſſe frigidos & ſiccos. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ facile caleſiunt propter ſubtilitatem ſubſtantiæ. calefaciunt autem per accidens reuerberādo calorem. Pro auctoritate uero Haly. dicitur ꝙ materia pili eſt vapor calidus & ſiccus. i. a calido exiccante generatus. Alij vero non acceptant dictum Haly. in hoc. Alij dicunt ꝙ eſt calidus accidentaliter, frigidus tamen naturalr. calidus. n. eſt ex accidentali impreſſione caloris eleuantis, qua remota dum completur a frigido remanet frigidus naturaliter. Ad ſecundum principale patet ꝙ plus pendet a complexione cerebri partialiter mediante operatione eius, ideo ſignum ſumptum ab eis eſt ſumptum a caſibus. Ad tertium quartum & quintum dicitur ꝙ iſta probant ſigna aſſumpta a multitudine et paucitate colore & figura etc. nō eſſe per ſe ſufficientia ad ſignificandum ſuper aliquam determinatam complexionem cerebri, cum quo tamen ſtat ꝙ cum alijs iuncta ſunt efficacia ad ſignificandum. & ſic patet ad totam quæſtionem.

Quæſtio. xix.

VTRVM Oculus ſit naturaliter complexionis frigidæ & humidæ. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo fortius reſiſtit oculus cauſis infrigidantibus ꝗ̄ aliquod aliud membrum noſtri corporis, & non merito ſuæ compoſitionis, eo ꝙ compoſitio oculi eſt rara, igitur merito complexionis, & per conſequens eſt complexionis calidæ. conſequentia patet, quia non apparet aliud principium per quod fortius poſſit reſiſtere niſi complexio vel compoſitio, & colligitur maior. 31. problematum. 22. problemate. patet etiā experimento. omnibus. n. alijs membris a frigore rigētibus non rigent oculi. Secundo arguitur ſic. oculus eſt naturæ igneæ, ergo quæſtio falſa aſſumptum colligitur. 31. problematum. vltimo problemate. vbi aſſerit Ariſto. viſum eſſe naturæ igneæ. Pro iſto etiam videtur experimentum, ꝗa compreſſo vel fricato oculo in obſcuro fit fulgor, quod videtur arguere oculum eſſe igneum. Tertio arguitur ſic. nobilius organum ſenſus nobiliori elemēto proportionari debet, ſed oculus eſt organum ſenſus nobiliſſimū. primo meta. ergo nobiliori et immaterialiori debet proportionari. elementum tale vero eſt ignis, ideo &c. Quarto arguitur ſic, oculus eſt mēbrum ſpirituoſum, ergo calidum. aſſumptū arguitur, quia ad oculum defertur magna quātitas ſpirituū reſpectu organorum aliorum ſenſuum. ad ipſum enim terminatur neruus magnus dictus opticus quem oportuit eſſe concauum vt plurimum ſpiritum deferret ad oculum vt. 4. de accidenti. 2. cap̄. Confirmatur, quia oculus eſt membrum plurimum mobile. motus autem a calore prouenit, ergo oculus eſt plurimi caloris. Quinto arguitur ſic. naturalis complexio oculi conſeruatur per ſicca, ergo oculus eſt ſiccæ complexionis. aſſumptum colligitur tertia tertij. cap̄. de conſeruatione ſanitatis. vbi ponit̄ tutiā nutritā in aqua ſanſuci et fœniculi eſſe magni iuuamētū io conſeruando cōplexionem oculi. talia autem ſunt ſicca, ergo &c.

Ariſto.

Ad oppoſitū eſt cōis medicorū ſnīa. & Ariſto. primo de ſenſu. &. 5. de generatione animalium. 3. cap̄.

Ariſto.

In qōne iſta primo præmittenda ſunt aliqua oculi cōpoſitionē declarantia. Secūdo rñdendū eſt ad quæſitum.

Quantum ad primū præmittendū eſt primo ꝙ in quæſito quæritur de complexione oculi naturali reſpectu medij generis membrorum. ſ. cutis. non autē reſpectu medij propriæ ſpeciei, ſecundum quam comparationem indifferenter denominari pt̄ aliquis oculus calīus aliquis frigidus &c. vt circa litteram dicebatur. Secundo præmittendum eſt in quæſtione quæri de complexione oculi innata actuata per influentiam vtrāq; iſtarum. ſ. aggregante, licet de quacūq; iſtarum quereret̄ non eſſet varianda reſponſio, vt parebit.

Tertio ſciendum eſt ꝙ oculus eſt membrum organicum ex pluribus conſimilibus integratum, componitur. n. ex ſeptem tunicis & tribus humoribus. Dico autem tunicas ſeptem ſecundum denominationem quæ ad quatuor totales tunicas reducuntur, quarum aliquæ ſecundum partem anteriorem oculi aliam recipiunt denominationem. aliam vero ſecundum poſteriorem. Dicuntur autē humores illi metaphorice, pro quanto ſunt ſubſtantialiter quædam materię fluidæ humoribus ſimiles alieno termino terminabiles velut humores quamuis vere ſint membra. Prima igitur ſeptem tunicarum eſt quam auctores nominant coniunctiuam, eo ꝙ ſub ſe totam oculi ſubſtantiam coniungit & inuoluit præterq̄ȝ illud nigrum anterius apparens in directo pupillæ. illic. n. coniunctiua non cooperit oculum, eſt autē hæc tunica ſatis groſſæ ſubſtantiæ ſub ſe habens multum pinguedinis, ſub ſe etiam continens carnem & lacertū oculum mouentem, & pupillam ad viſibilia dirigentem. Poſita autem eſt pinguedo ſub ea vt calorem naturalem oculi ad interiora reuerberet & conſeruet, & conſequenter oculi digeſtionem confortet recte, ſicut çirbus adipinus calorem ad ſtomachum reflectendo ſtomachi digeſtionem confortat. Cum. n. oculus ſit membrum aqueum a frigido facile riguiſſet niſi fuiſſet tali defenſione munitus. & propter hoc non rigent oculi ſicut aliæ partes noſtri corporis. Hæc. n. tunica ſatis ſpiſſa impreſſionem extrinſeci frigoris prohibet: pinguedine vero calorem reuerberando conſeruat. Et orit̄ hæc tunica a panniculo dicto almochati ſiue çinçia mater immediate craneum ſuperius tegente. Ex quibus colligūtur iuuamenta huius tunicæ, quæ ſunt oculum ad craneum alligare vel iungere, propter quod forte etiam coniunctiua dicta eſt. per pinguedinem vero et ſpiſſitudinem ſuam oculum conſeruare. per lacertum ſub ea incluſum eidem præbere motum voluntarium. per carnem & pinguedinē exiccationem prohibere in qua faciliter caderet oculus propter occurſum radiorum calefacientium & diſgregantium. Et nota ꝙ iſta tunica non recipit varias denominationes ſecūdum anteriorem & poſteriorem partem oculi, ſed tota coniunctiua denominatur. Secunda tunica eſt quæ ſecūdum anteriorem partem dicitur cornea & eſt ſubſtātiæ ſatis dēſæ, politæ tamen & tranſlucentis ad ſimilitudinem cornu lanternæ, propter quod & cornea dicta eſt. In parte autem

Oculus quid & eius cōpoſitio.

Tunicæ ſeptem oclorū.

Oculi cur non rigeāt ſicut aliæ ptes corporis.

poſteriori

poſteriori vocatur ſclyrotica a ſclyros quod eſt durum, eo
ꝙ duræ & ſpiſſe eſt ſubſtantiæ . ſclyrotica ergo & cornea
vnam totalem conſtituunt tunicam totum intrinſecū ocu-
li inuoluētem & tres interiores humores debite vnitos ſer-
uantem,& propter hoc translucens fuit. Si.n.fuiſſet colora
ta prohibuiſſet tranſitum ſpecierum ad cryſtalloidem. Et
eſt hæc tunica in parte anteriori oculi a coniunctiua dete-
cta vbi habet quatuor pelliculas, vt melius ab extrinſecis
occurrentibus defendatur.& in hac parte frequenter acci-
dunt vlcera dicta ab auctoribus vlcera corneæ.Oritur au-
tem hæc tunica totales a duramatre.ſ.pāniculo interius im
mediate ſub craneo poſito. Ex quibus colliguntur iuuamē
ta huius tunicæ & ſuarum partium.eſt.n.vtilis ad iungen-
dum & iunctas conſeruandum partes oculi in ipſa clauſas
& alligandum oculum craneo vt de coniunctiua dictum ē
per partem eius anteriorem ad oculum defenſandū ex qua
tuor pelliculis contexta.& poſita eſt pellicularum multitu-
do ne ſi vni accidat nocumentum,toti neceſſario commu-
nicetur.eſt autem translucens propter cauſam prędictam.

Tertia tunica eſt vuea ſic dicta,quia ſimilis grano vuę ni
græ,& eſt perforata in parte anteriori verſus corneam . &
coniunctiuam & eſt nigra,propter quod cornea nigra vide
tur ſicut vitrum album vel translucens quod nigro ſuper-
poſito apparet nigrum.Appellatur autem hæc tunica ſecū-
dum partem anteriorem vuea,ſecundum partem poſterio
rem ſecundina propter alteram duarum cauſarum. Prima
Auicē. quia ad ſimilitudinem ſecundinæ fœtum continentis ē ve-
noſa.& hanc tetigit Auic.tertia tertij.cap̄.de anatomia ocu
li dum dixit.Et impletur & texitur venis ſicut ſecundina,
quoniam ipſa facit penetrare nutrimentum &c. Secunda
cauſa eſt quia oritur a piamatre.ſ.a panniculo ſecundo cere
Haly. brum immediate tegente.et hoc innuit Haly.3.theoricę dū
dixit.Dicitur hæc tunica ſecundina ſicut mater tenuis cere
bri dicta eſt ſecundina a qua oritur.Et ex his poſſunt colligi
iuuamenta huius tunicæ tam ſecundum partem anteriorē
ꝙ̄ poſteriorem,quia quantum ad anteriorem eſt perforata
vt ſpecies viſibilium penetrent ad cryſtalloidem,et vt per
foramē illud humor albugineus ſub ea contentus perueniat
ad corneam & ipſam humectet.Eſt autem nigra vt ſpeciē
viſiuam intus congreget & prohibeat radios viſibiliū vn-
diq; ad cryſtalloidem penetrare ne ex hoc fiat viſus confu-
ſio.Eſt autem anterius ſatis dura ne contactu corneæ lęde-
retur licet ſit poſterius mollior.partis autem poſterioris iu-
uamentum eſt nutrimentum per ſuas venas corneæ prępa
rare aggregatum autem ex ambabus iuuamentum eſt cō-
Auicē. tenta intra ſe debite iuncta ſeruare.Et colligi poſſunt hæc
Auer. iuuamenta tertia tertij.allcg.cap̄.&.1.colliget.c.de iuuamē
tis inſtrumentorum viſus. Quarta tunica eſt ſecundū an-
teriorem partem dicta aranea,ſecundum poſteriorem ve-
ro denominata rethina. In parte.n. anteriori tale araneæ
aſſimilatur,in poſteriori rethi.Et cooperit hæc tunica ſecū-
dum partem anteriorem humorem cryſtallinum,ſecundū
poſteriorem vero vitreum in quo ſecundum partem pro-
Nerui optici quid. fundatur cryſtallinus.Et oritur hæc a neruis opticis q ſunt
duo nerui ad oculos veniētes magni concaui ſeſe vere vel
apparenter interſecantes a quibus verſus medium oculi ſe
perantur fila ſubtilia ad modum rethis contexta hanc tuni-
cam conſtituentia.Huius autem tunicæ iuuamēta ſunt plu-
ra.Primum vitreum humorem & cryſtallinum in eo pro-
fundatum ſimul iungere.Secundum humori vitreo & cry-
ſtalloidi nutrimentum deferre.Ex quo ſequitur hanc tuni-
cam non ſolum ex villis nerui optici reſultare,ſed etiam ve
nis & arterijs,licet forte pars neruea dominetur in ea. Ter-
tium iuuamētum eſt virtutem viſiuam & ſpiritum ad cry
ſtalloidē ab opticis portare,& colligiē hoc.1.colliget.alleg.
cap̄.dum inquit.Et iuuamentum telæ rethinæ primum eſt
vt det ſpiritum viſibilem per neruos qui in ipſa ſunt, hoc
eſt calorem naturalem cuius complexio adepta eſt in cere-
bro,& per duos neruos qui vadunt ad oculos,& etiam nu-
trit humiditatem cryſtallinam per viam irrorationis,etiam
dat iuuamentum caloris naturalis per arterias quæ ſunt in
ea.Sunt igitur in ſumma tunicæ ſeptem. Prima exterius in
cipiendo eſt coniūctiua.Secūda cornea.Tertia vuea.Quar
ta aranea.Quinta rethina.Sexta ſecundina.Septima ſcliro-
tica. Nota tamen in numero illarum tunicarum auctores De tunicis ocſorum diſcordia auctorū.
apparenter fuiſſe diſcordes, quidam.n. coniunctiuam non
tunicam ſed pāniculum nominantes eas ſolum ponūt ſex.

Alij autem partem poſteriorem tunicæ a priori non aliter
nominantes dicunt eas ſolum eſſe tres.ſ.totales,& quidam
cum hoc rethinam & araneam,non tunicas ſed telas appel
lantes dixerunt eas ſolum eſſe duas.ſ. corneam & vueam:
ſub cornea ſclyroticam,ſub vuea vero ſecundinam com-
prahendendo,& ſecundum hoc patet ꝙ iſtorum diſcordia
non eſt in re ſed ſolum in tunicarum denominatione. Ex Auctorum diſcordia tollitur.
quo colligi poteſt concordia apparentium contradictionū
auctorum hic communiter induci ſolitarum. Auerr.autem
ſecundo colliget.alleg.cap̄. tunicas oculum componentes
diſtinxit vt dictum eſt.Præter has autem tunicas ſeptem Oculi humor duplex.
in oculo tres humores ab auctoribus diſtinguuntur , quorū
primus nominatur albugineus eo ꝙ purus eſt & clarus ad
ſimilitudinem ſubtilis & clari albuminis oui & ſitus eius ē
in medio inter araneam & vueam.ſ.ante cryſtalloidē prę-
terquam ſecundum partem qua per foramē vuæ peruenit
ad corneam,licet alij imaginentur ꝙ vuea ſit velut natans
in albugineo,quia.ſ.exterius verſus corneā & interius ver-
ſus araneam habet albugineum ſibi immediatum. Huius
autem humoris & ſitus eius plura ſunt iuuamēta. Primum
vt gradatim & non ſubito lumen perueniat ad cryſtalloi-
dem,ne huiuſmodi incurſu ſpiritus in cryſtalloide nimium
diſgregentur,& cryſtalloidis ſubſtātia nimis exiccetur,vn
de ponitur velut eius clipeus.Secundum iuuamentū eſt vt
cryſtalloidem humectet ne calore naturali & radiorum oc
currētium exiccetur & dureſcat.Tertiū vt humectet vueā
& corneam. Quartum vt mediet inter vueam & cryſtalli-
num cui immediatur aranea.Cum.n.vuea ſit dura aliqua-
liter & rugoſa,poſſet in his læſionem aut aſperitatem indu
cere. Alia autem cauſa propter quam ponitur ante cryſtalli
nū tāgit,tertia tertij.alle.ca.quia.ſ. eſt ſuperfluitas eius,et ſu
perfluitas debet eſſe oppoſita nutrimento.i. loco oppoſitas
a quo recipitur interius nutrimentum a rethina,& quia cry
ſtallina recipit nutrimentum interius a rethina , ideo opor-
tuit albugineū aſſe exterius ſituatum ante cryſtallinum.
Vtrum autē albugineus ſit vere ſuperfluitas humoris cry-
ſtallini videbitur in quæſtione ſequenti.Iuuamenta hæc in
nuit in ſententia Auice.alleg.cap̄.& pro parte Auer.vbi ſu
pra dum inquit.Et albuginea humiditas facta fuit iterum
ad humectandum hanc humiditatem,& ad cuſtodiendum
humiditatem ipſius ab aere extrinſeco,& etiam ne tangāt
vueam tunicam.Secūdus eſt humor ab auctoribus dictus
cryſtallinus grandineus vel glacialis eo ꝙ in ſubſtantia &
translucentia cryſtallo grandini vel glaciei ſimilatur. Eſt
enim alijs humoribus ſolidior & conſtantior, ideo termino
proprio terminatus & figuratus figura ad rotunditatē ten-
dente, in parte tamen anteriori quandam habet planitiem
cum latitudine,in poſteriori vero quæ profundatur in vi-
treo habet eminentiam ſtrictiorem,vnde ad quandam de-
clinat acuitiem & in oculo bene diſpoſito eſt in medio ocu-
li ſituatus.eſt autem translucēs vt omnium viſibilium ſpe
cies debite recipiat ſubſtantiæ ſolidę vt ipſas melius ſeruet
& ab impreſſionibus viſibilium melius ſe defendat tēdens
ad rotunditatem,quia cum hac figura melius conſeruatur.
planitiem habet in parte anteriori,quia cum hac radij viſi-
bilium liberius imprimuntur.habet autem acutiem in po-
ſteriori,vt vitreo humore melius profundetur et retineatur.
ſituatur autē in medio,quia pars oculi nobilior & vt a par-
tibus anterioribus defenſetur & a poſterioribus accipiat iu
uamentum per illas multiplicando vel diffundendo ſpecies
ad ſenſum communem,& a quibuſdam earum nutrimen-
tum ſuſcipiendo. Ex quibus patent iuuamenta huius par-
ticulæ , quæ etiam colligi poſſunt in locis præallegatis.

Tertius humor eſt vitreus in quo ſecundum magnam partem profundatur cryſtallinus & ſecundum partem ab eo detegitur, licet in aliquo oculo plus et in aliquo minus, ſicut gemma annulo fixa. Et dicitur vitreus, quia vitro liquefacto ſimilis, non ita fluidus vt albugineus, nec ita conſtans: nec ita purus vt cryſtallinus. declinat autem ad quandam rubedinem, ſitus ergo eius eſt poſt cryſtallinum verſus cerebrum. Iuuamenta autem eius colligenda locis præallegatis ſunt. Primum vt per ipſum tanquam per intrinſecũ medium diffundat cryſtallinus ſpecies ad ſenſum communẽ. minus autem clarus eſt cryſtallino vt nimiam ſpecierum diffuſionem prohibeat & propter hoc ad occultam rubedinem declinat, vt dictum eſt. Eſt etiam rubeus aliqualiter, quia nutrit cryſtallinũ humorem, & quia cryſtalloidis nutrimẽtum eſt ex ſanguine, nec reperitur ſanguis claritatem habẽs proportionatã cryſtallino, ideo oportuit ipſum prius gradatim prædiſpoſitioni & præuenire ad claritatem talẽ qualis eſt vitrei humoris, & dicitur cryſtallinum nutrire. qualiter autem ex vitreo nutriatur cryſtallinus vel non videbiť poſt. Habet ẽt oculus ſex. muſcl'os vnũ inferius, aliũ ſuperius. vnum ad lachrymalem dextrum, alium ad ſini-

Auicẽ. ſtrum, & duos ſecundum rotunditatem mouentes. prima primi. doc. 5. caꝑ. de anatomia muſculorum oculi. & .4. interiorum. 2. caꝑ. habet & alium lacertum circa neruos opticos quo oculus in ſitu debito retinetur, & hoc relaxato cadit oculus ad extra. Quidam tamen poſuerunt hos muſculos duos alij tres oculum in ſuo ſitu retinentes, qui tamẽ per anatomiam male diſcernuntur. Circa oculum etiam natura ordinauit palpebras in animalibus habentibus oculos molles quarum iuuamenta ſunt exterius occurrentium nocumẽta prohibere vt caloris frigoris pulueris &c. ad quod adiuuant palpebrarum pili. prohibent. n. tranſitum puluerum ad oculum & eos cuſtodiunt, ſicut ſepes ex cannis cõſtructæ cuſtodiunt hortulos. iuuamentum etiam faciunt in reſpiciendo a longa diſtantia, aut etiam res minutas de prope recte intuendo. ſemiclauduntur. n. & prohibent viſum

Viſus hebetis homĩes cur ſtuẽ do ocl'os ſemiclaudant.

ab alijs obiectis diuerti, propter quod habentes viſum hebetem intuendo quaſi oculos ſemper ſemiclaudũt. Quarto præmittendum eſt ꝙ licet ſolum tres ſint humores oculi tunice vero ſeptem, multo tamen denominantior eſt in oculo quãtitas homorum ꝙ̃ tunicarum. erupto. n. oculo vt egrediantˀ humores. magni & notabiles, egrediť humorum quantitas & remanet quantitas tunicarum valde parua.

Quantum ad ſecundum articulum ſit hæc prima cõcluſio ꝙ tunicæ oculum componentes ſunt frigidæ & ſiccæ complexionis. patet, quia ſunt neruoſæ & panniculoſæ. nerui autem & panniculi ſunt frigidæ & ſiccæ complexionis. prima primi. caꝑ. de complexionibus mẽbrorũ. ideo &c.

Secunda concluſio. Humores oculum componentes ſunt frigidæ & humidæ complexionis. patet, quia ſunt aquei & molles, et ꝓ illa concluſione ſunt omnes auctores. Tertia concluſio eſt. ꝙ oculus eſt frigidæ & humidæ complexionis. probatur ſic. oculus reſultat ex partibus frigidis: & ſiccis: & partibus frigidis & humidis, partibus tamen frigidis & humidis dominantibus, ergo &c. conſequentia patet. & aſſumptum probatur, quia in compoſitione oculi dominãtur humores vt declaratum eſt. Item organum viſus debet eſſe peruium, ergo debet eſſe proportionale igni aquæ vel aeri, ſed non igni vel aeri, quia debet eſſe bene ſeruabile & ſpecierum debite conſeruatiuum vt nõ nimis celeriter euaneſcant. hoc autem non eſt ignis vel aer propter raritatem ſuam, ergo oportuit ipſum eſſe aquę proportionabile, et per conſequens frigidum & humidum. Hoc argumento vtitur

Ariſto. Ariſto. in libro de ſenſu & experimento ſuperius tacto de eruptione oculi. Et ex his omnibus patet completam fuiſ-

Cõciliator de oculo.

ſe oculi deſcriptionem a Conciliatore poſitam differentia 64. dum dicit. Oculus eſt inſtrumentum viſus complexione aqueum cum quadam anteriori planitie rotundum, in ſupremo partis anterioris capitis locatum, ex ſeptem tunicis & tribus humoribus conſtitutum. ſex muſculis motum & vno duobus vel tribus fultum. i. ſuſtentatum. quod vltimo addidit, quia de muſculis oculum in ſitu debito ſuſtentantibus variæ inuentæ ſunt poſitiones. Quidam. n. poſuerũt eſſe vnum, alij duo, alij tres. Huius autem deſcriptionis declaratio ſatis patet ex dictis in quæſtione.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum patet ex dictis in primo articulo quare multum reſiſtit oculus infrigidantibus. Ad ſecundum negatur aſſumptum. et dicitur ꝙ Ariſto. in loco allegato loquitur ſecundum poſitionem platonicorum. Ad confirmationem de fulgore videbitur infra. Ad tertium negatur maior. ſ. nobilius organum ſenſus &c. cauſa autem patet ex dictis. Ad quartum dicitur ꝙ licet oculus ſit membrũ ſpirituoſum in eo tamen denominatur pars frigida & humida vt patet. Ad vltimũ dicitur ꝙ oculo cõpetunt ſiccа pro conſeruatione eius quãtum ad tunicas ipſum componentes.

Quæſtio. xx.

VTRVM Tres humores ocli. ſ. cryſtallinus vitreus & albugineus ſint membra ſiue partes animatæ noſtri corporis. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo, quia humores diſtinguuntur contra membra. ſunt. n. elementa membrorum: vt prima primi. caꝑ. de membris. Secundo argũ ſic, quęlibet anima eſt actus primus corporis organici &c. ſed nullus humorum iſtorum eſt corpus organicum, ergo nullus eorum actus vel forma eſt anima: minor patet, quia quodlibet iſtorum eſt corpus homogeneum. Tertio arguitur ſic, nullus iſtorum vere nutritur, ergo. aſſumptum probatur, quia ad nullum iſtorum terminatur vena arteria vel porus nutrimenti delatiuus. Quarto arguitur ſic, nec ſunt membra carniformia nec ſpermatica, ergo non ſunt membra. conſequentia tenet, eo ꝙ ſunt membra ſimplicia. ſi ſũt membra etiam aſſumptum probatur. Non. n. ſunt mẽbra carniformia, quia in partes carniformes per paruas & faciles tranſmutationes tranſmutatur ſanguis, in his autem lõgas & gradatas recipit tranſmutationes vt patuit in q̃ne præcedenti. Nec etiam ſunt ſpermatica, quia talia debẽt eſſe ſolida vel tenacia. Item membrum ſpermaticum ſecundum ſe totum deperditum non reſtauratur, ſed humor albugineus totaliter perditus aliquando reſtaurať, vt in quarto de accidenti. ca. de cauſis accidentium ſenſus viſus. ergo &c. Quinto arguitur ſic, animatum corpus debet terminari termino proprio. huiuſmodi autem. non eſt humor vitreus vel albugineus. ergo. probatur maior, quia omne animatum corpus ſibi certam limitat figurã. Et confirmatur, q̃a humor albugineus eſt ſuperfluitas humoris cryſtallini, nulla autem ſuperfluitas eſt animata. ergo ſaltem albugineus humor non eſt membrum. maior colligiť tertia tertij. primo. ca. Vltimo arguitur vitreum humorem non eſſe animatum, quia ex vitreo humore nutriť cryſtallinus. ergo vitreus humor non eſt pars animata. aſſumptum colligitur tertia tertij. allegato caꝑ. dum inquit. Et poſt ipſum . ſ. cryſtallinum poſitus eſt humor alius adueniens ei a cerebro vt nutriat ipſum. & ſecundo colliget. alleg. caꝑ. vitrea humiditas fuit facta ad nutriendum hanc humiditatem per viam irrorationis.

Ad oppoſitum eſt Gal. in libro omiomerarum partium & videtur fore de intentione omnium auctorum oculũ eſſe membrum viuum organicum ex humoribus et tunicis integratum. nunq̃ autem viſi ſunt auctores ponere humores vel partes inanimatas integrare organica.

Iſta quæſtio eſt valde ambigua. ad neutrã. n. partiũ poſſunt rationes multum euidentes adduci, ſed tangendo quæ probabilia ſunt magis præmittã ſuppõnes quaſdã ex quibus ſecundo inferam concluſiones de quæſito.

Quantum ad primum ſit hæc prima ſuppoſitio. Omne corpus proprie ſanum ægrum vel neutrum denominabile eſſe animatum hæc ſuppoſitio eſt de mẽte omnium auctorum. Secunda ſuppoſitio. impoſſibile eſt aliquam partem noſtri corporis eſſe denominabilem per communitatem et nõ per proprietatem ægrã, quin aliqua ſit per proprietatem

ægra

ægra vel neutra. hæc ſuppoſitio apparet nota ex quid nominis ægritudinis per communitatem. Tertia ſuppoſitio. cuiuſcunq; membri organici pars principaliſſima eſt animata. patet, quia per partem eius principalem perficitur principaliter cuiuſcũq; membri organici operatio organica, vt primo de accidenti, & alibi pluries.

His præmiſſis ſit hæc prima cõcluſio. q humor cryſtallinus eſt pars animata noſtri corporis. probatur ſic. humor cryſtallinus eſt principaliſſima pars oculi. ergo eſt pars animata. conſequentia tenet per tertiam ſuppoſitionẽ. aſſumptum colligitur. 2. colliget. & tertia tertij. & quarto de accidenti. capitulis allegatis. et generaliter fere omnes auctores hanc concluſionem conceſſerunt. fere enim omnes ponũt cryſtallinam principaliſſimam partẽ oculi, & in ipſa principaliter ſubiectiue perfici viſionem. Secunda concluſio. Poſſibile eſt per ſolam diſpoſitionem humoris albuginei cryſtallinam per colligantiam & non per proprietatẽ ęgrotare. perſuadetur hæc concluſio ſic. ſtãte cryſtallino humore intrinſece omnino bene diſpoſito contingit humorem albugineum taliter colorari aut opacum fieri vt prohibeat debitum tranſitum ſpecierum viſibilium ad cryſtalloidem, quo poſito in eſſe ægrotabit cryſtallina, eo q in principali eius operatione ſenſibiliter lædetur & non per proprietatẽ, ergo per communitatem. Tertia cõcluſio ſit iſta. Humor albugineus in caſu concluſionis præcedentis per proprietatem eſt neuter vel æger. probatur ſic. Cryſtallina in caſu eodem ægrotat per communitatem & non per proprietatem. ergo aliqua alia pars eſt per proprietatẽ ægra vel neutra. conſequentia tenet per ſecundam ſuppoſitionem. cum ergo nulla pars alia ab humore albugineo ſit ægra vel neutra vt ſupponitur per proprietatem ſequitur humorem albugineum eſſe per proprietatem ægrum vel neutrum. Et ex hoc ſequitur vlterius concluſio quarta. ſ. q humor albugineus eſt animatus. Omne. n. proprie denominabile ægrũ vel neutrum eſt animatum per primam ſuppoſitionem, ſed humor albugineus eſt huiuſmodi ex concluſione pręcedente. ergo &c. Conſimiles concluſiones poni poſſunt de humore vitreo per quem tanq̃ per intrinſecum medium debet ſpecies diffundi a cryſtallino ad organum ſenſus cõmunis. ſi. n. fieret hoc humor opacus, ita vt prohiberetẽ diffuſio ſpecierum ad ſenſum communem & neruum opticũ non exiſtente læſione per proprietatem in alio membro organum ſenſus communis ægrotare per communitatem & non per proprietatem, igitur vitreus humor ægrotaret per proprietatem, & per conſequens eſt pars animata. Ex quibus ſequitur concluſio ad quæſitum reſponſiua q tres humores iam dicti ſunt membra ſiue partes animatæ noſtri corporis. Pro qua adduci poſſunt alia ſatis facilia argumenta. Primum. quia huiuſmodi humores nutriuntur, vt Aui. tertia tertij. alleg. cap̃. & Haly. tertia theoricæ. Secũdum. quia quilibet iſtorum eſt pars integralis oculi vt ſupra. quęlibet. n. pars integralis animati eſt animata. Tertium. q̃a deperditi humores non reſtaurantur, niſi forte in pueritia et in robuſto corpore, vt Gal. 4. de accidenti. allegato. ca. humores autem & partes inanimatæ in omni ætate reſtaurãtur, vt ſanguis ſperma pili vngues, quæ improprie partes dicuntur. Quartũ, quia non apparet probabiliter eſſe poſſibile, aliquem humorem in loco ſatis exteriori contentum per totum decurſum ætatuum conſeruari ſine putrefactione & tranſmutatione ipſius in ſubſtantiam membrorum.

Quintum. quia nec ſunt humiditates primæ nec ſecũdæ, eo q nec ſanguis nec phlegma &c. nec prima hũiditas de ſecundis nec ros nec cãbium nec gluten &c. nec etiã ſunt humiditates ex his genitæ. ideo &c. Si quis autem vellet probabiliter ſuſtinere humorem vitreum & albugineum nõ eſſe animatos, q̃a cryſtallinum auctores omnes ſentiũt eſſe animatũ, faciliter ſolueret argumenta adducta pro principali concluſione, & primo negaretur ſecunda ſuppoſitio, licet ſit vera vt in pluribus. et conſequenter diceretur q ad hoc vt membrum aliquod denominetur ægrotare per cõmunitatem ſufficit illud ægrotare nõ per proprietatem, ſed propter impedimentum exiſtens in aliquo ſibi pro ſua operatione ſubordinato. Si autem aliqui auctores dixerunt ipſos nutriri, improprie nutricationem ſumpſerunt, ſicut flãmam in lycinio nutriri dicimus oleo, ex nutrimento. n. tunicarum continue reſudat ad eos aliquid proportionale ei qđ diſſoluitur. deperditi autem raro reſtaurantur multum læſa particula ex qua humidum eius proportionale debet reſudare. dicuntur etiam improprie partes oculi ſicut humores ſpiritus & pili noſtri corporis, quæ tamen frequenter inter partes ab auctoribus nominantur. Oculus ergo vt ens vnũ animatum includit in ſe ſeptem tunicas tanquam partes ipſum proprie integrantes non autem humores. conſeruantur etiam a virtute ipſos regente & renouantur, ſicut tactum eſt. Pro vltimo vero dicitur q nec ſunt humiditates primæ nec ſecundæ, ſed ſunt ex ſecundis humiditatibus cerebri generatæ, ſicut etiam ſperma non eſt humiditas prima, nec ſecunda proprie denominabile, probabilior tamen apparet alia pars.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur q improprie nominantur humores vt ſupra. Ad ſecundum pro nunc dicitur q quælibet anima informans indiuiduum aliquod totale per ſe exiſtens eſt actus corporis organici &c. non tamen oportet quamlibet eius partem eſſe organicam. aliter exponitur organici. i. inſtrumentalis, ſed de hoc magis infra videbitur de ſignis teſticulorum.

Ad tertium. dicitur q vere nutriuntur & q in ipſis recipitur nutrimentum ſicut in membris ſolidis, quod qualit' deferatur ad eos tactũ eſt in quæſtione præcedenti. Ad quartum conceditur ipſos eſſe ſpermatica membra, & negetur omnia ſpermatica eſſe ſolida vel tenacia. Et dicit vlterius q nullus ipſorum ſecundum ſe totum deperditus reſtauratur, & conſequenter q in caſu Gal. 4. de accidenti. non totus humor albugineus fuit deperditus, vel dicitur q membra ſpermatica ſolida & tenacia non reſtaurantur, de alijs tamen non repugnat. poſſet etiã dici q non ſunt mere ſpermatica nec carniformia, ſed media inter hæc. Ad quintũ negetur omne animatum eſſe proprio termino terminatũ.

Ad confirmationem dicitur q humor albugineus nõ eſt ſuperfluitas cryſtallini in quali nec in quanto proprie ſumpta: & ideo dixit Auicẽ. q eſt ſicut ſuperfluitas, ſicut in generatione animalis totalis ex materia ſuperfluente generationi cerebri generat oculus, ita in generatione oculi ex materia ſuperfluente generatione cryſtallini generatur albugineus, pars. n. materiæ purior & perfectius digeſta trãſmutatur in cryſtalloidem, aquoſior vero in albugineum. alia etiam impurior & minus aquoſa in vitreum. Conſimilit' dicendum per oĩa de nutricatione ex puriori & perfectius digeſta a parte nutrimenti delati per retinam nutritur cryſtallinus, ex aquoſiori vero & minus digeſta albugineus, et ad hunc ſenſum dicit albugineus ſicut ſuperfluitas cryſtalloidis. Ad vltimum dicitur q humor vitreus non nutrit cryſtalloidem ſic q naturaliter ſubijciatur pro eius nutricatione, ſed improprie nutrit, quia defert cryſtalloidi nutrimẽtum mediantibus venis retinæ quæ ſibi approximantur. aliter dicitur q nutritur improprie, quia præparatiuę, ſicut improprie dicimus ſtomachum omnia membra nutrire, quia omnibus pręparat materiam nutricationis, ita vitreus materiam ſanguineam debentem nutrire cryſtalloidem pparat & ad claritatẽ pportionatã ſubſtãtię cryſtallinæ pducit, & ex hac tali pparata cõuenientius nutrit cryſtallina.

Quæſtio. xxj.

VTRVM In oculo ſecundum quamlibet naturam mediocri melius perficiatur viſio q̃ in oculo lapſo ab eo.

Arguitur multipliciter q non. Primo, melius perficitur viſio in oculo magno q̃ in mediocri. ergo quæſtio falſa. aſſumptum arguitur, plura viſibilia poteſt ſimul oculus magnus intueri q̃ mediocris. ergo alijs paribus melior eſt magnus. Aſſumptum patet, quia ad magnum oculum plures et pluriũ viſibiliũ radij poſſũt peruenire q̃ ad mediocrem,

Confirmatur, quia plus de ſpiritu viſiuo qui eſt principale inſtrm̄ viſionis continetur in oculo magno. Item quia in maiori quanto eſt maior virtus. primo de cœlo. &c. 3. phyſicorum. pro iſto aliqualiter videtur intentio Gal. in littera dicentis ꝙ magnitudo oculi cum proportione &c: ſignificat ſubſtantiam materię oculi ex qua facti ſunt, eucratam.

Secundo ad principale arguitur ſic. In oculo paruo melius perficitur viſio ꝙ̄ in mediocri. ergo. aſſumptum arguitᷓ vel probatur, quia quanto oculus eſt minor tanto alijs paribus eſt magis in profundo ſituatus, ſed ſicut oculus profundius ſituatur ſic eſt viſus acutioris. ergo. minor colligitur primo

Ariſto. de hyſtorijs animalium: ca. 4. Oculi qui intus maxime ſunt acutiſſimi viſus in omnibus animalibus. Confirmatur, q͞a ſpiritus viſui vel viſiuus ad oculum paruū veniens eſt magis vnitus, ſed virtus vnita redditur fortior, ergo. Item q͞a experimento patet ꝙ volentes intueri res occultas aut valde longinquas oculos ſemiclaudunt tāquam paruificantes eos vt melius videant. videtur. n. hæc conſtrictio ſpūum vnire & eius diſgregationem prohibere, quod in paruo oculo melius accidit ꝙ̄ in mediocri. Tertio ad principale arguitur ſic. Oculus temperatæ cōplexionis mediocriter perficit operationem viſiuam. ergo nō perfectiſſime videt. cōſequentia tenet, quia perfectiſſime videre eſt extremaliter operationem viſiuam perficere. & aſſumptum probatur, quia oculus temperatus non videt acutiſſime, eo ꝙ tunc nō poſſet lædi viſiua operatio per intenſionem vel acuitatem eius nimiam. cuius oppoſitum colligitur tertia tertij. tract.

Auicē. quarto. cap̄. de imaginationibus. vbi aſſerit Auicē. fortitudinem viſus egredientis conſuetudinem in comprehendēdo eſſe cauſam imaginationis. & idem colligitur quarto de accidenti ſecundo capl̄o.

Ad oppoſitum arguitur ſic. Oculus mediocris in omni natura eſt optime ſanus. ergo eſt operationum debitarum oculo optime perfectius, huiuſmodi aūt ſunt viſiuæ. iō etc.

Ariſto. Pro iſto eſt auctoritas Ariſto. primo de hyſtorijs. alle. cap̄. dicentis. Oculorum hi quidem parui, hi vero magni, medij autem optimi. & Auic. tertia tertij. ca. de cognitione diſpoſitionum oculi, vbi innuit oculum temperatū in perfectione viſiuæ operationis obtinere extremum.

In iſta quæſtione primo comparabitur oculus temperatus in perfectione ſuę viſionis ad oculos in complexione diſtemperatos. Secundo comparabitur oculus in comparatione mediocris ad oculos a mediocritate ſecundum compoſitionem recedentes.

Virtutis & ope rationis viſiuę perfectio duplex.

Quantum ad primum ſciendum eſt ꝙ in virtute & operatione viſiua duplicem imaginamur perfectionem. ſ. eſſentialem, & huiuſmodi conſideratio pertinet ad metaphyſicum. Secundo conſideramus accidentalem, & hæc eſt duplex. ſ. intenſiua & extenſiua ſiue quantitatiua. Dicimus. n. operationem illam viſiuam alia intēſiue perfectiorem, qua intenſius & clarius & diſtinctius intuemur obiectū viſibile. econuerſo vero imperfectiorem intenſiue, & ſecundum idem virtutem aliquam viſiua talia dicimus intenſiue perfectiorem, quia viſionem taliter perfectiorem cum alijs paribus eſt apta producere, & ad hunc modum perfectionis reducitur vel ſaltem ipſum conſequitur perfectio qua virtus viſiua obiecta parum & ſatis occulta poteſt comprahēdere. ad hunc etiam modum perfectionis reducitur fortitudo viſiuæ virtutis, quæ maxime diſcernitur ex difficultate cadendi in nocumenta propter intuitum rerum, quarū cōprehenſio eſt difficilis aut rerum in oculum per ſuos radios fortiter imprimentium. Dicitur ergo viſiua virtus alia intēſiue perfectior quę diſtinctius & occultiora poteſt obiecta comprahendere & ex eorum intuitu minus apta eſt incurrere nocumenta. Quantitatiua vero ſiue extēſiua perfectio ſumitur ex magnitudine diſtantiæ a qua poteſt virtus viſibile intueri. Ideo. n. viſum aliquem extenſiue alio perfectiorem denominamus, quia a maiori diſtātia alijs paribus poteſt obiecta comprahendere. econuerſo vero imperfectiorem. imperfectione ergo viſionis & viſiuę virtutis quatuor imaginamur extrema & duo media, quorū vnum eſt medium intenſionem. alterum vero ſecundum extenſionem.

Tunc ſit prima concluſio. Q. intēſiue perfectior eſt operatio viſiua & virtus in oculo temperato ꝙ̄ in oculo diſtēperato alijs paribus probatur. Primo quia hæc virtus operatur viſionem procedendo per iuſtitiale temperamentū, ergo cęteris paribus viſionem producit clariorem & diſtinctiorem, & per conſequens perfectiorem. Item hæc virtus eſt fortiſſima. ergo cum eadem vel ſimili in ſpecie in organo recepta diſtinctiorem poteſt producere viſionem. conſequentia patet, q͞a cæteris paribus difficilius eſt diſtinctius ꝙ̄ minus diſtincte obiecta comprahendere. Pro iſta concluſione eſt Auicē. ſententia tertia tertij. ca. 2. dum inquit. Auicē.

Et ſcias ꝙ mediocris in omni diſpoſitione harum ſpecierū eſt æqualis non ſuperfluus in bonitate viſus. Pro iſto etiā adduci poſſunt plura tacta ſuperius in quarta quæſtione ſecundi huius. Ex quibus patet ꝙ aliquando occulta obiecta poteſt oculus temperatæ complexionis cōprehendere quæ tā occulta non poteſt comprahendere diſtemperatus. Secunda concluſio. Q. extenſiue perfectior eſt alijs paribus virtus & operatio viſiua in oculo temperato ꝙ̄ diſtemperato. hæc poteſt probari ſicut præcedens, et ſenſit hanc Auer. Auer.

3. colliget cap̄. de accidentibus ſuperuenientibus viſui & cauſis eorūdem. dum inquit. ꝙ optimus viſus non eſt niſi quādo videmus in remotis & propinquo debito modo. intelligens per ly debito modo clare & ſine læſione videre. Ex quibus ſequitur ꝙ licet oculus temperatus ſit ſecūdum complexionem aliquo modo gradualiter medius inter diſtemperatos, eius tamen operatio viſiua non eſt intenſiue, nec extenſiue perfectionaliter media inter viſiones eundē. Ex quo vlterius ſequitur ꝙ non ſemper qualis eſt proportio gradualis temperamētorum inter ſe, talis eſt proportio operationum ab eiſdem prouenientium. Tertia cōcluſio. Licet in temperato oculo virtutis & operationis viſiuæ intenſiua & extenſiua perfectio ſeſe conſequantur, non tamē vniuerſaliter quantum alicuius oculi virtus eſt virtute alterius intenſiue perfectior, tantum eſt eodem perfectior extēſiue. & cōcluſio patet, quia in oculis diſtemperatis huiuſmodi perfectiones abinuicem poſſunt abſolui. ſtat. n. oculum aliquem alio a longiori diſtantia poſſe videre, propinqua tamen obiecta eodem minus diſtincte & clare comprahendere, vt colligitur quinto de generatione animalium. & 3. colliget. & 4. de accidentibus. capitulis. alleg. & tertia tertij. tractatu. 4. cap̄. de debilitate uiſus.

Oculi tēperati ſiue mediocris cōditio multiplex.

Quantum ad ſecundum articulum præmittendum eſt primo ꝙ ad hoc vt oculus ſit denominandus in complexione mediocris ſiue temperatus requiritur quantitas mediocris. poſitio etiam mediocris. ſ. non nimis ꝓfunda nec eminens nimis, requiritur etiam decens figura, non. n. cū quantitate quantūlibet parua poſſet oculus humanus debite uiſiuam operationem perficere, nec etiam quantūlibet magna ſimiliter nec quantūlibet profunde aut quantūlibet eminēter ſituatus, ſituato. n. oculo ualde profunde impeditur debitus trāſitus ſpecierum ad oculum, nimis uero eminenter ſituato uiſibilium impreſſionibus undiq; nimis exponitur, quare diuertitur & imperficitur eius operatio. Conſimilr̄ per omnia de figura dicendum eſt. ſicut. n. uirtus in operatione uiſiua certum ſibi limitat complexionale temperamētum, ita & figuram, & quantitatiuam certam mēſuram ſibi limitat & poſitionem, a quibus qualitercūq; labatur organum non æque perfecte ſuas pficit operationes. Ex quo patet ꝙ licet a poſteriori ex perfectione operationis uiſiuæ arguatur perfectio uirtutis uiſiuæ, aliquo tamen mō a priori ex bonitate figuræ mediocritate magnitudinis & poſitionis &c. concluditur illud idem. Ex hoc. n. ꝙ oculus eſt debite figuratus mediocris quātitatis & debitæ poſitionis cōcluditur uirtutem oculi uiſiuam fortem eſſe & perfectam. Primo quia iſtæ ſunt naturæ effectiuæ uel diſpoſitiuæ ad uiſiuam operationem concurrentes, quibus perfectioribus exiſtentibus perfectior inde prouenit operatio viſiua.

Secundo

Secundo & a priori arguitur aliqualiter quia ex bonitate figuræ mediocritate quantitatis &c. arguitur virtutem informatiuam fortem fuiſſe, vt tangitur in littera, & materiam generationis fuiſſe bene diſpoſitam ad recipiẽdum impreſſionem virtutis informatiuæ, & conſequenter virtutem informatiuam oculum debite diſpoſuiſſe ſecundum exigentiam operationum ad quas finaliter ordinatur. Ex quibus patet ꝙ penes proportionalitatem, ad operationem viſiuã cognitam ex figura quãtitate poſitione complexione, & ſic de alijs effectiue vel diſpoſitiue viſioni deſeruientibus ſumitur bonitas vel perfectio oculi.

His præmiſſis ſit hæc prima concluſio. Quod perfectioris virtutis & operationis viſiuæ intenſiue & extenſiue eſt oculus in compoſitione quantum ad omnem compoſitionis naturam mediocris q̃ lapſus ab eodem. patet primo, quia per eius virtus eſt fortior. ſecundo quia per iuſticiale temperamentum perfectius oparatur virtus q̃ per temperamentum lapſum ab eodem. Ex quibus patet reſponſio ad quæſitum. ſ. ꝙ in oculo ſecundum quamlibet naturam temperato melius perficitur viſio q̃ in lapſo ab eodem. Et
Ariſto. pro his eſt auctoritas Ariſto. primo de hyſtorijs ſuperius allegata. & quinto de generatione animalium. dũ inquit. me-
Auicẽ. dius autem pauci & multi optimus viſus & Auice. vbi ſupra. Secunda concluſio eſt. Quòd alijs paribus perfectior eſt virtus & operatio viſiua in oculo paruo quàm in oculo magno. perſuadetur hoc. Primo quia ſpiritus viſiui in oculo paruo ſunt magis vniti, in oculo autem magno ſiũt magis diſperſi q̃ in mediocri, ſed peius eſt ipſos magis eſſe diſgregatos q̃ vnitos. ideo &c. ſecũdo plus impeditur oculus magnus ab exterioribus obiectis q̃ paruus, ergo. aſſumptum patet cum plurimũ obiectorum impreſſio ad ipſos ſimul perueniat q̃ ad paruos. tertio oculus magnus eſt reſpectu mediocris eminens, paruus vero profundus alijs paribus, ſed melius eſt oculum eſſe profundum magis q̃ eminentem, eo ꝙ rectius & clarius intuetur obiecta profundus q̃ eminens ꝓpter minus a multis exterioribus obiectis impediri, ſicut etiam in loco profundo exiſtens a longiori diſtãtia & clarius obiecta diſcernunt, ita vt in profundo puteo exiſtentes aſtra de die videant, extra vero puteũ nõ, ut Cõmen. perſpectiuæ. & Ari. 5. de generatione animalium. & Auic. pluries. 6. naturalium. propter quod & Ariſt. 5. de generatione animalium. cap̃. alleg. Qui. n. extra oculos nõ bene videntes de longe, habentia autem interius oculos in cõcauo poſitos viſiua eorum quæ a remotis propter motum non diſpergi in latus ſed recte progredi. Sed arguitur contra cõcluſionem. primo ſicut ſe habet cerebrum magnum ad paruum, ſic oculus magnus ad paruum, ſed cerebrũ magnum eſt perfectius paruo, vt ſupra. ergo. tenet conſequentia, quia orta ateſtantur principijs in virtute & vitio, ſed ex magno cerebro oritur oculus magnus, & ex paruo paruus. ergo melior eſt oculus magnus ꝙ paruus. Item magnitudo oculorum cum debita figura ſignificat materiã fuiſſe multam & bene complexionatam & uirtutem informatiuam fortem. paruitas vero cum alijs paribus ſignificat uirtutem fortem & materiam diminutam, ſed melius eſt materiam & principia generationis abundare q̃ deficere. ergo melius eſt oculum eſſe magnum q̃ paruum. Item quia ſpiritus in oculo paruo conculcantur & ad ſupercalefactionem diſponuntur, in oculo vero magno non. Item magnitudo eſt natura organica quæ eſt principium diſpoſitiuum vel effectiuum uiſionis, ſed melius eſt cuiuſcũq; operationis principium abundare q̃ deficere. ergo. Hoc argumento vtit̃ Ar. in libro de cauſis longitudinis & breuitatis vitæ ad probã-
Ariſto. dum complexionem calidam & humidam eſſe alijs uiṫ lõgioris. Ad primum. negatur maior. Ad probationẽ cum dicitur orta atteſtantur principijs &c. Verum eſt alijs paribus, quia. ſ. a cerebro magno bonæ complexionis oriuntur oculi meliores q̃ a magno deterioris complexionis, & ſic de alijs. cum quo tamen ſtat a cerebro paruo, & ſi ſit deterius oriri oculum meliorem q̃ a cerebro magno. Ad ſecundum dicitur ꝙ non cuiuslibet membri melius eſt materiam generationis ſuperabundare q̃ a mediocritate deficere ſicut in oculo patet. Ad tertium dicitur ꝙ ſpirituum calefactio uel diſpoſitio ad ſupercalefieri non tantum promouet impedimentum quantum affert iuuamentum unio ipſorum & defenſio a nimia obiectorum exteriorũ impreſſione. Ad quartum dicitur ꝙ non omnem naturam uel operationis principium melius eſt ſuperabundare q̃ deficere. ſiccitas. n. eſt plurium operationum in humano corpore principium, non tamen melius eſt ipſam ſuper temperamẽtum abundare q̃ deficere quocunq;. n. membro ſignato tẽperato melius eſt ipſum labi ad humidum q̃ ad ſiccũ reſpectu proprij temperamenti. Cauſa autem propter quam cerebrum paruum deterius eſt magno, vbi tamẽ oculus paruus eſt melior, tacta eſt ſupra quæſtione. 11. huius ſecundi.

Nota tamen probabiliter ſuſtentabile eſſe oculum humanum magnum cum debita figura &c. perfectiorem eẽ paruo. Argumenta. n. adducta pro concluſione oppoſita ſunt mere perſuaſiua. Auctoritates etiam ad idem adductę facile poſſent interpretari, ſed hęc ꝓ nũc gr̃a breuitatis omitto.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ licet plura obiecta poſſit ſimul intueri oculus magnus &c. imperfectius tamen. Vel aliter dicitur negando aſſumptum, licet enim pluriũ viſibilium radios ſimul poſſit recipere, facilius tamen ab ipſis confunditur & impeditur viſio, vt alij dixerunt. Ad confirmationem negatur aſſumptum ſcilicet ꝙ plus de ſpiritu viſiuo &c. non enim generatur ſpiritus viſiuus in oculo, licet in eo dearticulationem recipiat ad operationem viſiuam, ſed tranſmittitur a cerebro. æqualis ergo debet eſſe quantitas ſpiritus viſiui in oculo paruo & magno, ſi omnia ponãtur paria, licet in oculo paruo ſit magis vnitus. poſſet etiam probabiliter in hac confirmatione negari conſequentia, vt patet intuenti. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ in maiori quanto cæteris paribus eſt maior virtus. in propoſito tamen non ſunt cætera paria, propter impedimenta maiora conſequi magnitudinem oculi quàm paruitatem, vt patet ex dictis. Et pro auctoritate Gal. dicitur ꝙ magnitudo oculi cum proportione &c. ſignificat ſubſtantiam magis eucratam &c. cum diſproportione &c. cum quo tamen ſtat laudabiliorem eſſe paruum cum alijs paribus. Ad ſecundum principale negatur aſſumptum. & negetur vlterius quòd quanto oculi ſunt profundiores tanto ſunt viſus acutioris. Pro auctoritate vero Ariſto. dicitur ꝙ oculi intus poſiti ſunt acutiſſimi, ideſt acutioris viſus reſpectu oculorum eminẽtium non tamen reſpectu oculorum poſitionem mediocrem habentium. hoc autem non repugnat dictis. Alij autem conceſſerunt paruos acutius & intenſius videre; nõ tamen perfectius, de quo ſatis ſuperius dictum eſt. Hæc enim reſpõſio dictis auctorum non apparet penitus conſonate. Ad confirmationem dicitur ꝙ non quælibet vnio maior arguit fortitudinem virtutis maiorem. poſſent enim ſpiritus adeo vniri quòd non decenter ad viſionem concurrent. in vnione ergo ſpirituum eſt mediocritas attendenda, quamuis melius ſit ab huiuſmodi mediocritate per augmentum vnionis recedere quàm diſperſionis alijs paribus quantũcunq; etiam ex tali vnione concederetur aliquãtum iuuamentum ſequi, ex paruitate tamen nimia efficatiora ſequuntur impedimenta. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ oculos ſemiclaudunt a longe res occultas intuentes, vt ab alijs obiectis vndique lateraliter concurrentibus minus diuertantur & minus ab eiſdem ſpiritus diſgregentur, in oculo tamen mediocri ſecundum omnem naturam multo fortiori exiſtente virtute minus neceſſaria foret huiuſmodi ſemiclauſio, vt ex dictis in quæſtione patere poteſt. Ad tertium principale negatur aſſumptum, immo extremaliter perficit oculus temperatus viſionem & non mediocriter. & conſequenter cõceditur ꝙ acutiſſime videt. conceditur etiam ꝙ viſiua operatio nõ poteſt lædi ꝑ eius intẽſionẽ. quãto. n. in hoĩe reperit̃ intẽſior tãto

eſt alijs paribus perfectior. Qualiter autem huius viſus acuitas egrediens conſuetudinem ſit cũ imaginationis in fine ſecundi huius apparebit.

Quæſtio. xxij.

VTRVM Oculus medij coloris ſit oculo extremorum colorum virtutis viſiuæ perfectioris. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. nullus eſt oculus medij coloris. ergo quæſtio falſa. aſſumptum probatur. quia cuiuſlibet ſenſus exterioris organum debet eſſe denudatum a natura ſenſibilis proprij eiuſdem ſenſus. oportet enim præceptiuum ſoni eſſe a ſono denudatum. coloris autem diaphanum & non coloratum, vt ſecundo de anima. cum ergo oculus ſit proprium organum ſenſus viſus, ſequiẽ etc. Confirmatur, neceſſe eſt oculum eſſe diaphanum. ergo neceſſe eſt ipſum non eſſe terminatum per opacum, & p conſequens non coloratum. conſequentia tenet eo ꝙ color eſt extremitas perſpicui terminati per opacum, primo de ſenſu & ſenſato. Secũdo ad principale arguitur ſic. clarius intuetur obiecta oculus glaucus q̃ medio colore coloratus. ergo aſſumptum probatur, quia in oculo glauco eſt plus de luce effectiue vel diſpoſitiue ad viſionem concurrente. ergo alijs paribus melius perficitur viſio in eodem. Cõfirmatur, aliquod obiectum debite approximatum ſufficit videre oculus glaucus, quod non ſufficit videre oculus medio colore coloratus cæteris paribus. ergo. conſequentia tenet ex dictis in præcedenti quæſtione. & aſſumptum probatur ſic. magis diaphanus eſt oculus glaucus q̃ medius ergo ſpecierum coloris magis receptiuus. & ſi ſic ſequitur ꝙ in oculo glauco ſufficit aliqđ viſibile producere ſpeciem & ſufficientem repreſentare obiectum, quod non ſufficit eandem vel ſimilem oculo in medio producere. Confirmatur, quia maior eſt quantitas humoris albuginei in oculo medio q̃ in glauco, ſaltem cuius glaucedinis gratia eſt paucitas albuginei humoris, ſed cæteris paribus vbi minor eſt quantitas albuginei facilius irradiatur q̃ vbi maior. ergo aliquod lucidum ſufficiet irradiare oculum glaucum quod non ſufficit irradiare oculum medium, quo poſito in eſſe ſignabile erit obiectum aliquod viſibile ab oculo glauco, non tamen viſibile ab oculo medio. Confirmatur idem experimento. animalia enim. oculos glaucos habentia vt gatti & huiuſmodi de nocte venantia in medio obſcuro obiecta compræhendunt, vbi habentia oculos medios non compræhẽdunt. Tertio ad principale arguitur. perfectioris virtutis viſiuæ eſt oculus niger q̃ medius. ergo. aſſumptum probatur. Primo, quia ſpiritus in eo magis ſunt vniti & minus diſgregabiles. Secundo, quia ab excellenti viſibili minus patitur & impeditur, eo ꝙ humor albugineus eſt in eo amplior & per conſequens minus aptus diſpergi a lumine, & ſi ſic virtus in eo eſt fortior, & per conſequens perfectior. Pro iſto videtur intentio Ariſt. vltimo de animalibus, & tertia tertij tract. ſecundo. cap̃. de viriditate oculi.

Ariſto.

Ad oppoſitum arguitur ſic. oculus medius eſt temperatus. ergo virtus viſiua in eo eſt perfectior. conſequentia tenet ex dictis in præcedenti quæſtione. & aſſumptum colligitur ab Auer. primo canticę. commento ſecundo de coloribus oculorum. dum inquit. Talis diſpoſitio oculi. ſ. medij ſignificat ſuper æqualem & temperatam complexionem.

Auer.

In iſta quæſtione primo inueſtigabuntur cauſæ diuerſitatis colorum oculorum. Secundo reſpondebitur ad quæſitum mouendo circa hanc materiam quaſdam difficultates.

Quantum ad primum ſunt aliqua præmittenda. Primo præmittendum eſt, quòd apud auctores hic terminus color æquiuoce ſumitur. Quandoq; enim accipitur pro quolibet per ſenſum viſus per ſe & proprie perceptibili, & ſic non diſtinguitur color contra lucem qualiter ſumitur ſecundo de anima, dum dicimus colorẽ eſſe proprium obiectum viſus. Secundo ſumitur adhuc cõmunius vt ſe extendit non ſolum ad omne per ſenſum viſus proprie & per ſe perceptibile, ſed ad ſpecies vel radios per ſe, & proprie viſibilium repreſentatiuos qualiter non ſolum lucem vel colorem proprie dictum nominamus colorem, ſed etiam lumen et ſpecies coloris. Et ſic colorem diſtinxerunt philoſophi in colorem ſpiritualem ſiue intentionalem & materialem. Sic etiã ſummi videtur primo de ſenſu, dum dicitur ꝙ omnia corporea colore participant. Tertio ſumitur color proprie, vt contra lumen lucem & ſpeciem coloris repreſentatiuam diſtinguitur, & ſic eſt qualitas ſecunda inſequens complexionem mixti per ſe & proprie per ſenſum viſus perceptibilis. Et deſcribitur primo de ſenſu, ꝙ eſt extremitas perſpicui terminati per opacum, cuius deſcriptionis interpretatio pertinet ad philoſophiam. Ad propoſitum autem dum auctores colores oculorum dixerunt potiſſime ſumpſerunt colorem primo modo, licet oculus ſecundum aliquas ſui partes ſit vere coloratus colore tertio modo ſumpto. coniunctiua. n. tunica eſt vere alba, vuea vero ſecundum plurimum vere nigra. Intelligunt ergo per oculum glaucum oculum clarum ſiue tranſlucentem ſecũdum pupillam. glaucos. n. græce latine album clarum vel tranſlucens. vnde & tranſlucentia tranſſumptiue alba dicuntur, quemadmodum & obſcura nigra. Medius autem oculus dicitur medius inter obſcurum & tranſlucentem. Secundo præmittendum eſt ꝙ penes intentionem auctorum lux & lumen proprie differunt, ſicut color & ſpecies coloris. Eſt enim lumen radius vel ſpecies lucis naturaliter repreſentatiua a luce in medio diaphano producta. Lux autem eſt obiectiua qualitas, cuius lumen eſt naturaliter repreſentatiuum. Quandoq; tamen vtuntur auctores iſtis terminis tanq̃ vere ſynonymis.

Oculus glaucuſ. Lumis a luce dĩa. De ocl̃i lucidita te uaria.

Tertio præmittendum eſt ꝙ de lucidiate oculi variæ ſũt poſitiones inuentæ. Quidam. n. ſenſerunt oculum ex ſui natura habere lucem, intrinſecam ſaltem, quantum ad cryſtalloidem, & ꝙ cryſtallina per propriam eius lucem alias oculi partes irradiat, & ꝙ quanto eſt maior & lucidior tanto alijs paribus alias partes magis illuminat, & clariorẽ reddit oculum, ad quod etiam putant non parum conferre lucem in ſpiritu viſiuo naturaliter exiſtẽtem, cuius maiori aut minori participatione redditur cryſtallina lucidior. & conſequenter ponit hæc poſitio, ꝙ hæc lux in oculo & alijs mixtis reperta eſt qualitas ſecunda, inſequens talem mixti cõplexionem & proportionem qualitatũ primarum & ꝙ hęc qualitas tanquam aoimæ inſtrumentum ad actum vidẽdi effectiue vel diſpoſitiue vel vtroq; modo cõcurrit. Hãc poſitionem ſenſit Gal. aliqualiter. 6. de vtilitate particularum 8. ca. ꝙ etiam ſpiritus ſit natura lucidus colligitur. 4. de accidenti. 2. ca. & ab Auic. in libro de viribus cordis. cap̃. 1. dum inquit. Et iudicatur de ſpiritu ꝙ ſit ſubſtantia luminoſa. propter quod etiam dicitur de viſiuo ſpiritu ꝙ ſit radius atq; lux, & ꝙ inde gaudet anima ex intuitu lucis et triſtatur in tenebris &c. Alia autem poſitio ponit oculũ quantũ ad cryſtalloidem eſſe pure diaphanũ nulla luce vel colore participantem. Et allegat hæc poſitio ſententiam Auer. in lib. de ſenſu & ſenſato. dum dicit ꝙ lumen non eſt in oculo per naturam oculi, ſed intra ipſum ab extrinſeco, licet quidam interpretantur auctoritatem Auer. de lumine ad viſionem cauſandam ſufficiente. Quæ autem harum poſitionum ſit verior perquirere pertinet ad philoſophũ naturalẽ. Quarto principaliter præmittendum eſt ꝙ colores oculorũ multis ex cauſis varietatem recipiunt. Primo ſecundum varietatem humoris oculos tingentis, ſecundum quam cõtingit oculum fieri quandoq; citrinum, quandoq; rubeum plumbeum vel fuſcum &c. ſecundum dominium cholere phlegmatis aut ſanguis &c. Et colligit hmõi colorũ varietas. tertia tertij. 1. ca. Secundo variant penes varietatẽ cryſtalloidis in magnitudine & paruitate luciditate obſcuritate poſitione eius in profundo vel ſummo. & has tetigit Gal. in littera. Et penes hanc varietatem ſecundam ſumitur tertia cauſa varietatis. ſ. maior uel minor irradiatio albuginei humoris quæ pendet a quantitate & claritate humoris albuginei, quantitate luce & poſitione cryſtallini quarta cauſa

Auer.

Oculorũ uariorũ i colore cã multẽplex.

varietatis

varietatis ſumiẽ ex parte tunicæ vueæ, quæ ad quandã nigredinem vel opacitatem debet naturaliter declinare ſecũdum varietatem cuius in colore apparet oculus aliter & aliter coloratus. Vltima cauſa ſumitur ex paucitate & multitudine ſpirituum viſibilium, cum enim ſint naturaliter clari & lucidi ſecundum maiorem aut minorem quantitatem & lucem eorum redderetur oculus translucentior vel minus translucens, & per conſequens glaucus niger aut medius. In propoſito autem non eſt ſermo de diſtinctione colorum ſumpta ex dominio alicuius quatuor humorum tingentium, ſed ſumpta penes alias cauſas iam dictas. Ex quibus patere poteſt primo ꝙ ex parte cryſtalloidis tres ſunt poſſunt generales cauſæ glaucedinis oculorum & totidem nigredinis & totidem coloris medij. Cauſa igitur prima glaucedinis eſt magnitudo cryſtalloidis, propter quam humorem albugineum per propriam lucem multum irradiat, & per conſequens translucentem & clarũ reddit. vnde & oculus totus redditur albus ſiue glaucus. & huius cauſa eſt efficax, maxime apud ponentes cryſtallinam eſſe naturaliter lucidam, & colligitur in littera. Apud vero ponentes ipſam non eſſe natura ſui lucidam hoc modo ſumiẽ cauſa, quia cryſtallina eſt denſior & ſolidior albugineo, ideo radij per albugineum ad ipſam penetrantes reflectuntur. vnde cryſtallina maiori exiſtente maior reflectitur multitudo radiorum ad albugineum & corneam, & per conſequens redditur oculus translucentior ſiue glaucior niſi ex parte alterius cauſæ impedimentum prouenerit. Secunda cauſa poteſt eſſe multa luciditas cryſtalline propter quam multum irradiatur albugineus & conſequenter fit oculus glaucus deducto impedimento aliunde. Tertia cauſa eſt eius poſitio in ſummo. dicitur aũt magis poſita in ſummo, vel quia modicum profundata eſt in uitreo, & ſecundum maiores partes ab eo detecta, & ſecundum hoc patet eam magis irradiare albugineum humorem, et ex conſequenti oculum fieri clariorem. vel dicitur magis poſita in ſummo, quia exterius magis pręeminet & paribus oculi exterioribus magis appropinquat, ꝑpter quod fit oculus glaucus. Primo quia per radium rectum albugineum & corneã magis irradiat, cum ſit eius propinquior. & hoc ſi ponatur habere lucem propriam. Secundo etiam per radium refluxum has partes magis irradiat, corpus. n. a quo ſecundum connexam ſuperficiem fit reflexio intẽſius per reflexionem illuminat propinquius ꝙ̃ diſtantius alijs paribus. Et ex hoc patere poteſt, qualiter ex parte cryſtalloidis proueniat ocl'i nigredo vel color medius. ipſa enim parua aut parum lucida aut multum in profundo ſituata fit oculus niger, mediocriter autem lucida magna vel decenter ſituata prouenit color medius. Et ex his dictis ſecundo colligi poſſunt duæ cauſæ glaucedinis oculorum ex parte albuginei & totidem nigredinis & coloris medij. Prima ſumitur ex claritate ſiue puritate albuginei, ipſo enim claro & mundo exiſtente intenſe illuminatur a cryſtalloide, & per conſequens clarus & glaucus redditur oculus, econuerſo vero albugineo turbulento difficulter irradiabili obſcurior & nigrior reddiẽ oculus, medio vero modo medius. Secunda vero cã eſt parua quantitas albuginei, paruo enim exiſtente albugineo facilius & intenſius irradiatur a cryſtalloide, & per conſequens fit oculus glaucior. Amplior vero exiſtente difficilius & remiſſius irradiatur, ſicut aqua quantũlibet clara profundior exiſtens a radijs ſolis remiſſius irradiatur, propter quod videtur obſcurior. minus autem profunda exiſtens videtur clarior & translucentior. Et colliguntur huiuſ
Auicē. modi cauſæ tertia tertij tractatu ſecundo cap̃. de viriditate
Ariſto. oculi. Et a Gal'. in littera. Et pro parte ab Ariſto. ſecũdo de generatione animalium. ſecundo cap̃. In ſumma ergo ex parte cryſtalloidis & albuginei duæ ſunt cauſæ glaucedinis, & duæ nigredinis ſibi oppoſitæ, & duæ coloris medij, ſecundum quarum plurium aut pauciorum concurſum fiunt oculi magis vel minus glauci. ſecundum concurſum etiam cauſarum extremarum redduntur oculi medij. Tertio principaliter ex dictis patet variari colores oculorum ſecundum variam diſpoſitionem vueæ. Hac enim minori et magis opaca exiſtente redditur oculus nigrior ecõuerſo vero albior vel medius. Patet quarto. ex parte paucitatis & multitudinis ſpiritus viſibilis & maioris vel minoris lucis eiuſdem colores etiam oculorũ variari. multis enim exiſtentibus in oculo ſpiritibus viſiuis & multum lucidis redditur oculis translucentior, econuerſo vero obſcurior, medio autem modo medius. Si ergo fuerit oculus cuius albugineus fuerit paucus clarus & cryſtallinus multæ quãtitatis lucidus in ſummo poſitus ſpiritus viſiui plurimi lucidi & tunica vuea quia paucæ nigredinis erit oculus glaucißimus econuerſo vero nigerrimus. mediocriter autem cõcurrentibus his aut extremis cauſis ad medium ſe refrangentibus erit oculus medius.

Quantum ad ſecundum articulum ſint hæ cõcluſiones.

Prima concluſio. Cum qualibet complexione oculi ſtare poteſt glaucitas. Patet, quia cum temperata ſtat enim oculum eſſe in complexione temperatum, & albugineum humorem clarum, & cryſtallinam magnam lucidã, quo poſito deducto impedimento erit oculus glaucus. ergo. Similiẽ cum frigida. ſtat enim cryſtallinam magnã eſſe & in ſummo poſitam, & albugineum eſſe valde clarum. ergo. Conſimiliter per omnia argui poteſt de frigida & ſic. Secunda concluſio. Cum quacũqꝫ cõplexione oculi ſtare poteſt eius nigredo. Patet. Primo quia cum temperata humore albugineo exiſtente multo & cryſtallina parua & in profundo poſita. Et per idem cum calida. Similiter cum ſicca, quia ſtat cryſtallinum eſſe paruum in profundo ſituatum vueã multum nigrã & opacã et ſpiritus viuos paucos omnibus his ſiccæ complexionis exiſtentibus reſpectu medij ꝓpriæ ſpeciei, quo poſito erit oculus niger, ſiccæ tamen complexionis. ergo. Ex quibus ſequitur ꝙ cum qualibet complexione oculi ſtare poteſt color medius, quia cum quocunqꝫ poteſt ſtare vtrunque extremorum cum eodem poteſt ſtare medium. Sed cum omni complexione ſtare poteſt vtrunqꝫ extremorum colorum vt deductum eſt. ergo &c.

Ex quo ſequitur ſecundo ꝙ ſuper nullam determinatam oculorum complexionem per ſignum abſolute ſumptum a colore euidenter ſignificare poſſumus. Tertia cõcluſio ſequitur. Tam oculus glaucus ꝙ̃ niger poteſt oculo medio eſſe virtutis viſiuæ perfectioris. Patet, quia tam glaucus ꝙ̃ niger poteſt eſſe complexionis temperatoris oculo medio. ergo. aſſumptum patet ex dictis. Quarta concluſio principalis eſt. Perfectioris virtutis viſiuæ ſecundum plurimũ eſt oculus medius, cuius mediocritas inſequitur mediocritatem cauſarum iam dictarum ꝙ̃ oculus extremus ꝑpter cauſas extremas. Patet ſatis, q̃a talis oculus ẽ ſanior. idõ &c. Dixi autem notanter ſecundum plurimum propter concluſionem immediate ſequentem. Quinta ergo concluſio ponitur probabiliter. Perfectioris virtutis viſiuę eſt oculus glaucus propter multitudinem ſpirituũ viſibilium ꝙ̃ oculus medius propter mediocritatem eorũdem. Patet cõcluſio ſecũdum quoſdam, quia melius eſt ſpiritus viſiuos abũdantes eſſe ꝙ̃ mediæ quantitatis & deficientes. Et pro iſto videtur auctoritas Auicẽ. tertia tertij. tractatu quarto. cap̃. Auicē.
primo dum inquit, ꝙ multiplicatio ſpiritus eſt melior res & magis iuuatiua. Probabilius tamen mihi videtur huius concluſionis oppoſitum. Quis autem extremorum oculorum ſit perfectioris virtutis viſiuæ ex dictis patere poteſt diſcurrendo per cauſas glaucedinis & nigredinis, & iſtas in bonitate, & malitia inſimul comparando.

Sed circa hanc materiam plurimæ difficultates inſurgunt. Prima eſt. Si paucitas albuginei eſt cauſa glaucedinis multitudo vero nigredinis, ſequitur quòd habitantes regiones multum calidas, vt ethiopes deberent habere oculos glaucos, frigidas vero nigros. con- Ariſto.
tra Ariſtotel. 14. problematum. problemat. 14. & contra experimentum. & arguitur conſequentia, quia ha-

bitantibus regiones calidas multum conſumitur & exiccatur humor albugineus. in habitantibus vero frigidas creſcit & multiplicatur. Confirmatur, quia in ſenibus & conualeſcentibus glauceſcunt oculi, vt tertia tertij. tract. 2. alle. cap̄. & ſecundo de generatione animalium. cap̄. 3. Sed non minus videtur exiccari in ethiopibus humidū oculi, ad cuius conſumptionem ſequitur glaucedo ꝗ in corporibus iā dictis ideo &c. Item in infantibus nouiter natis ſunt oculi glauci, vt colligitur locis præallegatis. in quibus tamen patet humidum albugineum magis abundare, ideo &c. Secunda difficultas eſt. Propter quid homines & equi coloribus oculorum magis variantur alijs animantibus. Alia. n. animalia quaſi omnia eiuſdem ſpeciei habent oculos conſimiliter coloratos, vt boues aſini &c. homo autem & equus in ipſis multipliciter variatur. Tertia difficultas eſt. Quis oculorum extremorum ſit abſolute denominandus perfectior, an glaucus, an niger. Et iuxta idem quæritur. Propter quid in die melius vident nigri ꝗ glauci, & vniuerſaliter in loco bene illuminato. ecōuerſo vero in obſcuro melius glauci ꝗ nigri. Quarta difficultas eſt. Videtur ꝙ magnitudo cryſtalloidis non ſit cauſa glaucedinis, maxime apud ponentes cryſtalloidem non habere lucem intrinſecam ex natura ſui, quia quanto medium illuminabile eſt amplius tanto alijs paribus difficilius & remiſſius irradiatur, cum ergo cryſtallina ſit medium illuminabile ab exterioribus radijs ad ipſam penetrantibus, quanto erit maior, minus illuminabitur, & conſequenter erit obſcurior. & ſi ſic reſultabit obſcurior ſiue nigrior. Quinta difficultas oritur circa quintā concluſionem ponentem perfectioris virtutis viſiuę eē oculum glaucum, cuius glaucedinis cauſa eſt multitudo ſpiritus viſibilis, eo ꝙ ſpiritus multitudo eſt melior res & magis iuuatiua. Ideo quæritur an per ſolum quantitatiuum augmentum ſpiritus viſiui poſſit in operatione viſiua prouenire nocumentum. Apparet autem ꝙ non. Primo auctoritate Auicē. allegata in probatione quintę cōcluſionis. Item quanto inſtrumentum eſt potentius, dum tamen debitum habuerit temperamentum fortius, eo mediante virtus perficit ſuas actiones, ſed quāto ſpiritus debite temperatus eſt amplior, eſt in inſtrumētū virtutis viſiuæ potentius. iō &c. Item ponatur per aduerſarium ſpiritum viſiuum eſſe tantę quātitatis ꝙ merito eius proueniat in operatione viſiua ſenſibile nocumentum, ſtante debito complexionali temperamento in omnibus partibus oculi, & ſequitur in ſpiritu eſſe ægritudinem eo ꝙ quantitas huiuſmodi non eſt niſi in ſpiritu, & illa eſt ægritudo. eſt enim diſpoſitio ex qua ī operatione viſiua ſenſibile prouenit nocumentum prouētu primo, quia non apparet vnde huiuſmodi nocumentum aliunde proueniat.

Auicē.

Pro illo expreſſius videtur Auicē. in libro de viribus cordis. 4. cap̄. dum inquit. Quoniam ſi ſpiritus fuerit multus, vehementior in fortitudine erit virtus. ipſius enim augmentum in quantitate præſtat additamentum virtuti in fortitudine. Et quarto naturalium. 4. caplo. Ex augmento enim ſubſtantiæ ſpiritus in quantitate prouenit augmentum virtutis in robore ſuo. propter quod ſecunda primi. cap̄. de pulſibus complexionum. Et neq; æſtimes ꝙ ſi calor innatus fortis fuerit quantuſcūq; ſit minuat ex virtute immo ex eo prouenit in ſubſtantia ſpiritus fortitudo & in anima audacia. Cuius etiam ſignum eſt, ꝙ Auicen. ſecunda primi. cap̄. de cauſis debi. membrorum enumerans illas non poſuit inter illas ſpiritus multitudinem, nec alij auctores auſi ſunt hoc ponere. Ad oppoſitum arguitur, quia non minus apparet virtutem ad operationem viſiuam limitatam requirere quantitatem organi, aut cryſtalloidis & totius oculi ꝗ ſpiritus, ſed oportet cryſtalloidem ad viſionem debite perficiendam certam ſibi quantitatem limitare: ergo & ſpiritum. Item ſpiritus viſiuus eſt ad finem cryſtalloidis & oculi finaliter ordinatus. ſed ſemper. ordinatum ad finem menſuratur ſecundum exigentiam finis. ergo. Sexta difficultas cum immutatio organi viſus a colore vel luce ſit

pure intentionalis, quomodo ex eo in oculo ꝓuenit trāſmutatio realis, vt viſus debilitas, ſpiritus, reſolutio, ſubtiliatio, ingroſſatio, oculi exiccatio, & ſic de alijs oculo enī intuente album vel ſplendidum debilitatur viſus, exiccatur organum & ſpiritus diſſoluitur. Non poteſt autem dici rationabiliter hoc contingere, quia tale album, vel ſplendidum calefaciendo reſoluat, quia cum aſpectu ſplēdidi ſtat oculum infrigidari, & tamen viſus continue debilitatur. experimento etiam patet aſpectu aſſiduo rei nigræ vel obſcuræ viſum debilitari. Vltima difficultas eſt. Vnde prouenit hæc diuerſitas, quòd quidam oculus obiecta diſtantia clare videt, & propinqua confuſe, quidam vero vtroque modo confuſe, & quidam vtroq; modo diſtincte. Et colligitur hæc diuerſitas oculorum in potentia videndi. tertia tertij tractatu quarto de accidenti. caplo ſecundo. & quinto de generatione animalium. tertio caplo. & tertio colliget. ca. cauſis accidentium ſenſus viſus.

Auicē.
Ariſto.
Auer.

Ad primam iſtarum dicitur negando conſequentiam. Et cum arguitur quòd habitantibus regiones calidas humor albugineus exiccatur & cōſumitur &c. negatur conſequentia. & cauſa eſt, quia licet multitudo albuginei ſit cauſa nigredinis, paucitas vero albedinis, non tamen eſt, eius adæquata cauſa, qua poſita ponitur effectus, & econuerſo. propter multas enim alias cauſas contingit fieri oculum nigrum vel glaucum, vt patet ex ſupradictis. Cauſa ergo propter quam ſunt meridionalium & ethiopum nigri oculi eſt, quia in huiuſmodi corporibus fit magna caloris & ſpiritus oculi reſolutio, quo paucificato redditur humidum intrinſecum oculi, vt albugineus & cryſtalinus ſpiſſius & magis opacum, & per conſequens fit oculus nigrior. Ecōuerſo vero in ſeptentrione habitantibus a frigore circūſtante prohibetur ſpiritus viſiui reſolutio. vnitur enim intrinſecus: & multiplicatur, quare multi ſpiritus viſiui participatione redditur totus oculus clarior & magis declinās ad glaucedinē. Et colligitͬ hęc ſolutio. 14. ꝓblematū. allega. problemate ab Ariſtotel. Alia cauſa ſubiungitur ſcilicet quia ſecundum plurimum humani oculi colorantur colore cutis totius. albi enim coloris oculos habent ſecundum plurimos albos, nigri vero nigros, quia ergo cutes ethiopum ſunt nigræ, ſeptentrionalium vero albę, ideo ſunt oculi ethiopum nigri, ſeptentrionalium vero albi. Coloratur autem oculus colore cutis, quia vbi cutis ineſt nigra ſanguis eſt groſſus & ſpiſſus, quo cutis nutritur, & econuerſo in quo alba, ſanguis eſt clarus. In quibus autem eſt ſanguis ſpiſſus turbulentus, ſecundum plurimum humores oculorum groſſi & turbulenti. Primo, quia tali ſanguine nutriuntur, Secundo quia eadem vtrobiq; videtur eſſe cauſa turbulentiæ. humorum autem oculorum & maxime albuginei turbulentia cauſa eſt nigredinis eorūdem. ideo &c. Ex quo patet ꝙ licet in habitantibus regiones frigidas ſit maior quantitas albuginei ꝗ in habitantibus calidas, non tamen oportet oculos ipſorum eſſe nigros. plus enim promouet glaucedinem claritas albuginei cum multitudine ſpiritus viſiui ꝗ ꝓmoueat nigredinem eiuſdem multitudo in huiuſmodi corporibus, Econuerſo vero in ethiopibus eius turbulentia & ſpiſſitudo cum paucitate ſpiritus viſiui plus promouet nigredinem quàm paucitas eius glaucedinem. Pro reſponſione vero ad ſecundam confirmationem ſciendum eſt ꝙ in pueris nouiter natis & ſenibus glauceſcunt oculi reſpectu eorūdem in ætate perfecta. Similiter in conualeſcentibus reſpectu eorūdem in tempore ſanitatis. Vnde. 5. de generatione animalium. alleg. cap̄. glauciores autē oculi puerorum confeſtim generatorum ſunt omnium, poſterius autem permutantur ad futuram ipſorum exiſtere natura &c. Accidit autem glaucedo magis ſeneſcentibus. deſiccantur enim &c, & idē tertia tertij. alleg. ca. Pro quorū intelligētia ſciendum eſt colores oculorū, vt ſupra tactum eſt ex diſpōne tunicarū & maxime vueæ variari, quæ inter ceteras

proprie

proprie colorata eſt. Ideo colore ipſius ad claritatē magis declinante glaucior redditur oculus. Ad nigredinem vero ſiue opacitatem nigrior. In infātia autem declinat vuea ad claritatem propter humidum vueæ non eſſe cum ſicco terreo bene permixtum, vnde ad claritatem aqueam aliqualiter tendit. In perfecta vero ætate ſuperfluo humido aquoſo reſoluto & humido cum ſicco terreo debite commixto & complete digeſto redditur vuea magis opaca, & per conſequens oculus nigrior. In ſenectute autem ſiccitate vincente humidum innatum vueæ conſumitur, propter quod efficitur vuea clarior, ſicut carta humido imbibita opacior eſt quam ipſa exiccata ad quod cōcurrit quod reſoluto humido innato vueæ in eadem multiplicatur humiditas extranea aqueo faciens ipſam clariorem. Ex quo patet quod merito diſpoſitionis vueę debet oculus in infantia et ſenectute eſſe glaucior, in ætate vero media nigrior. Cuius exemplum ab auctoribus ſumitur de frōdibus arborum. dum enim in principio producuntur humido aqueo ſicco terreo parum commixto ſunt folia ad albedinem declinantia, quia. ſ. habentia colorē viridem clarum, ipſis vero perfectis eſt color viridis obſcurus propter humidum ſicco terreo debite fuiſſe commixtum, & aqueum ſuperfluum reſolutum. frondibus vero ſeneſcentibus exiceantur & dealbātur, ita in vuea proportionaliter imaginandum. Et ex hoc patet, quare in conualeſcentibus glauceſcunt oculi, ipſis vero reſumptis redeūt ad colorem naturalem. Et colliguntur hæc omnia tertia tertij. tract 4. cap̄. allegato. dum inquit. Et vuea quidem fit viridis & glauca aut priuatione digeſtionis ſicut planta. nam in principio dum naſcitur non eſt apparentis tincturæ, immo declinat ad albedinem, deinde cū digeſtione fit viridis ſupple obſcura. Et propter hanc cauſam ſunt oculi infantium virides & varij & glauci. Et infra. Aut ſupple cōtingit glaucedo propter reſolutionem humiditatis quam ſequitur tinctura cum eſt valde digeſta ſicut plāta, cum reſoluitur eius humiditas incipit albificari, & huiuſmodi quidem viriditas eſt a ſiccitate dominante. Et infirmorum quidem oculi & ſenum varij ſunt propter hanc cauſam, quoniam in ſenibus multiplicatur humiditas extranea & reſoluit innata. Et colligitur hæc eadem cauſa. 5. de generatione animalium. alle. cap̄. Accidit autem hæc varietas manifeſtius in oculis humanis quam aliorum animalium propter cerebrum eſſe humidum & paſſibile valde, ſecundum cuius diſpoſitionis varietatem potiſſime variantur oculi. Ex his patet reſpōſio ad ſecundam difficultatem, eo enim quod cerebrum humanum eſt vehementer paſſibile & multiformiter ex varijs cauſis diſponibile, diſpoſitio etiam oculi potiſſime inſequitur diſpoſitionem cerebri maxime ſecundum humores eius. in oculis enim hominis contingit varietas talis qualis in pluribus aliorum animalium non reperitur, quamuis in equo ſecundum oculorum colores magna etiam reperiatur diuerſitas, cuius cauſa colligi poteſt ex dictis ſupra. 18. quæſtione huius ſecundi. Ad tertiam difficultatem ex dictis poteſt patere ſolutio. Oculus. n. glaucus propter multitudinem ſpirituum melior eſt quam oculus niger propter cauſam oppoſitā. glaucus uero propter ſiccitatem aut humiditatem extraneā aut humiditatem indigeſtam imperfectior eſt nigro propter cauſas oppoſitas, vnde deteriores ſunt oculi ſenum & infātium quam conualeſcentium ſeu reſumptorum & perfectorū. glaucus uero propter paucitatem albuginei deterior eſt ad videndum in loco multum illuminato quam niger propter cauſam oppoſitam. econuerſo vero in loco obſcuro perfectior eſt ad videndum. Et ſi quæratur quis iſtorum ſit abſolute perfectior denominandus. Dicendum eſt vtrunque partem probabiliter eſſe ſuſtētabilem. glaucus autem propter claritatem albuginei perfectior eſt nigro propter turbulentiam eiuſdem vt patet, ſed glaucus propter magnitudinem cryſtalloidis aut poſitionem eius in ſummo apud quoſdam ponitur deterior quam niger propter cauſam ſibi oppoſitam, licet oppoſitum non minus probabiliter ſit ſubſtantiale. Harum autem compoſitionum plurima colligi poſſunt tertia tertij tractatu ſecundo alleg. cap̄. Cauſa vero propter quam in loco intēſe illum nato deterius videt oculus glaucus quam niger eſt, quia intenſum lumen in oculo glauco fortem cauſat motum in ſpiritu & humore albugineo, & conſequenter in cryſtalloide, ex quo multum reſoluitur ſpiritus viſiuus & conſequenter impeditur viſiua operatio. Econuerſo vero in oculo nigro non vehementem, ſed conuenientem facit motum niſi fuerit extremaliter excellēs, quare nō ſic reſoluitur ſpiritus viſiuus. Secunda cauſa eſt, quia oculus glaucus eſt magis illuminabilis, ideo a forti lumine facta in eo vehementi illuminatione & motu læditur. fortis autē motus impedit minores. Impeditur autē oculus glaucus a viſione obiectorum oculum debiliter vel mediocriter mouentium. Quod autem fortes motus minores occultent, declarat Auicē. alleg. ca. dupliciter. Primo quia multū ſplēdidum diu aſpicientes, deinde ad loca illuminata ſe vertentes quaſi nihil viſu percipiunt niſi poſtquam euanuerit impreſſio a ſplendido in eorum oculis derelicta. Secundo declarat idem de lapide poſito in circulo velociter circumdato. non enim deſcendit lapis motu circuli vehementiori præoccupante & impediente motum lapidis minorem ad inferiora. ſi tamen tarde circunduceretur circulus caderet lapis. In loco autem obſcuro aut remiſſi luminis non fit in oculo glauco vehemens motus, ſed proportionatus viſioni. In oculo vero nigro debilior fit quam oportet. Ad quod concurrit quod ad viſionem cauſandam oportet per albugineum viſiuum ſpiritum diſpergi & viſus corneam propelli, quod debiliter fit oculo exiſtente nigro. Et nota quod iſtæ cauſæ potiſſime ſunt euidentiſſimæ in nigro propter multitudinem albuginei & albo vel nigro propter eius paruitatem, licet etiam adaptari poſſint ad glaucum & nigrum propter claritatem & turbulentiam eiuſdem. Et colliguntur huiuſmodi cauſæ tertia tertij vbi ſupra. Et quinto de generatione animalium, alleg. cap̄. dum inquit. Eandem autem cauſam exiſtimandum & eius quod eſt glaucos quidem non eſſe acute intuentes de die nigros autem nocte. glauci quidem propter paucitatem humidi mouentur magis a lumine etc.

Ad quartam difficultatem dicitur quod apud ponentes cryſtalloidem non habere per naturam eius lucem intrinſecam. concedendum eſt magnitudinem cryſtalloidis poſſe eſſe cauſam glaucedinis oculorum, pro quanto magnam reflectit radiorum multitudinem ab extra occurrentium ad humorem albugineum, quæ ipſum multum irradiat & translucentem reddit. Et cum arguitur quod non, quia maiori exiſtente cryſtalloide &c. Pro iſto dicitur quod licet cryſtallina maiori exiſtente minus illuminetur reflexiue, tamen albugineum magis irradiat & conſequenter translucentiorem facit. Ex quo ſequitur glauciorem reddi oculum propter hanc cauſam cryſtallina remiſſius quam intenſius illuminata. Et ſi contra hoc arguitur auctoritate Auer. quarto colliget. ca. de ſignis diſpoſitionum cerebri. ponentis hoc eſſe ſue opinioni contrarium. ſcilicet ex magnitudine cryſtallinæ fieri oculum glaucum. Huic non aliter gloſſando dicitur a quibuſdam Auerr. fuiſſe illius opinionis. Alij litteram corrigentes dixerunt ipſam eſſe corruptam; quia dum habet contrarium debet habere conſonam. Vel dicitur eſſe contrarium ſuæ opinioni ſcilicet cryſtallinam magnam per proprium lumen eſſe cauſam glaucedinis oculi. credidit. n. cryſtallinam per propriam naturam non habere lumen intrinſecum. Ad quintam difficultatem dicitur concedendo quod non repugnat per ſolum quantitatiuum augmentum ſpiritus viſiui operatione viſiua contingere nocumentum, vt ſatis argutum eſt. Illud tamen ex natura rei euenire difficile eſt. Primo, quia quilibet ſpūs & potiſſime viſiuus eſt facillime reſolubilis, propter quod quantitatiuū eius exceſſum fortis virtus facillime corrigit. cū. n. virtus fortis humorū quātitatiuū exceſſum per ſe frequenter ſufficiat remouere, a fortiori quantitatiuum exceſſum ſpirituum poteſt remouere ipſorum debitam

Ocl̃i color iuxta ętatis diuerſitatem.

Auicē.

Auer.

quantitatem retinendo. Secundo quia ex vigilijs & operationibus aĩalibus ſit in ſpiritibus animalibus magna reſolutio, cuius ſignum eſt naturalis ſomni neceſſitas & quietis ab operationibus animalibus, propter quod difficile eſt ex parte rei ſpiritus animales in tantam quãtitatem augeri vt menſuram tranſcendant operationibus debitam. Tertiam cauſam alij tetigerunt, quia cum ſpiritus ſit ſecundũ ſuas qualitates facillime tranſmutabilis q̃ cito quantitatẽ naturæ proportionatam exceſſerit ad qualitatem indebitã alteratur ipſo a natura indebite regulato, propter quod difficile apparet debilem eſſe ſpiritum ſola quantitate menſurã naturæ debitam excedentem. Et ex hoc dixerunt auctores ꝙ quantũcunq; multiplicatur ſpiritus, dum tamen in debito temperamento permaneat perfectiores ab eo perueniũt operationes tãquam difficile ſit aliter euenire, quamuis nõ negaſſent quin ſit limitanda ex parte rei certa ſpirituũ quãtitatiua menſura, vltra quam augmentati ſpiritus operationem viſiuam imperficerent. Et ex hoc patet intellectus auctoritatis Auicẽ. ad huius oppoſitum allegatæ. Ad primã confirmationem dicitur negando argumentum. ſ. quanto inſtrumentum ſpiritus eſt potentius, oportet. n. quantitatẽ inſtrumenti penes cuius multitudinem attẽditur inſtrumẽti abſoluta potentia eſſe limitatã in ſua multitudine ad hãc determinatam operationem. ſ. viſiuam producẽdam. Hæc tamen difficultas eſt magis philoſophica. Ad aliam confirmationem alias conceſſi ægritudinem aliquam poſſe eſſe ſubiectiue in humore vel ſpiritu, licet per illam nõ ſit denominabile ægrum niſi membrum. Et eſt reſponſio ꝓbabilis. Aliter dicitur ꝙ complexio in oculo ſubiectiue exiſtens non eſt ſanitas niſi ſit debite pendens a ſpiritibus & humoribus &c. vt alias dictum eſt. Ideo admiſſo caſu conceditur oculum eſſe complexionaliter ægrum, et ꝙ in eo eſt ſubiectiue ægritudo complexionalis, & ꝙ illa ægritudo eſt illa complexio quæ prius erat ſanitas, quæ iam accidentaliter eſt ægritudo, pro quanto eſt indebite pendens &c. Sed de his ſatis dictum eſt ſupra. Ad alias auctoritates allegatas conſimiliter reſpondetur ſicut ad primam. Ad ſextam difficultatẽ dicitur ꝙ licet immutatio a colore vel luce primo proueniens ſit pure intentionalis, a colore tamen & luce poteſt organum mediate realiter tranſmutari. Primo quia lumẽ eſt per ſe calefactiuum: & per conſequens ſubtiliatiuum ſpiritus & humorum oculi, & conſequenter debilitatiuum organi viſus etiam reſoluto ſubtili in humoribus oculi quod derelinquitꝰ eſt groſſius & indebite ſpiritus viſibilis receptiuum. ſi ergo impreſſio luminis excellẽs fuerit in organo ad ipſam ſequitur viſus hebetatio. Secundo probabiliter dici poteſt ꝙ lumen eſt de ſe aptum rarefacere & ſubtiliare obiectum in quo recipitur, quamuis in eodẽ nullum calorem produceret. ad ſubtiliationem autem ſequitur humorum & ſpirituum reſolutio, & conſequenter nocumenta ſuperius tacta. Nec hoc minus rationabile apparet q̃ lumen eſſe per ſe caloris productiuum. Non. n. apparet quare ex natura rei magis ad calefactionem cõſequi debet ſubtiliatio & rarefactio q̃ ad illuminationem. Pro quo etiã eſt probabile experimentum in hyeme quantũcunq; frigida experimur aquam reſolui inſenſibiliter et per conſequẽs ſubtiliari & in vaporem conuerti, & non eſt a calido, ideo ab aſtrorum lumine. Et conſequenter imaginabimur ꝙ licet frigidum ſit lumine aſtrorum potentius infrigidãdo, ꝓ tunc tamen eſt lumen aſtrorum potentius eodem aliquam partem aquæ quam debite attingit ſubtiliando & reſoluendo. Et hoc forte ſenſit Gal. 4. de accidenti. cap. 6. dũ dixit. Splendidum viſui magis nocere, quia magis ſubtile & penetratiuum. nigrum autem groſſius & minus penetratiuũ.

Alia vero cauſa propter quam oculus a luce naturalr̃ trãſmutatur ſumitur ex natura ſpiritus viſiui, qui cum ſit naturaliter lucidus mouetur naturaliter ab extra præſentato ſplẽdido. in hoc autem motu multus ſpiritus reſoluitur & cõſequenter debilitatur viſus. & colligitur hoc. 4. de accidenti. ca. alle. Alia cauſa ſumitꝰ ex fortitudine motus in organo propter quem virtus ad organum illud multum de ſpiritu dirigit, ſicut apparet in ſenſatione tactiua, multo vero ſpiritu ſimul ad membrum tranſmiſſo multum de eo reſoluitur rarefacto ſpiritu & mẽbro in quo recipitur. ideo &c. Contra, quia cum forti motu oculi a ſplendido ſtat oculum continue infrigidari, ergo hæc cauſa non valet. Neganda eſt conſequentia vt declarabitur tertio huius. dum oſtendetur ꝙ motus in omni diſpoſitione reſoluit. Cauſa vero ꝓpter quam ex aſſiduo aſpectu nigri vel obſcuri debilitatur viſus ſicut in longo tempore in obſcuro morãtibus eſt. Primo, quia ſicut præſentato lucido ſpiritus viſiuus naturaliter mouetur ad extra, ita econuerſo nigro vel obſcuro præſentato mouetur interius. vnde nigrum dicitur viſus congregatiuũ album vero diſgregatiuum, tunc ergo in humoribus oculi paucificatur ſpiritus viſiuus, & conſequenter vitalis cõcomitans illum in organo, quorum participatione cryſtallinus & albugineus redduntur rari, ideo tunc inſpiſſantur & conſequenter ineptiores fiunt ad receptionem ſpiritus viſiui quare debilitatur & obtunditur viſus. Secunda cauſa ẽ, quia ſicut cuiuslibet organi moderatum exercitium in eius operatione fortificat organum ita eiuſdem dimiſſio & parua membri exercitatio in operatione debita membrum debilitat, q̃a ergo in tenebris & aſſiduo aſpectu nigri diminute exercitatur oculus ad eundem modicum tranſmittitꝰ de ſpiritu & calore, & conſequenter eidem ſubtrahitur nutrimentum, quare debilitatur minoratur & exiccatur oculus.

Et ſi arguitur contra. quia penes ſuperius dicta nõ poteſt probabilis aſſignari cauſa propter quam plus debilitatꝰ viſus in legendo litteras minutas q̃ groſſas & parua & occulta viſibilia intuendo q̃ manifeſta non excellentia, eo ꝙ minorem cauſant talia impreſſionem in organo viſus. Et per idem non apperet quare plus debilitatur viſus in aſpiciendo longinqua q̃ propinqua. Pro his dici poteſt ꝙ virtus viſiua ad actum videndi effectiue concurrens tanquã principale agens vtitur ſpiritu & ſpecie obiecti tanquam inſtrumentis, ideo debili ſpecie in organo viſiuo impreſſa ad diſtincte percipiendum obiectum oportet ampliorem ſpiritum & magis vnitum concurrere, propter quod accidit ipſius magna reſolutio, & per conſequens in organo debilitatio. Ad quod concurrit ꝙ virtus motiua lacertorum oculi vehementius laborat in debite mouendo & recte figendo oculum ſecundum exigentiam aſpectus paruarum litterarum q̃ groſſarum, quare ad lacertum illum plus tranſmittitur de ſpiritu motiuo & plus de eo reſoluitur, & per conſequens laſſatur organum, quia multa reſolutio ſpiritus motiui aſſociat ſecum reſolutionem ſenſitiui, cum quo tamẽ ſtat viſibile paruum merito ꝓprie impreſſionis eſſe minus aptum debilitare organum. Et per idem patet quare plus debilitatur viſus aſpiciendo longinqua, licet alia cauſa cõcurreret tangenda in ſolutione difficultatis ſequentis. Ex quibus omnibus patet primo, quia multum ſplendentia & multum obſcura ex continuo eorum aſpectu viſum debilitant. viridia vero & media aliquo modo confortãt. cauſant enim impreſſionem ſpirituum & humores medio modo mouentem. vt colligi poteſt quarto de accidenti. & tertia problematum. nono problemate. Patet ſecũdo quare citius & vehementius ex aſpectu ſplendidorum debilitatur oculus q̃ nigrorum. Tertio patet quare diu in tenebris moram trahentes intuitu ſplendidorum ſubito occurrentium tolerare non poſſunt, ita vt quidam ex ſubito eorum occurſu cæcitatem incurrant. Huius autem cauſa prima communiter aſſignatur: quia natura difficulter tolerat repentinas mutationes, vt tertio techni. Secunda cauſa eſt, quia qui diuturnam moram contraxerunt in tenebris cum magna auiditate lumen aſpicientes eius aſpectum diutius tolerant, ſicut qui longam famem paſſi ſunt plus quàm oportet cibos auide recipiunt, & ex hoc magna ſubeunt nocumenta. Tertia cauſa & potior, quia ex diuturna mora in tenebris ſpiritus in oculo paucificatur, vt ſupra. forti ergo ſplendido occurrente paucus ſpiritus reſoluitur

Ariſto.

Oculi in tenebris morãteſ cur luitũ ſplẽdidorũ ſubito occurrẽtiũ tolerare nõ poſſint.

prius q̃ alter ſuccedat alius, vel ſaltem ſic eſſe contingit, propter quod remanet oculus ſpiritu ex toto priuatus & fit cecitas. Et colligitur haec cauſa. 4. de accidenti. alleg. ca.

Dionyſius tyrannus ad cecãdos captiuos ſuos.

Vnde dionyſius tyrannus ſiculus ſupra carceres ſuos obſcuriſſimos domum conſtruxit luſidiſſimam ad quã poſt longam moram in carceribus captiuos transferri faciebat, quorum plurimi cecabantur, vt. 10. de vtilitate particularum. 4. cap̄. Ad vltimam difficultatem præmittendũ eſt primo ꝙ ſecundum varietatem diſpoſitionis in ſpiritu variatur ſpiritus viſiuus quo ad poſſe confuſe aut diſtincte a longe vel de prope obiecta comprætendere, multo. n. & ſubtili exiſtente ſpiritu tam propinqua q̃ remota virtus viſiua diſtincte comprehendit. ecõuerſo vero pauco & groſſo exiſtente, & ſic de alijs. Præmittendum eſt ſecundo ꝙ

Viſiui ſpũs varietas q̃druplex

ſpiritus viſiuus in organo quadruplicem recipit varietatẽ, quia vel eſt groſſus & multus, aut groſſus & paucus, ſubtilis et multus, aut ſubtilis & paucus, ad ſubtilitatem ſpiritus claritatem & luciditatem & temperamẽtum in modo ſubſtantie reducendo, ad groſſitiem vero turbulentiam. Conſimiliter per omnia de humoribus vt albugineo & cryſtalloide diſtinguendũ eſt. aut. n. eſt multus & ſubtilis, aut multus & groſſus, aut groſſus & paucus &c. Præmittendum eſt tertio ſpiritum ſubtilem facilius alijs paribus recipere viſibilium impreſſionem ſpiritu groſſo & paucum multo. Ex quo patet fortem lucem aptiorem eſſe nocumẽtum inferre viſui, cuius ſpiritus eſt ſubtilis q̃ groſſus & paucus q̃ multus: propter quod aliquorum viſibilium impreſſionẽ ſine nocumẽto toleraret oculus, cuius ſpiritus eſt groſſus aut multus, quam abſq; nocumento non toleraret oculus, cuius ſpiritus eſſet ſubtilis aut paucus. Quarto præmittendum eſt ꝙ licet viſibile propinquum per ſpeciem propriam in organum viſus fortius imprimat q̃ remotum cæteris paribus, eo ꝙ intenſiorem ſpeciem propriam cauſat in organo fortius tamen abſolute tranſmutatur organum viſus aſpiciendo obiectum diſtans q̃ propinquum alijs etiam paribus. non. n. ſola ſpecies obiecti mouet organum, ſed etiã lumen actu in medio cadens inter obiectum & organum. cũ ergo maiori exiſtente diſtantia a qua oculus videt obiectũ amplior ſit quantitas luminis irradiantis oculum magis irradiatur oculus & per conſequens plus ſubtiliatur & reſoluitur ſpiritus viſiuus reſpiciendo longinqua q̃ propinqua.

Contra. Sint Sor. & Plato. æque perfectæ virtutis viſiuæ & videant omnia ſimilia obiecta in eodem medio vniformiter illuminato, Sor. ꝑpe, & Plato lõge. Et patet ꝙ æquale eſt lumen mouens viſum Sor. & Pla. quia totale lumen exiſtens in medio mouet vtrũq; viſum, non tamen vterq; v ſus æqualiter debilitatur nec vtriuſq; ſpiritus æqualiter diſſoluitur. ideo &c. Pro iſto dicitur ꝙ licet idem totale lumen ſit mouens vtrũq;, non tamen vtrũq; organum æqualiter irradiatur, eo ꝙ ad organum diſtantius maior prouenit multitudo radiorum rectorũ Et iſte eſt intellectus ſuppoſitionis ab auctoribus poſitus. Quinto præmittendum eſt ꝙ cum dicimus oculum aliquem melius videre longinqua q̃ propinqua vel econuerſo, non eſt intelligendũ quantũcunq; longinqua melius videri q̃ propinqua, vel ecõuerſo ab aliquo oculo. poteſt. n. obiectum ita diſtans eſſe et ita propinquum oculo quod a viſu nullatenus perciperet quãtũcunq; etiam eius organum ſit bene diſpoſitum. ꝑpinquitatis enim & diſtantiæ limitati ſunt termini naturales inter quos fieri poteſt viſibilium comprehenſio. Imaginemur ergo totalem diſtantiam, ita cuius terminos videri poteſt obiectum aliquod ſignatum eſſe tripedale, interceptam inter. a. d. & ſit a punctus. propinquior oculo, diſtantior vero ſit. d. Si ergo viſibile appropinquat oculo citra punctum. a. non videbitur. Et ſi remouetur ab eodem vltra. d. etiã nõ videbitur. Et conſequenter imaginemur inter. a. d. puncta reperiri partem aliquam ſignatæ diſtãtiæ in cuius quocũq; puncto fuerit obiectum diſtincte & clare videbitur, ſit ergo gratia exempli pedale medium interceptum inter. b. c. puncta. quandocũq; ergo erit viſibile ſignatum inter. b. c. pũcta diſtincte videbitur, quãdo autem ſituatum fuerit inter. a. b. aut inter. c. d. confuſe & imperfecte videbitur. Et ſecundum hoc dicetur oculus melius videre remota q̃ ꝑpinqua, non quia melius videat obiectum ſituatũ intra terminos. c. d. q̃ intra terminos. a. b. ſed quia melius videt ſituatos inter. c. d. q̃ inter. a. b. diſtantia. n. c. d. dicitur remota. a. b. vero propinqua reſpectu. b. c. quæ eſt media. Nota tamen ꝙ viſum aliquem melius videre remota q̃ propinqua, vel econuerſo poſſumus dupliciter intelligere. Primo in relatione ad temperatum oculum. ſ. optimi viſus imaginando ꝙ licet oculus temperatus in toto diſtantia. a. d. reſpectu aliorum perfectiſſime videat perfectius tamen videt exiſtentia intra terminos. b. c. q̃. a. b. & iterum perfectius exiſtentia intra. a. b. q̃ intra. c. d. terminos alijs paribus. Ille ergo oculus lapſus melius videt remota q̃ propinqua, cuius uiſio in diſtantia. c. d. minus labitur a uiſione oculi temperati in eadem diſtantia q̃ uiſio eiuſdem in diſtantia a. b. Econuerſo uero melius dicetur uidere propinqua, q̃ remota. Secundo poſſumus hoc intelligere hanc diſtantiam & propinquitatem ad propriam cuiuſcũq; oculi correſpondentiã referendo. Imaginando ꝙ cuilibet oculo qualitercũq; diſpoſito correſpondet limitata diſtantia in qua ſufficit obiecta comprehendere diuiſibilis in mediũ in quo optime poteſt talis oculus uidere, & extrema, in quibus ſua imperficitur uiſio reſpectu medij, & conſequenter ꝙ reperibilis eſt oculus intra terminos diſtantiæ ſibi correſpondentis melius uidere potentis ultra mediam diſtãtiam q̃ citra, & aliquos econuerſo. Et utroq; iſtorum modorum intelligi poteſt aliquem oculum melius uidere remota q̃ ꝑpinqua, uel econuerſo.

Viſum melius videre remota q̃ ꝑpinqua vel ecõuerſo duplex.

Nota tamen illam diſtantiam mediam nõ eſſe intelligendam mediam arithmetice, ſed ſecundum proportionabilitatem eius ad organum. Nota etiam ꝙ diſtãtia totali in qua certus oculus uidere poteſt, & partes eius iã ſignatæ uariantur in magnitudine & paruitate ſecundũ diſpoſitionem organi obiecti & medij & aliarum multarum circunſtantiarum, maior. n. eſt huiuſmodi diſtantia reſpcũ oculi iuuenis q̃ ſenis, & ſani q̃ ægri reſpectu obiecti, intenſe q̃ remiſſe colorati. & ſic de alijs.

His præmiſſis probabiliter tenendæ ſunt iſtæ concluſiones ex mentibus auctorum colligendæ. Prima. Oculus cuius ſpiritus eſt groſſus & multus merito huius diſpoſitionis aptus eſt melius uidere remota q̃ propinqua. Perſuadetur ſic. ſpiritus propter groſſitiem eſt ineptũ inſtrumentum in operatione uiſiua, ergo ut ſit conueniens oportet ipſum ſubtiliari. hoc autem fit melius aſpiciendo lõginqua q̃ propinqua, eo ꝙ tunc ampliori lumine irradiatur, & per conſequens ſubtiliatur & æquat, idõ &c. Item ab alijs perſuadetur concluſio, quia ſpiritu groſſo & multo exiſtente cauſatur in uiſu obumbratio quædam quę per fortem irradiationem tollitur. Item quia cum ſpiritu groſſo ſtat uaporum groſſorum commixtio uiſum hebetantium qui per fortem irradiationem oculi a longinquo aſpicientis ſubtiliantur & reſoluũtur. Item ad groſſitiem ſpiritus ſequitur groſſities humorum oculi, quare oculo aſpiciente longinqua ſubtiliantur & æquantur, ut ſpiritus. Et colligitur hoc commento quarto de accidẽti. 2. cap̄. Et tertia tertij. tract. quarto cap̄. de ſignis debilitatis uiſus. Et aliqualiter quarto colliget. ca. de accidentibus ſenſus uiſus, licet fundamento probationis huius uideatur ſuperficietenus diſſentire. Ex qua cum eius probationibus ſequitur primo quòd oculus taliter diſpoſitus ex conuenienti aſpectu ad longinqua & ſplendida melioratur, eo quòd eius ſpiritus, & humores æquantur. Sequitur ſecundo quòd non omne uiſibile fortius mouens uiſum maiorem ſpiritus uiſiui cauſat reſolutionem. Tertio incidentaliter patere poteſt, quare aliqui calidam ophthalmiam incurrentes acutioris fiunt uiſus, ut tertia problemantm. problemate nono. Ex ophthalmia enim multis effluentibus lachrymis contingit fumoſitates opacas uiſum obtundentes educi & per conſequens uiſum acu-

Auicẽ.

tiorem reddi. Propter quod acuta oculos mordicantia ut ſæpe inuenta ſunt uiſum acuere, ut ibidem atteſtatur Ari. Et ſi arguitur ꝙ hic oculus non bene uidet longinqua, quia ille non bene ſecernit, ut Gal. quarto de accidenti. ſecundo cap̄. Huic dicitur ꝙ ille non ſecernit per comparationem ad oculum multi & ſubtilis ſpiritus. Vel aliter nō ſecernit. i. non ſic diſtincte percipit ſicut a longe uidet, eo ꝙ non eſt tantæ efficaciæ in clare uidendo ſicut indiſtanter comprehendendo. Secunda concluſio. Oculus cuius ſpiritus eſt paucus & ſubtilis merito huius diſpoſitionis aptus eſt melius uidere propinqua q̄ remota. Patet quia ſpiritu pauco & ſubtili exiſtente ad uiſionem fiendam requiritur paruus motus, quia fortem motum non tolerat hęc diſpō, paruus autem fit motus in ſpiritu aſpiciendo propinqua, fortis uero aſpiciendo longinqua, ergo &c. Tertia concluſio. Licet oculus cuius ſpiritus eſt paucus & groſſus nec longinqua nec propinqua ſit aptus diſtincte comprehendere reſpectu eius cuius ſpiritus eſt multus & groſſus, melius tamen uidet longinqua q̄ propinqua in latitudine diſtantiæ ſuæ uiſioni proportionatæ. prima pars concluſionis patet, quia fortiorem motum uiſibilium tolerare poteſt oculus, cuius ſpiritus eſt groſſus & multus, ideo a maiori diſtantia, & diſtinctius poteſt obiecta comprehendere. ſecunda pars patet, quia ſpiritu exiſtente groſſo ad clare cōprehendendum indiget oculus motu ſubtiliante & æquante ſpiritum hoc autem melius fit obiecto diſtāte q̄ propinquo intra limites diſtantiæ ſibi correſpondentes, ideo &c. Exempli gratia. ubi oculus temperatus uideret per tripedalem diſtātiam uideat oculus hic per pedalem, cuius media tertia ſit pars in qua ſituato obiecto optime comprehenditur ab hoc uiſu. Dico ergo ꝙ obiectum ſituatū in ultima tertia melius uidebitur q̄ in prima diſtantiæ aſſignatę iam. In prima. n. non fit in ſpiritu motus ſufficienter ipſum ſubtilians, quare confuſe cōprehenditur obiectum. In ultima uero ecōuerſo. Ex quo patet hunc oculum melius uidere diſtātiam q̄ oculus, cuius ſpiritus eſt paucus & ſubtilis, propinqua uero in diſtantia

Ariſto.

ſignata deterius. Patet ſecundo cauſa cuiuſdam quæſiti 31. problematum. quinto problemate. uidelicet. Propter quid debiliter uidentium quidam reddunt obiecta oculis propinquiora cum ea uolunt clare intueri, quidam uero elōgant obiecta, ut patet in ſenibus pl̄rimis. Quorum enim ſpiritus eſt groſſus elōgant obiecta ab oculo, quorum uero ſubtilis & paucus econuerſo propinquāt propter cauſas ractas.

Patet tertio quare ſenes quandoq; ad lumen cādelæ in nocte litteras quaſdam legere non potentes, in die tamen bene legunt & maxime ſub radio ſolis, ut tertio colliget. alle. ca.

Ex quo ulterius patet, quare plurimi ſenum dum legunt litteras ipſas ſatis a uiſu remouent. Sunt. n. ſpūs eorum uiſiui groſſi & turbidi plurimo egentes lumine ut ſubtilientur.

Contra dictio apparēs In dictis auctorū

Et ex his omnibus colligitur apparens contradictio in dictis auctorum de uiſu ſenum. Quidam enim poſuerunt ſenes melius uidere longinqua q̄ propinqua, ut Ari. 31. problematum. alleg. problemate. & Raſ. ſecundo continentis. quarto cap̄. Alij autem ſenſerunt eos uidere res propinquas & non remotas, ut Auer. tertio colliget. alleg. ca. dum inq̄t. Et uident. ſ. ſenes res propinquas et non remotas. Et Raſ. ſecundo continentis. tertio ca. auctoritate filij Serap̄. Tollitur

Tollitur cōtradictio auctorū.

autem hęc contradictio, quia ſenes non poſſunt uidere longinqua comparatione ipſorummet iuuenum. Signata tamē diſtantia totali per quam uident ſenes & diuiſa ut ſupra in medium & extrema melius uident remota in hac diſtantia quam propinqua alijs paribus: ut ex dictis patet. Quarta concluſio. Oculus cuius ſpiritus eſt multus et clarus ſiue ſubtilis, tam propinqua q̄ remota obiecta communiter occurrentia melius uidet oculo contrario modo diſpoſito ſecundū ſubtilitatem aut multitudinem aut utrūq;. Dico autem notanter communiter occurrētia, quia obiectum extremaliter ſplendidum melius intuetur oculus groſſi & multi ſpiritus q̄ ſubtilis et multi, ut patet ex dictis. Concluſio ſic intellecta patet, quia huiuſmodi oculus propter ſpirituum multitudinem fortem poteſt tolerare motū, pp̄ claritatē uero et ſubtilitatem diſtincte poteſt obiecta comprehendere, ideo &c.

Conſimiles concluſiones per omnia poni p̄nt de humore albugineo. Prima. Cuius humor albugineus eſt multus & groſſus melius uidet longinqua q̄ propinqua. Patet, quia in eo ad uiſionem cauſandam requiritur fortis motus quo hic humor ſubtilietur & ꝑquetur. Ex forti etiam irradiatione ex longinquo non minus fortem recipit motum, ſed conuenientem, ex propinquo uero debilem recipit niſi uiſibile extremaliter ſplēdidum fuerit, ideo cōfuſius uidet propinqua, clarius vero diſtantia. Secunda concluſio. Cuius albugineus eſt paucus & ſubtilis melius uidet propinqua q̄ remota, quia a remotis nimis irradiatur, & per conſequēs ſpiritus nimis reſoluitur, a propinquis autem debilius debilis autem motus in tali organo ſufficit ad uiſionem. Tertia concluſio Cuius humor albugineus eſt paucus & groſſus melius uidet diſtantia q̄ propinqua intra latitudinem diſtātiæ ſuæ uirtuti uiſiuæ correſpondentis. Quarta concluſio. Cuius humor albugineus eſt clarus & multus acute & diſtincte uidet remota & propinqua. Propter enim multitudinem bene tolerat irradiationem a remotis. Propter claritatem uero & ſubtilitatem quaſi omnis ſpecies in ipſo producta ſufficit ad uiſionem. ſicut in panno candido quęlibet parua macula facile diſcernitur. Vnde quinto de generatione animalium. tertio. cap̄. Quemadmodum in ueſtimento mundo paruæ maculæ patentes fiunt ſic & in puro uiſu motus manifeſtum faciunt ſenſum.

Similes concluſiones his poni p̄nt de cryſtalloide: niſi ꝙ in hoc apparet ambiguitas propter plus reſolui ſpiritum ex forti irradiatione cryſtalloidis magnæ q̄ ꝑuæ ut ſupra. Et tu ſpeculare. Poſſunt etiam ſimiles concluſiones poni ex parte corneę tunicæ, quæ quādoq; groſſa & clara, qn̄q; ſubtilis & clara aliquando groſſa & turbulenta &c. quę omnia colliguntur quinto de generatione animalium. alle. ca. Et nota ꝙ diuerſitas in bene uel male a longe uel de prope uidendo, conſequitur etiam ſitum oculi, eminens. n. ualde melius uidet propinqua quam remota ſiue longinqua, profundus uero non multum bene uidet utrūq;, ita tamen poteſt eſſe profundus ut lædatur uiſio ex pauca irradiatione, & tūc probabiliter melius uidebit longinqua. Hęc & alia colligenda ex his plenius traduntur tertio colliget. & quinto de generatione animalium. allegatis capitulis.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum qualiter ſit oculus coloratus denominandus q̄tum ad partē in qua principaliter fit uiſio patere poteſt ex primo articulo. Et ſimiliter ad confirmationem. Qualiter autem recipiēs debet eſſe denudatum a natura recepti debet uideri ſecundo & tertio de anima. Ad ſecundum quid ſit de antecedēte uiſum eſt in q̄one, pro eius tamen probatione negāda eſt conſequentia, ſicut non ſequitur, plus de calore effectiue uel diſpoſitiue concurrente ad reſtaurationem eſt in hoc corpore q̄ in illo, ergo perfectior reſtauratio. Ad confirmationē negatur etiam conſequentia, ſicut enim aliquod obiectum ſufficit cōprehendere glaucus quod non ſufficit comprehēdere medius, ita econuerſo. Et per idem patet reſponſio ad confirmationem ſecundam. Ad tertiam confirmationem conceditur oculum glaucum in nocte & loco obſcuro melius uidere oculo medio: ex hoc tamen non ſequitur ipſum eſſe perfectioris uirtutis uiſiuæ. Ad tertium principale. negatur aſſumptum uniuerſaliter intellectum, & ad probationem negatur eius conſequentia ut patet. Ad tertiam confirmationem negatur conſequentia illa. ab excellenti ſplendido minus patitur, ergo uirtus eſt in eo fortior ſicut non ſequitē. ab exceſſiuo calido minus patiē phlegmaticus q̄ ſanguineus, ergo fortior eſt uirtus in phlegmatico q̄ ſanguineo.

Quæſtio. xxiij.

VTRVM Cor in genere membrorum ſit calidæ & ſiccę cōplexionis. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo, cor in genere membrorum eſt calidę et humidę complexionis, ergo &c. aſſumptum probatur. primo, quia cor eſt per

eius

eius naturale temperamentum per ſe corporis calidi & humidi, quia ſpiritus uitalis productiuum, nullum autem calidum & humidum per ſe producitur niſi in calido & humido, ideo &c. ſecundo, quia cor in genere membrorum eſt principium primum uitæ in toto conſeruatiuum, ſed non cõſeruatur uita niſi per calidum & humidum, vt colligitur in de cauſis longitudinis & breuitatis uitæ. & prima primi. ca. de complexionibus, & ca. de ætatibus. & tertia primi. cap. pri. ideo &c. tertio, quia cor eſt omnium membrorũ maxime ſanguineum, ergo eſt calidum et humidum. aſſumptum colligitur primo complexionum. ca. vltimo ſatis ad finem. & tertio de partibus animalium. ſexto ca. quarto. quia cor eſt a pdominio carnoſum, ut colligitur. 11. tertij. primo cap. Caro etiam eſt calida & humida. prima primi. ca. de complexionibus membrorum, ergo &c. Pro iſto eſt ſnĩa Auer. tertio colliget. ca. de complexionibus membrorum officialium dum inquit. Sed mihi uidetur ꝙ cor eſt declinans ad humiditatem per ſpiritum exiſtentem in eo. Secundo ad principale. cor eſt frigidæ & ſiccæ complexionis, ergo &c. aſſumptum arguitur, quia cor nutritur ſanguine melancholico, eo ꝙ nutritur ſanguine ſpiſſo qui eſt melancholicus. ſeptimo de iuuamentis. ſeptimo ca. ſed cuiuslibet membri complexio naturalis aſſimilatur ei ex quo nutritur prima primi. cap. de complexionibus membrorum. unde ſeptimo de iuuamentis. ſecundo ca. omne membrum nutritur per illud quod ei conuenit. Tertio ad principale. cor eſt frigidæ & humidæ complexionis, ideo &c. aſſumptum probatur, primo quia circa ipſum multiplicatur pinguedo quę eſt frigidę & humidæ complexionis, ut prima primi. & primo complexionum. alle. capl'is. cum ergo huius pinguedinis cauſa efficiens non ſit niſi complexio cordis, ſequitur complexionem cordis frigidam eſſe & humidam. ſecundo, quia circa cor multa abundat aquoſitas, quæ non uidetur decisa niſi a nutrimento cordis ergo nutrimentum cordis eſt frigidum & humidum, & per conſequens cor. tertio cor eſt fortibus motibus ſubiectum exiccare vehementer & inflammare potentibus, ergo huiuſmodi cõplexionis debet eſſe cor, qua huiuſmodi inflammationi & exiccationi melius poſſit reſiſtere, talis autem eſt cõplexio frigida & humida, ideo &c. Hoc argumento utitur Aui. prima tertij. tertio cap. ad probandum cerebrum oportuiſſe eſſe complexionis frigidæ & humidæ, eo. n. ꝙ ad ipſum terminatur motus uigiliarũ ſenſationum & motionum, quorum eſt uehementer inflammare & exiccare, oportuit cerebrum frigidum eſſe, ne facile inflammaretur, et humidum ne nimis exiccaretur, cum igitur fortioribus hmõi motibus ſubijciatur cor q̃ cerebrum, cor oportet eſſe frigidum & humidum. Vltimo ad principale. ſi cor eſſet calidæ complexionis, hoc potiſſime poneretur propter ſpiritum vitalem generari a corde, ſed non eſt ponendum ab eo generari ſpiritum vitalem, ergo &c. probatur minor, quia ſpiritus vitalis eſt calidior corde, igitur ſpũi uitali non datur temperamentum a corde, & per conſequẽs non ab eo generatur. & conſequentia tenet, eo ꝙ nihil agit vltra gradum proprium. & colligitur aſſumptũ prima primi. ca. de complexionibus membrorum. Quod autem in corpore eſt calidius eſt ſpiritus &c.

Auicen. Ad oppoſitum eſt Aui. prima primi. ca. de complexionibus membrorum. Et Gal. primo complexionum. vltimo ca. Et generaliter fere omnes medicinæ auctores.

In iſta quæſtione erunt duo articuli. In primo uidebitur de generali quæſito. In ſecũdo tractabitur difficultas tacta in ultimo principali. an. ſ. ſit ponendum ſpiritũ calidiorem eſſe corde, uel econtra.

Quantum ad primum ſunt notata & concluſiones. Primo ſciendum eſt ꝙ cor reperitur ab auctoribus uario modo deſcriptum. Quidam dixerunt cor eſt membrum principale, cuius uirtutes & earum effectus ſunt maxime potentes in corpore. Et fuit hæc notificatio Auenzoar, ut allegat Concil. 14. differentia. Aliter deſcribitur a Cõcil. Cor eſt uirtutum principale organum ex carne dura contextũ in medio corporis uelut fornax ſituatum, duobus uentriculis, pariete, ac quatuor hoſtijs interciſum, in microcoſmo tã quã ſol, aut princeps in megacoſmo. Alij autem tentantes clarius deſcribere dixerunt. Cor eſſe membrum principale figuræ pinealis ex carne forti cum villorũ uarietate compoſitum, in medio pectoris ſituatum, tribus uentriculis & quatuor hoſtijs interciſum, fons caloris naturalis & uitæ totius baſis & fundamentum. Et hæc deſcriptio eſt completior. Ly membrum eſt genus. Sed per ly principale differt a nõ principalibus membris. Cæteras autem partes poſuerunt in deſcriptione iam dictam ad circũloquendum figurã cordis et compoſitionem eius et partes ex quibus integraĩ ſubſtantia cordis & principalem eius operationem quæ eſt toti calorem & uitam tribuere. Quæ omnia diſtincte colligi poſſunt 11. tertij. cap. primo. Et aliqualiter ſeptimo de iuuamentis. ſecundo cap. ſcilicet de iuuamento cordis. Secundo ſciendum eſt quòd in corde poenes deſcriptionem iam datam plurima uidentur contenta. primo partes ipſum integrantes cuiuſmodi ſunt membra ſimplicia ipſum componentia, ut caro dura ex uarijs uillis compoſita propter uarias cordis operationes. Integratur. n. ex ſubſtantia neruea & ligamentali ut ſit ſolidum & forte, diſtinguuntur etiam in eo tres uentriculi. ſ. dexter in quo magna ſanguinis quantitas continetur, & ſiniſter in quo plurimum continetẽ ſpiritus uitalis, eſt enim ſicut minera uel armarium eius, ut in libro de uiribus cordis. primo cap̃. & medius uentriculus qui eſt ſicut uia trãſitus ſanguinis a dextro in ſiniſtrum, quem forte parietem alij uocauerunt. Tertio in corde continetur ſanguis & ſpiritus tã corpori q̃ cordi appropriatus. Ex quo patet poenes modum loquendi medicorum ſatis improprium cor in ſua cõplexione poſſe graduari uel quantum ad complexionem ſubiectiue exiſtentem in partibus ſubſtantiam cordis integrantibus, uel quantum ad aggregatum ex illa complexione & complexione ſpiritus & ſanguinis in ſuis uentriculis aut concauitatibus contentorum.

Prima concluſio. Graduando cor in ſua complexione naturali primo modo ponẽdum eſt ipſum eſſe complexionis calidæ & ſiccæ. Perſuadetur hæc concluſio. primo. n. ꝙ ſit calidæ complexionis patet. Quòd ſiccæ arguitur. primo, quia tota ſubſtantia cordis eſt ad tactum dura, durities uero proueniens a frigido congelante atteſtatur ſicco uel ſiccitati. Secundo, quia in compoſitione cordis uidentur dominari ſubſtantiæ nerueæ panniculoſæ & ligamentales quæ ſunt ſiccę complexionis. Tertio, quia ad eius ſiccitatem cõtemperandam in eius capſula plurima cõtinetur aquoſitas, & circa baſim eius plurima pinguedo quæ arguunt complexionem eius eſſe ſiccam. Pro iſta concluſione eſt auctoritas Gal. primo complexionum. alle. cap̃. & Auic. prima primi. cap̃. de complexionibus membrorum. Gal. Auic. Ex quo ſequitur primo probabiliter, non omnem carnem eſſe complexionis humidæ, caro enim cordis eſt ſiccæ complexionis. Sequitur ſecundo non quemlibet neruum panniculũ uel ligamentum eſſe complexionis frigidæ ut cordis ſubſtantiam componentes. Secunda concluſio. Licet ita ſit, multo tamen minus recedit cor a temperamento cutis per ſiccum q̃ per calidum. Patet, quia fortiora ſunt promouentia caliditatem cordis q̃ ſiccitatem eiuſdem. Sanguis enim & ſpiritus in corde contenti caliditatem promouent & non ſiccitatem, ſed potius ipſam contemperant, & colligiẽ hæc concluſio primo complexionum. alle. cap̃. Tertia concluſio. Licet ita ſit ut præcedentes aſſerunt concluſiones, probabiliter tamen ſuſtentabile eſt cor quantum ad complexionem in partibus ipſum integrantibus ſubiectiue exiſtentem eſſe calidæ & humidæ complexionis reſpectu cutis. Et pro illo eſt auctoritas Auer. alle. cap̃. Item plura & potentiora ſunt humiditatem cordis q̃ ſiccitatẽ eiuſdem promouentia, igitur probabilis eſt cor eſſe humidæ q̃ ſiccæ complexionis, aſſumptum probatur diſcurrendo, promouentia enim cordis humiditatem ſunt carnoſitas cordis, ſpiritus, ſanguis, aquoſitas capſulæ, pinguedo exiſtens circa

Marginalia: Auicẽ. — Auicen. — Auenzoar. — Cõd... tor de corde. — Auicen. — Gal. — Auic. — Auer.

baſim eius & cerebrum,& epar ſibi contra operantia. Eius
autem ſiccitate promouent nerui, ligamenta, panniculi, &
motus eius, multo.n.potentiora ſunt prima, ideo &c. Hoc
argumentum coloraret poſitionem Auer.alle.cap. Signum
autem ſumptum a duritie non eſt euidens, ſi.n.tangeretur
cor uiuens non inueniretur in eo durities tanta ꝙ ex illa ar-
gueretur euidenter ipſum eſſe ſiccum. In cōpoſitione etiā
cordis partes neruoſę ligamētales &c.non ſunt parti carno
ſæ dominantes, ſed ſubdominantes. Et conſequenter hanc
concluſionem ſuſtinendo tenendum eſt partem hanc car-
noſam calidam eſſe & humidam,& cōſequenter naturam
circa cor aquoſitatem ordinaſſe & pinguedinem ad prohi-
bendum lapſus cordis ad compleaionem ſiccam, in quam
Cordis cōplo. propter motum et inflammationem prōptum eſt labi q̄uis
in ſe ſit complexionis humidæ. Quarta concluſio. Graduā
do cor in ſua naturali complexione modo ſecundo.ſ.q̄tum
ad aggregatum &c.cor eſt calidæ & humidæ cōplexionis.
Patet, quia cor primo modo in ſua complexione graduatū
parum per ſiccum recedit a cute, per ſecundam concluſio-
nem, ſed ipſo graduato ſecundo modo magnus et notabilis
humiditatis exceſſus additur ſupra complexionē primam,
ergo ipſo tertio modo graduato eſt cor humidæ compleaio
nis. Hanc concluſionem crediderunt quidam intellexiſſe
Auer. Auer.tertio colliget.alle.ca. Ego autē puto Auer.intellexiſ-
ſe concluſionem tertiam ſuperius poſitam, ut patere poteſt
ſi quis plene ſua uerba conſideret. Contra hanc quartam
concluſionem arguitur. Primo, quia per idem cerebrum
eſſet, calidæ complexionis propter multos eſſe ſpiritus in
uentriculis cerebri contentos. Secundo, quia tunc venæ &
arteriæ eſſent humidæ complexionis, propter multum ſan-
guinem & ſpiritum iu ſuis concauitatibus contineri. Ter-
tio, quia taliter graduando ſtomachum in ſua naturali com
pleaione eſſet ſtomachus complexionis calidæ, eo ꝙ aggre
gatum ea naturali caliditate ſtomachi & membrorum cir-
cunſtātium uidetur gradualiter temperamentum cutis ex-
cedere. Ad primum.tacta eſt ſolutio ſupra quæſtione. 10.
huius ſecundi. Ad ſecūdum negetur ſimilitudo, quia cum
his non operatur uena uel arteria tanq̄ cum inſtrumētis ope
rationes ſibi debitas, licet poſſet cōcedi conſequēs ad quod
deducit argumētum. Ad tertium videbitur infra de ſignis
diſcraſiarum ſtomachi.

Cordis ſpiritus dupl'r. Quantum ad ſecundum articulum ſunt notata et conclu
ſiones. Primo ſciendum eſt in corde triplicem eſſe ſpiri-
tum.ſ.animalem uitalem & naturalem, qui qualiter contra
ſeinuicem diſtinguantur, declarabitur in ſequentibus. In ar
ticulo autem ſermo eſt de uitali, an ſit.ſ.calidior an ecōtra.
Secundo ſciendum eſt hunc ſpiritum eſſe duplicem. Qui-
dam eſt communis a principali eius diſpoſitione non nota-
biliter alteratus. Quidam uero econtra. Exemplum primi.
ſicut eſt ſpiritus uitalis toti diſtribuendus in ſiniſtro uentri
Spūs vitalis duplex. culo cordis contentus. Exemplum ſecundi. ſicut eſt ſpiritus
uitalis iam membris delegatus appropriatus & intrinſeca-
tus, eſt enim in ſuo temperamento refractus ſecundum exi
gentiam membri cui eſt appropriatus, immo etiam nondū
appropriatus membris a corde diſtantibus delegatus eſt a
principali diſpoſitione quam in corde contraxit notabiliter
alteratus. In articulo autem ſermo eſt de ſpiritu communi
iam dicto. Notum.n.eſt reperibilem eſſe ſpiritū appropria-
Cordis mēſura caloris triplex. tum corde minus calidum. Tertio principaliter præmit-
tendum eſt in corde reperiri triplicē menſuram caloris. pri-
ma eſt ſubiectiue exiſtens in corde ex partibus ipſum inte-
grantibus. ſecūda eſt aggregata ex hac & caliditate ſpiritus
cordi appropriati in poroſitatibus eius intrinſecis contenti.
tertia eſt aggregatio ex his duabus & caliditate ſanguinis et
ſpiritus communis & uaporum in concauitatibus conten-
torum. Et notum eſt ꝙ ſecunda menſura eſt maior & inten
ſior prima, & tertia q̃ ſecunda, licet probabiliter quidā dixe
runt eſſe ſuſtentabile ſpiritum cordi appropriatum non eſſe
remiſſius calidum q̃ ſpiritus communis in cordis concaui-
tate contentus, licet.n. ſubſtantia cordis in ſpiritum appro-
priatum magis impreſſerit q̃ in communem multo tamen
magis ab aere frigido ad cor retracto remittitur calor ſpiri
tus communis q̃ appropriati, eo ꝙ eidem immediatius oc
currit, ſed de hoc plenius uidebitur prima primi.c.de com- Auicē.
plexionibus membrorum. In propoſito ergo cor eſſe cali-
dius aut minus calidum intelligere poſſumus q̄tum ad pri
mam ſecundam vel tertiam menſuram caloris in eo reper-
tam. Quarto ſuppouēdum eſt ꝙ omne totum calidum re
ſultās ex pluribus partibus inæqualiter calidis eſt remiſſius
calidum denominandum q̃ pars eius intenſius calida. Pa-
tet hæc ſuppoſitio, quia ſi quælibet pars huius totius eſſet
æque calida, ſicut pars intenſius calida, totum illud eſſet in-
tenſius calidum q̃ iam eſt, ſed illud eſſet tunc æque precīſe
calidum ſicut pars eius intenſius calida: ergo &c. cōſequen-
tia patet cum antecedente intuēti. Prima concluſio. Tam
ſpiritus communis q̃ cordi appropriatus eſt calidior corde
quo ad primam menſuram caloris cordi attributam. Con-
cluſio hæc nota eſt intuenti. Secunda concluſio. Tam ſpi-
ritus communis q̃ cordi appropriatus eſt calidior corde
quo ad ſecundam menſuram caloris cordi attributam. pri-
ma pars patet, quia ſpiritus communis aliquam uidetur ha
bere menſuram caloris ſupra calorem ſpiritus appropriati
cordi, alias.n. per actionem cordis in ſpiritum communem
mediante appropriato ſpiritu non remitteretur calidnas ſpi
ritus communis, & ſic non apparet qualiter ex communi
fieret appropriatus. ſecunda pars ſic probatur. aggregatum
ex ſubſtantia cordis & ſpiritu appropriato eſt compoſitum
ex pluribus partibus inæqualiter calidis.ſ.ex ſubſtantia cor
dis remiſſius calida & ſpiritu appropriato intenſius calido;
ergo totum illud aggregatum eſt remiſſius calidum q̃ per
eius intenſior. cōſequentia patet per ſuppoſitionem vltimo
præmiſſam, cum illa pars intenſius calida ſit ſpiritus cordi
appropriatus. ſequitur ſecunda pars concluſionis. Tertia
cōcluſio. Licet caliditas ſpiritus communis uel appropria-
ti non ſit intenſior q̃ caliditas cordis quo ad menſuram ſi-
bi tertio attributam, ſpiritus tamen eſt calidior corde deno
minandus. prima pars patet, quia quēcūq; gradum caloris
continet ſpiritus, continet etiam cor quo ad hanc mēſuram,
eo ꝙ quēcūq; gradū habet pars habet totum. ſecunda pars
arguitur ut præcedens concluſio, quia omne aggregatum
ex pluribus ſecundum aliquam denominationem in æque
intēſis eſt remiſſius q̃ pars intenſior illius aggregati. Sed
ſpiritus eſt pars intenſius calida in toto aggregato ex parti-
bus cordis ſecundum tertiam menſuram caloris graduari,
ergo &c. conſequentia patet cum antecedēte. Et ex his pa
tet reſponſio ad quæſitum.ſ.ꝙ ſecundum quācūq; menſu-
ram caloris graduetur cor, ſpiritus uitalis communis eſt ca
lidior corde. Et pro iſta concluſione uidetur intentio Aui.
prima primi. capitulo de complexionibus membrorum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
tacta eſt ſolutio ſupra quæſtione. 10. huius ſecundi. Nota
tamen cor nō ſolum per ſpiritum appropriatum ei, ſed etiā
per ſpiritum communem generare ſpiritum ex ſanguine.
quicquid de hoc crediderint alij. Ad primam confirmatio
nem negatur minor, licet.n. caliditas & humiditas ad uitæ
conſeruationem concurrant & operationes ſecundum plu
rimum tanq̃ dominantia inſtrumenta, non tamen ſolū per
calidum & humidum vita conſeruatur ut patet. Ad aliam Cor maxīe ſanguineū.
confirmationem dicitur ꝙ cor eſt maxime ſanguineum.i.
in ſua concauitate maiorem continens ſanguinis q̄titatem
alijs membris, non tamen eſt maxime ſanguineum.i. com-
plexionis maxime ſanguineæ, quia calidæ & humidę. & ad
primum ſenſum procedunt auctoritates allegatæ. Alij au-
tem expoſuerunt maxime ſanguineum.ſ. effectiue, quia.ſ.
maaime ſanguinis productiuum per effectiuum. Quid au-
tem de eius carnoſitate dicēdum ſit patere poteſt ea dictis
in quæſtione. Ad ſecundum principale dicitur ꝙ cor nu-
tritur ſanguine groſſo ſiue ſpiſſo, quia a calido inſpiſſato, ſed
non omnis talis ſanguis eſt melancholicus. Ad tertiū prin
cipale dicitur ꝙ circa cor generatur pinguedo a cōplexione

cordis

cordis tan q̃ ab agente mediato humidum vnctuoſum ſanguinis conuertente in vaporem, ſed completur immediate a frigido, non quidem complexionali cordis, ut quidam dicunt, ſed capſulę & contenti in capſula et aeris frigidi his partibus occurrentis. Ad hoc ſatis coadiuuat naturalis aptitudo illius unctuoſi ut facile congeletur. Qualiter uero intelligendus ſit ſermo Aui. ſecunda primi. doc. tertia. cap. de ſignis complexionum ponentis non plus de pinguedine generari circa cor q̃ circa hepar, niſi propter materiam, infra declarabitur. Et per idem patet reſponſio ad illud quod argutum eſt de aquoſitate. Ad tertiam confirmationem tota eſt reſponſio ſupra quæſtione. 10. huius ſecundi. Ad ultimum dicitur negando illam conſequentiam. ſpiritus eſt calidior corde, ergo temperamentum ſpiritui non datur a corde, licet enim ſpiritus ſit denominandus calidior corde, non tamen remiſſior eſt caliditas qua agit cor generando ſpiritum q̃ caliditas ſpiritus, quia cum complexione cordis cōcurrit etiam ſpiritus communis ad generandum ſpiritum. Alij autẽ dixerunt ꝙ etiam ſi remiſſiori caliditate agat cor in generando ſpiritum &c. forma tamen ſpiritus generata mouet ſpiritum mediantibus qualitatibus virtualibus elementorum ad gradum caliditatis intenſiorẽ formæ ſpiritus magis conformem, aut etiam mediantibus formis elementorum ſi elementa in mixto formaliter permanent, ſicut videmus in terminis vaporem cōuerti in aquam quaſi adhuc tepidam, deinde mouetur aqua a forma eius ad gradum frigiditatis intẽſiorem. Similiter ſi aer ex terra generaret ignẽ, vt ſecundo de generatione colligitur eſſe poſſibile, patet ꝙ ille ignis produceretur ſub calore remiſſo, quia non niſi remiſſum calorem poteſt aer producere, forma tamen ignis producta moueret ignem ad gradum caloris intenſiorem. Hæ tamen difficultates ſunt magis ad philoſophum naturalem q̃ ad medicum pertinentes &c.

Quæſtio. xxiiij.

VTRVM Motus dilatationis & cōſtrictionis cordis & arteriarum effectiue proueniat ab aliqua virtute vel potentia animæ. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo, quia huiuſmodi virtus vel eſſet ſenſitiua appetitiua intellectiua aut vegetatiua. Non poteſt poni primum nec ſecundum nec tertium, quia a nullo præcedente actu ſentiendi appetendi vel intelligendi proueniunt huiuſmodi motus, ut in perfecte dormiente. Nec poteſt poni vltimum, quia tunc in plantis & in omnibus membris corporis uiuentis eſſet motus pulſus cordis & arteriarum, eo ꝙ in ipſis eſt uirtus vegetatiua. Confirmatur, quia attractio aeris in dilatatione cordis & arteriarum non fit a virtute cordis vel arteriarum, ergo nec dilatatio illa prouenit a uirtute cordis. aſſumptum arguitur, quia ipſa attractio fit a vacuo, ſicut attractio aeris ad platonem dum dilatantur pectus & pulmo. Confirmatur idem ſic. cuiuslibet membri virtus attractiua attrahit gratia mẽbri cuius eſt, ſed non attrahitur aer ad arterias gratia arteriarum, ſed gratia ſpiritus in ipſis contenti, ideo &c. minor inferius declarabitur. Secundo ad principale, ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ cor & arteriæ tempore dilatationis dilatarentur ſimul & ſemel, & tempore conſtrictionis conſtringerentur. arguitur conſequentia, quia dum dilatatur cor in arterijs eſt ſufficiens cauſa dilatationis effectiua naturalis, Similiter dum conſtringitur cor eſt in arterijs ſufficiens cā conſtrictionis effectiua & mere naturalis, puta virtus pulſatilis cum ſpiritu ad huiuſmodi motus producẽdos mere naturaliter concurrens. Tertio ſequeretur ꝙ ſtante duritie arteriæ non contingeret pulſum eſſe fortem. arguitur conſequentia, quia durities arteriæ non abſoluitur a diſtemperantia complexionis quam neceſſario conſequitur virtutis debilitas, ſicut temperantia cōſequitur fortitudo. ergo. Quarto ſequitur ꝙ debilitata uirtute neceſſitate aucta non contingeret fieri pulſum minorem, velociorem tamen & frequentiorem q̃ prius. arguitur conſequentia, quia taliter concurrit virtus cordis & arteriarum dilatatiua & conſtrictiua ad aerem frigidum ab extra attrahendum et aerem calidum et capinoſos fumos expellendum ſicut attractiua & expulſiua naturalis aliorum membrorum ad nutrimentū conueniens attrahendum & ſuperfluum & diſconueniens expellẽdum, ſed virtute naturali membrorum attractiua qualitercunq; debilitata non contingit fieri attractionem minorem velociorem & frequentiorem q̃ prius, quia alias quod deficeret in magnitudine cōpenſari continget velocitate & ſpiſſitudine attractionis nutrimenti debilitata virtute, & ſic non fieret membrorum extenuatio virtute attractiua nutrimenti debilitata. Quinto ſequeretur ꝙ ſemper in ſtatu febris eſſet pulſus minor q̃ in principio alijs paribus. arguitur cōſequentia, quia in ſtatu uirtus pulſatilis eſt debilior q̃ in principio, & vtrobiq; mere naturaliter, & ſecundum vltimum ſui conatum mouet inſtrumentum dilatando & conſtringendo, ergo &c. Sexto ſequeretur motum dilatationis vel conſtrictionis cordis & arteriarū q̃tūlibet naturaliter ſe habentium eſſe violentum. arguitur conſequẽtia, quia uel motus dilatationis cordis & arteriarum ineſt ſibi uiolenter vel naturaliter. Si primo ſequitur concluſio. Si dicitur ſecūdum ergo motus conſtrictionis cordi vel arterijs ineſt violenter. cōſequentia tenet, quia ſi aliquis motus alicui mobili ineſt naturaliter ei oppoſitus ineſt violenter eidem. primo cœli.

Vltimo. ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ in corpore q̃tūcunq; vniformiter ſano non omnes arteriæ tempore dilatationis ſimul dilatarentur, & tempore conſtrictionis ſimul conſtringerentur. & arguitur conſequentia, quia & ſi uirtus pulſatilis ſit cauſa efficiens motus dilatationis & conſtrictionis arteriarum: non tamen mouet niſi propter neceſſitatem euentationis & mundificationis, & per conſequens tardius inſurgente neceſſitate euentationis & mundificationis tardius proueniunt iam dicti motus. Cum ergo tardius inſurgit huiuſmodi neceſſitas in arteria a corde multo diſtante q̃ eadem multum propinqua, ſequitur ꝙ tardius mouebitur his motibus arteria diſtans q̃ arteria propinqua cordi alijs paribus, & per conſequens &c.

Ad oppoſitum eſt communis medicorum ſchola. Vnde Auicen. prima primi. doctrina ſexta. ca. quarto. Ipſa enim. ſ. virtus. pulſatilis conſtringit & dilatat ſimul, mouet ergo duobus motibus contrarijs. Et ſecunda primi ſumma de pulſibus. quinto ca. Continuę vero cauſæ pulſuum ſunt tres. ſ. virtus vitalis quę eſt in corde mouens ipſum &c. Et Gal. in libro de vtilitate pulſus. Virtus quidem quæ eſt in ſubſtātia cordis qua dilatatur & conſtringitur decurrit ad omnes arterias &c. Et generaliter uidetˀ hæc ſententia oīum medicorꝫ.

In quæſtione erunt duo articuli. In primo erit quædam ſpecialis poſitio de quęſito. ſecundo reſpondebitur ad quęſtionem ſecundum poſitionem quæ videtur auctorum mẽtibus & veritati conformior.

Quātum ad primum articulum ſciendum eſt ꝙ Pluſq̃ com. ſecundo huius ex intentione eius in pſibus paſſibus poſuit motum pulſus cordis & arteriarum effectiue non prouenire ab aliqua virtute uel potentia animæ, ſed potius inſequi ebullitionem nutrimentalis humidi in arterijs & corde contenti ad quam ſequitur illius humidi ſpumificatio ventoſatio & tumefactio, & conſequenter parietum cordis & arteriarum eleuatio. Econtra vero motum conſtrictionis eorundem poſuit conſequi remiſſionem feruoris & ebullitionis eiuſdem humidi ad quem conſequitur eius detumeſcentia, & conſequenter parietū cordis et arteriarum prius eleuatorum depreſſio. Modus ergo quo huiuſmodi motus in animalibus accidunt penes hanc poſitionem talis eſt, quia tam in corde q̃ in arterijs eſt caliditas uehemens propter multitudinem ſpirituum in ipſis contentorum. Continetur etiam in eiſdem humidum ſanguineum ſubtile facilis inflāmationis & per conſequens faciliter ventoſabile vel in vaporẽ conuertibile, forti ergo calore in huiuſmodi humidum agente feruet & ſpumoſatur humidum, ideo tumeſcit & ampliatur. propter quod parietes cordis & arteriarum eleuant, & ſic fit motus dilatationis pulſus, cuius magnitudo paruitas velocitas &c. conſequitur magnitudinem eleuationis hu

Pluſq̃ cōmẽtator.

midi in corde & arterijs, ſimiliter de velocitate &c. quia tamen ad cordis & arteriarum eleuationem ſequitur introitus aeris frigidi ad concaua cordis & arteriarum, aer vero frigidus feruorẽ extinguit, ideo poſt dilatationem iam dictam humidum ſanguineum prius tumefactum detumeſcit, & conſequenter cordis & arteriarum parietes prius eleuari cõcidunt & deprimuntur, vnde fit conſtrictionis motus ad quem ſequitur expulſio præcalefacti aeris & fumorum capinoſorum ad p̄lonem, & tranſmiſſio ſpiritus et ſanguinis arterialis membra. Ex quibus ſequitur primo. ꝙ non ideo repletur cor uel arteria tempore dilatationis, quia dilatatur. ſed econtra dilatatur, quia repletur. cauſa enim dilatationis eſt repletio, & non econtra. Penes hãc poſitionem ſequitur ſecundo. ꝙ non ideo minoratur cõtentum in arteria uel corde quia conſtringitur, ſed econtra. ideo enim conſtringitur cor uel arteria, quia contentum in eius concauo minoratur, vt patet ex dictis. Tertio ſequitur ꝙ cauſa dilatationis effectiua non eſt alia virtus uel potentia animæ, ſed calor ſanguinem ſpumificans & in vaporem vel ventoſitatem conuertens. Quarto ſequit̃ ꝙ potiſſima cauſa cõſtrictionis cordis et arteriarum effectiua eſt feruoris remiſſio. Ex quibus quinto ſequitur cauſam dilatationis ac cõſtrictionis cordis non eſſe eandem. Sexto ſequitur in dilatatione tam cordis q̃ arteriarum quinq; reperibiles eſſe motus conſequenter ſe habentes. primus eſt ſanguinis calefactio. ſecũdus eiuſdem in uaporem conuerſio. tertius eſt eiuſdem in tumorem eleuatio. quartus cordis & arteriarum dilatatio. quintus aeris frigidi ne inter parietes cordis & arteriarum intercidat vacuum attractio. Econtra vero in conſtrictione eorundem plures accidunt motus. primus eſt infrigidatio ſanguinis & ſpiritus ab aere frigido tempore dilatationis attracto. ſecundus ſanguinis ingroſſatio & exitus ſpiritus et vaporis ab eo. tertius eiuſdem detumefactio & eiuſdem in ſuis dimenſionibus minoratio. quartus cordis & arteriarũ depreſſio. quintus cordis calidi & fumi capinoſi expulſio, & ſpiritus & ſanguinis ad mẽbra diſtributio. Alium etiam motum ſubiungit Pluſ. ꝑcom. cordis. ſ. refrigerationem, corde. n. a frigore percuſſo velut a re nocẽte conſtringitur. Hanc poſitionem ne quis miretur, ſ. ventum vel vaporem ex ſanguine generatum a calido cauſam eſſe tanti motus, ſicut eſt dilatatio cordis pluribus declarat ſignis. Primum. quia experimur in nobis a ventoſitate uehementes motus prouenire, ut ſaltum iectigationem tremorem &c. Secundum. quia ventoſitas vel ſubtilis exhalatio terræ ſubcluſa cauſat terremotum, nõ igitur mirandum ſi ventoſitas aut vapor in corde et arterijs cauſat pulſum. Tertium ſignum eſt de ſaltu caſtaneæ recentis clauſę ſub igne propter humidum a calore igneo ventoſatum. Quartum eſt virilis membri eleuatio propter uentoſitatis pręſentiam, & eius conciſio uentoſitate excluſa ab eo. Quintum eſt tremor poſt mictum ex ſubingreſſu aeris frigidi. Sextum de olla bulliente in qua tumeſit humidum calido ipſum ventoſante: frigida vero aqua vel aere per inſufflationem occurrente detumeſcit & deprimitur humidum. Pro iſta etiam poſitione videtur Ariſt. ſententia in libro de morte & uita, dum inquit. Pulſatio autem cordis quam videtur faciens continue eſt ſimilis naſcentijs quę faciunt motum cum dolore. Et infra. Eſt autem ſimilis bullitioni hæc paſſio, bullitio. n. fit ſpumoſo facto humido a calido, eleuatur enim propter ampliorẽ fieri molem. Et infra. In corde autem ſuperaccidentis humidi ex alimento per caliditatem tumefacto facit pulſum eleuatum ad vltimam tunicam cordis. Item infra eodem cap. Reſaltatio quidem igitur. i. cõſtrictio eſt facta obuiatio ad frigidi cõſtrictionem, pulſatio autem. i. dilatatio humidi calefacti ſpumificatio eſt, & plura induci poſſunt pro iſta poſitione quæ ex dictis facile comprehendi poſſunt.

Cordis & arteriarũ in dilatatione motus quintuplex.

Cordis & arteriarũ in conſtrictione motus quintuplex.

Ariſto.

Bullitiõ vñ ſiat.

Quantum ad ſecundum articulum præmittendæ ſunt primo ſuppoſitiones quædam. ſecundo concluſiones de quæſito. Prima ſuppoſitio. ꝙ motus dilatationis & conſtrictionis cordis eſt tempore et natura prior naturalibus motibus aliorum membrorum. Perſuadetur ſic. Qualis eſt habitudo membrorum inter ſe talis eſt habitudo motuum & operationum eorundem inter ſe. Sed cor eſt membrum alijs tẽpore & natura prius, vt ſupra viſum eſt quæſtione nona. Item per motum eius dilatationis & conſtrictionis alijs pręparat & tranſmittit influxum. ſ. vitalem ſpiritum quo conſeruantur in eſſe & ſuas perficiunt operationes, eo ꝙ cor eſt in humano corpore ſicut ſol in vniuerſo, qui per motũ eius tranſmittit influxum quo cuncta gubernãtur. Et colligi poteſt hæc ſuppoſitio ſecundo de generatione animalium. 1 t. cap̄. Et aliqualiter. 2 t. tertij. cap̄. de generatione embrionis.

Ariſto.
Auicẽ.

Ex hac ſuppoſitione ſequitur motum dilatationis & conſtrictionis cordis eſſe naturalem, prout naturale diſtinguitur contra violentum. Patet primo, quia inter cęteros membrorum motus eſt natura prius, ergo principalius intentus a natura. ſecundo, quia fit ſine labore, quod autem violentũ eſt & non naturale in corpore ſenſibili eſt triſte & laborioſum. tertio ethicorum. Sequitur ſecundo motum pulſus arteriarum eſſe naturalem, pulſus. n. arteriarum per ſe ſubordinatur motui cordis tanq̃ fini, fine autem naturali exiſtente per ſe ad ipſum ordinata ſunt naturalia, ergo &c. Secunda ſuppoſitio eſt ꝙ fortitudo pulſus & eiuſdem magnitudo ex parte rei abinuicem abſolui poſſunt. Stat enim pulſum in fortitudine extremum intẽſius obtinere, temperatum tamen eſſe in magnitudine & paruitate vt pulſus temperatiſſimi corporis. Colligitur hæc ſuppoſitio ſecũda primi. ſumma de pulſibus. quarto et quinto ca. &. 1 t. tertij. ca. de ſignificationibus diſpoſitionum cordis. Et uidetur generaliter de intentione omnium auctorum. Tertia ſuppoſitio. Stante obedientia inſtrumenti & neceſſitate ſupra temperamẽtum aucta ſtat pulſum eſſe minorem, velociorem tamen & frequentiorem pulſu temperati, ut patet in peſtilentialibus, eſt etiam de mente omnium auctorum. Quarta ſuppoſitio. Corpore vniformiter lapſo vel ſano exiſtente deducto accidentali impedimẽto, cuilibet cordis conſtrictioni correſpõdet omnium arteriarum eiuſdem cordis dilatatio, & ecõtra dilatationi conſtrictio, hæc ſuppoſitio infra declarabitur in vna principali quæſtione. Quinta ſuppoſitio. Poſſibile eſt merito tam diſpoſitionis naturalis q̃ præter naturam cordis & arteriarum pulſus ſyſtolem maiorari non minorata diaſtole, & econtra, vt colligitur in littera, & infra in vna principali quæſtione declarabitur. Sexta ſuppoſitio. Per neceſſitatis ſiue caliditatis decremẽtum in corde & arterijs non neceſſario prius deperditur in pulſu magnitudo q̃ velocitas aut ſpiſſitudo, hoc infra declarabitur. & colligitur ſecunda primi. ſumma de pulſibus. quinto ca. a Gal. in commento pulſuum pluries. Vltima ſuppoſitio. Motus attractionis aeris ab extra ad arterias & aeris calefacti & fumorum capinoſorum, ad extra expulſio effectiue prouenit a uirtute. Perſuadetur primo de attractione, quia uel fit a calido vel vacuo vel a virtute, ſed non a calido vel uacuo, quia nõ magis attraheretur frigidus aer q̃ calidus. Conſimiliter arguitur de expulſione, quælibet enim attractio vel expulſio obiectum determinatum concernens prouenit a virtute.

His ſuppoſitionibus annectitur hęc diſtinctio. Motuũ mẽbrorum a uirtute prouenientium quidam eſt ſimpliciter naturalis diſtinguendo naturale contra voluntarium vel animalem, quidam mere uoluntarius, & quidam mixtus ex naturali & uoluntario. Exemplum primi, ſicut eſt motus attractionis & expulſionis uenarum mediantibus lõgitudinalibus & latitudinalibus villis proueniens. Exemplum ſecũdi, vt motus progreſſiuus. Exemplum tertij. vt motus anhelitus. videtur enim mixtus ex naturali & uolũtario, nulla. n. concurrente voluntate prouenit hic motus vt in ſomno, ſecundum etiam voluntatis imperium velocitatur & tardatur & continetur, vnde quidam vſq; ad defectionem continuerunt anhelitum, ut Gal. in libro de utilitate anhelitus. Colligitur hæc diſtinctio in libro de motibus liquidis. Et virtualiter ex dictis Ariſt. libro de motu animalium. vltimo cap̄. Prima concluſio. Motus pulſus cordis & arteriarum

Motus mẽbrorũ a virtute prouenientium triplex.

Ariſto.

rum effectiue prouenit a virtute. Probatur ſic. Huiuſmodi motus eſt naturalis per primam ſuppoſitionem, ergo per ſe effectiue prouenit a principio intrinſeco primo ipſius mobilis, tale autem eſt anima, ſuppono autem ad præſens in nullo corpore animato eſſe formam ſubſtãtialem pręter aĩam, cum ergo anima non operetur niſi per aliquam ſuarum virtutum. ſ. animalem naturalem &c. ſequitur hũc motum effectiue ab aliqua virtute animæ prouenire. Secunda concluſio. Motus dilatationis cordis & arteriarum non prouenit effectiue a ſanguinis ebullitione, vt poſuit Pluſq̃com. Hæc concluſio ſequitur ex præcedenti & perſuadetur. Primo, quia huiuſmodi dilatatio eſſet motus violentus contra primam ſuppoſitionem, eo ꝙ proueniret ab extra non conferente vim paſſo. Secundo quia dato oppoſito concluſionis ſequitur fortitudinem pulſus non poſſe abſolui magnitudine eiuſdem, contra ſecundam ſuppoſitionem. arguitur cõſequentia, quia non fit pulſus fortis niſi magna fuerit ebullitio in corde & arterijs, ſed quandocunq; fuerit ebullitio fit pulſus magnus ſi inſtrumentum fuerit obediens vt pono, eo ꝙ multum in tumorem eleuatur humidum ſanguineum in eis contentum, & per conſequens cordis & arteriarum parietes: ideo &c. Et ſimiliter arguitur econtra, quia quãdocunq;, pulſus eſt magnus fortis eſt ebullitio quæ eſt cauſa adæquata dilatationis in pulſu, ergo pulſus eſt fortis, & per conſequens &c. Tertio dato oppoſito concluſionis ſequitur ꝙ augmentata neceſſitate et inſtrumẽto obediente nõ contingeret fieri pulſum paruum contra experimentum, & contra tertiam ſuppoſitionem. arguitur conſequentia, quia ſi inſtrumentum eſt obediens et aucta ſit neceſſitas ebullitio eſt magna, qua magna exiſtente, magna eſt dilatatio pulſus, ergo &c. Quarto ſequeretur ꝙ non cuilibet dilatationi cordis correſponderet omnium eiuſdem corporis arteriarum conſtrictio, & econtra corpore vniformiter ſano, cõtra quartam ſuppoſitionem. Arguitur ſic. non maior eſt exceſſus caloris cordis ſupra calorem arteriæ cordi propinquæ q̃ eiuſdem arteriæ ad calorem alterius arteriæ a corde multum diſtantis, ſed ſtante ebullitione in arteria cordi multum propinqua ſtat ebullitio in arterijs a corde multum remotis, ergo ſtante ebullitione in corde, ſtabit etiam in arterijs cordi propinquis, & per conſequens ſimul corde diaſtolante diaſtolabũt. Item ſemper corde exiſtente in conſtrictione maior eſt calor & feruor q̃ in aliqua arteria actualiter diaſtolante & humidum in eo contentum non eſt minus ſpumefactioni diſpoſitũ, ergo tunc magis ſpumoſatur humidum in corde q̃ in aliqua arteria, et per conſequens dilatatur cor. Et per idem arguitur inter diaſtolẽ & ſyſtolem cordis non cadere quietem mediam tempore menſurabilẽ, quia q̃cito completa eſt cordis conſtrictio tam cito incipit humidum a calido tumefieri, ſed ſicut incipit humidum tumefieri, ita incipiunt cordis partes eleuari, ergo &c. probatur maior, qa tunc eſt calidum forte humido diſpoſito ad tumefactionem conuenienter approximatum cum circumſtantijs requiſitis ad actionem, ergo tunc agit humidum ſpumoſando, & per conſequens &c. Quinto ad principalẽ cõcluſionẽ arguunt qdã, quia dato oppoſito ſequitur in qualibet diminutione neceſſitatis prius deperdi magnitudinem uel ſaltem non tardius alijs differentijs, cõtra ſextam ſuppoſitionem. arguitur conſequentia, quia æque cito ſicut neceſſitas minoratur fit ebullitio minor, ſed q̃ cito fit ebullitio minor fit pulſus minor, ſi poſitio eſt vera, ergo &c. valeat ergo hoc argumentũ quantum poteſt. Infra. n. de quinta ſuppoſitione ſuper quã fundatur argumentum in vno principali quęſito videbitur.

Sexto ad eandem arguitur ſic motus attractionis aeris frigidi ad cor effectiue prouenit a uirtute, ergo & motus dilatationis. aſſumptum deductum ex ſexta ſuppoſitione. Pro iſto forte dicitur ꝙ hæc aeris attractio fit ne detur vacuum, vt dicit Pluſq̃cõmen. & ꝙ natura hanc attractionem magis limitat ad aerem frigidum q̃ calidum. Sed cõtra, quia ſicut cor & arteria dilatantur, ita ſpiritu & ſanguine intumeſcente replentur, ergo ad euitandum vacuum tempore dilatationis inter tunicas cordis & arteriarum nõ oportet aliud corpus ſubingredi. aſſumptum arguitur, quia pręciſe ideo dilatatur cor vel arteria, quia a contentis in eis intumeſcentibus propelluntur, vt ponit poſitio. Exemplum. ſi in folle contineatur aer qui continue rareſiat & intumeſcat, propter quod latera follis abinuicem elongentur: non oportet exteriorem aerem ſubingredi follem. Pro iſto forte dicetur ꝙ vi impulſionis ſanguinis intumeſcentis velocius dilatatur cor vel arteria q̃ ſanguis intumeſcẽs ſit aptus replere. Cõtra cõtingens eſt magis aptum eſſe replere ſanguinem intumeſcentem q̃ ſit arteria apta dilatari, quo in eſſe poſito proueniet pulſus ſine attractiõe aeris frigidi ad cor uel arterias. aſſumptum patet. Inſtrumento exiſtente valde duro & inobediente & neceſſitate vehementer maiorata, vt in hectico ad maraſmum deducto vel producto et in febribus arſiuis. & plura alia pro illa concluſione adduci poſſunt. Tertia concluſio. Motus conſtrictionis cordis & arteriarum effectiue prouenit ab aliqua virtute animę, et non conſequitur detumeſcentiam &c. vt ponit Pluſq̃commen. Perſuadetur hoc primo, quia dato oppoſito ſequitur ꝙ ſtante neceſſitate euentationis æquali non contingeret maiorari ſyſtolem nõ maiorata diaſtole, contra quintam ſuppoſitionem. arguitur conſequentia, quia nõ maioratur ſyſtoles niſi quia humidũ magis detumeſcit, ſed non magis detumeſcit humidum neceſſitate exiſtente, æquali niſi magis refrigeretur, & per conſequens niſi maior q̃titas aeris attrahatur alijs paribus, ſed nõ attrahitur maior q̃titas aeris niſi magis dilatetur arteria, vt ponit poſitio, ergo &c. Itẽ ſequeretur ꝙ in febre putrida paruificato pulſu propter duritiem inſtrumenti, ſicut maior eſſet neceſſitas, ita minor & tardior eſſet ſyſtole in pulſu, qđ eſt contra ſententiam omnium auctorum. arguitur conſequentia, quia minorata diaſtole minus de aere frigido attrahitur, ergo ſicut maior eſt neceſſitas in arterijs, ita humidũ feruens minus refrigeratur, & per conſequens minus & tardius detumeſcit, ſed pręciſe tantum & ita velociter ſyſtolat arteria, ſicut humidum in ea contentum detumeſcit, ergo &c. Item non apparet cur in conſtrictione magis aer calidus & fumus q̃ aer frigidus expellatur. ſi. n. fit expulſio huius ſic ꝙ non illius cum alijs paribus uidetur hanc expulſionem prouenire a uirtute. Item q̃ñcũq; ad actionem aliqua plura concurrunt agentia, quorum vnum eſt altero perfectius per prius attribuitur illa actio digniori, ſed ad motũ conſtrictionis cõcurrit detumeſcentia humidi et virtus conſtringens cor propter percuſſionem cordis a frigore, ut poſuit Pluſq̃commen. ergo per prius hæc actio virtuti eſt attribuenda. Mirandum eſt autem poſuiſſe Pluſq̃commen. ad motum conſtrictionis cordis uirtutem concurrere & nõ dilatationis. Non. n. minus naturale eſt cordi remouere incẽdium quod ei acquiritur poſt conſtrictionem q̃ cor cõſtringere propter frigus. Item frigiditas impreſſa cordi ab aere frigido conuenienter attracto eſt ſibi conueniens, ergo propter illam non debet ſequi triſtitia uel fuga. Et pro illa concluſione plura alia adduci poſſent. Ex quibus ſequitur primo. ꝙ ideo tempore dilatationis replentur cor & arteriæ, quia dilatantur a uirtute, non econtra, ut poſuit Pluſq̃commen. prius. n. natura eſt arteriarum ab anima dilatari q̃ ipſam repleri. Sequitur ſecundo ꝙ ideo euacuatur cor & arteria tempore conſtrictionis, quia conſtringit̃, & non econtra, eo ꝙ prius eſt arteriam uel cor a uirtute conſtringi q̃ in eo contentis euacuari. Quarta concluſio. Motus pulſus cordis & arteriarum nõ eſt ſimpliciter uoluntarius. Patet, quia nulla concurrente apprehenſione fiunt huiuſmodi motus, ideo &c. Quinta concluſio Motus pulſus non eſt mixtus ex naturali & uoluntario. Patet, quia quilibet motus mixtus &c. immediate uariari poteſt ſecundum uoluntatis imperium, ut patet in motu anhelitus & palpebrarũ, quod nõ contingit de motu pulſus, ut patet intuenti. Sexta concluſio. Motus pulſus eſt uere naturalis. Patet, quia non eſt uiolentus, ut ſupra deductũ eſt. nec eſt ſimpliciter uoluntarius nec mixtus ex naturali uoluntario per præcedentes conclu-

ſiones, ergo eſt pure naturalis ut naturale diſtinguitur cõtra violentum contra voluntarium & contra mixtum ex naturali & voluntario. Ex iſta concluſione ſequitur primo. ꝙ virtus vegetatiua eſt cauſa motus pulſus. Sequitur ſecundo ꝙ virtus pulſatilis ſiue vitalis eſt virtus uegetatiua. Sequitur tertio ꝙ genus virtutis vitalis non eſt genus diſtinctum a genere naturalis virtutis, ſed eſt potius ſpecies ſub eo comprehenſa. Et poteſt hoc ultimum corrolarium perſuaderi taliter. per nullam opinionem virtutis vitalis diſtinguitur virtus vitalis a naturali, ergo &c. aſſumptum arguitur, quia operationes virtutis vitalis ſunt cor & arterias mouere motu pulſus, aerem frigidum attrahere, calefactum vero & fumos expellere, vitalem ſpiritum generare, ſanguinẽ ſubtiliare, & purificare ſpiritum vitalem, & ſanguinem arteriarum membro trãſmittere. ſed per nullam illarum operationum concludi poteſt diſtinctio huiuſmodi uirtutis a naturali, ergo &c. minor probatur diſcurrendo per ſingulas operationes enumeratas. Non. n. per primam aut per ſecundam diſtinguitur, quia ſicut cor mouetur motu dilatationis vt aerem frigidum attrahat, calorem temperet, & motu conſtrictionis vt fumos calidos & aerem calefactum diſcõuenientem expellat, ita vena uel inteſtinum per uillos lõgitudinales ſe dilatat, ut nutrimentum conueniens attrahat. per latitudinales vero ſe conſtringit vt ſuperfluum in eo contentum pellat: cũ tamen hi motus ſint pure naturales. Nec etiã per tertiam. ſ. generare ſpiritum vitalem diſtinguitur, quia generatio ſpiritus vitalis ſit ex ſanguine, & ſanguinis ſubtiliatio & purificatio ſit per veram digeſtionem quæ eſt operatio pure naturalis. Et per idem patet ꝙ per tranſmiſſionem ſpiritus & ſanguinis ad membra nõ differt a naturali. q̃ naturale. n. eſt epati ſanguinem & ſpiritum naturalem cõem pro toto in eo productum ad alia membra tranſmittere, tã naturale rationabiliter apparet cordi ſpiritum vitalem communem & ſanguinem arterialem alijs membris diſtribuere, ideo rationale apparet ꝙ ſicut in alijs multis membris reperitur virtus naturalis pure naturaliter mouens villos longitudinales ad nutrimentum attrahendum, latitudinales vero ad expellendum ſuperflua, & trãſuerſales ad debito tempore retinendum, ita in corde & arterijs reperitur naturalis virtus quam vitalẽ nominant mere naturaliter mouens ea motu dilatationis cum fuerit neceſſitas attrahendi aerem frigidum deinde motu conſtrictionis inſurgente neceſſitate aerem calidum & fumos expellendi, ſpiritum & ſanguinẽ arterialem membris diſtribuendi, propter quod probabile apparet hanc virtutem eſſe ad genus virtutis naturalis reducẽdam. Et ſi arguitur contra hoc. Primo quia tunc male ab auctoribus diuideretur virtus in naturalem animalem et vitalem, eo ꝙ ſub naturali comprehenditur uitalis. Secundo quia virtus uitalis præparat naturali, ſed ipſa non præparat ſibi, ergo &c. maior colligitur prima primi doc. 6. 4. ca.

Auic.

Tertio eadem eſt habitudo virtutis vitalis ad naturalem & animalem, ergo non eſt magis naturalis q̃ animalis denominanda, & per conſequens eſt virtus media inter has. aſſumptum arguitur, quia ita præparat animali ſicut naturali. Item prima primi alle. ca. hãc virtutem nominat Auic. animalem & non naturalem dum Inquit. Virtutes autem animales intelligi volunt per illam virtutem, quæ cũ in mẽbris recepta fuerit preparabit ea ad recipiendum virtutem ſenſus & motus & operationis vitę &c.

Virtus duplex. Virtus generalis duplex.

Ad primum iſtorum dicendum eſt ſecundum quoſdam ꝙ in rei veritate diſtinguenda eſt virtus præciſe in duo genera. ſ. animalem & naturalem. naturalis autem diuiditur in miniſtrantem et miniſtratam, puta nutritiuam augmentatiuam & generatiuã. Quia tamen in genere virtutis miniſtrantis duplex reperitur virtus, eo ꝙ quædam eſt principaliter miniſtrans aliq̃d materialiter concurrens ad operationes virtutum miniſtratarum vt ſanguifica hepatis. quædam autem principaliter miniſtrat inſtrumentum effectiue concurrens ad eaſdem ut ſpumifica cordis, ideo uirtutem hãc in duo genera diſtinxerunt. primum dicitur uirtus naturalis. ſecundum uitalis. cũ tamen tanq̃ ſpecies ſub naturali uirtute generaliter ſumpta comprehendantur. Alij autem diſtinxerunt aliter in uirtutem. ſ. miniſtrantem generale inſtrumentum omnium uirtutum & miniſtrantem. ſ. Inſtrumentum non generale. prima eſt uitalis miniſtrans ſpiritum uitalem ad omnes operationes uirtutum tanq̃ generale inſtrumentum concurrens. ſecunda uero eſt quę pure naturaliter dicitur miniſtrans ſpiritum naturalem non concurrentem ut generale inſtrumẽtum &c. Auctores ergo non diſtinxerunt uirtutem uitalem contra naturalem generaliter ſumptam, ſed contra naturalẽ particulare inſtrumentum miniſtrantem. Aliter etiam dici poteſt ꝙ auctores diſtinguentes uirtutes in tria genera, p uirtutem naturalem intellexerunt uirtutem non mediãte cognitione operatiuam, nec uirtuti operanti cum cognitione immediate præparantem, qualis eſt naturalis uirtutis hepatis contra quam diſtinguitur uitalis, ut patet, eo ꝙ immediate pręparat animali. Aliter dici poteſt ꝙ per naturalem intellexerunt uirtutem ſine cognitione operatiuã a uirtute animali aptam abſolui a nutritiua &c. In multis. n. reperibilis eſt nutritiua ſine animali uirtute. Sed per uitalem intellexerunt uirtutem naturalem, quę in nullo ſubiecto animato poteſt a uirtute animali abſolui, & propter hoc hanc uirtutem animalem nominauerunt tanquam in ſolo animali repertã, quãuis in rei ueritate ſit naturalis. Ad ſecundum dicitur ꝙ uirtus uitalis pręparat naturali primo modo dictę, ſed cũ hoc ſtat ipſam eſſe naturalem, ideo negatur conſequentia. licet enim præparet alicui uirtuti non tamen cuilibet. Ad tertium negatur aſſumptum. magis enim conuenit cum naturali, eo ꝙ eſt uirtus ſine cognitione operatiua, & cum arguitur, quia ſicut præparat naturali &c. negatur conſequentia. Ex dictis etiam apparet quare Auicẽ. uirtutem uitalem appellat animalem.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum ex dictis patet uirtutem a qua prouenit pulſus motus eſſe uegetatiuam. & cum arguitur ꝙ non, quia reperiretur in plantis. negatur conſequentia ſicut licet generatiua uirtus ſit generatiua non ubicũq; eſt uegetatiua eſt generatiua. Ad primam confirmationem poſſet concedi illam attractionem fieri a uirtute q̃uis etiam concurrat neceſſitas uacui ad bonum ſenſum. Ad illam dicitur ꝙ attractiua cordis & arteriæ attrahit gratia cordis, licet etiam gratia ſpiritus tanq̃ inſtrumenti cordi ſubordinati. Ad ſecundum principale dicitur ꝙ ſicut prius attrahitur aer frigidus ad arterias q̃ ad cor, ita prius ſatisfit neceſſitati arteriarum, ſed hoc magis infra declarabitur. Ad tertium dicitur ꝙ licet abſolute non ſit pulſus fortis, ſtat tamen ipſum eſſe fortem reſpectu pulſus prouenientis a uirtute non ſufficiente inſtrumentum dilatare ad debitas dimenſiones. Ad quartum concedi poteſt ꝙ uirtus communis attractiua nutrimenti quod in magnitudine deficit quantum poteſt cum frequentia & uelocitate compenſat, licet hoc non ſit ſenſatum ſicut in motu pulſus, licet autem compenſet q̃tum poteſt, nõ tamen ſemper ſufficit propter quod ſubſequitur extenuatio. Ad quintum negetur conſequentia. ad probationem negatur etiam conſequentia, licet enim ſit abſolute debilis, non tamen debilitate excludente potentiam dilatandi arteriam ad tantas uel maiores dimenſiones, ſed hoc plus infra habebitur. Ad ſextum negatur conſequentia. & conceditur ꝙ cor & arteriæ motu dilatationis mouentur naturaliter, & negatur illa conſequentia. ergo motu conſtrictionis mouetur uiolenter. Auctoritas autem allegata potiſſime tenet in motibus localibus corporum in animatorum factis ſecundum exigentiam qualitatum elementorum localiter motiuarum, in alijs autem non oportet. Ad ultimum patebit infra reſponſio.

Quæſtio. xxv.

VTRVM Ex corde calido reſpectu temperati proueniant pulſus maiores uelociores & frequentiores reſpectu temperati pulſus. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. per neceſſitatem auctam ſupra temperamentum ſtante fortitudine uirtutis & obedientia inſtrumenti, prima diffe-

rentia

rentia q̄ acquiritur in pulſu eſt magnitudo, ergo &c. aſſumptum colligitur ſecunda primi. ſumma de pulſibus. 6. ca. ſ. de his quæ proueniunt ex cauſis contentiuis pulſuum. Et. 4.

Auicē.
Auer.

colliget. ca. de cauſis pulſuum. Et a Gal. in libro de vtilitate pulſus. & in commento pulſuum. Secundo in corde calido reſpectu temperati eſt uirtus pulſatilis debilis reſpectu eiuſdem, ſed ex debili uirtute prouenit pulſus paruus, ergo &c. patet maior, quia fortitudo virtutis cuiuſcūq; inſequitur tēperamentum vt ſupra. & colligitur minor tertia primi. ſumma de pulſibus. &. 4. colliget. alle. ca. Confirmatur. virtus mouens arteriam motu pulſus mere naturaliter mouet vt ex præcedenti quæſtione, ergo continue mouet ſecundum ſuæ potentiæ vltimum conatum. & per conſequens ipſa debilitata inſtrumento æqualiter obediente minorabitur aut tardabitur motus inſtrumenti. cum ergo per augmentum caliditatis ſupra temperamentum debilitetur virtus pulſatilis in corde & in arterijs, ſequitur ex ea pulſum minorem vel ſaltem tardiorem prouenire. Item minorata potentia ſecundum ſui vltimum agēte cum alijs paribus minoratur proportio mouentis ad mobile, ſed decreſcente huiuſmodi proportione cum alijs paribus tardatur motus, ergo ex eo proueniunt pulſus ſaltem tardiores. Pro illo forte negabitur minor, eo ꝙ neceſſitate augmentata vitalis virtus ſecundum illius exigentiam plus de ſpiritu ad arteriam mouendam tranſmittit qui eſt inſtrumentum illius motus. Contra data hac reſponſione ſequitur omnem pulſum alio maiorem eſſe fortiorem, eo ꝙ omnis talis pulſus prouenit a ſimili forma mediante pluri et potentiori inſtrumento, ergo &c.

Item ſequeretur ꝙ omnis pulſus alio maior eſſet velocior eodem, quia quilibet talis prouenit a maiori proportione mouentis ad arteriam mouendam poſita paritate obediētiæ inſtrumenti vtrobiq;, cuius tamen oppoſitum experimur.

Item non apparet qualiter virtus agens ſine cognitione neceſſitate creſcente pulſum augmentet & decreſcente diminuat ſecundum exigentiam neceſſitatis. hoc enim propriū uidetur cognitiuæ virtutis. Tertio difficilius eſt virtuti pulſum magnum q̄ velocem aut frequētem facere, ergo neceſſitate creſcente tardius magnificat pulſum q̄ velocē aut frequentem faciat. conſequentia tenet, eo ꝙ tardius producit agens mere naturale operationem maioris q̄ minoris difficultatis. aſſumptum probatur ſic. ꝑ virtutis minorationem cōtinuam citius deſinit virtus pulſum magnum q̄ uelocem aut frequentem facere, ergo difficilius eſt ei pulſum magnū &c. conſequentia tenet eo ꝙ per potentiæ decrementum citius deſinit potentia actionem maioris q̄ minoris difficultatis poſſe producere. & colligitur aſſumptum ſecunda primi. &. 4. colliget. cap̄. alle. Quarto cuicunq; alicuius contrarietatis quodlibet extremorum eſt compoſſibile, eidem compoſſibile eſt medium inter illa, ſed magnitudini pulſus compoſſibilis eſt velocitas & ſpiſſitudo vt in febriente, & ſimiliter tarditas & raritas vt in pulſu iuuenis ſibi ſani, ergo eidem compoſſibile eſt temperamentum medium in velocitate & ſpiſſitudine. Item quæcūq; differentiæ pulſus poſſunt ſimul acquiri, etiam poſſunt ſimul conſeruari, ſed magnitudo tarditas & raritas poſſunt ſimul acquiri, ut in puero ad iuuenturē naturaliter tendente patet, quia in quo fit pulſus continue maior tardior & rarior, ut colligitur ſecunda primi. cap̄. de pulſu ætatum. Quinto aliquanta neceſſitas ſupra temperamentum aucta tolli poteſt per ſolam pulſus magnitudinem, ergo non oportet per quodcūq; neceſſitatis augmentum fieri pulſum maiorem velociorem & frequentiorem. aſſumptum arguitur, quia aliquanta neceſſitate plus refrigeratur cor & ſpiritus magnificato pulſu q̄ ipſo nō magnificato cum alijs paribus: ſed quātūcunq; modicum plus refrigeretur poteſt cor minus in calore temperatum excedere, ergo &c. Item calefiat cor temperatum a gradu ſupra temperamentum, propter quem in aere temperato neceſſarium eſſet pulſum fieri maiorem velociorem & frequentiorem & ponatur hoc cor in aere tanto frigidiori ꝙ per unicā aeris attractionem remoueatur a lapſu. Et ꝙ facta prima dilatatione maiori remouebitur exceſſus caloris ſupra temperamentum, ergo non oportebit pulſum uelociorem & frequētiorem fieri temperato. Vltimo ad idē videtur Gal. in litera ponēs ex corde calidiori temperato prouenire pulſus veloces & frequentes de magnitudine pulſus nullam penitus faciens mentionem.

Ad oppoſitum arguitur. Ex corde calido &c. proueniūt anhelitus magni & veloces & frequentes, ergo ex eodem proueniunt pulſus magni frequentes & veloces. conſequentia tenet, eo ꝙ anhelitus currit curſu pulſus ut. 10. tertij. trac. primo. ca. de ſermone vniuerſali anhelitus. &. 4. colliget. & plures alibi. & colligitur idem. 11. tertij. ca. de ſignis naturalium complexionum cordis.

In iſta quæſtione primo præmittentur terminorum deſcriptiones diſtinctiones & ſuppoſitiones quædam. Secundo concluſiones de quæſito.

Quantum ad primum ſciendum eſt primo ꝙ penes auctores inueniūtur hi termini, pulſus, diaſtoles, ſyſtoles, anhelitus, reſpiratio, inſpiratio, et expiratio. Eſt autem pulſus ut deſcribitur ſeptimo theoricæ motus localis quo mouentur cor & uenæ pulſatiles dilatatione & reductione ad caloris naturalis cuſtodiam in temperantia, & vitalis & animalis ſpiritus augmentum & generationem. Et infra. Pulſus eſt nuntius & præco qui occulta refert naturæ motibus contrarijs & manifeſtis. Magiſtraliter autem communiter ſic deſcribitur. Pulſus eſt motus cordis & arteriarum ſecundum diaſtolem & ſyſtolem ad caloris innati refrigerium & fumoſarum ſuperfluitatum expulſionē. Perfectior autem deſcriptio traditur ſecunda primi. ſumma de pulſibus. primo ca. Pulſus eſt motus receptaculorum ſpiritus ex diaſtole & ſyſtole compoſitus ad regendum ſpiritum per aerem attractum. Sumitur autē motus in hac deſcriptione improprie, eo ꝙ qlibet motus ꝓprie dictus eſt unus et cōtinuus, cuiuſmodi non eſt pulſus. Sumitur ergo communiter pro aggregato ex pluribus motibus localibus cum quiete uel quietibus interceptis ad vnum tamen finem attributionem habentibus, qualiter peregrinationem qua ſor. vadit romam dicimus durare per menſem. omnes. n. motus ſor. ad hunc terminum ſimul ordinati cum quietibus interceptis complentur in tanto tempore. Et taliter intellexerunt auctores pulſum eſſe motum, quia ex pluribus motibus & pluribus quietibus aggregatum ad unum finem tendentibus. Per receptacula autem ſpiritus intellexerunt cor & arterias. Eſt autem diaſtoles in pulſu cordis & arteriarū dilatatio. Syſtoles vero conſtrictio eorundem. Vniuerſaliter autem diaſtoles eſt cuiuſcūq; corporis quod dilatatur ſecundum omnem diametrum expanſio. Syſtoles vero conſtrictio. Regimen autem ſpiritus multis modis perficitur. Primo inflammationes ipſius prohibendo. cum. n. ſpiritus calore & ſubtilitate ſubſtantiæ ſit faciliter inflammabilis niſi aliquod corpus eo frigidius eidem frequēter occurreret eius inflammationem prohibens inflammaretur & reſolueretur. tale autē decentius eſt aer ut patet. Secundo perficitur eius regimen per generationem eius, quia cum in eo continue fiat continua reſolutio niſi continue fieret eius regeneratio non poſſet vita notabili tempore conſeruari. Ad eius autem generationem præter cauſas ſuperius tactas cōfert aer frigidus ad cor tempore dilatationis attractus calorem eius debite temperando. Cordis ergo diaſtoles deſeruit generationi ſpiritus, nō ſolum quia in ea recipitur materia generationis ſpiritus, ſed etiam quia frigidus aer attrahitur. Ex quo patet ſyſtolē arteriæ temperamento ſpiritus deſeruire, eo ꝙ arteria per conſtrictionem aerem frigidum primo receptum pellit in cor. Tertio perficitur regimen ſpiritus per mundificationem & depurationem eius. oportet. n. ſpiritum in corde generatum a duobus ſibi commixtis depurari. ſ. aere in corde calefacto, qui propter moram in corde factus eſt inutilis refrigerio. ſecundum eſt fumus multiplicatus in corde per actionem caloris in humidum ex quo generatur ſpiritus qui eſt ſicut ſuperfluitas aduſta ſuperfluſa generationi ſpiritus.

Pulſus quid & multiplr.

Pulſus magrāliter & cōiter quid.

Auicē.

Diaſtoles qd, & ſyſtoles dupliciter

Regimē. ſpūs mlᵗipl̄r ꝑfi citur.

niſi.n.expelleretur hic fumus eſſet cauſa inflammationis ſpiritus ipſum ab euentatione prohibendo.tranſiens etiam ſecum commixtus per membra ipſum ineptum ad operationes redderet.horum autẽ expulſioni deſeruit ſyſtoles.dũ.n. conſtringitur cor pellit in arterias fumum & aerem calefactum propter neceſſitatem iam dictam, & ut cedant nouo aeri frigido attrahendo. Quarto perficitur ſpiritus regimen per debitam eius tranſmiſſionem ad membra.cum.n.in toto continue fiat eius magna ſpirituum reſolutio neceſſe eſt ipſum toti continue diſtribuere ꝙ etiam conſtrictione perficitur, quia dum conſtringitur cor pellit in arterias, non ſolum fumum capinoſum & aerem calefactum, ſed etiam ſpiritum et ſanguinem arterialem qui deinceps per arteriarum conſtrictionem omnibus alijs membris tranſmittitur. Ex quibus patet in ſumma per aerem attractum regi ſpiritum, quia refrigerari multiplicari generari membris debite tranſmitti & a fumis capinoſis depurari.nam niſi tempore conſtrictionis eſſet aer commixtus ſpiritui fumi capinoſi nõ debite educerentur. Hæc omnia colligi poſſunt virtualiter in libro de vtilitate pulſus & vtilitate anhelitus, & ſecunda

Auic.

primi.doc.tertia.2.c.Ex quibus patet in diffinitione pulſus congrue fuiſſe poſitam illam particulam. Ad regendum ipſum per aerem attractum. Poteſt ergo colligi talis explicite diffinitio.

Pulſus explicite diffinitio.

Pulſus eſt motus cordis & arteriarum ex diaſtole & ſyſtole compoſitus a virtute vitali proueniens ad regendum ſpiritum per aerem attractum. Ly motus ponitur loco generis, cordis & arteriarum ad differẽtiam motus anhelitus & aliorum membrorum. ſed per ly compoſitus ex diaſtole &c. differt a partibus pulſum integrantibus, quarũ nulla dicitur pulſus, ſed per ly a virtute uitali &c. explicatur cauſa efficiens pulſus, ſiue per virtutem uitalem intelligatur temperamentum quo anima eſt huiuſmodi operationum productiua, vel intelligatur anima ſimul cum temperamento, vt anima ipſa ſecundum quod cum hoc temperamento operatiua eſt, ponitur ad regẽdum ſpiritum &c. ad explicandum finem. gratia cuius a natura inuentus eſt pulſus. Et hęc eſt completa pulſus diffinitio cauſalis. Explicat.n. materialem cauſam finalem efficientem & formalem, licet improprie ſumptam, ut patet intuenti.

Anhelitus qd.

Eſt autem anhelitus motus pectoris & pulmonis ex inſpiratione & expiratione compoſitus ad aerem frigidum ab extra attrahendum calefactũ & fumos exterius expellendum ad cordis & ſpiritus temperiem finaliter ordinatus.

Concil.

Alter Conciliator in annexo differentiæ.99. Anhelitus eſt motus pectoris cum euentatione & mũdificatione in cordis refrigerium ordinatus. Et ex hoc comprehenditur conuenientia & differentia. Conueniũt.n. primo quia uterq; ex motibus contrarijs eſt compoſitus. Secundo quia ad eundem finem, puta ſpiritus & cordis temperiem ordinantur, licet per prius et immediatius pulſus. Differunt autem primo ex parte mobilis quia in pulſu eſt cor & arteriæ, in anhelitu pectus &c. Secundo ex parte mouentis, quia mouens motu pulſus eſt virtus vitalis, quæ eſt pure naturalis. mouens autem motu anhelitus non, vt infra patebit.

Inſpiratio qd. Expiratio. Reſpiratio.

Inſpiratio uero eſt motus pectoris et pulmonis dilatatiuus ad aerem frigidum ab extra attrahendum. Expiratio vero pulmonis & pectoris conſtrictiuus ad fumos et calefactum aerem expellendum. Sumiẽ autem reſpiratio quãdoq; cõmuniter prout indifferenter ſe ad expirationem & inſpirationem extendit qualiter omne inſpirans vel expirans dicimus reſpirare. Quandoq; vero pro reſpiratione vt Gal. de vtilitate anhelitus. Et quandoq; pro aggregato ex his.

Pulſus dr̃ia ſextuplex.

Secundo principaliter eſt ſciendum ꝙ in pulſu prout propoſito pertinet ſex diſtinguuntur differentię, ad tres tamen contrarietates reducibiles. Prima eſt magnitudo. Secunda eſt paruitas ſibi oppoſita. Tertia velocitas. Quarta tarditas ſibi oppoſita. Quinta ſpiſſitudo ſiue frequentia. Sexta eſt raritas eidem oppoſita. Sumitur autem magnitudo pulſus, ſicut in alijs q̃titis penes q̃titatem trium diametrorum.ſ. longitudinis latitudinis & ꝓfunditatis, ut ille pulſus denominatẽ abſolute magnus reſpectu tẽperati, cuius arteria ſcd̃m omnem diametrum amplius dilatatur quàm arteria tẽperati. Econtra vero dicitur paruus. Si vero aliquis pulſus ſecundum vnam vel duas dimenſiones tantum excederet temperatum, vel ab eo excederetur denominandus eſſet magnus vel paruus non abſolute, ſed ſecundum quid, vt colligi poteſt tertia primi. primo cap̃. de ſermone uniuerſali pulſus. Sumitur autem velocitas & tarditas in pulſu apud diuerſos diuerſimode. Dixerũt.n. quidam pulſus uelocitatem abſolute attendi penes paruitatem temporis menſurantis motum totalem dilatationis & conſtrictionis, eius tarditatem vero attendi penes magnitudinem eiuſdem temporis, & ſic quilibet pulſus cuius diaſtoles & ſyſtoles in minori tẽpore complentur diaſtole & ſyſtole, alterius eſt denominandus eo velocior, econtra vero tardior. Et iuxta hoc concedendum eſt in caſu alicuius arteriæ pulſum eſſe velociorem pulſu alterius, q̃uis arteria cuius pulſus eſt velocior continue tardius moueatur q̃ arteria cuius pulſus eſt tardior, ut ſi arteria ſor. per totalem eius dilatationem et conſtrictionem immediate in hora deſcribat ſpatium pedale & arteria pla. per totalem eius dilatationem & conſtrictionem deſcribat in hora ſpatium quadrupedale, notum eſt arteriam pla. continue uelocius moueri arteria ſor. pulſus tamen ſor. eſt uelocior iuxta hanc viam, quia in minori tempore perficit arteria ſor. totalem diaſtolem &c. Alij vero dixerunt velocitatẽ & tarditatem pulſus attendi abſolute penes ſpatium ab arteria deſcriptum in tanto vel tanto tempore, qualiter ſexto phyſicorum ſcribitur velocius quod in æquali tempore maius pertranſit ſpatium. Et penes hũc modum in caſu poſito non foret concedendum pulſum ſor. eſſe velociorem pulſu pla. ſed econuerſo. Frequentia autem & raritas in pulſu apud diuerſos diuerſimode ſumuntur. Apud non percipientes q̃titatem ſyſtolis raritas attenditur penes magnitudinẽ temporis menſurantis quietem cadentem inter antecedentem diaſtolem & conſequentem. frequentia penes paruitatem eiuſdem, ut pulſus ille ſit denominandus rarus reſpectu temperati, inter cuius diaſtolem antecedentem & ſubſequẽtem cadit quies longiori tempore menſurata q̃ in temperato. econuerſo vero denominatur ſpiſſus ſiue frequens. Apud vero comprehendentes q̃titatem ſyſtolis qualis fuit Gal. attenditur frequentia penes paruitatem temporis mẽſurantis quietem inter dilatationem & conſtrictionem, vt pulſus ille denominetur alio frequentior, inter cuius diaſtolem & ſyſtolem minor mediat quies. econtra vero rarior. Et colligitur vterq; illorum modorum raritatis & frequentię in cõmento pulſuum. & ſecunda primi. alle. ca. Rationabilior tamen apparet ſecundus modus interpretandi frequẽtiam & raritatem. Tertio ſciendum eſt ꝙ illarum ſex differentiarum pulſus tres ab auctoribus ponuntur principales cauſæ, quas communiter appellant eſſentiales communes neceſſarias uel contentiuas. Communes autem vel neceſſariæ dicuntur, q̃a ab ipſis indifferenter pendent omnes pulſus differentię. Et per idem eſſentiales etiam & contentiuæ poſſunt nominari, quia ab ipſis nullus motus pulſus poteſt abſolui. Ab alijs etiam dicuntur eſſentiales, quia pulſus diffinitionẽ ingredientes. Aliæ dicuntur non contentiuæ propter oppoſitas cauſas vt ſunt regio ætas exercitium. Cauſæ ergo contentiuæ ſunt virtus.ſ. vitalis. & neceſſitas refrigerij.ſ. mundificationis &c. et inſtrumentum.ſ. arteria &c. Licet autem omnes hæ tres cauſæ denominentur contentiuæ, nõ tamen in eodem genere cauſæ ad pulſum concurrunt. Nam virtus concurrit in genere cauſæ efficientis, vt in præcedenti quæſtione oſtenſum eſt. Inſtrumentum autem eſt materia vel ſubiectum eiuſdem & ipſius inſtrumenti diſpoſitio, vt mollities & durities eſt cauſa diſpoſitiua, quam. A. appellat iuuatiuam reducibilis etiam ad genus eſſe materialis, vt ſecũda primi. ſumma de pulſibus primo cap̃. Et principium q̃dem rei unde prouenit magnitudo eſt virtus, ſed neceſſitas eſt appetens, & inſtrumentum eſt adiuuãs. Neceſſitas autẽ euentandi mundificandi &c. concurrit in genere cauſæ finalis, vt.n. his neceſſitatibus ſatisfiat fit diaſtoles et ſyſtoles in pulſu.

pulſu. Ex quo patet primo, tam ſecundum varietatem uirtutis in fortitudine & debilitate q̃ ſecundum inſtrumẽti obedientiam et inobediẽtiã, puta duritiem & leuitatem & alias diſpoſitiones obedientiam & inobedientiam inſtrumenti promouere potentes, q̃ etiam ſecundum varietatem neceſſitatis euentationis &c. variantur pulſus iam dictæ differentiæ. Variantur enim effectus ſecundum exigentiam finis ad quem eſſentialiter ordinantur. Variantur etiam variatis agente & materia ad ipſum eſſentialiter ordinatis. Ex quo patet ſecundo quòd forti exiſtente virtute & inſtrumento obediente diſponitur pulſus in magnitudine paruitate & velocitate raritate &c. ſecundum exigentiam neceſſitatis. ſemper enim ad finem eſſentialiter ordinatum diſponitur ſecundum exigentiam finis, niſi aliunde prouenerit impedimentum.

Cor eſſe calidius tẽpato dupliciter.

Præmiſſis his terminorũ deſcriptionibus ſint iſtę diſtinctiones & ſuppoſitiones. Prima diſtinctio. Dupliciter pōt aliquod cor eſſe temperato calius. ſ. naturaliter & p̃ter naturã, licet autẽ Gal. in littera de lapſu naturali cordis ad caſm principaliter intellexerit, de utroq; tamẽ erit ſermo in q̃one. Secunda diſtinctio. Corde per calidum a temperamento labente quãq; ſtat in alijs membris lapſus huic proportionalis: & quãq; nõ, immo diſproportionalis. Exemplũ primi. vt ſi corde calido in primo reſpectu tẽperati cordis eſſent omnia alia membra proportionabiliter caſa reſpectu temperamenti propriæ ſpeciei. Exemplum ſecundi. vt ſi corde exñte calido in primo eſſent omnia alia membra lapſa ad frigidũ. Hæc diſtinctio uirtualiter colligitur. 11. tertij. c. de ſignis diſpõnũ naturaliũ cordis. 14. colliget in libro de utilitate pulſuum.

Auicen. Auer.

Cordis lapſui ad caſm cõiũctio duplex.

Tertia diſtinctio eſt q lapſui cordis ad calidum coniungitur quãq; fortitudo virtutis & obedientia inſtrumenti. quãq; vero debilitas virtutis & inſtrumẽti inobedientia. Intelligendo autem per virtutis fortitudinem potentiam euſdem reſpectu huius determinati effectus producendi in pulſu. ſ. magnitudinis velocitatis & frequentię q̃uis dicatur nõ fortis virtus reſpectu virtutis temperati cordis. Quarta diſtinctio eſt. Caliditas augmentata ſupra temperamentum in corde quãq; eſt perſeuerans & quãq; non. Exemplum de ſecũdo, vt ſi imaginemur cordi tempore quo quieſcit in conſtricto eſſe acquiri gradum caloris leuem ſupra temperamentum aptum per unicam aeris frigidioris inſpirationem remoueri. & cum dilatatur idem corpus per conſtrictionem attrahat idem cor aerem multo frigidiorem q̃ requirat ſua naturalis diſpõ, quia. ſ. potentem facere cor labi ad lapſum frigidum. & patet inuẽtũ ſecundum membrum diſtinctionis. Prima ſuppoſitio. Stãte fortitudine virtutis ad ſenſum datum & obedientia inſtrumenti ſpiſſitudo pulſus excedens temperamentum non abſoluitur a velocitate & magnitudine temperamentum excedentibus. Colligitur hæc ſuppoſitio ſecũda primi. ſumma de pulſibus. 6. ca. & aliqualiter. 7. & in commento pulſuum. & eſt de intentione fere omnium auctorum.

Auicẽ.

Secũda ſuppõ. Fortior & maior fit caloris euentatio p magnitudinem pulſus q̃ per aliquam aliam differẽtiam eiuſdem alijs paribus. Patet, quia per magnitudinem cordi & ſpiritui magna q̃titas infrigidantis aeris ſimul occurrit. per velocitatẽ vero & ſpiſſitudinem ſine magnitudine parua. ſ. q̃titas aeris licet frequenter & velociter. Sed maior prouenit infrigidatio ex magno infrigidante ſimul occurrente q̃ per velociter & frequẽter cũ alijs paribus, ergo &c. Exemplum. plus infrigidaret magna quantitas opij ſimul ſumpta q̃ parua velociter & frequenter. Multa. n. quãtitas ſtatim infrigidaret in quarto. propter quod ſecurius eſt alterãtia paulatim & frequenter approximare q̃ ſimul in q̃titate multa & raro. Tertia ſuppoſitio. Si virtus ſit fortis & inſtrumentum obediens fuerit, q̃cito inſurgit neceſſitas euentandi aut mundificandi efficax, tãcito prouenit motus dilatationis vel conſtrictionis cordis & arteriarum. Patet, quia poſitis cauſis ſufficientibus ad effectum producendum mere naturaliter concurrentibus ponitur effectus, ſed poſita fortitudine virtutis & obedientia inſtrumenti cum neceſſitate inſurgente, poſitę ſunt cauſæ ſufficientes &c. Quarta ſuppõ. Inter cæteras differentias pulſus ſuperius enumeratas facilius a nobis perceptibilis eſt magnitudo & paruitas. patet, quia magnitudinem pulſus ſolo tactu percipimus vel ſaltẽ paruo virtutis interioris auxilio. velocitatem autẽ & frequẽtiam non niſi per diſcurſum notabilem. Non. n. perficitur velocitas aut tarditas niſi per comparationem motus ad ſpatium & ad tempus, & ſic comprehenſio velocitatis & tarditatis præſupponit cõprehenſionem magnitudinis, et cum hoc comparationem eius ad tempus tantũ vel tũ, ideo &c. Nec cõprehenditur ſpiſſitudo niſi comprehenſa quiete cadẽte inter diaſtolem & ſyſtolem et comparata ad tempus. Nonnũ eſt añt hic ambo difficilius cõprehẽdi magnitudine &c. Et pro illa ſuppõne videtur experimentum. Ex quibus ſequitur q magnitudine velocitate & ſpiſſitudine pulſus temperati æqualiter vel æque proportionabiliter ſupra temperamentum creſcentibus primo perceptibile erit pulſum maiorem eſſe temperato q̃ velociorem aut frequentiorem. Et per conſequens non repugnabit pulſum eſſe notabiliter vel ſenſibiliter maiorem, quãuis non notabiliter ſit vel ſenſibiliter velocior aut frequentior temperato. Sequitur ſecundo quòd his differentijs econtra æqualiter decreſcentibus donec ad temperatum pulſum redeant prius deſinet pulſus apparere velocior & ſpiſſior temperato quàm deſinet apparere maior alijs paribus. Prima concluſio. Stantibus in corde & arterijs diſproportionalibus lapſibus, q̃tũcunque virtus fortis & inſtrumentum obediens fuerit, non tamen neceſſario ex corde calido prouenient pulſus magni. Colligitur hæc concluſio in libro de differentia pulſuum. Et in commento ſuper illa parte. phlegmonis vero qui cõmouet vniuerſum corpus. Et ſecunda primi. ſumma de pulſibus. 8. cap. ſcilicet de pulſibus complexionum. Et perſuadetur concluſio ſic, quia ſtante fortitudine virtutis & obedientia inſtrumenti motus dilatationis & conſtrictionis arteriarum fit ſecundum exigentiam neceſſitatis refrigerij & mundificationis in arterijs: ſed ſtante lapſu calido in corde & frigido in arterijs eſt virtus fortis &c. & neceſſitas euentationis in arterijs diminuta, ergo &c. Ex illa concluſione & eius probatione ſequitur primo quòd non neceſſario dum dilatatur cor omnes eiuſdem cordis arteriæ conſtringuntur, nec econtra. Secundo ſequitur quòd contingens eſt ſyſtolante vna arteria aliam dilatari, & econuerſo. Tertio ſequitur motum dilatationis & conſtrictionis arteriarum in magnitudine velocitate & frequentia non eſſe neceſſario neceſſitati euentationis & mundificationis cordis proportionalem, etiam ſtante fortitudine virtutis &c.

Quarto ſequitur arterias non ſolum gratia refrigerij & mundificationis cordis dilatari & conſtringi, ſed etiam vt propriæ neceſſitati ſubueniant. Et hæc omnia videtur ſenſiſſe Auicen. ſecunda primi. alleg. cap. dum inquit. Eſt præterea cum vni homini accidit vt duorum laterum ipſius diuerſificetur complexio, erit ergo vnum ipſorum frigidum & alterum calidum. & accidit vt diuerſitate quæ prouenit ex caliditate et frigiditate horum duorum laterum pulſus diuerſi fiant. eritq; pulſus lateris calidi, pulſus complexionis calidę, & lateris frigidi pulſus complexionis frigidæ. Et ex hoc quidem ſcitur q pulſus in diaſtole ſua & ſyſtole non eſt ſecundum motum acceſſionis & conſtrictionis cordis, immo ſecundum motum diaſtoles & ſyſtoles corporis arteriæ. Secunda concluſio. Stante in corde calido & arterijs lapſu proportionali ſtat propter virtutis imbecillitatem vel inſtrumenti inobedientiam pulſum paruum & tardum prouenire. Colligitur concluſio a Gal. in commento pulſuum & in libro de differentijs pulſuum. Et ſecunda primi. cap. de his quæ proueniunt ex cauſis contentiuis pulſuum. Ex hoc corrolarie ſequitur primo quòd contingens eſt neceſſitatem euentationis per aliquod tempus continue minorando procedere, per idem tamen tempus pulſus magnitudinem & velocitatem augeri. Vt ſi in hectico curando propter virtutis imbecillita-

Auicẽ.

Auicẽ.

tem vel duritiem inſtrumenti fit pulſus paruus & tardus reſpectu eius quod erat tempore ſanitatis et remoueatur hectica ita ut redeat ad ſanitatem priſtinam. Patet ꝙ cõtinue creſcet in pulſu magnitudo & velocitas, eo ꝙ continue accedat ad magnitudinem & velocitatem pulſus naturalis. Quod tamen continua minoratur neceſſitas euentationis ſatis patet ex caſu. Secundo ſequitur ꝙ contingens eſt in pulſu ſimul magnitudinem tarditatem et raritatem creſcendo procedere. Vt ſi propter inobedientiam inſtrumenti vel ibecillitatem virtutis proueniat pulſus paruus frequens & velox & redeat inſtrumentum ad lenitatem naturalem per continuam alterationem, vel virtus ad naturalem gradum fortitudinis. Et ſequitur correlariũ. Nam in caſu poſito pulſus diſpoſitio continue magis & magis accedet ad oppoſitionem pulſus naturalis p̄exiſtentis, ſed pulſus p̄exiſtens erat maior & tardior et rarior ꝗ pulſus qui nunc eſt, ergo pulſus fiet continue maior & tardior & rarior, & p cõſequẽs &c. Item pulſus iuuenũ ſunt maiores tardiores & rariores pulſibus puerorum cæteris paribus, vt ſecunda primi.ca. de pulſibus gratum. & lib. de differentijs pulſuum. ergo puero tranſeunte per ætatiuum decurſum a pueritia ad iuuentutem fiet in eo continue pulſus maior rarior & tardior, eo ꝙ ſecũdum omnem eius differentiam fiet cõtinue pulſui iuuenis propinquior, & per conſequens &c. Tertia concluſio probabiliter ponitur cõtra communem ſcholam. Impoſſibile eſt per neceſſitatem auctam ſupra temperamentum naturalem vel præter naturam perſeuerantem cum fortitudine virtutis & obedientia inſtrumẽti in pulſu ſolam magnitudinem acquiri ſic.i.ꝙ fiat pulſus maior, non tamen velocior nec frequentior. perſuadetur ſic. per quãcũq; neceſſitatem ſupra temperamentum acquiritur magnitudo in pulſu, per eandem acquiritur ſpiſſitudo ſtante fortitudine &c. ergo concluſio vera. conſequentia tenet per primam ſuppoſitionem. & aſſumptum probatur ſic. neceſſitate aucta ſupra temperamẽtum perſeuerante cor vel atreria exiſtens in conſtricto eſſe calidius eſt ꝗ fuerit ante neceſſitatis augmentum, ergo inflammabilius. & ſi ſic cæteris paribus citius inſurget neceſſitas ſequentis euentationis. vbi ergo virtus ſit fortis & inſtrumentum obediens, cuius ſuccedet diaſtole ſyſtoli, quare minor erit quies media, & per conſequens pulſus frequentior. plura alia adduci poſſent pro illa cõcluſione quæ tangentur inferius. Nota tamen ꝙ non æque euidens argumentũ adduci poteſt ad probandum quietem ſequentem diaſtolem poſt neceſſitatis augmentum minorem eſſe ꝗ fuerit quies ſequens diaſtolem ante neceſſitatis augmentum, quia poſſet aduerſarius dicere ꝙ licet caliditas in corde & arterijs tunc ſit maior, fortius tamen & maius eſt prohibẽs aduentum neceſſitatis ſequentis conſtrictionis.ſ. maior quãtitas aeris attracti. Rationabile tamen apparet ꝙ ſicut minoratur quies ſequens ſyſtolem, ita ſequens diaſtolem, eo ꝙ cauſa neceſſitatis ad ſyſtolãdum minoratur.ſ. prauitas fumorum capnoſorum, etiam multitudo quæ eſt potiſſima cauſa cõſtrictionis, ſpiritus etiam calidiores ſunt. Maior aũt caliditas ſpirituum & fumorum malignitas eorundem neceſſitat ad citiorem conſtrictionem. Ex iſta concluſione ſequitur primo concluſio reſponſiua ad quæſitum.ſ. Stante fortitudine virtutis et obedientia inſtrumenti cum neceſſitate proportionali &c, ex quolibet corde calido reſpectu tẽperati proueniũt pulſus magni frequentes & veloces reſpectu eiuſdem. Secundo ſequitur ꝙ qñcunq; neceſſitas euentationis minuitur reſpectu temperati cordis ſtante fortitudine &c. proueniunt inde pulſus minores tardiores & rariores. ſed de hoc videbitur in ſequenti quæſtione. Contra hanc poſitionem plurimę difficultates occurrũt, de qbus videbitur in ſequẽtibus.

Ad argumenta principalia reſpõdetur. Ad primum dicitur negando aſſumptum. et pro auctoritatibus illud ſonantibus dicendum ꝙ per neceſſitatem auctam ſtãte fortitudine &c. prima differentia quæ manifeſte vel ſenſibiliter ſeu notabiliter acquiritur in pulſu eſt magnitudo. prius enim fit pulſus notabiliter maior ꝗ uelocior, & notabiliter prius velocior ꝗ notabiliter ſpiſſior. & hoc intellexerunt auctores, cum quo tamen ſtat per quãlibet neceſſitatem auctam ſtante fortitudine &c. tam velocitatem ꝗ ſpiſſitudinem ac magnitudinem maiorari, vt declaratum fuit in primo articulo.

Ad ſecundum dicitur ꝙ licet in corde calido reſpectu temperati ſit virtus debilis reſpectu eiuſdem, non tamen eſt debilis per priuationem potentiæ eleuandi arteriam ad dimenſiones maiores ꝗ in temperato, cum neceſſitas promouens fuerit efficacior. Quod ſi ad tantam debilitatem peruenerit faceret pulſum minorem, ſed per tempus velociorem & frequentiorem, vt videbitur infra. Ad primam confirmationem dicitur ꝙ quælibet uirtus naturaliter agens agit ſecundum vltimum &c. cum tali applicatione quæ alia eſt aucta neceſſitate & alia neceſſitate non aucta. Et per idem ad ſecundam confirmationem dicitur ꝙ nõ ſunt alia paria, ideo non oportet ꝙ minorata potentia minoretur effectus. Dicitũ etiam ꝙ nõ ſemper minorata proportione &c. tardatur motus niſi ponãtur alia paria, quia non inſequitur proportionẽ abſolute, ſed cum circũſtantijs paribus, vt inueſtigari oportet. Ad aliam confirmationem conceſſo ꝙ a pluri ſpiritu proueniret huiuſmodi magnitudo, non tamen ſequitur pulſum eſſe fortiorem, quia diſparitas eſt in temperamẽto cum quo operatur ſpiritus & membrum. Vel dicitur ꝙ ſpiritus mouens arteriam pulſu magno non neceſſario eſt amplior ꝗ mouens mediocri vel paruo, licet ſecundum aliam applicationem moueat. Et per idem reſpondetur ad aliam confirmationem. cum arguitur ꝙ omnis pulſus alio maior eſſet eodem velocior eo ꝙ proueniret a proportione maiori. dicitur. n. ꝙ non, ſicut in caſu virtus eleuans uoluntarie brachiũ maiori motu eleuat ꝗ alia, tardiori tamen & debiliori. ſicut enim tanto motu eleuat, quia fortis eſt & voluntarie inclinatur ad tantum eleuandum, ꝗuis forte debilius moueat virtute uoluntarie minus eleuante. ita in arterijs & corde calido a virtute vitali tantum dilatatur arteria, quia cum iſtis circunſtantijs naturaliter inclinat ad tantum eleuandum, et potens eſt tantum eleuare. cum quo tamen ſtat virtutem aliam minori dilatatione fortius tamen & uelocius arteriam dilatare.

Alij autem ut Concil. poſuerunt virtutem uitalem eſſe aliquomodo per participationem mediam inter uirtutẽ pure naturalem & uoluntarie motiuam. conuenit enim cum naturali, pro quanto mouet ſine cognitione. cum uoluntarie uero motiua, pro quanto ſecundum imminẽtem neceſſitatem quandoq; plus quandoq; minus conari poteſt ad multum. uel parum uelociter uel tarde dilatandum arterias. Ideo forte negarentur ꝙ ſemper operatur ſecundum ultimum &c. Et põt hæc reſponſio ſanum habere intellectum. Ad tertium negatur cõſequentia. ad probationem negatur ꝙ ſemper agens naturale tardius produceret effectum maioris ꝗ minoris difficultatis difficilius eſt. n. uirtuti informatiuę producere cor ꝗ oculum aut pinguedinem, prius tamen producit cor. Ad quartum conceditur ꝙ magnitudini pulſus cõpoſſibile eſt temperamentum in uelocitate & frequentia ut probat argumentum. Veruntamen ubicunq; uirtus ſit fortis neceſſitate aucta non acquiritur magnitudo ſine uelocitate &c. pulſus autem iuuenum denominatur magnus rarus & tardus reſpectu pulſus puerorum in quibus propter imbecillitatem uirtutis eſt paruus uelox frequens reſpectu iuuenum. pulſus tamen iuuenum calidorũ conſtante uirtute &c. eſt reſpectu pulſus temperati iuuenis non ſolũ magnus ſed etiam uelox & frequens. Ad quintum & eius confirmationem dicitur ꝙ ſi exceſſus caloris ſupra temperamẽtum eſſet talis ꝙ unica aeris attractione maiori corrigeretur non perſeueraret lapſus nec oporteret pulſum fieri maiorẽ uelociorem &c. nec hoc repugnat dictis. Ad ſextum dicitur ꝙ Gal. dedit intelligi magnitudinem pulſus per magnitudinẽ anhelitus, eo quód anhelitus currit curſu pulſus ut allegatum eſt, quare ſtude &c.

Quæſtio. xxvj.

VTRVM Ex corde frigido temperato proueniant pulſus parui, non tamen de neceſſitate rari aut tardi.

Arguitur

Arguitur multipliciter ꝙ nō. Primo. per magnitudinem pulſus melius ſatisfacit uirtus neceſſitati q̄ per aliq̄ aliam differentiam, ergo ipſa exiſtente forti & inſtrumento obediente tardius dimittet magnitudinem ꝙ aliam aliquā pulſus differentiam conſequentia tenet, eo ꝙ natura ſemper de poſſibilibus operatur melius. & patet aſſumptum, quia melius ſit refrigerium per magnitudinem q̄ per aliquam aliam pulſus differentiam, vt in præcedenti quæſtione deductum eſt &c. Secūdo ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ cum paruitate pulſus ſtaret temperies eiuſdem in velocitate & frequentia, eo ꝙ ſi pulſus cordis frigidi eſt paruus & non de neceſſitate tardus & rarus, cum etiam non de neceſſitate ſit uelox & frequens, ſequitur conſequens illarum. falſitas arguitur. Ponendo. a. pulſu for. eſſe minorem pulſum. b. pla. temperati, æque tamen velocem & frequentem eidem. arguitur ſic. Eque frequens eſt pulſatio in pulſu. a. ſicut in pulſu. b. ergo quotiens pulſat arteria. a. pulſus totiēs pulſatur arteria. b. & econuerſo. cum ergo in qualibet pulſatione deſcribat arteria. a. minus ſpatium q̄ arteria. b. vt patet ex caſu ſequitur ꝙ pulſus. a. eſt tardior, cuius oppoſitum ponebatur. Et per ſimile argumentum videtur poſſe deduci ꝙ quilibet pulſus alio minor & æque frequens eſt tardior eodem & econuerſo velocior. Tertio per auctam neceſſitatem prima differentia quæ acquiritur in pulſu eſt magnitudo, ſecunda uelocitas, tertia ſpiſſitudo, ergo per neceſſitatem econuerſo diminutam prima differentia quę acquiritur eſt raritas, ſecunda tarditas, vltima paruitas conſequentia tenet, eo ꝙ primum in acquiſitione debet eſſe vltimum in perditione, & colligitur aſſumptum ſecunda primi. ca. de his quę proueniunt ex cauſis contentiuis pulſuum. Vt ergo clarius appareat deductio argumenti. Sit cor for. frigidum, propter quod naturaliter ex eo proueniant pulſus minores & rariores & tardiores pulſibus tēperati cordis & creſcat in eo caliditas donec proueniant pulſus omnino ſimiles temperato. Et patet ꝙ primo acquiretur magnitudo tanta ſicut eſt in pulſu temperato iuxta communem ſententiam, ſecundo uelocitas, tertio ſpiſſitudo. Sit ergo caliditas gradus ad quem cōſequitur magnitudo. a. & gradus ad quē conſequitur uelocitas. b. & gradus ad quē cōſequitur ſpiſſitudo. c. et decreſcat neceſſitas in corde ſignato donec redeat ad priorē lapſum. Et patet qa in tali decremēto prius deperdet. c. gradus caloris q̄. b. et prius . b. q̄. a. ſed ad. c. conſequitur ſpiſſitudo et ad. b. velocitas ad . a. magnitudo, ergo prius fiet pulſus rarior & tardior q̄ minor temperato, & per conſequens prouenient aliquando ex corde frigidiori tēperato pulſus magnitudine temperati tardi tñ & rari, quod eſt oppoſitum quæſtionis. Confirmatur idem ſic. Sit. a. cor for. calidum in primo. & . b. temperatū, & ſit. c. frigidum in primo. d. vero cor ſit frigidum in ſecundo ex quo proueniunt pulſus minores rariores & tardiores pulſibus temperati cordis, & ſit in omnibus fortitudo virtutis & obedientia inſtrumenti. Et arguitur ſic. Ita ſe habet. a. ad. b. ſicut. c. ad. d. vtrobiq; n. eſt exceſſus per unū gradum caloris, ſed ex. a. proueniet pulſus maior pulſu. b. non tamen velocior nec frequentior, ut pono, ergo ex. c. proueniet pulſus maior pulſu. d. non tñ velocior, nec frequentior, & ſi ſic plus recedit velocitas et frequētia pulſus. c. a. velocitate & frequentia pulſus. b. temperati q̄ magnitudo recedat a magnitudine eiuſdem, per conſequens tardius in pulſu per diminutam neceſſitatē deperdetur magnitudo. Quarto per neceſſitatis decrementum citra temperamentum fit pulſus rarior temperato ſtante fortitudine &c. ergo quæſtio falſa. aſſumptū arguitur, quia ſit nūc arteria vel cor frigidius temperato in cōſtricto eſſe. Et arguitur ſic. hoc cor eſt corde tēperato frigidius, ergo minus & tardius inflammabile corde temperato alijs paribus, & ſi ſic tardius inſurget neceſſitas promouens dilatationem poſt conſtrictionem. cum ergo prius non fiat dilatatio q̄ inſurgat neceſſitas illam promouens ſequitur ꝙ lōgiori tempore durabit quies media inter ſyſtolem huius & diaſtolem cordis q̄ in corde temperato, & per conſequens erit rarior, & non ſolum minor. Conſimiliter per omnia argui poteſt de quiete ſequēte diaſtolem, quia ex quo illud cor in dilatato eſſe eſt frigidius temperato, in eo tardius alijs paribus eleuabuntur & multiplicabuntur fumi neceſſitantes ad conſtrictionem, ſed tūc & non prius fiet conſtrictio, longiori ergo tempore menſurabitur quies ſequens diaſtolem, & per conſequēs erit pulſus quomodolibet rarior. Quinto ſi quæſtio eſſet vera, hoc ideo eſſet, qa per diminutionem neceſſitatis ſtante fortitudine &c. prima differentia quæ deperditur in pulſu eſt magnitudo. conſequenter uelocitas &c. vt nonnulli bononienſes cōceſſerunt. Sed arguitur ꝙ non, quia ex illo ſequitur ꝙ cauſis contentiuis pulſuum omnino ſimilibus exiſtētibus diſſimiles proueniēt pulſus differentię. conſequēs irrationabile, quia omnis diſſimilitudo in cauſatis pēdet ex diſſimilitudine cauſarum, vt. 7. meta. arguitur conſequentia, ponendo. a. cor eſſe temperatum. b. frigidum in ſecundo, & incipiat diminui neceſſitas in. b. ita vt per aliquod tempus fiat in eo pulſus minor, non tamē tardior aut rarior decreſcat etiam neceſſitas in. a. per alternationem continuam, donec erit in. a præciſe talis neceſſitas, ſicut nunc eſt in. b. alijs paribus, & vlterius procedat diminutio. Et patet uſq; nunc pulſum in. a. factum eſſe minorem et tardiorem, deinceps uero fieri rariorem, quia pono infrigidationem primi gradus facere paruitatem, ſecundi tarditatem &c. Et patet ꝙ pulſus. a. continue erit poſt hoc tardior & rarior. pulſus vero. b. ſolū minor. in. a. tamen & . b. erunt continue cauſæ contentiuæ penitus ſimiles cum fortitudine &c. vt pono, ergo. Sexto. Signet. a. cor calidius temperato ex quo proueniant pulſus maiores velociores et frequentiores pulſibus temperatis. et ſit. b. cor tāto frigidius temperato quanto eſt. a. calidius: ex quo prouenient pulſus minores rariores & tardiores pulſibus temperati. Et patet, ꝙ ſic ſe habet. a. ad temperatum cor ſicut temperatum cor ſe habet ad. b. ſed decreſcente caliditate. a. vſq; ad temperamentum prius deperditur ſpiſſitudo, deinde velocitas, & vltimo magnitudo, ergo caliditate tēperati cordis vſq; ad. b. decreſcente prius deperditur ſpiſſitudo temperata. ſecundo velocitas. tertio magnitudo. & per conſequens aliquando erit cor frigidum quando ex eo prouenient pulſus rari, non tamen parui. Vltimo ad idem videtur intentio Aui. ſecunda primi. ca. de pulſibus complexionum. dum inquit. Complexionis vero frigidæ declinat pulſus ad partem diminutionis, ſicut proprie eſt paruitas & tarditas et raritas. Et. 11. tertij. ca. de ſignis ęgritudinum cordis. Signa autem malitię complexionis frigidæ ſunt declinatio pulſus ad tarditatem & raritatem. Et ca. de ſignis complexionū naturalium cordis. ibidem. Complexionem vero frigidam naturalem ſignificat cōſtrictio pectoris &c. & paruitas pulſus naturalis & declinatio eius ad tarditatem aut raritatē. Et Auer. quarto colliget. Pulſus vero naturalis calidæ complexionis maior eſt & velocior temperato: & frigidæ eſt contrarius.

Auicē.

Auer.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. In frigidiori corde pulſus minores cōpetentibus. non tamen tardiores de neceſſitate aut rariores.

In iſta qōne primo p̄mittentur q̄dam p̄ambula. Secūdo tangentur cōes modi reſpondendi ad quęſitum & interpretandi litterā Gal. Tertio tangetur alius probabilis modus reſpondendi mouendo difficultates quaſdam.

Quantū ad primū præmittendum eſt primo ex p̄cedenti qōne ꝙ tres ſunt cāæ pulſuum contētiuæ. ſ. uirtus neceſſitas & inſtrm̄. ſcd̄m quarum uarietatē uariātur in pulſu iam dictæ differentiæ. Dr̄ aūt cōtētiuę, qa in ipſis omnis pulſus vt cauſatū in cauſis cōtinetur, uel qa oēs pulſus cāſ cōtinēt. oēs. n. cāæ aliquo mō pulſum mutātes, ꝓ tāto mutāt ipſum pro quanto in cauſis contentiuis uarietatem faciunt. Omnium. n. aliarum cauſarum operatio in pulſu terminatur ad cauſas cōtentiuas. ver. gra. ira triſtitia motus quies pulſum aliter & aliter diſponunt non niſi pro q̄to in uirtute neceſſitate uel inſtrumento uarietatem inducunt. Secundo ſciendum eſt ꝙ ex parte inſtrumenti prouenit uarietas in differētijs pulſuū propter obedientiā et inobedientiā eius in mo-

Pulſus cā cōtētiua triplex.

tu diaſtoles & ſyſtoles. Eius autem inobedientia immedia-
te inſequitur duritiem & paruitatem & cōpreſſionem. Eius
a cauſa exterius comprimente vt pinguedine. Econtra vero
eius obedientia inſequitur lenitatem eius diſtinguēdo lenita
tem contra multam ſuperabundantem humiditatem. Po-
teſt.n. nimia humiditas inſtrumēti eſſe cauſa inobedientiȩ,
pro q̄to partes inſtrumenti relaxat vt concidant & nō uni-
formiter eleuentur. Mediatæ aūt cāæ inobedientiam pro-
mouentes plures ſunt vt frigiditas ſuperflua indurans & ſic
citas & caliditas reſoluens. Econtra vero obediētę. Tertio
ſciendum eſt ꝙ inter cæteras differentias pulſuum ſuperius
enumeratas uirtuti difficilior eſt magnitudo. Primo quia in
magna dilatatione & conſtrictione maior eſt reſiſtentia q̄
in veloci vel frequenti alijs paribus, eo ꝙ multum reſiſtit
inſtrumentum magnæ dilatationi, cum oporteat multum
extendi, & quaſi vltra dimenſiones naturales rareſieri, unde
experimento patet ꝙ difficile eſt veſicam aere multum re-
plere. paruæ tamen dilatationi non notabiliter reſiſtit. ſecun
do quia in pulſu magno tam dilatatione q̄ conſtrictione to
tum attrahēdum & expellēdum eſt multum vt aer frigidus
& aer calefactus & fumus ſpiritus et ſanguis arterialis. diffi
cilius eſt autem multum tarde attrahere q̄ paucum veloci-
ter & frequenter alijs paribus, hęc.n. attractio, vt ſupra oſtē
ſum eſt, principaliter prouenit a virtute. Quarto pręmittē
dum eſt virtuti difficilius eſſe pulſum velocem q̄ frequen-
tem facere. Ad velocitatem enim requiritur inſtrumentum
& mobile per diaſtolem attrahendum vel ſyſtolem expel-
lendum a virtute velociter moueri attrahi vel expelli. hoc
autem virtuti difficilius eſt q̄ idem mobile vel inſtrumen-
tum frequenter & tarde mouere attrahere vel expellere, q̄a
ad hanc velocitatem requiritur uirtutem his mobilius mul-
tum dominari. Ad frequentia vero non requiritur mouētis
ad mobile magnus exceſſus. ſufficit.n. inter hos motus bre-
uem quietem intercipi. Ex quibus ſequitur ꝙ per debilita
tē uirtuti aduenietē donec pulſus omnes iam dictæ differētię
varientur prius deperditur magnitudo q̄ velocitas uel ſpiſ-
ſitudo. & iterum prius uelocitas. et vltimo ſpiſſitudo. quia ſi
virtuti difficilius eſt pulſum magnum q̄ velocem, & velo-
cem q̄ frequentem facere: primo p diminutionē ſuæ poten
tie reddetur impotens ad producendum magnitudinem q̄
velocitatem, & prius velocitatem q̄ ſpiſſitudinem. Prima
ergo differentia quæ per debilitatem virtutis acquiritur eſt
paruitas, ſecunda tarditas, vltima raritas. Ex quo vlterius
patet ꝙ cum paruitate pulſus conſequente debilitatem vir-
tutis ſtat velocitas & ſpiſſitudo. & iterum cum tarditate pul
ſus debilitatem conſequente ſtat eiuſdem ſpiſſitudo. Non
tamen cum raritate conſequente debilitatem virtutis ſtat
velocitas aut magnitudo. Nec cum tarditate magnitudo.
Ex quibus patet hanc conſequentiam valere. hic pulſus eſt
rarus propter virtutis debilitatem, ergo hic pulſus eſt tar-
dus & paruus. Similiter ſequitur. hic pulſus eſt tardus pro-
pter virtutis debilitatē, ergo eſt paruus. Econtra tamen non
ſequitur. eſt paruus, ergo tardus vel rarus. Nec ſequitur. eſt
tardus, ergo rarus. Ex quibus vlterius ſequitur ꝙ creſcente
inſtrumenti inobedientia, ita vt varientur iam dictæ diffe-
rentiæ in pulſu primo deperditur magnitudo, conſequenter
velocitas, tertio ſpiſſitudo, & per conſequens primo acqui-
ritur paruitas, ſecundo tarditas, et ultimo raritas. Prius.n. ſit
virtus impotens inſtrumentum multum q̄ uelociter dilata
re alijs paribus, eo ꝙ plus reſiſtit inſtrumentum magnæ di
latationi q̄ veloci vt ſupra tactum eſt. Similiter proportio-
nalis debet fieri varietas in pulſu exſcremento reſiſtentiæ et
decremento potentiæ. Ex quo patet ꝙ cum paruitate pul-
ſus inobedientia inſtrumenti conſequente ſtat eiuſdem ve-
locitas & ſpiſſitudo. Non tamen cum raritate eiuſdem ſtat
velocitas uel magnitudo. Propter quod non valet hæc cōſe
quentia. hic pulſus eſt paruus propter inobedientiam inſtru
menti, ergo eſt rarus vel tardus. Econuerſo tamen ſequitur
eſt rarus, ergo tardus & paruus. Et ſimiliter eſt rarus ergo
tardus. Quinto communiter ſupponitur ꝙ cum inter cæ-
teras differentias pulſus melius ſatisfaciat virtus neceſſita-
ti per magnitudinem q̄ per aliquam aliam differentiam. &
iterum melius per velocitatem q̄ ſpiſſitudinem per neceſſi
tatem adductam virtute forti & inobediente inſtrumento.
Prima differentia quæ acquiritur in pulſu eſt magnitudo. ſe
cunda velocitas. tertia ſpiſſitudo. Et per conſequens econ-
tra in perditione neceſſitatis iam acquiſitæ prima quæ de-
perditur eſt frequentia. ſecunda velocitas. vltima magnitu-
do. Prima ergo quæ tunc acquiritur eſt raritas. ſecunda tar-
ditas, & vltima paruitas. Ex quo patet hanc conſequentiā
non valere. hic pulſus eſt magnus propter augmentum ne-
ceſſitatis, ergo velox & frequens. Econtra tamen ſequitur,
eſt enim frequens propter neceſſitatis augmentum & vir-
tus eſt fortis &c. ergo eſt velox & magnus. Similiter ſequi-
tur. eſt velox, ergo magnus. Patet ſecundo hanc conſequē-
tiam ualere. hic pulſus eſt paruus propter diminutionem ne
ceſſitatis, & virtus eſt fortis &c. ergo eſt tardus et rarus. Sed
econtra non ſequitur, eo ꝙ diminuta neceſſitate virtute for-
ti &c. acquiritur raritas. ſecundo tarditas, ultimo paruitas,
ut dictum eſt. Sexto præmittendum eſt ꝙ uirtus inquan-
tum poteſt neceſſitati ſatisfacit per magnitudinem, & non
potens per magnitudinem intendit eidem ſatisfacere cum
frequentia & uelocitate maiori. Ex quo patet ꝙ decreſcen
te neceſſitate propter uirtutis debilitatem & inſtrumēti ino-
bedientiam plus paruificato pulſu q̄ ſit diminutȩ neceſſitati
conueniens procedit augmentum in uelocitate & ſpiſſitudi-
ne, ſi uirtus ad hoc ſufficerit. Hæc omnia naturaliter colligi Auicē,
poſſunt ex dictis auctorum. Expreſſius ſecūda primi. ca. de Gal'.
his quæ proueniunt ex cauſis contentiuis pulſuum. Et Gal.
in commento pulſuum. Vltimo pręmittendum eſt ꝙ licet
cum paruo lapſu ad frigidum cordis & arteriarum ſtet forti
tudo uirtutis & obedientia inſtrumenti magno tn̄ & notabi
li ſecundum plurimum coniungitur virtutis debilitas & in
ſtrumenti inobedientia. Frigiditas.n. multum excellens uir-
tutem multum deijcit & inſtrumentum indurat et inſpiſſat.

His præmiſſis ponit primus modus reſpondendi ad quę-
ſtionem quaſdam concluſiones. Prima concluſio. Per di-
minutionem neceſſitatis in corde temperato prima differen
tia quę acquiritur eſt raritas, ſecunda tarditas, & ultima par
uitas ſtante fortitudine &c. Poſſet perſuaderi hic conclu-
ſio per plura adducta ante oppoſitum. Item quia magnitu-
do eſt differentia naturȩ proportionabilior ad ſatisfaciendū
neceſſitati q̄ aliqua alia, ergo uirtute forti exiſtente &c. tar-
dius eam dimittet, & per idem tardius uelocitatē q̄ ſpiſſitu-
dinem. Ex quo patet ꝙ ex aliquo corde frigidiori tempera
to a temperamento parum lapſo debent merito lapſus pul-
ſus rari prouenire, in magnitudine tamen & uelocitate tem-
perati. Patet ſecundo ꝙ in aliquo tali corde adhuc non ni-
mis lapſo debent merito lapſus prouenire pulſus tardi et ra
ri. Secunda concluſio. Licet ita ſit, merito tamē debilitatis
uirtutis inobedientiæ inſtrumenti conſequētis cordis & ar-
teriarum frigiditatem exceſſiuam, ex corde multum frigido
reſpectu temperati apti ſunt prouenire pulſus parui, ueloces
tamen & frequentes reſpectu temperati. Patet, quia concur
rētibus diminutione neceſſitatis debilitate uirtutis et inobe-
dientia inſtrumenti pulſus paruificatur plus q̄ requirat ſic
diminuta neceſſitas, ergo uirtus cū ſpiſſitudine & uelocitate
cōpenſabit, cum ad has differentias cauſandas non repu-
gnet ipſam fortem eſſe. Aſſumptum probatur ſic ſi ſolum
decreſceret neceſſitas paruificaretur pulſus paruitate tantæ
neceſſitati proportionata, ſed nunc multo plus minoratur
pulſus q̄ nunc, ergo nunc minoratur paruitate huic neceſſita-
ti non proportionata, ſed plus quàm exigat iſta neceſſitas, et
per conſequens &c. Ex quo ſequitur ꝙ ex corde multum
frigidiori temperato proueniunt pulſus minores cōpetenti-
bus, ideſt temperatis, non tamen tardiores ex neceſſitate
aut rariores, quia ſtante lapſu tanto vt reddatur virtus
impotens et inſtrumentum inobediens ad magnificandum
pulſum magnitudine tanta quanta requirit illa diminu-
tio uel diminuta neceſſitas prouenit pulſus paruus & tar-

dus

dus aut rarus,ſed in uelocitate et frequentia potius augmentatus.Et hanc concluſionem dicũt Gal.intellexiſſe in littera dum inquit. In frigidiori vero corde.ſ.multum lapſo ſunt pulſus minores competentibus , non tamen tardiores &c. eo quod inſtrumento facto inobediente & debilitata virtute contingens eſt pulſum prouenire minorem velociorem tamen & frequentiorem.

Secundus modus reſpondendi ad quæſitum ponit hanc concluſionem.Sicut per neceſſitatem auctam ſupra temperamentum prima differentia quę acquiritur eſt magnitudo. ſecunda vero velocitas &c. ſtante fortitudine virtutis & obedientia inſtrumenti, ita per neceſſitatem citra temperamentum diminutam , prima differentia quæ acquiritur eſt paruitas,ſecunda tarditas,tertia raritas . Et pro iſta concluſione adducit hæc poſitio quædam probabilia. Primo frigiditas vltra temperamentum augmentata contrariatur caliditati auctæ ſupra temperamentum,contrarios ergo effectus debet producere,ſed caliditatem ſequitur magnitudo, ergo ad frigiditatem ſequitur paruitas.Et conſimiliter de velocitate tarditate ſpiſſitudine & raritate argui poteſt. Secũdo quia augmentum neceſſitatis ſupra temperamentum & diminutio eius citra temperamentum ſunt motus oppoſiti. ergo differentiæ pulſus hos correſpondenter conſequentes ſunt oppoſitæ.ſed ad augmentum ſequitur primo magnitudo,ergo ad diminutionem ſequitur primo paruitas . Item ſic ſe videtur habere multus aer ad neceſſitatem auctam ſicut paruus ad diminutam alijs paribus,ſed neceſſitati auctę ſupra temperamentum optime proportionatur & ſatisfacit aer multus attractus,ergo & diminutę paucus , & per cõſequens diminuta neceſſitate fiet primo pulſus paruus. Et ſecundum hoc exponenda eſt littera Gal.ut verba ſonant.In frigidiori corde ſunt pulſus parui.ſ.ex neceſſitate,ſiue enim neceſſitas fuerit multum diminuta,ſiue parum,paruificatur pulſus,non tamen ex neceſſitate tardi aut rari ,quia parum diminuta neceſſitate citra temperamentum ſunt pulſus minores,nondum tamẽ tardiores aut rariores , niſi vlterius ꝓcedat neceſſitatis diminutio.Stant ergo aliquãdo parui,non tamen rari aut tardi.

Quantum ad ſecundum articulum conformiter loquendo poſitioni in præcedenti quæſtione recitatæ ſunt ſuppoſitiones & concluſiones . Primo ſupponendum eſt ꝙ ſicut magnitudo pulſus reſpectu temperati lapſui calido proportionatur,ita paruitas eius proportionatur lapſui frigido . Sicut.n.cor calidum multo indiget aere ad ſui refrigerium reſpectu temperati,ita frigidus pauco,& per conſequens &c.

Secundo ſupponendum eſt ꝙ uirtute exiſtente forti &c.& intendente naturaliter neceſſitati ſubuenire vtitur differentijs proportionatis diſpoſitioni naturali cordis et arteriarum conſeruandæ,& præternaturali remouendę & prohibendę. Hæc patet ex dictis. Prima concluſio.Impoſſibile eſt per neceſſitatem naturalem vel præter naturam in corde temperato diminutam cum fortitudine virtutis &c.& huiuſmodi neceſſitatis minoratione perſeuerante in pulſu ſolam paruitatem aut ſolam raritatem acquiri.Prima pars quæ repugnat ſecundo modo reſpondendi ad quæſitum perſuadetur ſic.ſi neceſſitas eſt in corde & arterijs minor ꝙ̃ prius , tardius ergo alijs paribus poſt completam ſyſtolem inſurget neceſſitas ſequentis euentationis ,eo ꝙ tardius inflammatur cor & ſpiritus inflammatione promouente ad ſequentem diaſtolem,ſed tardius inſurgente huiuſmodi neceſſitate longior eſt quies medians inter ſyſtolem & diaſtolem, ergo ſi neceſſitas eſt in arterijs & corde minor pulſus eſt rarior.cõſequentia patet cum antecedente. Secunda pars repugnat primæ reſponſioni ad quæſitum,quæ ſic perſuadetur , tam proportionalis eſt paruita pulſus diminutę neceſſitati ꝙ̃ magnitudo neceſſitati adauctę,per primam ſuppoſitionem.ſed creſcente neceſſitate auget virtus magnitudinem ſi fuerit fortis &c.ergo ipſa decreſcente producet paruitatem. argumentum probabile eſt . Item ſuppono ꝙ creſcente cauſa paruitatis pulſus ſtante fortitudine &c. continue ſit pulſus minor.& ponatur ex corde ſor.calido prouenire pulſum magnum frequentem & velocem,& ꝙ per viam permutationis infrigideur cor ſor.donec fuerit frigidum in primo, & ſit nunc inſtans in quo eſt neceſſitas præciſe tanta in corde ſor.ſicut in temperato. Et patet ꝙ per aliquod tempus ad hoc inſtãs terminatum augmentata eſt paruitas pulſus ſor. per augmentum frigiditatis cordis , quæ ꝑ tẽpus poſt hoc continue intendetur,ergo per tempus continue poſt hoc creſcet paruitas in pulſu ſortis,& ſi ſic ſequitur ꝙ ſtante fortitudine &c.non prius acquiretur raritas in pulſu reſpectu temperati ꝙ̃ paruitas. Et tunc cum caſu poſito ponatur in hoc eodem inſtanti in ꝑſone temperati cordis incipere diminui neceſſitatem omnino æqualiter,ſicut in ſor. Et queritur an ſicut incipiet neceſſitas in ꝑſone diminui , ita incipiet pulſus paruificari vel rarificari.Si primum ſequitur oppoſitum poſitionis.Si ſecundum ſequitur hæc concluſio ꝙ ſtãtibus cauſis pulſuum contentiuis omnino ſimilibus diſſimiles prouenient pulſus differentiæ.quod non eſt bene imaginabile.tota deductio argumenti patet intelligenti. Secunda concluſio ſequitur ſi virtus fortis & inſtrumentum obediens fuerit diminuta neceſſitate , non ſolum minorem oportet fieri pulſum,ſed etiam tardiorem & rariorem. Patet, quia oportet eſſe minorem & rariorem per præcedentem concluſionem.ſed paruitas cum raritate non abſoluitur a tarditate,ſicut nec magnitudo cum frequentia abſoluitur a velocitate, vt in præcedenti quæſtione oſtenſum eſt,ergo.Item ꝙ̃ neceſſe eſt minorata neceſſitate attrahi aerem minoris ꝗtitatis & rarius tã neceſſe eſt ipſum attrahi tardius.ſimilis.n.vtrobiqꝫ eſt ratio vt patet intuenti . Item ſic ſe videtur habere velocitas ad neceſſitatem auctam.ſicut tarditas ad diminutam,ſed aucta neceſſitate creſcit velocitas ſtante fortitudine,ergo ipſa diminuta creſcit tarditas. Tertia concluſio.Licet ita ſit,vt ponit concluſio præcedens, non tamen decreſcente neceſſitate ſtante fortitudine &c.æque perceptibiliter vel ſenſibiliter hæ differentiæ acquiruntur. Hæc concluſio patere poteſt ex his quæ in pręcedenti quæſtione de augmento magnitudinis velocitatis & frequentiæ dicta ſunt.ſicut.n.creſcente neceſſitate magnitudo fit ſenſibiliter maior prius ꝙ̃ velocitas ſenſibiliter maioretur , & prius velocitas ꝙ̃ ſpiſſitudo propter magnitudinem alijs paribus eſſe facilius perceptibilem velocitate, & velocitatem ſpiſſitudine, probabiliter deductum eſt,ita econtra in diminutione neceſſitatis prius notabilr̃ creſcit paruitas ꝙ̃ tarditas,& prius tarditas ꝙ̃ raritas. Et ex hoc concludi poteſt probabiliter concluſio reſponſalis ad quæſitũ.ꝙ ex corde frigidiori temperato prius apti ſunt prouenire pulſus ſenſibiliter minores cõpetentibus ꝙ̃ tardiores aut rariores ſtante fortitudine virtutis &c.Hanc concluſionem uidetur Gal.intellexiſſe in littera. Et petes hoc & alia tacta in pręcedenti concluſione concludi poſſunt plura corrolaria conſequenter circa hanc materiam ſubſtinenda. Primum corrolarium. Per quęcunqꝫ gradum neceſſitatis ſupra temperamẽtum additum augetur magnitudo , per eundem augetur vel apta eſt augeri velocitas & ſpiſſitudo ſtante fortitudine &c. & econuerſo. Secundum corrolarium. Per quęcunque gradum neceſſitatis diminutæ citra temperamentum deperditur frequentia,per eundem deperditur vel apta eſt deperdi velocitas & magnitudo,& econuerſo. Tertium corrolarium. Ad cuiuſcunqꝫ gradus neceſſitatis acquiſitionem vel deperditionem vltra vel citra temperamentum conſequitur ſenſibilis varietas in differentijs pulſus iam dictis prius conſequitur ſenſibile augmentum vel decrementum magnitudinis quàm velocitatis : & prius velocitatis quàm ſpiſſitudinis. Quartum corrolarium . Contingens eſt ex corde frigidiori temperato prouenire pulſum ſenſibiliter minorem , non tamen ſenſibiliter tardiorem aut rariorem temperato. Quintum corrolarium . Si per augmentum neceſſitatis in corde multum frigidiori temperato acquiratur magnitudo velocitas & ſpiſſitudo pulſus tanta quanta in temperato prius deſinet pulſus eſſe tempera-

ſenſibiliter rarior q̃ tardior, & prius tardior ſenſibiliter q̃ minor. Sextum corrolarium, licet ita ſit nõ tamẽ prius per huius neceſſitatis augmẽtum acquireẽ temperies in magnitudine q̃ in uelocitate vel ſpiſſitudine, nec econuerſo, ſed æque primo. Hęc omnia corrolaria ſequuntur ex poſitione, vt patet intuenti fundamentum eius, ſuppoſitis tamen ſemper alijs paribus cũ cõſtãoa uirtutis et obediẽtia inſtrumẽti.

Contra tamen hanc poſitionem pl̃es & non paruæ difficultates inſurgunt. Prima eſt, ꝙ hæc põ recitata in p̃ceden ti quæſtione expreſſe videtur contra ſententiam omniũ auctorum ponentium ꝙ per augmẽtũ neceſſitatis prima differẽtia quæ acquiritur in pulſu eſt magnitudo. ſecunda velocitas. & tertia ſpiſſitudo. Econtra vero per eius decrementũ prima quæ depꝑditur eſt frequentia. ſecunda uelocitas. & vltima magnitudo, & ꝑ conſequens prima quæ per diminutionem neceſſitatis acquiritur eſt raritas. ſecũda tarditas. & vltima paruitas, quod expreſſe aduerſatur poſitioni. Item

Auicẽ. pro illo videtur auctoritas Aui. 2. primi. cap̃. de his quæ prouenient ex cauſis contentiuis pulſuum, dum inquit. Virtus nãq; cum priuatione neceſſitatis non multũ minuit ex ęquali, quoniam a diaſtole prohibentem non habet &c. vbi velle videtur ꝙ ſtante virtute & diminuta neceſſitate modicũ minoratur pulſus propter quod oportet ipſum multum tardari & rariorem fieri, & per conſequens per diminutionem neceſſitatis maior acquiratur tarditas & raritas q̃ paruitas io pulſu, cuius oppoſitũ innuit poſitio. Et ꝓ iſto videtur ſententia Gal. in lib. de diſn͠a. c. de proportione motus anhelitus ad motũ pulſus & eorum cauſis, dum inquit. Similiter autem & ſi minorata fuerit quę ſecundum naturam caliditas alijs cauſis impermutatis adhuc paruam tardã et raram neceſſarium eſt fieri inſpirationem, ſed parum quidem ei q̃ ſecũdum naturã minorem, multum vero tardiorem, pl̃imũ vero rariorem, vbi Gal. expreſſe uidetur innuere per minorationem neceſſitatis alijs cauſis contentiuis non permutatis fieri pulſum parum minorem naturali pulſu preexiſtente & multum tardiorem & maxime rariorem, et per conſequens per decrementum neceſſitatis maior & notabilior acquiritur tarditas quàm paruitas, & iterum maior raritas quàm tarditas. Et hoc clarius confirmat ſequens litera dum ſubiungit. Robuſta enim exiſtente virtute non contingit multo minorem fieri diaſtolem. Item ſtante fortitudine uirtutis &c. creſcit ſimul in aliquo pulſu magnitudo tarditas & raritas, ergo &c. aſſumptum colligitur ſecundo

Auic. primi. c. de pulſu balneatorum. vbi innuitur ꝙ ex balneatione in aqua frigida ſi frigiditas non penetrauerit coadunatur calor & creſcit magnitudo in pulſu et minuitur velocitas & ſpiſſitudo. Inquit eoim. Et ſi non penetrauerit immo calorem coadunauerit augmentabitur fortitudo & creſcet parũ & minuetur velocitas & ſpiſſitudo. Confirmatur idem, quãtũcunq; virtus fuerit fortis & obediens inſtrumentum ex letitia ſuperueniente creſcit in pulſu magnitudo tarditas & raritas, ideo &c. aſſumptum colligitur ſecunda primi. c. de iudicijs pulſuum accidentium aoimæ, vbi innuitur pulſum letitiæ eſſe magnum cum leuitate & attinere raritaõ &

Gal. Letitiæ pulſus. tarditati. Et Gal. in libello de differentijs pulſuum idem aſſeruit. dum inquit. Letitia uero pulſus eſt magnus et tardus et rarus. Secunda difficultas eſt, quia in præcedenti põne dicebatur ꝙ creſcente inobedientia inſtrumenti ſtãre fortitudine & neceſſitate fit pulſus minor velocior & ſpiſſior. Contra minorata proportione mouẽtis ad reſiſtẽtiam cum alijs paribus prouenit motus tardior ſed creſcente inobedientia inſtrumenti, potentia & neceſſitate manentibus, minoratur proporrio potentiæ mouentis ad reſiſtentiam, ergo &c. Conſimiliter poteſt argui de debilitate virtutis, hac. n. creſcente cum alijs paribus decreſcit proportio virtutis mouẽtis ad inſtrumentum mouẽdum, ergo tardior proueniet motus, & ꝑ cõſequens nõ fit pulſus uelocior. Tertia difficultas eſt hæc. ſit pulſus ſor. temperatum ſenſibiliter maior velocior & frequentior pulſu platonis, cuius cor ſit frigidum in ſecundo. & ſit vtrobiq; virtus fortis et inſtrumentũ obediẽs & ꝑmutetur diſpõ ſor. ad diſpõnẽ oino ſilẽm diſpõni platonis. Et patet ꝙ aliq̃n erit pulſus ſor. maior ſenſibiliter pulſu pl̃onis q̃n non erit eodem ſenſibiliter uelocior nec frequentior, cum ergo prius erat eodem ſenſibiliter velocior & frequentior, ſequitur ꝙ in eo magis ſenſibiliter minoratur velocitas & ſpiſſitudo q̃ magnitudo, cuius oppoſitum ponit põ. Item in caſu poſito prius apparebit pulſus fortis ęqualis pulſui pl̃onis in tarditate & raritate q̃ io magnitudine, ergo prius apparebit varietas velocitatis & frequentiæ q̃ magnitudinis. Item decreſcente neceſſitate vſq; ad temperamentum in corde caſo, ex quo proueniunt pulſus maiores velociores & frequẽtiores pulſibus temperati, prius acquiritur ſenſibiliter raritas q̃ tarditas. & prius tarditas q̃ paruitas: ſed ſic permutantur per omnia differentiæ pulſus ſor. in caſu dubij, ſicut cordis calidi iam ſignati, ergo prius acquiretur ſenſibus raritas q̃ tarditas: & iterum tarditas q̃ paruitas, quod eſt oppoſitum poſitionis. Ad primam illarum dicitur ꝙ auctores ponentes per augmentum neceſſitatis primo acquiri magnitudinem &c. non plus uoluerunt niſi ꝙ prius perceptibiliter creſcit magnitudo, conſequenter velocitas, & vltimo ſpiſſitudo, his differẽtijs ſenſibiliter uariatis ꝑꝑ augmẽtũ neceſſitatis. Cũ quo tamen ſtat has differentias ſimul & æque ꝓportionabiliter variari. Econtra uero diminuta neceſſitate prius acquiſita. primo acquiriẽ raritas. i. prius deſinit ſpiſſitudo eſſe ſenſibiliter maior q̃ velocitas & prius velocitas q̃ magnitudo. Exẽpli gratia. ſigneẽ magnitudo pulſus temperaõ per ſex, uelocitas per quinq; et ſpiſſitudo vt quatuor. licet. n. hæ differentiæ non ſint comparatione proprie dicta proportionabiles ſecũdum magnitudinẽ & paruitatem eorum proportionales tñ ſunt in hoc ꝙ eſt eſſe facilius aut difficilius perceptibile. Creſcant ergo per augmentum neceſſitatis magnitudo velocitas & ſpiſſitudo ad duplũ, quia ſiat magnitudo vt. 12. velocitas vt. 10. ſpiſſitudo ut. 8. Et patet ꝙ in tali augmẽto neceſſitatis prius ſenſibiliter maiorabiẽ magnitudo q̃ uelocitas, eo ꝙ maior & perceptibilior exceſſus acquiritur, & ſimiliter velocitas q̃ ſpiſſitudo, econtra uero facta illarum differentiarum deperditione prius ſenſibiliter maiorabitur magnitudo q̃ uelocitas & uelocitas q̃ ſpiſſitudo, eo ꝙ ęquali tp̃e maior & notabilior magnitudinis q̃ uelocitatis exceſſus & uelocitatis q̃ ſpiſſitudinis deperdetur. Cum quo tamen ſtat ꝙ prius deſinet ſpiſſitudo ſenſibiliẽr excedere ſpiſſitudinẽ tẽperatã q̃ uelocitas uelocitatẽ, & itẽ prius deſinet uelocitas ſenſibiliẽr excedere uelocitatẽ tẽperatã q̃ magnitudo magnitudinẽ, remanebit. n. pulſus ultimo ꝑ tp̃s ſenſibiliter magnus & nõ ſenſibiliẽr uelox aut frequẽs reſpcũ tẽperati. Hoc itellexerũt auctores dicẽtes ꝑ decremẽtũ neceſſitatis prius acq̃ri raritatẽ oel depꝑdi ſpiſſitudinẽ. ſcd̃o tarditatẽ et depꝑdi uelocitatẽ. ultimo ꝑuitatẽ & deperdi magnitudinẽ. Ad cõfirmationẽ primã diciẽ ꝙ uirtus aut cũ diminutione neceſſitatis nõ multũ minuit ex ęquali. i. nõ cauſat pulſum multũ minorẽ tẽperato ꝑ cõparaõnẽ ad duritiẽ ſiue inobediẽtiã inſtrũ, a qua cæteris paribus prouenit maior minoratio pulſus q̃ a diminutione neceſſitatis ſtante uirtute &c. & declaratũ eſt ſecunda primi. p̃alle. c. ubi oſtenditur hunc textum confirmare hãc poſitionem: Ad ſecundam cõfirmationem dicitur ꝙ ille textus Gal. q̃tum ad primã partem ſonat pro iſta põne, dũ dixit. ꝙ minorata quę ſecundum naturam caliditatem neceſſe eſt paruam tardam & raram fieri inſpirationẽ, hic enim clare innuit per augmentum frigiditatis paruitatem & raritatem ſimul acquiri. Sequens autem textus apud me eſt taliter exponendus. Sed parum quidem, ſcilicet minorata neceſſitate, ei, ideſt ab eo pulſu uel neceſſitate pulſus, qui ſecundum naturam minorem faciet pulſum & ſupple primo notabiliter, multum uero minorata faciet cum hoc tardiorem, ſcilicet ſeoſibiliter, plurimum vero, ſcilicet minorata faciet pulſum ſenſibiliter rariorem, ergo hic textus non repugnat poſitioni. Quod autem ſubiungitur quòd robuſta exiſtente virtute non contingit multo minorem fieri &c. verum eſt reſpectu illius qui proueniret a

virtute

virtute nõ robuſta ſed debili vt innuat hic comparationem paruitatis conſequentis debilitatem virtutis ad paruitatem conſequentem decrementum neceſſitatis. Textus ergo ille de quo multi faciunt magnum feſtum non obuiat poſitioni. Ad aliam cõfirmationem dicitur a quibuſdam ꝙ illa littera eſt ſic exponenda. Et ſi non penetrauerit.ſ.frigiditas, augmẽtabitur fortitudo & ille creſcet paruum.ſ.fortitudo pulſus & minuetur velocitas & ſpiſſitudo, quia aliqualiter videtur diminuta neceſſitas per frigiditatem balnei. Hæc ratio non ſatisfacit. Ideo aliter dicitur ꝙ ſi non penetrauit &c. intrinſecus adunato & confortato calore augmentabitur fortitudo, & creſcet.ſ.magnitudo in pulſu, creſcet etiam velocitas & ſpiſſitudo & minorabitur reſpectu præexiſtentis velocitatis & ſpiſſitudinis, minuetur tamen uelocitas & ſpiſſitudo.i. diminute augebitur reſpectu magnitudinis, ſed continget fieri pulſum ſenſibiliter maiorem, non tamen velociorem. & frequentiorem. Et hæc non repugnant poſitioni vt patet. Et conſonat hæc reſponſio ſententiæ Gal. in commento pulſuum.ca. de pulſu balneatorum. Conſimiliter reſponderi poteſt ad aliam confirmationem. Ad ſecundam difficultatem quicquid alias dixerim conceditur ꝙ minorata proportione mouentis ad mobile cum alijs paribus prouenit motus tardior. In propoſito autem non ſunt cætera paria propter aliam eſſe virtutis applicationem ad mouendum arteriam ipſa facta inobediente ad motum, ideo nõ oportet motum prouenire tardiorem, ſed poteſt eſſe velocior. Ad tertiam difficultatem admiſſo caſu conceditur ꝙ aliquãdo erit pulſus for. ſenſibiliter maior pulſu pla. q̃uis pro tunc nõ ſit eodem ſenſibiliter velocior aut frequentior. ſed negatur cõſequentia, cũ concluditur ꝙ magis ſenſibiliter minorabitur velocitas & frequentia q̃ magnitudo, licet.n. citius deſinet pulſus for. eſſe ſenſibiliter uelocior & frequentior pulſu pla. q̃ deſinet eſſe eodem ſenſibiliter maior, ſtat tamen cõtinue magnitudinem magis ſenſibiliter minorari propter continue notabiliorem eius exceſſum deperdi, vt declaratum eſt ſupra. Ex quo ſequitur hanc conſequentiam non valere.a. pulſus eſt ſenſibiliter maior velocior & frequẽtior pulſu.b. & per cõtinuam illarum differentiarum deperditionẽ prius deſinet eſſe ſenſibiliter ſpiſſior & velocior q̃ maior, ergo prius ſenſibiliter deperditur eiuſdem frequentia & uelocitas q̃ magnitudo. Et per idem rñdetur ad cõfirmationẽ primã negãdo conſequentiam, vt patet intuenti. Ad aliã cõfirmationẽ dicitur ꝙ decreſcente illa neceſſitate non prius ſenſibiliter acquiritur raritas & tarditas q̃ paruitas niſi ad ſenſum datum in reſponſione ad primam difficultatem.

Pulſus neceſſarius duplex.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ in magnitudine pulſus melius ſatisfacit virtus neceſſitati auctæ ſupra temperamẽtum q̃ p aliquã aliã differentiam, neceſſitati cũ diminutæ melius per paruitatem. Et dicitur ulterius ꝙ licet per magnitudinem fortius & maius fiet refrigerium alijs paribus, non tamen neceſſario melius neceſſitate.n. diminuta refrigerium factum per magnitudinem poſſet eſſe deterius, vt patet ex dictis. Ad ſecundum conceditur conſequens illud, licet apud me ſtãte fortitudine virtutis & obedientia inſtrumenti non ſic concedendum. Admittitur ergo caſus & negatur illa conſequẽtia. in q̃libet pulſatione deſcribit.a. arteria minus ſpatium q̃.b. ergo pulſus.a. eſt tardior cũ alijs additis in argumẽto. Et hoc penes poſitionem tenentẽ velocitatẽ pulſus eſſe attendendã penes breuitatem tpis totalem ſyſtolẽ vel diaſtolẽ arteriæ menſurantis, tũc.n. ſiue ſpatium maius ſiue minus deſcripſerit, dũ tñ illud fuerit in æquali tpe pulſus denominabitur æque velox. Apud autem põnem tenentem velocitatem pulſus attendi penes magnitudinem ſpatij in comparatione ad tempus admiſſo caſu negãda eſt illa conſequẽtia. Æque frequẽs eſt pulſus arteriæ.a. ſicut.b. et ecõtra, ergo quotiẽs pulſat.a. pulſat.b. & econuerſo, non.n. menſuratur frequentia pulſus penes numerum pulſationũ: ſed penes breuitatem tpis cadẽtis inter diaſtolem & ſyſtolem vt patet. Ad tertium negatur aſſumptum niſi ad ſenſum declaratum in quæſtione. Et

cõſimiliter dicitur ad probationem eius, admiſſo.n. caſu dicitur ꝙ nec per deperditionẽ.c. deperdet ſola ſpiſſitudo &c. immo per cuiuslibet illorum graduum deperditionem partialiter deperdetur magnitudo velocitas & frequentia ſicut per cuiuslibet illorum acquiſitionem acquirebatur. Et per idem patet rñſio ad confirmationem. Ad quartum conceditur illud ad quod deducit argumentũ. Ex his patet rñſio ad quintum ſextum & ſeptimum. Quãr aũt ſit Gal. littera interpretãda patuit in põne. Ex quibus patet ulterius quintam ſuppoſitionem p̃miſſam in primo articulo, licet ſit cõis nõ eſſe ut uerba ſonant concedendam, ſed ad ſenſum datũ in tertia põne ulterius fallax eſſe mediũ primæ põnis aſſumptum ad probandum primam concluſionem eius.ſ. ꝙ magnitudo eſt differentia proportionabilior &c. Si.n. per magnitudinem intelligatur magnitudo diſtincta cõtra mediocritatem magnitudinis pulſus.ſ. excedens temperamẽtum in magnitudine, patet aſſumptum non eſſe uerum. Si autem intelligantur indifferenter quælibet pulſus magnitudo contra alias differentias diſtincta potius concludit oppoſitum. Ex hoc.n. ꝙ magñitudo eſt differẽtia uirtuti proportionabilior ad ſatisfaciendum neceſſitati, probabiliter apud me concluditur ꝙ ſecundum exigentiam et uarietatem neceſſitatis ſtãte uirtute &c. uariatur magnitudo, et per conſequens creſcit creſcente neceſſitate & minoratur decreſcente, & ſi ſic non tarde dimittit uel uariat uirtus magnitudinẽ uariata neceſſitate, ſed æque primo, cuius oppoſitum probare nititur iſta poſitio. Et ex his patet inſufficientia argumentorum ſecundi modi reſpondendi ad quæſitum, non enim plus arguunt niſi ꝙ q̃cito neceſſitas minoratur citra temperamentum ſit pulſus minor, non tamen concludit pro tunc nõ acquiri tarditatem & raritatem in pulſu ſimul cum paruitate ſtante fortitudine &c.

Quæſtio. xxvij.

VTRVM Dum dilatatur cor omnes arteriæ eiuſdẽ corporis conſtringantur. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo, quia tunc eiuſdem cordis omnes arteriæ tempore dilatationis ſimul dilatarentur & tpe conſtrictionis cõſtringerẽtur, cõſequẽs falſum, eo ꝙ nõ in omnibus arterijs eiuſdem corpis in æquali tpe inſurgit neceſſitas dilatandi æqualiter uel conſtringendi, ſed nõ dilatãtur niſi huiuſmodi neceſſitate inſurgente, ergo non in eodẽ tpe dilatãtur uel conſtringuntur oẽs. probatur maior, quia in arterijs cordi propinquis eſt multo maior neceſſitas q̃ in diſtantibus a corde &c. Confirmatur, neceſſitas euentandi arteriæ aortæ in loco propinquo non minus excedit neceſſitatem arteriæ pedis q̃ neceſſitas cordis calidi in primo neceſſitatem cordis tẽperati, ſed neceſſitas cordis calidi in primo cauſat pulſum minorem uelociorem & frequentiorem pulſu temperati ex præcedente q̃one, ergo ex neceſſitate arteriæ aorti pulſus erit maior velocior & frequentior pulſu arteriæ pedis et per conſequens non ſemp tpe dilatationes ſimul dilatabuntur & conſtrictionis conſtringentur. Item ſuppono ex cõi põne ꝙ in corpe uniformiter ſano pulſus arteriæ aorti eſt maior pulſu arteriæ pedis vel membri alterius frigidioris, ſed non uelocior nec frequentior, & ſit ſpatium quo eleuatur arteria pedis ſubduplum ad ſpatium quo eleuatur arteria aorti, & ſequitur quòd cum ambæ æque velociter præciſe dilatentur in duplo citius perficitur dilatatio arteriæ pedis quàm aorti, & per conſequens in duplo citius incipit quies poſt diaſtolem, vel ergo in eodem inſtanti præciſe incipiet conſtringi aut citius incipiet conſtringi arteria pedis, vel econtra. Si primum ſequitur quòd longior eſt quies inter diaſtolem & ſyſtolem arteriæ pedis q̃ aorti, & per conſequens erit pulſus eius rarior, quod eſt contra ſuppoſitum. Si dicitur ſecundum vel tertium ſequitur per tempus conſtringi arteriam pedis arteria aorti quieſcente, vel econtra, quod repugnat quæſtioni. Secundo principaliter arguitur, dũ arteria conſtringitur aere frigido in ea contento euacuatur ipſum pellendo in cor, cum ergo non ſubito nec ſimul totus aer in arteria contentus extra arteriam pellatur in

cor,ſed de parte diſtantiori a corde ad partem propinquiorem cordi ſucceſſiue moueatur, ſequitur ꝙ dum pars arteriæ a corde diſtantior aere frigido euacuatur, pars cordi propinquior eundem recipit, & eo repletur, ſed quandocunq; arteria repletur ipſa dilatatur, quandocunq; conſtringitur euacuatur, ergo tempore quo pars una conſtringitur altera dilatatur, & econtra. Tertio arguunt ſophiſtæ. ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur arteriam aliquam tempore dilatationis ſecundum omnes eius partes æqualiter eleuari. Q. ſi conceditur. Contra. Ex iſto ſequitur dabile eſſe vacuum uel motũ localem ſubitum. arguitur conſequentia, ponendo. a. arteriam nunc incipere ſecundum quamlibet eius partem æqualiter eleuari. Et patet ꝙ vel immediate poſt hoc inſtãs erit quælibet pars arteriæ repleta vel non. Si primum cum quilibet aer diſtet a centro arterię per pedalem diſtantiam, gratia exempli. ſequitur pedalem diſtantiam immediate poſt hoc iſtans ſecundum ſe totam fore pertranſitam, & per conſequens ſubito. Si dicitur ſecundum cum quælibet eius pars immediate poſt hoc erit dilatata quæ non immediate poſt hoc erit repleta, & per conſequens vacua. Quarto ſequeretur ꝙ in febribus putridis eſſet diaſtole arteriarum velocior ſyſtole earũdem, & econuerſo in ephemeris ſyſtole. ſ. uelocior diaſtole, contra ſententiam omnium auctorum. arguitur conſequentia, quia ſi quæſtio eſt vera ſyſtole cordis & diaſtole arteriæ ſibi inuicem correſpondent, & econtra diaſtole cordis & ſyſtole arteriæ ſic ꝙ eodem tempore adęquate menſurantur, & ſi ſic ęque velox eſt ſyſtole cordis ſicut diaſtole arterię, & diaſtole ſicut ſyſtole, ſed uelocior eſt in putridis ſyſtole cordis ꝙ̃ diaſtole eiuſdem, ergo velocior eſt in eiſdem diaſtole arteriæ ꝙ̃ ſyſtole eiuſdem. Conſimiliter viceuerſa arguitur in ephemeris, æque uelox eſt diaſtole cordis in ephemeris ſicut ſyſtole arteriæ ad ſenſum datũ, & æque uelox eſt ſyſtole cordis ſicut diaſtole arteriæ, ſed in ephemeris velocior eſt diaſtole cordis ꝙ̃ ſyſtole cordis, ergo velocior eſt ſyſtole arteriæ ꝙ̃ diaſtole eiuſdem. Quinto ſtante temperamento in corde & arterijs dilatationi cordis correſpondet conſtrictio arteriarum. & econtra, ergo corde ad frigidum lapſo exiſtente & arteria ad calidum dilatationi cordis non correſpondet arteriæ conſtrictio, nec econtra. cõſequentia tenet, quia corde lapſo ad frigidum eſt eius diaſtole minor tardior & rarior, arteria vero ad calidum lapſa maior velocior & frequentior. Sexto communiter arguitur, quia vltimus motus cordis eſt conſtrictio cui non correſpondet dilatatio arteriarum, eo ꝙ tunc in arterijs non eſt virtus pulſatilis, ergo &c. aſſumptum colligitur in libro de morte & vita. vltimo expirant morientia. Vltimo. ad idẽ videtur auctoritas Ariſt. in libro de vita & morte. dum inquit. Et pulſant venæ omnes ſimul inuicem propter ortas eſſe omnes a corde. mouet autem ſemper, quare & ille ſemper & ſimul inuicem quando mouetur cor &c. Et Gal. in libro de pulſibus ad Teucrum. Omnes quidem arteriæ pulſant eodem tempore & alternatim ſibi inuicem & cordi, ut ex vna earum poſſint de omnibus ſyllogizari & argumentari. Et in libro de vtilitate pulſus. Ad inſtar cordis mouentur arterię, Vnde & Haly. 7. theoricæ. Cor & venæ pulſatiles vno mouentur motu, vnoquoq; modo in vno tempore & eorum motus alterius alteri æqualis, nec alius motus aliũ præcedit in omnibus habitudinibus intantum vt ex vno omnium capiatur per collationem ſcientia. Idem expreſſius ſenſit Haly in hoc ſecundo dum inquit. Quando dilatatur cor dilatantur omnes arteriæ corporis ſimul, et quando cõſtringitur conſtringuntur omnes ſimul. Et pro iſto uidetur experimentum, ſiquis. n. manũ lateri ſiniſtro applicet in directo cordis, ſimul ꝑcipiet percuſſionẽ cordis & arteriarũ.

Auic. Ad oppoſitum eſt communis medicorum ſchola. Vnde prima primi. doctrina ſexta quarto cap. virtus uitalis ſimul conſtringit & dilatat, mouet ergo ſimul duobus motibus contrarijs. notum eſt autem ꝙ nõ mouet cor ſimul duobus contrarijs, quia. ſ. unum dilatando & reliquum conſtringendo. Et idem ſenſit Gal. tertio virtutum naturalium. 13. cap.

illa parte. Omnibus quidem particulis trahere quod congruum & quod amicum &c.

In iſta quæſtione præmittentur quędam notabilia. ſecũdo concluſiones de quæſito

Venæ differentia mlti-plex ab arteria.

Qantum ad primum ſciẽdum eſt primo penes auctores uenam et arteriam multipliciter adinuicem differre. primo, quia in arteria eſt virtus pulſatilis, in uena autem contra arteriam diſtincta non. ſecundo, quia arteria componitur ex duabus tunicis, vena vero ex vnica, exceptis vena arteriali & arteria venali. Habet. n. vena arterialis duas tunicas, arteria vero uenalis vnam. Differunt tertio, quia in arteria plurimus ſpiritus continetur, ſanguis etiam in ea contentus eſt ſubtiliſſimus & puriſſimus. In vena autem parum de ſpiritu continetur et ſanguis in ea contentus eſt impurior. Fuit autem neceſſarium arteriam duas habere tunicas. primo, quia motui pulſus continue ſubijcitur, ne forte ex hoc facile frangeretur. ſecundo, quia eius eſt continere & deferre ſubſtantiam ſubtiliſſimam. ſ. ſpiritum, ne ergo facile euaneſceret ordinauit ei natura duplicem tunicam. In vena autẽ huiuſmodi neceſſitas non incumbit. Ex quibus patet differentia quarta ſumpta ex parte finis & operationis, quia uena ordinata eſt finaliter ad ſanguinem & ſpiritum naturalẽ ſubſtantiæ groſſioris deferendum. Arteria vero ad deferẽdum ſanguinem purum & ſpiritum vitalem membris & aerem calidum & fumos capinoſos expellendum, propter quod Concil. 46. differentia taliter diſtinxit. Arteria eſt membrũ neruoſum a ſiniſtro cordis uentre ortum, in eius ſubſidium motu contrario motum, in longum rotundũq; protenſum, duplici tunica velatum, vitæ mediantæ ſanguine & ſpiritu in aliud corpus delatiuum. penes quam deſcriptionem patet arteriam venalem non proprie arteriam denominandã. Venam vero differentia. 47. ſic diffinit. Vena eſt corpus paniculare oblongum rotundum vna tunica conſeruatum, ſanguinis & ſpiritus naturalis in nutricationem ordinatorũ contentiuum, penes quam deſcriptionem patet uenam arterialem non eſſe venam proprie nominandam. Secundo eſt ſciendum. quandoq; in corde & arterijs neceſſitatem mundificandi, & per conſequens dilatandi & conſtringendi eſſe uniformes ſiue proportionales, quandoq; uero non. Exemplum primi. ſicut in corpore uniformiter ſecundum omnia membra diſpoſito: puta uniformiter temperato uel lapſo a temperamento. Exemplum ſecundi. ſicut ſi alicuius corporis eſſet cor calidũ & alia membra frigida. uel ecõtra, tunc enim neceſſitas euentandi & mundificandi cordis & aliorum membrorũ non ꝓportionarẽtur ad inuicẽ, ut patet intuenti. Tertio præmittendum eſt, ꝙ licet motus pulſus arteriarũ ſit cordi & operationibus cordis naturaliter ſubordinatus, non tamen pręciſe ſecundum exigentiam neceſſitatis euentandi cordis diſponitur arteriarum motus, nõ enim ſolum oportet calorem cordis per aerem attractum ab arterijs euentari, ſed etiam ipſarummet arteriarum & aliorũ membrorum, vt experimento patet in partibus noſtri corporis phlegmonem aut aliam puſtulam calidam patientibus, in quibus pro tunc experimur pulſum maiorem uelociorem & frequentiorem ꝙ̃ in partibus alijs naturaliter ſe habentibus. Et colligitur hoc notatum in commento pulſuum pluries. & ſecunda primi expreſſius. ca. de pulſibus cõplexionum. Quarto præmittendum eſt ꝙ motus dilatationis cordis & arteriarum eſt ad attractionem finaliter ordinatus, conſtrictionis uero ad expulſionem. Cor. n. dum dilatatur recipit ab arterijs aerem frigidum. Arteriæ uero per motum dilatationis earum a corde recipiunt aerem calefactum & fumum ſpiritum & ſanguinem toti delegandum, ab extra uem & a pulmone aerem frigidũ ad cor tranſmittendum. Cor uero per eius conſtrictionem expellunt in arterias iam dicta corpora, arteriæ uero per motum conſtrictionis expellunt, quod per diaſtolem recipiunt. ſ. aerem frigidum ad cor ſpũm & ſanguinẽ ad mẽbra, & ad extra uero & ad pulmonem aerem calefactum et fumum capinoſum.

Cõcil. & arteria.

Venæ diffõ ſecũdum. Cõcil.

Quinto præmittendum eſt ꝙ quandocunq; unum membrum

brum naturalr ab alio recipit & attrahit & reliquū in aliud
naturalr expellit, melius ꝑficit attractio attrahētis cōcurrē-
te ſimul expulſione membri a quo attrahit q̄ illa nō cōcur-
rēte alijs paribus. & ecōtra melius ꝑficit actus expulſionis
concurrente attractione eius ad quod ſit expulſio. Et colligi
tur hoc notatum. 3. virtutum naturalium. alleg. cap̄. & ſecū
do pluries. quod quidem intelligendum eſt in attractioni-
bus & expulſionibus mere naturalibus. Vltimo præmit-
tendum eſt ꝙ tam in corde q̄ in arterijs neceſſitas mundifi
candi & conſtringendi eſt quandoq; æqualis neceſſitati &
euentandi & dilatandi. quandoq; vero inæqualis ſic ꝙ ne-
ceſſitas dilatandi ſuperat neceſſitatē conſtringendi, vel ecō
tra, de quo plene videbitur in quæſtione ſequenti.

Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima
concluſio. Non neceſſario dum dilatatur cor omnes eiuſdē
cordis arteriæ couſtringuntur, vel econtra. Colligitur hæc
concluſio ſecunda primi. c. de pulſibus complexionum. Et
probatuř ſic. Contingens eſt inſurgente neceſſitate cordis
diaſtolem promouente inſurgere neceſſitatem dilatandi in
arterijs. Sed hoc poſito ſimul mouebunť cor & arteriæ mo
Auicē. tu dilatationis ſtante &c. aſſumptum arguitur, quia ſtante
in corde & arterijs neceſſitate proportionali, inſurgente ne-
ceſſitate dilatandi cor, inſurgit neceſſitas conſtringendi arte
rias, ergo ipſis oppoſito modo ſe habentibus contrario mo
do inſurgent huiuſmodi neceſſitates & contrario modo mo
uebuntur hæc membra. & per conſequens &c. Poteſt etiā
hæc concluſio virtualiter colligi ſecunda primi. cap̄. de pul
ſibus apoſtematum. & in commento pulſuum. eodem. ca.

Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ contingens eſt ſyſtolante
vna arteria alteram dilatari. & econtra. Ex quo ſequitur
nō omnes arterias tempore dilatationis ſimul dilatari nec
conſtrinctionis conſtringi. Et colliguntur hæc eadem locis
præallegatis. Secunda concluſio. Non ſemper in corde &
arterijs neceſſitate proportionali exiſtente aut corpore vni-
formiter ſano vel lapſo dum cor mouetur motu dilatatio-
nis arteriæ mouētur motu conſtrictionis. Probatur ſic. ſtat
cor moueri motu dilatationis qeſcētibus arterijs, ergo etc.
aſſumptum probatur. Ponendo tam in corde q̄ in arterijs
maiorem eſſe neceſſitatem mundificandi q̄ euentandi, pro
pter quod vtriuſq; ipſorum multo ſit velocior ſyſtoles q̄
diaſtoles. Et patet ꝙ tardius complebitur diaſtoles cordis
q̄ ſyſtoles arteriarū, ideo per aliquod tempus tardius quo
toto tempore dilatabitur cor quieſcentibus arterijs: ergo. ꝓ
batur. aſſumptum, quia ſi vtrobiq; neceſſitas euentandi &
neceſſitas mundificandi eſſent ęquales & vniformes in eo-
dem tempore adæquate perficeretur diaſtoles cordis & ſy-
ſtoles arteriarum, ſed nunc tardius complebitur diaſtoles
cordis q̄ tunc compleretur et ſyſtole arteriarum citius alijs
paribus, ergo &c. Et per ſimile argumentum adduci poteſt
aliquando quieſcere cor in dilatato eſſe arterijs ſe actualiter
conſtringentibus, ſi foret econtra vtrobiq; maior neceſſi-
tas euentandi q̄ mūdificandi, propter quod proueniret dia-
ſtole velocior, vt patet intelligenti. Et ſi arguitur contra,
quia ſi arteriæ conſtringuntur pellunt in cor aerem frigidū
quo repletur cor: ſed quādocūq; cor recipit vel repletur tūc
dilatatur, ergo ſemper ſe conſtringentibus arterijs cor dila-
tatur. Similiter econtra ſi cor conſtringitur, aerem calidum
fumum &c. pellit in arterias, ergo arteriæ replētur, ſed quā-
docūq; replenť dilatantur, ergo &c. Pro his dicitur negan-
do conſequentiam illam, cor recipit aliquod corpus vel ali-
quo corpore repletur, ergo dilatatur. Contingit. n. non va-
riatis dimenſionibus corporis recipientis idem, quandoq;
magis, & quādoq; minus repleri, vt infra videbitur. Ter
tia concluſio. Licet ita ſit, vt ponit præcedens concluſio, in
caſu tamen eodem cuilibet cordis dilatationi totali corre-
ſpondet arteriarum conſtrinctio & conſtrictioni dilatatio.
Patet, quia licet in caſu illo motus cordis & arteriarum nō
æquali tempore menſurentur, nulla tamen totalis cordis di
latatio penitus abſoluitur a cōſtrictione arteriarum nec cō-
ſtrictio a dilatatione, vt patet intuenti. Quarta concluſio.
Communiter ponitur ꝙ neceſſario dum cor dilatatur arte
ria ad cor terminata mouetur motu dilatationis ſecundum
partem cordi continuam, & dum conſtringitur moueť mo
tu conſtrinctionis. Patet, quia ſecundum partem illam mo
uetur ad motum cordis. Quinta concluſio. Stante in cor-
de & arterijs ad ſenſum datum neceſſitate vniformi & ne-
ceſſitate mundificationis & euentationis vtrobiq; exiſten-
te æquali cum alijs paribus motus dilatationis cordis et cō
ſtrictionis arteriarum, & ecōtra ſibijnuicem adæquate cor
reſpondent. Perſuadetur hæc concluſio ſic. melius perficiť
actus expulſionis cordis dum conſtringitur arterijs eodem
tempore dilatatis, & actus attractionis eiuſdem dum dila-
tatur arterijs toto illo tēpore conſtrictis q̄ ambobus ſimul
dilatatis vel ſimul conſtrictis, ergo &c. conſequentia tenet,
eo ꝙ ſemper natura de poſſibilibus modis operatur. & pa-
tet aſſumptum, quia tunc ſimul concurrunt actus expulſio
nis membri expellentis & attractionis membri attrahen-
tis, ergo &c. Et tertiam concluſionem præcedentem puto
intellexiſſe auctores dicentes dilatato corde conſtringi arte
rias, & econuerſo. Penes ſecundam concluſionem & eius
probationem tenēda ſunt iſta corrolaria. Primū. Licet ne
ceſſitate mundificandi & euentandi in æqualibus exiſtenti
bus in corde & arterijs cum diſpoſitione totius vniformiť
ſana dilatatio cordis & arteriarum conſtrictio non æquali
tempore menſurentur nec eodem inſtanti terminentur, ſi-
mul tamen tempore hi motus inchoantur, Patet, quia dum
incipit cor conſtringi incipit pellere in arterias, cum ergo
in toto ſit neceſſitas vniformis & nihil ſit impediens dilata
tionem arteriarum, ſequitur ꝙ tunc incipiunt dilatari. Se-
cundum corrolarium. Quies ſequens dilatationem arteria-
rum in putridis minor eſt quiete ſequente ſyſtolem cordis
in eiſdem. Patet, quia citius terminatur cordis conſtrictio
q̄ arteriarum dilatatio, & pro eodem inſtanti incipit cor di
latari poſt conſtrictionem eiuſdē & arteria conſtringi poſt
dilatationem ex corrolario pręcedenti ergo &c. Tertium
corrolarium. Quies arteriæ ſequens conſtrinctionē eiuſdē
in putridis longior eſt quiete cordis ſequente dilatationem
cordis in eiſdem. Patet, quia tardius perficitur dilatatio cor
dis in putridis quàm conſtrictio arteriarum, & pro eodem
inſtāti poſt ſimul incipiunt cor & arteriæ moueri, ergo etc.

Quartum corrolarium eſt. Econtra contingit in epheme-
ris, quies enim cordis ſequens conſtrictionem eſt breuior
quiete arteriæ ſequente diaſtolem: Econtra vero quies
arteriæ ſequens conſtrictionem breuior eſt quiete cordis
ſequente diaſtolem eiuſdem. Ex quibus ſequitur in pu-
tridis breuiorem eſſe quietem arteriæ ſequente diaſtolem
quiete eiuſdem ſequentem conſtrictionem. Ecōtra vero in
ephemeris ſtat quietem ſequentem conſtrictionem breuio
rem eſſe quiete ſequente dilatationem. Conſimiliter per
omnia de diaſtole & ſyſtole dicendum eſt.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
negetur illa conſequentia. In arterijs propinquis eſt maior
neceſſitas q̄ in diſtantibus, igitur non in eodē vel in ęquali
tempore inſurgit neceſſitas dilatandi &c. vt poteſt patere
ex dictis in quæſtione præcedenti. Aliter etiam dici poſ-
ſet vt patebit ex ſolutione primę confirmationis. Ad quam
dici poteſt probabiliter ꝙ pulſus arteriæ aorti in loco cor
di propinquo eſt maior velocior & frequentior pulſu arte-
riæ pedis. Et hoc apud ponentem velocitatem pulſus eſſe
menſurandā penes magnitudinem ſpatij in comparatione
ad tempus. Imaginando ſpatium totalem, quod in vna pul
ſatione deſcribitur ab arteria aorti eſſe triplum ad totalē;
ſpatium deſcriptum ab arteria pedis in vna pulſatione, &
ꝙ in tempore in quo complet arteria pedis totalē eius dia-
ſtolem deſcribit arteria aorti ſpacium præciſe duplum ad
aliud, & ꝙ in tempore in quo quieſcit arteria pedis perficit
arteria aorti dilatationem, & cum hoc quietem ſequētem
illam, ita ꝙ ſimul tempore ambæ conſtringi incipiūt. Tūc
enim pulſus arteriæ aorti eſt maior vt patet. Similiter ve
locior, eo ꝙ inæquali tempore maius ſpatium deſcribit, vt

ſequitur ex caſu. Et eodem modo frequẽtior, quia inter diaſtolem & ſyſtolem cadit quies minor, vt etiam ex caſu ſequitur, ideo &c. Et hoc patet primo ſolutio ad aliam confirmationem. Patet ſecundo hanc conſequentiam non valere frequentior eſt pulſus arteriæ.a.q̃.b.igit̃ pluries pulſat arteria.a.q̃.b. Immo penes hanc imaginationem non repugnat eſſe aliquem pulſum alio frequentiorem, cuius tamen arteria in æquali tempore paucioribus mouetur motibus vel pulſibus, & plura alia ſuper hanc imaginatione concludi poſſunt. Poſſet etiam aliter reſponderi, vt colligi poteſt ex dictis. Ad ſecundum principale dicitur ꝙ licet aer de parte ad partem ſucceſſiue pellatur, & dũ vna pars eo euacuatur reliqua repleatur eodem, non tamen ſequitur dum vna pars conſtringitur alteram dilatari, quia cum hoc alio euacuatur. Ex quo patet aerem qui tempore conſtrictionis expellitur non per totam arteriam vniformiter expelli & ſi motus arteriæ fuerit vniformis. Ad tertium conceditur eſſe poſſibile aliquod ſpacium locale ſubito ſecundum ſe totum eſſe pertranſitum poſtq̃ eius nulla pars fuit pertrãſita, & ꝙ alicuius ſpacij ſecundum ſe totum pertranſeundi non prius erit pertranſita medietas q̃ totum. Ex hoc tamẽ nõ ſequitur aliquem motum localem eſſe ſubitum, ſed hęc conſideratio pertinet ad ſophiſtas. Ad quartum ex dictis patet ꝙ licet in putridis diaſtolæ arteriæ reſpondeat ſyſtoli cordis, non tamen adæquate correſpondet eidem, idõ negatur in putridis æque velocem eſſe diaſtolem arterię ſicut ſyſtolem cordis, negatur etiam in ephemeris æque velocẽ eſſe ſyſtolem arteriæ ſicut eſt diaſtole cordis. Ad quintũ ſatis patet ex dictis. Ad ſextum patet ꝙ viuente corde nõ exiſtente vita in arterijs non reperitur in arterijs & corde proportionalis vel vniformis neceſſitas nec aliæ cauſæ contentiuæ ſunt vtrobiq; proportionales quod requirit̃.

Ad auctoritatem Ariſt. dicitur ꝙ non plus voluit niſi ꝙ omnes arteriæ tempore dilatationis ſimul dilatantur, cum circunſtantijs tamen tactis in quæſtione, quo tempore cor conſtringitur, ideo pulſant ſimul corde pulſante propt' ortas eſſe a corde, ipſo tamen ſyſtolãte & ipſis diaſtolãtibus, & econtra. mouet autem eas cor quando conſtringitur ſpiritum & ſanguinem &c. ad ipſas pellendo. Conſimiliter dicit̃ ad auctoritatem Gal. omnes.n. arteriæ pulſant ſimul inuicem & alternatim cordi, quia conſtrictioni earum correſpondet dilatatio cordis: & econtra. & eſt gloſſa Concil. differentia ſuperius allegata. Et per idem patet ad aliam auctoritatem, quia ad inſtar cordis dilatantur & conſtringuntur arteriæ, non tamen ſimul dilatantur vel ſimul conſtringuntur. Conſimiliter ad auctoritatem Haly dicitur ꝙ ſimul mouentur & ſimilibus motibus mouentur: quia dilatatio dilatationi ſimilis eſt & conſtrictio conſtrictioni, nõ tamen ſimul dilatantur & cõſtringuntur. Vel dicitur ꝙ auctoritas Haly non eſt in hoc acceptanda, ſicut nec auctoritas Haly in commento. Ad experimentum vero ſoluitur ꝙ dum cor conſtringitur cum cuſpide percutit ad pectus, eo ꝙ tunc verſus pectus elongatur. dum vero dilatatur abbreuiatur ſecundum longitudinem, propter quod elongatur a pectore & non pertingit ad ipſum, ideo dum percutit pectus conſtringitur. quia ergo pro tunc percipitur arteriæ percuſſio, quæ dum percutit dilatatur, ſequitur ꝙ dum conſtringitur cor arteria dilatatur. Et ſic experimentum adductum contra quæſitum arguit veritatem quæſiti. Et colligitur hæc reſponſio a Gal. in introductorio pulſuum.

Quæſtio. xxviij.

VTRVM Ex aliqua diſpoſitione cordis vel arteriarum naturali vel præter naturam proueniat in pulſu diaſtole maior velocior aut frequentior ſyſtole, vel econtra. Arguitur multipliciter ꝙ non ſaltem maior. Primo. ſemper ſyſtoles & diaſtoles eiuſdem pulſus ſunt æquales. ergo etc. aſſumptum arguitur, quia ſemper eiuſdem pulſus ſyſtoles & diaſtoles ſunt motus contrarij ſuper eodem ſpacio præciſe deſcripti, quorum terminus a quo vnius eſt terminus ad quem alterius, & econuerſo, eo ꝙ vbi terminatur ſyſtole incipit diaſtole, & econtra. ergo &c. Cõfirmatur in qualibet diſpoſitione cordis vel arteriarum tantum oportet expelli per ſyſtolem quantum fuit per diaſtolem attractum, ergo tantũ oportet eſſe ſyſtolem quanta eſt diaſtoles: & per conſequens ſaltem nunq̃ eſt diaſtoles maior ſyſtole. conſequentia tenet, quia ſecundum magnitudinem & paruitatẽ attrahendi & expellendi oportet diaſtolem aut ſyſtolẽ maiorem aut minorem fieri. Confirmatur. ſic ſe habet diaſtoles ad attractum per diaſtolem ſicut ſyſtoles ad expulſum per ſyſtolem, ergo permutatim ſic ſe habet diaſtoles ad ſyſtolem ſicut attractum ad expulſum, ſed huiuſmodi attractum & expulſum ſunt æqualia, ergo &c. Secũdo ad principale arguitur nunquam eſſe ſyſtolem maiorem diaſtole, ſed econtra ſic maior eſt quantitas eius quo repletur arteria dum diaſtolat q̃ quo euacuatur dum ſyſtolat, ergo maior eſt diaſtoles q̃ ſyſtoles. conſequentia tenet vt ſupra. Et probatur aſſumptum, quia ſpiritu, ſanguine, aere calido; aere frigido, & fumis repletur arteria dum diaſtolat, ſed nõ omnibus his euacuatur dum ſyſtolat, vt patet. ergo. Et cõfirmatur, quia ſi in aliqua diſpoſitione creſceret ſyſtoles reſpectu diaſtoles, maxime eſſet in putridis, vt ponit Concil. in commento. Sed arguitur ꝙ non. Ponendo arteriam in tempore ſanitatis dilatari ab.a.termino ad.b.terminum naturalem, qua exiſtente in conſtrictione & ſuperueniente febre putrida dilatet̃ ab.a. termino ad.c. terminũ altiorem. Et patet ꝙ dum econtra conſtringendo peruenerit arteria ab.b.terminum præciſe tantum erit contentum in arteria & expellendum quantum tempore naturalis cõſtrictionis, ſed ad illud expellendum non oportebat arteriam conſtringi infra.a.terminum, ergo nec ſuperueniente putrida, & ꝑ conſequens non maiorabitur ſyſtoles. Tertio ad principale arguitur, in nulla diſpoſitione velociorem eſſe ſyſtolem diaſtole. Hoc eni potiſſime eſſet in putridis in quibus eſſet maior neceſſitas conſtringendi & expellendi q̃ dilatandi. Sed arguitur ꝙ non. quia æque velox eſt ſyſtoles cordis in putridis ſicut ſyſtoles arteriæ. Similiter æque velox eſt diaſtoles cordis ſicut diaſtoles arteriæ in eiſdem, ſed ita velox eſt ſyſtoles cordis in putridis ſicut diaſtoles arterię. & econtra, diaſtoles cordis ſicut diaſtoles arteriæ, ergo ita velox ẽ ſyſtoles arteriæ, ſicut diaſtoles eiuſdem prima pars minoris probatur, quia ita velociter præciſe ſyſtolat cor ſicut ipſum euacuatur, & ita velociter præciſe diaſtolat arteria, ſicut ipſamet repletur, ſed æque velociter præciſe euacuatur cor ſicut arteria repletur, eo ꝙ præciſe eodem repletur arteria quo euacuatur cor. ergo &c. Secunda pars minoris arg̃ ſimiliter, quia ita velociter præciſe dilatat̃ cor ſicut ipſummet repletur, & ita velociter conſtringitur præciſe arteria ſicut ipſa euacuatur, ſed æque velociter præciſe euacuatur arteria ſicut cor repletur. ergo. Et per ſimile argumentum viceuerſa adduci poteſt diaſtolem & ſyſtolem arteriarum inter ſe, & ſimiliter cordis, eſſe æque veloces vt patet intuẽti. Et confirmatur, quia tunc ſtante in toto diſpoſitione penitus vniformi non ſemper dilatationi cordis correſponderet conſtrictio arteriæ. & econuerſo cõſtrinctioni dilatatio. Si.n. poſſet diaſtoles cordis eſſe velocior ſyſtole arteriæ, ergo poſſibile eſt ſyſtolem arteriarum tardius terminat̃ diaſtole cordis. Quo poſito in eſſe aliquando ſyſtolabit arteria non diaſtolante corde, & hęc diſpoſitione in toto vniformi exiſtente. Quarto ad principale arguitur, ꝙ impoſſibile ẽ ſyſtolem frequentiorem eſſe diaſtole. Hoc.n. potiſſime eſſet vbi vehementior eſſet neceſſitas expellendi q̃ euentandi. Sed arguitur ꝙ non quia tantum præciſe creſcit neceſſitas expellendi alijs paribus quantum augetur quantitas fumorum alijs paribus tantum augetur diaſtoles, eo ꝙ oportet inſtrumentum ad illos fumos continendum tanto amplius dilatari, ergo a principio quantum augetur neceſſitas conſtringendi tantum creſcit neceſſitas dilatandi. & ꝑ conſequens &c. Et confirmatur, quia hoc potiſſime videretur in putrida, vt innuit Cõmen. in commento. Sed arguit̃ ꝙ non, quia poſſibile eſt in putrida maiorem eſſe neceſſitatẽ

euentandi

euentandi quam mundificandi, ergo &c. aſſumptum probatur quia poſſe eſt ab aliqua putrida plus lædi cor per inflãmationẽ quam fumorũ multiplicationẽ vt in putrida pẽdente a materia pauca cholerica vehementiſſimæ intenſionis.

Ad oppoſitũ eſt Gal. in lra. Et Cõmẽtator in cõmento.

Solutio huius quæſtionis pendet a dictis in præcedentibus quæſtionibus. Ideo primo reſumenda ſunt quædam inueſtigata in præcedentibus quæſtionibus. Secundo reſpõdendum eſt ad quæſitum.

Quantum ad primum præmittendæ ſunt ſuppoſitiones. Primo ſupponendum eſt motum pulſus quemlibet tam cordis quam arteriarum effectiue, puenire a virtute vitali quæ proprie ſub genere virtutis naturalis comprahenditur: vt ſupra declaratum eſt. Et conſequenter cauſam effectiuam diaſtoles in pulſu non eẽ repletionem. Nec euacuationẽ eſſe cauſam ſyſtoles. Secundo ſupponendum eſt. huiuſmodi motus diaſtoles. ſ. & ſyſtoles ad ſatisfaciendum neceſſitati euentationis & expulſionis cordis & arteriarum eſſe a natura finaliter ordinatos. Tertio ſupponendum, quod ſtãte fortitudine virtutis &c. magnitudo paruitas velocitas tarditas &c. variantur ſecundum varietatem neceſſitatum, quibus ſatisfaciendo ſunt finaliter ordinati. Quarto ſupponendum, quod tam magnitudinis quam paruitatis ſyſtoles & diaſtoles ſignabiles ſunt naturales termini vltra vel citra quos non dilataẽ aut conſtringitur arteria corpore naturaliter ſe habente, acuta tamen neceſſitate euentandi vel expellendi vltra terminos naturales ſi virtus fuerit fortis & inſtrumẽtum obediẽs & extra iam dictos terminos dilatatur aut cõſtringitur arteria. Et ſicut de magnitudine & paruitate dictũ eſt, ita de velocitate & tarditate, ſpiſſitudine & frequentia eſt intelligendum. Signabiles. n. ſunt gradus velocitatis & tarditatis frequentiæ & raritatis pulſus quos non trãſcẽdit velocitas aut tarditas, frequentia aut raritas pulſus corporis naturaliter ſe habentis, aucta tamen vel diminuta neceſſitate extra naturalem temperamentum hos poteſt tranſcendere. Quinto præmittendum eſt neceſſitatem expellendi in corde & arterijs quandoque excedere neceſſitatẽ attrahendi, quandoque vero econuerſo. Exemplum primi. ſicut ſi cordis calore non multum gradualiter aucto vel diminuto fumus multus aut vapor venenoſus ad cor & arterias perueniat. tunc. n. eſt neceſſitas expellendi vehemens & neceſſitas attrahendi aerem frigidum paruo. Exemplum ſecũdi. ſicut non multum aucto quantitate vel malitia fumorũ a corde & arterijs per conſtrictionem expellendorum adueniat cordi & arterijs vehemens inflammatio. Sexto præmittendum quod alicuius pulſus diaſtolem maiorem eſſe ſyſtole, vel econtra. ſecundum duplicem ſenſum poteſt intelligi. primo maiori exiſtente ſpatio deſcripto abſolute per diaſtolem quam per ſyſtolem aut econtra, vt ſi arteria for. cõſtringatur primo a. c. puncto ad. b. punctum, deinde in dilatatione eleuatur ad. d. punctum altiorem. c. tunc. n. abſolute maius ſpatium deſcribitur per diaſtolem quam per ſyſtolem propter quod abſolute eſt maior denominanda. ſecũdo poteſt dici diaſtoles maior ſyſtole, vel econtra. reſpectiue in comparatione. ſ. ad naturales terminos, ad quos diaſtoles & ſyſtoles, qualiter dicimus ſyſtolem maiorẽ eſſe diaſtole quãdo arteria conſtringendo tranſit naturalem terminum ad quem ſyſtoles dilatando, non tamen tranſit naturalem terminum ad quem diaſtoles, aut non tantum tranſit terminũ naturalem dilatando ſicut conſtringendo, vel ſi quilibet illorum motuum fuerit paruus reſpectu motus naturalis erit ſyſtoles ſyſtole maior quãdo arteria ſyſtolando plus appropinquabit termino naturali ſyſtoles quam dilatato termino naturali diaſtoles. Exempli gratia. ſit dilatatio pulſus naturalis. a. b. termino ad. c. terminum, & econtra conſtrictio. Dico ergo quod ſi arteria dilataretur. a. b. termino ad. d. terminũ altiorem. c. cõſtringendo autem non tranſeat. b. vel ſaltem non tantum tranſeat. b. ſicut dilatando tranſit. c. erit diaſtoles maior ſyſtole in cõparatione ad terminos naturales ad quos illorum motuum. Si autem contingeret econtra erit ſyſtoles maior diaſtole. Nota tamen hanc denominationẽ quandoque ſummi in comparatione ad terminos naturales eiuſdem corporis ſibi ſani. quandoque vero ad terminos naturales pulſus temperati, ſicut cum dicimus in corde naturaliter humido tantum eſſe ſyſtolem maiorem diaſtole. & econtra in calido, tantum intelligimus. n. hoc reſpectu pulſus temperati, quia in habente cor naturaliter humidum tãtum arteria per conſtrictionem pulſus pertranſit terminũ correſpondentem termino ad quem conſtrictionis temperati pulſus quam dilatando pertranſeat punctum correſpondẽtem termino ad quem dilatationis eiuſdem aut ipſum dilatando non pertranſit vel non attingit. Econtra vero dicitur diaſtoles in corde calido tantum maior eſſe ſyſtole, quandoque in comparatione ad terminos naturales proprio temperamento correſpondentes, & ſecundum vtrũque illorum ſenſuum reſpondebitur ad quæſitum.

Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima concluſio. Poſſibile eſt eiuſdem pulſus diaſtolem abſolute maiorem eſſe ſyſtole, ſimiliter econuerſo, ad hunc ſenſum quod poſſibile eſt totale ſpatium ab arteria per diaſtolem deſcriptum eſſe maius ſpatio totali ab eadem deſcripto per ſyſtolem, & econuerſo. Hæc concluſio patet. ponendo arteriã naturaliter conſtrictam eſſe a. c. puncto. ad. b. punctum, & dum quieſcit in. b. puncto conſtricta creſcat neceſſitas euẽtationis ſtante virtute &c. Et patet quod per diaſtolem ſequentem neceſſitatis augmentum mouebitur a. b. puncto ad. d. punctum altiorem. c. vt neceſſitati auctæ ſubueniat, ergo per diaſtolẽ abſolute maius deſcribetur ſpacium quam prius fuit deſcriptum per ſyſtolem. Et ſi cum hoc ponatur quod arteria exiſtente in dilatato eſſe decreſcet neceſſitas, ipſa vero exiſtente in conſtricto eſſe augeatur, & cõtinuetur hæc variatio per notabile tempus, ſtabit per notabile tempus fieri continue abſolute maiorem diaſtolem ſyſtole. Econuerſo vero poſito caſu fiet ſyſtoles abſolute maior diaſtole. Poſſet etiam probari concluſio. Ponendo per aliquod totũ tempus continue diſcreſcere neceſſitatem tam ex parte expellẽdi quam euentandi, & ſequitur continue minorem fieri abſolute diaſtolem ſyſtole. Et ſi ponitur econtra fiet continue ſyſtoles maior, vt patet intuenti ſemper poſita virtute forti etc.

Secunda concluſio. Poſſibile eſt in pulſu eſſe diaſtolẽ abſolute velociorem ſyſtole, & econtra. Probatur ſicut præcedens. Et penes hæc ſequitur. Tertia concluſio. Poſſibile ẽ pulſum aliquem frequentiorem eſſe ſecundum diaſtolẽ quam ſecundum ſyſtolem, & econtra. Patet, quia poſſibile eſt quietem ſequentem ſyſtolem minorem eſſe quiete ſequẽte diaſtolem, ergo &c. antecedẽs patet in ephemeris, tardiori exiſtente ſyſtole in longiori tempore perficitur quam diaſtole, citius etiam inſurgit neceſſitas euentandi quam expellendi, ergo minor eſt quies ſequens ſyſtolem quam diaſtolem, econtra vero in putridis, vt patet intuenti. Quarta concluſio. Sequitur ſtante vniformi vel proportionali diſpoſitione in cauſis pulſus contentiuis ſemper eiuſdem ſyſtoles & diaſtoles ſũt abſolute æquales. Patet, quia ſemper maximum ſpacium per diaſtolem ab arteria deſcriptum eſt idem vel æquale maximo deſcripto per ſyſtolem, ergo &c. aſſumptum patet, quia ſemper vnius illorum motuum terminus a quo eſt terminus ad quem alterius, & econtra. Ex hac concluſione ſequitur aliqualiter in velocitate et ſpiſſitudine diaſtoles & ſyſtoles varietatem contingere, qualiter in magnitudine & paruitate non contingit, qualitercunque. n. conſeruet proportionalis diſpoſitio cauſarum contentiuarum pulſus, ſtat tamen diaſtolem abſolute velociorem aut frequentiorem fieri ſyſtole ad ſenſum datum, non tamen protunc contingit ipſam fieri abſolute minorem aut maiorem, vt patet ex concluſione, ergo &c. Quinta concluſio. Licet ita ſit, cauſis tamen pulſuum contentiuis cum vniformi diſpoſitione ſeruatis poſſibile eſt eiuſdem pulſus diaſtolem eſſe maiorẽ ſyſtole in comparatione ad terminos ad quos illorum motuum naturales, & econuerſo. Et continet hæc concluſio neceſſitatem tam in diſpoſitione naturali quam præter naturam.

Perſuadetur ſic. his cauſis vniformiter ſe habentibus cum fortitudine virtutis & obedientia inſtrumenti &c. poſſibile eſt maiorem eſſe neceſſitatem euentandi q̃ expellẽdi, ergo &c. conſequentia tenet, & hoc poſito in eſſe plus pertranſibit arteria terminum naturalem dilatando vel terminũ correſpõdentem termino ad quem dilatationis temperati, q̃ conſtringendo tranſibit terminum ad quem conſtrictionis naturalis vel correſpondentem termino conſtrictionis temperati, ergo &c. aſſumptum probatur. In diſpoſitione enim naturali cordis calida tantum plus eleuatur arteria ſupra punctum correſpondentem termino ad quem diaſtoles temperati, q̃ conſtringendo tranſeat punctum concernentem terminum ad quem conſtrictionis eiuſdem, vt patet. Similiter in ſtatu ephimeræ plus tẽpore dilatationis pertranſit arteria terminum ad quem diaſtoles naturalis q̃ cõſtringendo tranſeat terminum ad quem ſyſtolis naturalis. maior.n. eſt neceſſitas attrahendi q̃ expellendi. Econtra uero in diſpoſitione naturaliter humida tantum aut febre putrida. Et penes hanc concluſionem cõcedendum in caſu. In aliquo pulſu ſyſtolem maiorem eſſe diaſtole, totale tamẽ ſpacium per diaſtolem deſcriptum maius eſſe ſpatio deſcripto per ſyſtolem. Vt ſi in pulſu Sor. ſit multum diminuta neceſſitas euentandi, & neceſſitas expellendi multum adaucta propter quod eleuetur arteria Sor. per diaſtolem citra terminum naturalem, tempore vero conſtrictionis tranſeat naturalem terminum ad quem conſtrictionis, & per aliquod tempus totum creſcat neceſſitas euentandi, donec erit æqualis neceſſitati naturali non facta varietate in neceſſitate expellendi in comparatione ad terminos naturales. Et ſequitur concluſio, quia continue per diaſtolem maius abſolute deſcribetur ſpatiũ q̃ ꝑ ſyſtolem, & tamen continue maior erit ſyſtoles q̃ diaſtoles, eo ꝙ continue per ſyſtolem tranſibit arteria terminum ad quẽ naturalem ſyſtolis, per diaſtolem vero præciſe eleuabitur arteria citra terminum ad quem naturalem diaſtolis, ergo &c. Item ponatur in Sor. neceſſitatem euentandi eſſe multum minoratam expellendi vero parum auctam, & ſit in Platone neceſſitas euentandi naturalis aut æqualis neceſſitati temperatæ, conſtringendi vero ſit aliqualiter diminuta. Et patet ſyſtolem Sor. maiorem eſſe diaſtole Pla. eo ꝙ per ſyſtolem Sor. tranſitur terminus naturalis ad quem ſyſtoles, per diaſtolem vero Pla. non tranſit arteria terminum naturalem diaſtolis. Q. tamẽ maius deſcribat ſpacium diaſtoles Pla. q̃ ſyſtoles Sor. arguitur, quia ſi tantum excederet ſyſtoles Sor. ſyſtolem Pla. ſicut diaſtoles Pla. excedit diaſtolem Sor. hi motus fierent ſuper æquali ſpatio, ſed multo minus ſpacium deſcribit arteria Sor. q̃ tunc deſcribet, vt ſequitur ex caſu, ergo &c.

Ex quo ſequitur ꝙ contingens eſt ſyſtolem eſſe abſolute minorem diaſtole, quamuis ſit eadem maior in comparatione ad terminos naturales ad ſenſum datum. Ex quo vlterius ſequitur non vniuerſaliter cuiuslibet motus pulſus magnitudinem eſſe menſurandam penes magnitudinem ſpatij deſcripti aut amplitudinem dimẽſionum trium, ad quas dilatatur aut conſtringitur arteria. Patet vlterius in diſpoſitione cordis calida tantum eſſe diaſtolem maiorem ſyſtole. Econtra vero in humida tantum ſtante proportionali neceſſitate & virtute forti & obediente inſtrumento. Ex quibus vlterius patet in diſpoſitione caſa & ſicca naturali innaotrali vel præter naturam eſſe diaſtolem maiorem in ſyſtole, niſi ex parte virtutis vel inſtrumenti proueniat impedimentum. Patet vlterius ex lapſo cordis & arteriarum ad calidum & humidum prouenire poſſe ſyſtolem maiorẽ diaſtole, & econtra, diaſtolem maiorẽ ſyſtole. et conſequenter patet ex huiuſmodi lapſu poſſe hos motus ꝑuenire æquales. Poteſt.n. lapſus ad humidum eſſe tanto maior lapſu ad calidum ꝙ multo maior eſt neceſſitas expellendi q̃ dilatãdi, ſimiliter patet econuerſo. & conſequenter patet ꝙ illæ neceſſitates poſſunt eſſe æquales.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum patet ex deductione primæ concluſionis qualiter ſit reſpõdendum. Ad confirmationem negari poteſt aſſumptum. Non.n. repugnat non tantum expelli per ſyſtolem ſicut per diaſtolem fuit attractum, quia contingens eſt ſanguinẽ multum & ſpiritum a corde pelli ad arterias, cuius tamen pauca quãtitas membris diſtribuatur. Poteſt etiam negari cõſequentia, quia licet attractum per diaſtolem eſſet idem vel æquale expulſo vel expellendo per ſyſtolem, ſtat tamen attrahendum per ſequentem diaſtolem eſſe multo amplius expulſo per ſyſtolem, propter quod maior erit diaſtole etiã, vt declaratum eſt in quæſtione. Vel aliter dicitur ꝙ licet illa eſſent æqualia, ſtaret tamen diaſtolem maiorem eſſe ſyſtole in comparatione ad terminos naturales. Et per idem ad ſecundam confirmationem reſpondendo dicitur ꝙ non eſt neceſſarium attractum per diaſtolem eſſe æqualem expulſio per ſyſtolem nec econuerſo. Poteſt etiam negari illa conſequentia a commutata proportione, quantũcunq; etiã concluderet argumentum diaſtolem & ſyſtolem eſſe abſolute æquales, ſtat eſſe inæquales in comparatione ad terminos naturales ad quos. Ad ſecundum principale negatur conſequentia, licet.n. maior ſit quantitas qua repletur arteria dum dilatat &c. non tamen neceſſario maior eſt quantitas eius quod de nouo recipit q̃ eius quod per motum conſtrictionis expellitur. Similiter quamuis maior ſit diſtantia qua tunicæ arteriæ diſtant cum ſunt abinuicem eleuatæ dilatatione completa q̃ ſit diſtantia pertranſita per conſtrictionem, non tamen maior eſt diſtantia adæquate pertranſita per diaſtolem q̃ per ſyſtolem, vt patet intuenti. Ad confirmationem admiſſo caſu negatur ꝙ dum conſtringẽdo peruenit arteria ad.b. punctum præciſe tantum ſit in ea contentum & ab ea expellendum ſit, eo ꝙ fumi putridi expellendi virtuti diſconuenientiores ſunt q̃ non putridi, ꝓpter quod oportet arteriam ab eis magis depurari, & ꝑ cõſequens conſtringi. Ad tertium principale dicitur negando illam minorem.ſ. ita velox eſt ſyſtoles cordis in putridis &c. negatur conſequenter in probatione illius ꝙ ita velociter præciſe dilatatur arteria, ſicut ipſamet repletur. tardius.n. diaſtolat q̃ repleatur, eo ꝙ prius recipit totalẽ quantitatem eius quod debet a corde recipere q̃ ſit perfecte dilatata. Et penes hoc concedendum eſt totum a corde ad arteriam pulſum poſtq̃ fuerit in arteria receptum per tempus rareſieri. prius.n. hoc totum in arteria recipitur q̃ ſit eius ꝑfecta diaſtoles, ergo per tempus poſt dilatabitur, & conſequenter illud rareſiet. Conſimiliter per omnia dici poteſt ad probationem ſecundæ partis illius minoris negãdo. cor in putridis, ita velociter præciſe dilatari ſicut ipſum repleri. velocius.n. repletur, & poſtq̃ totum impellendum ab arterijs receperit per tempus adhuc dilatatur, & ex conſequẽti rareſit receptum in eo, vt ſupra. Aliter reſpondetur probabiliter ad argumentum negando minorem vt ſupra. & cõſequenter negando ꝙ æque velociter arteria dilatetur ſicut euacuatur conimmo tardius, non.n ſolum a corde recipit arteria aerem calefactum fumos &c. ſed etiam a pulmone et ab extra recipitur aerem frigidum, & conceditur conſequenter ꝙ corde complete conſtricto arteria per tẽpus aerẽ frigidum ab extra & a pulmone recipit: & conſimiliter econtra negatur, ꝙ ita velociter tempore dilatationis in putridis repletur cor ſicut euacuatur arteria, non.n. ſolum repletur cor, eo ꝙ recipit ab arteria, ſed etiam ſanguine & ſpiritu & vaporibus, qui in corde febriente continue creſcunt & ampliantur, vnde per tẽpus poteſt durare cordis dilatatio poſtq̃ complete conſtricta fuerit arteria etiam ſi nihil ab ea recipiat. Et ſimiliter reſponderi poteſt ad argumenta adduci ſolita ad probandum in ephemeris æque velocem eſſe ſyſtolem &c. ſicut.n. in putridis prius tempore perficitur cordis conſtrictio q̃ arteriæ dilatatio, et econtra. ita in ephemeris prius tempore completur cordis dilatatio q̃ arteriarum conſtrictio. Ad confirmationem dicitur negando cõſequens illud.ſ. ꝙ non ſemper ſtante in toto diſpoſitione vniformi, vt probat argumentum. verũtamen ſtante in toto diſpoſitione vniformi cum neceſſitatibus æqualibus expellendi

vel

vel euentandi eſſet hoc ſimpliciter impoſſibile, tunc.n. ne
ceſſario conſtrictioni cordis correſponderet adæquate dila
tatio arteriæ,& dilatationi conſtrictio.& hoc ſenſeruor au
ctores. Ad quartum conceditur probabiliter ꝙ quaotum
creſcit necceſſitas conſtringendi alijs paribus tantum augetꝰ
neceſſitas dilatandi,ſecundum plurimum autem non ſunt
alia paria,immo contingit maiorem eſſe neceſſitatem con
ſtringendi ꝙ̃ dilatandi.& conſequenter aliquando fieri pul
ſum ſpiſſiorem quoad ſyſtolem. Ad confirmationem di
citur ꝙ in putridis creſcit ſyſtoles reſpectu aliarum febriũ
magis ꝙ̃ diaſtoles cæteris paribus,& hoc intellexerunt au
ctores non tamen repugnat in aliqua febre putrida diaſto
lem magis augeri ꝙ̃ ſyſtolem in comparatione ad termi
nos naturales,vt probat aſſumptum.

Quæſtio. xxix.

VTRVM Motus pulſus & motus anhelitus ſint ſi
bijnuicem proportionales. Arguitur multipliciter ꝙ non.

Primo.motus pulſus eſt mere naturalis & motus anheli
tus eſt voluntarius,ergo &c.conſequentia tenet,eo ꝙ actio
pure voluntaria & actio pure naturalis non neceſſario ſibi
inuicem proportionantur, variatur.n.actio voluntaria ſe
cundum voluntatis imperium,naturalis autem non . & ꝓ
batur minor,quia motus anhelitus prouenit a virtute aīali
& ex actione eius,vt colligitur decima tertij. capitulo . de
ſermone vniuerſali anhelitus,et in libro de vtilitate pulſus.
& de vtilitate reſpirationis,& in libro de diſpnœa. 3.cap̄.

Secundo.vni motui anhelitus plures motus pulſus corre
ſpondent.ergo quæſtio falſa.conſequentia tenet,quia ſi vni
motui anhelitus plures correſpondent pulſus frequētior eſt
pulſus ꝙ̃ anhelitus,& per conſequens non proportionātur.
& aſſumptum docet experimentum,& colligitur in libro
de vtilitate pulſus.& in lib. de vtilitate reſpirationis. Ter
tio.cauſæ contentiuæ pulſus & cauſæ contentiuæ anhelitus
non neceſſario ſibijnuicem ſunt proportionales , ergo nec
hi motus.cōſequentia tenet.quia quemadmodū variatur pul
ſus ſecundum varietatem cauſarum contentiuarum,ita &
anhelitus.ut colligitur decima tertij.et in libro de diſpnœa.
cap̄lis alleg.& probatur aſſumptum, quia ſtat pulmonem
eſſe frigidum reſpectu temperati pulmonis exiſtente corde
calido cum fortitudine virtutis & obedientia inſtrumenti,
ex quo prouenit pulſus magnus velox & frequens vt ſupra
Auicē. pulmone vero frigido exiſtente prouenit anhelitus paruus,
vt decima tertij. 2.cap̄.& in libro de diſpnœa.allegat.cap̄.
Cum igitur corde calido exiſtente non repugnet eſſe pul
monem frigidum ſequitur &c. Item cauſis contentiuis pul
ſuum & anhelitus proportionabilibus exiſtentibus pulſus
& anhelitus,tunc ſunt proportionales. Quarto ſi quæſtio
eſſet vera hoc maxime uidetur,quia aerem frigidum quem
pulmo recipit tempore dilatationis tempore conſtrictionis
eiuſdem pellit in cor,vnde oportet tunc cor dilatari. Sed ar
guitur ꝙ non,quia tunc conſtrictioni pulmonis correſpon
deret dilatatio cordis,& dilatationi conſtrictio. Q. ſi cōce
ditur.contra,conſtricto pulmone dilatantur arteriæ , eo ꝙ
tunc a pulmone recipiunt,ſed dilatantibus ſe arterijs cōſtri
gitur cor vt ſupra,ergo conſtricto pulmone conſtringitur
cor.Conſimiliter arguitur econtra, quia quaodocūq; con
ſtringitur cor dilatantur arteriæ,ſed quandocūq; dilatātur
arteriæ conſtringitur pulmo,eo ꝙ tunc euacuatur aere quē
pellit in arterias,ergo quandocunq; tunc conſtringitur cor
conſtringitur pulmo.Ideo forte conceditur ꝙ quandocūq;
conſtringitur pulmo cor conſtringitur,& econtra. Con
tra.quia tunc non apparet via per quam aer frigidus pelle
retur a pulmone in cor,& ecōtra calidus in pulmonem, qa
cum cōſtringitur cor pellit in arterias ſpiritum ſanguinem
fumum & aerem calefactum,ſi ergo tunc cōſtringitur pul
mo pellendo in arteriam aerem frigidum nō poterit ſimul
per eandem arteriam moueri aer frigidus ad cor,& calidus
ad pulmonem,qm̄ vel æque poteter mouebuntur,& tūc
vtrūq; impediet alterū vel in æque potenter,& tūc aer for
tius motus impediet debilius motum aerem , ſicut ventus
fortius flans impedit motum debilius flantis. ſecundo me
theo.Item arteria venalis eſt ſecundum plurimum eius ra
mificata & diſperſa per pulmonem,ergo ſecundum pluri
mum eius mouetur ad motum pulmonis,& per conſequēs
conſtricto pulmone conſtringitur & dilatato dilatatur, ſed
ipſa dilatata conſtringitur cor.& econtra ergo.

Oppoſitum aliqualiter colligitur in littera.Et decima ter Auicē.
tij.cap̄.de ſermone vniuerſali anhelitus ad finem , dum in
quit.Et tu quidem ſciuiſti per illud quod narrabam tibi,ꝙ
anhelitus eſt fortis ſignificatio & currit curſu pulſus.Et in li
bro de diſpnœa.cap̄.4.Omnes hi q reſpirationis.ſ. motus
eis qui pulſum proportionabiliter ſe habent,proportionato
enim ex contrarijs motibus per quietem diſtincte.Et colli
gitur idem in libro de vtilitate pulſus per magnum proceſ
ſum. Item motus anhelitus finaliter ordinatur ad motum
pulſus ſaltem cordis:ordinatur.n.ad cordis euentationem,
quæ immediate per pulſum perficitur,ſed finis & ordinata
ad finem ſibi inuicem proportionantur,ergo &c. Itē anhe
litus & pulſus arteriarum eidem fini ſubordinantur.ſ. euen
tationi & cordis & mundificationi,ergo eidem fini propor
tionantur,ſed quæcunq; proportionantur in tertio,propor
tionantur inter ſe.ergo. Item cuicunq; conſtrictioni anhe
litus correſpondet diaſtoles vel dilatatio pulſus, & ecōtra.
ergo &c.probatur aſſumptum,quandocūq; pulmo cōſtrin
gitur pellit in arterias,ergo replentur tunc arteriæ,ſed quā
docunq; replentur dilatantur.ergo &c. Similiter quando
cunq; conſtringuntur arteriæ pellunt in pulmonem , ergo
tunc recipit pulmo,& per conſequens repletur,ſed quando
cunq; repletur dilatatur.ergo &c.

In quæſtione primo reſpondebitur ad quæſitum princi
pale.Secundo tractabitur difficultas tacta in primo princi
pali ante oppoſitum,an.ſ.motus anhelitus ſit voluntarius,
an naturalis denominandus.

Quantum ad primum præmittendum eſt primo ꝙ mo
tus anhelitus & motus pulſus ad eundem finem principali
ter ordinantur.ſ.cordis & ſpiritus euentationem & mundi
ficationem,licet hunc finem pulſus immediatius attingat
anhelitu,anhelitus.n.immediate ſubſeruit pulſui,pulſus au
tem euentationi &c.vt ſupra dictum eſt. Modus autē quo
anhelitus pulſui arteriarū,& tandem cordis ſubminiſtrat,
ex dictis auctorum hoc modo colligitur , quoniam pulmo Pulmo
componitur ex carne ſimplici & ramis tracheę arterię quę nis cō
cāna pulmonis dicitur,& vena arteriali orta ex dextro ven poſitio.
triculo cordis,& ab eo ſanguinem ferente quo pulmo nutri
tur.Dicitur autem vena arterialis , quia motu carens pul Vena ar
ſus habēs duas tunicas velut arteria quatum neceſſitas fuit, terialis
vel quia debuit ſanguinem deferre plurimum ſubtilem vt quid.
ipſum debite contineret,vel quia ramificata eſt per pulmo
nem qui continuo & forti motu ſubijcitur , vt non de facili
frangeretur.Componitur etiam ex arteria venali a ſiniſtro
cordis ventriculo orta,& ab ipſo ad pulmonem per quem
ramificata eſt ſanguinem arterialem ſpiritum aerem caſm
et capinoſos fumos deferente.Dicta autem eſt arteria vena
lis,quia motum pulſus habens,& ex vnica tunica conſtitu
ta vt libere dilatari & conſtringi poſſit ad multum aerem
fumos &c.debite expellendum & continendum. Compo
nitur etiam ex panniculo cum pauca neruoſa ſubſtantia ad
ipſum a cerebro venientem.Rami autem arteriæ venalis
& venæ arterialis per pulmonem diſperſi ſuſtentantur car
ne ſimplici iam dicta vacuitates inter hos ramos cadentes
replente.Trachea vero arteria in medio venæ arterialis &
arteriæ venalis ſituata,& rami eius in medio ramorum ca
rūdem.Cum igitur pulmone & pectore dilatato aer per os
tracheam arteriam ingreditur per eius ramos ſpargitur per
poroſitates eorum egrediens in ſpongioſa carne pulmonis
recipitur,vbi leui quadam præparatione diſponitur, ne ni
mis frigidus cordi occurrat & ſpiritibus , deinde vero po
ros huiuſmodi ſpongioſæ carnis egrediens per poroſitates
arteriæ venalis in concauitatem eius penetrat dum ipſa di
latatur, poſtea vero per conſtrictionem in cor pellitur.

Similiter econtra aer calidus fumus plurimus a corde per constrictionem ad arteriam venalem expulſus per ramos eius ſpargitur & egrediẽs per poros arteriæ ingreditur ſubſtantiam pulmonis carnoſam, tandem vero penetrans per poros ramorum tracheæ arteriæ ad tracheam arteriam ꝑuenit, & ſic per reſpirationem extra expellitur. Secundo præmittendum eſt motum pulſus eſſe pure naturalem ad ſenſum ſuperius declaratum, motum vero anhelitus mixtum ex naturali & voluntario, vt in ſequenti articulo declarabitur. Ex quo patere poteſt differentia inſtrumentorum horum motuum. Fit.n.motus anhelitus mediante muſculo vel lacerto qui ſunt inſtrumenta voluntarij motus. Pulſus vero non. Differunt etiam hi motus ex tempore motorum his motibus inſtrumenta iam dicta mouentium. Motor.n. motu pulſus eſt virtus vitalis mediante ſpiritu & calore cordis. In motu autem anhelitus ſimul concurrit virtus vitalis & animalis mediante ſpiritu cordis & ſpiritu cerebri. Patet vlterius pulſum & anhelitum in principali fine ideſt cordis, refrigerio etiam communicare & agente ſiue motore partiali vt ſenſit Gal. Tertio præmittendum ẽ ꝙ motus pulſus & anhelitus dupliciter intelligere poſſumus eſſe ſibi inuicem proportionales. Primo quãtum ad numerum, vt ſi quotiens pulſaret cor vel arteriæ totiẽs fieret motus anhelitus, & econtra. Secundo quantum ad principales horum motuum differentias ſuperius enumeratas.ſ.magnitudinem paruitatem velocitatem tarditatem &c. Quod adhuc dupliciter imaginari poſſumus. Primo abſolute. Secundo in comparatione ad medium propriæ ſpeciei, vt ſupra in pulſu ſua ſpecie temperato, vel mediocri exiſtente in magnitudine ſpiſſitudine & velocitate ſic correſpondet anhelitus in magnitudine & ſpiſſitudine & velocitate temperati. Vltimo præmittendum eſt ꝙ diſpoſitiones inſtrumẽtorum pulſus, & anhelitus, quandoq; ſunt ſibi inuicem proportionales & quandoq; non. Exemplum primi, vt ſi corde & arterijs in complexione & compoſitione &c. temperate exiſtentibus ſint inſtrumenta anhelitus in his diſpoſitionibus temperata. Exemplum ſecundi, vt ſi corde calido exiſtente ſit pulmo frigidus aut pectus anguſtũ aut pulmo calidus & pectus latum, & ſic de alijs.

Pulſus motus et anhelitus dña.

Pulſus motus & anhelitus ꝓportio duplex.

Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima concluſio. Motus anhelitus & motus pulſus non neceſſario in numero motuum ſibi inuicem proportionantur. Patet hoc per vnum argumentum tactum ante oppoſitum. Vni enim motui anhelitus plures motus pulſus correſpondent, vt docet experimentum. Et colligitur hoc de vtilitate pulſus. Et ratione perſuadetur ſic. multo frequentius inſurgit neceſſitas euentandi & mundificandi in corde & arterijs q̃ in pectore vel pulmone, ergo &c. conſequentia tenet, quia ſecundum exigentiam harum neceſſitatum diſponuntur hi motus, vt ſupra oſtenſum eſt. et aſſumptum patet intuenti. Patet etiam hoc idem ex fine. ſi.n. tam frequens fuiſſet anhelitus ſicut pulſus, vehementer impeditum fuiſſet animal in vocãdo. Alias plures cauſas explicat Gal. in libro de vtilitate pulſus, tota autem cauſa iſtius eſt, quia pulmo eſt mẽbrum rarum ſpongioſum in vnica inſpiratione magnam quantitatem aeris attrahens longo tempore ſufficientem ꝓ refrigerio. Ex iſta concluſione ſequitur ꝙ poſſibile eſt pulmone & pectore diaſtolante cor dilatari & ſyſtolante conſtringi, & econuerſo ſyſtolante dilatari diaſtolante cõſtringi. Secunda concluſio nota eſt. Motus pulſus & anhelitus abſolute ĩ paruitate & magnitudine nõ ſunt ꝓportionales.

Tertia cõclõ ad quęſitũ rñſiua. Motus pulſus & anhelitus in ſex iam dictis differentijs non neceſſario inuicem ꝓportionantur eorum quamlibet ad temperamentum propriũ referendo: Hæc concluſio patet in multis caſibus. Primus caſus. vbi pectus ſit vehementer latum propter magnitudinem nuchæ & cerebri & cor frigidum aut ecõtra cor calidum & pectus anguſtum. Et hęc cauſa colligi poteſt in littera. Secundus caſus eſt. vbi cor ſit naturaliter vel accidentaliter vehementer calidum, pectus autem & pulmo frigida, vel econuerſo, vt ante oppoſitum argutum eſt. Tertius caſus. vbi volũtarie aut propter dolorem aut ſpaſmum de inanitione vel de repletione in lacertis pectus mouentibus impediatur motus voluntarius lacertorum pectoris: non tamen cordis vel arteriarum. Quarta concluſio ſequiẽ. Q̃ ſicut non omnis cauſa accidentis permutans anhelitũ a curſu naturali ſiſi permutatione permutat pulſum, ita nec ecõuerſo. prima pars concluſionis colligitur in libro de vtilitate pulſus, ſi quis. o. cibo calefaciente ſe ſuperflue repleuerit compreſſo diaphragmate nimia repletione ſtomachi peruenit inde anhelitus paruus, velox tamen & frequens, pulſus vero magnus ex cibo calido augmentata neceſſitate, ſi virtus ponatur fortis et inſtrumentum obediens. ſecunda pars colligitur. 4. interiorum. vltimo cap̃. vbi narratur de medico qui omne genus diuerſitatis habens in pulſu, nullam tamen in anhelitu diuerſitatem ſenſerat. Materia.n. diuerſificans pulſum circa arteriam venalem & non circa cannulã pulmonis continebatur. Quinta concluſio eſt hæc. Omni accidentali impedimento ſublato & inſtrumentis pulſus et anhelitus ſecundum diſpoſitiones eorum proportionalibus exiſtentibus motus anhelitus & motus pulſus ſunt ſibi inuicem proportionales, ſic ꝙ pulſu temperato exiſtente in magnitudine velocitate eſt anhelitus temperatus, diſtemperato vero proportionabiliter diſtẽperatus. Patet, quia his ſtantibus cauſæ horum motuum contentiuæ ſunt proportionales: ideo &c. Itẽ quia anhelitus & pulſus ad eundẽ finẽ principaliter ordinantur, ergo eidem fini deducto impedimẽto proportionantur, & per conſequens &c. Et pro iſta cõclõne ꝓcedunt auctoritates plures poſt oppoſitum allegatæ.

Sed contra primam concluſionem arguitur probando motum anhelitus & pulſus in numero motuum ſibi inuicẽ proportionari. Primo quia quandocũq; pulmo dilataẽ cor conſtringitur, & econtra. ergo etc. aſſumptum arguitur ſic. quandocũq; conſtringitur pulmo pellit aerem frigidum in cor, igitur protunc recipit cor, & per conſequens dilatatur. Similiter econtra quandocũq; conſtringitur cor dilataẽ pulmo, eo ꝙ a corde recipit aerem calidum fumũ &c. ſed quãdocũq; recipit dilatatur. ergo &c. Item arguitur. ſemper tempore dilatationis pulmo & cor ſimul dilatantur, & tempore conſtrictionis ſimul conſtringuntur, quia quãdocũq; conſtringitur pulmo arteria venalis dilatatur, & tunc recipit aerem frigidum a pulmone pellendum in cor, quandocunq; dilatatur arteria venalis conſtringitur cor, ex dictis ſupra, ergo &c. Conſimiliter arguitur de dilatatione. quãdocunq;.n. dilatatur pulmo conſtringitur venalis arteria; eo ꝙ tũc euacuatur aere calido fumo capinoſo &c. ſed quãdocunq; ipſa conſtringitur dilatatur cor, ergo &c. Conſimiliter viceuerſa argui poteſt, ꝙ quandocũq; conſtringiẽ cor conſtringitur pulmo, & quandocunq; dilatatur cor dilatatur pulmo, vt patet intuenti. Ad primum iſtorum negaẽ aſſumptum. Ad probationem cum arguitur, quandocũq; conſtringitur pulmo pellit aerem frigidum in cor, dicitur hoc negando, licet forte tunc pellat in arteriam. prius.n. tẽpore recipitur aer frigidus in arteria q̃ pellatur in cor, quia non pellitur in cor niſi per conſtrictionem arteriæ. Similiẽ etiam econtra negatur ꝙ quandocũq; conſtringitur cor pellit aerem calidum in pulmonẽ. prius.n. tẽpore recipitur aer calidus & fumus &c. in arteria venali q̃ in pulmone, eo ꝙ non pellitur in pulmone niſi per conſtrictionem arterię venalis. Ad ſecundum quod videtur difficilius negetur aſſũptum, & cum probatur, quia tunc arteria recipit a pulmone, huic probabiliter dicitur negãdo aſſumptum, immo cõtingens eſt tunc ipſam in pulmonem pellere, quia cõtingẽs eſt eam protunc conſtringi. Et ſi contra hoc arguitur, quia ſi pellit in pulmonem pulmo recipit & dilatatur. Diciẽ huic hoc negando, ſtat.n. pulmonem ab arteria recipere quãuis ipſe continue conſtringaẽ. poteſt.n. multo maior eſſe quantitas eius quo euacuaẽ dum pellit ab extra q̃ quantitas eius quod recipit ab arteria. Poteſt etiã probabiliter negari conſequentia illa. a pulmone recipit, ergo dilatatur vt patuit in

quæſtione præcedenti. Imaginando ꝙ ſicut virtus vitalis eſt principium effectiuum diaſtoles, ita eſt principium effectiuum quietis ſequentis diaſtolem. Et conſequenter ꝙ cōplete dilatata arteria virtus per tempus nititur ipſam ſub tantis dimenſionibus dilatatam conſeruare donec inſurgit neceſſitas conſtringendi. Et conſequenter per totum hoc tēpus reſiſtit cauſæ tentanti ipſam amplius dilatare, propter quod non repugnat arteriam complete dilatatam eſſe & aerem a pulmone recipere: virtute tamen prohibente ne vlterius dilatetur, tanta.n. diaſtoles & nō maior eſt cum his circunſtantijs virtuti proportionata. Et per idem patet ꝙ non quandocūq; pulmo dilatatur conſtringitur arteria venalis, pt.n. tūc dilatari aut dilatata aut conſtricta quieſcere. Et cū arguitur ꝙ ſic, quia quandocunq; dilatatur pulmo euacuatꝛ venalis arteria. Dicitur hoc negando, ſtat.n. ipſam tunc repleri & attrahere a pulmone. Tota autē cauſa huius eſt hęc, quia pulmo vt ſupra dictū eſt in vnica eius dilatatione de aere frigido attrahit quantum arteriæ venali & cordi ſufficit pro pluribus pulſibus propter ipſum eſſe ſpongioſum et multi aeris contentiuum nec tanto refrigerio indigere ſicut cor, & vt aer in eo pulmone aliquanto tempore pręparetur ne ſic frigidus occurrat cordi. Non eſt tamen credendum in qualibet expiratione totum aerem in pulmone contentū extra pulmonem pelli, immo ſemper in ſuis ſpongioſitatibus magna remanet aeris quantitas ex qua aliquid per poroſitates arterię venalis tempore quo ipſa dilatatur attrahitꝛ ſiue dilatetur ſiue conſtringatꝛ pulmo, ideo cum conſtrictione pulmonis ſtare poteſt diaſtoles arteriæ venalis & cum eadem ſtare poteſt ſyſtoles eiuſdem, & adhuc quies a ſyſtole & diaſtole, vt patet ex dictis. Et ſi argueret ſophiſta ꝙ quandocūq; dilatatur arteria venalis dilatatur pulmo. quia quocunq; motu mouetur totum mouetur pars eiuſdem, ſupra autem dictum eſt arteriam venalem eſſe partem pulmonis, ideo &c. Huic dicitur concedendo ꝙ quandocūq; dilatatur arteria venalis quæ eſt pars pulmonis pulmo mouetur motu dilatationis, ex iſto tamen non ſequitur pulmonem dilatari, ſicut nec ad aliquid totum moueri motu diminutionis vel augmenti, ſequitur ipſum diminui vel augeri.

Notandum ꝙ ſecundum Pluſq̄cō. 2. techni ſuper illa parte. Calidioris ergo vt ad proprium motum cordis &c. aliter ſentiēdum videtur de motu arteriæ venalis & aliter de motu aliarū arteriarum. Illis.n. conſtrictis dilatatur cor, et dilatatis conſtringitur vt ſupra. De arteria autem venali videtꝛ aliter eſſe dicendum. ſ. ꝙ dum dilatatur cor dilatatur arteria venalis, & dum conſtringitur cor ipſa cōſtringitur. Ad quod perſuadēdum plura poſſunt adduci media. Primum quia aer frigidus attrahitur ad cor quando dilatatꝛ ex arteria venali, ſed non eſt aer in illa frigidus niſi dum ipſa dilatatur, ergo dum dilatatur cor ipſa dilatatur. Secūdum quando conſtringitur & cor oſtiola in orificio arteriæ venalis terminato ad cor exiſtentia clauduntur, ergo tunc nō recipit arteria venalis a corde, & per conſequens non dilatatur, ſed potius conſtringitur. Tertium quia Gal. 7. de vtilitate particularum. 7. ca. ſenſit arteriā venalem fuiſſe vnius tunicæ tantum vt leuior eſſet ad obediendum conſtrictioni & expanſioni pulmonis, per cuius ſubſtantiam ipſa eſt ramificata. Item ex intentione eius apparet hanc arteriam dilatari ad dilatationem pulmonis & conſtringi ad conſtrictionem eiuſdem. Et expreſſius. 7. de iuuamentis. 2. cap̄. idē colligitur. Cum ergo contingat dilatari pulmonem dum dilatatur cor, et conſtringi dum conſtringitur ſequitur ſaltem aliquando hanc cum corde dilatari, & ſimul cum corde cōſtringi. Ad primum illorum dicitur ſequendo viam ſuperius tactam negādo minorem, immo tempore quo ipſa cōſtringitur in ipſa eſt aer frigidus quem per conſtrictionem pellit in cor, & calidus quem pellit in pulmonem. Pro ſolutione vero ſecundi ſciendum, ꝙ licet tam arteria venalis q̄ȝ arteria aorti & ramificatæ ab ea tempore ſuæ cōſtrictionis pellant in cor aerem frigidum, & econtra tempore dilatationis aerem calidum & fumos recipiant a corde, differēter tamen ad pellendū & recipiendum ſunt hæ arteriæ a natura finaliter deputatæ. Principalius.n. ordinata eſt arteria aorti ad recipiendum a corde q̄ȝ ad pellendum in cor. Ecōtra vero arteria venalis principalius ordinata eſt ad pellēdum in cor q̄ȝ ad recipiendum a corde. Plurima.n. quantitas aeris frigidi deferendi ad cor mediante arteria venali attrahitur ex pulmone, eo ꝙ aliæ arteriæ non terminantur ad pulmonem. Si quid ergo aeris frigidi cordi miniſtrant illud nō eſt niſi modicum ab extra per poroſitates attractum. Econtra vero ab arteria venali paucus ſanguis arterialis & ſpiritus a corde tribuitur. non.n. habet ſuper toto ſanguinem & ſpiritum diſtribuere ſicut arteria aorti, ideo per conſtrictionē ſuam plurimum pellit ſanguinem & ſpiritum in arteriam aorti, paucum autem in arteriam venalem. Econtra vero in arteria venali tēpore conſtrictionis cordis plurimus aer calefactus & fumus recipitur & modicus in arteria aorti.

Et ex hoc patet probabiliter cauſa propter quam dū conſtringitur arteria venalis oſtiola ad orificium eius in corde exiſtentia aperiuntur. Econtra vero dum dilatatur claudūtur. Hæc.n. oſtiola aperiuntur ab extra ad intus, & ab intus ad extra clauduntur vt libere penetret aer frigidus ad concauitatem cordis dum hæc arteria conſtringitur, ne tamen plurimus ſpiritus & ſanguis arterialis pellatur ad ipſam dum dilatatur, conſtringuntur ergo gradatim tamen ſecūdum conſtrictionem cordis, & non perfecta clauſione claudūtꝛ. Ex quibus patet ſecūdo, propter quod oſtiola ad orificium arteriæ aorti exiſtentia oppoſito modo oſtiolis arteriæ venalis diſponuntur. Clauduntur.n. ab extra ad intus & aperiuntur ab intus ad extra, propter quod clauduntur, dum hæc arteria conſtringitur & dum dilatatur aperiuntꝛ. Dum.n. dilatatur debet a corde plurimum ſanguinē & ſpiritum membris diſtribuendum recipere. Dum autem conſtringitur debet in cor quid modicum, puta paucum aerem ab extra per poroſitates attractum pellere. Ex quibus vlterius patet, quare in arteria aorti ordinauit natura tria oſtiola, in vena vero arteriali ſolum duo. oportet.n. expulſionem ſpiritus & ſanguinis plurimi ad arteriam aorti multum eſſe gradatam, non autem eſt de expulſione quę fit ad arteriam venalē, vt patet ex dictis, propter quod oſtiola arteriæ aorti ſunt etiam profundiora & perfecta clauſione claudūtur. Arterię autē venali correſpondentia minus profunda ſunt, & imperfecta clauſione clauduntur. multum.n. eſt id quod debet cor tempore ſuæ conſtrictionis in arteriam venalem pellere reſpectu eius quod debet tempore ſuæ dilatationis per arteriam aorti recipere. Nota tamen ꝙ dum dilatatur cor non ſic clauduntur oſtiola arteriæ aorti ꝙ cor nihil recipiat, eo ꝙ clauſio illa eſt paulatina, ante cuius complemētum poteſt arteria aorti in cor aliam quantitatem aeris frigidi perpuliſſe. Ex quibus omnibus patet neceſſitas huiuſmodi oſtiolorum. Primo ex parte arteriæ venalis, vt nō nimis ſubito penetraret aer frigidus ad cor dum hæc arteria conſtringitur, & non multum de ſanguine arteriali & ſpiritu dum dilatatur a corde reciperet. Ex parte etiam arteriæ aorti ne nimis ſubitus & nimius eſſet ſpiritus & ſanguinis exitus a corde in arteriam aorti. Et poſſunt hæc aliqualiter colligi. 7. de iuuamentis. 3. ca. in libro meo. & 7. de vtilitate particularum. c. 7. Et pro parte. 1. colliget de iuuamento hepatis & cordis. Et aliqualiter primo Almā. cap̄. de figura cordis. Ex quibus patet reſpōſio ad ſecundum. licet enim quando conſtringitur cor oſtiola arteriæ venalis claudantꝛ, non tamē perfecta clauſione clauduntꝛ ſic ꝙ aer fumus etc. non pellantur in venalem arteriam, ſed ſolum clauduntur clauſione ſuperfluum exitum ſpiritus & ſanguinis prohibēte, vt patet ex dictis. Ad ſecundum dixerunt quidam ꝙ arteriæ venali duplex ineſt motus dilatationis & conſtrictionis. Vnus per ſe & a virtute propria vitali ſecundum exigētiam neceſſitatis ipſam mouente, & ſecundum hunc modū dilatatur corde conſtricto, & ipſo dilatato cōſtringitꝛ. Alius ineſt ſibi motus per accidens. ſ. ad motū pulmonis per quē expanditur. & ſecundum hunc motum nō neceſſario cordi

Arteriæ aorti oſtiolū triplex.

Auer: Alman.

Arteriæ venalis motus duplex.

proportionatur, ſed motum pulmonis inſequitur, propter quod contingit dilatato corde ipſam dilatari, & conſtricto conſtringi. Et penes hanc reſponſionem colligitur apparens contradictio inter textum Gal. in libro de differentijs pulſuum, & in introductorio pulſus. ponẽtis omnes corporis arterias ſimultanea conſtrictione conſtringi, & ſimultanea dilatatione dilatari. Et textum eiuſdem. 7. de iuuamentis. 2. ca. dũ dicit. Quando venæ pulſatiles quæ ſunt in pulmone expanduntur in hora expanſionis pulmonis, & contrahuntur in hora coostrictionis. Et infra. Propter ergo vtilitatem pulmoois fuit corpus venarum pulſatiliũ in eo molle vt leuiter obedirent expãſioni apud expanſionem pectoris, & contractioni apud eius contractionem. Voluit enim omnes arterias ſimul dilatari &c. quo ad motum per ſe & virtute propria ipſis competentem. Dum vero dixit venas pulſatiles pulmonis moueri ſecundum motum pulmonis, intellexit quantum ad motum earum accidentalem, ſed vt patet intuenti iſta non repugnant. Alij vero hunc textum habuerunt ſuſpectum nec conceſſerunt has arterias moueri ad motum pulmonis, corruptionem textus tranſlatori imponentes. Alij dixerunt ꝙ tempore quo coincidunt ſimul motus dilatationis pulmonis & arteriæ venalis, & ſimiliter conſtrictionis, mouetur arteria ſecundum motum pulmonis, ipſum. ſ. inſequendo, tempore autem quo nõ coincidũt, non. Alij abſolute conceſſerunt hanc arteriam in ſuo motu proportionari pulmoni & non cordi. Exponunt autẽ auctoritates auctorum ſonantes ꝙ omnes arteriæ ſimul pulſant ꝙ hoc eſt verum vt in pluribus, vel ꝙ hoc eſt verũ de

Arteria dupl'r.

omnibus proprie dictis arterijs. Arteria autem venalis nõ eſt proprie arteria, vt patuit ſupra in diffinitione arteriæ. Et penes hæc patet arteriæ pulſum rariorem eſſe pulſu cordis, & aliarum arteriarum ſicut etiam anhelitus eſt rarior pulſu. Alij adhuc ab intentione remotiores dixerunt Gal. intellexiſſe ꝙ illa arteria aliquando ſimul cum pulmone dilatatur, & aliquando ſimul conſtringitur ſicut etiam cor, cũ quo tamen ſtat ipſam ſemper, dum cor conſtringitur dilatari, et dum dilatatur conſtringi. Si quis autem in hoc vult ſequi poſitionem Pluſq̃cõmen. facile poteſt ſoluere quæcunq; quæ contra ipſum adducuntur. Noo. n. ſequitur dum cor conſtringitur pellit io arteriam venalem, ergo ipſa repletur, vt patet ex dictis. Similiter non ſequitur. dum cor dilatatur attrahit ab arteria aerem frigidum, ergo euacuatur vel conſtringitur, licet. n. euacuetur aere qui in corde recipitur, ſtat tamen multo ampliorem eſſe quantitatem eius qđ in ea a pulmone recipitur. Nota tamen ꝙ auctoritates. G. ſuperius allegatæ nõ minus aduerſari videnẽ poſitioni ſuperius pluſq̃cõm. q̃ poſitioni ſuperius tetentæ. elige.

Contra dictio appens ĩter Gal. et Auer.

Quantum ad ſecundum articulum eſt ſciendum ꝙ circa hanc difficultatem reperitur appatens cõtradictio ioter Gal. ſententiam in locis ante oppoſitum allegatis, & Auer. 2. colliget. ca. de iuuamento inſtrumentorũ anhelitus. Gal. enim poſuit motum anhelitus eſſe voluntarium. Auer. autẽ potius naturalem vel mixtũ ex naturali et voluntario. Ideo primo tractabitur prima poſitio. Secundo ſecũda.

Anhelitus qd.

Primo ergo ſciendum eſt per anhelitum, vt ſupra, intelligendum eſſe motum diaphragmatis pectoris & pulmonis dilatatiuum & conſtrictiuum quiete vel quietibus interceptũ vel aerem frigidum attrahendum & calidum & fumos expellendum. Ioſtrumenta ergo motus anhelitus ſunt diaphragma, & hoc eſt primum pectus & eius lacerti & pulmo.

Hoĩnũ motus triplex.

Secundo ſciendum eſt in nobis triplicem reperiri motũ. Quidam. n. eſt ſimpliciter oaturalis contra voluntarium diſtinguendo naturale. Quidam ſimpliciter voluntarius. Quidã medius inter hos. Exemplũ primi, ſicut motus cordis & arteriarum & inteſtinorum ad ſuperfluitates expellendum, et venarum ad proportionale nutrimentum attrahendũ. Exẽplum ſecundi, ſicut eſt motus progreſſiuus aut motus manuum ad capiendum & retinendum, & hic iuxta Gal. ſententiam appellandus eſt voluntarius de intentione prima. Exemplum tertij, ſicut motus palpebrarum qui non ẽ ſimpliciter naturalis cum variatur ſecundum voluntatis imperium, nec ſimpliciter voluntarius de intentione prima. Nullo enim concurrente voluntatis conſenſu fit hic motus, vnde & dicitur voluntarius de intentione ſecunda. Intelligendo per voluntarium de intentione primo motum cui ꝓpriſſime competit ratio voluntarij motus inſequentem. ſ. voluntatis imperium. Econtra vero de intentione ſecũda. Conſimiliter per omnia diſtingui poteſt de naturali motu. Et colligitur hæc diſtinctio de mente Gal. in libello de motibus liquidis, & pluries alibi.

Motus oaturał a voluntario differentia mltipl'x

Differunt autem motus naturalis & voluntarius multipliciter. ſ. ex parte mobilium motorum inſtrumentorum & finium, quia mobile motu volũtario eſt muſculus vel lacertus, motu vero naturali non. Penes hanc viam. Motor autem voluntarie eſt virtus animalis, cuius inſtrumentum eſt virtus vel calor cerebri. Motoꝛ vero motu naturali eſt vitalis virtus mediante ſpiritu vel calore cordis. Finis autem voluntarij motus eſt quod volũtario appetitu deſideraẽ. Naturalis vero eſt id ad quod forma naturalis mobile naturaliter inclinat. Motus etiam voluntarius ſecundum plurimum inſequitur cognitionem, naturalis autem non. Ex quibus clarius comprehendere poſſumus quid per motum voluntarium de intentione prima ſit intelligendum, quia motum ioſequentem apprehenſionem & voluntatis imperium factum mediante muſculo uel lacerto & ſpiritu cerebri. Econuerſo uero per uoluntariũ de intentione ſecunda motum cui aliqua dictarum conditionum deeſt. Prima concluſio. Motus anhelitus non eſt motus voluntarius nec naturalis de intentione prima. Probatur primo ꝙ noo naturalis, quia uariatur ſecundum uoluntatis imperium. Q etiam nõ uolũtarius patet. uelimus enim uel nolimus etiam cum de ipſo nullatenus conſideramus prouenit motus anhelitus. Secunda concluſio. Nõ neceſſario quilibet motus denominandus uoluntarius ſaltem de intentione ſecunda inſequitur deliberationem uel apprehenſionem. Perſuadetur ſic. Primo, ita ſe habet motus mere naturalis ad fieri ſine apprehenſione ſicut uoluntarius ad fieri cum apprehenſione, ſed non neceſſario fit motus naturalis ſioe apprehenſione, immo aliquis neceſſario conſequitur apprehenſionem, ergo aliquis uolũtarius motus fieri poteſt ſine apprehenſione. minor patet. motus. n. matricis eſt mere naturalis, inſequens tamen apprehenſionem nocumẽti. Cuius ſignum eſt, quia ubi non eſt potentia ſenſitiua ut in plantis, & quantũcunq; ſit neceſſitas fugæ nociui & proſecutionis iuuatiui non fiunt hi motus. Secũdo, quia motus imperfectorum animalium ut conchilorum eſt uolũtarius, non tamen ſequitur deliberationem, ut patet. Tertio, motus palpebrarum eſt uoluntarius, non tamen neceſſario inſequens apprehenſionem, ergo &c. probatur maior, quia niſi eſſet uoluntarius ſed naturalis inciſo neruo uenientẽ ad palpebras aut ſubtracto influxu ſpũs animalis ad palpebras fierent hi motus. Et ſicut de motu palpebrarum argutum eſt, ita poteſt argui de motu anhelitus. Item non repugnat per frequentem actum mouendi manum aut pedem acquiri manui uel pedi habilitatem per quam mouebitur nulla apprehenſione concurrente, ſed qua ratione poteſt hæc habilitas acquiri ab arte non repugnat ipſam acquiri a natura, cum ergo ille motus non ſit naturalis, ſequitur &c. Tertia concluſio. Sequitur ꝙ motus anhelitus eſt uoluntarius de intendone ſecunda, patet. Eſt. n. uoluntarius, quia factus mediantibus inſtrumentis uoluntarij motus. ſ. lacertis & ſpiritu dato a cerebro. cuius ſignum, quia inciſo neruo a cerebro ad pectus ſpiritum deferente ceſſat anhelitus, immo etiam ꝓhibito tranſitu ſpiritus animalis ad lacertos pectus mouentes ut in forti apoplexia, cũ ergo non ſit uoluntarius de iotentione prima, ſequitur &c. Ex quibus patet primo, ꝙ formalis ratio uoluntarij motus non eſt cognitionẽ inſequi, aut uoluntatis imperium, licet hæc ſit ratio formalis uoluntarij motus de intentione prima. Secundo ſequitur penes hanc poſitionem formalem rationem uoluntarij motus eſſe prouenire a virtute animali mediante muſculo vel

lacerto

lacerto & calore dato a cerebro. Tertio ſequitur in caſu aliquem motum anhelitus eſſe voluntarium de intētione prima. Patet, quia alicui motui anhelitus voluntarie facto cōpetunt omnes conditiones voluntarij motus de intentione prima, vt patet intuenti. Quarto ſequitur ꝙ ratio formalis motus naturalis non eſt fieri ſine cognitione aut non inſequi cognitionem. Alij tamen ſenſerunt quemlibet anhelitum vel motum voluntarium de ſecunda intentione fieri mediante aliqua apprehenſione, licet illa ſit aliquando occulta vt non percipiamus eam ſicut in motu palpebrarum

Auicen. accidit & cithariçatione. Et pro illo viſa eſt intentio Auicē. s 9. tertij. cap̄. de mictu in lectio. dum inquit. Et pueros quidem adiuuat ad illud profunditas in ſomno. cum ergo mouetur. ſ. vrina nocumentum inferendo expellit eam natura & occulta voluntas ſimilis voluntati animæ ante ipſorum euigilationē. Hāc ergo ſequēdo viā facile patere pōt ꝙ ſi alia argumenta ſuadēt anhelitū nō eſſe motū uoluntariū, nō ꝓbāt niſi ipſum non eſſe voluntariū de intentione prima.

Sequendo autem poſitionem Auer. quædā ſunt præmittenda. Primo præmittendum eſt ꝙ licet muſculus vel lacertus ſit primum organum voluntarij motus, non tamen oportet omnem motum factum mediante muſculo vel lacerto eſſe voluntarium. nam in rigore mouetur lacertus forti motu ad excutiendum humorem nocentem, & non volūtarie vt docet experimentum. Ex quo ſequit̄ in lacertis non ſolum reperibilem eſſe virtutem voluntarie motiuam datam a cerebro, ſed etiam naturaliter motiuam datam a corde per arteriam calorem & virtutem cordis deferentem.

Aristo. Secundo præmittendum eſt ꝙ impoſſibile eſt fieri volūtarium motum omnino contra voluntatis imperium. Cōtradictio. n. apparet aliquem motum eſſe voluntarium, & fieri tamen contra voluntatis inclinationem efficacem, talis. n. motus eſt potius violentus denominandus prout violentum opponitur voluntario, vt colligitur. 3. ethicorum.

Tertio præmittendum eſt ꝙ licet motus naturalis & voluntarius ſecundum ſuas rationes formales adinuicem differant, non tamen neceſſario ex parte rei eſſentialiter diſtinguūtur. contingit. n. eundem motum ſimul naturalem eſſe & voluntarium, eo ꝙ ad eūdem motum tandem ſimul poſſunt plures motores concurrere, quorum vnus eſt voluntarius, & alter pure naturalit̉ motiuus, vt ſi animal deorſum voluntarie moueretur, hic. n. motus vnus numero exiſtens eſt voluntarius pro quanto conſequitur volūtatis imperiū. Eſt etiam naturalis pro quanto prouenit a natura dominantis elementi, huiuſmodi autem motum appellat Auer. mixtum ex naturali & voluntario per attributionem, ad motorem totalem aggregatum ex motore naturali et volūtario.

Quarto præmittendum eſt ex dictis ad motum aliquem eſſe denominandum voluntarium non ſufficere ipſum conſequi cognitionem niſi cum ipſa concurrat voluntatis imperium. Quantūcunq;. n. motus matricis aut lacerti in rigore vel ſpaſmo inſequatur apprehenſionem, non tamen aliquis iſtorum eſt voluntarius ex quo cum apprehēſione nō concurrit voluntatis imperium. Et ex hoc patet ꝙ ad motum aliquem eſſe naturalem denominandum non requirit̄ ipſum fieri ſine apprehenſione, vt patet de motu matricis & lacerti iam dictis. Denominatur ergo hic motus naturalis, quia ſtante apprehenſione tali naturaliter inclinatur lacertus, & non ſecundū voluntatis imperium ut ſic ſe cōtrahat vel extendat, quantūcunq;. n. voluntas vel animalis appetitus ad oppoſitum promoueret efficaciter non minus ſieret hic motus. Et nota ꝙ licet lacerto inſit vterq; illorum motuū, per aliud tñ & aliud inſtr̄m hos duos motus perficit vt ſupra tactū eſt, quia voluntarium per ſpiritum datū a cerebro mediante neruo, naturalē vero ꝑ ſpiritum tranſmiſſum a corde mediante arteria, frequenter & ex ordine naturæ hi duo ſpiritus ad eundem motum perficiendum cōcurrunt. Q̄. n. non poteſt virtus per naturalem tantum, cū iuuamento animalis perficit, & econuerſo ſicut patet in motu deglutionis. Nota etiā iuxta hanc pōnem ꝙ inſtrumētorū quæ mouentur in motu anhelitus quædā mouētur pure naturaliter & per principium datum a corde, vt pulmo & partes eius de quo infra videbitur, quædam autem ſimul naturaliter & voluntariæ vt diaphragma & pectus, et de his eſt quæſtio. Mouetur. n. voluntarie per ſpiritum cerebri &c. naturaliter vero per ſpiritum cordis. Prima cōcluſio. Motus anhelitus eſt mixtus ex naturali & volūtario ad ſenſum datum. Patet, quia ad ipſum cauſandū concurrit motor qui eſt inſtrumentum naturalis motus, puta ſpiritus cerebri & cordis, ergo &c. aſſumptum patet, quia ad ipſum cauſandū concurrit motor qui eſt inſtrumentum voluntarij motus q eſt ſpiritus cerebri vt concedit vtraq; poſitio. Et ꝙ naturalis ſpiritus cordis poteſt perſuaderi per aliqua adducta ab Aui. alle. ca. Primum ꝙ plures anhelitus facimus tempore ſanitatis vel ægritudinis ſine intētione. i. apprehenſione vel voluntate anhelandi. Secundum, quia ſuſpiria frequenter a nobis fiunt ſuſpirare non intendentibus virtute naturali incitata ad vehementius attrahendum. Tertium, quia nobis nolentibus anhelamus vt patet in tuſſi, & nullus ſanæ mentis motum contra voluntatis imperium venientem debet nominare voluntarium. Et plura alia addit Auer. quæ alle. ca. requirantur. Secunda concluſio. Quāuis motus anhelitus ſimul ſit naturalis & voluntarius denominabilis, magis tamen videtur naturalis q̄ voluntarius. Patet, quia virtus naturaliter motiua in hoc motu præualet, nobis enim volētibus cogitur anhelare, ergo &c.

Ad argumenta ergo quibus probatur ſecunda concluſio alterius poſitionis quæ fundamento huius videtur aduerſari facile reſpondetur. Ad primum negatur illa ſimilitudo, vt patet ex dictis. Ad ſecundum dicitur ꝙ talis motus eſt voluntarius, vt patet, intelligendo per voluntarium appetitum inſequētem. ſ. appetitum animalem, & dicitur vlterius ꝙ ille non ſit ſine apprehēſione. Volūtarius motus qs. Ad tertium dicitur ꝙ motus palpebrarum eſt mixtus, magis tamen naturalis. Et cū arguitur ꝙ non, quia tunc inciſo neruo &c. Negatur conſequentia, licet. n. nec neruus nec ſpiritus datus per neruū ſit in motu palpebrarum vel anhelitus principalis motor, non tamen poteſt aliquis illorum fieri niſi ſpiritu cōcurrente delato per neruum, ſicut licet venæ apoplecticæ non ſint principale inſtrumētum ſenſus et motus, ipſis tamen inciſis auffertur, propter quod Auer. alle. ca. dicit. Et ideo viſi ſunt homines percuſſiſſe aliquos ſuper venas dormitarias aīs neruos dormitarios, qui vadunt ad cerebrum, & tunc in eis priuatæ ſunt omnes operationes voluntariæ, & propterea hoc nomine nūcupantur. Et dicit Raſ. ꝙ quando rex indie volebat interficere nobiles interficiebat per hūc modum. Et uis tu dicere propter hoc quòd omnes uoluntarij motus fixi ſunt in his duobus. Et alias tangit ibi rationes quas vide.

Ad quartum neganda eſt conſequentia, plures enim poſſunt habilitates per aetem acquiri, quæ non poſſunt contrahi a natura, ut patet intelligenti. Alij dixerunt quòd ſi per aſſuefactionem membro uoluntarie mobili acquiratur habilitas per quam ceſſante apprehenſione & voluntatis imperio moueatur, ille motus pro tunc non eſt voluntarius, ſicut ſi Sor. voluntarie ferat lapidem, deinde impreſſo impetu vel uirtute motiua Sor. in lapidem moueatur lapis ſeparatus a Sor. iſte motus lapidis non erit uoluntarius ſed potius naturalis, ut diſtinguitur contra uoluntarium. Cōtradictio tollit̄ a Gal. & Auer. Hæ autem duæ poſitiones, licet ſuperficialiter uideantur aduerſæ, facile tamen ad concordiā reduci poſſunt dicendo ꝙ per motum uoluntarium de intentione ſecunda intellexit Gal. non neceſſario inſequētem uoluntatis imperium prouenientem tamen a ſpiritu dato a cerebro & mediante lacerto, & cum hoc aptum ſecundum uoluntatis imperium prouenire, licet etiam ad ipſum concurrat naturalis uirtus, ut aſſerit ipſemet in lib. de diſpnœa. cap̄. de rebus cōmunibus & ſpūalibus pulſus & reſpirationis, & in libro de motibus liquidis. Et hic idem motus eſt etiā naturalis ut ſentit Auer. & per attributionē ad motores mixtus ex naturali & volūtario. Et hoc videtur repugnare,

Ad argumenta principalia ſatis patere poteſt ex dictis
in quæſtione.

Quæſtio. xxx.

VTRVM Hepar ſit complexionis calidę & humidę.
Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. Hepar eſt comple-
xionis frigidæ, ergo quæſtio falſa. aſſumptum probatur ſic.
hepar per proprium eius temperamentum eſt humoris fri-
gidi per ſe productiuum, ergo &c. conſequentia tenet eo ꝙ
non per ſe producitur frigidum niſi a frigido, & patet aſſū-
ptum, quia hepar eſt per ſe humoris phlegmatici & melan-
cholici generatiuum. Confirmatur, quia tantus gradus fri-
giditatis quantus eſt in phlegmate naturali primo in hepa-
te generato non præfuit in chilo vel in materia ex qua gene-
rabatur phlegma, ergo ab aliquo agente per ſe productus ē
tantus gradus frigiditatis in phlegmate &c. ſe non apparet
aliud tale niſi hepar, ergo tantum gradū frigidi atis per ſe ꝓ
duxit hepar, & per conſequens eſt frigidum. Secundo ar-
guitur ſic. Hepar eſt ſanguis congelatus &c. aſſumptū colli-
gitur prima primi. cap̄. de complexionibus mēbrorū. Ter-
tio arguitur ſic. Hepar eſt complexionis ſiccæ, ergo &c. aſ-
ſumptum probatur, quia orta ab hepate. ſ. venæ ſunt com-
Auicē. plexionis ſiccæ, vt colr̄ prima primi. alle. ca. de complexio-
nibus membrorum. & primo complexionum vlti. cap̄. ſed
orta atteſtantur ſuis principijs, vt ſupra circa litterā viſum
eſt, ergo &c. Confirmatur idem ſic. hepar eſt per ſe intēſæ
ſiccitatis productiuum, ſed nihil eſt per ſe productiuū ſic-
citatis niſi ſiccum, ergo hepar eſt ſiccum probatur maior,
quia tātus gradus ſiccitatis quātus eſt in cholera vel in me-
lancholia naturali in hepate generata nō prefuit in cibo vel
chilo, mirandum enim eſſet in cibo quantūlibet humido eſ-
ſe actu gradum ſiccitatis tantum vt in cholera vel melan-
cholia naturali. Ille ergo gradus in generatione choleræ fuit
ab aliquo agente per ſe productus, & tale non videtur aliud
ꝗ̄ hepar, ergo &c. Quarto arguitur ſic. Hepar eſt calidę et
ſiccæ complexionis, ergo non calidæ & humidæ. aſſumptū
arguitur, quia caliditas hepatis multum excedit tēperamen-
tum in genere membrorum, ſed caliditas multum tempe-
ramentum excedens aſſociat ſecum ſiccitatem temperamē-
tum excedentem, vt colligitur prima primi. ca. de comple-
xionibus, ergo &c. Confirmatur ſic. plus recedit a tempe-
ramento cutis caliditas hepatis ꝗ̄ caliditas corporis calidi
tantum in primo gradu a caliditate corporis temperati, ſed
caliditas primi gradus corporis calidi tantum aſſociat ſicci-
tatem excedentem temperamentum, ergo caliditas hepatis
aſſociabit ſibi ſiccitatem temperamentum excedentem.

Quinto arguitur ſic. Caliditas hepatis non eſt minor hu-
miditate eiuſdem nec maior nec eidem ęqualis, ergo hepar
nō eſt calidum & humidum. probatur aſſumptum. Primo
enim ꝙ nō. minor patet, quia caliditas naturalis hepatis de-
bet humidum regulare, & per conſequens excedere. Simili-
ter hepar in latitudine membrorum calidorum graduať in
3. uel. 4. ordine, ſed in latitudine membrorum humidorum
graduatur multum vltra hunc ordinem vt in ordine. 8. vt
patet prima primi. & primo complexionum. ca. allega. er-
go &c. Et per idem patet ꝙ caliditas hepatis non eſt humi-
ditati eiuſdem ęqualis. Qꝫ etiam non ſit maior arguitur, ꝗa
hepar eſt fons humiditatis totius, vt infra declarabitur, ſed
non eſt fons caliditatis totius, cū ſolū cor ſit hmōi, ergo hu-
miditas hepatis excedit caliditatem eiuſdem.

Ad oppoſitum eſt Auic. prima primi. & primo comple-
xionum. alle. cap̄. &c. de intentione omnium auctorum.
In iſta quæſtione præmittenda ſunt primo quædā præam-
bula. Secundo concluſiones de quæſito.

Quantū ergo ad primū primo eſt ſciēdū vt ſupra decla-
ratum eſt ꝙ hepar eſt vnū de membris principalibus nr̄i
corporis, cuius circunlocutio ex dictis auctorum hincinde
Hepatis vera diffinitio. collectis accipi poteſt. Hepar eſt mēbrū principale in dex-
tro latere ſub coſtis ſuperioribus locatū, figura tanꝗ̄ lunari
figuratū, quinqꝫ vel quatuor pennulis ſiue additamentis di-
ſtinctum, ſecundum partem eius concauam ſtomachum
amplectens, ſecundū gibboſam vero diaphragmati alliga-
tum, ex parte carnea dominante & panniculis inuoluēte &
ſuſpendente, venis quoqꝫ per ſubſtantiam eius ad modum
retis diſperſis conſtitutum, ſanguinis & humorum natura-
lium organum primo productiuum. Eſt autem principale
membrum, quia minera naturalis virtutis, vt prima primi Auicē.
ca. de membris. & per eius temperamentum productiuū
ſpiritus naturalis neceſſario effectiue concurrentis ad con-
ſeruationem indiuidui. Situatur autē in dextro latere, quia
dextrū debet eſſe calidius ſub diaphragmate. & hoc in ho-
mine diſpoſito ſecundum ſolitum naturæ curſum, licet mō-
ſtruoſe viſum fuerit hominem habere hepar in ſiniſtro, ſple- Hepar i ſiniſtro mōſtruoſe.
nem vero in dextro latere ſituatum, vt colligitur. 2. de hy-
ſtorijs. 22. ca. in libro meo. Eſt etiam eius figura tanquam
lunaris. Et eſt ſecundum concauam partem amplectēs ſto- Ariſto.
machum vt exinde digeſtiua ſtomachi roboretur vel vigo-
retur. Dicitur autē notanť quatuor vel quinqꝫ pennulis &c.
Non. n. ſemper apparet in hepate humano huiuſmodi qnqꝫ
additamenta diuiſa, ſed frequēter ſolum quatuor vt primo
colliget. & primo Almā. ca. de forma & anatomia hepatis. Almā.
Habet inſuper hepar duplicem panniculum. ſ. ſubſtātiam Hepatis pāniculus duplex.
eius inuoluentem & cōtinentem dātem. ſ. ſenſum a quo ra-
mificantur villi tenues qui per ſubſtantiam hepatis diſper-
guntur. Habet etiā panniculum ſuſpendentē quo diaphrag-
mati & dorſo ſuſpendiť & alligatur. Diſperſæ vero ſunt ve-
næ uſqꝫ ad minutiſſimas & capillares diuiſæ ꝑ carnoſam
ſubſtantiam eius vt chilus in eo receptus per ipſas diſper-
ſus & quaſi ad minima diuiſus a calore hepatis fere vnifor-
miter attingatur & melius in ſanguinē & humores trāſmu-
tetur. Dominať etiā in cōpōne eius pars carnea mollis val-
de ſimilis ſanguini cōgelato, propter quod dixit Aui. hepar
eſſe ſanguinē cōgelatū, cuius virtute chilus in humores trāſ-
mutať. Diciť autem ſanguinis & humorū organū primo ꝓ-
ductiuum. i. principaliſſimū ſecundum Gal. ſniam. vel pri-
mo ordine ad dr̄iam cordis quod eſt ſanguinis vltimo per-
fectiuū. Ex quibus colr̄ hepatis cōpleta deſcriptio. Secun- Hepatis
do præmittēdū eſt hepar in ſua cōpľone graduari poſſe. Pri- graduatio du-
mo quantū ad cōpľonē eius innatā. Secundo quo ad com- plex. &
pľonē innatā ſimul & influentē, quę dr̄ innata actuata ꝑ in- cōpľo.
fluentē. hæc ſupra declarata ſunt. Tertio præmittendū eſt
in propoſito quæri de cōpľone hepatis reſpectu medij gn̄is
mēbrorū. ſ. cutis & nō reſpectu medij propriæ ſpeciei. Pri-
ma cōcľo. Hepar quātū ad cōpľonē eius innatā tm̄ eſt calꝫ
& humidæ cōpľonis. Probať ſic cōpľo in hepate reſultans
merito partiū ipſm integrantiū eſt calꝫa & humida, ergo etc.
aſſumptū ꝓbať, quia in tali cōpľone multū dn̄atur pars car-
nea quæ calꝫa eſt & humida, vt euidens eſt, ergo &c. Secū-
da cōcľo ꝙ ſequitur ex prima. Quantū ad cōpľonē innatā
actuatā per influentē hepar eſt calꝫæ & humidæ cōpľonis.
Probať ſic. calꝫius & humidius eſt hepar quātū ad cōpľonē
innatā actuatā ꝑ influentē ꝗ̄ ſecūdū cōpľonē innatā tm̄, eo
ꝙ cōpľo innata actuata ꝑ influentē ſupra cōpľonē innatam
tantum addit caliditatem & humiditatem ſpiritus &c. ſed
per primam eſt hepar calidum & humidum per pręceden-
tem concluſionem, ergo &c. Tertia concľo. Complexio
hepatis plus recedit a medio generis per exceſſum calidi-
tatis quàm per humiditatis exceſſum. Patet per vnum ar-
gumentū adductū an̄ oppoſitū. hepar. n. in ordine calorum
ponitur in. 4. ordine. in latitudine autem humidorum gra-
dum obtinet valde inferiorē. Item operatio ad quam prin-
cipaliter ordinatum eſt hepar eſt digeſtio ſecunda, quę ma-
gis calido ꝗ̄ humido perficiť. Eſt enim digeſtio perfectio
humidi a proprio et naturali calido. 4. metheo. ergo &c.

Ex iſto ſequitur ꝙ potentius eſt hepar ad calefaciendum
membra per eius influxum apta calefieri ꝗ̄ ad ipſa hume-
ctandum, cum alijs paribus. actiuior enim qualitas eſt
caliditas quàm humiditas, & cum hoc eſt in hepate do-
minātior, ergo &c. Quarta concluſio eſt hæc. Licet ita ſit
in latitudine membrorum per eorum influxum corpus
humectantium magis denominabile eſt hepar humidum

vel

vel humectatiuum q̃ ſit denominabile calidum vel calefactiuum in latitudine membrorũ per eorum influxum corporis calefacientium. Declaratur communiter hæc concluſio, quia hepar inter cætera humectantia eſt maxime humectatiuum. influit.n. ſanguinem membris, quo potiſſime humectatur, ſed in latitudine calefacientium non eſt membrum maxime calefactiuũ, quia ſolũ tale eſt cor ergo &c. Et eſt hic ſermo de humectatione naturali & ſubſtantifica. Cerebrum enim non eſt hepate minus accidentaliter corporis humectatiuum. Et ſi arguitur, contra hoc, quia plus dependet omnium membrorum humiditas ab humiditate cordis q̃ ab humiditate hepatis, ergo magis humectatiuum eſt cor q̃ hepar. aſſumptum probatur ſic. plus exiccatur totũ ad deſiccationẽ cordis q̃ ad deſiccationẽ hepatis, ergo plus humectatur totũ ad humectationẽ cordis q̃ hepatis. aſſumptũ ꝓbatur in maraſmo. et cõſequentia patet intuẽti. Pro iſto dixerunt aliqui cor eſſe principiũ formalẽ humectandi corpus, hepar vero potius materiale. Hepar.n. præbet materiam humectandi membra, quia tamen cum hac nõ poſſunt membra humectari niſi concurrẽte cordis influxu perficiente & dirigente actiones virtutum membrorũ in hanc materiam, ideo cor magis humectat formaliter, & hoc ꝓbat argumentum. hepar vero materialiter, & hoc volebat concluſio.

Principium a q̃ pendet humiditas ſubſtãtifica duplex.

Alij dixerunt principium a quo pendet totius humiditas ſubſtantifica eſſe duplex. Vnum mediatum & principale. Aliud vero immediatum & ſecundarium. Primum eſt cor. Secundum hepar. Et conſequenter conceditur abſolute plus pendere humiditatẽ totius a corde q̃ ab hepate, plus.n. pendet quilibet effectus a priori cauſa q̃ a poſteriori in cauſis eſſentialiter ordinatis, cum ergo a corde pendeat hepar, & eius operatio a qua pendet humiditas totius ſequitur illam principaliter a corde pendere, immediatius tamen ab hepate. Et ſic moderãda eſt cõcluſio vel eius ꝓbatio. Sic etiam intelligendum eſt hepar eſſe fontem humiditatis totius. Nullum enim eſt membrum immediate totius ſubſtantifice humectatiuum ſicut hepar, licet bene mediate, ſed de hoc plus infra.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum neganda eſt conſequentia. Q. autem ſit per ſe producens gradum frigiditatis in phlegmate repertum & melancholia. dum primo generantur in hepate, & ſimiliter ſiccitatis in cholera, videbitur infra, quamuis hæc difficultas ſit magis phyſica.

Cõgelatio duplex.

Ad ſecundũ dicitur ꝙ hepar eſt ſanguis cõgelatus, improprie ſumendo congelationem vt extenditur ad coagulationem prouenientem a calido. non autem eſt ſanguis congelatus proprie ſumpta congelatione quæ eſt inſpiſſatio & induratio a frigido. 4. meta. Ad tertium negãda eſt conſequentia. Oriuntur.n. nerui a cerebro, licet cerebrum ſit humidum & nerui ſicci. Et vlterius ꝙ orta atteſtãtur ſuis principijs in virtute & vitio ſuarum operationum, non tamen in complexione naturali, ſed de hoc ſatis ſupra viſum eſt, de confirmatione vero videbitur infra. Ad quartum dicitur. Caliditas hepatis eſt multum recedens a temperamento cutis, & ꝙ caliditas huiuſmodi cõiuncta humiditati ſibi proportionatæ tẽperamentum etiam cutis multũ excedenti non neceſſario ſibi aſſociat ſiccitatem. Qualiter autem ſit interpretanda auctoritas viſum eſt prima primi. alleg. cap̃. Ad confirmationem patet negandam eſſe conſequentiã. caliditas.n. corporis calidi tm̃ in primo aſſociatur tẽperamento in humido, caliditas vero hepatis non cõiungitur humido tẽperato tẽperamento tali quale reperitur in cute: vt patet, ideo &c. Ad vltimum vero ex dictis in quæſtione patet qualiter ſit reſpondendũ. hęc de iſta quæſtione.

Quæſtio. xxxj.

VTRVM Sanguis ſit humor ab alijs tribus humoribus. ſ. phlegmate cholera & meľa ſpecifice diſtinctus. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. quia ſi ſic natura debuiſſet ipſum purũ & non alijs humoribus cõmixtũ ad mẽbra nutrienda tranſmittere, quod eſt contra experientiam. argr̃ conſequentia, quia cuilibet mẽbro nutriendo conuenientior eſt ſanguis q̃ aliquis alius humor, ergo per cuiuſcũq; alterius commixtionem cum eo redditur ſanguis minus naturæ cõueniẽs, ꝓ cuiuſcũq;.n. diſcõuenientis aut minus cõuenientis mixtionẽ cũ cõuenienti aut magis cõuenienti reddit illud minus cõueniẽs. & patet aſſumptũ diſcurrendo per ſingulas ſanguinis & aliorum humorum qualitates. Eſt.n. ſanguis dulcis calidus & humidus facile digeſtibilis. reliquorũ autem humorum nullus eſt talis. Et colligit idem. 3. de hyſtorijs. cap̃. de ſanguine. &. 1. de partibus. ca. de natura ſanguinis.

Ariſto.

Secundo arguitur ſic. ſanguis per phlebotomiam extractus reperitur in ſolas tres ſubſtantias ſeparari. ſ. in partem quæ eſt ſicut fex ſubſidens, & hæc eſt melancholia, & partem quæ eſt ſicut ſpuma ſupernatans & illa eſt cholera, & partem aquoſam aliqualiter albugini oui coagulato ſimilem quæ non videtur niſi phlegma, cum ergo omne compoſitum reſoluatur in ea ex quibus componitur, ſequitur maſſam illam humoralem ex ſolis his tribus ſubſtãtijs eſſe cõpoſitam. Tertio arguitur ſic. partes ſanguinem componẽtes proportionantur partibus ex quibus ſubſtãtia lactis cõponitur, lac.n. ſanguis digeſtus eſt & non corruptus. 4. de generatione animalium. 4. ca. Vnde Meſue de appropriatis. ca. de phthiſi, lac eſt ſanguis bis coctus, ſed ſubſtantia lactis non niſi ex tribus integratur ſubſtantijs, vt. 4. de ſimplici medicina. diſtin. 3. vlt. cap̃. ſ. parte caſeali quæ ꝓportionatur melancholiæ, & butyroſa quæ choleræ proportionatur & ſeroſa phlegmati proportionata, ergo &c.

Ariſto.
Meſue.

Hoc argumentum virtualiter colligitur. 2. elementorum ſatis ad primum. dum inquit Gal. Et quamuis nos videamus ſanguinem rem vnam ſicut videmus lac, tamen ratio ſignificat nobis q̃a nõ eſt res vna ſicut lac nõ eſt res vna. Quarto arguitur ſic. ex quolibet generato per verã digeſtionem deciditur aliqd illius digeſtionis ſuperfluũ, ſed ex digeſtione ſanguinis, vt quarta ſubſtantia eſt, non deciditur aliquod ſuperfluũ, ergo ſanguis, vt. 4. ſubſtantia, non per verã digeſtionem generatur, & per conſequens non eſt quartus humor &c. maior probatur ſic. diſcurrendo per ſingulas ſuperfluitates ex ſecũda digeſtione deciſas, tales.n. nõ ſunt niſi aquoſa ſuperfluitas hypoſtaſiua & ſpumoſa, quarum nulla vt patet proportionatur ſanguini. Pro iſto forte dicetur ꝙ alij tres humores ſũt ſuperfluitates ſanguinis. Contra. ſi choľa & meľa eſt ſuperfluitas ſanguinis, cũ etiã tã choleræ q̃ meľæ ſit ſuperfluitas aliqua tũc ſuperfluitatis erit ſuperfluitas, & ſic erit in ſuperfluitatibus proceſſus in infinitum, non.n. appareret quare magis vnius q̃ alterius ſuperfluitatis poſſit eẽ ſuperfluitas. Itẽ ſemper ſuperfluitas debet proportionari ei cuius eſt ſuperfluitas, ſed nec meľa nec choľa ꝓportionatur ſanguini, ſed in complexione penitus contrariantur eidem ſaltẽ melancholia, ergo hi humores non ſunt ſuperfluitas ſanguinis. Quinto arguitur. ſi quæſtio eſſet vera ſequeretur ꝙ reperibilis eſſet medicina ſolutiua electiue ſanguinis eductiua, quod non videtur ab auctoribus poſitum: arguitur conſequentia, quia ſicut alijs humoribus correſpondent medicina eorum eductiua, ita ſanguini ſi eſt humor ab alijs diſtinctus correſpondere debet medicina ipſum electiue educẽs, aliter enim in hoc appareret naturam defeciſſe. Sexto arguitur ſic. ſi &c. ſequeretur quòd dabilis eſſet febris putrida ſanguinea de putredine ſanguinis ab alijs humoribus diſtincti. Quod ſi conceditur: contra ꝓ qua ratione poteſt ſanguis intra venas putreſcere eadem ratione poteſt putreſcere extra venas. quilibet autem humor putreſcens extra venas facit febrem periodicam interpolatam, ergo ſanguis faceret febrem periodicam interpolatam, quod nunquam fuit ab auctoribus poſitum. Item difficilius videtur virtuti alijs paribus phlegma putreſcens aut melancholiam putreſcentem intra venas extra venas ad aliquod receptaculum præcipuum expellere quàm ſanguinem putreſcentem intra venas, eo quòd quilibet illorum humorum eſt groſſior viſcoſior & naturæ rebellior ſanguine, ſed natura poteſt facere primum, immo frequenter illud facit, ergo & ſecundum, & per conſequens

frequenter repritur febris ſanguinea periodica interpolata. Item qua ratione, propter malam qualitatem a materia phlegmatica vel melãcholica io determinato receptaculo putreſcente & faciente paroxiſmum derelictam poteſt fieri conſimilis materiei reaggregatio & paroxiſmatio, eadem ratione a materia ſanguinea in determinato receptaculo putreſcente derelinqui poteſt mala quantitas ſanguinis reaggregatiua. quo poſito in eſſe ſi ſanguis eſt quarta ſubſtantia non minus reperibilis erit febris ſanguinea periodica q̃ melãcholica vel phlegmatica. aſſumptum arguitur, quia non minorem immo maiorem facit in mẽbro impreſſionem ſanguis putreſcens q̃ phlegma putreſcens alijs paribus, eo q̇ vtrũq; illorum imprimit ꝑ caliditatem eius putredinalem quæ multo vehementior eſt in ſanguine q̃ in phlegmate, ergo &c. Item quare in phlegmone vbi putreſcit ſanguis euacuata materia non poteſt relinqui in mẽbro mala qualitas ſanguinis reaggregatiuã. Item vbicũq; poſſibiles ſunt ſufficientes cauſæ alicuius effectus ille effectus eſt poſſibilis, ſed poſſibile eſt intra venas inueniri locum præcipuum attractionis ſanguinis et motus eius ad putredinem cum fortitudine expulſiuæ virtutis ad ipſum ſub certo gradu putreſcentem extra venas expellendum quę videntur ſufficientes cauſæ interpolatæ ſanguine, ergo &c.

Ideo forte propter hoc conceditur q̇ poſſibile eſt ex ſanguine putreſcente fieri periodicam. Contra, quia non apparet qua periodo periodicabit illa febris. Non.n. tertiano quartano vel quotidiano, quia proprietas eſt phlegmatis, choleræ vel melancholiæ. Nec etiam quintano vel ſextano &c. quia tales febres reducuntur ad melancholicas. vt: prima quarti. cap̃. de quintano &c. Vltimo ad idem videtur cõmunis modus loquendi medicorũ dicentiũ ſanguinẽ ſumptũ pro tota maſſa humorali eſſe aliquando cholericũ dominante ibi chola, aliquando phlegmaticũ dominante phlegmate &c. nunq̃ tamen ſanguinẽ taliter ſumptũ dixerunt eſſe ſanguineum, & in illa maſſa dominante ſanguine, vt quarta ſubſtantia. & hoc videtur ſignũ q̇ in tali aggregato nõ reperiť aliqua vna ſubſtantia quæ ſit ſanguis ꝑ cuius dñium ſuꝑ alios hũores hoc ſit denominãdũ ſanguineũ.

Ad oppoſitum videtur intentio omnium auctorum.

Sciendum eſt q̇ de iſta q̃ne duæ ſunt inuentæ põnes. Prima eſt Pluſq̃cõm. ſuper. 2. techni ſuper illa parte. Hepatis calidi cognitiones. ponentis ſanguinem nõ eſſe humorem vnum a cholera phlegmate & melancholia ſpecifice diſtinctum, ſed aggregatum eſſe ex his tribus adinuicẽ cõmixtis. qui ſi commixti fuerit ſecundum proportionem naturæ conuenientiſſimam diceretur illud aggregatum ſanguis temperatus. dum vero fuerint commixti commixtione naturæ diſproportionata erit ille ſanguis malus diſtemperatus. & ſi dominata fuerit cholera denominabitur illud aggregatum ſanguis cholericus, & ſi phlegma phlegmaticus &c. Ex hoc ſoluitur cur nunq̃ denomineтur illud aggregatum ſanguineum. nunq̃. n. dominatur in eo ſubſtantia aliqua quæ ſit ſanguis. Ex quo vlterius penes hanc poſitionem patet ſolum tres eſſe humores naturales ex parte rei abinuicem diſtinctos. Patet vlterius ſanguinem ꝓprie nõ eſſe humorem, ſed quoddam ex humoribus commixtũ, & in hoc ſimilitudinem lactis ad ſanguinem induxit. ſicut .n. lac non eſt pars caſealis feroſa vel butyroſa ſed aggregatum ex his, ſic proportionaľr de ſanguine dicẽdum uidetur, vt ſupra argutum eſt. hanc autem poſitionẽ pluribus ſignis tactis perſuaſit. Secunda poſitio mentis auctorum conformior ponit quatuor eſſe humores abinuicem ſpecie diſtinctos. ſ. ſanguinem choleram &c. Et cõſequenter q̇ ſanguis non eſt aggregatum ex tribus alijs ſicut poſuit Pluſq̃cõm.

Hũoris ſpẽs q̃drupľx.

Et ad hanc poſitionem declarandam primo præmittã quaſdam terminorum deſcriptiones & ſuppoſitiones. Secundo concluſiones de quęſito. Sciendum igitur eſt primo q̇ hic humor penes auctores ſumitur multipliciter. Primo cõmuniter valde pro quocunq; corpore fluido qualiter aquam et cætera liquida denominaremus humores. Secũdo ſumitur pro quocunq; corpore fluido in corpore viuente generato qualiter chilum humiditates ſecundas ſperma &c. appellamus humores. Tertio ſumitur pro qualibet humiditate mediate vel immediate ex chilo io nobis generata ad nutriendum membra finaliter ordinata qualiter rorem cambium ſanguinem &c. appellamus humores, & ſic diuidiť humor in humorem primum & ſecundum, vt Auic. prima primi. cap̃. de humoribus. & decimo animalium. cap̃. de humore. Vltimo ſumitur humor pro corpore liquido ex chilo per ſecundam digeſtionem in nobis producto. Et ſic ſumitur in propoſito. Et deſcribitur prima primi alle. cap̃. taliter. Humor eſt corpus humidum liquidum in quod in primis conuertitur nutriens. Dicitur autem corpus humidum actualiter, licet aliquis humor ſit virtualiter ſiccus, vt cholera dicitur liquidum ad differentiam membrorum actu humidorũ, nõ tñ liquidorũ, in quod in primis conuertiť nutriẽs, ad drñã chili & humiditatũ ſecundarũ. quæ non immediate ex chilo generantur. Completior autem erit hæc deſcriptio ſi ſic ſuppleať. Humor eſt corpus humidum liquidũ in quod in primis. i. immediate nutriens. i. chilus aptus eſt conuerti per actionem caloris naturalis ſecunda digeſtione digerentis. Additur autem ly aptum conuerti propter ſanguinẽ ex phlegmate generatum, & ſuppletur in quod uel ſibi ſimile. ſubiungitur autem per actionem caloris &c. propter humores non naturales ex corruptione chili vel aliorum humorũ generatos, vt prima primi declaratum eſt. Et ad hanc diffinitionem reduci poteſt diffinitio data ab Aui. 10. animaliũ. alle. cap̃. Humor eſt corpus humidum currens et alteratum ad bonum. Eſt autem humor taliter ſumptus ſecundũ ſententiam auctorum quadruplex. ſ. ſanguis phlegma cholera & melancholia. Sanguis eſt humor primus, qui a naturali ſua diſpoſitione non remotus eſt in complexione calidus, et humidus in colore rubeus. in odore ſuauis, in ſapore dulcis, per temperatam decoctionem, ex ſecunda digeſtione productus. Colligitur hæc deſcriptio virtualiť ab Auic. 10. animalium alle. cap̃. Et dicitur humor primus ad differentiã ſecundarum humiditatum. Dicitur calidus &c. ad differentiam aliorum humorum. A naturali diſpoſitione &c. ꝓpter ſanguinem non naturalem. Phlegma vero eſt humor primus qui in ſua naturali diſpoſitione, exiſtens eſt & complexione frigidus et humidus, in colore albus, in ſapore dulcis, per diminutam decoctionem ex ſecunda digeſtione productus, per vlteriorem vero in ſanguinem permutari diſpoſitus. Dicitur autem frigidus & humidus ad differentiã ſanguinis, ſaporis dulcis ad differentiam choleræ, per diminutam decoctionem &c. additur vt denotetur per hoc aptitudo eius ad ſanguinem. Eſt enim materia facile in ſanguinẽ tranſmutabilis & ad hoc finaliter ordinata. Propter quod non ordinauit natura phlegmati receptaculum ſicut choleræ & melancholiæ prima primi. alle. cap̃. vnde ſecũdo virtutum naturalium. 2. cap̃. Phlegmatis autem nullum fecit natura organum purgatiuum, quoniam frigidum & humidum et velut ſemidigeſtum aliquod nutrimentum eſt, indiget ergo non euacuacuari hoc tale. ſed in corpore manẽs alterari. Cholera vero licet multipliciter accipiatur, ut bene diſtinxit Conciliator. differentia. 91. vt propoſito tamen pertinet eſt humor primus &c. in complexione calidus & ſiccus, in colore rubeus, ſapore amarus, odore horridus, ſanguinis ſpumæ ſimilatus, per decoctionem ſuperfluam ex ſecunda digeſtione productus. Melancholia autem eſt humor &c. colore opacus, complexione frigidus & ſiccus, ſapore ponticus tanquam fex hypoſtaſiua ex digeſtione ſanguinis reſecatus. Conueniunt autem omnes hi humores in agente, quia, tale eſt calor hepatis. Et in materia quia omnes ex chilo generantur. Differunt autem formis & finibus modis plurimis collectis. prima primi. & ſecundo virtutum naturalium. allega. capit. & aliqualiter ſexto de iuuamentis. capitulo tertio. Et nota quòd humor proprie ſumptus vt ſupra deſcriptus eſt, analogice dicitur de humore naturali & non naturali non genera-

Hũor q̃drupľr. Auicẽ. Sanguis quid. Phlegma q̃d. Chola quid. Conciľ. Melña quid.

cato per ſecundam digeſtionem, vt patere poteſt intuenti. Prima ſuppoſitio. Sãguis a naturali ſua diſpoſitione nõ notabiliter mutatus eſt in comparatione ad cutim calidę et humidæ complexionis, licet in comparatione aliorum humorum ſit complexionis temperatæ, hoc eſt de mente omnium auctorum. ſanguis enim naturalis eſt communis materia nutricationis omnium membrorum, quam oportet eſſe calidam & humidam, ideo &c. Secũda ſuppoſitio eſt iſta, ꝙ ipſum phlegma naturale in corpore naturalit' diſpoſito quantitatiue dominatur choleræ. Ex quo patet ꝙ tota moles phlegmatis & melancholiæ ſimul multum quãtitatiue excedit choleram. Tertia ſuppoſitio eſt ꝙ nõ plus pręcedit a cute ſaltem notabiliter cholera per exceſſum caloris ꝙ̃ phlegma per exceſſum frigoris. Frigidius enim quod eſt in corpore eſt phlegma prima primi. cap̃. de complexionibus. & primo complexionum. vltimo cap̃. Quarta ſuppoſitio eſt, ꝙ calor naturalis in materiam aliquam difformẽ agens & partem eius ſufficiens ſuperflue decoquere, & aliquam partem ſolum diminute, ſufficit aliquam partẽ mediocriter & temperate decoquere, vel ſaltem ſic eſſe nõ repugnat. Patet vbi enim eſt vtrunq; extremum reperibile nõ repugnat medium reperiri. Prima concluſio. Sanguis pręciſe non eſt aggregatum ex cholera phlegmate & melãcholia, vt poſuit Pluſ. ꝗ̃ cõm. Perſuaderut primo quia tunc ſanguis reſpectu cutis eſſet complexionis frigidæ cõtra primã ſuppoſitionem. arguitur conſequentia, quia in aggregato ex cholera phlegmate & melancholia partes frigidæ dominantur calidis reſpectu cutis, ergo &c. aſſumptum probať, quia non minus frigidum eſt phlegma reſpectu cutis ꝙ̃ ſit cholera calida reſpectu eiuſdem per tertiam ſuppoſitionẽ, & cum hoc multum quantitatiue denominať phlegma choleræ per ſecundam ſuppoſitionem, ergo &c. Ad quod concurrit etiam ꝙ melãcholia eſt frigida. Secundo materia chiloſa eſt materia ſecundum ſuas partes difformis, cuius aliquam partem ſufficit calor hepatis ſuperflue decoquere, & aliquam diminute, ergo non repugnat aliquam partem chili calorem hepatis mediocriter vel temperate decoquere. quo poſito in eſſe pars illa temperate decocta non erit cholera phlegma vel melancholia, erit ergo humor diſtinctus ab alijs. Itẽ cõmuniter arguitur ſic. dato oppoſito concluſionis, ſequitur phlegma per vlteriorem decoctionem nõ eſſe trãſmutabile in ſanguinem, cum. n. ſanguis non ſit niſi cholera phlegma & melancholia, phlegma conuerteretť in phlegma choleram & melancholiam, & ſic ſecundum partem tranſmutaretur in phlegma, quod non eſt rationabile. Secunda concluſio ſequitur. Q. ſanguis eſt ſubſtantia ab alijs tribus humoribus ſpecifice diſtincta. Patet, quia uel ſanguis eſt hæc quarta ſubſtantia, vel eſt aggregatum ex his tribus iam dictis. Non poteſt poni ſecundum per præcedentẽ cõcluſionem, ergo &c. Et pro illa concluſione videtur intẽtio omnium auctorum, vt Auicen. prima primi. capitulo de humoribus. & 10. animalium. alleg. ca. & Gal. primo elementorum. Et generaliter concordant omnes auctores in hac ſnĩa, ꝙ ſicut oĩbus mixtis quatuor correſpondent eľa communia, vt ignis, aer &c. ita in omnibus membris nr̃i corporis quatuor correſpondent elemẽta propria humores appellata his elementis communibus proportionalia.

Auicẽ.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum neganda eſt conſequentia. & ad probationem negetur ſimiliter illa conſequentia. Cuilibet membro nutriendo conuenientior eſt ſanguis ꝙ̃ aliquis humor alius, ergo p cuiuſcũq; alterius commixtionem cum ſanguine redditur ſanguis minus conueniens, licet. n. cholera ſit huiuſmodi, per eius tamẽ admixtionẽ cum ſanguine reddiť ſanguis habilior ad penetrandum, & mẽbra cholerica nutriendum, & conſequẽter negetur per cuiuſcunq; diſconuenientis aut minus cõuenientis cum magis cõuenienti commixtionem illud fieri minus conueniens. Ad ſecundum dixerunt quidam ꝙ licet ſanguis per phlebotomiam extractus pro maſſa humorali acceptus ſolum apparenter diuidatur in tres ſubſtãtias, vere tamen in quatuor ſeparatur, quibus omnibus commixta ẽ pars ſanguinea commixtione ſeoſui occulta. Alij dixerũt per phlebotomiam quandoq; extrahi ſanguinem purum qui tamen in partibus ſuis eſt ita difformis ꝙ eius alia pars phlegmati & alia choleræ proportionatur &c. propť quod videtur ſanguinem hunc eſſe ex tribus humoribus aggregatum. Conſimiliter per omnia dici poteſt ad tertium. Primo admiſſa ſimilitudine ꝙ in lacte eſt pars proportionata ſanguini quæ temperatior eſt, ſed alijs partibus commixta ſicut de ſanguine dicebatur. Vel dicitur ꝙ lac eſt vna ſubſtantia numero per formam vnam, licet ſit in partibus ſuis difformis in qualitatibus & modo ſubſtantiæ. Pro auctoritate Gal. dicitur ꝙ ſanguis non eſt res vna potius virtualiter ſicut in multis etherogeneis apparet. Ad quartum conceditur ꝙ alij humores ſunt ſuperfluitates ſanguinis. & dicitur vlterius ꝙ cholera vadens ad chiſtim & melancholię ad ſplenem non ſunt ſuperfluitates choleræ & melancholiæ naturalis exiſtentis in venis, ſed ſanguinis. Dicuntur ꝑ tamẽ illarum ſuperfluitates pro quanto ſuperfluunt a quantitate choleræ quæ in venis debito ſanguini miſcetur. Alij conceſſerunt ſuperfluitatis ſuperfluitatem eſſe, & hoc poſſe in infinitum procedere ſi in infinitum fierent ſubordinatæ digeſtiones. Ad confirmationem dicitur ꝙ ſuperfluitas proportionatur ei cuius eſt ſuperfluitas correſpondenter, ſic. ſ. ꝙ' deciſa a re calidiori eſt calidior, a frigidiori frigidior &c. alijs paribus. ſic autem eſt in propoſito, melancholia ꝓportionatur parti ſanguinis groſſiori, phlegma vero aquoſiori, & cholera ſubtiliori. Ad quintum conceditur dabilem eſſe medicinam electiue ſanguinis eductiuam, licet forte non ſit illa nobis cognita, vt ſentit Gal. in libro de pharmacijs. 4. ca. Alij negauerunt cõſequentiam ex quo per ſolam venæ apertionem cum phlebotomo poteſt fieri conueniẽs ſanguinis eductio. Ad ſextum conceditur eſſe poſſibile reperiri febrẽ ſanguineã continuã periodicã, licet periodica raro cõtingat, & nõ merito formę ſpecificę ſanguinis, ſed de hoc aliqđ infra tangeť. Ad vltimũ dr̃ ꝙ ſanguis acceptus ꝓ tota maſſa humorali denominabilis eſt ſanguineus ſicut cholericus vel phlegmaticus &c. Acceptus aũt ꝓ quarta ſubã denominať qñq; cholicus qñq; phlegmaticus improprie, qa maiorẽ habet ſimilitudinẽ cũ cholã vel phlegmate, vt ſanguis ſubtilis igneus dr̃ cholicus fluidus vero aquoſus phlegmaticus reſpectu temperati, & non quia aliquis illorũ humorum in ſanguine formaliter contineatur &c.

Sanguis acceptus dupliciter.

Quæſtio. xxxij.

VTRVM Oĩa mẽbra nr̃i corporis ex ſolo ſanguine nutriantť. Arguiť multipľr ꝙ nõ. Primo. Ex chilo & phlegmate nutriũť alia mẽbra, quorũ quodlibet eſt aliud a ſanguine, ergo &c. aſſumptũ ꝓbať, qa ex chilo nutriť ſtõus vt 10. tertij. primo ca. Phlegmatis autẽ finis vnus eſt, vt in ſanguinẽ conuertať & nutriat. prima primi. ca. de humoribus. Secũdo argr̃ ſic. Ad ſaluãdũ nutricationẽ mẽbrorũ pręter ſanguinẽ & alios humores primos oportet ponere humiditates ſecundas ex quibus nutriuntur membra, ergo non ex ſolo ſanguine aſſumptũ colligiť prima primi. alle. ca. & prima quarti trac. 3. ad principiũ. & 7. terap̃. 6. c. & primo de differentijs febrium. 7. & 8. cap̃. Tertio arguitur ſic. Oſſa nutriũtur medulla quæ proculdubio eſt alia a ſanguine, ergo &c. Aſſumptum colligitur prima primi. cap̃. de ſermone vniuerſali oſſium. & in libro de malitia complexionis diuerſæ ſecundo cap̃. & tertio virtutum naturalium. vltimo cap̃ſo. dum inquit. Et eſt qualis ſanguis carnibus talis medulla oſſibus. Quarto arguitur ſic. Si quæſtio eſſet vera omnia membra noſtri corporis in ſuis naturalibus complexionibus eſſent conſimilia. arguitur conſequentia, quia cuiuslibet membri complexio naturalis ſimilatur naturaliter ei ex quo nutritur. prima primi. cap̃. de complexionibus membrorum ſi ergo omnia membra nutriuntur ſanguine omnium membrorum naturalis complexio ſimilatur ſanguini. ſed quæcunq; ſunt ſimilia in tertio ſunt ſimilia inter ſe: ergo omnia mẽbra in ſuis naturalibus cõplonibus inter ſe

Auicẽ.

ſunt ſimilia.hoc argumento vtitur Gal.virtualiter ſecundo elementorum.& Auicē.prima primi.cap̄. de humoribus. & aliqualiter Hippo.in libro de humana natura. Quinto tunc natura non debuiſſet ſanguinem alijs humoribus commixtum ſed purum ad membra nutrienda tranſmittere.ſi enim melancholia non eſt membrorum nutritiua ipſa commixta ſanguini potius videtur membrorum impedire nutricationem q̄ ipſam iuuare.Experimento tamen patet in phlebotomijs ſanguinem alijs humoribus eſſe commixtum vt in pharmacijs effrenſtātibus primo alios humores ex venis,& vltimo ſanguinem educentibus, vt.2. elementorum. Sexto arguitur ſic.Qualis eſt proportio mēbri ad membrum in ſua naturali complexione talis eſt ꝓportio nutrimenti ad nutrimentum eorundem membrorū. ſed plurium membrorum noſtri corporis ſunt complexiones inuicem contrariæ,eo ꝙ alicuius complexio naturalis eſt calida & humida,alicuius frigida & ſicca, nullum autē tale eſt ſanguis,cum ſit naturaliter calidus & humidus, vt ſupra ergo &c. Vltimo arguitur ſic. Impoſſibile eſt os, vel neruum nutriri ex ſanguine,ergo quæſtio falſa. aſſumptum probatur ſic.impoſſibile eſt a complexione oſſis vel nerui ſanguinem digeri, ergo &c. probatur antecedens, quia non poteſt ſanguis a complexione oſſis vel nerui calefieri,eo ꝙ ſanguis naturalis quantūcunq; frigidus eſt calidior oſſe vel neruo.ſed nō fit digeſtio niſi a calore, vt quarto metheororum,ideo &c. Confirmatur,quia ſi os ex ſanguine nutritur nunquam per nutrimentum poſſet infrigidari os,& ſic non poſſet per debitam nutrimēti adminiſtrationem complexio calida ad temperatum vel frigidam permutari.arguitur conſequentia, quia ſemper nutrimentum ad os nutriendum tranſmiſſum eſt calidius oſſe. ergo ſemper eſt aptum calefacere & nunquam infrigidare os. Conſimiliter poteſt argui de carne & quolibet membro ſanguine minus calido.

Ariſto. Auer.

Ad oppoſitū colligitur. 3.de hyſtorijs.cap̄.3.&.cap̄.16. &.2.colliget.cap̄.de iuuamentis ſanguinis.

In præcedenti q̄ōne tractatū eſt de humoribus primis cōſequēs eſt ꝑꝑ materiā ſecundi argumēti, tractare primo de humiditatibus ſecūdis.Secūdo vero r̄ſidebit ad q̄ſitum.

Humiditas ſecūda q̄d.

Quātum ad primum eſt primo ſciendum,ꝙ per humiditatem ſecundam intelligenda eſt humiditas ex primo humore vel prima humiditate generata per tertiam digeſtionem. Et dicitur notanter per tertiam digeſtionem ad differentiam ſanguinis ex phlegmate generati,cuius gn̄o nō eſt per tertiam ſed per ſecundam digeſtionem.Huiuſmodi autem humiditatis deſcriptio talis colligitur prima primi.ca. de humoribus.Secunda humiditas eſt humor a principali ſua diſpoſitione cōuerſus etiam ad membra delegatus, ſed nondum pars effecta alicuius ſimplicium membrorū perfecta operatione. Nota tamē ꝙ illa propoſitio.ſecunda humiditas eſt humor &c.eſt falſa vt verba ſonant, concedenda tamen eſt ſecundum ſenſum quo ab Auicē. profertur.ſ. ſecunda humiditas eſt humiditas ex humore generata &c. Et dicitur a principali diſpoſitione conuerſus ad differentiā quatuor primorum humorum,qui non ſunt conuerſi a principali eorum diſpoſitione in hepate acquiſita. Dicitur autē ad membra delegatus.ſ.nutrienda vel ad differentiam humoris præter naturam ſparſi per membra non apti nutrire,vel ad differentiam ſanguinis in venarum concauitate contenti,qui licet ſit a principali diſpoſitione conuerſus,nō tamen eſt ſecunda humiditas,quia nondum eſt nutriendis membris delegatus.Per hoc autem quod ſubiungitur nōdum pars effecta &c.differt a parte mēbro perfecte aſſimilata quæ ꝓprie non ē denominanda ſecunda humiditas.

Auicē.

Humiditatū ſecūdarū neceſſitas duplex.

Si quis autem proportionabiliter defenſaret ſecundas humiditates non eſſe a ſanguine ſpecie eſſentialiter diſtinctas poſſet ſine Glo.concedere ꝙ ſecunda humiditas eſt humor a principali diſpoſitione conuerſus &c. Neceſſitas autem ponendi has humiditates ſecundas præter primos humores ſumitur ex multis. Primo quia tranſmutatio nutrientis in nutritum proportionatur tranſmutationi materiæ generationis membrorum in mēbra, ſed materia ſanguinea tranſmutanda in ipſa membra prius trāſmutatur in humiditates medias inter formam ſanguinis & membrorum, vt colligitur.11,tertij.cap̄.de generatione embrionis, ergo &c. Secundo,quia proceſſus naturæ ab extremo ad extremum non eſt cum ſaltu,ſed per paulatinum progreſſum ab extremo ad medium,& a medio ad extremum, ſed ſanguis & membrorum diſpoſitiones ſunt abinuicē extremaliter diſtantes,ergo probabile eſt ſanguinem non immediate in membri ſubſtantiam tranſmutari. Item alias daret ſanguis ſiccior neruo groſſior & frigidior. Capiatur enim aliqua pars oſſis nunc primo ex ſanguine reſtaurata, & patet illam in certa proportione frigidiorem groſſiorem & ſicciorem eſſe neruo,ergo per tēpus ante hoc fuit materia ex qua generata eſt hæc pars ſub groſſitie frigiditate ſiccitate maiori neruo,ſed cōtinue ante fuit ſub forma ſanguinis ſed inter ſanguinem et os non cadit ſecunda humiditas media, ergo &c. Pro iſto etiam facit experimentum, videmus enim in membrorum ſpongioſitatibus humiditates contineri dealbatas a natura ſanguinis notabiliter remotas.

Humiditatū ſecūdarū cā quadruplex

Secundo ſciendum eſt ꝙ auctores ex hoc promoti ſunt ad ponendum has ſecundas humiditates eſſe quatuor,quia prius q̄ ex nutrimento communi membrorum fiat integra mēbri reſtauratio quatuor percipiuntur in nutrimento notabiles mutationes.Prima manifeſtatur in humore contento in extremitate paruarum venarum,tūc.n.primo apparet ſanguis a diſpoſitione in hepate acquiſita in colore & ſubſtantia & alijs accidentibus notabiliter mutatus.Secunda manifeſtatur dum effunditur ex extremitatibus harum venarum,conuertitur.n.in ſubſtantiam tenuem limpidam rori ſimilem,& ſpargitur per ſuperficiem membrorum.Tertia apparet in eo mutatio,dum ad poroſitates intrinſecas mēbrorum attrahitur,tunc.n.ingroſſatur ſecundum exigentiā nutriendi membri et complexionem acquirit ſibi ſimilem. Vltima apparet in eo mutatio quia ſubſtāniæ membri vnitur & continuatur & perfecte aſſimilatur,ita ut tandem inter ipſum & partem membri nulla in colore complexione & modo ſubſtantiæ diuerſitas comprahendatur. Et ſecundum hoc quatuor ab auctoribus ponuntur ſecundæ humiditates. Prima eſt humiditas contenta in extremitatibus paruarum venarum & eſt nomen non habens.

Humiditas ſecūda quadruplex.

Secunda ē ros vel humidum roridum ideo taliter nominatū, quia ad ſimilitudinem roris herbas & folia irrorantis membra humectat & irrorat ſuper quæ diffunditur. Tertia eſt dicta cambium,ideo quia in poroſitate mēbri ſuccedit loco partis diſſolutæ,vnde videtur ex ea cum parte diſſoluta cambium vel permutatio fieri. Quarta vero dicitur glutē, idō quia ad glutinis ſimilitudinem mēbro cui appoſita eſt innectitur & inuiſcatur & partibus eius vera continuatione continuatꝰ. Has vero quatuor humiditates poſuerunt q̄dā abinuicē & ſanguine differre ſpē eſſentialit̄,ſic.ſ. ꝙ in gn̄one primæ humiditatis ex ſanguine corrūpit̄ forma ſanguis præexiſtens & noua forma talis ſubſtantialis humiditatis inducit̄,et ſimilit̄ in gn̄one roris ex prima humiditate et cābij ex rore &c. Alij autē poſuerūt has humiditates nō eſſe abinuicē eſſentialiter ſpecifice diſtinctas,ſed ſolū ſecūdum accidentales diſpōnes eiſdē acquiſitas. Penes quod tenendum eſt quodlibet membrum immediate ex ſanguine eſſe nutribile,& ꝙ ſanguis mutatus mutatione membrorū prima iam dicta idē manens appellat̄ prima humiditas de ſecundis,recipiens aūt ſecundā mutationē nominatur ros. & ſic deinceps.Et illas quatuor humiditates Auicē.ſigillatim prima primi alleg.ca.ſic deſcripſit. Prima humiditas eſt humor contentus in foraminibus extremitatum paruatum venarum ſimplicibus membris propinquatum imbibentium,ideſt humectātium ea.ſcilicet ſimplicia membra. habet tamen alia littera imbibentium eam,ſcilicet humiditatem,quam extremitates paruarum venarum in ſuis poroſitatibus imbibunt. Nota tn̄ hanc deſcriptionē vt ſonat non

cuilibet humiditati primæ de ſecundis eſſe cõmunem. Patet.n.ꝙ illa ex qua nutrienda eſt vena magna non continetur in foraminibus extremitatum paruarũ venarum Auic. tamen hãc humiditatem ex parte ſitus circũloqui intendẽs ipſam notificat a ſitu his humiditatibus ſecundum plurimũ conuenientẽ. licet alij dixerint per hanc notificationem ſolum deſcribi humiditatem primam ſubordinatam nutricationi membrorum aliorum a venis. Huius.n.ſitus manifeſtior eſt vt per hanc compræhendere poſſemus illas, quarum ſitus eſt occultior. Ad perfectionem autem deſcriptionis poſitæ ſupplendæ ſunt plures clauſulæ poſitæ in generali diffinitione humiditatis ſecundæ.ſ. Prima humiditas eſt humor a principali diſpoſitione prima notabili mutatione conuerſus, & ad membra nutrienda a natura delegatus ſecundum plurimum in extremitatibus paruarum venarum contentus. Et dicitur prima notabili mutatione &c. ad differentiam roris & ſecundarum humiditatum, & ad membra nutrienda &c. ad differentiam materiæ præternaturaliter ad membra fluentis. Nota tamẽ per extremitates &c. non ſolum intelligenda eſſe extrema longitudinis venę, ſed etiam quamlibet partem ad exteriorem ſuperficiem venæ terminatam. In qualibet enim tali parte notabili ſunt pori per quos poteſt vena nutrimentum ad membra diffundere. Et ex hac deſcriptione poſſet probabiliter concludi non in quolibet membro nutriendo reperibilem eſſe humiditatem primam de ſecundis. non.n. ad cuiuslibet membri nutriendi poroſitates terminantur extremitates paruarum venarum. Et ſi arguitur contra, quia tunc non quolibet ex prima humiditate de ſecundis nutriretur. Neganda eſt conſequentia. ſicut non ſequitur, non in quolibet membro reperibilis eſt ſanguis, ergo non quodlibet nutribile eſt ex ſanguine, licet.n. non ſit in quolibet membro hæc humiditas reperibilis, in quolibet tamen reperibile eſt aliquid generatum ex ea puta cãbium. Alias tamen probabiliter tenui in quolibet membro eſſe hanc humiditatem primam reperibilem & ꝙ ad hoc vt ſit denominanda prima humiditas non requiritur ipſam contineri in extremitatibus &c. ſed ſufficit ipſam ibi fuiſſe productam, & cum hoc eſſe ſub diſpoſitione tali ſub quali fuit ibidẽ generata vel ſaltẽ ſub diſpoſitione ab illa non notabiliter differente. Secunda vero humiditas vt loco præallegato colligitur eſt humor tranſiens ſicut ros per membra ſimplicia aptus in nutrimentum conuerti, dum corpus nutrimento caret & membra humectãs aut exiccari prohibens cum eiſdem aliqua cauſa fortis ad exiccãdum occurrerit. Et dicitur ſicut ros &c. quia hæc humiditas eſt limpida tenuis ſimilis rori, vnde per membra & iuncturas expanſa ſicut ros ſuper herbas & folia ipſarũ arefactionem prohibet, & per hoc differt a cambio et humiditate prima, hæ.n. ſunt poroſitatibus membrorum imbibitæ, ros autem nec in poris venarum nec membrorum ẽ reconditus. Et hanc differentiam innuit Auicẽ. prima quarti tractatu quarto tertio ca. dũ inquit. De illis ergo eſt quod eſt repoſitum in venis, & de illis eſt illud quod eſt ſparſum in membris ſicut ros, & infra &c. immo remanet de eo illud quod eſt in ſemita expandendi, & quod eſt in ſemita recondendi. Et dicit aptus in nutrimentum conuerti &c. ad explicandum finem gratia cuius a natura ros producitur.ſ. nutrire membra dum nutrimento carent & humectare ea & prohibere, ne a fortibus cauſis exiccantibus exiccentur.

Auicẽ.

Ex quibus patet generalis conuenientia & differẽtia inter rorem & phlegma naturale. Nam in generali fine cõueniũt vtrũq;.n. ipſorum ad membrorum nutricationem & eorũ humectationem finaliter ordinatur. Differũt autem primo, quia phlegma non eſt a principali diſpoſitione data ſibi ab hepate notabiliter conuerſum, ros autem ſic. Differunt ſecũdo, quia per multo plures tranſmutationes medias tranſit phlegma in nutrimentum ꝗ̃ ros. phlegma enim per vlteriorem decoctionem primo trãſmutatur in ſanguinem, ros vero in cambium. Item differunt ex parte humectationis, quia cum ros ſit diſpoſitioni membrorũ ſatis propinquus humectat membrum humectatione propria taliter.ſ. huic membro ꝙ non alteri proportionata, phlegma vero a mẽbri diſpoſitione diſtantius humectat quadam humectatione communi. Ex quibus vlterius patet ꝙ ad perfecte deſcribendum humidum roridum, oportet in eius deſcriptiõe has clauſulas reſumi.ſ. ros eſt humor a ſua principali diſpoſitione ſecunda notabili mutatione conuerſus &c. per hoc enim differt a phlegmate vt patet intuenti etc. tertia autem humiditas eſt humor qui parum ante coagulatus fuit & q eſt nutrimentum conuerſum in ſubſtantiam mẽbri ex parte complexionis, nõdum tamen ex parte eſſentiæ completæ & ſimilitudinis conuerſum fuit. Sciendum eſt autẽ ad huius intellectum ꝙ de tranſitu humiditatis primæ de ſecundis ad nutriendum membrum per humiditates ſecundas medias duæ ſunt poſitiones. Prima poſuit nõ eſſe poſſibile ex prima humiditate fieri membrum vel partem mẽbri niſi prius conuertatur in rorem, & conſequenter ꝙ ſecũdæ humiditates ſunt ſecundum naturæ ordinem ſeſe eſſentialiter conſequentes ſic ꝙ nutrimentum commune debẽs conuerti in ſubſtantiam membrorum neceſſario prius trãſit per omnes quatuor humiditates ſecundas, & ꝙ neceſſario prius ꝗ̃ prima humiditas uel eius natura recipiat formã cambij recipit formam roris, & ſic deinceps. Et ſecundum hanc viam taliter exponenda eſt prædicta deſcriptio. Tertia humiditas eſt humor qui parũ ante coagulatus fuit, humido.n. rorido ex quo hæc tertia humiditas generatur valde raro exiſtente vt in hanc trãſmutetur oportet ipſum coagulari ideo parum ante, quia ſtatim antequam erat ros coagulabatur, quo coagulato & ad membri poroſitates interius attracto generata eſt hæc tertia humiditas. Secunda vero poſitio ponit non neceſſario ex prima humiditate generari rorem antequam generetur tertia humiditas, poteſt .n. prima humiditas imediate in cãbiũ tranſmutari abſq; hoc ꝙ ipſa mutetur in rorẽ imaginando ꝙ ſicut per actionẽ caloris digerentis chilum vt in ſanguinem tranſmutetur aliqua pars chili apta conuenienter digeri tranſmutatur in ſanguinem, pars autem crudior & aquoſior ineptior digeſtioni tranſmutatur in phlegma ita calore membrorum agente in humiditatem primam de ſecundis aliquam partẽ eius perfecte digerit etiam coagulat ſecundum exigentiã membri nutriendi, & fit dicta humiditas tertia, licet nunq̃ fuerit eius materia ſub forma roris, partẽ vero hmõi crudã & aquoſam a parte iã dicta ſequeſtrat & in humidum ſubtile rori ſimẽ cõuertit, quod poſtea natura ꝑ mẽbrorũ ſuperficiẽ diffundit. Et ſicut phlegma põt perfectius digeri, & per cõpletã diſtõnem in ſanguinẽ conuerti dũ adeſt neceſſitas, ita inſurgente neceſſitate et indigẽtia nutrimenti humidũ roridũ a calore mẽbrorũ perfectius digerit, vnde coagulat & in poroſitates particulares mẽbrorũ attrahit & fit cãbiũ, ſecũdum hanc ergo põnẽ hic humor qui parũ añ coagulatus eſt &c. ſecundum plurimũ non eſt ros, ſed prima humiditas a qua per actionẽ caloris mẽbri ſeparata a parte ſubtili aquoſa & ipſa ꝑ digõnẽ ingroſſata & coagulata generatur cambium & non ex rore. Et hanc viam inſecutus eſt Conciſ. differentia. 33. hoc colligi videtur ex ſententia Aui. prima primi. cap̃. de humoribus & prima quarti. tract. 3. cap̃. primo. Et ex his patet ꝙ cãbium eſt multo propinquius ſubſtantię membri ꝗ̃ ros aut humiditas prima. Propt̃ qđ dixit Aui. cambium iã conuerſum eſſe in ſubſtantiã mẽbrorum ex parte complexionis, licet non ex parte eſſentiæ cõpletæ & ſimilitudinis, quod de partiali complexione intelligendum eſt, quia licet cãbium partialẽ complexionem receperit præparantẽ ad formam membri, non tñ totalem et cõpletã, quia alias eſſet animatum. Cãbium ergo eſt humiditas mẽbro in cõpſone multũ propinqua, quia nõdum recipit totalem complexionẽ pręparantem ad formã mẽbri, quia nondũ animatum eſt, ideo non eſt conuerſum in ſubſtantiam mẽbri ex parte eſſentiæ cõpletæ.i. formæ ſubſtãtialis & ſſitudinis in alijs accñtibus qualia ſunt color ſapor duritiea &c. Quarta vero humiditas ibidẽ ſic deſcribit̃ ꝙ

Conciſ.
Auicẽ

eſt humor qui eſt intus in ſimplicibus mēbris a principio natiuitatis per quem exiſtit continuitas membrorum ſimplicium cuius principium eſt ex ſpermate. Et ſubdit ꝙ licet hæc humiditas ſit ex ſpermate, debet tamen dici eſſe ex humoribus, qa principium ſpermatis eſt ex humoribus. Et colligitur virtualiter hæc eadem deſcriptio prima quarti.alleg.cap̄.dum inquit: Et de his ſunt humiditates cū quibus continuantur partes membrorum ſimilium partium a principio creationis, & per ipſarum deſtructionem perueniunt ad ſeparationem. Ad intellectum autem huius deſcriptionis nota non fuiſſe intentionem Auicē. hanc humiditatem ſolum a principio generationis eſſe contractam, poteſt.n. per actionem nutritiuæ virtutis ex tempore reſtaurari, explicat tamen hanc eſſe ex generatione vt per hoc innuat hanc non ſolum ex tempore eſſe contractam. De hac vero humiditate & habitudine eius ad ſubſtantiam mēbrorum variæ ſunt poſitiones. Quidam.n. poſuerunt hāc eſſe idem quod humidum radicale membri, & conſequent' ꝙ huic non competit generalis deſcriptio ſecundæ humiditatis ſupra poſita in recto, licet in obliquo ei conueniat, quia quarta humiditas eſt generata ex humore a pricipali diſpoſitione econuerſo &c. quāuis non ſit formaliter ille humor.

Et iuxta hoc cōceditur. Idem realiter eſſe membrū & humiditatem quartam. Eſt.n. hæc humiditas membrum pro quanto eſt pars animata noſtri corporis. Eſt autem quarta humiditas pro quanto eſt humidum continuatiuum partiū membri. Concedendum eſt ſecundo aliquam humiditatem ſecundam eſſe membro perfecta aſſimilatione aſſimilatam. Concedendum tertio. non cuiuslibet humiditatis ſecundæ materiale principium eſſe humidum nutrimentale per actionem virtutis naturalis illius corporis generatū.

Ex quibus vlterius patet ꝙ notificatio huius humiditatis ab Auicē. ibi poſita non eſt propria eius diffinitio vel deſcriptio, ſed circumlocutio quædam. Poteſt autem taliter complete deſcribi. quarta humiditas eſt humidum ex tempore vel generatione contractum in membris ſimplicibus contentum per quod ipſorum permanet continuitas, & ꝓ hanc vltimam clauſulam differt quarta humiditas a cābio. Aīs autem probabiliter dixit tam ex generatione q̄ ex nutrimēto in nobis reperibile eſſe duplex humidū animatū. Quoddam perfecte membro in omnibus accidentibus aſſimilatum, vt duritie: mollitie: calore, ſapore &c. & tale non denominatꝰ humiditas ſecunda. Quoddam vero non omnino in omnibus diſpoſitionibus membris aſſimilatū, circa quod adhuc operatur virtus nutritiua membri aſſimilando, & qa tale humidum animatum eſt glutinoſum, ideo continuum eſt membris & eorum continuitatis conſeruatiuum, propt' quod & gluten nominatur, & conſequenter patet ꝙ illud ē ſecunda humiditas. ſ. quarta, & ꝙ ſibi competit humiditatis ſecūdæ deſcriptio in recto. Alia vero poſitio ponit gluten non' eſſe humidum animatum, licet ad hoc propinquū ſit vt animetur, ſed eſt humidum valde inuiſcatum & intrīſecatum membro, quod ſua glutinoſitate partes mēbri indebita cōtinuitate cōſeruat & cōglutinat, ac ſi ea ſimul alligaret, & conſequenter ponit ꝙ actio virtutis nutritiuæ in gluten non ſolum eſt aſſimilatio in accidentibus, ſed etiam in ſubſtantiali forma, & quod ſimul perficitur ſimilitudo in accidentibus & forma, & tunc patet qualiter ſit data deſcriptio exponenda. Nota autem Aui. poſuiſſe huius principiū eſſe ex ſpermate iuxta poſitionem medicorum tenentium vtrūq; ſperma materialiter & effectiue ſimul ad generationem concurrere. Sed additur notanter ſpermatis principiū eſſe ex humoribus, ad denotandum omnium humiditatem ſecundarum materiale principium eſſe ex humoribus primis. Ex quibus patet habitudo humiditatis quartæ ad tertiam. Conueniunt enim primo, quia vtraq; eſt immediata ſubſtantiæ membri. Secundo, quia vtraq; eſt inanimata penes alterā pōnē. Differunt autē, quia tertia humiditas eſt ſolū oppoſita. quarta vero multū inexa & intrinſecata ſubæ mēbri. Eſt ēt aīata penes primā pōnē. tertia vero nō &c.

humidū aīatū in hoīe duplex.

Quantum ad ſecūdum articulum ſint hæ diſtinctiones.

Prima diſtinctio. Sanguis vt ex dictis patet auctorum ſumitur dupliciter. Primo accipitur pro totali maſſa humorali ex quatuor humoribus aggregata, & taliter non ſumitur in propoſitū. Secundo ſumitur proprie pro humore quarto diſtincto contra phlegma choleram & melancholiam, & taliter ſumitꝰ hic. Secūda diſtō. Dupl'r dr̄ ſanguis aut alius humor nutrire. Primo, quia taliter a calore noſtri corporis patitur & tranſmutatur ꝙ eius materia formam nutrimenti amittit & tandem formam membri recipit, ſiue hoc per vnam ſiue per plures fiat tranſmutationes. Secundo dicitur aliquid nutrire improprie, quia & ſi non taliter a calore noſtri corporis patiatur & trāſmutetur, præparat tamen & diſponit nutrimentalem materiam, vt patiatur taliter ꝙ tandem in membri ſubſtantiam tranſmutetur. Iſtam diſtinctionem poſuerunt antiqui ſub his verbis. Dupliciter dicitꝰ aliquis humor nutrire. Primo materialiter. Secundo præparatiue ſiue diſpoſitiue. Tertio præmittēdum eſt ꝙ ſanguis naturalis a ſua principali diſpoſitione non notabiliter conuerſus quantūcunq; difformis fuerit, non tamen habet in ſuis partibus difformitatem tantam quanta eſt difformitas membrorum noſtri corporis inter ſe. Omnes.n. partes ſanguis naturalis non conuerſi &c. ſunt calidæ & humidæ cōparatione cutis, membrorum autem quædam ſunt calida quędam frigida &c. Ex quo patet ꝙ ad hoc vt ſanguis naturalis ſit omnium membrorum nutricationi proportionatus requiritur ipſum per aliud vel alia ſecum mixta ſecundum diuerſorum membrorum exigētiam dearticulari. Nō enim apparet qualiter ſanguis aliquis redderetur proportionatus nutricationi oſſis, niſi per aliquid ſecum commixtū taliter ingroſſaretur, vt oſſi nutriendo fieret proportionalis, & ſic de alijs. Ex quo vlterius probabiliter patet neceſſarium eſſe ad debitam membrorum nutricationem alios humores ſanguini commiſceri. Quarto præmittendum eſt non eſſe poſſibile ex ſola cholera & melancholia nutriri aliquam partem noſtri corporis ſic ꝙ ſit aliqua pars mēbrorum noſtri corporis reperibilis ex cholera & non ex alio humore per nutricationem generata. Prima cōcluſio. Capiendo nutrire primo modo non ex ſolo ſanguine membra noſtri corporis nutriuntur. Probatur, quia ex ſecūdis humiditatibus nutriuntur membra, quæ ſecundum communiorem viam diſtinctæ ſunt a ſanguine. Similiter ex phlegmate nutriuntur membra, quod tamen omnis poſitio aſſerit eſſe aliud a ſanguine. Secunda concluſio reſponſiua ad quęſitum eſt hæc. Licet ita ſit, ex nullo tamen humore primo nutriuntur vel apta ſunt nutriri membra noſtri corporis niſi ille ſit ſanguis vel ſaltem in ſanguinem tranſmutabilis, et hoc loquendo de nutricatione primo modo ſumpta. Hanc concluſione intellexerunt Ariſt. & Auer. in locis præallegatis. Quę perſuadetur ſic. Primo, quia quilibet humor alius a ſanguine eſt ſuperflue vel diminute decoctus, uel ſicut fex ſanguinis hypoſtaſiua. Patet autem primum non poſſe nutrire, oportet.n. ſuperflue decoctum per actionē caloris naturalis in ipſum incrudari, cuius oppoſitū coll'.4. metheo. Quod vero eſt ſicut fex hypoſtaſiua patet eſſe puram ſuperfluitatem, talis autem non nutrit. Si vero ſit humor diminute decoctus ſicut phlegma, patet ꝙ per vlteriorem decoctionem tranſmutatur in ſanguinem, ideo &c. Secundo arguitur ſic. Dato oppoſito concluſionis, ſequeretur ex ſola cholera aliquod membrum noſtri corporis poſſe nutriri. Arguitꝰ conſequentia, quia cholera per venas tranſiens quantūcūq; ſanguini & alijs humoribus miſceatur, perueniens tamē ad poroſitates membrorum particulares diuerſum ſitum obtinet a ſitu ſanguinis & melancholiæ, ergo dabilis erit pars membri nutricatione completa ex cholera vel melancholia, & non ex alio humore generata, cuius oppoſitum tenet quælibet poſitio. Item ad nutriendum animalia ſanguinē habentia non neceſſario requiritur cholera, & qua rōne nō eſt neceſſaria cholera, non eſt melancholia, ergo &c. prima pars aſſumpti colligitur quarto de partibus aīalium. 2. cap̄.

Sanguis dupl'r.

Sāguinē vel aliū humorē nutrire dupl'r.

plura.n.

Aīalia nō habē tia fel.

plura.n.ſunt animalia ſanguinem habentiā in quibus non
eſt fel,& per cōſequens nec ſuperfluitas cholerica,ut ceruus
camelus delphinus &c.Hęc autem argumēta ſunt mere per
ſuadētia. Siquis autem vult probabiliter defenſare corpus
non niſi ex quatuor humoribus nutriri,vt tenet communis
medicorum poſitio poteſt reſpondere. Ad primum negādo
minorem, & concedendo ꝙ licet coctum per ſe non poſſet
incrudari,alteri tamen commixtum poteſt digeri & in ſub-
ſtantiam tertiam cōuerti,ut cholera ſanguini commixta in
humiditatem ſecundam & tandem nutrire corpus. Poſſet
etiam dicere melancholiam nō eſſe puram ſuperfluitatem,
immo non eſt ſuperfluitas niſi in comparatione ad ſangui-
nem. Ad ſecundum patet nec choleram nec ſanguinem im
mediate in ſubſtantiam membrorum tranſmutari, ſed in
humiditatem ſecūdam,ex qua immediate corpus nutritur.
Concedendum tamen foret in aliqua humiditate ſecunda,
vt in prima de ſecundis ſignabilem eſſe aliquam partē, ſic
immediate ex cholera ꝙ non ex alio humore generatam.

Pro tertio diceretur ꝙ nullum eſt animal ſanguinem ha-
bens quod non nutriatur ex cholera tanꝗ ex partiali mate-
ria ſuæ nutricationis,& conceditur reperiri animalia plura
ſanguinem habentia in quibus non eſt fel,eo ꝙ in plurimis
talium non ſuperfluit cholera,ſed ſolum tanta in eis genera-
tur ꝗta requiritur vt ſanguini miſceatur per nutricationem
membrorum,propter quod non oportuit ad ſuperfluū cho-
lerę continēdum naturam in talibus animalibus proprium
receptaculum inuenire. Tertia concluſio eſt hæc. Licet ita
ſit,ut ponit pręcedens concluſio,ut tamen ſanguis ſit mem-
bris nutriendis proportionatus neceſſe eſt ipſum in venis
alijs humoribus commiſceri.patet,quia ſanguis non habet
in ſuis partibus difformitatem proportionatam difformita-
ti membrorum,ergo vt ſit omnibus membris proportiona
lis,oportet ipſum cum aliquo vel aliquibus ipſum ad diuer-
ſa membra dearticulātibus commiſceri,talia autem non vi
dētur niſi humores alij a ſanguine,ergo &c.Item quia alias
fruſtra videretur alios humores ſanguini commiſceri, niſi
pro materia nutricationis ſubijcerētur. Quarta cōcluſio ſe-
quēs ex tertia. Capiēdo nutrire ſecūdo mō.ſ.diſpoſitiue uel
præparatiue,alij humores a ſanguine nutriunt, eo ꝙ alij hu-
mores ſanguini debite commixti ipſum præparant, vt fiat
proportionata materia nutricationis membrorum. Dixe-
runt tamen quidam ꝙ in corpore penitus naturaliter ſe ha-
bente non reperitur in venis niſi ſanguis purus cum phleg-
mate, eius tamen aliqua pars denominatur cholera aliqua
melancholia propter ſimilitudinem eius ad choleram vel
melancholiam. Et ꝙ ſi in alicuius corporis venis reperitur
alius humor ab illis,hoc non eſt niſi quia creſcit vltra ꝗtita
tem naturę debitam ꝗ debet eius receptaculum retinere,uel
propter cauſam impedientem tranſmiſſionem eius ad pro-
prium receptaculum aut aliquid aliud tale. Et conſequenter
ꝙ ad hoc vt ſanguis omnia membra corporis nutriat non
requiritur alios humores ſibi cōmiſceri, ſufficit.n.partium
eius difformitas ad hoc ſaluandum,quæ licet non ſit forma-
liter tanta quanta eſt membrorum difformitas, eſt tamen
virtualiter uel potentialiter tanta,& hanc putant fuiſſe inten
tionem Ariſt. Ex quibus omnibus colligi poteſt apparens
concordia inter opinionem philoſophorum & medicorum.
Dixerunt.n.philoſophi ex ſolo ſanguine nutriri corpus ad
ſenſum concluſionis ſecundæ. Poſuerunt autem medici om
nes quatuor humores ſimul nutrire materialiter vel diſpo-
ſitiue ad ſenſum quartæ concluſionis.

Cōcordia philoſophorū et medicorū de corporis nutritione.

Sed circa hæc dicta quædam difficultates inſurgunt. Pri
ma videtur ꝙ præter humores primos iam dictos non ſint
ponendę humiditates ſecundæ,quia ſanguis eſt immediate
materia nutricationis omnium membrorū in animalibus
ſanguinem habentibus,ergo &c.aſſumptū uidetur de men
te omnium auctorum. Vnde in primo de ſomno & vigilia.
Nutrimentū omnibus extremum his quæ ſanguinem habēt
eſt ſanguis naturaliter. Et in libro de iuuentute & ſenectute.
Sanguis ultimum alimentum eſt animalibus ſanguinem ha

bentibus. Confirmatur,quia tertio techni Gal.inquit. Ta- Ariſt.
lem & tantum oportet ſanguinem influere oſſibus ex quali
& quanto generatur porus, ergo ad os nutriendum vel re-
ſtaurandum tranſmittit natura ſanguinem & non humidi-
tates ſecundas. Item ſanguis immediate per actionem vir
tutis nutritiuæ trāſmutatur in carnem,ergo &c.aſſumptum
colligitur.tertio complexionum.ſecundu ca.Sanguis in car Auicē.
nem conuertitur nō per mediam vllam tranſmutationem.
Et prima primi.ca.de membris.Et dicemus etiam ꝙ ſunt
quædam membra,quorum complexio eſt ſanguini propin
qua non ergo indiget ſanguis in eorum nutrimento multo-
tiens conuerti ſicut carnis, quapropter in ea neq; foramina
facta fuerunt neq; ventriculi in quibus nutrimentum quod
ei dirigitur aliquanto tempore immoretur,& deinde ex eo
caro nutriatur,immo ilico cum ei nutrimentum occurrit in
ipſam conuertitur. Secunda difficultas. Non minus ſollici-
ta debet eſſe natura de nutrimēto perfectorum animalium
ſanguinem habentium ꝗ imperfectorum & plantarum,ſed
in plātis & in imperfectis animalibus adinuenit natura mo
dum per breuem ſemitam nutriendi,vt non oporteat nutri-
mentum pluribus tranſmutationibus tranſmutari, ergo ita
debuit in perfectis animalibus facere. Ad primam dicitur
ꝙ ſecundum mentem Ariſt.humiditates ſecundæ, nō ſunt
niſi ſanguis accidentaliter alteratus & mutatus vt ſupra ta
ctum eſt. Et tunc patet conſequenter qualiter ſit reſpōden-
dum. Ad confirmationem dicitur ꝙ licet ad oſſa reſtaurā-
da tranſmutetur ſanguis:non tamen recipitur in eis niſi ſub
forma ſecundæ humiditatis. Ad aliam confirmationem di
citur ꝙ ſanguis per paruam tranſmutationem conuertitur
in carnem reſpectu tranſmutationis quam recipit dum con
uertitur in ſubſtātiam oſſis vel aliorum ſpermaticorum. Et
hoc voluit Gal.cum quo tamen ſtat ꝙ prius ꝗ conuertatur
in carnem recipit tranſmutationes iam dictas,licet ſint bre
uiores. Et ſimiliter ad auctoritatem Aui.dicendum. Pro ſe
cunda difficultate poteſt dici ꝙ quāto aliquid eſt perfectius
tanto alijs paribus ad eius perfectionem vel productionem
pluribus indiget,membra autem perfectorum perfectiora
ſunt, ideo pluribus indigent nutrimenti præparationibus
propter quod non fuit naturæ poſſibile per tam breue ſemi-
tam nutrimentum in ſubſtantiam perfectorum conuertere
ſicut imperfectorum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum ex
dictis in quęſtione patet reſponſio. Qualiter autem nutria-
tur ſtomachus ex chilo, & qualiter non, videbitur infra de
ſignis diſcraſiarum ſtomachi. Ad ſecundum ſimpliciter
patet reſponſio intellecto ſenſu concluſionis reſponſiuæ ad
quæſitum. Ad tertium dicitur ꝙ medulla ꝗ nutriuntur oſ-
ſa reducitur ad humiditates ſecundas. Et quidam ipſam ad
primam de ſecundis. Et quidam verius ipſam reduxerunt
ad ſecundā. Finis.n.medullæ non eſt ſolum vt oſſa nutriat,
ſed etiam vt proportionata quadam humectatione hume-
ctet, vt infra videbitur. Ad quartum dicitur ꝙ cuiuslibet
membri complexio naturalis ſimilatur ei ex quo nutritur
correſpondenter,ſic ꝙ qualis eſt membri complexio natu-
ralis in genere membrorum talis eſt complexio nutrimenti
ſibi correſpondentis in genere nutrimentorum,quia calidio
ra membra calidiori nutriuntur ſanguine,& frigidiora frigi
diori, & ſecundum hoc patet reſponſio ad argumentum.

Alij dixerunt cuiuslibet membri cōplexionem eſſe ſimi-
lem nutrimento eius proprio,non tamen communi, & hæc
reſponſio non vadit ad mentem auctorum. Ad quintum
poſſet probabiliter dici in corpore omnino naturaliter ſe ha
bente non niſi ſanguinem purum in venis contineri,diffor-
mem tamen cuius aliqua pars eſt ſubtilior & aliqua groſ-
ſior &c.ſecundum exigentiam nutriendorum membrorū.

Aliter dicitur negando cōſequentiam, licet.n.membra ſo
lo ſanguine nutriantur ad ſenſum datum,ad nutriendum ta
men membra in ſuis complexionibus valde difformia ne-
ceſſe eſt ſanguinē varijs modis diſponi & dearticulari,quod
ſine aliorum humorum commixtione cum ſanguine fieri

non poteſt. Ad ſextum patere poteſt reſpõſio ex reſponſione ad quartum, conceditur.n.ꝙ qualis eſt proportio membri ad membrũ talis eſt proportio &c.correſpondẽtur &c. vt ſupra. vel dicitur abſolute negando aſſumptum, niſi ad ſenſum tactum in reſponſione ad quartum. Ad ultimum. negetur antecedens. & ad probationem ſimiliter negetur antecedens. Niſi forte quis vellet concedere humiditates ſecundas eſſe a ſanguine ſpecifice eſſentialiter diſtinctas, & ꝙ calor oſſis digerens nutrimentum in ſubſtantiam oſſis conuertendum non agit digerendo niſi vt conuertat in humiditatem ſecundam. Et ad probationẽ cum arguitur ꝙ impoſſibile eſt ſanguinem a cõplexione oſſis calefieri. dicitur hoc negãdo. & negatur illa conſequentia. ſanguis naturalis quãtũcũq; frigidus eſt calidior oſſe, ergo non poteſt ſanguis naturalis calefieri ab oſſe. Et tota cauſa eſt, q̃a licet ſanguis naturalis calidior oſſe, non tamen eſt calidior ſpiritu tam communi q̃; appropriato, quibus mediantibus agit anima oſſis ſanguinem dirigendo ſecundum exigentiam oſſis nutriendi. Et ad confirmationem negetur illa conſequentia, nutrimentum vadens ad nutriendũ os eſt calidius oſſe, ergo ſemper calefacit & nunq̃; infrigidat os, non.n.repugnat aliquid eſſe alio formaliter calidius, q̃uis ſit potentialiter frigidius reſpectu eiuſdem, ſicut ſanguis ex lactucis generatus eſt calidus formaliter reſpectu oſſis & cutis, q̃uis ſit reſpectu eorũdem potentialiter frigidus, ut colľ ſecunda primi. ca. de eo quod comeditur & bibitur. Alij dixerũt ſanguinem ad nutriendum os per multam melancholię mixtionem in ſua calliditate eſſe remiſſum donec ſit oſſe frigidior.

Auicē.

Quæſtio. xxxiij.

VTRVM Membra noſtri corporis contrariarũ cõplexionum ſibijnuicem contraoperentur. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo quia tunc in omnibus membris noſtri corporis eſſet mala complexio diuerſa arguitur cõſequẽtia, quia ſi quæſtio eſſet vera in omnibus mẽbris noſtri corporis eſſet complexio non naturalis fiens, eo ꝙ in quolibet membro a ſibi contrario aliqua imprimitur qualitas nõ ſibi naturalis & continue pendens a cauſa ipſam producente, ergo &c. Confirmatur, quia membra conſimilia cõtrariarum complexionum non ſibijnuicem contraoperantur, ergo &c. aſſumptum colligitur in libro de malitia complexionis diuerſæ. ſexto cã. Et cõfirmatur, quia ꝑ quãlibet cõtraoperantiam membri ad membrum ſaltẽ poſitiuam aliqua diſpoſitio naturalis abijcitur vel corrumpitur, ſed quælibet corruptio diſpoſitionis naturalis membri eſt præter naturam, ergo per quãlibet contraoperantiam poſitiuam membra prætemaiuraliter alterantur, & per conſequens ſub mala complexione fiente vel facta ponuntur. Item quis tunc fruſtra natura in membris cõtrariarum complexionum ſuarum qualitatum exceſſum produxiſſet, ex quo.n. ſunt per alterationem deperdendi: non apparet ad quem finem natura ipſos produxit. Secundo ad principale arguitur ſic. Si quęſtio eſſet uera ſequeretur ꝙ corpore uniformiter ſecundum omnia membra temperato, & quãtũlibet temperate recto per ſolam membrorum contrariorum mutuam contraoperantiam illud exiret latitudinem temperantiæ, quod non eſt rationale, quia tunc non eſſet illud corpus in cõplexione ſimpliciter ſanum, & per cõſequens nec temperatum arguitur conſequentia, quia ſi cor temperatum cõtraoperatur hepari temperato ipſum calefaciẽdo, ergo cor temperatum per aliquem gradum hepatis temperati calorẽ intẽdit, ſit ergo hoc gradus.a. Et arguitur ſic. per.a. gradum a corde temperato intenditur caliditas temperati hepatis, ſed minus q̃; ꝑ.a diſtat hepar temperatum ab extremo intenſiori caliditatis latitudinis temperati, ergo per hanc cordis temperati contraoperantur egreditur hepar temperatum latitudinem temperati. hæc conſequẽtia nota eſt. & totum aſſumptum eſt poſſibile, ut patet intuenti ergo & conſequens. Item intendãt cor temperatiſſimum caliditatem hepatis tẽperatiſſimi ꝑ.a. gradum, & ſit.b. cor temperatum in extremo intenſius calido latitudinis temperantię. & ſit.c. hepar temperatũ in extremo intenſius calido latitudinis temperantiæ vel prope illud ſituatum diſtans.ſ. ab extremo præciſe per gradum æqualem.a. Et arguitur ſic præciſe per.a. diſtat.c. hepar ab extremo intenſius calido latitudinis ſuæ temperantiæ, ſed plus q̃; per.a. intẽdit.b. cor. caliditatem.c. ergo.b. cor ꝑmutabit.c. hepar extra latitudinem temperantiæ. probatur minor. cor temperatiſſimum ꝑ.a. gradum intẽdit caliditatem hepatis temperatiſſimi, ſed plus intendit.b. cor caliditatem.c. hepatis q̃; temperatiſſimum cor caliditatem hepatis temperatiſſimi, eo ꝙ caliditas.b. eſt intenſior caliditate cordis temperatiſſimi, & frigiditas.c. remiſſior caliditate hæpatis temperatiſſimi. ergo &c. Tertio arguitur ſic. impoſſibile eſt cor & cerebrum ſibijnuicem contraoperari, & qua ratione non poſſunt iſta, non pñt & alia membra ſibijnuicem cõtraoperari ergo &c. probatur maior, quia ſi cor contraoperatur cerebro, & econtra. ergo ad cerebrum peruenit caliditas acta a corde, & econtra ad cor frigiditas acta a cerebro. cum ergo totum intermedium ſit cuiuslibet iſtarum actionum receptiuum, ſequitur omnia membra intermedia ſimul recipere caliditatem a corde, & frigiditatem a cerebro, per conſequens idem adæquate ſimul alterari alterationibus contrarijs. Et per idem arguitur, cor & hepar, & uniuerſaliter omnia membra diſtantia non poſſe inuicem mutuo contra operari. Quarto arguitur ſic. impoſſibile eſt hepar frigidum contraoperari cordi calido eius caliditatem remittendo. ergo &c. conſequentia tenet. Iſta.n. videtur vna ex famoſis contraoperantijs. aſſumptum arguitur, præmiſſo ꝙ hepar quãtũcũq; frigidum naturaliter eſt abſolute calidum denominandum. Arguitur ergo ſic. maior eſt proportio caliditatis hæpatis ad frigiditatem cordis q̃; frigiditatis eiuſdem ad caliditatem cordis, & utrobiq; eſt debita contrarietas cum alijs paribus, ergo potentior eſt caliditas hepatis ad remittẽdum frigiditatem cordis q̃; frigiditas eiuſdem ad remittendum caliditatẽ cordis. probatur aſſumptum, quia caliditas hæpatis frigidi gradualiter excedit frigiditatem cordis, frigiditas vero eiuſdem intenſiue exceditur a caliditate cordis, cum alia ponantur paria, ſequitur maiorem eſſe proportionem &c. Confirmatur. quodlibet membrum frigidum potentius eſt ad calefaciendum membrum calidum q̃; ecõtra alijs paribus, ergo ſaltem nullum membrum frigidum põt contraoperãdo membri calidi caliditatem remittere. aſſumptum arguitur, præmittendo totam complexionem humanam declinare ad calidum, ſic ꝙ omne membrum quantũlibet in genere membrorum frigidum eſt abſolute calidũ denominandum. Signẽtur ergo.a.b. membra omnino conſimilis temperiei, & patet ꝙ qualis eſt proportio caliditatis.a. ad frigiditatem.b. talis eſt caliditatis.b. ad frigiditatẽ.a. cum alijs paribus. Intendatur ergo caliditas.a. et remittatur caliditas.b. omnino æqualiter, donec.a. calidum &.b. frigidum in genere membrorum ſint. Et arguitur ſic. proportio caliditatis.a. ad frigiditatem.b. per hanc alterationem continue minorabitur, & proportio caliditatis.b. ad frigiditatẽ.a. continue maiorabitur, cum ergo in principio eſſent illę proportiones æquales, ſequitur ꝙ in fine maior erit ꝓportio caliditatis.b. ad frigiditatem.a. q̃; caliditatis.a. ad frigiditatem.b. Et ſicut arguitur de.a. &.b. ita de omnibus alijs mẽbris poteſt arguitur. probatur prima pars maioris, quia quãtum creſcet caliditas.a. tantum creſcet frigiditas.b. eo quòd quantum creſcet caliditas.a. tantum remittetur caliditas.b. ſed quantum remittetur caliditas.b. tantum intendetur frigiditas eiuſdem &c. cum ergo maiori & minori terío ęqualiter creſcentibus decreſcit proportio maióris ad minorem, ſequitur &c. ſecunda pars ſimiliter arguitur, quia quantum remittetur caliditas.b. tantum remittetur frigiditas.a. continue, ſed maiori & minori termino ęqualiter decreſcẽtibus augetur proportio maioris ad minorem, ergo &c. Quinto arguitur ſic. frigiditas cordis frigidi non poteſt contraoperari caliditati hepatis calidi, aut alterius membri, ergo &c. aſſumptum arguitur, quia cor quãtũcũq; frigidum eſt calidius hepate quãtũcũq; calido, ergo cor quãtũcũq; frigidum

aptum

aptum eſt caliditatem hepatis calidi intendere, & per conſequens non eſt aptum eius caliditati contraoperari. conſequẽtia patet cum antecedente. Sexto arguitur ſic. ſpũs vitalis & ſpũs animalis ſuper toto tranſmiſſi non contraoperantur ſibiinuicem, ergo &c. conſequentia tenet eo ꝙ membrorũ principalium inter ſe maxime videtur contraoperantia per ſpiritus ab ipſis ſuper toto trãſmiſſis, vt colligitur in littera.

Et aſſumptum arguitur, quia ſi huiuſmodi ſpiritus ſibi cõtraoperantur, hoc non videtur niſi quia ſpiritus animalis frigidus exiſtens reſpectu vitalis eius caliditatem remittit, & econtra vitalis frigiditatem ſpiritus animalis. Sed arguitur ꝙ non, quia omnem caliditatem a ſpiritu vitali in membro poſitam ſpiritus animalis eſt aptus intendere, & econtra. ergo &c. aſſumptum patet experimento, membrum. n. paralyticum propter oppilonem neruorum prohibito trãſitu ſpiritus animalis ad ipſum, non tamẽ vitalis infrigidatur, quod remota oppillatione caleſit ſpiritu animali ad ipſum perueniente, ergo omnem caliditatem a ſpiritu vitali in membro paralyticato primo impreſſam intendit animalis. Pro iſto videtur auctoritas Aui. prima primi. ca. de cõplexionibus.

Auicẽ.

Frigiditas cerebri non peruenit ad caliditatem cordis contemperandam. Septimo arguitur. tunc membrum noſtri corporis eſſet in ſua naturali complexione conſeruabile. arguitur conſequentia: quia cuilibet membro iuxta poſitum eſt membrum ſibi in complexione contrarium & ſuę complexionis corruptiuum, vt colligitur ſecũdo de partibus animalium. nouæ tranſlationis. quinto cap̃. ergo &c. Octauo arguitur. tunc calor membrorum iuuenis & membrorum pueri non eſſent ſibiinuicem gradualiter æquales. arguitur conſequentia, quia continue poſt primum inſtans pueritiæ vſq; ad iuuentutem agit os pueri in carnem eiuſdem eius caliditatem remittendo. & econtra caro in os ipſum calefaciẽdo, ergo in fiᵉ pueritie erit os calidius quàm prius, et caro frigidior, per conſequens os iuuenis calidius eſt oſſe pueri, & caro frigidior carne.

Ad oppoſitũ eſt Gal. in litera. Et Ari. tertio de partibus allegato ca. dum inquit. Semper enim ingeniauit natura ad vniuſcuiuſq; exceſſus auxilium &c.

In quæſtione iſta primo ponendę ſunt diſtõnes & ſuppõnes quædam. ſecundo reſpondebitur ad quæſitum. Præmittendum eſt primo ꝙ unum membrum cõtraoperari nõ eſt niſi ipſum ad cõtrarium agere uel niti eius ad quod aliud operatur uel nititur operari. Exempli gratia. cor contraoperari cerebro eſt calefacere ipſum cerebrum, aut niti calefacere cerebrum aut aliud membrum quod membrum infrigidat vel nititur infrigidare & econtra. Prima diſtõ. Membrorum noſtri corporis quædam ſunt abinuicem ſitualiter diſtincta quædam vero ſunt ſecundum ſitum immediata. Exemplum primi vt cor & cerebrum. Exemplum ſecundi, vt caro neruus aut panniculus. Secunda diſtõ eſt membra noſtri corporis dupliciter imaginari poſſumus ſibi inuicem contraoperari. primo inter ſe. ſecundo in tertio. Exemplum primi, vt ſi cerebrum infrigidet cor: & ecõtra cor calefaciat cerebrum. Exemplum ſecundi ut ſi qualitatem in neruo uel oſſe a cerebro poſitam remoueat cor uel econuerſo. Tertia diſtõ eſt. Tam in tertio ꝙ̃ inter ſe dupliciter imaginari poſſumus membra ſibi inuicem contraoperari. primo per ſimplicem alterationem non concurrente ſubſtantia aliqua ab vno membro ad aliud tranſmiſſa. ſecundo per ſubſtãtiam tranſmiſſam ab vno ad alterum. Exemplum primi. vt ſi caro immediata panniculo contraoperetur panniculo, & econtra per ſolas qualitates in ipſis ſubiectiue exiſtentes. Exemplum ſecundi, ſicut cor cõtraoperatur cerebro per ſpiritum vitalem a corde tranſmiſſum. econtra vero cerebrum per animalem cordi contraoperetur. Quarta diſtinctio eſt. Adhuc quolibet illorum modorũ dupliciter poſſunt membra ſibiinuicem contraoperari. ſ. poſitiue & priuatiue. Voco autem contraoperantiam poſitiuam qua membrum vnum alterius contraoperatur, aut aliquem gradum qualitatis poſitiue inducẽdo aut remittendo. Priuatiuam autem uoco qua vn..m membrum alteri contraoperatur aliquem gradum qualitatis ab eo producibilem produci prohibendo. Exemplum primi, ut ſi cor poſitiue calefaciat cerebrum aut membrum aliquod infrigidatum a cerebro. Exemplum ſecundi, vt ſi os per frigiditatem eius carni reſiſtendo prohibeat ne caro calefaciat os. hanc cõtraoperantiam appellabimus priuatiuam. Ex quo concludunt quidam primo eandem contraoperantiam ſimul reſpectu diuerſorum eſſe priuatiuam & poſitiuam denominabilem. Contraoperantia. n. qua cor poſitiue cerebrum calefacit eſt poſitiua pro quanto nouum gradum ponit vel inducit, eſt tamen priuatiua pro q̃to per ipſam prohibetur ne aliquis gradus frigiditatis a cerebro ꝓducibilis inducatur. Inferunt ſecundo omnem contraoperantiam poſitiuam priuatiuam eſſe, licet non econtra. per omnem. n. contraoperantiã poſitiuam aliquis gradus a cõtrario membro producibilis prohibeť induci. Siquis tamen proprie vellet contraoperantiam priuatiuam cõtra poſitiuã diſtinguere ſolum illa eſſet priuatiua denominanda, per quã nihil in membro poſitiue producitur, ſed ſolum aliqua qualitas de nouo induci prohibetur. Et iuxta hoc non eſſent concedenda corrolaria ſtatim illata. Quinta diſtõ eſt. Tã priuatiue ꝙ̃ poſitiue dupliciter poteſt aliquod alteri mẽbrum contraoperari. ſ. per ſe & per accidens. Voco autem contraoperantiam per ſe eam qua membrum vnum alteri cõtraoperatur eius qualitatem remittendo vel eius inductioni reſiſtendo per qualitatem illius naturaliter corruptiuam vel eidem naturaliter reſiſtitiuam, ſicut cum cor calidum per eius caliditatem contraoperatur hepati vel cerebro frigido, vel econuerſo. Contraoperantiam vero per accidens intelligo econtra qua. ſ. aliquod alteri contraoperatur qualitatis eius intenſionem prohibendo per qualitatem non illius naturaliter corruptiuam nec eidem naturaliter reſiſtitiuam, ſicut cum cor frigidum per frigiditatem eius contraoperatur hepati calido prohibendo ne corpus totum ex hepate calido reddatur calidius, & hoc per accidẽs. Cor enim calidius exiſtens hepate omnem gradum caliditatis ab hepate poſitum aptum eſt intendere & nullum remittere, quia tamen corde frigido exiſtente non ſic iuuat hepar in calefaciendo totum ſicut ſi eſſet temperatum contraoperari ſibi dicimus, licet per accidens ſicut & nautæ abſentiam cauſam per accidẽs dicimus ſubmerſionis nauis. Sexta diſtõ eſt ꝙ tam poſitiue ꝙ̃ priuatiue, tam per ſe ꝙ̃ per accidens dupliciter imaginari poſſumus aliquod membrum cõtraoperari. primo ſic ꝙ illud permutet extra latitudinem proprij temperamenti. ſecũdo ſic ꝙ illud ſolum intra latitudinem alteret. exempla patent. Prima ſuppoſitio. Poſſibile eſt membra noſtri corporis in ſuis cõplexionibus eſſe diſformiter ſana, ita ꝙ vno calido exiſtente ſit reliquum frigidum reſpectu proprij temperamenti. Hoc eſt de intentione auctorum, & patet experimento. Secunda ſuppoſitio. Non repugnat aliquod membrum principale noſtri corporis a ſua naturali complexione permutari ad complexionem alterius contrariæ denominationis, ꝙ̃uis aliud non permutetur. Non. n. repugnat hepar naturaliter frigidum fieri calidum, ꝙ̃uis cor aut cerebrum remaneat frigidũ ſicut prius: poteſt. n. cauſa calefactiua occurrere hepati & non cerebro, ſimiliter poſſibile eſt cauſam calefactiuam occurrentem ſic eſſe hepatis ꝙ non cordis aut cerebri alteratiuã, quo poſito in eſſe patet ſuppoſitio. Tertia ſuppoſitio eſt iſta. Sanguis & ſpiritus naturalis ab hepate ſuper toto influxus eſt naturaliter in calore remiſſior corde & ſpiritu vitali & ſanguine arteriali a corde tranſmiſſis alijs paribus ſimiliter ſpiritus animalis a cerebro tranſmiſſus frigidior eſt ſpiritu naturali & vitali. hæc ſparſim colligi poſſunt ex dictis auctoꝝ pluries. Quarta ſuppoſitio. Omne altero calidius eidem ſecundum debilitas circunſtantias approximatum eſt ipſius calefactiuum, quemadmodum frigidius infrigidatiuum. Similiter oẽ altero remiſſius calidum eidem cum circunſtantijs debitis approximatum eſt ſuę caliditatis naturaliter remiſſiuum. Quantum ad ſecundum articulum ſint hæ concluſiones. Prima concluſio contra

Membrũ nr̃i corpis. dupl̃r.

Membra humana ſibi inuicẽ cõtra operari dupl̃r.

Membrorum contraoperãtia dupl̃r.

ponentes inter membra noſtri corporis non eſſe poſſibilem contraoperantiam. Tam poſitiue q̃ priuatiue poteſt unum membrum noſtri corporis alteri ſibi ſitualiter immediato cōtraoperari. Probatur primo ꝙ poſitiue, quia poſſibile eſt membrorum ſibi inuicem ſitualiter immediatorum vnum eſſe calidum reliquo frigido exiſtente cum debitis circunſtātijs ad poſitiuam alterationem requiſitis. ergo &c. conſequētia tenet per quartam ſuppoſitionem. Contingens eſt enim carnem eſſe calidam neruo exiſtente frigido, cui ipſa immediatur &c. cum hoc multo potentiorem eſſe caliditatem carnis ad agendum q̃ ſit frigiditas nerui ad prohibendum eius actionem, ergo &c. Item ponatur iuxta ſuppoſitionem primam carnem eſſe complexionis calide reſpectu proprij tēperamēti, neruum vero temperatum. Et arguitur ſic. ſi tam caro q̃ neruus eſſent complexionis temperatæ, ipſorum contraoperantia eſſet mere priuatiua per aduerſarium, eo ꝙ tātæ potentiæ eſſet frigiditas nerui ad reſiſtendum, ſicut caliditas carnis ad agendum, & econtra, ſed carnis complexione exiſtente calida eius caliditas eſt maioris potentię actiuæ q̃ tunc, & nerui frigiditas præciſe æqualis, ergo alijs paribus carne exiſtente calidę complexionis potētior eſt eius caliditas ad agendum q̃ temperati nerui frigiditas ad reſiſtendū, cum ergo adſint aliæ circunſtantiæ requiſitæ ad agendum vel ad actionem, ſequitur &c. Item ſi tam caro q̃ neruus eſſet complexionis frigidæ reſpectu proprij temperamenti ipſorum contraoperantia eſſet mere priuata, vt ponit illa pō, quia ita potens eſſet frigiditas nerui reſiſtere, ſicut caliditas carnis agere, & econuerſo. ſed carne & neruo exiſtentibus temperatis eſſet carnis caliditas potentior q̃ tunc, & frigiditas nerui minus potens, ergo carne & neruo exiſtentibus tēperatis poterit caliditas carnis frigiditatem nerui poſitiue remittere. Et per ſimile argumentum viceuerſa perſuaderi poteſt ꝙ carne & neruo frigidis exiſtētibus ſufficit neruus infrigidare carnē, quia neruo & carne exiſtentibus temperatis tantæ potentiæ eſt frigiditas nerui ſicut caliditas carnis propter quod inter ipſa eſt contraoperātia ſolum priuatiua, vt ponit aduerſa poſitio, ſed neruo & carne exiſtentibus frigidis maioris potentiæ eſt frigiditas nerui q̃ tunc, & caliditas carnis minoris, ergo &c. Et per ſimilia media deduci poteſt ꝙ cuiuſcunq; complexionis hæc membra fuerint inter ipſa poteſt eſſe poſitiua contraoperantię. Pro iſto etiam adduci poteſt commune argumentum. ſ. quia maioris potētiæ actiuæ eſt caliditas carnis q̃ reſiſtitiue ſit frigiditas nerui, eo ꝙ eſt intenſior et naturaliter actiuior: ideo &c. Q. etiā inter iam dicte membra ſit contraoperantia priuatiua poſſis ſatis patet intuenti. Ex hac concluſione cum ſua probatione euidenter patet membra ſecundum ſitum etiam immediata poſſe ſibi inuicem poſitiue contraoperari etiam ſecundum qualitates eaſdem contrarias de quo ad pleniorem doctrinam vide tractatum de intenſione formarum. vbi tetigi probabilem modum ſaluandi reactionem per qualitates intenſionales. Secunda concluſio. Poſſibile eſt membrorum noſtri corporis aliquod alteri taliter contraoperari, ut ipſum extra latitudinem proprij temperamēti permutet. probatur poſſibile eſt aliquod membrum alteri poſitiue contraoperari per præcedentem cōcluſionem, ergo poſſibile eſt aliquod alterius qualitatem per aliquantam latitudinem poſitiue intendere uel remittere, ſit ergo ꝙ per. a. Et arguitur ſic. per. a. poteſt os gratia argumenti carnis caliditatem remittere, ſed minus q̃ per. a. diſtat complexio carnis ab extremo frigidiori ſuæ temperantiæ. ergo. conſequētia tenet & totum aſſumptum eſt poſſibile, ideo & conſequens. Item ſi caro eſſet in medio latitudinis ſuę temperiei, os frigidum exiſtens ſufficeret caliditatem eius per. a. latitudinē poſitiue remittere. gratia exempli. ſed carne ab extremo eiuſdem latitudinis frigidiori minus q̃ per. a. latitudinem diſtante plus ſufficit os alterare carnem q̃ tunc, ergo tunc ſuffic et extra temperiei latitudinem alterare. Item oſſe & carne ſituatis in extremo intenſius calido temperantie poteſt caro calefieri & permutari ad complexionem calidiorē oſſe propter cauſam eius alterationem prohibentem in ſua naturali complexione conſeruato per ſecundam ſuppoſitionem ponatur ergo in eſſe & deducatur cauſa quæ prohibuit alterationem oſſis, & patet ꝙ os a calore carnis calefiet vltra gradum, quem prius humerat, ſed prius erat os calidum in extremo ſue temperātiæ intenſiſſime calido, ergo &c. Tertia concluſio. Poſſibile eſt membra principalia noſtri corporis tam in tertio q̃ inter ſe potiſſime ſibi inuicem contraoperari. Prima pars patet, quia poſſibile eſt caliditatem ſpiritus vitalis a corde ad muſculum tranſmiſſi a ſpiritu animali tranſmiſſo a cerebro ad eundem muſculum gradualiter remitti, & econuerſo. ergo &c. aſſumptum patet per tertiam ſuppoſitionem. Secunda pars ſimiliter arguitur, quia ſpiritus vitalis a corde ad cerebrum tranſmiſſus poteſt cerebrum calefacere, et econuerſo animalis a cerebro ad cor tranſmiſſus poteſt cordis caliditatem remittere ergo &c. conſequentia tenet cum antecedente. Conſimiliter per omnia argui poteſt de hepate. Ex iſta concluſione & eius probatione patet huiuſmodi contraoperātiam maxime fieri per tranſmiſſa a principalibus mēbris. Quarta concluſio eſt hæc. Licet plurimæ qualitatum contrariarum membrorum noſtri corporis per ſe & poſitiue ſibi inuicem contraoperentur, aliquarum tamen contraoperantia eſt per ſe & poſitiua, aliqua vero eſt mere per accidens & priuatiua. prima pars concluſionis ſatis patet, quia contraoperantia caliditatis cordis calidi ad frigiditatem cerebri eſſe poteſt per ſe & poſitiua, & econuerſo vt patet intuenti, per qualitatem enim naturaliter frigiditatis cerebri corruptiuam, puta caliditatem aliquem poſitiuum graduū frigiditatis poteſt cor a cerebro remouere & poſitiuum graduum caliditatis inducere. ſecunda pars patet, quia contraoperantia frigiditatis cordis frigidi ad caliditatem cerebri calidi eſt per accidens, non. n. eſt frigiditas cordis frigidi naturaliter corruptiua caliditatis cerebri calidi, eo ꝙ cor quātūcūq; frigidum eſt cerebro quātūlibet calido calidius. Nullius aūt calidioris frigiditas eſt naturaliter corruptiua caliditatis remiſſius calidi, quia alias remiſſe calidum inquantum huiuſmodi intenderet intenſius calidum, quod aduerſatur quarte ſuppoſitioni, ſed ꝙ huiuſmodi contraoperātia eſt pure priuatiue patet, quia per ipſam nullus gradus poſitiuus inducitur. Ex iſta concluſione cum ſua probatione ſequitur primo contraoperantiam frigiditatis cordis ad caliditatem cerebri vel hepatis eſſe contraoperantiam priuatiuam & ꝑ accidens. Eſt. n. per accidens quia frigiditas intenſius calidi non eſt per ſe productiua frigiditatis in remiſſius calido, q̃a ſic naturaliter intenſius remitteret remiſſius. Eſt etiam priuatiua, quia per illam prohibetur ne ad tantum gradum caloris eleuetur cerebrum, ad quantum eleuaretur ſi cor eſſet temperatum aut calidum. Conſimiliter dicēdū eſt de cōtraoperantia frigiditatis cordis ad caliditatem cerebri uel hepatis, & econuerſo in tertio. Sequitur ſecundo, contraoperantiam ſiccitatis cordis ad humiditatem cerebri uel hepatis tā in tertio q̃ inter ſe eſſe poſitiuam & per ſe, & econuerſo. vel ſaltem ſic eſſe eſt poſſibile. Sequitur tertio, contraoperantiam humiditatis cordis humidi ad ſiccitatē cerebri vel hepatis ſicci eſſe per accidens & priuatiuam, & econuerſo recte, ſicut de contraoperantia cordis frigidi dicebatur. Sequitur quarto, omnes has quattuor combinationes modorū contraoperādi eſſe poſſibiles. Prima eſt qua aliquod membrum alteri per ſe et poſitiue contraoperatur ut cor calidum hepati frigido. Et caro calida neruo uel oſſi frigido. Secunda combinatio poſſibilis eſt, q̃ vnum membrum alteri per ſe & pure priuatiue cōtraoperatur, ſicut cerebrum frigidum nihil ſufficiens imprimere in cor calidum, ſed ſolum eius incendio potens reſiſtere eidem per ſe & mere priuatiue contraoperatur. Tertia combinatio poſſibilis eſt, qua aliquod membrum alteri priuatiue & per accidens contraoperatur, vt ſupra de contraoperantia frigiditatis cordis frigidi ad caliditatem cerebri vel hepatis calidi, & econtra. Quarta cōbinatio poſſibilis eſt qua unum membrū alterius ꝑ accidens & poſitiue contraoperatur, ut ſi cerebrū adeo calidum

fue. ij

fuerit ꝙ cordis temperati caliditatẽ indebite refrigeret vel etiam frigidi, propter quod in corde proueniat caloris intenſio, tunc.n. caliditas cerebri per accidens contraoperatur frigiditati cordis, vt patet, & cum hoc poſitiue eo ꝙ cauſa eſt poſitiue remiſſionis frigiditatis cordis et poſitiue intenſionis caloris eiuſdem ſimul, ergo poſitiue & per accidens contraoperatur eidem. Similiter contraoperantia caliditatis cordis ad humiditatem cerebri vel hepatis eſt per accidens & poſitiua, eo ꝙ caliditas cordis calidi eſt per accidens cauſa poſitiua exiccationis cerebri uel hepatis, licet quidem probabiliter tenuerunt caliditatem eſſe per ſe qualitatem ſiccitatis productiuam, nec hoc apparet magis impoſſibile ꝙ̃ ꝙ lumen, aut motus ſit per ſe caloris productiuum, hoc tamen admiſſo non minus iſta contraoperantia eſſet per accidens & poſitiua, quia & ſi caliditas cordis per ſe produceret qualitatiuam ſiccitatem in hepar, per accidens tamẽ humidum ſubtilando & reſoluendo exiccaret. Ex hoc colligi poteſt alia combinatio contraoperantie poſſibilis, qua.ſ. aliquod membrum ſimul alteri per ſe & per accidens ſecũdum eandem qualitatem contraoperatur. Non eſt autem poſſibile eandem qualitatem alteri ſimul poſitiue & priuatiue cõtraoperari niſi valde improprie loquendo de contraoperantia priuatiua. Ego uero alias dixi ſiccitatem ad calefactionem, & econuerſo caliditatem ad exiccationem per ſe diſpoſitiue concurrere illud immaginando.ſ. ꝙ ſic. ex natura rei calidi iuncta redditur actiuior.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negatur conſequentia. Et cum arguitur ꝙ in omnibus membris eſt complexio non naturalis &c. negatur aſſumptum, licet.n. in omnibus membris eſt cõplexio huiuſmodi fiens, eſt tamen membrorum naturæ conueniens. Nam quemadmodum debilis eſt mala complexio fiens & facta, ita & bona. Ad primam confirmationem negatur aſſumptum. Et pro auctoritate Gal. dicitur ꝙ membra conſimilia in ſuis complexionibus ſibijnuicem debite complexionata nõ cõtraoperantur inter ſe cõtraoperantia qua extra propria temperamenta ſe permutent. Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ non qualibet corruptis diſpoſitionis naturalis membri eſt membro præternaturam, vt remotio famis & ſitis naturalis per debitam cibi & potus aſſumptionem. et remotio humiditatis plurimæ in pueritia repertæ ex debito ætatiuo decurſu & tranſitu ad iuuentutem, licet.n. pro tunc aliqua naturalis diſpoſitio abijciatur, naturalior tamen diſpoſitio membris requiritur. Et patet hanc conſequentiam non valere, hoc membrũ alteratur alteratione qua naturalis eius diſpoſitio abijciatur, ergo hoc membrum præternaturaliter alteratur. Ad aliam confirmationem neganda eſt cõſequẽtia. Sicut non ſequitur. gradus humiditatis in pueritia natura productus eſt continue deperdendus, ergo fruſtra tãtus gradus eſt a natura productus. Ad debitam.n. membrorum formationem expediẽs fuit naturam corpus humanum ſub multa humiditate producere, quam tamen ad integritatem & perfectionem operationum neceſſe eſt in iuuẽtute deperdi, ut colligitur tertia primi ca. primo. Ad ſecundum principale dicitur taliter ſituabile eſſe corpus vniformiter temperatum in ſua latitudine ꝙ per ſolam mutuam membrorum cõtraoperantiam extra temperantiam permutabitur.

Cõplo tã bona ꝙ̃ mala

Et per idem reſpondetur ad aliam confirmationem. Ad tertium principale dicitur ꝙ contraoperantia cordis ad cerebrum non fit ſine tranſmiſſo, alterat.n. cor cerebrum potiſſime, per ſpiritum vitalem ad ipſum tranſmiſſum mediantibus arterijs, econtra uero cerebrum cor per animalem.

Ad quartum negatur aſſumptum. Ad probationem negatur conſequentia, cuius cauſam uide in tractatu noſtro de intenſione formarum. Et per idem patet ad cõfirmationem.

Ad quintum dicitur ꝙ arguit frigiditatem cordis nõ poſſe per ſe & poſitiue caliditati hepatis contraoperari quod iã conceſſum eſt. Non tamen repugnat quin ei per accidens et priuatiue contraoperetur. Ad ſextum neganda eſt iſta cõſequentia. omnem gradum caloris in aliquo certo membro poſitum a ſpiritu uitali ſpiritus animalis poteſt intendere, ergo non poteſt remittere caliditatem ſpiritus vitalis, Non.n. repugnat aliquorum quodlibet aliquod tertium intendere, quorum tamen alterum ab altero ſecundum eandem qualitatem remittitur. Pro auctoritate vero Aui. dicitur ꝙ frigiditas cerebri non peruenit &c. i. quantũcũq; frigidum fuerit cerebrum, non tamen poteſt cordis caliditatem ſic remittere, quin cor in genere membrorum ſit exceſſiue calidum, licet poſſet ipſum taliter remittere ꝙ reddatur frigidum reſpectu proprij temperamenti, q̃uis prius fuiſſet calidum reſpectu eiuſdem. Ad ſeptimum cõceditur nullum membrum eſſe in ſua naturali complexione principaliter conſeruabile, vt plenius declarabitur tertio huius. Ad octauũ dicitur negando conſequentiam. Et ad probationem quare ſolutionẽ ſuper prima primi. queſtione de calore pueri et iuuenis. Hec de iſta quæſtione ſufficiant.

Quæſtio. xxxiiij.

VTRVM Humiditas cordis vincere poteſt ſiccitatẽ hepatis. Arguitur multipliciter ꝙ ſic. Primo frigiditas cordis vincere poteſt caliditatem hepatis, ſed maior eſt proportio humiditatis cordis humidi ad ſiccitatem hepatis ſicci ꝙ̃ frigiditatis cordis frigidi ad caliditatem hepatis calidi cæteris paribus, ergo &c. maior colligitur in littera. & arguitur minor, quia cæteris paribus remiſſior eſt frigiditas cordis frigidi ꝙ̃ humiditas cordis humidi, et intenſior eſt caliditas hepatis calidi ꝙ̃ ſiccitas hepatis ſicci, ergo maior eſt proportio humiditatis cordis humidi ad ſiccitatem hepatis ſicci, ꝙ̃ frigiditatis cordis frigidi ad caliditatem calidi hepatis.

Confirmatur. ſic ſe habet frigiditas cordis frigidi ad caliditatem hepatis calidi, ſicut humiditas cordis humidi ad ſiccitatem hepatis ſicci, ſed frigiditas cordis frigidi vincere poteſt caliditatẽ hepatis calidi, ergo &c. maior patet, quia vtrobiq; eſt contraoperãtia per accidens, et quia ſicut hepar eſt principium humiditatis & fons: ita & cor caliditatis. Secũdo principalibus pendet quælibet naturalis humectatio totius a corde et ſpiritu cordis ꝙ̃ ab hepate et ſpiritu eius, ergo potentius eſt cor & ſpiritus cordis in humectando naturali humectatione ꝙ̃ hepar vel ſpiritus eius vel ſaltem non minus potens. Cum ergo per humectationẽ hepatis vinci poſſit ſiccitas eius, ſequitur ꝙ humiditas cordis poterit eandem vincere. Probatur maior. primo ſic, quia ad omnem naturalem membri diſpoſitionem producendam & conſeruandã principalibus concurrit cor & ſpiritus eius ꝙ̃ aliquod aliud membrum vel ſpiritus, immo cor principaliter & alia mẽbra dependent ab eo, vt ſupra declaratum eſt. ſecundo, quia remotio ſiccitatis hecticæ a membris principaliter pendet ex remotione ſiccitatis cordis, ergo eorũ rehumectatio principaliter pendet a rehumectatione cordis. Cõfirmatur idẽ. humidior eſt ſanguis & ſpiritus a corde ad membra tranſmiſſus ꝙ̃ ab hepate, ergo potẽtior eſt influxus cordis in humectando totum ꝙ̃ hepatis, et per conſequens debet aliqñ poſſe vincere ſiccitatem influxam ab hepate. maior arguitũ ſic, quis ſanguis & ſpiritus arterialis a corde ad alia membra tranſmiſſus eſt magis aereus & a groſſo & terreſtri magis depuratus ꝙ̃ miſſus ab hepate. Tertio ad principale. plus proportionabiliter excedit humiditas hepatis ſiccitatẽ eiuſdem ꝙ̃ humiditas cordis ſiccitatem cordis alijs paribus, eo ꝙ multo plus recedit a medio generis hepar per humiditatẽ ꝙ̃ cor per ſiccitatem recedit ab eodem, vt prima primi ca. de complexionibus membrorum. & primo cõplexionum. vltimo cap̄. ſed ſiccitas cordis vincere poteſt humiditatem hepatis, ut patet in littera, ergo a fortiori humiditas cordis vincere poterit ſiccitatem hepatis. Confirmatur idem ſic. abſolute potencior eſt humiditas cordis ꝙ̃ ſiccitas eiuſdem, eo ꝙ cor per humidi exceſſum declinat ab æquali ad pondus, ſimiliter multo abſolute potentior eſt humiditas hepatis ꝙ̃ ſiccitas eiuſdem, ſed ſiccitas cordis poteſt in toto vincere humiditatem hepatis, ergo a fortiori humiditas ſiccitatem eiuſdem. Quarto ad principale arguitur ſic. humiditas cordi ſuper toto tranſmiſſa vincere poteſt temperãtiam

hepatis victoria ad lapſum humidum producente, ergo humiditas cordis uincere poteſt ſiccitatem hepatis uictoria ad lapſum humidum perducente. aſſumptum patet, quia corde exiſtente humido & hepate temperato reſultare poteſt in toto habitudo lapſa ad humidum reſpectu temperati, ut patet intuenti. & conſequentia arguitur, quia ſi humiditas cordis vincit tēperiem hepatis, ergo in aliqua proportione vincit. Cum ergo quacūq; data proportione dabilis ſit ſiccitas hepatis in minori proportione illa vincens temperiem, ſequitur humiditatem cordis aliquam ſiccitatē hepatis poſſe vincere. Pro iſto forte dicetur abſolute concedendo conſequens, negando tamen humiditatem cordis aliquam hepatis ſiccitatem vincere poſſe victoria ducente ad lapſum humidum, quia ſolum vincere poteſt victoria ducente ad medium quę dicitur victoria æquans. Contra: humiditas cordis vincere poteſt temperiem hepatis victoria ducente ad lapſum humidum, vt deductum eſt, ſed lapſum ſiccum vincere poteſt victoria ducente ad temperiem, ergo ad lapſum humidum. Quinto ad principale arguitur ſic, niſi qō eſſet vera ſequeretur ꝙ humiditas hepatis cęterarum qualitatum eſſet maxime vincibilis. contra Gal. in littera ponentem hanc eſſe mediam inter caliditatem & ſiccitatem. & probatur conſequentia, quia oppoſitum difficillimi eſt facillimum, ſiccitas autem eſt difficillime vincibilis, cui opponitur humiditas: ergo humiditas facillime. Item ſi facillime vincit ſiccitas facillime vincitur humiditas, ſed ſiccitas hepatis facillime uincit, eo quòd a nullius alterius qualitatis contraoperantia vinci poteſt, q̄uis omnes alię ſint vincibiles. ergo &c. Sexto arguitur ſic. dato oppoſito quęſtionis ſequeretur potentiorem & efficaciorem eſſe influxum hepatis ſuper toto ꝙ̄ cordis. arguitur conſequentia, quia omnē qualitatis exceſſum a corde ſuper toto tranſmiſſum ſufficit hepar remouere per eius influxum contrarium, & non ecōtra, ergo efficacior & potentior eſt hepatis quàm cordis influxus. aſſumptum arguitur diſcurrendo, caliditatem humiditatem frigiditatem & ſiccitatem temperamentum excedentem a corde ad totum tranſmiſſam poteſt hepar per influxum cōtrarium remouere, ut colligitur in littera, ſiccitatem tamen ab hepate prorumpentem non poteſt cor vincere ſi quęſtio eſſet vera, ergo &c.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera dum inquit. Caliditas ſiquidem ex corde prorumpens vincere poteſt ab hepate prorumpentem frigiditatem, quemadmodum & frigiditas caliditatem, ſiccitatem vero hepatis impoſſibile eſt ad contrarium a corde humidiori educi. Et Aui. 14. tertij. in ca. de diuerſitate cordis ab hepate in qualitatibus. Et ſiccitas ipſius. ſ. hepatis ſemper vincit humiditatem eius. ſ. cordis.

Auicen.

Iſta quęſtio eſt valde difficilis cuius ſignum eſt multiplicitas modorum reſpondendi ad eam. primo ergo pręmittenda ſunt quędam. ſecundo reſpondendo ad quęſtionem explicabuntur varij modi interpretandi q̄onem & ſn̄iam. Gal.

Cordis calidi victoria ſuper illā hepatis eſt triplex.

Quantum ad primum ſunt quędam notanda. Sciendū eſt primo ꝙ qualitatem aliquam cordis uincere qualitatem hepatis, & contra tripliciter imaginari poſſumus. ſ. victoria minuente, ęquante & ad contrarium ducente, pręter tamen hos modos victorię eſt alius modus dabilis, de quo īfra. Eſt autem victoria minuens illa, qua vna qualitas alteram ſic remittit ꝙ merito illius membrum per illam qualitatem remiſſius denominatur, licet denominationem illam non penitus amittat. Æquans vero victoria eſt qua vna qualitas ſic alteram vincit ꝙ ipſam extra temperantiam exiſtentem ad gradualem temperiem perducit, ſic ꝙ ubi membrū prius ſecundum illam qualitatem denominabatur diſtemperatum redditur poſterius gradualiter temperatum. Ad contrarium vero ducens eſt qua membrorum priorem denominationem deperdit, & contrariam pręexiſtenti denominationem acquirit. Exemplum primi, ſi hepati frigido in ſecundo contraoperetur cor calidū in primo eius frigiditatem vſq; ad gradum primum remittendo. Exemplum ſecundi eſt, ſi ipſum perducat ad temperiem. Exemplum tertij eſt, ſi ipſum ad lapſum calidū permutaret ſic ꝙ ubi prius denominabatur frigidum poſterius denominetur calidum reſpectu temperati. Et ſicut exemplificatum eſt de contraoperantia illorum inter ſe, ita de contraoperantia ipſorum in toto & in tertio exemplificari poteſt. Poſſunt.n. in tertio vt in muſculo ſibi contraoperari contraoperātia minuente, vt ſi cor & hepar calida ſint in tertio, ex quibus totum redditur calidum in tertio: & infrigidetur hepar intantum ꝙ in toto perdetur vnus gradus caloris erit contraoperantia minuens. Si autem taliter ꝙ in toto reſultaret gradualis temperies eſſet ęquās. Et ſi taliter vt habitudo totius redderetur frigida reſpectu temperati eſſet victoria & contraoperantia ad contrarium ducens. Secundo ſciendum eſt membra noſtri corporis ab hepate duplicē recipere humectationem. ſ. qualitatiuam & ſubſtantificam. Qualitatiua eſt qua membra per ſanguinem et ſpiritum in ſua humiditate qualitatiua gradualiter intenduntur. Subſtantifica uero eſt qua ab hepate talem ſanguinem recipiunt, ex quo reſtaurantur partes humidę ſubſtantificę loco partium diſſolutarū in eis. Conſimiliter per omnia imaginari poſſumus membra per influxum cordis aut hepatis dupliciter exiccari. primo qualitatiue per intenſiorem gradum ſiccitatis in eis. Et ſubſtantifice dupliciter. primo per ſolam reſolutionem ſubſtantię humidę. ſecundo per reſtaurationem partis ſiccioris humidi loco partis diſſolutę, ſicut ſi hepar ad muſculum temperatum tranſmitteret ſanguinem tēperato ſanguine ſicciorem, ex quo in muſculo temperato loco diſſolutę partis reſtauretur pars ſiccior temperata, hęc tamen exiccatio abſolui non poteſt penitus ab exiccatione qualitatiua. Cōſimiliter per omnia de exiccatione & humectatione cordis intelligendum.

Mēbra recipere hūectationē ab hepare dupl'r.

Conſimiliter etiam dicere poſſumus de calefactione & infrigidatione. Poteſt.n. hepar poſitiue primo infrigidare mēbra tranſmittendo rem gradualiter infrigidātē. ſecundo trāſmittēdo ſanguinē tranſmutabilem in humiditate ſecundas frigidiores, & tandē in ꝑtes mēbrorū nutriendorū frigidiores ꝙ̄ fuerint partes ab ipſis diſſolutæ. Tertio ſciendū eſt ꝙ quemadmodum hepar a corde ſpiritum uitalem recipit & ſanguinem arterialem, ita econtra cor ab hepate ſpiritum recipit naturalem & ſanguinem uenalem, nec ſolum hepar a corde & cor ab hepate, ſed etiam omnia alia membra a corde & hepate influxus eoſdem recipiunt. Quarto ſupponendum eſt tam cor ꝙ̄ eius ſpiritum calidius eſſe hepate ſpiritu & ſanguine hepatis, & ſimiliter ſiccius ſaltem effectiue, quia. ſ. potentius in exiccando. Vltimo ſupponendum eſt tam ſpiritum ꝙ̄ ſanguinem arterialē & uenalē naturaliter calidum & humidum eſſe reſpectu cutis & muſculorum. Ex quo ſequitur ꝙ merito qualitatiuæ humiditatis ſubiectiue in ſpiritu & ſanguine arteriali exiſtentis hic ſpiritus, & ſanguis eſt cutis, & muſculorum qualitatiue humectatiuus.

Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima concluſio. Caliditas cordis calidi uincere poteſt caliditatē hepatis calidi. Et colligitur hæc concluſio. 14. tertij. alle. ca. Scias ꝙ caliditas cordis uincit caliditatem hepatis magnifice, licet reperiatur littera habens frigiditatem, lr̄a tamen habens caliditatem eſt communior. Contra, quia victoria non uidetur niſi contrarij ad contrarium, non enim dicitur ſimilium unum uincere reliquum, ſed cōſeruare potius uel iuuare. Pro iſto dicitur ꝙ in propoſito omne illud dicitur uincere alterum quod ipſo potentius eſt ſiue ſimile ſiue contrarium fuerit ſicut manum dextram dicimus ī actionibus uincere ſiniſtram, quia fortior eſt, & homo fortius currens curſu uincit debilius currentem. Caliditas ergo cordis magnifice uincit caliditatem hepatis, multo enim potētius eſt in calefaciendo totum corpus cor ꝙ̄ hepar, plus enim diſponuntur omnia membra ſecundum calorem cordis ꝙ̄ ſecundum calorem hepatis alijs paribus. Plures alij intellectus huic propoſitioni attribui conſueuerunt, hic tamen clarior apparet. Ex iſta concluſione ſequitur non omnem victoriam unius qualitatis ſupra alteram eſſe minuentem ęquantem

tem

tem aut ad contrarium ducentem. Reperibilis enim eſt uictoria augens ut uictoria caliditatis cordis reſpectu caliditatis hepatis,& frigiditatis hepatis reſpectu frigiditatis cordis Secunda concluſio. Frigiditas cordis vincere poteſt caliditatem hepatis victoria minuente æquante & ad contrarium ducente.prima pars patet,quia hepate calido exiſtente ſi cor fiat frigidum minus calidum permanebit hepar & totum q̃ prius alijs paribus,ergo &c.conſequentia patet cũ antecedente.ſecunda pars perſuadetur ſic.infrigidato corde per aliquem gradum infrigidatur hepar & totum alijs paribus,eo ꝙ tunc ſpiritum & ſanguinem arterialẽ frigidiorem omnia membra recipiunt,ſed quantũcũꝗ modicum infrigidentur membra per huiuſmodi cordis infrigidationem poſſibile eſt illa minus a temperamẽto diſtare gradualiter. tertia pars patet,ponendo hepar calidum in primo recipere a corde calido in primo tres gradus caloris,& ꝙ in tantum infrigidetur cor ꝙ præciſe vnum gradum caloris ab eo recipiat, & patet ꝙ alijs paribus reſultabit totum frigidum in primo,pono enim ꝙ cũ duobus gradibus caliditatis a corde receptis ſtat temperies cum tribus caliditatis primi gradus,& patet concluſio intelligenti. Conſimiliter poteſt argui de contraoperantia in tertio,habet enim muſculus calidus in primo quinque gradus caloris,quorum duos ab hepate & tres a corde recipiat,et infrigidetur cor taliter ut muſculo non influat niſi gradum vnum caloris, & patet concluſio intelligenti. Conſimilis concluſio poteſt poni de frigiditate hepatis reſpectu caliditatis cordis.Similiter de caliditate in comparatione ad frigiditatem eiuſdem. Poteſt.n. frigiditas hepatis eſſe tanta, vt omni modo victoriæ vincat caliditatem cordis.Similiter tanta poſſet eſſe caliditas ut uincat frigiditatem eiuſdem ſaltem parum a temperamẽto diſtantem. Et colligi poſſunt omnes illę concluſiones. 14.tertij.alleg.cap̃.dum loquit. Et caliditas hepatis vincit frigiditatem cordis debiliter. & infra. Et eius.ſ.hepatis frigiditas parum uincit,ipſius.ſ.cordis caliditatem. Vbi enim alia paria fuerint potentius eſt cor diſponendũ hepar & alia membra ſecundum diſpoſitionem eius, q̃ econtra. vbi tamẽ lapſus hepatis multus fuerit,cordis vero paucus,ecõtra poteſt contingere,ideo notanter dixit Aui.debiliter. Ex quo correlarie ſequitur aliquam contraoperantiã per accidens aliqua contraoperantia per ſe perfectiorem & efficaciorem eſſe. Contraoperantia enim frigiditatis cordis ad caliditatem hepatis eſt mere per accidens,quæ tamen alijs paribus fortior eſt & efficacior q̃ contraoperantia frigiditatis hepatis ad caliditatem cordis quę eſt cõtraoperantia per ſe,ut patet ex dictis in præſenti quæſtione. Tertia concluſio. Poſſibile eſt ſiccitatem cordis vincere humiditatem hepatis victoria minuente æquante ad contrarium ducente. Colligitur. 14.tertij.alle.ca. Et ſiccitas eius.ſ.cordis uincit humiditatem hepatis parumper. Et addidit parumper,quia remiſſa eſt victoria ſiccitatis cordis ſupra hepatis humiditatem reſpectu victoriæ caliditatis ſupra frigiditatem, de qua prius dixerat. Perſuadetur ergo concluſio ſic.poſſibile eſt cor eſſe multo potentius in exiccando totum & hepar q̃ econtra hepar in humectando,ſed hoc poſito omni tali modo victoriæ poterit ipſum vincere, ergo &c. aſſumptum patet. Si ponatur cor multum labi ad ſiccum,hepar vero a temperamẽto parum labi per humidum,dubium autem eſſet quid ſit potentius in vincendo & influendo abſolute, an hepar per humiditatem,an cor per ſiccitatem. Et indubitanter tenẽdum eſt ꝙ ſi hæc membra merito ſolius ſiccitatis & humiditatis ſiccitatem & humiditatem influerent multo potentior eſſet humiditas hepatis abſolute & potẽtior q̃ ſiccitas cordis. Quia tamen ad influendum ſiccitatem multum iuuatur cor ꝑ caliditatem eius ſatis intenſam per accidens reſoluendo exiccantem, poſitiue etiam per ſe cum ſiccitate concurrente ad exiccandum,& quia non iuuatur hepar calore ſuo in humectando,ideo abſolute potentius cæteris paribus videtur cor ſiccum in exiccando q̃ hepar humidum in humectando.

Quarta concluſio. Tam victoria minuentę q̃ victoria æquante humiditas cordis vincere poteſt ſiccitatem hepatis.prima pars perſuadetur ſic,quia corde exiſtente humido minus ſiccum redditur hepar & totum q̃ ſi cor eſſet temperatum vel ſiccum,ergo &c.ſecunda pars arguitur, q̃a ſi corde exiſtente humido redditur hepar minus ſiccum q̃ ſi cor eſſet temperatum,ergo per aliquem gradum vel exceſſum redditur minus ſiccum,ſit ergo ille exceſſus.a.& arguitur ſic.corde exiſtente humido in ſecundo. gratia exempli. hepar ſiccum redditur minus ſiccum per.a.exceſſum,ſed per minus q̃ per.a.diſtat hepar a temperamento in humido,ergo ex corde humido hepar ſiccum reddetur temperatum. conſequentia patet,& totum aſſumptum eſt poſſibile, ergo & conſequens. Quinta concluſio principalis a quibuſdam ponitur,de qua eſt principalis ambiguitas. Humiditas cordis non poteſt uincere ſiccitatem hepatis victoria ad contrarium lapſum perducente. Hanc dicunt intellexiſſe Gal.in littera. Siccitatem vero impoſſibile eſt ad contrarium a corde humidiori adduci. Et Aui. 14.tertij.alle.cap̃.

Ad tollenda tamen argumenta quæ contra hanc propoſitionem ſunt efficacia ſatis hanc Gal.auctoritatem diuerſi diuerſimode expoſuerunt. Quidam enim dixerunt humiditatem cordis non poſſe vincere ſiccitatem hepatis humectãdo.ſ.reſpectu cutis,cor enim quãtũcũq; humidum reſpectu cutis eſt ſiccum,ideo nunq̃ ſiccitati hepatis taliter cõtraoperari poterit, vt merito ſuę humectationis totum reddatur humidum. Ex quo patere dicunt cauſam propter quam humidum non poteſt vincere ſiccitatem hepatis. Hepar tamẽ calidum vincere poteſt frigiditatem cordis, licet enim cor ſit fons caloris ſicut hepar humiditatis, & adhuc principalius,quia tamen hepar eſt calidum reſpectu cutis poteſt cõtraoperando frigiditatem cordis vincere faciendo totum denominari calidum. Cor vero quãtũcũq; humidum eſt ſiccum reſpectu cutis, igitur non poterit contraoperando per eius humiditatem taliter ſiccitatem uincere,ut merito huius totum ſit denominabile humidũ. Ad quod concurrit ꝙ cor non tranſmittit ſuper toto notabilem quantitatem ſubſtãtię tranſmutandę in ſubſtantiam membrorum ex qua.ſ.membra nutriantur & ſubſtantifice notabiliter humectentur. Licet ergo aliquo modo humiditas cordis ſiccitati hepatis ſicci contraoperetur,non tamen vincere poteſt eam ad intellectum Gal.& Aui.iam datum. Ex quo inferunt quoſdam inconuenienter poſuiſſe humiditatem cordis non contraoperari ſiccitati hepatis,quia hepar eſt fons humiditatis, & remiſſo vel depauperato fonte nihil reſtat vnde poſſit fieri compenſatio. Hæc autem poſitio non paruas habet ambiguitates. Primo.quia ſi propter cor quãtũcũq; humidũ eſſe ſiccum reſpectu cutis non poteſt humiditas cordis vincere ſiccitatem hepatis,tunc frigiditas cordis nõ poteſt uincere caliditatem hepatis,contra ſententias auctorum allegatas.arguitur conſequentia,quia ſicut cor quãtũcũq; humidũ ſiccum eſt reſpectu cutis,ita cor quãtũcũq; frigidum eſt calidum reſpectu cutis,& cum hoc cor quantũcũq; frigidum multo plus recedit a cute per caloris exceſſum q̃ per ſiccitatis exceſſum recedit ab eo quantũcũq; fuerit humidum, vt patet intelligenti. Item per ſimilem cauſam ſequeretur ꝙ frigiditas hepatis non poteſt vincere caliditatem cordis.arguitur conſequentia,quia hepar quantũcũq; frigidum eſt calidum reſpectu cutis non minus q̃ cor quãtũcũq; humidum ſit ſiccum reſpectu eiuſdem,ſed propter cor humidum eſſe ſiccum reſpectu cutis non poteſt eius humiditas vincere ſiccitatem hepatis,ergo ad ſeorſum eundem non poterit frigiditas hepatis vincere caliditatem cordis. Item per idem humiditas cordis humidi non poteſt vincere ſiccitatem hepatis temperati ipſum vel totum ad lapſum humidum trahendo,cuius oppoſitum ſatis euidẽter ſupra deductum eſt. & conſequentia tenet ſi fundamẽtum poſitionis eſt verum. Videtur ergo ꝙ ad ſaluandum primum modum interpretandi auctoritatem Gal.& aliorum plures gloſſę & additamenta requirantur. Pluſq̃com. vero ſuper hoc paſſu hanc difficultatem ſub his paucis verbis tentat diſcurrere. Dubi-

ſtat autem aliquis quia cor ſicut pricipium eſt caloris ſic he-
par humiditatis, quare ſicut impoſſibile eſt ſiccitatem hepa
tis ſuperari a ſibi contraria humiditate cordis, nõ ita impoſ-
ſibile eſt frigiditatem cordis ſuperari a caliditate hepatis,
quod Gal. ſupra non dixit volens quidem ex frigido corde
totum corpus frigidum fieri niſi contraoperetur hepar. Niſi
eſſet quod non eſt omnino ſimilitudo inter ipſa in principiã
do hoc calidum & hoc humidum, nullum enim membrum
corporis nutritur ab aliqua humiditate quam nõ prædigeſ-
ſerit hepar, & quam hepar non ſibi tranſmiſerit, ſed bene ha
bet calorem quẽdam pręter eum qui influitur a corde, qua-
re defectus humiditatis ſequens ſiccitatem hepatis non eſt
reparabilis, ſicut defectus caloris ſequens frigiditatem cor-
dis, q̃uis & hoc non niſi modicum reparari poſſit. Hęc re-
ſpõſio communiter mordetur. Primo. quia ſicut membra
omnia habent calorem quendam proprium præter eũ qui
influitur a corde, ita habent humidum proprium præter il-
lud quod tranſmittitur ab hepate. ſ. ex elementorum com-
mixtione contractum. Similiter ſicut nullam humiditatem
recipiunt membra, q̃ non prædigeſſerit hepar et ſibi media
te vel immediate tranſmiſerit, ſic nullum calorem vel ſpi-
ritum recipiunt quem nõ produxerit cor & eos mediate vel
immediate tranſmiſerit, ſaltem penes viam tenentem tres
ſpiritus nõ eſſe abinuicem eſſentialiter ſpem diſtinctos, nul-
lus. n. ſpiritus membris tranſmittitur, qui nõ fuerit ſpiritus
cordis. Item cum ſanguis arterialis ſuper toto tranſmiſſus
ſit, humidus reſpectu habitudinis muſculorum non apparet
cur ex corde humido tranſmiſſo ſpiritu & ſanguine arteria-
li humidioribus non debeat totum reddi aliquo modo qua-
lificatiue humidius. Ego autem puto hanc reſponſionem
Pluſq̃icom. eſſe veram. Alij autem has auctoritates Gal.
& Aui. aliter Interpretati ſunt pręmittentes hepar dupliciter
poſſe eſſe ſiccum. primo qualitatiue, quia ſibi minor gradus
humiditatis correſpondet. ſecundo, quia paucificum in hu-
mido ſanguineo. Eodẽ modo muſculus poteſt eſſe ſiccior.
primo, quia hepar ſanguinem & ſpiritũ ſibi tranſmiſit qua-
litatiue ſicciorem. Secundo, quia ſpiritum & ſanguinem ad
ipſum tranſmiſit pauciorem. Et de ſiccitate ſecundo modo
dicta potiſſime intelliguntur dicta auctorum. Cor. n. per eius
humiditatem recompenſare non poteſt ſiccitatem ex ſecun
da cauſa prouenientem, quia licet aliqualis nutricatio fiat
ex ſanguine arteriali, membrum tamen quoad eius corpu-
lentiam nutritur per ſanguinem venalem, ita q̃ ſanguis ar-
terialis illius paucitatem recõpenſare non poteſt, ideo humi
ditas cordis non poteſt vincere hanc ſecundam ſiccitatem.

Hepar poſſe eẽ ſiccum dupl̃r.

Et iſtam dicunt fuiſſe mentem auctoris. Euidentior ta-
men foret ſolutio ſi ſimul utraſq; harum ſiccitatum in cauſa
huius iungeremus ponendo. ſ. q̃ humiditas cordis victoria
ad contrarium ducente vincere non poteſt ſiccitatem hepa
tis qualitatiuam ſimul & ſanguinei humidi paucitatem cõ-
ſequẽtem. Difficile etiam videtur ex parte rei primam cau
ſam a ſecunda abſolui. ſ. hepar eſſe qualitatiue ſiccum, non
tamen in ſanguineo humido paucificatum. Item q̃ humi-
ditas cordis poſſit recõpenſare humiditatem ſecundo modo
dictam abſolutam ſaltem a prima probabiliter arguitur, qa
poſſibile eſt ſanguinem arterialem a corde ſuper toto tranſ-
miſſum non minus mediocritatem excedere q̃ ſanguis ab
hepate ſicco ſecundo modo ſiccitatis per paruitatem a me-
diocritate recedat, ergo non repugnat cor huiuſmodi ſicci-
tatem poſſe recõpenſare. aſſumptum patet, quia eſt poſſibi-
le virtutem attractiuam ſanguinis cordis ab hepate ex quo
debet fieri ſanguis arterialis multo fortiorem eſſe virtute he
patis ipſius contentiua, & cum hoc in hepate vltra medio-
crem quantitatem de ſanguine generari, non tamẽ tantum
mediocritatem excedentem quantum ſanguis a corde attra
ctus, & poſtea toti tranſmiſſus mediocritatem excedit. po-
natur ergo in eſſe, & patet q̃ hepar remanebit ſiccũ ſecũdo
modo, quam ſiccitatem recompenſabit cor multo plus de
ſanguine arteriali vltra mediocritatem tranſmittendo q̃ he-
par citra mediocritatem de venali ſanguine tranſmittat, &

colligitur caſus poſiti poſſibilitas. 10. tertij. c. de multitudine
deſiderij coitus. Dubium etiam non paruum continet hęc Auicẽ.
reſponſio ponens magis ex uenali ſanguine q̃ arteriali nutri
ri muſculos. Pro quo vide Concilia. differentia. 31. Genti- Concil.
lis vero trac. de reſiſtentijs hanc difficultatẽ diſcuſſit. Prę- Genti.
mittẽdo primo iuxta poſitionem ſuam q̃ influxa a corde &
hepate ſuper toto non contraoperãtur ſibijnuicem poſitiue,
eo q̃ influxum a corde eſt ſicut forma & pfectio eius quod
ab hepate influitur. Præmittit ſecundo q̃ propoſitio Gal.
& Auic. de qua eſt præſens difficultas, intelligendæ ſunt de
contraoperantijs illorum membrorum in toto. Præmittit
tertio q̃ auctoritates dicentes ex corde vel hepate calido fie
ri totũ calidũ, ex frido frigidũ &c. intellexerunt hoc quan-
tum ad actualem apparentiam in toto ex iſtorum membro
rum influxibus reſultante reſpectu reſultantis in toto ex in-
fluxibus horum membrorum temperatorum. Exempli gra
tia. cute & muſculis totius quantum ad innatas complexio-
nes temperatis exiſtentibus, & cum his a corde & hepate
temperatis in toto repreſentabitur quædam tactualis appa-
rentia, corde tamen calido exiſtente apparebit totum cali-
dum reſpectu iam dictæ temperantiæ, frigido vero exiſten
te frigidum. Si vero hepar eſſet frigidum et cor calidum vel
econtra, & ſuper toto equipotenter influerent repræſentare-
tur etiam in toto tactualis temperies, non quia ibi eſſet ali-
quod tale temperamentum formaliter eo q̃ talia tranſmiſſa
non ſe poſitiue ſaltem notabiliter alterant iuxta poſitionem,
ſed quia tangibiles qualitates corporum quatuor a corde et
hepate toti influxorum. ſ. ſpiritus & ſanguinis arterialis ſpi-
ritus & ſanguis venalis confuſe ſimul & indiſtincte tactui
præſentantur, vnde non poteſt tactus diſtincte vnam qua-
litatẽ ab altera qualitate percipere, ideo totum ſimul taq̃ꝫ
vnum obiectum tangibile percipit. cum ergo nõ poſſit hoc
comprehendere ſub ratione alicuius extremorum tantum
nec amborum ſimul diſtincte comprehendet totũ hoc ſub
ratione temperati medij ex his extremis reſultantis, ſicut ſi
per poſſibile omni alteratione deducta aqua feruentiſſima
& frigidiſſima ſimul æqualiter ad partes inſenſibiles miſce
rentur & tactui obijcerentur, illud aggregatum non poſſet
a tactu iudicari intenſe frigidum neq; calidum, quia qua ra
tione iudicaretur calidum deberet etiam iudicari frigidum.
Iudicaretur ergo totum tepidum q̃uis ex parte rei non eſſet
tale. Sicut etiam nigrum & album adinuicem æqualiter ad
partes inſenſibiles commixta a viſu iudicantur tanquam
corpus medio colore coloratum. Non ergo penes hãc viam
eſtimãdum eſt talem temperiem ſubiectiue eſſe in cute uel
muſculis qualem tactus iudicat, ſed concipiendo q̃. ſ. inten
ſa caliditas ſubiectiue exiſtens in ſpiritu vitali & ſanguine
arteriali & remiſſa exiſtens in ſpiritu naturali & ſanguine
uenali confuſe ſimul apprehenduntur quæ tanquam unum
obiectum tactui occurrentes quandam temperiem repre-
ſentant. Præmittit quarto q̃ cum cor ſit reſpectu hepatis
valde ſiccum, & etiam reſpectu cutis, hepar vero valde hu
midum & cum hoc plurimam tranſmittat materiam ſan-
guineã ſuper toto reſpectu cordis humiditas in toto tactui
pręſentata fere totaliter dependet ex tranſmiſſo ab hepate,
parum vero & non notabiliter a corde. Non ſic autem eſt
de caliditate & frigiditate in toto tactui pręſentatis caliditas
enim in toto præſentata tactui, & ſi ſecũdum maiorem par
tem dependeat a corde ſecundum tamen magnam & nota
bilem dependet ab hepate, eo q̃ ex ſpiritu naturali et ſangui
ne venali ſuper toto tranſmiſſis tactui notabilis menſura ca
liditatis abijcitur, ex influxo tamen a corde non pręſentatur
tactui notabilis menſura humiditatis. Ex quibus patet pri
mo. q̃ quãtum ad apparentiam tactualem caliditas cordis
in toto prorumpens faciliter & magnifice vincere poteſt fri
giditatẽ hepatis. plus enim operari poteſt cor calidum per
influxum eius in toto, vt totum iudicetur calidum reſpectu
ſupradictæ temperantiæ q̃ frigiditas hepatis vt totum ap-
pareat frigidum, eo q̃ ſecundum multo maiorem partem
pendet ille calor a corde q̃ ab hepate. Et per idem patet

ſecundo

ſecundo frigiditatem cordis ſatis faciliter vincere poſſe caliditatem hepatis. per frigiditatem enim cordis minoratur influxus caloris cordis ſuper toto a quo maxime pēdet iam dicta apparentia tactualis. Patet tertio caliditatem hepatis vincere poſſe frigiditatem cordis, & ſimiliter frigiditatem vincere poſſe caliditatem. Quia tamen tactualis apparentia qua totum calidum vel frigidum iudicatur plus pendet a corde alijs paribus oportebit lapſum hepatis multo maiorem eſſe lapſu cordis. Patet quarto humiditatem cordis quo ad tactualem repreſentationem in toto non poſſe vincere ſiccitatem hepatis ſicci. Ex his omnibus colligi poteſt ordo in facillitate victorię qualitatum cordis & hepatis. Qualitas enim cordis maxime vincens & minime vincibilis eſt caliditas. Deinde frigiditas. Poſt ſiccitas. Et vltimo humiditas. hæc enim eſt minime vincens, & maxime vincibilis vt patet ex ſupradictis. Econtra vero qualitas maxime vincens & minime victa in hepate eſt ſiccitas quæ vinci non poteſt ab humiditate cordis vt tactum eſt, ſed econuerſo facillime vincit humiditatem cordis. Deinde humiditas, quæ licet non impoſſibiliter, difficulter tamen vincitur a ſiccitate cordis ut ſupra. Deinde caliditas, quæ adhuc facilius a cordis frigiditate vincitur. Vltimo frigiditas. hæc enim facillime inter cęteras hepatis qualitates vincitur a caliditate cordis, eo quòd caliditas cordis eſt in vincendo potentiſſima inter alias qualitates cordis. Et colligitur hic totus ordo a Gal. in littera etiam. 14. tertij. allega. cap̄. Mihi autem in hac ambigua materia videtur probabiliter tenendum. Primo quòd humiditas cordis poteſt vincere ſiccitatem hepatis victoria æquante, aut minuente, aut a temperamento ad diſtemperātiam permutante, vt ſatis deductum eſt ſupra. Secundo quòd humiditas cordis non poteſt vincere ſiccitatem hepatis victoria ad contrarium dicente. cum enim humiditas in toto maxime pendeat ab humiditate hepatis & non notabiliter ab humiditate cordis ſecundum viam proximam tactam requiretur in corde maxima diſtemperantia in humido prius quàm totum quod eſt ſiccum merito diſpoſitionis hepatis redderetur per humiditatem cordis humidum reſpectu temperantię iam ſignatæ, qualiter non eſt de caliditate hepatis reſpectu frigiditatis cordis, quia multo notabilius ab hepate ſuper toto influitur caliditas quàm a corde humiditas, vt in proxima poſitione tactum eſt. Et ſi plures cauſæ tactæ in pręcedentibus poſitionibus tanquam partiales & coadiutrantes cum hac poſitione iungentur reſultabit tota vna poſitio completior, ideo conſidera.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum argumentum neganda eſt conſequentia, vt patet ex dictis in. q. maxime penes vltimum modum reſpondendi. Ad confirmationem negetur ſimilitudo, vt ex dictis etiam patet. Ad ſecundum argumentum etiam dicitur ꝙ humectatio naturalis vt ſubſtantifica eſt principalius pendens a corde, vt vero qualificatiua vel tactualis apparentię immutatiua eſt econtra. Ad confirmationem negatur argumentum. Ad tertium principale & eius confirmationem reſpōdetur ſicut ad primum. Ad quartum dicitur ꝙ licet humiditas cordis alicuius hepatis ſiccitatem vincere poſſit victoria ęquante, & aliquam hepatis temperantiam victoria ad lapſum humidum perducente, non tamen q̄ācunq; hepatis temperantiam vincere poſſet victoria perducente ad lapſum humidum, eo ꝙ temperantia hepatis magnam habet latitudinem. Ad quintum negatur conſequentia. negatur etiam ꝙ ſi difficillime vincit̄ ſiccitas hepatis facillime vincitur humiditas eiuſdem. q. n. facile vel difficile vincatur aliqua qualitas hepatis non ſolum pendet ex diſpoſitione hepatis, ſed & cordis. Et per idem ad confirmationem dicitur ꝙ nō ſi facillime vincit ſiccitas hepatis facillime vincitur humiditas eiuſdem. Conceditur tamen ꝙ ſi facillime vincit ſiccitas hepatis facillime vincitur humiditas cordis. Ad confirmationem negatur conſequentia. & ad probationem, cum arguitur, omnem qualitatē &c. negatur etiam conſequētia, quia omnem qualitatem quam vincit cor per eius influxum potentius vincit q̄ hepar alijs paribus &c.

Quæſtio. xxxv.

VTRVM Teſticulum membrum principale. Et arguitur multipliciter ꝙ nō. Primo quodlibet membrum principale toti ſpiritum aut uirtutem aliquā influit, ſed nullus ſpiritus vel virtus toti influitur a teſticulis, ergo nō ſunt membrum principale. minor probatur diſcurrendo. ab ipſis. n. non influitur toti virtus animalis uitalis nec naturalis, eo ꝙ harum principalia ſunt cerebrum cor & hepar. nec etiam generatiua, quia tunc eſſet in omnibus membris noſtri corporis generatiua virtus, quod nō uidetur auctoribus conſonum. Secundo arguitur ſic. teſticuli non ſunt ad generationem requiſiti, ergo &c. conſequentia tenet eo ꝙ propter aliud non ponuntur membrum principale, niſi quia ſunt principium generatiuę uirtutis, & per conſequens ad generationem principaliter & neceſſario requiſiti. & aſſumptum colligitur. 3. de hyſtorijs animalium. primo cap̄. in in translatione arabica. dum inquit. Etiam contingit in tauro qui caſtrabatur, deinde in eadem hora coiuit & concepit ab eo vacca. Et primo de generatione animalium. 4. cap̄. Et manifeſtum eſt ꝙ teſticulis non indigent neceſſario, quoniam ſi ita eſſet eſſent teſticuli in omnibus animalibus generantibus. Conſimiliter, quia ſi eſſent neceſſarij hoc non eſſet niſi propter ſpermatis generationem, ſed arguitur ꝙ non, quia piſcibus & ſerpentibus tempore ſui coitus multum ſuperabundat ſperma in quibus tamen non ſunt teſticuli vt primo de generatione animalium. alleg. cap̄. Confirmatur, quia ſperma non generatur in teſticulis, ſed in omnibus membris, ergo &c. aſſumptum colligitur. 20. tertij. ca. de cauſis ſpermatis, ſperma eſt ſuperfluitas digeſtionis quartę, ſed in omnibus membris noſtri corporis fit quarta digeſtio, ergo &c. Et idem primo de generatione animaliū. 13. ca. ſperma eſt ſuperfluitas ultimi alimenti, talis autem ſuperfluitas non magis in teſticulis quàm in alijs membris generatur, ergo &c.

Auer.

Auicen.

Ariſto.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. qui teſticulos inter membra numerat principalia. Et Auicen. uigeſima tertij. primo ca. ad principium. Sublimis deus creauit duos teſticulos, ſicut ſciuiſti, qui ſunt membra principalia & cętera. Et prima primi. capitulo de membris. dum inquit. Secundum ſpeciei uero durabilitatem ſunt neceſſaria hæc tria & etiam aliud quantum quod ſpeciei eſt proprium, & ſunt teſticuli.

Auicen.

Primo in q̄ōne uidendum eſt an teſticuli ſint neceſſarij ad generationem. Secundo reſpondebitur ad quęſitum.

Quantum ad primum ſunt notanda & concluſiones. Primo ſciendum eſt ꝙ teſticuli, ut a Concil. deſcribuntur differentia. 35. ſunt carnes quędam glandoſę in folliculo uno dicto oſſeo contentę albæ ad humiditatem ſpermaticam generandum creatę, & exemplificat ſicut carnes mamillarum glandoſæ ad lac generandum, ut Auicen. uigeſima tertij alle. ca. Propter quod Iſidorus undecimo ety. Teſticuli per dilationem a teſtibus dicti ſunt. eo quòd ſexus teſtes ſunt, quorum numerus binarius exiſtit. Et ſubdit. quòd hi ſemen calamo miniſtrant quod a ſpinali medulla & renibus & lumbis ſuſcipiunt gratia procreandi, ideo uigeſima tertij. primo capitulo. Teſticuli ſunt membra principalia in quibus generatur ſperma ex humiditate delata ad eos in uenis quæ eſt quaſi ſuperfluitas quarti cibi in corpore toto. Secundo ſciendum eſt, quòd teſticulis continuantur quidam meatus quos uaſa ſpermatica nominamus, qui duplices ſunt. Quidam ſuperius ſituati mediantes inter renes & teſticulos communiter uaſa ſpermatica appellati. Ab Ariſt. uero primo de generatione animalium, uaſa nominantur inuoluta in quibus ſenſit Ariſtote. generari ſperma, & non in teſticulis. Horum autem uaſorum unum eſt dextrum & reliquum ſiniſtrum.

Teſticulus q̄d. Concil.

Iſido.

Sp̄maticū vas duplex.

Vas inuolutū quid.

Et oritur dextrum iuxta renem dextrum a vena chili & arteria aorti. Siniſtrum vero a vena emulgente ſiniſtra ſic ꝙ peruenit dextrum ad teſticulum dextrum & ſiniſtrum ad teſticulum ſiniſtrum vbi perueniens ab extremo ad extremum teſticuli fertur, deinde reflectitur ad primum extremum: & inuoluta vaſa dicuntur. Et in his reflexionibus credidit Ariſto. ſubſtantiam albam ſpermaticam generari. ſecundum medicos vero ſeruiunt hæc vaſa teſticulis in quibus generatur ſperma ſeruitute præparatoria. pręter hęc autem vaſa alia duo teſticulis continuantur inferiora dicta etiam ſeminaria quæ a teſticulis inchoantia ad collum veſicæ & ad virgam cum foraminibus quibuſdam terminantur. Et ſeruiunt hoc vaſa teſticulis ſeruitute latoria, ſcilicet ſemen a teſticulis ad calamum deferendo. Tertio ſciendum eſt ꝙ de concurſu teſticulorum ad generationem va-
Ariſto. riæ ſunt poſitiones inuentę. Prima Ariſto. tacta primo de generatione animalium. alleg. ca. & aliqualiter tertio de hyſtorijs. primo cap̄. ponentis primo quod teſticuli non ſunt neceſſarij ad generationem tãquam membrum per ſe productiuum inſtrumenti quo mediante fit generatio. Non enim credit ſperma in teſticulis generari, ſed in vaſis inuolutis iam dictis & ibi perfici & digeri virtute cordis, cum quo hæc membra licet mediate habent colligantiam, vt patet ex dictis. Poſuit ſecundo teſticulos eſſe propter melius ad generationem requiſitos accidentale iuuamentum, licet magnum afferentes in dilatione ſeminis ad virgam & tandem ad locum conceptionis, eo ꝙ per ipſos tanquam per ſuſpenſoria liciatorijs textorum appenſa vaſa ſpermatica iam dicta ſeruantur aperta. Sicut. n. textores ſuſpendunt filis texendis pondera vt vię apertę remaneant per quas apte poſſint mouere nauiculam & his ponderibus remotis via illa clauditur & motus nauiculę prohibetur. Ita natura prouida teſticulos vaſis iam dictis allegauit quibus tanq̃ ponderibus inferius trahentibus vaſa iam dicta ſeruantur aperta, vnde etiam per ipſa conuenienter deferri poteſt ſpermatica materia vſq; ad virgam. His vero remotis vt in caſtratis hæc vaſa interius retrahuntur & quaſi exiccantur vt non poſſit amplius ſpermatica materia ad locum conceptionis impelli, & eſt principalis teſticulorum vtilitas pręter quam etiam vtilitatem afferunt in reflexione vaſorum iam dicta, propter quam melius digeritur ſperma in reddendo ipſum animal moroſius i coitu ſicut etiam animalia inuolutorum inteſtinorum ſunt in cibi aſſumptione moroſiora. econtra vero recti inteſtini guloſiora. Hanc autem poſitionem ſuam declarat rationibus & ſignis ante oppoſitum tactis. Primo, quia tunc reperirentur in quolibet animali generante, cuius oppoſitum patet in piſcibus & ſerpẽtibus. Secundo, quia taurus poſt caſtrationem vaccam impleuit, quia ſtatim coiuit nondum exiccatis poris. Tertio, quia in animalibus habentibus teſticulos exterius poſitos manifeſte apparet ipſos contrahi et incuruari hora coitus, quod non eſt niſi quia illa hora vaſa ſpermatica multum contrahuntur quibus appenſi ſunt teſticuli. Credidit ergo Ariſtotel. vaſa ſeminaria non eſſe teſticulorum partes, ſed eius propter iuuamenta dicta alligari & adherere teſticulis. Propter quod Auicen. in libro animalium. cap̄. primo. Et cum dixit magiſter primus quòd teſticuli exeunt a vijs ſpermatis noluit intelligere quòd nihil facerent ad generationem ſpermatis, ſed quòd ſubſtantia ſua eſt diuiſa a ſubſtantia viarum quæ conterminantur cum illis: quoniam non eſt via ſed ſuſtentamentum viarum ſuarum teſticulis. Alia eſt poſitio quam ſequuntur medici tenentes teſticulos non eſſe requiſitos ad generationem ſolum propter melius vt dixit Ariſto. Ad quam declarandam pręmittendum eſt primum quòd teſticulos eſſe neceſſarios &c. poteſt intelligi dupliciter. Primo ſic quòd neceſſario actu ad generationem vel perfectionem eius concurrunt. Secundo ſic quòd non poſſit generatio fieri ſine concurſu ſeminis in teſticulis primo generati & prædigeſti. Præmittendum eſt ſecundo quòd neceſſario ad cuiuslibet animalis perfecti generationem concurrit ſperma in quo ſpiritus gignitiuus includitur, & quòd temperamentum ſpiritus gignitiui non eſt formaliter temperamentum vitalis ſpiritus nec animalis nec naturalis nec aggregatum ex his. eo enim quod principalis eius operatio eſt operatio diſtincta ab operatiõe uitalis &c. probabile eſt huius eſſe vnum temperamentum diſtinctum. Ex quo patet in nobis ſignabile eſſe membrum aliquod ad huius temperamenti productionem principaliter deputatum. Cuilibet enim temperamento ad aliquam principalem operationem finaliter ordinato debet proprium organum correſpondere. Ex quibus tenendæ ſunt iſtæ concluſiones. Prima concluſio. Non neceſſario ad cuiuslibet animalis generationem a ſibi ſimili actu concurrunt teſticuli. Patet hoc de piſcibus & ſerpentibus.

Secunda concluſio. Omnibus animalibus perfectis & ſanguinem habentibus ad bene eſſe & viuere neceſſarij ſunt teſticuli. Patet ex magna permutatione quæ ex caſtratione contingit. Tertia concluſio. Non ad cuiuslibet animalis perfecti generationem oportet teſticulos actu concurrere. Patet de tauro qui poſt abſciſſionem eius vaccam impleuit. primo de generatione. & tertio de hyſtorijs animalium. allega. cap̄. Quarta concluſio. Licet ita ſit, non tamen in animalibus iam dictis poteſt ſperma produci prolificum niſi a virtute teſticulorum producatur. Hęc concluſio multis ſignis perſuaderi poteſt. Primum, quia ſperma in colore ſubſtantia & complexione magis ſimilatur teſticulis quàm vaſis iam dictis, ergo probabilius eſt in illis & ab illis produci ſperma quàm a uaſis iam dictis.

Secundum ſignum eſt grandis permutatio animalis in caſtratione. hæc enim videtur arguere ipſos magnum & notabilem dominium habere in generando ſperma. Tertium ſignum eſt, quia ex appoſitione frigidorum ſuper teſticulos vt opij & aliorum narcoticorum fit animal ſterile, quod non uideretur niſi haberent virtutem in faciendo ſperma prolificum. Hoc tamen ſignum leue & inefficax eſt. Dicet enim aduerſarius quòd ex appoſitione narcoticorum ſuper teſticulos infrigidantur vaſa & congelatur ſperma & ſpiritus gignitiuus. Aliud etiam ſignum probabilius colligitur ex dictis Ariſto. primo de generatione animalium, & tertio de hyſto. cap̄. alleg. ſcilicet quoniam auibus vno determinato tempore coeuntibus vt ſunt perdices & turtures tempore coitus multum naturaliter creſcunt teſticuli, extra uero illud tempus minuuntur intantum vt quædam earum teſticulos non habere credantur. Aliud ſignum eſt ꝙ ex multa ſeminis euacuatione ſubſtantia teſticulorum detumeſcit & redditur ſqualida. In anatomia etiam frequentius viſum eſt ſciſſo teſticulo in concauitate ipſius ſperma album plurimum contineri. Perſuadetur etiam ratione concluſio ſic, quia in auibus & quadrupedibus quibuſdam, vt ſunt ericius & elephas reperiuntur teſticuli, in quibus tamen non ſunt vt põdere ſuo vaſa ſua ſeruent aperta, eo quòd in his animalibus teſticuli ſunt intrinſeci dorſo alligati & non pendentes, ergo &c. Secundo, quia ſi eſſent ſolum vt ſuſpenſoria non deberent eis vaſa inuolui, ſed ſuper teſticulos directe protendi, cuius oppoſitum patet in anatomia. Pro hoc etiam eſt auctoritas Auerro. ſecundo colliget. cap̄. de iuuamentis membrorum generationis. dum inquit. teſticuli fuerunt ordinati ad faciendum ſperma, & ideo fuit eorum caro alba ſicut caro mamillarum, ideo quando conuertunt ſanguinem ad ſimilitudinem eorum faciunt ipſum album, ſicut hepar chilum facit rubeum, quia vis agentis eſt patiens ſibi aſſimilare. Et Auicen. in loco poſt oppoſitum alleg. Ex quibus omnibus ſequitur concluſio reſponſiua ad articulum, ſcilicet ꝙ teſticuli ſunt neceſſario requiſiti ad generationem ad hũc ſenſum ꝙ non poteſt fieri generatio animalis perfecti abſq; concurſu ſeminis in teſticulis generati & pręgigeſti, & hanc illexerunt medici.

Quantum ad ſecundum præmiſſo quid per membrum principale intelligendum ſit ex dictis ſupra in quęſtione nona huius ſecundi ſit hæc. Prima concluſio. Teſticuli ſunt membrum principale. Probatur ſic teſticuli ſunt principium alicuius temperamenti per ſe effectiue concurrentis & neceſſario requiſiti ad conſeruationem indiuidui vel ſpeciei, ergo &c. conſequentia tenet ex quid nominis principalis membri. & patet aſſumptum, quia ſunt principium temperamenti ſpiritus gignitiui q per ſe effectiue concurrit &c.

Secunda concluſio. Licet maſculina & fœminina complexio principaliter a corde dependeat, ad ipſam tamen cõſeruandam teſticuli ſunt iuuatiui. Prima pars patet. 21. tertij. cap̄. de generatione embrionis ſecunda probatur, quia per caſtrationem robore & moribus effœminatur maſculus ut primo & quinto de generatione animalium. Propter quod Auicen. prima primi. cap̄. de membris. Teſticuli neceſſarij ſunt ad ſperma generandum, quia genealogiam conſeruant & iuuatiui vt formę complementum detur, & complexio conſeruetur maſculina & fœminina quæ ſpeciebus animalis accidentia ſunt inſeparabilia. Tertia concluſio. Licet teſticuli ſint a medico principale membrum denominandi, principalius tamen virtutis generale principium eſt cor quàm teſticuli. Patet quia cor eſt primum principium ſexus maſculini, ergo & potentiæ generatiuæ. conſequentia tenet. deſcribitur. n. maſculus per poſſe generare in alio loco & fœmina in ſe. primo de generatione animalium. ſecundo cap̄. vnde Aui. 15. de animalibus. primo cap̄. Animal generans in alio aliud eſt maſculinum, & aliud generans in ſe per aliud ad complementum vel partem complementi & eſt fœmininum. Et colligitur aſſumptum. 4. de generatione animalium. &. 21. tertij. ca. de generatione embrionis. illa parte. Et cum ad cor fœtus effunditur complexio maſculina fluit in omnia membra &c.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur non omne membrum principale influere virtutem ſuam vt ſpiritum gignitiuum ab eo alijs membris, licet hoc verum ſit de principalibus ad conſeruationem indiuidui immediate ordinatis. Et ſi arguitur ꝙ teſticuli influant toti, quia ex caſtratione infrigidatur animal & effęminatur, habentes etiam teſticulos calidos videmus eſſe barbatos, caſtratione vero imberbes fieri. Pro iſto dicitur teſticulos toti influere, vt declarãt ſigna inducta, nec hoc negabatur. influunt enim calorem cordis ad membra frigidiora reflectẽdo ſicut ſpeculum radios reuerberat, vt colligitur locis pręalleg. non tamen influunt teſticuli uirtutem aut ſpiritum gignitiuum, cuius ſunt principium alijs membris. Ad ſecundum negetur aſſumptum datum. ſi vero taurus ille impregnauit tunc, vt dixit Ariſto. hoc ideo fuit quia iam extra teſticulos ſemẽ erat effuſum ad vaſa ſeminaria media inter teſticulos et uirgam quidem, deinde taurus coitu eijciẽs vaccam impleuit, ſed illud prædigeſtum & genitum fuerat in teſticulis. Et per idem ad aliam confirmationem neganda eſt conſequentia, licet. n. ad imperfectorum generationem non requirantur teſticuli, tamen ad perfectorum generationem requiruntur. plura. n. plerūq; requiruntur ad perfectorum ꝙ̄ imperfectorum productionem. Et per idem patet ad aliam confirmationem. Quid autem ad vltimam confirmationem ſit dicendum in ſequentibus apparebit. Ad ſignum tactum in primo articulo de contractione teſticulorum hora coitus dicendum illud fieri vt ſemen in teſticuli venire contentum effundatur ad vaſa. Si quis autem probabiliter vellet poſitionem Ariſt. defenſare poſſet faciliter, quia adducta contra ipſum non ſunt niſi probabilia, ideo tu conſidera.

Quæſtio. xxxvj.

VTRVM Sperma primo & principaliter decidatur a corde. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. ſperma deciditur a toto: ergo &c. aſſumptum arguitur. Primo. quia totum fœtum experimur toti generanti ſimilari in omnibus membris etiam vſq; ad ſtygmata, ſed hoc non videtur ſaluari poſſe niſi ſpermate ab omnibus membris deciſo. ſi. n. ſolum a corde decideretur nõ appareret cur manus aut pes geniti deberent ſimiles manui aut pedi generantis produci.

Secundo. quia experimento patet diminutum generare diminutum: & monſtruoſum monſtruoſum. quorū primum videtur contingere, quia a deficiente particula non deciditur ſperma ex quo pars illi proportionalis generetur. Secundum etiam non apparet aliter euenire niſi quia a parte monſtruoſa ſperma deciditur conſimiliter diſponens in genito partem illi correſpondentem. Tertio. ex euacuatione ſeminis magna ſentitur in toto delitia, ergo a toto deciditur ſemen. conſequentia tenet, quia non cauſatur delitia in membro aliquo niſi apud præſentiam rei delitiam inferentis. & aſſumptum patet experimento. Quarto. ad idem videtur auctoritas Auicen. 20. tertij. cap̄. de cauſis ſpermatis. dum inquit. Primo oportet vt ſit ei ex omni membro principalius fons & ex membris alijs refudatio etiam ad iſtas radices, propter illud eſt aſſimilatio &c. Et Hippo. in libro de aere aqua & regionibus. dum inquit. Sperma ab omnibus corporis membris deſcendit, ſanum quidem ex ſanis, ægrum quoq; currens ab ęgris. Et quarta problematū. 14. proble. Propter quid diſſoluuntur & infirmantur in coitu verum propter illud quod ab omnibus membris eſt purgatio eſt ſperma. Quinto. ſperma eſt ſuperfluitas digeſtionis quartæ, ſed illa ab omnibus deciditur membris, ergo &c. maior colligitur. 20. tertij. alleg. ca. Vltimo. ſperma ſecūdum maiorem eius partem deciditur a cerebro, ergo &c. aſſumptū colligitur ab Hippo. in libro de aere aqua & regionibus. & 20. tertij. alleg. ca. dum inquit. Et Hippo. quidem dixit in ſuis intentionibus quòd plurimum materiei ſpermatis eſt ex cerebro, & quòd deſcendit ex duabus venis quæ ſunt poſt aures. Et propterea abſcindit ambarum phlebotomia generationem & facit incurrere ſterilitatem. Vnde Hippo. in loco pręallega. Quibuſcunq; venæ quę poſt aures concidunt vltra prorſus ab omni generatione deorbantur.

Ad oppoſitum eſt Ariſto. primo de generatione animalium per magnum proceſſum.

Primo in quęſtione pręmittam diſtinctiones quaſdam. Secundo concluſiones de quęſito.

Quantum ad primum ſint hæ diſtinctiones & ſuppoſitiones. Prima diſtinctio. Apud medicos hoc nomen ſperma. dupliciter ſumitur. Primo pro qualibet humiditate per coitum a teſticulis expulſa, ſiue fuerit vtilis ad generationem, ſiue non. Secundo proprie ſumitur pro ſola humiditate prolifica a teſticulis per coitum apta expelli. Et taliter in propoſito ſumitur. Nota tamen apud Ariſtote. primo de generatione animalium. quòd licet his nominibus genitura ſperma ſemen medici & philoſophi tanquam ſynonymis aut conuertibilibus frequenter vtantur, proprie tamen genitura importare videtur materiam deciſam ab animali perfecto per coitum ſibi ſimile generante, in qua eſt ſolum generationis principium effectiuum, qualiter expulſum ab homine per coitum, & ab equo &c. vocamus genituram. Sperma autem & ſemen dicitur in quo ſimul reperitur effectiuum & male principium generationis ſicut eſt cepe & faba. in his enim non ſolum eſt principium generationis effectiuum, ſed etiam materiale. Experimur enim quòd nulla adueniente extrinſeca cauſa germinant, ita ut plurimum corpulentię ipſorum reſoluantur in germine. Et ſic vniuerſaliter ſemen nominatur omne prolificum deciſum ab eo ꝙ vim habet vtriuſq; ſexus, vt plantæ plurimæ & animalia multa per ſeipſa ſine coitu ſibi ſimile generantia, vt. 4. de hyſtorijs. vlti. ca. & primo de generatione animalium. 11. ca. Taliter etiam ſemen nominamus eſſe humidum cõſtitutum ex concurſu maris & fęminæ in quo ſimul eſt principium materiale generationis & effectiuum. In tranſlatione tamen arabica videtur penes Ariſto. ſperma idem importare quod genitura, & diſtingui contra ſemen dum inquit. Sperma vero dicitur id quod exit ex omnibus modis animalium coeuntium, & eſt naturaliter

Sperma dupl'r. Semen. Genitura.

primum in quo eſt principium generationis. Semen autem eſt illud quod habet principium ex vtroqꝫ coeuntium, ſicut arbores et animalia quędã in quibus nõ ſunt mas et fęmina diſtincta, et quod exit ex mare et fęmina ſicut ouum. Et hoc idem expreſſit Auicẽ. 16. animalium. Sumitur ergo hic ſperma ut diſtinguitur contra ſemen, ſcilicet pro genitura, cuius deſcriptio talis colligitur primo de generatione animalium. alleg. cap̃. Sperma eſt ſuperfluitas vtilis vltimi alimenti diſtributi per membra totum habens in potentia. Superfluitas eſt genus per quod tamen ſperma differt a membro & humore laudabili ex quo ſunt apta mẽbra nutriri, quia nullum tale eſt ſuperfluitas. Et dicitur vtilis ad differentiam ſuperfluitatum præternaturalium quę non ſunt vtiles ut ſanies tabes &c. quorum nullum eſt ſperma. Et dicitur vltimi alimenti ad differentiam ſuperfluitatum primę & ſecundæ digeſtionis ut phlegma cholera &c. Et dicitur totum habens in potentia. ſ. effectiua ad differentiam ſpermatis non prolifici quod nõ proprie dicitur ſperma vel genitura. Sciendum eſt tamen ꝙ illam particulam vltimi alimenti diuerſi diuerſimode expoſuerũt. Quidam. n. intellexerũt per illud alimentum quarta digeſtione digeſtum in membris. Modus autem quo ex tali alimento deciditur ſperma eſt, quia hoc nutrimento in poroſitatibus membrorum iam digeſto pars ipſius aliqua ſuperfluens reingreditur venas quę a natura pellitur in capita minutiſſima paruarum uenarum & arteriarum terminaratum ad poroſitates membrorum, ex quibus peruenit ad venas & arterias maiores, & ſic conſequenter de minori ad maiorem tranſit donec perueniat ad venam dictam concauam & arteriam maiorem ſit per dorſum, ex quibus vaſa ingreditur inuoluta ab ipſis ramificata vel orta vt ſupra dictum eſt, & tandem peruenit ad teſticulos. Et huic expoſitioni conſona videtur intentio Aui. 20. tertij. alleg. cap̃. dum inquit. Sperma eſt ſuperfluitas quartę digeſtionis &c. Et infra. Et eſt de ſumma humiditatis ꝓximę coagulationi ex qua nutriuntur membra dura. Et penes hãc viã illa particula diſtributi in diffinitione poſita exponẽda eſt vt ſonat. Hãc expoſitionẽ ſecutus eſt Conciliator. differentia. 34. Alij vero per ultimum alimentum intellexerunt vltimum alimentum commune nulli membro appropriatum, quod per uenas & arterias iam diſtributum eſt; nondum tamen in poroſitatibus membrorum receptũ, licet ſatis propinquum ſit ad hoc vt in membra labatur & ad ea nutrienda dearticuletur. Et pro iſto adducunt aliqua probabilia. Primum. ꝙ ſi eſſet ſuperfluitas quartæ digeſtionis ad ſenſum datũ ſperma in ſuis partibus deberet manifeſte apparere etherogeneum, eo ꝙ nutrimentum proximum nutricationi membri habet diſpoſitionem propinquã diſpoſitioni membri. cum ergo membra noſtri corporis ſint io ſuis partibus manifeſte etherogenea ſequitur &c.

Secundum. quia ſuperflue coeũtes poſtremo emittunt ſanguinem, quod non foret niſi io vaſis ſpermaticis contineretur materia ſanguinea in ſperma tranſmutanda. Tertium. quia vaſa ſpermatica contexta ſunt ex vena & arteria deſcendente, vt apparet in anatomia. Quartum ſignum, quia homines pingues parum habent ſpermatis, quia ſuperfluum alimenti conuertendum in ſperma tranſit in pinguedinem, ut primo de generatione animalium. 11. ca. Propter quod experti paſtores hircos ſuos nimium piogues vt melius coire poſſint macerant. Cum ergo nutrimentum proximum oſſis vel nerui &c. non ſit in pinguedinem traoſmutabile patet talem materiam non eſſe ſuperfluitatem quartæ digeſtionis factere in membris. Eſt ergo ſecundum hanc viam ſperma ſuperfluitas. i. humiditas ex ſuperfluitate generata vtili vltimi alimenti communis. ſ. ſanguinei diſtributi per venas, & ad hoc propinqui vt in membra labatur habens omne in potentia ad ſenſum datum. Pro auctoritate vero Auicẽ. dixerunt ꝙ fuit illius opinionis. Nec ſua auctoritas eſt ſententię Ari. pręferenda. Licet probabiliter ad hãc poſitionem poſſit trahi littera Aui. dicẽdo ꝙ ſperma eſt ſuperfluitas digeſtionis quartę ideſt nutrimenti proxime quarta digeſtione digerẽdi, et fit dum diſpargitur cibus in membris. i. dum ſanguis ex venis ad membra labitur. retinet. n. pars eius vt ex ea reſudante ad vaſa ſpermatica fiat ſperma. tertia digeſtione. ſ. venarũ iam completa, & eſt de ſumma humiditatis, ſcilicet communis in venis repertę proximę coagulationi, quia inter tales communes materias non reperitur proprinquior coagulationi ꝗ̃ illa quæ tranſmutatur io ſperma. Secunda diſtinctio. In quolibet ſemine prolifico duplex reperitur pars. ſpumoſa et corpulenta. Et quantum ad vtrãqꝫ iſtarum partium poteſt intelligi quæſtio.

Tertia diſtinctio. Dupliciter imaginari poſſumus ſperma aut humiditatem aliquã eſſe ab aliquo membro deciſam, mediate, & immediate. exempla patent. Prima ſuppoſitio. Nunquam agens vniuerſale plurium effectuum indifferenter productiuum naturaliter poteſt aliquem illorum diſtincte producere niſi ad hoc per agens particulare limitetur. Patet, quia alias non eſſet reſpectu illorum effectuum agẽs vniuerſale ad particulare & determinatum. Secunda ſuppoſitio. Tam reſpectu operationum naturalium quàm animalium ꝗ̃ generatiuæ virtutis ſpiritus cordis eſt tanquam vniuerſale actiuum. Patet hoc, quia ad quamlibet iſtarum neceſſario effectiue concurrit & non tãquam particulare & determinatum actiuum, quia tunc non indigeret alio limitatore, & ſic ſpiritus cordis ſine concurſu aliorum poſſet animales & naturales operationes perficere, cuius oppoſitum ſupra oſtenſum eſt, concurrit ergo tanꝗ̃ vniuerſale & indeterminatum actiuum. Tertia ſuppoſitio. Per prius dependet quilibet effectus ab agente priori ꝗ̃ poſteriori ordine dependentię. Patet, quia cauſa primaria plus influit in effectũ ꝗ̃ ſecundaria. Quarta ſuppoſitio. Virtute ſeminis a patre deciſi contingit fœtum parenti ſimilari non ſolum in ſexu, ſed in figura, colore, particularium etiam membrorum diſpoſitione vſque ad ſtygmata. Patet hoc experimento, vt colligitur primo de generatione animalium allegato ca.

Quantum ad ſecundum articulum ponuntur concluſiones. Prima concluſio. Sperma non deciditur a toto ſic ꝙ a qualibet parte noſtri corporis decidatur pars ſpermatis ex qua producatur pars in fętu illi correſpondens. Et hanc ſenſit Ariſto. primo de generatione animalium. per lõgum proceſſum. Et poteſt perſuaderi rationibus ibidem iactis, deſtruendo antiquorum fundamentum, qui ex ſimilitudine geniti ad parentes concludebant deciſionem ſpermatis a toto. Primo, quia ſimilatur genitori genitus in pilis vngulibus a quibus impoſſibile eſt ſemen fuiſſe deciſum, ergo eorum fundamentum fallax. Secundo, quia frequentiſſime natus non ſimilatur parentibus, ſed auo aut proauo. mulier. n. de regione dictꝰ ylas cum ethiope coiuit, peperit tamen filiam albam, filia tamen deinde concepit & peperit filiam nigram. primo de generatione animalium. 4. cap̃. Tertio, quia tunc ſemper diminutus generaret diminutum & monſtruoſus monſtruoſum. conſequens eſt contra experientiam. & plura alia adduci poſſunt quæ vide per Ariſto. loco præallegato. Secunda concluſio. Licet ſperma quo ad corpulentam eius partem decidatur a nutrimento toti communi, a corde tamen principalius quàm ab alijs membris deciditur. Patet, quia in toto tali nutrimento principalius inuenitur veſtigium impreſſionis cordis quàm alicuius alterius membri, ergo. Tertia concluſio. Sperma quantum ad corpulentam partem eius ſecundario & etiam immediate deciditur a teſticulis. Hęc concluſio patet ex dictis in præcedenti quęſtione, quia non niſi in teſticulo recipit hæc ſuperfluitas formam ſpermatis. Item antequam hæc ſuperfluitas in teſticulis digeratur ſtat ſub diſpoſitione communi & indifferenti ad operationem nutritiuæ & generatiuæ virtutis, igitur ut ſic ad operationem generatiuam ꝙ non nutritiuã limitetur oportet ei nouam complexionem vel temperamentum acquiri, quod non poteſt niſi in teſticulis vt ex dictis patet, ergo. Quarta concſo. Sperma ꝙ̃tũ ad partem ſpirituoſam incluſam io eo non ſolũ a corde, ſed etiam ab alijs mẽbris principalibus decidit. Hanc cõcſonẽ

voluit Auic. vbi ſupra dum dixit. Oportet vt ſit & ex omni membro principali fons. Et Hippo. in loco prçallegato. Itē non apparet alias quare phlebotomia venarum quæ ſunt poſt aures abſcinderet generationem ſicut Hippo. & Auic. teſtantur. Item temperamentum ſpiritus gignitiui debet eſſe in fœtu productiuum temperamenti operationibus vitalibus naturalibus & animalibus proportionati, quod non eſſet niſi in eo eſſet virtus ſpiritus animalis naturalis & vitalis, ergo ad gignitiui ſpiritus conſtitutionem oportet naturalem animalem & vitalem ſpiritum concurrere. Item arguunt quidam ſic. ſpiritus gignitiuus ante formationem cerebri vel hepatis corde formato producit animalem & naturalem ſpiritum, quia alias cor non poſſet nutriri & ſentire ante formationem cerebri & hepatis. ſed hoc nō poteſt per ſolam virtutem ſpiritus uitalis in eo derelictam, eo ꝙ huiuſmodi operationis vitalis eſt agens vniuerſale per primam & ſecundam ſuppoſitionem, ergo &c. Similiter cor alias ſe ſolo poſſet ex ſanguine ſpiritum animalem & naturalē producere per temperamentum vitalis ſpiritus: generat ergo gignitiuus ſpiritus vitalem animalem & naturalem ſpiritum ex materia proportionata, quia ad conſtitutionem eius hi ſpiritus ingrediuntur. Quinta concluſio. Licet ita ſit principaliter tamen quantum ad eandem partem deciditur ſperma a corde q̃ ab aliquo aliorum principalium membrorum. Patet, quia ſic ſe debet habere virtus ex vitali ſpiritu in gignitiuo ſpiritu derelicta ad virtutes aliorum ſpirituum ſicut vitalis ſpiritus ad alios concurrentes ad conſtitutionem gignitiui, ſed ſpiritus vitalis inter alios concurrentes eſt principaliſſimus. Sexta concluſio. Præter ſpiritus iam dictos ad conſtitutionem gignitiui concurrentes a quocunq; alio particulari membro contingit ſpiritum particularem decidi & ſpiritui gignitiuo cōmiſceri, qui cū alijs ſpiritibus materiæ generationis occurrens taliter diſponit membrum in genito qualiter diſpoſitum erat membrum ei correſpondens in generante. Exempli gratia, forte generante & in brachio cicatricem habente contingit a parte brachij ſor. cicatriçata decidi ſpiritum qui occurrens materiæ generationis brachij ſor. ipſam taliter diſponit vt cicatriçata generetur. Concluſio ſic intellecta colligitur. 20. tertij. al. leg. cap̄. Immo oportet vt ſit ex omni membro principali fons & ex membris alijs reſudatio & ad illas radices, et propter illud eſt aſſimilatio & propter hoc generatur ex membro diminuto membrum diminutum. Videtur ergo Auic. ꝙ alias non ſaluaretur modus quo eſt aſſimilatio ſecundum diſpoſitionem particularis membri geniti ad generans aut quo diminutus in aliquo membro merito huius diminutionis generaret diminutum. Et poteſt hoc probabiliter ratione deduci, quia aſſimilatio non videtur poſſe prouenire niſi vel a gignitiuo ſpiritu & ſpiritibus trium membrorum principalium reſultante, vel aliquo particulari dearticulante. Si dicitur primum tunc non apparet quare huiuſmodi ſpiritus hunc effectum magis in brachio q̃ in facie vel pede produceret, eo ꝙ materia eſt huiuſmodi effectus receptiua & agēs ſufficienter productiuum. Si dicitur ſecundum, cum tale dearticulans non ſit niſi quidā particularis ſpiritus, ſequit̄ &c. Modus ergo quo ex particulari ſpiritu prouenit hæc aſſimilatio hoc modo ſumitur. Imaginando ꝙ pręter ſpiritus cordis hepatis & cerebri gignitiuum ſpiritum cōponentes a pede podagrici generātis, gratia exempli, deciditur aliquis ſpiritus qui ſimul cum materia ſpermatica veniens ad teſticulos in ſpermate cum alijs ſpiritibus includitur, et ſimul cum eis ad locum generationis impellitur. Deinde occurrens materię generationis pedis potentiam habet illam materiam taliter diſponendi & pedem ex ea generatum qualiter diſpoſitus erat pes generans. ſpiritus. n. a quocunq; membro deciſus eſt illud membrū virtualiter. Vnde cōceſſerūt antiqui ſpiritum oculi eſſe poteſtate oculum, pedis vero pedem, q̃a ergo pes generantis erat iuncturę debilis laxę & compoſitionis rarę pes producetur conſimiliter diſpoſitus, & conſequēter podagricus. Contra hanc cōcluſionem arguitur primo ſic. ſpiritus gignitiuus ex animali vitali & naturali compoſitus eſt per ſe ſufficiens cauſa productiua fœtus, ergo præter illum non oportet alios ſpiritus a particularibus membris deciſos concurrere. conſequentia tenet, eo ꝙ fruſtra eſt pluralitas &c. aſſumptum patet, quia ſpiritus gignitiuus & ſpiritus cordis in eo incluſus virtualiter continet omnia membra. vnde Aui. 15. animalium. Et nō eſt opus vt veniat virtus ab omni parte. in vna. n. parte ſunt omnes partes. Secundo. vel huiuſmodi ſpiritus particularis ſemper cōcurrit, vel non ſemper concurrit, licet aliquando. Non poteſt dici ſecundum, quia non apparet cauſa cur magis vna vice q̃ alia deberet concurrere. Si dicitur primum ſequitur ꝙ ſemper fœtus ſimilabitur parentibus etiam vſq; ad ſtygmata, cuius oppoſitum experimur. Tertio. tunc non appareret qualiter fœtus ſimilaretur parenti in capillis vnguibus &c. eo ꝙ ab huiuſmodi partibus nullus particularis ſpiritus deciditur. Quarto. tunc non contingeret ex diminuto merito ſuę diminutionis generari diminutum, quia nullus a parte diminuta deciditur ſpiritus qui per concluſionem ponitur immediata cauſa huius aſſimilationis. Ad primū illorum poteſt probabiliter dici ꝙ licet ſpiritus gignitiuus ſine cōcurſu huius particularis ſpiritus ſufficeret &c. non ſemper tamen æque bene ſufficeret, eo ꝙ particularis ſpiritus ī uirtute actiua continet membrum a quo deciditur. Iuuat ergo ſpiritum gignitiuum in particulare membrum formando. Sicut particularis cauſa etiam ad effectum non eſſentialiter ordinata frequenter iuuat cauſam primariam ad aliquem particularem effectum producendum. Ad ſecūdum dicitur primo ꝙ non ſemper nec neceſſario concurrit. Primo, quia nō eſt ad productionem fœtus cauſa eſſentialiter ordinata. frequenter enim producitur particulare membrum abſq; eius concurſu vt in mutilato generante fœtum perfectum. Secundo, quia propter multas cauſas accidentales poteſt eius concurſus impediri. poteſt. n. reſolui aut ab aliqua cauſa eius tranſitus impediri aut prohiberi aut ex debilitate & paucitate ſpiritus membri uel membri defectu non ſuper eſſe membro, & ſic ſpermaticę materię non commiſceri. Et dicitur vlterius ꝙ licet huiuſmodi ſpiritus ſemper concurreret, non tamen ſemper ſecundum particulare membrum fœtum parēti aſſimilaret. Quod propter multa euenire poteſt. Primo propter paucitatem aut debilitatem ſpiritus. Secundo propter inobedientiam materiæ generationis non præparatæ ad recipiendum impreſſionem aptam ab huiuſmodi ſpiritu prouenire, aut propter alia plura impedimenta plenius in ſequenti quæſtione tangenda. Ad tertium dicitur quod licet a capillis vnguibus &c. non decidatur aliquis particularis ſpiritus, a parte tamen alia cuius diſpoſitionem inſequuntur capilli aliquis ſpiritus deciditur, merito cuius generatur illa. ver. gra. cutis eſt conſimiliter diſpoſita ſicut in generante, et conſequenter capilli qui diſpoſitionem illius inſequuntur. Dicitur etiam ꝙ non quęlibet ſimilitudo ad partes parentis in diſpoſitione particularis membri pendet ab huiuſmodi particulari ſpiritu. Poteſt. n. a ſola diſpoſitione ſpirituum a principalibus membris deciſorum pendere: quoniam his talibus deciſis vt fœtus generanti in membris principalibus comparetur, ſi non fuerit accidentale impediens ſimilabitur etiam in diſpoſitionibus naturalibus particularium membrorum eo quòd illorum complexiones & compoſitiones pendent ex principalibus membris. Dico autem notanter in diſpoſitionibus naturalibus, propter accidentales diſpoſitiones in membris particularibus repertas, ſecundum quas proprie non pendent a principalibus, vnde non apparet ꝙ in illis merito diſpoſitionis principalium debeat genitum ſimilari generanti. Et ſi contra hoc arguitur, quia tunc argumentum philoſophi ſuperius adductum ad probandum concluſionem primam contra antiquos nō eſſet euidens, eo ꝙ poſſet dicere aduerſarius ꝙ licet non decidatur ſpiritus a pilis, deciditur tamen a cute uel alio membro cuius diſpoſitionē inſequūtur pili. Huic dicitur ꝙ argumentū philoſophi ꝓcedit contra antiquos vſr aſſerentes nō

eſſe ſimilitudinem partis ad partem in genito & generante niſi propter ſperma eſſe a ſimili parte deciſum. Vel dicit q argumentum Ariſto. inantum habet euidentiam inquantum per illud non ſolum cõcluditur de pilis, ſed de alijs particularibus membris. ſ. q eorum ſimilitudo non eſt propter ſperma deciſum &c. Sicut. n. propter ſperma deciſum a cute generatur ſimilis cutis in generato, ex qua pendet diſpoſitio pilorum, & per conſequens ad eam ſequitur capillorum & vnguium ſimilitudo, ita a ſpermate deciſo a corde a quo cutis & alia membra dependent generato a corde ſimiliter diſpoſito ſicut fuit cor generantis generabitur cutis & alia mẽbra cõſimiliter diſpoſita, niſi ex parte diſpoſitionis materię aut alterius accidentalis cauſę impedimẽtũ prouenerit. Sed de hoc videbitur clarius in ſequenti quæſtione. Quia tamen non apparet qualiter in particularibus diſpoſitionibus membrorum non pendentibus a principalibus vt ſunt cicatrices ſtygmata cæcitas & membri defectus &c. merito diſpoſitionis principalium ſimiletur fętus generanti, ideo viſum eſt præter hos ſpiritus a mẽbris principalibus deciſos etiam ſpiritus a particularibus membris deciſos concurrere. Et quia non neceſſario ſed contingenter concurrunt nec ſemper eſt materia pręparata illorum ſpirituum impreſſionem recipere, ideo in talibus diſpoſitionibus accidẽtalibus quandoq; ſimilatur genitus parenti & quandoq; non. Ad quartum dicitur q licet a parte deficiente uel membro nullus decidatur ſpiritus, a parte tamẽ cui deficit vel a qua eſt facta abſciſio deciditur ſpiritus qui eſt uirtualiter illa pars. i. uirtualiter productiuus partis taliter diſpoſitę ſicut erat pars a qua deciſus eſt. Et quia pars illa. ver. gra. brachium cui deficit manus erat in extremitate calloſa cute circundata, ideo ab ea veriſimiliter decideretur ſpiritus ex materia diſpoſita productiuus brachij in extremitate calloſa cuti circundati, & conſequenter non alteri membro aptum continuari. Recte ſicut a parte cicatriçata deciditur ſpiritus ex correſpondente materia partis calloſæ & cicatriçatæ productiuus, & ſiquis alius occurreret modus ſaluandi iſtas apparentias infra ponetur.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & ſecundum patet ſolutio ex dictis in quæſtione. Ad tertium Concil. dixit Concil. differẽtia. 34. q non propter ſperma a toto decidi in toto percipitur delitia, licet quia fortis eſt pruritus ex materia ſpermatica ſuper membra multum ſenſibilia tranſeunte, quibus etiam illa materia ſui qualitate eſt conformis & velut quandam titillationem inducens in eis videtur in toto hanc cauſari delitiam. Sicut apparet in ſcabioſis dum a qua calida balneãtur. Cuius ſignum eſt, quia multotiens coeuntes & nimis frequenter in coitu modicam percipiunt delectationem ſicut ex frequenti tactu ſubaſcellarum aufertur titillatio. Pueri etiam ante tempus pollutionis magnam delectationem incurrunt ex emiſſione cuiuſdã ſpiritus ventoſi, ita vt in toto uideatur cauſam eſſe delitiam inferentem, cum tamẽ nihil ab omnibus membris decidatur. Vtrum autem illa delectatio ſit in toto vel parte, & an in alijs membris a genitalibus p proprietatem vel cõmunitatem, conſiderare non ſpectat ad pręſens. Ad aliam patet ex dictis in quęſtione. Pro auctoritate tamen Ariſto. 4. problematum allegata dixit Cõcil. Ariſt. ibi ſecundum aliorum ſentẽtiam locutum fuiſſe, propter quod dixit verum per quod aliorum & non propriam conſueuit ſententiam denotare.

Quæſtio. xxxvij.

VTRVM Sperma mulieris effectiue concurrat ad generationem. Et arguitur multipliciter q nõ. Primo quia tunc idem eſſet agens & patiens, efficiens et materia in actu & potentia. arguitur conſequentia, quia ſi quæſtio eſſet vera cum ſemen mulieris materialiter ſiue paſſiue concurrat erit eidem. ſ. ſemen reſpectu eiuſdem. ſ. embrionis producendi vel formæ eius agens & paſſum & conſequenter efficiens & materia. Cum ergo agens inquantum huiuſmodi ſit in actu, & paſſum ſecundum q huiuſmodi in potentia, erit reſpectu eiuſdem ſimul in actu & potentia. Secũdo ſequitur q mulier ſine concurſu viri poſſet fętum producere. conſequens eſt falſum. ſic. n. beata virgo non miraculoſe concepiſſet. arguitur conſequentia, quia poſitis cauſis ſufficientibus ad effectum producẽdum producitur effectus. in muliere autem ſine concurſu uiri ſunt cauſæ ſufficientes ad productionem fętus, puta materia, quia menſtruum & agẽs. ſ. ſperma & virtus eius informatiua, & ſi quæſtio eſſet vera & locus &c. requiſita, ergo. Tertio arguitur. ſperma viri & mulieris ex natura rei habent contrarietatem, vt ſenſit Gal. & ſequentes hanc poſitionem, uel ergo æque potenter concurrunt ad generationem: vel vnum potentius & efficacius altero. Si primum vtrũque impediet alterum. Si ſecundum potentius impediet operationem debilioris & per conſequens alterum eorum non effectiue concurret. Quarto, ſi ponitur ſperma mulieris effectiue concurrere &c. hoc potiſſime eſt ad ſaluandum diuerſitatem in fętum generatione contingentem, puta quia quandoq; maſculus, quandoq; fęmella generatur, quandoque vero eſt ſimilis patri quãdoque matri, ſecundum q debilius aut potentius aliquando eſt ſperma viri, quandoque ſperma mulieris, vt ſenſit Gal.

Sed arguitur quòd non. Primo, quia ſecundum hoc ſemper producetur ſimilis patri, propter idem. Secundo, quia nunquam contingeret produci fętum matri in complexione ſimilem & patri in compoſitione vel econtra, cuius oppoſitum experimur. arguitur conſequentia, quia ſemper dominatur ſperma patris vel fęminę, vel ſunt hęc ęquata. Si primum produceretur patri penitus ſimilis. Si ſecundum matri. Si tertium neutri. Item ex fundamento poſitionis Gal. nunquam contingeret ex debilitate membri maſculi generantis robuſta exiſtente fęmella generatione contrahi morbum hereditarium. arguitur conſequẽtia, quia ſi ſperma maſculi eſt debile & fęmellæ forte, potentius eſt ſperma fęmellæ diſpoſitiones materiam generationis ſecundum eius ſimilitudinem quàm ſperma maſculi: ſed hoc poſito non contraheretur morbus hereditarius merito debilitatis generantis maſculi, ergo. Item tunc non contingeret produci fętum in ſexu maſculinum in complexione tamen & habitudine totius & principalium membrorum fęmininum, cuius contrarium conceſſit Gal. & patet experimento in viraginibus pluribus & viris effęminatis, & conſequentia deduci poteſt vt præcedens. Item ſequitur q quanto fęmina eſſet calidior et robuſtior magis eſſet fęmellarum generatiua, & quanto debilior maſculorum. arguitur conſequentia, quia quanto ſperma mulieris eſt fortius tanto potentius eſt diſponere & formare materiam ſecundum diſpoſitionem & ſimilitudinem eius a quo deciſum eſt, ſed quanto mulier eſt in complexione robuſtior tanto eſt eius ſperma potentius & fortius, ergo &c. Et per idem patet quòd quanto eſſet mulier debilior eſſet maſculorum productiua, quia tanto eſſet eius ſperma aptius ſpermati viri ſuccumbere & ineptius in materiam generationis eius diſpoſitiones imprimere, & per conſequens &c. Vltimo ſequitur quòd non citius extra vterum compleretur fęmina quàm maſculus. arguitur conſequentia, quia contingit potentius vel æque potens eſſe ſuper materiam generationis ſperma mulieris ſicut ſperma viri, ergo æque cito ſuam poterit informare materiam, cum penes dominium virtutis informatiuę ſuper materiam generationis ſumatur velocitas. Et per idem etiam non citius extra vterum, quia non maius eſt dominium virtutis nutritiuæ & augmentatiuæ ad membra augmentanda & ad materiam tranſmutandam in ſubſtantiam membrorum in fœmella quàm in maſculo, ergo non citius in ea perficietur augmentum.

Ad oppoſitum eſt Gal. in libro de ſpermate per magnũ proceſſum. Et medici fere omnes in hoc poſitionem Gal. ſequentes.

In hac. q. inuente ſunt duę famoſę poſitiones. Prima Gal. & medicorũ ſequẽtiũ eũ. Altera Ari. tacta ab eo in libro de generatione aĩalũ p magnũ proceſſum. Primo pertractabit

poſitio

poſitio Gal. ad quam colorandam ut conſueui præmittam quaſdam ſuppoſitiones ex quibus inferentur concluſiones iuxta poſitionem Gal. probabiliter ſuſtinendam. Secundo pertractabitur poſitio. Ariſto.

Quãtum ad primum ſint hę ſuppoſitiones. Prima ſuppoſitio. Quæcunq; ſunt eſſentialiter eiuſdem ſpeciei nullo ipſorum orbato vel occaſionato ſunt eiuſdē virtutis vel potentię. Patet, quia quęcũq; talia ſunt eiuſdem gradus perfectionis, ergo et actiuitatis nullo occaſionaliter impedito. cõſequentia tenet, eo ꝙ ſpecifica perfectio cum alijs paribus in compoſitis naturalibus non niſi ex formæ actiuitate concluditur. Secunda ſuppoſitio. Cuicunq; effectiui poſitiuo particulari correſpondet aliquod agens particulare poſitiuũ per ſe illius effectus productiuum. Hęc ſuppoſitio nota eſt in metaphyſica. Tertia ſuppoſitio. Quandocunq; aliquod agens per ſe naturale &c. determinati effectus productionē intendit, ſi per actionem eius non hunc ſed alium effectum produxerit, illũ producit per accidēs. Patet, quia illũ ꝓducit preternaturalē intẽtionem, & hoc eſt effectum per accidens vel a caſu producere, vt colligitur ſecundo phyſicorum.

Quarta ſuppoſitio. Similitudo fętus ad parentes in colore figura & particulari diſpoſitione membrorum &c. effectiue pendere poteſt a particulari ſpiritu & membro particulari generantis deciſo. patet hæc ex dictis iu præcedenti quęſtione. Quinto ſupponendum ꝙ hæc ſimilitudo eſt vel eſſe poteſt effectus poſitiuus. Vltimo ſupponendum eſt ꝙ taliter ſe habet ſperma animalis cuiuſcunq; ſimile ſibi generantis ad fętum & generationem eiuſdem ſicut ſemen vegetabilis ſibi ſimile generantis ad generationem vegetabilis. Hæc ſimilitudo videtur nota. vtrobiq; n. eſt habitudo vniuoce generantis ad vniuoce genitum. Prima cõcluſio iuxta Gal. poſitionem. Sperma viri quãtũ ad partem groſſam & corpulentam eius materialiter cõcurrit ad generationem fętus. Perſuadetur ſic, ita ſe habet ſperma animalis ſibi ſimile generantis ad fętum ab eo producendum ſicut ſemē plantæ ſibi ſimile generantis ad plantam ab ipſo producēdam, per ſuppoſitionem ultimam, ſed ſemen plãtę q̃tum ad partes eius corpulentas materialiter generationi plantæ ſubijcitur, vt patet de cepe ſcyllitico faba & huiuſmodi, q̃ nec ab extra humido adueniente germen emittunt, quod non eſſet niſi partes eorum corpulentę generationibus huiuſmodi germinum materialiter ſubijceretur. Secunda concluſio. Germen viri quantum ad partem ſpirituoſam incluſam in eo mere actiue ad fętus generationem concurrit. Et in hac concluſione ſimul conueniunt concorditer medici & phyſici.

Tertia concluſio. Sperma fęmellę quantum ad partem ſpirituoſam incluſam in eo actiue concurrit ad generationem.

Mulieris ſperma concurrere actiue ad generationē.

Perſuadetur hæc concluſio. Primo, ſperma viri & mulieris ſunt eſſentialiter eiuſdem ſpẽi & neutrum ipſorum eſt orbatum vel occaſionatum. ergo ſunt eiuſdem potentię actiuę. conſequentia tenet per primam ſuppoſitionem, et prima pars aſſumpti patet, quia utraq; ipſarum eſt ſuperfluitas ultimi alimenti &c. Item cauſę productiuæ ſpermatis viri & mulieris ſunt omnes eſſentialiter ſimiles & materia ſimilis & finis idem, ergo ſperma viri & mulieris ſpecifice idem. conſequentia tenet, eo ꝙ omnis varietas in forma ſequitur varietatem agentis aut materię, ut colligitur ſeptimo & nono metaphyſi. patet etiam minor ponendo tam mulierem q̃ virum perfectum eſſe in ſuo ſexu. Itē vir & mulier ſunt eſſentialiter eiuſdem ſpeciei & neutrum occaſionatum vtroq; ipſorum in ſuo ſexu perfecto, ergo ſunt conſimilis virtutis actiuę. Cum ergo vir ſit ſpermatis prolifici et fętus ſibi ſimilis productiuus, ſequitur ꝙ etiam mulier. Itē temperatiſſima muliere in ętate iuuentutis perfectius decoqui poteſt ſuperfluum ſanguinis alimentum conuertendum in ſperma q̃ in maſculo melancholicho. 50. vel. 60. annorũ, ſed hic maſculus producere poteſt ſperma prolificum ſui ſimilis generatiuum, ergo &c. Secundo principaliter perſuadetur concluſio ſic, quia dato oppoſito non contingeret fętũ matri in colore aut particulari membri diſpoſitione merito

ſpiritus deciſi a matre ſimilari, quod eſt contra quartã ſuppoſitionem. probatur conſequentia, quia ſi nullus ſpiritus in ſemine mulieris incluſus efficit generationem, nullus etiam efficit particularem ſimilitudinem in genito, quia qua ratione poſſet facere ſimilitudinem i cicatrice uel ſtygmate poſſet etiam in cõpoſitione figura & continuate &c. & ſic poſſet membra plaſmare &c. & per conſequens ad fętus formationem effectiue concurrere. Sed pro iſto forte dicetur ꝙ hęc ſimilitudo pendet ex diſpoſitione menſtrui mulieris.

Contra, quia non apparet vnde menſtruum quod eſt materia communis generationis fętus diſpoſitionem contraxerit, vnde ex eo generetur membrum cum ſtygmate vel cicatrice. Item quia talis effectus, puta ſtygma eſt effectus poſitiuus, ergo eidem correſpondet agens per ſe illius productiuum per ſecundam ſuppoſitionem, ſed huiuſmodi nõ eſt ſpiritus ſpermatis viri, eo ꝙ illum effectum non naturaliter intendit ſed penitus oppoſitum, ergo &c. Item frequenter contingit fętum matri fore ſimilem, patri vero diſſimilem, vel econtra, aut patri minus ſimilem q̃ matri uel econuerſo, tam eſſentialiter q̃ accidētaliter. Sicut aſinus ex equa generat mulum per omnia magis ſimilem aſino, & canis ex vulpe fęmina producit animal magis ſimile vulpi, & vir niger paruus curuus ex muliere alba magis recta filium generat album magnum noſtri ſimilē. Arguitur ergo vt prius ſic talis ſimilitudo fętus ad matrem eſt effectus particularis poſitus, ergo eidem correſpondet particularis cauſa per ſe illius productiua per ſecũdam ſuppoſitionem, ſed huiuſmodi cauſa non eſt niſi ſperma matris quod fuit deducēdum.

Quarta concluſio. Sperma mulieris quantum ad partem corpulentam materialiter cõcurrit ad generationem. Patet ſicut pręcedentes. Perſuadetur etiam ſic communiter, quia ſpermatico membro magis proportionatur ſpermatica materia q̃ ſanguis menſtruus, ergo rationabilius eſt ſpermatica membra ex ſpermate q̃ ex menſtruo ſanguine generari, econuerſo vero carniformia ex menſtruo. Ex quibus patet primo tam ſperma viri q̃ mulieris ſimul materialiter & effectiue ad generationem concurrere ſecundum diuerſas eorum partes. Differunt tamen ſecundum Gal. in libro de ſpermate, quoniam ſperma viri magis actiue & minus materialiter concurrit q̃ ſperma mulieris. Ecõtra uero ſperma fęmellę minus actiue & magis materialiter. Vnde Aui. prima primi. cap̃. de membris. Gal. nãq; videtur ꝙ cuiq; duorum ſpermatum eſt uirtus coagulatiua & virtus coagulationem ſuſcipiens, & propter hoc non ſe prohibetur quin dicat quòd uirtus coagulatiua ſit fortior in maſculis, & uirtus coagulationem ſuſcipiens eſt fortior in fęminis &c. Patet ſecunda ex intentione Gal. in muliere uerum ſperma generari & prolificum & ab ea in coitu emitti ſperma, & quòd illud non eſt de genere menſtrui ſicut putauit Ariſto. Propterea. A. ſecundo tertij. cap̃. de cauſis ſpermatis. Apud Gal. quidem & medicos maſculo & fęmellæ ſunt ſimul duo ſęmina de quibus ambobus dicitur nomen ſpermatis non cõmunitate nominis tantum ſed unitate. Sed ulterius penes hancuiam, unde in fętu prouenit uarietas ſexus. contingit enim quandoque fętum maſculum & quandoq; produci fęminam. eo quòd contingit ſperma maſculi in tranſmutando materiam generationis dominari ſpermati fęmellæ, & tunc producitur maſculus, quandoque autem contingit econtra. Et hoc aut propter materiam generationis magis eſſe diſpoſitam ut recipiat impreſſionem ſpermatis fęmellæ quàm maſculi, uel propter imbecillitatem uirtutis ſpermatis maris, aut propter utrũque, & tunc producetur fęmella. Quòd ſi contigerit huiuſmodi ſpermata in ſuis potentijs penitus æquata fore generabitur hermaphroditus. Ex quo ulterius patet quæ ſit cauſa diuerſitatis in aſſimilatione fętus ad parentes. Quandoque enim aſſimilatur patri in ſexu cõplexione & moribus figura &c. ſicut cum ſperma viri ſuper ſperma mulieris & mẽſtruum mulieris ꝑfecte obtinuerit. Quãdoq; vero ecõtra fętus oĩno matri aſſimilatur, ſicut cũ ſp̃ma mulieris cõpletũ habuerit

Hermaphroditicã generationis.

dominium. Quandoq; vero refracte vtriuſq; retinet ſimili
tudinē vt cum ſpermata ſuis potētijs ęquata uel quaſi ęqua
fuerint. Aliquando vero nulli illorum ſimilatur fętus in cō
plexione colore vel figura &c. ſicut cum vtriuſque ſperma
valde debile fuerit aut mēſtruum in diſpoſitum coloris uel
figure &c. ſ. vtriuſq; illorum impreſſionem recipere. Item
aliquando in colore vni aſſimilatur & alteri in magnitudi
ne figura &c. quia contingit ſperma maſculi potentius eſſe
ad diſponendum materiam generationis vt ſic vel taliter
coloretur q̄ ſperma fęmellę, licet ſperma fęmellę potentius
ſit ad ipſum taliter figurandum aut econuerſo. Similiter cō
tingit materiam generationis magis eſſe diſpoſitam ut colo
retur ſecundum colorem a ſpermate viri naturaliter inten
tum quàm mulieris. Econtra tamen diſpoſitum eſſe, vt ſe
cundum exigētiam ſpermatis fęmellæ figuretur q̄ ſperma
tis maſculi. Et plura alia ex his colligi poſſunt. Hęc ergo in
ſumma viſa eſt poſitio Gal.

Quantum ad ſecundum articulum ſummatim colligen
Auer. do poſitionem Ariſt. ſint hę concluſiones. Prima cōcluſio.
Sperma mulieris non neceſſario cōcurrit ad generationem
fętus. Colligitur hæc concluſio. 2. colliget. ca. de iuuamento
membrorum generationis. Et perſuadetur ſignis & rationi
Mulieres ipregnārę ſine ſpermatizatione. bus ibidem collectis. Primo, quia experimēto patet impre
gnari mulierem abſq; hoc ꝙ ſpermatizet. Et hoc dicit Aue.
poſtq̄ legit libros Ariſto. hoc teſtantis ſe diligenter inquiſi
uiſſe a pluribus mulieribus quæ retulerunt ſe impregnatas
fuiſſe abſq; ſpermatizatione, etiam ſi ſibi diſplicuiſſet coi
tus & fuiſſent violatæ. Quod confirmat teſtimonio cuiuſdā
ſuę vicinę, de cuius ſacramento multum confidere poterat
quę iurauit in anima ſua ꝙ impregnata fuerat ſubito in bal
neo aquæ calidę in quo mali homines ſpermatizauerant, cū
eſſent balneati in illo. Q; ipſe ratione confirmat. Et auctori
Auendadich. tate Auendadich in libro de ſpermate ponentis, ꝙ uulua at
trahit ſperma per vnam propriam virtutē quam habet cū
eo a forma ſpecifica, & ad hoc non eſt neceſſaria delectatio.
Virgo ꝙ ipregnari poſſit. Et nota per hoc ꝙ nullam repugnantiam naturalem inclu
dit poſſe impregnari virginem, licet noſtrę fidei hoc penitus
non conſonum videatur. Secundum ſignum eſt, quia ſper
ma mulieris eſt ſicut aquoſitas quędam vrinę ſimilis: ideo
non videtur ingreſſum habere in generatione ſicut materia,
quia conuenientior eſt ſanguis menſtruus, nec a fortiori ſi
cut efficiens. Tertium ſignum eſt ibi tactum: quia matrix
euomit ſperma proprium mulieris, vt ſperma viri attrahat.

Ex quibus tandem concludit Auer. ꝙ ſperma mulieris eſt
ſuperfluitas diſcurrens propter delectationem ſicut diſcur
rit ſaliua ex ore alicuius famelici dum videt aliquē comede
Ariſto. re. Et pro iſta concluſione eſt ſignum tactum ab Ariſto.
primo de generatione animalium. 14. cap. ſ. ꝙ huiuſmodi
ſuperfluitas alba nō ab omnibus mulieribus decidatur, ſed
a multum ſanguineis & colore albis. Pro iſto etiā adduci
Auer. poſſunt alia plura tacta ab Auer. 2. colliget alleg. cap. Et tu
vide. Ex concluſione ſequitur primo in muliere non gene
rari verum ſperma, quia non generatur in ea ſuperfluitas ha
Auicē. bens totum in virtute actiua. Propter quod Auic. 9. de ani
malibus. primo ca. Dico ꝙ ſperma uiri æquiuocatur ī nomi
ne ſpermatis ſicut hoc nomen oculus eſt ęquocus cum dici
tur oculus ſolis & hominis. non. n. cognoſcitur in ſpermate
viri & mulieris participatio niſi in nomine. Vnde. 20. tertij.
ca. de cauſis ſpermatis. Nomen quidem ſpermatis cum de
duobus dicitur eſt per communitatem nominis & compo
nitur intētio aggregans rem diſtinctam &c. Et infra, Nam
ſperma viri eſt calidum digeſtum ſpiſſum, & ſperma fęmi
nę eſt genus ſanguinis menſtrui digeſtum parū conuerſum
parūper, & nō elōgatur a uirtute ſanguinea elōgatione ſper
matis uiri, & propter hoc aſſimilauerunt ipſum philoſophā
tes menſtruo. Et ideo Aui. frequenter hoc non ſperma mu
lieris, ſed guttam vel aquam mulieris nominat. Secunda
concluſio. Sequitur ꝙ nec effectiue nec materialiter ſperma
mulieris neceſſario concurrit ad generationem, vt patet ex
pręcedenti. Tertia concluſio. Licet ita ſit, utile tamen eſt
ad generationem in actu coitus humiditatem q̄dam albam
dictā ſperma a muliere expulſam cōcurrere. Patet primo,
quia propter expulſionem huius humiditatis mulier vehe
mentius in coitu delectatur, propter quod ſperma uiri aui
dius attrahitur ad matricem ſecundo, quia huiuſmodi humi
ditas expellitur ad collum ſiue os matricis, quare lubricum
& quodammodo irroratum redditur: propter hoc uero ſper
ma maris ad matricis cōcauum facilius labitur. tertio, quia
hęc humiditas ſpermati viri ſecūdum partem commixtam
ipſum ſubtiliat, & conſequenter pręparat ut melius in mē
ſtruo ſiue in materia generationis profundetur. Quartam Alber. magnus
vero huius vtilitatem explicat Albertus magnus. ſ. alema
nus. 15. animalium. ultimo. ca. ſub his uerbis. Et eſt ſperma
mulieris ſicut materia munda. ſanguis autem menſtruus eſt
ſicut materia nō munda. Mundam autem voco materiam
quę ſtatim ſine alteratione ſuſcipit formam. Sine alteratio
ne autem dico quę ſit cauſa maioris digeſtionis, ſed ſanguis
menſtruus eſt ſicut materię impurę ſimilis, & eſt ſicut dici
tur panis cibus & ſanguis cibus, quoniam panis eſt cibus
non ſimilis, ſanguis autem eſt cibus aſſimilatus. Senſit ergo
Albertus hic tam ſperma mulieris q̄ menſtruum eſſe ma
teriam generationis, ſed ſperma eſſe materiam puriorem
non vlteriori digeſtione egentem vt ſubijciatur operationi
virtutis informatiuę. menſtruum autem vlteriori indigere
pręparatione. Et videtur hęc eadem ſententia colligi poſſe
primo de generatione animalium. alle. ca. maxime ſecundū
translationem arabicam, licet nō uideatur Auer. 2. colliget.
alle. cap. penitus conſonare. Ex quibus patet melius & ha
bilius perfici generationem concurrente ſpermate mulieris
q̄ ipſa nō concurrente alijs partibus. Patet vlterius ꝙ licet
ſperma mulieris non neceſſario concurrat &c. non tamen
fruſtra natura teſticulos & vaſa ſeminaria in muliere pro
duxit ſicut nec in uiro mamilla, licet in viro non generetur
lac. natura. n. per teſticulos in muliere & ſeminaria vaſa, &
per mamillas in viro non paruas vtilitates attingit, vt nota
tur. 2. colliget alle. ca. Quarta cōcluſio. Sperma viri quātū
ad partem eius corpulentam non concurrit materialiter ad
membrorum fętus generationem ſic. ſ. ꝙ materia hæc for
mam ſpermatis perdat & membrorum fętus formam re
cipiat. Hęc concluſio perſuaderi poteſt per plura tacta ante
oppoſitum. Et de intentione Ari. primo de generatione ani Ariſto.
malium. 15. ca. Et Auer. 2. colliget alle. ca. Et colligi poteſt
ſecundo virtutum naturalium. 3. cap. vbi poſuit Gal. ſper
ma proportionem vel ſimilitudinem habere ſigilli, mēſtru
um vero cerę. Licet nāq; in libro de ſpermate in hac cōclu
ſione Ari. multum contradixit. ſecundo tamen virtutum na
turalium. alle. ca. ſententię Ariſt. magis adheſit. Colligitur
etiam hęc concluſio ab Aui. 9. animalium. cap. dum inquit.
Dico ergo ꝙ Ari. dixit ꝙ ſperma uiri dat formam & men Auicē.
ſtruus ſanguis dat materiam ſolum. Et idem prima primi.
ca. de membris. Quinta concluſio poſita a Cōcil. differen
tia. 36. Sperma viri tam quo ad partem eius corpulentam
q̄ ſpirituoſam tanq̄ principium effectiuum cōſtitutionem
embrionis ingreditur. Et uidetur per hanc concluſionem.
Cōcil. intelligere ꝙ pars corpulenta ſpermatis viri non ſo Cōcil.
lum concurrit ad generationem tanq̄ vehiculum ſpiritus
gignitiui ipſum conſeruans & deferens ad locum generatio
nis, ſed etiam ipſamet corpulēta pars per actionem ſpiritus
gignitiui in ipſam in ſpiritum tranſmutatur qui effectiue
concurrit ad membrorum generationem & formationem,
ſicut ſpiritus gignitiuus in ſpermate primo incluſus, nec re
ſoluitur pars ſpermatis corpulenta & ejcitur vel euaneſcit
ſicut plurimi putauerunt. Hęc concluſio ſic intellecta per
ſuadetur. ſperma concurrit ad generationem membrorum
ex mēſtruo ſicut coagulum ad factionem caſei ex lacte, ſed
coagulum non facit ex lacte caſeum niſi coagulum ipſum
diſſoluatur & in vapores uel corpora ſubtiliſſima conuer
tatur, quia non aliter appareret ueriſimilem eius impreſſio
nem in breui tempore ad omnes partes coagulandi la
ctis peruenire. Hanc concluſionem ſenſit expreſſe Auic. 9.
animalium.

animalium. 1.cap̄.dum inquit. Et putant homines ꝙ Ariſ.
putauerit ꝙ ſperma viri non eſt pars pueri nec eſt mixtum
cum materia eius, ſed non fuit hoc eius conſilium, ſed ſuum
extitit conſilium ꝙ ſperma inuoluatur cum materia ipſius
& profūdetur in materia, & ſic operator membrorum etiā
inducat formam idoneam ad membra & erit ſperma ma-
teria ſpiritus in creatura, & efficitur multum ſubtile & habi
le vt in ſpiritum tranſeat. Et idem infra confirmat dicens.
Et non putes ꝙ Ariſt. dicat ꝙ ſperma diſſoluatur & pereat
& mutetur quaſi ad nihil &c. Et imponitur idem Auerr. 2.
colliget alleg. cap̄. dum inquit. Non eſſe credendum ꝙ ſper
ma præbeat iuuamentum qualitate ſolum, ſed conferi etiā
iuuamento caloris quantitatiui. Exponit Cōcil. ꝙ non ſolū
ingreditur caliditas in abſtracto aut virtus, ſed calidum
in concreto, quo notauit ſperma in vaporem & ſpiritū diſſo
lutum embrionem ſubintrare. Neceſſitas autem generatio
nis huius ſpiritus ex parte ſpermatis corpulenta ſumitur ex
hoc ꝙ ſpiritus gignitiuus in ſua ſubtilitate facile reſolubilis
eſt. Ne igitur facile deficeret conuenienter natura ordinauit
ipſum ex parte ſpermatis corpulenta generari & reſtaurari.
Secundo quia actio virtutis immutantis melius perficitur
ſi virtus agentis materiam tranſmutandam attingat ad mi
nima, quod multo melius fieri poteſt ſpiritu ſic multiplica-
to. & ex corpulento feminis generato, ergo &c. Et has cau-
Auicē. ſas aliqualiter expreſſit Aui. 9. animalium. 4. cap̄. dū inquit.
Et neceſſitas eſt vt creſcat ſpiritus & multiplicetur & ſecū-
dum omnem partem veniat vis & vigor. Et infra ſubdit.
Et impoſſibile eſt ꝙ natura nō fuerit ſollicita circa iſtū ſpi-
ritum & ponat ipſum vt creſcat. Et pluribus alijs ſignis &
medijs perſuaſit Concil. hanc concōnem alle. differentias
vide. Ex quibus omnibus patet ꝙ ſperma quātum ad cor-
pulentam partē eius efficitur pars conſtitutiua embrionis,
conuertitur. n. in ſpiritum, ſpiritus autem ille efficitur em-
brionis pars cum ſpiritus iuxta communem modum loquē
di medicorum inter partes noſtrum corpus integrantes cō
muniter numeretur. Et ſecundum hoc aliqualiter cōcedi po
teſt vtrunq; ſperma ſimul materialiter & effectiue ad foe-
tus generationem concurrere, ſpiritus. n. pro quāto eſt pars
conſtituens embrionem eſt ſicut eius materia, ſperma ergo
ſecundum corpulentam eius partem in ſpiritum cōuerſum
dici poteſt ad ipſius generationem materialiter cōcurrere.
Vnde hæc poſitio videtur media inter poſitionem commu
niter Ariſt. impoſitam, & poſitionem Gal. Voluit. n. Gal.
vtrūq; ſperma effectiue & quo ad ſpiritum in eo incluſum,
& materialiter quo ad partem eius corpulentam ad genera
tionem concurrere, ſic ꝙ cuilibet ſpermatis pars corpulen-
ta per actionem informatiuæ virtutis apta eſt vt propriam
formam perdat & in eius materia mēbri formam recipiat.
Ariſto. autem ſecundum poſitionem ſibi communiter im-
poſitam, nullum ſperma tamen uoluit in partem foetus eſſe
tranſmutabile. Hæc autem poſitio quæ videtur Auicē. me-
diam viam tenet inter has. ſ. ſperma fœmellæ, quo ad cor-
pulentam eius partem recipere formam mēbrorum in foe-
tu, ſpermatis vero maris partem corpulentam tranſmuta-
ri in ſpiritum. q dici poteſt pars embrionis. Et forte ꝙ hæc
poſitio non eſt remota ab intentione Ariſto. ſi quis conue-
Egidius Romanus. nienter eius dicta conſideret, licet Egidius Romanus in tra-
ctatu de formatione corporis humani. 9. cap̄. hanc conclu-
ſionem pluribus medijs conetur improbare, quæ in ſequen
ti queſtione tangetur. Ego autem puto tam poſitionē Ari.
q̄ Gal. bñ intellectā eſſe ꝓbabilit̄ ſuſtentabilē, nec puto ali
qua argumēta cōtra has pōnes inducta euident̄ cōcludere.

Primo ergo probabiliter ſuſtinendo poſitionem Gal. re-
ſpondetur ad argumenta adducta ante oppoſitum. Ad pri
mum conceditur idem ſecundum diuerſas eius partes reſpe
ctu eiuſdem effectus producendi ſimul eſſe in actu & in po
tentia agens & paſſum efficiens & materia vel ſaltem acti-
ue ſimul & materialiter concurrere. Nec hoc aliquam clau-
dit repugnantiam naturalem vt patet intuenti. Ad ſecun-
dum negetur conſequentia. Et negetur vlterius in muliere
ſine viri concurſu eſſe ſufficientes cauſas generationis em-
brionis, licet. n. in muliere ſit virtus actiua & cum hoc ma-
teria, non tamen in ea eſt virtus totalis actiua & per ſe ſuffi
ciens &c. vltra hoc. n. oportet ſperma viri concurrere, ſicut
licet calor ſit virtus productiua ignis, non tamen ſine ſicci-
tate & pluribus alijs cum calore ad ignem producendum
particulariter cōcurrentibus poteſt ignem producere. Ad
Sperma uiri & mulieris cōueniētia ac dr̄ia. tertium dicitur ꝙ ſpermate viri & mulieris ſecundum ali-
quid ſibiinuicem contrariantur, & ſecundum aliquid con-
ueniunt, & ſeſe in operando iuuāt, virtus. n. gignitiua ſpūs
ſpermatis mulieris iuuat ſpiritum gignitiuum ſpermatis vi
ri in materia generationis attrahendo ad locum generatio-
nis tranſmutando & membra ex ea formando. Quantum
ergo ad hoc neutrum ipſorum impedit aliud, ſed potius ad-
iuuat actionem alterius, quia tamē virtus informatiua ſper
matis mulieris naturaliter intendit producere foetum ſecun
dum membra generationis ſic diſpoſitum ſicut materia a
qua deciſum eſt. Econuerſo vero virtus ſpermatis viri intē
dit producere foetum cōſimiliter diſpoſitum patri a quo de
ciſum fuerit, ideo quantum ad hoc hæc duo ſpermata ſibi-
inuicem contra reſiſtunt. Et ſecundum variam materię ge
nerationis diſpoſitionem & aliarum cauſarum concurren-
tium & inclinationem & iuuamentum, vt ſunt cœleſtes in
fluentiæ, venti &c. obtinet quandoq; ſperma mulieris, quā
doq; viri informando membra foetus ſecundum ſui exigē-
tiam, vt ſatis dictum fuit ſupra in. 2. articulo. Ad quartū
conceditur ꝙ hoc ponitur ad ſaluandum diuerſitates. Et cū
arguitur ꝙ non, quia ſemper produceretur maſculus. Ne-
gatur conſequentia, licet. n. concederetur abſolutæ ſperma
maris potentius eſſe q̄ ſperma fœmellæ, ſtat tamen meri-
to diſpoſitionis materiæ & aliarum cauſarum coadiuuan-
tium ſperma mulieris ad generationem fœmellæ promouē
tium, vt cœleſtis influxus &c. potētius reddi ſperma fœmi
næ ad formandum fœminam q̄ ſperma maſculi ad formā
dum maſculum. Et per idem patet quare non ſemper ꝓ-
ducitur foetus ſimilis patri. Ad aliam confirmationem ne
gatur conſequentia, non. n. repugnat materiam generatio-
nis conuenienter diſpoſitam vt coloretur colore matris &
non patris, quamuis ſit magis diſpoſita vt figuretur figu-
ra patris q̄ matris. Ad hoc etiam concurrere videntur cau
ſæ aliæ coagentes tali colorationi & non tali figurationi, li-
cet ergo abſolute potentius eſſet ſperma patris &c. ſtat ta-
men ſemen matris eſſe potentius ad colorandum materiā
generationis vel figurandum, & ſic de alijs. Et ſecundū hoc
patet vnde contingit quandoq; nulli parentum eſſe ſimilē:
contingit. n. materiā generationis indiſpoſitā eſſe & utrūq;
ſperma debile, propter quod neutrum ipſorum ſimilitudi-
nem ſuam efficaciter poterit in materiam producere, vnde
generabit̄ foetus neutri ſimilis aut forte monſtruoſus. Quā-
tūcunq; etiā eſſet materia generationis bene diſpoſita ſper-
matibus tamen debilibus exiſtentibus neutrum ſuam im-
primeret ſimilitudinem intantum ut etiam quandoq; aufe
retur ſpecifica ſimilitudo geniti ad parentes & producit̄ ani
mal aut mixtum monſtruoſum & a parentibus ſpē diſtin-
ctum uigore influxus ſuperioris agentis concurrentis. Dū
enim hæc ſpermata in ſuis actionibus taliter debilitant̄ di-
ſpoſitio foetus inſequitur diſpoſitionem uirtutis aſtrorum
tunc concurrentis & dominantis in generatione foetus, ſi-
cut de Alexandro legitur in libro de ſpermate. Et per idē
ſoluitur ad aliam confirmationem cum arguitur ꝙ nunq̄
ex debilitate membri maſculi generantis robuſta exiſtēte
fœmella contingit in foetu a generatione contrahi morbū
hereditarium. negatur enim conſequentia. Et cum arguitur
ꝙ ſi ſperma maſculi eſt debile & fœmellæ forte potentius
eſt &c. Negatur etiam conſequentia propter cauſas tactas
in ſolutione præcedentis argumenti. Conſimiliter per om
nia dicitur ad aliam confirmationem. propter uarietatē. n.
in diſpoſitione materiæ & agentium coagentium ſpermati
uiri & mulieris produci contingit foetum ſecūdum cor ma
ſculinum & ſecundum mēbra generationis fœmininū

eſt mulier virago, aut econuerſo, vt eſt vir effœminatus, vt
patet ex dictis. Ad aliam confirmationem negatur etiam
conſequentia. Et cauſa eſt primo, quia ſicut ſperma mulie-
ris eſt calidius ita menſtruum, & pars ſpermatis corpulen-
ta eſt calidior quæ ambo ſunt materia generationis, & per
conſequens indiſpoſitior eſt materia vt ex ea generetur fœ
mina. Secũdo quia ſicut ſperma mulieris eſt calidius, vt di
xerunt quidam, per illud redditur ſperma viri vigoroſius
ad tranſmutandum materiam generationis ſecundum ſui
exigentiam. Econtra vero ſpermate mulieris frigidiori &
debiliori exiſtente frigidius eſt menſtruum, & pars eiuſdem
ſpermatis corpulenta frigidior, & per conſequens ineptior
eſt materia ad recipiendum complexionem maſculinã, ad
quam etiam concurrit ꝙ propter hæc ambo calor ſperma
tis viri magis refrãgitur, & ideo impotẽtius redditur ad ge
nerandum complexionem maſculinam. Ad vltimum dici
tur concedendo non quamlibet fœmellam tardius in vte-
ro maſculo compleri. Contingit. n. informatiuam in gene-
ratione fœmellæ eſſe fortiorem, & materiam generationis
eſſe tranſmutationi magis obedientem q̃ in alicuius certi
dati maſculi generatione. Cuius ſignum eſt, quia generatur
quandoq; fœmella tẽperata fortis valde & robuſta, & ma-
ſculus mel'.cus imbecillis valde in omnibus actionibus. Et
per idem concedendum eſt, non quamlibet fœmellam ci-
tius compleri extra vterum maſculo. Puto. n. ætatem aug-
menti fœmellæ temperatæ & multum longeuæ notabiliter
longiorem eſſe ætate augmenti melancholiciſſimi & conſe
quenter ipſam tardius extra vterum ad complementũ per-
uenire. Cum ergo dixerunt auctores citius in vtero comple
ri maſculum, & econtra extra vterum tardius, & fœmel-
lam econtra, non plus voluerunt tũſi ꝙ comparatis maſcu-
lo & fœmella adinuicem in latitudinibus ſuorum ſexuum
& ſuarum complexionum ſibijnuicem correſpondentibus
citius formaẽ & cõpleẽ maſculus in vtero & tardius fœmel
la, & extra vterum econuerſo cæteris paribus. Verbi grã.

Fœtus maris cur citius cõpleatur q̃ mulieris

citius completur & formatur in vtero maſculus tempera-
tiſſimus temperatiſſima fœmella, et ſanguineus ſanguinea,
melancholicus melancholica cum alijs paribus. Ecõtra ue-
ro extra citius perficitur augmentum fœmellæ temperatæ
q̃ maſculi temperati, ſanguineæ q̃ ſanguinei, melãcholicę
q̃ melancholici. Cũ quo tamen ſtat tardius perfici augmẽ-
tum, temperatæ fœmellę q̃ viri valde melancholici. Hu-
ius autem diuerſitatis cauſa a diuerſis diuerſimode ponitur.
Primo primæ partis, quia fœtus mares ſecũdum plurimũ
generantur in parte dextra matricis quæ eſt calidior, fœmi

Hippo. Auicẽ. Ruſtici volẽtes agnum maſculũ ligãt teſticulũ ſiniſtrum. Prægnãtiũ vtriuſq; ſexus ſigna.

næ vero in ſiniſtra quæ eſt frigidior, vt quinta apho. apho.
48, & .21. tertij. cap̃. de ſignis maſculinitatis. Secundo, quia
ſperma maſculinans ſecundum plurimum exciditur a teſti
culo dextro q eſt calidior. Propter hoc ruſtici volẽtes agnũ
maſculum ligant teſticulum ſiniſtrum, vt ſecunda tertij. al-
lega. ca. 3, quia ſperma generans maſculum eſt ſpirituoſius
& calidius, & per conſequens virtus informatiua in eo eſt
fortior, econtra vero in fœmina. quarto, quia mẽſtruum ex
quo fit maſcu. eſt calidius, ex quo vero fœmina frigidius.
Vltimo, quia plus de impuriori menſtruo attrahitur cũ pu
ro in generatione fœmellæ q̃ in generatione maſculi. Pro-
pter quod prægnantes ex fœmina ſunt pigræ & grauium
motuũ & male coloratæ, prægnantes ex fœtu maſculo ſunt
motuum leuium & bene coloratæ, vt. 31. tertij. allega. cap̃.
& quinta aphor. apho. 42. Secundæ vero partis cauſa mul
tiplex etiam ponitur. Dixerunt. n. quidam cauſam eſſe, q͂a
humidum ex quo fit augmentum eſt abundantius in fœmi
na, eo ꝙ fœmina in generatione debet præbere materiam
tam generationis q̃ augmenti, abundantia vero humidi fa
cit ad velocius complementum. Hæc cauſa nõ placet, q͂a
tunc citius in ſanguineo perficeretur augmentum q̃ in me
lancholico, quod eſt contra experimentum. arguitur conſe-
quentia, quia in ſanguineo exuberantius eſt humidum, qđ
eſt augmenti materia. Item tunc citius perficeretur augmẽ
tum in muliere ſanguinea vel temperata q̃ in melãcholica
vel cholerica, eo ꝙ in temperata & ſanguinea abundantior
eſt materia augmenti, ideo tranſeat hæc reſponſio tãquam
non vera. Alij dixerunt cauſam eſſe, quia licet materia flu
xibilis difficulter & tarde terminetur & retineat impreſſio-
nem, dum tamen conſtare inceperit magis obedit impreſ-
ſionibus, & ſic eas facilius recipit & facilius retinet, vt pa-
tet de cera liquefacta, poſtq̃. n. conſtare inceperit facile reci
pit & retinet figuras a ſigillo impreſſas, quia ergo materia
generationis fœmellæ in vtero eſt fluida multum, ideo dif-
ficile & tardius terminatur reſpectu materiæ generationis
maſculi, & per conſequens tardius formatur in vtero & cõ
pletur fœmella maſculo. Extra vterum vero cum hæc ma
teria conſtare iam ceperit facilius impreſſionem & extẽſio
nem a calore recipit q̃ maſculi, propter quod extra vterũ
velocius completur fœmella maſculo. Hæc autem cauſa
licet a multis tanquam ſufficiens acceptetur, non tamen ap
paret conueniens. Primo, quia tunc extra vterum citius p-
ficerentur temperatus & ſanguineus melancholico. arguiẽ
cõſequentia, quia membra temperati & ſanguinei ſunt ex-
tra vterum paſſibiliora & extenſionis magis receptiua. Et
ſic hoc argumentum non eſt efficax, non eſt etiam efficax
cauſa quam ponũt. Item data hac cauſa poſtq̃ inceperit in
utero materia generationis coagulari citius perficeretur fœ
mella q̃ maſculus. Item tunc anno. 78. uelocius & maius
fieret augmentum in fœmina, quia tunc ſunt membra, paſ
ſibiliora, & per conſequens extenſioni magis obediẽtia. Itẽ
ex cauſa iſta ſequitur oppoſitum eius ꝙ probare intendunt,
quia ſi continue in fœmina ſunt membra magis obediẽtia
extenſioni, longiori tempore extenſionem tolerant, & p cõ-
ſequens tardius fœmellæ terminatur augmẽtum. Aliam
cauſam alij poſuerunt, quia natura minimam adhibet dili-
gentiam in complemẽto fœmellæ, ideo citius ipſam ad cõ-
plementum perducit. Hæc cauſa in fundamento deficit,
quia non minus ſollicita eſt natura uel anima mulieris cir-
ca complementum eius perfectionem & permanentiã cor-
poris mulieris q̃ natura maſculi circa complemẽtum eius.
Similiter ſi minus eſt ſollicita, tardius ad eius complemen-
tum operatur quemadmodum. n. negligentes tardius finẽ
attingunt intentum, ita natura non ſollicita debet ad finem
intentum corpus tardius adducere. Aliam cauſam alij po
ſuerunt. ſ. quia mulier citius ſeneſcit, eo ꝙ eſt uitę breuioris,
hæc autem cauſa licet remota ſit uera tamen eſt. Ego autẽ
puto eandem uel ſimilem eſſe originalem cauſam, propter
quam citius formaẽ maſculus in utero, & econtra extra ute
rum completur tardius. & econtra ſimilis eſt cauſa propter
quam fœmina in utero tardius & extra uterum completur
uelocius. Ideo. n. citius perficitur in utero maſculus, quia uir
tus informatiua eſt fortior & materia tranſmutationi & ter
minationi obedientior. Et in ſumma hęc cauſa reducitur ad
debitam proportionem uirtutis informatiuæ ad materiam
generationis formandam. Et propter cauſam huic ſimilem
tardius extra uterum peruenit maſculus ad complemẽtum.
quia enim calidum eſt ſuo humido melius proportionatũ
longiori tempore poteſt cum ſua extenſibilitate conſerua-
re, longiori etiam tempore plus q̃ reſoluat poteſt reſtaura-
re. & ſi ſic tardius in eo terminatur augmentum, propẽ q͂d
tardius extra uterum proficitur. Et propter idem tardius cõ
pletur extra uterum temperatus & ſanguineus melancholi-
co, eo ꝙ tardius ipſius terminatur augmentum. longiori. n.
tempore poteſt calor in temperato plus reſtaurare q̃ reſol-
uatur in melancholico, citius ergo extra uterum perficitur
melancholicus & tardius in utero q̃ temperatus. Conſimi
liter per omnia dicendum eſt de fœmella. tardius. n. perfici
tur in utero, q͂a uirtus informatiua debilior & materia inep
tior eſt tranſmutationi. uelocius autem extra uterum, quia
calor ſuo humido minus debite proportionatus q̃ in uiro
minori tempore poteſt humidum ſuum extendere & plus
q̃ reſoluatur reſtaurare, & per conſequentia citius termina
tur augmentum. Et hanc cauſam puto intellexiſſe dicentes
citius extra uterũ perfici, quia citius ſeneſcit. Ex quo infertur

hanc

hanc conſequentiam non valere, non maius eſt dominium
augmentatiuæ & nutritiuæ virtutis ad materiam tranſmu
tandam in fœmina q̃ in maſculo, ergo non citius perficit
augmentum fœmellæ q̃ maſculi. Nec econuerſo ſequitur,
citius poteſt virtus augmentatiua fœmellæ augmentũ eius
perficere q̃ virtus augmentatiua maſculi, ergo virtus aug
mentatiua fœminæ eſt fortior, ſed ex illo antecedente ſequi
tur oppoſitum. Et nota ꝙ licet in muliere citius perficia
tur augmentũ q̃ in viro, non tñ mulier velocius augeť ma
ſculo, ſed continue tardius alijs paribus ſemper.n. inæquali
tẽpore ad maiores dimenſiones produciť puer q̃ fœmella
alijs paribus, patet ergo ex his via ad tolerandũ põnẽ Gal.
quia tamen veritati conformior apparet poſitio Ari. Ipſam
etiam defendẽdo reſpondetur ad argumenta, quibus robo
ratur poſitio Gal. Ad primum probans cõcluſionem pri
mi articuli negatur maior. Et conſequenter negatur vltima
ſuppoſitio ibidem præmiſſa ſi ſimilitudo illa fuerit vniuer
ſaliter ſumpta. ſperma.n. animalium proprie præciſe habet
virtutem actiuam in generatione, in ſemine autem plantæ
reperitur vtriuſq; ſexus virtus actiua.ſ. & paſſiua, vt in præ
cedenti quæſtione ex intentione Ari. declaratũ eſt. Ad pri
mum probans tertiam concluſionem eiuſdem articuli pro
babiliter negatur maior. Et dicitur vlterius ꝙ licet vtrũq;
ſit ſuperfluitas vltimi alimenti, ſolum tamẽ ſperma viri cõ
tinet totum in virtute actiua. Ad aliam confirmationem
eiuſdem negatur conſequentia, ab eodem enim ſecundum
ſpeciem ſolum accidentaliter variato poſſunt effectus ſpe
cifice diſtincti ex eadem vel conſimili produci materia, ut
hepar primo temperatum ex aliquo cibo generat ſanguinẽ,
ex quo idem factum cholericum poteſt choleram genera
re. Poſſet etiam dici probabiliter materiam generationis ui
ri & mulieris non eſſe penitus ſimiles, & conſequenter ꝙ li
cet varietas in effectu ſequatur varietatem agentis vel ma
teriæ, non tamen neceſſario ſpecifica varietas effectus pen
det ex ſpecifica varietate agentis vel materiæ. Ad aliam
confirmationem negetur etiam conſequentia, licet Ariſ. di
xiſſet ꝙ mulier eſt maſculus occaſionatus, ſemper.n. ſper
ma & virtus informatiua intendit producere maſculũ, quã
uis reſiſtente menſtruo aut alia cauſa impediente, ut cœle
ſti influxu intendente fœmellam producere producatur fœ
mella, vnde ſemper videtur fœmella inquantum huiuſmo
di produci præter particularis agentis intentionem. Tenẽ
do tamen reſponſionem primam dicitur ꝙ licet tam vir q̃
mulier ſint eiuſdem ſpeciei eſſentialiter & neutrum in ſuo
ſexu orbatum, alicuius tamen virtutis actiuæ eſt vir cuius
non eſt mulier. Ad aliam confirmationẽ dicitur ꝙ in mu
liere temperata non ſic perfecte decoquitur ſperma ſicut in
melancholico potente generare, quia non habet in ſe tem
peramentum veri ſpermatis & gignitiui ſpiritus producti
uum, ſicut licet robuſtior ſit complexio hepatis q̃ teſticulo
rum, nõ tamen poteſt hepar generare ſperma. Ex quibus
patet primam ſuppoſitionem in articulo poſitam non fore
concedendam. Ad ſecũdum principale in quo magis glo
riabatur Gal. contra Ariſt. diceret Ari. ꝙ ſimilitudo fœtus
ad matrem non cõſequiť actionem principij actiui a matre
deciſi nec particularis ſpiritus. Et conſequenter ꝙ ſimilitu
do fœtus ad matrem nõ prouenit ex aliquo particulari agẽ
te per ſe hanc ſimilitudinem intendente. Et dico notanter
particulari, quia conſequi poteſt agens vniuerſale per ſe in
tendens hanc ſimilitudinem. Huius ergo particularis cauſa
eſt diſpoſitio materiæ generationis, eo ꝙ mẽſtruum eſt, ita
mulier in potentia paſſiua ſicut ſperma eſt maſcu. in poten
tia actiua. Sperma ergo debili exiſtente non potente forma
re materiam ſecundum ſui ſimilitudinem inducetur ſimili
tudo matricis, quia menſtruum eſt magis ſimilitudinis ma
tris q̃ patris receptiuum. Et quia contingit menſtruum re
ceptiuum eſſe ſimilitudinis patris in ſexu & non in colore,
aut in colore & non in figura aut econuerſo, ideo quandoq;
producitur maſculus patri in colore diſſimilis &c. Ex qui
bus ſequitur non cuilibet effectui poſitiuo particulari corre
ſpondere agẽs particulare per ſe illius productiuum. Patet
vlterius ſimilitudinem fœtus ad matrem in ſtygmate aut
alia particulari membri diſpoſitione pendere ex mẽbri di
ſpoſitione, licet.n. menſtruum quod ſubijcitur generationi
videatur materia communis, quia tamen deciſum eſt a ma
teria iam toti diſtributa, in qua particulares membrorum
diſpoſitiones aliqualiter impreſſæ ſunt, poterit hęc materia
ab hoc agẽte eſſe ſolum taliter diſponibilis vt matri in hac
particulari diſpoſitione. verbi gratia. ſtygmate ſimiletur.
Ex quibus patet reſponſio ad vltimam confirmationem.
Fallax ergo nimium fuit Gal. fundamentum quo putauit Gal.
contra Ariſto. militaſſe. Ideo dicebat Concil. putandum eſ
ſe Gal. librum de ſpermate cõſtituiſſe tempore quo adhuc Auicẽ.
rudis erat in naturæ peritia, quod ſenſit Auicẽ. 9. animaliũ.
primo. cap̃. dum dixit. Et videamus quicquid dixit iſte me
dicus contra Ariſto. putans ſe aliquid dixiſſe cum nihil di
xerit, licet multum ſcuerit de ramis ignorans tamen ra
dicem ſcientiæ. Et infra ſecũdo ca. Nos.n. mirati ſumus ſu
per illud quod olfecit medietatem cuiuslibet rei. Et dixit ſe
ſcire philoſophiam quomodo dixit iſtas rationes.

Quæſtio. xxxviij.

VTRVM Omne ſperma prolificum ſit formaliter
animatum. Arguitur multipliciter ꝙ ſic. Primo. omne
ſperma prolificum habet in ſe aliquam potentiam animæ,
ergo &c. conſequentia tenet, eo ꝙ non poſſunt potentię ani
mæ abſolui ab ipſa anima. & aſſumptum patet, quia omne
ſperma prolificum in ſe formaliter habet generatiuam po
tentiam. Secundo quodlibet ſemen prolificum eſt per ſe
operationum formaliter animati ꝓductiuum, ergo &c. cõ
ſequentia tenet, eo ꝙ operatio arguit formam. & aſſumptũ
patet, per operationes ſeminis prolifici diſcurrẽdo. materiã
enim generationis attrahit, digerit, iuuatiuum retinet, impu
rum expellit, lineat, figurat, ſed etiam ad omnem differen
tiam poſitionis materiam mouet ſecundum exigẽtiam for
mandi fœtus, ſed hoc non videtur poſſe alteri formæ q̃ ani
mæ attribui, ergo &c. Tertio ſemen prolificum eſt agens
per ſe principale particulare fœtus productiuum, cuius ge
neratio eſt vniuoca, ſed fœtus eſt formaliter animatus. er
go &c. probatur aſſumptum. primo.n. ꝙ generatio fœtus
humani ſit vniuoca, patet. Q̃ tamen concurrat ſperma tã
quam principale particulare agens patet, quia non concur
rit tanquam inſtrumentale patris, nec alicuius alterius, er
go &c. probatur aſſumptum. primo.n. ꝙ non ſit inſtrumẽ
tale alterius a patre ſatis patet. Et ꝙ non patris a quo deci
ſum eſt. arguitur: quia principalius concurrit ſemen ad ge
nerationem fœtus q̃ pater a quo deciditur, ergo &c. antece
dens patet, quia ſemen concurrit tanquam eſſentialiter ſu
bordinatum, pater vero vt accidẽtaliter ordinatũ, ſed prius
ad quemlibet effectum & principalius cõcurrit cauſa eſſen
tialiter q̃ cauſa accidentaliter ordinata, ergo &c. probatur
maior, quia retracto actuali concurſu & influxu ſpermatis
aufertur generatio, ſed retracto influxu vel concurſu patris
non. Item in cauſis eſſentialiter ſubordinatis ceſſante actio
ne prioris ceſſat actio poſterioris, ſed non ecõtra. ſed ceſſan
te actione patris in generatione fœtus non ceſſat actio ſemi
nis, licet bene econtra. ergo ſemen eſt ad fœtus productio
nem eſſentialiter, pater vero accidentaliter ſubordinatum.
Cõfirmatur idem ſic. excellẽtioris virtutis eſt forma ſper
matis q̃ forma vegetatiua patris, ergo ſemen eſt animatũ.
conſequẽtia tenet, quia nulla forma inanimati eſt aliqua for
ma animati virtutis excellẽtioris. & aſſumptum arguitur,
quia excellentioris operationis eſt forma ſeminis producti
ua q̃ forma vegetatiua, eo ꝙ vegetatiua patris præciſe po
teſt iam genita membra nutrire augmentare vel conſerua
re, forma vero ſpermatis membra nondum genita potens
eſt de nouo producere, ſed excellentius eſt rem de nouo ꝓ
ducere q̃ ipſam iam genitam conſeruare, ergo &c. Quar
to. proprium genitum per generatiuam potentiam eſt for
maliter animatum, ſed ſperma eſt huiuſmodi, vt colligitur
prima primi. cap̃. de membris. & doct. 6. ca. de virtutibus Auicẽ.

naturalibus miniſtrantibus: ergo &c. Quinto ad principale, ſpiritus tam influens ꝗ̃ innatus eſt formaliter animatus, ergo ſemen prolificum ſaltem quo ad partem ſpirituoſam eius formaliter eſt animatum. conſequentia tenet & antecedens probatur. Primo, quia ſpiritus eſt ex ſe mobilis ad omnem differentiam poſitionis, ſed ex ſe taliter moueri ſolum competit animatis. hoc colligitur. 1. de anima. & 8. phyſic. ergo &c. maior patet experimento, in actibus. n. animę mouetur ſpiritus quandoq; ad intus, quandoq; ad extra, & ſic de alijs differentijs poſitionis, quamuis in eo non ſit noua facta mutatio vel impreſſio quæ ſit illius motus cauſa, ſic etiā in perfectis animalibus accidit. patet etiam ibidem expreſſius de ſpiritu gignitiuo in ſemine incluſo, qui recepto ſemine in loco generationis materiam generationis attrahit perforat & concauat, & ad omnem poſitionis differentiam penetrat lineando figurando nulla ſuperueniente in eo mutatione quæ ſit horum motuum cauſa, ergo &c. Secundo, ſpiritus eſt ſubiectum propinquum ſanitatis vel ægritudinis, ergo &c. conſequentia tenet, quia ſanitas & ægritudo eſt ſolius viuentis paſſio, vt primo de ſenſu & ſenſato. & aſſumptum colligitur prima primi. cap̄. de ſubiectis medicinæ.

Item in caſu per diſpoſitionem præter naturam ſubiectiue exiſtentem in ſpiritu immediate læditur viuentis operatio, ergo aliqua diſpoſitio ſubiectiue exiſtens in ſpiritu eſt ægritudo. aſſumptum patet, ponendo in ſpiritu oculi ſolo eſſe diſtemperiem per quam non poſſit oculus operationem viſiuam debite perficere, ſed in ipſa ſenſibilit̃ impediatur, quamuis in ſubſtantia oculi nulla mala qualitas imprimatur. verbi gratia. vbi debet ſpiritus viſiuus eſſe ſubtilis ſit groſſus, aut vbi debet eſſe lucidus ſit tenebroſus. Et arguitũ ſic. tunc per aliquam diſpoſitionem immediate ſenſibiliter læditur operatio viſiua & non per aliam ꝗ̃ per diſpoſitionē ſubiectiue exiſtentem in ſpiritu, ergo &c. Et per idem atgr̃ ſic. diſpoſitionem in ſpiritu ſubiectiue exiſtentem eſſe ſanitatem, quia ſicut intemperies eſt ægritudo eius temperies eſt ſanitas, vt primo de accidenti. Similiter ſicut per tenebroſitatem & groſſitiem ſpiritus prius immediate ſenſibiliter lædebatur operatio viſiua, ita per claritatem & ſubtilitatem eiuſdem ſuperuenientem immediate perficitur operatio viſiua, ergo ſicut præexiſtens tenebroſitas & groſſities in ſpiritu fuit ægritudo, ita ſubſequens ſubtilitas & claritas erit ſanitas. Confirmatur idem tertio communiter ſic. febris ephemera eſt febris facta & non in membro vel humore, ergo in ſpiritu. maior colligitur ex intentione fere omnium. & patet minor, quia in ephemera inquantum huiuſmodi non ſunt membra in calefacto eſſe, ſed habent præ ſe caliditatem a calefacto eſſe ſpiritus dependētem. Quarto ad idem arguitur ſic. ſpiritus a corde membris influxus eſt perfectior membris quibus influitur, ergo eſt animatus conſequentia tenet, quia nullum inanimatum eſt aliquo animato perfectius. & arguitur, quia huiuſmodi ſpiritus eſt finis gratia cuius a natura inuenta ſunt membra tam ſimplicia ꝗ̃ organica, ſed ſemper finis eſt perfectior ordinatis ad finem, vt colligitur. 2. de anima. vnde &. 7. politicæ. ſemꝑ deterius eſt gratia melioris, ergo &c. maior colligitur ſecundo colliget. 6. cap̄. vbi ponit membra ſimplicia inuenta eſſe propter compoſita. diſponuntur enim ſecundum eorum exigentiam, compoſita vero propter calorem ſiue ſpiritū.

Ariſto. Auer.

Quinto ſic. niſi ſpiritus ſaltem animalis eſſet formalit̃ animatus non poſſet aſſignari probabilis cauſa propter quam ex motu ſpiritus hominis ſe velociter girantis poſt quietem agitationis notabilit̃ tempore durat vertigo. ſi. n. ſpiritus nō eſt formaliter ſentiens vt viſus videns, non apparet cur ex motu circulari ſpiritus oculi vel cerebri appareant obiecta exteriora circulariter moueri magis ꝗ̃ ex motu aeris exterioris obiectis exterioribus quieſcētibus. Quantũcunq;. n. ſpiritus oculi circulariter moueatur, manet tamē idem aſpectus obiectorum & propinquitas, & per conſequens ſpecierum impreſſio ſecundum aſpectum eundem & rectitudinē eandem in organo. Organo ergo & obiecto quieſcentibus ſemper in eodem ſitu percipietur obiectum, & per conſequens non apparebit circulariter moueri. Et pro iſto videtur intentio Auicē. prima primi. trac. 5. primo cap̄. dum inquit. Et quando reuoluitur ſpiritus imaginatur homo ꝙ res reuoluitur. Nam æquale eſt ſiue diuerſificetur proportio partium ſpiritus ad partes mundi continentis ipſum ex parte ſpiritus ſiue diuerſificetur illud ex parte mundi &c. Et infra ſubdit, Nam cum ſentiens mouetur permutantur obiecta ſicut permutatur ſenſatum. Hic expreſſe ſpiritum ſentiē tem appellat. Et colligitur idem tertia problematum. 9. ꝓblemate. Propter quod inebriato vehementer in circuitu omnia videntur ferri. Et infra ſoluendo. Aut quia mouetur a caliditate vini viſus ſpiritus viſui differāt aut nihil viſum moueri aut quod mouetur idem. n. facit ad apparendū &c. Cum ergo ex vaporibus vini nō accidat motus vertiginis niſi in ſpiritu, apparet ex intentione philoſophi in ſpiritu eſſe viſum, & per conſequens ipſum eſſe ſentientem & animatum. Pro iſto etiam videtur ſententia Ariſto. in lib. de morte & vita. dum dixit generationem viuētis eſſe primā participationem animæ nutritiuæ in calido naturali. Et idē ſecundo de generatione animalium pluries. vbi virtutem ſpermatis & ſpiritus gignitiui appellat intellectum artem & virtutem diuinam. Et Auer. 7. meta. cōm. 31. dixit Ariſ. in libro de animalibus ꝙ iſtæ virtutes. ſ. ſeminales agunt per intellectum. Et Auicē. prima primi. doct. 6. cap̄. 4. Deinde ſpiritus ſecundum Ariſto. recipit principium primum & animam primam, ex qua aliæ profluūt virtutes. Et Gal. ſecundo complexionum. vltimo cap̄. dixit virtutem informatiuam eſſe in natura naturata ſapientiam & prudentiā. Et primo virtutum naturalium. 6. cap̄. ad finem. virtutem informatiuam ſiue plaſmatiuam eſſe artificialem, & ſummam artem & optimam & omnia gratia alicuius facientē in caſo frigido humido vel ſicco operantem &c. vide ibi.

Auicē. Ariſto. Auer. Auicē.

Ad oppoſitum arguitur multiplicit̃. Primo ſic. nec quo ad partem eius corpulentam nec quo ad ſpirituoſam eſt ſemen formaliter animatum. ergo quæſtio falſa. aſſumptum arguitur, quia anima eſt actus pręciſe corporis organici philoſophici &c. ſed nec pars ſeminis corpulenta nec ſpirituoſa eſt corpus organicum, cum quælibet harum ſit homogenea, cuius quælibet quantitatiua pars totius recipit denominationem. Pro iſto forte diceretur ꝙ anima eſt actus aggregati ex parte corpulenta & ſpirituoſa. Contra hoc poſito ſequeretur aliquod totum eſſe animatū, cuius omnes partes quātitatiue ſint inanimatæ, quod non eſt rationale. Secundo ſic. ſemen quantũcunq; prolificum non eſt in aliquo gradu viuentium reponibile, ergo &c. aſſumptum arguitur, diſcurrendo per omnes gradus viuentium. Non. n. eſt in gradu vegetabilium, quia non nutritur nec augetur, ſimiliter ſi eſſet in gradu vegetabilium diſtincto contra gradum ſenſitiuorum & motiuorum ſecundum locum tam eſſet plāta, quod non conceditur. Et per idem arguitur ꝙ nō eſt in gradu ſenſibilium aut mobilium ſecundum locū, quia nec ſentit nec localiter mouetur, Et ſimiliter quia iam eſſet in genere brutorum. Et per ſimilem patet non eſſe in gradu viuentium vita intellectiua, quia tunc eſſet homo & intelligeret.

Tertio communiter arguitur, quia tunc ſemper cum ephemera complicaretur hectica eo ꝙ quandocũq; cordis ſubſtantia animata eſt in calefacto eſſe tūc eſt hectica, ſed quādocũq; eſt ephemera aliqua ſubſtantia animata cordis eſt in calefacto eſſe ſi ſpiritus eſt formalit̃ animatus, ergo &c. Et per idem deducitur ꝙ ephemera & hectica non abinuicem genere diſtinguũtur quia earum calefacta eſſe nō ſunt in ſubiectis genere vel ſpecie diſtinctis, immo omnino in ſimilibus ſpecie, talia. n. ſunt ſubiecta omnino conſimili anima animata. Quarto ſic. vel anima ſeminis eſt eiuſdē ſpeciei cum anima fœtus producendi vel differt ab ea ſpecie, Si primum ſequitur ſemen eſſe eſſentialiter hominē & animal ratione & plura alia quæ non ſunt rationi cōſona. Si dicitur ſecundum, nunc erit in gradu viuentium inferiorum, puta bruti vel plantę, & ſic de per ſe producens hominem

erit

erit producens plantam vel brutum. Quinto vel anima ſpermatis corrumpitur in generatione fœtus vel remanet poſt generationem in fœtu. Si primum ſequitur indiuiduū alicuius ſpeciei corrumpi in indiuiduum eiuſdem ſpeciei eſſentialiter, quod eſt contra formalem rationem corruptionis ſubſtantialis, per quam perditur nomen et diffinitio. nō enim corrumpitur aqua in aquam aut cibus in cibum ſimilem, ſed aqua in aerem vel ignem & cibus in ſanguinem. Si dicitur ſecundum. ſ. ꝙ illa forma manet in fœtu, vel ergo noua forma generatur vel nō. Si primum ſequitur duas formas ſubſtantiales ſolum numero differentes, quarū vna non eſt alia nec pars eius, nec ambæ alicuius tertiæ formæ ſunt partes eſſe in eodem ſubiecto adæquate, ſic enim unus homo vel vnum viuens eſſet duo viuentia totalia. Si dicit̃ ꝙ nulla noua forma in fœtu inducitur ſequit̃ embrionem non generari in matrice, ſed potius in membro generationis viri, eo ꝙ non producitur poſtq̃ ſemen eſt in matrice receptum, ſed in ſemine præfuit. Similiter videtur ex hoc ſequi formam ſpermatis tranſire a ſubiecto in ſubiectum, q̃a materiā generationis informat in matrice poſtq̃ prius nō informauit eandem, & materiam ſpermatis in matrice informare deſinit poſtq̃ prius informauit eandem, ergo &c. hoc argumentum euidentius apparet tenenti in nobis eſſe vnicam formam ſubſtātialem. ſ. animam intellectiuam in diuiſibilem quamlibet partem noſtri corporis inhærenter informantem. Sexto ſequitur potentiam generatiuam animæ non poſſe ab alijs animæ potentijs abſolui. contra philoſophum. 2. de anima ponentem potentiam vegetatiuam eſſe priorem omnibus alijs potentijs animæ, ideo poſſe ab aliqua aliarum abſolui, licet non econtra. viuere. n. propter hoc principium omnibus viuentibus ineſt. Et conſequētia patet, quia in ſemine non videtur eſſe alia potentia animæ a generatiua. Septimo tunc in quolibet homine habēte potentiam generandi eſſent ſimul plura animata ſolum numero differentia non conſtituentia vnum, quia in quolibet eſt anima informans membra ſua, & cum hoc ſperma ad locum generationis impellibile. Similiter tot in eo eſſent animæ quotiens per actum coitus ſemen poſſet emittere. Similiter tunc ſperma eſſet animal totum vel membrum, cū ergo ſperma non ſit humor nec ſuperfluitas, eo ꝙ eſt res aīata ſequit̃ ꝙ eſt mēbrū. Similiter ſperma nō recipit digōnē quartā quæ ſola videtur ad animationem præparare.

De hac quæſtione duæ ſunt poſitiones. Prima ponit generaliter omne ſemen prolificum eſſe formaliter animatū. Secunda vero poſitio ponit nullum ſemen prolificum eſſe formaliter animatum, ſed ſolum virtualiter animatum, ad hunc ſenſum quoniam omne ſemen quantūcunq; prolificū eſt ſubſtātia inanimata, licet in ſe virtutem habeat aliquā, per quam ipſum eſt animæ productiuum. Vtraq; autē illarum videtur probabiliter ſuſtentabilis, ideo primo pertractando primam poſitionem ponam probabilem modū ſuſtinendi ſemen omne prolificum eſſe formaliter aīatum forma vel aīa eiuſdē ſpeciei eſſentialit' cū aīa fœtus. ſecūdo tanget̃ ꝓbabilis modus defenſandi pōnem oppoſitam.

Quantum ad primum ad hāc poſitionem aliqualiter tolerandam ſint hæ ſuppoſitiones. Prima ſuppoſitio. Quibuſcūq; formis ſubſtātialibus ſpecifice diſtinctis correſpōdent naturaliter diſtincta inſtrumenta, quibus actus & operationes ſuas perficiunt, eo. n. ꝙ diſtinctæ formæ ſecūdum ſpeciem debent diſtinctas operationes producere, oportet eiſdem diſtincta inſtrumenta correſpondere. Secunda ſuppoſitio. Quaſcūq; viuentis operationes anima perficit per ſpiritum & per complexionem ſpiritus tanquam potiſſimū inſtrumentum, hæc ſuppoſitio eſt de mente omnium auctorum, & patet diſcurrendo per omnes viuentis operationes vitales naturales & animales. Tertia ſuppoſitio. Perfectius operatur quælibet forma naturalis operationes ſibi debitas alijs paribus per inſtrumentum ſibi coniunctum q̃ per inſtrumentum ab ea ſubiecto ſeparatum. Perfectius. n. poteſt quælibet forma naturalis operationes ſibi debitas alijs paribus per inſtrumentum ſibi coniunctum ad actionē dirigere q̃ per inſtrumētum ab ea ſeparatum, vt facile exēplariter declarari poteſt. Quarta ſuppoſitio. Motus ſpiritus gignitiui in ſemine ad varias poſitionis differentias ſecundum exigentiam fœtus formandi & influentis in nobis ab intus & extra &c. ſecundum operationum animæ exigētiam eſt motus naturalis, & hoc naturale cōtra violentum, aut præter naturam diſtinguendo. Suppoſitio hæc nota eſt.

Prima concluſio. Quilibet ſpiritus influēs vel innatus exiſtens in viuēte eſt formaliter animatus. Perſuadetur ſic cōcluſio. per idem temperamentum qualitatiuū præciſe exercet operationes anima & forma ſpiritus, ergo non ſunt ſpecifice diſtincti. conſequentia tenet per primā ſuppoſitionē. & aſſumptum patet per ſuppoſitionem tertiam. Secūdo inſtrumentum qualitatiuum cum quo debet anima operationes ſibi debitas perficere debet eſſe animæ cōiunctum ſubiecto, ſed ipſa per temperamētum ſpiritus ſuas operationes immediate perficit, ergo temperamentū ſpiritus eſt animæ ſubiecto coniunctum, & per conſequens ſpiritus eſt animatus maior patet, quia perfectius operatiua eſt forma per inſtrumētum ſibi coniunctum etc. per tertiam ſuppoſitionē. & patet minor per ſecundam. Item dato oppoſito non apparet qualiter ſaluari poteſt animam cordis. gratia exēpli. in ſyncopi ſpiritum totum ad interiora mouere. non. n. eſt ſibi immediata, immo ab eo ſatis ſitualiter diſtans, qua ergo ratione aut alterando aut aliter diſponendo poterit ſpiritum manus Sor. (gratia exempli) ad cor eiuſdem mouere, poſſet etiam ſpiritus p̄ſonis ſibi immediati aut propinquioris conſimiliter alterare diſponere & mouere, & ſic rediret poſitio Auicē. communiter improbata. Item in aliquo accidenti animæ contingit ſpiritum aliquem cordis moueri ad intra & alium ad extra ſimul, vt ſecunda primi. cap̄. de his

    Auicē. Alæ paſſio dcā elej.

quæ proueniunt ex motu animali, vt in paſſione animæ dicta elej. Quid ergo ſit alterans hos ſpiritus omnino cōſimiles alterantibus inclinantibus ad motus oppoſitos eſt difficile imaginari cum agens ſit idem & paſſum conſimiliter diſpoſitum penitus ut pono. Ideo facilius videtur dicere ſpiritum eſſe formaliter animatum, & ꝙ ſicut in vno animato diuerſa membra ſimul inclinantur ad motus oppoſitos, vt manus dextra & ſiniſtra ſecundum exigētiam operationum animæ, ita diuerſi ſpiritus. Item motus ſpiritus ad extra eſt naturalis, ergo ꝓuenit a principio intrinſeco primo, ſed nullum intrinſecum principium inanimati ęque primo & naturaliter inclinare poteſt ad differentias poſitionis oppoſitas, vt colligitur. 2. de anima. &. 8. phyſi. Secunda cōcluſio. Quilibet ſpiritus gignitiuus in ſemine prolifico incluſus eſt formaliter animatus. Perſuadetur. primo, quia naturaliter mouetur & æque primo ad omnem differentiam poſitionis materiam concauando lineando & figurando. ſecūdo, quia videtur integrari ex vitali animali & naturali, quorum quilibet eſt animatus per concluſionem præcedentē. Et pro iſta concluſione & præcedente procedunt oīa argumenta adducta in oppoſitum. Ex quibus ſequitur primo oēs iſtos ſpiritus innatos influentes animales naturales ecc. eſſe ſpecifice eſſentialr̃ ſil̃es. Secūdo ſequit̃ ēt ſpūm gignitiuū cuilibet ſpiritui eſſe eſſentialr̃ ſil̃em. Tertia cōcl̃o ponitur. Pars ſeminis corpulenta non eſt formaliter animata. ꝓbatur concluſio, quia eſt ſuperfluitas, vt ſupra oſtēſum eſt, & nulla talis eſt animata formaliter. Item quia ſubijcit ſaltem ſecundum medicos pro materia generationis. Ex hoc ſequitur primo ꝙ ex parte ſeminis corpulenta & ſpiritu gignitiuo in ea incluſo non cōſtituitur eſſentialiter vnum. Ex nullis enim duobus naturalibus quorum alterum eſt aīatū reliquum vero inanimatum fit eſſentialiter vnum. Vnde ꝓbabiliter dici poteſt nec videbitur auctorum mentibus diſſonum ꝙ pars ſpermatis corpulenta eſt a natura ſolum gratia ſpiritus gignitiui inuenta. Primo vt tanquam eius vehiculum ipſum ad locum generationis deferat. Secūdo vt ipſum conſeruet & prohibeat, ne euaporet & euaneſcat & reſiſtat ne ab extrinſecis alterantibus diſtemperetur. Tertio

vt ex puriori parte eius regeneretur & reſtauretur ſpiritus gignitiuus cum in eo continue fiat reſolutio. Et penes hoc probabiliter conceditur ſpiritum aliquo modo nutriri et reſtaurari, licet propter velocitatem ſuæ reſolutionis auctores ſibi ſolam generationem attribuāt, tam velox eſt enim eius reſolutio & renouatio vt nō videatur notabili tempore poſt ſe idem numerū manere ſicut membra. Propter quod mēbris magis videtur augmento & nutricatio tribuēda ꝗ ſpiritui, licet in rei veritate nullum ipſorum identitate ꝓpriiſſime ſumpta idem notabili tempore permaneat.

Idētitas duplex.

His probabiliter ſic poſitis penes hanc viam reſpondetur ad argumenta adducta poſt oppoſitum. Ad primum conceditur ſperma prolificum, quo ad ſpirituoſam partem eſſe formaliter animatum. Et cum arguitur ꝙ non, quia nō eſt corpus organicum. Primo probabiler cōcedi poteſt ſpiritum gignitiuum eſſe organicum corpus includentem in ſe partem ſpirituoſam vitali ſpiritui proportionatam, & ſiſr animali & naturali quæ ſunt velut partes conſimiles totū vnum organicum. ſ. gignitiuum componentes. Vel dicitur ꝙ anima eſt actus corporis organici inſtrumentalis, quo. ſ. velut inſtrumento vel organo anima eſt ſuarum operationum perfectiua, nec ibi ſumitur organum vt diſtinguitur contra conſimilem. Alij autem dixerunt omnē animā totalem eſſe actum totalis corporis organici. nec ꝓ enim totale eſt organicum, non tamen repugnat partem animatam organici non eſſe organicam. Ad ſecundum. conceditur omne ſemen prolificum eſſe in eodem gradu viuentium eſſentialiter in quo eſt illud animatū a quo deciſum eſt, licet non omnis totalis animati operationes ſufficiat producere: ſicut licet caro cor & os hominis ſecundum communiorem viā ponentem omnia membra noſtri corporis vnica forma ſecundum ſpeciem informari ſunt eſſentialiter in eodem gradu viuendum, non tamen omnis operatio apta prouenire a corde producibilis eſt ab oſſe vel carne, licet ergo ſperma viri ſit in eodem gradu viuentium in quo eſt homo eſſentialiter, non tamen ſequitur ipſum ſentire et intelligere &c. Tenendum eſt etiam iuxta hoc ſpiritum gignitiuum nutriri & augeri ſecundum intellectum datum, quia partem corpulētam ſpermatis ſibi aſſimilat. Et conſequenter patet ꝙ ſemē virile non eſt in gradu vegetabilium contra gradum ſenſitiuorum &c. eſſentialiter diſtincto, licet bene accidentaliter.

Ad tertium negatur conſequētia. & negetur vlterius ꝙ quandocūq; ſubſtantia vel pars cordis animata ponitur in calefacto eſſe ſit hectica, adhuc. n. requiritur calefactum eſſe in ſubſtantia membrali & ſolida parte cordis impreſſum: quod non neceſſario eſt in ephemera. Ad confirmationē dicitur, ꝙ licet ex natura rei ſpiritus & membra non diſtinguantur genere eſſentialiter, apud tamē medicum poni debent tanquam ſubiecta eſſentialiter genere diſtincta, cum multo maior ſecundum ſenſum diuerſitas percipiatur vel non minor inter ſpiritum & membra ꝗ inter humores & membra. Et hic nota conſequenter concedendum eſſe in omni febriente febre ephemera reperiri ſecundum plurimū febrem ephemeram factam & fientem factam. ſ. in ſpiritu cordis & fientem. ſ. in membris. Et ꝙ ideo repugnat duas eſſe febres eiuſdem ſpeciei, quarum vna fiens eſt & altera facta. Et conſequenter etiam tenendum eſt ꝙ ad eſſe ephemeræ non requiritur ſubſtantiam ſpiritus eſſe in calefacto eſſe ſed ſufficit ipſam eſſe in calefieri ſenſibiliter operationes lædente, dum tamen illud non fuerit a cauſa primitiua particulari dependentia totaliter dependens, ad cuius remotionē ſit illud aptum remoueri. Tenendum eſt conſequenter ꝙ ſemper humoribus exiſtentibus in calefacto eſſe & ponentibus ſpiritus in calefieri ſenſibiliter lædēte eſt corpus ephemeram. Ex quibus vlterius ſequitur omnem ephemerā in membris eſſe accidens, eo ꝙ omnis talis eſt diſpoſitio ꝑter naturam immediate ab ægritudine dependens, quia. ſ. a diſpoſitione ſpiritus præternaturali, quæ penes hanc diſpoſitionem eſt ægritudo. Et infinita alia conſequenter concedi oportet quæ communi modo loquendi communiter

Febris ephemera duplex.

videntur diſſona. Ad quartum dicitur ꝙ anima ſeminis eſt eadem eſſentialiter cum anima fœtus. Et conſequenter cōceditur ꝙ ſicut iſte terminus hō eſt terminus mere abſolutus, ita bñ cōcedendū eſt ſemē materiale eſſe hominē, ſicut caput manū &c. diceremus hoīem. Sed q̃a cōiter his terminis homo animal &c. non vtuntur omnino ſic abſolute, ſed certe organizationis & totalitatis connotatiuis, cōmuniter negantur iſtæ propōnes tanꝗ impoſſibiles, manus pes ſemen hominis eſt homo, & ſic de ſimilibus. Ad quintū dixerunt quidam probabiliter ꝙ ſicut ſpūs gignitiuus remanet in fœtu, licet parum poſt reſoluatur, ita anima vel forma eius. Concedunt vlterius produci aliam formam huic eſſentialiter in ſpecie ſimilē in materia generationis, & ꝙ ex his duabus formis. ſ. ſpūs gignitiui & mēbrorū fœtus reſultat vna totalis forma: & ita non videtur inconueniens ex forma ſpiritus gignitiui & membrorum fieri vnam totalē tanquam ex quantitatiuis partibus, ſicut etiam & ex ſpiritu illo & membris ſit vnum totale viuens. Aliter probabiliter dicitur ꝙ forma ſpiritus gignitiui corrumpitur, & noua forma alia ab illa in materia generationis inducitur, nec hoc aliquam claudit repugnantiam naturalem, ſicut prætendit argumentum. non. n. dum corrumpitur forma gignitiui ſpūs in materia eiuſdem generatur forma illi ſecūdum ſpeciem ſimilis, licet bñ in alio. ſ. in materia generationis in qua corrumpitur forma ſanguinis, & patet hoc rationi formali generationis non repugnare. corrūpitur. n. ſpiritus gignitiuus quia in vaporem cōuertitur, aut corpus aliud ſpecifice a ſpiritu diſtinctum, vt patet intuenti. Ad ſextum neganda eſt conſequentia. cōceſſum. n. eſt ſpiritum ita bene in rei veritate nutriri ſicut ſolida membra, & per conſequens nō abſoluitur potentia eius generatiua a vegetatiua. Alij negauerunt conſequentiam quia potētia generatiua ſub genere potentiæ vegetatiuæ continetur. Ad ſeptimum conceditur illud conſequens ſicut etiam in muliere prægnante ex pluribus embrionibus ſunt plura aīmata totalia &c. Et conceditur etiam omne ſemen prolificum ſecundum partē ſpūoſam animal eſſe vel plantam, ſi his terminis vtamur tanꝗ penitus abſolutis non connotantibus organum actionem vel totalitatem &c. Dicitur vlterius ꝙ nō oportet ad cuiuſlibet animati generationem materiam generatiōis aut nutricationem recipere digeſtionem quartam, licet hoc bene verum ſit de materia nutricatiōis membrorum de qua intellexerunt auctores. Non. o. oportet materiam in ſpiritum tranſmutandam per tot tranſire digeſtiones per quot materia tranſit in membrum conuertenda, eo ꝙ materia generationis eius eſt ſubtilior & purior, non ergo oportet ipſam totiens a ſuperfluo depurari. Nota autem ꝙ ſequēs hanc viā non videtur debere concedere vnicam eſſe formam in homine indiuiſibilem quālibet partē hominis inhærēter informantē, immo per hanc oportet in homine poni formā extēſam eductā de potētia materię. Et tu circa hoc bñ cōſidera.

Quantum ad ſecūdum articulum ſint hæ diſtinctiones. Prima diſtō. Duplicter dici poteſt aliquid animatū. Primo formaliter qualiter omne animatum habens aīmā tanquam partem eſſentialem eius materiam informantem dicimus formaliter animatum, ſicut hominem, equum, bouē, & leonem &c. Secundo virtualiter animatum tantum qualiter omne corpus non informatum anima, animæ tamen productiuum dicimus eſſe virtualiter animatum, ſicut & non actu informatum calore productiuum, tamen caloris vt ſolem virtualiter dicimus eſſe calidum. Secunda diſtō. Dupliciter poteſt aliquod agens ad generationem fœtus cōcurrere. Primo principaliter vt cœlum. Secundo inſtrumētaliter vt ſpiritus aut calor aut aliud ſimile. Tertia diſtinctio eſt. Duplex eſt inſtrumentale agēs. Quoddam in eius actione a pricipali particulari agēte eſſentialiter pēdēs. Aliud qđ non ſemper actu eſſentialiter pēdet a principali particulari agente. Differunt autem hæc abinuicem, quia primū nō agit niſi principali actualiter coagente, vnde requirit actionem eius actualem coexiſtentiam principalis particularis.

Aīatum dicitur duplr.

Agens ad gñonē fœtus. duplr cōcurrere.

Agēs inſtrũale duplex.

Aliud

Aliud vero hoc non requirit, ſed ſufficit agens virtute cuius tale inſtrumentum operatur eius virtutem in ipſo impreſſiſſe per quam ipſum ſit operatiuum. Exemplum primi, ſicut lumen aut ſpecies coloris & ſimilia, nunquam.n. lumen calorem aut radium produceret niſi actu concurrēte lucido, virtute cuius illud operatur. Exemplum ſecundi, ſicut ſemen plante per virtutem in ipſo a plāta impreſſam non actum coagente planta tanquam inſtrumentale agens producit plantam, vnde & ſemen ponitur ab Ariſto. tanq̄ emancipata proles. Sicut.n. filius a patre emancipatus poteſt gubernationem domus diſponere ſine concurſu patris, ita ſemen ſine concurſu eius a quo deciſum eſt poteſt illi ſimile generare. Iſtam diſtinctionem poſuerunt antiqui ſub his verbis. Duplex eſt inſtrumētum, quoddam ſeparatum, quoddam vero coniunctum, & idem ſonat.

Inſtr̄m duplex.

Quarto præmittendum eſt. Idem agēs ad diuerſa relatum ſimul reſpectu eiuſdem effectus eſſe principale & inſtrumentale denominabile. Vltimo ſupponendum eſt. Temperamentum ſpiritus gignitiui aliud eſt a temperamēto uitalis naturalis animalis ſpiritus. Videt.n. operatio ſpiritus gignitiui penitus diſtincta ab operatione animalis naturalis vitalis ſpiritus, ideo oportet temperamentum eſſe diſtinctum. Forte dices temperamentum ſpiritus gignitiui non eſſe niſi tria temperamenta, vitalis, animalis, & naturalis, ſpirituum in ſpermate coniunctorum. Sed hoc non apparet rationale, quia tunc non quelibet pars quantitatiua ſpiritus gignitiui eſſet ſpiritus gignitiuus, immo aliqua eſſet animalis, aliqua naturalis, aliqua vitalis ſpiritus. Item ſpiritus iā dicti ad conſtitutionem gignitiui iam concurrentes ſunt diuerſorum temperamentorum, ergo ſimul mixti in ſuis qualitatibus refranguntur & aliud acquirunt temperamentum & hoc videtur magis conſonum rationi, licet argumētum non ſit niſi probabile.

Spūs gignitiui tpamentū tripl̄x

Prima concluſio. Non propter ſpiritum influentem a principalibus membris eſſe formaliter animatum in viuente, euidenter concludi poteſt ſpiritū gignitiuum in ſemine incluſum eſſe formaliter animatū. Patet, quia aliud eſt temperamentū gignitiui ſpiritus, & aliud eſt temperamentum influentis, & adhuc omnium influentium ſimul ſumptorum, igitur licet ſpiritus influens haberet temperamentum ſufficienter preparans ad animationē, non licet concludere in gignitiuo ſpiritu eſſe tale tēperamētum &c. Item probabiliter ſuſtentabile eſt in generatione ſpiritus ex influentibus ſpiritus influentes ſubſtantialr trāſmutari. Sed hoc poſito non apparet qua anima ſpiritus gignitiuus informaretur, quia nec anima eiuſdem ſpeciei cū anima totius a quo deciditur, quia tunc non eſſet ſubſtātialis tranſmutatio nec etiam alterius ſpeciei, vt patuit iuxta ſeriem præcedentis poſitionis. Secunda concluſio. Nullum ſemen prolificum quantum ad ſpiritum in eo incluſum eſt formaliter animatum. Hoc poteſt perſuaderi per plura tacta poſt oppoſitum. Patet etiam quia oppoſitum huius aduerſatur fidei catholicæ & veritati tenenti vnicam eſſe formam ſubſtantialem indiuiſibilem &c. quod penes rationē illam ſaluari non poſſet. Item quia nō fundatur illa poſitio ſuper euidenti ratione, vt patebit in ſolutione argumentorum. Tertia concluſio. Omne ſemen prolificum quantū ad ſpiritum incluſum in eo eſt virtualiter animatum. Patet quia nullum tale eſt formaliter animatum per præcedentē concluſionem, eſt tamen quodlibet formaliter animati productiuū, ergo &c. conſequentia tenet per quid nominis virtualiter animati ſuperius poſitum. & aſſumptum patet intuēti. Et colligi poteſt hæc diſtinctio de generatione animalium. cap̄. 4. & ſi arguitur contra concluſionem vt quidam arguūt, quia cuiuslibet rei virtus eſt forma rei cuius eſt virtus, ergo omnis res virtualiter talis, eſt talis formaliter. Neganda eſt conſequentia ad ſenſum ſuperius datum. conceſſo.n. ꝙ piper eſt virtualiter calidum, quia per aliquam formam ſibi inhærentem eſt caliditatis productiuum, non ſequitur propter hoc piper eſſe actu calore informatum.

Ariſto.

Sequendo ergo hanc poſitionem reſpōdetur ad argumēta adducta ante oppoſitum ex quibus corroboratur aduerſa poſitio. Ad primam dicitur ꝙ potentia animæ eſt q̄d commune inſtrumentali & principali principio, quo perficit anima ſuas operationes. Inſtrumentale vero eſt complexio aut cōpoſitio aut ſpiritus &c. & notū eſt plura iſtorum ab anima poſſe abſolui. Principale vero eſt ipſa anima ſic potens operari, & talis potentia proculdubio ab anima nō poteſt abſolui. Dicitur ergo ad argumentum potentiam generatiuam eſſe duplicem. Principalem .ſ. & hæc eſt anima potens prolificum ſemen producere. Et inſtrumentalē, & illa eſt ſpiritus gignitiuus cum ſuo temperamento & virtute ab anima generante impreſſa, & hanc non repugnat ab anima abſolui.

Gn̄atiua potentia duplex.

Ad ſecundum dicitur negando conſequētiam, licet.n. hæc anima operetur ſemen non tamen niſi tāquam inſtrumentale agens ſicut calor naturalis per ſe, quia naturaliter operatur nutricationem quæ eſt actio formalit̄ animati, quamuis non ſit formaliter animatus. Ad tertiū conceditur ꝙ generatio foetus a ſpermate eſt generatio vniuoca. Et negatur ſperma tanquam principale & particulare agens ad foetus productionem concurrere per particulare principale in generatione vniuoca, intelligendo illud cui ſecundum ſpeciem eſt genitum eſſentialiter ſimile. Et conceditur vlterius ꝙ concurrit velut principium inſtrumentale animæ ſeparatum, & non coniunctum ad ſenſum datū. Et cum arguit̄ ꝙ non, quia principalius cōcurrit ſemē etc. Dicitur hoc negando. Et conceditur ſemen concurrere ad foetus productionem tāquam agens eſſentialiter ordinatū. Negatur tamen omne agens eſſentialiter ordinatum principalius concurrere. Exempli gratia. lux ignis cōcurrit ad generationem radij vt agens eſſentialiter ordinatum, & forma ignis vt agens accidentaliter ordinatum, licet principalius cōcurrat forma ignis q̄ lux. Poteſt etiam probabiliter negari hæc conſequentia retracto cōcurſu actuali patris ad generationem foetus ſit generatio, ergo pater non eſt agens eſſentialiter ordinatum, ergo &c. quia licet ita ſit non tamē poteſt fieri generatio retracto concurſu virtutis gignitiuę a patre in ſemine derelictæ. Et cōſequenter poteſt dici ꝙ ad hoc ꝙ aliquod agens dicatur ad aliquam actionem eſſentialiter ordinatum non neceſſario requiritur illud actu ad illā actionem concurrere, ſed ſufficit ꝙ ad illam actionem cōcurrat illud vel virtus eius .ſ. ab eo derelicta. Et per idem reſpondebitur ad aliam confirmationem. conceditur.n. ꝙ in cauſis eſſentialiter ordinatis ceſſante actione prioris ſic ꝙ nec ipſa nec virtus ab ea derelicta concurrat ceſſat actio poſterioris, ſed non econtra. patet autem ꝙ ceſſante actione virtutis a patre derelictæ ceſſaret operatio ſpermatis generatiui, ideo non procedit argumentum. Ad quartū negatur aſſumptum. Negatur etiam ſpiritum influentem eſſe ex ſe ad omnem poſitionis differentiam naturaliter mobilē. Dicitur.n. improprie moueri ex ſe quod per intrinſecū eius principium poteſt eius motū inchoare, abſq; hoc ꝙ ab extra noua mutatio ſuperueniat quæ ſit illius motus cā. Qualiter animal plus ſomnum expargefactum poteſt motum eius progreſſiuum inchoare, in ſequendo mobile aut in ſequendo appetibile per ſpeciem appetibilis in eo conſeruatam, quamuis nulla mutatio quæ ſit vel fuerit hæc cauſa ab extra de nouo ſuperueniet. Quod non eſt de influente ſpiritu. non.n. de nouo mobilis eſt ad aliquam differentiam poſitionis, niſi ipſo prius a membris alterato alteratione inclinante ipſum ad motum ſecundum exigentiam operationū animæ. verbi gratia. compræhenſo obiecto terribili alteratur anima & organa eius, ad quorum alterationem ſequitur alteratio ſpiritus inclinans ipſum ad motum ad interiora. Econtra vero compræhenſo obiecto delectabili alteratur anima et organa eius alteratione quadam occulta ipſum ad motum ad exteriora inclinante. Non ergo ex ſe mouetur ſpiritus ad omnes poſitionis differentias, licet ad eas naturalit̄ moueatur. Sicut etiam nutrimentum per diuerſas impreſſiones a membris receptas ad omnes differētias poſitionis naturaliter motum nō dicitur ad illas moueri ex ſe. Contra.

Primo quia nulla adueniente alteratione animæ vel eius organo contingit ſpiritum ab anima moueri ad aliquam differentiam poſitionis ad quam prius non mouebatur, ergo non ſemper huiuſmodi motus ſpiritus inſequitur alterationem &c. aſſumptum patet, quia facta diminutione oſſis in pede, licet ex hoc hepar & cor nullam alterationem receperit, plus tamen de ſpiritu naturali & vitali ad os regenerandum mouetur ꝗ ante deperditionem eius, quod non videt propter nouam alterationem a corde vel hepate prouenientem. pono.n. cor & hepar & vtriuſq; ſpiritum eſſe omnino conſimiliter diſpoſita. Item ſecundum exigẽtiam operationum animæ mouetur ſpiritus vitalis ad omnem differentiam poſitionis qa.ſ. aliquis ſurſum, et aliquis deorſum etc. ſi igitur hoc eſt propter alterationem in ſpiritu a corde prouenientem, ſequitur ꝙ cor ſimul alterat ſpiritum alterationibus ad cõtrarias differẽtias poſitionis inclinãtibus quod nõ apparet verum, eo ꝙ ſpiritus totus vitalis eſt fere totus vniformis & agens eſt vnum.ſ. cor. Item totus ſpiritus vitalis exiſtens in corde eſt aptus impreſſionem recipere inclinantem ipſum ad ſuperiora & cor eſt illius impreſſionis mere naturaliter cauſatiuum, ergo ſemper debet ſpiritus a corde huiuſmodi impreſſionem recipere. aſſumptum patet, quia ſecundum exigentiam operationum animæ quilibet ſpiritus vitalis aptus eſt ad ſuperiora moueri. Itẽ in aliquo accidenti animæ mouetur ſimul ſpiritus ad intus et ad extra vt in paſſione dicta elei, ſed non apparet aliquid alterans ſpiritũ vitalem his alterationibus contrarijs, ergo. Itẽ In ſyncopi ſpiritus exiſtens in pede mouetur ad cor, & non apparet veriſimile cor in ſpiritum pedis nouam aliquã qualitatem induxiſſe. Item tunc homine ſomniante rem terribilem vehementer aut delectabiliter mouetur ſpiritus ad intus vel ad extra. Et conſequenter homine ſomniãte rẽ multum delectabilem fieret expergefactio, eo ꝙ moueretur calor ad exteriora & ipſo rem vehemẽter terribilem ſomniãti prohiberetur expergefactio, eo ꝙ tunc prohibetur motus caloris ad exteriora. Item non apparet ꝙ notificatio mobilis ex ſe fuerit conuenienter aſſignata. poteſt.n. mixtum in animatum per principium intrinſecum inchoare motũ ſurſum vel deorſum nulla noua alteratione vel aliquo extrinſeco cõcurrente quæ ſit illius motus cauſa et tamen nullum tale dicitur ex ſe moueri, vt ſi in mixto dominet ignis & ab intra alteretur & leue fiat donec ſit potens moueri ſurſum. Propter hoc & ſimilia dixerunt quidam ſpiritum influentem poſſe ad omnes poſitionis differentias moueri naturaliter, quamuis ab anima vel organis eius nullam nouã alterationem receperit. Per ſuam.n. formam naturaliter inclinatus eſt, vt ſecundum exigentiam diuerſarum operationum animæ ad diuerſas poſitionis differentias moueatur. Sicut aer nulla mutatione in eo nouiter facta ſuppoſito grauiori naturaliter aſcendit, leuiori vero deſcendit. Sic ſimilit apprehenſo terribili & inſurgente timore naturaliter mouetur ſpiritus ad intra, inſurgente vero gaudio ad extra, quãuis nullam nouam impreſſionem receperit, non tamen ex hoc dicitur ſpiritus mobilis ex ſe, licet.n. non fiat in eo noua mutatio quę ſit huiuſmodi motus cauſa, fit tamen in alio ſicut ſuperpoſita aqua aeri naturaliter aſcendit aer nulla noua in eo mutatione facta: quamuis nõ dicatur aer ex ſe mobilis. Alij conceſſerunt probabiliter ſpiritum influentem & ſpiritum gignitiuum ex ſe moueri ad diuerſas poſitionis differentias. Et conſequenter ꝙ non omne mobile ex ſe eſt corpus animatum, licet omne tale ſit animatum vel animę in ſuis motibus ſubordinatum. Et ſic auctoritatem Ariſ. 8. phyſi. gloſſant ponentis ſola animata fore ex ſe mobilia ſola animata vel animæ in ſuis actionibus ſubordinata. De notificatione vero mobilis ex ſe videtur dicendum ꝙ illa indiget ſupplemento.ſ. vt nec ab intra veniat mutatio, qua manifeſtum principium localis motus nouiter acquiratur, vt ſunt leuitas & grauitas. Sed hæc perſcrutatio pertinet ad octauum phyſicorum. Probabilior autem apparet via ponens ſpiritum ab anima & membris alterationem recipere inclinantem ad varias poſitionis differentias ſecundum exigentiam operationum animæ, licet de ſpiritu gignitiuo hoc ſpecialem difficultatem includat quid ſit ipſum alterãs de quibus plene tractabitur cum quæretur de his quæ proueniunt de accidentibus animæ & ſoluentur argumẽta nũc tacta.

Ad quintum quo arguitur ſpiritum eſſe formaliter animatum. negetur aſſumptum, per ſubiectum propinquũ ſanitatis, intelligendo illud quod eſt proprie & principalit ſanum vel ægrum denominabile. Et pro auctoritate Auic. dicitur primo ꝙ locutus fuit diſiunctiue. Vel dicitur ꝙ eſt ſubiectum improprie, quia diſpoſitio qua membrum præparatur, vt ſit ſubiectum ſanitatis & ægritudinis, vt bene declaratum eſt prima primi.

Ad aliam confirmationem conceſſo antecedente negatur conſequentia. Nõ.n. ſequitur diſpoſitio ſubiectiue exiſtens in.a. eſt ſanitas vel ægritudo. ergo.a. eſt ſubiectum propinquum ſanitatis vel ægritudinis. Non enim repugnat per diſpoſitionem non exiſtentem ſubiectiue in ſubſtantia membri denominabile eſſe membrum ꝓprie ægrum, ſicut veſica per lapidem exiſtentem in ea denominatur ægra, quamuis in ea non ſit ſubiectiue lapis. Contra. omnis forma alteri inhærens illud ſubiectũ denominat, ſed ægritudo eſt ſubiectiue in ſpiritu ſi reſponſio eſt vera. ergo ſpiritum denominat & non denominatione alia ꝗ ægra, ergo &c. Item effectus formalis non eſt a ſua cauſa formaliter ſeparatus, ſed eſſe ægrum eſt effectus formalis ægritudinis, ergo in quocũq; eſt ægritudo illud ẽ ægrum. Pro primo dicitur ꝙ ægritudo exiſtens in ſpiritu denominat ſpiritum alia denominatione ꝗ ægrum, qa nõ eſt ſubiectum cui poſſit illa denominatio principaliter attribui, denominat autem ſpiritum calidum vel frigidum turbulentum clarum &c. Pro ſecundo dicitur ꝙ effectus adęquatus formalis ægritudinis non eſt eſſe ęgrum, immo nõ repugnat in aliquo eſſe diſpoſitionem quæ eſt ægritudo, ꝗuis illud non ſit ægrum. ſufficit.n. ab illa re aliam denominationem formaliter recipere, quia ſi caliditas eſt denominatur calidum, frigidum ſi frigiditas. Contra. quia tũc cõtingeret ægrotare membrum, & tamen nec per proprietatem, nec per communitatem. arguitur conſequentia, quia ſtat cum ſpiritu viſiuo eſſe diſtemperiem per quam ſenſibiliter impeditur operatio viſiua, quamuis in ſubſtantia oculi nec alterius membri fuerit diſtemperies, vt ponit hæc reſponſio. ſed non ægrotabit oculus per proprietatem, nec ꝑ communitatem, quia qualibet ægritudo per communitatem præſupponit membrum ægrum per eſſentiam, ſed nullum eſt membrum per eſſentiam læſum vel ægrum. ergo. Pro iſto poſſet dici probabiliter ꝙ oculus ægrotat per eſſentiam vel per proprietatem, & ꝙ ſua cõplexio eſt ægritudo, quia licet ſit complexio gradualiter temperata, non tñ eſt a ſpiritu debite dependens, quod tamen requiritur vt ſit ſanitas. Aliter dicitur oculum eſſe ægrum per communitatem, & ꝙ non qualibet ægritudo membri per communitatem præſupponit membrum ægrum per proprietatem, ſed ſufficit in alio membro ſpiritu vel humore eſſe diſpoſitionem per quam membri læditur operatio, quamuis membri nõ patiatur eſſentia, qualiter eſt in propoſito. Quę autem illarum opinionum eſt probabilior in ſequentibus apparebit.

Ad confirmationem tertiam dicitur ꝙ qualibet febris ephemera eſt vere febris ſiens, eo ꝙ qualibet eſt caliditas præter naturam particulari dependentia in corde & membris pendens a calefacto eſſe ſpiritus. Dicitur tamẽ ſecundum quoſdam facta, quia non pendet a re corpulẽta groſſa, cuius digeſtione et euacuatione ſit euacuãda, ſed hoc plene tractabitur tertio huius.

Ad quartam confirmationem negatur aſſumptum. negatur etiam ſpiritum eſſe finẽ gratia cuius ſunt membra organica a natura inuenta. Et ꝑ auctoritate Auer. dicitur ꝙ nõ plus voluit Auer. niſi ꝙ mẽbra organica ſint ſic vel taliter a natura plaſmata, quo ſint debite ſpiritus ſuſceptiua, vt velut inſtrumento poſſint operationes perficere. Et hoc tamen non arguitur ſpiritum eſſe finem gratia cuius inuentum eſt organicum, ſicut manum

diceremus

diceremus eſſe factam propter inſtrumenta, eo ꝙ ſic ſit uel taliter a natura diſpoſita & in partibus ſuis plaſmata vt debite vti poſſit inſtrumentis. Cum tamen inſtrumenta non ſint finis gratia cuius eſt manus inuenta. Sicut etiam caput ſituatum eſt ſuperius propter oculos, quamuis oculi nõ ſint finis gratia cuius caput eſt inuentum. Alij autem gloſſant dicentes Auer. ibi loqui de ſpiritu innato, quem concedunt animatum eſſe, & eſſe finem gratia cuius inuenta ſunt organica. Alij dixerunt ꝙ loquitur de calore complexionali membrorum, quo principalius perficiuntur operationes uiuentis ꝗ̃ per organicam naturam. Senſus ergo eſt ꝙ natura organica inuenta eſt propter complexionem, vt. ſ. cum complexionali coadiuuante concurrat ad actiones organici. Ad quintam dicitur a quibuſdam aliter ad viſionem concurrere ſpiritum & aliter aerem exteriorem, cõcurrit. n. aer ſolum tanquam medium ſpecierum delatiuum, ſpiritus vero animalis concurrit tanquam inſtrumentalis cauſa & medium. Ideo non eſt mirandum ſi ex motu ſpiritus accidit varietas in operatione viſiua. variato enim inſtrumento conueniens eſt actionem ab illo dependentem variari. Appellat autem Auicen. ſpiritum improprie ſentiẽtem, quia ſenſationis inſtrumentum ſicut inſtrumento frequenter tanquam principaliter operantis attribuitur denominatio.

Aliter dici poteſt ꝓbabiliter ꝙ ſpecies obiectorum in ſpiritu impreſſa notabili tempore poſt eius abſentiam reſeruatur, propter quod girato baculo ignito videtur in aere circulus quidam igneus quod non ex alio accidit, niſi quia ſpecies rei apprehenſæ in vno ſitu in ſpiritu per tempus reſeruatur poſt receſſum eius a ſitu illo, ideo ſi motus velox fuerit prius ꝗ̃ ſpecies repreſentans obiectum in vno ſitu deleta fuerit cauſabitur in ſpiritu & organo ſpecies repreſentata euſdem rei in ſitu ab illa notabiliter diſtante, quare res illa ſimul apparebit in duobus ſitibus, & ita de tribus, & quatuor &c. ſecundum velocitatem motus præoccupantis euaneſcentiam ſpeciei in oculo primo impreſſo. Sic ergo in ꝓpoſito ſpiritu animali velociter moto, obiecto tamen quieſcente per tempus reſeruata ſpecie in ſpiritu quandoꝗ multiplicabit ſpeciem ad partem dextram cryſtallini vel organi & quandoꝗ ad ſiniſtram, & per conſequens apparebit obiectum huiuſmodi hic nunc ibi, & conſequenter moueri circulariter. Sed hęc difficultas pertinet ad librum de ſenſu & ſenſato & ad perſpectiuam. Et ex his patet etiam reſpõſio ad Ariſt. auctoritatem tertia problematum. vocat. n. ſpiritum viſiuum improprie, quia operationis viſiuæ inſtrumentum ſicut & Auicẽ. improprie ipſum vocat ſentiẽtem. Viſiuus ſpiritus dupľr.

Ad aliam confirmationem dicitur ꝙ generatio viuentis ẽ prima participatio animæ nutritiuæ in calido naturali. l. in membro diſpoſito per calidum naturale. ſ. per ſpiritum & complexionalem calorem, & hoc voluit Ariſt. Pro eius tamen auctoritate alle. 1. de generatione animalium, quidã dixerunt ꝙ virtus informatiua exiſtens in ſpermate dicitur intellectus & diuina virtus. Primo, quia & ſi tanquam inſtr̃m operetur formando, non tñ principali particulari coagente operatur, ideo ſecundum hoc videtur quid ſeparatũ & diuinum. Secundo, quia hæc virtus & ſpiritus in quo ipſa ſubiectiue exiſtit in ſe virtualiter continet omnia mẽbra & omnes membrorum virtutes quæ plurimæ ſunt diuerſitatis, & per vnicum ſuum temperamentum. eſt omnium iſtorum productiuus, vnde alijs ſpiritibus comparatis videtur quid intelligendo agens ſeparatum & quid diuinum. potiſſime. n. diuinis & ſeparatis ſubſtantijs pertinere videť poſſe producere effectus differentes indifferenter, quamuis nullum in ſe illorum formaliter contineat vel ſibi ſimilem.

Aliter dixerũt alij ꝙ quia ſpũs gignitiuus per virtutẽ eius informatiuã põt oĩa mẽbra fœtus producere de nouo & formare, quod eſt opus multo excellẽtius ꝗ̃ iã ꝓducta nutrire & cõſeruare. virtus autẽ patris a quo fuit deciſus nõ poterat in eo niſi mẽbra conſeruare iã genita, ideo quid diuinius & excellentius videť hæc virtus. per illã. n. põt ſpũs in altiorẽ effectũ tranſire ꝗ̃ principale agẽs a quo decidebať. Alij dixerũt hãc virtutẽ merito diuinã ſapientiã & prudentiã nominari, quia actio agentis mere naturalis etiã materialis ex vniformi materia vř eſſe vniformis. in materia vero non manifeſte difformi nõ videť niſi occulte difformis. Ecõtra vero actio artificis & intelligentiæ. Quantũcunꝗ. n. materia vniformis fuerit, poteſt tñ ars & intellectus quãtũlibet difformes effectus ex illa ꝓducere ſicut faber ex ferrea materia quantũlibet vniformi põt gladiũ, caſſidẽ, loricã &c. ꝓducere. Quia ergo materia gñonis embrionis eſt fere vniformis, et ex ea virtus informatiua valde difformes effectus producit intelligentiæ arti & prudentię in hoc ſimilatur. unde intelligentia dicitur & ſapientia & diuina virtus. Virtus informatiua dcã. Alij hanc metaphoram aliter interpretantur dicentes ꝙ virtutes occultæ a ſuperioribus influxæ mirabiles effectus in his inferioribus producentes dicuntur diuinę, quia quid diuinum apparet ſaturnum hæc inferiora non contangentẽ per ſuos influxus hic mirandos effectus producere, et talis virtus eſt informatiua. Virtus diuina & aſtr. Nã non proueniente aĩa matris ad contactum materiæ generationis virtus hęc ad illã per ſpũm gignitiuũ delata ex ea producit effectus mirandos. Cõciľ. vera drĩa 48. hanc virtutẽ dixit appellari diuinã & ſeparatã, quia in tanta operationũ varietate nullum ſibi limitat organũ, quo mediante ſuos actus exerceat ſicut anima patris ad varios effectus producendos diſtincta limitat ſibi organa. Conciľ. Et ſecundum hos intellř aut aliquem eorum patet rñſio ad auctoritatẽ Gaľ. Licet quidã dicant Gaľ. putaſſe ꝙ præter formam gignitiui ſpũs & eius tẽperamentũ intelligentia quædam exterior formæ embrionis productiua gignitiuo ſpiritui appropriatur. Et hanc appellat informatiuã virtutem, quam etiã intelligentiam ſapientiã & ſummã artem nominat. Pro auctoritate vero Aui. dixerunt quidã Aui. ibi locutum fuiſſe de ſpũ ĩnato, quẽ aſſeruerunt eſſe formaliť aĩatũ. Auicẽ. Vel diciť ꝙ ſpũs recipit aĩam primã virtualř, licet nõ formaliter. Vel forte ſumiť ibi aĩa improprie pro uirtute vel tẽperamento, quo ſuas aĩa perficit operationes.

Ad argumenta vero quibus colorabatur aduerſa poſitio reſpondetur. Ad primum probans primam concluſionẽ dicitur negando aſſumptũ. ſ. ꝙ per idẽ temperamentũ &c. non. n. præciſe per temperamentũ ſpũs & ſpũm, ſed etiam per cõplonẽ propriã mẽbri in mẽbro ſubiectiue exiſtẽtem operatur aĩa ſuas operationes. Et conſequenť negeť illa ſuppoſitio. Ad ſecundũ diciť negando ꝙ non oẽ inſtr̃m etc. debet eſſe aĩe ſubiecto coniunctũ, oportuit. n. qñꝗ ſecundũ exiſtentiã operationum animæ aliquod mẽbrum qñꝗ fortius qñꝗ debilius operari impelli & moueri, quod non potuiſſet anima niſi habuiſſet inſtrumentum ſubordinatũ ad omnem differentiam poſitionis poſſibile ſecundum diuerſarum operationum exigentiã. Ad aliã confirmationẽ dř ꝙ in accñtibus animæ alteratis organis alteratur ſpũs alteratione inclinante ipſum moueri ſecundũ exigentiã animæ eiuſdẽ corporis, quod nõ cõtingeret de ſpũ alterius corporis, de quo tñ in ſequẽtibus cõfirmationibus plene uidebiť.

Quæſtio. xxxix.

VTRVM Cõplo tẽperata ſit vere & per æquidiſtãtia media inter extrema totius latitudinis humanæ complonis. Arguitur multipliciter ꝙ ſic. Primo ſicut aliqua cõplexio eſt magis lapſa eſt magis declinans ad aliquod extremorum & econuerſo. ergo complexio minime lapſa eſt minime declinans ad aliquod extremorum, & per conſequens maxime media, ſed hm̃oi eſt complexio tẽperata. ergo &c. Secundo dato oppoſito quæſtionis ſequitur aliquã complexionem diſtemperatam eſſe ab extremis totius latitudinis humanæ complexionis æqualiter diſtantem. arguitur conſequentia, quia inter quæcunꝗ extrema per diuiſibilem latitudinẽ abinuicẽ diſtantia dabile eſt mediũ æqualř diſtãs ab eis, ſi ergo tale mediũ inter extrema totius latitudis humanæ cõplonis non eſt tẽperata cõplo, illud erit cõplexio aliqua diſtemperata. Quod ſi conceditur. Cõtra, quia extrema totius latitudis &c. ſunt lapſus peſſimi, ergo ꝗ̃cũꝗ cõplexio illis minus participãs eſt perfectior magis partici-

parte.ſed minime participans his eſt complexio inter iam dicta extrema æquidiſtanter media,ergo illa eſt perfectiſſima,& per conſequens non diſtemperata. Tertio ſit.a.extrema frigiditas,quæ.ſ.minima cum qua propter eius mēſionem non poteſt ſtare vita.& ſit.b.extrema caliditas,cū qua etiam vita non poteſt ſtare. Et arguitur ſic.a.&.b. extrema ſunt æqualiter mala,eo ꝙ per vtrūq; ipſorum penitus auferuntur operationes vitæ,ergo lapſus ad.a.& lapſus ad.b.ſunt æqualiter mali et æqualiter diſtant a temperamento:ergo.a.&.b.æqualiter recedunt a temperamento,& per conſequens inter.a.&.b.per eius diſtantiam mediat temperata complexio.Et ſicut arguitur de extremis in caliditate & frigiditate,ita argui poteſt de extremis latitudinis humiditatis & ſiccitatis,cum qua ſtat vita. Quarto.ſic ſe habet totalis latitudo complexionis temperatæ ad extrema totius latitudinis humanæ complexionis ſicut temperamentum ſimpliciter optimum ad extrema latitudinis temperātiæ. vtrobiq; n.videtur comparatio medij optimi ad extrema peſſima eiuſdem latitudinis,ſed temperamentum ſimpliciter optimum eſt vere & æquidiſtanter medium inter extrema latitudinis temperantiæ,ergo totalis latitudo temperantiæ, eſt vere media &c. Probatur minor, quia ex oppoſito ſequitur quòd duobus omnino æqualiter tēperatis ab optimo temperamento præciſe æqualiter habentibus, inæquales eiuſdem acquirentur diſtemperantiæ. Sit enim.a. temperamentum ſimpliciter optimum, & ſit.b.extremum minus diſtans ab.a.&.c.magis diſtans & labantur Sor.& Plato temperatiſſimi:Sor. verſus.b. & Plato verſus.c.æqualiter omnino. Et patet concluſio, quia ſi.b.æqualiter diſtaret ab.a.ſicut.c.præciſe æque cito exiret Sor.latitudinem temperantiæ ſicut Plato,ſed citius nūc egredietur Sor.latitudinem illam ꝗ̄ tunc.ergo &c.& ꝑ conſequens inæquales diſtemperantiæ acquirentur Sor.& Platoni.Et ex eodem deduci poteſt in caſu velocius a temperamento optimo reducere pſonem ꝗ̄ Sor.recedat ab eodem, & tamen in æquali tempore plus diſtabit Sor.ꝗ̄ Pla.Ponēdo ꝙ Pla.velocius recedat ab.a.verſus.c.ꝗ̄ Sor.verſus.b. ſit tamen proportio diſtantiæ a.c. ad diſtantiam a.b. maior quàm proportio velocitatis receſſus Plat.ad velocitatem receſſus Sor.Et ſequitur concluſio. Quinto.ſi complexio temperata non eſſet vere media ſed ad alterum extremum declinaret,hoc eſſet maxime,quia declinaret ad extremum minus ei diſconueniens,puta ad extremum calidū magis ꝗ̄ frigidū,& humidū magis ꝗ̄ ſiccū,vt dicūt quidā. Eo.n.ꝙ minus noceat vitę caliditas ꝗ̄ frigiditas,& humiditas ꝗ̄ ſiccitas:& magis illis participat hūana cōplo,& ꝑ cōſequens ad illa magis declinat,ſicut liberalitas cui magis repugnat auaritia ꝗ̄ prodigalitas propinquior eſt prodigalitati ꝗ̄ auaritiæ,& fortitudo audaciæ ꝗ̄ timiditati.Sed arguitur ꝙ non,quia dato hoc ſequitur ꝙ cum minori gradu caloris ſupra temperamentum ſtare poteſt vita & ſanitas ꝗ̄ frigiditatis.Sequitur etiam ꝙ cuiuslibet corporis temperati lapſus ad calidū eſt alijs paribus deterior ꝗ̄ lapſus ad frigidum,eo ꝙ per lapſum ad calidum plus appropinquat extremo cum quo non ſtat vita ꝗ̄ per lapſum ſibi oppoſitū.

Auicē. Vltimo ad idem videtur ſnīa Auicē.prima primi.cap.de complexionibus.ponentis ſecundum modum æqualitatis eſſe medialē & exītē in medio latitudinis ęqualitatis primi modi. Et Gal. primo complexionū.ca.3.dū inquit. Cōplo temperata eſt in qua contraria ſecundum æqualitatem coniunguntur.quæ autem ab his minuitur nominamus eā nomine temperantis in ipſa. Et ſecundo complexionum.primo
Hō tꝑatioris cōplonis. ca. Temperatioris complexionis eſt ille cuius corpus vides medium inter macrum & pinguem & duritiem & mollitiē caliditatem & frigiditatem. Et infra in libro.2.techni inquit. Medium.n.perfecte corpus huiuſmodi eſt omnium ſuperfluitatum. Et infra.Sed qualis policleti ſtatua ad ſummum veniet mediocritatis vniuerſæ vt tangentibus quidem nec durum nec molle,nec frigidum appareat neq; calidum. Et
Auicē. colligitur idem ſecunda primi.doc.3.4.cap.ſ.de ſignis cōplexionē hn̄tis æqualē.Et in libro de viribus cordis.2.cap. Quanto amplius ad mediū cōplo vicinat, tanto cōmixtū habilius redditur ad recipiendū nobiliorē perfectionē &c.

Ad oppoſitum arguitur multipliciter. Primo extrema latitudinis humanæ complexionis ſunt ſanitati & vitę temperati inæqualiter repugnantia,ergo ab eodem inæqualis diſtantia.conſequentia tenet,quia ſi inæqualiter repugnant vnius eorum menſura maior eſt vitæ & ſanitati compoſſibilis ꝗ̄ alterius,& aſſumptum infra declarabitur. Pro iſto videtur aliqualiter ſententia Auic.ſecunda primi.doc.3.alle.ca.dum inquit ꝙ temperantiæ ſignū eſt mediocritas intra craſſitiem & maciē,quæ magis tamen declinat ad craſſitiem. Item cōmuniter arguitur ſic.extrema latitudīs etc. reſpectu temperamenti operationes inæqualit̄ imperficiūt ergo inæqualiter a temperamento recedunt. conſequentia tenet ex dictis ſupra primo huius.& patet aſſumptum, quia cæteris paribus plus in operationibus læditur reſpectu tēperati frigida ꝗ̄ calida complexio,& melācholica ꝗ̄ ſanguinea. Item facilius tranſit temperata complexio in ſanguineam ꝗ̄ melancholicam,ergo cū eadē maiorem habet conuenientiam & per conſequens minus diſtat ab ea. Itē quia ſic ſe videntur habere complexiones diſtemperatæ ad medium ſicut humores:cum ab eis diſtemperatę cōplones ſaltem cōpoſitę ſumāt denominationē ſed humores ſunt a cute ſiue a temperamento inęqualiter diſtantes,ergo &c. Itē nulla pars noſtri corporis videtur per exceſſum frigiditatis tantum a cute recedere,ſicut ſpiritus per caloris exceſſum recedit ab eadem. Itē ſic ſe habet ſanitas corporis ad eius extremas ęgritudīes & lapſus,ſicut ſanitas aīę & virtus moralis ad vitia extrema,ſed virtus ab extremis vitijs ē inęqualiter diſtās & eiſdē inęqlr̄ cōtraria,ut colſr.3.ethi.ergo etc.

Tꝑātiæ ſignū.

In iſta qōne primo ponam cōmunem modū rńdendi ad quæſitum.Secundo tangam probabilē modū alias per me poſitum,quo probabiliter ſuſtentari poteſt tēperatam complexionem non eſſe per æquidiſtantiam mediam.

Quantum ad primū ponitur primus modus reſpondendi per cōclones. Prima conclo. Temperatiſſimus homo eſt punctualiter in medio totius latitudinis humanę cōplonis.Poteſt hęc cōclo ſuaderi per argumenta adducta añ oppoſitum. Secunda concluſio.Licet ita ſit vnū tamen extremum ad operationes exercendas eſt deterius altero,vt frigidum calido cęteris paribus.Patet.Vita.n.in animali permanet per ſpūm qui eſt corpus calidū & humidū,et inſtrm̄ deſeruiens animę in operationibus,cui contrariat̄ frigus plus calore. Ex quo corrolarię concludunt ꝙ licet temperantię latitudo vndiq; æqualiter circundet temperamentum ſimpliciter optimū ęquali receſſu,eius tamen extrema quo ad bonitatem,vel perfectionum ſuarum operationū ad illud medium inęqualiter accedunt.Patet eo quia alterum illorū eſt altero deterius ad operationes producendas. Hāc autē pōnem ponentes reſponderent ad argumenta adducta añ oppoſitū. Ad primum negando conſequentiā. Et cū argr̄ quia ſi inęqualiter repugnant etc. Cōſilr negāt conſequētiā.

Pro auctoritate vero Auic.quam non allegauerant forte dicerent vt quod magis declinat ad craſſitiē.i.facilius ad illam permutat̄ vel magis accedit,quia illa eſt melior & corpori conformior diſpō. Ad ſecundū conſimilr̄ negēt conſequentia conceſſo añte. Ad tertiū neganda eſt conſequētia ſilr̄.Facilitas.n.tranſitus maior non eſt neceſſario ꝓpē diſtantiā eſſe minorē inter vnā cōplonē & aliā,niſi cū alijs paribus,qd̄ nō eſt in tꝑata reſpectu ſanguineę & melicæ, cū corpus quātūcūq; tꝑati minus cauſis calefaciētibus reſiſtat ꝗ̄ infrigidantibus & humectantibus ꝗ̄ exiccantibus.

Cōtra,quia tūc ad tꝑamētū difficilius reduceret̄ ſanguineus melico.arguit̄ conſequentia,quia ſanguineus ad reducit̄ tꝑamentū per infridantia & exiccātia,melicus vero per calefacientia & humectantia,ſed cęteris paribus facilius eſt melācholicum calefacere & humectare ꝗ̄ ſanguineum infrigidare & exiccare,ergo &c. Pro iſto dixerunt negando conſequētia,licet.n.ꝑ infridātia & exiccātia reducat̄ ſanguineus

& melancholicus

& melancholicus per calida & humida, non tamen ſola calefactio & infrigidatio &c. ſufficit ad alicuius iſtorum reductionem, ſed per conuerſionem debitam ciborum medicinalium in ſubſtantiam corporis permutandorum, quorũ conuerſio melius fit in ſanguineo q̃ in melancholico, ipſorum etiam impreſſionem melius tolerabit ſanguineus q̃ melancholicus, vnde maior poterit eorum quantitas ſibi exhiberi. aerẽ & infrigidantẽ & humectãtẽ et al's res nõ nãles ſecurius ſanguineo q̃ melancholico poteſt medicus approximare, vnde facilius & citius poterit ipſum ad temperamentum reducere. Hæc eſt reſponſio communis. Sed de hoc tertio huius plenius tractabitur. Ad quartum negetur illa ſimilitudo inducta de humoribus & partibus a cuti recedentibus. licet. n. forte nulla pars tantum per exceſſum frigiditatis recedat a cute, ſicut ſpiritus per caloris exceſſũ, tantum tamen recedere poteſt ſpiritus per frigiditatis exceſſum a temperamento vel temperato, ſicut alius ſpiritus per exceſſum caloris. Et ita de alijs partibus medio propriæ ſpeciei comparatis videtur ſecundum hanc rationem eſſe dicẽdum. Ad ſimilitudinem inductam de ſanitate corporis & animæ negatur, eo ꝙ illi ſunt adinuicem ſpecifice diſtincti. omnes autem complexiones humanæ ſub eadem ſpẽ eſſẽtialit' continẽt. Hanc põnẽ improbando nõ pſequor, q̃a ex inferius dicendis apparebit eius inſufficientia.

Præter hanc etiam reperitur alia ignara poſitio. Ponens primo ꝙ complexio temperata non eſt per æquidiſtãtiam media inter extrema. Secundo ꝙ temperata complexio eſt gradualiter propinquior extremo calido totius latitudinis ꝙ frigido, et humido q̃ ſicco, quia minus repugnans humanæ complexioni eſt extremum calidum q̃ frigidum & humidum q̃ ſiccum. Extremo autem minus repugnanti medio plus appropinquat mediũ q̃ extremo magis repugnanti. Et pro iſto adducit hæc poſitio ſimilitudinem virtutis ad extrema vitia. gradualiter. n. propinquior eſt fortitudo audaciæ q̃ timiditati, quia minus contrariat̃ eidẽ ergo pari ratione videt̃ ſanitatẽ quæ eſt ſicut mediũ extremo minus cõtrario magis appropinquare. huiuſmodi etiã poſitionis inſufficientia ex ſequentibus apparebit.

Quantum igitur ad ſecundum articulum præmittendæ ſunt primo diſtinctiones & ſuppoſitiones quædam. Secundo concluſiones reſponſiuæ ad quæſitum. Prima diſtinctio. Dupliciter dicitur aliqua complexio lapſa alia a temperato diſtantior. Primo quantum ad gradualem menſuram qualitatum in quibus conſiſtit illa cõplexio. Secundo quantũ ad gradũ perfectionis ſuæ. Exẽplũ primi, ſicut cõplo calida in ſecũdo gradu plus gradualiter diſtat a temperamento q̃ calida in primo. Exemplum ſecundi, ſicut melancholicum in primo dicimus a temperamento plus perfectionaliter diſtare q̃ ſanguineum in primo. Iſtam diſtinctionẽ poſuerunt antiqui ſub his verbis dicentes. Quædam eſt diſtãtia latitudinis naturarum. Quædam latitudinis naturalitatis. Intelligentes per diſtantiam latitudinis naturarum gradualem diſtantiam iam dictam. Per diſtantiam vero latitudinis naturalitatis diſtantiam perfectionalitatis.

Latitudinis diſtãtia duplex.

Secunda diſtinctio. Sequitur ꝙ temperatam complexionem eſſe mediam per æquidiſtantiã inter extrema dupliciter poteſt intelligi. Primo quantum ad gradualẽ mẽſurã qualitatum iam dictarũ. Secundo quantũ ad gradũ perfectionis temperatæ complexioni correſpondentẽ. Exẽpla patent. Tertia diſtõ. In latitudine humanæ cõplexionis duplicia extrema imaginari poſſumus. ſ. extrema latitudinis diſpõnum cum quibus ſtat vita. & latitudinis diſpõnum cum quibus ſtat ſanitas ſiue operationum perfectio. Patet. n. ꝙ huiuſmodi extrema non ſunt eadem. Et de vtriſq; iſtorũ intelligit̃ in titulo quæſtionis. Prima ſuppõ. Caliditas cæteris paribus eſt vitæ & ſanitati temperati corporis conformior q̃ frigiditas. Colligitur hæc ſuppõ prima primi. c. de cõplonibus. tu ex hoc intellige ꝙ æqualitas & ſanitas magis pertinet caliditati q̃ frigiditati. Et prima primi. do. 6. 3. ca. de ſignis cõplexionum. Quod. n. frigiditati eſſentialiter ineſt, eſt vt olibus virtutibus ſit contraria. Et ſecunda primi. doc. 3. ca. 3. in ſexto genere ſignorum. dum inquit. Calor ergo innatus virtutum omnium eſt inſtrumentum, ſed frigiditas eſt eis inconueniens & non prodeſt niſi accidentaliter, ideoq; dicitur calor innatus & non frigiditas innata, nec cõparatur frigiditati ex colcodea corporis illud quod comparatur caliditati. Et in ſumma de pulſibus. 8. cap̃. Et debilitas quidem quam mala complexio frigida hereditare facit eſt maior ea quam mala complexio calida facit hereditare. Propter qđ quarta primi. 2. cap̃. In infrigidando eſt plus timoris, quoniam caliditas eſt amica naturæ. Et colligitur idem. 6. de accidenti pluries. Et. 5. apho. Et. 4. metheo. Et pluries alibi.

Cõplo tpata media p æqdiſtã. a duplr.

Hũanæ complonis extremũ duplex.

Auicẽ.

Et ex hac ſuppõne ſequitur ſecũda. Lapſus temperati corporis ad frigidum alijs paribus eſt vitæ & ſanitati eidẽ deterior q̃ ad calidũ. Per lapſum. n. ad frigidum acquirit̃ corpori diſpoſitio vitæ & ſanitati nociuior q̃ per lapſum ad calidum. Tertia ſuppoſitio. Cæteris paribus citius aptum ẽ corpus perduci ad mortem & ad ægritudinem nunc p lapſum deteriorem q̃ per lapſum minus malũ. Patet ex quo lapſus deterior vitæ & ſanitati eſt repugnantior. Cõſimiles ſuppoſitiones per omnia poni poſſunt de humiditate cõparatione ſiccitatis. Conformior enim vitæ & ſanitati temperati eſt humiditas q̃ ſiccitas. Et conſequenter lapſus eius ad ſiccum alijs paribus deterior eſt q̃ humidum. Et citius per ipſum perducibile eſt corpus ad mortem & ægritudinem nunc. Conſimiliter dicatur de lapſu ad calidum & humidum comparato lapſui ad frigidum & ſiccum vel calm̃ & ſiccum frigidum & humidũ. Quarta ſuppoſitio. Quãtum perfectionaliter diſtat a temperamento extremum latitudinis caliditatis cum qua ſtat vita vel ſanitas perfectionaliter, tantum diſtat extremum frigiditatis cum qua ſtat vita vel ſanitas. Patet, quia quãta latitudo perfectionis mediat inter gradum correſpondentem temperantiæ, & extremum latitudinis caliditatis cum qua ſtat vita vel ſanitas, tanta mediat inter gradum eundem & gradum correſpondentem extremo latitudinis frigiditatis &c. eo ꝙ vtrobiq; mediat totalis latitudo perfectionis a non gradu denominationis eiuſdem, ergo &c. Ex quibus ſequitur primo non magis imperfici poſſe operationes a complexione frigida vel melancholica, q̃ a cõplexione calida vel ſanguinea. Sequitur ſecũdo. non perfectiorum operationum eſſe ſanguineum q̃ melancholicum calidum q̃ frigidum. hæc tamẽ ex dicendis clarius apparebunt. Prima concluſio. Complexio temperatiſſimi hominis non eſt ſecundum gradum ſuæ perfectionis per æquidiſtantiam media inter extrema totius latitudinis perfectionis humanæ complexionis. Patet quia in hac latitudine ſecundum gradum ſuæ perfectionis obtinet extremum. ergo &c. aſſumptũ patet, quia ſibi correſpondet gradus ſummus perfectionis reperibilis in latitudine humanæ complexionis. Contra. quanta latitudo perfectionis mediat inter temperamẽtum optimum & extremum latitudinis frigiditatis &c. tanta mediat inter idẽ & extremum caliditatis &c. ergo ratione gradus perfectionis æquidiſtanter mediat inter extrema. Quidam leuis conſiderationis conceſſerunt hanc conſequentiam & conſequens. Neganda tamen eſt. Sicut non ſequitur, quanta latitudo perfectionis mediat inter temperamentum ſimpliciter optimum & complexionem Sor. frigidam in primo, tanta mediat inter illud idem, & complexionem Platonis etiam frigidam in primo, ergo temperamentum ſimpliciter optimum æquidiſtanter ſecundum perfectionem mediat inter illas. Patet enim quòd antecedens eſt verum & conſequens falſum. Secunda concluſio. Duobus corporibus æque temperatiſſimis omnino æqualiter labentibus, vno ad calidum, & reliquo ad frigidum & continuatis lapſibus huiuſmodi vſque ad mortem cum alijs paribus corpus quod labitur ad calidum tardius perducetur ad mortem. Probatur. Primo deterior eſt vitæ corporis lapſus ad frigidum quàm lapſus ad calidum, ergo citius alijs paribus aptius eſt tem-

peratum corpus ad mortem perducere. aſſumptū probatur ex ſecunda ſuppōne, & conſequentia tenet per tertiā ſuppoſitionē. Secundo per lapſum ad frigidum cæteris paribus plus læditur operationes vitæ temperati q̄ per lapſum ad calidum, ergo his lapſibus omnino æqualiter continuitatis in ęquali tempore maior latitudo operationum deperdetur per lapſum ad frigidum. & per conſequens per eundem citius deperdetur tota latitudo operationum, ſed nunc & non prius veniet mors, ergo &c. & fundatur hoc argumentum ſuper poſitione quarta. Tertio labantur omnino ęqualiter vſq; ad mortem Sor. ad calidum & Pla. ad frigidum. arguī ſic. gradus præternaturalitatis cū quibus non ſtat vita ſunt a temperamento Sor. et Pla. perfectionaliter æquidiſtantes per quartam ſuppoſitionem, & per huiuſmodi lapſus continue maior gradus præternaturalitatis acquiretur Platoni q̄ Sor. ergo citius perducetur Pla. ad gradum præternaturalitatis cum quo non ſtat vita q̄ Sor. & per conſequens &c.

Quarto in eodem caſu per lapſum ad frigidum continue plus debilitatur virtus in Platone q̄ in Sor. ergo his lapſibus vt ſupra continuitatis citius deperdetur Platoni tota latitudo fortitudinis virtutis q̄ Sor. & per conſequens citius morietur Pla. aſſumptum patet, eo q̄ lapſus deterior cæteris paribus virtutem magis debilitat et proſternit. Similis poteſt poni concluſio de duobus corporibus temperatiſſimis æqualiter omnino labentibus: vno ad humidum, & reliquo ad ſiccum, vel vno ad calidum & humidum, & reliquo ad calidum & ſiccum. Deterior. n. vitæ & ſanitati eſt lapſus ad ſiccum q̄ ad humidum & ad frigidum & ſiccū q̄ ad calidum & humidū cæteris paribus. Tertia cōclō. Sequiť q̄ duobus corporibus oīno æqualiter tēperatiſſimis pariter labentibus vno ad frigidū, reliquo ad calidū, & lapſibus his continuatis vſq; ad ægritudinē vel neutralitatem nunc citius. ad ægritudinem vel neutralitatem nunc deueniet corpus quod labitur ad frigidum quàm quod labiť ad calm̄ alijs paribus. Probatur, quia cæteris paribus plus læduntur operationes per lapſum ad frigidū q̄ ad calm̄, ergo per lapſum ad frigidum citius perduciť corpus ad ſenſibilē opōnū lęſionē, & per conſequens ægritudinē nunc. Et per idē patet q̄ citius ægrediť latitudinē tēperantiæ ꝓpriæ & cadet in neutralitatē nunc. Et pro iſta cōclōne pōt adduci alia tacta in probatione præcedentis concluſionis. Ex his cōclōnibus & ꝓbationibus earū ſequūť pl̄a corrolaria. Primum eſt. Ex æquali receſſu graduali duorum corporū a tēperamento, vno per calm̄ et altero per frigidū recedēte. Sequiť inæqualis receſſus perfectionalis eorūdē a tēperamēto. Secundū corrolariū. Plus diſtat gradualiter a tēperamēto extremū intenſius latitudīs caliditatis cū quo ſtat vita q̄ extremū intenſius frigoris cū quo ſtat vita, eo q̄ plus de lapſu verſus extremū calidius tolerat tēperatus q̄ verſus extremū frigidius. Et conſequenter patet maiorem eſſe latitudinē caloris ſupra tēperamentū cū quo ſtare poteſt vita q̄ frigoris. Tertiū corrolariū. Maior eſt latitudo caloris cum quo ſtare poteſt ſanitas ſupra temperamentū q̄ frigoris. Et conſequenť plus diſtat extremū latitudīs caloris intenſius cū quo ſtare poteſt ſanitas ab optimo tēperamento q̄ extremum intenſius latitudinis frigoris diſtet ab eodē. Quarta cōclō. Sequiť q̄ complō tēperatiſſimi hominis non eſt gradualiter per æquidiſtantiā media inter extrema totius latitudinis humanæ cōplōnis. Patet, quia nec ratione gradus ſuę perfectionis, nec menſuræ qualitatū in quibus conſiſtit eſt æquidiſtanter media. Quinta cōclō. Pro intellectu auctorum cōplō hominis tēperatiſſimi eſt vere media inter extrema vel excellentias oīum qualitatū ad operationes diſproportionatarū. Dico autē vere media, q̄a inter has excellentias gradualiter ſituata a qualibet qualitate opōnibus diſproportionata excluditur, & ſolū in ea includitur menſura qualitatum operationibus proportionatiſſima. Iſtā cōclōnem intellexiſſe puto Gal. dum inquit. Medium. n. eſt corpus huiuſmodi omnium ſuperfluitatum &c. Et nota q̄ tale medium poſſet probabiliter dici medium nō rei, ſed quo

Mediū dupľr.

ad nos, quod alij medium geometricū appellant diſtinctū contra medium arithmeticum: quod eſt medium rei: ſiue p æquidiſtantiam. Sicut etiam virtutem moralem medium non rei: ſed quo ad nos dicimus inter extrema vitia. non. n. ab ipſis æqualiter diſtat, nec etiam in operationibus virtutis eſt medium æqualiter diſtans ab operationibus extremorum. Excludit tamen excellentias & defectus circūſtātiarum indebitarum operationibus: ſicut per prodigalitatē expendit quis plus q̄ oportet ſæpius q̄ oportet &c. per auaritiam aūt econtra. per liberalitatem vero ſolum quantum quando & vbi oportet. Ita in propoſito complexione calida maiorem caliditatis menſuram includente q̄ oportet, & minorem frigiditatis, ecōtra vero frigida. Patet q̄ complexio temperata præciſe continet vtriuſq; menſuram operationibus proportionatam. merito ergo dicitur media, quia inter has excellentias ſituata quālibet illarum a ſe excludit, quāuis non ſit inter eas æquidiſtanter media. Et penes hanc poſitionem ſequuntur hæc corrolaria probabiliter. ſuſtinēda. Primum. Aliqua complexio diſtemperata vel lapſa a temperamento optimo eſt qui æquidiſtantiam gradualiť media inter extrema totius latitudinis humanę complexionis. Patet, q̄a aliqua eſt taliter inter extrema &c. et nō ęqualitas optima vt probatum eſt, ergo aliqua lapſa ab eadem vel diſtemperata. Secūdum corrolarium. Calidior eſt cōplexio per ęquidiſtantiam gradualiter media inter extrema totius latitudinis &c. q̄ complexio hominis temperatiſſimi quia plus diſtat complexio temperatiſſima ab extremo calido q̄ frigido, ergo complexio æquidiſtanter media inter vtrūq; horum extremorū plus appropinquat extremo calido q̄ complexio temperatiſſima, & per conſequens eſt calidior. Tertium corrolarium. Maior eſt latitudo ſanguineitatis ſupra tēperamentum optimū q̄ melancholicitatis: & iterum ſanguineitatis q̄ cholericitatis, quia difformior ſanitati & vitę temperatiſſimi eſt receſſus ad calidum & ſiccū & ſimiliter ad frigidum & ſiccum q̄ ad calidum & humidum cum alijs paribus. Quartum corrolariū. Sanguineus in extremo intēſiori ſanguineitatis eſt calidior cholerico in extremo intenſiori ſuæ cholericitatis. Similiter calidior eſt ſanguineus in extremo iam dicto reſpectu temperati q̄ ſit melancholicus frigidus in extremo melancholicitatis intēſiori reſpectu eiuſdem. Et per idem plus recedit cholericiſſimus a temperamento per calidum q̄ phlegmaticiſſimus per frigidum recedat ab eodem. Quintū corrolarium. Latitudo caliditatis primi gradus ſupra temperamentum eſt maior q̄ latitudo primi gradus frigiditatis, & ſic deinceps, quia tota latitudo eſt maior tota latitudine, ſed qualis eſt ꝓportio totius latitudinis ad totam talis eſt proportio partis ad partem proportionabiliter correſpōdentem, ergo. Item ad inducendum læſionem operationum primo gradui correſpondentem in temperato maior requiritur caloris menſura q̄ frigiditatis, eo q̄ frigidius cum alijs paribus eſt operationum magis læſiuum. Et iuxta hoc patet hanc conſequentiam non valere. Sor. eſt frigidus in primo reſpectu tēperati & Plato præciſe in primo reſpectu eiuſdem, ergo non plus gradualiter remouetur a temperamento Sor. q̄ Plato quia cum iſto antecedente ſtat Platonem plus remoueri gradualiter a temperamento q̄ diſtat Sor. ab eodem. Sit enim q̄ in duplo maiorem conueniat latitudinē primus gradus caloris q̄ frigoris. Et patet Sor. frigido ī prima māſione ſecundi, & Platone calido in vltima manſione contingit Platonem per maiorem latitudinem moueri a temperamento quàm Sor. Ex quibus ſequitur ſexto quòd ſanguineo & cholerico æque gradualiter ab optimo temperamento diſtantibus, & omnino æqualiter per reductionem verſus temperamentum optimum alteratis, citius ingreditur latitudinem temperamenti ſanguineus quàm cholericus. Ad maiorem enim latitudinem extenditur temperantia verſus ſanguineitatem quàm verſus cholericitatem. Et conſequenter ſequitur q̄ duobus corporibus penitus temperatiſſimis ęqualiter oīno a tem-

peramento

peramento permutatis, vno ad ſanguineam reliquo ad cholericam complexionem, corpus quod permutabitur ad cholericam citius fiet cholericum q̃ corpus quod permutabiť ad ſanguineam fiet ſanguineum. Ex hoc vlterius ſequitur ꝙ totalis latitudo cholericitatis ſecundum extremum eius remiſſiſſimum plus gradualiter temperamento optimo appropinquat q̃ ſanguineitatis. Conſimiliter per oīa dicitur de latitudine melancholicitatis in comparatione ad latitudinem aliarum diſtemperantiarum compoſitarum.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negetur aſſumptum, iam enim conceſſum eſt aliquā complexionem ab optimo temperamento lapſam ad neutrum extremum gradualiter declinare. Ad ſecundum conceditur ꝙ complexio inter hæc extrema æquidiſtanter me⁹ eſt diſtemperata vel ſaltem lapſa ab optimo temperamento. Et cum arguitur ꝙ non, quia huiuſmodi extrema ſunt peſſima, ergo quāto aliqua cōplō eſt illis minus participās &c. Negatur conſequentia. & cauſa eſt, quia licet lapſus ad extremum calidum ſit peſſimus, claudit tamen menſuram caloris operationibus proportionatiſſimam. Ad tertium admitto caſum & conceditur ꝙ. a. b. ſunt lapſus peſſimi & cōſequenter æqualiter mali. Et vlterius conceditur ꝙ omnes lapſus æqualiter mali ab optimo temperamento æque perfectionaliter remouentur, licet non neceſſario æque gradualiter diſtent ab eadem. Ad quartum negatur minor. Et conceduntur concluſiones ibi deductæ, vt patuit in quæſtione. Ad quintum patet ꝙ licet humana complō magis participet calido & humido q̃ frigido & ſicco, nō tamē ſequitur ꝙ extremis in calido & humido magis gradualiter appropinquet. Ad auctoritates vero allegatas patet qualiter ſit reſpondendum.

Quæſtio. xl.

VTRVM Complexio temperata ſit omnibus diſtēperatis complexionibus longioris vitæ. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo longioris vitæ eſt aliqua complexio diſtemperata q̃ aliqua certa data temperata, ergo quæſtio falſa. aſſumptum arguitur. Ponendo ſortem eſſe a generatione temperatum in extremo temperantiæ remiſſiſſimo ad complexionem melancholicam terminato, platonē vero eſſe ex tempore temperatum ſub eodem gradu temperamenti quo Sor. & ſint eiuſdem ætatis omnino. Et patet ꝙ longioris vitæ eſt Sor. q̃ Plato, quia ſi toto præterito tempore fuiſſet Plato temperatus ſicut Sor. nunc eſſet Plato præciſe æque longæ vitæ ſicut Sor. ſed iam eſt Plato breuioris vitæ q̃ tunc eſſet, eo ꝙ continue deterius reſtaurauit humidum q̃ tunc reſtauraſſet. Sit ergo ꝙ in duplo longioris vitę ſit Sor. q̃ Plato. Et arguitur ſic, in duplo longioris vitæ eſt Sor. q̃ Plato, ſed minus q̃ in duplo longioris vitæ eſt Sor. q̃ aliquis melancholicus certus datus, eo ꝙ latitudo melancholicitatis ſecundum extremum eius perfectius terminať ad gradum temperantiæ Sor. ex caſu, ergo aliqua cōplexio melancholica, aliqua temperata complexione eſt longioris vitæ. Confirmatur idem ſic. longioris vitæ eſt temperatus in extremo tēperantię terminato ad cōplōnem ſanguineam q̃ ſit tēperatus in extremo remiſſiſſimo temperantię ad complexionem melancholicam terminato, eo ꝙ abundātius eſt in eo humidū & æque bene aptum regulari a calido ſicut in reliquo corpore. Sit ꝙ in ſexquialtero & ſit Sor. corpus, cuius temperies terminetur ad complexionem ſanguineam & Plato ad melancholicam. Et arguitur ſic. in ſexquialtero longioris vitæ eſt Sor. Platone, ſed minus q̃ in ſexquialtero longioris vitæ eſt ſor. q̃ aliquis ſanguineus certus ſignatus, ergo ſanguineus eſt Platone longioris vitę. Cum ergo Sor. ſit temperatus ex caſu, ſequitur concluſio.

Secundo ad principale arguiť ſic. longioris vitæ eſt cōplō meľica q̃ cōplō tēperata. ergo &c. aňs arguiť ſic. tardius reſoluitur humidum nutrimentale meľici q̃ tēperati a calido naturali & alijs cauſis naturaliter corpus reſoluentibus, ergo tardius aduenit melancholico mors naturalis. ſ. per viā reſolutionis q̃ temperato. aſſumptum arguitur, quia in melancholico eſt calidum reſoluens remiſſius humidū reſoluēdum denſius & terreſtrius. Et confirmať hoc quibuſdam experimentis, quia videmus mixta tā animata q̃ inanimata alia ab homine terreſtria, quorum cōplexio eſt melācholicę ſimilis, eſſe longioris periodi, vt plantę, elephas, lapides & mineralia. Confirmatur, quia cōplō melancholica eſt æqualitati ponderali cæteris propinquior, ergo eius perduratio eſt propinquior æquali ad pondus. tale autem ſi eſſet, lōgiſſimę eſſet ꝑdurationis eo ꝙ cōtraria in eo eſſent ęquata non victa nec vincentia, ergo. Tertio ad principale arguitur ſic. longioris vitę eſt complexio phlegmatica q̃ cōplexio temperata, ergo &c. aſſumptum arguiť. Primo amplius eſt humidum reſoluendum, per cuius reſolutionē aduenit mors in complexione phlegmatica q̃ temperata, & cum hoc a calido tardius reſolubile ergo. aſſumptum patet cum in complexione phlegmatica dominetur humidum reſpectu temperantię & ſic calidum in eadē reſpectu tēperantię diminutum. Item longiori tempore conſeruatur in corpore phlegmatico humidum radicale a generatione cōtractum, tardius etiam ſit impurum per admixtionem nutribilis humidi q̃ in temperata, ergo diutius permanet vita in phlegmatico q̃ in temperato. conſequentia tenet, quia naturalis mors potius conſequitur reſolutionem humidi radicalis, vt tenet communis ſchola. & patet aſſumptum, quia calidum reſoluens in phlegmatico eſt impotens ad reſoluendum. & cum hoc humidum reſoluendum eſt amplius & reſiſtentius, ergo tardius reſoluetur. Et per idē ſequitur ꝙ tardius ſit impurum, quia in æquali tempore de nutrimentali humido cum radicali minus permiſcetur per cuius admixtionem ſit radicale impurum, ergo &c. Quarto ſic. Lōgioris vitę eſt complexio cholerica temperata, ergo &c. aſſumptum patet. Primo quia vna potiſſima cauſa mortis in ſenio contingentis eſt humor ſuperfluus phlegmaticus frigidus, vt prima primi. ca. de complexionibus membrorum. Auicē.
& tertia primi. ca. 1. cuius aggregationi maxime reſiſtit cōplexio cholerica, ergo &c. Itē quia calidum cū ſicco iunctū videť potiſſima cauſa putrefactionis impeditiua. Propter quod non repertum eſt ignem putreſcere. 4. metheo. ſed naturalis mors eſt via vel tendentia quædam ad putredinem vel incinerationē. Quinto ad principale arguitur ſic. Longioris vitę eſt ſanguineus temperato, ergo &c. arguiť. Primo quia in ſanguineo eſt calidum & humidum abundantius q̃ in temperato. et cum hoc in eodem tardius reſoluitur humidum a calido, conſequenter tardius ſequitur calidi extinctio ad reſolutionem humidi, ergo &c. conſequentia tenet eo ꝙ tardius reſoluto humido et extincto calido tardius aduenit mors per viā reſolutionis. & ꝓbať minor, quia ſanguineo in calido & humido æqualiť a tēperamento recedēte minor eſt in eo proportio calidi ad humidū q̃ in tēperato eo ꝙ maiori & minori termino æqualiť creſcentibus decreſcit proportio maioris termini ad minorē terminū. ſanguineo vero ſecundū vtrāq; qualitatem a tēperamento æque proportionabiliter recedente in ipſo & tēperato æqualis eſt proportio calidi ad humidū, cū ergo tam calidi q̃ humidi deperdendi ſit maior latitudo in ſanguineo q̃ in temperato, tardius alijs paribus in ſanguineo deperdetur. Item in ſanguineo tardius conſumitur humidum conſumptione ad quam ſequiť caloris diminutio, ergo ſanguineo tardius aduenit ſenectus, & per conſequens mors. aſſumptum arguitur, quia ſignata menſura humidi potente ſub eadem menſuram calidum conſeruare quæ ſit duorum graduum. Arguitur ſic. ad hanc menſuram tardius perducitur humidū ſanguinei q̃ tēperati, ergo tardius incipit ſenectus in ſanguineo q̃ tēperato. aſſumptū ꝓbať, quia ab hac ſignata mēſura plus diſtat ſanguineus q̃ tēperatus, & cū hoc tardius reſoluiť humidū eiuſdē vel ſaltē nō velocius cū alijs paribus vt ſupra deductū eſt, ergo &c. Itē niſi ad menſurā humidi ſignatā tardius, ſed velocius uel æque uelociter deducetur ſanguineus, ſequiť non ſemper ſanguineū eſſe calīm & humidum, imo aliqñ ſiccū reſpectu tēperati conſimilis ętatis.

Sit.n.temperati iuuenis humiditas quatuor graduum et ſan
guinei ſex. Tunc ſi per totam iuuentutem his corporibus ſi
mul decurrentibus citius ſeneſcit ſanguineus citius perdu
cetur ad humiditatem duorum graduum q̄ꝫ temperatus, &
per conſequens aliquando erit in iuuentute ſanguineus ſic
cæ complexionis reſpectu temperati iuuenis, quod non eſt
conſonum rationi &c. Item ſanguineus naturaliter p ſuas
decurrens ætates eſt in ſenectute aliquando iuſtitialiter tē
peratus ſicut iuuenis, ergo longioris vitę. aſſumptum argr̄.
Ponendo ſanguineum in principio ſenectutis reſpectu tem
perati iuuenis eſſe calidum & humidum in primo. Et patet
ꝙ per ætatuum decurſum in eodem minoretur æqualiter
calidum & humidum. Et patet ꝙ aliquādo erit omnino cō
ſimilis complexionis iuuenis temperati, quia iam eſt cali
dus & humidus in primo reſpectu temperati iuuenis, & ali
quando erit frigidus & ſiccus reſpectu eiuſdem. ſ. dum erit
decrepitus caliditatis & humiditatis exceſſibus oīno æqua
liter perditis, ergo aliquando erit ita calidus et humidus prę
ciſe ſicut temperatus. & principalis cōſequentia tenet, quia
tunc conſimilis erit habitudo vel proportio in eo actiuarū
inter ſe & paſſiuarum inter ſe & iterum actiuarum ad paſſi
uas ſicut in temperato. ſed ex ſimili proportione harū quali
tatum ſequitur æqualis vitæ perduratio, ergo &c. Pro iſto
videtur intentio Ariſt. in libro de cauſis longitudinis & bre
uitatis vitæ ponentis potiſſimam cauſam longitudinis vi
tæ eſſe dominium calidi ſupra humidum, & humidi ſupra
ſiccum, & debitam proportionem calidi & humidi quod
maxime reperitur in ſanguineo. Vnde in libro de morte &
vita. Calidum et humidū cauſa exiſtunt iuuentutis & vitæ.
Et Gal. 6. de regimine ſanitatis. 2. cap̄. Humidiſſimi & cali
diſſimi ſunt longeuiſſimi. Et primo complexionū. 2. ca. Vi
ta eſt in calido & humido. Et Haly. 3. techni. ſuper illo paſ
ſu. Decidente vero. Iſte. n. ſ. homo calidus & humidus quā
do conſeruatur complexio eius & ęquantur chymi ipſius et
euadit ab ægritudinibus putrefactionis eſt longioris vitæ
q̄ꝫ alij homines. Nam & propter illud laudauit philoſophus
in longitudine vitæ terram calidam vicinam mari ꝓpter
humiditatem aeris eius & caliditatem eius laudauit etiam
in illo complexionem calidam & humidam.

Cōplo Ad oppoſitum arguitur multipliciter. Primo comple
tpata. xio temperata eſt omnium aliarum complexionum virtu
Auicē. te ptāte & ordine excellentior. prima ſecundi complexio
num. cap̄. 2. ergo complexio temperata eſt cæteris longio
ris vitæ, tenet cōſequentia, eo ꝙ oēs cōplexiones ad eſſe vi
uentis & vitam principaliter ordinantur. Secundo, corpo
ri cōplonem temperatam habenti inſunt omnia menſura
te, ita vt nullo menſurante indigeat. optima. n. natura tantū
appetit quantū bene digerere poteſt. 3. techni. quæ autem
nullo menſurante indiget eſt ad vitæ operationes potētior
& ſufficientior. ergo. Tertio, oēs operationes in corpore tē
perato ſunt fortiores & perfectiores, ergo opōnes ad vitā
& eius perdurationem facientes ſunt in eo fortiores, & per
conſequens vitam longiorem operantes. aſſumptum colli
gitur ſecundo techni. & in libro de bona habitudine, &. 2.
complexionum primo. cap̄. et ſecunda primi. doc. tertia. de
ſignis complexionis æqualis. Item melius reſtauratur
humidum radicale ex nutrimentali in corpore temperato
q̄ꝫ in aliquo diſtēperato, ſed melius humidū eſt cæteris pa
ribus caloris diutius ſuſtentatiuū, ergo &c. probaꝭ maior;
quia tā in tēperato q̄ꝫ in diſtēperato corpore debite recto re
ſtauratur ei quod reſoluiꝭ proportionale, ſed melius & per
fectius in tēperato reſoluiꝭ, ergo melius humidū in eodē re
Auer. ſtauraꝭ. Pro iſto eſt auctoritas Auer. in ſuo trac. de longitu
dine & breuitate vitę. Et Gal. in primo. de regi. ſani. ubi in
nuit ꝙ ſicut corpus eſt magis eucraton ita eſt longeuius.

De iſta. q. duæ variæ inuentæ ſunt poſitiones. Prima
ponit complexionem temperatam eſſe longioris vitę alijs,
Concil. quam ſecutus fuit Auer. in loco præal. Et Concil. differētia
21. Secunda ponit complexionē calidā & humidā eſſe cæ
teris longioris vitæ. Et hanc expreſſit Haly. 2. techni. ꝑ ille.

loco. Et ſuper eodē paſſu hanc ſequitur. Pluſq̄ꝫ cōmen.

Ad euidentiam primæ quæſtionis ſunt quædam notan
da. Primo ſciendum eſt ꝙ vita ſumitur dupliciter. Pri
mo pro eſſentia vel forma qua viuens habet eſſe formali Vita tri
ter, qualiter accipitur vita ſecundo de anima dum deſcribi plex.
tur ꝙ viuere eſt viuentibus eſſe. i. vita eſt ſubſtantialis vi
ta per quā viuens habet eſſe formaliter, & ſic vita eſt actus
primus a quo viuentis prodeunt operationes. Sumitur ſecū
do vita pro actu ſecundo. ſ. pro operatione viuentis ab ani
ma prouenientis in eo inquantum eſt viuens, qualiter ſenſa
tionem nutricationem &c. vitam nominamus. Licet etiā
quādoq̄ꝫ ſtrictius ſumatur vita pro actu vel operatione ve
getatiuæ potentiæ per quam anima in ſubiecto conſeruaꝭ
qualiter ſumitur. 2. de anima dum dicitur ꝙ vita eſt conſi
ſtentia per alimenti &c. Et omnibus modis ſumi poteſt vi
ta in titulo quæſtionis. Secundo ſciendum eſt ꝙ duplex Mors
eſt mors. ſ. naturalis, & iſta ſequitur conſumptionem humi duplex.
di & calidi naturalis extinctionem conſequentem naturalē
decurſum corporis per ætates ſuas abſq̄ꝫ cauſa in corpus
præternaturaliter imprimente. Alia eſt præternatura
lis vel violenta quæ conſequitur impreſſionem cauſarum
corpori præternaturaliter occurrentium. v.g. humorū pu
tredinem, venenoſorum animalium puncturā, gladij per
forationem &c. In propoſito autem mors excluditur violē
ta, vt ſit ſenſus quæſtionis. Vtrum complexio tēperata per
omnes ſuas ætates naturaliter decurrens ſit cæteris diſtem
peratis longioris vitæ per ſuas ætates conſimiliter decurrē
tibus. Qualiter autem ſit aliqua mors denominanda natu
ralis vel non declarabitur tertio huius. Tertio ſciendum Vitę bre
eſt ꝙ cauſæ longitudinis & breuitatis vitæ ſunt multipli uis & lō
ces, quia quædam vniuerſales, quædam particulares. Vl̄es gę cauſa
quidem, vt cœlum & cœleſtes aſpectus & influentiæ ſecū mltiplx
dum quorum uarietatem contrahunt menſuram paſſiuarū
& conſequenter tam actiuarum q̄ꝫ paſſiuarum inter ſe indi
uidua in ſua generatione maiorem uel minorē uirtutis forti
tudinem. Contrahunꝭ. n. ab aſtris proprietates hanc inferio
rem naturam melius aut deterius habilitantes. Vnde & in
uarijs temporibus manifeſte percipiuntur homines in forti
tudine & debilitate plurimum differentes, licet in comple
xionibus ſuis ex manifeſtis qualitatibus reſultantibus mul
tum conuenirent. Particulares vero ſunt quædam extrinſe
cæ, ut aer nos continens, nutrimenti & aquarum diſpō etc.
Quędam uero intrinſecæ, ut calidum & humidum. vita. n.
per hoc conſiſtit. Quarto ſciendum eſt ꝙ calidum & hu
midum non qualitercūq̄ꝫ ſunt principia uitæ conuenienter
conſeruatiua, ſed ad hoc plures requiruntꝭ conditiones, quas
explicat Ariſt. in libro de cauſis longitudinis & breuitatis
uitæ. Prima eſt ut humidum ſit digeſtum & aereum, ut ex
eo calidum debite foueatur, ut etiam humidum non faciliꝭ
putrefiat. Secunda conditio eſt ut non ſit modicum ne cito
& faciliter deſiccetur. Tertia conditio eſt ut non ſit ſuper
fluum ut debite calido reguletur. Et ex his tribus ſequitur
quarta conditio. ſ. ut calidum ad humidum debitam ꝓpor
tionem habeat, ut ſuper illud humidum calidum debite
obtineat, alias enim uel putreſceret uel congelaretur humi
dum, aut calidum extingueretur & ſuffocaretur. Ex qui
bus infertur ꝙ cauſę intrinſecę potiſſimę perdurationis ui
tę ſunt debita menſura actiuarum qualitatum & debita mē
ſura paſſiuarum & conſequenter tam actiuarum q̄ꝫ paſſiua
rum inter ſe debita proportio & adhuc actiuarum ad paſ
ſiuas. Quinto ſciendum eſt ꝙ præter complexionem ex
manifeſtis qualitatibus reſultantem ad uitę maiorem uel
minorem longitudinem tanquam intrinſecę cauſę concur
runt proprietates occultę in indiuiduis a generatione uel
tempore contractę, conſequentes ut dictum eſt diuerſas
aſtrorum impreſſiones, aut pręparationes occultas in ma
teria generationis pręexiſtentes, quas cōmuniter, comple
xiones inſequentes materiam nominant quę occulte iuuant
uel impediunt uirtutes & membra in ſuis actionibus, pro
pter quod frequenterꝭ apparet homo in cōplexione tēperatuę

et in

et in virtute robuſtus, qui tamẽ ex cauſis facilius plures incidit ægritudines. Et eſt hæc ſentẽtia Auer. 6. colliget. 1. ca. Auer.

Vltimo ſciendum ꝙ actus & operationes quibus potiſſime immediate & per ſe conſeruatur vita ſunt actus vegetatiuæ virtutis in ſe vitalem & naturalem virtutem cõprahendentes. viuere.n. propter hoc principium omnibus viuentibus ineſt. 2. de anima. hoc nanq; eſt generare ſpiritũ membrorum conſeruatiuum & eis diſtribuere, hoc etiam eſt humidum membrale loco diſſoluti reſtaurare. In quocunq; ergo corpore ſunt hi actus perfectiores, in eodem diutius conſeruatur vita. Si.n. hæ operationes per ſe & immediate conſeruantur meliores, melius & diutius vitam ſeruabunt. Ex quibus patet ꝙ tarditas reſolutionis maior humidi membralis non arguit vitam diuturniorem. velocior enim reſolutio humidi membralis nõ arguit vitam breuiorem, ſed potius bonitatem reſtaurationis aut malitiã conſequitur vitæ longitudo aut breuitas. Prima concluſio. Contingens eſt aliquam complexionem temperatam cum paritate regiminis & ætate aliqua diſtemperata eſſe breuioris vitæ. Perſuadetur cõcluſio. Primo vbi cum complexione diſtemperata coniungatur multo melior aſtralis proprietas q̃ cum complexione temperata, ita ꝙ merito proprietatis aſtralis multo plus prolungetur vita in diſtemperato q̃ merito lapſus abbreuietur. Econtra vero in complexione tẽperata. Patet etiam concluſio vbi cum complexione temperata coniungatur complexio inſequens materiam ex occulta proprietate materiæ generationis in temperato corpore derelicta multum impeditiua operationum peruenientiũ a temperamento. Econtra vero cum complexione diſtemperata coniungatur occulta proprietas membralis & virtutes habilitans ad multo melius operandum. Et patet cõcluſio quam ſenſit Auer. 6. colliget alle. cap̃. dum inquit. Quia non eſt impoſſibile credere ꝙ ſint duo homines vnius & eiuſdem temperatæ complexionis, qui æqualiter & vno regimine vtantur, & vnus eorum deueniet ad meliorem finẽ quam conſequi poterit pro eius natura, in alio vero eodem regimine exiſtente mali generabuntur humores qui mortẽ inducẽt. Et cauſa eſt, quoniam in eius complexione eſt mala præparatio fixa quæ cauſa eſt vt in ipſo hæc malitia generetur. Et colligitur idem in ſuo tractatu de cauſa longitudinis & breuitatis vitæ. Hanc tamen varietatem occultarũ præparationum reducunt Aſtrologi in cauſas cœleſtes. ſ. ileg & alchochodẽ cum his vel talibus elementorum menſuris. Vtrum autem hæc complexio gradualiter temperata tali occultæ proprietati coniuncta ſit denominanda iuſtitialiter temperata, eſt quæſtio logica ad quam ex dictis in precedenti quæſtione declaratis, & in primo huius poteſt faciliter patere reſponſio. Secunda concluſio. Licet ita ſit in alijs tamen omnibus conſeruatis paribus longioris vitæ eſt temperata q̃ aliqua diſtemperata complexio. Perſuadetur concluſio per aliqua adducta ſuperius poſt oppoſitum. Item cum diſpoſitionibus formæ conuenientibus longiori tempore alijs paribus forma in materia conſeruatur q̃ cũ diſpoſitionibus eidem minus conuenientibus, ſed formę humanę conuenientiores ſunt diſpõnes iuſtitiales tẽperamenti q̃ alterius temperamenti ab eodem lapſi, ergo &c. aſſumptum patet diſcurrendo per quatuor conditiones ſuperius numeratas ad hoc requiſitas, eius.n. humidum eſt optime digeſtũ non ſuperfluum non diminutũ calido proportionatum, ergo &c. Et plura alia his ſimilia pro iſta concluſione poſſunt adduci. Tertia concluſio. Poſt tẽperatã cõplonẽ inter cæteras lapſas compoſitas longioris vitæ eſt complo calida & humida cæteris paribus. Perſuadet̃ cõcl'o, qa quælibet cõplo diſtẽperata, ideo eſt breuioris vitæ tẽperata, quia in ea ſuperabundantia ſunt vel defectuoſa principia vitæ: aut.n. alterũ deficit, aut alterũ ſuperabundat, vel deficit vnũ & ſuperfluit alterũ. Patet autem ꝙ melius eſt alijs paribus vtrũq; principiorũ vitæ ſuperabundare q̃ vtrũq; deficere: aut vnũ ſuperabundare & alterũ deficere. ergo &c. conſequentia tenet, eo ꝙ in cõplexione calida & humida vtrũq; ſuperabundat. In qualibet autẽ alia diſtẽperata compoſita vtrũq; deficit vel vnũ ſuperabũdat & alterum deficit. Hoc argumento vtitur Ariſt. de cauſis longitudinis et breuitatis vitæ. Quarta cõcl'o eſt. Poſt ſanguineã inter cæteras complexiones iã dictas longioris vitæ eſt melica. Probatur qa in ea perfectius dñatur principiũ & ſolũ alterũ deficit. in reliquis autẽ vel dominabit̃ principiũ imperfectius vel ambo deficient, ergo &c. Contra, velocius conſumit̃ & exiccatur humidum in cholerica q̃ in phlegmatica, & minor ꝑ exiccationẽ eſt ipſius latitudo deperdẽda, ergo citius peruenit cholericus ad humidi exiccationẽ cũ qua non ſtat vita q̃ phlegmaticus, & per conſequens eſt vitæ breuioris. Itẽ breuioris vitæ eſt corpus ſumme cholericũ q̃ ſumme phlegmaticum, ergo abſolute breuioris vitæ eſt cholericus phlegmatico. conſequentia tenet, eo ꝙ qualis eſt extremi proportio ad extremũ, talis eſt totius latitudinis ad totam cum alijs paribus. & ſic patet aſſumptum, quia cholericiſſima complexio decidit ad frigidam & ſiccam vt infra. Decidẽte vero calida & ſicca craſi, phlegmaticiſſima autẽ procedẽte ætate permanet phlegmatica, ſed longeuior eſt phlegmatica, ergo. Pro primo reſpondetur negando conſequentiã, quia ibi velocius exiccatur. licet.n. ita ſit velocius tamen & continue perfectius multo reſtauratur. & hæc eſt potiſſima cauſarum longitudinis vitæ maioris vt ſupra dicebatur.

Quidam tamen dixerunt non eſſe poſſibile phlegmaticũ intenſa phlegmaticitate per omnes ætates ſuas decurrere, & tandem morte naturali mori, ſed in ſenectute multũ deficiente calido naturali & ætatiua complexione & augmento accidentali humido tandem ſuffocabitur calidum, & ſic non morietur corpus per viam reſolutionis. Et pro iſto adduci poteſt probabile argumentum ꝙ multum difficile eſt corpus quantũcunq; temperatum in ſenectute vltima ab extinctione calidi per viam ſuffocationis præſeruare proptẽ abundantiam humoris crudi phlegmatici iuuantis ad eius extinctionem tegendo ſuffocando & caliditati obuiando. prima primi. cap̃. de complexionibus ætatum. ſed in phlegmatico in ſenio eſt calidum imbeciliſſimũ & humor phlegmaticus maxime auctus, ergo &c. Sed de hoc plus uidebitur tertio huius. Pro ſecundo negetur argumentum & cõceditur ꝙ illud corpus aptum eſt in ſenectute in cõplexionem melancholicam decidere, ſed negat̃ omne corpus melancholicum eſſe quolibet phlegmatico breuioris uitæ niſi in lapſibus ponat̃ paritas, qualiter nõ eſt in propoſito ut patebit infra ſuper illa parte. Decidente uero calida & ſicca craſi. Quinta cõcl'o. Poſt cholicã longioris uitæ eſt phlegmatica inter diſtemperatas cõpoſitas prout de ſanguinea arguebatur. Patet, quia in melancholica deficit utrũq; uitæ principiũ, in phlegmatica uero tantum alterum deficit, ſed melius eſt tantũ alterũ q̃ utrũq; deficere cæteris paribus, eo ꝙ cæteris paribus in propoſito laudabilior eſt ſuperabũdantia q̃ defectus, ergo &c. Ex quibus diligenter appræhendens facile cõpræhendere poterit quæ diſtẽperatarum ſimplicium ſit longioris & quę breuioris uitę.

Siquis autem uellet ſecundam põnem probabiliter ſuſtentare ponentem complexionem calidam et humidã eſſe longioris uitę, argumenta ſolueret perſuadentia primã poſitionem. Ad primum adductum poſt oppoſitum, negãda eſt conſequentia. Et ad probationem dicitur ꝙ omnes cõplexiones ad eſſe & operationes uiuentis principaliter ordinantur, & non ſolum ad eſſe quibus ambobus ſimul melius ſubſeruit temperata complexio q̃ calida & humida, licet calida & humida ad maiorem perdurationem faciat.

Pro ſecundo etiam negatur conſequentia. Et conceditur ꝙ temperata eſt ſufficientior, quia cum minori auxilio ſufficit uitam conſeruare, cum quo tamen ſtat complexionem calidam & humidam debite pręſeruatam longiori tempore poſſe uitam conſeruare. Ad tertiũ negat̃ conſequentia. Et negetur ꝙ ſi operationes uitę ſunt in aliquo fortiores, lõgiori tempore poſſunt in eodem uitã conſeruare niſi in alijs ponat̃ paritas. Ad quartum dicitur ꝙ melius pro opera-

tionibus reſtauratur humidum in temperato q̄ in ſanguineo, melius tamen in ſanguineo pro vitę perduratione. Et cōſequenter negatur ꝙ omne humidum reſtauratum altero melius ſit calidi naturalis diutius conſeruatiuum. Pro auctoritate tamen Auer. dixerunt quidam ipſum fuiſſe illius opinionis. Alij ꝙ per temperatam intellexit calidam et humidam iuſtitiali temperamento parum diſtantem. Cō ſimiliter etiam ad auctoritatem Gal. Ad probationē primam ſecundæ concl'onis pōnis eiuſdem dicitur ꝙ iuſtitiale temperamentum eſt diſpoſitio conuenientior formę quo ad eius operari, ſed non neceſſario quo ad conſeruari, ſicut iuuentus & pueritia. Et ſic negatur aſſumptum vt̄ intellectum. Contra, tunc non deberet medicus complexionem calidam & humidam conari ad temperamētum reducere.

Negatur conſequentia. non. n. per reductionem principaliter quæritur vitę longitudo, ſed principaliꝰ operationem perfectio & potentia major reſiſtendi cauſis præternaturaliter immutantibus per quarum occurſum frequentius accidit mors quorum vtrūq; melius temperata complexione perficitur. Ad ſecundum dicitur ꝙ calido & humido optime ſimul conueniunt omnes conditiones facientes ad vitæ longitudinem operationum bonitatem & præternaturaliū impreſſionum prohibitionem. Cum quo tn̄ ſtat conditionē vitæ longitudinē promouentē potentiorē eſſe in ſanguineo.

Ego vero contra hāc pōnē habeo argumēta euidentia, quę forte infra tangentur cū tractabiť de reſtauratione humidi.

Tenendo ergo primam poſitionem reſpondebiť ad argumenta adducta ante oppoſitum. Ad primum probabiliter conceditur aliquam complexionem diſtemperatā aliqua temperata eſſe longioris vitæ, ſtante etiam paritate in regimine & ætate propter diſparitatem in alijs contingentem. Nec hoc repugnat ſecundæ concluſioni. Et poteſt dari etiam alia reſponſio quam collige ex dictis in præcedenti quæſtione & primo huius. Ad confirmationem negatur aſſumptum. Ad probationem eius negatur conſequentia: vt ex dictis patet in præcedenti quæſtione. Ad ſecundum principale dicitur ꝙ licet tardius reſoluatur humidum melancholici &c. cum hoc tamen tardius multo & deterius reſtauratur, & cum hoc a gradu ſiccitatis cum quo nō ſtat vita minus temperato melancholicus remouetur. Ad cōfirmationem conceditur animata plurima vt plantas & animalia comparatione hominis melancholica eſſe longioris periodi homine. In qualibet tamē talium animatorum ſpecie illud quod eſt iuſtitialiter temperatum eſſe cæteris paribus longioris periodi diſtemperato eiuſdem ſpeciei vt elephas temperatus elephante diſtemperato. Vnde autem ꝓueniat periodorum varietas hoc alibi perſcrutandum eſt.

Ad aliam confirmationē quicquid ſit de durabilitate ęqualis ad pondus non plus concludit argumentum niſi ꝙ ſitualiter propinquior eſt melancholicus æquali ad pondus q̄ tēperatus, propter hoc ab intra tardius alteratur. Tardior etiā eſt humidi eiuſdem reſolutio a calido, ſed ex iſto non ſequiť ꝙ ſit longæuior, vt ex dictis patet. Ad tertium dixit Cōci. differentia. 21. ꝙ humidum directe reſiſtens conſumptioni & per quod permanet vita eſt humidum aereum, non autē aqueū ſicut pinguedinis aut adipis. Primū quidē amplius ē in tēperato q̄ in phlegmatico. Secundū vero ecōtra. Primū autē eſt viuificū. Secundū vero oppoſitum, quia calidi ſuffocatiuū magis q̄ conſeruatiuū. Vel diciť negando conſequētiā ꝙ licet hm̄oi humidū tardius reſoluatur, cum hoc tn̄ tardius etiā & deterius reſtaurať, licet quidā dixerunt non eſſe corpus phlegmaticum ad mortē naturalē permanēs phlegmaticum perducibile. Ad confirmationē negať cōſequētia. licet. n. diutius conſerueť radicale humidū a gñone contractum in phlegmatico, quia tn̄ non ſolū per illud ſed etiā per nutrimentale conſeruatur calor & vita & illud multo deterius reſtaurať in phlegmatico. Patet non ꝓcedere argumentum. Et ſuppoſuit hæc reſponſio ꝙ non oportet radicale a generatione contractum conſeruari vſq; ad finem vitę. Dicitur etiā ꝙ licet tardius radicali huius phlegmatici adueniat humidum nutrimentale impurum, aduenit tamen ſibi deterius nutrimentale per quod magis efficitur impurū. Poſſet etiam dici aliter ſecundum fundamentum poſitum a Concil. & tu conſidera &c. Ad quartum negatur argumentum. Et dicitur vlterius ꝙ licet in cholerico in ſenectute aliqua de cauſis concurrentibus ad mortis accelerationē ſit minor q̄ in temperato vt humor phlegmaticus, aliæ tamen cauſæ longitudinem vitæ promouentes ſunt in temperato efficaciores, ideo non procedit argumentum. Ad quintum negetur ſimiliter argumentum. Et ad probationē conceſſo ꝙ illud humidum amplius & tardius reſoluatur, quia tamen deterius minus aereum & purum reſtauratur, nō ſeqť eius humidū terreſtrificari tardius terreſtreitate ad quam ſequitur naturalis mors. Et tota cauſa eſt, quia temperamento iuſtitiali exiſtente animæ magis proportionato primo a generatione contrahitur humidum magis aereum, & conſequenter illo mediante melius poteſt anima partes impuras excludere & magis aereas in nutrimentum cōuertere q̄ in ſanguineo. Diceret etiam Cōcil. amplius eſſe humidum in temperato per cuius reſolutionem debet ſequi mors, quod eſt aereum & viuificum & calidi decenter ſuſtentatiuum q̄ in ſanguineo. Et per idem faciliter patet ſolutio ad primam confirmationem. dicitur. n. ꝙ non eſt eadem menſura humidi minima intrinſece in qua poteſt conſeruari calidum ſub eadem menſura in ſanguineo et temperato, ſed alia & alia. Sicut humidior gradualiter eſt ſanguineus in principio ſenectutis q̄ temperatus. Et quod ad mēſuram illam humidi correſpondentem temperato tardius perducitur temperatus q̄ ſanguineus ad mēſuram ſibi correſpondentem. Ad aliam dicitur ꝙ licet aliquando ſanguineus in ſenectute habeat complexionem complexioni iuſtitialiter temperato ſimilem gradualiter, non tamen illa eſt iuſtitialiter temperata. oportet. n. adhuc ipſam reperiri in corpore cum alijs debitis circunſtantijs, puta cum debita dependentia ab humoribus & ſpiritibus & cum debita aereitate humidi membrorum quæ non in ſanguineo reperiuntur, vt ſupra pluries fuit declaratum. Pro auctoritatibus vero ſonantibus calidam & humidam eſſe magis longeuam, dicitur ꝙ ibi comparatur calida & humida ad alias diſtemperatas compoſitas complexiones cū alijs paribus, præter Haly qui fuit opi. oppoſitæ vt viſum eſt. Si autem dixerunt auctores ꝙ calidum & humidum ſunt cauſa longeuæ vitæ & ꝙ vita conſiſtat in calido & humido, intellexerunt illud cum conditionibus tactis in quæſtione quæ in temperatis optime ſunt repertæ.

Quæſtio. xlj.

VTRVM Complexio a generatione calida & ſicca tempore ætatis parachmaſticæ. ſ. ſenectutis permutetur ad frigidam & ſiccam. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo non minus affixa et naturalis eſt cōplo cholica cholico q̄ phlegmatica phlegmatico, vel melancholica melancholico, & ſic de alijs. ſed nec melancholica nec phlegmatica ab intra tempore ætatis parachmaſticæ permutatur ad cōplexionem naturalem alterius denominationis, quia ſemp melancholicus remanet melancholicus vſq; ad ſenectutē, & phlegmaticus phlegmaticus, ergo. probatur maior, quia ita potentia ſunt vel eſſe poſſunt principia generationis ad imprimendum complexionem cholericam, & ita diſpoſita poteſt eſſe materia ad ipſam recipiendam ſicut phlegmaticam vel melancholicam, ergo ita fixe imprimi poteſt complexio cholerica ſicut melancholica & phlegmatica. Secū do ſequeretur ꝙ cholericiſſimus a generatione fieret melancholiciſſimus in ſenectute, & ſi ſit mediocriter cholericus mediocriter melancholicus, & remiſſe cholericus fieret in ſenectute remiſſe melancholicus, & per conſequens non eſſet dabilis aliquis ſenex cholericus quia generatione fuiſſet cholericus, quod non videtur rationabile. Tertio. hoc non videtur niſi propter nimiam reſolutionem in ætatibus antecedētibus ſenectutem factam in humido propter quod impotens ſit humidū tantā caloris

Ætas parachmaſtica.

menſuram

menſuram conſeruare.hæc.n.cauſa & non alia videtur in littera colligi. Sed arguitur ꝙ nō propter hoc. Primo quia difficilius eſt humido conſeruare calorem præternaturalem multę intenſionis ꝙ̃ conſeruare calorem naturalem ſub eadem menſura qua prius ſunt, ſed humidum corporis poteſt maiorem caloris pręternaturalis menſuram conſeruare ſi fiat illud corpus hecticum:ergo a fortiori menſuram caloris p̄habiti conſeruare poterit.probatur maior, quia plus reſoluit & terreſtrificat humidum calor intenſior præternaturalis ꝙ̃ calor remiſſior,& hæc eſt potiſſima cauſa qua redditur humidum impotēs ad conſeruādū calorem, ideo &c.

Secundo confirmatur idem ſic, quia data hac cauſa ſequitur omne animal reſpectu humanæ ſpeciei multum naturaliter cholericum in ſenectute fieri melancholicum reſpectu eius ſicut leo paſſer accipiter & huiuſmodi. arguitur cōſequentia, quia multo plus dominatur calidum in talibus animalibus ſupra ſuum humidum ꝙ̃ calidum cholericiſſimi hominis ſupra humidum eiuſdem reſoluēdum,ſed propter hanc reſolutionem fit credo cholerici calor impotens & humidum cholerici ad conſeruandum menſuram caloris qua reſpectu temperati denominetur cholericus,ergo &c. Cōfirmatur, quia cor quātūcunq; flegmaticum eſt magis calidum & ſiccum hepate quātūlibet cholerico.Sed hepar cholericum in ſenectute propter.ſ.reſolutionem ſuo humido in præcedentibus ętatibus contingentem fit melancholicum propter humidum eius non poſſe calidum in menſura qua denominetur cholericum conſeruare,quod ſi eſt verum,ergo a fortiori cor quātūcunq; phlegmaticum ex tali ętatiuo decurſu fiet melancholicum,& per conſequens cuiuſcunq; complexionis fuerit cor a generatione, permutabitur cor in paracmaſtica ętate ad melancholicum reſpectu temperati cordis. Item nullum membrum a generatione cholericum fit per decidētiam reſpectu cutis melancholicum, ergo nec aliquod corpus a generatione cholericum debet reſpectu temperati corporis fieri per decidentiam melancholicum.conſequentia tenet eo ꝙ non minor eſt diſtantia corporum lapſorum a temperamento ꝙ̃ membrorum lapſorum a cute.& aſſumptum patet ſatis. Quarto ad principale arguitur ſic,quia talis cōplexio eſſet corpori naturalis aut ęgritudinalis. Non poteſt poni ſecundum, quia per hanc perficit hoc corpus operationes ſibi debitas,& quia hic ponuntur ſigna complexionum naturaliter lapſarum. Si dicitur primum,contra.hęc complexio eſt ſuę complexioni naturaliter contraria, ergo non eſt ſibi naturalis. aſſumptum patet,quia ſua naturalis complexio calida eſt. Item corpus cholericiſſimum a generatione eſt ſimpliciter tale,ergo merito ſuorum naturalium principiorum aptum eſt ſemper vel vt multum permanere tale,& per conſequens non faciliter nec ab intra ad complexionem melancholicam labi.

Quinto ſequitur ꝙ ante aduētum ſenectutis merito ſolius ætatiui decurſus fieret notabilis caloris diminutio. contra Auic.prima primi.ca.primo de complexionibus ętatum.et tertia primi.ca.primo.arguitur conſequentia. Ponendo ſor. eſſe corpus tale a generatione cholericiſſimum, & ſit nunc in principio ſenectutis,& quęritur an complō ſor.ſit me'ica vel cho'ica. Alia.n.non videntur dāda medicina, niſi diceretur ꝙ eſſet in actiuis temperatus. Si primum ergo totius exceſſus caloris quo temperamentum exceſſit iam eſt deperditus,et non niſi in ætatibus antecedentibus ſenectutem vt ſequitur ex caſu,ergo &c. Si dicitur ꝙ ſit cholericus,ſequitur oppoſitum quæſtionis. Vltimo habens complexionem talem eſt in ſenectute multum piloſus vt ponit Gal. in littera. Sed multitudo pilorum non prouenit niſi a forti calido,igitur &c.

Ad oppoſitum eſt Gal.in littera.

Reſpondendo ad quęſtionem primo oportet præmittere quaſdam diſtinctiones.Secundo concluſiones de quęſito.

Cōplō/nem ad aliā per/mutari dupl'r.

Quantum ad primum ſint hę diſtinctiones. Prima diſtinctio. Dupliciter contingit aliquam complexionem ad aliam ab ea ſecundum denominationem in genere complexionum ſpecie diſtinctam permutari. Primo propter contrarietatem uel diſſimilitudinem ſex rerum non naturalium eorum complexionum immutantium, vt aer cibus &c.de tali complexionis permutatione nō eſt ſermo in propoſito, ſed videbitur in tertio huius.Secundo ab intra quātūcunq; approximatę fuerint corpori res non naturales corporis cōplexioni vel lapſui ꝓportionatæ,& de tali eſt ſermo in propoſito. Secunda diſtinctio.Permutatio ab intra contingēs penes conſuetum modum loquēdi medicorum eſt duplex. Vna generalis,quę ideo generalis dicitur,quia cuilibet corpori per ętates decurrenti quātūcūq; naturaliter aduenit, qualis eſt permutatio complexionis decurſum ætatiuum conſequens,ſecundum quam omne corpus in iuuētute denominatur in complexione ſiccum reſpectu ſuimet in pueritia,et econuerſo humidū,& in ſenectute reſpectu iuuentutis & pueritię melancholicum, & de tali complexione melancholica non loquimur in propoſito,nec Gal.in littera.ſic.n.debuiſſet ponere ſigna phlegmaticę & ſanguineę & melancholicę decidentis.Altera eſt permutatio ſpecialis ab intra contingens, quæ ideo ſpecialis dicitur,quia ſoli corpori cholerico eſt ab auctoribus attributa,licet enim aliquod corpus ętatiuo decurſu permutetur ad complexionem in ſenectute reſpectu pueritię melancholicam,aliorum tn̄ quodlibet ad complexionem temperatam comparatum in conſimili ętate conſimilem retinet denominationem. Nam quāuis ſanguineus ſit in ſenectute melancholicus reſpectu ſanguinei pueri:tamen reſpectu ſenis temperati denominatur ſanguineus calidus & hu.& phlegmaticus frigidus & hu. reſpectu temperati ſenis. Corpus tamen a generatione multum calidum & ſiccum in oppoſitam denominationē iuxta ſententiam Gal.ſaltem in actiuis qualitatibus decidit in ſenectute,ita ꝙ non ſolum ſit reſpectu pueri cholerici melancholicum ſed etiam reſpectu temperatis ſenis denominatur frigidum & ſiccum. Tertia diſtinctio.Lapſus corporis calidi & ſicci a temperamento poteſt eſſe magnus in caliditate & paruus ſecundum ſiccitatem, quandoq; econtra. Et colligitur hęc diſtinctio in littera. Quarta diſtinctio.Qñq; corpus cholericum regitur a regimine ſibi proportionato.ſ. complexionis cholericę conſeruatiuo. Quandoq; vero econtra,puta permutatiuo aut conſeruatiuo a lapſu. Pręmittendum eſt vltimo ꝙ potiſſima cauſa conſeruationis calidi naturalis in humido ſuo eadem vel ęquali menſura eſt debita habitudo & proportio calidi naturalis ad humidum,ꝙ̃ ſufficit ſeipſum debite fouere,ad quod requiruntur conditiones tactæ in pręcedenti quęſtione. Prima concluſio. Complō calida & ſicca a temperamento parum lapſa,regimine etiā ſibi proportionato recta, non neceſſario in ætate ſenectutis in frigidam & ſiccam decidit reſpectu temperati ſenis. Patet,quia ita paruus poteſt eſſe lapſus a temperamento vt a ſuo calido humidum non exterminetur quin continue ſaluare poſſit maiorem caloris menſuram ꝙ̃ ſit intemperato conſimilis ętatis.ergo &c. Item quia tunc non apparet qualiter poſſet aliquis ſenex reperiri cholericus. Secunda concluſio.Complexio cholerica a generatione a temperato multum lapſa,regimine pręſeruatiuo aut permutatiuo recta,nō neceſſario in tempore ſenectutis decidit in complexionem melancholicam reſpectu temperati.Concluſio patet, quia per huiuſmodi regimen poteſt eius lapſus tam in calido ꝙ̃ in ſicco taliter corrigi vt eius calidum humidum non exterminet & conſumat exiccatione ad quam ſequatur huiuſmodi decidentia,ergo &c. Tertia concluſio eſt Complexio a generatione cholerica a temperamento multum lapſa recta regimine ſibi proportionali per omnes ſuas ætates naturaliter decurrens in ætate ſenectutis in complexionem decidit melancholicam reſpectu complexionis ſenis temperati.Hanc concluſionem intellexit.Gal.in litera & perſuadetur ratione,quia lapſu in calido & ſicco exiſtēte magno exiccabitur humidum ꝙ tantam caloris menſuram non poterit conſeruare ſicut reperitur in temperato in eadem ætate, ergo protunc redditur frigidum reſpectu tēperati. Et nota

Corp̄is cho'ici regimē duplex.

ꝙ a priori male poſſet hæc concluſio probari. Probatur aũt a poſteriori, quia experimento patet talia corpora eſſe in ſenectute ad tactum frigida reſpectu temperatorum ſenum, & alia habent ſigna quæ complexioni atteſtantur melancholicæ, ideo &c. Quarta concluſio eſt. Corpus cholericiſſimum ætate ſenectutis ad melancholicum permutandũ in aliqua parte ſuæ ſenectutis erit reſpectu temperati ſenis cholericum. Probatur ſic. tale corpus in inſtanti initiante ſenectutis erit cholericum, ergo per tempus poſt illud inſtans erit cholericũ. arguitur, quia vſq; ad illud inſtãs nulla aduenit cauſa extinctionis caloris extrinſeca, vt pono, nec intrinſeca, quia non niſi poſt ætatem cõſiſtentię incipit calor gra-

Auicen.

dualiter diminui. prima primi. ca. de complexionibus ætatum. Ex quibus ſequitur ꝙ per totum tempus accidens ſenectutem non fit caloris naturalis notabilis minoratio & gradus caloris a generatione contracti.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ licet non minus naturalis ſit hæc complexio quæ in decidentia permutatur, ipſa tamen eſt merito ſuorũ principiorum minus fixa & apta manere ad ſenſum datum. Et ad probationem dicitur ꝙ licet etiam ita potentia ſint principia generationis vel eſſe poſſint agentia ad cõplexionem cholericam imprimendam ſicut phlegmaticam &c. & ſimiliter materia ęque receptiua cholericę ſicut phlegmaticę, nõ tamen æque potentia ſunt ad hanc complexionem in ſua latitudine conſeruandam propter cauſam tactam in quæſtione. Ad ſecundam conceſſerunt quidam conſequentiam & conſequens illud. ſ. cholericiſſimus fiet a generatione melancholiciſſimus. negatur tamen conſequentia cum concluditur ꝙ mediocriter cholericus fiet mediocriter melancholicus et remiſſe remiſſe. Aliter dicitur negando primam cõſequentiam. Et conſequenter dicitur ꝙ non ita melancholicum in ſenectute poteſt eſſe corpus ex generatione cholericum ſicut corpus ex generatione melancholicum. & cauſa etiam patere poteſt ex dictis in quęſtione. Ad tertium dicitur ꝙ illa eſt cauſa. Et dicitur vlterius ꝙ difficilius eſt humido alijs paribus conſeruare maiorem menſuram caloris pręter naturam q̃ maiorem caloris naturalis. vbi autem nõ ſunt alia paria, quia fortius concurrat imprimens humidũ diſponẽs ſecundum exigentiam menſuræ maioris caloris conſeruandi non oportet ꝙ ſi in humido ſenis ex naturali & conuenienti actione caloris in humidum procedat continue calor naturalis remittendo, calor præter naturam vt hecticę a fortiori cauſa impreſſus continue remittẽdo procedat. De hoc plenius ſcripſi ſupra prima primi. ca. de cõplexionibus ætatum. Ad confirmationem primam negetur conſequentia, quia per multo maiorem latitudinem diſtat animal cholericum a complexione animalis melãcholici reſpectu eiuſdem q̃ diſtet humana complexio cholerica ab humana cõplexione melancholica, vt patet intuenti. Hic tamen multa occurrerent ſpeculanda, quę tamen gratia breuitatis omitto. Et per idem patet reſponſio ad alias confirmationes. multo. n. maior eſt diſtantia extremi ab extremo q̃ᷓ mediorum inter extrema ſituatorum non ex extremis reſultantiũ abinuicem. Ad quartum conceditur ꝙ hæc complexio eſt naturalis huic corpori. Et dicitur ꝙ non eſt contraria complexioni quę tunc eſt ſibi naturalis, licet ſit contraria complexioni quæ in iuuentute vel pueritia fuit ſibi naturalis, ſicut complexio cuiuſcũq; ſenis eſt in ſenectute ſibi naturalis diſtinguendo naturale contra pręternaturam, quę tamen cõtraria eſt ei quæ in pueritia erat ſibi naturalis complexio.

Ad confirmationem vero vide ſolutionem primo huius.

Ad quintum negatur conſequentia. Et dicitur ꝙ compoſito corporis ex generatione cholericiſſimi decurrentis per oẽs ſuas ętates eſt in principio ſenectutis cholerica & non melancholica reſpectu ſenis temperati, & hoc nõ repugnat poſitioni vt in quęſtione patuit. Et conſequenter conceditur ꝙ illud corpus per tempus notabile erit in ſenectute cholericum, nec decidet in melãcholicam complexionẽ niſi poſtq̃ᷓ notabiliter in ſenectute proceſſerit. Ad vltimum poſſet dici primo ꝙ iſte non eſt multum piloſus propter multam generationem pilorum in eo de nouo, ſed propter conſeruationem iam genitorum. Aliter dicitur ꝙ licet in eo non ſit calor excedens calorem temperati ſenis, in eo tamen remanſerunt aduſtionis veſtigia ſicut in calce & rebus aduſtis potens adhuc materiam in pilum conuertendam plurimum eleuare. Vel aliter dicitur ꝙ licet ibi de ſe ſit calor parum aduſtiuus materię, tamẽ in ipſo reliquię remanſerunt præparatę ad faciliter recipiendum aduſtionem, vt & ſi calor ſit remiſſius, eſt tamẽ talis materiei multum aduſtiuus. Et poſſet etiam multipliciter aliter ſolui. & tu conſidera.

Quæſtio.　　　xlij.

VTRVM Dabile ſit corpus uel membrum calidum non rarum ſed denſum, & econtra frigidum rarum & non denſum. Et arguitur multipliciter ꝙ non. Primo, quia calidi eſt ſubtiliare & rarefacere, econtra autem frigidi cõdenſare & ingroſſare: ergo omne corpus vel membrum alio calidius eſt eodem rarius, & econtra frigidius denſius. aſſumptum colligitur. 2. &. 1. metheo. & ſecũda fen primi. doc. 2. ca. 3. Et perſuaderi poteſt ratione, quia omne corpus alio calidius eſt eodem magis igneum vel aereum, econtra frigidius terreſtrius vel naturę aquę propinquius, ergo &c. Secundo, quia per membrum rarum vel corpus Gal. uidetur intelligere poroſum, econtra vero per denſum poris priuatum, ideo perſuadetur ꝙ omne corpus vel membrum calidum eſt rarum & frigidum denſum, quia quanto caliditas eſt maior & potentior, tanto eſt plurium pororum generatiua & magis latorum, ergo quanto in corpore eſt caliditas maior & potentior, ita eſt humidum membrale magis reſolutum, ergo ſicut calor eſt maior & potentior: ita eſt pororum magis generatiuus, & per conſequens &c. Tertio, ſicut corpus eſt calidius, ita ipſum eſt piloſius, ſed ſicut eſt piloſius ita eſt rarius, ergo a primo ſicut eſt calidius ita eſt rarius, maior colligitur in littera. & colligitur minor. 5. apho. commen. 9. In fine pili autem raritatem declarant, raritas vero caliditatem.

Auicen.

Hippo.

Ad oppoſitũ eſt Gal. in littera qui ex facili paſſione mẽbri a calido docet concludere membrum eſſe calidum & rarum. Et econuerſo ex facili paſſione a frigido frigidum aut rarum. Ex quo patet eſſe poſſibile aliquod eſſe corpus calidum non rarum, & aliquod frigidum non denſum ſed rarum. Et colligi põt idẽ. 1. cañ. ca. 3. ad principium. Item caro mulieris eſt rarior carne viri cũ ſit ea frigidior ergo &c. aſſumptũ colligitur prima primi. c. de cõplexionibus ętatũ.

Auicen.

Mẽbrũ vel corpus dr̃ rarũ uel denſum quintupľr.

Primo ſciendum pro ſolutione quæſtionis ꝙ multipliciter dicitur membrum vel corpus aliquod rarum aut denſum. Primo. n. dicitur rarum, quia ſub extenſione multa vel magna continet parum de materia qualiter ignem & aerem dicimus eſſe corpora rara, terram vero & aquã denſa, eo ꝙ ſub extenſione parua multum contineant de materia. Et taliter de raritate & denſitate non loquitur in propoſito Gal. Secundo dicitur aliquod corpus vel membrum rarum, quia laxum vel lubricum uel fluidum, conſequenter altero rarius, quia maxime laxum lubricum vel fluidum & minus conſtans. Et econtra cõſtantius dicitur dẽſius. Qualiter ſumitur raritas prima primi. alleg. ca. vbi ponitur caro mulierum rarior, virorum vero denſior. Et ſecundo cañ. tertio ca. vbi dicitur. ꝙ ex conuerſione ad aqueitatem rarificatur compoſitum & fit fluidus. 10. tertij. cap. de ſputo ſanguinis. Tertio dicitur aliquod corpus vel membrum rarum, quia poroſum. & econtra denſum, quia poris priuatũ vel paucos habẽs poros. Et colligitur hic modus prima primi. alle. ca. vbi dixit Auic. carnem viri rariorem eſſe ex parte cõpoſitionis eius, quod ei admiſcetur &c. intellexit enim ꝙ eſt rarior, quia poroſior. Quarto dicitur aliquod membrum rarum, quia ex uillis ipſum componentibus male cõtextum, & econtra denſum quia bene contextum. Et hic modus raritatis & denſitatis attribuitur membris ex villis contextis ſicut ſunt nerui lacerti & muſculi. Hos. n. dicimus raros quando villi componentes adinuicem non ſunt con-

texti

texti fortiter, ſicut pānus a debili vel mala textrice textus, econtra vero dicimus denſum. Et ſumitur hic modus rari-
Auicen. tatis ſecunda primi cap̄. de cauſis debilitatis mēbri. Et. 13. tertij ca. de ęgritudinibus ſtomachi. Et pluries alibi. Quinto dicitur aliquod corpus vel membrum rarum, quia rimoſum vel cauernoſum per priuationem humiditatis coniungentis partes vel vacuitates replentis. Sicut edificium dicitur rarum quando ex antiquitate remoto cemento remanet paries rimoſus & cauernoſus. Econtra vero denſum denſitate huic raritati oppoſita dicitur ꝙ huiuſmodī rimis vel cauernoſitatibus eſt priuatum. Et colligitur hic modus. 10. p-
Ariſto. blematū. 4. problemate. Et aliqualiter. 4. problematū. 19. problemate. Secundo ſciendum ꝙ non repugnat alicuius membri vel corporis materiam generationis eſſe materia generationis alterius membri uel corporis frigidiorem, licet ſit ea rarior raritate ſecundo modo dicta. Et econtra calidam eſſe calidiorem altera, q̃uis ſit denſior eadem. Vt colligi poteſt ſupra de ſignis diſcraſiarum teſticulorꝫ. ſperma. n. melācholici eſt ſubtile et aquoſum reſpectu ſpermatis temperati aut cholerici, & conſequenter rarius raritate ſecundo modo dicta, cum tamen ſit eodem frigidius. Tertio ſciendum ꝙ alijs paribus calidum naturale pauciores & ſtrictiores poros generat in membro denſiori q̃ rariori raritate & denſitate primo modo dictis. Quarto præmittendum ꝙ in propoſito potiſſime eſt intētio Gal. de raritate primo tertio et quarto modo ſumpta, licet etiā poſſet littera ad alios modos adaptari. Quinto ſuppono ꝙ omne corpus uel mēbrum alio rarius raritate primo tertio & quarto modo ſumpta eſt cæteris paribus eodem paſſibilius. Prima concluſio. Poſſibile eſt aliquod corpus vel membrum eſſe frigidū reſpectu temperati, rarum tamen raritate primo non ſumpta reſpectu eiuſdem, & econtra calidum & denſum reſpectu temperati. Perſuadetur, quia talis poteſt eſſe habitudo membri ad membrum in denſitate & raritate primo modo ſumpta ſicut materiæ generationis ad materiam, ſed per ſecundum ſuppoſitum non repugnat materiam generationis eſſe frigidiorem & rariorem, ergo &c. Et hoc etiam in multis corporibus experimento patet. Quis etiam dubitat carnem cordis denſiorem eſſe denſitate primo modo dicta carne pulmonis vł hepatis, q̃uis ſit eiſdē multo calidior &c.

Secunda concluſio. De facto ſecundum plurimum contingit alicui corpori vel membro altero eſſe frigidius, & eſſe eodem rarius raritate ſecundo modo ſumpta. Patet, de corporibus mulierum reſpectu virorum, vt prima primi. cap.
Auicen. de cōplēonibus gratū. Tertia cōcluſio. Poſſibile eſt aliquod corpus reſpectu temperati eſſe frigidū, tamen reſpectu eiuſdem rarum raritate tertio modo dicta. & econtra calidum & denſum reſpectu eiuſdem. Probatur ſic. ſtat materiam generationis eſſe magis tenuem & facilius euaporabilem materia generationis membrorum omnino tēperatorum, ponatur ergo in eſſe, & cum hoc ponatur ꝙ huius materiei reſolubilitas multo plus excedit reſolubilitatem materiei generationis temperatę q̃ caliditas eiuſdem excedatur a calore temperati, & patet ꝙ plus reſoluitur humidum membrorum ex hac ſubtiliori materia generatorū a ſuo calido, q̃ humidum temperatum a calido temperato. Cum ergo pori generentur in membris ex actione caloris reſoluentis humidum membrale, plures & latiores in hoc corpore generabuntur pori q̃ in corpore temperato, vnde & experimento videmus plura corpora non notabiliter calida, alijs tamen multo poroſiora. Quarta concluſio. Cum frigiditate complexionis corporis vel membri ſecūdum plurimum coniungitur raritas quarto modo ſumpta, & econuerſo cum caliditate denſitas. Patet, quia ex imbecillitate informatiuæ prouenit ſecūdum plurimum raritas quarto modo ſumpta & ex fortitudine denſitas, ſed frigiditati complexionis annectitur ſecundum plurimum imbecillitas informatiuæ & caliditati fortitudo, ergo &c. Conſimilis cōcluſio poni poteſt de raritate denſitate quinto modo dictis. Ex quibus ſequitur primo hanc conſequentiam nō valere. hoc corpus faciliter alteratur a calido, ergo eſt calidum. Nec ſequitur. faciliter alteratur a frigido, ergo eſt frigidum. Similiter non ſequitur. difficulter patitur a calido, ergo eſt frigidum. Nec econuerſo. Et hoc expreſſit Gal. in littera dum dixit velociter frigeſieri corpus eſſe ſignum ꝙ corpus eſt frigidum aut rarum. Ecōtra vero difficulter frigeſieri ſignum eſſe ꝙ corpus eſt calidum vel denſum. Ex quo patet in caſu aliquod corpus alio in vtroq; contrariorum lapſuum puta tam calidum q̃ frigidum facilius labi, vt corpus rarum dēſo aliquo facilius labitur tam ad calidum q̃ ad frigidum. Similiter vlterius per eandem diſpoſitionem poſſe corpus pręparari vt faciliter labatur ad vtrūq; lapſuum contrariorum. Ex quo patet ꝙ non quicquid diſponit corpus ad lapſum calidum indiſponit illud ad frigidum nec econtra. Ex quibus ſequitur vlterius ſimul lapſus contrarios eidem corpori ſimiles eſſe vel proportionales. Et conſequenter non valet conſequentia. lapſus ad frigidum eſt ſimilis vel proportionalis corpori, ergo lapſus ad calidū eſt diſſimilis vel diſproportionalis. Et plura alia ex his concludi poſſunt.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum conceſſo ꝙ calidi eſt rarefacere. negatur conſequentia cum concluditur, ergo omne corpus uel membrum alio calidius eſt eodem rarius, niſi fuerint alia paria. Negatur etiam vltra omne corpus alio calidius eſſe eodem magis igneum vel aereum, vt colligi poteſt ex pręcedentibus. Ad ſecundum de qua raritate ſit ſermo patuit. Negatur tamen ꝙ quāto calor eſt maior abſolute, tanto eſt plurium & maiorum pororum generatiuus niſi ponatur paritas in humido membrali. Et per idem ad tertium negatur uniuerſaliter ꝙ ſicut corpus eſt calidius, ita eſt piloſius, ut patet ex dictis ſupra de ſignis diſcraſiarum cerebri.

Quæſtio. xliij.

VTRVM Venter ex chylo nutriatur, Arguitur multipliciter ꝙ ſic. Primo dato oppoſito ſequitur ꝙ tranſeunte chylo a ſtō ad hepar vehementior deberet eſſe fames q̃ ante aſſumptionem cibi. arguitur conſequentia, quia in ſtō & toto maior eſt inanitio chylo ad hepar attracto q̃ ante aſſumptionem cibi, quæ ponitur potiſſima cauſa famis naturalis. ergo. Cōfirmatur. aſſumpto cibo ſtatim ceſſat fames, quod non videtur niſi quia tunc remouetur ſtomachi inanitio, & per conſequens tunc nutritur ſtomachus. Secundo. maius eſt ſymbolum uel cōuenientia chyli ad ſtomachum q̃ ſanguinis ad eundem ſed in habentibus ſymbolum facilior eſt tranſitus, ergo facilius tranſit chylus in ſtomachum q̃ ſanguis. Tertio niſi ex chylo nutriatur ſtomachus ſequuntur tria inconuenientia. primum ꝙ duorum membrorum inanitorum naturaliter trahit vnum ab altero. ſecundum ꝙ in venis ſimul crudum & indigeſtum cum perfecte digeſto naturaliter cōmiſceretur. tertiū ꝙ per eandē venā ſimul attrahit hepar a ſtomacho & ſtomachus ab hepate. Q. primū ſequatur arguitur, quia chylo generato in ſtomacho hepar attrahit quia inanitum, cū ergo tunc ſit ſtomachus inanitus ab hepate etiam attrahit. Et per idem patet tertium. Per eandem. n. meſeraicam hepate chylum a ſtomacho trahēte ſtomachus trahit ab hepate ſanguinem. Et ſic ſequitur ſecundum. ſ. ꝙ in meſeraicis ſimul chylus indigeſtus & ſanguis perfecte digeſtus miſcebuntur. Quarto ſequitur ꝙ ſemper chylus a ſtomacho depelleretur corruptus vel saltē impura qualitate infectus, probatur conſequentia, quia chylus non expelleretur a ſtomacho ad hepar niſi tanquam ſuperfluum quanti vel qualis. Si primum, ſequitur aliquam partem eius nutrire ſtomachum & reliquam ſuperfluere. Si ſecundum, ſequitur concluſio eo ꝙ omne ſuperfluum in quali eſt impura qualitatem infectum. Quinto ſanguis pręterit terminum decoctionis naturalis formæ ſtomachi. ergo ſanguis non eſt conueniens materia nutricationis ſtomachi. Confirmatur, quia membrum imperfectum debet imperfecto nutrimento nutriri, tale autem eſt ſtomachus reſpectu hepatis & principalium. Item ſicut ſe habēt exanguia animalia ad ſanguinem habentia, ita membrum

exangue ad membrum ſanguineum,ſed animalia exãguia non nutriuntur ſanguine, ergo &c. Item q̃ poſſibile fuit ſtomachum particularem habere ſenſationem in qua cum alijs non communicat membris, tam poſſibile fuit ei particularem modum nutricationis correſpõdere,ſed primum eſt poſſibile.ergo. Confirmatur,quia chylus generatus in ſtomacho virtutem confortat & non niſi a materia operando:ergo nutrit. Vltimo arguunt quidam ſic.ſtomachus indiget chylo pro corpore chyli, ſed non eſt indigentia rei corpulentæ niſi ut partem corpulentam reponat, ergo &c. probatur maior,quia ſi non pro corpore chyli indigeret ſtomachus chylo, ſed ꝓ ſola qualitate per ſolam ſtomachi alterationem ſtomachum ad debitam temperiem reducentem,puta calefactionem uel infrigidationem &c.ceſſaret fames. Tali argumento vtitur Gal. in libro de vtilitate anhelitus ad probandum ꝙ aere pro qualitate indigemus. Q. etiam ſtomachus nutriatur chylo videtur ſententia Gal. ſecunda aphoriſmorum. cõmento. 18. Et tertio virtutum naturalium. 7. ca. ad principium. Et quarto de regimine ſanitatis ad finem. Et prima primi. doctrina quinta. ca. de anatomia venæ portæ dum inquit ꝙ occultum nãq; ſtomachi primum nutrimentum,quod eſt in ipſo tãgit & ex eo per contactum nutritur. Et. 13. tertij. primo ca. Et ſcias ꝙ ſtomachus nutritur tribus modis, vnus eſt quo fouet cibo adhuc

Auer.

in eo exiſtente &c. Et expreſſius idem ſenſit Auer. ſecundo colliget. ca. de iuuamentis ſtomachi ſub his verbis. Q. ſi diceremus ꝙ ſtomachus non nutritur ex chylo qualiter deſideraret cibũ & aggregaretur ſuper ipſum & ceſſaret fames quando comedimus. Et ſi contingat ꝙ vnum membrum ſeruiat alterati,obliuioni tamen ſeipſum non traderet. ergo recipit nutrimentum & vtilitatem ex eo. Subdit. Et accidit vt aliquis ex noſtris ſocijs dubitet ex hoc ꝙ mẽbra ex chylo non debent nutriri niſi poſtq̃ conuerſus fuerit in ſanguinem,ergo dicemus ꝙ ſtomachus nutritur ab eo ex modica re quæ plus attinet qualitati q̃ q̃titati &c. vide Auer.

Venter dicitur quadrupliciter.

Ad oppoſitum eſt Gal. tertio complexionum. ſecundo cap̃. Non enim eſt poſſibile vt quid nutriat corpus niſi cum ante præceſſerit eius digeſtio in his tribus membris, ſcilicet ſtomacho hepate & venis.

Sciendum primo pro ſolutione q̃õnis ꝙ hoc nomine uenter vtuntur auctores æquiuoce. Sumitur enim quandoq; pro qualibet concauitate corporis. vnde primo de criſi. 10. cap. venter apud Hippo. eſt nomẽ commune omnis membri habentis concauitatem. Et taliter ſumitur prima apho

Hippo.

riſmorum. aphoriſmo. 15. Ventres hyeme & vere calidiſſimi ſunt natura. & 6. aphoriſmorũ aphoriſmo. 10. Si in ventre ſanguis effundatur &c. Secundo ſumitur pro totali cõcauitate ſimul membra & ſpiritualia naturalia continente,

Almã.

puta cor pulmonem inteſtina hepar &c. qualiter ſumitur primo Almã. ca. de forma pectoris & pulmonis. dũ inquit. Concauitas totius ventris quæ a furculis vſq; ad duo ancharum oſſa inuenitur, in duas magnas ſeparatur partes &c.

Tertio ſumitur pro concauitate tantum naturalia cõtinente,

Ariſto.

vt. 10. problematum. quarto problemate. & prima aphoriſmorum. In perturbationibus ventris et vomitibus. Vltimo ſumitur venter pro ſola concauitate in qua primo ex ore recipitur & completur & digeritur cibus & potus prima digeſtione. Et taliter ſumitur in littera. Ventris vero

Stomachus qd Iſidorus

cognitiones. Ventrem autem taliter ſumptum corrupto nomine ſtomachum appellamus. proprie. n. ſtomachus os vẽtris vel meri importat:nam ſtomachus græce latinæ os vocatur. Vnde Iſido. 11. ety. ſtomachus græce os vocatur, eo ꝙ os vel oſtium ventris ſit ex quo cibum excipiat atq; ad inteſtina & alia membra tranſmittat &c. Hanc ergo concauitatem improprie ſtomachum appellamus accipiendo ſtomachum pro aggregato ex meri & alijs partibus ventrem taliter ſumptum componẽtibus. Ex dictis cuius auctorum

Stomachi deſcriptio

talis poteſt ſumi deſcriptio. Stomachus eſt membrum organicum in medio corporis ſituatum,figura oblonga ad rotunditatem decliui figuratum, tunica neruoſa intrinſeca & carnoſa extrinſeca conſtitutum, cibi & potus per meri ab ore ſuſceptiuum,atq; calore proprio & circunſtantiũ membrorum adiutorio digeſtiuum. *Huius* autem circũlocutionis intellectus facile intelligi põt ex dictis prima primi. ca. de modo generationis humorum. & ca. de membris. & 14. tertij. primo ca. & quinto de iuuamentis membrorum. ſecundo ca. Per chylum vero intelligere debemus ſubſtantiam quandam fluidam prima completa digeſtione in ſtomacho ex cibo genitam priſanæ in ſubſtantia ſimilem. prima primi. cap̃. dẽ modo generationis humorum. Secundo

ex dictis auctorũ Auicen.

Chylus quid

ſciendum ꝙ ſtomachum ex chylo nutriri tripliciter poteſt intelligi. Primo immediate ſic ꝙ materia chyli per actionem caloris ſtomachi formam chyli amittat & ſine medio formam ſtomachi vel partẽ eius recipiat, nulla. ſ. alia tranſmutatione media. Et ſic neminem puto ſenſiſſe ſtomachũ ex chylo nutriri. Secundo mediate ſic. ſ. ꝙ materia ꝑ actionem caloris formã chyli amittat,& per plures medias trãſmutationis partes ſtomachi tandem formam recipiat. Et ſic proculdubio concedendum eſt non ſolum ſtomachum, ſed omnia alia membra etiam chylo nutriri,ſicut etiam omnia membra concedimus cibis nutriri. Tertio intelligi poteſt ſtomachum nutriri chylo.quia materia chyli per actionem caloris ſtomachi formam chyli deperdat & in humiditates ſecundas ſtomacho proportionatas tranſmutetur & tandem partium ſtomachi formam ſuſcipiat abſq; hoc ꝙ prius formã ſanguinis aut alterius humoris primi recipiat. Et ſub hoc ſenſu proponitur quæſtio vtrum ſtomachus ex chylo nutriatur abſq; hoc. ſ. ꝙ chylus ad formam primi humoris tranſmutetur. Tertio ſciendum eſt quod nutricatio eſt duplex. Vna. ſ. & proprie dicta quæ eſt conuerſio alimẽti in ſubſtantiam aliti vſq; ad perfectam aſſimilationem nutrimenti ad nutritum. Alia eſt nutricatio non vera et improprie dicta appellata fomentum vel refocillatio quæ non eſt niſi uigoratio aut confortatio eius quod taliter nutriri dicitur per acquiſitionẽ ſibi propriæ qualitatis qualiter improprie ſpiritum nutriri aere dicimus, vt in lib. de iuuamento anhelitus. & ſeptimo de iuuamentis membrorum. Prima concluſio ſtomachus nutricatione vera quãtum ad nullius ſui partem nutritur chylo ad ſenſum tertium expreſſum in ſecundo notabili. Perſuadetur hæc concluſio. Primo cuiuslibet membri eadem ſecundum ſpeciem eſt materia nutricationis & generationis,ſed nec ſtomachi nec alicuius partis eius materia generationis eſt chylus, ergo nec nutricationis. Pro iſto forte negabitur minor, eo ꝙ virtus ſpermatis informatiua partem generationis materiæ in ſtomachum tranſmutandam primo conuertit in chylum & conſequenter inducit formam ſtomachi. Hæc reſponſio non conſonat rationi. Primo ꝙ non apparet qualiter calor digerens per vlteriorem actionem in ſanguinem generatum ex chylo ipſum tranſmutet in rem ſanguine crudiorem, puta chylum. ſic. n. videtur calor hepatis per vlteriorem actionem ex cholera poſſe ſanguinem generare. ſecũdo,quia tunc omnis neruus noſtri corporis generaretur & nutriretur ex chylo, quia omnium neruorũ ſimilis debet eſſe materia generationis. ſi ergo neruus ſtomachi generatur ex chylo,ſequit̃ &c. Secũdo principal̃r perſuadetur cõcluſio ſic. fœtus in vtero eadẽ nutritur materia nutricationis qua nutritur extra vterũ, ſed nõ nutrit̃ chylo in utero,ſed ſolo ſanguine,ergo &c. Et cõfirmant alij,quia unius formæ una debet eſſe materia,ſed omnium membrorũ noſtri corporis unica eſt forma,ergo etc. ſil̃r ſtomachi in utero & extra uterum eadem eſt forma & materia,ſed in utero materia eſt ſanguis, ergo extra uterum non eſt chylus. Item plus diſtat ſanguis ab oſſe q̃ diſtet a ſtomacho, ſed ſanguiſe nutrit̃ os,ergo a fortiori ſtomachus.

Stomachus ex chylo nutritur tripl̃r.

Nutricatio duplex.

Item in animalibus multo tempore a cibis abſtinẽtibus, vt ſunt urſus & erікius nutritur ſtomachus toto tẽpore quo abſtinent ſicut & alia membra. ſed pro tunc nõ nutrit̃ chylo cum non tãto tempore reſeruetur chylus in ſtomacho, ergo &c. Item per anatomiã manifeſte apparet per totam ſubſtantiã uentris diffundi uenas ſanguinem portãtes, quas

non

non eſt arbitrādum naturā ibi fruſtra poſuiſſe. Item propinquior eſt uenter hepati, et facilius poteſt nutrimentū conueniens attrahere q̄ plurima aliorum membrorū noſtri corporis quæ tñ ſanguine nutriuntur, quem ſugunt ab hepate, non ergo opus eſt ſtōm chylo nutriri. Item qualis eſt ordo membrorum in generatione ſua, talis eſt ordo in ſua nutricatione, ſed primum eſt cor & principalia membra, ergo et in nutricatione, cuius oppoſitum innuit poſitio. Secunda concluſio. Nutricatione uera & proprie dicta ſtomachus quātū ad omnem ſui partem nutritur ſanguine. Hęc concluſio ſequitur ex præcedente. Tertia cōcluſio. Stomachus nutricatione nō vera & improprie dicta nutrit chylo. Perſuadetur: q͂a aliquo modo nutritur ſtomachus chylo: ut colligitur ex auctoritatibus ante oppoſitum allegatis, ſed non nutricatione vera per concluſionem præcedentē: ergo &c. Item per actionem caloris ſtomachi in chylū non ſubſtantialiter mutatur chylus in partes ſtomachi, applicatur tamē ſtomacho & intrinſecatur ſuis rugoſitatibus aliquam qualitatem conformē ſtomacho in eius ſubſtantiam imprimendo qua confortatur ſtomachus & uigorioſior redditur, inſurgit.n. delitia ſuſcepto cibo, eo ꝙ tunc eſt apprehenſio conuenientis apud eius præſentiam. ergo &c. Modus contra huius nutricationis eſt, quia primo ſtomachus ex cibo generat chylum, in quo reperitur pars ſubſtantiæ ſtomachi conformis quam ſibi applicat & uoluptatur ea: quia ab ipſa fouetur, vnde ipſam ſibi appropriat & tanquam conuenientem amplectitur. non.n. ſolum pro toto, ſed etiam pro ſe chylum facit: vt primo virtutum naturalium alle. ca. vnde et ſecūdo colliget. licet in alijs in hac operatione ſeruiat: non tamen ſeipſum obliuioni tradit, quia tamen hanc partem ſibi non aſſimilat nec ex ea exponuntur partes ſtomachi ſubſtātiales, ſed cōtinue donec eſt in ſtomacho pmanet ſub forma chyli nō propria & vera nutricatione nutriri dicitur: ſed dicitur ab auctoribus fomētum & quandoq; euaporatio, & a Gal. frequēter abuſus aut laſciuia. Et hæc videtur ſentētia Auer. ſecundo colliget. alle, ca. dum dixit: hanc nutricationem attinere qualitati magis q̄ quantitati, vera.n. nutricatio q̄titati attinet, eo ꝙ per ipſam membrorum q̄titatiuæ partes diſſolutæ reſtaurantur. Non vera autem attinet qualitati eo ꝙ per ipſam non reſtaurantur partes q̄titatiuæ membrorum deperditæ: acquiritur tamen membro qualitas conformis qua fouetur et uigoratur. Attinet ergo hęc nutricatio aliqualiter quantitati. i. vere nutricationi pro quāto per ipſam fouetur & confortatur membrum ſicut per ueram nutricationem: differt autem ab ea: quia per hanc non aſſimilatur nutrimentum ſubſtantialiter nutrito: magis igitur attinet qualitati: quia nō uidetur niſi quędam conformis alteratio.

ſtōi nutritio.

Contra. quia Auer. innuit proportionem chyli ad ſtomachum eſſe ſicut humiditatis non ſanguineæ ex qua nutriuntur exanguia animalia: ſed huiuſmodi cum vera tali humiditate quę non eſt ſanguis nutriuntur: ergo uere ſtomachus chylo nutritur. Pro iſto dicitur ꝙ non repugnat idē membrum humiditate eadem uera & non uera nutricatione nutriri. Nutriuntur.n. exanguia humiditate ſibi proportionata uera nutricatione pro quanto illa humiditas in ſuorū membrorum ſubſtantiam tranſmutatur. Et nutriuntur etiam ab eadem nutricatione non uera pro quanto illam qualitatem ſibi conformē ſua membra ſuſcipiunt & fouentur. Et ſecundum hoc cadit ſimilitudo inter habitudinem illius humiditatis ad animalia exanguia ex vna parte & chyli ad ſtomachum ex alia. Sicut enim membra exanguia a tali humiditate fouentur & qualitatem eis conformē accipiunt, ita ſtomachus a chylo, & hæc fuit mēs Auer.

Hinc ergo ſequendo viam reſpondetur ad argumenta principalia. Ad primum negetur conſequentia. Et dicitur vlterius ꝙ licet maior eſſet inanitio in ſtomacho & membris attracto chylo &c. non tamen ſequitur maiorem tunc eſſe famē. Ad cauſandum.n. famem naturalem alij plures concurrunt motus & cauſæ, vt videbitur infra. Ad confirmationem dicitur ꝙ ſtatim ſumpto cibo ceſſat fames, non quia ſtatim nutriatur ſtomachus. non.n. veriſimile apparet in tam breui tempore membrum frigidum exangue ſicut eſt ſtomachus nutrimētum groſſum & crudū in ſui ſubſtantiam tranſmutaſſe. Ceſſat ergo fames, quia ceſſat impreſſio in ore ſtomachi ad quam cum alijs motibus &c. ſequebatur fames vt videbitur poſt. Ad ſecūdum dicitur ꝙ maior eſt formalis ſimilitudo chyli ad ſtomachum q̄ ſanguinis ad ſtomachum. virtualis tamen ſimilitudo maior eſt econtra. Sicut licet maior ſit actualis conuenientia chyli ad lac q̄ ſanguis ad lac: facilius tamen tranſmutatur ſanguis in lac q̄ chylus. Ad tertium dicitur ꝙ illa non ſunt incōuenientia. Ideo conceditur ꝙ duorum inanitorum membrorū vtrūq; trahit ab altero, vnum chylum & alterū ſanguinem. Et conſequenter ꝙ per eadem venam attrahit ſtomachus ſanguinem ab hepate & hepar chylum a ſtomacho, & ſimul in eadem vena miſcetur crudum per priuationem ſecundę digeſtionis cum digeſto ſecunda digeſtione ſicut in eadem arteria miſcetur ſimul aer frigidus qui attrahitur & calidus & fumus qui expellitur. Ad quartum negatur conſequentia. & conceditur ꝙ chylus expellitur a ſtomacho tanq̄ ſuperfluum quanti ſuperfluentis ab eo quod nutrit nutricatione non vera. Ad quintum dicitur ꝙ ſanguis tranſit terminū digeſtionis primę conuenientis ſtomacho, non tamen tranſit terminum digeſtionis tertię & quartę per quam ſubſtantia ſtomachi reſtauratur. Ad primam confirmationem conceditur ꝙ membrum imperfectius imperfectiori nutritur ſanguine. Ad ſecundam confirmationem negatur ſimilitudo. Et ſimiliter ad tertiam. ex hac.n. particulari ſenſatione pendet in toto aliquod iuuamentum quod non eſt ex particulari eius nutricatione. Ad aliam negatur minor vt patet. Ad ſextum principale negatur minor. nō.n. eſt indigentia rei corpulentę ut partem diſſolutam in membro reſtauret, ſed vt debitam qualitatem membro imprimat.

Ad auctoritates vero dicitur ꝙ omnes illę intelligendæ ſunt de nutricatione non vera. Propter quod dixit Auic. prima primi. alle. ca. occultum ſtomachi ex primo nutrimēto nutriri. i. foueri per contactum, propter quod in tertia tertij. primo cap. dixit primū modum nutricationis ſtomachi eſſe quo fouetur, & non dixit reſtauratur.

Siquis autem vellet probabiliter defenſare ſtomachum vera & proprie dicta nutricatione poſſe nutriri chylo facile ſolueret argumenta adducta ad probationem primę concluſionis. Ad primum poteſt dici ꝙ ſicut virtus generatiua ex ſanguine faciens os conuertit ſanguinem in materiam pręparatam oſſi, ita poteſt ſanguinem tranſmutādum in ſtomachum conuertere in materiam ſtomacho appropriatam & illa eſt chyloſa. Et cum arguitur ꝙ non, quia nō apparet quomodo per vlteriorem actionem caloris &c. Huic dicitur ꝙ hoc non eſt repugnans, ſicut ſanguis quātūlibet bene digeſtus in ſtomacho ſub forma cibi vel potus receptus pōt iterato in chylum, & iterum poſt in ſanguinem tranſmutari. Quid autem de cholera ſit dicēdum viſum eſt prima primi. ſuper ca. de modo generationis humorum. Et pro alia confirmatione negatur conſequentia, ſicut neruus ſtomachi fouetur chylo quo nullus alius neruus aptus eſt foueri.

Ad ſecundum poteſt dici ſicut ad primum. Vel dicitur negando conſequentiam. aliqđ.n. nutrimentum conuenit extra vterum quod non intra, ſicut aliquis cibus conuenit iuueni qui nullo modo infanti. Et pro alia confirmatione dicitur ꝙ vnius formę vnica eſt materia appropriata quæ in ſtomacho ex ſanguine et chylo fieri poteſt et ꝙ illa nō eſt niſi cābium. Aliud argumentum concludit ſtomachum nutriri poſſe ſanguine, quod conceditur cui non repugnat nutriri poſſe chylo. Et per idem ad aliam confirmationem dicitur ꝙ illa animalia protunc nō nutriuntur chylo. ſed poſt debite concurrente chylo nutriuntur eo. Et pro parte patet ad aliam confirmationem de venis, quia conceditur ꝙ potent ſanguinem &c. Et ſimiliter ad aliam probationem de propinquitate ſtomachi ad hepar. Ad aliam negatur ſimilitudo ordinis.

Ad argumentum poſt oppoſitum dicitur quòd nullo nutrimento poteſt totum corpus reſtaurari vel nutriri niſi ſecundum ſe totum vel ampliorem eius partem recipiat illas digeſtiones, ſtat tamen aliquam eius partem nutriri poſſe abſque hoc &c.

Quæſtio. xliiij.

VTRVM Caliditas circunſtantium membrorum plus operetur ad digeſtionem cibi in ſtomacho q̄ calor proprius ſtomachi. Arguitur multipliciter q̄ ſic. Primo. efficacius ad digeſtionem concurrit ſtomachus per complexionem influentem eius q̄ per innatā, ſed cōplexio influēs non eſt niſi calor a circunſtantibus membris receptus, innata vero eſt proprius calor ſtomachi, ergo &c. probatur maior, quia ſtomachus per complexionem innatam eſt membrum frigidum & neruoſum. Secundo. caliditas circunſtantium membrorum eſt maior & potentior q̄ calor proprius ſtomachi, ergo magis operatiua eſt ad digeſtionem. aſſumptum patet intuenti. Tertio. cauſa primaria plus influit in effectum q̄ cauſa ſecundaria, ſed ad digeſtionem cibi in ſtomacho concurrit calor circunſtantium membrorū tanq̄ cauſa primaria, proprius vero calor ſtomachi tanquā inſtrumentalis & ſecundaria, ergo &c. Quarto. ad idem videtur intentio Gal. tertio virtutum naturalium. 7. cap̄. dicētis q̄ ſtomachus in digeſtione ciborum eſt ſicut lebes, & circūſtātia membra ſunt ſicut ignis, ſed principalius & magis pendet decoctio cibi in lebete a calore ignis circundantis lebetē q̄ a proprio calore lebetis, ergo &c. Item ſic ſe habet ſtomachus ad animalia ſicut terra, cui alligatæ ſunt plantę & aqua ſuſcipiunt alimentum ad plantas, patet autē in plantis digeri nutrimentum principaliter non a calore terrę ipſius continentis, ſed a calore cōplexionali partium plantæ, ergo &c. maior colligitur ſecūdo de partibus animaliū. quarto cap̄. & .6. de accidenti & morbo ſexto ca. dum inqt. Auicē. Venter in animalibus conſtitutus eſt, vt cella cibi ſicut terra plantis terræ naſcentibus &c.

Ad oppoſitum arguitur multipliciter. Primo ſic. ex cōmuni modo loquendi medicorum digeſtionem cibi & generationem chyli ſtomacho & non alteri membro attribuētium de iuuamentis membrorum. pri. cap̄. virtus ſtomachi eſt quæ maxime decoquit cibum & mundificat ipſum & ſeparat ab ipſo feces & deijciet eas inferius & retinet illud in quo eſt bona ſubſtantię & meliorat ipſam. (Stomachi virtus.) Item ſic ſe habet ſtomachus in digeſtione cibi comparatione circunſtantium membrorum ſicut in eius attractione & retentione & ſuperfluitatum expulſione, ſed attractio & retentio ſtomachi & ſuperfluitatum cibi expulſio magis a cōplexione ſtomachi pendet q̄ a calore circunſtantium membrorum, ergo & digeſtio. Item fortior eſt caliditas ſtomachi q̄ circunſtantium membrorum. ergo &c. aſſumptum patet quia durius & difficilioris tranſmutationis & maioris reſiſtentie obiectum ſufficit tranſmutare ſtomachus q̄ aliquod circūſtantium membrorum. Cibum enim groſſum ab extra primo ſtomacho concurrentem tranſmutat ſtomachus, quem proculdubio nec hepar, nec aliquod aliud circunſtantium membrorum ſufficeret tranſmutare. Item fortius reſiſtit ſtomachus infrigidantibus cauſis occurrentibus q̄ hepar, aut aliud membrum noſtri corporis intrinſecum, ergo &c. aſſumptum patet, quia cibos & potus valde frigidos tolerat ſtomachus, qui ſi cordi vel hepati occurrerent eorum calorem extinguerent. Item fortior eſt calor ſtomachi calidi q̄ cordis vel hepatis calidi alijs paribus, ergo &c. conſequentia tenet, quia qualis eſt proportio ſtomachi calidi ad hepar vel cor calidum, talis debet eſſe temperati ad temperatum, frigidi ad frigidū, & ſic de alijs ſi cętera fuerint paria. aſſumptum probatur ſic. calidior et facilius inflammabilis eſt ſanguis temperatus q̄ cibus ſubtilis temperatus, eo q̄ cibus eſt groſſior ſanguine & terreſtri minus depuratus, ſed ſtomachus calidus ſufficit cibum ſubtilem in fumum conuertere; hepar autem & cor calidum non ſufficit ſanguinem temperatum in fumum conuertere, ergo &c.

In quæſtione primo declarabitur quæ membra circunſtantia iuuent in digerendo cibum & qualiter ab his membris huiuſmodi proueniat iuuamentum. ſecundo reſpondebitur ad quęſitum.

Quantum ad primum præmittenda ſunt quędam. Primo ſciendum eſt q̄ ſtomachus vt in præcedenti quęſtione tactum eſt integratur ex tunica intrinſeca neruoſa & carnoſa extrinſeca. Fuit autem intrinſeca neruoſa propter plurimam ſenſibilitatē neceſſariam ſtomacho & vt ſtomachus eſſet extenſibilis ſecundum exigentiam ſuſcipiendi cibum, & vt interior ſuperficies ſtomachi eſſet ſolida & non faciliter lęderetur ex occurſu acuti vel aſperi aut aliorum fortis impreſſionis ſub forma cibi vel potus ſtomacho occurrentium. (Stōi tunicæ.) Exterior vero tunica carnoſa fuit vt calefaceret & digeſtionem vigoraret. Hęc omnia colligi poſſunt plenius prima primi cap̄. de membris. & .13. tertij. primo. ca. & quinto de iuuamentis membrorum. ſecundo cap. de iuuamentis ſtomachi. (Auicen.) Secundo ſciendum eſt q̄ membra circunſtantia vigorantia digeſtionem ſtomachi potiſſime ſunt hepar a parte dextra, ſplen vero a ſiniſtra ſuperius cor mediante diaphragmate, poſterius vero muſculi dorſi vena & arteria magna per dorſum extenſa, anterius vero çirbum adipinū & ventris muſculi. (Mēbra quæ ſtō adiacēt.) Hepar nāq; cum ſit calidius ſtomacho amplectens ſtomachum ſuis pennulis ſicut manus digitis ipſum calefacit, & ſic digeſtionem fortificat. Idem etiam operatur ſplen a ſiniſtro latere propter multitudinem arteriarum diſperſarum per ſubſtantiam eius. Cor etiam ſuperius ſituatum diaphragmate mediāte ſtomacho plurimum calorem influit. Muſculi etiam dorſi cum arteria & vena magis per dorſum tranſeuntibus cum ſtomachi ſubſtantiā in calore excedant calorem augēt ſtomachi. A parte autem anteriori muſculi ventris & çirbus adipinus calorem ſtomachi fortificant. primo, quia ab extrinſecis imprimētibus ſtomachum defendunt. ſecundo, quia calorē ſtomachi verſus eius ſubſtantiam reflectūt ſicut veſtis, propter quod miles vulneratus in bello çirbum amiſit & ex vulnere ſanatus nunq̄ eſcam decenter digerere valuit. quinto de ingenio ſanitatis. Et ex hoc patet primo quare çirbum factum fuit a natura ſepoſitum ſitue pingue & viſcoſum. Propter .n. pinguedinem facile calorem recipit & receptum ſeruat propter viſcoſitatem ſuam pinguem. (Zirbi ſtā & vtilitas & offīm quid.) Ordinauit ergo natura ipſum ex ſubſtantia panniculari tenui & adipe eſſe compoſitum, vt calorem a ſtomacho & nutritiuis membris facile reciperet retineret & ad ſtomachum reuerberaret. Ad quod non parum coadiuuat multitudo venarum & arteriarū per ipſius ſubſtantiam diſperſarum. Et colligi poſſunt hęc plenius. ſ. de iuuamētis. Et. 13. tertij. alle. ca. Et aliqualiter de partibus animalium. 3. ca. Ex quibus patet vlterius quare in homine çirbum ſuum adipinum cooperit ſtomachum & inteſtina, in alijs autem animalibus ſtomachum tantum. Virtus .n. digeſtiua ſtomachi in homine facile ſuſcipit impedimentum comparatione digeſtiuę aliorum animalium. Cuius ſignum eſt q̄ nō ita crudis cibarijs poteſt vti homo ſicut alia animalia. Indiguit ergo maiori confortatione & reuerberatione caloris per çirbum nō ſolum quo ad ſtomachum, ſed etiam inteſtina. Vnde Aui. 13. animalium. ca. de iſophago. (Auicē.) Inteſtina hominum magis indigent decoctione, quoniam ſunt plus debilia comparatione aliorum animalium. Et idē. 13. tertij. primo cap̄. Hoc ſenſit Gal. quinto de iuuamentis membrorum. alleg. cap. dum inquit: çirbum ſolum in homine extenditur quouſq; operiat omnia inteſtina. Et cauſa in hoc eſt, quia homo cum ſit debiliſſimum animal in digeſtione & cutis eius ſubtilior inter coria animalium & plus priuata pilis et plus recipiens occaſiones ex omni parte &c. quia. ſ. magis expoſitus eſt venter hominis extrinſecis nocumentis, vt. 10. problematum. 14. problemate. Contra. (Ariſto.) quia homo calidiſſimū eſt animalium. 4. problematū. 10. problemate &. 10. de vtilitate particularium. 6. cap̄. ſed digeſtio perficitur calido. ergo &c. (Homo calidiſſimū animaliū.) Pro iſto dixerūt quidam q̄ homo eſt calidiſſimum animalium ſecundum cor, cum

quo

quo tamen ſtat debilitas digeſtiuę ſtomachi eius. Alij dixerunt vt Gent. ꝙ eſt calidiſſimum animalium, quia plures habet modos virtualis caloris. Aliter Concil. & melius calidiſſimum eſt calore q̃titatiuo, non autem gradualiter potiſſime ſecundum cor & principalia, cui nõ repugnat ipſum ſecundum ſtomachum eſſe debilem: quia eius ſtomachus eſt valde neruoſus. Secundo. quia partes ventrales hominis magis exponuntur cauſis debilitãtibus. Tertio. propter debilitatem & raritatem cutis defenſantis. Quarto propter paucitatem pilorum. Et poſſumus probabiliter addere cauſam ſumptam ex fine. eſt. n. homo productiuus nobilium operationum quibus neceſſe eſt ipſum longo tempore vacare. Ne ergo propter cibi neceſſitatem frequenter a nobilibus diuerteretur operationibus ordinauit natura ipſum habere digeſtiuam tardam & debilem Propter quod experimentū patet homines ſtomachorū fortium vt ſunt ſeptẽtrionales in operationibus animalibus ſatis eſſe defectos.

Quantum ad ſecuodum præmittit communis modus reſpondendi ad quæſitum ꝙ in tranſmutatione cibi in chylum duo conſiderantur. ſ. trãſmutatio cibi abſolute & huius determinatæ ſubſtantię, pura chyli generatio. Et iuxta hoc ponunt duas concluſiones. Prima eſt. Ad hanc tranſmutationem abſolute vt tranſmutatio cibi eſt plus operatur calor circunſtãtium membrorum q̃ ſtomachi. Probatur per argumenta adducta ante oppoſitum. Secunda concluſio. Ad hanc tranſmutationem quę eſt chylificatio: vt chylificatio eſt, plus operatur calor ſtomachi q̃ circunſtantium. Perſuadetur: quia circunſtantium calor concurrit tanq̃ agens in determinatum non magis chyli q̃ alterius ſubſtantiæ aductiuum. Calor uero complexionalis ſtomachi concurrit tanq̃ agens determinatum ſic ad hunc effectum ꝙ non ad alium limitatum, ſed in hoc plus operatur agens determinatum q̃ vniuerſale & indeterminatum, eo ꝙ particulare & determinatum limitat vniuerſale & indeterminatum: et nõ econtra. Hic modus reſpondendi trahit poſt ſe multas difficultates metaphyſicas, Et penes hunc modum oportet cõcedi ꝙ magis operatur ſperma hominis ad generationem fœtus: vt generatio hominis: eſt q̃ agentia ſuperiora, vt cœlum & intelligentiæ, licet econtra ad tranſmutationem materiæ generationis abſolute ſuperiora agentia principalius operẽtur, quod forte communiter videtur abſurdum. Item hic particularis effectus, vt generatio hominis: non ſolum ab agente particulari vt ſpermate pendet: ſed etiam vniuerſali & primo: ſed plus influit in effectum cauſa primaria q̃ ſecuodaria. ergo. Puto intellectum iſtarum concluſionum eſſe ꝙ ad digerendum & tranſmutandum cibum plus operantur circunſtantia. Quòd tamen ſic limitetur hæc operatio ad chylum producendum, ꝙ non aliud, plus pendet ex calore complexionali ſtomachi q̃ aliorum. Et contra hunc intellectum non procedunt inſtantię.

Alij autem reſpondentes ad quęſitum pręmittunt ꝙ cõtingens eſt aliquem calorem naturalem eſſe alio potentiorem ad calefaciendum: q̃uis ſit eodem impotentior ad digerendũ: & ecõtra. vt calor ſtõi naturalr cholericiſſimi eſt ciborum magis calefactiuus calore temperati ſtomachi, licet eodem ſit minus digeſtiuus. Et iuxta hoc concedunt aliquas concluſiones. Prima concluſio. Potentior eſt ad calefaciendum cibum calor circuoſtantium membrorum q̃ ſtomachi. Patet per argumenta adducta ante oppoſitum. Secunda concluſio. Ad digerendum cibum potentior eſt calor cõplexionalis ſtomachi q̃ calor circunſtantium membrorum plus ergo operatur ad digeſtionem cibi, licet circũſtantium calor plus operetur ad calefactionẽ eiuſdem. Hęc reſpõſio claudit difficultates de digeſtione in tertio huius tangendas.

Ad argumenta principalia ante oppoſitum reſpondetur. Ad primum patet ꝙ per calorem innatum plus operatur ſtomachus io limitando actionem ſuam ad chyli productionem, licet in abſolute tranſmutãdo fortius operetur per influentem. Alij dixerunt ꝙ per influentem plus operatur ad calefaciendum & non ad digerendum. Ad ſecundum & tertium per idem. Pro auctoritatibus vero dicitur ꝙ ibi non denotatur totalis & perfecta ſimilitudo.

Ad argumenta poſt oppoſitum reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ ideo chyli generatio ſoli ſtomacho eſt attributa, quia in ſolo ſtomacho fit, & quia ſola complexio ſtomachi limitat actionem omnium concurrentium ad digeſtionem ſic ad generationem chyli ꝙ non alterius. Et hoc intellexit Gal. quinto de iuuamentis. alle. ca. Ad aliud dicitur conſimiliter eſſe dicendum de attractione & retentione & expulſione: ſicut de digeſtione dictum eſt. Ad alia patebit in ſequentibus.

Quæſtio. xlv.

VTRVM Appetitus cibi qui fames appellatur conſequatur tãquam immediatam cauſam cõſumptionem humidi ſubſtantifici oris ſtomachi vel chyloſi. Arguitur ꝙ non ſubſtantifici per argumenta ſequentium illam viam.

Primo. conſumptio humidi ſubſtantifici oris ſtomachi eſt inſenſibilis, ergo non eſt cauſa famis immediata. cõſequentia tenet: eo ꝙ fames eſt ſenſatio quædam vel ſaltem appetitus triſtẽ ſequens ſenſationem. & aſſumptum patet, quia talis cõſumptio eſt paulatina ſequens naturalem actionem caloris intrinſeci in humidum naturale. Confirmatur, q̃a illo poſito ſequitur corpus naturaliter diſpoſitũ ſemper eſſe fameſcens, quia ſemper in eo eſt actu reſolutio ſiue conſumptio humidi ſubſtantifici oris ſtomachi. Confirmatur idẽ, quia tunc non ſtatim ſumpto cibo ceſſaret fames, quia non ſtatim ſumpto cibo reſtauratum eſt humidum ſubſtantificum oris ſtomachi, cuius indigentia ponitur cauſa famis. ergo &c. Secuodo ad principale arguitur ſic. Data iſta poſitione ſequitur ꝙ quilibet ſtomachus temperatus naturaliter appetit cibaria frigida & ſicca. ſecundo ſequitur ꝙ temperatiora cibaria appetit ſtomachus calidus & humidus naturaliter q̃ temperatus. Arguitur conſequentia. Pręmittendo ꝙ cibus non denominetur calidus frigidus aut temperatus, niſi reſpectu cuiuſcũque partis corporis temperati, & non reſpectu cuiuſcunq; corporis indifferẽter ſed reſpectu habitudinis totius quæ repreſentatur in cute. Qualis ergo eſt proportio ſtomachi temperati ad cutem, talis eſt proportio cibi ſimilis ad cibum temperatum, ſed ſtomachus quãtũcunq; temperatus eſt reſpectu cutis frigidus & ſiccus, ergo cibus ſibi ſimilis eſt reſpectu temperati ſibi frigidus & ſiccus, ſed pręciſe ſibi ſimiles cibus appetit ſtomachus temperatus, vt colligitur in litera ergo &c. Et per idẽ arguitur conſequentia ꝙ tam ſtomachus temperatus q̃ calidus & humidus appetit ſimilia, ſed temperatoria vel minus diſtemperata ſunt reſpectu habitudinis totius corporis tẽperati cibaria ſimilia ſtomacho calido et humido q̃ temperato, eo ꝙ ſtomachus quãtũcunq; calidus & humidus eſt reſpectu habitudinis totius temperati frigidus & ſiccus. ergo &c. Item tale appetit ſtomachus temperatus quale proportionatur ſubſtantiæ: cuius reſolutione fit fames, ſed illa ſubſtantia eſt reſpectu habitudinis totius temperati frigida & ſicca, ergo &c. Tertio arguitur ad principale ſic per illius conſumptionem cauſatur fames, ex cuius præſentia in ore ſtomachi ceſſat fames ergo &c. Confirmatur hoc, præſentia cibi in ore ſtomachi inducit delitiam, ergo eius ſubtractio naturaliter inducit triſtitiam quæ non eſt niſi fames vel ſaltem ſenſatio ad quam ſequitur appetitus qui eſt fames, ergo &c. Quarto arguitur ſic. per illius cõſumptionẽ cauſatur fames ad quod operatur hepar ſicut rapiẽs, ſed hoc nõ eſt niſi chylus. ergo &c. probatur maior, q̃a ideo rapit hepar chylum a ſtomacho vt ex eo membri tandem deperdita recuperentur & vt ſtomachus ad appetendum cibum ab extra excitetur. Quinto. ex cõſumptione humidi ſubſtantifici oris ſtomachi non appetitur niſi ſanguis, ſed huiuſmodi appetitus non eſt fames, eo ꝙ fames eſt appetitus cibi ab extra, ergo ex conſumptione humidi ſubſtantifici non cauſatur fames. probatur maior, quia ex conſumptione vel carẽtia vnius materiæ nõ debet appeti niſi vnũ.

Sexto ſequeretur ꝙ ante omnem famem naturalem pre-

cederet ſitis in corpore naturaliter ſe habente, contra experimentum. arguitur conſequentia, quia fames naturalis conſequitur conſumptionem humidi ſubſtantifici oris ſtomachi ſi poſitio illa eſt vera, ſitis vero conſumptionem humidi roridi eiuſdem, ſed corpore naturaliter ſe habente facilius aduenit conſumptio humidi roridi q̃ ſubſtantifici & citius, eo ꝙ tale eſt ſubtilius & minoris molis. Confirmatur, quia ſtatim deficiente ſanguine membris attrahitur ros ad poroſitates particulares membrorum, eo ꝙ principalis finis roris eſt vt tempore indigentiæ in cãbium conuertatur & nutriat. prima primi. cap̃. de humoribus ſed rore ad particulares poroſitates attracto inſurgit ſitis, ergo &c. Septimo ſequeretur ꝙ põtica & acetoſa ori ſtomachi occurrentia inducerent ſitim & non famẽ, vel ſaltem prius ſitim inducerent. arguitur conſequentia, quia non inducunt famẽ penes hanc poſitionem niſi per conſtrictionem ab ore ſtomachi humidum ſubſtantificum exprimendo, ſed facilius exprimitur humidum roridum q̃ ſubſtantificum oris ſtomachi, eo ꝙ fluxibilius, & minus adhęrens ſicut expreſſa ſpõgia facilius educitur aqua in poroſitatibus ſpongię contenta q̃ ſpongiæ pars. Octauo arguitur. per nullam actionem pure priuatiuam inducitur aliquis poſitiuus effectus. contradictio enim eſt aliquam actionem eſſe mere priuatiuam, per illam tamen effectum produci poſitiuum, ſed conſumptio humidi ſubſtantifici eſt actio pure priuatiua, fames vero effectus poſitiuus ergo &c.

Item arguitur famẽ naturalem non fieri per conſumptionem humidi ſubſtantifici oris ſtomachi conſequentem ſuctionem meſeraicarum ab eo vt communiter dicunt. Primo, quia tunc athletarum corpora repleta laudabili ſanguine non incurrerent naturalem appetitum: contra ſententiam Gal. primo aphoriſmorum. commento tertio. arguitur conſequentia, quia in huiuſmodi corporibus ſunt ſemper venę oẽs laudabili ſanguine plenæ, ſed huiuſmodi ſuctio ab ore ſtomachi non fit niſi per indigentiam laudabilis nutrimẽti ergo &c. Item nunq̃ in talibus corporibus oportet hepar a ſtomacho ſugere, cum in eo ſit continue copia laudabilis nutrimenti. Item in illis nunq̃ inanitur ſtomachus, ergo nunquam propriam ſentit inanitionem, & per conſequens nunquam fameſcet. Et pro iſto videtur ſententia Gal. tertio virtutum naturalium. 13. cap. Et non eſuriẽdi demum q̃libet animal copioſitas eſcę cauſa eſt, meliorem. n. habens & paratiorem venter eſcam non indiget ea quæ extrorſum eſt.

Item humidum ſubſtantificum oris ſtomachi non eſt proportionata materia nutricationis hepati vel venis aut toti. ergo tale non debet naturaliter attrahi. Item ſanguis in meſeraicis contentus eſt conueniens materia nutricationis. ergo ſtante hoc in meſeraicis nunq̃ attraheretur ſubſtantificũ ergo &c. Item nõ attrahit hepar a ſtomacho inanitis membris, niſi vt materiam communem generet pro nutricatione totius, ſed huic non conuenit ſubſtantificum, ſed precise chyloſum humidum contentum in ſtomacho, ergo &c.

Item mirabile apparet humidum ſubſtantificum oris ſtomachi tam denſum & cõpactum per ſuctionem meſeraicarum diſſolui & ad hepar attrahi.

Ad oppoſitum eſt communis fere omnium medicorum poſitio. Arguitur etiam ratione. Primo, quia infans nouiter natus prius q̃ cibum accipiat fameſcit. alias. n. non promouetur ad ſugendum lac, ſed hæc fames non conſequitur cõſumptionem humidi chyloſi, eo ꝙ in ipſo nunq̃ fuit chylus generatus, ergo ſubſtãtifici. Item animalia in cauernis longo tempore ſine cibo manentia, vt urſus, ericius, ſerpentes, ranę &c. dum cauernas exeunt famem naturalem incurrunt, quam non eſt veriſimile conſequi cõſumptionem humidi chyloſi oris ſtomachi. mirum. n. eſſet tam longo tempore chylum in eorum ſtomachis reſeruari. Item probabile eſt ab humano corpore per vomitũ vel ſeceſſum virtute pharmaci totam humiditatem chyloſam rugoſitatibus oris ſtomachi applicatam deduci, & iterum prius quàm corpus illud cibum accipiat famẽ naturalem incurrere quę non conſequetur conſumptionem humidi chyloſi oris ſtomachi, vt patet. ergo.

Reſpondendo ad quæſtionem. primo tractabitur quidã ſingularis modus reſpondendi ad quęſitum. ſecundo tractabitur modus communior. tertio ex dictis auctorum & aliorum colligã quid in hoc q̃ſito videatur ꝓbabilr̃ ſuſtinẽdũ.

Quantum ad primum premittenda ſunt quædam. Primo præmittit hic modus reſpondendi ꝙ in ſtomacho duplex reperitur nutrimentale humidum. primum eſt ſanguis ab hepate tranſmiſſus, ex quo reſtauratur ſubſtantia ſtomachi reſoluta per actionem virtutis nutritiuæ ſtomachi in ipſum, & huiuſmodi humidi reſolutio eſt inſenſibilis. proportionatur. n. reſolutioni ſubſtantifici humidi membrorũ per actionẽ coloris in ipſum, quæ proculdubio inſenſibilis eſt, nam taliter procedit conſumptio in hoc humido ſanguineo dum tranſmutatur in membrorum ſubſtantia, qualiter procedit in ſubſtãtia membrorum. Et per ſanguinem non ſolũ ſanguinẽ proprie dictum intelligit hęc poſitio, ſed etiam & alias humiditates ſecundas nondum in ſubſtãtia ſtomachi conuerſas generatas ex ſanguine. Aliud nutrimentale humidum in ſtomacho repertum eſt chylus vel proportionale illi, & illud proprie nutrimentũ ſtomachi dicitur plus quàm aliorum quia ex eo non reponuntur partes ſubſtantiales ſtomachi, niſi primo in ſanguinem tranſmutetur, ſed quia eo voluptuatur ſtomachus & fouetur, pro q̃to per eius pręſentiam in ſtomacho ſtat qualitas ſibi conformis, ideo nutrimẽtum improprie dicitur et magis ſecundum Auerro. attinens qualitati q̃ q̃titati.

Stomachi nutrimẽtale humidum duplex.

Secundo præmittit in ſtomacho eſſe duplicem appetitum. Vnus eſt naturalis in quo ſtomachus cum alijs communicat membris, & talis apparet in ſtomacho dum reſolutum eſt humidum ſanguineum ab hepate. Sicut enim reliqua membra reſoluta naturaliter inclinantur vt ſanguinem attrahant, quo humidum reſolutum in eis reſtauretur, ita & ſtomachus. Ex quo patet ꝙ hic appetitus non eſt fames de qua quęritur. ſic. n. omnia membra fameſcerent. Alter eſt appetitus animalis ſiue ſenſitiuus, quia triſtẽ q̃dam in ſtomacho ſequens ſenſationem, & hunc proprie famẽ dicimus, & de hoc in propoſito quęritur.

Stõi appetitus duplex.

Tertio pręmittit ad naturalem famẽ quinq; motus concurrere. primus eſt mẽbrorum inanitio. ſecundus eſt naturale deſiderium quo ſanguis a venis attrahitur & ab hepate. tertius eſt ſuctio venarum ab hepate, & hepatis a ſtomacho. quartus eſt ſenſus humidi ſtomachi ſuctionem percipiens. quintus eſt animatum deſiderium, qui eſt omnium finis, quo. ſ. ſtomachus cibum petit ab extra, ut hanc triſtẽ ſenſationem amoueat, & hæc eſt fames.

Fãis naturalis motus quintuplex.

Ex quo patet ꝙ ordine naturali membra cum inanita fuerint quęrũt ſanguis fontem. ſ. hepar mediantibus venis. Et cum in hepate fuerit ſanguinis copia nõ eſurit animal, vt Gal. tertio virtutum naturalium. alle. ca. Non. n. tunc attrahit hepar a ſtomacho. Hepate autem non habente ſufficientem ſanguinis copiam non appetit a ſtomacho ſanguinem trahere vel alio membro. Hic. n. ordo eſſet peruerſus cum ſtomachus nec aliud membrum ſit ſanguinis factiuum potens defectui hepatis & aliorum membrorum ſanguinem mittendo ſuccurrere. Eſſet ergo iſte appetitus inanis & ocioſus, ſed appetit hepar rem attrahere, qua poſſit pro toto ſanguinem generare. Tale vero non eſt ſanguis nec ſubſtantificum humidum ſed chylus: ideo naturali appetitu promouetur hepar vt ſtomachum q̃rat, & ab eo mediantibus meſeraicis chylum rapiat in quo delectatur & uoluptuatur ſtomachus, vt triſtitiam pręcedẽtis famis amoueat, vnde nouiter inſurgit ſenſatio tedioſa ex illius proportionalis obiecti ſuctione & remotione, & per conſequens ſano homine exiſtente promouetur ad cibum ab extra recipiendum quo iterato chylum generet & pręſentem triſtitiam remoueat. Ex quibus concluduntur hę concluſiones. Prima. Fames naturalis non ſequitur directe & immediate conſumptionem vel ſuctionem humidi ſubſtantifici oris. Secunda. Fames naturalis non ſequitur conſumptionem humidi nutrimẽtalis. ſ. ſanguinei. tales. n.

conſumptiones

conſumptiones paulatinę ſunt & inſenſatæ. Tertia. Fames naturalis ſequitur conſumptionem humidi chyloſi. Et pro iſta poſitione procedunt plura argumenta adducta ante oppoſitum. Item ſi cauſaretur fames per conſumptionem humidi nutrimentalis. ſ. ſanguinei vel ſubſtantifici & non chyloſi, uel illa conſumptio ſequeretur actionem caloris innati ſtomachi aut influentis a circunſtãtibus membris, uel ſequeretur ſolam ſuctionem ab hepate mediantibus meſeraicis humidum nutrimentale iam dictum aut ſubſtantificum attrahentis. Non primum: quia natura ſtomachi magis intenta eſt ad conſeruandum proprium humidum animatum, aut nutrimentale ſtomachi q̃ chylum: ergo prius per calorem innatum reſoluit chylum q̃ aliquod humidorum aliorum. & per conſequens nunquam fiet fames niſi humido chyloſo in ſtomacho penitus conſumpto, quod dicunt eſſe contra experimentum. plures. n. famelicos experimur vomitu talem humiditatem expellere. Nec poteſt poni ſecundum, quia calor hic influitur adiuuandum calorem ſtomachi in digerẽdo, ſed ſtomachus per calorem innatum magis inclinatur ad conſumendum chylum q̃ ſanguinem aut humidum ſubſtantificum. ergo &c. Nec tertium quia nulla ineſt hepati neceſſitas ſanguinem aut humidam ſubſtantificum a ſtomacho rapiendi, ſed ſolum chylum ex quo hepar eſt ſanguinis ꝓ toto naturaliter productiuũ: ideo &c.

Pro iſto forte dicetur ꝙ hæc omnia concurrunt, & ꝙ attractio chyli a ſtomacho eſt tãquam cauſa diſpoſitiua famem antecedens. Eſt. n. ſicut prohibens remouens, nam præſente chylo in ſtomacho debilis & tarda & inſenſata eſt conſumptio humidi ſubſtantifici oris ſtomachi, eo ꝙ tali conſumptioni fortiter reſiſtit chylus ſimul cum humido ſubſtãtifico & nutrimentali ſtomachi, ipſo vero ad hepar attracto potentior redditur calor ſimul innatus & influens ad conſumendum humidum ſubſtantificum oris ſtomachi, propter quod velocius conſumit illud & fortius, vnde percipitur actio illa ſenſatione quadam triſti ad quam ſequitur fames. Nec oportet ad hoc vt fiat hic fortior & percepta cõſumptio totum chylum ſtomachum egredi ſed ſufficit ipſum multũ notabiliter. Et ſic huic poſitioni non repugnat experimentum allegatum de famelico chylum per vomitum emittenti. Hanc reſponſionem remouere tentant. Primo ꝙ tũc omnis fames naturalis immediate fieret a calido, contra Gal. ſecundo techni. de ſignis ſtomachi, et generaliter cõtra ſententiam omnium auctorum. Item tunc quando ſtomachus eſſet calidior alijs paribus: eſſet eius appetitus ad cibum vehemẽtior, & quanto frigidior obtuſior. arguitur conſequentia, quia ſicut calidior eſt ſtomachus: ita attracto chylo ad hepar calor agens in humidum eius ſubſtantificum reſoluendo eſt fortior, & per conſequens alijs paribus fortiorem & magis perceptam inducet alterationem, & econtra q̃to eſt frigidior, tardiorem & minus perceptam inducet alterationem. Item in vere conualeſcentibus fit appetitus fortior q̃ in ſanis alijs paribus, tardior tamen eſt in eis actio caloris innati & influentis ſimul in humidum ſubſtantificum oris ſtomachi. Item propter conſumptionem humidi ſubſtãtifici inclinatur ſtomachus vt ſanguinem attrahat, quo ſubſtantiam reſolutam reponat, ergo non cibum ab extra attrahendum inclinatur, & per conſequens non fameſcit. Item data hac reſponſione nunq̃ ſtante in ſtomacho copia ſanguis laudabilis fieret appetitus verus. conſequens eſt cõtra verum experimentum de corporibus athletarum. arguitur cõſequentia, quia ſtante copioſo ſanguine in ſtomacho nõ fit in ore ſtomachi humidi ſubſtantifici uelox & percepta conſumptio a calido innato & influente. Sed ad hoc vltimum dicitur ꝙ corpora athletarum non incurrunt verum appetitum, licet cogantur ex conſuetudine cibum ſumere. Vel dicitur ꝙ illa corpora ad eorum conſeruationem pluri indigent tali humiditate q̃ alia, licet etiam plus de tali humiditate habeant quàm ad ſui conſeruationem indigeant. Illo vero plurimi conſumpto & chylo attracto propter exuberantiam ſui caloris accidit fortis & percepta conſumptio, quare in his inſurgit verus appetitus. Contra. nulla iſtarum reſponſionum euitat difficultatem, quia in corporibus cacochymis experimur verum inſurgere appetitum, licet in ſtomachis eorum ſit calor ſopitus & humidum conſumptioni reſiſtens plurimum: ergo &c. Hæc eſt ſententia poſitionis primæ.

Secunda poſitio quædam præmittit & concluſiones ſubiungit. Primo præmittit ꝙ fames eſt appetitus immediate conſequens ſenſationem quandam tactiuam oris ſtomachi, eo quòd fames eſt appetitus alimenti. conſequitur ergo actum ſenſus qui eſt circa alimẽtum cuiuſmodi eſt tactus. ſecundo de anima. Secundo præmittit ꝙ ſenſatio ſenſus tactus quam fames inſequitur non eſt ſenſatio determinati & appropriati obiecti. Ex quo infertur ſenſum tactus non ſolum eſſe qualitatum tangibilium abſolute perceptiuum, ſed etiam multarum aliarum. Nam quamuis os ſtomachi qualitates primas abſolute percipiat vt calidũ frigidũ &c. non tamẽ ex iſta ſenſatione appetitus inſurgeret, licet etiam extremitati virilis membri abſolute calidum vel frigidum occurret, non tamen ex illo ſenſatio talis inſurgeret, qualis ex ſemĩs emiſſione. Videtur ergo ſenſatione tali aliud ab his membris percipi quàm abſolute calidum frigidum &c.

Fames quid.

Tertio præmittit quòd ſenſus tactus cuius ſenſationem ſequitur appetitus qui eſt fames eſt ori ſtomachi & non alij membro appropriatus. Hæc eſt ſententia Auicen. 13. tertij. primo. capitu. ponentis expediens fuiſſe vnicum eſſe membrum appetens hoc appetitu & ſupportans onus totius, licet ergo alia membra reſoluantur ſicut ſtomachus, propriam tamen inanitionem non ſentiunt vt ſtomachus, ne ergo in toto hac triſtitia exiſtente magnũ ſequatur impedimentum cum etiam ſufficiat vnum eſſe membrum pro toto ab extra cibum recipiens, ſufficere debuit vnicum eſſe pro toto appetens. Quarto præmittit quòd primaria cauſa famis naturalis eſt membrorum reſolutio, licet ad hoc concurrat per plures motus intermedios: vt ſupra declaratum in præcedenti poſitione. Et hæc eſt ſententia Gal. quarto de vtilitate particularum. & quarto de accidenti. allega. cap̃. Prima concluſio. contra præcedentem poſitionem ſequens ex dictis penes hanc poſitionem eſt iſta. Non ſola remotio vel reſolutio chyli ab ore ſtomachi nulla concurrente alia poſitiua cauſa in os ſtomachi imprimente eſt cauſa immediata famis. Perſuadetur hęc concluſio. Primo non ſola præſentia chyli in ſtomacho eſt cauſa ceſſationis famis ergo &c. aſſumptum patet, quia quãtũcunque præſens cibus aut chylus eſſet in ſtomacho, ſi nulla in ſtomacho fieret alteratio, nulla in eo induceretur delitia, aut remoueretur triſtitia: ſicut ſi igne præſente manui nihil in manu imprimeret, nulla tamen ſequeretur delectatio aut triſtitia, aut eius remotio, ſi a manu recederet nulla exiſtẽte impreſſione ab eo. Item quilibet actus ſentiendi tactiuus inſequitur poſitiuam impreſſionem in organo tactiuo, ſed omnis appetitus qui eſt fames pendet ex actu ſentiendi ſenſus tactus, vt ſupra præmiſſum eſt. ergo &c. Secunda concluſio ſequens penes poſitionem Probabilius eſt hãc tactiuam ſenſationem ad quam ſequitur appetitus conſequi conſumptionem humidi ſubſtantifici oris ſtomachi a calido reſoluente quàm humidi chyloſi. Perſuadetur hæc concluſio.

Auicen.

Primo quia non aliter videtur cauſari appetitus in ſtomacho quàm cauſatus fuiſſet in alijs membris ſi in eis ſenſus propriæ inanitionis fuiſſet, ſed tunc ſurgeret in eis appetitus propter conſumptionem humidi ſubſtantifici & non chyloſi. ergo. Secundo, quia vt argutum eſt non ſola remotio poteſt eſſe effectiua cauſa ſenſationis alicuius. Tertio: quia dato oppoſito ſequitur quòd quãcito chylus deſcendit ad inteſtina ſtomacho vacuo remanente debet fames inſurgere per egreſſionem, quod eſt contra experimentum & contra ſententiam auctorum. & conſequentia tenet ex poſitione. Pro iſto dicet aduerſarius negando conſequentiã, quia non totus chylus ex ſtomacho ſimul egreditur et ad inteſtina deſcendit, ſed in pluribus uicibus. Remanet enim

vltimo portio illa chyli quam ſtomachus ſuis rugoſitatibus appropriauit, quam diu retinet, & reſiduum dimittit attrahi & ad hepar expellit, dum autem hęc pars vltimo ſugitur inſurgit appetitus modo ſuperius dicto. Contra, quia tunc chylus prius quàm a ſtomacho recederet ſecundum partem eius corrumperetur. arguitur conſequentia, quia virtus ſtomachi in ſex horis (gratia exempli) cibum digerit & cibum debite diſpoſitum conuertit. ergo quicquid vltra hanc diſpoſitionem imprimit in chylum verſus prauam diſpoſitionem conuertit. Propter hoc enim cibaria facilis digeſtionis aſſumpta poſt aſſumptionem groſſorum corrumpuntur in ſtomacho vt tertia primi. capitu. de regimine eius quod comeditur & bibitur &c. 13. tertij cap. de corruptione. & cap̄. de debilitate digeſtionis. & quarta primi. capitu. primo. Cum ergo chylus iam digeſtus & ſtomacho appropriatus longo tempore poſt eius digeſtionem in ſtomacho moraretur, ſequitur ipſum prius quàm ſtomachum egrediatur corrumpi, vel ſaltem praua diſpoſitione inſici. Quarto. quia animalia in cauernis longo tempore latitantia, toto tempore quo latent non fameſcunt, quamuis ab eorum ſtomachis humidū chyloſum totaliter remoueatur. ridiculoſum enim apparet dicere aliquam portionem chyli ex cibo tempore autumni generatam applicatam ſtomacho ſeruari in eo per totam hyemem donec iteratus appetitus inſurgat. Similiter ſi chylus eſſet aptus conſeruari in ſtomacho ſine corruptione non appareret cur ita deteſtarentur auctores ſumere cibum leuis digeſtionis poſt cibū groſſum difficilis diſtinctionis. Cauſa ergo propter quam toto illo tempore non appetunt illa animalia videtur, quia in ipſis congregati ſunt humores groſſi crudi plurimi in venis, & non quia chylus toto illo tempore reſeruetur. Calido autem naturali illos humores digerente & in ſanguinem conuertente eſt continue conueniens ſanguinis copia. vnde cogitur hepar a ſtomacho trahere, nec poteſt calor naturalis humidum ſubſtantificum oris ſtomachi veloci & ſenſata reſolutione reſoluere. His autem deficientibus humoribus et ſanguine reſoluitur ſubſtantificum humidum horis ſtomachi velocius & reſolutione ſenſibili, propter quod tunc appetitus inſurgit. Et plura alia pro iſta poſitione communiter adducunt quæ ſuperius tacta ſunt. Alij autem imaginantur ſenſationem ad quam ſequitur appetitus non inſequi reſolutionem a calido naturali agente in humidum oris ſtomachi velocius ſolito prouenientem, ſed ſuctionem humidi ſubſtantifici. Nam membris inanitis attrahentibus a venis & venis ab hepate & hepar mediantibus meſeraicis trahit ab ore ſtomachi ſugendo aliquid humidi ſubſtantifici eiuſdem. Et motum eſt ſuctionem hanc non neceſſario eſſe actionem inſenſibilem, unde ſtomachus hanc ſuctionem percipiens ordinem naturali promouetur ad quærendum cibum ab extra vt hanc ſuctionem & triſtem ſenſationem amoueat. Hæc videtur ſententia Gal. quarto de accidenti & morbo. alleg. ca. Et Aui. 13. tertij. primo. ca. & tractatu ſecundo. capitu. de deſtructione & debilitate appetitus. & prima primi. vltimo capitu. vbi poſuit deſiderium cibi perfici duabus virtutibus, ſcilicet attractiua venarum & ſenſitiua ſtomachi.

Cibi deſideriū ꝑcipitur dupl̄r Fames dupl̄r. Quātum ad tertium ſupponenda ſunt quędam. Primo ſupponendum eſt. Hoc nomine fames apud auctores duo importantur. Quandoque importatur ſenſatio oris ſtomachi ad quam ſequitur appetitus cibi ab extra. Quandoq; vero magis proprie importatur appetitus iam dictam inſequens ſenſationem. Primo capitur a Gal. quarto de accidenti & morbo. alle. cap. Senſus autem hanc ſuctionem ſidens fames appellatur. Secundo autem modo ſumitur ſecūdo de anima. Eſuries quidem calidi & ſicci eſt appetitus.

Secundo ſupponendum eſt. Quēlibet actum appetendi appetitu ſenſitiuo immediate cauſaliter præcedit actus ſentiendi, nam prius natura eſt animal ſentire q̄ appetere Ex quo ſequitur per nullam impreſſionem ab obiecto appetibili in organum ſenſus immediate productam poſſe virtutem appetitiuam immediate moueri ad appetendum. actus enim appetendi naturaliter pręſupponit actum ſentiendi vt ſuppoſitum eſt. Huiuſmodi tamen inueſtigatio pertinet ad ſecundum & tertium de anima. Tertio ſupponendum eſt. Cuilibet ſenſationi ſenſus exterioris correſpondere obiectū ſenſitiuum quod illa ſenſatione percipitur, non enim fit obiecti comprehenſio niſi per ſpeciem obiecti repreſentatiuam, nec recipitur in organo ſpecies niſi obiecto poſitiuo in organum imprimentem. Quarto ſupponendum eſt. Licet non ſit poſſibile aliquod obiectum a ſenſu exteriori percipi ſub ratione ſenſibilis communis, quin ad hoc concurrat ſpecies ſenſibili proprio in organo ſenſus impreſſa, non tamen repugnat aliquod obiectum per ſenſum exteriorē diſtincte percipi ſub ratione ſenſibilis communis, quāuis non percipiatur ab eodem diſtincte ſub ratione ſenſibilis proprij, ſed confuſe. Exempli gratia. licet impoſſibile ſit viſu quadratum aut rotundum diſtincte comprehendere niſi concurrente ſpē coloris tamen a viſu diſtincte comprehendere poteſt rotundū aut quadratū, abſq; hoc q̄ viſus diſtincte comprehendat coloratum, puta album vel nigrum rubeum. &c. Tu. n. a longe frequenter diſtincte comprehēdis hominem rectum uel rotundum, q̄uis non diſcernas eius colorem. Et ſicut de viſiua ſenſatione dictum eſt, ita de tactiua & de alijs eſt intelligendum. Vltimo pręmittendum eſt iuxta conſuetum modum loquendi præciſe illud denominandum eſſe obiectum alicuius quod illa ſenſatione percipitur vt color viſionis calor tactualis ſenſationis, & ſic de alijs.

His præmiſſis videntur probabiliter in hac materia iſtæ concluſiones tenendæ. Prima concluſio. Tam cōſumptio humidi chyloſi q̄ cōſumptio humidi ſubſtantifici eſt cauſa famis ſiue ſumatur fames pro appetitu ſiue pro triſti ſenſatione appetitum naturaliter pręcedēte. patet, quęlibet fames naturalis vtrāq; iam dictarum conſumptionum naturaliter præſupponit. ergo. vtraq; eſt cauſa famis naturalis. conſequentia tenet eo q̄ nō apparet aliquid aliud ad eius eſſe vel fieri naturaliter pręexiſtere niſi illud ſit eius cauſa. & aſſumptum patet ex dictis. Secunda concluſio. Non eſt probabile conſumptionem humidi ſubſtantifici oris ſtomachi attracti per ſuctionem meſeraicarū ab eo eſſe cauſam famis naturalis. Perſuadetur, quia cum huiuſmodi humidum ſubſtantificum ſit denſum vel ſolidum & attractio meſeraicarum leuis, probabile eſt & rationi conſonum per huiuſmodi ſuctionem nihil de tali humido ſubſtantifico attrahi. Contra, quia hoc videtur contra ſententiam Aui. prima primi. vltimo ca. Et Gal. quarto de accidenti. alle. ca. dum inquit. Senſus autem hanc ſuctionem ſentiens &c. vbi expreſſe innuit ſuctionem hāc ad famem effectiue concurrere. Pro his dicitur concedendo ad famem naturalem neceſſario cōcurrere motum in ore ſtomachi a venis meſeraicis ſugentibus prouenientem, non tamen repugnat ad hanc non neceſſario concurrere conſumptionem humidi ſubſtantifici oris ſtomachi attracti per hanc ſuctionem. Tertia concluſio. Nec conſumptio humidi chyloſi nec cōſumptio humidi ſubſtantifici oris ſtomachi eſt cauſa obiectiua vel effectiua famis immediata ſiue ſumatur fames pro appetitu ſiue ſenſatione &c. prima pars patet. quia per ſolam remotionem humidi chyloſi vel ſubſtantifici ab ore ſtomachi nulla poſitiua qualitas uel res in ore ſtomachi de nouo ꝓducitur. ergo per ſolam humidi chyloſi & ſubſtantifici conſumptionem nulla noua ſenſatio in ore ſtomachi imprimitur, & ꝑ cōſequēs nec fames primo mō uel ſecūdo modo ſumpta. Et per idem patet ſecunda pars, ſcilicet q̄ non eſt eiuſdem cauſa effectiua immediata, quia ex nulla actione mere priuatiua immediate pendet poſitiuus effectus. Quarta concluſio. Capiēdo famem pro appetitu iam dicto, cum cuiuſlibet famis naturalis ſtōchi. Patet, quia nō inſurgit appetitus ſenſitiuus, niſi mediāte ſenſatione ut ſuperius ſuppoſitū eſt. inter hāc autē ſenſationē & actū appetendi nullū uidetur cauſale mediū cadere. nullū. n. tale apparet dabile vt patere poteſt diſcurrenti, eo quòd ad actum appetendi animalis non concurrit

Auicen.

niſi obiectum, ſpecies obiecti, organum, virtus appetitiua, quorũ nullũ videtur immediatius actũ appetendi attingere q̃ iam dicta ſenſatio, niſi quis cauillando diceret actum ſentiendi non effectiue, ſed ſolum diſpoſitiue concurrere ad actum appetendi, imaginando ꝙ virtus appetitiua organo per ſenſationem diſpoſitio potens ſit in ſe tanq̃ totalis immediata cauſa appetendi actum producere, quod forte eſſet probabiliter ſuſtentabile. Rationabilius tamen & veritati conformius apparet hunc actum ſentiendi virtuti appetitiuę naturaliter ſubordinari velut inſtrumentum in productione actus appetendi. Sicut calor ignis inſtrumentaliter ſubſeruit formæ ignis in productione actus calefaciendi: & ſpecies viſibilium in organo viſus receptę virtuti viſiuæ ſubſeruiunt inſtrumentaliter in productionem viſionis, q̃uis etiam concedendum ſit actum ſentiẽdi ad actum appetendi diſpoſitiue concurrere, non tamen tollitur quin ad eundem producendum effectiue concurrat. hæc difficultas pertinet ad ſuperiorem artificem. Quinta concluſio probabiliter ponitur. Capiendo famem pro ſenſatione iam dicta cauſa obiectiua famis naturalis non eſt niſi motus factus in ore ſtomachi a venis meſeraicis ſugentibus, licet ad hunc motum cauſandum coadiuuet humor melancholicus ordine naturali hora famis ad os ſtõi pfluẽs. Quę concluſio eſt ſic intelligenda ꝙ illa ſenſatione quę fames dicitur nihil diſtincte percipitur niſi hic motus iam dictus. Perſuadetur ſic. huius ſenſationis aliquod eſt poſitiuum obiectum. tale autem non eſt conſumptio humidi chyloſi vel ſubſtantifici vt ſupra, nec aliqua qualitas prima per ſe proprie ſenſu tactus perceptibilis in ore ſtomachi impreſſa. ergo &c. quia non caliditas nec frigiditas, & ſic de alijs. non enim poteſt poni caliditas, quia tunc pontica & aceroſa frigida non intenderent appetitum nec etiam frigiditas, quia tunc ſtante mala complexione calida in toto vt febrili nunquam verus inſurgeret appetitus, cuius oppoſitum experimur. ſed cõſequentia patet, quia alias in eodem adæquate vt in ore ſtomachi ſimul eſſet mala complexio calida febrilis & frigida, quæ eſſet obiectiua cauſa famis. Item tunc vnum granum piperis ſufficeret remouere famem naturalem quantũcunque fortem ori ſtomachi occurrens, quia granum piperis ori ſtomachi occurrens ſufficit complexionem illam frigidam remouere & calidam inducere. Item quia tunc os ſtomachi non apprehendit calidum nec frigidum &c. Quòd autem tale obiectum non ſit aliqua qualitatum paſſibilium ſatis patet intuenti. Sed contra concluſionem arguitur, quia talis motus factus in ore ſtomachi eſt ſenſibile commune, quod non poteſt a ſenſu exteriori percipi niſi per impreſſionem ſenſibilis proprij, ergo huiuſmodi ſenſationis obiectũ eſt aliquod ſenſibile proprium. Pro iſto forte dicitur negando conſequentiam. Conceditur tamen hunc motum non poſſe percipi niſi concurrẽte impreſſione ſenſibilis proprij. Si enim per poſſibile os ſtomachi ab omni qualitate tãgibili quantũcunq; in eo fuerit abſolueretur, motus iam dictus non perciperetur, dato ꝙ per poſſibile remaneret in eo potentia ſentiendi. Et ſic conceditur quòd ad talem ſenſationem concurrit aliquod proprium tangibile. Cum quo tamen ſtat nullum tangibile proprium ab ore ſtomachi percipi ſenſationi iſta triſti quæ eſt famis. Et ſi quæritur quæ qualitas eſt, qua percipitur hic motus per eius impreſſionẽ. Huic dicitur ꝙ quæcunque qualitas propria per ſe tangibilis illa fuerit ſiue caliditas ſiue frigiditas &c. poteſt eſſe cauſa vt hic motus percipiatur ſenſatione triſti recte. Sicut viſibile coloratum motũ percipitur moueri a remotis, aut quantum aut figuratum rotundum vel quadratum ſiue tale album vel nigrum vel viride percipiatur a viſu. Contra, quia tunc illa qualitas vel ſpecies eius eſt immediate cauſa effectiua illius ſenſationis. Dicitur hoc concedendo. Nec hoc dictis videtur eſſe repugnans. Non enim ſupra dicebaẽ motum illum eſſe cauſam immediatam illius ſenſationis, ſed eſſe illius immediatum obiectum: quia. ſ. tali ſenſatione triſti ſolum talis motus percipitur. Vnde licet illa qualitas proprie tangibilis ad hanc ſenſationem concurrens etiam a ſenſu percipiatur oris ſtomachi, non tamen percipitur ſenſatione illa triſti quæ eſt fames. Et penes hoc imaginandum in ore ſtomachi dum fameſcit duplicem eſſe ſenſationem. Vna eſt qua confuſe percipitur qualitas proprie tangibilis. Altera eſt qua percipitur motus iam dictus. Et prima ſenſatio non eſt triſtis, nec per conſequens fames, ſed bene ſecunda, licet hæc ſecunda ſenſatio ſit eſſentialiter dependẽs a prima, et ipſam neceſſario præſupponat. Exemplum huius eſt, ſi faciem pulcherrime coloratam & turpiter figuratam aſpicias in re eſt ſenſatio qua iudicas de colore, & illa eſt delectabilis. alia qua iudicas de figura turpi, et illa eſt triſtis uel ſaltem non delectabilis. Et quod illę ſint diſtinctę ſenſationes perſuadetur, quia ſunt diſtinctorum obiectorum vel ſaltem eiuſdem ſecundum diuerſas rationes comprehenſi. alia. n. eſt ratio qua comprehendis & concipis quadratum, & alia qua album. Item quia vna poteſt ab alia abſolui. Item quia illę perceptiones in ſenſu communi quibus album & figuratum comprehendimus ſunt diſtinctæ. Et penes hoc fundamentum tolerari poteſt obiectum alicuius ſenſationis doloroſę eſſe ſolam ſolutionem continui & non malam complexionum. Imaginando quòd licet non poſſit cauſari dolor niſi concurrente qualitate tangibili & eius ſenſatione, ſtat tamen ſenſationem qua percipitur tangibilis qualitas non eſſe triſtem nec doloroſam, q̃uis ſenſatio qua percipitur ſolutio continui ſit doloroſa vel triſtis. Sicut ſi per qualitatem tangibilem organo tactus non ſenſibiliter diſconuenientem perciperes ſolutionem organi, tunc. n. perceptio illius qualitatis tangibilis nõ eſſet triſtis ſenſatio cum qua percipitur continuum ipſum diſſolui. hę autem ſenſationes ſunt diſtinctę, ſed plus videbitur infra. Sexta concluſio ponitur probabiliter contra præcedentem. Qualitas aliqua per ſe proprie tangibilis hora famis naturalis ori ſtomachi impreſſa eſt proprium & immediatum obiectum ſenſationis ad quam ſequitur fames. Et hanc concluſionem ſuſtinere poſſumus tripliciter. Primo imaginando quòd partes oris ſtomachi ſunt difformes & in qualitatibus tangibilibus ſibiinuicem diſſimiles. Secundo per ſuctionem a meſeraicis prouenientem ſit partium oris ſtomachi corrugatio, licet etiam ad hoc concurrat impreſſio quã facit humor melancholicus. Melancholia autem os ſtomachi rigidum facit & inſpiſſat, vt. 13. tertij. Tertio quòd propter hanc corrugationem partes ori ſtomachi in ſuis qualitatibus tangibilibus diſſimiles ſibi obuiant & ſe contangunt, quarum contactus eſt deſuetus & adinuicẽ conſtringantur, & ex hoc prouenit triſtis illa ſenſatio ad quam conſequitur appetitus. Et iuxta hoc ſatis patet per principale obiectum quod illa triſti ſenſatione percipitur eſt tangibilis qualitas ſubiectiue exiſtens in partibus oris ſtomachi. Motus autem iam dictus non niſi diſpoſitiue concurrit, ſicut ſi frigidum vehementer propter velocem occurſum faciei tuę dolorem inducat immediate & principale obiectum quod illa triſti ſenſatione percipitur eſt frigidum & frigiditas. Motus vero iſte eſt diſpoſitiua cauſa, vt frigus vehementer imprimat & fortiorem cauſet dolorem. Contra. quia hora famis non experimur nos ſentire calidum nec frigidum nec aliquam qualitatem per ſe proprie tactu perceptibilem. Dicitur hoc negando, licet enim non diſtincte calidum frigidum &c. percipiamus, confuſe tamen tangibile percipimus. Sicut exemplificat quidam quòd muſcam ſuper manum vel pedem leuiter gradientem tactu percipimus, & ſic percipimus qualitatem per ſe proprie tactu perceptibilem. q̃uis non diſtincte nec frigiditatem nec duritiem &c. Et tu frequenter hominem vides a longe venientem & non niſi per ſpeciem coloris eius ad tuum oculum peruenientem, quãuis non diſtincte percipias albedinem nec nigredinem, & ſic de alijs. Et penes hoc patet, quia ſtatim ſumpto cibo ceſſat fames. ſtatim enim ſumpto cibo partes aliquæ ſubtiles per meſeraicas attrahuntur, quarę ceſſat ſuctio, & per conſequens corrugatio &

Stõi famelici ſenſatio duplex.

contactus partium iam dictarum. Alij autem dixerunt ꝙ ſumpto cibo rugoſitates oris ſtomachi ſtatim partibus ſubtilibus cibi aſſumpti implentur, propter quod prohibetur partium illarum confricatio vel ſaltem minuitur: quare remittitur vel ceſſat fames. Alij vero ad ſaluandum hanc concluſionem vltimam dixerunt ad omnem famem naturalem concurrere melancholiam naturalem ordine naturali &c. & ꝙ qualitas impreſſa a melancholia eſt obiectum proprium & immediatum ſenſationis ad quam ſequitur appetitus, licet cum hoc requiratur ſuctio iam dicta. Et videtur hic modus colligi poſſe. 13. tertij. tract. 2. cap. de deſtru-

Auicē. ctione appetitus. Contra: primo quia tunc non ſtatim ſumpto cibo remoueretur fames: quia non ſtatim remouetur impreſſio cauſata ab humore melācholico in ore ſtomachi. Item quia poſſet ſumi cibus potius illius qualitatis augmētatiuus vel conſeruatiuus quàm remotiuus, quo poſito quantūcunque de illo cibo ſumeretur non ceſſaret fames. Item ſuppono quòd per humorem melancholicum ad os ſtomachi naturaliter profluentem non imprimitur in ore ſtomachi qualitas quæ extra latitudinem ſuæ temperantiæ producatur, quia alias in omni fame naturali eſſet ſtomachus quantūcunque ſanus æger vel neuter decidentię, quod non eſt rationi conſonum. hoc enim ſuppoſito ſequitur ꝙ per ſolam ſtomachi naturaliter fameſcentis conuenientem alterationem inter latitudinem ſuæ ſanitatis poſſet naturaliter fames remoueri, abſque, ſcilicet aſſumptione cibi, quia per qualitatem ab humore melancholico impreſſam ſit ſtomachus naturaliter fameſcens, quia non trahitur extra latitudinem ſuę ſanitatis, ergo per qualitatem illius impreſſionis remotiuam non extra latitudinem ſanitatis ſtomachum alterantem in ſtomacho impreſſam remouebitur fames: Cum ergo facile dabile ſit tale ſtomachi alteratiuum remouebitur a ſtomacho fames ſine cibo, quod non apparet rationale. Experimento enim patet ꝙ cibaria in parua quantitate ſumpta ſiue fuerint notabiliter calefacientia ſiue infrigidantia exiccantia &c. non remouent appetitum, niſi diceret aduerſarius cauillando quòd melancholia imprimit in ore ſtomachi qualitatem aliquam tangibilem, quæ non eſt caliditas frigiditas &c. ſicut quidam crediderunt quòd non videtur niſi aſſerere præter ſenſus quinque ab Ariſto. enumeratos dabilem eſſe ſextum ab illis ſpecifice diſtinctum. Similiter quia qualitas neceſſario eſſet aliqua complexio reſultans ex primis qualitatibus tangibilibus. Omnis enim qualitas tangibilis eſt prima vel reſultans ex primis. Neceſſario ergo conſequitur primam ſecūdum determinatam proportionem illarum in ore ſtomachi nouiter impreſſarum. Et tunc iterum procedet argumentum quòd remouens illam proportionem qualitatum primarum remouebit obiectum proprium ſenſationis illius, & per cōſequēs ceſſabit fames.

Ad primum iſtorum quidam concedunt conſequens. non enim ſtatim ſumpto cibo cōuenientis q̄litatis ceſſat fames, propter quod præcipitur in debito ſanitatis regimine non ſumi cibum vſq; ad ſaturitatem completam, immo a comedendo quieſcere reliquijs appetitus in ſtomacho relictis, quę poſt in breui tempore euaneſcunt, vt colligitur ſecunda pri-

Auicen. mi. cap̄. de regimine eius quod comeditur & bibitur. Vel dicitur negando conſequentiam. non enim iſta qualitas impreſſa eſt obiectum famis ſufficienter cauſatiuum: niſi coniuncta fuerit tali oris ſtomachi corrugationi & motui, ideo illa ceſſante & ſi aliquāto tēpore talis impreſſio remaneret, non tamen etiam remaneret fames. Et per idem ſoluitur ad ſecundum. Poſſet tamen concedi conſequens illud. talis enim poſſet ſumi cibus qui ſtomachum ad appetitū caninū perduceret, ita ꝙ quātūcunque de ipſo ſumeretur non ſedaretur, ſed creſceret appetitus: ſicut melancholia aut acetoſum phlegma præternaturaliter fluens ad os ſtomachi appetitum cauſat caninum, nec vnquam quantūcunque flueret appetitum deijceret niſi forte os ſtomachi nimium infrigidando tandem ſenſum deſtrueret. & ſimiliter de cibo tali ſi daretur dicendum eſt. Ad tertium dicitur quòd iſta non poſſet eſſe niſi cauſa ori ſtomachi præternaturaliter occurrens & in id præternaturaliter imprimens vel naturalem impreſſionem tali ori ſtomachi debitam prohibens. Conceditur autem ꝙ a cauſa præternaturaliter in os ſtomachi imprimente vel naturalem impreſſionem prohibente ſine cibi aſſumptione poſſet ceſſare fames ſed hoc non videtur ita facile: ſicut ſumitur in argumento. Qualiter autem ſtomachus tunc eſſet denominandus ſanus æger vel neuter per ſolam ſubtractionem huius impreſſionis: q̄uis nihil in eo nouiter poſitiue imprimeretur non eſt ad præſens diſcutiendū, ſed infra de hoc videbitur. Vltima concluſio probabiliter apparet tenēda. Minus remota cauſa famis naturalis eſt conſumptio humidi chyloſi, uel proportionalis eiuſdem q̄ſi ſubſtantifici oris ſtomachi. Patet, quia prius natura & tempore conſumitur humidum ſubſtantificum, tam oris ſtomachi q̄ aliorum membrorum, q̄ſi os ſtomachi meſeraicis ſugentibus humido chyloſo vel ſibi proportionali priuetur, ergo remotior cauſa famis naturalis eſt humidi ſubſtantifici oris ſtomachi conſumptio q̄ſi chyloſi. In ſumma ergo tenēdum eſt ꝙ neutra iſtarum eſt immediata cauſa famis naturalis & ꝙ vtraq; eſt cauſa mediata eiuſdem. Remotior tamen eſt conſumptio humidi ſubſtantifici q̄ chyloſi humidi, licet alias probabiliter oppoſitum dixerim.

Circa hanc materiam tamen remanent difficultates non leues. Prima. Videtur ꝙ fames naturalis non ſit appetitus animalis, ſed pure naturalis. per famē. n. naturalem fertur potentia appetitiua in obiectum appetibile, puta cibum nulla pręcedēte obiecti apprehenſione: ergo talis appetitus eſt mere naturalis. conſequentia tenet, eo ꝙ in hoc videtur naturalis appetitus ab animali differre: quia animalis non fertur in obiectum non comprehenſum, naturalis vero ſic, & aſſumptum patet. Infans enim primo ad lucem exiens fameſcit, & tamen cibum non apprehendit. Pro iſto forte dicetur ꝙ licet non pręcedat hunc appetitum apprehenſio cibi et ab extra, p̄cedit tamen ſenſatio qualitatis obiectiue iſtam ſenſationem cauſantis, quā appetit ſtomachus remouere. Contra. Primo quia tunc fames non eſt appetitus animalis cibi, ſed ſolum qualitatis malę impreſſæ remouendæ. Item tunc motus virtutis naturalis expulſiuę excitatæ a re nocente eſſet motus animalis, quia conſequēs appetitum animalem, & ſic motus cōceſſiuus in rigore cōtingens eſſet motus animalis & voluntarius. contra Gal. 4. de accidenti. & Aui. prima quarti. ca. de rigore & horripilatione. Arguitur conſequentia. nam ſicut appetitus ad cibū ab extra cōſequitur perceptione qualitatis impreſſæ in ore ſtomachi, ita appetitus excutiendi materiam malam in rigorem imprimentem conſequitur ſenſationem malę qualitatis impreſſę a materia nocente: ergo ſicut primus dicitur propter illud appetitus naturalis, ita & hic, & per cōſequens motus hunc conſequens appetitum eſt animalis & voluntarius. Secundum dubium. Si fames naturalis inſequitur impreſſionem factam i ore ſtomachi quam ſtomachus appetit remouere, ſequitur ꝙ omnis appetitus ſtomachi quantūcunq; naturalis eſt ad illa quę apta ſunt diſpoſitionem exiſtentem in ſtomacho qua fameſcit remouere, ſed talia vidētur huic diſpoſitioni contraria, ergo &c. Forte conceditur ꝙ omnis appetitus naturalis ſtomachi eſt ad contraria diſpoſitioni qua ſtomachus eſt actu fameſcens, licet non ſit abſolute ad contraria diſpoſitioni naturali ſtomachi. Contra, quia tunc non appareret differentia inter appetitum naturalem ſtomachi naturaliter diſpoſiti, & appetitum ſtomachi pręternaturaliter diſpoſiti. Sicut. n. ſtomachus naturaliter diſpoſitus appetit contraria diſpoſitioni actualiter exiſtenti in ſtomacho dum fameſcit, non tamen abſolute contraria ſuæ naturali diſpoſitioni, ita contingens eſt ſtomachum naturaliter calidum, p̄ternaturaliter vero infrigidatum appetere contraria diſpoſitioni in eo p̄ntialiter: non tamen abſolute diſpoſitioni ſibi naturali. quod expreſſe aduerſat Gal. in lr̄a. dū inquit. Ex ęgritudinibus uero in vētre diſtēperantię differūt a naturalibus ſecūdū ꝙ cōtraria cōcupiſcunt. Tertiū dubiū. Cum

naturali

naturali ordine ad excitandum appetitum hora famis mouetur melancholia ad os ſtomachi. Ad exiccandum tamen ſitim non ſic ordinauit natura moueri aliquid aut cholerā, aut aliquit aliq̃ impreſſionem cauſans, ad quā ſequeretur ſitis. Non.n.apparet ratio diuerſitatis, cum non minus videatur neceſſarius potus animalibus potu vtentibus q̃ cibus. Quartum dubium. Non videtur talis ordo ſeruari in motibus famem naturalem antecedētibus qualis dictus eſt, puta quia primo fiat membrorum inanitio, & conſequēter attractio ipſorum a venis &c. quia membra noſtri corporis ſunt in calore ſuo valde diſſimilia, & in facilitate & difficultate reſolutionis valde difformia. cum.n.multo calidiora ſunt carniformia ſpermaticis et multo rariora, facilius & citius eis aduenit reſolutio neceſſitans attractionem ſanguinis a venis q̃ ſpermaticis, et ſi ſic ſtabit naturalis fames, q̃uis ſpermatica non ſint inanimata, cuius oppoſitum innuebatur. Forte dicetur non oportere in fame naturali omnia mēbra a venis attrahere, ſed ſufficit aliqua eē inanita.

Contra, quia tunc non repugnaret corpus aliquod naturaliter ſe habens eſſe continue in diſpoſitione famelica. arguitur conſequentia, qua ratione ſolis carniformibus inanitis et attrahentibus poteſt cauſari fames naturalis, ſimili ratione videtur ꝙ ſolis inanitis membris ſpermaticis. Ponantur ergo carniformia inaniri in hora & per mediam horam attrahere ipſis inanitis, Neruos vero inaniri in hora, & media & per horam attrahere. Oſſa vero in duabus horis inaniri, & per vnam horam & dimidiam attrahere a venis. Et patet ꝙ ſecunda hora diei hic fameſcit quia aderunt omnes hi motus famem antecedentes. Item ſecunda hora quia attrahent oſſa, & ſic deinceps, Ideo &c. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ dupliciter dicitur aliquis appetitus animalis.

Appetitus aīal' quadruplicitér.

Primo proprie vt deſcribatur ſuperius. Et ſic conceditur famem non eſſe appetitum animalem, ſed naturalem, non enim eſt appetitus obiecti apprehenſi, immo prius tempore vel ſaltem natura eſt appetitus huiuſmodi q̃ cibi vel obiecti in quod fertur animalis apprehenſio. Cauſa enim quare conſiderat animal de cibo & apprehendit ipſum eſt, quia fameſcit & non econtra. Secundo dicitur appetitus aliquis animalis communiter, quia, ſcilicet neceſſario pręſupponēs vel inſequens ſenſationem, q̃uis illa non ſit ſenſatio obiecti quod appetitur. Et ſic famem dicimus appetitum animalem & differt a naturali appetitu membrorum, quia hic neceſſario pręſupponit cognitionem quam inſequitur tāquam cauſam, appetitus autem naturalis membrorum non. Ex quo patet motum oris ſtomachi ad cibum attrahendum, inquantum, inſequitur hunc appetitum nō eſſe voluntarium, ſed naturalem denominandum. Sequitur vlterius famem non eſſe proprie denominandum appetitum animalem ad cibum. Eſſe.n.appetitum animalem ad cibum eſt eſſe appetitum ad cibum cognitum vel apprehenſum. Sequitur vlterius appetitum virtutis expulſiuæ lacertorum excutiendis lacertos in rigore ꝑcepto nocumēto impreſſo a pungēte uel nocēte materia eſſe ita appetitū animalē denominandū, ſicut appetitus oris ſtomachi. Ita.n.ille appetitus præſupponit cognitionem ſicut hic. Et conſequenter ꝙ iſte motus excuſſiuus eſt animalis communiter ſumptus. Et cōſequenter ꝙ idem appetitus & motus eſt naturalis & animalis ſecundum diuerſas acceptiones horum terminorum. Ex quibus patet vlterius non omnem motum animalem eſſe motum voluntarium denominandum. Ex quibus patet reſponſio ad argumenta in hoc primo dubio tacta. Ad ſecundum qualiter appetitus ſtomachi naturaliter ſe habentis ſit ad ſimilia, pręternaturaliter vero diſpoſiti ad contraria, videbitur infra in vno principali quęſito. Ad tertium dicitur ꝙ a calore ſtomachi & circumſtantium membroꝝ ſufficit exiccari os ſtomachi, & rorido humido priuari exiccatione ad quam ſequitur ſiccitas. Ad famem autem non ſufficit ſola conſumptio vel qualitatis impreſſio, ſed requiritur cum hoc corrugatio & conſtrictio oris ſtomachi, vt tactum eſt, ad quam perficiendam optime ſeruit humor melancholicus pōticitate ſua. Ad quartum dicitur ꝙ ad famem naturalem ordinate concurrunt motus iam dicti, ſic .ſ.ꝙ naturalis fames neceſſario pręſupponit membrorum reſolutionem, & attractionem a venis, & venarum ab hepate &c. non tamen oportet ad hoc ut actu ſit fames naturalis actu inanita eſſe membra, ſed ſufficit ipſa inanita fuiſſe inanitione tanta quòd ab hepate ſanguinem attraxeruntita vt in hepate & venis non remanſerit ſanguis quantitatis debite pro nutricatione membrorum, quare coguntur venę attrahere ab hepate & hepar a ſtomacho vt chylum accipiat. ex quo debitam quantitatem ſanguinis reſumat. Ex quo iuxta hoc imaginari oportet ꝙ hepar non propter quālibet attractionem venarum ab eo attrahit a ſtomacho. nec ſimiliter a qualibet attractione membrorum ab eis promouentur ad attrahendum ab hepate, ſed tam hepar q̃ venæ certam ſibi quantitatem ſanguinis limitant, citra quam quandocunque diminutus fuerit ſanguis in eis contentus promouentur venæ vt ab hepate attrahant & hepar a ſtomacho. Siue ergo omnia membra actualiter attrahant a venis ſiue non, dūtamen tanta iam fuerit attractio facta vt ſanguis in venis & hepate citra quantitatem iam dictam ſit minoratus, attrahunt venę ab hepate & hepar a ſtomacho et ſic fames. Et ex hoc patet reſpōſio ad dubium. Patet vlterius ꝙ nō repugnat aliquem naturali fame fameſcere, q̃uis actu non ſint membra inanita omnia uel plura. Ex quo ſequitur ad famem naturalem nō neceſſario actu concurrere omnes motus iam dictos. Et plura alia ex his concludi poſſunt.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur ꝙ nititur probare conſumptionem humidi ſubſtantifici non eſſe cauſam famis immediatam. Et hoc conceditur. Pro forma tamen argumenti dicitur negando illam cōſequentiam. nō enim repugnat actionem paulatinam & inſenſibilem cauſam eſſe effectus vel diſpoſitionis ſenſibilis.

Conſimiliter dicitur ad primam & ſecundam confirmationem. Ad ſecundum principale videbitur in vno principali quæſito. Ad tertium illud probat conſumptionem humidi chyloſi eſſe cauſam famis, ſed ex illo non ſequitur ꝙ conſumptio ſubſtantifici non ſit etiam illius cauſa, vt ex dictis patet in vltimo articulo. Et per idem patet ad confirmationem ſolutio. Eodem modo patet ad quartum.

Ad quintum dicitur ꝙ ex conſumptione ſubſtantifici &c. non appetitur niſi ſanguis & humiditates ſecundæ appetitu naturali animali, tamen appetitu taliter ſumpto vt ſuperius ſumebatur. appetitur cibus: licet non ſit illius totalis nec immediata cauſa. Ad tertium & eius confirmationem videbitur infra cum quęretur de ſiti. Omnia ſequentia probant conſumptionem &c. non eſſe cauſam immediatam famis, non tamen arguunt famē naturalem non pręſupponere huiuſmodi conſumptionem tanq̃ cauſam eius.

Ad argumenta pro alia poſitione ad obiecta poſt oppoſitum videtur mihi quòd iſta probant quòd fames naturalis non pendet a conſumptione humidi chyloſi tanquā a cauſa eſſentialiter ordinata, quia ex natura rei non repugnat os ſtomachi chylo & omni materia chylo proportionata priuari de nouo, tamen iterum famem incurrere, ſecundum plurimum tamen famis naturalis pendet aliquo modo ex conſumptione humidi chyloſi. Sed quicquid ſenſerint in hoc Gentilis argumenta hincinde in probationem adducta cōcluſionum iſtarum poſitionum facile apud intelligentem ſolui poſſunt dicta in vltimo articulo. Vtrum autem corpòra athletarum poſſint incurrere verum appetitum videbitur infra in vno principali quæſito.

Quæſtio. xlvj.

VTRVM Conſumptio humidi roridi oris ſtomachi ſit cauſa immediata ſitis. Arguitur multipliciter quòd non. Primo quia tunc famem ſemper antecederet ſitis, quod eſt contra experimentum. arguitur conſequentia, quia reſolubilius eſt humidum roridum cuius conſumptione cauſatur ſitis quàm humidum quodcunq; cuius cōſumptione cauſatur fames & calor reſoluens idem, ergo.

Cōfirmatur. q̄cito inaniunt membra, tācito inſurgit ſitis,
ſed non tācito inſurgit fames, ergo &c. probatur maior,
quia q̄cito inaniuntur membra, tācito ac poroſitates eorum
particulares attrahitur ros vt in cambium conuertatur &
nutriat. hic. n. eſt pręcipuus finis roris, vt prima primi. cap̄.
de humoribus. & patet minor: quia inanitis membris non
inſurgit fames niſi prius a venis attrahant, & uenæ ab hepa-
te, & hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis, vt. 4. de ac-
cidenti, & in præcedenti quæſtione declaratum eſt. Secun-
do ſequeretur q̄ pueri iuuenibus facilius & citius ſitim in-
Cōcilia currerent, & magis potum appeterent cæteris paribus, cu-
ius oppoſitū colligitur. 3. probl. probl. 7. arguitur cōſequen-
tia, quia talē habet proportionem humidum roridum pueri
ad humidum roridum iuuenis, qualem ſubſtantificum hu-
midum pueri ad ſubſtantificum iuuenis cum alijs paribus,
ſed propter humidum ſubſtantificum pueri eſſe ſubtilius &
reſolubilius ſubſtantifico iuuenis facilius famem incurrit
puer & cibum magis appetit iuuene, ergo. Et per ſimile de-
duci poteſt ſitim facilius incurrere pueros ſenibus, cuius op-
poſitum experimur. Tertio ſequeretur q̄ iuuenes ſępius et
facilius ſenibus ſitim incurrerent. arguitur conſequentia, q̄a
vbi calidum eſt potentius ad reſoluendum & humidum re-
ſolubilius citius aduenit ſitis ſi quęſtio eſſet vera, ſed hoc eſt
in iuuene reſpectu ſenis, ergo &c. Pro iſto forte dicetur q̄
licet in iuuene ſit calor fortior q̄ in ſene, ſiccitas tamen con-
ſumens humidum roridum eſt in ſene multo maior. Con-
tra, quia multo efficacior in reſoluendo & conſumēdo eſt ca-
liditas q̄ ſiccitas cæteris paribus. Item, q̄uis naturali hu-
Auicē, miditate ſit iuuenis humidior ſene, accidentaliter tamen eſt
ſenex humidior iuuene, vt prima primi. cap. de ętatibus, ſed
accidētalis humiditas maxime videtur ſitim prohibere vel
extinguere, ergo &c. Quarto ad principale. aliquod ani-
mal altero calidius eſt et ſiccius, quod tamen eodem cęteris
paribus difficilius & tardius ſitim incurrit, ergo quęſtio fal-
ſa. conſequentia tenet, eo q̄ ſicut animal eſt calidius & ſic-
cius, ita facilius & citius fit in eo roridi humidi conſumptio,
Auicē, & aſſumptum colligitur tertio de partibus animalium. 8.
cap. patet etiam experimento. aues. n. campſonicę calidiſſi-
Ariſto. mæ ſunt & ſiccæ & cōpacti corporis propter quod & au-
daciſſimę, vt quarta particula. ſexto proble. quę tamen com-
paratione aliarum ſunt minimi potus. Vnde ſeptimo de
hyſtorijs animalium. 8. capitu. Eſt autem genus auium
omne quidem pauci potus, & campſonicæ autem & ſine
potu omnino. Quinto cum ægritudine frigida & humi-
da ſtomachi ſtat vehementia ſitis, ſed cum ægritudine fri-
gida & humida ſtomachi non ſtat humidi roridi vehe-
mens conſumptio, ergo &c. probatur maior, quia cuili-
bet ſpeciei hydropiſis aſſociatur uehementia ſitis, vt. 14.
tertij. capitu. de ſignis communibus ſpecierum hydropiſis.
Auicē. Et omnes ille ſpecies hydropiſis non euacuantur a ſiti cla-
moſa. Et aliqualiter. 13. tertij tractatu ſecundo vltimo
capitu. Et primo de ſimplici medicina. ſexto capi. ſed ali-
qua hydropiſis originaliter prouenit a frigiditate & humidi-
tate ſtomachi nimia & inteſtinorum, vt. 13 tertij. cap̄. de
hydropiſi, ergo &c. Confirmatur. aliqua ſitis non eſt ap-
petitus frigidi & humidi, ergo aliqua ſitis tanquam imme-
diatam cauſam non conſequitur conſumptionem humidi
roridi &c. aſſumptum probatur, quia aliqua ſitis conſequi-
tur ſuperfluitatem calidi & humidi in ore ſtomachi, ergo ali-
qua ſitis eſt appetitus frigidi & ſicci. aſſumptum colligitur
primo de ſimplici medicina. alle. cap. vbi voluit Gal. acetū
ſedare ſitim a calido & humi. prouenientem, non vero pro-
uenientem a calido & ſic. Sexto per ſolam inſpirationem
aeris ſedatur aliqua ſitis naturalis, vt. 2. techni. ca. de ſignis
diſcraſiarum pulmonis. Et. 13. tertij. alle. cap. Et. 10. tertij.
Auicē. cap̄. de ſignis complexionum naturalis pulmonis. Accn̄tia
ſitis ſedat aer frigidus abſq; potu multotiēs, ſed per nullam
aeris frigidi inſpirationem reſtauratur humidum roridum,
cuius conſumptione cauſatur ſitis, ergo &c. Confirma-
tur, quia tunc non apparet probabilis cauſa, propter quam
ſtatim ſumpto potu ceſſat ſitis. non enim ſtatim reſtauratur
humidum roridum conſumptione cuius cauſatur ſitis. Si-
militer non apparet cur per ſolam commeſtionem cibi be-
ne temperati ſitis inſurgeret, quia non apparet vnde tempe-
ratus cibus ingrediens ſtomachum, ita cito humidum rori-
dum poſſit conſumere. Vltimo. a mala complexione fri-
gida poteſt ſitis prouenire cuius eſt humidi roridi reſolutio-
nem impedire, ergo &c. aſſumptum colligitur prima quar-
ti ca. de regimine ſitis in febribus putridis. Et ſitis quidem
quandoq; fit a frigore & ipſam ſedat ſomnus, & quandoq;
fit a calore & ipſam ſedant vigiliæ. Et. 13. tertij. allega. cap.
vbi ponitur frigiditatem ſuperfluam hepatis cauſam eſ-
ſe vehementiæ ſitis,

Ad oppoſitum etiam arguitur. Primo quia non appa-
ret probabilis cauſa, propter quam habentes ſtomachum
ſiccum facile ſitim incurrerēt & paruus eis ſufficeret potus,
& econtra habentes humidum tarde ſitim incurrerent, nec
paruo ſatiarentur potu. vt colligitur in littera. Hoc. n. non
propter aliud euenit, niſi quia in ſtomacho ſicco humidum
roridum, cuius cōſumptione cauſatur ſitis eſt modicum, in
humido vero multum. Pro iſto etiam videtur ſententia
Gal. in libro de malitia complexionis diuerſę. 4. cap. Acci-
dit paſſio propter penuriam ſubſtātię ſiccę in fame, et pro-
pter penuriam humiditatis in diſpoſitione ſitis. Vnde. &. 2.
de anima. & tertio colliget. cap̄. de cauſis accidentium con- Auer.
tingentium deſiderio oris ſtomachi, ponitur ſitis appeti-
tus frigidi & humidi.

Solutio huius quęſtionis ſecūdum magnam partem pen-
det ex dictis in præcedenti quæſtione. Primo ſciendum.
In ſtomacho duplex reperitur humidum. Vnum groſſum
ſolidum quo calor naturalis ſtomachi fouetur & ſuſtenta-
tur. Reliquum aqueum fluidum ſtomacho imbibitum: cu- Stōi hu-
ius pręſentia prohibetur caloris inflammmatio exiccatio & midum
arefactio ſubſtantię ſtomachi. Nec ſolum in ſtomacho ſed duplex.
indifferenter in omnibus membris reperitur humidum ta-
lis exiccationis membrorum prohibitiuum, vt prima pri-
mi. cap̄. de membris. & prima quarti. cap̄. de hectica. pro-
pter quod rori aſſimilatur, propter quod ros vel humidum
roridum appellatur. Primum ergo humidum, huic ſecundo Auicen.
comparatum calidum eſt & ſiccum. Econtra hoc ſecun-
dum reſpectu primi frigidum & humidum. Vtriq; autem
iſtorum per actionem caloris accidit conſumptio. Sed per
cōſumptionem primi infrigidatur os ſtomachi. Sublato. n.
humido cuius præſentia ſuſtentatur calor & fouetur, calor
ſaltem quantitatiue paucificatur cum hac paucificatione ca-
loris, vt ſupra tactum eſt, concurrit impreſſio humoris me-
lancholici hora famis ad ſtomachum emulgēdo naturæ or-
dine profluentis. Ex quibus duobus reſultat in ſtomacho Famis
notabilis & ſenſata impreſſio, ad quam ſequitur appetitus & ſitis
cibi ad extra, quo conſumptum humidum & calidum recu- diffini-
peretur & triſtitia ſenſatę impreſſionis amoueatur. Ad ſe- tio.
cundi vero humidi conſumptionem ſequitur inflammatio
et maxime oris ſtomachi: vt arefactio uel exiccatio ſenſata.
Sublata. n. cauſa inflammationem & exiccationem prohi-
bente inſurgit exiccatio & inflammatio, propter quod natu-
rali ordine promouetur ſtomachus vt rem appetat, hanc al-
terationem & conſequentem triſtitiam remouētem, ex qua
præexiſtenti humido rorido ſimile aut proportionale ge-
neret & ſibi appropriet. illud autem eſt humidum quod-
dam refrigeratiuum, quod potum cōmuniter appellamus.

Ex quibus patet primo, quare fames ab auctoribus dici-
tur appetitus calidi & ſicci, ſitis vero frigidi & humidi. Vn-
de ſecundo de anima. Eſuries autem & ſitis concupiſcen-
tia. eſuries quidē calidi & ſicci. ſitis vero frigidi & humidi.
Secundo patet quare quidam a cauſis reſoluentibus cito ſi-
tim incurrant, tardius vero famem, quidam vero econtra.
In quibuſdam enim proportionabiliter abundantius eſt
humidum roridum, cuius conſumptione cauſatur ſitis q̄
corpulentum, cuius conſumptione inſurgit fames. In
alijs vero econtra. Tertio patet quare ſitientes moleſtius

& cum

& cum maiori nocumento ſitim tolerant q̃ fameſcentes fa-
Ariſto. mem cęteris paribus, ut. 12. problematum. quinto & ſexto
problemate. In fame enim ſit infrigidatio leuis a re mo-
dicum impreſſiua. In ſiti vero inflammatio & exiccatio
a cauſa acute fortiter impreſſiua. Licet huius problematis
Famis & ſitis appetitus duplex. cauſas alias explicet Ariſto. tu vide. Secundo ſciendum.
Tam hora famis q̃ ſitis naturalis in ore ſtomachi eſſe du-
plicem appetitum: naturalem. ſ. & animalem. Eo. n. q͏̃ in fa
me eſt neceſſitas triſtitiam remouendi conſequentem im-
preſſionem iam dictam appetitus inſurgit animalis ad ca-
lidum quo illa prohibeatur & remoueatur impreſſio, quia
tamen cum hac deperdita eſt humiditas naturalis: & pro-
portionata ſtomacho qua eius ſuſtentabatur calidum natu-
raliter appetit ſtomachus vt hanc humidatem reaſſumat: et
ſi non præceſſiſſet ſenſata impreſſio vt per hanc calorē eius
ſuſtentet & foueat: propter quod famem dixerunt nonnulli
compoſitam eſſe ex appetitu naturali & animali. Confor-
mius vero mentibus auctorum videtur q͏̃ hoc nomē fames
& ſitis pro appetitu animali ſupponat, ſed naturalem con-
notat vel appellat. Et ſimiliter per omnia de ſiti dicēdum.
In naturali. n. ſiti eſt duplex appetitus. Vnus conſequens tri
ſtē ſenſationem ex ſenſata impreſſione facta in ore ſtoma-
chi, & ille eſt animalis quo abſolute appetitur refrigerium
& rehumectatio. Secundus eſt conſequens defectus rei na-
turalis & conuenientis ſtomacho, puta humidi os ſtomachi
decenter irrorantis & ſibi appropriati, & huiuſmodi appeti
tus eſt naturalis. inſurgeret. n. ſtomacho, & ſi nulla præcede
ret ſenſata impreſſio. Ex quo patet primo per famem na-
turalem non appeti calidum & ſiccum abſolute, ſed nutri-
tiuum. Similiter per ſitim nō appeti frigidum & humidum
abſolute, ſed determinate irroratiuū & refrigeratiuum. Pro-
pter quod etiam poſuerunt quidam ſitim naturalem com-
poſitam eſſe ex naturali & animali appetitu. Tertio ſcien
Sitis duplex. dum. Per ſitim auctores aliquando intelligere ſenſationem
triſtem oris ſtomachi qua irritatur vt potum quęrat, quãq͏̃
vero pro actuali appetitu animali quo inclinatur os ſtoma
chi vt potum accipiat recte, ſicut in præcedenti quæſtione
de fame diſtinguebatur. Quarto ſciendum. Sitis eſt du-
plex. ſ. naturalis & non naturalis, & hoc ſub naturali cōpre-
hendendo ſitim præternaturalem. Naturalis ſitis eſt conſe-
quens naturalem & conuenientem actionem caloris natu-
ralis in humidum roridum membrorum illud reſoluentis
attrahentis & in cambium tranſmutātis, ad quod exiccatio
quædam & inflammatio ſequitur pcepta in ore ſtomachi,
& tandem ſitis. Nō naturalis vero aliarum cauſarum ſequi
tur impreſſionem: puta cibi acuitatem, aut humoris ſalſe-
dinem, & ſic de alijs. Quinto ſciendum. Tam naturalem
q̃ non naturalem ſitim, quandoq͏̃ principaliter pendere a di
ſpoſitione ſtomachi, quia. ſ. non ſit per communitatem ali-
cuius alterius membri, quandoq͏̃ vero econtra: ſicut ſitis pē
dens a caliditate cordis pulmonis renum aut hepatis. Et col
ligitur hæc diſtinctio in littera. Et. 13. tertij. alle. cap̄. Et a Se
Serap̄. rapione tertio practicę. 13. cap̄. Nota tamen q̃uis pulmo-
ni cordi & hepati tanq̃ efficientibus cauſis alias ſitis ab au-
ctoribus attributa ſit, ſoli tamen ſtomacho attribuitur vt or
gano ſicut & fames. Prima concluſio. Capiendo ſitim pro
appetitu oris ſtomachi conſequentis ſenſationē &c. cuiuſli-
bet ſitis cauſa immediata eſt triſtis ſenſatio. Perſuadetur ſi
cut in præcedenti quæſtione de fame ſumpta pro appetitu
animali arguebatur. Secunda concluſio. Capiendo ſitim
pro ſenſatione &c. nullius ſitis naturalis vel pręter naturam
immediata cauſa eſt conſumptio humidi roridi oris ſtoma-
chi. Patet, quia neceſſario ſi cōcurrit roris conſumptio inter
illam conſumptionē & ſitim tanq͏̃ cauſa obiectiua mediat
aliqua ſenſibilis qualitas in ore ſtomachi impreſſa. non. n.
apparet quid aliud eſſet proprium illius ſenſationis obiectū
ſicut ſupra de fame dicebatur. Tertia concluſio. Cuiuſli-
bet ſitis naturalis mediata cauſa eſt conſumptio humidi ro
ridi oris ſtomachi. Patet ex his quæ in primo articulo decla
rata ſunt. ſic. n. ſe habet conſumptio humidi roridi ad ſitim,
ſicut conſumptio humidi groſſi calorem ſuſtentantis ad fa-
mem naturalem, ſed humidi groſſi &c. conſumptionem
tanquam eius cauſam præſupponit fames naturalis, ergo ſi
tis naturalis pręſupponit conſumptionē humidi roridi tanq͏̃
cauſam eius: & non immediatam per pręcedentem conclu
ſionem, ergo mediatam. Quarta concluſio. Non cuiuſli-
bet ſitis non naturalis cauſa mediata vel immediata eſt in-
digentia humidi roridi oris ſtomachi. Perſuadetur ſic, ita
ſe habet ſitis ad conſumptionem humidi roridi, ſicut fames
non naturalis ad conſumptionem humidi corpulenti, cuius
conſumptione dictum eſt cauſari famem, ſed non neceſſa-
rio fames non naturalis tanq͏̃ cauſam mediatam vel imme
diatam pręſupponit conſumptionem humidi corpulenti: ut
apparet in fame canina & appetitu corrupto, quo appetitu
appetitur lutum & carbones, frequenter. n. continuatur hu-
iuſmodi appetitus per dies & menſes, quo toto tempore nō
eſt veriſimile eſſe indigentiam humidi iam dicti in ore ſto-
machi. Imaginandum igitur q͏̃ licet in ore ſtomachi nulla
eſſet indigentia humidi roridi, humido tamen rorido ſibi ap
propriato inflammato aut in ebullitione poſito: & exinde in-
flammato ore ſtomachi inſurgeret appetitus animalis oris
ſtomachi ad rem hanc inflammationem remouere poten-
tem, cum ergo ille appetitus non ſit fames, ſequitur q͏̃ erit ſi
tis. Item ſtatim maſticato & deglutito grano piperis experi
mur ſitim inſurgere. non tamen veriſimile eſt in ore ſtoma
chi tam cito humidum roridum eſſe conſumptum: ergo in-
flammatio oris ſtomachi & humidi roridi ebullitio per tem
pus pręoccupare poteſt reſolutionem & indigentiam roris,
et ſic tempore prius cābitur ſitis q̃ fiat roris indigentia. Et
penes hoc probabiliter concedi poſſet in aliquo corpore ſi-
bi ſano ab intra cauſari poſſe ſitim, q̃uis non pręcedat roris
indigentia, imaginando hominem ſtomachi humidi valde:
pulmonis & cordis valde calidi, cuius ſtomachus ſit rarus
inflammabilis continens naturaliter humidum roridum
multum. Et patet contingens eſſe caliditatem cordis & pul
monis prius tempore ſtomachum inflammare q̃ humidi ro
ridi fiat indigentia ſaltem tanta, vt merito illius debeat ſitis
inſurgere. pręoccupabit ergo ſitis in hoc indigentiam humi
di roridi, cuius probabile ſignum eſt, quia talis ſitis ſola in-
ſpiratione aeris frigidi remouetur, cum tamen per illam ſto
machus nullatenus rehumectetur. Et iuxta hoc moderan
da eſt illa tertia concluſio ſupra poſita. Penes etiam hoc
oporteret aliter deſcribere naturalem ſitim q̃ ſupra notifi-
cata fuerit, & hoc eſt facile intelligenti. Quinta cōcluſio.
Cuiuslibet ſitis naturalis vel præter naturam ſumptę pro
triſti ſenſatione &c. obiectiua cauſa eſt aliqua tāgibilis qua
litas in ore ſtomachi impreſſa puta caliditas, aut ſiccitas, aut
ambę ſimul. Patet, quia ſitis vt ſic eſt triſtis ſenſatio tacti-
ua, ergo eius obiectum vel obiectiua cauſa eſt aliqua tangi-
bilis qualitas: & per conſequens &c. Sexta concluſio con
tra quoſdam Patauos. Non cuiuslibet ſitis taliter ſumptæ
obiectum vel obiectiua cauſa eſt complexio calida & ſicca
in ore ſtōi impreſſa. Patet, quia poteſt ſola caliditas p̱ ſe, &
ſimiliter ſola ſiccitas eſſe obiectum ſitis ſufficienter cauſa-
tiuum: vt ſupra deductum eſt. Et pro iſto videtur ſententia
Gal. de ſimplici medicina. alle. ca. Et Serap. tertio practicę. Sitis ſpē
alle. ca. dum inquit. Et ad vltimum ſitis prouenit, aut ex ca- q̃ ab a-
liditate, aut ſiccitate, aut ex vtriſq͏̃ ſiſ. Item acetū extinguit ceto ex-
ſitim a calido & humido procedentem, & non extinguit ſi- tinguit.
tim prouenientem a calido & ſicco, vt primo de ſimplici
medicina. alle. ca. Detur ergo ſorti a caliditate & ſiccitate ſi-
tienti in potu acetum multæ q̄titatis, et patet q͏̃ caliditatem
extinguet vel ſaltem ſic eſſe eſt poſſibile, & non remouebit
ſitim, ergo ſor. remanebit ſitiens & non a calido ſed a ſicco
tantum, ideo. Ex quo patere poteſt quare aliqua ſitis ſuffi-
cienter ſedatur a frigido exiccatiuo: vt aceto & rebus ace-
toſis. aliqua vero a frigido humectatiuo: vt primo de ſim-
plici medicina. allega. capitu. Ex quo fundamento plu-
ra problemata de ſiti occurrentia facile ſolui poſſunt
apud intelligentem.

Contra concluſionem arguitur multipliciter. Primo tunc non omnis ſitis eſſet appetitus frigidi & humidi, ſed aliqua eſſet appetitus frigidi & ſicci. Item in aliqua ſiti eſſet appetitus calidi & humidi, vt ſi in ore ſtomachi ſimul coniungerentur ſiccitas ſtomachum aliqualiter areſaciens & frigiditas, ſicut in morientibus ex febre per viam reſolutionis, in quibus apparet anhelitus frigidus. Item tunc eadem vel ſimilis omnino eſſe poſſet cauſa obiectiua famis & ſitis quod non eſt rationi conſonum, eo ꝙ diſtinctarum ſenſationum obiecta debent eſſe diſtincta. 1. de anima. et arguitur conſequentia, quia famis obiectiua cauſa eſt frigiditas cū ſiccitate. Has. n. ambas qualitates imprimit humor melancholicus hora famis naturalis occurrēs ori ſtomachi, ſed illa eadē poteſt eſſe obiectiua cauſa ſitis vt dictum eſt, ergo. Item ſuperflua caliditas in ore ſtomachi cauſat famis vehementiam ſiue appetitum caninum, ergo nō ſitim ſi diſtinctæ ſunt obiectiuę cauſæ famis & ſitis. aſſumptum colligitur. 13. tertij. tra. 2. ca. de famis vehementia. (Auicē.) Et quādoq; accidit appetitus caninus propter caliditatē ſuperfluam in ore ſtomachi reſoluentem & requirentem reſtaurationem, quare eſt os ſtomachi ſemper quaſi ſit famelicum. Item non uidetur rationi conſonum cuiuſdam ſenſationis ſecūdū ſpeciem ſicut eſt ſitis, diſtincta eſſe obiecta ſecūdū ſpēm. ſ. caliditas ſiccitas caliditas cum ſiccitate.

Ad hæc omnia per ordinem reſpondetur. Ad primum poteſt concedi illa concluſio. ſ. ꝙ non omnis ſitis eſt appetitus frigidi & humidi. Et ſi arguitur contra, quia Ari. 1. de anima. & Auer. tertio colliget. alle. ca. deſcribentes ſitim videntur ſentire vniuerſaliter ſitim eſſe appetitum humidi & frigidi. Pro iſto dicitur ꝙ hi auctores deſcripſerunt ſitim naturalem & non præternaturalem. Aliter probabiliter dici poteſt quālibet ſitim eſſe appetitum frigidum reſpectu eius quod per famē appetitur, & humidum & liquidum et curſibile in reſpectu eius quod appetitur per famē. In quacūq;. n. ſiti appetitur frigidum, appetitur illud vt applicabile ori ſtomachi & aptum imbibi poroſitatibus eius. hoc autem oportet eſſe liquidum, licet cum hoc in ſiti appetatur frigidū virtualiter quandoq; exiccatiuum, vt acetum & acetoſa ſicut ſupra dictum eſt. Ad ſecundum conſimiliter dicitur illud conſequens concedendo, hæc autem dicta ſunt clara experimento. videmus. n. quoſdam ſitiētes ſiti non naturali frequenter appetere potum calidum non virtualiter tātum, ſed etiam quandoq; actualiter, licet in ſiti naturali minime contingat vt tactum eſt. Ad tertium probabiliter dici poteſt idem vel omnino ſimile eſſe poſſe obiectum famis & ſitis, cum alijs tamen & alijs circunſtantijs apprehenſum, ſicut frigiditas cum ſiccitate in ore ſtomachi apprehēſa cū motu ſuctionis & corrugationis eſt obiectum ſenſationis q̄ eſt fames, ſine motu tamen & ſuctione iam dicta apprehenſa eſt obiectum ſitis. Vel aliter dicitur ꝙ aliud eſt adęquate obiectum famis & ſitis, quia fames eſt frigiditas cum ſiccitate, ſitis vero ſola ſiccitas, aut ſola caliditas, aut ambę ſimul vt ſupra. Vel dicitur ꝙ obiectum famis eſt illa frigiditas cum illo motu, ſitis vero ſola ſiccitas in caſu argumenti. (Auicē.) Ad quartum dicitur primo negādo aſſumptum. ſ. ꝙ ſuperflua caliditas impreſſa i ore ſtomachi cauſat appetitum caninum. caliditas autem ſuperflua cum appropriatur ori ſtomachi facit appetere aquam & currentia humida. 13. tertij. ca. de fame & vehementia eius. Pro auctoritate vero allegata dicitur ꝙ auctoritas non plus voluit niſi ꝙ caliditas ſuperflua non ſolum in ore ſtomachi, ſed in toto impreſſa eſt cauſa appetitus canini, eo ꝙ caliditas ſuperflua in toto ſuperflue reſoluit membra. & ad hoc ſecundum plurimum ſequitur vehemens attractio venarum ab hepate & hepatis a ſtomacho mediantibus meſeraicis, & conſequenter vehemētia famis. Eodem modo ſuperflua caliditas exiſtens in tota ſubſtantia ſtomachi pręterquam in ore multū ſuggendo ab ore ſtomachi & ipſum inaniendo poteſt eſſe cauſa vehementiæ famis. (Serap̄.) Vnde Serap̄. tertio practicę. 4. cap. Et caliditas non eſt oris ſtomachi, immo eſt corporis totius, & illud ideo quoniam caliditas cum eſt in ore ſtomachi deſtruitur appetitus. i. fames. Et colligitur idem. 13. tertij. alle. ca. caliditas. n. licet cum appropriatur ori ſtomachi facit appetere aquam & currentia humida, tamen ipſa cum dominatur corpori reſoluit, & cogit uenas vti ſuctione poſt ſuctionem donec perueniat ad os ſtomachi rapiendo quod aggregatum eſt. Poteſt etiam ſuperflua caliditas in ore ſtomachi impreſſa vltimate reſoluendo, & os ſtomachi tandem infrigidando eſſe per accidens cauſa diſpoſitiua famis caninæ. Vnde. 13. tertij. alle. ca. Et hęc. ſ. caliditas ſecūdū plurimum facit ſitim: & in quibuſdam diſpoſitionibus facit famē, cum ſuperfluit eius reſolutio. ſ. tantum vt per viā reſolutionis infrigidet. Exponatur ergo auctoritas allegata ſic. Et quandoq; accidit appetitus caninus propter caliditatem ſuperfluam. i. membrorum aliorum ab ore ſtomachi reſoluentem. ſ. ſuperflue & requirentem reſtaurationem in ore ſtomachi, aut etiam tantam facientem in ore ſtomachi reſolutionem vt infrigidetur, quare remanet os ſtomachi quaſi ſit famelicum, quia in diſpoſitione tali qualis eſt diſpoſitio ipſius famelici. Poſſet etiam probabiliter dici ꝙ caliditas ſuperflua in ore ſtomachi ſuctioni iam dictę coniuncta poteſt eſſe obiectiua cauſa famis, vt ſupra in præcedenti quæſtione dictum eſt. Ad vltimum dicitur ꝙ ſicut actiua ſenſatio ſiccitatis ſpecifice differt a tactiua ſenſatione caliditatis, ita ſitis cuius adęquatum obiectum eſt ſiccitas ſpecifice differt a ſiti, cuius adęquatū obiectū eſt caliditas &c.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum, (Cōcilia.) dixit Concil. differentia cēteſima. 19. ꝙ licet humiditas ſubtilis rorida velocius reſoluatur &c. natura tamen prouida maiorem eius quantitatem ori ſtomachi & alijs membris appoſuit, vnde non neceſſario citius conſumitur, ad quod etiam concurrit ꝙ cibus non omnino abſoluitur ab hac humiditate rorida. Aliter dicitur ꝙ in quibuſdam corporibus proportionabiliter abundātius eſt humidum roridum q̄ groſſum, cuius conſumptione fit fames. in quibuſdam uero econtra, aut ex diſpoſitione membrorum, aut nutrimenti, aut propter alias cauſas exiccationem vel humectationē membrorum promouentes, ideo contingit aliquem citius famē q̄ ſitim incurrere, aliquem vero econtra. Ad confirmationem negatur aſſumptum. Et conceditur ꝙ inanitis membris attrahitur ros, ſed non tantum neceſſario tunc de ratione attrahitur quin adhuc ſuperficiebus membrorum remaneat q̄titas ſufficiens ad irrorandum & membrorum exiccationem prohibendum. Quod ſi tantum de rore attraheretur ꝙ non ſufficeret membra debite irrorare ſitis inſurgeret. Ad ſecundum. iam conceſſi pueros abſolute facilius incurrere ſitim q̄ iuuenes. Contra, quia oppoſitum ſonat littera philoſophi. 3. problematum. 7. proble. vbi comparās pueros iuuenibus inquit, humiditas prohibet ſitibundos eſſe pueros. (Ariſto.) Dixi alias tam in ſitim q̄ in famem naturalem facilius cadere pueros iuuenibus. Facilitas tamen caſus in ſitim in puero minor eſt q̄ facilitas caſus in famē in puero reſpectu eiuſdem. In ſumma ergo voluit Ariſt. ꝙ aptitudo pueri ad ſitim minor eſt reſpectu iuuenis q̄ aptitudo ad famem reſpectu iuuenis. Cum quo tamē ſtat tam in ſitim q̄ in famem naturalem facilius cadere puerum q̄ iuuenem. Satis. n. probabile eſt ꝙ puero et iuuene ęquali tēpore ieiunantibus citius in ſitim caderet puer iuuene. Aliter probabiliter dicitur negando conſequentiam. Et conceditur in modo ſubſtātiæ eādē eē proportionem &c. non tū in q̄titate. multa. n. plus proportionabiliter eſt humidum roridum reſpectu corpulenti in puero q̄ in iuuene propter humiditatem ſuæ complexionis, ad quod iuuamentum facit phlegmatis multitudo. Conſimiliter ꝑ omnia dicitur de ſene in quo ē q̄titas minima humidi roridi irrorātis reſpectu puerorū. Ad tertiū dicit̄ ꝙ licet caliditas ſit in iuuene amplior & humidū roridū reſolubilius, in ſene tamē eſt quantitatiue humidum multo minus. Irroratio vero quam facit accidentalis humiditas ſenis non tollit ſitim, licet ipſam aliqualiter retardet. Alij vero dicunt humiditates ſenum ni-

troſas eſſe ſitim potius prouocantes. Ego autem puto ꝙ ſitim naturalẽ tardius incurrit ſenex iuuene alijs paribus, mẽdoſam vero velocius & frequentius. eo. n. ꝙ virtutes ſuas imbecilles ſenes vigorari percipiunt ex motu vini qui citiſſime in nutrimentum & ſpiritum conuertitur aſſueſcunt, et ſic non ſitiant vt ſæpe & multum potum accipiant. Contra. quia ex hic multo minus ſitire deberent contra experimentum, cum propter hoc abundantius eſſe debeat in eis humidum roridum. Negatur conſequẽtia. Ex potu. n. multi vini & potiſſime vinoſi augetur ſitis & corporis inflammatio & deſiccatio, vt tertia problematum. &. 6. proble. et 4. de accidenti. 6. cap̄. &. 2. interiorum. vltim. c. Ad quartum negatur aſſumptum. Et dicitur ꝙ aues ſunt pauci potus potiſſime propter diſpoſitionem pulmonis earum qui pauciſſimi ſanguinis eſt mollis rarus multi aeris cõtentiuus vnde multum refrigerat ſpiritualia, & per conſequens prohibetur inflammationem oris ſtomachi & ſitim. Sicut. n. inflammatis ſpiritualibus augetur ſitis, ita ipſis refrigeratis

Ariſto.

minuitur. vt colligitur. 7. problematum. 1. &. 8. proble. propter quod timentes in iudicio conſtitui vehementius ſitiũt.

Timentes ī iudicio cur uehemẽtius ſitiunt.

Et ex hoc patet quare aues campſonicæ minime potant. huius. n. cauſa eſt diſpoſitio pulmonis iam dicta. Ad quod concurrit ꝙ aues huiuſmodi ſunt ſarcophogæ. veſcũtur. n. carnibus & cibis actu multum humidum reſtaurãtibus & ſtomachum rehumectantibus. Ad quintum dicitur ꝙ Auic. voluit ꝙ non euacuãtur hydropici a ſiti clamoſa ſecũdum plurimum, licet aliquando non ſitiant. Sitiunt autem

Hydropici qr̄ uehemẽter ſitiũt

hydropici multum. Primo quia inflãmantur ſpiritualia cõpreſſo diaphragmate, quod maxime verum eſt cum venter multum intumuerit, ita vt diaphragmatis debitam dilatationem prohibeat. Secundo quia aquoſum ſanguinis membrorum humectatiuum fluit ad ventris ſpacia & non labiẽ ad membra, quare exiccantur membra & ſtomachus. Tertio quia inflammatur humiditas aquea in concauitate ventris contenta & fit nitroſa. Ad ſextum conceſſum eſt nõ omnem ſiti tanquam mediatam cauſam conſequi conſumtionem roris. Ad confirmationem dicitur ſimiliter. ſtatim enim ſumpto potu ceſſat ſitis, quia ſtatim deletur aut prohibetur impreſſio quæ eſt ſitis cauſatiua. Ad vltimum dicitur ꝙ ſitis aliquando fit ab humore frido cui aduenit ebullitio aut aliqua corruptio & illam ſedat ſomnus hunc humorem digerendo. Fit etiam ſitis a frigiditate hepatis per accidens debilitando attractiuam hepatis, quare non attrahit chylum nec ſanguinem generat, & priuantur membra nutrimento & exiccantur, & illa ſiccitas communicatur ſtomacho. Colligi poteſt hæc cauſa. 13. tertij. alleg. cap̄.

Quæſtio. xlvij.

VTRVM Stomachus quilibet in ſua naturali diſpoſitione exiſtens appetat ſibi ſimilia. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. Quilibet ſtomachus ſanus appetit calida: ergo quæſtio falſa. aſſumptum probaẗ. quia quilibet ſtõus ſanus appetit dulcia, vt. 13. tertij. cap̄. de modis ſignificationum diſpoſitionum ſtomachi. Cum autem bonitas adeſt appetitus: & eſt ſanus non eligit ſaporem ſupra dulcem. Et colligitur idem, 4. de ſimplici medicina. diſtĩ. 3. 1. cap̄. ſed omne dulce eſſe calidum. 4. de ſimplici medicina. alleg. cap̄. &. 2. cañ. cap̄. 3. non eſt poſſibile vt ſapor dulcis amarus, & acutus ſit niſi in ſubſtantia calida. Confirmatur: quia tunc quilibet ſtomachus ſanus eſſet in complexione ſimilis. Probatur. quilibet ſtomachus &c. appetit dulce in complexione, ſed quæcunq; ſimilantur in. 3. ſunt ſimilia inter ſe: ergo &c. Secundo ad principale. frigidiorẽ potũ appetit ſtomachus naturaliter calidus ꝙ̃ frigidus & temperatus: ergo non appetit potum ſibi ſimilem. aſſumptum ꝓbatur. quia ſtomachus calidus appetit potum: vt inflãmationem remoueat ad quam ſequitur ſitis, & ſimiliter temperatus, ſed maior inſurgit inflammatio cæteris paribus in ſtomacho calido ꝙ̃ temperato vel frigido, ergo maiorẽ appetit infrigidationem, & per conſequens potum magis infrigidantem. Confirmatur. ſtõ. tẽperato exiſtẽte vel pulmone calido melius ſedatur ſitis per potum frigidum ꝙ̃ tẽperatum, vt in præcedenti quæſtione: & circa litteram viſum eſt, ergo tunc magis appetit ſtomachus temperatus potum frigidum ꝙ̃ potum temperatum. conſequentia tenet, eo ꝙ magis appetit illud vel appetere debet quo melius ſuę indigentiæ ſatisfit. Confirmatur. magis humectatiuo potu indiget ſtomachus naturaliter ſiccus ꝙ̃ humidus naturaliter. ergo magis humectatiuum appetit. aſſumptum ꝓbatur, quia difficilius eſt ſiccum humectare ꝙ̃ humidum, vt quarta primi. 1. cap̄. Conuerſio. n. in genere proportionali facilior eſt. ſecunda primi. doc. 3. 3. cap̄. Tertio ad principale ſic. ſicut ſe habet aer attractus a pulmone ad ipſum

Auicẽ.

pulmonem naturaliter ſe habentem, ita potus aſſumptus a ſtomacho ad ſtomachum naturaliter ſe habentem. Vtrobiq;. n. quæritur inflammationis extinctio, & prohibitio, ſed ſicut pulmo naturaliter eſt calidior, ita frigidiori gaudet aere vt apparet in littera, ergo ſicut ſtomachus eſt calidior, ita potu gaudet frigidiori. Quarto appetitus ſtomachi ad cibum a natura finaliter ordinatur, vt per ipſum mẽbrorũ indigentiæ ſatisfiat, ergo talem præciſe appetet ſtomachus cibum quali membra pro ſua reſtauratione indigent, omne enim ordinatum ad finem naturaliter diſponi debet ſecundum exigentiam finis, ut dicit philoſophus. 2. phyſicorum. Cum ergo ſtomacho naturaliter exiſtente calido ſtet & totius habitudinem temperatam eſſe uel frigidam, ſeq̄tur aliquando ſtomachum naturaliter calidum appetere tẽperata uel frigida. Pro iſto uidetur ſententia Gal. 4. de accident. ca. de cauſis delitiarum. Stomachus miniſter eſt uiſcerum atq; uenarum, ideoq; non deſiderat niſi illos cibos quos illis neceſſitas expetit. Quinto communiter arguiẗ ſic. Nec appetitu naturali nec animali appetit quilibet ſtomachus naturaliter ſe habens ſibi ſimilia, ergo &c. Prima pars aſſumpti probatur, quia naturali appetitu non appetit ſtomachus cibum uel potum, ſed ſanguinẽ ab hepate quo ſubſtantiam reſolutam reſtauret. In hoc. n. cum alijs membris communicat. Nec etiam appetitu animali, quia oppoſitum dictat experimentum, cum omnes homines cuiuſcunq; complexionis fuerint uidemus cibos optimos et temperatos appetere, ut carnes optimas, panem optimum præparatũ, uina optima. quibus tamen non omnibus hæc ſunt ſimilia. Cõfirmatur: quia multo maior eſt diuerſitas inter ſtomachum ſenis & iuuenis in principio iuuentutis exiſtentis ꝙ̃ inter ſtomachum temperatum & calidum in primo cæteris paribus, ſed ſenibus & iuuenibus experimur cibos conſimiles conuenire & eoſdem appetere. ergo & ſtomachus temperatus & calidus in primo poterunt ſimiles cibos & potus appetere. Item multo maior eſt diſſimilitudo complexionum inter ſtomachos animalium ſpecifice differentium ꝙ̃ inter ſtomachum unius hominis & ſtomachum alterius quantũcunq; ſibi in complexione diſſimilis, ſed non omnium animalium ſpecifice differentium ſtomachi appetunt cibaria diſſimilia, immo frequenter ſimilia, ergo &c. Carnes. n. quęcunq; campſonica, herbas & fructus quæcunq; fructifaga & herbifaga ſunt. Serpentes etiã ardentiſſimi ſunt ad ea quę animalium alimenta. i. carnes, ad uinum etiam incontinentes uelut homines. Propter quod etiam uenantur quidam uiperas uinum in uaſis teſteis diſponentes ut capiantur inebriatæ. 7. de hyſtorijs. alle. cap̄. Plurima. n, uenenoſorum diligunt odorem uini & currunt ad ipſum ſexta quarti primo. cap̄. Sexto ſequeretur ꝙ quilibet ſtomachus temperatus appeteret frigida & ſicca, & ꝙ temperatiores cibos appeteret ſtomachus calidus ꝙ̃ tẽperatus. & arguitur conſequentia, ut ſupra in quæſtione de fame & ſiti. Vltimo plurima animalia calidę & ſiccę cõplexionis naturaliter appetũt cibos frigidos & humidos ut aues plurimæ aquaticæ quę piſcibus nutriuntur vt mergus & aues ſimiles calidę & ſiccę complexionis. Plurima etiam animalia frigida aquatica cibos calidos in terra venantur, vt cocodrillus. 7. de hyſtorijs. alle. ca. ergo pariter non repugnat homines calidæ complexionis frigidos cibos appetę

re.& frigidæ calidos, quia non plus ordinatur appetitus aſſi
menti in homine ad eius conſeruationem q̃ in alijs anima
(Ariſto.) libus. Et pro iſto videtur ſententia Ariſt. quarta proble-
matum. 6. proble. dũ inquit. Quę quidē natura ſicca aīaliũ
humidũ magis concupiſcunt, hęc. n. indigentia magis ſunt.
quæ autē natura magis humida, ſiccum magis appetunt.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera qui ſtomachum calidũ
cibis & potibus dixit gaudere calidioribus, frigidum frigi-
dioribus &c. Et infra. Ex ægritudinibus tamē in ventre di-
ſtemperantiæ in hoc differunt a naturalibus ſecundũ q̃ cō-
(Auicē.) traria cōcupiſcũt & nō ſiſ.a quēadmodũ naturales. Et Aui.
13. tertij. cap̃. de ſignis cōplonum naturaliũ ſtomachi.

Primo in quæſtione præmittentur præambula quædã.
Secundo concluſiones de quæſito. Primo ſciendum eſt
(Stõchi obm cibus q.) q̃ obiectum appetitus naturalis ſtomachi eſt cibus. Intelli
gendo per cibum omne illud quod ingrediens corpus nr̃m
taliter eſt a calore membrorum noſtri corporis paſſibile &
alterabile vt eius materia præexiſtentis formam perdat, &
formam tandem humanorum membrorum recipiat, pro-
pter quod cibus augere dicitur ſubſtantiã cibati. Vnde pri-
mo de ſimplici medicina primo cap̃. Non volo per ſermo-
nem meum cibum eſſe niſi de cuius proprietate eſt vt aug-
mentet ſubſtantiam noſtram & addat in eam. Addit. n. in
ſubſtantiam noſtram cibus, quia in partes membroꝝ ſub-
(Auer.) ſtantiales tranſmutatur & membris aſſimilatur. Propt̃ qd'
tertio complexionum. 2. cap̃. Cibus vnicuiq; corporum cō
ueniens eſt res in qua poſſibile eſt vt corpori aſſimiletur nu
trito. Quinto vero colliget ad principium. Dicamus q̃ ci-
bus eſt illud quod ponit partes naturales cibati, & hęc pars
eſt in ſpecie partis diſſolutæ. Et hoc eſt q̃ communiter po-
nunt cibum a materia in humano corpore operari, eo. n. q̃
talis tranſmutatio & aſſimilatio eſt paſſio primo attributa
materiæ, quod taliter patitur & tranſmutatur operari dici-
(Auicē.) mus a materia. Vnde prima primi. ca. de eo quod comedit
& bibitur. Sui operans materia eſt illud quod a ſui conuer-
titur natura & recipit formam alicuius diſpoſitionis mem-
brorum. Et infra. Sui vero operans materia eſt illud cuius
materia cum de ſubſtantia quam habet alteratur alteratio
ne quam in ea facit virtus reſtaurativa quod ex eo diſſolu-
tum fuit. Poteſt ergo omne illud in ꝓpoſito cibus nomina-
ri quod ingrediens humanum corpus aptum eſt in ipſo ope
rari a materia ad ſenſum datum. Qualiter autem cōtra me
dicinam abſolute & cōtra venenum diſtinguatur cibus de-
clarabitur tertio huius. Et ex hoc patet primo q̃ nullus ci-
bus abſolute denominatur cibus niſi in comparatione ad
humanum corpus. Non. n. dicitur cibus niſi pro quanto ē
per actionem caloris naturalis in ſubſtantiam membrorũ
tranſmutabilis. Propter quod dixit Gal. primo de ſimplici
medicina. alle. ca. q̃ medicina & cibus non ſunt niſi ſecun-
dum ſemitam relationis ad humanum corpus. Patet ſe-
cundo cibum non eſſe calidum frigidum temperatum aut
diſtemperatum niſi in comparatione ad humanum corpus
denominandum. Sicut. n. non dicitur cibus niſi ad hominē,
ita non niſi reſpectu eiuſdem denominandus eſt tempera-
tus vel diſtemperatus, calidus vel frigidus. Et ex hoc pa
tet tertio q̃ ſimilitudo vel diſſimilitudo cibi ad hominē eſt
ſolum potentialis, quia taliter pręciſe eſt cibus temperatus
ſimilis homini temperato qualiter eſt ſibi temperatus. Siſr
præciſe ſibi taliter diſſimilis eſt cibus calidus qualiter eſt ſi
bi calidus, ſed cibus temperatus non eſt homini niſi in po-
tentia temperatus, pro quanto. ſ. aptus eſt cōuerti in partes
membro temperatas, ideo &c. Et ex hoc vlterius ſequit
nulli cibo eſſe temperiem aut diſtemperiem attributam in
comparatione ad aliquod vnum membrum noſtri corpo-
ris, immo in comparatione ad totius habitudinem. Non. n.
dicitur cibus tēpatus, quia ex eo reſtaurari apta ſit pars
proportionalis vel ſimilis parti diſſolutæ ſtomachi tempe-
rati aut pulmonis temperati, ſed eo quia taliter paſſibilis eſt
a calore temperati corporis, vt ex eo ſanguis generetur tem
peratus. Dicitur autem ſanguis temperatus in quo ſunt par

tes omnibus membris temperati corporis potentialiter ſi- (Sãguis tpatus gd.)
miles. In temperato. n. ſanguine eſt potentialiter pars ſimi-
lis oſſi temperato, carni temperatę, neruo temperato, & ſic
de alijs. propter quod ſanguine temperato omnibus mem-
bris temperati corporis proportionabilit' diſtributo reſtau
ratur in quolibet pars ſimilis parti in eo diſſolutę. Et poteſt
hoc perſuaderi. nam taliter ſimilis eſt corpori temperato ci
bus temperatus in potentia paſſiua qualiter medicina tem-
perata potentialiter talis in potentia actiua, ſed nulla medi-
cina potentialiter talis denominatur temperata, quia alicu-
ius membri determinati naturalem temperiem conſeruet,
ſed totius, ergo &c. Et ex hoc concluditur q̃ ſicut non re
pugnat aliquam medicinam eſſe toti diſtemperatam quã-
uis ſit alicui membro determinato temperata, ſicut dicunt
communiter de cornu cerui reſpectu dētis, ita nullam clau-
dit repugnantiam cibum aliquem eſſe alicui membro de-
terminato temperatum quamuis ſit toti diſtēperatus. Cō-
ſimiliter de diſtemperato calido frigido &c. Dicitur. n. ci-
bus calidus, quia aptus per actionem caloris membrorum
temperati corporis conuerti in chylum calidum ſanguinē
calidum & tãdem in partes membrorum calidas, & ſic de
alijs. Ex quo ſequitur primo q̃ ſi per poſſibile daretur ci
bus ſecundum quamlibet eius partem vniformis, aut ali-
cui determinato membro ſecundum quamlibet eius partē
potentialiter ſimilis, quantumcunq; illud membrum eſſet tē-
peratum hic cibus eſſet diſtemperatus. Patet ſecundo q̃
in ratione formali temperati cibi includitur actualis diffor-
mitas partium eiuſdem. Ex quo patet vlterius nulli par-
tium temperati corporis cibum temperatum ſimiliorē eſſe
potentialiter q̃ alteri. Ex quibus vltimo ſequitur q̃ lati-
tudo temperantiæ cibi temperati maior eſt latitudine tem-
perantiæ alicuius membrorum temperati corporis. Latitu
do. n. temperantiæ cibi temperati adæquatur latitudini tē-
perantiæ omnium membrorum ſimul ſumptorum, vt pa-
tet ex dictis. Secundo ſciendum q̃ licet operatio cibi in-
quantum cibus eſt in humano corpore ſit a materia, nō tñ
abſoluitur hæc operatio a forma ſpecifica vel occulta pro-
prietate currente inter cibum & cibatum. Alias. n. non ap-
pareret vnde duobus corporibus quantum ad complexio-
nes ex manifeſtis qualitatibus reſultantes omnino ſimili-
bus diſſimilia tamen cibaria ipſi appeterēt: ita vt cibus vni
ipſorum conueniens eſſet alteri diſconueniens & tanquam
venenum, quod tamen frequenter experimur. Vidi. n. ho- (Cibos aliqbus eē uenena.)
mines quibus vinum ficus carnes aliquæ quæ pluribus ho
minum ſunt conformes, erant ſicut venena: Hæc eſt ſentē-
tia Gal. 4. de ſimplici medicina diſtinctione tertia. primo
cap̃. ubi innuit cibum in cibatum a tota ſubſtantia operari.
Et. 2. alimentorum. 5. ca. Et expreſſius. 3. complexionum.
2. cap̃. dum inquit. Oportet ergo vt proculdubio ſit inter to
tam ſubſtantiam nutrientis & nutriti communitas aliqua
& ſimilitudo. Et ex hoc probabiliter concluditur q̃ non
repugnat cibum eundem reſpectu unius corporis eſſe cibũ
abſolute, puta a ſola materia operatiuum, reſpectu tamē al-
terius eſſe a qualitate aut peremptiua ꝓprietate operatiuũ,
propter occultam proprietatem currentem inter cibos, &
cibata. Hanc vero proprietatem occultam imaginari poſſu
mus reperiri in cibo tãtũ, aut in cibato tñ, aut in vtroq; ſi- (Auicē.)
mul. Vnde. 13. tertij. cap̃. de corruptione digeſtionis. Cor-
rumpitur digeſtio propter prohibens appetitum cibi cum
proprietate quæ eſt in ipſo, aut in comedente ſicut ille cuius
refugit natura a cibo aliquo quãuis ſit laudabilis aut ſit ap-
petēdus ab illo. Et colligitur virtualr ab Auer. 6. colliget. al
leg. cap̃. Non ergo miremur ſi ab aliquo cibo uel medicina
frequenter patitur aliquod corpus & non patitur aliud ab
eo. Quod. n. vni indiuiduo eſt medicina, alteri poteſt eſſe ci
bus, & econuerſo. Ex quo vlterius apparet cur leo paleas (Leo cur paleas et fenũ nō digerit.)
aut foenum digerere non poteſt, cum tamen aſinus debilis
caloris exiſtens talia optime digerat, carnes vero minime.
Currit. n. ꝓprietas occulta inter aſinũ et paleã: qualis nō eſt
inter aſinum & carnem, Similiter inter leonem & carnem

Aïali⸗bus di⸗uerſis in ſpẽ cur. Nutrim̃ta diuer⸗ſa cõpe⸗tant.

qualis non inter leonem & paleam, & ſic de alijs. Propter quod diſtinctis animalibus ſecũdum ſpeciem diſtincta frequenter correſpondent nutrimenta, vt elleborus coturnici, & ſemen cicutæ ſturno, & boui grana orobi. 2. alimentorũ. 1. cap̃. Vnde &. 6. de regimine ſanitatis. cap̃. 3. Maximam ergo virtutem in digeſtione eorum quæ comeduntur & bibuntur, non ſecundum ventrem ſolum, ſed etiam ſecũdum totum corpus & hepar ea quæ ſecundum totam ſubſtantiã familiaritas habet, propter quam cibaria animalibus ſubalterata & multa differentia ſpeciebus ſunt nihil ſimile habẽte cibario quod ex leguminibus & herbis ei quod ex cicuta & elleboro. et. n. hæc aïalibus quibuſdam ſunt cibaria &c.

Nota tamen q̃ licet ita ſit plura tamen animalium ſpecie diſtincta reſpectu eiuſdem nutrimenti in proprietate communicant, & econuerſo plura diſtincta ſpecie nutrimenta reſpectu animalis eiuſdem, vt. 7. hyſtoriarum. 1. ca. Quẽadmodũ experimur ſolutiua plura diſtincta ſpecie vt ſcamamoneam & reubarbarum reſpectu humoris eiuſdem in attractiua proprietate communicare, & econuerſo. Et penes hoc probabiliter concedi poteſt non omnem cibũ temperatum cuilibet corpori temperato eſſe ſimilem vel eiuſdem conſeruatiuum, quamuis. n. merito complexionis ex manifeſtis qualitatibus reſultantis ſibi conueniret, merito tamen occultæ proprietatis ſibi poteſt eſſe diſſimilis.

Potus quid.

Tertio ſciendum eſt q̃ potus qui obiectum ponitur appetitus animalis ſtomachi qui dicitur ſitis eſt ſubſtantia quædam liquida quæ eſt velut cibi delator per membra, ſibi. n. cõmixta cibum ſubtiliat & lubricũ reddit quo facilius ad mẽbra perueniet. Et diuiditur in potũ qui eſt purus potus qualis eſt aqua quæ ingrediens humanum corpus non eſt in ipſo a materia operatiua cum ſit corpus ſimplex vel ſimplicitati vicinum, iuuat tamẽ ad corporis nutricationem eidem decenter occurrens temperando calorem & exiccationi mẽbrorum reſiſtendo & cibum deferendo, vt dictum eſt. Alter eſt potus qui ſimul eſt cibus & potus ſicut vinũ, ſimul. n. actuali frigiditate & humiditate ſitim extinguit, ſubtilitate ſubſtantiæ cibum ſubtiliat & lubricum reddit, & tandẽ in ſubſtantiam membrorum noſtri corporis cõuertitur ſicut cibus, merito ergo cibus nominatur & potus. Tertio potum communiter ponunt medicinalem ſicut eſt oxymel, aut aliud ſimile. De ſecundo autem potu maxime in ꝓpoſito ſermo eſt, cum quæritur an ſtomachus ſanus appetat ſimilia. i. cibos & potus ſibi ſimiles ad intellectum datum.

Sciendum vltimo q̃ ſtomachum in naturali diſpoſitione exiſtentem cibos & potus ſibi ſimiles appetere intelligi poteſt vel appetitu naturali vel animali. Prima concluſio. Poſſibile eſt naturalem appetitum ſtomachi naturaliter ſe habentis eſſe ad cibos & potus in complexione ſibi diſſimiles, ſic. ſ. q̃ calido ſtomacho exiſtente erit appetitus ad frigida, et econtra &c. Perſuadetur ſic. poſſibile eſt ſtomachi calidi ad aliqua cibaria frigido naturaliter naturalem eſſe cõuenientiam propter occultam proprietatem in cibo vel ſtomacho vel in vtroq; repertam propter quam inclinatur ſtomachus ad talem cibum plus q̃ ad alium in complexione ſibi ſimilem, ergo concluſio vera. aſſumptum colligitur ex dictis in primo articulo. Et patet experimento. Vidi. n. plures melancholicos quo ad omnia membra cibis calidis & ſicubus optime nutriri & quoſdam ſanguineos lẽtibus. Hæ vero naturales familiaritates ſiue conuenientiæ a priori & ratione inueſtigari non poſſunt, ſed ſolo experimento noſcũtur ſicut reliquæ proprietates occultæ. Vnde &. 6. de regimine ſanitatis, alleg. cap̃, Familiaritas vero quæ eſt ſecundum totam ſubſtantiam ſolo experimẽto cognoſcitur. Et ex hac concluſione ſequitur q̃ non quilibet cibus uel potus ſtomacho naturaliter ſe habente in complexione ſimilis eſt eidem conueniens in regimine ſanitatis. Patet, quia q̃ poſſibile eſt in cibo diſſimili reperiri proprietatem occultã per quam eſt familiaris & conueniens ſtomacho cui eſt diſſimilis, tam poſſibile videtur in cibo ſimili inueniri proprietatẽ ſtomacho in complexione ſimili diſconuenientem. Secũda concluſio eſt. Quilibet ſtomachus naturaliter ſe habens deducta repugnantia ciborum ex parte proprietatis occultæ appetit cibos ſibi in complexione ſimiles. Patet, quia appetit illa per quæ maxime apta eſt ſua naturalis complexio ſeruari, ſed ſimiles ſunt huiuſmodi, vt patet diſcurrẽdo per cibum. n. temperatum optime conſeruatur complexio ſtomachi temperati, per frigidum frigidæ, vt patet intuenti modum cibi operantis a materia, ergo &c.

Appeti⸗tus diſſi⸗lis qd.

Tertia cõcluſio. Poſſibile eſt appetitum naturalem ſtomachi naturaliť ſe hñtis diſſimilem eſſe appetitui naturali aliorũ membrorum. Per appetitum diſſimilem intelligendo appetitũ diſſimilium obiectorum. Patet ex præcedenti, quia alijs mẽbris exñtibus naturaliter frigidis nõ repugnat ſtomachum eſſe calidum, quo poſito omnium membrorum aliorum a ſtomacho erit appetitus ad frigida, ſtomachi vero ad calida, ergo &c. Ex hac cõcluſione ſequitur q̃ licet appetitus naturalis ſtomachi ad cibum ſit ad finem nutricationis totius, non tamen limitatur ſtomachus ad calida vel frigida appetendum ſecundum diſpoſitionem vel exigentiã totius. Patet ex concluſione & probatione eius. Quarta cõcl'o. Non quilibet ſtomachus naturaliter ſe habens animali appetitu præciſe appetit cibos & potus ſibi ſimiles. Hæc concluſio videtur nota experimento. Fere enim omnes homines cuiuſcunq; complexionis fuerint temperatos cibos & delicatos appetũt, vt capones pingues bene præparatos, panẽ optimum, vinum optimum de monte. paucos etiam vidi ab horrere ſuccharũ, ficus, pepones, vuas bene maturas, multa genera delectabilium piſcium fere omnes ardenter appetunt. Cum ergo nulli horum ciborum ſint plurimorũ hominum complexionibus ſimiles, ſequitur concluſio. Perſuadetur etiam ratione, quia q̃ poſſibile eſt propter proprietatem occultam currentem inter corpus & cibum appetitum naturalem ferri in cibum quantũcunq; ſit ſibi in complexione diſſimilis, tam poſſibile videtur de appetitu aïalis. Item per ſolam aſſuefactionem acquiri poteſt ſtomacho habilitas per quam appetitu animali fertur in cibũ ſibi in cõplexione diſſimilem, ſed non minus poteſt ſtomachum inclinare & appetitum eius animalem inclinare proprietas inſita a natura quàm habilitas acquiſita per aſſuefactionem, ergo &c. Ex iſta concluſione ſequitur quòd tam ſignum ſumptum ab appetitu naturali q̃ ab appetitu aïali ſtomachi poſitum a Gal'. in littera per ſe ſumptum eſt ineſficax ad ſignificãdum ſuper naturalem complexionem ſtomachi. Patet ex concluſione. Nota tamen q̃ licet hoc ſignum per ſe ſumptum non ſit neceſſarium & in multis fallax, cum alijs tamen ſignis ſumptum iudicium certificat. Sicut etiam ſupra de pluribus ſignis quibus docet Gal'. ſignificare ſuper naturales cumplexiones cerebri & aliorum mẽbrorum principalium dictum eſt. Plurima enim illorum per ſe ſumpta inefficacia ſunt quæ iuncta cum alijs faciunt euidentiam. Quinta concluſio. Cum præcedenti concluſione ſtat ſtomachum quantũlibet naturaliter ſe habẽtem appetitu animali appetere ſibi ſimilia, cibos. ſ. & potus ſibi ſimiles. Perſuadetur quia animalis appetitus ſtomachi ordinatur finaliter ad ſatisfaciendum ſuæ indigentiæ, ſed cæteris paribus melius ſatisfit ſuæ indigentiæ per cibos & potus ſibi ſimiles in complexione q̃ diſſimiles, ergo &c. ꝓbatur minor diſcurrendo, per cibos. n. temperatos generatur in ſtomacho temperato chylus temperatus, quo melius cæteris paribus ſuæ indigentiæ ſubuenitur q̃ per chylum diſtemperatum generatum ex cibis diſtemperatis. Similiter ex cibis calidis in ſtomacho calido generatur calidus chylus ſubſtantiæ ſtomachi calidi conformior, & ſic de alijs.

Corrolarium ſequitur hanc conſequentiam non valere. hic ſtomachus appetit cibos ſibi diſſimiles in complexione: ergo non appetit ſibi ſimiles, nec econuerſo. Et cauſa patet ex dictis. Sexta concluſio eſt hęc: Semper alijs paribus plus fertur quilibet ſtomachus tam appetitu naturali q̃ animali in cibos & potus in complexione ſibi ſimiles q̃ diſſimiles. Dico autem notãter alijs paribus. vbi. n. in cibo diſ⸗

ſimili in complexione reperiretur conuenientia cum cibato in tota ſubſtantia quæ non reperiretur in cibo ſimili, aut multo maior in diſſimili q̃ in ſimili, ferretur appetitus ſtomachi plus in diſſimilem cibum q̃ ſimilem. Perſuadet ergo concluſio ſic. plus promouet appetitum ſtomachi ad cibum familiaritas cum conuenientia in complexione & occulta proprietate ſimul q̃ in occulta proprietate tantum cæteris paribus. ergo &c. Et ex hac concluſione ſequitur ꝙ ſtomachus temperatus cæteris paribus maxime gaudet cibis & potibus temperatis, calidus calidis frigidus frigidis, & ſic de alijs. Et hanc concluſionem puto intellexiſſe Gal. in littera. Ex quibus patet ꝙ licet nec ſignum ſumptum ab appetitu animali nec naturali ſit efficax ad ſignificandum &c. quolibet tamen iſtorum conuenienter vti poſſumus tanquam partiali ſigno cum alijs ad ſignificandum ſuper naturalem complexionem ſtomachi. Ex hoc. n. ꝙ ſtomachus cibos temperatos aſſumptos bene digerit, & illis confortatur & in aſſumptione illorum delectetur conclude cum alijs ſignis ſuper temperantiam ſignificantibus ſtomachum eſſe temperatum, & ex calidis calidum. Contra. hęc poſitio innuit in ſtomacho præter appetitum animalem eſſe appetitum naturalem ad cibum, cuius tantum oppoſitũ ſuperius innuebatur. in appetitu. n. naturali cõmunicat ſtomachus cum omnibus membris, ſed nullum membrum illud a ſtomacho naturali appetitu fertur in obiectum ab extra, ſed præciſe ſanguinem appetit ab hepate & venis, ergo nec ſtomachus. Pro iſto dicitur in ſtomacho duplicẽ eſſe appetitum naturalem diſtinctum contra animalem. Vnus eſt communis quo cibum pro toto appetit ab extra. Et alter eſt proprius quo ſanguinem & proprium nutrimentum non pro toto ſed pro ſe quærit ab hepate, & in hoc cũ alijs membris communicat ſtomachus. Quod autem in ſtomacho præter appetitum animalem ſit ponẽdus appetitus naturalis communis ad cibum perſuaderi poteſt. Primo quia omni actu appetendi appetitu animali circũſcripto in ſtomacho adhuc naturaliter inclinatus apparet ſtomachus vt cibum pro toto conuenientem ſibi recipiat, eo ꝙ nõ minus videtur in animali particulam ſuſceptiuam nutrimenti communis ꝓ toto illud naturaliter appetere q̃ particulam proportionalis in planta, ſed omni circunſcipta cognitione radices plantarum naturaliter inclinantur vt cibum ꝓ toto recipiant, ergo &c. Item non minus ex ordine naturæ eſt ſtomachus ſuſceptiuus alimenti deducta actuali cognitione q̃ hepar, ſed circũſcripta actuali cognitione hepar appetitu naturali communi appetit ſanguinem pro toto, ergo & ſtomachus cibum. Item præter appetitum quo hepar appetit nutrimentum proprium pro ſe reperitur in hepate appetitus communis ꝓ toto, ergo pari ratione in ſtomacho aſſumptum patet, quantũcunq; . n. non fuerit ſubſtantia hepatis inanimata vt oporteat attrahere nutrimentum pro ſe: minorata tamen in hepate naturali quantitate ſanguinis cõmunis ꝓ toto attrahit hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis vt communem ſanguinem recompenſet, licet tũc nutrimento proprio non indigeat vt ſupra in quæſtione de cauſis famis declaratum eſt, ergo. Item in quocũq; mẽbro eſt virtus attractiua communis diſtincta ab attractiua propria alimenti, in eodem eſt appetitus naturalis communis & proprius, ſed in ſtomacho præter virtutem attractiuam propriam eſt virtus communis attractiua alimenti, ergo &c. probatur maior, quia non abſoluitur virtus attractiua naturalis a naturali appetitu attrahendi. patet minor, q̃a cuicunq; digeſtiuę & retentiuę naturali cõmuni correſpondere debet attractiua naturalis ſibi miniſtrans. in ſtomacho autem eſt retẽtiua nãlis cõis & digeſtiua cõis vt patet id &c.

Stõi appetitus duplex.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dixerunt quidam omne dulce purum prima mixtione productum eſſe calidum & tale nõ appetit quilibet ſtomachus fortis & ſanus. Dulce tamen non purum nec productũ prima commixtione non neceſſario eſt tale, ſed poteſt eſſe calidum frigidum & medium, licet omne dulce vt ſic ſit temperato vicinum, vt. 4. de ſimplici medicina. diſtinctione tertia. &. 2. cap. Aliter dixerunt alij non omne dulce eſſe calidum abſolute vel in comparatione ad humanũ corpus: ſed reſpectu diſpoſitionis præexiſtentis in ſubiecto ex quo factum eſt dulce antequam dulce fieret reſpectu diſpoſitionis præexiſtentis in ſubiecto. Et ex hoc patet ad cõfirmationem, licet cuilibet ſtomacho ſano & forti ſimiletur dulce ſub nullo tamẽ determinato gradu dulcedinis eſt dulce cuilibet ſtomacho ſano & forti ſimile. Ad ſecundum negatũ aſſumptum. Et ad probationem illius dicitur ꝙ non ſolum ideo ſtomachus calidus potum appetit appetitu naturali ut inflãmationem ſedet, ſed vt ex eo humidum proportionale ſuo reſoluto recõpenſet, quod melius calido potu q̃ frigido fieri poteſt. Conſiderandum tamen ꝙ æquali inſurgente ſiti in calido & temperato & ſtomacho, non maior reſpectu proprij temperamenti eſt inflammatio in ſtomacho calido q̃ in ſtomacho temperato. potus etiam tãto calidior eſt potu temperato quanto ſtomachus calidus eſt calidior temperato, temperatus potus æque frigidus reſpectu tẽperati ſtomachi ſicut calidus actu reſpectu calidi ſtomachi. Ad cõfirmationem primam poteſt probabiliter cõcedi ꝙ ſtomacho temperato exiſtente & pulmone calido frigidiorem potum appetit q̃ ſi pulmo eſſet temperatus alijs paribus, ſed hoc non repugnat ſententiæ Gal. Non plus. n. voluit niſi ꝙ ſtomachus temperatus merito ſuæ naturalis complexionis appetit temperata. Cum quo tamen ſtat ꝙ merito complexionis alterius mẽbri, puta pulmonis cordis uel hepatis põt appetere frigida. Aliter dixerunt alij probabiliter ꝙ ſtomachus temperatus tunc appetit formaliter frigidiora temperatis, virtualiter tamen temperata appetit etiam frigidiora actu ut maiorem inflammationem extinguat, temperata tamen virtualiter, ex quibus tamen humiditatem roridam generet temperatam. Ad aliam confirmationem dictũ eſt circa litteram ꝙ cæteris paribus difficilius eſt ſiccũ humectare &c. Stante tamen ſiti æqualiter in ſtomacho ſicco & humido non eſt in exiccatione paritas in vtroq;. per paruam. n. exiccationem ſtomachus ſiccus cadit in ſitim, humidus vero per magnam a qua difficilius & non niſi ꝑ potum multum releuatur. Ad tertium negatur illa ſimilitudo, licet. n. ſtomachus appetat potum, vt ſe refrigeret ſicut pulmo aerem, ſtomachus tamen cum hoc potum appetit vt ex eo humidum deperditum vel eius proportionale reſtauret, melius autem & ſibi ꝓportionalius reſtaurat ex eo potu calido q̃ temperato vel frigido. Verum autem pulmo naturaliter calidior appetat naturaliter aerem calidiorẽ vel temperato frigidiorem videbitur tertio huius. Ad quartum negatur conſequentia niſi ſtomachus & membra quorum eſt miniſter fuerit in ſuis complexionibus proportionabilia. Et dicitur vlterius ꝙ ordinatum ad finem operatur ſecundum exigentiam finis niſi fuerit prohibens. Eſt autẽ prohibens ubi non eſt conformitas naturalis complexionis ſtomachi & aliorum membrorum. Conſimiliter ꝑ omnia dicitur ad auctoritatem Gal. 4. de accidenti. Ad quintum dicitur ꝙ tam naturali q̃ animali appetitu &c. Negatũ vlterius ꝙ ſtomachus appetitu naturali præciſe appetit humidum ſanguineum. Declaratum eſt. n. ꝙ præter appetitũ proprium naturalem quo ſtomachus ſanguinem appetit ut propriam ſubſtantiam reſolutam reſtauret reperitur in eo appetitus naturalis communis, quo fertur cibus. Quid autem dicendum ad experientiam allegatam patere poteſt ex dictis, licet. n. non omnium iſtorum ciborum ad quorumcunq; hominum complexiones naturales ſit ſimilitudo in complexione, inter tamen iſtos cibos & homines fere cuiuſcunq; complexionis fuerint currit naturalis conuenientia et familiaritas: ſicut fere inter omne corpus humanũ & vinũ. Et patet per idem reſponſio ad cõfirmationem de ſenibus. Ad aliam confirmationem ex dictis patet reſponſio. Põt enim idem cibus cum diſtinctis animalibus ſecundum ſpeciem habere conuenientiam naturalem, vt in primo articulo tactum eſt. Ad ſextum patere poteſt reſponſio ex dictis

in primo

In primo articulo. Cōceditur.n. ſtomachum naturaliter ſe habentem appetere cibos ſibi ſimiles, ad hunc ſenſum ꝙ tales appetit in genere ciborū qualis eſt ſtomachus in ſpecie ſtomachorum, & ſic temperatus temperatos appetit, calidus calidos. Contra cibus non denominatur temperatus in comparatione ad aliquod determinatum membrum ſed reſpectu habitudinis totius maxime in cute repræſentatæ. Arguitur ergo ſic. reſpectu eiuſdem graduantur ſtomachus in ſua naturali complexione & cibus. ergo qualis ē ſtomachus temperatus reſpectu habitudinis totius temperatꝰ, talis eſt cibus ſimilis ſtomacho temperato reſpectu cibi tēperati. Cum ergo quilibet ſtomachus temperatus reſpectu habitudinis totius ſit frigidus & ſiccus: ſequit̃ ꝙ cibus eius erit frigidus & ſiccus &c. Item vt in primo articulo tactum eſt, ꝗ̃ poſſibile eſt aliquam medicinam eſſe determinato membro temperatam, quamuis non ſit temperata reſpectu totius, tam poſſibile videtur aliquem cibum ſtomacho & non toti fore temperatum, quo poſito illum appetet ſtomachus temperatus, quamuis non ſit temperatus cibus.

Ad primum iam patet negandā eſſe illam cōſequētiam. tam ſtomachus ꝗ̃ cibus graduantur reſpectu habitudinis totius. ergo qualis eſt ſtomachus temperatus &c. Item temperatus cibus ſimilis eſt habitudini totius pro quanto aptus eſt tranſmutari in humiditatem toti temperatam, & cū hoc ſtomacho ſecundum denominationem vt dictum eſt. Et tota cauſa eſt, quia cibus non denominatur ſimilis ſtomacho denominatione ei debita in genere membrorum, ſed correſpondenter ſecundum illam quæ ei debetur in propria ſpecie ſtomachorum. Et ex hoc patet reſponſio ad ſecūdum cum arguebatur ꝙ temperatiores cibos & potus appeteret ſtomachus calidus ꝗ̃ ſtomachus temperatus. Quid autem ſit dicendum ad ſecundam replicationem patet ex dictis in primo articulo. Ad vltimum dixit Concil. quarta ꝓblematum ꝙ animalia in quibus eſt grandis diſtemperantia appetunt contraria & illis nutriuntur, vt ſicca humidis, calida frigidis. & econuerſo. In quibus autē eſt lapſus paruus eſt appetitus ad ſimilia. Negatur ergo conſequentia cū concluditur. ergo homines &c. Et ex hoc colligitur concordia inter textum Ariſt. allegatum quarta problematum. & textum Ga. in littera voluit.n. Gal. diſtemperantiam naturalem appetere ſimilia, vbi lapſus exceſſiuus nō fuerit. Ari. autem loquitur de talibus diſtemperantijs animaliū in quibus ad intra ē vehemēs aptitudo ad lapſum ſimilē, propter quā ad talium præſeruationem appetitum contrariorum inſeruit. Alter ꝙ natura docta ad talium animalium permanentiam inter illa & cibos ſibi contrarios ordinauit in proprietate occulta conuenientiam, propter quam in illos inclinantur non proper manifeſtam qualitatem repertam in ipſis, vt per eorum contrarietatem præſeruentur a lapſu. Et hoc vniuerſaliter videtur in quibuſcūq; abintra merito mēſuræ qualitatum complexionalium aut denſitate vel raritate ſubſtantiæ eſt vehemens pronitas ad lapſum ſimilem.

Cōtradictio tollit̃ ab Ariſt.& Gal.

Contra. quia tunc omnes piſces eſſent calido & ſicco nutriendi. Pro iſto dicunt negando conſequentiam. ad pręſeruationem.n. ad lapſum frequenter ſufficit ſpiſſitudo aut dēſitas potorum aut huic ſimile. Aliter dicere conſueui notando ꝙ ſicut cibus humanus graduatur in complexione reſpectu hominis & non alterius animati, ita vt nobis aliquis cibus eſſet temperatus, qui alteri animali eſſet medicina uehementer calida aut frigida, ſimiliter cuiuslibet alterius animalis cibus ſibi correſpondens eſt reſpectu eius & non alterius graduandus, quantūcunq;.n. glandes & fabæ homini ſint cibi vehementer ſicci, porco tamen fortaſſe ſunt cibus temperatus. Similiter licet mergus ſit animal valde calidū & ſiccum reſpectu hominis, piſcis vero frigidus & hu. ſtat tamen piſcem eſſe mergo cibum temperatum, licet ergo mergus naturaliter appetat piſcem, non tamen concludet̃ ꝙ appetat cibum ſibi frigidum & hu. Et ſecundum hoc ſaluari poteſt probabiliter omnia animalia appetere cibos & potus ſibi ſimiles in cōplexione, licet non omnino talis denominationis in comparatione ad hominem qualis ſunt illa animalia reſpectu eiuſdem. Pro auctoritate vero Ari. dicitur ꝙ animalia natura ſicca humida magis cōcupiſcūt non inquantum a materia operatiua, ſed vt actuali humiditate ſiccitatem contemperent actualem. Sicut vinum temperatum actuali humiditate & fri. caliditatem noſtram & ſiccitatem temperat, licet potentiali temperie qua operatur a materia naturalem noſtram temperiem conſeruet. Similiter piſcis in mergo, propter quod ſubdunt. Hæc.n. magis indigentia ſunt.ſ. actuali humido. Cōſimiliter dicitur de humidis natura reſpectu ciborū ſiccorū hoc probabiliter.

Quæſtio. xlviij.

VTRVM Diſtemperantiæ naturales ſtomachi in hoc ab ægritudinalibus differant, quia naturales ſimilia cōcupiſcunt, ægritudinales vero contraria. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo quātūcunq; fuerit ſtomachus naturalit̃ diſpoſitus ſemper appetit contraria diſpōni, ſub qua eſt dum actualiter ſitit vel fameſcit, ergo &c. aſſumptum probatur, quia ſtomachus actualiter ſitiens vel fameſcens talia appetit qualia ſunt triſtis ſenſationis in ore eius exiſtentis remotiua. talia vero non ſunt niſi contraria ſuæ diſpoſitioni actuali. ergo. Item quilibet ſtomachus ſitiens appetit frigidum & hu. non niſi vt ſiccitas & inflammatio in ore ſtomachi impreſſa remoueatur. Similiter quilibet ſtomachus fameſcens appetit calidum, quo tollatur frigiditas in ore ſtomachi hora famis impreſſa, vt in præcedētibus oſtēſum eſt. ergo &c. Confirmatur, quia ſi quæſtio eſſet vera, omnis diſpoſitio ſtomachi cuius remotio per ſe intendit̃ a natura eſt ægritudinalis vel ſaltem præternaturalis, eo ꝙ per quamlibet talem promouetur ſtomachus ad contrariū appetendum. ſed tam famis ꝗ̃ ſitis ꝗ̃ cauſarum obiectiuarum vtriuſq; remotio per ſe intenditur a natura. ergo &c. probatur minor, quia natura a ſtomacho ſitiente vel fameſcente per ſe intendit famem & ſitim abijcere, & per conſequens cauſas ipſarum obiectiuas. Pro iſto videtur ſententia Gal. 4. de ſimplici medicina. diſtinctione tertia. 4. ca. Et illud eſt, quoniam nos non venimus ad ſumendum cibum exiſtentes ſecundum diſpoſitionem vere naturalem. Secundo ad principale. quælibet complexio ſtomachi naturaliter lapſa appetit ad melius reduci ergo quælibet naturalr appetit ſibi contraria. aſſumptum probatur, quia reductio ad temperamentum eſt bonum & perfectio ſtomachi et naturæ eius. ſed omne ens naturaliter appetit bonum & perfectionem propriam. bonum.n. eſt quod omnes appetunt, vt primo politicorum. & primo ethicorum. primo cap̄. Tertio diſpoſitio ſtomachi qua appetitus ad cibum totalit̃ aufertur eſt ægritudinalis, eo ꝙ per ipſam ſenſibiliter impeditur operatio ſtomachi appetitiua, ſed per talem diſpoſitionē non appetit ſtomachus ſimilia nec contraria. alias.n. nō eſſet appetitus ablatus, ideo &c. Quarto, ꝗ̃ poſſibile eſt per diſtemperantiam exiſtentem in organo ſenſus ſenſationem corrumpi, ita vt iudicetur obiectum quale non eſt, ſed contrario modo diſpoſitum, tam poſſibile videtur per diſpoſitionem ægritudinalem exiſtentem in organo appetitus appetitum corrumpi taliter, vt per ipſum appetatur quale appetendum non eſt, ſed contrarium. Ponatur ergo ineſſe, & ſit hæc diſpoſitio ægritudinalis mala complexio calida & ſicca. Et ſic arguitur, per hanc diſpoſitionem appetit ſtomachus contrarium eius quod appetere debet. ſed hic ſtōchus ſic ægritudinaliter alteratus appetere debet frigida et humida, ergo appetit calida & ſicca. talia vero ſunt ſimilia diſpoſitioni eius ægritudinali vt ſequitur ex caſu. ergo &c. Confirmatur: quia appetitus corruptus frequenter eſt ad cibos corruptos & putridos inter quos & diſpoſitionem ægritudinalem ſtomachi appetentis non videtur cōtrarietas, ſed potius ſimilitudo. Appetitus.n. ad cibos corruptos conſequit̃ præſentiam prauorum & corruptorum humorū in ſtomacho, vt. 4. de accidenti. &. 13. tertij. cap̄. de corruptione appetitus. Item quia experimento patet cholericę febriētes frequenter vinum appetere, cuius tamen ad malam com-

Auicē.

plexionem exiſtentem in ſtomachis eorum non eſt contrarietas. ergo &c. Vltimo. tunc omnibus febrientibus aut diſcraſiam præternaturalẽ patientibus eſſent exhibẽda quæ appetunt, eo ꝙ ſemper appetunt ſuæ diſcraſię contraria.

Ad oppoſitum eſt Gal. in litera. Ex ægritudinibus tamen in ventre diſtemperantiæ in hoc differunt a naturalibus ſecundũ ꝙ contraria concupiſcunt & non ſimilia, quẽadmodum naturales. Et. 4. de accidenti. cap̃. de cauſis deliciarum & ſui contrariatum. Vnde & Auicẽ. 13. tertij. cap̃. de modis ſignificationum diſpoſitionum ſtomachi. Nam ſi ſtomachus appetit pinguia, tunc illic eſt ſtyptica ſpiſſitudo & ſiccitas. Et ſi natura abhorret cibos calefacientes & declinat ad frigidos propter frigiditatem ipſorum tunc illic ẽ caliditas. Et ſi appetit calefacientes tunc illic eſt frigiditas etc. Item Serap̃. 7. practicæ. c. ca. Dico ergo ꝙ membrum dũ permanet ſecundum diſpoſitionem naturalem non attrahit niſi quod ei ſimilatur, & quod ſit ſibi propriũ vt cibũ. Cũ ergo accidit ſibi diſpõ aliq̃ a natura egreſſa ẽ cõtrariũ &c.

Auicẽ.

Serap̃.

Primo In iſta quæſtione videbiť an aliqua fames ſit denominanda naturalis, vt naturale contra præter naturã diſtinguitur. Secundo reſpondebitur ad quæſitum.

Quantum ad primum eſt quædam opinio. Sciẽdum eſt ergo quoſdam ex intentione poſuiſſe in qualibet fame vel ſiti quantĩcunq; naturali dicta corpus eſſe ſub diſpoſitione non naturali. Et pro iſto adducunt primo auctoritatem Gal. 4. de ſimplici medicina ſuperius allegatam. Itẽ quælibet fames vel ſitis eſt diſpoſitio indicans ſui remotionem, quælibet autem diſpoſitio naturalis vi ſic indicat ſui conſeruationem. Item quia in qualibet fame vel ſiti eſt mala complexio diuerſa, eo ꝙ tunc impreſſa eſt qualitas nociua ſenſata in ore ſtomachi, quantam naturali ꝙ̃ animali appetitu ſtomachus appetit abijcere. Et ex hoc corrolariæ concludunt ꝙ ſi aliquod corpus debet ſemper ſanum p oẽs ſuas ætates decurrere neceſſe eſt illud nunq̃ perduci ad diſpoſitionem qua fameſcat aut ſitiat. Modus autem ip̃m conſeruandi eſt vt dato ſibi cibo temperato & adminiſtratis alijs rebus non naturalibus debite primo medicus menſuret tempus quo cibus in hoc ſtomacho poterit eſſe cõplete digeſtus & chylus ad hepar attractus, tunc vero prius q̃ deficiat quantitas chyloſi humidi, quo voluptuatur ſtomachus iterato cibo cibetur tẽperato vt prius, & ſic deinceps: ſic. n. ſanum ſimpliciter permanebit, licet non perducatur ad famem. Et ſi arguitur contra, quia fames & ſitis proueniunt a principio intrinſeco & naturali, & ad finem etiã naturalem ordinãtue, ergo ſunt operationes naturales. Itẽ per famem & ſitim docet Gal. ſuper complexionem naturalem ſtomachi, tam diſtemperatam q̃ temperatam ſignificare, ex hoc. n. ꝙ ſtomachus appetit cibos temperatos cõcludimus ipſum eſſe temperatum. Ad primum dixerũt ꝙ non prouenit a principio naturali tanquam ab eo per ſe intenta, ſed tanquam neceſſario concomitatiua illud quod intẽditur principaliter a natura. Et de hoc poni poteſt familiare exemplum. Natura. n. in partu naturali nõ intendit dolorem, intendit tamen apertionem oſſis ſacri, quamuis ex neceſſitate apertionem illam concomitetur dolor. Sicut ergo hunc dolorem non appetit natura ſed apertionem, licet non fiat ſine dolore, ita nutricationem & aſſumptionem alimenti intendit natura cum fugit ab ore ſtomachi, non tamen ſenſationem illam triſtẽ aut malam complexionem, ad quam ſequitur illa ſenſatio. Aliter dixerunt ꝙ licet fames & ſitis proueniant a principio naturali. ſ. a calore, non tamen proueniunt a calore vt naturalis eſt, ſed inquantum calor eſt abſolute. Calor enim vt naturalis eſt non conſumit, ſed ſubſtantiam membrorum reſtaurat & conſeruat. Si ergo reſoluit & conſumit ſubſtantiam membrorum hoc ſolum prouenit ab eo inquantum calor eſt abſolute. Et ad hanc conſumptionem ſequitur fames & ſitis. Ad ſecũdum dicitur ꝙ licet ex appetitu ſtomachi ſignificetur ſuper naturalem eius complexionem, non tamen ex hoc arguitur appetitum eſſe naturalem ſtomachi complexionem. Sicut ex hoc ꝙ ex ira Sor. faciliter cadit in febrem concludo Sor. naturaliter eſſe calidæ complexionis, non tamen diſpoſitio illa eſt Sorti naturalis. Et ex hoc ꝙ cerebrum facile, a calidis vel frigidis lædiť cõcludo cerebrum naturaliter eſſe calidũ vel frigidum, non tamen eſt cerebro naturalis. Frequenter enim ex diſpoſitionibus præternaturalibus ſignificamus ſuper complexionem naturalem membrorum.

Sanitatis p cibos conſeruãdæ modus.

His tamen non obſtantibus aliter reſpondendo ad articulum ſunt quędam præmittenda. Primo præmittendũ eſt. Tripliciter dici poteſt aliqua diſpoſitio vel operatio naturalis. Primo vt naturale diſtinguitur contra cognoſcitiuũ & taliter non loquimur in propoſito. ſic. o. famem & ſitim patet non eſſe operationes naturales. ſunt. n. ſenſationes vel actus ſenſationem conſequentes. Secundo ſumitur naturale vt diſtinguitur contra violentum. Tertio dicitur operatio naturalis vt diſtinguitur contra præternaturalem appellando iuxta communem modum medicorum operationem illam naturalem quæ fit a natura nulla cauſa ad illam præternaturam adueniente. Secundo præmittendum eſt ꝙ cum naturale tertio modo ſumptum ſit naturæ conueniens & a natura intentum, non tamen repugnat vnam operationem naturalem altera naturaliorem eſſe. Contingit. n operationem vnam eſſe altera naturæ conuenientiorem & magis per ſe intentam, ſicut viſiua virtus vel operatio & odoratiua eſt naturę conueniens & ab ea per ſe intenta, naturæ tamen conuenientior, & principalius intẽta eſt viſiua. Tertio ex hoc patet non omnes diſpoſitiones cum quibus corpus permanet ſanum ſecũdum quãcũq; denominationem in latitudine ſanitatis corpus illud ſanum fuerit eſſe corpori æqualiter naturales ſanas vel conuenientes. Corpori. n. ſano ſimpliciter alia correſpondet diſpoſitio, qua denominať ſanum ſimpliciter in ſomno, alia in vigilia, aliæ debite exercitato, alia debite quieſcẽti, & ſic de alijs, licet cum qualibet tali ſit ſimpliciter ſanum. Quarto ſupponendum eſt ꝙ quandocũq; aliquis finis eſt per ſe intentus a natura, quæcunq; a natura prouenientia per ſe ad illum finem ordinata ita vt non niſi illis mediantibus natura poſſit hunc finem attingere per ſe etiam proueniunt a natura. Non. n. aliť concluditur digeſtionem attractionem retentionem nutrimenti per ſe prouenire a natura. niſi quia digeſtio attractio &c. per ſe ad nutricationem finaliter ordinantue, quæ eſt a natura per ſe intenta. Vltimo ſupponendum eſt ꝙ ſi ordinatum ad finem eſt per ſe intẽtum a natura, finis illius eſt per ſe a natura intentus. Natura. n. diſponit omnia ordinata ad finem ſecundum exigentiam finis, vt. 2. phy. & primo politicæ. Similiter quia propter quod vnũquodq; tale & illud magis. ſed propter finem intendit natura ordinata ad finẽ, ergo finem magis intendit. Penes hoc ſit hæc prima concluſio probabilis contra communem ſcholam. Capiendo naturale vt contra violentum diſtinguitue quælibet fames vel ſitis eſt operatio naturalis. Perſuadetur, Primo, quia prouenit a principio intrinſeco primo. ſ. ab anima mediãtibus ſuis naturalibus inſtrumentis. ergo &c. aſſumptum patet, quia ad quemlibet actum ſentiendi vel appetendi effectiue principaliter concurrit anima ſenſitiua vel appetitiua, vt ad præſens ſuppono. Item naturaliter inclinatur organum ſenſitiuum. ſ. os ſtomachi vt pręſente tali obiecto in ipſum taliter imprimente illud tali ſenſatione percipiat. ergo hæc operatio prouenit ab organo ſecundum naturalem eius inclinationem, & per conſequens eſt naturalis. Item q̃ naturale eſt organo viſus delectabile & triſtabile vt in viſibilibus percipere, tam naturale videtur organo tactus. ſed viſio naturalis turpis obiecti eſt naturalis organo viſiuo. auditio diſſonantiæ eſt naturalis organo auditiuo. ergo tam triſtis quàm delectabilis ſenſatio naturalis eſt organo tactiuo. Item æque naturaliter perceptiuus eſt tactus cõuenientis & diſconuenientis in tangibilibus. ergo naturale eſt tactui tangibilia nociua & iuuatiua percipere. aſſumptũ patet, quia datus eſt tactus animalibus vt in tangibilibus percipiant iuuatiuum & nocitiuum, vt iuuatiuum cõſequãť

Naturaľ diſpõ uľ opatio triplex.

& fugiant

& fugiant nocitiuum. 2. de anima. & primo de ſenſu & ſenſato. Ex hac concluſione ſequitur primo omnem ſenſa- Ariſto. tionem & omnem appetitum quantũcunq; corruptum eſſe naturalem, vt naturale contra violentum diſtinguitur.

Secundo ſequitur aliquam operationẽ ex toto genere præter naturam ſicut eſt dolor appetitus caninus &c. eſſe naturalem. Et multa alia concludi poſſunt ex his quæ multis iã videbantur expreſſa. Secunda concluſio. Et ſi ita ſit ut ponit præcedens concluſio, aliqua tamen fames, & ſimiliter ſitis eſt præter naturam. Colligitur ergo hæc concl'o a Gal. in littera. Et a Cõmen. in cõmen. Et. 4. de accidenti. 6. cap̃. Et. 13. tertij. in pluribus paſſibus. Item quia aliqua fames vel ſitis eſt accidens ęgritudinis aut effectus cauſæ in os ſtomachi præternaturalit' imprimentis. aſſumptum patet primo de appetitu corrupto, quo lutum & putrida appetũtur. patet ſecundo de ſiti vehementi conſequẽte febrem aut aliã ægritudinem. Et ex hac concluſione ſequitur hanc conſequentiam non valere. hæc operatio vel diſpoſitio eſt ægritudinalis vel præter naturam, ergo non eſt naturalis, vt naturale diſtinguitur contra violentum. Tertia concluſio.

Capiendo naturale vt diſtinguitur contra præter naturam aliqua fames vel ſitis poteſt eſſe operatio vel diſpoſitio naturalis. Perſuadetur. Primo ſic nulla cauſa præternaturaliter in corpus imprimente cauſari poteſt fames a cauſis in noſtro mere naturaliter agentibus. ergo &c. aſſumptum patet conſideranti motus concorrentes & ſufficiẽtes ad cauſandum famem quam communiter naturalem appellant.

Item motus humoris melãcholici ad os ſtomachi hora famis eſt per ſe intentus a natura. ergo finis gratia cuius tranſmittitur eſt per ſe intentus a natura. cõſequentia tenet, eo ꝙ principalius intendit natura ad finem q̃ ordinata ad finem vt ſupra ſuppoſitum eſt. Cum ergo finis gratia cuius tranſmittitur humor melancholicus ſit vt os ſtomachi promoueat ad appetendum, ſequitur &c. Q. autem humor melãcholicus ad hunc finem tranſmittatur ad os ſtomachi colli- Auicẽ. gitur prima primi. cap̃. de humoribus. Et. 13. tertij. cap̃. de Auer. deſtructione appetitus. Et. 15. tertij. 2. cap̃. Et. 6. de iuuamẽtis. cap̃. de iuuamentis vtriuſq; choleræ. Et. 2. colliget. cap̃. de iuuamento ſanguinis & aliorum & humorum. Item reſtauratio corporis ex alimento & alimenti attractio & aſſumptio per ſe intenditur a natura. ſed tam fames q̃ ſitis dicta naturalis eſt ad nutrimenti aſſumptionem per ſe finalit' ordinata. ergo tam fames q̃ ſitis per ſe intenditur a natura. conſequentia tenet, per ſuppoſitionem quartam præmiſſã, & aſſumptum patet intelligenti. Item os ſtomachi a natura productum eſt ſenſibilitatis multæ, vt paruum motũ & corrugationem a venis ſuggentibus & humore melancholico facile percipiat. ergo ſenſibilitas oris ſtomachi ordinatur ad percipiendum ſuctiones & ſenſationem huius corrugationis, & per conſequens &c. aſſumptum colligitur. 4. de accidenti. alleg. cap̃. &. 13. tertij. primo cap̃. Et aduenit ei ex neruis cerebri ramus acquirere faciens ſenſum vt percipiat famem & diminutionem &c. Item q̃ impoſſibile eſt aliqua organa naturaliter ſua obiecta triſte & delectabiliter percipere abſq; hoc ꝙ latitudinem proprij temperamenti egrediãt, tã impoſſibile eſt os ſtomachi &c. abſq; hoc ꝙ exeãt latitudinem proprij temperamenti. ſed primum eſt poſſibile, quia alias periculum eſſet ſempiternæ paſſionis recipi dogma. Et plura alia pro iſta concluſione adduci põt. Quarta concluſio. Licet tam fames q̃ ſitis aliqua ſit operatio uel diſpoſitio naturalis, minus tamen naturalis eſt corpori vel ſtomacho diſpoſitio quæ eſt fameſcens, aut ſitiens q̃ diſpoſitio cibi oppoſita alijs paribus corpore naturaliter ſe habẽte. Probatur ſic. naturalius ſe habet corpus nutrimẽto debite refectum q̃ inanitum, & ſi vtrobiq; ſit intra latitudinem ſanitatis. ſed dum corpus eſt fameſcens vel ſitiens ipſum eſt inanitum vel ſaltem aliqua humiditate ſibi naturali priuatum. ergo &c. Item cuilibet corpori naturalior Ariſto. eſt delitia q̃ triſtitia vel ſenſatio tedioſa, vt. 2. &. 7. ethicorum. ſed dum corpus eſt fameſcens aut ſitiens tedioſa quadam ſenſatione affligitur & triſtitia. vt. 4. de accidenti. & ſecunda problematum. 5. &. 6. problemate. ergo &c. Hãc cõcluſionem puto intellexiſſe antiquos quoſdam dicentes famem eſſe diſpoſitionem naturalem non ſimpliciter, ſed ſecundum quid. Non. n. eſt diſpoſitio corpori naturaliſſima, quia vt dictum eſt. diſpoſitio ſub qua eſt corpus dum ẽ nutrimento debite reſumptum eſt ea naturalior, quia naturæ conuenientior vnde reſpectu illius diſpoſitionem qua corpus eſt famelicum dicunt innaturalem quamuis ſit naturalis. Sicut quies in centro & motus ad centrũ eſt graui ſimpliciter naturalis. ſed quies eſt naturalior. Et nos tam ſomnum q̃ vigiliam corpori ſano dicimus naturalem, cum tamen naturalior ſit operatio vigiliæ ſomno, vt ſecunda primi. cap̃. de ſignis complexionum. Et. 18. problematum. primo problemate. dum inquit. Mota autem anima ſecũdum naturam non dormit. viuit. n. tunc maxime. vigilare. n. viuendi cauſa eſt potius q̃ dormiendi. Et colligitur idem. 10. problematum. 31. proble.

Fames ꝙ ſit natural' ſecũdũ q̃d

Auicẽ. Ariſto.

Ex iſta concluſione colligitur non omnem diſpoſitionem indicãtem de ſua actuali remotione eſſe diſpoſitionem præternaturam. Vigilia. n. & ſomnus quantũcunq; naturales aliquando ſui actualem indicãt remotionem. Sequitur. 2. non quamlibet rem naturalem indicare ſui actualem conſeruationem, vt ſomnus, vigilia, fames, ſitis &c. Verũtamen cõcedendum eſt ꝙ omnis diſpoſitio naturalis indicat ſui actualem vel habitualem conſeruationem vel aptitudinalem. Econuerſo vero quælibet res præternaturam indicat ſibi remotionem non actualem tantum, ſed etiam habitualem ſiue aptitudinalem. Contra hanc poſitionem primo procedunt argumenta poſitionis aduerſæ ſupra tacta. Item in qualibet fame eſt dolor. ergo in nulla fame eſt corpus in diſpoſitione naturali. aſſũptum patet, quia in qualibet fame vel ſiti eſt ſenſatio rei cõtrariæ ſubito & materialiter imprimentis, eo ꝙ in qualibet fame vel ſiti eſt ſenſatio malæ complexionis diuerſę, vt colligitur in libro de malitia complexionis diuerſæ. 4. ca. Itẽ cuiuſcunq; diſpoſitionis remotio ſubita eſt obiectiua cauſa deliriæ eius ſubita inductio poteſt eſſe cauſa obiectiua doloris, ſed ſubita remotio qualitatis impreſſæ in ore ſtomachi hora famis vel ſitis eſt cauſa deliriæ. ergo eius ſubita inductio poteſt eſſe cauſa doloris, & per conſequens in fame & ſiti naturali eſt dolor, ſicut in ſedatione earũ eſt vera actualis delitia. Pro iſto videtur ſententia Ariſt. 25. particula problematum. 5. &. 6. problemate. Et Gal'. 4. de accidenti. alle. cap̃. dũ dixit. Cauſa huius ſenſus euacuationis eſt, quia venæ quas dixi ſuggunt in ſtomacho cibum qui eſt in eo, cũq; ſtomachus illud ſuſtinere non poterit eo ꝙ contunditur & diſſoluitur conatur quærere cibum quo ſuum curetur nocumentum, ſed quis membri contuſionem & diſſolutionem dicat eſſe membri naturalem diſpoſitionem. Hæc videtur intentio Auic. prima primi. vltimo cap̃. dum dixit, ꝙ virtus ſenſibilis oris ſtomachi in deſiderio cibi, quia hanc ſentit paſſionem & mordicationem choleræ nigræ. Itẽ exẽplum ſupra poſitum de graui deſcendente videtur huic poſitioni repugnans. Sicut. n. graue dum mouetur ad cẽtrum eſt extra naturalem diſpoſitionem eius pro quanto non eſt naturaliter locatum, ita dicet aduerſarius ſtomachum dum fameſcit eſſe extra naturalem diſpoſitionem eius, per famẽ vero ad illam redire appetit. Ad hæc reſpondetur. Et primo pro auctoritate Gal'. ꝙ non plus voluit niſi ꝙ non mouemur ad ſumendum cibum exiſtentes in diſpoſitione ſecundum naturam vere. i. naturaliſſimam. naturalior. n. eſt diſpoſitio ſub qua eſt corpus naturaliter ſe habens dum nõ fameſcit alijs paribus vt tactum eſt. Contra. quia tunc nulli corporis ſaltem ſano ſimpliciter ineſt fames, immo diſpoſitio fameſcentiæ repugnat rationi formali ſanitatis ſimpliciter. arguitur conſequẽtia, quia nunq̃ diſpoſitio ſub qua eſt corpus dum actualiter fameſcit eſt ſana ſimplicit'. Pro iſto neganda eſt conſequentia. Sicut etiam conceditur ſano ſimpliciter aliquando ineſſe ſomnum, licet non ſit diſpoſitio naturaliſſima ſani ſimpliciter. Et cõceditur ꝙ diſpoſitio

ſub qua eſt corpus ſanum ſimpliciter, dum actu fameſcit eſt ſimpliciter ſana. Eſt.n. optima reſpectu cuiuſcunq; alterius diſpoſitionis corporis naturaliter fameſcentis cæteris paribus. Sicut etiam ſanum ſemper actu dormiens denominatur optime ſanum, quia perfectiſſimatum operationũ productiuum reſpectu cuiuſcunq; alterius dormientis cum aliqs paribus de quo plenius primo huius. Ad ſecundum dicẽ eſt famem & ſitim naturalem non indicare ſui remotionẽ habitualem, ſed actualem tantum. Ad tertium dicẽdum eſt ꝙ ſi per malam complexionẽ intelligitur complexio nõ ſana nec naturalis aſſumptum eſt negandum. ſi vero intelligitur hanc complexionem eſſe malam reſpectu diſpoſitionis corporis cibo debite refecti concedendum eſt illam eſſe malam ſicut diſpoſitio ſomni naturalis eſt mala reſpectu naturalis vigiliæ. Minus.n. bonum reſpectu maioris habet rationem mali, vt. 3. ethi. & primo theoricæ Ariſto. Et ad hunc ſenſum dixit Gal. in fame eſſe malam cõplexionem diuerſam. Ad quartum negatur aſſumptum, & cõſequẽter dicitur ꝙ nec in fame nec in ſiti naturali eſt ſenſibilitas rei contrariæ. i. diſconuenientis naturæ, vel quia innaturalis. ſtat.n. corpus intra latitudinem ſuę ſanitatis cum aliqua tactiua triſtitia, ſicut patet in laſſitudine conſequente exercitium temperatum. Ad quintum negatur aſſumptum. cõcedendum tamen eſt ꝙ cuiuſcunq; diſpoſitionis &c. eius ſubita inductio poteſt eſſe cauſa obiectiua triſtitiæ aut tedioſæ ſenſationis, ſed non quælibet talis eſt dolor vt infra dicetur. Quid autem ſit dicendum pro auctoritatibus adductis patet ex dictis, omnes enim procedunt ad ſenſum ſupra dictum, & hoc probabiliter.

Appetitus lęſio triplex.

Quantum ad ſecundum articulum ſint hę diſtinctiones. Prima diſtõ. Per diſpoſitionem pręter naturam in ore ſtomachi exiſtentem tripliciter contingit lædi appetitum. ſ. diminutæ, ablate, & corrupte. Per corruptam læſionem intelligẽdo omnem læſionem qua tranſcendit appetitus ꝓportionabilitatem ad humanam diſpoſitionem, ſiue propter intenſionem hoc fuerit & continuitatem eius: ſicut in appetitu canino, ſiue quia ad obiecta fuerit tranſcendentia proportionalitatem ad humanam ſpeciem, vt appetitus luti & carbonum &c.

Cibus aut potus ſtõ contrarius dupliciter.

Secunda diſtõ. Dupliciter poteſt aliquis cibus aut aliquis potus dici ſtomacho contrarius. Primo formaliter ſiue naturaliter. Secundo virtualiter ſiue potentialr. Primus eſt cuius actualis diſpoſitio actualiter contrariatur diſpoſitioni exiſtenti in ſtomacho, qualiter ſtomacho temperato actu fameſcenti aut ſitienti formaliter contrarius eſt cibus & potus temperatus. Potentialiter vero contrarius ẽ qui aptus eſt in ſtõ in nutrimentũ ſtomacho diſſimilẽ vel contrariũ conuerti, qualiter lactucã dicimus ſtomacho calido cibũ contrarium. Iſtã diſtinctionem nonnulli antiquiores poſuerunt ſub hac forma. Ciborũ contrariorũ ſtomacho & potuum quidam eſt contrarius in principio tm̃, vt potus tẽperatus ſtomacho tẽperato. quidã vero in principio & fine: vt potus calidus ſtomacho frigido. Tertio præmittẽdum ꝙ licet per diſpõnem ægritudinalẽ ſtõchi contingat appetitum aĩalem ad cibũ totalr auferri, ꝑ nullã tñ diſpõnẽ ęgritudinalẽ poſſe ẽ appetitũ naturalẽ ſtochi ad cibũ auferri ſtante vita. appetitus.n. naturalis nec io cõcomitaẽ formã naturalẽ appetẽtis, ĩõ non niſi ſublata forma auferẽ appetitus.

Prima concluſio. Quilibet ſtomachus præternaturalr diſpoſitus naturali appetitu ferẽ in contraria. Patet, quia quilibet talis appetit ab eo remouere diſpõnẽ præter naturã in eo actualiter exiſtentem. ergo &c. Secunda cõclo. Per nullam diſpõnẽ præter naturam in ſtõ appetitũ aĩalẽ auferentem ſtomachus appetitu aĩali ferẽ in cõtraria. Patet, qa alr illa diſpõ non auferret appetitũ. Tertiã cõclonẽ poſuerunt Bononienſes quidã. Nõ quælibet diſpõ ægritudinalis ſtõi corrũpens appetitũ facit ſtõum ſue diſpõni pręternaturali appetitu aĩali appetere cõtraria. Hanc cõclonẽ ſuadẽt primo de ſtõcho infecto prauis & corruptis humoribus corruptos cibos appetenti. Perſuadetur etiam rõne ſuperius tacta quia ꝗpoſſe eſt propter diſpõnẽ ægritudinalẽ exiſtem in organo ſenſus corrũpi iudiciũ ſenſus, ita vt iudicet quale non eſt iudicãdum, tã poſſe eſt per diſpõnẽ exiſtem in organo appetitus appetitũ corrũpi, ita vt appetatur tale quale appetendũ non eſt. ſed appetendum eſt contrariũ. ergo. Gloſſant tamen auctoritatem Gal. Ex ægritudinibus tamen in ventre. dicentes ipſam intelligendam eſſe vbi in appetitu ſeruatur naturalitas & nõ corrũpitur in propria forma, ſed ſolum quantitate aut tempore mutatur &c. Ex quibus inferunt reſponſionem ad quæſitum. ſ. ꝙ omnis diſpõ pręter naturalis ſtomachi non auferens aut corrumpens appetitũ tam naturali ꝗ animali appetitu facit ſtomachum contraria appetere. Et hãc dicunt intellexiſſe Gal. in littera. Ego autem puto hanc põnem non eſſe ſentẽtiæ Gal. conſonam. Credidit.n. in omni appetitu corrupto ſtomachũ appetere contraria diſpõni appetitũ corrumpẽti. Licet.n. propter humores corruptos appetatur cibus corruptus, non tamen appetitur niſi pro quãto contrarietatem habet ad diſpoſitionẽ præter naturam in ſtomacho exiſtentem. Vnde. 13. tertij. cap. de corruptione appetitus, quando in ſtomacho aggregatur humor malus diuerſus a conſueto in qualitate ſua naturalis, tunc requirit aliquid ei contrarium. Itẽ qua rõne propter humores putridos corrumpi poteſt appetitus naturaliter, vt appetat præciſe ſimilia diſpoſitioni præter naturam, eadem ratione videtur propter magnũ exceſſum malæ complexionis calidæ vel frigidę in ſtomacho taliter corrumpi poſſe appetitum, vt in ſimilia feratur & non contraria. Et ſic contingeret ſtomachum præternaturaliter calidum & ſiccum calida & ſicca appetere frigidum & hu. frigida & hu. quod nec rationi nec experimento conſonat. Puto ergo probabilius eſſe dicendum ꝙ nunꝗ ſtomachus cuius appetitus eſt corruptus appetit ſimilia, niſi forte per accidens pro quanto contingit ea quæ appetit ſtomachus in ſe habere qualitatem aliquo modo ſimilem diſpoſitioni præter naturali ſtomachi vel cauſæ illius, licet illa non appetat ſtomachus ratione huius ſimilitudinis, ſed contrarietatis currentis inter hanc rem & humores vel diſpoſitiones ſtomachi præter naturam. Huius autem contrarietas poteſt eſſe aut in manifeſtis qualitatibus, ſicut in mala complexione vehementer calida appetit ſtomachus vehementer frigida inconſueta, vt glaciem niuem &c. Aut in occulta proprietate, ſicut habens materiam humidam corruptam determinato modo ſtomacho nocentem non appetit quodcunq; ſiccũ: ſed determinate vt carbones cretã &c. vt in. 13. tertij. all. c. Quapropter accidit quibuſdam appetitus luti, immo carbonum terræ & gipſi & rerum huius generis propter qualitatem quæ in eis eſt exiccantem aut incidentem contrariã qualitatem humoris. Ad argumẽtum igitur primum huius poſitionis patet, ꝙ & ſi propter appetitum corruptum fertur ſtomachus in rem corruptam non fertur in ipſam niſi per accidens, & inquantum contraria eſt diſpoſitioni pręter naturam ſtomachi. Ad ſecundum conceditur ꝙ ſicut per ſenſum apprehendi poteſt obiectum quale non eſt, ita per appetitum appetitur quale appetendum non eſt. ꝙ tamen organo appetente præternaturaliter diſpoſito exiſtente non appetat contrarium ſuæ diſcraſię innaturalis eſt poſſibile. non.n. appetit niſi vt diſcraſiam præternaturalem in eo exiſtentem amoueat. Quarta cõclo. Licet quilibet ſtomachus naturaliter ſe habens actu ſitiens vel fameſcens appetat cibos vel potus ſibi naturaliter ſimiles appetit tñ cibos vel potus diſpoſitioni qua actu famet aut ſitit formalr cõtrarios. Prima pars patet ex præcedenti qõne. Et probatur ſecunda. qa appetit remotiua diſpõnis qua famet aut ſitit. Ex hac corrolariæ concludunt quidã ꝙ licet quilibet cibus vel potus quẽ ſtõus naturalr ſe hñs appetit eſt in principio contrarius ſtõ, in fine vero ſimilis. Quinta conclo. Quilibet ſtomachus ægritudinalr diſpoſitus fameſcẽs aut ſitiens appetit cibos vel potus formaliter & virtualiter ſuæ diſpoſitioni cõtrarios. Patet, quia cibos appetit et potus nõ ſolũ famis aut ſitis ſedatiuos, ſed etiam diſcraſiæ pręternaturalr remotiuos. Ex quo concludunt cibũ quem appetit

ſtomachus

ſtomachus ægritudinalit̃ diſpoſitus non ſolū in principio, ſed etiā in fine eſſe diſpōni ſtōchi præternaturalr̃ diſcraſiati contrariū. Ex quibus colli̇̃ dr̃ia inter diſtēperantias naturales & præter naturales ſtomachi. Naturales.n. [Diſtēperātię duplex & cuiuſlibet dña] diſtemperantiæ faciunt ſtomachū formalit̃ appetere contraria diſpōni ſtomachi naturaliter appetentis, virtualiter tñ ſilia naturali cōpl̃oni eiuſdē, vt ſtomachus calidus naturalr̃ appetit cibos & potus calidos ſtomacho virtualr̃ ſiles, quia ſunt in chylū caſm ſtomacho proportionatū conuertibiles, qui tñ ſub forma cibi exñtes ſunt formalit̃ cōtrarij diſpō ſtomachi actualr̃ fameſcentis. Diſtēperantiæ vero præter naturā faciunt ſtomachū appetere cōtraria, nō ſolū formaliter ſed & virtualr̃. Et hanc puto fuiſſe ſniam. Gal̃. in littera. Aliſ ego facilius hanc dr̃iam expreſſr̃ q̃ quilibet ſtomachus naturalit̃ ſe habens appetit cibos & potus ſiles. i. tales ſecūdū denominationē i genere ciborū & potuū qualis ſtomachus appetēs in ꝓpria ſpē ſtomachorū. Econtra vero præter naturalr̃ calidus appetit frigida & frigidus calida &c.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & eius confirmationem patet ex dictis in ſecundo articulo.

Ad aliā cōfirmationē patuit q̃lr̃ fames & ſitis ēt naturalis indicat vel non indicat ſui remotionē. Ad ſecundū principale dicitur q̃ cuilibet ſtomacho naturaliter ſe hñti cōplexio ſua naturalis eſt ſibi optima, ideo non appetit ipſam permutari. Ad tertiū & quartū tacta eſt rō̃io ſuperius de vino q̃ inter vinū & cholerice febrientes eſt formalis contrarietas, propter frīditatē & humiditatē actualē, virtualr̃ etiā, quia per vinū tollit̃ debilitas per viā reſol̃onis quæ frequēter talibus accidit. hunc etiā appetitū ꝓmouet naturalis conformitas ipſius ad humanū corpus & conſuetudo ipſum ſumendi. Ad vltimū neganda eſt conſequentia. frequēter enim licet illud qđ appetit̃ contrariet̃ morbo, non tñ ē cāæ illius debite remotiuū. frequent̃ ēt qđ appetit̃ habet q̃linatē malā annexā. q̃re nō ſemꝑ oportet talibus dar̃ qđ appetūt.

Quæſtio. xlix.

VTRVM Stomachus frigidus ſit melior ad appetendum q̃ ſtomachus calidus. Arguitur multipliciter q̃ nō.

Primo melior eſt digō ſtomachi calidi q̃ frigidi. ergo melior appetitus aſſumptū colligitur in littera. & [Auicē.] Auicē. t 3. tertij. ca. de ſignis cōpl̃onū naturaliū ſtomachi. & arguit̃ conſequentia, quia ſemper ordinata ad finem debent eſſe proportionata fini. cū ergo appetitus finaliter ordinet̃ ad aſſumptionē et digeſtionem alimenti, perfectiori exñte digeſtione melior erit appetitus. Itē ad vitæ debitā conſeruationem neceſſariū eſt ſtomachū caſm plus de alimēto ſumere ſtomacho frigido. ergo oportet ipſum maiorem quantitatem cibi appetere. nō. n. debet ſumere cibū ampliorem q̃ appetat. Cū ergo natura non deficiat in neceſſarijs ſequitur ampliorem cibum appetere ſtomachū caſm q̃ appetat ſtomachus frigidus. Confirmatur, quia tunc in debito regimine corporis hñtis ſtomachum calidum per dictam eſſet corpus ultra ſaturitatē regulariter cibandum, contra ſententiam omniū auctorum. arguitur conſequentia, quia ampliorem quantitatem cibi requirit ſtomachus calidus q̃ temperatus & minori ſatiat̃. ſed ſtōus tpatus ſatiat̃ mediocri quantitate cibi. ergo ſtōus caſs ſatiat̃ minori mediocri. Cū ergo regrat maiorē mediocri, eo q̃ obiectū debet eſſe ꝓportionatū ſmutati ut virtuti ſequitur ipſum vltra ſaturitatē & pluri cibo q̃ appetat eſſe reficiendum. Secundo ad principale arguitur. ſic ſe habet oṗō ad operationem ſicut tēperatū a quo prouenit actio ad temperamentum. Perfectio. n. temperamenti arg̃r ex operatione. ſed perfectius eſt temperamentum ſtomachi calidi q̃ frigidi alijs paribus, ergo perfectior eſt eius operatio appetitiua. Confirmat̃. quanto aliquis lapſus eſt perfectionalr̃ propinquior optimo tēperamento, tāto eius operatio eſt propinquior perfectiſſimæ operationi, quia propinquitas perfectionalis lapſus ad tēperamentū arguit̃ ex conformitate operationis eius ad operationē optimi tēperamē ti. ſed perfectionaliter propinquius eſt tēperamentū ſtōchi calidi optimo tēperamēto ſtomachi q̃ frigido alijs paribus. ergo operatio ꝓportionaliter propinquior operationi. Cum ergo operatio appetitiua ſtomachi tēperati ſit perfectiſſima ſequitur &c. Tertio ſequeretur q̃ appetitus ſenis ad cibū eſſet melior q̃ iuuenis, quia quantū poteſt ſtomachus naturaliter frigidus per frigiditatem excedere ſtomachum naturaliter caſm, tm̃ ſtomachus ſenis ſtomachum iuuenis, vt patet intuenti. Quarto hoc maxime eſſet propter cauſas tactas a Gal̃. 4. de accñti. ca. de cauſis accidentiū ſtomachi. ſ. q̃ frigiditas inanit & coadunat pelliculas ſtomachi & conſtringit & cohibet vt aliū cibum attrahant, econtra vero calor humores liquefacit, quare ad loca inania fluūt et replēt. Hanc. n. cauſam & non aliam explicat Gal̃. Et Aui. t 3. tertij. caṗ. de deſtructione appetitus. Et cauſa in hoc eſt q̃ caliditas eſt mollificatiua faciens currere materias et replens locum eius, frigiditas vero econuerſo. Sed arguitur q̃ hæc cā non valet. Primo, quia tunc frigiditas eſſet magis ſitis q̃ famis cauſatiua. per conſtrictionem. n. a frigiditate prouenientem & expreſſionem facilius ab ore ſtomachi expellibile ē humidum roridum, eo q̃ ſubtilius & non minus ſuperficiale. Secundo, quia tunc non minus caliditas aucta in ore ſtomachi eſſet ſedatiua ſitis q̃ famis. Contingens. n. eſt illa liquefacere materias frigidas & humidas quibus fluentibus ad os ſtomachi & replentibus pelliculas ſtomachi ſedaret̃ ſitis. Similiter caliditas aucta in ore ſtomachi non minus a circuniacentibus partibus debet attrahere humidum ſubtile roridum q̃ nutrimentale, cum ſit ſubtilius & attractioni paratius, ſed per illius attractionem magis ſedatur ſitis q̃ fames. Quinto arguit̃ cuiuslibet operationis ſtomachi calor eſt conueniens inſtr̄m & non frigus, ergo plus impedit̃ qualibet operatio per augmentū frigoris q̃ caloris. aſſumptum colli̇̃ prima primi. doc. 6. 2. ca. Quod. n. frigiditati eſſentialiter ineſt eſt vt omnibus virtutibus ſit contraria. Et ſecunda primi. doc. tertia ca. in. 7. genere ſignorū. Et prima ſexti naturaliū. vlti. caṗ. Vnde &. 6. de accñti. 3. ca. frigiditas vero in actione nullum facit iuuamentum. Confirmatur, [Auicē.] quia cum maiori menſura caloris ſupra temperamentum ſtare poteſt vita & ſanitas i ſtomacho q̃ frigiditatis. ergo cum maiori menſura caloris ſaluari poteſt naturalitas et bonitas appetitus in ſtomacho calido q̃ frigido. et per cōſequens ſtomacho calido & frigido a temperamento æqualiter labentibus naturalit̃ minus imperficiet̃ operatio appetitiua ſtōchi caſi q̃ frigidi. Pro iſto etiā eſt experimentū. uidemus. n. aīalia rapacia vt ſunt leo aquila &c. quæ calidiſſima ſunt eſſe voraciſſima, calore ēt intrinſecus vigorato creſcit appetitus, vt in hyeme & regionibus frigidis & corpore robuſtis, vt in viris apparet ſeptētrionalibus.

Ad oppoſitū eſt Gal̃. in littera. Frigidus vero natura vēter appetere quidē bonus vbi patet q̃ appetitū ſtomachi frigidi comparet Gal̃. ad appetitum ſtomachi caſi. Non. n. bonus eſt appetere reſpectu tēperati. Et colli̇̃ idē. 4. de accñti. [Auicē.] 4. caṗ. Vnde. t 3. tertij. caṗ de deſtructione appetitus. Et frigus quidē vehementius pertinet appetitui. Et propter hoc inueniuntur ſeptētrio ex ventis & hyems ex tēporibus vehementiores ad excitandū appetitum. Et qui iter peragit in niue vehementiores appetitus eſt valde.

In iſta q̄ōne primo tractabit̃ difficultas tacta in. 5. principali. ſ. an frigiditas eſſentialit̃ ingreſſum habeat in operationibus virtutū. Secundo rñdebitur ad quæſitum.

Quantum ad primum ſciendum eſt q̃ plures inueniunt̃ modi reſpondendi ad articulū. Primus quem fere omnes ſequunt̃ Patauí præmittentes. Primo q̃ frigiditatē uel quācunque aliam qualitatem eſſentialiter ingredi opus naturę eſt ipſam per ſe uel naturaliter concurrere ad perficiēdū uel producendū operationes naturæ cōuenięntes tāq̃ inſtr̄m totale aut partiale in talit̃ operando a natura directū. Ecōtra vero accñtalit̃ igredi dr̃. ſ. qa nō naturalr̃ &c. Et penes hoc ponūt has cōcl̃ones. Prima cōcl̃o. Frigiditas eēntialit̃ uel ꝑ ſe nō ingreditur opus naturę tanq̃ totale aut dominās inſtrumentum. Hanc putant intellexiſſe Auicē. prima primi. allega. caṗ. Perſuadetur etiam ratione, quia frigus do

minãs omnes operationes aut aufert aut hebetiores efficit.

Secunda concłõ. Frigiditas ingreditur eſſentialiter operationes naturæ tanq̃ partiale & non dominans, ſed ſubdominans inſtr̃m. Patet, quia in quolibet membro dominatꝰ calidum, & ſubdominatur frigidum. Et hoc dñt ſenſiſſe auctores dicentes omnes operationes perfici per calorẽ tãq̃ ſ. per dominans inſtr̃m. Tertiam concluſſionem ponunt. Omnis operatio cuiuſcũq; virtutis fuerit quantũlibet tẽperata prouenit a frigido. Probant quia prouenit a remiſſe calido. Ego vero non intelligo quid imprimat vel operetur frigiditas ĩ generatione ſpiritus ex ſanguine aut cholerę vel ſanguinis ex chylo niſi pro quanto in agente per frigiditatẽ reducta eſt caliditas ad menſuram tali actioni proportionatam. Quarta cõcłõ. Frigus dominans ꝑ accñs iuuat operationes naturæ. Iſtã concłõnem poſuit Auic. prima primi. alle. cap̃. & pluries alibi vide declarationem ibi. Ea his concludunt intelłm Aui. & aliorum auctorum. ſ. ꝙ frigus non ingreditur eſſentialiter &c. tanq̃ dñans inſtr̃m, calor vero ſic. Iã redarguiſſe me recolo Pataium quẽdam de iſta reſponſione, quia difficultatem effugit. nec eſt menti Aui. conſona ſiquis dicta eius conſideret. Pariter. n. dicendum videretur ſiccitatem non ingredi eſſentialiter, ſed accñtaliter tñ opus naturæ, quia ſecundum cõmuniorem ſñiam non concurrit ſiccitas ad opus naturæ tanq̃ dominans inſtr̃m. Dicerent tamen Pataui negando, quia in nobis et quolibet mẽbro vel parte noſtri corporis multo remiſſior eſt frigiditas q̃ ſiccitas, ideo in omni operatione ſiccitas frigiditati cõparata dici poteſt dominans inſtrumentum. Sed miraodũ eſt ſi intenſior eſt ſiccitas phlegmatis aut humoris albuginei q̃ eius frigiditas. Alij dixerunt frigiditatem duplicem habere operationem. Primam. ſ. & immediatã quę eſt infrigidatio & quantum ad hanc non ingreditur opus naturæ eſſentialiter, quia frigidũ in eo ꝙ infrigidat immobilitat & omnes virtutum operationes hebetes reddit. Aliam operationem habet frigiditas hanc primã conſequentem, vt figere indurare figere conſtare facere, & quantum ad hanc ingreditur eſſentialiter in opus naturæ. Hæc tñ ſolõ non plene difficultatem euacuat. Concił. vero dña. 61. aliter ad quęſitũ rñdet. Primo pręmittendo ꝙ tripłr dicitur aliquod eſſentialiter alterum ingredi. Primo quiditatiue vt partes diffinitionis eſſentiales eſſentiã diffiniti, aut formam compoſiti naturalis eſſentiã compoſiti. Secundo integraliter, vt partes totius integrales totum integrale. Tertio ſicut accñs conſtitutionem ſubiecti ſiue inſtr̃alił. & hoc inſtr̃m ſi eſt corporeũ non ſecundũ ſe, ſed virtualiter tantũ ingrediꝫ inſtr̃m, in corporeo vero ſecundũ ſe totũ ingredi põt, vt patet in operationibus elñtorũ & motibus naturalibus eorũ mediantibus ſuis qualitatibus motiuis naturalibus. Secundo præmittit per operationem differenter intelligẽdũ eſſe tã actiuã q̃ paſſiuam, tã immanentẽ quæ maneat in agente q̃ tranſeuntẽ quæ in paſſo recipitur alio ab operante. Tertio præminit per naturã in propoſito intelligi debere virtutem totius regitiuam & maxime naturalẽ. Quarto præmittit ꝙ hic ſumitur eſſentialiter, vt diſtinguiꝫ cõtra accñtalił. ideo quot modis dr̃ aliqd alterũ accñtałr ĩgredi tot modis dr̃ eẽntialiter, eo ꝙ quot modis dr̃ vnũ oppoſitorũ totidẽ modis dr̃ alterũ. Sumiꝫ autẽ per accñs vel accñalił qñq; vt diſtinguiꝫ cõtra ĩmediate, quałr cãm morbi lædere dicimus ꝑ accñs ſiue accñtałr, quia mediãte morbo, vt. 3. de accñti. 1. ca. et ſupra illa parte. Non vero ipſa vocis magnitudo. Quãdoq; diſtinguitur contra principaliter vel per ſe, vt prima tertij. Iuuamentũ neruorũ primũ eſt dare ſenſum. per accidens. i. ſecundariũ eſt ſuſtentare carnẽ, ſicut & graue naturałr per ſe quia principałr intendit quietẽ in cẽtro. & per accñs, quia minus principaliter intendit motũ. Tertio ſumitur per accidens, vt idẽ eſt ꝙ caſuale vel fortuitũ. Quarto ut diſtinguiꝫ contra per ſe, ſicut frigus per accñs calefacit & taliter ſumiꝫ hic. Całm ergo eſſentialiter ingredi operationes naturæ eſt całm tanq̃ naturæ cõueniens inſtr̃m per ſe ad operationes eius concurrere. Econtra vero ingredi per accñs eſt ipſum non per ſe: quia non tanq̃ naturæ cõueniens inſtr̃m ad operationes illas concurrere. His ſuppoſitis colliguntꝫ ex Cõcił. duæ concłõnes. Prima contra Aui. & Haly. 1. huius . cõmento. 131. frigiditas eſſentialiter vel per ſe ingrediꝫ operationes naturæ ad ſenſum datum. Hæc cõcłõ primo videtur ex intentione Ariſto. 1. de generatione aĩalium. 14. ca. ponentis ꝙ generatio omiomerarũ caliditate & frigiditate fit. Et conſtant hæc quidẽ calido & hæc vero frigido. 4. metheo. calidum generat calidum & frigidum. Et Gał. 1. de iuuamentis, 2. cap̃. Complexio eſt ſubſtantia per calidũ & frigidum, ſed complexio eſſentialiter ingreditur operationes virtutum. Idem aliqualiter ſonant verba Auer. 3. colliget. Operationes ſtomachi iuuantur & cõplentur frigiditate tẽperata. Perſuadetur etiam pluribus argumentis ſumptis ab eo et rationibus alijs. Primo quia ſicut res ſe habet ad eſſe, ita ad operari. ſed eſſentialiter ingreditur frigiditas eſſe mẽbrorum. ergo & operari maior colligitur. 1. metheo. patet etiã ꝗa cuiuslibet mixti eſſe per ſe ordinatur ad operationẽ propriam illius mixti quicquid ergo per ſe & eſſentialiꝫ ordinatur ad eſſe mixti per ſe ordinatur ad operationes eiuſdem. Secundo aliqua operatio naturę principaliter fit cõgregando frigiditatis autem eſt congregare, ſicut ecõtra caliditatis ſegregare. Tertio principalius et magis operatur retentiua virtus frigido q̃ calido. ſed calido operatur eſſentialiter. ergo & frigido. probatur maior, quia tempus quietis retentiuæ maius eſt tempore motus. ſed quies perficitur frigido. ergo &c. Quarto. ad omnem motum localem ꝑ ſe concurrit flexio quæ frigido eſſentialiter perficiꝫ. Quinto pinguedo adeps pili plurimi & cornua in animalibus ꝑ ſe intẽdunꝫ a natura. ſed ad cuiuslibat iſtorum generationẽ per ſe concurrit frigiditas. Item nerui generati ſunt ex humiditate quam coagulauit frigus vt quarta quarti. trac. 4. cap̃. primo. cum ergo frigiditas & coagulatio eſſentialiter cõcurrat ad factionem nerui, ad eandem eſſentialiter cõcurrit frigiditas. Sexto ſicut ſiccum ſe habet ad humidum, ita frigidum ad calidum. ſed ſiccum ingreditur eſſentialiter operationes naturæ ſicut humidum. ergo frigidum ſicut calidũ. Septimo aliqua frigiditas eſt vel eſſe poteſt ſanitas. ergo aliqua frigiditas poteſt eſſentialiter ingredi &c. aſſumptum probatur, quia cuius intemperies eſt morbus eius tẽperies eſt ſanitas. primo de accñti. 1. cañ. ſed alicuius frigiditatis intemperies eſt morbus. ergo &c. Octauo ſicut eſt in maiori mundo, ita & in minori. ſed in maiori mũdo aliquę partes ſunt per ſe operatiuæ całõ aliquæ frigido, ut ſaturnus ſol. ergo &c. Nono. quælibet digõ materiæ nocitiuę per ſe intenditur a natura. ſed contingit talẽ eſſentiałr perfici frigido, vt in digõne cõtingit materiei całæ acutæ declinãtis ad furioſitatẽ. Itẽ in remouendo malã diſcraſiã mẽbrorũ całam natura vtiꝫ aliquo inſtr̃o per ſe illius diſcraſię remotiuo. ſed nullũ apparet tale aliud q̃ frigiditas. ergo. Itẽ non minus per ſe tanq̃ inſtr̃o ſibi cõueniente vti põt natura frigiditate intrinſeca q̃ extrinſeca. ſed frigiditate extrinſeca vtiꝫ qñq; vt decẽti inſtr̃o ad cortũpendũ caliditatẽ, ſicut lactuca papauer &c. Itẽ arguunt quidã ad appetitũ qui ẽ fames cãndũ principalius concurrit frigiditas q̃ caliditas. Frigus. n. vehementius attinet appetitui. 13. tertij. alle. cap̃. Siłr quia frigiditate humoris mełci vtitur natura tanq̃ inſtr̃o ꝑ ſe concurrente ad excitandũ appetitũ. ſed appetitũ qui eſt fames per ſe intendit natura, vt in præcedenti qõne oñſum eſt. ergo &c. Secunda cõcłõ ex Concił. collecta eſt, licet ita ſit, ſub maiori tñ mẽſura cõcurrit całitas & ingrediꝫ operationes naturæ q̃ frigiditas, & pluribus naturæ eſſentialiꝫ ſeruit opõnibus. Patet, quia całitas eſt qualitas virtuti et ſanitati cõformior q̃ frigiditas. prima primi. c. de cõpłõnibus.

Ex iſta cõcłõne ſeqꝫ penes hũc modũ loq̃ndi, całtatẽ magis eſſentiałr ingredi operationes naturę q̃ eaſdẽ ĩgrediatꝫ frigiditas. qcł. n. ẽ virtuti cõformius & ſub maiori mẽſura et pluribus ꝑ ſe ſeruit naturę opõnibus magis eẽntiałr ĩgrediꝫ opõnes naturę ad ſenſũ datũ. Ex quo vlterius ſeqꝫ iuxta largũ modũ loquendi medicorũ frigiditatẽ caliditati cõparatam

dici

Frigiditatis operatio duplex.

Concił. Ingredi alterum eſſentialiter tripłr accidentaliꝫ ſimiliꝫ.

Opatio multiplex

Ariſto.

Auicẽ.

Auicẽ.

dici poſſe accidentaliter ingredi operationes, quia minus ꝑ ſe ſiue eſſentialiter. Vnde Gal. in libro de typo. calido & frigido conſtat mixtio, licet calidum ſit principaliter de intentione naturæ. Si quæ autem auctoritates auctorũ ad huius determinationis oppoſitum allegentur exponendæ ſunt ad ſenſum ſecundæ concluſionis, aut ſecundum Concil. audaciã reijciendæ ſunt tanq̃ ad hoc non auctenticæ. Et mihi videtur hæc põ probabilior, quãuis plura adducta ad ꝓbationem primæ cõcl'onis non plenã faciant euidentiam.

Quantum ad ſecundum articulum ponuntur iſtæ cõcluſiones. Prima concluſio quæ ponitur probabiliter. ſtomachus calidus cæteris paribus melior eſt ad appetendum q̃ frigidus ſic.ſ. ꝙ melior et perfectior eſt appetitus cibi in ſtomacho calido q̃ frigido. Hęc cõcluſio perſuaderi poteſt per plura argumenta adducta ante oppoſitum. Contra hæc concluſio eſt contra Gal. in littera, & Cõmen. in cõmento ponentem ꝙ appetitus ciborum ſit per os ventris & frigi-

Auicē. ditas eſt ei conueniens natura. Item contra Auic. tertia tertij. cap̄. de ſignis complexionum naturalium ſtomachi. Itē ca. de modis ſignificationum diſpoſitionum ſtomachi. dixit ꝙ appetitus aquæ .i. potus in ſtomacho calido eſt plus q̃ cibi. ergo econtra in ſtomacho frigido appetitus cibi eſt plus q̃ appetitus æque vel potus. Item cap̄. de deſtructione appetitus. Et frigus quidem vehementius pertinet appeti-

Auer. tui. Item. 4. de accidenti. alle. cap̄. Frigiditas ſtomachi nõ parum adiuuat deſiderium. Item. 3. colliget. cap̄. de cauſis accidentium euenientiũ deſiderio oris ſtomachi. Operatio appetitiua ſecundum medicos completur frigiditate temperata. Item. 4. colliget cap̄. de ſignis compl'onum naturaliũ ſtomachi. In ſtomacho cal'o appetitus eſt diminutus. & in ſtomacho frigido eſt excedens. Pro remotione horum obiectorum ponitur hæc ſecunda cõcl'o. Gal. in littera, ponens ſtõchum frigidum bonũ eſſe ad appetendum non comparat appetitum ſtomachi frigidi ad appetitum ſtomachi cal'i vel temperati, ſed appetitum eius comparat digõni eiuſdẽ & virtutem appetitiuam virtuti digeſtiuæ, vt ſit ſenſus lr̃æ ꝙ potentia & operatio appetitiua ſtõchi frigidi eſt bona reſpectu virtutis & operationis digeſtiuæ eiuſdẽ. Patet autẽ ꝙ hmõi ſenſus non repugnat præcedenti cõcl'oni, licet. n. ſtomachus frigidus melius appetat q̃ digerat. & econtra calidus melius digerat q̃ appetat eo ꝙ digõ principal'r calore perficitur, ſtat tñ cal'm melius appetere frigido. Et ꝑ iſta cõcl'one videtur ſeries præcedentis litteræ calidior vero natura venter digerit quidem melius q̃ appetat. ergo pariter in ſequenti intelligere debuit ꝙ frigidior natura vẽter appetit quidem melius q̃ digerat. Et clarius habetur cõcl'o ex tranſlatione arabica de ſignis ventris frigidi, cuius ſeries eſt. In ventre autem qui in natura ſua eſt frigidior appetitus eſt melior q̃ digõ. Hãc etiam comparationem fere oẽs auctores videntur ſeruaſſe, ponentes ſigna complexionũ naturalium ſtomachi. Vnde. 13. tertij. Signum complexionis naturalis cal'æ ſtomachi eſt ꝙ digõ vincit appetitũ, frigidę vero vt non ſit in appetitu diminutio & ſit in digõne dimi-

Raſis. nutio. Hanc comparationẽ ſeruat Raſ. 2. Alman. cap̄. de ſignis cõpl'onum naturaliũ ſtomachi. Cũ ſtõchi cõpl'o cal'a fuerit digõ erit fortior appetitui. Et infra. Frigida vero cum fuerit his omnibus contraria euenient. Appetitus. n. maior erit digõne. Et ex hac concluſione & eius probatione patet intell's litteræ Gal. & Cõmẽ. in cõmen. Frigiditas. n. eſt natura conueniens appetitui magis. ſ. q̃ digeſtioni. Patet ſecundo rñſio ad auctoritates Auic. ad oppoſitũ primæ cõcluſionis alleg. Prima. n. vadit ad ſenſum præcedentium.

Pro ſecunda dicitur ꝙ in ſtõ frigido plus eſt, qa maior eſt appetitus cibi q̃ potus. Econuerſo vero in calido maior eſt appetitus potus q̃ cibi. Cũ quo tñ ſtat meliorẽ & perfectiorem eſſe appetitũ cibi in ſtõ cal'o q̃ frigido. Ad tertiã dici poteſt probabilit' primo ꝙ frigiditas vehementius pertinet appetitui. ſ. cibi q̃ potus. aliter magis pertinet appetitui q̃ digõni. Aliter & forte melius, frigiditas vt obiectiua vel diſpoſitiua cã magis pertinet appetitui q̃ aliqua alia qualitas, ſicut ex præcedentibus. Vel forte magis ad mentem Auic. frigiditas magis pertinet &c. i. eſt cauſa appetitus magis augmentatiua q̃ aliqua alia qualitas ſiue ad hoc cõcurrat tanq̃ obiectiua, ſiue tanq̃ diſpoſitiua cauſa. Et ad ſenſus prædictos reduci poſſunt auctoritates Gal. & Auer. allegatæ. Tertia concluſio. Ad intenſiorem gradum appetitus perducere poteſt ſtomachum complexio naturaliter uel ꝑternaturaliter frigida q̃ calida ſtomachi. Perſuadetur. Primo, quia per augmentum frigiditatis in ore ſtomachi perducitur ad appetitũ caninum, non autẽ per intenſionem caloris in eodem ut poteſt colligi tertia tertij, de cauſis appeti-

tus canin. Et expreſſius a Serap̄. 3. practicæ. 4. cap̄. Item quia obiectiua cauſa famis naturalis poriſſima eſt frigiditas ut ſupra. ſed ad huius impreſſionem recipiendam plus diſponit complexio naturalis frigida ſtomachi. Item quia natura ordinauit ad excitandum appetitum fluere ad os ſtomachi humorem melancholicum frigidum & non calidũ, quod non foret ſi ita diſpoſitiua cauſa appetitus eſſet caliditas ſicut frigiditas. Item quia frigiditas conſtringit & materiam nutrimẽtalem exprimit ab ore ſtomachi uel ſaltem eius attractionem prohibet aut minuit. Econtra uero caliditas attrahit ad os ſtomachi materias nutrimentales, ꝑ quarum præſentiam tollit aut minuitur appetitus. Et hanc cauſam expreſſit Gal. 4. de accidenti. Et Aui. 13. tertij allegatis cap̄. Item quia caliditas quãto magis creſcit in ore ſtomachi auget ſitĩ. ſed augmẽtata ſiti minuit appetitus cibi ut. 13. tertij. c. de deſtructione appetitus. ergo etc. Quarta cõcl'o. Licet frigiditas in ore ſtomachi ſub aliquanta menſura aucta ſupra temperamentum auget appetitum tam reſpectu tẽperati q̃ calidi ſtomachi, citius tñ cęteris paribus deſtruit appetitus per fridtatẽ auctã ſupra tpamentũ q̃ ꝑ cal'itatẽ. Patet, qa cũ aliquanta mẽſura caloris ſupra tpamẽtũ in ſtomacho cal'o ſtare põt ſanitas cũ quãta frigiditate ſupra tpamentum inducta fieret ſtupor mors & congelatio.

Auicē.
Serap̄.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum quicq̃d ſit de añte, negatẽ conſequentia. Nõ. n. ſemper oportet fine meliori exiſtente omnia ad finem ordinata eſſe meliora. Æque. n. perfecta uiſio uel ſenſatio exterior in Sone ſicut in pl'one poteſt ad inæque perfectas cogitationes uel intellectiones ordinari. Ad ambas confirmationes infra tangetur ſolutio in tertio huius, cum tractabitur de regimine corporis per cibum & potum. Ad ſecundum conceditur illud ad quod deducit argumentum, quia probat primam concluſionem ſecundi articuli. Et per idem patet ad confirmotionem. Ad tertium neganda eſt conſequentia, patet ut ex dictis. Et ſi arguatur quòd in ſene ſemper erit appetitus intenſior quàm in iuuene, quia ſtomachus frigidior. Dicitur iterum negando conſequentiam. Poſſet enim in ſene eſſe ſtomachus tanto frigidior quàm frigiditate illa non augeretur ſed deijceretur appetitus, eo ꝙ omnis immoderata qualitas deijcit actum proprię virtutis quantũcunq; etiam nõ eſſet in ſtomacho ſenis frigiditas tanto intenſior ꝙ merito ipſius deijceretur appetitus, ſed potius intenderetur, non tamen ſequitur in eo intenſiorem fieri appetitum niſi ponatur paritas in cauſis alijs concurrẽtibus ad appetitum, puta attractionem membrorum a uenis, uenarum ab hepate &c. quæ attractiones ſunt in ſenibus ualde defectæ, ideo merito ipſarum poteſt eſſe remiſſior, propter quam cauſam uel ſimilem frequenter in uere conualeſcentibus deficit appetitus, ut tertia tertij. cap̄. de deſtructione appetitus. Ad quartum conceditur illam cauſam multum conferre ad intenſionem appetitus. Et cum arguitur quòd non, quia tunc frigiditas &c. Neganda eſt conſequentia, licet enim frigiditas humidum ſubtile roridum cum groſſo nutrimentali ſimul exprimeret, non tamen in ore ſtomachi obiectiuam cauſam ſitis imprimeret, quod tamen requireretur ad ſitim cauſandam. immo potius imprimit qualitatem illi oppoſitam, ut patet intuenti. Ad ſecundũ ſimiliter negeẽ cõſequentia. Cũ hoc. n. ꝙ caliditas attrahit dilatat & replet, & ſic corrugationem oris

ſtomachi prohibet, non tñ qualitatẽ quę eſt oblectiua cauſa famis imprimit, ſed qualitatem potius illi oppoſitam quæ eſt obiectiua cauſa ſitis. Conceditur tamen in aliqua diſpoſitione ſtomachi caliditatem ſuperuenientem poſſe per accidens ſitim extinguere ſoluẽdo materias multas phlegmaticas & ipſas ad ſtomachum fluere faciendo quomodo frequenter in febribus deficit ſitis. Et vlterius dicitur ꝙ non æque facile eſt ſtomacho calido a circuniacentibus mẽbris attrahere humidum roridum ſubtile &c. eo ꝙ membra illud humidũ tanquam eis appropriatum auidius retinent.

Ad quintum cõcedi poteſt ꝙ ad appetitum cauſandum tanquam virtutis inſtrumentum magis conuenit caliditas ꝙ̃ frigiditas. Vt tamen obiectiua cauſa vel diſpoſitiua magis conuenit frigiditas ꝙ̃ caliditas, vt ſupra dictum eſt. Cõcil. vero abſolute negaſſet aſſumptum, vt patuit in primo articulo. Ad confirmationẽ concedit cũ maiori menſura caloris ſupra temperamentum ſtare poſſe in ſtomacho bonitatem & naturalitatẽ appetitus ꝙ̃ frigiditatis. Cum hoc tamen ſtat frigiditatem ſub aliqua menſura magis eſſe augmentatiuam appetitus ꝙ̃ caliditas vt tactum eſt. Pro experimento vero dicitur ꝙ animalia rapacia ſecundum plurimum voraciſſima ſunt, non propter caliditatem ſtomachi, ſed propter caliditatem totius multum reſoluentem, & per conſequens magnam reſtaurationem requirẽtem ſicut in conualeſcentibus. Vnde veriſimiliter putandum eſt ꝙ ſi in talibus animalibus eſſet cũ caliditate totius ſtomachus frigidus adhuc vehementius appeterent. In hyeme autem & regionibus & ventis ſeptẽtrionalibus in corporibus robuſtis creſcit appetitus, quia unito calore interius fit maior humidi ſubſtantifici reſolutio, quare uehementior fit attractio mẽbrorũ a uenis & uenarum ab hepate, ut probabiliter tenui prima aphor. Quidã tñ dixerunt ꝙ eo tẽpore fortificatur humor frigidus melicus. Conſidera tñ iuxta mentẽ Auic. ꝙ licet fortificetur calor propter eius unionem & multiplicationem, in quanto tñ gradualiter minoratur, vnde remanet os ſtomachi remiſſius calidum ꝙ̃ tempore æſtatis. Si ergo in corporibus non robuſtis quidam his tẽporibus creſcit appetitus, hoc eſt propter infrigidationem oris ſtomachi, vt ſenſit Auicẽ. Et propter idem iter agenti in niue & piſcatoribus ſæpe vehementer creſcit appetitus.

Aſaliũ rapaciũ cã uoracitatis.

Quæſtio. L.

VTRVM In corporibus athletarũ repletis nutrimẽto ſua qualitate laudabili poſſit naturalis appetitus ad cibũ inſurgere. Arguitur multipl'r ꝙ non. Primo. in corporibus his nunꝙ̃ inaniunt venæ. ergo in talibus nunꝙ̃ cauſat fames naturalis. aſſumptũ ꝓbat, quia ſemper in talibus corporibus venæ repletę ſunt laudabili ſanguine. & patet cõſequentia, quia fames naturalis neceſſario præſupponit venarum inanitionẽ, vt. 4. de accñti. alle. ca. Secundo. nunꝙ̃ in his corporibus attrahit hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis, eo ꝙ in talibus ſemper eſt in hepate copia laudabilis ſanguis. Alr. n. non eſſent hæc corpora repleta ſanguine ſolo in quanto peccante, cuius oppoſitũ ſupponit in qõne.

Tertio. talibus in mẽbra grauant ſuperfluo nutrimento, quia peccat in quanto. ergo virtus mẽbrorũ naturalis ſuperfluum illud nitit expellere, ſed nõ ſimul illud nitit attrahere & expellere. ergo donec ſtat ſuperflua multitudo, virtus naturalis mẽbrorũ nõ nitit a venis attrahere, & ꝑ conſequens nec fames cauſat naturalis. Quarto. ſequeret ꝙ in corpore mediocris habitudinis natural'r ſe hñte ſemper chylo ex ſtõ ad hepar attracto inſurgeret fames. Arguitur conſequẽtia, qa tunc multo magis inanitæ ſunt venæ & hepar in corpore mediocris habitudinis ꝙ̃ in corpore iam dicto plethorico. ſed aliquo tẽpore in corpore plethorico attrahunt venę ab hepate & hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis ſi qõ eſſet vera. ergo &c. Quinto. pñtia multitudinis humoris crudi apti conuerti in ſanguinẽ & nutrire corpus eſt cauſa deſtructionis appetitus. ergo a fortiori pñtia multi ſanguinis laudabilis. aſſumptũ coll'r. 4. de accñti. alle. cap. Et. 13. tertij. cap. de cauſis deſtructionis appetitus, vbi exemplariter inducit vrſus & ericius & plurima animalia a cibis abſtinentia in hyeme tẽpore extenſo, quoniam occupatur natura in rectificando illud quod eſt in corporibus eorum ex humoribus crudis & digerendo ipſum & adminiſtrando loco eius quod diſſoluitur. Pro iſto videtur intentio Gal. 3. virtutũ naturaliũ. 13. cap. Et non eſuriendi demũ quãdoꝙ animal copia eſcæ quæ in hepate cã eſt. Meliorẽ. n. & paratiorem habens venter eſcam non diligit eã quę extrorſum. Vnde. 13. tertij. alle. cap. Et ad vltimũ neceſſitas cibi eſt ut ſuppleat locum eius quod reſoluitur. Cum ergo non eſt reſolutio aut eſt reſolutio parua non eſt neceſſarius cibus extrinſecus. Oppoſitũ coll'r prima aphor. & cõme. 3. Iſta quæſtio incidenter mota eſt vt diſtinctius videat qualiter fames naturalis præſupponit motus ſuperius tactos ex intẽtione auctorũ. Multi vero ſunt modi reſpõdẽdi ad hãc. Primus quẽ communiter ſequuntur Paraui præmittit quædã.

Appetitus qd.

Primo præmittit ꝙ appetitus generaliter eſt inclinatio appetẽtis in appetibile qui eſt duplex, naturalis. ſ. & animalis: vt ſupra declaratum eſt. Secundo præmittit. ad tamen naturalem quinꝙ motus concurrere, de quibus etiam ſupra viſum eſt. Tertio præmittit. præter appetitum naturalem reperiri appetitum animalem mendoſum, qui fit a re præter naturam: ſicut caninus appetitus & voluptuoſus q conſequitur frequẽtem voluptatem in cibo & potu, et ſicut patere debet in bibulis Parauis. Quarto præmittit. ꝙ licet natura mentem non habeat, quia tum in ſuis actionibus regulatur ab intelligentia non errante. 12. meta. 18. cõmẽto. ideo incõueniens reſpuit & attrahit cõueniens, quãuis vnũ ab altero non diſcernat, vt. 4. regiminis acutorũ. 24. cõmẽ.

Appetitus aial' mendoſus qd.

Ariſto.

Prima cõcl'o. Probabiliter ſuſtineri poteſt nũꝙ̃ huiuſmodi corpora naturali ſed voluptuoſo appetitu appetere. Q. enim non appetant appetitu naturali patet per plura adducta ante oppoſitum. Q. tamen appetant docet experimentum. Cum ergo non appetant appetitu naturali vt notum eſt nec mendoſo qui fit a re præter naturam, ſequitur ipſa appetere appetitu voluptuoſo. Dicunt vlterius hunc modũ ſequentes, ꝙ niſi iſtis taliter appetẽtibus exhiberetur cibus affligerentur & fierent cacochymi multum agitatis & commotis humoribus. Secũda concluſio. Confirmius loquendo dictis auctorum tenẽdum eſt in iſtis corporibus verum & naturalem appetitum inſurgere. Modus autem ab his ponitur multipliciter. Primus, quia cum hæc corpora ſint multũ calida fit in eorũ mẽbris reſol'o & per conſequens inaniunt. Ex quo inſurgit naturalis appetitus attrahendi nutrimentũ ad poroſitates inanitas, & per conſequens a venis attrahetur nutrimẽtũ ad poroſitates mẽbrorũ, & ſic deinceps donec in meſeraicis fiat aliqua reſol'o, quare ſuggũt ab ore ſtomachi, & conſequent' fit uerus appetitus. Hic modus contra ſe habet difficultatẽ nõ paruã, qa donec in venis eſt ſuperflua ſanguis plenitudo uirtutẽ aggrauans naturalẽ uenarũ, licet illius plenitudinis fiat aliqua minoratio, nõ tñ uenæ ab hepate attrahent. ſil'r nec hepar attrahendo uidetur in meſeraicis aliꝙ̃ facere minutionẽ, grauat. n. uirtus hepatis ſanguine nimio. non ergo appetit nouũ ſanguinẽ attrahere; ſed potius quẽ habet expellere. Et ꝑ idẽ apparet ꝙ ſtãte plenitudine iã dcã nõ debet chylus ꝑ meſeraicas attrahi uirtute hepatis. uirtus. n. naturalis hepatis potius appetit ſuperfluo degrauati. Secundus modus eſt ꝙ in prædictis corporibus uerus cauſatur appetitus quia licet ſit in eis pñtia multi nutrimẽti, tale tñ quia ſuperfluũ non regulatur a uirtute, ſed extraneat propter quod mẽbra ipſum reſpuũt & inclinant ut melius attrahant. Hic etiã modus nõ minorẽ habet difficultatẽ præcedente. Supponit. n. in quęſito hęc corpora eſſe repleta nutrimento laudabili, ſolo. ſ. quãto peccante cuius oppoſitũ hic ſupponit. Tertius modus ſuſtentãdi cõcl'onẽ eorũ eſt ꝙ mẽbra reſpuunt hoc nutrimẽtũ in quãto peccãs, tãꝙ̃ diſcõueniẽs, iõ ipſum alterãt alteratione præparãte ipm ad expulſionẽ qua ſi hoc nutrimẽtũ mẽbris incõueniẽs, quẽadmodũ uirtus naturalis offi. ꝓpriũ nutrimẽtũ attrahit, ſuperfluitatẽ tñ expellit alterando ipſum alteratione

præparante

præparante ad expulſionem. hoc ergo nutrimento taliter alterato non amplius conueniet nutricationi membrorũ propter quod membra cogũtur nouum expetere nutrimẽtum, & ſic attrahunt a venis venæ ab hepate & hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis &c. Hic modus rñdendi licet videatur bene coloratus, plures tamen recipit inſtãtias. Prima, quia in q̃ōne ſupponitur hæc corpora eſſe repleta nutrimento laudabili, & per conſequens apto nutrire membra. Item taliter alterant membra ſanguinẽ nouiter attractum a venis, qualiter alterabant præexiſtem anteq̃ factus eſſet inutilis ad nutriendũ. ſed primũ alterabant alteratione præparante ad expulſionem. ergo & ſecundum. probat maior, quia agens vtrobiq; eſt idem & paſſum ſimile, & finis idem cum alijs paribus. ergo &c. Item in ſynoca ſine putredine nullus ſanguis deberet nutrire membra, quia plus grauat virtutem mẽbrorum & ſibi diſconuenit q̃ ſanguis ſolo quanto peccans: in plethoricis ergo ipſum plus reſpuit virtus membrorum & alterat alteratione pręparante ad expulſionem. Item ſemper in talibus corporibus deberet fieri ſanguinis expulſio, donec tolleretur ſuperflua plenitudo, q̃a ſanguis iã p̃paratus eſt ad expulſionẽ, & virtus expulſiua ĩ talibus corp̃ibus ẽ fortis tñãs & intẽdẽs illũ ſanguinẽ expellere. ergo &c. & plã alia induci pñt cõtra modũ hũc.

Alij reſponderunt aliter ad quæſitum. Primo pręmittentes ꝙ vna & nõ parua de cauſis refrigerij caloris noſtri naturalis eſt nutrimentum ab extra adueniens, ut colligi poteſt ex libro de morte et vita. et ex libro de reſpiratione: ubi

Ariſto.

ponitur plantas & animalia exanguia ſufficiens habere caloris refrigerium a nutrimento & continente, propter quod ieiunij tolerantia vſq; ad aliquod certum tempus calorem inflammat vnde ſanguis quantũcunq; laudabilis vertitur ad naturam choleræ, eo. n. ꝙ alimentum eſt in principio cõtrarium aliio, vt. 2. de anima refrigerat calorem vel ſaltem ſuperincẽſioni caloris reſiſtit, ideo ſubtractio et defectus nutrimenti ab extra venientis eſt cauſa inflãmationi caloris. Secundo pręmittũt ꝙ ſanguis inflammatus ductus uerſus naturam choleræ non eſt conueniens nutricationi mẽbrorum. Tertio præmittunt ꝙ virtus naturalis membrorũ naturaliter ſanguinem ineptum nutricationi reſpuit, & laudabilem quærit quo membra reſtauret. Et ex his colligitur modus quo iam dicta corpora famem naturalem incurrũt, eo. n. ꝙ ſunt vehementer calida plurimo indigent refrigerio, ideo non adueniente cibo ab extra refrigerante inflãmatur calor & ſanguis quantũcunq; laudabilis fuerit verſus naturam choleræ ducitur, & per conſequens fit ineptus nutricationi membrorum & ſic virtus naturalis membrorum hunc ſanguinem reſpuit, vnde cogitur a venis alium laudabilem ſanguinem quęrere & venę ab hepate & hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis, vnde in prædictis corporibus naturalis inſurgit appetitus. In ſumma ergo ex dictis eorum colligitur. Primo ꝙ ſtante plenitudine ſanguinis non peccantis in quali non poteſt in prædictis corporibus inſurgere naturalis appetitus. Secundo ꝙ ſi cauſatur in eis naturalis appetitus hoc non eſt niſi quia ſanguini ipſorum ſuperuenit peccatũ in quali ſecundũ modum iã dictũ. Ex quibus inferunt canonem in regimine talium corporũ per cibum. Ipſis. n. offerendus eſt cibus ne prædicta incurrant nocumenta, ſed in quantitate paucus vt minuatur plenitudo vel ſaltẽ nõ augeat. Vñ Gal. 4. de regimine ſanitatis. Ampliora date his q̃ eũone indigent certe cõtrariũ. Rurſus vero nequaq̃ nutrire anxium & cito q̃ñatiuũ nocituum ſtõ virtutis deſtructiuũ & cacochymię augmentatiuum.

Iſte tamen modus reſpondendi non paruas recipit inſtãtias. Prima. nunq̃ huiuſmodi corpora verum incurrerẽt appetitum, niſi notabili & ſenſata calefactione pręcedente. conſequens eſt contra experimentum. arguitur conſequentia, quia non cauſaĩ in eis verus appetitus niſi tanta præceſſerit ſuperincenſio ſpiritus & ſanguinis quanta ſanguis reddatur incedens ad nutriendum membra. patet autem talẽ ſuperincenſionem neceſſario eſſe ſenſibilem & manifeſtã. Malitia. n. humoris qua fit ineptus ad nutriẽdum membra eſt malitia intenſi gradus, vt. 2. aphor. cõmẽ. 17. Itẽ talia corpora eſſent cibanda anteq̃ appetitũ incurrerẽt, q̃a prius ſunt hæc corpora cibanda quam ſanguis & humores inflãmentur inflammatione qua indecentes fiant membrorum nutricationes, ſed non incurrunt hæc corpora famem niſi prius ſanguine & humoribus inflammatis, prius ergo ſunt calida hæc corpora quam appetitum incurrant. Item multo plus inflammantur humor & ſanguis quilibet in ephemerante q̃ in talibus corporibus quando famem naturalẽ incurrunt, ſed propter inflammationem ex ephemera acquiſitam ſanguini & humoribus non deſinũt humores eſſe cõuenientes nutricationi membrorum: ergo &c. Item, quia quæſtio quęrit an ſtante peccato humidorum in ſolo quãto poſſit naturalis appetitus inſurgere. Et hæc reſponſio ponit humores prius fieri qualitate peccantes. Ideo aliter probabiliter reſponderetur ad q̃õnem. Primo præmittendo ꝙ talia corpora athletarum de quibus eſt ſermo ſunt corpora calida humida multum habentia de calore inquanto, p̃pter quod eſt humidi membralis reſolutio multum velox. Secundo præmittendum in talibus corporibus reſtaurationẽ nutrimentalis humidi velociorem & maiorẽ eſſe q̃ ſit ſubſtantifici membrorum reſolutio, aut nutrimentalis in ſubſtantificum conuerſio. Alias. n. in talibus non creſceret continue plenitudo, nec propter hoc periculum ſuffocationis incurrerent aut crepaturæ venarum. Et tota cauſa eſt, quia licet in talibus ſit calidum reſolutiuum multum, cum hoc tamen in ipſis eſt humidum multum etiam reſolutionẽ retardans non tamen impediens ſed potius promouens multiplicationem nutrimentalis humidi. Tertio ſupponẽdum ex ſupradictis ꝙ ſecundum varias naturales habitudines corporũ hepar & venæ varias ſibi naturales ſanguinis menſuras determinant, citra quas corpore naturaliter ſe habẽte cum minoratur ſanguis in hepate vel venis naturaliter venæ promouentur ad attrahendum ab hepate & hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis. Non. n. apparet rationale ꝙ tantam expectent inanitionem & minorationem ſanguinis hepar & venæ ſanguini ſicut melancholici anteq̃ promoueantur ad attrahendum, immo probabile apparet multo maiorem eſſe copiam ſanguinis in hepate & venis ſanguinei q̃ melancholici quantũcunq; naturaliter refecti. Quarto pręmittendũ corpora repleta nutrimẽto laudabili ſiue plethorica intelligẽda eſſe illa in quibus eſt plenitudo maior q̃ in corpore mediocris habitudinis. Prima concluſio ſtante plenitudine venarum & hepatis ſanguinis laudabilis in talibus corporibus excedente menſuram naturalẽ in eiſdem non poteſt in eis naturalis appetitus inſurgere.

Plethori cũ corpus qd.

Patet per plura argumenta adducta ante oppoſitum. ſtãte. n. plenitudine tanta venæ non attrahunt ab hepatẽ nec hepar a ſtomacho mediantibus meſeraicis &c. Secunda cõclo. Stante plenitudine ſanguinis laudabilis hepatis & uenarũ reſpectu mediocris habitudinis poteſt in prędictis corporibus verus & naturalis inſurgere appetitus. Patet, quia ſtante plenitudine ſanguinis &c. reſpectu mediocris habitudĩs ſtat uenarum inanitio & ſanguinis minoratio citra naturalem menſuram ſanguinis naturaliter competentis uenis & hepati tempore. quo non fameſcunt, ergo tunc uenæ naturaliter p̃mouenẽ ut ab hepate attrahant, & hepar a ſtõ mediantibus meſeraicis. Siſr in hmõi corporibus eſt reſolutio humidi membrorũ ſubſtãtifici uelox, quare cogunẽ a uenis frequent̃ ueloci' ſanguinẽ attrahere, pono ergo ꝙ tunc ſit in uenis quantitas iſta ſanguinis q̃ uenæ naturaſr ſibi limitãt & patet ꝙ citra iſtã fiet ſanguis diminutio, & ſic uenę ab hepate trahent &c. Contra. talia corpora non egerent eũone contra Hip. prima apho. apho. 3. Horũ ergo cauſa bonã habitudinẽ ſoluere cõfert etc. cõſequẽtia patet q̃a neceſſitas huius eũonis nõ ĩſurgit niſi timore ſuffocationis aut crepaturæ venarũ ſed nõ ĩminet hic timor, eo ꝙ nõ cãẽ appetitus ĩ ipſis niſi inanitis uenis & minoratio ſanguine citra q̃ñtitatẽ quã corpus ĩ diſpõne nõ famelica ſibi naturaſr limitat etc.

Pro iſto ponitur tertia cõclo,licet huiuſmodi corpora mõ iam dicto naturalem appetitũ incurrant,ex cibatione tñ periculum ſuffocationis incidunt aut crepatura venarum. patet,quia in talibus reſtauratio humidi nutrimentalis multo maior eſt q̃ reſolutio ſubſtantifici aut conuerſio nutrimẽtalis in ſubſtanuificum, vt ſupra ſuppoſitum eſt & deductum eſt,ergo per aſſumptionem cibi & eius cõuerſionem io ſanguinem fit continue additio eius io plenitudinem,& per cõſequens &c.Exempli gratia.ſit naturalis quantitas ſanguinis in diſpoſitione non famelica talis corporis libra vna,& minoretur hæc quantitas per attractionem membrorum per vncias quatuor,& ſit in Sor.plethorico ſanguis boni libra vna & vnciæ duæ,tunc ſuperueniente attractione mẽbrorum minorabitur hæc plenitudo per vncias quatuor,ergo minorabitur citra quantitatem libræ vnius & per conſequens attrahent venæ ab hepate,& conſequenter hepar a ſtomacho &c.quia tamen maior eſt reſumptio nutrimentalis humidi q̃ eius conuerſio & attractio ad membra exhibito cibo generabuntur plures q̃ quatuor vnciæ ſanguis.Pono ergo generenẽ quinq; & patet q vbi primo erat plenitudo quatuor vnciarum facta cibatione & ſaoguinis gñone erunt in corpore ſanguinis vnciæ.1 5.& ſic deinceps , corpus ergo incurret ſuffocationis periculum aut crepaturę venarum. Ex quo ſequitur q quãdiu ſtabit hoc corpus ſub plenitudine excedente libram vnam non incurrit appetitũ naturalem. Secundo patet q hæc corpora ſine cibo ſtare non poſſunt ne inflammatis humoribus hæc plenitudo conuertatur in cacochymiã,& ſi cibenẽ cadant in plenitudinẽ, ideo neceſſe ẽ facere minorationẽ vt rurſus nutrimenti principium accipiat corpus vt dicit Hippo.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negatur aſſumptum ſaltem de inanitione intelligendo poſſe promouere attractionẽ venarum ab hepate, vt patet ex dictis.Et conſequenter dicendum eſt q licet in his corporibus ſint ſemper venę plenę laudabili ſanguine reſpectu corporis mediocris habitudinis noo tameo plenæ ſunt ad ſenſum ſuperius expoſitum. Et per idem patet reſponſio ad ſecundum. Ad tertium argumentum dicitur q non ſemper in talibus ſuperflua eſt membrorum plenitudo vt patet ex dictis . Ad quartum etiam patet.non enim naturaliter maior inanitio venarum magis promouet attractionem earũ ab hepate niſi cum alijs paribus. Ad quintum concedit q præſentia multi ſanguinis laudabilis reſpectu naturalis habitudinis eſt cauſa deſtructionis appetitus ; ſed hoc non repugnat dictis.

Quæſtio. Ij.

VTRVM Pulmo ſit complexionis calidæ & humidæ. Arguitur multipliciter q non. Primo cuiuslibet membri complexio naturalis ſimilatur ei ex quo nutritur. prima primi.ca.de complexionibus membrorum.ſed pulmo nutritur ſanguine calido & ſicco,eo q nutritur ſanguine calidiſſimo & multæ cholerę admixto,vt prima primi. alleg.cap̃.ergo &c. Confirmatur,quia pulmo nutriſ ſanguine plurimo arteriali , qui ut patet calidus eſt et ſiccus. Item quia pulmo eſt membrum igneum,ergo calidum & ſiccum.aſſumptum probatur,quia eſt membrorum leuiſſimum & maxime mobile,ideo maxime igneum. Secundo ad principale . pulmo eſt frigidæ , & humidæ complexionis,ergo quæſtio falſa : aſſumptum probatur. Primo quia facilius cadit pulmo in ægritudines frigidas & humidas q̃ alias ægritudines,ſed facilius labitur quodcunq; membrorum ad lapſum ſimilem q̃ contrarium,ergo ægritudines frigidæ & humidæ ſunt lapſus ſibi ſimiles , & per conſequens complexio pulmonis eſt frigida & humida.

Confirmatur,quia pulmo naturaliter productus eſt ad cõtemperandum cor:ergo pulmonis complexio contrariatur complexioni cordis,ſed complexio cordis naturalis eſt calida & ſicca,vt ſupra uiſum eſt,ergo &c.Aſſumptum principale colligitur. 10.tertij.primo ca.&.2.de iuuamentis.ca.

Auicen. primo.&.3.de partibus.4.ca.& in libro de reſpiratione, Confirmatur,quia ſuperfluitas maxime abundans in pſõne eſt phlegma. Tertio pulmo eſt mẽbrũ cartilaginoſum, ergo frigidũ & ſiccũ.aſſumptũ patet experimento.& cõſequentia tenet,qa cartilago frigida eſt & ſicca. prima primi ca.de cõpſonibus mẽbrorũ.& primo cõpſonũ.ulti.cap̃.

Ad oppoſitum arguitur. Primo quia pulmo eſt membrum carnoſum,ergo calidum & humidum. Item quia in homine ſaltem eſt membrum multum ſanguineum , ergo calidum & humidum.aſſumptum colligitur. 3.de partibus animalium .alleg.cap̃. Et pro iſto uidetur intentio Auicẽ. Auicẽ. prima primi .cap̃.de complexionibus membrorũ.Et Gal. primo complexionum.ultimo cap̃.

In iſta quæſtione primo aliqualiter declaranda eſt pulmonis compoſitio & finis eius. Secundo reſpondebitur ad quæſitum. Sciendum eſt igitur primo ſubſtantiam pſonis ex quinq; ſubſtãtijs eſſe compoſitam,canna.ſ.ſiue trachea, arteria,uena arteriali,arteria uenali,carne molli , int' ramos horum omnium mediante,uacuitates replente & ſuſtentãte eos & ſubſtantia panniculari.Oritur autem uena arterialis a dextro cordis uentriculo portans ſanguinem nutriturũ pulmonem.Arteria uenalis oritur a ſiniſtro cordis uentriculo & defert aerem frigidum a pulmone ad cor,& ecõtra aerem calefactum & fumos capinoſos. Trachea uero arteria ad extra ad pulmonem portat aerem frigidum, econtra uero aerem calefactum & fumos ad extra.In hoc uero iam dictæ tres partes communicant,q quęlibet earum ad pulmonem primo perueniẽs in duos diuiditur ramos,quorũ unus tendit ad partem dextram,alter uero ad ſiniſtram, Et iterũ illorum quilibet io duos ſubdiuiditur quorum unus ad partem peruenit ſuperiorem,alter uero ad inferiorem eiuſdem & ſic conſequenter procedunt hi rami ſe in minores uſque ad capillares diuidendo,donec totam pulmonis ſubſtantiã ambiant ut rete quoddam,& ſimul aſſociãtur rami tracheę arteriæ ramis arteriæ uenalis,& ramis uenæ arterialis, ut a uena arteriali ſanguinem,ab arteria uenali fumos & aerem calefactum recipiant,& ramis arteriæ uenalis aerem quem traxit ab extra miniſtrent ut ad cor eum tandem deferant; propter quod prouidit natura ut hi rami ad tantam ſubtilitatem ducerentur , ut ſcilicet ſanguini fieret ſtrictior uia, paratior uero aeri & fumis. Inter ramos autem iam dictos mediat caro pulmonis & ſpongioſa ſiue rara.Primo ut uacuitates medias repleat . Secundo ut prædictos ramos ſuſtentet. Tertio ut aer frigidus tracheam egrediens in carne illa recipiatur & aliquandiu in ea præparetur ut cordi non omnis frigidus , ſed decenter tepefactus & præparatus occurrat. Et propter illud eſt caro pulmonis alba , licet in embrionibus ſit rubea , quia tunc ſpongioſitatem eius non ingreditur aer ipſam albificans. Non. n. anhelat embrio. Vnde. 2 t. tertij. capl'o ſecundo . Pulmo enim non eſt niſi rubeus in embrione , quoniam non reſpirat illic . immo nutritur ſanguine ſubtili , & non albificat ipſum niſi mixtio aereitatis . Eius autem albedo eſt propter dominium aeris ſuper illud , & propter plurimam frigiditatem . Et idem , 10. tertij. primo capitulo. Subſtantia uero panniculaaris pulmonem inuoluit & ad ipſam terminantur orificia uaſorum trium iam dictorum, & eſt neruoſa ut inde ſenſum aliqualem habeat pulmo. Apertiora tamen ſunt orificia tracheæ arteriæ q̃ uenæ arterialis aut arteriæ uenalis , tum quia orta ſunt a maiori & latiori trunco : tum etiam quia cartilaginoſa ſunt & duriora & multum ſeruantur aperta. Eſt etiam tota pulmonis ſubſtantia ex his partibus aggregata diuiſa in duas partes , ſcilicet dextrum & ſiniſtrum . iterum dextra in tres. ſiniſtra uero in duas , ne ſi impedimentum uni accidat parti alteri accidat. Media tamen pars dextri parum affert in anhelitu iuuamentum , ſed ad hoc præcipue uidetur ordinata ut ſit ſuſtentaculum uenæ magnæ concauæ. Vnde. 10. tertij . allega . capit . Quintus autem qui eſt in latere dextro eſt lectus ſubſtratus uenæ quæ nominatur cõcaua.Eſt ſ. naturalis ſitus pſonis magis ad ſiniſtrã

Pſonis anatomia & qͦqd de eo dici poſſit.

Auicẽ.

partem

partem decliuis q̄ ad dextram.cū.n. ſit cordis ventilabrū magis declinat ad ſiniſtram ſicut cor cuius eſt ventilabrū. licet.n.in cæteris animalibus pectus habentibus cor ſituet in medio pectoris,in homine tamen magis declinat ad ſiniſtram,ut. 2.de hyſtorijs.ca. 3. Vnde et primo hyſtoriarum. vltimo cap̄. Ponitur autem ſecundum poſitionem in alijs quidem ſecundum medium pectus quęcūq; habent pectus hominibus autem in ſiniſtris magis modicum a diuiſione verbum declinans ad ſiniſtrum vber in ſuperiori parte pectoris. Ex quibus omnibus poteſt colligi primo quis ſit principalis finis gratia cuius eſt a natura pulmo productus. hic.n.eſt ſpiritus & caloris in animalibus ſanguinem habētibus debitum refrigerium & mundificatio. Modus autem eſt,quia dilatato pectore ipſum inſequitur pulmo ſiue moueatur ad motum pectoris,vt ſenſit Gal.ne inter ipſum & pectus intercidat vacuum,ſiue virtute propria motiua dilatetur & conſtringatur,vt Auer. dilatato autē pulmone aer exterior & ſubingreditur tracheam arteriam, quæ eſt p̄lonis extremitas ne vacuū interueniat,& tranſit hic aer per ramos cannæ minores,& minores vſq; ad capillares, & demum per poros cānæ egreditur.& in ſpongioſitate & poroſitatibus carnis p̄lonis diuiditur vbi leui quadam præparatione præparatur,ne nimis frigidus cordi occurrat, deinde vero per poroſitates arteriæ venalis ingreditur concauitatē eius dum dilatatur,& poſt per conſtrictionem eiuſdē in concauitatem cordis impellitur,& econtra dum calefactus fuerit cum fumis capinoſis per conſtrictionem cordis pellitur ad concauum arteriæ venalis,& per poros eius egrediens in ſpongioſitate p̄lonis recipitur,& tandem ingrediens concauitatem tracheæ per poroſitates eius extrinſecus dum pectus & pulmo conſtringitur expellitur. Patet ſecundo quare creatus fuit pulmo in plurimis animalium magnæ quantitatis multū reſpectu cordis. Oportuit.n.p̄lonē in attractione vnica plus aeris attrahere q̄ cordi pro vna euentatione ſufficiat primo vt in eo aliquāto tēpore præparetur anteq̄ ad cor perueniret. Secundo vt animali notabili tēpore poſſet anhelitum continere ſine ſuffocatione dum caſu aliquo ſub aqua mergiť,vt formet vocem,quæ non niſi cū quadā aeris detentione formať,vt. 3.de aīa.aut dū aer malus vel putridus ſibi exterius obuiat poſſet aliquādiu attractionem ipſius ad cor euitare. Et has cauſas explicat Auicē. 10.tertij. alle.ca.dum inquit. Et iuuamentū p̄lonis eſt attractio aeris: & iuuamentum attractionis aeris eſt præparatio aeris cordis pluris eo quo indiget in pulſu vno. Et iuuamentum huius præparationis eſt vt ſit animali cum ſubmergiť in aquā & quando emittit vocem longam & continuam inpedientem ipſum ab acceptione aeris,aut cum abhorret attractionem eius propter diſpoſitiones & cauſas ducētes ipſum ad illud ex fœtore. Et colligi poſſunt hæc eadem ſparſim in li-
Auicē. bro de reſpiratione.& primo de hyſtorijs vltimo ca. Ex quibus vlterius patet,vnde aliqua animalia diutius aliqua minus diu poſſunt anhelitum continere. Propter quod plura ſub aqua cito ſuffocantur.quædam autem diu ſeruantur illæſa:quorūdam.n.animalium pulmo eſt ſanguineus calidus vehementer vnde frequenter indigēt reſpiratione.quorundam vero exanguis eſt & pellicuoſus & plurimi aeris contentiuus comparatione ſuę molis,vt aues:lacertæ,tartucæ,& hæc rariori indigent reſpiratione quādiu ſub aqua ſeruantur illæſa. Vnde. 3.de partibus animalium.alle.ca. Propter quod & non ſitientia & pauci potus,hæc omnia & poſſunt multo tēpore tolerare in humido,velut.n.paucum habentia calidum ſufficienter ad multum tempus infrigidanť & ab ipſo p̄lonis motu exiſtente aereo & vacuo.

Quantum ad ſecundum articulum ſunt aliqua notanda.
P̄lonis cōplō duplex. Primo ſciendum eſt q̄ in p̄lone duplicem conſideramus complexionem. ſ.naturalem & accidentalem. Per naturalem intelligendo complexionem membro debitam & pro ſuis operationibus requiſitam. Econtra vero per accidentalem intelligenda eſt complexio reperta in membro & nō pro ſuis operationibus requiſita ſiue cum illa ſtet mēbrum intra latitudinem ſuę ſanitatis ſiue non. Exempli gratia, caliditas aliqua in ſorte a ſole impreſſa, & ſi ſortem non traxerit extra latitudinem ſuæ ſanitatis eſt ſorti accidentalis diſtinguendo accidentale contra naturalem. Reperitur.n. in ſorte & non eſt requiſita ad ſortis operationes perficiendas. Illa.n.abſente nō minus ſortes ſuas perficeret operationes. Sic ſimiliter in p̄lone duplicem imaginamur complexionē. Vnam conſurgentem in eo ex partibus ipſum conſtituentibus ſpiritu & ſanguine requiſitis pro ſuis operationibus, & hanc appellamus naturalem. Alteram imaginamur poſitā in eo a catarrhis a cerebro ad ipſum prouenientibus a vaporibus etiam a toto eleuatis ad ipſum pertingentibus,ſiue qua etiam pulmo non minus ſuas perficeret operationes. Et hanc complexionem auctores nominant accidentalē. Prima concluſio tenenda iuxta prædictam diſtinctionem. Pulmo quātum ad complexionem eius naturalem eſt complexionis calidæ. Perſuadetur primo cuiuslibet membri cōplexio naturalis ſimilatur ei ex quo nutritur,ſed pulmo nutritur ſanguine calidiſſimo & multæ cholerę admixto:ergo pulmo eſt calidæ complexionis totum aſſumptum colligiť prima primi.cap̄.de complexionibus membrorum. Itē quia calor p̄lonis maximo indiget refrigerio per motum reſpirationis,quod non eſſet niſi vehemens eſſet eius caliditas. Hoc tamen argumentum eſt mere probabile.per idem enim probaretur cerebrum eſſe calidæ complexionis,eo q̄ continue mouetur motu diaſtoles & ſyſtoles ad ſui caloris refrigerium. Item pulmo calidus per eius naturalem cōplexionem maxime inducit ſitim vt ſupra viſum eſt,quod non eſſet niſi eſſet complexionis multum calidæ. Itē q̄a pulmo eſt membrum a dominio carneum ſanguineū multum arterioſum. Et pro illa concluſione hic videtur intentio Auicē.prima primi. Secunda concluſio. Probabiliť ſuſtineri poteſt pulmonem quantum ad complexionem eius naturalem eſſe ſiccæ complexionis. Perſuadetur primo, quia cuiuslibet membri complexio naturalis ſimilatur ei ex quo nutriť,ſed pulmo nutritur ſanguine cholerico, & per conſequens eſt ſiccæ complexionis,quia ſanguine calidiſſimo & multæ choleræ admixto,vt prima primi.alle.ca. Item q̄a ſubſtantia p̄lonis eſt ſubtilis ſpongioſa leuis vehementē mobilis,& per conſequens ignea. Itē continue ad p̄lonē defluit humor frigidus & humidus, ergo illius complexionis oportuit eſſe pulmonem,quæ huius humiditatis impreſſioni melius reſiſtere poteſt,ſed hæc eſt complexio cholerica cōp̄loni phlegmatis cōtraria,ergo &c. Hanc cōclōnē ſenſiſſe putāt quidā Aui.prima primi.dū dixit pulmonē in ſui ſubſtantia & natura nō eſſe humidū vehemēti humiditate. Intellexit.n.per humiditatē vehementē humiditatē t̄pamētū excedentē. Contra,quia in pulmone dn̄ať pars carnea. Caro vero eſt mēbrū calīm & humidū. Itē q̄a pulmo eſt mēbrū multū ſanguineū. Itē q̄a eſt ad actū multū molle.

Pro primo negeť cōſequentia.licet.n.pars carnea dn̄eť in corde,nō tn̄ cor eſt humidę cōp̄lonis,ſupra etiā declaratū eſt nō oēm carnē eſſe cōp̄lonis humidæ. Cōſiliť dr̄ ad ſecūdū nā in corde maxime abūdat ſanguis,cū tn̄ cor ſit ſiccę cōp̄lonis,licet etiā in pulmone ſit magna ſanguinis multitudo ſanguis tamē pro ſuo nutrimento requiſitus eſt cholericus.

Pro tertio dicitur quòd illa mollities eſt ex multitudine phlegmatum & humiditatum accidentaliter in pulmone inuentarum. Tertia concluſio ponitur probabiliter contra præcedentem. Pulmo quantum ad eius complexionem naturalem eſt complexionis humidę. Perſuaderi poteſt per argumenta adducta contra præcedentem,ſcilicet quia carneus,quia ſanguineo a dominio,& quia mollis ad tactum, licet hæc non euidenter probant cōcluſionem vt ſupra oſtēſum eſt. Sed contra hanc concluſionem adduci poſſunt perſuaſiones probantes ſecundam cōcluſionē. Sed ad primam dicitur negando minorē.ſ.q̄ pulmo nutritur cholericho vel ſicco ſanguine reſpectu ſanguinis tēperati. Et conſequenter dicitur q̄ licet ille ſanguis a multa cholera ſecū mixta multū ſubtilieť,nō tn̄ oportet q̄ ab eadē multū exicceť;

,non.n.oportet rem calidam & ſiccam cum tali proportione rei calidæ & humidæ eſſe commixtam, ꝙ ipſam notabiliter exiccet, licet eandem notabiliter calefaciat. Ad ſecundum dicitur ꝙ nõ ſolum res ignea ſed aerea poteſt eſſe ſubtilis ſubſtantiæ leuis ſpongioſa & mollis. Ad tertium negetur conſequentia, non.n. principaliter inuentus eſt a natura pulmo vt reſiſtat impreſſioni phlegmatis ad ipſum deſcendentis, ſed ad finem alium potiorem cui melius ſubſeruit per complexionem calidam & humidam q̃ꝫ calidam & ſiccam Ad vltimum dicendum ꝙ per humiditatem vehementem. Auicẽ. intellexit humiditatem excedentem humiditatem hepatis Auic.n. in latitudine membrorum humidorum poſuit pulmonem humidiorem hepate, & hoc ẽ pulmonem eſſe vehementer humidum. Poſtea vero declarauit hoc non eſſe quantum ad complexionem eius naturalem ſed accidentalem, ideo dixit ꝙ pulmo in ſubſtantia ſui & natura non eſt humidus uehementi humiditate. ſ. tãti gradus in quanta eſt abſolute in latitudine humidorum graduatus, de quo plenius uidebitur prima primi. Quartam cõcluſionem communiter ponunt. Pulmo quantum ad complexionem eius accidentalem eſt frigidæ & humidæ complexionis. Probatur, quia complexio pulmoni accidentalis acquiſita eſt complexio acquiſita a multo phlegmate ad ipſum fluente & longam in ipſo contrahente moram, ſed hæc complexio eſt frigida & humida, vt patet intuenti, ergo &c. Contra, quia hæc complexio accidentalis eſt contraria naturali, aut ergo ſuperat naturalem, aut ſubdominat ei, aut ambæ iſtæ complexiones æquantur. Si primum ſequitur ꝙ pulmo quantum ad complexionem naturalẽ eius nõ eſt calidus, quia eius naturalis complexio per frigiditatẽ accidentalem vincitur. Si ſecundum ſequitur ꝙ per nullã accidentalem complexionem pulmo eſt frigidę complexionis, quod repugnat cõcluſioni. Si dicitur tertium pulmo eſt abſolute denominandus temperatus ſicut et cutis. Pro iſto dicitur ꝙ pulmo naturaliter ſe habens eſt reſpectu cutis calidæ & non frigidæ complexionis denominabilis. Et conſequenter ꝙ pulmonis naturalis complexio vincit complexionem accidentalem quantum ad poſſe denominare ſubiectum reſpectu cutis. Ad hunc tamen ſenſum dicimus pulmonem quantum ad complexionem accidentalem eſſe frigidæ & non calidæ complexionis, quia qualitas pulmoni acquiſita accidẽtaliter a ſuperfluitate ad ipſum defluẽte, & moram in ipſo contrahente eſt frigiditas & non caliditas. Vel forte dicitur per complexionem accidentalem frigidus, quia merito illius locandus eſſet pulmo in latitudine frigidorum, & ab his ſenſibus vel altero eorum tenenda eſt quarta concluſio.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & confirmationes eiuſdem patet ex dictis in articulo ſecundo. Ad ſecundum communiter dicitur argumentum probare ꝙ pulmo eſt accidentaliter frigidæ & humidæ complexionis, quod conceſſum eſt. propter.n. accidẽtalem eius complexionem facilius cadit in ægritudines frigidas & humidas. Aliter dicitur quodcũqꝫ membrum labi facilius in lapſum ſibi ſimilem vbi alia paria fuerit in cauſis promouentibus lapſum ſimilem & contrarium. Vbi tamẽ in cauſis hos lapſus promouentibus non fuerit paritas non, repugnat facilius cadere membrum in lapſum ſimilem q̃ꝫ contrarium, qualiter in propoſito. Si enim ad pulmonem ęque defluerent & moram æque in eo contraherent ſuperfluitates calidæ ſicut frigidæ multo facilius caderet in lapſum calidum q̃ꝫ frigidum. ſed quia econtra eſt, ideo facilius cadit in lapſum frigidum. Vel dicitur negando pulmonem facilius cadere in ægritudines frigidas q̃ꝫ calidas. Proprie.n.
Cadere facilius in lapſũ quid. dicitur membrum aliquod in lapſum aliquem facilius cadere cum alijs paribus cum a minori cauſa eſt ad lapſum illũ perducibile. fortior autem requiritur cauſa ad perducẽdum pulmonem ad lapſum frigidum q̃ꝫ calidum alijs paribus.

Contra, quia frequentius incurrit pulmo ægritudines frigidas q̃ꝫ calidas, ergo facilius. Neganda eſt cõſequentia. Ad

primam confirmationem patet ex dictis in primo articulo, non.n.ẽ pulmo a natura productus vt immediate per complexionem eius temperet caliditatem cordis, ſed vt aerẽ debentem refrigerare cor præparet. huiuſmodi autem præparatio fit aerem aliqualiter præcalefaciendo, vnde ex hoc potius concluditur pulmonem eſſe calidum. Ad aliam cõfirmationem patet etiam reſponſio, quia ſuperfluitas phlegmatica maxime abundans in pulmone non gñatur in pulmone, ſed ab alijs membris ad ipſum defluit. Ad tertium principale dr̃ ꝙ pulmo non eſt mẽbrũ a dñio cartilaginoſum ſed carneum, licet in eo multæ ſint cartilagines.

Quæſtio. lij.

VTRVM Cauſæ differentiarum vocis a Gal. in littera poſitæ ſint veræ. Arguitur ꝙ non ſigillatim contra quamlibet earum. Primo. caliditas trachee eſt cauſa magnitudinis vocis, frigiditas vero paruitatis, cuius oppoſitũ ponit Gal. in littera, ergo &c. aſſumptum colligitur. 11. problematum, 1. proble. Et. 10. tertij. trac. 3. primo cap̃. Caliditas.n. magnificat vocem. Ariſto. Auicẽ. Confirmatur, quia ſi cauſa magnitudinis vocis poſita a Gal. eſſet vera. ſ. latitudo cannæ cum vehementia exufflationis ſequeretur ꝙ ſemper cæteris paribus eſſet maior uox in temperato corpore q̃ꝫ in aliquo diſtemperato, eo ꝙ ſemper alijs paribus uehemẽtior eſt exufflatio in temperato q̃ꝫ diſtẽperato corpore ut ex pluries determinatis ſuperius patet. Secundo ad principale arguit̃ contra cauſam lenitatis vocis poſitam in littera ſic. Cauſa lenitatis vocis eſt humiditas tracheæ. ergo non temperies complexionis eiuſdem. aſſumptum probatur, quia cauſarũ contrariarum contrarij debent eſſe effectus & econuerſo, ſed cauſa aſperitatis vocis eſt ſicca complexio tracheæ, ergo cauſa lenitatis ſibi contraria eſt humida cõplexio. Cõfirmatur, quia tunc in pueris & mulieribus temperatioris complexionis alijs paribus eſſet trachea arteria q̃ꝫ in viris & iuuenibus, contra Auice. prima primi. cap̃. de complexionibus ætatũ, Auiceo. arguitur conſequentia, quia lenior eſt vox puerorum q̃ꝫ iuuenum, & mulierum q̃ꝫ virorum vt docet experimentum, ſed lenitas vocis arguit temperantiam cannæ vt Gal. in littera, ergo &c. Tertio ad principale arguitur ꝙ non omnis vox grauis effectiue prouenit a latitudine cannę, nec omnis acuta ab anguſtia eiuſdem, vt dixit Gal. in littera. quia acutior eſt vox in tauro q̃ꝫ in vacca, in boue perfecto q̃ꝫ in vitulo, licet anguſtior ſit canna in vacca q̃ꝫ in tauro, & in vitulo q̃ꝫ in boue, vt patet. ergo &c. maior colligit̃. 5. de generatione animalium. 11. cap̃. dum inquit. Alia quidem ergo omnia minora. i. iuniora exiſtentia acutius enunciant, Ariſto. boue autem vituli grauius. Idem autem accidit & in maſculis, & fœmellis, et alijs quidem generibus. fœmella acutius clamat maſculo, in bobus autem contrarium. grauius.n. fœmellæ mugiunt tauris. & colligitur idem. 10. problematum. 14. proble. Confirmatur, quia tempore hyemis voces ſunt alijs paribus grauiores q̃ꝫ tempore æſtatis. 11. problematum. 17. problemate. ſed pro tunc nõ ſunt tracheæ latiores q̃ꝫ æſtatis, ergo &c. Item ſi caſtraretur vir fit vox eius acutior, vt. 5. de generatione animalium. alleg. cap̃. & primo de ſpermate. & . 10. problematum. 36. probl. ſed non neceſſario propter eius caſtrationem fit trachea anguſtior. ſtat enim poſt caſtrationem omnia membra augeri, ergo &c. Item plorantes et contriſtati acute vociferãt, ridentes autem & gaudentes grauiter. 11. problematũ. 13. problemate. ſed contriſtati & plorantes non neceſſario habent tracheam latiorem gaudentibus & ridẽtibus. Item ſtante ſtrictura cannæ eadem, quandoqꝫ acutius, quandoqꝫ ſtrictius vocamus ſecundum voluntatis imperiũ. Item ſtricta exiſtente canna contingens eſt virtutem aeris mouentem eſſe debilem, & per conſequens aerem tarde moueri, ſed tardo motu aeris prouenit vox grauis. Graue enim eſt in tardum eſſe motum acutum autem in velocem quinto de generatione animalium. alleg. cap̃.

Ad oppoſitum eſt Gal. in lr̃a. ponẽs magnitudinis vocis cauſam eſſe latitudinẽ cannæ cũ vehementia exufflationiſqꝫ

paruitatis

parnitatis vero oppoſitum,& lenitatis cauſam eſſe comple-
xionis temperaotiam,& aſperitatis ſiccitatem, acutę vero
anguſtiam cānæ,grauis vero latitudinem. Et colliguntur
hæ cauſę expreſſius in libro de voce ab eodem.

In iſta quęſtione declarabuntur primo cauſæ requiſitæ
ad vocis formationē.Secundo reſpondebitur ad quæſitum.

Q uaorum ad primum ſunt quædam notanda. Primo
ſciendum φ vt colligi poteſt ex dictis Ariſto.& Cōmen.2.
Vox qd er eius i ſtrā neceſſaria — de anima.Vox eſt ſonus cauſatus ab anima ex percuſſione
aeris ad vocalem arteriam cum imagiоatione & voluntate
ſiue appetitu ſignificandi.Dico autem notanter cum imagi-
natione ad differentiam ſoni in tuſſi percepti & ſonorum ſi-
bi ſimilium qui proprie non dicuntur vox.Ad vocem.o.ne
ceſſario concurrit virtus imaginatiua qua animal concipit,
& concupiſcibilis qua appetit aliquam mentis paſſionem
exprimere:ut.2.de anima. Ex quo patet ad uocem formā
dam effectiue concurrere omnia inſtrumenta quæ media-
te vel immediate arterię vocali aerem miniſtrant percutiūt
aut percuſſum detinent,qualia ſunt pectus pulmo epiglottis
& eius muſculi. Secundo patet ſola animalia reſpirātia vo-
cari.ſola.n.hæc habent inſtrumenta vocis formationi ſub-
miniſtrantia,propter quod non vocātur exanguia.2.de ani-
Vocis cā quadruplex — ma. Tertio patet ex dictis quę ſint cauſæ vocis.Materia-
lis.n.cauſa eſt aer percuſſus ad vocalem arteriam. Forma-
lis vero eſt talis acuitas grauitas dearticulatio &c. quæ im-
proprie forma vocis dicitur,pro q̄to eſt accidentalis deno-
minatio voci attributa,inquantum vox eſt qua denomina
tur vox formaliter talis.Cauſa finalis vero eſt conceptus ſi-
ue imaginationis expreſſio,propter quod in diffinitione vo-
cis dicebatur cum imaginatione.Efficiens autem eſt multi-
plex ſcilicet principalis,& hæc eſt anima & inſtrumentalis,
vt cōplexio ſpiritus & organa numerata ſuperius. Secun-
do ſciendum , iſtorum organorum quædam ſeruire vocis
formationi mediate multum,pro q̄to aerem miniſtrant:qui
eſt vocis materia , vt pectus lacerti eius & diaphragma &
trachea quantum ad partes remotas ab epiglotti Quædam
autē immediate magis,vt epiglottis & muſculi eius & car-
tilago epiglottalis . Cum.n.ad factionē uocis ſicut aliorum
ſonorum oporteat tria concurrere.ſ.percutiens , percuſſum
& medium , percutiens quidem in voce eſt muſculus aut
muſculi epiglottis, percuſſum uero cartilago epiglottalis cō
poſita ex tribus cartilaginibus.medium vero aer , quia.n.
in dictis muſculis ineſt voluntario motus liber aerem mo-
uēt, epiglottim dilatant aut conſtringunt magis vel minus,
in eadem latitudine ſeruant ſecundum indigentiam maioris
Voci forman dę iſtrā neceſſaria. — aut minoris acutioris aut grauioris formandę vocis. Preter
autem hæc organa ad vocis dearticulationem concurrunt
lingua dentes labia & palatum,quod eſt ſicut magna con-
cauitas fiſtulę in qua reſonat ſonus fiſtulæ:Vnde conuenien
ter imaginari poſſumus ſimiliter formari vocem in anima-
libus,ſicut formatur ſonus in fiſtula habente folliculum, per
cuius compoſitionem tranſmittitur aer ad extremitatem fi-
ſtulę.Pulmo.n.& concauitas pectoris eſt ſicut folliculus fi-
ſtulę . Longitudo vero fiſtulę ad formam eſt ſicut trachea.
Diaphragma uero & lacerti pectus mouentes ſunt ſicut bra
chium premens folliculum fiſtulę.Epiglottis vero vt extre-
mitas fiſtulæ.Muſculi autem epiglottis aerem percutientes
et epiglottim conſtringentes & dilatantes uoluntarie ſunt ſi
cut digiti forma fiſtulę nūc claudentes nunc aperiētes ſc̄dm
exigentiam modulationis.Palatum vero eſt ſicut concaui-
tas fiſtulæ lata vbi vox in epiglotti formata reſonat.Et ſpar
ſim colliguntur hæc a Gal.in libro de voce.&.2.de anima.
Ariſto. Auicē. — commen.80.&.90.Vnde.10.tertij.tra.2.primo cap.Vocis
factor eſt lacertus qui eſt apud epiglottim cum menſuratio-
ne apertionis & expulſionis aeris egredientis & percuſſione
eius, & eius inſtrumētum eſt epiglottis & corpus ſimile lin
guę fiſtulę,& eſt inſtrumentum primum in veritate,& reli-
qua inſtrumenta ſunt mittentia & adiuuantia &c. Tertio
ſciendum φ octo colliguntur vocis differentiæ a Gal.in lit-
tera ad quatuor cōtrarietates reducibiles.ſ.magnitudo,par-
uitas,grauitas,acuitas,aſperitas,lenitas,raucitas,& claritas. Vocis drīa mltiplex.
pręter autem hæc alię ponuntur ab auctoribus differentiæ,
vt breuitas,longitudo,groſſities &c.quas in littera non no-
minat Gal.ſunt tamen per iſtas facile cognoſcibiles.Eſt au-
tem vox magna quę multum mouet auditum . Parua vero
quę modicum.cum.n.proprie iudicās de ſenſibili ſit ſenſus
& vox non ſit obiectū niſi auditus penes impreſſionem fa-
ctam in organo auditus erit iudicium differentiarum vocū.
Eſt ergo vox abſolute magna:quę abſolute multum mouet
auditum.Parua vero econtra.Dico autem vocem aliquam
multum aut modicum mouere auditum,non quę magnam
aut paruam partem organi auditus moueat,ſed p cuius ſpe-
ciem magnum auditui præſentatur obiectum.Sicut & viſi-
bile magnum a viſu comprehēſum multum mouet viſum,
imaginando materialem ſonum qui eſt obiectum auditus
ſubiectiue recipi in aere primo percuſſo,& φ ſpecies eius in
medio productæ hunc ſonum pręſentant organo.Magnum
vero putabūt ſonum cum magnus fuerit aer primo motus.
non.n.eſt obiectiue qualitas magna niſi ſubiectum magnū
aut multum fuerit.Econtra proportionaliter de voce parua
dicendum eſt . Graue autem & acutum in voce proportio-
nantur ueloci et tardo in motu.Sicut.n.uelox motus eſt quo
magnum in breui tempore deſcribitur ſpatium:tardus ve-
ro econtra.Ita acuta vox eſt quę in paruo tempore multum
mouet auditum.Grauis vero econuerſo,quoniam multo tē-
pore modicum mouet auditum . Leuis autem vox eſt quæ
vniformiter ęqualiter mouet. Aſpera vero inæqualiter &
difformiter,ſicut vox grauis.Clara vero vox eſt quę clare
mouet auditum dicta ſonora.Rauca vero confuſe. Harum
autem differentiarum cauſæ colligi poſſunt ex dictis aucto-
rum in locis pręallegatis.Cum.n.vox magna conſequatur
multi aeris motum quęcunq; promouēt aut iuuant motum
multi aeris ſunt cauſa per ſe aut per accidens mediata vel
immediata magnitudinis vocis,nō.n.poteſt multus aer mo
ueri & percuti ad vocalem arteriam niſi trachea lata fuerit.

Secundo patet φ hic nō eſt adęquata cauſa magnitudinis
vocis.q̄tūcunq;.n.lata cāna fuerit poſſumus voluntarie ef-
ficere paruam,ut patet ex dictis. Tertio patet φ adęquata
cauſa magnitudinis vocis eſt latitudo cānę cum fortitudine
exufflationis. vbicunq;.n.canna eſt lata & exufflatio vehe-
mens multus eſt percuſſus et motus aer. Ex quo patet qua-
tuor vocis paruitatis eſſe cauſam aut ſtricturam cannæ,aut
debilitatem ſeu paruitatem exufflationis. De acuitate ve-
ro & grauitate dicendum φ cum vox acuta ſit quæ in bre-
ui tempore multum mouet auditum. Econtra vero grauis
cauſa adæquata acuitatis vocis eſt voluntarius motus aeris
moti & percuſſi ad vocalem arteriam. Tarditas vero graui
tatis. Ex quo patet φ quęcunq; aliquo modo iuuant aut
promouent velocitatem motus aeris ſint aliquo modo cau-
ſa acuitatis vocis. Quæcunq; vero tarditatem promouent
cauſa ſunt grauitatis . Secundo patet anguſtiā trachęę cau-
ſam eſſe acuitatis vocis,latitudinem vero grauitatis promo
tiuam anguſta.n.exiſtēte cāna paucus eſt mouendus & per-
cutiendus aer,quare facile eſt ipſum uelociter moueri.Econ
tra lata multus eſt mouendus aer,& per conſequens diffici-
le eſt ipſum velociter moueri. Patet tertio ſtricturam can-
nę non eſſe adęquatam nec inſeparabilem cauſam acuitatis,
ſicut nec latitudo grauitatis.ſtat.n.cannam eſſe anguſtam,
virtutem tamen mouentem aerem adeo debilem vt non
ſufficiat paucum aerem in canna contentum uelociter , ſed
ſolum tarde mouere . Similiter econtra cannam eſſe latam
virtutem tamen ita fortem vt aerem iſtum multum ueloci-
ter moueat,ideo in primo caſu erit vox grauis,q̄uis trachea
ſit anguſta.In ſecundo uero acuta,q̄uis trachea ſit lata. Cō
tra,quia Gal.in littera.ad eundem vero modum neq; natu
ra acuta vox ſine anguſtia gutturis,nec grauis ſine latitudi-
ne,ergo ab acuitate uocis non abſoluitur anguſtia cānę, nec
a grauitate latitudo eiuſdem. Pro iſto dicitur vt circa lit-
teram tactum eſt,non eſſe intentionem Gal.ſemper acuita-
tem vocis fieri propter ſtricturam trachęę,ſed uoluit φ alijs

paribus ex parte vehementię & debilitatis exufflationis & aliorum ad vocis formationem concurrentium ſemper ex ſtrictiori canna proueniat vox acutior, ex latiori vero grauior. Ex quibus vlterius patet vocis acuitatem prouenire poſſe ex parte mouentis mobilis & vtriuſq;. Patet etiam neq; magnitudinē nec paruitatē aeris abſolute cauſam eſſe acuitatis aut grauitatis vocis magis q̃ ſui oppoſiti, ſed magnitudo & paruitas eius in comparatione ad virtutem mouentem. Ex quibus infertur tam magnitudinis q̃ acuitatis vocis aut grauitatis magnitudinem & paruitatem aeris moti eſſe cauſam, aliter tamen & aliter. multitudo.n.aeris moti abſolute eſt cauſa magnitudinis vocis paucitatis paruitatis, ſed multitudo aeris in comparatione ad uirtutem ſupra quem.ſ.aerem parum dominatur virtus eſt cauſa grauitatis. paruitas autem ſibi oppoſita acuitatis. Ex quibus omnibus patet in voce combinationes has eſſe poſſibiles, magnitudinis cum acuitate, magnitudinis cum grauitate. ſimiliter paruitatis cum acuitate, & ſimiliter cum grauitate. Stat .n. vocem aliquam eſſe magnam & acutam ſicut in tauro, & vniuerſaliter vbi aer percuſſus eſt multus, abſolute tamē paucus in cōparatione ad virtutem, quia.ſ.ſupra ipſum dominatur virtus, tunc.n.aer primo motus erit multus & motus velox, ideo vox magna & acuta. Similiter ſtat vocem eſſe magnam & grauem, immo ſecūdum plurimum ita eſt, vtplurimum.n.virtus aerem multum non ſufficit niſi tarde mouere. Stat etiam uocem aliquam paruam eſſe et grauem, ſicut in vitulo & vacca comparatione bouis & tauri, & vniuerſaliter vbicunq; aer motus eſt abſolute paucus, multus tamen in comparatione ad virtutem, quia.ſ. virtus mouens modicum ſupra ipſum dominatur. Similiter ſtat uocem aliquam paruam eſſe & acutam. immo ſecundum plurimum eſt ita, vtplurimum.n.aere pauco exiſtente virtus ipſum velociter mouet, & per conſequens vocem cauſat acutam.

Ariſto.

Ex quibus tanquam ex fundamento colligi poſſunt cauſæ plurium problema. tactorum. quinto de generatione animalium penultimo cap̄. 10. proble. Et tu vide. De lenitate autem & aſperitate vocis dicendum ꝙ cum velox lenis ſit vox æqualiter & vniformiter mouens auditum, econtra vero aſpera vox leuiter cauſatur ex lenitate & æqualitate cannæ, illa.n. vniformi exiſtente aer ad tracheam arteriam vniformiter frangitur. Vox vero aſpera conſequitur aſperitatem tracheę. Eſt autem aſperitas vt in littera dictum eſt inęqualitas quędam ſuperficiei ſecundum durum corpus, & propter hanc aer difformiter frangitur ad vocalem arteriā, & ſic cauſatur vox inæqualiter & difformiter mouens auditum. Ex quibus ſequitur primo ꝙ tam ſuperflua humiditas q̃ ſuperflua ſiccitas tracheæ arterię poteſt eſſe cauſa aſperitatis vocis. Et ſuperflua.n.humiditate inæqualis diſperſa per cannam fit canna ſecundum ſuperficiem eius inæqualis & irregularis, & per conſequens aer in ea difformiter frangitur. Superflua vero ſiccitas inæqualiter conſumit ſubſtantiam tracheę t & per conſequens ipſam reddit inæqualem.

Ex quo ſequitur ſecundo ꝙ lenitas vocis ſignificat temperantiam cōplexionis tracheę ſaltem in qualitatibus paſſiuis reſpectu ſiccitatis ſiccitas.n.ſuperflua cāt aſperitatē, ſicut ſuperflua humiditas, ergo mediū inter hæc eſt cauſa lenitatis.

Diſtinguitur autem aſperitas a ſiccitate ſuperflua proueniens ab aſperitate proueniente ab humiditate ſuperflua, quia cum prima eſt claritas & ſonoritas, cum ſecunda vero raucedo. Cauſas vero raucedinis vide Fen. 10. primo cap̄. & a Gal. in libro de voce.

Quantum ad ſecundum articulum ſint hę concluſiones.

Prima concluſio. Nec caliditas cannę eſt principalis aut per ſe cauſa magnitudinis vocis nec frigiditas paruitatis. Patet, quia adęquata cauſa magnitudinis vocis eſt latitudo cannæ cum vehementia exufflationis, ſed ſtante complexione tracheę calida non eſt neceſſaria canna lata aut exufflatio vehemēs, ergo &c. totum aſſumptum patet ex dictis. hanc concluſionem poſuit Gal. in litera dum inquit. Non vero magnitudo vocis a caliditate fit quemadmodum paruitas a frigiditate ſupple tāquam principali & per ſe cauſa. Secunda concluſio. Caliditas cannæ eſt cauſa accidentalis magnitudinis uocis & frigiditas paruitatis vocis. Hanc etiam concluſionem intellexit Gal. in littera dum dixit, itaq; neq; ſemper &c.

Cā accidentalis duplex.

Nota tamen ꝙ dupliciter aliqua cauſa dicitur accidentalis cauſa alicuius effectus. Primo quia mediata, qualiter dixit Gal. cauſam morbi per accidens lędere, quia.ſ.lędit mediante morbo. Secundo quia accidentaliter vel cōtingenter eſt cauſa, quia.ſ.non neceſſario illa poſita ponitur effectus, nec econtra. Et utroq; iſtorum modorum caliditas cannę eſt accidentalis cauſa magnitudinis uocis, frigiditas uero paruitatis. Primo quia mediate. Secundo quia contingēter, ut dictum eſt, cæteris.n.paribus latior fit canna complexione exiſtente calida & anguſtior frigida. Tertia concluſio. Complexio tracheę ex qua prouenit uox lenis temperata eſt reſpectu complexionum a quibus prouenit uox aſpera. Patet, quia tam exceſſiua ſiccitas q̃ humiditas exceſſiua eſt cauſa aſperitatis, ut ſupra oſtenſum eſt. Quarta concluſio. Licet canna ſtricta exiſtente quandoq; proueniat vox grauis & ipſa lata exiſtente quandoq; fiat acuta utplurimum, tamē ex canna ſtricta prouenit uox acuta & ex lata grauis. Patet, quia utplurimum aere moto pauco exiſtente uelociter frangitur & mouetur, multo uero tarde. Quinta concluſio. Semper cæteris paribus canna ſtricta exiſtente prouenit ex ea uox acutior, lata uero grauior. Patet ex dictis & ad ſenſum iſtius concluſionis exponēda eſt littera Gal. dum dixit. Nec natura acuta uox ſine anguſtia gutturis fit ſupple reſpectu uocis ex latitudine cannę prouenientis. Et notanter dixit natura: quia q̄tūcunq; anguſta uel lata fuerit canna ſecundum uoluntatis imperium uariari poteſt uox in grauitate & acuitate, ut oſtenſum eſt ſupra. Ex quibus infertur concluſio reſponſiua ad quæſitum.ſ.ꝙ cauſæ differentiarum uocis a Gal. in littera poſitę conuenienter intellectę ſunt ſufficienter poſitę. hoc patet ex dictis ſupra.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum conceditur caliditatem eſſe cauſam magnæ uocis, accidentaliter tamen & non repugnat ſententiæ Gal. Ad confirmationem poſſet concedi illud conſequens. ubi enim fuerit in temperato & diſtemperato ęqualis cānę latitudo & motus ęqualis, maior prouenit uox in temperato. Vel dicitur negando cōſequentiam, quia utrobiq; aer primo motus eſſet æqualis, eſſet tamen acutior in temperato, & tu conſidera ut aliqualiter circa litteram tactum eſt quid ſit per uehementiam inſufflationis intelligendum. Ad ſecundum principale dicendum eſt ꝙ non oportet omnium cauſarum contrariarum effectus eſſe contrarios. A cauſis.n.mediatis pōt idem effectus ſecundum ſpeciem prouenire, ſicut a ſiccitate conſumente difformiter humidum cannę uox aſpera cauſatur mediante aſperitate cannæ & ab humiditate ſuperflua multiplicante humidum inæqualiter circa cannam diſperſum, quare fit cannę ſuperficies inęqualis, & per conſequens uox aſpera ut ſupra. Ad confirmationem neganda eſt conſequētia, & negatur cæteris paribus leniores eſſe uoces puerorum &c. Et per aſperas uoces quaſcunq; auditum inęqualiter mouentes intelligendum eſt. licet.n. frequētius in uiris fiat uox inæqualis a ſiccitate, in pueris tamen & mulieribus frequentius & facilius fit ab excellenti humido. Si autem oppoſitum ad ſenſum apparet aſperiores eſſe communiter uoces uirorum &c. hoc non accidit niſi quia uulgares communiter diſcernere, neſciunt grauitatem contra aſperitatem, ſicut nec lenitatem ab acuitate. Ad tertium dicitur cōcedendo non omnem uocem acutam fieri a ſtrictura cannæ, ſicut nec omnis grauis ex latitudine, ſed licet ſecundū plurimum ita accidat ut dictum eſt. Contingit autem fieri uocem grauem propter uirtutis mouentis imbecillitatem, ut quinto de generatione animalium. allega. capi. Cauſa autem diuerſitatis tacta in acuitate & grauitate uocis uituli uaccæ & tauri innuitur quinto de generatione animalium duplex. Prima quia in uitulo & uacca reſpectu bouis & tauri eſt uirtus motiua aeris imbecillis, quia tamen in eiſdē eſt inſtrumentum

eum vocis valde amplum oportet vt multum aerem moueant. Cum ergò in eis ſit virtus hęc motiua imbecillis tarde mouetur aer:& per conſequens fit vox grauis, procedẽte autem vitulo ad iuuentutem fortificatur hæc particula, quare aerem fortiter velociter mouebit, & per conſequens fit vox acutior, ſecus autẽ eſt in alijs animalibus. Illis.n.in pueritia & ſexu fœminino & ſi virtus ſit imbecillis vt in vitulo, organum tamen anguſtum eſt, quare modicum oportet aerem moueri quem virtus illa velociter mouere ſufficit, & per conſequens vox cauſatur acuta. Dum autem ad ætatem completam, permutantur multum eorum organa dilatantur, quare neceſſe eſt illa multum aerem mouere qui tardius mouetur, & ſic fit vox grauis. Et penes hoc oportet concedere primo ꝙ in vitulo ad iuuentutem permutato plus proportionabiliter creſcit fortitudo virtutis expulſiuæ lacertorũ epiglottis ꝙ̃ latitudo cannæ vel epiglottis. Similiter ꝙ plus proportionabiliter excedit fortitudo virtutis motiuæ virtutis bouis maſculi fortitudinem motiuæ vaccę ꝙ̃ latitudo organi excedat latitudinem organi vaccæ. Tertio quia econtra in alijs euenit animalibus. Plus.n.proportionabiliter creſcit in puero tendente ad iuuentutem latitudo cannæ ꝙ̃ virtutis motiue fortitudo, quia alias continue ęque velociter aut velocius moueret aerem. Similiter plus proportionabiliter excedit latitudo cannæ viri latitudinem cannæ mulieris ꝙ̃ virtus motiua virtutem excedat. Cuius cauſam probabilẽ imaginari poſſumus: quia bos eſt animal valde naturaliter ſiccum, vnde poſt medium pueritię multum indurata in eo canna paruam deinceps patitur extenſionem, quia tamen multum creſcit virtus ipſo ad iuuentutem tẽdente plus proportionabiliter in eo creſcit uirtus ꝙ̃ organũ dilatetur, quod non ſic euenit in alijs. Secunda cauſa huius diuerſitatis tangitur in loco pręallegato, quia in boue reſpectu uituli multum exiccatur organum uocis, quare tenditur ut corda. Cum ergo tunc ſit uirtus multum robuſta, non mirandum eſt ſi tũc fiat uox multum acuta. Et tu ad hoc potes addere ꝙ tunc multum ex illo pſone & trachea aer qui frangitur eſt purior et ſubtilior, quia a groſſis uaporibus multũ depuratur, quare facilius mobilis & pellibilis. cuius ſignum eſt ꝙ algorati uoces emittunt grauiores, & hyeme etiam uoces formantur grauiores. Quidam uero alij uolentes difficultatem effugere dixerunt per uocem acutam Ari. intellexiſſe ſonoram uocẽ; per grauem uero ſibi oppoſitam, uerum eſt autem acutiorẽ, quia magis ſonorã eſſe uocem tauri ꝙ̃ uituli aut uaccæ propter cauſam nunc ultimo tactam, ꝗuis non ſit proprie acutior. hæc reſponſio eſt contra experimentum. Ad primam confirmationem conceditur ad quod deducitur ut dictum eſt, quia non omnis grauitas fit ex latitudine cannæ. Cauſa uero propter quam in hyeme uoces emittimus grauiores, colligitur alleg. proble. In hyeme.n.eſt aer groſſior & frigidior tam in nobis exiſtens ꝙ̃ extraneus, ideo tardius mouetur & pellitur:& per conſequens &c. Eodem modo dicitur ad ſecundam confirmationem. ſic autem uox caſtrati acutior, quia imbecilli facta uirtute motiua lacertorum epiglottis modicum dilatat epiglottim, & ſic modicum ſtringitur & modicum mouet de aere. propter quod fit uox acutior: & propter idem ſenes debiles & conualeſcentes ſunt magis acuti ſoni, ut quinto de generatione. alle. c. Vnde. 10. tertij. alle. ca. Et ſcias ꝙ conualeſcentes debiles & religioſi ſimiles cum debilitate ſua eis propter debilitatem uirtutum eorum ſunt quaſi deficientes ab operatione in aere plurimo, quare anguſtatur eorum epiglottis ita ut acuatur eorũ uox.

Ex quo patet quare cum hi debiles nituntur magnam uocem facere non auditur eorum uox: uirtute.n. multum debili aerem receptum in epiglotti non poteſt frangere & percutere percuſſione ſonora, & per conſequens non auditur. Vnde Aui. loco pręalle. Et quando nititur debilis ut dilatet epiglottim ſuam, & grauetur. i. magnificetur, ut quidam exponunt non auditur omnino. Ad aliam confirmationem cõſimiliter reſpondetur. Et dicitur ꝙ in plorantibus fit motus ſpiritus & caloris a circũferentia ad centrum, ſunt.n. contriſtati quare infrigidantur & debilitantᷓ & conſtringitur organum uocale, & ſic modicum dilatatur:& conſequenter modicum mouet de aere: unde fit uox acuta, ad quod coadiuuat quòd infrigidato organo fit ſolidius & magis tenſum, quare melius paucum aerem poteſt propellere. Econuerſo uero in gaudentibus & ridentibus: vt patet. Ad aliam confirmationem patet ſolutio per dicta in primo, & ſecundo articulo, quare &c.

Quæſtio. liiij.

VTRVM Complexio membrorum interior quę ſenſibus noſtris non ſubiacet ſit a nobis cognoſcibilis ex operatione quatuor virtutum naturalium. ſ. attractiuæ, retentiuæ &c. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. alicuius membri extrinſeci puta cutis non poteſt cognoſci cõplexio ex operationibus uirtutum naturaliũ, ergo a fortiori nec intrinſecorum. aſſumptum probatur, quia cutis nullam habet operationem naturalem, cutis.n. nullam facit actionem niſi quia eſt corporis cooperimentum, ut ſecundo de accidẽti. 6. cap. Secundo impoſſibile eſt in aliquo membro inueniri quattuor uirtutes iam dictas: ergo nec ex earum operationibus poteſt alicuius membri cognoſci complexio. aſſumptũ probatur. Primo quia perfectiores ſunt formę animatorum ꝙ̃ inanimatorum, ſed nulla forma inanimati ad ſui conſeruationem indiget his uirtutibus aut earum operationibus, ergo nec animatorum formę illis uirtutibus aut operationibus indigent. Secundo, quia hæ uirtutes ſunt contrariæ, ſed non eſt poſſibile in eodem eſſe adęquate contrarię: ergo &c. probatur maior, quia ut plurimum iſtarum uirtutum operationes ſunt ſibiinuicem contrariæ, ut attractio, retentio, ſed ſic ſe habet uirtus ad uirtutem ſicut operatio ad operationem. Tertio agens idem in paſſum idem & omnino conſimile non eſt contrariorũ effectuum aut operationum contrariarum productiuum, ſed attractio & retentio ſunt actiones contrariæ ſicut motio & quietatio, ergo membrum idẽ non eſt nutrimenti eiuſdem attractiuum et retentiuum. Cõſimiliter per omnia arguitur de attractione & expulſione.

Quarto. retentio perficitur ſicco, expulſio uero humido dominante, ſed non eſt poſſibile in eodem adæquate ſimul eſſe humidum & ſiccum dominans, ergo non eſt poſſibile in eodem adęquate eſſe uirtutem attractiuam, & expulſiuam. maior colligitur. 6. de accñti. 3. ca. & prima primi. do. ſexta. primo cap. & minor patet intuenti. Auicẽ.

Ad oppoſitum eſt hic Gal. in littera dum dixit. Membrorũ intrinſecorũ tentandũ eſſe cognoſcere operationes ex iuuantibus & nocentibus & naturaliũ uirtutũ opationibus.

In quæſtione primo videndum eſt an in quolibet mẽbro noſtri corporis ponendę ſint quattuor virtutes naturales virtuti nutritiuæ miniſtrantes, attractiua. ſ. retẽtiua, digeſtiua et expulſiua. Secundo reſpondendum eſt ad quæſitum.

Quantum ad primum ſupponenda ſunt quædam. Primo ſupponendum eſt ꝙ cum anima maxime animalis ſit reſpectu aliarum formarum materialium perfectiſſima & maxime operatiua indiget inſtrumento maxime operatiuo, tale autem inſtrumentum eſt calor, ideo indiguit animal ſubiecto diſpoſito per calorem, propter quod vt ſupra viſum eſt deſcribitur generatio uiuentis ꝙ eſt prima participatio animæ nutritiuæ in calido naturali, uita aut eius permanſio. Quia uero ab huiuſmodi actuali calore nõ abſoluitur actio in humidum qua humidum quod eius ſubiectum continue reſoluitur, ut prima primi. cap. de ætatibus. & tertia primi. Auicẽ. primo cap. neceſſarium fuit uiuentibus alimentum ex quo fieri poſſit reſtauratio diſſoluti humidi, ne uita animalis citiſſime finiretur. Et ex hoc patet cur natura non produxit animal in ſubſtantia dura non reſolubili ſicut eſt ferrum aut adamas, tale.n. ſubiectum non poteſt eſſe per actualem calorem diſpoſitum, ideo non habuiſſet inſtrumẽtum ſuis operationibus congruum. Secundo ſupponendum eſt uirtutem naturalem in membris animalium repertam eſſe duplicem, communem & propriam. Communis quæ circa obiectum operatur commune: ut attractiua retentiua di-

Naturalis uirtus duplex.

geſtiua ſtomachi cordis hepatis &c. Propria vero quæ circa proprium obiectum operatur, vt digeſtiua retentiua oſſis nerui oculi &c. Præter hoc tamen alijs modis quandoque diſtinguuntur abinuicem virtus communis & propria vt debet videri prima primi. alle. ca. Qualiter autem hæ virtutes abinuicem diſtinguuntur determinare pertinet ad philoſophum naturalem. Tertio ſupponendum eſt ꝙ motus proprius nutrimenti ad membrum eſt ſicut motus ferri ad magnetem. Colligitur hęc ſuppoſitio a Ga. 2. elementorū. & 7. phyſicorum. commento. 10. & aliqualiter prima primi. alleg. cap.

Ariſto.

Quarto ſupponendum eſt idem agens eſſe contrariorum effectuum uel operationum productiuum. Et hęc ſuppoſitio in pluribus caſibus uerificatur. Primus caſus eſt vbi agens naturalem vnum effectum per accidens, & oppoſitum effectum per ſe producat, ut aqua frigida per ſe infrigidat, & per accidens calefacit. Secundus caſus eſt vbi agens naturale ad vtrūq; effectum contrariorum producendorum concurrit tanquam agens vniuerſale & mediatum vt cęlum & cęleſtis influētia calida producit & frigida. Tertius caſus eſt ex varietate ordinis aut diſpoſitionis naturalis cui naturale agens naturaliter ſubordinatur ſicut aer per formam eandem, & qualitatem eandem localiter motiuā ſub grauiori exiſtens aſcendit, ſuper leuiori vero deſcendit, vt grauium & leuium naturalis ordo ſeruetur forma etiam aeris ad euitandum vacuum aerem quandoq; mouet ſurſum quandoq; deorſum &c. Quartus caſus eſt vbi agens naturale ſit etherogeneum in partibus eius habentibus in ſe uirtutes contrarias manifeſtas, vt mirabolani per partem acutam ſoluunt, per partem vero terream ſtypticant. aut occultas ſicut magnet per partem eius ſeptentrionalem attrahit, per partē meridionalē ferrū expellit. Vltimo ex varietate diſpoſitionis paſſi aut agentis in diuerſis tēporibus, ſicut mēbrum ſanguinem bonum attrahit quem attractum ſi inficiatur expellit, & magnes ferrum attrahit & alio iunctum expellit vel ſaltem non attrahit.

Mēbri cuiuslibet virtus quadruplex

Prima concluſio. Ad ſaluandum ea quæ apparent ex operationibus naturalibus mēbrorū noſtri corporis oportet in quolibet mēbro poni quattuor virtutes naturales. ſ. attractiuam, retentiuā, digeſtiuā, & expulſiuam, uel ſaltem in quolibet oportet poni virtutem quadruplicis operationis productiuā. ſ. attractiuę, retentiuę &c.

Auicē.

Colligitur hæc diſtinctio tertio virtutum naturalium. 9. ca. Et prima primi. doc. 6. ca. 3. Et primo apho. 12. commē. Et pluries alibi. Perſuadetur etiam rationibus, quia ad cuiuslibet membri conſeruationem requirit nutrimentum, vt ſupra ſuppoſitum eſt, cum ergo membra non habeant nutrimentum continuo a natura coniunctum oportet in membris virtutem eſſe nutrimenti diſtātis attractiuam. Et quia nutrimentum attractū eſt membro nutriendo contrarium, ideo vt eidem aſſimiletur neceſſe eſt ipſum in ſua cōplexione mutari donec complexionem acquirat formæ membris proportionatam. Hæc autem præparatio eſt digeſtio, ideo præter virtutem attractiuam neceſſe eſt membris poni virtutem digeſtiuam. Cum ergo hęc pręparatio non fiat niſi in tempore, neceſſe eſt nutrimentum membro coniunctum tanto tempore coniunctum ſeruari inquanto fieri pōt iam dicta mutatio. hoc autem eſt retinere nutrimentū, ideo præter has virtutes ponenda eſt retentiua. Et quia ex digeſtione derelinquitur ſuperfluum eius cuius retētio poteſt eſſe cauſa lęſionis membri, ideo pręter iam dictas uirtutes neceſſe eſt in quolibet membro poni virtutem expulſiuam.

Secunda concluſio. Ad ſaluandum ea quę apparēt ex operationibus naturalibus iam dictis non oportet in quolibet membro poni quatuor diſtincta principia vel quattuor virtutes abinuicem realiter diſtinctas, quarum vna mediante fiat attractio: mediante alia retentio: vt quidam antiqui poſuerunt imaginātes ꝙ anima membri intendens nutrimentum attrahere vtitur calido. illud vero attractum intendens figere & retinere vtitur ſicco. intendens autem digerere vtitur calido & humido, & ſic de alijs. Probatur. Primo quia agēs mere naturale paſſo ſuſceptiuo ſuæ actionis debite approximatum non poteſt naturalem eius actionem prohibere, vt. 9. metaphyſicæ, ſed toto tempore quo fit attractio eſt ſiccum ſubiecto exiccabili debite approximatum ergo toto eo tempore operabitur ſicco, cuius oppoſitum tenet poſitio.

Item toto tempore quo fit expulſio obiectum expulſionis eſt actionis ſiccitatis ſuſceptiuum & eidem cōuenienter approximatum, ergo. Item qua ratione poſſet virtus ſuſpendere actionem ſicci dum fit expulſio poſſet etiam ſuſpendere actionem caloris, & ſic ſtaret calidum calefactibili ſuę actionis receptiuo debite approximatum & tñ nō fieret calefactio. Item non minus ſollicita eſt natura de humido naturali membrorum conſeruando q̃ nutrimentali attrahēdo vel ſuperfluo expellendo, ſed natura poteſt per tempus ſuſpendere actionem ſiccitatis a nutrimento, ergo & caloris exiccandis a naturali humido, & per conſequens actio caloris naturalis in humidum non eſt continua, & plura alia adduci poſſunt pro iſta concluſione.

Forma ſpecifica quid

Tertia concluſio. Conformiter loquendo dictis Auer. quinto colliget. probabiliter ſuſtentabile eſt ꝙ a complexione vna omnes in eodē membro perficiuntur iam dictæ operationes. Perſuadetur ſic. a quacūq; uirtute fit nutrimenti conuenientis attractio: ab eadem fit attracti retentio, retenti digeſtio, & tandem ſuperfluitatis expulſio &c. Aſſumptum patet loquendo conformiter cum Auer. forma ſpecifica ſeu virtus qua membrum attrahit nutrimentum proprium non eſt niſi complexio vel qualitatum complexionalium proportio potens alterare nutrimentum alteratiōne occulta qua inclinatur vt trahat nutrimentum ad membrum. Per eandem etiam inclinat attractum vt iuxta membra quiecatur, & hoc eſt retinere, ſicut eadem forma & grauitate mouetur terra ad centrum, & quietatur ſiue retinetur in centro & eadem forma inclinatur ferrum vt moueatur ad magnetem iunctum magneti. Per eandem etiam complexionem membrum agit nutrimentum attractum digerendo & alterando, & tandē ſuperfluū illius digeſtiōis alterādo alteratione inclinātē ad fugā et receſſum a membro, & per conſequens expellendo, ergo &c. Exemplum ponitur ſi in magnete eſſet potentia aſſimilādi ſibi partem ferri puriorem & rubiginem aut partem impuram expellendi. per eandem virtutem magnes ferrum attraheret, & attractum vſq; ad perfectam aſſimilationem retineret et eandem rubiginem ſeu partem impuram expelleret. Contra hanc concluſionem & pręcedentem arguitur, quia ſi vnica complexione omnes naturales operationes perficiuntur, huic vni complexioni aduenient diſtemperantia omnes lędentur. contra experimentum. Item creſcēte ſiccitate fortificatur retentio & debilitatur expulſio. econtra vero humiditate creſcente fortificatur expulſio & debilitatur retentio, ergo per aliud principium operatur natura actum retinendi, & per aliud actum expellendi. Vide ſolutionem huius ſupra de principatu membrorum. Vtrum autem pręter operationes & virtutes ſupra enumeratas ſit ponenda virtus et operatio diſcretiua vt ſenſit Auer. videbitur tertio huius.

Virtus occulta in omni mēbro reperiē.

Quarta concluſio. Probabilius videtur in quolibet membro præter animam & complexionem ex manifeſtis qualitatibus reſultantem ponendam eſſe uirtutem occultam qua membrum proprium nutrimentum attrahit & proprias ſuperfluitates expellit. Patet, quia taliter imprimit membrum in nutrimentum ipſum attrahendo qualiter magnes, vt ſupra ſupponendum eſt, ſed præter formā & complexionem magnetis alia eſt in magnete occulta proprietas per quam imprimens ad ſe mouet ferrum vt fere omnes concedunt, ergo &c. Et nota ꝙ non ſolum in attractione propria credendum eſt occultam proprietatem concurrere, immo etiā in attractione & expulſione communi qua nutrimentū motu villorum attrahitur vel expellitur, quia alias non apparet cur ſtantibus in meſeraicis ſanguine & chylo chylus & non ſanguis attraheretur ad hepar, et econtra ad ſtomachum ſanguis & non chylus. Similiter alias non appareret probabilis cauſa propter quē ſplen magis ſanguinem groſſum attraheret q̃ ſubtilem. Vbicūq; n. attractio & expulſio & uniuerſaliter

uerſaliter quęcunq; naturalis operatio determinatum concernit obiectum non conuenienter reduci poſſe uidetur illa operatio in manifeſtas qualitates ſine proprietate occulta quã ſpecificam formam communiter appellant. Vtrum autem huius virtus occulta ſit ſubſtantia vel qualitas vel aliud accidens & qualiter in mixto ſequatur complexionem ex manifeſtis qualitatibus reſultantem videbitur tertio huius. Nota etiam hanc uirtutem occultam in quolibet membro receptam non ſolum eſſe potentiam attrahendi nutrimentũ et ſuperfluitates eius expellendi: ſed etiam retinendi & digerendi, vt ſupra de magnete dictum eſt.

Quantum ad ſecundum articulum ſunt quædam notanda. Primo eſt ſciendum ꝙ membra intrinſeca quorũ complexio eſt per iuuantia & nocentia et virtutem, et vitium uirtutum naturalium cognoſcenda, vt dixit Pluſq̃commen. ſunt membra intrinſeca hãbẽtia virtutem innatam tamen, vt virtutem innatã & influentem, de quibus non fecit Gal. ſuperius explicitam mentionem vt ſunt renes inteſtina &c. eo ꝙ talium membrorum actus & operationes non ita patentes ſicut membrorum principalium & aliorum de quibus facta eſt mentio. Licet alij dixerit Gal. ſolum intelligere illud de habentibus virtutem innatam & influentem. Secundo ſciendum ꝙ licet ſignum ſumptum a iuuantibus & nocentibus ſecundum plurimum oſtendat naturalem complexionem membri, nõ tamen illud ſignum eſſe ſemper efficax ad diſtincte comprehendendum membri complexionem. Non.n. ſemper licet concludere membrum eſſe calidum ſi facile patitur a calido, nec frigidum ſi a frigido, ut ſupra uiſum eſt. Quia ad hoc multum operari poteſt membri raritas & uirtutis imbecillitas ex quacunq; cauſa proueniat, vt ſupra de ſignis habitudinis totius. & ſecunda primi. cap. de cauſis debilitatis membrorum. Prima concluſio. Multorum membrorum interiorum de quibus ſupra Gal. non fecit explicitam mẽtionem cognoſci poteſt complexio per iã dicta ſigna. Patet ex hoc.n. ꝙ renes aut ſplen facile læditur a frigidis vt in pluribus arguitur renes eſſe frigidę complexionis, a calidis vero calidæ, ex hoc etiam ꝙ operationes renum & ſplenis in expellendo & attrahendo multum ſunt fortes idem concluditur. ex imbecillitate autem attractiuæ vel expulſiuæ arguitur oppoſitum. Conſimiliter de inteſtinis eſt dicendum. ſi.n. facile læduntur a frigidis probabiliter arguitur ea eſſe frigida. ſi a calidis calida. ſi expulſiua fortis humida. ſi debilis ſicca, ergo &c. Secunda concluſio. Hęc cognitio eſt coniecturatiua & non certa, immo frequẽter fallibilis. Patet, quia ex raritate membri contingit membrum facile alterari tam a calido q̃ a frigido. Similiter ex debilitate virtutis quę conſequi poteſt omne genus malæ complexionis. Idem etiam patet de operationibus naturalibus. omnis.n. immoderata qualitas deijcit actum propriæ virtutis.

Tertia concluſio. Multorum membrorum nobis intrinſecorum nec per ſignum ſumptum a iuuantibus & nocẽtibus nec a virtute & vitio operationum naturalium poteſt probabiliter cognoſci cõplexio diſtincta noticia. Mirabilis.n. eſſet medicus qui ex virtute & vitio operationum oſſis cruris naturalium aut ſigno ſuppoſito a iuuantibus & nocentibus diſtincte poſſet eius complexionem cognoſcere an calida vel frigida eſſet reſpectu temperati oſſis, & ſimiliter cartilaginis & aliorum multorum. Talia tamen ex alia probabili coniecturatione noſcuntur. nam cognito ꝙ habitudo muſculorum totius circũuolutorum oſſibus eſt calida vel frigida &c. probabile eſt complexionem talium eſſe talem; licet ex natura rei oppoſitum inueniri non repugnet. Et ex hoc patet non fuiſſe intentionem Gal. quòd omnium interiorum mẽbrorum tentandum ſit ex antedictis ſignis complexionem cognoſcere.

Mirabilia medicus qui.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dixerunt quidam ꝙ cutis nullam habet actionem communem. ſ. expulſiuam ſuperfluitatum ad intra. Alij dixerunt auctoritatem illam intelligendam eſſe de cute quæ dicitur hymen quę proprie nõ eſt mẽbrum, ſed iminet corpori ad eius iuuamentum. Ad ſecundum negetur aſſumptum, & ad probationem primam patet reſponſio ex primo notato in primo articulo. Ad tertiam probationem dicitur ꝙ illæ virtutes non ſunt contrarię niſi improprie, et per attributionem ad operationes. quia cõtrariarum operationum ſunt productiuæ. Et cum arguitur ꝙ ſic ſe habet virtus ad virtutem: ſicut operatio ad operationem. patet ex dictis illud eſſe vniuerſaliter concedendum. Ad aliam probationem dixerunt quidam ꝙ quies in termino ad quem & motus ad terminum ad quem non contrariantur. Motus.n. eſt de genere termini ad quẽ. quinto phyſicorum. vel negetur aſſumptum. patet ex vltimo notato in primo articulo. Aliter dicitur ꝙ non repugnat agens aliquod eſſe oppoſitorũ ſaltem priuatiue productiuum, dum tamen vnum illorum ab alterum finaliter ordinetur, ſicut motus grauis ad centrum ordinatur ad quietem in centro & motus ferri ad magnetem ordinatur ad quietem iuxta magnetem, & horum vtrorũque forma grauis & forma magnetis eſt per ſe productiua. Aliter conceditur agens idem in paſſum vario modo circũſtantionatum eſſe variorum effectuum productiuum, vbi uero non fuerit omnino paritas in omnibus circunſtantijs illud eſt mere impoſſibile. Ad vltimum dicitur ꝙ omnes iſtę operationes uno & eodem perficiuntur temperamento, licet complexio in qua dominatur ſiccum ſit conformior retẽtioni & in qua magis dominatur humidum expulſioni.

Quæſtio. liiij.

VTRVM Dolor ſit actus vel operatio ſenſus tactus.

Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. quilibet dolor eſt, paſſio appetitus ſenſitiui inquantum appetitus eſt, ergo nullus dolor eſt actus vel operatio ſenſus tactus. aſſumptum probatur, quia quilibet dolor eſt triſtitia. omnis autem triſtitia ſaltem ſenſitiua eſt paſſio appetitus ſenſitiui. 2. de anima.

Confirmatur, quia omnis delitia eſt paſſio ſenſitiui appetitus, ergo omnis dolor eſt paſſio ſenſitiui appetitus. cõſequentia tenet, eo ꝙ dolor & delitia ſunt contraria quę ſub eodem genere ſunt ad eandem etiam pertinent potentiam. Secundo quælibet triſtitia conſequitur tanq̃ cauſam præſentiam rei diſconuenientis ſub ratione diſconuenientis apprehenſę; ergo quęlibet triſtitia actualis ſeu dolor tanq̃ cauſam conſequitur pręſentiam rei diſconuenientis tactui ſub ratione diſconuenientis apprehenſæ, & per conſequens apprehenſio tactiua eſt cauſa doloris, & ſic patet dolorem non eſſe ſenſationem tactiuam nec operationem ſenſus, aſſumptum colligi poteſt ſecundo & tertio de anima. & nono ethicorum.

Tertio. ſic ſe habet apprehẽſio intellectiua ad delitiam uel triſtitiam intellectiuam ſicut apprehenſio ſenſitiua ad delitiam vel triſtitiam ſenſitiuam, ſed apprehenſio intellectiua non eſt delectatio vel triſtitia intellectualis, eo ꝙ apprehenſio intellectualis eſt actus intellectus inq̃tum huiuſmodi, delectatio vero & triſtitia voluntatis. ergo nec apprehẽſio ſenſitiua eſt delectatio uel triſtitia ſenſualis. Pro iſto uidetur ſententia Ariſto. ſecundo ethi. vbi paſſiones enumerans appetitus inquit. Dico autem paſſiones concupiſcentiam quidem timorem audaciam, & vniuerſaliter quibus ſequitur delectatio vel triſtitia. Quarto. non ſoli ſenſui tactus poteſt ineſſe dolor. ergo non ſaltem quilibet dolor eſt operatio ſenſus tactus. aſſumptum colligitur ſexto naturalium. particula ſecunda. quarto de accidenti. 6. ca. delitia vero & contrarium eius ideſt dolor in omnibus ſenſibus fiunt.

Ad oppoſitum arguitur. Quilibet dolor eſt ſenſibilitas rei contrariæ. ergo quilibet dolor eſt actus vel operatio ſenſus, & non apparet alius q̃ tactus. ergo. maior colligitur ſecunda primi. doc. ſecunda. ca. de cauſis doloris. Auicē.

Iſta quæſtio propter hoc mota eſt vt uideatur quę res ſit dolor. Et licet hæc inueſtigatio magis pertineret ad naturalem & metaphyſicũ, multum tamen hic utile erit tractando inferius de dolore. Sciendum eſt ergo ꝙ de hac quæſtione duæ famoſæ reperiuntur poſitiones. prima poſuit dolorem eſſe actum appetitus ſenſitiui: & non ſenſus exterioris inquãtum ſenſus eſt. ſecunda ponit econuerſo. primo ergo tracta

Dolor quid.

bitur prima poſitio tangendo modum ipſam probabiliter ſuſtinendi. ſecundo ſecunda.

Quantum ad primum ſint hę ſuppoſitiones & concluſiones. Prima ſuppoſitio. Ad hoc vt ſenſus aliquis exterior ſit denominandus formaliter ſentiens præter obiectum & ſpeciem obiecti neceſſe eſt in anima vel organo eius poni

Senſatio quid, diſpoſitionem quandam aliam quam ſenſationem communiter nominamus. Nō.n. repugnat ex natura rei in oculo eſſe ſpeciem viſibilis, ꝗuis oculus non ſit formalr̄ videns, repugnat tamen in oculo eſſe viſionem obiecti, ꝗuis oculus non uideat obiectum. Similiter quia dato oppoſito ſuppoſitionis non appareret qualiter oporteret in nobis poni ſenſum agentem. neceſſario.n. ſenſus agēs in ſenſationem agit obiectum aut ſpeciem repreſentatiuam obiecti aut diſpoſitionem aliā ab his diſtinctam. ſed non primum vel ſecundum ut patet, relinquitur ergo tertium & hoc ego appello ſenſationem.

Secunda ſuppoſitio. Licet ex parte animæ potentia ſenſitiua & potentia appetitiua ſint idem realiter, actus tamen vel operatio in ordine ad quem denominatur potentia ſenſitiua realiter differt ab actu in ordine ad quem denominatur appetitiua. Alius.n. actus eſt ſenſatio & alius appetitio, eo ꝙ quilibet actus appetendi eſt actualis inclinatio appetentis in appetibile, ſed non quilibet actus ſentiendi eſt actualis inclinatio ſentientis in ſenſibile. Item prius natura & tempore eſt ſenſatio obiecti ꝗ appetitus eiuſdem ſicut prius natura & tempore eſt apprehēſio rei ꝗ volitio & acceptio eius. non.n. fertur voluntas in obiectum niſi fuerit pręcognitum. tertio de anima. Item ſic ſe habet actus ſentiēdi ad actum appetendi appetitu ſenſitiuo ſicut actus intelligendi ad actū appetendi intellectiuo appetitu qui eſt uoluntas. ſed quilibet actus intelligendi differt ab actu volendi &c. quia alias habitus intellectuales nō eſſent contra habitus morales realiter diſtincti, ergo &c. Prima concluſio. Quilibet dolor corporeus eſt actus vel paſſio appetitus ſenſitiui inquātum appetitus eſt. Perſuadetur. Primo quęlibet triſtitia corporalis eſt paſſio appetitus ſenſitiui. ſed quilibet dolor eſt triſtitia corporalis, vt patet. ergo &c. maior colligitur ſecūdo de anima pluries, & ſecundo ethi. Item delectatio & triſtitia ſunt paſſiones cōtrarię. ſed omnis delectatio eſt paſſio ſenſitiui appetitus, vt colligitur locis præallegatis. ergo &c. Itē ſic ſe habet dolor ſenſualis ad appetitū ſenſitiuum ſicut dolor intellectualis vt diſplicentia ad appetitum intellectiuum ſiue uoluntatem. ſed omnis dolor intellectualis uel diſplicentia eſt actus voluntatis inquantum huiuſmodi. ergo &c. Plura alia pro illa concluſione adduci poſſunt quærenda ex tertio de anima. Contra. nec dolor nec delitia eſt paſſio concupiſcibilis appetitus nec iraſcibilis. ergo non eſt paſſio appetitus. aſſumptum probatur. Q.n. non ſit paſſio iraſcibilis, patet, quia non repugnat animam dolere & non iraſci, ſicut in oculo vel pede poteſt eſſe dolor. Ridiculum autem eſſet concedere oculum vel pedem manſueſcere vel iraſci. ergo &c. Quòd etiam non concupiſcibilis. arguitur, quia non eſt cōcupiſcentia niſi ad proſequendum conueniens aut fugam diſconuenientis. Cum ergo non ſit delectatio ad fugam diſconuenientis vel conſecutionem conuenientis ſequitur delectationem non eſſe cōcupiſcentiam. probatur minor, quia maxime conſurgit delectatio ea conuenienti iam adepto ſub ratione conuenientis apprehenſo. Pro illo dicitur ꝙ non quælibet concupiſcentia eſt ad fugam diſconuenientis aut conſecutionem conuenientis, quia præter has reperitur concupiſcentia ad perſiſtendum in diſpoſitione cōuenienti iam adepta qualis eſt delitia vel delectatio recte, ſicut nō omnis appetitus naturalis grauis vel leuis eſt ad naturalem locum conſequendum aut contrarium fugiēdum. Aliquis.n. eſt ad perſiſtendum tantum in conuenienti iam adepto ſicut terra exiſtens in centro actu appetit & non conſequitur locum conuenientem, quia iam conſecuta eſt nec fugere diſconuenientem, vt patet. ſed perſiſtentiam in conuenienti, vnde repugnat tentantibus ipſam a centro remouere, & ita proportionabiliter in animali appetitu eſt dicendum. Secunda concluſio. Sequitur nullus dolor eſt ſenſatio uel operatio ſenſus tactus. Probatur. Primo, quia nulla delitia eſt ſenſatio ſenſus tactus. ergo nulla triſtitia, & per cōſequens nullus dolor. aſſumptum patet, quia quilibet dolor eſt operatio appetitiua ex pręcedenti concluſione. Item quęlibet delectatio vel triſtitia ſenſitiua eſſentialiter pendet ex apprehenſione diſconuenientis. ſed nulla ſenſatio tactiua pendet eſſentialiter ex apprehenſione diſconuenientis: ſed eſt ipſamet comprehenſio. ergo &c. In ſumma ergo vult iſta poſitio ꝙ organo tactus naturaliter diſpoſito & eidem præſentato obiecto tangibili contrario ſubito & materialiter imprimente producitur in organo tactus ſenſatio tactiua qua percipitur obiectum diſproportionatum, & ad hanc ſequitur triſtitia ꝗ eſt appetitus non perſiſtendi ſub hac diſpoſitione. Hic ergo appetitus eſt formaliter dolor. vnde patet dolorē eſſe actū ſuperadditum ſenſationi tactiuę. Conſimiliter per omnia de delitia dicendum eſt. comprehenſo enim obiecto conuenienti producitur in organo tactiua ſenſatio qua illud percipitur vt conueniens, & ex hac inſurgit appetitus perſiſtendi in illa diſpoſitione. & hunc appetitum delectationem vel delitiam nominant. & per conſequētia delitia eſt actus ſuperadditus ſenſationi tactiuæ. Sed contra hanc poſitionem arguitur. Primo cuiuslibet doloris cauſa per ſe & immediata eſt mala complexio diuerſa uel ſoluta continuitas, ſed nullius actus appetendi cauſa per ſe & immediata eſt mala cōplexio vel ſoluta continuitas, ergo nullus actus appetēdi eſt dolor. maior colligitur in littera. & tertio colliget. & ſecūda primi. alleg. ca. & quarto de accidenti. 9. cap. & patet minor, quia inter quēlibet actum appetendi & obiectum eius tanquam cauſa mediat obiecti cōprehēſio, vt ſupra viſum eſt. Item tunc non plus eſſet dolor paſſio ſenſui tactus attribuenda: ꝗ alijs ſenſibus. ſicut.n. per tactum comprehenſo obiecto diſconuenienti inſurgit triſtitia, ita per viſum cōprehenſo viſibili diſconuenienti inſurgere poteſt triſtitia. & ſic de alijs. Item ſi dolor eſt actus realiter diſtinctus a ſenſatione tactiua &c. nunc nullam repugnantiam claudit apprehendi obiectum tangibile diſconueniens ſubito & materialiter imprimens: ꝗuis ibi non ſit dolor, quia hæc comprehenſio eſt tempore & natura prior dolore, ſed non repugnat prius abſolui a poſteriori. ergo &c. conſequens tamen hic repugnat imaginationi. aliquis.n. imaginari poteſt organum tactus ſui diſpoſitum ad ſentiendum cōburi, & tamen non dolere. Item potentia appetitiua eſt virtus interior, puta æſtimatiua vel cogitatiua. nullius autem virtutis interioris ſedes vel organum eſt in organis exterioribus, et per cōſequens nec eius actus qui eſt appetere. ideo &c. Pro iſto videtur ſententia Aui. ſecunda primi. alle. ca. dolor eſt ſenſibilitas. i. ſenſatio rei contrariæ, & per conſequens non appetitus. Et quarta ſexta naturalium. quinto cap. Gaudium autē eſt delitia. omnis autem delitia eſt apprehenſio perfectæ acquiſitionis propriæ virtutis apprehendentis. Vnde & in libro de viribus cordialibus. quarto ca. Omnis delectatio eſt apprehenſio aduentus proprię perfectionis ab aliqua virtute apprehenſiua. Et colligitur idem ſecundo interiorum. ſecundo ca. Dolor nihil aliud eſt ꝗ ſenſus nocitiui ſicut delitia eſt ſenſus hilaritatis. In alia vero tranſlatione ſcribitur. Delitia eſt ſenſus hilaris, dolor autē triſtis ſenſus. Et colligitur idem tertio colliget. capitulo de cauſis doloris. Quando permutatur tactus ad malum hæc eſt mala ſenſibilitas quæ nominatur dolor. Ad primum iſtorum dicitur ꝙ nullius doloris cauſa immediata eſt mala complexio &c. nec hoc vnquam poſuerunt auctores: licet tam malam complexionem ꝗ ſolutionem continui poſuerunt eſſe cauſam doloris. ſed hoc infra in quæſtione de cauſis doloris declarabitur. Ad ſecundum dicitur ꝙ apud auctores ſumitur dolor quandoq; communiter, vt diſtinguitur contra delitiam, & ſic non minus alijs ſenſibus a tactu competit dolor ꝗ tactui, quia cuicunque ineſſe poteſt delitia eidem ineſſe poteſt dolor taliter ſumptus. ſecundo ſumitur dolor magis proprie & pręcipue pro ſenſuali triſtitia cōſequente ſenſationem obiecti diſproportionati

Dolor quid. Delitia quid. Dolor dupl'r.

portionati ſubito & materialiter imprimentis, & ſic ſoli tactui competit dolor ad hunc ſenſum ꝙ in ſola impreſſione tactiua cauſatur dolor. ſolum.n.obiectum tangibile vt tangibile eſt poteſt organum ſenſus ſubito & materialiter immutare. Nam color colorem non imprimit in ſenſum uiſus, nec dulce dulcedinem in organum guſtus. Calor autem & frigus poteſt calefaciendo & infrigidando organum tactus immutare. Contra, quia lux in oculo generat lucem vel qualitatem viſibilem. ergo lux organum viſus materialiter immutat. aſſumptum experimento patet. ſi.n.diu ſplendidum vt ſolem aſpexeris, deinde te uerteris ad obſcurum diu videbis ſplendorem & non niſi exiſtentem in oculo. ergo.

Pro iſto dicitur ꝙ lux non cõcurrente actione qualitatum primarum nõ poteſt in aliquo ſubiectiue lucem producere. lux.n.in iſtis inferioribus eſt qualitas ſecunda conſequens proportionem determinatam qualitatum primarũ. poteſt tamen lux in organum lumen.i.radium vel ſpeciem lucis producere, q̃ in organo viſus impreſſa poteſt in ipſo abſq; pręſentia lucidi per tempus conſeruari. & pro toto illo tempore apprehendet viſus lucem ac ſi pñs eſſet, ſicut abſente obiecto per ſpeciem reſeruatam poteſt ſenſus interior obiectum comprehendere. negatur ergo illa minor aſſumpta.ſ. ꝙ pro tunc non videt oculus niſi lucem in eo exiſtentem, videt.n.idem quod prius videbat per ſpeciem in organo uiſus reſeruatam. Ad tertium dicitur ꝙ nullam claudit repugnãtiam logicalem comprehendi ab organo tactus obiectum diſconueniens ſubito et materialiter imprimens, q̃uis ibi nõ ſit dolor vel triſtitia, ex quo illa cõprehenſio & illa triſtitia ſunt actus realiter diſtincti, quia hoc non includit contradictionem, veruntamen illud includit repugnantiam naturalem, quia per nullam potentiã naturalem poſſet fieri ꝙ cauſæ ad effectum producendum mere naturaliter concurrentes ſint cum debitis circunſtantijs approximatę, non tamen producatur effectus. Ad productionem.n.doloris ſufficit organi diſpoſitio ad ſentiendum & obiecti diſproportionati ſubita & materialis impreſſio. Ideo his poſitis ex neceſſitate naturali ſequitur membrum dolere. Ex quo ſequitur añs aſſumptum in probatione conſequentiæ eſſe negandum.ſ. comprehenſio vel ſenſatio tactiua eſt tẽpore & natura prior dolore, licet.n.ſit natura prior: non tamen tẽpore, quia alias per tempus prius perciperet organum obiectum diſproportionatum ſubito & materialiter imprimens q̃ doleret. Ad quintum dixerunt probabiliter ꝙ non omnis potentia appetitiua eſt virtus interior. ſicut.n.reperitur potentia ſenſitiua interior & exterior ita duplex ſibi correſpondet appetitiua virtus. alias.n.non appeteret qualiter fames & ſitis ſint appetitus cum ſint paſſiones oris ſtomachi. Probabile etiam apparet ꝙ ſicut apprehenſo per virtutem interiorem obiecto ſub ratione diſcõuenientis inſurgit appetitus ad fugam, ita per ſenſum exteriorem diſconuenienti comprehenſo inſurgit appetitus ad non immorandum in illa diſpoſitione quam dolorem vel triſtitiam nominant. Pro auctoritatibus vero allegatis dicendum omnes illas intellectas vt verba ſonant eſſe neganda, licet ſint concedendæ ſub ſenſibus ſub quibus ab auctoribus proferuntur. Sic.n.frequẽter dixit Gal. dolorem eſſe ſubitã alternationem organi, cum tamen ſecundum cõmuniorem uiam dolor ſit ſenſatio conſequens ſubitam alternationem & non alteratio. Vnde iuxta antiquum modum loquendi omnes iſtæ propoſitiones intelligẽdę ſunt non formaliter, ſed cauſaliter. Non.n.eſt dolor ſenſatio rei contrariæ, ſed triſtitia cauſata ex ſenſatione contrarij. Similiter delitia non eſt apprehenſio propriæ perfectionis, ſed conſequens apprehenſionem proprię perfectionis. Similiter dolor nõ eſt ſenſus nocitiui, ſed triſtitia conſequens ſenſationem nocitiui, & ſic de alijs. Ex quibus penes hanc poſitionem poteſt colligi talis deſcriptio doloris. Dolor eſt triſtitia immediate conſequens tanq̃ eius cauſam ſenſationem obiecti diſconuenientis ſubito & materialiter imprimentis.

Potẽtia ſẽſitiua duplex. Virtus appetitiua duplex.

Quantum ad ſecundum articulum ſint hę concluſiones.

Prima concluſio. Contra præcedentẽ poſitionẽ pręter actũ ſentiendi productũ in organo tactus ut tactus ſit formaliter dolens, non oportet in eo poni actum appetitiuum appetitus ſenſitiui ab actu illo ſentiendi realiter diſtinctum. Perſuadetur primo, quia omnia ſaluari poſſunt ponendo in organo ſolum ſenſationem tactiuam, & ꝙ ipſe eſt dolor dum eſt apprehenſio diſconuenientis: & delitia dum eſt apprehẽſio conuenientis. fruſtra ergo ponitur actus appetitus additus. Item addunt quidam vel hic actus additus eſt actus cognoſcitiuus vel non eſt actus cognoſcitiuus. Si primum hic non erit appetitus animalis: ſed pure naturalis. Item tũc iſte actus poſſet ab actuali apprehenſione abſolui, & per cõſequens poſſet appetitus animalis ferri in incognitum. Si ſecundum cum ſit cõprehẽſiuus alterius q̃ obiecti ſubito & materialiter imprimentis ſequitur in quocunq; organo dolente ſimul eſſe duas apprehenſiones adęquatas eiuſdẽ obiecti ſolo numero differentes contra ſententiam omnium philoſophorum. Item omnes operationes appetitiuæ ſufficiẽter ſaluari poſſunt ponendo ſolum appetitiuam interiorem animalem. ſaluatur.n.fuga nocitiui conſecutio iuuatiui. cõprehenſo.n.per exteriorem ſenſum obiecto diſconuenienti iudicat æſtimatiua illud eſſe fugiendum, quare inſurgit appetitus & motum imperat, cui organa naturaliter ſubordinata motum imperatum inſequũtur, fruſtra ergo ponitur in membris exterioribus actus appetendi immediate inſequẽs ſenſationem exteriorem. Secunda concluſio quæ ſequitur ex dictis. Quilibet dolor proprie ſumptus eſt ſenſatio vel ſenſibilitas, & per conſequens actus vel operatio ſenſus tactus. Patet ex præcedenti. Ego autem puto vtrãq; iſtorũ opinionum eſſe probabiliter ſuſtentabilem.

Suſtinendo ergo primam poſitionem reſpondetur ad argumenta. Ad primum probans primam concluſionem huius ſecundę poſitionis dicitur negãdo aſſumptũ: Sicut.n. datur virtus interior & exterior ſenſitiua & motiua, ita proportionabiliter apparet ponendam eſſe interiorem & exteriorem appetitiuam. Similiter quia pariter concedendum eſſet ꝙ cõprehenſio intellectualis non differt a triſtitia, vel delectatione intellectuali. Diceret.n.aduerſarius ꝙ illa eſt triſtitia dum eſt comprehenſio inconuenientis. delectatio uero dum eſt apprehenſio conuenientis. Ad ſecundum dicitur ꝙ ille actus appetendi poteſt dici cognoſcitiuus pro q̃to eſt ſequens cognitionem, licet ille non ſit cognitio ſicut actum volendi vel nolendi appellamus cognoſcitiuum, q̃uis neuter eorum ſit cognitio. Et conſequenter conceditur ꝙ per aliquam potentiam ſaltem ſupernaturalem poſſet ille actus appetendi ſeparari ab actu cognoſcendi. hoc.n.non implicat contradictionem, ſed pro tunc nõ eſſet ille appetitus animalis. Ad tertium dicitur ꝙ non ſaluari poſſunt &c. licet in nobis plures reperibiles ſint voluntarij motus ſolummodo dependentes ab appetitu communi interiori: quia actualis inclinatio ſtomachi ad cibum & potum in fame & ſiti naturali ſunt appetitus quidam. & vt fere omnes concedunt immediate pendent ex ſenſata impreſſione facta in ora ſtomachi, nec ſunt pendentes ex appetitu interiori communi. Sicut ergo pręter ſenſationem diſconuenientis in ore ſtomachi reperitur triſtitia illi ſuperaddita quę appellatur fames aut ſitis, ita probabile videtur in quolibet mẽbro pręter ſenſationem diſconuenientis aut conuenientis reperiri in eo delitiam vel triſtitiam.

Poſitio vero ſecunda communior eſt & modo loquendi auctorum conformior, ideo ipſam probabiliter ſuſtentando reſpondetur ad argumenta principalia. Ad primum negetur aſſumptum. Ad probationem poſſet primo probabiliter negari omnem dolorem eſſe triſtitiam, licet omnis dolor ſit ſenſatio ex qua ſequitur triſtitia. Videtur ꝙ nõ omnis triſtitia eſt actus appetitus inquantum huiuſmodi. Ad confirmationem negetur omnem delitiam eſſe paſſionem ſenſitiui appetitus, licet cõcedendum ſit omnem delectationem ſenſitiuam eſſe appetitus eius paſſionem, licet.n.auctores tanq̃ ſynonymis frequenter vtãtur iſtis terminis dolor triſtitia delectatio delitia, proprie tamen videtur dolor im-

Dolor proprie q̃d & delitia.

portare ſenſationē, ex qua ſequitur triſtitia q̄ eſt paſſio &c. Similiter delitia proprie videtur importare ſenſationem ex qua pendet paſſio appetitus, quę eſt delectatio. Et per idē patet reſponſio ad ſecundum & tertiū principale. Ad quartū patet ex dictis in primo articulo. Si.n. dolor ſumitur proprie ſoli tactui attribui poteſt dolor. Si vero communiter ꝓ qualibet ſenſatione rei diſconuenientis ſeu ſpiritualiter ſiue materialiter imprimētis omnibus ſenſibus ineſſe poteſt dolor & delitia. Et taliter loquitur Gal. loco præalle. Et nota ꝙ tenendo iſtam poſitionem videtur conſequenter tenendum ꝙ fames & ſitis vt ſunt actus appetitus ſunt actus æſtimatiuę cōmunis vel cogitatiuę uirtutis, quia.ſ. appetitiuę cōmunis, vel ſaltem iſtam actualem inclinationem quæ eſt in ſtomacho volumus nominare appetitum. Dicēdum eſt iſtā pēdere ex appetitu animali communi hoc modo, quia facta impreſſione in hora famis ſenſata in ore ſtomachi cauſatur ſenſatio, cuius ſpecies perueniens ad ſenſum communem et cogitatiuam cauſat iudicium diſconuenientis: quare inſurgit appetitus ad ſumendum cibum & ad inclinationem interiorem ſequitur inclinatio oris ſtomachi ad capiendum cibum, ſicut viſa berta pulchra & tandem per ſenſum communem apprehenſa ſub ratione conuenientis inſurgit appetitus ad cōſequendum interior, ad quem ſequitur inclinatio exterior ad bertam capiendum &c.

Quæſtio. lv.

VTRVM Dolor ſit a nobis aliquo ſenſu ꝑceptibilis.

Arguitur multipliciter ꝙ ſic. Primo. dolor eſt ſignum demonſtratiuum præſentis ægritudinis vel neutralitatis, ergo dolor eſt ſenſibilis. aſſumptum colligitur in littera. dolores ſecundum quem incūbunt locum ſolutam continuitatē aut ſubitam alterationem oſtendunt. & conſequentia tenet, quia ſignum eſt ꝙ ſenſui ſe offerens in intellectu aliquid derelinquit. Confirmatur: quia propter quod vnūquodq; et illud magis. ſed propter dolorem ſentimus obiectum doloris. ergo dolorem ſentimus. Item per nihil in cognitum poteſt cognoſcitiua potētia duci in notitiam alterius. ſed per dolorem ducitur potentia cognoſcitiua in notitiam obiecti doloris. ergo dolor eſt potentiæ cognoſcitiuæ cognitus & per conſequens ſenſatus. Secundo ad principale ſic, quodlibet ſenſibiliter & manifeſte proſternens uirtutem eſt ſenſu per-
Auicē. ceptibile. ſed dolor eſt huiuſmodi, vt ſecunda primi. capitulo de cauſis debilitatis membrorum. &. 11. therapē. quarto cap. ergo &c. Et cōfirmatur: quia ſenſus tactus eſt datus animali, ut iuuatiuum percipiat et proſequatur et nocitiuum fugiat, ut ſecundo de anima, & primo de ſenſu. & ſexto naturaliū et pluries. ſed dolor eſt humani corporis maxime corruptiuus, vt locis colligitur pręalle. ergo de dolore dedit naturam per ſenſum cōprehendere. alias enim natura deficeret in neceſſarijs. Confirmatur, quia bruta dum dolent ſe dolere percipiunt, & non per intellectum. ergo per ſenſum.
Hippo. Vltimo pro illo uidetur ſentētia Hip. 2. apho. apho. 6. Quicūq; dolētes aliqd corporis plurimū dolorē non ſentiūt &c. Aui. ſecunda ſexti naturalium. ca. de tactu.

In oppoſitum arguitur. quia omnis dolor eſt actus ſenſus vel appetitus, vt in pręcedenti quæſtione oſtenſum eſt. ſed nullus talis actus eſt ſenſibilis. ergo &c.

Sciendum eſt ꝙ de iſta quęſtione ſunt duę poſitiones. Pri-
Concil. ma Conciliatoris differentia. 67. ponentis dolorem eſſe per ſe ſenſu tactus perceptibilem. Secunda vero tenet oppoſitū.

Ad tolerandum autem poſitionem Concil. ſunt quędam præmittenda. Primo pręmittendum ꝙ non eſt poſſibile aliquod membrum dolere dolore proprie dicto niſi per ſenſum tactus aliqua diſpoſitio ſenſibilis actu percipiatur. ridiculum.n. eſſet dicere aliquod membrum dolere, & tamen illud per tactum nihil percipere. Secundo præmittit ſenſum tactus eſſe multiplicem ſecundum multiplicitatem obiectorum ſenſu tactus perceptibilium ſenſibilium, qualia ſunt ca-
Tactus ſenſus multiplex lidum humidum, ſiccum & frigidum, graue leue, aſperum lene, viſcoſum &c. vt ſecundo de generatione &c. Ex quo infert non omne per ſe tangibile eſſe vere ad calidum frigidum & humidum uel ſiccum reducibile. His præmiſſis dixit Concil. indubitanter concedēdum eſſe ꝙ dolor eſt ſenſu tactus perceptibilis. Perſuadetur primo propter dolorem percipitur mala complexio aut ſoluta continuitas. ſed propter quod vnūquodq; & illud magis, & hoc argumentum ſuperius tactum. Secundo contingens eſt membrum dolere nullo obiecto per ſe ſenſibili alio a dolore percepto, ergo dolor pro tunc a ſenſu per ſe percipitur. conſequentia tenet per primam ſuppoſitionem. Impoſſibile.n. eſt membrū aliquod dolere, nihil tamen pro tunc ſenſum tactus percipere. & aſſumptum dicit Concil. ſe expertum fuiſſe dum hāc materiam de dolore tractauit. Paſſus.n. tunc fuit fortem dolorem in ſpatula pro tunc, tamen non ſentiens calidum nec frigidum, nec humidum nec ſiccum, & ſic de alijs. Arguitur ergo ſic, tali ſenſatione aliquod erat obiectum per ſe perceptum & nullum aliud a dolore, vt patet diſcurrendo. ergo dolor pro tunc per ſe percipiebatur a ſenſu tactus. Item in ſenſatione delitioſa habita in coitu aliquod eſt obiectum per ſe perceptum & nullum aliud a delitia illa, quia nec calidū nec frigidum, & ſic de alijs, ergo illa delitia tali ſenſatione percipitur. Item omnis diſpoſitio naturæ contraria percipitur dum fit ad illam ſubita permutatio ſaluata in membra virtute ſenſitiua. ſed dolor eſt diſpoſitio naturæ contraria. ergo dolor percipitur in ſubita permutatione membri ad diſpoſitionem doloroſam, maior patet, quia alias nam in neceſſarijs defeciſſet. datus eſt.n. ſenſus animalibus vt iuuatiuum percipiant &c. Item abſurdum ſatis apparet diſpoſitionem ſubito & maxime naturam proſternentem non eſſe ſenſibilem qualis eſt dolor. Et pro illa concluſione videntur auctoritates ante oppoſitum alle. Ex quo corrolarie cōcluditur primo quòd dolor proprie non eſt ſenſus vel ſenſatio. patet, quia quod eſt obiectum ſenſus per ſe non eſt ſenſatio, vt patet in alijs obiectis ſenſus. Secundo concluditur concedendum eſſe dolorem eſſe paſſionem ſenſui repēte ſuſceptiuo doloris occurrentem. Contra arguitur, quia dolor eſt triſtis ſenſus ſeu nocitiuus. ergo dolor eſt ſenſus.

Pro iſto negatur conſequentia, ſicut non ſequitur. flegma eſt ſanguis diminute decoctus. ergo phlegma eſt ſanguis. Similiter non ſequitur. ros eſt pluuia parua, & econuerſo pluuia ros magna, ut primo metheo. ergo ros eſt pluuia, & ecōuerſo. Ex quibus concludit vltimo ꝙ dolor non eſt ſenſus abſolute, ſed paſſio ſenſus & obiectum. ſimiliter delitia non eſt abſolute ſenſus, ſed paſſio hilaris & obiectum. Hæc eſt ſententia poſitionis. Concil.

Penes vero ſecundam poſitionem quæ eſt veritati conformior. Primo pręmittendum ſenſum eſſe duplicem, interiorem. ſ. & exteriorem. Et de vtroq; eſt ſermo in quæſtione. Secundo præmittendum ꝙ nullus ſenſus exterior eſt ſui actus uel operationis perceptiuus, propter hoc.n. ponitur ſecundo de anima. pręter ſenſus exteriores ſenſus interior, q actus & operationes percipiat ſenſuum interiorum. & conſequenter patet nullum ſenſum exteriorem eſſe comprehenſiuum actus uel operationes ſenſus alterius. nec enim tactus viſionem percipit nec viſus tactum. Tertio ſupponēdum ꝙ ſenſus interior. ſ. communis nō ſolum eſt ꝑceptiuus obiectorum extrinſecorum, ſed etiam percipit actus & operationes eorundem. ſenſus.n. communis non ſolummodo viſibilia & tangibilia percipit, ſed etiam actum videndi & tangendi. vide hoc plenius ſupra quæſtione. 16. huius ſecundi.

Vltimo ſupponendum ꝙ ſicut non repugnat viſu cōprehendi colorem vel coloratum confuſe, q̄uis non comprehendatur diſtincte vt album nigrum vel rubeum, ita per tactū comprehendi poteſt tangibile confuſe, q̄uis non percipiatur diſtincte, vt calidum frigidum, & ſic de alijs ſpeciebus tangibilium. Sicut.n. rem multum diſtantem quandoq; viſu percipimus, vt coloratum vel lucidum: q̄uis tunc viſus diſtincte non percipiat albedinem nigredinem &c. eo ꝙ pro tunc ſenſus communis nec de albedine iudicat nec de nigredine. Ita etiam formicam motam aut quieſcētem ſuper manum tuam frequenter tactu percipis: licet tunc nō diſtincte

caliditatem

caliditatem percipias nec frigiditatem nec duritiem uel mollitiem. Prima concluſio contra Concil. Per nullum ſenſum exteriorem dolor eſt per ſe ſenſibilis. Probatur. Primo. dolor eſt ſenſatio ſenſus exterioris. ergo per ſecundum ſuppoſitum non eſt per ſe ſenſibilis per aliquem ſenſum exteriorem. aſſumptum patet, quia dolor eſt ſenſatio nociui.

Pro iſto dixit Conciliator negando ꝙ dolor eſt ſenſatio triſtis. & conſequenter ꝙ dolor non eſt paſſio ſenſus, ſed cõiunctim paſſio & obiectum. ſimiliter delitia vt ſupra. Hæc ſatis confuſa ſunt, quia accipiatur ſenſatio qua per ſe ſentitur dolor, ex quo dolor eſt per ſe ſenſibilis, & patet ꝙ illius ſenſationis aliqua res eſt obiectum adæquatum: & illud non apparet aliud quàm dolor. ergo dolor eſt aliqua vna res. cum ergo nõ ſit obiectum, nec ſpecies, nec anima, nec organum, ſequitur ꝙ dolor eſt ſenſatio, cuius oppoſitum innuit Concil. Item qua ratione dolor ſenſualis eſt coniunctim paſſio & obiectum, & non eſt aliquod illorum diuiſim, pari ratione dolor vel triſtitia intellectualis eſt paſſio mentis & obiectum & nullum illorum diuiſim, & ſic non eſſet anima intellectualis ſubiectum adæquatum triſtitiæ intellectualis, quod non apparet rationale. Item qua ratione actualis triſtitia quæ eſt dolor & per ſe actu perceptibilis: triſtitia viſiua eſſet per ſe viſu perceptibilis: & ſic viſibile eſſet aliquid quod non eſſet coloratum, nec lux nec lucidum quod non eſt auditum. Nullus enim vnquam dixit ſe vidiſſe delitiam, ſed rem delitioſam. Item ſi dolor per ſe ſentitur. aut ergo per ſeipſum, aut per aliquod doloris repreſentatiuum. Si primum pari ratione omnis ſenſatio eſſet ſeipſa ſenſibilis. Si dicitur quòd per alium hoc non poteſt eſſe niſi ſenſatio a dolore diſtincta, ſed arguitur quòd illa eſt dolor. eſt enim triſtis ſenſatio tactiua. & ſi ſic dolor percipietur per dolorem alium a ſe. & qua ratione primus poteſt ſentiri per ſecundum, poſſit & ſecundus ſentiri per tertium, & tertius per quartum, & ſic deinceps. Secunda concluſio. Quilibet dolor proprie ſumptus eſt ſenſu interiori per ſe ſenſibilis. Patet, quia qualibet ſenſatio tactiua eſt a ſenſu communi per ſe perceptibilis. Ex quo ſequitur primo non omne comprehenſum per ſenſum communem prius cõprehendi per ſenſum exteriorem, quia dolor & viſio &c. ſenſu communi percipiuntur & non ſenſu exteriori. Sequitur ſecundo probabiliter ſenſum communem non poſſe de ſolo obiecto exteriori ferre iudicium. neceſſario enim ſimul comprehendit obiectum & ſenſationem obiecti, quia ſpecies mouens ſenſum communem non eſſet obiecti ſolius, ſed etiam ipſius ſenſationis repreſentatiua. Cum ergo ſenſus communis non ſit minus ſenſationis quàm obiecti perceptiuus ſemper per ſpeciem illam comprehendit obiectum & ſenſationem obiecti. Ex quibus vlterius patet abſolute concedendum eſſe dolorem eſſe per ſe ſenſibilem. quod enim eſt per ſenſum interiorem per ſe ſenſibile eſt per ſe ſenſibile.

Hanc ergo ſequendo viam reſpondetur ad argumenta, quibus colorabatur poſitio Concil. Ad primum dicitur negando conſequentiam. Et ad probationem dicitur quòd ſignum eſt quod ſenſui, ſcilicet interiori vel exteriori ſe offerens &c. non enim omne ſignum eſt ſenſu exteriori ſenſibile vt cogitatio imaginatio &c. quibus auctores tanquam ſignis vtuntur. Similiter operationes naturales a nullo ſenſu ſentiuntur, licet ex notitia ſenſibilium ſuperfluitatum veniamus in notitiam aliarum operationum. Miror ergo quomodo hoc argumento vſus eſt. Concil. Paduanus ad corroborandum poſitionem ſuam quia per idem probari poſſet omnes actus interiorum virtutum eſſe ſenſibiles. Vel aliter ſignum eſt quod ſenſui ſe offerens. i. cuius notitia per ſenſum vel mediante ſenſu habita eſt &c. Ad confirmationem vide primo poſteriorum cum quibus iſta propoſitio Ariſto. ſit intelligenda, quia homo eſt ebrius propter vinum, non tamen vinum eſt magis ebrium. Nos currimus comedimus & ſedemus propter animam, non tamen anima magis comedit currit vel ſedet. Ad aliam confirmationem negatur maior. per ſpeciem enim coloris non viſam ducitur potentia viſiua in notitiam coloris. propoſitio etiã minor aſſumpta de proprietate ſermonis eſt neganda. non. n. ꝑ dolorẽ ducitur proprie ſenſus exterior in notitiam, immo dolor eſt iſta notitia qua formaliter obiectum doloris comprehendimus. Nota autem quòd dupliciter poteſt potẽtia cognitiua per aliud duci in notitiam alicuius. primo tãquam per obiectum, & ſic per nihil incognitum &c. ſecũdo tanquam per ſpeciem, & ſic per incognitum frequenter ducitur potentia cognitiua in notitiam alterius, vt de ſpecie coloris exemplificatum eſt. Ad ſecundum principale negatur maior. plura. n. ſenſui occulta manifeſtam faciũt proſtrationem, vt venena plurima ab occulta proprietate occidentia. Non. n. repugnat cauſam effectus eſſe occultam cuius effectus ſit ſenſatus ſicut motus ferri ad magnetem ſenſu percipitur, quãuis virtus a qua prouenit non ſit ſenſu comprehenſibilis. Ad confirmationem dicitur ꝙ datus eſt ſenſus interior & exterior animalis vt iuuatiuum percipiat &c. & ſic dolorem ſenſu ſaltem interiori percipiat. Aliter dicitur ꝙ datus eſt ſenſus tactus animali vt per ipſum percipiat obiectum tangibile iuuatiuum aut nociuum. dolor autem non eſt obiectum tangibile. Non eſt autem datus tactus vt per ipſum percipiat animal omne corruptiuum quia multa non tãgibilia ſunt humani corporis corruptiua, nec propter hoc natura in neceſſarijs deficit, quia licet multa corruptiua non ſint tangibilia non tamen corrumpunt niſi per qualitates tangibiles prius immutent. Ad aliam confirmationem patet quòd multa non per exteriorem ſenſum, ſed per interiorem ſe dolere percipiunt. Ad vltimam dicitur Hippocratem & Aui. in locis præalle. per dolorem cauſam obiectiuã doloris intellexiſſe &c.

Cognitiuam potẽtiã per aliud duci in cognitionẽ alicuius dupl'r.

Ad argumenta vero quibus probatur concluſio Cõcil. Ad primum dictum eſt. Ad ſecundum negatur aſſumptum. Et vlterius dicitur quòd quando Concil. patiebatur dolorem in ſpatula percipiebat qualitatem aliquam per ſe tactu perceptibilẽ licet confuſe & non diſtincte perciperet, ſicut venientem a longe videns coloratum: non tamẽ diſtincte album rubeum vel nigrum &c. Et per idem dicitur ad tertium, quia in ſenſatione delitioſa in coitu habita percipitur tactu qualitas perceptibilis mouens tactum ad ſentiendum, licet indiſtincte vt dictum eſt. Ad quartum negatur maior. nec eſt abſurdum diſpoſitionem ſubito & maxime naturam proſternentem non eſſe ſenſibilem vt ſupra dictum eſt.

Quæſtio. lvi.

VTRVM Tantum tribus modis contingat quamlibet operationem lædi, ſcilicet diminute ablate & corrupte.

Arguitur multipliciter quòd non. Primo. non quamlibet operationem contingit corrupte. lædi. ergo qõ falſa aſſumptum probatur, quia operatio rememoratiua nõ poteſt lædi corrupte. Memoratiua enim virtus cuiuſcunque in ea impreſſi debet eſſe reſeruatiua. ergo quicquid reſeruat memoratiua cum non reſeruet niſi impreſſum erit ſua operatio naturalis, & per conſequens non corrupta. Pro iſto videtur proceſſus Gal. tertio de accidenti. & Auicen. prima tertij. capi. de corruptione memoriæ, quoniam diminutionem & ablationem memoriæ exprimentes de ipſius permutatione vel corruptione nullam fecerunt mentionem. Confirmatur: quia tam ſomnus quàm vigilia ſunt operationes virtutis animalis, non tamen videtur ſomnum aut vigiliam corrupte lædi: ſed ſolum augeri diminui vel auferri. ergo &c. Item non apparet quomodo retentiua expulſiua vel attractiua operatio poſſit corrupte lædi. Secundo ad principale. poſſibile eſt aliquam operationem læſam eſſe propter exceſſum eius vltra naturalem menſuram. ergo non tantum diminute ablate vel corrupte lædi poteſt operatio, aſſumptum patet: de operatione expulſiua retentiua appetitu ſomno vigilia imaginatione. omnes. n. iſtæ operationes

augeri poſſunt vltra naturalem mẽſuram, propter quod dicentur præternaturaliter læſæ. Tertio. impoſſibile eſt aliquam operationem ablate lędi. ergo &c. aſſumptum probatur. ex oppoſito. n. eius ſequitur contradictio. Si. n. actio lęditur, tunc eſt actio. ſi auferitur ipſa non eſt. ſi enim operatio lęditur & aufertur ſi eſt & non eſt eadem operatio. Quarto. dolor eſt actio læſa, ſed non ablata diminuta vel corrupta. ergo probatur maior quia dolor eſt accidens morbi, & non eſt exiens mutanim aut qualitas mutata. Et arguitur minor diſcurrendo. patet enim quòd dolor non eſt actio diminuta vel ablata. & quòd non ſit corrupta arguitur, quia per dolorem percipitur obiectum quale eſt & qualiter percipi debet ſecundum naturam. Percipitur. n. quale eſt. puta calidũ frid[illegible] acutũ mordicatiuũ &c. Percipitur etiam qualiter percipi debet, quia nullum obiectum. doloroſe imprimens debet ſecundum naturam niſi doloroſe percipi. Item quam naturale eſt animæ præſente obiecto conuenienter imprimente illud delitioſe percipere, tam naturale eſt eidem obiecto diſcõueoienter imprimente illud doloroſe percipe, quia non minus datus eſt tactus a natura animalibus ad percipiendum diſconueniens quàm conueniens in tangibilibus.

Item ſit. a. ſenſatio doloroſa qua doloroſe percipitur obiectum. b. & arguitur ſic. a. ſenſatione recte & ſicut eſt percipitur. b. ergo. a. ſenſatio eſt recta, & per conſequens non corrupta. Item ſi. a. ſenſatione. b. taliter imprimente. b. delitioſe apprehenderetur a tactu a ſenſatio eſſet corrupta, ſed nunc contrario modo ſe habet. a. q̃ tunc. ergo nunc non eſt. a. ſenſatio corrupta. cum ergo. a. ſit dolor ſequitur dolorem non eſſe actionem vel ſenſationem corruptam. Quinto quodcunq; modis contingit operationem aliquam pręternaturaliter lædi, totidem conóngit ipſam lædi naturaliter & econuerſo. ſed non contingit aliquam operationem naturaliter corrupte vel ablate lædi. ergo nec præternaturaliter. probatur maior, quia quodcunq; modis contingit corpus vel membrum labi pręternaturaliter totidem còntingit ipſum labi naturaliter & econtra. varietas autem læſionis operationum conſequitur varietatem lapſuum. ergo &c. Sexto dabilis eſt operatio pręternaturaliter læſa non ablata uel corrupta nec vltra vel citra naturalem eius menſuram aucta vel diminuta. ergo &c. aſſumptũ probatur. Ponendo in ſor. eſſe appetitum caninum propter frigiditatem intenſam oris ſtomachi, & creſcat hæc frigiditas continue quouſque appetitus in ſor. totaliter auferatur. Et patet q in ſor. nunc eſt appetitus intenſus vltra naturalem menſuram appetitus ſor. & aliquando erit remiſſior, quia per augmentum frigiditatis totaliter auferatur, ergo erit aliquãdo omnino ęqualis appetitui oaturali ſtomachi ſor. Sit ergo nunc. Et patet hũc appetitum eſſe pręternaturaliter læſum, eo q eſt accidens morbi. ſ. frigiditatis ægritudinalis ſtomachi. & non eſt ablatus, nec vltra vel citra menſuram naturalem diminutus vt ſequitur ex caſu. Quòd etiam oon ſit corruptus patet, quia non tranſcendit proportionalitatem humanæ ſpeciei per qualitatem eius, nec eſt ad obiecta diſproportionata humanæ ſpeciei. pono. n. cum hoc q iſto appetitu non appetantur niſi cibaria conuenientia homiot naturaliter. ergo &c. Et ſimile adduci poteſt argumẽtum de attractiua augmentata per augmentũ caloris, deinde minorata per nimium eius exceſſum, quia omnis immoderata qualitas dejcit actum propriæ virtutis. Similiter de expulſiua aucta vel diminuta per exceſſum humidi, & ſic de alijs.

Opatione lædi tripliciter et qd

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. Nocetur autem operatio aut leuiter aut mediocriter, aut omnino non ſit. intelligens p leuiter lædi diminute lædi. per mediocriter corrupte, & per omnino non fieri ablate lædi, vt viſum eſt circa litteram. Et colligitur idem tertio & quarto de accidenti pluries. Et ſecunda primi, doctrina tertia primo capitu. Operationum vero nocumenta ſecundum tres exiſtunt modos. Et prima tertij. capitu. de ſignificationibus vniuerſalibus operationum cerebri. Læſiones operationum quemadmodum expoſuimus ſunt tres &c. Et tertio colliget. cap. de cauſis accidentium ſuperuenientium complexionibus virtutis nutritiuę. Et lęſio quę ſuperuenit vniuerſaliter actionibus membri & paſſionibus eſt tribus modis, vnus eſt vt operatio membri ceſſauerit, aut ſit propinqua puncto priuationis. ſecundus vt ſit diminuta a ſuis naturalibus operationibus. tertius eſt vt ſit permutata ad malas operationes. Et colligitur idem tertio cãticorum. cantico ſecundo. Egreſſus naturalis operationis a diſpoſitione ſua eſt triplex, ipſius debilitas, & ipſius ablatio, & ipſius immutatio ſeu corruptio.

Opatio nis naturalis egreſſus triplex & quid.

Primo in quęſtione præmittendę ſunt ſuppoſitiones quędam, ex quibus ſecundo reſpondendum eſt ad quæſitum.

Actiõis nocumẽtum duplex.

Quantum ad primum quædam ſuot notanda. Primo ſciendum eſt. Dupliciter in actione poteſt accidere nocumẽtum. ſ. naturaliter & præter naturam. Exemplũ primi, ſicut operatio viſiua naturaliter diminuta reſpectu temperatę viſionis in habente ſpiritum uiſiuũ naturaliter groſſum. Exemplum ſecundi, ſicut dolor aut digeſtiua uel nutritiua operatio a febre vel apoſtemate impedita.

Opationis cõſideratio triplex.

Secuodo ſupponendũ q in qualibet operatione conſiderare poſſumus tria iuxta modum loquendi aotiquorum quę etſi ex parte rei non ſint abinuicem diſtincta, ratione tamen differunt. primo eſſentiam ſiue entitatem operationis. ſecundo quantitatem eius, & hoc ad quantitatem operationis reducendo intenſionem eius & remiſſionem fortitudinem debilitatem diuturnitatẽ breuitatem, & ſic de alijs quę aliquo modo magnitudini aut breuitati poſſunt attribui. Conſideramus. tertio formam eius, hoc eſt ſpecificum eſſe vel ſpecificam actionis denominationem illi inquãtum actio vel operatio eſt attributa. Exẽpli gratia vt ſtomachus ſane operetur cibi digeſtionem tria requiruntur. primo entitas actionis. ſ. ſtomachum in cibum operari. ſecundo quantitas, quia debita intenſio operationis obiecti conuenientis quantitatis io mutatio & in debito tempore. tertio requiritur debita huius actionis forma. Requiritur. n. q hæc operatio ſit chylificatio & non alterius humiditatis generatio. Ex quo patet q tripliciter imaginari poſſumus operationi membri accidere nocumentum. Vel. n. tollit entitatem operationis, et ſic eſt ablatio. Vel remouet quãtitatem debitam eiuſdem, & ſic eſt ſecundum plurimum diminutio. Vel remouet debitam formam operationis ad ſenſum datum, & ſic eſt operationis corruptio. Exemplum primi. ſi in cibum ſtomachum ingredientem calor ſtomachi nihil imprimeret, ſed remaneret cibus ſub forma cibi, actio digeſtiua ſtomachi eſſet ablata. Exemplum ſecundi. ſi ſtomachus ſor. naturaliter conſueuit vnam libram cibi poſſe immutare, nunc vero propter infrigidaoionem non poteſt immutare niſi libram mediam, aut generat chylum crudũ, vbi primo faciebat perfecte decoctum, aut digeſtionem cõſuetam perfici io ſex horis perficit in octo, eſſet nunc operatio digeſtiua ſtomachi diminuta. Exẽplum tertij. ſi ſtomachus ex cibo dato generet phlegma aut fumum aut humorem putridum vbi naturaliter conſueuit bonum chylum producere denominabitur eius operatio corrupta. Sumitur autem hæc denominatio methaphorice. Nam ſicut in vera corruptione remanet materia & amittitur nomeo et diffinitio eius quod corrumpitur, eo quòd ſit trãſitus ab vna ſpecie & vna denominatione ſpecifica ad alteram, ita in tali nocumento operationis remanet materia, ſcilicet genus quod eſt ſicut materia ſpeciei, puta operatio. Adhuc enim operatur membrum: ſed non remanet nomen neq; diffinitio ſpecifica operationis membri: quia vbi primo operatio membri erat chylificatio eſt phlegmatis fumi aut putridę humiditatis generatio. Nota tamen q licet ab hac methaphora ſumpta videatur hæc denominatio, non tamen cuilibet conuenienter adaptari poteſt, vt ex multis dicendis infra patebit. Et ex hoc patet quòd licet ex parte rei entitas q̃titas & forma actionis ſint eſſentialiter idem, ſtat tamen iuxta hunc modum loquendi actionem denominandam eſſe læſam denominatione ſumpta ab vno iſtorũ, quãuis non denominetur

læſa

læſa denominatione ſumpta ab altero, quia non repugnat actionem denominandam eſſe corruptam, q̃uis nõ ſit ablata aucta vel diminuta, nec econtra. Contra. forma quãtitas & entitas actionis ſunt idem realiter. ergo mutata læſa vel ſublata forma mutatur læditur vel aufertur entitas & quantitas, & econuerſo. Pro iſto negatur conſequentia. ſicut non ſequitur. intenſio & extenſio formæ realiter idem ſunt. ergo minorata vel variata intenſione formæ variatur vel minoratur extenſio, quia in caſu eſt antecedens verum & conſequens falſum, vt patet intuenti. Vltimo præmittendum ꝙ q̃uis cuilibet operationi poſſit accidere nocumentum per diminutionem, alicui etiam per augmentum, vt ſupra deductum eſt, non tamen cuilibet accidere poteſt nocumentum per augmentum vltra debitam menſuram. immo aliqua eſt operatio quæ quanto altior fuerit ſeruata debita forma operationis, tanto eſt perfectior ſicut reſeruatiua operatio memoratiuæ. Idem etiã de operatione viſiua ſenſiſſe

Auicẽ. videtur Aui. tertia termj. ſecundo ca. dum inquit. Et ſcias ꝙ melius in omni diſpoſitione harum ſpecierum & æqualis, niſi ſuperfluus in bonitate viſus, & ipſe. n. eſt æqualis.

Quantum ad ſecundum ſint hæ concluſiones. Prima concluſio propter ſophiſtas. Nulla eſt operatio noſtri corporis virtutis vel membri quę ſit ablata vel ablate lęſa. Patet, quia contradictionem claudit operationem eſſe & illam eſſe ablatam. Si. n. aliqua actio eſt ablata ipſa non eſt, & per conſequens non eſt operatio &c. Omnes ergo iſtæ propoſitiones ab antiquis propter breuiloquium conceſſę falſæ ſunt de virtute ſermonis. ſ. triplex eſt actio læſa, actio læditur tripliciter. Conceduntur tamen ad hunc ſenſum. tripliciter virtus vel membrum in operando lęditur vel impeditur &c. ſ. ablate, quia totaliter eius actio nõ ſit diminute &c. Similiter patet ꝙ nulla actio corrumpitur vel eſt corrupta: ſed ad hũc ſenſum conceditur. taliter membrum in operando lęditur, quod nõ taliter ſecundum ſpeciem producit operationẽ &c. vel agit operationem tranſcendentem proportionalitatem ad humanam ſpeciem, vt infra declarabitur. Et ſub his ſenſibus deinceps conceduntur iſtæ propoſitiones. triplex eſt

Actio lęſa triplex. actio lęſa, aliqua eſt actio ablata, aliqua corrumpitur aliqua aufertur, & ſic de alijs. Secunda concluſio. Contingit aliquam operationem eſſe læſam, quæ tamen non eſt ablata corrupta vel diminuta. Patet, ponendo for. ſtomachum eſſe temperatum temperate appetentem, & ꝙ in eo propter frigiditatem ab aliqua cauſa præternaturali impreſſam præter naturaliter intendatur appetitus, ita tamen vt nondum fiat caninus vel tranſcendens proportionalitatem eius ad humanam ſpeciem. Et patet pro tunc operationem appetitiuam huius ſtomachi lęſam eſſe nõ diminute nec ablate &c. ergo. Simile argumentum fieri poteſt de operatione retentiuã aucta propter augmentum ſiccitatis. Similiter expulſiuã aucta propter augmentum humiditatis, vt ſupra arguebatur. Pro iſto forte dicetur hanc operationem eſſe diminutam, quia licet gradualis mẽſura operationis ſit maiorata, minor tamen eſt actus operationis naturalitas vel perfectio. ſic. n. talis actio augmentatiua non propter virtutem eſſe fortiorẽ in producendo operationem vt naturalis eſt immo debiliorem. dum. n. creſcit retentiua vltra naturalem menſuram debilitatur virtus retentiua in naturaliter retinendo, licet ſit fortior ad retinendum abſolute. Contra quia tunc per idẽ actio corrupta eſſet reducẽda ad actionem diminutam, quia nõ minus prouenit actio corrupta a virtute debilitata in producendo actionem inquantum naturalis eſt q̃ actio augmẽtata vel citra naturalem menſuram diminuta. Ex hac ſequitur non ſolum tribus modis poſſe in operatione accidere nocumentum. ſ. diminute ablate &c. Tertia concluſio probabiliter ponitur. Stat aliquam operationem eſſe læſam, q̃uis non ſit ablata vel corrupta vel citra naturalem menſuram aucta vel diminuta. Perſuadetur hæc concluſio per ſextum argumentum adductum ante oppoſitum. In caſu. n. illius argumenti eſt operatio appetitiua læſa non ablate vel corrupte: nec etiam eſt vltra vel citra naturalem eius menſuram aucta vel diminuta, vt ibi deductum eſt. ideo &c. Contra. omne nocumentum in operatione contingens tollit entitatẽ formam vel menſuram debitam operationis. tot. n. & non plura videntur in operatione conſideranda, vt viſum eſt in primo articulo. Si primum vel ſecundum eſt operatio ablata vel corrupta. Si tertium erit operatio neceſſario aucta vel diminuta. Pro illo dicitur negando maiorem. Negatur etiã ꝙ tot & non plura ſint in operatione diſtinguenda præter hoc. n. requiritur operationem a virtute membri & temperamento debitam habere dependentiam, & eidem in forma et menſura ſua eſſe debite proportionatam, q̃uãcũq. n. debilitata virtute poſſet in febriente fieri pulſus ęqua magnus & ęque velox, ſicut in ipſomet ſano, non tamen ille pulſus eſſet operatio naturalis. Et videtur hæc reſponſio ex hoc probabile ſumere fundamentum, quia complexio poteſt eſſe lapſa q̃tũcũque in gradu fuerit ſimilis complexioni temperatæ propter indebitam dependentiam &c. ergo pariter operatio ab illo temperamento lapſo proueniens poteſt eſſe lęſa vel lapſa, & ſi fuerit operationi ſanæ in gradu omnino conſimilis. Et ex hoc concluditur primo non quodlibet actionis nocumentum remouere entitatem debitam quantitatem vel formam actionis. In actione. n. phlegmata in argumento eſt nocumentum, quod tamen nullum iam dictorum remouet. Ex quo vlterius concluditur probabiliter alicuius actionis diminutionem deterius eſſe nocumentum quàm ſit eiuſdem actionis certa data corruptio. In caſu. n. argumenti poſito diminutio operationis appetitiuæ ſenſus corruptione propter continuum augmentum frigiditatis eſt multo deterior ſignificans maiorem frigiditatem, & per conſequens maiorem caloris extinctionem. Et penes hoc concedenda eſt concluſio quòd aliqua operatio continue plus & plus gradualiter remouetur ab operatione ſana quæ tamen continue efficitur perfectior, & per conſequens eidẽ in perfectione propinquior. Vt ſi operatio retentiua primo fortificata per augmẽtum ſiccitatis, & tandem per eiuſdem augmentum ſuperfluum debilitata, donec gradualiter ęqualis fuerit retentioni temperatę per illius ſiccitatis diminutionem redeuntis ad temperamentum, econtra redeat ad retentionem ſanam. Patet enim ꝙ per tempus intendetur operatio virtutis retentiuę, & ſic gradualiter remouebitur a mediocri retentione. Et tamen per idem continue erit operatio illa minus lęſa & magis perfecta. Et per idem concludi poteſt aliquam operationem ſtante eiuſdem debita forma ſimiliter continue fieri propinquiorem optime operationi q̃tũcunque illa continue ſit imperfectior & magis lęſa. & plura alia concludi poſſunt ſuper hac imaginatione. Et ſi contra primum corrolarium arguatur, quia hoc videtur contra ſententiam Gal. in littera qui operationem corruptam appellat mediocriter læſam, diminutam vero leuiter, ſed deterius eſt mediocre nocumentum q̃ leue. ergo. Item quia quęlibet operatio corrupta eſt ex toto genere præter naturã, diminuta vero eſt de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturam ſed deterior eſt operatio ex toto genere præter naturam q̃ operatio exiſtens de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturam. ergo. Pro primo poteſt probabiliter dici ꝙ ſecundum plurimum nocumentum corruptionis deterius eſt nocumento diminutionis, licet aliquando & raro cõtingat econtra. Ideo Gal. hoc nocumentum mediocre nominauit, quia ſecundum plurimum mediat inter ablationẽ & diminutionem. Aliter alij diminutio antecedens corruptionem actionis eſt leuior q̃ eiuſdem corruptio, ſequens tamen poteſt eſſe deterior, ſicut in caſu poſito, illa. n. eſt propinquior ablationi. Pro ſecundo vero conceditur ꝙ aliqua operatio ex toto genere præter naturam eſt aliqua operatio quæ eſt de genere eorum quę ſecũdum naturã magis læſa, ſed de hoc infra videbitur. Quarta concluſio. Licet non omnis læſio operationis ſit diminutio corruptio vel ablatio, nullam tamen eſt operatio quę non poſſit lædi diminute ablate & corrupte. Patet diſcurrendo. Perſuadetur etiam ex fundamento prius ſuppoſito, quia cuilibet operationi

accidere poteſt nocumentum auferens operationis entitatem formam aut debitam quantitatem, per quorum primũ aufertur, per ſecũdum corrumpitur, per tertium diminuitur. ergo &c. Ex quibus ſequitur quinta concluſio reſponſiua ad quæſitum. ſ. ꝙ pręciſe tres ſunt modi lęſionum maxime communes indifferenter omnibus operationibus potentes accidere. Patet: quia cuilibet operationi accidere poteſt nocumentum ablationis diminutionis & corruptionis per pręcedentem concluſionem, non tamen quęlibet operatio eſt apta lædi per augmentum eius ſicut memoratiua & intellectiua, nec etiã per indebitam dependentiã &c. ut patet intuẽti. ergo &c. & nõ apparẽt alij modi lęſionũ ab his. ergo &c.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum credidit Pluſquamcommen. ca. de ſignis cerebri ęgri nunc in operatione memoratiua non poſſe contingere nocumentum corruptionis, ſed ſolum ablationis aut diminutionis. Dixit. n. læſio uero memorię ſimpliciter dicitũ aut ablatio actionis aut ipſius diminutio. ſed prauitas aut alteratio. i. corruptio non habet proprie apud eã contingere. Hoc tamen non obſtante loquendo conformiter ſuperius dictis eſt dicendũ ad argumentum primum ꝙ operatio memoratiuæ eſt reſeruare ſpecies ſecundum ꝙ impreſſę ſunt. ſi ergo taliter impeditum organum fuerit ꝙ non taliter reſeruẽtur ſpecies qualiter imprimuntur, quia. ſ. non ſint taliter repreſentatiue erit tunc reſeruatio memoratiuæ corrupta, vt ſi primo imprimeretur ſpecies leonis & confunderetur hæc ſpecies vt tãdem repreſentaret canem eſſet iſta operatio corrupta. Vel aliter dicitur ꝙ ad hoc vt aliqua operatio ſit denominanda corrupta vel in propria forma permutata, ſufficit ipſam eſſe talem vt tranſcendat proportionalitatem eius & conuenientiã ſpeciei humanę. Sic. n. in ea videtur tunc ratio corruptionis ſaluari & permutationis. ver. gra. appetitus caninus & ſi ſit ad obiecta proportionata ſpeciei humanę, quia tamen habet intenſionem aut continuitatem non proportionatam alicui indiuiduo humanæ ſpeciei denominatur actio corrupta & permutata in propria forma: vt quarto de accidenti & morbo. Sic ergo dicimus corruptam ſi intantum diminuta ſit vt nulli indiuiduo humanæ ſpeciei ſit conueniens, ſed proportionetur indiuiduo alterius ſpeciei, puta muſcę aut alteri perfecto animali fere nihil retinenti de pręterito. Similiter per omnia dicitur ad cõfirmationem, quia vigiliam aliquam dicere poſſumus corruptam qualitercũq; tranſcendat proportionalitatem &c. ſiue hoc fuerit per longitudinem aut breuitatem, aut ratione modi aut temporis. ver. gra. ſi in aliqua diſpoſitione non poſſet ſor. dormire niſi in die, nec vigilare niſi in nocte, probabiliter hunc ſomnum corruptum & hanc vigiliam corruptam poſſumus appellare. trãſcendit. n. proportionalitatem humanę ſpeciei & proportionatur alteri ſpeciei ſicut noctuæ & buboni &c. Probabiliter etiam apparet in omni ſuperflua vigilia vel ſomno tranſcendente proportionalitatem &c. includi operationis corruptionem. Vniuerſaliter. o. denominatur operatio corrupta dum producitur operatio contraria eius quam debet naturaliter producere, ſicut ſi viſus obiectum extrinſecum apprehendit intrinſecũ aut album nigrum, & hoc accidit in ſuperflua vigilia, quia virtus tempore quo debet ſpiritum mouere ad intra mouet ad extra, & econcluſio, & tempore quo organum ſenſuum quietare debet non quietat. Alij dixerunt uigiliam poſſe eſſe corrupte læſam quando in vigilia non eſt debita forma ſenſationis ſicut ſi vigilans ſit velut ſtupidus aut ſomnians. Erit autem ſomnus corruptus ſi fuerit phantaſticus & cum inquietatione ac ſi eſſet vigilans vt appparet in dormientibus exercentibus opera vigilantium. conſimiliter dicitur dę operatione retentiua, attractiua & expulſiua, corrumpitur enim qualitercũque tranſcendat. Item ſi attractiua hepatis dimitteret chylum & cibum crudum a ſtomacho attraheret eſſet eius operatio corrupta: expulſiua etiam inteſtinorum debens feces expellere ſi illas non expellat, ſed chylum eſſet eius operatio corrupta. Idem etiam patet de retentiua. Et penes hoc patet eandem operationem ſimul in caſu læſam

Sõnus & vigilia corruptam quid.

eſſe diminute & corrupte, aut etiam augmentatam præternaturaliter corruptam, licet ſecundum diuerſas conſiderationes has habeat denominationes. Ad ſecundum principale & tertium patet ex dictis in quæſtione. Ad quartum qualiter dolor ſit vel non ſit actio læſa aut corrupta videbitur infra in vno principali quæſito. Ad quintum neganda eſt maior, quia aliquo modo contingit operationem lędi pręternaturaliter, quo non contingit illam naturaliter lędi ad bonum ſenſum. Et cum arguitur, quia quodcunque modis contingit labi præternaturaliter &c. neganda eſt conſequentia. aliter dicitur negando minorem. ſ. quòd non cõtingit in aliquo operationem naturaliter corrupte vel ablate lædi vt infra videbitur. Contra, quia tunc non omnis operatio corrupta eſſet ex toto genere præternaturam. Ad hoc reſpondebitur infra. Ad ſextum tacta eſt reſponſio in ſecundo articulo iam autem in hoc habui modum alium reſpondendi. vide in antiquis quæſtionibus.

Quæſtio. lviij.

VTRVM Ex læſione operationis membri euidenter ſignificetur ægritudo membri cuius læditur operatio. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo. quia quodlibet membrum ſenis eſſet ægrum, quia cuiuslibet membri ſenis quãtũcũq; naturaliter ſe habentis læſę ſunt operationes. Pro iſto forte dicetur ꝙ læſio operationum ſenis eſt naturalis, quia conſequens ætatiuum decurſum ex naturali & conuenienti actione caloris in humidum. & hoc non arguit ęgritudinem, ſed lęſio ab extra vel cauſa pręternaturali contingẽs.

Contra. ſic omne corpus per viam permutationis ex temperato factum melãcholicum aut phlegmaticum eſſet ęgrũ, quia cuiuslibet talis læduntur operationes. & hæc læſio non eſt conſequens naturalem & conuenientem actionem. Pro iſto dicetur ꝙ licet hæc lęſio non conſequatur actionem cauſæ naturalis naturaliter agentis, ſequitur tamen impreſſionẽ cauſarum paulatine aſſuefactarum & paulatine immutantium ſicut cauſæ naturales. Contra. quia poſſibile eſt aliquem in longiori tempore permutari ad hecticam ſenectutis, ſicut puer temperatus ad melancholicum. ergo hectica ſenectutis æque erit ei diſpoſitio naturalis ſicut melancholicitas. Similiter contingit aliquem in tempore longinquiori duci ad tremorem cataractam &c. ſicut alterius complexio naturalis permutetur. Secundo ad principale. contingens eſt alicuius membri operationem corrumpi, ſi quis illud membrũ ſit ſanum. ergo &c. aſſumptum colligitur prima tertij. illo capi. has operationes ingreditur læſio. vbi ponitur viſiuam actionem aliquando corrumpi propter accidentia materierum, quę accidunt virtuti ſanę cum caliditate integra innata. Similiter operatio ſtomachi frequẽter corrumpitur, quãuis ſtomachus ſit ſanus vt ſi ſtomacho naturaliter multum cholerico offerãtur cibaria leuia. Corrumpũtur enim in eo facile mutabilia. ſecundo techni. & colligitur idem primo interiorum penultimo capi. per longum procurſum. Tertio corde febriente antequam alia membra febriant aut aliorũ membrorum lædantur operationes, licet pro tunc illa non ſint ægra, ergo &c. probatur maior, quia læſo principali læduntur ea quę pendent ab eo, vt primo de generatione aliũ quarto cap. & tertio colliget. ca. de cauſis ægritudinum calidarum & ſiccarum & primo de ſpermate pluries. & arguitur minor diſcurrendo, quia pro tunc in membris non eſt ægritudo complexionalis, nec compoſitionalis nec vnitatis, vel ſaltem ſic eſſe eſt poſſibile. Similiter ſi talia membra ægrotant & non ægritudine alia a febre, vt poteſt poni in caſu, tunc alia membra febriunt. conſequens falſum, quia in eis non eſt calor extraneus &c. Item ſi talia membra neceſſario febritent ſemper in febre lipyria eſſet ſimul adæquate in exterioribus membris morbus calidus & frigidus, & pro iſto videtur Auicẽ. prima quarti. capi. de feb. lipyria. Quarto arguitur. communiter habens manus ligatas & pedes eſt in operationibus eius lęſus, non tamen neceſſario eſt aliquod membrum eius ægrum.

Aristo.

Auicẽ.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. Non apparentia vero &

vniuerſaliter

vniuerſaliter eſt dicere. Et Gal. primo de accidenti primo capitu. ad principium.

In iſta quæſtione primo præmittenda ſunt præambula quędam. ſecundo reſpondebitur ad quæſitum. Præmittitur ergo quędam primo ꝙ multum refert prohiberi aut impediri ad debite operandum, aut non poſſe debite operari ex vna parte, & lędi in debite operando ex alia. Quicquid. n. læditur in debite operando impeditur, & prohibetur a debite operando, & pro tunc non poteſt debite operari. Sed non econtra. Dormiens enim prohibetur ab operatione ſenſitiua & ſecundum locum motiua, non tamen diximus læſum eſſe in operatione ſenſitiua vel motiua. Similiter ſtomachus ſamelicus plenus oſſibus ceraſorum impeditur a debite digerendo, nec pro tunc eſt potens debite digerere, non tamen pro tunc dicimus ſtomachum læſum eſſe in debite digerendo. Et cauſam eſſe dicimus, quia proprie lædi in debite operando eſt per intrinſecam extraneationem eius, quod eſt ſecundum naturam a taliter operãdo impediri, ſicut ſi ſtomachus non digerat cibum, quia infrigidatus. Impeditur autem & prohibetur &c. ſiue ſit propter intrinſecam extraneationem ſiue aliam accidentalem cauſam potentem huiuſmodi impedimentum efficere. Sed penes hunc modum loquendi videtur ꝙ aliquod membrum ęgrotãs per communitatem non eſſet læſum in debite operando, quia aliquod tale impeditur in debite operando & non per intrinſecam extraneationem eius quod eſt ſecundum naturam, ut ſi epiglottis impediatur in debite formando vocem non propter intrinſecam extraneationem eius quod eſt in eo ſecũdum naturam, ſed propter impedimentum voluntarij motus lacertorum.

Lædi in debitæ operando propriæ qd.

Pro iſto forte dicerent ꝙ per intrinſecam extraneationem non intelligunt pręciſe extraneationem intrinſecã eius, quod eſt ſecundum naturam in membro cuius læditur operatio, ſed in illo vel in alio, dum tamen illa extraneatio ſit corpori intrinſeca, & hunc puto ipſos habuiſſe intellectum. Secundo præmittendum ꝙ multipliciter poteſt in membri operatione accidere nocumentum. primo a cauſa extrinſeca nulla intrinſeca extraneatione facta ſicut compedes impediunt in ambulando & habens ore ligatum ante os impeditur a comedendo &c. ſecundo propter operationum plurium incõpoſſibilitatem, dum. n. vnam efficit alteram non poteſt efficere, ſicut reſpirans prohibetur a vocando & vocans a reſpirando & dormiens a ſentiendo, & ſic de multis alijs. tertio propter defectũ aut ineptitudinem obiecti, circa quod operari debet virtus membri, ſicut deficiente aere tranſmittendo ad epiglottim aufertur vox. Et ſi ibi non fuerit ęgritudo & deficiente cibo aufertur digeſtio ſtomachi et hepatis communis, aut occurrente cibo putrido vel de ſe indigeſtibili in ſtomacho corrumpitur aut aufertur digeſtio, vt ſunt oſſa ceraſorum: aut caro putrida &c. quarto propter intrinſecam extraneationem eius quod in corpore eſt ſecũdum naturam ſicut ſi diſtemperetur ſtomachus aut deſtruatur eius bona compoſitio &c. lęditur operatio digeſtiua. Tertio ſciendũ ꝙ hoc quarto modo dupliciter contingit membrum in operationibus impediri. primo per eſſentiam. ſecundo per communitatem. Per eſſentiam quidem dum eius operatio impeditur propter extraneationem alicuius vel aliquarum naturam mẽbri, cum quibus virtus membri perficit ſuas operationes. Per communitatem vero quãdo non per extraneationem in ipſo, ſed in alio contingentem: ad quam ſequitur in huius membri operatione impedimentum. Et hoc poteſt dupliciter euenire. primo, quia membrum aliquod tranſmittit ad hoc cuius læditur operatio illud quod ſecundum naturam tranſmitti non debet ſicut imaginatio oculi propter fumum ad oculum miſſum a ſtomacho. ſecũdo, quia ad illud non tranſmittit illud quod ſecundum naturam debet tranſmitti ſicut impeditur epiglottis operatio ſcilicet vox, quia lacerti pectoris ſunt impediti a dilatando & conſtringendo pectus, quare ad epiglottim nõ peruenit aer, qui debet ſecũdum naturam ad ipſum peruenire. Et ex hac diuiſione ſequitur alia diuiſio. Dupliciter poteſt aliquod membrum dici ægrum, per proprietatem ſiue eſſentiam, & per communitatem. Per eſſentiam quidem ægrotat dum eſt in aliqua ſuarum naturarum extraneatio, ex qua in eius operationibus prouenit læſio: ita ꝙ licet in quolibet alio membro non eſſet ægritudo adhuc eius operationes propter hanc extraneationem lęderentur. Econtra vero per communitatem vel colligantiam. Et colliguntur fere hæc omnia ſparſim primo interiorum, ſecundo cap. & ca. penultimo. Quarto ſciendũ ꝙ nõ omnis operationis imperfectio prouenit a morbo aut cauſa lædente vel impediente operationem. Manifeſtum eſt enim ꝙ operatio digeſtiua ſtomachi naturaliter multum phlegmatici eſt ſatis imperfecta, non tamẽ eius imperfectio neceſſario prouenit a morbo vt patet, nec etiam a cauſa lędente operationem digeſtiuam uel impediente, quia temperamentum quo operatur virtus digeſtiua ſtomachi illius eſt virtuti naturale & conueniens inſtrumentum ad ſuam operationem naturaliter concurrens. Ideo nõ eſt impediens ſed quantum ſufficit iuuans digeſtiuam operationem ſtomachi. Non ergo producitur imperfecta illa operatio, quia impediatur, ſed quia a virtute cum ſanitate ſic imperfecta vel inſtrumento producitur. Ex quo patet non eſſe idem operationem impedire vel lędere: & operationem imperfectam producere, quia lędens vel impediens operationem non efficit operationem, ſed potius eius factionem & perfectionem impedit, faciens autem operationem imperfectam facit ipſam operationem, ſed forte ideo imperfectam facit, quia imperfectum eſt, propter quod ſecundum diuerſos gradus perfectionis ſanitatum, producuntur etiã operationes in gradibus ſuarum operationum proportionaliter differentes. Ex quibus colligitur primo differentia inter effectum ſanitatis lapſæ & morbi. Effectus. n. ſanitatis quantũcunq; lapſę eſt operatio, morbi vero inquantum morbus eſt impedimentum operationis. Patet ſecundo ꝙ non repugnat duorum corporum operationes omnino æque imperfectas produci, vnũ tamen ipſorum eſſe ſanum, reliquum ęgrum, ſine concurſu extrinſecę cauſę operationem in aliquo ipſorum impediente. Vt ſi ſor. naturalis complexio fiat deterior per viam permutationis, ita vt notabiliter imperfectiores producat operationes, Platoni vero a cauſa ægrotare faciente operationes impediãtur, contingit. n. illas operationes æqualiter imperfici, vt in primo huius oſtenſum eſt, licet plato ægrotaret & ſor. non.

Extraneatio ītrinſeca quid.

Mẽbralis opõnis nocumẽtũ quadruplex.

Mẽbrũ ęgrũ dupliciter.

Sanitatis lapſę & morbi differentia.

Patet tertio ꝙ non cuiuſcunq; membri operatio imperfecta producitur eiuſdem operatio lęditur & impeditur. & plura alia ex his concludi poſſunt.

Quantum ad ſecundum articulum ſint hæ concluſiones.

Prima concluſio. Non ex qualibet læſione vel impedimento operationis membri euidenter arguitur ęgritudo vel neutralitas membri cuius impeditur operatio. Probatur primo. vbi impedimentum operationis fuerit pendens totaliter a cauſa extrinſeca, ut in habente compedes & ligatas manus &c. Similiter propter ineptitudinem obiecti & incompoſſibilitatem operationem frequenter contingit impedi. i operationem membri quantumcunq; membrum non fuerit ægrum uel neutrum, ut ſupra argutum eſt ergo &c. Secunda concluſio. Quodlibet impedimentum operationis membri eſt pendens ab extrinſeco particulari, ſcilicet dependentia vel conſequens ineptitudinem vel abſentiam obiecti, aut operationum incompoſſibilitatem, aut ægritudinem vel neutralitatem membri per colligantiam, aut per eſſentiam. Patet ex tactis in ſecundo notato, quia non lęditur operatio membri niſi per aliquam trium cauſarum expreſſarum in cõplexione, vel propter extraneationem intrinſecã naturę membri, vt nũc eſt ægrũ vel neutrũ per eſſentiã, vel propter impedimẽtũ in mẽbro cõcurrente vel conferẽte ad ſuã opõnẽ, & nũc ægrotat uel neutrũ eſt per colligãtiam. Cũ ergo non appareãt cauſę impedimẽti opõnis mẽbri, ſequitur concluſio. Et hanc puto Gal. dixiſſe in littera. Ex iſta concluſione patet ꝙ poſſibile eſt eſſe aliquod membrũ ægrum, cuius nulla natura eſt diſtemperata vel lapſa, vt epiglottis per ſolam cõmunitatẽ ęgrotans: propter quod primo in-

ſeriorum.ſecundo cap.Credere autem membrum Infirmari niſi nocumentũ in eorum eſſentia exiſtat inutile eſt. Tertia concluſio.Licet ita ſit,non tamen omnis operatio membri notabiliter diminuta vel imperfecta, cuius imperfectio vel diminutio nõ ſequitur aliquam trium cauſarum in pręcedenti concluſione excluſarum ſufficienter arguit membrum per colligantiam vel per eſſentiam ægrum. Patet de operatione viſiua ſenis ſibi ſani & corporis tẽperati per viã reductionis ad cholericum permutari.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum poſſet probabiliter reſponderi. nullius ſenis ſibi ſani operationes lædi aut impediri, q̃uis a ſanitate ſua ſic lapſa, ita lapſæ & imperfectæ producantur operationes. Dictum eſt autem ſupra in quarto notando quòd ad operationem lapſam vel imperfectam produci, non ſequitur operationem lędi vel impediri. Vel dicitur iuxta dicta in primo notabili q̇ operationem lædi eſt per intrinſecam extraneationẽ eius q̇ eſt ſecundum naturam operationem impediri, quod non eſt in ſene ſibi ſano quantũcunq; ſint ſuæ operationes imperfectæ reſpectu operationum iuuentutis, ſicut nec in phlegmatico ſibi ſano læduntur operationes, & ſi ſint operationibus debitis temperato notabiliter imperfectiores.

Op̃atio nem lædi quid.

Aliter dixerunt alij concedendo quẽlibet ſenẽ eſſe ægrum, q̃uis ſua ſit ęgritudo naturalis, propter quod dicitur etiam ſanus. Contra. quia tunc quilibet phlegmaticus vel melancholicus notabiliter recedens a temperamẽto quãtũcunq; naturaliter ſe habens eſſet æger denominandus. arguitur cõſequentia, quia non minus contingit imperfectas eſſe operationes alicuis talis naturaliter diſtemperati q̃ ſenis. Pro iſto dicitur a quibuſdam negando conſequentiam, quia ſenex habet operationes defectas reſpectu operationum, quæ ſibi naturaliter conueniebant, ſed nõ phlegmaticus aut cholericus. Contra. ſaltem quilibet temperatus permutatus ad cholericum notabiliter diſtantem a temperamento quãtũcunq; naturaliter ſe habens erit ęger. Pro iſto conceſſerunt conſequens & conſequentiam ſicut de ſene, Et concordat hic modus reſpondendi aliqualiter dictis Pluſq̃com. primo techni. Ad ſecundum principale conceditur illud antecedens, vt patuit in ſecundo articulo. Conceſſum eſt enim non euidentius ex cuiuslibet operationis læſione ſignificari &c. Contra. quia accidens ſequitur morbum ſicut vmbra corpus tertio de accidenti. primo cap. ſed tam corrupta viſio q̃ corrupta digeſtio ſtomachi ſunt accidẽtia, quia actiones lęſę. ergo ſequuntur morbum. Pro iſto dicitur q̇ non omne accidens inſequitur morbum. declaratum eſt enim actionem lęſam quandoq; ſequi improportionalitatẽ obiecti, circa quod operari debet virtus, aut cauſam extrinſecã impedientem debitam operationem ſine alicuius rei intrinſecæ naturalis extraneatione. Stomachus ergo cholericus cuius corrumpitur digeſtio propter ſubtilitatẽ & leuitatem ciborum nimiam non eſt ęger, q̃uis eius operatio ſit corrupta. Nec ęger eſt oculus cuius corrumpitur viſio propter indebitam approximationem viſibilis. Exponitur ergo auctoritas Gal. accidens proueniens a morbo. ſ. ſequitur morbũ ſicut vmbra corpus. Contra, quia nunc oculus patiens imaginationes propter vaporem in eo exiſtente non eſſet æger. arguitur conſequentia, quia non corrumpitur tunc eius uiſio niſi propter indebitum occurſum obiecti quod debet occurrere ad extra & occurrit ad intra. Huic dicitur q̇ ſi per poſſibile per vaporem in oculo exiſtentem nullo modo impediretur viſio obiectorum viſui conuenienter occurrentium oculis propter illum vaporem non eſſet ęger denominandus, licet. n. viſio illius vaporis ſit actio corrupta. hoc tamen ſolum eſt ex improportionato occurſu obiecti, quia tamen hic vapor eſt immediata cauſa nocumenti viſionis rerum extra occurrentiũ debite propter illud redditur oculus ęger.

Accñs nõ ſemper morbũ inſequitur.

Contra. quia Aui. loco pręalle. poſuit hunc oculum habere virtutem ſanam cum caliditate integra innata. ergo non eſt ęger. Neganda eſt conſequentia, licet. n. virtus ſit ſana cauſa caliditate integra innata: quia. i. a complexione & calore innato nullam habet diſtemperantiam: ſtat tamen oculum pro tunc complexionaliter eſſe ęgrum, propter quod notanter Aui. dixit virtutem ſanam non abſolute, ſed cum determinatione. ſ. cum caliditate integra innata. Ad tertium dixerunt quidam q̇ non ſolum per influxum caloris et ſpiritus a corde conſeruantur membra & potẽtia redduntur ad operationes, ſed pręter hoc a corde ſpiritualem quẽdam influxum ſuſcipiunt: cuius præſentia membra habilitãtur ad operationes. Et conſequenter dicunt hanc qualitatem a corde ſubito per omnia membra diffundi, & q̇ corde ſano exiſtente mẽbris omnibus influit hanc qualitatem omnibus membris proportionatam, ægro autem minus. quantũcunq; ergo febriente corde nulla qualitas manifeſta extranea fuerit membris impreſſa influxus tamen iam dictus cordis ſuper toto eſt omnibus membris minus proportionatus, propter quod omniũ membrorũ lęduntur operationes. In ſumma ergo licet pro aliqua temporali menſura febriat cor pro qua cætera membra non febriunt, pro tunc tamen omnia ſunt ægra per preſentiã improportionatæ qualitatis influxę &c. Hanc imaginationem pluries ſecutus eſt Pluſquamcommen. Aliter dixerunt alij quòd pro illo tempore alia membra non febriunt, ſed ſunt ſana vel ſaltem ſic eſſe non repugnat. Et cum arguitur q̇ non, quia lęſo principali &c. dicũt q̇ non poteſt per notabile tempus ſtare læſio in principali quin lędantur ea quę a principali dependent. Et hoc voluerunt auctores. Non tamen repugnat pro aliqua parua menſura in principali eſſe nocumentum q̃uis nondum communicatum ſit pendentibus ab eo. Contra. quia notabili tempore poteſt cor eſſe febriens, pro quo alia membra non febriunt ut in lippyria. ſed qua ratione corde febriente poſſunt alia membra per notabile tempus abſolui a febre, poſſunt et a qualibet alia ęgritudine abſolui, quia non apparet maior ratio de vna q̃ de alia. ergo. Huic dicitur negando minorem. licet enim corde febriente notabili tempore alia a febre poſſint abſolui, impoſſibile tamen eſt quin pro toto eo tempore cor membris tranſmittat vitalem ſpiritum operationibus improportionatum, & per conſequens pro tũc erit in operationibus aliorum membrorum nocumentum.

Aliter dici poteſt ad principale q̇ quocunq; inſtanti cor febriat omnia alia per communitatem febriunt vel ęgrotãt, & ſi nulla in eis fuerit facta intrinſece extenuatio: quia non magis naturaliter pendet recta operatio voluntarie motiua aut ſermonis formatiua inſtrumentorum voluntarij motus a recta operatione æſtimatiuę q̃ operationes aliorum membrorum pendeant a principali operatione cordis, ſed quęlibet operatio recta motiua voluntarie: vt rectus ſermo eſſentialiter pręſupponit rectitudinem operationis ęſtimatiuę uirtutis ſic quòd illa ſublata vel impedita impeditur. Iſta ergo quælibet debita operatio aliorum membrorum eſſentialiter præſupponit debitam operationem cordis, & per conſequens illa impedita impeditur cuiuslibet alterius membri operatio. Et ex hoc vlterius ſequitur q̇ cuiuſcũq; membri alterius a corde ſanitas eſſentialiter præſupponit ſanitatem ordinis, quia ſicut ſe habet operatio ad operationem, ita ſanitas ad ſanitatem. Contra, quia omne membrum ęgrotans per communitatem alterius ægrotat, vel quia tranſmittitur ad illud quod non debet tranſmitti ſecundum naturam, vel quia non tranſmittitur ad illud quod debet ſecundum naturam tranſmitti, vt in quæſtione notatum eſt, ſed nõ neceſſario febriẽte corde trãſmiſſum eſt membris alijs quod nõ debet ſecundum naturam tranſmitti, vel ſublatum eſt quod ſecũdum naturã ad alia tranſmitti debet, ergo nõ neceſſario febriente corde alia mẽbra per cõitatem ęgrotant. Itẽ contra hoc procedere videntur plures replicationes tactę in tertio ante oppoſitũ. Pro iſto dicitur negãdo maiorẽ, quia poteſt ex hoc tãtũmõ per cõitatem ægrotare, quia facta ſit ægritudinalis permutatio in alio mẽbro cuius ſanitatẽ eſſentialiter præſupponit ſanitas huius membri. Ad replicationes ergo tactas in tertio principali. Ad primã dicitur q̇ febriẽte corde in caſu argumenti in alijs membris eſt complexionalis

ægritudo

ęgritudo per communitatem ad ſenſum datum, vel dicitur quòd diuiſio ęgritudinis in complexionalem compoſitionalem &c. concernit tantummodo ægritudinem per eſſentiã et nõ per communitatẽ. Ad ſecũdam conceditur ꝙ aliqua membra per communitatem febriunt. & negetur alia conſequentia. in eis non eſt ſubiectiue calor extraneus, ergo nõ febriunt per communitatem. Et per idem patet reſponſio ad tertiam, quia concedendum eſt idem membrum ęgrotare ægritudine frigida per eſſentiam & febrire per communitatem. Et ſi contra hoc allegatur auctoritas Aui. prima quarti. capitulo. de lipyria. potentis corde febriẽte reliqua membra non neceſſario febrire ſi accidat impedimentum. Huic dicitur Aui. intellexiſſe membra non neceſſario febrire per eſſentiam, licet non neceſſario ſaltẽ per cõmunitatẽ febriãt.

Quæſtio. lviij.

VTRVM Dolor ſit actio lęſa. Arguitur multipliciter quòd non. Primo argumento Pluſquamcommen. In membro dolente non eſt ſenſus ablatio quæ eſt non ſentire illud quod oportet ex ſenſibilibus. nec debilis ſenſus ſiue diminutus; puta non certa cõprehenſio impreſſionis factæ a ſenſibili, nec priuatio ſiue corruptio ſenſus, qua. ſ. ſentiatur aliquid nullo pręſente ſenſibili, ſicut viſio muſcarum, & vbi non ſunt & huiuſmodi. ſed tot & non plures poſuit Gal. modos læſionum operationum ergo &c. Hoc argumento utitur Pluſꝗ̃commen. 2. techni. ſuper illa parte. Non apparentia vero. vbi ex intentione poſuit dolorem non eſſe operationem lęſam. Pro iſto videtur ſententia Gal. tertio de accidenti. 3. ca. ubi poſtquam aſſignauit triplex genus lęſionis cuilibet ſenſitiuæ operationi adueniens ſubiunxit.

Item eſt quoddam aliud accidens quod ſoli tactui contingit vt dolor, videtur ergo ex intentione Gal. dolorem non eſſe actionem ablatam diminutam vel corruptam, & per conſequens læſam. Secundo ad principale arguitur, per dolorem cõprehenditur obiectum quale eſt & non aliter, ergo dolor non eſt ſenſatio aliquo dictorum modorum læſa. aſſumptum patet, quia dolore percipitur obiectum calidum acutum coroſiuum &c. ſicut eſt, ergo. Confirmatur, quia dolore a tactu percipitur obiectum, ſicut debet percipi ſecundum naturam, ergo dolor non eſt actio lęſa. aſſumptum patet, quia obiectum debiliter imprimens debet tactu ſecũdum naturam debiliter ſentiri, excellenter vero imprimens excellenter ſentiri, qualiter eſt in dolore, ergo. Tertio quilibet dolor prouenit a principio intrinſeco primo membri dolentis. ſ. anima mediãte complexione & ſuis naturalibus inſtrumentis, ſed naturale eſt cuius principium eſt intra, vt colligitur. 3. ethicorum. Confirmatur idem ſic. ꝗ̃naturale eſt animæ & organo tangibile conueniens debite approximatum delectabiliter percipere, tam conueniens eſt idem tangibile diſconueniens eidẽ occurrens triſti ſenſatione ſentire, ergo ꝗ̃naturale eſt animæ vel organo ſenſatio delitioſa, tam naturalis eſt ei ſenſatio triſtis ſiue dolor, & per conſequens dolor eſt operatio naturalis. aſſumptum patet: quia non minus datus eſt a natura tactus animalibus vt percepto diſconuenienti illo triſtentur & fugiant ꝗ̃ vt percepto conuenienti eodem lętentur & conſequantur illud, vt ſupra declaratum eſt. Quarto quilibet dolor eſt ſenſatio recta, ergo nulla eſt ſenſatio corrupta. aſſumptum probatum eſt ſupra. & arguitur conſequentia, quia ſi aliqua ſenſatio recta eſt corrupta & præter naturam, & cuilibet ſenſationi rectę opponitur aliqua ſenſatio erronea: vel alicui, tunc aliqua ſenſatio erronea eſſet naturalis. cuicunq; n. ineſt aliqua diſpoſitio pręter naturam eius oppoſita ineſt naturaliter eidem, vt colligitur primo cęli. Item ſi obiectum doloroſe imprimẽs delitioſe ſentiretur, illa ſenſatio eſſet corrupta: ſed dum doloroſe ſentitur oppoſito modo percipitur ꝗ̃ tunc, ergo dum doloroſe ſentitur non corrupte percipitur. Quinto ſequeretur ꝙ quilibet dolor eſſet ſignum demõſtratiuum pręſentis ęgritudinis contra Gal. in littera ibi. tertio vero in ventre. arguitur conſequentia, quia ſi dolor eſt actio læſa cum non ablata vel diminuta erit corrupta, ſed quęlibet actio corrupta eſt ſenſibiliter læſa, ergo. Item quolibet dolore percipitur ſenſibiliter nocumentum rei dolorem inferentis, ergo quilibet dolor eſt ſignum ſenſibilis nocumenti præſentis, & per conſequens demonſtratiuum præſentis morbi.

Item minus lęſa eſt quęlibet operatio diminute lęſa quàm corrupte lęſa, ſed aliqua operatio diminute læſa eſt lęſa ęgritudinaliter, ergo operatio quælibet corrupta eſt læſa ægritudinaliter; cum igitur quilibet dolor ſit actio corrupta, ſi quęſtio eſt vera, ſequitur &c. Vltimo. aliquis dolor tanquam totalem cauſam ſequitur actionem naturæ mere naturaliter operantis, ergo aliquis dolor eſt actio pure naturalis. conſequentia tenet, quia nũquam ex actione mere naturali producitur diſpoſitio præter naturã. aſſumptum patet: quia in partu naturaliſſimo mulieris ſanæ ſimpliciter eſt dolor, quia alias beata Virgo non miraculoſe ſine dolore peperiſſet, ſed partus ille eſt operatio naturalis, immo naturaliſſima. Naturaliſſimum enim operum viuentibus eſt ſibi ſimile generare. ſecundo de anima. Similiter puer quantũcunque ſanus per ætates ſuas decurrens variolatur, morbillos patitur aliquando in quibus diſpoſitionibus eſt dolor, ergo &c.

Ad oppoſitum arguitur ſic. Quilibet dolor eſt operatio præter naturam: ergo quilibet dolor eſt actio læſa, aſſumptum colligitur in littera. tertio vero in ventre, aut ſecũdum ſtomachum &c. de genere eorum eſt quę præter naturam ſunt. Et quinto de accidenti. auctoritate Pla. contrarium inquit. Delitia ideſt dolor eſt paſſio ſubitanea extra naturam cum anguſtia exiſtens. Et ſecunda primi. capitu. de cauſis doloris abſolute. Dolor eſt vna ex diſpoſitionibus nõ naturalibus. i. pręter naturã. Et colligitur idẽ tertio colliget. cap. de cauſis accidẽtiũ ſenſus tactus. Et c. de cauſis doloris.

Circa hanc quæſtionem duę inuentæ ſunt poſitiones. Prima Pluſquamcommen. 2. techni ex intentione ponentis dolorem non eſſe actionem læſam, licet ſit ſenſus rei lædentis. hanc Thomas de florentia & moderniores quidam ſecuti ſunt. Secunda ponit dolorem eſſe actionem lęſam. ſ. corruptam. Primo ergo pertractabo primam poſitionem. Secundo ſecundam, tangendo modum vtrãque ipſarum probabiliter ſuſtinendi.

Ad primam ergo poſitionem tolerandam ſupponenda ſunt quædam. Primo ſupponendum eſt ſenſum tactus omnibus animalibus eſſe natura tributum ad fugam nociui & proſecutionem iuuatiui. Propter hoc enim tactus & guſtus ſenſus omnibus animalibus neceſſarij: vt primo de ſenſu. Et ſecundo de anima commen. 18. Et ſecunda ſexti naturalium. ca. de tactu. Ariſto. Secundo ſupponendum eſt quòd quamnaturale eſt animali impreſſione conuenientis tangibilis percipere ſenſu tactus, tam naturale eſt eidem ſi tangibile diſconuenienter imprimens occurreret hanc diſconuenienter percipere, quia quamnaturale eſt animali conueniens conſequi, tam naturale eſt eidem diſconueniens fugere, ergo quam naturalis eſt eius ſenſatio per ſe ordinata ad conſecutionem conuenientis, tam naturalis eſt eidem ſenſatio ordinata ad fugam nociui. vbicunq; enim finis naturalis eſt, ordinata per ſe ad finem ſunt naturalia. Tertio ſupponendum eſt nullam operationem per ſe intentam a natura eſſe operationem læſam diminutam ablatam vel corruptam. Patet, quia oĩs operatio taliter lęſa eſt pręter naturã.

Penes hoc tenendæ ſunt probabiliter iſtę concluſiones.

Prima concluſio. Dolor vt dolor eſt non eſt actio læſa. Probatur primo, quia dolor inquantum huiuſmodi non eſt operatio pręter naturam, eo ꝙ eſt ſenſatio per ſe ordinata ad fugam diſconuenientis, ergo &c. conſequentia tenet per ſecundam ſuppoſitionem. Item quamnaturale eſt organo tactus ſi conuenientis impreſſionem receperit illam percipere, tam naturale videtur eidem percipere diſconuenientem ſi illam receperit. per ſecundam ſuppoſitionem & hæc eſt dolor, ergo dolor non eſt operatio præter naturam & operatio læſa aſſumptum deductum eſt, quia non minus naturalem finem conſequitur animal ex perceptione conuenientis ꝗ̃ diſconuenientis. Item qua ratione poteſt

auditus & viſus obiectum diſconuenienter imprimens naturali ſenſatione ſeotire, eadem videntur ſenſum tactus tangibile diſconuenieoter imprimens poſſe naturali ſenſatione ſeotire, ſed guſtus eſt amari diſconuenienter imprimentis, & ſimiliter auditus grauis & acuti diſcōuenienter imprimē tis naturali ſenſatione perceptiuus, ergo & pariter tactus.

Item pro prima concluſione videntur plura argumēta adducta ante oppoſitum. Ex prima concluſione ſequitur primo non oē accidens morbi eſſe actionem lęſam qualitatem mutatam aut exiens mutatum, dolor enim eſt accidens morbi, non tamen eſt aliquod horum, quia non exiens mutatum, vt patet. nec qualitas mutata a naturali, vt patet diſcurrendo. ꝙ etiam non ſit actio læſa tenet concluſio. Secundo ſequitur aliquam actionem naturalem eſſe ſignum præſeoris ęgritudinis aut neutralitatis demonſtratiuum. dolor. n. eſt huiuſmodi, vt patet ex ſuppoſitione. Sequitur tertio aliquam actionem naturalem eſſe ſignum ex toto genere præter naturam & plura alia ea his cōtra communem ſcholam apparenter concludi poſſunt. Secunda concluſio collecta ex dictis Pluſq̃commen. eſt hæc, licet dolor non ſit proprie actio læſa, impropriè tamen & per ſimilitudinem quandam eſt ad læſam actionem reducibilis. Patet, quia ſignificat ſiue demonſtrat rem per ſe lædentem, ſicut actio proprie læſa. ver. gra. ſicut diminuta vel impedita operatio digeſtiua ſtomachi oſtendit rem immediate lędentem, puta malam complexionem ſtomachi, ita dolor oſtēdit rem per ſe organum tactus lędentem. eſt enim ſenſatio rei lædentis.

Dolorē eē actionē ieſā duplr.

Tertia concluſio. Sequitur ꝙ dolor conuenientius reducibilis eſt ad actionem corruptam ſiue in propria forma permutatam q̃ ad aliud genus lęſæ actionis. Patet, quia dolor vt dolor eſt non eſt actio ablata, nec vltra uel citra debitam menſuram aucta vel diminuta. obiectum enim ſic intenſe imprimens conueniens eſt ſic intēſa ſenſatione ſentiri, ideo conuenientius videtur ad genus corruptæ actionis reducibilis. Hoc etiam declaratur ea conuenientia doloris ad ſenſationes alias quas corruptas vocant. Sicut. n. viſionem vaporis in oculo exiſtētem, aut auditionem tinnitus in auribus appellamus corruptam, quia facit nos imaginari eſſe extra quod extra non eſt, & viſum moueri ab extrinſeco aliquo a quo non mouetur, ita in dolore frequenter accidit, facit. n. imaginari rem ab extra lacerantem aut acum pungentem, quæ tamen non ſunt. Et penes hoc concedunt viſionem vaporis in oculo exiſtentem non eſſe corruptam inquantū viſio huius rei eſt ſic colorata vel figurata. Poteſt. n. vt ſic eſſe recta ſenſatio, ſed eſt corrupta pro quanto hac viſione percipitur res intrinſeca ac ſi eſſet extrinſeca. Quod. n. intrinſecum eſt hac viſione iudicatur extrinſecum. Et ſimiliter de auditu ſenſibili & alijs ſimilibus dicunt. Dolor ergo non dicitur actio corrupta vel lęſa inquantum eſt ſenſatio huius rei ſic calidę acutæ &c. quia ad tactum ita naturaliter pertinet ſentire excellens ſicut proportionatum, ſed pro quanto facit quandoque imaginari ab extra occurrere quod non occurrit. Hæc videtur ſententia Pluſquamcommen. Contra. omnis diſpoſitio immediate pendens a morbo eſt accidēs, & per conſequens diſpoſitio pręter naturā, ſed dolor eſt huiuſmodi, quia immediate pendet a mala complexione diuerſa vel ſolutione continui. ergo dolor eſt accidens & diſpoſitio pręter naturam. cum ergo dolor nō ſit niſi operatio quędam tactiua, ſequetur dolorem eſſe operationem præter naturam, & per conſequens læſam. maior patet ex quid nominis accidentis, vt diſtinguitur contra cauſam & morbum tertio de accidenti, & ſecunda primi. primo ca. Item quæcunq; inſunt ægris inquantum egrotant inſunt eis pręter naturam, vt colligitur in littera, ſed quilibet dolor ineſt ęgrotāti inquantum ægrotat. ſ. mala complexione vel ſoluta continuitate, ergo quilibet dolor ineſt corpori præter naturam, & per conſequens nullus dolor eſt operatio naturalis ſed læſa. Item contingit dolorem eſſe actionem diminutam, ergo contingit dolorem eſſe actionem læſam. aſſumptum patet, contingit enim per dolorem remiſſius percipi obiectum

Auicē.

quàm debet cum circunſtantijs cum quibus organo tactus concurrit. Item nulla operatio naturalis eſt ex toto genere præter naturam aut in propria forma permutata, ſed dolor eſt ex toto genere præter naturam & ſignum permutatum in propria forma, vt colligit in littera: ergo dolor non eſt actio naturalis. Item contra iſtam poſitionem videntur omnes auctoritates poſt oppoſitum allegatæ. Pro primo iſtorum dicitur ꝙ dupliciter poteſt aliqua operatio pendere ab aliquo morbo. Primo obiectiue ſiue tanquam ab obiecto. Secundo tanquam a cauſa effectiua impeditiua vel diſpoſitiua organi ad ſic vel taliter operādum. Exemplum primi: ſicut ſenſatio mala complexionis impreſſæ in membro pendet ab illa mala complexione ſenſata tanquam ab obiecto. Eaemplum ſecundi, ſicut cruditas chyli generati in ſtomacho frigido pendet a mala complexione frigida ſtomachi. Concedendum eſt ergo ꝙ omnis operatio immediate pendens a morbo non tanquam ab obiecto, ſed tāquam a cauſa impeditiua eſt operatio præter naturam, ſicut mala digeſtio ſtomachi uel hepatis proueniens a mala complexione frigida ipſius: non tamen neceſſario omnis operatio proueniens a morbo tanquam ab obiecto eſt pręter naturam, ſicut ſi forte patiente malam complexionem calidam in manu ſentiat manus illam malam complexionem, nō propter hoc oportet hanc ſenſationem denominandā eſſe pręter naturam vel lęſam, licet obiectiue pendeat a morbo. Et conſequenter penes hanc poſitionem concedendum eſt primo quòd mala complexio diuerſa dolorem cauſans nō eſt morbus in ordine ad operationem ſenſitiuam qua ipſa percipitur, licet ſit morbus in ordine ad alias operationes membri eiuſdem, vt attractiuam digeſtiuam &c. Notum enim eſt ꝙ membrum in quo impreſſa eſt mala complexio cauſans dolorem omne aliud obiectum tangibile deterius ſentiret, deterius etiam operationes ſuas naturales perficit. Tenendum ſecundo ꝙ dolor eſt accidens, & ꝙ non omne accidēs quod eſt operatio eſt operatio præter naturam, licet omne accidens effectiue aut diſpoſitiue & non obiectiue pendens a morbo ſit diſpoſitio vel operatio præter naturam.

Opōnē pendere a morbo duplr.

Tertio ꝙ non omne accidens eſt proprie exiens mutatum qualitas mutata vel actio lęſa, quia dolor non eſt proprie aliquod iſtorum, licet ſit ad aliquod iſtorum aliquo modo reducibilis. Ad ſecundum declaratum eſt circa litteram quòd quęcunq; ſigna inſunt ſanis inſunt ſecūdum naturam, quęcunq; vero inſunt ægrotantibus inquantum ægrotant ſunt ſigna pręter naturam, ideo conceditur dolorem eſſe ſignum præter naturam, cum quo tamen ſtat dolorem eſſe operationem naturalem vt tactum eſt. Ad tertium conceſſum eſt ꝙ contingit dolorem eſſe actionem læſam, puta diminutā, ſed hoc non eſt vt dolor ſed vt diminuta vel indiſtincta ſenſibilitas rei organo taliter occurrentis. Pro reſponſione ad quartum pręmittunt in qualibet operatione tria eſſe conſideranda, eſſentiam. ſ. quantitatem & formam operationis, penes quæ triplex in operatione diſtinguitur nocumentum, quia vel remouet eſſentiam operationis, & eſt ablatio. vel debitam formam eius: & eſt corruptio vel debitam eius menſuram, & eſt augmentum vel diminutio. hæc ſupra nota ſunt. Et penes hoc diſtinguunt ſignum de genere eorum, quę ſunt ſecundum naturam contra ſignum ex toto genere pręter naturam. quod. n. nullam totam rem remouet in operatione cōſideratam de tribus iam dictis, ſed ſolam minuit, eſt de genere eorum quę ſunt ſecundum naturam, ſicut diminutio appetitus, digeſtionis tarditas, & ſic de alijs. Nullī. n. illorum eſſentiam formam aut q̃titatem ſiue menſuram operationis quæ debetur corpori ſano ex toto remouet, ſed ſolum quantitatem minuit. Econtra vero illud ea toto genere præter naturam appellant quod inexiſtens corpori aliq̃ totam vnam rem aut plures de tribus iam dictis remouet: vel ſaltem non partem unius remouet & partem eius dimittit, ſed ſigñat pñtiam rei cuius nulla pars erat in corpore ſecundum naturā. Exēplum primi. ſicut ablatio uel corruptio operationis eſt ſignum ex toto gñe præter naturā. per ablationem

Opōnis cuiuslibet cōſideratio triplex. Operationis nocumētum triplex.

ſionem.n.auferetur tota operationis eſſentia quæ erat in corpore ſecũdum naturam.per corruptionem vero tollitur ex toto forma debita operationis quæ debetur corpori ſano. Exemplum ſecundi,ſicut dolor. non.n. dolor vt dolor eſt partem ponit & partem remouet rei in ſenſatione naturali conſideratæ,quia dolor non eſt ſenſatio læſa,quia tñ ſignificat præſentiam rei alicuius diſcõuenientis,cuius nulla pars corpori ſecundum naturam inerat,dicitur dolor ſignum ex toto genere præter naturam. Cõtra:quia per idem diminutio appetitus a mala complxõne calida oris ſtomachi eſt ſignum ex toto generę præter naturam,quia ſignificat præſentiã malæ complexionis,in ore ſtomachi cuius nulla pars ſecundum naturam erat in corpore ſano,ergo. Pro iſto negatur conſequentia,quia cum hoc ꝙ hæc diminutio appetitus ſignificat præſentiam cauſę &c.partem etiam operationis ſecundum naturam remouet & partem in corpore ſaluat non ſic autem dolor,eo ꝙ non eſt operatio aliquo modo læſa.negatur ergo maior in argumento,& concedit ꝙ aliqua operatio naturalis eſt ſignum ex toto genere pręter naturã,ſicut ex dictis apparet. Pro auctoritatibus vero poſt oppoſitum allegatis dicerent conſequenter vt puto. Primo ad auctoritatem Gal.concederent ꝙ dolor eſt ſignum quod eſt de genere eorum ſignorum quæ ſunt præter naturam.dictum eſt autem ſuperius nullam repugnantiã claudere aliquam operationem naturalem eſſe ſignum præter naturam. Pro ſecunda dicerent ꝙ dolor eſt ſenſatio ſubitanea.i.ſenſatio paſſionis ſubitaneæ extra naturam exiſtentis,ſed hoc non obuiat poſitioni. Conſimiliter ad tertiam dolor ē vna ex diſpoſitionibus non naturalibus,quia eſt ſenſatio obiectiue pendens a diſpõne non naturali,licet ad hoc aſr dici poſſet apud bene intelligentē dicta ſuperius. Cõſimiliter dicif ad auctoritates Auer.& aliorũ ſi quæ ſonarēt dolorē eſſe operationē præter naturã vel læſam.

Quantum ad ſecundum ſunt notata & cõclõnes. Primo præmittendus eſt intellectus diuiſionis ſignorum prognoſticorum futuræ ægritudinis a Gal. in littera poſitæ.ſ. ꝙ ſignorum huiuſmodi quędam ſunt de genere eorum quę ſunt ſecundum naturam,quædam ſunt de genere eorũ quę ſunt præter naturam,i.ex toto genere præter naturã. Præmiſſo ergo intellectu tacto in præcedenti articulo talis mihi videtur huius diuiſionis ſenſus.

Prognoſticũ ſignũ duplex.

Quod ſignorum prognoſticorum &c.quædam ſunt quæ licet humano corpori pręternaturaliter inſint,non tamen ſic conuenientiam & proportionem ad indiuidua humanæ ſpeciei egrediuntur quin illa vel ſibi ſimilia alicui indiuiduo humanæ ſpeciei naturaliter ſe habenti ſecundum naturam conueniant. Exempli gratia.appetitus cibi aliqualiter auctus vel diminutus in forte temperato vltra naturalem eius conuenientiam præternaturaliter ineſt ſorti,& eſt ſignum prognoſticum futuræ ægritudinis,vt tangitur in lr̃a,quãuis talis & tantus appetitus alicui corpori naturaliter ſe habenti ſecundum naturam conueniat,reperibile.n.eſt corpus cui naturaliter competit ſic intenſe vel remiſſe appetere ſicut nunc Sor.appetit,ideo merito huius ſignum dicitur de genere eorum quæ ſecundũ naturam inſunt.Econtra vero illa ſigna ex toto genere præter naturam nominanda ſunt quæ taliter conuenientiã et ꝓportionem trãſcendunt ad humanam ſpeciem ꝙ nulli eius indiuiduo naturaliter habenti illa vel ſibi ſimilia naturaliter conueniunt ſicut aurium tinnitus nullo extrinſeco pñte ſono,aut uiſio muſcarum nullo extrinſeco pñte uiſibili,& alia plura de quibus explicat Gal.in littera. nullum,n.tale corpori ſecundum naturam ſe habenti naturaliter ineſt, iō cõuenienter a Gal.ex toto genere pręter naturã appellata ſunt & in proprijs formis permutata.Reliqua vero non in proprijs formis,ſed ſolum tēpore,aut ab eo ꝙ ſecundum naturam permutata. Et penes hunc intellm̃ concedendũ eſt primo omne ſignum ſumptum.ab actione ablata vel corrupta eſſe ex toto genere præter naturã . nullum.n.tale corpori naturaliter ſe habenti ſecũdũ naturam ineſſe pōt. Cõcedendum ſecundo quodlibet ſignũ ſumptum ab operatione taliter aucta uel diminuta vt traſcendant proportionem eius ad humanã ſpeciem ad ſenſum datum eſſe ex toto gñe præter naturam. Tertio concedendũ eſt quodlibet ſignũ ſumptum ab operatione præternaturaliter aucta vel diminuta,ita tamen vt non tranſcendat &c.eſſe de genere eorũ quæ ſunt ſecundum naturam. Et ex hoc vlterius ſequitur aliquod ſignum ex toto genere præternaturã aliquo ſigno de genere eorum quæ ſunt ſecundum naturam eſſe minus malum ſignum. Et ex hoc patet hanc conſequentiam nõ valere.deterius ſignum eſt.a.q̃ꝫ.b.ſed.b.eſt ex toto genere præter naturam,ergo &.a.ſicut auditus ſibili aut viſio muſcarum eſt ex toto genere præter naturam , quamuis ſit uel eſſe poſſit minus malum ſignum q̃ꝫ hepatis vel ſtomachi diminuta digeſtio,quæ eſt ſignum non ex toto genere pręter naturam.plura alia ex his intelligi poſſunt &c. Cõtra, quia ex hoc ſequeretur omne ſignum prognoſticum futurę ægritudinis nominatum a Gal.in littera eſſe ex toto genere præter naturam.Arguitur conſequentia,quia nulli corpori naturaliter ſe habenti ſecundum naturam ineſt ſignum ꝓgnoſticum futuræ ægritudinis aliquod de iam dictis. Qđcũq.o.eſt prognoſticum futuræ ægritudinis eſt ſignum demonſtratiuum diſpoſitionis præter naturam, puta ęgritudinis vel neutralitatis, vt patet diſcurrendo per ſingula. Itē ſignef in Sor. appetitus remiſſiſſimus naturaliter potens ineſſe alicui indiuiduo humanæ ſpeciei naturaliter ſe habenti,& incipiat minui hic appetitus in Sor. & patet ꝙ continue poſt hoc erit appetitus tantæ remiſſionis quantæ nulli indiuiduo humanæ ſpeciei poteſt ſecũdum naturã ineſſe, & per conſequens fiet ſubito tranſitus ab appetitu naturali Sor.ad appetitum ex toto genere præter naturã & non per medium.quod non apparet rationale.eo ꝙ appetitus naturalis & appetitus ex toto genere præter naturam præternaturaliter diſtant. Pro primo iſtorum neganda eſt conſequentia.Et ad probationem dicitur ꝙ licet nulli indiuiduo naturaliter ſe habenti ſecundum naturam inſit aliquod ſignorum prognoſticorum futuræ ægritudinis nominatorũ in littera,alicui tamen naturaliter ineſſe poteſt aliquod ſignum omnino ſimile alicui nominatorum, ſicut ſtomacho cholerico naturaliter ineſſe poteſt appetitus omnino ſimilis appetitui ſtomachi temperati præternaturaliter diminuto, verũtamen in ſtomacho cholerico non erit prognoſticũ futuræ ægritudinis,in ſtomacho vero temperato ſic. licet ergo talia ſigna alicui ſtomacho naturaliter ſe habenti inſint, cui tamen naturaliter inſunt non ſunt ſigna prognoſtica futuræ ægritudinis,nec etiam demonſtratiua pñtis ægritudinis vel neutralitatis. Pro ſecundo . admiſſo per poſſibile ſorti ineſſe appetitum remiſſiſſimũ naturaliter reperibilem in indiuiduo humanę ſpeciei,conceditur ꝙ quantũcunq; remittatur erit hic appetitus ex toto genere præter naturam. Et conſequenter conceditur ſine medio fieri trãſitũ ab operatione naturali ad operationem ex toto gñe pręter naturã. Nec illa neceſſario ſunt ſicut extrema. Et ex hoc ſequit́ primo ꝙ non neceſſario ſi debet fieri tranſitus ab operatione naturali ad operationem corruptam ſit traſitus per operationem pręternaturaliter diminutam uel auctã. Sequitur ſecũdo,non quãlibet operationem ex toto gñe præter naturam eſſe ægritudinaliter lęſam.poteſt.n.eſſe ſolum naturalit́ lęſa.Et conſequenter patet non omne ſignũ prognoſticum futuræ ægritudinis ex toto genere præter naturam eſſe demõſtratiuũ pñtis ægritudĩs.p̃t.n.eſſe ſolũ pñtis neutralitatis demõſtratiuũ. Secũdo principaliter ſupponēdum iuxta modum cõmuniter loquendi auctorum operationē qñq; denominandam eſſe corruptam ꝓpter ſolũ operationis argumētum,et ſi in operatione nullę alię fiant uarietates.v̄.g.per ſolam intenſionem appetitus denominatur appetitus corruptus ut caninus,licet in eo non fiat alia uariatio , quãtũcũq; enim fuerit ad obiecta conuenientia humanę ſpeciei , fuerit tamen uehementer intenſus,ſicut appetitus canis denominatur corruptus.Et per idē patet ꝙ multum extremalit́ diminutus denominandus eſt etiã corruptus , quia qua rõne

propter multã intenſionem dr̄ appetitus corruptus, uī etiã ꝙ propter multam eius remiſſionem denominãdus eſt corruptus. Nota tamen non propter quãlibet intenſionẽ uel remiſſionem ultra uel citra naturalem eius menſuram appetitum denominandum eſſe corruptum, ſed ſi tanta fuerit ut merito illius tranſcendat conuenientiam & proportionem ad humanam ſpeciem ad ſenſum datum. vnde. 4. de accñti 6. ca. Corruptio autem deſiderij ſi fuerit in vltimitate quantitatis fit illa ſpecies quæ deſiderij caninum appellatur. Ex quo probabiliter concludi poteſt ꝙ qualitercũꝗ mutetur operatio a naturali ſic ꝙ tranſcendat conuenientiam & proportionem ad humanã ſpeciem ipſa eſt denominanda corrupta, alias. n. non appareret cur appetitus caninus naturaliter eſſet denominandus operatio corrupta. Sequitur ſecundo ꝙ omnis operatio quæ eſt ſignum ex toto genere prę ter naturam eſt operatio corrupta. & ẽcontra patet omnem operationem corruptam poſſe eſſe ſignum ex toto genere

Op̄ō dr̄ naturał tripl̄r. præter naturã. Tertio ſupponendũ ꝙ tripliciter ut in propoſito pertinet poteſt aliqua operatio dici naturalis. Primo ut naturale diſtinguit̃ contra voluntarium uel cognoſcitiuũ. Secundo vt diſtinguitur contra violentum. Tertio vt diſtinguitur contra præternaturã. Hæc diſtinctio poſita eſt & declarata ſupra in qõne. 48. articulo primo. Dũ ergo quęrit̃ an dolor ſit operatio naturalis, ſumit̃ naturale potiſſime vt cõtra violentum vel contra præternaturam diſtinguitur.

His præmiſſis probabiliter tenendæ ſunt iſtæ concluſiones. Prima cõcl'o. Capiendo naturale vt diſtinguitur contra violentum & non contra voluntarium vel cognoſcitiuum, quilibet dolor eſt operatio naturalis. Probatur hæc concluſio vt ſupra quæſtione allegata probatum eſt quãlibet famem eſſe operationem naturalem capiendo naturale vt diſtinguitur cotura violentum; Eadem. n. omnino media faciunt pro iſta concluſione. Secunda concluſio. Quilibet dolor eſt operatio præter naturam. probatur. quilibet dolor eſt operatio conſequens impreſſionem cauſæ præter naturam in organum præternaturalit̃ imprimentis, ergo.

Ex hac ſequitur primo hanc conſequentiam non valere. hæc operatio eſt pręter naturam, ergo eſt violenta. Simil'r non ſequitur hæc operatio eſt naturalis vt naturale contra violentum diſtinguitur, ergo non eſt præter naturam. Tertia concluſio. Sequitur ꝙ dolor eſt ſignum ex toto genere p̄ter naturam. probatur ſic. nulli indiuiduo naturaliter ſe habenti poteſt dolor ineſſe ſecundum naturam, ergo &c. aſſũptum patet. nulli. n. ineſt dolor cuius cauſa non ſit ſoluta cõtinuitas organi, aut mala complexio diuerſa, aut vtrũꝗ, qa dolores ſecundum quem incũbunt locum ſubitam alterationem aut ſolutam continuitatem oſtendunt vt viſum eſt circa litteram. Ex iſta concluſione ſequitur primo ꝙ quilibet dolor eſt operatio corrupta tranſcendens conuenientiã vel proportionem ad humanam ſpeciem ad ſenſum datũ.

Sequit̃ ſecundo ꝙ quilibet dolor eſt actio læſa contra pręcedentem poſitionem. Sequitur tertio aliquam rectam ſenſationem eſſe operationem corruptam. Quarto ſequit̃ nõ ideo denominari vniuerſaliter ſenſationem aliquam corruptam, quia illa percipiatur obiectum quale non eſt aut vbi non eſt, & ſic de alijs. Ex hac ſequitur quinto alicuius obiecti ſenſationẽ triſtẽ eſſe operationem corruptã, & delitioſa ſenſatio ſi fieret cum alijs paribus eſſet etiã corrupta. ſi. n. obiectum ſubito & materialit̃ imprimens triſti ſenſatione ab organo tactus percepti delitioſa ſenſatione percipiet cũ alijs paribus oĩno illa ſenſatio proculdubio eſſet corrupta, & infinita fere alia ex his concedi poſſunt intelligenti.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum patet dolorem eſſe ſenſationem corruptam ſolũ, iden qa trãſcendit proportionem & conuenientiam ad humanam formam vt tactum eſt. Pro auctoritate vero Gal. dicit̃ Ga. non plus uoluiſſe niſi ꝙ præter modos læſionis corruptæ cõmuniter contingentes in operationibus ſenſitiuis reperit̃ etiam aliud accidens quod eſt actio corrupta. ſ. dolor, quia ex alio denominatur actio corrupta ꝙ̃ viſio muſcarum aut auditus phantaſticus, vt patet ex dictis. Ad ſecundũ principale patet ex dictis negandam eſſe conſequentiam. cõceſſum. n. eſt pluries aliquã actionem naturalem prout naturale diſtinguitur contra violentum eſſe præter naturam. Et per idem patet ad confirmationem. omnes. n. probant dolorem eſſe actionem naturalem prout naturale diſtinguitur contra violentum. Ad quartum neganda eſt conſequẽtia. Et cum arguit̃ quia ſi aliqua ſenſatio recta eſſet præter naturam, aliqua erronea eſſet naturalis. negetur conſequentia. Et pro probatione dicitur ꝙ non oportet ꝙ ſi aliqua diſpoſitio ineſt alicui præter naturam eius oppoſita inſit naturaliter eidem. poteſt. n. alicui vtrũꝗ oppoſitorum præter naturaliter ineſſe vt carni intenſa caliditas & intenſa frigiditas.

Ad aliam confirmationem viſum eſt in ſecundo articulo qualiter ſit reſpondendum. Ad quintum poſſet probabiliter concedi quemlibet dolorem eſſe ſignum præſentis ęgritudinis ſaltem præſentis in qua eſt mala complexio vel mala compoſitio quæ eſt obiectiua cauſa doloris, quia tamen non quęlibet ægritudo partis ſufficit totũ denominare ęgrũ, nec omnis læſio partem denominans ſenſibiliter lęſam ſufficit totum denominare ſenſibil'r lęſum. Non repugnat autẽ dolorem eundem ſignum eſſe demonſtratiuũ p̄ñtis ægritudinis partis, quamuis ſit ſignũ pręſentis neutralitatis totius. Eadem. n. diſpoſitio eſt ægritudo in ordine ad partem quæ in ordine ad totum poteſt eſſe neutralitas, vt alias declaratum eſt. Contra cuilibet ægritudini debetur curatio neutralitati vero pręſeruatio, ſi ergo eadem diſpoſitio eſt ægritudo & neutralitas, idem actus erit curatio & præſeruatio.

Pro iſto conceditur eundem actum in ordine ad partem eſſe curationem, qui tñ in comparatione ad totũ eſt pręſeruatio. per eundem. n. actum remouet̃ ægritudo a parte ęgra et prohibetur totum ne ad lapſum perueniat ęgritudinalem vt patet intuenti. Ad vltimum concedunt cõmuniter aliquam diſpoſitionem naturalem eſſe in ordine ad ſpeciei cõſeruationem, quę tamen eſt pręter naturã per priuationem naturalitatis facientis ad conſeruationem indiuidui, vel dicitur ꝙ dolor in partu eſt diſpoſitio præter naturam. & negatur ꝙ conſequatur actionem naturę pure naturaliter operantis cum ad hoc concurrat mala complexio & ſoluta continuitas, quorum nullum per ſe intendit natura. Quod autẽ de variolatione & emiſſione dentium dictum fuit ſatis patet. cõtingit. n. variolari aliquẽ abſꝗ hoc ꝙ egrediat̃ latitudinem ſanitatis, vt vidi qñꝗ. Sil'r nõ eſt neceſſe in emiſſione dentiũ ſequi dolorẽ, nec neceſſe eſt quẽlibet in aliqua parte ſuę ætatis morbillari aut variolari.

Quæſtio. lix.

VTRVM Cuiuslibet doloris cauſa ĩmediata ſit mala complexio aut ſolutio continui vel vtrũꝗ ſimul. Arguitur multipl'r ꝙ non. Primo. nullius ſenſationis tactiuę immediata cauſa eſt ſoluta continuitas vel mala complexio, ergo qõ falſa. Aſſumptum probatur, quia inter quodlibet obiectum tangibile & ſenſatione qua illud obiectum percipitur cauſaliter mediat ſpecies illius obiecti repreſentatiua, eo ꝙ cõmune eſt cuilibet ſenſui eſſe ſuſceptiuũ ſenſibilium ſine materia. 2. de anima. ergo &c. Secundo. poſſibile eſt dolere aliquod membrum noſtri corporis nulla in eodem impreſſa mala complexione vel inducta ſolutione cõtinui, ergo &c. aſſumptũ coll'r prima tertij. ca. de ſpeciebus ſodæ Auicẽ.
per cõmunitatem factę. vbi innuitur fieri ſodam qñꝗ per cõmunitatẽ abſolutam cum a mẽbro cõmunicãte cerebro ſolum cõmunicatur nocumentum. verbi gratia. in ſoda ex podagra per cõmunitatem abſolutam cauſata nulla mala complexio vel ſolutio continui a podagra cõmunicatur cerebro, quia qua ratione cerebro cõmunicaretur mala complexio &c. cõmunicaret̃ etiam intermedijs membris ſaltẽ ſenſibilibus, & per conſequens omnia ſenſibilia membra intermedia dolerent, quod eſt contra experimentum. Itẽ patiat̃ Sor. ſodã per cõmunitatẽ abſolutã tm̃, et quęritur an caput Sortis doleat per proprietatẽ vel non. Si primũ, ergo nõ ſolũ dolet per cõmunitatẽ abſolutã quod ẽ cõtra poſitũ,

Si dicitur

Si dicitur ſecundum:ergo capitis Sortis non eſt cõmunicata cã per ſe & imediata doloris iam dicta.ſ.mala cõpſo vel ſoluta continuitas,& per conſequens poſſe eſt aliquod mẽbrum dolere ſine mala cõpſone vel ſoſone continui. Confirmatur poſſe eſt in aliquo mẽbro cauſari delitiã, quãuis in eo nulla imprimatur cã obiectiua delitiæ,ergo pariter nõ repugnat in aliquo membro cauſari dolorem nulla in eodem impreſſa cã obiectiua doloris.aſſumptũ patet,quia in deglutione boli aut vini delectabilis percipit guloſus famelicus, vel ſitiens magnã delitiã in toto,quãuis in toto nulla inducatur cã obiectiua delitię ſed ſolũ in ore ſtomachi. Tertio ad pñcipale.nulla mala compſo impreſſa in organo tactus põt eſſe cã obiectiua vel effectiua ſenſationis , ergo nec doloris.aſſumptum patet,quia nullum ſenſibile poſitũ ſuper ſenſum.i.organo ſenſitiuo,cauſat ſenſationem.2.de aïa. Et per ſimile argumentũ deduci põt ꝙ nulla ſoſo continui adueniens organo ſenſus tactus põt eſſe cã obiectiua vel effectiua doloris. Quarto.nulla ſoſo continui eſt immediata cauſa effectiua ſenſationis,ergo &c.aſſumptum probaẽ, qa quælibet ſoſo continui vt ſic eſt ſenſibile cõmune, eo ꝙ eſt motus localis vel ſitualis ſeparatio partiũ continui quod ſoluitur.Nullũ autẽ ſenſibile cõmune eſt ſenſationis alicuius

Aristo. cauſatiuum,niſi mediante ſenſibili proprio vel eius ſpecie: vt colligi poteſt.2.de aïa.com.65.ergo &c. Itẽ quilibet dolor inquãtũ hmõi eſt effectus poſitiuus,ergo cuilibet dolori corrñdet cã poſitiua per ſe & immediate ipſius productiua:cũ ergo ſoſo continuitatis inquantũ hmõi ſit pura priuatio continuitatis mẽbri,ſequitur ſoſonem continui nõ eẽ immediatam cauſam doloris. His duobus argumentis

Auer. virtualiter vtitur Auerr.2.colliget.caꝑ.de cauſis doloris.

Quinto ſi tã ſoſo continui q̃ mala cõpſo põt eſſe imediata cã doloris,ſequitur ꝙ in quocũq; mẽbro ſenſibili ſimul inducit ſoſo continui & notabilis mala cõpſo , in eo ſimul inducantur duo dolores adæquate,quod videtur contra experimentum.arguiẽ conſequentia,quia in eodẽ mẽbro ſenſibili adæquate inducuntur duo obiecta,quorũ quodlibet ꝑ ſe ſufficit cãre dolorẽ,& neutrũ impedit alterũ,ergo. Confirmatur,quia tunc in eodem ſimul adæquate induceretẽ intenſus dolor & intenſa delitia.argĩ cõſequentia,ſupponẽdo ꝙ ſicut ex ſubito receſſu mẽbri a naturali eius diſpõne producitur in eo dolor,ita econtra ex ſubito reditu eiuſdẽ ad naturalẽ eius diſpõnem cauſatur delitia:vt.4. de accñti.6.ca. Et cum hoc ponatur manũ Sor.præternaturaſr infrigidatã infrigidatione cauſante dolorẽ caleſieri,ita vt ſubito redeat ad naturalẽ eius tẽperiẽ,& occurrat cũ hoc eidẽ manui diuidens cauſans ſoſonem ſenſatã, & patet ꝙ pro tunc dolebit manus ſecũdũ partẽ ſolutã,ſi qõ eſt vera,pro tunc tñ in qualibet parte manus cauſabiẽ delitia,eo ꝙ quælibet pars ſubito alterabitur a diſpõne non naturali ad diſpõnem eius naturalem,ergo &c. Item in qualibet parte manus ſenſibili ſiet perceptio obiecti tangibilis conuenienẽ ſub rõne etiam conuenienter apprehenſi,ergo in qualibet parte manus cauſabitur delitia,& ex alia parte dolebit aliqua pars ex caſu,ſequitur ergo concluſio. Sexto arguitur.nec mala cõpſo facta nec ſiens poteſt eſſe immediata cauſa doloris, ergo &c. Aſſumptum pro prima parte colligitur in libro de malitia cõpſonis diuerſæ pluries.& ſecũda primi.caꝑ.de cauſis doloris.Et arguitur ſecunda pars,quia nec quantũ ad partem eius factam nec quantum ad futuram fieri poteſt mala cõplexio ſiens eſſe immediata cauſa doloris. Non.n.quantum ad factã,vt probatũ,eſt nec quãtum ad futuram fieri , quia illa nondum eſt. Conſimiliter arguitur de ſoſone continui.

Vltimo arguitur faltẽ ſoſonem continui non eſſe imediatã cãm,doloris,quia quilibet dolor eſt ſenſatio rei contrariæ, vt ſecunda primi.aſſe.ca.ſed contingens eſt cauſari ſolutionem cõtinui manifeſtã in mẽbro ſenſibili nullo organo ſenſus occurrente contrario,ſicut ſi per ſolã partiũ deſtructionem nullo intercepto ſoluente ſiat organi tactus ſolutio , ergo &c. Confirmatur hoc,quia ſi ſolutio continui eſt per ſe immediate cauſatiua doloris in quocũq; mẽbro ſenſibili poſſet ſolutio continui eſſe immediata cauſa doloris . nõ.n. apparet quare magis in vno mẽbro ſenſibili q̃ in alio.conſequens falſum & cõtra experimentũ,quia dentes ſunt mẽbra ſenſibilia,vt prima primi.ca.de anatomia dẽtiũ.&.7. tertij.2.&.3.ca.&.34.probl.2.&.3.proble.In nullo tñ dente ſoſo continui per ſe et immediate poteſt cauſare dolorem & experimentum oſtendit in fracturis dentium.

In oppoſitum eſt Gaſ.in lr̃a.Dolores vero ſecundũ quẽ incũbunt ſolum aut ſolutam continuitatẽ aut ſubitã alterationem oñdunt.Et in libro de malitia complexionis diuerſæ.4.caꝑ.Et ſecũda primi.caꝑ.de cauſis doloris.Oẽs doloris cauſę duobus comprænheduntur generibus , genere.ſ. mutationis complexionis cito factę & eſt malitia complexionis diuerſę,& genere ſolutionis continuitatis, Et.2.interiorum.4.caꝑ.Primitiuæ ſpecies doloris duobus modis ſũt vnius cõplexionis ſubita mutatio illius ſeparatio iuncturæ. Et.2.ſexti naturaliũ.ca.de tactu.Tactus vero aliqñ dolet ꝑpter qualitatẽ tactiuã aut delectaẽ aliqñ.dolet autẽ aut delectaẽ aliqñ non mediante aliqua qualitate quę ſit primũ ſenſatum,ſed propter ſolutionem continui &c.

Auicẽ. Doloris cãę genus duplex.

De iſta quæſtione duę ſunt famoſę poſitiones. Prima poſitio poſuit ꝙ ſolum mala complexio poteſt eſſe imediata cauſa doloris.& ꝙ ad cauſandum dolorem nõ cõcurrit ſolutio continui niſi tanquam diſpoſitiua cauſa. Secunda ponit tam ſolutionem continui q̃ malam complexionẽ poſſe per ſe immediate cauſare dolorem.Primo ergo tractabitur prima poſitio.Secundo ſecunda , tangendo probabiles modos vtranque ſuſtinendi.

Ad declarandum primam poſitionem ſunt quędam notanda & concluſiones. Primo ſciendum eſt ꝙ circa hãc materiam currit vſus horum terminorũ obiectum ſiue cã obiectiua doloris,cauſa effectiua,cauſa diſpoſitiua , cã mediata,cauſa imediata doloris,cauſa per ſe , cauſa per accñs, obiectum per ſe,obiectum per accñs doloris. Proprie autem per obiectum doloris intelligendum eſt tangibile qđ ſenſatione doloroſa percipitur recte,ſicut obiectum viſionis eſt proprie illud viſibile quod ſenſatione viſiua percipitur,& auditionis audibile quod ſenſatione auditiua percipitur.Suppono.n.ad pñs ꝙ dolor eſt actus ſenſus exterioris & nõ appetitus ſenſitiui eidem ſuperadditus. Ex quo patet quid per cauſam obiectiuam doloris intelligendum eſt, quia.ſ.obiectum doloris. Per cauſam vero doloris effectiuam intelligi oportet omne quod ad producendum dolorẽ in genere cauſę efficientis ſiue effectiue concurrit, qualiẽ ſecundum cõmuniorem ſnĩam aïam inſtr̃a ſpecies obiectorum obiecta cauſas effectiuas ſenſationem dicimus. Omne ergo obiectum doloris eſt cauſa effectiua doloris,ſed nõ cõuertitur.ſpecies.n.obiecti doloris repreſentatiua eſt cauſa effectiua doloris,ſed non eſt obiectum eiuſdem , vt patet ex quid nominis obiecti. Per cauſam vero diſpoſitiuã doloris intelligendum eſt omne illud quo mẽbrũ diſponitur vt facile dolorem recipiat a cã doloris impreſſiuũ,qualiẽ raritatem ſenſibilitatem multã mẽbri freque ter cauſas primitiuas doloris nominamus. Nota tamen ꝙ cauſa diſpoſitiua quandoq; concernit paſſum actionis receptiuum , ſicut diaphanitas medium illuminabile , & hoc reducitur ad genus cauſę materialis.Quandoq; vero concernit agens ſicut caliditas diſponit ignem ad calefaciendum , & acuitas figuræ grauis diſponit graue ad mediũ diuidendum, & hęc diſpoſitiua cauſa reducitur ad genus cauſę efficientis. Ita.n. ſe videtur hr̃e diſpoſitio paſſiui ad paſſum , ſicut diſpoſitio actiui ad actum.Cum ergo diſpoſitio actiui ad agẽdum ad effectum producendum concurrat in eodem genere cauſæ efficientis ſicut agens cuius eſt diſpoſitio ſequitur diſpoſitionem paſſiui ad effectum cauſandum in genere cauſę materialis concurrere. Sed hæc conſideratio magis pertinet ad metaphyſicum. Per cãm vero immediatam doloris intelligenda eſt cauſa inter quam & dolorẽ non cadit cã media qua mediante illa cauſa dolorem cauſet , ſicut caliditatẽ dicimus cauſam immediatã eſſe calefactionis & grauitatẽ

Doloris obm qd

Doloris cã effectiua.

Doloris cã diſpoſitiua.

Doloris cã imediata qd & mediata.

deſcenſus. Inter grauitatem.n.& deſcenſum nulla cadit cā media qua mediante grauitas deſcenſum producat. Econtra vero per cauſam mediatam. Quid vero per cauſam per ſe & per accidens intelligi oporteat vide. 2. phyſicorū. Quid etiam per obiectum per ſe & obiectū per accñs ſenſationis intelligendū ſit, quære. 2. de aīa vbi declaratur diuiſio ſenſibilis in ſenſibile per ſe & ſenſibile per accidens.

His deſcriptionibus præmiſſis ad colorādum poſitionē primam quæ fuit Auer. ponentur hæ ſuppo. Primo ſupponendum eſt ꝙ nullum ſenſibile cōmune eſt ſub ratione ſenſibilis cōmunis a ſenſu compræhenſibile niſi per ſpeciē ſenſibilis proprij naturaliter repreſentatiuam. Nullus.o. poteſt viſu rotundum aut quadratum comprehendere niſi ꝑ ſpeciem a luce vel colore productam. Et ex hoc videtur nō eſſe poſſibile ſenſationem ſenſibilis cōmunis alicuius totaliter abſolui a compræhenſione ſenſibilis proprij. Prius.n. natura eſt ſpecies ſenſibilis apud ſenſum repreſentatiua ſenſibilis proprij ꝙ̄ cōmunis. Non poteſt autem natura poſte-
Auer. rius abſolui a priori, & videtur hęc ſententia Auer. 2. de aīa alleg. cōmento. Et ex hoc vlterius patet nihil eſſe perceptibile tactu ſub ratione ſenſibilis cōmunis quin prius ſaltem natura a tactu comprehendatur aliquod obiectum ſub ratione ſenſibilis proprij. Et hoc videtur ſenſiſſe Auer. 3. colliget. ca. de cauſis doloris. Nec etiam ſunt cauſa doloris duæ ſimul, videlicet ſolutio continuitatis caliditatis & frigiditatis, ſicut dicit errans Auicē. ꝙ eſt, quia iam declaratum eſt in libro de aīa, ꝙ iſte ſenſus ſentit primo ſenſu. omnes quatuor qualitates &c. Secundo ſupponendū ꝙ idem ſenſibile proprium alteri & alteri ſenſibili coniunctum eſt aliter & aliter in ſenſu delitiæ aut triſtitiæ cauſatiuum. Hoc patet experimento, quia viſibile idem cum figura turpi oculo infert triſtitiam, quod cum figura pulchra infert delitiam. Idē etiam tangibile organo tactus paulatim & gradatim occurrens cauſat delitiam quod motu vehementi et veloci occurrens infert triſtitiam. Tertio ſupponendum ꝙ ſolutio cōtinui inquantum huiuſmodi non eſt a ſenſu tactus perceptibilis, niſi ſub ratione ſenſibilis cōmunis, puta vt motus eſt aut numerus vt quidam dicunt. Patet, quia tactu per ſe perceptibilis eſt, & non vt ſenſibile proprium, vt patet diſcurrendo per ſingula per ſe proprie tangibilia, ergo tanꝙ̄ ſenſibile cōmune. Quarto ſupponedum eſt ꝙ omne obiectū per ſe perceptibile per ſenſum exteriorem eſt per ſpeciem eiuſdem naturaliter repreſentatiuum & ab eo eſſentialiter ſpecifice diſtinctum taliter perceptibile. Patet, quia cuiuſlibet obiecti per ſe ſenſibilis ſpecies repreſentatiua eſt qualitas ſpiritualis ſiue immaterialis, obiectum vero materiale, ideo &c. Et ex hoc ſequitur primo, omnes ſpecies per ſe tangibilium naturaliter repreſentatiuas eſſe ab omni per ſe tangibili eſſentialiter ſpecifice diſtinctas. Sequitur ſecundo ꝙ omni materiali impreſſione ſublata in organo tactus ex natura rei non repugnat a tangibili in organum tactus cauſare tactualem delitiam aut triſtitiam.

His ſuppoſitis tenendæ ſunt probabiliter iſtæ concluſiones. Prima concluſio. Nec ſolutio continui nec mala cōplexio poteſt eſſe immediata cauſa doloris effectiua. Probatur. nullum tangibile poteſt eſſe immediata cauſa ſenſationis tactiuæ effectiua, cuius illud eſt obiectum, ergo nec doloris. aſſumptum patet per quartā ſuppōnem. Inter quodlibet.n. tangibile & tactiuam ſenſationem qua illud percipit cauſaliter mediat ſpecies illius naturaliter repreſentatiua, ergo &c. Patet etiam concluſio ſpecialiter de ſolutione continui, quia non percipitur a tactu niſi mediante ſpecie ſenſibilis proprij. Similiter patet idem de mala complexione, quia non eſt perceptibilis a tactu niſi per ſpeciem ab ea in organum tactus impreſſam, vt ſupra declaratum eſt, ergo. Secunda concluſio. Sequitur nō quilibet dolor reducibilis eſt in ſolutione continui tanquam in cauſam effectiuam vel ob
Auicē. iectiuam eius. Colligitur hæc ſecunda primi. cap̄. de cauſis doloris abſolute. Et videtur ſuperficietenus contra Gal. 4. de accñti. & in libro de malitia complexionis diuerſæ in multis paſſibus. Et poſſet deduci argumentis pluribus tactis ab Aui. alle. ca. vide in antiquis quæſtionibus adducta ad probationē huius concluſionis. Tertia concluſio. Nulla ſolutio continuitatis inquantum huius eſt immediata obiectiua cauſa. i. immediatum obiectum doloris. Colligitur hæc concluſio. 3. colliget. cap̄. alle. Et perſuadetur primo, quia non eſt perceptibile a ſenſu tactus niſi mediante ſenſibili proprio & eius ſpecie, ergo prius natura eſt ſpecies ſenſibilis in organo tactus recepta repreſentatiua ſenſibilis ꝓprij ꝙ̄ ſenſibilis cōmunis: & per conſequens ſenſibile commune non poteſt eſſe immediatū obiectum doloris vel alicuius tactiuæ ſenſationis, cum ergo non ſit a ſenſu tactus ſolutio continui, niſi tanquam ſenſibile cōmune vt ſuppoſitū eſt, ſequitur etc. Item ſic ſe videtur habere tactus ad qualitates per ſe & proprie tangibiles ſicut viſus ad viſibiles & guſtus ad guſtabiles &c. vtrobiꝙ.n. eſt habitudo proprij ſenſibilis ad ſenſum, ſed non pōt in guſtu viſu vel odoratu cauſari triſtitia quin eius immediatū obiectum ſit ſapor, color, lux, vel odor, ergo nec in tactu cauſari poteſt triſtitia quin illius immediatum obiectum ſit caliditas frigiditas &c. Item ſolutio continuitatis vt ſic non eſt niſi motus quo partes continuæ abinuicem ſeparantur, ſed nullus motus inquantum huiuſmodi poteſt eſſe immediatum obiectum alicuius ſenſationis, eo ꝙ vt ſic eſt ſenſibile cōmune, ergo. Item nullius delitiæ tactiuæ obiectiua cauſa eſt niſi qualitas tangibilis proportionate tactui occurrens, ergo econtra nihil eſt obiectum doloris niſi tangibilis qualitas improportionate occurrens. Hæc & nonnullæ aliæ perſuaſiones colligi poſſunt ex dictis Auer. alleg. ca. Ex hac concluſione & probationibus ſequitur primo ꝙ nulla ſolō continuitatis eſt cauſa obiectiua doloris, quia ſicut nihil eſt obiectum triſtitiæ in odoratu, guſtu, vel viſu, niſi per ſe proprie odorabile, guſtabile, vel viſibile ita in tactu nihil eſt obiectū triſtitiæ, niſi per ſe & proprie tangibile. ſola autē tangibilis qualitas eſt huiuſmodi, ergo. Item præciſe illud ē obiectum doloris quod organū tactus materialiter immutat, eo ꝙ dolor eſt ſenſatio contrarij ſubito & materialiť imprimentis, ſed nulla ſolutio continui inquantum huius organum tactus ſubito & materialiter immutat, ergo. Sequiť ſecundo ſolam malam complexionem eſſe cauſam obiectiuam doloris. Quarta concluſio. Solutio continuitatis mēbri ſenſibili membro eueniens eſt cauſa diſpoſitiua doloris. Patet, quia aliquo modo eſt cauſa doloris & non effectiua, ergo &c. Non.n. apparet in quo alio genere ſit cauſa doloris. Quod autem ſit aliquo modo cauſa doloris, patet experimento, multo.n. vehementior cauſatur dolor concurrēte ſolutione continui ꝙ̄ ipſa non cōcurrente alijs paribus. melius.o. ad profundas partes mēbri prouenit materialis qualitatis impreſſio ꝙ̄ non ſoluti, & ad illud coadiuuat aer exterior penetrans ad partes ſolutas intrinſecas & humores fluētes etiam ad partem ſolutam. Hāc concluſionē puto ſenſiſſe Auer. 3. colliget ca. all. dū dixit. Et ſolō cōtinuitatis nō eſt cā doloris. ſ. obiectiua, ſed eſt cā cōpſonis quę facit dolorē &c. Ad ſolonē.n. cōtinuitatis vt diſpoſitiuā cām ſeqē mala cōpſo in mēbro quę ē cā obiectiua & effectiua doloris.

Licet autem hæc poſitio appareat multū probabilis, contra tamen ipſam ſunt difficultates non paruæ ſumptæ ex fūdamento poſitionis aduerſæ. Prima eſt. Alterius ſpeciei eſt dolor corroſiuus vel perforatiuus aut pungitiuus a dolore quo abſolute percipitur mala complexio calida vel frigida ſubito impreſſa, ſed alterius & alterius ſenſationis ſecundum ſpeciem aliud & aliud eſt obiectum ſecundum ſpēm, ergo aliud ſpecie eſt obiectum doloris corroſiui, & doloris quo abſolute percipitur mala complexio calida. tale autem obiectum non eſt qualitas alia, quia pono vtrūꝙ cāns dolorem calidum. ergo præter tangibilem qualitatem alia danda eſt obiectiua cā doloris, quod eſt contra poſitionē. Itē in dolore corroſiuo vel pungitiuo organum tactus triſti ſenſatione percipit corroſionem vel punctionem mēbri, ergo aliud a æqualitate tangibili poteſt eſſe obiectum triſtitiæ

tactus

tactus,& per conſequens doloris,quod eſt contra poſitionem. Item ſit.a.mala complexio calida ſubito in membro impreſſa productiua.c.gradus doloris & non intenſioris,& cum hac concurrat ſolutio continui,& patet ꝙ mēbrum dolebit gradu intenſiori q̄.c.ſed illius cauſa obiectiua vel effectiua non pōt eſſe.a.vt ponitur in caſu,ergo &c.

Secunda difficultas eſt.Quia vt ſupra tactum eſt ſenſus tactus a natura datus eſt aiali vt percipiat conueniens & diſconueniens,ſed non minus diſconueniens eſt organo tactiuo ſolutio vnitatis eius q̄ corruptio cōuenientis complexionis,ergo non minus dolere debet animal ex perceptione ſolutionis continui q̄ ex ſenſatione ſubitæ alterationis.hoc ar- Auicē. gumento vtitur Auicē.ſecunda ſexti naturalium.cap̄. de tactu. Tertia difficultas.Quia ex natura rei non repugnat cauſari dolorem ad cuius productionem nec effectiue nec diſpoſitiue concurrit mala complexio,ergo poſitio illa non eſt vſr vera.aſſumptum deduci poteſt in multis caſibus.

Primus caſus eſt,quia non repugnat aerem continentem corpus & humores debentes fluere ad membrū eſſe in qualitatibus,tangibilibus ſimiles membro ſoluendo. Ponatur ergo in eſſe & ſaluatur membrum temperatum per ſolam partium diſtractionem nullo ſoluente intercepto inter partes quæ ſoluuntur.Et patet ꝙ tunc in illo cauſabitur dolor quamuis nulla obiectiue vel diſpoſitiue concurrat mala cōplexio vt ſequitur ex caſu,ergo. Secundus caſus.Ponatur membrum ſoluendum eſſe potentius ad reſiſtendum aeri & humoribus fluentibus q̄ illi ſint potentes ad imprimendum,& fiat ſolutio vt prius.Et patet ꝙ cauſabitur dolor ſine mala complexione. Tertius caſus eſt.Ponatur membrum ſoluendum actualiter dolere propter malam complexionem calidam,& ꝙ aer continens ſit frigidus frigiditate proportionata remotioni lapſus membri ſoluendi & fiat ſolutio.Et patet ꝙ dolebit membrum nulla mala complexione impreſſa in mēbro.Aer.n.non producet in membrum illud præternaturaliter calefactū niſi diſpoſitionem ſibi cōuenientem caliditatem eius præternaturam remouentem.

Item q̄cunq; organo tactus pñs eſt tangibile cōueniens Ariſto. ſub rōne conuenientis apprehenſum ex tali apprehenſione cauſatur delitia,ſed donec remoueatur caliditas præter naturam a membro iam ſignato erit cōtinue eidem pñs tangibilis qualitas eidem conueniens & ſub ratione conuenientis apprehenſa:appetit.n.frigida membrum pręternaturaſr calīm,ergo &c. Quarta difficultas. Quia data pōne ſequitur ꝙ ſemper alijs paribus in aere temperato minor cauſabitur dolor ex ſolutione continui in corpore temperato q̄ in aliquo diſtemperato corpe contra Ari.5.proble.proble.5.& contra experimentum.Chriſtus.n.vt tradunt chriſticolæ,eo vehementius in cruce ex vulneribus doluit quo perfectior & temperatior fuit eius complexio.& cōſequentia patet,quia ſolutione continui facta in corpore tēperato ad partem ſolutam temperatiores concurrunt humores vel fluunt in diſtemperato vero diſtemperatiores deteriorem imprimētes complexionem in parte ſoluta. Quinta difficultas.Quod licet ex parte rei coloratum & figuratum nō ſint diſtincta,alia tamen eſt ſenſatio qua percipitur coloratū & qua figuratum,ſed quarūcunq; duarum ſenſationum diſtinctarum non repugnat vnam eſſe delitioſam altera exiſtēte triſti,& econuerſo,ergo non repugnat triſtem eſſe ſenſationem qua percipitur figuratum quamuis non ſit triſtis ſenſatio qua percipitur illud idem coloratum.Similiter licet ex parte rei idem ſit motus & tangibile medium, non tamē eadem eſt ſenſatio vel notitia qua percipio calidum vel frigidum,& qua percipio motum,ideo non repugnat triſtē eſſe ſenſationem qua percipitur motus rei per ſenſum non exiſtente triſti ſenſatione qua percipitur caliditas aut frigiditas aut alia tangibilis qualitas eiuſdem,& per conſequens contingens eſt triſtē eſſe ſenſationem qua percipitur motus qui eſt ſolutio non triſti exiſtente ſenſatione qualitatis tangibilis in eiſdem abſolute impreſſæ,quo in eſſe poſito obiectū illius triſtis ſenſationis tactiuæ erit ſolutio continui inquantum ſolutio eſt,cuius oppoſitum tenet poſitio. Ad primā difficultatem dicitur ꝙ ſi dolor pūgitiuus aut corroſiuus ſb eadem tangibili qualitate peruenerit cum dolore quo percipitur calor abſolute,vt.ꝟ.g.inflammatio, hi dolores non ſunt abinuicem ſpecifice eſſentialiter diſtincti.Eadem.n.caliditas impreſſa a re pungente eſt obiectiua cauſa doloris pungitiui,quæ impreſſa a re mordicante aut abſolute inflāmante eſt obiectiua cauſa doloris mordicatiui vel inflāmatiui. Et per idem patet ad confirmationem primam.dicitur.n.ꝙ in dolore corroſiuo vel pungitiuo organum tactus triſti ſenſatione ſentit ſolam qualitatem tangibilem cū punctione vel corroſione impreſſam. Ad aliam confirmationem patet ꝙ in caſu argumenti non eſt admittendum malā complexionem eſſe.c.gradus doloris & non intenſioris productiuam.Cum alijs.n.& alijs circunſtantijs.a.pōt intēſiorem.c.gradu dolorem producere,puta ſi occurrat cū ſolutione continui aut membro apoſtemato, & ſic de alijs.

Ad ſecundam difficultatem neganda eſt iſta conſequentia.ſenſus tactus a natura datus eſt animali vt fugiat nociua &c.& æque nociua eſt animali ſolutio cōtinui ſicut ſubita alteratio,ergo æque obiectiua cauſa doloris debuit eſſe ſolutio continui ſicut ſubita alteratio etc.quia ſufficit ipſam fuiſſe doloris cauſam diſpoſitiuam,& ꝙ inducta in mēbro tangibili poteſt cauſare dolorem. Ad tertiam difficultatem dixit Gentilis negando aſſumptum.Et ad primum caſum dixit ꝙ quantūcunq; aer & humores debentes fluere ad membrum ſolutum fuerint membro in qualitatibus tāgibilibus ſimiles,producent tamen in membro ſoluto malam complexionem. Et conceditur conſequenter ꝙ iſta mala complexio non erit gradualiter excedens temperamētum mēbri ſicut uidetur ſequi ex caſu,erit tamen mala quia membro improportionata,& eidem improportionabiliter occurrens. Et conſequenter ꝙ ideo hęc complexio in hoc membro imprimitur,quia membrum illud ſolutū erit ſic diſpoſitum vel aptum pati,& illud agens.ſ. humor vel aer ſit aptum agere.hoc.n.agente partibus ſolutis occurrēte aptum eſt hunc effectum inducere quem nec ſimilem taliť occurrens poſſet in partes iſtas debite vnitas ſic imprimere.

Conceditur vlterius ꝙ hæc mala complexio non eſt denominā̄da calida nec frigida,ſed ideo mala quia improportionata,ideo improportionata quia talis,ideo talis,quia a tali agente in paſſum ſic diſpoſitum inducta,& quia talis nō eſt nota ſpeciali & propria notitia,ideo forſan nō eſt ei ſpecificum aliquod nomen impoſitum ſicut nec qualitas impreſſa in ore ſtomachi famelici hora qua cibū deglutimus, aut in extremitate virilis mēbri hora qua ſemē emittitr etc.

Et conſequenter cōceditur ꝙ huiuſmodi agentia partibus ſolutis occurrentia non ſolum ſunt qualitatum iſtarum tangibilium immediate productiua,ſed etiam ſecundarum tāgibilium præter cōmuniter notas,cuiuſmodi ſunt durities: mollities &c. Hęc reſponſio multum videtur ambigua, quia exquo hæc qualitas quæ eſt obiectum doloris in caſu argumenti eſt qualitas tangibilis erit neceſſario qualitas aliqua de primis,vel ſecunda ex his reſultans,quorum primū repugnat reſponſioni.illa.n.omnino ſimilia in qualitatibus primis non ſecundum ſe illas qualitates immutant.nec poteſt poni ſecundum,quia nulla poteſt acquiri qualitas ſecūda tangibilis de nouo niſi facta variatione in primis qualitatibus ex quibus reſultant,vt.2.de generatione.&.7.phy. ſed nec eſt in primis qualitatibus facta varietas de nouo ut ſequitur ex caſu,ergo &c.Exemplum inductum de qualitate tactu oris ſtomachi percepta hora qua cibum deglutimus &c.ꝙ non ſit efficax declarabitur tertio huius dū tractabitur de cauſis delitiæ in venereis. Probabilius ergo videtur dicendum ꝙ ſi per poſſibile taliter fieret ſolutio in organo ſenſus vt nec partibus diſſolutis diſſimile occurreret,pro tunc non cauſaretur dolor.Hoc videtur notum experimento.frequenter enim quis in capite aut in alio membro reincidente leuiter percuſſo per tempus poſt percuſſionem et in percuſſione nullum percipit dolorem,ut ego iam

ſum expertus in me, deinde incipit paulatim dolere, ſicut in partibus ſolutis mala complexio imprimitur. Cõtra, quia experimento patet ꝙ homine digito partẽ ſeparatam leuiter impellente frequenter inde fit dolor fortiſſimus, non tamen veriſimile apparet tunc digitum leuiter prementem qualitatem aliquam imprimere, quæ tunc poſſit eſſe obiectum tã vehementis doloris. Pro iſto dicitur ꝙ leuiter digito premendo partem ſeparatam ſibi inuicem partes quæ prius non applicabantur applicantur, & vna poteſt in aliam ſenſibilem qualitatem imprimere, quæ prius nihil ut eadem perceptibile imprimebatur, & conſequenter ꝙ pars recipiẽs impreſſionem cum his circunſtantijs apta eſt ex qualibet leui impreſſione dolere, & pars imprimẽs dolorem cauſare ibi cum alijs circunſtantijs, quia membro non ſeparato vel ſoluto non dolet. hoc docet experimentum. Et per idem ad imaginationem admittitur caſus ſecũdus, licet ego putem ipſam impoſſibilem, & conceditur illo admiſſo poſſibile eſſe fieri ſolutionem continuitatis naturalem in organo, quãuis in eo pro tunc non fiat dolor. Ad tertium admittitur caſus. Et dicitur vlterius ꝙ eadẽ qualitas in organo tactus impreſſa cum certis circunſtantijs eſt obiectiua cauſa delitiæ, quæ cum alijs eſt cauſa obiectiua doloris, ſicut frigiditas aeris vel aquæ ſupercalefacto gradatim vel paulatim obuians inducit delitiam, quæ tamen velociter cauſat triſtitia, ſicut cum facies ſupercalefacti multa aqua frigida ſubito aſpergitur, licet illa frigiditas aeris ſit remotiua triſtitiæ occurrens membro non ſoluto, occurrens ei ſic ſoluto poterit eſſe cauſa obiectiua doloris. Et penes hoc concedendũ in eodem membro adæquate ſimul eſſe poſſe malam complexionem calidam & frigidam. calidam quidem excedentem temperamentum. frigidam vero quia non cum debitis circunſtantijs impreſſam. Et per idem patet ad cõfirmationem, hæc. n. frigiditas non qualitercũq; in membro ſupercalefacto impreſſa eſt obiectum conueniens & delitioſum, ſed cum certis circunſtantijs. Ad quartam difficultatem principalem conceditur cum alijs paribus corpus tẽperatum pluribus ſaltem diſtemperatis intenſius dolere. Et negetur illa conſequentia. Ad partes ſolutas in corpore temperato temperatiores fluunt humores minus malam imprimentes qualitatem, econtra vero in diſtemperato, igitur minus dolet corpus. Corpus. n. acutioris ſenſus vehementius dolet ex minori & minus mala impreſſione ꝙ̃ ex maiori et deteriori doleat ſenſus hebetioris. Ad quintam difficultatem dicitur ꝙ vbi ab organo tactus ſimul percipiatur ſolutio continui & qualitas tangibilis ſoluentis continuum eadem præciſe & vnica eſt ſenſatio qua percipitur tangibilis qualitas & ſolutio continui. Et vl'r quandocũq; ſenſu cõprehenditur ſenſibile cõmune eadem eſt notitia vnica qua cõprehenditur illud ſenſibile cõmune & proprium. eadẽ. n. viſione percipio album qua video illud idem magnum. ſ. figuratum, & ſic de alijs, quia eadem ſpecies a colore deciſa repreſentat album figuratum magnum, & ſic de alijs. vnica autem ſpecies non videtur immediate plurium notitiarum productiua. Contra ad aliquantam diſtantiã ſufficit ſpecies deciſa ab albo repreſentare figuram & magnitudinem ad quantam non ſufficit repreſentare albedinem aut alium colorem, ergo alia eſt notitia figuræ quantitatis, & alia albedinis. aſſumptum patet, quia ab aliqua diſtantia percipere potes magnitudinem aut figuram turris aut ſor. albi, a qua tñ non percipies eius albedinem, vt docet experimentum. Experimur etiam ꝙ ſiquis rem circularitẽ motam diu aſpexerit, deinde ad cõtrarium ſe vertat, adhuc res circunſtantes videntur moueri localiter, & ſic in aſpiciẽte remanet ſpecies motus, quamuis non remanſerit ſpecies coloris. non. n. omnia videntur illo colore colorata, quo fuit primo illud circulariter motum. Pro primo negetur conſequentia. ſicut, non ſequitur. ſpecies deciſa a colore ſor. ad aliquantam diſtantiam ſufficit repreſentare colorem ad quantam non ſufficit repreſentare albedinem. ergo alia eſt ſpecies &c. Eadem. n. albedo ad propinquum multiplicat ſpeciem diſtincte repreſentantem albedinem, quæ tamen ad longinquum non multiplicat ſpeciem diſtincte albedinem, ſed colorem ſolum confuſe repreſentãtem, ſed hæc cõſideratio eſt mere phyſica. Conſimiliter ad ſecundum dicitur ꝙ ſpecies coloris derelicta in organo poteſt eſſe ſufficiens ad repreſentandum colorem confuſe & nõ albedinẽ rei motæ vt patet. hæc tñ inſtantia tãgit difficultatẽ qualiť ſenſu exteriori motus aut quies percipiaẽ an ſolum ſenſu interiori. de qua vide in ſecundo de anima.

Secunda poſitio voluit ꝙ dum ſoluitur membrum ſenſibile ſolutione notabili in eo cauſatur duplex ſenſatio. Vna qua percipitur qualitas tãgibilis partibus ſolutis occurrẽs. Alia qua percipitur ille motus vel ſeparatio partium abinuicem. Et ꝙ non repugnat primam ſenſationem non eſſe triſtem, & per conſequens nec doloroſam, ſecunda exiſtente triſti vel doloroſa. Et per conſequens alicuius ſenſationis doloroſe obiectum nõ eſt aliqua tangibilis qualitas, ſed cõtinuitatis ſolutio. hæc videtur intentio Aui. ſecunda primi. Auicẽ. ca. de cauſis doloris. & ſecunda ſexti naturalium. cap. de tactu. Et penes hanc poſitionem probabiliter tenendę ſunt iſtæ concluſiones. Prima concluſio. Alicuius doloris obiectiua cã eſt præciſe ſolo cõtinui. Patet, quia ſtat ſenſationẽ qua percipitur ſolutio continui eſſe triſtẽ quãuis nulla alia ſit triſtis ſenſatio, ergo &c. aſſumptum patet, ex quo iſtę ſenſationes ſunt diſtinctæ. Secunda cõcluſio. Licet ita ſit nullius tamen doloris cauſa effectiua eſt cauſa aliqua tãgibilis qualitas cauſa. Patet, quia omnis ſenſatio qua compræhenditur ſenſibile cõmune effectiue pendet a ſenſibili proprio & eius ſpecie. Tertia cõcluſio. Huiuſmodi tãgibilis qualitas non neceſſario eſt ſubiectiue in membro quod ſoluit. Patet, quia ſtat cauſam ſoluentem eſſe potentem ad ſoluendum membrum, quamuis non ſufficiat in membro tangibilem aliquam qualitatem imprimere. Ex quo patet hãc tãgibilem qualitatẽ eſſe poſſe ſubiectiue in diuidente vel partibus quæ ſoluuntur. Quæcunq;. n. talis a membro percepta cum ſolutione continui poteſt eſſe cauſa vt nulla ſolutio continui triſti ſenſatione ſentiatur. Quarta concluſio. Sequitur ꝙ non ſemper ad dolorem cauſandum effectiue concurrat alicuius qualitatis tangibilis materialis impreſſio in membro dolente. Ex quibus ſequitur primo cuiuſlibet doloris cauſam effectiuam immediatam licet non obiectiuam eſſe ſpeciem alicuius qualitatis per ſe proprie tangibilis. Secundo ſequitur ꝙ ab eodem obiecto tangibili ſimul in eodem mẽbro cauſari poſſunt adæquate duo dolores abinuicem ſpecie diſtincti. Tertio ſequitur ꝙ ab eadem ſpecie numero recepta in organo ſenſus exterioris ſimul poſſunt ꝓduci ſenſatio coloris figuræ magnitudĩs &c. quæ penes hanc poſitionem ſunt adinuicem ſpecifice diſtinctæ. Et ex hoc patet hanc conſequentiam non valere, eadem eſt ſpecies repræſentatiua. a. & . b. ergo eadem eſt notitia vel ſenſatio qua apprehenditur. a. & . b. Ex quo patet vlterius idẽ poſſe ſimul eſſe obiectum doloroſe ſenſationis & delitioſæ, licet hoc ſit ſecundũ diuerſas rõnes obiectiuales vt turpiter figuratũ delectabili colore coloratũ. Et plura alia ex his concludi poſſunt facilia intelligenti.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum patet per dicta in primo artic. Ad ſecundum dicitur ꝙ in ſoda cauſata per cõmunitatem dictam. abſolutam non cõmunicatur capiti ſolum nocumẽtum. ſ. doloris, ſed cum hoc etiam cauſa doloris eo ꝙ dolor eſt effectus eſſentialiter pendens ab eius obiecto, ideo ab ipſo in nullo membro abſolui poteſt. Et pro auctoritate Auic. dicitur ꝙ non plus voluit niſi ꝙ in ſoda per cõmunitatem cauſata abſolutam ad partẽ cerebri nihil peruenit corporeum penitus tale. ſ. qualis eſt humor aut vapor, peruenit tamẽ ad ſpiritum cerebri alteratio quæ poteſt eſſe cauſa impreſſiua obiecti doloris. Et ꝙ iſte fuerit intellectus Aui. colľr ex ſequentibus dum ſubdit ꝙ cõmunitas non abſoluta eſt vt ad ſubſtantiã cerebri ex illo membro. ſ. cõmunicãte perueniat materia humoroſa aut vapor. Ad cõfirmationẽ conceditẽ ꝙ caput ſor. dolet

dolet per proprietatẽ,& cũ inferẽ,ergo non per cõitatẽ ab-
ſolutam.negaẽ conſequentia,vt ex quid nominis cõmuni-
tatis abſolute patet.Conceditur ergo in tali ſoda eſſe malã
capitis cõplõnẽ pendentẽ tñ a ſpiritu propter dolorẽ par-
tis cõmunicantis alteraio.Dixit ergo Auicẽ. in hac cõmu-
nicari tm̃ nocumentũ,vel quia capiti non cõicatur manife-
ſtus exceſſus qualitatis alicuius tãgibilis,vel quia dolor ca-
pitis & qualitas quę eſt in ſpiritu imprimente cauſam dolo
ris in capite,& adhuc qualitas illa in capite impreſſa tantã
dependentiam hñt a dolore partis cõmunicantis ꝙ ſtatim
ſublato illo quodlibet iſtorũ ceſſaret. Ad aliã confirma-
tionem dicitur ꝙ ſicut ex dolore partis vnius corporis talẽ
poteſt diſponi ſpũs alterius partis vt imprimat in illã cau-
ſam doloris,ita ex delitia partis vnius poteſt ſpũs alterius
partis acquirere qualitatem per quã in aliam partẽ delecta
bilr̃ imprimat. Ad tertium dixit Concil̃.dr̃ia.41. ꝙ ſen
Ariſto. ſibile poſitũ ſupra ſenſum poteſt ſentiri.Pro auctoritate ve
ro Ari.& Concil̃.dixit illã intelligendã eſſe de naturali ſen-
ſatione quæ debet gradatim et per mediũ fieri.Pluſq̃ cõm.
vero.3.techni negat in hoc auctoritatẽ Ari. & concedit ꝙ
nullus ſenſus ad ſuã operationẽ per ſe ſed ſolũ per accñs in-
diget medio. Alij dixerunt nunq̃ percipi qualitatẽ tãgi-
bilem in organo impreſſam a parte illa organi in qua eſt il
la qualitas impreſſa,ſed illa tenet locum materiæ,& in alia
parte ſit illius qualitatis perceptio.Quis autem iſtorũ ẽ ve-
rior videbiẽ.3.huius. Ad quartũ iam conceſſum eſt ſolu
tionẽ continui non eſſe immediatã cãm doloris,licet poſſit
penes ſecundã põnem eſſe illius obiectũ. Pro cõfirma-
ne vero negatur ſolõnẽ cõtinui eſſe effectũ mere priuatiuũ.
eſt.n.localis motus & actualis productio numeri prout nu
merus eſt multitudo ſeparatorũ,quodlibet autẽ iſtorum vt
ſic habet rõnẽ poſitiui. Ad quintũ penes primã põnem
patet qualiter ſit rñdendum. Penes autẽ ſecundã poſſet
negari conſequentia.Non.n.quodlibet obiectum cõueniẽs
cum oĩbus circunſtantijs mẽbro ſenſibili occurrens aptum
eſt in ipſo cauſare delitiã vt ſupra viſum eſt.poteſt tñ cõce
di conſequens,quia non repugnat ſenſum aut quantũcũq;
aliã potentiã cognitiuã eodem obiecto ſecundũ vnam rõ-
nem apprehenſo triſtari,ex quo tñ ſecundũ aliã rationem
apprehẽſio delectaẽ. Qualr̃ autẽ percipiaẽ a ſenſu mala cõ
plexio fiens & non facta videbitur.3.huius. Ex dictis autẽ
in ſecundo articulo poterit diligens intellectus pro ſuſtenta
tione ſecundæ poſitionis argumenta adducta ad probatio-
nes concluſionum primæ põnis faciliter ſoluere &c. Ad
vltimam confirmationẽ dixit Concil̃. in annexo dr̃ia.43.
Dẽtes ſẽ ſus gd. Dentes ſentire licet ſenſus eorum ſit valde obtuſus,ideo nõ
percipiunt ſolutionẽ continui ſine mala cõplone in ipſis cõ
tingentẽ vel ſaltẽ illa nõ dolẽt.Vtrũ autẽ dens ſentiat per ſe
aut per illos neruorũ ad radices eius eſt difficultas alibi per
tractanda.Penes autẽ primam põnem patet reſponſio.

Quæſtio. lx.

VTRVM Tam mala cõplo humida q̃ ſicca poſ-
ſit eſſe per ſe cauſa obiectiua doloris. Arguitur multiplr̃
ꝙ ſic. Primo tam humiditas q̃ ſiccitas eſt qualitas per
ſe tactu perceptibilis potens organum tactus materialr̃ &
corrupta tranſmutatione tranſmutare,ergo vtraq; ipſarum
eſt ab organo tactus triſti ſenſatione perceptibilis,& p con
ſequens &c.aſſumptum patet,quia ita excellẽs ſiccitas vel
humiditas eſt deſtructiua armoniæ organi tactus ſicut ex-
cellens caliditas vel frigiditas. Confirmatur,quia occur-
rat organo tactus tẽperati ſiccitas vel humiditas excellens
organum tactus temperati ſenſibiliter imutans,& patet il-
lam alterationem a tactu ſentiri & non niſi ſenſatione triſtis
ergo &c. Itẽ oẽ tangibile diſcõueniens in tactum mate-
rialiter imprimens & tanq̃ diſconueniens a tactu compræ
henſum cauſat dolorem.ſed hoc humidum vel ſiccũ in ca-
ſu argumenti eſt huiuſmodi.ergo &c. Secundo principa
le fundamentum negatiuum q̃nis eſt,quia ſiccitas & hu-
miditas ſunt qualitates paſſiuæ paucæ actiuitatis , propter
quod non vehementẽ,ſed tarde & remiſſe immutatiuæ ſunt
organi.hanc cãm vr̃ innuere Aui.ſecunda primi.ca.de cau
ſis doloris.& Meſue. de conſolatione medicinarũ.cap̃. de Auicẽ.
pſyllio.Sed arguitur ꝙ hoc fundamẽtum eſt fallax.Primo, Meſue.
quia conceſſo ꝙ ſiccitas & humiditas ſunt qualitates tardę
& non vehementer impreſſiuæ,caliditas tñ aut frigiditas
exceſſiua eſt organi vehementer exiccatiua vel humectati-
ua vt docet experimentum.ſed oẽm materialẽ impreſſionẽ
ſubito factam in organo tactus ſecundum qualitatẽ tangi-
bilẽ diſconuenientẽ aptũ eſt organũ tactus doloroſe perci-
pere.ergo &c. Confirmatur,quia non minus dabilis eſt
res virtualiter vehementer exiccatiua vel humectatiua , li-
cet non ſit formalit' talis q̃ calida vel frigida. Occurrat er-
go aliqua talis organo tactus imprimendo in ipſum ſiccita
tem aut humiditatem vehementer , & patet ꝙ non minus
percipiet organum ſiccitatem aut humiditatẽ q̃ percipiet
calorem a radio impreſſum,& non niſi ſenſatione doloro-
ſa.ergo &c. Tertio.plura non minus potentia ſunt quæ
efficiunt in organo tactus tranſmutationem in ſicco & hu-
mido q̃ in calido & frigido.ergo &c.aſſumptum patet,qa
calefactionem vel infrigidationem per ſe cauſat ſolum ca-
lor aut frigus , & non alia qualitas prima,ſed ſiccitatem
per ſe producit ſiccitas & adhuc caliditas,ut plimi credunt
& humiditatẽ per ſe frigiditas & humiditas.Itẽ æque potẽs
eſt ſiccum ad exiccãdum alijs paribus ſicut calidum ad ca-
lefaciendum,aut frigidum ad infrigidandũ. aſſumptũ argr̃
quia potentia rei eſt penes multitudinem attendenda,ut cla
mat oĩs ſchola.ſed tanta eſt multitudo formæ quæ eſt ſic-
citas in ſicco,ſicut caliditatis vel frigiditatis in calido aut fri
gido alijs paribus,ergo &c.Cum ergo frigidũ & calm̃ ſint
vehemẽter & doloroſe immutatiua organi ,ſequitur ꝙ etiã
ſiccum. Itẽ agente ſicco in humidũ,vel econtra,& frigi-
do in calm̃ cũ alijs paribus vtrobiq; eſt æqualis proportio
agentis ad paſſum,penes quã attenditur vehementia & ve
locitas tranſmutationis.ergo &c. Quarto ad principale.
quãcũq; qualitatem organo tactus conuenienter occurren-
tem poteſt virtus tactiua delitioſe percipere,ſed tam ſiccita
tem q̃ humiditatem in organo tactus conuenienter impreſ
ſam poteſt tactus delitioſe percipere.Conſurgit.n.delecta-
tio ex præſentia conuenientis apprehenſi,vt ſupra declara-
tum eſt.ergo &c. Quinto.in fame & ſiti vehementi eſt
dolor,cuius obiectiua cã nõ vr̃ niſi humiditas aut ſiccitas;
accidit etenim paſſio propter penuriam ſubſtantię ſiccæ in
fame,& propter penuriam ſubſtantiæ humidæ in ſiti, in li-
bro Gal̃.de malitia cõplonis diuerſę.4.ca.propter quod fa
mes appetitus eſt calidi & ſicci,ſitis vero frigidi & humi-
di. Pro iſto videtur intentio Gal̃.in littera iſtius dum in-
quit.Dolores vero ſecundum quẽ incũbunt locum aut ſolu
tam continuitatem aut ſubitam alterationẽ oſtendunt. De-
inde exemplificans de ſubita alteratione quã oſtendit dolor
ſubdit.Alteratur autem ſubſtantia caliditate humiditate,
frigiditate & ſiccitate.Et colligitur idem. 1. regiminis acu-
torum.commento primo.vide commentum per te.

Ad oppoſitũ ſunt fere oẽs auctores medicinæ. Vnde.ſe-
cunda primi. ca.de cauſis doloris. Calidũ eſſentialr̃ & fri-
gidum eſſentialr̃ & ſiccũ accñtaliter & humidũ nullo mo-
do faciunt dolorẽ.Et prima tertij.trac.1.1.cap̃.Humida cõ
plexio non facit dolorẽ niſi ſit cũ materia mora ad ſolonẽ.
ergo &c.Et infra.1.cap̃.Et cõplo quidẽ humida ſecũdum
ꝙ eſt cõplo humida non efficit dolorẽ niſi illic ſit materia
humida faciens dolorẽ ex parte euaporationis aut augmen-
ti ventoſitatis facientis ſolutionem continuitatis. Et videẽ
idem de intẽtione Auer.3.colliget,ca.de cauſis doloris.vbi Auer.
inter cauſas per ſe dolorem facientes ſolum malam comple
xionem calidam & frigidam enumerauit.Et Gal̃.in.4. de
accidenti.cap̃.de cauſis delitiarum.& ſui contrarij.Et Haly Haly.
primo ſuæ practicæ.cap̃.de cephalalgia.

Varij modi ſunt rñdendi ad iſtam q̃nem. Quidam
vt Thadeus ſuper hoc paſſu diſtinguunt dolorẽ in paruum Dolor
de quo non eſt curandum,quia non vertit ad ſe curã , & in duplr̃.
dolorem vehementẽ uel magnũ per ſe trahẽtẽ ad ſe curam.

Et cõſequenť dicũt primo ꝙ nec mala cõpľo humida nec
ſicca eſt per ſe cã doloris magni vel vehementis. Patet,qa
huiuſmodi qualitates ſunt paſſiuæ & debilis ſiue tardæ im/
preſſionis.. Dicũt.2. ꝙ tã mala cõpľo ſicca q̃ humida p̃t
eſſe per ſe cã doloris parui,licet ad hoc efficacior ſit ſiccitas
q̃ humiditas:Hanc probare videnť plura argumenta addu
Auer. ćta añ oppoſitũ.Hanc putant fuiſſe ſniam Auer.4.colliget.
cap̃.de ſignis cõplonum paſſionis cerebri,dũ dixit ꝙ com
plexio ſicca & humida dolorẽ nõ efficit niſi modicũ,ſed qñ
eſt ſola humiditas tũc ſola grauitas ſentiť.i.paruus & remiſ
ſus dolor.Et ad ſenſum primæ cõclonis exponunt auctori/
tates oẽs ſonantes ꝙ mala cõpľo ſicca & humida non eſt
per ſe cã doloris. Moderniores autẽ quidã dixerunt dolo
Dolor duplex. rem ſumi aliqñ cõiter pro qualibet triſti ſenſatione tactiua
quandoq̃ proprie & præciſe pro ſenſatione tactiua obiecti
organũ vehementer ſiue ſubito & materialiť immutãtis. Et
ſecundũ hoc cõceſſerunt ꝙ capiendo dolorẽ primo modo
tã mala cõpľo humida q̃ ſicca poteſt eſſe per ſe obm triſtis
ſenſationis tactiuæ:ergo &c. Capiendo tñ dolorẽ proprie
nec mala cõpľo humida nec ſicca poteſt eſſe per ſe cã obie
ctiua doloris,quia nec ſiccũ nec humidũ inquantũ hmõi p̃t
ſubito & vehemenť organũ tactus materialr immutare.Et
Concil. hæc rñſio multũ cõcordat cũ priori. Cõcil.vero Padua
Qualitatis primæ actus duplex. nus dr̃ia.76.hanc difficultatem diſcutit ſupponẽdo. Primo
ꝙ cuiuslibet qualitatis primæ actus eſt duplex. Primarius
ſ.& eſſentialis vt caliditatis calefacere,frigiditatis infrigida
re,ſiccitatis exiccare.Aliter ſecundarius vt caliditatis ſubti
liare,lenificare reſoluere,frigiditatis denſare,ſiccitatis con/
trahere etc.Iſtam ergo qualitatẽ vocat per ſe cauſatiuã dolo
ris,cuius actus primarius poteſt eſſe per ſe imediatũ obie/
ctum doloris.Econtra vero per accñs vel non per ſe,cuius
primarius actus non poteſt eſſe imediata obiectiua cã dolo
ris. Et penes hanc diuiſionẽ ex dictis Cõcil. colliguntur
iſtæ cõclones. Prima cõclo. Tã mala cõpľo calĩa q̃ frigi
da põt eſſe per ſe imediata cã obiectiua doloris.Patet,quia
tã calm q̃ frigidũ inquantũ hmõi poteſt organũ tactus ſu/
bito & materialr imutare &c. Secunda cõclo. Mala cõ/
plexio ſicca non eſt per ſe,ſed ſolũ per accñs doloris cauſa/
tiua.Prima pars patet,quia ſiccitas eſt qualitas paſſiua tar/
de & non ſubito aũt vehementer organum tactus materia/
liter imutans.Secunda pars perſuadeť,quia ſiccitas eſt or/
gani tactus contractiua,& per conſequens ſolonis cõtinui/
tatis in eo cauſatiua ad quã ſequitur dolor.ergo &c. Et intel
ligitur hæc cõclo de mala cõplone immateriali. Hanc con/
cluſionẽ expreſſit Aui.prima primi.alle.cap̃. Tertia con
cluſio.Mala cõpľo humida nec per ſe nec per accñs eſt cãti
ua doloris.Patet,quia nec per actũ eius primariũ & eſſen/
tialem eſt per ſe cauſatiua doloris nec per actũ eius ſecun/
darium.ergo.aſſumptũ patet.non.n.per primariũ qui ẽ hu/
mectare,quia humiditas eſt qualitas paſſibiliſſima & mini
me actiua.nec per ſecundariũ,quia talis eſt remollire & re/
laxare,ſed ad remollitionẽ & relaxationẽ organi ſequiť im/
pedimentũ ſenſibilitatis mẽbri,& per conſequẽs non dolo/
ris,ideo &c.Perſuadeť etiã cõclo aliẽ ab eodẽ,quia vel hu/
miditas quã poneret aduerſarius eſſe cãm per ſe vel per ac/
cidens doloris eſſet ſimplex & non alteri.ſ.qualitati exceſſi
uæ cõiũcta vel alteri q̃litati exceſſiuę eẽt cõiũcta. Si primũ
nõ manifeſte & vehemẽť trãſmutare põt,eo ꝙ eſt qualitas
mĩme actiua et ꝑ cõſequẽs nõ põt dolorẽ efficere.Si dr̃ ſecũ
dũ vel eẽt cõiũcta calori vel frigori.Si calori,patet talẽ alte/
rationẽ ſubitã eſſe calori et nõ hũiditati attribuẽdã.Si.n.iſta
alteratio ẽ calefactio patet ꝙ nõ humiditati,ſed calori aſcri/
benda eſt.Si autẽ eſt humectatio hæc magis calori attribuẽ
da eſt diſſoluenti velociť humidũ & ipm euapotare facienti
per partes etiã eius quod humectatur humidũ diſſeminãti.
Si autẽ hæc humiditas fuerit frigiditati coniuncta adhuc nõ
poteſt eſſe cã effectiua doloris:quia nihil poteſt dolorẽ indu
cere niſi ꝙ ſufficit manifeſte ledere,ſed humiditas cõiuncta
frigori nõ põt in organũ manifeſtã inducere leſionem.er/
go &c.probať minor,quia humidũ coniunctũ frigori non

tranſcendit gradũ ſecundũ,vt Hip.in libro de epilepſia.& Hippo.
Meſ.auctoritate eius.ca.de pſyllio.Quod autẽ non tranſcẽ Meſue.
dit ſecundũ gradũ non manifeſte impedit,vt ſecunda pri/ Auicẽ.
mi.ca.de eo ꝙ comediť & bibiť.ideo &c,Et infert Cõcil.
ex his ꝙ nũq̃ humidũ inquantũ hmõi eſt cã obiectiua dolo
ris.Et hoc expreſſit Meſ.in loco prealle.dũ dixit,Nõ inue/
ni humidũ eſſe cãm doloris inquantũ humidũ,ſed inquãtũ
põt eſſe materia quę quãtitate ſua moueť ad ſolonẽ cõtinui
tatis.hæc eſt ſnia Aui.prima tertij.trac.2.cap̃.2.
Aliter põt ad q̃onẽ probabilr rñderi. Præmittendo Tactus
primo ꝙ i organo tactus duplr põt imprimi humiditas aut In organo hũi/
ſiccitas.Primo per alterationẽ a ſola ſiccitate & humiditate
prouenientẽ ſic.ſ.ꝙ ad illã cauſandã non cõcurrat alia qua/ ditas vl ſi citas
litas tanq̃ particularis cã exiccatiua vel humectatiua,ſicut
dum ſiccitas organũ exiccat aut humiditas humectat. Secũ ĩprimit
do per alterationẽ ab alia qualitate prouenientẽ potente or/ duplr.
ganũ exiccare vel humectare recte ſicut qñ imprimiť in or
ganũ calĩtas aut frigiditas per actionẽ non formalr talium,
ſed ſolũ virtualr caliditatis aut frigiditatis productiuũ;vt lu
men influentia &c. Supponẽdũ.2.ꝙ licet humiditas aut
ſiccitas non ſit organi tactus ſubito et vehementer imutati
ua,propter has qualitates eſſe modice actiuas. Ex natura tñ
rei non repugnat aliqua alia cã organũ tactus vehemenť &
ſubito tranſmutari in humido vel ſicco.Quẽadmodũ.n.cõ
cedunt pliuri calĩtas eſt ſiccitatis naturalr ꝓductiua.Cum
ergo caliditas ſit inter cæteras qualitates vehementius
actiua poterit etiã ſecundũ ſiccitatẽ organũ tactus ſubito &
materialr imutare.Itẽ ſicut dabile eſt aliquid vehementer
calefactiuũ vel infrigidatiuũ,q̃uis nõ ſit formalr calm aut
frigidũ vt lumen aut influentia,ita dabile rõnabilr vr̃ aliqd
vehementer humectatiuũ vel exiccatiuũ,q̃uis nõ ſit forma/
liter humidũ vel ſiccũ. Supponẽdũ tertio ꝙ agens intrin
ſecũ imprimens qualitatẽ tangibilẽ in organũ tactus nõ eſt
vere obiectum tactiuæ ſenſationis,ſed qualitatis tangibilis
in mẽbro impreſſæ,ſi enim radius ſolis calefacit manum
meam tactu non percipio radium aut caliditatem eius,ſed
caliditatem ſolam a radio impreſſam.
Iuxta hoc tenendæ ſunt iſtæ cõclones. Prima conclo.
Nunq̃ humiditas vel ſiccitas poteſt eſſe per ſe efficiens cã
doloris,& hoc deducto concurſu alterius qualitatis &c. vt
ſupra.Patet,quia nunq̃ poteſt ſola ſiccitas aut hu.organũ ta
ctus ſubito materialr imutare & vehementer. Ex iſta cõ
cluſione ſequitur primo ꝙ nunq̃ ſiccitas aut hu.per actionẽ
ſolius ſiccitatis aut hu.in organũ tactus impreſſam eſt obm
vel obiectiua cauſa doloris. Sequiť.2.inter cæteras quali
tates maxime doloris cauſatiuam eſſe caliditatẽ,quia vehe/
mentius tranſmutatiuã,conſequenť frigiditatẽ,minime ve
ro humiditatẽ,aut ſicci.niſi per accñs,vt ſupra viſum eſt.
Contra,quælibet qualitas tangibilis cuilibet tãgibili qua
litati poteſt cũ alijs paribus eſſe æqualiter actiua,ergo ęque
vehementer ſubiecti in quod agit tranſmutatiua,& per cõ/
ſequens æqualiter inductiua doloris,aſſumptũ arguiť vt ſu
pra,quia potentia rei attendiť penes multitudinẽ formæ,vt
vult cõis ſchola,ſed alijs paribus tanta eſt multitudo formę
humiditatis vel ſiccitatis in ſubiecto humido vel ſicco ſicut
caliditatis aut frigiditatis.ergo &c. Pro iſto dixerunt qui
dam negando conſequẽtiam,quia licet cæteris paribus oẽs
qualitates primę ſint naturalr ęqualis potẽtię & de ſe æquã
liter actiuæ,per accñs tñ cõtingit caliditatem fortius & ve
hemẽtius alijs paribus agere q̃ agat aliqua alia qualitas pri
ma.Caliditas.n.agit in ſubiectũ in quod agit rarefaciendo
poros aperiendo,de centro partes ad circunferentiam mo/
uendo,& per conſequens ſubiectũ magis continue ad actiõ
nem eius ſuſcipiendam præparando.Econtra vero aliæ vt
frigiditas condenſando poros conſtringendo,ſiccitas corru
gando & humiditas poros claudendo.Et ideo non eſt mirã
dum ſi de facto fortius ſubiecta in quę agit caliditas fortius
trãſmutat alijs paribus q̃ aliqua alia qualitas prima. Hęc
rñſio licet multis viſa ſit multum probabilis,vr̃ tñ mihi &
veritati & mentibus auctorum penitus diſſona. Data.q̃

hac

hac ſequitur oẽ frigidũ alijs paribus tardius & debilius trãſmutare ſubm in quod agit per frigiditatem q̃ humidũ vel ſiccũ per ſiccitatem vel hu. cõſequens eſt cõtra experimentum, qa tp̃s infridandi minus eſt tpe humectãdi vel exiccãdi. 4. primi. 2. ca. Vñ. 16. therap. 5. ca. Facile ſanabiliſſimæ igiẽ ſunt quædã quæ ſecũdum caliditatem et fri. alterationes, qm̃ efficaciſſimis corrigũẽ qualitatibus. difficiles ſanabiles vero quæ ſecundum humiditatẽ & ſic. imbecillius. n. et vt ita dicã materialioribus qualitatibus ſanatio earum perficitur. argr̃ conſequentia, quia alijs paribus vtrobiq; potentia agendi & tranſmutandi eſt æqualis, & cum hoc multo plus diſponit frigiditas ſubm in quod agit ad ſuſcipiendum actionem ſuam q̃ humiditas vel ſiccitas. plus. n. cõdenſat poros conſtringit & a circunferentia ad centrum mouet. ergo &c. Et per idem vr̃ ſequi q minus cãtiua doloris eſt frigiditas cęteris paribus q̃ humiditas vel ſiccitas. Eſt. n. organi tardius immutatiua vt argutum eſt, & cũ hoc plus hebetatur ſenſibilitas membri cæteris paribus per impreſſionẽ frigiditatis in organũ q̃ humiditatis vel ſiccitatis cum frigiditas ſit ſenſui & vitæ diſconuenientiſſima. cuius ſignũ eſt q cum maiori menſura ſiccitatis vel hu. ſtat membri ſenſibilitas q̃ frigiditatis. ideo &c. Itẽ oẽ frigidum & hu. aut frigidum & ſiccum cum alijs paribus agens in ſubm & receptiuum ſuæ actionis ſecundum qualitatem vtrãq; æqualiter tranſmutaret ſubm in quod ageret ſecundum ſiccitatẽ vel hu. ſicut ſecundum frigiditatem. conſequens etiã eſt cõtra experimentum. & conſequentia patet intuenti. ſilr̃ omne calm & ſiccũ, aut calm & humidum ſecundum vtranq; qualitatem tranſmutans ſubm cũ alijs paribus æqualr̃ exiccaret vel humectaret ſicut calefaceret. Cõiter autem experimur remiſſe calm & intenſe humidũ multo plus calefacere q̃ humectet, ſilr̃ remiſſe fridum & intenſe humidum multo fortius infrigidare q̃ humectare. Item tardius aget ſiccitas alijs paribus q̃ humiditas, qa plus indiſponit ſubm corrugando & cõſtringendo q̃ humiditas. Et pl'a alia vĩr poſſe contra iſtã rñſionem adduci probabiliter. ergo videẽ tenendum q caliditas naturaliter eſt magis actiua q̃ frigiditas. & frigiditas q̃ ſiccitas, & ſiccitas q̃ humiditas, & conſequenter q potentia rei non eſt vr̃ attendenda penes multitudinem formæ niſi cõparatis formis eiuſdem ſpeciei inter ſe. Quod. n. vna forma ab alia ſpecie diſtincta ſit eadẽ maioris potentię non vr̃ prouenit ex multitudine formę maiori: quia ſtante æquali multitudine vnius & alterius, vna tñ eſt altera maioris potentię, quia naturalr̃ magis operatiua ſicut naturaliter lux eſt aptior q̃ color, & color q̃ odor iterum odor q̃ ſapor. Et eadem diuerſitas apparet in ſubſtantialibus formis. naturaliter. n. aptior eſt forma equi q̃ aſini, & forma leonis q̃ equi, & ſic de alijs. Secunda cõcl'o. Tenẽdum eſt q aliqua cã exiccatiua & humectatiua inquantum hmõi eſt per ſe doloris cãtiua. Patet quia aliqua talis poteſt ſecundum ſiccitatem vel humiditatem organum tactus ſubito & materialiter immutare. ergo &c. aſſumptum patet per ſecundum ſuperius præmiſſum. Patet etiam experimẽto, quia in ſiti vehementi quæ aliquando eſt doloroſa percipitur ſiccitatem notabiliter imprimi in organum ſenſus. cũ hoc ergo non ſit per actionem ſolius ſiccitatis exiſtentis, ſequitur &c. Ex his ſequitur reſponſio ad quæſitum. ſ. q tam mala complexio humida q̃ ſicca poteſt eſſe per ſe obiectiua cauſa doloris, quia tam ſecundum malam complexionem humidam q̃ ſiccam poteſt organum tactus vehementer & materialr̃ tranſmutari, vt argutũ eſt ergo &c. Et ad ſenſum primę concl'onis vadunt auctoritates ſonantes nec humidũ nec ſiccum eſſe per ſe doloris inductiuum.

Ad argumenta principalia ante & poſt oppoſitum adducta patere poteſt ſolutio ex dictis apud intelligentes. Plures autem moueri poſſent quæſtiones ſuper iſto. 2. techni de qbus habetur circa litteram ſatis ſufficienter.

Expliciunt qõnes clariſſimi medicinæ interpretis Iacobi Foroliuienſis ſuper ſecundũ librũ Techni.

Incipiunt quæſtiones eiuſdem præclariſſimi philoſophi ſubtiliſſimiq; medici Iacobi de Foro liuio ſuper tertium librum Techni Gal.

Quæſtio. j.

CIRCA TERTIVM TECHni quærit primo. Vtrum diuiſio cauſarum ſanitatis in conſeruantes & efficiẽtes ſanitatẽ ſit ſufficiens. Arguiẽ multipliciter q non. Primo. pręter cauſas efficientes & conſeruantes ſanitatẽ dabiles ſunt materiales formales & finales eiuſdẽ. igiẽ illa diuiſio non cõprehendit ſufficiẽter oẽ genus cãę ſanitatis. Aſſumptũ colr̃ prima primi. c. de ſubiectis medicinę. Secundo cõpl'o eſt cã ſanitatis alle. c. ſed non eſt cã efficiens nec cõſeruans eiuſdẽ, eo q cõpl'o naturalis mẽbri ẽ ſanitas cõpl'onalis eiuſdẽ, ipoſe ãt eſt idẽ eſſe ſui ipſius cãm efficientẽ aut cõſeruãtẽ, tunc. n. idẽ pẽderet a ſe & eẽt prius natu a ſeipſo, & ſeipſo nã poſterius qđ nõ vr̃ bñ intelligibile. Cõfirmaẽ, qa cõpl'o cõpõ et uirtus ſunt cauſa ſanitatis formalis, vt Auic. alle. c. igiẽ nõ ſunt efficientes vel cõſeruãtes. cõſequentia tenet. qa hęc gña cãrum ſunt cõtra ſeinuicẽ diſtincta. Tertio. tã humor q̃ ſpũs eſt cã ſanitatis, & nõ eſt eiuſdẽ cã efficiens vel cõſeruãs. ergo &c. pbaẽ minor, qa tã humor q̃ ſpũs eſt cã materialis vel ſubiectiua ſanitatis. ergo nõ eſt efficiens vel cõſeruãs, conſequentia tenet, eo q efficiens & materia nõ coincidunt, vt 2. phy. Aſſumptũ argr̃, qa tã p diſpõnem ſubiectiue exñtẽ in ſpũ q̃ in humore immediate perficiẽ viuentis opõ. igiẽ ex qđ nois ſanitatis tã diſpõ ſubiectiue in ſpũ q̃ in humore eſt ſanitas. aſſumptũ argr̃ ponendo calorem hepatis nõ eſſe ſufficientẽ digerere chylũ aut. b. humorem phlegmaticũ in ſanguinẽ trãſmutare, & q ſuperueniente ſpũ. b. & ſanguine a corde tranſmiſſis poſſit chylum digerere & . b. humorem in ſanguinem cõuertere. Et patet nõ minus calorem ſpiritus trãſmiſſi a corde & ſanguine digõnem hãc immediate attendere & efficere q̃ illam efficiat calor hepatis, imo calor ſpiritus videtur hanc materiã digerendã immediatius attingere q̃ calor exñs in membro, & per cõſequens calor ſpũs & ſanguinis eſt ſanitas. Cõfirmaẽ, quia tã diſpõ ſubiectiue exñs in ſpiritu q̃ exñs in humore põt eſſe ægritudo. igiẽ vtriuſq; diſpõ põt eſſe ſanitas, conſequentia tenet, eo q ęgritudo & ſanitas idem ſubm concernunt. Cuius. n. intẽperies eſt morbus eius temperies eſt ſanitas primo de accñti. Aſſumptum arguiẽ per diſpõnem ſubiectiue exñtem in humore vel ſpiritu põt immediata ſenſibiliter lędi operatio viuẽtis. ergo &c. aſſumptũ patet, quia ex natura rei nõ repugnat in hũore vel ſpũ eſſe qualitatẽ malã quę nõ ſufficit in membra imprimere, reſiſtere tñ ſufficit & ꝓhibere ne membrũ nutrimentũ ſibi appropriatũ vel aſſimilatũ debite aſſimilet & cõuertat nullo mõ alterata ſubã mẽbri, quo ineſſe poſito patet p qualitatẽ hanc ſubiectiue in ſpũ vel humore exñtẽ immediate & ſenſibilr̃ impediri opõnem mẽbri, & per conſequens qualitatem hanc eſſe ęgritudinem, pro iſto eſt auctoritas Aui. prima primi. alle. c. ponentis ſpũm eſſe ſubiectũ propinquum ſanitatis, humorem vero remotum.

Ad oppoſitũ eſt Ga. in lr̃a. Qm̃ vero & eaꝝ ipſaꝝ, hę qdẽ efficientes, hę vero cõſeruãtes ſunt ſanitatẽ &c. Et colr̃ virtualr̃ idẽ ſecunda primi. cap. 1. ad principium. Auicẽ.

In qõne primo videbiẽ qualr̃ ſanitatis & ęgritudinis ſint vel non ſint poſſibiles quatuor cãę. ſ. materialis formalis efficiens & finalis &c. Secundo rñdebitur ad quæſitum.

Qꝫtum ad primum ſunt notata & cõcl'ones. Sciendũ eſt q vt tangitur in lr̃a hoc nomen cauſa diciẽ ad aliqd. Dr̃. enim relatiue ad cauſatum. Nam non reſpectu alterius dicitur cauſa niſi pro quanto illud ab eo habet dependentiã. vñ cõiter deſcribiẽ. Cã eſt illud a quo aliquid dependet, vel ad quod ſequitur aliquid ſecundũ naturã. Iõ quot modis aliqd dependet ab aliquo tot modis illud cauſatur ab illo, Et Cã ad quid.

quia hi modi dependentię ſunt ſecundũ quatuor gña, vt. 2. phy. viſum eſt, ideo quatuor diſtinguuntur cauſarum gña.

Materia dupl'r.

Secundo nota ꝙ hoc nomine materia Auctores æquiuoce utuntur. Sumitur. n. materia proprie pro ſubiecto primo ex quo aliquid fit aut incipit, vt. 2. phyſi. qualiter diſtinguunẽ partes cõpoſiti eſſentiales in materiam & formã. ſecundo modo ſumitur materia cõiter ꝓ eo qđ eſt per aliud aliquo mõ formaliter denominabile formatũ ſiue eſſentialiter ſiue accidentaliter, vel ex quo per vnã vel per plures tranſmutationes põt aliquid fieri taliter per aliud denominabile. Exẽplum primi, parietẽ dicimus materiam albedinis. Exẽplũ ſecundi, panẽ dicimus materiam ſanguinis, & humorẽ materiam membrorũ. Et hãc materiam Antiqui conſueuerũt appellare materiam tranſeuntẽ. Et penes ſecundum principale membrum huius diſtinctionis colli'r intellectus diſtinctionis ſubiecti ſanitatis & ægritudinis ab Auic. poſitę prima primi. ca. de ſubiectis medicinæ. videlicet. ꝙ ſanitatis et ægritudinis quoddã eſt ſubiectum propinquum et quoddam remotum. Per ſubiectum. n. ꝓpinquum ſanitatis &c. intellexit omne formaliter ſanum vel ægrum proprie denominabile vt membrũ. Per remotum vero non tal'r proprie denominabile, ex quo tñ poteſt fieri aliquid taliter denominabile ſicut humores. Non. n. eſt humor proprie formaliter ſanus vel æger denominabilis. Ex ipſo tamen per vnũ aut plures tranſmutationes fieri poteſt mẽbrum taliter denominabile.

Sanitatis & ægritudis ſub̃m duplex.

Forma tripl'r.

Secundo ſciendum eſt ꝙ hoc nomine forma frequẽt' æquiuoce vtimur. Sumiẽ. n. qñꝗ ꝓprie ꝓ quolibet alteri inhærenti, per quod ſubiectum cui inhæret aptum ẽ aliquo modo formatum denominari, ſicut albedinẽ inhærentem parieti domus dicimus formam parietis, & ſic diuidiẽ forma in ſubſtantialẽ & accñtalem. ſecundo modo ſumitur forma improprie & metaphorice pro quolibet per quod alterius explicatur eſſentia, qualiter metaphorice diffõnẽ & eius partes dicimus formam diffiniti. ſicut. n. materia ſine forma proprie dicta res eſt indeterminata, determinatur autem per formam, ita diffinitum ſine diffõne res videtur cõfuſa & indeterminata, ſed per diffinitionem determinatur: vnde & diffinitionem formam ſiue rõnem formalem antiqui nominabant. Et colligitur hic modus accipiendi formam ſecundo phy. cõmẽ. 18. diffinitiones cõponuntur ex forma vl'i quæ eſt genus, & propria quæ eſt dr̃ia. tertio adhuc non minus improprie ſumitur forma pro eo quod alterum ad finem proprium dirigit, qualiter formam vel ſilitudinem domus in mente domificatoris exñtẽ formã diceremus operationis domificatoris. hoc. n. ad finem propriũ dirigit & limitat. ſicut forma materia determinat. Hanc diſtinctionem antiqui ſenſerunt dicentes triplicẽ eſſe formam logicalem, ſicut eſt diffinitio & partes eius metaphoricam ſiue idealem, vt imago artificij exñs in mente artificis & naturalem ſicut aĩa & calor.

Aristo.

Tertio ſciendum. nullius accidentis dabilem eſſe materiam ex qualibet cuilibet accñti proprie corrñdeat materia, in qua proprie enim materia ex qua eſt intrinſeca pars materiali cuius eſt materia, iõ nõ proprie dicitur aliqua materia ex qua niſi in ordine ad compoſitum, verũtamẽ cuilibet accñti corrñdet materia ĩ qua illud accñs ſuſtentatur. Iuxta hæc præmiſſa tenendę ſunt iſtæ concluſiones. Prima conclo. Probabil'r concedi põt ſanitatis alicuius eſſe cãm materialem, ex qua proprie dictã ſil'r formalem & conſequenter quatuor cauſas. Hæc cõclo patet apud ponẽtem figuram quantitatẽ & põnẽ mẽbri nõ eſſe rem diſtinctam a membro quanto figurato & põnato. Mẽbri. n. debite figurati põnati &c. quatuor ſunt cauſæ iã dictę, ſed quodlibet tale eſt ſanitas in figura põne ẽt ſi teneatur illa põ. ergo &c.

Mẽbri debite figurati cã ꝗdruplex.

Secunda conclo. Cuiuſlibet ſanitatis vel ægritudinis quæ eſt accñs ſuperadditũ ſubiecto formaliter ſano vel ægro eſt cã materialis in qua proprie ſumpta. Patet, quia cuilibet accñti corrñdet materia quę illi ſubſiſtit. Tertia concluſio. Solũ corpus vel mẽbrũ aĩatũ eſt ſub̃m propinquũ vel materia propinquæ ſanitatis vel ægritudinis. Probatur ſic. præciſe corpus aĩatum aut membrum eſt proprie denominabile ægrum. igiẽ ex quid nois ſub̃ti ꝓpinqui ſolum corpus aĩatum aut mẽbrum eſt proprie denominabile ſanũ &c. Aſſumptum pluries eſt declaratum ſuperius. Ex his ſequuntur plura corrolaria. Primum licet in ſpiritu vel humore ſit ſubiectiue ſanitas uel ęgritudo, non tamen ſpiritus vel humor eſt ꝓprie ſanus vel æger denominabilis. Prima pars patet per vnum argumentũ adductum ad oppoſitum. Secunda pars ſatis patet, quia nihil eſt proprie formaliter ſanum vel ægrum, niſi ſit formaliter vita participans, ut colligitur primo de ſenſu & ſenſato. Sanitatem. n. & ægritudinem impoſſe eſt fieri uita carentibus: ſed nec ſpiritus nec humor eſt huiuſmodi vt ſupponitur. igitur. &c. Et circa iſtam materiam vide imaginationes tactas in antiquis qõnibus tertio techni. quæſtione ſecunda. Secundum corrolarium, licet in humore vel ſpiritu ſit vel eẽ poſſit ſubiectiue ſanitas vel ægritudo, non tamẽ ſpiritus uel humor eſſe poteſt ſubiectum ſanitatis vel ægritudinis propinquum. Patet ex ſuperius præmiſſo. Pro iſto vide ſecundo huius. quæſtione. 38. Contra hoc corrolarium ſonant verba Aui. prima primi. cap̃. de ſubiectis medicinæ. Cauſæ vero materiales poſitæ in quibus ſanitas & ægritudo menſurantur ſubiectum quidem propinquum eſt membrum aut ſpiritus. Et exponitur aut cõmuniter pro et. Pro iſto poteſt dici primo ꝙ ly aut. tenetur diſiunctiue. dubium etiam erat an eſſet ſpiritus formaliter vel ſolum virtualiter animatus. Patet autem ꝙ apud ponentem ſpiritum formaliter aĩatum cõcedendum eſt ſpiritum eſſe ſanitatis ſubiectũ propinquum ad ſenſum datum. Alij dixerunt ſpiritum eſſe ſubiectum propinquum &c. pro quanto ſpiritus eſt cã diſpoſitiua & præparatiua membri propinqua membro, ut ſit actu ſubiectum ſanitatis aut vitę &c. ſicut. n. diſpõ actiua ad agendum actiue concurrit ad actionem & reduciẽ ad genus cauſæ efficientis, ita paſſiui diſpoſitio ſubiectiue concurrit ſiue materialiter, & per conſequens reducitur ad genus materialis cauſæ. Hęc tamen reſponſio probabilem recipit inſtantiam, quia penes hunc modum loquendi complexio compoſitio figura &c. eſſent ab Aui. ponenda ſubiecta propinqua ſanitatis, quia pro quolibet iſtorum propinque diſponitur membrum vt ſit ſanum & viuens, cuius oppoſitum ſonant eius verba ſiquis bene conſiderat, ideo teneatur prima reſponſio.

Auicẽ.

Quarta concluſio. Capiendo formam vel cauſam formalẽ proprie nullius ſanitatis vel ęgritudinis quæ eſt accñs ſuperadditũ ſano vel ægro eſt forma vel formalis cauſa. Patet, quia quælibet ſanitas talis eſt forma, formæ autem nõ eſt forma proprie ſumpta, vt coll'r. 2. meta. ideo &c. Quinta concluſio. Capiendo formã improprie. ſ. 2. & 3. modo cõpl'o cõpõ et virtus ſunt formales cauſæ ſanitatis vel ægritudinis. Et hanc cõcluſionem intellexit Aui. prima primi. cap̃. de ſub̃tis medicinę. Patet, qa ꝑ cõpl'onẽ cõpõnẽ &c. conſtituiẽ rõ formalis ſanitatis & ęgritudinis. nihil. n. denoĩaẽ ſanitas niſi ſit cõpl'oni & cõpõtu & naturali virtuti ꝓportionata. cadit ergo cõpl'o cõpõ & virtus in rõne formali ſanitatis, & per ipſas explicatur ſanitatis eſſentia. Similiter nihil eſt ægritudo niſi cõpl'o cõpõ etc. uirtuti improportionata. Eſt ẽt uirtus ſanitatis forma. 3. mõ ꝓ ꝗto ſanitatẽ ipſam dirigit ad finẽ ad quẽ ſanitas eſt ordinata. Ex quibus patet rñſio ad articulum ꝙ ſanitatis cuiuslibet et ęgritudinis improprie quatuor ſunt cãę. Quis. n. earũ cãrum ſit finis & quod ſit efficiens patet declaratũ eſt ẽt ipſis aliquo mõ attribuẽdã eſſe materiam & formam.

Cãę cõſideratio duplex.

Q̃tum ad ſecundũ ſunt notata & cõcl'ones. Primo p̃mittẽdũ ẽ vt circa lr̃am tactũ ẽ ꝙ de cãis duplex reperiẽ cõſideratio. prima gñalis qua gñal'r attẽdiẽ habitudo cãę ad cãtũ & ecõtra. Et hęc cõſideratio eſt phyſica vel meta. ſecundũ quã penes varietatẽ modorũ depẽdẽtię cãtorũ a ſuis cãis diuidiẽ eã in. 4. gña. ſ. materialẽ formalẽ &c. ſecũda cõſideratio ẽ ſpãlis cõtracta ad corpus humanũ ĩꝗtũ ſanabile etc. & hęc cõſideratio de cãis pertinet ad medicũ. Secũdo ſciẽdũ ẽ ꝙ medicinalis cõſideratio de cauſis ab auctoribus traditur duplex. Vna ꝑ quam cauſarum corpori humano occurrentium

currentium

Medicinalis de cāis conſideratio duplex.

currentium cognoſcuntur uirtutes quibus ſunt humani corporis corruptiuæ conſeruatiuę aut qualitercunq; imutariuę. Et hæc conſideratio eſt theorica tradita. 1.cañ.in capſis generalibus,& in primis quinq; Gaſ.libris de ſim.me.& hęc conſideratio non eſt pñtis intentionis. Altera eſt conſideratio cauſarum qua præſuppoſita cognitione debita virtutum cauſatiuarum iam dictarum docet medicus quales cauſas cui corpori & qualiť quando & in quãta doſi,& ſic de alijs circunſtantijs approximare debeat. Et hæc conſideratio eſt practica,quia per ipſam acquirit medicus notitiam debiti modi approximandi cauſas ad ſanitatem cuſtodiendam et ægritudinem remouendam &c. Et huic conſiderationi inſiſtit.Gaſ.in hoc.3.techni. Vltimo ſciendum eſt ꝙ operatio cõſequens approximationem iſtarum cauſarum nõ perficitur niſi ſanitatem conſeruando aut ægritudinem curando aut permutando aut pręſeruando,& clarius infra videbuntur. Ex his infertur concluſio reſponſiua ad quæſitũ. Omnis cauſa de qua principaliter conſiderat medicus quæ pertinet ad partem practicam eſt conſeruatiua vel ꝓductiua ſanitatis.& hoc ſub conſeruatiua pręſeruatiuam cauſam comprehendendo,ſicut infra videbitur. Patet,quia per quã liber talem principaliter intendit medicus ſanitatem pręexiſtentem ſeruare aut ad meliorem corpus ꝓducere vel ęgritudinem remouere. Si primum eſt cauſa conſeruatiua. Si ſecundum vel tertium eſt cauſa ſanitatis productiua , tam.n. permutans q̄ curãs ſanitatem producit. Ex hoc ſequitur diuiſionem cauſarum hic a Gaſ.in littera poſitam in cõſeruantes.ſcilicet et producentes ſanitatem eſſe bene poſitam. Omnis.n.cauſa conſiderabilis a medico vt per ipſum operatiua eſt conſeruatiua vel productiua ſanitatis.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum patet ꝙ licet præter conſeruantem & efficientem aliæ debiles ſint cauſæ,non tamen de ipſis conſiderare pertinet ad ꝓpoſitum,hic autem ſolum diuiſit Gaſ.cauſas quarum conſideratio pertinet ad pręſentem tractatum. Ad ſecundum argumentum conceditur ꝙ cõpľo naturalis membri eſt cã conſeruatiua ſanitatis membri. Et ꝙ idem eſt cã conſeruatiua ſuiipſius. Et ꝙ idem pendet a ſe & aliquo modo ẽ prius ſe &c. Sic Marſilius medicus cõſeruat ſe i ſanitatẽ,& inquãtũ medicus ẽ prior ſe inq̃tũ ẽ corpus ægrotatiuũ . & ecõtra poſterior vt patet. Ad cõfirmationẽ qua ľr cõpľo cõpõ et virtus ſint formales cauſæ ſanitatis dictũ eſt in q̃õne.negať tñ illa conſequẽtia,ſunt cãę formales.ergo nõ efficiẽtes etc. et hoc loquẽdo de formali cã improprie ſumpta,vt dictũ ẽ.

Ad tertium & eius confirmationes ex dictis in q̃õne patere põt quaľr ſit rñdendũ. Et ſiľr ad auctoritatẽ Auicẽ.

Quæſtio. ij.

VTRVM Cauſæ cõſeruantes ſint tempore & dignitate priores cauſis efficiẽtibus ſanitatem arguitur multipľr ꝙ non. Primo.eadem numero poteſt eſſe cauſa cõſeruãs & efficiens ſanitatem.ſed non poteſt idem eſſe ſeipſo tempore aut dignitate prius.ergo quęſtio falſa.probatur maior quia aer temperatus vel medicina temperata eſt cauſa conſeruatiua ſanitatis temperati,& cum hoc eſt cauſa remotiua diſcraſiæ calidæ vel frigidę,& per conſequens ſanitatis inductiua.igitur &c. Pro iſto forte diciť ꝙ nunq̃ poteſt medicina temperata vel aer temperatus remouere diſcraſiam & ſanitatem inducere.remotio.n.diſcraſię & ſanitatis inductio non videtur poſſe fieri niſi per contraria æqualia i gradu qualis non eſt medicina temperata nec aer temperatus.

Contra aer temperatus aut temperata medicina poteſt diſcraſiam calidam aut frigidam gradualiter remittere. ergo per iteratam approximationẽ eã põt totaľr remouere. Itẽ frequenť vř ſine auxilio medicinæ ſufficienter diſcraſiã remoueri.ergo a fortiori cũ medicina tẽperata vel aeris tẽperati approximatione poterit. Secundo ad principale.cãæ cõſeruantes ſanitatem inquantũ ſunt conſeruantes nõ ſunt cauſę ſanitatis. ergo &c. Aſſumptũ arguiť diſcurrendo.non enim ſunt cauſę formales nec finales ſanitatis, vt patet. Et ꝙ non ſint efficientes arguitur primo,quia contra efficiẽtes diſtinguunť,vt patet per Gaſ.in lr̃a. Siľr quia quod eſt efficiens alterius efficit illud aut quod efficit aliud facit aliud eſſe poſt q̄ non fuit. Et hoc rõni formali cãę conſeruantis repugnat,vt patet. Item quia efficiens inquantũ hmõi agit, efficiens.n.eſt vnde motus. 2.phy.ſed conſeruans hmõi nõ agit.ergo cõſeruãs vt ſic non eſt efficiens. Tertio ad principale.prius tempore eſt ſanitatem fieri vel ꝓduci q̄ ipſam conſeruari.ergo prius tempore eſt cauſa ſanitatem producens q̄ conſeruans. Aſſumptũ arguiť,quia prius tẽpore ẽ rẽ quamlibet ſaltẽ particulariť producibilẽ fieri q̄ factam eſſe & per conſequens conſeruari. Quarto principaľr maioris virtutis & perfectionis cæteris paribus eſt ſanitatẽ de nouo producere q̄ iam productã conſeruare.ergo maioris perfectionis & virtutis eſt alijs paribus cã producens ſanitatẽ q̄ cã conſeruans. Aſſumptũ argř,quia difficilius eſt rẽ de nouo ſaltẽ permanentẽ producere q̄ ipſam iam productã conſeruare.ſed circa difficilius maxime ſemper eſt virtus.ut.2. ethi.ergo &c. Confirmať,quia perfectio cauſæ arguiť ex perfectione effectuum.ſed quantecunq; perfectionis fuerit effectus cãę conſeruantis,tantę perfectionis eſt effectus cãę ꝓducentis.ergo.ꝓbať minor,quia quęcũq; effectiuũ cõſeruat cã cõſeruatiua eũdẽ prius ꝓduxit cã effectiua. Siľr ſicut per cãs cõſeruãtes cõſeruari põt ſanitas ſimpľr,ita per curãtes põt ſanitas ſimpľr de nouo produci.ideo &c.

Oppoſitũ ſonãt ỽba dñi.Gaſ.i lr̃a. Sũt vero ipe et dignitate priores cõſeruãtes faciẽtibus &c. Et idẽ Cõmẽ.i cõm.

Sanitatis cã tã conſeruãs q̃ efficiẽs duplex.

Ad ſolonẽ q̃õnis ex dictis in pręcedenti q̃õne oportet q̃dam ſupponere. Primo ſupponendũ ꝙ tã conſeruans q̄ efficiens cã ſanitatis de qua conſiderat medicus eſt duplex. Vna principalis ſicut virtus vel aĩa.& de tali non eſt ſermo in propoſito cũ circa hæc talia nõ ſit practica ſicut viſum ẽ in pręcedenti q̃õne. Altera inſtr̃alis. Et hæc iterũ ẽ duplex. Intrinſeca.ſ.ſiue corporalis.ſicut cõpľo cõpõ ſpũs quę intrinſecę cãę ſunt conſeruantes,& efficientes ſanitatem. Altera extrinſeca, vt aer,cibus,potus,et de tali in ꝓpoſito eſt ſermo.in hoc.n.traduntť canones debite approximãdi cãs primitiuas cõſeruantes aut ꝓducentes ſanitatẽ. Secũdo ſciẽdum eſt ꝙ cã effectiua ſanitatis,hic nõ intelligiť cã ſanitatis a gñone ꝓductiua.talis.n.eſt ſperma vel ſpũs gignitiuus iclůſus in eo,ſed pręciſe ex tẽpore ꝓductiua quã ꝓprie antiq cãm ſanitatis recuperatiuã vocabant.ſenſus igiť q̃õnis eſt an cãę ſanitatis pręſeruatiuę ſint priores &c.cauſis recuperatiuis eiuſdem. Tertio ſciendũ eſt ꝙ per cãs conſeruantes vt contra efficientes diſtinguunť intelligendę ſunt illæ quæ debite approximatę corpori illud ſub eadẽ vel cõſiľi diſpõne permanere faciunt,ita vt in eo ſerueť conſiľis denominatio eſſe ſani reſpectu corporum aliorũ cũ alijs paribus.ỽ.g. Aer tẽperatus & cibus tẽperatus corpori tẽperato debite approximatus facit vt corpus tẽperatũ in pueritia permaneat puer tẽperatus,in iuuẽtute tẽperatus iuuenis &c. licet ab intra in eo per diſcurſum ætatũ fiat mutatio cõtinua, q̃uis vt infra videbiť,q̃nq; nomẽ cãę conſeruatiuę ſe extendat etiã ad cãs reducentes. Quarto ſciendũ eſt ꝙ per dignitatẽ in ꝓpoſito non debemus intelligere dignitatẽ ſeu perfectionẽ eſſentialẽ.hanc.n.conſiderare eſt meta.ſecundũ denominationẽ quandã perfectionalẽ cauſis attributã ſecundũ habitudinẽ vel cõformitatẽ earũ ad humanũ corpus & eius diſpoſitionem,qualiter illam cãm digniorẽ ſeu perfectiorẽ appellamus quæ digniori corpori & perfectiori corporis diſpõni ꝓportionať & corrñdeat.& econtra imperfectiorẽ. Exẽpli gr̃a.tẽperatam medicinã vt capillũ venę,inquantũ tẽperata eſt dicimus digniorẽ medicina caľa in.2.vel.3. vt zinziber vel cinnamomũ,quia perfectiori corporis diſpõni proportionať et ab ipſa recipit denominationẽ,licet forte cinnamomũ ſit eſſentialiter & abſolute multo perfectius.

His pręmiſſis tenendæ ſunt iſtæ concluſiones probabiliter. Prima concluſio. Cauſæ conſeruantes ſanitatem de quibus hic loquitur Gaľ.inquantum huiuſmodi ſunt cãę ſanitatis in gñe cauſę efficientis. Probatur.ꝙ enim ſint ſanitatis cauſę arguitur,quia ab ipſis vt conſeruantes ſunt pendeť

ſanitas conſeruata. ſed oīs dependentia infert cālitatem.er-
go.Et ꝙ ſint cāſ in gñe cāſ efficientis argr̄,qa nō cāſ in ge
nere cāſ materialis nec formalis nec finalis. Patet.n. ꝙ aer
tēperatus nō eſt materia forma vel finis ſanitatis corporis
temperati.ergo ſunt cāſ in gñe cāſ efficientis, Itē calor ꝑ
ternaturā ab humore putreſcente iā īpreſſus in corde febriē
tis febre putrida pendet ab humore,quia alias non eſſet fe-
bris fiens.ergo humor putridus eſt illius cā efficiens & non
in alio gñe q̄ efficientis.ergo eſt illius cā efficiens vel cā in
gñe efficientis.Cum igr̄ ſit præciſe conſeruans ſequit̄ cām
Auicē, conſeruantem inquantū hmōi eſſe in gñe efficientis cāſ te-
ponendam. Itē calor ſpūs a corde ſuper toto influxi eſt cā
totius calīratis accñtalis in toto repertæ & non niſi efficiēs,
vt patet diſcurrendo.Cum igr̄ ſit pręciſe conſeruans ſequit̄
conſeruantem cām eē cām in gñe efficientis. Itē exēplarit̄
ſignetur rarius.a.nunc primo productus in aere lucido.b.et
per horā poſt hoc ab eo in medio cōſeruandus. Et argr̄ ſic.
Non minus necalr̄ per totā horā futurā dependebit.a.a.b.
q̄ ab eo nunc pendeat.ſed nūc pendet et cātur ab eo in gñe
cāſ efficientis.ergo & tunc,ſed tunc erit.b . præciſe conſer-
uans.a.& tunc producens de nouo . ergo &c. Item non
minus pendet a luce ſolis radius impreſſus in parte orbis ꝓ
xima ſoli vbi nunq̄ eſt vmbra q̄ radius qui in aere a ſole
Auicē. producitur.ſed radius in aere pendet a luce ſolis in gñe cāæ
Cā qd efficientis,ergo &c. Pro iſto vr̄ ſnīa Aui.ſecunda primi.
ſecundū ca.primo.vbi deſcribendo cām dixit.Cā eſt illud quod pri
Auicē, mo eſt & ex quo prouenit inuentio alicuius diſpōnis aut fi-
xionis etc.vbi per fixionem intellexit conſeruationē.Per cō
ſequens cā conſeruans eſt cā efficiens diſpōnem quā figit
vel conſeruat. Et penes hanc concſonem concedendum
eſt primo ꝙ ex natura rei nō repugnat aliquem effectū cāæ
ipſius efficienti eſſe coæternum. Vt.n.radius lucis a ſole ꝓ-
ductus in parte orbis ſoli proxima eſt effectus ſolis , qui tū
coæternus eſt ſoli ſi ſol æternaliter fuit.Et patet hanc conſe
quentiam non valere.a.effectus habet vel habuit cām effi-
cientem,contra.a.effectus incipit vel incepit eſſe. Ex quo
vlterius patet non neceſſario omnem cām efficientem eſſe
quolibet eius effectu tempore priorem.Immo iuxta hoc nō
repugnat aliquam cām efficientem eſſe ſuo effectu poſterio
rem & pl̄a alia concludi pñt. Secunda concſo. Aliq̄ cāæ
ꝓducentes ſanitatem ſunt tēpore & dignitate priores q̄ cāæ
ſanitatem conſeruantes,de quibus hic loquitur Gal̄. Sed ſi-
cut tactū fuit ſupra de his cauſis producentibus non intelle-
xit Gal̄.hic. Tertia cōclſo.ꝓbabilr̄ ponīē cōtra Pluſq̄cō.
apparenter.Poſſibile eſt eandem cām numero reſpectu ſa-
nitatis eiuſdem eſſe cām producentē & cōſeruātem. Proba
tur ſic.aliqua cā ſanitatem efficiens eſt apta ſanitatem ab ip
ſa productam conſeruare.ergo &c.Aſſumptū patet per pri
mū argumentū adductum añ oppoſitū.medicina.n. tēpera
ta ſiue actualr̄ ſiue potentialr̄ talis apta eſt diſcraſiā calīam
vel fridā remouere,& per cōſequens ſanitatē ꝑpati de nouo
ꝓducere,cuius tū eadē vel ſibi oīno ſilis eſt naturalit̄ cōſer-
uatiua.ergo &c. Contra hanc cōclſonem vr̄ intentio Pluſ
q̄cōm . concedens . ꝙ cā efficiens ægritudīs poſtq̄ efficit
ægritudinē ſi non abſcindit̄ efficit̄ cā conſeruās eiuſdē vt hu
mor putridus primo efficit febrem & ipſam factā cōſeruat
ſi non abſcindat̄.Nō ſic autem deberet eſſe de cā effectiua
ſanitatis,qa cā ſanitatis ꝓductiua pertinet ad ægritudinem
eo ꝙ tm̄ diſtat a ſanitate ab vna parte q̄tum ægritudo ab al
tera,quęlibet aūt talis cā ſi nō abſcindat̄ & vltimet actio-
nem ſuā perducit corpus ad lapſum oppoſitū , igit̄ non ē cā
conſeruatiua. Patet igr̄ rñſio ad motiuū,quia non oportet
omnem cām ęgritudīs remotiuā eſſe diſtātē æqualr̄ &c.vt
Pluſq̄cō.aſſeruit.Si tū cōſideras pōt ſaluari ſnīa Pluſq̄cō.
dū inquit.Nō eſt autem ſilr̄ verum de cā ꝓducente ſanita-
tem &c.Et tu vide. Quarta concſo.Pro intentione Gal̄.
cāſ primitiuę cōſeruantes ſanitatem, de quibus in ꝓpoſito
loquitur Gal̄.inquantum hmōi ſunt tempore & dignitate
priores cauſis ſanitatem efficientibus.i.recuperantibus in-
quantum ſunt recuperantes.Patet cōclſo.ꝙ.n.ſint tempore

priores,arguit̄,quia prius tempore eſt ſanitas q̄ ipſa recupe
retur.ergo prius tempore eſt ſanitatem conſeruari vel con-
ſeruandam eſſe q̄ recuperari vel ex tempore produci. Q.
etiam dignitate patet,quia perfectiori corporis diſpōni pro
portionatur & a perfectiori corporis diſpōne denominatio-
nem recipit,ideo &c. Contra. accipiatur corpus a gene-
ratione leuiter ephemerans,ex tempore vero ſanitatem op-
timam recuperaturū.Et patet reſpectu huius corporis prio-
rem ſaltem tempore eſſe cauſam ſanitatem efficientem cō-
ſeruantre. Pro iſto poteſt dici primo non eſſe poſſibile a
generatione eſſe ægritudinem vt nunc. Vel dici poteſt ꝙ
iſta cauſa ſanatiua non eſt proprie recuperatiua,quia nō añ
fuit ſanitas deperdita. Poſſet etiam dici cōclſoem quar-
tam eſſe moderandam & veram vt in pluribus.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum
dicitur ꝙ licet eadem numero poſſet eſſe cauſa producens
& conſeruens,prior tamen tempore & dignitate eſt ſecun-
dum rōnem ſecundum quam eſt conſeruans vel conſerua-
tiua q̄ producens.Non repugnat autem idem ſecundum di
ſtinctas rationes eſſe ſeipſo prius vel poſterius ad bonū ſeo
ſum. Ad ſecundum negatur aſſumptum. Et concedit̄ ꝙ
cauſæ conſeruantes de quibus eſt ſermo hic inquantum hu
iuſmodi ſunt cauſæ ſanitatis in genere cauſæ efficientis. Et
cum arguitur ꝙ non,quia contra efficientes diſtinguuntur.
Dicendum ꝙ non diſtinguuntur contra effectum generali-
ter ſumptum,ſed acceptum pro producente ex tempore ſi-
ue recuperante,vt patet. Et per idem patet ad confirma-
tionem.negatur.n.ꝙ omne efficiens inquantum huiuſmo-
di agit vel conſeruat. Ad tertium conceditur illud ad qd̄
deducit argumentum.ſ.ꝙ prius eſt tempore ſanitatem a ge
neratione producens q̄ conſeruans,ſed hoc non repugnat
dictis. Ad quartum patet ex dictis in quæſtione , nō enim
in propoſito dicitur cauſa dignitatis maior quia perfectioris
effectus productiua vel cauſatiua , ſed quia proportionata
vel relata ad perfectiorem corporis diſpoſitionem.

Quæſtio. iiij.

VTRVM Per ætatiuū decurſum poſſit ab intra acci
dere mors naturalis. Arguitur multiplr̄ ꝙ non. Primo
ſic.quia hoc potiſſime cōſequitur actionē calīi & humidi &
ipſorum reſolſonem.Sed arguitur ꝙ non. Primo,qa tunc
ſimul idem eſſet reſpectu eiuſdem corrumpens et cōſeruās.
Calidum.n.conſeruat humidū qui reſtaurat & putredinem Auicē.
prohibet,vt ſecunda primi.c.de ſignis cōplſonum , & cum
hoc agit calidum naturale in humidū ipſum reſoluēdo ſi qō
eſſet vera.ergo &c. Pro iſto vr̄ ſnīa Gal̄. 11.therap.Non
enim inquit a proprio demum calore quid corrūpitur. con-
trarium aut omne eſt.augetur.n.& corroborat̄,& ſanū eſt
& viuit vnum quodq̄ entium a proprio calore diſpenſatū.

Confirmatur.dū calor agit in humidū ipſum reſoluendo,
vel humidum manet ſub eadem menſura caloris aut mino
ri vel in eo intendit̄ calor.Si primum aut ſecundū nō vr̄ cū
ſubtilietur & reſoluatur humidum.Si dr̄ tertiū ſequitur con
tinue ab intra calorem gradualr̄ intendi. Itē ſi calīm eſt hu-
midi reſolutiuū & cuilibet parti humidi reſolubilis calor re
ſoluens ſufficient̄ aſſiſtit,& in qamlibet partem ſufficit age
re,ergo a qualibet parte continue aliq̄ partē reſoluit,& ꝑ cō
ſequens ſubito ad non quātū minoratur humidū. Itē quę
libet pars quantitatiua carnis aptior eſt reſolui q̄ aliqua ps
oſſis,& cuilibet parti carnis applicatus eſt calor potentior q̄
alicui parti oſſis,igit̄ a qualibet carnis fit reſolutio. Secūdo
ad principale arguitur ſic.cuiuslibet viuentis vita eſt natu-
ralis eidem.ergo mors eſt violenta,quia ſi alicui corpori ali
qua diſpoſitio naturaliter ineſt,eius oppoſitum ineſt violē-
ter eidem. Confirmatur,quia omnis defectus & corrup-
tio eſt præter naturam.ſecundo cœli. Tertio . tunc eſſet
poſſibile corpus ad mortem perduci,abſq̄ hoc ꝙ prius ca-
deret in ęgritudinem vel neutralitatem nūc.Et poſſet ſic ali
cuius corporis vel membri operatio totaliter auferri ipſa
non prius naturaliter diminuta. Quod non apparet proba-
bile,eo ꝙ inter operationem ſanam & totalit̄ ablatam gra-
dualiter

dualiter mediat operationis diminutio,ſed non põt fieri trãſitus ab extremo ad extremũ ſine medio.ergo &c. Quarto.tunc poſſet ſine dolore & pena accidere mors.conſequẽs cuidam prędicatori videbatur impoſſibile. Omnium.n.terribilium vltimum eſt mors.3.ethi. Vltimo. quia fruſtra Gal. & Auctores alij artem cõſeruatiuam inuenſſent, quia ſi ab intra humanum corpus continua & ineuitabiliter permutatur impoſſe ẽ eandẽ diſpõnẽ ꝑ tp̃s aliquod permanere, & per conſequẽs impoſſe ẽ ipm̃ beneficio medici cõſeruari.

Oppoſitum colligitur in littera:eo.n.ꝙ corpus humanũ ab intra continue alteratur non conſeruans,quam habuit ex pricipio conſiſtentiã tandem ineuitabiliter ad mortẽ perducitur,quia tñ ſecundũ cañ.debite rectum a caſu in ægritudinem cuſtoditur uel cuſtodiri eſt poſſe ad mortẽ tandẽ poteſt perduci nulla præueniente paſſione violenta. Et colligitur idem prima primi.ca.de ætatibus.Et hęc eſt mors natura-
Auic. lis vnicuiq; indiuiduo naturaliter deſtinata &c. Et tertia primi
Gal. mi.ca.1.Et a Gal.in lib.de tabe.

Primo rñdendũ eſt ad quæſtionẽ. Secundo tangetur modus quo ab intra contingere poteſt mors naturalis.

Quantum ad primũ ſunt notata & concluſiones. Primo ſciendum eſt quid per gñonem viuentis,quid per vitam &
Viuẽtis mortẽ proprie intelligere debeamus.Eſt autẽ gño.viuentis,
gño qd. vt ſumitur in lib.de morte & vita. prima participatio aiæ nutritiuæ in calido naturali. Dicitur participatio prima ad differentiam nutricationis & augmenti.licet.n.per nutricationẽ & augmentum participet viuens aĩa nutritiua, non tñ illa primo participat,prius.n.eſt viuens generari q̃ illud augeri vel nutriri.Per hoc autẽ quod ſubiungitur in calido naturali circũloquitur ſubiectum & diſpõnem ſiue inſtrm̃ cui debet anima nutritiua ſubiecto coniungi.Et cum aĩa ſit forma maxime operatiua neceſſarium fuit eius ſubiectum diſpoſitum eſſe per qualitatem vel inſtrm̃ maxime operatiuũ tale autẽ eſt calor,ideo tunc proprie eſt gño viuentis quãdo primo in ſubiecto per calorẽ naturalẽ cõuenienter prædiſpoſito inducitur aĩa nutritiua. Sumitur autem vita aliqñ ꝓ
Vita mł actu.s.& ſic vita eſt operatio ab aĩa proueniens, vt nutritio
tiplicił. ſenſatio intellectio.Quandoq; ſumitur pro actu primo,qualiter deſcribitur ibidem cum dixit generationem eſſe primã participationem aię nutritiuæ in calido naturali. Subiunxit autem.vita aut eſt permanſio hmõi.ſ.aĩæ nutritiuæ in calo naturali ad ſenſum datum.Ex quibus cõpræhendi facile pt̃
Mors quid proprie ſit mors.Eſt.n.mutatio qua aĩa nutritiua deſi-
quid & nit in formare ſubm̃.Ideo frequent auctores in proprie mor-
młtiplr tem vocant calidi naturalis extinctionẽ.vñ Ari.in loco preallE.Mors autẽ & corruptio violenta quidẽ calidi extinctio. & Auic.tracta. de cauſis longitudinis & breuitatis vitę.Cõtrarium vitæ mors eſt.Et mors nihil aliud eſt niſi frigiditas & ſic.Quæ propões non formaliter,ſed cãliter intelligendæ ſunt.extinctio.n.calidi mors eſt,quia cã mortis. Et ſilr frigiditas & ſic.vt Auer.Ex quibus patet ꝙ proprie loquendo mors et uita non ſunt oppoſita niſi diſperate.Mors.n.inq̃tum hmõi eſt trãſmutatio ſubſtantialis . Vita vero vt ſic non eſt trãſmutatio ſubſtantialis,ſed eſt mãſio aĩæ in calido naturali.verũtñ generatio viuẽtis & mors ſibijnuicem pro-
Corpus prie opponuntur,ſicut gño & corruptio ſubſtantialis. Se-
hũanũ cundo eſt ſciendũ ꝙ tripliciter cõtingit humanũ corpus cor-
corrũpi rumpi & alterari.primo ad intra ex contrarietate cõponen-
& altera tium humanũ corpus & actione calidi in humidũ. Secundo
ri triplr ab extra a rebus humano corpori non neceſſario,ſed cauſaliter occurrentibus,vt morbus fere,aut venenũ,aut gladius vel baculus etc.Tertio ex idecẽti occurſu ſex rerũ nõ naturalium aut alicuius earum,quarum occurſus eſt ineuitabilis, vt aeris cibi vel potus,& ſic de alijs.Ars autem conſeruatiua de qua in hoc tractat Gal.non tollit primã alterationem vel corruptionẽ.Per artem.n.conſeruatiuã non prohibetur actio caloris in humidũ nec vtriuſq; ſolutio.Similiter per artem conſeruatiuam non prohibetur occurrentis gladij uel lapidis perforatio uel percuſſio.Tollit autẽ tertiã, quia corpus cuſtoditur ab indebito occurſu ſex rerũ non naturalium,per hanc.n.docemur rerũ non naturaliũ debitã quantitatem & qualitatẽ eligere,ut infra uidebitur. Hãc ſniam explicat G. in lrã & Aui.tertia primi.primo.c.dum inquit. Ars ſanitatem cuſtodiendi non eſt ars quæ a morte nos ſecuros faciat nec corpus a nocumentis extrinſecis muniat nec ad ultimã uitæ longitudinem perducat,quæ eſt ſecundũ hoiem abſolute.ſed de duabus rebus ſecuritatẽ pbet putrefactionis penitus prohibitionẽ & defenſionẽ ne cito reſoluat. Ex hoc patet prio ꝙ humanũ corpus cõſeruari per artẽ cõſeruatiuã non eſt ipſum per tp̃s oĩno in eadem diſpõne cuſtodiri aut permanere.hoc.n.non eſt poſſe.Sed ideo ſolum dr̃ cõſeruatiui quia non aliam mutationẽ recipit,niſi conſequentẽ actionem naturalẽ calidi naturalis in humidũ aut alterius nos intrinſecus naturaliter alterantis,& cõſequentẽ debitũ occurſum ſex rerũ non naturaliũ quæ corpus humanũ ineuitabiliter alterant ad ſenſum inferius declarandũ. Patet.2.ſolo qõnis hic proponi ſolitæ.An ars conſeruatiua ſit poſſis vel
Calor utilis. Tertio eſt ſciendũ ꝙ tripliciẽ contingit calorẽ natu-
naturał ralem extingui.Primo per ſolã ſimplicẽ alterationẽ a cõtra-
extiguił rio infrigidante.ad inductionẽ.n.unius contrariorũ ſequitur
triplr. alterius corruptio.Secundo per reſolutionem & exiccationẽ humidi,quod eſt caloris naturalis ſuſtentaculum & fomentum,ſicut lucernę flamma extinguitur conſumpto oleo & incinerata materia inflammabili extinguitur.Nota tñ calm per uiam reſolutionis extingui poſſe qñq; reſolutione conſequente actionẽ calidi in noſtrum corpus præternaturaliter imprimentis & humidum reſoluentis,ſicut in moriente ex hectica aut ex febre alia uehementius reſolutiua contingit. Quandoq; uero ſequitur cãm mere naturalẽ in corpus imprimẽtem & humidum reſoluentẽ,ſicut extinctio calidi ex ſolo ætatiuo decurſu cõtingens in ſenio.Tertio extinguitur calidum per uiam ſuffocationis,ſicut prohibita euentatione extinguitur calor in corde & ſpiritus,licet alias declaratum ſit extinctionem calidi per uiam ſuffocationis aliqualiter eſſe reducibilẽ ad extinctionẽ per uiã reſolutionis. Colligitur
Auicẽ. hmõi dictõ prima primi.ca.de cõplexio.ætatũ,Et.2.primi cap̃.de cauſis infrigidantibus.Et.3.de accñti.c.3. Quarto.eſt ſupponendũ ꝙ dupliciter põt dici aliqua mors naturalis alicui.Primo,quia ſibi conueniens & ab eo naturaliter intenta,qualiter quietẽ in centro naturaliter dicimus terræ.
Mors Secundo,quia ab intra eueniẽs et cõſequens actionẽ cãrum
naturał corpus nr̃m naturaliter imutantium nec corpus extra latitu-
duplr. dinem ſuę tẽperantię alterãtiũ,qualiter ẽt ſeniũ naturale dr̃. ab intra.n.accidit conſequens naturalẽ actionẽ caloris ĩ humidũ,q̃uis nulla adueniat extra naturã diſpõ. Cõſimilr per oĩa diſtingui põt de p̃ternaturali.Dupliciẽ.n.poteſt dici
Mors p̃ aliqua mors pręternaturalis aut uiolenta ut patet. Vltimo
ternatu- ſciendũ eſt ꝙ cũ naturale uiolentum & pręternaturã dicant
ralis aut ad alterum nõ repugnat eandẽ diſpõnem uel mutationem
violẽta diuerſis cõparatã reſpectu unius dici naturalem,quæ tñ re-
duplex. ſpectu alterius eſt uiolenta aut præter naturã notanda.Contingit.n.aliquã diſpõnem aut actionẽ naturalẽ eſſe in cõparatione ad agens,quæ tñ in ordine ad paſſum eſt uiolenta. Frequenter ẽt eſt aliqua actio naturalis in ordine ad agens ulẽ,quæ tñ in ordine ad particulare eſt uiolẽta uel p̃ter naturam,ſicut facile in multis naturalibus exẽplis declarari pt̃.

Prima cõcluſio.Aliqua mors tã in ordine ad agens particulare q̃ ulẽ põt eſſe naturalis,iuxta primũ modũ accipiendi naturale,patet primo de particulari agente.Venenum.n. aliquod eſt naturalr̃ hoĩs corruptiuum,& ꝑ conſequẽs hoĩs mors eſt alicui ueneno naturalis.Itẽ cuilibet contrario naturalis eſt ſui contrarij corruptio.ſed oĩ uiuenti aliqua ſunt naturaliter contraria.ergo cuiuslibet uiuentis corruptio eſt uel eſſe poteſt alicui ſibi contrario naturalis.Patet etiam cõcluſio de agẽte uniuerſali,plurimi.n.coeleſtes influxus ſunt humani corporis & aliorum aĩatorum corruptiui,ut patet ĩ peſtilentia a cã coeleſti ꝓueniẽte. Ex tribus.n.ut qdã dixerũt auctoritate Aui.primę ſuę ſufficiẽtiæ uř mors hoĩs ꝑ ſe intẽta a ſupcoeleſtibus.Primo ut optimo bono ad qđ hõ finalr tẽdit aĩa exuta a corpore perfruat.hoc.n.in hac uita non eſt

hominí poſſe. Secundo ne nouorum gñabiliũ deficiat generatio. Moriuntur.n. præcedentes vt cedant ſequẽtibus, qđ ſi non eſſet non eis tota terra habitabilis ſufficeret. Tertio, quia alterius corruptio indiuidui alterius ſpeciei debet eſſe generatio. Et addunt alij ne materiæ inſatiabilis fruſtretẽ appetitus, valeant hæ perſuaſiones quãtũ valere poſſunt &c.

Secunda concl̃o. Capiẽdo naturale primo mõ nulla mors eſt morienti naturalis. Patet quia nullũ moriens mortẽ naturaliter intendit, ſed ad eius vitã & permanentiã naturalr̃ inclinatẽ. Oẽ nanq; aĩal tueri ſalutẽ laborat, mortis vero perniciẽq; deuitat. Boetius. 3. de conſolatione philoſophiæ. Ex hac ſequitur cuilibet morienti mortẽ eſſe violentam, quia contra naturalem eius inclinationẽ. Tertia concluſio. Capiendo naturale ſecundo mõ aliqua mors eſt alicui morienti naturalis denominanda. Patet, quia alicui morienti poteſt accidere mors non conſequens actionem cauſæ alicuius in corpus præternaturaliter imprimentis. ergo concl̃o vera.

Boetius

Ex quo ſequitur primo non quãlibet mortẽ cõtingentem ab intra nominãda eſſe naturalem. ab intra.n. poteſt aliqua cauſa corpus præternaturaliter immutare, immo calor naturalis ex ſolo nutrimenti defectu poteſt in corpus præternaturaliter imprimere. Sequiẽ. 2. poſſibile eſſe aliquod corpus peruenire ad mortẽ abſq; hoc ꝙ cadat in ægritudinem aut neutralitatem nunc. Conſimiliter per oĩa ſolui poteſt qõ, qua quæritur an ſenectus ſit alicui ſeneſcenti naturalis.

Poteſt.n. eſſe ſenectus naturalis, quia ab intra non conſequens actionẽ cauſę corpus ſeneſcens præternaturaliter alterantis. Sed non eſt naturalis, quia per ſe intenta a natura ſeneſcentis, vt eſt ſnĩa Gal̃. in lib. de tabe. 2. cap̃. Nota tñ nõ oẽ humanum corpus ſibi ſanum quãtumcunq; rectum regimẽ ſibi optimo eſſe ad mortẽ naturalẽ perducibile. Poteſt.n. hmõi repugnare ex parte cõpl̃onis inſequẽtis materiam aut difformitatis mẽbrorum in ſuis cõpl̃onibus et cõpõnibus et pl̃ium aliorꝫ, de qbus forte videbiẽ aliqđ infra.

Quãtum ad ſecundum ſciendum eſt ꝙ diuerſitatẽ & modum aduentus mortis naturalis diuerſi ex diuerſis cauſis inueſtigauerunt. Alij.n. ex diuerſitate nutrimenti ad nutritum, quia & ſi nutriens vincatur & aſſimiletur nutribili, dũ tñ ſibi eſt contrarium repatiẽ & ab eo impreſſionẽ recipit nutribile, eo ꝙ oẽ agens phyſicum in agendo repatiẽ. Hæ autẽ alterationes ſibijnuicẽ ſuccedentes debilitant uirtutes mẽbrorum & qualitates quæ ſunt inſtrã virtutum hebetãt & obtundunt. His ergo diu ſibi ſuccedentibus alterationibus tãdẽ mẽbra oportet fieri ĩpotẽtia ad exercẽdas uitę operationes, & ſic tãdẽ ſeneſcere uiuens & mori. Alia cã ſumitur ex contrarietate conſtituentiũ humanũ corpus uel alterius cuiuſcunq; uiuentis, quorũ quędã ſunt leuia: quędam grauia, et per quãdam cõplexionẽ ligata tenenẽ in mixto: et hmõi cõplexio paulatine diſſoluiẽ, quę tãdẽ diſſoluta & corrupta mouebunẽ & per ꝓprias naturas, hęc quidẽ ſurſum, hæc uero deorſum, unde tandẽ ſequiẽ mixti diſſolutio. Tertius modus eſt, quia poſito ꝙ mẽbris uiuentis præcipue occurrat nutrimẽtũ eis oĩno ſimile nullo mõ mẽbrorũ ꝑ ſuas qualitates alteratiuũ, quia m̃ nõ põt nutrimentũ membris uniri niſi per actionẽ caloris diuidẽtis ſubãm & nutrimẽtũ per poros diſtribuentis neceſſe eſt continue in humido mẽbri aliquã euaporationẽ fieri, & per conſequens mẽbri ſubſtantiã indurari inſpiſſari & terreſtrẽ fieri: quanto autẽ magis induratẽ mẽbrũ & terreſtrificatur minus eſt ſuſceptibile reſtaurationis, unde tandẽ inhabile fit ad nutrimenti ſuſceptionẽ & uitæ permanentiã. Et colliguntur hi modi ab Alberto magno alemano in libro ſuo de ætate. ultimo. c. Perfectior modus colligitur tertia primi. ca. 1. Pro quo ſupponendũ eſt primo ꝙ cuilibet aĩato limitata corrñdet calidi & hu. menſura in quadã latitudine conſiſtẽs citra q̃ calo aut humido diminuto non põt aĩa ſuũ informare ſubm aut in eo debitas operationes producere. Non.n. cũ frigiditate aut ſiccitate tanta quãta eſt in lapide vel ferro, poſſet aĩa nutritiua informare mẽbrũ aut operationes debitas aĩato, ꝓducere. Supponendum eſt. 2. ꝙ cuicũq; menſurę caloris

Albertus magnus

Auicẽ.

actualis viuenti naturalis limitata etiã corñdet mẽſura humidi, citra quam diminuto humido non poteſt calor hmõi naturalis in materia conſeruari. Patet.n. experimento nullo contrario extinguente exterius occurrente ad pl̃imam reſolutionem humidi conſequi extinctionem aut diminutionẽ caloris, qm̃ humido fouetur & conſeruatur calidum huiuſmodi. Ideo ipſo citra menſuram caloris debitam diminuto neceſſe erit calorem diminui vel extingui. Dico autẽ notanter citra mẽſuram caloris debitam, quia non ad quamlibet exiccationem humidi ſequitur caloris extinctio vel diminutio, vt prima primi. ca. de complexionibus ætatum declaratum eſt. Sciendum eſt tertio ꝙ licet calor naturalis humido ſuſtentetur & foueatur, humidum tamen nõ abſoluitur ab actione caloris in ipſum & ſubſtantifica eius exiccatione. Nam quãuis calor vt naturalis eſt ſit humidi reſtauratiuus & conſeruatiuus inquantum tamẽ calor abſolute ipſius eſt ſubtiliatiuus & reſolutiuus, & conſequenter ipſius ſubſtantifice extinctiuus. Ad hoc autem ſequitur humidum caloris & vitæ ſuſtentatiuum continue terreſtrius fieri & ſiccius. Semper.n. agit calor ex humido ꝙ ſubtilius eſt & magis aereum reſoluendo & relinquendo terreſtrius, quia quãto ſubtilius eſt humidum & magis aereum eſt reſolutioni paratius. Ex quo patet per actionem caloris in humidum fieri continue humidum impurius & ad vitæ caloris ſuſtentationem deterius. Cõtra, quia in proceſſu ætatiuo a pueritia ad iuuentutem, licet ſit humidũ continue terreſtrius, fit tamẽ multo pro vita melius et perfectius. cuius ſignum eſt operationes iuuentutis multo perfectiores eſſe q̃ pueritiæ. Iuuentus.n. habet complexionem magis æqualem complexione pueri. prima primi. ca. de complexionibus ætatum.

Pro iſto dicitur ꝙ licet vſq; ad iuuentutem. fiat humidum continue pro operationibus melius, redditur tamen continue pro vitæ perduratione deterius, cum.n. continue ſit terreſtrius eſt minori tempore caloris & vitæ ſuſtentatiuum. hoc intellexit Auicẽ. prima tertij. 1. ca. veritamẽ inquit perfectior & integritas noſtra, & potentia perficiendi operationes non eſt niſi propter multam ſiccitatem quæ nobis accidit. deinde ſiccitas inceſſanter procedit donec nos perimat. Et infra parũper, quod tamen ex eius exiccatione in principio apparet æqualitati attinet &c. Et ex his colligi poteſt modus quo ab intra accidit mors naturali actione. Nam calido naturali humidũ continue reſoluente & terreſtrificante neceſſe eſt humidũ ad tantã ſiccitatem & terreſtreitatẽ tandem perduci, vt non ſit amplius caloris naturalis ſuſtentatiuum, propter quod deducta accidentali cã mortẽ accñtalẽ accelerante continget calorẽ naturalẽ extingui, & per conſequens corpus ad mortẽ perduci. Ad hãc autẽ humidi exiccationem & conſequenẽ calidi extinctionẽ coadiuuabit nos aer cõtinens qui in qualibet eius diſpõne nos exiccat, vt infra videbiẽ. labor corporis & aĩalis & cæteræ res non naturales quantũcunq; debite adminiſtratæ nos ĩmutatu, vt viſum eſt circa l̃ram prima primi. c. de cõplexionibus ætatũ. Iuuat etiã humor phlegmaticus in ſenio multiplicatus tegẽdo & ſuffocando cal̃m & qualitati obuiando. prima primi. alle. c. Ad hoc etiã occaſionẽ præſtat ꝙ in vltimo ſenio multũ debilitato calore & mẽbris anhelitus induratis & factis terreſtribus deficit motus anhelitus & ſpĩaliũ vñ velocitatur pauci caloris naturalis extinctio, propter quod Ariſt. in lib. de morte & vita. Principiũ autẽ vitæ deficit hñtibus ſi non refrigeratẽ cal̃m & cõicans ipſi. Quẽadmodũ.n. dictũ eſt frequenter contabeſcit ipſum a ſe. quando his igitur quidem pulmo, his autem brachia indurata fuerint propẽ temporis longitudinem, induratis his quidem brachijs, his autem pulmone & factis terreſtribus non poſſunt has partes mouere, neq; eleuare, neq; ſimul ducere. tandem igitur facta incenſione marceſcit ignis &c. Ex his omnibus colligi poſſunt differentiæ quædam inter mortem naturalẽ & violentam ſiue præternaturalẽ. Differunt.n. Primo, qa mors naturalis nunq̃ ſequiẽ actionẽ in corpus ꝑternaturalr̃ ĩprimẽtẽ, ſed mors naturalis nõ accidit ſine hmõi ĩpſſione,

Auicẽ.

Mors triplex. & cuiuſlibet differentia.

Et ex

Et ex hac differentia ſequitur ſecunda.ſ.ꝙ mors naturalis non neceſſario tanquam eius cauſam præſuppone ægritudinem aut neutralitatem vt nunc. Ex quibus ſequitur tertia differentia. Mors.n.violenta ſecundū plurimum accidit cum dolore & pena,mors vero naturalis non. Vnde Ariſt. in lib.de morte & vita.propterea & ſine triſtitia eſt quę in ſenectute mors.nulla.n.violenta paſſione contingente moriuntur.ſed inſenſibilis animæ abſolutio fit omnino. Ex quibus ſequitur differentia quarta.ſ.ꝙ naturalis mors non accidit niſi in vltimo ſenio.mors autem violenta indifferenter in qualibet ætate poteſt accidere.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum conceditur cōcluſio illa.ſ.ꝙ idem calidum reſpectu eiuſdē humidi eſt corrumpens & conſeruans non tamen ſecundū idem. Calidum.n.inquantum reſoluit et exiccat humidum corrumpit vel ſaltem ad corruptionem diſponit.inquātum tamen reſtaurat digerit putrefactionem prohibet,& humidi reſolutionē retardat cōſeruat & corruptioni reſiſtit. Quēadmodum aer nos continens frigidus calorem tēperat corpus noſtrum conſeruat,inquantum tamen in eo eſt de virtute ſolis & ſtellarum humidum ſubſtantiale exiccat membrorum corrumpit vel ad corruptionem præparat. Primū igitur iſtorum operatur calor naturalis inquātum calor abſolute. Secundum vero inquantum naturalis eſt.& ad hunc ſenſum procedit auctoritas Gal. Ad confirmationē primam dicitur concedendo primo ꝙ cōtinue in qualibet parte quæ reſoluitur calor intenditur.ideo.n.reſoluitur, quia a calore ſubtiliatur & ad formam calidi vaporis ducitur, nō tamen ex hoc ſequitur continue in humano corpore eſſe calorem intenſiorem ꝙ̄ prius fuerit,quia licet in qualibet parte quæ reſoluitur ſit continue calor intenſior ꝙ̄ prius fuit in eadem,non tamen oportet in eo eſſe calorem intenſiorē ꝙ̄ prius fuit in parte alia dum reſoluebatur. Exēplum poteſt eſſe in candela accenſa,cuius lumen & calor per tēpus manet uniforme. Credēdum tamen eſt cum hoc ſemper partes remanentes qualitatiue fieri ſicciores. Dici poteſt etiam probabiliter ꝙ licet in parte reſoluenda nulla intendaẗ caliditas,quia tamen in qualibet tali continue intenditur ſiccitas ignea,ideo continue rareſit & ſubtiliatur donec tandem in vaporem conuertatur. Idem.n.gradus caloris cum ſiccitate maiori præparari poteſt ad leuitatem maiorem & ſubtilitatem ꝙ̄ cum ſiccitate minori. Et iuxta hanc reſponſionem conceſſerunt quidam calorem eſſe ſiccitatis productiuum. Et ꝙ idem gradus caloris cum ſiccitate remiſſus eſt conueniens diſpō formæ carnis vel oſſis qui cū ſiccitate intēſiori ſenſibiliter diſponit ad formam vaporis. Ad ſecundam confirmationem neganda eſt conſequentia,quia licet cuilibet parti humidi mēbralis aſſiſtat calor,& in quālibet eius partem agat vel ſufficiat agere,non tamen ſufficit continue a qualibet parte aliquid reſoluere, prius.n. tēpore ſufficit calor in quācūq; partē humidi mēbralis ſignabilē agere ꝙ̄ ſufficiat illā reſoluere. vt patet intuēti. Ad tertiā confirmationē neganda eſt maior.patet.n. aliquam partē carnis eſſe multo terreā,cū tū aliqua pars oſſis ſit multū aerea.et ſic argr̄ ꝙ nullius partis calor ſufficit huiōi humidū agere,eo ꝙ nulla pars ab intra pōt ſeipſam alterare, vt vr̄

Auer. ſenſile Cōmē.2.phy.cōm.1.&.7.phyſi.cōm.3.&.9.me. cōm.2.& pl'ies alibi. Pro his dicendū eſt ꝙ nullū ens naturale aliqua forma per motū naturalē acquiſibili oīno priuatū eſt ab intra ad illam per ſe mobile.nihil.n.oīno priuatum calore aut frigore eſt ab intra p ſe calefactibile vel infrigidabile. Oē tū priuatū loco eſt per ſe ad illud localr̄ mobile vt ignis exiſtens in cētro ab intra & per ſe mobilis eſt ad concauū lunæ,ſed de hac alibi conſiderandū eſt. Ad ſecundum principale quālr̄ aliqua eadē mors ſit denominabilis naturalis & violenta ſecundū varias acceptiones huius termini naturale,patet ex primo artic. Ad tertiū principale conceditur conſequens illud primum. & conſequenter ꝙ poſſe eſt alicuius membri operationes totaliter auferri,licet nō prius fuerint præternaturalr̄ diminutæ.ſed ex hoc non ſequiẗ fieri tranſitum ab extremo ad extremum &c.licet.n.non neceſſario prius ꝙ̄ auferatur operatio ipſa præternaturaliter diminuaẗ,neceſſario tū prius ad nō gradum pfectionis minoraẗ,ſed de hoc ſatis in primo huiuſuiſum ē. Ad quartū ſilr̄.Et ſilr̄ ad vltimū ſatis dcm̄ eſt in qōne.

Quæſtio. iiij.

VTRVM Tantum ſex ſint res non naturales a Ga. in lr̄a enumeratæ.ſ.aer cibus & potus &c. Arguiẗ multipliciter ꝙ non. Primo.præter has ſex res plīmæ ſunt alię humanum corpus ineuitabiliter alterantes,puta cœlum cœleſtes influxus terra aqua ignis.hæc.n.oīa humano corpori ineuitabiliter obuiāt & ſuis qualitatibus imutant. Cōfirmatur,quia præter hæc ſex enumerata mores & artes ſexus ætates humano corpori ineuitabilr̄ occurrunt,& illa ē ſuis qualitatibus imutant. Secundo ad principale. nullus aer neceſſario humanū corpus alterat,vt patet diſcurrēdo. ergo nullus aer eſt res non naturalis aſſumptum probaẗ,qa aer eſt eſtm̄um nr̄i corporis.ſecunda primi.doc.2.3.ca. eſta autē ſunt res naturales,eo ꝙ ſunt partes primæ humani corporis.prima primi.cap̄.de elementis. Tertio quælibet.

Auicē.

res non naturalis alterans vel conſeruans humanū corpus eſt cōparatione humani corporis,quod alterat vel conſeruat cā primitiua. Nō.n.eſt reſpectu eiuſdē cā corporalis.ſed aliquis cibus vel potus humanum corpus alterans eſt cauſa corporalis.ergo aliquis cibus vel potus non eſt res nō naturalis.probatur minor. Ponendo ſortem bibere ſanguinē proprium ex venis fluentem,et hunc ſanguinē ſtomachum ſenſibilr̄ lædere. Et patet hunc ſanguinē eſſe cibum aut potum. Q. etiā ſit cā corporalis patet,quia eſt cā humoralis. Silr̄ hmōi talis cibus vel potus eſt humor.ergo eſt res naturalis,& per conſequens non eſt res non naturalis. Cōfirmatur,quia cibus vel potus quantūcunq; tēperatus non cōſeruat corpus humanum,ſed ſanguis tēperatus & humiditates ſecundæ tēperatæ ex ipſo genitæ, hæc igiẗ conſeruatio non vr̄ attribuenda cauſæ primitiuæ ſed corporali.puta humiditati ſecundæ vel ſanguini.dum.n.ſtat cibus ſub forma cibi nunꝙ̄ conſeruat,igiẗ nunꝙ̄ cibus vt cā primitiua conſeruat. Cōſimiliter argui poteſt de cibo medicinali, quia taliter alterat cibus medicinalis humanum corpus,qualiter cibus temperatus conſeruat.ſed nunꝙ̄ conſeruat cibus temperatus vt cā primitiua.ergo nec medicinalis ut cā primitiua corpus alterat. Quarto ad principale.inanitio & repletio ſomnus & uigilia motus & qes & accñtia alæ nō ſūt res nō naturales.ergo qō falſa.aſſumptū pbaẗ diſcurrēdo. Inanitio.n.& replō nō ſunt niſi operationes naturales per quas replentur uel inaniuntur mēbra.oēs autē operationes naturales ſunt res naturales.ſimiliter ſomnus & uigilia ſunt res naturales.tum quia ſunt operationes per ſe intentæ a natura.tū quia ſunt in genere operationū. Cōſilr̄ per oīa argui pōt de motu & quiete & accñtibus alæ ut patet intuenti.

Ad oppoſitum eſt Gal.in littera. Et Auicē.prima primi, doc.ſecunda.1.cap̄.

In hac quæſtione uidebitur quid in propoſito per res nō naturales intelligendū ſit. Secundo rñdebiẗ ad quæſitum.

Qr̄tum ad primū ſunt quædā notanda. Primo ſciēdū eſt ꝙ res circa quas conſideratio Medici principalit' uerſaẗ ſub tribus generibus continentur.ſ.gñe rei naturalis,rei præter naturā,et rei non naturalis. Vocant autem res naturales quaſcūq; res humano corpori naturalr̄ intrinſecas ad eius integritatē conſtitutionē vel cōſeruationē eſſentialr̄ ord natas. Has vero in ſeptē gña diſtinxerūt.ſ.elta cōplones, humores,mēbra ſpūs,virtutes & opōnes. Quodlibet.n.iſtorū ē humano corpi naturalr̄ intrinſecū,ut elta actu hūanū corpus cōſtituētia mēbra &c. Silr̄ quodcūq; iſtorū eēntialiter ordinatū ē ad humani corporis cōſtitutionē, vt elta ꝙ̄ ſūt partes primę humani corporis,aut integritatē eiuſdē ut mēbra,aut cōſeruationē ut ſpūs,cōplo uirtus & opō. Econtra uero res pter naturā uocāt qſcūq; res ſiue diſpōnes ſanitati hūani corpis cōtrariæ aut hūano corpori diſcōuenictes,uel qualitercūq; cōſeruationē eius ,phibentes. Quarum triplex

Res l cō ſideratiōe medicē tri plex & quid.

Auicē. diſtinguitur genus.ſ.cā ægritudo & accñs, vt. s. primi.c. s. &. 3. de accñti. primo. cap̄. Eſt autē cā res vel diſpō præter naturā, ex qua prouenit vel apta eſt prouenire ægritudo. Et non curo hic neutralitatem vt nunc contra ægritudinē diſtinguere. Ægritudo vero eſt diſpō præter naturam ex qua immediate prouenit in operationibus nocumentū, vt primo huius declaratū eſt. Accñs autē eſt diſpō pręter naturam pendens ex ægritudine. Ex quibus oībus patet ꝙ res naturales inquantū hmōi ſunt humano corpori cōuenientes. Res autē præter naturā inquantū hmōi ſunt eidē diſconuenientes. Res ergo naturales ſecundū ſe determinatæ ſunt ad corporis humani conſeruationē inquantum tales ſunt. Res autem præter naturā econuerſo ad deſtructionē eiuſdē. Et quia inter res ſecundū ſe determinatas ad conſeruationē, & res ſecundū ſe determinatas ad oppoſitum danť mediæ, puta res ad neutrū iſtorum determinatæ, ſed ad vtrūq; indifferēter ſe hñtes ſecundum varium occurſum earum, ideo præter res naturales & præter naturā poſuerūt auctores res medias quas non naturales vocant. Et ſunt res humano corpori ineuitabilr occurrentes, quæ eidē a medico debite adminiſtratæ conſeruant illud, indebitæ vero adminiſtratæ corrūpunt. Propter quod dixit Gal. in littera ꝙ hæc ſex genera rerum non naturaliū materiæ quædā ſunt cauſarum ſanarum & ægrarum. Sicut.n. materia vna numero exñs indifferenter eſt cōtrariorum ſuſceptiua, ita aer vnus exñs indifferenter ad hoc ſe habet vt fiat cā ſana, & conſeruatiua, aut ægra deſtructiua ſecundū varios modos occurſus eius. Conſilr de alijs dicendum eſt.

Neceſſariū quadruplex. Secundo ſciēdū eſt vt colligiť in quinto metaphyſicæ ꝙ multiplr ſumiť neceſſariū. Primo pro eo ſine quo non contingit rē eſſe vel viuere, aut debite permanere, qualiť reſpirationem neceſſariā dicimus pulmonē hñtibus. Secundo pro illo ſine quo non contingit rem bonum ſibi acquirere, aut nocumentum expellere, ſicut veſtē neceſſariā dicimus eſſe & domum & hmōi. Tertio ſumiť pro coacto. qualr curſum coacte factum currenti dicimus neceſſarium. Quarto ſumiť neceſſarium vt diſtinguitur contra contingens pro eo.ſ.ꝙ impoſſe eſt aliť ſe hrē. In propoſito vero dum dicimus rerum non naturalium occurſum nobis eſſe neceſſarium intelligendum eſt hoc primo & ſecundo modo. ſine illatum.n. occurſu non contingit homines per ſuas ætates decurrere nec malum depellere, & bonum ſibi acquirere. Ideo probabiliter dicere poſſumus huiuſmodi rerum accurſum non eſſe neceſſarium ſimpliciter, eſſe tñ neceſſarium ex ſuppoſitione. ſuppoſito.n.ꝙ corpus per ſuas ætates conſequenter decurrere debeat neceſſe eſt has res non naturales eidē occurrere. Nota tñ ꝙ licet de proprietate ſermonis oēs iſtæ propoſitiones ſint falſæ. aer neceſſario occurrit humano corpori, cibus & potus & motus & quies neceſſario nobis occurrunt quia nullus ē ille. ad iſtos tñ ſenſus ab auctoribus conceduntur. neceſſario nobis occurrit aer. impoſſe eſt.n. hoīem per ſuas ætates decurrere quin ſibi occurrat aer uel quin occurrat aeri cibo et potui et ſic de alijs. Si igiť aliqs determinatus aer cibus vel potus &c. dicitur res nō naturalis, hoc eſt quia neceſſario ei vel ſibi ſecundum ſpēm ſiſi occurrit corpus. Hoc ſenſerunt Antiqui dicentes ꝙ iſtis ſex rebus in genere vel generalitate ſua humanum corpus neceſſario obuiat, quāuis in ſingularitate ſua non neceſſario eis occurrat. Tertio ſciendum eſt ꝙ quāuis iſtæ ſex res neceſſario nos alterent ad ſenſum datum, differenť tñ, quia quædam continue vt aer; quædā interpolate vt cibus & potus. ſilr quædam immediate, vt aer cibus & potus. quædam mediate vt ſomnus & quies. Silr quædam nos alterant per virtutes quas in ſe actualr habēt vt aer cibus &c. quædā vero ſolum per qualitates quas in ſe virtualr continēt, vt motus & accñtia aīæ. Quarto ſciēdum eſt ꝙ præter hæc enumerata plura vñr alia humano corpori ineuitabiliter occurrentia, vt aqua terra: ignis: cœlum, artes mores regiones & ciuitates. Verūtamē hmōi talia non conſtituunt gña rerum non naturalium diſtincta a rebus ſuperius numeratis, qm̄ plura iſtorum ad iam dicta genera reducuntur. Terra.n. & aqua raro & non neceſſario per immediatum occurſum nos alterant, licet mediante aere nos ineuitabiliter immutent, vñ ſecundum latā conſiderationem Medici conſequenter ſub aere cōpręhenduntur vel ad aerem reducunť. Alteratio etiam aquę nrm̄ corpus ingredientis, dum bibiť ſub alteratione cibi & potus continetur, vt patet. De igne vero manifeſtum eſt ꝙ non neceſſario nos alterat, niſi mediante aere cibo vel potu. Coelum autem alterat nos calefaciendo infrigidando, aut alias manifeſtas qualitates imprimendo non niſi mediante aere. alterat enim nos mediantibus qualitatibus occultis ſecundum uarietatem aſpectuum aut coniunctionum. Et has etiam qualitates notum eſt non niſi mediante aere ad nr̄a corpora peruenire, licet dixerint alij illas non eſſe de cōſideratione Medici ſed Aſtrologi. artes autē uel non neceſſario nos alterāt. vel ſi neceſſario nos alterant hmōi alteratio eſt ad motum ad quietem aerem uel accñtia animæ reducenda, ut patet per artes diſcurrēdo. Mores dixit Pluſcp̄cōm. neceſſario alterare nos, hanc tñ alterationē non eſſe conſiderationis Medici ſed moralis Philoſophi. Probabiliť autem uidetur dicēdum ꝙ mores non alterant corpus humanum, niſi pro quāto illud uarijs paſſionibus appetitus ſenſitiui ſubijcitur. Iraſcibilitas.n. corpus frequenter iræ ſubijcit. Intemperantia uero concupiſcentiæ. ergo alteratio morum reducitur ad accñtia aīæ regiones etiā patet non alterare niſi mediante aere cibo uel potu &c. De ætatibus uero dicendum ꝙ non ſunt in numero rerum non naturalium. de rōne.n. rei non naturalis eſt indifferenter poſſe humano corpori a medico conuenienter uel inconuenienter adminiſtrari. talis autem non eſt ætas aut naturalis cōplexio aut cōpō, & ſic de alijs multis. Vltimo ſciendum eſt ꝙ auctores cibum & potū ut unam rem non naturalem conſiderauerunt, eo ꝙ corpus humanum conſimilr alterāt. Similiter & ſomnum & uigiliam eodem modo motum & quietem euacuationem et retentionem, hmōi.n. ſunt priuatiue oppoſita. Cōpræhēſo igitur qualiter uigilia calefacit & motus, facile cōpræhenditur qualiter ſomnus & quies infrigidant. Comprahenſo etiam qualiter retentio calefacit uel infrigidat, facile percipiť qualiter euacuatio ſibi oppoſita oppoſitum inducat. Ex quibus infertur hæc concluſio ad quæſitum reſponſiua. Præciſe ſex ſunt genera rerum non naturalium a Gal. in lr̄a enumerata. Non.n. reperitur aliquod genus rerū neceſſario nō immutantium, & indifferenter corpori humano conuenienter & inconuenienter adminiſtrabilium, quin ſit aliquod dictorum uel ſaltem ad id ſecundum latam medici conſiderationem reducibile. Et ſub hoc ſenſu colligiť hæc concluſio in littera. Et ſecunda primi. doc. 2. 1. cap̄. Et eſt generaliť de intentione omnium auctorum.

Auicē. Rerū naturaliū ſufficientia. Horum uero ſex generū ſufficientia hæc a quibuſdam antiquis ſumebatur. Omnis res nō naturalis uel occurrit corpori ab extra uel ab intra. Si primum, uel ipſa eſt apta conuerti in ſubſtantiam membrorum, & ſic eſt cibus & potus. Vel non eſt apta conuerti &c. & ſic eſt aer, & quæcunq; ad aerem ſuperius reducuntur. Si autem occurrit ab intra uel eſt principaliter corpori attributa, & ſic eſt inanitio, et repletio ſiue euacuatio retentio. Vel eſt principaliter aīæ attributa, & tunc uel eſt principaliter attributa potentiæ ſenſitiuæ, & ſic eſt ſomnus & uigilia. Vel motiuæ, & ſic eſt motus & quies. Vel appetitiuæ, & ſic ſunt accidentia animæ, ut ira, odium, & inuidia. Hæc ſufficientia recipere poteſt inſtantias plures, quas pro tunc dimitto. Alij autem aliter hanc ſufficientiā concluſerunt. Primo aſſumens generalem diuiſionem quam alij aſſumpſerunt. Deinde probabilius aſſumunt ꝙ ſi occurrit ab intra. Vel eſt diſpoſitio uirtuti naturali principaliter attributa. Vel animali vt contra vitalem diſtinguitur. Aut animali ſimul & vitali. Si primum eſt euacuatio & retentio. Si ſecundum vel eſt attributa principaliter comprahenſiuę, & ſic ē ſomnus & vigilia. Vel motiuę, & ſic eſt motus & qes. Si tertiū & ſic ſunt accñtia aīæ, ut ira, triſtitia, gaudiū &c. quę ſecūdū ſniam medicorū, virtutibus ſimul vitalibus &

animalibus

aialibus attributa ſunt. Cũ igĩ nõ videãtur alia genera nos neceſſario alterantium humano corpori adminiſtrabiliũ, ſequitur concluſio ad quæſitum reſponſiua iam poſita.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum & confirmationem eius patet ex dictis in quæſtione. Alij vero difficultatẽ effugere volentes cõceſſerũt nõ tm̃ ſex eſſe huiuſmodi genera. Et ꝙ auctores enumerauerũt tm̃ ſex maxime nota & famoſa. Ad ſecundum tacta eſt in queſtione ſolo. Pro confirmatione vero dicitur ꝙ non repugnat aerẽ, qui eſt nobis intrinſecus & tãq̃ pars conſtitutiua nr̃i corpis eſſe rem naturalẽ, q̃uis aer nos ambiens ſit res nõ naturalis denominandus ad ſenſum datum. neganda eſt ergo conſequentia. Ad tertiũ negãda eſt etiam cõſequentia. non. n. repugnat idem vario modo cõſideratum diuerſis comparatũ ſimul eſſe cauſam primitiuam & corporalẽ ſimiliter rem naturalem & non naturalẽ. Sicut cõpſo caſa manus tuæ eſt cauſa corporalis, comparata tñ ſtõ aut oculo, quem ipſa mediante calefacis ſi ſibi approximas manum tuam eſt cauſa primitiua & caro manus tuæ eſt res naturalis inq̃tum eſt pars integrans manum tuam, inquantum tamen eſt comeſtibilis maſticabilis deglutibilis ſub cibo, & ſic ſub genere rei non naturalis continetur. Et iuxta hoc concedenda eſſent plura quæ vt ſonant viderentur contra communẽ modum loquendi, vt ꝙ aliqua ægritudo immediate pẽdet a cã primitiua: & ꝙ aliqua primitiua eſt añs et aliqua cõiuncta. Et conſequẽter ꝙ aliqua cauſa corporalis eſt iuxta modum loquendi auctorũ denominanda in corporalis, ſed de hoc uidebitur poſt. Ad confirmationem dicitur ꝙ non ſolum ſanguis & humiditates ſecundæ ex cibo temperato genitę conſeruant corpus humanũ, immo cibus ſub forma cibi exñs corpus humanum etiam conſeruat. Cibus. n. & potus ſub forma propria exiſtens in ſtomacho ſi calidus fuerit per corpus emittet vapores calidos qui ſpiritibus cõmunibus cõmixti eos calefaciũt, frigidus uero frigido: ergo ſimiliter imaginandum a cibo temperato eleuari vapores ſpiritibus & calori communi conformes, & per cõſequens ad eius & totius conſeruationem operantes. Ad aliam confirmationẽ patet quid dicendum. conceditur. n. ꝙ tam cibus medicinalis q̃ cibus tpatus aliq̃ñ vt cauſa primitiua alterat vel conſeruat. Ad quartum dixit Pluſq̃cõ. & eũo et retentio ſomnus & vigilia motus & quies & accidẽtia animę ſunt res naturales inq̃tum ſunt operationes &c. inq̃tum vero indr̃nter ſunt humani corporis conſeruatiuæ vel alteratiuę conuenienter & etiam inconuenienter indifferẽter adminiſtrabiles res vocantur non naturales. Alij dixerunt nõ omnes operationes eſſe denominandas res naturales, ſed ſolum modo naturales & vitales, plus tamen mihi placet prima reſponſio.

Æ̃gritudinis cã multiplex

Quæſtio.

VTRVM Corpus humanum magis immutetur ab aere q̃ a cibo & potu. Arguitur mlt̃ipliciter ꝙ non. Primo pl̃ibus modis operatur cibus & potus in humano corpore q̃ aer ergo &c. Aſſumptum probatur, quia cibus & potus operantur in nobis a materia qualitate & forma ſpecifica ſiue tota ſubſtantia, vt ſecunda primi. ca. de his quæ proueniunt ex eo ꝙ comeditur & bibitur. Aer autem in nos ſolum ſuis qualitatibus imprimit. Item cibus & potus nõ ſolum iã dictis modis, ſed & q̃titate nos immutat, aer vero ſola qualitate. cuius ſignum, eſt quia cum Gal. in littera olum aliarum rerum non naturaliũ docuerit debitam q̃titatem et qualitatẽ eligere, de q̃titate tamen aeris nullam fecit mentionem. Secundo ad principale. magis immutatur compoſitum a compoſito q̃ cõpoſitũ a ſimplici, ſed cibus et potus ſunt compoſita ſicut humanum corpus, aer autem ſimplex. magis igitur immutatẽ corpus a cibo & potu q̃ ab aere. ꝓbatur maior, quia in hñtibus ſymbolum facilior eſt trãſitus. ſecũdo de generatione. Conuerſio. n. in genere proportionali facilior eſt. ſecũda primi doc. tertia ca. 3. Pro iſto eſt auctoritas Iſaac in lib. de dictis vniuerſalibus. ca. de inuentione ciborum ſecũdũ rõne. hoc idẽ experimento patet licet. n. aqua frigidior ſit opio vel mandragora, plus tamen alijs paribus non infrigidat opium & mandragora q̃ aqua. Tertio principaliter. plus immutatur humanũ corpus ab aqua q̃ eſt potus abſolute q̃ ab aere &c. Aſſumptũ colligi põt. 1. proble. 13. probl. Propter quid aquã permutare morbidum autem eſſe. aerem uero non. Idem expreſſius oſtenditur cauſa prima problematis. dum dixit ꝙ hæc. ſ. aqua ſit nutrimẽtum &c. Idem oſtenditur ſecũda cã, qa aquæ ſecundũ ſe plures ſunt ſpẽs & diuerſitates q̃ aeris. Idem confirmatur vltima cauſa, quia aer nobis violenter obuiat & velociter a nobis recedit, aqua vero i corpore lõgã morã trahit. Cõfirmatur, quia rarioris ſubſtantiæ eſt aer q̃ aqua. ergo per qualitates eius minus in corpus humanum imprimit. hoc idẽ etiã tactus oſtendit. Item per ſolum potum aquæ frigidæ contingit curari febrem multæ, vehementę, quod non accidit per occurſum aeris quãtũcũq; frigidi. Quarto ad principale arguitur. maiorem recipit mutationem nutribile ex mutatione nutrimẽti q̃ aeris, ergo &c. aſſumptum patet, quia ꝑ ſolã mutationem nutrimenti contingit nutribile venenoſum fieri non venenoſum: vt. 6. de accidenti. primo ca. & ecõtra non venenoſum animalis uenenoſum fieri, vt. 3. de ſimplici medicina. diſtin. 4. primo ca. ſed non contingit nec ab auctoribus poſitum eſt per ſolam mutationem aeris venenoſum fieri non venenoſum aut econtra, ergo &c. Quinto. aer nos continens non eſt noſtri corporis immutatiuus, eo ꝙ eſt noſtri corporis conſeruatiuus. Eſt. n. emanatio noſtri aduenieñs ſpiritibus. ſecunda primi. doctrina ſecunda. ſecundo ca. Itẽ quia locus naturalis eſt locati naturaliter cõſeruatiuus: vt. 4. de cęlo. & 4. phyſicorum. Et pro iſto videtur auctoritas Auer. 2. de anima commento. 115. Animal quod innatum eſt eſſe in aqua & in aere non ſentit aliquam qualitatem calidam vel frigidam in eis.

Auicẽ, Iſaac.

Ariſto.

Auicẽ.

Auer.

Ad oppoſitum uidetur Gal. in littera. Primo dum dixit. Q ñ vero diſtemperatũ fuerit cõtinens. i. aer, intantũ cõtemperantiam oportet minui aliarum rerum nõ naturalium inquantum eucraſia eius corrupta eſt. Ex quibus verbis manifeſte colligitur aerem diſtemperatum æque potẽtem eſſe alijs paribus ad alterandum corpus alijs rebus non naturalibus ſimul ſumptis, propter quod ad ſeruandam corporis tẽperantiam oportet omnes alias res non naturales ad contrarium æqualiter labi. Et per conſequens potentior eſt aer ad immutandũ corpus humanum q̃ ſolus potus & cibus. Idẽ etiam ſignis ſuadet Cõcil. differẽtia. 114. Carcerati. n. malo aeri aſſueti prius bonum aerem petunt, deinde abſtinẽtiam perpeſſi potum petunt, & vltimo cibũ q̃rũt. Patet etiã experimento aĩalia nonnulla ex mutatione aeris cauernas & nidos cum ouis aut pullis relinquere vt aeris mutatione peſtilentiã fugiant. prima quarti. ca. de ſignis peſtilentię. Item magis neceſſarius eſt aer ad conſeruandum humanam temperiem q̃ aliqua alia res non naturalis. ab ipſo enim immediate pẽdet corporis tẽperies, ergo magis immutatur corpus ex mutatione aeris q̃ alicuius alterius rei non naturalis.

Cõcil.

Carceris exeũtium regimen.

Auicẽ.

Pro reſponſione ad hanc quæſtionem primo ponẽtur notata & concluſiones. Primo ſciẽdum eſt ꝙ in propoſito nõ eſt ſermo de aere nobis intrinſeco qui pars eſt humani corporis, ſed de aere nos cõtinente qui intus per inſpirationem & expirationem exterius nos tangendo immutat. Secundo ſciendum eſt ꝙ aeri nos continenti triplex accidit mutatio. naturalis. ſ. non naturalis & præter naturam: vt ſecũda primi. doc. 2. ca. 2. Voco autem mutationes naturales mutationes conſequentes motum ſolis in ſuo circulo ſecundum quẽ ſit nobis ſol quãdoq; longior, q̃nq; directius nos reſpiciens, q̃nq; obliquius. Ex quibus quatuor varię diſpoſitiones cauſantur in aere, quarum duæ ſunt extremę. ſ. hyemis & æſtatis, & duæ mediæ inter has. ſ. diſpoſitio veris & autumni. Et ad has generales mutationes reduci poſſunt particulares mutationes aeri contingentes in die naturali, q̃ quatuor mutationibus generalibus ſupradictis ſunt proportionales. vnde dicimus quartam vnam diei calidam eſſe & humidã & hæc proportionatur veri. aliam calidam & ſiccam & hæc proportionatur æſtati, & ſic de alijs. Permutationes vero nõ na

Aeris mutatio triplex.

turales intelligo mutationes nõ omnino naturæ humani corporis contrarias non conſequẽs tantum motum ſolis in ſuo circulo, ſed variantes aerem a diſpoſitione. quę ſcilicet ineſt merito motus ſolis in ſuo circulo, ſicut ſunt mutationes conſequentes flatus ventorum ſitus terrarum aut diſpoſitiones aliquas terreſtres vel cæleſtes non ordinatæ ſecundum occurſum quatuor temporum anni contingentes. Mutationes vero pręter naturam ſeu curſum naturalem egrediẽtes ſunt, ſicut aeris corruptio ſeu putrefactio ex qua prouenit peſtilẽtia aut eiuſdem in qualitatem manifeſtam naturæ omnino contraria mutatio, ſicut cum mutatur aer ad extremum calorem vel frigus. & notum eſt propter has mutationes diuerſimode humanum corpus ab aere diſponi. Tertio eſt ſciẽdum. Per potum in propoſito intelligendum eſſe vel potum abſolute qui eſt aqua, vel potum cibalem ſicut vinum. Per cibum vero omne quod corpus noſtrum ingrediens eſt in eo a materia operatiuum & totaliter accipiendo cibum extẽditur nomẽ eius ad cibum abſolute cibum medicinalẽ &c. Iſtorum vero differentia inferius tractabitur. Quarto eſt præmittendum. Dupliciter põt dici aliquod alio humanum corpus magis immutare. Primo quia vehementius, puta velocius vel intenſius. Secũdo quia frequentius aut diutius aut magis continue, ſub vtroq; ſenſu cõprehenditur qð. Quinto eſt ſciendum ꝙ mutatio humani corporis a quacunq; re non naturali potiſſime conſequitur mutationem principalium membrorum & maxime cordis & ſpiritus eiuſdem communis pro toto. Sicut. n. totius temperies maxime pendet ea temperie principalium: ita econtra diſtẽperies & immutatio eorum maxime pendet ea diſtemperie eorundem.

Potus quid & cibus.

Vltimo ſciendum eſt ꝙ cum quęritur an ab aere vel cibo & potu magis immutetur humanum corpus, intelligendum eſt hoc conſeruata eorum quantum eſt poſſe paritate, puta aerem temperatum comparando cibo & potui temperato, frigidum frigido, & ſic de alijs. Intelligendo etiam ꝙ hæc corpori obuient modo quo humano corpori dicuntur res nõ naturales neceſſario obuiare. Non. n. dubium eſt, cibum & potum ſub eorum ꝑpria forma pulmonem ingrediẽtes aut ad cor prouenientes fortius aere humanum corpus immutare, immo tamen qñ. ꝑ ſubitam præfocationem inducere.

His præmiſſis tenendę ſunt probabiliter iſtę cõcluſiones. Prima cõcluſio. Aliquis cibus uel potus eſt aliquo aere nos continente humani corporis magis alteratiuus. Patet: quia cibus calidus in tertio eſt temperati corporis vehemẽtius & intenſius alteratiuus ꝗ̃ aer temperatus, ergo concluſio vera. aſſumptum patet intuenti. Secunda concluſio. Cęteris paribus magis immutat humanum corpus ab aere ꝗ̃ a cibo & potu. Ad hunc ſenſum ꝙ magis continue & vehementius à temperato aere ꝗ̃ a temperato cibo & potu immutatur, ſiſr magis continue & vehementius a calido aere ꝗ̃ a calido cibo & potu, & ſic de alijs. Perſuadetur hæc concluſio multipliciter. Primo quia aer cum ſuis qualitatibus actualibus immediate & fere continue attingit cor & ſpiritum & calorem communem totius, vndiq;. n. noſtro corpori & calori obuiat. ſ. exterius contangendo, interius per poros ingrediẽdo, & per anhelitum inſpiratus, & cibis & potibus actualiter commixtus. Secundo perſuadetur concluſio ſic: plus inæquali tempore alteratur humanum corpus per ſubtractionem aeris ꝗ̃ per ſubtractionem cibi & potus. Cum igitur per aduentum aeris tollatur huiuſmodi alteratio ſicut per aduentum cibi & potus tollitur alteratio conſeques cibi & potus ſubtractionem, ſequitur per aduentum aeris plus alterari humanũ corpus ꝗ̃ per aduentum cibi & potus. Itẽ a quacũq; re non naturali temperata exiſtente magis pendet temperies totius, ab eadem diſtemperata exiſtente magis prouenit vel pendet diſtemperies eiuſdem, ſed ab aere temperato exiſtente magis pendet temperies totius puta cordis ſpiritus et caloris communis &c. Et hoc idem oſtendit experimentum ex mutatione aeris ad diſpoſitiones venenoſas & peſtiferas, vnde accidit aerẽ humana corpora quandoq; quaſi prima obuiatione perimere vt nonnunꝗ̃ in ſubita cauernarum apertura viſum eſt. Hanc etiam concluſionẽ deducit Cõci. Primo quia aer facillime immutat cõparatione cibi & potus, & has immutationes vt patet cordi & ſpiritibus communicat. Quod vero aer ſit facillime alterabilis declarat, quia ſubſtãtię ſubtilis, et quia ſituatus eſt in loco ad quem facillime oĩum aliorum elementorum impreſſiones proueniunt, & quia aer eſt calidus & humidus cui primarie debetur humiditas, ſecundario vero caliditas, & per conſequens eſt putrefactionis maxime ſuſceptiuus cum etiã humiditas ſit qualitatum primarum maxime paſſiua. Item inter cætera elẽta aer eſt plurimis impreſſionibus cœleſtium corporũ ſubiectus, ergo per virtutes cœleſtium eſt maxime impreſſiuus. Aſſumptũ declarant Aſtrologi, quia quælibet ſphera elẽtorum aliorum ab aere concitatur & mouetur ab vno planetarum. Sol. n. igneam principaliter mouet. Vnde ſol & ignis in luce & calore cõicant. Luna vero aquam ſecundum eius aſcenſum ſuperius & inferius & ad medium cœli & mare fluit & refluit, ſecundum etiam lunæ ætatem fluxus maris & refluxus variantur, ſecundum ꝙ in coniunctione vel oppoſitione fuerit. Saturnus aũt & Iupiter & Venus & Mars et Mercurius cum ſuis ſpheris aerẽ diuerſimode immutant. A Saturno. n. recipit aer frigus. æſtum a Marte, a Ioue vero temperiem in calore, temperiem vero in frigore a Venere, miſcibilitatem & paſſibilitatem facilem a Mercurio ſuſcipit. qui indifferens & ad omnia de facili permutabilis. Sphera vero. 8. ſ. ſtellata terram mouet diuerſis, videlicet longis periodis cauſando in ea tranſmutationes, propter qd' vbi nũc mare olim fuerit arida terra. & econuerſo primo metheororum. Hanc etiam concluſionem deduxit Cõcil'. pluribus alijs medijs quæ ſuperius tacta ſunt.

Aeris alteratio nis. cã multipl'x

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negetur conſequentia, licet. n. aer non tot modis operetur in humano corpore ſicut cibus & potus, vehementius tñ diutius & magis continue ſuis qualitatibus nos imutat. Cõtra, ita operatur a forma ſpecifica & a materia in humano corpore, ſicut cibus & potus, ergo non pluribus modis operatur cibus & potus ꝗ̃ aer. Aſſumptum probatur. Quod enim a forma ſpecifica operetur patet. cum frequenter occultis ꝓprietatibus in eo a cœleſtibus aut terrenis cauſis impreſſis nos immutet. Et ꝙ etiam a materia videtur velle Gal'. in libro de vtilitate anhelitus. vbi ponit aerem neceſſarium eſſe vt nos refrigeret, & etiã vt ſpũm nutriat. Pro iſto conceditur ꝙ aer a forma ſpecifica imutat corpora humana, non tamẽ in illis operatur a materia. Pro auctoritate vero Gal'. dixerunt quidam ipſam fuiſſe illius opõnis cui nõ creditur. Alij dixerunt aerem improprie ſpiritum nutrire. Illo. n. fouetur ſpiritus, ſicut ſupra chylum improprie dixerunt nutrire ſtomachum, ſed de hoc infra plus videbitur. Ad cõfirmationem dicitur ꝙ ſicut cibus & potus ſua quantitate nos imutat, ita & aer. Maius. n. nobis refrigeriũ pſtat magna ꝗ̃ parua ꝗ̃titas aeris. Cur autem Gal'. de mẽſura ꝗ̃titatis aeris nõ fecit mẽtionẽ videbit' circa litterã. Ad ſecundũ principale dicit' ꝙ quãuis aliquod cõpoſitum ab aliquo cõpoſito maiorem recipiat mutationem ꝗ̃ ab aliquo ſimplici certo dato, non tamen a quolibet, quia non inter quæcunq; cõpoſita currit proprietas & conuenientia talis qualis inter cibum & cibatum. verbi gr̃a. inter lignum & metallum lapidem & vitrum &c. currit vero proprietas & conuenientia inter mixta in proprietatibus actiuis quandoq;, vnde vnũ eſt alterius aſſimilatiuum; & non econtra, qualis proprietas reperitur & habitudo inter humanum corpus et cibum abſolute. Quandoq; vero cadit inter ea proprietas qua vnum alterum naturaliter corrumpit, licet non aſſimilet, et nõ ecõtra, qualis habitudo eſt inter venenum & hominem abſolute. Licet igitur cibus ſit mixtum ſicut corpus humanum, nõ ſequitur tamen ipſum corpus humanum humores magis immutare aere quantũcunq; cibus & potus eſſet de ſe magis alteratiuus humani corporis ꝗ̃ aer. propter tamen aerẽ magis continue & minus refracte fonti caloris. ſ. cordi occurrere ꝗ̃ cibus nõ ſequitur ex hoc cibũ corpus humanum

magis

magis immutare. Et ad probationem maioris qua videtur argui vſr quodlibet cõpoſitum magis immutari &c. quia in habentibus ſymbolum &c. Et quia conuerſio in genere proportionali &c. Dicitur ꝙ aliquando maior eſt uirtualis ſymboleitas compoſiti ad ſimplex ꝙ cõpoſiti ad cõpoſitũ certum datum, ſicut ſulphuris ad ignem maior eſt proportionalitas q̃ ſulphuris ad lignum vel lapidem. nec ſolũ virtualis, ſed etiam actualis cõuenientia frequenter maior eſt. plus. n. actualiter conuenit ſpũs cordis cum aere q̃ cum lapide vel ferro. Et per idem patet quid reſpondendum ſit ad auctoritatem Iſaac: & ad experimentum adductum.

Aq. mutatiõ cur magis morbida.

Ad tertium principale dicitur negando aſſumptum, alijs paribus, & hoc aqua pro potu, aere pro refrigerio nobis occurrentibus. Patet. n. ꝙ ſi aqua per inſpirationem nobis occurreret ſic multo vehementius imutaret aer humana corpora. Pro auctoritate vero Ariſt. dicitur ꝙ vtpl'm in breui ſpacio magis cõtingit aquas difformiter variari in ſuis qualitatibus q̃ aerem, ideo magis morbidũ eſt mutare aquas, eo. n. ꝙ aquæ quibus vtimur in potu ſecundum varietatẽ terrarum per quas tranſeunt vario modo diſponuntur. accidit in ſpacio breui reperiri aquas in ſuas qualitatibus valde difformes vt ſit aqua mineralis, aqua lutoſa, aqua nitroſa, aqua gipſea, ex quibus humana corpora diuerſimode diſponuntur: per qualẽcũq;. n. terram aqua tranſit talem virtutẽ contrahit. Non ſic autem cõtingit de aere. frequenter enim aer in tota regione vna permanet vniformis, ideo aerem intra regionem mutare non erit morbidum, aqua vero ſic. Si tamen æque proportionabiliter mutaret aer in ſua latitudine ſicut aqua, aerem mutare eſſet magis morbidum. Et ex hoc patet intellectus primæ cauſæ poſitæ ab Ariſt. per illam. n. non plus probat Ariſt. niſi ꝙ permutare aquas eſt morbidum, quia aqua fit nutrimentum, hoc eſt ſimul per totum corpus cõmiſcetur nutrimento. Eodem modo patet ſecundam cauſam non obuiare dum dixit. Aquæ ſecundum ſe plures ſunt ſpecies. Innuit. n. ibi ſolonem iã dictã.

Pro tertia vero cauſa dicitur ꝙ impreſſio facta per aquã malam longo tempore perſeuerat, nec cito tollitur per mutationem aquæ cum remaneat aqua præaſſumpta ſanguini cõmixta, & cum nutrimento tranſeat per omnes digeſtiones. Mutatio vero facta per aerem malum per mutationem aeris ad cõtrarium facile corrigitur niſi membra ſpiritus iã valde tranſmutata fuerint. hoc autẽ videtur potius arguere aerem magis immutare noſtra corpora q̃ aqua. Alter dixit Concil. ꝙ mutatio aeris eſt duplex. Vna qua mutatur in ſui ſubſtantia vel ad qualitates corruptas venenoſas, ſicut cum ſit peſtiferus. Altera qua mutatur in qualitatibus manifeſtis. Concedit ergo primã mutationẽ aeris eſſe magis morbidã, tũ quia magis contingit aerem hanc ſuſcipere, propter quod infirmitas peſtilentialis nulla in piſcibus videtur incidens, ſicut in hominibus accidit ſæpe. Et aialiũ corum & quadrupedum in equo boue &c. 7. de hyſtorijs. 9. cap. quod non videtur ex alio niſi quia infectio peſtilẽtialis magis accidit aeri q̃ aquæ. Quidam tamen hanc diuerſitatem conati ſunt reducere ad diuerſitatem diſpoſitionis paſſiuorum quod eſt, quia aer immediate cor attingit & iam baſim vitæ. Si autem ſit mutatio aeris ſecundũ manifeſtas qualitates tantum, tunc vel illa mutatio eſt magna valde & extrema, ſicut eſt mutatio ex aere primi vel ſecundi climatis ad aerem ſexti vel ſeptimi. Et ex hac mutatione aeris plus læduntur corpora q̃ ex proportionali mutatione aquarum. Corpus nanq; indi, ſi ſecundum complexionem fiat tale quale corpus ſclaui, aut infirmabitur, aut morietur. prima primi. ca. de complexionibus. virtutes. n. ſpecificæ cœleſtes magis imprimunt & vigent in aere q̃ in aqua. Si autem mutatio ſit non longinqua ſed propinqua, ſicut de regione propinqua ad propinquam, aut de parte ad partẽ propinquam eiuſdem regionis, ſic ſecundum plurimum magis morbidos facit mutatio aquarum q̃ aeris. Et hanc putat Cõcil. fuiſſe ſn̄iam proble. Propter enim aeris ſimplicitatẽ in parua diſtantia non recipit aer diuerſitatem tantam ſicut aqua, cum aqua nõ recipiat euentationem ſicut aer. Et alia multa inducit Concil. Ad confirmationem conceditur ꝙ aliquo modo occurrere poteſt nobis aqua quo magis mutare ſufficit corpus noſtrum q̃ aer, ſicut dum occurrit ut medicina ægritudinis curatiua, ſed de hoc modo occurſus non eſt in propoſito ſermo, ut ſupra. Ad quartũ principale negatur aſſumptum. Et ad probationem primo neganda eſt conſequentia, licet enim corpus et mutatio aeris nõ recipiat mutationẽ talem qua de non uenenoſo fiat uenenoſum &c. recidit tamen minorem illa dum ex aeris mutatione corrũpitur. uel dicitur ꝙ ſicut per paulatinam aſſuefactionem ad uenenoſa poteſt animal non uenenoſum fieri uenenoſum, ita per paulatinam aſſuefactionem ad aerẽ uenenoſum põt homo fieri uenenoſus per ſuum anhelitum potens alios inficere et corrumpere, ſed de hoc infra. Ad quintum dicitur negando illam conſequentiam. aer eſt noſtri corporis conſeruatiuus, ergo non eſt eiuſdem immutatiuus, ut patet ex dictis. Et per idem patet ad cõfirmationẽ primam. Qualiter aũt intelligenda ſit auctoritas Auer. allegata uidebitur infra dũ tractabit de cõſeruatione corporis humani p aerẽ.

Quæſtio. VI.

VTRVM Ad debitam adminiſtrationem ſex rerũ non naturalium ſint ſolum duæ circunſtantiæ ſiue conditiones conſiderandæ. ſ. quãtitas & qualitas debita. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo ad debitam adminiſtrationem aeris non oportet conſiderare q̃titatẽ aeris adminiſtrãdi, ergo &c. probatur aſſumptũ quia alias diminutus fuiſſet Gal. in lr̃a qui de q̃titate aeris eligenda nullam nobis doctrinam tradidit. Secundo ad debitam adminiſtrationem cibi & potus neceſſe eſt cõſiderare tempus, ergo &c. aſſumptum colligitur prima apho. com. 19. omnis dicta ordinatio vſr triplex eſt, in q̃titate qualitate et q̃ñ debes dare. Cõfirmatur. alia debetur q̃titas & qualitas cibi et potus motus & quietis ſomni & uigiliæ in hyeme, alia in æſtate, ut prima apho. pluries igitur ad debitam horum adminiſtrationem neceſſe eſt conſiderare tẽpus. Item ſtat alicuius rei non naturalis offerendæ debitam eſſe q̃titatem & qualitatem, non tamen tempus eſſe debitum, & conſequenter nec debitam eſſe illius rei adminiſtrationẽ, ergo præter has circunſtãtias oportet cõſiderare tempus, aſſumptum probatur. Ponendo ſortem propter ſuperfluam plenitudinem ſanguinis indigere phlobotomia euacuante unam libram ſanguinis. ſit tñ luna in coniunctione tempus frigidum turbulentum uel ſit in ſigno prohibente phlobotomiam. Patet ꝙ ſi fiat phlobotomia euacuans libram ſanguinis in ſorte per illam euacuabitur quantum & quale euacuare oportebat, ꝙ tamẽ tempus ſit inconueniens, & conſequenter euacuatio, ſequitur ex caſu. Tertio præter q̃titatem & qualitatẽ rei non naturalis adminiſtrandæ oportet eius conſiderare ſubſtantiam, ergo &c. aſſumptum probatur, quia ſtat aerem eſſe debitæ qualitatis & q̃titatis, ſubſtantiæ tamen indebitæ ut aer peſtilentialis. Similiter alicui febrienti pñt conuenire carnes humidæ, carnes tamen porcinas eſſe ſibi indebitas quod non uidetur eſſe niſi ratione ſubſtantiæ. Quarto, præter circunſtantias dictas oportet conſiderare ordinem & præparationem corpori offerendorum, igitur hæ duæ non ſufficiunt. Aſſumptum colligitur tertia primi. doc. 3. ca. de regimine eius quod comeditur & bibitur. & quarta primi primo ca. Et nos quidem a nutricẽ terremur quod cito digeritur cum accidit ut nutriens præcedat quod tarde digeritur. Patet etiã ꝙ cibus q̃tuſcũq; bonæ qualitatis indebite præparatus eſt inconueniens. Quinto, hæ conſiderationes nõ ſufficiũt ad debitam adminiſtrationem retentionis & euacuationis, ergo &c. aſſumptum colligitur prima apho. commen. 11. ubi innuit Gal. ad debitam euacuationem requiri debitum locum per quem apte poſſunt purgationes fieri, & debitum locum ad quem fluant & purgentur humores. Patet enim ꝙ ſi feces per inferiorem portam educendæ per ſuperius educentur ut in ileo; modo tali euacuatio non eẽt laudanda, & ſi tale & tantum euacuaretur q̃tum oportet. Itẽ

Hippo.

Aeris mutatõ duplex.

ad rectitudinem euacuationis ſunt decem conditiones conſiderandæ ut Aui. quarta primi. 3. ca. Res quæ demõſtrãt rectitudinem iudicij in euãdo ſunt decem. Vltimo: præter conſiderationes duas dictas neceſſe eſt conſiderare corporis indigentiam. Singulum. n. horum ſi indigenti corpori offeratur in cõpetenti quantitate & qualitate ſalubre fit. Nihil vero indigenti oĩno oblatum aut non in cõpetenti menſura ægrum conſtituitur, vt Gal. in lr̃a. Confirmatur. ad hoc vt actus moralis ſit bonus moraliter attendendæ ſunt octo circunſtantiæ, vt. 3. ethi. ergo ſiſr vt res ad conſeruationem ſanitatis adminiſtrandæ debite adminiſtrentur oportet octo circunſtantias & nõ ſolum duas attendere. ſicut. n. per debitam adminiſtrationem harum rerum ſanitas corporis conſeruatur, ita per rectitudinem horum actuum moralium conſeruatur ſanitas animæ.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera. Et duæ ſunt hæ conſiderationes circa ſalubre & ægrũ qualitas & quantitas eius quod offertur. Etenim tempus vt alterum. ab his tertiũ inducere in his quæ dicta ſunt contentum non bene dictum.

Primo ſciendum eſt pro ſolutione qõnis ꝙ omnibus rebus non naturalibus quantitas & qualitas aliquo modo ab auctoribus ſecundum analogiam quandam attribuuntur ſunt quibuſdam tamen eorum proprie attribuuntur vt cibo & potui & aeri. Somni vero & vigiliæ quantitatem vocant longitudinem & breuitatem, qualitatem vero dicunt ꝓfunditatem & leuitatem. Similiter vigiliæ qualitatem attribuunt puta fortitudinem & debilitatem. facilis. n. vigilia eſt a qua faciliter fit quies & ſomnus, difficilis vero econtra. Retentioni autem & euõni cõpetit magnitudo & paruitas ſecũdum magnitudinem rei quæ retentione illa retinetur vel ꝑ euacuationem educitur, quamuis. n. diuturnitas & breuitas eius ſuæ quantitati attineant. Qualitates autem retentionis & euõnis vocamus earum fortitudinem vel debilitatem facilitatem & difficultatem &c. Motui & quieti corporis magnitudinem & paruitatem attribuimus ſecundum magnitudinem & paruitatem ſpacij vel tẽporis. Accĩtia etiã aĩæ quantitatem & qualitatem hñt quia diuturnitatem breuitatem vehementiam & debilitatem &c. In cuiuſcunq; igitur rei non naturalis conſideratione eſt aliquo modo quantitas & qualitas conſideranda. Secundo ſciendum eſt harum rerum quantitatem & qualitatem nõ eſſe denominandam debitam vel non debitam niſi ſecundum indigentiam vel diſpoſitionem corporis cui offertur. Nullus. n. cibationẽ aliquam cuiuſcunq; cibi fuerit qualitatis cõuenientis aut quãtitatis diceret niſi talem & tantam diſpõ corporis & indigẽtia requireret. Ex quo patet ꝙ cuiuſcunq; rei naturalis debita quantitas præſupponit corporis indigentiam reſpectu eiuſdem. Ad illam. n. dicitur vel refertur quantitas & qualitas debita ſicut ad menſuram refertur menſuratum. hoc. n. intellexit Gal. in lr̃a dum dixit. Singulum horum & ſi indigenti corpori adducatur in debita qualitate & q̃titate &c.

Vigilia dupl'r & quid.

Ex hoc patet vlterius ꝙ integra & diſtincta conſideratio debitæ qualitatis & quantitatis cuiuſcũq; rei non naturalis in ſe claudit & infert conſiderationem indigentiæ. Tertio eſt ſciendum ꝙ per qualitatem cibi & potus & aeris nõ eſt in propoſito intelligenda qualitas vt contra formam ſpecificam vel proprietatem occultam aut contra principiũ operandi a materia diſtinguitur. Sed in propoſito per qualitatẽ intelligere debemus oẽm diſpõnem per quã per ſe & ꝓprie in habitudine ad corpus humanum denominatur cibus qualis. Et ſic ſub cibi & potus & aeris qualitatibus cõprahenduntur occultæ proprietates ciborum, & principium quo eſt cibus in humano corpore a materia operatiuus. Et ſiſr groſſities, ſubtilitas, viſcoſitas, putredo, venenoſitas, & ſic de alijs. Prima concl̃o quæ infertur ex prædictis. Preter conſiderationem quantitatis & qualitatis debite ad debitã adminiſtrationem ſex rerum non naturalium ſunt aliæ partiales conſiderationes habendæ. Probatur, quia præter illas habenda eſt conſideratio indigentiæ & cõſideratio temporis, hæ autem ſunt aliæ a duabus iam dictis. Aliud. n. eſt cõſiderare diſpõnem vel indigentiam corporis, & aliud ẽ conſiderare cibi & potus quantitatem & qualitatem. ſimiliter conſideratio temporis vt propoſito pertinet non eſt niſi cõſideratio talis vel talis diſpoſitionis corporis ſecundum ꝙ in hoc vel in illo tempore eſt repertum. Et notum eſt ꝙ hęc non eſt conſideratio quantitatis & qualitatis rei adminiſtrãdæ, ideo &c. Secunda cõcluſio. Licet hę iam dictę conſiderationes ſint diſtinctæ vt dictum eſt, perfecta tñ diſtincta & exquiſita conſideratio quantitatis & qualitatis rei nõ naturalis adminiſtrandæ in ſe claudit & continet conſiderationem temporis & indigentiæ vel diſpoſitionis corporis. Probatur ſic. Non eſt poſſe aliquam rem non naturalem aliquo tempore humano corpori adminiſtrandam eſſe tũc debitæ quantitatis & qualitatis niſi tũc corpus ea indigeat, & niſi eo tempore diſpõni corporis conueniat, ergo nullus diſtincte & exquiſite poteſt rei adminiſtrandę debitã quantitatem & qualitatem conſiderare, niſi tempus indigẽtiam & corporis diſpoſitionem conſideret. Tertia concl̃o. Sequitur ꝙ præter perfectam et exquiſitam conſiderationem debitę quantitatis & qualitatis offerendorum non ſunt alię plures conſiderationes ponendæ quę non ſint ad iſtas aliquo modo reducibiles tanquam in ipſis incluſę & illatæ ex ipſis. Hanc intellexit Gal. in littera. Perſuadetur etiam rõne quia tales eſſent maxime tempus & indigentia. Sed arguitur ꝙ hic non excluduntur ab his duabus, quia ſequitur. hæc res huic corpori debite adminiſtranda eſt debitę qualitatis & quantitatis, igitur illa indiget corpus, & ex conſequenti diſpoſitum eſt diſpoſitione huic adminiſtrationi cõpetente. Si. n. non indiget nec eſt diſpoſitum &c. huius rei quãtitas & qualitas non eſt ſibi debita. Similiter arguitur de tempore, quia ſequitur. ſorti approximatur cibus qualis & quantus debet approximari, ergo qñ oportet, quia ex oppoſito infertur oppoſitum. ſequitur. n. approximatur qñ non oportet, ergo tunc non oportet talem et tantum cibi ſibi approximari. Et ſi ſic, tũc nõ eſt cibus qualis & quantus eſſe debet cuius oppoſitũ fuit aſſumptũ. hoc argumẽto virtualr utitur Gal. in lr̃a. Quarta concluſio. Prædictis nõ obſtantibus frequenter & non inutiliter conſiderationem temporis & indigentiæ &c. diuiſim auctores contra iam dictas duas cõſiderationes enumerant. Probatur, quia iſtarum diſtincta enumeratio iuuat ad diſtincte & perfecte comprehendendum debitam quantitatem & qualitatem. Cõprahenſa. n. temporis circunſtantia cõprehendit diſpõ & indigẽtia corporis in tali tempore. Sicut cõprehenſo ꝙ tempus eſt æſtiuum ſcitur corpus eſſe inflammabilius, & per conſequens magis indigere refrigerantibus. hoc vero non modicum cõfert ad debitam quantitatem & qualitatem adminiſtrandorum comprehendendam. Item quia talia diſtincte enumerando explicite cõprehenduntur ea quę in cõſideratione debitę quantitatis & qualitatis confuſe includuntur, ſed perfectior & melior eſt circunſtantiarum diſtincta q̃ confuſa cõprahenſio, ergo &c. Hanc concl̃onem tangit Gal. dum dixit. Itaq; non eſt quid gñe tertium in his quę dicta ſunt tempus. ad doctrinam vero plerũq; quaſi tertio vtimur ꝓpter eam quę dicta eſt cãm. i. propter varietatem mutationum corpori in tẽpore cõtingentiũ. eo. n. ꝙ in alio & in alio tpe eſt alia & alia corpis diſpõ, alia ẽ & alia corporis indigẽtia, & per conſequẽs varia q̃titas et qualitas offerẽdorũ eligẽda.

Cibi & potus & aeris qualitas.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum negatur aſſumptum. patet. n. ꝙ ſiquis prohibeatur ab attrahendo aeris debitã quantitatem, licet ille aer fuerit debitæ qualitatis, illa tñ aeris adminiſtratio non eſſet debita. præcipiunt etiam auctores tempore peſtis nõ eſſe multum laborare corporeo laborandum ne magnificato anhelitu amplior quãtitas aeris corrupti cordi & ſpiritualibus obuiet. frequẽter etiã in ęſtiuo tempore veſtes deponimus vt amplior aer noſtrum corpus attingat. Non fuit autem Gal. in hoc diminutus, cum hęc de ſe facillime cõprehendantur. Ad ſecũdum & eius confirmationem patere poteſt ex dictis in quęſtione. Enumeratur. n. conſideratio tẽporis ad manifeſtiorẽ

doctrinam;

doctrinam: vt ſupra dictum eſt. Siſr licet in hyeme & æſtate alia competat quantitas cibi &c. cuiuſcunq; tamen debitæ quantitatis & qualitatis conſideratio includit conſiderationem temporis, vt declaratum eſt. Ad aliam confirmationem dixit Pluſq̃cōm. ꝙ ſi dictum Aſtrologorum verũ eſt ꝙ in tali vel tali ſigno non debet fieri phlebotomia vel dari pharmacia aut in coniunctione, & ſic de alijs, non ex alio accidit, niſi quia dum luna illa ſigna pagat alterat humanum corpus alteratione propria vel cōi qua talis vel tãta euacuatio redditur corpori incompetens, ideo tunc nō indiget tali aut tanta euacuatione, & per conſequens tunc nō eſt quantitas aut qualitas eũonis debita, vnde patet ꝙ illa euacuatio non eſt inconueniens ex tempore, ſed ex qualitate & quantitate. alias dixi ꝙ caſus ille claudit contradictionem. Si. n. fortes indiget tanta vel tali eũone tunc non ẽ luna in ſigno prohibente illam fieri. Et econtra ſi luna eſt in ſigno &c. eo tempore non indiget tali & tanta eũone, & per conſequens non eſt quantitatis & qualitatis debitæ. Cōtra, quia cōis modus loquendi auctorum eſt ꝙ pharmacia aut phlebotomia corpori competeret ſi tempus aut eclypſis non obſtaret. dicunt etiã ꝙ febrienti dandus eſſet cibus aut clyſtere adminiſtrandum niſi hora eclypſis prohiberet.

Pro iſto dixit Pluſq̃com. ꝙ tempus horæ eclypſis & huiuſmodi nō ꝑhibẽt, ſed ſigna ſunt quibus cōpræhendimus ꝙ tali hora timore debilitatis virtutis augmenti morbi aut alterius ſymptomatis corpori non conuenit talis vel tanta cibi eũo vel clyſtere. Ad tertium dixit etiam Pluſq̃cō. ꝙ aer dum putreſit non eſt inconueniens niſi propter inconuenientem qualitatem quã ex putredine acquiſiuit. vel dr̃ ꝙ cã putrefaciens aerem imprimit qualitatem nobis inconuenientem in aere. ſunt autem hæ qualitates incōuenientes quandoq; occulę proprietates occultas cauſas cœleſtes aut terreas conſequentes, vt prima quarti. cap̃. de febre peſtilē-

Auicē. tiali. Conſimiliter dicitur ad confirmationem. non. n. diſconueniunt carnes porcinæ febricitanti ratione ſubſtãtiæ. ſ. quia porcinæ, ſed quia groſſæ & viſcoſæ &c. quæ oīa qualitati attinent vt ſupra. Ad quartum dicitur ꝙ conſideratio ordinis ſub conſideratione quantitatis & qualitatis compræhenditur. ſi. n. ante cibum ſubtilem non competit groſſus ſed econuerſo, hoc non eſt niſi quia oblato groſſo cibus ſubtilis non eſt qualitatis conuenientis corpori. cibus etiam quantũcunq; bonus male pręparatus non eſt conuenientis qualitatis corpori. diuerſa. n. cibi pręparatio diuerſam dat qualitatem cibo &c. Ad quintum dixerunt quidam ꝙ ad debitam adminiſtrationem retentionis & euacuationis præter iam dictas ſunt aliæ conſiderationes requiſitę. ſ. mēbri per quod & loci ad quem fit materierum euacuatio, pręcipue tamen duæ ſunt ex parte eius quod offertur ſe tenētes. Conſideratio autem membri per quod fit purgatio & loci ad quem non ſe tenent ex parte eius quod corpori offerẽ ſed ex parte corporis. Aliter & conformiter dictis ſuperius dicitur negando aſſumptum. Et conſequenter ꝙ conſideratio membri per quod & loci ad quem fit eũo includitur in conſideratione debitæ quantitatis & debitæ qualitatis euacuationis quæ adminiſtratur. Si enim euacuatio ſecum quę debet eſſe ſeceſſiua fieret vomitiua, ipſa non eſt qualis oportet quantũcunq; illud quod euacuatur per illam ſit quantum et quale oportet. Neganda eſt ergo hmōi cōſequentia, ꝑ hanc euacuationem euacuatur quãtum & quale oportet, ergo huiuſmodi euacuatio eſt quanta & qualis eſſe debet. Et ex hoc patet intellectus Gal. alle. cōmento. Et per idem patet reſponſio ad confirmationem. licet enim Aui. decem enumeret circunſtantias enumerandas, oēs tñ ſub perfecta conſideratione quantitatis & qualitatis compręhenduntur. Ad vltimum dixit Pluſq̃cōm. ꝙ indigentia corporis non ẽ cōditio tertia quæ conſidereẽ in cauſa adminiſtranda, ſed conſideratur in corpore. Gal. autem dixit ꝙ tantum duæ ſunt conditiones in cã adminiſtranda conſiderandæ. Aliẽ & conformiter dictis dicendum eſt ꝙ conſideratio indigentiæ comprahenditur ſub perfecta conſideratione quãtitatis & qualitatis, & hoc ſupra declaratum eſt. Ad confirmationem dicitur ꝙ licet ad bonitatem moralis actus requiranẽ octo circunſtantię, illę tamen omnes ſub debita quantitate & qualitate ſufficienter compręhebduntur. ſi enim expēſa eſt qualis & quanta eſſe debet, eſt etiam qñ debet & ad quos debet, & qualiter, & gratia cuius, & ſic de alijs circunſtantijs. hoc autem conſiderare eſt moralis philoſophiæ.

Quæſtio. vij.

VTRVM Aer nos cōtinēs nr̃a corpora ſemper exiccet. Arguitur multipliciter ꝙ non. Primo continēs tēperatum conſeruat corpus temperatum. Quod autem conſeruat, alterationem & permutationem prohibet, & per cōſequens non exiccat. maior colſr in littera. & ſecũda primi. doc. 2. 2. cap̃. Auicē. Secundo aer continens humectat corpora noſtra, ergo non exiccat. Exiccatio. n. & humectatio ſunt alterationes contrariæ. aſſumptũ patet: quia aer nos continēs eſt humidus cōparatione nr̃orum corporũ. Tertio. fortius imprimit in corpus humanũ ſecundum quãlibet eius qualitatem aer per anhelitum attractus q̃ aer nos continens, qa multis ſpiritibus & mēbris obuiat, ſed aer attractus per anhelitum non exiccat humanum corpus, ſed exiccationẽ potius prohibet reſiſtendo inflãmation. ſpũs, ad quã ſequ ẽ humidi reſolo & deſiccatio, retardando etiam actionẽ caloris in humidum corporis, ergo &c. Confirmatur, quia hmōi exiccatio maxime prouenit a calido agente in humidum & ipſum ſubtiliante & ad formam vaporis producente. Huic autem actioni aer per anhelitum attractus refrigerando reſiſtit, ergo hanc exiccationem non ꝓmouet. Confirmaẽ: quia experimento patet tēpore hyemis eſſe aerem reſpectu cuiuſcunq; mēbrorum nr̃i corporis exceſſiue frigidũ & humidum, ſed nō apparet modus quo frigidum & humidũ reſpectu nr̃i corporis exiccet illud: ideo &c. Pro iſto videẽ Auicē. ſnla Aui. ſecunda primi. doc. 1. 6. cap̃. Aer humidus cutē & Hippo. corpus humectat &c. Et Hyp. tertia. aphor. aphor. 18. Auſtrinæ conſtitutiones tēporum corpora diſſoluunt & humectant. Quarto ad principale. ſi qō eſſet vera id maxime foret per virtutem ſolis & ſtellarũ exiccatiuã impreſſam in aere. Hanc. n. cãm & non altã videnẽ ſenſiſſe Auctores. Sed arguitur ꝙ hæc cã non eſt eff. cax. Primo quia impoſſibile eſt influentiã humectatiuam aſtrorũ impreſſam in aere multo potentiorẽ eſſe ad humectandum q̃ ſit exiccatiua ad exiccandum, quo poſito in eſſe humectabitur corpus ab aere, & per conſequens non exiccabitur ab eodem. aſſumptũ patet. Experimento. n. videmus aliqñ maximas inundationes aquarũ & diluuia conſequentes cœleſtes aſpectus. Nullus autem tũc bene conciperet influentiã exiccatiuã eſſe potentiorem humectatiua. Patet etiam experimento in temporibus humidis ægritudines humidas gñari, vt ſunt catarrhi apoplexiæ epilepſiæ &c. Vnde. G. tertio aphor. 17. cōmen. Epileptici & apoplĩci ſine dubio ſunt phlegmatici. Et ideo hi morbi in temporibus abundant humidis. Pariter. n. proprijs tēporibus ætatibus & locis augentur morbi. prima ꝓble. proble. 3. Ariſto. Item niſi aliqñ eſſet in aere cœleſtis influētia potentior ad humectandum q̃ ad exiccandum nos, non apparet cã propter quã quieſcētes tēpore noctis ſub radijs lunæ ægritudines humidas ſuperius nominatas inciderent.

Item ſi ſemper aer nos exiccaret propter virtutem ſolis & ſtellarum &c. concedendum ſiſr videretur oēm cibum oēm potũ aquã & medicinam quãtũcũq; humidã humano corpori occurētẽ illud exiccare. Nō enim minus reperitur virtus ſolis et ſtellarum in quolibet iſtorũ quã in aere: et ſic lactuca & fungi & quęlibet aqua noſtro corpori occurrens exiccaret nos, quod nec experimento nec rationi nec auctorum teſtimonio eſt conſonum.

Ad oppoſitum eſt Aui. prima primi. ca. de ætatibus. Propterea ſciendum ꝙ caliditas poſt tempus cōſiſtendi minui incipit. propterea ꝙ aer circundans materiam eius quæ eſt humiditas exiccat. Niſi. n. ſemper aer exiccaret. hanc cãm diminutionis calidi Aui. hoc non poſuiſſet. quia illa deficiente contingeret poſt ſtatẽ conſiſtendi aliqñ calorẽ nō minui.

Auic.

Et colligitur idem ſecunda primi.doc.3.3.cap̄. Aer in omni diſpoſitione eius reſoluit propter id quod eſt in eo de virtute ſolis & ſtellarum. Primo ſciendum eſt pro rñſione ad quæſitum ꝙ hoc nomen exiccatio ęquiuocum eſt.

Exiccatio duplex.

Sumitur.n.qñq; pro alteratione, cuius per ſe & intrinſecus terminus eſt qualitas quędam prima vocata ſiccitas diſtincta cōtra caliditatem frigiditatem & qualitatiuam humiditatem, & ſic exiccare eſt hanc qualitatem primam quę eſt ſiccitas intendere vel producere.

Exiccarē quid: & exiccari

Secundo ſumitur exiccatio pro reſolutione, intelligendo per reſolutionē vt propoſito pertinet ſubtiliationem rei groſſæ corpulentæ donec ad formam vaporis conuertatur, vel cōuerſionem rei vaporoſæ in rē multo ſubtiliorem vapore, qualiter dicimus aquam reſolui dū euaporat, & ſic exiccari eſt vapores groſſos reſolui. Et exiccari dicimus qñ inſenſibiliter exhalant, qualiter etiā ꝑ actionem caloris membrale humidum reſolui & exiccari dicimus. Hæc diſtō conſueuit poni ſub his verbis. Quędam eſt exiccatio qualitatiua & quædam quantitatiua. Intelligebāt autem per exiccationem qualitatiuā exiccationē primo modo dictam. Per quantitatiuam vero exiccationem ſecūdo modo dictam. Ex vtroq; iſtorū modorum intelligi pōt aerem ſemper exiccare corpora nr̄a. Notandum autē eſt ꝙ licet hi duo modi exiccationis ex parte rei diſtinguantur abinuicem, quia primus eſt ſimplex alteratio, ſecundus vero non, tamen raro abinuicem in mixtis corporibus abſoluuntur. Vt plurimum.n. exiccantia primo modo reſoluunt, et econtra reſoluentia exiccāt, licet in corporibus ſimplicibus aut eorum generatione abinuicem frequenter ſeparent. Si .n. terra vel terreū in aerē trāſmutaret reſolueret, quia in rē ſubtiliorem vapore conuerteretur, non tamen exiccaret primo modo, ſed qualitatiue humectaretur, vt patet intuenti.

Conſimil' ē per omnia diſtingui poteſt humectatio in qualitatiuam & quantitatiuam, ſed de hoc infra. Secundo eſt ſciendum ꝙ quantitatiua exiccatio eſt duplex. Vna ſubſtantifica ſicut eſt exiccatio ſeu reſolutio per quā euaporant partes mēbrorum ſubſtantiales. Alia vero eſt accñtalis qualis eſt exiccatio ſeu reſolutio humiditatis infuſæ vel madefaciētis membrum.

Humectatio duplex.

Conſimiliter per oīa de humectatione diſtinguendum eſt. Tertio præmittendum ꝙ rerum qualitatiue exiccantium nr̄m corpus, quædam illud per ſe exiccant, quædam per accñs. Exemplum primi ſicut ignis aut medicina quęcunq; formaliter vel virtualiter ſicca. Exemplum ſecundi, ſicut calor membrorum naturalis per accñs membra qualitatiue exiccat. Primo quidem reſoluēdo partes ſubtiles humidas remanēt terreę ſiccę partibus humidis magis dominantes, & ex conſequenti fortius exiccātes qualitatiue. Secundo, quia taliter reſoluendo calidū multas partes humidi mēbralis ſubtiliat. hæ autem ſubtilitate redduntur a partibus ſiccis & terreis paſſibiliores.

Exiccās q̄litatiue duplex.

Vltimo ē pręmittendum ꝙ per ſe qualitatiue exiccantium, quędam fere ſunt talia formaliter ſicut ignis igneum terra vel terreum. Quędam virtualiter vt medicinæ ſiccę dictę tales in potentia ſicut opium etc. plures etiam cœleſtes influentias dicunt Philoſophici eſſe virtualit' ſiccas vt Saturni & Martis. Prima concluſio. Tā qualitatiue q̄ ſubſtantifice poteſt aer nos continens humanum corpus exiccare. Quod qualitatiue patet, quia poſſibile eſt aerem nos continentem eſſe accidentaliter qualitatiue ſiccum reſpectu membrorum noſtri corporis, ſicut aer æſtiuus in regione ſicca in canicularibus diebus. Quod etiā ſubſtantifice poſſet nos exiccare patet, quia tā per caliditatem eius propriam q̄ per caliditatem ab aſtris impreſſam poteſt partes aliquas ſubſtantiales membrorum ſubtiliare & in vaporem conuertere, ergo &c. Penes probationem huius concl'onis patet ꝙ nō repugnat humanum corpus ab eodem aere ſimul ſubſtantifice exiccari & qualitatiue humectari. Sicut aer multum calidus et humidus ſimul per humiditatem eius corpus humanum qualitatiue humectare poteſt, quāuis ꝓ tunc illud idē ſubſtantifice exiccet per calorem eius partes aliquas ſubſtātiales ſubtiliando & in vaporem conuertendo. Et ſi ſis poteſt inferri concluſio de cibo vel medicina calida & humida compoſitione noſtri corporis quæ ſimul humiditate ſua poteſt corpus qualitatiue humectare, & pro tunc illud idem ſuo calore reſoluere ſiue ſubſtantifice exiccare. Et ex hoc patet ꝙ exiccatio ſubſtantifica & humectatio qualitatiua non ſunt oppoſita. Secunda concluſio. Nec ſemper nec neceſſario aer nos continens nos qualitatiue exiccat. Patet primo vbi aer comparatione nr̄i corporis ſit multum frigidus & humidus, videtur.n. tunc magis per humiditatē q̄ per ſiccitatem impreſſiuus. Item ſi ſemper vel neceſſario nos exiccaret, hoc maxime eſſet per influētiam exiccatiuam. Sed arguitur ꝙ nō, quia poſſibile eſt influentiam humectatiuā in aere eſſe multo potentiorem ad humectandum q̄ exiccatiua ad exiccandum, vt ante oppoſitum argutum eſt. Itē contingens eſt aerem nos continentem eſſe valde frigidum & humidum influentia exiccatiua exñte in eo valde debili & remiſſa, ergo cōtingens eſt aerem fortius impreſſiuum eſſe in humanum corpus per humiditatem eius actualit' humectando q̄ per influentiam exiccatiuam exiccando quo poſito in eſſe qualitatiue humectabit & per conſequens nō qualitatiue exiccabit. Similit' humiditas aeris reſiſtit exiccationi qualitatiue ab influentia prouenienti, ſed nullam claudit repugnantiam naturalem hanc humiditatem plus poſſe reſiſtere q̄ influentia illa exiccatiua poſſit īprimere, ergo &c.

Tertia concl'o. Poſſibile eſt aerem nos cōtinentem corpus noſtrum non exiccare ſubſtantifice. Probatur ſic. poſſibile eſt aerem nos continentem humidū mēbrorum non ſubtiliare nec in vaporem conuertere, ſicut ſi aer eſſet extremalr frigidus congelatiuus, tunc.n. non appareret qualiter partes aliquas membrorum ſubtiliaret et in vaporem cōuerteret, illas.n. potius ingroſſaret & congelaret. Et ex hac cōcl'one ſequitur ꝙ cauſę ſubſtantifice exiccantes humidum ab Auicē. poſitæ prima primi. cap̄. de cōpl'onibus ætatum. nō ſunt humanum corpus continue ſubſtantifice exiccantes. aer.n. eſt vna illarum cauſarum, & vt probatū eſt, nō ſemper nec neceſſario ſubſtantifice nos exiccat. Contra hæc concluſio oīno videtur contra ſn̄iam. A. ponentis aerem in omni eius diſpōne nos reſoluere, & per conſequens nos ſubſtantifice exiccare. Pro iſto dr̄ primo ꝙ aer in omni eius diſpoſitione non quidem ſecundum numerum, ſed ſecundū ſpēm nos reſoluit. Calidus.n. exñs nos reſoluit, non tamen aer quantūcunq; frigidus nec humidus exñs nos reſoluere ſufficit, ſed aliquando potius congelare. Alij autem dixerunt verba. A. intelligenda eſſe in omni diſpōne.i. in pluribus diſpōnibus. in quacunq;.n. diſpōne nos reſoluit niſi extremaliter frigidus, aut frigidus & humidus multum fuerit.

Quarta concluſio. His non obſtantibus probabilr ponitꝰ ꝙ probabilr ſuſtentabile eſt aerem nos continentem in oī eius diſpōne humanum corpus reſoluere ſiue ſubſtantifica exiccare. Hanc autem cōcluſionem ſecundū duplicē viam defenſare poſſumus. Prima eſt imaginando ꝙ ſemper in aere ſint influentiæ exiccatiuæ, quæ quantūcunq; remiſſæ & debiles fuerint & contrariæ influentiæ fortes.ſ. humectatiuæ, a calore tñ nr̄i corporis iuuantur influentiæ exiccatiuę & ſimul cum calore concurrunt ad reſolutionē humidi ſubſtantifici membrorum, propter quod ex ipſis & calore naturali reſultat vnum totale reſoluens potentius ad agendum humidum mēbrale q̄ influentia contraria cū qualitate aeris contraria ſit potens ad reſolutionem prohibēdā. licet ergo aer tali influentia informatus deducta actione caloris naturalis in aliqua diſpōne forte non reſolueret, cum illa tamē influentia concurrentem calore naturali in qualibet eius diſpoſitione reſoluet. Et forte hanc viam intellexit Auicē. prima primi. cap̄. de cōpl'onibus ætatum. dum dixit. Propter quod aer circūdans eius materiā quę eſt humiditas exiccat. Deinde ſubiunxit, Calor quoq; naturalis innatus ad hoc iuuat. Et iuxta hoc concedendum eſt eundem aerem ſimul reſolutioni reſiſtere, & cum hoc tamen membra reſoluere. ſimul enim per frigiditatem eius actualem reſiſtit reſolutioni membrorum: per influentiam tamen in eo exñtem reſoluit.

Auicē.

hoc

hoc autem nullam repugnantiam includit naturalẽ de agẽte mediantibus inſtr̃is diuerſis ſibijnuicem formal'r aut uirtualiter contrarijs:ut in. 2. huius declaratũ eſt. Secũda uia probabil'r ſuſtinendo concl'onẽ ponit parte · nr̃i corporis eẽ in ſuis cõpl'onibus & modis ſubſtantiæ et modis mixtionis valde difformes, propter quod quædam merito ſuę intrinſecę diſpõnis ſunt a calido multũ faciliter paſſibiles, fr gido tñ multum reſiſtentes, et quædam econuerſo. Vnde quãuis frigidum alicui parti occurrens eſſet multo potentius q̃ calidum occurrens, eidem contingens tñ eſſet illam pati a calido & non a frigido. Et ſecundum hanc imaginationem cõcedi poteſt q quantũcunq; fuerit aer frigidus cõparatione mẽbrorum, fuerint q; influentię infrigidatiuę in aere potentiores calefactiuis, in aliquas tamen partes mẽbrorum nr̃i corporis imprimere poterunt influentiæ calefactiuæ calefaciendo & ſubtiliando illas propter ipſas eſſe intrinſece vehementer diſpoſitas pati a calidis, in quas tñ nõ poterit imprimere frigiditas aeris cũ influentijs infrigidantibus ,ppter ineptitudinem illarum partium pati a frigore. Actus. n. actiuorum nõ ſunt niſi in patiente bene diſpoſito. Quantũcũq; ergo fuerit aer frigidus & influentia in eo exiccatiua debilis: per illã tñ poterit aliquam partem reſoluere & proprie iuuãte calido intrinſeco, vt in prima via tactum eſt, ergo ſi prima & ſecunda via ſimul iungantur conſtituent modũ integrum ſuſtinendi concluſionem iam dictam.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum dicitur q non omne quod conſeruat conſeruatione de qua loquuntur medici, omnem mutationẽ et alterationẽ ,phibet vt ſupra viſum eſt. Ad ſecundũ negaẽ primo illa conſequentia, aer humidus humectat corpora noſtra, ergo non exiccat illa, quia vt tactum eſt non repugnat ſimul ab eodẽ aere humanũ corpus humectari qualitatiue & ſubſtantifice exiccari. Iſtæ. n. non ſunt mutationes oppoſitæ, immo penes ſuperius determinata concedendum foret ab eodem aere ſimul corpus ſubſtantifice exiccari, & qualitatiue humectari, imaginando q in eodem aere ſit humiditas actualis æquipotens humectando qualitatiue influentiæ exiccatiuæ ſo qualitatiue exiccando, ſed propter difformitatẽ partium humani corporis aliqua pars eſſet facilius receptiua impreſſionis influentiæ exiccatiuę q̃ actualis humiditatis aeris, & aliqua econuerſo. Aliter poteſt ad argumentũ dici negando aſſumptum ſi vẽr intelligatur. Et ad probationem negatur aerem ſemper eſſe humidũ cõparatione nr̃i corporis. puto. n. q aliquando ęſtiuo tẽpore in regione calida & ſicca frequenter eſt multũ ſiccus reſpectu eiuſdẽ. Ad tertiũ neganda eſt minor, & negetur illa conſequentia. aer per anhelitum attractus reſiſtit inflãmationi ſpũs, ad quam ſequitur exiccatio ſubſtãtifica, & retardat actionem caloris in humidum cordis &c. igitur non exiccat ſubſtantifice, quia q̃uis per frigiditatem exiccationẽ ſubſtantificam retardet per influentiam tñ & virtutem ſtellarum exiccat, vt in q̃one declaratum eſt. Et per idem patet reſponſio ad primã confirmationem. Ad aliam confirmationem viſum eſt aerẽ frigidum & humidum reſpectu noſtrorũ corporum aliquã partẽ nr̃i corporis per influentiam exiccatiuam poſſe ſubſtantifice exiccare, immo qualitatiue. Pro auctoritate vero Auic. dr̃ q aer humidus extenſ lædit & corpus qualitatiue humectat per eius actualem humiditatẽ, cũ hoc tñ ſtat q per influentiam exiccatiuam ſubſtantifice corpus exiccet. Eodem modo ſoluitur ad auctoritatem Gal. Ad quartũ iam declaratum eſt in q̃one q quantũcunq; influentiæ humectatiuę impreſſę in aere eſſent multo fortiores influẽtijs exiccatiuis, potentiores tamen eſſent exiccatiuę ad aliquam determinatam partẽ exiccandam q̃ humectatiuę & infrigidatiuę ad illius exiccationem & reſolutionem prohibẽdam. Licet igitur in tẽporibus humidis corpora qualitatiue & q̃titatiue accidentaliter humectentur, nõ tñ repugnat quin ,p tunc ſubſtantifice exiccẽt. quieſcẽtes. n. ſub radijs lunę ęgritudines incidunt frigiditas, aut quia luna magis per influentiam infrigidat & humectat q̃ per lumẽ poſſit calefacere et

exiccare, aut quia præter lumẽ quod a ſole luna recipit, habet in ſe lumen ſ,ecie diſtinctum a lumine ſolis & natura infrigidatiuum & humectatiuum, vt quidam crediderunt aut quia lumine ſuo leuiter calefaciendo poros aperit. vnde frigiditas continentis ad profundas partes membrorũ magis penetrat. Vnde ægritudines iam dictæ frigidæ & humidę accidunt. Pro vltima vero confirmatione negetur q conſimiliter aut æque intenſe imprimant ſolis & ſtellarum virtutes in cibis & potibus, ſicut in aere. Reperiuntur. n. ,pprietates ſpecifice in cibis & potibus in relatione ad corpus humanũ multũ ſuas opõnes variantes & limitantes. Siquis ẽt concederet oẽm cibũ q̃tũcũq; humidũ aut medicinã per aliquã partem eius aliquã partẽ a mẽbris nr̃i corporis reſoluere. nullam diceret repugnantiam naturalem.

Quæſtio. viij.

VTRVM Ad debitam corporis temperati conſeruationem exñte aere diſtemperato ſecundũ aliquã qualitatem oporteat oẽs alias res non naturales æqualiter ad cõtrarium labi. Arguitur multipliciter q non. Primo aere lapſo ad frigidum ſufficit aliqñ ſolũ vnã aliarum rerum nõ naturalium ad contrarium qualitatẽ labi. ergo q̃ỡ falſa. Aſſumptum probatur, quia quælibet res non naturales lapſa ad calm ſufficit corpus tẽperatum a naturali tẽperie aliquãtulum immutare. Sit igitur q per. a. cibus aliqualiter frigidior temperato poſſit immutare corpus tẽperatũ. Et patet q poſſibile eſt aerem ita modicum ſecundum qualitatẽ cõtrariam recedere a temperamento quod præciſe per. a. vel æquale. a. ſufficit corpus ĩmutare, quo poſito in eſſe nõ plus poterit aer trahere corpus ad lapſum contrarium q̃ cibus iam ſignatus ad frigidum, et per conſequens non oportebit omnes res nõ naturales alias a cibo & aere æqualiter ad cõtrarium diſtemperantiæ aeris labi. Et ſicut argutum eſt de cibo & potu, ita poteſt argui de ſomno & vigilia motu & quiete, & ſic de alijs. Secundo aere lapſo ad humidum in primo nõ oportet omnes alias res non naturales ad ſiccum in primo a temperamento recedere, ergo q̃ỡ falſa. Aſſumptum probatur, quia aere exñte humido in primo reliquis rebus non naturalibus ſiccis in primo exñtibus corpus permutabitur a temperamẽto per ſiccum, eo q omnes res nõ naturales ab aere ſunt deſiccatiuæ corporis in primo, & cũ hmõi aer iuuet eas ad exiccandum corpus, quantũcunq;. n. fuerit aer humidus exiccat nr̃a corpora, vt in p̃cedenti q̃ỡne declaratum eſt. Tertio. ad principale. ſi q̃ỡ eſſet vera ſequeretur q rariſſime eſſet corpus tẽperatum conſeruandũ per tẽperata, quia nunq̃ eſt corpus temperatum conſeruandum per tẽperata, niſi continente exñte tẽperato. Rariſſime autem contingit continens eſſe tẽperatum, tũ quia raro reperiuntur regiones tẽperatæ & tẽpora anni tẽperata, licet. n. ver reſpectu aliorum tẽporum anni denominetur ab auctoribus tẽperatum, raro tamen accidit ver eſſe in ſua ſpẽ tẽperatum. Quantũcunq; etiã fuerit ver tẽperatum aut regio tẽperata, in qualibet tamen naturali die accidunt aeri mutationes cõtrariæ notabiles in die naturali, ita vt ſit vna quarta diei calida & humida alia frigida etc. per nullum ergo notabile tẽpus aer manebit ſub tẽperie. Quarto. ſecundum quãcũq; qualitatẽ receſſerit aer a tẽperamento non pñt oẽs aliæ res non naturales æqualiter ad contrarium a temperamento recedere, igitur &c. Aſſumptum probatur: quia ſi ad frigidum labatur aer nõ poteſt ſomnus nec quies labi ęqualiter ad contrariam qualitatem. Nunq̃. n. ſomnus vel quies calefacit. Sil'r ſi ad calm labaẽ aer non põt ad cõtrariũ labi æqual'r motus & vigilia. Nec. n. motus nec vigilia tẽperati corporis cõſeruatiua infrigidat. Cõſil'r per oĩa argui põt de lapſu ad humidum & de lapſu ad ſiccum. Ex quibus videẽ non eſſe poſſe aere ſecundum aliquam qualitatem a temperamento recedente, oẽs alias res non naturales ad contrariã qualitatẽ æqual'r labi. Quinto. ſequeretur q per pure cõtraria & diſſil' aſieret conſeruatio corporis tẽperati, q̃d' vr̃ contra Gal. in lr̃a. Arguiẽ conſequentia, q̃a aere frĩdo exñte in. 3. & cæteris rebus nõ naturalibus exñtibus calidis in. 3.

tam aer q̃ quęlibet alia res non naturalis eſt corpori tempe rato diſſimilis vel contraria. Cum ergo per illa conſeruetur corpus tẽperatum, ſequit̃ &c. Item ſequeretur q eadem eſſet cauſa ægra & ſana ſimpl'r, quia quęlibet res non naturalis iã ſignata in pręcedenti argumento eſt cã ęgra cum ſit ęgritudinis productiua, Cũ igit̃ quęlibet earum ſit ſana ſimpliciter, eo q eſt ſanitatis ſimpl'r cõſeruatiua, ſequit̃ cõcl'o.

Sexto. ſequeretur q corpus tẽperatum eſſet per cibos medicinales & non per cibos pure cibales conſeruandum. contra Auic. 3. primi. doc. 2. 7. cap̃. Oportet inquit vt ſanitatis conſeruator ſtudeat ne cibi ipſius ſubã ſit aliquod nutriendum medicinalium. Et patet conſequentia, quia ſecundũ quãcũq; qualitatẽ diſtẽperetur aer oportet cibos et potus ſecundum qualitatem contrariam æqual'r a temperamento recedere. Oĩs autem cibus ſecundum aliquã qualitatẽ a tẽperamento recedens eſt medicinalis. Confirmatur, quia aere cibo & potu ſimul occurrẽtibus vtriſq; diſtemperatis in primo ſecundũ contrarias qualitates vel ſunt ambo æquipotentes ad ĩprimendũ in corpus cui obuiat, vel cibus ẽ potẽtior aere, vel ecõuerſo. Si primũ ergo cũ aliqñ occurrit aer nõ occurrẽs cibo aer tunc corpus diſtẽperabit. Si ſecundũ vel tertium patet, quia cibus vel aer neceſſario diſtẽperabit corpus, & per conſequens non conſeruabitur.

Ad oppoſitũ eſt Gal. in lr̃a. Quando vero diſtẽperatum fuerit continens intantũ cõtẽperãtias aliorũ minui oportet, inquantum continentis eucraſia corrupta eſt.

Ad ſolõnem huius qõnis ſub cõpendio reſument̃ aliqua declarata ſuperius. Primo ergo ſciendum eſt q licet oẽs res non naturales ſint humani corporis alteratiuæ, puta calefactiuæ infrigidatiuæ humectatiuæ vel exiccatiuæ, differũt tamen. Quædam. n. earum poſitiue nos alterant, ſicut aer cibus & potus frigidus nos poſitiue infrigidãt & motus poſitiue calefacit. Quædam vero priuatiue, ſicut aer calidior aut remiſſius frigidus q̃ oportet pro euentatione caloris nos priuatiue calefacit, quia nullum gradum caloris in nos imprimit. Sed ideo nos calefacere dr̃, quia non tñ refrigerat aer cor quantum oportet ipſum per aerem refrigerari, ſic etiã exercitium diminutum nos priuatiue infrigidat, q̃a nõ quantum oportet nos calefacit. Iſtarum etiam quædam ꝑ ſe nos alterãt vt aer frigidus per ſe infrigidat, cibus calidus per ſe calefacit & motus ſecundum cõmuniorem ſentẽtiã. Quædam vero per accñs vt quies & ſomnus, non. n. infrigidat quies & humectat ſomnus niſi propter abſentiã motus & vigiliæ quę per ſe nr̃a corpora calefaciunt & exiccãt. Nota autẽ q non ſunt vl'r idem cã primatiua & cã ꝑ accidens ad aliquem effectũ producendũ concurrens, quia licet quies per accñs infrigidet & humectet, poſitiue tamẽ & nõ priuatiue. ad quietem. n. ſequitur poſitiuus effectus. ſ. frigiditatis intenſio, quẽadmodũ calm circunſtans frigido cãm per accñs dicimus fortificationis intẽſionis frigoris ſibi cõtrarij, cum tñ ſit eidem intenſionis cauſa poſitiua. Secundo ſciendum eſt q nulla res non naturalis ab auctoribus tẽperata dicitur, quia temperantiam habeat in ſe formal'r talem ſicut eſt temperamentum humanũ, vt prima primi. c. de cõplonibus. & 2. cañ. 1. ca. quantũcunq;. n. fuerit aer tẽperatus actu frigidus eſt reſpectu corporis temperati. Exercitium etiam quantũcunq; tẽperatum corpus temperatum calefacit & temperata quies infrigidat. Aliás. n. per aerem temperatum non conuenient̃ infrigidaret̃ cor, nec per exercitium conuenienter calfierent membra & reſoluerent̃ ſuperfluitates eorum. Dicuntur ergo hic in effectu vel virtualiter temperata, quia. ſ. corpori temperato debite occurrentia nullam diſpoſitionem pręternaturalem imprimunt, ſed potius imprimi prohibent, & corpus in ſua naturali temperie permanere faciunt. v. g. Cor quantũcunq; temperatum indiget refrigerio per aerem. Si ergo eidem occurrat aer frigidior q̃ oportet plus refrigeratur cor q̃ oportet ſecundum exigẽtiã ſuę temperiei. Si vero calidior q̃ oportet minus refrigeratur q̃ requirat ſua temperies. Si igitur tẽperatus aer occurrat refrigerabitur quantũ oportet & quãtum ſua temperantia exigit, & hoc eſt conſeruari per aerem. Et ita conformiter de motu & quiete cibo & potu & alijs rebus non naturalibus intelligendum eſt. Tertio autem eſt ſciendũ q temperantia temperati corporis magnam habet latitudinem. cum hac. n. decurrit temperatum corpus per oẽs ſuas ætates per oĩa tempora anni. Variantur etiam guadualiter diſpoſitiones temperati corporis in ſomno vigilia motu quiete & accidentibus aĩæ varijs cũ quibus continue permanet corpus temperatum. Alia. n. debetur menſura caloris temperato in pueritia, alia in iuuentute, alia dormienti, alia vigilanti, alia exercitatio, alia quieſcẽti: & ſic de alijs. Si. n. in dormiente vel quieſcente tanta reperiretur menſura caloris tantus pulſus, tantus anhelitus quantus in ipſo debite exercitato, hoc corpus non diceremus temperatum nec pulſum aut anhelitum eius tẽperatũ ſed a temperamẽto multũ recedentem. Dicimus igitur illud exercitium tẽperatum quo corpori temperato occurrente perducit ipſum ad illam menſurã caloris ad illas dr̃ias pulſus & anhelitus quæ corpori exercitato conueniunt. Quietem autem & ſomnum dicemus temperatum per quem ducitur corpus temperatũ ad gradũ infrigidationis vel humectationis qui corpori temperato dormienti & quieſcenti cõpetit. Et hoc eſt conſeruari per exercitium ſomnum quietem & aerem. Dicitur. n. aer temperatus conſeruare corpus temperatum qñ attractus ad pulmonem arterias & cor temperati corporis cor ſpũm & pulmonem eiuſdẽ perducit ad gradum frigiditatis cordi & pulmoni temperato hora euentationis cõpetentem. Alia. n. eſt naturalis menſura caloris cordi temperato cõueniens hora neceſſitatis euentationis alia hora neceſſitatis mũdificationis.

Ex quo patet hanc conſequentiam non valere, hæc res uel illa humano corpori qualitercunq; approximata illud notabiliter alterat vel immutat, ergo non conſeruat. patet enim exercitium tẽperatum corpus tẽperatum notabiliter calefacit, illud tamen ad ſenſum datum conſeruat, propter quod Gal. has ſex res non naturales vocauit in lr̃a cauſas neceſſario non alterãtes. Nulla. n. eſt quę quantũcunq; debite applicata & adminiſtrata corpori temperato illud per ſe vel per accñs non immutet. Ex quo patet vlterius nulli corpori quantũcunq; temperato deberi cõſeruationem, puta a quacunq; corporis alteratione abſolutam. Vltimo ſupponẽdum eſt q ſi cauſæ duæ contrariæ ad aliquem effectum ꝓducendum æquipotenter concurrerint in corpore temperato oĩno cum alijs paribus non producetur effectus in humano corpore ad vnam illarum cãrum magis q̃ ad alterã declinans. Si. n. ad vnam magis q̃ ad aliã declinaret effectus iam iſtæ cauſæ non æquipotenter concurrerent cum alijs paribus. His præmiſſis probabiliter ponitur iſta concluſio contra Pluſq̃cõm. Ad conſeruandum corpus temperatum non oportet aere ſecundum aliquã qualitatem diſtemperato exñte quãlibet aliã rem non naturalem ad contrariã qualitatem æqualiter aut inæqualiter a temperamẽto recedere. Perſuadetur ſic. ſola qualitate cibi diſtẽperati contraria exñte qualitati aeris diſtemperati alijs rebus non naturalibus temperatis exñribus poteſt corpus temperatum ĩ ſua naturali temperie conſeruari. ergo concl'o vera. Aſſumptũ probatur. Ponẽdo q cibus frigidus in primo alijs rebus nõ naturalibus exñtibus temperatis ſit aptus permutare corpus temperatum a ſua naturali temperie per. a. Et patet q aer poteſt ita modicum ad contrariã qualitatem recedere a temperamento q minus q̃ per æquale. a. permutare poterit corpus temperatum alijs rebus temperatis exiſtentibus. poteſt etiam tantum labi vt plus q̃ per æquale. a. ſufficiat permutare. dabilis igitur erit aer pręciſe per. a. vel ęquale. a. ſufficiens temperatum corpus permutare. Occurrat igit̃ cibus frigidus in primo corpori temperato cũ aere contrario pręciſe ſufficienti alterare per æquale. a. Et ſint aliæ res non naturales oĩno temperatæ. Et patet q corpus temperatũ ad neutram extremitatum temperantiæ declinabit, & per conſequens in ſua temperie conſeruabitur. Pro iſto forte diceret̃ q licet hoc cibo & aere ſimul occurrẽtibus ad neutram extremitatem

Marginalia: Res naturales alterare corpus hũanũ ſimpl'r — Auicẽ. — Tẽperatũ exercitium.

extremitatem trahetur corpus, quia tamen aer cõtinuo corpori occurrit, cibus vero interpolate, aliquãdo, alterabit aer corpus quando illi alterationi non reſiſtet cibus, & per conſequens diſtemperabitur, vnde non continue permanebit corpus in ſua naturali temperie. Item vel humores & ſpiritus ex hoc cibo generati erunt frigidi aut temperati. Si primum tunc non erit corpus temperatum. Si ſecundum ergo aere calido occurrente ſpiritibus & humoribus illis minus refrigerabit eos ꝙ̃ aer temperatus, & per conſequens ducet corpus verſus extremum calidius temperantiæ. Hęc argumenta ita videntur ꝓcedere contra Pluſ͂ꝗcõm. ſicut contra me. Nam aere calido in primo occurrente corpori temperato ſimul cum cibo & potu & alijs rebus non naturalibus frigidis ſecundum viam eius æquipotens eſt aer ad calefaciendum, ſicut omnes aliæ res non naturales ad contrarium lapſæ ad infrigidandum, & per conſequens ſubtracto cibo cum alijs paribus potẽs erit aer. v. g. hora exercitij corpus illud temperatum verſus extremum temperantiæ calidius mouere. non ergo tunc conſeruabitur corpus. Ideo dicitur ꝙ frigiditas virtualis cibi frigidi remanebit in humoribus generatis ex illo, quãuis ſint actualiter temperati. Ex illis etiam generabuntur ſpiritus minus inflammabiles ꝙ̃ ex cibo temperato, ꝓpter quod ex illo aere calido non refrigerabitur corpus minus ꝙ̃ oportet. Pro ſecundo dicitur ꝙ illi humores & ſpiritus actualem habent temperantiam plus tamen apti ſunt reſiſtere per virtualẽ qualitatem in eis ex cibo derelictam cauſis inflãmantibus ꝙ̃ humores, et ſpiritus temperati ex temperatis cibis geniti. Cõſidera hoc. Et ſi tibi non ſufficis niſi in hæc potes ad probationem principalis concluſionis adducere argumentum de exercitio & vigiliæ quiete & ſomno. Nam per vigiliam longiorem temperata & ſomnum breuiorem, alijs rebus non naturalibus exiſtentibus temperatis aptum eſt corpus calefieri & exiccari vltra temperamentũ, ſit igitur ꝙ per. a. et occurrat huic corpori aer æquipotens in infrigidando & humectando. ſicut hæc vigilia calefaciendo & exiccando cum alijs rebus non naturalibus temperatis, & patet ꝙ per horum occurſum corpus ad neutram extremitatum temperantiæ declinabit. non. n. habet hic locum inſtantia de cibo & potu, qa ſicut aer nobis neceſſario continue obuiat, ita neceſſario nobis occurrit ſomnus aut vigilia. Cõtra. aere tali ſimul cũ tali motu vel vigilia occurrente corpori æquipotentes ſunt aer ſomnus & vigilia in imprimẽdo in corpus, propter qđ corpus cui obuiãt ad neutrum extremum tẽperantiæ declinabit, ſed multo fortius poteſt in nos imprimere aer hmõi tempore ſomni vel quietis ꝙ̃ tẽpore motus vel vigiliæ. igitur per occurſum huius aeris tempore ſomni vel vigilię corpus verſus alterum extremum temperantiæ declinabit. : : Pro iſto dicitur concedendo ꝙ huiuſmodi aer occurrens corpori quieſcenti aut dormiẽti mouebit corpus verſus extremum frigidius temperantię, Imo etiam concedendũ eſt ꝙ aer quãtũcunqꝫ temperatus cum alijs rebus non naturalibus temperatis corpori temperato quantũcunqꝫ debite occurrens hora ſomni vel quietis mouet ipſum verſus extremum frigidus temperantiæ. ſemper. n. hora ſomni plus appropinquat corpus temperatum extremo frigidiori temperantiæ ꝙ̃ tempore vigiliæ & tempore quietis ꝙ̃ motus. verũtamẽ tempore ſomni vel quietis breuioris huiuſmodi nõ perducetur hoc corpus temperatum ab hoc aere frigidiori ad maiorem gradum frigiditatis ꝙ̃ corpori temperato dormienti vel quieſcenti conueniat. Conſidera tamen circa dicta ꝙ alia ſunt extrema latitudinis temperantiæ correſpõdentis corpori quieſcenti, aut dormienti, alia vigilanti, alia exercitato. Cum aliquanto. n. gradu caloris ſtabit corpus exercitatum intra latitudinem temperantiæ cum quãta nõ ſtabit debite quietatum. Similiter econtra. Cum aliquanto gradu frigiditatis ſtabit corpus temperatum intra latitudinem ſuæ temperantiæ quieſcens vel dormiens cum quanto non ſtabit exercitatum vel vigilans. ſed de his magis videbitur infra. Nota etiam circa dicta ꝙ ſi motus aut vigilia aut cibus debet eſſe æquipotens ad immutandum corpus cum aere ad contrarium lapſo oportet maiorem eſſe receſſum cibi vigiliæ aut motus a temperamento ꝙ̃ aeris, qa fortior eſt aer cæteris paribus in alterando humanum corpus ꝙ̃ aliqua alia res non naturalis, vt ſupra viſum eſt. Secunda concluſio. Non ſolum aere ſed quacũqꝫ rerum nõ naturalium exiſtente diſtemperata & corpus tẽperatum alterante notabiliter, ita vt ſola virtute ſua non poſſet conſeruari, neceſſe eſt ad debitam conſeruationem corporis temperati aliam vel alias res non naturales ad oppoſitam qualitatem a temperamento recedere. Patet ſicut præcedens concluſio. Et penes hęc dicta patet iniuſte morderi Haly a Pluſ͂ꝗcõm. dum dixit Haly nõ ſolum de aere, ſed de alijs rebus non naturalibus intelligendum eſſe dictum Gal. Tertia concluſio. Ad debitam conſeruationem corporis temperati conuenientius eſt aere exiſtẽte diſtemperato omnes alias res non naturales ad contrariam qualitatem a temperamẽto recedere ꝙ̃ per vnam tantum. Patet, quia ſemper melius obuiabit aeri cauſa prohibens exceſſum ſuæ qualitatis ꝙ̃ ſi vna tantum ad contrarium laberetur. Item quia multo tutius eſt multas res non naturales parum a temperantia recedentes viciſſim corpori temperato occurrere ꝙ̃ vnam tantum multum a temperamento recedentem. hanc cõcluſionem puto ſenſiſſe Gal. in littera. Et iuxta hoc nota ꝙ cũ in littera dictum eſt quando diſtemperatum fuerit cõtinẽs intantum contemperantias aliorum minui oportet inquantum continentis eucraſia corrupta eſt. Non intellexit Gal. quamlibet aliam rem non naturalem diuiſim debere ęqualiter ſecundum contrariam qualitatem a temperamento recedere. ſ. ſecũdum quam recedit aer a temperamento. Sed voluit ꝙ coniunctim omnes viciſſim & ſimul occurrentes in effectu æqualiter a temperamento recedant. Hanc autẽ æqualitatem & ſi non certam inuenire poſſumus. ſecũdum tamen coniecturam quandam Medici rectæ æſtimãtis ad quandam propinquitatem æqualitatis perducere poterit. Et ſicut dictum eſt de aere, ita de qualibet alia re non naturali diſtemperata intelligendum eſt. Expreſſit autem ſermonẽ vt inquit Haly magis circa aerẽ, qa minus in pt̃ate nr̃a eſt metiri qualitatẽ aeris ꝙ̃ aliarũ rerũ non naturaliũ.

Truſianũ iniuſte mordere Haly.

Et penes dicta probabiliter tenendæ ſunt iſtæ concluſiones corrolariæ. Prima. Aliquæ cauſæ corpori temperato ſunt coniunctim, & in effectu ſimiles, quæ tamen omnes diuiſim eidem contrariæ vel diſſimiles exiſtunt. Patet aere frigido in primo exiſtente omnibus alijs rebus non naturalibus ad cõtrariam qualitatẽ debite labentibus, quęlibet. n. earum tũc eſt corpori temperato diſſimilis, cum tamẽ omnes coniunctim ſint eidem in effectu temperatæ vel ſimiles. Secunda concluſio. Alicuius corporis temperati conſeruatio conuenienter fieri poteſt per pure diſſimilia vel cõtraria, quia per ſex res non naturales iam ſignatas, quarum quælibet eſt corpori diſſimilis. Tertia concluſio. Aliquę res nõ naturales ſunt corpori tẽperato ſiles, quarũ quęlibet eſt ſibi cõtraria vel diſſ:lis. Ex quibus patet vlterius aliquas poſſe eẽ cãs ægras ut nũc reſpectu corpis ſani ſimplr, quę tñ reſpectu eiuſdẽ ſunt ſanę ſimplr, puta ſanitatis ſimplr cõſeruatiuę. Sũt. n. cãę iã ſignatę diuiſim ægrę vt nũc reſpectu corporis ſani ſimplr, quę tñ cõiunctim ſunt ſibi ſanę ſimpliciter. hæc ponãtur pro libenter garrulantibus.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum iam conceſſum eſt hanc conſeruationem fieri poſſe vna tñ ſex rerum non naturalium ad contrariam qualitatem recedente a temperamento Totius tamẽ & melius fit hmõi cõſeruatio alijs omnibus ad contrariũ ęqualiter diſtẽperatis in effectu vt dictum eſt. Illa vero propoſitio in argumento aſſumpta. ſ. quælibet res nõ naturalis lapſa ad frigidũ ſufficit corpus tẽperatũ a naturali temperie aliquantulũ immutare, habet ambiguitatẽ nũc nõ diſcutiendã. Ad ſecũdũ negat aſſumptũ. Et ad ꝓbationẽ dr̃ ꝙ licet aer quãtũcũqꝫ humidus nos exiccet vel reſoluat, minus tñ alijs paribus exiccat nos aer humidus ꝙ̃ aer ſiccus vel tẽperatus. Et cũ hoc nos

qualitatiue humectat vt viſum eſt ſupra. Sicut licet exercitium quantūcunq; paruū & tardū nos exiccet, minus tñ q̄ exercitiū tēperatū. Ideo patet q aere humido exiſte alijs rebus nō naturalibus exiſtibus tēperatis minus exiccabiť corpus tēperatum in eo q illud idem cū alijs paribus. Et p conſequens poſſibile eſt aere exiſte humido cum alijs rebus ſiccis corpus tēperatum præciſe tm̄ exiccari ſicut corpus tēperatum in aere tēperato cum alijs rebus tēperatis. Negeť ergo aſſumptum. ſ. q tunc permutabiť corpus tēperatū a temperamento per ſiccum ad intellectum datum, immo in illo conſeruabitur. Ad tertiū cōcediť conſequens & cōſequētia. raro. n. reperibilis valde eſt aer tēperatus & cibus & potus tēperatus &c. dato tñ cum aere tēperato melius in eo & tutius cōſeruaretur temperatum corpus q̄ in diſtēperato cū contrarietate aliarum rerum. Pro vltima tñ confirmatione tacta in argumento & materia totius argumenti, dicēdū eſt q ſicut tēperantia aeris tēperatę regionis habet latitudinem per quā denoīatur aer tēperatus in quatuor tēporibus anni, licet in vna & quarta ſit calidus & humidus, in alia denominatur frigidus & ſiccus, & ſic de alijs: immo & in die vna naturali habet has quatuor immutationes in quibus tñ in nocte denominatur aer nocturnus temperatus in mane matutinalis temperatus, & ſic de alijs. in temperantia temperati corporis latitudinem temporis habet huic correſpondentem. Alia. n. competit aeris diſpō corpori in vere, alia in autumno, alia in nocte, alia in die, & ſic de alijs. Hæc igitur īmutatio ſecundū quartas diei vel anni non extrahit aerē tēperatum a ſua tēperantia, dum tñ in tali mutatione non trāſcendat qualitatem cōuenientē corpori tēperato, in tali tempore quo fit talis immutatio. Ad quartum negať aňs. Et cōceditur ſecundum modum loquendi auctorum q aliqs modus vel aliquod exercitium infrigidat corpus tēperatū & aliquis calefacit. Siľr aliquis ſomnus & aliqua quies calefacit & aliqua infrigidat & conſeruat. Sicut tēperatum ſomnum & quietē tēperatā cōſeruare dicimus, quia per illā ducitur tēperatum ad tēperiē hora quietis vel ſomni ſibi debitā, ita illā quietē infridare dicimus, quę ita lōga eſt q per ipſam hebetať calor & duciť ad gradū frigiditatis maiorē q̄ cōpetat. Et p cōſequens ecōtra cōcedendū illā quietē calefacere, p quā ad remiſſiorē frigoris gradū perduciť corpus q̄ debet in hora quietis. Et per idē diceť aliqđ exercitiū infrigidās, qa per illud minus caleſit corpus tēperatū q̄ calefieri debeat hora exercitij. & ecōtra cōſeruās vel calefaciens. Et ſiľr de alijs dicendum eſt. Ad quintum cum ſuis confirmationibus patet ex dictis in quæſtione. Ad ſextum poteſt dici primo Auicē. voluiſſe ſanitatis conſeruatorem nō vti cibis medicinalibus vbi fuerit aeris temperies & aliarum rerum non naturalium. vbi tamen fuerit aer ad aliquā diſtemperantiam lapſus, cuius impreſſioni inſiſtendum ſit, oportet non ſolum cibis cibalibus, ſed ēt medicinalibus vti. Alij dixerūt Aui. nō negaſſe ſanitatis cōſeruatorē vti debere cibis medicinalibus vľr, ſed voluit eū nō debere uti cibis medicinalibus quales ſunt olera fructus etc. prima tñ ſio p nunc teneať. Qualr autē cibus aliquis dicať cibalis uel medicinalis, videbiť infra cum tractabiť de cōſeruatione ſanitatis per cibum & potum. Ad confirmationem patet quid ſit reſpondendum ex dictis in quæſtione.

Quæſtio. x.

VTRVM Ad cuiuslibet corporis cōſeruationē cōpetat aer ſibi ſiľis. v.g. tēperato corpori tēperatus, caľo caľs frigido frigidus, & ſic de alijs. Arguiť multipľr q non.

Primo. aliquod corpus tēperatum nō eſt in latitudine ſuæ tēperantiæ per aliquē aerē cōſeruabile. ergo qō falſa. aſſumptum pbať ſic. quilibet aer conſeruatiuus tēperati corporis quantūcunq; debite attractus ad cor & arterias eiuſdē per aliquē gradū refrigerat vel remittit calorē cordis et ſpiritus eiuſdē. Sit ergo q per. a. gradū remittat. Et arguiť. quilibet aer tēperatus ad cor tēperatum refrigerandum remittit calorem eius per. a. gradum, ſed minus q̄ per. a. diſtat aliquod corpus temperatum a corde frigido, eo q latitudo cordium frigidorū īmediata eſt latitudini tēperātiæ cordiū calidorū ergo per aerem tēperatum quantūcunq; debite attractum ad cor tēperatum exit cor latitudinē tēperantiæ, & per conſequēs nō conſeruatur. hæc cōſequentia nota eſt & totum aſſumptum eſt poſe, vt patet intuenti. ergo conſequens eſt poſe. Et ſicut arguiť de aere temperato, ita argui pōt de quolibet aere, quia quilibet aer cōſeruatiuus temperati corporis aliqualiter refrigerat vel remittit calorem eius. Et per ſimile argumētum deduci poteſt aliquod corpus naturaliter calidius tēperato non poſſe per aerem caľm frigidum vel temperatum conſeruari. Secundo ad principale. tam per aerem frigidum q̄ caľm poteſt fieri cōſeruatio temperati cordis alijs etiā rebus temperatis exiſtentibus, igiť qō falſa. Aſſumptum pbatur, quia per aerem frigidum in aliquanta q̄titate ad cor arterias & pulmonem attractum poteſt in mēbris fieri refrigerium caloris maius q̄ oportet. & per eundē in aliqua quātitate poteſt fieri in eiſdem refrigerium minus q̄ oportet, puta ſi modicus aer valde & raro his mēbris occurreret. ergo per eundem aerem ſub aliqua quantitate his membris occurrentem poſſunt hæc membra mediocriter ſiue temperate refrigerari, & per conſequens conſeruari. Et per ſiľe argumentum deduci poteſt q per aerem calidum poſſunt mediocriter euentari. Poteſt. n. aer parūper calidior temperato aere in tam parua quantitate cordi occurrere, vt minus q̄ oportet refrigeret calorem cordis. Poteſt etiam in tanta quantitate occurrere vt plus refrigeret q̄ oportet. ergo ſub aliqua quantitate inter has media occurrens poterit cōuenienter ſeu mediocriter refrigerare. pro iſto forte cōceditur q aer frigidus ſub quātitate parua, puta minori mediocri quantitate occurrens cordi temperato ipſum mediocriter infrigidare poteſt, quia. ſ. æqualiter ſicut aer temperatus ſub mediocri quantitate attractus. non tamen ex hoc ſequitur q aer frigidus attractus ad cor ſub quantitate illa minori conſeruet cor ſicut aer temperatus attractus in quantitate mediocri. Nō enim per ſolum cordis refrigerium perficitur eius operatio vt ſupra viſum eſt. Sed præter hæc requiritur debita mundificatio & expulſio fumorum capinoſorum. Ad hanc autem requiritur debita quantitas aeris ad cor & arterias attracti. Contra. ponatur cum temperamento cordis complexionali cor & arterias eſſe proportionabiliter tanto minora corde & arterijs mediocribus quanto aer eſt frigidior & fiat argumentum, vt prius, quia tanto proportionabiliter minor quantitas aeris ſufficit ad eorum mundificationem. Tertio ad principale. aere exiſtente diſtemperato omnibus alijs rebus non naturalibus exiſtentibus temperatis poteſt corpus temperatum debite conſeruari vt in præcedenti quæſtione viſum eſt, & tetigit Gaľ. in littera. ergo non ad cuiuslibet corporis conſeruationem requiritur ſibi aer ſimilis. Quarto ad principale. cuiuslibet corporis naturaliter calidioris temperato aer conſeruatiuus debet eſſe frigidior aere temperato. ergo &c. aſſumptum probatur. Primo. quia cōſeruatio per aerem fit maxime per refrigerium cordis & ſpiritus. ergo ea neceſſitate refrigerij cordis ſpiritu exiſtente maiori oportet aerem eſſe frigidiorem. ſed in corde calido eſt neceſſitas huiuſmodi vehementior q̄ in temperato, ergo &c. Item cor calidum aptius eſt inflammari ab intra q̄ cor tēperatum. igitur ad eius inflammationem prohibendam requiritur fortius prohibēs vel refrigerans. Item corde exiſtente calidiori temperato oportet maiorem eſſe proportionem frigiditatis aeris refrigerantis ad calorem refrigerandum quàm ipſo exiſtente temperato. igitur oportet hanc frigiditatem eſſe maiorem, & per conſequens aerem eſſe frigidiorem aſſumptum probatur, quia oportet pulſum cordis calidi eſſe maiorem velociorem & frequentiorem. igitur oportet illud refrigerium perfici in minori tempore, & per conſequens velocius fieri. Item habentes complexionem calidam pulmonis non recipiunt nocumentum ex inſpiratione aeris frigidi. Contra vero habentes pulmonem naturaliter frigidum, vt ſecundo techni & quarto colli-

get. &

Raſis. ger.&. 10.tertij. & ſecundo Almã.c.de ſignis complexio-
num naturalium pulmonis.ergo ad eorum cōſeruationem
non requiritur aer ſimilis ſed contrarius. Pro iſto videt
ſententia Gal.ſecundo huius.Omnis immoderata diſcraſia
Hippo. læditur &c. 3.aphor.cōm.2.Complexionem habentes fri-
gidam & humidam in æſtate bene ſe habent.calidam ve-
ro & ſiccam in hyeme melius &c.Et cōm.4.immo vniuer
Auicē. ſaliter omnia bona ſunt eſt contrario accepta,vt Aui.ſecū-
da primi doc.2.cap̄.de iudicijs temporū.Tēpus frigidū cū
inuenit corpus phlegmaticū cōmouet epileptiam paraly-
ſim apoplexiā & torturā & ſpaſmū & his ſiſa,tps calm cū
inuenit corpus cholicū cōmouet maniā & fe.acutas &c.

Ad oppoſitum eſt Gal.in littera. Primo dum inquit.
Similia ſimilibus offerens quando conſeruare vult craſim
qualem accepit.Et ſupra dum dixit. Calidiora.n. corpora
calidioribus indigent adiutorijs & frigidiora frigidioribus.

Item quantum diſtat corpus lapſum a corpore temperato
tantum cauſa conſeruatiua corporis lapſi diſtare debet a cā
conſeruatiua corporis temperati,vt dixit Gal.in littera.ſed
non debet æqualiter diſtare ſecundum qualitatem contra-
riam,quia tunc calm in ſecundo conſtruaretur per frigida
in quarto reſpectu proprij temperamenti.tunc ergo debet
æqualiter diſtare ab optime ſano per qualitatem ſimilem,
& per conſequens corpori lapſo & conſeruando debent eſ-
ſe ſimilia. Item ſicut ſe habet aer conſeruatiuus corporis
ad corpus per aerem conſeruandum,ſic cibus & potus ad
corpus per cibum & potum conſeruandum.ſed omne cor-
pus cōſeruabile eſt cōſeruabile per cibos ſimiles.ergo etc.

Pro iſto videtur experimentum.animalia.n.aquatica exã
guia vt piſces in medio aquę optimæ cōſeruant̃ in aere ve-
Ariſto. lociter pereunt & ecōuerſo,vt Ari.in lib.de morte & vita.

Iſta quæſtio eſt valde ambigua,cuius ſignum eſt varie-
tas modorum reſpondendi.Sed ad huiuſmodi ſolutionem
præmittam primo quædam præambula vtilia in ſequenti
bus quæſitis.Secundo reſpondebitur ad quæſitum. Pri-
Corpus mo præmittendum eſt ꝙ cum in quæſtione quærat̃ de con
lapſum ſeruatione corporis optime ſani et indifferēter lapſorum ab
duplex. eo ꝙ corporum lapſorum quædam ſunt vniformiter lapſa
ab optime ſano quædam difformiter.Exemplum primi,ſi-
cut corpus cholericum in primo cuius quodlibet membrū
reſpectu ſibi correſpondētis in corpore temperato eſſet cho
lericum in primo.Exemplum ſecūdi,ſicut corpus lapſum
cuius cor eſt calidum & hepar frigidum reſpectu tempera-
ti.Et de quolibet iſtorum ſermo eſt in quęſtione. Siue.n.ta
lia corpora lapſa fuerint ab optime ſano ſecundum comple
xionem tantum,ſiue ſecundum complexionem & compo-
ſitionem ſimul &c. Secundo præmittendum eſt ꝙ hoc
nomen conſeruatio penes auctores inuenitur ęquiuoce ſum
Conſer- ptum.Quandoq; enim ſumitur pro qualibet operatione cir
uatio du ca corpus ſanum per quam corpus permanet ſub eadē vel
plex. conſimili diſpoſitione ita vt ſit ſimpliciter ſanum denomi-
nabile,puta temperatum ſanum cholericum ſanum in pri-
mo vel ſecundo &c.Et de tali conſeruatione eſt in propoſi
to ſermo.ſi.n.corpus generatione cholericum in primo tali
ter regatur vt per totam pueritiam ſit cholericum in primo
reſpectu temperati pueri iuuenis cholerici in primo reſpe-
ctu temperati iuuenis,& ſic deinceps tale regimen proprie
conſeruatiuum vocamus.Secundo ſumitur cōmuniter pro
quacunq; operatione circa corpus ſanum qua permanet
ſub conſimili ſanitate ad intellectum datum aut permutat̃
ad meliorem qualiter permutationem corporis harum la-
pſi ab optime ſano ad optimam ſanitatem conſeruationem
vocat Gal.per hanc enim permanet corpus ſanum conti-
nue,licet non ſimili ſanitate ſanum.Hãc diſtinctionem in-
nuebat Gal.in littera.Et hoc modo non ſumitur conſerua-
tio in titulo quæſtionis. Tertio præmittendum eſt ꝙ aer
Conti- vt propoſito pertinet non dicitur calidus aut frigidus tem-
nens du peratus vel diſtemperatus,niſi per attributionem ad cor-
plex & pus tēperatum.Propter quod Gal. in littera ſcripſit conti-
quid. nens temperatum in quo nec riget corpus diſtemperatū,pro
pter frigus,nec ſudat propter æſtum.Et per cōſequens ecō-
tra dicetur continens temperatum in quo riget corpus tem
peratum propter frigus,aut ſudat propter æſtum.vnde pa-
tet ſolum aerem temperatum denominandum eſſe ſimilē
temperato:diſtemperatum vero diſſimilem. Ex quo ſe-
quitur ꝙ ſicut complexio temperata eſt menſura ad quam
referuntur & graduantur complexiones lapſæ,ita aer tem-
peratus eſt menſura ad quam referuntur aeres lapſi a tem-
perato aere.ſicut ergo dicitur corpus calidum in primo ꝙ
per vnum gradum caloris recedit a temperamento , ita di-
cetur aer calidus in primo vel frigidus,qui per vnum gra-
dum caloris aut frigoris excedit aerem temperatum. Ex
hoc vlterius patet quid per aerem ſimilem corpori conſer-
uando intelligere debeamus,quia aerem correſpondentem
in ſua latitudine talem ſitum & denominationem obtinen-
tem qualem obtinet corpus in latitudine corporum : & ſic
dicitur aer temperatus ſimilis corpori temperato,calidus et
frigidus in primo corpori calido vel frigido in primo, et ſic
de alijs. Ex hoc vlterius ſequitur ꝙ non , ideo dicitur
aer temperatus ſimilis corpori temperato,quia in gradu &
forma talem habet temperantiam & qualitatem qualis eſt
in corpore temperato.Quantūcunq;.n.fuerit aer tēperatus
alterat corpus tēperatū refrigerando cor & ſpiritū.vñ ſecū-
da primi.doc.2.2.ca.Aer qui attrahitur in primis cō ingre- Auicē.
ditur ad temperandū neceſſe eſt vt ſit in effectu frigidus.Et
per idem patet ꝙ non dr̃ aer calidus in primo,quia in ſe ha
beat gradū caloris tm̄ ſicut corpus calidum ĩ primo. Ita.n.
ſe habet aer cals in primo ad corpus calm in primo,ſicut tē
peratus ad tēperatum.Sed aer tēperatus frigidus eſt reſpe-
ctu tēperati corporis.ergo aer calidus in primo eſt frigidus
reſpectu corporis cali in primo. Quarto eſt ſciendum ꝙ
conſeruatio corporis per aerē maxime & principaliſſime fit
per euentationem & mundificationē ſpũs & caloris cordis
& arteriarum.hic.n.eſt calor a quo pendet totius & oĩum
membrorū conſeruatio,vt colli̇̃r ſecunda primi.alle.c.& in Auicē.
libro de vtilitate anhelitus.& ſupra ſecundo huius declarãtū
eſt.Et ex hoc ſequitur ꝙ ſi aer ad cor et arterias attractus eſ-
ſet calori & ſpũs & cordis oĩno in calore ſilis non eſſet ſpũs
& cordis conſeruatiuus. Ex quo patet vlterius hanc con-
ſequentiam non valere.a.eſt ſile.b.in forma & gradu . er-
go.a.eſt conſeruatiuū.b.vel econtra.non.n. quodlibet mē-
brum conſeruandū eſt per oĩno ſibi ſile in forma conſerua-
bile.& plura ibi concludi poſſunt ex his. Nota tm̄ ꝙ licet
cordi & arterijs debeatur euentatio,hoc tamen eſt principa
liter propť ſpm̄.Nam ſpũs maxime paratus eſt incendio &
inflāmationi.Cor.n.& arteriæ non vñr incendio præpara-
ri niſi per ſpm̄.ſecundū ergo illius exigentiā fit diaſtole et ſy
ſtole cordis & arteriarū.hæc vr̃ intentio Aui.13.c.de cañ.
gñalibus curationū cordis. Quinto eſt ſciendū ꝙ aucto-
res frequenť non ſolū ideo aerē aut aliā rē nō naturalē ſilem
vocant corpori,quia ſilem vel corñdentē obtineat ſitū in
ſua latitudine,imo qñ ꝓ ex effectu quē in corpore derelinqt
rē appellant ſilem aut diſſilem. v̇.g.aer frigidus oĩbus alijs
rebus nō naturalibus declinantibus ad calorē pōt dici ſilis
corpori tēperato in effectu.quia cū illis occurrens corpori tē
perato derelinquit in corpãtiã talē qualē derelinqueret aer
tēperatus cū alijs rebus nō naturalibus tēperatis occurrens.
Et ſecūdū hūc modū plīme res denoĩantur tēperatæ quã-
uis corpori temperato non ſint ſecūdum denoĩationē ſiles
ad intellm datū.Stat ergo aerē aut aliã rē nō naturalē eē cor
pori tēperato in effectu ſilem ſicut in caſu poſito. quãuis ſit
eidē correſpondenť in ſua latitudine ſecūdū denoĩationē diſ
ſimilis. Vltimo eſt ſciendum ꝙ præter temperiem reper
tam in aere nos continente anteꝗ̃ cordi & ſpiritibus occur-
rat ad debitam cōſeruationem eorūdem neceſſe eſt ipſum
in pulmone aliquã recipere præparationē.Si.n.cum tãta fri-
giditate occurreret cordi cum quanta nos ambit exterius
periculum eſſet,ne calorem & ſpũs in vētriculis cordis ex-
tingueret.Hæc eſt intentio Aui. 10.tertij.primo.ca.& G.8. Aui.
de iuuamentis.1.cap̄.Ex quibus ſequitur ꝙ ad debitã con- Gal.

ſeruationem cordis temperati per aerem temperatũ multum conferi temperantia naturalis complexionis pulmonis. Si enim fuerit pulmo complexionis frigidæ quantũcunq; cor temperatum fuerit aer nos ambiens temperatus non debite euentabitur calor cordis, & per conſequens conſeruabitur. quia non contemperabitur frigiditas aeris cordi temperato debentis occurrere. Si. n. fuerit pulmo calidior temperato plus calefiet aer attrahendus ad cor q̃ oporteat pro euentando calorem cordis temperati, & ſic de alijs.

Contra. quia non ſolum mediante anhelitu attrahitur aer ad cor, ſed & per poros cutis & arteriarum terminatarum ad illos, vt ſecunda primi. alle. cap̃. & in lib. de vtilitate anhelitus pluries. Vnde Gal. in lib. de pulſibus. Ex aere corpus ambiente arteriæ partem ſumunt non modicam. igit̃ non oportet totum aerem attrahendum ad cordis vel ſpũs refrigerium prius in pulmone præcalefieri. Pro illo dicitur concedendo conſequens illud. attrahitur. n. aer ab extra per poros cutis ad refrigerium non ſolum cordis et ſpiritus exiſtentis in eo, ſed etiam ſpirituum contẽtorum in arterijs quæ ſunt in ambitu totius. ſed notũ eſt ꝙ ille aer non prius recipitur & præparatur in pulmone q̃ obuiet ſpiritibus illis. Fuit tamen hoc neceſſarium de aere proueniente ad cor mediante anhelitu, eo ꝙ oportunum fuit illum eſſe quãtitatis multæ. non. n. attrahitur ſolum gratia refrigerij, ſed etiam mundificationis cordis & ſpirituum a fumis capinoſis. Vt igitur calorem ſpiritus non nimis extingueret & fumos capinoſos conuenienter educeret tempore conſtrictionis, oportuit frigiditatem eius eſſe gradualit̃ remiſſiorem. Econtra vero aer per poros attractus eſt comparatione huius quantitatis paucæ reſpectu ſpirituum refrigerãdorum. Ad debite igitur euentandum ſpiritus, quibus obuiat oportuit ipſum frigiditatis eſſe intenſioris. Concedendum tamẽ eſt in corde fieri aliquod refrigerium per aerem attractum per poros cutis, quãuis paruũ ſit reſpectu eius, quod fit ab aere attracto mediãte anhelitu. Patet etiam ꝙ aer attractus per poros proueniens ad cor non prouenit ad ipſum niſi p̄paratus & calefactus in arterijs. Ex quibus ſequitur hãc cõſequentiam non valere neceſſitas euentandi per aerem maior eſt in. a. q̃ in. b. ergo frigidior requiritur aer ad euentãdum. a. q̃. b. Patet. n. ꝙ neceſſitas euentandi in ſpiritu cordis eſt multo vehementior q̃ in ſpiritu manus. Frigidior tamen debet eſſe aer euentans ſpiritum manus q̃ ſpiritum cordis. Similiter multo maior eſt neceſſitas euentationis in corde quàm in pulmone, per multo tamen frigidiorem aerem euentatur pulmo quàm cor.

His ſuppoſitis tenendæ ſunt hæ concluſiones. Prima concluſio. Quodlibet corpus ſanum aptum per aerem conſeruari eſt per aerem ſibi formaliter contrarium conſeruabile. Patet, quia quodlibet tale conſeruabile eſt per aerem ſpiritum & calorem eius refrigerantem & mundificãtem. ergo &c. Ex hac concluſione ſequitur primo ꝙ aer temperatus quantũcunq; bene temperati corporis conſeruatiuus eſt eidem corpori formaliter contrarius. Secũdo ſequitur ꝙ cuiuslibet corporis conſeruabilis conſeruatio apta eſt fieri per ſibi contraria formaliter. Tertio ſequitur ꝙ formaliter ſimilior eſt aer temperatus corpori phlegmatico q̃ temperato, quia tam phlegmatico q̃ temperato aer temperatus eſt frigidior, eo ꝙ vtriuſq; ipſorum euẽtatiuus. ſed multo plus per exceſſum frigoris recedit aer temperatus a temperato corpore q̃ a phlegmatico. ideo &c. Ex hoc vlterius ſequitur hanc conſequentiam nõ valere. a. eſt conſeruatiuum. b. & illud idem. a. eſt ſimilius. c. q̃ ſit ſimile. b. ergo. a. eſt cõſeruatiuum. c. Aer. n. temperatus formaliter ſimilior eſt corpori phlegmatico q̃ temperato vt deductum eſt. conſeruatiuus tamen eſt temperati & nõ phlegmatici. Secunda concluſio. Quodlibet corpus optime ſanum eſt per aerem in effectu & ſecundum denominationem ſibi ſimilem cõſeruabile. Patet, quia omne corpus optime ſanum eſt per aerem temperatum conſeruabile. Aer autem temperatus eſt corpori optime ſano in effectu & ſecundum denominationem ſimilis. In effectu quidem quia cõpleta euentatione cordis & ſpiritus temperati per aerem temperatum derelinquitur in corde & ſpiritu menſura caloris cordi & ſpiritui temperato conueniens. Similiter mundificatione completa relinquitur in eiſdem mẽſura caloris talis qualem debet habere ſpiritus & cor temperatum in illa diſpõne. Eſt etiam ſibi ſimilis ſecundum denominationẽ. talem enim obtinet ſitum & denominationem aer temperatus in latitudine aeris, qualem obtinet corpus ſanum in latitudine corporum &c. Contra. aer qui attrahitur ad cor in primis cũ ingreditur ad temperandũ eſt frigidus in effectu. ſecunda primi. alle. cap̃. ergo non eſt cordi ſimilis in effectu. Pro iſto dicitur ꝙ non repugnat eandẽ rem corpori tẽperato vel alteri conſeruando ſimul eſſe denominandam in effectu ſimilem, eſſe tamen reſpectu eiuſdem denominandam calidam aut frigidam &c. v. g. Exercitium temperatum eſt in effectu ſimile corpori temperato per ipſum. n. ducitur corpus temperatum ad menſuram caloris corporis temperato exercitato debitam & non vltra vel citra. ideo quantum ad hoc eſt in effectu corpori temperato ſimile. in effectu tamen eſt calidum, quia mouet corpus temperatum ad maiorem gradum caloris q̃ prius. Si enim comparetur huiuſmodi exercitium diſpoſitioni ſub qua eſt corpus in termino a quo temperati exercitij hoc eſt exercitium eſt reſpectu temperati corporis calidum in effectu. comparatum tamẽ diſpoſitioni ſub qua eſt corpus debite exercitatum in termino ad quem temperati exercitij eſt in effectu temperatum vel ſimile corpori temperato, quia effectus ab eo derelictus in corpore non eſt niſi temperantia. Eodem modo de aere dicitur. quia tẽperatus aer attractus ad cor temperatum cõparatus diſpoſitioni cordis in termino a quo euentationis eſt frigidius in effectu, quia cor euentando infrigidat, comparatus diſpoſitioni eiuſdem in termino ad quem euentationis eſt temperatus vel ſimilis cordi temperato in effectu. Effectus. n. quem derelinquit in corde temperato non eſt niſi temperies. Et ad primum ſenſum procedit auctoritas Auic. Et ſicut de aere & exercitio dictum eſt, & ita dicendum eſt de qualibet alia re non naturali. Qualibet. n. talis quantũcunq; temperata eſt reſpectu corporis temperati aliq̃o calida frigida humida vel ſicca. Cum quo tamen ſtat ꝙ ſecundum aliã habitudinem eſt reſpectu eiuſdem denominanda temperata vel ſimilis in effectu. Nota tamen ꝙ licet merito ſuæ complexionis naturalis omne corpus in complexione temperatum ſit per aerem temperatum optime conſeruabile, contingens tamen eſt merito alterius diſpoſitionis ſuæ temperantiæ coniunctæ melius conſeruabile eſſe corpus per aerem diſtemperatum q̃ per aerem temperatum. Sicut ſi cũ temperantia complexionis totius corporis cõiungeretur multa anguſtia pectoris & arteriarum ferentium aerem ad cor, ita vt non poſſet cor in vna dilatatione attrahere tantã quantitatem aeris temperati quãtam attrahi oporteret pro debito eius refrigerio. probabile. n. videtur tunc cor melius euẽtari poſſe per aerem aliquanto frigidiorem temperato q̃ p aerem temperatum. Et propterea dixi in queſtione ſuperius poſita de corpore optime ſano & non vniuerſaliter de corpore in complexione temperato. Tertia concluſio. Quãuis oẽ corpus per aerem conſeruabile ſit cõſeruabile per aerem ſibi ſĩlem in effectu non tñ oẽ corpus ſibi ſanum eſt cõſeruabile per aerem ſecundum ſitũ ſuæ latitudinis ſibi correſpondentem & ſecũdum denominationem ſĩlem. Prima pars cõclonis patet ex q̃d nois ſĩlis in effectu. Secunda pars etiã patet vbi corpus fuerit in mẽbris ſuis multũ difformit̃ diſpoſitũ, puta ſi corde exñte tẽperato ſit pulmo vehemẽter calidæ aut frigidæ cõplexionis. Patet enim ꝙ aer tẽperatus in tali pulmone recipiet p̄parationem cordi temperato nõ conuenientem. Et ex iſto ſequitur non quodlibet corpus ſibi ſanum eſſe per aerẽ ſibi ſĩlem vere cõſeruabile. poteſt. n. talis eſſe mẽbrorum difformitas ꝙ omnis aer vnius mẽbri cõſeruatiuus ẽ alterius a tẽperamẽto remotiuus. et econuerſo.

Quarta

Quarta concl'o. Non quodlibet corpus vniformiter lapſum a temperamento eſt per aerem ſibi ſimilem ſecũdum denominationem cõſeruãdum. Patet, quia corpus calidius temperato eſt per aerem frigidiorem temperato conſeruabile. & frigidius per calidiorẽ. & iterum humidius per ſicciorem. & ſiccius per humidiorem. ergo concl'o vera. Aſſumptum probat per argumenta plura adducta ante oppoſitũ.

Ex hac igitur ſequiť ꝙ ſemper aer conſeruatiuus cholerici vel alterius cuiuſcũq; corporis vniformiter lapſi eſt eidem in effectu ſimilis, quãuis non obtineat ſitum ſibi in ſua latitudine corrñdentẽ, & per conſequens nec ſit ei ſecundũ denominationem ſimilis. Et penes hoc patet ꝙ aer conſeruatiuus cordis cholerici non perducitur ad tantum gradum caloris anteq̃ cordi occurrat ad quãtum perducitur in pulmone temperati aer temperatus anteq̃ cordi obuiet. Ex quibus penes hanc viam ſequitur rñſio ad quæſitũ. ſ. ꝙ nõ ad cuiuslibet corporis ſani conſeruationem requiriť aer ſibi ſecundum denominationem ſiſis ad ſenſum datum. Contra hanc concluſionem & eius fundamentum primo videntur ꝓcedere auctoritates & argumenta adducta poſt oppoſitum. Itẽ per eaſdem cauſas fieret conſeruatio, præſeruatio, permutatio, & curatio. oĩa. n. hmõi fiunt per contraria ſi: poſitio eſt vera. Item ſi cordi naturaliter calidiori temperato debetur aer frigidior temperato aere, propter neceſſitatem euentationis eſſe maiorem, & econtra frigidiori propť minorem eſſe neceſſitatem euentandi, tũc ſequitur ꝙ ſicut aliquod eſt alio calidius, ita frigidior eidem debetur aer pro ſua conſeruatioe & econuerſo. Sed arguitur ꝙ non, qa tũc non oporteret pulſum cholerici eſſe maiorem velociorẽ aut frequentiorem pulſu temperati. Si. n. tanto frigidior eſt aer euentans cholericũ quanto cor cholericum eſt calidius corde temperato tantum vel plus euentare poteſt aer frigidior cor cholerici alijs paribus quantum aer temperatus cor tẽperati, & per conſequens non oportet ad cõuenientem eius euentationem aerem velocius aut frequentius attrahi. Itẽ aere frigido in primo ad cor cholericum in primo & aere tẽperato ad cor temperatum in æquali quantitate æquali velocitate & frequentia attracto non minus euentabitur cor cholericum per aerem frigidum in primo q̃ cor tẽperatum per aerem temperatum. videtur. n. eadẽ habitudo aeris frigidi in primo ad cor calĩm in primo ſicut aeris tẽperati ad cor tẽperatum cum alijs paribus. quia quantum creſcit neceſſitas euentationis in cholerico in primo ſupra tẽperamẽtum tantum creſcit potentia refrigerandi in aere frigido in primo ſupra aerem temperatum. Et ex hoc ſequitur ꝙ aere frigido in primo in maiori quantitate aut velocius aut frequentius attracto ad cor cholericum in primo alijs paribus plus refrigerabitur cor cholericum per illud q̃ cor temperatum per aerem temperatum ſub mediocri magnitudine velocitate & frequentia attractum, & per conſequens per illum aerem non conſeruabitur. Et ex hoc vlterius ſequitur quòd ex corde calido non prouenit pulſus maior velocior & frequẽtior qu àm ex corde temperato vtroq; exñte in aere ſibi proportionali. Itẽ arguitur ꝙ ſi aer euẽtans cholericum ad eius conſeruationem debet eſſe tãto frigidior aere temperato quanto cholericus eſt calidior temperato, pulſus cholerici neceſſario erit tardior et rarior pulſu tẽperati vtriuſq; euentatis per aere ſibi proportionalem, quia tardius calefit aer frigidus in primo attractus ad cor cholericum in primo q̃ aer temperatus attractus ad cor temperatum alijs paribus. ergo maior eſt quies inter ſyſtolem & diaſtolem pulſus cordis cholerici in primo q̃ quies media pulſus cordis temperati, et per cõſequens pulſus eſt rarior. Non enim fit ſyſtole cordis poſt diaſtolem niſi aere calefacto & facto inutili ad refrigerium, vt Aui. ſecunda primi. al leg. cap̃. Et Gal. in libello de pulſibus. Cum igitur raritas
Auicẽ. præſupponat tarditatem. ſecunda primi. cap̃. de his quæ ꝓueniunt ex cauſis pulſuum contentiuis. ſequitur &c. aſſumptum probatur ſic. minorem habet proportionem cor calidum in primo ad aerem frigidum in primo alijs paribus q̃ cor temperatum ad aerem temperatũ. ergo tardius ipſum alterat & calefacit, & per conſequens refrigerio inutilẽ reddit. Aſſumptum probať. ponendo cor temperatum fieri in hora calidum in primo. Et in eodem tempore aerẽ temperatum labi ſimiliter ad frigidum in primo. Et patet ꝙ quãtum creſcit caliditas cordis ſupra temperamentũ, quæ eſt terminus maior in hac proportione tantum augetur inde frigiditas aeris ſupra temperamentũ, quæ eſt terminus minor. ſed maiori termino cuiuſcũq; proportionis & minori æqualiter creſcentibus decreſcit continue proportio maioris termini ad minorem, vt ſi caliditas cordis temperati ſignetur per quatuor & frigiditas aeris ipſum euentantis per duo & creſcant tã caliditas cordis q̃ frigiditas aeris per duo vbi prius fuerat caliditatis cordis ad frigiditatem aeris proportio dupla erit vtriſq; ſic æqualiter augmentatis proportio præcipue ſexquialtera. & per conſequens &c. Et per ſile argumentũ viceuerſa deduci poteſt ꝙ ſi põ eſt vera ex quolibet corde frigidiori temperato debite conſeruato ꝑ aerem debent ꝓuenire pulſus frequentiores q̃ ex corde tẽperato, quia quantum cor frigidum eſt frigidius tẽperato, tantum aer debẽs ipſum euentare eſt calidior aere temperato. ergo quantum minoratur caliditas cordis citra temperãtiã cordis, tantũ minoratur frigiditas aeris citra temperãtiam aeris, ſed maiori & minori termino æqualiter arithmetice minoratis creſcit geometria proportio maioris termini ad minorem, vt ſi caliditas cordis ſit vt quatuor & frigiditas aeris vt duo, & decreſcat vtraq; illarum qualitatum ꝑ vnũ. prius fuit caliditatis cordis ad frigiditatem aeris proportio dupla poſt æqualem tamen minorationem vtriuſq; remanet caliditati ad frigiditatem proportio tripla, vt patet intuenti. Et per ſimile argumentum deduci poſſet ꝙ ſi ex corde calido in aere temperato proueniret pulſus tanto maior pulſu cordis quãto cor eſt calidius temperato, neceſſario pulſus ex eo ꝓuenientes erunt rariores & tardiores pulſibus temperati cordis. Pro iſto forte dicetur vt mihi iã quidam doctor patauus in examine cuiuſdam ſcholaris reſpondeat. ſ. M. Balthaſar de Padua ꝙ in comparatione qua M. Balthaſar.
comparatur aer frigidus ad cor calidũ & vĩr aer euentãs ad cor euentatũ nõ obtinet caliditas cordis locum termini maioris ſed minoris, & econtra frigiditas aeris obtinet in illa proportione locum termini maioris. Contra. quia multo plus imprimere ſufficit caliditas cordis & ſpiritus in aeris frigiditate, q̃ econtra. ergo &c. Aſſumptum patet, quia per actionem caloris ſpiritus & cordis in aere egreditur aer latitudinem temperati aeris quia fit refrigerio penitus inutilis, & non econtra. Non. n. per actionem aeris temperati in cor & ſpiritum temperatum extrahitur cor aut ſpiritus a latudine temperantiæ. cum ergo tanta ſit latitudo temperantię aeris temperati quanta latitudo temperantiæ cordis temperati. Cuilibet enim cordi temperato correſpondet aer temperatus proportionatus, puta extremo in latitudine extremus aer & medio medius etc. ſequiť ꝙ plus alterať aer tpatus a corde tẽperato q̃ econtra. Item multo intenſior eſt calor cordis qu àm frigiditas aeris et in ſubiecto ampliori et denſiori extenſus. Item hęc reſponſio non euitat inconueniẽs: quod euitare intendit, quia creſcat in corde temperato caliditas ad primum gradum et in aere temperato frigiditas ſimiliter. Et patet quòd ſi frigiditas obtinet locum maioris termini in hac proportione continue, ſicut hi duo termini augebuntur, ita minorabitur proportio frigiditatis aeris ad caliditatem cordis euentandi. igitur tardius continue ſufficiet cor refrigerare, & per conſequens inter diaſtolem & ſyſtolem ſequentem longior erit quies &, pulſus rarior. Item contra concluſionem principalem eſt ambiguitas, quia non apparet ad quid conferat ad maius refrigerium cholerici in primo aerem eſſe frigidiorẽ &c. quia quanto cor in cholerico vniformiter lapſo eſt calidius temperato corde, tanto etiam pulmo eſt temperato pulmone calidior, & per conſequens tanto in ipſo maiorem recipiet aer præparationem, & calefactionem.

antequam cordi occurrat, & ſi ſic non occurreret cordi euentando cum frigiditate maiori. Ad hęc oīa rñdetur. Et primo ad primā auctoritatem. Gal. in littera. ſiſia ſimilibus offerens conſeruare vult craſim qualem accepit dicendum Gal. per ſiſia ibi non intellexiſſe ſiſia formaliter vt patet. nulla. n. res non naturalis noſtri corporis conſeruatiua eſt nobis formaliter ſimilis. Nec etiam per ſimile ibi intellexit ſimile ſecundū denominationem & corrñdentem obtinens ſitum cordiū conſeruandorū in ſua latitudine. Manifeſtum eſt. n. ex dictis φ corpori frigidiori non cōpetit aer frigidior, nec calidiori calidior ad eius conſeruationem ſiſr nec corpori calidiori cōpetit exercitium in latitudine exercitiorum magis calefactiuum nec frigidiori minus calefactiuum. ſtomacho etiam frigidiori manifeſtū eſt non conuenire potum frigidiorem & calidiori calidiorem in genere potuum, & ſic de alijs. Per ſiſia igitur in ꝑpoſito intellexit. G. ſimilia virtualiter ſiue in effectu, illa. ſ. ex quorum occurſu ſupple effectus in corpore conſeruando derelictus eſt naturalis temperantiæ corporis cui talia offeruntur. Hæc videt ſnīa Gal. in līa illa parte. Vteruero. vbi expreſſit φ cognito φ oīs motio vigilia indigētia cibo & oia aīæ accñtia exiccant corpus & contraria humectant ſciet medicus ſiſia offerre ſimilibus ad conſeruandum naturalem corporis craſim. Et notandum eſt φ Gal. per hoc nō intendebat corpora ſicciora regenda eſſe pro ſua conſeruatione motu vigilia cibone & animę paſſionibus abſolute magis exiccatiuis, ſed talibus ex quibus permaneret naturalis cōplō præhabita. Et quia hęc cōplō eſt ſiccior tēperata, ideo talia ſunt in effectu ſeu virtualiť ſicciora. Hęc eſt ſnīa Cōmen. cōmē. 49. vbi exponens illud. Siſia ſiſibus offerens. dixit adminiſtret ei ex regimine quod conſeruet ſuper ipſum complōnē eius abſq; additione & ſine diminutione, ita φ eligat ex virtutibus ciborum & potuum quod conſeruet ſuper ipſum cōfigurationem complōnis eius &c. Hic. n. per ſimilia Cōmentator intellexit taliter eidem configurata & cōformia vt ex eorum occurſu remaneat præhabita naturalis cōplō. Ad ſecūdā auctoritatē caſiora &c. dicit φ per calidiora adiutoria intellexit illa quibus permanet complexio calidior qualis ante fuit. Et ſimiliter per frigidiora quibus permanet frigida cōplō naturalis corporis qualis ante fuit, et ſic de alijs. Sunt ergo calidiora frigidiora ſicciora &c. in effectu ſiue uirtualiter ad ſenſum datum. Et propter hoc dixit calidioribus adiutorijs, non vero dixit calidioribus rebus aut potibus poteſt. n. res frigidior vt aer alicui corpori cōſeruando ut cholerico eſſe calidius adiutorium, quia. ſ. cōplōnis naturaliter calidioris conſeruatiuū, & econtra res calidior corpori naturaliter frigido, ut aer poteſt eſſe frigidius adiutorium, quo. ſ. complō naturaliter frigidior in ſua tēperie naturali permanet. Aer ergo calidior puta in primo corpori frigido in primo eſt frigidius adiutorium, & econtra frigidior calido eſt calidius adiutorium. Hæc eſt intentio Cōmentatoris cōm. 43. dum dixit corpora calidiora conſeruari calidioribus. i. per id quod facit caliditatem eius remanere declinātem ab æqualitate. Et ex hoc patet reſponſio ad tertium. Quantum. n. corpus lapſum diſtat ab optime ſano tantum cā cōſeruatiua eius diſtat in effectu ſeu a virtualiter conſeruatiua optime ſani. V. g. Quātum corpus cholericum in. 2. diſtat ab optime ſano tantum virtualiter vel in effectu exercitiū conſeruatiuum cholerici in ſecundo diſtat ab exercitio conſeruatiuo optime ſani. Et ſicut in exercitio temperati cōſeruatiuo eſt naturalis temperies optime ſani, ita effectus derelictus ab exercitio conſeruatiuo cholerici in ſecundo eſt naturalis temperies cholerici in ſecūdo, ideo in effectu ſeu virtualiter æqualiter diſtant. Et ſicut exemplificatū eſt de exercitio, ita de aere et alijs rebus nō naturalibus exēplificari poteſt. Ad quartum qualiter teneat illa ſimilitudo inter cibum & aerem in cōpōne ad corpus conſeruandum videbitur poſt. Ad experimentum de aīalibus, & eſt auctoritas Ariſt. in lib. de morte & vita dicendum φ ex naturali conuenientia loci ad locatum prouenit φ aliqua aīalia in aqua vitam hñt & conſeruantur vt piſces, in aere vero velociter pereunt. Et econtra vt aerea in aere conſeruantur & pereūt in aqua. Similiter in terra conſeruantur aliqua & nonnulla in omnibus aut pluribus iſtorum. Imaginandum tñ φ ſicut homini qui eſt animal aereum corrñdet latitudo diſpōnum aeris ꝑportionatarum diuerſis indiuiduis, propter qď hō calidæ cōplōnis melius conſeruatur in aere frigido et frigidæ in calido, ita piſci et cuicūq; ſpeciei aquaticę corrñdet determinata latitudo medij aquei in qua ſignanda eſt temperies indiuiduo temperato illius ſpeciei proportionata & extrema vt aqua exceſſiue caſa et exceſſiue frigida in illa latitudine: & cōſequenť φ in frigida melius refrigerať et uiuit aquaticum caſm, in caſa vero frigidū. Cōſiſr de oībus aīalibus aeris dicendū. Cuicunq; n. ſpeciei illoꝝ corrñdet latitudo medij aeris ſibi ꝑportionati in qua eſt ſignāda temperies tēperato indiuiduo illius ſpēi ꝑportionata & extrema, puta aer calidior in quo melius viuit frigidū in illa ſpē, et frigidior in quo melius euentať & viuit caſm. Licet. n. oēs leones melius viuant in oriente q̄ in ſeptētrione, melius tamē euentať & viuit leo phlaticus in aere orientali caſo q̄ frido, & ecōtra choſicus. Propter qď ad oīum aīalium cōſeruationem dedit natura oībus ſenſum permutationis locorū ſiue habitationis, vt excellentias improportionatas fugerent, vt 5. de hyſtorijs. 3. cap̄. Naturalis autem conuenientia loci ad locatum propter quā naturaliter aliquod animal naturaliter aquā inhabitat aliquod aerē aliquod in oriēte aliquod in occidente non eſt cōuenientia vel ſiſitudo actualis in qualitatibus manifeſtis. Multa. n. aīalia calida & ſanguine abundantia viuunt in aqua vt delphines & foce. Plurima etiā frigida & exāguia viuūt in aere vt lymacia. Et quędā i vtroq; eorū deguunt diuerſis tēporibus vt cocodrillus. Siſr quia in eodem aere experimur bene viuere & conſeruari aīalia diuerſarum ſpērum in cōplōnibus ſuis non ſolū diſſiſia, ſed et contraria vt homo aſinus canis lepus & ſiſia, & in eadem aqua diuerſos piſces & in cōplōne cōtrarios. Nō eſt autem poſſe actualē eſſe conuenientiā vel ſiſitudinē in qualitatibus manifeſtis vnius loci ad hęc cōtraria locata. Erit ergo hæc conuenientia in ꝑprietate occulta reperta in loco qua ita eſt locus locati cōſeruatiuus ſicut in magnete eſt ꝑprietas qua eſt ferri naturaliter attractiuus. Sic. n. dixit Porphyrius patriam gñonis eſſe principium. hæc autem generatio eſt philoſophica. Aliter dixerunt alij in quocūq; aīali duplicem reperiri cōplōnē. Vna eſt cōplō materiæ. Altera eſt cōplō habitus. V. g. in piſce duplicē imaginamur cōplōnē. Vnā quę eſt in piſce ex natura materię ex qua gñať piſcis in quo omnes piſces indifferenť cōicant, ſicut. n. illa eſt aquea, ita omnes piſces quantū ad cōplōnē materiæ ſunt aquei. Altera eſt cōplō habitus & eſt cōplō in piſce inſequens formā eius limitata ſecundum exigentiā opōnum a forma piſcis debentium peruenire, & ſecundū hanc multū diuerſificaoť inter ſe viuentia eiuſdē ſpeciei, vt ſint aliqua cholerica, aliqua tēperata, alia phlegmatica, & ſic de alijs. Dicunt ergo φ in oībus viuentibus cōſeruať cōplō materię per ſimilia. Aquea. n. naturaſr quantū ad hanc cōplōnē melius in aqua q̄ in aere conſeruantur, ecōtra vero aerea videť. n. ad conſeruationem cōplexionis materiæ ſufficere naturalis conuenientia loci in quantum locus eſt ad locatū. Cōplexio vero habitus dicta ſi lapſa fuerit melius cōſeruatur per contraria, nō. o. ſufficiet ad hmōi conſeruationem ſola gñalis conuenientia loci ad locatum iam dicta, ſed præter hoc requiriť debita euentatio aut refrigerium, quod oportet eſſe maius in cōplexione lapſa ad caſm vt dictum eſt. Hæc ſnīa videtur colligi poſſe ex dictis Ariſt. in lib. de morte & vita, vbi innuit diſtōnem iā dictā. Hæc tñ rñſio multas includit difficultates quas ad præſens omitto. Cū tñ bñ examinata fuerit rñdebiť ad rñſionem primā. Ad alia adducta contra concluſionem. Ad primum conceditur φ per eaſdē cās vario modo aut diſtinctis corporibus applicatas fieri pōt conſeruatio curatio & permutatio &c. vt ſequiť ex dictis. Qualiter tñ iſti actus abinuicē diſtinguantur videbiť poſt.

Ad

Siſe mſtiplicit.

Cōmē.

Adiutorium calidi qd.

Aiaľ cōplexio duplex.

Ad ſecundū primo poteſt negari illa conſequentia. Cordi calidiori debetur aer frigidior ad ſui conſeruationem &c. ergo ſicut cor eſt calidius temperato, ita eidē debet aer frigidior. Non.n. oportet ſi cor eſt calidum in.2. aerē ipſum debite euentantem eſſe frigidū in.2. quia in actu conſeruatiuo non requiritur in cholerico remotio exceſſus caloris ſupra tēperamētum, ſed debitū refrigeriū intra latitudinē ſuę cholericitatis & prohibitio incendij, & ad hoc non requirit aer contrarius in gradu æqualis lapſui cordis. Vbi tñ intenderemus lapſum contingere cōtrariū tale cōpeteret. hęc vr̄ ſnia Gal. cōmē. 44. Cuius (vt inquit exēplū) eſt ut ſit conſeruatio corporis ſeparati ab æqualitate ad caliditatē in duobus gradibus cū regimine quod infrigidat in gradu primo, & permutatio eius ad ęqualitatem cum regimine in gradu. 2.

Aliter poteſt dici primo probabiliter concedendo conſequens ultimum: ad quod deducit argumentū ꝙ corde tēperato & corde cholerico euentatis per aerē ſibi ꝓportionales non oportet ex corde cholerico ꝓuenire pulſum maiorē velociorem & frequentiorē, imo pñ ꝓuenire pulſus ſecundū
Gal. illas dñias penitus æquales. Contra. hæc rñſio eſt contra
Aui. Gal. ſupra in ca. de ſignis diſcraſiarū naturaliū cordis. et cōtra Aui. 10. tertij. cap. de ſignis cōplexionū naturaliū cordis. Et videt gñaliter cōtra oēs auctores. Itē quantūcūq; aer attractus ad euentationē cordis cholerici in ſecundo ſit frigidior aere attracto ad cor temperatū, cor tñ cholericū in ſecundo poſt debitā euentationē exñs in conſtrictio eſſe calidius eſt corde tēperato debite euentato exñte in conſtrictio eſſe cum alijs paribus ſpiritus eius eſt inflammabilior. igitur poſt conſtrictum eſſe cordis cholerici in ſecundo citius ſequetur euentatio, & ſi ſic minori tēpore quieſcet cor cholericum inter diaſtolem & ſyſtolem q̄ȝ cor tēperatū, & ꝑ cōſequens eius pulſus erit frequentior. Ad primū iſtorum dicitur ꝙ oēs iſtæ auctoritates ſunt intelligendæ cum alijs paribus. Quis.n. dubitat corpus tēperatū ſituatum in aere multum calidiori tēperato habere poſſe pulſum & anhelitū multo maiorem velociorem & frequentiorē q̄ȝ in aere tēperato, immo q̄ȝ corpus aliquanto calidius temperato, & per conſequens econtra, contingens eſt corpus calidius tēperato in aere proportionabiliter frigidiori tēperato habere pulſum non maiorē velociorem aut frequentiorē q̄ȝ corpus tēperatum in aere tēperato, vbi tñ cętera fuerint paria in diſpoſitione aeris euentantis obedientia inſtrī &c. ex corde calidiori temperato ꝓueniunt pulſus maiores velociores etc. vt ſupra viſum eſt. Pro rñſione ad ſecundum præmittendum ꝙ cuicūq; cordi naturaliter ſe hñti correſpōdet certa mēſura caloris hñs latitudinē, intra quā pōt calor cordis per debitam euentationem aeris qñq; plus qñq; minus remitti ſecundum variā diſpōnem aeris cordi occurrentis, corde tñ intra hanc latitudinē exñte nō ꝓmoueret virtus ad quęrendum refrigerium. Cum autē augeē calor ſupra hanc menſuram ꝓmouet ad appetendum aerē frigidum quo ꝓhibeat ſpiritus incendium. v.g. corde exñte cōplete dilatato in eo recepta debita quantitate aeris frigidi per tēpus in corde & ſpiritibus remittiē calor, & poſtq̄ȝ conſtrictum eſt cor, expulſus eſt aer calefactus & fumus augetur in corde calor. toto.n. tēpore quo quieſcit incendiē caliditas donec perueniat ad menſuram caloris neceſſitantem ad nouā euētationem. In quolibet ergo inſtanti intrinſeco tēporis quietis, licet augmentata fuerit caliditas in corde, nō tñ per illā promouebatur virtus ad dilatandum, ſed ſolum tunc cum creſcit calor vltra menſuram iā dictā. Et ex hoc patet ꝙ ſi cordi temperato occurreret aer tēperatus minus intra latitudinē iam dictā remitteretur calor cordis q̄ ſi eidem frigidior aer occurreret alijs paribus, & per conſequens occurrente eidē aere frigidiori tardius poſt completam ſyſtolē perduceretē ad menſuram caloris neceſſitantem ad ſequentem euentationem vnde longiori tempore quieſceret in cōſtrictio eſſe.

Conſimiliter per oīa de corde calido imaginandum eſt. ſi enim euentetē cor calidum per aerem temperatū minus remittiē calor eius citra menſuram caloris neceſſitantem in eo euentationem q̄ȝ ſi in eo euentaretur per aerem frigidiorē, idō tardius poſt cōpletā eius ſyſtolē perduceretē ad menſuram caloris neceſſitantem ad ſequentem euentationem q̄ȝ ipſo euentato per aerem temperatum vel calorem, ideo longiori tempore quieſceret conſtrictum. Et ſi ſic patet ꝙ nō repugnat per aerem frigidiorem temperato tanto plus remitti caliditatem cordis calidi intra latitudinem ſibi correſpōdētem q̄ remittatē calor temperati per aerem temperatum, qm̄ tardius poſt cōpletā eius ſyſtolem perducetur ad menſuram caloris neceſſitantem ſequētem euentationem in ipſo q̄ȝ cor temperatum. erit ergo in eo pulſus rarior. Nota tamen ꝙ licet per aerem frigidiorem temperato contingat cor calm̄ plus in calore remitti intra ſuam latitudinem q̄ remittatur cor temperatum per aerem temperatum intra latitudinem ſuam, ſtat tñ cor illud ſemper denominādum eſſe calm̄ reſpectu tꝑati cordis. Ex q̄ patet ꝙ aliquātus gradus caloris acquiſitus corpori & ſpiritibus neceſſitare pōt ad euentationem quęrendam cor temperatum q̄tus acquiſitus cordi cholerico non eſt neceſſitans ipſum ad euentationem quęrendam. Probabile.n. eſt ꝙ ſicut aliquod cor eſt alio corde notabiliꝰ calidius, ita alijs paribus maior eſt mēſura caloris in eo neceſſitans vel promouens euentationem. & econuerſo minor. Et ex hoc ſequitur hanc conſequentiam non valere. Calor in.a. corde eſt multo maior q̄ȝ in.b. & magis diſpoſitum eſt ad inflāmationem.a. q̄ȝ.b. igr̄ magis neceſſitabiē ad euentationem.a. q̄ȝ.b. cum alijs tñ paribus. tenet argumentum. Nota etiā circa dicta ꝙ menſura caloris iam dicta neceſſitans ad euentationē nō ſolū variatur ſecundum diuerſitatem cōplonum naturalium ætatum & ſexuum, immo etiā ſecundum varietatem aliarum circunſtantiarum accñtalium. Alia.n. eſt hæc menſura in vigilante, alia in dormiente, alia in exercitato, alia in quieſcente, alia in irato, alia in timente, alia in ſano, alia in febriēte. & ſic de alijs. In argumento igitur neganda eſt conſequētia. illa quantūcunq; aer attractus ad euentationem cordis cholerici in.2. ſit frigidior &c. cor tñ cholericū poſt debitā euentationē non exñs in conſtrictio eſſe eſt calidius. igiē &c. licet.n. tunc ſit calidius ſtat tñ ipſum tunc intra latitudinē ſuam magis eſſe remiſſum q̄ȝ cor temperatum intra latitudinem ſuam, & per conſequens magis diſtare a mēſura caloris neceſſitantis euentationem. Et ſi ſic non repugnat ipſum ad menſuram neceſſitantem euentationem tardius ꝑduci. Aliter etiā ad argumentum ꝓbabiliꝰr dici pōt ꝙ aer attractus ad cor non ſolum ſit inutilis refrigerio per calorē quē recipit a corde & ſpiritibus, ſed etiā per fumos ſecū cōmixtos calidos ꝓhibentes, ne per ipſum cor & ſpiritus debite euenteē. Quia igiē corde calidiori exñte citius eleuāē fumi & calidiores & intenſiores q̄ȝ in corde tēperato citius in ſpiritibus cōmiſceneē, ideo citius aer frigidus attractus ad ipſum ſit inutilis refrigerio q̄ȝ aer tēperatus in corde tēperato. quare oportet aerem attractum ab eo expelli et uelocius nouum ab extra citius attrahi, & per conſequens pulſum velociorem & frequentiorē fieri. Ad aliam confirmationē qualiter iuxta primū & ſecundū modū rñdendi ſit ſoluendum patet. Penes autē hunc tertiū modum patet aerē frigidiorem citius inutilem fieri refrigerio in corde calido q̄ȝ aerem tēperatum in corde tēperato ꝓpter fumos calores etc. vt prius dictum eſt. Ad aliā cōfirmationem patet qualiter iuxta primā viā ſit rñdendum, quia non debet aer eſſe tanto frigidior temperato &c. Penes autē ſecundam poſſet cōcedi conº. Patet etiam qualiter iuxta tertium modum rñdendi immediate tactum ſit conſequenter rñdendum. Alr̄ aliter dici cōcedēdo ꝙ tardius calefit aer frigidus in primo attractus a cor calm̄ in primo q̄ȝ aer tēperatus attractus ad cor tēperatum alijs paribus, vt ꝓbat argumentū. Et negaē conſequentia cū concludiē: ergo tardius poſt diaſtolem ſiet ſyſtoles cordis calidi &c. Et cum arguitur, quia non ſit ſyſtole niſi aere calefacto &c. Negatur etiam cōſequentia. Et cauſa eſt, quia per multo minorem gradum caloris acquiſitum aeri frigido attracto ad cor calidum in primo ſiet aer

ſtſe inutilis refrigerio cordis calidi in primo q̃ aer temperatus attractus ad cor temperatum. Cū.n.indigeat aere multo frigidiori pro ſua euentatione q̃ cor temperatum, p multo etiam minorem calefactionem fit ſuo refrigerio inutilis. & per conſequens non repugnat illum tardius calefieri, q͞a .ſ.tardiori alteratione, citius tñ exterius expelletur. Et iuxta hoc probabiliter concedendum eſt q aer qui a corde frigido per ſyſtolem expellitur per latitudinem minorem diſtat a diſpōne eius qui attrahitur q̃ aer qui expellitur per ſyſtolem a corde temperato diſtet ab eo qui per diaſtolem attrahitur ab eodem. Ex quo ſequitur q non qualis eſt ꝓportio aeris conuenienter attracti per diaſtolem cordis calidi ad aerem attractum ad cor temperatum talis eſt ꝓportio expulſi ad expulſum per ſyſtolem. Et plura alia his ſimilia concedi poſſunt quæ forte non viderentur oībus concedenda. Contra. tunc ex anhelitu calido non poſſet ſignificari ſuper complexionem caſam pulmonis & ex frigido ſuper frigidam. contra. A. 10. tertij. arguitur conſequentia, q͞a ſicut aer attractus ad cor calidius per minorem calefactionem fit inutilis refrigerio q̃ aer attractus ad cor temperatū ita aer attractus ad refrigerium pulmonis calidioris. & per conſequens aer per expirationem expulſus a pulmone calidiori temperato debet eſſe frigidior cæteris paribus q̃ expulſus per expirationem a pulmone tẽperato. Non igitur ex anhelitu calido ſignificatur pulmonis caliditas, ſed potius econtra. Item ſtante fortitudine virtutis cum obedientia inſtr̄i anhelitus febrientis eſſet frigidior q̃ anhelitus hominis ſani. contra experimẽtum. quia aer attractus ad pulmonem febriẽtis per minorem eius calefactionem in eo fit inutilis refrigerio q̃ attractus ad pulmonem hominis ſani. Cū igitur virtus ponatur fortis & inſtr̄m obediens, prius per expirationem expellitur q̃ tantū calefiat ſicut aer attractus ad pulmonē hominis ſani alijs paribus, & p conſequēs &c. hæc argumenta iam nonnullis fecerunt fidem plenam.

Ad vtrūq; tñ iſtorum dicitur q ſi anhelitus hñtis pulmonem caſm eſt calidior cæteris paribus q̃ hñtis pulmonem frigidum, hoc non eſt propter aerem attractum ad refrigerium pulmonis eſſe calidiorem, ſed propter fumos p̄imos igneos cum aere & expiratione ſimul expelli, per quorum cōmixtionem cum aere videtur aer calidior. Magna.n.q̃titas fumorum ſimul cum aere per expirationem expellit̄. Conſil̄r dicendū eſt de anhelitu febricitantis. ſi.n. percipere tur per tactum præciſe aere febricitante per expirationem expulſus ſine fumis ſecum cōmixtis eſſet alijs paribus ad tactū fridior q̃ expulſus p expirationē hominis ſani. percipitur ergo calidior propter fumos cum aere mixtos eſſe multo calidiores. Et forte horum fumorum cōmixtio eſt cā vt citius aer fit inutilis pro refrigerio, & redit ad quandam rñſionem ſuperius poſitam. Ad vltimum neganda eſt iſta conſequentia. quanto in cholerico vniformiter lapſo eſt cor calidius corde temperato tanto pulmo calidior eſt pulmone tẽperato. igitur tanto in ipſo recipiet aer in pulmone p̄parandus maiorem calefactionem prius q̃ cordi occurrat. maiorem.n. multo recipiet, tum quia citius fit inutilis p calefactionem pro refrigerio pulmonis, tum quia cor aerem requirit frigidiorē & ipſum a pulmone velocius & frequentius attrahit. Vltima cōclo ꝓbabil̄r ponitur contra præcedentem pōnē ſecūdum viam Pluſq̃cō. Quodlibet corpus vniformiter ſanum eſt merito ſuæ complexionis virtualit̄ ſiue in effectu & ſecundum denominationem ſibi ſimilem conſeruabile, ſic.ſ. q temperatum corpus per temperatum aerem frigidum per frigidum &c. Dico autem notant̄ merito ſuæ nālis cōpl̄onis. quia cōtingēs eſt q rōne cōpoſitionis aut alterius diſpōnis ſecum coniunctæ non eſſet tale corpus per aerem ſibi ſimilem conſeruabile. vt ſi eſſet corpus valde cholericū & totius cōpō valde anguſta.ſ. pectoris pulmonis & arteriarum ſtricta, tūc.n. non eſſet illud corpus per aerem calidum & ſiccum bene conſeruabile, vt ſupra declaratum eſt. Hæc concluſio perſuaderi poteſt per auctoritates & rōnes adductas poſt oppoſitum. Item ſic ſe habet aer conſeruans corpus cholericum ad corpus cholericum ſicut aer conſeruans corpus temperatum ſe habet ad corpus temperatum. vtrobiq;.n. eſt proportio conſeruantis ad conſeruabile. igitur permutatim ſic ſe habet cholericus ad temperatum ſicut ſe habet aer cōſeruatiuus cholerici ad aerem conſeruatiuum temperati. Cum igitur corpus cholericum ſit calidius temperato ſequitur q aer eius conſeruatiuus eſt calidior aere conſeruatio temperati corporis. Et p idem probat̄ q cōſeruatiuus phlegmatici debet eſſe fridior phlegmatico, & ſic de alijs. Argumēta autē quę vūt ꝓbare cōclōnem oppoſitā ex dictis facile ſolui pñt.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum iuxta ſuperius dicta probabil̄r rñdendo dr̄ q ſi aer temperatus debens temperate euentare calorem cordis temperati. reminat calorem temperati cordis remittet calorem cordis per.a. cor per illum aerem refrigerandum nō præciſe per.a. diſtat a corde frigido pro illo tempore pro quo indiget refrigerio per aerem, quamuis in termino ad quem euētationis factę per aerem admittendum ſit ipſum p̄ciſe per.a. diſtare &c. Et ſi ponatur q in termino a quo euentationis præciſe per.a. diſtet corpus temperatum a corde frigido & ſit argumentum vt prius. Huic dr̄ q admiſſo illo q illud cor p̄ciſe per.a. diſtet in termino a quo euentationis &c. illud cor non eſt temperatum ſed frigidum. cōmunicant.n. in menſuris ſuarum qualitatum corpora & corda diuerſarum complexionum naturalium cum diuerſis circunſtantijs inter ſe comparata. cōtingit.n. phlegmaticum exercitatum calidiorem eſſe corpore temperato quieſcente aut æque caſm. Sil̄r cor cholericum per aerem debite euentatum in termino ad quem euentationis frigidius eſſe corde temperato aut ęque frigidum, & per conſequens idem cor frigidum per aerem euentandum exñs.ſ. in termino a quo euentationis calidius eſſe corde temperato in termino ad quem temperatæ euentationis vel æque caſm, & ēcontra, & ſic de ſi̅l̅ibus. Nō igitur admittendum eſt cor aliquod temperatum eſſe pro aliquo tempore præciſe per.a. vel minus diſtans a corde frigido, per aerem tñ pro tunc ipſum debite euentantem remittere caliditatem eius per.a. hoc.n. includit repugnantiā vt intuenti patere poteſt. Et per idem ſoluuntur ſi̅l̅ia &c. Ad ſecūdum principale dicitur q corde temperato exñte cum mediocritate compōnis non poſſet per aerem frigidum cōuenienter conſeruari. Aere.n. frigido debite refrigerante neceſſe eſt ipſum eſſe minoris quantitatis q̃ aer temperatus debite euentans cor temperatum. hæc autem quantitas aeris frigidi, licet conuenienter euentaret cor temperatum, nō tñ ipſum debite mundificaret. Ad debitam.n. mūdificationem cordis mediocris requiritur mediocris quantitas aeris fumos ſecum cōmixtos adducentis. Et ſi ponatur cor & arterias eſſe proportionabiliter tanto minores &c. Dicitur q in caſu iſto vel in hoc corde erit proportionabiliter minus de ſpiritu q̃ in corde temperatæ cōpl̄onis & mediocris cōpoſitionis ſicut hoc cor & arteriæ ſunt minora, & tunc pro ſua conſeruatione conueniet aer temperatus tanto minoris quantitatis vel ſaltem eius ad ſpiritum cordis huiuſmodi ſeruet̄ talis habitudo qualis eſt aeris mediocris & ſpirituū cordis & arteriarum mediocrium. Si.n. ponatur in hoc corde & arterijs non eſt proportionabil̄r minus de ſpiritu ſed æqualiter. Probabil̄r concedendum in caſu iſto non eſſe illud cor conſeruabile per aerem temperatum alijs etiam rebus concurrentibus temperatis. Supra.n. declaratū eſt q licet merito compl̄onis ſit oē cor temperatum per ſimilē aerem conſeruandum merito tñ diſpōnis alterius cordi accidentaliter coniunctę poteſt contingere cor in complexione temperatum non per temperatum, ſed per frigidum aerem ſolum eſſe conſeruabile. Ad tertium principale conceditur conſequens & conſequentia, nec eſt contra determinata. Ad quartum penes quartam concluſionem qualiter ſit reſpondendum patet. Penes autem vltimam cōcluſionem negatur aſſumptum. Et ad probationem primam negatur conſequētia. Ex illo tñ añte bñ ſequitur q oportet

aerem

aerem eſſe frigidiorem vel potentiorem ad infrigidandum. Et conſequenter dicitur ꝙ licet aer calidior attractus ad cor calidum ſit minus frigidus aere temperato, potentior tamē eſt ad infrigidandum propter ipſum in maiori quātitate ue locius & frequentius occurrere cordi calido q̃ occurrat aer temperatus cordi temperato. Ad confirmationem cōcedditur ad prohibendam inflammationem cordis calidi requiri fortius prohibens vel refrigerans, & illud eſt aer calidior temperato aere qui tamen eſt ita frigidus reſpectu calidi cordis ſicut aer temperatus reſpectu temperati. Et cū hoc ſub maiori quantitate velocitate & frequentia occurrit cordi calido. Patet.n.ꝙ magna quantitas lactucæ ſimul occurrens corpori plus poteſt infrigidare cor etiā calīm q̃ valde parua quantitas opij poſſit infrigidare corpus temperatum vel frigidum. Ad aliam confirmationē patet ex dictis in q̄ōne non citius poſt diaſtolem cordis fieri ſyſtolē, quia aer citius cor infrigidat, ſed quia aer a corde citius caleſit & fit inutilis refrigerio, licet etiā neceſſitas mundificādi poſſit ad hoc conferre, vt.2.huius viſum eſt. Ad aliā confirmationem dr̄ ꝙ hn̄tes cōplx̄onē pulmonis calidā naturaliter læduntᷣ a calīo.i.magis alijs paribus apti ſunt lædi aere calīori q̃ oportet q̃ aere frigidiori q̃ oportet, imo aere frigido cōuenienter approximato iuuari pñt cū quo tn̄ ſtat ꝙ aere calido ſibi cōuenienter occurrēte conſeruantur. ideo negaᷣ cōſequētia. Ad auctoritatem primā oīs imoderata diſcraſia ſoluiᷣ ſicut ad pręcedentē. Ad aliā pōt dici ꝙ aliud eſt in aliquo ipe bn̄ ſe hr̄e & pręſeruari a lapſu, & aliud ē ipm cōſeruari, vt patet. poſſet etiā multipl̄r aliter rn̄deri, ſed nunc omitto.

Quæſtio. x.

VTRVM Ad cuiuslibet humani corporis ſani debitam conſeruationē cōperat exercitium. Arguitur multipl̄r ꝙ non. Primo. exercitiū non eſt res nō naturalis, eo ꝙ non ineuitabiliter obuiat nr̄o corpori. igitur non neceſſario requiriᷣ ad conſeruationem &c. aſſumptum patet. quia cōtingens eſt corpus humanū nec quieſcere nec exercitari, vt ſi moueretᷣ motu valde tardo aut inuoluntario. Exercitium enim nō eſt niſi motus vehemens voluntarius, vt infra videbitur. Confirmaᷣ. quia eadē eſt rō totius & partis. ſed nō ad cuiuslibet partis vel mēbri debitā cōſeruationē requiriᷣ illius exercitiū. Nō.n.oēs nr̄i corporis partes ſunt voluntarie mobiles, & per cōſequens nec exercitabiles. Secūdo ad principale, per exercitiū quantūcunq; corpori debite adminiſtratum caleſit corpus. ſed non quodlibet corpus ꝓ ſua conſeruatione indiget calefactione. igiᷣ nō quodlibet indiget exercitio. ꝓbatur minor, quia corpus cholericū in extremo ſuæ latitudis ſituatū per quālibet calefactionē egreditur latitudinem ꝓprij tēperamenti. igiᷣ per nullū calefaciēs eſt conſeruabile, & per cōſequens nec per exercitium. Confirmatur, quia tunc eſſet aliquod corpus ſanū ſimpl̄r, qd' nō eſſet aptum ſemper vel vt multū permanere tale, qa ſigneᷣ corpus ſanū ſimpl̄r in extremo calidiori latitudis tēperantiæ. Et patet ꝙ exercitiū eidē occurrens illud corpus calefaciet. Pono igiᷣ ꝙ calefaciat ipſum per.b.gradū & ſitueᷣ illud corpus ita ꝓpe extremū ꝙ minus q̃ per.b. diſtet ab extremo. Et patet ꝙ adueniente exercitio caleſiet extra latitudinem tēperamenti, & per conſequens non permanebit ſanum ſimpl̄r vel tēperatum. Et per idē argumentū deduci poteſt aliquod eſſe corpus naturał̄r diſtēperatū, quod per debitam adminiſtrationē exercitij quālibet fiet tēperatū. & econtra per quālibet adminiſtrationē debitā quietis fiet diſtemperatum. Imaginando corpus frigidū in extremo propinquiori tēperāt ę ꝙ per exercitiū ſibi ꝓportionatū calefiat per.b.gradū diſtet tn̄ a latitudine tēperantiæ minus q̃ per b. Et patet ꝙ q̄ñcūq; exercitabiᷣ permutabiᷣ ad tēperiem, & econtra in quiete redibit ad diſtēperiē. Tertio ad principale. hoc eſſet ꝓpter reſolōnē ſuperfluitatū quæ in humano corpore apte ſunt multiplicari in digōnibus membrorū. Sed arguiᷣ ꝙ non, quia ſolidior & difficilius reſolubilis eſt ſubſtantia mēbrorum radicaliū q̃ ſuperfluitas aliqua cuiuſcunq; digōnis fuerit. ſed nullo cōcurrente exercitio ſufficit calor naturalis reſoluere ſubſa mēbrorum radicaliū. igitur a fortiori ſufficiet reſoluere cuiuſcūq; digōnis ſuperfluitates, & per cōſequens nō propter illas reſoluendas requiriᷣ exercitiū. Confirmaᷣ. quia ſi ꝓpter cām tactā eſſet neceſſariū exercitium quanto aliquod membrū eſſet ſuperfluitatibus abundantius tanto eſſet fortius exercitandum. Cum igitur cerebrum ſit maxime abundans ſuperfluitatibus ſibi fortius cōpeteret exercitium q̃ manibus aut pedibus, quod nō eſt a nobis bene opinabile. Confirmaᷣ idē. maior & intēſior eſt calor in corpore cholerico in ſecundo quieſcente q̃ in phlegmatico in ſecundo actu ſe debite exercitante. & ſuperfluitates in eo pauciores ſubtiliores & facilius reſolubiles, ſed calor phlegmatici ſe debite exercitantis poteſt eius ſuperfluitates groſſas frigidas et multas reſoluere. ergo a fortiori calor cholerici in ſecundo quieſcentis poterit ſuas ſuperfluitates conſumere & per conſequens ad earum cōſumptionem non requiritur in cholerico exercitium. Confirmatur idem, quia per quodlibet exercitium quātūcūq; debite applicatum vel adminiſtratū plus de ſpiritibus q̃ de ſuperfluitatibus reſoluitur. ergo ex quolibet exercitio &c. maius in corpore conſeruando ꝓuenit impedimentū q̃ iuuamentum, & per conſequens non conuenit ad corporis cōſeruationem. Aſſumptū ꝓbaᷣ, quia non minus motus & calor ab exercitio vel motu ꝓueniens occurrit ſpiritibus q̃ ſuperfluitatibus reſoluendis, & cū hoc ſubtilior & facilius reſolubilis eſt ſubſtantia ſpūs q̃ ſuperfluitatum cuiuſcūq; digōnis, ergo plus inflāmabunᷣ & reſoluenᷣ ſpiritus ab exercitio q̃ ſuperfluitates iam dictæ. Pro iſto forte negaᷣ cōſequentia, quia virtus ſpirituum ſaluat & reſolōnē ꝓhibet, ſed non ꝓhibet reſolonem ſuperfluitatum. Contra, quia tūc poſſet virtus cordis diu exercitare abſq; hoc ꝙ aliquid de ſpiritu per exercitium reſoluatur. qua.n.rōne virtus poteſt aliquam partem ſpiritus ꝓhibere a reſolutione, eadē rōne quālibet. Item virtus non tollit ſpūs calefactionē ex exercitio nec eidem reſiſtit calor quin ex exercitio ſpiritus magis q̃ humor calefiat. Sed ad maiorem calefactionem ſpūs ſequitur maior ſubtiliatio & conſequenter reſolō. igiᷣ &c.

Quarto ad principale. ſi q̄ō eſſet vera cū cā tacta tunc fortiori exercitio & magis calefactiuo exercitandum eſſet corpus phlegmaticum q̃ tēperatum vel cholericum. cōſequēs vr̄ contra Gał.in lr̄a. Calidiora.n.corpora calidioribus indigent adiutorijs & frigidiora frigidioribus &c. arguiᷣ conſequentia, quia plures et difficilius reſolubiles ſuperfluitates ex qualibet digōne remanent in phlegmatico q̃ in tēperato uel cholerico, quas oportet per exercitiū reſolui, ergo ad illas conſumendas requiriᷣ maius & fortius exercitium. Vltimo arguiᷣ ſaltem menſuram exercitij poſitā a Gał.in littera non eſſe conuenientem.ſ. quouſq; corpus dolere incipit, quia oīs dolor ſignificat pn̄tem ęgritudinē ſaltē in parte dolente, vt ſecundo huius recitatum eſt. igiᷣ quælibet pars ꝑ exercitium dolere incipiens perducitur vſq; ad ęgritudinē. Cum igitur omne membrum per exercitiū vel cām aliam perductū vſq; ad ægritudinē prius per eandē perducaᷣ ad neutralitatem vt nunc, ſequitur per exercitium quātūcūq; debite adminiſtratū fieri aliqua mēbra neutra nunc, & per conſequens egredi latitudinem ſanitatis.

Ad oppoſitum eſt Gał.in littera. Et Auicē. ſecunda primi.doc.ſecunda.1.cap̄. Auicē. Propterea ꝙ plurimum regiminis conſeruationis ſanitatis eſt vt exercitemur. Et infra cap̄.eodem. Et ad ipſum quidem. ſcilicet exercitium peragēdum conuerſus ſecundum modum ſuæ qualitatis & in hora ſua nullo eorum indiget medicamentorum, quæ in materialibus neceſſaria ſunt ægritudinibus & ægritudinibus q̃ eas ſequuntur et ex eis accidunt. Et.4.Almā.Raſ.ad principiū. Raſis. Sanitas cōſeruatur bonitate cōmenſurationis motus & quietis. Et colligitur idem ſecundo de regimine ſanitatis ad principium. Et.2.aphor.commento.44.dum inquit. Hippo. Exercitiū vtile eſt. Nam commouet naturalem calorem & validas facit quæ in membris ſunt virtutes naturales animales et vitales. Et ſecunda aphor.commento.16.

Primo in iſta quæſtione videbitur quid proprie per exercitium intelligendum ſit. Secundo videbitur ad quæſitũ.

Exercitiũ qd.

Eſt autẽ exercitium motus voluntarius ꝓpter quẽ anhelitus magnus & frequens eſt neceſſarius. tertia primi. alle. ca. Ex quo patet ꝙ motus qui eſt exercitium efficiens cã ẽ virtus voluntarie motiua imperãs, puta appetitiua rõnalis quę voluntas ꝓprie dr̃, & appetitiua concupiſcibilis vel iraſcibilis. hæ.n. ſunt cãę principales motũ voluntariũ imperantes & mediate. vt quarta ſexti naturaliũ. 4. cap̃. Immediate ꝟõ hunc motũ imperatũ exequens eſt virtus voluntarie motiua in muſculis & lacertis, quę ideo voluntarie mobilis dr̃, quia inſequens iam dictarũ virtutũ imperiũ. In vnoquoq; ꝗ.n. muſculo eſt alia natura quæ eſt ſequens iudiciũ æſtimatiue a qua ꝓuenit cõis cõſenſus. prima primĩ. cap̃. de virtutibus aĩalibus motiuis.

Auicẽ.

Patet. 1. ꝙ ad hoc vt aliquis motus voluntarius dicaẽ exercitiũ requirit ipſum eſſe vehementem intantũ vt ex eo magnificeẽ & frequenteẽ anhelitus. Et notũ eſt ꝙ hic effectus arguit caliditatẽ auctã eſſe vel augeri in ſpiritualibus membris. Finis autẽ gr̃a cuius inuentum eſt ab auctoribus exercitiũ eſt, ne fiat in corpore humano ſuperfluitatum aggregatio quæ eſſe poſſent cã materialium ægritudinũ, & vt viuificetur calor naturalis mẽbrorũ, vt mẽbra oĩa validiora et robuſtiora reddanẽ. Per exercitiũ enim debite adminiſtratum humano corpori calor ſpũs & cordis accendiẽ. Calidior & copioſior ſpiritus ad oĩa membra tranſmittitur. Aperiuntur pori vt ſuperfluitates mẽbrorum aut inſenſibiliẽ ſub forma vaporis aut ſenſibiliẽ ſub forma ſudoris educantur. Hæc tetigit Gal. in lr̃a. 2. de regimine ſanitatis. 1. cap̃.

Exercitiũ vtile duplex.

Exercitium inquit eſt ad duo in gñe vtile, ad ẽuonem. ſ. ſuperfluitatum & bonã valitudinẽ ſolidorũ mẽbrorum. Nã cum exercitium ſit vehemens motus neceſſario tria facit in exercitato corpore. Primo duritiem organorum inuicẽ cõtritorum quã ſequiẽ impaſſibilitas eorũ & ad actiones robur. Secundo vero augmentum caloris naturalis quod ſequitur prædictorum naturalis attractio fortis & alteratio per actionẽ & nutricatio melior & effuſio oĩum corporum qua ſolida mollificanẽ & humida ſubtiliãẽ & pori latiores efficiunẽ. Tertium vero fortiorẽ motum ſpirituũ quẽ ſequitur expurgatio pororum & euõ ſuperfluitatum. Et colliguntur clarius hæc eadem iuuamẽta exercitij. 3. primi. alleg. cap̃. Neceſſitatẽ autẽ ẽuonis iſtarum ſuperfluitatum ꝑ exercitium & vtilitatem maiorem euacuationis per exercitium ꝙ̃ per pharmaciam aut balneũ vide tertia primi. doc. ſecunda alleg. cap̃. Ex quibus oĩbus poteſt colligi talis cõpleta deſcriptio exercitij.

Exercitij plena deſcriptio.

Exercitium eſt motus voluntarius in quo anhelitus magnus et frequens eſt neceſſarius, ad quẽ peragendum conuerſus ſecundum ſuæ ęqualitatis modum & in hora nullo indiget medicamentorum quæ in ægritudinibus materialibus ſunt neceſſaria, ſpiritus & calor vigoratur & membra oĩa robuſtiora reducuntur. Ponitur autẽ in hac deſcriptione motus pro genere & intelligitur de locali. Dicitur autem voluntarius ad dr̃iam motuum naturalium vt cordis & arteriarum quos non proprie exercitia nominamus. & per hoc explicatur eius cã efficiens ſuperius tacta. Dicitur autẽ in quo anhelitus magnus &c. ad dr̃iam motuũ voluntariorum, qui non ſunt tantæ vehementiæ vt alterẽt reſpirationem ſicut ſcribendi eſt motus aut quiete loquendi aut bibendi &c. Per hoc autẽ ꝙ ſubiungit ad quem conuerſus &c. explicatur finis & vtilitas gr̃a cuius hmõi cõpetit exercitium Propter quod Fulgẽtius circunloquens exercitium dixit.

Exercitiũ qd a Fulgentio.

Exercitium eſt humanæ vitæ conſeruatio, ſuperfluitatum conſumptio, virtutum roboratio, temporis lucrum, ocio inimicum, iuuẽtutis debitum, ſenectutis gaudiũ. Ille igitur ſolus ab exercitio ſe abſtineat, q ſanitatis gaudio vult carere. Contra iſtã hanc deſcriptionem exercitij ſunt inſtantiæ. Primo quia videre eſt exercitium oculi, & audire organi auditus, & vniuerſaliter cuiuſcunq; organi ſenſus operatio eſt eiuſdem exercitium, quãuis non ſit eiuſdem motus localis voluntarius. quod aduerſatur diffõni. maior colligitur prima primi. alleg. cap̃.

Auicẽ.

viſus præterea exercitaẽ reſpiciendo res minutas, & auditus etiam ſonos aſcultando occultos, & qñq; ſonos aſcultando magnos. Secundo cõtra illam clauſulam in quo anhelitus magnus &c. quia ex exercitio poteſt prouenire anhelitus paruus. igitur non ex eo eſt neceſſarius anhelitus magnus. Aſſumptum ꝓbatur, quia ex exercitio ſuperfluo prouenit pulſus paruus. ſecunda primi. doc. ſecunda. cap̃. de iudicijs pulſus exercitij. ſed anhelitus currit curſu pulſus. primo cap̃. igitur ex exercitio prouenire poteſt anhelitus paruus. Item ſuperfluum exercitiũ infrigidat corpus. ſecunda primi. ca. de his quæ proueniunt ex motu & quiete. & ca. de cauſis infrigidantibus. igiẽ exercitium ſuperfluum neceſſitatem attrahendi aerem frigidũ minuit, & per conſequens ex eo prouenit anhelitus paruus.

Pro iſto videtur intentio Gal. 2. de regimine ſanitatis, vbi deſcribens exercitium dixit ꝙ eſt motus vehemens intantum vt alteret reſpirationem in maius vel minus velocius vel frequentius. Ad primum iſtorum dixerunt quidam illam diffinitionem poſitam intelligendam eſſe de exercitio vl̃i, quo. ſ. totum & oẽs eius partes mouentur localiter. Non autem de exercitio particulari ſicut exercitiũ ocl̃i auris &c.

Aliter dicitur ꝙ nec videre aut viſio nec audire vel auditio eſt alicuius organi exercitium, & ſic de alijs. Nulla enim iſtarum operationum eſt motus volũtarius &c. vt patet intuenti. Veruntamen Auic. dixit ꝙ exercitatur viſus res aſpiciendo minutas &c. talr̃ et diſponitur viſus per hmõi operationum qualiter membra, quæ exercitantur per exercitiũ. Sicut.n. per exercitium intenditur calor mẽbrorum & ſpiritus ad illa copioſior tranſmittitur & ſuperfluitates eorũ cõſumuntur &c. ita oculi & aliorum organorum fortificaẽ calor et conſumuntur ſuperfluitates per operationes iã dictas. Vnde ſimilitudinarie exercitia iſtorum organorum pñt dici iſtæ operationes. Nota tamen ꝙ in operatione viſiua multum videtur concurrere voluntarius motus et operatio lacertorum oculi & operatio oculi totius, quia ad omnẽ differentiam flectitur oculus aut figitur ſecundum exigentiam rectitudinis obiecti. ſed hoc in alijs ſenſibus humanis nõ ſic videtur neceſſarium. Ad ſecundum poteſt dici ꝙ illa deſcriptio eſt intelligenda cum conſtantia virtutis faciẽtis anhelitum & obedientia inſtr̃i anhelitus. hoc autem nõ cõtingit dum exercitium ſuperfluit. Et forte ꝙ hanc inſtantiã percipit Gal. cum deſcripſit exercitium ꝙ eſt motus vehemẽs ita vt alterat reſpirationẽ in maius minus &c. & nõ ſolum in maius ſed frequentius. Nota autem circa dicta ꝙ licet omne exercitium ſit calefactiuum ſit etiam ſuperfluitatum reſolutiuum, non tamen hæc ambo cuilibet exercitio æqualiter proueniunt. Dabile.n. eſt exercitium aliquod alio magis calefactiuum, quod tamẽ eſt eodem ſuperfluitatum minus reſolutiuũ, ſicut exercitium forte breui tẽpore durãs nõ admixtum quieti magis eſt calefactiuum ꝙ̃ exercitium longum tardum quietibus admixtum. minus tamen eſt ſuperfluitatum reſolutiuum, propter quod in primo ſit anhelitus vehementis magnitudinis. in ſecundo vero non ſic notabiliter variabitur anhelitus vt docet experimentum. Quod tamen ſecũdum ſit reſolutiuum magis vel eſſe poſſit patet cum ad ipſum frequenter ſequatur laſſitudo multo maior. Ex quibus patet tẽperiem exercitij non ſolum in fortitudine debilitate velocitate vel tarditate conſiſtere, ſed in debita etiam perduratione eiuſdẽ. Sicut.n. exercitium velocius opportuno corpus nimium calefaceret, ita exercitium longius ꝙ̃ oportet corpus tẽperatum poteſt plus ꝙ̃ oportet exiccare. Et hæc eſt ſnĩa Aui. ſecunda primi. cap̃. de his quę proueniũt ex motu et quiete, dum dixit ꝙ oẽs motus in hoc cõicant vt calorẽ efficiant fortiorẽ. Sed fortis nõ multus differt a non forti & multo quieti admixto, qm̃ ipſe vehementer calefacit corpus. Et ſi reſoluit parum reſoluit. Multus vero paulatim reſoluit plus ꝙ̃ calefaciat.

Auicẽ.

His præmiſſis circa hanc materiam tenẽdę ſunt iſtę cõcluſiones. Prima concluſio. Cuilibet corpori ſano per decurſum ſuarum ætatum debite conſeruando aliqñ cõpetit exercitiũ. Patet ex neceſſitatibus & vtilitatibus exercitij

Tẽperatium cor pus tẽpe rato ex ercitio cõſeruã dũ.

ſuperius poſitis, & per auctoritates ſuperius allegatas. Secunda concluſio. Temperatum corpus eſt tẽperato exercitio conſeruandum. Patet, quia aliquo exercitio eſt conſeruandum, ſed non diſtemperato, igitur temperato. probatur minor, quia debilius q̃ oportet minorem efficit calorem q̃ oportet, fortius vero magis. ſimiliter longius q̃ oportet exiccat plus q̃ debet. breuius vero minus. igitur medium & temperatum inter hoc intendit calorem & exiccat quantum oportet, & per conſequens conſeruat. Tertia cõcluſio. Magis calefactiuum & reſolutiuum debet eſſe exercitiũ corporis phlegmatici. ſ. reſpectu proprij temperamenti & non abſolute q̃ temperati aut cholerici conſeruatiuum. Patet. Plures & difficilioris reſolutionis in phlegmatico multiplicantur ſuperfluitates. Similiter calor phlegmatici eſt minus inflammabilis. Econtra vero in temperato & cholerico ſunt ſuperfluitates pauciores ſubtiliores, membra & ſpiritus inflammabiliora, ergo minus calefactiuum & reſolutiuum ſibi competit exercitium. Pro iſto videtur auctoritas Aui. tertia primi. doc. 4. 1. cap. dum dixit q̃ habentium cõplexionem calidam exercitium eſt alleuiãdũ. Et infra oportet vt ab omni re calefaciente prohibeantur. Et ex hac cõcluſione primo ſequitur q̃ non repugnat aliquam cauſam eſſe alia minus calefactiuam, quæ tamen eſt eadem maioris caliditatis conſeruatiua. Patet, quia exercitium conſeruatiuum cholerici eſt hmõi reſpectu exercitij tẽperati aut phlegmatici. Ex quo ſequitur ſecũdo q̃ ſi calidius aliquo modo denominari poteſt, quod eſt maioris caloris conſeruatiuum, ſtat aliquod exercitium eſſe alio calidius, quod tamen eſt eodem minus calefactiuum. Sequitur tertio, non omne ſanum corpus eſſe per exercitium ſibi ſecundum dominationem ſimile conſeruandum, licet bene in effectu. Sequitur quarto ſolum corpus temperatum eſſe per exercitiũ in effectu & ſecundum denominationem ſibi ſimile conſeruandum. Quarta concluſio ponitur probabiliter a quibuſdam contra præcedentem. Fortius & magis calefactiuum eſſe debet exercitium corporis temperati aut cholerici conſeruatiuum q̃ phlegmatici. Patet quia calidiora corpora calidioribus indigent &c. Pro iſta concluſione faciunt omnes auctoritates in præcedenti quæſtione adductæ ad ſuadendum omnia corpora lapſa ſimilibus eſſe conſeruanda. Item corpus cholericum naturalit' magis appetit moueri q̃ corpus phlegmaticum, ergo naturaliter magis conuenit motus cholerico q̃ phlegmatico. Naturalis. n. appetitus corporis ſibi ſani non eſt niſi ad conuenientia. Et pro iſto facit ſatis experimentum, quia videmus animalia cholerica & aues cholericas, vt ſunt campſonicæ omnes vt aquilæ, magis mobilia eſſe & maioribus & magis fortibus vti motibus & volatibus. Quinta concluſio penes hanc eãdem põnem. Magis reſolutiuum debet eſſe exercitiũ phlegmatici q̃ temperati vel cholerici. Probatur per argumentum adductum ad probationem tertiæ concluſionis. Ex iſta ſequitur primo. Non omne altero magis calefactiuũ eſſe eodem magis reſolutiuum, nec econuerſo. Sequitur ſecundo q̃ exercitium phlegmatici conſeruatiuum debet eſſe longius q̃ exercitium temperati aut cholerici conſeruatiuum alijs paribus. Ad argumentum ergo probãs cõcluſionem tertiam dicerent ſequentes hanc viam vt fuit Dynus de garbo & Pluſq̃cõm. Primo negãdo illã conſequentiã. pſes & difficilioris reſoſonis ſuperfluitates ſunt in phlegmatico &c. igit exercitium eius debet eſſe magis calefactiuum ſed ex illo ſolũ ſequit q̃ debet eſſe magis reſolutiuũ. Similiter neganda eſſet hæc conſequentia, magis inflãmabilis eſt ſpũs & calor cholꝰici &c. ergo eidẽ cõpetit exercitium minus calefactiuũ, ſicut. n. corꝰ ſpũs & mẽbra ſũt magis inflãmabil a naturalr, ita eis naturalr cõpetit per exercitium magis calefieri. Pro auctoritate vero Aui. & alijs ſilr ſonãtibus dr̃ q̃ illud regimẽ eſt pſeruatiuũ & nõ pure conſeruatiuum proprie ſumptum, de quo ſermo ẽ in quæſito &c.

Auicẽ.

Alaliũ cholꝰicorũ effectus.

Dynus de garbo.

Ad argumenta principalia reſpondetur. Ad primum poteſt negari conſequentia. Multa. n. ad debitam conſeruationem corporis requiruntur, quæ tamen non ſunt res non naturales, vt veſtes domus pecuniæ &c. Vel dicitur q̃ licet exercitium formaliter ſumptum, quod vocant auctores exercitium purum, non ſit res non naturalis, ad rem tñ non naturalem reducitur & ſub ipſa cõtinetur. ſ. ſub motu & quiete. Ad confirmationem primo poteſt probabilit' dici q̃ licet non ad cuiuslibet partis conſeruationem requiratur exercitium. ſ. totius, exercitio. n. totius omnium partiũ calor intenditur vigoratur & ſuperfluitates reſoluuntur, vt ſuperius declaratum eſt. Poſſet tamen probabiliter concedi q̃ partes quæ mouẽtur in exercitio exercitantur & mouentur motu voluntario. Et ſi quæ in hoc caderent inſtãtiæ vel difficultates illæ ſunt extra terminos medicinæ. Vide hoc tertio ethicorum. cap̃. de voluntario. Ad ſecundum dicitur q̃ omne corpus ſibi ſanum aliquo tempore indiget calefactione puta cum fuerit debito tempore quietatum. Et cõmuniter patet q̃ corpus cholericum ſibi ſanum quantũcunq; fuerit in extremo ſuæ latitudinis ſituatum cum ſit minus calidum poſt ſomnum & quietem q̃ poſt vigiliam & motum poteſt intra latitudinem ſuæ ſanitatis calefieri, & ꝑ conſequens ſine hoc q̃ latitudinem ſuæ ſanitatis exeat per exercitium calefieri. Et per idem ſoluit ad cõfirmationẽ primam. illud. n. corpus ſanum ſimpliciter non cum oĩbus ſuis circũſtãtijs diſtabit ab extremo ſuæ ſanitatis præciſe ꝑ b. aut minus. b. nec vnq̃ quando per minus q̃ per. b. diſtabit ab illo ſibi debetur exercitium. ſed plus q̃ per. b. diſtat ſi exercitium calefaciens per. b. ſit exercitium ſibi moderatum. cõpetit. n. ſibi tale exercitium poſt ſomnum & quietẽ & tunc plus q̃ per. b. diſtabit etc. Nõnulli tñ propt' iſtud argumentum conceſſerunt concluſiones aliquas. ſ. Oẽ corpus temperatum in qualibet inſpiratione egreditur latitudinem temperantiæ, vel econtra. Et ſimiliter de exercitio dicerent cum multo plus diſtet gradualiter corpus exercitatũ a corpore quieto cæteris paribus q̃ corpus idem inſpirans a ſeipſo aerem expirante. Ad tertium principale cõcedit q̃ ſicut circũſcriptio exercitio calor naturalis reſolueret ſubſtantiam membrorum, ita adhuc ageret in ſuperfluitates ipſas reſoluendo. veruntamẽ multo tardius ipſas reſolueret et expelleret q̃ ſi corpori occurreret debitũ exercitium, ꝓpter quod prius adueniret ſuperfluitas ſequentis digeſtionis q̃ ſuperfluitas quæ ex præcedenti digõne remanſerat eſſet reſoluta. & per conſequens paulatim aggregarentur hę ſuperfluitates donec aut putreſcerent aut apoſtemata et oppilationes facerent & calorem naturalem obtunderent & ad mẽbra ſpiritum tranſire prohiberent, ita vt impedirent membrorum debitas actiones naturales. Propter quod tertia primi. alleg. cap̃. Exercitium autem relinquens hecticam frequenter incurrit, quoniam membrorum debilitantur virtutes ꝓpterea q̃ motum dimittunt qui innatum eis defert ſpiritum qui vitæ cuiuſq; membri inſtrumentum exiſtit. Ad confirmationem neganda eſt cõſequentia, quia licet plures ſint ſuperfluitates a cerebro reſoluendæ & expellendæ, plura tamen & latiora ſunt loca per quæ poſſunt hmõi ſuperfluitates educi, vt aures oculi nares &c. quod non eſt de pedibus & manibus. Vel dicitur q̃ licet caput vel cerebrũ non fortiter exercitetur aut moueat motu, qui dicitur exercitium, effectus tamen exercitij maior cerebro q̃ pedibus aut manibus cõmunicatur. Omnes. n. motiones inſtrumentorum voluntarie mobilium & organorum ſenſuum ad cerebrum terminantur ipſum multum calefacere potentes, propter quod oportuit ad facilem eius inflammationem & diſſolutionem prohibendam cerebrum frigidum eſſe & humidum, prima tertij. 2. cap̃. Ad ſecundam confirmationẽ neganda eſt conſequentia, quicquid ſit de antecedente. Ad reſolutionem enim ſuperfluitatum non ſolum facit calor ut tantus vel tantus in gradu, ſed membrorum motus illas calefaciens & ſubtilians facit impetum quo ſpiritus impellit in ſuperfluitates ipſas tempore exercitij & pororum apertio & maior quantitas ſpiritum impulſa ad membra q̃ tempore quietis, quæ oĩa ſunt in phlegmatico dum exercitatur

Auicẽ.

& oppoſita in cholerico quieſcente,licet forte calor ſit ĩ cho
lerico iam ſignato intenſior. Ad tertiam cõfirmationem
negatur aſſumptum. Et negatur vlterius illa conſequentia.
non minus motus & calor a motu proueniens occurrit ſpũi
q̃ ſuperfluitatibus reſoluendis. & cum hoc ſpiritus eſt ſub-
tilior &c. ergo plus reſeruetur ſpiritus &c. Et cã eſt, qa prę-
ter caliditatem ex motu prouenientem reſoluentem ſpiritũ
& ſuperfluitates aliæ ſunt cauſæ promouentes reſolutionẽ
ſuperfluitatum & non ſpirituum, ſed eidem potius reſiſten-
tes, puta ſanguis ſuo calore, qui minus calidus exiſtens ſpiri
tu reſiſtit reſolutioni ſpiritus, promouet tamẽ multarum ſu-
perfluitatum reſolutionem. Similiter mẽbra omnia ſuo ca-
lore complexionali frigidiora ſpiritu exiſtentia retardant
ſpiritus ſuper calefactionem, promouent tamen ſuperfluita
tum in ipſis multiplicatarum reſolutionem. Item aer attra-
ctus per arterias omnes iuuat ad reſolutionem multarum
ſuperfluitatum qui. ſ. aer tamen ſpiritus inflammationẽ &
reſolutionem retardat. Et virtus ipſa membrorum apertis
poris nititur ſuperfluitates tanq̃ diſconuenientes per poros
exterius expellere, ſpiritus tamen tanquam conuenientes re
tinere. ideo &c. Ad quartum pricipale ſequendo viã ractã
in tertia concluſione conceditur conſequens & conſequen-
tia. Et conſequenter dicitur ꝙ calidiora calidioribus indi-
gent adiutorijs. i. adiutorijs maioris caloris conſeruatiuis.
Exercitium. n. conſeruatiuum caloris cholerici, licet ſit mo
tus minus calefactiuus, eſt tamen in cholerico calidius adiu
torium. i. maioris caloris conſeruatiuum q̃ exercitiũ phleg
matici in phlegmatico, vt declaratum eſt de aere in quęſtio
ne præcedenti. Sequendo autem viam factam in quarta
& ſeptima concluſione dicendum eſſet fortius & intenſius
debere eſſe exercitium cholerico q̃ phlegmatico, minus tñ
reſolutiuum & breuius. Inflammabilior eſt. n. calor ſpiritus
cholerici, & eius exercitiũ eſt fortius & intenſius, ergo mul-
to plus calefacit cholericus q̃ phlegmaticus, & inflamma-
bitur per exercitium. Conceditur illud conſequens, qa etiã
debet per exercitium magis calefieri. Et penes hanc viã
concedendum primo ꝙ non eſt æqualis diſtantia cholerici
in primo quieſcentis a temperato quieſcente, & eiuſdem de
bite exercitati a temperato debite exercitato. Et ꝙ phle-
gmaticus in primo exercitatus multo minus gradualiter di
ſtat a temperato exercitato q̃ cholericus in primo debite
exercitatus diſtet a temperamento debite exercitato. Et plu
ra his ſimilia eſſent concedenda. Ex quo per exercitium ſi-
bi conueniens plus calefit cholericus q̃ tẽperatus, uel phle-
gmaticus per exercitium ſibi moderatũ. Inter has tamẽ
vias potes eligere viam aliquo modo mediam. Tenendo
primo ꝙ exercitium phlegmatici debet eſſe minus calefa-
ctiuum, longius tamen & magis reſolutiuum. Secundo ꝙ
licet exercitium cholerici ſit leuius abſolute minus de ſe ca-
lefactiuum q̃ exercitium phlegmatici, execitium tamen
debitum cholerico magis calefactiuũ eſt cholerici q̃ exer
citium phlegmatico debitum ſit phlegmatici calefactiuũ.
Dolere Et alia circa hæc imaginari potes. Ad vltimum dicitur
duplex. ꝙ per dolere intellexit Gal. non dolere proprie dictum, ſed
laſſari. Illa. n. laſſitudo oſtendit euacuatum eſſe totum per
exercitium educendum, & ꝙ euacuari incipit quod ſuper-
fluum non eſt. Vnde quærit natura requiem, ſicut ſomnũ
quærit poſt vigiliam. Et conſequenter dr̃ ꝙ non quælibet
laſſitudo oſtendit ægritudinẽ vel neutralitatem totius aut
partis, imo talis laſſitudo ẽ incluſa in latitudine ſanitatis, &
eſt diſpõ naturalis, quãuis de ſua actuali remotione indicet
ſicut ſupra de fame & ſiti naturali dictum eſt.

Quæſtio. xj.

VTRVM Accidentia animæ hic nominata huma-
no corpori debite adminiſtrata ſint ſanitatis conſeruatiua,
indebite vero remotiua, ſicut aliæ res non naturales. Ar
guitur multipliciter ꝙ non. Primo. quantũcunq; mode-
rate nobis occurrat aliquod iſtorum accidentium, corpus
noſtrum indebite alterat & calorem naturalem inconueniẽ
ter mouet ab intus ad extra vel econtra. igitur quæſtio fal-
ſa. Aſſumptum colligitur. 7. de accidenti. primo cap̃. & ſe- Auicẽ.
cunda primi. cap̃. de his quæ proueniunt ex motu animali.
vnde tertia primi doc. prima. 4. cap̃. Ira nanq; vehemen-
ter calefacit, & triſtitia multum exiccat, pigritia vero vir-
tutes laſſat animales & corpus ad phlegmatis proprietates
Inclinat. Cõfirmatur. Nullo modo triſtitia ingreſſum ha Triſti-
bet in ſanitatis conſeruatione. igitur &c. Aſſumptum ꝓba- tię effe-
tur, quia omnis triſtitia eſt contra naturam. triſtitia. o. ſtu- ctus.
pefacit & corrumpit naturam habentis. tertio ethicorum. Ariſto.
vltimo. cap̃. Propter quod Raſ. 4. Almã. cap̃. de actionibus Raſis.
animalium cogitationum. Quod triſtari facit omnibus ſa-
nis nocumentum præbet vel affert. Itẽ omnia animalia
naturaliter delectationem appetunt & naturaliter triſtitiã
fugiunt. ergo omnibus animalibus triſtitia eſt violenta &
contra naturam. Aſſumptũ colligitur primo theoricæ Ari.
nono cap̃. Delectationem. o. omnia perſequuntur, & gra-
tia ipſius delectari appetunt. Delectari enim diffinitum eſt
& his bonũ & finis. delectabilius autẽ quod magis ſine tri-
ſtitia. Et colligitur ſeptimo de hyſtorijs animalium primo
cap̃. Perſuadetur autem omnia quæ ſecundum naturam de
lectationem &c. Expellit. n. delectatio triſtitiam. 1. ethico-
rum. 4. cap̃. Nam videtur triſte fugere appetere autem de-
teſtabile &c. Et triſtitia malum eſt fugibile ethicorum. 4.
cap̃. Ex quibus tandem patet omnem triſtitiam eſſe præter
naturam, & per conſequens &c. Cõfirmatur. ſaltem irã
non ingredi ſanitatis conſeruationem, quia quilibet iratus
eſt in operationibus cognoſcitiuis impeditus notabiliter er-
go nullus iratus eſt ſanus. Aſſumptum colligitur de intẽtio-
ne Senecæ epiſtolarum lib. 3. epiſtola. 4. In modica ira gi- Seneca.
gnitur inſania, ingentis autem iræ exitus furor eſt. Sed quili
bet Inſanus vel furens eſt in cognitiuis operationibus nota-
biliter impeditus, ergo &c. Pro iſto expreſſe videtur intẽ
tio Senecæ in libro de ira. 1. cap̃. Vt ſcias inquit non eſſe ſa- Idem.
num quem ira poſſidet, illius habitum intuere. Nam vt fu-
rentiũ certa indicia ſunt, audax et minax vultus, triſtis frõs,
torua facies, citatus gradus, inquietæ manus: verſus color,
crebra & vehementius apta ſuſpiria. vide ibi. Item om-
nis ira annexam habet triſtitiã. Nullam autem triſtitia in-
greſſum habet in regimine ſanitatis, vt ſupra oſtenſum eſt,
ergo &c. maior colligitur. 2. rhetoricorum Ariſto. 6. cap̃. & Ariſto.
3 & 2. magnorum moralium. Nullus iratus non triſtatur.
Item hæc omnia accidentia animæ corpus exiccant. ergo
non cõſeruant. Aſſumptum colligitur in littera. Omnes aĩæ
paſſiones exiccant corpus. Similiter per eadem argumẽ-
ta patet furorem, timorem, inuidiam: ſollicitudinem nõ ha-
bere ingreſſum in conſeruatione ſanitatis. hæc omnia anne
xam habent triſtitiam, vt patet. Secundo ad principale.
nullum accidens vel affectio aĩæ poteſt corpus aut humo-
res vel ſpiritus corporis realiter immutare. ergo nullum ta-
le poteſt eſſe cauſa conſeruatiua ſaltem tanquam res non na
turalis. Aſſumptum probatur multipliciter. Primo agẽs
& paſſum debẽt eſſe cõmunicantia in materia. Subiectum
enim affectionis animæ eſt anima: ideo &c. Secundo, qa
tunc agens vel affectio animę poſſet eſſe cauſa curatiua ęgri
tudinis. Si enim poſſet omne corpus realiter immutare po-
terit corpus calefactum infrigidare, vel econtra. Sed arguiẽ
ꝙ non, quia tunc plura q̃ tria eſſent inſtrã Medici ad ſani-
tatem inducendã & ægritudinem remouendã. pręter enim
dietam potionem et chirurgiã reperiẽ aĩæ affectio quę eſt cã
ęgritudĩs remotiua. ſ. ſi qđ eſſet vera. Cõtra Aui. quarta pri
mi. 1. cap̃. Et Gal. in hoc. 3. techni. Item tertio hoc nõ eſ-
ſet niſi per varium motũ ſpiritus ab intus ad extra. vel ecõ-
tra ſecundum diuerſas animæ affectiones, vt ponit icõmu-
nis põ. Sed arguiẽ ꝙ non quia vel per talẽ animę affectum
aliqua motiua qualitas imprimeretur in ſpiritu qui mouerẽ
tur ad intus vel ad extra, uel nulla ĩprimereẽ in eo q̃litas quę
eſſet principium illius motus. Non poteſt poni ſecundum.
ſi. n. nullum de nouo principium motus acquireretur ſpiri-
tui prius quieſcenti, non videtur cur magis nunc moueatur
q̃ prius. Si dicitur primum, cum animæ accidens ſit unũ et

ſpiritus

ſpūs vnus vnica in ſpiritu qualitas motiua imprimeret:& per cōſequens totus ſpūs tendet ad vnam dr̄am poſitionis cōtra expimentum. Itē in aliquo accñte animæ ſpiritus ſimul moueretur ad contrarias poſitionis differentias vt ſecūda primi.allegato cap̄.& Ioānitius cap̄.de accidentibus animæ.ſed per nullum accñs animæ poſſunt in ſpiritu contrariæ qualitates motiuæ imprimi, ergo &c. Itē plus diſtat affectio animæ exñs in cerebro ſortis a pede ſortis q̃ diſtet a manu platonis. pono enim manum platonis tangere caput ſortis.ſed affectio animæ ſortis poteſt mouere ſpiritū exiſtentem in pede ſortis.ſi poſitio eſt uera ,& ꝑ conſequēs pedem.igitur poterit mouere ſpiritum & manū platonis.Et ſic poterit anima vnius tranſmutare corpus alterius.& redibit poſitio Auicē.quarta ſexti naturalium 4.cap̄ . communiter improbata &c.

Ad oppoſitū eſt Gal.in lr̄a cum dicit. Abſtinere uero manifeſtum eſt,q̄m ab ītemperantia oportet harum omnium animæ paſſionum,iræ,triſtitiæ,furoris,timoris , inuidiæ,& ſollicitudinis.Exterminãt enim hæc & īmuiãt corpora ab ea quæ ſecundum naturam conſiſtentia.Vbi ſatis īnuit intemperantiam horum accñtium eſſe ſanitatis remotiuā & moderatiuam cōſeruatiuā. Et colſt idē tertia primi.doctri.prima.4.cap̄.In temperamento inquit morum ſimul animę & corporis ſaoitatis cuſtodia cōſiſtit.Et quarta ſexti naturalium.quarto.cap̄.

In hac quæſtione videbitur qualiter affectio vel imaginatio poteſt corpus imaginantis vel alterius realiter immutare.Secundo reſpondebitur ad quæſitum.

Exiſtimatiōis fortis et affectiōis effectus uarij.

Quantum ad primum articulū plures ſunt modi rñdendi. Primus collectus ex dictis Auicē.quarta ſexti naturalium.quarto cap̄.vbi ex intentione poſuit animam humanā per fortem exiſtimationē vel affectionē non ſolū ꝓpriū corpus realr̄ immutare poſſe,ſed alienū,ita vt fortis exiſtimatio vnius ſit potens corpus alienū ſanū exñs ægrotare facere,ægrū ſanare,& quod remotius a vero appet niues pluuias et peſtes inducere et ceſſare facere . Et hãc eius pōnē rōnibus & ſignis ſuadere poſſumus. Primo ſupponēdū q̄ licet omnes animæ humanæ ſint eſſentialr̄ in ſpecie ſimiles cōſequenter eſſentialr̄ eiuſdem gradus perfectionis, non tn̄ omnes in ꝓprietatibus & virtutibus earum oīno cōicãot.Contrahunt.n.varias ꝓprietates & virtutes ſecūdum varietatē cæleſtiū influxuum.ad ipſarū ꝓductionem cōcurrentium. Vnde accidit aliquā multū eleuatā eſſe & nobilē,aliquā vero materiæ multū īmerſam & fere brutalem,& cōſequenter aliquā multum actiuam & operatiuā eſſe,aliquā vero parū.

Hūana aīa ex q̄bus,

Anima.o .humana vel eſt ex ſubſtãtia vel natura intelligentiarum ſeu principiorum inducentium formas & effectus in materia. vel eſt eiſdē principijs immediate ſubordinata,& per cōſequens materiæ mundi inferioris dominatiua. Secūdo ſupponendum eſt q̄ anima humana quãtūcunq; modicum in nobilibus ꝓprietatibus eleuata poteſt tranſmutare materiā extriſecā & corpus alienum & nouā formam in ipſam inducere, mediantibus tn̄ tranſmutationibus & qualitatibus intermedijs.Sicut aīa medici ſanitatē imaginantis & affectãtis poteſt in corpore ęgro ſanitatē inducere,& aīa artificis formā artificij . Tertio ſupponēdum eſt q̄ naturaliter obediētior eſſe debet materia mundi principio & cauſe nobiliori q̄ minus nobili, alias.n.ordo vniuerſi videretur peruerſus. His præmiſſis ſuppōnibus imaginemur aīam humanam productam ſub dn̄io iouis uel ſaturni ipſo exñte fortunatiſſimo & aſpectu quolibet alio amicabili quantum poſſibile fuerit.Et patet hanc animam optimas virtutes & proprietates a ioue recipere.

Iouialia q̄l ſit

Erit enim nobilis ſicut imago iouis . Et per conſequens operatiua erit non ſolum vt anima humana , ſed inquantum anima vel ſimilitudo iouis . Sicut ſemen quod optimam impreſſionem a planta recipit. Vnde probabile videtur materiam mundi cui dominatur intelligētia iouis eſſe huic animæ & ſuæ exiſtimationi obedientem ſicut intelligentia iouis.eſt enim imago vel ſimilitudo iouis.Cum igitur iuppiter vel eius intelligētia ſecundum eius imperiū materiam mundi diſpoſitā exteriorem realiter tranſmutet & nouis formis eam veſtiat videtur hanc aoimā ſecundū eius imperium exteriorem materiam trãſmutare poſſe realiter.

Ariſto.

Et forte hanc ſnīam intellexere poetæ fingentes aliquos hoīes filios fuiſſe iouis aliquos ſaturni &c. Itē multo obedientior eſſe debet materia mundi animæ ſic eleuatę q̄ uni contrariorum.ſed contrariorum unum aliquãdo alterum ſufficit exteriorem materiā realiter trãſmutare, ergo &c.Iſtas ſuaſiones ſiquis bene cōſiderat īnuit Auicē.loco ꝑalleg. Nota tamen q̄ ad hoc ut anima ſit potens ad trãſmutationes has,requiritur preter eleuationem animæ iam dictam primo fortis affectio animæ & affixa a ſecundo q̄ ſubiectum illud ſit diſpoſitum ad talem tranſmutationem recipiendam.non enim poſſet ut puta lapidem immediate in hominem tranſmutare.tertio q̄ anima hæc non ſit ſubiecta paſſionibus ſenſibilibus.aīa.n.hæc non eſt ſic impreſſa materiæ,ſed eſt ſicut ꝓuidens ei & gubernans eam. Ex quibus omnibus de intentione Auicē.colligi pñt iſtæ concluſiones. Prima concluſio eſt.Non quælibet anima humana quãtūcunq; in ſuis imaginationibus uel ãffectiōibus fixa pōt corpus alienum modo dicto realiter tranſmutare. Patet,quia non quelibet eſt eleuata nobilis a paſſionibus ſemota ſenſibilibus. Secunda concluſio.Aliqua aīa humana cum forti affectione uel exiſtimatione non mediantibus alijs trãſmutationibus realibus intermedijs poteſt corpus non ſolum proprium,ſed etiam alienum realiter īmutare. Patet de anima eleuata in proprietatibus iam dictis & cū conditionibus poſitis. Cui tanq̄ ſuperiori natura inferior uidetur rationabiliter magis obediens. q̄ alicui cōtrariorū aut naturarum inferiorum. Videt̄.n.rōnabile huic inferiorem naturam adeo obediētē eſſe,ut ſecundum eius nutum & appetitum poſſit corpus ſanare ægrū,ſanos homines debilitare,priuare naturas,permutare elementa , ita ut quod nō eſt ignis,ignis efficiatur,& quod non eſt terra,terra fiat. Et ſecundum eius uoluntatem fiant pluuia ſertilitates abſorptio terræ & mortalitas &c.quarta ſexti naturaliū.alle. cap̄.non.n. minus debet obedire materia mundi inferioris huic agēti tam nobili q̄ contrario tranſmutanti. Ex iſto ſequitur primo q̄ anima humana poteſt non ſolum ꝓpriū ſed alienum corpus per fortē exiſtimationem uel affectionē calefacere,infrigidare uel humectare uel exiccare &c. Patet quia non fit mors aut corruptio ſanatio aut ægrotatio complexionalis ſine his qualitatibus.Item difficilius uidet̄ corpus alienum corrumpere q̄ illud calefacere aut infrigidare.ſed anima cum iam dictis circunſtãtijs poteſt facere primum.igitur.ſecūdum. Sequitur ſecūdo aliquid poſſe calefieri infridari &c.nullo formaliter calido uel frigido cōcurrente. Tertio ſequitur non omnē tranſmutationem ſeu actionem realem fieri per contactū. Huiuſmodi.n . animæ cum exiſtimatione tranſmutantis ad alienum corpus tranſmutatum nullus eſt cōtactus.Et poteſt hoc alia ratiōe perſuaderi,quia non minorem uirtutem uel potentiā in tranſmutando corpora poſſunt cœlum & intelligentiæ imprimere in anima q̄ in precioſis lapidibus.Sed impreſſa eſt uirtus realiter tranſmutandi alienum corpus lapidibus pręcioſis ſine inſtr̄is realibus intermedijs, Vt hyacinto ſanãdi conſeruandi ſanitatem & expellendi ægritudinem cordis, dum exterius applicatur,ut Aui.in libro de uiribus cordis. cap̄.de hyacinto.Similiter ſmaragdo exterius obiecto oculis ſerpentis ipſos liquefaciendi , ut.Serap.de ſimplicibus. cap̄.de ſmaragdo authoritate Raſis.Cum igitur id operet̄ ſmaragdus non per inſtrumentum reale intermedium nō uidetur cur anima excellentior exñs id facere non poſſit.

Hyacinti v̄tus et ꝓꝑetas ſimilr̄ & ſmaragdi.

Serap. Raſis.

Quod autem materia mundi inferioris ſit obedientior aīę q̄ contrarijs tranſmutationibus ,uel ſaltem ſit eis obediēs, ſuperquo fundetur hæc poſitio declarari poteſt experimentis, Primum tactum eſt ab Aui.loco ꝑallegato,quia ſuꝑ

meritorium. Item data poſitione ſequitur ꝙ ſine cibo poſſet homo viuere & per totum decurſum ſuarum ætatum naturalem decurrere abſq; hoc ꝙ aliquando comederet & biberet, quia qua ratione poteſt imaginatio hominis nutriendi non terrā in terram conuertere, poteſt etiam conuertere non nutrimentum & elementa in chylum ſanguinē & partes membrorum, & per conſequens nutriri & augeri poterit homo abſq; hoc ꝙ ſumat cibum ab extra. Item poſſet mortuos ſuſcitare. Item perpetuare hominē, quia obedientius eſt humidum radicale imaginationi animæ eleuatæ, vt ſupra, ꝙ̄ calori naturali ipſum reſoluenti. ergo ſi feratur ad oppoſitum imaginatio vel affectio actionis caloris in humidum. nō aget calor in humidum naturale, & per conſequens non reſoluet ipſum. Item non miraculoſe Chr̄s illuminaſſet cæcos, erexiſſet claudos: aquam in vinum permutaſſet: ſi hæc omnia per potentiam naturalem animę. ſ. nobilis iam dictæ cum imaginatione fixa fieri poſſunt. Itē per fortē imaginationem animæ eleuatæ poſſet virgo ſine concurſu maris impregnari, & ſic beata Virgo non miraculoſe & ſupernaturaliter concepiſſet. Arguitur conſequentia, quia partem menſtrui ad matricem virginis deſcendentis poteſt anima taliter eleuata per fortem affectionē in verum et prolificum ſperma conuertere: quo in eſſe poſito fiet virgo prægnans ſine concurſu maris: vt patet intuenti. Itē qua ratione ſine concurſu calidi frigidi &c. poteſt producere calorem frigus &c. poſſet ſine concurſu lucis vel coloris producere ſpeciem lucis & coloris in organo viſus: auditus, & ſic de alijs, & ſic cōtingeret fieri viſionē & auditionē etc. non concurrente viſibili vel audibili. Et ex hoc vlterius ſequitur nulli euidenter notum eſſe vtrum quod videt ſit color vel coloratum, immo vtrum audiat vel videat. Et per idem poſſet cæcus & carens oculis comprehendere colorem & videre ſi ponamus viſionem poſſe fieri in incruciatione neruorum opticorum, quia quācunq; ſpeciem poteſt producere coloratum mediante diaphanitate poteſt imaginatio ſine illa: quia obedientior eſt. Et infinita quaſi alia induci poſſunt contra hanc poſitionem. Si quis autē vellet hanc ſuperſtitioſam poſitionem diſputationis gratia defenſare poſſet dicere. Ad primum negaſſet Auic. minorem. Credidit. n. ſubſtantias ſeparatas poſſe non concurrentibus alijs cauſis ſecundis tranſmutare per ſolam voluntatem & intellectum materiam mundi inferioris. Immo ſecundum eius ſententiam quęlibet forma ſubſtantialis immediate ꝓducitur a colchodea ſiue datore formarum. Et eſt reſponſio

Tho- Thomæ de aquino tertia diſtinc. contra Gentiles. Contra.
mas. tunc diſtans ageret in diſtans non agendo per medium.

Hoc conceſſiſſet. A. poſſe tamen dici ꝙ anima tranſmutās agit mediante affectione vel exiſtimatione tanquam mediante inſtrumento, & ꝙ anima exiſtimatione informata potens eſt medium immutare, & ꝙ illa immutatio eſt per proprietatem occultam & nō per manifeſtam qualitatem quam in medium imprimat recte. Sicut hyacintus collo appenſus confortat cor ſi aliquam in corde imprimit qualitatem qua cor habilitatur ad melius perficiendum opera vitæ & contrarijs reſiſtendum, & ſic credendum eſt hyacintum aliquam licet non neceſſario manifeſtam qualitatem imprimere. ſimiliter ſmaragdus liquefaciendo oculos ſerpentis imprimit qualitatem non manifeſtam tamen qua recepta in oculo ſerpentis alteratur oculus ſecundum manifeſtas qualitates, quia liquefit & deſtruitur eius complexio. Nec plus eſt inconueniens concedere ꝙ illa occulta ꝓprietas in oculo ſerpentis recepta a ſmaragdo liquefaciat & cam

enim ipſum tranſmutandum peruenit virtus affectionis

animæ. Aliter dixit Concil. differentia. 135. quòd in omni Concil.

actione conuerſiua qua. ſ. agens repaſſibile eſt a paſſo oportet agens & paſſum immediatum eſſe ſitualiter immediata. ſed talia non ſunt animæ & corpus alienum. non enim eſt taliter ab alieno corpore poſſibilis qualiter ipſa eſt actiua in illud. Ad tertium poteſt dici probabiliter ꝙ ſicut forma naturalis non cognoſcitiua eſt ſic realiter immutatiua vnius ſubiecti ꝙ non alterius, vt magnes ſic attractiuus ferri diſtantis ꝙ non auri. vel plumbi propinqui, & ſmaragdus ita liquefactiuus oculi ſerpentis ipſum fixe intuentis ꝙ non hominis vel equi vicinioris, ita omnia per exiſtimationem vel imaginationē ſic eſt immutatiua vnius, puta obiecti imaginationis ꝙ non alterius. Sed forte negabitur ſimilitudo, quia ferrum & aurum ſunt ſpecie differentia. ſimiliter oculus hominis & oculus equi. omnes autem homines ſunt eiuſdem ſpeciei, ideo non apparet inconueniens magnetem attrahere ferrum & non aurum. ſed inconueniens apparet imaginationem vnam alterare vnum hominem & non alium maxime ſuæ actionis receptiuum & ſibi propinquiorem. Hæc inſtantia nulla eſt, quia non ſolum hoc accidit formæ naturali reſpectu indiuiduorum diuerſarum ſpecierum, immo etiam reſpectu indiuiduorum eiuſdem ſpeciei. Contingit enim ſerpentis eiuſdem venenum vnius hominis eſſe corruptiuum & non alterius aliquo modo læſiuum, vt Auicē. tertio ſuorum naturalium. Auicē.

vltimo. ca. In ſyria etiam tradunt angues circa eufratem maxime circa ripas dormientes ſyrios non contingere, & ſi calcatos momordiſſe contigerit, alios tamen auide cum cruciatu examinare. Alibi etiam Ariſtote. tradit a ſcorpionibus hoſpites non lædi. indigenas interimi. Plinius ſecundo naturalis hyſtoriæ. libro primo. vltimo cap. Non igitur mirandum eſt ſi anima humana, quæ eſt forma cognitiua potens ſit cum imaginatione vel affectione vnum corpus immutare alienum, quamuis aliud non poſſit immutare. eius enim imaginatio ita vnum hominem concernit quòd non alium, ideo eſt taliter vnius ꝙ non alterius immutatiua. Et in ſumma ſecundū ſn̄iam Auicē. videtur tātummodo immutatiua hominis ſuper quem cadit imaginatio vel affectio. Hæc autem non maiorem videtur includere repugnantiam ꝙ̄ ꝙ vnum venenum ſit naturaliter interemptiuum vnius hominis & non alterius læſiuum. Nota etiam ꝙ illud argumentum vel ſimile ita ſolui oportet a peripatheticis ſicut ab Auicē. Simile enim argumentum fieri poteſt de virtute interiori motum imperante quæ pedem & ſpiritus pedis mouet, & tamen membra intermedia non mouentur quantūcunq; ſint ſuæ actionis receptiua. Argumenta autem adducta ante oppoſitum in fine ſoluentur, quia non plus videntur procedere contra poſitionem Auicē. ꝙ̄ contra alias poſitiones. Ad argumenta poſterius adducta reſpondetur. Ad primum conceditur quòd agit cum reſiſtentia & quòd a gradu & velocitate limitatis. Et negatur conſequentia cum concluditur ꝙ per idem eſſet limitata diſtantia. Limitatio enim diſtantiæ tantummodo locum habet in agentibus corporeis virtutes ſuas per media diffundentibus. Poteſt etiam probabiliter concedi conſequens. Ad ſecundum illud argumētum eſt ad hominem & a qualibet poſitione ſoluendum. Dicitur autem probabiliter quòd neutram illarum, puta caliditatem vel frigiditatem imprimeret, ſicut ſi ad eundē punctum concurrerent omnino æquipotenter influentia ſolis calefactiua & ſaturni infrigidatiua; & ſubiectum de

do effectum impediet. Sicut eõã idem agens corporeum poteſt per diuerſa & cõtraria inſt rã ſeipſum in aliquo effectu impedire & ſibijpſi reſiſtere. Et virtus motiua bruti per appetitus omnino æquales ad contrarias differentias põnis ſibijpſi reſiſtit & ſeipſam ne moueat impedit. Ad tertium dicitur ꝙ ad remouendum morbum requiritur maior potentia q̃ ad ipſum conſeruandum. Ideo concedítur ꝙ fortes morietur. Et negatur conſequentia, igiẽ imaginatio mortis eſt fortior vel efficacior, ſicut ſi potentia prohibitiua motus & operationis naturalis ſit æqualis potentiæ productiuæ non producitur operatio ſed prohibeť. Ex hoc tamẽ nõ ſequitur potentiam prohibitiuam eſſe maiorem aut fortiorem. Ad prohibendum enim ſufficit æqualitas potẽtiæ ꝓhibitiuæ ad potentiam productiuam, vt patet intuenti. Cõſimiliter per omnia dicitur ad argumentum de caſu camelli in caldariam. Ad quartum dicendum ꝙ ſicut intelligẽtiæ ſuperiores poſſunt voluntatem humanam inclinare & habilitare non tamẽ neceſſitare vel cogere ad actum reſpectu cuius eſt libera libertate contradictionis. Ita aĩa vna ſuperior poteſt aliam inferiorem inclinare, non tamen neceſſitare ad producendum actum reſpectu cuius ipſa eſt libera libertate contradictionis productiua, et eadem vtrobiq; eſt difficultas vt patet intuenti. Ad quintum iam ſuperius dictum eſt ꝙ anima eleuata & nobilis eſt imago ſuperioris intelligentiæ. eſt enim ſibi ſimilis in effectu vt Auicẽ. credidit. 10. ſuę metaphiſicæ, ideo non eſt ſibi ab intelligentia ſuperiori communicata maior actiuitas in tranſmutando materiam inferiorem q̃ ſuperior intelligentia habeat in ſe. Nõ poteſt autem ſuperior intelligentia naturaliter ſine miraculo ex quolibet indifferenter quodlibet facere. Non enim ex lapide poſſet chylũ imediate ꝓducere, ſed ex determinato determinatũ. Ideo nec aĩa illud etiã facere poterit q̃tũcũq; nobilis. Et ſi arguatur contra hoc, quia tunc non eſſet animæ obedientior materia inferior q̃ alicui contrariorum, vt ſi materia fuerit de ſe æqualiter receptiua effectus ab anima iam dicta producibilis, & ab altero contrariorum citius reciperet effectum ab anima mediante exiſtimatione producibilem q̃ ab altero contrariorum: vbi tamen fuerit materia multum diſpoſita recipere effectum a contrario producibilem. ecõtra vero indiſpoſita ad recipiendum effectum producibilem ab anima cum exiſtimatione contingit oppoſitum. Conceditur ergo ꝙ panem bene præparatum receptum in ſtomacho citius in chylum conuerteret q̃ calor naturalis agens in ipſum. Non tamen citius lapidem exiſtentem in ſtomacho hominis citius in chylum tranſmutaret q̃ calor naturalis panem. Et ex hoc patet reſponſio ad illud quod adducebatur de ſuſcitatione mortuorũ. Ad ſeptimum neganda eſt conſequentia. Et cõceditur ꝙ humidum naturale membrorum obedientius eſt &c. ad intellectum datum, ideo ab hac anima cum eius exiſtimatione citius & velocius conſumaretur humidum illud q̃ a calido naturali. Non tamen ex hoc ſequitur ꝙ hæc anima poſſet actionem calidi in humidum ſuſpendere ſtante vita. propter. n. humidum ſecundum partes eius aereas eſſe multum paſſibiles a calido nõ poſſet illud accidere, niſi aĩa illud humidum ad hoc in diſponente, quod non eſſet niſi ipſum cõgelando, aut aliã huiuſmodi diſpõnem imprimendo, cũ qua vt patet non poſſet permanere vita. Contra, quia ſaltẽ ex hac põne ſequitur ꝙ poteſt humidum reſtaurari cõtinue bonum ſicut fuerit præexiſtens vel melius, & per cõſequẽs poteſt vita perpetuari, quia æque bonũ humidũ põt reſtaurare forti puero. grã excẽpli. hæc aĩa ſicut poteſt vel vnq̃ an̄ potuerit calor naturalis fortis. ſed virtus & calor naturalis fortis continue ante hoc potuit reſtaurare humidũ pro vita melius q̃ nũc in forte. igitur anima ſic eleuata poteſt reſtaurare ſor. humidũ pro vita melius q̃ in forte nunc ſit, & qua ratione nunc eadem ratione cõtinue poſt hoc poterit. Pro illo negatur maior. Contra, quia humidum nutribile eſt ſibi obedientius. ergo melius ab ipſo tranſmutabile. Conceditur alijs paribus. Nunc autem non eſt ſic diſpoſitum humidum membri nutriendi, ſicut ante hoc fuit, vt patet intuenti. Ad octauum negatur conſequentia, & negatur ꝙ anima quantũcunq; nobilis per ſolam eius imaginationem quantũcunq; fixam poſſet naturaliter vere cæcos illuminare, claudos erigere ex defectu membri aut aquam in vinũ conuertere. vt patet ex dictis. Ad nonum etiam negatur conſequentia. Negatur etiam animam quantũcunq; nobilẽ poſſe partes menſtrui ad matricem fluentis in verum et ꝓlificum ſperma conuertere. Sicut. n. nõ poſſet quodlibet ex q̃libet ꝓducere, ita nec quodlibet poſſet vbiq; producere. non. n. poſſet chylum in hepate, ſicut nec ſanguinem in oſſe generare poſſet. Hic tamen modus reſpondendi aliqualiter aduerſari videtur põni Auic. ponentis non ſolum in matrice & concurrente particulari agente poſſe generari hominẽ ſed etiam in terra & ſolum concurrente agente vniuerſali cum calore & influxu cœleſti, ſicut & multa alia ex putredine producuntur, quæ tamen etiam generantur ex ſemine. Et intantum hoc proceſſit ꝙ conceſſit hominem & omne animal quantũcunq; perfectum poſſe & non per coitũ ſed ex putredine fieri. Et ꝙ differentia ſexuum eſt ad bene eſſe & non de neceſſitate requiſita ad generationem perfectiorũ animalium vt in ſuo de diluuijs ſufficienter probaſſe credidit, & aliqualit' tertio aĩalium. c. caꝑ. Item quia data iſta reſponſione ſequitur non omnem diſpoſitionem quam poteſt calor naturalis in materiam generationis ſpermatis imprimere, põt ĩprimere aĩa quãtũcunq; eleuata cũ exiſtimatione fixa, & ſic nõ ſibi obediẽtior eſſet materia &c. Et argũ conſequentia, quia ſi anima cum exiſtimatione fixa poteſt in hanc materiam omnem diſpoſitionem imprimere quã poteſt calor naturalis, igitur & formam ſpermatis illas diſpoſitiones conſequentem producere poterit. Licet aduerſarius poſſet reſpondere animam ſic eleuatam non poſſe omnem diſpoſitionem ĩ iſtã materiã imprimere niſi cũ alijs paribus vt ſupra: puto autem ꝙ. A. conceſſiſſet ꝙ non eſt miraculoſum virginem impregnari, & multa alia dixiſſet ꝙ fidei catholicæ aduerſa forent. Si. n. agentia vniuerſalia poſſent in cauernis terræ hominem generare, a fortiori in matrice virginis illud fieri naturaliter poſſet. Primum autem horum conceſſit Auicẽ. in locis præallegatis. Et dixit non requiri formellam ad generationem, niſi propter commoditatem loci in quo fit generatio. Si enim in terra vel aliquo elementorum potuiſſet reperiri locus opportunus generationi horum perfectorum animalium non fuiſſe neceſſaria formella vel maſculus vt credidit. Vnde videtur hanc poſitionem Auicen. non omnino fidei fuiſſe conformem. Ad decimum poſſet iſta concluſio cõcedi. Quæ licet autem ſit poſſibile eſſe viſionem, quamuis actus nullũ ſit obiectum illius viſionis, non pertinet nunc diſcutere, quia hæc difficultas eſt conueniens alijs. Concedendum tamen eſt nulli euidentia ſumma eſſe euidens ſe videre, aut audire &c. ſed hæc difficultas alium concernit locum. Ad vltimum puto etiam ꝙ Auicen. iſtam concluſionem conceſſiſſet. Nec illud & multa alia viſa forent miracula quæ apud nos miracula reputantur. Hæc ſunt quæ probabiliter dicenda videntur apud volentem qualitercũq; poſitionem Aui. defenſare, licet vt dictum eſt apud plurimos philoſophantes reputetur ſuperſtitioſa & vana.

Iuxta vero ſecundum modum reſpondendi ſunt quædam præmittenda. Primo præmittendum ꝙ non repugnat agens mere naturale nouum motum vel actionem producere poſt quietem, quamuis nullam impreſſionem ab aliquo agente de nouo receperit, quæ ſit illius motus vel operationis cauſa, aut nouiter remotum fuerit prohibens motum vel operationem illam. Exempli gratia. nulla noua mutatione facta in aere naturaliter quieſcẽte ſuppoſito graui deſcendit, leuiori vero ſuppoſito aſcendit. Huiuſmodi tamen aſcenſus & deſcenſus cauſa non eſt aliqua diſpoſitio in aere nouiter impreſſa aut prohibentis remotio. Nullum. n. fuit prohibens prius aerem a motu aut detinens ipſum quod nunc videatur a motũ cũ prius aer mere naturaliter

raliter

ealiter quieſceret. Huiuſmodi ergo motus cā non vř niſi na turalis ſubordinatio grauium & leuiū ad ſaluandū ordinem naturalē, quo. ſ. grauiora naturaliter leuioribus ſubſiſtant, & ecōtra leuiora grauioribus ſupereminent. Vnde taliter a primo ente dotata ſunt vt qñcūq; hic ordo peruertiť ab in tra, hæc oīa inclinentur ad motum quo hic facilis ordo ſer uetur. Illud etiā patet in motu grauis ſurſum & leuis deor ſum ad vacuum euitandum. Idem etiā in motu alterationis patet, tepidum. n. nunc infrigidat ſi calidiori occurrat, nunc calorē ꝓducit ſi occurrat frigido nulla in ipſo facta mutatio ne, & ſic de alijs. Qualiter autē ſit cōcedendū vel non gra uia & leuia inanimata moueri ex ſe, & qualiť moueri dican tur a gñone vel remouente ꝓhibens hic diſcurrere non per tinet. Secundo ſupponendum eſt ſpūm tā naturalē q̃ vi talem q̃ etiā aīalem naturaliter ſubordinatum eſſe animæ & operationibus ab aīa ꝓuenietibus. Aīa. n. & operationes eius ſunt fines ad quos natura ſpūs in corpore aīalis poſuit. Sēper autē ordinatū ad finē eſt fini etiā i ſuis actionibus na turaliter ſubordinatum, ideo &c. Ex quo ſequiť ſecundum exigentiā opōnum aīæ oēm ſpūm aptū eſſe moueri ab in tus ad extra, & gñalr ad oēm pōnis dřiam. Sic aer ēt eſt na turaliter ad oēm dřiam pōnis mobilis ad ſaluandū ordinē naturalem cui naturalr eſt ſubordinatus. Hoc experimēto oñdiť: videmus. n. laſſatis mēbris ex vigilia ſpūm & calorē redire itus & retrahi ab iſtrīs ſenſuū vt dormiat aīal. Et ſū pto cibo i ſtō corpe naturalr diſpoſito experimur calorē ſic tius reuocari. In accñtibus etiā aīæ diuerſis variū percipi mus in ſpū motū ſecūdū exigentiā o pōnū aīę. Tertio p̄ mittendū eſt q licet ſpūalis alteratio vel qualitas realis ſi ue materialis ſint abinuicē formalr ſiue eſſentialr differētes ex ſpūali tñ alteratione in qualitate pōt realis alteratio vel qualitas p ſe ꝓuenire. Patet, qa illuminatio eſt alteratio ſpi ritualis & lumē & ſpūalis qualitas, cū tñ lumē ſit per ſe ca loris ꝓductiuū & deducto impedimento & in ſubo diſpoſi to p ſe ad illuminationē ſequať calefactio. pſimi ēt cœleſtes influxus per ſe calefaciūt et iſtldāt &c. Itē et patet apď pſes phyſicos ponentes ſpēs caloris & frigoris eē naturalr calo ris & frigoris ꝓductiuas. Quarto p̄mittendū apphenſionē aīę eē duplicē. Quedā eſt ad quā ſeqē paſſio appetitus ſenſiti ui, puta delectatio triſtitia, ſpes deſperatio, timor audacia ira, cōcupiſcentia & ſic de alijs paſſionibus p quas inclinať appetitus ad pſecutionē vel fugā aut perſiſtētiā vel nō pſi ſtētiā. Quedā vero ē apphenſio abſoluta ab hmōi paſſioni bus ſicut imaginatio ignis exiſtentis in perſide, aut baſali ſci, aut rei cuiuſcunq; terribilis, aut delectabilis: quam vo ce querimus aut ſperamus conſequi, nec timemus eam no bis poſſe occurrere.

Aīæ apphenſio duplex.

Iuxta hæc tenendæ ſunt hæ cōcłones. Prima concłō. Exiſtimatio, imaginatio, et vřr ſpēs in aīa cōiuncta paſſioni appetitus ſenſitiui pōt eſſe cā trāſmutationis realis corporis puta calefactionis, infrigidationis etc. Colłr hęc cōcłō. 2. pri mi. ca. de his quo ꝓueniunt ex motu aīali. &. 5. de accñti. al. ca. Imaginatio. n. terribilis cōiuncta timori ſanguinē & ſpi ritum interius mouet, vñ exteriora refrigerat. gaudio vero cōiuncta ſpūm ab interioribus ad extra diffundit, quare in teriora frigeſcunt, vt locis colłr pualle. Et tu circa hęc cō ſidera q hic modus calefaciendi aut alr qualitercūq; mutā di realr ꝓuenit ab exiſtimatione & imaginatione ſolū per accñs, nō vt ſic calefaciat vel infrigidet, quia ſit naturalr ca lefactiua vel infrigidatiua, ſed ꝓ quanto ad ipſam ſequatur motus in ſpū iā dicto. Secunda cōcłō ꝓbabilis. Ad ſaluā dum hunc motū ſpūs ad intus vel ad extra ſecundū exigen

Auicē.

oīno conſimiles poſſit imprimere qualitates contrarias, q bus omnino ad cōtrarios motus inclinanť, ſicut in paſſione dicta elen, & in verecundia, & ſic de alijs. Modus autem penes tenentem hanc cōcłonē ſecundū quē accidit hic mo tus ſpiritui, eſt quia ſpiritus aīæ naturalr ſubordinatus exñs vario modo diſpoſita aīa ad varios motus vel quies incli natur ſecundum exigētiā eius, ideo aīa diſpoſita per gaudiū ad extra diffunditur. per triſtitiā vero ad intra retrahitur: ſi cut de aere & alijs pluribus ſupra exēplificatum eſt. Hanc ſubordinationem ſatis expreſſit Gal. 5. de accñti. alleg. cap. dum voluit aīam vti ſpiritu & ſanguine tanq̄ inſtrumentis. Non autem oportunum videtur vt agens principale iſtřm dirigat in illud inſtřm pricipium actionis imprimere cum naturale inſtřm ſit ex natura rei ſufficienter obediens & ei dem ſubordinatum. Hanc eandem tetigit Auicē. ſubordina tionem. prima primi. penul. cap. dum dixit q in vnoquoq; muſculo eſt alia natura quæ eſt ſequens iudicium exiſtima tiuæ virtutis. i. naturaliter ſubordinata tali iudicio a qua ꝓ uenit cōmunis cōſenſus. Tertia cōcluſio. Apud quoſdā probabilius & rōni magis cōſonum videtur ſpiritum in ac cidentibus aīæ moueri ad intus vel ad extra ſecundum exi gentiam aīæ, non niſi per nouam qualitatem impreſſam in ſpiritu quæ eſt principium huius motus. Perſuadetur, quia alias diſtans moueret diſtans nihil agendo in medium, nec medium mouendo ſuæ actionis vel motus receptiuū, puta virtus imperans motum quæ in corde vel cerebro ſpiritui pedis & lacertis pedis non mouendo media. Item pari rō ne ſi hæc ſubordinatio ſola ſufficeret poſſet magnes moue re ferrum diſtans nihil agendo per medium, & viſibile di ſtās mouere viſum nihil per mediū iprimēdo. Diceret. n. aduerſarius ferrum ſic naturaliť ſubordinatum eſſe magne ti, ſicut ſpiritus pedis virtuti voluntarie motiuæ. Ideo ſicut ſola ſubordinatio naturalis ſufficit ad motum, ita & illa ſo la ſubordinatio naturalis ferri ad magnetem ad motum ſufficiet, quod non bene conſonat ſententiæ peripathetico rum. Contra, quia ita procedit hæc perſuaſio contra con cluſionem hanc, ſicut contra præcedentem. virtus. n. impe rans motum pedis mouet ſpiritum pedis per qualitatē quā in ipſum imprimit, ſed in ipſa nullam talem qualitatē, im primit, quia tunc omnis ſpiritus motiuus membrorum in teriorum localiter moueretur ſicut ſpiritus pedis. ergo &c.

Auicē.

Pro iſto poteſt dici q per totum ſpiritum medium aliqua qualitas imprimitur, ſed ex illo non inſequitur quòd totus ſpiritus intermedius moueatur. Sicut non ſequitur. per totum intermedium aeris imprimitur qualitas a megne te talis qualis recipitur in ferro. ergo totum interme dium localiter mouetur. Hęc n. qualitas eſt ſic magnetis q non alterius motiua. Sicut hæc qualitas eſt ſic motiua ſpiri tus pedis & non membri alterius. Et alia plura huiuſmodi imaginari poſſemus. Probabilior tamen videtur ſecun da cōcłō. Quæ vero adducta ſunt ad probationē tertiæ cō cluſionis ſoluenť in fine qōnis. Quarta cōcłō. Probabilr ponit q ſimplex imaginatio vel exiſtimatio aut ſpecies exi ſtens in aīa ad quā. ſ. nō ſequiť paſſio appetitus ſenſitiui, po teſt eſſe cā tā per accñs q̄ per ſe realis trāſmutationis corpo ris cuius eſt imaginatio vel ſpecies. Q. per accñs patet. ve hemens. n. imaginatio mouet ſpūm ad cerebrū et diuertit a mēbris alijs, & per cōſequēs cerebrū calefacit. qñq; etiā ad vehementiā cogitationis aut imaginationis ſequiť febris, ut prima quarti. cap. de febre ephemera ex cogitatione. Q. āt per ſe poſſit eſſe cā huius trāſmutationis vř ſoluiſſe Ariſt. in libro de motu aīalium abſolute & cauſis eius. Alterant in

Imaginatio cauſans febrem. Auicē. Ariſto.

num productiua quarum vna eſt altera poſterior, & ab ea dependens non repugnat actionem poſteriorem peruenire ad extremum, quãuis illa non recipiatur in medio. Contingit.n.medium debite ſuſceptiuum eſſe prioris & non poſterioris actionis. Exempli grã. ſol eſt calefactiuus et illuminatiuus, cuius calefactio pendet ab illuminatione, ideo poteſt illuminando calefacere extremum, quãuis nõ calefaciat intermedium. v.g. mediam regionem aeris quæ ſufficienter diſpoſita eſt illuminari per diaphanitatẽ & non calefieri ꝓpter multam frigiditatem eius. Vtrum autem poſſit ſol aliquod ſubm calefacere, quãuis nõ illuminet illud pro nunc omitto, quia iſta exemplariter dicuntur. Ad vltimũ negãda eſt conſequentia, quia vt dictũ eſt imaginatio uel ſpecies in anima non eſt indifferenter actiua in quodlibet ſed indeterminatum. Patet.n.ꝙ ſpecies in aĩa exiſtens non eſt per medium multiplicabilis, ſicut ſpecies producta ab obiecto ſenſibili. Hæc ſunt dicta de primo.

Quantum ad ſecundum ſunt notata & concluſiones. Primo ſupponendum eſt ꝙ accidentia vel paſſiones aĩæ, de q̃bus eſt ſermo in quæſito cõtra ſeinuicem multiplr̃ diſtingui pñt. Primo. ex parte potentiarum aĩæ a quibus procedunt & quibus principaliter attributæ ſunt. Et ſic generaliter diuidunť in paſſiones appetitus concupiſcibilis, vt ſunt gaudium, delectatio, ſpes &c. & paſſiones appetitus iraſcibilis quales ſunt ira, furor, audacia &c. Et hæc conſideratio eſt phyſica. ad phyſicum.n. inueſtigare & conſiderare pertinet diuiſionem potentiæ in concupiſcibilem & iraſcibilẽ, & quæ paſſiones iraſcibili & quæ concupiſcibili attribuendæ ſunt. Medicus autem in hoc phyſico credere debet.

Aĩę paſſionũ diuiſio multiplex.

Secundo diſtingui pñt rõne obiectorum a quibus recipiũt ſpecificam dr̃iam, qualiter ſpẽm & gaudium dicimus eſſe paſſiones ſpecie differentes. obm.n. ſpei eſt futurum bonũ. gaudrj vero præſens bonum, pñtia autem & futuritio cõſtituũt rõnes obiectiuales ſpecie differentes. Sic etiam timorẽ & triſtitiam paſſionis ſpecie differentes appellamus, quia obm triſtitiæ eſt malum præſens, timoris vero futurũ. Et hęc iterum cõſideratio eſt philoſophica & nõ medicinalis. Tertio diſtingui pñt rõne effectus derelicti vel prouenientis ex ipſo in humano corpore. Et iſte effectus eſt duplex. Vnus eſt voluntaria operatio conſequens has paſſiones, ſicut aggreſſus terribilis & expectatio eius conſequitur audaciam iram furorem &c. fuga vero timorem deſperationẽ. Et hæc cõſideratio pertinet ad moralẽ philoſophiã, quę per virtutẽ moralẽ docet has paſſiones cõpeſcere & tẽperare, ita vt nõ fiant nec ad eas ſequatur operatio contra vel pręter rectum dictamẽ rõnis.

Derelicti effectus duplex.

Secundus effectus eſt quædam phyſica alteratio nr̃i corporis vt calefactio infrigidatio &c. conſequẽs has paſſiones. Et hæc conſideratio proprie eſt medicinalis. non.n. conſiderat Medicus triſtitiam, gaudium &c. niſi pro quanto ad eas humano corpori occurrẽtes apta eſt ſequi talis vel talis cordis conſtrictio vel expãſio calefactio vel infrigidatio ex quibus ſanitas acquiritur vel corrũpitur. Secundo ſupponẽdum eſt ꝙ alteratio humani corporis ad huiuſmodi paſſiones recipit varietatem in ſpecie magnitudine & paruitate, tunc ſecũdum varietatem harum paſſionũ. tum etiã ſecundum varietatem præparationis corporis cui aduenient, quia aliam recipit alterationẽ corpus ex gaudio, aliam ex triſtitia, aliam ex odio, aliam ex amore. gaudiũ.n. & amor calefaciunt. triſtitia vero & odium infrigidant. ad gaudium etiam ſequitur motus dilatationis cordis & caloris ad exteriora. ad triſtitiam econuerſo. Variatur autẽ corporis diſpõ ad recipiendum hmõi alterationes ſecundũ va-

Gaudrj & triſtitiæ effectus.

tum quia ex eo generatur ſpiritus tẽperatus clarus & multus. tũ quia ſanguine vtiť aĩa in ſuis actionibus vt ſpiritu, licet ſpiritu principalius. Patet etiã ꝙ cõplo membrorũ temperata vel ſanguinea præparat ad gaudium contraria vero ad triſtitiam. Et colligũtur hæc oĩa in lib. de viribus cordis ſparſim in pluribus capitulis. Vltimo pręmittendum eſt ꝙ accidentium aĩę quædam ſunt ex quibus in humano corpore prouenit vehemens & ſubita permutatio, ut ira, furor, timor, & hmõi. quędã vero ſunt ex quibus ꝓuenit trãſmutatio paulatina & gradata, ſicut triſtitia & gaudium nõ vehemens, verecundia ſpes & huiuſmodi.

Iuxta hæc tenendæ ſunt hæ concluſiones. Prima concluſio. Non oĩa accñtia aĩę a Gal. in littera enumerata ſunt pro cura & conuenienti conſeruatione humani corporis adminiſtranda. Patet cõclo, quia aliqua ipſorum humano corpori occurrentia grandem & ſubitam in eo faciunt permutationem, vt furor & timor iminentis mortis, & ſic de alijs. Item ſic ſe habet tota latitudo accidentium aĩæ ad conſeruationẽ corporis ſani, ſicut tota latitudo ciborum aeris & exercitiorum, et ſic de alijs. Sed nõ omnis cibus nec oẽ exercitiũ nec omnis aer conuenit ad ſanitatis conſeruationem. igitur nec omne accidens animæ. Contra. hæc cõclo videť cõtra Intentionem Gal. in littera vbi non præcipit corpus oĩno abſtinere debere ab hmõi accñtibus, ſed ſolum ab eorũ intemperantia. & ſic videtur innuere ꝙ temperantia harũ paſſionum poſſit conuenire ad cõſeruationem ſanitatis. Itẽ aere exiſtente diſtemperato ſecundum aliquam qualitatem licet alias res non naturales ad contrariam qualitatem ęqualiter permutare, vt ſupra viſum eſt. ergo vno accidente aĩæ diſtemperato exiſtente conueniens eſt adminiſtrare aliud æquipollens illi ad attrahendum ad contrarium. Item ſi occurreret homini obm timoris pernicioſi, non videtur quin debeat ſi poſſe ſit pñtari obm audacię vel gaudrj pernicioſi vel furoris ęquipotens in mouendo ſpũm et calorẽ ad extra, ſicut timor pernicioſus eſt potens ipſum mouere ad intra.

Ad primum iſtorũ dixit Pluſq̃cõm. illam lr̃am ſic exponi poſſe. Ab intemperantia harũ aĩę paſſionum. i. ab his aĩę paſſionibus intemperatis exiſtentibus ſicut vulgariter dicimus. caue ab intemperantia hyemis ęſtatis boreę ebrietatis euforbrj &c. Et habet pro ſe hęc rñſio ꝓbabile fundamentum. ſicut.n. plures ſunt cibi potus aeres regiones nullo modo conuenientes pro cura & conſeruatione ꝓprie dicta corporis. ita vñr aliqua aĩę accñtia, quę nullo modo ad ſanitatis conſeruationem pertinere poſſunt, vt furor & hmõi. pro alijs vide ſolutionẽ ex his quę ſupra de aere dicta ſunt. Secunda concluſio. Aliqua accidentia animę conuenĩetia ſunt ad debitam humani corporis conſeruationem. Probať ſic: quia multorum accidentium aĩę inter ſe et ad corpus humanum talis eſt habitudo qualis ſomni ad vigiliam motus ad quietem inter ſe & ad corpus humanum. Sed ad debitam corporis cõſeruationem oportet aliquando corpus dormire, aliquando vigilare. aliquando exercitari, aliquando quieſcere. ergo aliquando conuenit ſibi vnum accidens aĩę aliquando alterum. Tertia concluſio. Sequitur ꝙ non ſolũ ad cõſeruationem ſanitatis habitę, ſed etiam ad recuperationem amiſſę efficaciter operari pñt paſſiones aĩę. Patet hoc primo a priori, quia quęcunq; inductiua ſunt magnorũ exceſſuum in humano corpore ſunt ægritudinum illis exceſſibus oppoſitarum curatiua. prima problematũ. 2. ꝓblem. Sed accidentia aĩę pręcipue humanum corpus fortiter immutantia ſunt hmõi. ergo &c. Item ſic ſe habet accñtia animę ad corpus humanum ſicut alię res non naturales ex

Ariſto.

ſanitatem conſeruant & aliquo corrūpunt & aliquo modo ſanitatem inducunt. Item ex moderato occurſu accidentium animæ. v̄.g. gaudij temperati fit debitus motus & debita expanſio ſpūum & ſanguinis ad membra, quod eſt cauſa vt oīum membrorum virtutes operationes ſuas debite perficiant, ex immoderato autem fit indebita retratio uel īdebitua motus ſpiritus &c. vnde aut operationes deficiunt aut imperfecte proueniunt. Hæc etiam cōcſo a poſteriori & exemplis pluribus declarari poteſt. Miles quidā athleta mutua erat cui cum victoriæ quā adeptus erat, præmium violentia eriperetur, ira & indignatione accenſus vocalis euaſit. primo Valerij. titulo de miraculis. Ex ira enim inflāmato calore & ſpiritibus ſoluta eſt oppilatio neruorū & lacertorum linguā mouentium. Dux etiam quidā militum, vt inquit Haly in cōmēto, iam adeo infrigidatus erat vt extinctioni calor innatus fere paratus eſſet, cui cum per medicum peritum violentia illata foret, ad iram cōcitatus expulſo frigore ſanitati reſtitutus eſt. Refert præterea Raſis. 18. continentis ex expertia per ſ.Jos in cura quartanę q̄ inuadere patientem quartanam cum enſe euaginato, & ſuper ipſum ꝓijcere ſerpentes remotis dētibus, ipſum liberat a quartana. Ciuis præterea quidam Forliuij in media hyeme forti quartana detentus dum fortior eſſet periodus ignita vndiq; a caſu domo ſua ut ſæpe accidit ita vt non ſine diſcrimine ignē effugeret, ignē & quartanā ſimul euaſit. Fortem. n. & ſubitum motus ſpiritus ad interiora in timore vehementi ſequuntur ſanguis, & humores alij quos accidit ad loca expulſiona dirigi, & ſic morbū remoueri. Plura & talia tacta in p̄cedēti articulo hāc cōcluſionē ꝓbāt.

Valerius maximus

Haly

Raſis De timoris effcū

Ad argumenta principalia r̄ndetur. Ad primum pōt probabil̄r dici q̄ nullum accn̄tium animæ enumeratorū a Gal. in l̄ra competit in regimine ſanitatis ſaltem pure conſeruatiuo. Sicut etiā nec omnis cibus nec omnis potus nec omnia aer competit in regimine conſeruatiuo ſanitatis. Ex hoc tamen non ſequitur nullum accn̄s animæ competere in regimine ſanitatis, immo cōpetere poteſt aliquod ſicut gaudium temperatum, letitia tēperata cum debitis circunſtātijs occurrēs, vt dixit Pluſq̄cō. Vel dicitur, q̄uis illorū accn̄tiū enumeratorū a Gal. aliquod nullo modo cōueniat ad ſanitatis puram conſeruationem, poteſt tamen aliquod eorū ſub remiſſo gradu cōpetere. ſicut ira triſtitia timor & ſolicitudo, ut patet intelligenti. Ad primam confirmationem negatur aſſumptum. Et ad ꝓbationem primā negatur oēm triſtitiam eſſe contra naturā. Et pro authoritate Ari. dicit̄ q̄ triſtitia intenſa ſtupefacit, et corrūpit naturam bn̄tia, non tamen oīa remiſſa & cum debitis circunſtantijs occurens ſtupefacit &c. Comſimiliter per omnia dicitur ad auctoritatem Raſis. Ad aliam replicationem dicitur illam cōſequentiam non valere. oīa animalia fugiunt triſtitiam. ergo omnis triſtitia eſt præter naturam. ſicut non ſequitur. omnia animalia naturaliter fugiūt famem & ſitim. ergo nulla eſt fames vel ſitis naturalis. licet enim triſtitia comparata delectatiōi uel gaudio poſſit īnaturalis dici, nō eſt tamen īnaturalis ſimpl̄r denotanda. Nā ſicut ex p̄ntia conuenientis ſub ratione conuenientis appræhenſi naturaliter inſurgit delitia, ita ex oppoſito triſtitia. Pro auctoritatibus vero allegatis dicendum eſt q̄ delectatio eſt naturalior triſtitia, licet etiam triſtitia ſit naturalis, licet quidam dicant q̄ nulla triſtitia ingeſſum habet in pura cōſeruatione ſanitatis. Conſil̄r per omnia r̄ndetur ad aliam confirmationem de ira. Et pro auctoritate Senecæ dicitur q̄ ille magiſter grāmaticæ male allegauit eam, ſed ſic ſtare debet in l̄ra. īmodica ira. i. fortis & vehemēs gignit inſaniā. & hanc conceſſum eſt non ingredi conſeruationē ſanitatis. Et per idem patet reſponſio ad aliam auctoritatem Senecę in libro de ira. Ad aliam confirmationem patet illā conſequentiam non valere, omnia animæ accn̄tia exiccāt corpus. ergo non conſeruant. ſicut non ſequitur. omne exercitium calefacit. ergo non conſeruat, licet antecedens habeat dubium. Ad ſecundum principale patuit in queſtione triſtio. Ad confirmationem primam dicitur cōcedendo q̄ plura q̄ tria ſunt huiuſmodi inſtr̄a, licet p̄ciſe tria ſint maxime cōmunia ab Aui. poſita. Vel dicitur q̄ per dietā intelligitur debita ſex rerum non naturalium adminiſtratio ſub qua etiam accidentia animæ continentur. Ad aliam confirmationem iam pluries reſponſum eſt. Et eodem modo ſoluitur ad confirmationes alias.

Quæſtio. xij.

VTRVM Corpus temperatum per debitā adminiſtrationem cibi & potus ſibi ſil̄is ſit in ſua temperie conſeruabile. Arguitur multipl̄r q̄ non. Primo. nullus eſt vel poteſt eſſe cibus humano corpori tēperatus. ergo quæſtio falſa. Aſſumptū probatur, quia quilibet cibus quantūcunq; debite adminiſtratus corpori temperato patitur ab eo paſſione corruptiua, quæ non eſt niſi ratione contrarietatis. ergo quilibet cibus eſt humano corpori tēperato contrarius, & per conſequens non ſil̄is vel ſibi tēperatus. Secundo impoſſibile eſt cibum aliquem eſſe omnium membrorum temperati corporis cōſeruātium. ergo etc. Aſſumptum probatur, quia quātumcūq; fuerit corpus humanū aliquod temperatum, ipſius tamen membra plurima ſunt inter ſe cōtrarium complexionum. Sed quicquid eſt unius contrariorum conſeruatiuum, eſt alterius corruptiuū, eo q̄ quicquid eſt vnius contrariorum cōſeruatiuum, eſt illi ſil̄e, quicquid autem eſt ſimile vni contrariorum, eſt alteri contrario diſſimile. ergo &c. Itē nō eſt maior diſſimilitudo hoīs cholici vel phlegmatici in primo ad hominē tēperatū q̄ cordis ad cerebrum temperatum eiuſdem hoīs. ſed non eſt idem cibus temperatus ſil̄is hoī temperato & phlegmatico vel cholerico vel eorum conſeruatiuus. igitur non erit idem cibus temperatus cordis temperati & cerebri temperati conſeruatiuus. Item ſi idem cibus eſt cordis & oīum aliorum mēbrorum temperati hominis cōſeruatiuus. ergo eiuſdem cibi ad oīa membra eiuſdem corporis eſt eadem habitudo. ſed quorūcūq; plurium ad aliquod vnum eſt eadem vel ſil̄is habitudo, illa ſunt ſil̄ia inter ſe. igitur omnia membra eiuſdem corporis erunt īter ſe ſimilia. Tertio ad principale. quātūcūq; fuerit aliquis cibus corpori tēperatus eidem tamen conuenienter occurrens accelerat exiccationem & conſumptionem humidi naturalis corporis. igitur ipſum non conſeruat. Aſſumptum probatur, quia calorem naturalem augmētat. ſed calor naturalis augmentatus eſt alijs paribus humidi mēbralis magis cōſumptiuus. igitur. Item aggregatum ex calore acquiſito ex cibo temperato & calore naturali præexiſtente eſt potentius ad reſoluendum q̄ calor naturalis p̄exiſ̄s tantū ergo alijs paribus cibo cōuerſo maiorem faciet humidi naturalis cōſumptionem q̄ priua, & per conſequens &c. Item hoc aggregatum potentius eſt & magis dominās frigiditati contrariæ ſibi. igitur plus ipſam remittit alijs paribus. Sed ſicut frigiditatem membrorum remittit, ita eorum caliditatem intēdit, igitur non conſeruat. ſed a p̄exiſtenti temperie potius remouet. Quarto ex quæſtione ſequitur tantam eſſe latitudinem temperantiæ cibi temperati, quanta eſt latitudo tēperantiæ corporis temperati. Si enim quodlibet corpus tēperatum eſt per cibum ſibi ſil̄em cōſeruabile, cuilibet corpori intra latitudinem temperātiæ ſituato correſpōdet ſibi cibus ſimilis ipſius conſeruatiuus, & per cōſequens latitudo temperantiæ ciborum eſt æqualis latitudini tēperantię corporum. Quod ſi conceditur. Contra. ex hoc ſequitur aliquem cibum temperatum plus gradual̄r diſtare a cibo tēperatiſſimo q̄ aliquis certus datus cibus diſtēperatus, puta phlegmaticus vel cholericus diſtet ab eodem, quia ſi tanta eſt latitudo temperantiæ cibi quanta eſt latitudo temperātiæ corporum, tunc corrn̄denter qualis eſt habitudo corporum temperatorum inter ſe &c. talis debet eſſe habitudo ciborum temperatorum inter ſe. ſed aliquod corpus tēperatum aliquo diſtemperato corpore plus gradualiter remouetur a corpore temperatiſſimo. v̄.g. temperatus decrepitus phlegmaticus in pr̄io in ætate iuuentutis. igitur &c. Itē

ſi qualis

ſi qualis eſt habitudo corporum temperatorum inter ſe ta-
lis eſt habitudo ciborum eorũdem, tunc qualis eſt habitu-
do decrepiti temperati ad iuuenẽ tẽperatum, talis erit pro-
portio cibi tẽperati decrepiti ad cibum temperati iuuenis.
ſed decrepitus temperatus eſt frigidior iuuene phlegmati-
co. ergo cibus temperatus illius decrepiti erit fridior cibo
phlegmatici. Item data poſitione ſequitur aliquem cibũ
tẽperatum eſſe frigidum in tertio gradu, quia aliquod cor-
pus temperatum eſt ita frigidum ſicut corpus naturaliter
frigidum in tertio. ſed qualis eſt habitudo corporũ in ſuis
complexionibus, talis eſt habitudo ciborum ſibi ſimilium.
igitur &c. Item omne corpus melãcholicum in ætate iu-
uentutis conſtitutum eſſet cibis temperatis conſeruandũ,
quia omne tale eſt ita frigidum & ſiccum ſicut aliquod cor
pus temperatum in ætate ſenectutis. ergo ſimilibus cibis
conſeruandum. cum igitur omne tẽperatũ corpus in qua-
cũq; ętate fuerit ſit cibis temperatis conſeruandum. ſequi-
tur &c. Item ſequeretur ꝙ cibaria ſenum temperatorũ
conſeruatiua eẽnt frigida & ſicca reſpectu ciborum tempe
ratorum iuuenũ contra Gal. 3. techni. & Aui. 3. primi.
doc. 3. 2. caplo. Pro iſto etiam videtur experimentum.
fere enim omnes homines cuiuſcũq; complexionis ætatis
vel regionis fuerint eodem pane vino & carnibus veſcun-
tur, & eiſdem conſeruantur. pueri etiam omnes cuiuſcunq;
complexionis fuerint lacte nutriuntur & conſeruantẽ. Notũ
eſt autem lac in cõplone ſua non eſſe ſimile oĩbus iſãtibus.

Ad oppoſitum eſt Gal. in littera dum inquit: Eorũ vero
quæ comeduntur & bibuntur maxime eucrata. hæc enim
maxime conuenientia ſunt eucratis naturis &c.

Primo in iſta quæſtione præmittendæ ſunt quędam ter
minorum deſcriptiones & præambula. 2. rñdendum eſt
ad quæſitum. Sciendum igitur primo ꝙ apud auctores
Cibus quid. reperiũẽ iſti termini cibus medicĩa, medicĩa cibalis, cibus
medicinalis, venenũ abſolute, cibus venenoſus, medicina
venenoſa. Vocant aũt cibum omne quod ingrediens hu-
manum corpus eſt in eo a materia operatiuum, quia talr. ſ.
a calore membrorum noſtri corporis paſſibile & tranſmu
tabile eſt. vt eius materia præexiſtentem formam perdat,
& formam membris ſpiritus, aut alterius humiditatis no-
ſtri corporis recipiat. Ex quo patet quid proprie per cibũ
ſimilem corpori, & quid per diſſimilem, quid per cibum
calidum frigidum temperatum diſtemperatum itelligere
Medicina qd debeamus. Et pro iſto vide quę declarata ſunt. 2. huius qõ-
ne. 41. articulo primo. Vocant autem medicinã illud quod
ingrediens, aut etiam exterius approximatum humano cor
pori aptum eſt in eo a ſui qualitate principaliter operari ip
ſum. ſ. a temperamento remouendo aut in eodem conſeruã
do. Quod ſi fuerit pure imutatiuum aut conſeruatiuum
Cibalis medicina. ſua temperie, ita vt non ſit in eo operatiuum a materia &
nutritiuum appellatur medicina cibalis. Et ſimilr cibus
ſi taliter fuerit in corpore a materia operatiuus ꝙ non alte
ratiuus cibus dicitur abſolute. Si vero huiuſmodi fuerit al
Cibus medicinalis. teratiuus, puta calefactiuus aut infrigidatiuus cibus vocaẽ
medicinalis. Venenum aũt qñq; ſumitur cõmuniter pro
re quacunq; humani corporis interemptiua ſiue manifeſta
Venenũ qd. qualitate ſiue occulta proprietate id operetur. ſicut aqua
frigida ieiune ſumpta aut poſt magna exercitia inter ve-
nena numeratur. Auicẽ. 6. quarti. & ſic non diſtinguitur
medicina venenoſa aut cibus venenoſus cõtra venenum.
Quandoq; vero ſumitur proprie quãdo ſolũ occulta pro
prietate humani corporis eſt interemptiuum, ita vt ab hu-

calore noſtri corporis tranſmutatur eſt per qualitatem ma
nifeſtam in humano corpore impreſſiua & cum hoc ab oc
culta proprietate eiuſdem peremptiua ſicut opiũ, Iuſquia-
mum, mandragoram &c. medicinas vocamus venenoſas
licet Gal. quandoq; hoc nomen medicina extendat etiam Ariſto.
ad venenum abſolute, vt videtur primo complexionũ plu-
ries. Patet. 2. ex dictis intellectus diuiſionis collecte a
Gal. 3. cõplexionũ. 4. caplo. ſ. ꝙ rerũ inter quas & corpus
noſtrum currit agere & pati. Quędam ſunt quarum natu-
ra eſt extremalr contraria humano corpori. Quædam in-
ter quas & noſtrum corpus eſt maxima conuenientia & ſi
militudo ſaltem potentialis. Et quędam inter hæc extrema
medio modo ſe hñt ad corpus humanum. Prima ſunt quę
a calore noſtro non mutantur, ſed mutant illud corrum-
pendo ſicut venenum abſolute ſecunda ſunt quæ a calore
noſtro facile vincuntur & in ſubſtantiam membrorũ aut
humiditatum naturalium noſtri corporis facile tranſmutã
tur abſq; hoc ꝙ qualitate vel proprietate ſua corpus a ſua
naturali temperie remoueant ſicut cibus abſolute, vt oua
ſorbilia, aqua carnis bene præparata &c. Eorum autẽ quæ
media ſunt inter hæc, quędam ſunt quę licet ſint ſimul acti
ua in corpus humanum & ab eodem tranſmutabilia, ita vt
per actionem caloris perdant formã ſuam, non tamen ſunt
per actionem caloris corporis humani apta membris aſſi-
milari aut in humiditatem aliquam naturalem corporis cõ
uerti, quia non ſunt in eo operatiua materia ſicut medicina
abſolute. Quædam vero cum hoc ꝙ corpus a naturali tẽ-
perie tranſmutant, tandem tamen eidem aſſimilantur et in
eo operantur a materia ſicut cibi medicinales & medicinæ
cibales in quibus dum virtus agendi in corpus ſuperat vir
tutem patiendi a corpore appellantur medicinæ cibales,
econtra vero cibi medicinales. v.g. dum magis a materia
q̃; a qualitate ſunt operatiua. Et ad hanc diuiſionẽ aliquo
modo videtur reduci poſſe diuiſio ab Auicẽ. poſita ſecunda
primi. capitulo de his quæ proueniunt ex eo quod comedĩ
& bibitur. ſ. eorum inter quæ & humanum corpus currit
agere & pati. quædam ſunt quæ mutantur a corpore & nõ
mutant ipſum. ſ. mutatione de qua ſit curandum aut muta
tione, quæ ſit apta corpus a naturali temperie remouere.
quæ quidem ſi conuertuntur in ſĩĩtudinem corporis erunt
cibi abſolute ſi non erunt medicinæ temperatæ. Quædam
vero mutant & non mutantur ſicut venenũ abſolute, quod
intelligendum non eſt ꝙ nullo modo a calore patitur. ſed
non ſic patitur ꝙ formam eius perdat, immo illa manente
corpus interimit ſicut venenum aſpidis aut napelli. Quæ-
dam vero mutantur & mutant ſicut cibi medicinales &
medicinæ cibales. Secundo ſciendum eſt ꝙ ſimilitudo
cibi ad corpus, de qua in propoſito eſt ſermo nõ eſt ſĩĩtudo
actualis, ſed virtualis ſiue potentialis. Non enim dicitur ci
bus ſimilis temperato homini, niſi quia talis eſt in potentia
paſſiua qualis eſt calor membrorum naturalis in potentia
actiua. Aptus eſt enim cibus homini ſimilis taliter a calore
naturali membrorum pati, vt eiſdem aſſimiletur ad ſenſũ
datum. Ex quo patet nulli cibo temperato attribuẽdã eſſe
temperie in ordine aut relatiõe ad vnicum determinatum
mẽbrum, ſed in ordine ad totius habitudinem, vt cibum
illum dicimus temperatum, non ex quo reſtaurata ſit pars
proportionalis aut ſimilis partibus diſſolutus in ſtomacho
vel corde, ſed quia in corpore temperato eſt aptus conuerti
in chilum temperatum. ſanguinẽ tẽperatum, humiditates
ſecundas temperatas, & tandem in partes omnium mem-

auctores, quos tamen non dicunt temperatos, immo multis alijs membris nociui ſunt. Et põt hoc rõne ſuaderi. nam quantam contrarietatem ex natura rei põt habere aliqua res ad determinatum membrum nr̃i corporis ſine hoc ꝙ contrarietur alijs paribus, tantam ſil'itudinem vel conuenientiã põt habere alia res ſine ſimilitudine ad mẽbra alia. contingit autem rem aliquam eſſe alicui determinatæ parti contrariam & diſconuenientẽ. q̃uis pluribus alijs ſit iuuatiua &c. Ex quo patet vlterius in ratione formali cibi tẽperati includi difformitatem partium eiuſdem ſaltem virtualem. Ex quo etiam vlterius patet maiorem eſſe latitudinem temperantiæ cibi temperati q̃ ſit latitudo temperãtiæ alicuius membri. latitudo enim temperantiæ cibi temperati corrñdet & adæquatur latitudini tẽperantiæ oĩum membrorum. Et ſicut de cibo temperato dictum eſt, ita proportionaliter dicendum de cibo diſtemperato. reſpectu enim eiuſdem dicitur diſtemperatus reſpectu cuius dicitur tẽperatus. Sed vt declaratum eſt dicit̃ temperatus aut ſiſ'is reſpectu habitudinis totius & non reſpectu alicuius determinati membri. igitur &c. Et iuxta hæc oĩa concedẽdũ. Primo. oẽm cibum inquantũ huiuſmodi eſſe a materia operatiuum. Secundo. oẽm medicinam inquantum hmõi eſſe a qualitate operatiuam. Tertio. omne venenum proprie dictum & oẽm medicinam thyriacalem & veneno cõtrariã eſſe inquantum hmõi a forma ſpecifica ſiue a proprietate occulta operatiuam. Quarto ꝙ quilibet cibus abſolute eſt cibus temperatus. quilibet autem cibus vocatus cõiter medicinalis aut medicina cibalis eſt diſtemperatus. Tertio ſciendum eſt ꝙ q̃uis cibus vt dictum eſt inquantũ hmõi ſit a materia operatiuus, non tamen eius operatio a materia põt abſolui ab operatione a forma ſpecifica ſeu proprietate occulta. Inter quẽlibet enim cibum & corpus reſpectu cuius dicitur cibus cadit proprietas & occulta cõueniẽtia quã vocant ſæpe auctores familiaritatem. Alias enim non apparet cur idem cibus non ſemper hoĩbus in complexione ſimilibus eſſet conueniẽs, cuius tamen oppoſitum experimur. Frequenter enim videmus homines in complexione ætate & regione multum ſimiles, quibus tamen contraria & valde diſſimilia cibaria ſunt conuenientia & proportionabilia. Et econtra homines complexionum contrariarum eodem & omnino ſimili cibo gaudere. Et manifeſtum eſt hãc diuerſitatem in qualitates manifeſtas reduci nõ poſſe. Et videtur hæc ſententia Gal. 4. de ſimplici medicina. diſtinctione tertia. primo cap̃. & 2. alimentorum. 6. cap̃. & 3. complexionum. 2. cap̃. Ex quo patet primo non repugnare cibum eundẽ reſpectu vnius hominis cibum eſſe abſolute & tẽperatum, qui tamẽ reſpectu alterius erit medicina aut venenum aut cibus medicinalis &c. talis enim põt cadere occulta proprietas inter cibum aliquem & hominem vnũ qualis non cadit inter cibum eundem & hoĩem alium. Et hæc occulta proprietas quandoq; eſt in cibo, quandoq; in cibato, & qñq; in vtroq;. vnde. 13. tertij. tractatu. 3. primo cap̃. Corrũpitur digeſtio qñ eſt prohibens appetitum cibus cũ proprietate quæ eſt in ipſo aut in comedẽte, ſicut ille cuius refugit natura a cibo aliquo, q̃uis ſit laudabilis aut appetendus ab aliquo. Et eſt ſnĩa Gal. 6. de ingenio ſanitatis. 3. cap̃. Non ergo mirari debemus vt quidam quem refert dñs Albertus magnus. 7. animaliũ. tractatu. 2. 7. cap. vidiſſe. ſ. puellã quandam in Colonia. quæ vt a mr̃e recedebat oẽs angulos domus perquirebat ſollicite, & omnes quas inueniebat araneas magnas ſeu paruas quas capere poterat comedebat & confortabatur hoc cibo, qui tamen omnibus hoĩbus alijs eſt venenoſus. Ex quibus patet ꝙ medicus non ſufficienter ex parte conuenientiæ in qualitatibus manifeſtis inueſtigare põt cibos & potus hominum cuicũque ad conſeruationem ſuæ ſanitatis competentes. hæc. n. conuenientia occulta ſeu familiaritas ſolo noſcitur experimento. Multi aũt de hac cõuenientia in forma ſpecifica qui paucos libros viderant mirabant̃. Videtur enim ex hoc ſequi maiorem eſſe conuenientiam in forma ſpecifica iter indiuidua diuerſarum ſpecierum q̃ inter indiuidua eiuſdẽ ſpeciei, quod non apparet bene imaginabile. Et ꝙ illud ſequatur arguit̃, quia maior eſt conuenientia in forma ſpecifica inter ſortem (gratia exempli) cui lac eſt cibus familiaris & porcum cui etiam lac eſt familiaris cibus, q̃ inter ſortẽ & platonem cui lac eſt venenum aut cibus venenoſus. Pro iſto dicenudm eſt deficiunt multa.

FINIS.

Expliciunt quæſtiones Iacobi Foroliuienſis
ſuper tres libros Techni Galeni.

REGISTRVM

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z aa bb cc

Omnes ſunt quaterni præter bb cc Terni.

Venetijs expenſis hæredum Lucæ Antonij Iuntæ
Anno domini. 1546.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EM. II